ACCADEMIA DI MEDICINA
DI
TORINO

FRANCISCI
DELEBOE, SYLVII,
MED. PRACT. PROFESSORIS.
OPERA MEDICA,

Ex lib. Dr. Glaſſen 1790.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII,

MEDICINÆ PRACTICÆ
In Academia Lugduno-Batava Profeſſoris,

OPERA MEDICA;

HOC EST,

DISPUTATIONUM MEDICARUM DECAS,
Methodi Medendi Libri Duo, Ideæ Novæ Praxeos Medicæ Libri Tres, ad eoſque Appendix, variaque alia Opuſcula.

Acceſſerunt huic Editioni hactenus inediti CASUS MEDICINALES *Annorum* 1659. 60. & 61. *quos ex ore Cl. Sylvii calamo excepit Joachimus Merian, Ph. & M. D. ac Phyſ. Mœno-Francof. Una cum Remediis Sylvianis;*

ITEMQUE

COLLEGIUM NOSOCOMICUM *ab Authore habitum, unà cum* Appendice *de* Formulis quibuſdam Remediorum ad varios affectus *ab eodem præſcriptis*.

TANDEMQUE

Inſtitutiones Medicæ in Veneta editione præterita deſideratæ.

Cum duplici INDICE, *uno* LIBRORUM & CAPITUM, *Operi præmiſſo, altero* RERUM *ad calcem adjecto*.

VENETIIS, M. DCCVII.
Apud Laurentium Baſilium.
DE SUPERIORUM LICENTIA, & PRIVILEGIO.

FRANCISCI

DE LE BOË, SYLVII

MEDICINÆ PRACTICÆ

In Academia Lugduno-Batava Profeſſoris,

OPERA MEDICA;

Hoc eſt,

DISPUTATIONUM MEDICARUM DECAS,

Methodi Medendi Libri Duo, Ideæ Novæ Praxeos Medicæ Libri Tres, ad eſque Appendix, variaque alia Opuſcula.

[illegible] CASUS MEDICINALES [illegible] 1659 ad 1661 [illegible]

[illegible]

ITEMQUE

COLLEGIUM NOSOCOMICUM ab Auctore habitum, una cum Appendice de Formulis quibusdam Remediorum ad varios affectus ab eodem præſcriptis.

TANDEMQUE

Inſtitutiones Medicæ in Veneta editione prætermiſſæ [illegible]

Cum duplici INDICE, uno LIBRORUM & CAPITUM, Operi præmiſſo, altero RERUM ad calcem adjecto.

VENETIIS, M. DCCVII.

Apud Laurentium Baſilium.

DE SUPERIORUM LICENTIA, & PRIVILEGIO.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

LAURENTIO ROSMARINO

PATRITIO VERONENSI

M. D. EXPERIENTISSIMO,

MEDICAM PRAXIM VERONÆ EXERCENTI

Laurentius Baſilius S. D.

NOndum Sylvius Medicorum vota, & avidè quærentium deſideria exhauſit; nondum tot innumera ubique exemplaria quotidie inſurgentium multitudini æqualia ſufficiunt. Fatigatis leydenſis ſcholæ typis, poſt Anglicas, Gallicas, Italaſque editiones adhuc Sylvium inexplebili ſiti concupiſcunt. Undique obſtrepunt litteratorum preces, quæ Bibliopolas ad novos labores impellunt, & feliciſſimè cogunt. Grande tàm excelſæ mentis argumentum iterum velle, quod toties voluimus. Extemplò impatiens non æſtimatis rei familiaris expenſis properavi, effecique ut intrà paucorum menſium ſpatium Sylvius nova lucis uſura fruatur, ſimplici ſuarum doctrinarum lumine exornatus, non alienis, atque inutilibus laboribus ad molem auctus. Poſt tàm alacri animo ſuſcepti operis onus, domeſtico more divinæ mentis monumenta Aris conſtituens, tuam tutelarem fidem imploro, & voti plenus tanquam ſacros rei medicæ

 the-

theſauros, & duraturas voces conſecraturus accedo. Te alloquor, Illuſtriſſime vir, quem omnes penè unicum noſtris temporibus Æſculapidum myſtam ſuſpiciunt, & venerantur. Hoc ſæculo effloreſcis, audiat livor, & contabeſcat, quo ſapere maximæ raritati adſcribimus, ea aſſecutus, quæ in aliis non reparabili ſtudiorum jactura potius liceat exoptare, quàm intueri. Nihil in tàm vaſta arte abſconditum, quod non examines, nihil impervium, quò laborioſè non penetres, quorundam decoctam inertiam exoſus, & rabie quadam execratus. Expatiaris per Veteres Patres, & per recentioris medicinæ volumina, Priſcorum ſapientiam ad ſæculi genium accommodas, & ſuaviori doctrinarum mixtura inexplicabiles animi dotes ubique repræſentas. Non parcis noctes elucubrationibus impendere, non dies, tuorum concivium ſaluti intentus, tuæ oblitus, ut nullis non momentis Patria ſuum Reparatorem perſentiat, & agnoſcat. Jamdudum eſt, quod per Avorum exempla, & imagines ad illorum ſimilitudinem ingenium inſtituis, & efformas. Quoties animo occurrunt Fracaſtorius, Montanus, cæteraque præclariſſima Veronenſium lumina, toties nobili excandeſcit furore Animus, & ſtimulos æmula virtus ſuggerens, te ad altiſſimarum rapit rerum contemplationem, tuncque libera mens anguſtias neſciens ſpecie auguſtiori per ampliſſima ſpatia excurrit, Tantorum Virorum ſimulacris ad ſimilem imitationem accenſa. Non latet te Domi diſpoſitis tabulis, & ad vivam effigiem translatis cujuſcumque ſæculi Veronenſibus Archiatris, deſtinatis horis illorum ora contemplari, & tacita concitari æmulatione, ut te dignum illis oſtendas, cum ſis ipſe magnum miraculum futurus, & Poſteritatis vix imitabile exemplar. Non hoc onus mihi impoſitum eſt, ut tuas laudes percurram. Quis enim tot tua egregia facinora, tot Monſtra, quæ Veronenſes in dies obſervant, animo teneat, & memoria complectatur? Hac præſertim peſſima temporis conſtitutione deſæviente pulcherrima in urbe ferè ad quatuor menſes incerto popularium febrium aſpectu (Dii prohibete minas, Dii talem avertite caſum, & placidi ſervate Pios) prægloriosas victorias tuas deprædicant pharmacis propinatis, quæ te ſuggerente in Deorum manus faceſſunt. Magna vident, majora expectant, quotidie ſervatos Civitatis Proceres, & inſignes viros ab interitu ereptos præſtantiæ, & ſedulitati tuæ debent, jamque Civicam toties commeritam publicis tibi inſcriptis titulis adornant, triumphales faſtos aliquando daturi. Ægrè ſtylum ſpontè excurrentem coerceo, nec deeſſet Materiæ pompa, ſi aliud inſpicere liceret, quam præſentis occaſionis inſtitutum. Ut ſcias, quod iter mihi paraverim, Sylvium tuum, quem tuum ingenii ſimilitudine, & Amore, ſtudioque effeciſti, ante te ſiſto, tibi conſecro, tua tibi tribuens, non aliud expectans tanti muneris præmium, quam ut ſincerum animi ſpecimen læto animo contempleris. Amplectere, & ſinu foveas, quem omnes amplectuntur, ſub tuam tutelam excipias, quem nullus non recipit. Debebit tibi Sylvius, cui omnes debent. Exultabunt leydenſes Manes ſub tuis auſpiciis ſecuri. Nec ipſe fortunam meam diſſimulo. Vale præclariſſime Vir, Veronenſibus tuis valeas, teque ad longiora temporis ſpatia, Nobis, publicæ ſaluti, Patriæ, Omnibus Superi, Fatorumque indulgentia reſervent.

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

FRanciſci De-le-Boe Sylvii, Medici excellentiſſimi, atque expertiſſimi, Opera Medica omnia, quotquot reperire licuit, Tibi, Lector Studioſiſſime, unico Volumine contenta, ſiſto. Pars eorum variis jam temporibus, locis & formis edita atque publici juris facta, altera verò è manuſcriptis quibuſdam quæ in manus venere excerpta eſt. Hìc Authoris laudes atque elogium ſuſcipere minimè eſt animus, ut nec immorari libet deſcribendis illius in Praxi peritiæ, in Anatomicis ſolertiæ, in Naturæ myſteriis circa partium functiones retegendis, veriſque morborum quibus affliguntur cauſis eruendis; ſagacitati; Siquidem illud aliquatenus effectum eſt à Clariſſimo D. Schradero M. D. in Præfatione quam Libro ſecundo, & tertio Praxeos Medicæ Sylvianæ præmiſit. Si hac minimè contentus, genium Authoris intimiùs noſſe atque ejuſdem dotes eximias perſpectiores habere, aves, conſulas ſcripta quibus excelluit, quæque eo ordine diſpoſita exhibeo, quo in maximum tui commodum cedere poſſint. Id ut cognitum fiat, ſic brevibus enarrabo.

Cùm maximè è re fore viſum ſit, ſi præmiſſis Theoreticis practica ſubſequerentur: Propterea à *Decade Diſputationum Medicarum*, cui varia phyſiologica, varia pathologica inſeruntur, quæque variis temporibus edita eſt, opus aggreſſus, continuò adjicio *Medendi Methodum*, opus reverà poſthumum, atque ab Authore ad finem nondum perductum: Sed quo interim quamplurima continentur quæ ad integram Therapeutices notitiam apprimè faciant.

Illis ſubjungo *Praxeos Medicæ Ideam Novam*; cujus *Primum Librum*, duplici Indice, uno Rerùm, altero Materiæ Medicæ, utroque ſanè locupletiſſimo, ditavit Martinus Carcæus, Authoris diſcipulus: duo verò ſubſequentes, ut & *Appendix* ipſis addita, quales D. Schraderi cura primò prodiere, apponuntur.

Cùm præterea varia eſſent Opuſcula, variis temporibus ab Authore ſcripta, illa etiam præcedentibus attexui. Primumque locum dedi *Dictatis ad Caſparis Bartholini Inſtitutiones Anatomicas*, quorum meminit Author in Præfatione Diſputationum Medicarum. Secundo loco venit *Oratio Inauguralis de Hominis Cognitione*, habita cùm Medicinæ Practicæ in Academia Lugduno-Batava Profeſſionem auſpicaretur. Tertium occupant *Theſes De Medicamentis Chymicis*, ab Auctore in Collegio quodam dictatæ. Quartum *Epiſtola Apologetica Anti-Deuſingiana*. Quintum *Oratio de Affectus Epidemii*, Anno 1669. *Leidenſem Civitatem depopulantis*, *Cauſis Naturalibus*, cùm Academiæ Lugduno-Batavæ Rectoratum deponeret, habita. Sextum, *Caſus Medicinales ſive Hiſtoriæ Ægrotorum, quorum curam Auctor Annis 1659. 60. & 61. in Noſcomio Leydenſi remediis ſibi uſualibus & ſingularis informationis cauſa, ſuſcepit*: quas Ægrotorum Hiſtorias, eorumque Curam ex ore Cl. Sylvij fideli calamo excepit D. Ioachimus Merian. Phil. & Med. Doct., nunc Phyſ. Mœno-Francefurtenſis Patrius Ordinarius, olim verò Authoris Diſcipulus; qui etiam ad calcem Opuſculi deſcribi curavit illa ipſa *Remedia Cl. Auctori familiaria*, nec non quædam alia *extraordinaria* ab Ipſo in quodam *Collegio privato* communicata. Septimum tandem locum tenet *Collegium Noſocomicum ab Authore habitum*, & à quopiam è diſcipulis, fidiſſimo Praxeos Noſocomicæ pro tempore comite, exceptum Quod, ut & præcedentes Caſus Medicinales, ideo cæteris attexui, ut præter varios fructus ex eorum lectione reportandos, conſtaret etiam Praxim Sylvianam omnino cum iis quæ ſcripſit D. D. De-le-Boe quadrare; contra quod iniquè aſſerunt nonnulli, ſcilicet plurima in ſcriptis iſtius Autho-

thoris legi quæ cum vera & genuina ejuſdem medendi methodo minimè conveniant. Addita eſt præterea ad calcem *Collegii Noſocomici*, *Appendix da Formulis quibuſdam Remediorum ad diverſos affectus à Clariſſimo Sylvio præſcriptis*.

Inſtitutiones medicas, tanquam legitimum Authoris fætum, voluminis initio præmittere placuit, ut quæ totius medicinæ myſteria breviſſimis verbis complectantur, quas miror ab aliis prætermiſſas.

Novi quidem alios etiam Tractatus Authori adſcriptos Pariſii editos eſſe: Sed illos annumeratis adjungere æquum non fuiſſet, quoniam ab Authore repudiantur, minimèque pro ſui agnoſcuntur, ut patet ex Admonitione ſua ad Lectores & Typographos, primo Praxeos Medicæ libro præfixa.

Ne quid verò deeſſet, quo tui majori quomodo conſultum foret, Lector Benevole, ſingulis paragraphis notas marginales apponi, duoſque in totum opus Indices confici curavi, unum Rerum locupletiſſimum, ſub finem adjectum, alterum Librorum & Capitum Operi præmiſſum.

Vale Lector Benevole, meis Laboribus fruere perſuaſumque habeto, utilitatem tua & commodo nihil unquam mihi antiquius fore.

INDEX

INDEX
LIBRORVM ET CAPITVM
Hoc Opere contentorum.

DISPVTATIONVM MEDICARVM.

Capvt I. DE *Alimentorum Fermentatione in Ventriculo.* Pag 1.
II. *De Chyli à Fæcibus alvinis Secretione, atque in Lacteas Venas Propulſione in Inteſtinis perfecta.* 2
III. *De Chyli mutatione in Sanguinem, Circulari Sanguinis Motu, & Cordis, Arteriarumque Pulſu.* 4
IV. *De Spirituum Animalium in Cerebro Cerebelloque Confectione, per Nervos Diſtributione, atque Vſu Vario.* 5
V. *De Lienis & Glandularum uſu.* 8
VI. *De Bilis ac Hepatis uſu.* 10
VII. *De Reſpiratione, uſuque Pulmonum.* 13
VIII. *De Vaſis Lymphaticis, & Lympha.* 16
IX. *De Febribus Prima.* 20
X. *De Febribus Altera.* 24

DE METHODO MEDENDI. Liber I.

Cap. I. DE *Methodo Medendi & Indicationibus in genere.* 28
II. *De Morbis & Functionibus integris in genere.* ibid.
III. *De Indicantibus, Indicatis & Indicationibus.* 29
IV. *De Morbis in Qualitatibus Senſilibus Propriis.* 30
V. *De Morbis in Qualitatibus Sẽſilibus Communibus.* 32
VI. *De Morbis Sanguinis, & eorum Indicationibus Curatoriis.* 35
VII. *De Morbis Bilis, & eorum Indicationibus Curatoriis.* 37
VIII. *De Succi Pancreatici Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.* 39
IX. *De Salivæ, & Pituitæ Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.* 40
X. *De Lymphæ Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.* ibid.
XI. *De Morbis Chyli, eorumque Indicat. Curatoriis.* ibid.
XII. *De Spirituum Animalium Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.* 42
XIII. *De Partium Continentium ſive Conſiſtentium Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.* 44
XIV. *De Animæ Morbis, eorundemqne indicationibus Curatoriis.* 47
XV. *De Indicatione Præſervatoria.* 48
XVI. *De Indicatione Vrgente, quibuſdam Mitigatoria dicta.* 49
XVII. *De Indicatione Vitali.* 50

DE METHODO MEDENDI. Liber II.

Cap. I. DE *Materia & Forma Remediorum in genere.* 52
II. *De Supplentibus defectum.* 53
III. *De Evacuantibus Sanguinem, Menſes & Lochia.* ibid.
IV. *De Cholagogis.* ibid.
V. *De Phlegmagogis.* 54
VI. *De Melanagogis.* 55
VII. *De Melanagogis Humores Glutinoſos Evacuantibus.* 56
VIII. *De Melanagogis Humores Auſteros & Acidos Evacuantibus.* ibid.
IX. *De Hydragogis.* ibid.
X. *De Vomitoriis.* 57
XI. *De Diureticis.* 62
XII. *De Sudoriferis.* 62
XIII. *De Salivationem ac Ptyaliſmum excitantibus Medicamentis.* 63
XIV. *De Evacuantibus Particularibus.* 66
XV. *De Evacuantibus Excrementa, & alios Humores ex craſſis Inteſtinis per Anum.* ibid.
XVI. *De Evacuantibus Vrinam & alios Humores ex Vrinaria Veſica.* ibid.
XVII. *De Evacuantibus Menſtrua vel Lochia in Vtero ſuppreſſa, & humores alios ibidem hærentes, per utrumque ipſius Collum.* 67
XVIII. De *Evacuantibus Humores è Pulmonibus per Aſperam Arteriam & Os.* 70
XIX. De *Evacuantibus Humores è Cerebro per Nares.* 72
XX. De *Evacuantibus per Aures.* ibid.
XXI. De *Flatuum Diſcuſſione atque per Ructus, Crepituſque Evacuatione per Os, Anum, Veſicam, Vterum.* 73
XXII. De *Medicamentis alterantibus in genere.* 74
XXIII. De *Sanguinis, Pituitæ, Bilis, Salivæ, Succi Pancreatici, & Lymphæ Fluditatem amiſſam alterantibus Medicamentis.* 75
XXIV. De *Medicamentis Vrinæ Fluiditatem amiſſam alterantibus.* 77
XXV. De *Medicamentis Alvi Fæcum Fluiditatem amiſſam Alterantibus.* 79
XXVI. De *Sanguinis Fluditatem nimiam Alterantibus Medicamentis.* 80
XXVII. De *Medicamentis Pituitæ Fluiditatem nimiam Alterantibus.* 81
XXVIII. De *Medicamentis Bilis, Lymphæ, Succi Pancreatici & Salivæ Fluiditatem nimiam Alterantibus.* 83
XXIX. De *Alterantibus Corpus Conſiſtens aut Fluidum ſecundùm Qualitates Senſiles Proprias.* 84

PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA.
Liber I.

Cap. I. DE *Siti Læſa.* 92
II. De *Fame læſa.* 93
III. De *Alimentorum Faſtidio.* 96
IV. De *Alimentorum Aſſumptione læſa.* ibid.
V. De *Alimentorum Deglutitione læſa.* 97
VI. De *Alimentorum in Ventriculo Retentione læſa.* ibid.
VII. De *Alimentorum Fermentatione in Ventriculo læſa.* 98
VIII. De *Alimentorum Expulſione ad Inteſtina læſa.* 100.

INDEX LIBRORVM & CAPITVM.

IX De *Nauſea, Eructatione, ac Vomitu.* 101
X. *De Chyli Fæcibus alvinis Secretione læſa.* 103
XI. *De Vitioſa Bilis, & Succi Pancreatici, unà cum Pituita continuò excitata in tenui Inteſtino Efferveſcentia.* 104
XII. *De contentorum per Inteſtina Propulſione, atque Expulſione læſa, & in ſpecie de Alvo adſtricta.* 106
XIII. *De Alvi Fluxu.* ibid.
XIV. *De Variis Inteſtinorum Doloribus.* 109
XV. *De Contentorum in Inteſtinis Vomitione, ac nominatim de Cholera Morbo & Ileo.* 113
XVI. *De Chyli per Carneam Inteſtinorum Cruſtam Percolatione læſa.* 116
XVII. *De Chyli per lacteas Venas Motu læſo, & Ipſum ſæpius inſequente Aſcite.* ibid.
XVIII. *De Chyli Sanguificatione in Cordis Dextro Ventriculo læſa.* 117
XIX. *De Cntinua & Vitali Sanguinis Efferveſcentia in dextro Cordis Ventriculo læſa.* 118
XX. *De Sanguinis per Pulmones Motu læſo.* 125
XXI. *De Sanguinis ab Inſpirato, Expiratoque Aere Alteratione læſa.* 126
XXII. *De Aeris Inſpiratione læſa.* 127
XXIII. *De Aeris Exſpiratione læſa.* 130
XXIV. *De Pulmonis Nutritione læſa.* 133
XXV. *De Sanguinis Perfectione in Siniſtro Cordis Ventriculo læſa.* 134
XXVI. *De Cordis, & Arteriarum Motu ſive Pulſu læſo.* 135
XXVII. *De Febribus in Genere.* 136
XXVIII. *De Febre Diaria.* 138
XXIX. *De Febribus Synochis, Continentibus vulgò dictis.* 140
XXX. *De Febribus Intermitentibus.* 146
XXXI. *De Febribus Synochis, vel Continuis in ſpecie dictis.* 157
XXXII. *De Febre Hectica.* 158
XXXIII. *De Febribus Malignis.* 159
XXXIV. *De Languore Vniverſali, ut & Leipothymia & Syncope.* 160
XXXV. *De Cordis Palpitatione.* 168
XXXVI. *De Sanguinis è Siniſtro Cordis Ventriculo per Arteriam Aortam ad omnes Corporis Partes Fluxu læſo.* 169
XXXVII. *De Partium omnium Nutritione læſa; & In ſpecie de Atrophia, ſive Tabe.* 170
XXXVIII. *De Carnoſitate ac Obeſiore Corporis Conſtitutione.* 171
XXXIX. *De Cahexia, & in ſpecie de Anaſarca, Leucophlegmatiaque.* ibid.
XL. *De Sanguinis à Partibus omnibus ad dextrum Cordis Ventriculum per venas Refluxu læſo, & in ſpecie de Inflammatione.* 172
XLI. *De Spiritum Animalium in Cerebro, ac Cerebello Generatione aut Secretione læſa.* 177
XLII. *De Spiritum Animalium per Nervos Motu læſo.* 179
XLIII. *De Sanguinis Pluſquam-Perfectione in Liene læſa.* 181
XLIV. *De Bilis Generatione læſa.* 182
XLV. *De Bilis in Foliculo ſuo retentione aut Excretione læſa.* 185
XLVI. *De Bilis Motu ad Inteſtinum impedito, ac in ſpecie de Ictero.* 186
XLVII. *De Bilis ad Sanguinem Motu per Hepar læſo.* 190
XLVIII. *De Bilis cum Sanguine in Hepate Miſtione læſæ.* ibid.
XLIX. *De Lymphæ Glanduloſæ in Conglobatis Glandulis Præparatione læſa.* 191
L. *De Lymphæ Glanduloſæ per vaſa Lymphatica, & Ductum Thoracicum ad Venam Iugularem, Axillarève ſiniſtram Motu læſo: ut & Thoraci Hydrope.* 194
LI. *De Salivæ in Glandulis Maxillaribus Conglomeratis tam ſuperioribus, quàm inferioribus Præparatione læſa.* 196
LII. *De Salivæ in Os, ac OEſophagum Motu læſo.* 197
LIII. *De Succi Pancreatici Generatione læſa.* 198
LIV. *De Succi Pancreatici ad tenue Inteſtinum Motu, ac cum Bile Efferveſcentia læſis.* 200
LV. *De Vrinæ in Renibus Secretione læſa.* ibid.
LVI. *De Vrinæ à Renibus per Vreteres Defluxu, atque in Veſicam Tranſitu læſis.* 205
LVII. *De Vrinæ Retentione in Veſica, & Excretione per Vrethram læſis.* 206
LVIII. *De Sudoris Excretione læſa.* 207

PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA. Lib. II.

Cap. I. *Animalium Functionum Diſtributio.* 249
II. *De Senſibus Externis.* 250
III. *De Senſibus Internis.* 251
IV. *De Animi Affectibus.* 253
V. *De Animali Corporis Motu.* 254
VI. *De Dolore.* 255
VII. *De Primariis Viſus Læſionibus.* 256
VII. *De Præcipuis Auditus Læſionibus.* 257
IX. *De Olfactus Læſionibus.* 258
X. *De Guſtus Læſionibus.* 259
XI. *De Tactus Læſionibus.* 261
XII. *De Senſus Caloris Læſionibus.* 262
XIII. *De Somni & Vigiliæ Læſionibus.* 263
XIV. *De Imaginationis Læſionibus.* ibid.
XV. *De Ingenii, ſive Ratiocinationis Læſionibus.* 264
XVI. *De Rationis ſive Iudicii Læſionibus.* 266
XVII. *De Memoriæ Læſionibus.* ibid.
XVIII. *De Animi Affectuum Læſionibus.* 267
XIX. *De Animalis Motus Læſionibus.* 268
XX. *De Epilepſia.* ibid.
XXI. *De Apoplexia.* 274
XXII. *De Paralyſi.* 279
XXIII. *De Convulſione ſive Spaſmo.* 281
XXIV. *De Catalepſi.* 292
XXV. *De affectibus Soporoſis.* 294
XXVI. *De Somnolentia ſimplici.* 295
XXVII. *De Comate Somnolento, ſive Cataphora.* 297
XXVIII. *De Comate Vigili.* 300
XXIX. *De Lethargo ſive Veterno.* 301
XXX. *De Caro.* 302
XXXI. *De Inſomnis.* 303
XXXII. *De Incubo.* 304
XXXIII. *De Somnambulis.* ibid.

PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA. LIBER III.

Cap. I. *De Seminis Generatione Læſa.* 307
II. *De Virilis Seminis Effuſione, ac Penis Erectione læſa.* 308
III. *De Vterina ſive Menſtrua Purgatione læſa.* ibid.
IV. *De Fluore Muliebri albo.* 330
V. *De Conceptione læſa.* 335
VI. *De Geſtatione Fœtus læſa; Motu, aliiſque Gravidas infeſtare ſolitis ſymptomatibus.* 341
VII. *De Partu læſo.* 348
VIII. *De Lochiorum Vitis.* 357
IX. *De Doloribus poſt Partum.* 361
X. *De Lactis Generatione læſa.* 365
XI. *De Lactis Motu Læſo.* 371
XII. *De Lactatione Læſa.* 377

PRAXEOS MEDICÆ APPENDIX.

TRACTATUS I.

De Morbis Infantium.

Cap. I. *De Ictero.* 382
II. *De Ventris Torminibus.* 386
III. *De Alvi Dejectione virideſcente, Acidunque redolente.* 388
IV. *De Ructibus, Singultu, Nauſea, Cardialgia, & Vomitu, ac præſertim Lactis coagulati.* 389
V. *De Aphthis.* 391
VI. *De Inſultibus Epilepticis.* 393
VII. *De Dentitione difficili.* 398
VIII. *De Tinea, & Scabie fera.* ibid.
IX. *De Variolis & Morbilis.* 400
X. *De Vermibus.* 404

TRA-

INDEX LIBRORVM & CAPITVM.

TRACTATVS II.

De Peſte. 405

TRACTATVS III.

De Lue Venera. 455

TRACTATVS IV.

De Phthiſi. 446

TRACTATVS V.

De Cachexia. 455

TRACTATVS VI.

De Hydrope. 477

TRACTATVS VII.

De Affectione Hypochondrica. 490

TRACTATVS VIII.

De Arthritide. 499

TRACTATVS IX.

De Febre Epidemia, Lugduni Batavorum Anno 1667 plures affligente. 510

TRACTATVS X.

De Affectu Epidemio, ab Auguſto menſe 1669. ad finem Januarii 1670. in Leidenſis Vrbis Incolas ſæviente. 523

OPUSCULA VARIA.

TRACTATVS. I.

D*ictata ad C. Bartholini Inſtitutiones Anatomicas, &c.* 560

DE INFIMO VENTRE LIBER I.

CAP. I. D*E Cuticula.* 562
II. *De Cute.* ibid.
III. *De Pinguedine.* 563
IV. *De Membranis in genere, Membrana Carnoſa, & Muſculorum propria.* ibid.
V. *De Muſculis in genere.* ibid.
VI. *De Muſculis Abdominis.* ibid.
VII. *De Peritonæo.* 564
VIII. *De Omento.* ibid.
IX. *De Ventriculo.* ibid.
X. & XI. *De Inteſtinis.* ibid.
XII. *De Meſenterio.* 565
XIII. *De Pancreate.* ibid.
XIV. *De Epate.* ibid.
XV. *De Bilis Veſicula.* ibid.
XVI. *De Liene.* ibid.
XVII. *De Renibus.* ibid.
XVIII. *De Capſulis Atrabilariis.* ibid.
XIX. *De Vreteribus.* ibid.
XX. *De Veſica Vrinaria.* ibid.
XXI. *De Vaſis Spermaticis Virilibus præparantibus.* ib.
XXII. *De Teſtibus.* ibid.
XXIII. *De Vaſis deferentibus Ejaculatoriis, de Paraſtatis, Veſiculis Seminariis, & Proſtatis.* ibid.
XXIV. *De Pene.* 567
XXV. XXVI. & XXVII. *De Vaſis Præparantibus, deferentibus, & Teſtibus Fœmineis.* ibid.
XXVIII. & XXIX. *De Utero.* ibid.
XXX. *De Uteri Collo exteriore.* ibid.
XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. & XXXV. *De Pudendo Muliebri, & Partibus ibi contentis.* ib.
XXXVI. *De Membranis Fœtum involventibus.* ibid.
XXXVII. *De Vaſis Umbilicalibus.* ibid.

DE MEDIA CAVITATE LIBER II.

CAP. I. D*E Mammis.* 568
II. *De Muſculis Intercoſtalibus.* ibid.
III. & IV. *De Diaphragmate.* ibid.
V. *De Pericardio.* ibid
VI. & VII. *De Corde.* ibid.
VIII. *De Vaſorum Cordis Fœtus Unione.* 569
IX. & X. *De Pulmonibus.* ibid.

DE SUPREMA CAVITATE LIBER. III.

CAP. I. D*E Pilis.* ibid.
II. III. IV. V. & VI. *De Cerebro & Cerebello, eorumque Membranis, &c.* 570
VII. *De Oculis.* ibid.
Appendix. *De Venis lacteis.* ibid.

TRACTATVS II.

Oratio Inauguralis de Hominis Cognitione. 571

TRACTATVS III.

De Medicamentis Chymicis Theſes. 576

TRACTATVS IV.

Epiſtola Apologetica Anti-Deuſingiana. 577

TRACTATVS V.

Oratio de Affectus Epidemii Leydenſis cauſis naturalibus. 582

TRACTATVS VI.

Caſus Medicinales, ſive Hiſtoriæ Ægrotorum, quorum curam An. 1659. 60. & 61. In Noſocomio Leydenſi proprio Marte & Arte ſuſcepit: Una cum Remediis Sylvianis.

CASUS I. D*E Viro ventris torminibus & Febre quartana affecto.* Pag. 591
II. *De Puella Hyſterica.* ibid.
III. *De Puella febre tertiana laborante.* ibid.
IV. *De Vetula Ophthalmica.* ibid.
V. *De Viro febre intermittente laborante.* ibid.
VI. *De Fœmina anguſtiis circa præcordia vexata.* ibid.
VII. *De Puella ſcrophulis affecta.* ibid.
VIII. *De Viro ſummo æſtu afflicto.* ibid.
IX. *De Viro multis humoribus pituitoſis ſcatente.* ibid.
X. *De Viro à Flatibus vexato.* 592
XI. *De Viro, qui ab acribus humoribus vexabatur.* ibid.
XII. *De Viro, de ventriculi debilitate con querente.* ibid.
XIII. *De Vetula, de anguſtia circa præcordia & tuſſi conquerente.* ibid.
XIV. *De Puella Melancholia hypochondriaca laborante.* ibid.
XV. *De Muliere febre tertiana laborante.* ibid.
XVI. *De Viro pituitoſis humoribus ſcatente.* ibid.
XVII. *De Viro Aſcite & febre erratica continua laborante.* ibid.
XVIII. *De Fœmina paſſione hyſterica laborante.* ibid.
XIX. *De Viro à ſtatibus vexato.* ibid.
XX. *De Viro acidis humoribus ſcatente.* ibid.
XXI. *De Viro tuſſi laborante.* 593
XXII. *De Fœmina aguſtiis præcordiorum laborante.* ibib.
XXIII. *De Fœmina febre intermittente affecta.* ibid.
XXIV. *De Muliere de ſtatibus in lumbis conquerente.* ibid.
XXV. *De Puella à vaporibus bilioſis in lumbis vexata.* ibid.
XXVI. *De Virgine hyſterica paſſione affecta.* ibid.
XXVII. *De Virgine quæ ex flatulentia & febre decumbit,* ibid.
XXVIII. *De Viro tuſſi laborante.* ibid
XXIX. *De Muliere, quæ ardore faucium cum febre continua laborat.* ibid.
XXX. *De Viro à flatulentia vexato.* ibid.
XXXI. *De Viro tuſſi laborante.* ibid.
XXXII. *De Viro febre imminuta laborante.* ibid.
XXXIII. *De Virgine Sanguinolentia gingivarum affecta.* ibid.
XXXIV. *De Virgine ſcrophulis laborante.* 594
XXXV. *De Viro febre quotidiana continua laborante.* ibid.
XXXVI. *De viro à ructibus acidis vexato, cum corporis debilitate & pedum tumore.* ibid.
XXXVII. *De Viro alvo adſtricta laborante.* ibid.
XXXVIII. *De Viro flatulenta, febre, quotidiana cum capitis dolore & pedum tumore laborante.* ibid.
XXXIX. *De Viro tuſſi & adſtricta alvo laborante.* ib.
XL. *De Puero delirio affecto.* ibid.

XLI.

XLI. *De Puella febre quotidiana laborante.* ibid.
XLII. *De Viro in quo bilis abundabat.* ibid.
XLIII. *De Viro febre cum ſummis pedum doloribus laborante.* 595
XLIV. *De Puella febre intermittente laborante.* ibid.
XLV. *De Viro febre cum pectoris dolore laborante.* ibid.
XLVI. *De Viro de hæmorrhoidibus in ano tumefactis conquerente.* ibid.
XLVII. *De Viro epipletico.* ibid.
XLVIII. *De Viro de pruritu in toto corpore conquerente.* 596
XLIX. *De Viro alvo adſtricta laborante.* ibid.
L. *De Viro, qui de Vrinæ ardore & dolore in pene conquerebatur.* ibid.
LI. *De Viro qui de artuum & alijs ſymptomatibus conquerebatur.* 597
LII. *De Viro epipletico & hydropico.* ibid.
LIII. *De Viro febre laborante.* 598
LIV. *De Alio Viro febre laborante.* 599
LV. *De Alio febre laborante.* ibid.
LVI. *De Viro delirio affecto.* 600
LVII. *De Viro tuſſi & anguſtia circa præcordia laborante.* 601
LVIII. *De Viro, qui de alvo adſtricta, tuſſi, eriſypelate, & febre conqueſtus eſt.* ibid.
LIX. *De Viro Aſcite laborante.* 602
LX. *De Viro varijs ſymptomatibus affecto.* ibid.
LXI. *De Viro quodam febre laborante.* 603
LXII. *De Viro paralyſi laborante.* 606
LXIII. *De Viro febre continua laborante.* 607
LXIV. *De Viro febre erratica labrante.* ibid.
LXV. *De Puella Variolis laborante.* 608
LXVI. *De Muliere de Oculorum dolore conquerente.* ibid.
LXVII. *Annotata in ſectione Mulieris cujuſdam extinctæ continet.* ibid.
LXVIII. *De Ancilla ſuffocatione matricis laborante.* 609.
LXIX. *De Muliere quadam febricitante.* ibid.
LXX. *De Viro febre tertiana continua laborante.* ibid.
LXXI. *De Vetula de dolore in mictione & alijs ſymptomatibus conquerente.* 610
LXXII. *De Viro febre erratica laborante.* ibid.
LXXIII. *De Viro febre tertiana laborante.* ibid.
LXXIV. *De Muliere quadam febre affecta.* 611
LXXV. *De Ancilla ſcrophulis laborante.* ibid.
LXXVI. *De Fœmina Angina laborante.* ibid.
LXXVII. *De Viro febre quartana laborante.* 612
LXXVIII. *De Ancilla febre laborante.* 613
LXXIX. *De Viro hæmorrhagia narium affecto.* ibid.
LXXX. *De Fœmina anguſtia circa præcordia &c. laborante.* 614
LXXXI. *De Ancilla febre quotidiana continua laborante.* 615
LXXXII. *De Viro eriſypelate laborante.* ibid.
LXXXIII. *De Ancilla febre quotidiana laborante.* ibid.
LXXXIV. *De Iuvene febre continua laborante.* ibid.
LXXXV. *De Iuvene pleuritide laborante.* 617
LXXXVI. *De Viro aſthamate & dyſpnœa laborante.* ibid.
LXXXVII. *De Muliere vomitu cruento &c. laborante.* 618
LXXXVIII. *De Puella febre quotidiana laborante.* 619.
LXXXIX. *De Viro febre continua laborante.* ibid.
XC. *De Ancilla febre quotidiana laborante.* 620.
XCI. *De Viro febre tertiana intermittente laborante.* ibid.
XCII. *De Viro laborante febre quartana.* ibid.
XCIII. *De Viro febre quotidiana cōtinua laborante.* 621
XCIV. *De Viro febre continua laborante.* ibid.
XCV. *De Viro Epileptico.* ibid.
XCVI. *De Ancilla hyſterica paſſione affecta.* 622
XCVII. *De Ancilla febre quartana & principio hydropis laborante.* ibid.
XCVIII. *De Viro quodam febre quotidiana affecto.* ibid.
XCIX. *De Fœmina quadam febre quartana laborante.* ibid.
C. *De Muliere febre quotidiana laborante.* ibid.
CI. *De Viro quodam febre quartana laborante.* 623
CII. *De Ancilla quadam Coryza laborante.* ibid.
CIII. *De Viro quodam febre quartana laborante.* ibid.
CIV. *De Fœmina quadam dentium dolore vexata.* ibid.
CV. *De Viro phtiſico.* 624
CVI. *De Viro quodam febre laborante.* ibid.
CVII. *De Alio qui febre laborat.* ibid.
CVIII. *De Iuvene febre tertiana laborante.* ibid.
CIX. *De Iuvene hypochondriaco.* ibid.
CX. *De viro febre laborante.* 625
CXI. *De Viro febre tertiana laborante.* ibid.
CXII. *De Viro de totius corporis quantitate alvique adſtrictione conuerente.* 626
CXIII. *De Fœmina affectione hypochondriaca laborante.* ibid.
CXIV. *De Fœmina ſcrophulis affecta.* ibid.
CXV. *De Femina quartanaria.* ibid.
CXVI. *De Fœmina phtiſica.* ibid.
CXVII. *De Muliere ulcere veſicæ affecta.* ibid.
CXVIII. *De Muliere de ſummis in hypochondrio dextro doloribus conquerente.* ibid.
CXIX. *De Ancilla febre quartana & erratica laborante.* ibid.
CXX. *De Muliere febre laborante.* 627
CXXI. *De Muliere febre ardente laborante.* ibid.
CXXII. *De Muliere febricitante.* ibid.
CXXIII. *De Alia Muliere febricitante.* ibid.
CXXIV. *De Alia febricitante.* ibid.
CXXV. *De Muliere menſium obſtructione laborante.* ibid.
CXXVI. *De Muliere hypochondriaca.* 628
CXXVII. *De alia Muliere hypochondriaca.* ibid.
CXXVIII. *De Viro tuſſi & diarrhœa affecto.* ibid.
CXXIX. *De alio Viro tuſſi laborante.* ibid.
CXXX. *De Viro febre tertiana laborante.* 629
CXXXI. *De Muliere oris ſcorbuto laborante.* 630
CXXXII. *De Viro ſexagenario, difficili reſpiratione laborante.* ibid.
CXXXIV. *De Viro hypochondriaco.* ibid
CXXXV. *De Viro Icterico.* ibid
CXXXVI. *De Viro febre quotidiana laborante.* ibid.
CXXXVII. *De Femina menſium obſtructione laborante.* 631
CXXXVIII. *De Femina phlegmatibus viſcidis ſcatente.* ibid.
CXXXIX. *De Muliere hypochondriaca.* ibid.
CXL. *De Muliere de tumore in pedibus conquerente.* ibid.
CXLI. *De Ancilla quadam de menſium ſuppreſſione conquerente.* ibid.
CXLII. *De Vetula de Oculorum dolore conqueſta.* ibid.
CXLIII. *De Infante febricitante.* ibid.
CXLIV. *De Viro hypochondriaco.* ibid.
CXLV. *De Viro de doloribus totius corporis conquerente.* ibid.
CXLVI. *De Iuvene torticollo.* ibid.
CXLVII. *De Fœmina hypochondriaca.* 633.
CXLVIII. *De Muliere teneſmo laborante.* ibid.
CXLIX. *De Muliere de capitis & colli dolore conquerente.* ibid.
CL. *De Iuvene inflammatione in pede cum febre laborante.* ibid.
CLI. *De Puella Epileptica.* ibid.
CLII. *De Iuvene febricitante.* 634
CLIII. *De Ancilla doloribus totius corporis conquerente.* ibid.
CLIV. *De Puella de dolore circa præcordia &c. conquerente.* ibid.
CLV. *De Puella febre quotidiana laborante.* ibid.
CLVI. *De alia Puella febre laborante.* ibid.
CLVII. *De Viro, qui de linguæ ſiccitate & faucium ardore &c. coqueritur.* ibid.
CLVIII. *De Puella de ſummis oculorum doloribus conquerente.* ibid.
CLIX. *De Iuvene valdè pituitoſo de gravi auditu, &c. conqueſto.* 635
CLX. *De Iuvene hypochondriaco.* ibid.

INDEX LIBRORUM & CAPITUM.

REMEDIA SYLVIANA.

1. PUlvis Sternutatorius. Pag. 636
2. Alius Pulvis Sternutatorius. ibid.
3. Ad ſuffocationem Uterinam. ibid.
4. Ad Clavos Pedum. ibid.
5. Ad Dyſenteriam. ibid.
6. Aliud ad eandem. ibid.
7. Aliud ad eandem. ibid.
8. Scammonii præparatio, ut ſine ullo incommodo uſurpari poſſit. ibid.
9. Ad Variolarum eruptionem. ibid.
10. In delirio ad ſomnum conciliandum. ibid.
11. Tinctura Cinnamomi. ibid.
12. Aqua Theriacalis ſimplex. ibid.
13. Electuarium Diaprunum ſeu Chologogum. ibid.
14. Electuarium Hydragogum. ibid.
15. Electuarium de Senna. ibid.
16. Electuarium Phlegmagogum. ibid.
17. Syrupus de Senna. ibid.
18. Syrupus de Rhabarbaro ſimplex. ibid.
19. Syrupus de Helleboro Nigro. ibid.
20. Syrupus de Colocynthide. 637
21 Elixir Proprietatis. ibid.
22. Balſamus Sulphuris. ibid.
23. Decoctum Vulnerarium. ibid.
24. Gonveniens Remedium in omni Hæmorrhagia. ibid.
25. Unguentum ad Scabiem. ibid.

REMEDIA EXTRAORDINARIA SYLVIANA.

1. VNguentum Nicotianæ ad Ulcera deplorata præſtantiſſimum. Pag. 637
2. Potio ad accelerandum partum probatiſſima. ibid.
3. Clyſter egregius in Epileſia. ibid.
4. Emplaſtrum ad Clavos pedum. ibid.
5. Contra Lumbricos. ibid.
6. Ad ſedandum dolorem hæmorrhoidum cæcarum. ibid.
7. Ad Epiphoram. ibid.
8. Ad Ardorem in gutture. ibid.
9. Ad Dolorem in auribus. ibid.
10. Decoctum ad Lochia perſeverantia ex fruſto placentæ in utero hærentis. ibid.
11. Decoctum egregium ad menſium obſtructiones. ibid.
12. Contra ~~Febres~~ vermes ibid.
13. Vinum Hippocraticum. 638
14. Exſtractum ad faciendum vinum Hippocraticum. ibid.
15. Aqua Perfumata. ibid.
16. Ad eroſionem faucium à Bile. ibid.
17. Pulvis fragantiſſimus veſtibus aſpergendus. ibid.
18. Pilulæ ad ciendos menſes. ibid.
19. Potio antiſcorbutica. ibid.
20. Contra Tuſſim. ibid.
21. Pulvis Sternutatorius. ibid.
22. Epithema in capitis dolore ab ardore Febrili. ibid.

TRACTATUS VII.

Collegium Noſocomicum; unà cum Appendice, De Formulis quibuſdam remediorum ad varios affectus à Sylvio præſcriptis.

ÆGER I. Dolor Arthriticus, Rheumatiſmus. 638
II. Febris quartana, poſt quotidiana. 639
III. Phthiſis lethalis. 641
IV. Febris varia accidentia à caſu in latus ſiniſtrum. 642
V. Febris quotidiana, cum diarrhœa, Capitis dolore &c. ibid.
VI. Affectio Hypochondriaca i 643
VII. Virium debilitas in moribundo. ibid
VIII. Capitis dolor, Cardialgia, aliaque accidentia. ibid.
IX. Pleuritis. 644
X. Pleuritis Spuria, Hæmoptyſis. ibid.
XI. Tuſſis, Dolor lateris, &c. ibid.
XII. Febris Quartana, Tertiana, Quotidiana ibid.
XIII. Scorbutus, Febris lenta. 646
XIV. Fluor uterinus, cruentus & albus, Hæmorrhoides cœcæ. 647
XV. Vrinæ ardor & incontinentia. 649
XVI. Mammarum dolor, Capitis, Lumborum, Abortus, &c. ibid.
XVII. Æſtus in faucibus & toto cum ardore urinæ, &c. 650
XVIII. Febris Erratica. ibid.
XIX. Febris, Cattarrhus. 651
XX. Menſium Suppreſſio, Gangræna. 652
XXI. Caſus in aquam, Alvi fluxus & Gangræna. ibid.
XXII. Febris, Catarrhus &c. ibid.
XXIII. Febris Quotidiana. 653
XXIV. Febris Catarrhalis. ibid.
XXV. Suffocationis ſenſus. ibid.
XXVI. Hæmoptyſis, Affectio hypochondriaca in gravida, Obſervatio Anatomica. ibid.
XXVII. Melancholia in puerpera, Obſervatio Anatomica 654
XXVIII. Reſpiratio læſa, Oſervatio Anatomica: 655
XXIX. Hæmoptyſis, Obſervatio Anatomica, ibid.
XXX. Diarhœa, Obſervatio Anatomica. 656
XXXI. Icterus, Obſervatio Anatomica. ibid.
XXXII. Icterus, Obſervatio Anatomica. 657
XXXIII. Vomitus, Obſervatio Anatomica. 658

Formulæ quædam Remediorum ad diverſos affectus.

1. AD Abdomen inungendum. Pag. 659
2. Miſtura ad facilem reſpirationem in febre. ibid.
3. Miſtura ad anxietatem pectoris in frigore febrili: ibid.
4. In ſummo frigore Capitis calente reliquo corpore. ibid.
5. In difficili reſpiratione. ibid.
6. Pituitam præparans & educens. ibid.
7. Decoctum dolores leniens externos. ibid.
8. Decoctum acidos, acres & auſteros humores temperans & educens. ibid.
9. Decoctum Sudorificum & Diureticum ad laſſitudinem. ibid.
10. Vnguentum dolores in Abdomine lancinantes leniens. ibid.
11. Ad Sitim tollendam, & Appetitum excitandum. ibid.
12. Sal lixiuum acre mitigans. ibid.
13. Unguentum ad dolores Ventris. ibid
14. In febre ubi calor moleſtus. ibid
15. In gravi Paroxyſmo & Frigore per 3. horas durante. ibid.
16. Pro ægra Reſpiratione, & multo Sudore in febre. ibid.
17. Miſtura grato pro iiſdem Affectibus. ibid:
18. Pro dolore lumbari & Siti. 660
19. Miſtura humores craſſos incidens. ibid.
20. Pulvis adverſus Lancinationes in pectore, & Dyſpneam. ibid.
21. Trochiſci Phlegma incidentes. ibid.
22. Potio Purgans. ibid.
23. Ad frigus in toto corpore urgens cum Capitis dolore. ibid.
24. In dolore omnium partium, artuum, capitis, in Febre. ibid.
25. Ad Bilem inertem reparandam in Febre. ibid.
26. Ad Cardialgiam, Flatus in inteſtinis in paroxyſmo febrili, cum contuſionis ſenſu circa umbilicum. ibid.
27. In Vomitu. ibid.

28 Lene

28. *Lene Purgans.* pag. 660
29. *Dolor Lumborum & Præcordiorum in Febre in regione lumbare.* ibid.
30. *In Linguæ ariditate, Vomitu, Vigiliis, in quodam, cui ad latera linguæ fruſtula quædam adnata videbantur.* ibid.
31. *In Crurum dolore in Febre, Scapularum, Lumborum.* ibid.
32. *In febre in qua Bilis & Pituita maximè peccant.* ibid.
33. *In gravi frigore in Febre ob copiam Pituitæ:* ibid.
34. *In Febre in qua calor major & pertinax, cum dolore in laſſitudine totius, & Menſtruorum ſuppreſſione, à Pituita & Acido primariò, & Bile ſecundariò peccantibus.* ibid.
35. *In Vomitu.* ibid.
36. *Mixtura Salinam Acrimoniam leniens:* ibid.
37. *Pilulæ purgantes.* ibid.

FRANCISCI
DELEBOE, SYLVII,
DISPUTATIONUM
MEDICARVM
DECAS,

Primarias Corporis Humani Functiones Naturales, nec non Febrium Naturam, ex Anatomicis, Practicis, & Chymicis Experimentis deductas complectens.

EXCELLENTISSIMO; CLARISSIMOQUE

VIRO,

D. ADOLPHO VORSTIO,

Medicinæ atque Botanices in Academia Lugduno-Batava
Profeſſori eximio,

Olim Præceptori ſuo, nunc Collegæ honorando, Salutem multam dicit

FRANCISCUS DELEBOE, SYLVIUS.

QVOTIES non ſine aliquâ voluptate ſtudiorum meorum moleſtias repeto ac mente volvo, toties doctarum, politarumque tuarum, VIR CLARISSIME, Lectionum ante annos triginta ultra biennium continuum à me auditarum memoria animum meum recreat. Quocirca juſtum putavi Laborum meorum Academicorum primitias Tibi, utpote primo meo in Arte Medica Præceptori, offerre, ac dicare; quò à me quoque diſcant alii Præceptores ſuos etiam tunc ſuſpicere ac venerari, ubi vel Ipſorum fiunt Collegæ, vel alibi ad æqualem, aut ſuperiorem quandoque honoris gradum promoventur. Tu autem, VIR EXCELLENTISSIME, pro Tua Humanitate hoc levidenſe munuſculum, animi mei grati ſignum, TIBI gratum eſſe patere, atque in Vegeta Tua ſenecta feliciter diu perenna.

Scribebam Lugduni Batavorum Ipſis Calendis
Januarii M. DC. LXIII.

LECTO-

LECTORI

Veri & Boni, adeòque æqui Stúdioſo Salutem precatur

FRANCISCUS DE LE BOE, SYLVIUS.

I. NON ut placeam, ſed ut proſim; nec proinde, cui laudem mereri laudis abundè eſt, ut emendicatis amicorum, aliorumve encomiis lauder, has ſcripſi Diſputationes Medicas; ſed ut Cogitationes meas longo rerum uſu formatas, nunc verò, dum docendi munere fungor, viva voce pluribus à me deductas, nec uno tempore hauſtas in compendio ſpectare, atque accuratiùs obſervare poſſint mei Auditores.

II. Poſtquam verò ſupra meam expectationem non defuerunt hic & alibi Viri in Arte noſtra excellentes, qui conatus meos ſua lectione ac trutina dignos conſuerint, factum eſt, ut brevi diſtracta fuerint exemplaria more Academico non ita magno numero edi ſolita. Quæ cum etiam nunc majore fervore à pluribus expetantur; æquum judicavi æquæ Bonorum petitioni ſatisfacere, atque hanc Diſputationum mearum Decadem denuò per prælum publici juris facere; quò ab omnibus examinari, ac ſi quid veri & utilis continere deprehendantur, inſervire queant ſingulis.

III. Audio quidem non placere omnibus meum *Dubitandi*, *Suſpicandi*, & cunctanter *Opinandi* magis, quàm feſtinanter de quibuſvis *Decernendi* morem; ac ſi infra Profeſſoriam dignitatem foret ſuam in rebus arduis Sententiam ſuſpendere, nec mox de incompertis æquè, ac de compertis notiſque, Dictatoriè pronuntiare.

IV. Quamvis autem non me fugiat multùm promovere ambitioſam Docentis exiſtimationem, ſi *Pytagoræ* ad inſtar Diſcipulos & Auditores habeat credulos & paſſim ſerviliter dicentes αὐτός ἔφα; in quorum proinde mentibus tanquam in tabula raſa quævis pro libitu, & Hiſtorica fide avidè arripienda, & mordicùs poſteà contra quoſvis defendenda inſcribat: præfero tamen *Ciceronis* ingenuitatem, qui lib. 1. de Nat. Deor. indignè fert eos, *qui* tantùm *requirunt, quid quaque de re ipſe ſentiat*, addens, *curioſiùs id facere, quàm neceſſe eſt: non enim*, pergit, *tam auctoritatis in diſputando, quàm rationis momenta quærenda ſunt. Quinetiam obeſt plerumque iis, qui diſcere volunt auctoritatis eorum, ſe ducere profitentur. Deſinunt en im ſuum judicium adhibere: id habent ratum, quod ab eo; quem probant, judicatum vident.* Nec verò, urget Orator & Philoſophus, *probare ſoleo id, quod de Pytagoricis accepimus; accepimus; quos fuerunt, ſi quid affirmarent in diſputando, cùm ex iis quæreretur, quare it a eſſet, reſpondere ſolitos, IPSE autem erat Pytagoras. Tantum opinio præjudicata poterat, ut etiam ſine ratione valeret auctoritas.*

V. Abſit proinde, ut ego, qui ſortis meæ humanæ ac tenuitatis probè mihi ſum conſcius, & Divinæ in veritate duntaxat conſiſtenti gloriæ, publicoque Mortalium bono labores meos unicè conſecravi in Deum deprehendar injurius, aut in Proximum iniquus, abſit, ut apud Tyrones ac rerum plerarumque adhuc inſcios, meæ tamen fidei & informationi concreditos, videri velim ſcire, quod neſcio; abſit, ut mea culpa pro veris accipiantur ab incautis, quæ vix habeo ipſe pro veriſimilibus; abſit, ut quacunque demum ratione latentis veritatis manifeſtationem, aut Reipublicæ promotionem impediam.

VI. Non ſum interim neſcius, quin potiùs valde doleo, plurimos reperiri, qui poſtquam publicè docendi facultatem obtinuerunt, ac ſi Dictatoriam, Cenſoriamque poteſtatem ſimul eſſent nacti, de quibuſvis, quamvis ſæpenumero non minùs imperitè, quàm inſcitè vociferentur, & clamoſa ſua deblateratione famam ſibi apud rerum ignaros & rudes comparare, Adverſariis verò meticuloſis terrorem incutere, ac ſilentium imperare ſatagant; qui, quoties nil veri, utiliſve ex ſuo penario aut de ſuo promere norunt, toties in alienis, etiam optimis, carpendis ac per calumnias ſubvertendis operam ſuam & induſtriam collocent omnem.

VII. Quòd ſi Principum & Magnatum edicto ſevero teneretur quivis ſua vel ore prolata, vel ſcripto propagata dogmata, vel de alienis lata judicia ſolidis argumentis probare, aut quævis contumelioſè aliis adſcripta demonſtrare, bone Deus: quàm multi pudore confunderentur Thraſones glorioſi: quàm multi ad perpetuum ſilentium redigerentur Declamatores ſuperbi!

VIII. Quoniam verò nec Legibus, nec Moribus ſtrictè obſervatis ſatis cautum eſt adversùs tales Reipublicæ peſtes omniumque Diſciplinarum bonarum vaſtatores, in audacia ſua & protervia pergunt, ſæviunt & furunt magis, magiſque. Adeò ut vix aliud ſupereſſe videatur Viris bonis & cordatis contra pernicioſorum iſtorum & quoſvis aggredientium hominum latratos remedium, quàm ſtrenuè ipſis ſeſe opponere, atque omnium oculis malè feriatorum & improborum technas exponere ac confutare.

IX. Hæ multorum artes iniquæ cùm non eſſent mihi planè ignotæ, ne crabrones irritarem, cavi ſedulò, ne ulli ſua confutando injuriam feciſſe viderer: quapropter Diſſentientium, quin & Adverſariorum quoque nomina ut plurimùm reticui, nec facilè aliquem, niſi cum debita ipſi laude condecoratum citavi; uti ſubſequentes Diſputationes legenti patebit & conſtabit abundè.

X. Non potui tamen qualicunque adhibita cautela Clariſs. Viri *D. Antonii Deuſingii*, Profeſſoris Groningenſis, hominis in fictos licet, factoſve ex falſa ſuſpicione Adverſarios acerbiſſimi Cenſoriam vitare virgulam.

XI. Utique ſatis mirari nequeo, quo jure putet hic homo impunè licere ſibi quemvis Epiſtolarum à *Blotteſandæo*, neſcio quo, contra ſe ſuaque Opera editarum Auctorem, Fautoremve ſuſpicari, ac eundem mox pro Authoritate ſua, quæ nulla eſt, ſcriptis publicis, aut literis privatis eo nomine cum indignationis ſuæ minuatione, tanquam ſupremus omnium in Tribunali ſedens Princeps, vel potius Tyrannus, ad Cordis ſui ſecreta Ipſi exemplo pandenda citare, atque ſic cognitorum ſibi confeſſionem à quocunque temerè à ſe accuſato exigere, ac tantùm non extorquere, atque tunc pro lubitu aut à præcedenti calumnia gratioſè liberare, aut nova indignè gravare.

XII. Poſtquam verò hunc & illum ſibi ſuſpectum inſolenti hac methodo, licèt irrito ſimul conatu, ad examen vocavit, placuit novo Cenſori perverſa ſuſpicione agitato nunc in me quoque inſurgere, atque calumniis inſuper nomen meum & famam inquinare.

XIII. Homini autem huic animi impotentiſſimi non referam quidem par pari, quin ſufficiet impræſentiarum mihi famam meam & innocentiam venenatis maledicentiæ ipſius aculeis liberatam vindicare, atque ſic perneceſſariæ ipſi reſipiſcentiæ ac pœnitentiæ (quam *Blotteſandæo* & ſociis ad ravim cum annexis convinciorum plauſtris toties ubique inculcat) ſi bonus & probus imposterum audire cupit occaſionem ipſi ſalutarem præbere.

XIV. Libelli ergo ſui, cui *Diſquiſitionis ulterioris de Chyli Motu atque Officio Hepatis* nomen dedit, pag. 307. accuſat me 1. *Bilſianæ hæreſeos ſtrenuum hoſtem*; quæ jejunia eſt Calumnia. Falſum enim eſt, me ullius hæreſeos vel opinionis eſſe hoſtem; quippe qui nemini ſum infenſus, vel infeſtus, quamvis longiſſime abeat à mea ſententia. Cui accedit, quòd non pauca ſint, de quibus idem ſeutio cum *D. Bilſio*; quædam etiam, in quibus citra ulum inimicitiam vel contumeliam diſſentio ab ipſo, quemadmodum videre eſt ex ſubjuncta Diſput. 8. quædam denique, de quibus adhucdum meum ſuſpendo judicium. Demonſtret igitur *D. Deuſingius*, ubinam hoſtilem meum contra *Bilſianam* hæreſim vel opinionem teſtatus ſim animum, ni malit patere cunctis ſua in ad Calumniandum propenſionem, continuis fucatæ ſynceritatis conteſtationibus, tanquam larva, tectam.

XV. Mox pag. 308. in vana criminatione ſua pergens ait 2. *me invidia perſonæ D. Bilſii agi.* Quod itidem falſiſſimum eſt ac injurioſum, id donec probaverit (probabit autem nunquam) aut ſe ſaltem ritè purgaverit, pro Calumniatore *D. Deuſingium* habebo; qui per Dei gratiam mea ſorte contentus nemini ſua invideo animi, corporiſve dona, nemini ſua fortunæ bona, nemini ſuas virtu-

tutes vel artes; plene ſcilicet perſuaſus, quicquid habet quivis homo, id non caſu vel fortuitò ipſi obveniſſe, ſed à Dei quævis pro ſapientia ſua nobis homuncionibus imperſcrutabili & arbitrio liberrimo mirabiliter diſpenſantis nutu cuivis contigiſſe. In Dei proinde Sapientiam & Bonitatem injurius graviter peccat invidus homo; qualis an non ſit D. *Deuſingius* ipſe, judicet ipſius Conſcientia.

XVI. Cenſet ibidem 3. D. *Deuſingius*, *me veritatis amore minùs agi*. Sed unde hoc ipſi notum? Quonam indicio hoc ipſi patuit An unquam ulli me falſi arguenti non auſcultavi? An per fas & nefas ſemel à me dicta ſum tuitus? Hanc quoque Calumniam eſſe novit Renum ſcrutator & vindex Deus, cui proinde hanc meam commendo cauſam.

XVII. Concludit tandem 4. Morum quoque Magiſter D. *Deuſingius*, *Animi πάθη meliori rationi nebulam in me officere*; ſcribere voluit, opinor, offundere. At ubi hoc unquam in me, ſcriptiſve meis obſervarit, oſtendat, ſi tam lynceus exiſtat hic Cenſor. Illud in ipſo potiùs habuiſſe, & adhuc habere locum teſtantur ejus opera tot criminationibus & convicijs referta, an conſpurcata. Ab animo certè rationi ſolidæ parente & compoſitos affectus habente talia procedere nequeunt, verùm ah animo irrequieto, ac vehementium pathematum, Superbiæ præſertim ac Iræ immoderatæ, imperantiſque (quam idcircò ad Furoris ſpecies meritò revocarunt) turbine ac procelloſis nebulis agitato, turbato, occæcatoque.

XVIII. Alibi *Reſurrectionis* putà *Hepatis aſſertæ* p. 48. more ſuo agens D. *Deuſingius* fingit *Cordatos Viros mirari*, *me indignè tuliſſe*, *quòd Meibomius de Bilſii dexteritate verùm eſſet profeſſus*. Ubi tergeminam obſervo calumniam. Nam 1. à vero alienum eſt, me indignè tuliſſe quicquid tandem de D. *Meibomius*. Abſit autem, ut unquam feram indignè, ſi aliquis profiteatur quod eſt verum.

XIX. Cui adde, quòd 2. non minùs vanum ſit, quàm falſum aſſerere, *indignè me tuliſſe laudatam*, non dicam à D. *Meibomio* tantùm, ſed à quovis alio D. *Bilſii dexteritatem*, quippe quam ipſe laudavi, dum ipſum non tantum Anatomicum, ſed *Induſtrium Anatomicum* jam ante biennium ferè celebravi *Diſp. 8. Th.* 14. Quis autem, cui ſanum eſt ſynciput, credat te indignè laturum id in aliquo laudari ab aliis, quod laudaveris ipſe?

XX. Sed 3. producat medium D. *Deuſingius viros illos Cordatos* talia figmenta & chimærica ſuſpicioſorum hominum commenta vel ſomnia mirantes. Neque enim puto ullum Virum Cordatum, Candidum ſaltem ac Probum, tale quid de me crediturum, hinc & miraturum, ſi me noverit. Quòd ſi me non noverit, Prudentis erit & Candidi, donec de rei veritate ipſi plenè conſtet, ſuum judicium & admirationem tantiſper ſuſpendere, nec quid temere in re ſibi incomperta in alienæ præſertim famæ detrimentum decernere. Pro ſpectris proinde ac Puerorum terriculamentis habebimus perſonatos illos & ſub Cordatorum larva duntaxat ſpectabiles D. *Deuſingii* Teſtes, donec ipſos nominaverit, atque ſic hac ſe calumnia extraxerit.

XXI. Verùm enim verò, ut omnibus procedere ſoleat cum Adverſariis ſuis D. *Deuſingius*, cogor hic 4. Epimetri loco addere D. *Meibomium* ægerrimè tuliſſe, ac ſponte ſua pluribus, ipſoque adeò Cl. D. *Borrichio*, præſentibus, apud me nihil minùs cogitantem conqueſtum fuiſſe, quòd D. *Deuſingius* literarum ſuarum ad Cl. D. *Eyſſonium* ſcriptarum hinc inde ita truncatam ediderit partem, ut in multis alienus affingatur dictis ſuis ſenſus, quo non tantùm ad cœlos extolleretur D. *Bilſius*; quod ferri poſſet; ſed eo ipſo ad tartara detruderentur Viri boni & Reipublicæ, quàm D. *Bilſius*, magis utiles; quod minimè ferendum. Quapropter ante ſuum in Italiam diſceſſum tradidit mihi manu ſua ex literis ſuis excerptum, quò, ſi res aliquando ita poſtularet, tolli poſſet omnis de ſua ſcriptione dubitatio ac diſceptatio. Annectam igitur cuncta verbo tenus ex ipſius autographo, ubi priùs monuero, ea, quæ diverſo leguntur charactere, mala fide fuiſſe omiſſa à D. *Deuſingio*.

XXII. *Quæ nuper de* D. Bilſio *ſcripſi, ea nunc cum auctario repetere animus eſt, ſiquidem oculato Teſti maior habetur fides. Adfui ipſi cum Germano quodam, vidimuſque eius apparatum omnem. Nec forte quiſquam ipſius dexteritatem in ſecando poſſet imminuere* niſi ipſe nimiæ oſtentationis culpa ſuas laudes deteret. *Præter enim Balſamum in ipſis cadaveribus plurima ejus artificiem manum; loquuntur. Ipſam Cuticulam ſeparatim nobis exhibuit: venarumque & arteriarum ductus non ſine incunditate ſpectare licuit. Denique etiam partim precibus partim honeſtæ fraude (neque enim Studioſos, ſed Aulicos nos vendit abamus) id imperravimus, ut vivum canem nobis præſentibus ſecuerit. Ibi quidem magna dexteritate, uno ictu & abdomen & pectus diſcidit, ad ſiniſtram cultro paulum declinans, pauciſſimo ſanguine effuſo, Ductumque Thoracicum oſtnedit: ſed nihil præterea*. Interim verò intolerabilis nobis faſtus ipſius fuit: adeò enim in omnes Anatomicos debacchabatur, ut, cùm ad Renes proveniſſet, illos à multis Profeſſoribus in Academiis ne inveniri quidem poſſe diceret, &c.

XXIII. Intolerabilis meritò videtur Viris bonis & gravibus D. *Bilſii* faſtus; quoniam cum injurioſo & contumelioſo egregiorum & ipſi quoad induſtriam, dexteritatemque planè ignotorum Anatomicorum contemptu paſſim conjunctus. Quamvis autem apud ſectionis peritos fidem non inveniat vana ipſius; de quibuſdam per iteraram toties non unius, ſed variorum experientiam peſſundatis gloriatio; ab imperitis tamen (quorum numerus longè major) ſemper aliquid creditur jactantiæ, aliquid calumniæ. Quibus pondus addidit quorundam aut ſibi impenſiùs addictorum, aut cæterorum Anatomicorum uni, vel pluribus infenſorum Medicorum Profeſſorumve laudatio immodica hominem jam per ſe nimis tumidum ita inflans, ut metus ſit, ne brevi crepet. Enim verò quoties aliquis ſecreto naturæ ſuæ inſtinctu citra magiſtrum aliquod aggreditur ſtudium Artemve liberalem, atque aliquid egregium in ipſo præſtat, illum magis admirari & laudare ſolemus, quàm ſi ad ſummum in Arte faſtigium perveneriț alius ab Artifice informatus ac eruditus. Aliquid verò talis D. *Bilſio* accidit forſan, cujus in ſtudio Anatomico fervorem, ſolertiam, dexteritatemque uti Anatomicorum nemo non laudat, ita ejuſdem faſtum & in alios pueriliter inſurgentis petulantiam rident, quotquot manum unquam operi admoverunt, & ſuis magis, quàm alienis oculis & manibus fidere didicerunt. Notant enim ipſum audere tum alienæ induſtriæ ignarum, quin & contemptorem affirmare quidem, non item demonſtrare nonnulla conſimilibus plurium obſervationibus contraria, tum ſuæ tenuitatis non ſatis conſcium pronunciare de rebus anguſtos mentis ſuæ cancellos tranſcendentibus. Uno verbo, laudant omnes Anatomici ſolertiam & dexteritatem D. *Bilſii*, culpant ejuſdem faſtum & maledicentiam.

XXIV. Ego certè, qui non ſum profeſſione Anatomicus aliquando tamen veritatis eruendæ ergò & viva bruta, & humana diſſecui cadavera, necdum poſſum conjicere, quo nomine ita ſuperbiat & Anatomicis inſultet. D. *Bilſius*, à quo hactenus nihil novi prolatum obſervo, quod utilitatem aliquam conferat Arti Medicæ aut feliciùs docendæ, addiſcendæve, aut feliciùs exercendæ. Sunt enim magis ad ſui oſtentationem, quàm uſu communem compoſita ipſius opera. Quicquid verò de *Ductu* ſibi *Rorifero* dicto, & *Rore*, ejuſque uſu contra cæteros omnes aſſerit, probatione indiget; cujus loco centumelioſè invehitur in diſſentientes, nec ſibi mox aſſurgentes ac plaudentes.

XXV. Sed revertamur ad D. *Deuſingium*, qui ne quid intactum relinqueret, quo ſe mihi nociturum ſperabat, voluit pag. 47. *Pæana ceciniſſe Bilſio Blotteſandæi Slegelium, quòd provocaſſet, ſed fruſtrà, in vicinia licet, ſummos Anatomicos D.D. Sylvium & ab Horne, &c.* Qua exprobartione invidioſa nolentem volentem cogit me illa in medium proferre, quæ mallem ſuppreſſa, ſunt enim puerilia. Quiſquis enim D. *Bilſis* provocationem legit, ac cum iudicio expendit mox quam ridicula ſit, facilè agnoſcit; imprimis ubi ad ſingulas circumſtantias attendit. In Lectorum proinde à nobis remotiorum gratiam totum negotium paucis quemadmodum geſtum eſt, enarrabo.

XXVI. Deſcripſerat & figura expreſſerat D. *Bilſius* contortum, variiſque gyris in ſe redeuntem volvulum in Ductu Thoracico circa ſuam in jugularem venam inſertionem. Hunc ſæpiùs à ſe fruſtra quæſitum in dubium vocavit D. *van Horne*, optavitque ſibi manus mox daturo & gratias ideò acturo illum à D. *Bilſio* monſtrari. In quem finem parati erant aliquot Medici Leidenſes unà nobiſcum Roterodamum tendere; promoveram enim præſens ac illam demonſtrationem D. *Bilſium*. Quoniam verò mihi fortè tunc erant Ægri quotidie ſemel ſaltem viſitandi, per litteras ad D. *Riichvvardum* ſcriptas rogavi D. *Bilſium*, uti hora quarta matutina hinc diſcedentes, ac circa decimam Reterodamum appellentes paratos offenderemus ac demonſtrationi canes; quò his abſolutis liceret nobis eodem die domum reverſis periculoſè decumbentes ægros inviſere. Repoſuit D. *Bilſius* non poſſe adminiſtrari ſectionem, niſi hora ſecunda pomeridiana, qua demum liceret quibuſdam ex Magiſtratu illi intereſſe, ut & Medicis tempore antemerediano ægrorum ſuorum viſitatione occupatis; addita inſuper nova conditione, ut D. *van Horne* ibidem alium ſecaret canem,

nem, in quo, ſi quam moveret controverſiam, *Bilſianorum* placitorum contrarium oſtenderet. Reſponſum eſt autem à *D. van Horne*, ſe non Actorem, at Spectatorem vocatum eſſe; paratum tamen cuivis optanti & ad ſe Lugdunum venturo demonſtrare, quæ alicubi eſſent à ſe aſſerta. Cæterùm ad ſpectandum ea, quæ patefacturus eſſet *D. Bilſius*, non requiri Magiſtratus præſentiam. Iniquum denique videbatur nobis Medicos Roterodamenſes, ſi quibus liberet ſectioni intereſſe, non velle, aut ridiculum, non poſſe ante horam decimam præfuiſſe ægris ſuis graviùs decumbentibus, poſtquam neceſſe habebant Leidenſes toto ferè die à ſuis abeſſe. His ergò remoris irritus factus eſt meus & *D. Riccvvardi* conatus, ad reconciliandum cum *D. van Horne* alienatum *D. Bilſii* animum ſuſceptus. Provocavit quidem poſtmodum Thraſonicè *D. van Horne* ad mutuam ſectionem *D. Bilſius*, eandem cupiens ſemper coram hujus vel illius Urbis Magiſtratu tanquam judice adminiſtratam; monitus forſan ab aliis, cùm non ſubſint, non ſe ſubmittere in controverſiis pleriſque, Academicis præſertim, quales ſunt Anatomicæ, hujus Univerſitatis Profeſſores Arbitris vel Judicibus Urbanis, ſed duntaxat vel Academicis, & quidem rei agitatæ gnaris, vel Utriuſque Curiæ Senatoribus. Ex qua ſimplici actorum (quæ utriuſque partis literis apud me ſervatis omni tempore probare potero) narratione facilè patere poteſt unicuique, quid de clamoſa *D. Bilſii* provocatione & inani gloriatione in *D. van Horne* ac meum opprobrium à *D. Deuſingio* mota debeat ſtatui. Adde quòd nunquam Diſſentientium partium uni, nedum rudiori, altera inaudita vel reluctante licet aut Statum quæſtionis, aut Arbitros, aut Conditiones pro lubitu conſtituere & alteri obtrudere, ac tandem omnibus, vel quibuſdam meritò repudiatis, tanquam re probè geſta, triumphum imaginarium & pæana ſibi canere ante ullam vel pugnam initam, vel victoriam de Adverſariis reportatam; quod *D. Bilſius* fecit, & à *Slegelio* in ejus gratiam & noſtrum dedecus ſimiliter factam optavit *D. Deuſingius*.

XXVII. Sed quærat aliquis, quænam tandem eſſe poteſt tantæ *D. Deuſingii* in *D. van Horne & Sylvium* iracundiæ, acerbitatiſque cauſa, quænam occaſio? Nam eadem pag. 47. teſtatur *ſe ipſos veneratum eſſe ſemper, nec ullam ipſis unquam à ſe priùs datam occaſionem, ob quam juſtè ſibi potuerunt iraſci*. At nil probarit me hactenus ipſum offendiſſe (probabit autem ad Calendas Græcas) quæ nunc ex ipſius Tractatulis contra me dicta protuli, falſitatis, eum arguunt, & mendacii.

XXVIII. Si quis tamen deſideret tantæ in *D. Deuſingio* protervitatis cauſam veram cognoſcere, inſpiciat pag. 48. & mox tolletur ipſi hoc dubium. *Si velint* (*D. van Horne* puta & *Sylvius*) *extra ſuſpicionem manere apud Viros Eruditos* (*ut eos ipſe vellem honeſtiores haberi, quàm ut conſcii fuerint*) *oſtendant ſaltem vel publicè, vel privatim ſibi diſplicere id genus ſcriptionis per libellos famoſos, quod ipſorum itidem cauſa, ut ſuſpicio multis, at ſine mea culpa, in me, meaque a Nebulonibus prodiit, &c.*

XXIX. Has ſuſpiciones ac criminationes ineptas priuſquam ſolvam, rogo *D. Deuſingium*, ut 1. nominet mihi *Eruditos* illos Viros, qui ſuſpicantur me *conſcium* Epiſtolarum, quæ in ipſum prodierunt, niſi ſub tectis Eruditorum Virorum nominibus latitans velit cognoſci Calumniator ſuſpicioſus. Proferat ſaltem 2. ſuſpicionis iſtius rationes ulla probabiles. Ego certè nullam poſſum comminiſci; neque enim ulla mihi fuit unquam cum *D. Deuſingio* ſimultas, nulla de ipſius decretis (quæ ut hactenus ignoro, ſic adhuc vel ideò magis ignorare volo) controverſia; ut non videam, quorſum ipſi lubeat *in mei gratiam* conſcriptas toties decantatas Epiſtolas. Ipſius prætereà dignitatibus, honoribus, commodis, famæ &c. nec invideo, nec inhio; paucis nimirùm, quæ per Dei benedictionem ac benignitatem poſſideo, quinimò paucioribus, ſi Divinæ providentiæ ita videatur, contentus vivere doctus. Adeò ut hariolari nequeam quænam Hominem illum in me nihil contra ipſum patrantem, nihil volentem, nihil forſan potentem concitarint & agitarint Furiæ.

XXX. Unum adhuc addo & deſino, ſi hæc Viro Deum purè timente atque proximum ritè diligente dedecora mentem *D. Deuſingii* occupaverit ſuſpicio mala, quidni per literas, quemadmodum alios, ſic & me quoque hanc ob rem ſolicitavit & rogavit? Habuiſſet profectò ex tempore reſponſum, quod animam ipſius tam iniquo liberaſſent præjudicio & odio. Quòd ſi infra ſuam dignitatem fore cenſuiſſet, ſi prior ad me Novitium literas ſcriberet Profeſſor Veteranus, poterat idem per literas toties, ad Cl. *D. Voſſium*, utriuſque noſtrum olim Præceptorem, & nunc quoque Amicum, ac mihi Collegam honorandum ſcriptas idem ſciſcitari, atque reſponſum commodum expectare. Sed libuit homini Cordato, pugnaci & rixoſo animum meum & vires ſcripto publico & acri experiri, quin ad retundendos publicè virulentos ſcripti ſui mordacis aculeos, ni Probi nomine indignus, vel Timidus & Socors haberi velim, irritare ac cogere.

XXXI. Quamvis autem propter agendi modum planè illiberalem à *D. Deuſingio* obſervatum eundem minimè dignum judicem, cui cordis mei penetralia aperiam; ne tamen tacendo conſentire videar, meque apud Viros veri ac æqui amantes ſuſpectum reddant peſſimæ *D. Deuſingii* artes, quin potius conſtet univerſis innocenti mihi ac immerenti ſtructas eſſe ab ipſo inſidias & technas, expediam & ſolvam uno ictu ex ſuſpicione falſa connexum, & ſimulatæ probitatis larva implicatum, putidarum denique calumniarum felle inquinatum, ac omninò deteſtabilem nodum. Teſtor proinde hic publicè Conſcientiam meam, ipſiuſque conſcium Deum, me Epiſtolarum à *Bloteſandæo* contra *D. Deuſingium* editarum nec Actorem nec Socium fuiſſe, ſed ne quidem ipſum noſſe. Non puto tamen, ſi vel unum vel plures illarum ſuſpicer Authores, teneri me illos hic *D. Deuſingio* indicare aut nominare, atque in immeritos forſan (omnis namque ſuſpicio fallax eſt ac dubia) odium ipſius, iram, clamores, convicia & neſcio quæ non excitare.

XXXII. Dilutis hactenus vanis *D. Deuſingii* Suſpicionibus atque Calumniis, neſcio an operæ prætium ſit ejuſdem minus æquam vel aptam de propoſitis à me *Bilis Motu, Ortu & Uſu* cenſuram refellere: cùm illa quæ adverſus mea movet, ſatis arguant ipſum aut mea non legiſſe, aut præ nimia feſtinatione non expendiſſe, aut affectu præpoſtero abreptum non percepiſſe; ne dicam ipſum, ſi, quod inaudio, Chymica ignorat, pleraque mea non ſatis intelligere, nec proinde cenſere potuiſſe.

XXXIII. Quòd ſi unius, pluriumve rerum cognitione ac doctrina ſe cæteris ſuis coævis præſtare putat *D. Deuſingius*; quidni ſua vel inventa per experientiam multifariam, vel excogitata per ratiocinationem ſolicitam, ſi quæ habet Reipubl. utitia, intactis, inconcuſſis, irreprehenſiſque alienis, more Mathematicorum (cùm præſertim inter illos & ipſe numeretur) rationum urgentium, & catenatarum robore ac evidentia ita adornata Literatorum Orbi proponit, ut Ipſorum aſſenſum firmiſſimè cogant, meritaſque ſuæ diligentiæ aut induſtriæ laudes vi blanda quibuſvis exprimant.

XXXIV. Interim mea, & aliorum forſan intereſſe quis credat, aliquid ſaltem à me *D. Deuſingio* hìc reponi; ne, ſi planè ſileam, tumidior factus de Triumpho brevi habendo conſilia ineat Riſum profectò tenere non potui ubi Oratorem ipſum quoque pag. 313. obſervavi, atque ibidem argumenta Herculea & tanto Philoſopho-Medico planè digna legi, quibus miſerabiliter Cl. *D. Bartholino* perſuadere conatur, *ne conjeturis meis incertis animum denuò involvat, & Nova in Arte Principia citra ſenſum*, *ac fortè meliorem rationem* prolata *admittat*. Sic unico bruti fulminis ictu cadunt, coruunt, proſternuntur & proteruntur mea dicta omnia;) quin potius, vel ſui ſaltem, Amici nempe cordati & candidi, commiſeratione motus *largiatur ſibi motum Chyli ad Hepar, ipſique Hepati ſubſidiariam aliquam opem inſervientem Cordi, pro ſanguinis præparatione, &c.* atque quamprimum ad deſertam, deſperatamque aliàs *Veterum de Hepatis ac Bilis Uſu* opinionem tam diſertè ac nervoſè à ſe hìc aſſertam denuò accedat; in gratiam ſcilicet, vel ſe interceſſore cum Adverſariis mox reſtituendus. Hæc tam glorioſi Debellatoris argumenta verboſa recitaſſe an non eſt ſimul abundè ipſa refutaſſe?

XXXV. Ejuſdem plenè roboris & naturæ argumentum eſt, quo pag. 307. in me irritare ſatagit eundem D. *Bartholinum*, quòd temerarius *audeam ab ipſo* (*utpote me non minùs exercitato Anatomico*) *atque à receptâ omnium ferè Anatomicorum ſententiâ diſſentire*. Licet tamen vel Tyroni Anatomico, ubi aliquid ab Artis Magiſtris non viſum, vel notatum priùs inter ſecandum obſervat, idem ulteriùs & accuratiùs inveſtigare, ac quicquid aut externo ſenſu percipit, aut mentis acumine inde deduxit, in commune bonum aliis communicare. Id quoties citra aliorum contumeliam & ignorantiæ exprobrationem contingit, laudi cedit Inventori quemadmodum contrà dedecori, quoties invento ſuo pueriliter turgens Thraſonicè inſultat Prædeceſſoribus ſuis, ſe non ſemper ideo minùs oculatis, aut dextris, aut ingenioſis, ſed forte minùs fortunatis. Caſus enim, ne quis fallatur, longè plura nobis aperit & pandit in rebus Anatomicis, & forſan Naturalibus omnibus, quàm obſcura & latitantia inveſtigans & conjectans mentis oculus quo tamen ſimul utendum nemo negat.

XXXVI. Sed imprimis lepida ſunt & faceta, quæ mox elicit ex noſtro diſſenſu Conſectaria, dum eadem p. 307. inde arguit: 1.

Non

Non ſemper in re Anatomica ſolo Senſuum teſtimonio niti Anatomicos; quin 2. *fallax eſſe judicium Senſuum, ni Ratione ſublevetur*; denique 3. *Noſtrum alterutrum circa Bilis ſaltem ſecretionem ac motum ſuo Senſuum judicio falli ac decipi*.

XXXVII. Verùm ſponte quidem ſua & mole propria corrunt hæc argumenta plumbea; quod in Tyronum tamen gratiam oſtendendum. Et 1. quidem Anatomicorum nemo docuit unquam, quod ſciam, ſolo Senſuum externorum teſtimonio nitendum n re Anatomica & partium Uſu vero eliciendo; licet omnem Concluſionum ſuarum à Senſu petant certitudinem.

XXXVIII. Quomodo autem 2. Ratione ſublevari poſſit Senſuum judicium, ne fallax ſit, non aſſequor; qui minimè fallax, ſed certum, indubitatumque puto Senſuum externorum cum requiſitis unicuique conditionibus omnibus agentium teſtimonium cui præterea confirmando, ſublevandove tantum abeſt, ut aliquid conferre poſſit Ratio, ut illa ipſa omne ſuum in rebus Senſilibus ritè cognoſcendis ac dijudicandis à Senſu externo mutuetur & accipiat robur & firmamentum.

XXXIX. Noſtrum verò neuter 3. Bilis aut Secretionem, aut Motum Senſum ſe obſervaſſe dixit unde planè ridiculum eſt arbitrari noſtrum alterutrum hic Senſuum judicio falſum aut deceptum. Enim verò, ut Canes nimiùm feſtinando creduntur cæcos parere cautelos, ſic quotquot temerè in quovis negotio præmaturum interponunt non vocati judicium, reverâ deprehenduntur ſæpiſſimè cum D. *Deuſingio* hallucinari.

XL. Quorſum pag. 336. aſſeveret D. Deuſingius, *me præ aliis eligiſſe Helmontij*, vel *ſuam* pag. 306. cum cæteris citatam *de Bile* opinionem, niſi ut tacitè Furti & ingrati animi me inſimulet, non video; præſertim, ubi ſimiles ab ipſo criminationes alibi in hos aut illo vibratas expendo. Faxo tamen, ne hoc ipſi ſuccedat ex voto. Equidem ultrò fateor etiam nunc ignorare me, qui rebus ipſis Naturalibus continuata multis annis & accurata pro virili Experientia, hancque comitante Ratiocinatione anxia ritè cognoſcendis; non item diverſiſſimis Auctorum ſingulorum de re quavis Opinionibus, pro lubito nonnunquam vel ambitione fictis colligendis, ſeligendis, vellicandiſve tempus meum & operam impeudi, & indies adhuc impendo: Fateor inquam, ignorare me, an aliquis ante me ſimiles meis protulerit de *Bilis Generatione*, *Motu & Uſu* cogitationes Hoc ſi factum quis probaverit, eo ipſo à me Novatoris removebit calumniam. Id ſaltem certum, me à commemoratarum modò Auctorum trium nemine opinionem meam eſſe mutuatum; quippe qui eandem ante annos duos & viginti jam fovi, & in Collegio Anatomico viginti Auditoribus in hac Academia dictatam publici juris tunc feci. *Helmontii* verò, ut & *Bachii* ſcripta ſeptem poſt annis demùm, anno quippe 1648. lucem viderunt.

XLI. Non dicam hic, ut retaliem D. *Deuſingium* ex Dictatis meis ab Auditorum meorum aut hæredum aliquo ſibi quomodocunque tandem comparatis (quod à bona, meliore, optimave ratione non puto alienum) hauſiſſe forſan, & nunc ingratum, quin & inſuper injurium diſſimulaſſe illa, quæ toto adhuc decennio ſeriùs, anno putà 1658. de *Bile Chylo & Sanguini condiendis admiſcenda*, *in Idea Inſt. Medic. Phyſialog. cap. 6. § 9.* tam *diſertè* contra ea, quæ alibi aliter docuit, *inculcavit*; *ut adeò*, dum indeſinenter fluctuantis ſuæ mentis opera commentitia, & nullo Senſu externo, nulla proinde Ratione ſolida firmata.

Deſtruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

Dubium ſe hic profiteatur (ſic de ſe teſtatur ipſe pag. 307.) ſibique ſimilem, hoc eſt, ob incertitudinem quovis nutantem.

XLII. Plura quidem haberem adhuc dicenda, ſed non decet, Candide Lector, diutiùs Te *Deuſingianorum* placitorum lectione hìc morari, vel fatigare: valdè metuo enim, ne mea tranſcriptione aliquid decedat ipſis nativæ venuſtatis & innati decoris. Malo proinde, poſtquam ſibi ſolus omnia capere, ac præ aliis ſapere videtur hic *Ariſtarchus Groninganus*, ad perennem illum omnis ſcibilis Fontem dicam, an inexhauſtum infandæ doctrinæ Oceanum hominum ſtupenda quævis & inaudita, ſed in accurata ſummi omnium hujus ævi Scriptorum Cenſoris trutina priùs caſtigata ardenter ſitientium greſſum rectà dirigere, quò ſic Nectareæ.

Dulciùs ex ipſo fontè bibantur Aquæ.

Tu interim vale, & incorruptè, imo integrè judica, vel ſile.

Dabam Lugduni-Batavorum, III. *Id.*
Ianuarii M. DC. LXIII.

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la fede di reviſione, & approvatione del P. F. Antonio Leóni Inquiſitore, nel libro intitolato: *Franciſci Deleboe Sylvij, Opera Medica*, non vi eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, e buoni coſtumi; concediamo licenza, che poſſa eſſer Stampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, e Padoa.

Dat. 16. Marzo 1696.

(*Ferigo Marcello Procùr. Ref.*
(*Aſcanio Giuſtinian Cav. Ref.*
(
(

Agoſtino Galdadini Segret.

FRAN.

INSTITUTIONUM MEDICINÆ
PARS PRIMA

CAPUT PRIMUM.

De Medicinæ definitione.

MEDICINA eſt Ars curandi hominis valetudinem.

Ars eſt, quia non modo eſt cognitio, ſed conſtans promptitudo, & dexteritas agendi.

Subjectum Medicinæ eſt homo animâ, & corpore conſtans, quia illa, vel hoc malè diſpoſitum, illud, vel hanc malè diſponit.

Quando Medicus de corpore plantarumque viribus, cognitionis gratiâ, agit, tum hæc ſcientia Medici finis eſt, ſed medius tantum. Ultimus vero eſt ſanitas, quam conſervando, præſervando ac reſtituendo, obtinetur valetudinis tam bonæ, quam malæ cognitio. Ex his Medicinæ nobilitas patet, ſubjectum enim ratione conſtat, quâ reliquarum artium ſubjecta carent, & finis eſt ſanitas omnia temporalia bonapræſtans.

CAPUT II.

De Medicinæ diviſione.

MEdicina in quinque partes dividitur, videlicet, Phyſiologiam, Pathologiam, Semeïoticam, Hygieinam & Therapeuticam:

Phyſiologia eſt pars Medicinæ agens de naturali hominis conſtitutione.

Pathologia eſt pars Medicinæ agens de rebus præternaturalibus.

Semeïotica eſt pars Medicinæ agens de ſignis, ex quibus tùm præſens, tùm futurus hominis ſtatus dignoſcitur.

Hygieina eſt pars Medicæ agens de ſanitatis conſervatione.

Therapeutica eſt pars Medicinę agens de ſanitatis reſtitutione.

CAPUT III.

De Phyſiologia.

PHyſiologia eſt corporis ac mentis, nec non utriuſque ad ſe mutuò habitudinis cognitio. Ad naturalem hominis conſtitutionem ſpectant elementa, temperamenta, partes, facultates & functiones, res naturales dictæ.

CAPUT IV.

De Elementis,

ELementum eſt corpus ſimplex quod in partes contrarias dividi nequit. Et ſunt ſeptem, aqua, terra, ignis, ſal, acidum, ſpiritus volatilis & oleum.

Aqua & acidum, ſunt frigida & humida. Terra eſt frigida & ſicca. Ignis & ſal ſunt calidi & ſicci. Oleum eſt calidum & denſum. Spiritus volatilis eſt, calidus, & humidus.

CAPUT V.

De Temperamentis.

TEmperamentum eſt particularum contrariis qualitatibus conſtantium moderamen.

Temperamenta differunt ratione partium, ſexûs, ætatis & temporis.

Ratione partium eſt triplex, ſimplex compoſitum vel temperatum.

Simplex eſt, quando una tantum qualitas contrariam excedit; inde calidum, humidum, frigidum & ſiccum.

Compoſitum eſt, quando duæ qualitates excedunt; indę calidum & humidum, frigidum & ſiccum.

Temperamentum eſt, vel ad pondus, vel ad juſtitiam.

Ad pondus eſt in quo nullus omnino eſt qualitatum exceſſus; quod datur in cute & præſertim in volâ manûs callo deſtitutâ.

Ad juſtitiam eſt in quo quædam eſt qualitatum inæqualitas, ſed quæ actionibus peculiaribus competit.

Ratione ſexùs eſt, vel virile, quod calidius, vel fæminum quod frigidius eſt, ut patet ex pulſu minori ac tardiori, robore minori, ingenioque minus alacri.

Ratione ætatis eſt puerile, virile & ſenile.

Puerile ad annum 14. durans, ſub ſe comprehendit infantiam ad 17.

Virile ad 48. ſub ſe habet adoleſcentiam ad 26. & juventutem ad 35.

Senile dividitur in ſenectutem primam ad 60. & decrepitam ad vitæ terminum.

In puerili, prædominatur pituita ſeroſior, ut patet ex exiguo calore & mobilitate. In virili, bilis ut ex calore, aucto robore & productione ejuſdem bilis patet. In ſenili, pituitâ viſcidâ

quæ ſe manifeſtat ex corporis motu tardiore & ingenio hebetiore.

Ratione anni temporum. Hyemale, frigidum eſt ac ſiccum. Vernale, calidum ac humidum. Æſtivum, calidum & ſiccum. Autumnale, frigidum ac humidum.

CAPUT VI.

De partibus & in ſpecie de continentibus.

PArs eſt quæ facit ad totius integritatem; eſtque triplex, videlicet, continens, contenta & impetum faciens.

Continens eſt quæ firma eſt, & aliquid continet.

Contenta eſt quæ de loco in locum movetur & continetur.

Impetum faciens continet ſub ſe ſpiritus & humores.

Continentes ſunt ſimilares, vel diſſimilares. Similares ſunt quarum omnes particulæ ſunt ejuſdem ordinis cum toto, ſi anatomicè dividantur; ſuntque vel exactè ſimilares, quæ anatomicè in particulas ſibi contrarias dividi nequeunt; vel ad ſenſum, quæ primo intuitu ſimilares apparent, verum accuratiori indagatione diſſimilares reperiuntur, ut arteria & muſculus: ad harum conſtitutionem requiritur tum bona tum perfecta unitas.

Diſſimilares ſunt, quæ diverſi ordinis particulas habent, & dicuntur organicæ, quando perfectam edunt actionem ut auris, oculus, &c. ad quarum conſtitutionem bona 5. requiruntur 1. conformatio, 2. magnitudo, 3. numerus, 4. ſitus & 5. unitas.

Ad conformationem tria requiruntur, 1. figura, 2. meatus, 3. ſuperficies.

CAPUT VII.

De Humoribus.

HUmor eſt pars corporis fluida & humida, viſu & tactu obſervabilis.

Humores ſunt vel naturales, vel præternaturales. Naturales ſunt excrementitii, vel non excrementitii. Excrementitii, ſunt utiles, ut lac & ſemen; vel inutiles, ut ſanguis menſtruus & urina. Non excrementitii ſunt ſanguis & chylus humoreſque inde geniti, ut ſaliva, bilis, ſuccus pancreaticus & lympha.

De humoribus præternaturalibus in Pathologia agetur.

Sanguis eſt maſſa heterogenea in venis & arteriis contenta, colore rubro & dulci ſapore. 1. Inſervit igni noſtro vitali parte ſua oleaginoſa conſervando. 2. Ejuſdem ignis adquaſdam partes deductioni. 3. Variis in corpore producendis humoribus & ultimò nutritioni & auctioni.

Chylus eſt pars aſſumptorum utilis a fœcibus ſeparata & colore albo prædita, inſerviens ſanguinis conſumptioni reſtituendæ.

Saliva eſt humor inſipidus & ſpumoſus ex glandulis in os delatus, conſtans ex ſpiritu volatili, ſale lixiviali, acido, oleo & aquâ; & inſervit, 1. maſticationi, 2. guſtui, 3. fermentationi.

Bilis eſt humor flavus & amarus multo ſale volatili, paucâ aquâ & oleo conſtans. Inſervit 1. efferveſcentiæ tum in inteſtino tenui, tum in corde excitandæ. 2 ſanguificationi, 3. alimentorum fermentatorum ſecretioni, 4. fœcum alvinarum excretioni.

Succus pancreaticus eſt humor acido-aqueus conſtans multa aqua, acido, volatili ſpiritu temperatus. Inſervit 1. fami excitandæ, 2. efferveſcentiæ producendæ, 3. alimentorum ſecretioni, 4. ſanguini leviter coagulando.

Lympha eſt humor ſubacido-aqueus & lympidus in glandulis conglobatis præparatus. Inſervit 1. chylo vehendo per ductum thoracicum ad cor, 2. efferveſcentiæ ibidem excitandæ.

De urina in Semeïotica agetur.

Semen eſt humor ſpirituoſus, albicans, ſubcraſſus, in teſtibus ex optimo ſanguine elaboratus. Inſervit ſpeciei propagandæ.

Lac eſt humor dulcis ex cæruleo albicans, conſiſtentiæ mediocris, in mammis genitus. Inſervit infantibus nutriendis.

Sanguis menſtruus eſt humor ſanguine abundans, qui ſingulis menſibus per uterum ex cerni ſolet & in puerperio, lochiorum nomine, venit.

CAPUT VIII.

De ſpiritibus.

SPiritus eſt corpus tenuiſſimum, ſubtiliſſimum, inviſibile & mobiliſſimum.

Non datur inſitus, quia impoſſibile eſt ab unâ eadèmque cauſa eodem modo agente, totuplices & ſæpè contrarias prodi functiones.

Unicus eſt tantum animalis in cerebro à ſanguine ſecretus. Inſervit 1. motibus tàm animæ quam corporis, 2. ſenſibus tàm internis quàm externis, 3. humoribus alterandis.

CAPUT IX

De facultatibus.

FAcultas eſt ea corporis diſpoſitio, quâ quid poteſt agere, hoc eſt actionem exercendi potentia; non quod agimus, ſed quod agere poſſumus.

Diviſio facultatum inutilis eſt, quia eſt tantum una potentia, licet variarum actionum ſit.

CAPUT X.

De functionibus.

FUnctio eſt facultatis exercitium. Suntque duplices, quæ, 1. ad conſervationem individui, 2. ad propagationem ſpeciei inſerviunt.

Functiones quæ reſpiciunt conſervationem individui, vel ſunt naturales, vel animales; naturales ſunt quæ inſerviunt variis aſſumptorum mutationibus & dicuntur tales, quatenus in eo cum natura conveniunt ut eodem ſemper modo agant.

Animales in rerum per ſenſus externos. & internos cognitione & vario animi corporiſque motu, conſiſtunt.

Inter naturales occurrit primò ſitis, quæ eſt potulentorum appetitus, qui oritur ex humiditatis defectu, quem excitant, 1. ſalia quævis, 2. acida omnia, 3. calor humiditatem conſumens.

Fames eſt eſculentorum deſiderium proveniens à ventriculi vellicatione. hanc excitant halitus acidi, tum ex reliquorum alimentorum fermentatione, tum ex efferveſcentia inteſtinali aſſurgentes; quod probatur juvantibus & nocentibus.

Maſticatio requirit, 1. dentes, 2. linguam, 3. ſalivam, alimentis ad faciliorem deglutionem & fermentationem, permixtam.

Deglutitio eſt aſſumptorum per œſophagum ad ventriculum propulſio, quæ fit partim à lingua partim ab œſophagi motu periſtaltico. Motus periſtalticus eſt fibrarum annularium per ſpiritus animales contractio.

Fermentatio eſt talis aſſumptorum mutatio per quam à ventriculo ad faciliorem partium utilium ab inutilibus ſecretionem, diſponuntur. Quæ fermentatio à ſaliva, potu & igne vitali præſertim contingit: ſaliva enim ratione ſalis, acidi & ſpiritus volatilis attenuat, potus diluit, ignis rarefacit.

Poſt hanc mutationem, aſſumpta ad tenue inteſtinum propelluntur; propulſis bilis & ſuccus pancreaticus admiſcentur; quam admixtionem ſequitur chyli ab alvinis fœcibus ſecretio, quæ porro motu periſtaltico inteſtinorum protruduntur, donec tandem per anum excernantur.

Chylus in vaſa lactea exprimitur, qui & per ipſa propellitur ad Pancreas Aſellii in centro Meſenterii poſitum, ac inde ad ciſternam, in qua lympha undique affluens, ei coniungitur: ab hinc porro ſurſum vehitur ad ductum Thoracicum in venam axillarem vel iugularem, ex qua in venæ cavæ truncum deſcendentem, & ex hoc in auriculam dextram cordiſque ventriculum dextrum; ubi efferveſcentia ibidem fieri ſolita in ſanguinem tranſmutatur: hæc autem efferveſcentia eſt ſpiritus acidi lymphatici & ſalis lixivii bilioſi blanda pugna, cuius ope, portiunculæ in utroque acri latitantes à compedibus ſuis liberantur, quæ in libertatem vindicatæ ſe inſinuant in oleoſam ſanguinis partem, quam rarefaciunt, & ſic calorem quoquoverſum vitalem diſtribuunt.

Sanguis rarefactus in dextro cordis ventriculo ſenſim parietes ejus expandit, donec tandem, facta irritatione, ſpiritus animales confluunt, illudque contrahunt, eodemque modo ſanguinem in pulmonis per arteriam pulmonalem expellunt.

Sanguis in pulmonibus in æſtu ſuo à particulis aëris ſubacidis, ſanguinem plus minus coagulantibus, temperatur, & ne ab halitibus jam excitatis ſuffocetur modo accenſus ignis, fit eorum cum aëre expiratio.

Contingit autem aëris inſpiratio, tum à motu Thoracis ſurſum, tum diaphragmatis deorſum, unde aëri pulſo locus datur in pulmonibus expanſis.

Accidit vero aëris expiratio à motu Thoracis deorſum & diaphragmatis ſurſum, unde pulmones compreſſi coarctantur & aer una cum halitibus egredi cogitur.

Sanguis ſic temperatus, per venam pulmonalem defertur ad cordis

cordis auriculam ſiniſtram & ventriculum ſiniſtrum, ſanguis cordis ſiniſtri ventriculi parietes tum ſua copia tum rarefactione expandit, donec à ſpiritibus animalibus eò confluentibus, fit ejuſdem contractio, ſanguiniſque in arteriam magnam propulſio, quæ rurſum à ſanguine illam implente expanditur, & à ſpiritibus animalibus fibras circulares implentibus contrahitur & ſic ſanguis ad quaſvis corporis partes defertur. Inſervit hæc propulſio, 1. partium nutritioni, 2. in junioribus auctioni, 3. variorum humorum ut & ſpirituum à partibus ſecretioni.

Nutritio eſt illa functio, cujus ope, 1. illud quod in partibus eſt conſumptum, reſtauratur, cujus conſumptionis cauſa eſt, ignis vitalis perpetua in omnes partes actio, quæ ſic partes, ut flammę conſumit oleum.

Materia autem nutritionis ſunt variæ ſanguinis particulę, hinc ſingulis apponitur, quod iis eſt convenientiſſimum.

Augmentatio eſt partium ad debitam magnitudinem extenſio, quæ in utero ob ſpatii & temporis defectum, requiſitam magnitudinem obtinere non potuerunt.

Sanguis tum nutritioni tum ſecretioni ſuperfluus ex arteriis in venas circulatur & per illas, partim immediate, partim per Hepar, ubi bilis ipſi admiſcetur, denuò ad cor defertur.

Caput XI.

De Functionibus animalibus.

Functiones animales ad quatuor ſumma capita revocantur, nimirùm ad ſenſus internos & externos: corporis & animi motus.

Senſus externi ſunt quinque. Horum affectiones ſunt ſomnus & vigiliæ.

Interni tres, imaginatio, ingenium & judicium, horumque promptuarium memoria.

Motus animi ad ſeptem claſſes reducuntur, 1. amor & odium, 2. lætitia & triſtitia, 3. ſpes & deſperatio, 4. ira & metus, 5. crudelitas & clementia, 6. gratulatio & invidentia, 7. commiſeratio & inſultatio, vel voluptas & dolor in genere.

Motus corporis eſt voluntarius, vel involuntarius,

Viſus eſt ſenſus externus, oculorum beneficio, rerum viſibilium ſpecies recipiens, ad quem quatuor requiruntur, 1. objectum, 2. Medium, 3. Organum & 4. lux.

Auditus eſt ſenſus externus, aurium beneficio, ſonos recipiens. Huc requiruntur, 1. Organum, 2. Medium, 3. objectum.

Olfactus eſt ſenſus externus, Narium beneficio, odores percipiens. *Huc* faciunt objectum, organum & medium.

Guſtus eſt ſenſus externus, linguæ beneficio, ſapores percipiens. Hunc requiruntur objectum, organum & medium.

Tactus eſt ſenſus externus, Qualitates tactiles, membranarum ope, percipiens, eſtque vel tactus ſimpliciter dictus, qui dura à mollibus diſtinguit, vel ſenſus caloris vocatus, qui frigida à calidis; adeo ut ad hunc duplicem ſenſum duo requirantur, 1. objectum ut dura & mollia, calida & frigida, 2. organum ut membranæ.

Somnus eſt ſenſuum externorum ceſſatio, ſpirituum animalium conſumptorum reſtaurationis gratia, contingens.

Vigiliæ ſunt ſenſuum externorum operatio.

Imaginatio ſeu phantaſia eſt ex diverſis perceptionibus aliqua formatio. Huc requiritur memoria, percepta animę obiiciens.

Ingenium eſt mentis operatio, cujus ope, rerum convenientias & diverſitates cognoſcimus, itaut ratiocinatio ſit ingenii functio, qua utatur in rerum rationibus inveſtigandis & inveniendis: Prior medium, hæc finis.

Judicium eſt mentis functio de ingenii ratiocinationiſque ſoliditate & bonitate decernens.

Memoria eſt ſenſuum internorum promptuarium, cujus ope, ſenſuum opera, 1. accipimus, 2. firmiter retinemus, 3. fideliter & promptè reponimus.

De animæ motibus aliàs.

Motus voluntarius eſt functio, cujus ope, per muſculos membra ad voluntatem moventur.

Motus involuntarius eſt functio, cujus ope, cavitates, & meatus moventur, & uterque fit per ſpiritus animales.

Caput XII.

De functionibus ſpeciei propagationi inſervientibus.

Generatio eſt Functio, cujus ope, homo conſequitur perpetuitatem in ſpecie, quam in individuo habere non poteſt: nullum enim individuum perpetuò durat; ad eam requiritur, 1. Seminis generatio, 2. penis erectio, 3. ſeminis in uterum effuſio, 4. ejuſdem retentio, 5. fœtûs formatio, 6. hujus ad tempus conveniens geſtatio, 7. hujus partus & lactatio.

Seminis generatio eſt functio, cujus ope, ex ſpiritibus animalibus cum ſanguinis optima parte concentratis producitur ſemen in teſtibus & Epididimidibus. Semen generari ex ſpiritibus & ſanguine conſtat: 1 quia nihil aliud niſi ſpiritus & ſanguis ad teſtes aliaſve generationis partes defertur; 2. quia in nimio coïtu ſanguis, loco ſeminis, profluit; 3. quod unica ſeminis excretio plus debilitat præſertim in debilibus quam unciarum duodecim ſanguinis effuſio.

De reliquis ad generationem ſpectantibus forſan aliàs.

Finis Phiſiologiæ.

PARS SECUNDA.
De Pathologia.
CAPUT PRIMUM.
De Morbo.

PATHOLOGIA eſt illa Medicinæ pars circa res præternaturales occupata.

Res præternaturales ſunt omnia corpori nocentia ut morbus, morbi cauſa, & ſymptoma.

Morbus eſt conſtitutio præternaturalis, ſeu functio læſa.

Cauſa morbi eſt omne id quod morbum producit.

Symptoma eſt morbus, morbum ſequens, ſive morbi effectus corpori inconveniens.

CAPUT II.
De Morborum differentiis.

MOrbi ſunt vel eſſentiales, vel accidentales.

Eſſentiales derivantur ab ipſa morbi eſſentia, ſive ab iis ſine quibus morbus, nec eſſe nec cogitari poteſt, illa ſunt 1. pars affecta, 2. conditio ſecundum quam fit.

Morbi eſſentiales ſunt triplices, ſimilares, organici & ſolutæ unitatis.

CAPUT III.
De morbis ſimilaribus.

MOrbus ſimilaris eſt intemperies, ſive unius pluriumve qualitatum inconveniens diſpoſitio.

Intemperies eſt, vel ſimplex, vel compoſita.

Simplex eſt unius qualitatis inconveniens diſpoſitio, eſtque calida, frigida, humida & ſicca.

Compoſita eſt duarum qualitatum inconveniens diſpoſitio, eſtque vel calida & ſicca; vel calida & humida, &c.

CAPUT IV.
De morbis organicis.

MOrbus organicus eſt, quando pars organica ita afficitur, ut inde lædatur actio.

Eſt 1. conformationis, 2. numeri, 3. magnitudinis. 4. Sitûs, 5. nexûs.

CAPUT V.
De morbis conformationis.

MOrbus conformationis eſt, quando conformatio partis ita vitiatur, ut functio lædatur, eſtque triplex, figuræ, meatuum, cavitatum & ſuperficiei.

Morbus figuræ eſt, quando partis figura ita vitiatur ut actio inde lædatur, quod contingit 1. quoties rectum incurvatur, ut vari, qui crura dextorſum & vari mancique qui crura introrſum incurvata habent; 2. quando planum, rotundum fit, ut Gibboſitas.

Morbus meatuum eſt duplex, vel numeri, vel quantitatis, & uterque in exceſſu vel defectu.

Morbus meatuum eſt, quando partes per quas aliquid de loco in locum ferri debet, vitiantur, ita ut actio inde lædatur, ut in nervis obſtructis.

Morbus meatuum numeri in exceſſu eſt quando plures præternaturam panduntur meatus, adeo ut actio inde lædatur, exempli gratia, quando non modo in inteſtino tenui, ſed in ventriculo inſeritur ductus biliarius, undè tunc bilis eò delata fermentationem, vel retentionem lædit.

Morbus meatuum numeri in defectu eſt, quando meatus præter naturam ſunt pauciores, ita ut functio inde lædatur, ut fit in vaſorum defectu.

Morbus meatuum quantitatis excedentis eſt, quando meatus ita dilatantur, ut functio, inde lædatur; eſtque triplex, 1. Anaſtomoſis quæ eſt oſculorum vaſorumque nimia dilatatio; 2. diæreſis, quæ eſt vaſorum à ruptione, vel eroſione apertio; 3. Diapedeſis, quæ eſt tunicarum vaſorum nimia rarefactio, ita ut humores diſfluant.

Morbus meatuum quantitatis deficientis eſt, quando meatus ita anguſtantur, ut functio inde lædatur, & eſt 1. obſtructio quæ eſt anguſtia facta à pituitâ, ſanguine concreto, vel calculo; 2. conſtipatio, quæ eſt anguſtia facta à carne innata vel tumore in meatu; 3. compreſſio à re externâ meatum comprimente; 4. coaleſcentia, id eſt, anguſtia facta ad latera ab ulcere excoriatione, eroſione. 5. ſubſidentia quæ eſt anguſtia, qua facta ad latera ſubſident & quaſi connivent.

Morbus cavitatum eſt, quando partes quibus ſubinde, aliquid ſolet contineri, ita vitiantur, ut exinde functio lædatur.

Morbus cavitatum, eſt vel auctæ, vel diminutæ quantitatis; numero enim vix peccant, vel nunquam cavitates.

Morbus cavitatum quantitatis auctæ eſt, cujus cavitas eſt ita dilatata, ut functio inde lædatur, ut in timpanitide, ubi ob ventriculi & inteſtinorum diſtenſionem, expulſio læditur.

Morbus cavitatum quantitatis diminutæ eſt, cum cavitates ita anguſtantur ut functio, lædatur, eſtque totuplex, quotuplex meatuum deficientis quantitatis morbus.

Morbus ſuperficiei eſt, quando partis ſuperficies, ita vitiatur & læditur ut exinde functio lædatur, eſtque quadruplex, 1. Aſperitas & lævitas; 2. mollities & durities; 3. raritas & denſitas; 4. Color.

CAPUT VI.
De morbis numeri.

MOrbus Numeri eſt, cum partium numerus ita vitiatur, ut exinde functio lædatur, eſtque in exceſſu vel defectu.

CAPUT VII.
De morbis magnitudinis.

MOrbus magnitudinis eſt, cum partium magnitudo ita vitiatur, ut exinde actio lædatur, eſtque vel auctus ut in tumoribus, vel diminutus ut in Atrophia.

CAPUT VIII.
De morbis in ſitu & nexu.

MOrbus ſitus eſt, cum pars à ſitu ſuo ita declinat, ut actio lædatur, ut in oſſium diſlocationibus.

Morbus nexus eſt duplex, quando conjuncta disjunguntur, quod fit in ligamentorum ruptione, vel laxitate, ut in uteri procidentiâ & herniâ inteſtinali, &c. vel disjuncta conjunguntur, ut in digitorum vel labiorum coaleſcentiâ.

CAPUT IX.
De morbis ſolutæ unitatis.

MOrbus ſolutæ unitatis tam partibus ſimilaribus quàm organicis communis, eſt, cum quod unum & continuum eſſe debebat, ſolvitur.

Hi morbi differunt, 1. ratione partis affectæ. 2. ratione cauſæ ſolventis quæ eſt, 1. ſecans, 2. pungens, 3. erodens, 4. contundens, 5. tendendo rumpens.

Quan-

Quando pars mollis ſolvitur, à cauſa ſecante, uulnus: à pungente, punctura: ab erodente, ulcus: à contundente, contuſio: à tendendo rumpente, ruptura dicitur.

Ubi vero pars dura ſolvitur cauſa incidente, vel contundente tranſverſim fractura dicitur: ſecundum longitudinem, fiſſura: ab erodente cauſa in multas particulas comminutio, caries dicitur.

CAPUT X.

De morbis accidentalibus.

Morbi accidentales ſunt qui petuntur ab iis quæ morbi eſſentiam inſequuntur, & ſunt ſine quibus morbus eſſe & excogitari poteſt. Horum differentiæ petuntur.

1. A numero, hinc morbus, vel unus eſt, vel multiplex.

2. A magnitudine, hinc magnus vel parvus, qualis dicitur ratione morbi, gravitatis & partis affectæ.

3. A ſubjecto, hinc eſt vel externus vel internus, generalis vel particularis, virilis, vel fœmininus, puerilis, vel juvenilis, vel ſenilis.

4. A duratione, hinc brevis, longus, continuus, intermittens.

5. A cauſis, inde 1. ſimplex ſeu verus qui ex uno humore oritur, 2. vel ſpurius qui ex pluribus.

6. Ab origine cauſarum, inde 1. Idiopathicus cujus cauſa generatur ubi morbus eſt. 2. Sympathicus, cujus cauſa alio in loco generatur quàm ubi morbus eſt. 3. Hereditarius, cujus cauſa in ſemine parentum conſiſtit. 4. Congenitus, cujus cauſa in utero eſt.

7. Ab eventu, hinc ſalutaris, dubius, lethalis.

8. A temporibus anni, inde hyemalis, vernalis, &c.

9. A loco, unde 1. Endemius, qui alicui Regioni ſemper eſt familiaris. 2. Pandemius, qui partes plurimas Regiones affligit. 3. Epidemicus, qui alicujus Regionis homines ſine diſcrimine affligit. 4. Sporadicus, quando varii morbi Regionem infeſtant.

Deinde alii morbi ſunt contagioſi, alii non. Alii maligni, qui vires ſubitò proſternunt; aut benigni, qui blandè & lentè agunt. Alii acuti, qui ultra viginti dies non extenduntur: Alii peracuti, qui die 77. finiuntur: pauciſſimi, qui ultra quartum diem non extenduntur & cum periculo hi curſum ſuum abſolvunt.

CAPUT XI.

De morborum temporibus.

Morborum tempora ſunt vel univerſalia, quibus totius morbi diſcurſus includitur, vel particularia, quæ unius paroxiſmi periodo circumſcribuntur: utraque hæc tempora ſunt quatuor; 1. Principium, quando morbus incipit; 2. augmentum, quando ſymptomata ingraveſcunt; 3. ſtatus, quando nec augentur nec minuuntur; 4. declinatio, quando ſymptomata levantur.

Hæc tempora tantum ſunt in morbis ſalutaribus; lethales nec ſtatum nec declinationem patiuntur.

CAPUT XII.

De morborum cauſis.

Cauſa morbi eſt omne morbum producens; eſtque vel proxima vel remota, illa eſt inter quam & morbum nulla alia cauſa intercedit, hæc vero quæ mediante proximâ, agit.

Cauſa remota eſt vel interna (cauſa antecedens dicta) quæ conſiſtit in humoribus in corpore exiſtentibus, vel externa (Procathartica dicta) quæ conſiſtit in rebus extra nos poſitis, quarum aliæ ſunt inevitabiles, ut res non naturales; aliæ evitabiles & fortuitò corpus noſtrum affligentes.

Cauſa proxima eſt vel conjuncta, quâ poſitâ, morbus ponitur & ſublata, tollitur morbus.

CAPUT XIII.

De cauſa remota interna.

Humores peccant qualitate, quantitate, motu locoque.

Quan titate peccantes conſtituunt Plethoram & cacochymiam, ſi ſimul qualitate peccent.

Plethora eſt, vel ad vaſa, cum hæc valde diſtenduntur, ut fit in nimia ſanguinis rareſactione, vel ad vires, cum plus eſt ſanguinis quàm vires ferre quant, vel utraque mixta, in qua tum vires debilitantur & vaſa ſimul diſtenduntur.

Plethora fit à materiali cauſa ſucci plenioris & alimentorum facilè fermentabilium uſu, cauſa efficiens eſt ſanitas & rerum non naturalium uſus.

Cacochymia fit ab humorum qualitate peccantium abundantia, Cachexia vero eſt humorum viſcidorum abundantia.

Humores qualitate peccantes, 1. ſunt bilis, 2. ſuccus pancreaticus, 3. pituita, 4. ſaliva, 5. lympha.

Bilis peccat, 1. acrimoniâ quam nanciſcitur, vel ab aſſumptis ſalſis, vel ab aere æſtuante, vel à corporis animive motu nimio, à vigiliis ſummis, ab alvo adſtrictâ, à ſudore, vel ſeminis, urinæ & lactis nimia excretione.

2. Bilis peccat oleoſitate ab aſſumptis ſimilibus.

3. Craſſitie ab humore viſcido ſolum, vel etjam auſtero ſibi admixto; unde non rarò in ductibus ſuis in calculum concreſcit.

4. Aquoſitate ab aere humido & aſſumptis ſimilibus.

5. Quando coagulatur in ſubſtantiam, vitellis ovorum, haud abſimilem; quod fit ab humore acidiori quod patet ex bile ſpiritu vitrioli affuſa.

6. Quando porracea fit viridis, nimirum inſtar herbæ porri, talis fit ab efferveſcentiâ cum ſucco pancreatico acidiori.

7. Quoties æruginoſa fit inſtar æruginis, talis fit cum ſuccus pancreaticus adhuc acidior efferveſcit.

8. Quoties atra fit Iſatodes tunc dicta, & talis fit à ſucco pancreatico & bile, perquam acribus (& tum eſt omnium acerrima) vaſique æneo excepta ad oculum efferveſcit.

Succus pancreaticus peccat, 1. aciditate, quæ oritur ab acido in ſanguine copioſiori, vel aere frigido, ab animi mœrore, à nimiis vigiliis à ſtagnatione in ductibus lateralibus pancreatis, vel ultimò ab alimentis acidis.

2. Auſteritate; quæ oritur ab alimentis ſimilibus à mœrore externo, & terrore ſubito.

Lympha non tantum in iiſdem cum ſucco pancratico cauſis peccat, ſed & in aquoſitate, quæ oritur ab alimentis ſimilibus & ab aere humido & frigido, & à viſciditate ob cauſas pituitam augentes.

Peccat aliàs lympha ſalſedine orta ab aſſumptis ſimilibus & ab aere æſtuante.

Pituita peccat, 1. viſciditate ortâ ab aſſumptis ſimilibus ab aere humido, & frigido, à vitâ mœſtâ & inerti, & ſomno nimio. 2. aciditate ob admixtum ſibi acidum diciturque vitrea. 3. ſalſedine à ſero ſalſiori.

Saliva peccat viſciditate, aquoſitate, ſalſedine, & acciditate ob cauſas dictas.

Flatus generantur ex materia viſcida & acrimoniali, ſalſâ oleoſâ, ut ex juvantibus & nocentibus liquet.

Halitus oriuntur ex efferveſcentiâ acidi & ſalſi, ſunt autem pro diverſitate agentis & patientis variis.

Humores peccant motu, 1. aucto, 2. diminuto, 3. abolito, 4. depravato, loco ut ſanguis extravaſatus.

CAPUT XIV.

De rebus non naturalibus.

Cauſæ procatharticæ inevitabiles, ſunt ſex res non naturales, aer, cibus & potus, motus & quies, ſomnus & vigiliæ, excreta & retenta, animi pathemata.

Aer, quo per momentum carere nequimus, maximè corpus noſtrum alterat, tùm inſpiratus, tùm corpus noſtrum ambiens.

Peccat aer caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, malignitate & nimio motu.

Cibus & potus peccant quantitate, qualitate & aſſumendi modo.

Motus & quies exceſſu vel defectu, ut & ſomnus & vigilia, excreta & retenta, qualitate & quantitate.

Animi pathemata exceſſu & defectu.

CAPUT XV.

De Symptomatibus.

Symptoma eſt morbi effectus corpori inconveniens eſtque vel 1. actio læſa, 2. excretorum & retentorum vitium; 3. qualitas mutata.

Actio

Actio læditur, quando aboletur, minuitur, augetur & depravatur.

Inter actiones læſas naturales venit 1. fames, cujus læſio eſt 1. anorexia, ſeu appetitus proſtratus. 2. dyſorexia, ſeu appetitus diminutus 3. boulimia, ſeu fames canina. 4. pica, ſeu appetitus depravatus, in fœminis malacia dicta.

Fermentatio læditur 1. quando augetur, diminuitur, aboletur depravatur in cruditatibus nidoroſis vel acidis.

Expulſio ventriculi cum læſa ejus retentione augetur in lienteria, depravatur in vomitu.

Inteſtinorum excretio læditur, quando depravatur in cholerâ vel ileo morbo, augetur, 1. in lienteriâ, 2. in affectu cæliaco, 3. in diarhæâ bilioſâ, pituitoſâ vel ſeroſâ; 4. in diarhæâ pingui; 5. in diarrhæâ cruentâ: 6. in diarrhæâ purulentâ, 7. in dyſenteriâ, 8. in teneſmo.

Chyli motus per vaſa lactea aboletur in vaſorum obſtructione, unde hydrops Aſcites.

Reſpiratio læditur, 1. in dypſnæâ, cujus ſpecies ſunt quinque 1. Anhelatio, 2. orthopnæa, 3. aſthma, 4. incubus, 5. ſuffocatio hypocondriaca.

2. In ſingultu, 3. in ſternutatione, 4. tuſſi quæ, eſt, vel ſicca vel humida, ſi ſanguis excernatur, hæmoptoe dicitur.

Cordis motus lædirur, 1. in febre, 2. in palpitatione, 3. in lypothymiâ, 4. in ſyncope.

Nutritio læditur, vel in toto corpore, 1. in tabe, 2. in macie 3. in phtiſi, 4. in maraſmo, 5. vel in particulari atrophiâ.

Urinæ excretio læditur, 1. quando aboletur ut in iſchuriâ, 2. quando minuitur ut in dyſuria, 3. quando depravatur, ut in ſtranguriâ, 4. quando augetur ut in diabete.

Inter functionum animalium læſiones, occurrit, 1. dolor qui pro cauſarum diverſitate variat.

2. Viſus qui læditur, 1. in ſuffuſione, 2. in ſenili viſione, 3. in myopiâ, 4. in ſcotomate, 5. in cæcitate, 6. in amblyopiâ, 7. in myoblyâ.

3 Auditus qui læditur, 1. in ſurditate, 2. in gravi auditu, 3. in ſybilo.

4. Tactus qui læditur, 1. in Necroſi, 2. in pruritu, 3. in ſcabie.

5. Somnus qui læditur, 1. in comate, 2. in lethargo, 3. in caro, 4. in Apoplexiâ, 5. in Somnambulatione.

6. Senſus interni qui læduntur, 1. in delirio, 2. in paraphrenitide, 3. in phrenitide, 4. in melancholiâ, 5. in maniâ, 6. in lycanthropiâ, 7. in hydrophobiâ.

7. Motus voluntarius læditur, 1. en paralyſi quæ eſt veli hemiphlegia, vel paraphlegia, vel paralyſis particularis, 2. in laſſitudine, 3. in tremore, 4. in ſpaſmo, qui eſt vel univerſalis vel particularis; illa eſt triplex, 1. emproſtotonos, 2. Opiſtotonos, 3. Tetanos, hic verò eſt 1. ſpaſmus cinicus, 2. ſpaſmos triſmos, 3. ſpaſmus ſtrabiſmus; 5. in motu convulſivo, 6. in citatione & tandem, 6. in apendiculatione.

PARS TERTIA.

De Semeiotica.

CAPUT PRIMUM.

Semeiotica eſt illa Medicinæ pars, in quâ traditur Methodus, tum preſentem tum futurum, hominis ſtatum cognoſcendi.

Signum eſt quo quid denotatur, eſtque vel diagnoſticum preſentem, vel prognoſticum quod futurum, vel anamnaſticum, quod præteritum ſtatum indicat.

Signum diagnoſticum eſt, vel accidentale quod eſt à morbo ſeparabile, ut frigus à febre vel pathognomicum: Quo poſito ponitur, & ſublato tollitur morbus, ut pulſus præter naturam frequens in febre, hoc rarò eſt ſimplex, ſed ſæpè de pluribus conflatum.

Signum prognoſticum triplex eſt, 1. ſalutis & mortis, 2. cruditatis & coctionis, 3. criticum.

Fontes ſignorum ſunt quadruplices, 1. ab ipſa morbi eſſentia, 2. à cauſis, 3. ab effectibus, 4. à juventibus & nocentibus.

Ex ſignis diagnoſticis tria cognoſcuntur, 1. pars affecta, 2. morbus, 3. morbi cauſa.

Pars affecta cognoſcitur, 1. in actione læſâ, 2. ex ſitu, 3. ex excretis, 4. ex doloris proprietatibus & propriè accidentibus morbo.

Morbi cauſa cognoſcitur, vel ex ſymptomatibus, vel ex juvantibus & nocentibus.

Inter cauſas recitavimus, 1. plethoram, 1. quæ 1. dignoſcitur ex venarum diſtentione, 2. ex ſanguinis puſtulis, 3. ex cauſis ipſam generantibus, 4. ex juvante ſanguinis miſſione.

2. Cacochimiam, quæ cognoſcitur, 1. ex habitu corporis pituitoſo, 2. ex colore corporis flavo, pallido, 3. ex cordis compreſſivo dolore, 4. ex fame depravata, 5. ex alvo continuò adſtrictâ.

3. Bilem, cujus acrimoniâ ſalinâ naſcitur, 1. ex ſiti & linguâ aridâ, 2. ex diarhæâ, 3. ex totius corporis ardore, 4. ex juvantibus & nocentibus.

Bilis oleoſitas cognoſcitur, 1. ex iiſdem ſignis, ſed gravioribus, 2. ex urinâ flammeâ, ex linguâ nigrâ & fiſſâ.

Cætera bilis vitia ex ejuſdem excretione cognoſcuntur.

4. Succum Pancreaticum, cujus aciditas cognoſcitur, 1. ex fame aucta; 2. ex totius corporis frigore, 3. ex pulſu parvo & frequenti, 4. ex doloribus pungentibus & lancinantibus, 5. ex juventibus & nocentibus.

Ejus auſteritas cognoſcitur, 1. ex faucium ſtrangulatione, metu, conſtrictione, 2. ex doloribus contorquentibus, 3. ex alvo adſtrictâ, 4. Ex pulſu parvo & debilia.

5. Pituitam viſcidam noſcimus, 1. ex fame diminutâ, 2. ex alvo adſtrictâ, 3. corporis totius pallore & frigore, 4. ex pulſu parvo & raro, 5. ex urina pallida, 6. ex juvantibus & nocentibus.

Pituita vitrea noſcitur, 1. ex dolore fixo, perterebrante, 2. ex ejus excretione, 3. ex juventibus & nocentibus.

Flatus cognoſcuntur, 1. ex ructu, crepitu & murmure in abdomine, 2. ex dolore diſtendente, 3. ex alvo adſtrictâ, 4. ex pulſu frequenti, 5. ex bullis in urinâ, 6. ex juvantibus & nocentibus.

Signa in corpore ſunt triplicia, excrementa, pulſus & reſpiratio.

CAPUT II.

De excrementis.

Inter excrementa, 1. eſt urina, unde varia ſigna petuntur.

Urina eſt humor excrementitius conſtans ex aquâ copioſa, ſale volatili, oleo, ſale fixo & terra.

In urinæ inſpectione obſervandum, 1. ut urina unâ vice excernatur.

1. Ut ſit frigefacta & aliquantulum ſteterit, ita ut contenta, loca propria occupent, 3. ut in phialâ vitreâ puriſſima ad claram lucem cernatur, 4. an hoc vel illud fuerit aſſumptum, unde urina mutari potuerit.

Ex urinâ cognoſcitur ſanguinis, renum, & veſicæ affectiones.

In urinâ duo ſunt conſideranda, liquor nimirum & contentum: in liquore iterum duo, conſiſtentia nempe & color.

Ratione conſiſtentiæ, alia eſt craſſa à multo ſale, ſed acido ſibi admixto, alia tenuis, alia mediocris, alia eſt clara, alia opaca.

Ratione coloris: 1. eſt pallida ob ſulphuris defectum, vel ob corporis albi admixtionem. 2. flava ob bilis copioſam admixtionem. 3 rubra ob ſanguinem admiſtum, è venis & arteriis in viis urinariis, eroſis, prodeuntem.

Contentum dicitur omne corpus in liquore viſibile, eſtque vel in ſuperficie, ut pinguedo, bullæ, ſpuma, corona: vel in medio, & dicitut nubecula; vel in fundo, & dicitur ſedimentum.

CAPUT III.

De pulſibus.

PUlſus eſt arteriarum contractio & dilatatio.

Pulſus, 1. eſt magnus, quando magno & amplo ſpatio explicatur arteria, tùm à magna ſanguinis rarefactione, tùm ab arteriæ mollitie. Parvus contra ſe habet.

2. Robuſtus, quando arteria vi tangentis digitum ferit à copiâ ſpirituum animalium vi arteriam contrahentium: debilis contrà.

3. Frequens quando eodem tempore ſæpius quam aliàs arteriæ ictus obſervatur à promptiori ſanguinis rarefactione, vel arteriæ duritie, vel acrimoniâ cor & arteriam vellicante: rarus contrà ſe habet.

CAPUT IV.

De Criſi.

CRiſis eſt morbi ſubita mutatio.

Eſtque, 1. ſalutaris vel lethalis.

2. Perfecta, quæ morbi materiam ita evacuat, ut recidivæ metus non ſit, vel imperfecta contrà ſe habens.

3. Tuta, ubi nulla adſunt periculoſa ſymptomata, vel periculoſa, contrà ſe habens.

Criſis perfecta fit ordinariò per vias excretioni inſervientes, imperfecta, per metaſtaſin, ſeu materiæ de parte in partem tranſlationem: fitque aliquando exernè quandoque internè, quod peius.

Criſes fiunt tantum in morbis acutis qui die 40. terminantur.

PARS QUARTA.

De Hygieina.

DE hacce medecinæ parte aliàs dabitur dicendi locus.

PARS QUINTA.

De Therapeutica.

CAPUT PRIMUM.

THERAPEUTICA eſt ea Medicinæ pars, in quâ agitur de ſanitatis amiſſæ reſtitutione, per media naturalia.

Conſiſtit, 1. in methodo medendi.

2. in inſtrumentis ſive mediis.

Methodus medendi eſt ea ratio, quâ, per indicationes, auxilia inveniuntur.

Indicatio eſt auxilii per rationem demonſtratio. Locumque habet ſolum, ubi morbi cauſa patet. Si vero eadem lateat, remedium in venietur per experientiam: vel Analogiſmum, 1. inter affectus, 2. inter remedii materiam, 3 inter membra.

Formatur indicatio ex indicante, quod eſt agens aliquod ſui curationem indicans.

Indicans differt ratione finis, vel conſenſûs, vel diſſenſûs.

Ratione finis, eſt vel curatorium, vel præſervatorium, vel urgens.

Curatorium indicat ſui per contraria ablationem.

Præſervatorium ſui per ſimilia conſervationem.

Ratione conſenſûs, vel diſſenſûs indicans eſt, vel coindicans, vel contraindicans, vel permittens.

Coindicans, idem cum principali indicante indicat.

Contraindicans eſt, quod contrarium priori indicat.

Permittens eſt quod, ex duobus indicantibus minus urget.

Indicatum eſt remedium ab indicante indicatum.

Differt remedium à remedii materia, quod illud ſimplex eſt, nempe augendum, minuendum, alterandum, calefaciendum, &c.

Hæc vero multiplex, cum enim calefaciendum eſt, poteſt illud fieri cinnamomo, mace, nucibus moſchatis, &c.

In ipſo remedio, quid & quomodo agendum eſt conſiderandum.

1. Quantitas agendi ex indicantis magnitudine patet.

2. Quo morbi tempore, indicantis præſentia & vires indicant.

3. Locus agendi ex indicantis ſubſiſtentia.

Materia remedii eſt Pharmaceutica, Chirurgcia & Diætica.

Materia pharmaceutica propriè medicamentum eſt illud quod corpus in melius mutat: venenum contra ſe habet.

Alimentum quod in corporis ſubſtantiam aliquam ſui partem mutat.

Medicamentum eſt, vel ſimplex, vel compoſitum.

Simplex eſt quod ab arte nihil admiſtum habet, & petitur è vegetabilibus, animalibus, & mineralibus.

Vegetabilium nomine omnes plantarum partes veniunt.

Animalium nomine omnes animalium partes medicinæ appropriatæ veniunt.

Mineralia ſunt omnia præter plantas è terra deſumpta, & ſunt metalla & lapides.

Metalla ſunt illa mineralia, quæ igne fundi & malleo extendi queunt.

Lapides ſunt quæ friabilia ſunt, & malleo extendi nequeunt.

Suntque ſalia, bitumina & terræ.

Medicamentum compoſitum eſt, plurium ſimplicium, in unius medicamenti formam per artem redactio.

Medicamenta ſunt, vel interna, vel externa.

Interna ſunt, vel alterantia, vel evacuantia.

Alterantia humorum vitioſas qualitates mutant, & in ſtatum ſecundùm naturam reducunt: & in ſeptem claſſes reducuntur pro ſeptem humorum qualitatibus.

1. Aciditatem alterant, eandem obtundentia & lenientia, ut emulſiones & olea ſtillatitia, omniaque oleoſa & pinguia, ut & opiata, 2. Temperantia, ut ſpiritus volatilis quivis, 3. Diluentia, ut aquea, 4. Infringentia, ut ſalia quævis lixivia, tam fixa quàm volatilia.

2. Auſteritatem alterant, eandem infringentia, omnia nempe ſale volatili oleoſo ſcatentia.

3. Salſedinem alterant, eandem, 1. diluentia aquea, 2. infringentia acida, 3. obtundentia oleoſa, & opiata.

4. Volatilitatem alterant, omnia figentia & aſtringentia, ut omphacium, nitrum, & auſtera.

5. Viſciditatem alterant, 1. incidentia, acida, ſalſa & aromatica, 2. ſolventia aquea.

6. Pinguedinem, ſeu oleoſitatem alterant, omnia ſalſa & acida potentiùs.

7. Aquo-

7. Aquoſitatem alterant, omnia eam imbibentia arida, ut creta, cornu cervi uſtum, &c.

Evacuantia dicuntur aliquid è corpore educentia.

Diſtinguntur 1. ratione viarum, & ſunt, 1. purgantia in ſpecie dicta, quæ per alvum, 2. vomitoria, quæ per os & ventriculum, 3. ſputatoria. quæ per ſalivationem. 4. Sudorifica, quæ per poros, 5. Diuretica, quæ per renes & ureteres, 6. Sternutatoria, quæ per os & nares, 7. hyſterica, quæ per uterum.

2. Diſtinguntur ratione materiæ excretæ, & ſunt Hydragoga quæ aquas; Cholagoga, quæ bilem: Phlemagoga, quæ pituitam: Carminativa, quæ flatus educunt.

Cholagoga ſunt, Scammonium, Rhabarbarum, Aloë, Caſſia, Tamarindi, Manna, &c.

Phlegmagoga ſunt, Euphorbium, Colocynthis, Turbith, Jalappa, Mechoacana, &c.

Melanagoga ſunt, Sennæ folia, Polypodium, radices Hellebori nigri, lapis Lazuli, Armenius &c.

Hydragoga ſunt, Eſula, Gratiola, ſemen, ſuccus, cortex Ebuli, Elaterium, Sal Lunæ, &c.

Vomitoria, bilem, pituitam, vel utramque educunt: Et ſunt vel naturalia, ut Oleum, Butyrum, lac & aqua tepida, &c. vel artificialia bilem educentia, & ſunt omnia Antimonialia: pituitam educentia ſunt Mercurialia, folia Aſari, raſuræ unguium hominis.

Medicamenta externa ſunt varia.

1. Emollientia, quæ tumores duros molliores reddunt, ut omnia mucilaginea, Axungiæ, &c.

2. Reſolventia, quæ materiam tumorum attenuant, ut omnia aromata.

3 Suppurantia, quæ ſanguinem in pus vertunt, ut omnia emollientia.

4. Detergentia, quæ humores craſſos vulneribus ulceribuſque adhærentes attenuant, & educunt, ut acria, ſalſa.

5. Sarcotica, quæ conſumptam carnem reſtituunt, ut omnia balſamica.

6. Epulotica, quæ cutem ablatam regenerant, ut omnia ſicca arida & lentè aſtringentia.

7. Veſicatoria, quæ veſiculam in cute excitant, humoremque aquoſum educunt, ut Cantharides.

8. Cauſtica ſunt, quæ cutem cum nigredine exulcerant, ſuntque vel actualia, ut ferrum candens: vel potentialia, ut ſalia quævis lixivialia fixa.

Finis inſtitutionum.

FRANCISCI DELEBOE SYLVII DISPUTATIONUM MEDICARUM DECAS,

PRIMARIAS CORPORIS HUMANI FUNCTIONES NATURALES,

Nec non

Febrium Naturam, ex Anatomicis, Practicis & Chymicis Experimentis deductas complectens.

DISPUTATIONUM MEDICARUM I.

De Alimentorum Fermentatione in Ventriculo.

Rerum mutatio. I. NATURALIUM rerum omnium communis affectio eſt Mutatio.

Hominis mors. II. Maxima homini mutatio accidit, quando cum morte commutat vitam.

Eius cauſa. III. Moritur homo, quando extinguitur in ipſo innatus Cordis Ignis.

Ignis vitalis extinctio. IV. Extinguitur hic Ignis, quando vel pabulo convenienti deſtituitur, obruiturve; vel aeris commodi inſpiratione privatur.

Eius pabulũ ſanguis. V. Conventus hujus Ignis pabulum eſt Sanguis laudabilis, ob continuam ſui conſumptionem reparatione indigens continua.

Huius reparatio. VI. Reparatur ſanguis per aſſumpta ore alimenta, eaque fæcibus ſuis ſecretis, hinc & excretis liberata.

Alimenta duplicia. VII. Alimenta diſtinguuntur in ſolida, & liquida, ſive cibum, & potum.

Eorum ſecretio à fæcibus. VIII. Ab inutilibus ac fæculentis partibus ſecedunt partes alimentorum ſanguini reparando utiles, nunc faciliùs, nunc difficiliùs, prout firmiùs, vel laxiùs ſunt inter ſe junctæ, miſtæque.

Ad ſecretionem præparatio. IX. Præparantur & diſponuntur ad faciliorem partium utilium & inutilium ſeparationem ac ſeceſſum alimenta in ore atque ventriculo.

Chylificatio. X. Mutationem, quam in ventriculo ſubeunt alimenta, quamque impræſentiarum examinare fert animus, *Chylificationis* nomine vulgo indigitant, nobis *Fermentationis* nomen magis arridet ob rationes mox ſecuturas.

XI. Quemadmodum Naturæ, Artiſque ultimus finis & ſcopus eſt corporis cujuſvis in genere ſuo perfectiſſimi conſtitutio: ſic primus ad illam gradus eſt ferè corporis cujuſvis aliquibus ſuis partibus eò ſpectantis reſolutio, & compagis ſive vinculi communis, quo partes ejus omnes in unitate continentur, diſſolutio blanda, qua partes omnes & ſingulæ ad propoſitum ſcopum collimantes ac neceſſariȩ poſt ſui à reliquis ſegregationem in ſua perſtantes integritate aptæ ſunt & ritè diſpoſitæ ad novum illud miſtum conſtituendum. *Corporum diſſolutio primus gradus ad perfectionem.*

XII. Utique duplex miſtorum obſervatur deſtructio & diſſolutio: Altera quidem violenta & ſubitò cum notabili partium diſſipatione contingens ab *Igne*, *Vſtio* dicta; altera verò blanda & lentè citra notabilem partium jacturam contingens per *Aquam*, *Fermentatio*, vel, quando fœtor coincidit, *Putrefactio* vocata. *Diſſolutio hæc duplex Vſtio. Fermẽtatio vel Putrefactio.*

XIII. Sed & duplex obſervatur miſtorum vinculum, primarium quidem & potentius, *Sal*, ſecundarium verò & imbecillius, *Oleum*: illius vim frangit *Aqua*, hujus immutat & deſtruit *Ignis*. *Vinculum miſtorũ duplex. Sal, Oleum.*

XIV. *Fermentari* propriè dicuntur tam 1. fructuum plerorumque, uvarum imprimis expreſſi, & in loco ab ambiente frigore ſecluſo vaſis aptis cum ſufficienti aeris externi communicatione concluſi Succi; quàm 2. ex frumentis variis (ut de melle, ſac- *Quænam Fermentari dicantur.*

ſaccharo, fructibuſque exſiccatis, uvis paſſis præſertim nunc ſileam) cum aqua parata, Cereviſiæque nomine vulgo venientia decocta; aut 3 ex farina quavis cum Aqua, aquamve continente liquore confectæ maſſæ, atque ad promovendam fermentationem addito fermento in loco calidiuſculo, tepido ſaltem, poſitæ.

Quanam Fermentationem promoveāt, aut impediant.

XV. Quicunque autem mutationum omnium quæ diverſis prædictarum Fermentationum ſpeciebus contingere ſolent variæ, inveſtigator & obſervator erit accuratus, comperiet promoveri quamlibet, ubi concurrunt 1. *Aqua copioſa.* 2. *Ignis ſive Calor mediocris.* 3. *Aer ſatis liber*: impediri verò 1. *ob Aquæ penuriam.* 2. ob *Caloris defectum*, ab externo frigore ortum. 3. ob *Aerem liberum* materiæ fermentandæ *interclusum*.

XVI. Hinc eſt, quòd Vina Hiſpanica nec tam celeriter, nec tam potenter fermententur, ac Rhenana, duplo plus Aquæ, ſi cum Spiritu volatili conferas, quàm illa, continentia.

XVII. Hinc eſt, quòd Aeri frigido expoſita muſta admodum lentè aut minimè fermententur, ſecus ac eadem in cellis repoſita, & imprimis externo calore adjuta.

XVIII. Hinc eſt, quòd eadem muſta vaſis arctè concluſa fermentari neſciant, vel deſinant; quæ in iiſdem aliqua ſui parte patentibus fermentantur ex voto.

Ratio cur alia aliis facilius fermententur.

XIX. Rationem horum omnium ſi quis roget, hanc damus. Primarium miſtorum vinculum, *Salem, diſſolvit Aqua*; Secundarium, *Oleum, alterat Ignis*: Halitus hinc elevati abeunt in auras, Ignem aliàs ſuffocaturi, atque operationem ipſius enervaturi. *Sal diſſolutus coagulare, Oleumque rarefactum unire* deſinit. Atque ſic diſpoſitæ ſunt Miſti partes omnes, ut ab invicem ſegregentur, inque novi miſti conſtitutionem coëant & adunentur facilè.

Chylificationem eſſe Fermentationem.

XX. Quòd ſi quis omnia circa alimentorum aſſumptionem, primamque mutationem contingentia contulerit cum modò recenſitis, quàm benè cum Fermentatione quadret ipſa, mox agnoſcet.

Ciborũ maſticatio ad Fermẽtationem præparatio.

XXI. Nam 1. Cibi maſticati, atque dum identidem lingua hinc inde transferuntur in ore, ſaliva ſimul imbuti, ſecuturæ in ventriculo alterationis rudimenta præ ſe ferunt ac fermentationis.

Alimẽta in vẽtriculo in Chylũ verti.

XXII. 2 Pars alimentorum fixior & eſculenta (dum potulentorum pars magna ſenſim ad inteſtina, hinc & lactea vaſa properat) in ventriculo diutinè, ad horas ſcilicet tres, vel quatuor, & quandoque plures ſubſiſtens, ibidem in materiam albicantem, rareſcentem ac tenacem, atque fermentati panis maſſæ non valdè diſſimilem convertitur.

Alimentorũ reliquiæ ſimiles fermento.

XXIII. 3 Reliquiæ alimentorum, circa ventriculi rugas hærentes, atque ſalivæ continuò deglutitæ beneficio ſenſim ſpumoſiores factæ fermento, ex maſſæ prædictę portione addito ſale parato omnibus modis aſſimilantur.

In ſaliva primaria fermẽti vis.

XXIV. Quinimò in ſaliva ipſa primarias fermenti vires contineri, & ab ipſa procedere nemo negabit, qui præter jam dicta ex ſalivæ defectu vel vitio alimentorum in ventriculo fieri ſolitam mutationem deficere, vel vitiari obſervaverit; qui *Salivam ex Aqua multa, paucoque ſale ac Spiritu imprimis conſtare* cognoverit.

Saliva natura.

Quanam ad Fermẽtationem in Ventriculo concurrant.

XXV. Concurrunt autem ad alimentorum Fermentationem in Ventriculo ritè obeundam 1 *Aqua* ex potu, potulentave ciborum parte, ut & ſaliva petita. 2 *Ignis* moderatus à Corde per arterias cum ſanguine, Ventriculo, partibuſque vicinis ſufficienter in ſanis communicatus, aut in valetudinariis quibuſdam per interna, vel externa auctus, fotuſve. 3 *Liber halitibus* & quandoque ructibus quoque per œſophagum erumpentibus *exitus*. Quibus accedit 4 *Sal in ſaliva* latitans, & ciborum fermentationem citiorem procurans: quod in aliis etiam contingit fermentationibus, quæ admiſto fermento vel ſale ſaltem paucis quandoque horis abſolvuntur, ad plures aliàs dies ante ſui perfectionem duraturæ. Sed nec 5 *Partem Salivæ ſpirituoſam* in fermentatione promovenda otioſam teſtatur Vini Spiritus in eundem finem aliquando utiliter aſſumptus, & imprimis rebus aliis fermentandis commodè admiſtus.

Qua ratione Alimentorũ partes ſint cõiũctæ.

XXVI. Salis autem, Spiritus & Aquæ in ſaliva exiſtentium & Igne adjutorum ope junguntur faciliùs; ſed quam priùs, laxiùs quoque inter ſe alimentorum variorum partes ſalinæ, ſpirituoſæ, aqueæ, oleaginoſæ, & ſi quæ adhuc inſunt ipſis aliæ: quinimò exinde diſponuntur eædem ad promptiorem ſui ad invicem ſeceſſum; de quo aliàs.

COROLLARIA.

Effervescẽtia quomodo differat à Fermentatione.

1 Efferveſcentia *ex* ſpiritus acidi & ſalis lixivioſi, *aliuſve ſubjecti cujuſvis fixum ſalem concludentis concurſu orta, toto cœlo differt à* Fermentatione. *Hujus namque finis eſt partium miſti ad faciliorem ſui ſegregationem diſpoſitio per ſalini earundem vinculi diſſolutionem: Illius autem, ſpiritus acidi cum lixivioſo ſale coagulatio, aliove ſubjecto concentratio, adeoque cum ipſis conjunctio.*

Et utraque hæc ab Ebullitione ex affuſa vivæ Calci aqua.

2 *Sed nec* Ebullitio *ex* affuſâ vivæ Calci aquâ *excitata cum alterutra confundi debet; cum iſthæc à concluſo quidem priùs calci ex calcinatione Igne, aſt per accedentem Aquam à compedibus iterum liberato producatur. Liberatur autem Ignis à partibus terreſtribus ipſum ſalis ope concludentibus, quamprimùm Terram deſerit quodammodo Sal, ut irruat in Aquam, in quam non tranſit tamen ſine admiſta cum Oleo tantillo Terra; quibus ortum ſuum debet Calcis cremor tam ejus lixivio innatans, quàm ſubſidens.*

DISPUT. MEDICARUM II.

De Chyli à Fæcibus alvinis Secretione, atque in Lacteas Venas Propulſione in Inteſtinis perfecta.

I. ABſit noſtro Veritatis eruendæ, ac de Ægris benè merendi ſtudio Invidia, abſit calumnia. Neque enim aut Veterum, aut Recentiorum ulli dicam ſcribimus, dum in commune mortalium omnium adverſa valetudine diverſimodè conflictatorum bonum, citrà ullius præjudicium ſuſceptos, emenſoſque multis annis labores moleſtos & immenſos publici juris facimus; nec minùs Suſpiciones, quàm Opiniones noſtras Veritatis trutinâ, *Experientia*, penſandas, expendendas, decernendaſque, uti candidè, ſic & liberè promimus & liberaliter.

II. Conſtituimus namque, ſi cœptis faveat Deus, quaſvis ad Vitæ naturalis beatitudinem requiſitas hominis functiones delibare, ac de ſingulis cogitationes, obſervationeſque noſtras, imò dubitationes quoque Diſputationibus publicis comprehenſas, ſubſecuturis Exercitationibus Practicis, fundamenti loco præmittere, ac Eruditorum examini & cenſurę ſubjicere; atque interim nobilia Tyronum noſtrorum Ingenia utili hoc exercitio ad majora excitare & manu quaſi ducere.

III. Poſtquam igitur nuper *Ratione Duce ac Comite Experientia*, Alimentorum ore aſſumptorum, atque Ciborum præſertim in Ventriculo fieri ſolitam mutationem tum *Chylificationis*, tum *Fermentationis* nomine multis jam tritam ventilavimus, proximum eſt, ut nunc pari modo *Chyli à fœcibus alvinis Secretionem, hinc & in Lactea Vaſa Propulſionem* pro virili parte explicemus; ac rem in Medicorum Scholis hactenus forſan inauditam cum bona omnium bonorum venia proponamus.

Miſti partiũ ſeceſſio.

IV. Non niſi ad ſummum perducta Fermentatione ſponte ſecedunt ab invicem miſti partes, atque imprimis mox in auras tunc abiens *Spiritus Volatilis*: Cujus in vino abundantis exhalatione ſenſim in vappam degenerat Vinum.

Quando ad ſummũ eſt perducta fermẽtatio.

V. Ad ſummum, inquam, perducta Fermentatione; debellato ſcilicet ac enervato tandem ipſo etiam Spiritu Acido; à quo in miſto exiſtente copioſo & unà cum Spiritu Volatili aliquatenus conſurgente feriuntur admotæ nares.

Acidi.

VI. Hic enim *Acidus Spiritus, ex Sale per Oleum*

ab Igne

Spiritus Cō-iunctio & Seiunctio.

ab Igne diſtillatione parabilis, *Sali lixivioſo, ex rerum uſtarum cineribus per Aquam elicienda*, & *Oleo*, hinc & *Terræ* conjungitur intimè, atque ab iiſdem ſejungitur difficillimè.

Secretio partiū fluidiorum à viſcidioribus quādo fiat.

VII. Quoties autem, uti præſenti negotio uſu venit, non puriſſimæ quidem ac ſimpliciſſimæ, puriores tamen ac ſimpliciores adeoque minùs compoſitæ, maximèque fluidæ deſiderantur miſti partes; toties, ubi ad requiſitum illi Secretioni inſtituendæ gradum aſcendit Fermentatio, ſegregandæ ſunt & ſejungendæ miſti partes fluidiores & futuro uſui convenientiores à viſcidioribus, magiſque conſiſtentibus, ideoque inutilibus.

Ad eā præter Fermentationē requiri adhuc aliam mutationem.

VIII. Hæc partium omnium fluidorum à viſcidioribus & magis conſiſtentibus Secretio, cùm ſola fermentatione obtineri nequeat (aliquarum enim ſecretionem illa obtineri non negamus) nova fermentatæ maſſæ adhuc dum cohærentis mutatione atque alteratione, qua hoc præſtetur, opus eſſe patet.

Hæc per Chymiam eruenda.

Chimiæ laus

IX. Deſideratam huic Secretioni mutationem, multis necdum perſpectam, ſed in Democriti puteo latentem ut eruamus faciliùs, libet in conſilium & auxilium advocare, ſtupenda mirandaque in dies patrantem Chymiam, primariam certè mutationum naturalium Artem, in quibuſdam, ſi dicere fas ſit, Naturam ipſam ſuperantem, atque Phyſicæ Scientiæ, ut & Medicinæ ſolidæ conſtituendæ perutilem ac unicè neceſſariam.

Quid doceat

Partiū diverſa ſeparatio.

X. Quoſvis autem, ſolertes præſertim & operi attentos Diſcipulos infinitis exemplis docebit illa, nunquam ſatis laudata, quia nunquam ſatis exculta, vel cognita Ars, quemadmodum ex plenè fermentatis miſtis ſecernuntur Ignis ope deſtillantes partes ad primævam ſimplicitatem & puritatem proximè accedentes; ſic ex eiiſdem remiſſiùs fermentatis, aut aliàs minùs exactè miſtis ſeparari poſſe partes magis compoſitas, fluidiores tamen, à cæteris viſcidioribus, magiſque conſiſtentibus; idque admiſcendo aliquid, cui ob majorem affinitatem jungantur miſti partes alterutræ, deſertis ac relictis cæteris: unde rursùs coaleſcentes vel ſubſidunt, vel innatant deſertis.

Separatio ſpiritus acidi à ſuo ſulphure in Vitriolo.

XI. Sic Aquæ Vitriolatæ aut Vitriolo Aqua ſoluto ſi affundas Tartari Salem itidem Aqua vel Aeris humiditate Aquea ſolutum, jungetur huic Tartari Sali, utpote ſibi magis affini, Spiritus acidus in Vitriolo latitans; deſeretque ſuum Sulphur, quod præceps liquoris fundum ſenſim petet: unde etiam *Præcipitationem* indigitarunt hanc mutationem Artifices; quæ ob admiſtæ Aquæ copiam faciliùs procedit & celeriùs.

Ut & Metallorum ab aquis fortibus per alia corpora.

XII. Sic Metalla Spiritu acido, Aqua forti puta, corroſa, quoties aliud Metallum, corpuſve prædicto Spiritui magis affine additur ſolutioni, toties à Spiritu corrodente derelicta ſenſim ſubſident, dum ille immiſſo unitur corpori.

Efferveſcētia quid ſit & quanam ad eam concurrant.

XIII. Hæc unitorum ſecretio, & uniendorum concretio, quando cum notabili aliqua uniendarum partium pugna & hinc excitato fervore contingit, *Efferveſcentiæ* nomen meruit: In qua ſemper obſervantur concurrere Spiritus acidus & Sal lixivioſum, corpuſve lixivioſo ſale præditum: quod, quò purius fuerit, eò arctiùs ei jungitur Spiritus acidus & ab eodem ſecedit ſegniùs: ac vice verſa.

Per hanc Chylus à fæcibus ſecernitur.

XIV. Simili planè modo Fermentatorum in Ventriculo Alimentorum partem puriorem, fluidiorem, Sanguinique producendo magis utilem, *Chyli* nomine notam, opinamur ſecerni in Inteſtinis ab eorundem parte impuriore, viſcidiore, hominique minùs utili in *Alvinas fæces* faceſſente.

Et quidem ope Bilis & Succi Pancreatici.

XV. Ut autem, cui hoc muneris adſcribendum ſit, pateat, notandum, inſtituto accurato omnium tam in brutis, quàm hominibus per Anatomen obſervabilium examine, hactenus duos duntaxat animadverſos loco huic uſui conveniente ad inteſtina delatos Liquores, *Bilem & Succum Pancreaticum*, quorum alterutri, vel utrique hanc *Chyli ab Alvinis fæcibus Secretionem* omninò acceptam putamus referendam.

Horum liquorū effuſio in inteſtina.

XVI. Effunditur enim ut plurimùm per communem Ductum ſivè Exitum uterque Liquor præfatus in cavitatem Inteſtinorum, & quidem quaſi tuor circiter tranſverſorum digitorum ſpatio ſub Pyloro: unde commodiſſimè præterlabentibus alimentis fermentatis admiſceri poteſt ac debet uterque liquor.

Quomodo id fiat in Succo Pancreatico

XVII. *Pancreaticus Succus* cùm in peculiari veſica vel cavitate non aſſervetur, nec in ſuo ante paucos demum annos à VVirſungo primùm obſervato Ductu à Nobis aut aliis, quod ſciamus, benè diſpoſitis & ſanis omnibus unquam fuerit repertus; non dubitamus aſſeverare ipſum continuò per Ductum ſuum deferri ad Inteſtina, mutuato à Pancreate, in quo præparatur, Pancreatici nomine.

Qua ratione id fiat in Bile.

XVIII. *Bilis* autem, utpote Veſicula propria Epatis cavo inſita concluſa, nec niſi in Ægris effuſa tota, innotuit jam pridem omnibus. Hæc quoniam non è Corpore, ſed in Corpus exoneratur, neceſſariam, utilemque ſui productionem & coacervationem oſtendit.

XIX. Effundi autem ad Inteſtina in Sano homine Bilem ſuſpicamur, quoties alimenta debitè fermentata è Ventriculo propelluntur, in ac per Inteſtina, & quidem motu Ipſorum periſtaltico in brutorum viventium ſectionibus non ſemel oculis à Nobis & aliis uſurpato: tracto ſcilicet in conſenſum Folliculo Bilario, utpote ab eadem cauſa, de qua ſuo loco & tempore, moto.

Succus Pācreaticus parum à Saliva differt.

XX. *Pancreaticum Succum naturalem nihil vel parum à Saliva differre* putamus, uti docebimus pluribus, quando ex profeſſo de Glandularum agemus uſu.

Bilis ex quibus conſtituatur.

XXI. *Bilem* autem ſi quis terminis deſcriptam cupiat Chymicis, & analyſi Chymicæ reſpondentibus, arbitramur ad ejus conſtitutionem concurrere *multum Salis lixivioſi retorridi, atque ideò ſubpinguis, accedente inſuper pauco Oleo, pauco Spiritu volatili, paucaque Aqua.*

Sal lixivioſum retorridum quid.

XXII. *Retorridum* vocamus *Salem lixivioſum, qualem calcinatio aut reverberatio exhibet diutina.*

Huius ope Chylus ſecernitur à fæcibus.

XXIII. Salis autem lixivioſi in Bile dominantis ope fermentatorum Alimentorum comes *Viſciditas*, ab Oleo copioſiore cum acido Spiritu pauco, Terraque pauca permiſto pendens immutatur & frangitur: unde partes eorundem *Chyloſæ* à cæteris ſecedentes ab allabente perpetuo Succo Pancreatico ampliùs diluuntur, dum Bilis pars bona cum Alvinis permanet fæcibus, illaſquè & ſuo inficit colore, & nitroſo imprægnat ſale.

Ut & ope Spiritus Acidi.

XXIV. Eandem Viſciditatem deſtruit Spiritus acidus copioſior, Aqua præſertim dilutus, & Olei vim frangens ac obliterans.

Chyli tranſcolatio in venas Lacteas

XXV. *Secretus* ſic ab Alvinis fæcibus Chylus per *carneam* & ſpongioſam Inteſtinorum *Cruſtam*, veluti per pannum laneum, *tranſcolatur* quaſi, exprimiturque in Venas Lacteas memorato Inteſtinorum motu periſtaltico.

Chylus ex quibus componitur.

XXVI. *Chylum* autem conſtituunt *imprimis Alimentorum Spiritus Volatilis, Oleum tenuius, pauco Sale lixivioſo, & Spiritu acido pauca Aqua dilutis temperatum.*

COROLLARIA.

Cùm variis utatur homo alimentis, notandum:

Quænam plurimum Chyli promant.

1. *Liquidiora & omnis penè ſaporis expertia, Spirituque volatili abundantia facillimè fermentari, & à fæcibus ſuis ſecerni, atque Chyli laudabilis plurimum promere.*

Quænam minus.

2. *Solidiora, viſcidiora, & acido Spiritu turgentia, auſtera præſertim, fermentari difficiliùs & tardiùs, ab alvinis fæcibus ſecerni ſegniùs, & Chylum bonum cedere parciùs.*

Quidnā ſit Alimentum quid Medicamentū & quid Venenum.

3. *Omnia excellente atque à mediocritate recedente qualitate prædita pro Medicamento, aut Veneno habenda, non Alimenta. Nam Alimentum judicamus, quicquid aptum eſt in corpore noſtro immutari, ut aliqua ſui parte in ipſius abeat reſtaurationem: Uti Medicamentum, quicquid aptum eſt corpus noſtrum ita*

mutare, ut meliùs inde habeat: Venenum verò, quicquid ita mutat corpus noſtrum, ut ejuſdem intendat deſtructionem. Atque hac diſtinctione poſita non difficile erit explicare, qui idem, Vinum puta, eidem homini eſſe queat, & ſit ſubinde, nunc Alimentum, nunc Medicamentum, nunc Venenum.

DISPUT. MEDICARUM III.

De Chyli Mutatione in Sanguinem, Circulari Sanguinis Motu, & Cordis Arteriarumque Pulſu.

Medicis quid maximè opus.

I. DE veris Mutationum omnium in hominis functionibus indies contingentium cauſis, iiſque variis, ut certò conſtet, Medicorum, praxin præſertim exercentium, intereſt, quam maximè. Non erit proinde nobis hîc, uti non fuit hactenus, de anxia, ſterili, & quandoque (ubi ſecuundùm definitiones morborum etymologicas, non ſemper rei eſſentiam explicantes, perperam, ne pejus dicam, curantur ægri) noxia in Arte Medica vocabulorum diſquiſitione Grammatica; verùm de plana veris affectionum quarumvis cauſis *ratiocinatione* catenata inveniendis, ac inde curationi ægrotorum debitè ac ſecundùm *experientiam* feliciter inſtituendæ via Tyronibus noſtris, ad ſolidam, ex ipſis Naturalium ac cùm primis Medicarum rerum fontibus *Senſus & Rationis* ope petitam, *Uſuque* multiplici comprobatam, & Ægris Ipſorum aliquando utilem futuram Medicinæ Artem aſpirantibus ſternenda ſollicitudo prima, utpote quæ egregiorum Practicorum cum morbis, non larvis pugnantium, ſemper fuit & erit propria, non Vitilitigantium.

Chyli via.

II. A fæcibus ergo alvinis ſecretus, & in Lacteas venas expreſſus Chylus, ex Ipſarum ramis minoribus ſenſim defertur in majores, donec in earundem Lacuna jungatur allabenti ab inferioribus corporis partibus Lymphæ, cum qua per Lacteam Thoracicam pergit ad Axillarem venam ſiniſtram in quam confluunt.

Quibus miſceatur.

III. Chylus primùm ſoli Lymphæ in Lactea, hinc & Sanguini in axillari & cava vena confunditur; Sanguini, inquam, à capite, cæteriſque partibus Cavæ Corde ſuperiori unitis refluenti: cum quibus defluit paulatim versùs dextram Cordis auriculam.

Ex quibus conſtet Sanguis ingrediens.

IV. Circa Cordis auriculam dextram delabentibus Chylo, Lymphæ & Sanguini commiſcetur Sanguis à partibus omnibus Cavæ venæ Corde inferiori junctis rediens & Cor repetens.

Eius ingreſſus in cor.

V. Horum omnium miſtura dextram Cordis auriculam ſubit, quæ contracta eandem in dextrum Cordis ventriculum propellit.

Acceſio rarefactio & arctior miſtio.

VI Miſturam hanc heterogeneam accendit atque rarefacit Internus Cordis Ignis, promovetque arctiorem ſingulorum inter ſe permiſtionem; unde Sanguis exurgit adhuc imperfectus.

Ingreſſus in pulmones & temperatio.

VII. Hic imperfectus Sanguis è dextro Cordis ventriculo delatus per Arteriam Pulmonalem in Pulmones ab inſpirato Aere in ipſis temperatur ac recreatur; ſicque per Venam Pulmonalem properat in Cordis auriculam ſiniſtram.

Regreſſus in cor.

VIII. Ex contracta ſiniſtra Cordis auricula nuper admiſſus Sanguis protruditur in ejuſdem Ventriculum ſiniſtrum.

Ac ultima perfectio.

IX. In Cordis ventriculo ſiniſtro accenditur iteratò & rarefit Sanguis ab eodem Igne Cordis interno, accipitque tunc ultimam ſui ab Ipſo perfectionem.

Ignis Vitalis ſuſtentatio per ſãguinẽ.

X. Suſtentatur autem & conſervatur Sanguine alternatim in Cordis ventriculos impulſo, hinc & expulſo, utpote pabulo ſuo, ignis Cordis internus & Vitalis.

Sanguinis perfectio per ignẽ vitalẽ.

XI. Perficitur viciſſim ab hoc Igne Sanguis, redditurque ab ipſo reparandis & augendis omnibus corporis partibus tam continentibus, quàm contentis, convenientiſſimus.

Sãguinis per corporis partes diſtributio.

XII. Perfectus enim & repetita ſui incenſione magis Vitalis factus in ſiniſtro Cordis Ventriculo Sanguis in omnes & ſingulas Corporis partes, uno pulmone excepto, per Arteriam magnam ſive Aortam diſtribuitur.

Eius ingreſſus in Venas & dehinc in Cor.

XIII. Quoniam autem non omnis conſumitur in prædictos uſus Sanguis, ſed aliqua duntaxat ſui parte, quicquid reſiduum inde manet, ac ſuperfluum, remeat in Venas, & per Venas refluit ad Cor.

Eius circulatio quid.

XIV. Qui Sanguis è Cordis Ventriculis ad partes corporis omnes per arterias fluxus, & rurſum à partibus ſingulis ad Cordis Ventriculos per Venas refluxus, reciprocus & continuus, circulatim & in circulum factus, *Motus Circularis* & uno verbo *Circulatio* eſt nominatus, vocabulis planè propriis, emphaticis & huic rei aptiſſimis.

Circulationis ratio & cauſa.

XV. Motus hujus Circularis in Sanguine obſervabilis & *Guglielmi Harvei Angli* de re Medica vel hoc nomine optimè meriti opera noti & deſcripti rationem & cauſas ſi quis à nobis audire aveat, cenſemus Sanguinem in Cordis ventriculis perficiendum ab innato Ipſi Igne accendi, ſimulque rareſieri, atque ſui rarefactione majus, majuſque, quò contineatur, ſpatium requirere, ac proinde Cordis parietes ſenſim magis, magiſque expandere, ac ſponte tandem, ubi ampliùs dilatari neſciunt Cordis Ventriculi, in Arterias non tam erupturum, quàm irrupturum, ni Cordis parenchyma ſui expanſione moleſtatum Spiritus animales in ſui vocaret auxilium, qui copia convenienti accedentes contrahunt muſculos parenchyma Cordis conſtituentes, ſicque coarctant eiuſdem ventriculos, ac eadem opera ſanguinem in Ipſis contentum expellunt in Arterias.

Sanguinis propulſio è Corde in Arterias.

Cordis Dilatatio naturalis & Cõtractio Animalis.

XVI. *Naturalem* proinde putamus vocandam Cordis Ventriculorum Dilatationem, à Sanguine rareſcente factam, uti *Animalem* eorundem Contractionem per muſculos abſolutam, & Voluntati quodammodo parentem.

Sanguinis per Arterias motus.

XVII. Propulſus in Arterias Sanguis contentum in iiſdem Sanguinem propellit ulteriùs, ſimulque expandit arteriarum cavitatem; quæ accedente motu arteriarum periſtaltico per fibras eorum tranſverſas perfecto, viciſſim coarctatur, promoto & ſic quoque Sanguinis per ipſas motu.

Eius tranſitus ex Arteriis in Venas.

XVIII. Hunc Sanguinem immediatè ſuſpicamur ex arteriis tranſire in venas; non verò per intermedium partium parenchyma; niſi forſan intercurrentibus per ipſum canalibus vaſorum extrema connectentibus.

Quomodo fiat Nutritio.

XIX. Suſpicamur prætereà, quemadmodum in Capite Arteriæ meningem craſſam prætergreſſæ alteram deponunt tunicam, ſic eaſdem capillares factas ſimplici duntaxat in partibus cæteris donari tunica; per quam poroſam tranſudet, quicquid ex ſanguine unicuique convenit maximè, dum reliquum pergit in Venas per anaſtomeſes Arteriis paſſim continuatas.

Sanguinis Motus per Venas.

XX. Admiſſus in Venas Sanguis ex ramis minoribus aſſurgit paulatim in majores, partim impulſu Sanguini à Corde & Arteriis communicato; partim Venarum ipſarum motu periſtaltico; partim Sanguinis, mediante carnoſa magis Venæ Cavæ, ubi Cordis auriculæ dextræ adunatur, fabrica, in Cordis auriculam dictam propulſione, atque hinc conſequente aliquo in Cava vena ſpatio, appellenti Sanguini locum facienti.

In dextrum Cordis Ventriculum.

XXI. Propulſus in dextram Cordis auriculam Sanguis, motu ejuſdem animali ſenſibiliter ipſam contrahente & coarctante expellitur denuò in dextrum Cordis Ventriculum.

Et hinc per pulmonẽ in ſiniſtrum.

XXII. Ex dextro Cordis Ventriculo in Arteriã, hinc & venam Pulmonalem, atque ſiniſtram Cordis Auriculam, tandemque in ſiniſtrum Cordis Ventriculum ſimilibus de cauſis transfertur ſanguis.

Sanguis mobilior fit ab igne Cordis, & movetur à partibus continẽtibus.

XXXIII. Adeò ut ab Innato quidem Cordis Igne mobilior reddatur Sanguis accenſus & rarefactus; moveatur tamen & propellatur imprimis à partibus ipſum continentibus.

XXIV. In-

Inſervit ſãguinis circulatio 1 Igni Cordis nutriẽdo 2 Vitæ ſuſtẽtandæ.

XXIV. Inſervit hæc Sanguinis Circulatio vitæ naturali conſervandæ. 1. dum continuò allabente ad Cor pabulo laudabili in ardore ſuo permanet Ignis Cordis internus & Innatus, vitæ fons, & Animæ forſan, corporiſve Vinculum primarium.

XXV. 2. Dum accenſo, ſicque Vitali facto in Cordis Ventriculis Sanguine, eodemque quaquaverſum in omnes corporis partes diſperſo in vita conſervantur ſingulæ: ſubſequente alias impeditum Sanguinis arterioſi, hoc eſt, Vitalis ad partes quaſvis tranſitum earundem internecione ac interitu morticino.

Num Ignis Cordis integer permaneat in ſua actione.

XXVI. Ut ſcitu digna, ſic cognitu difficilis quæſtio hîc occurrit agitanda. An nempe credibile ſit, fieri poſſe, ut Ignis Cordis internus refluentem continuò cum Lympha, Chyloque Sanguinem accendat, & nihilominus integer permaneat, necinde pereat?

XXVII. Quamvis autem effectus hujus mirabilis nulla reddi poſſet ratio, idcirco tamen pro incredibili, aut impoſſibili, adeoque falſo habendus non eſſet: Nam, præterquam quòd Sanguis omnis è Corde effluens calidior deprehendatur venoſo, atque eo ipſo arguatur in ipſo Corde calorem illum majorem nactus Sanguis, poteſt inſuper poſſibilitas illius effectus & affectionis ſimili alio huic ſimillimo illuſtrari exemplo, poſtquam accenſæ lampadis aut candelæ flamma innumeras alias lampades aut candelas accendet ac inflammabit, nec tamen minùs ardere perſeverabit ipſa, uti quotidiano Viſus conſtat teſtimonio; cui cur cedere debeat in pari negotio Caloris ſenſus idem de Cordis Igne teſtimonium ferens, non videmus, nec aſſequimur.

Pulſus quid?

XXVIII. Quemadmodum in Sanguine, ſic & in Corde, Arteriiſque notabilis occurrit Motus, *Pulſus* nomine apud Medicos celebris; quapropter eundem quoque hûc facientem paucis putamus enucleandum.

Conſtat duplici motu.

XXIX. Conſtat autem Pulſus gemino, eoque alternante Arteriarum & Cordis motu, Dilatatione puta & Contractione.

Quando Cor atq; arteriæ dilatentur.

XXX. *Dilatari* dicitur Cor, quando ejus Ventriculi ampliantur, & parietes foras expanduntur; Arteriæ verò, quando ipſæ magis explicantur & diſtenduntur.

Quando cõtrahantur.

XXXI. *Contrahi* è contrà dicitur Cor, quando ejus Ventriculi coarctantur, & parietes ad ſeſe propiùs accedunt; Arteriæ verò, quando illæ magis complicantur & anguſtantur.

Cauſa dilatationis Cordis.

XXXII. Dilatari diximus in ſuperioribus Cor à Sanguine in ejus Ventriculis ab interno ejuſdem Igne rarefacto.

Cauſa eius cõtractionis.

XXXIII. Contrahi verò à Spiritibus animalibus parenchymia ipſius muſculoſum animali motu cientibus.

Cauſa dilatationis arteriarum.

XXXIV. Dilatantur Arteriæ à Sanguine è Cordis Ventriculis in ipſas propulſo.

Cauſa contractionis earum.

XXXV. Contrahuntur eædem Arteriæ motu ipſarum periſtaltico.

Cõtractionẽ & dilatationem Cordis & Arteriarum non ſimul fieri.

XXXVI. Hæc ſi vera ſunt, uti vera eſſe putamus, utique non contrahentur ſimul, non dilatabuntur ſimul Cordis Ventriculi & Arteriæ, verùm dilatabuntur Arteriæ, quando & quoniam contrahuntur Cordis ventriculi, effunditurque in ipſas Sanguis; contrahentur autem viciſſim Arteriæ, quando deſinet Cordis Ventriculorum contractio ob ſanguinem ex auriculis in ipſos recens propulſum, & ab interno Cordis igne rareſcentem: quod inſuper binorum Senſuum, Viſus & Tactus, confirmatur teſtimonio.

Quinque circa Pulſũ obſervanda.

XXXVII. Cùm autem Practicis utilis ſit ac neceſſaria verarum Cordis, Arteriarumque Dilatationis & Contractionis cauſarum cognitio; & Arteriarum imprimis in earundem Dilatatione Tactum ictu ferientium ſoleat explorari à Medicis Pulſus; ac quinque circa ipſum occurrant obſervabilia, à quibus totuplices deducuntur abſolutæ Pulſum differentiæ; libet ſingularum cauſas, veras nobis viſas, ordine proponere.

1 Eius vobur & debilitas.

XXXVIII. Nam 1 ratione *Moventis*, hoc eſt, Cauſæ expandentis Arterias, diſtinguitur Pulſus in *Robuſtum* ſive *Validum*, & *Debilem* ſive *Languidum*; à Spirituum animalium ad Cordis muſculos Motorum & potenter vel languidè ipſius parenchyma contrahentium copia vel paucitate omninò deducendum, non item à Sanguinis rarefactione varia, cùm hæc æqualiter ac lentè aſſurgat, neutiquam cum impetu, qui tamen & in Pulſu naturali, & præſertim in præternaturali Cordis Palpitatione convulſiva exiſtit manifeſtus.

2 Magnitudo & parvitas.

XXXIX. 2. Pro *Spatii* in unaquaque Arteriæ expanſione occupati amplitudine diverſa diſtinguitur Pulſus in *Magnum* & *Parvum*; à Sanguinis rarefactione majore vel minore, & quidem pro ipſius Sanguinis ad rareſcendum diſpoſitione varia pendentem.

Harum cauſa.

XL. *Sanguinem ad magis & ampliùs rareſcendum diſponit Spiritus acidus mediocris, partes ipſius pingues vel oleoſas blandè coagulans*, & ut interno *Igni Cordis diutiùs reſiſtat*, ac idcircò ampliùs explicetur, efficiens.

3 Celeritas & Tarditas.

XLI. 3 Ratione *temporis in unaquaque dilatatione* conſumpti diſtinguitur *Pulſus* in *Celerem* & *Tardum*; à Spirituum animalium concitatione aut ſegniore affluxu pendentem, atque irritationem magis, minuſve urgentem conſequentem.

4 Frequẽtia & raritas.

XLII. 4 Pro *temporis in pluribus dilatationibus* ſive pulſationibus obſervabilis *menſura* diſtinguitur Pulſus in *Frequentem*, *ſive Crebrum* & *Rarum*; à Sanguinis incendio & rarefactione promptiore aut lentiore procedentem.

Earum cauſa.

XLIII. Promptiùs autem inceditur & rarefit Sanguis ob ſalis lixivioſi oleo & ſpiritu volatili turgentis, hoc eſt, Bilis copiam ipſi admiſtam; lentiùs verò, ob ejuſdem paucitatem.

5 Durities & Mollities.

XLIV. 5 *Qualitatis tactilis* in arteria tangenda obſervabilis ratione diſtinguitur Pulſus in *Durum* & *Mollem*; ab Arteriæ rigiditate ac tenſione vel laxitate pendentem.

ADDITAMENTUM.

Partium ſanguinis unio laxa.

XLV. Plerorumque Opinionem Theſi VI. ſequutus, dixi ab Igne Cordis interno accendi & rarefieri *Sanguinem*, ſicque promoveri *arctiorem partium ejus ſingularum inter ſe permiſtionem*; nunc verò poſtquam multiplicem Sanguinis tam variis liquoribus, *Spiritibus Animalibus*, *Lymphæ*, *Salivæ*, *Succo Pancreatico*, *Bili*, *Semini*, *&c.* materiam ſubminiſtrantis Uſum examinavi exactiùs, cenſeo *laxam duntaxat* minimèque arctam, *eſſe partium Sanguinis in Corde perfecti unionem*. De qua pluribus alibi.

XLVI. Quæ de *Vitalis Cordis Igne* (de quo Theſi XXVI. & XXVII.) ejuſque *Ortus ac Perennitatis Cauſis* veris poſtmodum videor mihi eruiſſe, omnium judiciis exponentur brevi in II. mea de *Febribus* Diſquiſitione.

DISPUTAT. MEDICARUM IV.

De Spirituum Animalium in Cerebro, Cerebelloque Confectione, per Nervos Diſtributione, atque Uſu Vario.

Uni vel pluribus Veterũ non omnia fuiſſe perſpecta.

I. QUandoquidem nullius Viſceris functio plenè cognoſci poteſt ignorata ejuſdem fabrica, mirari ſubit inter Medicos doctrinæ fama celebres occurrere aliquos tam abſurdos vel iniquos Cenſores, qui omnia ad Medicinæ perfectionem facientia uni vel pluribus Veterum perſpecta fuiſſe etiam nunc apertè, palamque profiteri non erubeſcant, ipſos licèt falſi arguat Experientia quotidiana; quippe quæ plurima, eaque ad ſolidam Sanitatis, Morborumque notitiam comparandam requiſita, ab Antiquorum in Arte Medica utut excellentium virorum nemine conſcripta,

ſolerti Anatomicorum Recentiorum operâ indies adhuc promit.

Inſcitia partium corporis cauſa hodiernorum errorum.

II. Et utinam tanta foret noſtri in re Anatomica præ cæteris ſuperioribus omnibus fœlicis ſæculi ulterior fœlicitas, ut tandem aliquando innoteſceret nobis omnium & ſingularum corpus humanum abſolventium partium perfecta ſtructura, & natura; quò faciliùs ad functionum in ſingulis ac per ſingulas fieri ſolitarum eſſentiam intimam penetrare daretur: Hujus namque defectu aberramus omnes plùs minùs à Vero; quinimò aſſeveramus non rarò nimis audacter multa, quæ ſi non planè falſa, ficta ſaltem, adeòque falſitatis ſuſpecta eſſe propria cujuſque dictat & urget ardens Conſcientia.

Ex ignorantia fabricæ cerebri variæ opiniones.

III. Si alicubi, certè in accurata Cerebri, Cerebellique fabrica inveſtiganda, eruenda, deſcribendaque negligentiores aut infœliciores ſaltem fuere hactenus Anatomici; laboris moleſti dicamne impatientes, an intricatis hîc paſſim minutiis ad votum extricandis impares? Unde quid mirum, ſi de partis primariæ plùs ſatis viſui noſtro in multis ſe ſubducentis functione in varias itum ſit opiniones, ſuſpiciones, fictioneſve?

Eius Anatomia difficultas.

IV. Utique ignoſcimus libenter omnibus & ſingulis in partis hujus notabilis explicatione fatiſcentibus; quò & nobis qui in ejuſdem illuſtratione per annos plures viginti non parùm operæ pro re nata conſumpſimus, ignoſcatur pariter, ſi ſucceſſus necdum reſponderit noſtræ, nedum aliorum forſan expectationi, & animæ ſuper hac re multiplici vexationi.

V. Conabimur tamen quibuſvis Veritatis Studioſis, nobiſque, corporis, mentiſve dotibus præſtantioribus, aut aliàs Inſtrumentorum aptiorum inventione fortunatioribus in Cerebri perveſtigatione viam denuò ſternere faciliorem; idque omnia, quæ ex variis, humani præſertim Cerebri ſectionibus nobis obſervare dedit ſummus ejuſdem Opifex, quæque præſenti negotio inſervitura oblivioſa ſuggeret Memoria, proponendo, exponendoque, quantum licebit, & fideliter, & breviter, & dilucidè.

Cerebri ſubſtantia.

VI. *Cerebri, Cerebellique ſubſtantia*, ut hinc exordium faciamus, mollis eſt, cohærens, extenſiva, ſubpinguis, atque ideò pinguium ad inſtar liqueſcens potiùs, quàm Lienoſi parenchymatis modo diffluens; minimè verò Glandularum plerarumque ritu firma, ſolida, & æquali vel inæquali duritie conſiſtens.

Eius continuatio cum Medulla Spinali.

VII. *Continuatur Cerebrum Spinali Medullæ*, cujus *Radices* ſubit quaſi & *ſemi-amplectitur*, illiſque adunatur *Cerebellum* parte ſui centroſâ; quam omnibus ſuo ſecandi modo inverſis, ob aliquam tunc cum ponte ſimilitudinem, *Pontem* nominavit *Varolius*.

Quid ſit cerebri Pons. Corpus Calloſum.

VIII. A binis Medullæ Spinalis Radicibus aſſurgens utrinque *Cerebrum per Corpus Calloſum coaleſcit*, *continuaturve* in ſui medio, moxque iterum ad verticem aſcenſurum ſecedit ab invicem intercurrente *Craſſæ Meningis Falce*; dum utrobique parte ſui reliqua explicatur quaquaverſum, imprimis autem retrorſum, ut & extrorſum, donec tandem introrſum contortum & ſurſum ſenſim in tenuem Limbum deſinens & ad radicem ſuam denuò accedens, ipſam undique ferè complectatur, atque ſimul in latere utroque *Cavitatem*, ſive *Ventriculum* formet.

Falx.

Ventriculi.

Extima ſuperficies. Anfractus. Fiſſura.

IX. Hujus *Cerebri extima ſuperficies* omnis per *Anfractus*, inteſtinorum tenuium convolutionibus quodammodo ſimiles, ubique ſatis profundè diſcriminatur, atque imprimis per notabilem *Fiſſuram* ſive *Hiatum*, ad Oculorum radices occipientem, ac ſecundùm Tempora ſupra, nec ultra Medullæ Radices retrorſum pergentem, atque Cerebrum utrinque in ſuperiorem quidem partem grandiorem, inferiorem verò minorem dirimentem; cum comitantibus totam Fiſſuræ profunditatem & productionem Anfractibus, imò ipſam quoque radicis partem ſupremam minorum Anfractuum rudimentis.

Tenuis Meninx.

X. Extremam hanc Anfractibus flexuoſam, ut & intimam æqualem ac ventriculos conformantem Cerebri ſuperficiem inveſtit ubique *Tenuis Meninx*; infinitis *Arteriarum Carotidum* per anfractus omnes atque imprimis per dictam Fiſſuram ramis majoribus diſtributarum propaginibus capillaribus conſperſa & comitata.

Lateralium Cerebri Ventriculorum Formatio & progreſſus.

XI. Horum *Lateralium Cerebri Ventriculorum Formationem & progreſſum* ſi quis proinde noſſe deſidèret, reſpondemus, *Non eſſe Ventres in ipſa Cerebri ſubſtantia medullari excavatos*; verùm *ex Cerebro circa ſuas radices contortuplicato continuè concavatas Concamerationes*; atque ſuum à parte anteriore & inferiore, ubi tenuis Carotidis Arteriæ ramus Plexui Choroidi inſeritur, initium capientes, hinc ſenſim retrorſum, mox ſurſum, deinde antrorſum circa utramque Spinalis Medullæ Radicem *Falcatim* procedentes, donec ſub *Corpore Calloſo in Septum* non tam lucidum, quàm *pellucidum attenuato* & ad Radices uſque deorſum expanſo utrinque per foramen rotundum, aut ovale, coeant ad Infundibuli partem ſupremam & ampliorem, licet aliquantò ulteriùs progrediantur adhuc iidem antrorſum.

Plexus Choroidis origo, conſtitutio & progreſſus.

XII. *Plexus Choroides* in Ventriculi laterali prædicto exortu ſuam utrinque videtur habere originem, plurimis, nec niſi in Ægris ferè obſervabilibus *Glandulis tenui Membrana & Arteriolis* multis ſimul contextis conſtans, & ubi *Medullæ Radicibus per Limbum connectitur undique complicata Cerebri ſubſtantia*, iiſdem ibidem applicatus & per tenuiſſimas fibrillas vel canaliculos, ut & arteriolas conjunctus, donec ſub præfato Septo pellucido retrorſum inter contiguum & fortè paſſim utrique Radici eodem in loco ſibi adunatæ connexum, *nec ullam Cavitatem aut Ventriculum ibi formantem Fornicem*, Calloſi corporis propaginem, magis expanſus perveniat ad *Pinealem Glandulam*; cui, & vicinis partibus ita colligatur, ut ſine ſectione aut ruptione, hoc eſt, vi divelli nequeat ab illis.

Corporis Calloſi Hiatus Septum pellucidum dividens.

XIII. *Corpus Calloſum*, ubi in Septum pellucidum incipit attenuari, *Hiatum* habere, ipſum etiam Septum quamvis tenuiſſimum in partes duas nonnunquam dirimentem, cum admiratione ante annum caſu obſervavimus, & Spectatoribus noſtris demonſtravimus jam aliquoties.

Arteriarum Carotidum conſtitutio & progreſſus.

XIV. Conſideratione dignum eſt, *Carotides Arterias* Cerebro Sanguinem afferentes (idem accidit *Cervicalibus* ad Cerebellum tendentibus) ubi Meningem craſſam penetrant, *alteram deponere tunicam*; & tales maxima ſui parte cum Meninge tenui per Cerebri Fiſſuram & Anfractus omnes diſtributas univerſæ *Ipſius ſuperficiei Capillares Surculos innumeros* largiri antequam perveniant ad ſinus, in quos tandem inſeruntur, ſeque exonerant. Quarum per ſuperficiem decurrentium arteriarum reſpectu paucæ ſunt & parvæ, quæ ipſam Cerebri Subſtantiam pertranſeunt Medullarem.

Venas in Cerebro Arterias non comitari.

XV. Sed nec hoc minùs videtur notabile, quòd, ſicut in cæteris Viſceribus omnibus (uno inſuper excepto Hepate, cui planè contrarium evenit) *non item in Cerebro ac Cerebello Arterias comitentur Venæ*, unà cum illis in totidem ferè diſtributiones divaricandæ, verùm aut nullæ, aut perpaucæ ſaltem percipiantur ex amplis Meningis craſſæ Sinibus, Venis Jugularibus continuatis, ad ipſum Cerebrum delatæ.

Cerebri ſubſtãtia color.

XVI. Ubi nec hoc prætereundum, partem Cerebri anfractibus inciſam, adeòque maximè extimam coloris eſſe obſcurioris, & album pauco rubore dilutum mentientis, dum interior impensè albet.

XVII. Examen quoque meretur concluſa in Radicum albicantium medium *Subſtantia colore ſubcarneo imbuta*, quæque in Cerebro tenujori & molliori non ita difficulter aliqua ſui parte ſeparari poteſt à reliqua ipſam complectente parte albicantiore.

XVIII. Plu-

Capillares Arteriolas per Cerebri Subſtantiă deferri.

XVIII. Plurimas Capillares arteriolas per ipſam Cerebri quoque & Radicum Subſtantiam deferri confirmat, præter alia documenta, inflata per tubulum immiſſum Arteria Carotis Sanguinem in illas propellens, ac innumerabilibus punctis cruentis diſſectam ſubſtantiam inficiens.

Infundibulum & Glădula pituitaria.

XIX. In utriusque Lateralis Ventriculi concurſu ſub Septo pellucido ſpectatur, *Infundibulum* ſenſim coarctatum, *Pituitariæ Glandulæ*. connexum, & colore obſcuriore atque carneo tinctum.

Medius Cerebri Ventriculus.

XX. Inter utramque Spinalis Medulæ radicem, ſuperiore & inferiore ſui parte coaleſcentem, *Ductus* reperitur à prædicto Infundibulo retrorſum vergens, pro *Tertio* ſive *Medio Cerebri ventriculo* habendus.

Canalis.

XXI. Ab hoc Tertio inter coadunatas Spinalis Medullæ Radices conformato Ventriculo ſub *Ponte noſtro*, *Teſtibus & Natibus* in quatuor ipſius extremis eminentibus ornato, *Canalis* vel *Aquæ-ductus* eſt verſum Quartum Cerebelli Ventriculum.

Glandula Pinealis.

XXII. In hujus autem Pontis extremitate anteriore ultra binos Teſtes ſita eſt *extra Ventriculos omnes Glandula Pinealis*, utrique Spinalis Medullæ Radici parte ſui latiore *Nervulo*, nerveoue funiculo utrinque conjuncta, dum tenuior & acuminata inter teſtes retrorſum extenſa & Choroidi Plexui, Quartoque ſive Brevi craſſæ Meningis Sinui connectitur tam firmiter, ut cum labore veniat ſeparanda, & inflato per tubulum hoc Sinu cum annexis, & adjacentibus partibus agitetur ſimul tota.

Alveus.

XXIII. Inter mox enarratum Pontem noſtrum & Quartum in Cerebello latitantem Ventriculum alius *Canalis* reperitur, *Alveus* nominandus, ex coalitis Medullæ Spinalis radicibus formatus, ac tenui membranâ ipſis ſuperextenſâ concameratus.

Cerebelli conſtitutio & color.

XXIV. Uti ſola duntaxat Cerebri ſuperficies per grandiores diſtinguitur Anfractus, ſic *Cerebelli maſſa* penè omnis, quæ diſſecta ſpectaculo amœno frondes arborum repræſentat, diſcriminatur altiſſimè in *Lamellas* innumeras; parte quidem illarum internâ, mediâque albicante, externâ verò albicantem ambiente obſcuriore; ſingularum Lamellarum diſcrimen adjuvante *tenui Meninge* ipſas inveſtiente; comitantibus eandem infinitis *Arteriarum Cervicalium* ramuſculis capillaribus.

Quartus Cerebelli vĕtriculus.

XXV. *Ventriculum quartum* dictum conſtituunt partes *Cerebelli* à ſuis *Radicibus*, *Variolanum Pontem formantibus*, prodeuntes, & poſt frondoſas ſui explicationes ad Spinalis Medullæ Radices, ubi ex *Alveo* prænominato in *Calamum Scriptorium* ſenſim coarctantur, complicatæ; unde nec hunc quoque Ventriculum pro Cavitate in Cerebelli ſubſtantiâ conſiſtenti haberi poſſe patet.

Calamus Scriptorius.

XXVI. Deſinunt maximâ ſui parte Arteriæ Cervicales Cerebello dicatæ in *Sinum Quartum*, Cerebro, Cerebelloque intermedium, & omnium vulgò celebratorum minimum ac breviſſimum.

Spirituum Animalium Confectio.

XXVII. Atque ex hâc in plurimis adhuc mancâ Cerebri, Cerebellique autopſiæ Anatomicæ debitâ deſcriptione noſtras, intactis alienis, de Spirituum Animalium Confectione, hinc & Diſtributione; atque Uſu Suſpiciones magis deducemus, quàm Opiniones.

Ex ſanguine ad Cerebrum & Cerebellum aſcendente ea, nutriri, & Spiritus Animales elaborari.

XXVIII. Suſpicamur ergo 1. *Sanguinem* à Corde per Arterias Carotides ac Cervicales ſurſum appellentem, partim tranſire *in ipſam medullarem Cerebri Cerebellique ſubſtantiam*, *ad eorundem Vivificationem atque Nutritionem*; partim *ſecundùm ipſorum ſuperficiem* deduci per ramos ipſarum capillares *ad Spiritum Animalium elaborationem*. Arteriæ namque Cerebri ac Cerebelli duntaxat, uti ſuperiùs dictum, non item ullius alîus in corpore Viſceris, ſuperficiem perreptantes innumeræ, in publicum, non privatum uſum ita ſe ſuperficie tenus diſtribui demonſtrant.

Pars ſanguinis ſpirituoſa, quomodo liberetur à parte ſui aquoſa.

XXIX. Suſpicamur præterea *per Capillarium Arteriolarum Poros* penetrare *partem Sanguinis* maximè *Spirituoſam in* Cerebri Cerebelli que *Corticem cinereum*, *hinc in mediam ſubſtantiam albicantem*; atque in hoc tranſitu *liberari parte ſui Aqueâ*, peniſſimè ipſi adhærente; non abſimili modo illi, quo per Spongiam oleo imbutam, Cerebri medullæ ſubpingui hactenus, conſimilem, ſecernitur, ſeparatur, vel, uti loqui ſolent Chimici, rectificatur à ſuo phlegmate Spiritus Vini puriſſimus, Spiritui Animali naturâ ſuâ proximè accedens, quod vel ex hujus per illum aut aliàs volatilem quemvis reſtauratione evincitur.

Spiritus Animalis ſpiritui Vini ſimilis.

XXX. Hunc *Spiritum Animalem*, 1. præ cæteris Corporis Contenti partibus omnibus ſimpliciſſimum & puriſſimum ſuſpicamur. 2. partim *pergere continuò per univerſos Corporis Nervos*. ad ſingulas ejuſdem Partes; quod ex punctis, diſſectis, aliâſque malè affectis (uti in oris tortura) Nervis deducitur commodè: partim, ubi copioſor producitur minùſve conſumitur, *coacervari* præterea *per univerſam Cerebri, Cerebellique ſubſtantiam*, nondum in Nervos protenſam, eamque adimplendo quodammodo expandere; & primò quidem ad functiones animales omnes alacriorem quemquis reddere, uti poſt Vini generoſi moderatum uſum, corporis quietem, ſomnumque naturalem fieri obſervamus; ubi autem magis adhuc exſuperat, caput etiam gravare, uti Vino potentiore leviter captis, nondum tamen ebriis, accidere videmus; donec ipſo rurſus in variis, quibus inſervire ſolet, functionibus imminuto levetur novo caput onere; quemadmodum contrà eundem nimis exhauſtum, præter inexplicabilem capitis inanitatem, conſequi ſolet corporis languor, non priùs recedens, quàm aſſumpto conveniente alimento, ſpirituoſo præſertim, & conceſſâ defatigato Corpori requie ſimul obrepat ſuavis ſomnus, ſicque recreetur denuò miſellus, & in ſingulas horas, immò quœvis momenta mutabilis homo.

Animalem Spiritum ad partes Corporis per nervos partim deferri.

Partim in Cerebro, ac Cerebello coacervari, & is quē uſum

XXXI. Suſpicamur 3. *Spiritum Animalem* quaquaverſum per Nervos translatum, *non* tamen in variis ſuis Uſibus *mox in totum abſumi*, *aut in auras evaneſcere*; *aſt in vaſa Lymphatica bonâ ſui parte tranſmeare*, ac per ipſa ſub *Lymphæ* nomine *remeare* ad Sanguinem à cerebro & Cerebello per Sinus in Jugulares Venas refluentem, utpote parte ſui Spirituoſâ plurimùm deſtitutum.

Spiritum Animalem non in totū abſumi; ſed in Lympham mutari.

XXXII. Eandem ob cauſam ſuſpicamur 4. *Lacteam Thoracicam implantari in Axillarem vel Jugularem Venam* ſiniſtram; quò videlicet præter Spiritus Animales per Vaſa Lymphatica undique ad ipſam recurrentes, Chylus Spiritu volatili abundans communicetur eidem *Sanguini Spiritu ſuo*; uti dictum, *maximâ ex parte privato*.

Cur Lactea Thoracica Venæ Axillari implantetur.

XXXIII. Suſpicamur 5. *Partem Sanguinis Aquoſiorem*, atque à ſpirituoſa in Cerebri ſuperficie noviſſimè ſecretam cum ſervata aliqua ejuſdem portione *ſub tenui Meninge coagulari in Liquorem*; qui ſenſim *ad Ventricalos*, hinc *per Infundibulum ad Glandulam Pituitariam* tendat ſecundùm naturam; dumque *pars* ejus *fluidior* pedetentium *diſtillat ad Vvulam*, ut blandè *irriget Fauces*, *Laringem*, *atque Gulam*, concreſcere partem ejuſdem *viſcidiorem in Mucum* per *Nares*, & quandoque per *Os* quoque *excernendum* Quoties autem major Aquæ copia producitur præter naturam, uti non rarò in multis Ægris etiam ſub ipſa tenui Meninge adhuc hærens obſervatur, toties eandem aut in Cerebro ſtagnantem, aut in Nares, Fauces, Parteſve Inferiores ſecundùm Medullæ Spinalis ductum delabentem varios, & quandoque graves, imò lethales excitare affectus.

Sanguinis partem Aquoſiorem concreſcere in Liquorem cujus varii effectus.

XXXIV. Suſpicamur 6. aliquid ex *Sanguine* & fortè aliunde quoque admiſſum in *Plexus Choroidis Glandulis* ampliùs in *Liquorem* aliquem elaborari, quamvis in quem Uſum necdum valeamus hariolari.

In Plexus Choroidis Glandulis liquotem aliquem fieri.

XXXV. Suſpicamur etiam 7. in *Glandula Pineali* quendam *Humorem* præparari: qualis autem is ſit, quemve Uſum habeat, dubitamus valde.

In Glandula Pineali Humorem præparari.

Spirituum Animalium uſus 1. in Senſibus externis.

XXXVI. Inſerviunt autem *Spiritus Animales* 1. *Senſibus externis*, per Nervos ad ipſorum organa delati & ſponte, & voluntariè; quoties ſcilicet Objectum aliquod externum conſiderat & expendit Anima attentiùs & avidiùs.

2 In Senſibus internis

XXXVII. Inſerviunt iidem Spiritus Animales in ipſo Cerebro hærentes 2 *Senſibus Internis*, *Imaginationi*, *Ratiocinationi*, *Iudicio*, *ac Recordationi*: uti partim extenſo, quaſi in acri, vehementique ipſorum actione Cerebro, partim ex corporis languore profundas & protractas Meditationes conſequente apparet.

3 In affectibus Corporis communicandis.

XXXVIII. Inſervire 3. videntur Animales Spiritus *Animi motibus & affectibus Corporis communicandis*; neque enim aliquid tam ſimplex, tam purum, tam ſubtile, tam æquale, tamque proinde Animæ paſſionibus Corpori, ac viciſſim Corporis Affectionibus Animæ communicandis aptum reperitur in Naturâ, multò minùs in Homine, quàm Spiritus Volatilis, qualem Animalem eſſe jam docuimus.

4 In Motu Animali.

XXXIX. Inſerviunt 4. Spiritus Animales *Motui Animali*, per fibras muſculorum, ut & *Motui* Canalium, Cavitatum, & Vaſorum omnium *Periſtaltico*, itidem per ipſorum fibras circulares abſolvendo.

5 In variis contentorum in corpore alterationibus.

XL. Suſpicamur denique 5. Inſervire Spiritus Animales *Variis Contentorum in corpore Alterationibus perficiendis*; uti hoc vel ex unicâ ſeminis effuſione copioſâ cæteras functiones Animales dictas debilitante comprobari videtur. Sed de his alio tempore, ſi Deus volet, agemus pluribus.

DISPUT. MEDICARUM V.

De Lienis & Glandularum Uſu.

Cognitio functionum læſarū quam neceſſaria & quid ad eā requiratur Anatomia utilitas.

I. NEmo unquam ex arte faciet Medicinam, qui functionum quarumvis læſarum cauſas proximas, & remotiores non cognoverit.

II. Cognoſcet illas nemo, qui partes, in quibus, & cauſas omnes, à quibus ſecundùm naturam ſingulæ functiones fiunt, non præcognoverit.

III. Hæc omnia præcognoſcet nemo, qui Anatomes imperitus, ac proinde contemptor, ex ſui, alteriuſve quantumvis etiam hominis cerebri figmentis Corpori humani fabricam molitur, & nugatur.

Ex eius neglectu varia opiniones.

IV. Hanc Anatomes in ſocordibus imperitiam, hunc ejuſdem in delicatulis neglectum, & in naſutulis contemptum conſequuntur tam multifariæ, tam à rei veritate alienæ, tam ægris ſæpenumero noxiæ de Viſcerum plerorumque Uſu Opiniones.

De Lienis Uſu ſententia ex eius Anatome confutantur

V. Aſſertionem hanc noſtram confirmant inter alia plurimæ de *Lienis Uſu* Veterum, Recentiorumque Sententiæ, ac accuratum Viſceris hujus nobilis examen Anatomicum, tanquam ad ſplendidum Solis fulgentis lumen ſponte ac ita diſparentes, ut confutatione haud videantur indigere ulteriori.

VI. Sufficiet idcirco nobis ex Anatome patentem Viſceris hujus præſtantiſſimi cum aliis corporis partibus per vaſa communionem & communicationem, aliaque pauca hîc attingere, ut prætermiſſa erronearum de ejus Uſu Opinionum exagitatione ac refutatione, noſtras de vero Ipſius Uſu deducamus & explicemus cogitationes.

Lienem rariſſimè offendi.

VII. In *Cadaverum humanorum ex variis morborum generibus defunctorum* longè ultrà centum à nobis diſſectorum examine atque obſervatione valdè ſumus mirati *nullum viſcus*, ſi Cor excipias muſculoſum, *minùs offendi labefactum ipſo Liene*; *etiam in affectibus melancholicis* perperam Lieni malè habenti vulgò adſcriptis.

Et ad modū variare.

VIII. Sumus inſuper multùm mirati *nullum viſcus obſervari, quoad magnitudinem & figuram, magis variare eodem ipſo Liene*.

Eius ſubſtantia.

IX. Cæterum *ſubſtantia ipſius* præ viſcerum reliquorum omnium ſubſtantia eſt *longè tenerrima, ſolubilis & à vaſis ſuis facilè diffluens*; adeoque placentæ Uterinæ eatenus planè conſimilis.

Communicatio.

X. Per vaſa ſua *communicat Lien* cum variis partibus, & quidem 1 *per Arterias cum Corde*, à quo reliquarum univerſi corporis partium more Sanguinem accipit perfectum.

XI. 2. *Per nervos cum Cerebro*, à quo Spiritus obtinet Animales.

XII. 3. *Per Venas cum Hepate*, ad quod per ramum ſuum Splenicum, hinc Venam Portæ Sanguinem deponit ac mittit copioſum.

XIII. 4. *Per Vaſa Lymphatica cum communi ipſis & Lacteis Trunco*, in quem ſuam exonerat Lympham.

XIV. Non meminimus aliud præterea ab ullo Anatomicorum obſervatum, demonſtratumque Vas, per quod Lieni cum aliis partibus ſit vel minimum commercium.

Quæ de Vaſe brevi adferuntur eſſe commentum

Sanguinis circulationē ab Auctore in Acad. Lugd. Bat. eſſe introductam.

XV. Quicquid enim de *Vaſe Brevi* tanto cum apparatu, pompa, ſtrepitu, & ridiculò imperitorum applauſu in Theatris Anatomicis, aut alibi proferri ſolet à multis, id omne commentum aut ſomnium eſſe jam ante annos viginti ſæpiùs evicimus, cùm ad Circularem Sanguinis motum, à Nobis primùm (abſit dicto invidia) in hanc Academiam tunc introductum, atque præſentibus nonnunquam, quos honoris causâ nominamus, *D. Adolpho Vorſtio*, *Medicinæ Profeſſore Primario & Academiæ impræſentiarum Rectore Magnifico*, *Præceptore olim noſtro nunc Collega Venerando*; ut & *Joanne VValæo*, *Anteceſſore noſtro Solertiſſimo*, & *tanti candoris Viro* ut paulò poſtquam hunc Sanguinis motum *Harvejanum* publicè ſatis acriter impugnaſſet, experimentorum à nobis factorum evidentia victus & captus eundem pari zelo & fervore propugnaret; His, inquam, aliiſque Viris Honoratis & Veritatis amantibus præſentibus, concurrente magna Studioſorum caterva, ad circularem illum Sanguinis motum frequenter à nobis in Horto Academico & alibi ad oculum demonſtratum evertendum, inter alia cùm hoc quoque ex fictitio Vaſe brevi petitum, ac pleriſque Herculeum viſum produceretur & urgeretur argumentum, id verè ficulneum & ſtramineum eſſe Anatomica Splenici rami tam ad Ventriculum, quàm ad Lienem divaricati demonſtratione & ligatura oſtendimus.

Lienis Uſus Sanguinis pluſquam perfectio.

XVI. Quapropter jam tunc ſuſpicati ſumus, & nunc planè opinamur, poſtquam nullus vas (quale obſervatur uterque Ureter Urinam deferens à Renibus ad Veſicam Urinariam) reperitur, quod ſecretum in Liene Liquorem qualemcunque, tanquam inutile corpori recrementum ad partem aliquam externam, per quam vel continuò, vel per intervalla in totum è corpore excludatur ac eliminetur, transportare queat; verùm, *Venæ duntaxat & Vaſa occurrant Lymphatica, per quæ, quicquid ex Liene effertur, poſſit deferri*; & Venæ quidem contentum in ſe Sanguinem propellant in Venam Portæ & conſequenter in ipſum Hepar; Lymphatica verò Vaſa Lympham ſuam in prædictum Truncum, Ductumve communem effundant: Ea propter, inquam, opinamur, *Quicquid à Liene prodit, Sanguinis commiſceri maſſæ*; ac proinde nullum in Liene ſecerni inutile, noxiumve corpori Excrementum; verùm *Sanguinem in Corde jam perfectum*, ac copioſè ad *Lienem* delatum, *ampliùs in Ipſo elaborari, & quodammodo pluſquam perfici*, adeò ut *Fermenti* cujuſdam *Sanguinei*, *aut Tincturæ* (cum Chymicis ſi loqui libeat) induat ibidem naturam, cujus interventu faciliùs & celeriùs in Sanguinem abeat Chylus.

Huic etiam confert Sp. Animali.

XVII. Huic Sanguinis exaltationi Splenicæ promovendæ non parum conferre *Spiritum Animalem* nemo ibit facilè inficias, qui per Chymiam edoctus fuerit, *Omnia Fixa unius Spiritus Volatilis ope reddi Volatilia*; & *Ex Fixi Volatiliſatione*, *hinc Volatilis Fixatione manare* multis inauditas vel incredibiles, *veras tamen Mutationum mirabilium Tincturas*.

XVIII. Arbitramur ergò *Sanguinem à Corde per Arterias ad Lienem delatum ibidem Spiritibus Animalibus continuò eodem confluentibus commixtum, magis magiſque cum ipſi permiſceri & digeri, atque ſic in Tincturæ aut Fermenti Sanguinei eſſentiam exaltari & plùs quàm perfici*.

XIX. Interim non iraſcimur Adverſariis noſtris, qui jam pridem ob Splenis cauſam ſæpiùs cum affectu dictam, impoſito nobis *Patroni Lienis* titulo, eo ipſo non tam offenderunt nos, quàm præter ſuam mentem condecorarunt. Laudem namque non meruiſſe putamus, ſi Uſum eruimus & propoſuimus verum & laudabilem Viſceris laudabilis, à multis licet & olim & nunc nulla tamen ſua culpa contempti.

In affectibus Melancholicis Lienem non eſſe malè conſtitutum.

XX. Præter memoratam Lienis fabricam ſolius Anatomes opera detectam, & eximium ejuſdem Uſum retegentem; idem illud Corpori utiliſſimum Viſcus ab Inexpertorum calumniis liberat eadem Diſſectio (quod nos adhuc addere oportet, quamvis ob toties laudatam hîc Anatomen Ilia fortè rumpantur Momis) dum in Affectibus melancholicis, etiam diuturnis, & poſt multorum annorum vexationem ad mortem uſque ægros comitantibus, in Cadaverum plurimorum perſcrutatione innoxium & plerumque præ cæteris Viſceribus ſatis ſanum nobis manifeſtavit Lienem, non inflatum, non induratum, non obſtructum.

XXI. Hoc, ut ſeriò conſiderent, ac per Stultorum æque, ac Sapientum Magiſtram, Experientiam, tandem aliquando ſapere diſcant, quotquot hactenus antecedentium in errore verſantium gregem ſunt ſecuti, Practicos hortamur & obteſtamur ad unum omnes, quò nobiſcum eximii hujus Viſceris præſtantiam expiſcentur, atque illam ubi agnoverint, in ſuorum ægrorum commodum praxin Medicam in quibuſdam emendent aut ſaltem reforment, ac errare deſinant.

In Glandularum uſu error.

XXII. Si in vero Lienis Uſu aſſignando à vero aberratum eſt hactenus à pleriſque, utique in *Glandularum Uſu* deſignando, determinandoque erratum eſt adhuc magis.

Pãcreaticus & Salivales Ductus ac Vaſa Lymphatica unde oriantur.

XXIII. Huic autem craſſo, nec diutiùs ferendo errori detegendo facem accendit eadem nunquam pro merito celebrata, Mediciſque perneceſſaria Anatome, dum primò *Pancreaticum*, hinc & *Salivales Ductus*, ipſaque *Vaſa Lymphatica* ex conglobatis Glandulis omnibus orta vel producta retexit, atque omnibus ſedulis Naturæ ſcrutatoribus in ſimiles Ductus plures ulteriùs inquirendi occaſionem præbuit, & inveniendi viam monſtravit.

Per illos ductus liquorẽ quendam deferri.

XXIV. Hæc enim omnia ſuadent & tantùm non perſuadent *ex Glandulis omnibus ſimilia originem ſuam trahere Vaſa ſive Ductus, atque præparatum in illis Glandulis Liquorem in communem Corporis uſum, vel in Os, vel in tenuia Inteſtina, vel in communem Lactearum Truncum, vel aliò per illa Vaſa deferri.*

Duo Glandularum genera.

XXV. Obſervantur autem, ut de Teſtibus nunc ſileam, duo Primaria Glandularum genera.

XXVI. Sunt enim aliæ ex variis quaſi partibus & minoribus Glandulis conglomeratis & cum aliqua ſuperficiei ſuæ inæqualitate conglutinatis exurgentes: quales *Pancreas* exiſtunt & *Thymus*, &c.

XXVII. Aliæ verò æqualem ſuperficiem habentes & ex una quaſi ſibi continuata ſubſtantia conflatæ & conglobatæ obſervantur; quales *in Meſenterio*, *& circa Lumbos*, & alibi continentur, Vaſiſque Lymphaticis donantur.

Glandularũ tertium genus.

XXVIII. His addi poteſt, cui libuerit, Genus tertium, ab utroque prædicto valdè diverſum, *Glandularum Renalium*, aut *Succenturiatorum Renum* nomine quibuſdam venientium & notabilem in ſe cavitatem habentium, atque in Venam proximam ſecundùm appoſitam commiſſuræ valvulam contenta ſua affundentium.

Glandularum uſus.

XXIX. *Ductus proprii vel Lymphatici in Glandulis*, pleriſque ſaltem, *obſervati*, & ampliùs obſervandi, atque *vel in Os*, *aut Inteſtina*, vel *Venas ſanguineas* (quod Renalibus Glandulis accidere modò diximus) vel in *Lactearum Venarum Truncum* deſinentes, ac præparatum, acceptumque à Glandulis Succum ſive Liquorem eò deferentes, ſatis ſuperque arguunt non coacervandis excrementis inutilibus aut noxiis, *ſed elaborandis humoribus corpori utilibus & neceſſariis inſervire Glandulas omnes*.

Qualis in Glandulis liquor.

XXX. Qualis autem *in Glandulis Liquor*, & an *in omnibus idem* paretur, diſquirendum eſt omninò, quamvis arduum ſit aliquid certi hac de re ſtatuere.

Non in omnibus eſſe ſimilem.

XXXI. Non in Glandulis omnibus ſimilem, verum in aliquo modo ſaltem diſſimilem produci vel inde patere putamus, quòd *nec Glandulæ omnes ſibi ſunt ſimiles*, *nec in ſimilem Cavitatem exonerantur*.

Similis in Vaſis Lymphaticis.

XXXII. *Similitudinem* autem majorem eſſe putamus *in Liquore per Vaſa Lymphatica ex Glandulis* æqualibus & *Conglobatis* delato.

Peculiaris in Glandulis renum.

XXXIII. *Peculiarem* autem, ac ſui generis Liquorem in *Renalibus Glandulis parari* omninò ſumus perſuaſi.

Saliva & Succ. Pancreatis, &c. num conveniant.

XXXIV. An verò *Saliva & ſuccus Pancreaticus, & in cæteris Conglomeratis Glandulis paratus*, hincque excretus *Liquor in pleriſque conveniant*, non audemus aſſeverare, quamvis eò propendeamus.

In Glanduloſis Succis eſſe ſimilitudinem.

XXXV. Suſpicamur interim *aliquam in materia ad Succi Glanduloſi cujuſvis præparationem concurrente exiſtere ſimilitudinem.*

Saliva ex quibus componatur.

XXXVI. Ut autem à maximè nota ex illis Glandularum Liquoribus vel Succis Saliva examinis noſtri capiamus exordium, arbitramur, ut alibi jam innuimus, *eſſe in Salivâ multum Aquæ, parum Spiritus Volatilis, & minimum Salis lixivioſi cum Olei, Spirituſque acidi tantillo miſti, temperatique.*

Quãtum ad Salivam accedat Succus Pãcreaticus.

XXXVII. *Salivæ* quamvis *proximè accedere Succum Pancreaticum* ſuſpicemur, id tamen certò aſſeverare non poſſumus, poſtquam illum naturalem nunquam conſpeximus, multò minùs examinare potuimus.

Lymphã eſſe variam.

XXXVIII. *Lympham* quod attinet, ſuſpicamur eandem non unius eſſe naturæ, verùm *differre* ipſam *quæ in Glandulis præparatur*, ab illa *quæ* aliàs *à partibus cæteris redit.*

Quæ à partibus corporis redit, quid? Quæ in Glãdulis præparatur, quid?

XXXIX. Hanc enim ſuſpicamur eſſe *Spirituum Animalium in ſuis functionibus non planè conſumptorum reliquias magis aquoſas*, ad novum corpori uſum præſtandum per hæc Vaſa reſtuentes.

XL. Iſtam verò eſſe *Liquorem ex ſanguinis parte* ſeroſiore, hoc eſt, Sale lixivioſo & Aqua conſtante in Glandulis à reliqua maſſa ſegregata *& animali ſpiritu* ad eaſdem delato *ſimul miſtis & elaboratis paratum*.

Succus Renalis unde.

XLI. *Succum* denique *in Glandulis Renalibus præparatum* ſuſpicamur produci *ex Sanguine ferè toto ad ipſas affluente, ac cum animali ſpiritu minùs exactè miſto.*

Uſus ſuccorum & liquotum in Glandulis præparatorum.

XLII. Cui autem bono præparentur illi in Glandulis variis Succi & Liquores, ampliùs deſpiciendum, neque enim facile eſt id decernere.

Uſus Salivæ, 1 Os & Fauces madefacere.

XLIII. *Salivam* quidem ſuſpicamur 1 non tantùm *Os totum & Fauces madefacere*, verùm continuò deglutitam & Alimentorum reliquiis aliquâ ſui parte viſcidiore permiſtam *promovere in Ventriculo Fermenti novi confectionem.*

2 Cibum diſponere ad fermentationem.

XLIV. Eandem ſuſpicamur 2 quando *Cibi* aſſumuntur, & inter maſticandum ipſâ imbuuntur, *præparare eoſdem & diſponere ad faciliorem ſui fermentationem*, cujus ab ipſâ rudimentum quaſi accipiunt in Ore.

3 Eius promovere in Ventriculo fermentationem.

XLV. Eandem ſuſpicamur 3 Ubi in Ventriculo jam ſunt alimenta aſſumpta, & continuò deglutitur, *promovere prædictam Alimentorum fermentationem.*

XLVI. An præterea commodi aliquid corpori præſtet Saliva, non audemus aſſerere, quamvis aliquid adhuc præſtare ſuſpicemur, de quo aliàs.

XLVII.

Succi Pancreatici uſus

XLVII. *Pancreaticum Succum*, uti Salivæ non planè diſparem, ſic & aut *Chyli ab alvinis fecibus ſecretioni*; aut *ejuſdem ſaltem per Lacteas vectioni ſervire*, & *Pituitæ multæ in tenuibus Inteſtinis reſtibilis materiam ſuppeditare* ſuſpicamur.

Lymphæ Uſus.

XLVIII. *Lympham in Glandulis genitam, ſi de acido Spiritu ſimul participare conſtaret*, inſignem ipſius Uſum afferremus; ſed ob incertitudinem & dubitationem in aliud tempus differre cogimur.

XLIX. Cæterùm illam & *Sanguini & Chylo faciliùs conjungendis, uniendiſque miniſtrare* ſuſpicamur.

Liquoris in Glandulis Renalibus Uſus.

L. *Liquorem* denique *in Glandulis Renalibus* ex Sanguine & Animali ſpiritu *paratum inſervire* ſuſpicamur *Sanguini à Renibus poſt Lotii ſeroſi ſeparationem redeunti & hactenus minùs fluido à Coagulatione, & coitu ſervando*.

DISPUT. MEDICARUM VI.

De Bilis ac Hepatis Uſu.

Omnia fieri propter finem.

I. NOn minùs piè, quàm verè dictum eſt à nonnullis, *Deum*, utpote Sapientiſſimum, Optimum & Maximum rerum omnium Authorem ac Dominum, & *Naturam*, utpote ordinariam, ordinatamque à Deo in cunctis rebus ſenſibilibus agendi, patiendique vim & potentiam, *nihil facere fruſtrà*; verùm omnia propter finem Summi Opificis Majeſtati, adeoque Sapientiæ, Bonitati atque Potentiæ condignum, & Homini ad Creatoris ſui imaginem condito utilem.

Hepar non eſſe Viſcus inutile.

II. Quamobrem, quoties per Anatomen, admiranda Dei opera reſerantem, illaque oculis noſtris ſpectanda exhibentem, animo attento Hepatis, omnium in humano corpore Viſcerum facilè maximi, certè graviſſimi, non tantùm Fabricam ſingularem; ac Venarum, quàm in ullo alio viſcere, luxuriam majorem; atque Cavæ non minùs, quàm Portæ in ipſo radicationem, & communionem mirabilem; verùm inſuper conjunctum Ipſi Fellis Folliculum, unà cum innumeris ex ipſo ortis, ac ſecundùm Portæ propagines intra communem utriuſque Capſulam diſtributis ramificationibus; notabilem denique per Venam Umbilicalem & Placentam Uterinam cum Matre inſtitutam Fœtus nondum nati communicationem, aliaque plura contemplamur ac mente volvimus: toties non poſſumus non ſuccenſere ſtupendo & minimè ferendo, excuſandove quorundam ex præjudicio in tantum excœcatorum lapſui, ut tam affabrè concinnatum viſcus, velut inutile, non minùs temerario, quàm ridiculo conatu proſcribere non erubuerint.

Hepatis exequiæ ridiculæ.

III. Sed nec defuerunt, quod referre pudet, qui ex more malo falcem ſuam in alienam meſſem immittere aſſueti, tam inſigne viſcus in Cadaverum ſectione, uti alia multa, perperam quærentes, an invenire aut videre nolentes, ad ſolennes Hepatis, ad tempus quidem propter ipſorum incuriam, ut benigniùs loquamur, latitantis ac tecti, mox verò aliorum de rei veritate ſollicitorum cura retecti, atque ex latebris educti, manifeſtatique Exequias Medicorum Filios invitarint, atque ſic ſemetipſos deridendos aliis propinarint.

Hepati Epitaphium perperam ſcriptum.

IV. Unde nec illi culpa vacant, qui ob aſſignatum à Veteribus Jecinori, & aliquot retrò ſeculis decantatum quidem, nunc verò ad Chyliferorum Vaſorum per Thoracem productorum, atque inſalutato Hepate Chylum rectà Cor verſus deportantium exortum illuſtrem, tanquam ad nitidum & ardens Veritatis jubar concidentem, & tantùm non diſparentem Uſum Viſceri huic, quaſi omni munere jam defuncto ac tumulato, Epitaphium ſcripſerunt minùs circumſpectè.

V. Quapropter, antequam *Jecinoris*, nunquam ſecundùm Naturam in corpore humano deſiderati viſceris; ut & *Bilis*, nunquam niſi præter naturam in Folliculo ſuo deficentis, *uſum*, quem multis annis labore inveſtigavimus indefeſſo, quemque poſt ratiocinationes, experientiaſque multas & multifarias ſuſpicamur verum, exacto hujus Ævi Litteratorum exponamus examini ac cenſuræ, Ingenuos & Candidos Veritatis æquè, ac Publicæ Utilitatis amantes Viros omnes & ſingulos unicè volumus rogatos, uti ſuum de his, aliiſque noſtris circa res Naturales ac Medicas Conjecturis, & Opinionibus Judicium extremum tantiſper ſuſpendant, donec paucula, quæ hactenus à nobis publici juris facta ſunt, ac ſucceſſivè, juvante Deo, adhuc fient, tam inter ſe, quàm cum iis, quæ unicuique ſedulo, attentoque Veritatis ſcrutatori, & in praxi Medica, & in Sectionibus Anatomicis, & aliàs in Naturalibus mutationibus omnibus, Chymicis præſertim, obſervare datur, accuratè contulerint, & ad rectæ Rationis trutinam expenderint; quò ſic de illis æquum & juſtum ferre queant Arbitrium: Cui uti noſtra omnia lubentes ſubmittimus, ita parvi pendimus, quòd Unus & Alter nobis non ignotus Conviciator turpis & in omnes maledicus (aliquando ab aliis, uti nunc a carnifice Conſcientia, pro meritis excipiendus) ob benedictionem Divinam benignè nobis contingentem invidiæ œſtro percitus more ſuo vel naſo ringatur adunco, vel ore oblatret improbo. Qui, quoniam ſolida firmaque ratione, qua deſtruitur, noſtra expugnare, aut æqualia forſan præſtare neſcit, calumniis ſaltem, quibus ut malè innutritus, ita miſerè attritus cernitur, non aperto marte, aſt per inſidias, aut per alios etiam nunc inſulſos (quippe ſuo periculo & damno necdum cautiores factos) laborum noſtrorum fructus ad alios non minùs, quàm ad nos uberiùs ac citiùs alias forſitan redituros retardare, minuere, tollere, malitioſè magis quàm verſutè, ſatagit.

Unde Uſus Bilis & Hepatis eruendus.

VI. Quibus Præficis Adverſariorum cauſa præmiſſis rectà pergimus ad Bilis, ut & Hepatis Uſum nobis probabilem viſum partim ex præfati Jecinoris & Bilariæ Veſiculæ ſtructura propria, partim ex utriuſque tam inter ſe, quàm cum aliis partibus variis per vaſa ſua varia communicatione multiplici, aliiſque experimentis eruendum, explicandumque.

Partes Hepar conſtituentes.

VII. Inter Partium ad Hepatis ſtructuram concurrentium varia genera, ſi Fellis Folliculum quis velit exceptum, tria, quatuorque obſervamus ipſi peculiaria, & 1. quidem *Veram Portæ*, ex infinitis ramulis à plerìſque Infimi Ventris viſceribus ſanguinem revehentibus in unum truncum coëuntem, mox verò, ubi Hepar ingreſſa eſt, craſſiore tunicâ præditam, in ramos innumeros denuò diviſam & imprimis per concavam hujus viſceris partem diſtributam. 2 verò *Vaſa Bilaria* ex Ductu Hepatico præſertim oriunda, multipliciter divaricata & Venæ Portæ ramos omnes ubique ramis totidem comitantia. 3 *Communem* utriſque Vaſis prædictis complectendis dicatam *Vaginam* craſſam & carnoſam, in totidem cum ipſis ramificationes diductam, deductamque. 4 Denique *Venam Cavam* membrana tenuiſſima hic conſtantem, ac per convexam ferè Jecinoris partem in plurimos ramos exporrectam, & Venæ Portæ ramis paſſim occurrentem, atque junctam. Quibus 5 adderemus *Venam umbilicalem*, niſi mox implantaretur in Portæ Venam, & obliteraretur poſt nativitatem, utpote quæ Fœtui duntaxat inſervit in Utero materno.

1. Vena Porta. *2 Vaſa Bilaria.* *3 Communis vagina.* *4 Vena Cava.* *5 Vena Umbilicalis.*

VIII. Obſervantur in eodem Hepate alia Vaſa per ſe vix aliquid ad ejus Uſum inveniendum conferentia, uti ſunt, 6 *Arteriæ*, ſi cum Vena Cava ſanguinem revehente conferantur, & paucæ, & parvæ. Et 7 *Nervi* mediocres. Atque 8 *Vaſa Lymphatica*. Quibus tandem 9 accedit *Parenchyma* Hepatis peculiare & ſatis firmum, ex flavo rubeſcens, ad Bilis mutationem ac diſpoſitionem variam imprimis mutabile.

6 Arteriæ. 7 Nervi. 8 Vaſa Lymphatica. 9 Parenchyma.

Fellis Folliculi Partes. 1 Tunica.

IX. Fellis Folliculus, quatenus pro diverſa ab Hepate parte habetur, propriam quoque obtinet fabricam, dum 1 ex *Membranis ſive Tunicis* conſtat Veſicam Pyriformem conſtituentibus, unde ſenſim à Fundo ampliore in anguſtam deſinit Cervicem;

Ex

2 Ductus Bilarius. Inteſtinalis.

Ex qua 2. prodit *Ductus Bilarius*, *Cyſticus* dictus; ex quo duo alii efformantur; Quorum alter, *Inteſtinalis*, deorſum tendit, & circa lumborum regionem dextram in tenue implantatur Inteſtinum, quod ibidem ſub meſenterio ſiniſtrorſum vergens innumerabilium affectuum graviſſimorum focus exiſtit, & locus primariò affectus; Alter verò, *Hepaticus*, ſurſum aſſurgit, & cum Vena Portæ intra communem utrique Vaginam per univerſum, prout jam dictum diſtribuitur Hepar.

Hepaticus.

Alii.

X. Præter quos, obſervati ſunt à quibuſdam Anatomicis adhuc alii *Ductus Bilarii* ex ipſius Veſiculæ Felleæ fundo paſſim exorti, atque itidem per Hepatis parenchyma, hinc communem Vaginam penetrantes, atque Venæ Portæ propaginibus itidem juncti.

3. Arteriæ. 4. Venæ. 5. Nervi. 6. Vaſa Lymphatica.

XI. In Folliculo Fellis occurrunt, etiam 3. *Arteriæ*; ut 4. *Venæ*; ſed & 5. *Nervi*; ac 6. denique *Vaſa Lymphatica*, ſicut Hepatica, liquorem flaveſcentem vehentia; uti ante annos viginti ex ipſorum ligaturâ ſæpiùs animadvertimus, & aliis quoque quamvis nondum plenè tunc nobis perfecta oſtendimus. Et ne verba dare videamur, Obſervationis hujus, quemadmodum plerarumque noſtrarum Demonſtrationum Anatomicarum, oculatum, & locupletiſſimum Teſtem citamus *D. Franciſcum van der Schagen*, etiam nunc apud Amſtelodamenſes Medicum Celeberrimum & Amicum Veterem.

Horum liquor.

Hepati & Fellis folliculo advehi ſanguinem. Per Arterias.

XII. Ut autem ex præmiſſis peculiaria quorundam Vaſorum munera, ut & Bilis, Hepatiſque Uſum verum proſequamur, non putamus aliquem de Circulari Sanguinis Motu certùm negaturum 1. per *Arterias* advehi Sanguinem tam Fellis Folliculo, quàm ipſi Hepati.

Per Venam Portæ, ac fœtui per Venam Umbilicalem & quomodo.

XIII. Ut nec 2. Advehi eidem Hepati Sanguinem per *Venam portæ*, ac privatim Fœtui per *venam umbilicalem*; & quidem non, ut fieri ſolet, per cætetas corporis venas, ex ramis minoribus tranſeundo in majores, verùm contrà, & modo huic viſceri peculiari, ex ramis majoribus remeando in minores, & tandem in capillares: non tamen ad Hepatis nutritionem, cui Arteriæ miniſtrant, verùm in al ium finem, de quo agemus inferiùs.

Ab iiſdem revehi & quomodo.

XIV. Sic nec 3. Revehi eundem Sanguinem à Bilis Folliculo quidem per *Venas Cyſticas* in Portæ Truncum; ab Hepate verò per *Venæ Cavæ radices* in ejuſdem Caudicem.

Iiſdem advehi Spiritus. Animales per Nervos.

XV. 4. Per *Nervos* advehi duntaxat Spiritus Animales credemus tantiſper, donec urgentibus liqueat argumentis, eoſdem inſervire poſſe alliciendis, admittendiſve prætereà undecumque tandem quibuſvis liquoribus, illiſque quòcunque demum poſteà tranſportandis. Neque enim ullo valemus aſſequi mentis acumine Vaſa eadem contrariis contentorum miniſtrare poſſe vectionibus, iiſque eodem aut diverſo tempore ſecundùm naturam perficiendis; cùm nullum vel naturale, vel artificiale talis affectionis nobis ſuppetat experimentum planum; neceſſarium tamen omninò, ſi à ſimili ſaltem aliqua ſumenda foret aſſertionis dubiæ explanatio vel comprobatio: Neque ignoramus obſcuriora illuſtrari quandoque, nunquam tamen probari aut demonſtrari per ſimilia.

Et Lympham per Vaſa Lymphatica.

XVI. 5. Per *Vaſa Lymphatica* verſus communem ipſis & Lacteis Venis Ductum ſive Truncum deferri ipſorum Contenta unica evincitur eorundem ligatura: Deplentur namque ipſa tunc & detumeſcunt Truncum verſus, implentur vero atque intumeſcunt verſus Hepar & Bilariam Veſiculam. Cui experimento, ſuiſque adeò Senſibus fidem qui derogat, Mente inſuper captus credendus, & Rationis expers.

Bilis per Ductus Bilarios fluxus naturalis.

XVII. Si aliqua de contentorum in præfatis Vaſis motu nos urſit difficultas; quod nunc 6. de Bilis per *Ductus Bilarios* fluxu naturali cum omnibus fortè nos manet certamen, non parum nos tenet ſollicitos, prævidentes ſcilicet multorum criminationes atque calumnias; quas, poſtquam deſcendimus in arenam, excipiemus fortiter bonæ bono publico inſerviendi conſcientiæ clypeo, dum ſimul aggrediemur & oppugnabimus Adverſarios gemino Victricis aliquando Veritatis gladio, Experientia & Ratione.

Ejuſdem neceſſitas in Bilis & Hepatis uſu conſtituendo.

XVIII. Equidem, cùm ex naturali Bilis fluxus & Verus ejuſdem, Hepatiſque Uſus, & alia innumera in Arte noſtra hinc conſequentia pendeant, ut in illo eruendo, determinandoque accurati ſimus, è re Medica & publica eſſe planè ac plenè ſumus perſuaſi.

Vetus opinio de Bilis ſecretione, & motu.

XIX. Videntur quidem hactenus plerique Anteceſſorum ſuorum authoritate magis, quàm evidenti ratione, aut manifeſta experientia moti credidiſſe, *Bilem in Hepate ſecerni à ſanguine, ſecretamque per Ductus Bilarios transferri in ejuſdem Folliculum, vel tenue Inteſtinum*.

Bilem à ſãguine non ſecerni, ſed eidem miſceri in Hepate.

XX. Verum enim verò Sanguinem Venoſum (agimus enim nunc imprimis cum iis, qui motum ſanguinis admittun t circularem) per capillares Venæ Portæ in Hepate diſtributæ propagines propellendum, Bile ſua, cujus ope fluidior exiſtit, ibidem deſtitui & privari nemo rem attentè perpendens concedet facilè; quin Sanguini potiùs Bilem, qua fluidior fiat, in Hepate nobiſcum putabit admiſcendam.

Secretionis ipſius impoſſibilitas.

XXI. Huc accedit faciendæ Bilis à Sanguine ſecretionis impoſſibilitas. Neque enim Liquor à Liquore, intimè ipſi conjuncto, ſeparari poteſt arte, niſi per *Diſtillationem*, rariùs verò per *Præcipitationem* Bilem autem ob ſuam promiſcuè cunctis ſe immiſcendi naturam pronam intimè ſanguini conjunctam quis negabit?

Sive per Diſtillationem. Sive per Præcipitationem.

XXII. At *Diſtillationi* qualicumque ſimile quid comminiſci non datur in Hepate. *Præcipitatio* verò nulla fit, niſi accedente tertio, quod ſecernendorum alterutri & quandoque, ſeparabile ſi fit, utrique ſe jungat: Cuinam autem Bilem à Sanguine præcipitandi vim tribuemus in Hepate.

Sive per Colaturam.

XXIII. *Colaturâ* quidem ſeparari quoque poteſt Liquor Aqueus aut Seroſus à pinguiore atque magis conſiſtente ipſi confuſo, non item ab ullo ipſi permiſto: Bilem autem ſanguini permiſtam quis negabit, aut contrarium probabit?

Sive per Ceſuctum.

XXIV. *Exſugi* Liquor alteri per minima junctus ratione poteſt nulla ſolus; ſed in hepate ne ſecretus quidem à ſanguine: Deſunt enim Inſtrumenta exſugendo ulli in Hepate Liquori, nedum Bili neceſſaria.

Cui ineptus Fellis Folliculus.

XXV. Neque enim Fellis Folliculus; cui tanquàm primariæ hujus Machinæ parti exuctus ille videretur omnino adſcribendus, ita efformatus eſt, ut talis ab ipſo queat expectari effectus: quod manifeſtum fiet unicuique & naturalem, & artificialem ſuctum diſtinctè examinanti.

Suctus naturalis quomodo fiat.

XXVI. Quoties namque ore aliquid ſugunt homines, qui nobis naturalis cenſetur ſuctus, toties labiis compreſſis & coarctatis vel fiſtulam, vel papillam, vel quidvis aliud tubulatum, & cavitati, è qua quid cupiunt exſuctum, arctè junctum complectuntur, inſtitutaque per eos inſpiratione potentiore, loco aëris externi, contentum inibi aërem, aquam, vinum, lac, aliumve liquorem quemvis, aut etiam pulverem in os alliciunt, attrahuntque.

Suctus Artificialis qui fiat.

XXVII. Quoties verò per Follis fiſtulam vel latitans ſub altera ipſius tabulâ foramen, aër aut quidvis aliud in ejuſdem cavitatem allicitur, qui ſuctus eſt artificialis; toties diducuntur, explicanturque ab invicem tabulæ follis latera conſtituentes, quò in ſpatium patulum hac diductione productum alliciatur aër vicinus, aliudve quidvis eò attrahi aptum.

XXVIII. At quid, amabo, in Veſicæ Bilariæ fabrica occurrit, quod naturali huic, artificialive ſuctui imitando queat inſervire? Nil profectò.

Suctui inepti Ductus Bilarii.

XXIX. Quid rurſus in Ductuum Bilariorum ſtructura obſervatum eſt unquam, quod Bilem potiùs, quàm ſanguinem; imò quod alterutrum, aut utrumque ex Portæ Venæ propaginibus capillaribus ad ſe ac in ſe queat allicere? Nihil profectò.

XXX. Rogamus proinde, ut illi, quibus etiamnum Bilis in Jecinore pla cet ſecretio, & in Bilarios

rios Ductus, ipſumve Folliculum attractio, in eruendis, & clarè, diſtinctèque demonſtrandis, Secretioni, Suctuique illi perficiendo inſtrumentis aptis operam collocent ſedulam; dum paucis oſtendemus, *Bilis ex ſua Veſicula Effuſioni, Expulſionive, ut & per omnes Bilarios Ductus Propulſioni tam Ipſius Veſiculæ, quàm prædictorum Ductuum omnium fabricam impensè favere.*

Bilis ex Veſicula expulſioni, & per ductus Bilarios propulſioni favet Veſiculæ ſtructura.

XXXI. Veſicula etenim & ſpontaneæ contenti Fellis æſtuantis ac turgentis ex fundo ampliore in ac per anguſtatam ſenſim cervicem eruptioni convenientiſſima, & naturali ejuſdem per ſui contractionem expreſſioni aptiſſima exiſtit, & affabrè facta.

Ductuum Bilariorum ſtructura. Vagina Venæ Portæ conſtitutio

XXXII. Ductus verò Bilarii ulteriori ejuſdem Fellis admiſſi propulſioni motu ſuo periſtaltico abſolvendæ ſtructuram acceperunt concinnam.

XXXIII. Cui accedit Vagina Venæ Portæ, Bilariique Ductûs Hepatici propaginibus Communis, eaque carnoſa, contenti in utriſque liquoris fluxum periſtaltico ſuo motu promovens; commodiſſimè quidem verſus eoſdem terminos, nulla vero comprehenſibili ratione verſus contrarios.

Bilem per Ductus Bilarios effundi, & non per eoſdem allici.

XXXIV. Adeò ut Bilis è ſuo Folliculo per Ductus Bilarios effuſionem ſuadeat & tantùm non perſuadeat; Ejuſdem autem per eoſdem Ductus in Veſiculam allectionem diſſuadeat & evertat tum Veſiculæ Felleæ, tum Ductuum Bilariorum omniũ fabrica; uti hoc omnibus Mechanicæ leges intelligentibus meridiana luce clariùs patere putamus.

Novus Bilis generationis modus & Uſus.

XXXV. Qnôd ſi proinde Bilis nec in ſuam Veſiculam, nec in ſuos Ductus alliciatur ex Portæ Venæ ramis; verùm contrà ex ſua Veſicula per ſuos Ductus partim ad Inteſtina tenuia, partim ad Portę, hinc & Cavæ Venæ ramos propellatur, utique alius planè, atque, hactenus factum, aſſignandus Bili erit Generationis modus, alius Uſus.

XXXVI. Suſpicamur ergo, ut paucis noſtras exponamus hac de re cogitationes, *Generari Bilem ex Sanguinis per arterias Cyſticas ad Bilariam Veſiculam delati partibus Ipſi maximè ſimilibus, & per ejuſdem Tunicæ poros in cavitatem ipſam ſenſim penetrantibus, atque ibidem mox in eandem cum reliqua Bile naturam abeuntibus.*

Metalla tingi à lapide Philoſophico.

XXXVII. Quòd ſi metalla quævis magna licet quantitate fuſam (dummodo ſecretioris, ac ſublimioris Artis Chymicæ Antiſtitibus adhibenda fides) ad Philoſophici Lapidis excellentioris etiam pauciſſimi admiſtionem, mox itidem in Lapidem tingentem ſive Tincturam ſimilem tranſeant; mirum videri debet nemini, ſi *à Bile copioſa in ſuo Folliculo contenta affluens eò pars ſanguinis minor in ſimilem Bilem mutetur confeſtim*; cùm inſuper notiſſimum ſit Vini cantharum infuſum in Aceti dolium mox converti in Acetum, ſicque perpetuari poſſe idem Acetum.

Vinum in Acetum converti.

Bilis Uſus unde innoteſcat.

XXXVIII. *Bilis Uſum*, poſtquam Ipſam ex Naturæ legibus productam convenienti tempore tum ad Inteſtina tenuia, tum ad Portæ Venam propelli exiſtimamus, tam ex partibus Bilem conſtituentibus, quàm ex contentis in dictis cavitatibus, in quas Bilem deferri docuimus, ratiocinatione ſagaci elici & infinitis in praxi quotidiana obſervabilibus experimentis confirmari poſſe putamus.

Bilis partes componetes.

XXXIX. *Bilem* componentes partes ſi quis exquirat, non dubitamus aſſeverare, *conſtare Ipſam multo Sale lixivioſo, pauca Aqua diluto, concurrente ac intimè ipſis admiſto & Oleo, & Spiritu Volatili quantitate mediocri*: Quatenus proximè accedit ad Tincturas Chymicorum ex *Sale*, *Sulphure*, ac *Mercurio*, prout loqui ſolent, penitiſſimè junctis, atque ob Aquæ defectum in pulveris ferè formam redactis conſtantes.

Ejus Vires & proprietates.

XL. Concurrere ad Bilis compoſitionem partes enumeratas, vel ex Ejuſdem Viribus & Affectionibus patere videtur. Permiſcetur enim facilè Aquæ ratione ſui Salis; Quòd flammam concipere poteſt, id ſuo debet Oleo, Quævis penetrat ob admiſtum Spiritum Volatilem; Ab Aqua denique ſuam habet fluiditatem: Uti ab omnibus iſtis ſimul ſumptis pendent mirabiles ejuſdem in corpore & extra corpus operationes.

XLI. Sunt autem ita inter ſe temperata hæc omnia in *benè diſpoſita Bile*, ut nulla inde corpori contingat noxa, nulla in corpore excitetur turba; cùm contrà ab eâdem *malè affectâ* innumera creentur homini & mala, & damna.

Bilis benè & malè diſpoſita effecta.

XLII. Continetur naturaliter & quidem ſemper in tenuibus Inteſtinis, ad quæ defertur Bilis, *Humor Pituitoſus*, quantum conjicere valemus, partim ex continuò deglutitæ Salviæ, partim ex aſſumptorum Alimentorum, partim ex Succi Pancreatici reliquiis poſt Bilis admiſtionem ortus.

Contenta in tenuibus inteſtinis. 1. Humor Pituitoſus

2. Ore aſſumpta.

XLIII. Continetur, aliquando in iiſdem Inteſtinis, aut per Ipſa potiùs propellitur, quicquid ore aſſumptum deſcendit in Ventriculum, atque facta in ipſo longiore aut breviore mora plùs, minùſve alteratum, effluit, protruditurve per pylorum ad Inteſtina.

Illis Bilem commiſceri, & quo fine.

XLIV. Hiſce Bilem, & quidem ſecundùm Naturam commiſceri autumamus, idque tam ad promovendam ex fermentatis Alimentis *Chyli à Fæcibus alvinis ſecretionem*, quàm etiam adjuvandam *Pituitæ Inteſtinalis* ex prædictis omnibus, *ſeparationem*.

Contento in Venæ Portæ & Cavæ radicibus ſanguini.

XLV. Continetur in Venæ Portæ, hinc & Cavæ radicibus, quin & per Ipſas propellitur *Sanguis* à partibus refluens variis, Liene imprimis; in quo è Spiritu animali, adeòque volatili pulſquam perfectum alibi docuimus Sanguinem, ac proinde Bili facilius & intimiùs, admittendæ aptiorem.

Ut & eius toti maſſæ Bilem admiſceri & in quem finem.

XLVI. Huic, mox & toti maſſæ proximæ per minima Bilem admiſceri opinamur, quò facilius *Incendium Vitale in Cordis Ventriculo dextro ſuſcipere poſſit & in ſiniſtro perfici*.

Quænam ex malè diſpoſita Bile mala oriantur.

XLVII. Unde, quoties malè habet Bilis, læditur variis modis & Chyli ab Alvinis fæcibus, & Pituitæ à ſubminiſtrantibus ipſam materiebus Secretio, & Sanguinis in Corde rarefactio & Incenſio Vitalis. Hinc quot mala homines maneant nemo in Arte Medica verſatus ignorare poteſt, aut debet; uti aliàs Deo præſente, pluribus oſtendemus.

Hepatis Uſus

XLVIII. Atque hic nobis verus videtur Bilis Uſus, iſque inſignis; ex quo *Hepatis Uſum* ſponte exurgere arbitramur. *Inſervit*, ſcilicet 1. *continendis firmandiſque teneris Venæ Cavæ Radicibus; ut & Portæ Venæ Ramis, unà cum Bilariis Ductibus Hepaticis intra Communem Vaginam concluſis, & in capillares propagines diſcerptis 2. Parenchymatis ſui blando fotu promovet Bilis & Sanguinis per Venas prædictas refluentis permiſtionem.*

Vaginæ Uſus.

XLIX. *Vaginæ* verò, ſive *Capſulæ Communis Uſus eſt, Sanguinem per Portæ Venam*, quàm per Arterias ſegniùs Hepar verſùs affluentem, cùmque Ipſius in Hepate truncus in ramos minores, tandemque minimos ramuſculos iterum diſpeſcatur, longè difficiliùs adhuc fluxurum *in motu ſuo juvare, atque eâdem operâ Bilis quoque affluxum promovere*. Hanc ob rem Venæ Portæ tunica itidem longè craſſior & carnoſior eſt in Hepate, quàm eſt tunica Venæ Cavæ ibidem admodum tenuis & albicans.

Uſus Meatuũ ex Fellis Folliculo prodeuntium.

L. Si generandæ, hinc & per ſuam Cervicem & Ductum Cyſticum expellendæ Bili ſerviat *Fellis Folliculus*; quærat aliquis, cui *Uſui* ſint *Meatus complures ex ejuſdem fundo paſſim prodeuntes*, atque itidem in Venæ Portæ ramulos implantati? Cui reſpondemus eidem inſervire Ipſos Uſui, & tum demum eſſe ſummè utiles, cùm præter naturam impeditur Bilis per Folliculi Cervicem effluxus, quò *aliqua tunc ſaltem & è Veſicula effundatur & Sanguini admiſceatur Bilis*.

ADDITAMENTUM.

Viam eſſe à Ductu Bilario Hepatico verſus Cor

LI. Paucis poſt habitam Diſputationem hanc diebus ſecuimus in Noſocomio Academico Virum, in cujus *Ductum Bilarium Hepaticum* immiſſo tubulo, hinc & flatu obſervavimus erumpentes, macu-

maculas, mox & veſiculas ſubflavas per cavam Hepatis ſuperficiem diſperſas; quin ſenſim ipſum Hepar quodammodo intumuit; hinc & ad Cavam Venam, dextrumque Cordis Ventriculum, atque Pulmones properavit Flatus, cujus pars aliqua ex Axillari Venâ dextrâ fortè priùs diſſectâ cum Sanguine erupit: certo argumento, *Viam eſſe patentem à Ductu Bilario Hepatico verſus Cor*: quod urgebamus in ſuperioribus.

Arteriam Hepaticam in Bilarium Ductum Hepaticum inſeri.

LII. Sed & aliquot menſibus poſt elapſis in ſectione publica demonſtravit Clar. D. *Ioh. van Horne*, Collega noſter & Anatomicus eximius, *Arteriam Hepaticam* maximâ ſui parte intra communem vaginam deductam in *Bilarii Ductus Hepatici ramos* inſeri. Quod egregium Ipſius inventum ſententiam noſtram non parum confirmat, dum ipſum *Sanguinem Arterioſum Bili ad Hepar delatæ admiſceri* evincit; dubio procul, ut *illius motum in Hepar, vel potiùs in Portæ, hinc & Cavam Venam* promoveat, quin & *ejuſdem cum Sanguine permiſtionem* facilitet.

Sanguinem Arterioſum Bili admiſceri.

Ex Arteria Hepatica in Fellis Folliculum viam patere.

LIII. Noſtram ſententiam confirmavit quoque Experimentum die Septembris 15. ejuſdem anni 1660. à Nobis in Cane factum: in quo per immiſſum in *Arteriam Hepaticam* tubulum Flatus ad extremos ejus ramos per veſiculæ Felleæ ſuperficiem diſperſos paulatim propulſus tandem in ipſam Bilis Veſiculam penetravit; ac ipſam diſtendendo *ex Arteria Hepatica in Fellis Folliculum viam patere* probavit.

Arteriam quandam cũ Hepatica communicare.

LIV. Evenit quidem nuper, 13. Novembris 1662. ut in Noſocomio publico inflatâ *Arteriâ Hepaticâ* penetraret Flatus ad Arteriæ Magnæ Truncum aſcendentem, hinc & deſcendentem, atque utrumque diſtenderet. Quod factum putamus ratione alterius alicujus Arteriæ nobis inviſæ cum Hepaticâ tamen alicubi communicantis; quemadmodum id non uno in loco accidere ſolet Carotidis ac Cervicalis Arteriæ ramis in Capite.

In Anatomicis ſæpe iteranda experimenta.

LV. Hæc ideò lubentiùs annotamus, ne quis exiſtimet eundem ſucceſſum ſemper exſpectandum inſtitutis modo licet ſimili experimentis; cum non rarò impedita reperiantur, diverſimodè ſaltem affecta in variis ſubjectis Vaſa: quocirca ſæpius faciendæ ſunt ſectiones, ſępiùs iteranda eadem experimenta, priuſquàm in re inter Anatomicos controverſa aliquid certi queat determinari: quod dum negligunt aliqui, ex aliorum Libris, aut propriis Commentis tantùm Docti, mirum non eſt, ſi uti temerè, ſic, grandi licet ſupercilio, perperam judicent de pleriſque, aſſumentes videlicet pro fundamento certo, quidquid Authorum diſſentientium aliquis ſtatuit vel urget palato ſuo & placito magis favens; quamvis, an ita ſe res habeat, planè ignorent.

DISPUT. MEDICARUM VII.

De Reſpiratione, Uſuque Pulmonum.

I. EXaminatis ordine aliquot Nutritionis famulantibus Functionibus, libet nunc, *Reſpirationis* naturam inveſtigare.

Reſpiratio Vitæ neceſſaria.

II. Reſpirationem Vitæ hominis naturali abſolutè neceſſariam evincit Mors eandem interceptam mox excipiens, comitanſve; quando ſcilicet in ſtrangulatione ac ſuffocatione aut extrinſecùs ſtringuntur, aut intrinſecùs opplentur fauces.

Eius Materia.

III. Reſpirationis *Materia* eſt *Aer*, qui per os vel nares aſperam Pulmonum Arteriam ingreditur inſpiratus, & viciſſim per eaſdem vias ipſe egreditur expiratus.

Partes.

IV. Conſtat enim duabus Reſpiratio partibus, *Inſpiratione* atque *Exſpiratione*, iiſque alternatim reciprocantibus.

Modus & Vis.

V. Quamvis autem in prædictis, tanquam Senſu notis, nulla fortè occurrat difficultas, occurrit tamen gravis in *modo & vi*, quibus inſpiratur, expiraturque mutuò per viam eandem Aer: Neque enim ſuper hac re ſatis inter ſe conveniunt Medici & Anatomici. Ut proinde in re dubia & rixarum plena propoſitam difficultatem ſolvamus feliciùs, methodum ſequemur in illius deductione Analyticam, inchoando ſcilicet ab effectis, in Senſus externos incurrentibus, & hactenus nobis notioribus, quippe priùs ac per ſe innoteſcentibus; & pergendo gradatim ad Cauſas, ſoli Rationi per Ratiocinationem patentes, & hactenus nobis minùs, quia poſteriùs ac per conſequentiam demum notis.

Quâ ratione fiat inſpiratio & exſpiratio.

VI. Binorum ergò Senſuum, Viſûs & Tactûs, ampliſſimo teſtimonio conſtat, aut unicuique ſaltem volenti, & imprimis dum decumbit ſemet ipſum attentè obſervanti conſtare poterit: 1. In Aeris inſpiratione, ac præſertim pro lubitu auctiore, attolli, hoc eſt, ſurſum, extrorſumque moveri thoracem; abdomen verò foràs propelli. 2. In Aeris expiratione ſimiliter auctiore introrſum ac deorſum cogi, atque adeò deprimi thoracem; abdomen verò intrò compelli.

VII. Ex quibus Senſu, Experientiaque manifeſtis, tanquam Datis, ſequenti ratione ratiocinabatur porrò Mens noſtra.

In inſpiratione ãplior fit Thorax.

VIII. A pectoris muſculis dum attollitur Thorax, à Diaphragmate autem contracto dum deorſum ac extrorſum propelluntur Abdominis viſcera, (hęc verò ab illis ita cieri eadem teſtatur Experientia) neceſſariò amplior redditur Thoracis Cavitas.

Et explicantur Pulmones.

IX. Hanc Thoracis cavitatem ampliorem factam ut repleant ipſi contigui Pulmones, explicantur quaquaverſùs, utpote laudata Experientia teſte ſpongioſi, & flexiles, adeòque explicationi prędictæ aptiſſimi.

Ut & eorum Cavernulæ.

X. Pulmonum verò explicationem comitatur neceſſariò, Cavernularum in ipſis exiſtentium ſimilis expanſio & hiatus major.

Quæ Aere implentur.

XI. Hiatum denique hunc ingreditur atque implet Aer externus interno, inque aſperâ Pulmonum arteriâ contento continuus.

Cauſa Aeris ingreſſus in Pulmenes.

XII. Concludimus proinde *Aerem* in ſui inſpiratione *ingredi Pulmones, quia explicantur*; neutiquam verò dilatari aut explicari Pulmones, quòd Aer ingrediatur.

In Exſpiratione coarctatur Thorax.

XIII. Rurſus. A Muſculis ſuis dum coarctatur Abdomen, introrſum & ſurſum urgentur concluſa hypochondriis viſcera, & cum ipſis Diaphragma, eademque opera deorſum ac introrſum trahitur Thorax, (hæc autem ita fieri memorata conſtat Experientia) & interior Thoracis coarctatur Cavitas.

XIV. Hanc Cavitatis Thoracis coarctationem compreſſi coguntur ſequi Pulmones, qui proinde ſimiliter coarctantur.

Et coarctantur Pulmones.

XV. Pulmonum autem compreſſionem & coarctationem conſequitur neceſſariò Carvenularum in Ipſis exiſtentium anguſtia.

Eorumque Cavernulæ.

XVI. Ex anguſtatis tandem Pulmonum Cavernulis foràs exprimitur iterum neceſſariò Aer modò per Inſpirationem ingreſſus.

Ex quibus Aer expellitur.

Cauſa Aeris egreſſus è Pulmonibus.

XVII. Concludimus idcircò *Aerem* denuò *egredi Pulmones, quoniam compreſſi coarctantur*, neutiquam vero contrahi Pulmones ob Aeris egreſſum.

XVIII. Atque talis quidem fuit Mentis noſtræ Ratiocinatio, viſa nobis valdè probabilis & veroſimillima; quam interim pro vera, probataque non habuimus, donec eam confirmaſſet, ſicque nos & alios certiores feciſſet ulterior Experientia.

Thorax in inſpiratione elevatur.

XIX. Inſtituimus ergo in hunc finem non unam Brutorum Viventium diſſectionem, atque pro modulo noſtro ſatis accuratè ſingula examinantes comperimus, 1. Senſibus manifeſtam Thoracis elevationem, explicationemque in Inſpiratione.

In Exſpiratione deprimitur.

XX. 2. Ejuſdem Thoracis depreſſionem, detractionemve, atque complicationem in Expiratione.

Muſculorum abdominis, Viſcerum, et Diaphragmatis

XXI. 3. Muſculorum abdominis Contractionem ac tenſionem, viſcerumque in ipſo contentorum verſus Diaphragma, Diaphragmatis verò

verſus

motus in Expiratione.

verſus Thoracis interiora compulſionem in Exſpiratione.

Diaphragmatis motus in Inſpiratione.

XXII. 4. Diaphragmatis motum proprium deorſum cum notabili ſui explicatione, viſcerumque abdominis deorſum, extrorſumque factâ propulſione, idque in Inſpiratione.

Ejuſdem actus in Exſpiratione.

XXIII. 5. Ejuſdem Diaphragmatis motum alterum, itidemque proprium, & priori adverſum, utpote ſurſum latum, cum inſigni ſatis corporis ſui complicatione & coarctatione, atque (diſciſſis etiam & quieſcentibs proinde abdominis muſculis) contentorum in Thorace introrſum & ſurſum factâ compulſione, idque in Exſpiratione.

Pulmonum in reſpiratione conſtitutio.

XXIV. 6. Pulmones, quantùm ſaltem hactenus ex autopſia aſſequi valuimus, Membranæ Coſtas ſuccingenti, ut & Diaphragmati integris & illæſis, quandiu ſcilicet ſupereſt aliqua Reſpiratio, contiguos, nec ab illis, niſi alicubi ita vulneratis & ſauciatis, ut per patens vulnus pateat liber aeri externo aditus, ſecedentes, atque æquè ac in morte collabentes. Obſervantur quippe Pulmones coſtis priùs quaſi agglutinati per vulnus inflictum eruptionem tentare, mox verò, in vulnere nî hæreant, concidere, nec ampliùs, niſi vulnere iterum occluſo, obturatove explicari.

Ut & in Aeris inflatione.

XXV. 7. Inflatos per tubulum in aſperam arteriam immiſſum Pulmones valdè explicari, eoſdem verò ceſſante inflatione ſibi relictos mox iterum concidere, ac ſponte ad priorem molem naturalem redire.

Ac ejuſdem exſuctu.

XXVI. 8. Pulmones eoſdem, ſi contrà per eundem tubulum exſugatur fortiùs concluſus in ipſis aer; coarctari multùm infrà molem naturalem, ad quam ſponte tamen relabuntur ſibi relicti.

Omnis Pulmonis motus ab externa cauſa.

XXVII. Ex hoc autem gemino per tubulum inſtituto in Pulmonibus experimento ſic ulteriùs ratiocinabamur. Mediocris cùm ſit moles Pulmonum naturalis, & ab illâ tum expandendo, tum coarctando per vim externam abduci queant benè multùm, mox verò ſibi redditi & ablatâ vi externâ ad mediocritatem priſtinam redeant ſponte, probabile fit, *omnem Motum extra vel intra molem naturalem Pulmonibus contingentem ab externa deducendum cauſa*.

Et à qua.

XXVIII. Quòd ſi Cauſæ forinſecùs ipſi advenienti Motum ſuum debeant Pulmones; petendus is erit *aut à re ipſos ſubeunte*, *aut à re ipſos ambiente*.

Quænam Pulmones ingrediātur.

XXIX. Pulmones autem ingredi obſervantur 1. Sanguis è contracto Cordis ventriculo dextro per arteriam ab ipſis Pulmonalem dictam eructatus. 2. Aer per arteriam aſperam in Ipſos inſpiratus. Eoſdem 3. per nervos ingredi Animales ſpiritus ex conſequentia habemus.

A Sanguine non expandi Pulmones.

XXX. Quamvis autem 1. permaneant in aperto per vulnus thorace Cordis motus, Ventriculique dextri æquè ac ſiniſtri contractio, Sanguiniſque adeò per arteriam pulmonalem in Pulmones propulſio, nulla tamen in Pulmonibus obſervatur expanſio.

XXXI. Unde Pulmones ab impulſo in Ipſos ſanguine non expandi concludimus.

Nec ab aere ipſos ſubeunte.

XXXII. Quamvis rurſus 2. pateat ipſo Thorace aut Diaphragmate Aeri per Nares hinc & fauces in aſperam arteriam ingreſſus, attamen ne ſic quidem obſervantur expandi, explicarique Pulmones.

XXXIII. Unde ſimiliter Pulmones ab Aere Ipſos ſubeunte non expandi concludimus.

Nec à Spiritibus Animalibus.

XXXIV. Quamvis tandem 2. illæſi perſeverent Pulmonum Nervi, ac proinde non denegetur ad ipſos Spirituum animalium affluxus, vulnerato tamen Thorace non expanduntur ampliùs Pulmones.

XXXV: Unde itidem Pulmones à Spiritibus animalibus per nervos allabentibus non expandi concludimus.

Pulmones expandi nō à re ingrediēte ſed ambiēte.

XXXVI. Si proinde *à re Pulmones ingrediente non fiat Pulmonum expanſio*, *expandentur ipſi à re eoſdem ambiente*.

Et quidem à Coſtis & Diaphragmate.

XXXVII. Ambiunt autem pulmones proximè ſua membrana inveſtitæ Coſtæ atque Diaphragma.

Quod probatur binis experimentis.

XXXVIII. *Ad Coſtarum ergò ſive Thoracis & Diaphragmatis motum* explicationemque *conſequi Pulmonum explicationem*, atque expanſionem concludimus.

XXXIX. Hanc Concluſionem cofirmant ſuperius allata experimenta bina ſibi oppoſita, Pulmonum puta durante Thoracis & Diaphragmatis integritate explicatorum, Eorundemque ad alterutrius harumce partium aditum in Thoracis cavitatem liberum aeri præſtans vulnus concidentium & collabentium.

XL. Unde ſic ampliùs argumentabamur. Quo poſito ponitur, & ſublato tollitur aliquis effectus, id omninò habendum pro efficiente illius effectus cauſa.

Atqui poſita motorum Thoracis & Diaphragmatis ſecundùm ſui continuitatem integritate, ponitur Pulmonum expanſio; ſublata verò eadem illorum motorum per inflictum vulnus integritate, tollitur, ceſſatque Pulmonum expanſio.

Ergò Thoracis & Diaphragmatis motorum ſecundùm ſui continuitatem integritas pro Efficiente Cauſa eſt habenda Expanſionis Pulmonum.

Pulmones moveri ad reciprocum Thoracis & Diaphragmatis motū.

XLI. Movebuntur proinde in ſui explicatione, hinc & contractione Pulmones ad reciprocum Thoracis & Diaphragmatis memoratum ſæpiùs motum; hoc eſt, Expandentur, explicabunturque Pulmones, quoties ſui elevatione Thorax, ſui verò preſſione Diaphragma ſpatium ipſis præſtant, parantque in Pectore majus: Comprimentur verò, coarctabuntur, complicabunturque iidem Pulmones, quoties ſui depreſſione Thorax, ſui verò elevatione Diaphragma ſpatium ipſis faciunt in Pectore minus. quod erat probandum.

Pulmonum expanſionem ſequi Aeris inſpirationē.

XLII. Quoties verò explicantur, expanduntur que Pulmones, toties ſpatium quoque majus efficitur in ipſorum ſubſtantia ſpongioſa per aſperam arteriam cum faucibus, hinc per os & nares cum externo aere communicans; Toties proinde Aer ambiens externus & interno continuus inſpiratur, hoc eſt, aſperam arteriam ingreditur & magis tunc patula Pulmonum explicatorum ſpatia implet.

Eorundem coarctationē ſequi Aeris exſpirationē.

XLIII. Quoties contrà complicantur, uti dictum, coarctanturque iidem Pulmones, toties ſpatium minus efficitur in eorundem ſubſtantia ſpongioſa; toties proinde exſpiratur, hoc eſt, exprimitur denuò, propelliturque foràs per aſperam arteriam; hinc & os, vel nares inſpiratus priùs aer. Quod itidem erat probandum.

Vera Motus Pulmonum cauſa.

XLIV. Atque ſic Ratiocinatione, uti putamus, catenata, ſolidaque elicuiſſe ac eruiſſe nobis videmur *veram Cauſam & Rationem Motus Pulmonum tam in Aeris Inſpiratione, quàm in reciproca ejuſdem Expiratione*.

Pulmonum motus & Expanſio.

XLV. Non moventur ergò Pulmones naturaliter motu proprio, verùm ſequuntur ipſi duntaxat Thoracis & Diaphragmatis motum, ſed *nec expanduntur Pulmones, quia implentur aere, verùm aere implentur, quia expanduntur*.

Eorundem ſubſidentiæ cauſa.

XLVI. Quamvis autem ſibi relicti (ut in Thoracis vulneribus magnis accedere docuimus per Experientiam) ſponte ſubſiderent, ſicque inſpiratum denuò expellerent aerem, non ſubſidunt tamen, donec ſubſidat Thorax, eleveturque Diaphragma, vel vulneretur alterutrum, Thorax præſertim. Quod accidit, ut vulgò loqui ſolent, fuga vacui.

XLVII. *Contigua namque concluſa & mobilia non minùs moventur cum continentibus quam Continua*.

Pulmones cōtigui Thoraci & Diaphragmati.

XLVIII. Contigui autem ſunt in viventibus Thoraci ac Diaphragmati ſani Pulmones, qui proinde in ſui explicatione ac complicatione utriuſque ſequuntur motum.

Aer externus motum interni ſequitur.

XLIX. Aeri verò Interno Continuus eſt Externus; qui proinde illius quoque motum ſequitur, pro re nata nunc accedens, nunc recedens.

L. Hac

Reſpirationis Uſus.

L. Hâc ratione ſi fiat Pulmonum motus, Aëriſque Inſpiratio & Exſpiratio, quæritur nunc meritò, *Quem in naturali vita præbeat homini Uſum Inſpiratus, Exſpiratusq; e Aer?*

LI. Certè utilem, imò neceſſariam eſſe homini Aëris Inſpirationem, Exſpirationemque vel indè patet, quòd alterutrâ impeditâ mox angatur, ſublatâ verò confeſtim è vivis tollatur homo.

Hominis vitam pendere ab igne Cordis.

LII. Ut proinde Inſpirati, Exſpiratique Aëris ad vitam neceſſitas & utilitas cum Pulmonum Uſu evidentior fiat, fundamenti loco præmittendum, *Naturalem hominis Vitam pendere proximè ab Ignis in Corde accenſi*, hinc per arterias cum Sanguine quaquaverſum diſtributi *perpetuitate*; poſtquam ipſius exſtinctionem conſequitur ſtatim & ſemper mors.

Qui propterea præſervandus.

LIII. Accendi ergo & ab exſtinctione præſervari debet Ignis ille Cordis vitalis ad Vitæ perennitatem.

Accenditur ille efferveſcentia in Corde facta.

LIV. Accenditur & quidem perpetuò, (ſi veritatis manifeſtandæ, ac propagandæ ergo Conjecturas noſtras ulteriores, & poſteriores ſecundum id, quod Diſp. V. theſ. XLVIII. inſinuavimus, publico examini ſubiicere licet, uti licere putamus) *Accenditur*, inquam, *Ignis vitalis ex Sanguinis tum aſcendentis Bile amara imbuti, tum deſcendentis Lympha ſubacida referti in Cordis auricula dextra, hinc & ventriculo dextro confluentis efferveſcentia.*

Quæ cuinam ſimilis.

LV. Hanc in Corde naturaliter excitatam Efferveſcentiam non valdè abſimilem cenſemur artificioſæ ex lixivio ſulphuri cuivis per cocturam juncto ad aceti vel vini acidiuſculi affuſionem productæ.

Sanguis quomodo caleſiat?

LVI. Putamus inſuper multas partes Igneas tum in acido Lymphæ Spiritu tum in amaro Bilis ſale lixivioſo ſemper abundantes in conflictu illo à ſuis compedibus liberatas, erumpenteſque aggredi & ingredi partem Sanguinis Butyroſam, illamque blandè accendendo calorem illum ſenſui noſtro manifeſtum cauſare.

Sanguini emendandæ inſervire reſpirationẽ.

LVII. *Huic efferveſcentiæ, fervorique contemperando Inſpirationem Aeris; halitibus verò tunc ſimul excitatis exterminandis Expirationem ejuſdem opinamur dicatam.*

Quod probatur.

LVIII. Hujus Opinionis noſtræ confirmationem petimus ex ſingularibus, quæ in Pulmonibus ipſis & Animalibus Pulmones habentibus occurrunt conſideranda.

Pulmones ſolos accipere ſanguinem.

LIX. Nam ut de Nervis, ac Vaſis Lymphaticis nunc ſileamus, utpote nihil in Pulmonibus ſingularis oſtentantibus; conſiderandum 1. Solos Pulmones accipere Sanguinem & tantùm ex dextro Cordis ventriculo per arteriam ſuam Pulmonalem.

Et eundem remittere.

LX. Conſiderandum 2. Solos Pulmones remittere Sanguinem & tantùm ad Cordis auriculam ſiniſtram & ventriculum ſiniſtrum per venam ſuam itidem Pulmonalem dictam.

Et Tracheam Arteriã habere. Venæ Lacteæ pro fibris habitæ.

LXI. Conſiderandum 3. Solos Pulmones accepiſſe vas continuò patulum, Tracheam videlicet arteriam: cùm venæ lacteæ, quando nullum devehunt Chylum, ita ſint coactæ atque coarctatæ, ut pro fibris habitæ ſint olim, habeanturque adhuc hodie à non paucis præconceptæ Opinioni ſuæ, quàm veracibus Senſibus externis, aut illis conſentienti Rationi plus tribuentibus.

Quædã Animalia ſolùm habere Pulmones.

LXII. Conſiderandum 4. Solùm Pulmones habere Animalia, quorum Cordi eſt annexus Ventriculus dexter.

Animalia Pulmonibus prædita calidiora.

LXIII. Conſiderandum 5. Animalia Pulmonibus prædita Calorem habere ac promovere in ſuo & Corde & Corpore majorem, quàm cætera Pulmonibus deſtituta.

Et in his pro ratione coloris augeri minuive reſpirationẽ.

LXIV. Conſiderandum 6. in ſingulis Animalibus Pulmones habentibus pro Caloris in ipſorum Corde accremento aut decremento, augeri, minuive Reſpirationem.

Finis Ventriculi Cordis dextri & Pulmonum.

LXV. Unde liquere videtur 1. *in eundem Scopum collineare Ventriculi Cordis dextri, pulmonumque productionem.*

LXVI. 2. *Propter Ignem, hinc & Calorem auctiorem conceſſos iiſdem Animalibus cum dextro Cordis ventriculo Pulmones.*

Calor ſanguinis in Corde excitatus quomodo temperetur in reſpiratione.

LVII. 3. *Calorem proinde in Cordis ventriculo dextro excitatum majorem cohiberi denuò & temperari in Pulmonibus ab Aere inſpirato.*

LXVIII. 4. *Huic uſui inſervire tum Arteriam, Venamque Pulmonalem Sanguini æſtuanti devehendo; tum Arteriam aſperam Aeri æſtum temperaturo per Inſpirationem admittendo, hinc & abſolutâ temperatione rurſum per exſpirationem emittendo deſtinatas.*

Et quidem quâ vi, ac ratione, ſimilitudine ignis vulgatis explicatur.

LXIX. Quâ vi autem, quâve ratione temperet Sanguinis æſtum inſpiratus aër, licet non demonſtret, commonſtrabit ſaltem ac quodammodo illuſtrabit accuratum Ignis vulgaris Fornace Chymicâ concluſi & ad ſui conſervationem præter pabulum Aërem quoque deſiderantis examen, & cum Igne noſtro vitali collatio amuſſitata.

Maiorem ignem plus Aeris requirere.

LXX. Quemadmodum enim 1. plus aëris requiritur Igni fumanti, ſtammantive conſervando, minus prunæ: ſic plus aëris deſideratur temperando Igni Cordis interno in Reſpirantibus animalibus auctiori, minus in Tranſpirantibus duntaxat parciori.

LXXI. Quemadmodum 2. pro Ignis cujuſvis augmento vel decremento plus vel minus aeris requiritur; Sic pro aucto, diminutove Ignis vitalis incendio augetur, minuiturve in nobis Reſpiratio, ac plus minuſve inſpiratur, expiraturque Aëris.

Pro Veris diverſitate diverſa eſt Ignis vivacitas.

LXXII. Quemadmodum 3. pro ipſius Aëris diverſitate obſervamus differre plurimùm Ignis externi vivacitatem; nam exiſtente Aere ſereno, frigido & ſicco, magis luculentè, potentiuſque ardere ſolet Ignis; eodem autem exiſtente turbido, æſtuoſo, & nebuloſo, pulvioſo, humidove, obſcuriùs, debiliùſq; ſic ad ejuſdem Aëris mutationes nominatas deprehendimus & Ignem Cordis internum mutari ſenſibiliter, & Reſpirationem contingere variam; nam exiſtente aëre ſerẽno, frigido & ſicco, vegetior eſt Ignis noſter Internus, proceditq; Reſpiratio faciliùs; eodem autem exiſtente turbido, æſtuante, & pulvioſo, hebetatur Ignis noſter internus, proceditque Reſpiratio difficiliùs.

Prò maiore Aeris acceſſu potentiùs Ignẽ in fornace ardere.

LXXIII. Quemadmodum 4. potentiùs ardere obſervamus Ignem fornace concluſum, quando non tantùm parte ſuperiore liber eſt fumo exhalanti exitus, verùm inſuper parte inferiore liber aëri aditus & acceſſus; Eundem contrà langueſcere, quando alterutra obturatur via, ſuperior præſertim; extinguitur enim tunc paulò poſt Ignis: Sic vivacior exiſtit Ignis noſter vitalis, quando præter Tranſpirationem integra permanet Aëris Inſpiratio & Exſpiratio; hebeſcit verò quamprimùm alterutra vel minimùm labefactatur; ſuffocatur denique, ubi Reſpiratio intercluditur. Quoniam verò eadem viâ recedit aër, quâ priùs acceſſerat, idcircò cum fornacum Chymicarum fabricâ ſimilitudinem majorem habent viæ, per quas in piſcibus admittitur, emittiturque Aqua, quæ Ipſis eſſe ſolet loco Aëris à nobis reſpirati.

Sanguini ex aere aliquid communicari.

LXXIV. Cùm autem ab inſpirato aëre Sanguinis æſtum concludamus temperatum, neceſſe eſt, ut aliquid ex aëre communicetur Sanguini, quod contrariam illi, quam in Corde accepit, producat in ipſo mutationem; hoc eſt, quod blandè rarefactum blandiùs condenſet, accenſumque in ardore ſuo leniter compeſcat.

Salem habere vim condenſandi.

LXXV. *Nihil* autem obſervatum eſt hactenus, quod *condenſandi, hinc & æſtum comprimendi vim habeat æquè atque Sal.*

Eundem per Aerem eſſe diſperſum.

LXXVI. *Salem proinde puriorem ac ſimpliciorem per aerem diſperſum ſuſpicamur, eumque Copioſiorem hyeme aut Hyemali exiſtente aeris conſtitutione.*

Et in Nitro concretum.

LXXVII. Hunc *Salem* puriorem præ notis cæteris ſalibus omnibus *in Nitro abundantiùs concretum* teſtatur per notos Nitri effectus Experientia.

LXXVIII

Ac Sanguinem condenſare, qui primarius eſt Pulmonum Reſpirationiſque Vſus.

LXXVIII. Concludimus igitur *Aerem Inſpiratum ratione Salis ſui purioris condenſare denuò in Pulmonum Vaſis Sanguinem in Cordis ventriculo dextro rarefactum, atque operâ eâdem reprimere æſtum majorem in ipſo ſimul excitatum: huncque primarium eſſe Pulmonum, Reſpirationiſque Vſum.*

ADDITAMENTUM.

Experimentum circa Reſpirationem in Cane factum.

LXXIX. Dum prælum exercent iterum hæ Diſputationes, 15. nempe Januarii, 1663. *Joannes Suvammerdamius*, Amſtelodamenſis, Diſcipulus meus ſedulus & induſtrius, me vocat, experimentum à ſe excogitatum ac cum ſucceſſu inſtitutum oſtenſurus. Aperuerat vivo adhuc Cani aſperam arteriam, in eamque intruſerat tubulum æneum, cui Ventriculi Canini jam priùs poſt inflationem exſiccati pylorus cum Inteſtini portione itidem preparatus erat alligatus; atque circumjecto vinculo arteriam prædictam circa eundem tubulum arctè conſtrinxerat. Unde mox per Colligatum illum ventriculum Reſpiratio in Cane omnis perficitur.

LXXX. Sed & alium ejuſdem Ventriculi orificio alteri, Oeſophago puta, tubulum ſimiliter annexerat; per quem inflato Spiritum præfatum Ventriculum valdè diſtendit, ac confeſtim orificium cerâ obturavit. Unde amœno ſpectaculo Aër concluſus obſervabatur in thoracis, abdominiſque elevatione, adeòque Inſpiratione Pulmones ingredi, ſubſidente ac foveam notabilem exhibente dicto Ventriculo: in Thoracis autem, abdominiſque reciprocâ depreſſione, adeòque Exſpiratione, idem Aer è Pulmonibus repulſus novâ parietum Ventriculi expanſione foveam illam denuò replebat.

Quo Autoris opinio non parum confirmatur et aliâ a ſua infirmatur.

LXXXI. Quo experimento in variis Canibus poſtmodum me præſente ſimili modo repetito & ſuccedente cenſeo non parùm confirmari meam de *Aere Pulmonum motum tam Inſpirationis, quàm Exſpirationis tempore conſequente* Opinionem; atque ſimul infirmari Amici cujuſdam mei ex aliorum placitis hauſtam Sententiam, quæ ſtatuit thoracis & abdominis elevatione diſpelli aërem vicinum, eundemque continuatâ vi propelli ad & in ejuſdem (non alterius) Animalis Os vel Nares, hinc & Pulmones.

Motum omnem ſolo pulſu non abſolvi, ſed etiâ tractu.

LXXXII. Ego ſanè, qui me non tantùm in rebus naturalibus *Tractûs* poſſibilitatem (ut Scholaſticorum termino utar) mente aſſequi, at inſuper, quod primarium eſt, plura ejus exempla, ſive experimenta obſervaſſe puto, haud accedo illis, qui *Motu omnem ſolo Pulſu abſolvi* docent.

LXXXIII. Nec aſſenſum meum coget facilè, qui ex ſuis preſuppoſitis, nec probatis, tanquam principiis, modò ſuo explicabit, nec clarè ac diſtinctè demonſtrabit *Pelli* id, quod *Trahi* teſtatur Senſus externus non deceptus, ſed integer ac ritè agens.

Quod experimento probatur.

LXXXIV. Et ut in modò allegato experimento hîc pergam, nullum eſt ibi ampliùs Aëri externo cum interno & intra ventriculum poſt obturationem concluſo, commercium; quapropter reciprocum interni ad Pulmones ingreſſum, hinc ex Pulmonibus egreſſum conſequitur Ventriculi clauſi ſatis inſignis concidentia, moxque iterum diſtenſio. Fingere autem illam Concidentiam ſubitò & cum manifeſto & quodammodò violento membranæ delapſu contingentem produci ab Aëre quaquaverſùm propter elevatum abdomen ac thoracem propulſo, judicent liberiùs & cordatiùs Philoſophantes, an non ſit hoc nimiùm ſuis præjudiciis adhærere ac tribuere.

Vt et alia ratione.

LXXXV. Quid ſi tubulo ex coriis denſiſſimis & nullum Aëri tranſitum concedentibus parato, atque non dicam per aquas medias & profundas, ſed per tranſverſum parietem undique arctiſſimè iterum circumcluſum tranſmiſſo annecteretur ſimilis Ventriculus, dum alterum tubuli extremum aſperâ arteriâ ſtrictiſſimè concluderetur; an diceremus tunc Aërem thoracis, abdominiſque expanſione preſſum per neſcio quæ longiſſima & imaginaria itinera vias ſibi quærere ac invenire ad illum Ventriculum, quem tunc tam potenter premat, ut cogatur contenti aëris pars ingredi Pulmonem? Id ſi volet, credat Judæus Apella, non Ego; qui abhorreo & caveo mihi ab omnibus præjudiciis Experientiæ evidenter contrariis.

Arteriæ Aſperæ cū Arteria Venaque Pulmonali communio

LXXXVI. Aliud inſuper obſervavit ac mihi demonſtravit eâdem occaſione *Suvammerdamius*, lentè, diuque in Pulmones adhuc calentes preſſum ex dicto Ventriculo *Aerem tranſire tandem in Arteriam, Venamque Pulmonalem, hinc & utrumque Cordis Ventriculum*. Unde arguitur Arteriæ Aſperæ cum dictis Vaſis communio, tum ad Inſpirati aëris partem in vaſa admittendam, tum viciſſim ad Halitus ex Vaſis cum aere Exſpirato emittendos.

Contractionis motus in Vena Iugulari et Cava deſcedente.

LXXXVII. Dum fieret hoc experimentum aliquoties, obſervavimus quoque manifeſtum Oſculis *Contractionis motum in Vena Iugulari atque cava deſcendente*: qualem in Avibus non rarò in *Cava Vena tum ſupra, tum infra Cor* deprehendit ac mihi quoque monſtravit Anatomicus diligentiſſimus *Nicolaus Stenonius*, Danus, in novis Glandularum variarum circa Oculos, Nares atque alibi exiſtentium Ductibus eruendis feliciſſimus.

Vaſorum motus periſtalticus.

LXXXVIII. Hoc autem in variis Venis facto experimento illuſtratur & confirmatur mea de *Vaſorum omnium motu periſtaltico* Sententia, poſt *Venæ Cavæ propè Cor carnoſæ motu contractionis* jam olim à me viſu notatum liberiùs propoſita, de quâ Diſp. III. Theſ. XX. uno verbo actum.

DISPUT. MEDICARUM VIII.

De Vaſis Lymphaticis, & Lympha.

Anatomiæ præſtantia.

I. Magna eſt Artis Anatomicæ ob ſuas ad Senſuum Externorum tribunal decernendas demonſtrationes ſenſibiles, ideòque manifeſtas, certaſque præſtantia & gloria; quamdiu ſcilicet intra præſcriptæ Normæ cancellos ſeſe continent Artifices omnes: Quamprimùm autem Aliquis comparatâ ob egregiè navatam in Arte laudatiſſimâ & Mortalibus utiliſſimâ operam condignâ ſuis laboribus laude atque authoritate tumidus fit ac Suffenus, moxque neglectis probationum Anatomicarum legibus Dictaturam affectat in cæteros Artis Diſſectoriæ Magiſtros æquè, ac Tyrones, atque ab Ipſis grandi, Cenſorioque ſupercilio præ ſe contemptis Placita ſua dicam, an Præjudicia per autopſiam non ſatis probata, probandave cupit Oraculorum haberi loco, ſibique quidvis pro lubitu fingenti & aſſerenti vult credi; utique excitantur neceſſariò inter Anatomes gnaros lites ac rixæ, eæque non ſine notabili Veritatis, Artis, ac Reip. detimento.

Rixarum inter Anatomicos cauſa

II. Deploranda intolerabilis hujus Superbiæ exempla & in hac, & in cæteris quoque Medicinæ partibus habuimus hoc fœcundiſſimo aliàs Virorum in quavis Diſciplina Excellentium ſæculo plurima. Et utinam non ſupereſſent adhuc ejuſdem notæ nimis multa! Etenim quid frequentiùs contingit Medicinæ Alumnis, quàm in polemica, & convitiorum, calumniarumque plena incidere Anatomicorum, aliorumque Scripta?

Earum medela.

III. Enim verò longè ſatiùs foret Unumquemque Infirmitatis, quin & Ignorantiæ ſuæ conſcium ac memorem non perfunctoriè, at ſeriò, continuòque conſidrrare atque agnoſcere, ſi quid cognoſcat, habeatque, nihil ſe cognoſcere, aut habere, quod à Luminium Patre non acceperit ſupernè, & quidem, non ſuperbè ſibi condendum, defodiendumve, aſt benignè in commune bonum promendum, & in proximum erogandum; etiam ubi ob animi ingrati vitium ſe quovis bono indignos teſtantur plerique homines; idque ad Summi Opificis exemplar, Solis ſui lumen non minùs in ma-

in ma-

in malos, quàm bonos fundentis atque à Se gratis ſperandum benè actorum remunerationem probis ſpondentis.

Lis de Vaſorũ Lymphaticorũ Structura, & eorũ ac Lymphæ uſu. Cui implicitus Auctor.

IV. Memoratam humanæ Calamitatis ſortem non quiverunt effugere detecta hoc ævo Vaſa Lymphatica, tum quoad ſuam Structuram, tum quoad ſitum, latæque in ſe Lymphæ Uſum verum.

V. Quamvis autem ob diſſentientes, ac quidem cum indigna animorum irritatione atque hinc ſecuta ſcriptorum acerbitate diſſentientes Anatomicos eximios ſatius forſan eſſet, donec magis ſedati, compoſitique fuerint animi fervidiores, à ſcribendo Mihi temperare; Mihi comprimis, qui uti non ſum profeſſione Anatomicus, ita nihil lucri capio, captove ex diſſectionibus meis, demonſtrationibuſve Anatomicis, & unius Medicinæ illuſtrandæ cauſa ſuſceptis, & omnibus, ſingulisque, excluſo nemine, gratis patentibus: Viro tamen bono cenſui indignum, animo quieto, pacatoque aliorum repullulaſcentes continuò ſpectare turbas & pugnas; ubi præſertim aliquid ſuppetere videtur, quod ipſis componendis, aut ex æquo dirimendis, diſcernendiſque queat inſervire; Cui accedit, quod nolens volens in hanc rixoſam protrahor ſcenam.

Et quam componere conatur.

VI. Dabo tamen operam, ut (neglectis, ſpretiſque Libellorum famoſorum à Tenebrionibus ac certis Reip. peſtibus in malè ſanorum hominum delectationem, atque quorumvis, bonorum imprimis malis inviſorum, contumeliam ſcribi edique ſolitorum, chimæris, puerilibusq; mendaciis & eructatis turpiter in diſſidentes convitiis) dabo, inquam, operam, ut citra ullius aliter opinantis offenſam ea proferam in medium, quæ & meis uſurpavi oculis, & non ſemel abſque omni externo apparatu, aut oſtentatione demonſtravi aliis, & quavis occaſione commoda etiam nunc paratus ſum demonſtrare quibusvis Veritatis & Boni publici Sectatoribus Experimenta, ut & quæ tum Ratiocinatione firma & ſolida, tum Conjectura probabili & circumſtantiis convenientiſſima viſa ſunt mihi conſequi ex viſis Conſectaria: quò ſic protractæ nimiùm inter Amicos aliòſque liti aut amicè ſopiendæ, aut ab Artis Anatomicæ peritis (utpote quis ſolis, ne Sutor ultra crepidam, hoc debetur muneris) aliquando in æquitate determinandæ ſubminiſtrem, quæ ad manus præſto ſunt, adminicula, uti ſpero & confido, nec inepta, nec inutilia.

Vaſa Lymphatica quæ & Lympha quid.

VII. *Lymphatica* voco *Vaſa*, rectâ enim ad rem propero, per quæ continuò deferri deprehenditur *Liquor limpidus* & ad Viſus teſtimonium colore *Aqueus*; quandoque à confluente Chylo *Albicans* & *Lacteus*; rarò, nec niſi poſt mortem in homine circa Trunci inſertionem à Me, aliiſque aliquoties jam obſervatus, *Subrutilus*; quemadmodum circa Hepar ferè *Croceus*, eleganti nomenclatura ab Illuſtri Anatomico, *D. Thoma Bartholino*, *Lympha* dictus.

Vaſorum Lymphaticorum partes Truncus.

VIII. Hæc Vaſa Lymphatica in *Truncum* diſtinguo & *Ramos*.

IX. *Truncus* in Thorace obſervatur & ſuperiore Abdominis parte, à *Ciſterna Lumbari* inchoans & ſecundùm Arteriæ Aortæ ductum aſcendens, tandemque in Venam Jugularem, Subclaviamve ſiniſtram, vel utramque per Inſertionem deſinens.

Eius inſertio.

X. Inſertionem hanc evincunt 1. Lymphæ, Chylique ſpontaneus; 2. Cujuſvis Liquoris vel Aeris per ſiphunculum immiſſi artificioſus; 3. Styli blandè intruſi facilis tranſitus ex Trunco in prædictas Venas: quemadmodum hæc nuperrimè adhuc in publica Virilis Subjecti diſſectione coram omnibus demonſtravit Vir Clariſſimus, *Joannes van Horne*, in hoc Athenæo Collega meus & Anatomicus merito ſuo Celeberrimus.

Truncum hunc non eſſe Venam Lacteam.

XI. Truncum hunc quamvis Anatomici Laudatiſſimi Lacteis adſcripſerint Venis, & ab Ipſis eum denominarint, puto tamen illum commodiùs Vaſis accenſeri Lymphaticis; cùm Lymphæ per ipſum motus ſit perpetuus, adeòque pro primario habendus; Chyli verò motus tantùm pro ſecundario, quippe qui poſt alimentorum demùm aſſumptorum diſtributionem contingit, ac per intervalla duntaxat repetit.

Venas Lacteas eſſe ferè Vaſa Lymphatica.

XII. Quinimò parùm abeſt, quin opiner Vaſis Lymphaticis annumerandas ipſas Venas Lacteas, ea ſaltem ſui parte, qua ultra Meſenterii Glandulas feruntur versùs Ciſternam; cùm ab omnibus Glandulis Conglobatis in quacunque corporis regione exiſtentibus, quales quoque ſunt Meſentericæ, producta obſerventur Vaſa Lymphatica.

Lympham commiſceri Chylo, & cui uſui.

XIII. Unde amplius ſuſpicor præparatam in Meſenterii Glandulis Lympham commiſceri alla benti Chylo, ipſumque magis magiſque diſponere faciliori ejuſdem cum Sanguine in Vena Jugulari, vel Subclavia confuſioni; ut & mox ſecuturę Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo Effervescentiæ.

Trunci forma.

XIV. Truncum in ſui medio plerumque biſurcatum, iterumque coeuntem obſervarunt omnes. Eundem ter in animalibus retis modo in plures ramificationes diſtinctum, denuòque concurrentem à ſe repertum, & ante octennium in Tab. II. Fig. 4. delineatum publici juris fecit Anatomicus Inſignis *D. Olaus Rudbeck*. Cui ſimile quid ego quoque obſervavi in Cane, & quidem in loco Trunci inſertioni valdè propinquo; ubi contortum mæandrum deſcripſit & figura edita expreſſit Anatomicus Induſtrius, *D. Ludovicus De Bils*: unde ab utroque hoc Authore diverſimodè licet propoſitas, pro iiſdem tamen habendas ſuſpicor Trunci hujus in ſe redeuntes Divaricationes reticulatas: quales in pulmonum præſertim ſuperficia obſervavit, & in poſteriùs editarum Figurarum, 2. exhibuit laudatus *D. Rudbeck*.

Vaſorum Lymphaticorum rami.

XV. Continuatos Trunco Vaſorum Lymphaticorum Ramos, & in *Viſcera*, & in *Artus*, & imprimis in *Conglobatas Glandulas* protentos animadverterunt Anatomici Solertiores.

Eorundem Valvulæ.

XVI. In Vaſorum Lymphaticorum Trunco, & in conjunctis Ipſi Ramis *Valvulas* contineri cavitate ſua ſurſum versùs inſertionem ſpectantes non ſemel docuit me, alioſque Anatomica Experientia: In diverſis enim Trunci loci impediebatur Lympha, ne deorſum aut extrorſum, hoc eſt, in Ramos annexos propelli poſſet; cùm & ex Ramis omnibus in Truncum, & per Truncum versùs Inſertionem promoveatur ipſa ſemper, in Vivis quidem ſponte, in Demortuis autem appreſſo ſtylo facillimè.

Ex Vaſorum Lymphaticorum fabrica Lymphæ motus, materia, ortus, qualitates & uſus deducendi.

XVII. Atque hæc de Vaſorum Lymphaticorum fabrica præmittenda erant inveſtigando, explicandoque *vero Lymphæ* per dicta Vaſa *Motui*: quem determinare conabimur ejuſdem Anatomes ope, cùm non ſatis conveniat de Ipſo inter diſſidentes hoc etiam nomine Anatomicos Egregios, aliquidque lucis ex hujus dubii elucidatione ſit affulſurum, certiùs eruendis, clariùſque ac diſtinctiùs enarrandis Lymphæ tum Materiæ & Ortui, tum qualitatibus & Uſui.

Lymphæ motus qui 1. in Venam Jugularẽ & ſubclaviam ſiniſtram.

XVIII. Cùm ergo 1. Naturalis & facilis obſervetur Lymphæ, Chylique in Venam Jugularem, Subclaviamve ſiniſtram Ingreſſus; impoſſibilis verò Sanguinis ob Valvulam appoſitam, in Lymphaticum Truncum ex dictis Venis Egreſſus, Apertionem illam & Vaſorum Liquores calore ac conſiſtentia diverſos vehentium communicationem à Summo Deo concludo ordinatam duntaxat Lymphæ, Chyloque ad dictas venas delatis admittendis.

2. Ex Ramis in Truncum

XIX. Cùm 2. Valvulæ concedant quidem Lymphæ, Chyloque in Truncum, ac per Truncum in Venam Jugularem, Subclaviamve ſiniſtram affluxum, impediant verò eorundem, poſtquam ipſas præterfluxerant, refluxum, niſi ut aliquoties in diſſectionibus obſervavi, applicentur, apprimanturve Stylo, vel alia re quavis Vaſorum lateribus Valvulę fluxum extorſum priùs morantes; aut continuato aeris inflatu, liquoriſve tepidi præſertim infuſione diſtendantur ſenſim euſque Vaſa, ut ad Valvularum non æquè diſtendi aptarum latera penetrare

poſſit aer inflatus, liquorve infuſus: iterum concludo Lymphæ, Chylique Motum proprium eſſe ex Ramis omnibus in Truncum, & conſequenter in Venam Jugularem aut Subclaviam, neutiquam verò ex Trunco in Ramos qualeſcumque.

XX. Cùm 3. inſtituta ubivis Vaſorum Lymphaticorum ligatura detumeſcant mox ipſa ſupra ligaturam versùs Truncum, intumeſcant contra infra eandem ligaturam, & quidem magis magiſque, dum pars ipſorum ſuperior & Trunco vicinior Lactearum Venarum ritu obliteratur ferè, ac fibram tenuem repræſentat, iterum concludo Naturalem Lymphæ Motum eſſe à partibus & Ramis extremis versùs Truncum, hinc & Venas Sanguineas.

Demonſtratus in Homine.

XXI. Hoc experimentum non tantùm in Brutis à pluribus eſt inſtitutum: ſed inſuper in homine. Nuperimè namque in Juvene tribus poſt decollationem horis adhuc calente cum fœlici ſucceſſu tentavit, ac me, aliiſque, Medicis præſertim nòn paucis præſentibus in Scroto, Crure atque Brachio præſtitit, & poſtmodum publicè demonſtravit jam nominatus Anatomicus Accuratiſſimus *D. Johan. van Horne*.

Lympham non moveri à Trunco in Ramos.

XXII. Effugia verò quærere videntur, qui ſe argumenti à Lymphaticorum Vaſorum ligatura petiti vim eludere poſſe putant, ſi dicant, ligari tunc ſimul cum Lymphaticis Vaſis Venas ſanguineas. Eſto enim, ligentur ſimul hæc Vaſa. An non utrorumque ſimiliter ligatorum intumeſcentia & detumeſcentia ſimilis arguet ſimilem contentorum in utriſque motum, à corporis puta Circumferentia ad Centrum, ſive Cor?

Vaſa Lymphatica ſeparatim poſſe ligari.

XXIII. Adde quod ſeorſim; & intactis Venis, Arteriiſque ligari queant, & non ſemel à Me, aliiſque ligata ſint Vaſa Lymphatica, quod & in modo memorato juvene factum eſt, conſequente nihilominus prædicta Ipſorum Intumeſcentia, Detumeſcentiaque.

Eadem non tantùm ſupergredi & amplecti venas, ſed & ab iis ſeparata progredi.

XXIV. Obſervandum enim Vaſa Lymphatica non tantùm ſupergredi & ſubinde amplecti quodammodo Venas Sanguineas: verùm non raro ab ipſis ſeparata progredi per circumfuſam ſibi pinguedinem, modo planè conſimili ei, quo per Meſenterium ferri deprehenduntur Venæ Lacteæ à Meſaraicis Sanguineis ſejunctæ, atque pinguedini immerſæ.

E vicinis Vaſis in Lymphatica nihil deferri.

XXV. Sed nec argumenti hujus potentiſſimè ſtringentis Veritas obſcuratur, fingendo aliquid è vicinis vaſis deferri in ligata Lymphatica, quæ ultra ligaturam intumeſcunt. Neque enim ſufficit hoc aſſerre, cùm idem ſit aſſerenti probandum, & oſtendenda ſint ab effati hujus Authoribus Vaſa illa obſervatum Liquorem in Lymphatica ultra ipſorum ligaturam advehentia. A quo liquore mirum eſt non impleri ac diſtendi potiùs, aut ſaltem ſimul Ligatorum Vaſorum Lymphaticorum partem Trunco ſuo viciniorem: cùm inter ipſam & Truncum nulla ſit per Ligaturam impedita communicatio, non intumeſcit tamen ipſa; ſed ſenſim adeò detumeſcit, ut penè diſpareat & ad fili tenuis craſſitiem in circumjecta pinguedine delitescat, quemadmodum jam monui, & idem Lacteis Venis contingere ſignificavi; & quidem, meo judicio, eadem prorſus de cauſa.

Motus Lymphæ à Corporis partibus ad Trũcum.

XXVI. Non verebor ergò, aut hæſitabo ex præmiſſis omnibus ſimul collatis certò tandem concludere, *Motum Lymphæ omninò Naturalem eſſe à partibus corporis quibuſvis Vaſa Lymphatica obtinentibus verſus Truncum, & conſequenter Cavam Venam dextrumque Cordis Ventriculum.*

Ex collatis cõtrariarum ſententiarũ argumentis eluſcere veritatem.

XXVII. Quemadmodum autem ab omnibus examinanda in medium protuli argumenta, quibus exiſtimo patere ac probari Motum Lymphæ ex Ramis Lymphaticis omnibus in communem Truncum, & ſic porrò uſque ad Cor ipſum: ita opto & rogo, ut quiſquis contrariam, vel diverſam tuetur ſententiam; promat itidem argumenta, quibus promotus eſt ac deductus in eam, cui adhæret, opinionem, quò non tantum Contraria, vel Diverſa juxta ſe poſita magis eluceſcant, ſed tandem aliquando ex collatis ſimul argumentis utrinque prolatis quæſita Veritas citiùs, faciliùſque inveniatur, & nuda omnibus manifeſtetur.

Nullius Opinioni eſſe prærogativã.

XXVIII. Nulli ſiquidem Mortalium, & falli & fallere proclivium, vel jure debetur, vel à prudente viro gratis unquam concedetur in Affectionum rebus naturalibus contingentium inveſtigatione aliquod Cerebri ſui commentum citra probationem ſufficientem, Senſu integro, vel Ratione certa petendam pro Vero afferendi, & incautis aut inexpertis credendum obtrudendi prærogativa.

Quomodo fides ſenſibus adhibenda.

XXIX. Grave ſiquidem, atque abſurdum videtur bene oculato Teſti ſuis non tantùm diffidere, ſed in totum fidem detrahere, imò abrogare Senſibus externis, atque pro falſo habere, quod adhibita omni requiſita circumſpectione viderit ſæpius ſuis oculis, ut credat alii dogmata ſua non ſatis probanti, nec cum neceſſariis circumſtantiis per autopſiam coram omnibus, ac imprimis agitatæ rei peritis & diſſentientibus demonſtranti.

Quandiu obſervatio dubia, ut & falſitatis ſuſpecta eſſe debet.

XXX. Non nego quidem fieri poſſe, quod indies mihi, aliiſque accidere novi, ut Aliquis aliquid obſervet ab aliis nondum, vel non plenè obſervatum: illud idem tamen mihi eſt, imò eſſe debet, dubium ac incertum, quandiu id ipſum meis non precepi Senſibus; quinimo illud idem meritò ſuſpecta eſt mihi falſitatis aut fallaciæ, quando ex illo Obſervato, fide hiſtorica duntaxat ſumendo, quit celato aut denegato, ab inventore, Fautoribuſve, aut aliis deducitur; ac reverà conſequi videtur Affectio, cujus contrarium meridiana luce clariùs mihi conſtare puto per Experientiam ſemper modo eodem mihi, aliiſque ſecundùm omnes circumſtantias accuratè conſideratas occurrentem, adeoque manifeſtam.

XXXI. Donec igitur tandem aliquando ex offuſæ undique obſcuritatis latebris quovis erroris fuco liberata erumpat Temporis Filia, Veritas, pergendum ad alia circa Lympham ex concluſis à me exurgentia Quæſita ordine ſolvenda. Quæritur enim 1. *Vbinam, & in qua Parte*; 2. *ex qua Materia*; 3 *denique in quem Vſum præparetur Lympha.*

Lympham eſſe utilem.

XXXII. *Vtilem* profectò Corpori Liquorem Lympham eſſe arguit ejuſdem cum deſcendente ad Cor Sanguine confuſio: Inutilis enim, excrementitiaque ſi foret, Urinæ in Renibus ſecretæ ad inſtar, non admiſceretur Ipſa Sanguini; verùm, quemadmodum Urina ex Renibus per Ureteres in Veſicam deducitur, ac per Urethram foras excluditur, ita per canales huic Functioni peculiariter ordinatos aut immediatè aut mediatè propelleretur extra Corpus Lympha.

Vbinam Lympha generetur.

XXXIII. Utilis ergò cùm ſit Corpori *Lympha* inquirendum diligenter in *Locum, in quo generetur Ipſa*. Hunc autem non unum, aut uniuſmodi comperimus, poſtquam Ipſam à pleriſque, non tamen ab omnibus, Corporis partibus, affluentem teſtatur Experientia. Neque enim à Renibus, aut Conglomeratis Glandulis, Pancreate puta, Glanduliſque Salivalibus hactenus, quod ſciam, ab ullo eſt obſervata prodire.

Lympham ſanguini confundi.

XXXIV. Ubi ulteriore examine eoque accurato digna videtur occurrere Obſervatio, qua conſtat, Sanguinem à Corde quaquaverſùm per Arterias delatum ad idem Cor referri undique per Venas, dum Lympha ab omnibus Partibus Nervos notabiles accipientibus per ſua Vaſa & Truncum advehitur, & confunditur Sanguini ad Cor deſcendenti, exceptis jam notatis partibus.

Renum functio.

XXXV. *Renes* ſiquidem inutile corpori recrementum foràs propellendum ſecernunt à Sanguine mox per Ureteres demittunt idem in Veſicam, poſt aliquam moram per Urinarium meatum voluntariè excludendum.

Vt & Glandularum.

XXXVI. *Glandulæ* autem *Conglomaratæ* utilem corpore Liquorem in ſe præparatum effundunt

Conglomeratarum.

dunt in Cavitatem talem, ex qua viæ ſunt manifeſtæ atque patentes ad cæteras corporis partes omnes, & quidem per intermedia Vaſa Lymphatica. Sic Glandulæ Maxillares, tam Superiores, quàm Inferiores, Salivam in ſe confectam per Ductus proprios in Oris Cavitatem deponunt; quæ maximâ ſui parte deglutiri ſolet in Ventriculum; à quo ulteriùs propellitur ad Inteſtina: Sic Glandulæ Pancreas conformantes Succum in ſe paratum per Ductum peculiarem continuò in Tenuis Inteſtini ad dextri Renis regionem contorti, ac ſub Meſenterio ſiniſtrorsùm tendentis Cavitatem per eundem ut plurimùm emittunt Hiatum, per quem ex ſua Veſicula defluit ad Inteſtina Bilis: unde per Lacteas Venas aperta eſt via regia ad Vaſorum Lymphaticorum Truncum, &c.

In partibus corporis quomodo producatur Lympha.

XXXVII. Ex Partibus autem, à quibus ad Truncum ſum affluere obſervatur Lympha, (quaſque in Viſcera, Artus, ſive Muſculos cum Membranis, & Glandulas Conglobatas, diſtinxi jam in ſuperioribus) quoniam *Viſcera* ſingula, ut & *Muſculi* Functionem publicam obeunt à Lymphæ præparatione longè diverſam; quę ab Ipſis abit Lympha, non primariò, at ſecundariò duntaxat putanda eſt produci in Ipſis.

Glandularũ Conglobatarum functio.

XXXVIII. Quoniam verò nulla hactenus innotuit *Glandularum Conglobatarum Functio publica*, non immeritò quæritur, an non ea ſit *Singularis cujuſdam Lymphæ Confectio?* quod ſuadere videntur modo citatæ Glandulæ Conglomeratæ Salivam, aliumve Liquorem Salivæ analogum & affinem in ſe generantes, ac per Ductus ſuos in Os, aut Inteſtina protrudentes: Unde quid magis probabile poteſt inferri, quam ſimili modo *parari* & quidem *Actione Conglobatarum Glandularum propria Lympham peculiarem*, & à Viſcerum, Muſculorumque Lympha in quibuſdam diverſam?

In Lympha eſſe diverſitatem.

XXXIX. Utique non videtur Lympha à partibus tam diverſis affluens, pro eadem vel conſimili habenda, ſed potiùs pro diverſa: Quemadmodum enim Sanguis à quibuſdam partibus ex nutritione duntaxat ipſarum reſtitans videtur refluere, ab aliis verò, (ut ſilentio nunc præteream illas, in quibus, Cerebro puta & Renibus, aliquid ſecretum eſt à Sanguine, utile vel inutile (poſtquam in Ipſis aliquid acceſſit Sanguini, eundem immutans & alterans; uti id ex profeſſo alibi aſſervi de Liene ac Hepate: ita Lympha videtur à quibuſdam partibus refluere, tanquam ſuperfluitas alicujus eò confluentis Liquoris; ab aliis verò, tanquam Liquor ampliùs ipſis elaboratus & alterius rei acceſſu mutatus.

Animales Spiritus eſſe materiam. Lympha.

XL. Talis autem ſi cenſeatur Lymphæ Generatio, quæritur, A Quonam igitur Liquore ſuum ortum probabiliter accipiat Lympha? Cui quæſito ut ſatisfaciam, reſpondeo, Suſpicari me *Animalibus Spiritibus originem ſuam primariam debere omnem Lympham* Quemadmodum enim plus Sanguinis advehitur ſingulis partibus, quàm illis opus eſt ad ſui nutritionem; unde quod redundat, refluit per Venas: ita videtur mihi vero ſimillimum Spiritus Animales continuò deferri ad partes ſingulas per Nervos, & quidem majori copiâ, quàm ut ſemper in ipſarum Functiones conſumantur omnes; unde ſuperſtites ipſorum reliquiæ referantur per Vaſa Lymphatica, quæ proinde deſinant in Venas Cerebro proximas, quò Sanguini à Cerebro, Cerebelloque relabenti, & ob præviam Spirituum Animalium ex parte Sanguinis Spirituoſas, Volatilique Confectionem minùs ſpirituoſo denuò admiſtæ latum ipſius reſarciant damnum: quamobrem etiam opinor hanc eſſe urgentem Trunci Lymphatici in Iugularem, Subclaviamve Venam Inſerti rationem; cui ſimilem ab admiſto Spiritu Acido, de quo mox, deducendam exiſtimo.

Lymphæ motus facilior diuturniorque.

XLI. Hunc Lymphæ ex Animalium Spirituum reliquiis ortum confirmare videtur Lymphæ, quàm Sanguinis, facilior, diuturniorque motus: nam aliquot etiam poſt mortem horis ligata intumeſcent Vaſa Lymphatica, non item Venæ Sanguineæ, ut ex pręmiſſa conſtat obſervatione.

Animalibus Spiritibus admiſceri Spiritum Acidum.

XLII. Quemadmodum autem alibi argumentis variis probare ſum conatus Bilem admiſceri Sanguini per Hepar refluenti, ita adducor nunc, ut Suſpicer, *Animalibus Spiritibus ad Conglobatas Glandulas per Nervos delatis admiſceri in iiſdem Spiritum Acidum ex affluente ad Ipſas Sanguine in Ipſis ſecretum*.

Spiritum Acidum ſæpè in corpore obſervari.

XLIII. Huic meæ Conjecturæ anſam dedit *Spiritus Acidus* non rarò ſatis purus in corpore obſervatus etiam abſque ullius rei manifeſtè acidæ uſu vel abuſu.

Infantium Affectus frequentiſſimus.

XLIV. Sic 1. (ut de Febrium Intermittentium, Affectionis Hypochondriacæ, ſimiliumque Generatione nihil nunc addam) frequentiſſimus eſt in hiſce regionibus affectus, & Infantes nuper natos per Ventris tormina; Nauſeas, Coagulati lactis Vomitus, Abdominis à Flatibus diſtenti Anguſtias, hinc & conſequentes nonnunquam Hernias, Alvi Adſtrictiones, mox & Fluxus, Dejectiones Verſicolores, plerunque tamen variè Vireſcentes, & Acidum ſpirantes, tandemque Inſultus Epilepticus mirè affligens, ab Acido Spiritu cum Bile in tenuibus Inteſtinis efferveſcente dubio procul originem ſuam accipit; uti hoc tam ex præmiſſis Symptomatibus comitibus, quàm inſequente Curà, per alterantia & purgantia ex Arte inſtitutâ, unicuique ad omnia attendenti patere poteſt.

Dolores ex improviſo oborti.

XLV. Sic 2. Dolores atrociſſimi in quavis Corporis parte ſubinde inſtar fulminis ex improviſo oborti, vel aliàs acutiſſimè lancinantes, certiſſimum præbent Spiritus Acidi in corpore ſeparatim exiſtentis, valdè mobilis, & partes Senſu præditas rodentis argumentum.

Quænam ſint acria. Sal lixivioſum quid.

XLVI. *Quicquid* enim *præter Ignem acre, mordaxque obſervatur in rerum natura, id omne aut eſt Spiritus Acidus, aut Sal Lixivioſum* vel, cum Plinio ut loquar, *Lixivium*; quippe quod ex rerum combuſtarum Cineribus vel ſponte Aeris humidi & Aquei ope abit in lixivium, vel affuſa Aqua elicitur, iterumque ad ſalis conſiſtentiam decoqui poteſt; quo acriore utimur ad fonticulos cuti inurendos, diciturque tunc Cauterium potentiale. Nullum autem mihi ad recenſitorum duorum alterutrum non reducendum incidit hactenus Acris nomine dignum.

Cauterium potenitale quid.

Acredo in Sale Lixivio & Spiritu acido unde.

VLVII. Ubi obſervandum & Salem lixivum, & Spiritum Acidum inſignem ab Igne ſuam obtinere acrimoniam; cùm uterque ex materia Salina Ignis acrioris vi paretur, & tantò exiſtat acrior, quantò acriorem expertus eſt Ignem: quod Nemo ignorat, negatve, niſi Chymiæ ignarus.

Spiritum Acidum in corpore non gigni, ſed ab aliis ſeparari.

XLVIII. Cùm autem nullus in Corpore accendi queat Ignis tantus, taliſque, quanto, qualique opus eſt ad Spiritus Acidi confectionem; non credendus eſt ullus in corpore propriè paratus Spiritus acidus, ſed à ſuis duntaxat primariò temperantibus impedimentis, oleo puta & Spiritu Volatili ſeparatus & liberatus.

Oſſium Caries unde.

XLIX. Sic 3. Oſſium Caries eundem agnoſcit Acidum ſpiritum nimis purum in corpore exiſtentem; quod ex præviis ſæpenumero Doloribus intolerabilibus & à ſola aciditate deducendis liquet. Acrimonia ſiquidem à Lixivo Sale oborta fixior permanet in eodem loco, partemque affectam videtur urere, dum Spiritus Acidus partem à ſe correptam repetitis lancinationibus impetere, aut lacerare, aut perforare judicatur.

Saliva Acida.

L. Eandem Conjecturam meam confirmavit Saliva ſubinde tam acida reddita, ut aliorum acidorum aſſumptorum ad inſtar Dentes ſtupefaciat.

Vnde fiat.

LI. Salivam verò in Glandulis Maxillaribus Conglomeratis præparari cùm jam ſit Anatomes gnaris notiſſimum, Aciditas in ipſa deprehenſa ſequetur vel prædictarum Glandularum, eorumve quæ ad Ipſarum integritatem concurrunt,

currunt, utpote *in quibus*; vel Materiæ unius, aut multiplicis, *ex qua* debet parari, Vitium qualecunque.

Succus Pancreaticus quando.

LII. Unde, quoties Acida non obſervatur in Ore Saliva, adſunt nihilominùs citra commiſſum aliquod in Aſſumptis erratum Acidi humoris in Ventriculo, vel Inteſtinis ſævientis documenta; toties arbitror (cùm à Bile amara & acido adverſâ id nequeat deduci) Succum Pancreaticum aciditate nimiâ peccare, atque vel ipſius Pancreatis requiſitorumve in Ipſo, vel Affluentis ad ipſum Sanguinis, aliorumve culpâ id accidere.

Spiritus Acidi temperati præparatio ubi fiat.

LIII. Ex hiſce autem ſic porrò ſum argumentatus. Si Aciditas in Salivâ, vel, hâc integrâ, in Ventriculi, Inteſtinorumve contentis obſervata notabilis & noxia, aſſumptis tamen alimentis minimè acidis neutiquam adſcribenda, ortum ſuum debeat Efficienti, Materialive Salivæ, Succive Pancreatici Cauſæ vitiatæ, nimiùm ſcilicèt acidæ fit valdè probabile, inſtitui, abſolvique naturaliter aliquam Spiritûs Acidi, ſed temperati præparationem in prædictis Glandulis Maxillaribus & maximè in Pancreaticis, utpote conſiſtentiâ firmioribus, hinc & Acido Spiritui reſiſtere magis aptis.

Acidorum humorum materia à ſanguine Arterioſo.

LIV. Acidorum humorum Materiam Glandulis præbet Sanguis arterioſus: in quo partes acidas exiſtere arguit tum ejuſdem è vaſis ſuis effuſi coagulatio in grumos; tum Oſſium in Aneuriſmate ab arterioſo ſanguine facta corroſio & conſumptio.

Spiritus Acidus temperatur à Spiritu Volatili.

LV. *Temperatur Acidi Spiritus Acrimonia* præſertim *à Spiritu Volatili* eundem facillimè ſibi unitum demulcente; Ita vini Spiritus cum Salis Spiritu cohobatus eundem ſic lenit, ut dulcis tunc vocetur Artificibus.

Ut & à Pinguibus.

LVI. *Temperatur* eadem *Spiritus acidi Acrimonia à Pinguibus* omnibus, ſed difficiliùs, niſi propter admiſtum pinguedini ſalem lixivum, cum Ipſo coeuntibus.

Spiritus Acidus & Volatilis, Sal lixivium & Oleum quomodo iungantur.

LVII. Quemadmodum enim nullo negotio penitiſſimè junguntur Spiritus Acidus & Volatilis, atque Lixivo Sali facilè admiſcetur Oleum; ita è contrà difficiliùs combinatur ſpiritus Volatilis & Sal lixivum, omniumque difficilimè Spiritus Acidus & Oleum.

Et quidem in Glandulis Conglobatis. In Pancreate. In Glandulis Maxillaribus.

LVIII. Unde, ſi quid valeo hariolari, In Glandulis Conglobatis uniuntur Spiritus Volatilis & Acidus, quod ex Lympha conſtat liquidiſſimâ; in Pancreate verò Spiritus Acidus & Oleum, quod ex Pituità Inteſtinorum patet Viſcidiore; in Maxillaribus denique Glandulis cum utroque Spiritu Acido & Volatili Oleum, quod teſtatur Saliva conſiſtentiâ inter Lympham & Pituitam media.

Lympha, Saliva & pituita ex quibus conſtent. Unde Tumores Strumoſi, Gravedo, Sternutatio, Tuſſis, &c.

LIX. Plura in ſingulis nominatis Liquoribus Lymphâ, Salivâ, & Pituitâ concurrere novi, ſed prædicta in iiſdem prę cæteris abundare autumo.

LX. Hanc meam de Lymphæ ex combinato utroque Spiritu origine Conjecturam confirmant inſuper Affectus varii Conglobatis Glandulis familiares, aut ex vitiata Ipſarum diſpoſitione pendentes. Tales ſunt ab humoribus tenacibus, gypſeamque conſiſtentiam adipiſcentibus, & ab acido præſertim Spiritu pendentibus, & in ipſis coacervari ſolitis orti Tumores Strumoſi. Tales ſunt malè affectarum Glandularum Conglobatarum comites Affectus, Gravedo, ſive Coryza, ut & Sternutatio, vel Tuſſis, &c. ab acido ſpiritu minùs temperato orti; quemadmodum id per conjunctam humoribus excretis vel acidam, vel acidoſalſam liquet acrimoniam.

Lymphæ materia copioſior & parcior unde.

LXI. *Lymphæ* autem *Glanduloſæ Materiam copioſiorem* peto à *Spiritu Volatili*, hoc eſt, *Animali*; *parciorem* verò à *Spiritu Acido*: ex quâ miſcella deducendus erit ejuſdem Lymphæ *Uſus* verus.

Lymphæ Uſus. 1. Impedire nimiā animalium Spirituum conſumptionem.

LXII. Hunc ut, quantum Ego ſaltem probabili Conjecturâ poſſum aſſequi, abſque ambagibus proponam. Cenſeo 1. *Lympham*, quatenus maximâ ſui parte ex *Animali* conſtat *Spiritu*, *prævenire* ſuo in venas reditu *nimiam Ipſius conſumptionem*; atque idcircò planè providè ipſam reddi Sanguini à Cerebro, Cerebelloque, ubi partem maximè ſpirituoſam reliquit copioſam, refluenti.

2. Effervescentiam ſanguinis in Corde divergere.

LXIII. Cenſeo 2. *Lympham*, quatenus *Spiritus Acidi* aliquid habet admiſtum, eatenus Sanguinem ad Cor Deſcendentem diſponere, ut ad Sanguinis Aſcendentis & Bile in Hepate impræg nati concurſum in Cordis Auricula dextra, Ventriculoque Dextro contingentem contingat, *ubi temperata ſunt omnia, lenia, blanda & Naturæ amica; ubi verò vitiata ſunt quædam, vel omnia, minor, majorve, aut quovis alio modo Naturæ inimica & noxia Efferveſcentia.*

LXIV. Atque ſic candidè Conjecturas meas dubias æquè ac opiniones magis probabiles viſas omnibus communico; illud iterum & unicè optans, ut quotquot eandem materiam ſuſcipient tractandam, minus ſoliciti ſint de alienarum Sententiarum everſione, quàm de ſuarum ſtatuminatione ac corroboratione: Cùm enim uniuſcujuſque rei una ſit duntaxat Veritas, utique Ipſam qui habet, omnem habet: unde qui ſe Ipſam habere probaverit, eo ipſo, ut aliorum omnium ſecùs ſentientium Opiniones ſponte ruant, effecerit.

DISPUT. MEDICARUM IX.

E T

De Febribus Prima.

A Nullius Scriptoris Dictatura & placitis Ars Medica deducenda.

I. POſtquam non deſunt, qui Authorem aliquem Antiquum aut Neotericum pro Dictatore venditant in Scientiâ Phyſicâ & Arte Medicâ condendâ; quin, ut tacitè Dictaturam illam in ſe derivent, Tyronibus, cæteriſque Diſciplinarum rudibus Laudatum Authorem à Se ſolis plenè intelligi atque explicari poſſe Auditoribus ſuis inculcant, & incautis perſuadere conantur: Ne Juventuti rerum adhuc imperitæ fucus fiat, ſciendum, *Per ſolam Experientiam omnibus patentem comparatam, determinatumque omni ævo, quicquid hactenus boni, certique habemus in Medicina*, (quod de Naturalium rerum ſcientia itidem probare, ſi hîc locus eſſet, non foret difficile:) Neutram proinde ab ullius quantivis etiam Hominis arbitrio pendere concludimus ac idcircò, Nihil æquè ridiculum, imò Diſciplinarum Cultoribus noxium excogitari poſſe ſtatuimus, quàm ſi ab ullius Priſci aut Recentioris Scriptoris Dictatura & Placitis Artem Medicam deducendam quis aſſeveret, atque ſic ab ulteriori Veritatis in multis adhucdum latitantis inveſtigatione puſillanimos deterreat, vel malitiosè abſtrahat.

Febris naturam per Experientiam inveſtigat Auctor.

II. Spretis proinde affectatæ in Medicina Dictaturæ monſtris, non dubitamus per Experientiam, Veterum in prima utiliſſimæ Mortalibus Artis conſtitutione Magiſtram, progredi in Affectûs, præ cæteris omnibus Homini familiaris, & moleſtiſſimi, & ob multifarium gravium Authorum de Ipſius Natura, Cauſis veris & Curatione diſſenſum admodum intricati, *Febris* puta, enucleatione.

Auctoris de Febribus ſententia à comunibus Opinionibus diſcrepans.

III. Sed nec verebimur noſtram *Febribus* ſententiam, utpote ex ipſa praxi petitam, licet à tritis, creditiſque paſſim Opinionibus in multis diſcrepantem, atque imprimis à quorundam Theoreticorum Doctorum Decretis plurimùm recedentem, publico omnium ſubiicere examini, atque inimica æquè ac amica de Ipſa experiri quorumvis Judicia.

Pathognomonicum Febris ſignū.

IV. Subſecuturę autem de Febrium Eſſentia Diſquiſitioni præmittemus, & fundamenti loco habebimus id, in quo, ſi non omnes, plerique ſaltem conveniunt Medici, non tam nomine tenus, quàm revera & opere ipſo Practici.

V. Quærenti namque, Quodnam ſit *Pathognomonicum*, adeoque *Febri Omni, Soli, ac Semper conveniens*, atque à Medicis apud Ægros obſervari

ſoli-

ſolitum *Signum*, idque aut ſimplex, aut complexum? Reſpondebunt in Ægrotorum examine accurato exercitati, ac proinde non tam ex libris ſuis, quàm ex praxi ſuâ loquentes Medici ad unum omnes, Signum illud eſſe *Pulſum præter naturam Frequentiorem*; quippe quo præſente adeſſe, abſente autem Febrem abeſſe pronuntiant cuncti.

Pulſus frequentior triplex.

VI. *Pulſum* dico *præter naturam Frequentiorem*, cùm inſuper obſervetur & *Naturalis* & *Nonnaturalis Pulſus Frequentior*.

Naturalis Pulſus Frequentior quis.

VII. *Naturalem* voco *Pulſum Frequentiorem*, qualem à Naturâ, hoc eſt, à naturali & peculiari corporis ſui conſtitutione, ſi cum aliis conferantur habent aliqui etiam Sani.

Non naturalis Pulſus Frequentior quis.

VIII. Per *Non-naturalem Pulſum Frequentiorem* intelligo iſtum, qui propter aliquod in rebus Non-naturalibus dictis patratum erratum à naturali deſciſcit, atque ipſo Frequentior ad tempus exiſtit, abſque tamen ullâ notabili tunc ſimul apparente in corpore moleſtiâ, Functioniſve læſione. Sic ad Aeris æſtum auctum, Corporis motum vehementiorem, Iram, Vigilias protractas, quò & nimiam Meditationem refero, Vini generoſi potum largiorem &c. non rarò Pulſus excitatur ſolito Frequentior: Qui, quoties ſublatis, ſedatiſve Cauſis enumeratis ad priſtinum redit ſtatum & raritatem conſuetam, nec alienam corpori affert aut poſt ſe relinquit noxam, non incommodè *Non-naturalis* nomine videtur indigitari.

Pulſus præter naturã frequentior quis.

IX. *Pulſus* verò *præter naturam Frequentior* mihi cenſetur, qui ab errore quidem externo in memoratarum rerum Non-naturalium abuſu commiſſo ſemper forſan ortus conjunctam vel mox ſubſequentem habet notabilem Corporis moleſtiam, doloremve, atque adeò Functionis alicujus ad vitæ Naturalis beatitudinem requiſitæ labefactationem.

Eundem eſſe Febris ſignũ Pathognomonicum.

X. Præter quem Pulſum præter naturam Frequentiorem, cùm aliud Signum hactenus obſervatum ſit & manifeſtatum nullum, quod Febri Omni, Soli, ac ſemper competat & adſit, concludimus meritò id ſolum & unicum habendum pro Signo Febris Pathognomonico.

Calorem auctum non eſſe Febris ſignum Pathognomonicum.

XI. Enimverò, quamvis pleriſque Febribus comes ſit *Univerſi Corporis calor auctus* (in quo à Corde quaquaverſum cum Sanguine propulſo Febris Eſſentiam pleroſque quærere aut ponere non ignoramus;) quoniam tamen is nec omni, nec Soli, nec Semper competit Febri, eundem pro inſeparabili & Pathognomonico Ipſius Signo neutiquam putamus habendum.

Quia ſoli Febri non competit.

XII. Nam 1. *Non Soli Febri* competit *Calor in univerſo Corpore auctus*, cùm non rarò in Maniacis, aliiſque nullo modo Febrientibus deprehendatur Calor naturali auctior.

Nec etiam omni Febri conjungitur.

XIII. Sed nec 2. *Omni Febri* conjungitur *Calor Auctus*; cùm nonnunquam occurrant & Suo, & Adſtantium, & Ipſorum Medicorum calculo Febricantes, quales hîc etiam in Noſocomio habuimus & examinandos ſtitimus Medicinæ Studioſis, in quibus nunquam ne quidem per aliquot ſeptimanas, imò menſes, obſervatus eſt in ullâ corporis parte, nedum univerſo corpore, auctus Calor vel ab Ipſis Ægris, vel à Nobis, aliiſque Medicis, vel à cæteris Adſtantibus; ſed contrà Frigus perſeverans Ægriſque valde moleſtum, & adſtantibus omni tempore manifeſtum.

XIV. Nec obſtat, quod aliquis ex præjudicio contra proprium (ſi quo vigebat) aliorumque, ac imprimis Ægrotantium Senſum abſurdè urſerit, nec tamen probare potuerit, Calorem fuiſſe nihilominus in Ægrotorum, utpote Febricitantium, Corde tunc auctum; quod ipſum confutavit Experientia; pejus enim habuerunt ſemper Ægri ab aſſumptis medicamentis Refrigerantibus, meliùs verò à Calefacientibus, tum Spirituoſis, tum Oleoſis aromaticis.

Nec ſempre adeſt.

XV. Quin nec 3. *Febribus ſemper comes adeſt Calor*; cum circa intermittentium initia plerumque affligat Ægros Frigus, idque non rarò ad horas plures durans, & tam grave, ut ipſo ſolo Vulgus totam Febrim conſtituat Intermittentem, à dicto Frigore in Germaniâ denominatam, nec plerumque ſubſequentem valde curet Calorem, utpote non ſemper æquè ac Frigus moleſtum, aut tandiu permanentem; idque contra erroneam quorundam Opinionem, qui ex præjudicio ſuo fingunt, & credulis inculcant, non tantùm aliquando, verùm ſemper quadrupulo diutiùs infeſtari Febrientes à Calore, quàm à Frigore. Falſi tamen Ipſos arguit Experientia quotidiana, uti ſæpenumerò ad fucum omnem tollendum & Juventutem à falſis præjudiciis liberandam, vel adverſùs ipſa muniendam ex ingenuâ & ſimplici Ægrotorum narratione & propriâ ſingulorum Medicinæ Tyronum, quibus libebat, obſervatione contrarium evicimus in Noſocomio Academico.

Non ſemper quadruplo diutiùs infeſtari Febrientes à Calore, quã à Frigore.

Ad Febriũ cognitionem Pulſus præter naturã frequentioris cauſa inquirendæ.

XVI. Poſtquam igitur ex ſupradictis Unicuique Senſibus ſuis externis ſanè utenti conſtare poteſt, non Calorem in Corporis partibus interioribus, exterioribuſve auctiorem obſervatum, ſed Pulſum præter naturam Frequentiorem, Signum eſſe Febris omnis Pathognomonicum & Demonſtrativum; quò vera Febrium omnium eſſentia, hinc & Differentiæ, faciliùs eliciantur & manifeſtentur, in Prædicti Pulſûs Cauſas veras ſedulò inquirendum nemo non videt. Ut autem exactiùs, preſſiùs, diſtinctiùſque noſtra procedat inveſtigatio, *Pulſûs Naturalis* partes, earundemque Cauſas adæquatas priùs venabimur.

Pulſus quid

XVII. Enimverò per *Pulſum* intelligimus *geminum Cordis Ventriculorum & Arteriarum Motum, Dilatationem ſive Expanſione, ac reciproca Contractione ſive Conſtrictione conſtantem*: De quo cùm apud omnes convenire putem, non eſt, quòd in illo probando, explicandove aliquid temporis teramus.

Controverſia de Pulſu inter Harveium & Carteſium.

XVIII. Occurrit tamen mox in limine Difficultas & Controverſia nobilis, eaque non contemnenda, poſtquam duo præclara hujus ævi Lumina, *Gulielmum Harveium Anglum*, ac *Renatum Carteſium Gallum* exercuit; nec prætereunda, quin potiùs ſolvenda, diluendaque, poſtquam ad Verarum Cujuſvis Pulſûs Cauſarum inventionem, ac Medicinam ex arte faciendam lucem eſt allatura inſignem.

Harvei Sententia

XIX. Docuit autem *Harveius*, Medicorum, utpote Senſilium Philoſophorum, ſequutus morem ac Senſuum externorum teſtimonium, *Arterias Dilatari, quando Cordis contrahuntur Ventriculi*; & vice verſâ, *Contrahi eaſdem Arterias, quando Dilatantur Cordis Ventriculi*.

Carteſii Sententia.

XX. *Carteſius* vero, Mechanicæ ſuæ legibus quàm Senſibus ſuis externis magis fidens, ſuſpicatus eſt & opinatus, *Dilatari ſimul, & Contrahi ſimul Cordis Ventriculos & Arterias*.

Sententia Auctoris qui Harveio aſſentitur.

XXI. *Ego*, qui in rebus ſenſilibus, ac proinde Senſu externo duntaxat dignoſcendis, dijudicandiſque minimè puto Senſibus diffidendum, verùm (quod ad Experientiam ritè faciendam ſemper requiritur) poſt adhibitam omnem cautelam neceſſariam Ipſis omnino cenſeo fidendum; quoniam inſtitutâ ad Veritatem hanc nudam cognoſcendam, ipſamque ab omni fuco vindicandam, in brutorum vivorum ſectionibus obſervatione multiplici perpetuò Veracem comperi *Harveium*, etiam nunc in Ipſius perſto Sententiâ.

Probata Viſu & Tactu.

XXII. Binos autem fideles, ac omni exceptione majores hujus Veritatis profero Teſtes, *Viſum & Tactum*.

Dilatari Arterias in Cordis cõtractione & effundi Sanguinem è Corde.

XXIII. *Viſus* namque conſtanti teſtimonio conſtat 1. Dilatari, Pulſareque Arterias, quoties contrahuntur & coarctantur Cordis Ventriculi. 2. Effundi è Cordis Ventriculis Sanguinem in eorundem contractione.

XXIV. Cùm autem ab effuſo è Cordis Ventriculis in Arterias Sanguine Ipſas Dilatari nobiſcum ſentiat *Carteſius*, nolens volens acceſſiſſet nobis, ſi debitam ſuis Senſibus tribuiſſet fidem, ſi non duntaxat ſuæ indulſiſſet Mechanicæ quæ prætereà,

ſi rectè conſideretur, ſtare poteſt ac conſtare cum noſtra Sententia, uti ex ſequentibus patebit.

XXV. *Tactûs* autem teſtimonio liquet in Cordis Ventriculos circa mucronem diſſectos immiſſum digitum ſenſibiliter comprimi, Sanguinem ſimul effundi, quoties contrahuntur prædicti Ventriculi; concurrente tunc ſimul Arteriarum Dilatatione per admotam Ipſis manum itidem Tactu dignoſcibili.

XXVI. Senſuum ergo binorum, *Viſus & Tactus* ampliſſimo teſtimonio, quemadmodum Mihi, Aliiſque quàm plurimis, ſic & Cuivis Veritatem unicè ſectanti, & à præjudiciis libero experimentum ſimile facturo liquidò poterit conſtare, *Dilatari Arterias, quando*, imò uti mox oſtenditur, *quoniam contrahuntur Cordis Ventriculi*; quod erat probandum.

Omnis Veritas in Medicina & Phyſica ab Experietia.

XXVII. Quid obſtat autem, quò minùs hâc occaſione datâ Omnes Medicinæ Studioſos fideliter ac ſeriò de aureâ, & maximi in Arte Medicâ, quin & Phyſicâ Scientiâ momenti, ac ſemper & ubique obſervandâ Regulâ informemus? *Nihil ſcilicet in Medicina, vel in Naturalium rerum Cognitione admittendum pro Vero, niſi quod Verum eſſe oſtenderit, aut confirmarit per Senſus externos Experientia.*

XXVIII. Quicquid enim Ingenium etiam ſubtiliſſimum & ſagaciſſimum excogitare poteſt humanæ Menti maximè probabile atque plauſibile, id omne, Artem Medicam ſi ſpectet, tantiſper Falſi ſuſpectum eſſe Prudentibus debet, donec id ipſum Verum eſſe, hoc eſt tale, quale fingitur, in rebus ipſis actu obſervari manifeſtârit Veritatis Magiſtra Experientia.

XXIV. Abſit autem, ut inter legitimos Medicorum Filios aliquis reperiatur tam ſocors, (cui repugnante licèt cum Ægrotorum nonnunquam damno Experientiâ) ſuis alieniſve adhærere lubeat figmentis ac Chimæris, quoniam malè ſanæ placuerunt Menti, aliquando & ſæpenumero ſerò cum Medeâ exclamaturæ,

——*Video meliora proboque;*
Deteriora ſequor.

XXX. Sed ad rem ſublatâ difficultate ſuperiori, proximum eſt, ut memoratorum *Motuum quatuor ad Pulſûs integritatem concurrentium Cauſæ veræ* oſtendantur & adſtruantur. Ut autem à *Cordis Ventriculorum Dilatatione*, ſive expanſione faciamus initium, non poſſumus Veterum ac Recentiorum plerorumque ſilentio præterire Opinionem, quâ *Cordi Facultas* quædam tribuitur, *quæ Ventriculos ejus dilatet, quò impleantur.*

Nullam eſſe facultatem Pulſificam.

Nulla facultatis Pulſificæ eſſe Inſtrumenta.

XXXI. Verùm enim vero, cum ab iiſdem nulla demonſtrentur Inſtrumenta, quorum ope nullus explicetur Modus, quo velint perfici hanc, Ventriculorum Cordis à Facultate Pulſificâ Dilatationem; factum eſt, ut Viri ad libertatem nati & uni Veritati addicti in dubium vocarint hanc decantatam plurimorum facultatem, cenſuerintque licere ſibi negare impunè, quod gratis eſſet affirmatum à tam multis, probatum verò hactenus à nemine.

Dilatatio Cordis ſenſibus detecta.

XXXII. Quinimo Experientiam in auxilium hîc advocantes nonnulli, ut latentem adhuc manifeſtarent Veritatem, omnia, quæ circa Cordis Ventriculorum Dilatationem contingunt, accuratiùs & diſtinctiùs obſervarunt, eademque ſolo Senſuum externorum teſtimonio uti dignoverunt & comperérunt, ſic ab aliis quoque dignoſcenda & determinanda exiſtimarunt.

Eiuſdem ratio & modus.

XXXIII. Horum ego etiam veſtigia premens, obſervavi. 1. Contrahi & coarctari adnatas utrique Cordis Ventriculo Auriculas priuſquàm dilatentur, expandanturque Ipſi Cordis Ventriculi. 2. Propelli Auricularum dictâ Contractione Sanguinem in Cordis Ventriculos. 3. Sanguinem in Cordis Ventriculos propulſum mox ibidem magis, magiſque Incaleſcere atque Rarefieri.

XXXIV. Unde partim à Sanguinis in Ventriculos propulſi copiâ, partim ab ejuſdem incenſi & rarefacti tumore diſtendi, expandi & dilatari Cordis Ventriculos concludimus.

Liquores ab Igne rarefieri.

XXXV. Concluſionem hanc noſtram tritâ & paſſim obviâ confirmamus Experientiâ, quâ cuivis poteſt conſtare Liquores quoſvis, viſcidiores imprimis, quoties ad Ignem incaleſcunt, toties turgere, atque rarefactos ampliorem, quàm priùs, locum, quo contineantur, requirere, ac idcircò continuato fervore tandem quâ data porta ruere atque erumpere, ſibique non rarò viam vi parare.

Sanguinem in Corde rarefieri.

XXXVI. Similem Sanguini mutationem in Cordis Ventriculis obvenire poſſe nemo dubitabit, cui per Experientiam perſpicua eſt Sanguinis ſponte grumeſcentis viſciditas & inflammabilitas; cui per Senſum cognitus eſt connatus Cordis Ignis.

Et fervidiorem, floridiorem ac rapidiorem fieri.

XXXVII. Quinimò ſimilem Sanguini mutationem in Cordis Ventriculis actu obvenire nemo dubitavit, cui per Laudatam Experientiam innotuit Sanguinem in memoratis Ventriculis fieri fervidiorem, floridiorem, rapidiorem; qualem aperta promit Arteria, minùs Vena.

Quod probatur Viſu & Tactu.

XXXVIII. Hujus autem Veritatis multiplices Teſtes produco *Viſum & Caloris Senſum*; à quibus haurit & mutuatur Mens, quicquid de hâc re ſolidè cupit deductum.

In Corde maior Calor, quàm in ullam aliâ partem.

XXXIX. Intruſo namque in Cordis Ventriculos digito, quàm in ulla alia Corporis parte major ſentitur ibi Calor, individua & propria Ignis Qualitas, eaque Senſui ſemper manifeſta, quando Ignis exiſtit liber & in ſuum agens pabulum; quo compedibus ligato nullus quoque apparet Senſui Calor: quod experimentum, præter ſimilia plura, Illos vellem obſervare, qui in rerum Naturalium Cauſas inquirunt ſollicitè.

Dilatatio Cordis à Sanguine rarefacto.

XL. *A Sanguine ergò in Cordis Ventriculos* ex annexis Auriculis *protruſo, ibidemque* à Cordis Igne Innato (ſed mediante Efferveſcentiâ perpetuâ conſervato) à Sanguine inquam, ibi *accenſo & rarefacto*, utpote Cauſis & præſentibus, & effectui deſiderato producendo ſufficientibus *deducendam puto Ventriculorum Cordis Expanſionem & Dilatationem*: quod erat probandum.

De Cordis Contractione Opinio Carteſii.

XLI. Non minùs in *Cordis Ventriculorum Contractionis & Coarctationis*, quàm in eorundem Dilatationis *Cauſis veris, certiſque* aſſignandis laborarunt Authores ingenioſi. Nam, ut alios nunc omittam, *Mathematicus inſignis & Philoſophus induſtrius*, jamque aliquoties citatus, *Renatus Carteſius*; Mechanicæ ſuæ legibus intentus, *Sanguinis* in Cordis Ventriculis magis, magiſque rarefacti, ac ſponte in Arterias exitum quærentis *Eruptionem*, *Cauſam* eſſe *Ipſorum Collapſus cenſuit*.

Non ſufficiens.

XLII. Cui quamvis haud invitus conceſſerim, quod verum eſſe ſuperiùs docui per Experientiam, Sanguinem continuatâ ſui rarefactione, quando ampliùs diſtendi nequeunt Cordis Ventriculorum parietes, tandem ſponte erupturum in Arterias; non putem tamen hominem præjudiciis vacuum & ad omnia, quæ circa Cordis Ventriculorum Coarctationem occurrunt obſervanda, attendentem, facilè in hâc unâ acquieturum Cauſâ, quin potiùs aliam inſuper, ac quidem validiorem agniturum & admiſſurum.

Et quare.

XLIII. Non ſufficere namque, non tantùm ad tantam, quantam ſenſibus obſervare quivis poteſt, ſed vel ad minimam Ventriculorum Cordis Coarctationem Sanguinis ſenſim ampliùs rareſcentis Eruptionem vel inde patet, quòd illa duntaxat Sanguinis pars erumpat, quæ Ventriculorum ad ſummum expanſorum cavitate amplius nequit contineri: reliquum autem, ſi nihil adſit, quod ipſum expellat, cùm ipſi continendo ſufficiens ſit ſpatium, nulla cauſa eſt, cur ſimul erumpat, ut nec proinde, cur concidant, collabantur & coarctentur Cordis Ventriculi.

Ratio falſitatis.

XLIV. In totum autem evertere videtur illum Cordis Ventriculorum Collapſum ſpontaneum Sanguis; non blandè erumpens, aſt in Arterias vi effuſus & protruſus: atque imprimis potens Paren-

renchymatis Cordis è corpore vivo exſecti Contractio aliquandiu permanens, nullo tunc Sanguine, qui erumpat, præſente.

In Cordis contractione obſervabilia

XLV. Quapropter ut vera Coarctationis Cordis Ventriculorum Cauſa innoteſcat, velim omnes Veritatis Sectatores, ſepoſito tantiſper omni præjudicio, ſequentia unicuique per Experientiam obſervabilia ſedulò perpendere, & 1. quidem Cordis Parenchyma Muſculoſum, & in plures quaſi Muſculos coctione diutina reſolvendum. 2. Idem Cordis Parenchyma in Ventriculorum Coarctatione non laxius, quod in Collapſu fieri deberet, aſt firmius & durius, qualis Muſculorum contractorum apparet ſubſtantia 3. Mucronis in Ventriculorum Coarctatione verſus Baſin acceſſum; cujus contrarium in Collapſu deberet contingere. 4. Diſſecto circa mucronem Corde, Digiti in Ventriculum intruſi in Ventriculorum Coarctatione notabilem Compreſſionem. 5. Sanguinis ex prædicto vulnere in Ventriculorum Coarctatione, non blandam, ſed fortem Expreſſionem & Effuſionem. 6. Cordis & Arteriarum Pulſum, non tantùm ad omnes, etiam leviores, Animi Affectus alteratum, ſed & pro Volututatis imperio mutabilem. 7. Denique Vehementem Cordis in ſui Palpitatione Quaſſationem, non tantùm Viſu & Tactu, verùm Auditu quoque in remotiore licet loco obſervabilem, & Coſtas ſubinde perfringentem.

Motus Animalis in Cordis contractione.

XLVI. Hæc & ſimilia in Cordis Ventriculorum Coarctatione obſervabilia ſi quis Mente ſana expenderit, non putem ipſum tantos, tamque mirabiles Motus à ſolâ Sanguinis rareſcentis Eruptione ampliùs deducturum; quin potius illos proprio in Cordis parenchymate conſtituendo *Motui*, eique *Animali* mecum attributurum; à quo omnium allegatarum Mutationum ratio facilè poterit deduci, atque explicari.

Coarctatio Ventriculorū à Parenchymatis contractione.

XLVII. Mihi ergò *Coarctatio Ventriculorum Cordis à Contractione Parenchymatis Ipſius animali ortum ducere videtur*, modo planè eodem, quo & cæteri moventur totius Corporis Muſculi; niſi quòd in Cordis motu, ob continuam à rarefacto & Cordis parietes explicante Sanguine factam irritationem, continua itidem ſive alternans & reciproca inſtituitur ejuſdem Contractio: quod ſimiliter in aliis quoque Muſculis contingere quotidiana docet Experientia, nî à Voluntate firmiore ſubinde contra irritationes externas opponatur motus contrarius: quod non æquè facilè fieri poteſt, ubi Cauſa interna exiſtit gravis.

Muſculos omnes ad ſui vergere contractionem.

XLVIII. Adde quòd reverâ Muſculi omnes continuò ad ſui vergant Contractionem; nec illa, niſi ab oppoſito, id eſt, partem in contrarium ſitum movente & itidem perpetuò Contracto impediatur Muſculo. Sic Muſculi brachium flectentes continuò moventur à Spiritibus Animalibus & contrahuntur, ipſorumque Contractionem ſequitur Brachii Flexio, nî à Muſculis oppoſitis potentiùs agentibus extendatur idem Brachium, aut ab utrimque æqualiter agentibus ſervetur ipſum in æquilibrio & quodam rigore: quo ſimul impeditur flectentium Muſculorum operatio & plena Contractio.

Oris Tortura quomodo fiat.

XLIX. Hoc effatum meum ſi cui videatur paradoxon, aut minus verò ſimile, jubebo Ipſum Experientiam conſulere, atque ad partis alicujus, Oris puta, ex oppoſiti Muſculi paralyſi ortam Torturam attendere. Fit enim illa ob Muſculi ſani naturalem & continuam Contractionem, quæ cùm ab oppoſito Muſculo paralytico non impediatur, nec cohibeatur, videtur Convelli Muſculus ſanus.

Modus contractionis Cordis.

L. Pari ratione Cordis Muſculi oppoſitis deſtituti continuò manerent Contracti, nî à Sanguine in Ipſius Ventriculos propulſo, & ibidem ab interno Igne rarefacto expanderetur Ipſius parenchyma: quæ Ventriculorum expanſio poſtquam eouſque progreſſa eſt, ut incommoda ſit Sentientibus Cordis partibus, excitatur Facultas ejuſdem Animalis, quæ Spirituum Animalium ope inſurgit, & Muſculoſum Cordis parenchyma contrahit: hoc dum fit, Coarctatur ſimul Ventriculorum Ipſius Cavitas, & in Arterias expellitur contentus, rarefactuſque in Ipſis Sanguis; quod erat probandum.

LI. Atque hanc putamus Veram Contractionis Cordis, Coarctationiſque Ipſius Ventriculorum Cauſam, Mechanicæ legibus convenientiſſimam.

Arteriarum Dilatatio quomodo fiat.

LII. Quemadmodum autem Cordis Ventriculorum Expanſionem à Sanguine ex Auriculis in Ipſos delato, hinc ab Interno Cordis Igne magis, magiſque rarefacto deduximus; ſic *Arteriarum Dilatationem Sanguini eidem in continuata ſui rarefactione ſponte Erupturo*; ob excitatam verò ab Ipſo validam Cordis Contractionem, *Ventriculorumque Ipſius Contractionem in arterias vi Propulſo adſcribimus*.

Arterias nō impleri ſanguine quia Dilatantur.

LIII. Fruſtra namque cenſent aliqui *Impleri ſanguine Arterias, quia Dilatantur*; poſtquam deſunt perficiendæ illi Dilatationi neceſſaria Inſtrumenta.

Sed Dilatari, quia implentur.

LIV. *Dilatantur* verò reverâ *Arteriæ, quia Implentur*; adſunt enim præſtò jam enumerata ad Impletionem Illam abſolvendam requiſita omnia; uti hæc manifeſta fient unicuique in Brutorum viventium ſectionibus Experientiam ſedulò conſulenti.

Arterias Contrahi non ob ſanguinē erumpentem. Nec ob Animalē motum.

LV. In Artetiarum Sanguine turgentium Contractionis Cauſis veris adinveniendis, confirmandiſque major nos urget Difficultas: neque enim hîc fingere licet Sanguinem ex Arteriis, uti è Cordis Ventriculis, ſponte erumpentem illarum Coarctationi anſam præbere: Sed nec Arteriis Animalem Motum, qualem Cordi adſcripſimus, cum muſculoſa non ſit earum ſubſtantia, tribuere licet.

Sed naturalē per fibras & quidem periſtalticū.

LVI. *Naturalem* tamen *Motum*, per *Fibras Ipſarum tranſverſas* & annulares perficiendum, *Arteriis concedere* nil vetat: Naturalem, inquam, qualem in Inteſtinis Motu periſtalſtico manifeſtè ob grandius Ipſorum corpus conſtrictis obſervamus.

Qui à Spiritibus Animalibus perē agitur.

LVII. Utrumque autem hunc *Inteſtinorum & Arteriarum*, & aliàs omnem *in Vaſorum Conſtrictione fieri ſolitum Naturalem Motum*, non minùs, quàm Animalem, *à Spiritibus Animalibus fibras Ipſorum replentibus deducendum* ſuſpicor & tantùm non opinor.

Nervos in Arterias paſſim implantari.

LVIII. Implantantur autem paſſim in Arterias Nervi, deſideratos illos ſpiritus ad ipſas deferentes; uti unumquemque id docere poterit Autopſia Anatomica.

COROLLARIA.

Indicans quid in Medicina.

1. *Quicquid Medico Ægros ritè curaturo agenda monſtrat & indicat, id omne uſitato* Indicantis *nomine venit apud rerum & operum, quàm verborum & captiuncularum magis accuratos obſervatores Practicos; quorum ore teritur ſolemne, utile ac veriſſimum præceptum* A Juvantibus & Nocentibus *ſumi potiſſimam in faciendâ Medicinâ* Indicationem, *quam dum inſulsè rident, aut imprudenter negligunt quidam ſcioli, deſtruunt non rarè Ægros, ad quos ſanandos erant vocati.*

A Iuvantibus & Nocētibus potiſſima Indicatio.

Purgantia non eſſe Venena.

2. *Quiſquis prò Venenis habet, atque diffamat Purgantia Medicamenta, is quid Venenum, quid Purgans ſit, planè ignorat.*

Ex una re omnis generis Medicamenta.

3. *Ex qualibet Planta*, Vite *puta; quin ex ſolo ejus Fructu*, Uvâ *recenti, vel paſſa; aut expreſſo è fructu Liquore*, Muſto; *aut ſecreta per Fermentationem puriore ejus parte* Vino; *aut ſubſidentibus duntaxat ejuſdem Vini* Fæcibus; *aut accreſcente tantùm Vaſorum parietibus Recremento ſalino*, Tartari *nomine vulgò noto; Arte poſſunt, & unius quidem Ignis ope omni genera parari Medicamenta, & alia: quippe.* Ex Omnibus Omnia.

DISPUTAT. MEDICARUM X.

E T

De Febribus Altera.

Hominis cognitio Medico. neceſſaria.

I. QUiſquis Artem Medicam, ſed ſolidam, conſtituere cogitat, is ex Quibus, Qualibuſque conſtet Homo ante omnia cognoſcere ſatagat, quò Functionum ejus omnium tàm integrarum, quàm labefactarum naturam & Cauſas veras ingenioſè erutas judicioſè queat explicare, ac conſequenter Valetudinem, quoad fieri poteſt, optimam ipſi præſtandi Methodum, eamque exactam elicere, atque uti ore, ſic & opere ipſo demonſtrare.

Ad iſtam cognitionem qua nam requiruntur.

II. Cognitionem illam longè, latèque diffuſam adipiſcetur faciliùs, & forte tantùm, qui tergemino *Experimentorum Anatomicorum*, *Practicorum & Chymicorum* cumulo abundè inſtructus accedet ad opus tam laudabile, quippe etiam nunc neceſſarium.

Veterum Medicina non perfecta

III. Aſſerunt quidem, nec diffitemur, multi, evicit verò hactenus nemo, perfectam reliquiſſe nobis Veteres Medicinam; quod ubi à quovis præſtitum comperiemus, mox ſine tergiverſatione pedibus ibimus in ipſorum ſententiam.

Medicina hactenus imperfecta.

IV. Interim, quoniam Artis Medicæ, qualecunque habemus à diverſis conſtructum & adornatum diverſimodè, ædificium, arbitramur cum nonnullis egregiis & cordatis Medicis eſſe in multis imperfectum, & in non paucis ruinoſum; optamus plures arte præſtantes, peritoſque Viros manum medicam Medicinæ ſeriò admovere, atque præjudiciis omnibus ſemper noxiis valedicentes collatis operis uni veritati ac publico mortalium bono ardenter ſtudere, quò tandem aliquandò ad optatum, ſperabile ſaltem manifeſtæ perfectionis faſtigium perducatur Artium nobiliſſima, generique humano tam utilis, quàm neceſſaria Medicina.

Corpus humanum patefacit Anatomia.

V. Corporis certè humani Continentis partes multifarias, ſingularumque affabrè concinnatam ſtructuram & cum aliis communionem atque communicationem; quin & Contenta multiplicia, eorundem Qualitates varias patefaciunt *Experimenta Anatomica*, per autopſiam imprimis frequentem, cogitatamque comparanda.

Eius Affectiones obſervat Praxis Medica.

VI. Affectiones verò ex Naturalium rerum quarumvis uſu vel abuſu homini tam ſano, quàm ægro accidere ſolitæ obſervantur tantùm accuratè in praxi Medica, Medicisque ad omnia, quæ ipſis praxin exercentibus occurrunt, attentis innoteſcunt luculenter *Experimenta verè Practica*.

Naturalium rerum vires & actiones manifeſtat Chymia.

VII. Cunctarum denique Naturalium rerum ad Alterationem facientes vires, & agendi, patiendique modi, atque adeò ſenſiles Mutationum naturalium omnium & ſingularum Cauſæ clariſſimè manifeſtantur per *Chymica Experimenta*, utpote circa merè naturales, artificio licet inſtitutas, rerum naturalium mutationes occupata.

Ex his tribus Febrium natura indaganda.

VIII. Hauriemus proinde ex laudato triplici hoc Experimentorum Medicorum fonte vivo, quidquid ad multùm intricatam Febrium naturam extricandam proferemus in medium.

IX. In prima quidem noſtra de Febris Diſquiſitione docuimus 1. Pathognomicum Febris omnis Signum eſſe Pulſum præter naturam Frequentiorem. 2. Pulſum complecti tum cordis Ventriculorum, tum Arteriarum Dilatationem ac Coarctationem. 3. Cordis Ventriculorum Expanſionem deberi Sanguini tum ob ſui copiam, tum maximè ob ſui rarefactionem parietes ipſorum explicanti. 4. Eorundem Coarctaionem acceptam ferendam Spiritibus Animalibus muſculoſum Cordis paremchyma contrahetibus 5. Arteriarum Dilatationem eſſe à Sanguine per Cordis contractionem in ipſas propulſo. 6. Earundem Contrictionis fieri à Spiritibus Animalibus fibras ipſarum annulares implentibus, ſicque cavitatem ipſarum coarctantibus.

Sanguinis in Corde Rarefactio.

X. Quoniam verò Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo contingentem Rarefactionem ibi & in Diſput. VII. de Reſpirat. Theſ. LVI. & ſeqq. paucis tantùm attigimus verbis operæ pretium nos facturos arbitramur, ſi clariùs & diſtinctiùs cogitationes noſtras de illa ulteriores hic explicemus & pro virili parte adſtruamus; poſtquam pleraque ad Febrium eſſentiam explanandam, requiſita ex ritè ſoluto hoc arduo, duro, dubioque nodo ferè ſponte fluxura confidimus.

Ignem, qui in Corde, eſt ſanguinem rarefacere.

XI. *Ab Igne* igitur, & à ſolo quidem Igne, quando manifeſta eſt Senſui Effectus ſenſilis Cauſa, *rarefieri liquores, viſcidos* præſertim, teſtatur paſſim Experientia. Ignem verò in Corde noſtro, quàm in ulla corporis parte alia, magis vigere ac dominari arguit exuberantior ibidem Calor Senſui patens. *Igni* proinde meritò *tribui notabilem Sanguini in Corde accidentem rarefactionem* etiam nunc concludimus.

Ignis Vitalis origo & ſuſtentatio.

XII. Quamvis autem conceſſuri ſint forſan plerique adſcribendam Igni Rarefactionem Sanguini in Cordis Ventriculis contingentem, non conveniet tamen facilè inter Viros etiam primarios, (quippe diverſis circa rerum naturalium principia & affectiones fundamentis & dogmatibus imbutos) de *vera* nativi Calidi, hoc eſt, *Ignis noſtri Vitalis* & quaſi Veſtalis, utpote à primo generationis exordio ad mortem uſque in Corde accenſi, permanentis, conſervatique, *origine ac ſuſtentatione*.

Veritas non Auctoritate ſed ratione probanda.

XIII. Utique, ubi veritas in re dubia inveſtigatur unicè, non ſufficit probationis loco aliquem magni nominis & exiſtimationis antiquum aut recentiorem allegare Scriptorem, ipſiuſque duntaxat in medium proferre placitum; quod apud Viros graves ac ſeriò philoſophantes ridiculum eſt, ne dicam puerile: verùm producenda ſunt ſimul argumenta effatum illud ſufficienter demonſtrantia, ſive illa ab ipſis Authoribus, ſive ab ipſorum Sectatoribus excogitata ſint ac inventa.

Multa de Calido innato & Humido primigenio dici.

XIV. Novi equidem & multa, & grandia dici vulgò de *Calido innato*, & ejus pabulo, *Humido primigenio*, quæ optarem quoque ab aliquo clarè ac diſtinctè per Experientiam indubitatam vel Rationes ſolidas demonſtrari atque probari; hocque ut tenent, ac præſtent, rogo & obteſtor cunctos de injuriâ Veteribus aut Recentioribus quoque facta & illata, qnotiès in dubium revocantur illorum decreta, cùm iracundia & ſtomachatione toties conquerentes.

De iis Autoris ſẽtentia.

XV. Ego interim (qui facilè patior unumquemque ſuo abundare ſenſu, dummodo ſine calumnia, liceat mihi animi mei ſenſa in commune bonum ad Veritatis ſtateram libranda, & probanda exponere) quid ſecundùm memorata tria Experimentorum genera de Vitalis in Corde Ignis exortu poſt longum, moleſtum & anxium examen mihi tandem viſum ſit maximè probabile, veritatis eruendæ cauſa candidè proponam & aperiam; quin & rigido, accuratoque omnium, peritorum præſertim & candidorum examini ac cenſuræ lubens ſubiiciam.

In Corde nõ reperiri ignẽ lucentem.

Nec quippiã Eclychnio analogum.

Nec quid Oleoſum & pingue.

Sed Sanguinem.

XVI. Conſiderans ergò nec 1. *lucentem*, ſicque viſui patentem obſervari in Corde vivis exſecto *Ignem*, hoc eſt, *Flammam*: contradictio enim eſt in adjuncto dicere Flammam non lucentem; nam per ſolam lucem diſtinguitur à Fumo Flamma; qui dum accenditur, ideòque lucere incipit, flammam dicitur concipere; imò in flammam abire: nec 2. aliquid *Ellychnio* analogum ibidem occurrere, cui affixus dicatur, vel fingatur accenſus in Corde Ignis: nec 3 quid *Oleoſum & pingue* à Sanguine diverſum ibidem patere aut contineri, in quo, tanquam in pabulo ſubſiſtere, aut ab ipſo ſuſtentari aſſeratur conſervatus mirabiliter in eodem Corde Ignis: verùm 4. *Saguinem* dumtaxat oculis ſubiici, & quidem nunc in dextrum Cordis ventriculum impulſum, nunc paulò poſt maxima ſui parte iterum inde in Pulmonalem arteriam expulſum;

Ignem Cordis more ignis vulgaris nō foveri, ſed ſāgui. ni deberi.

pulſum; quamvis ibidem citra manifeſtam Senſui cauſam priùs confeſtim & potenter incaleſcentem: Judicavi auctum inibi *affluentis Sanguinis Calorem vulgaris noſtri* in Lampadis Oleo, Candelæ Sevo vel Cera, Ligno, Carbonibus & ſimilibus accenſi *Ignis more minimè foveri vel excitari*; verùm *deberi aut reſtitantibus intra dextri Cordis Ventriculi cavernulas Sanguinis reliquiis aut ipſi Sanguini utrinque ex Venis accedenti*, aut utriſque.

Solis ſāguinis reliquiis hoc incēdiū non adſcribendum.

XVII. Solis remanentis in Cordis Ventriculo dextro Sanguinis reliquiis hoc incendium adſcribi non poſſe arbitror, quia communicatæ & commixtæ appellenti Sanguini tepidiori efficient quidem ipſum, quàm priùs erat, calidiorem, neutiquam verò ſe æquè calidum; uti hoc infinitis unicuique obviis, & quidem ſimillimis poteſt conſtare experimentis. Nam liquori ferventi ſi affundatur ſimilis tepens, aut frigidus; calidior quidem fiet poſterior, uti aliquid ex ſuo fervore amittet prior, adeò ut mixtura ex utroque ſit futura temperamenti medii; nunquam verò ad fervidioris æſtum obſervabitur accedere frigidior: Sanguinis verò in Cordis ventriculum dextrum affluentis atque ibidem mox magis incaleſcentis Calor æquat reſtantis calorem; aliunde proinde, quàm ex hujus adminiſtratione ſola oriundus.

XVIII. Examinatis rurſus accurata, ſæpiuſque iterata indagine Cordis cum Cava vena connexione, omnibuſq; in Sanguine ad dextrum Cordis Ventriculum infernè ac ſupernè appellente contentis, viſus mihi ſum tandem aliqua huic negotio & difficultatis elucidandis valdè convenientia obſervaſſe.

Sanguinem aſcendētem ſeparari à Deſcendēte.

XIX. Illud enim 1. valdè notabile arbitror, Cavam venam ita dextris Cordis Auriculæ ac Ventriculo adnatam, ut, & ipſius Venæ ibi loci carnoſæ exiſtentis, & Auriculæ prædictæ contractione ſimul concurrente, non tantùm admiſſus in Auriculam Sanguis in dextrum Cordis ventriculum propellatur, ſed inſuper *Aſcendens Sanguis* contractionis tempore *ſejungatur ac ſeparetur in totum à Deſcendente*: quod in Brutorum vivorum ſectione oculis aliquando patet.

Aſcendenti ſanguini iū bilem.

XX. Sed & Sanguinem utrumque diligenter conſiderans, præter alia quædam, de quibus inferiùs, notavi 2. magnam eſſe inter utrumque admiſtorum ratione diverſitatem. *Aſcendenti* namque jungitur per Ductum Hepaticum unà cum Venæ Portæ propaginibus omnibus æquè divaricatam delata & in Hepate ipſi communicata *Bilis*; quemadmodum id pluribus argumentis nos eviciſſe putamus in Diſput. noſtra VI. de Bilis ac Hepatis Uſu ante biennium & quod excurrit hic habita; imprimis, ſi Additamento iteratæ ejus editioni nuper juncto adjecta experimenta nova ſimul conſiderentur.

XXI. A propoſita noſtra ſententia non dimovet nos ingenioſa Vaſorum Bilariorum inveſtigatio & obſervatio ſemel atque iterum in vivo Bruto à quibuſdam facta, ligando Ductum Cyſticum, effluente nihilominus ex cæteris Ductibus Hepaticis ſectis aliqua Bile; cùm idem experimentum aliquoties ipſi facientes obſervaverimus in Canibus pro laborum numero plures Ductus Bilarios Hepaticos habentibus nullum tumorem in ipſis ubicunque ligatis produci, niſi forſan ſubinde in Cyſtico inter folliculum & ligaturam: adeò ut illo experimento confirmetur potiùs, quàm infirmetur noſtra ſententia. Admiſſa enim, nec tamen vi ad Hepar propulſa Bilis refluit denuò, ac effluit per factam in Ductibus variis aperturam.

Deſcendēti lympham.

XXII. *Deſcendenti* verò *Sanguini* admiſcetur 1. omnis undecunque properans ad Cor *Lympha*: 2. abſoluta Alimentorum in Ventriculo Fermentatione, partiſque ipſorum utilis à fæcibus alvinis in tenui inteſtino Secretione, *Chylus*; quemadmodum hæc nos ſufficienter probaſſe putamus in Diſput. noſtra VIII. de Lympha, Vaſiſque Lymphaticis, ante biennium itidem hic habita: 3. tempore ab Alimentorum aſſumptione vacuo, ex *Bile*, *Succoque Pancreatico* unà cum *Saliva* perpetuò ſecundùm naturam deglutita & ad tenue inteſtinum delata confluentibus ac ſimul efferveſcentibus ſecretus, paratuſque *Liquor*.

Chylum.

Liquorē ex Bile Succoq; Pancreatico & Salivæ compoſitū.

Sentētia D. De Bils de Lympha natura reijcitur.

XXIII. Non eſt autem, cur nos vel minimùm moretur ſingulare *D. Ludovici de Bils*, Anatomicis omnibus, notis & ignotis, dummodò diverſum à ſe ſentientibus, nec mox ſibi Thraſonicè glorianti aſſurgentibus inſolenter (ut etiam nunc benigniùs ipſum tractemus) inſurgentis de Lymphæ natura, ejuſque, ut & Chyli motu naturali commentum, nullo, ne unico quidem, ab experientia evidenti, ſolidave ratione petito, & in medium producto argumento adſtructum, vel confirmatum.

XXIV. Quapropter illo ſibi relicto, ac neglecto, pergamus ad cætera Igni noſtro Vitali ex præmiſſis fundamentis, experimentiſque Anatomicis pleniùs, planiuſque expediendo, explicandoque ſervitura.

Ignē Vitalē non eſſe à ſanguine à partibus refluo.

XXV. *Ab ipſo* ergo *Sanguine*, ut preſſiùs agamus & nihil prætereamus, quatenus *à ſingularum partium Nutritione refluit*, Incendium ejus Vitale, hinc & Rarefactionem nemo deducet facilè, qui conſideraverit ipſum hactenus effœtum & Igne ſuo Vitali quodammodò deſtitutum, quò denuo accendatur, ſicque vegetior addatur, ad Cor redire.

Nec à ſāguine deſcēdēte, ſero, & aſcēdēte ſpiritus aliqua tenus privato.

XXVI. Sed nec, dum *Sanguini Deſcendenti* pars *Seri in Renibus*, vel *Aſcendenti Spirituoſa volatilis in Cerebro*, *at Cerebello* demitur, talis utrique accidit Mutatio, unde vitale illud incendium queat expectari.

Sanguinē in Liene huic incenſioni aptiorē quidem reddi, non tamen omninò aptū

XXVII. Si *Sanguini* accedat (quòd nos ſuſpicari & tantùm non opinari docuimus ſuo loco) & penitius immiſceatur in *Liene Spiritus Animalis*, aptior reddetur ſic forſan ille Sanguis ſuſcipiendo præfato incendio; quàmvis ab illa mutatione ſola fruſtra quis arbitretur pendere poſſe tam notabilem in Corde accidentem Sanguini Caloris & Rarefactionis mutationem.

Ut & à Glādulis Renalibus.

XXVIII. Idem judicium eſto de qualicunque mutatione Sanguini à *Renalibus Glandulis* obveniente.

Sed maiorē aptitudinem recipere à Lympha, Chylo & Bile.

XXIX. Majoris autem momenti & ponderis erunt, quæ à memoratis *Lympha*, *Chyloque Deſcendenti*, atque *Bile Aſcendenti Sanguini* copioſè junctis, ac in Cordis dextro Ventriculo demum ſimul confuſis poſſunt deduci.

Bilis quibus conſtet.

XXX. *Bilem* profectò ſi quis per Artem Chymicam tum diſtillando, tum blandè calcinando, tum ante aut poſtea cum variis miſcendo ritè examinaverit, comperiet ipſam, quod non ſemel documus, *Lixivo Sale*, *eodemque Volatili & Oleoſo* abundare: unde ad *Spiritus Acidi* cujuſvis affuſionem mox plus minùs efferveſcit, & pro Spiritus Acidi varietate mutationes quoque ſubit varias.

Lympha qualitates hactenus nō clarè cognitæ.

XXXI. *Lympham* quoniam nulla cavitate contentam, ſed continuò per vaſa ſua ſatis exilia ad Cor fluentem, nulla notabili quantitate hactenus potuimus excipere puram, ipſius idcircò Saporem (quem *ſubacidum* tamen aliqui ſe guſtaſſe aſſerunt) cæteraſque qualitates ita diſtinctè, & clarè non valuimus expiſcari, quemadmodum Bilis, verùm per conjecturas duntaxat & ratiocinationes magis ſolicitas, & implicitas & impeditas: de quibus vide quoque Diſput. noſtræ VIII. Theſ. 42. & ſeq.

Sed tantum aliquatenus ex Succo Pācreatico & Saliva.

XXXII. In aliqualem tamen ejus notitiam nos deduxerunt 1. *Succi Pancreatici*, ut & *Salivæ* præter naturam ſe habentium conſideratio & examen. 2. *Gravedo* aliique *Affectus Catarrhis* vulgò adſcribi ſoliti, quoſque nos *Lymphæ* in ſubſtantia ſua, ſine qualitatibus ac motu vitiatæ putamus tribuendos. 3. *Glandularum*, *Conglobatarum* quoque, Affectus aliqui, & imprimis *Cancer*, in quibus manifeſta occurrunt Aciditatis, ſed volatilis, ſigna ex dolorum vehementia & modo, atque ipſa cura per medicamenta volatili ſale conſtantia conſequente patentia.

Ex Gravedine & Catarrhis, & ex Glādularū Cōglobatarum Affectibus.

Bilis ubinā acorem contrahat.

XXXIII. Expendentes namque modò memoratam *Bilem* à multis Infantibus nuper natis *Æruginoſam & Acidum ſpirantem* excerni, inquiſivimus

ſedulò

ſedulò in Acoris iſtius ortum verum & fontem; quem fruſtrà quis in Veſica Bilaria, ipſaque adeò Bile quærat, cùm ibi contenta Bilis nunquam talis exiſtat, ſed in tenui demum inteſtino talis evadat.

& quibus.

XXXIV. Aliunde proinde arceſſendus ille Acor, & quidem vel à *Succo Pancreatico vitioſo*, per ſuum Ductum cum Bilario in tenue Inteſtinum hiantem eò delato; vel à *Saliva*, aliiſve *Humoribus à Capite delabentibus*, ipſiſve *Alimentis*, aut *Medicamentis*, *Veneniſque* per Oeſophagum in Ventriculum deglutitis, atque inde ad tenue Inteſtinum propulſis: cùm præter has vias nullæ hactenus aliæ ſint obſervatæ ad tenuis Inteſtini cavitatem aliquid deferentes.

Acor ille in Infantibus non ab Alimentis, Medicamentis aut Venenis. Nec à Saliva, vel Humoribus Acidis.

XXXV. Ab *aſſumptis Alimentis*, *Medicamentis aut Venenis* nemo ſanæ mentis deducet in teneris Infantibus Lacte materno, nutricis vel brutorum dulci, juſculis ſaltem, aliiſve pulticulis minimè acidis veſcentibus moleſtum illum Acorem.

XXXVI. A *Saliva* quoque, aliiſve *Humoribus Acidis* à capite delabentibus non deducendam eandem Acritudinem conſtat ex ipſorum Ore circa hujus mali exortum nulla, ne vel minima (poſtea licet ſubinde aliqua) acrimonia, nedum acida affecto; quod tamen foret in tali caſu omninò neceſſarium, cùm ſumma ſit prædictæ Aciditatis Acrimonia, uti ex Ventris torminibus, quibus tam enormiter torquentur miſelli Infantes, ut & ſubſequentibus plerumque Aphthis patet, quando ſcilicet per Ventriculum & Oeſophagum ad Os aſſurgunt paulò poſt halitus acerrimi, & totam dictarum partium ſuperficiem uſque ad extrema labia unà cum lingua puſtulis & ulceribus Parvis infeſtantes.

Sed à Succo Pancreatico Acidiore.

XXXVII. Reſtat igitur, ut à *Succo Pancreatico acidiore & acriore* per Ductum proprium ad tenue Inteſtinum effuſo deducamus illud malum; quod inſuper confirmat Dolor (ubi communis eſt Ductuum Bilarii & Pancreatici coitus & exitus) in dextra Lumborum regione, hinc in anteriore ſiniſtri hypochondrii parte valdè moleſtus, & quidem ſecundùm Inteſtini tenuis Lumbis primùm ſub Meſenterio annexi, mox ad ſiniſtras antrorſum erumpentis gyrationem.

XXXVIII. Neque enim Infantes tantùm, quin Adultos etiam non rarò affligit Æruginoſa & Amaro-acida Bilis; cujus afflictionis principium cùm obſervetur plerumque circa delineatam dextram Lumborum regionem, meritò diximus ea confirmari adſcriptam modò Succo Pancreatico ibidem in tenue Inteſtinum effluenti, atque Bili ſe jungenti Aciditatem illam vitioſam; quæ vel idcircò Pancreatico Succo magis venit adſcribenda, quòd non rarò abſque ulla Bile, aut Amaritudine comite Humor Acidus priùs circa Lumbos moleſtus deprehendatur in Ventriculum, hinc & Os cum vel ſine Vomitu aſſurgere, nunc Aquæ, nunc Pituitæ forma.

Succum Pãcreaticum eſſe ſubacidum.

XXXIX. Quòd ſi excedens, atque ideò vitioſa hæc debeatur Succo Pancreatico Aciditas in Æruginoſa bile obſervata, utique Acidus vel potius *Subacidus* cenſendus erit ex ſui natura idem *Succus Pancreaticus*, ſed temperatus.

Liquorẽ Acidum à sãguine in Pãcreate ſecerni, & Spiritu Animali temperari.

XL. Si proinde Aciditate temperata præditus eſt Succus Pancreaticus, neceſſe eſt, ut & in Conglomeratis Pancreaticis Glandulis ſeparetur à Sanguine Liquor Acidus, & ibidem Spiritus Animalis potiſſimùm ope temperetur ac demulceatur. Nihil enim æquè Acidum Spiritum temperat, atque Spiritus Volatilis; unde dulceſcit penè cum Spiritu Vini cohobatus Acidus Salis Spiritus.

Ut & in Glandulis Conglobatis.

XLI. In Conglomeratis Glandulis ſi ſecernatur, tempereturque Liquor Sanguinis Subacidus, non video, quid obſtet, quò minùs ſimile quid ſuſpicemur de Glandulis univerſi corporis Conglobatis, ac putemus Partem itidem Sanguinis Acidiorem in ipſis ſeparari, atque Spiritu Animali partim per nervos plures ad ipſas delatos affluente ibidem, partim à Muſculis, aliiſque Partibus per Vaſa Lymphatica refluente in iiſdem Vaſis temperari ac deliniri.

Liquor in Gravedine cur Salſo-acidus.

XLII. Hanc meam Conjecturam confirmare videtur Liquor in Gravedine & Coryza è naribus diſtillans & Salſo-acidus exiſtens, ob impeditum forſan tunc Spirituum Animalium ad Conglobatas, Plexus Choroidis Glandulas affluxum. Glandulas enim Conglobatas tunc affici patet ex ſimilibus tum in Faucibus plerumque, tum circa Collum & alibi nonnunquam ſimul malè affectis.

Lymphã eſſe naturaliter Subacidam.

XLIII. Ex his, ſimilibuſque Conjecturis pluribus ſuſpicatus ſum aliquandiu & nunc planè opinor, *Præparatum in Glandulis Conglobatis Liquorem*, *Lymphæ* nomine jam celebrem, *naturaliter eſſe Subacidum*, qualem aliquos ſe guſtu deprehendiſſe jam narravi ſuprà.

Ex Subacido & Amaro Effervescẽtia.

XLIV. *Subacida* verò ſi Ratione probata, Senſu comprobata ſit Sanguini Deſcendenti conjuncta *Lympha*, *Amara* verò Sanguini Aſcendenti permiſta *Bilis*, an non excitabitur neceſſariò in Utriuſque confluxu & commiſtione *Effervescentia*, ſed blanda & Naturæ amica?

Effervescẽtia ex miſtura Acidi & Salium curr fiat.

XLV. Inquirenda autem hìc, explicandaque accuratius natura & ratio *Effervescentiæ ex Spiritus Acidi, Saliſque Lixivi Confluxu ſemper oriundæ*. Non deſunt enim, qui ſemel imperitè à ſe pronunciata mordicùs ad ravim vociferando tutantur, maluntque offuſcari Veritatem, quàm inanem ſuam obliterari Omniſcientiæ gloriolam.

Spiritus acidus quomodo paretur.

XLVI. Obſervandum igitur in anteceſſum 1. *Spiritum Acidum* arte parari, quoties ex concluſo vaſe Ignis potentis vi propellitur Sal quodvis.

Quomodo Sal Lixivũ.

XLVII. Obſervandum 2. *Salem Lixivuum* remanere in Cineribus rerum Ignis potentis ac imprimis patentis vi combuſtarum.

Utriuſque Materia Salſa Efficiẽs Ignis.

XLVIII. Unde patet 1. Utriuſque *Materiam eſſe Subjectum Salinum*.

XLIX. Patet quoque 2. Utriuſque *Cauſam efficientem eſſe Ignem*, & quidem *potentem*.

Parãdi modus diverſus.

L. Patet inſuper 3. *Modo* præſertim *agendi patiendique* utrumque differre; cum ad *Spiritum Acidum* parandum Salinæ ſubſtantiæ adjungenda ſit *Terra Pinguis*, quoties illa ipſi deeſt; ad *Salis* verò *Lixivi* eductionem ſeparanda ſit per combuſtionem *pars miſti Oleoſa*: unde *aperto Igne* comburi ſolent Miſta pro *Sale Lixivo*, & *clauſo* vaſe diſtillari Salia in *Spiritum Acidum*.

Vtrũq; Ignẽ iungi.

LI. Cùm autem uterque paretur Ignis vehementia, *Ignem* quoque *utrique intimè junctum & unitum copioſum* concludimus: quod confirmat utriuſque acrimonia Ignea, quævis urens & conſumens.

Ab utroque quomodo Effervescentia fiat.

LII. Quotieſcunque autem concurrunt bini hi potenti Igne, at diverſimodè adminiſtrato & agente ex conſimili materia Salina parati Sal Lixivus & Spiritus Acidus, mirum non eſt, ſi communis materiæ ſuæ nomine commiſceantur facilè, atque tunc ob mutationem, quam reſpectu Olei à Lixivo Sale maximam partem ſeparati, Acido verò Spiritui copioſiùs & intimiùs adjuncti paſſi ſunt, diverſam, nova ipſis contingat Alteratio, ob quam Ignis in utroque priùs modo peculiari concluſus, jam ſuis compedibus magis magiſque liberatus omnes miſturæ hujus confuſæ partes incipiat commovere, agitare & rarefacere, quinimò aliqua ſui parte avolans Senſui externo ſe quoque manifeſtare.

Effervescẽtia quid.

LIII. Hanc partium diverſarum à liberato Igne factam ut plurimùm cum evidenti calore agitationem & quandoque ebullitionem nonnullis Authoribus Chymicis, quò ab aliis affinibus ſpeciebus diſtingueretur, *Effervescentiæ* nomine indigitare placuit, appellatione nèc inepta, nec ſenſu obſervatis incongruente; quam retinebimus & nos tantiſper, dum magis emphaticam ex Veterum ruderibus ſubſtituerint Cenſores Grammatiſtæ.

Quomodo fiat in Corde Effervescẽtia.

LIV. Quotieſcunque autem in Corde ob Effervescentiam deſcriptam domicilium hoc ſuum geminum aliqua ſui parte deſerit Ignis, toties proximis ſe inſinuat, & quidem propenſiùs ac intimiùs naturæ ſuæ magis convenientibus Sanguinis partibus:

tibus: quapropter, cum præſtò adſit *Sanguinis pars Oleoſa*, ſive *Butyroſa* ipſumque adeò Ignem excipere aptiſſima, quid mirum, ſi huic ſe immiſceat, ipſum accendat, mox & reliquum Sanguinem ſimul calefactum rarefaciat ex Bile ac Lympha effervescentibus exurgens Ignis, modo haud multùm abſimili ei, quo Terebinthinæ Spiritui oleoſo & Sale Volatili pleno affuſus Vitrioli Spiritus Acidus æſtum parit ſummum? Quod erat probandum.

Efferveſcẽtia duplex.

LV. Quemadmodum verò, quandiu temperatæ ſunt Bilis & Lympha, tamdiu blanda & corpori utilis excitatur in ipſarum confluxu Efferveſcentia; ſic quoties utraque vel alterutra exiſtit minùs temperata, toties contingit acrior, Naturæ humanæ infeſta, & modò hanc, modò illam Febris ſpeciem pariens Efferveſcentia. Sed de his, ſi Deus volet, agemus in ſequentibus.

Ad Efferveſcentiã concurrere Bilẽ & Lymphã Sãguini permixtas, ut & Sãguinis in Ventriculis reliquias.

LVI. Quamvis ergo, ut tandem aliquando prolixam hanc de Calore Sanguinis in Corde aucto Diſquiſitionem còncludamus, ex hac Bilis & Lymphæ cum Sanguine in dextris Cordis Auricula & Ventriculo confluentium Efferveſcentia & accendi & conſervari queat Ignis noſter Vitalis in Corde; non puto tamen inutiles eſſe reſtitantes in eodem Ventriculo Sanguinis reliquias jam priùs accenſas, quin potiùs illarum ope adjuvari & promoveri Sanguinis perpetim affluentis Incendium vitale; adeò ut in ſtatu naturali & ſano utramque cauſam memoratam judicem conjungendam, quò peragantur omnia commodiùs & faciliùs. Neque enim fruſtrà voluit Deus ſemper aliquid Sanguinis remanere in Cordis Ventriculis, ſed in certum finem; quem in omnibus rerum quarumvis affectionibus ſedulò inveſtigare, atque nonnunquam Ipſo benedicente feliciter eruere conceſſum eſt hominibus ratione utentibus.

COROLLARIA.

Omnem Artem eſſe conjecturalem.

1. *Si, quemadmodum definiunt Philoſophi*, Ars eſt Habitus cum recta ratione effectivus: *in* Homine *tantùm ratione utente Ars reperietur, nec tamen niſi multo rerum* Uſu *comparabitur; inque* Operatione *ipſa verſabitur. Quapropter, ſi non ſemper, ut plurimùm ſaltem, Artifici, ut pro circumſtantiarum nonnunquam obſcurarum, confuſarum vel latentium diverſitate Opus ſuum ritè inſtituat & faciat, opus erit* Conjectura; *in qua quoniam Hominem quemvis ſæpiùs hæſitare atque aberrare quotidiana teſtatur Experientia, non dubito aſſeverare, non dicam* Medicinam *duntaxat, ſed* omnem omninò Artem eſſe Conjecturalem, *hoc eſt, incertam & fallacem, haud quaquam certam, vel* Scientiæ *appellatione dignam.*

Ut & omnes Diſciplinas Practicas.

2 *Nec eſt* Artium *tantùm, ſed* omnium *inſuper* Diſciplinarum Practicarum *eadem* Incertitudinis & Conjecturæ *ſors. Nam ſive* Divina, *ſive* Civilia, *ſive* Naturalia *quis ſpectet, nullam homini, quoties circa hæc aut illa pro re nata perſonis aut rebus applicanda occupatur, ſicque ipſis operatur, conceſſam eſſe in Actionibus ſuis Certitudinem obſervabit.*

Unde Contrarium ratio, non authoritate probandam.

3 *Quiſquis proinde contrarium verbis quidem, adeoque gratis aſſerit, nec tamen urgentibus rationibus aut evidentibus exemplis demonſtrat, incaſſum laborat; poſtquam nemini data eſt unquam in Philoſophia & Veritatis inveſtigatione Dictatura; quin unicuique incumbit ex æquo aſſerti ſui probatio; cujus loco qui hujus vel illius Scriptoris egregii auctoritatem, placitumve interponit, revera & actu cauſam ſuam deſperatam eſſe oſtendit & vadimonium deſerit.*

FRAN-

FRANCISCI DELEBOE SYLVII DE METHODO MEDENDI LIBRI II.

Quorum Prior de Morbis atque Indicationibus; Poſterior verò de Materia, & Forma Remediorum agit.

Opus Poſthumum.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

De Methodo Medendi & Indicationibus in genere.

Method. Medendi Fundamentum Praxeos.

I. METHODUM Medendi aggredior docendam, & quidem tantò libentiùs, quòd Medicinæ ritè faciendæ fundamẽtum ſit & baſis.

Eius Definitio.

II. Eſt autem, ut omnes ambages præſcindam, *Medendi Methodus*, *Ars inveniendi & ritè uſurpandi remedia reparandæ ac reſtituendæ Valetudini amiſſæ maximè convenientia.*

Remedia quid.

III. Quæcunque valetudini adverſæ curandæ inſerviunt, meritò *Remediorum* nomine veniunt, & *Auxiliorum.*

Circa ea duo præſtanda.

IV. Remedia illa & inveniri ſive excogitari debent à Medico; hinc & in uſum revocari.

Ut inveniãtur quatuor attendenda.

V. Cùm autem illa quærantur Ægris, hoc eſt, valetudine adverſa utentibus, ut illa ingenioſè excogitentur, ac inveniantur, attendendum ad ipſum Hominem curandum, in quo Ægro reperiuntur *Morbi, Morborum Cauſæ*, atque *Symptomata*, res nimirum præter naturam in ipſo exiſtentes; ut & aliquid adhuc in ipſo ſecundùm naturam exiſtẽs, quod *Virium* nomine vulgò venit; ad quæ quatuor attendendum eſt Medico Ægrum quemvis probè Curaturo.

Unde petãtur Indicationes.

VI. Idcirò ad illa quatuor attendendum eſt Medico, quia ſicut vulgò benè dicitur ab illis petuntur Agendorum Indicationes.

Vires ſui cõſervationem indicant.

VII. *Vires* namque ſive quicquid ſecundùm naturam in Ægro adhuc reperitur, *ſui Conſervationem indicant*: Conſervari etenim debent omnia, quæ ſunt ſecundùm naturam in quovis homine, ergo in ægro quoque.

Morbus ſui ſublationem Cauſa Morbifica ſui correctionẽ, & Symptoma gravius ſui Mitigationem.

VIII. Inter tres Res præter naturam in Homine occurrentes, *Morbus* dicitur, *ſui Indicare Sublationem*; & quidem *Indicatione Curatoria*: ſicut *Cauſa Morbifica*, *ſui Correctionem*, & quidem *Indicatione Præſervatoria*; denique *Symptoma*, non quodvis, ſed *gravius*, & *Vires Ægri multùm atterens*, *ſui mitigationem*, aſt *Indicatione Urgente.*

His quatuor Indicationibus Methodus Medẽdi continetur.

IX. Quibus *quatuor Indicationem Generibus* quoniam continetur omnis *Medendi Methodus*, cumque Indicationum Doctrina ſit maximi in arte Medica momenti, totum illud negotium aliquantò accuratiùs eſt tractandum, ejuſque explicatio altius petenda, quò hæc res omnis cuivis reddatur facilior & manifeſtior.

Earum fontes explicãdi.

X. In hunc finem, quo ſingula pateant *magis*, conſtituimus ipſos *Indicationum Fontes* ſcrutari atque omnia accuratiùs determinare.

Quanã Indicationem promant.

XI. Examinemus proinde Morbos, & Morborum Cauſas, & Symptomata, quæ Indicationes promunt in Methodo Medendi.

CAPUT II.

De Morbis & Functionibus integris in genere.

Morbi definitio.

I. MOrbum ergo habeo cum pleriſque Medicis pro *Conſtitutione Hominis prava Functiones qualeſcunque lædente.*

Sanitatis & Morbi Effectus.

II. Sicut enim Sanitatis Effectus eſt Functio integra, ſic Morbi Effectus eſt Functio labefactata, & quovis modo magis vel minùs læſa.

Morborum Diviſio unde petenda.

III. Ex Functionum proinde diverſitate ritè conſiderata Morborum ſubjecta, ſpecieſque faciliùs determinabuntur, & cuivis patebunt.

Fũctionum diviſio.

IV. Exiſtimo autem *Functiones* aptiſſimè dividi, prout vel *Individui Conſervationi*, vel *Speciei Propagationi* ſerviunt.

V. *Individui Conſervationi* quæ inſerviunt *Functiones* itidem aptiſſimè in *Naturales* dividi poſſunt & *Animales.*

Functiones Naturales quænam.

VI. *Naturales* voco, quæ in varia aſſumptorum mutatione, ſcilicet alimentorum & aeris, adeòque vitæ Naturalis Conſervatione ſunt occupatæ.

Animales quæ.

VII. *Animales* autem nomino, quæ partim in rerum Cognitione per ſenſus tam Externos, quàm Internos; partim in rerum Cognitarum quà homini utilium quidem Appetitione per Animi Affectus ac Fruitione per corporis motum; noxiarum verò Averſione ac Fuga per eoſdem Animi, corporiſque Motus, verſantur.

VIII. *Speciei Propagationi* ſervientes Functiones, aut in *Maribus* reperiuntur, aut in *Fœminis.*

Generationi ſervientes functiones in Maribus.

IX. Quæ in *Maribus* deſiderantur Generationi ſervientes Functiones, tum 1. *Seminis Productione.* tum 2. *ejuſdem Conſervatione.* tum 3. *Ipſius in Uterum Effuſione* continentur, ad quam requiritur 4. *Membri Virilis Erectio tandiu perdurans*, donec *ſit Seminis facta Effuſio.*

In Fœminis.

X. Quæ in *Fœminis* longè plures requiruntur ad Generationem abſolvendam Functiones, ſunt 1. *Seminis productio.* 2. *Ejuſdem in Uterum Effuſio cum Virilis Seminis Affuſione concurrens.* 3. *Utriuſque Retentio*, ut ex ipſis 4. *Formetur*, mox & paulatim *perficiatur & augeatur*, *nutriaturque* in Utero Fœtus. 5. *Fœtus maturi perfectique Excluſio*, *ſive Partus.* 6. Fœtui in Utero Nutriendo ſerviens *Sanguinis copioſio-*

pioſioris Generatio; atque 7. ante Gravidationem *menſtrualis Effuſio*; quin poſt *Partum* 8. *Sanguinis* ejuſdem *in Mammis in Lac mutatio*; ſicut 9. *Lactis producti* è Mammis facilis *Effuſio ad Lactationem*: & ſi quæ plures obſervantur Generationi Servientes in Fœminis Functiones.

XI. Hæc omnia de Functionibus Hominum variis prolata ut noſtro inſerviant ſcopo, expendenda ſunt ſingula, quæ illis abſolvendis deſiderantur, & in homine imprimis reperiuntur.

uanam ad nctiones ſolvẽdas ncurrant.

XII. Ad Functiones ſingulas abſolvendas concurrunt ſemper aliqua ex parte Hominis, aliquando etiam quædam extra hominem ſita: quæ ſingula tamen ritè debent eſſe diſpoſita & conſtituta, quò functio quævis perfecta fiat.

uanam ad ylificatiom.

XIII. Sic ad *Chylificationem* in Ventriculo perficiendam concurrunt quædam ex parte hominis; *Ventriculus*, quo continentur ac retinentur Alimenta aſſumpta, & *Saliva* continuò deglutita, præter quæ concurrunt quoque ipſa *Alimenta*, extra hominem, ipſiuſque conſtitutionem poſita, & tamen intra corpus ſumenda, ut fermententur in Ventriculo, fiatque ſic dicta Chylificatio.

uenam ad ſum.

XIV. Ubi notandum ad Chylificationem concurrere 1. Partem Corporis Humani ſolidam, hinc continentem *Ventriculum*. 2. Partem fluidam & contentam, *Salivam*: ac 3. Ipſa Alimenta aſſumpta, tum liquida, *Potum*, tum ſolida, *Cibum*: quæ omnia neceſſariò requiruntur ad Chylificationem abſolvendam; adeo ut quoties contingit lædi Chylificationem, illorum trium examen exactum ſit inſtituendum, ut pateat, num læſionis ejus cauſa quærenda ſit, & invenienda in uno, vel pluribus ex illis memoratis modò tribus ad Chylificationem perficiendam neceſſariis.

XV. Sic ad *Viſum* in Oculo abſolvendum requiruntur adhuc plura ſimul neceſſariò tunc concurrentia, & 1. quidem *Objectum externum*, videndum. 2. *Medium*, inter objectum & Oculum. 3. *Lux*, Objectum illuminans. 4. Ipſe *Oculus* cum omnibus ſuis Tunicis & Humoribus. 5. *Nervus Opticus*. 6. *Spiritus Animalis* per opticum nervum ad Oculum delatus 7. *Cerebrum aut Cerebellum* à quo Spiritus Animalis ad Oculum defertur. 8. *Anima*, quæ ſola videt.

Functiones uædam, ad uas nihil xtra hominem cõcurrit.

XVI. Inter quæ tria occurrunt extra hominem ſita, *Objectum, Medium, & Lux*: reliqua in Homine exiſtunt, & quidem tam *Continentes*, quàm *Contentæ ipſius Corporis Partes*, ipſaque ejus *Anima*.

XVII. Hìc dantur aliquæ Functiones, ad quas abſolvendas nihil extra hominem ipſiuſve conſtitutionem poſitum immediatè concurrit: quemadmodum evenit in Contentorum plerorumque, Bilis, Salivæ, Succi Pancreatici, Lymphæ, Spirituum Animalium, Seminis, Lactis productione: ut & in Partium Continentium Nutritione & Augmentatione undecunque tandem pendente: Denique in Senſuum Internorum Frequentiſſima Operatione, raró ullius objecti præſentiam deſiderante: in quibus proinde quotieſcunque aliqua obſervatur læſio, toties illa videtur adſcribenda alicui in Parte Corporis Continente, Contentave, aut etiam in Animę vitio, id eſt, Morbo.

Morborum ubiecta quaam.

XVIII. Cùm igitur ad plures Hominis Functiones abſolvendas deſiderentur non tantùm Partes ipſius Corporis Continentes, aſt contentæ quoque, quin Anima ipſius, ritè Conſtitutæ, quoties Harum una vel plures malè ſunt Conſtitutæ, atque hactenus Functionis alicujus læſæ Cauſæ; toties illa Conſtitutio mala vocatur Morbus, poſſuntque Morborum Subjecta eſſe 1. Partes Corporis Continentes, quod agnoverunt hactenus omnes: 2. Partes Corporis Contentæ ac Fluidæ, quod urgent hoc tempore plures: 3. Anima ipſa, quod mecum forſan concedent pauci; quamvis hoc exiſtimo veriſſimum, ſicut in ſequentibus magis patebit.

Quando Fũctio dicatur lædi ab errore.

XIX. Quoties autem iſtis omnibus in Homine ritè ſe habentibus læditur tamen aliqua in ipſo Functio, & quidem ratione illorum, quę extra ipſius Conſtitutionem, ut ex. gratia Chylificatio ratione Alimenti copioſioris vel pravi aſſumpti; vel Viſio ratione Objecti remotioris, vel Medii non ſatis pellucidi, aut genuini, & pelluciditatis nomine varii, vel Lucis non ſatis Objectum illuſtrantis, toties dicunt lædi Functionem ab errore externo, vel ipſam non tam lædi, quàm fruſtrari.

In Curatione differre an Fũctio ab errore externo; an verò hominis culpa ſit læſa.

XX. Utique plurimùm differt in Curatione ritè inſtituenda Functio fruſtrata vel ab errore externo læſa, & Functio hominis culpa labefactata & variata: quod ſedulò eſt obſervandum à Medico prudente.

XXI. Atque hæc in genere de Morbo triplici, Corporis Continentis, Corporis Contenti, & Animæ dicta ſunto: nunc ad ipſam Medendi methodum revertamur, & primaria ſaltem ipſius capita expendamus.

CAPUT III.

De Indicantibus, Indicatis & Indicationibus.

Methodos Medendi quid.

I. DOcuimus Capite I. cum aliis, *Medendi Methodum* eſſe *Artem inveniendi, & ritè uſurpandi remedia reparandæ ac reſtituendæ Valetudini amiſſæ maximè convenientia.*

In Remediorum inventione ad quanam attendendum.

II. Addidimuſque, ut Remedia illa inveniantur, attendendum eſſe ad ea, quæ *ſecundùm naturam* in iiſdem occurrunt, quò *externæ* quoque *Cauſæ* ſunt referendæ.

Quanam dicantur oſtẽdere, mõſtrare, ac indicare.

III. Eadem illa tum ſecundùm naturam, tum præter naturam in Ægris occurrentia dicuntur *oſtendere*, *monſtrare*, ac *indicare* quid agendum ſit ad Valetudinem adverſam corrigendam, tollendamve.

Indicantia, & Indicata quanam.

IV. Unde illa eadem vocantur vulgò *Indicantia*, ſicut Remedia dicuntur *Indicata*, unde deſumpta eſt tota *Indicationum* doctrina.

Indicationũ una à Rebus ſecundùm naturam; Tres verò à Rebus præter naturam.

V. Harum autem Indicationum quatuor quoque diximus eſſe genera: quarum una à Rebus ſecundùm Naturam in Ægris ſuperſtitibus; reliquæ verò tres à Rebus præter naturam deſumuntur.

Quid ad vivendum in Ægris neceſſarium.

VI. Niſi aliquid ſupereſſet in Ægris ſecundùm naturam, nulla Functio etiam imperfectè poſſet abſolvi, adeoque nec vita permanere; quin moriendum eſſet confeſtim cuivis ægro.

Vita & mors unde pendeant.

VIII. *Vita* enim cùm pendeat imprimis & proximè à Mutatione continuò Sanguini in Corde adveniente, illam ſaltem fieri oportet ad vitæ conſervationem: ſicut illa extremè labefactata ſequitur *Mors*.

Quid ſecundùm, quid cõtra naturam ſit.

VIII. Quicquid autem hanc maximè vitalem Functionem in Corde facit, omninò ſecundùm naturam eſt, ſicut quicquid eandem deſtruit, maximè contra naturam.

Quanam ad Vitæ Conſervationem requirantur.

IX. Cùm proinde ad Vitæ Conſervationem omninò requiratur Functionis laudatæ in Corde Conſervatio, requiretur quoque ejus, aut eorum, quæ illam efficiunt, Conſervatio.

Pleraſq; Fũctiones à ſe mutuò pendere.

X. Quemadmodum verò pleræque Functiones à ſe mutuò pendent, atque mutuas ſibi conferunt operas, ita ad Vitæ Conſervationem requiritur quoque Conſervatio cæterorum omnium cæteris Functionibus ad vitam perpetuandam præſertim neceſſariis efficiendis requiſitorum.

Vires & Vitalis Indicatio quid.

XI. Iſta verò omnia ſecundùm naturam in homine quovis, etiam ægro, reperta Virium nomine vulgò veniunt, in eoque conſervari debent, quò tum Vita perpetuetur, tum faciliùs affectus quivis ſuperentur: Unde *Indicationem*, hoc eſt, Agendorum oſtenſionem *à viribus petitam* vocarunt *Vitalem*, ut & *Conſervatoriam*.

Quid præcipuè ſui conſervatione indigeat.

XII. Id autem imprimis ſui Conſervatione indiget, quod ratione Affectus Ægrum quemvis urgentis maximè conſumitur, vel corrumpitur: quod ritè obſervandum à Medico prudente.

In qua Indicatione maxima difficultas.

XIII. Minor quidem difficultas occurrit in determinanda Indicatione vitali, major in cæteris ex æquo explicandis, cùm magna occurrat Morborum, magna Cauſarum & Symptomatum diverſitas, quæ

quæ ſi non ſatis accuratè ſpectetur ac diſtinguatur, cæcutiet ubique Medicus.

Res præter naturã tres promunt indicationes.

XIV. Cùm autem res præter naturam ſint tres, Morbus, Morbi Cauſa, & Symptoma, quodlibet etiam peculiarem ſibi promere diximus, Indicationem, Curatoriam nempe, Præſervatoriam, atque Mitigatoriam.

Indicatio Curatoria unde.

XV. *Morbus* quidem, cum quo ſimul ſpectatur *Cauſa Continens*, hoc eſt, quicquid actu Functionem aliquam lædit, tollendus, ſicque Æger curandus; unde *Indicatio* è Morbo, & Cauſa Continente ſumpta vocatur *Curatoria*.

Præſervatoria unde.

XVI. Quæ à *Cauſa Morbifica* petitur *Indicatio* à Medici *Præſervatoria* vulgò dicitur, quæ Denominatio ſatis oſtendit qualis tunc intelligenda cauſa, plures namque ac multùm diverſæ occurrunt cauſæ morbificæ.

Præſervatio qui fiat.

XVII. *Præſervamus* autem *à re futura*. *Cauſa* igitur hìc conſiderata eſt *Morbum nondum faciens*, aut actu producens; *aſt factura* & producere potens; ergo *Antecedens* vulgo dicta.

Cauſa continens quid, & quomodo ſpectetur. Cauſa Antecedẽs quid

XVIII. *Cauſa* quidem *actu Morbum producens*, vocatur *Continens*, ſoletque in Medendi Methodo unà cum Morbo ſpectari, atque unà cum Ipſo *Indicationem curatoriam* dictam promere: Cauſa verò Antecedens dicta nondum producit Morbum, illum tamen producere apta eſt nata, quamprimùm ejus vis in actum deducitur vel ſponte vires ſumendo, vel, & imprimis, aliunde irritata, excitata, & agitata: quam irritantem, excitantem, agitantem, atque ipſam in actum deducentem Cauſam vocant vulgò *Procatarcticam & Occaſionalem*, quia illi occaſionem præbet ad vim ſuam exercendam, & actu Morbum producendum.

Procatarctica & Occaſionalis quid. Cauſa antecedens quãdo fiat continens. Præſervatoria indicatio quare ſic dicta. Quænã ſint Cauſæ Antecedentes.

XIX. Antecedens proinde Cauſa eſt *Cauſa in potentia*; quæ dum in actum deducitur, fit Continens: Hæc, antequam in Actum deducatur, dicitur *Præſervatoriam* promere Indicationem, quoniam illius vitium qualecunque ſi in tempore corrigatur, præſervatur eo ipſo Homo à Morbo Imminente ac ipſum minante.

XX. Quicquid proinde in Homine occurrit & latet, quod nondum Morbum producit ac Functionem aliquam lædit, aptum tamen natum eſt ad levem occaſionem Morbum in Homine qualemcunque producere ac Functionem lædere, id *Antecedentis Cauſæ* nomine venit, atque *Præſervatoriam Indicationem* promit.

Quid moneat Præſervatoria Indicatio.

XXI. Meritò prætereà *Præſervatoria* vocatur hæc *Indicatio*, cùm moneat Medicos ac Ægros, ſatius eſſe Morbos prævenire, atque ab imminentibus Morbis homines præſervare, quàm illud negligendo in Morbos incidere, qui difficiliùs tolluntur, quàm præveniuntur.

Symptomata falsò credita nullam requirere Medicationem.

XXII. *Symptomata* cùm dicantur Morbos ſequi modo eodem, quo umbra ſequitur corpus, credita ſunt eadem ſimiliter ſublato Morbo ſponte evaneſcere, ideòque exiſtimarunt multi *nullam deberi peculiarem Symptomatibus medicationem*, tantùmque ſollicitudinem requiri in Medico de tollendo Morbo, & cauſa antecedente, nullam de Symptomatibus.

Symptomata gravia requirere medelam.

XXIII. Verùm enim verò ipſa Experientia quotidiana oſtendit; non rarò *tam gravia urgere nonnunquam ac conficere Ægros Symptomata*, (ſive ſint ſanguinis aliorumve Humorum naturalium effuſiones; ſive ſint Dolores, ſpiritus animales exhaurientes; ſive ſint Partium variarum à flatibus Diſtenſiones, Reſpirationem imprimis impedientes; ſive ſint Efferveſcentiæ vitalis qualeſcunque Oppreſſiones, ab Humoribus acribus, Halitibuſve ſimilibus, aut flatibus quovis modo id præſtantibus) *ut niſi ſuccurratur ipſis*, neglecto etiam ſæpiùs ipſo tum morbo, tum cauſis omnibus ipſum actu producentibus, *pereundum ſit Ægro priùs, quàm ſuperetur Morbus*: quamobrem Medici prudentes ad ipſa quoque attenderunt *Symptomata gravia & ægros valdè debilitantia*, ipſiſque mox ſuccurrendum docuerunt; *à quibus* proinde *Indicationes* quoque *petendas* oſtenderunt, quas quidam, quoniam urgent talia Symptomata, *Urgentes*; alii & magis appoſitè vocarunt *Mitigatorias*: ſunt enim *mitiganda Symptomata urgentia*, quippe gravia & vires ægri exhaurientia.

& Indicationem promere Mitigatoriam.

Res ſecũ... vel præter naturã ſunt vel in Corpore vel in animâ.

XXIV. Quicquid autem ſecundùm vel præter naturam ſe habet in Ægris, illud ipſum ſpectatur vel in eorum *Corpore*, vel in *Anima*.

XXV. Et quidem in *Corporis Partibus Continentibus & Conſiſtentibus*, aut in *Contentis & Fluidis*; quatenus ipſa ſecundùm Qualitates ſuas ſenſiles Proprias vel Communes concurrunt ad Functiones quaſvis peragendas.

Quæ in corpore ſunt duplicia.

XXVI. In *Anima* verò, quatenus & Illa *modis variis* debet eſſe Diſpoſita & Conſtituta itidem ad Hominis Functiones ritè abſolvendas.

Ad Corpus Contentum referenda Externa, Aer Alimenta.

XXVII. Ad *Corpus Contentum* referenda videntur etiam *Externa*, ſed Functionibus quibuſdam perficiendis abſolutè neceſſaria, *Aer* puta inſpirandus, & *Alimenta aſſumenda*.

Senſuum requiſita externa.

XXVIII. Ad Corporea requiſita referenda quoque ad *Viſum* 1. *Objectum*, 2. *Medium*, 3. *Lux*. Ad *Auditum*, 1. *Objectum*, 2. *Medium*. Ad *Olfactum*, 1. *Objectum*, & 2. *Medium ſubindè*. Ad *Guſtum*, *Objectum*. Ad *Tactum*, *Objectum*. Ad *Caloris ſenſum*, 1. *Objectum*, & aliquando 2. *Medium*; poſtquam hic ſenſus tam per *Contactum*, quàm *ſine Contactu* & per diſtans poteſt fieri.

Quænam externa Functionibus ſint neceſſaria.

XXIX. Hæc, inquam, omnia, extra hominem licèt exiſtant, neceſſaria ſunt ad nominatas Functiones abſolvendas: quæ proinde ſimul conſiderari debent in Methodo Medendi rectè ordinanda.

A Fortuitis etiam petẽ Indicationẽ.

XXX. Quin ne *fortuita* quoque, atque *caſu contingentia* ſunt prætereunda, quoties Functiones lædunt: ab illis enim omnibus petuntur Agendorum *Indicationes*.

Quanã pro indicante habenda.

XXXI. Quicquid ergo in Ægris Functiones lædit, ſive exiſtat in ipſis ſive exiſtat extra ipſos, id omne pro *Indicante* habendum.

Indicans non tantùm eſſe aliquid in Homine permanens.

XXXII. Quamvis enim aliqui doceant *Indicans eſſe aliquid in homine permanens*, attamen ubi ad Curationem accedunt, dictorum ſuorum immemores ab Externis quoque Indicationes ſuas petunt, & meritò, cùm & illis facienda Medicina ad Ægros Curandos: ſic Aër noxius & Morbos pariens corrigendus vel vitandus; ſic Alimenta noxia priùs, quàm aſſumantur, corrigenda ſunt, vel additis ſaltem correctoriis uſurpanda.

A quibus Indicationes petantur.

XXXIII. Petuntur igitur in Methodo Medendi Indicationes ab iis omnibus, quæ in Ægris aut ſecundùm, aut præter Naturam concurrunt ad Functionem quamvis efficiendam, aut lædendam, ſive illa homini inexiſtant, ſive extra eundem reperiantur.

A iuvantibus & nocentibus, potiſſimam peti Indicationem. In iuvantibus continuanda.

XXXIV. Hoc autem fundamento ritè poſito facilè patet decantatiſſimi apud Medicos Practicos præcepti veritas; docent enim *à Juvantibus & Nocentibus potiſſimas peti Agendorum Indicationes*: quæ ad duas generales poſſunt reduci omnes.

XXXV. Quarum prima eſt: *Quæcunque obſervantur Sanos aut Ægros juvare, eadem uſurpanda ſunt*, nec ab eorundem uſu temerè abſtinendum, aut deſiſtendum.

A Nocentibus abſtinẽdum.

XXXVI. Altera verò e contra: *Quæcunque Sanis aut Ægris deprehenduntur nocere, ab iiſdem abſtinendum eſt*, nec in ulteriore ipſorum uſu, vel potiùs abuſu, continuandum aut perſeverandum.

CAPUT IV.

De Morbis in Qualitatibus Senſilibus Propriis.

I. Poſtquam in genere Indicationum rationem innuimus, & oſtendimus quadruplices occurrere Indicationes, Vitales, Curatorias, Præſervatorias, & Mitigatorias, proximum eſt, ut ſingulas examinemus accuratiùs, initio facto à Viribus, & Indicatione Vitali.

Vires quid & quotuplices.

II. Diximus jam nos Virium nomine intelligere quicquid ſecundùm naturam in Ægris reperitur, Illud autem aut in Corpore ipſius Continente

tinente

tinente obſervatur, aut in Corpore Contento, aut in Anima.

III. Quoniam verò Contraria juxta ſe poſita magis eluceſcunt, ut qualia ſint quæ ſecundùm naturam in quibuſvis Ægris occurrere poſſunt, percipiantur faciliùs, conſultum duxi, ſtatum hominis præter naturam imprimis conſiderare, cùm illo noto facilè etiam innoteſcat ſtatus ejuſdem ac conſtitutio naturalis.

…ſtitutio …ernatu- …ex na- …li cogno …r.

IV. Conſtitutio igitur naturalis, vel ſecundùm naturam Corporis tam Continentis, quàm Contenti, ut & Animæ, patebit maximè ex copulata ipſi Conſtitutione eorundem præternaturali, ſive Morbo, ex cujus Curandi modo facilè patebit modus Conſervandi in ſtatu naturali, quicquid Virium nomine venit.

…curandi …o modū …ervandi …re.

V. Quapropter, ut aliquod temporis lucrum faciamus, rectà pergemus ad Morborum quorumvis examen, poſtquam non planè idem ſentimus cum aliis.

Morborū …itutione …ctor diſ- …ab aliis.

VI. Quemadmodum autem jam nuper attigimus, triplicia Morborum agnoſcimus Subjecta, Corpus hominis Continens, Corpus ejuſdem Contentum, atque ipſius Animam, & quidem ideò, quia hæc tria non rarò omnia requiruntur in ipſo ad Functiones ipſius quaſdam ritè edendas: Eorum proinde unum, vel duo, vel omnia tria ſi fuerint malè affecta, læditur inde Functio, eritque Functionis iſtius læſæ Cauſa illa Diſpoſitio vitioſa, quæ omninò habenda tunc pro Morbo, ſive occurrat illa in ejus Corpore Continente, aut Corpore Contento, vel Anima; & quidem ſeorſim vel conjunctim. Sed rem totam repetamus altiùs.

Triplex …orborum …iectum.

Quid pro …rbo ha- …dum.

VII. *Corpus humanum* non tantùm in Senſus Externos incurrit, verùm *per ipſos tantùm innoteſcit*; quapropter quatenus idem in ſenſus externos incurrit, illud conſiderabimus.

…rpus hu- …num per …ſus exter …s tantùm …oteſcere. …in Conſi- …ns, & …uidum di- …ngui.

VIII. Quoties proinde totum *hominis Corpus* ejuſdem diſſectione artificioſa examinamus, toties ipſum partim *Conſiſtens*, partim *Fluidum* obſervamus; unde idem in *Conſiſtens ſive Continens*, ac *Fluidum ſive Contentum* à pleriſque fuit diſtinctum ac diviſum, & quidem planè appoſitè ad faciendam medicinam; quapropter illam quoque hic ſervabimus Diſtinctionem.

IX. Hoc enim ſæculo cùm Medici plures in Humoribus quoque Morbos reperiri docuerint, quinimò non pauci novam Morborum omnium diſtinctionem, explicationemque propoſuerunt, puto & mihi quoque licere liberè cogitationes ſuper hac re proprias in medium proferre, cùm videantur illæ mihi facere tum ad veritatem ampliùs manifeſtandam, tum ad Ægros faciliùs, fœliciùſque curandos.

…humori- …is etiam …e Morbos.

X. Et ut à corpore *Continente* dicto, vel propriè magis *Conſiſtente* dicendo faciamus initium, quatenùs illud variis Functionibus inſervit, ſæpenumerò plures tunc concurrunt Conſiſtentis Corporis Partes ad unam Functionem obeundam, in quibus ſpectandæ ſunt *Qualitates* ſingularum *Senſiles*, tam *Propriæ*, uno tantùm ſenſu Obſervabiles, quàm *Communes*, pluribus ſenſibus perceptibiles, ſecundùm quas duplices Qualitates conabimur omnes omninò Morbos & Continentis, & Contenti Corporis explicare: atque ſic novam Morborum delineationem proponemus.

In Corpore …ontinente Qualitates …enſiles ſpe- …ande tum …propria, tum …ommunes …& quid ſint Nova Mor- …orum deli- …neatio.

XI. Inter *Qualitates ſenſiles proprias*, & uno tantùm ſenſu Externo perceptibiles, initum faciemus ab iis, quæ *Viſu ſolo* dignoſcuntur, *Colore*, *Luce*, *Tenebris*, *Pelluciditate*, ejuſque oppoſito, *Opacitate*.

Viſibiles Qualitates …qua.

XII. In ſolo Viſu conſiderabiles ſunt illæ Qualitates, ideò Viſus tantùm ratione Morborum rationem induunt, (quandoque *Symptomatum*, uti in Ictero) & in Oculi partibus variis ſpectantur.

Eas aliquã- …o Morborū, aliquando Symptoma- …tū rationem induere.

XIII. *Colore* igitur omni deſtitutæ deſiderantur *Corneæ tunicæ pars* anterior, ut & *Humores Oculorum* tres; quæ Partes ſi Colore aliquo ſint infectæ, hactenùs viſionem lædunt, atque *Morbo* dicuntur affectæ *in Colore*.

Colore qua Partes deſti- …tutæ deſide- …rentur.

Morbos in colore.

XIV. Partes eædem non tantùm omni Colore deſiderantur ad Viſum deſtitutæ, aſt inſuper *Pellucidæ*; quapropter, ſi plus, vel minùs, in totum aut ex parte fiunt *Opacæ*, hactenus læditur Viſio, oriturque *Morbus Opacitatis* multiplex.

Quæ partes debeant eſſe pellucidæ.

Morbus Opacitatis.

XV. Contrà in eodem Oculo deſiderantur aliquæ *Partes Coloratæ*, *ſuperficies* puta *Uveæ Tunicæ inferior ſubcærulea* in Albedinem declinans, aliæ quoque *Opacæ*, eadem *Tunica Uvea*, & pars reliqua *Corneæ*; unde ſi Color Uveæ mutaretur, aut ipſa fieret Diaphana, læderetur Viſio, & quidem propter *Morbum* in Colore aut *Pelluciditate* vitioſis.

Quæ Partes coloratæ deſiderentur in oculo.

Morbus in Pelluciditate.

XVI. Poſt Viſum conſiderabimus *Auditum*, cujus Qualitas propria eſt *Sonus*; cujus ratione ſi Auditus lædatur, *Morbus* erit *in Sono*; quando is exiſtit, & auditur in Aure, impeditque quovis modo Auditum: ut enim ritè fiat Auditus, nullus eſſe debet in Aure Sonus; cujus nomine cùm malè ſit affecta ad Audiendum Auris, hactenus Morbo dicitur detenta.

Auditus qualitas.

Morbus in Sono.

XVII. Quemadmodum autem Oculi Partes aliquæ ad videndum requiruntur pellucidæ, atque Coloribus perviæ, ita aliquæ Auris Partes ad audiendum Sonis Perviæ, quæ Conſtitutio non ſatis hactenus intellecta, nec proinde explicata ſollicitos tenet in Auditione curanda non rarò Medicos Rationales.

Quid in Auditione curanda Medicos hactenus ſollicitos tenuerit.

XVIII. Pergamus ad *Olfactum*, cujus Qualitas propria eſt *Odor*; qui omnis abeſſe debet ab Odoratus Organo, aliàs læditur idem, adeoque *Pars* in Organo illo odorem qualemcunque gratum aut ingratum ſpirans, & hactenus Objectorum externorum dignotionem impediens *Morbo* dicenda detenta & quidem ratione *Odoris*.

Olfactus qualitas.

Morbus Odoris.

XIX. Quemadmodum verò omni odore deſtitutum requiritur Olfactus Organum, ita in eodem via debet patere Odoribus aliunde accedentibus; qua quovis modo impedita Morbo affecta eſt Pars ita vitiata.

Olfactus Organon ſ. & p.n. cōſtitutum.

XX. Sequitur ſpectandus *Guſtus*, *Saporibus*, Qualitati ſibi propriæ, dignoſcendis dicatus. *Lingua* verò, *Palatumque* primaria Guſtus Organa, ut & *Saliva* ipſis ſerviens, omni Sapore deſtituta deſiderantur ad Guſtum ritè obeundum: quocirca quoties Sapor qualiſcunque Partes illas occupat, & Guſtum rerum externarum lædit, toties *Morbo* & quidem in *ſapore* ſunt illæ affectæ.

Guſtus Qualitates.

Quæ Sapore deſtituta deſiderantur in Guſtu.

Morbus Saporis.

XXI. Quemadmodum autem omni ſapore deſtitutæ deſiderantur laudatæ Partes, ita debent Sapores in rebus guſtandis exiſtentes ab illis admitti ut guſtentur: quòd ſi eoſdem haud admittant, nec proinde ſapor rerum in Lingua vel Palato guſtetur, & hactenus Morbo affectæ ſunt illæ Partes, ac imprimis, ſæpiuſque *Saliva*, quippe qua dilui ſolent objecta ſapida, & Linguæ Palatoque communicari: Requiruntur tamen in Lingua quoque & Palato aptitudines ad rerum ſapidarum ſubſtantiam Saliva propria, vel aqua, liquoreve alio ſolutam excipiendam & dignoſcendam: unde patet Vitium & Morbum poſſe tum in Saliva, tum in Lingua, vel Palato exiſtere Guſtum tollens, aut obliterans.

Organum Guſtus Sapores debet admittere.

Morbus Guſtus in quibuſnam poſſit eſſe.

XXII. Sequitur *Tactus*, cujus Qualitas propria eſt *Durities*, ipſique oppoſita *Mollities*; ſecundùm quas læditur non rarò Tactus; in cujus Organo requiritur Mollities, ut fiat Tactus, quæ ſi mutetur, & indureſcat, ex. gr. cutis & maximè in acinis digitorum, redditurque ipſa Calloſa, non parùm læditur eo ipſo Tactus; quam ipſius læſionem, tanquam Morbus, producit Durities ibi exiſtens.

Tactus qualitas.

Morbus Duritiei.

XXIII. Quemadmodum autem Mollis requiritur Tactu prædita Pars, ut Tangat, ita omni ſenſu, & imprimis moleſto, carere debet rei Tactum afficientis, ut dignoſcat externa objecta tangenda, aliàs obliterabitur aut confundetur externi objecti Tactus, qui hactenus læſus, pro ſua Cauſa Morbum agnoſcet Organum Tactus interno objecto motum.

In Tactu requiſita.

XXIV. Sic Pars punctura, lancinatione, pulſatione, diſtenſione, aliove objecto moleſto affecta,

non

non poterit probè judicare de objecto externo eidem parti oblato, ut tangatur.

Caloris Senſus à Tactu diſtinctus.

XXV. Ultimum locum occupet *Caloris Senſus* mihi vocatus, & à Tactu variis nominibus diſtinctus, quem forſan primo loco maluiſſent me citaſſe, quotquot Veteris ſecuti, à Calore ac Frigore omnes ferè in naturalibus rebus mutationes exſpectant, deducuntve.

Quare poſtremo loco de illo agit Auctor.

XXVI. Qunniam verò ego cum Ipſis non ſentio, cenſui commodiùs poſtremo de hiſce agi Qualitatibus, quæ diſſidium inter nos creant; quod vix putem habere locum in cæteris jam propoſitis.

Caloris ſenſus Qualitates propria qua.

XXVII. *Caloris ergo ſenſus* Qualitas propria eſt *Calor*, ejuſque Oppoſitum *Frigus*, ut & medium ex utroque *Tepor*.

A quibus lædatur & recreetur hic ſenſus.

XXVIII. Atque uti ab extremo, ſive ſummo Calore, ac Frigore non parùm læditur Caloris ſenſus, ita idem non parùm recreatur à Tepore; qui ad benè ſentiendum requiritur in hujus Senſus Organo; quod, ubi valdè calet aut friget, ineptum eſt ad ritè ſentiendum.

Calorem & Frigus non eſſe Qualitates Activas.

XXIX. Quamvis autem vulgò memoratæ modò Qualitates, *Calor & Frigus*, habeantur pro *Qualitatibus Activis*; à quibus proinde, ſi non omnes, utique mutationes pleraſque in rebus naturalibus obſervabiles pendere docent, mihi tamen haud fit vero ſimile.

Sonus & calor à rebus diverſis & diverſo modo.

XXX. Quemadmodum autem Sonus editur à rebus diverſiſſimis, Duris & Solidis colliſis, vel Duris Aerem verberantibus, ſed & Mollibus quoque Aerem quatientibus, quin Flatulentis quoque atque Vaporoſis, Vento, & ſimilibus; ita Calor à rebus producitur diverſiſſimis, & modo diverſiſſimo.

A quibus producatur calor.

XXXI. *Calor* enim non producitur tantùm *ab Igne vulgari accenſo*, nunc in *Ligno*, vel *Ceſpitibus*, *Carbonibuſve ſubterraneis*, nunc in *Cera*, *Sebo*, aut *Oleo*, *Viniveſpiritu*; ſed etiam à *Solaribus Radiis*; ut & à *Lixivo Sale*, quin aliquando ab huic oppoſito *ſpiritu Acido*; ne nunc attingam *Aromatica acriora*, quæ ad Lixivium Salem ratione ſuæ acrimoniæ ſunt redigenda: Quin imò *ſolo Corporis noſtri motu* incaleſcit idem, ut & à variis *Animi Motibus* vehementibus, *Ira* præſertim & *Sollicitudine* anxia.

Caloris Doctrina difficilis ob varias eius cauſas, variaque eſſe facta.

XXXII. Hic Calor non tantùm Cauſas efficientes agnoſcit Varias, ſed idem quoque exiſtit planè varius, quin Effectus quoque in nobis producit varios: adeò ut non ſit res tam facilis Doctrina de Calore, ſed accuratum requirat plurimarum rerum examen.

Ut & Frigoris doctrina.

XXXIII. Idem quoque dicendum de *Frigore*, quod itidem variis modis ſe manifeſtat in Nobis, & agnoſcit Cauſas efficientes planè diverſas.

Frigus unde.

XXXIV. Nam *Frigus* non tantùm producitur *ab eo, quod Glaciem Hyeme gignit*, qualecunque tandem illud ſit, quod mihi tamen maximam videtur habere cum Sale Armoniaco, ſed haud concreto, ſimilitudinem.

Eius varia cauſa.

XXXV. Inter Cauſas igitur Frigoris locum primum damus *Aeri gelido & Glacianti*, ut & *Subterraneo*, quò *Ventus* referendus; *Aqua* ſimili, *Grandinique & Nivi*, quò ſpectant *Lintea*, & *Veſtimenta* omnia *Madida* & ſimul ſenſui *Frigida*, quæ omnia frigus pariunt in nobis; ut & *Potus* quivis *gelidus*, & imprimis *Aqueus*; quin paulatim producit in nobis Frigus *Potus Copioſus & diu continuatus*; etiam *Spiritus Vini*, à quo paulatim Hydropici evadunt Homines, frigidique. Hoc potentiùs efficit omne *Acidum*, *Acerbumque* Aqueis præſertim ſolutum. Frigus quoque parit & *Torpor & Quies Corporis*, *Somnuſque multus*, *Triſtitia*, & *Terror*, & ſimilia.

Frigus & Calorē producentia cur diſtinguēda.

XXXVI. *Omnia* verò *quæ Calorem ac Frigus in Nobis producunt*, accuratè ſunt *diſtinguenda*, cùm nec modo eodem id efficiant, nec proinde modo eodem, quoties nos lædunt, curari debeant: licet id perperam negligatur à multis, quibus ſatis eſt notaſſe Calorem aut Frigus moleſtum, atque illis opponere id, quod ipſis vocatur Frigidum vel Calidum: quamvis quotidiana & multiplici experientia conſtet talibus ſæpè plurimum lædi, neutiquam juvari Ægros, & quidem propter neglectum aut non intellectum modum, quo Calor aut frigus fuit productum in nobis à cauſa ſingula: docuimus namque non tantùm caloris atque Frigoris plures occurrere cauſas, verùm eas agendi modo plurimùm differre: Quam rem aliàs examinabimus accuratiùs.

In Organo Senſus Caloris requiri Teporem. Morbus Caloris vel Frigoris.

XXXVII. Requiritur autem *in Organo Senſus Caloris*, nec Calor magnus, nec Frigus moleſtum, *aſt Tepor*: unde quoties illud à quacunque demum Cauſa interna aut externa etiam vel calet, vel friget multùm, ideòque ineptum eſt ad objecta externa ritè dignoſcenda, toties *Morbo* dicendum id affectum, & quidem nunc *Caloris*, nunc *Frigoris*, prout hæc, aut illa qualitas ipſum urget & angit.

Ad Functiones Animales ritè eundas q… requiratur & quomodo illa … Functiones læ…

XXXVIII. Ut autem, quæ pluribus de Qualitatibus ſenſilibus Propriis hactenus propoſuimus, paucis comprehendamus, atque Methodo Medendi applicemus. In Partibus Continentibus, vel potiùs Conſiſtentibus *ad Functiones*, *Animales* præſertim, ac inter ipſas *ſenſus Externos ritè obeundos requiritur* ſæpenumerò *Qualitas ſenſilis Propria*, ſed *Remiſſior*, aliquando *Nulla*: unde quoties *eadem Qualitas Excellit* aut *præter naturam in ipſis reperitur*; toties ipſæ *Morbo dicendæ* affectæ, quia Functiones hactenus lædunt.

Morbi … Partibus … tentis.

XXXIX. Ex iis, quæ de Qualitate ſenſili Propria in Partibus Conſiſtentibus aut Continentibus quovis modo peccante, atque Morbum in ipſis Conſtituente diximus, facilè patet idem de *Partibus Contentis* vel potiùs *Fluidis* poſſe, imò debere dici; quemadmodum id & de Oculorum Humoribus, & de ſaliva quodammodò attigimus: quapropter, ne Lectoribus noſtris tædio ſimus inani eorundem repetitione, conſultum videtur ad cæteras Morborum ſpecies in qualitatibus Senſilibus Communibus obſervabiles recta pregere, atque ſic temporis aliquid lucri facere.

CAPUT V.

De Morbis in Qualitatibus Senſilibus Communibus.

Numerus Partibus Conſiſtentibus non autem Fluidis competere.

I. Inter Qualitates ſenſiles Communes, hoc eſt, Pluribus ſenſibus obſervabiles primum locum tribuimus *Numero*, qui propriè *Partibus Conſiſtentibus* tantum competit, non item *Fluidis*: ſic ex. gr. ſecundùm naturam duo ſunt homini Crura & Pedes, Duo Brachia & Manus, Duo Renes, Duo Pulmones, Duo Teſtes, Duo Oculi, Aures, Nares, &c. Unum Cerebrum, ac Cerebellum, Unum Cor, Unum Hepar, Lien, Ventriculus, Una Lingua, &c. Quinque in Manibus, & Pedibus Digiti, & ſic porrò: Quoties autem ille Numerus mutatur, toties *Morbo in Numero* vel *Aucto*, vel *Diminuto* dicitur laborare Pars, ſive Membrum Organumve, cujus Functio eo ipſo plùs vel minùs læditur.

Morbus in Numero.

Magnitudo & Copia tam Partibus Conſiſtentibus quàm Fluidis cōpetit.

II. Secundum locum aſſignamus *Magnitudini*, ſive Moli aut Copiæ, quæ tam in *Partibus Conſiſtentibus* ſpectatur, quàm *in Fluidis*.

In Partibus Cōſiſtētibus Morbus in Magnitudine.

III. In *Partibus Conſiſtentibus*, Cerebro, puta, Corde, Pulmone, Liene, Hepate, Renibus, Muſculis, Artubus, &c. in quibus reſpectu habito ad totum Corpus & Partes cæteras certa proportio & *Magnitudo* requiritur, quæ ſive Excedatur, ſive Deficiat, *Morbo in Magnitudine* nunc *Aucta*, nunc *Diminuta* dicitur laborare illa Pars.

In Partibus Fluidis Morbus in Copia.

IV. In *Partibus Fluidis*, ſanguine puta, Bile Lympha, Succo Pancreatico, Saliva, Semine, Lacte, Menſtruis, Lochiis & ſimilibus, quò & Urina forſan & Alvi fæces haud incommodè referentur, requiritur certa in quovis homine ratione ætatis, ſexus, vitæ generis & ſimilium *Copia & Proportio*: Quæ ſi mutetur & augeatur vel diminuatur, Morbo in *Copia* vel aucta, vel *diminuta* dicetur affectum illud Contentum.

Plethora, quādo Morbus, & quā…

V. Unde nimia ſanguinis Abundantia vocatur *Plethora*: quæ tum demum *Morbus* vocatur, quando Actionem aliquam lædit; *Cauſa* verò *Antecedens*,

& quando Cauſa Antecedens.

dens, quamdiu nullam lædit adhuc Actionem.

In Partibus Cōſiſtētibus Morbus Figura.

VI Tertium locum dabimus *Figuræ* in *partibus* tantùm *Conſiſtentibus* reperibili, quamvis omnes Partes hæ certam non deſiderant Figuram, ut alicui Functioni ſerviant: deſiderant tamen multæ. Sic *Oculus* requiritur *rotundus*, *Pupillæ Orificium Rotundum*, *Humor Cryſtallinus Convexus*, *Pectus & Dorſum ſuplanum*, & ſic de aliis; quæ figura ſi mutetur & functio inde lædatur, *Morbo Figuræ* laborare dicitur illa Pars. Non dicam hîc ad Ornatum facere plurimùm Partium externarum plerarumque Figuram.

Figura læſa in Partibus externis non morbus, ſed Symptoma eſt.

VII. Hæc *Figura* in Partibus externis *læſa*, nullam tamen Functionem ſimul lædens, non pro Morbo, ſed pro *Symptomate* in *Qualitatibus Mutatis* habenda.

In Partibus Cōſiſtētibus Morbus ſoluta Unitatis.

VIII. Quartum Morbis Qualitatum ſenſilium Communium locum tribuemus *Continuitati* vel *Unitati ſolutæ*, ac *Diviſæ*, qui Morbi *Conſiſtentibus* tantùm competunt *Partibus*.

IX. Pars enim quævis Conſiſtens non tantùm molem aliquam & magnitudinem habet, aſt inſuper Particularum ſuarum unionem ac continuitatem, quæ ſi lædatur & diviſa Functionem aliquam ſimul lædat, *Morbum* parit *in Soluta Continuitate*, aut, uti vulgò loqui ſolent, *Unitate*.

Eius varia nomina.

X. Hi *Morbi nomina* ſortiuntur diverſa 1. ratione *Partis*, quæ Morbos tales patitur. 2. ratione *Cauſæ*, ſolutionem illam producentis. 3. ratione *Modi*, quo fit eadem ſolutio.

In Partibus Mollibus & duris.

XI. Sic, quæ *partibus Mollibus* contingit Continui Solutio, *Vulnus* vel *Ulcus* vocatur, quæ *Oſſibus*, *Fractura*, vel *Caries*.

A Re dura vel acri.

XII. Sic quæ à *Re Dura* contingit *Partibus Mollibus* Continui ſolutio, dicitur *Vulnus*; quæ à *Re acri ac rodente*, *Ulcus*, & *in Oſſibus Caries*.

A Modo Lædendi.

XIII. Sic quæ *punctim* Parti Molli accidit Continui ſolutio, dicitur *Punctura*; quæ *cæſim*, *Vulnus*; quæ *diſtenſione*, *Ruptura*.

In Partibus Cōſiſtētibus & Fluidis Morbus loci ſive ſitus.

XIV. Quoniam ex pluribus Partibus componitur humanum Corpus, atque ipſæ nòn confuſæ, ſed ordine conveniente ſunt inter ſe diſpoſitæ ac collocatæ, unicuique ſuus eſt à Deo aſſignatus certus *Locus*, quem ſi mutaverint & hactenus Actionem aliquam læſerint, *Morbo* dicuntur laborare in *Loco* vel *ſitu*, qui æquè competit *Partibus Conſiſtentibus*, quàm *Fluidis*: quem 5. conſiderabimus loco.

Sanguinis locus quis.

XV. Et ut à Fluidis faciamus initium, *Sanguinis Locus* ſunt 1. *Cordis Auriculæ ac Ventriculi*. 2. *Arteriæ*. 3. *Venæ* & 4. forſan *Canales inter Arterias & Venas medii*.

Quando in eo peccat.

XVI. Quoties proinde *Sanguis alibi* reperitur, dicitur is peccare *Loco*, ſive is in Partium quarumvis Conſiſtentium ſubſtantiam effundatur, ſive in Corporis Cavitatibus variis colligatur, & Functionem quamvis neceſſariò lædat, & ſemper quidem naturalem Sanguinis Motum, ipſumque Circularem, dum is tum ſemper alteratur.

Quando peccat copia vel motu.

XVII. Quoties idem *Sanguis extra Corpus effunditur*, non poteſt idem dici peccare *Loco*, quippe qui tantùm conſideratur & nominatur, quamdiu Sanguis permanet adhuc in Corpore: aſt ubi effunditur idem è Corpore, peccabit idem *Copia diminuta*, & forſan *Motu* quoque, de quo agemus poſtmodum.

Bilis locus quis.

XVIII. *Bilis pura* reperitur in ſuo *Folliculo*, tanquam in *loco proprio*; eadem fertur quoque pura per *Ductus ſuos Bilarios*; quin eadem effertur quoque in *tenue Inteſtinum*, ubi tamen mox ſucco Pancreatico & Pituitæ Salivari admiſcetur, & quoties Alimenta ſunt in Ventriculo fermentata, & ad tenue Inteſtinum propelluntur, ipſis quoque Bilis eadem, meo ſaltem judicio, fertur quoque

Quibus miſceatur.

ad Sanguinem per Hepar refluentem, eique in Hepate immiſcetur, ut cum Aſcendente ad cor properet.

Quando in loco peccat, & morbo laborat.

XIX. Hæc *Bilis*, quoties tota, vel maxima ſui parte, è *ſuo effunditur Folliculo*, ſive ad Inteſtinum tantùm defluat, ſive ſurſum quoque aut tantùm ad Ventriculum efferatur, *Loco* dicitur peccare, atque *Morbo in Loco* laborare: quamvis & tunc motu quoque laboret: læditur enim tunc Functio ab ipſa pendens.

Ut & in motu.

Succus Pācreaticus quando dici poſſit loco peccare.

XX. *Succus Pancreaticus*, quoniam nullibi ſecundùm naturam colligitur, aut in Corpore purus reperitur, ſed continuò ad tenue Inteſtinum per Ductus ſuos defertur, non videtur poſſe dici *Loco* peccare, niſi forſan rupto aliquo Vaſe, quod tamen puto rariſſimum, effundatur is in Pancreatis ſubſtantiam, vel ipſius ſuperficie perforata in Abdominis Cavitatem.

Ut & Saliva.

Pituita inteſtinalis.

XXI. Idem dicendum de *Saliva* ex aliquo vaſe ſuo rupto vel diſciſſo in Genarum ſubſtantiam effuſa, quæ aliàs deglutita & ad tenue Inteſtinum devoluta *Pituitam* conſtituit *Inteſtinalem*.

Lymphæ locus quis, & quādo morbo loci laborat.

XXII. *Lymphæ locus* ſunt *Vaſa Lymphatica*, unà cum *Ductu Thoracico*, in quibus aliquandiu moratur propter viç longitudinem, ac non raró ex ruptis poſt obſtructionem vaſis effunditur in vicinarum partium ſubſtantiam, moleſtiam & dolorem ibidem, *Morbumque in Loco* pariens.

Partiū Conſiſtentium locus qui.

XXIII. Quoad partes *Conſiſtentes Locus* earum dicitur, quando aliquæ in aliqua *Concluduntur Cavitate*; ſic Cerebri ac Cerebelli Locus eſt Cranium; Cordis, Pulmonum, ac OEſophagi Pectus; Ventriculi, Inteſtinorum, Hepatis, Lienis, Renum, Uteri, Veſicæ, Meſenterii, &c. Abdomen; quarum aliquæ ſi extra illas excidant, propellanturve Cavitates, atque Functionem aliquam lædant, dicuntur ipſæ *Morbo* laborare in *Loco* mutato: ſic Inteſtina in Umbilico, aut Inguine extra Cavitatem Abdominis propulſa, quoniam actionem lædunt, Morbum patiuntur in Loco mutato; idem dicendum eſt de iiſdem, aut Ventriculo, Uterove per vulnus aut ſurſum in Thoracis Cavitatem, aut inter Peritonæum & Abdominis muſculos, aut planè extra ejuſdem Cavitatem excidentibus, & ſimilibus.

& quando morbi loci laborant.

Partes duræ quādo Morbum in ſitu patiuntur.

XXIV. Quando verò *Partes* duæ pluresve *ſolidæ, duræque Oſſa* puta, ſibi mutuò adaptantur, ut alii Functioni, *Motui* nempe, inſerviant, uti fit in Oſſium Articulatione, dicuntur ita eſſe ſitæ, hicque ipſarum eſſe ſitus, quem quoties mutant, dicuntur Oſſa luxari ac dislocari, patique *Morbum in ſitu*, quoniam Functionem, Motum Partis lædunt.

Partiū Conſiſtentium Connexio.

XXV. Nec tantùm *Partes Conſiſtentes* diverſæ uni Functioni ſervientes ſe Contingere ſolent, verùm non raró ſimul per Ligamenta *Connecti*; ſecundùm quam *Connexionem*, variis ſenſibus perceptibilem Qualitatem, & inter hujus Morbos ſexto loco explicandam conſiderabimus *Luxationem*, vel *Ruptionem aliamve Diviſionem ac Vulnerationem Ligamentorum* variorum, propter quam Oſſa præſertim ab invicem nimis recedunt, & quandoque Acetabulis ſuis excidunt, fitque *Luxatio*, ſicut Oſſi femoris nonnunquam evenit, ſic Uterus Ligamentis ſolutis excidit foràs.

Earum Morbus in Connexione.

Luxatio quid.

Partiū Conſiſtentium Connexio præternaturalis.

XXVI. Huic connexioni læſæ opponitur Partium itidem Conſiſtentium ac ſecundùm naturam ab invicem ſejunctarum *Connexio præternaturalis*, exempli gratia quando Palpebræ, Labia tum Oris, tum Pudendi muliebris, Digiti, &c. Coaleſcunt, quod evenit ferè poſt Partium dictarum excoriationem, aliamque vulnerationem.

Partiū Conſiſtentium Soliditas & Cavernoſitas, & Fiſtuloſitas.

XXVII. Inter Qualitates ſenſiles Communes conſideranda 7. *Partium Conſiſtentium Soliditas*, & *Cavernoſitas*, vel *Fiſtuloſitas*: ſic Oſſa & Carnes dicuntur Solida; Arteriæ, Venæ, Vaſa Lymphatica, Ductus Salivares, Pancreaticique, &c. ſunt Corpora Fiſtuloſa, ut & *Inteſtina* & Ventriculus; Veſica tum Bilaria, tum Urinaria Cavitates formant.

Morbus in Soliditate mutata.

XXVIII. Si proinde Soliditas Oſſium mutetur atque Oſſa perforentur, aut in Carnibus producantur *Fiſtulæ*, atque hactenus Functio aliqua, vel Partis ipſius Affectæ Nutritio, vel Animalis Motus lædatur, *Morbus* dicetur in *Soliditate mutata* & læſa.

Vaſa quando laborant morbo in Anguſtia.

XXIX. Contrà ſi Arteriarum, Venarum aliorumque Vaſorum *Fiſtula & Cavitas Tubulata* mutetur, & aliquando in totum claudatur, aut ex parte anguſtetur, atque hinc Functio aliqua læda-

tur, Motus nempe Humoris eo Vaſe delati, tunc dicetur *Pars* illa laborare *Morbo* in *Anguſtia*.

Species Morbi in Anguſtia.

XXX. Pro *Cauſarum* Anguſtiam illam parere ſolitarum *diverſitate* dividitur illa *Generalis Anguſtia* in 5. *ſpecies*: *Obſtructionem, Conſtipationem, Compreſſionem, Coaleſcentiam & Subſidentiam*.

Vaſorū Tunica naturalis & præter naturalis conſtitutio.

XXXI. Quemadmodum autem Fiſtuloſa requiruntur illa Vaſa, hoc eſt, Cavitatem ſecundùm ipſorum Longitudinem patentem habentia, ita eorundem *Tunica* & *ambitus* deſideratur *clauſus*, nec Liquori contento exitum præbens; unde quoties is ei præter naturam paratur, toties *Vaſa* dicuntur *aperta*, & pro Cauſæ aperientis diverſitate laborare Morbo nunc *Diæreſeos*, quando Vaſa à Re incidente, rumpente, aut erodente aperiuntur: nunc *Diapedeſeos*, quando Tunicæ Vaſorum ita explicantur, & rareſcunt, ut per ipſarum poros tranſudare videantur Contenti Humores: nunc *Anaſtomoſeos*, quando eorundem Vaſorum Oſcula nimis aperiuntur & patent: quod an locum habeat, vel habere poſſit valdè ambigo, poſtquam ex motu Sanguinis circulari patet Vaſa omnia Humorem contentum transfundere in Alias Cavitates aut Vaſa vel Canales, nullibi autem extrema occurrant Vaſa, quorum Orificia poſſint dici præter naturam aperiri, cùm ſemper ſint, debeantque eſſe aperta ſecundùm naturam.

Vaſorū Diæreſis. Diapedeſis. Anaſtomoſis. Quæ an locū habeat dubitatur.

Partiū tàm Cōſiſtentiū, quàm Fluidarū Motus & Quies.

XXXII. Inter Qualitates ſenſiles Communes ponimus 8. *Motum & Quietem*, tam in *Partibus Conſiſtentibus*, quàm *Fluidis* occurentem.

Partiū Conſiſtentium quanam & quomodo moveantur.

XXXIII. Inter *Partes Conſiſtentes* manifeſtè moventur *Oſſa*, quoties flectuntur, aut extenduntur, in Artubus, aut ad ſe invicem adducuntur, ac viciſſim ab invicem abducuntur in Maxillis: ut & *Muſculi*, quoties ad motum partis cujuſvis abſolvendum Contrahuntur ipſi: *Ventriculus Oeſophagus, Inteſtina, Lingua, Arteriæ*, &c. quando Motu periſtaltico ſe contrahunt, & Lingua ſe mirè torquet.

Quādo Morbo in Motu aut quiete laborare dicantur.

XXXIV. Hic Partium Motus quoties ita læditur, ut Actio alia inſuper lædatur, exempli gratia totius membri aut Corporis Motus, toties *Partes primæ Morbo in Motu, aut Quiete* laborare dicendæ.

XXXV. Sic impeditus Linguæ Motus Alimentorum Deglutionem lædit: ſic Oeſophagi Motus læſus eandem Deglutitionem lædit: ſic Ventriculi Motus aut impeditus, aut Coactus Alimentorum Retentionem, atque Expulſionem lædere ſolet. Inteſtinorum motus læſus Chyli, tum propulſionem deorſum, tum expulſionem in Lacteas Venas, tum fecum alvinarum propulſionem deorſum, expulſionemque foràs lædit, & ſic de cæteris.

Partiū Fluidarum Motus & quies Sanguis quomodo moveatur, & quieſcat. Quando laboret morbo in motu.

XXXVI. Partium Fluidarum pleræque in perpetuo verſantur Motu, quædam ad tempus quieſcere videntur.

XXXVII. Et *Sanguis* quidem ſecundùm naturam Movetur continuò tam per vaſa ſua, *Venas & Arterias*, quò Tubulatos Partium omnium Canales intermedios revocamus, quàm per *Cordis Auriculas & Ventriculos*; in quibus tamen aliquam videtur nectere *moram*, dum ibidem efferveſcit, mox & rareſcit.

XXXVIII. Idem Sanguis quoties aut in totum alicubi Quieſcit; aut magis vel minùs Movetur, unde neceſſariò aliqua læditur Functio, dicendus idem laborare *Morbo in Motu* vel *Sublato*, vel *Aucto*, vel *Diminuto*.

Bilis quomodo moveatur & quieſcat.

XXXIX. *Bilis*, quatenus in *Folliculo* ſuo colligitur, hactenus aliquandiù ſaltem *Quieſcit*, nec ulteriùs pergit; quatenus verò in *Ductibus Bilariis* reperitur, hactenus *Movetur* neque ibi ſecundùm naturam quieſcere poteſt aut debet.

Quomodo peccet in motu & quiete

XL. Unde quoties *Bilis* tota è *Folliculo* ſuo expellitur, & Functionem non unam lædit, toties *Motu* dicenda peccare *aucto*, ac vice verſa, quoties ipſa è folliculo ſuo prodit nulla, ſed univerſa in ipſo remanet, dicenda eadem peccare *Quiete*, vel *Motu ſublato*.

Quomodo laboret quiete.

XLI. *Bilis* autem in *Ductibus Bilariis* occurrens, ſi, ne ulteriùs Moveatur ac propellatur, impediatur, dicetur laborare *Quiete*.

Saliva, Succus Păcreaticus & Lympha quomodo moveantur. Quomodo in motu peccēt, & morbo laborent.

XLII. *Saliva, ſuccus Pancreaticus, & Lympha*, nullibi debent moram nectere in ſuis Vaſis, aſt continuò ulteriùs propelli, ſaliva quidem in Oris Cavitatem, ſuccus Pancreaticus in Tenue Inteſtinum, Lympha per Ductum Thoracicum in Venam Jugularem, Axillaremve ſiniſtram: unde quoties *Motus* ille vel *Augetur*, vel *Minuitur*, vel *Aboletur*, toties *Humores* illi dicendi laborare *Morbo in Motu Aucto, Diminuto*, vel *Abolito*, quatenus inde ſubſequens Functio læditur.

Urina quādo peccet copia & quiete

XLIII. *Urina*, quandiu in Corpore Continetur, cùm ejus cauſa Functiones aliquæ ſint inſtitutæ, Ipſius puta in Veſica retentio per muſculum ſphincterem, atque excluſio per fibroſam Veſicæ Subſtantiam; quoties ipſius Culpa Functio aliqua læditur, ut ſi ab ejus collectæ copia extendatur nimiùm veſica, & quidem ita, ut ampliùs ipſa nequeat contrahi, & urina excludi, toties ipſa dicenda peccare *Morbo in Copia aucta*, & dum in corpore retinetur, *Quiete*, propter quàm non parùm angitur Homo, & non raro inde moritur.

Alvi Fæcum motus.

XLIV. *Alvi Fæces*, quamdiu in Corpore retinentur, pro Contentis habendæ, quamvis non ſemper ſint fluidæ, ſunt tamen aptæ, ut per Inteſtina uſque ad podicem *propellantur*, imò per podicem *expellantur*.

Quomodo in eo peccent.

XLV. Hæ Fæces, ſi quavis de cauſa ineptæ fiant ad ſui propulſionem atque excluſionem, illaque vel *ſegniùs contingat*, vel *ſubſiſtat*, dicentur ipſæ peccare *Motu diminuto*, vel *abolito*, quemadmodum in Alvi fluxu, *Motu aucto*.

Partiū Contentarum Fluiditas, et Continentiū Conſiſtentia. Contenta quando laborent morbo in Fluiditate. Partes ſolidæ quando Morbo Conſiſtentiæ mutatæ laboret.

XLVI. Inter qualitates Senſiles Communes Conſideranda 9. ipſa *Fluiditas*, & *Conſiſtentia*; In *Contentis* autem *Fluiditas* requiritur, ſicut in *Continentibus Conſiſtentia*.

XLVII. Si proinde *Contenta*, quæque per Canales varios hinc inde transferri debent, deſinant eſſe fluida, fiantque Conſiſtentia, læditurque inde neceſſariò Functio, dicentur illa Contenta laborare *morbo in Fluiditate plus vel minùs mutata*: ſic Sanguis Grumeſcens, ſic Pituita Coagulata, ſic Urina in Arenulas vel Calculos Concreſcens dicentur hoc laborare morbo.

XLVIII. Contrà ſi Carnes in Pus vel Saniem corrumpantur, dicentur *Morbo in Conſiſtentia mutata* eſſe affectæ. Sic quando Carie corrumpuntur Oſſa, priſtinam amittunt firmitatem & Soliditatem ſive Conſiſtentiam, eadem dicenda laborare *Conſiſtentiæ mutatæ morbo*, cùm idcircò & ipſorum Nutritio, & ſæpe Partis ſive Membri Motus lædatur.

Tempus in Motu Cōſiſtentium, & Fluidorum, & quomodo in eo peccatur.

XLIX. Inter Qualitates ſenſiles Communes conſiderandum 10. *Tempus*, quod ratione motus ſpectatur, quando nimirum eo tempore, quo moveri aut emoveri debebant Partes tam Conſiſtentes, quàm Fluidæ, ipſæ non moventur, vel contrà quando ampliùs moveri non debebant, moventur adhuc, & utroque modo Functiones lædunt. Sic ſtare, atque ambulare ſolent Infantes poſt ætatis annum primum, vel ſecundum ſaltem; quòd ſi ne poſt tertium, quartumve annum id præſtare poſſunt; Motus non tantùm, ſed Motus tempus hîc deſideratur. Sic Menſtrua fluere debent Fœminis pubertatis tempore, hoc eſt, circa decimumquartum ætatis annum uſque ad quinquageſimum, aut quinquageſimum ſecundum, & quidem ſingulis menſibus, & tunc quoque per tres quatuorve dies. Quòd ſi Menſtrua ipſis fluant longè ante annum decimum quartum, vel poſt quinquageſimum, aut ſeriùs accedant, anno puta vigeſimo, vel citiùs deficiant, anno nempe trigeſimo, & ſic porrò; vel ſingulis menſibus non redeant, & quidem aut frequentiùs aut rariùs; vel minùs, diutiuſve duret eorum fluxus, omnia, ſi Functiones lædant, præter naturam ſe habent.

L. Atque ſic videmur nobis Morbos omnes vulgò notos, & alios quoque ad paucas & diſtinctas Qualitatum Senſilium Claſſes revocaſſe, ſecundum quas inſtituemus ipſas Curandi Indicationes, poſtquam priùs eorum ſeriem ob oculos poſuerimus.

SERIES MORBORUM.

Partium Contentarum ſive Fluidarum Morbi ſunt.

I. In Qualitatibus Senſilibus Propriis Functionem aliquam lædentibus.
1. ratione Viſus, in Colore mutato.
in Perſpicuitate, aut Opacitate mutata; in Luce aut Tenebris.
2. ratione Auditus, in Sono.
3. ratione Olfactus, in Odore grato, vel ingrato.
4. ratione Guſtus in Sapore multifario, Dulci, Acido, Auſtero, Salſo, Amaro, &c. vel Inſipido.
5. ratione Tactus in Duritie aut Mollitie.
6. ratione Caloris Senſus, in Calore, Frigore, Tepore, Rigore, Horrore.

II. In Qualitatibus Senſilibus Communibus Functionem aliquam lædentibus.
1. ratione Copiæ auctæ vel diminutæ.
2. ratione Loci mutati.
3. ratione Motus aucti, diminuti, aboliti.
4. ratione Temporis mutati, exempli gratia quando Menſtrua ſingulis menſibus non prodeunt, ſed citiùs, vel tardiùs.
5. ratione Fluiditatis mutatæ.

Partium Continentium ſeu Conſiſtentium Morbi ſunt.

I. In Qualitatibus Senſilibus Propriis Functionem aliquam lædentibus.
1. ratione Viſus in Colore mutato.
in Perſpicuitate vel Opacitate mutata.
in Luce aut Tenebris.
2. ratione Auditus in Sono.
3. ratione Olfactus in Odore grato vel fœtente.
4. ratione Guſtus in Sapore multifario.
5. ratione Tactus in Duritie aut Mollitie.
6. ratione Caloris Senſus, in Calore, Frigore, Tepore.

II. In Qualitatibus Senſilibus Communibus Functionem aliquam lædentibus.
1. ratione Numeri aucti vel diminuti.
2. ratione Magnitudinis auctæ vel diminutæ.
3. ratione Figuræ mutatæ.
4. ratione Continuitatis ſolutæ, aut ſecreti Coaleſcentiæ.
5. ratione Connexionis ſolutæ.
6. ratione Loci & Situs mutati.
7. ratione Soliditatis vel Fiſtuloſitatis mutatæ.
8. ratione Motus aucti, diminuti, aboliti.
9. ratione Conſiſtentiæ mutatæ in fluiditatem.

CAPUT VI.

De Morbis Sanguinis, & eorum Indicationibus Curatoriis.

I. POſtquam Corporis partium tam Continentium & Conſiſtentium, quàm Contentarum & Fluidarum Morbos ſecundùm Qualitates ſenſiles tam Communes, quàm proprias in diverſas ſpecies ſic diſtinximus, tempus eſt, ut nunc ipſas Medendi Methodo applicare incipiamus.

In quibus fluidarum partium vitia cõſiſtunt

II. Quo autem brevior & dilucidior ſit noſtra Medendi Methodus, initium faciemus à *Contentarum ſive Fluidarum Corporis Partium* vitiis, quæ ſicut ex jam dictis patet, conſiſtunt 1. in earum *Qualitate ſenſili propria mutata.* 2. in earumdem *Copia vel aucta, vel diminuta.* 3. in earundem *Motu vel aucto, vel diminuto, vel abolito.* 4. in earundem *Loco mutato*; & forſan nonnunquam 5. in *Tempore mutato*, *Menſtruis* puta non menſtruatim prodeuntibus, & ſimilibus. 6. in earundem *Fluiditate* mutata in ſubſtantiam Conſiſtentem.

A Sanguine vita & cæ-

III. Inter Corporis Humani Contenta, ſive Partes Fluidas meritò primum locum tribuimus *Sanguini*, à quo immediatè vita pendet, partiumque cæterarum omnium Reparatio. Cujus Vitia & Indicationes conſiderabimus ſecundùm Qualitates ſenſiles tum Proprias, tum Communes.

terarũ partium reparatio.

Quales Colores in ejus partibus ſint naturales.

IV. Inter proprias ſpectabimus 1. ipſius *Colorem*, qui ſecundùm naturam *parte ſui ſuperiore*, poſtquam eductus concrevit, *eſt rutilus*, *parte* autem *inferiore nigricans*, quemadmodum ipſius *ſerum* eſt *ſubflavum*.

Color in ſuperficie albicans quid indicet.

V. Hic *Color* ſi mutatur occurrat, indicat Sanguinem malè affectum; nam *in ſuperficie ſi albicet*, cruſtamque ſimilem habeat, *Pituitam* & quidem *Glutinoſam* in Sanguine abundare ſignificat, ideóque ipſam *Incidendam* & ampliùs *corrigendam*, quinimò etiam *Minuendam*.

VI. Quomodo hæc ſingula peragenda ſint, poſtmodum in genere docebimus, ubi *Indicatorum Materiam* & *Formam* in compendio proponemus, nunc enim ex Indicantibus Indicata duntaxat rimamur.

Color ejus Niger quid indicet.

VII. Quoties Univerſus *Sanguinis Color Ater* ac *Niger* obſervatur, toties in ipſo *Acidum exuperare* ſignificat, à quo Nigredinem accipit, quapropter *Acidum* in Corpore noſtro, hinc & in ipſo Sanguine *Minuendum*, & *Infringendum* indicat; quod qui obtinendum docebimus poſtmodum.

Color rubicundus quid indicet.

VIII. Contrà *Color* Sanguinis magis *rubicundus* ſignificat *Bilem* in ipſo *abundare*, ipſamque *Minuendam*, ipſiuſque *Vim Frangendam* indicat.

Sonus in Sanguine nullus.

IX. 2. Quoad *Sonum*, non memini aliquem in Sanguine obſervari, quapropter nil etiam nunc de ipſo trademus.

Sanguinis Odor nullus naturalis. Ejus Fœtor quid indicet.

X. 3. Quoad *Odorem*, *Sanguis* ſecundùm naturam, quantum ego ſaltem novi, eſt *Inodorus*; *qui fœtens* ſi obſervetur, *corruptionem* ipſius ſignificat, ipſamque *Corrigendam* & *Emendandam* indicat: ubi ad Cauſæ Corrumpentis diverſitatem erit attendendum, ac ſecundùm ipſam Remedia diverſa erunt uſurpanda, de quibus poſteà, & quidem in genere, ubi oſtendemus quibus mediis poſſimus variis ſatisfacere Indicationibus.

Sanguinis Sapor naturalis.

XI. 4. Quoad *Saporem*, *Sanguis* ſecundùm naturam guſtatur *ſubdulcis*, & ipſius *ſerum inſipidum*.

Ejus Sapores præternaturales.

XII. Quoties autem *Sanguinis*, ac præſertim *Seri* ipſius *Sapor mutatur*, toties ac frequentiùs quidem *Salſus*, aliquando *Acidus* vel *Auſterus*, aliquando *Amarus* deprehenditur, plures namque in ipſo ſapores non memini me obſervare.

Sapor Salſus quid indicet.

XIII. *Salſus Sanguinis* ac præſertim *Seri Sapor* ſignificat *nimis purum* exiſtere in Corpore *Salè lixivum*, ideòque cum *ſpiritu Acido* confluentem parere *Liquorem Salſo Muriatico Sapore* notabilem, corporique noxium, cùm talis Sapor, ſed blandior, in Sola Urina ſit ferendus, non item in Sanguinis ſero, aut inde productis Lympha, Succo Pancreatico, aut Saliva.

XIV. *Sapor* autem ille *Salſus muriaticus* indicat ſui *Temperationem ac Correctionem*: quæ quibus abſolvi poſſit & obtineri, docebimus poſteà.

Sapor Acidus vel Auſterus quid indicet.

XV. Ubi autem *Acidus*, vel *Auſterus* eſt *Sanguis*, & imprimis ejus *Serum*, ſignificatur *Acidum & Auſterum redundare* in Corpore, indicaturque ipſius *Correctio*, & *Correcti Diminutio*.

Auſterus Sapor; Amarus quid indicet.

XVI. Ubi denique *Amaricat* tum Sanguis, tum ejus *Serum*, ſignificatur *Bilis valdè amara & copioſa* Sanguini admiſta, indicaturque ipſius tum *Correctio*, tum *Diminutio*: quorum Remediorum Materia & Forma multiplex tradetur poſtmodum.

Sãguis quãdo mollis, quando durus.

XVII. 5. Quoad *Duritiem ac Mollitiem*, *Sanguis* ſecundùm naturam dicendus *Mollis* poſtquam Digitis ſi conteratur, nulla in ipſo ſentitur Durities, ſed ſumma mollities; niſi poſtquam eductus, effuſuſque in *Grumos concrevit*, tum demum *firmior* factus ab illa mollitie deſcivit atque *duritiem levem* mentitur. Talis autem non eſt in Vaſis ſecundùm naturam.

Ejus durities in Vaſis quid indicet.

XVIII. Quemadmodum verò Sanguis in Vaſis ſuis contentus ſemper fluidus exiſtit ac fluens ſecun-

dùm naturam, ita præter naturam ibidem coagulari poteſt ac concreſcens aliquam *Conſiſtentiam*, hinc & *Duritiem* nanciſci: quæ ſignificat *exuperare* in eo *Acidum* & imprimis *Auſterum*, à quibus Sanguinis Coagulationem pendere notum, indicatque uſurpanda, quæ *Acidum & Auſterum Corrigant & Infringant*, quin aliquando *Minuant*.

Calor in Sãguine naturalis quæ & præter naturam quid indicet.

XIX. Denique ó. *ſanguis* ſecundùm naturam *mediocriter Calidus* obſervatur, qui aliquando præter naturam *nimis Calidus*, aut *minus Calidus* reperitur: ſignificatque *Calentior Cauſas Caloris aucti dominium* habere in Corpore, ſicut *minùs Calens Cauſas contrarias dominari*; inde à *Calentiore Indicatur Contemperatio* & quandoque *Diminutio Cauſarum Calorem* in Sanguine *Augentium*, ſicut à *minùs Calente Temperatio & Diminutio Cauſarum Calorem* in Sanguine *impedientium*.

Caloris tũ naturalis tũ præternaturalis Cauſæ veræ Practicæ ſunt noſcendæ.

XX. Ubi facile quivis agnoſcit, ut hiſce Indicationibus ritè ſatis fiat, opus eſſe, ut Cauſæ veræ atque adæquatæ tum Caloris naturalis, tum Caloris præter naturam in Sanguine aucti vel Diminuti notæ ſint: nam in Cauſis veris determinandis, (plures namque tales occurrere docuimus non ſemel) ſi fallatur Medicus, periculum eſt ne in remediis, ipſorumque materia determinandis fallatur ſimiliter, atque in grandius periculum conjiciat ægrum, tantùm abeſt, ut ipſum ritè curet.

XXI. Hoc idcircò hìc moneo, quia obſervavi ſæpiùs non parùm hìc peccari à multis ſatis & nimis confuſè hanc de Calore, ipſiuſque cauſis multifariis, modoque agendi vario doctrinam tractantibus, nec proinde Tyronibus viam ad Medicinam ritè ac tutò faciendam ſatis planam parantibus vel monſtrantibus.

Cauſæ Caloris diverſæ, ut & earũ Agendi modus.

XXII. Utique non tantùm *Calor*, quem ſentimus, *multùm diverſus* occurrit & obſervari poteſt, verùm ipſius quoque *Cauſæ* notantur *diverſæ*, ſingularumque *agendi modus exiſtit valdè diverſus*.

An tempore Frigoris febrilis Sãguis ſit Frigidus?

XXIII. An *tempore Frigoris febrilis*, aut quando aliàs undecunque Univerſum Corpus valdè friget, *Sanguis* quoque *frigidus* exiſtat, ego ſaltem non poſſum determinare, qui nunquam eo tempore ſum auſus Sanguinis eductionem præſcribere, atque tunc Sanguinem eductum potui contingere; quod teſtari poterunt, qui non dubitant eo tempore quoque Venam ſecare, Sanguinemque mittere.

Et ſi talis ſit, nequaquam tunc venæ ſecanda.

XXIV. Hoc ſi fiat, & tunc Sanguis obſervetur frigidus: non puto facilè Medicum prudentem ad ſimilem Venæ apertionem venturum, cùm per ipſam quoque minuatur Sanguinis Calor, augentur proinde in ipſo frigus; quo nil nocentius & ad vitam tollendam præſentius ac potentius. Cum Calore namque conſiſtit Vita, uti cum frigore mors.

XXV. Atque ſic conſideravimus in Sanguine Qualitates ſenſiles proprias præter naturam in ipſo exiſtentes cum ſuis Indicatis: pergamus ad Communes.

Sãguinis copia præter naturam quotuplex.

XXVI. Inter Qualitates ſenſiles Communes Contentis competentes poſuimus primo loco Quantitatem ſive *Copiam*, eamque nunc præter naturam *diminutam*, nunc *auctam*.

Sanguinis diminuta copia quid indicet.

XXVII. *Diminuta* præter naturam *Sanguinis* naturalis *quantitas & copia indicat ſui augmentum*; cujus materiam & modum proponemus poſtmodum.

Aucta quid indicet.

XXVIII. *Aucta* ejuſdem *Sanguinis Copia indicat ſui Diminutionem*; quod quibus mediis & modis obtineri queat, docebimus in ſequentibus, ubi Indicatorum in genere conſideratorum, materiam & formam ſpectabimus, explicabimuſque.

Sanguinis Motus præter naturã.

XXIX. Contentis, ergo *Sanguini* quoque competit *Motus*, & quidem *Continuus*, ac *Circularis*; qui vel *in totum*, vel *ex parte* poteſt *augeri*, vel *minui*, vel etiam *aboleri*.

Univerſus eius Motus auctus quid indicet.

XXX. Quando *totius Sanguinis*, *Motus eſt auctus præter naturam*, *tunc is Diminutionem ſui indicat*. Minuendus certè motus nimius: Quibus autem mediis hoc ipſum queat obtineri, docebimus in ſequentibus.

Diminut… quid indic…

XXXI. *Diminutus* contra *Sanguinis Motus Univerſus ſui indicat augmentum*; quod quæ præſtant & quomodo, dicendum poſteà.

Abolit… quid indic…

XXXII. Imprimis *Abolitus Sanguinis univerſi Motus ſui indicat reſtitutionem*, & quidem *feſtinatam*; cùm aliàs brevi ſequatur Mors. Id autem faciendum docebimus poſteà, prout cauſa ejus eſt diverſa, diverſimodè.

Quãdo Abo… litũ in Va… Sanguinis Motum vi… periculũ … ſequitur, & quando ſe… quitur.

XXXIII. Tantum autem Vitæ periculum non ſequitur *Abolitum in aliquo Vaſe Sanguinis Motum*, quamvis ſi aliquandiu perduret, currumpatur in totum, in *Pus* ſcilicet Sanguis, nec tantùm reddatur nutriendæ illi Parti, in qua ſubſiſtit, ineptus; verùm, ſi *reliquo ſanguini* reddatur & illi *admiſceatur*, eundem ita *inficiat & corrumpat*, ut & univerſus Corpori nutriendo, cæteriſque Functionibus, quibus inſervit, reddatur paulatim magis, magiſque ineptus, accedente univerſi Corporis Tabe ac Morte, ſicut in Phthiſi, Empyemate ac ſimilibus Affectibus in dies fieri videmus, atque ſeriò notare deberemus, quò lethalibus tandem iſtis Affectibus in tempore obviam eatur, nec, quod ferè à multis ſolet fieri, negligantur, quando Præſervationi aut Curationi ſupereſt locus.

Quãdo Loc… peccet Sanguis.

XXXIV. *Loco* etiam *peccare* ſolet *Sanguis* quoties quacunque de cauſa *ex apertis* quovis modo *vaſis effunditur* idèm *in Partium vicinarum ſubſtantiam vel Cavitatem*.

Locus Sanguinis naturãlis.

XXXV. *Locus* enim *naturalis Sanguinis* ſunt *Cordis Auriculæ ac Ventriculi, atque Arteriæ, ac Venæ, cum Ductibus intermediis*, extra quos Canales atque Cavitates quoties reperitur Sanguis, extra locum ſuum exiſtere dicendus, ac *loco peccare*.

XXXVI. Loquimur autem de *Sanguine puro*, *ejuſve maſſa*, nil enim impedit aliquas ejus partes à reliqua maſſa ſecedentes tranſire in partium quarumvis ſubſtantiam, tum ad ipſarum nutritionem, tum ad Liquorum variorum præparationem.

In Tempor… quomodo peccet Sanguis.

XXXVII. *Tempore* oſtendimus nuper poſſe quoque peccare Sanguinem tum ratione *Moræ*, tum ratione *Motus*, & quidem *Uteri reſpectu* in Fœminis.

Fœminar… Menſes quid ſint.

XXXVIII. Notum enim eſt Sanguinem in Fœminis Puberibus & generandum adhuc aptis ſecundùm naturam menſibus ſingulis ad Uterum copia majori meare, ibidem in ejus ſinubus colligi, & tandem effluere.

Sãguis mẽſtruus quomodo mora peccet.

XXXIX. Hic *Sanguis* quoties non tantùm ibi colligitur, ſed *ibidem diutiùs permanet*, *nec conſtituto tempore effluit*, cùm variis modis fœminis noceat, dicitur tunc *Mora peccare*.

Quãdo Effluxus tempore.

XL. Quemadmodum ſi *effluat* quidem, ſed nunc *ſeriùs*, poſt quintam demùm, ſextamque ſeptimanam, vel adhuc ſeriùs; nunc *citiùs*, ſingulis puta, vel alternis, vel ternis ſeptimanis, tunc dicendus *peccare Fluxus ſui*, *Effluxuſque tempore*.

XLI. Sic etiam *Tempore peccat Fluxus Sanguinis menſtruus*, quando *diu ante quartum decimum* ætatis annum, quo ſecundùm naturam ſolet incipere idem Fluxus, *anno* puta *ætatis octavo*, *neno*, *decimo vel undecimo*, *vel diu poſt eundem* notatum annum *decimum quartũ*, *decimo ſeptimo*, *decimooctavo*, vel adhuc ſerius incipiunt Fęminis prodire menſtrua; cum vix unquã ſine notabili earum detrimento id fieri obſervetur.

Quid hæc vitia indicet.

XLII. *Hæc* autem *Vitia* omnia *indicant* vel Subſiſtentem ac Moram nectentem in Utero *Sanguinem eſſe ad Effluxum excitandum*; ſic *ſegniùs Effluentem* itidem *ad Motum citiorem urgendum*; quemadmodum contrà *citiùs ſolito effluentem* ad *ſegniorem fluxum ac effluxum deducendum*.

XLIII. Rurſum. *Menſtruus Fluxus ante annum ætatis quartum decimum obſervatus coercendus*; ut & *ſeriùs adventans ad effluxum citiorem urgendus*, *ac vi blanda cogendus*.

XLIV. *Quomodo* autem, ac *quibus mediis* hoc queat obtineri, paucis docebimus in ſequentibus, atque paſſim docetur in Practicorum Libris.

Fluiditate quomodo peccet Sanguis.

XLV. Inter Qualitates Sanguinis Senſiles Communes notavimus etiam *Fluiditatem*, quæ *mutari* poteſt atque *Functionibus obeundi obeſſe*.

XLVI. Communem illam dixi Qualitatem ſenſilem, quoniam pluribus apparet ſenſibus, Viſui puta & Tactui; quibus Fluiditas rerum aut Conſiſtentia dignoſci poteſt.

Quid eo indicetur.

XLVII. Hanc Fluiditatem quoties amiſit Sanguis, Conſiſtitque idem *Coagulatus*, *ac Grumeſcens*, toties *indicat* idem ſui *Solutionem* talem, cujus ratione fiat denuò Fluidus.

XLVIII. Quænam *remedia* id præſtare poſſint, & quomodo eadem ſint uſurpanda, dicemus quoque in ſequentibus.

Omnia hæc Sanguinis vitia nõ eſſe Morbos, ſed Cauſas Morbificas & Symptomata.

XLIX. Antequam verò à Sanguinis Conſideratione tranſeamus ad Humorum, Fluidorumve aliorum examen, unum habeo monendum, *Omnia nempe vitia quæ in Sanguine* ad Indicationes Inſtituendas explicuimus, *non eſſe Morbos*, verùm aliquando *Cauſas Morbificas*, & quidem *Antecedentes*, à quibus docuimus Præſervatoriam peti Indicationem, & aliquando *Symptomata*, Præcedentes Morbos manifeſtantia, ſicque ad Medicationes Ipſis curandis aptas eliciendas viam monſtrantia, imò agenda Indicantia.

Plethora duplex cõſideratio, & indicatio.

L. Res fiet exemplo manifeſtior. Sanguis copia nimia peccans in *Plethora*, quandiu Functionem nullam adhuc lædit, rationem habet *Cauſæ Antecedentis*, & ad Imminentis Morbi Præcautionem *Indicatione Præſervatoria Diminutionem ſui Indicat*: Idem Functionem actu lædens, adeòque *Morbum Conſtituens & Cauſam Continentem*, ad Præſentis Morbi Curationem *Indicatione Curatoria Indicat itidem ſui Diminutionem*.

Sanguis Nigricans quid indicet.

LI. Idem *Sanguis* ſolito magis *Nigricans* teſtatur *nimiam Acidi Humoris Admiſtionem*, à quo Acido læditur Sanguinis non tantùm Color, verùm in Nutriendo Corpore, Humoribuſque variis producendis Utilitas, quinimò Efferveſcentia in Corde Vitalis: Quoniam verò nulla Functio læditur à Sanguine *Nigricantiore*, quà tali, verùm is Color Symptoma eſt in Qualitate Mutata, ſequiturque Functionem ab Acido nimio læſam, idem hactenus *ſignum eſt Acidi exuperantis in Sarguine*, adeòque non immediatè, ſed mediatè tantùm *Indicat iſtius Acidi Correctionem ac Diminutionem*.

Quod in Sãguine, idẽ in cæteris humoribus obſervandum. Plurima loco ſuo non proferũtur & quare.

LII. Quod nunc dictum de Sanguine, id etiam intelligendum erit de Ceteris Humoribus ordine proponendis, ac ſecundùm Qualitates ſuas Senſiles tam proprias, quàm Communes à ſtatu naturali recedentes, adeoque vitioſas conſiderandis.

LIII. Plura ſiquidem, dum illa nunc tractanda ſeriò ac ſæpiùs ſpeculor, tempore diverſo mihi occurrunt notabilia; quæ quoniam nondum in chartam conjeci, atque in exactum ordinem retuli, non ſemper loco aptiſſimo à me proferuntur: nolo tamen illa perire Lectoribus meis, etiam privatim cuncta exactiùs repetituris & in certum ordinem redacturis, donec liceat mihi per otium Medicam Theoricam accuratiùs conſcribere atque publico dare.

Syſtema Medicinæ adornare opus laborioſum.

LIV. Longo enim tempore, ac multiplici Labore opus eſt ex Obſervationibus Practicis ac præſertim Memoriæ infelici, non item chartæ mandatis Syſtema quodvis adornare catenatum & ſolidum: quod mecum agnoſcent, quotquot unquam operi manum ſeriò admoverint.

CAPUT VII.

De Morbis Bilis, & eorum Indicationibus Curatoriis.

I. Pergamus ad aliorum quoque Humorum ſive Contentorum Vitia Methodo Medendi accommodanda, & quidem conſideremus poſt Sanguinem *Bilem*, Humorem omnibus obvium, ſua quippe Veſicula contentum.

Bilis Color naturalis.

II. Inter proprias *Bilis* qualitates Senſiles 1. *Colorem* ipſius conſiderabimus, qui ſecundùm naturam eſt duplici nomine *Croceus*. Collecta ſiquidem Croci ad inſtar quodammodo *rubere* videtur; at diluta *flavere*.

Præternaturalis.

III. Hic Color Bilis præter naturam mutatus obſervatur, quoties *Colore Viridi multifario*, vel aliquando *Cæruleo*, *Atrove* donatur.

Et unde & quid indicet.

IV. Quoniam verò experientia longa & multiplici edoctus ſum omnem illam *in Colore Bilis mutationem* pendere à *Succo Pancreatico*, *acrimonia acida*, *ſed multifaria peccante*, ipſique admiſto, nemo non videt, ſignificare illum Colorem quovis modo mutatum non primarium, ſed ſecundarium notatoque Succo debitum *Vitium in Bile*, atque *Indicare ipſius Correctionem*, *aſt per Correctum eundem Succum*.

V. Cùm igitur Bilis adſcito illo Colore diverſo naturali Acrior exiſtat, & quidem Acrimonia non propria & Salina Lixiva, ſed adventitia & aliena, Acida nempe, gradibus tamen pro Coloris mutatione variante, *Indicatur* ſimul *Corrigentis ſpecie*, tale nimirum, *quod Acidum Corrigere*, *Frangere ac Temperare aptum eſt*; Cujus materiam & Formam dabimus in ſequentibus.

Bilis Æruginoſa, & Atra eſt Acida.

VI. Notum namque *Bilem Æruginoſam & intenſè Viridem* manifeſta Odore ac Torminibus *Aciditatis ſuæ Vitioſæ* ſigna præbere: Sicut Bilis *Atra* id adhuc manifeſtiùs evincit facta in Vaſe cupreo, ipſave Terra Efferveſcentia notabili, & plane ſimili ei, quam Aquæ fortes cum iiſdem excitare ſolent.

Sonũ in Bile non habere locum.

VII. Quemadmodum de Sanguine dictum, ita de Bile habeo dicendum, me nullum in ipſa, vel ab ipſa obſervaſſe *Sonum*; ni forſan Flatus in tenui inteſtino excitatos, & paſſim per borborygmos, vel ructus, crepituſve ſonoros ſe Auditui manifeſtantes Bili adſcribamus, utpote ipſorum Cauſæ Efficienti: quamvis mallent forſan nonnulli eoſdem Pituitæ, utpote Cauſæ Materiali, cui plurimùm debent, adſcriptos. Saltem *Flatus* nec Bilis ſunt nec Pituita, propriè loquendo, licèt utrique ſuum debeant ortum.

Flatus à Bile & Pituita.

Odor Bilis naturalis.

VIII. Quoad Odorem, *Bilis naturalis Odor* vix exprimi poteſt, niſi eum vocemus *Amaricantem*; quod neminem turbare debet, quamvis Saporis nomen tribuimus Odori; quod inde videtur factum, quoniam Olfactus & Guſtus Organa ſunt ſibi non tantùm proxima, ſed ſimul quoque in Faucibus Communicantia: unde cum Aere inſpirato allectus rerum per nares Odor penetrat uſque ad Fauces atque ibidem ſalivæ junctus ſui quoque Saporem ibidem promit: qui cùm multiplex occurrat & quidem propriis nominibus ad invicem diſtinctus, non mirum, ſi *Odoribus*, multifariis licèt, ſed nominibus diſtinctis deſtitutis tribuantur ſæpe ipſos comitantium *Saporum nomina*, queadmodum & hîc fit.

Olfactus & Guſtus Organa cõmunicantia.

Odoribus ſaporum nomina tribui.

IX. Unde dicimus *Bilem Æruginoſam* ſpirare ac redolere *Acidum*, cùm reverâ ipſius Odor & Halitus naribus cum Aere inſpirato admiſtus penetret uſque ad Fauces, ibidemque Guſtui Aciditatem ſuam acrem manifeſtet; quam dicimus ipſam tunc redolere.

Bilis Æruginoſæ Odor Acidus.

X. Toties autem obſervo à *Saporibus denominari Odores*, *quoties Halitus odorati* à rebus expirantes & unà cum Aere inſpirato *notabilem habent Saporem Comitem*: quod ubi non habet locum, tunc à Sapore non habet idem Odor denominationem: verum ab ipſa re, ex qua expirat, vel à re alia ſimilem odorem promente. Sic à moſcho denominatur ejus Odor, cui ſimilem quotquot expirant, moſchata vocantur, propter odorem ſimilem odori, quem moſchus exhibet.

Quando à Saporibus Odores denominãtur, & quando ab ipſa re.

Odor vitioſus in Bile ſolus acidus. Odor Ructuũ Olidus à Bile.

XI. Non memini autem alium in *Bile* obſervari vulgò *Vitioſum Odorem* à Medicis nominatum, *præter Acidum*: qui namque Odor Ructuum Olidus aliquando culpatur, is non dicitur eſſe Bilis, quamvis corruptæ aut corrumpenti adſcribatur Bili, quæ & tunc quoque ad Æruginoſæ naturam vergit, taliſque obſervatur, ſi pura evomatur.

Acidus Odor quid indicet.

XII. Eadem autem *Bilis Acidum redolens* ſicut ſignum eſt Humoris Pancreatici & Melancholici Acidioris admiſti ita *ejuſdem Correctionem Indicat*, ſicut modò ratione Coloris ejus viridis & Atri docebamus.

Sapor Bilis naturalis, & præternaturalis. Quidque indicet.

XIII. Quoad Saporem notum eſt, *Bilem Amaram* eſſe ſecundùm naturam, quæ præter naturam fit aliquando *Sapore Vitriolato*, ſed cum Amarore notabili conjuncto, qui paucus in vitriolo.

XIV. Hic *Sapor Bilis Vitriolatus ſignificat* multum *Acidum* ei admiſtum, ideòque ejuſdem *Contemperationem* ac *Correctionem Indicat*. *Bilis* autem *minùs amara* Indicat *defectum Amaroris*, & ejus *Augmentum* cupit.

Bilis Durities & Mollities.

XV. Ratione Tactus, *Mollis* eſt, quia *Fluida Bilis*: quæ quoties præter naturam conſiſtentiam acquirit notabilem, quinimò *induratur* in *Calculos*, vel *Cruſtam Calculoſam*, toties *Duritie* peccat, fitque ſuis Functionibus abſolvendis hactenus inepta.

Bilis indurata quid indicet.

XVI. *Concreta & Indurata Bilis ſui ſolutionem ac diſſolutionem Indicat*: cujus Indicationis Remedia, & Materiam, Formamque paucis attingemus in ſequentibus.

Calor in Bile nullus, ſed ab ea in Sanguine accenditur.

XVII. Ratione Senſus Caloris, nullam novi notabilem *Caloris*, aut *Frigoris qualitatem in Bile*, etiam præter naturam; licet *ab ipſa Calorem accendi in Sanguine* ac univerſo Corpore putem ſatis notum: Quapropter hîc quoque plura de *Bilis Calore* non addam.

Bilis Copia augetur & minuitur.

XVIII. Pergamus proinde ad Bilis Qualitates ſenſiles Communes, & quidem ab ejus incipiamus *Copia*, quæ tum *augeri* præter naturam poteſt, tum *minui*.

Quid indicet.

XIX. *Aucta Bilis copia Indicat* ſui *Diminutionem*; ſicut ejuſdem *Diminutio* ſui *Augmentum*.

XX. Quibus autem mediis ac modis tum minui, tum augeri poſſit, ac debeat Bilis, docebimus inferiùs.

In Motu quot modis peccet Bilis.

XXI. *Peccat* etiam ſubinde *Bilis Motus*, quoties ipſa 1. *Surſum fertur ad Ventriculum*. 2. Impetuosè ac copiosè *propellitur ad Inteſtinum*, in Cholera morbo, & Alvi fluxu Bilioſo. 3. Maximâ parte *ruit ad Sanguinem*, in Ictero, & pleriſque forſan Febribus Continuis & Ardentibus.

Bilis ad Ventriculum aſſurgẽs quid indicet.

XXII. *Bilis ad Ventriculum* præter naturam *ſemper aſſurgens ſui Depulſionem per inteſtina* Indicat: & quoniam illud ferè ipſius debetur Volatilitati auctæ, aut Vehementi cum Succo Pancreatico Efferveſcentiæ, *ſui Fixationem*, atque *Efferveſcentiæ nimiæ Mitigationem* ac *Compreſſionem*.

Bilis ad tenue Inteſtinum mota quid indicet.

XXIII. *Bilis* ad *tenue Inteſtinum* impetuosè ac copiosè *Mota*, *Motus hujus Cohibitionem*, *Mitigationem ac Sedationem Indicat*. Et quoniam illa fieri videtur propter ſpiritum Acidum Volatilem, Fructuumve Præcocium Succum Fermentationi aptum, Bili tum in ſua Veſicula, tum in Ductibus Bilariis admiſtum & ibidem vitioſam Efferveſcentiam producentem, *Indicat* ſimul *Iſtius Spiritus Acidi & Volatilis Contemperationem ac Fixationem*, hinc & præter naturam *Efferveſcentiæ Coercitionem ac Sedationem*.

Bilis in Sanguinẽ delata quid indicet.

XXIV. *Bilis ad Sanguinis* maſſam nimiùm *deducta Indicat ſui ad tenue Inteſtinum Reductionem ac Deductionem*. Et quoniam ferè id evenit propter Bilarii Ductus Inteſtinalis Obſtructionem aut ſingularem Bilis Volatiliſationem, *Indicat* ſimul *Obſtructionis notatæ ſolutionem*, aut *Bilis Blandam Fixationem*.

XXV. Quænam ſit Remediorum iſtorum variorum Materia & Forma commodiſſima, docebimus in ſequentibus.

Loco quot modis peccet Bilis.

Eius Locus naturalis.

XXVI. *Loco* peccare poteſt quoque *Bilis*, quando in *Folliculo ſuo nimia colligitur*, niſi quis malit eam tunc Mora peccare aut Copia; vel in *Ventriculum aſſurgit*, *ibique hæret*, quod nunquam fit ſecundùm naturam; vel *alibi pura hæret*, cùm Locus Bilis naturalis & ejus Folliculus tantùm ſit, & ejus Ductus Bilarii triplices, Cyſticus, Hepaticus, & Inteſtinalis: Nam licèt ad tenue Inteſtinum deferatur Bilis, nòn debet tamen ibi manere pura, quin continuò Pituitæ Inteſtinali, Succoque Pancreatico affluenti, ut & Alimentis, quoties fermentata propelluntur per inteſtina, admiſceri, atque utilitatem multiplicem corpori afferre.

Bilis in Folliculo nimis copioſa quid indicet. Ea ſubſiſtẽs quid indicet.

XXVII. *Bilis* hæc in *Folliculo ſuo nimiùm collecta vel ſubſiſtens*, & hactenus quoque *Loco* peccans *Indicat ſui Remotionem è dicto Folliculo*, quod fit *Eductione* ipſius è dictò Folliculo *ad Inteſtinum*; quod ipſius via eſt magis ordinaria & patentior, quin ad Eductionem extra Corpus aptiſſima.

XXVIII. Nam *Bilis moram nectens*, *in ſua Veſicula* Mutationem quoque ulteriorem mutua partium ſuarum in ſe invicem actione adipiſcitur, & ejus quoque nomine noxia fit Homini; unde & hujus quoque ratione *Correctionem* Indicat, & ſi Corrigi nequeat, omnimodam è *Corpore Expulſionem*.

Pars, quæ ad naturalem Conſtitutionem reduci nequit, ſui remotionem indicat.

XXIX. Quoties namque *Pars Corporis aliqua* vel Continens & Conſiſtens, vel Contenta & Fluida recedit eo uſque à Conſtitutione ſua Naturali, ut ad eandem *reduci nequeat* Remediis naturalibus, toties eadem omnimodam ſui à Corpore reliquo *remotionem* Indicat, dummodo ea tutò fieri queat.

Bilis in calculos cõcreta Et Urina in eos mutata, quid indicet.

XXX. Sic *Bilis in Calculos concreta*, ſic Urina ſimiliter in Calculos mutata, quoties iterum *ſolvi non poteſt* atque *in laudabilem & utilem Corporis Humorem redigi* nequit, toties ſui omnimodam è corpore *amotionem Indicat*; quæ inſtitui debet, ſi inſtitui poſſit, & quidem cum minori detrimento, quàm afferunt Calculi ex notatis Humoribus producti.

XXXI. Nam ſi cum majori periculo ac detrimento Ægrorum inſtituenda ſit notatorum Calculorum Amotio quam exurgit ab ipſis in corpore hærentibus, tum ſatius eſt illos in corpore permanere quàm in grandius periculum & incommodum Ægros conjicere.

Bilis in Vẽtriculo quid indicet.

XXXII. Eadem *Bilis*, quoties *in Ventriculum* aſſurgit, toties inde eſt *removenda*, ſive ſurſum propellatur, ſive deorſum deducatur: quod indicat tunc Bilis, cùm Ventriculus non ſit locus Bilis.

Eadem in Tenui Inteſtino quid indicet.

XXXIII. Eadem *Bilis* quoties pura hæret *in tenui Inteſtino*, ſi unquam verè ibi hæreat aut hærere poſſit pura, toties inde quoque eſt removenda, & quidem ſurſum, ſi eò vergat, vel deorſum, ſi nullum motum ſurſum teſtetur.

XXXIV. Quibus autem mediis hoc faciendum, docebimus inferiùs, ubi de Vomitoriis & Evacuantibus per Alvum agemus.

Bilis quãdo tempore peccare dici poſſit.

XXXV. Cùm ſemper, quantum Ego ſaltem poſſum judicare, Moveri debeat per ſua Vaſa Bilaria Bilis tam ad tenue Inteſtinum, quàm ad Venæ Cavę propagines in Hepate repertas, non putem facile dici poſſe *Bilem Tempore ſui Motus peccare*, niſi *forſan ſiſtatur aliquando aliquandiu in ſuo Motu*, qui ſponte iterum reſtituatur poſtmodum.

Quod an fiat, dubitatum.

XXXVI. An verò aliquando in Homine contingat, non auſim vel aſſerere, vel etiam negare: cùm neutrum habeam compertum.

XXXVII. Dubitationem meam non parùm auget, quòd aliquando nulla obſerventur Bilis effuſæ ad tenue inteſtinum indicia, imprimis urgente Febrium intermittentium Frigore, unde quis dubitare poſſit, an tunc temporis non *impediatur in ſuo ad tenue Inteſtinum motu Bilis*. Hoc ſi fiat utique illo ſaltem tempore moveretur ad Inteſtinum tenue Bilis, atque tunc meritò dicenda foret peccare Tempore.

XXXVIII. Quoniam verò id necdum ſatis liquet, ſuſpendam potiùs meum hac de re judicium, donec multiplici Obſervatione id magis innoteſcat: Interim omnibus anſam præbeo ulteriùs in hanc rem ſcitu digniſſimam inquirendi.

XXXIX. Sic enim proficimus indies, dum per experientiam conamur difficultates omnes in praxi occurrentes paulatim ſuperare ac tollere.

Fluiditate quando peccet Bilis. Et quid indicet.

XL. Tandem in *Bile Fluiditas* quoque conſideranda; quæ omninò mutatur, quoties ipſa vel *Glutinoſitatem nimiam* acquirit, redditurque *minùs*

fluida,

fluidam, vel *Lapideſcit & in Calculoſam ſubſtantiam vertitur*, redditurque *minimè fluida*.

XLI. Quoties id accidit, *Glutinoſior Bilis ſui Attenuationem ac Inciſionem indicat*; *Coagulata* verò *Lapideſcens Bilis ſui Solutionem ac Diſſolutionem*.

XLII. Utrumque quibus mediis debeat fieri, docebimus in ſequentibus.

CAPUT VIII.

De Succi Pancreatici Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.

Succi Pancreatici Color naturalis. Qui an mutetur ambigitur.

I. UT ad cæteros Humores pergamus, nunc *Succum Pancreaticum*, ſive *Melancholicum* examinabimus, & 1. quidem ejus *Colorem*: qui ſecundùm naturam videtur eſſe *Aqueus*; Collectus namque in vaſe Vitro Aquæ ſimilis apparet: An is aliquando iſtum Colorem præter naturam mutet, ambigo; nam non memini me ipſum alium obſervare, aut ab aliis obſervatum legere: quapropter nil de mutato ipſius Colore habeo nunc dicendum.

De eius Sono, et Odore nihil dicendum. Eius Sapor naturalis.

II. Ut nec 2. de *Sono* ullo ipſi adſcribendo.

III. Quin 3. de *Odore* ipſius nil habeo, quod dicam, poſtquam ipſius Odor videtur ſequi ejuſdem ſaporem.

IV. Ergò 4. *Sapor* ipſius ſecundùm naturam mihi hactenus creditus eſt *Subacidus*, id eſt, ad Aciditatem gratam vergens, non tamen valdè Acidus: quod alibi pluribus videor mihi eviciſſe argumentis; quæ hîc repetere non expedit; poſtquam id ipſum Experimentis ſuis confirmavit *Regnerus de Graaf.* in *Homine*, ſicut in ejus de Succo Pancreatico iteratò nuper edito Tractatu videre eſt.

Eius Sapores præter naturales.

V. Hic Sapor naturalis Succi Pancreatici obſervatus eſt mutatus, quoties 1. illius *Aciditas* reddita eſt *multùm aucta & Acris*, vel contrà *infracta & diminuta* 2. quando idem factus eſt *Salſus muriaticus*. 3. quando idem occurrit *Acido. Salſus*. 4. quando idem contingit *Auſterus & Acerbus*. 5. quando *Inſipidus* exiſtit.

Non tam in homine, quã canibus obſervandi.

VI. Talem autem multifariam in Hominibus obſervatum ne quis putet, cùm non ita facilè id fieri queat, nec occaſiones illum in Homine Colligendi opportunæ quotidiè occurrant; verùm in Canibus, quibus utimur neceſſariò defectu Hominum vivorum, aut morte violentâ mox defunctorum.

Eos in homine etiam eſſe conſtat ex Praxi.

VII. Qualem autem in Canibus reperimus Succum illum, talem in Hominibus occurrere poſſe nil obſtat, cùm præſertim multifariè vitiati effecta quotidie notentur in praxi; ex qua potiſſima poſſunt peti ejus quovis modo affecti argumenta & ſigna.

1. Ex humoribus. 2. Ex Symptomatibus. 3. Ex Remediis.

VIII. Multifariè, inquam, Vitioſi Succi Pancreatici argumenta nobis exhibet Praxis Medica, tum ex *Humorum Vomitu* aut *per alvum excretorum Odore*, atque ibi *Sapore* quoque, tum ex *Symptomatibus multifariis* ex Humoribus ad tenue Inteſtinum Confluentibus ortis, tum ex *Remediis* multifariis Affectus inde ortos curantibus, ac Humores peccantes Corrigentibus & vacuantibus.

Humorum Sapores Vitioſi ſucco Pancreatico adſcribendi.

IX. Cùm enim conſtet ad Tenue Inteſtinum nihil ex cæteris corporis Partibus confluere, præter dictum Succum Pancreaticum, Bilem, ac Pituitam ex Saliva & Muco forſan oriundam: Conſtet quoque Bilem Amaram exiſtere, ac ſemper talem guſtari; Saliva verò & Mucus nullum ſaporem habeant notabilem, nec niſi rarò illum ſponte habeant mutatum, quin illis hactenus minimè mutatis contingant tamen Vomitus *Humorum magis vel minùs Acidorum*, ut & *Salſorum muriaticorum*, vel *Acido-Salſorum*, vel *Auſterorum*, ut & ex *Amaro & his notatis miſtorum*; Utique non malè concludimus *Sapores hos vitioſos & diverſos adſcribendos Succo Pancreatico* variis modis mutato & vitiato.

Succus Pancreaticus Acidior et Acrior quid indicet.

X. Quoties igitur ex Vomitu excreti Humoris Sapore, aut Symptomate Ægros torquente concluditur *Succus Pancreaticus naturali Acidior & Acrior*, toties idem *Indicat ſui Correctionem*, *Aciditatiſque auctæ Diminutionem*: quod quibus mediis & modis queat, debeatque fieri, docebimus in ſequentibus.

Minùs acidus vel inſipidus quid indicet.

XI. Quoties idem Succus cenſetur *Minùs Acidus*, vel etiam *Inſipidus*, toties idem *Indicat ſuæ Aciditatis Augmentum*, vel *liberationem*, prout aut deficere poteſt in Corpore Acidum, vel nimiùm frangi, aut Concentrari, De quâ re agendum alibi, cùm ſit res magni momenti; ad quam non potuerunt attendere, qui hactenus ignorarunt varias Acidi affectiones ac mutationes ſolius Chymiæ ope habendas.

Salſus Muriaticus familiaris ſcorbuticis.

XII. Quoties Idem Succus exiſtit *Salſus Muriaticus*, & hactenus ex parte fractus, qualis familiaris videtur eſſe Scorbuticis, & pleriſque forſan Belgis Maritimis & Paludoſa loca incolentibus, adeòque omnibus ex Belgico aut Germanico Vocabulo Latinitate donato Anſeâticis dictis Nationibus quia Oceano proximi degunt.

Quid indicet.

XIII. Quoties, inquam, Succus ille occurrit *Salſus Muriaticus*, toties idem *Indicat ſuæ Salſuginis Muriaticæ Correctionem*, quod quæ præſtare poſſunt, dicemus poſtmodùm. Nam de hac quoque Salſorum Muriaticorum verâ Correctione ac Emendatione vix aliquid occurret in Medicorum, qui hactenus ſcripſerunt, Voluminibus.

De Salſorũ Muriaticorũ Correctione nihil apud Medicos.

Sapor Acido. Salſus quid indicet

XIV. Quoties idem obſervatur *Acido-Salſus*, id eſt, in quo manifeſta ſunt Aciditatis excedentis & Salſedinis Muriaticæ indicia; toties utriuſque Qualitatis peccantis *correctionem, ac emendationem Indicat*.

Illum reperiri probatur.

XV. Si quis miretur me *utramque* hanc in Succo Pancreatico *qualitatem*, *Acidam & Salſo-muriaticam* ſimul peccantem culpare, rogo ipſum, quando laboraverit coryza, in qua Humor valdè Acer effluens è naribus vicinam faciei cutim multum rodat, ut illum Humorem guſtet; obſervabit namque ipſum eſſe tum Salſum muriaticum, tum acidum, & quidem manifeſtè. Sed de his pluribus agere non eſt hujus loci.

Sapor Auſterus et Acerbus quid indicet.

XVI. Quoties idem Humor deprehenditur *Auſterus & Acerbus*, toties idem *Indicat* hujus ſuæ *Auſteritatis Correctionem ac Emendationem*: quæ omnia quibus mediis obtineri queant, docebimus in ſequentibus.

Durities in Succo Pancreatico nulla.

XVII. 5. Quoad Qualitates Tactiles, *Duritiem & Mollitiem*, cùm Fluidus ſit Humor, nullam Duritiem teſtatur; nec memini unquam illum repertum ad notabilem conſiſtentiam, eandemque ſubſequentem Duritiem præter naturam redactum. Hactenus igitur nil habeo nunc, quod addam.

Nec Calor aut Frigus, Quamvis Frigus excitet. Et quid tum indicet.

XVIII. Ut *nec 6. Calorem ullum aut Frigus*, extremæ cuti etiamſi applicetur, teſtatur: quamvis ſat ſcio ab ipſo præter naturam affecto *Frigus excitari* tum in tenui Inteſtino, tum alibi.

XIX. Quoties proinde ab ipſo Frigus producitur, toties ab eodem *Indicatur Frigoris ejuſdem Mitigatio ac Contemperatio*, quod fit per ea, quæ Acido juncta Calorem manifeſtum in Corpore producunt, quæ poſtmodùm proponemus.

Succus Pancreaticus peccat Copia. Excedens quid indicet.

XX. Idem *Succus Pancreaticus* peccat nonnunquam vel *Copia nimia*, vel *deficiente*.

XXI. *Excedens* ipſius *Copia Indicat* ſui *Diminutionem*, partim per ipſum Educentia, partim per abſtinentiam eorum, quæ ipſum fovere ſolent; de quibus utriſque agemus poſtmodùm.

Parcior quid indicet.

XXII. *Parcior* ejus *Copia Indicat ipſius augmentum*, per ſimilium uſum frequentiorem, abundantiorem ve: de quibus itidem agemus poſtmodum.

Motuquomodo peccet Succus Pancreaticus.

XXIII. Peccat ſubinde *Succus Pancreaticus Motu*, quando is exiſtit *lentior*, aut ex parte ſaltem in totum *ſubſiſtens*, aut etiam ſursùm *aſſurgit ad Ventriculum*.

Eius motus Lentior quid indicet.

XXIV. *Lentior* ejus *Motus*, vel Glutinoſitati auctæ, vel Acrimoniæ magnæ debitus *Indicat* ſui *Promotionem*, tum Glutinoſitatis emendatione, tum

Acrimoniæ Correctione: quarum materia ſequetur.

Sublatus quid indicet. XXV. *Sublatus ex parte ipſius Motus* propter Ductuum quorundam Obſtructionem *Indicat ſui Reſtitutionem*, per Obſtructionis ſublationem; quod quibus mediis queat fieri, docebimus poſteà.

Perverſus ad Ventriculorum quid indicet. XXVI. *Perverſus* Succi hujus *Motus ad Ventriculum Indicat ſui ad Tenue Inteſtinum Reductionem*, idque per Medicamenta Ipſum deorſum deducentia, adeòque Purgantia: quæ ſuo tempore proponemus.

Loco quomodo peccat Succus Pancreaticus & quid indicet. XXVII. *Loco* peccat Succus Pancreaticus quando in *Ventriculo* reperitur, *quo removendus* loco, ſecundùm ſuam Indicationem; de quo jam dictum: nec novum Unum & idem variis modis peccare, atque uno tantum medio ac modo reſtitui.

Tempore Motus quomodo peccet Succus Pãcreaticus. XXVIII. *Succus Pancreaticus* quoniam continuò ac ſine Intermiſſione videtur Movendus ad tenue Inteſtinum, non verò certis Intervallis, non videtur Tempore Motus ſui peccare: niſi forſan, quando in quibuſdam ſuis Ductibus obſtructis retentus ceſſat ex parte Moveri, atque perforata obſtruente Cauſa iterùm abundantiùs movetur; quanvis tunc dubitari queat, utrum peccet *Copia nimia*, qua affluit, utrum *Acrimonia aucta*, qua plura mala excitat, utrum *Motu concitatiore*, quo tunc effluit abundantiùs, utrum modis illis omnibus.

Et quæ tum indicet. XXIX. Parum autem refert, quo maximè modo videatur tunc peccare hic Succus, cùm reverà videatur attendendum ad omnes notatas circumſtantias, cùm ſingulæ aliquid Indicent. Et *Copia* quidem, ipſum *minuendum*; *Acrimonia* verò *ipſum temperandum*; *Motuque concitatiore*, ipſum *compeſcendum*; *Tempore* denique ipſum tunc in ſpecie *coercendum*.

XXX. Sic plures concurrunt Indicationes, & à Tempore quidem Effuſionis Motus petitur *Indicatio de Tempore*, quo uſurpanda ſunt Medicamenta Indicationibus variis ſatisfactura.

Fluiditas ejus mutata quid indicet. XXXI. Denique *Fluiditas ejus mutata*, propter Glutinoſitatem magnam ipſi accedentem, *Indicat Fluiditatis ſuæ reſtitutionem ac reparationem*: quam quæ præſtent Remedia, dicetur poſteà.

CAPUT IX.

De Salivæ, & Pituitæ Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.

I. INter partes Corporis Contentas Fluidas conſiderabimus 4. *Salivam* & ex ipſa exurgentem *Pituitam*: ut & *Mucum è Naribus prodeuntem*, & quidem ſimiliter ſecundùm Qualitates Senſiles tam proprias, quàm Communes.

Saliva & Pituita Color naturalis. Quidque indicet. II. Quoad *Colorem*, obſervatur is *Aqueus ad Album urgens*. Hic Color utriuſque Naturalis non facilè mutatur, niſi quando redditur magis Glutinoſa, vel aliud ei admiſcetur.

III. *Glutinoſior* reddita *Saliva* vel *Pituita* videtur *magis Albicans*, & hactenus potentiùs Viſum afficit, & faciliùs cerni, atque ab aliis diſcerni poteſt; & quoniam ſequitur auctam ſui Tenacitatem, *Indicat ſui attenuationem ac inciſionem*: quod quæ faciunt, dicemus poſteà.

IV. Si *ab aliis additis*, exempli gratia Bile, mutetur Salivæ aut Pituitæ Color, *Indicabit* ejuſdem *reſtitutionem per Additi Remotionem*; quod quibus mediis queat fieri, poſtea dicemus.

Sonus in Saliva & Pituita per ſe nullus. Et per accidens quid indicet. V. *Sonum per ſe Saliva vel Pituita nullum promit*, nec facile Sonus aliquis ab ipſis producitur, niſi forſan in Aſthmate, quando *Aer difficiliùs per Pituitam in Tracheâ Arteriâ ductus Sibilum efficit*: A quo indicatur Pituitæ ibi hærentis Remotio, ſicque Sibili ſublatio. Cui Indicationi ſatisfaciunt Medicamenta poſtea recenſenda.

Saliva & Pituita ſecũdũ naturã inodora. Earũ Odor præter naturam quid indicet. VI. *Saliva* atque *Pituita ſecundùm naturam eſt inodora*; quotieſcunque proinde Alterutri aliquis adeſt Odor, toties vitium ipſam contraxiſſe certum, quod Ipſa Indicat Corrigendum, & quidem ſecundùm Odoris diverſitatem diverſimodè Medicamentis poſtmodum proponendis.

Earũ Sapor Naturalis & præternaturalis. VII. *Sapor Salivæ atque Pituitæ ſecundùm naturam nullus*, hoc eſt, *Inſipida* eſt utraque: at præter naturam obſervatur utraque nunc *Salſa*, nunc *Acida*, nunc *Auſtera*, nunc *Amara*, nun *Dulcis*, & quidem aliquando Dulcedine faſtidioſâ.

Quidque indicent. VIII. Hi *Sapores omnes* cùm ſint præter naturam & Guſtum lædant in Ore, *Indicant ſui Correctionem* quatenus verò Pituitam comitantur, & hactenus Functiones, quibus illa miniſtrat, itidem lædunt *Indicant* ſimiliter ſui *Correctionem* Medicamentis ſuo tempore docendis.

Earum Durities naturalis nulla. Præter naturam verò quomodo eã acquirunt. IX. *Saliva & Pituita*, utpote Humores Fluidi, *nullam ſecundùm naturam habent Duritiem*; quam tamen ſubinde *præter naturam acquirunt*, quoties magis magiſque incraſſantur, & tandem aliquam Conſiſtentiam majorem & Duritiem variam nanciſcuntur, unde videas non tantùm Mucum in Naribus Induratum, ſed eundem aut Pituitam Salivarem in Aſpera Arteria in Lapillos, vel Gluten quaſi compactum, induratumque.

Et quid indicet. X. Hoc ubi contingit, ſui *Indtcat Emollitionem*, aut *Solutionem*, quod fit per Medicamenta in poſterioribus proponenda.

Calor & Frigus Salivæ & Pituitæ Naturalis & Præternaturalis. XI. Quoad *Calorem aut Frigus*, *Saliva & Pituita* ſecundùm naturam obſervatur *temperata ſive tepida*: præter naturam verò reperitur aliquando actu Frigida, non tantùm in naribus exiſtens & retrorſum ad Fauces retracta, verùm in Tenui quoque Inteſtino cumulata & manifeſtum Ægris Seoſum frigoris pariens.

Hoc quid indicet. XII. Hoc ubi fit, ea *Indicat ſui Calefactionem* hoc eſt, talem mutationem, qua deſinat ſentiri Frigida, quod quæ præſtant Medicamenta, referentur poſtmodum.

Salivæ & Pituitæ Copia præter naturam uqæ. XIII. Inter Qualitates Senſiles Communes ſequitur *Copia*, quæ aliquandò Minuitur præter naturam, aliquandò Redundat.

Quid indicet Salivæ Copia minor. XIV. *Minor Salivæ Copia Indicat ſui Augmentum*, quod præſtant Medicamenta poſteà enumeranda.

Quid indicet nimia. XV. *Nimia Salivæ Copia Indicat ſui Diminutionem*, partim ſubtrahendo Ipſi Materiam, partim *eandem* è Corpore ex parte Educendo per Hydragoga & Phlemagoga.

Parcior Pituitæ copia quid indicet. XVI. *Parcior Pituita* in Tenui Inteſtino, ipſâve Maſsâ Sanguineâ Indicat ſimiliter *ſui Augmentum*, per Ea, quæ ipſam ſunt apta nata augere poſteà proferenda.

Nimia quid indicet. XVII. *Copia Pituitæ Nimia Indicat ſui Diminutionem* partim per abſtinentiam eorum, quæ illam augent, partim per ejuſdem Eductionem per Phlegmagoga poſteà dicenda.

Parcior Mucus quid indicet. XVIII. *Parcior Muci è Naribus proventus Indicat ſui Augmentum*, partim per ea, quæ ipſi materiam ſuppeditant, ubi deficit; partim per ea quæ ipſius materiam deducunt vel alliciunt ad nares, aut aliàs impedimenta quævis tollunt &c. poſteà dicenda.

Nimius quid indicet. XIX. *Nimius Muci è Naribus Proventus Indicat ſui Diminutionem*, nunc per abſtinentiam ab iis, quæ ipſum augent; nunc per Averſionem, aut Eductionem Materiæ ipſum producentis: Quorum Remediorum Materiam pluribus proponemus poſteà.

Motu Saliva quomodo peccet & quid indicet. XX. *Saliva Motu peccat*, quoties aut *Glutinoſior ſegniùs*, aut *Fluidior & Aquoſior ocyùs* fluit. Et ibi quidem *Motum facilitandum Indicat* per Glutinoſitatis ſuæ Inciſionem ac Emendationem; Hîc *eundem tardandum* per ſubſtantiæ ſuæ inſpiſſationem.

Mucus quomodo Motu peccet. XXI. Sic etiam *Mucus Motu* peccat, quoties *Glutinoſior* diutiùs hæret in naribus vel faucibus, nec facilè delabitur, aut *Liquidior* nolentibus aut non cogitantibus excidit è naribus, aut depluit in fauces, aſperamque arteriam.

Et quid indicet. XXII. Glutinoſior, hinc & in Motu ſuo *ſegnior* Mucus *Indicat* ſui *attenuationem*, Motuſque adeò lenti *promotionem*: ſicut idem Liquidior; & *Mobilior*, ſui inſpiſſationem, atque in Motu *retardationem*.

XXIII. Medicamenta quæ iſta præſtent, proponentur poſteà.

…te quomo…o peccet Saliva & quid …ndicet.

XXIV. *Loco peccare* poteſt *Saliva*, ſi *Copioſa in Aſperam Arteriam* deferatur, (aliquam enim ejus partem parvam eò naturaliter ferri non negaverim:) hoc ſi fiat, ſui Loco illo remotionem, ſive *Expectorationem Indicat*.

…Quomodo Mucus, & …uid indi…et.

XXV. Sic *Mucus*, cujus Pars magna per nares ſolet effluere, ſi omnis ad Fauces deſcendat, ſive deglutiatur, ſive in Aſperam Arteriam defluat, hactenus *Loco peccat*, & ſimiliter ſui inde *Remotionem Indicat*; quod fiet, ſi ad Ventriculum delapſus porrò per Alvum, aut Vomitu per Os expellatur, aut ex aſpera Arteria expectoretur.

…Tēpore quomodo peccēt …aliva & …Mucus.

XXVI. Cùm *Saliva*, & *Mucus* continuò ſecundùm naturam producantur, ac moveantur, *Tempore peccabunt*, ſi aliquando fluere deſinunt, unde Oris ac Linguæ, Nariumque Ariditas moleſta produci ſolet.

…t quid in…icent.

XXVII. Id quoties contingit, *Motus* ſui *reſtitutionem Indicant* per Maſticatoria, Sternutatoria, & alia benigniùs Humorum iſtorum Effluxum, & quandoque Affluxum promoventia, ſive Obſtructiones aliquæ in Glandulosis eorum Ductibus exiſtant, ſive Humores illi Glutinoſiores producantur, ſive aliter ipſorum Effluxus impediatur: nam ſecundùm Ipſius Cauſarum diverſitatem Remediis diverſis tunc indicatis utendum; de quibus omnibus ſpecialiùs agendum alibi.

…Fluiditate …uomodo …peccet Mu…us, & quid …ndicet.

XXVIII. Denique *Fluiditas Muci* aliquando in totum tollitur, quando *Conſiſtentiam* acquirit Solidam, exſiccaturque extremè, adeò ut ampliùs nequeat fluere: quæ Mutatio *Indicat* ſui *Solutionem*.

…Saliva, ſi …onſiſten…iam acqui…at quid in…licet.

XXIX. An *Saliva* euſque queat exſiccari, ut ſimiliter conſiſtentiam acquirat ſolidam, dubito; cùm nullum memoriæ nunc occurrat exemplum: ſi tamen id aliquando factum obſervetur, *Indicabit* ſimiliter ſui *ſolutionem*, non inciſionem, quod competit Glutinoſiori.

CAPUT X.

De Lymphæ Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.

…Lympha per …quas vias …feratur.

I. INter partes Contentas, & Fluidas ſpectabimus 5. *Lympham*, undique per Vaſa Lymphatica verſus Venam Jugularem, Axillaremve ſiniſtram continuò motam & propulſam & Sanguini ad Cor deſcendenti admiſtam.

Colores …Lymphæ Naturales.

II. Hæc *Lympha* 1. quoad *Colorem*, obſervatur *Aquea*, ideſt, Limpida & Coloris omnis expers; niſi quod ex *Hepate* prodeat *ſubflava*, & nonnunquam propè Ductus ſui in notatas Venas Inſertionem obſervetur *ſubrutila*, & quaſi *ſubcruenta*.

…Præternaturales non…dum obſer…vati.

III. *Alium*, hoc eſt, *mutatum ejus Colorem hactenus non vidi*: an alii obſervarint, non memini: ſaltem in viventibus obſervari non poteſt, nec proinde aliquid de ipſo ad Medendi Methodum faciens concludi.

…Lymphæ So…nus nullus.

IV. Idem planè dicendum de Ipſius *Sono*, quem nullum ab ipſa aut in ipſa puto quærendum aut inveniendum.

…Ut nec O…dor.

V. An *Odore* aliquo ſit prædita, ignoro: ergo hactenus quoque, quod de ipſo mutato proferam, non habeo.

…Sapor Lym…pha natura…lis.

VI. *Sapor Lymphæ* obſervatus eſt non ſemel *ad levem Aciditatem inclinans*, quod ex aliis quoque Ipſius probatur effectibus, Doloribus puta lancinantibus, quoties illa ex ruptis ſuis vaſis effuſa notatur, ut & ex remediis has ejus noxas curantibus.

…Eius Sapores præter…naturales.

VII. Mutari poteſt hic *Lymphæ Sapor*, quando ſit vel *Salſus Muriaticus*, *vel Acidior*, *vel Auſterus*, *vel Dulcis*: Non puto namque alio Ipſam Sapore facile infici, quoniam cæteri Sapores ſunt à naturali ejus Sapore nimis alieni, adeòque mixturam rei contrariæ deſiderant, quam vix in Glandulis locum habere exiſtimo.

VIII. Quoties autem notatis modis *mutatur Lymphæ Sapor*, toties læditur haud dubiè Functio, cui eſt ipſa dicata: quocirca *Indicabit* eadem mutatio ipſius *emendationem*, atque in ſtatum naturalem deductionem aut reductionem. *Et quid indicent.*

IX. Cùm fluida ſit Lympha, nulla in ea poni poteſt *Durities*. *Eius Durities nulla.*

X. Si aliquid conjectare licet, quoad *Calorem aut Frigus*, quamvis omnes Humores actu Caleant in Sanis, non videtur abſurdum aliquos ſubinde *Frigere in Ægris*, ac præſertim *Lympham*, ubi ſe habet præter naturam. *Lympha Calor & Frigus præternaturalis.*

XI. Quoties proinde *Frigida Lympha*, hoc eſt, Frigoris ſenſum producit in Homine, toties *Indicat* eadem ſui *Contemperationem*, ne ampliùs frigus pariat. *Quid indicet.*

XII. Poteſt Lympha peccare *Copia* vel *aucta*, vel *Diminuta*, ſicque ipſius lædi Actio: atque tunc Indicat eadem ſui *Diminutionem* per Hydragoga, vel Sudorifera Diureticave; aut contrà ſui *Augmentum* per aſſumpta ſubacida. *Copia quomodo peccet Lympha & quid indicet.*

XIII. Si quandoque ſiſtatur in ſuo *Motu Lympha*, quod fit præſertim ab *Obſtructione* in uno vel pluribus ejus vaſis præter naturam exiſtente, unde Actio ejus læditur, *Incicabit ſui* Motus *reſtitutionem*, partim tollendo impedimentum, Obſtructionem; partim reſtituendo urgendoque ejus Motionem, Corporis Motu, aut Sudoris provocatione qualicunque, ſic enim Contenta omnia & Fluida in Homine aptiſſimè ad Motum naturalem deducuntur. *Motu quomodo peccet Lympha & quid indicet.*

XIV. Cùm ſemper Moveri dèbeat *Lympha*, nullum *Tempus* erit, quo ipſi eſt Quieſcendum; quare quovis tempore ad Motum excitanda, ſi moveri deſinat. *Tempore Motus ſi peccet, quid indicet.*

XV. *Locus Lymphæ* naturalis ſunt ejus *Vaſa Lymphatica* inde dicta; unde ſi unquam ex Vaſis ſuis ruptis effundat ipſa in Loca Vicina, ſitque adeò *extra ſuum Locum*; *inde* erit eadem *removenda*, per Sudorifera, aliave Diſcutientia. *Loco ſi peccet eadem, quid indicet.*

XVI. Non putem facilè *Lympham* poſſe in Vaſis ſuis amittere ſuam *Fluiditatem*, atque ſolidam acquirere Conſiſtentiam; hoc tamen ſi forſan fiat, *Indicatur* tunc Ejuſdem *Solutio*, atque *ad fluiditatem priſtinam Reductio*. *Fluiditate ſi peccet quid indicet.*

CAPUT XI.

De Morbis Chyli, eorumque Indicationibus Curatoriis.

I. INter Corporis Contenta *Chylus* quoque referendus, qui per Vaſa fertur tum Lactea, tum Lymphatica verſus Cor, poſtquàm ſecretus eſt in tenui Inteſtino ab Alimentorum parte Excrementitia. *Chylus per quas vias feratur.*

II. Hujus *Chyli Color* naturalis eſt impensè albicans, & *Lacteus*, unde ipſius Vaſa vocata ſunt Lactea. Is Color mutari non poteſt, quin ſimul vitiatus ſit Chylus: quamvis eum oculis uſurpare non poſſumus. Color ſaltem ipſius mutatus, quà talis functionem nullam lædet, nec proinde aliqua ipſius in medendi Methodo erit conſideratio & Indicatio. *Color eius naturalis.* *Præternaturalis nullam lædit Functionem.*

III. Idem dicendum de ipſius *Sono*, *Odore*, *Sapore*, *Duritie*, ac *Colore*: cùm vivente homine ſenſus externos omnes fugiat Chylus. *Ut nec eius Sonus, Odor Sapor Durities, & calor*

IV. Pergamus proinde ad Qualitates ſenſiles communes *Chyli*, adeòque *Copiam*: quæ *nimia* èrit, ſi plus ex Alimentis aſſumptis ejus eliciatur, quàm derebat; vel *parcior*, ſi contrà ejuſdem minùs extrahatur, quàm oportebat, unde ibi quidem ſequetur *Plethora*, hic *Corporis Conſumptio*. *Eius Copia præternaturalis.* *Unde Plethora & Atrophia.*

V. *Chylus nimius Indicat* ſui *Diminutionem*, 1. ſubtrahendo ipſi materiam, ex qua copioſior prodit, Alimentum puta facilis fermentationis, ac ſecretionis, & ſubſtituendo aliam Fermentationis, ſecretioniſque difficilioris. *Chylus nimius quid indicet.*

VI. Indicat Chylus nimius 2. Remedium Secretionem ſui prohibens ac impediens.

VII.

Parcior quid indicet.

VII. Contrà *Chylus parcior Indicat* 1. ſui *Augmentationem*, per Alimentum facilioris Fermentationis, hinc & Secretionis.

VIII. 2. Per Remedium Promovens & facilitans Chyli Secretionem,

Motus Chyli per quæ vaſa fiat.

IX. *Chylus* in Fiſtula Inteſtinali, ac tenui præſertim inteſtino ſecretus *Movetur*, tum per laudatam *Fiſtulam Inteſtinalem*, tum per *Venas Lacteas*, denique *Ductum Thoracicum*, & forſan *Venam quoque Cavam ſuperiorem* uſque ad dextrum Cordis Ventriculum.

Eius ab Alvinis fæcibus ſecretio quid.

X. Neque Chylus propriè dictus, hoc eſt, Liquor Lacteus ex Cibis fermentatis prodiens, ac per Lacteas Venas propulſus, ſola ipſorum fermentatione paratur, verùm novam inſuper in tenui ſaltem inteſtino contingentem mutationem priùs deſiderat, quàm in dictas venas transfundi queat; quam *Chyli ab alvinis fæcibus ſecretionem* vocavimus.

Eius trāſcolatio in lacteas venas.

XI. Hic ergo Chylus à notatis fæcibus ſecretus fertur cum iiſdem per fiſtulam inteſtinalem, donec per totum ipſius ductum ratione ejuſdem motus periſtaltici propellatur per ipſius cruſtam carnoſam & pannoſam, tanquam per *Colum*, *in Lacteas Venas* paſſim in eam hiantes.

Hinc ad Ductum Thoracicum propulſio.

XII. Admiſſus in Lacteas Venas Chylus *propellitur* ſucceſſivè uſque in *Ductum Thoracicum*.

Denique ad venā Iugularem Axillaremve, ubi Sanguini cōfunditur.

XIII. In Thoracico Ductu affluenti undique Lymphæ admiſcetur, ac cum eadem fertur ad *Venam Jugularem*, *Axillaremve*, atque ibidem *Sanguini* ad Cor deſcendenti *confunditur*: quin unà cum ipſo ad dextram Cordis Auriculam delatus Aſcendenti quoque Sanguini commiſcetur, ſimulque in dextrum Cordis Ventriculum propellitur: in quo ratione Vitalis Effervescentiæ Sanguinis naturam induit.

Motus Chyli quot modis poſſit vitiari.

XIV. Hic *Motus Chyli* præter naturam *vitiari* poteſt, tum 1. quando *is per Anum unà* cum fæcibus alvinis *excernitur* in Alvi fluxu Cœliaco, quem ſimul ab ipſo Chyloſum nominavimus.

Fluxus Cœliacus unde.

XV. Tum 2. quando *in Vaſis Lacteis obſtructis hæret, ac, quieſcit.*

Hydrops unde.

XVI. Tum 3. quando ex vaſis lacteis obſtructis & poſteà ruptis *effunditur* inter *meſenterii membranas*, vel in *Abdominis Cavitatem*, Hydropem producens.

Motus Chyli læſus quid indicet.

XVII. Hic *Motus Chyli læſus indicat* Motus ſui naturalis *reſtitutionem*, & 1. quidem in Alvi Fluxu Chyloſo, per vaſorum Lacteorum aut Cruſtæ pannoſæ reſerationem. 2. in Chyli ſtagnatione in ſuis venis per ipſarum Obſtructionis ſolutionem. 3. in Chyli Effluxu, tam per ejuſdem Obſtructionis ſolutionem, quàm per Lactearum Venarum ruptarum conſolidationem.

Locus Chyli naturalis.

XVIII. Quemadmodum Motu peccare poteſt Chylus, ſic & *Loco*; qui 1. Tenue Inteſtinum. 2. Venæ Lacteæ. 3. Ductus Thoracicus; & forſan 4. Vena Cava ſuperior uſque ad Cor.

Loco quot modis peccet Chylus.

XIX. *Loco peccabit Chylus*, *quoties* 1. diutiùs in tenui *hæret* aut Craſſo *Inteſtino*, & quidem propter Cruſtam pannoſam vel Lacteas Venas in ſui apertione obſtructas vel pituita tenaci obductas.

XX. Quoties 2. *ſubſiſtit* & *ſtagnat in Vaſis* ſuis obſtructis, compreſſiſve.

XXI. Quoties 3. *effuſus* eſt ex Vaſis ruptis in partium vicinarum ſubſtantiam, vel *abdominis Cavitatem*.

Quid indicet.

XXII. Chylus proinde *Loco peccans Indicabit* 1. *Impedimentorum* tum in cruſta pannoſa inteſtinali, tum in Lactearum venarum exortu, tum in earundem univerſo ductu *Sublationem*, per abſtergentia vel diſſolventia Pituitam obducentem, obſtruentemve ipſius vias.

Humorē ex vaſis ſuis effuſum non poſſe in eadē reduci.

XXIII. Indicabit 2. Sui effuſi *remotionem à loco præternaturali*, per ſudorifera præſertim & quandoque purgantia; quamvis fatear me hactenus non poſſe aſſequi quomodo Humor quivis ex vaſis ruptis effuſus in aliquam cavitatem reduci poſſit in eadem atque porrò educi per viam alvi.

Niſi ſit Serum, in tranſitu ex Arteriis in venas, ſubſiſtens.

XXIV. Id quidem videor mihi aſſequi *Sanguinis ſerum in* ejuſdem *tranſitu ex arteriis in venas*, ſi per intermediam partium ſubſtantiam per Canales quaſi hiantem contingat, poſſe tum ipſos multùm diſtendere, tum in partium ſubſtantiam vicinam penetrare, atque iterum in eoſdem *Canales*, hinc & Venas redire, dummodò mediis convenientibus, quicquid ibidem ſe habet præter naturam, in ſtatum reducatur naturalem, hoc eſt, tum ſerum recuperet naturam multùm fluidam, tum Canales paulatim anguſtentur iterum, coganturque & claudantur ipſorum pori priùs nimiùm hiantes.

Tempus Motus Chyli naturalis.

XXV. *Chylus* quemadmodum non ſemper paratur in Corpore, ſic nec ſemper *Moveri poteſt aut debet*, *aſt tunc tantùm*, *quando ex aſſumptis*, *fermentatiſque Alimentis ſecretus eſt in tenui Inteſtino*: tunc autem continuò, & donec univerſus ad Cor pervenit, moveri debet idem Chylus, nec in motu ceſſare.

Tempore quando peccet, & quid indicet.

XXVI. Tempus proinde *Motus Chyli*, eſt ipſius præſentia in Corpore; quòd ſi tunc non moveatur, quando ſecretus in Corpore reperitur, tunc quoque dicetur *peccare Tempore*: ergo tunc maximè *ad Motum* & tranſfluxum eſt idem *commovendus*, mediis jam laudatis, remoras puta tollentibus, ſi quæ ſint, mox & ipſum blando corporis motu ad motum & fluxum commovendo.

Fluiditate quando peccat Chylus.

XXVII. Cùm *Chylus* habeat majorem quàm Lympha vel Succus Pancreaticus Conſiſtentiam, videaturque Lacti ſimilis, poſſitque forſan ejus modo facilè coagulari, facilè quoque amittere poterit ſuam fluiditatem, imprimis, quando idem eſt *Pituitoſior*; unde ſatis frequentes fiunt in Vaſis Lacteis Obſtructiones, & forſan Chyli non ſatis fluidi productiones.

Et quid indicet.

XXVIII. Hoc ubi fit, *Indicat* idem *Chylos fluiditatis amiſſæ reſtitutionem* per remedia ipſum diluentia, incidentia, vel quovis modo diſſolventia.

CAPUT XII.

De Spirituum Animalium Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.

Spiritus Animales in ſenſus non incurrere.

I. QUæ hactenus conſideravimus Contenta; ſi non ſemper, aliquando ſaltem atque arte incurrunt in ſenſus externos; quod autem nunc examinare ſtatuimus Contentum, *nunquam*, quod ſciam, *in ullius Hominis externum ſenſum incurrit*, nec proinde aliquid de ipſo ſtatui poteſt, niſi per ratiocinationem & ab effectu. De ſpiritibus namque Animalibus nunc fari lubet, atque illorum examinare Qualitates tum Naturales, tum Præternaturales: ut inde Dogmaticæ ſumantur in facienda praxi Indicationes.

Earum Color, Sonus, Odor & cætera qualitates ſēſiles propria ignota.

II. Et 1. quidem quis eorum *Color*, quis *Sonus*, quis *Odor*, quis *Sapor*, quæ *Qualitas Tactilis*, an *Calidi*, *vel Frigidi* ſint, ego planè ignoro: nec hactenus, quantumvis per annos penè quadraginta laborem tulerim, aliquid de Ipſorum Qualitatibus Senſilibus propriis aut Senſibus, aut Ratione aſſequi potui.

III. Potui quidem, ſi quid ratione polleam, concludere Quales illi non eſſent, non item quales actu eſſent.

Spiritus Animales magnam habere affinitatē cum Spiritu Vini.

IV. Sed viſus quoque ſum mihi aliquid notare, cum quo habeant Ipſi *affinitatem magnam*, puta cum *Vini Spiritus rectificato*, (hujus namque ope recreantur citiſſimè, potentiſſimè, atque optimè, non potui tamen determinare hactenus, an tantùm de Spiritu Volatili, qualis in Vini Spiritu abundat, participent, an quid aliud ipſis junctum ſit & intimè unitum, quod ad ipſorum eſſentiam conſtituendam pertineat.

At quarum partiū reſpectu ignoti.

Spirituum Animaliū Natura cognitu neceſſaria.

V. Intereſt tamen omnium, qui Dogmaticam Medicinam exercere volunt, ut *Animalium Spirituum naturam & compoſitionem*, ſi quam habent, uti *habere ipſos ſum planè perſuaſus*, aſſequi conentur, quo tum Functiones ab ipſis pendentes,

tum earundem læſiones, læſionumque modos, & cauſas veras, tum denique modum hæc omnia ritè curandi determinare poſſint.

VI. Conaremur proinde aliquid in obſcurâ re, & ſi datum, aliis ſaltem viam pararemus ac ſterneremus ad ulteriora & magis abſtruſa: niſi locus hîc non ſit de hiſce nunc agendi.

ritus Animales Co- quomodo cent.

VII. Conſideremus proinde ſecundùm præfixam ac conſtitutam nobis methodum Qualitates Animalium Spirituum ſenſiles Communes. Et 1. quidem Ipſorum *Copiam*, quæ tum augeri poteſt nimiùm, tum minui.

t quidem ia. a ratione tiones imales etentur.

VIII. Ubi ſunt *nimia* Spiritus Animales *Copia* in Homine, *hebetantur* quodammodò *Actiones* ipſius *Animales*, ſicut à nimio Sanguine Vitales atque Naturales. Tunc enim non ſatis commodè ac liberè moveri poſſunt, nec tam alacriter abſolvuntur laudatæ Actiones, adeò ut quaſi veternoſi ac ſtupidiores evadant, quotquot neglexerunt aliquandiu Animalium Actionum exercitia, donec novo exercitio exhauriatur ſuperfluorum ſpirituum pars, liberiùſque perficiantur porrò eædem Actiones.

a de cau. exſuperet Spiritus Animales.

IX. *Exſuperant* in Homine *Animales Spiritus* partim ob notatum Actionum Animalium exercitium neglectum, partim ob uſum nimium Alimentorum valde ſpirituoſorum, Potus generoſi, atque adeò ipſius Spiritus Vini.

x defectu um languent Actio. Anima-, Natura- & Vita-.

X. Quòd ſi ſubinde exſuperent in homine Animales Spiritus, certè longè frequentiùs *deficiunt* iidem, unde *languent* non tantùm *Animales Actiones* dictæ ſenſus externi, ac Interni, cum Animali Motu, verùm *Naturales* quoque ac *Vitales*: tanta nimirum eſt Animalium Spirituum ad Functiones omnes ritè obeundas neceſſitas.

rum defe- s cauſa.

XI. *Deficiunt Animales Spiritus* partim ob *nimium Animalium functionum Exercitium*; partim ob *Sanguinis*, *Seminis*, *Lactis*, *ſed & Bilis quoque aliorumque Humorum effuſiones magnas*; partim ob *Alimentorum Spirituoſorum*, hoc eſt, quovis modo Spiritu Volatili abundantium *neglectum*, *aut penuriam*.

ſuperan- Spiritus nimales id indicet.

XII. *Exſuperantes* in Homine *Animales Spiritus Indicant ſui Diminutionem*, 1. ſubtrahendo ipſis Materiam, & abſtinendo à Spirituoſorum Uſu, 2. Exercendo in aliquo exceſſu Actiones Animales, 3. Minuendo Sanguinem, alioſque Hominis Humores.

rum defi- ctus quid dicet.

XIII. Contrà *Spiritus Animales* in homine *Deficientes indicant ſui augmentum*, 1. uſurpando uberiùs Alimenta Spirituoſa, ipſumque adeò vini ſpiritum. 2. Exercendo mediocriter Actiones Animales.

piritus Animales quo- odo Mo- eantur.

XIV. *Moventur* in Homine Animales Spiritus, & meo quidem judicio, *ſemper*: *Moventur* autem ipſi *à Cerebro aut Cerebello*, in quibus cenſeo ipſos ſecerni à Sanguinis maſſa; & quidem *per Nervos*, ſive prolongatam Cerebri, Cerebellique Medullam; tum *ad Senſuum Externorum Organa*, tum *ad Muſculos* Animali Motui ſervientes, tum *ad cæteras Partes omnes*, Viſcerum Parenchymata, Glandulas multifarias, quin & *Vaſa Omnia*, Venas, Arterias, Vaſa Lymphatica, ipſaque adeò *Oſſa*, Dentes præſertim, in quos inſeruntur Nervi.

uibus inſerviant Spiritus Animales.

XV. *Senſibus Externis atque Motui Animali Animales Spiritus* inſervire nemo forſan negat; ſed alios inſuper uſus habere ipſos pauci hactenus docuerunt, plures negarunt, & negant.

Nervos in- ri in Partes ſenſu arentes.

XVI. Probarunt tamen tum *Nervorum ſæpè Copioſorum Inſertione in Partes Senſu externo aut carentes, aut vix utentes*, atque Motu omni deſtitutas: unde facilè patet in alium finem ac uſum deferri ad ipſas Spiritus Animales.

Quẽ uſum æſtent iis Partibus Animales Spiritus.

XVII. Quem autem laudatis Partibus Uſum præſtent tunc Animales Spiritus, patebit partim ex Spirituum Animalium natura, partim ex Eorum, quæ in Partibus ſingulis parari ſolent, Conſideratione.

XVIII. Cùm autem Spiritus Animales, ſicut uno verbo jam attigimus, maximè conveniant cum Vini Spiritu, talia procul dubio præſtabunt in nobis, qualia extra nos obſervatur præſtare Vini Spiritus.

Quid in Humorum præparatione præſtent Spiritus Animales.

XIX. Si Partes Multifarias examinemus, in quibus multifarii parantur Humores, in quorum præparatione concurrunt Animales Spiritus, facilè concludemus, cùm illi exiſtant vel Salſo Amari, ut Bilis; vel variis gradibus plùs vel minùs Acidi, ut Lympha Succuſque Pancreaticus; vel etiam Glutinoſi, qualis Saliva, Mucus, & inde orta Pituita Inteſtinalis: Cùmque à Vini Spiritu rectificato Temperari ſoleat & Mitigari omne Acre, tam Salinum Lixivium, quàm Acidum; atque Incidi, Attenuarique omne Glutinoſum; *ſimilem à Spiritibus Animalibus Effectum circa* Laudatorum *Humorum Præparationem* exſpectandum cenſeo & concludo.

Spiritus Vini Effecta.

Animalium Spirituum Motus læſi effecta.

XX. Si proinde *vitietur Animalium Spirituum Motus*, impediantúrque ipſi plus minùſve transferri ad Partes quaſvis, non tantùm *Imbecillior erit Senſus Externus* quivis, *Motuſque* Partium Animalis, verùm *Humores* omnes parabuntur *Acriores*, minùſque adeò Temperati, ſed *Pituitoſi* etiam *Glutinoſiores*.

Eorum Motus læſus quid indicet

XXI. Quoties igitur *minùs Moventur quaquaverſum Spiritus Animales*, fiuntque Senſus Externi hebetiores, Motuſve Animalis Languidior, aut Efferveſcentia excitatur tam in tenui Inteſtino, quàm Corde Acrior ac Vehementior, & ſic porrò, *Indicatur Motus* eorundem quaqua verſum *Auctior*, tum tollendo *impedimenta* omnia, propter quæ minor exiſtit eorum Motus, tum excitando ipſos variis ſenſuum Motuſque exercitiis.

Eorum motum augeri unde pateat

XXII. Sed *Augetur* quoque aliquando *Spirituum Animalium* Motus, qnod patet tum *Vigiliis perennibus*, ſenſuumque adeò Externorum Exercitio perpetuo ac defatigante; tum *Motibus Convulſivis* & ipſa *Convulſione*; tum *Artuum Defatigatione ac Inquietudine* ſpontanea; tum poſteà *Efferveſcentia utraque Languidiore*; & ſic porrò.

Et Motus Auctus quid indicet.

XXIII. Hoc ubi evenit, *Indicatur Spirituum Animalium Motus Lentior*, quod fit partim eorum materiam ſubtrahendo, partim eorundem ſecretionem ex parte ſiſtendo, fermentationem alimentorum impediendo, partim eoſdem torpidiores præſtando, per anodyna & narcotica.

Tempus Motus Spirituũ Animaliũ. Et quidẽ in ſomno.

XXIV. *Moveri* debent *Animales Spiritus continuò*; nullum proinde *Tempus* eſt, quo ceſſare debent à Motu: quamvis Somni tempore videantur non quidem ceſſare à Motu, ſed parciùs moveri ad ſenſuum Externorum Organa: ad quæ tunc etiam moveri Animales Spiritus patet ex Somno interrupto ab Objecto potentiùs Senſorium afficiente.

Extra Somnũ parcior eorũ Motus quid indicet

XXV. Si proinde Somni Tempore minùs moveantur ad Senſoria Spiritus Animales, benè eſt inde homini; ſed etiam, ubi decebat ipſum vigilare, ſi *pauciores* eò ferantur, ita ut ſemper pronus ſit ad Somnum, tunc *Indicatur eorundem Motus copioſior* factus eo Tempore, quo negotiis ſuis qualibuſcunque vacare debet quivis.

Locus Spirituum Animaliũ quis.

XXVI. *Locus Spirituum Animalium*, quantum mente aſſequi poſſum, ſunt 1. *Superficies Cerebri ac Cerebelli Cineritia*, in qua creduntur mihi à Sanguine ipſi ſecerni. 2 *Subſtantia Cerebri ac Cerebelli Media & Albicantior* unà cum *Spinalis Medullæ Radicibus*. 3. *Nervi Omnes*. 4. *Muſculorum Fibræ*, & quicquid in Partibus ſingulis ipſos excipit è *Nervis*. & forſan 5. *Vaſa Lymphatica*, per quæ videntur mihi eorundem reliquiæ reduci ad Sanguinem, ne pereant. Ideò *loco peccabunt*, quoties *inde effunduntur*, partibus illis læſis. *Indicant* proinde tunc *Loco remotionem*, quæ impoſſibilis, aut difficillima.

Quomodo loco peccet & quid indicet

Fluiditas Spirituum quæ, & in quem finem

XXVII. Cùm valdè mobiles ſint Animales Spiritus, atque mobilitate ſuperare videantur cætera Corporis Contenta *omnia*, *neceſſe eſt* ipſos ſimul eſſe maximè *Fluidos*, quò moveri queant tam facilè quaquaver-

quaverſum, & quidem non tantùm ſponte, ſed imprimis ad Voluntatis imperium.

An eâ amittere queant dubitatur.

XXVIII. *An Spiritus Animales* tam mobiles, tamque ſubtiles, ut omnem ſenſum externum fugiant, *Fluiditatem* ſuam *amittere poſſint*, multi meritò dubitabunt.

Spiritus Vini rectificatiſſimus à quibus coagulatur. Quod idẽ ab eadẽ cauſa forſan contingere poteſt Spiritibus Animalibus.

XXIX. Si quis autem Conſideret *Spiritum Vini rectificatiſſimum*, adeòque ſubtiliſſimum atque maximè mobilem, (cum quo contulimus Animales Spiritus) quamvis non cogatur, coaguleturve à Frigore, Cogi tamen ac *Coagulari à Volatili Sale Urinæ*, *ſpiritus Salis Armoniaci* & alio forſan: non inconcinnè forſan exiſtimabit *Idem fieri poſſe* in Corpore humano *Spiritibus Animalibus ab eodem Sale Volatili aut alia re ſimili*, quò referre quis poſſit Opium & omnia Opiata quæ videntur ex parte ſaltem in pleriſque Coercere Spirituum Animalium Motum, & quidem Ipſos minùs fluxiles præſtando, etiam ad Motum Animalem.

Et nõ tantũ arte, ſed & ſpontè.

XXX. Quemadmodum autem id ſolet *fieri arte*, ſic idem fieri poteſt *ſponte*, in Affectibus Soporoſis & Narcoticis; in quibus, videntur lentiùs moveri Animales Spiritus adeòque minùs eſſe Fluidi.

Quid ſpiritus minùs Fluidi indicent.

XXXI. Id quoties contingit, totius reddendi ſunt ipſi *Fluidiores* atque *Mobiliores*.

Fluidiores reddi Spiritus Animales per Salia Volatilia.

XXXII. Ubi notandum, Notum eſſe per multiplicem experientiam, Ipſa *Salia Volatilia* tunc utiliter adhiberi, etiam *naribus admota*, & quidem *puriſſima*, quale *Spiritus Salis Armoniaci*, à quo tamen Cogitur & Coagulatur Spiritus Vini.

An diverſitas fit inter Spiritũ Vini & Animalẽ dubitatur.

XXXIII. Unde meritò quis dubitare poſſit, an non *notabilis aliqua diverſitas* obſervetur *inter Spiritum Vini & Spiritum Animalem*: cùm ſimilem mutationem non patiantur ab eodem; niſi quis putet ſalem volatilem mutationem ſubire in corpore antequam eò pertingat.

De quo dum dubitatur ſecũdùm Experientiam procedẽdum in Medicina

XXXIV. Quandiu autem nobis de hoc dubio non ſatis conſtat, intereſt, ut ſecundùm ea, quæ nos docuit, docebitque Experientia circa Ægros inſtituta, procedamus in Curatione indies inſtituenda, inquirendo tamen ſemper in eorum, quæ fiunt, rationes donec ea aſſequamur.

Satius eſſe Veritatem perſcrutari, quàm alios vellicare.

XXXV. Dolendum eſt, dum tot difficultates ſuperſunt in Medicina perficienda ſuperandæ, tum paucos ſeriò manum operi admovere, dum plerique tempus ſuum peſſimè collocant in *Vellicandis* protervè *aliorum dictis* qualibuſcunque, quod ſatiùs foret impendi in laborioſo (ſed laborem fugiunt homines dicaculi) rerum arduarum examine, atque *Veritatis* in tam multis adhuc latentis *perſcrutatione*, ac detectione.

CAPUT XIII.

De Partium Continentium ſive Conſiſtentium Morbis, eorumque Indicationibus Curatoriis.

I. ANimus mihi fuit per omnium Contentorum vitia ſecundùm qualitates Senſiles tum Proprias tum Communes ordine progredi, verùm viſus ſum mihi obſervare multis faſtidium inde moveri, ac ſi crambe non tantùm bis, at ſæpiùs, cocta recoctaque ipſis continuò apponeretur, quamvis in cujuſvis Contenti examine ſemper aliquid occurrerit ſingulare, quodque vix aliquis per ſe niſi in Arte Medica ſatis verſatus, poſſet aſſequi. Ut tamen tractandorum varietate magis excitem ac delectem Lectores meos, malo ad Continentium partium Vitia pergere, atque ipſa ordine planè mutato examinare.

Ordo Morborũ Partium Conſiſtẽtiũ.

II. Conſiderabo ſcilicet Morbos Partium Continentium, non ſecundùm earundem ſpecies diverſas, quòd feci in Partium Contentarum Morbis; ſed ſecundùm Morborum Ipſorum ipſis obvenientium ſpecies; quas docui obſervari ſimiliter in Qualitatibus Senſilibus & Propriis & Communibus.

Morbi in Colore, Perſpicuitate Opacita[te]

III. Ut proinde rem aggrediar, ſpectabo 1. ipſarum Morbos *in Calore*, ac *Perſpicuitate* aut *Opacitate* obſervabiles.

Quanã debeat coloris [ex]pers. Tunica [Cor]nea, & [Hu]mor Cry[ſtal]linus ſi[c] inficiant[ur] læditur [Vi]ſio, & [quoad] reſpectu[m]

IV. Partes paucæ ad Functionem ſuam obeundam deſiderantur eſſe aut Coloratæ, aut Coloris expertes: ſunt tamen aliquæ, exempli gratia, *Tunica Cornea* debet *omnis* eſſe *Coloris expers*, ſic & *Humor Cryſtallinus* dictus (revera in Partium Conſiſtentium cenſum referendus) ut Viſui ſerviant.

V. Si proinde vel Tunica Cornea, vel Humor Cryſtallinus *Colore*, *quocunque inficiatur*, *lædetur* mox *Viſio*, adeò ut falsò cenſeatur Objectum quodvis eo infectum Colore, quo infecta eſt alterutra iſtarum partium.

Color quid in[dicet].

VI. Talis autem *Color*, qualiſcunque, *Indicat ſui remotionem* à Parte, quam inficit & tingit, & ſic reſtituetur Viſus perfectus.

Opaci[tas] earunde[m] partiũ viſionem [per]verſimo[de]

VII. Requiruntur *ad Viſionem* perfectam eædem *Partes Perſpicuæ*; quòd ſi ex toto, aut ex parte fiant eædem *Opacæ*, *lædetur* eadem *Viſio*, ſive in totum tollatur, ſive depravetur, puteturque Objectum quodvis, nunc perforatum, nunc bifidum, nunc quovis modo mutilum.

Quid ca[ſus] dicet.

VIII. Quoties id fit, *Indicatur Opacitatis Remotio*, & *Perſpicuitatis amiſſæ Reſtitutio*.

Morbi [Par]tium Co[n]ſtentium [in] Sono.

IX. Conſiderabimus 2. Partium *Conſiſtentium* Morbos in *Sono*, quò ſpectare videtur ſtridor Dentium, aliique Soni præter naturam à Partibus Conſiſtentibus producti, quoties Auditum lædunt, adeò ut ſubinde putent Ægri ſe audire Objectum externum, cùm tamen audiant duntaxat Internum.

Quid in[di]cent.

X. Ubi hoc fit, *Indicatur Soni* Interni *remotio*, ut commodè audiatur externus, nec ille aut impediatur, aut ſaltem alteretur.

Odora[tus] Morbi va[rii].

XI. Conſiderabimus 3. *Odores Partium Conſiſtentium*, & Odoratum rerum externarum quovis modo impedientes: ſic *Corruptio* tum *Tunicæ* in Naribus, tum *Gingivarum* in Ore, tum *Oſſium variorum* in partibus iiſdem ſolet Odorem gravem ac moleſtum nonnunquam producere, atque rerum externarum Olfactum modis variis lædere, quod ſecundùm naturam non ſolet fieri.

Et quid [in]dicent.

XII. Quoties id contingit, toties *Indicatur Odoris noxii remotio*, ut perfectus fiat rerum externarum Odoratus.

Guſtus M[or]bi qui.

XIII. Conſiderabimus 4. *Sapores* varios Linguam vel Palatum ita inficientes, ut aliorum ore contentorum Sapor dignoſci nequeat: ſic *Amaritudo Bilis*, *Auſteritas*, *vel Aciditas Succi Melancholici*, *Salſedo Muriatica Humoris à Cerebro delabentis* non raro ita imbuere ac inficere ſolet Linguam & Palatum, ut itioſus & perverſus ſequatur rerum forinſecùs aſſumptarum Guſtus.

Et quid [in]dicent.

XIV. Quoties id evenit, toties *Indicatur Saporis perverſi* & *vitioſi remotio* ex Ore, adeòque Linguæ & Palati, & eo ipſo Guſtus reſtitutio in integrum.

Tactus M[or]bi.

XV. Conſiderabimus 5. *Duritiem ac Mollitiem Tactum lædentem*, ſic Calloſitas Dura in Cute, ac præſertim in Vola manus & Acinis Digitorum impedit Tactum, adeò ut de Objectorum externorum Duritie ac Mollitie accuratè non queat judicare Cutis Callo indurata.

Et quid i[n]dicent.

XVI. Quoties id accidit, læditurque in Parte ſic Callo indurata Tactus, toties *Indicatur Colli* Tactum lædentis *Remotio*, atque Tactus reſtitutio.

Caloris.Se[n]ſus Morbi[.] Frigus Feb[ri]le impedi[t] ſenſum Ca[]loris aut Fri[]goris rerum externarũ. Ut & Æſt[um] Febrilem.

XVII. Conſiderabimus 6. *Calorem ac Frigus Senſum ſuum lædens*. Sic durante *Frigore febrili*, Partes frigore vehementi correptæ eo ipſo ineptæ ſunt ad rerum externarum Calorem aut Frigus ritè diſcernendum, adeò ut non raro tunc temporis miſerè combuſtæ fuerint Partes interno frigore correptę ad Internecionem uſque.

XVIII. Sic durante viciſſim *Æſtu Febrili*, non raro eo ipſo ineptæ fiunt ſimiliter Partes omnes aut quædam ad Calorem aut Frigus externorum objectorum ritè percipiendum: unde non raro ab externarum rerum frigore graviter afficiuntur partes

tes

tes tum externæ, tum internæ, introducunturque tunc novi affectus prioribus ſæpe graviores.

Quid utrũque indicet.

XIX. Quoties Alterutrum horum evenit, toties *Indicatur* Qualitatis Vitioſæ, atque Senſum *Caloris* malè afficientis *Remotio* aut *Correctio* ſaltem, ſicque Partis malè affectæ ad naturalem ſtatum reductio.

XX. Atque ſic paucis percurrimus Morbos in Qualitatibus Senſilibus Cuivis Senſui propriis occurrentes, atque imprimis Senſuum ſuorum Actionem modis variis lædentes; Poteſt namque fieri, ùt inde aliæ quoque Functiones lædantur, Motus putà, Partibus frigore nimio correptis: Proximum eſt, ut jam pergamus ad Morbos in Qualitatibus Senſilibus Communibus repertos, ac ſimiliter Actiones aliquas lædentes.

In numero quomodo peccent Partes Cõſiſtẽtes

XXI. Inter hos Morbos primum locum dedimus *Numero* Partium Conſiſtentium, aut *Excedenti*, aut *Deficienti*, atque Functionem aliquam lædenti.

In Numero excedẽte ſunt Dẽtes extra Ordinem exſurgentes.

XXII. In *Numero Excedente* ſunt *Dentes extra Cæterorum Ordinem*, tam intra Oris cavitatem Interiorem, quàm verſus Labia *exurgentes*, atque Linguæ Motum, hinc & Loquelam, vel Labiorum Motum impedientes ac lædentes, aut Dolorem inferentes.

Ut & Plures Digiti.

XXIII. In Numero Excedentes numerandi quoque *Plures Digiti vel in Manu, vel in Pede*, dummodò Manus aut Pedis Actiones lædant. Niſi enim lædatur aliqua Functio ab Ipſis, poſſunt illi Deformitatem afferre, quæ tamen pro Morbo non videtur habenda, quia Functionem non lædit.

In Numero deficiẽte ſũt Dẽtes in ore

XXIV. *In Numero Deficiente* habendi *Dentes in Ore deſiderati*, ſive fuerint extracti, ſive caſu, aut per Infortunium expulſi, exciſique, quoties unam, pluresve lædunt Functiones, Manducationem, aut Loquelam.

Ut & Digiti

XXV. Sic in eodem Numero deficiente ponendi *Digiti Deficientes*, atque ſemper Manùs Actionem, Comprehenſionem, plùs, vel minùs lædentes.

Nec nõ Oculus deficiens

XXVI. Huc referendus *Oculus alter* quovis modo *deficiens*, propter quem deſtituitur Homo Viſus Naturalis parte altera; adeò ut objecta Oculi deſiderati lateri obverſa non videantur ſæpe, quæ aliàs in oculum illum inciderent.

Quid harũ Partiũ Exceſſus & Defectus indicent.

XXVII. *Partes Numero Excedentes Indicant* Numeri excedentis *Diminutionem*, ſicut earundem *Defectus Indicat* earundem *Reparationem*: dummodò & in quantùm hæc poſſint Arte Medica obtineri.

In Magnitudine quomodo peccẽt Partes Cõſiſtentes.

XXVIII. Secundò inter Qualitatum Senſilium Communium Morbos Partibus Conſiſtentibus accidentes notavimus ipſarum *Magnitudinem* nunc *auctam*, nunc *diminutam*.

Ad Magnitudinẽ Auctam referri vulgò Tumores: Sed malè.

XXIX. Ad *Magnitudinem Auctam* referuntur vulgò *omnis Generis Tumores*, quamvis multi potiùs ad Contenta Loco peccantia debeant referri.

XXX. Sic *Hydatides*, *Eryſipelas bulloſum*, quin Ipſa *Inflammatio Tumor* eſt ortus à Contentis Loco peccantibus, atque Cuticulam, Cutem, Parteſque alias explicantibus; non item verè à Partium earundem augemento nimio procedentes.

Rectè verò Excreſcẽtia Carnea. Et quo reſpectu

XXXI. *Excreſcentia* autem *Carnea* in Parte aliqua leſa verè habenda pro Ejuſdem *Magnitudine Aucta*; quam tunc demum arbitror illud nomen mereri; quando augmentum illud ejuſdem naturæ occurit, cum Parte, cujus Magnitudo dicitur Aucta, non item quando eſt naturæ diverſæ.

Partẽ omnẽ Magnitudine Auctam Tumore laborare; non autem; vice verſa.

XXXII. Sic præter naturam *Auctus* dicendus *Muſculus*, quando ipſius *Caro eſt* facta ſolito *Copioſior*; non item, quando accrevit ipſi Tumor OEdematoſus, Lymphaticuſve, aut alius quivis.

XXXIII. Adeò ut *Pars omnis*, *cujus Magnitudo eſt aucta*, *Tumore laboret*; non autem vice verſa, quæ Tumorem patitur, ſemper quoque habeat Magnitudinem auctam.

Tumores duorum eſſe generum

XXXIV. *Tumores* igitur *alii* ſunt ex Partium Conſiſtentium *Magnitudine atque ſubſtantia aucta*; alii ex Partium Contentarum extra *Locum naturalem Effuſionem*, in vel inter Partium Conſiſtentium ſubſtantiam. Quæ benè diſtincta multas difficultates tollent in Medicina.

Magnitudo Aucta quid indicet.

XXXV. *Magnitudo* Partium Conſiſtentium *Aucta*, & Functionem aliquam lædens, adeòque ſic Morbum Conſtituens, *ſui Indicat Diminutionem*.

Magnitudo diminuita quotuplex.

XXXVI. Sicut nimiùm Augeri poteſt Continentium Partium ſubſtantia, ſic & eadem poteſt præter naturam *nimiùm minui*, quod fit in *Macilentia*, & *Tabe*, ut & quandoque in *Partium Amputatione*, per Vulnera, aut Eroſione per Ulcera.

Quid Macies. Quid Tabes, & quid indicent.

XXXVII. Univerſalis Partium Pinguium Conſumptio vocatur ferè *Macies*; Carnoſarum verò, *Tabes*. Utraque *Indicat ſui Augmentum*.

Pars amputata quid indicet.

XXXVIII. Pars *amputatione ſublata Indicat ſui Reparationem ſimplicem*.

Pars Eroſæ quid indicet.

XXXIX. *Pars Eroſa* & Ulcus conſtituens itidem *ſui reparationem*; quæ quoniam obtineri nequit, niſi poſt correctionem aut ſublationem Humoris Corrodentis, *Indicatur* ſimul *Hujus Emendatio ac Eductio*; ut & *Partis Eroſæ*, *ac Ulceratæ Mundatio*, & *ad Partis deperditæ reparationem Præparatio*.

Figura quomodo peccet Partes Conſiſtentes.

XL. Tertium inter Qualitatum Senſilium Communium Morbos in Partibus Conſiſtentibus locum dedimus *Figuræ*, quando propter ipſam mutatam non tantùm Deformitas exurgit, aſt Functio aliqua ſimul læditur.

Tibiarum Oſſa contorta lædere Progreſſionẽ

XLI. Sic *Tibiarum Oſſa* nimis *contorta* non tantùm Deformitatem ipſis afferunt, ſed non rarò *Motum* ipſum *lædunt* progreſſivum.

Gibbũ lædere Reſpirationem.

XLII. Sic *Coſtarum Figura* mutata & *Gibbum* conſtituens non tantùm Deformitatem parit, ſed, quod miſerrimum. *Reſpirationem lædit*.

Figura mutata quid indicet.

XLIII. Omnis *Figura mutata Indicat Figuræ* naturalis, aut ſaltem ad naturalem proximè accedentis *conciliationem*.

Morbi in Cõtinuitate ſoluta, ac ſecreti Coaleſcentia.

XLIV. Quarto loco inter dictas Qualitates ſenſiles Communes poſuimus Morbos in *Continuitate ſoluta*, vel contrà in *Solutorum Coaleſcentia*.

Morbus in Unitate ſoluta qui.

XLV. Partes namque *ſubſtantiæ ſimilis Continuæ* ſunt ſecundùm naturam: Quòd ſi præter naturam illæ quovis modo dividantur, & illarum *Unitas*, vel *potius Continuitas Solvatur*, *Actionemque* aliquam *lædant*, quod ſemper fit, Morbum hunc conſtituunt.

Eius diviſio 1. in Vulnus & Fracturam.

XLVI. Hi *Morbi ſubdividi* ſolent primò ratione *Partis*, cui hoc accidit, quæ aut *Mollis* eſt, ut Cutis, Caro, Parenchyma, Glandula, &c. aut *Dura*, ut Os. Unde ſicut *ſolutio tranſverſim facta* in *Parte Molli* vocatur *Vulnus*, ſic in *Oſſe Fractura*.

2. in Vulnus & Puncturã

XLVII. Secundò ratione *Modi ſolvendi*, unde quod *cæſim* accidit Parti *Molli*, vocatur *Vulnus*; quod *Punctim*, *Puuctura*.

3. in Vulnus vel Fracturam, & Ulcus vel Cariem.

XLVIII. Tertiò ratione *Cauſæ Efficientis*: quæ ſi fuerit *res Dura*, vocatur *Vulnus* vel *Fractura*; ſin *Acris* & *Rodens*, dicitur *Ulcus* in Parte Molli, & *Caries in Oſſe*.

XLIX. Hæc uno verbo libuit attingere, quò faciliùs procedat hæc Doctrina, etiam vulgò à quibuſdam accuratè propoſita.

Quid omnes hæ Diſſolutiones indicet.

L. *Omnes* iſtæ Partium Continuarum Diviſiones aut *Diſſolutiones Indicant Continuitatis ſolutæ reparationem* atque *Conſolidationem*.

Morbi in Coaleſcẽtia qui ſiunt.

LI. Quemadmodum Partes aliquæ requiruntur in Homine Continuæ, ita aliæ deſiderantur *ab Invicem ſejunctæ ac ſecretæ*: quòd ſi tales præter naturam *Coaleſcant*, ſemper Functio aliquam lædent.

In Labiis & Digitis. Ali-

LII. Sic *Labia* debent eſſe ab Invicem Diſjuncta, & *Manuum Pedumque Digiti* ab invicem

ſejun-

mentorum Aſſumptio, Rerũ manibus Apprahẽſio, & Ambulatio qui lædantur.

ſe juncti; quòd ſi præter naturam *Coaleſcant* vel Labia vel Digiti, *lædetur* Alimentorum Aſſumptio, rerumque commoda manibus perfici ſolita Apprehenſio, ut & Ambulatio, quæ plùs vel minùs labefactabuntur.

In Partium Coalitione quid indicetur.

LIII. Hæc ubi eveniunt, *Indicatur Partium* præter naturam *Coalitarum ſeparatio*, & à *nova Coalitione Præſervatio*.

Connexionis ſoluta morbus quis

LIV. Non tantùm reperiuntur *Partes* ſimilis *ſubſtantiæ* Continuæ, verùm *diverſæ*, ſimul Connexæ; quæ ſi ab invicem *Diſiungantur*, lædaturque ac ſolvatur ipſarum naturalis Connexio, lædaturque inde ipſarum Actio, dicuntur ipſæ *Morbum* pati, & quidem *Connexionis ſolutæ*, quem 5. loco recenſuimus inter Morbos Qualitatum Senſilium Communium.

Muſculos Oſſibus per Tendines & Cerebro per Nervos connecti.

LV. Sic *Muſculi Connectuntur Oſſibus per Tendines*, aut Ligamenta, quin *Cerebro per Nervos*: Quod ſi aut *Tendines*, *aut Nervi* diſſecentur, atque ſic Muſculorum cum Oſſibus aut Cerebro Connexio diſſolvatur, Lædetur Ipſorum Actio, Motus Partium.

Soluta Partium Connexio quid indicet.

LVI. Quoties autem *Soluta* eſt qualiſcunque *Partis* alicujus cum alia *Connexio*, toties *Indicatur ejuſdem reſtitutio*, dummodò ea fieri queat, quod non ſemper poteſt fieri.

Morbi in Loco, vel Situ mutato quinam.

LVII. Sextò, Notavimus Partium Conſiſtentium *Morbos in loco* vel ſitu mutato, quando inde Actio læditur.

LVIII. Sic Abdomen Locus eſt Ventriculi, Inteſtinorum, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, &c. Quæ partes ſi alibi reperiantur, in Thorace puta, lædent dubio procul aliquam Functionem aut propriam, aut alienam, Pulmonis puta, vel Cordis; & dicentur laborare Morbo in Loco Mutato.

LIX. Huc referendæ variæ ſpecies Herniæ, Umbilicalis, Inguinalis, & Scroti; Inteſtinorum, Uteri, &c. ſecundùm locum, in quo fit, & partem cui ea contingit.

Situ Appoſitionem partiũ ſpectare:

LX. *Situs* ſpectare videtur *Appoſitionem* duarum pluriumve *partium* certam, ad Functionem aliquam obeundam: talis eſt Oſſium in Articulationibus.

Qui mutatus Functionem lædit.

LXI. Quòd ſi hunc ſuum *ſitum naturalem mutent* iſtæ *Partes*, mox ipſa *læditur Functio*.

Luxatio quid.

LXII. Iſte *ſitus Oſſium mutatus* vocatur vel *Luxatio*, vel Subluxatio, prout vitium fuerit gravius vel levius.

Morbus in loco & ſitu quid indicet

LXIII. *Morbus* uterque in *Loco*, & *Situ* Partium Mutato, *Indicat* Partium *reſtitutionem* in Locum, vel Situm naturalem.

Soliditas & Fiſtuloſitates mutata.

LXIV. Inter Morbos Partium Continentium ſecundùm Qualitates Senſiles Communes poſuimus ſeptimò eos, qui in *Soliditate*, aut *Fiſtuloſitate Mutata* reperiuntur.

Soliditas Quanam hic intelligenda.

LXV. *Soliditas Partium ac Conſiſtentium* intelligenda, quantùm ea Senſibus Viſu ſaltem judicari poteſt. Sic Cutis, quamvis Poris cenſeatur prædita, Solida tamen vocatur, quia nullos manifeſtos habet Meatus & Canales; quòd ſi præter naturam in ea aut per eam *Fiſtulæ* excitentur, aut *Sinuoſa Ulcera*, eademve *Perforetur Inſtrumento acuto*, *Ipſius ſoliditas læditur*, hinc & una, pluresve ipſius Functiones, Nutritio puta, ſenſuſque Tactus & Caloris vitiantur.

Quando Soliditas lædatur.

Inteſtina, Abdominis Muſculi, & Peritonęũ à Vermibus perterebrãtur.

LXVI. Sic à Vermibus perterebrantur nonnunquam *Inteſtina*, hinc & *Abdominis Muſculi*, cum ſubjecto *Peritonæo*, ac ſupertenſa *Cute*.

Soliditas læſa quid indicet.

LXVII. Hæc Partium Conſiſtentium omnium *Soliditas læſa indicat ſui reſtitutionem* in integrum, ſive *Conſolidationem*, modis & mediis variis abſolvendam; tum pro Partis Affectæ, tum pro Cauſæ Efficientis, & Aſficientis, tum pro Modi Efficiendi & Aſficiendi diverſitate.

Fiſtuloſitatis Vitia varia.

LXVIII. *Fiſtuloſitatis* vitia ſunt varia, tum præſertim, quando illa *in totum tollitur*, *aut ex parte*, tum etiam, quando illa *plùs vel minùs augetur & ampliatur*.

Qua ratione ea tollatur in totum.

LXIX. *Tollitur in totum Fiſtuloſitas Vaſorum*, in eorum *Clauſura* per *Obſtructionem*, *Conſtipationem*, *Compreſſionem* extremam, & *Coaleſcentiam*.

Et qua ratione ex parte

LXX. *Tollitur* ipſa *ex parte* in Vaſorum *Anguſtia*, ſed non extrema.

Subſidentia quid.

LXXI. Huc refertur vulgò *Subſidentia*, quæ tamen, ſi aliquando habeat locum, pro vera Anguſtia noxia & Actionem lædente haberi nequit; poſtquam illa *conſequitur Contenti abſentiam*, effuſionemve; quo denuò accedente mox tollitur eadem, nulloque alio indiget auxilio, aut remedio.

Obſtructio unde.

LXXII. In *Obſtructione* Canalis fiſtuloſitas occluditur à Re ipſi inhærente, atque Contenti Motum tollente.

Conſtipatio unde.

LXXIII. In *Conſtipatione* Canalis ejuſdem Fiſtuloſitas occluditur a Re ipſi adhærente aut inexiſtente; ſive ſit Caro in eà excreſcens, ſive Tumor in ejus Tunicis ortus.

Compreſſio unde.

LXXIV. In *Compreſſione* Canalis ejuſdem Fiſtuloſitas clauditur à re externa ipſam augente, ſive illa Vinculum ſit, aut Tumor vicinus.

Coaleſcentia unde.

LXXV. In *Coaleſcentia* concreſcunt latera ſive parietes Canalis, & quidem poſt præcedentem ipſorum excoriationem aut exulcerationem.

Ex parte canalium anguſtia unde

LXXVI. Ex *parte* Canalium Meatus *anguſtantur* tum à re Ipſis *inexiſtente*, Ipſiſque *adglutinata*, tum à re Ipſis *accreta*, tum à *Vinculis*, aut *Tumore vicino*, tum à *partiali parietum Coalitu*; unde non planè, aſt quodammodo via & tranſitus impeditur.

Quomodo Canales ampliantur.

LXXVII. *Læditur* quoque *Meatuum* & Canalium *Fiſtuloſitas*, quando ipſa non Minuitur, vel Tollitur, ſed *Augetur*, *Ampliaturque*: quod fit ſere à *Contenti Copia*, vel *Rarefactione*, vel *Collectione*: unde Diſtenduntur, Explicanturque nimiùm Canales, quin Rumpuntur etiam aliquando: ſicque Ipſorum læditur Actio, vel Uſus.

Fiſtuloſitas Ampliata quid indicet

LXXVIII. Quemadmodum verò Canalium, Ductuum, Meatuum, Vaſorumve *Fiſtuloſitas* ex parte, aut in totum ſublata Indicat ſui Reſerationem, Apertionemque: Ita eadem nimiùm *ampliata Indicat* ſui *Anguſtationem*.

Diverſis remediis pro Cauſarũ & Partium diverſitate utendum.

LXXIX. Pro diverſitate autem *Cauſarum* Efficientium, & *Partium* Affectarum *diverſis utendum Remediis*.

LXXX. Alia ſiquidem Curandi ratio, alia Remedia conveniunt debenturque Obſtructioni; alia Conſtipationi, alia Coaleſcentiæ, alia Compreſſioni, alia Pituitæ, alia Sanguini obſtruenti, & ſic porrò.

Motus dupliciter in Partibus Conſiſtentibus cõſideratur.

LXXXI. Inter Qualitates ſenſiles Communes in Conſiſtentibus Partibus Morbos Conſtituentes mentionem fecimus octavò *Motus*, qui conſiderandus in Ipſis non tantùm tanquam *Actio Animalis*, ſed etiam tanquam ejuſdem *Animalis Motus Cauſa*. Quod quia videbitur multis novum & mirum, id accuratiùs explicandum.

In quo Conſiſtit Motus Animalis.

& in quo nõ

LXXXII. Hoc ut fiat manifeſtum. *Animalis Motus conſiſtit in Membri alicujus*, Manus puta, Brachii, Pedis, Cruris, Oculi, Capitiſve *Flexione*, *Extenſione*, *Tranſpoſitione*, *Contorſione*, *Agitatione*, ac ſic porrò: non item in *Sola Muſculi Contractione*, & abbreviatione, aut *Oſſum ſolorum Inflexione*, aut *Extenſione*. *Partiumve* ad ſe Invicem *Attractione*, aut ab invicem *Abſtractione*, quamvis hæ particulares partium quarundam Motiones concurrant ſimul ad Motum Animalem abſolvendum.

Ut Corpus moveatur quanam cõcurrãt. Quomodo Motus lædatur. Partiũ ſingularũ Motus læſus eſt Morbus. Et totius Membri motus læſus Symptoma.

LXXXIII. Ut ergò tota illa vel Univerſi corporis, vel Quorundam Artuum, Organorumve Machina Motu Animali cieatur, concurrant neceſſe eſt *ſingularum partium minorum Motiones ſingulares*, quibus ſigillatim, vel ſimul læſis læditur Membri primarii *Motus*: adeò ut *partium ſingularum* ad Membrum aliquòd Movendum concurrentium *Motus læſi* videantur poſſe *haberi pro Morbo*; ſicut *totius Membri Motus læſus pro ipſo Symptomate*, *ſive Functione læſa*: poſtquam uniuſcujuſque Particulæ Motus læſus lædit totius Membri Motum.

LXXXIV. Res hæc fiat exemplo manifeſtior. Ut *manu*, tanquam Organo, *aliquid apprehendam*, & fortiter teneam, quin & manu apprehenſum *agitem aut vibrem, plurimæ partes* ſimul debent *moveri*, adeòque eſſe mobiles. Et 1. quidem Pollex, ac ſinguli Digiti, qui omnes moveri debent ſeorſim, ſecundùm ſuos & Muſculos, & Articulos; qui itidem moveri debent, ac proinde eſſe mobiles. Vt autem manu ſic prehenſum agitetur, opus eſt vt Brachium ipſum, quin aliquando Cubitus quoque, atque Radius ſimiliter moveatur, ſintque Mobilia. Ad ſingulorum autem Motum Concurrunt non tantùm Cubitus, & Radius, atque Brachij Os, verùm Scapula quoque, Clavicula, ipſæque adeò Coſtæ, atque admodum multi Oſſa hæc variè moventes Muſculi.

LXXXV. In hac verò Actione, Chirothecæ puta vel ſola Apprehenſione, vel Concurrente ſimùl ejuſdem Agitatione ac Vibratione, *Totus ille Concurſus Partium illarum Variarum*, Oſſium imprimis & Muſculorum (nam & Cutis, & Membranæ, & Nervi, & aliæ forſan adhuc Partes ſimul veniunt ſpectandæ) *Motarum habendus pro Animali Motu & Functione Animali*; quamuis Partium earundem ſigillatim Conſideratarum Motus, quoties *impeditus eſt aut læſus*, videatur pro *morbo* habendus; quatenus propter vniuſcujuſque Immobilitatem, Motumve quovis modo læſum læditur mox totus ille Membri Integri, & Brachij vniuerſi, adeòque Manus quoque Motus.

LXXXVI. Hic Partium Minorum, & ad Membri magis Compoſiti Motum Concurrentium *Motus læditur modis varijs*, tum quando ſubindè *impeditur, & difficiliùs* procedit, tum quando *minor vel imbecillior* exiſtit, tum quando *in totum tollitur & ceſſat*, tum quando *maior vel coactus contingit*; adeò ut quemadmodum *Motus Animalis membri totius* variis modis læſus conſtituit *Varias Symptomatum ſpecies*, ita *Motus Partium ſingularum* Membrum idem conſtituentium & ad ejuſdem Motum concurrentium conſtituat *varias Morborum ſpecies*.

LXXXVII. *Motus* autem *Partium ſingularum variè læſus Indicat ſui reſtitutionem*; quò reſtitui quoque poſſit in integrum totius Membri Motus.

LXXXVIII Tandem nonò Inter Qualitates Partium Conſiſtentium Senſiles Communes conſideravimus earundem *Conſiſtentiam*, unde illæ *proprijs Continentur terminis*, non item, ſicut Fluidæ alienis.

LXXXIX. Hæc conſiſtentia *ſi mutetur*, & deſinant eſſe tales, fiantque Fluidæ, Ipſarum *Functio* vel Uſus procul dubio lædetur.

XC. Ubi notandum, in reſpectu ad Morbum pro eodem habendum Partis cujuſvis Uſum deficientem ve Actionem læſam: quamvis *Actio plus in ſe contineat*, quàm *Vſus partis*: qui videtur pars eſſe Actionis aut concurrere ad Actionem. Sic Actio eſt integri Organi, Uſus autem ſingularum partium ad Organi, quà talis, conſtitutionem concurrentium. Adeò ut ſæpè ad Functionem vnam abſolvendam concurrant plurium Partium Uſus.

XCI. Exempli gratia Viſio, eſt Functio: cujus Organum eſt Oculus, adeò ut Oculi Actio ſit Viſio: ad quam ritè abſolvendam concurrunt plurium Partium Oculum conſtituentium Uſus, Tunicæ ſcilicet corneæ Humorumque trium, Aquei, Cryſtallini, & Vitrei Tranſmiſſio & Infractio ſpecierum; Tunicæ Retiformis Exceptio ſpecierum, Tunicæ Uveæ Excluſio magni luminis; & ſic porrò.

XCII. Ut autem ad propoſitum noſtrum revertamur; Quoties *partes conſiſtentes* ſuam *amittunt Conſiſtentiam*, fiuntque Fluidæ, toties earundem Uſus vel Functio qualiſcumque *læditur*.

XCIII. Fiunt autem illæ *Fluidæ*, quando exempli gratia Carnes, Viſcera, &c. *in Pus abeunt* in Ulceribus, *aut in Saniem*.

Et quid tũ indicent.

XCIV. Quoties autem id contingit, toties *Indicant* quidem *ſui Reſtitutionem* in integrum: quod, quantùm ego ſaltem novi, quoniam obtineri nequit, hactenus Indicabunt *Partium reliquarum conſervationem in ſtatu integro, ac proinde Præſervationem* à ſimili malo.

XCV. Hoc ſi quis malit ad *Indicationem Præſervatoriam*, adeòque *cauſam Antecedentem* referre; cum illo non pugnabo: cùm reverà Præſervandæ ſint Partes adhuc integræ à ſui Corruptione inſtante, imò fiente.

XCVI. Atque ſic videor mihi percurriſſe Indicationes à Morbis tam Partium contentarum ac Fluidarum, quàm Continentium & Conſiſtentium petendas. Antequàm verò ad Jndicationes à Cauſis Antecedentibus, ac Symptomatibus prodeuntes pergam, aliquid ſaltem dicendum de Indicationibus ab Animæ Morbis petendis, poſtquam docuimus non ſemel dari quoque Animæ Morbos:

CAPVT XIV.

De Animæ Morbis, eorundemque Indicationibus Curatoriis.

Quare agẽdum de Anima Morbis.

I. DE Animæ Morbis, Eorundemque Indicationibus exiſtimamus vel idcircò dicendum magis in noſtra Medendi methodo, quòd de illis pauci aliquid docuerunt, pauci illos agnoverunt, pauciores in praxi eorum mentionem ex profeſſo fecerunt.

Quid ſint Anima Morbi.

II. Sunt autem *Animæ Morbi Diſpoſitiones vitioſæ Animæ, propter quas læduntur Functiones* aliquæ ac imprimis, ad quas neceſſariò concurrit Anima rationalis, qualis Humana.

Illos in qualitatibus Sẽſilibus conſtitui non poſſe

III. Quoniam verò Anima Externis Senſibus non percipitur facilè; inde patet, in eadem Qualitates Senſiles, tum proprias, tum communes non offendi; nec proinde *Animæ Morbos illis conſtitui* poſſe; ſicut ipſos in corpore conſtituimus ac demonſtravimus.

A mala Anima cõſtitutione ladi Functiones.

IV. Verùm, quoniam concurrit tamen Anima ad Functiones varias, idcircò Animales dictas, perficiendas, & ita quidem concurrit, ut ejus culpa eadem obſerventur ſæpiùs lædi & perperam peragi, quamvis benè conſtitutum ſit Corpus, tam Continens, quàm Contentum; nemo non videt *aliquid* deſiderari *in eadem Anima*, ſecundùm quod concurrat ipſa ad Functiones Animales abſolvendas, *quo malè conſtituto eædem quoque quovi modo lædantur*.

Ad quas Functiones concurrat Anima Sẽſus cognitioni, Motus Fruitioni & fuga inſervire.

V. *Functiones*, ad quas peragendas concurrit neceſſariò Mens, ſive Anima humana, ſunt quadruplices, 1. *Senſus externi*; 2. *Senſus Interni*; 3. *Animi Motus*; 4. *Corporis Motus*, *Animalis* ſive *Voluntarius dictus*.

VI. Senſus utrique inſerviunt Rerum quarumvis Cognitioni, Motus autem earundem Fruitioni, aut Fugæ.

Qua nõ peragentur abſque Anima Sana.

VII. Hæ Functiones omnes ac ſingulæ *non peragentur ritè*, niſi *Anima* ſit bene Conſtituta, hoc eſt *Sana*.

Quãdo Mẽs eſt Sana, quando Ægra.

VIII. Sana erit Mens 1. quando *Attenta* eſt ad ſuas Functiones: uti contrà Ægra, quando *Supina*, & minùs rebus agendis Attenta, vel aliò *Abſtracta*, ideòque ipſis minimè Attenta; poteſt enim plùs, vel minùs deficere in ſua Attentione.

IX. Sana cenſenda Mens 2. quando in rerum cognitione comparanda ipſa eſt *Accurata*, hoc eſt, omnes, ac ſingulas Objectorum circumſtantias & minutias obſervans: uti contrà Ægra, quando eadem *Oſcitans* eſt, ac negligit Objectorum ſuorum Circumſtantias omnes obſervare atque notare: unde plena cognitio haberi nequit, ſed imperfecta tantùm:

X. Sana quoque habenda Mens. 3. quando *Diſtinctè* omnia *concipit*, *explicatque*, uti contrà Ægra, quando *Confuſè* id agit. Ubi rerum Ordo, Situs, Locus, & ſimilia ſpectantur, quæ tum in

rebus

rebus diverſis, tum in rerum earundem partibus diverſis conſiderantur.

XI. Sana quoque dicenda Mens 4. quando *Libera* eſt, vnique Veritati addicta: ſicut Ægra, quando Præjudiciis eſt *Præoccupata*; nec tam quærit veritatem, quàm ut Opinio, vel Fictio ſua vel aliena habeatur pro vera.

XII. Sana etiam credenda Mens 5. quando *Tranquilla* eſt, *Animoque pacato*; ſicut contrà Ægra, quando *Animi affectibus* eſt, *Agitata, & Turbata*.

XIII. Plures Animæ Diſpoſitiones tum bonas, tum malas, propter quas ritè, aut peperam peraguntur Functiones ab ipſa ex parte ſaltem pendentes, adeòque pro Sanitate, Morbiſve habendas, ſtudio nunc prætereo, ne ſim multis forſam tædio, cùm ex ungue Leonem, hoc eſt, ex his paucis ritè examinatis plures aliæ facilè poſſint capi.

Anima Supina quid.

XIV. Quoties proinde *Anima* in Opere ſuo eſt *Supina* minùſque Attenta, toties *indicat* Ipſa *ſui Excitationem ad Attentionem maiorem.*

Abſtracta quid indicet

XV. Quoties eadem *aliò eſt Abſtracta*, & nil minùs quàm rebus agendis Attenta, toties avocanda eſt à rerum alienarum meditatione; ac *revocanda* potenter *ad agendarum conſiderationem*.

Oſcitans quid indicet

XVI. Sic quoties *Oſcitans* eſt Mens, ac negligens accuratum circumſtantiarum omnium ac ſingularum examen, toties *excitanda* eſt, *vrgendaque ad illud exactè inſtituendum.*

Confuſa quid indices

XVII. Quoties *Confuſè* tantùm omnia objecta concipit, exprimitve, toties *urgenda* eſt *ad* eadem *diſtinctè concipienda*, ſecundùm Ordinem, ac Locum vel Situm Objectorum Diverſorum aut Partium ejuſdem Objecti Diverſarum.

Præiudiciis præoccupata quid indicet

XVIII. Quoties Præjudicijs excæcata eſt ac *Præoccupata Mens*, atque falſis Commentis, quàm Veritati magis addicta, toties in Libertatem ac *Veritatis amorem aſſerenda* eſt.

Affectibus agitata quid indicet

XIX. Quoties *Animi Affectibus* qualibuſcunque *Agitata, Turbata, Perturbataque* eſt Mens, ideòque ad ritè ratiocinandum, aliaque peragenda inepta; toties *ad Quietem*, Tranquillitatemque *reducenda* eſt, pacandaque.

XX. Hæc omnia & ſimilia plura qui obtineri queant, dicemus forſan in ſequentibus: Hæc paucis nunc delibaſſe ſufficiat, & in re nondum trita viam aliquam monſtraſſe.

CAPUT XV.

De Indicatione Præſervatoria.

I. POſtquam Indicationem Curatoriam, & à Morbo tum Corporis utriuſque, tum Animæ petitam, petendamve abſolvimus, proximum eſt, ut ad Indicationem Præſervatoriam, & ab Antecedente Cauſa petendam pergamus.

Cauſa Morbi Antecedens quænam.

II. Diximus autem illam eſſe *Antecedentem Cauſam*, quæ *in Homine exiſtens apta eſt nata Functionem aliquam lædere, nondum tamen ipſam lædit, donec aliunde excitetur, irritetur, atque a Potentia in Actum deducatur.*

Quotuplex ſit 1. ſanguis in Corpore abundans.

III. Tales *Cauſæ Antecedentes* ſunt. 1. *Sanguis in Corpore abundans*, & noxam non producens quidem, ſed minans.

2. Humor quivis alius abundans.

IV. Secundò, *Humor* quivis alius, *Bilis, Pituita, Succus Pancreaticus, Saliva, Lympha, Semen, Lac*, & forſan *Spiritus Animales* quoque, quoties *multùm Abundant*, nec tamen Functionem aliquam lædunt, lædere tamen poſſunt, vbi Cauſa externa, tum fortuita, tum in Rebus non-naturalibus reperta iſtas Internas Cauſas Commovet, excitat, & ita Conturbat, ut noxam homini afferant, Functionemque aliquam lædant.

3. Aliqua Partium Infirmitas.

V. Tertiò *Aliqua in Partibus Conſiſtentibus producta vel relicta infirmitas*, nullam Functionem tamen lædens, niſi accedente Cauſâ externâ, & imprimis Aëris Conturbatione, Frigore, aut Æſtu, &c.

Aeris æſtus quorũ poſſit eſſe cauſa in Sanguine.

VI. Exempli gratiâ. Quoties in *Aëre augetur Æſtus*, toties ſimilis quoque augetur in Corpore æſtus, unde *Sanguis* neceſſariò in Corde rarefiet ſolito magis, Locuſque ipſi continendo requiritur in Vaſis, & Venis præſertim major; qui quoniam denegatur ipſi ratione ſuæ abundantiæ, propter quam plena ſunt jam ipſo Vaſa, impeditur Sanguinis Motus, mox & *Rarefactio*, unde in *Suffocationis, Extinctioniſque periculum Conijcitur* Ignis *cordis Vitalis*, quam ſequitur Hominis *Mors & Interitus*.

VII. Sic *Bilis abundatior* in ſuo Folliculo (ibi namque colligitur tantùm) facilè ab eodem *Aëre æſtuante, Corporis Motu violentiore*, ac ſimilibus attenuatur agitatur & ad copioſiorē ſui effluxum irritatur, unde non tantùm in tenui Inteſtino excitatur *Efferveſcentia vitioſa*, quin ſæpè *Vomitus, Alvive Fluxus*, ipſaque adeò *Cholera morbus, &c.* Sed in Corde quoque *Febris Continua*, & ſimilia mala plura: quæ non fuiſſent metuenda, ſi paucior fuiſſet in ſua Veſicula Bilis.

VIII. Sic *Pituita* in tenui Inteſtino Cumulata & Aucta, nullam tamen noxam producens, aut Functionem lædens, ob eodem *Aëris æſtu, Corporiſve Motu* attenuata, & ſoluta, hinc ad Sanguinem translata, quin vnà cum ipſo quaquaverſum propulſa, mox à ſuperveniente *Aëre frigido*, aut *Vento Pluvia*, vel re ſimili denuò in *Vaſis Coagulata Obſtructionem excitat*, hinc *Sanguinis ſubſiſtentiam, Vaſorum Diſtentionem* & tandem *Ruptionem Sanguinis Effuſionem, Inflammationem, Suppurationem*, & ſic porrò.

IX. Sic *Lac in Mammis abundans*, & nullam noxam Mulieri afferens, dummodò in tempore exſugatur, ſi diutiùs hæreat in mammis, *ſpontè Concreſcere ſolet*, atque *Inflammationem pati*.

X. Sic videntur *Animales Spiritus abundantiores* ad *Solis æſtum* poſſe ita affici, ut cùm priùs nil mali paterentur homines, tunc *Vertiginem*, aliaque incommoda perpetiantur.

XI. Sic quoad *Conſiſtentes Partes*, qui ſæpiùs & diutiùs *ſteterunt in Aqua frigida*, vel *ſine calceis ambularunt in pavimento lapideo, & imprimis cæruleo*, hiſce in locis familiari, quamvis nullum inde tum patiantur detrimentum notabile, ubi poſtmodùm *Intermittentibus Febribus corripiuntur*, *Dolores* ſolent ſolito *graviores, atrocioreſque in ijſdem pati pedibus.* Introducta igitur eſt ab illo rigore externo Aquæ aut Pavimenti Conſtitutio talis in pedibus, quæ quamvis tunc nullam Functionem lædat, tamen ad intermittentium Febrium acceſſum in actum deducta, Dolores ibi pariat & ferat notabiles & graves.

XII. Talis autem *Antecedens cauſa* in Hominis Corpore præexiſtens, ac facilè in Continentem abiens, *Indicat ſui Emendationem*, atque ſic Hominis *à futuro* aliàs *Morbo Præſervationem*, unde meritò *Indicatio* illa dicta eſt *Præſervatoria*.

XIII. *Præſervamus* autem *à Re* non actu ac nunc nocente, aſt poſteà *nocitura: deducenda* proinde *Indicatio Præſervatoria à Re* nondum Actionem ullam in Homine lædente, verùm aptâ, ut illam lędat, ubi eadem à Potentia deducitur in Actum.

XIV. Quoniam igitur metus eſt ne in Actum deducatur, & actu lædat Functionem vnam vel plures, *Prudentis Medici erit* Conſilia ſalutaria iſtis Hominibus communicare, quo in tempore *imminentia, minantia* ſaltem *mala præveniant*, ſicque *ab Ægritudine ſe præſervent.*

XV. Iſta verò *Emendatio Cauſæ Antecedentis* pro cujuſque Diverſitate erit.

XVI. *Sanguis*, exempli gratiâ, in Corpore *abundans*, redundanſque *Minuendus*, & ad quantitatem mediocrem reducendus, quocunque tandem id fiat modo, ſive per Ipſius Detractionem è vena ſecta & aperta; ſive per Inediam aliquandiu continuatam, utut Detractione minùs tutam.

XVII. Hoc autem citiùs faciendum quando in Aëre incipit Æſtus, idem inſtat, *tempore* puta *verno* ad Æſtatem inclinante, *Menſe* ſcilicet *Majo*, quo plerique ſolent præſervationis Cauſâ Sanguinem abundantem per venam ſectam mittere ac minuere, aliaque modò dicenda exequi.

XVIII. Nam ſi *Bilis* quoque tunc præſertim *abundet in Corpore*, cùm metus ſit, ne ſuperveniente Solis æſtu in actum deducatur Bilis Ef-

fuſio

[Bilis p]er Alvum. [N]on per Vomitum niſi facilè Vomentibus.

[I]n his Catharticis tutiùs utimur, [q]uàm Vomitoriis.

fuſio nimia è ſuo Folliculo, hinc & Affectus plures modò recitati excitentur, à Prudente Medico *Minuetur Bilis*, & imprimis *per Alvum*, tanquam viam conſuetam modumque magis facilem: *non item per Vomitum*, niſi in aſſuetis atque *facilè vomentibus*, in quibus etiam Vomitus excitatur plerumque ab ipſis *Catharticis*; quibus & tunc quoque *tutiùs utimur*, *quàm Vomitoriis*; poſtquam Humoribus Bilioſis ſponte ſursùm vergentibus, etiam à blandis Catharticis ſequitur vomitus blandior, qui ſæpè obſervatur vehementior ac violentior aſſumptis Vomitoriis: quæ majorem Corpori vim inferunt, ipſumque graviùs agitant, ſecùs atque Cathartica, quæ longè blandiùs vim ſuam exercent. Unde aliquando vomitoria junguntur Catharticis.

[B]ilis omniũ [h]umorũ facillimè educitur. Pituita verò & [S]uccus Pancreaticus ſe[g]niùs.

XIX. Nullus autem Humor eſt in Homine, qui *faciliùs educitur per Vomitum, ac ſeceſſum quàm Bilis*, cùm ſit omnium maximè Mobilis & Volatilis: cæteri verò, Pituita, & Humor Melancholicus, ſive Pancreaticus, minùs Mobiles, & magis Fixi, adeòque Inteſtinis, aliiſque Partibus tenacitate ſua vel aciditate arctiùs adhærentes, ac ſegniùs cedentes atque educi apti.

[P]ituita abũdans quid [in]dicet.

XX. *Pituita* in corpore *abundantior*, necdum tamen Functionem ullam lædens, *Indicat* fuit *Diminutionem*, quò præveniatur Malum aliàs facilè futurum, Præſerveturque homo ab ipſo.

Eductione [m]inuẽda & [q]uidem per [A]lvum.

XXI. Quod de Bile dictum, magis adhuc dicendum de Pituita, *Ipſam Eductione Minuendam*, ſed itidem *deorſùm per Alvum*, neutiquam ſursùm per Vomitum; cùm ad Motum ſegnior ſit Bile, ideò que difficiliùs expelli queat ſursùm; niſi in facillimè Vomentibus.

[S]uccus Pancreaticus [a]bundans [q]uid indicet. [E]ducendus [p]er Alvum. [P]rius tamẽ [p]raparãdus. [E]t quomodo [i]lius Cõſtitu[ti]o naturalis [&] præterna[t]uralis

XXII. *Succus Pancreaticus* in Corpore *Abundantior*, *Indicat* itidem ſui *Diminutionem*, & quidem per Alvum: ubi ampliùs notandum, cùm ſit is natura ſua ſubacidus, Bonum eſſe, ſi priùs tantillum ad Eductionem faciliorem præparetur, ipſius Aciditatem ampliùs Temperando, & quodammodò concentrando, quod feliciſſimè fit per Salia Volatilia, uſurpatis poſtmodùm Hydragogis, cùm per ſe ſit Humor ſatis tenuis, limpidus & ſubacidus, adeòque ad ſeri Conſiſtentiam proximè accedens: quamvis præter naturam fiat ſubinde Glutinoſus, ad Pituitæ naturam tunc magis degenerans.

[L]ymphã in[d]icare ſui Diminutionem. Per Alvum, Urinas, & Sudorem.

XXIII. Hæc omnia imprimis vera ſunt de *Lympha*, quæ in Corpore *Abundantior* videtur mihi augere Sanguinis ſerum, atque *Indicare* ſimiliter *ſui Diminutionem*, tum per *Alvum*, tum per *Urinas*, tum per *Sudores*: omnibus namque hiſce viis Educitur & Minuitur feliciſſimè, & facillimè.

[S]eminis abũ[d]antia indi[c]at Diminu[t]ionem. Diversã in Vegetis, quã Frigidiorib. Veneris Uſũ facere ad Seminis generationem.

XXIV. *Seminis Abundantia* Indicat ſui *Diminutionem* modo legitimo, ne nimirum cumulatum corrumpatur & graves noxas homini afferat: quod præſertim locum habet in Perſonis Vegetis, ac Venereis: Cæteri frigidiores lentè poſſunt feſtinare; nec facilè noxam magnam metuent ſibi à ſemine; quod niſi uſu legitimo effundatur in talibus, minùs quoque producetur, cùm præter conſtitutionem maſculam & vegetam, non parum ad *Seminis generationem* faciat *Veneris Uſus*, ſeminiſque Effuſio, ſed moderata, & cujuſque robori accommodata.

Lactis Abũ[d]antia indi[c]at ſui dimi[n]utionem & [q]uide Suctu.

XXV. *Lactis Abundantia* plures noxas minans, & *ſui Diminutionem Indicans*, nunquam Minuitur feliciùs, & aptiùs, quàm Infantium aliorumve ſuctu; cujus loco ipſæ fœminæ poſſunt ſibi per vaſa vitrea papillas excipientia & claudentia exſugere Lac.

Spiritus Animales abũ[nd]antes indi[c]ant ſui diminut[i]onem quæ ſit Meditatione & Exercitio.

XXVI. *Spiritus Animales* in Homine *Abundantiores*, ſicut *Indicant ſui Diminutionem*, ita nullo modo Minuuntur aptiùs & utiliùs quàm multa & profunda & *Seria Meditatione*, qua copioſi exhauriuntur Spiritus, & longè plures, quàm ullo vehemente Corporis *Exercitio*.

Pars malè conſtituta quid indicat

XXVII. Quoties metus eſt, ne *Pars* aliqua propter Aeris, Pluviæ, Ventorum, Aquarum, Pavimentorum, ſimiliumve Rerum injuriam, Conſtitutionem talem nacta ſit, propter quam, licèt nulla notetur adhuc Actio læſa, Dolores ſolito graviores patiatur à Febre quacunque, aliave Cauſa Externa, aut idem jam contigit; danda eſt opera, ut in tempore Conſtitutio illa per Contrariam rem Mutetur ac Corrigatur. Id enim ab Ipſa *Indicatur*, ut illud *Caveatur*: quod imprimis habet locum in *præveniendâ Arthritide*.

Arthritis quomodo præveniatur

CAPUT XVI.

De Indicatione Urgente, quibuſdam Mitigatoria dicta.

I. POſtquam de Curatoria, quæ à Morbo, ac de Præſervatoria *Indicatione*, quæ à Cauſa Antecedente ſolet peti, egimus; proximum eſt, ut nunc de Urgente, quam Mitigatoriam vocarùnt alii, agamus, quam à Symptomatibus Urgentibus deducendam docent.

A quibus Symptomatibus petendæ ſint Indicationes Mitigatoriæ.

II. Notandum autem ſublatis Morbis ſponte ceſſare aut cedere Symptomata: unde facile patet non à quibuſvis, ac levioribus, ſed gravioribus duntaxat, & ideò *urgentibus Symptomatis* peti *Indicationes*, quibus in ſpecie facienda Medicina.

Quatenus urgeãt Symptomata.

III. Hactenus autem *Urgent* illa *Symptomata*, quatenus *Vires Ægrorum valdè dejiciunt*, ſive ſint Animales Vires, ſive Vitales; *quibus proſtratis* ac pereuntibus *fruſtrà quæritur*, applicaturque *remedium* Morbis, unde non rarò *pereunt Ægri priùs*, *quàm Morbi tollantur*.

Proſtratis Viribus fruſtra quæritur remediũ Vires cõſervandæ, neglectis ad tẽpus morbis primariis.

IV. Ne proindè proſternantur nimiùm Vires, ſuccurrendum illis *Symptomatibus Vires valdè dejicientibus*, etiam *neglectis* nonnunquam ad tempus *Morbis primariis*; donec reſtitutis, vel ſaltem roboratis aliquantùm Viribus liceat Morbo primario mederi, atque tunc ipſum curare.

Vires Vitales & Animales à quibus conſtituantur.

V. Dixi illa duntaxat Symptomata urgere, quæ *vires* valdè deijciunt, aut *Vitales*, aut *Animales*.

VI. *Vires Vitales* Conſtituunt 1. *Sanguis*. 2. *Humores* omnes ad Sanguinis Conſtitutionem Concurrentes, *Bilis*, *Lympha*, (ad quam refero *Humorem Triumviralem*, utut diſpliceat rerum Anatomicarum & Chymicarum imperitis hoc nomen) atque *Chylus*.

Animales à quibus.

VII. *Vires* verò *Animales* conſtituunt *Spiritus Animales*.

Quando Vires pereunt.

VIII. Quoties autem *horum Unus* vel *Plures pereunt*, toties *Vires alterutræ*, aut utræque ſimul *pereunt*.

Quando pereat Sãguis.

IX. *Sanguis* perit propter *Hæmorrhagiam* qualemcumque, Sponte, Arte, aut Fortuitò contingentem.

Quando Bilis.

X. *Bilis* perit ejus *Effuſione* tam Sursùm, quàm Deorſum.

Quando Lympha.

XI. *Lympha perire* poteſt tam *Vomitu*, & *ſeceſſu*, quàm *ſudore* ac per *Urinas*, & forſan quoque *Salivatione*.

Quando Humor Triumviralis.

XII. *Humor Triumviralis* poteſt imprimis *perire Vomitu* ac *ſeceſſu*.

Chyli Defectus Unde.

XIII. *Chyli defectus* eſt ob *Inediam* vel *Alimentorum Excretionem ſursùm*, vel *deorſùm*, ut & *Fluxum Cœliacum utrumque*, tam *Ictericium*; quàm *Chyloſum*.

Quot modis pereant Spiritus Animales.

XIV. *Spiritus Animales pereunt*. 1. *Vigiliis perſeverantibus*. 2 *Doloribus atrocibus*. 3. *Inquietudine atque Agitatione Corporis continuante*. 4. *Animæ vexatione qualicumque*.

Nõ tantùm Symptomatibus, ſed eorũ Cauſæ proximæ remediũ adferri.

XV. Si quis autem ritè totum, quod nunc tractamus, negotium, attenta mente conſideraverit, & quomodo in Symptomatum Urgentium medicatione procedant Medici, facilè comperiet non ſimpliciter & tantùm illis *Symptomatibus*, *qua talibus*, *remedium ipſos afferre*, *verùm ipſorum quoque Cauſæ proximæ & continenti*; quamvis illa non ſemper ſit Morbus primarius quò tenetur Æger, pendeat licet aliquando ab illo morbo; quod exemplo fiet magis manifeſtum.

Hæmorrhagia larga Fe-

XVI Superveniat exempli gratia Ægro Febre ardente laboranti *Hæmorrhagia*, non mediocris

bri ardenti ſuperveniẽs unde oriatur.

& quomodo fiat.

& critica, quæ ipſum levet, aut curet; ſed Symptomatica & larga, quæ ipſum valdè debilitet, quin in Vitæ diſcrimen conjiciat, perſeverante ipſa Febre. Tunc certè illa Hæmorrhagia ortum habebit *à Bile valde acri* Febrem ardentem quidem producente ac fovente; ſed inſuper *Sanguinem* admodum *attenuante* ac diſſolvente, adeò *ut viam quærat & inveniat in Vaſis ad Nares tendentibus*, ibidemque facilè patentibus; vel in *Utero*, vel in *Hæmorrhoidibus*, vel in *Renibus*, vel *alibi*: unde Sanguis copiosè effluens Vires Vitales extremè debilitat & in præſens vitæ diſcrimen conjicit Ægrum, adeò ut niſi brevi compenſetur Sanguinis effluxus, moriendum ſit Ægro.

Curā requirit neglecta tantillum ipſa Febre.

XVII. In tali Ægro quamvis Affectus primarius ſit Febris Ardens à Bile Acriore producta; producitur tamen ab eadem quoque notata Hæmorrhagia extremè periculoſa, & ad *ſui medelam Medicum vocans* & urgens, licèt *neglecta tantillum ipſa Febre*.

Indicat ſui ſuppreſſionē: Quæ dupliciter obtinetur

XVIII. *Hæmorrhagia* verò illa periculoſa *Indicat ſui ſuppreſſionem. Suppreſſio* autem illa *obtinetur* partim *Coagulando Sanguinem*, ubi effluit, quò reliquo affluenti non pateat ampliùs exitus; partim *Temperando Acrimoniam Bilis* Sanguinem nimiùm attenuantis, quò minùs aptus ſit ad fluxum, hinc & effluxum.

In ejus cura ſanguis coagulandus & Bilis Acrior temperanda

XIX. Cauſa ergo Hæmorrhagiæ eſt Sanguis tenuior & minùs conſiſtens; hujus Bilis Acrior. Docuimus autem in ſuperioribus & Sanguinis Conſiſtentiam diminutam, & Bilis Acrimoniam auctam, Morbos eſſe: Dum igitur ad Hæmorrhagiam curandam uſurpo remedia & Sanguinem Coagulantia, & Bilem Acriorem Temperantia, revera Morbos curo, non Symptomata; quamvis tunc non inſtituo Curare in ſpecie ipſam Febrem Ardentem, Primarium Morbum, ſed illi copulatum, imo ejus Cauſam, & majus vitæ periculum producentem. Curo igitur *Bilem Acriorem: non quà Febrem, ſed quà Hæmorrhagiam producentem*.

Dolorem eſſe Febris ardētis Symptoma, & qua ratione.

XX. Sic quoad Dolorem qualemcunque Atrocem, atque Vires Animales primò, hinc & Vitales conſumentem, *Dolor* quidem eſt *Symptoma* exempli gratia itidem *Ardentis Febris*, ſed non Febris, quà Febris, ſed *quatenus ab Humore valde Acri productæ*, atque hujus quoque ratione Dolorem in variis Partibus producentis.

Dolor Capitis vehemēs quid indicet.

XXI. Quatenus autem à Dolore Capitis puta vehementi Animales Spiritus exhauriuntur, ideoque ſummopere debilitatur Æger, unde non rarò Delirium, hinc & Mors ſequitur aliquando, *ab illo Dolore Urgente Indicatio petitur Dolorem mitigans.*

Quomodo mitigatur.

XXII. *Mitigabitur autem Dolor Medicamentis Humorem, Halitumve Acrem, Doloris cauſam, lenientibus, demulcentibus, temperantibuſque.*

Curato morbo à quo oritur, curatur dolor.

XXIII. Humor verò, Halituſve Acer nobis habetur pro Morbo. *Curatur ergo Dolor, curato Morbo*, à quo habet ortum; licèt non curato ſemper ſimul Morbo, vel affectu primario, Febre.

Rectè ſubinitium Ægris exhiberi Anodyna.

XXIV. Quiſquis hæc à me dicta ritè conſideraverit, facilè claudet Os ineptis Medicis Me, alioſque imperitè culpantibus; ac ſi *præter Methodi Medendi leges ac præcepta exhiberemus mox in Curæ initio Ægris Medicamenta Dolores, aliaque Symptomata Mitigantia*.

Rariſſimè Ægros uno tantum laborare morbo. Unus tamē eſt primarius.

XXV. Non conſiderant namque *rarò, imò rariſſimè uno tantùm affici Ægros affectu vel morbo*, ſed plerumque multis, & quandoque multiplicibus; quamvis *unus* haberi poſſit *omnium primarius*, à quo denominationem habere poteſt Affectus ſæpiſſimè complicatus.

Qui curandus, nō neglectis reliquis Morbi ſecūdarii cura aliquādo eſt via ad curationem primarii.

XXVI. Dum ergo ſæpè multis morbis ab eadem cauſa pendentibus, vel multiplicibus à diverſis cauſis ortum habentibus laborat idem Æger, bonum eſt ita ſingulos conſiderare, ut quamvis *Curetur primarius, non negligantur tamen in Cura reliqui*; & imprimis quando ipſorum Curatione promovetur primarii Curato, adeò ut non rarò *Affectus levioris Curatio ſit præparatio, & via ad primarii Curationem*.

In Febre ar- denti urge- ſitim, Ca- tis dolorē vigilias, D riū, inqui- tudinē, & Febris ar- tis cauſa- lis.

XXVII. Exemplo res fiet iterum manifeſtior: Vocetur Medicus ad *Ægrum Febre ardente laborantem*, in quo præter *Ardorem urgeat Sitis, Capitis Dolor, Vigilia, mox & Delirium, Inquietudo*, & quæ ſolent tunc ſimul obſervari.

XXVIII. *Febris ortum* habet à *Bile* Æſtate poſt intenſum Solis æſtum acri facta, inque Sanguinem effuſa.

Quæ nō teſt educi Sanguinem ad tempe- reduci. Utile Capi dolorem m nui, ſomn conciliari, lirium em dari, &c.

XXIX. Hæc *Bilis* quemadmodum *non poteſt mox educi è Sanguinis maſſa*, vel *ad temperiem laudatam reduci*, verum id paulatim expectandum beneficium: nonne utile, quin neceſſarium erit, quoties id poteſt obtineri, ut *Capitis Dolor minuatur*, vel *tollatur*, *Somnus exulans Concilietur*, *Delirium emendetur*, quamvis nondum poſſit tolli Febris?

Quibus Medicame tis obtine tur. Anodynis Narcoticis Febris ard tis curation promoveri

XXX. Hæc autem omnia obtinebuntur *Medicamentis Acrimoniam Bilis temperantibus*, adeòque *Anodynis* maximè, & *Narcoticis*: quæ cùm *promoveant* quoque *Febris Ardentis Curationem*, immeritò culpantur à rerum optimarum ignaris, & magno Ægrorum damno negliguntur ab imperitis, utut ætate ſua & multorum annorum praxi, ſed infeliciter ferè inſtituta gloriantibus Medicis: hoc eſt, Senibus magis, quàm peritis. Peritia ſiquidem non tam multorum annorum ſerie, quàm multarum rerum uſu comparatur.

CAPUT XVII.

De Indicatione Vitali.

Unde pet tur Indicati vitalis.

I. Quæ vulgò vocatur *Indicatio Vitalis*, ea dicitur à *Viribus peti*.

Vires dupl ces.

II. *Vires*, ſicut nuper dictum, obſervamus & agnoſcimus *duplices*, *Vitales ſive Naturales*, & *Animales*.

Quanā pe tineant a Vires Vitale Quanam Animales

III. Ad *Vitales Vires* diximus pertinere tum *Sanguinem*, tum *Humores omnes ad Ipſius conſtitutionem occurrentes, Bilem, Lympham, Humorem Triumviralem, Ipſumque adeò Chylum:* ſicut ad *Vires Animales, Spiritus Animales* dictos; Vitalem namque, aut Naturalem, nullum obſervamus, nullum proinde admittimus.

Quatenus Indication præſervati ria, & qua tenus hìc res conſid randæ.

IV. Ubi nuper egimus de Indicatione Urgente, harum quoque Virium utrarumque fecimus mentionem, ſed quatenus tunc *prævenimus Illarum deperditionem, atque Iacturam: hìc* conſideramus eaſdem, quatenus ſunt *Conſervandæ & Augendæ*.

Quanā re media ibi, quanam hìc locū habeā

V. Ibi propoſuimus *Remedia ipſarum defectus cauſæ accommodata*, hìc proponemus *Auxilia ipſarum reparationi materiam ſubminiſtrantia*.

Quare vire in Ægris æquè ac ſanis conſe vandæ.

VI. Utique cùm vita noſtra & ad ſuum eſſe, & ad ſuum bene eſſe à dictis utriſque pendeat Viribus, meritò ſunt ipſæ in Medicina ſpectandæ, ac in *Ægris æquè atque Sanis conſervandæ*.

In Sanis qu rū reſpec & quomo vires cōſer vandæ.

VII. In ſtatu quidem Sano ſunt quoque conſervandæ Vires, aſt ita, ut & *omnium & ſingularum ſimul habeatur ratio*, quoniam omnes ac ſingulæ continuò ratione Functionum omnium conſumuntur, ideoque ſui Reparatione indigent continua, quæ fit *convenientium alimentorum*, cuivis ætati, ſexui, ac Vitæ Generi accommodatorum, *aſſumptione*.

In Ægris quomodo.

VIII. In *ſtatu autem morboſo* ac præternaturali, quoniam non ex æquo conſumuntur vires ſingulæ, verùm in quibuſdam hæ, in aliis aliæ, *non poſſunt* ipſæ ſemper *ſolis Alimentis propriè dictis reparari*, quin opus eſt ſæpiùs *alimentis medicamentoſis vocatis*.

Effuſa Bili quodnam Alimentum requirat.

Plantæ quænam Aromatica & Amaricantes.

IX. Quoties namque *effuſa eſt magna copia Bilis*, atque ipſius proinde adeſt in Corpore Ægri Defectus, toties tale *indicatur* Alimentum, quod in ſpecie Bili producendæ eſt maximè aptum, Aromaticum puta, & imprimis Amaricans, quale plures nobis præbent Plantæ, multis etiam ſanis gratæ, ſive in Potu, ſive in Cibo uſurpentur, Abſinthium puta, Abrotanum, Salvia, Majorana, Tanacetum, Ruta Hortenſis, Matricaria, Beto-

Betonica, Meliſſa, &c. ex quibus non raro Placentæ patantur, aut Vina medicata. Quæ quoniam ſunt ſapore acriore, inter Condimenta ferè referuntur.

ndimẽta ſervire umoribus nuperãdis.

X. Et certè *Condimenta* omnia, ſi ritè conſiderentur, quemadmodum Sapore ſunt valdè diverſa; ita *inſerviant variis Humoribus noſtris reparandis*.

romatica Amarintia Bilẽ, cida verò uccũ Pancreaticum Lymphã parare.

XI. Nam ſicut *Aromatica* omnia, & imprimis, potentiùſque *Amaricantia Bilem reparant* & augent in nobis, ita omnia *Acida*, eòque vergentia reparant *Succum Pancreaticum & Lympham*.

Humorum pores noendi. Alimenta ia ratione ledicamẽ- & Venea dicãtur.

XII. Unde bonum eſt noſſe, *quales* ſint etiam *ratione Saporis Hnmores* in corpore noſtro reperti, quò queamus ſingulis deficientibus reparandis & augendis convenientia invenire & uſurpare auxilia & alimenta, quæ ratione ſaporis excellentioris vocantur *Medicamentoſa*, & quoniam ſimul alterant & mutant Corpus noſtrum, ſi aliquantò majore ſumantur quantitate, aut puriora: quæ tunc etiam haberi poſſunt pro *Medicamentis*, quandiu nempe mutationem afferunt nobis utilem; ſicut cenſenda ſunt *Venena*, ubi mutationem afferunt noxiam, & corpus deſtruunt.

ãgmis defiẽs quid incet, & quis repareur. Quanã alienta Chyum bonum uppeditent.

XIII. *Sanguis* certè ſi *deficiat* in Ægris, *indicat ſui reparationem per alimenta multùm blanda, & Chylum ſimilem promentia*; qualia ſunt Panis triticeus ritè fermentatus, Carnes Juniorum Animalium, & parata ex ipſis Juſcula, Ova recentia, Lac dulce, Cerviſia ritè cocta & fermentata.

ilis deficiẽs uidindicet, & quibus reparetur.

XIV. Ubi verò *Bilis deficit*, docuimus eam ſimiliter *indicare ſui reparationem* per *alimenta magis Aromatica & Amaricantia*: quò refero *Salia Volatilia*, quæ obſervavi plurimùm facere ad Bilis laudabilis generationem & augmentum.

ympha, & uccus Pancreaticus uidindicẽt: ui reparentur.

XV. Ubi *Lymphæ*, *Succique Pancreatici adeſt in Ægris defectus*, *indicatur* quoque *ipſorum reparatio*, *ſed per Alimenta vel condimenta ſubacida*, Acetum, Mala Citria, Aurea, Ribeſia, Berberorum fructus, & ſimilia.

XVI. Ubi *Salivæ, hinc & Pituitæ* obſervatur in *Ægris Defectus*, eadem *reparanda & augenda uſu aucto Alimentorum magis viſcidiorum*, Piſcium, Juſculorum ex capitibus præſertim & pedibus animalium terrenorum paratorum, Oſtreorum, *&c.*

Saliva & Pituit aquid indicent, & qui reparentur.

XVII. Ubi *Humor Triumviralis* creditur deficere, cùm ex *Saliva ſive Pituita inde orta, Bile, ſuccoque Pancreatico* ſimul concurrentibus habeat ortum, *Condimenta indicabuntur tunc magis compoſita & mixta*, qualia ſunt Sinapi, & Raphanus Ruſticanus cum aceto parata, Cappares, Geniſtæ, atque Sambuci flores nondum explicati, & cum aceto conditi, & ſimilia ex India utraque ad nos deferri ſolita, atque ex variis plantarum aromaticarum partibus cum aceto præparata.

Humor Triũviralis ex quibus componatur, & ſi deficiat quid indicet quibuſque reparetur.

XVIII. Sic poſſet ad illorum imitationem in hiſce quoque locis plurium Plantarum radices, caules, folia, flores, ſemina, fructus, aceto condiri & utiliter uſurpari.

Plãta aceto condienda.

XIX. *Chylus* præparatur, paratur, & reparatur ex *alimentis facilis fermentationis, & multi ſucci*, de quibus jam egimus, ubi de Sanguinis defectu ſumus modò loquuti.

Ex quibus Chylus paretur.

XX. *Spiritus Animales* in Ægris propter Vigilias, Dolores Corporis, Animive Inquietudinem ac vexationem *Deficientes indicant* itidem ſui *Reparationem*, quæ facillimè ac fœliciſſimè contingit uſu moderato & continuato *alimenti multùm ſpirituoſi*, quale vinum quodvis Generoſum, & imprimis ejus Spiritus rectiſicatus, ſed minima quantitate ſæpiùs uſurpatus.

Spiritus Animales deficientes quid indicent, & quibus reparentur.

XX. Atque ſic paucis & in compendio dedimus illa, quæ faciunt ad Indicationem Vitalem ritè cognoſcendam, & in uſum revocandam. Ubi notandum, non Confundendam ſimul *Humorum* memoratorum *Deſideratorum reparationem*, quæ huc ſpectat, cum eorundem *Obtuſornm ac Inertium Emendatione*, quæ ad indicationem Curatoriam referenda: quamvis & ad hanc quoque reduci queat *Eorum Defectus*; Poſſunt enim Copia excedere, aut deficere, uti ſuperiùs dictum.

Non confundẽda Humorum deſideratorũ reparatio cũ eorundem Obtuſorum Emendatione.

FINIS LIBRI PRIMI.

FRANCISCI DELEBOE SYLVII DE METHODO MEDENDI LIBER SECUNDUS, QUI De Materia, & Forma Remediorum Tractat.

CAPUT PRIMUM.

De Materia & Forma Remediorum in genere.

Primaria Methodi Pars Indicatio Curatoria.

I. Quicunque attentus fuit dum de Medendi Methodo hactenus egi, in legendo, is facilè potuit obſervare *primariam* & ampliſſimam ejus partem *Indicationi Curatoriæ* deberi.

Eādē Indicationi Urgenti ſervire.

II. Quin *eamdem Indicationi Urgenti ſervire* docui, quatenus ejus ope Urgentia Mitigantur, vel in totum Tolluntur Symptomata, ſicque Conſervatis Viribus valde pereuntibus, vita quoque Conſervatur, ſine qua Curari nequit Affectus primarius.

In quavis Indicatione Remedium non verò Remedii Materiam & Formā indicari.

III. Quoniam verò *in quavis Indicatione*, Auxilium quidem ac *Remedium Indicatur, non autem Materia & Forma Remedii:* ne continuò idem diceretur, Conſultum duxi, poſt examinatas ordine, licèt in compendio, varias Indicationum ſpecies paucis quoque de Materia & Forma Remediorum ſive Indicatorum tractare.

Remedia eſſe Materialia & Spiritualia.

IV. *Remedia* verò alia ſunt *Materialia* ſive Corporea, alia *Spiritualia* & Diſcurſus, ſive Rationes, atque Ratiocinationes; quibus Anima, ſive Mens Ægra corrigitur aut erigitur, ſicut *Corporeis atque Materialibus emendatur Corpus utrumque, continens ſive conſiſtens, atque contentum ſive fluidum.*

Spiritualia quanam. Materialia quanam. Ea eſſe Uſitatiora.

V. Cùm Remedia Materialia ſint *uſitatiora*, de illis agemus priùs.

Unde petūtur.

VI. *Petuntur* autem illa *Remedia* partim è *Cœlo*, partim ex *Aere*, partim ex *Aqua*, partim è *Terra*; non tanquam ex quatuor *Elementis*, verùm tanquam ex quatuor *Matricibus*, ut loqui amant plures Chymici, vel *Receptaculis*, è quibus promere ſolemus Remediorum variorum Materiam.

Quenā è cœlo petantur.

VII. E *Cœlo* namque *Solares* ſaltem *Radii* ad nos pertingunt, magnam in nobis mutationem producentes: quibus etiam utimur in facienda Medicina.

Quanam in Aere.

VIII. Ex *Aere* habemus *Pluviam*, *Nivem*, *Grandinem*, *Rorem*, *Ventos*, & longè plura, quibus itidem utimur non rarò in Ægrorum curatione, ſi non omnibus, ſaltem pleriſque.

IX. Ex *Aquis* non tantùm *Piſces* omnis generis capimur, ſed *Corallia* quoque, *Margaritas*, *Conchas*, &c. quibus ſimiliter utuntur Medici in Ægrorum ſuorum Curatione.

Quanam in Terra & in quot Claſſes

X. In *Terris* & ſupra *Terram* inveniuntur pleraque non tantùm Vitæ noſtræ ſuſtentandæ utilia, atque neceſſaria, verùm Morbis quoque Curandis Convenientia; quæ vulgò in tres ſolent diſpeſci Claſſes, *Animalium*, *Vegetabilium* & *Mineralium*.

Ex iis omnibus peti

XI. Ex hiſce omnibus tum *Alimenta* petuntur, & Sanguini blandiori, & cæteris Humoribus, ut & Animalibus Spiritibus à mediocritate illa nonnihil recedentibus ac deficientibus reparandis convenientia; tum *Medicamenta* notabilibus in Corpore Mutationibus producendis apta.

Alimēta & Medicamenta.

XII. Quæ ad Alimenta ſpectant, ea ex iis, quæ nuper de Indicatione Vitali docuimus, facilè poterunt peti.

Medicamētorum diſtinctio.

XIII. *Medicamenta* vulgò, nec malè diſtinguuntur in *Alterantia*, & *Vacuantia*. Cùm etiam quadrent iis, quæ ſuprà in Morborum examine, adeòque Indicatione Curatoria, hinc & Præſervatoria Urgenteque propoſuimus.

XIV. Ubi quoniam Indicata præſertim ſpectavimus, nunc ex profeſſo de ipſorum Materia & Forma diverſa nonnulla proponemus.

Morbos omnes redactos eſſe ad Corporis qualitates ſēſiles.

XV. Ut autem omnia brevioribus comprehendamus, conſiderandum, Nos omnes *Morbos Corporis* Utriuſque redegiſſe *ad Ipſorum Qualitates ſenſiles* tam proprias, quàm communes à ſtatu naturali, adeòque Mediocritate ad Hominis Sanitatem requiſita recedentes, ſecundùm quarum Mutationem, adeòque Indicationem, Indicatorum Materiam proponemus.

Qualitatem ſenſiliū Propriarum Species ſex.

XVI. *Qualitatum ſenſilium propriarum* pro Senſuum Externorum Senario à nobis conſtituto *Sex* Conſtituimus *ſpecies*. Et 1. quidem ratione *Viſus*, *Colores*, ut & *Pelluciditatem*, & *Opacitatem*. 2. ratione *Auditus Sonos*. 3. ratione *Olfactus*, *Odores*. 4. ratione *Guſtus*, *Sapores*. 5. ratione *Tactus*, *Duritiem ac Mollitiem*. 6. ratione *Senſus Caloris*, *Calorem ac Frigus*.

Qualitatum ſenſiliū communium ſpecies decem.

XVII. *Qualitatum* verò *Senſilium Communium*, prout in Partibus Conſiſtentibus, vel Fluidis occurrunt, *ſpecies* conſtituimus *Decem*. Quarum 1. *Numerum* continet, in ſolis partibus Conſiſtentibus ſpectabilem. 2. *Magnitudinem* in iiſdem Partibus Conſiſtentibus, uti *Copiam* in Fluidis notabilem. 3. *Figuram* in ſolis Partibus Conſiſtentibus reperibilem. 4. *Continuitatem*, aut *Secretionem* itidem in Partibus Conſiſtentibus duntaxat occurrentem. 5. *Connexionem* in iiſdem tantùm notabilem. 6. *Locum & ſitum* Partibus utriſque competentem. 7. *Soliditatem & Fiſtuloſitatem* in Solis Partibus Conſiſtentibus obſervabilem. 8. *Motum* utriſque partibus contingentem. 9. *Tempus Motus* quibuſdam Partibus Fluidis peculiare. 10. *Conſiſtentiam & Fluiditatem* reciprocè mutabilem.

Morborū corporis ſumma genera decem.

XVIII. Adeò ut ad *ſexdecim ſumma Genera* omnes Corporis *Morbi* queant commodè revocari.

Unde Indicationes petantur.

XIX. Docuimus in ſuperioribus *Indicationes* in Methodo Medendi *peti* ab iis omnibus, quæ in Ægris aut *ſecundùm*, *aut præter naturam* concurrunt ad Functionem quamvis efficiendam, aut lædendam, ſive illa Homini inexiſtat, ſive extra eundem reperiantur.

Remediorū genera eſſe triplicia.

XX. Ut autem Quadruplicibus indicationibus magis ſpeciatim à nobis conſideratis, Vitali, Præſervatoriæ, Curatoriæ, atque Mitigatoriæ ſive Urgen-

ectu ſo- unde riantur.

Urgenti ſatis faciamus, *triplici Remediorum genere* uti ſolemus, *Diætetico*, *Pharmaceutico*, & *Chirurgico*: cum hoc ex triplici fonte hauriantur omnia noſtra Remedia, quæ nuper aliter quoque conſideravimus.

reſpectu li operandi.

XXI. Horum omnium Remediorum materiam ut faciliùs aſſequamur, quod nuper cœpimus dicere, nunc clariùs ac diſtinctiùs proponemus: ſi nimirum *Remediorum operandi modum* ſpectemus in Corporeis vitiis ſuperandis *triplicia* ferè obſervabimus *Remediorum genera*: & 1. quidem *Defectum Supplentium* & Reſtaurantium, Reparantiumque. 2. *Redundantium Dementium*, quorum quædam Contenta evacuant; quædam Continentia vel Conſiſtentia dividunt ac ſecant, vel rodunt & conſumunt. 3. *Reliquam Mutationem multifariam Alterantium ac Corrigentium*.

Defectum plentia. edundãdemētia. Alterãtia corrigen.

CAPUT II.

De Supplentibus defectum.

Defectum plentium ateria. o deficienm diverſi e diverſa media.

I. D*Eficientia in Ægris quæ ſupplent*, tum ex *Alimentis*, & *Condimentis*, tum ex *Aere* petuntur; adeò ut hæc ſit eorum *Materia*.

II. Pro *diverſitate* autem *Deficientium*, Sanguinis, Bilis, Salivæ atque Pituitæ, Succi Pancreatici, Lymphæ, Seminis, Lactis, Animaliumque Spirituum, uſurpanda erunt Alimenta vel Condimenta diverſa, ſicut docuimus nuperrimè.

artes cōſitentes ſi deiant quaum & quo odo reparntur.

III. Ubi *Partes Continentes* ac *Conſiſtentes* in totum deficiunt, Dentes puta, in Junioribus quidem ſolent illi ut plurimùm ſponte iterum excreſcere, non item in Adultis: Oſſa alia integra, vel Muſculi non ſolent ulli denuò excreſcere: Ubi autem eorum pars aliqua duntaxat periit, ſolet quidem Oſſis loco Callus excreſcere, & ſubinde nova Caro regenerari, & ſic porrò, dummodo Externæ noxæ, Aeris præſertim, caveantur, & Sanguinis puritas conſervetur aut præſtetur.

CAPUT III.

De Evacuantibus Sanguinem, Menſes, & Lochia.

Evacuantia uplicia, harmaceu. & Chirurgica.

I. R*Edundantia in Ægris* quæ Demunt ac Tollunt diximus eſſe ratione Partium Contentarum & Fluidarum *Evacuantia* dicta: quorum alia ſunt *Pharmaceutica*, alia *Chirurgica*.

Sanguinem olli ferè Inſtrumentis Chirurgicis.

II. Primò, *Sanguinem* quidem, excepto Menſtruo & Lochiorum, ſol ferè videntur tollere *Inſtrumenta Chirurgica*, quæ Vaſa ejus, Venas & Arterias pungendo, aut ſecando aperiunt, Sanguinique effluxuro viam aperiunt.

Vena ſectio. Scarificatio. Hirudines.

III. Huc ſpectant non tantùm *Venæſectio* dicta, verùm *Scarificationes* quoque cum vel ſine Cucurbitulis: ut & *Hirudines*.

Sanguis è na ribus elicitur Pharmaceuticis.

IV. Ad *Sanguinem* è *Naribus eliciendam uſurpantur quandoque Auxilia Pharmaceutica*, aſperitate ſua & duritie acuminata Venas in Naribus capillares aperientia; quò referri debet *Millefolium*, ſi naribus indatur, mox externè nares premantur ac fricentur, unde multis ſolet elici ſatisfacilè Sanguis ſatis copioſus.

Millefolliũ è naribus ſanguinē elicere. Sãguis menſtruus & Lochia evacuãtur Medicamentis.

V. Sed quoad *Sanguinem Menſtruum* & *Lochiorum* in Corpore ſubſiſtentem, faciliùs, certiùſque ad Effuſionem ac Diminutionem movent *Medicamenta*, quàm Inſtrumenta Chirurgica.

Nequaquã Inſtrumētis Chirurgicis.

VI. Nam in Utero Vas nullum poteſt tutò quovis Inſtrumento Chirurgico aperiri, ut per ipſum educatur Menſium vel Lochiorum Sanguis.

Aperta vena id nō ſemper præſtari.

VII. Sed nec in pede aut brachio *aperta vena id certò præſtat*; *ſed ſubinde tantum, ac per accidens, imò fortuitò*: nam longè ſæpius nil hac via proficitur, quàm ut alteruter fluxus promoveatur, aut excitetur.

Sed certiùs & faciliùs medicamētis

VIII. *Medicamentorum autem Convenientium ope id faciliùs, certiùſque obtinetur*, non quidem ſemper immediatè, aſt *mediatè*: *correcta utriuſve ſupreſſi fluxus Cauſa remotiore*, *Obſtructione* puta Ductuum à Pituita ipſis inhærente, ipſoſque Opplente.

convenientibus, & quomodo.

IX. Eorum autem *Materia* conſiſtit in *Plantis omnibus Aromaticis*, & *blandè Acribus*, ut & *omni Sale Volatili*: quod id citiùs præſtat, *ſi externè* in vaſe conveniente *applicetur Uteri Orificio* exteriori, unde aſſurget ſpiritus ſalinus ſat ſubitò vias obſtructas reſerans & Sanguini ſubſiſtenti exitum parans.

Eorum materia unde petenda, & quomodo applicanda.

CAPUT IV.

De Cholagogis.

Cholagoga duplicia.

I. S*Ecundò, Bilem Redundantem evacuant* & *minuunt Cholagoga* dicta, tum per *Vomitum*, tum per *Seceſſum* ipſam Educentia.

Hæc unde Bilē evacuent

II. Sed *Bilem* evacuant *in ſuo præſertim folliculo collectam*; licet puten illam quoque, quæ *rectè* tendit *ad inteſtinum*, ſimiliter ſic evacuari.

Bilis evacuatio per Alvũ naturalis, per Vomitum præternaturalis.

III. *Facilior* autem *tutiorque Bilis Evacuatio eſt per Alvum*, cùm *via* illa ſit *naturalis*; ſurſum verò ac per *vomitum præternaturalis*. Voluit enim Deus Ore aſſumi alimenta, hinc per gulam depelli ad Ventriculum, ut in eo fermententur ac iterum deorſum ad Inteſtina propellantur; in quibus poſtquam ſecreta eſt & in lacteas venas colata pars utilis Chylus dicta, reliquiæ ac fæces paulatim deorſum propulſæ tandem excludantur per anum.

Aſſumptorũ Naturalis Motus. Eorundē motus præternaturalis ut & cæterorũ Humorum. Qui motus quomodo fiat

IV. Violenta proinde ac inverſa, adeoque perverſa, ac *præternaturalis* eſt *Aſſumptorum regurgitatio* ſurſum, ut & cæterorum Humorum ad tenue Inteſtinum exoneratorum, Bilis ſuccique Pancreatici Propulſio ad Ventriculum, quæ nunquam contingit niſi propter Inteſtini tenuis *Motum periſtalticum* ſupernè deorſum tendentem *inverſum* ac infernè ſurſum perperam factum, & contenta ſua eò adigentem; unde in conſenſum tractus Ventriculus patitur ſimiliter motum inverſum è pyloro verſus orificium ſuperius ad œſophagum & os.

Vomitus præternaturalis

V. Quamvis autem *Vomitus ſemper* eſt *præternaturalis*, & ideò nunquam contingit niſi in ſtatu præternaturali, vel à cauſa præternaturali, motuque adeò inverſo Ventriculi; ſolet tamen nonnunquam eſſe *utilis*, tum *ſpontè factus*, adeoque *Criticus*, tum *Artefactus*, & *Artificialis*: quemadmodum *noxius* eſſe ſolet tum *Symptomaticus*, ab Humoribus ipſis cum Ægri detrimento excitatus, tum *imperitè aut imprudenter* per aſſumpta *nimius*, aut aliàs *violentus factus*.

Quãdo utilis Quando noxius.

Bilis rectè deorſum, malè ſurſũ effunditur

VI. Quoties autem *Bilis* poteſt cum Ægri *commodò deorſum* expelli, *malè* videtur illa mihi *ſurſum effundi*.

VII. Incipiemus proinde à Cholagogorum Bilem deorſùm evacuantium materia.

Cholagoga duplicia.

VIII. Diſtinguuntur autem illa in *blandiora*, ſive *mitiora* & *potentiora*; quorum illa *majore*, hæc *minore* ſolent *exhiberi quantitate*: quamvis hæc quoad operationem ſint quandoque non minùs blanda quàm illa: quod de *Scammonio* veriſſimum eſſe quicquid garriant imperiti, teſtatur ubique Medicorum peritiorum experientia quotidiana. Ego certè poſt alios multos aliquot millenis vicibus eo ſum uſus, ſed ſemper cum ſucceſſu optimo, & operatione blanda.

Scammoniũ blandè purgare.

Cholagoga mitiora.

IX. Inter *Cholagoga Mitiora*, quæque majori quantitate poſſunt exhiberi, numerantur *Manna*, *Caſſia*, *Tamarindi*, *Roſarum pallidarum*, & *Violarum Succus*, *Perſicorumque flores*, *Myrobalani Citrinæ*, *Rhabarbarum* & *Aloe*: uti inter *potentiora Scammonium* & *Aſarum*, & ſi quæ ſunt plura.

Potentiora. Mannæ doſis & vires.

X. *Manna* quidem exhibetur ab ℥ j. ad ℥ ij. & ℥ iii eſt blandum Medicamentum, quod non tantùm Bilem, verùm Pituitam quoque purgare atque per Alvum evacuare ſolet.

Quot modis queat exhiberi.

XI. Hæc quoniam plerumque immunda & fæcibus plena occurrit, diſſolvitur in Vino, Cereviſia Juſculo, Aquave ſtillatitia fœniculi, menthæ, aliave ſimili, calefactis, mox per linteum colatur,

ut fæces à liquore mundo ſecedant, qui hauritur. Aliàs ſi mundior fuerit, Infantibus & Pueris comedenda datur. Poteſt etiam Cereviſiæ cum pane coctæ ſacchari loco addi, & ſic exhiberi, ſi priùs in nodulo claudatur, ut fæces in eo remaneant & pars munda eliciatur.

Caſſia duplex. Fiſtularis purgat, & qualis eſſe debeat.

XII. *Caſſia* duplex uſurpatur à Medicis, alia Fiſtularis, alia Lignea: inter Purgantia verò uſurpatur *Fiſtularis*, quæ laudatur nuper extracta & ſubacida.

Eius doſis. Quibus corrigatur. Quomodo exhibeatur.

XIII. Exhibetur ipſa ab ℥ j. ad ℥ ij. Quoniam verò ſtatibus facilè dat anſam, carminantia dicta ſimul uſurpantur ad ejus correctionem. Boli forma exhiberi poteſt, aut Potionis, ſi diluatur.

Tamarindorum vires.

XIV. *Tamarindi* ſunt Caſſia longè acidiores, ideoque æſtum ſimul temperant.

Doſis.

XV. Exhibentur etiam ab *unc.* j. ad *unc.* ij. & *unc.* iij.

Pulpa.

XVI. Cùm fructus racemi conjuncti adſint, ſolet ab ipſis Tamarindorum *Pulpa* ſeparari, & ad uſum ſervari.

Quot modis exhibeatur.

XVII. Poteſt ipſa & Boli, & Potionis, & Conditi forma exhiberi.

Succi Roſarũ & Violarum Vſus.

XVIII. *Succi Roſarum Pallidarum* frequentior, ut & *Violarum* rarior *uſus* eſt ad Bilem purgandam. Ex quibus paratur & Syrupus & Mel, & Conſerva: Doſis autem Succi eſt *unc.* ij. at Syrupi, Mellis & Conſervæ eſt *unc.* iij. ad *unc.* iv.

Syrupus Mel & Cõſerva. Horũ doſes. Quot modis exhibeatur. medicamẽta pauca quantitate aſſumenda præferri.

XIX. Poſſunt & Succus, & Syrupus, & Mel liquore grato dilui, & ſic exhiberi. Quamvis non parùm moleſtum ſit ægris tantam Medicamenti copiam ſimul ac ſemel aſſumere: quapropter à pleriſque *præferuntur medicamenta, quæ minore quantitate* poſſunt uſurpari.

Florum Perſicorũ uſus.

XX. *Perſicorum flores* in hiſce regionibus rariores rariùs etiam *uſurpantur*, niſi aliunde ad nos deferantur & imprimis in *Syrupum*, aut *Conſervam* redacti.

XXI. Aliquantò potentiores ſunt floribus roſarum & violarum; quin facilè *vomitum* quoque cient; *aquaſque* unà cum Bile educunt.

Syrupi & Cõſervæ doſes.

XXII. Syrupi quidem doſis eſt ad *unc.* i ß. & *unc.* ij. Conſervæ autem ad *unc.* j.

Myrobalanorum Citrinarum vires.

XXIII. *Myrobalani Citrinæ* laudantur, quòd levi adſtrictione ſint præditæ, ideoque ſimul roborent.

Doſis & qui exhibeãtur.

XXIV. In ſubſtantia exhiberi ſolent ad ʒ j ß. & ʒ ij. in infuſione ab *unc.* ß. ad *unc.* j.

Rhabarbari uſus & vires

XXV. Decantatiſſimum & vigilantiſſimum Chologogum cenſetur *Rhabarbarum*, itidem blandè adſtringens; ideoque in alvi fluxu quoque laudatum.

Doſis, & qui exhibeatur.

XXVI. Uſurpatur in ſubſtantia à ʒ j. ad ʒ ij. In Alvi fluxu priùs torreri ſolet, aſque ſimiliter ad ʒ j. vel ℈ iv. exhiberi.

XXVII. Infundi quoque ſolet è ʒ ij. ad ℥ ß. & ʒ vj. & quandoque leniter decoqui.

Aloes vires & uſus. Et quot modis exhibeatur.

XXVIII. *Aloe* ſummoperè amaricans, ideoque Hæmorrhoides, & Menſtrua, & alios Sanguinis fluxus facilè concitans non ſatis tutò quibuſvis exhibetur, & imprimis forma pilularum, ne ipſius amaror percipiatur.

XXIX. Datur tamen aliquando in Electuario, Hiera picra dicto; & ſæpè ad Menſes movendos; cùm Pituitam quoque incidat, & Uteri orificia obturantem ſolvat & propellat. Datur etiam in Vino Medicato.

Eius doſis.

XXX. Doſis ejus eſt à ʒ ß. ad ʒ j. & ʒ ij. Aliquando namque parva quantitate multùm purgat, aliquando vix majore.

Eius præparatio. Aloe Roſata Pilulæ Frãcofurtenſes.

XXXI. Præparatur ipſa frequenter ſucco Roſarum pallidarum, & tum vocatur *Roſata*. Poſſet quoque *Violarum* ſucco ſic parari, quin eo paratæ dicuntur Pilulæ Angelicæ Bejeri, aut Francofurtenſes vocatæ, atque per univerſam Europam ſatis notæ.

Scammonii vires.

XXXII. *Scammonium* potentiſſimum (eſt omnium Chologogorum Evacuans, quippe quod ad gr. xv. tantùm tutò exhibetur. Eſt autem inſuper tutiſſimum remedium. Corrigitur vulgò Cydonio malo, in quo decoquitur, & vocatur *Diagridium*.

Diagridium quid.

Scammonii præparatio egregia.

XXXIII. Præparatio ejus facilior eſt, ſi doſis ejus contundatur & affuſa aliqua Aqua ſtillatitia, quicquid ea diſſolvi poteſt, effundatur, remanente in fundo materia nigricante, addendo liquori tantillum Julapii, vel Syrupi roſacei. Cujus medicamenti ope dejectio Bilis & Aquarum promovetur faciliimè, atque ſine omnibus torminibus ac moleſtiis; adeò ut nullum norim medicamentum Purgans huic præferendum, atque magis tutum, cùm & Puerperis, & Infantibus ſæpiſſimè exhibuerim, cum ſummo ſucceſſu; nec parùm riſi poſtmodum Theoreticorum noſtrorum Scriptorum Metum, continuò jubentium abſtinendum à Medicamentis Scammoniatis, quamvis vulgatiſſima *Electuaria Diaprunum Solutivum*, ac imprimis *à Succo Roſarum* dictum, vim ſuam primariam Scammonio debeant.

Scammonii præparato nullum purgans præferendum.

Electuaria Dia Prũ. Sol. & è Succo. Roſarũ vim ſuam Scammonio debere.

XXXIV. *Aſarum* cùm imprimis per vomitum educat Bilem, ipſius inter Vomitoria faciemus mentionem.

CAPUT V.

Phlegmagogis.

Pituita unde oriatur

I. INter Humores extra Sanguinis maſſam in humano Corpore occurrentes *Pituita* poſt Bilem numeratur, quam non ſemel docuimus Ortum ſuum primarium habere è Saliva, & Muco forſan.

Quomodo generetur.

II. Saliva ſiquidem continuò ad Os confluens continuò deglutitur, Ipſique forſan Mucus in faucibus conjungitur & ſimul per OEſophagum in Ventriculum detruditur, ubi Tunicas oblinit, ſenſimque ad tenue Inteſtinum protruditur, atque ibidem propter Cruſtam pannoſam adhærens diutiùs moratur: adeò ut *in tenui* præſertim *Inteſtino* colligatur & coacervetur, nullibique in ſtatu naturali tam copioſa reperiatur quàm in laudato Inteſtino.

Eius locus.

Quæ mala producat.

III. Hæc *Pituita*, ubi exuperat, cum Chylo ad Sanguinem tranſit, eundem, hinc & aliquando Corpus univerſum reddit *Pituitoſum*: quocirca eadem tunc Minuenda.

Eſſe minuendam. Quomodo, et quibus viis id fiat.

IV. *Minuitur* autem, dum ejus pars aliqua è Corpore ducitur, ac evacuatur: quod fieri poteſt per vias univerſales omnes, *Vomitum, Seceſſum, Urinas, Sudores, ipſamque Salivationem.*

V. Nunc autem agemus de *Materia Medicamentorum Pituitam per Alvum ac ſeceſſum evacuantium.*

Phlegmagoga quæ. Et quotuplicia.

VI. Hæc Medicamenta dicuntur *Phlegmagoga*, dividunturque vulgò in *Mitiora* & *Potentiora*.

Mitiora.

VII. Inter *Mitiora* numerantur *Manna*, *Aloe*; *Sena*, *Myrobalani Chebulæ*, *Emblicæ ac Bellericæ*, ut & *Agaricus*, ac *Mechoacanna*. Inter *Potentiora Turbith*, *Carthami ſemen*, *Hermodactylus*, *Sagapenum*, *Opopanax*, *Colocynthis*, & *Euphorbium*: *Mercurius ſublimatus dulcis*, & *Præcipitatus quivis*.

Potentiora.

Myrobalanorum differentia. Vires. Doſis.

VIII. *Myrobalani Emblicæ ac Chebulæ* convenientiores cenſentur Pituitæ evacuandæ; *Bellericæ* autem, quoniam creduntur quodammodo adſtringere, commendantur magis in Pituita non glutinoſa, ſed fluidiore. Dantur omnes in ſubſtantia à ʒ j. ad ʒ ij.

Agarici vires. Doſis. Quibus corrigatur.

IX. *Agaricus* & *Agaricum* quibuſdam, Senerto, &c. *Pituitam fluidiorem* creditur magis evacuare, quàm *glutinoſam*; aliis contrà, Meſue. Daturque à ʒ j. ad ʒ ij. in ſubſtantia; cùmque Ventriculo habeatur diverſum, Corrigitur Zinzibere, Nuce moſchata, & aliis aromatibus.

Agaricus Trochiſcatus Mechoacan.

X. Parantur ex Ipſo & Zinzibere Trochiſci, & dicitur Agaricus Trochiſcatus.

XI. *Mechoacanna Pituitam*, ſed imprimis Humores

...æ vires. Doſis. mores *Seroſos* evacuat; daturque à ℈ iiij. ad ʒ ij.

Turbith Vires. Uſus. Doſis. XII. *Turbith ac Turpetum Pituitam craſſiorem ac tenacem* ex Univerſo Sanguine, partibuſque remotis creditur educere; daturque in ſubſtantia à ℈ ij. ad ℈ iiij. & ʒ j ß. In Infuſione autem, uti alia ferè omnia ad duplum, hoc eſt, à ʒ i ß. ad ʒ iij.

Carthami Seminis Vires. Uſus. Doſis. Syrupi Diacnicu Doſis. XIII. *Carthami, ſive Cnici Semen* dicitur *Pituitam & Aquas* & ſurſum & deorſum evacuare; uſurpaturque frequentiùs in decocto à ʒ iij. ad ʒ vj. Paratur ex ipſo *Syrupus Diacnicu* dictus, daturque ad ℥ ij.

Hermodactyli vires. Doſis. XIV. *Hermodactylus, Pituitæ Glutinoſæ* educendæ, etiam è locis remotiſſimis, adeoque ipſis *Articulis* convenit; daturque à ℈ ij. ad ℈ iiij. & ʒ j ß.

Sagapeni & Opopanacis vires. Doſis. XV. *Sagapenum & Opopanax* Gummi ſunt, *Pituitæ Glutinoſæ tum incidendæ, tum educendæ* apta, à ʒ ß. ad ʒ j.

Foliorũ Senæ Vires. Uſus. Doſis. XVI. Libet hiſce addere *Senæ folia*, quippe quæ *Pituitam* non minùs educunt, quàm Humorem Melancholicum, de quo poſteà. Exhibentur à ʒ j. ad ʒ ij. in pulvere ac ſubſtantia, cum pulpa Prunorum in forma Electuarii, & ad ℥ ß. in infuſione.

Colocynthidis Vires. Doſis. Trochiſci Alhandal. XVII. *Colocynthis*, cujus Pulpa ſolet uſurpari, remoto ſemine, potens eſt Phlegmagogum, quippe quod datur tantùm ad gr. xv. ut & ipſius Trochiſci, *Alhandal* dicti.

Euphorbii Doſis. Vires. XVIII. *Euphorbium* acre ac rodens Vegetabilium Phlegmagogorum potentiſſimum, datur tantùm ad gr. viij. vel decem. Pituitam lentam educens, ut & Humores Seroſos.

Mercurii præcipitati & ſublimati vires. XIX. *Mercurius* cum Mineralium Spiritibus Acidis quovis modo præparatus, ac *præcipitatus*, aut *ſublimatus*, potens efficaxque exiſtit Phlegmagogum, pro ſui præparatione diverſa doſi varia exhibendum.

Qua ratione uterque operetur. XX. Videtur autem mihi *Mercurius* in qualicunque ſui præparatione notata *imbibere atque concentrare plurimum Spiritus Acidi*, cujus ratione *incidat* potenter *Pituitam Glutinoſam*, eamque aptam reddat ad evacuationem, concurrente forſan ſimul *Effervescentia cum Bile* inſtituta, cujus ope erumpentes Halitus Acres irritent Inteſtinum Tenue ad ſui Coarctationem frequentiorem, continuatamque, hinc & Contentorum Solutorumque excluſionem.

Mercurius purus non evacuat humores per alvum. Quatenus blandior aut vehementior purgat. XXI. Qui proinde *Mercurius purus* purus non ſolet illos *evacuare Humores per alvum*, poſtquam præparatus eſt cum Spiritibus Mineralium acidis, magnam evacuandi nanciſcitur vim: ſed quæ tantò exiſtit *blandior*, quantò ſpirituum dictorum aciditas eſt magis tecta & concentrata; uti contrà *vehementior*, quò eadem magis eſt manifeſta.

Mercurii ſublimati Vires. Doſis. Uſus ferè nullus. XXII. Unde *Mercurius Sublimatus Corroſivus*, omnium Mercurialium Medicamentorum (quantùm Ego ſaltem novi) *vehementiſſimum* vix *ad grani partem quartam*, & ad ſummum *mediam*, & ne ſic quidem ſatis tutò exhiberi poteſt: quin cum ſumma Humorum omnium, corporiſque agitatione ac conturbatione non ſolùm deorſum, ſed ſurſum quoque Humores Pituitoſos qualeſcumque, etiam multum glutinoſos educit. Unde *non facilè ulli dandum* poſtquam ſuppetunt blandiora, & tutiora, & illa quoque ſatis efficacia.

Mercurii dulcis vires. XXIII. Illud autem facit *Mercurius ſublimatus* ad illius differentiam, *Dulcis* vocatus, hoc eſt minimè Corroſivus, quo ille gaudet nomine, & quidem ob ſuam acrimoniam extremam.

Mercurius Corroſivus quomodo paratur. XXIV. Ubi namque *Mercurius* vel cum Vitriolo & Sale marino tritus vel in Igne forti Nitrive Spiritu priùs ſolutus, addito Sale marino, tandemque poſt Spiritus acidi partem multam deſtillatione abſtractam igne fortiori urgetur, Nivis vel Glaciei ad inſtar in Vaſis partem ſuperiorem attollitur, eſtque tunc valdè Acris, ac Corrodens, vulgò *Corroſivus* dictus.

Mercurius dulcis quomodo fiat. Eius doſis. XXV. Huic Mercurio ſublimato Corroſivo ſi Crudus addatur, ſimulque teratur, mox iterum ſublimetur, prodibit & aſſurget omnis Acrimoniæ expers, ideòque *Dulcis* dictus; cujus grana xx. ad xxx. tutiùs exhibentur, quàm Corroſivi pars Grani tertia, vel quarta.

Mercurii ſublimati acrimonia quo tegatur. XXVI. Mirum autem eſt nova Mercurii additione ac ſublimatione obvolvi ac tegi, quin corrigi poſſe tantam & tam nocentem *prioris acrimoniam*, & *auſteram*, & *urentem*, *rodentemque*. Vix enim putem aliquam reperiri in rerum natura Auſteritatem, quæ cum ſublimati corroſivi Mercurii Auſteritate queat conferri. *Eius auſteritas extrema* Cùmque Auſtera pleraque ſint terrea & ſapore obtuſo, hîc Mercurius acerrimus ſimul exiſtit, & omnia pene conſumens *& acerrima* quo malim proinde abſtinere, quàm frequenter uti Medicos de ſuorum Ægrorum ſalute multùm ſollicitos.

Mercurii præcipitati præparatio varia. XXVII. *Præcipitatus* paratur *Mercurius* priùs *in Acido Spiritu ſolutus*, hinc poſt ejuſdem abſtractionem *in fundo remanens*, aut *Salis marini*, vel Tartari additi ope ad *fundum depulſus*, ac verè *præcipitatus*. Cujus utriuſque Præparationes occurrunt plurimæ, tum ratione ſolventis, tum ratione præcipitantis, tum ratione Coloris.

Mercurius aliis purgãtibus additus melius operatur. XXVIII. Quocunque modo paratus ſit Mercurius dum majori ſucceſſu uſurpatur, certiùſque operatur, ſi alii Purganti jungatur; quo ad evacuationem faciliùs deducitur, quàm ſi ſolus exhibeatur, cujus rei ratio ex ſuprà dictis facilè patet: quoniam nempe Humores pituitoſos imprimis attenuat & incidit, atque ſic ad eductionem præparat.

CAPUT VI.

De Melanagogis.

Humor Melancholicus cuius natura. I. INter Humores à Sanguinis maſſa diverſos fit paſſim mentio *Humoris Melancholici*, quem vulgò *Terrenæ* pronuntiant naturæ.

Quinam humores Auctori dicantur Melãcholici. II. Quantum Ego ex accurata & longa Ægrorum à me curatorum obſervatione, atque Humorum Affectus Melancholicos dictos producentium evacuatione laudabili, hoc eſt, Affectus notatos feliciter curando, facta, judicare potui; Duplices Humores, à quibus Affectus illi pendebant tunc notavi, non parùm inter ſe differentes, *Auſteros* puta, & *valdè Glutinoſos Pituitoſos*: quibus partim correctis, partim eductis curavi feliciter dictos Affectus, quapropter Utroſque *Melancholici Humoris* nomine indigitandos cenſui.

Qui notãdi in Curatione Melancholicorum. III. Hæc autem diſtinctio haud eſt parvi pendenda à Medicis Praxin aliquando facturis, quoniam illa neglecta vix unquam ex voto *curabuntur Melancholici*: quinimò planè perſuaſus ſum ideò tam raro curari feliciter Affectus Melancholicos, quia illam diſtinctionem non ſatis obſervarunt plerique Medici, Authoribus ſuis nimiùm addicti, atque eorum, quæ in praxi contingunt, negligentiores.

Ut & in eorum alteratione & purgatione. IV. Vel idcircò autem ad illam diſtinctionem attendendum eſt, quia in horum *binorum Humorum & Alteratione*, & imprimis *Evacuatione* eadem non poſſunt ſemper utiliter uſurpari Medicamenta.

Quibus Humores Auſteri corrigãtur Et quibus Glutinoſi. V. Humores namque *Auſteros alterant & corrigunt* optimè *Salia Volatilia & Plantæ omnes Aromaticæ* blandiores. *Glutinoſos* autem etiam *Spiritus Acidi*, qui corrumpunt ampliùs & noxios reddunt Auſteros.

Quibus evacuãtur Auſteri. Quibus Glutinoſi. VI. *Auſteri Humores evacuantur* feliciſſimè per vulgò dicta *Hydragoga*, *Glutinoſi* verò per *Phlegmagoga*.

Humorũ horũ diſtinctio quam neceſſaria. VII. Unde cuivis patet facilè, quantæ utilitatis, imò *neceſſitatis* ſit, ad medicinam ritè faciendam *hæc diſtinctio*, quæ in Affectibus Melancholicis tam cognoſcendis, quàm curandis lucem affert magnam: ſicut agnoſcent, quotquot in ipſo-

Duo Genera Humorum Melancholicorum & eos purgantium

rum curatione occupati conferentes, quæ ab aliis & à me ſuper hoc negotio ſunt dicta & ſcripta.

VIII. Ergò *duo Genera Humorum Melancholicorum; duo Genera Medicamentorum ipſos Purgantium* proponemus.

CAPUT VII.

De Melanagogis Humores Glutinoſos Evacuantibus.

Quæ Glutinoſos humores purgent

I. PRopriè loquendo Humores hi ſunt *Pituitoſi maximè Glutinoſi*, quibus educendis conveniunt *Myrobalani Indæ, Polypodium, Epithymum, Sena, Elleborus niger, Lapis Lazuli, & Lapis Armenus.*

Myrrobalanorum Indarum vires. Doſis.

II. *Myrobalani Indæ* blandiùs id efficiant, ſumunturque ut cæteræ ad ℥ j.

Polypodii vires. Doſis. Quomodo exhibetur.

III. *Polypodium* blandum eſt medicamentum, quod etiam *Pituitam* educere docent: Daturque ad ʒ j. ad ʒ ij. & ʒ iij. In decoctione aut infuſione à ʒ. vj. & ℥. j.

Epithymi vires. Doſis.

IV. *Epithymum* itidem blandum eſt medicamentum, quàm præcedens tamen efficacius, utpote magis aromaticum, datur à ʒ j. ß. ad ʒ. ij. & ʒ iij. in Infuſio ad ʒ vj. & ℥ j. quamvis aliqui plùs dent.

Foliorũ Senæ & Rhabarbari uſus

V. *Senæ folia* hoc tempore in frequentiſſimo ſunt cum *Rhabarbaro* apud Medicos vulgares uſu; adeò ut in quovis affectu, undecunque orto, ſi purgandum videatur, ſemper atque tantùm præſcribantur à pleriſque hæc duo medicamenta, ſive tantùm infundantur, ſive ſimul leviter decoquantur in liquore ipſis probato, hinc Colaturæ addatur vel Manna, vel Syrupus aliquis laxativus, roſarum puta cum ſena, vel de cichorio cum rheo, vel Diacnicu, vel flores Perſicorum, vel aliquando Electuarium Diaprunum ſolutivum, Diaphœnicum, Diacarthamum, aliudve ſimile.

Senæ vires. Eius correctoria. Mundatio.

VI. Cæterùm *Sena blandum* eſt medicamentum, ſi aut in *ſubſtantia*, aut *infuſo* exhibeatur; *non item ſi decoquatur*, tunc enim *tormina* ſolet producere.

VII. Propter illa tormina ſolent ipſi *aniſi, aliave carminantia ſemina* addi; quin *ſtipites* abiici, cùm ab iis præſertim credantur produci *flatus & tormina*.

In decoctione eius intima vis elicitur. Hac Melancholicos purgat humores qui tormina excitant.

VIIIs Quantum Ego potui obſervare, ubi *decoquitur ſena*, videtur *vis ejus intima elici*, quæ non tantùm Pituitam minùs, & magis glutinoſam, ſed Auſteros quoque Acidoſque adeòque ſummè *Melancholicos Humores educat quibus* illa debentur *Tormina*.

Humoribus Auſteris & Acidis malè adhibetur niſi ſint præparati.

IX. Unde in quibus abundant tales *Humores Auſteri & Acidi* non ſatis prudenter *exhibetur ſena*; niſi ex parte ſaltem fuerint *ipſi præparati, temperatique*.

Quare in quibuſdam Tormina producat in quibuſdã nõ

X. Hinc eſt, quòd *in quibuſdam ſemper à ſena producantur tormina*, quia Humoribus ſcatent Auſteris & Acidis, quod non item evenit aliis, quando *Pituitoſi duntaxat redundant Humores*, imprimis, quando iidem ſunt *minùs Glutinoſi*,

Sena Phlegmagogum & Menalagogũ Rhabarbarum. Cholagogũ

VI. Eſt igitur *ſena cum Phlegmagogum, tum Melanagogum medicamentum*, ſicut *Rhabarbarum Cholagogum*,

Hoc magis ingratũ illo,

XII. Eſt inſuper *ſena minùs ingratum, quàm Rhabarbarum*, medicamentum.

Senæ Doſis. Eiuſ pulvere & Prunorũ pulpa fit Electuarium.

XIII. Doſis ejus eſt à ʒ j ad ʒ ij. paraturque ex ipſius *pulvere atque Prunorum pulpa Electuarium* non ingratum, & ſatis tutum, cujus doſis major erit aut minor, prout ſenæ plus vel minùs fuerit additum.

Eius parva quantitas nõ ſufficit ad magnũ decoctũ vi purgãte imbuendũ

XIV. Non poſſum cum illis ſentire, qui putant ℈ j. ipſius ſufficere ad liquoris convenientis decocti puta cujuſvis, ℥ xiij. imò xx. purgante vi imbuendas: quos falſi arguit, etiam præfractos, Experientia.

Nimia Senæ & Rhei quãtitas malè infunditur in pauco liquore.

XV. Id quidem certum eſt, ſatis imprudenter à multis multum ſenæ atque Rhabarbari infundi in pauca liquoris cujuſvis quantitate, qua elici non poteſt ſæpiùs, non dicam omnis, ſed ne quidem media vel quarta ipſorum vis. Sed ſtulti dum vitant vitia in contraria currunt.

In eorũ infuſionibus ad quanam attendendum.

XVI. Quiſquis proinde certus eſſe cupit de quantitate tum liquoris, tum purgantis infundendi, attendet 1. ad *ipſum liquorem*, an purus ſit, an alterius medicamenti purgantis extractionem juvantis, aut impedientis vi imbutus. 2. An *purgans ſit petens*, ac *purgandi* vi plenum, an eadem quavis de cauſa plus, vel minùs *deſtitutum*.

Aliquanto plus præſcribendum.

XVII. Cùm autem Medicus non poſſit ſcire quale ſit purgans, quod uſurpabit Pharmacopœus, ſolent Medici prudentiores *aliquantò plus Purgantis præſcribere*, quò ſi aliquantùm effœtum id ſit, quantitate aliquantò majore compenſetur illa jactura.

Pharmacopœorum in horum uſu error.

XVIII. Sed alius non rarò hic à *Pharmacopœis* committitur *error*, dum alii purgans infundunt in Liquoris quantitate præſcripta, alii majore, atque ſi ipſius vel partem tantùm ſumunt, vel nimiùm evaporant; quin nonnunquam purgans exprimunt, aut idem omittunt: Unde quanta & quàm incerta ſit futura talis Infuſi efficacia nemo non videt. Interim putant multi Pharmacopœi talia ſibi licere, quibus tamen tam Medicis, quàm Ægris imponitur.

Unde Medicis imponitur

Quare Author in ſua praxi maluit præſcribere Electuaria, Pilulas, quã Infuſiones.

XIX. Quamobrem, cùm impoſſibile ſit Medico cujuſvis Pharmacopœi, ubi plures in eadem Urbe exiſtunt, mores ſingulares, quos ſæpè tegunt, noſſe, malui ego in mea praxi præſcribere aut Electuaria, aut Pilulas, quàm Infuſiones: cùm Potiones quoque concinnari poſſint ex diſſolutis liquore convenienti Electuariis, & obſervavi me longè certiùs, ac tutiùs præ aliis potuiſſe facere meis Ægris medicinam.

XX. His per parentheſin, cùm in pleriſque Purgantibus poſſint habere locum, ſic propoſitis pergamus ad cœtera Melanagoga.

Ellebori nigri vis. Eius cõfuſio cum Albo. Quod eſt Vomitorium.

XXI. Poſt Senam examinandus *Ellebcus niger*, Veteribus valdè familiare ac tuum redicamentum, quamvis rariùs hoc uſurpetu tempore; quo perperam *confuderunt* multi *Elleborum nigro, cum albo*, dum ille quidem Irgans eſt per alvum, blandum, hic ſatis vehemens Jomitorium.

Ellebori nigri Doſis. Eius Extra

XXII. *Doſis* ipſius in ſubſtantia eſt à ʒß d ℈ iij. & ʒ j. in Decocto ad ʒ iij. & ʒß. Paratur egegium ex ipſo Extractum, quod pro Menſtrui divſitate exiſtit diverſum.

Lapidis Armeni & Lazuli vires & doſis.

XXIII. *Lapis Armenus & Lazuli* dicuntr Humores lentos & craſſos melancholicos educerà ʒ ß. ad ʒ j. & ℈ iiij.

CAPUT VIII.

De Melanagogis Humores Auſteros & Acdos Evacuantibus.

Humoribus Melancholicis poſt præparationem convenire Hydragoga.

I. DIximus in ſuperioribus Humores *Aſteros & Acidos*, adeòque *magis propriè* ſelancholicos dicendos haud evacuari facilè, niſi po præviam ſui præparationem ac contemperatiom, atque tunc Ipſis convenire *Hydragoga*, poſtquam iidem ſic correcti ac temperati ſeri haber formam & conſiſtentiam: Ergò de illis agemutriſque ſimul, hoc eſt, de Humoribus Auſtris & Acidis, atque de Seroſis & Salſis Muriatic: quo ipſo facem aliquam illuſtrandæ noſtræ Ar Medicæ accendo, dum ſcilicet Humores iſtos omnes tam diverſos à pleriſque habitos ad unungenus redigo, ſicut priùs Melancholicos ad duo enera deduxi.

CAPUT IX.

De Hydragogis.

Hydragoga quæ.

I. AD *Hydragoga* & Seroſos Humores eucentia pertinent *Soldanella, Ebuli & Snbuci* Baccæ,

Buccæ, Semen, Cortex medianus, Radix, & Folia; Mechoacanna, Ialappa, Iridis Radix, Gratiola, Eſula, Mezereum, Elaterium, Gummi de Peru, & Cryſtalli Lunæ.

ucci Iridis ires.

II. Ex *Radice Iridis* recenti contuſâ *Succus* exprimitur, qui non tantùm incidendi, attenuandique vi pollet, aſt inſuper *Serum expurgat*, ei addendo aliquid dulcis, Mannam, Syrupum laxativum roſarum, violarum, aliumve magis purgantem, florum Perſicorum, roſ. ſolut. cum ſenâ, de cichorcum rheo, diacnicu, &c.

Additamē-

oſis.

III. Hujus Succi doſis eſt ab *unc.* ß. ad *unc* j. & *unc.* i. ß.

raviidis nō xhibetur.

IV. Quoniam verò Menſes quoque ſolet movere, *Gravidis haud* tutò *exhibetur*.

Ebuli & mbuci Vis Doſis.

V. *Ebuli atque Sambuci* partes molles omnes *aquis educendis* conveniunt, quamvis partes aliæ potentiùs, aliæ debiliùs id peragant, unde variâ quoque doſi uſurpari ſolent.

Ex eorum accis Rob. Eius doſis res.

VI. Ex *Baccis* contuſis Succus exprimitur, qui ſolâ decoctionem in *Rob* vertitur, medicamētum pergratum, quod ad ʒj. & ʒ, ij. datur, nec tantùm *per alvum ſerum educit*, verùm *per Sudores* quoque idem expellit.

x Cortici- s Succus. Eius doſis. res.

VII. *Cortex medianus* tam *Ligni*, quàm *Radicum* efficacior eſt, daturque ejus *Succus* inde expreſſus ad ℥ ij. & *unc.* ß. quamvis etiam decoqui poſſit. Qui ex radicum cortice habetur, potentior eſt ac Vomitum ſimul plerumque movens.

Foliorum us & vi- s.

VIII. Solent quoque *prima folia, necdum explicata*, in juſculo pauco decoqui, & ad ſpinachiæ modum parari, atque uſurpari, unde aquæ blandè per alvum evacuantur.

lorū uſus vires.

IX. Quin *flores virides* adhuc ac *nondum aperti condiri ſolent*, & Capparum ritu in prandio & cœnâ cum carnibus aſſumi; unde ſimiliter expugnatur blandè *Serum*.

Iechoacan- Vires. us & oſis.

X. *Mechoacannam* diximus jam & Pituitam & Aquas educere per alvum: ſive detur in Subſtantiâ à ℈ iiij. ad ʒ i ß. & ℥. ij. ſive paretur ex ipſâ Spiritûs Vini ope *Reſina*.

alappa Vi- , Vſus & oſis.

XI. Sed potentius Medicamentum, ſeroſosque Humores fœliciter expurgans eſt *Ialappa*, itidem radix, ſed priore nigricantior, & ſolidior & ponderoſior, cujus in pulvere doſis eſt à ℈. ij. ad ʒ. j. & ℈ iiij. *Reſinæ* autem ad gr. vj. viij. x.

Soldanella res. oſis. uccus

XII *Soldanella* commendatur etiam inter Hydragoga, licet culpetur quoque tanquam Ventriculo adverſa & tormina excitans. Datur à ʒj. ad ʒ i ß. & ʒij. Ejus autem Succus ad ʒ iij. & *unc.* ß. Vnde patet totam ejus vim non ineſſe ſubſtantię ipſius humidiori, ſed maximè ſicciori.

Gratiola vires. ſus: Doſis

XIII. Aquas quoque ac ſerum evacuat *Gratiola*, nec tantùm per Alvum, verum per Vomitum quoque, corpuſve non parum turbat, unde inter violenta cenſetur Purgantia, nec ſemper ſatis tutò exhibetur. Doſis ejus in ſubſtantiâ eſt à ℈ ij. ad ʒ j. in decocto ad triplum, & quadruplum.

ſula et me erei vires. orrectoria

XIV. *Eſula* & *Mezereum* acria ſunt medicamenta, & valdè rodentia; unde niſi eorum Acrimonia priùs obtundatur, tutò uſurpari non poſſunt. Obtunditur illa mucilagine ſem. pſyllij, tragacanthâ & ſimilibus.

ſulæ Vſus. Doſis

XV. Vſurpatur autem *Eſulæ radix*, ac imprimis ejus *Cortex*, à gr. vj. ad gr. x. & xij. *Succus* verò ſive *Lac*, à gr. iij. ad gr. viij.

Mezerei oſis.

XVI. Sic *Mezereum* datur à gr. v. ad gr. viij. & ℈ß.

laterii Vi- ſus. Doſis.

XVII. *Elaterium*, quod eſt Cucumeris Aſinini Succus, potentiſſimum eſt Hydragogum, & acre; unde ſimili corrigitur, quo antecedentia, modo: Hydropicis conducit, ut & illa, Vomitumque ſimiliter movet. Daturque à gr. iij. ad gr. iiij. aut vj.

Gummi de eru, Gum- ni gōte, ſiue utta gam- ha vires. Doſis.

XVIII. *Gummi de Peru*, ſive *Gummi Gotte*, & *Gutta Gamba* dictum, potens eſt Hydragogum, idemque quàm tria modo dicta longè tutius, quippe non ita vehemens & acre: Vomitum quoque ſubinde movet: daturque à gr. ij. ad gr. iij. & gr. vj. quamvis aliqui parum prudenter ipſum ad ℈ß. exhibeant.

XIX. Præparatio ipſius elegans & optima eſt, ſi ſolvatur in Vini Spiritu rectificato, deinde affuſa Aqua roſacea vel alia præcipitetur ad fundum. Pulvis elegantur flaveſcens vocatur *Magiſterium*, eſtque tunc longè præſtantius medicamentum, tàm ſi crudum exhibeatur. — *Præparatio. Magiſteriū.*

XX. Inter purè Chymica laudatur meritò *Luna ſive Argentum*, quando Spiritu Nitri ſolvitur, hinc & in *Cryſtallo* redigitur. Potens eſt *Hydragogum* & ſummum *Melanagogum*. Doſis ad gr. iiij. v. vj. Pilularum forma commodiſſimè uſurpatur, cum valde amaricet. Laudatur non tantùm in Hydrope, verùm in omnibus omninò Affectibus Melancholicis. — *Cryſtallorū Lunæ præparatio. Vires. Doſis. Vſus.*

CAPUT X.

De Vomitoriis.

I. POſtquam in compendio dedimus Purgantium per alvum Materiam, proximum eſt, ut ſimiliter Vomitoriorum materiam proponamus.

II. *Vomitum movent*, quædam *copia*, qua ſumuntur, & nauſeam excitando Ventriculum ad vomendum blandè concitant; qualia ſunt Aqua pura, Juſculumve, aut Cereviſia, & imprimis *tepida, copioſè* & quaſi ad ingurgitationem hauſta; quibus ſi oleum, butyrum, carniſve pinguedo conjungatur, Vomitus citiùs & faciliùs ſuccedit, cùm ſic Nauſea potentiùs excitetur; minùs ſi magis caleant. — *Vomitoria blanda. Aqua, Iuſculum, Cereviſia. Horum uſus*

III. Idem præſtabit Mel cum Aqua diſſolutum, aut coctum copioſè aſſumptum, ut & Ficuum Decoctum; aut Aqua tepida ficubus priùs comeſtis ſuperbibita; quo artificio innocentiam ſuam probavit Æſopus. — *Mel in Aqua diſſolutum. Ficuum Decoctum.*

IV. Sed iſta non ſunt vera Vomitoria, cùm Vomitum licet excitent, nullos *Humores* reducant, niſi ſtagnantes in Ventriculo, ac tenuis Inteſtini principio; quos etiam *ex Sanguinis maſſa in Ventriculum*, hinc & Os *deducunt vera Vomitoria*, quæ poſtmodum proponemus. — *Quæ Vomitoria nō vera & quæ vera.*

V. Obſervo autem alia *Vomitoria Pituitam* præſertim, alia verò *Bilem*, alia *promiſcuè quoſvis Humores Vitioſos* per Vomitum expellere: quod licet à paucis notatum ſit, debebat tamen omninò notari: ſicut id patet ex iis, quæ jam diximus dum de Purgantibus per alvum loqueremur, etiam ſecundùm Auctores Claſſicos, docendo 1. *Flores Perſicorum* etiam per *Vomitum* expellere Humores *Bilioſos*, ac *ſeroſos*. 2. *Aſarum Bilem ſurſum* quoque evacuare. 3. *Turbith Pituitam glutinoſam* per *Vomitum* ejicere. 4. *Carthami Semen* tum *Pituitam*, tum *Aquas* ſurſum & *Tomitu* extrudere. 5. *Elaterium Aquam, Bilemque* non tantùm per Alvum, verùm *Vomitu* quoque excludere. 6. *Ebuli & Sambuci radicem, corticem, ſummitates recentes*; ac *Flores Aquas* per *Vomitum* quoque educere. 7. *Gumi Gotte Aquas & Bilem* tam per *Vomitum*, quàm Dejectionem expellere. — *Horum differentia. Catalogus eorum quæ per alvum, & Vomitum evacuant.*

VI. Idem de pluribus aliis Purgantibus ex propria experientia poſſem teſtari, quamvis hoc ab aliis non vidi notatum. Et ne quis putet hoc accidere, quoties ſatis magna ipſa exhibentur quantitate; norunt omnes, qui formulas meas viderunt, me cavere ſedulò à Medicamentis tum violentis, tum quantitate magna præſcribendis: evenit tamen mihi ſæpenumerò, ut præter opinionem atque intentionem meam obſervare Vomitus ſatis frequentes poſt quorumvis Purgantium exhibitionem. — *Multa purgantia ſimul & vomitum ciere.*

VII. Fateor quidem multùm tunc *conferre Humorum volatilitatem*, atque *ſurſum Inclinationem*; non poſſum tamen id omne huic uni Humorum Proclivitati ſurſum adſcribere, verùm partem quoque ipſis Medicamentis; utut ipſa frequentiùs & abundantiùs ſoleant Humores varios deducere ad Alvum. — *Huc cōferre Humorum Volatilitatē & ſurſum inclinationē.*

VIII. Dum proinde primaria & magis conſueta examinabimus Vomitoria, quæ in ſingulis obſervavi, & memini, eadem ſimul monebo; quin

quin, ne mihi hoc excidat, à *Cydoniis* faciam initium, quamvis illa pleriſque habeantur pro minimè Vomitoriis aut Purgantibus.

Syrupi cydoniorum Vires.

IX. Paravi tamen ipſe non ſemel Acidulum *Syrupum*, vel potius *Mivam Cydoniorum* ex ſolo Succo ad Syrupi conſiſtentiam igne blando decocto; cujus effectum laudabilem ac ſæpè valdè differentem miratus ſum ſæpenumero.

Doſis. *Huius effecta.* *Laus.*

X. Hujus ſi cochleare dimidium Infantibus, vel plùs Adultioribus exhibeatur, *Pituitam Glutinoſam* incidit, & nunc *Tuſſi ex Pulmonibus* educit, nunc *Vomitu è Ventriculo*, *Tenuique Inteſtino*, nunc *Dejectione* ab iiſdem partibus expellit: quodque maximi faciendum, *Robur ſimul affert Ægris*, eoſdemque fœliciter reſtituit, adeo ut hoc uno remedio plures reſtituerim Ægros à pleriſque medicamentis abhorrentes, ipſaque averſantes. *Pituitæ* autem imprimis conducit, tum *Evacuandæ*, tum *corrigendæ*.

Anethi Vires. *Doſis.*

XI. Inter Vomitoria referuntur *Anethi ſemina & flores*: quæ cùm *Pituitam* attenuare atque corrigere ſoleant, eidem quoque *Vomitu Evacuandæ* conducent; danturque ad ʒij. & ʒiij.

Atriplicis vires & doſis.

XII. Vomitum quoque ciet *Atriplicis ſemen atque radix*. Daturque radix ad ℈iiij. ſemen autem ad ʒij. & ʒiij *Bilem evacuat*, hinc in Ictero conducere putatur.

Perſicorum Flores et Syrupus.

XIII. *Perſicorum flores*, atque *Syrupum* ex illis paratum, *Vomitu Bilem ac ſerum* educere jam diximus.

Raphani Succi et Seminis vires & doſis.

XIV. *Raphani ſuccum ac ſemen* quoque *Vomitum* ciere atque *Pituitam, ſerumque* educere docent, ſi Succi ℥j. ad ℥ij. ſeminis autem ʒij. ad ʒiij. uſurpentur.

Aſari vires *Doſis.* *Præparatio.* *Medicamentum ingratū & violentū.*

XV. *Aſarum* tum quoad *folia*, tum quoad *Radicem Vomitorium* eſt, atque Purgans per Alvum, *Bilemque* educit. Datur eadix ad ℈iiij. Folia verò N. 6. 7. 8. vel plura, prout majora ſunt vel minora, ex quibus contuſis, addito liquore apto Succus exprimitur, atque exhibetur. Medicamentum, quod licet magni factum ſit à quibuſdam litteratis magis, quàm verè Practicis, non parum ingratum eſt atque ſatis violentum, nec ullo modo conferendum cum quibuſdam Chymicis, de quibus agemus poſtmodum.

Turpethi vires *Doſis.*

XVI. Docuimus in ſuperioribus *Turpethum* quoque *Pituitam tenacem* Vomitu expellere à ʒi.ß. ad ij.

Ebuli & ſābuci vires.

XVII. Sic *Ebuli & Sambuci* Radix, Cortex medianus puta & vireſcens, foliorum ſummitates nondum explicatæ, atque flores nondum aperti tam *ſurſum*, quàm *deorſum Aquas educunt*; ſicut jam monuimus.

Carthami Seminis vires.

XVIII. Idem dicendum de *Carthami ſemine*, quod ſimiliter *Aquas & Pituitam* ſurſum ac deorſum evacuat.

Geniſtæ vires Doſis.

XIX. *Geniſtæ folia, flores ac ſemina Pituitam tenuem, & Aquas* tum *Vomitu*, tum *Seceſſu* educunt à ʒij. ad ʒiij. & ℥ß. unde Hydropicis conducunt: nam & *Vrinas* movent.

Ellebori albi doſis, & vires

XX. *Ellebori albi radix* à ʒß. ad ʒj. *Pituitam Glutinoſam educit Vomitu*, ſed violentum eſt medicamentum, ideoque nonnullis ſecuturis, modis omnibus poſtponendum.

Cyc[illegible] doſis & vires.

XXI *Cyclaminis radix* ad ʒß. exhibita dicitur non tantùm *Hæmorroides*, ac *Menſes movere*, aſt inſuper tam *ſurſum*, quàm *deorſum Pituitam* evacuare.

Cataputiæ Maioris ac Minoris Vires & Doſis

XXII. *Cataputiæ maioris radices ac ſemina* ad ℈j. & ʒß. uſurpata *Pituitam Glutinoſam, & Bilem Aquaſque* tum *ſurſum*, tum *deorſum* expellunt: quod etiam verum de *Semine Cataputiæ minoris*, quæ *Lathyris* vocatur.

Elaterii Vires. *Doſis.*

XXIII. *Elaterium* diximus, & Aquas ſive *Serum & Bilem* non tantùm per *Alvum* verùm per *Vomitum* quoque vi propellere: poſtquàm Medicamentum eſt ſatis vehemens, atque ad gr. iiij. aut vj. exhibendum.

Guttæ Gābæ *Vires doſis*

XXIV. Sic quoque docuimus *Gummi Gotte* aut *de Peru* dictum, ſive *Guttam Gambam* ſimiliter *Bilem* ac *Serum* tam per *Vomitum*, quàm per *Alvum* educere itidem ad gr. iiij. aut vj. quamvis hoc medicamentum blandius cenſeam Elaterio.

Chymica Vomitoria vulgaribus lōge præferenda.

XXV. Atque ſic præcipua vulgaribus Medicis, Galenicis vocatis, medicamenta notavimus vomitoria; ſupereſt, ut ſimiliter nonnulla Chymica proponamus, quæ non tantùm non cedent jam enarratis, ſed eadem multis antecellunt & ſuperant paraſangis; ſive conſideres ipſorum doſin, quę utplurimùm minor eſt, ſive ſpectes ipſorum operationem, quę plerumque longè blandior; ſive ipſorum efficaciā, quę longè laudabilior ac prẽſtantior; ſive ipſorū uſurpationem, quæ longè facilior, cùm & ſapore, & odore ſint, quàm præcedentia, minùs ingrata: adeò ut modis omnibus prioribus ſint præferenda.

Ex quibus petantur.

XXVI. Iſta verò petuntur 1. ex Vitriolo. 2. ex Antimonio. 3. ex Mercurio 4. ex Luna.

Vitrioli albi præparatio Doſis.

XXVII. Ex Vitriolo quidem laudatur 1. Vitriolum *album*, quod Germanis vocatur *Chalitzſtein*, vel *Augenſtein*, quod Aqua pluvia ſolvitur, filtratur, iterumque cryſtalliſatur, & tunc datur à ℈j. ad ʒß. & ℈ij.

Sal Vitrioli & Gilla Paracelſi quid. Eius doſis.

XXVIII. Secundò *Sal Vitrioli* vel *Gilla Paracelſi*, quod aliud nil eſt, quàm Vitrioli Martis aut Veneris cum Sulphure præparati ſolutio in vulgaris vitrioli Phlegmate facta: quæ ad ℈j. & quandoque ʒß. exhibetur.

Vomitoriorū Vitriolatorū vires.

XXIX. Hæc Vitriolata Vomitoria imprimis *Phlegma* ſive *Pituitam*, & *Humores illi immerſos* blandè ſatis evacuant.

Ex Antimonio infinita Vomitoria parari. Eadē eſſe purgātia Eorum vires. Ex Antimonio et Evacuantia & Alterantia parari. Ex Antimonio Medicamentū Vniverſale parari.

XXX. Ex Antimonio infinita ferè parantur *Vomitoria*; quæque omnia ſimul ſunt *Purgantia per alvum*; quæ omnes educere ſolent *Humores* in Corpore peccantes, *Bilem, Pituitam, & quodvis ſerum*; adeò ut non putem ullum reperiri in rerum natura Medicamentum ipſi Antimonio æquiparandum; poſtquam non tantùm *omnis generis Evacuantia*, ſed & *Alterantia* ex ipſo queunt parari; unde ſi aliqua reperiatur in rerum natura materia, ex qua parari poſſit medicamentum univerſale, Morbos quoſvis ab Humorum vitiis pendentes curans, illa revera ſit Antimonium, quod ex parte ſaltem expertus loquor.

Antimonij crudi Vires & doſis.

XXXI. Sed conſideremus impræſentiarum Vomitoria ex ipſo paranda. Et 1. quidem ipſum *Antimonium crudum*, quod ad ℈ß. & ℈j. exhibitum mirè purgat Humores omnes noxios tam ſurſum, quàm deorſum; ſed violentè magis.

Croci Metallorum præparatio. Doſis. Aqua Benedictæ qua. Eius doſis.

XXXII. Satiùs proinde eſt ipſo uti arte præparato; ac 2. quidem laudatur *Crocus Metallorum* dictus, ex Antimonio & Vitriolo paratus, quique ad gr. ij. iij. vel iv. exhiberi poteſt; aut in Aqua, Vino, alio ve liquore infundi, atque tunc Aqua Benedicta vocari, quæ ab ℥ß. ad ℥j. & ℥ij. aſſumitur: ac ſurſum, deorſumque operatur.

Antimonij Reguli præparatio

XXXIII. Ex Antimonio paratur 3. Regulus beneficio Salis Tartari & Nitri, mixturam priùs ſicut loquuntur Artifices, detonando, hinc & fundendo, ac effundendo.

Ex eo parantur Globuli & Pocula.

XXXIV. Ex hoc Regulo Antimonii parantur Globuli & Pocula.

Globulorum uſus.

XXXV. Globuli deglutiuntur, iterumque per alvum excreti lavantur & ad novum uſum aſſumuntur.

Poculorum uſus.

XXXVI. Poculis liquor aptus, Vinum, Cereviſia, vel Aqua ſtillatitia infunditur, per aliquot horas relinquitur, & tandem aſſumitur pro Ægrorum ætate, aut viribus, quantitate diverſa, unde Humores vitioſi ſurſum ac deorſum excernuntur.

Vitrum Antimonij quomodo paretur.

XXXVII. Paratur 4. ex Antimonio *Vitrum*, & quidem modis variis adeoque colore vario. Præfertur tamen meritò, quod per ſe, atque ſine ulla additione alterius rei calcinatione, hinc & fuſione obtinetur.

Eius vires.

XXXVIII. Illud optimum eſt tum Vomitorium, tum Purgans per Alvum, omnes Humores peccantes feliciter evacuans.

Vſus et doſis

XXXIX. Uſurpari poteſt in ſubſtantia, ſi ejus in pollinem triti gr. j. ij. vel plura pro Ægri ætate affe-

affectu, robore, vitæ genere, aut conſuetudine exhibeantur.

Uſus tutior.

XL. Tutiùs tamen infunditur tritum hoc vitrum per noctem in Liquore conveniente, Vino multifariò, Gallico, Rhenano, Hiſpanico, Græco, Canarienſi, &c. Cereviſiâ, Aquâ ſtillatitiâ, Hydromelite, Aceto vel Oxymelite, aut Oxyſaccharo &c. Unde Vomitorium paratur convenientiſſimum, efficaciſſimum, atque omnibus ſuperiùs laudatis vulgaribus longè præſtantiùs. Hinc extant infinitæ penè Deſcriptiones ac Præparationes Oxymelitum, Oxyſaccharorum, Vinorum, &c. Vomitoriorum.

Vomitorium præſtantiſſimum.
Oxymel, Oxyſaccharum, Vinum Vomitorium.
Sapa Vomitoria.

XLI. Deſcripſi & commendavi alibi ex Antimonij Vitro paratam Sapam Vomitoriam, cujus effectũ ſæpiſſimè ſum expertus laudabilem; quòd medicamentum eſt gratiſſimum, ad piperis vel piſi mediocris quantitatem uſurpandum in quovis liquore Ægris accepto.

XLII. Quemadmodum cum Muſto paratur ex Antimonij Vitro Sapa, ſic cum Pomorum redolentium, Pyrorum, Prunorum, Cydoniorum ac ſimilium Succo inſpiſſato parari poſſunt Mivæ, Syrupi, Rob & aliorum nominum medicamenta Humoribus quibuſvis per Vomitum educendis aptiſſima, tutiſſima, & gratiſſima. Et hoc præ alijs omnibus præſtat Vitrum Antimonij, quod majoris adhuc facerent multi, ſi quantum in ipſo lateat virium, ritè noſſent. Sed de his pluribus agere non eſt hujus loci aut temporis.

Miva, Syrupi, Rob &c. ex uitro Antimonii.
Antimonii Vitri laus.

XLIII. Ad Medicamenta Vomitoria & quidem Antimonialia refertur quoque ac meritò *Mercurius Vitæ* dictus, quem quidam inepti & ignari Cavillatores, imò Calumniatores vocarunt *Mercurium Mortis*, ſed non ſunt audiendi Aſini de Lyra judicium laturi.

Mercurius Vitæ malè à quibuſdam Mercurius Mortis dictus.
Ad Medicamenta antimonialia referendus.

XLIV. Refero autem hoc Medicamentum ad Antimonialia, utut haud ignorem aliquos Chymicos ipſum referre ad Mercurialia: qui tamen falſi arguuntur ex ipſius vel in Vitrum, vel in Regulum fuſione ſatis facili, quod nunquam illi facient ſi medicamentum verè Mercuriale fundant.

Qua ratione paretur.

XLV. Paratur idem ex Antimonio ejuſve Regulo, & Mercurio ſublimato ſimul per retortam in Butyrum deſtillatis, mox ad Aquæ ſimplicis affuſionem in pulverem album præcipitatis: in quâ deſtillatione bona Mercurij pars viva per retortam tranſit in butyro, aliqua in retortæ collo hæret, aliqua cum Antimonij ſulphure in Cinnabarim vertitur & Igne forti in retortæ partem ſuperiorem ſublimatur.

Eius doſis.
Vires.

XLVI. Pulvis autem albus edulcoratur & ad gr. ij. iiij. v. & vj. exhibetur: eſtque Medicamentum optimum quoſvis humores tam ſurſum, quàm deorſum feliciter evacuans.

Pulueris Antimonii flaueſcentis doſis & uires.

XLVII. Ex eodem Antimonio & Nitri Spiritu deſtillatur quoque ex retorta *Oleum ex flavo rubeſcens*; Cui affuſa aqua Spiritum acidum eluit, atque *pulverem flaveſcentem* in fundo relinquit, qui ad gr. j. ij. vel iij. ſimiliter Humores quoſvis ſurſum ac deorſum educit.

XLVIII. Plura cum prædictis plus minùs convenientia ſolent à Chymicis parari ex Antimonio medicamenta, quæ omnia huc referre nimis longum foret, ac tędioſum, hæc pauca pleriſque nota exempli loco ſufficiant.

Obſeruatio utilis in Medicamẽtis ex Mineralibus & Metallis paratis.

XLIX. Notandum autem omnia ex Mineralibus & Metallis parata medicamenta, quò minùs ſunt fixa, eò potentiùs Vomitum ciere, ſicut magis fixa per Alvum magis purgant, hinc ampliùs adhuc fixata ſudores imprimis movent, denique fixiſſima alterando duntaxat & roborando Affectus ab Humoribus ortos emendant & tollunt. Quod magni faciendum in praxi.

Mercurialia medicamẽta magni facienda.

L. Notatis & commendatis Vomitorijs Antimonialibus proximum eſt, ut ad Mercurialia nunc pergamus, cùm & illa ſint magni facienda, quippe quæ mirabilia ſæpe præſtant in curandis Morbis graviſſimis, & chronicis.

Mercurij ſublimati et præcipitati vires.

LI. Cùm de Phlegmagogis, hoc eſt, Pituitam per Alvum Educentibus agerem in ſuperioribus, memini *Mercurii tam ſublimati, quàm præcipitati*, quem docui Humorem Pituitoſum Glutinoſum & Incidere adeòque ad Eductionem faciliorem ac leviorem præparare, & per alvum evacuare; nunc docebo eundem *Pituitam* eandem *ſurſum* quoque *Vomitu expellere*.

medicamẽta ex mercurio parata pro volatilitate aut ſiccitate vel per vomitum vel per alvũ vel per ſudores euacuare vel alterare.

LII. Notandum autem (quod nuper de Medicamentis ex Antimonio, ut & alijs Mineralibus aut Metallicis paratis docui) ex Mercurio *quoque parata Medicamenta*, quò magis ſunt Volatilia, eò potentiùs & abundantiùs Humores noxios per Vomitum extrudere; quò verò ſunt magis fixa, eò eoſdem per Alvum magis educere: hinc & per ſudores, atque tandem ipſos tantùm corrigere, atque ſic quoque Sanitatem Hominibus reſtituere, aut conſervare.

Medicamenta ex mineralibus & metallis quò volatiliora, eò magis uomitũ ciere.

LIII. Singula, quę nuper ac modò dixi, velim expendi ac trutinari accuratiùs, cùm ea non debeant pendi parvi, ſed magni fieri, poſtquam magni ſunt in Medicina feliciter facienda uſus.

LIV. Repeto proinde *Omnia ex Mineralibus et metallis parata Medicamenta, quò ſunt magis volatilia, eò eſſe ad Vomitum ciendum aptiora.*

Volatilitas in Salibus Mineralibus & Metallis eſt cõſiderãda.
Volatilitas et Fixitas ſecũdum Chymicos.

LV. *Volatilitas* enim, quemadmodum *in Salibus*, ita in *Mineralibus ac Metallis* eſt maximè conſiderabilis, quippe quæ Ignem magis ferre poſſunt, quàm quævis alia.

LVI. *Volatilitas* certè, ac *Fixitas* ſecundùm Chymicos *dicitur ratione Ignis*, quem quæ minimè poſſunt ferre, quin abeant mox in aerem & auras, dicuntur ipſis *Volatilia*; ſicut *Fixa*, quæ poſſunt diu, aut ſemper in Igne etiam forti ac vehementi perſiſtere.

Spiritum Volatilẽ ad ignẽ blãdum attolli.
Spiritum ſequi aquam.
Oleum ignis augmentum requirere.

LVII. *Spiritus* quidem, ideò *Volatilis* à me dictus qualis paratur è vino, aliiſque Plantarum Succis expreſſis, aut Decoctis, ſed priùs fermentatis, *ad Ignem blandum attollitur*, & niſi coërceatur, *Halitus* formâ in aërem diſpergitur facillimè.

LVIII. Huic ſuccedit *Aqua*, quæ Spiritum mox ſequitur, & *Vaporis* formâ attollitur, ac in auras abit.

LIX. *Oleum* igne aucto accenditur in Aëre libero vel colligitur in Vaſis clauſis.

Terrã igne non ſubleuari Sed in Vitrum uerti.
Sal igne fũditur Volatile aſſurgit. Fixũ in fundo manet.

LX. *Terra* Ignis vim eludit, nec ab ipſo ſolo aliquid mutationis accipit; alijs autem additis mutationes varias eorum ratione in igne ſubit, unde *ſale fixo ipſi admiſto in Vitrum vertitur Igne forti*, & ſic porrò.

LXI. *Sal* qualecunque in Jgne funditur, & aliàs *ſimul aſſurgit*, quando eſt *Volatile*: aliàs *in fuſione perdurat*, quando eſt *fixum*.

Maior in mineralibus & metallis partiũ unio quã in Vegetabilibus. Cum ſalibus habere affinitatẽ & ab ipſis accipere uarietatem.

LXII. *Mineralia & Metalla*, in quibus eſt intimior partium componentium unio, quàm in Vegetabilibus vel Animalibus, magnam habent cum Salibus affinitatem, & ab ipſis notabilem accipiunt varietatem.

Metalla & mineralia igne fluere.
Quadã auolare quedam permanere.

LXIIJ. Unde *Mineralia & metalla funduntur & fluunt in Igne*; quin ipſorum quædam tunc ſimul in totum aut ex parte ſaltem avolant & pereunt in igne, quædam contra permanent ac perdurant in ipſo.

Quanam perfectiora, quanam imperfectiora.

LXJV. Quin pro *perfectioribus ac præſtantioribus* habentur quæ *Ignem poſſunt ferre*; ſicut pro *imperfectioribus ac vilioribus*, quæ vim Ignis *ſuſtinere non poſſunt*.

Ex ipſis parata Medicamenta quanam præſtantiora, et quanam non.

LXV. Jdem quoque obſeruamus verum in *medicamentis ex ipſis paratis*; quæ longè ſunt *præſtantiora* ſi *poſſunt Ignem ferre* ac in ipſo perdurare, *minùs præſtantia* verò, quæ *Ignem fugiunt* atque in auras abeunt.

Fixiora habere Operationẽ præſtantiorem: Volatilia uero contra.

LXVI. *Fixiora* quidem ac in igne perdurantia *Medicamenta* ex Mineralibus & Metallis parata operationem habent in ſuperandis morbis *tutiorem*, *blandiorem*, ac *præſtantiorem*, licet ſimul *lentiorem*; ſicut contrà eadem magis *Volatilia*, hoc eſt, minùs fixa operationem minùs tutam, minùs blandam ideoque minùs præſtantem, laudabilemque.

LXVII.

Meliùs per Alvum quā per Vomitū educi humores: et adhuc meliùs per ſudores & Vrinas, quā per Aluum & Vomitum

LXVII. Utique longè *tutiùs* & *blandiùs* per *Alvum educi Humores peccantes*, quàm *per Vomitum*, quoniam hîc major infertur corpori vis, ibi longè minor.

LXVIII. *Longè tutiùs & blandiùs* eſt *per Sudores aut Vrinas educi Humores* peccantes, quàm *per Alvum aut Vomitum*, quoniam hîc quàm ibi magis excitatur Humorum peccantium agitatio & conturbatio; quæ ſemper eſt minùs tuta.

Tutiùs Humores corrigi quàm educi.

LXIX. *Longè tutiùs Corriguntur ac Emendantur* quàm *Educuntur peccantes Humores*, quoniam omnis Evacuatio cum aliquali contingit Corporis debilitatione.

Variationem hanc deberi maiori aut minori fixitati.

LXX. Atque *hæc Mutatio* notabilis & varia *debetur* unicè Medicamentis *magis vel minùs fixis*.

Fixiora præferenda.

LXXI. *Præferenda* proinde *Medicamenta fixiora minùs fixis*.

LXXII. His ita in genere accuratiùs propoſitis & probatis, pergamus ad ipſa *Vomitoria ex* Mercurio parabilia.

Vomitoria Mercurialia in duplicia.

LXXIII. Sunt illa, ſicut diximus iam in ſuperioribus, vel *Sublimatione*, *vel Præcipitatione* parata.

Mercurii Sublimati corroſiui Doſis. Uires.

LXXIV. Potentiſſimum, nec ſatis tutum Vomitorium eſt *Sublimatus corroſivus*; cujus dimidium granum multo liquore priùs ſolvendum ac diluendum vim obtinet in vomitu ciendo maximam.

LXXV. Educit autem *Pituitam*, etiam *tenaciſſimam*, quam ſimul *ad eductionem, incidendo ac ſolvendo præparat*.

Mercurii Sublimati Dulcis Vires.

LXXVI. *Mercurius ſublimatus dulcis* longè blandius eſt corroſivo medicamentum, & rariùs vomitum ciens, cujus doſis eſt ad ℈j. & ʒß. *Pituitam* ſimiliter *glutinoſam incidit, attenuat, & blandè adeòque tutò evacuat*.

Mercurium uariè præcipitari.

LXXVII. *Præcipitatur* varijs modis *Mercurius* & in genere quidem, aut Spiritum acidum ab ipſo abſtrahendo, aut in ejus in Acido Spiritu ſolutionem Aquam ſalſam infundendo.

Qui fiat ad Vomitum potentior.

LXXVIII. Quò *Spiritus Acidus leniùs*, adeòque *minùs abſtrahitur*, eò *Mercurius* exiſtit *minùs fixus, adeòque ad Vomitum ciendum potentior*.

Qui fiat magis uel minùs fixus.

LXXIX. Quò rurſus *ſpiritus acidus* abſtrahendus *majorem aut minorem habet figendi poteſtatem*, eò quoque *magis vel minùs fixus remanebit* in Retortæ fundo Mercurius.

Qui fiat colore uarius.

LXXX. *Colore varius* paratur hic Mercurius *Præcipitatus*; *flavus*, qui ferè *Turbith mineralis* vocatur, cum *Oleo ſulphuris per campanam* paratus: *rubeus & corallinus:* quin ad Metallorum quorundam additionem *viridis*, aliterve coloratus.

Eius Doſis.

LXXXI. Exhibetur autem ad gr. ij. iij. iiij. v. aut vj. prout magis, vel minùs fixus exiſtit.

Mercurii Vomitiui doſis.

LXXXII. Qui cum *Aqua Salſa* præcipitatur Mercurius *albus* exiſtit, & ad vomitum ciendum ſatis quoque aptus, daturque ad gr. iiij. v. vel vj.

Sal et Cryſtalli Lunæ uomitiui.

LXXXIII. Atque ſic magis notas Mercurij Vomitorij præparationes paucis attigimus, uno verbo aliquid de *Vomitorio Lunari* dicturus, *Sale* puta vel *Cryſtallis Lunæ* inter Hydragoga Melanagoga memoratis, à quibus non tantùm per *Alvum*, verùm per *Vomitum* quoque *Humor ſeroſus ac Melancholicus Auſterus* ſolet evacuari.

LXXXIV. Infinita adhuc ex alijs ſubjectis parari ſolent à quibuſdam, & commendari Vomitoria; ſed hæc nunc ſufficient.

CAPUT XI.

De Sudoriferis.

Sudorifera et Diuretica quomodo euacuent.

I. INter ea quæ Humores in Corpore redundantes Minuunt, etiam *Sudorifera* numerantur & *Diuretica*. Illa quidem per *Corporis Cutim*, & ejuſdem *Poros*, hæc verò per *Renes*, *Vreteres*, *Veſicam* & *Vrethram* illos evacuant, ſicque minuunt.

Vtraque gradibus tātū differre.

Potentiora eſſe Sudorifera.

Debiliora Diuretica.

II. Utraque autem *gradibus tantùm differre* videntur ſicut Vomitoria & Purgantia per Alvum; adeò ut *potentiora*, & Humores Minuendos, Educendoſque magis agitantia & ſolventia *ſint potius Sudorifera*, quàm *Diuretica*; quin eadem tam Sudores, quàm Urinas ferè Moventia; unde ſi *minùs efficacia* ſunt, aut Humores Minuendi minùs apti, ut per Sudores vacuentur, tunc ferè *per Vrinas expelli ſolent*.

Quinam humores utiliter per ſudores evacuantur, & qui nam non.

III. Vtiliter *per Sudores Minuuntur*, Vacuanturque non Humores omnes, ſed quidam tantùm, *non Sanguis, non Bilis*, ſed *Pituita* quævis, *Serumque* omne tam *Aqueum*, quàm *Salſum Muriaticum*, *Acidum*, & *Auſterum*.

Pituita Glutinoſa ante evacuationē præparanda.

IV. *Pituita* verò *Glutinoſa* cùm ſit ad Motum minùs apta, priùs vel ſimul *Incidi* debet, *Attenuari & Fluida fieri*, quò faciliùs queat per ſudores, aut cum ſudore foras expelli.

Vt & Humor Auſterus Aciduſque.

V. Sic Humor *Auſterus*, *Aciduſque* præparari debet ad ſui per Sudores expulſionem.

Quinam Humores uacuētur ex Sudore patere.

VI. Notatos Humores per Cutis Poros adeòque Sudores propelli, expellique patet ex ipſo *Sudore*, qui aliquando *Glutinoſus* prodit, ſæpiùs *Aqueus & Inſipidus*, aliquando *Salſus Muriaticus*, aliquando etiam vel *Acidiuſculus*, vel *Auſteriuſculus*.

Sudor Amaricans ſpontaneus.

VII. *Sudorem Amaricantem* quoque licèt, rariſſimè, manare, ſi mea memoria me non fallit, exiſtimò: quamvis *nunquam* obſervatum hoc à me, alijſve factum *Arte* adeòque Medicamentorum ope: ſed fuit is *ſpontaneus*.

Humor Aqueus & inſipidus quovis ſudorifero expellitur

VIII. *Humor Aqueus & Inſipidus* cùm facilè Moveatur, ac Emoveatur, à quovis expelletur Sudorifero.

Glutinoſus ab iis, quæ ſimul attenuant.

IX. *Humor* autem *Glutinoſus* ab ijs tantùm quæ vim habent ſimul Humorem talem *Incidendi & Attenuandi*.

Salſus Muriaticus, ut & Acidus Auſteruſq; à Salibus uolatilibus.

X. *Humor Salſus Muriaticus*, ut & *Acidus*, *Auſteruſque* cedit præſertim *Salibus Volatilibus*, & ipſorum motum ſequi ſolet ad corporis ſuperficiem.

Sudorifera ſecundū Humores educēdos diverſa.

Quod notādum in faciēda Praxi.

XI. Adeò, ut, quemadmodum dixi de Vomitorijs, nunc dicere quoque debeam de *Sudoriferis*, *ipſa diverſa eſſe ſecundùm Humores*, quos educunt *quodque* notaſſe *uſum habebit in faciendâ ritè praxi Medicâ* & Sudoriferis cuique Humori educendo convenientibus ſeligendis ac præſcribendis, quod magis patebit ex Sudoriferorum materiâ ordine proponendâ.

Et omiſſum vulgo à ſcriptoribus.

Paucos ſcribere quod sūt experti. pleroſque ex alijs exſcribere.

Paucos aliquid certi poſſe teſtari.

XII. Vtique non ſatis poſſum mirari non fuiſſe hoc obſervatum à multis, qui de Sudoriferis multa ſcripſerunt vel potiùs exſcripſerunt, ſicut mos eſt plerorumque. Pauci namque ſcribant tantùm aut imprimis quod ipſi ſunt experti, quia pauci aliquid verè experiuntur, ſed illa, quæ ab alijs audiverunt, aut in eorum ſcriptis legerunt, adeòque fide hiſtoricâ pro vero admiſerunt, in uſum revocant, nunquam dubitantes an ita illa ſe habeant, ſicut ſunt eadem ab alijs prolata; unde mirum non eſt, ſi tam pauci poſſint aliquid certi de pleriſque teſtari; nam ægrorum cura ſi unâ non ſuccedat, aliâ aggrediuntur viâ.

Immenſus labor Medicamentorum Vires cauſaſque ſcrutari.

Facilè aliorum Operæ vellicare.

XIII. Certè labor immenſus eſt (quemque fugiunt plerique homines, magis practici, hoc eſt, garruli, quàm verè practici) *Labor*, inquam, *immenſus eſt omnium medicamentorum*, quibus quis utitur in facienda praxi, qualitates ſenſiles tam proprias, quam communes accuratè obſervare, atque *operationem*, hinc & *ſingulorum rationem*, *cauſaſque ſcrutari* ac eruere: longè autem *facilius eſt*, *aliorum* labores, obſervationes, inventa, etiam optima, certiſſima & manifeſta *vellicare*, rodere, corrumpere, & contemnere atque falſi ſuſpecta reddere quod ſtrenue faciunt multi, loqui, quàm operari, magis docti.

Radices Sudoriferæ.

XIV. Inter Sudorifera numerantur vulgò *Radices Apii*, *Bardanæ*, *Angelicæ*, *Fœniculi*, *Petroſelini*, *Pimpinellæ*, *Zedoariæ*, *Gentianæ*, *Contra-*

jervę,

& Quate-… …s tales.

jervæ, Imperatoriæ, &c. quæ omnes cùm ſint *Aromaticæ*, hactenus videntur Sudorem movere, quatenus *Humorem Pituitoſum Glutinoſum incidunt*, atque *Mobilem faciunt*, atque ſimul quaquaverſùm propellunt, adeòque ad Cutis quoque Poros.

Quaſdā ea-… …um Acidū …que auſte. …um Humo- …ī tēperare. Alia prate- …a ſudorife… …. Folia. …emina. …lores. …igna.

XV. Quin eædem Radices, quarum nonnullæ, *Amaricant*, aliæ aliter ſunt *Acres*, *Acidum* quoque atque *Auſterum* ut & *Salſum Muriaticum* plus minùs *Temperant Corriguntque*; & ſic quoque Sudores promovent ab illis impeditos in multis morbis.

XVI. Huc referri debent *folia Cardui Benedicti*, *ejuſque ſemen*, *Capillus Veneris*, *Scabioſa*, *flores Papaveris erratici*, *Sambuci*, *Chamæmeli*, *Centaurij minoris*, *&c.* ut & *Lignum Guajacum*, *Saſſafras*, *Iuniperinum*, *Quercinum*, *Buxinum*, &c. Quæ omnia ſimili modo juvant poſtquàm vel Pituitam Glutinoſam incidunt, vel Humores Acidos, Auſteros, Salſoſve Muriaticos Alterant & Corrigunt.

…alia Vola- …lia Sudori. …ra ex qui- …s educan- …r.

XVII. Huc referri debent omnia *Salia Volatilia*, *C.C. Vrinæ*, *Salis Armoniaci*, *Oſſium*, *Sanguinis*, *Vngularum*, *Cornuum*, quippe quæ idem præſtant & modis omnibus juvant.

…apides Su- …riferi qui- …um.

XVIII. Quin *Lapis Bezoar & Orientalis & Occidentalis Acidum infringunt*, ac *concentrant*, & potentiùs *Lapis de Porco*, cùm valdè *Amaricet*, quod etiam teſtantur de *Lapide Bilis humanæ*.

…arina Su- …rifera.

XIX. Idem dicendum de *Oculis Cancri*, *Coralliis*, *Margaritis*, *Conchis*, *& ſimilibus*, quæ *Acido peccante* vſurpatam non ſemel Sudorem movent.

…bii vires.

XX. Hoc imprimis verum de *Opio*, cujus præſertim ratione *Sudores movent omnia opiata*. *Opium* ſiquidem *amarore* ſuo *Pituitam Incidit*, *Humores Acidos*, *Auſteros*, *& Salſos Temperat*, & ſic quoque Sudores promovet.

…erra ſigil- …ta vires.

XXI. *Terra ſigillata* in ſe continet, quod *omne Acre Temperat*, cujus ratione Sudorem quoque promovere videtur.

Antimonii …aphoretici Bezoardi Mineralis …res

XXII. *Antimonium Diaphoreticum & Bezoardicum Minerale* quodvis, *quatenus* fixum eſt redditum, & quidem ratione ſui ſulphuris, *omne Acre Temperat* & ad Mediocritatem reducit, & ſic quoque Sudorum propulſionem promovet.

Mercurii …ecipitati …aphoretici …æparatio. …oſis. …res.

XXIII. *Mercurius Præcipitatus Diaphoreticus*, ex Mercurio ſublimato Corroſivo in Aquâ decoctione ſoluto, per affuſum Oleum Tartari per deliquium paratum præcipitato, & edulcato factus, ad gr. iiij. v. vj. Sudorem quoque movet, Pituitam Glutinoſam ſolvendo; Vnde Obſtructionibus quoque conducit.

Sudorifera …e interna. Ex allatis …dorificis …ura erui …ſſe.

XXIV. Atque ſic aliqualem Sudoriferorum internorum, & aſſumendorum Materiam, & operandi Modum, Rationemque propoſuimus, ex quibus longè plura ervere poterit, quisquis ſedulus fuerit Medicamentorum obſervator: ſequitur ut quædam de Externis loquamur Sudoriferis.

Sudorifera …terna qua… …m.

XXV. *Sudores* quoque *Movent*, ac in eum finem vſurpantur varij generis *Balnea*, 1. *Aëris*. 2. *Aquæ dulcis*. 3. *Ex Plantarum decoctis*. 4. *Spiritus Vini accenſi*. 5. *Vapor s Aceti*, *aliorumque*. 6. *Sulphurea* & ſimilia Naturalia. 7. *Fotus*. 8. *Tegulæ calefactæ*, *Lintea*, ut & *Arena Calens à ſole*, *aut Igne*, *& ſimilia ſaccis incluſa* & corpori applicata 9. *Frictiones*, ac *Inunctiones* 10. *Tegumenta*, & ſi quæ plura id poſſunt præſtare: quæ omnia forinſecùs uſurpantur.

…on tantū …ernè aſſū- …a, ſed & …terna ſu- …rem move … balnea

XXVI. Non tantum intra corpus aſſumpta Medicamenta, quin & *Potus calens affatim* hauſtus Sudorem Movent ac Emovent; verùm externa quoque, eaque plurima & maximè diverſa, inter quæ præcipua ſunt *Balnea multiplicia*.

…alneū ſic- …m. Humo- …m aqueū …pellere. Non verò

XXVII. Sic Solus *Aër arte calefactu s & Balneum ſiccum conſtituens* in Hypocauſto, aut alio loco anguſto, vel ad Ignem luculentum ſedendo, Sudorem potenter elicit, atque ubi *Humiditas Aquea* in corpore redundat, ſic ſatis facilè ac fœliciter per Sudores Expellitur: *non item Humor Auſterus*, *vel Acidus*, *vel Salſus Mauriaticus*, quamvis *Humor Glutinoſus* poſſit quoque ſic & attenuari & expelli per Sudores: dummodò ſatis diu continuentur, ne Humor idem Igne ſolutus & quaquaverſum propulſus Coaguletur denuò in Vaſis Capillaribus, ibique Obſtructionem pariat, & mala plura eam conſequentia.

Auſterum Acidum vel ſalſum muriaticum. Attamē Glutinoſum & quomodo.

Balneū Spirituoſū quos modis paretur.

XXVIII. Huic proximum eſt *Balneum Spirituoſum*, atque per accenſum Vini Spiritum ritè paratum, ſive quis in dolio aliove *Inſtrumento ligneo*, *alio ve ſedeat*; vel, quod præſtantius, *in lecto jacens Inſtrumento conveniente tegatur*; atque in loco extremo, aut infimo Vini Spiritus accendatur, qui Corpus petens ipsum penetret atque mox Sudorem Copioſum eliciat.

Eiuſdem Effecta.

XXIX. Hoc Balneum plerisque aliis longè præſtantius *Humores* quoſvis ſuperiùs *notatos* tum *Alterat*, *& ad Eductionem præparat*, tum *facillimè educit aut elicit*.

Balneū Naturale in quos humores agat.

XXX. Huic *Balneo* ſuccedit *Naturale ex Aqua Sulphureâ calente paratum*, quod imprimis *Humoribus Glutinoſis Incidendis ac Educendis* conducit; quin *Aqueos* etiam facillimè propellit; ſed & *Auſteros*, *Acidoſque*, & *ſalſos Muriaticos Temperat*, hinc foras expellit.

Balneum Aquæ Dulcis calefactæ quibus humoribus educendis conducat.

XXXI. Quarta *Balneorum* ſpecies eſto *Artificialis*, ſed *Aquæ Dulcis puræ Calefactæ*, cui Inſidentes homines, ad ſudoremblandum deducuntur, conducitque imprimis *Humoribus Salſis Muriaticis*: ut & *Auſteris* & *Acidis Diluendis ac Educendis*: non item Aqueis, aut Glutinoſis expellendis, quos ferè vel Auget, vel non ſatis educit.

Balneum Vegetabile ex quibus fiat & quænam praſtet.

XXXII. Huic proximum balneum eſt *Vegetabile*, ex varijs plantarum partibus in Aquâ purâ aliove Liquore decoctis paratum; quodque ratione Plantarum plerumque Aromaticarum, ex quibus confici ſolet, plurimum præſtat in *Humoribus Glutinoſis attenuandis*, *Acidiſque*, *& Auſteris*, *atque Salſis Muriaticis Corrigendis*, *ac Temperandis*, ut & *Corporis Partibus roborandis*, ne ab Aquâ nimiùm humectatæ flacceſcant.

Balneū Vaporoſum qui paretur, & quid praſtet.

XXXIII. Quemadmodum Vini Spiritu accenſo paratur Balneum ſudorem movens, ſic *ab Aceto*, *vel Decocto modò memorato Ignitis & Candentibus Lateribus vel ſilicibus affuſo*; vel ab iiſdem in dictos liquores projectis *Vaper attollitur*, qui Corpus nudum loco anguſto, Dolio puta, vel aliquo Inſtrumento apto concluſum feriens ac in poros ejus penetrans ſudores excitat, atque Humores peccantes ſimul expellit.

Fotus quid efficiat. Et quot modis paretur

XXXIV. Balneo ſuccedit proximè *Fotus*, quo Partes aliquæ ſolæ deduci poſſunt ad ſudorem. Eſt namque fotus vel *Aquæ ſolius Calentis*, vel *Lactis*, vel *Decocti plantarum in Lacte*, vel *Aquâ*, vel *Cereviſiâ*, vel *Iuſculo*, vel *Vino*, vel *pluribus* ſimul junctis, addito nonnunquam *Vini ſpiritu*.

Et applicetur.

XXXV. Vſurpatur autem Fotus varijs modis *applicando Liquorem* Calentem *ope Sacculorum*, quibus incluſæ ſunt plantæ, vel *pannorum laneorum*, *liquori immerſorum* vel, *ſpongiarum*; vel quando Humiditas externa metuitur, *ope Veſicæ bubulæ*, quæ ad medium liquore calente impletur, atque ligata parti fovendæ applicatur, & tamdiu ibi relinquitur, quandiu calet Liquor: Tunc enim aius calens in prioris locum ſumendus, & ſimiliter fovendæ parti applicandus.

Fomentatio per res ſiccas quotmodis fiat.

XXXVI. Quemadmodum cum rebus Humidis foventur ac fomentantur partes multæ, ſicque ex ipſis elicitur *ſudor*; ita non malè *ſiccarum rerum ope idem promovetur*, *ſive ſoli panni linei*, *laneive calefacti* parti affectæ applicentur, ſive *iiſdem plantarum* partes variæ, ac imprimis *folia*, *flores*, ac *ſemina* in pulverem redacta includantur, quin *Sal vulgare toſtum*, *vel Arena ipſis addatur*, moxque Calefacti tales Sacci applicentur ad ſudorem eliciendum.

Arena à Solis radiis.

XXXVII. Quemadmodum *arte calefit arena* quæ corpori applicetur, ſic in Regionibus calidiori-

Calefactâ ſudorẽ movet. Hydropis curatio.

dioribus, aut æſtatis tempore à Solis radijs, calefacta *Arena*, ſi eâ corpus nudum tegant homines, non ita difficulter *ſudor excitatur*, & *Hydrops* aliquando curatur.

Frictiones ſudorem movere. Eundemque promoveri cũ Vini ſpiritu, aut oleis deſtillatis inunctione.

XXXVIII. Ad Sudorem promovendum faciunt quoque *Partium frictiones*, quarum ope cutis pori aperiuntur, & Sudor non ita difficulter elicitur: imprimis ſi concurrat *Partim cum Vini ſpiritu*, vel Oleis deſtillatis ac penetrantibus *inunctio*.

Tegumenta Sudorẽ movere copioſa. At Mediocria eũdem promovere.

XXXIX. Denique *Tegumenta*, ſi ſatis multa corpori imponantur, aut circumponantur Sudores tum *promovere*, tum *ſola movere poſſunt ac ſolent*.

XL. Niſi corpus quovis modo ritè ſit tectum, atque contra externi Aëris frigus, quando illud urget, munitum, impeditur ab Aëris frigore Sudor; quapropter, ſicut *Sola Tegumenta*, ſi copioſa fuerint, *Sudores* poſſunt *expellere*, ita eadem dummodò mediocria uſurpentur, eundem poſſunt *promovere*, quoties nempe alia ſimul ſunt in uſum revocata, quæ Sudorem per ſe movere ſunt apta.

XLI. Atque ſic pleraque, quæ ad Sudores movendos facere aut concurrere poſſunt, in compendio examinavimus, proximum eſt, ut ſimiliter Diuretica examinemus.

CAPUT XII.

De Diureticis.

Humores, quando ob varias cauſas per ſudores non expelluntur, per Urinas excerni.

I. Diximus nuper *gradibus* inter ſe *differre Sudorifera & Diuretica*; adeò ut, quoties aut *Humores minùs apti* ſunt, ut per Sudores expellantur, aut *minùs efficacia ſunt Remedia* ad Sudores movendos uſurpata, aut *non ſatis munitum eſt contra Aëris frigus corpus, ejuſve pori aliàs non ſatis patent*, aut quidvis aliud ad Sudoris expulſionem neceſſarium deſideratur; ut inquam, tunc *Excretio fiat per Urinas, vel cum Vrinis*.

Faciliùs humores Sanguini confuſos per Vrinam, quã per ſudores excerni. Eius ratio.

II. Faciljus enim eſt, *Humores* qualeſcunque Sanguinis maſſæ confuſos, aut confundendos, ab eadem in Renibus, quàm in Corporis Habitu ſecerni, ac proinde *per Ureteres, Veſicam & Urethram*, quàm *per Cutis Poros Excerni*.

III. Patent ſiquidem magis omnes intra Corpus, quàm in ſuperficie, Habituve exiſtentes Viæ, & quidem propter Calorem in ipſo Corpore, quàm ſuperficie majorem: à Calore namque, ejuſve Cauſâ non tantùm Humores omnes fiunt Fluidiores, verùm Viæ quoque omne Patentiores.

Citiùs in Corporis ſuperficie quã in interioribus Vias occludi.

IV. Impediuntur proinde *Citiùs* & Ampliùs *in ſuperficie*, quàm *Corporis Interioribus Viæ* ab Externo Frigore.

Quicquid Vniverſali evacuatione excluditur, Sãguini eſſe permixtum.

V. *Quicquid* autem *Vniverſali Evacuatione* aut per Sudores aut per Urinas *excludi* ſolet, id omne jam eſt *Sanguinis* Maſſæ *admiſtum*, vel ſaltem, antequam viis notatis expellatur, ipſi admiſcendum.

Diureticorũ Definitio.

VI. Per *Diuretica* verò hìc ea intelligimus *Medicamenta, quæ Humores* in Corpore aut Redundantes, aut aliter noxios vel à Sanguinis maſſa, vel ab aliis Partibus ſeparant, & *ad Vrinæ vias deducunt, ut ipsâ Excernantur*.

Pituitam Glutinoſam poſſe cũ Vrina excerni.

VII. Poteſt namque fieri, ut *Pituita Glutinoſa* in tenui Inteſtino cumulata, vel Corporis Habitu hærens, atque Leucophlegmatiam, vel alios Tumores OEdematoſos producens Incidatur & inde ſeparetur, mox Sanguinis Maſſæ admiſta unà cum Vrinâ in Renibus ſecedat, hinc per Vreteres ad veſicam deferatur, tandemque *Vrinâ* eadem *Excernatur*.

Idque faciliùs ſi Viæ dentur exte nui Inteſtino ad Renes

VIII. Si, quod aliqui aſſeverant ſe obſervaſſe, detegantur *Viæ rectâ ex tenui Inteſtino ad Renes latæ*, poterit per illas Pituita Inteſtinalis Soluta, vel Diſſoluta unà cum Potus fluidioris parte ſine ambagibus eò deferri, & poſteà per Ureteres ac Veſicam Expelli.

Omnia Sudorifera etiã referri inter Diuretica.

IX. Si quis autem non tantùm Medicos, & imprimis Practicos legat, verùm Medicamentorum uſurpatorum Effectus obſervet, agnoſcet facilè omnia penè Sudorifera nuper à me propoſita & laudata referri quoque in Diuretica, & promiſcuè ad Humores Vitioſos tum per Sudores, tum per Urinas Evacuandos præſcribi ac fœliciter uſurpari.

Poſt aſſũpt. ſudorifer. et diuretica non mox ſudorem & vrinam copioſam excerni.

X. Ubi per tranſennam & obiter notandum, quemadmodum non ſemper mox conſequitur Sudor uſurpationem Sudoriferorum, ita non ſemper mox conſequi Urinæ copioſæ atque Humoribus Vitioſis plenæ Excretionem ubi aſſumpta ſunt Diuretica.

Huius ratio.

XI. Cujus rei ratio manifeſta; Ubi namque ad ſecretionem, hinc & Excretionem non ſunt apti vel diſpoſiti Humores vitioſi, ibi præcedere debet illi requiſita eorundem Præparatio, hoc eſt, blanda Separatio & Secretio; quâ perfectâ contingit facilè eorundem Excretio.

Diuretica et præparare et excernere humores.

XII. Pleraque autem laudanda hîc Diuretica non minùs ad Excretionem præparant, ſecernuntque Humores Vitioſos, quàm ipſos Excernunt, Expelluntque.

Diuretica duplicia. Blanda. Violenta. Quæ etiam Sanguinem, & aliquãdo animam cũ Vrina expellunt.

XIII. Inter *Diuretica* verò obſervo *duplicia* commendari à Medicis Scriptoribus, alia quidem quæ *blandiora* ſunt, & nullam vim Corpori afferunt, alia *Violenta magis*, quæque ſi Humores noxios haud inveniant in corpore, in quos agant, & vim ſuam exerant, quin & obtundant, corpori noxam afferant, quin Sanguinem purum, & quandoque cum ipſo Animam expellant unà cum Urinis.

Priora tuta. Poſteriora, periculoſa.

XIV. Quemadmodum autem *priora Diuretica tuta* ſunt, ita *poſteriora periculoſa*.

Illa commẽdantur, hæc diſſuadẽtur.

XV. Et quemadmodum *priora commendo*, ita *poſteriora* ſunt mihi *ſuſpecta*, nec ipſis temerè aut frequenter utendum arbitror.

Tutiora Diuretica. Radices.

XVI. Primorum materiam priùs conſideremus. Sunt autem *Radices* Apii, Petroſelini, Fœniculi, Eringii, Aſparagi, Ononidis, Ruſci, Valerianæ, Pimpinellæ, Vrticæ, Graminis, Aſari, Plantaginis, &c.

Folia.

XVII. *Folia* cherefolii, eupatorii aquatici, abſinthii, petroſelini, urticæ, fragariæ.

Semina.

XVIII. *Semina* dauci, fœniculi, ſeſelios, chærefolii, milii ſolis, ſaxifragiæ, violariæ, malvæ, cicerеs; & ſemina 4. frigida majora dicta.

Baccæ.

XIX. *Baccæ* Iuniperi, Ebuli, Sambuci.

Nuclei.

XX. *Nuclei* Perſicorum, Amygdalæ amaræ.

Fraga.

XXI. *Fraga*, Terebinthina Veneta.

Succus

XXII. *Succus* Citri, Limonum.

Vina.

XXIII. *Vinum* Rhenanum, Moſellanum, & quodvis inde Diureticum dictum.

Alumen. Eius doſis, & uſus.

XXIV. *Alumen* Crudum à ℥ß. ad ℥j. in Vino Calente ſolutum, & poſt edulcationem calidè uſurpatum.

Olea Stillatitia.

XXV. *Oleum Stillatitium* Iuniperi, Terebinthinæ Venetæ, Ceræ. *Hartm. Pr. p.* 1. 16.

Spiritus.

XXVI. *Spiritus* Salis, & Nitri, tum purus, tum cum Vini Spiritu dulcis factus.

Oculi cãcri.

XXVII. *Oculi Cancri*.

Salia Volatilia.

XXVIII. *Sal Succini Volatile*, & quodvis *Sal Volatile* ex varijs animalium partibus paratum.

Tinctura.

XXIX. *Tinctura Tartari* aliquandiu continuata.

Diuretica minùs tuta. 1. Scorpio. Eius uſus.

XXX. Inter Diuretica minùs tuta, adeòque non ſemper abſque periculo uſurpanda eſt 1. *Scorpio*, cujus uſti cinis ex Vino etiam ſecundùm Veteres ad Vrinam movendam exhibetur.

2 Millepedes ſive Aſelli. Eorũ Vſus.

XXXI. Secundum locum occupent *Millepedes*, aut Aſelij vocata Animalcula ſub Lapidibus ferè ad Terram latitantia, quorum Succum expreſſum cum Vino exhibent.

3. Canthari des. Eorum Vſus, et preparatio.

XXXII. Tertium locum teneant *Cantharides*, quarum Vſus ſatis frequens eſt in Gonorrhœâ Virulentâ: non malè infunduntur in Vini Spritu, hujuſque aliquid additur Decocto convenienti; atque ſic tutiùs exhibetur, quàm ſi pulvis cantharidum propinetur.

XXXIII.

...Vermes ...iales. ...rum ...res.

XXXIII. Quartum locum dabimus *Vermibus Majalibus* dictis, nigricantibus, valdè fœtentibus, & potentiſſimè urinas moventibus in Podagrâ, &c.

...oſteriora ...c Diureti. non cõve. ...e humori. ...s ſed ipſi ...ina excer. ...nda.

XXXIV. Sed notandum hæc *poſteriora Diuretica* non tam convenire *Humoribus in Sanguine, alibive hærentibus per Vrinas educendis*, quàm *ipſi Vrinæ haud ſecretæ ſecernendæ*, atque *excernendæ*: adeò ut priora Diuretica ſint magis Univerſalia, & paſſim uſurpanda; poſteriora magis Particularia & in certis Affectibus convenientiora.

Priora Uni...rſalia.

Poſteriora ...rticularia pro pericu...s habẽda; admodũ ...tè uſur...nda, & ...ando.

XXXV. Poſteriora hæc ſicut aliquando Sanguinem purum propellunt loco Humorum in Sanguine, alibive peccantium, ita meritò, *pro periculoſis habentur* medicamentis, adeòque non niſi magnâ & continuâ, prudentique *cautione* adhibitâ *uſurpandis*.

XXXVI. Poſſunt tamen *ubi fruſtra ſunt in* uſum revocata *Diuretica blandiora*, urgetque malum grave, nonunquam etiam, ſed, uti dictum, prudenter exhiberi, attendendo ſemper ad effectum; qui quandiu eſt bonus, continuandum in eorum uſu; quamprimùm vel minima obſervatur noxa, ceſſandum ab ulteriore ipſorum uſurpatione, dandaque opera, ut mox malis inde ortis occurratur.

Atque ſic Diureticorum quoque materiam & vires paucis percurrimus.

CAPUT XIII.

De Salivationem ac Ptyaliſmum excitantibus Medicamentis.

Humores ...iam per ſa...vationem ...acuari, ac ...utationem

I. Non tantùm per Vomitum, aut Seceſſum, non tantùm per Sudores, aut Urinas *Minui ac educi poſſunt* ex Univerſâ Sanguinis Maſsâ & Corpore Univerſo *Humores*, verùm per *Salivationem* quoque ac *Ptyaliſmum*, ſive *Expuitionem*, & *Sputationem*.

...us utilitas

II. Nec tantùm illa Evacuatio utilis eſt in *Luis Venereæ curatione*, aſt in plurium *Affectuum gravium* à Pituita Glutinoſa, Humoribuſque alijs eidem immerſis & implicatis prodeuntium Sanatione.

Salivatio ...otuplex.

III. Nec tantùm *Arte* inſtituitur *Salivatio, Artificialis*, ſed nonnunquam ipſa notatur *Spontanea*, eaque ſubinde *Critica*, *chronicos* Affectus tollens, quandoque *Symptomatica*, homines tandem miſerè tollens.

...ius defini...o.

IV. Eſt autem *Salivatio*, *Humorum Evacuatio Univerſalis per Salivaria* vaſa in Os delatorum, ſicque excretorum inſtituta.

...uinam humores Salivatione eva...uantur.

V. *Humores*, qui frequentiùs per *Salivationem ſponte* Evacuantur, ſunt plerumque *Pituitoſi*, tum Tenues, quàm Glutinoſi: aliquando *Acidi* quoque & *Salſi*, quippe qui Pituitæ admiſcentur facilè ac intimè, habentque hi omnes aliquam cum Saliva affinitatem. Saliva ſiquidem facilè in Humorem Pituitæ ſimilem abit, quoties in vaſculo colligitur & aſſervatur.

...uinam ſa...uam excer...ant copioſã

VI. Quemadmodum verò *Melancholicis* multis evenit, ut tenue ſputum copioſum excernant, indeque vocentur *ſputatores*, ſicque Salivam ejiciant fluidiorem; ita non paucis Senibus, Pituitâ multâ, eâque ſatis glutinoſâ ſcatentibus evenit, ut Salivam itidem copioſam ſed craſſiorem excernant, eamque inſipidam; unde moleſtiam quidem patiuntur, non item inſigne damnum.

Non tantùm Humores in...ipidos ſed ...tiam acres, ...mo acerri...mos excerni ...er saliva...m. Eorũ effecta.

VII. Non deſunt autem, quibus *non blandi ac penè inſipidi*, *ſed acres*, *imò acerrimi Humores* nunc fluidiores nunc tenaciores, continuâ *Salivatione* ex ore fluunt, exciduntque; quique non tantùm *lintea*, & *pannos laneos*; ſed *corium* quodvis contra corruptionem paratum *rodant* & *conſumant Ægroſque* noctu, diuque miſerrimè per annos multos ad mortem uſque *torqueant*, & *tandem necent*.

VIII. Tales plures vidi, & cum dolore vidi poſtquam ipſos *nec à me, nec ab alijs unquam curatos*, priſtinæque ſanitati reſtitutos vidi: quamvis ſubinde aliquod ipſis attuli levamen, nunquam verò ſanationem. *Eos eſſe incurabiles.*

IX. Pleriſque autem *à partibus inferioribus* ſentiuntur aſſurgere acres halitus qui caput circa tempora mirè, miſereque lancinent, quas crudeles lancinationes ſolet mox excipere *Humoris acerrimi effluxus ex ore*; à quo magis rodantur, quàm conſumantur gingivæ, cæteræque in ore exiſtentes partes. *Via per quas ſeparantur hi humores acres.*

X. Tales autem *purgantibus* medicamentis vix unquam levantur, magis *anodynis* & *narcoticis*, aliiſque Humores acres *temperantibus*, *tum concentrantibus*. *Non purgantibus, ſed tẽperantibus levari.*

XI. Quemadmodum autem modò memoratæ *Salivationis Spontaneæ ſpecies ſunt Symptomaticæ*, ita non rarò in hiſce regionibus obſervavi Salivationes Spontaneas, ſed Criticas, Ægroſque ab Affectibus chronicis feliciter liberantes. *Præter Salivationes ſpõtaneas Symptomaticas, eſſe etiam Criticas.*

XII. Nec mirum. Sicut enim *Affectus Chronici* & Diuturni omnes ortum habent *à Pituita* tenaci, craſſa, glutinoſa & viſcoſa, illam ſaltem habent ſuæ Cauſæ *primariæ conjunctam*, ejuſdemque Humoris ortus debetur maximè Salivæ; ita *Ejuſdem cum Saliva Evacuatio* videtur facilior, quando idem Sanguinis maſſæ junctus iterum ab eadem ſecernitur ſponte, ut excernatur cum Saliva. *Affectus Chronici unde oriantur. Et quid ſuæ cauſæ primariè conjunctum habent Pituita præcipua materia, & evacuatio facilior.*

XIII. Quemadmodum verò ſæpius cum Ægrotantium commodo inſtituitur talis *Salivatio* ſpontanea & critica, ita decet prudentem Medicum ſimilem nonnunquam inſtituere *Artificialem*. *Salivatio Artificialis aliquando inſtituenda*

XIV. Novi quidem Magnum Platerum, exiſtimare *Hydrargyrum*, *ſive Argentum vivum* ſolum vi quadam ipſi peculiari *expuitiones copioſas moliri*, cùm alia, quæ hoc pacto illud faciant, hactenus non fuerint cognita (Prax. Lib. 3. Cap. 4. pag. 481. 8.) non deſunt tamen quæ idem, licet imbecilliùs præſtent, ſicut *de Semine ſtaphidis agriæ* poſteà dicemus. *Argenti Vivi vires. Ut & Seminis ſtaphidis Agriæ.*

XV. Quoniam verò id præ alijs notis medicamentis omnibus efficaciſſimè, & ſi in ejus uſurpatione prudentia adhibeatur, tutiſſimè abſolvit Mercurius, ſive Argentum vivum *modis variis* tam internè, quàm externè, adminiſtratum, meritò in ipſius adhibendi modis optimis tantillùm hærebimus, & talia, quæ Tyrones audiviſſe ac notaſſe aliquando juvabunt, ordine proponemus. *Modi varii exhibendi Argẽti vivi.*

XVI. Fateor in *Luis Venereæ Curatione Salivationem Hydrargyri ope* inſtitui ſæpiùs; poſſet tamen, imò deberet in aliorum quoque affectuum rebellium curatione ſimiliter Salivatio exicitari, in *Scabie* puta fœdâ, & ordinarijs medicamentis haud cedente, alijſque *Affectibus ab Humore Glutinoſo*, & *Acri* Sanguini permiſſo Partibus pleriſque intimè admiſto pendentibus, atque vulgarium remediorum vim eludentibus, Ægroſque ad internecionem penè affligentibus. *Salivationẽ ab Hydrargyro non tãtum in Lue Venerea ſed etiam in ſcabie aliiſque morbis eſſe inſtituendã.*

XVII. Uſurpatur autem *Mercurius* ad Salivationem movendam quandoque *Crudus*, quandoque priùs cum Sulphure in *Cinnabarim* dictam, vel cum Salibus, Spiritibuſve acidis, *ſublimatus*, aut *Præcipitatus*. *Quotupliciter Mercurius exhibeatur.*

XVIII. *Mercurius Crudus* frequentiſſimè prius *Saliva*, modiſvè alijs *extinctus*, *Oleis*, *Axungiis*, *Butyro*, *Unguentiſve* admiſcetur, mox externè corpori inungitur: unde poſt repetitas diebus aliquot inunctiones in alijs ſeriùs, citiùs in alijs commovetur Salivatio. *Mercurius crudus quomodo exhibeatur.*

XIX. *Tutior ad inungendum locus* eligitur in partibus *Artuum extremis pedum plantis*, manuumque *volis*; mox in ſubſequentibus *articulationibus pedum* & *carporum*. Inde *ſubgenubus* & *in cubitis*. Denique in *Inguine*, *ac ſub Axillis*. Tandem in *ſpina dorſi*, & præſertim ad *regionem lumbarem*: *Loci inungendi tutiores.*

barem: cavendo *ne caput*, *aut thorax* inungatur, poſtquam inde vitæ periculum incurriſſe ægros eſt obſervatum.

Inunctio qui inſtituenda.

XX. *Inunctio primùm pauca* ſolet inſtitui, & attendi ad mutationes in corpore hinc obvenientes, conturbationes ventris, motuſque humorum verſus Fauces atque Os. Servari autem debet Ægri corpus in loco calido, ſatiſque operimentis tegi, quò ad ſudorem compoſitum cenſeatur *Corpus*. Nam *utile* tunc quoque *ſudorem blandum elici*: quo ipſo videntur Humores omnes, ac imprimis glutinoſi & pituitoſi ſolvi, & ad Mercurij vim ſubeundam aptiores reddi. A frigore Coguntur Humores Pituitoſi, fiuntque ad motum inepti. Contrarium à Calore expectandum.

Saliuantibus ſudor utilis.

Inunctionis Continuatio

XXI *Continuandum* quidem pro Ægrorum robore aut debilitate quotidiè aut diebus alternis in eadem inunctione, donec incipiant intumeſcere Gingivæ, atque angi & ardere fauces cum fœtore anhelitûs: quod *ſignum omnia ſequenti Salivationi ſe accommodaſſe*, ipſamque eſſe in procinctu ut ſe manifeſtet, tunc deſiſtendum ab inunctione ulteriore, ne Salivatio ſequatur nimia, Ægrumque facile aliàs ſuffocatura.

Saliuationis inſtantis ſigna.

Mercurium crudum ad Saliuationẽ aſſumi.

Eius doſis.

XXII. *Mercurio crudo* ad Salivationem excitandam *utuntur* etiam nonnulli *intra corpus*, quod efficitur, ſi quotidiè ad aliquot *grana* vj. viij. x. aſſumatur, donec paulatim Salivatio ſuccedat, cujus inſtantis ſigna, ut modò dictum (Vid. *Plat. Lib. 3. cap. 4. p. 498.*) ſunt ardor in ore, Gingivarum tumor, faucium anxietates, halitûs fœtor, & ſputatio crebra: unde quivis facilè concludere poteſt, Humores Vitioſos exitum ſibi parare per Salivæ vias. Tunc autem abſtinendum ab ulteriore Mercurij uſu, niſi ſegniùs procedat poſt dies duos, tres, quatuorve ipſa Salivatio: in quò caſu non tantùm licet, quin decet quoque novum exhibere Mercurium.

Saliuationis Inſtantis ſigna.

Quando ab eius Vſurpatione deſiſtendum.

XXIII. Ubi autem illa ſatis procedit, cavendum ab omni Mercurij uſurpatione ulteriore, à quâ poſſent quantitate nimiâ ferri ad Salivæ vaſa & Faucium Glandulas Humores Glutinoſi, Peccanteſque in corpore, atque in vitæ diſcrimen adduci ac ſuffocationis periculum conjici Ægri.

Mercurij Vis & efficacia.

XXIV. Prudentiâ certè opus eſt, in Mercurij uſurpatione, cùm ab ipſo mirè commoveantur, & ad fauces imprimis propellantur ab ipſo Humores Pituitoſi Glutinoſi, alijque ei admiſti per univerſam Sanguinis maſſam, imò corpus univerſum diſperſi: tanta eſt Mercurio vis & efficacia.

Quomodo exhibendus Mercurius in ſaliuatione.

XXV. Poteſt autem tunc Mercurius crudus modis varijs extingui, Salivâ, Succo citri, alijſve, mox cun Agarico, Rhabarbaro, Aloë, Scammonio, Colocynthide, alijſve purgantibus vulgaribus additis in pilulas redigi, atque ſic parva doſis indies exhiberi, donec ſe manifeſtet inſtans Salivatio. Ubi ſemper notandum, quod jam monuimus, optimum eſſe in loco, quin lecto calente contineri Ægrum, ut ſemiſudet, ſicque Salivatio facilitetur.

Mercurio præparato etiam excitatur ſaliuatio.

XXVI. Non tantùm Crudo externè, ac internè uſurpato Hydrargyro excitatur Salivatio, ſed eodem priùs coagulato ac modis varijs præparato.

Cinnabaris qui fiat, & applicetur.

XXVII. Inter ipſius præparationes varias poſtrema non eſt Ipſius cum *Sulphure cocti ſublimatio* in *Cinnabarim*, quæ *Suffumigij modo uſurpatur*: *Fumus* autem aut *toto corpore* excipitur, aut *ſolùm Ore*.

Eius Mixtio et cũ quibus.

XXVIII. Permiſcetur autem *Cinnabaris* hæc cum Maſtiche, Thure, Myrrha, Benzoino, Styrace Calamita, Ladano, Sùccino, Reſina, aliiſque, unde *Trochiſci* formari poſſunt.

Quomodo applicetur.

XXIX. Corpus autem Ægri *in loco anguſto* clauditur, eoque calente, *Balneo nempe ſicco*, & aliquando propter debilitatem *in lecto* continetur, & Fumus ex Cinnabari in Trochiſcos, vel Pulverem cum aliis parata, & in prunas conjecta excitatus ita deducitur, ut ſpleraſque, aut certas corporis partes feriat, in eaſque penetret; *Capite ſolo probè tecto ab illo fumo permanente libero*, niſi quòd ferè ſub finem fumi aliquid cum Aere inſpiretur, ſicque Salivatio facilitetur.

XXX. Tali fumo autem per Corporis poros penetrante ad interiora, Humores ubivis exiſtentes *Pituitoſi* & Glutinoſi, *Acreſque paulatim ſolvuntur*, & *ad fluxum deducuntur*, qui *paulatim ad Glandulas oris Salivares diriguntur*, & *Salivatio* inſtituitur; quæ hac via perficitur fœliciùs, quando in Partibus externis Ulcera exiſtunt, quæ Fumo viam concedunt magis patentem atque eo ipſo citius curantur.

Quomo operetur; fiat ſali tio.

XXXI. Nec tantum *Univerſali Fumo* excitatur Salivatio, ſed *particulari Solo* ore per Infundibulum excepto: quam Ego Mercurio utendi rationem habeo pro omnium *tutiſſima* & nihilominus in Affectibus non nimis inveteratis, adeòque curatu non difficillimis *aptiſſima*.

Alia fu gatio par cularis.

XXXII. Sic enim paulatim excitatur Salivatio moderata, ſine ullo ſuffocationis metu; tantum enim Salivæ vicibus ſingulis elicitur, quantum videtur poſſe ferre commodè quivis æger.

Et quid tutiſſima

XXXIII. Quin talis ſuffumigatio & Salivatio æſtate, aliave Aëris tempeſtate calida inſtituta concedit ægris exitum, adeò ut vix, nec niſi à rei huius peritis deprehendi queat: quod imprimis optant, quorum intereſt ignorari eorum morbum & curationem.

Eam depr hendi fac non poſſe.

XXXIV. Parùm nempe Cinnabaris cum alijs junctæ prunis quotidie aut diebus alternis inijcitur, mox impoſito infundibulo fumus ore excipitur, leviſque Salivatio excitatur: quæ poſteà renovatur, niſi ſponte ipſa continuet.

Quomodo peragatur.

XXXV. Ad Salivationem excitandam uſurpatur quoque *Mercurius* tam *Sublimatus*, quàm *Præcipitatus*, de quibus, ubi de Vomitoriis, & Purgantibus Phlegmagogis egi, pluribus ſum locutus: nunc pauca *Ptyaliſmum Artificialem* ſpectantia prolaturus.

Mercurium ſublimatu et præcipit tum etiam Ptyaliſmu excitare.

XXXVI Quoties proinde ad movendam ſalivationem *uſurpandus eſt Mercurius præcipitatus*, quò illa & faciliùs & fœliciùs contingat, ſeligendus & in uſum revocandus *minimè fixus*.

Mercuriu præcipitat minimè fix

XXXVII. Sicut enim docui ſæpiùs, *Medicamenta Evacuantia omnia ex Mineralibus parata*, *quò* redduntur præparatione ſua *magis fixa*, *eò* Humores peccantes *minùs* quavis via *Evacuant*; *quò* autem eadem ſunt *minùs fixa*, *eò* eoſdem *Evacuant ampliùs* & *copioſiùs*, imò *etiam vehementiùs*.

Evacuan ex Minera bus parat quò minus fixa, eò copi ſiùs & vehe mentiùs ev cuare, et cõtra: quò magis fixa e minùs per ſu dores aut Vrinas; quò verò magis volatilia, frequentiùs per Vomitũ et non per a vum, et ubi maximè uo latilia ſunt per ſaliua tionem.

XXXVIII. Quinimò, *quò* eadem ſunt *magis fixa*, *eò minùs* Humores Evacuant *per Alvum*; & *magis per Sudores*, aut *Vrinas*: quò verò eadem ſunt *magis Volatilia*, eò Humores faciliùs ac frequentiùs Evacuant *per Vomitum*, non item per Alvum.

XXXIX. Sic eadem, ubi ſunt *maximè Volatilia* Humores faciliùs expellunt *per Salivationem*, dummodò minima exhibeantur una vice doſi, non item per Vomitum.

XL. *Salivatio* ſiquidem cùm fiat per Humoris Pituitoſi ubique, at imprimis in ſanguinis maſſa ſolutionem ac diſſolutionem, hinc ad ſalivares Glandulas deductionem, *paulatim ac ſucceſſivè* non item vi, ac ſimul excitanda & promovenda; *Vomitus* verò excitari debet à *medicamento ſatis bona quantitate ſimul, eodem ſaltem die uſurpato*, ut ab ipſo, vel humoribus ab ipſo ad tenue Inteſtinum, ac Ventriculum deductis irritetur potentiùs utraque pars hæc ad ſui coarctationem, quin motus periſtaltici violentam inverſionem: quale quid nunquam evenit, aut evenire debet in ſalivatione concitanda.

ſaliuatio qu fiat, Eam paulati eſſe excitandam.

Vomitus quomodo ex citandus & qui fiat.

XLI. *Salivatio* ſiquidem, hoc eſt, ſalivæ ad Os deductio, *non fit animali partis ullius motu*, qualis ex parte obſervatur in Vomitu; ra-

Saliuationẽ fieri motu Animali, qualis ex parte obſeruatur in Vomitu.

tione

Sed plane naturali: Et … a via.

tione Diaphragmatis & Muſculorum abdominis, (unde Voluntaria poteſt fieri Vomitio, etiam nullo aſſumpto Vomitorio) ſed Salivatio fit *motu planè naturali*, Humorum Pituitoſorum, aliorumque ipſis admiſtorum *per Arterias ad Glandulas Salivares, hinc per Vaſa Salivaria in Os.*

Motu voluntario poſſe promoveri …liva deductionẽ in …s ex ductibus Salivaribus: Et …quatenus materiam …livarem …l Glandulas.

XLII. Et quamvis Linguæ, labiorumque *motu voluntario promoveri poſſit Salivæ deductio in Os*; ſed Salivæ in Ductibus Salivaribus jam exiſtentis; non poteſt tamen eadem promoveri, propriè loquendo, *Materiæ ſalivaris* deductio *ad Salivares Glandulas*, niſi quatenus exſuctæ in Os ſalivæ ſuccedit, faciliùs, & abundantiùs in dictas Glandulas nova ejus materia.

Materiam …livarem, magna copia feratur …d Os atque …auces, ſuffocationem …inari.

XLIII. Cavendum autem, ne confertim & *magna copia feratur* ad ſalivares Glandulas *Pituita*, à Salivationem producentibus medicamentis, poſtquàm *periculum inde eſt Suffocationis*, dum non tantùm Glandulæ Conglomeratæ Maxillares tam ſuperiores, quàm inferiores inde replentur ac intumeſcunt; verùm tota Oris, Faucium, Nariumque Tunica Glandulosa eadem Pituita tunc impletur, ac diſtenta periculoſam & nonnunquam lethalem producit in Faucibus anguſtiam, homines ſuffocantem.

Lentiùs in …alivatione …ccitanda …rocedendũ.

XLIV. Satius proinde in Salivationem movenda lentiùs, adeòque cautiùs procedere, quàm nimiùm feſtinando non quidem cæcos catulos parere, aſt Ægris Sanitatis reſtitutionem expectantibus mortem accerſcere, atque ſic eos necare, qui debebant ſervari, & reſtaurari.

…ualis Mercurius minimè fixus.

XLV. Ille autem *Mercurius* eſt *minimè fixus*, *à quo minùs eſt abſtractus Spiritus Acidus*; non quòd Spiritus Acidus reddat Mercurium Volatilem, (ab ipſo ſiquidem figitur) ſed quòd in Spiritus Acidi abſtractione avolet primùm ejus pars maximè Volatilis, permanente in Mercurio parte maximè fixa & figente.

…cidi Spiritus Partes …on eſſe omnes æquè fixas. …i Spiritus …cidi deſtillatione partes volatiles …rimas aſſurgere: fixiores poſtremas.

XLVI. *Non* ſunt enim *Acidi Spiritus cujuſvis partes* omnes ſimiles, hoc eſt, *æquè fixæ*: *aut volatiles*; ſed aliæ magis, aliæ minùs fixæ, nam quæ *in Spiritum Acidorum diſtillatione aſſurgunt primæ, Volatiles* magis ſunt; ſicut magis fixæ, quæ aucto magis, magiſque Igne, *aſſurgunt poſtremæ*. Quod qui neſcit, aut non obſervabit, ineptus eſt, ut de Chymicorum medicamentorum viribus mirabilibus judicium ferat, vel illa commodè in uſum revocet: tantùm intereſt ad omnes, & minimas quoque circumſtantias attendiſſe.

…piritus Acidi volatiles & fixa …artes ad …uid aptum …eddant Mercuriũ.

XLVII. Quò igitur *plures* ſunt *Mercurio* juncti, & uniti *Spiritus Acidi Volatiles*, eò *aptior* idem exiſtit 1. *Salivationem*, 2. *Vomitum*, 3. *Alvi dejectionem* excitare; quò eorundem *pauciores* ipſi adſunt & inſunt, *ſed fixiores potiùs*; eò idem *Mercurius aptior* 1. *Sanguinem mundare* ac in ſtatum optimum reducere, quod vulgò vocant roborare; 2. *Urinas ciere*. 2. *Sudores movere*; minimè autem aptus Alvum vel Vomitum, minimè Salivationem excitare.

…t & Antimonii aliaque Mineralia.

XLVIII. Quod de Mercurio nunc dixi, verum quoque deprehendunt Solertiores *in Antimonii, aliorumque Mineralium præparatione*, atque uſurpatione in Medicina fœliciter facienda.

…i Mercurius …ræcipitatus …uid efficiat.

XLIX. *Mercurius* ergo *præcipitatus*, & minimè fixus, parvaque quantitate aſſumptus & per dies plures exhibendus (quod itidem intelligendum de Sublimato Dulci) quaquaverſùm pergit, atque tam ſui, quàm Spirituum Acidorum in ſe concentratorum ratione Pituitam Glutinoſam occurrentem *incidit ac ſolvit fluidamque facit*, quin paulatim, quò ipſa ſponte vergit, *ad Salivares Glandulas deducit*, & *Ptyaliſmum producit*.

Ante Salivationem Humores …x Ventriculo & inteſtinis purgãdi.

L. Notandum autem in omni ſalivatione feliciter excitanda, opus eſſe ut *prius Humores in Ventriculo, ac Inteſtino* hærentes vicibus repetitis *educantur*, ne ſi adhibitis medicamentis Salivationem excitare aptis illi vel vomitu aſſurgant, vel per lacteas venas verſus Sanguinem propulſi unà cum cæteris ei jam immerſis ad Salivares glandulas delati Ægros copia ſua opprimant & ſuffocent: quod non rarò factum, quoties ab imperitis ac imprudentibus Medicis, Chirurgis, aut Empiricis neglecta fuit illa prævia Humorum in Ventriculo & Inteſtinis cumulatorum Evacuatio, omnino ad tutam Salivationem inſtituendam utilis ac neceſſaria.

LI. *Præmittenda* eſt igitur *Salivationi* ritè inſtituendæ *ſufficiens Humorum in primis viis, hoc eſt, Ventriculo ac Inteſtinis collectorum Diminutio, ac Evacuatio per Alvum*. Quo facto tutiùs adhibetur quovis modo Mercurius crudus, vel modis variis præparatus, tam internè, quàm externè ad Salivationem feliciter inſtituendam.

Quanam mala Salivationẽ per Hydrargyrũ factam comitentur.

LII. Quoniam verò in pleriſque Artificialem hanc per hydrargyrum excitatam Salivationem conſequi ſolent aut potiùs *Comitari Oris Ulcera* ſæpè ſatis ampla & Malas imprimis, Linguamque occupantia, non tantùm Dolores immanes, moleſtiaſque graves producentia, dum effluit cum Saliva Humor Acer, quin etiam, ubi eadem ad Curationem tendunt, *Cicatrices moleſtiſſimas relinquentia*, unde non rarò *Linguæ motus manet impeditus & Loquela*, *deglutitioque læſa*, ſed & *Genarum motus ſimiliter impeditus*: Prudentis Medici & Chirurgi erit, dare operam, ut in tempore præveniantur curenturve hæc mala, uſurpando *Gargariſmos*, qui *Humores acres temperent*, *Ulcera mundent*, atque *blandè exſiccent*.

& quomodo utendum Gargariſmis.

Hi Gargariſmi ex quibus parentur.

LIII. *Gargariſmi* tales parantur ex *Lacte dulci*, *ſuccove Raparum* addito *Sacchàro*: poſtmodum ex *Salvia*, *floribus roſ. rubr.* & ſimilibus ex *Aqua hordei*, vel *ferrata* decoctis, addito *Syrupo de Roſis ſiccis Myrtino*, & ſimilibus diligenter uſurpatis.

Cicatrices in Salivatione ortæ exſcindendæ, vel diſtẽdendæ.

LIV. *Cicatrices* non rarò *exſcindi* debent vel *diſcindi*, quò liberior parti reſtituatur motus, & explicatis denuò partibus nimis arctè colligatis, & tunc excitata cicatrice convenientiore, ubi Gargariſmi poſtremi maximè conducent.

In Salivationis diminutione Alvus ſubducenda.

LV. Poſtquam *ſponte Minui Salivatio incipit*, ſemel aut bis blando Phlegmagogo, *ſubducenda eſt Alvus*, quò Humores Vitioſi, per Hydrargyrum ſoluti, nec tamen ſimul educti, per ſeceſſum expellantur: ne aliàs hinc inde alicubi ſubſiſtentes Partibus vicinis noxam aliquam adferant.

Ac poſtea ſudor blandus promovendus.

LVI. Quo facto haud malè *Sudor ſemel aut bis promovetur blandus*, quò Humorum eorundem reliquiæ ad alvum haud delatæ, in corporis nempè *Habitu herentes*, *ſic quoque* propellantur, expellanturque foràs.

Quanam durante Salivatione Alimenta aſſumenda.

LVII. Durante Salivatione ſicut difficile eſt aſſumere *Alimenta Solidiora*, ita ipſorum aſſumptio ferè noxia eſt: quorum loco & *Lac dulce*, & *juſcula* uſurpantur commodiùs, & aptiùs, ut & cum *Pane Cocta Cereviſia*, Criticorum quorundam elegans Bierenbrodium: addito, quibus placet, pauco Sacchàro.

Mercurium potentiùs, reliqua debilius Salivationem movere.

LVIII. Quamvis forſan præ aliis notis omnibus *efficaciſſimè* ac copioſiſſimè Salivationem moveat, promoveatve *Argentum Vivum*; non deſunt tamen *alia*, quæ idem agant, licèt *imbecilliùs* & forſan parciùs.

Staphidis Agriæ Deſis, uſurpãdi modus, & Vires.

LIX. Mentionem feci jam in ſuperioribus *Staphidis Agriæ*, cujus *Semina quindecim* ajunt, ſi tria *cum Hydromelite* aſſumantur, potenter *Humores Pituitoſos glutinoſos per Vomitum* expellere, *cum Suffocationis periculo*. (Dodon. Herb. Belg. lib. XII. Cap. x. *p. m.* 595.) Ab illis namque inflammantur Fauces, ardorque ſummus in eis accenditur. Eadem *ſemina* docent *manſa Pituitam ex Capite allicere in Os*. Unde facilè patet eadem ſemina ſi ex aqua multa decoquantur, & illo decocto Os colluatur, poſſe levem ſic excitari Salivationem: quæ forſan feliciùs ſuccederet, ſi non ſimul ac ſemel quindecim ſemina, ſed unum vel duo diebus pluribus exhiberentur, ſicque paulatim Salivatio levis excitaretur.

Mercurium æquè ac Staphidẽ agriã Pituitam è Capite in Os allicere.

LX. Quemadmodum enim *ab hiſce ſeminibus Ardor* excitatur *in faucibus*, ſic idem evenit à *Mercurio*; à quo itidem *Pituita* è *Capite allicitur in Os* & Na-

Preferẽdus tamen Mercurius.

& Nares. Quamvis fatear me ad Salivationem movendam malle uti Mercurio, quàm Staphide Agria; cùm illius quàm hujus operatio ſit magis familiaris, & jam uſitata, notaque.

Radicis Pyrethri. Vires, & Vſus.

LXI. *Radix Pyrethri*, quæ ſatis frequenter ac feliciter in ore continetur ad Dentium Dolores tollendos cum ſua Cauſa; *Humores plures in Os allicit, unà cum Saliva:* Ergo *Salivationem* movet, quam fortaſſis moveret diutiùs & copioſiùs, ſi intra corpus ſumeretur quantitate parva, ſed iteratò.

Maſtiches Vſus, et Vires

LXII. Quin ſola *Maſtiche* manſa & in Ore contenta *Pituitam glutinoſam unà cum Saliva in Os allicit*, Ergò *Salivationem* quoque excitat.

Alia Salivantia.

LXIII. Et procul dubio longè plura quis reperiat Salivationem excitantia, qui ad omnia medicamentorum effecta attendet accuratè: qualia ſunt præter jam memorata, *Cubebæ*, *Nigella*, *Zinziber*, *Sinapi*, *Salvia*, *&c.* Apophlegmatiſmis materiam præbentia, verè Salivantia.

Omnia, quæ Pituitam è Cerebro ad Os deducũt, eſſe Salivantia.

LXIV Illa enim *omnia Pituitam è Cerebro ad Os deducere dicta* reverà illam ex Glandulis Salivaribus, & Tunica Oris, Faucium & Narium Glanduloſa *educunt cum Saliva & Muco*, & *ſucceſſivè ex ipſo Sanguine*, quod fieret magis, ſi eadem internè uſurparentur, Ægrique aliquandiu in eorundem uſu continuarent.

LXV. Sed illa ulteriorem indaginem deſiderant experientia multiplici confirmatam.

CAPUT XIV.

De Evacuationibus Particularibus.

Evacuationes Vniverſales et particulares quænam.

I. NOn dantur tantùm *Evacuationes Univerſales*, per quas ex *Univerſo Sanguine*, *Partibuſque* Remotiſſimis quoque Humores Peccantes Secernuntur, Excernunturque, verùm dantur quoque *Evacuationes Particulares*, quæ ex *Partibus* fiunt *determinatis*, ac *per vias ipſis peculiares*.

Particulares quotuplices. Quæ ſit & qui fiat prima. Secunda. Tertia.

II. Inter has Evacuationes poſſent numerari 1. *Evacuationes quæ fiunt ex Inteſtinis Craſſis per Anum*, beneficio *Enematum*, *& Suppoſitoriorum*.

III. 2. *Evacuationes*, quæ fiunt *ex Veſica Urinaria per Urethram*, & quidem per *Injectiones ac Catheteres*.

IV. 3 *Evacuationes*, quæ fiunt ex *Utero per ejus Collum utrumque*, ſive Menſes ſint Suppreſſi, Lochiave retenta, vel imprimis Alii Humores Glutinoſi in ipſo exiſtentes.

Quarta,

V. 4. *Evacuationes*, quæ fiunt ex *Pulmonibus*, per *Aſperam Arteriam & Os*.

Quinta.

VI. 5. *Evacuationes* quæ fiunt è *Cerebro per Nares*, *Errhinorum ope*.

Sexta.

VII. 6. *Evacuationes*, quæ fiunt ex *Auribus ac per Aures;* per quas etiam ſubinde ex partibus vicinis ac Cerebro ipſo Sanguis, Pus, Sanies, &c. effluit aut educitur.

Septima,

VIII. 7. *Flatuum Diſcuſſiones atque Excretiones*, per *Ructus*, *Crepitus*, *per Os*, *Anum*, *Veſicam*, *Uterum*, *&c.* Et ſi quæ ſunt plures.

CAPUT XV.

De Evacuantibus Excrementa, & alios Humores ex craſſis Inteſtinis per Anum.

Evacuãtia particularia in Inteſtinis Craſſis per alvum.

I. UT de Particularibus Evacuantibus nonnulla hîc addamus, initium faciemus ab iis Evacuantibus, quæ tantùm Contenta tum Alvi Excrementa, tum alios Humores vitioſos, educunt ex Inteſtinis Craſſis, & quidem per Anum ſive Podicem.

Inter ea hìc nõ numerari Purgãtia Ore aſſũpta

II. Ubi mox patet non agendum hîc nobis de iis, quæ *Ore aſſumpta*, non tantùm Contenta in Craſſis, vel etiam tenuibus inteſtinis, ac Ventriculo, ſed alios quoque Humores alibi repertos ſimul ſolent expellere per Alvum, quæque *Purgantia* ſimpliciter vocantur.

Sed ea, q[…] ex ſolis in[…] ſtinis craſ[…] educunt.

III. Verùm agendum de iis, quæ ex *ſolis Inteſtinis craſſis* educere valent tum Alvi Excrementa, quavis de cauſa ibi hærentia, tum alios Humores itidem ibi hærentes, atque Valetudini humanæ nocentes.

In iis d[…] quid hære[…] nõ poſſe qu[…] noxã affer[…] Quanã in[…] ſentiatur.

IV. Nam fieri non poteſt, ut diu in craſſis Inteſtinis hæreant vel Alvi Excrementa, vel Humores quivis, quin noxam ſimul afferant homini, unde, ubi etiam cuncta peraguntur blandiſſimè, *Ponderis Senſus*, *& Anxietates* obſervantur in parte Abdominis infima & laterali, & *Capitis Dolor* excitatur in pleriſque, ut nunc non dicam *Hæmorrhoides* inde habere tam ſæpè ortum, malum ſanè graviſſimum.

Illa præc[…] venda a[…] tollenda.

V. Ut proinde talia incommoda *præcaveantur*, vel *tollantur*, danda eſt opera ut in tempore illa Contenta evacuentur.

Quæ id pr[…] ſtant quom[…] do uſurpa[…] da, & qu[…] modo agan[…]

VI. Quæ autem ex Solis Inteſtinis craſſis hoc præſtare poſſunt, *externè Ano & Podici immittuntur*, quò & ad *ſui contractionem irritent Inteſtina craſſa*, & ad Eductionem faciliorem *præparent Contenta*, eadem compacta Solvendo, Glutinoſa Incidendo, quin imò diſſolvendo & fluida reddendo.

Et qual[…] ſint.

Et quæ tal[…]

VII. Quæ hæc omnia præſtare poſſunt ac ſolent, plurima occurrunt, omnia nimirum *acria* & Inteſtinum mordicare atque ſic irritare apta; deinde omnia tum *aquea*, tum *pinguia*; tum aliàs *blandè ſolvendi, ac diſſolvendi vi prædita*, qualia ſunt Salia Lixiva, Volatilia & fixa, vel Acida, vel naturaliter vel artificialiter Aqueis diluta, Urina puta, Vinum, Lixivium, &c.

Quæ form[…] uſurpanda[…] Suppoſitori[…] vel Glande[…] Enemata[…] Clyſteres. Iniectiones[…] Fomenta.

VIII. Hæc omnia uſurpari ſolent nunc *forma Solidiore ac conſiſtente*, vocanturque tunc *Suppoſitoria vel Glandes*; nunc *forma liquida & fluida*, vocanturque tunc *Enemata*, *Clyſteres*, *Injectiones*, & ſic porrò: Quin adhibentur quandoque *Fomenta*, vel *Vapor ex decocto aſſurgens*, atque Ano exceptus, unde ſubinde ſollicitatur quoque ad Deſidendum ac dejiciendum Alvus: quæ omnia patebunt magis, ubi de Medicamentorum formis agetur.

CAPUT XVI.

De Evacuantibus Urinam & alios Humores ex Urinaria Veſica.

Evacuanti[…] particular[…] ex Veſica U[…] rinaria.

I. INter Evacuantia particularia, quæque ex parte aliqua duntaxat Evacuant Contenta, meminimus 2. loco eorum, quæ *ex Urinaria Veſica*, tum Urinam ipſam, tum alios Humores ibi hærentes, atque noxam homini afferentes educere ſolent.

Urina ſubſi[…] ſtens quom[…] do educitur[…] Candela ce[…] rea.

Ut & calcu[…] li in Vrethr[…] hærentes.

Eos, ultr[…] 50. aliquãd[…] fuiſſe excre[…] tos diverſ[…] magnitudinis.

II. *Urinam* quod attinet, quoties illa *ſubſiſtit in ſua Veſica*, nec ſponte excludi poteſt, toties ipſam leviſſimo negotio, & operatione facillima eduxi *immiſſa per Urethram Candela Cerea*, quali uti ſolent Sartores; nam eadem mox extracta ſuccedebant ſpontè non tantùm Urina, ſed unà cùm ipſa *Calculi in Urethræ Orificio priùs* hærentes ipſumque obſtruentes; quos tunc obſervavi unà cum Urina copioſa effluente fuiſſe vi expulſos quantitate copioſa; adeò ut meminerim aliquando in Viro ſatis procero & craſſo *ultra 50. uno tempore* fuiſſe excretos, & quidem omnes exactè rotundos, licèt magnitudine plurimùm differentes, dum maximi æquarent ciceres, memini eſſent longè minores, atque omnes magnitudine ſe ſucceſſivè conſequentes.

Educitur[…] etiam Catheter[…] tere.

III. Hoc ipſo ſi non ſuccedat ſubſiſtentis Urinæ è ſua Veſica Excretio, immittendus *per Urethram Catheter*, ut plurimùm *Argenteus*, qui cùm ſit cavus, extracto ſtylo tranſitum concedit Urinæ, atque ſic quoque ipſa educitur feliciter.

Catheteres ex quibus fiant.

Vrethra in Viris diverſa à femina[…] cũ Vrethra[…]

IV. Ubi notandum *Catheteres* quidem pleroſque parari ex *Argento*; ſed parari quoque poſſunt ex *materia coriacea*, ut & *Balænarum ſetis*. Quales Catheteres cùm ſint flexiles, faciliùs uſurpantur in *Viris*, quorum *Urethra* circa penis radi-

radicem contorquetur aliquantùm, nec rectà pergit uſque in Veſicam: quod non habet locum in *fœminis*, quarum Urethra & amplior, & brevior, & rectior eſt quàm in Viris; quapropter rariùs ſubſiſtit Urina in fœminis, ſed & faciliùs educitur quoque ex ipſis.

le rariùs fœminis ſiſtit Uri- quàm in s.

V. Non tantùm Urina, & quandoque Calculi minores educi poſſunt ac debent è ſua veſica, verùm *Humores Glutinoſi*, & *Purulenti* Ulceratæ Veſicæ adhærentes, qui quoniam *Incidi* debent, *abſtergi*, atque tunc demùm *educi*, Medicamenta quædam in Veſicam immitti oportet, à quibus Effectus laudati producantur, ſicque ſoluti Humores vitioſi evacuentur.

mores vi- i quomo- præparā- & è veſi- educendi.

VI. Quoniam verò, ubi exulcerata eſt Veſica, non tantùm educi debet Pus indies ex allabente Sanguine ortum, verùm ejuſdem *Puris productio nova impediri*, Medicamentis hactenus laudatis & alia ſunt addenda, quæ hoc etiam præſtent.

quomodo s educen- eiuſque a Produ- impedi- nda.

VII. Quoniam verò immittenda in Veſicam Urinariam Medicamenta fluida requiruntur & liquida, *Injectionum* illa nomine veniunt, ſolentque *per Syringam* in ipſam infundi, & ex talibus parari, quæ memoratis ſatisfaciant Indicationibus omnibus & ſingulis.

njectiones n forma rande, & Syringā mittēda.

VIII. Parantur in hunc finem *Decocta ex Plantis Aromaticis* aut in *Aqua*, aut in *Vino*, aut in *Hydromelite* decoctis; quibus pro Indicatione diverſa tunc adduntur alia, inter quæ omnibus forſan meritò præfero *Sulphuris Balſamum*, non quidem cum expreſſis oleis paratum, cùm ſit tunc minùs efficax; ſed cum *Oleis ſtillatitiis*, *Terebinthinæ*, tum vulgaris, tum imprimis *Venetæ*, alteriuſve excellentioris, *Aniſi*, *Succini*, *Juniperi*, aliiſque confecti, cùm ſit tunc majoris efficaciæ, ac longè plus præſtet in Affectibus quibuſvis curandis.

x quibus rentur.

lſami Sul uris tum mplicis tū mpoſit. res.

IX. Inſervit namque hic *Sulphuris Balſamus* & *Ulceribus mundandis*, & *Puri abſtergendo*, & *Cicatrici promovendæ*; quæ omnia deſiderantur in Ulcerum Curatione.

X. Poteſt quoque illis injectionibus addi *Balſamus Peruvianus*, & *Oleum de Copaiva*, ſed non accedunt ad Balſami Sulphuris efficaciam, utilitatemque multiplicem.

alſami Pe- viani, & lei de Co- iva Vires.

XI. Poſſet forſan *Veſicæ* quoque *Calculus* per injectum in eam Liquorem paulatim ſolvi, ac educi: ſi nempe *decocto Graminis* adderetur tantùm *Spiritus Nitri* vulgaris, vel etiam dulcis facti, quantum requiritur ad Calculum ſenſim diſſolvendum abſque Veſicæ læſione: quod obſervari poteſt, ex Spiritu laudato minima quantitate priùs, hinc aliquantò majore addito, ſenſimque tandiu ipſa aucta, donec acrior facta injectio plus ejus ferre non poſſit. Satius enim eſt minus Spiritus addi, & lentiùs curationem abſolvere, quàm acriori injectione ipſam præcipitare, atque magis impedire, quàm promovere.

ſica calcu- m ſolvi decocto Gra minis, & Spi tu Nitri iſtis; & omodo.

XII. Quamvis autem hactenus non licuit mihi tali ratione ac via tentare Calculi diſſolutionem ac eductionem, non dubito tamen, quin ea ſit futura omnium facillima, tutiſſima & certiſſima, quandiu non eſt ulcerata veſica; tunc enim non ſatis tutò, ac commodè uſurpantur *Acida*, quippe quæ *ulcus augent*, atque ſic plùs forſan nocerent, quàm prodeſſent miſeris.

olutionem alculi hāc le tutiſſi- am.

Acida Ulcus ugere.

XIII. In uſum *nondum revocavi hanc methodum*, quam nunc laudo, quoniam reperi non ſemel contradicentes aut Medicos, aut Chirurgos, quibus rarò placent, quæ in ſuis Autoribus non legerunt, aut à ſuis Præceptoribus non didicerunt, imprimis quando urit eos Invidia. Adde quòd reſcindam ſenſim praxin, nec promiſcue omnes ampliùs accedam: hæc autem tentari debent *in plebeis*, & *robuſtioribus*, quò circumſtantiæ plures in tali cura obſervandæ paulatim & ſine calumnia notentur, ut inſerviant poſteà delicatioribus & in lautiore fortuna conſtitutis. In uſum autem talia revocabunt, *commodiſſimè*, qui *ſoli degunt* in aliquo loco, faciuntque praxin liberiorem, quàm qui inter plures ſubjecti ſunt Calumniis.

Hanc Curā- i calculum Methodum ur nōdum nſtituerit uctor.

n quibus in ſtitui debeat Et qui eam inſtituere cō modiſſimè poterunt.

CAPUT XVII.

De Evacuantibus Menſtrua vel Lochia in Utero Suppreſſa, & Humores alios ibidem hærentes, per utrumque ipſius Collum.

I. Quoties in Utero ſubſiſtunt *Menſtrua vel Lochia*, toties illa commodiſſimè *per ipſius Collum* tam Internum, quàm Externum *Evacuari ſolent*, & quidem partim per *Remedia Externa*, partim per *Interna*.

Menſtrua et Lochia in Utero ſubſiſtentia quomodo, & per quas vias evacuanda.

II. Inter *remedia externa* fit meritò hîc mentio *Venæ ſectionis* in Pede inſtituendæ, cùm non rarò, & imprimis quando Plethora urget; ideòque ſegniùs movetur, atque ad ſui affluxum naturalem præparatur Sanguis; obſervata ſunt Menſtrua & Lochia ejus cauſa ſubſiſtentia hujus ope mota, & ad fluxum naturalem deducta.

Remedium Externum Vena ſectio ſi adſit Plethora.

III. Sed quoties utraque ſubſiſtunt *propter Obſtructionem* in Uteri Vaſis, Vaſorumve Orificiis exiſtentem, toties, *niſi concurrat Plethora*, plus detrimenti, quàm emolumenti attulit Fœminis *Venæ ſectio*: quippe quæ minuendo Sanguinem laudabilem, copiâ non excedentem Mulieres tantùm debilitat, neutiquam deſideratum fluxum alterutrum reſtituit.

Si verò ſubſiſtāt propter obſtructionē noxiam eſſe Vena ſectionem, niſi cō currat Plethora.

IV. Tunc autem opus eſt *medicamentis* tam internis, quàm externis, quæ *noxam*, ſi quæ ab externo frigore Aeris, Aquæ, Nivis, Pavimentique Utero fuit introducta, *tollant* ac emendent; hinc & *Pituitam* coagulatam & obſtruentem *incidant*, *attenuent*, fluidamque præſtent, quin & *moveant*, *emoveantque*, ſicque Subſiſtenti Sanguini denuò viam parent ad exitum, ipſumque ad effluxum cogant, urgeantque.

Et opus eſſe Obſtructionem tollentibus.

V. Inter *externa* medicamenta laudantur meritò *Balnea*, *Fomenta*, *Suffitus*, & quæ huc revocari poſſunt, à quibus vel aſſurgentes *Halitus*, *Vapores*, *Fumi*, vel *penetrans Liquor* Pituitam, alioſve Humores glutinoſos in Uteri orificiis & vaſis hærentes, atque Obſtructionem facientes *incidant* & attenuent, adeòque fluxiles faciant & aptos, ut Sanguini tunc aut poſteà exitum quærenti cedant, vel cum eodem affluant.

Huic inſervientia Externa, & quomodo applicanda, & qui operētur.

VI. *Balnea* certè, quibus tunc *ſupra umbilicum* ſaltem inſidere ſolent Mulieres, ſeſe humiditate ſua inſinuant in Collum Uteri externum, mox & Internum, atque *Humorem* qualemcunque Glutinoſum tam frequenter in Colli Interni cavitate ſubſiſtentem *ſolvunt* ac diſſolvunt, mox illo inde remoto ad interiora penetrant, & ibidem *Orificiis Uteri adhærentem*, inhærentemque Humorem ſimiliter Glutinoſum incidunt & diſſolvunt, ſicque ad effluxum aptum reddunt.

Balnea quomodo uſurpāda, & quomodo agant.

VII. Uſurpantur autem *Balnea calentia*, quò ſic & faciliùs, & citiùs, & efficaciùs exoptatum effectum producant.

VIII. In *Balneorum* autem præparatione conſiderantur duo: *Liquor*, ex quo parantur, & variæ *Plantarum partes*, aliaque quæ incoqui ſolent Liquori delecto ad Balnei confectionem: quò ſic utroque nomine fiant præſtantiora.

In Balneis cōſiderādus liquor, & quod liquori incoquitur.

IX. Quoad *Liquorem Balnei*, *Aqua* poteſt commodè uſurpari; quin uſus tempore *Vini Generoſi*, & præſertim *Albi*, non item rubri, aliquid addi; ut & *Vini Spiritus*, & *Sal Volatile*, quamvis hoc non tam Liquorem tunc augeat, quàm cæterorum ſimul decoctorum vim promoveat & intendat.

Qualis liquor aſſumendus.

X. Quoad *Decoquenda* in Balnei præparatione, inter *Plantas* earumque Partes, laudo & commendo quaſvis *Aromaticas*, hoc eſt, *Odoratas* & *Sapores acri* & *grato præditas*, ſed maximè *Hyſtericas* dictas, hoc eſt, Fœminis præcipuè convenire obſervatas in movendis menſibus.

Quanā Plāta in eo decoquenda.

XI. Talia ſunt *Radices* Ireos, Acori, Aſari, Ariſtolochiæ, Valerianæ, Rubiæ maj. Enulæ

Hyſtericæ Radices.

Campanæ, Cyclaminis, Spicæ nardi, Gentianæ, &c. Quibus accenſeri debent Allia, Cæpæ, Porri.

Folia.

XII. *Folia* Sabinæ, Rutæ, Artemiſiæ, Pulegii, Leviſtici, Calamenti, Majoranæ, Matricariæ, Abrotani, Abſinthii, Nepetæ, Origani, Saturejæ, Lauri, Mercurialis, &c.

Flores.

XIII. *Flores* Lavendulæ, Chamæmeli, Sambuci, Anethi, Cheyri, Leucoii, Meliloti, Spicæ Nardi, Schœnanthi, &c.

Baccæ.

XIV. *Baccæ* Lauri, Juniperi, Ciceres rubri, &c.

Semina.

XV. *Semina* Nigellæ, Naſturtii, Apii, Leviſtici, Carvi, Sileris Montani, &c.

Thermas ſiccantes impedire Menſium fluxum.

XVI. Poſtquam verò obſervatæ ſunt *Thermæ ſiccantes* non ſemper promovere, quin ſæpè ampliùs *impedire Menſium fluxum*, meritò ad Humorem Glutinoſum non tantùm incidendum, ac per Aromatica nimis eum ſæpe exſiccantia ideoque inſpiſſantia commodè attenuandum; verùm ſimul *emolliendum*, convenient hìc ſimul decoctæ Radices Liliorum, Semina Lini, Fœnugræci, &c. Sic enim Humores [Glutinoſi] partim attenuati, partim emolliti faciliùs Fluidi redduntur, quin ad fluxum, effluxumque deducuntur, ſicque ſubſiſtenti Sanguini ordinaria via libera reſtituitur & aperta.

Emollientia Hyſtericis addenda.

Quomodo adhibenda Balnea.

XVII. Talibus Balneis calentibus utuntur fœminæ, ipſiſque inſident, atque *ultra medium ventrem ſaltem immerguntur*.

Non nimis debere calere.

XVIII. Bonum autem eſt, *non nimis calere* Balnea, ne Sudor multus promoveatur, cum quo exhauſtis partibus Sanguinis magis Seroſis Humores Glutinoſi redderentur glutinoſiores.

Nec diu in eorum uſu continuandum.

XIX. *Nec diù continuandum* eſt in Balneorum uſu propter eaſdem rationes: niſi enim eorum ope brevi ſolvatur obſtructio, vix ipſorum continuatione idem obtinebitur beneficium.

Fotus ex quibus parentur.

XX. *Fotus* ex iiſdem parantur, ex quibus Balnea, ſed minori quantitate, applicanturque Pudendis, & quidem aptiſſimè cum *Spongiis*, *Panniſve Laneis*, non item Lineis. Panni namque Lanei æquè, ac Spongiæ imbibunt plus liquoris, quàm linei, nec permittunt illum tam facilè effluere aut diffluere; quin præterea diutiùs ſervant in ſe liquoris calorem, ſine quo plùs nocebit, quàm proderit Fotus.

Quomodo applicetur.

Vapor quid agat.

XXI. Fotui affinis eſt *Vapor* ex calefacto Decocto *aſſurgens*, atque in Sella patente Pudendis exceptus, ſicque ad interiora penetrans.

Enemata etiam hìc conducunt.

XXII. Huc revocant aliqui ex modò laudatis Decoctis parata & injecta *Enemata*, quæ per Inteſtini recti & Colli viciniores tunicas penetrantia uſque ad Uterum, ipſius obſtructionem reſerant, & ſic quoque Menſium vel Lochiorum fluxum ſi non moveant, promoveant ſaltem.

Ut & Fumi ac Halitus.

XXIII. Huc referri debent *Fumi* & *Halitus* itidem Mulieribus excepti, atque ſimiliter Pituitam obſtruentem ſolventes ac educentes; ſuccedentibus faciliùs menſtruis vel lochiis.

Ad Fumũ parandum convenire Ligna, Baccas, Gummi, Ungulas.

XXIV. Ad *Fumum* parandum conveniunt *Ligna* Sabinæ bacciferæ, ac Juniperi, Coryli, Aloes, Lauri, & ſimilia, & ipſorum *Baccæ*, ut & Spica Nardi, Schœnanthum, Caſſia Lignea, Garyophylli, Galbanum, Bdellium, Opopanax, Sagapenum, Thus, Benzoinum, Storax, *Ungulæ* Aſinorum, Equorum, & ſimilia plura.

Quomodo uſurpentur.

XXV. Horum plura vel pauciora per ſe aut in trochiſcos redacta prunis inſperguntur, fumuſque aſſurgens in Sella perforata & undique clauſa excipitur per pudenda.

Halitus ex quibus paretur.

XXVI. *Halitus* commodè parari poteſt ex *Sale Tartari*, aliove fixo & *Sale armoniaco*, qui cum ſit penetrantiſſimus, plurimum hic præſtabit, & multis aliis meritò præferetur.

Linimenta etiam quæ huc faciũt.

XXVII. Sic vulgò laudant *Oleum Spicæ ac Zibetham* pudendis appoſita, vel illita, quorum expiratione ſubtili, potentique docent itidem efficaciter moveri menſtrua.

Ut & Emplaſtra.

XXVIII. Solet etiam *Oleis, vel Unguentis, Pubis, pectiniſque*, quin & *Lumborum regio illini*, ſed & ipſis *Emplaſtra* applicari, quæ ex ſimilibus modò laudatis parari ſolent: adeò ut quæcunque primarii Practici obſervarunt conducere movendis menſibus fuerint omnia *Aromatica*, licet his aut illis peculiaribus medicamentis fuerint magis addicti, nec ad generalem ipſorum claſſem ſatis attenderint, quod tamen fuiſſet bonum.

Non [...] Aromat[...] Menſes [...] vere.

XXIX. Utique in curandis ægris non utimur medicamentis generalibus, ſed determinatis, hac vel illa planta: Bonum tamen eſt, ex variis medicamentis, quorum vires laudabiles oſtendit ſucceſſus felix, accuratiùs obſervatis determinare, in quo conſiſtat ipſorum vis & efficacia, quo defectu hujus vel illius jam experti ſubſtituere poſſimus alia, quæ ſimili ſunt prædita qualitate ſenſili, ex qua probabiliter conjiciamus pollere quoque ipſa ſimili efficacia.

In Curat[...] ne uſurp[...] Medica[...] ta deter[...] nata. In quo c[...] ſiſtat Me[...] camenti [...] obſervan[...] & quare[...]

XXX. Quodque monui & inculcavi ſæpiùs, quoniam continuum habet in facienda praxi uſum, licèt decies ac ſæpiùs repetatur, meritò deberet idcircò placere, hac occaſione iterum inculcabo: *Pleraque tum Medicamenta, tum Alimenta, quæ uſurpamus* quoniam ferè Ore aſſumimus omnia, *Sapore* imprimis ſuo & *Odore* nos afficiunt vario, imò illis nobis præſertim *diſtinguuntur*, non item ullis aliis Qualitatibus Senſibilibus: meritò proinde *ſecundùm ipſorum Sapores ac Odores varios & conſiderantur, & in certas claſſes rediguntur*; quò ſic faciliùs, & feliciùs alia in aliorum deficientium locum tutò queant ſubſtitui.

Medicame[...] torum S[...] pores & Odores co[...] ſiderandi & ea ſecu[...] dum ip[...] in claſſes [...] digenda.

XXXI. Quamvis autem plures occurrant *Sapores* in rebus, poſſunt tamen plerique commodè ad *duos* revocari ordines & claſſes, *Acidorum*, & *Salſoacrium*; quemadmodum *Odores* omnes referuntur ad *Suaveolentes, ac Fœtentes*.

Omnes S[...] pores & [...] dores [...] duos refe[...] ri.

XXXII. Ad *Saporem Acidum* referendus *Auſterus & Acerbus*.

Ad Sapor[...] Acidũ pe[...] tinere A[...] ſterum [...] Acerbum

XXXIII. Ad *Salſo-Acrem* Saporem reducendus non tantùm *Acris aromaticus*, ſed etiam *Amarus*, & *Lixivus*.

Ad Salſ[...] Acrem ve[...] Acrẽ Ar[...] maticum & Amar[...] ac Lixiv[...]

XXXIV. His quaſi *medius*, vel potiùs ex utroque exurgens eſt *Salſo-Muriaticus*.

Medium [...] ter hoc e[...] Salſo-Mu[...] riaticum.

XXXV. Qui *Dulcis* obſervatur *Sapor* in Sacharo, Uvis paſſis, Melle, Ficubus, & ſimilibus, itidem *medius* eſt, atque aliquando magis ad *Acidum*, aliquando magis ad *Salſo-aromaticum* vergens.

Ut & Du[...] inter Acidum [...] Salſo-Ar[...] maticum.

XXXVI. Sic Sacchari, & Uvarum paſſarum *Dulcedo* faciliùs *degenerat in Acidum*. Mellis autem & Ficuum in *Salſo-Aromaticum*; quamvis & poſſit contingere Contrarium, ut Mel in *Acidum* mutetur, & Saccharum in *Amarum* Saporem; quamvis id eveniat rariùs & difficiliùs.

Dulcedine[...] in vario[...] alios ſapore[...] degenerar[...]

XXXVII. Bonum foret aliquem in hiſce mutationibus omnibus expertum ac peritum nobis conſcribere atque publicò exhibere de *illis omnibus accuratum Tractatum*, futurum haud dubiè in Medicina, ut & Naturali ſcientia utilem. Sed hæc & ſimilia plura referimus inter deſiderata, quæ rarò contingunt, poſtquam plerique nimium feſtinantes, nec ſatis temporis experimentis ſufficientibus faciendis concedentes, *malunt videri, quàm eſſe aut fieri docti*; properantque nimis non tam in ſcribendis, quàm in exſcribendis, cenſendiſve aliorum libris: quem *malum* plerorumque *morem* ſicut mutare non poſſumus, ſic eundem, utpote Reip. noxium, *carpere licet*.

Optandum ut quis [...] Saporum Natura [...] curatè tra[...] ctaret. Pleroſqu[...] malè vider[...] quàm eſſ[...] doctos. Et magi[...] exſcribere libros. Quare eorũ malum mo[...] rem carpere licet.

XXXVIII. Sed redeamus in viam, & pergamus Medicamenta Externa, quibus Menſium præſertim Fluxus, & Effluxus excitari ac promoveri poteſt ac ſolet, enarrare.

XXXIX. Laudantur in hunc finem tanquam extrema, *Peſſaria*, quæ fœminis *Viros paſſis*, intrudi, & *Naſcalia*, quæ *Virginibus* admoveri ſolent, atque ex *Acrioribus* parantur.

Peſſaria & Naſcalia quibus ap[...] plicantur e[...] ex quibu[...] parentur.

XL. Solus *Raphanus* in peſſi formam ſectus in Uteri Cervicem externam intrudi ſolet, atque acrimonia ſua, & halitibus aſſurgentibus Menſes ciere.

Raphan[...] Vires, & Uſus.

XLI. Plantarum quoque Partes molliores, Folia,

[Sa]cculorum [u]ſus, & [...]ibus im[m]ittantur.

Folia, contunduntur, *Sacculo oblongo* induntur, ſicque in ſinum muliebrem immittuntur ad idem efficiendum. Laudantur autem in eum finem *Mercurialis, Scordium, Alliaria, Aſarum, Gentiana, Nigella, Sabina* & ſimilia plura.

[P]lantarum [S]ucci & pulveres in paſtam, ac deinc in Peſſaria & Naſalia redacti.

XLII. Quin nonnunquam Earundem *Plantarum Succi*, ac *Pulveres*, aliaque ſimilia in *paſtam rediguntur* & in *Peſſaria vel Naſcalia* formantur, quæ Pudendis blandè intruſa & ibidem aliquandiu retenta Menſes movere poſſunt, ſoluta nempe Pituita, eademque educta, quæ Menſtruis viam præcludebat.

Obſtructionibus remotis venam poſſe [se]cari, ſi adſit Plethora, aut ſegniùs Sanguis moveatur.

XLIII. Ubi his modis ſublata ſunt impedimenta, nil obſtat, mediocrem inſtitui *in Talo Sanguinis eductionem*, imprimis quando aliqua urget ſimul *Plethora, aut ſegniùs movetur* in Corpore *Sanguis*, quod ex Parvo Debilique Cognoſcitur Pulſu.

[Q]uid Cucurbitulas applicari.

XLIV. Quin Venæ-Sectionis loco ſubinde utiliter Femoris parti internæ admoventur *Cucurbitulæ ſine*, & quandoque *cum Scarificatione*: ſic enim motus conciliatur Sanguini deorſùm, ergo etiam ad Uterum potentior, unde facilè tunc viis patentibus Effluxus obtinetur deſideratus.

[Q]ualia ſint [R]emedia interna.

XLV. Atque hæc præcipua ſunt *Remedia*, quibus externè ſolemus uti ad Menſium præſertim fluxum excitandum; proximum eſt, ut *interna* quoque paucis explicemus.

1. Humores glutinoſos incidentia. 2. Sanguinem quieſcentem agitantia.

XLVI. Quivis autem ex ſupradictis facilè aſſequetur, qualia in hunc finem deſiderentur Remedia, ſcilicet talia, quæ 1. *Humores Glutinoſos* & Orificia Vaſorum obducentes, aut obturantes Incidant & fluidos reddant: quæ 2. *Sanguinem quieſcentem*, atque mora vel ad coagulationem inclinant, vel ad corruptionem vergunt, *iterum agitent*: commoveant, & à coagulatione, aut corruptione aut imminente, aut inchoata liberent.

Hæc præſtare Aromatica, & Salia Volatilia.

XLVII. Hæc omnia *Sola* præſtare poſſunt *Aromatica* toties à me laudata, explicataque, ut & *Salia Volatilia*.

Acida conducere Obſtructionibus tollendis, & Sanguini coagulando atque hic minimè uſurpanda.

XLVIII. Licet enim *Acida* vim habeant incidendi, Solvendique Humores Pituitoſos & Glutinoſos, & hactenus videantur conducere *Obſtructioni tollendæ*: quoniam tamen ſimul *Sanguinem Coagulare* ſolent, *minimè ſunt hìc uſurpanda*.

Aromatica, & Salia Volatilia & obſtructionem tollere, & Sanguinis Coagulationem impedire, & eius effluxum promovere.

XLIX. *Aromatica* verò, & præ aliis omnibus *Salia Volatilia* utrique ſatisfaciunt Indicationi, quatenus & *Glutinoſos Humores Solvunt*, Inciduntque; & *Sanguinis Coagulationem*, ipſamque inſequentem *Corruptionem impediunt*, emendantque: quinimò Humorum quorumvis in Corpore *Motum* præ aliis omnibus *promovent*.

Hoc probare Medicamēta Specifica.

L. Si *Medicamenta* vulgò à Practicis laudata, & *Specifica* dicta conſideremus, agnoſcemus facilè, omnia, quæ modò dixi, eſſe ipſam veritatem, idem confirmante experientia.

Salium Volatilium Vires in hoc effectu.

LI. Poſſum autem teſtari, à quo mihi notoria fuere *Salia Volatilia*, ipſorumque vim egregiam ſum expertus in praxi, me longè faciliùs, citiùs, & feliciùs ſubſiſtentia, vel *ſuppreſſa menſtrua* illorum ope *moviſſe* aut promoviſſe, quàm priùs ullis aliis vulgò celebratis Remediis tum externis, tum internis.

Eorū laus.

LII. Ita indies majores atque laudabiliores Salium Volatilium in curandis ægris effectus excogitabam & obſervabam etiam ſupra meam expectationem.

Ex quibus poſſint parari.

LIII. Unde dubitabam & hærebam ſubinde ſollicitus, an illis adſcribi poſſent tam multi, & tam varii effectus, donec hac occaſione diligentiùs non tantùm operationes ipſorum in ægris, ſed etiam ipſorum ſubjecta & materiam expediens mirari deſierim energiam ipſorum ſtupendam.

LIV. Sed adhuc mirari deſiit Chymicos ſubtiliores majora & majoris momenti remedia ex ipſis quæſiviſſe, ac forſan inveniſſe; quod non eſt hujus loci.

LV. Præter hæc *Salia Volatilia* & quidem qualiacunque ex omnibus Animalium Partibus parabilia (licèt cuncta non ſint æquè potentia, efficaciaque) laudo inter Alterantia omnia Aromatica, quorum pleraque in ſuperioribus propoſuimus ad Balneorum confectionem. Libet tamen primaria hic quoque enumerare vulgò uſurpari ſolita; quò unicuique conſtet, quàm ſyncerè & candidè agamus.

Aromaticorum Hyſtericorum Catalogus.

LVI. Laudantur ergo *Radices* Aſari, Fumariæ bulboſæ, Dictamni albi, Ireos, Rubiæ, Cyclaminis, Chelidoniæ, Schœnanthi, Spicæ, Ariſtolochiæ, Gentianæ. *Radices.*

LVII. *Folia* Sabinæ, Pulegii, Artemiſiæ, Rutæ, Meliſſæ, Marrubii, Calamenti, Mentaſtri, Nepetæ. *Folia.*

LVIII. *Flores* Cheiri, Croci, Roriſmarini, Geniſtæ. *Flores.*

LIX. *Semina* Nigellæ, Petroſelini, Paludapii, Lupinorum, Apii, Fœniculi, Leviſtici. *Semina.*

LX. *Baccæ* Lauri. *Baccæ.*

LXI. Inter *Aromata*, Cinnamomum, Macis, Caſſia Lignea, Xyloaloe. *Aromata.*

LXII. Inter *Gumnata*, Myrrha, ejuſque trochiſci, Caſtoreum, Galbanum, Sagapenum, Succinum, Borax, Gummi Lacca, Aſa fœtida, &c. *Gummi.*

Metalla. Chalybis. Vires Salis Volatilis Oleoſi Auctoris.

LXIII. Inter *Metalla* Chalybis Limatura ſimiliter laudatur, ac penè pro extremo habetur remedio, quamvis nullo modo cum Salibus Volatilibus conferendo, & imprimis cum meo *Oleoſo*, quod cæteris omnibus hactenus à me uſurpatis reperi efficacius & huic rei aptiſſimum.

Negligentia Medicorum in excogitādis Remediis huic affectui efficaciter curando inſervientibus. Nulla Remedia Salibus Volatilibus eſſe conferenda.

LXIV. Utique quoties animo repeto plurima medicamenta, eaque valdè nonnunquam ingrata, quibus longo tempore cruciantur, exercenturque, & quidem ſine ſucceſſu miſellæ fœminæ, miror ita negligentes fuiſſe in *excogitandis*, præparandiſque *medicamentis* tam *efficacibus*, tum faciliùs uſurpandis, Medicos, cum non deſint ex vulgò notis, quæ multùm præſtent, quamvis neceſſe habeam iterum repetere non eſſe ipſa *cum Salibus Volatilibus conferenda*, ipſis nempè longè inferiora.

Præter Medicamenta incidentia uſurpanda etiam evacuantia, & quidem Phlegmagoga.

LXV. Præter Alterantia Humoreſque Glutinoſos præſertim Attenuantia & *Incidentia*, uſurpari quoque debent non raro *Medicamenta* eoſdem Humeros jam præparatos, emendatoſque *Evacuantia*, ſive copia excedente ſimul peccent, ſive in totum, aut niſi ſeriùs & cum inſigni Ægrorum incommodo, emendari nequeant.

LXVI. Sunt autem illa *Phlegmagoga*, Humores puta Tenaces Glutinoſos Educentia, quæ in ſuperioribus laudavimus.

Acidos & Auſteros etiā aliquando adeſſe humores. Qui unde oriantur. Corrigendi & Hydragogis evacuandi.

LXVII. Quoties autem non tantùm Humores Glutinoſi, Obſtructiones parientes, in corpore abundant, verùm *Acidi* quoque, & *Auſteri*, quod tum ex multo Malorum Citriorum, aliorumve fructum acidorum, Aceti, Vini Rhenani, & ſimilium abuſu, tum ex animi mœrore, ac terrore, tum ex Aeris aſperi frigore & ſimilibus evenire ſolet; toties iidem ex parte Corrigendi ſunt, temperandique ac Concentrandi, mox per *Hydragoga* ſuperiùs memorata Evacuandi.

Iſtos Humores optimè corrigi Salibus Volatilibus. Ea eſſe Polychreſta.

LXVIII. Quæ *Humores Acidos & Auſteros temperent*, obtundant, Diluant, Concentrenque, ſæpiùs propoſita ſunt & à me laudata Medicamenta, inter quæ iterum primas tenent *Salia Volatilia*, ſi quæ alia, *verè Polychreſta* & in medicina facienda uſus infiniti.

Medicamēta interna quâ forma exhibenda.

LXIX. Hæc autem omnia *Medicamenta Interna* tum Alterantia, tum Evacuantia multiplici poſſunt exhiberi *forma*, & humida, & ſicca, & Pulverum, & Conditorum ſive Electuariorum, & Pilularum, & Tabellarum ſeu Trochiſcorum, & Potionum, & Apozematum, & Vinorum Medicatorum, & quacunque alia forma.

Quæ non erit difficile etiam Juniori Medico adornare.

LXX. Neque *difficile* fuerit Medico etiam *juniori formam* unicuique Ægro acceptiorem ſeligere, atque formulam convenientem *adornare*, qui aliquando Practicis Exercitationibus apud ægros interfuerit; & vel Praxin meam diligenter obſervarit, ne plures alios egregios Practicos recenſeam.

CAPUT XVIII.

De Evacuantibus Humores è Pulmonibus per Aſperam Arteriam & Os.

Pro variis humoribus, qui è Pulmonibus per Aſperam arteriam & Os expellũtur, varia Medicamenta uſurpanda.

CUm *varii Humores ex Pulmonibus per aſperam Arteriam & Os expelli* ſoleant, utique *diverſi* quoque *generis medicamenta* in eum finem ſunt præſcribenda & uſurpanda; quod qui non obſervant, perperam ægris ſuis conſulunt.

Eſt autem hæc evacuatio particularis.

II. Eſt autem *Particularis* hæc *Evacuatio* eos tantùm Humores, qui in *Pulmonibus* præter naturam reperiuntur, expellens, & quidem *per Os*, ideòque neceſſariò per *arteriam aſperam*, quæ ſola cum Oris cavitate communicat.

Et ope Aeris promovetur.

Expectoratio dicta.

III. Per eandem viam quoniam continuò Inſpiratur, Expiraturque *Aer*, hujus ope promovetur, & abſolvitur illa Evacuatio, *Expectoratio* dicta.

Cum tuſſi efficitur.

IV. Cum Aere igitur, ſed vehementiùs Expirato, id eſt, *Tuſſi* efficitur hæc Evacuatio.

Remedia inſuper requiri ad Humores aptos reddendos.

V. Ut plurimùm autem non ſufficit hæc Tuſſis ad Humores in Pulmonibus exiſtentes ad Os, ſicque extra Corpus expellendos, verùm deſiderantur inſuper *Remedia Humores* varios ad ſuam expulſionem aptos reddentia.

VI. *Humores*, tum & *Calculi*, aliave *Materia coagulata* & indurata diſtingui debent, quò ſingulis ſua determinentur remedia.

Varia in Pectore hærere.

VII. Humores expectorandi ſunt vel *Sanguis*, vel *Pus*, *Salieſve*, vel *Pituita*, eaque Glutinoſa, vel Conſiſtentiæ mediocris, vel *Serum*, idque nunc inſipidum, vel Dulce, nunc Salſum Muriaticum, nunc Acidum, vel Auſterum.

Quoniam ibi Humores hæreant.

Sanguis quando expectorãdus, & qua cautela.

VIII. *Sanguis* utiliter ex Pulmonibus per os nunquam excernitur, niſi quando metus eſt Suffocationis, quando in aſpera ſubſiſtit arteria coagulatus & grumeſcens.

IX. In hoc caſu prudentia opus eſt magna, ne *præter ſanguinem* in aſpera arteria ſubſiſtentem *alius eò feratur*, & cum ipſo Vita efferatur.

Coagulatus diſſolvẽdus. Vaſa aperta conſolidãda. Sanguis aliò avertendus.

X. Danda proinde tunc opera, ut *Sanguis coagulatus quidem diſſolvatur*, & ad evacuationem aptus reddatur; ſed *Vaſa* quoque *aperta & rupta ſimul conſolidentur*, ſicque novo Sanguini affluxuro via præcludatur, quin quò feliciùs hoc contingat, quoties licet, *Sanguis aliò avertendus*, imprimis, quando concurrit Plethora, vel Sola Sanguinis æſtuatio & Motus in corpore ac per Vaſa impetuoſus.

Vena aperienda.

XI. Tnnc igitur confeſtim *Vena* in brachio aut pede *aperienda*, & Sanguis pro ſua vel abundantia, vel æſtu, vel motu diverſis copia ſufficiente educendus, adeò ut illam miſſionem poſſit ferre Ægrotus, nec valdè inde debilitetur.

Medicamẽtum adhibendum Sãguinem diſſolvens, & rupta vaſa conſolidans.

XII. Interim parandum Medicamentum, quod & *coagulatum Sanguinem blandè diſſolvat*, & *aperta, ruptave vaſa potenter conſolidet:* nec obſtat diverſum hoc, & ſubcontrarium medicamentum componi ac ſimul exhiberi.

Sanguinem coagulatum Solventia.

XIII. *Sanguinem Coagulatum blandè Solvunt*, Oculi Sancri, Antimonium Diaphoreticum, ſperma Ceti, Mumia, &c.

Vaſa quænam conſolidant.

XIV. *Vaſa conſolidant potenter* Sanguis draconis, Lapis Hæmatites, variæque Plantarum partes vulgò notæ.

Medicamẽta minore quantitate aſſumenda commodiora eſſe quàm quæ maiori aſſumũtur.

XV. Quoniam verò ex Plantarum partibus Decocta & Syrupi præſertim parari, & illa *quantitate majore* aſſumi ſolent, non ita commodè in hoc præſcribentur, exhibebunturque Caſu: ubi *ſatius* eſt *minori* uſurpare medicamenta *mole ac doſi*, quapropter quas aptiores comperi commendo præ aliis medicamentorum formis Mixturas, cochleatim nempe uſurpandas; cùm præſertim modò laudata medicamenta plurimùm efficacia commodè jungantur Miſturis.

Medicamẽ[nta] ex pluribu[s] partibus c[om]poſiti ſing[u]las pro ſu[is] viribus op[e]rari.

XVI. Poſſent igitur in eadem Miſtura componi Oculi Cancri & Antimonium diaphoreticum, ſimiliaque Sanguini Draconis, Lapidi Hæmatiti, Coraliis & ſimilibus: & quod mireris, proderit tale medicamentum utrique Indicationi, dum *Gonfuſi medicamenti partes diverſæ*, ac verè *confuſæ* tantùm præſtant ſingulæ, quod ab ipſis deſiderabatur.

Unum Me[di]camentũ contrarios effectus pro[]ducere.

Hoc adhi[]bendum i[n] Affectibus complicatis.

XVII. Sic poſſumus *eodem medicamento*, non tantùm arte compoſito, ſed tali nobis à Natura nonnunquam conceſſo diverſos, & aliquando *contrarios effectus producere:* quod imprimis faciendum magni, quando *complicati ſunt Affectus diverſiſſimi*, vel aliàs pluribus Satisfaciendum eſt Indicationibus diverſiſſimis.

Quomod[o] cautè ſi[t] procedendũ in Sanguinis expectoratione.

XVIII. Atque ſic procedendum eſt *cautè in Sanguinis expectoratione* ſubindè promovenda, & ipſius effuſione nova impedienda.

Pus & Saniem ſponte prodire.

XIX. *Pus*, niſi glutinoſius fuerit, & quidem ab admiſta ferè Pituita tenaci, *ſpontè* ſolet *prodire* Tuſſi, ut & *Sanies*, niſi hæc fuerit fluidior, quod frequentiùs evenit.

Puri Viſcoſi[ori] quænã Medicamenta applicanda.

XX. *Viſcoſius Pus* ad Expectationem faciliorem adjuvatur iiſdem *remediis*, quibus Pituita Glutinoſa, de quibus mox.

Quænam Saniei fluidiori.

XXI. *Sanies fluidior* iiſdem remediis ad expectorationem facilitandam corrigetur, quibus ſerum de quo brevi.

Pituitam minùs Glutinoſã ſpontè expectorari.

XXII. *Pituita* ergò *minùs Glutinoſa* & conſiſtentiæ mediocris facilè Aeris exſpirationem ſequitur, ac Tuſſi excluditur, ut nulla indigeat ſui alteratione.

Glutinoſa incidenda.

XXIII. *Pituita* verò *Glutinoſa* ſui eget emendatione ac *Inciſione*, quò faciliùs Tuſſi expelli queat.

Quænam id præſtent.

XXIV. Inſerviunt in hunc finem *omnia Aromatica blandiora*, quò *Salia* refero *Volatilia*; Idem præſtare poſſunt *Acida*, ſed itidem *blandiora.*

XXV. De quibus omnibus quoniam ſæpiùs egimus pluribus in ſuperioribus, non eſt, quòd illa iterum repetamus.

Modus ea[] exhibendi & Uſurpandi.

XXVI. Præparantur illa modis variis uſurpanturque nunc *Decocti*, nunc *Mixturæ*, nunc *linctus*, nunc *tabellarum forma*. Eſtque utile, ſi *aliquandiù ſerventur in Ore*, quò paulatim ad fauces pergentia bona ſui parte tranſeant in aſperam arteriam, ſicque copioſiùs jungantur Pituitæ Incidendæ. Quicquid autem deglutitur longiore via redire poteſt cum Sanguine ad Pulmones.

Acida Dulcibus Miſcẽda.

XXVII. Quoties *Acida* in hunc finem uſurpantur, toties haud pura, ſed *Dulcibus & Saccharatis* quantitate parva *admiſta* in uſum revocari debent, ne ſi puriora fuerint, ad tuſſiendum acrimonia ſua Pulmones nimiùm irritent, ſicque plùs noceant quàm proſint.

Serum incraſſandum.

XXVIII. *Serum* qualicumque tandem Sapore fuerit, in genere omne *incraſſari* debet, quò faciliùs expectoretur; eludit namque aliàs expirati aeris vim, nec patitur ſe niſi ſegniùs ac repetita tuſſis ví expelli.

Serum incraſſantia. Ex iis Trochiſci parãdi.

XXIX. *Incraſſant Serum* Gummi Tragacanthum, Arabicum, Radix Althææ, Symphyti, &c. Ex quibus ſaccharo exceptis *Trochiſci* parari poſſunt; qui ore diutiùs contenti & paulatim ſaliva diſſoluti ſenſim ad aſperam tendunt arteriam, & in ea fluidius Serum inſpiſſant, & aptum reddunt quò aeris ope poſſit faciliùs expelli.

Acrius ſerum temperandum.

XXX. Ubi autem *acrius eſt Serum*, hactenus quoque aliqua ſunt uſurpanda, quæ ipſum *Temperant*, quoniam acrimonia ſua non tantùm ad ſæpiùs Tuſſiendum vellicat & fatigat Pulmones, aſt inſuper abradit Aſperæ arteriæ tunicam, & ſenſim *ulcus excitat* in Pulmonibus, unde ortum habet ſuum frequentiſſimè *Phthiſis*.

Cauſa Phthiſeos.

Seri diverſa Acrimonia.

XXXI. *Acrimonia* ejus *frequentiſſima eſt*, *Salſa Muriatica*, ſicut *rarior* multùm *Acida*. Moleſtiam ſingularem producere ſolet ipſius *Auſteritas*.

Salſam Muriaticam.

XXXII. *Salſam Muriaticam ſeri Acrimoniam Temperant*, Obtunduntque ex parte modò

lau-

crimoniā ...anam tē- ...rent. Pilularū cynogloſſæ Styrace ...res.

laudata *Incraſſantia*, vi ſua emplaſtica lenientia iſtam acrimoniam; quod efficaciùs præſtant ſi jungatur illis *Opiata*; ſicut id teſtantur vulgò notæ *Pilulæ de Cynogloſſa & Styrace* dictę in hunc finem longiſſimè aptiſſimæ, quin adhuc aptiores, ſi additò Saccharo in tabellas formentur, aut trochiſcos, detineanturque in Ore; ſic enim pars earùm longè major vadit ad aſperam Pulmonum arteriam, quàm ſi redactæ in pilulas devorentur, quamvis & ſic quoque plurimùm præſtare obſerventur, licèt non ſtatim cuivis cavillatori, & ſciolo incidat vel placeat via, per quam transferatur ad pulmones vis medicamenti.

XXXIII. Mirum certè videtur, & Medico indignum, reſpuere aut criminari medicamenta, quorum operandi ratio, & alia eò ſpectantia, non ſunt mox cuivis perſpecta.

Qui vias ...edicamen- ...rū neſciūt ...ē eſſe Cul- ...dos: ſed ...i iis uti ...cuſant, & ...ios iis fe- ...iter uten- ... carpunt.

XXXIV. *Culpari* certè non debet, qui quorumvis *medicamentorum* operandi modum, & *vias*, per quas ad locum affectum ferantur, ſcrutatur, licèt illa non ſemper aſſequatur: ſed culpâ non vacat qui quoties vel modus agendi, vel via medicamentis quòvis transferendis vera nondum innotuit, non tantùm *recuſat uti* talibus medicamentis, ſed inſuper *carpit* eos, qui ſecundùm experientiam certam & manifeſtam *iis utuntur feliciter*.

Humores ...roſos & ...ılſos tem- ...rari Opia- ...

XXXV. *Humores* igitur *Seroſos* atque *Salſos* utiliter corrigere, ac *temperare Opiata*, & cum Opio parata medicamenta tum Veterum, tum Recentiorum, Experientiæ magis quàm Cavillationibus addictorum, docet Obſervatio, millies confirmata in noſtris ægris in publico Noſocomio decumbentibus; adeò ut quivis volens poſſit hoc in dies abſque nulla ſollicitudine addiſcere.

...iſſidiū eſſe ...ter Aucto- ...s tū circa ...ffectus tū ...rca Medi- ...menta

XXXVI. Utique quoties Medicinæ Studioſus in Laudatorum Auctorum lectione aſſiduus obſervat, quod paſſim evenire ſolet, *Diſſidium*, non tantùm *circa* quorumvis *Affectuum cauſas*, ſed inſuper *circa Medicamenta* in Curatione uſurpanda; non mirum ſi ſollicitus inde fiat, neſcius cui ex diſſidentibus accedere debeat; cùm ſæpiùs eveniat quoſdam ſine verborum apparatu laudare illa quæ obſervarunt in ægris ſuis utilia; dum alii argumentorum hinc inde labore magno ſæpè conquiſitorum numero atque plauſibilitate confutare ſtudent, quod ex præjudicio experiri noluerunt, ſicque Tyrones dubios ac ſollicitos reddunt.

...nde dubii ...rent Tyro- ...s cui aſſen- ...ntur. ...rudentio- ...s judicium ...ſpendere ...bent do- ...c fuerint ...xperti.

XXXVII. Inter quos qui *Prudens* fuerit, quemadmodum neutri diſſentientium parti facilè aſſenſum præbebit, verùm tantiſper *Judicium ſuum ſuſpendet*, donec ad praxin accedens circumſpectè poſſit *experiri*, quiſnam verè judicaverit, vel falſo.

...onum eſſe, ...yrones ad ...Egros acce- ...re, dum in ...ccademiis ...udiis in- ...umbunt.

XXXVIII. Verùm enim verò, quoniam plures anni requiruntur plerumque, antequam cuivis Affectus Controverſi occurrant Curandi, moleſtum eſt tot annis anxium manere veritatis avidum Animum, *bonum* eſt poſſe, dum Studiis adhuc in Academiis incumbunt *Tyrones*, *videre Ægros*, ſicut hîc evenit, atq; obſervare quibus medicamentis curentur ſinguli, quinimò poſſe dubia ſua proponere, ac non raro ipſa experientia in Ægris factâ eadem ſublata videre:

Veritate ...na detecta ...lures poſſe ...tegi.

XXXIX. Unde longè citius poſſunt ſinguli ad plura pergere majora. Sicut enim uno abſurdo dato vel aſſumpto multa ſolent ſequi abſurda; ita non rarò *Veritate una detecta & determinata plures poſſunt deduci* Veritates, & lumen accendi aliis eodem fundamento inveniendis.

Nil utile ...gris, niſi ...uod tale ...xperientia ...robaverit. Tyrones nō ...ebere cre- ...ere iis, qui ...ne expe-

XL. Quemadmodum autem in Arte Medica nil haberi poteſt bonum & *utile Ægris*, niſi quod *in uſum fuit revocatum* & illis utile *obſervatum*; ita ſuſpecti eſſe *Tyronibus* debent, quotquot *ſine experientia* multa juventuti obtrudunt *credenda*, quippe quæ, bona fide accepta licet, non rarò malè cedunt poſtmodum Ægris; addè quòd falſis dogmatibus ſic imbuta mens, inepta fit aliis utilibus ac veris

rientia quid dicunt

ervendis: unde ubi ſe falſos ſeriùs deprehendunt, neceſſe habent plerique aliis quoque dogmatibus ſimiliter falſis mentem ſuam liberare; quod quanto ſui præjudicio fiat, judicare poſſunt optimè, qui decepti fuerunt ab Hominibus garrulis, & Oratoribus magis, quàm Philoſophis, Studioſi in candore ſuo ſimplices.

Tyrones in ægrorum curatione præſētes maximè proficere

XLI. Iterum idcircò repeto, non æſtimabile bonum conſequi Medicinæ *Tyrones*, qui dum adhuc verſantur in Academiis, obſervare poſſunt modos *curandi ægros* ſimpliciſſimos, ex quibus ſcilicet maximè *proficiunt*, atque omnium certiores fiunt.

Opiatorum & Pilularū de Cynogloſſa Vires.

XLII. Laudamus igitur & commendamus ſecundùm experientiam ſæpiſſimè hic etiam in Noſocomio Academico confirmatam *Opiata* omnia, & inter illa *Pilulas de Cynogloſſa & Styrace* dictas Humoribus Salſo-Muriaticis ad aſperam arteriam delatis, & inde rurſus expectorandis, quatenus & Acrimoniam ipſorum Salſam temperant, & fluiditatem eorundem nimiam minuunt, adeòque conſiſtentiam convenientem ad expectorationem, atque cum Tuſſi expulſionem ipſis conferunt: quicquid in contrarium deblaterent multi veriùs nomine tenus, quàm ipſo opere Medici.

Quinam ſīt verè Medici & quinam non ſint.

XLIII. Illi namque ſunt *verè* tantùm *Medici*, qui per experientiam propriam obſervarunt, adeòque noverunt, quid præſtent Medicamenta, quorum vis quæritur: non item, qui ſoli lectioni debent, quicquid proponunt; neſcii ſcilicet an decepti fuerint à ſuis Auctoribus, nec ne; an verum proinde proferant, an falſum.

Humores Salſos temperātia Medicamenta quare magnifacienda.

XLIV. Talia medicamenta, *Humoribus Salſis* Corrigendis, *Temperandis* ac Emendandis Convenientia, meritò *magni fiunt*, ac fieri debent à Medicis Junioribus, quoniam non ita multa nota ſunt, quæ illud præſtent ægris beneficium. Unde magis mirum culpari eadem ab imperitis, utut in Librorum lectione non rarò valdè verſatis.

Cauſa diſſenſus Authorum de Medicamētis.

1. Infelix ſucceſſus propter imprudentem uſurpationem.

XLV. Sed quærat aliquis, unde fiat, ut tantus de tam multis *Medicamentis* occurrat *inter Authores Diſſenſus*. Quantum Ego hariolari valeo, duas iſtius Diſſidii videor mihi eruiſſe *cauſas* alteram *infelicem ſucceſſum propter* imprudenter adhibita vel *uſurpata* nonnunquam Remedia etiam optima; Multi namque ſatis temerè nimia quantitate exhibent ſuis Ægris Medicamenta, quæ minore uſurpata forent ipſis utilia; ſicut majore nocentia. Adde quòd Ægri non raro ſentientes aliquod ab aſſumptis medicamentis levamen, quò citiùs curentur, illa quantitate nimia uſurpant; & ſic non raro ſibi nocent, non vitio medicamenti optimi, ſed quantitatis excedentis. In mediocritate ſiquidem laudabili conſiſtit omne bonum:

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultrà, citràque nequit conſiſtere rectum.

Abuſus ego Medicamenti etiam optimi terrorem incuſſit meticuloſis, adeò ut ne quidem auſi ſint uti rebus optimis, quibus ubi fuerant alii.

2. Naſutuli & Cavillatores.

XLVI. Alteram diſſidii Cauſam tribuo *Hominibus naſutulis*, & nodum in ſcirpo quærentibus, atque in *contradictione viventibus*, *Cavillatoribus* puta, & nunquam veritatem, adeòque unionem optantibus, ſed alienorum dictorum vellicatione, morſione, arroſione lætantibus; atque nil conſtruentibus, ſed quævis deſtruentibus; & idcircò ratiunculas undecunque quæſitas, petitaſve in medium proferentibus, quibus aliorum dicta evertant.

Hi quid agant.

XLVII. Hi cùm ferè otioſi ſint & maleferiati Homines, rarò aliquid boni vel magni præſtantes, in conquirendis argutiis, & ſophiſmatibus, quibus aliena impetant, & conterant, tempus ſuum & opera malè collocantes; atque iſtis nugis Lectorum mentibus tenebras offundentes, adeò ut minùs prudentes, propter rationum allatarum plauſibilitatem, aut Styli affectati ornatum, facilè irretiantur & capiantur garrulorum technis, & avertantur à veritatis notitia, imprimis poſtquam Stylo ferè ſimplici res comprobatas ex-

Et quid contra, Viri Boni.

perientia ſoleant cunctis communicare Viri boni, probi & candidi, nullo ſuco, nullis Verborum lenociniis utentes, ut aliis ſua perſuadeant, quippe qui inane nomen, ſicut Garruli, non quærunt, verùm aliis tantùm prodeſſe volunt.

XLVIII. Egimus nuper de Humoris Seroſi & ſalſo-Muriatici tum Incraſſatione, tum Contemperatione ad Ipſius Expectorationem promovendam neceſſariis: Proximum eſt, ut nunc ſimiliter agamus de Medicamentis eundem Aciditate puriore peccantem Emendantibus, & ad expectorandum juvantibus.

Quanā humores acidos temperent.

XLIX. Inſerviunt autem in hunc finem eadem *Salſo-Muriaticum Corrigentia*, ſed *additis Medicamentis Acidum concentrantibus & infringentibus*; qualia ſunt Oculi Cancri, Margaritæ, Corallia, Creta, Terra ſigillata quævis, &c.

Quid obſervandum in eorum uſu.

L. Quoniam verò à Sero Acido faciliùs, citiùs, & graviùs rodi ſolet Aſpera Pulmonum Arteria, opus eſt, ut non tantùm *efficaciora* uſurpentur ipſum corrigentia remedia, ſed inſuper ita eadem parentur & adminiſtrentur ut *majore ſui parte deferri poſſint in notatam arteriam aſperam*.

Eorū forma cōmodiſſima Trochiſci & Tabellæ.

LI. *Forma* proinde commodiſſima erit *Trochiſcorum & Tabellarum*, quò diutiùs in ore poſſint contineri, & abundantiùs ad aſperam Pulmonum Arteriam deferri, atque partim in Ore, partim in dicta Arteria Acidum ſerum imbibere, & concentrare.

Eæ quomodo parentur.

LII. Parantur tales Tabellæ ex *Pulvere* laudatorum modò medicamentorum, ſed qui *Sacharo*, *vel Glycyrrhizæ ſucco*, vel *utroque* aqua conveniente & grata ſoluto excipiatur, & in Tabella, Trochiſcoſve formetur.

Serū Auſterum quibus corrigatur.

LIII. *Serum Auſterum corrigetur* medicamentis ipſum Emendantibus; qualia ſunt inter vulgò nota *Caſtoreum*, *Aſa fœtida*, *Carabe* ſive *Succinum*; inter Chymica omne genus *Salium verè Volatilium*, inter quæ hactenus efficaciſſimum reperi Spiritum Salis Armoniaci: Oleum ſuccini, macis, &c.

Ingratiora pilularū forma exhibenda. Caſtorei Tinctura.

LIV. Quoties ingratiora, *Caſtoreum* & imprimis *Aſa fœtida*, uſurpanda ſunt, toties *Pilularum formam* cæteris præfero, ubi devorari poſſunt ab ægris; aliàs *Caſtorei Tinctura* cum aliis poteſt miſceri, & cochleatim aſſumi; cùm ex partibus inferioribus aſſurgant plerunque Halitus tales ſerum inficientes.

Cùm halitus aſſurgunt, quanam conveniant remedia.

LV. Conveniunt tum proinde *Remedia*, quæ ſeri tenuitatem blandè *incraſſent*, & ejuſdem *auſteritatem* ſimul *emendent* ac *ſuperent*.

Salia Volatilia quomodo exhibēda

LVI. *Salia Volatilia* cuivis *Potui*, *vel Liquori admiſceri* poſſunt, & aſſumi, à quibus ſimiliter ubicunque exiſtens Auſterum efficaciter corrigi ſolet & paulatim debellari.

CAPUT XIX.

De Evacuantibus Humores è Cerebro per Nares.

Errhina quæ & quotuplicia.

I. INter Evacuantia Particularia memoravimus quoque *Errhina*, quæ *per Nares ſolent educere Humores* in Cerebro & Superiore Narium parte hærentes, ſive id fiat blandè atque *citrò ſternutationem*, ſive *hac mediante*.

Humores per Nares evacuandi qui & quotuplices. In quibus Affectibus occurrant.

II. Humores per Nares elici ſoliti ſunt ferè *Pituitoſi Glutinoſi*, ſive fuerint hi *Inſipidi*, ſive *Acidi*, quemadmodum id præſertim contingit in Lue Venerea, aliiſque Affectibus chronicis & cum magno Capitis dolore copulatis.

Quanā Medicamēta eos eliciant.

III. Cùm Humores è Capite, partibuſque ad Nares inde tendentibus per Nares eliciendi, ſint ſemper Pituitoſi & Glutinoſi, manifeſtum eſt deſiderari ad illos faciliùs ad eductionem hanc præparandos *Medicamenta Pituitam Glutinoſam Incidentia*; quapropter Laudo meritò *Aromatica* omnia tum *blandiora*, tum, quoties non ſufficiunt hæc, *acriora* quoque. Quin huc revocari poſſunt ac debent nonnulla *latentem in ſe aciditatem continentia*; ut & *Salia Volatilia*, quæ omnia feliciter in hunc finem uſurpari poſſe non ſemel docuit me Experientia.

Quæ forma uſurpentur.

IV. Uſurpantur Errhina, atque Sternutatoria dicta Medicamenta *tùm Forma ſicca*, *tùm Humida*.

Quæ forma humida uſurpentur.

V. Quæ *Humida Forma* uſurpantur, ſunt ferè *Succi ex Plantis viridibus* expreſſi aut ſoli, aut aliquo liquore juncti, Aqua puta Stillatitia, & quandoque Vino Vinive Spiritu.

Cephalicæ quænam.

VI. Inter haſce Plantas commendantur pleræque *Cephalicæ* dictæ, Betonica, Majorana, Beta, Nigella, Pulegium, Origanum, Ireos radix, &c. Ex quibus recentibus contuſis Succus exprimitur, addito ſubinde Liquore conveniente, imprimis quando ſunt illæ minùs ſucculentæ.

Horti ſuccus cum conveniēt eliquore exhibetur. Vel Solus & quot modis.

VII. Idem *Succus* ad guttas aliquot ex Cava manu allicitur per nares ſursùm, aut Goſſipium, vel Spongiola eodem Succo madens naribus intruditur, & ſic cum inſpirato aere ſursùm aſcendens Plantæ Vis aromatica pituitam viſcoſam ſolvendam incidit, attenuat & ad Spontaneum deſcenſum præparat.

Plāta recēs trita qui exhibeatur.

VIII. Poteſt aliquando manibus tantùm conteri *Plantæ recentis* pars, & ſic in nares intrudi; unde idem ſequi ſolet beneficium.

Forma ſicca ferè ſunt Pulveres.

IX. *Forma ſicca* parata Errhina, vel Sternutatoria ferè *Pulveres* ſunt ex iiſdem tum debilioribus, tum potentioribus parati, atque ſimiliter ad dimidii, vel integri Piſi molem in alterutram, vel utramque narem cum inſpirato aere allecti, aut pulſi. Unde ſimiliter pituita Glutinoſa in ſuperiori Narium parte collecta vel in Cerebri ventriculis, Glandulave Pituitaria, vel alibi hærens ſolvitur, & concurrente ſæpiùs Sternutatione vi expellitur per Nares.

Quâ ratione agant.

Mercurialia etiam eſſe Errhina.

X. Dixi non tantùm Plantarum Aromaticarum partes varias, Radices, Folia, Flores, &c. uſurpari ad paranda tum Errhina, tum Sternutatoria, ſive Ptarmica; verùm etiam quædam *Acidum in ſe ſpiritum concentratum habentia*, qualia ſunt *Mercurius* quovis modo præcipitatus, qui vel ſolus, vel aliis pulveribus junctus mirabilia ſæpe præſtat in Humoribus Glutinoſis è Cerebro per Nares eliciendis.

Ut & Salia Volatilia.

XI. Idem faciunt *Salia Volatilia*, ſed *acriora*, tum Sicca, tum Humida Naribus admota, atque in pleriſque mox Sternutationem potenter excitantia, Humoreſque Pituitoſos Glutinoſos ſimul ſolventia & per Nares educentia.

CAPUT XX.

De Evacuantibus per Aures.

Sordes Aurium Evacuantur naturaliter.

I. INter Evacuationes Particulares notavimus quoque illam, quæ per *Aures* contingere ſolet, tum ſponte, tum etiam Arte.

II. *Sordes* ſecundùm Naturam colligi paulatim in exteriore Aurium cavitate notum, quamvis non æquè notum, unde habeant illæ ſuum ortum.

III. Illæ ibidem collectæ, ſive Humidiores exiſtant & fluidæ, ſive magis glutinoſæ ſive conſiſtentes magis ac penè ſiccæ, facilè poſſunt inde elici apto inſtrumento omnibus noto & familiari.

Præter naturam verò Sāguis, Pus, Sanies, & Serū.

IV. Sed præter naturam quoque obſervatur Humor varius per Aures evacuari, *Sanguis*, *Pus*, *Sanies* ac *Serum* multiplex, imprimis fœtore multis moleſtum, vel Acrimonia.

V. Præter naturam dico, quia ſecundùm naturam nil talis hac via evacuari ſolet aut debet.

Sanguis quādo evacuetur.

VI. *Sanguis* non rarò poſt caſum, ictumve Capitis per Aures effunditur.

Quādo Pus.

VII. *Pus* non tantùm notato ſuccedit Caſui, vel Ictui, ſed ob quamvis aliam cauſam producto in Capitis interioribus Apoſtemati.

VIII.

uando ſanies.

VIII. *Sanies* Succedit ferè diutiùs retento alicubi Puri, adeòque novam corruptionem ſubeunti; unde tum ratione Sanguinis varijs, purioris vel impurioris in pus mutati, tum ratione corruptionis brevioris, aut diuturnioris Sanies occurrit varia.

us varies.

uando ſeim Saniei nctum.

IX. Huic Saniei ſi copioſum jungatur *Serum*, & illud quoque diverſum, mixtus Humor effluere ſolet, qui propter conſiſtentiam tenuiorem *Seri* ferè nomine venire ſolet.

Fœtor & crimonia à uo pēdeant horū evaation feſinandum.

X. *Fœtor* imprimis à ſanie pendet, ſicut *Acrimonia* ab utroque, Sanie ac Sero.

XI. Quoniam autem via minùs convenienter evacuatur per Aures Sanguis, Pus, Sanies, Serum, ac ſepenumerò Auditum lædit, tollitve, promovetur meritò, *feſtinaturque* iſtius Humoris Acrimonia præſertim ſua nocentis, *Evacuatio*.

Hoc quot it modis.

XII. Quod fit 1. *facilitando Sanguinis in Pus mutationem*. 2. *Fluiditatem conciliando Puri*, quoties in ipſo deſideratur. 3. *Obtundendo, temperandoque Puris, Saniei, Serive Acrimoniam*. 4. Denique *Inſtrumenti ope*, & quandoque linteis educendo blandè Pus, Saniem, aut Serum moram ibi nectens.

XIII. Quæ hic prodeſſe poſſunt, aliunde petenda.

CAPUT XXI.

De Flatuum Diſcuſſione atque per Ructus, Crepituſque Evacuatione per Os, Anum, Veſicam, Vterum.

latus tum ſcuſſionem um Excretionem indiure.

I. INter Particulares Evacuationes fecimus quoque mentionem *Flatuum*, qui contenti in varijs corporis Partibus illas mirè ſolent diſtendere atque augere, quapropter ſui tum *Diſcuſſionem ac Diſſipationem* Indicant, tum *Excretionem* per vias ubivis patentes, ac foràs tendentes.

t pro vario bi hærent co, variè uoqs excerni.

II. Sic qui continentur *in Ventriculo*, ac ipſi proximo *tenui Inteſtino Flatus* commodiſſimè *Eructantur* ſursùm per OEſophagum & Os: qui concluduntur in *craſſis Inteſtinis*, atque his maximè Vicinis *Tenuibus*, via breviore atque aptiore *excluduntur deorsùm per Anum Crepituum* nomine: qui aliquoties reperiuntur in *Veſica*, obſervantur quoque excludi *per Vrethram*: ſic qui *ad Vterum* ſunt delati, aut in ipſo geniti, *per ipſius Cervicem Vtramque* obſervantur erumpere, atque foras exitum invenire.

Aliquando xcludi, ſed iſſipari.

III. Quamvis autem *Flatus* omnes *non excludantur* ſemper è corpore, ſed non raro permaneant in ipſo aliquandiu, donec ſponte arteve quovis modo *Diſcutiantur, ac Diſſipentur*, aliterve *Diſpareant*, hæcque Flatuum qualiſcunque Diſſipatio non ſit Ipſorum Excretio, libet tamen hoc loco etiam de hac aliquid addere atque notare.

Flatuum Excretione npediri à ituita tena. i unde oriūur, et iuvai à Carmiantibus

IV. *Flatus* ubivis exiſtentes ad ſui *Excretionem* juvant, quæcunque *impedimenta tollunt*, propter quæ firmiùs partibus inhærent; *Tenacitatem* puta & *Glutinoſitatem Pituitæ*, ex quâ ijdem ſunt producti: quæ vulgo *Carminantium* nomine veniunt & *Aromatica* ſunt, abundantque *Oleo aromatico*, quod copioſum ex ipſis diſtillatione elici poteſt.

Hæc eſſe Aromatica. t quomodo ſurpanda. Internè & uibus forxis.

V. Hæc *Carminantia* tum *Internè*, tum *externè* poſſunt uſurpari feliciter.

VI. *Internè forma* Pulveris, Tabellarum, Pilularum, Olei, Potionis, Vini Medicati, & quavis alia ægris maximè grata & accepta.

VII. *Externè forma ſicca & humida*, Sacculorum, Fomenti, &c. quæ parti affectæ applicantur calide, atque ſenſim Flatuum tenacitatem ſolvendo, eorundem Excretionem facilitant, vel Diſcuſſionem.

Flatuum liſcuſſio qui iat.

VIII. Exiſtimo autem *Diſcuti verè flatus*, quatenus ipſorum materia multùm tenax inciditur & rumpitur, unde ſubſidit materia pituitoſa in flatus diſtracta & diſtenta, conciditque & coit in exiguum Pituitæ globulum.

Flatus quomodo producātur et rurſus pereant.

IX. Videtur namque modo haud planè diverſo illi, quo pueri ſolent ex ſapone aqua ſoluto per ſtraminis tubulum excitare bullas, *Bilis* juncta *Pituitæ glutinoſæ* ipſam rarefaciendo, *diſtrahere in flatus*, qui ulteriore rarefactione tandem *ſponte rumpuntur*, dum mox Pituita priùs ita diſtracta & rarefacta concidit, reditque ad priſtinam ſui naturam & conſiſtentiam; ceſſante tunc Bilis actione propter defectum materiæ, in quam ſic agat; niſi aliæ Pituitæ parti ſe inſinuet eamque ſimiliter in flatum diſtrahat & rarefaciat.

Flatumdiſſipantia quomodo agant.

X. Quicquid autem aſſumptum vel forinſecùs applicatum ſine flatuum excretione ipſos diſſipat, ita, ut deſinant angere aut diſtendere partes priùs malè affectas, videtur id hactenus hoc perficere, quatenus aut promovet *Bilis* actionem in Pituitæ rarefactione, adeò ut citiùs tunc *crepet ipſa*, deſinatque flatum conſtituere; aut eandem *Pituitam* in flatus diſtractam *incidit*, viamque evadendi Bili concluſæ, parat, unde mox concidat & coeat iterum priùs diſtracta Pituita.

Flatus non tantùm diſſipari, ſed arte etiam evacuari.

XI. Nec tantùm ſic Diſcutiuntur aut Diſſipantur in Corpore Flatus, verùm iidem ad exitum, *excretionemque* arte nonnunquam juvantur.

Utrumque praſtare carminantia.

XII. Eadem modò laudata *Carminantia*, ſicut non raro ſine ulla ipſorum Excretione *Flatus diſſipant* in corpore; ita eoſdem ad ſui exitum, *Excluſionemque juvant*, ſi quavis forma deglutiantur, unde mox videas Excerni tunc Flatus, aliàs ſegniùs eoſdem prodire.

Et quatenus id praſtent.

XIII. Hoc autem videntur mihi efficere, quatenus Flatuum materiam tenaciorem, hactenuſque Ventriculo, aut Inteſtinis arctiùs adhærentem inde liberant, & ad exitum aptiorem faciunt.

Et quot modis poſſint exhiberi.

XIV. Sic *Semina carminantia per ſe comeſta*, aut *Saccharo incruſtata*, aut cum eodem in *pulverem*, aut tabellas redacta, aut in *Oleum Diſtillata*, aut cum Vini Spiritu rectificato extracta in *Tincturas* diſtillatione in *Spiritus*, *Aquaſve Carminantes*, aliterve præparata debita quantitate aſſumi poſſunt, ut id efficiant.

Quomodo fiāt blādiora Ore aſſūpta ſurſum Flatus propellere.

XV. Talia *Carminantia*, ita per ſe, aut ſi potentiora fuerint, Olea puta vel Spiritus, alijs admiſtis redduntur *blandiora*, & ore aſſumpta ſursùm præſertim Flatus ad eructandum cogunt, quamvis non raro eoſdem quoque deorsùm propellant, expellantque.

In Enematis ipſos per podicem excludere.

XVI. Cæterùm ad eoſdem ad *podicem* ac per ipſum *excludendos*, uſurpantur utiliter *Enemata*, qui ex laudatis Carminantibus parata inque craſſum inteſtinum infuſa hærentes in ipſorum cellulis flatus tenaces ſolvunt & ad exitum facilem promovent adeò, ut unà cum clyſmate magno ſæpe numero exprimantur flatus abdomen priùs in immenſum diſtendentes, atque non parùm ægris moleſti.

In Veſica hērētes flatus quomodo eliciantur.

XVII. Si qui latentes obſerventur *in Veſica flatus* ipſam diſtendentes, poſſent commodè immiſſo in eam cathetere exitum invenire, aut Syringa elici: quemadmodum enim hujus ope immitti poteſt liquor vel aer, ita viceverſa elici flatus, vel liquor in cavitate quavis retentus, nec facilè aliàs exitum inveniens.

In Vtero hærentes qui curentur.

XVIII. In *Vtero* ſi concludatur *flatus* exitum invenire neſcius, non incommodè *vaſculum Spiritum ſalis armoniaci continens* ad ipſius orificium applicabitur, quò ſponte aſſurgens, & quaquaverſum penetrans Spiritus laudatus latentibus flatibus ſe inſinuet, illos incidat, & ad exitum ſolicitet, quin aptos reddat.

In Vaſis Sanguineis eſſe Flatus

XIX. Si alibi, *Vaſis* nempe *Sanguinis concludatur flatus*, ſicut non ſemel ipſum poſt mortem in cadaverum diſſectione obſervari ex apertis Vaſis erumpentem, atque omnes ipſum obſervare poſſunt in *multis febricitantibus*, non tantùm (poſtquam

Inte-

Et quidem quādo febricitant ægri.

Inteſtina, hinc & abdomen diſtenderat) anxietatem, atque difficultatem in reſpiratione parientem verùm ſine notabili calore (ne quis huic hoc adſcribat) Venas ubique multùm diſtendentem: ſi, inquam, exiſtat in Vaſis Sanguineis flatus, exhibenda erunt *flatus diſcutientia, ſed maximè Spirituoſa*, & Sudoriferis juncta, quò tum reſolvatur, tum diſcutiatur, ac diſſipetur.

Quibus diſſipentur.

XX. Atque hæc de Evacuantibus tum Univerſalibus, tum particularibus in compendio dicta ſufficiant.

CAPUT XXII.

De Medicamentis Alterantibus in genere.

Tria Remediorū genera

I. DOcuimus in ſuperioribus pleraque Remedia, quibus utitur Medicus in ritè Curandis Ægris, haud incommodè referri poſſe ad tres ſpecies: quarum 1. contineat Ea, quæ *Deficientia* in nobis *Suppleant*, ac reparent. 2. verò Ea, quæ *Redundantia Diminuant*, *Tollant Evacuentque* è Corpore. 3. denique Ea, quæ multifariam *Peccantia Qualitate alia quavis Alterent*, *Corrigant*, *Emendent*, ac in ſtatum naturalem Reducant, & Reſtituant.

II. De prioribus duabus ſpeciebus egimus hactenus; proximum eſt, ut ſimiliter paucis agamus de Alterantibus, atque corrigentibus vitioſas Humorum præſertim Qualitates, propter quas læduntur Hominis Functiones.

Vitioſorum Humorum alterationes dupliciter. cōſideranda.

III. Conſiderabimus autem Alterationes illas tum ſecundùm *Qualitates* Humorum *Senſiles Proprias*, tum ſecundùm *Communes*; cùm ſic facilliùs omnia capi poſſint, & uſibus medicis accommodari: multæ ſiquidem Qualitates pleriſque Medicis ſunt hactenus neglectæ, & quidem magno ægrotantium malo, artiſque detrimento; uti patebit ex dicendis.

A qualitatibus ſēſilibus non produci Mutationes.

IV. Quamvis autem ad Qualitates ſenſiles Proprias, imò & Communes reſpiciamus, & ſecundùm ipſas Remedia proponamus, non velim tamen aliquem eouſque abripi inſania, ut putet nos tam eſſe inſanos, ut exiſtimemus à dictis *Qualitatibus* ſenſilibus Proprijs, quà talibus, *produci Mutationes* in rebus Naturalibus, & Functiones in Homine alias præter ipſos Senſus Externos; ſunt enim noſtro, ut & aliorum arbitrio, Qualitates illæ omnes, non *Reales*, uti loquuntur Philoſophi, verùm *Intentionales*. Id eſt, Res naturales non agunt in Res naturales alias, ut ipſas immutent vi Qualitatum Senſilium Propriarum; ſed duntaxat in ſenſus Externos, ut Animæ ſecundùm ipſas innoteſcant, adeoque per ſui repræſentationem.

Qualitates Reales & Intētionales

Res agere per Qualitates Reales.

V. *Res* autem *naturales*, ut alias *immutent*, *agunt in ipſas per Qualitates Reales*, quarum ope Mutatio abſolvi poteſt.

Ignis varia effecta.

VI. Exemplo fiet Res manifeſtior Ignis noſter vulgaris Obſervatur & Calore noſtros Senſus afficere, & plurima etiam Rarefacere, Aquam, Oleum, &c.

Quid agat calore

VII. *Calore* Jgnis ſe *noſtris manifeſtat Senſibus*, adeò ut illo in ſenſu obſervato judicet Anima Ignem adeſſe.

Aliud præter calorē in rarefactione requiri.

VIII. Ut autem *ab* eodem Igne Rarefiat Oleum, Aqua, & quodvis aliud, *aliud præter Calorem* requiritur in Igne, cujus vi abſolvere poſſit *Rarefactionem*.

Rarefactio quid.

IX. Cùm enim *Rarefactio* ſit *partium denſarum*, *denſatarumve diſtractio ab invicem*, *ac diductio quaſi à Centro verſus Circumferentiam*; utique ut fiat illa diſtractio, diductio, expanſioque partium ab invicem, opus eſt, ut *Rarefaciens ſe inſinuet inter Rarefaciendi partes proximè ac densè ſibi applicatas*, quò ſe ipſius interponendo *illas* queat *diducere & quaſi removere ab invicem*.

& qui fiat.

Cōſtitutio in rebus Rarefacturi requiſita.

X. Requiritur proinde, ut *Acumen* habeant Res aliud *Rarefacturæ*, cujus ope penetrare poſſint Rarefaciendum, ſeque inter ipſius partes inſinuare.

XI. Nec ſufficit Acutas eſſe Res aliquid Rarefacturas, verùm *parte ſui remotiore Craſſas*, ad *Cunei qualiſcunque formam figuratas*, quò parte quidem priore, qua ſe inſinuant Rarefaciendo, penetrare poſſint denſum, & poſteriore magis ampla & craſsà ſenſim ab invicem diducere ejuſdem rarefaciendi partes denſas.

Vt et in Rarefaciendis.

XII. Sed nec hoc ſufficit ad abſolvendam rarefactionem, cùm hactenus ſit tantùm fiſſio, vel fiſſura, & diviſio rei ab invicem; verùm in rarefactione quodammodò *connexæ debent permanere rarefacendi partes*, atque quaquaverſum quidem *ab invicem diſtrahi*; ſed etiam ut globum quaſi majorem conſtituant, dum rationis motu aguntur omnes, inter ſe quodammodò connexæ & junctæ à Centro verſus Circumferentiam.

Rarefacientium figura.

XIII. Opus eſt proinde, ut omne Rarefacturum Motu rationis actum, quaquaverſum in orbem quaſi diſtrahat Rarefaciendum; ſitque proinde ita figuratum, ut ſecundùm ſuæ figuræ latera queat illam abſolvere diſtractionem.

In Tetraedris eſſe acumen, non in Cubis.

XIV. Illud autem non fiet, niſi ejus latera ſint ſimilia; adeòque figuræ regularis, hoc eſt, *Tetraëdra*: in quibus ſolis eſt *Acumen, non item in Cubis*.

Figura partium ignis.

XV. Unde concludi poteſt *Partes Ignis eſſe Tetraëdra*: hoc eſt, *Pyramides*, ſed Æquilateras, & Triangulis conſtantes aut aſſurgentes.

Partes rarefaciendi non eſſe Tetraedra.

XVI. Quod autem à Tetraëdris talibus Rarefieri debet, non poteſt habere partes ſimiles, hoc eſt *Tetraëdra*; cùm Tetraedum non videatur Mutaturum ſibi ſimile, aſt hactenus Diverſum & ſub contrarium.

Ignis quatenus rarefacit quo modò conſiderandus.

XVII. Qualis autem Figura ſit Partium Denſi jam non examinabo, explicabove, cùm ſit hoc alteriùs loci, ſpectetque ad Phyſica. Sufficiat hoc tempore ac loco paucis docuiſſe, *Ignem, ut rarefaciat, non poſſe conſiderari tamquam Calidum*, hoc eſt Calorem producendo in Senſu, *ſed tanquam Tetraedris conſtantem*.

Mutationes non fieri per Qualitates Senſiles proprias.

XVIII. Quod autem oſtendi verum de Igne ſecundùm ſua Tetraedra Rarefaciente Denſum; idem probari poteſt ac debet ſimiliter de cæteris *Mutationibus* realibus in Rebus naturalibus toties occurrentibus, & nunquam per *Qualitates Senſiles Proprias*, quippe Intentionales, & tantùm ſui ideam Animæ per ſenſus externos repræſentantes, explicabilibus.

XIX. Hoc dictum eſto in gratiam eorum, qui veritatem quærunt adhuc in rerum naturalium cognitione, non item eorum, qui ſe illam poſſidere arbitrantur, nec proinde ulteriùs quærunt, ſed gaudent in poſſeſſione ſcientiæ indubitatæ.

Reales Mutationes ab autore quæri in rerum figuratione.

XX. Ex ijs, quæ modò dixi, cuivis patere poteſt, Me non minùs, ac multos alios, *Reales Mutationes* in rebus Naturalibus quærere, ac *deducere ab ipſarum figuratione varia*, licet in harum explicatione nō parum recedam forſan à cæteris, quos non puto tam diſtinctè & clare ſentire, atque loqui, ac Ego facio. Sed tempus nondum natum, ut hæc in medium proferam.

Quoſdam gloriatos ſe mentem autoris in Affectuum explicatione illuſtraſſe.

XXI. Sed redeamus ab hiſce contemplationibus magis abſtractis & Phyſicis, ad magis concretas, Medicaſque, ne non intelligamur ſatis ab omnibus. Expectabimus proinde, ut illi, qui ſatis impudenter ac impruder̄ter *gloriati ſunt*, ſe Philoſophia ſua *illuſtraſſe meam mentem*, atque juviſſe *in Affectuum* obſcuriorum *explicatione*; quamvis, antequam eſſent forſam, id potuerim facere admodum Iuvenis: ut illi, inquam, tale quid promant.

Eorum impudentia. auctorem eodē modo ac olim Affe-

XXII. Magna certè impudentia talium Thraſonum gloriari ſe, qui ex ſe ac ſuo nil habent, ſed omnia ab alijs, & plurima à me, juviſſe me in explicandis Affectibus obſcurioribus, qui *eodem* ipſos *explico modo* & ratione, quo *olim* & antequam illos

los

um natu explicare ndies pro re i rerũ nitione , ũdùm pro a funda- nta, nulli nunicata, ĩ ex parte quibus na reliq; vere pote- ,et quare.

los vidiſſem aut noſſem, niſi quòd *indies proficio in naturalium rerum cognitione* promovenda, & quidem *ſecundùm fundamenta*, quæ mihi arbitror *propria*, poſtquam neminem novi, qui eadem ſequatur, habeatve, & ipſa *nulli* mortalium *aperui* hactenus *in totum*, verùm ex parte tantùm, ſicut & nunc à Me factum: Ex quibus ſiquis *eruere poſſit reliqua*, equidem non invidebo: licèt non putem id futurum facilè, ut nimirùm mortalium ullus, licèt maximè ingenioſus, brevi aſſequi queat, quæ annis quadraginta inveſtigavi ſtudio indefeſſo, & excolui jam annis forſan ſeptem ac triginta; conferendo ſemper omnia, quæ mihi toto illo tempore occurrerunt obſervanda tum in rebus naturalibus omnibus, tum præcipuè in medicis, ſecundùm infinitas mutationes, quas in ipſis conſideravi & notavi.

Neminem tenus id uiſſe.

XXIII. Nulli ſuum detraho Ingenium, ſed *hactenus* offendi *neminem*, qui tam perſpicax teſtatus ſit datum ſibi ingenium, cujus vi tanta *efficere poſſet*.

atiùs fore proferre àm ſe ex- ere.

XXIV. *Satiùs foret* tales glorioſos Thraſones opere aliquo publicè edito Cunctis *teſtari* tantum ſuum *Ingenium*, & non inani jactantia vel apud plebejos imperitos, vel apud Tyrones ignaros, vel apud quoſvis parùm in Studio Medico, & ſublimiore ac Solidiore Phyſico verſatos *ſe nimiùm extollere*: apud quos omnis qui valdè gloriatur, næ eo ipſo abundè probat, quàm ſit vento, hoc eſt, re inani tumidus.

CAPUT XXIII.

De Sanguinis, Pituitæ, Bilis, Salivæ, Succi Pancreatici, & Lymphæ Fluiditatem amiſſam Alterantibus Medicamentis.

lterantia tenus im nis ſpe- nda.

I. SEd redeamus ad noſtra *Alterantia* Medicamenta quæ *ſpectantur imprimis*, quatenus Contentos in Homine Humores modis varijs à ſtatu uaturali & laudabili deficientes & aberrantes corrigunt ac reſtituunt.

Fluiditas eralis morum alitas.

II. Quoniam igitur *Alterantia* in primis uſurpantur ad *Contentas, Fuidaſque Partes*, *Humorum* nomine notas, mutandas, & *Generalis* partium illarum *Qualitas* ipſa eſt *Fluiditas*, ſine quà effectus ſuos nequeunt producere Humores; non ſine causa ab eadem *Fluiditate Humorum læſa* ordiemur Doctrinæ hujus de Alterantibus Remedijs Tractationem.

tot modis cent hu- s influi- ite.

III. Peccant verò *Humores* Hominis variè, cùm *fluidi* requirantur omnes ac ſinguli, quoties *fluiditatem* illam vel *amittunt in totum*, aut *ex parte*, vel *accipiunt ſolito & debito majorem*.

totũ qui guis flui item ttat. uanam id igant.

IV. *In totum* fluiditatem ſuam Amittit *Sanguis*, quoties *Concreſcit & coagulatur in grumos*

V. Sic coagulatum & grumeſcentem Sanguinem *Corrigunt ac Emendant Oculi Cancri, Mumia, Sperma Ceti, Os de Corde Cervi, Mandibulæ Lucij*, & ſimilia plura; ſed uno verbo *Salia Volatilia* omnia.

rotũ qui diditatem ittat Pi- a. uanam id igant.

VI. *In totum* fluiditatem ſuam amittit *Pituita*, quoties *coagulatur in Gluten*, partibus adhærens, atque in Vaſis anguſtioribus, Obſtructionem faciens.

VII. Glutinoſam hanc *Pituitam Incidunt & Diſſolvunt*, tum *Acida* omnia *Spirituoſiora*, tum *Aromatica* omnia *acriora*, tum iterum *Salia Volatilia* omnia.

totũ qui ditatem ttat is. uanam id igant.

VIII. *In totum* fluiditatem ſuam Amittit *Bilis*, quoties *in Calculos cruſtamve calculoſam concreſcit*.

IX. *Bilem* in Calculos, calculoſamve cruſtam Concretam *ſolvunt & diſſolvunt Acida multùm ſpirituoſa, Spiritus Nitri, Graminiſque ſuccus*, & ſi quæ plura detegat aliquando Experientia.

Saliva,

X. An *Saliva, Succus Pancreaticus vel Lympha in totum* poſſint ſuam *fluiditatem amittere* in homine vivente, valdè dubito; hoc tamen ſi aliquando fieret, putarem ijſdem, quibus Pituitam, *ſolvi & diſſolvi poſſe hoſce humores*.

Succus Pancreaticus vel Lympha fluiditatẽ amittere queant. Si fieret quomodò id corrigatur.

XI. *Ex parte fluiditatem amittunt* ſuam Corporis *Contenta*, quando Conſiſtentiam acquirunt firmiorem, aut Tenacitatem majorem, licet ſint adhuc fluida.

Quando ex parte fluiditatem amittunt contenta.

XII. Et *Sanguis* quidem tum *à frigore* externo Aeris, Aquæve, tum ab *aſſumptis Acidis & Auſteris*, præſertim, vel *Glutinoſis*, *Terreiſve*, aliquandiu continuatis, tum ab *Animi Mœrore, aut Terrore* tum à *Corporis ſegnitie ac Quiete*, tum denique à *Somno multo*.

Quando Sanguis, et a quibus cauſis.

XIII. Hoc idcircò noto, quia ſecundùm *Cauſæ diverſitatem Curanda* diverſimodè *Sanguinis fluiditas diminuta*.

Secundùm quarum diverſitatẽ diverſa eſſe debet curatio.

XIV. Ubi namque ab externo Aëris, Aquæve *Frigore diminuta* eſt ejus *fluiditas*, tum non tantùm illa reſtituenda, ſed inſuper *Cauſa minuens*, quà eſt ingreſſa, eadem foràs eſt iterum expellenda & propellenda via.

A frigore orta diminuta fluiditas qui curanda, & quibus Medicamentis.

XV. Sic præter laudata in ſuperioribus *Salia Volatilia*, & varia ex animalibus petita, *Oculos Cancri, mumiam, ſperma Ceti*, &c. Conveniunt quoque *Plantæ Aromaticæ acriores atque gratæ*: ac præſertim, quæ ſudores ſimul poſſunt, & ſolent propellere; quorum ſudoriferorum ope foras expellitur noxa cum Aëre, Aquave frigidis Corpori impreſſa & introducta.

XVI. Ubi ab aſſumptis *Acidis* ſolito magis Coagulatus, ideòque minùs fluidus exiſtit Sanguis, ad eius emendationem ac reſtitutionem uſurpanda ſunt *medicamenta*, quæ tum *Acidum infringant, concentrent ac enervent*; tum *Coagulationem ipsam ſolvant*, eundemque Sanguinem iterum fluidum præſtent.

Ab aſumptis Acidis diminuta fluiditas quibus curetur.

XVII. *Acidi vim infringunt* Creta, Corallia, Oculi Cancri, Margaritæ, &c.

Acidi vim quanam infringant.

XVIII. *Coagulatum Sanguinem fluidum* faciunt *Aromatica*.

Coagulatum sãguinẽ quanam ſoluãt.

XIX. *Utrumque* feliciter præſtant *Salia Volatilia*.

Salium Volatilium Vis.

XX. Ubi ab *Auſt.ris* imprudenter uſurpatis *Sanguinis Conſiſtentia* eſt *aucta*, fluiditaſque diminuta, difficilius procedit ejuſdem reſtitutio.

Ab auſteris diminuta fluiditas difficilè curatur

XXI. Sed nulla huic uſui commendata unquam ab ullo remedia cum *Salibus Volatilibus* comparari poſſunt, quippe quæ tum *Auſterum* potenter *corrigant*, tum *Auſteri effectum noxium feliciter tollant* & curent; adde quòd pleraque uſu recepta petita ſint ex animalibus, contineantque multum Salis Volatilis. Huc referenda *Aromatica blandiora & ſpirituoſa*.

Attamen optimè a Salibus Volatilibus.

XXII. Vbi à *Glutinoſorum* diutino uſu adeòque abuſu ſimilis redditus eſt, adeòque *minùs fluidus Sanguis*; ad illius reſtitutionem conducent 1. *Acida ſpirituoſa*. 2. *Aromatica Acriora*. 3. *ex utriſque mixtis parata* Condimenta & Medicamenta. 4. toties laudata meritò *Salia Volatilia*.

A Glutinoſis diminuta Sanguinis fluiditas quibus curetur.

XXIII. Vbi à *terrenis* perperam in Pica uſurpatis *aucta* eſt *Sanguinis Conſiſtentia*, difficilis exiſtit ejus Cura, nec niſi lentè auxiliis cedens, etiam optimis.

A Terrenis diminuta fluiditas difficilè curatur

XXIV. In quem finem hactenus reperi optima eſſe *Salia Volatilia*.

Attamen à Salibus Volatilibus.

XXV. Vbi ab *Animi Mœrore* aut *Terrore* gravi *Sanguis* redditus eſt *minùs Fluidus*, toties tum *ſolandus eſt Animus* triſtior, tum *firmandus* roboranduſque adverſus omnia adverſa; tum *vitium* Sanguini tunc introductum *emendandum* eſt, corrigendumque.

A Moerore aut terrore diminuta fluiditas qui curetur, & quibus.

XXVI. Hoc Vitium quoniam ſimile eſt illi, quod debetur Auſteris corrigetur illud ijſdem, *Aromaticis* puta *blandioribus*, *ac Spirituoſis*, ut & *Salibus Volatilibus*.

XXVII. Vbi à *Corporis Quiete* nimia, & Segnitie Sanguis redditus eſt paulatim ad motum ſegnior;

A Corporis quiete dimi-

gnior ;

nuta fluiditas quomodo curetur.

gnior ejuſdem *Corporis Motu* indies paulatim aucto reparabitur iſta noxa.

Vt & ea, quæ à nimio ſomno oritur.

XXVIII. Denique ubi à *Somno nimio* excitatum eſt ſimile malum, corrigetur ipſum *vigilijs* ſenſim protractis, & Somno diminuto.

Quid in præcedentibus obſeruadū.

XXIX. Ubi obſervandum, Mutationes illas Corporis Motus & Vigiliarum paulatim faciendas, non ſubitò: cùm, ſicut veriſſimè docuit Medicorum Princeps, Mutatio omnis ſubita ſit periculoſa, quia ut plurimùm noxia.

Quot modis fluiditatem amittat ex parte pituita.

XXX. *Ex parte fluiditatem* ſuam *ſolet amittere Pituita*, fierique Conſiſtentiæ nocentis, tum 1. ab Aëris, Aquæ, Pluviæ, Nivis, Ventorum, Linteorum Corpori applicatorum, imprimis plus minùs Humidorum *Frigore*: tum 2. *ab Alimentis Glutinoſis*, Animalium extremis, Piſcibus, Condimentiſve & alijs *Auſteris*: Tum 3. *ab Animi Moerore, aut Terrore* gravi, ant diuturno. Tum 4. à *Corporis Segnitię, ac quiete:* Tum 5. à *Somno nimio.*

Ex quibus curetur.

XXXI. Cùm eadem ſint pituitæ, quæ Sanguinis Conſiſtentioris Cauſæ, non multùm differet vtriuſque Curatio: niſi quòd Medicamenta potentiora tutiùs exhiberi poſſint ac uſurpari in Pituitæ quàm Sanguinis Correctione.

A frigore diminuta pituitæ fluiditas quibus curetur.

XXXII. Quævis proinde *Aromatica*, & *Salia Volatilia*, ut & *Spirituoſa Sudorifera*, etiam *potentia* hic conducent ad noxas externo frigori cujuſvis rei debitas foràs denuò in tempore propellendas, expellendaſque quò ſpectant *frictiones*, *inunctiones*, &c.

XXXIII. Inter *Alterantia* & Pituitam ab externo frigore coagulatam, Craſſioremque factam Incidentia convenient *Eadem*, utut Potentia, ſed parcè tamen, ſæpiùſque uſurpata.

A Glutinoſis alimentis diminuta pituitæ fluiditas quibus curetur.

XXXIV. Ubi à *Glutinoſorum Alimentorum abuſu* aucta eſt *pituitæ Conſiſtentia*, *præter* ſimilium intermiſſum uſum, Conducent *Aromatica Acriora* ſæpiùs, & parcè uſurpata, ut & *Salia Volatilia*, & quandoque *Acida*, ſed magis Spirituoſa, quippe quæ omnia & ſingula Pituitam incidunt, attenuant & fluidam reddunt.

Quibus curetur diminuta ab Auſteris Pituitæ fluiditas.

XXXV. Ubi ab *Auſterorum* nimio uſu, adeòque Abuſu *Glutinoſa* eſt facta pituita, præter *Aromatica acriora & Spirituoſa*, conveniunt imprimis *Salia Volatilia* omnia, ſed maximè Spirituoſa & Aromatica; non item Acida.

Et quibus à Mærore vel Terrore diminuta.

XXXVI. Eadem conveniunt omnia, quoties *Animi Mœror* gravis *Metuſve inopinatus* hominem corripuit, cùm ratione Auſteri tunc in homine aucti & nocentis ſequatur Pituitæ nimia Coagulatio.

Vt et quibus à quiete & ſomno.

XXXVII. *Corpus movendum indies* magis, *protrahendæve ſunt Vigiliæ*, quoties à *Corporis quiete*, aut *Somno nimio* aucta eſt Pituitæ Glutinoſitas: fiuntque ſimul uſurpanda, tunc *Aromatica*, & *Spirituoſa*, ut & *Salia Volatilia*, quippe quæ tum Spirituum Animalium torporem corrigunt, tum ipſorum Secretionem juvant: non item Acida, quæ illis potiùs obſunt.

Salium Volatiliū vires

Bilem ex parte fluiditatē amittere 1. ab Aeris Cōſtitutione Boreali.

XXXVIII. *Ex parte fluiditatem* ſuam amittet *Bilis*, quoties fiet ſolito *Glutinoſior*, ideòque ad motum ineptior. Quod exiſtimo evenire imprimis 1. *ab Aeris Conſtitutione Boreali* diu perſeverante, ſicut jam per annum integrum ferè talis nos urſit mala & aſpera Conſtitutio Aëris plurima hominibus mala pariens, & imprimis frequentes Gravedines, hinc Tuſſes, ac Phthiſin; Dolores artuum varios, etiam Podagicos, & ſimilia plura.

Quæ pluriū malorum Cauſa.

2. ab Alimētis glutinoſis, & condimentis Auſteris.

XXXIX. Augetur Bilis Glutinoſitas 2. & maximè à *continuato Allimentorum Glutinoſorum Vſu*: ut & *Condimentis Auſteris, Olivis* puta & ſimilibus; quibus multi ſunt perditè addicti.

3. A mœrore, Terrore & Metu.

XL. Idem fit 3. *ab Animi Mœrore gravi* ac perſeverante, ut & à *Terrore inopino & potenti*, vel *Motu frequenti ac vehementi*; quatenus ab hiſce Animi Affectibus, ſicut ſæpiùs docui ſecundùm experientiam multiplicem, augetur in Homine ac intenditur Auſterum, à quo Humores omnes fiunt glutinoſiores, atque ad Motum ineptiores.

Qui affectu auſterum in homine augent.

Bilis nimia glutinoſitas quibus corrigatur.

XLI. Quemadmodum autem Humorum Quorumvis, ita & *Bilis Glutinoſitas Aucta Corrigetur* ac Emendabitur continuato *Aromaticorum*, & *Spirituoſorum* ipſorumque adeò *Salium Volatilium Vſu*: quamvis ratione Cauſæ diverſæ obſervanda ſint quoque alia.

Quid obſervandū quādo eſt à Boreali Cōſtitutione.

VLII. Ubi namque *Borealis* & aſpera *Conſtitutio Aeris* huic Bilis Glutinoſitati auctæ dedit ortum, danda opera, vt Æger *talem vitet Aerem*, continendo ipſum, quantum res ipſius patiuntur, in loco arte calefacto, & correctum Aerem habente.

Quid quādo eſt ab Alimentis glutinoſis.

XLIII. Ubi ab *Alimentis Glutinoſis* ortum habuit Glutinoſitas Bilis aucta, tum *abſtinendum* ab ulteriore ſimilium uſu; quin horum loco uſurpanda, quę Succum prębent magis fluidum, qualia ſunt Carnes Animalium juniorum, & maximè volucrium, non autem aquatilium.

Quid quādo eſt à Condimentis Auſteris.

XLIV. Quoties *Condimenta Auſtera*, *Olivæ puta*, & ſimilia Glutinoſitati Bilis auctæ præbuerunt anſam, toties illis *abſtinendum eſt*, atque horum loco uſurpanda ſunt, quæ *Sale Volatili acri abundant*, ipſaque *Salia Volatilia acria*, quippe quæ tum Auſterum potenter infringunt & immutant, tum ejus noxas corrigunt ac emendant: Talia ſunt *Plantæ omnes acriores*, & *Scorbuticæ* dictæ, Naſturtium, Cochlearia, Sinapi, Cerefolium, Petroſelinum, Fœniculum, Apium Petroſelinum Macedonicum, & ſimilia plura. Talia ſunt etiam reliquæ *Plantæ Aromaticæ omnes* Angelica, Mentha, Thymus, Roſmarinus, Ruta, Majorana, & imprimis Amaricantes, Abſinthium, Marrubium Aquaticum, Matricaria, Tanacetum, &c.

Quanā Auſterum potēter infringant.

XLV. *Noxa* omnis ab *Auſteris* perperam, hoc eſt, diu & multùm uſurpatis proveniens nonniſi ſenſim & blandè corrigitur, perſeverandum proinde in uſu medicamentorum laudatorum.

Quomodo curetur Bilis glutinoſitas quæ eſt à mœrore, Terrore & Metu.

XLVI. Quoties ab *Animi Mœrore* continuante, aut *Terrore* potenti, quamvis inopinato, vel *Metu* familiari & frequenti ortum habuit ſuum Bilis Glutinoſitas, toties, quoniam ratione Auſteritatis tunc in corpore auctæ naſcitur illa Glutinoſitas, præter *vitationem ac profligationem* illorum *Animi Affectuum*, uſurpanda erunt, quæ modò laudavi ad Auſteri Correctionem; quamvis in hoc caſu citiùs ſuperetur ferè Auſteritas noxia, quàm ubi habuit illa ortum ab Auſteris aſſumptis.

Vis Auſteri ab Animi Affectu efficacior, quam ab aſſumptis.

XLVII. *Ab Animi Affectu* ſiquidem *promptior*, *efficaciorque eſt vis Auſteri* tunc producti, quemadmodum *lentior*, *ſegniorque*, licèt ſimul magis rebellis, ubi ortum ſuum debet aſſumptis.

Auſteri diuerſitas.

XLVIII. *Auſterum* namque *illud* videtur *magis ſpirituoſum ac penetrans*, *hoc Terreum & obtuſum.*

Vnde ex parte Fluiditatem amittūt Saliva, Succus Pancreaticus. & Lympha.

XLIX. Ex *parte Fluiditatem* ſuam *amittent Saliva*, *Succus Pancreaticus & Lympha* ob Cauſas nuper in Pituitæ examine propoſitas.

Succi Pancreatici à frigore externo inſpiſsatio quid producat.

L. Ubi duo præſertim obſervo: 1. ex *Succi Pancreatici* ab externo Aeris, Aquæ, Venti, Pluviæ, Linteaminum, &c. *Frigore* qualicunque *Inſpiſſatione* ac Coagulatione produci ſæpenumero in Ductibus Pācreaticis Lateralibus *Obſtructiones*, hinc & *Febres Intermittentes*; ſicut id multiplici conſtat mihi experientia & Ægrorum accurata Obſervatione.

Obſtructionū inductib. Pancreaticis lateralibus & Febrium intermittentium cauſa.

LI. Poteſt, inquam, ex ipſius *Succi Pancreatici*, ſed jam glutinoſioris ulteriori *Coagulatione*, *Inſpiſſatione*, *Condenſatione*, aut quocunque vocabulo alio emphatico deſignanda Conſiſtentia aucta excitari *Obſtructio in Ductibus Lateralibus*, hinc & *Febris Intermittens*. Unde tamen non ſequitur, non poſſe produci eandem & forſan

ſan frequentiùs à *Pituita glutinoſa in tenui Inteſtino hærente*, atque à Calore qualicunque Solis, Balnei, vel Alimentis ſimilibus, Aromaticiſve aut Spirituoſis, Corporis Motu & ſimilibus *Soluta*, per lactea vaſa uſque ad Sanguinem, hinc cum hoc ad Pancreas uſque deducta, & tunc demum à modò memorato frigore qualicunque in Ductibus Lateralibus iterum coagulata & inſpiſſata, mox & obſtructionem ibidem faciente. Adeòque ut bini hi modi Obſtructionem in Pancreatis Ductibus Lateralibus pariendi debeant expendi & conſiderari à quovis veram Febrium Intermittentium productionem rimanti.

...ravedinis ...uſa vera. *...iuſque Ef-...cta.*

LII. Alterum, quod hîc cenſebam obſervandum, verſatur circa *Gravedinis Cauſam veram*: quam non rarò exiſtimo ego eſſe *Lympham in vaſis Glandularum Plexus Choroeidis ab externo frigore Coagulatam*, & nonnunquam *Mucum in Glandulæ Pituitariæ Vaſis* ſimiliter *concretum*; unde in hoc caſu poſtremo ſentitur imprimis moleſtia circa narium radicem; in illo verò in medio capite, ubi ſitæ ſunt illæ plexus glandulæ.

...alivæ au-... quid glu-...oſitas fa-...r.

LIII. Quoties *Salivæ* aucta eſt *Glutinoſitas*, & diminuta ex parte ipſius *Fluiditas*, toties *muco*, quaſi obducitur *Lingua*, & ubique adhæret in *Ore Saliva*, etiam quando ipſa expuenda eſt.

...us Cauſa.

LIV. Ortum habet autem illa diminuta Salivæ Fluiditas, ſicut jam dictum, *ab externo frigore* qualicunque aliquandiu perſeverante, atque imprimis ab *Alimentis Glutinoſis*, vel *Condimentis auſteris*, ut & *Animi Mœrore aut Terrore* aliquandiu continuante; adjuvante etiam *Torpore ac Sopore*, omnes humores glutinoſiores præſtante.

...arum Re-...dia.

LV. Quarum *Cauſarum Remedia* cùm non ſemel ſint à me propoſita, non eſt, cur actum ſemper agamus.

Quibus Sa-...a Gluti-...ſitas cure-...r.

LVI. *Ipſa* autem *Salivæ* ipſius *glutinoſitas aucta*, adeòque *proxima Fluiditatis diminutæ cauſa*, *Corrigetur*, cùm in Ore præſertim pariat manifeſtam moleſtiam, Colluendo ac nonnunquam Eluendo ſubinde ipſum Os *Aqua pura*, *Acidulis*, addendo ſubinde tantillum Vini, vel Spiritus acidi: unde non tantùm Incidetur exiſtens in Ore Saliva, verùm emendabitur ex parte ſecutura.

...eius Ma-...ia corri-...tur.

LVII. Quòd ſi *laudatus liquor* varius etiam intra corpus aſſumatur, diluendo *Salivæ Materiam*, *Corriget*, eo ipſo eandem poſtmodùm producendam: ubi convenient quoque Salia Volalia.

Quibus re-...dijs corri-...tur Succi ...ncreatici ...Lympha ...tinoſitas.

LVIII. Quoties *Succi Pancreatici & Lymphæ* aucta eſt *Glutinoſitas*, *diminutaque ex parte eorum Fluiditas*, & quidem ob Cauſas modò in Saliva notas; toties *Cauſarum* illarum *Remedia* non ſemel laudata in uſum ſunt revocanda: & imprimis Remedia humorem utrumque Incidentia & Attenuantia, & proinde Fluidiorem facientia internè ſunt uſurpanda.

LIX. Quamvis nil obſtet ad ſuccum Pancreaticum corrigendum adhiberi externè Olea, Linimenta, Unguenta, Emplaſtra, Illinitiones quoque cum Spirituoſis, addito cæteris Sale Volatili ſubtiliore.

...ucus gra-...dinem pro-...cès quibus ...rs-atur.

LX. Sic ad *Lympham* vel *Mucum*, ſed in Capite Gravedinem producentem *corrigendum*, *Incidendum*, *Solvendum*, *Fundendum* præ alijs externis omnibus, quantum ego hactenus ſum expertus optimum eſt *Succinum* ſuffitùs vel fumi forma Ore Naribuſque exceptum, Cujus vim præſentem, ſummamque non ſatis poſſum prædicare, cùm ſemper mira mihi occurrat.

...uccini Vis efficacia.

...Externa ...ando ad-...benda. ...avedinis ...ra.

LXI. Quoties proinde effectus bonus expectari poteſt à Medicamentis externis; & ab illis non abhorrent Ægri, toties eadem ſunt adhibenda, ſive ſola ſufficiant, ſicut ſæpiùs obſervavi uno die ſolo illo ſuffitu curatam Grvedinem; ſive junguntur internis, quò citiùs, feliciùſque, imo faciliùs procedat Cura.

CAPUT XXIV.

De Medicamentis Vrinæ Fluiditatem amiſſam Alterantibus.

I. PRæter Humores Corpori Humano utiles, occurrunt quoque *Excrementij*, ac proinde tandem corpori *inutiles* quando ſcil. numere ſuo functi ſecreti ſunt à cæteris utilibus & amandati ad ſua receptacula, quò tempore opportuno, etiam ad voluntatis imperium excernantur.

Humores Excrementitij, & inutiles.

II. Tales ſunt *Vrina & Alvi fæces*, quæ licèt conſiſtentiam habeant plerumque Contentis cæteris majorem, ſintque minùs fluidæ, habentur tamen, *haberique* omninò debent *inter Contenta* & Fluida, cum revera ſuis contineantur canalibus ac receptaculis, tandemque ulteriùs ſenſim propulſa expellantur à corpore.

Vrina et Alvi faces inter contenta & Fluida habenda.

III. Hæc *Vrina* præ omnibus Contentis ad ſenſum externum obſervabilibus eſt ſecundùm naturam maximè Fluida, & talis requiritur, ut tempore ſuo faciliùs emittatur, effundaturque.

Vrinæ conſtitutio naturalis.

IV. *Amittit* aliquando hæc *Vrina*, qua non tantùm ejus Liquor, verùm Contenta quoque comprehenduntur, *in totum*, aut *ex parte* ſuam *Fluiditatem*.

Eã fluiditatẽ amittere vel in totũ vel ex parte

V. Vrinæ Partem *in totum* Fluiditatem ſuam poſſe amittere teſtantur, evincuntque *Calculi & Arenulæ* in Urina Fluidiſſima reddita ſæpe ſponte orti, atque in Veſica ſenſim aucti.

In totum quando in Calculos & Arenulas abit.

VI. *Calculos & Arenulas ſolvit* & diſſolvit extra corpus *Spiritus Nitri* tam purus, quàm alijs modis ampliùs elaboratus; à quo etiam *optimè habere Calculoſos* diligentes docuit experientia.

Quos ſolvit Spiritus Nitri Calculoſis utilis.

VII. Laudantur *plura* ex Calce viva, Tartaro, Millepedibus, Vermibus Majalibus parata *Medicamenta*, quorum vis magis innoteſceret, ſi charitate magis, quàm invidia moverentur plerique Medici, quoſvis alios, etiam Præceptores ſuos, malignè culpantes, aut ridentes, quoties aſſequi non poſſunt, aut elicere ipſorum induſtria inventa, vel dexteritate parata remedia.

Ut & alia medicamẽta

VIII. *Ex parte* minuitur Vrinæ *Fluiditas*, quando fit *Glutinoſior*; quod imprimis accidit, ab admiſſo *illi Pure*, ſed *magis Pituitoſo*, & *Glutinoſo*, hactenuſque Vrinæ faciliùs ac intimiùs admiſcibili.

Ex parte amittit Vrina fluiditatem, quando ſit Glutinoſior ob Pus admiſtum.

IX. Notandum ſiquidem *Pus diverſum* produci, tum *ratione Sanguinis diverſi*, ex quo producitur, tum *ratione Partis vlceratæ*, in qua producitur.

Pus qua ratione diverſum.

X. Sic Sanguis purus bilioſus, aut Seroſus & Salſus Muriaticus *Pus* dabit *minùs Glutinoſum*.

Pus minus Glutinoſum.

XI. Contra Sanguis Pituitoſus, & quidem Glutinoſa Pituita ſcatens *Pus* proferet *valdè Glutinoſum* atque hîc Vrinę intimius ſe admiſcens, ipſamq; adeò Glutinoſiorem præſtans: quod non æquè fit à Pure ſupradicto.

Va de glutinoſum unde varia Vrina Glutinoſitas

XII. Iterum *Pus in Renibus*, *aut Pulmonibus* productum, & cum Vrina nonnunquam excretum non eſt tam *glutinoſum*, atque *Pus in vrinaria Veſica* genitum, & Urinam præſtans valdè *glutinoſam*.

Pus Renum aut Pulmonum minùs Glutinoſum Pure Veſica.

XIII. Videtur autem ideò *Pus in Renibus*, aliiſque *Viſceribus*, *ipſiſque Muſculis* genitum *minùs glutinoſum*, quia nutriuntur hæ partes omnes Sanguinis parte minùs Glutinoſa, ex quo Sanguine corrupto cùm producatur Pus, non mirum, ſi quoque ſit hoc minùs Glutinoſum.

Et quare. qua sãguinis parte nutriãtur Viſcera & Muſculi.

XIV. Contra Veſica cæteræque Partes Tunicis conſtantes membranoſis & tenacibus videntur nutriri parte Sanguinis magis Pituitoſa & Glutinoſa, ideoque exinde natum *Pus* exiſtit quoque *valdè Glutinoſum*.

Et qua partes membranoſa.

XV. Experientia certè multiplici conſtat *Pus in* ulce-

Vlcerata

Veſicæ Pus magis glutinoſum, magiſq; Urinæ admiſtum, quàm Pus Renum.

ulcerata Veſica productum eſſe magis tenax & *Glutinoſum*, atque *Urinæ intimiùs admiſtum*, quàm Pus in *Renibus*, vel alibi genitum, itidemque Urinæ, aſt leviùs admiſtum.

Cauſa diverſitatis in Pure obſervandæ in praxi.

XVI. Hoc idcircò addo, ut ſi hoc delicato ſeculo alicui non arrideat, quam propoſui, ab alimento partium deſumpta ratio, aliam ex ſuis quærat principiis, vel præjudiciis.

XVII. Hoc ſaltem ſcio, ipſum *in cura* nil laudabilis effecturum, qui negliget, quæ dixi.

Laudabile in Affectibus obſcuris cauſas manifeſtas invenire, & communicare.

XVIII. Exiſtimavi hactenus me rem omnibus gratiſſimam præſtiturum, ac præſtitiſſe, quando labore magno, atque meditatione multiplici potui in *Affectu obſcuro cauſas invenire* manifeſtas, modumque productionis ejus eruere facilem ac evidentem; atque illa omnia Lectoribus meis *communicare*. Nam, ut eſt in proverbio, creditus is hactenus.

Fœlix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
ergò is etiam, qui eas aliis clarè explicuit.

Auctoris doctrinam quibuſdam ſordere ob evidentiam.

XIX. Unde non parùm miratus ſum nuper, audiens *doctrinam* meam *ſordere* nonnullis, quòd eſſet *nimis clara* & facilis.

XX. Quapropter concludo tales malle ignorare, quàm percipere Ardua, quin malle tantùm credere aliis obſcura & obſcurè docentibus, quàm res ipſas percipere: quinimò malle videri, quàm eſſe doctos; malle in admiratione eſſe, quàm in ædificatione; & ut ad Medicinam hæc applicem, *malle palpando*, *quàm ex arte* planè agendo ſuos *ægros curare*, parum ſolliciti an pereant, reſtituanturve.

Eaſq; malle propterea palpãdo quã ex Arte agẽdo Ægros curare.

Facilitutaq; via Ægri curandi.

XXI. Ego certè talibus non invideo miſeram ſuam fortunam & ſplendidam ignorantiam, quin opto cuncta evidenter aſſequi, & ſic *facili*, *tutaque*, imò manifeſta *via ægros* meos *curare*.

Non per terminos obſcuros, ſed perſpicuè cogitationes ſunt explicandæ.

XXII. Nec mirum, ſi tales tenebriones magni faciant eos Auctores, qui per ænigmata & *terminos obſcuros*, affectatoſque, ſuamque ignorantiam tegentes loquuntur, non item eos, qui candide ac *perſpicuè* ſuas *cogitationes*, non credendas, ſed examinandas & intelligendas aliis proponunt, ac cujuſvis examini exponunt.

Pro ratione Glutinoſitatis in pure Urinæ fluiditatem variare.

XXIII. Sed redeamus ad Urinæ Fluiditatem ex parte diminutam; quòd præſertim obſervavi factum *ab admiſto ei Pure*: quod quò fuit *Tenacius* & *Glutinoſius*, eò etiam reddidit Urinam minùs fluidam, ideòque ſegniùs effluentem, atque diutiùs Urethræ adhærentem.

Ob acre Acidum in pure Urina difficilè & cum dolore redditur.

XXIV. Quoniam verò *in pure* omni latet *acidum acre*, Partes ſenſiles rodens ac Dolores atroces producens, quod maximum hic ægris malum eſt, non tantùm in tali caſu *Urina* ſegniùs, & *difficiliùs* effluit, ſed cum ſummis *cruciatibus*.

Cujus Cauſa & Remedia inquirenda.

XXV. De quo ſicut maximè conqueruntur ægri, ita meritò ejus *Cauſam* veram inveſtigant Medici ſolertes, & ſupra libros docti, ut *Remedia inveniant* his Doloribus certa, tutaque, faciantque ſuis ægris medicinam verè Dogmaticam & rationalem, non tantùm Empiricam, vel Methodicam, hoc eſt, temerariam & incertam.

Ulceris in Renib. Cauſa Calculus.

XXVI. *Ulceris in Renibus Cauſa frequentiſſima* eſt *Calculus* in Pelvi preſertim hærens, paulatim excreſcens, atque inæqualis, à quo Corporis agitatione qualicunque commoto & Renum ſubſtantiam contundente, mox & vulnerante Sanguinis effuſioni via paratur.

Sanguinem & Pus cum Urina excerni.

XXVII. Hic *Sanguis* tum purus cum Urina effundi, tum in Pus mutari, & in Ulcere ibi paulatim ſuccedente, continuo Pus defluere, ac cum *Urina excerni* ſolet.

Ulceris in Renib. cauſa aliquãdo ſerum Acre.

XXVIII. *Ulceris in Renibus Cauſa* eſt *aliquando ſerum Acre* Urinæ admiſtum, & Acrimonia ſua Renum Carunculas, hinc & ſubſtantiam reliquam rodens, atque Ulcus producens, unde & ſic quoque Pus generari & cum Urina excerni ſolet.

Ulceris in Veſica cauſa.

XXIX. *Ulcus* etiam *in Veſica* ſæpiùs excitatur, & 1. quidem ab eodem *Sero Acri* moram in Veſica cum Urina faciente, atque paulatim eandem rodente & ulcerante: quod imprimis ſolet fieri circa Veſicæ Collum. *1. Serum Acre.*

XXX. 2. A *Pure in Renibus* producto, & in Veſica collecto, paulatimque Veſicam ſimiliter Acrimonia ſua Acida erodente. *2. Pus Reni*

XXXI. 3. *Calculo in Veſica* ſubſiſtente, atque ibi ſenſim aucto, tandemque Orificium ejus Comprimente, atque duritie ſua inæquali, dum in Urinæ excretione Veſica circa illum coarctatur; ſed meo judicio cumprimis ab Urina circa calculum diutiùs hærente, atque paulatim acrimoniam, & quidem Acidam nacta, & hactenus Veſicam rodente ac erodente. *3 Calculu Veſica.*

Acrimoni Acidam Urinæ ineſſ

XXXII. *Acrimoniam in Urina* tum à ſero delabente, tum à propria corruptione *Acidam eſſe* patet ex Urinæ iſtius Sapore acido & acri, quaem ſæpiùs me jubente guſtarunt & mihi retulerunt Ægri, aut Infantium Matres, alijve adſtantes, ac miniſtrantes.

Pro ration Puris in Veſica Urina glutinoſa magis aut minùs.

XXXIII. Quoties igitur à quacunque Cauſa memorata *Pus* colligitur in Veſica; & Urinæ *plùs vel minùs* admiſcetur, toties eadem *Urina plùs vel minùs* redditur ab ipſo *glutinoſa* adeoque *minùs fluida*, ſed ubique adhærens, quin cum moleſtia, & dolore prodiens.

A Sanguin fit craſſior.

XXXIV. Sic *Sanguine* puro & copioſo Urinæ admiſto redditur eadem *Craſſior*, ideoque minùs Fluida.

Ut & à Pituita glutinoſa.

XXXV. Sic à *Pituita glutinoſa* ſponte vel arte per Renes ad Veſicam delata redditur *Urina Craſſior*, ideoque minùs Fluida & mobilis.

Urinæ fluiditas diminuta à pure in renibus admiſto quomodo curanda.

XXXVI. Quoties proinde à *Pure Urinæ in Renibus* admiſto minuitur *Urinæ Fluiditas*, toties opera danda, ut illa *Puris admiſtio ceſſet*; quod fiet ſi Ulcus in Renibus curetur: uſurpatis præterea quæ Puris glutinoſitatem minuant.

Ulcus Renum incurabile.

XXXVII. An ſpes ſit *Curationis Ulceris in Renibus*, valdè dubito; Ego ſaltem non memini unquam à me, vel alijs curatum.

At quibu Malum leniatur.

Balſami ſulphuris copoſitio Varia & Vires.

XXXVIII. Poteſt tamen aliquid uſurpari, quod *leniat malum*, impediatque ne graviſſimum reddatur. In quem finem nil præſtantius reperi hactenus *Balſamo ſulphuris* tum Aniſato, tum Succinato, tum Juniperino tum Terebinthinato; ſed Terebenthinæ Venetæ aliuſve optimæ, non vulgaris, oleo parato. A quibus, ſicut ſæpius docui licet viribus non parùm fractis ad Renes pervenientibus mundatur Ulcus, quin Puris proventus minuitur, adeoque Ulceris augmentum plùs minus impeditur.

Balſami Sulphuris Succinati Vires.

XXXIX. Cæteris autem omnibus *optimum* reperi in hoc caſu *Succinatum*.

XL. Ab hoc inſuper redditur *Pus tenuius ac Fluidius*, & hactenus quoque Urina Fluidior.

Forſan inveniri poſſe remedia Ulcu Renum & Veſicæ curantia.

XLI. Quod de Pure in Renibus Urinæ admiſto dixi, de ipſo in Veſica, eidem ad unctò dicendum; & fateor ſupra meam expectationem *Balſamum ſulphuris Succinatum hic præſtitiſſe mira*; unde ſpem concepi poſſe aliquando efficaciora adhuc in hunc finem *remedia inveniri*, quæ forſan in totum curarent in Veſica præſertim, ubi Dolores ſunt atrociſſimi, *Ulcera moleſta*; cum præſertim per Urethram poſſit aliquid quoque in ipſam immediatè infundi Veſicam.

Quod alijs tentandum relinquit Autor.

XLII. Quod vel idcirco addo, ut ſi hoc mihi propter ætatem inclinantem atque ad occaſum properantem non concedatur, *tentent* id *alii*, nec de ſucceſſu bono deſperent.

XLIII. Utique ſi talia quæ modo protuli mihi fuiſſent nota in mei juventute, auſus fuiſſem paulatim majora ſperare; verùm in Senectute demum illa mihi innotuerunt, unde Vitæ ſumma brevis, ſpes me vetat inchoare longas. Si tamen Deus id mihi conceſſerit, potero aliàs etiam informare ampliùs ſolertes.

Urina fluiditas dimin ta à sãgui

XLIV. Quoties autem à puro *Sanguine* Urinæ admiſto reddita eſt, *Urina minùs Fluida*, toties, ut illud vitium emendetur, impedien-

dus

dus Sanguinis effluxus & permiſtio cum Urina.

XLV. Sanguinis effluxus impedietur curando Vulnus in Rene imprimis factum, & quidem à Calculo ipſi impacto & commoto ſive concuſſo.

XLVI. Optimum autem fuerit, ſi mox *Vulnus Conſolidetur*, beneficio *Sanguinis Draconis* alicui Miſturæ, aliive Liquori admiſti, & cochleatim ſumendi; qualem miſturam deſcripſi in Praxeos meæ Libro primo, & ſæpiùs cùm ſucceſſu admirando exhibui ægris.

XLVII. Ubi Conſolidatum eſt ſic Vulnus, danda opera, ut *expellatur* per Urereres *Calculus*, ſi poſſibile; aut *diſſolvatur*, ſi & hoc poſſibile.

XLVIII. *Quæ calculos è Renibus expellunt*; propelluntque, varia vulgò laudantur, quæ quamvis non ſint propriè hujus loci, notabo tamen quædam mihi uſu multo comperta: Inter quæ primum laudo cum aliis, 1. *Oleum Amygdalarum dulcium* ſemel, aut ſæpiùs ad ℥ ſ. vel ℥ j. cum vino Rhenano diuretico tepido, ſucco citri, & ſaccharo ad gratiam additis aſſumptum. 2. *Oleum Baccarum Juniperi* recens ac ritè paratum ad Guttas v. vj. aut plures ex vino ſubinde uſurpatum. 3. *Oleum Terebinthinæ Venetæ* idem ad Guttas iij. iv. aut v. ſimiliter uſurpatum.

XLIX. *Hæc* quoniam *vim naturæ* nullam *inferunt*, idcircò multis aliis *præfero*, quæ nonnunquam ſymptomata producunt periculoſa, imò lethalia.

L. Ubi *Dolor vehemens* urget à Calculo in Renibus, ac præſertim Ureteribus hærente, utiliſſimè ac convenientiſſimè adduntur cæteris medicamentis *Opiata*; à quibus nunquam impeditam, ſed potiùs promotam vidi cæterorum medicamentorum calculos expellentium vim & operationem.

LI. *Calculos* majores, adeòque propelli neſcios *Solvit* præ multis aliis *Spiritus Nitri*, ex Vino, Cereviſia, Juſculo, aliove Liquore conveniente, ad guttas aliquot, adeòque aciditatem gratam bis terve in dies aſſumptus.

LII. Quoties à *Pituita Glutinoſa* ſponte, vel arte *Urinæ admiſta* minuitur hujus *fluiditas*; toties uſurpanda, quæ Pituitam illam Glutinoſam Incidant & attenuent, Salia Volatilia, Spiritus Acidi temperatiores, & quandoque hæc bina ſimul juncta, & aliis blandioribus diſſoluta.

CAPUT XXV.

De Medicamentis Alvi Fæcum Fluiditatem amiſſam Alterantibus.

I. INter Contenta fecimus quoque mentionem *Alvi fæcum*, quarum *Conſiſtentia requiritur mediocris*, & quidem talis, ut abſque moleſtia vel dolore propelli poſſint per inteſtinorum fiſtulam, & tandem expelli per podicem, ſive anum.

II. Hæ *Alvi fæces in totum* aliquando adeò *indurantur*, exſiccantur, & compinguntur, ut minimè poſſint loco moveri.

III. Emolliuntur, humectantur, diſſolvunturque hæ *Alvi fæces*, *redduntur que iterum fluidæ*, tum aſſumptis ore blandis *Apozematibus lenitivis* & alvum ſolventibus, tum injectis per anum *Enematis* ſimilibus; tum etiam aliquando uſurpatis externè *Fomentis* ex Emollientibus paratis, ut & *Oleis*, *Liminentis*, *Ungnentiſque* ſimilibus.

IV. Sed poſſunt eædem *ex parte* amittere ſuam *fluiditatem lentam*, quoties quodammodo inſpiſſantur & glutinoſiores, adeòque minùs mobiles fiunt.

V. In tali caſu *propelluntur*, *expelluntur que* adhuc Alvi fæces, aſt ſegniùs, difficiliùs, imò cum moleſtia ſæpè ac dolore; unde ex vehementi Ventris compreſſione tunc neceſſariò concurrente ac frequenti, *Herniæ* nonnunquam excitantur, vel *Ani delapſus*, *Hemorroides*, atque in fœminis *Menſtrua inordinata*, vel *Abortus*.

VI. *Cauſa* Fæcum alvi Glutinoſiorum Duriorum ſive Solidiorum, adeòque Immobiliorum, & minùs *Fluidarum* obſervatur *multiplex*.

VII. Et 1. quidem *Aer frigidus & ſiccus*, qualis eſt Borealis, à quo etiam Alvi fæces, uti alia omnia, ſolito magis indurantur, & minùs fluidæ fiunt.

VIII. 2. *Alimenta* tum Glutinoſa, tum Duriora, & imprimis ſicciora; hoc eſt, Potulenta ejus parte, aqueaque adeò carentia; ut & *Condimenta*, *Medicamentaque* Auſtera, Terreaque.

IX. Inter *Alimenta* ſunt non tantùm *partes Animalium extremæ*, multum Glutinoſi Succi continentes, ac promentes; verùm ipſæ *Cartilagines*, multis non minùs in deliciis, quàm Canibus Oſſa; quorum quædam teneriora vel tenuiora devorare ſolent nonnulli.

X. Huc referri debet *Panis*, & imprimis *non fermentatus*, vel *bis coctis*, atque abundanter abſque potu ſufficiente aſſumptus: ut & *Oriza*, & *omnis frumenti, aut leguminis ſpecies*, ſi talia devorentur.

XI Inter *Condimenta Auſtera* meritò referuntur *Olivæ*, in pleriſque adſtrictam præſtantes alvum.

XII. Inter *Medicamenta*, ſive Medicamentoſa Veneni naturam tunc induentia, referri poſſunt ac debent *Corallia*, *Oculi Cancri*, *Creta*, *Terræ argillaceæ ac ſigillatæ omnes*, *Lacca*, *Carbones*, *Ceſpites* & infinita, quibus abutuntur præ aliis omnibus Puellæ nonnullæ ante Fluxus menſtrui adventum primum, propter Picam ipſas tunc vexantem ac urgentem.

XIII. 3. Fæcum alvinarum Solidiorum Cauſa eſſe poteſt *Animi Mœror*, *Terror*, *ac Solicitudo*.

XIV. 4. *Protractæ Vigiliæ*, aut *Somnus multus*.

XV. 5. *Mimia corporis quies ac torpor* & quandoque longa per motum *defatigatio*.

XVI. 6. *Sudor multus ac frequens*; ut & *Vrinæ uberior* excretio; aut *neglecta & dilata urgens alvi dejectio*.

XVII. Sic à *ſingulis rebus ſex non naturalibus* vulgo dictis, ſed vitiatis, poſſunt reddi alvi fæces ad ſui excretionem ineptiores, quippe nimis conſiſtentes.

XVIII. Prout autem *Cauſæ* iſtius mali fuerint *Variæ*, atque *plures*, pauciores ve ſimul concurrentes, aut ſeorſim exiſtentes, ita diverſa erit ejuſdem *inſtituenda cura*.

XIX. *Aer* namque *Borealis* partim poteſt *vitari*, partim accenſo igne *corrigi ac emendari*.

XX. *Alimenta* noxia poſſunt ac debent *vitari*, & *convenientia* eorumdem loco *uſurpari*.

XXI. Longè magis autem *Condimenta*, ut & *Medicamenta*, quæ tunc pro Venenis potiùs habenda, poſtquam homini nocent, non item proſunt, vel ipſum in melius mutant, (quod medicamentorum proprium) *vitanda* ſunt, quin noxæ ab ipſis corpori continenti, contentove introductæ paulatim ſunt corrigendæ ac tollendæ.

XXII. Hæ *noxæ* omnes hîc referri poſſunt ad auſterum in corpore auctum; quapropter quæ ſæpiùs commendavi ad ejus mutationem ac correctionem, hic uſurpanda; cùm & ipſa Experientia quotidiana teſtetur illorum ope ſuperari ac tolli mala & Symptomata ſemellis ex talium abuſu oborta: nimirum *Aromatica*, & *Spirituoſa*, quibus ego meritò addo ſemper *Salia Volatilia*.

XXIII. Quoad *Animi Mœrorem*, cæteroſque ipſius Affectus hîc noxios, docui quoque ſæpiùs ipſos *ratione moderandos*, & *noxas* inde in corpore relictas & auſteri indolem ſapientes tollendas modò laudatis *Aromaticis*, & *Salibus Volatilibus*.

XXIV.

Menſtrua inordinata, Abortus. *Fæcum alvi induratarũ cauſa multiplex.* *1. Aer Frigidus & Siccus.* *2. Alimenta Glutinoſa, & condimẽta, Medicamenta atq; Auſtera & Terrea.* *Qualia alimenta ſint Glutinoſa.* *Qualia Cõdimenta Terrea.* *Qualia Medicamenta Auſtera.* *3. Mœror terror, Sollicitudo.* *4. Vigilia, aut Somnus nimius.* *5. Nimia quies, aut defatigatio.* *6. Sudor multus. Vrina copioſa excretio, & neglecta alvi deiectio.* *A ſingulis ſex rebus non naturalibus Alvi fæces indurari.* *Pro Cauſarũ varietate & multitudine cura inſtituenda. Aer Borealis vitandus & corrigidus.* *Alimenta noxia vitanda & convenientia uſurpanda.* *Condimẽta vitanda.* *Et noxa ab illis orta tollenda.* *Et quibus. Mœror ratione moderandus.* *Et ab eo noxa quomodo corrigenda.*

Protractæ vigiliæ minuendæ & ſomnus conciliandus.

XXIV. Si *protractæ Vigiliæ* fuerint Cauſa hujus mali, partim erunt *minuendæ*, partim per anodyna & nacortica *procurandus Somnus.*

Somnus nimius minuẽdus, et impediendus.

XXV. Sin *Somnus nimius* fuerit in culpa, idem *imminuendus*, atque corporis exercitio cujuſvis naturæ ac vitæ generi conveniente *impediendus.*

Quies & Torpor Fugandi.

XXVI. Vnde quoque patet corporis motu atque agitatione conveniente fugandam ejus *quietem ac torporem* tollendum.

Nimius motus coercendus.

XXVII. Sicut contrà *nimium* ejus *motum* internam humiditatem exhaurientem quiete, Somnoque coercendum.

Sudor nimius minuẽdus.

XXVIII. *Sudor multus ac frequens* potenter aqueam corporis humiditatem profundens ac educens pro cauſæ ſuæ diverſitate *minuendus aut ſiſtendus.*

Quiete, ſi ſit ex corporis motu.

XXIX. Sic ex *Corporis motu vehementi* promanans, ejus *quiete* minuendus & facilè tollendus.

Si ſit ab interna cauſa, coercendus.

XXX. *Sudor* autem ab *interna Cauſa*, & uti ego ſentio, Vitioſa, peculiarique Sanguinis Efferveſcentia, & imprimis *febrili*, ortum habens paulatim *coercendus*, coercita, ſublataque illa Efferveſcentia noxia, ubi arte opus eſt, cùm alias in graviſſima, imò lethalia nonnunquam Symptomata incidant ægri tales, ſi Sudor imprudenter cohibeatur.

XXXI. Quomodo autem Sudor talis præternaturalibus ex arte curari debeat, non eſt hujus loci pluribus enarrare, cùm alias & alibi hoc fecerimus, & forſan ſimus adhuc ſuo tempore acturi.

Si induratio ſit ab vrina copioſiùs excreta quomodo curetur.

XXXII. Eadem ferè ratio eſt *Vrinæ copioſiùs* & aliquandiu excretæ: cùm videantur hæ gradibus tantùm differre Urinæ ac Sudoris Evacuationes præternaturales.

Neglecta fæcum dejectio qui curetur.

XXXIII. *Neglecta*, diutiùſque dilata *fæcum alvinarum dejectio* facilè poteſt *curari* ac tolli, dummodò ad ejus ſollicitationem attendentes ſinguli mox adeant latrinam & alvum deponant.

Excrementa duriora reddi fluidiora.

XXXIV. Atque hæc ſpectant Hujus mali Cauſas multifarias, ſupereſt ut ipſa *Excrementa* alvi Glutinoſiora, vel *Duriora*, minùſque fluxilia *qui reddi* poſſint *fluidiora*, paucis enarremus.

Per potulenta copioſa, aquea, & pinguia

XXXV. Poſſunt in hunc finem uſurpari *Potulenta copioſa*, tum *Aquea*, tum ſubinde ſimul *Pinguia, Juſcula* puta & ſimilia.

Per Salia Volatilia, & Acida.

XXXVI. Poſſunt aliquando illis addi *Salia Volatilia*, & aliquando *Acida* ſed blandiora, quæ diſſolvant cartilaginoſa & oſſea.

Per Emollientia.

XXXVII. Poſſunt *Enemata injici* ex *juſculis*, *Vrina*, *Lacte dulci*, decoctiſque emollientibus addendo *Olea*, *Butyrum*, *Mel*, & ſimilia; quæ diutiùs retenta emollient ac diſſolvent compactas fæces alvinas, ſicque facilitabunt ac promovebunt earundem evacuationem.

Per Linimenta.

XXXVIII. Poſſet quoque Venter totus, ac imprimis pars ejus inferior inungi *Oleis aut Vnguentis emollientibus*, Althææ, Martiati & ſimilibus, ad promovendam fæcum alvinarum emollitionem, ac proinde motum ac eductionem.

CAPUT XXVII.

De Sanguinis Fluiditatem nimiam Alterantibus Medicamentis.

Fluiditas in corporis partibus præcipuè ſpectanda, et quotupliciter.

I. DOcuimus in ſuperioribus Alterari præſertim Arte medica Partes Corporis Contentas & Fluidas; quamobrem ipſam earum Fluiditatem primùm cenſuimus ſpectandam, & quidem tum quatenus illa interdum in *totum tollitur*, aut *ex parte* tantùm *minuitur*; interdum etiam *intenditur* & *augetur.*

II. Egimus quidem hactenus de Fluiditatis iſtius ſublatæ, aut diminutæ Cauſis ac Remedijs; unde proximum videtur, ut eandem auctam ſpectemus ſecundùm varias Partes in Corpore contentas, & fluidas.

Sanguinis fluiditatem augeri. 1. ab Aere.

III. *Sanguinis fluiditatem auget* 1. *Aer* quocunque modo *æſtuans*, ratione ſcilicet Solis, Foci, Hypocauſti, Balnei, tam ſicci, quàm humidi: ut & Fotus, Lecti, Veſtimentorum, Tegumentorum & ſimilium, quæ omnia commodè ad Aerem corpus ambientem poſſunt revocari.

Per Calorem Humores attenuãtem omnia fluxiliora reddentem.

IV. Hæc omnia Corpus ambientia *Calorem* in ipſo augere ſolent, atque ſimul Humores quoſvis attenuare, fluidiores atque mobiliores reddere.

V. *Calor* ſiquidem vel potiùs *Ignis*, *Caloris cauſa*, cuncta pro ſui diverſitate incidere, liquare, fundere, atque *fluxiliora reddere* ſolet. Hæc autem memorata omnia in nobis Calorem augere, adeòque Ignem internum intendere atque potentiorem facere poſſunt: uti conſtat Experientia quotidiana.

2. Ab Alimentis & Condimentis.

VI. Sanguinis fluiditatem augent 2. *Alimenta*, & imprimis potulenta Calidè aſſumpta, ut & Spirituoſa, Vinum puta generoſum, & maximè ipſius Spiritus, Cerevіſia potens, Hydromeli &c.

VII. Huc referenda *Condimenta*, ſed *Aromatica* ut & *Salia Volatilia*, & imprimis valdè *Oleoſa*, ut & *Olea Aromatica* ſtillatitia.

3. A Corporis motu.

VIII. 3. *Corporis motus* & agitatio vehemens aut diuturnus.

4. Ab Animi affectibus.

IX. 4. Inter *Animi Motus*, Ira & Hilaritas, & Lætitia effuſa.

5. A Vigiliis protractis.

X. 5. *Vigiliæ protractæ.*

6. Ab Hæmorrhagia.

XI. 6. *Hæmorrhagia*, ſed non nimia.

Huc pertinere Venena multis modis corpori illata.

XII. Præter has res non-naturales modum parùm excedentes; notari poſſent quædam, quæ abſque controverſia *Veneni* nomine veniunt, ſive *cum Aere inſpirentur*, aliàſve *per Corporis poros penetrent*, ſive *Aeri*, *veſtibus*, *alijſque immiſta ſint*, ſive *ore aſſumatur* cum Alimentis, Condimentis, alijſve, quamvis reverà ſint *Venena*; quippe quæ nec corpus ſervant in ſtatu laudabili, nec illud eò deducunt, quin ipſum potiùs deſtruunt, & tandem hominem necant

Talia eſſe noxias particulas in Aere volitantes, et Febres malignas, Peſtem & parientes.

XIII. Talia ſunt, quæ *in Aere volitant* noxiæ particulæ, quæque aut inſpiratæ, aut per poros introductæ *febres* pariunt *ardentes malignaſve*, ipſamque adeò *Peſtem*, *Dyſenteriam*, &c.

In Febribus malignis & ardentibus eſt Sanguis ſolito fluidior. Hi morbi unde.

XIV. In omnibus, pleriſque ſaltem *Malignis Febribus* obſervatur *Sanguis ſolito fluidior*, quod etiam in *Ardentibus* contingit, ut & *Peſte*, & quandoque in *Dyſenteria*, quoties ſcilicet *Bilis* quoque *peccat per ſe*, unde ab eius *acrimonia aucta* Febres producuntur, & quidem ardentes, concurrente ſimul *Acido itidem acri*, valdè noxiam in tenui Inteſtino Efferveſcentiam cum Bile acriore excitante, atque tunc Dyſenteriæ graviſſimæ cauſam præbente.

Sanguinis aucta fluiditas quomodo curanda.

XV. Quoties proinde *Sanguis Aucta Fluiditas* ortum habuit *ab Aere* quavis de Cauſa Æſtuante, toties ſecundùm Cauſę diverſitatem Mutandus erit iſte Æſtus.

Solis radii vitandi.

XVI. *Sol* cùm à nobis mutari non poſſit, poteſt tamen *vitari*; ſeligendo aliquem locum à ſolis radijs remotum, in *Vmbra*, in *Cella*, in *Cubiculis* ad ſeptentrionem patentibus, feneſtris maximè.

Focus extinguendus.

XVII. *Focus* poteſt extingui.

Ignis ex Hypocauſto tollendus.

XVIII. Sic & ignis ex *Hypocauſto* tolli.

Balneum vitandum.

XIX. *Balneum* poteſt vitari, aut temperari.

Fotus removendus aut temperãdus.

XX. *Fotus* poſſunt removeri, aut temperatiores adhiberi.

Lecti mutãdi.

XXI. *Lecti* poſſunt minùs *plumoſi* uſurpari, aut alij ex *Goſſypio* & ſimilibus parati, atque minùs caloris producentes.

Veſtimenta tegumẽtaque minuenda.

XXII. *Veſtimenta*, *Tegumentaque* poſſunt *pauciora*, *tenuiora*, *minùſve lanoſa* & calefacientia, uti ſunt linea & ſericea, uſurpari.

Aer Frigidior uſurpandus.

XXIII. Quin eligi poteſt, ac uſurpari Aer natura vel arte *frigidior*, quò Sanguinis emendari queat vitium ejuſque Fluiditas minui.

Alimenta Frigidiora uſurpanda.

XXIV. *Alimenta* uſurpentur minùs calentia, vel potiùs *frigida.*

Potus Spirituoſus vitandus.

XXV. *Potus Spirituoſus vitetur*, ejuſque loco uſurpetur *Acidiuſculus.*

XXVI.

...t & Condimenta Aromatica. Nec non Salia Volatilia.

XXVI. Inter *Condimenta vitentur Aromatica* & ſumantur tum *Acidiſcula*, tum *Auſteriuſcula*, *Olivæ, Omphacium*, & ſimilia plura.

XXXII. Caveatur quoque ab *Vſu Salium Volatilium* qualiumcunque, ſed maximè Oleoſorum.

Corporis motus ſit paucus.

XXVIII. *Corporis Motus eſto paucus, & blandus*.

Animi affectus vitandi.

XXIX. *Animi Excandeſcentia* vitetur, quin *levis Mæror* etiam arte procuretur.

Somnus conciliādus.

XXX. *Somnus* protrahatur, & ſi deſideretur, arte excitetur per Anodyna, & quandoque Narcotica.

Hæmorrhagia curanda & quibus.

XXXI. *Hæmorragia* omnis curetur, uſurpando auſteriuſcula, terraſque ſigillatas, & adſtringentes, ipſumque adeò Sanguinem Draconis.

Venenum è corpore expellendum.

XXXII. Quoties à *Venenis* vel inſpiratis, vel aliàs per Corporis ſuperficiem intrò miſſis, vel etiam Ore aſſumptis Sanguinis Conſiſtentia naturalis eſt diminuta, ejuſdemque Fluiditas aucta, toties idem Venenum eadem, ſi fieri poſſit, qua ingreſſum eſt via, vel alia convenienti *expellendum*, per *Vomitum* puta, per *Seceſſum*, & imprimis *cum Sudore* per Corporis Poros: cum venenum Sanguinem fluidiorem faciens participet de Sale Volatili, & Corporis ſuperficiem imprimis quærat.

Participare e Sale Volatili.

Ore aſſumtum Vomitu eiiciendū Vomitorio liquo.

XXXIII. Quod *ore eſt aſſumptum Venenum*, ſi brevi obſervetur, mox excitato *Vomitu* ſimul hac via expellendum eſt.

XXXIV. *Vomitus excitari* poteſt Aqua tepida copioſa ebibita, & aliquando addito oleo, vel butyro; vel aqua mulſa; vel decocto ficuum; vel Vomitorio Antimoniali, aliove probato in tempore exhibito.

Alvus ſollicitanda, & quomodo.

XXXV. *Alvus ſollicitanda* tum Enematibus pro Veneni & Symptomatum conjunctorum diverſitate variandis, tum Decoctis laxantibus, additis Tartaro, Tamarindis, & ſimilibus.

Sudor movendus, & quibus.

XXXVI. *Sudor Movendus* ac Promovendus tam vulgaribus, Electuariis, Opiatis, Theriaca, Mithridatio, Diaſcordio Fracaſtorij, & noſtro Orvietano, &c. quàm Chymicis, Antimonio Diaphoretico, Bezoardico Minerali, & ſimilibus.

Symptomata etiam conſideranda.

XXXVII. Ubi ſemper pro *Symptomatum comitum diverſitate* addenda ſunt, quæ illis ſuperandis conducant.

Sanguis fluidior ad conſiſtentiā reducendus.

XXXVIII. Poſtquam ſingulis Sanguinis Fluidioris Cauſis pro ſui varietate varia ſunt adhibita Remedia, ipſæque aut vitatæ ſuut, aut ſublatæ, aut correctæ, ipſi *Sanguini Fluidiori* quoque, ut ad *Conſiſtentiam Solidiorem*, adeòque naturalem atque laudabilem *reducatur*, ſua ſunt adhibenda Remedia.

Quod fit acidis & auſteris blandioribus.

XXXIX. Cùm *Sanguis* autem in primis ab *Acidis & Auſteris* Conſiſtentiam nanciſcatur ſolidiorem, firmiorem, & craſſiorem, non ſine cauſa Remedium Sanguini Fluidiori primariū ponimus in laudatis tum *Acidis*, tum *Auſteris*, ſed *blandioribus*, ac temperatioribus: cùm ſi alicubi, hoc certè in caſu, ſit cautione opus & prudentia, ne ex uno malo aliud gravius producatur.

Sanguinis conſiſtentia nimia periculoſior.

XL. Nam longè *periculoſior eſt Sanguinis Conſiſtentia nimia, minùs periculoſa minor*.

Vſurpanda Acido-Auſteriuſcula, & quomodo.

XLI. Uſurpanda ſunt proinde Medicamenta *Acido-auſteriuſcula*, ſed parva quantitate, & partitim ac ſæpiùs, donec à reſtitutis Functionibus læſis, ac in primis Animi Languore aut Deliquio, ſublato & correcto, ſatis conſtet laudabilem, priſtinamque Sanguini reſtitutam Conſiſtentiam.

...ea camē sanguini conſiſtentiā conciliantia.

XLII. Ex vulgò notis laudantur *Omphacium, Plantago, Acetoſa, Portulaca, Sempervivum majus, Solanum, Cydonia, & Granata mala, Pyra, & Pruna Sylveſtria, Berberi, Ribeſia, Ceraſa aciduſcula, Meſpila, Nymphæa, Fragaria*, &c.

XLIII. Huc ſpectat *alumen*, ipſiuſque Spiritus; cæterique *Spiritus acidi omnes*, ac imprimis *Metallis juncti*, atque *Vitriolum* ex ipſis ſolutis dantes, quale *Martiatum & Solare* multis præſtant.

XLIV. Poſſunt ex illis varia forma componi Medicamenta, illiſque alia ſimul addi quæ potentiùs adſtringant, Sanguiniſque conſiſtentiam reddant firmiorem, minùſque fluidam: qualia ſunt *Corallia, Creta, Sanguis draconis, Lapis hæmatites, Terræ ſigillatæ*, atque *argillaceæ pleræque* ℥. *Crocus Martis adſtringens dictus*, &c.

Ex quibus aptiora eligenda.

XLV. Ex quibus facilè ſe expediet Medicus prudens, ægriſque præſcribet Remedia optima, quorum formulas ſimul addere nimis longum foret.

CAPUT XXVII.

De Medicamentis pituitæ Fluiditatem nimiam Alterantibus.

Pituitæ fluidioris cauſa.

I. Quemadmodum ſuprà, ſic & hic poſt Sanguinem examinabimus *pituitam*, cujus *Fluiditas* ferè ab iiſdem *augetur Cauſis*, à quibus diximus augeri Sanguinis Fluiditatem, ac imprimis ſex rebus non-naturalibus.

1. Aer Calidus.

II. Quemadmodum enim à Sole aut Igne Vulgari augetur in *Aere Calor*, ſimulque omnia flure apta, fiunt vel fluida, vel fluidiora, ita idem evenit Pituitæ in corpore noſtro exiſtenti.

A ſole & igne fluere apta reddi fluida.

III. Dixi à *Sole* atque *Igne* non tantùm Calorem produci, aut intendi in Aere, quem ſenſu percipimus externo, verùm inſuper omnia fluere apta reddi *fluida*, vel ſaltem fludiora.

Horum ope Metalla & Mineralia fundi.

IV. *Metalla* ſiquidem omnia; ut & omnia *Mineralia* quid metallici continentia, utut ſolida & dura; multò verò faciliùs Sulphur, & omnia Sulphura, licet conſiſtent ia, & ad ſenſum externum ſicca, horum ope *funduntur*, ſolvuntur & fluida fiunt.

Qui ſolis radij id efficiant.

V. Quamvis autem *Solis Radii* hoc non efficiant in metallis per ſe, ope tamen *perſpicillorum convexorum* radiorum contemperatione id efficiunt.

Etiam igne id efficere.

VI. *Ignem* autem vulgarem, ac imprimis Carbonum, aut Lignorum *id efficere* cuivis poteſt eſſe notiſſimum.

Humores ab igne & ſole fluidiores reddi.

VII. Quòd ſi Corpora ſolida ac per ſe minimè fluida, reddantur tamen ab *Igne* ac *Sole* talia; quid ni ab iiſdem *reddentur fluidiora*, quæ jam ſunt actu fluida, & ſoluta, non item conſiſtentia, qualia ſunt *Humores* omnes in homine dicti, & hic quam examinamus, Pituita.

Idque ſuadere ratione & experientiam.

VIII. Nec tantùm *id ſuadet Ratio* à me nunc allata, & à majori ad minùs derivata; ſed confirmat, evincit & probat *Experientia*, qua id quotidie fieri manifeſtè conſtat.

Pituitæ fluidioris cauſa 1. Aer externus æſtuans.

IX. Idcirco ex Rebus non-naturalibus primò numeramus *Pituitæ fluidioris Cauſam*, *aerem Externum*, ſed ab Igne aut Solis radiis *æſtuantem*, ſimulque quævis fluere apta vel fluida, vel fluidiora præſtantem.

Ut et tegumenta Veſtimenta, Lecti, Fomēta, Balnea.

X. Huic jungimus omnia, quæ Calorem noſtrun Internum ac ignem augent, aut in corpore ſiſtunt cum ſuis effluviis, *Tegumenta* putà, *Veſtimenta*, *Lectos*; *Fomenta*, *Balnea*, & ſimilia, quę nuper pluribus explicuimus.

2. Alimenta et condimēta ſpirituoſa, aromatica, etc.

XI. Inter Pituitæ fluidioris Cauſas ſecundum locum aſſignamus *Aliment s* & *Condimentis* valdè *Spirituoſis*, & *aromaticis*, & quandòque *acidis*; ſed etiam *Aqueis*, & imprimis calidè aut copioſè aſſumptis.

Alimenta qui id præſtent.

XII. *Alimenta* certè *Spirituoſa*, Vinum puta Generoſum, ipſiuſve Spiritus, Hydromel, Cereviſia potentior, ſimileſque Potus artificiales plures, ſicut Calorem augent in nobis manifeſtum, ita obſervantur in ſpecie Pituitam reddere in nobis fluidiorem.

ut et Aromata, et ſalia volatilia.

XIII. *Aromata & Aromatica* omnia idem pręſtare notiſſimum; quibus ego libenter addo *Salia Volatilia*, quippe quæ tanquam Condimenta uſurpantur feliciſſimè, ac præſertim in ſtatu neutro, quando eſt quidem in homine Cauſa Morborum Antecedens, nondum tamen Continens, *aut Morbus*; qui proinde præveniri debet, ac præcaveri, ſicque ab imminente in tempore homo præſervari.

Pituita fluidior qui curetur.

XIV. Quando igitur eſt in homine *Pituita* minùs Glutinoſa, ideoque *Fluidior*, undecunque talis producta, ideòque impetuoſo ſui fluxu Morbum & Affectum graviorem, Leucophlegmatiam puta minans, tunc opus eſt Ipſius blanda *coagulatione*, & nimiæ Fluiditatis diminutione, quò ſic homo ab imminente præſervetur Morbo.

XV. Quomodò autem id effici & obtineri queat, dicemus poſteà in hujus Fluidioris Pituitæ Curatione, per Alterationem, ac Emendationem, ſeu Inſpiſſationem.

XVI. Abuſus igitur Aromatum, & Aromaticorum, ut & Salium Volatilium poteſt Pituitam reddere juſto Fluidiorem.

XVII. Idem præſtare poſſunt *Acida*, ſed *Spirituoſa*, & *Volatilia*, non item ad Auſteritatem inclinantia, quæ coagulant.

Quomodo Aquea alimenta Pituitã reddant fluidiorem.

XVIII. *Pituitam* quoque *Fluidiorem* faciunt *Aquea Alimenta*, quippe quæ ipſam diſſolvunt & diluunt nimiùm.

XIX. Sed imprimis quando eadem tum *copioſè*, tum *calidè* aſſumuntur: Copia ſiquidem diluunt & quaſi abluunt Pituitam; Calore autem potentiùs ſolvunt & diſſolvunt, ſive fundunt & liquant.

3. Corporis Motus vehementior.

XX. Tertium inter Res non-naturales Pituitam Fluidiorem facientes locum tribuemus *Corporis Motui Vehementiori ac protracto*, cujus ratione ſicut Humores cæteri omnes, ſic & Pituita fiunt fluidiores ac fluentes, aucto nimirum in Corpore Calore, atque Ignis Interni operatione.

4. Vigilia.

XXI. Quartus locus aſſignandus venit *Vigiliis*, ob rationem penè ſimilem; tunc enim agitatur ferè ſimul corpus, etiam ubi maximè componitur ad quietem, ac ſomnum: quo fugiente in ipſo lecto hinc inde commovetur Corpus & in agitatione fatigante permanet.

5. Ira.

XXII Quintò Inter *Animi Affectus Ira* Bilem commovens, & acriorem faciens Pituitam ſimul cum cæteris humoribus commovet, fluidioremque reddit; etiam ratione Caloris unà in Corpore tunc aucti.

6. Sudor aſſuetus, & Urina ſubſiſtens.

XXIII. Sexto Inter *Excreta & Retenta*, *Sudor aſſuetus*, aut *Urina ſubſiſtens* in corpore, hinc ad Salivares, Pancreaticaſque Glandulas copioſiùs ruentes, quin ad tenue Inteſtinum fluentes, Pituitam reddunt fluidiorem, cùm ſic & Saliva, & Succus Pancreaticus præcipua Pituitę Materia, fiant fluidiores.

Sex Res Nõ naturales eſſe cauſas Pituitæ fluidioris.

XXIV. Atque ſic paucis percurrimus *ſex Res Non naturales* Pituitæ Fluiditati Auctæ anſam præbentes: proximum eſt ut ejuſdem afferamus *Remedia*, & quidem ſecundùm dictas Res non-naturales tunc peccantes adornanda ſeligendaque.

Huius Remedia ſecũdũ illa res. 1. Aer quomodo mutãdus: Pavimẽto inſpergenda aqua frigida, ut & Plantæ frigidæ.

XXV. 1. *Aerem* quod attinet, ſicut in Sanguinis Fluiditate aucta docuimus, *vitandus Æſtuans*, & contrà *ſeligendus*, parandusve arte *frigidior*, non tamen rigidus nimis & brumalis, à quo nimiùm poſſet coagulari ac incraſſari, compingique Pituita. Blandè ſiquidem, uti ſæpiùs docuimus, omnis Mutatio in corpore inſtituenda, & facienda.

XXVI. Sufficit proinde *Aer* tantillum *ad Frigidum inclinans*, & *ſerenus*, qualis ferè in Cubiculis ſeptentrionem verſus Patentibus.

In illa aqua poteſt diſſolvi Alumen Nitrũ, Lapiſque Prunellæ, Sal, Armoniacum.

XXVII. Poſſet durante Æſtatis æſtu *pavimento*, quod hîc conveniet Lapideum, & Marmoreum, inſpergi *Aqua* Putealis, omnium frigidiſſima vel Fontana, ut & *Plantæ* ſuperiùs laudatæ Sempervivum, Plantago, Solanum, Nymphæa, Portulaca, Folia Vitis, &c.

Veſtimẽta et Tegumenta minuenda.

XXVIII. Quin poſſet in *Aqua diſſolvi Alumen*, *Nitrum*, *Lapis prunellæ* & forſan *Sal Armoniacum*, à quo Congelatur tunc Aer in glaciem vitrum ambituram & illi adhæſuram, unde Frigus quoque ſentietur in Aere.

XXIX. Sic *Minuenda* ſunt Corporis *Veſtimenta*, & *Tegumenta* ponderoſa, vel valdè Lanuginoſa vel lanea.

Abſtinendũ à Balneis.

XXX. Abſtinendum à *Balneis*, Fotibus.

2. Deſiſtẽdũ

XXXI. 2. Deſiſtendum ab uſu frequenti multove *Alimentorum Spirituoſorum*, Potuumque adeò Generoſorum dictorum.

ab uſu alimentorum ſpirituoſor. Vt & Cõdimentorum Aromaticorum. Vſurp ſculavitãd Acida Spirituoſa, & uſurpanda Auſteriuſ la.

XXXII. *Aromatica* cum primis vitanda inter *Condimenta*, & horum loco *uſurpanda Auſteriuſcula*, Olivæ, Meſpila, Cydonia, Pruna Sylveſtria.

XXXIII. Sic vitanda quoque *Acida Spirituoſa*, Acetum, Spiritus Nitri, Salis, &c.

XXXIV. Horum loco uſurpanda *Auſteriuſcula*, & cum Omphacio, ſimilibuſque parata.

XXXV. Commendantur *Vina rubra*, quippe auſteriuſcula, ſed moderatè tamen ſumpta.

Abſtinendi à multa aqua.

XXXVI. Abſtinendum quoque *à multa Aqua* & *Juſculis tenuioribus*, & imprimis Calentibus.

Potus ſi paucus, & auſteriuſculus.

XXXVII. *Potus* ergò eſto *paucus*, & natura vel arte *auſteriuſculus*, Vinum rubrum, &c.

Iuſcula ſin craſſioris cõſiſtentiæ.

XXXVIII. *Juſcula* præferuntur ad Gelatinæ Conſiſtentiam redacta, ope extremitatum animalium, Cornu Cervi, &c.

Condimẽ uſurpnda aſtringẽtia.

XXXIX. Inter *Condimenta*, Bellariaque uſurpentur Cydonia, ejuſque Caro, Miva, &c. Meſpila, Mala Granata, Aurea, Omphacium &c.

3. Corporis motus ſit paucus.

XL. 3. *Corporis Motus* eſto paucus & moderatus.

4. Somnu longior.

XLI. 4. *Somnus eſt longior*, Emulſionibus Amygdalinis præſertim promovendus.

5. Ira ſede tur ac mœrorexcitetur.

XLII. 5. *Ira ſedetur* ac Prævenietur, Animuſque ad *Mœrorem* moderatum deducatur.

6. Sudoris e Urinæ Retentorum materia per A vũeducatu

XLIII. 6. *Sudoris, & Urinæ Retentorum materia* per alvum potiùs, quàm via ordinaria educatur, cùm ad ſudorem promovendum requiratur Corporis Calefactio, quæ Pituitam ſolvit, fluidioremque facit.

Pituita ipſa fluidior in ſpiſſanda.

XLIV. Nec ſufficit Res non-naturales Pituitæ Fluidiori anſam præbentes vitaſſe, aut emendaſſe; *Pituita* ipſa *Fluidior* facta denuò *inſpiſſanda* eſt, ſicque minùs fluida reddenda.

Quibus i fiat.

XLV. In hunc finem inter ea, quæ ad Alimenta, vel potiùs Condimenta, ſive Alimenta Medicamentoſa retulimus, conducunt omnia *Auſteriuſcula* Omphacium, Cydonia, Meſpila, &c.

XLVI Quæ niſi ſufficiant, adjungenda ſunt Potentiora, verè inter Medicamenta duntaxat referenda, Corallia, Creta, Terræ ſigillatæ omnes, variaque Vitriola, ſed priùs blandè calcinata, quò Spiritus acidi Volatiliores, atque ſolvendi vi prædititi expellantur, ſolaque vis adſtringens & coagulans remaneat.

Coniung Spiritus A dos Volatile cum Auſtero.

XLVII. Id enim notandum, non rarò *Conjungi* in eodem Subjecto *Spiritus Acidos Volatiles cum Auſtero*; idque tum naturaliter, tum artificioſè: unde in talibus vis gemina, & quidem ſibi contraria ſe manifeſtat.

Quid illa coniuncta præſtent.

XLVIII. Illa verò partim ſoluunt, partim compingunt & coagulant Pituitam in nobis; & pro alterutrius dominantis reſpectu, hoc vel illud efficiunt potentiùs.

Aluminis rupei vires.

XLIX. Tale videtur nobis à Natura communicari *Alumen rupeum dictum*, quod licet guſtu ſit auſterum, adeòque adſtringens, ac coagulans, obſervatur tamen ſimul incidere Pituitam & Urinas movere; idque ratione Spiritus Acidi non ita intimè partibus auſteris immiſti, unde is facilè deſtillatur, & ſeparatur.

Vitriolum Martis qu paretur.

L. Inter Artificialia meritè reponemus *Vitriolum Martis*, ex Oleo Vitrioli acri, & potenter incidente ac ſolvente paratum, à quo Mars, ſive ferrum ſolvitur & diſſolvitur, atque addita Aqua ſatis copioſa in Vitriolum concreſcit.

Eius Vires.

LI. Hoc *Vitriolum* obſervamus habere Vim Incidendi Pituitam, & quidem ratione Spiritûs Acidi Vitrioli, aut Sulphuris, cujus ope paratur.

LII. Idem obſervamus vi adſtringendi præditum, non tantùm ratione auſteritatis & adſtrictionis blandæ, qua præditum eſt, verùm poſt Spiritus ſubtilioris expulſionem ac levem Calcinationem, ad flavedinem, & ampliùs ad rubedinem, unde tunc ſatis potenter pleroſque humores in nobis coagulat & inſpiſſat.

LIII. Ex quibus arte paratis, & tamen *polychreſtis*

ſtis

libus Me- amentis rimùm ſtari in rum Na- alium & dicarum tationib. uale Vi- olũ Mar- adhiben- n in Pi- a flui- ri.

ſtis medicamentis plurimùm proficere ſolemus in rerum naturalium ac medicarum mutationibus aſſequendis, atque iterum mutandis.

LIV. Hæc ut noſtro negotio accommodemus. In Pituita incraſſanda, & inſpiſſanda, ejuſque Fluiditate minuenda bonum erit uſurpare, non *Vitriolum Martis* crudum, ſed priùs ad colorem flavum *calcinatum*.

ale ſit ad edinem cinatum. uale ad vedinem cinatum. ius Vires. dicamẽ- omnia ri- præparã.

LV. Ubi namque ad *albedinem* tantùm *Calcinatur*, vix aliud præter Phlegma & terra inſipida ſeparatur, vixque aliquid Spiritus Acidi volatilis.

LVI. Ubi autem *ad flavedinem* uſque idem *calcinatur*, expelluntur ſimul Spiritus Acidi, ſed Volatiliores, vimque ſolvendi & attennuandi Pituitam habentes.

LVII. Unde ſeparatis tunc Spiritibus illis Acidis Volatilioribus pars reliqua ſuam magis exerit auſteritatem, cogitque & coagulat Pituitam Fluidiorem.

LVIII. Quod idcircò pluribus explico, cùm plures illa non ſatis diſtinctè concipiant, ſed confuſè, ac ſi ſufficeret quovis medicamento uti abſque ulla ipſius præparatione ulteriore: cum tamen hujus ratione mutatio magna in operatione obſervetur.

rum Na- alium ſtructio- per Ar- cialẽ erui Vitriolum rtis qua ma uſur. dum. a Pitui n incraſ- tia. quibus mis uſur da.

LIX. Juvat proinde *conſtructionem rerum naturalem per artificialem eruere*, quando ſcilicet arte paramus res ſimiles naturalibus; quarum ſtructuram & compoſitionem concludimus ex artificiali attenta mente inſtituta.

LX. Tale autem *Vitriolum Martis* ad flavedinem Calcinatum uſurpatur convenientiſſimè *forma pilularum*, immiſcendo ipſum gummatibus, vel aliis rebus Glutinoſis, ut in maſſam convenientem redigatur, ad formandas inde Pilulas.

LXI. Si quis abhorreat à Chymicis efficacioribus, uſurpare poterit medicamenta vulgaria ex variis plantarum partibus petita in ertiora, *Radices* tormentillæ, gryophyllatæ, biſtortæ, &c.

Folia equiſeti, plantaginis, bellidis, quercus, &c.
Flores roſarum rubrarum, balauſtiorum, &c.
Nuces Cupreſſi, Gallas, &c.
Semina plantaginis, portulacæ, &c.
Fructus, Cydonia, Meſpila, Sorba, Corna, &c.
Cortices Granatorum, Cupulas Glandium, &c.
Maſtichen, Thus, Acaciam, Hypociſtidem, &c.

LXII. Ex quibus Pulveres, Pilulæ, Decocta, Condita ſive Electuaria, Tabellæ, & neſcio quid non parari poteſt, atque Ægris exhiberi.

CAPUT XXVIII.

De Medicamentis Bilis, Lymphæ, Succi Pancreatici & Salivæ Fluiditatem nimiam Alterantibus.

ẽ Sãgui. fluiditatẽ ciliare.

I. Bilis quamvis habeat plerumque Conſiſtentiam majorem, quàm Lympha, videtur tamen plurimùm conferre ad debitam *Fluiditatem Sanguini conciliandam*, ne quis putet omnia Fluidiora vim quoque habere Fluiditatem tribuendi magis, quàm ea quæ ſunt minùs fluida.

Aliud eſſe idũ, aliud iditatem buere. quam flui atem tri- ere.

II. Aliud etenim eſt fluidum eſſe, aliud alii fluiditatem tribuere, ac conciliare.

III. *Aqua*, dum diſſolubilia diluit, eiſdem quoque fluiditatem conciliat, vel auget.

& Spiri- Volatilẽ lemomniũ ximè hu- res redde fluidos.

IV. *Spiritus Volatilis*, quæ diſſolvere poteſt, eadem reddit fluidiora.

V. In corpore humano nullus humor invenitur, qui alios æquè reddat fluidos, atque *Bilis*; quamvis non ſit tam fluida ipſa, atque Lympha.

us cauſã ari & ex a Chymi- peti.

VI Cum igitur Lympha Bile fluidior minùs faciat ad fluiditatem Sanguini præſertim conciliandam, quàm Bilis; meritò ejus Effectus tam diverſi Cauſa deſideratur & quæritur.

VII. Nemo autem difficultatem hanc tollet niſi fuerit peritus Chymiæ, mutationumque Chymicarum, ex quibus ſolis hujus difficultatis ſolutio peti poteſt ac debet.

Lymphaqua ratione Pituitã reddat fluidiorẽ, & Sanguinem inſpiſſet.

VIII. *Lympha* igitur cum in ſe contineat *Acidum*, quamvis hujus ratione incidere, attenuare, ſolvere ac diſſolvere; adeòque *fluidiorem* facere ſoleat *Pituitam*; inſpiſſat tamen & coagulare ſolet *Sanguinem*, ipſumque adeò reddere minùs fluidum.

Bilis qua ratione Pituitã & Sãguinẽ diſſolvat.

IX. *Bilis* verò, quatenus *Sale abundat lixivo* & quidem *ſalis Volatili*, & *Pituitam* & *Sanguinem ſolvere ſolet* ac diſſolvere, atque utrumque fluidiorem facere; quod benè notandum: habet enim uſum magnum in praxi facienda, & convenientibus remediis ſeligendis & uſurpandis.

In fluidioris Sanguinis cauſas et remedia inquirendum.

X. Sola proinde Bilis cùm videatur Sanguini ſuam Fluiditatem dare, atque augere, non ſine Cauſa in ejuſdem fluidioris factæ Cauſas & Remedia inquiremus.

Conſiſtentia naturalis Bilis, Lymphæ, Pituitæ, Sanguinis Salivæ, & Succi Pancreatici.

XI. *Bilis Conſiſtentia & Fluiditas* ſecundùm Naturam eſt *Mediocris*, Olei vulgaris æmula. *Lympha* verò *fluidior* eſt; *Pituita* contrà, & *Sanguis minùs* ſunt *Fluidi*. Salivæ & Pancreatici Succi Conſiſtentia Naturalis vix deſcribi poteſt, cùm ſecundùm Naturam nullibi coacervetur in Corpore, verùm *Saliva* mox deglutiatur, ni expuatur; & *Succus Pancreaticus* non niſi arte colligi queat, cujus tunc Conſiſtentia obſervatur Fluidior & quaſi Aquea, non multùm à Lymphæ Conſiſtentia differens.

Bilis fluiditatem augẽt 1. Aer æſtuans.

XII. *Bilis Fluiditatem Naturalem augent* inter res non naturales 1. *Aer* quovis modo, ſed imprimis à Sole *æſtuans*.

XIII. Sicut enim Oleum tum à Sole, tum ab Igne vulgari magis colliqueſcit & fluidius fit, ita videtur Bilis ab utroque idem pati.

Cur Bilis magis à Sole, quàm vulgari igne liqueſcat.

XIV. Quòd autem putem ipſam *magis liqueſieri à Sole*, quàm vulgari Igne, *Spiritus volatiles* faciunt unà cum Solis radiis, meo judicio, ſi non à Cœlo ad nos derivati, ex Aere ſaltem copioſè ad nos delati.

A Sole Spirituoſiores fieri fructus. Eorum maturitas ab Igne vulgarẽ promovetur.

XV. Hinc eſt, quòd ab æſtuante *Sole Spirituoſiores & blandiores fiant quivis Plantarum fructus*, non item ab Igne noſtro vulgari; quamvis eorundem *maturitas* ex parte *promoveatur ab ipſo*, non item Spirituoſitas; niſi aliud accedat, quod Magnetis modo Aeris, terræque partes Spirituoſas alliciat in Plantas.

Varia Volatilis Spiritus effecta in Sal

XVI. A *Volatili* verò *Spiritu* ad Solis æſtum maximè in Aere obſervato, & quaqua verſum diſperſo, & imprimis cum ipſius radiis in ſubjecta ipſum recipere, ac retinere apta potenter impreſſo redditur *Sal fixum* in Plantis, *maximè fixum*, in Animalibus *magis volatile*, ipſaque adeo Bilis, tali Sale præ cæteris Humoribus omnibus maximè abundans.

Quare Bilis à Solis æſtu fluidior fiat, & ab ea Morbi oriãtur.

XVII. Non mirum proinde, ſi præ cæteris quoque Humoribus omnibus *ab Solis æſtu* alteretur, volatiliſetur, agitetur, *fluidiorque fiat* in corporibus animalium *Bilis*; atque plerique ab illo excitati *Morbi à Bile* malè affecta pendeant & originem ducant.

XVIII. Quod vel inde patet, quòd *Affectus* illi omnes non priùs curentur, quàm curata, hoc eſt, alterata, dim nutave *Bile*.

Et quidem Æſtatis tempore.

XIX. Unde *Æſtatis tempore*, ſed Aere à Solis radiis æſtuante, produci ſolent *Affectus* plerique *à Bile fluidiore*, atque Acriore originem ducentes.

Non tãtum ratione partium Spirituoſarũ Bilẽ fieri fluidiorem.

XX. Nec tantùm *ratione partium ſpirituoſarum* cum Solis radiis per Aerem abundantiorum Inſpiratarum, tum per Corporis ſuperficiem ad interiora penetrantium, tum alimentis pleriſque, plantis præſertim ſeſe ſimiliter inſinuantium, atque ſic quoque aſſumptarum, *redditur Bilis fluidior*, quia Spirituoſior.

Sed etiam ratione Salis Volatilis.

XXI. Sed inſuper ratione *Salis Volatilis* itidem tunc abundantiùs in Aere diſperſi & producti, atque ſimiliter inſpirati, & cum alimentis aſſumpti.

Ut & particularum ignearum.

XXII. Quin etiam ratione *particularum Ignearum* tunc abundantiſſimè cum Solis radiis Aeri communicatarum, & in res quaſvis, Homines quo-

Triplici ratione Bilis à Solis Radiis fluidior.

que, potenter intruſarum, ideòque omne in nobis Acre acrius reddentium.

Bilis fluiditatẽ etiã augere Balneũ.

2. Bilis fluiditatem augent Alimẽta pinguia.

Condimẽta Aromatica.

Salia Volatilia, et præſertim Oleoſa.

Potus Generoſi.

Aquæ Aromaticæ.

Vina Medicata.

3. Bilis fluiditatẽ auget Corporis Motus.

4. Vigiliæ protractæ.

5. Ira vehemens.

XXIII. A *Solis* proinde *radiis* triplici nomine videtur reddi *Bilis fluidior*, & 1. quidem ratione *partium Spirituoſarum*. 2. ratione *Salis Volatilis*. 3. ratione *partium ignearum* cum notatis radiis corpori humano conciliatarum & maximè Bilem afficientium ejuſque fluiditatem augentium.

XXIV. Poſſet quoque Bilis fluiditatem augere *Balneum*, & imprimis cum *Vini Spiritu paratum*, ſi diutiùs continuetur, ac ſæpiùs uſurpetur; quod tamen rarum.

XXV. 2. Ex *Alimentis* culpantur imprimis *Pinguia* ſæpiùs ac nimiùm aſſumpta.

XXVI. Ex *Condimentis Aromatica*.

XXVII. Quibus Ego addo *Salia Volatilia*, & præſertim *Oleoſa*; quæ multiplici uſu obſervavi reddere Bilem æquè, ac Humores alios, fluidiorem.

XXVIII. Huc etiam ex Potidus faciuut omnes *Potus Generoſi*, *Vinum*, *Hiſpanicum*, *Canarienſe*, *Gallicum potentiùs*, *Hydromel*, *Vini & Frumenti Spiritus*, *Cereviſia*, *pinguior*, qualis, quam vocant Joppenſem, atque Mommam.

XXIX. Ad Medicamentoſa revocandæ *Aquæ Aromaticæ* cum Vini Spiritu paratæ, ut & *Vina Medicata* & Aromatica.

XXX. 3. *Corporis Motus Vehemens* Bilis augebit fluiditatem.

XXXI. Ut & 4. *Vigiliæ* protractæ.

XXXII. 5. Ex Animi Affectibus *Ira Vehementior*.

Bilis fluidioris remedia.

Solis Æſtus vitandus.

Aer Frigidiuſculus ſeligendus.

Pinguia vitanda.

Ut & Aromatica. Vſurpanda Acidula & Auſteriuſcula.

Salia Volatilia vitanda.

Vt & Potus Generoſi.

Vſurpandi contra Acidiuſculi. Vitandæ Aquæ Spirituoſæ, et Aromaticæ necnon Vina ſimilia.

A motu vehementi abſtinendum, & contra quieſcendũ.

Somnus ſit longior.

Ira vitãda.

Mœrori & Gaudio mediocri indulgendum.

Bilis ipſa fluidior curanda Auſteriuſculis.

Lympha & Succus Pancreaticus nõ vidẽtur fieri poſſe fluidioret.

Salivæ ſolito fluidioris curatio petenda ex dictis de Pituita.

XXXIII. Atque in compendio poſtquam retulimus *Bilis Fluidioris Cauſas* frequentiores videntur quoque ipſius *remedia* eodem ordine proferenda.

XXXIV. *Solis* proinde *Æſtus* vitetur, ut & Ignis, atque Balnei cujuſvis, ſed in primis cum Vini Spiritu parati.

XXXV. Contrà ſeligatur *Aer ad frigus* vergens, atque Locus ad Septentrionem ſpectans, ſubterraneus, vel quovis modo frigidior redditus: de quo egimus per adhuc pluribus.

XXXVI. Quoad *Alimenta*, vitentur Pinguia.

XXXVII. Quoad *Condimenta* prætereantur Aromatica, & horum loco uſurpentur Acidula & Auſteriuſcula, ſæpiùs & nuper quoque laudata.

XXXVIII. Abſtineatur quoque à *Volatilibus Salibus*, & maximè *ab Oleoſis*.

XXXIX. Vitentur etiam *Potus Generoſi*, & in eorum locum ſubſtituantur *Acidiuſculi*. Cereviſia tenuis, Vinum rubellum potiùs & *Auſteriuſculum*, maturum tamen, ac oligophorum.

XL. Vitentur ſimiliter *Aquæ Spirituoſæ* atque *Aromaticæ*, ut & *Vina* ſimilia: & ſubſtituantur *Acidulæ*, quales Spadanæ, atque Antoninæ.

XLI. *Corporis Motus Vehemens* omnis caveatur, qui in *blandiſſimus* tantùm & in loco frigidiuſculo concedatur: Indulgeaturque *Quieti*.

XLII. *Somnus* quæratur & concilietur etiam longior.

XLIII. *Iræ* occaſiones omnes vitentur, quin *Mœrori* mediocri indulgeatur, & maximè moderato *Gaudio*.

XLIV. Ipſa *Bilis Fluidior* laudatis nunc & nuper *Auſteriuſculis* gratioribus ſenſim ad conſiſtentiam deducatur laudabilem atque vitæ utilem.

XLV. Cùm *Lympha & Succus Pancreaticus* Collecti obſerventur valdè Liquidi ac Fluidi, vix putem notabiliter *augeri* poſſe ipſorum *fluiditatem*: nec proinde opus eſſe, ut hìc ejus inveſtigemus & aſſignemus Cauſas, multò minùs Curationem.

XLVI. Quoad *Salivam* illam ſubinde *ſolito fluidiorem* in ſputatoribus præſertim obſervari notum: ſed quæ dici poſſunt de Cauſis & *Curatione* ipſius, facilè peti poterunt ex iis, quæ de *Pituitæ Fluidioris Cauſis & Curatione* diximus non ita pridem.

CAPUT XXIX.

De Alterantibus Corpus Conſiſtens aut Fluidum ſecundùm Qualitates Senſiles Proprias.

Cur de Fluiditate priùs egerit Auctor.

I. CUm Partium Corporis humani Contentarum Qualitas ipſas à Continentibus diſtinguens ſit Fluiditas, quæ multis modis præter naturam mutari, & variis Affectibus anſam præbere ſolet; conſultum judicavimus ab illis *Fluiditatis Mutatę Cauſis ac Remediis Alterantium* doctrinam inchoare; quam quoniam nunc ſatis multis videmur perſecuti, ex Lectorum noſtrorum utilitate futurum cenſemus, ſi nunc Alterantium doctrinam ſpectemus, non tantùm ſecundùm Qualitates vulgò primas dictas, ſed ſecundùm *Qualitates Senſiles* cuique Senſui *proprias*; ſecundùm communes poſtmodùm ipſam itidem conſideraturi.

Colores præter naturã

II. Faciemus autem initium à Qualitatibus Viſibilibus, ſed Viſui Propriis, hoc eſt, à *Coloribus* in Corporis partibus tam *Conſiſtentibus*, quàm *Fluidis*, & quidem præter naturam mutatis, & aliquando Functionem aliquam lædentibus, ut in Cornea tunica ictericorum flava, ſi locum ibi habeat; aliquando aliquam læſam Conſequentibus, ut in *Pallore* Febricitantium, Studentium, vel Amantium.

Quinam prætalibus habendi.

Eorum cauſæ & Remedia inveſtiganda.

III. *Color* ergo naturalis ex Partibus pleriſque à Deo datus ſingularis, qui ſive *ita mutetur*, ut *Functionem* aliquam ſimul *lædat*, vel *Functionis læſæ ſignum* ſit, habendus is pro *præternaturali*; cujus *Cauſæ* ſunt proinde inveſtigandæ ac eruendæ, ut ſecundùm ipſas *Remedia* inveniantur ac eruantur, ad emendandum cum Colore vitioſum Affectum primarium,

Cutis Color apud Nationes Septentrionales Naturalis.

Quomodo conſiderandus.

Mutatur ſecundùm ætatem, & vitæ genus diverſum.

IV. Sic apud *Nationes magis Septentrionales Cutis Color naturalis* ſolet obſervari *Candidus*, qui tamen in multis notatur non parùm à *Candore deflectens*, abſque tamen Functionum illarum Vitæ fęliciter tranſigendæ neceſſariarum læſione: unde non tantùm conſiderandus *Color Cuivis Nationi* prę aliis magis *familiaris*, ſed in primis *cuivis individuo* ab infantia, vel pueritia, vel adoleſcentia, vel juventute familiaris, vel proprius. Mutatur ſiquidem in multis ſecundùm *ætatem*, ut & ſecundùm *vitæ genus* diverſum, & hoc quandoque mutatum, *Color*.

In quibus partibus ſpectetur

V. Qui *Color* ſpectatur præſertim in *Cute* tum *Faciei*, tum *Manuum*, tum aliquando *Partium aliarum* ſimiliter denudatarum *Colli*, *Pectoris*, *Dorſi*, *Brachiorum*, & ſi quæ Partes aliæ adhuc denudentur aliquando, quæ tunc ab aliis cerni ſolent.

Quænam in Colore circumſtantiæ ſint conſideranda.

VI. Ut proinde de Uniuſcujuſque Colore adæquatum ferre poſſit Medicus judicium, opus eſt, ut ipſius Colorem *ſecundùm notatas circumſtantias præcognoſcat*, vel *ingenioſè ex adſtantibus, notis*, aut *ipſis perſonis expiſcetur*; & imprimis, quando ſeriò res agitur, nec adulatione laudantur etiam deformes, ac decolores, atque inde ſignum aliquod petendum eſt, ad Affectum præſentem, aut inſtantem determinandum.

Palloris momentanei et permanentis cauſa Animi affectus.

VII. Color Cutis ab albedine omnibus forſan placente ac deſiderata recedens, adeòque vitioſus eſt 1. *Pallor*: cujus Cauſæ poſſunt eſſe plures. Nam is aliàs eſt *momentaneus*, & tum accedens, tum mox iterum recedens, qualis ferè ortum habet ab *Animi Affectu non multùm vehemente*, *Terrore* puta, & aliquando *Ira*; qui Pallor ceſſante aut diminuto Animi Affectu ſolet ut plurimùm ceſſare aut minui: quemadmodum ab *Affectu vehementi ſolet* aliquando diu *permanere*, aut *nunquam cedere*.

Prior non naturalis.

Poſterior præternaturalis.

VIII. *Prior Pallor* haberi poſſet pro *Non-naturali*; quemadmodum *poſterior* pro *Præternaturali*: prior ſiquidem cum Animi Affectu accedit & recedit; poſterior eodem ſublato licèt ac ſuperato permanet nihilominùs, & quidem ſemper cum Functionis alicujus læſione, nunc majore,

nunc

nunc minore: cujus etiam ratione Medici opem implorat, ejuſque Artem nonnunquam exercet ac vexat hic Pallor.

Qui quid dicet.

IX. *Permanens* ab Animi Affectu graviore *Pallor*, indicat ſummopere *corruptos* fuiſſe *ab ipſo Humores*, & ab Ira quidem *Bilem*, *à Terrore autem ac Mœrore Succum Pancreaticum*, qui ſponte non potuerunt ad ſtatum naturalem redire, qui in præternaturali perſiſtentes non tantùm *conſervant mutationem in Cutis Colore factam*, verùm cum ſubcontrariis Humoribus vitioſè in tenui Inteſtino efferveſcentes, eoſdem corrumpunt, & unà cum ipſis *Pituitam*, mox & *univerſum Sanguinem*; unde non mirum ſi plures labefactentur quoque Functiones.

quæ ma... producat.

Hac quan... in durat.

X. Quæ noxa *tamdiu permanet* in Corpore, donec paulatim & ſponte illa *emendetur*, aut aliquando ex Contrariis Diætæ vitiis, aut morbis, medicamentiſve *mutetur*: quod frequentiùs evenit, ac multi putabunt.

2. Pallor à ...mia Corporis defatigatione, ac motu.

XI. Sicut ex Animi Affectu producitur in faciei Cute notabilis *Pallor*; ita idem non rarò ſequitur 2. nimiam *Corporis Defatigntionem ac Motum*. Quamvis enim dum movetur vehementiùs Corpus, tota Faciei Cutis ſoleat rubere, ubi tamen à motu ceſſat, recedente rubore, ſolet ſuccedere Pallor diutiùs permanens, nec tam facilè cedens.

3. A vigiliis, ...ris Animique ſollicitudinibus.

XII Solet quoque 3. *Pallor* faciei ſequi multas *Vigilias*, *Curas*, *Sollicitudineſque Animi*; quales ſæpiùs vexare ſolent *Amantes*, unde vulgò dicunt, *Palleat omnis Amans*, *Color hic eſt aptus Amanti*.

4. Ab Aeris æſtu.

XIII. *Æſtus* quoque *Aeris perſeverans* ſolet 4. Faciei producere *Pallorem*.

5. Ab inedia.

XIV. *Inedia* & Alimentorum, & imprimis bonorum Defectus ſolet 5. *Pallorem* faciei proferre, propter Humores Acidos & Auſteros tunc dominium accipientes accedente dubio procul *Animi Mœrore*.

6. Ab alvi fluxu, ſudore nimio, Hæmorrhagia, Menſtruis, Hæmorrhoidibus, Lochiis, Seminis & Lactis effluxu nimio.

XV. Sic 6. *Alvi fluxus*, *Sudor nimius*, *Hæmorrhagia*, *Menſtrua*, *Hæmorroides*, *Lochia*, *Seminis*, & *Lactis effluxus*, ſi *modum excedant*, ſolent Faciei *Pallori dare anſam*.

7. Ab uſu rerum Nutritioni ineptarum.

XVI. Uſus rerum *Nutriendo Corpori* minimè, aut non ſatis *convenientium* & Acidum obtundentium, atque in Auſterum mutantium frequens ſolet *Palloris* eſſe Cauſa, ut *Cretæ*, *Coralliorum*, *Laccæ*, *Ceſpitum*, *Carbonum*, &c. *Orizæ*, *Hordei*, *Fabarum*, *Piſorum*, *aliorumque frumentorum aut leguminum Crudorum*, &c. *Nucis Moſchatæ*, *Maceris*, *Piperis*, *Garyophyllorum*, aliorumve *Aromatum*, *Salis*, &c.

Quanam ...alia ſint, quibus Affectibus Pallor ſuperveniat.

XVII. Sed ſatis frequenter variis *Affectibus ſupervenire* ſolet Pallor, *Febri* puta, & imprimis *Intermittenti*, *Hydropi*, *Phthiſi*, *Suppreſſis menſtruis*, & ſimilibus pluribus, *Paralyſi*, omnibuſque à Pituita ortis Affectibus: cui ſi conjunctus ſit *Humor Melancholicus* ſimul peccans, reddetur *Pallor ingratior* & magis truculentus.

Ab humore Melancholico Pallor ingratus.

XVIII. Nec mirum pallere à *Pituita* & *Humore Melancholico* dominium in corpore habentibus, *Cutem*, cùm non tantùm ipſorum Color ſit talis, ſed inſuper Bilis, à qua omnis *Color Rutilus* in nobis ortum habet, vim frangant & aliquando enervent: Pituita quidem ſua glutinoſitate, Melancholia verò Aciditate, & Auſteritate id præſtant.

...us cauſa color rutilus à Bile.

Quare purulentis affectibus laborãtes palleant.

XIX. Ubi Puris multum conficitur, ibi dominium habet Acidum, ut non debeat eſſe ampliùs mirum *ſi tunc palleat Cutis*, *quod Phthiſici*, *Empyici*, *aliique Ulceribus*, aut *Fiſtuloſis affectibus gravibus laborantes* teſtantur abundè.

Pallor permanẽs præternaturalis.

XX. Quoties proinde *Pallor* non brevi ſed *longo tempore* obſervatur, in Cute faciei priùs candente, non dubitandum eſt quin ſit is *Præternaturalis*, ac proinde Medicinæ opera indigeat.

In curatione eius cauſa inveſtiganda.

XXI. Ejus autem *Cura*, ut ritè inſtituatur, *inveſtiganda ipſius Cauſa* vera, qua inventa longè faciliùs, certiuſque procedat Curatio.

Et omnia.

XXII. Ubi notandum, *obſervanda* quoque *omnia Symptomata* ſimul cum *Pallore* illo concurrentia; ex quibus omnibus ſimul collatis determinabitur faciliùs, an unus, an plures peccent Humores, ac quomodò peccent ſinguli, quò ſecundùm illorum vitia Remedia quoque adminiſtretur convenientia.

Symptomata ſpectanda.

1. Pallor ad Animi affectu gravi quomodò curetur.

XXIII. Si proinde 1. deprehendatur *Pallor præternaturalis*, qui ſolus Curam Medicam deſiderat, orum habere *ab Animi affectu gravi*, *Mœrore* imprimis, aut *Terrore*, ut & *Ira*, danda ſedulò opera, ne ulla ampliùs tali Affectui detur anſa, ne malum augeatur, reddaturque curatu difficiliùs.

Auſterum corrigendũ Salibus Volatilibus, & imprimis Aromaticis.

XXIV. Quoties autem à *Mœrore aut Terrore* habuerit ortum, non tantùm *Animus ſolandus*, ac contra fortunæ adverſa tela *roborandus*; ſed inſuper *uſurpanda*, quæ *Auſterum* ſemper tunc idcircò peccans *corrigant ac emendent*, ubi præ omnibus aliis commendo *Salia Volatilia* quævis, & in primis *Aromatica*.

Pallor ab Ira.

XXV. Quoties ab Ira excitatur *Pallor*, toties exiſtimo concurrere ſimul *Mœrorem aut Terrorem*, ipſumque Ira æquè potentem.

Qui curandus.

XXVI. Hic Pallor ſi permaneat, & Iracundus ſit æger, danda opera, ut *omnes* tum *Iræ novæ*, tum *Mœroris*, tum *Terroris Occaſiones vitentur*, atque contra omnes illos Animi Motus Æger *roboretur*.

Quanam conducant Medicamenta Spiritus Salis Armoniaci.

XXVII. Quoad Medicamenta circumſpectiùs hìc agendum, *copulandaque* ſunt, quæ *Humorem Melancholicum Auſterum emendent* quidem, verùm *Bilem* interim *acriorem non reddant*: unde inter *Salia Volatilia* præferrem tunc *puriora*, *Spiritum Salis Armoniaci*, & ſimiles; addendo pro re nata & ſucceſſu vario alia: ſiquidem ex Juvantibus & Nocentibus petuntur Agendorum potiſſimæ Indicationes.

2. Pallor à defatigatione curatur vitando novam, & Potu generoſo & Vini Spiritu rectificato, & Aromatico.

XXVIII. Si 2. *Pallor* habuerit ortum à *nimia corporis Defatigatione*, *vitanda nova*, Corpuſque movendum tantùm mediocriter.

XXIX. Quoniam verò Defatigatione illa *Spiritus Animales* fuerunt multùm exhauſti, eorum defectus reparandus *Potu Generoſo*, ſed parva quantitate, atque ſæpius uſurpato; quin uſurpari quoque poteſt *Vini Spiritus rectificatus*, & maximè *Aromaticus*, ſe quantitate parva, & aliis fractus, ſive dilutus.

3. Pallor à Vigiliis Curis, & Sollicitudinibus qui curetur.

XXX. Si 3. *Pallor* habuerit ortum à *Vigiliis*, *Curis*, *Sollicitudinibus*, ſimiliter *Somnus Conciliandus*, *Animus recreandus*, *Sollicitudineſque ac Curæ abigendæ*.

XXXI. Quoniam verò & tunc *exhauriuntur Animales Spiritus*, ipſorum *reparationi*, quemadmodum dictum, ſtudendum.

4. Pallor ab Aeris æſtu curatur cũ vitando, & Medicamẽtis ſpirituoſis, & Acidis.

XXXII. Si 4. *Pallor* habeat ortum à *nimio Aeris Æſtu*; vitandus idem vivendumque in Aere magis temperato, & ad frigidum inclinante.

XXXIII. Inter *Medicamenta* verò laudantur mihi, quæ Spiritus Animales ſimul conſumptos reparent, Humoreſque ſimul acriores factos temperent, qualia ſunt *Spirituoſa*, ſed additis nonnunquam *Acidis*, Spiritus Salis puta, vel Nitri dulcis, &c. Quòd ſi Humores Melancholici facti fuerint quoque Acriores, non incommodè *jungentur prioribus Salia Volatilia*, quòd ſingula Medicamenta ſint *temperatiora*, & ideò utiliora, nec facilè noxam præſentem augentia, ſed pluribus Indicationibus concurrentibus ſatisfacientia.

Quibus iungentur aliquã ò Salia Volatilia.

5. Pallor ab inedia curatur Alimentis.

XXXIV. Si 5. *Pallor* habuerit ortum ab Inedia, & Fame, adeòque Alimentorum Defectu, exhibenda ſunt *Alimenta*, ſed *facilis Fermentationis*, & *multi nutrimenti*, Juſcula puta, Lac dulce, Ova ſorbilia, & quidem quantitate minore, ac ſæpius: ne ab Alimentis copioſis aut Fermentationis difficilioris gravetur Ventriculus, novumque ſuccedat Ægro malum, priore gravius: poſtquam nonnulli hoc facto ſunt mortui, quia oppreſſi, & ſuffocati.

Potu Generoſo.

XXXV. Hìc conveniunt quoque *Potus Generoſi*, ſed ſimiliter quantitate parva ſæpius aſſumpti.

Medicamẽtis Aromaticis & Sa-

XXXVI. Conducunt quoque tunc *Aromatica* & *Salia Volatilia*, quæ Humorem tum Acidum, tum,

libus Volatilibus.

tum aliquando ſimul auſternm imprimis, ob conjunctum Inediæ Animi Mœrorem, nocentiorem corrigant ac emendent. Nam Affectibus & Rebus Non-naturalibus Pallori anſam præbentibus ſublatis Pallor remanens Sale Volatili facilè abigitur.

6. Pallor ab humorũ laudabiliũ effuſione curatur eam impediendo.

XXXVII. Si 6. *Humorum Laudabilium Effuſio* qualiſcunque occaſionem præbuerit *Pallori*; omnis *Hæmorrhagia* ſiſtatur, *Alvi fluxus* compeſcatur, *Sudores* cohibeantur, *Seminis*, *Lactiſque Effuſio* reprimatur: & quidem medicamentis aliàs propoſitis, aut proponendis.

Et Vires labefactatæ reſtituẽdæ ſpirituoſis & Aromaticis

XXXVIII. Quoniam verò *Vires* omnes Vitales, & Animales tali Effluxu non parùm labefactantur; illæ ſunt quoque ſimul *roborandæ Spirituoſis*, & *Aromaticis*, ſed quæ novo Effluxui non præbeant anſam: unde laudantur tunc Vina potentia, ſed rubra, & ſubauſtera, in quibus præter Spiritum Volatilem Copioſum reperitur Auſterum blandum; quibus utrique Indicationi feliciter ſatisfit.

XXXIX. Atque hæc de Pallore præternaturali, ejuſque Cauſis & Curatione dicta ſufficiant; pergamus ad Colorem alium ſæpiùs quoque ſe manifeſtantem, & faciei Cutem moleſtè inquinantem, *Ruborem* puta.

Rubor non naturalis et præternaturalis.

XL. Hic *Rubor*, ſicut de Pallore dictum obſervatur aliquando *Non-naturalis*, aliquando *Præternaturalis*.

Non-naturalis cauſa.

XLI. *Non-naturalis* eſt, qui ex *Pudore*, aut *Ira*, ad *Aeris æſtum*, ad *Corporis Motum* aliquantò vehementiorem, ad *Alimentorum* tum *Spirituoſorum*, tum *Aromaticorum*, tum *Calidorum* aſſumptionem, & ad *ſudoris eruptionem* ſolet non rarò excitari.

Quomodò diſpareat.

XLII. Hic quemadmodum illas Res Nonnaturales modum excedentes ſolet comitari aut conſequi, ſic *iiſdem remittentibus*, ſolet paulò poſt ſimiliter remittere ac *diſparere*.

Præternaturalis quis.

XLIII. Quando autem idem *diutiùs permanet*; & quidem *cum patientis moleſtia*, vel *aliæ functiones ſimul ab ejuſdem cauſa læduntur*, *Præternaturalis* vocatur.

Quotuplex.

XLIV. Hic *Rubor præternaturalis* aliquando *totam Cutim*, aliquando ejus ſaltem *partem maximam* æqualiter occupat, aliquando *aliquam dumtaxat ejus partem*, & quidem aliàs *ſine Tumore notabili*, aliàs *cum Tumore notabili*, vel *grandiore*, vel *exiguo*, unde plurima exurgunt Affectuum variorum nomina.

Totius Cutis rubor in Febribus Malignis.

XLV. *Tota* ſiquidèm *Cutis Rubore* afficitur in variis *Febrium ſpeciebus*, & imprimis *Malignis*, quarum non paucæ cum Rubentibus Maculis majoribus, minoribuſve totam Cutem ſolent inquinare.

Cutis partis rubor in Eryſipelate ſine tumore.

XLVI. Aliquam Corporis & cutis Partem ſine notabili Tumore ſolet occupare Rubor in *Eryſipelate* puro ac legitimo dicto.

At cum tumore in Inflãmatione.

XLVII. Cùm Tumore magis Notabili in *Phlegmone ſive Inflammatione* ampliore.

Et cũ parvis tumoribus in Puſtulis, Furunculis, etc Morbillis.

XLVIII. Cum *Tumoribus minoribus* in varii Generis *Puſtulis*, *Furunculis*, &c. quò referri debent *Variolæ*, *Morbilli*, aliique affectus exiguis maculis & punctulis rubentibus Cutem inficientes.

Hos Rubores à diverſis pẽdere cauſis.

XLIX. Ex quibus Affectibus multifariis Cutis quoque Rubore manifeſtis craſſa duntaxat Minerva delineatis facilè agnoſcet unuſquiſque illum *Ruborem à diverſis* pendere *Cauſis*.

Rubor in Febriũ ardore Bili tribuendus.

L. Qui enim *in Febrium Ardore* ſolet in Cute univerſa erumpere atque apparere *Rubor*, is meritò *Bili* tunc dominium, aut tyrannidem in Corpore exercenti, & Calorem omnem, hinc & comitem ipſi Ruborem prudenti adſcribitur.

Maculæ rubræ in Febribus Malignis Bilis corruptæ adſcribendæ.

LI. In *Febribus* ob gravia Symptomata ſæpè non expectata, & nonnunquam inopinatam Mortem *Malignis* vocatis modo peculiari & nocentiori affectam, *Corruptamque Bilem* alibi docendum, atque inde quoque deducenda Symptomata ipſarum ſingularia, ipſæque adeò *Maculæ Rubræ* majores, minores cum, vel ſine ardore Cutem inquinantes.

Bilem corrumpi ab acidis. Hæc uniti reddi nocentiora ab igne.

LII. Quicquid autem *Bilem* valdè afficere poteſt ac *Corrumpere*, id ei quodammodò contrarium, & in ipſam agere potens ſit, oportet; Ergò *Acidum*: quibus *unitis* ſi accedat *Ignis qualiſcumque*, *Cœleſtis* aut *Sublunaris*, reddetur illud *Concretum* adhuc nocentius; imprimis, quando idem eſt magis compoſitum, nec niſi majore vi tunc ad exuperantem acrimoniam deducendum.

Duo Acria Salinum Lixivum & Acidum. Hæc iuncta ſe invicem infringere. At per ignem fieri acriora & nobis nocentiora.

LIII. Cùm enim *duo* ſint tantùm in rerum natura *Acria*, *Salinum Lixivium*, & *Acidum*; quoties illa concurrunt, ac ſe mutuò *infringunt*, mutanturque adeò in *Subſtantiam mediam* & minùs acrem, quippe *fractam*; poteſt ipſa *unius Ignis*, ſed *vehementioris* opera reddi *denuò acrior*, & tantò nobis *nocentior*, quòd difficiliùs temperari queat, utpote magis quàm prius ſubtilis, & volatilis facta, ideòque ſubitò mutationes magnas, etiam lethales in nobis producens.

Unde Febres Malignæ oriantur.

LIV. Idem forſan eſt, quòd *Febres Malignæ* ac *Epidemiæ ortum ſæpiùs ex Aere corrupto habent*.

Venena quorum malorũ ſint cauſa.

LV. Quamvis enim ex *aſſumptis* variis *Venenis*, ſed potentioribus, ita *corrumpi* queat tum *Bilis*, tum *quivis alius* in corpore *Humor*, ut *malignus*, hoc eſt, cum inexſpectatis, nec vulgaribus Symptomaribus hominem brevi ac modo ſingulari necans inde *producatur Affectus*, ipſaque adeo *Febris* tunc quoque *Maligna* dicenda; non afficit tamen illa ullos, niſi eodem aſſumpto Veneno: quod vitabunt, quotquot effectum illum noxium animadverterint: ſive *Aqua* ſit per ſe, aut arte infecta, *venenataque*; ſive ſit aliqua *planta*, quæ cum cæteris fuerit uſurpata; ſive aliud *Venenum* caſu vel ſtudio aſſumptum.

A prudentibus vitanda.

Ea 1. cum Aere inſpirari, aut corporis poros penetrare.

LVI. *Venena* certè variis modis corpus humanum ingrediuntur, & 1. quidem *Inſpirantur cum Aere*, aut etiam in Aere exiſtentia *Corporis Poros penetrant*, & ſic ſe illi inſinuant, Humoreſque ipſius, ſed & Partes Conſiſtentes corrumpunt.

2. Cum alimẽtis aſſumi.

LVII. 2. Eadem cum *Alimentis*, Cibo, vel Potu, vel Alimentorum loco Ore aſſumuntur, & mox Humoribus ſe jungentia totum Corpus afficiunt, & inficiunt.

3. Ex veſtimentis aut tegumentis corpus ingredi.

LVIII. 3. Eadem Linteis, Laneiſve *Veſtimentis*, *Tegumentiſve inexiſtentia*, *per Cutis Poros* ad interiora penetrant, noxaſque ſuas in Corpore excitant.

4. A Venenatis Animalibus, aut armis corpori immitti.

LIX. 4. Eadem nunc *Venenatorum Animalium Puncturis*, nunc *Armorum qualiumcunque infectorum Vulneribus* noxam ſuam in corpus immittunt.

5. A Medicamentis externis, quibus permiſcẽda.

LX. Huc referri poſſunt 5. *Venena* Chirurgorum, aliorumque Miniſtrorum artibus diabolicis *Medicamentis externis permiſta* & Vulneribus, vel Ulceribus applicata, ſicque ad interiora penetrantia, hominesque pro veneni natura diverſa diverſimodè inficientia.

Venena produci ab alterutro, vel utroq; Acri Acrimoniã hanc vel patere vel latere.

LXI. Si quis autem Ipſorum Venenorum Effecta & Symptomata, quæ in homine ſolent excitare, attenta mente conſideraverit, tandem agnoſcet, *illa omnia ortum ſuum ac efficaciam debere alterutri, vel utrique Acri*, cujus *Acrimonia vel patet, vel latet*.

Quãdo patet, prompta eſt eius actio

LXII. Quoties *patet Acrimonia Veneni*, toties *prompta eſt ipſius Actio*, Humorumque Corruptio, ſentiturque confeſtim ejus noxa, Corporiſque affectio mala.

Quãdo verò latet, tarda.

LXIII. Quoties latet ipſius Veneni Acrimonia, toties *lenta & tarda* eſt ejuſdem *Actio*, Humorumque Corruptio, nec niſi paulatim obſervatur ejus noxa.

Quenam venena hìc intelligãtur

LXIV. Quamvis autem quævis modum ac mediocritatem excedentia, Humores noſtros, hinc & Corpus reliquum malè afficiant, poſſintque hactenus dici Venena; intelligimus tamen hìc *Venena* non leviora, ſed *graviora* ac *vehementiora*,

quo-

quorumque *Actio difficiliùs ſiſti poteſt ac ſuperari in nobis*.

LXV. Aliud enim eſt, aliquid mutare, alterare, corrigere, imò debellare in noſtro corpore, aliud extra Corpus noſtrum: Multa ſi quidem ut debellentur, *Acribus* indigent, quæ ſicut *ferre poſſunt Vaſa Vitrea, terreave*, qualia ſunt Crucibula, *non poſſunt tamen illa ferre, ac perferre Corpora noſtra*, quippe quæ corrumpuntur quoque ab ipſis.

LXVI. Sic *Sal Tartari*, vel quodvis aliud *Lixivum* Corporis noſtri *partes Conſiſtentes rodit*, & ad internecionem deducit; cujus tamen vim *frangit Acidus Spiritus*, Vitrioli putà, Sulphuris, Salis, vel quivis aliùs: Hìc tamen ſi ſumatur intra corpus, majori vehementia idem corrodit, quàm Sal Livivuum, adeò ut priùs, quàm *hæc duo Acria ſe ibi temperent*, *Corporis lethalis Corruptio ſit futura*; quæ tamen *in vaſe Vitreo* vel *Crucibulo fiet commoda Contemperatio*.

LXVII. Hoc qui non animadvertunt, negliguntque aut rident, nunquam Venenorum naturam, operationem, aut curationem ſolidè cognoſcent.

LXVIII. Venena igitur conſiſtere videntur omnia in alterutro, vel utroque Acri, nunc patente, nunc latente.

LXIX. Sicut autem *Utrumque Acre*, ubi ſeorſim Arte paratur, *Igne paratur*, & quidem forti ac vehementi; ita *Utrumque Conjunctum* & mutuò fractum, ſi ejus *Acrimonia* debeat denuò *intendi*, opus eſt *Igne*, quo ſolo ea poteſt obtineri.

aſa Vitrea erreave fer poſſe Aiũ mixtioẽ, quã ferenequeunt rpora nora. aliaLixiva rpus cõſiens rodere. orum Vim angi ſpiri acido. criacorpus iuſquã ibi contempe. nt, necare. uod tamẽ mmodè fit Vaſe vieo, aliove. enenorum tura, opetio, aut cu rio ſolida. trumque cre igne rari. Eorũ, *que coni unctorum acrimoniam intendi.*

LXX. Quin imò valdè probabiliter judicamus *omne Acre* in rerum natura exiſtens & paſſim occurrens *Acrimoniam* ſuam ſimiliter *accepiſſe ab Igne* aut *Cœleſti*, per Solis radios in Terram uſque delatos; aut *Sublunari*, & *vulgari* in Terræ partibus penitioribus ſubſiſtente, totieſque, ubi Sulphuris fodinæ ſunt, ſe manifeſtante, atque vicina omnia deſtruente.

Omne Acre Acrimoniã accepiſſe ab igne.

LXXI. Hæc dum aſſerimus, *ſecundùm Experientiam loquimur & ratiocinamur*, nihilque fingimus gratis, quod velimus ſine probatione nobis credi; quemadmodum magno cumprimis Artis Medicæ, ac Ægrorum damno notamus *pleroſque Philoſophorum nomine* ſuperbientes *ſupponere* paſſim, quod erat *probandum*; & quod mireris, Eos quoque, qui ſe profitentur *Mathematicos*, quique putant ſe ſolos Adverſariorum aſſenſum cogere, quamvis gratis velint ſuis ſomniis, vel figmentis credi, ſuccenſeantque omnibus meritò de ipſorum commentis dubitantibus.

Auctorem ſecundùm experiẽtiam loqui & ratiocinari.

Pleroſque Philoſophos ſupponere quod eſt probandum.

Imò ipſos Mathematicos.

LXXII. Quamvis autem non ignorem *odio* me eſſe *pluribus*, quia *Veritatem* cordatè ſcrutor, & urgeo (nam Veritas Odium parit) & aliorum morem malum carpo, non deſinam tamen, quo cœpi, pergere affectu ac fervore in Veritatis inveſtigatione; Veritatis Auctori, Deo eventum qualemcumque commendans; hoc etiam tutus, quòd, dum hæc propono liberè, nulli ſtudiò contraeam, vel contradicam.

Auctorem, quãvis odio ſi pluribus ob veritatẽ: in eius inveſtigatione tamen perrecturum.

Reliqua non abſolvit Auctor

FRANCISCI DELEBOE SYLVII PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA

LIBER PRIMUS,

De Affectibus Naturales Functiones Læſas vel Conſtituentibus, vel Producentibus, vel Conſequentibus.

OMNIBUS IN EUROPA CHRISTIANA POTESTATIBUS SUPREMIS

Ab omnis boni Doni Largitore DEO Corporis æquè ac Mentis Sanitatem perfectam, quin Pacem fidam & tranquillam.

Optat

FRANCISCUS DELEBOE SYLVIUS, MEDICUS.

QUEM in commune Mortalium omnium bonum ſuſcepi exantlandum in adornanda Medicina moleſtum laborem, ejuſdem Partem qualemcumque pro re nata enatam, & in lucem paulatim editam non uni tantùm Principi, ſed Vobis omnibus, quippe Summis rerum Terrenarum in hac Orbis univerſi parte, in qua ſum natus & vivo, Dominis, quibus Veſtram, Veſtrorumque Subditorum proſperitatem cordi eſſe ac curæ, nullus ambigo, cenſui dicandam; Deum Opt. Max. toto animo venerans, ut Vobis Medicinam, vitæ in terris beatè tranſigendæ utilem ac neceſſariam, in multis autem adhuc deficientem, Medicorum excellentium, atque ſub Veſtris Dominationibus paſſim degentium opera perficiendi ardens deſiderium, & conſtantem voluntatem inſpiret.

Conatus ſum quidem aliquid pro meo modulo, meiſque viribus in Reip. commodum hactenus præſtare: ſed quis tantum opus ab uno expectabit homine, & quidem privato ideòque infinitis ad rem tam immenſam & arduam conficiendam neceſſariis adminiculis deſtituto? Tantum tamen videor mihi continuato annis penè quadraginta in Arte Medica operoſo labore profeciſſe, ut audeam nunc aſſeverare, poſſe collata Principum authoritate atque munificentia plurium Medicorum induſtria & judicio pollentium ſolertia, brevi multùm evehi Ædificii Medici perfectioris ſtructuram, tanto magis deſiderabilem & optabilem, quantò magis ejus ope indigent Principes non minùs, quàm Subditi tam multis, tam gravibus, iiſque nondum ſatis cognitis, ideòque tam ſæpe prò inſuperabilibus habitis morbis ad internecionem uſque afflicti.

Nec dubito, quin memorata ratione queat, ſi non omnibus, pleriſque ſaltem affectibus intra tempus breve inveniri rationalis & certa Medicina. In quem finem, poſtquam ſupra expectationem meam libuit Clementiſſimo & Sapientiſſimo Deo ex gratia mera, non tantùm me ante annum à morbo graviſſimo liberare, adeòque ex Orci faucibus eripere, mihique Corporis, Animique robur priſtinum reddere; aſt inſuper meam Mentem ampliùs illuminare, hinc & votis meis tam benignè annuere, ut ad tenebroſos, intimoſque naturalium rerum receſſus facilior & ulterior mihi paretur indies aditus; opellam meam, ſi deſideretur, Vobis Mundi Regimini cœlitùs Præfectis ex ſyncero de Reip. ampliùs benè merendi amore ac ſtudio hìc offero publicè.

Deus idem pro ineffabili ſua in humanum genus miſericordia & bonitate hactenus Cogitationes atque Conſilia Veſtra dirigat ad Nominis ſui Sacroſancti gloriam ſempiternum, ut & Veſtram, Veſtrorumque Subditorum itidem ad imaginem ſuam creatorum ſalutem temporalem ac æternam. Amen. Sic vovebam Lugduni-Batavorum 14. Aprilis M. DC. LXXI.

LECTORI

Veri & boni publici Amanti Salutem precatur

FRANCISCUS DELEBOE, SYLVIUS.

Q*VOT QVOT utilitatem aliquam Reip. quovis modo præbere conantur, hactenus laude digni ſunt & Primorum favore ac benevolentia: quotquot verò reverâ publica commoda promovent, præmia inſuper merentur in Rep. benè conſtituta; in qua, docente Cicerone, legibus & præmia propoſita ſunt virtutibus, & ſupplicia vitijs; tantùm abeſt, ut negligi debeant vel contemni tales à rerum Dominis, quoties ipſorum facta, etiam optima, non tantùm invident inertes malevoli, ſed ipſa quoque rodunt cavillatores garruli, & criminantur adulatores maleferiati; & traducunt calumniatores maledici.*

Hæc ut ex parte ſaltem meis rebus accommodem, tot ſunt ridiculæ atque iniquæ inimicorum meorum, & ſubinde amicorum quoque quorundam fucatorum in Fœderato præſertim Belgio ex falſo præjudicio, vel invidia, odiove de dictis & ſcriptis meis cenſuræ, ut neſciam penè, unde ſit nunc mihi faciendum aptum præfandi initium.

Vtique tanti facio tranquillitatem meam, ut, niſi jacta eſſet alea, editumque jam aliquid à me in publicum; quod tamen ringentibus adverſariis probant hìc & alibi ſupra meam expectationem multi Reip. faventes Viri boni; prævenirem fortaſſis alto ſilentio multifarias me manentes adhuc, præviſaſque male volentium cavillationes, at que calumnias.

Quapropter proferenda ſunt in medium de conatibus & laboribus meis nonnulla, ne plures ob lentiùs qualitercunque abſolutum ac nunc etiam editum Libellum hunc arbitrentur me inanibus malignorum hominum minis ac criminationibus iniurioſis ad perpetuam redactum taciturnitatem.

Enimvero, poſtquam Reip. amore motus non ſemel oblatam Medicinæ Profeſſionem ante annos tredecim (quamvis cum inſigni rei privatæ iactura) in hac capeſſivi Academia, id mihi negotii credidi ſolùm dari, ut non pauca per annos multos privatim a me apud ægros, aliterve obſervata, quin & ampliùs indies obſervanda, ut & inde ratiocinatione catenata ſollicitè concluſa, deductaque, adeòque tum vera, tum generi humano utilia docerem meos Auditores.

Quamobrem, ut meo munere ritè fungerer, dies, nocteſque impendi tum in revocandis lentè in memoriam, quæ longo tempore conſideraveram, accuratiùs examinaveram, & notaveram, tum in conferendis præteritis cum inſequentibus experimentis quotidiè propriis ſumptibus in commune bonum factis, tum in eliciendis inde concluſionibus & dogmatibus ad curandos ægros maximè ſolidis, tum in ſtudioſa Iuventute ad me audiendum magno numero hùc confluente fideliter de ijs, quæ tum vera, tum bona cenſerem, informanda, quin ad medicam praxim ex arte aliquando exercendam probè formanda.

Nec defuit meis conatibus in Dei timore, atque charitate ſuſceptis ſucceſſus divinitùs fortunatus: adventantibus adhuc indies à meis Diſcipulis praxin feliciter domi & alibi facientibus litteris pro accepto beneficio mihi gratantibus. Sed, quemadmodum in humanis rebus nihil eſt ab omni parte beatum, non defuit quoque hominum malignorum, vel mihi hactenus invidentium livor, cavillatio, detrectatio, & quicquid ſolet miniſtris ſuis ſuggerere humanæ tranquillitatis, ac felicitatis perturbator perpetuus, Diabolus.

Malevolentiam & maledicentiam meorum adverſariorum multifariam nunc ob cauſas ſonticas pluribus non perſequar, contentus impræſentiarum detrimentum, quod ex qnorumvis cavillationibus & criminationibus quibuſvis Reip. affertur, paucis perſtringere.

Quodcunque accepit unuſquiſque à Deo ſingulare Animi, Corporis aut Fortunæ donum, (Et quid quæſo habet ullus homo, quod non acceperit ſupernè?) tenetur idem illud corde humili Largitorem agnoſcens in commune mortalium bonum ac emolumentum impendere, neutiquam in cujuſvis damnum aut detrimentum.

Commune mortalium bonum promovetur, & latentem adhuc in quibuſvis rebus Ueritatem *ervendo, ipſamve plùs minùs obſcuram illuſtrando, aliiſque manifeſtando, &* Utilitatem *quamvis ex rebus notis humano generi provenientem, aut proventuram inveſtigando, inventamque in uſum revocando, aliiſque communicando.*

Hoc qui facit, pro excellente Cive omninò habendus, cujus virtutem imitatione dignam, non invidia cenſuit eloquentiæ Romanæ Parens. Laudandi certè, qui æmulantur, nec omninò culpandi ſunt qui ſuperare quoque conantur aliorum virtutes ac benè acta; abominandi contrà qui malignè cavillantur, vel contumelioſè traducunt aliorum dicta, vel facta utilia, quoties ipſa non poſſunt æquare aut ſuperare. Horum verò verè miſerorum proprium eſt, ut primò invideant bonis, mox ex malevolis fiant maledici.

Quot-

Quotquot igitur ſentiunt, exiſtimantve ingenio, judicio, memoria, dexteritate, aut rerum quarumvis agendarum ſolertia ſe alios antecellere, ſuntque ſplendoris & gloriæ cupidiores, (cum tam multa ſint adhuc in rerum natura obſcura, & denſis tenebris immerſa) cum nominis ſui celebratione inclareſcerent, ſi labore improbo, jugique induſtria nonnulla ex illis adhuc tectis retegerent, atque in lucem publicam proferrent, ſicque Reip inſervirent.

Quotquot autem abſque facta multorum laborum ſemente amplam laudis meſſem affectant metere, ut plurimum ſpes agitant inanes; unde paulatim dolorem concipiunt ac mœrorem, dum vident alios interim frui gloria merita, quam ſuffeni vellent in ſe tranſmiſſam, vel ſaltem (conſolatio ſiquidem miſerorum eſt habere pares) ab inviſis remotam: quo circa, quod debebant in acquirenda honeſtis artibus gloria impendere, ſtudium penè omne collocant in alienorum dictorum, ſcriptorum, factorumve Reip. utilium vellicatione, arroſione, corruptione, reprehenſione, confutatione, ac detrectatione, quò ipſos debitis, & nonnunquam preſtitis laudibus privent, ipſas ſaltem extenuent ac minuant.

Hoc ipſo autem quamvis ſat ſæpe noceant bonis (plerorumque ſiquidem hominum mos eſt minùs auſcultare alienarum laudum præconibus, magis detractoribus) nullum tamen eo ipſo redundat in ipſos, aut Remp. commodum.

Quamvis enim lætentur multi cavillationibus & calumniis in proborum dedecus eructatis, oderunt tamen ſimul, ſi prudentes ſint, cavillatores & calumniatores; quoniam & ſibi ab ipſis norunt metuendum: quemadmodum dicuntur Magnates amare proditionem, licet oderint proditores.

Tantum autem abeſt, ut ex qualibuſcunque cavillationibus vel calumniis ulla Reip. accedat utilitas, ut contra cum notabili hujus detrimento deterreantur iis multi ab inventis ſuis vel obſervatis publico alias ſervituris propagandis; atque aliorum vel etiam proprio periculo facti cautiores malint eadem ſecum perire (quemadmodum id ſæpiſſime factum cum dolore ſum in variis expertus) quàm iniquè à Cenſoribus naſutulis, utut rerum ipſarum ignaris, traduci, vel ſcurriliter Blateronum opera per vanorum & improborum hominum ora deferri; Quod fiet, quandiu impunè licebit cuivis petulco petulanter probos impetere, ac ſolo garritu adulatorio apud Summates, non valde tunc ſapientes aut prudentes, gratiam invenire.

His accedit, quòd multa, quæ nos adhuc latent, non velit pro impenetrabili ſua Sapientia Deus ſemper ſimul, ſed paulatim & partite, non ab uno, ſed à pluribus ervi atque in apricum proferri.

Quemadmodum autem laudant meritò omnes boni antiquos ac recentiores Auctores, qui etiam ex parte tantùm viderunt multa, non perviderunt ſingula, multò minùs omnia, quoniam id ſaltem poſteritati reliquerunt, quod & quantum ipſis innotuit; ita exiſtimant (poſtquam inventis aliquid addere faciliùs eſt, quàm ignota invenire (operæ prætium facere omnes, qui vel tantillùm ſcientiarum, artiumve pomœria promovent; ac proinde non tantùm quovis docti & honeſti nomen ambiente indignum, ſed in bonos ac Remp. iniquum quoque ac injurioſum videtur mox ſuggillare aut improbè traducere illos, qui etiam hoc tempore pro virili parte conantur ſaltem viam ſternere aut monſtrare ad plura tecta retegenda, vel obſcura illuſtranda, vel utilia excogitanda & in communem mortalium uſum deducenda; & longe magis eos, qui actu hoc praſtant & ſuas obſervationes utiles liberaliter aliis communicant; cùm ex Reip bono foret quoſvis quovis modo ad plura & majora praſtanda excitari, quin imò plures ipſis adjungi, qui manum quoque operi admoveant, atque tum laboris, tum laudis partem condignam cum aliis jam benè meritis ac merentibus ferant.

—Sed quoniam moleſtum eſt, atque grave delicatulis vel altàs pigris hominibus manu operari, amœnius contrà & faciliùs lingua volubili garrire, plerique homines inaniter glorioſi atque in muſtaceo laureolam quærentes conturbant & loquacitate ſua importuna obſcurant indies ampliùs, ea quæ neſciunt vel nolunt magno & aſſiduo labore illuſtrare. Magno enim labori uti non ſunt aſſueti, ita nec dediti Operam idcircò peſſime navant, ut lingua petulca potentes fiant ad quævis problematicè atque in partem utramque pro lubitu deblateranda, non item, ut mentis, corporiſve dotibus emineant ad opera ulla difficilia perficienda, vel dubia & intricata extricanda, explicanda, determinandave.

Interim non rarò talibus Locutuleiis ampla tribuuntur & annua pro vana & adulatoria loquacitate ſtipendia; quibus ferè carent bonarum rerum Inventores, quippe rebus ipſis obſcuris & arduis perſcrutandis, quàm verbis ornatè proponendis, aut benevolentiæ ſerviliter captandæ magis ſtudentes.

Quod nunc dixi, exemplo fiet magis manifeſtum. Agitatur miris modis hoc tempore in Medicina noſtra de Bilis humanæ parandæ modo, motu & uſu controverſia. Ubi ultrò agnoſco, ſicut teſtatus ſum ſæpiùs tam publicè, quàm privatim, me non poſſe hactenus mihi plenè hac parte ſatisfacere, & quidem partim defectu quorundam adhuc experimentorum ad dubia nonnulla cunctos etiam nunc urgentia diſſolvenda requiſitorum; partim propter varia experimenta nec in omnibus, nec ſemper ſucceſſum ſimilem habentia, quinimò ſubindè ſibi quaſi repugnantia.

Quapropter optandum foret illos, quibus quàm mihi per otium id magis licet, operam neceſſariam impendere tum excogitandis, tum faciendis accuratè multifariis experimentis, mox & tollendis omnibus difficultatibus

quoſ-

quoſvis angentibus, ſicque cum bonore ſuo atque Reip. commodo proferendo vero & plano parandæ in homine Bilis modo, motui & uſui.

Hoc quicunque tentabit efficere, laudem apud me obtinebit; aſt qui effecerit, habebit me inſuper Sectatorem fidum ac certum.

Conatus ſum ego, & quidem auſu magno, ex obſervationibus multiplicibus Ideam Medicinæ Novam adornare: quam Auditoribus meis primùm, mox & omnibus (cùm meum de Rep. bene merendi ſtudium placuerit multis in arte noſtra Viris eximiis & Illuſtribus) in animi mei ſimplicitate cœpi candidè communicare.

Cùm autem obſervarem hoc ipſo excandeſcere ac in me inſurgere Cavillatores atque Calumniatores malignos neceſſe habui cautiùs progredi, ne per imprudentiam, aut feſtinationem aliquid excideret mihi, quod meritò carperent, traducerentque homines maledici.

Atquè inter cauſas plures, iſthæc quoque tardavit hujus Libelli concinnationem ac editionem, quo ipſo exiſtimo majorem acceſſiſſe publico utilitatem. Attendi namque, quantùm meæ occupationes atque diſtractiones continuæ conceſſerunt, ad ſingula dilgentiùs, quin expendi quævis accuratius & diutius, & plurima experientia multiplici confirmavi luculentiùs, quæ prius ex parte ſaltem ſola mihi conſtabant ratiocinatione ſollicita: adeò ut tantò ſecuriùs & cordatiùs prodeam nunc cum meditatis & obſervatis meis in publicum.

Potuiſſem quidem & plura, & forſan perfectiora, quin & majora, & abſtruſiora, ideòque meliora & utiliora ex penario meo promere, ſi deſideratum ad illa præſtanda mihi fuiſſet largitus Deus otium, quod vix unquam expectandum ab hominibus. Nec tamen putavi æquum, me in Belgio parſimoniæ prudenter addicto nimiùm ac perpetuò eſſe privatæ rei negligentem, ac penè omnia mea incredibili labore parta impendere gratis Reip. opibus ſtorenti ac potenti; ne mihi præter votum pro præſtito beneficio novo, tanquam prodigo, ac re malè geſta novi ſufficerentur Curatores.

Teſtor interim coram Cordium Scrutatore unico, Deo, me hìc aut alibi aliud non ſcripſiſſe, aut docuiſſe, quàm quod viſum eſt mihi verum, aut vero ſimillimum, ac imprimis Ægris utile. Horum ſiquidem gratia nullum detrectavi aut ſubterfugi unquam laborem, etiam moleſtiſſimum; nullis peperci ſumptibus, etiam pro rerum mearum ſtatu ſæpè ſatis immenſis. Cui meæ charitati benignè annuens non ſemel gratioſa mihi rependit, ac rependet adhuc dubio procul tempore opportuno Clementiſſimus Deus præmium, quod meis meritis debitum denegarunt vel averterunt ſæpiùs omnis generis homines ingrati.

Faxit Deus Opt. Max. ut, quemadmodum hæc ſcripſi, quò ſervirem Artis Medicæ Tyronibus, hinc & horum ope ipſis Ægris, ita proſint cuncta utriſque. Nam veteranis & in Artis operibus conſummatis Medicis non ſcripſi, cùm mea informatione haud indigeant.

LUGDUNI BATAUORUM
14. Aprilis 1671.

Ad Lectores ac Typographos æquos FRANCISCI DELEBOE, SYLVII Admonitio.

QVamvis magni non faciam mea Opuſcula, nolim tamen ipſa quovis modo corrupta edi à quovis me viuente ac inſcio. Quaproptèr, ut meo ſaltem honori ac Reip. utilitati conſulam, omnes monitos velim, me pro meo minimè agnoſcere, quod anno 1664. *ſub* Collegii Medico-Practici, *meoque nomine Francofurti edidit Thomas Matthias Gotzius; utnec, quod audio hoc anno* 1671. *Pariſiis ſub* Praxeos *meæ titulo edidiſſe Fridericum Leonardum: multò minùs Libellum famoſum ac turpem, quem ante paucos annos ſub* Diſputationum Medicarum Parte Secunda de Seminis Circulatione & Hominis Generatione, *quò illum mihi affingere, ac meæ famæ bonæ nocerent, ſtylum meum imitatus ex penario ſuo nefario & aſcitis moribus pravis conſcripſit, edidítque nonnullus maleferiatus. Cujus à me contempti nullam hìc feciſſem mentionem, niſi aliquot Viri boni ſtylo facti dubij per litteras de ipſo me rogaſſent.*

FRAN-

FRANCISCI DELEBOE SYLVII PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA

LIBER PRIMUS,

De Affectibus Naturales Functiones Læſas vel Conſtituentibus, vel Producentibus, vel Conſequentibus.

OPERIS DISTRIBUTIO.

Ex Affectibus ſimplicibus compoſitos cognoſci.

I. PRaxim Medicam in Auditorum noſtrorum gratiam & commodum compendio, & quidem methodo *Plateriane* non valdè diſſimili tradituri, eos imprimis proponemus *Affectus*, qui magis exiſtunt *ſimplices*, cum illis cognitis *compoſitorum & complicatorum* notitia non ita difficulter pateat.

Affectus quomodo tractandi,

II. Cùm autem Hominis Valetudo proſpera, ſive Sanitas ex Functionum omnium integritate; Adverſa verò, ſive Morbus ex earundem labefactatione ac læſione innoteſcat; conſultum videtur *Affectus* in praxi Medicis obvenientes ſecundùm *læſarum in Homine Functionum* diverſitatem ordine tractare, poſtquàm ipſas vel *conſtituunt*, vel *producunt*, vel *conſequuntur*.

Functiones duplices. Naturales & Animales quænam.

III. Hæ Functiones omnes aut *Individuo conſervando*, aut *Speciei propagandæ* miniſtrant.

IV. Quæ conſervando Individuo ſerviunt Functiones, commodè in *Naturales*, variæ *aſſumptorum* mutationi famulantes, & *Animales* in rerum quarumvis per *Senſus Externos & Internos Cognitione*, hinc & vario *Animi*, *Corporiſque Motu* conſiſtentes ſubdividuntur.

Praxeos Medicæ diviſio.

V. Diſtribuemus proinde Praxim noſtram Medicam in *tres Libros*, qui agent de Affectibus læſas hominis *Functiones*, 1. quidem *Naturales*, 2. verò *Animales*, denique *Generationi dicatas* ſpectantibus.

Quando uno & quando pluribus Affectibus laborare dicatur æger.

VI. Rariùs quidem unica duntaxat in Ægris obſervatur Functio læſa, ſed plerumque plures occurrunt ſimul læſæ. Quæ ſi pendeant ab invicem, aut ab eadem ſaltem cauſa, *uno* tantùm dicetur Æger laborare *Affectu*, qui à primario graviori, vel magis ſaltem notabili Symptomate denominari ſolet: ſint ab invicem non pendeant Functiones plures ſimul læſæ, verùm diverſas agnoſcant Cauſas, tunc *diverſis & diverſi nominis* Affectibus teneri dicetur Æger.

Duo ad vitæ conſervationem neceſſaria

VII. Quæ ad Vitæ Naturalis conſervationem intra corpus aſſumi & admitti ſolent ab Hominibus, vel *Alimenta* ſunt deglutienda, vel *Aer* inſpirandus.

Reſpirationis & Alimentorum neceſſitas.

VIII. Quamvis autem maxima ſit Reſpirantibus inſpirandi Aeris neceſſitas, nec tamdiu Aere, quàm Alimentis carere poſſit Homo; quoniam tamen Alimentorum in Dextro Cordis Ventriculo alteratorum cauſa inſtituta videtur in quibuſdam duntaxat, non omnibus Animalibus, Aeris Reſpiratio, malumus ab Alimentorum Aſſumptione vitiata dicendorum facere initium, tum demum de Reſpirationis læſionibus agere, ubi ea opus habent Alimenta ex dextro Cordis Ventriculo in ac per Pulmones delata.

CAPUT I.

De Siti Læſa.

Sitis prima functio naturalis.

I. PRimum inter Naturales Functiones locum *Siti* vel ideò aſſignamus, quia prima hominis nuper nati Paſſio naturalis eſt Sitire, atque Lac ex mamma ſugendo Sitim ſuam lenire.

Quotupliciter lædatur.

II. Hæc Sitis læditur imprimis, quoties vel *augetur*, vel *depravatur*: rariùs enim cum hominis detrimento *minuitur*, vel *tollitur*; neque enim credendum ſublatam verè in quibuſdam cum oris ariditate, corporiſque ardore delirantibus Sitim, ejuſve cauſam, quoniam eam non ſentiunt, vel obſervant.

Auctæ Sitis cauſæ internæ. 1. Bilis acrior cum Succo Pancreatico efferveſcens.

III. *Auctam Sitim* deducendam puto plerumque à *Bile acriore* in tenue Inteſtinum delata, ibidemque cum confluente *Succo Pancreatico* ita efferveſcente, ut inde halitus Salſi, non verò Amari ad Ventriculum & Fauces eleventur, atque ariditatis Senſum ibidem producant.

2. Eadem Sanguini permiſta.

IV. Hæc eadem Bilis acrior, ejuſve halitus Salſi per vaſa lactea penetrent ad Cor (idem dicendum de Bile eadem per Ductum Hepaticum eò delata) & *Sanguinem ſalſugine ſua nimium inficiant*, nil obſtat *Salivam* tunc ſimul reddi plùs minùs *ſalſam* vel *acrem*, ſitimque minùs temperantem, quin augentem.

3. Humor Salſus.

V. Sitis quoque auctæ cauſa ſubinde exiſtit *Humor Salſus à Capite ad Fauces depluens*, atque ibidem ariditatis & Sitis ſenſum producens; aut inde ad Ventriculum quoque delapſus & ibidem, aut in tenui Inteſtino halitibus ſalſis materiam promens, à quibus itidem Sitis major excitetur.

Auctæ Sitis cauſæ Externæ quamplures.

VI. Præter nunc memoratas Cauſas internas, plures concurrere poſſunt Auctæ Sitis Cauſæ Externæ; ac 1. quidem *Aer* ab Igne aut Sole æſtuans, 2. *Alimenta*; vel ſalſa, vel aromaticè acria & acida.

VII. Sitim quoque augent *Corporis agitatio*, & *motus* vehemens; ac inter *Animi affectus Ira* præſertim, *Terrorve magnus*, ut & *Vigiliæ protractæ*, atque *Alvus* tum *adſtrictior*, tum *laxior*, *Sudor* multus; *Urina* copioſè excreta; *Sanguinis*, *Lactis*, *Seminiſve* effluvium notabile, &c.

Depravatæ Sitis cauſæ. 1. Vitiũ Bilis.

VIII. Quemadmodum verò *Sitim* auget Sal lixivus in Bile abundans, vel acrior, ſic eandem *Depravare* videtur *reliquarum in ipſa Bile exiſtentium partium vitium*: quod cùm & ratione partium multiplicium Bilem componentium, & ratione modi multifarii, quo peccare queunt ſingulæ, multiplex eſſe poſſit, difficile eſt ſingulas iſtius Depravationis ſpecies & cauſas exactè ac diſtinctè perſequi & accuratè deſcribere.

IX. Ad-

ucci Pă- atici & uita In- inalis.

IX. Adde, quòd & *Succus Pancreaticus* & *Pituita Inteſtinalis* ob vitium ſibi peculiare vitioſam cum Bile Effervescentiam excitando, Sitim non parùm queant depravare.

ex Rerū natura.

X. Depravatæ Sitis Cauſa *Sex rerum non-naturalium* dictarum nulli in ſpecie tribui poteſt; ſed inexplicabili nobis hactenus, vitioſo tamen plurium concurrentium effectui.

is aucta atio per uea, Aci-, Oleoſa.

XI. *Sitim auctam Curant* præ aliis omnibus & *Aquea*, lixivum Bilis Salem diluentia & ad Urinæ vias deducentia; & *Acida*, ejuſdem acrimoniam potenter frangentia & invertentia; & *Oleoſa*, eandem acrimoniam lenientia, Lac puta & Emulſiones ex oleoſis ſeminibus paratæ.

hac mix.

XII. Poſſunt commodè Aquea tum Acidis, tum Oleoſis jungi, atque tunc plus efficiunt. Exempli loco ſit Formula ſequens, quæ

iapium.

♃. *Aq. hordei* ℥ xxx.
Fl. roſ. rub. ℥ ß.
Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratam aciditatem.
Stent in Aquæ dulcis, vel Arenæ Balneo per horas tres, aut donec colore rubello tincta ſit Aqua, Roſarum Tinctura dicta; Cui Colatæ affunde Syr. Jujubini ℥ iii.
M & fiat Julapium gratiſſimum.

XIII. Si quis ab Acidis abhorreat, vel lædatur, equenti utatur.

iapium.

♃. *Aquæ decoctionis hordei* ℥ xx.
Cinnamomi, ℥ ii ß.
Syr. Violacei ſimpl. ℥ ii ß.
Lap. prunellæ, aut Nitri ſola ſolutione & coagulatione depurati ʒ j.
M.

XIV Alterutro hoc Julapio uti poterit per intervalla Sitiens, ſumendo ejus hauſtum mediocrem, donec Sitis reſtinguatur.

nulſio.

XV. Cui Emulſio lactea magis placet, Formula ſequens inſervire poterit.

♃. *Hordei mundati ad crepatur. cocti*, ℥ j.
Amygd. dulc. mund. ʒ ij.
Cum aqua decoctionis hordei,
F. Emulſio ad ℥ xij.
Addendo Julapii roſacei ℥ j.
M.

XVI. Poteſt huic Emulſioni ad gratiam ipſi majorem conciliandam, ægrumque debilem roborandum, aliquid Aquæ Cinnamomi addi, vel ad flatus diſcutiendos aliquid Aquæ Fœniculi; & per vices uſurpari.

XVII. Quin, ubi moleſtæ ſunt vigiliæ, ſomnuſque deſideratur blandus, poſſunt duæ, treſve Seminis papaveris albi drachmæ cum cæteris contundi, atque ex ipſis quoque Emulſio elici; quò una fidelia plures ſimul dealbentur parietes.

tim fallit apis prunella & Nitrum puriſicatum. Rotula ex ucco Citri ut Berberorum.

XVIII. Poteſt aliquando ad Sitim fallendam, ubi præſertim à multa Aqua offenduntur Ægri, aliquid prædicti *Lapidis prunellæ*, aut ipſius *Nitri purificati* contineri in ore; quò etiam ſpectant *Rotulæ* gratiſſimæ ex Saccharo & *Succo Citri*, aut *Berberorum* paratæ.

Juſcula arnium.

XIX. Sitim auctam leniunt quoque *Juſcula Carnium Vervecinæ aut Vitulinæ* cum multa aqua & ſine ſale præparata.

Sitis aucta Catharro uomodò curetur.

XX. Quoties *Catarribus Salſus*, vel *Saliva* ſimilis cauſa eſt Sitis Auctæ, toties illi facienda medicina *Salſedinem* illam *temperando* per Pilulas de Cynogloſſa & ſimilia; tum & *Salſum Serum*, ſi redundet in ſanguine, *evacuando per alvum vel urinas*: de quibus agetur in ſequentibus.

Depravata itis quomodò curanda.

XXI. *Depravatum Sitim Curant*, quæ vitioſam Bilis, Succi Pancreatici, ac Pituitæ Inteſtinalis, aliorumve Humorum conſtitutionem corrigunt; quæ quoniam non ita mox patet, uſurpari poſſunt utiliter omnia humores qualeſcunque emendantia Univerſalia, & imprimis *Salia volatilia*, ſed *temperatoria*, & quidem Aqueis juncta, cumque Vino haud generoſo per vices exhibita.

Salia volatilia oleoſa.

CAPUT II.

De Fame læſa.

I. UT Potulentorum, *Sitis*; ſic Eſculentorum Appetitus, *Fames* dicitur.

Sitis & Fames quid ſint.

II. Primariæ Famis læſæ ſpecies ſunt *Aucta*, *Diminuta*, *abolita*, & modis variis *Depravata*.

Famis læſa ſpecies.

III. *Naturalis* quidem *Famis cauſam* primariam cenſeo *alimentorum* in Ventriculo Fermentatorum *reliquias* in ipſo reſtitantes, atque à deglutitæ continuò Salivæ parte ipſis adhærente *magis*, *magiſque fermentatas*, & tandem *halitum ſubacidum*, *gratumque*, qui ſuperius Ventriculi orificium blandè afficiat, ſicque Famem producat, *emittentes*.

Naturalis famis cauſa.

IV. Hanc Naturalem Famem (imprimis, ubi Alimentorum aſſumptio differtur ſolito diutiùs) augere poteſt in Sanis etiam *Succus Pancreaticus* ad tenue Inteſtinum delatus, & poſt Alimentorum ſecretionem, depulſionemque abſolutam in Confluentem Bilem duntaxat & Pituitam Inteſtinalem agens, atque itidem Halitus Acidiuſculos & gratos in Ventriculum propellens: quod vel ex Fame ad Animi deliquium nonnunquam ob alimenta tardiùs uſurpata procedente videtur patere.

Aucta famis cauſa in Sanis.

V. In *Ægris* autem *Auctæ Famis* Cauſam petendam puto à *Succo acidiore* in corpore abundante, ac præſertim ex *Pancreate* ad Inteſtinum delato, ac inde Halitus ſolito Acidiores ad Ventriculum amandante, qui Fami ſenſum intendant, & poſt detruſa deorſum alimenta eandem mox renovent & potentiùs urgeant.

In Ægris Succus acidior.

VI. Hunc acidum in univerſo corpore Succum augent 1. *Cibi acidi*, vel Acidis conditi; *Potuſque Acidiores*, Vinum acidiuſculum, quale Rhenanum & Moſellanum, ex minùs maturis uvis præſertim expreſſum. 2. *Aer frigidus*, ſerenus tamen. 3. *Triſtitia moderata*, & diu continuata. Quorum vim intendent. 4. *Corporis Motus vehementior*. 5. *Vigiliæ nimiæ*. 6. *Alvuus naturali adſtrictior*.

Qui à quibus augentur.

VII. *Famis verò Diminutæ Cauſam* frequentiorem & graviorem, quamvis lentè, ortam reor *Salivam Viſcidiorem & Pinguiorem*, adeòque ad promovendam Alimentorum, hinc & eorundem reliquiarum fermentationem ineptam; quinimò Pituitam in tenui Inteſtino ſimilem producentem; à qua Succi Pancreatici Aciditas blanda obtundatur, & tandem omnis in Corpore Aciditas minùs acris reddatur & iners.

Famis Diminutæ cauſa frequentior.

VIII. Ejuſdem Diminutæ Famis Cauſam rariorem, leviorem, ac ſubitò ſæpè ortam judico *Bilem Pinguiorem* ab Inteſtino tenui ad Ventriculum aſſurgentem, atque tum Alimentorum reliquias, tum Salivam corrumpentem, atque gratam ipſarum aciditatem obtundendo Appetitum proſternentem.

Eiuſdem cauſa rarior.

IX. Ex ſex rebus non-naturalibus dictis diminuent Famem 1. *Alimenta* copioſiùs aſſumpta, & maximè pinguia & viſcida. 2. *Aer* æſtuans & pluvioſus. 3. *Somnus* nimius. 4. *Corporis* quies ac ſegnities. 5. *Curæ* extremæ. 6. *Alvi fluxus*.

Famē quomodò diminuunt ſex Rex nonnaturales.

X. *Diminutæ Famis Cauſæ*, ſi graviſſimæ fuerint, tollent in totum & *abolebunt Famem*.

Abolita famis cauſa.

XI. *Depravata Fames*, quæ in genere *Pica*, in Gravidis *Malacia* vocatur, mares quidem rariùs, Fœminas verò frequentiùs divexare ſolet; & maximè vel Menſtruorum fluxum, vel ipſis ſuppreſſis, unde fiunt ferè ſimul cachecticæ.

Depravata fames, Pica & Malacia.

XII. Appetuntur autem in Pica vel Alimenta minùs apta & inſueta, vel res pro alimentis non habitæ, quales ſunt Creta, Carbones, Cineres, Lacca, Pix, Lutum, Ceſpites, Panni atriti, Corium & neſcio quid non.

In Pica quanam appetantur.

XIII. Huc referuntur Aromata: quæ Condimenta quidem ſunt, vel Medicamenta, non item Alimenta.

XIV. Enimverò *Depravatæ*, inque *Fœminas* ſævien-

Depravata famis, in fœminis cauſa.

ſævientis *Famis Cauſa* utplurimùm ex *ſuppreſſis* deducenda *menſtruis*; Ab illis namque circa Uterum ſtagnantibus, ideòque plùs minùs corruptis, poſteà Sanguini univerſo denuò permiſtis, eundemque inficientibus tota ipſius Maſſa vitiatur & depravatur: A qua ſicut Cachexia univerſalis producitur, ita & Saliva, Succus Pancreaticus cæterique in corpore Humores generantur vitioſi & unà cum pleriſque & quandoque omnibus Functionibus Fames quoque depravatur.

Ut & in Viris.

XV. Similem undecunque tandem ortam Sanguinis, ac cæterorum Humorum corruptionem & depravationem in Viris, ut & Mulieribus, quandoque locum habuiſſe, quoties Pica laborant, omninò cenſendum: quemadmodum iidem Viri Suffocationis Mulieribus quidem magis familiaris, & quòd ab Utero crederetur originem trahere, Uterinæ dictæ, Senſum & Affectum aliquando patiuntur, ſed & iiſdem planè, quibus Fœminæ, curantur medicamentis; quocirca ob rationes inferiùs Cap. 22. dicendas *Suffocationem* hanc non *Hyſtericam*, ſed *Hypochondriacam* putamus vocandam.

Famis Auctæ Curatio.

XVI. *Curabitur Fames Aucta*, exhibendo ea, quæ Acidum Succum in corpore temperant, infringunt ac emendant, ejuſdemque augmentum præveniunt.

Succum Acidum quænam infringant.

XVII. Potentiſſimè *Succum Acidum infringunt Salia lixiva, tum fixa, tum volatilia;* ut & alia alterutro abundantia, Corallia, Margaritæ, Oculi Cancrorum, Creta, Lapis hæmatites, Succinum, Chalybis limatura, & Similia.

Eũdem quænam obtundant.

XVIII. Eundem *Succum Acidum obtundunt Pinguia & Oleoſa* omnia.

Quænam temperent.

XIX. *Succum Acidum temperat* quoque *Spiritus volatilis* ex Vino, aliiſve paratus, tam purior, quàm modis variis factus aromaticus.

Quænam enervent.

XX. *Succum* denique *Acidum diluunt & enervant Aquea* quævis uſurpata.

Acidi ſucci augmentum qui præveniatur.

XXI. Quòd ſi pro re nata plura conjungantur, plùs efficient. Exempli loco ſunto ſequentia, ubi priùs monuero *Acidi Succi augmentum ac proventum præveniri* præcipuè *abſtinendo ab uſu Acidorum*.

Pulvis.

XXII. Cui proinde *Pulveris* forma præ aliis placet, in ejus gratiam

℞. *Corall rub. præp.*
Margarit. pr. an. ℈ j.
Cretæ albæ, ℈ ß.
Sacchari alb. ʒ iij.
M. F. Pulvis, in 6. doſes dividendus, & bis in die tribus ſaltem, quatuorve poſt cibum aſſumptum horis ex vini potentiori cochleari aſſumendus.

Miſtura.

XXIII. Cui forma liquida magis arridet, capiat ſubinde ſequentis miſturæ cochleare unum.

℞. *Aq. menth.* ℥ ij.
Cochlear.
Tincturæ Cinnamomi, cum ſpiritu Vini rectificato per infuſionem paratæ, an. ʒ ß. *Syr. abſinthii*, ℥ j.
M.

Oleum.

XXIV. Vel

℞. *Ol. Macis ſtillat.*
Granor. juniper. an. ℈ j.
M in vitro.

Hujus Olei Guttas ij. *vel* iij. *ſumat Æger aliquoties in die ex Vini malvatici, alteriuſve generoſi, aut præmiſſæ miſturæ cochleari.*

Juſcula.

XXV. Utatur quoque fame aucta preſſus Juſculis pinguioribus, tum ad gelatinæ conſiſtentiam proximè accedentibus, nulloque acido conditis.

In fame aucta purgantia nõ uſurpanda.

XXVI. Nulla Purgantia præſcribo in Fame Aucta, quoniam nulla ſunt mihi hactenus nota, quæ Humores Acidos educant blandè; ſumque præterea edoctus per experientiam multiplicem irritari quidem, non item niſi cum ſummis torminibus, & noxa majore, quàm fructu evacuari Acidos in corpore humores, & imprimis à Medicis de ſuorum Ægrotorum dolore ac moleſtia parùm ſollicitis, aut bardis, aut ſaltem hujus rei ignaris.

Famis Diminutæ & Abolitæ Curatio.

XXVII. *Fames ſenſim Diminuta vel Abolita Curabitur* medicamentis humorem *Pituitoſum Viſcidum corrigentibus ac educentibus.*

Pituitam viſcidã corrigere Acida & Aromatica.

XXVIII. *Corrigunt* ac incidendo emendant humores pituitoſos viſcidos tum *Acida*, tum *Sale lixivo* tam *fixo*, quàm *volatili* prædita, & *Aromatica* omnia.

Eandem quænam evacuent.

XXIX. Correctum quodammodò Pituitoſum, viſcidumque humorem ſimul redundantem *evacuant Colocynthis*, *Turpetum*, *Hermodactyli*, *Mercurius* tam *præcipitatus*, quàm *ſublimatus & corroſivus*, & *dulcis*, &c.

XXX. Tyronibus exempli loco ſunto Formulæ ſequentes:

Miſtura.

℞. *Aq. menthæ*, *unc.* ij.
Cinnamom. unc. ſ.
Syr. fœniculi unc. j.
Spir. ſalis q. ſ. ad gratam aciditatem.
M.

Pulvis.

Vel ℞. *Salis tart. vitriol.* ʒ ſ.
Crem. tart. ʒ j.
Sacchari Cand. alb. ʒ ij.
M. f. pulv. in 3. *doſes divid.*

Accipiat ſemel aut bis in die ex Vino Rhenano, aut præcedenti miſtura: Cui, ſi libet, poterit loco Spiritus Salis addi *Elixiris proprietatis* Drach. ſſ. & per intervalla cochleatim aſſumi.

Miſtura.

XXXI. Qui ab Acidis offenduntur, ſequenti utantur Miſtura per vices & cochleatim uſurpanda.

℞. *Aq. menthæ.*
fœnic. an. unc. j ſ.
vitæ Matthioli, vel alterius cujuſvis Aromat. ʒ vj.
Ol. macis ſtill. gr. iij.
Syr. menth. ℥ j.
M.

Vinum medicatum.

XXXII Qui Vino medicato delectantur, ſequenti aut ſimili utantur formula:

℞. *Rad. enul. camp.*
acori, an. ʒ. ij.
Fol. ſalviæ,
majoran.
rut. hortens an. M. j.
Sem. fœnic. dulcis ʒ ij.
Cort. arant. ſicc. ʒ j.
Conciſa & craſsè contuſa inſuantur ſacculo, cui in cantharum immiſſo affundatur vin. album ad unc. xx.

Ejus Uſus.

Poſtquam per noctem ſteterit in cella, exhiberi poterit ad unc. iij. iv. vel v. aut manè ſtomacho jejuno, aut inter prandendum, ac cœnandum, prout unicuique magis placebit, ac conducere obſervabitur. Poteſt quoque tandiu recens vinum in uſurpati locum affundi, quandiu vis aromatica prodit ex puppula.

Pilulæ.

XXXIII. Ubi purgandum erit, tunc

℞. *Maſſ. pilul. fœtid. maj.* ʒ ſ.
cochiar. ℈ ſ.
Extr. catholic. ℈ j.
Ol. garyophyll. Gutt. ij.
M. f. pilul. N. 15. *inaurandæ, aut Glycyrrh. Cinnamomive pulvere conſpergendæ.*

Harum Pilularum v. vel plures accipiat Æger prout faciliùs, aut difficiliùs ſe purgari notaverit.

Pilulæ aliæ.

XXXIV. Quòd ſi quis volet Chymica ſimul addi, & quidem Pilularum forma, tunc

℞. *Gum. Ammon. vel Opopanac. &c. cum aceto mund. & inſpiſſ.* ʒ ſ.
Troch. albandal,
Mercur. ſublim. dulc. an. ℈ j.
M. f. pilul. N. 15. *inaurandæ.*

Exhibeantur itidem Ægro quinque vel plures.

XXXV.

[A]pozem[a].

XXXV. Quòd ſi Apozematis forma Ægro præferatur; nec ab amaris multùm abhorreat, ſequens erit ſatis conveniens.

♃. Rad. glycyrrh. raſ. ℥ſ.
apii, unc. j.
raſ. ligni guajaci unc. ij.
bacc. lauri,
ſem aniſi, an. ʒ ij.
Pulpæ Colocynth. ʒſ.
Coq. ſ. a ex aq. pluv.
In colat. ℥xxx. diſſolv.
Syr. roſ. ſol. cum ſenna,
diacnici, an. unc. iſ.
ſalis tart. vitriol. ℈ ij.
Tinctur. Cinam. unc. j.
M.

[Eju]s Uſus.

Hujus Decocti Unc. iij. iv. vel v. aſſumat Æger ſemel aut bis in die, quò tum corrigatur, tum ſimul educantur per epicraſim humores Pituitoſi & Viſcidi.

[Vive]ndi ra[tio] [i]n Ægro.

XXXVI. Abſtineat interim Æger ab Uſu *Alimentorum* Pinguium & Viſcidorum. *Aere* utatur ſereno & calidiore ſimul ac ſicciore, arte ſaltem ita parato. Augeat *Vigilias*, ſi Somnus fuerit longior vel profundior. *Animus* eſto ad Hilaritatem compoſitus. *Corporis motus*, *Exercitiunque* eſto moderatum. *Alvi dejectio & Urinæ excretio* aſſumptis in dies, ſi commodè fieri poſſit, reſpondeat.

[Fa]mis à Bi[le] Pinguiore [Di]minuta [Cur]atio.

XXXVII. *Fames confeſtim à Bile Puinguiore Diminuta Curabitur*, *emendando* illam Bilem, aut eandem, ſi copia ſimul redundaverit, *educendo* vel ſurſùm, vel deorſùm.

[Bil]em illam [em]endant [El]ixir pro[pri]etatis.

XXXVIII. *Bili* huic *emendandæ* conducit præ cæteris omnibus *Elixir proprietatis*, ad guttas v. vel vj. ex vino, aut convenienti miſtura aſſumptum & imprimis paulò ante aſſumendum cibum.

[Sp]iritus Sa[lis] dulcis.

XXXIX. Qui acidiora minùs ferre poſſunt, ejus loco uſurpent *Spiritum Salis dulcem*, cum Vini rectificato Spiritu aliquot cohobationibus paratum.

[Ab]ſinthiũ, [pl]anta aro[ma]tica.

XL. Eandem Bilem emendat *Abſinthium*, & ab ipſo denominatum *Vinum abſinthites*. Cujus loco aliæ *plantæ aromaticæ* ſimiliter infundi poſſunt in Vino & utiliter inter prandendum ac cœnandum mediocri quantitate aſſumi. Tales autem piantæ ſunt *Calamintha montana*, *Majorana*, *Roſmarinus*, *Ruta hortenſis*, *Hyſſopus*, *Thymus*, *Salvia*, *&c.*

[B]ilem per [Vo]mitum [Qu]anã edu[cu]nt.

XLI. *Bilem* per *Vomitum educunt* commodiſſimè varia ex *Antimonio* parata medicamenta, *Crocus Metallorum* dictus, *Vitrum*, & ex hoc præparata *Sapa vomitoria*, *Oxyſaccharum*, vel *Oxymel Vomitorium*, *Mercurius Vitæ*, &c.

[Q]uanã per [A]lvum.

XLII. Eandem *Bilem* per *Alvum evacuant Rhabarbarum*, *Scammonium*, *Tammarindi*, &c.

[S]cammonii [pr]æparatio [eg]regia.

XLIII. Præparatur ex tempore atque optimè *Scammonium*, ſi conveniente doſi ad *Grana* xiij. vel xv. pro Ægrorum ætate, aut ad purgationem ſuſtinendam majore aut minore aptitudine; ſi, inquam, Scammonium in mortario teratur & tantillum Aquæ convenientis, Meliſſæ puta, Cichorei, Acetoſæ aut ſimilis affundatur, & lacteus liquor terendo electus lentè effundatur, atque aqua nova vis reliqua ſimiliter eliciatur, remanentibus in fundo fæcibus nigricantibus: hinc prædicto liquori Aquæ Cinnamomi, vel Fœniculi alteriuſve aromatici ʒ ij. & Syrupi roſ. ſolutivi, aut ſimilis itidem ʒ ij. aut iij. addantur; ſicque Hauſtulus gratiſſimus ægris exhibeatur.

Eiuſdem [u]ſus.

Qui ut facilius operetur, bonum erit dimidia poſt hauſtuli aſſumptionem hora Ægro *Cremoris Tartar.* ℈ i. vel ʒ ſ. ex juſculo propinare.

Tabellæ ex [S]cammonio.

XLIV. Poſſunt etiam ex *Scammonio* parari & ad uſum ſervari *Tabellæ* gratiſſimæ, quæ

♃. Cryſtallor. Tartar. unc. iſ.
Diagridii, ʒ iij.
Ol. Cinnamom. Gutt. vj.
Sacchar. alb. in Aq. roſacea diſſolut. unc. viij.
M. f. ſ. a. Tabellæ.

Earũ Uſus & Doſis.

Hæ Tabellæ Infantibus, Pueriſque, & aliàs Delicatulis dari poſſunt convenientiſſimè: cùm earum Doſis ſumma ſit à ʒ iij. ad ℥ ſ. Infantibus ad ʒ ſ. vel ʒ j. & Adoleſcentibus ad ʒ ij. exhiberi queunt cum regimine.

Rhabarbari infuſio.

XLV. Qui vano ac præpoſtero terrore percluſi à blandiſſimi ac tutiſſimi, potentis quamvis Scammonii & Scammoniatorum uſu abhorrent, ſuiſve Ægris hactenus metuunt, *Rhabarbaro* utantur, & quidem modo ſequenti:

♃. Rhabarb. electi & raſi, ʒ ij.
Tartar. crudi & optim. ʒſ.
Aq. Ciborei, q. ſ.
Infund. per noctem in Cinerum, vel Aq. Dulcis Balneo tepido,
Colaturæ mediocriter expreſſæ adde Syr. roſ. ſol. vel
de cichor. cum rheo, unc. ſ.
Aq. Cinamom. ʒ ij. vel,

Ol. Aniſi Vires.

quòd nauſeabundum Rhabarbari odorem potentiſſimè ac fæliciſſimè corrigit & tollit, flatuſque diſſipat,
Olei Aniſi, Gutt. ij. vel iij.
M. f. Hauſtus.

Electuarii Diapruni Auctoris Vires.

XLVI. Ad Bilis redundantis evacuationem qui Electuario uti malet, illi commendamus Cholagogum, ſive Diaprunum noſtrum in Noſocomii Academici uſum ante aliquot annos à Nobis præſcriptum, ac ſæpiſſimè cum Ægrotorum commodo tum ibi, tum alibi ab Aliis Medicis æquè ac Nobis uſurpatum; quod vel idcircò commendabile magis, quòd par a licet quantitate aſſumptum ſatis potenter agat & blandè. Cujus proinde formulam hîc omnibus communicamus.

Electuarium Cholagogum, ſive Diaprunum, Sylvii.

♃. Pulp. prunor. acido-dulc. unc. x.
Crem. Tartar.
Scamm. op. an. unc. ij.
Rhabarb. electi, ʒ x.
Cinnam. acuti, unc. ſ.
Santali Citrini, ʒ ij.
Saccbari Clarificati, unc. xvj.
M. f. ſ. a. Electuarium.

Doſis.

Doſis à ʒ iij. ad *unc.* ſ.

Diſſolvi poteſt quantitate ſufficiente Aquæ convenientis, atque ſic exhiberi.

Depravatæ Fames quomodò curãda.

XLVII. Cùm pro appetitæ rei diverſitate diverſiſſima exiſtat *Depravatæ Fames*, in genere duntaxat proponetur hîc à Nobis Ejuſdem *Curatio*, quæ conſiſtit in *Sanguinis*, *cæterorumque Humorum purificatione ac emendatione*, qua reſtituta ſpontè evaneſcet *Pica*.

Et quidem optimè Salibus volatilibus.

XLVIII. Comperi autem hactenus præ aliis medicamentis omnibus conducere in hoc Affectu *Salia Volatilia*; quæ cùm varia occurrant, illa ſeligenda, à quibus plus utilitatis Ægris contingere accurata obſervatione notabimus. Quocirca mutanda ſunt ſubinde medicamenta, & imprimis, ubi nos iis parùm proficere videmus.

Ea etiam menſes movere.

XLIX. Tantò autem utiliora ſunt Salia volatilia, quòd lentè atque blandè Menſes quoque Moveant, quorum Suppreſſorum cauſa Picam frequentiſſimè produci notum.

Optima iis utendi ratio.

L. Optima verò Salibus volatilibus utendi ratio eſt, ſi ad plures, paucioreſve guttas, pro ut debiliora ſunt vel potentiora, bis, terve aut ſæpiùs in die aſſumantur ex Vino vel alio liquore conveniente, ac præſertim inter prandendum, ac cœnandum, quò Alimentis juncta impediant eorundem corruptionem à vitioſa ſaliva exſpectandam; quin Salivam ſenſim emendent, ſicque Alimentorum Fermentationem ſimul læſam paulatim reſtituant.

Sudores etiã movendi, & quomodò.

LI. Juvat etiam in hoc Affectu moleſto, *Sudores* quandoque *blandè movere*; Cavendum autem ne tegumentis obruantur Ægri, quin ſatiùs nullum, quàm coactum prodire Sudorem; poſtquam Humores vitioſos emendant, corriguntque Sudorifera,

fera, licet ipſos non expellant. Præfero autem ſemper liquida & ſpirituoſa craſſioribus, licet *Antimonialia*, ut ut ſicca, ſint hîc optima, *Antimonium* puta *Diaphoreticum*, *Bezoardicum Minerale*, &c.

Humores purgandi. LII. Pro Humorum autem vitioſorum ſimul aliquando redundantium varietate, inſtitui poſſunt utiliter per alvuum. vomitumve *Purgationes*, de quibus jam ex parte actum, & agetur adhuc in ſequentibus.

CAPUT III.

De Alimentorum Faſtidio.

Alimenta quædam faſtidiri. I. NOn tantùm vel parùm, vel nihil, vel nimiùm, vel mira & abſurda Ægri appetunt; verùm nonnunquam *pleraque*, aut *quædam* ſaltem, ac *certa faſtidiunt*, & *averſantur Alimenta*.

Ab Ægris & Sanis. II. Hoc *Faſtidium* & *Ciborum* & *Potum* quorundam non *Ægros* duntaxat corripit, ſed nonnunquam cæterùm *Sanos*.

Quanã magis faſtidiãtur. III. Ubi & hoc notandum, Omnes *magis* ferè *faſtidire actu calida vel tepida*, & odore ſuo Olfactum ſimul potentiùs afficientia, quàm frigida, ideòque Odoratum minùs moventia.

Faſtidium duplex. IV. Faſtidium autem omne aut *Nativum* eſt, aut *Adventitium*.

Nativũ unde oriatur. V. *Nativum* ſequitur plerumque, ſi non ſemper, *Animi Affectum patentem Matris Fœtum utero gerentis*, & ſimilia vel præſentia, & in Senſus externos incurrentia, vel abſentia, ſæpiùs tamen in memoriam revocata, & nunc ob humores vitioſos in corpore exiſtentes, nunc ob præjudicia undecunque hauſta pro ingratis judicata faſtidientis & averſantis.

Adventitiũ unde in Sanis. VI. *Adventitium* poſt nativitatem *Faſtidium* in *Sanis* excitatur, aut ex *Præjudicio*, Alimenta iſta pro immundis, ingratis, aut noxiis habente; aut ex iiſdem *Alimentis*, aut ſimilibus *nimia copia*, præſertim ad *nauſeam uſque*, *vomitumve uſurpatis*; vel ex iiſdem *non ſatis mundè paratis*, *oblatiſve*: quæ ſi urgente fame, aliave neceſſitate aſſumpta fuerint, eorundem faſtidium pariunt, ac contra ſimilia grande relinquunt præjudicium; quod aliquando quidem iterum tandem tollitur, aliquando ad vitæ finem permanet.

Unde in Ægris. VII. In *Ægris* excitatur ſimiliter ac frequentiùs quorundam vel plerorumque Alimentorum Faſtidium, & imprimis, quoties *calentia*, *tepidave* ipſis offeruntur: ab illorum enim odore Ægris facilè ingrato Nauſea ferè ſimul excitata promovet & auget ipſum eorum faſtidium.

Quænam faſtidiant Ægri. VIII. Nec uniuſmodi tantùm, ſed aliquando omnis generis & ſaporis Alimenta, ipſaque adeò conſueta & aliàs deſiderata ſolent Ægri multi faſtidire: quin non Cibos duntaxat, verùm non rarò etiam Potus omnes, Vinum, Cereviſiam & ipſam ſubinde Aquam.

Faſtidium morbi ſignũ. IX. Hoc Alimentorum Faſtidium tam frequens eſt Ægris Symptoma, ut adverſæ valetudinis manifeſtum ſit quandoque ſignum, ac præſertim in Pueris ægritudinem inſtantem aut urgentem faſtidio illo teſtantibus.

Conſideratione dignũ. X. Conſideratione dignum eſt, non tantùm Carnes, atque Juſcula, pinguia, præſertim, Ægros faſtidire, ſed tam frequenter omnia & *dulcia*, & *acido-dulcia*, non item, niſi rariùs *magis acida*.

Eius duratio varia. XI. Eo uſque autem aſſurgit quandoque, vireſque in Ægris ſumit quorundam Ciborum, Potuumve Faſtidium, ut ſublato jam morbo aliquandiu, & quandoque diu imò quandoque ſemper ipſis adhæreat; dum in aliis mox, brevi ſaltem idem tollitur ac evaneſcit.

In Ægris pendere, 1. à vitioſis Halitibus. XII. Ægrotorum verò Faſtidia pendent ut plurimùm & 1. à *vitioſis Halitibus* in tenui Inteſtino vitiata propter vitiatos ſimul vel ſeorſim *Bilem*, *Pituitam*, *Succumque Pancreaticum* Efferveſcentia productis, atque ad Ventriculum & Os aſſurgentibus, famem notabiliter minuentibus, ſitim verò plus minùs depravantibus, & ad factam Alimentorum mentionem, aut conſpectum, imprimis olfactum, guſtumve Nauſeam plerumque ſimul moventibus.

2. A[...] ſtia ex [...] libus A[...] tis ſecu[...] Nauſea Vomitus de aliq[...] XIII. Pendent eadem aliquando & 2. à moleſtia ſemel aut ſæpiùs ſimilium Alimentorum aſſumptionem ſecuta, hincque formato præjudicio pertinaci de ſimili moleſtia, ſi ampliùs aſſumantur, reditura: unde nonnullis ex ſola ingratorum vel noxiorum Alimentorum memoria Nauſea, hinc & Vomitus excitari ſolet.

Faſ[...] Ægroru[m] cauſa. XIV. Meritò Bili, Succo Pancreatico, & Pituitæ in tenui Inteſtino confluentibus, atque vitiatis, ac proindè vitioſè efferveſcentibus adſcribitur illud Ægrotorum Faſtidium; cùm illis emendatis aut evacuatis tollatur, cureturque mox in plurimis.

Faſtidii verſitat[...] cauſa. XV. Prout autem aliàs hic, aliàs ille humor peccat, ita & hujus vel illius Saporis Alimenta præ aliis faſtidiunt Ægri: qui, ubi plures ſimul notabiliter peccant, omnis generis Alimenta penè averſantur.

XVI. Quiſnam verò Humor & quo modo peccet, conjuncta oſtendent Symptomata ex ſecutura aliorum Affectuum tractatione petenda.

Eius cur[atio] in Sani[s]. XVII. *Sanorum Faſtidium Curabitur*, liberando mentem omni præjudicio; aut ſenſim aſſueſcendo uſui Alimentorum faſtiditorum; quod aliquando fruſtrà, aliquando cum ſucceſſu tentatum.

In Ægri[s]. XVIII. Eodem planè modo *Curandum Ægrotorum Faſtidium* à præjudicio ortum.

XIX. Ubi autem ab *Humorum vitio* præſenti ortum habet id præjudicium, Curatio ſequetur, ſi Humores peccantes *corrigantur*, vel *expurgantur*.

Humo[res] corrigen[di]. XX. *Corrigentur* Humores peccantes medicamentis partim jam in ſuperioribus propoſitis, partim in ſequentibus adhuc proponendis.

Expurga[ndi] per vomi[tum] XXI. *Expurgabuntur per Vomitum* Humores tum fluxiles, tum ſpontè ſursùm vergentes, & quidem Vomitoriis jam memoratis, aut hinc inde memorandis.

Per Alv[um] XXII. *Expurgabuntur per Alvum* iidem Humores, nullam ſurſum viam affectantes, & valdè viſcidi & quidem medicamentis jam præſcriptis & ampliùs præſcribendis.

CAPUT IV.

De Alimentorum Aſſumptione læſa.

Alimen[ta] Ore aſſum[en]da, maſtic[an]da, & deg[lu]tienda. I. NOn ſufficit homini Alimenta Eſculenta, Potulentaque appetere, niſi eadem *Ore aſſumat*, *ſolidiora maſticando comminuat* & inde *per Gulam in Ventriculum deglutiat*.

Liquido[rum] aſſumptio quomodo datur. II. Læduntur multis modis hæ Functiones, & 1. quidem *Liquidorum Aſſumptio Suctu* perfici ſolita, ubi illa *plus minùs deficit*.

III. Accidit autem illud, quando Ægri *Os* vel *aperire*, vel *claudere*; *Labia* ſaltem *convenienter* vel *conjungere*, vel *disjungere*; *Linguam* verò *ſatis exercere*, vel *contorquere* non poſſunt.

Quando aperiri [ne]quit. IV. *Os aperire* non poſſunt Ægri, quando ipſum permanet concluſum in *Temporalium Muſculorum Convulſione*.

Quando [claudi ne]quit. V. *Os claudere* non poſſunt iidem, quando illud perpetuò hiat in *Maxillæ inferioris luxatione*, aut *Muſculorum temporalium Paralyſi*, vel *Vulnere tranſverſo*.

Labia qua[n]do decente[r] coniungi & diſiungi [ne]queunt & quando imperfectè. VI. *Labia convenienter ac ſufficienter conjungere* non poſſunt Ægri, quando illa *deſunt*, vel *Paralyſi* laborant aut *Vulnere grandi* hiant.

VII. *Labia decenter disjungere* non poſſunt iidem, quando ipſa itidem *deſunt*, aut *convulſa Cynico ſpaſmo* tenentur.

VIII. Utrumque *imperfectè* contingit, quando in *alterutro latere Paralyſis* vel *Convulſio* adeſt, unde

unde

unde in affecto latere nulla vel nimia ſit oris contractio, utraque vitioſa & noxia, in *Oris Tortura* dicta.

...lus quā ...adatur.

IX. Læditur idem Suctus in *Labiorum Coalitu*, viam Alimentis intercludente.

...aſticatio ...ndo læ...ur.

X. Ciborum ſolidorum *Maſticatio* læditur, quando *Maxilla Inferior* à ſuperiore *abduci*, aut ad eandem *adduci* nequit.

XI. Prius contingit à *Muſculi Temporalis Convulſione*, in *Spaſmo Triſmo* dicto; poſterius ab ejuſdem *Paralyſi* vel *ſoluta Continuitate tranſverſè*; utrumque in *Maxillæ Luxatione*.

XII. Læditur eadem Maſticatio *Dentium* hinc inde *deficientium*, vel aliàs ſupernè ac infernè *non ſatis ſibi adaptatorum*, vel *Stupore*, *Dolore*, *Carie*, aliave *Corruptione* laborantium vitio.

...gua quā conveniē... moueri ...eat.

XIII. *Lingua* convenienter *exeri* vel *contorqueri* nequit, quoties *Paralyſi*, aut *Convulſione*, aut *Vulnere*, aut *Freno breviori* laborat.

XIV. De *Paralyſi*, *Convulſione*, *Dolore* ac ſimilibus agetur in *Secundo Libro*, unde peti poterunt, quæ Affectui præſenti ampliùs elucidando & curando erunt neceſſaria.

CAPUT V.

De Alimentorum Deglutitione læſa.

Deglutitio ...t modis ...atur.

I. CIbum, Potumve, aut utrumque aliquando *minimè*, aliquando non niſi *cum difficultate deglutire* poſſunt Ægri.

...t Lingua ...ſophagus ...erviunt.

II. Inſerviunt naturaliter *Deglutitioni* & *Lingua*, Cibos præſertim ad fauces protrudens, & *OEſophagus* eoſdem ac Potum admiſſum detrudens.

Vtriuſque ...ſtitutio ...uiſita.

III. Requiritur in hunc finem tum *Lingua mobilis*, tum *OEſophagus explicabilis ac complicabilis*, ut & eiuſdem Canalis æquè ac *ſuperius Ventriculi Orificium patens, nec impeditum*.

...imentorū ...truſio ad ...uces quot ...dis læda...

IV. Læditur *Alimentorum protuſio ad fauces*, quoties *Lingua* vel *Paralyſi*, vel *Convulſione*, vel *Vulnere*, vel *Vlcere* vel *Dolore* laborat, de quibus Affectibus omnibus agendum alibi.

Deglutitio ...ot modis ...oleatur.

V. Læditur & *Aboletur Alimentorum Detruſio per Gulam*, ſive Deglutitio, quando vel 1. *OEſophagus* eſt *Obſtructus* à re ſolida ipſius canalem implentem, *Carne* puta nunc in ipſo læſo excreſcente, nunc per ingluviem, aut infortunium devorata & in ipſo firmiter hærente, aliquando *Cartilagine*, *Oſſe*, *Nucleo*, &c. ibi morante. vel 2. *compreſſus* eſt à *Tumore* vicino, ſicut fieri ſolet in *Angina*. vel 3. *Coalitus* eſt poſt ſui *excoriationem*.

...uot modis ...ficulter ...t.

VI. *Cum difficultate Deglutiunt* Ægri, 1. quando *leves* duntaxat exiſtunt, necdum extremæ modò *memoratæ noxæ*, atque ex parte tantùm OEſophagi Canalem claudunt. 2. quando *Paralyſi*, *Excoriatione* aut *Exulceratione* laborat OEſophagus. 3. quando *Halitus*, *Ructuſque acerbi & auſteri* vel *copioſi* ſaltem è Ventriculo aſſurgentes ſiſtunt & quandoque repellunt Alimenta deglutienda.

...uot modis ...pediatur ... cum do...re fiat.

VII. *Impeditur* aliquando, *nec niſi cum difficultate ac dolore* abſolvitur Alimentorum *Deglutitio*, quando *ſuperius Ventriculi Orificium* vel *Inflammatum*, vel *Excoriatum*, vel *Vlceratum*, vel *Carnea excreſcentia* plùs minùs eſt *obſeſſum*.

VIII. De affectibus autem pleriſque modò memoratis, & Deglutitionem lædentibus agitur inferiùs, unde peti poterunt, quæ hic deſiderantur ad ulteriorem ipſorum tum notitiam, tum curationem.

CAPUT VI.

De Alimentorum in Ventriculo Retentione læſa.

Alimenta in Ventriculo ...etinenda.

I. NOn ſufficit aſſumi Ore, ac deglutiri per OEſophagum *Alimenta*, niſi eadem *conveniente tempore morentur* ac *retineantur in Ventriculo*, & quidem tam diu, donec ibidem ſufficienter fuerint fermentata.

Hæc eorum retētio quā do lædatur.

II. Hæc requiſita Alimentorum in Ventriculo Mora & Retentio læditur, quando vel *mox*, vbi ſunt admiſſa, vel *citiùs ſaltem, quàm decebat, expelluntur* iterum, idque aut *ſurſùm per Os & Vomitum*, aut *deorſùm per Inteſtina & Alvum* in Affectu *Lienteria* dicto.

Exturbationis Alimentorum è Ventriculo cauſa.

III. Hæc alterutra deorſum, vel ſurſum facta Alimentorum exturbatio nunc *Ventriculi*, nunc *Alimentorum ipſorum*, nunc *vitioſi alicujus Humoris* Ventriculum continuò aut poſt aſſumpta demùm Alimenta irritantis culpa contingere ſolet.

Aliquando Ventriculus.

IV. *Ventriculi* culpa eveniet hoc malum, quoties ille *Inflammatus*, *Exulceratus*, *Excoriatuſve*, nihil admittere poteſt, quin mox inde irritetur ad ſui contractionem violentam, contentorumque exonerationem.

Aliquando Alimenta & aſſumpta.

V. *Alimentorum*, *aliorumve ſimul Aſſumptorum* culpa idem accidit, ſi *acria* fuerint & ad ſui excretionem ventriculum mordendo irritaverint.

Aliquando Humores.

VI. *Aliorum in Corpore priùs exiſtentium Humorum* vitio idem continget, ſi *acrimonia ſua* Ventriculum ad perpetuam Nauſeam, Vomitumque aut Contractionem deorſum tendentem, omniumque proinde admiſſorum Depulſionem incitaverint.

& quinam.

VII. Tales Humores ſunt ſæpiùs *Bilioſi Salini*, quandoque, *Pancreatici Acidiores*, & *acrimonia volatili* prædití, ac in ſe mutuò agentes, ad Ventriculum aſſurgentes, Halitus ſaltem acres eò mittentes, atque ipſum lancinantes, mordenteſque.

VIII. Aliquando *Humores Acido-ſalſi & acres à Capite ad fauces*, hinc & *Ventriculum* delabuntur, ipſumque ad ſui contractionem, admiſſorumque expulſionem cogunt.

IX. De *Inflammatione* atque *Exulceratione* quavis ſuo agetur loco.

Malum hoc qui curandū ſi ſit ab Alimentis acribus.

X. Ab *Alimentis acribus* ſi hoc malum contingat, vel *blandiora*, ſimulque *lenientia* erunt poſtmodum uſurpanda; vel ipſorum ſaltem *acrimonia priùs* erit *temperanda & corrigenda*.

& quibus.

XI. In hunc finem conducunt *Oleoſa* plura, *Oleum* ipſum, *Lac* quod vis, *Vaccinum*, *Ovillum*, *Caprinum*, &c. *Iuſcula Carnium*, præſertim pinguia; *Emulſiones* ex variis *ſeminibus* parandæ, *Amygdalis dulcibus* præſertim.

Acrimonia acida quibus temperetur.

XII. *Acrimonia Acida temperabitur* pręterea *dulcibus*, *Sacchαro*, *Melle*, *Paſſulis maioribus*; & quandoque *Spirituoſis*, vel aliis quæ *Acidum Concentrant*, nec tamen alimentis nocent, qualia ſunt *Corallia*, *Margaritæ*, &c. Quin multa longiore coctura ſenſim dulceſcunt, & aciditatem ſuam plùs minùs amittunt.

Quibus Lixiva & Aromatica.

XIII. *Acrimonia lixiva & aromatica*, qualis in pipere, garyophylis, eruca, & ſimilibus occurrit, tum memoratis *Oleoſis* & *Dulcibus* temperatur; tutiùs tamen ab iiſdem in totum, vel maxima ex parte abſtinetur.

Quibus Salſa.

XIV. *Acrimoniam Salſam*, qualis in Sale marino & foſſili, & ſalitis pleriſque, mirè corrigit *Calx viva* ex uſtis ſilicibus vel conchis parata, nulli Medico prudenti ampliùs metuenda, ſed lixivij forma in plurimis Affectibus fœliciſſimè uſurpanda.

Humores Acres quibus corrigantur.

XV. Quemadmodum Alimenta & Condimenta, ita *Humores vitioſi & Acres corrigentur Oleoſis ac Spirituoſis*, & ſubinde ſuis *Contrariis*, ſed priùs *temperatis*, jam memoratis, & in ſequentibus adhuc memorandis.

Iidem etiam evacuandi.

XVI. Iidem *Humores Acriores*, priùs tamen plùs minùs correcti ac temperati, quoties ſimul *redundant*, *ſegniùſve aut difficiliùs ſe corrigi, ac reſtitui patiuntur*, *Evacuandi* ſunt per medicamenta ſuperiùs præſcripta, & inferiùs præſcribenda.

Opij & Opiatorum vires.

XVII. Imprimis tum ad *urgentem Humorem Acrimoniam temperandam*, tum *ad Senſum Ventriculi obtundendum*, moleſtamque ipſius *Contractionem ſedandam*, conducit *Opium* & quodvis

ab Opio denominatum medicamentum, Theriaca, Mithridatum, Diaſcordium, Philonium Romanum, Laudanum Opiatum, &c. ſi quantitate parva ſæpiùs uſurpetur, additis cæteris Humores maximè peccantes blandè temperantibus medicamentis, quorum formulæ paſſim exſtant in hoc opuſculo.

Vtendi ratio.

XVIII. De *Vomitu*, atque *Lienteria*, in quibus ſemper ſimul læditur Ventriculi, & quandoque ac forſan perpetuo Inteſtinorum Excretio ſive Expulſio, ex profeſſo agemus in ſequentibus.

CAPUT VII.

De Alimentorum Fermentatione in Ventriculo læſa.

Chylificatio quid.

I. QUam vulgò *Chylificationem* vocant, malumus *Fermentationis* nomine appellare *Mutationem aſſumptis Alimentis in Ventriculo ſecundùm naturam contingentem.*

Chylificationis læſæ ſpecies,

II. Hujus Alimentorum Fermentationis læſæ primariæ ſpecies ſunt 1. *Abolita*, vel *Diminuta*, 2. *Aucta*; 3. *Depravata*: quibus cognitis tum illa, quæ *ſegniùs*, tum illa quæ *citiùs* abſolvitur, deducetur facilè.

Quid ſit Abolita.

III. *Abolita* cenſetur Alimentorum Fermentatio, quando, ſufficienti tempore in Ventriculo retenta licet, *cruda* tamen, *nec immutata* vel ſurſum, vel deorſum iterum excernuntur: quemadmodum *Diminuta*, quando eadem tunc *aliquantum quidem*, *minùs tamen*, *quàm decebat*, prodeunt *immutata*: Unde nihil, vel parum nutrimenti, roboriſque ab aſſumptis Alimentis accedit Ægro.

Quid diminuta.

Quid aucta.

IV. *Aucta* verò dicenda Alimentorum Fermentatio, quando *citiùs*, quàm decebat, abſolvitur ipſa: unde ſi conſueto & naturali tempore moram necterent in Ventriculo Alimenta, nimiùm immutarentur; ut ne ſic quidem convenientem Corpori præberent Nutrimenti materiam; quemadmodum panis maſſa ſolito nimiùm, vel diutiùs fermentata exhibet panem acidiorem, minùſque ideò laudabilem. In mediocritate conſiſtit namque omne bonum, in extremis malum.

Qua ratione non valde noxia.

V. Ubi notandùm, non valdè noxiam eſſe homini Auctam Alimentorum Fermentationem, niſi perſeveret diutiùs; quoniam ut plurimùm Alimenta ſufficienter fermentata moram in Ventriculo longam non faciunt, verùm mox ad Inteſtina propelluntur, ac ibidem in utilem Chylum, atque alvinas fæces ſecernuntur, &c.

Qua ratione noxia.

VI. Ubi autem aliquandiu perennat Fermentatio aucta, nimium appetitur Alimentorum; & quando cuncta optime cedunt, ſenſim *Plethora*, *hinc &* *Habitus Athleticus* conſequitur; qui, niſi ſolvatur in tempore, in quantum periculum homines conjiciat, ex *Hippocrate*, cui Experientia ſuffragatur, notum.

Quid depravata.

VII. *Depravatur* Alimentorum Fermentatio quando eadem ita immutatur in Ventriculo, ut conveniens corpori tam continenti, quàm contento nutrimentum non præbeant, ſed noxium: unde infinita prodeunt mala; poſtquam Vitia primæ Concoctionis non corriguntur facilè in ſecunda; quod ſemper verum de Coctione Depravata.

Eius duæ ſpecies.

VIII. Inter Depravatæ Alimentorum Fermentationis ſpecies varias duæ vulgò numerantur primariæ, *Cruditatis* nomine notæ, *Nidoroſæ* puta, & *Acidæ*.

Abolitæ & Diminutæ cauſæ.

IX. *Aboletur*, aut *Diminuitur* Alimentorum Fermentatio, nunc ipſorum *Alimentorum*, nunc *Fermenti* culpa, nunc propter *Humores vitioſos* ad Ventriculum delatos.

1. Alimentorum vitium

X. *Alimentorum vitio* id accidit, quando ipſa vel *quantitas nimia* ingeruntur, vel *qualitate ſua vitioſa* Fermentationem plus, minùſve impediunt aut ſiſtunt.

XI. Qualitas Alimentorum vitioſa conſiſtit frequenter in eorundem *Pinguedine* exuperante; quandoque in *Spiritu volatili* præpoſterè, nimiùmque aſſumpto; quandoque in *Sale lixivo*, vel *fixo*, vel *volatili* copioſiùs itidem uſurpato: uno verbo in iis, quæ *Spiritum acidum*, *ejuſque operationem potenter frangunt*: unde incidi atque ab invicem ſufficienter ſegregari nequeunt partes Alimentorum viſcidiores: tantum poteſt abſque plurium rerum ad eundem effectum producendum requiſitarum & concurrentium certa proportio & harmonia. Quò facit quoque *Potus* quivis, præſertim *Aqueus* copioſiùs ingurgitatus, & tum Fermentum diluens, abluenſque, tum Cibos obruens, ac in ſui Fermentatione impediens.

Hoc in ... bus cõſ...

XII. *Fermenti culpa Diminuitur*, vel *Aboletur* Alimentorum Fermentatio, tum propter Ipſius *Defectum*, tum propter ipſius *Inertiam*.

2. Ferme... Defectus Inertia.

XIII. *Deficit* Ventriculi *Fermentum*; quando *non ſatis generantur*, in *Salivæ defectu*, *continuave expuitione*, vel *aliò defertur*, per *continuam potationem*, ob quam ad inteſtina propellitur.

Quando ... ficiat.

XIV. *Iners* exiſtit hoc *Fermentum*, quia juſto *Pinguius*, *Viſcidius*, vel *Aquoſius* producitur, ob *Salivam ſimilem*, ex *Alimentis conſimilibus* diutiùs uſurpatis ortam; & quandoque ab *Aeris externi æſtu*; aut *vehementi Corporis*, *animive exercitio* Spiritus Animales exhauriente deducendam, & imprimis, ubi Alimentis Spiritu Volatili abundantibus non reficiuntur, reparanturve conſumpti ac deficientes in corpore Spiritus animales, ad Fermentationem Alimentorum promovendam ſummè utiles.

Quãdo iners existat.

XV. Ubi plures Cauſæ ſimul concurrunt, graviùs læditur Alimentorum prædicta Fermentatio, & viceverſa.

Plures ca... ſæ concurr... tes quid ſ... ciant.

XVI. Eandem *Fermentationem Diminuere* ac quandoque *Abolere* poſſunt quædam, cum aut pro Alimentis, Medicamentiſve malè uſurpata, & quoniam vel ipſum *Fermentum enervant*, vel *Alimenta Fermentationi inepta* reddunt, hactenus pro *Venenis* habenda; qualia ſunt omnia, quæ *figendi* vi excellenti ſunt prædita.

Aſſump... quædã Fe... mentation... lædere.

XVII. Alimentorum *Fermentationem Diminuere*; ac ſubinde *Abolere* poſſunt *Humores vitioſi*, & *Bilioſi* præſertim, *Oleoſitate peccantes*, ad Ventriculum aſſurgentes, atque aut *Fermentum* ipſum *corrumpentes ac enervantes*, aut ſe *Alimentis* immiſcendo ipſorum *fermentationem turbantes*, *impedientes*, *ſiſtentesve*.

3. Humore... vitioſi.

XVIII. *Augetur* contrà Alimentorum *Fermentatio*, vel 1. *Fermenti ſolito & acidioris & volatilioris* culpa: vel 2. *Alimentorum* pro aſſumentis conſtitutione naturali *faciliùs fermentabilium* diutinè uſurpatorum vitio: vel 3. *Humorum aciditate volatili præditorum* & ad Ventriculum vel à *Capite delabentium*, vel à *Pancreate aſſurgentium* cauſa.

Aucta Fe... mentation... cauſa.

XIX. *Fermentum & Saliva*, ut & *Succus Pancreaticus*, atque *Humores à Capite decidentes* Aciditatem ſuam volatilem auctam debent imprimis *Alimentis volatili aciditate præditis*, copioſiùs ac diutiùs aſſumetis, ut & *Condimentis* ſimilibus, *Vinoque*, aliive *Potui generoſo ac ſpirituoſo ſubacido* tamen, quale *Moſellanum ac Rhenanum Vinum*, aliquandiu copia non nimis excedente licèt uſurpatis.

Fermenti, Salivæ Succi Pancreatici, & Humorũ Aciditas ab Alimentis, & condimentis.

XX. Idem promovere poſſunt ex parte *Mœror ſollicitus*, non tamen nimis gravis; ut & *Aer ſerenus & ſubtilis*, non verò multùm æſtuoſus aut rigidus, ad Borealis tamen naturam quodammodò vergens.

A Mœrore, & Aere ſereno.

XXI. *Depravatur* Alimentorum Fermentatio in *Nidoroſam Cruditatem* à *Bile acriore & nimis volatili* ad Ventriculum aſſurgente, atque Fermentationem non tantùm impediente, at inſuper alterante ac corrumpente: Unde *Ructus* excitantur, qui Ventriculum diſtendant, vel mordeant, & nunc ova frixa, nunc piſces fœtentes, nunc

Nidoroſa cruditas unde. Ab ea Ventriculi diſtentio, & ructus.

nunc alia redolentes attollantur.

a Cru- unde . id pro. t.

XXII. Quoties autem *Ventriculi Diſtentio* concurrit, aut *difficiliùs erumpunt iſti Ructus*, toties *Pituitam viſcidam* ſimul peccare certum.

XXIII. *Acidam Cruditatem* producunt *Humores Acidi*, & imprimis *Succus Pancreaticus* vel *redundantia*, vel *aciditatis intenſione* peccantes, & ad Ventriculum delati; unde non tantùm præcipitatur Alimentorum Solutio ac Fermentatio, ſed eadem inſuper vitiatur & corrumpitur, elevatis eadem opera *Ructibus Acidis* & nonnunquam valdè moleſtis.

dē cau. pro ſua itate ctionem rſimodè re.

XXIV. Nec mirum aut novum, eandem Cauſam pro ſui majore aut minore copia, vel intenſiore aut remiſſiore qualitate Functionem aliquam nunc ſecundùm quantitatem, nunc ſecundùm qualitatem plùs minùs alterare, atque mutare, imò lædere.

lita vel inuta mentorū ſentatio propter ı copiā itio. bus fiat.

XXV. *Curabitur Abolita vel Diminuta Alimentorum Fermentatio* propter ipſorum *nimiam copiam* ingeſtam ſola ſæpè *Inedia*, ſive parciore alimento aliquandiu uſurpato.

XXVI. Idem citiùs obtinebitur uſurpando medicamenta Fermentationem promoventia, qualia imprimis ſunt *Acida & Salina lixivioſa per Spiritum Volatilem alterata & plùs minùs Volatiliſata*. Huc ſpectant *Spiritus Salis* cohobatione iterata cum Vini ſpiritu *dulcis* factus; *Sal tartari* itidem cum Vini ſpiritu *volatilis* redditus; *Sal ſuccini Urinæ*, *Cornu Cervi*; Ipſumque *Sal Armoniacum* crudum, ejuſque *Spiritus*, ſive Sal volatile, &c.

XXVII. Hæc enim omnia *Cibos* æquè ac *Humores craſſos*, *viſcidoſque* in corpore repertos incidunt, & crudos ad Fermentationem deducunt, ſicque corpori utiles reddunt.

quomodò.

XXVIII. Uſurpantur autem iſta omnia commodiſſimè, ſi quantitate uniuſcujuſque Conſtitutioni ac Ætati conveniente aſſumantur ex Vino, alióve Liquore apto inter prandendum ac cœnandum. Poſſunt tamen extra illud tempus non incommodè quoque in uſum revocari, & imprimis, quando *Pituita viſcida* ſcatet corpus.

nguia quo odo corri- nda.

XXIX. *Pinguia* corrigentur à *Spiritu Acido dulci* potentiùs, à *Sale Volatili* debiliùs & ſegniùs.

n Spiritus i Uſu nimio quid ex bendum.

XXX. Ubi à *Spiritus Vini uſu nimio*, adeòque *abuſu* potiùs oritur non tantùm Appetitus proſtratio, ſed inſuper Diminuta & quandoque Abolita Alimentorum Fermentatio, juvat plurimùm *Spiritus Acidus dulcis* redditus quantitate parva, ſæpiùſque aſſumptus; ut & *Elixir proprietatis* ritè paratum.

& alimē rum Sale latili vel co abun- antium.

XXXI. Idem præſtabit hoc medicamentum, ubi *Sale volatili*, *vel fixo nimis abundantibus Alimentis* aliquis fuerit uſus diutiùs; unde Spiritus Acidus in variis Humoribus exiſtens, atque omninò neceſſarius nimiùm infringitur & iners redditur.

bolita vel iminuta rmentatio potu copio. qui cure- ur.

XXXII. *Abolita*, *Diminutave Alimentorum Fermentatio* ab ingurgitatione *Potus copioſi* & imprimis *Aquei*, *Cereviſiæ* puta tenuioris, aut ſimilis profecta *Curabitur*, *Minuendo* in dies Potus talis quantitatem, atque ipſius loco *uſurpando parcè Vinum ſatis generoſum*, aliumve Potum ſatis potentem, atque Spiritu Volatili præſtantem.

A fermenti efectu qui uretur.

XXXIII. Ubi ob *Fermenti Defectum Diminuitur*; *vel Aboletur* dicta *Fermentatio*, idem unà cum *Saliva deficiente augendum*, parando & ſubinde exhibendo Miſturam ex *Sale Volatili pauciore & Spiritu Acido dulci copioſiore* ſimul junctis.

Continua ſputatio noxia.

XXXIV. Sic à *continua Sputatione paulatim deſueſcendum*. Hæc enim malum morem ac conſuetudinem conſequitur plerumque. Quin bonum eſt *Linguam in Ore quietiorem* continere cùm ejus agitatione multa Copioſioris Salivæ effuſio promoveatur.

Ut & nimia Potatio.

XXXV. Quin etiam *perpetua*, *præmaturave* *Potatione* abſtinendum; Fieri enim nequit, ut Medicus Sanos præſtet homines in Diæta continuò peccantes.

Fermentum iners qui emendetur.

XXXVI. *Fermentum Iners*, *tum Pinguius*, *tum Viſcidius*, *tum Aquoſius ob Salivam ſimilem* redintegrabitur modò memorata Miſtura, utpote ſingulis hiſce Indicationibus ſatisfaciente. Quòd citiùs obtinebitur, ſi abſtineat præterea Æger ab *Alimentis* ſimilibus, ac eorum loco uſurpaverit, quæ ſint boni, copioſique nutrimenti, & facilis Fermentationis; ſi fugiat *Aerem* Nubiloſum, aut Æſtuantem; ſi moderatum inſtituat *Corporis animique* exercitium; ſi *Somno* fruatur mediocri.

Idē à rebus ipſū vitiantibus qui curetur.

XXXVII. Ubi à rebus *Fermentum Figentibus & Aciditatem ejus Concentrantibus*, vel *Alimenta* aſſumpta ad *fermentationem inepta* reddentibus, *Creta* puta, *Cineribus*, *Calce*, *Coralliis* &c. in *Pica* perperam uſurpatis, Diminuitur vel Aboletur iſta Fermentatio, *Acidis* utendum, & quidem *blandioribus* ac *temperatis*, perſeverandumque aliquandiu in eorundem *Uſu*, ac præſertim paulò ante Ciborum aſſumptionem: quin non rarò inter prandendum, cœnandumque convenient *Salia volatilia* mediocri quantitate ex Vino minùs generoſo ſumpta, cùm non tantùm Alimentorum Fermentationem promoveant, verùm Fixorum quoque, Fixatorumque naturam ſenſim immutent ac emendent. Cavendum interim ſedulò ab ulteriori *Noxiorum* abuſu.

Regula in praxi obſervanda.

XXXVIII. Dixi utendum *Acidis blandioribus ac Temperatis*, quæ Regula ſemper ac ubique obſervari debet in Medicina ritè facienda, tum quoniam Temperati ſunt omnes in corpore noſtro ſecundùm naturam exiſtentes Humores; tum quoniam à minùs temperatis continuò Efferveſcentiæ in nobis excitantur vehementiores, adeòque noxiæ, vix enim accidet quin tunc Halitus eleventur ſimul Acres & mordicantes, à quibus nil boni, quin mali plurimùm venit expectandum. Satiùs proindè lentiùs ac tutiùs procedere, quàm nimis feſtinando in noxæ alicujus periculum Ægrum conjicere.

Diminuta vel Abolita Fermētatio à Bile pinguiore qui curetur.

XXXIX. Quoties à *Bile Pinguiore* ad Ventriculum aſſurgente *Diminuitur vel Aboletur Alimentorum Fermentatio*, toties eadem *corrigenda Spiritu Salis dulci*; vel, ſi quantitate ſimul peccare deprehendatur, *evacuando* per *Cholagoga* blanda, vel *Vomitoria* levia, ex *Antimonio* præſertim parata, qualia attigimus jam in ſuperioribus.

Ut & Aucta propter Fermentum nimis Acidū.

XL. *Aucta* propter *Fermentum nimis Acidum & Volatile Alimentorum Fermentatio Curabitur* exhibendo ea, quæ *Aciditatem* illam *infringant & blandè figant*, *Corallia*, *Margaritas*, *Oculos Cancri*, *Chalybis limaturam*, *Cretam* & ſimilia.

Coralliorū Margaritarum, &c. Magiſteria notantur.

XLI. Ubi notandum, decantata & mirè laudata ex *Coralliis*, *Margaritis* ac ſimilibus per Tartari præſertim Oleum parata quorundam *Magiſteria* non reſpondere Auctorum ſuorum promiſſis, poſtquam præparatione tali fracta eſt, ſi non in totum abolita, eorum Acidum temperandi, figendi ac concentrandi Vis: Satiùs proinde iiſdem in pollinem duntaxat redactis, quàm ita corrupti magis, quàm præparatis uti.

Aucta fermētatio propter Alimenta qui curetur.

XLII. *Aucta* propter *alimenta faciliùs fermentabilia* continuò uſurpata *eorundem Fermentatio Curabitur*, exhibendo *alimenta magis craſſa*, *viſcida & fermentationis difficilioris*, *Panem* puta ex farina & furfuribus paratum, nec priùs fermentatum; *Carnes bubulas* ſale conditas, aut fumo inſuper induratas, &c.

Plethora & Habitus Athletici curatio.

XLIII. Orta verò poſt perſeverantem aliquandiu Alimentorum Fermentationem Auctam *Plethora*, hoc eſt *Sanguinis optimi Abundantia*, hancque conſequens, *Habitus Corporis Athleticus Curatur* citò, tutòque per *Sanguinis miſſionem*, ſemel, aut ſæpiùs pro re nata inſtitutam: quæ ſi negligatur, aut diutiùs diffetatur, non rarò in præſens *Suffocationis* periculum conjiciuntur Ægri; à quo priùs non liberantur, quàm educto per Venam ſectam Sanguine Reſpiratio reddatur libe-

rior, ſicque Mors aliàs inſtans avertatur.

Aucta ob Vitioſos Humores fermentationis curatio.

XLIV. *Humorum Acidorum & Volatili Acrimonia præditorum*, vel à *Capite* ſenſim per gulam deſfluentium, vel ab *Inteſtinis* ad Ventriculum aſſurgentium vitio *Aucta Alimentorum Fermentatio Curabitur*, exhibendo per vices, ſicut jam dictum, medicamenta omnem in corpore *Aciditatem* paulatim *Temperantia*, *Infringentia*, & *blandè Figentia*; abſtinendo à *Potu*, *Ciboque* Acidiore, Acidiſve condito; ſtudendo *Hilaritati*; vitando *Aerem* valdè ſerenum & acriorem.

Ut & Cruditatis Nidoroſa. *Hac ſi à Bile, ea temperanda, vel evacuanda.*

XLV. *Cruditas Nidoroſa Curabitur*, emendando *Bilem* per ſæpiùs laudatum *Spiritum Salis dulcem*, aliumve ſimili modo præparatum: vel, ſi copia ſimul peccaverit aucta, ipſam *educendo* aut per *Os & Vomitoria*, aut per *ſeceſſum & Purgantia Cholagoga* jam memorata.

XLVI. Ubi notandum in principio uſurpanda eſſe iſta *Evacuantia doſi parva*, ne Bilis per ſe valdè fluxilis ac quodammodò turgens furorem concipiat & *Choleram Morbum*, *Diarrhœam* ſaltem producat gravem, ideòque periculoſam.

XLVII. Niſi enim conſtet Humores Pituitoſos & Viſcidos ſimul redundare in corpore, *ſemper in Bilis expurgatione tutius eſt minore doſi uti cholagogis*, & quidem ob *Superpurgationis* metum.

Purgantia parva doſis exhibenda.

XLVIII. Adde quòd, licet nihil fortè evacuent purgantia minore doſi exhibita, eadem iterari queunt, & aliis poſt aliquot horas itidem quantitate parvà denuò aſſumptis præcedentium operatio promoveri: quod idem, ubi nulla urget neceſſitas, ſequenti tantùm die fieri poteſt, poſtquam *Purgantia medicamenta non tantùm Vitioſos Humores Evacuandi ſed eoſdem quoque Alterandi ac Emendandi, & ad eductionem commodam Præparandi vim habent*.

Præceptum Medicis junioribus obſervandum.

XLIX. Hoc autem præceptum ſedulò commendamus Medicis junioribus atque Tyronibus, quoniam ſic agendo non tantùm nullam creabunt Ægris ſuis noxam, ſed cuivis reddentur tali prudentia magis commendabiles: quod unicè faciendum à quovis lucrum honeſtum benè agendo quærente.

Bili adjuncta Pituita alteranda & purgãda.

L. Ubi verò Bili Cruditatem Nidoroſam gignenti conjuncta eſt *Pituita Viſcida*, preter *Spiritum Salis Dulcem* ipſius alterationi ac inciſioni cònducentem Purgantia erunt adjungenda *Phlegmagoga*, & quidem utraque doſi aliquantò majore; quoniam *retardatur, impediturque à Pituita Viſcidiore quorumvis Purgantium operatio*, quæ proinde quantitate ipſorum aucta promoveri debet.

& quomodo.

LI. Poſſunt in hunc finem convenientiſſimè Pilularum forma Præſcribi Purgantia, quippe quibus Gummi ſolvendæ, incidendæque Pituitæ Viſcidæ præ aliis medicamentis omnibus aptiſſima, nec in liquore ullo facilè ſolubilia poſſunt facilè admiſceri, atque una eademque opera Humores peccantes tum alterari, tum educi.

Pilula.

LII. Inſerviet autem huic ſcopo Pilularum ſequens, aut ſimilis formula; quæ

♃. *Gumm. Ammon. vel Galbani &c.*
aceto præp. ʒ *ſ.*
Maſtich. el. ℈ j.
Troch Alband.
Reſin, Scamm. an. Gran. xxv.
M. f. pil. N. xxv.
Inaurentur.

Earũ doſis

Accipiat Æger v. aut vij. manè ſtomacho jejuno, & ſuper bibat poſt horam juſculum.

Cruditatis Acida curatio.

LIII. *Acida Cruditas Curabitur* exhibendo medicamenta ſæpiùs jam memorata & *Acidum Spiritum Temperantia* vel *Concentrantia*: ſedulò *cavendo à Purgantibus antequàm temperati fuerint Humores Acidi* & ad Seri naturam deducti, quos tunc demùm redundantes per Hydragoga educi nil obſtat.

Seroſos Humores quænã evacuent

LIV. *Seroſos* autem, *Acidoſque Humores contemperatos educunt* inter alia multa *Mechoacannæ*, atque *Jalappæ* radix, *Sambuci ac Ebuli* partes pleræque, *Gummi Gotte*, *Elaterium*, &c.

Elect[…] Hydra[…] Auctor[…]

LV. Inter compoſita commendare auſim *Electuarium* ante aliquot annos itidem in Noſocomii Academici Uſum à Me excogitatum, atque ſæpiſſimè cum Ægrorum commodo uſurpatum: Cujus Deſcriptionem in Juniorum gratiam hîc addam.

Electuarium Hydragogum Sylvii.

♃. *Baccarum Juniperi in aq. coctar. expreſſarum, & ad pulpæ conſiſtentiam redactarum*,
Pulpæ Tamariad. an. ℥ iv.
Rad. Jalappæ, ℥ j *ſ.*
Scammon. elect. ʒ j.
Cinnamom. acuti,
Sem. fœnic. dulcis, an. ʒ ij.
Sacchari Clarific. ℥ x.
M. f. ſ. a. Electuarium.

Ejus doſis Vires. Uſus.

Hujus quoque Doſis eſt in adultis à ʒ iij. ad ℥ *ſ.* Blandum, efficax, nec ingratum exiſtit medicamentum. Poteſt Aqua conveniente, Petroſelini, Fœniculi, aliave diſſolvi, & Potionis forma exhiberi, aut per ſe aſſumi ac deglutiri.

Fermen[…] Iners & [Hu]mores p[…] toſi qui[…] rigantu[r] Vinum [me]dicatum

LVI. Ad *Fermentum iners Corrigendum, & Humores Pituitoſos Viſcidos ſimul Emendandos Vinum medicatum* præparari ac uſurpari poterit forma ſequenti.

♃. *Rad. enul. camp.*
galangæ, an. ʒ ij.
Fol. menthæ criſpæ,
calaminth. mont. an. M. ſ.
Sem. aniſi.
Cinnamom. acut. an. ʒ ij.
Nucis Moſchat. ʒ j.

Conciſa & craſſe contuſa includantur Sacculo, cui in vaſe Vitreo, Lapideo, aliove ſolido affundatur.

Vini albi Gallici, vel
Rhenani (prout hoc vel illud meliùs ferre poteſt Æger)
q. l. exempli gratia, Lib. iij.

Ejus Uſu[s]

Stet per horas xij. per plures in loco frigido, ut vis plantarum Aromatica inſinuetur Vino: Cujus tam in Prandio, quàm in Cœna bibat Æger hauſtum, addendo in quovis hauſtu vel

Spir. Salis Dulcis, Gutt. x.
vel *Elixiris propr.* Gutt. v.

Ubi penè conſumptum eſt Vinum, aliud affundi poteſt, donec deſinat fieri Aromaticum.

Vinum A[b]ſinthites.

Si cui *Abſinthites* magis placet, addi poterit *Summ. Abſinth. M. ſ.* & uti dictum, uſurpari.

CAPUT VIII.

De Alimentorum Expulſione ad Inteſtina Læſa.

Aſſumpta [à] Ventriculo ad Inteſtin[a] protrudi. Et qua ra[]tione.

I. ASſumpta Ore Alimenta, eademque ſufficienti tempore in Ventriculo retenta fermentataque *paulatim per Pylorum*, hoc eſt, inferius Ventriculi Orificium *deorſùm Protrudi ſolent ad Inteſtina*.

II. In hunc finem per fibras ſuas circulares Ventricolus ſeſe contrahendo ca itatem ſuam coarctare ſolet, atque contenta deorſum expellere.

Expulſio ha[ec] quot modi[s] lædatur.

III. Hæc Alimentorum Expulſio præter Naturam vel *Aboletur*, *Diminuitur* ſaltem ac *lentiùs ſegniùſque* fit; vel *Præcipitatur & citiùs*, quàm decebat, perficitur; vel *via præpoſtera* ac inconvenienti abſolvitur.

Abolita ve[l] Diminuta quanam.

IV. *Abolita*, vel potiùs *Diminuta* duntaxat cenſenda iſta Expulſio; quando lentiùs procedit ipſa & imperfectè: unde bona Alimentorum pars diutiùs reſtitat in Ventriculo, ipſumque Gravitatis Senſu premit.

Abolita cum vita diu eſſe nequit.

V. Non puto enim *aboleri* poſſe hanc Expulſionem, quin brevi pereat Æger; poſtquam non ſemel à Me, aliiſque accuratis Naturæ Operum Scrutatoribus obſervati ſunt hîc *Partium* Cavitatem formantium & Contenta quædam deferentium *Motus Contractionis*, *Naturales* mihi vocati, ad plures horas Externo Senſui notabiles, adeò-

Motus Contractionis

que

que ſuperſtites, Abolito licet atque in totum ceſſante omni Muſculorum *Motu*, *Animali & Voluntario* dicto, quinimò jam mortuo Bruto vel Homine.

...mortem ...rſtes.

VI. *Citiùs* quàm decebat, perficitur, Præcipitaturque eadem Alimentorum *Expulſio* è Ventriculo, ſi mox vel paulò poſt ipſorum aſſumptionem eorundem inchoetur, abſolvaturque Expulſio, vel ſaltem in Ventriculo non retineantur, quandiu decebat, & ut debitè, ſufficienterque alterentur ac fermententur, requirebatur.

Expulſio ...ipitata

VII. *Præpoſtera via* tentatur & abſolvitur, adeòque *Depravatur* illa *Expulſio*, quando non deorſum ad Inteſtina per Pylorum, ſed ſursùm ad Os per Gulam expelluntur iterum è Ventriculo Alimenta, & *Vomitus* excitatur.

...pravata

VIII. *Aboletur*, vel potiùs *Diminuitur* Alimentorum *Expulſio è Ventriculo*, tum ipſorum *Alimentorum*, tum *Ventriculi* culpa.

...olita vel ...inuta ...ſa.

IX. *Alimentorum* vitio id accidit confeſtim, quoties *copia nimia* fuere indigeſta, unde ad immenſum explicatus Ventriculus ſegniùs, difficiliùſque ad ſui complicationem cedit, atque interim moleſtum Ponderis & Gravitatis Senſum patitur.

...Alimēto... ...vitiū.

X. *Ventriculi* culpa lentè ac perſeveranter accidit hæc *Diminuta Expulſio*, quando *Ventriculus* vel *flaccidus* eſt factus ſecundùm *membranoſam ſuam ſubſtantiam*, ex nimio ac diuturno *Aquoſorum*, *Aquæ puræ*, atque imprimis algidæ, *Cereviſiæ*, *Apozematum* valdè humectantium, refrigerantiumque, &c. uſu; vel *imbecillis* eſt redditus ſecundùm ſuas *fibras*, ob *potum valdè frigidum*, aut *medicamenta ſtupefacientia*, & *ſpiritibus animalibus aditum* ad Ventriculum *præcludentia*, vel *ipſos* ibidem *inſpiſſantia*, *coagulantiave*, vel aliàs *inertes*, *ac inutiles præſtantia*.

...Ventriculi ...um. ...hoc unde

XI. *Citiùs*, quàm decebat, contingit *Alimentorum Expulſio è Ventriculo* propter *Irritationem*, nunc *Ventriculi*, Ipſius nunc *Alimentorum*, nunc aliorum *Humorum* ad Ventriculum delatorum culpa ortam.

...pulſionis ...cipitata ...ſa irrita

XII. Accidit hæc *Irritatio Ventriculi culpa*, quando is vel *Inflammatus*, vel *Excoriatus*, vel *Exulceratus* exiſtit, unde à quovis Alimento, licèt maximè temperato & blando atque quantitate mediocri, vel parva uſurpato irritatur mox ad ſui contractionem, contentorumque ſuorum expulſionem.

...A Ventri... ...lo.

XIII. Accidit hæc eadem *Irritatio Alimentorum vitio*, quando ipſa vel *acria* ſunt, vel *acribus* ſaltem *condita*.

...Ab Ali... ...entis.

XIV. Evenit denique iſta *Irritatio* Ventriculi *aliorum Humorum culpa*, quando vel à *Capite delabuntur* & degluttiuntur, vel *ab Inteſtinis aſſurgunt* Fermentatione Alimentorum etiam durante *Humores*, *Halitus* ſaltem *acres* ad Ventriculum, eundemque acrimonia ſua mordent, incitantque ad ſui complicationem, atque contentorum Alimentorum Expulſionem aut ſursùm, aut deorsùm.

...Ab Hu... ...oribus.

XV. De *Vomitu*, ſive *Depravata* Contentorum in Ventriculo *Expulſione* ſursùm per Os facta, cùm plura circa Ipſum occurrant conſideranda, ſequenti agemus capite.

XVI. *Curabitur Abolita*, *Diminutave* Alimentorum *Expulſio* ad Inteſtina, 1. *Promovendo ipſorum* in Ventriculo exiſtentium *protruſionem ac deſcenſum*, uſurpando aliquoties & cochleatim Oleum Amygdalarum dulcium vel Olivarum; cujus ope tum Alimenta reddentur magis fluida, tum Pylorus faciliùs, ampliùſque explicabitur ad exitum, ipſis præbendum.

...bolita vel ...iminuta ...xpulſio cu... ...atur. ...Eam pro... ...ovendo.

XVII. 2. Si Ventriculum valdè gravent, anganţque, Vires autem malè ſic affecto ſatis conſtent, *excitando* quandoque *Vomitum*, immiſſo in fauces digito, pennave oleo madida, & comprimendo ſimul abdomen quò faciliùs refundantur, & ſurſum propellantur aſſumpta, *liquidiora* præſertim ac *Potulenta*: *Eſculentorum* ſiquidem, cùm ſola difficiliùs Vomitu excerni poſſint, *Solutionem ac Fermentationem* ſatiùs erit 3. *Spirituoſis & Sale Volatili abundantibus*, ſive *Aromaticis feſtinare*, quò poſtmodum pro re nata deorsùm, vel etiam ſurſum propellantur.

...Vomitum ...xcitando.

...Spirituoſa ...& Aroma... ...ica aſſumē... ...lo.

XVIII. 4. *Cavendo* ſedulò ab ulteriori *multorum Alimentorum ingurgitatione*. — *4. Ab Alimentorum ingurgitatione cavēdo.*

XIX. 5. *Roborando Ventriculum Flaccidum Aromaticis* cum Vino generoſo, ejuſve Spiritu mixtis. — *5. Ventriculū roborando.*

XX. 6. *Abſtinendo à multùm Aqueis*, actu *frigidis vel agentibus*; & horum loco uſurpando *Spirituoſum & paucum potum*, Vinum Hiſpanicum puta, Canarienſe, aliudve potens. — *6. Ab Aqueis abſtinendo.*

XXI. 7. *Reſtaurando Spiritus Animales inertes aut ſtupefactos* per Vinum Medicatum, ejuſve Spiritum Plantis aromaticis imbutum, ſæpiùs, & quantitate parva uſurpandum. — *7. Spiritus Animales reſtaurādo.*

XXII. *Ventriculi Inflammationis*, *Excoriationis*, &c. *Cura* liquebit ex Affectuum iſtorum Tractatione generali poſtmodùm tradenda.

XXIII. *Alimenta nimis acria* vitanda, aut temperanda ſunt ſaltem; atque ipſorum loco ſuavibus & blandis utendum. — *Alimenta acria vitanda aut temperanda.*

XXIV. *Humorum acrium Cura* ex parte data eſt in ſuperioribus, & patebit ampliùs ex ſequentibus.

CAPUT IX.

De Nauſea, Eructatione, ac Vomitu.

I. IN perfecta Sanitate, ſtatuque naturali è Ventriculo nil planè ſursùm per Oeſophagum propelli ſolet; adeò ut, quicquid hac via aſſurgit, Labefactatæ Valetudinis certum præbeat indicium, ſive ipſa *Alimenta*, ſive alia quædam *Halitus*, *Flatus*, *Vaporis*, aut *Liquoris* fluidioris, craſſiorisve forma aſcendant & per Os expellantur. — *Si quid per Oeſophagū aſcendit, ſignum eſt morbi.*

II. Ubi *Flatus*, *Halituſve Sonori* ſpecie quid ſursùm erumpit, *Ructus* id propriè dicitur, & illa Excretio, *Ructatio*; quemadmodum, ubi *Alimenta* vel *Humores* quivis ſursùm è Ventriculo propellunt, *Vomitus*. — *Ructus, Ructatio & Vomitus quid.*

III. Vomitum ſemper, Ructationem ſubinde præcedere ſolet *Nauſea*, ſive propenſio major vel minor ad Vomitum, licèt irritus ſit nonnunquam ille movendi conatus. — *Nauſea quid.*

IV. *Flatus* quidem propter materiæ ſuæ viſciditatem adhærent magis Ventriculo, & difficiliùs excluduntur, unde ſæpenumerò comitatur ipſos *Ventriculi inflatio & diſtenſio moleſta*; quæ ceſſat, levaturve eructatis Flatibus. *Halitus* verò & *Vapores* faciliùs erumpunt è Ventriculo, nec niſi rarò *ſonitum* edunt notabilem, aſt *ſibilum* duntaxat, dum ſæpe ſatis ſonori exiſtunt *Ructus*, ſonumque pro materiæ ſuæ viſciditate majore vel minore efficiunt magis vel minùs fortem. — *Flatus difficilius.* — *Halitus faciliùs excluduntur: & cum ſonitu.*

V. Habent autem *Ructus* ortum, vel 1. ex ipſis *Alimentis*, aliiſve aſſumptis flatulentis, *Caſtaneis* puta, *Piſis*, *Fabis*, *Rapis*, *Raphanis*, &c. vel 2. ex Humore *Pituitoſo*, & *Viſcido*, tum in Ventriculo hærente & ab *aſſumptis Aromaticis* in flatus rarefacto; tum in tenui Inteſtino reperto & à *Bile* itidem in flatus diducto & ad Ventriculum propulſo. — *Ructuum cauſa.*

VI. *Bilem*, utpote ſale volatili & oleoſo conſtantem, *internam eſſe Flatuum efficientem Cauſam* confirmat tum omne Sal Volatile, ac præſertim Oleoſum, tum omnis Plantarum pars diſcutiendis flatibus apta, Semen imprimis, à quovis Pituitam viſcidam in Ventriculo aut Inteſtinis habente uſurpatum, & in principio quidem flatus excitans vel augens, tandem autem iterum diſſipans. — *Bilis flatuū cauſa efficiens.*

VII. Eorundem *Flatuum Materialem Cauſam* eſſe *Humorem Pituitoſum* & quidem *Viſcidum* patet tum ex *Cauſis* Ipſorum *Antecedentibus*, *Alimentis* conſimilibus, *Lacte dulci*, *Piſcibus*, ac præſertim *marinis*, *Animalium extremis*, *pedibus* puta, gelatinam viſcidam continentibus, &c. tum ex ipſa eorum *Cura*, per ſolam pituitoſi & viſcidi humoris correctionem ac eductionem tuto, feliciterque abſolvi ſolita. — *Humor Pituitoſus Viſcidus materia.*

VIII. Quemadmodum in Ructu Flatus tantùm, ita in *Vomitu*, vel *Alimenta*, eaque nunc *cruda*, nunc *magis*, aut *minùs fermentata*; vel *Humores* multifarii, *Aquoſi*, *Seroſi*, *Pituitoſi*, *Bilioſi*, — *Quænam & qualia per Vomitum excludātur.*

lioſi, *Atrabilarii*; &c. *Tenues*, *Craſſive*, *Albi*, *Flavi*, *Virides*, *Cærulei*, *Atri*, &c. *Inſipidi*, *Amari*, *Acidi*, *Acerbi*, *Dulces*, quandoque *miſti*; *Fœtentes*, aut *Inodori*; *Acres*, *blandive*: Aliquando *Sanguis*, vel etiam *Pus*: Quin & quandoque *Alvi fæces* ad Ventriculum remeantes per gulam & Os nunc faciliùs, nunc difficiliùs effunduntur.

Vomitus unde.

IX. Sequitur autem *Vomitus* omnis *Ventriculum* aut *primariò*, aut *ſecundariò affectum*, cum *inverſo* ejuſdem *Motu periſtaltico à parte inferiore ſurſum*.

Primariò. *Secundariò.*

X. *Primariò* eſt affectus *Ventriculus*, quando in ipſo tantùm exiſtit Vomitionis & inverſi ejuſdem Motus periſtaltici Cauſa; uti *Secundariò*, quando ab aliis partibus priùs affectis trahitur in *Conſenſum* Ventriculus, irritaturque ad Motus ſui periſtaltici inverſionem; ſive hoc fiat *inverſo* itidem aut *in totum*, aut *ex parte* ſaltem *motu Inteſtinorum periſtaltico*; ſive hoc accidat *agitato vehementer ac ſurſum in Tuſſi gravi* unà cum *Abbominis Muſculis Diaphragmate*.

Primariò Ventriculum affici 1. ab Inflammatione, Excoriatione aut Exulceratione. 2. Ab alimentis copia vel qualitate peccantib. 3. Ab Humoribus Acrib.

XI. Afficitur ad Vomendum *primario Ventriculus*, 1. quando *Inflammatus*, *Excoriatus*, aut *Exulceratus* eſt; tunc enim à quovis Alimento excitatur facile ad quamvis ſuam Contractionem violentam, ipſamque adeò Motus ſui inverſionem. 2. quando *Alimenta aſſumuntur copia*, & imprimis *qualitate* ſua Ventriculo *gravia & moleſtia*, ideòque ipſum ad præternaturalem ſui contractionem, contentorumque adeò excluſionem urgentia. 3. quando *Humores acres à Capite* in Ventriculum delabuntur, ipſumque *circa orificium inferius rodendò & mordicando* ad perverſam ſui contractionem, vomitumque incitant & tantùm non cogunt.

Ab inverſo in totum Motu periſtaltico ſis Vomitus in Ileo

XII. *Ab inverſo in totum Motu Inteſtinorum periſtaltico* in conſenſum trahitur & ad *Vomitum* adigitur Ventriculus in *Ileo* dicto Affectu graviſſimo, in quo aliquando etiam injecta Enemata iterum per Os excluduntur.

Ab eodẽ ex parte tantũ in Cholera, &c.

XIII. Ab eodem *Motu ex parte tantùm inverſo* excitatur Vomitus frequenter tum in *Cholera* dicto *Morbo*; tum in quavis aliâ *vitioſa Humorum in tenui Inteſtino Effervescentium propulſione ſurſum*; tum in *impedito Fæcum alvinarum deſcenſu*, huncque conſequente earundem *regreſſu*, & *aſcenſu*.

Vomitus in Vehementi Tuſſi.

XIV. In *vehementi Tuſſi*, *validaque Diaphragmatis conquaſſatione* accedente *potenti Muſculorum Abdominis contractione Vomitum* ſæpius contingere notiſſimum; quod putamus fieri propter conjunctam tunc *Viſcerum* omnium in *Abdomine contentorum compreſſionem ſurſum thoracem verſus factam*, & ipſum *Ventriculum cum contentis* maximè *angentem*, atque ad Motus naturalis inverſionem urgentem.

XV. *Ventriculi Inflammationis*, *Excoriationis*, *Exulcerationiſque Generatio & Curatio* petenda ex Generali Affectionum illarum Tractatione ſuo loco tradenda.

Vomitus ab Aſſumptis qui curetur.

XVI. *Vomitus ab Aſſumptis* excitatus illorum excluſione facta ſedatur plerumque *ſponte*; uſurpatis ſaltem paucis tum *Aromaticis*, tum *Opiatis* compeſcitur, & ſic *Curatur*. Ex. gr.

Miſtura.

℞. *Aq. menthæ*, ℥ ii.
Tinct. Cinnamom. ʒ ij.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Syr. Menthæ, ℥ ß.
M.

Eius Vſus.

Accipiat per intervalla brevia Cochleare j. Æger, ac brevi ceſſabit Vomitus.

Humores acres purgãdi & alterandi.

XVII. *Humores acres à Capite in Ventriculum delapſi*, inde removendi *purgantibus* ſæpiùs memoratis; *corrigendive alterantibus*, & acrimoniam noxiam temperantibus.

XVIII. Iidem *in Capite ſubſiſtentes*, aut ibidem *contemperandi*, *aut per nares*, aliaſve *vias convenientiſſimas* etiam *Univerſales expurgandi* medicamentis non ſemel nominatis.

XIX. De cæteris *Affectibus Ventriculum in Conſenſum trahentibus* agetur inferiùs.

Vomitus Sanguinis curatio.

XX. *Vomitus Cruentus* à *Sanguine* ex Ventriculi, Inteſtinorumve Vaſis ruptis, eroſiſve effluente ortus *curabitur*; conglutinatis denuò Vaſis per *Miſturam* ſequentem, in aliis quoque *Sanguinis excretionibus* utilem.

Miſtura.

℞. *Aq. plantag.* ℥ ij.
Cinnamomi, ʒ vj.
Aceti ſtillatitii, ℥ ß.
Coral. rub. præp. ʒ ß.
Sanguinis Draconis, ℈ ß.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Syr. Myrtini, ℥ j.
M.

Eius Vſus.

Hæc *Miſtura* cochleatim ſæpiùs aſſumpta curabit pleraſque vaſorum rupturas, & ſupra multorum exſpectationem Sanguinis effluxum brevi tollet.

Vires.

XXI. *Collectus* autem in *Ventriculo Sanguis* ſponte ferè, ſuppreſſo ejus effluxu & vomitu deponitur per alvum. Quòd ſi metus ſit à coagulato nimiùm Sanguine, addi poterit prædictæ *Miſturæ Oculorum Cancri*, ʒ ß. ut & *Antimonii Diaphor.* ℈ j. atque uti dictum uſurpari.

Puris Vomitus curatio.

XXII. *Puris Vomitus* cùm ſequatur ferè *Inflammationem Pancreatis*, alteriuſve Partis vicinæ, aut *Ulcus* ſaltem notabile undecunque ortum, *Curabitur* in totum curato priùs Affectus primario, quod ex ſequentibus petendum; atque interim *Miſtura*, quæ tum *Antimonium Diaphoreticum*, tum *Oculos Cancri* continebit, utendum ſæpiùs; quin commodum erit ſubinde *Balſami Sulphuris Aniſati Guttam unam* ex quovis Liquore aſſumere, tum ad *Pus temperandum*, tum ad *Partem primariò affectam* contra noxam ulteriorem muniendam, imò *ſanandam*.

Flatuum curatio.

XXIII. *Flatuum Generatio ac Eructatio Curabitur*, 1. *vitando Alimenta pituitoſa & flatulenta* dicta 2. *Incidendo*, ac poſteà *Educendo Pituitam viſcidam* in corpore exiſtentem. 3. *Temperando Bilem*, ſi fuerit *Acrior*. 4. *Diſcutiendo Flatus* jam genitos, & moleſtos.

Pituitam incidentia.

XXIV. *Incidunt Pituitam Viſcidam* tum *Acida*, tum *Aromatica* omnia & *Sale Volatili* prædita, ſæpiùs memorata.

XXV. Eandem *Educunt Phlegmagoga* hinc inde in hoc Opuſculo deſcripta.

Bilem tẽperare Spiritus Nitri.

XXVI. *Bilem Acriorem* in hoc caſu præ aliis omnibus *temperat* optimè *Spiritus Salis Nitri*, ad duas treſve Guttas, ex miſtura conveniente, potuve ordinario aſſumptus.

Flatum Diſcutientia. *Spiritus Nitri Vires.*

XXVII. *Flatus Diſcutiunt Aromatica* pleraque, ex quibus *Olea* poſſunt diſtillari, *Semina* præſertim *Flores ac Cortices*: Palmam interim cunctis præripit *Spiritus Nitri*, omnibus modis utilis, dum & *Pituitam*, & *Bilem* corrigit, *Flatuſque* in ſui generatione impedit, & genitos diſſipat.

Flatus diſcutiens, & compeſcens.

XXVIII. Ad Flatus verò tam in Ventriculo, quàm Inteſtinis hærentes, moleſtoſque compeſcendos, diſcutiendoſque conducet *Miſtura* ſequens exemplaris loco Tyronibus ſervitura.

Miſtura.

℞. *Aq. Menthæ*,
Fœniculi, an. ℥ ij.
Spir. Vini rectificati, vel
Aquæ vitæ Matthioli, vel
Spiritus Carminat. noſtri, ʒ j.
Spir. Nitri opt. Gutt. xx.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Ol. Macis ſtillat. Gutt. vj.
Syr. Menthæ, ℥ i ß.
M.

Eius Vſus.

Hæc Miſtura cochleatim ſæpiùs, rariùſve, prout Dolores ac Tenſiones magis, vel minùs urgebunt, aſſumatur.

Spiritus Carminativus Auctoris.

XXIX. Quoniam *Spiritus Carminativi noſtri* mentionem hîc fecimus, ejuſdem Deſcriptionem Junioribus Medicis haud inviti communicabimus, poſtquam ipſius Vires ſummas cum magno Ægrorum noſtrorum commodo multis jam annis ſæpiùs ſumus experti.

Spiritus Carminativus Sylvii.

℞. *Rad. Angelicæ*, ʒ j.

Impe-

Imperatoriæ,
Galangæ, *an.* ℥ i ß.
Fol. Roſmarin.
Majoranæ,
Rutæ hortenſ.
Baſiliconis,
Summ. Centaur. min. an. M. ß.
Baccar Lauri, ℥ iij.
Sem. Angelicæ,
Leviſtici,
Aniſi, *an.* ℥ ß.
Zinziberis,
Nucis Moſchat.
Maceris, *an.* ℥ i ß.
Cinnamom. ℥ vj.
Garyophyllor.
Cort. Arantior. an. ℥ j.
Conciſis & craſſè contuſis affunde Spiritus Vini Malvatici, vel
Hiſpanici, *unc.* XL.

Digerantur per biduum in M. B. Hinc ad ſiccitatem diſtillentur. Quicquid aſcenderit Magmati iterum affundatur, per biduum digeratur, mox tres partes quartæ diſtillentur.

Servetur Spiritus diſtillatus ad Uſum.

XXX. Qui volet affundat reſiduo *Spiritus Vini vulgaris*, ſed *rectificati unc.* XX. atque poſt bidui digeſtionem iterum diſtillet, quandiu prodibit ſatis potens Spiritus, qui ſeorſim ſervetur, tanquam imbecillior priore, magnarum tamen ad diſcutiendos flatus virium, ſi, quemadmodum hîc factum, convenientibus Mixturis jungatur, aut addito Sacchoro in Aqua Roſacea vel Fœniculi diſſoluto edulcoretur ad gratiam, uſurpeturque purior & potentior.

CAPUT X.

De Chyli à Fæcibus alvinis Secretione Læſa.

I. QVemadmodum quævis Alimenta Fermentatione in Ventriculo perfici ſolita non indigent, Potus nempe aut Aquei, aut Spirituoſi, aut priùs ſatis fermentati; ſed *viſcida* præſertim, parteſque arctiùs connexas habentia, qualia ſunt *Cibi* plerique, *ſolidiores* imprimis, & inter ipſos Panis quoque parùm vel nihil fermentatus; ita eorundem *Alimentorum Partes nutriendo corpori utiles nunc ſponte*, *faciliùs ſaltem*, *nunc difficiliùs*, *nec niſi alterius beneficio Secedunt à cæteris* benè multis, ex Cibis maximam partem oriundis, *quæ* tanquam corpori reficiendo *inutiles* poſt aliquam in craſſis Inteſtinis moram *Excernuntur iterum per alvum*.

II. Alimentis ergò in Ventriculo Fermentatis, mox ad Inteſtina propulſis admiſcentur ibidem quatuor ut plurimum tranſverſis ſub Pyloro digitis & *Bilis*, & *Succus Pancreaticus*, & *Saliva* quoque continuò deglutita, exiguamque in Ventriculo ſano, Alimentiſque vacuo moram nectens, quin confeſtim ad Inteſtina properans, & unà cum prænominatis Humoribus, ſi terminis *Helmontianis* impunè uti liceat, *Triumviratum* in Humani corporis Oeconomia valdè notabilem inſtituentes.

III. His autem tribus ritè conſtitutis obſervatur admiſtionem iſtam conſequi *Partis Liquidioris* & albicantes *Seceſſus à Parte Craſſiore*, & pro Alimentorum, Medicamentorumve ſimul uſurpatorum diverſitate diverſum colorem, conſiſtentiamque nanciſcente.

IV. *Pars tenuior*, *fluidior & albicans*, nobis per excellentiam *Chyli* nomine inſignita, per Inteſtinorum Cruſtam Spongioſam, hinc & Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum pergit ad Cor, ut Sanguinis formam ſubeat; dum *craſſior*, *tenacior & diverſicolor Alimentorum pars* detruditur ad Inteſtina Craſſiora, in quibus *Alvinarum Fæcum* nomen, formamque ſortitur.

V. *Bili* verò in *Seceſſu* illo promovendo *primas*

Deleboe Opera.

tribuimus, quatenus *Sale ſuo Volatili & Oleoſo* blandè *incidit* partes Alimentorum *Viſcidiores*, *liberatque* ab ipſis *Fluidiores*, quin has facit *magis fluidas*, imò *fluentes*.

VI. *Salivæ* autem adſcribimus, quòd magis, magiſque Alimentorum Fermentationem promovendo, eorundemque Viſciditatem minuendo ad Seceſſum deſideratum ſingulas reddat aptiores. *Ut & Saliva.*

VII. Denique *Pancreaticum Succum* exiſtimamus *Spiritu ſuo Sub-acido* eandem Alimentorum *Viſciditatem pertinaciorem* potentiùs *ſolvere*, atque ſimul partes ipſorum *maximè Viſcidas cogenda Fluidioribus unà confluendi*, mox & *perfluendi* occaſionem præbere. *Nec nõ Succi Pancreatici.*

VIII. Requiruntur autem ad beneficium tantum humano Alimento præſtandum *Liquores hi terni*, ſuo & quidem convenienti huic operi modo graduque *Temperati*. *Horum requiſita temperatio.*

IX. Primaria quidem *Bilem* conſtituens pars cenſetur mihi *Sal Lixivus*, tam per *Volatilem Spiritum*, quàm per *Oleum Temperatus*. *Primaria pars in Bile.*

X. *Succum* verò *Pancreaticum* conſtituens Pars primaria videtur mihi *Acidus Spiritus Spiritu Volatili* præſertim *Temperatus*. *In Succo Pancreatico*

XI. *Salivæ* pars potiſſima licet *Aqua* meritò ſtatuatur, non eſt tamen illa, quæ Chyli Seceſſum maximè promovet, aſt *Contemperatus* in ipſa per *Spiritum Volatilem* tum *Spiritus Acidus*, tum *Sal Lixivus*. *In Saliva.*

XII. Quamvis enim plura in Singulorum præfatorum Liquorum conſtitutione concurrere putem, potiſſimas tamen in præſenti Seceſſu abſolvendo partes judico modò memoratas. *Partes illa hîc ſpectãda*

XIII. Quoties proinde *Humorum horum trium Unus*, *vel Duo*, *vel Omnes malè ſunt Conſtituti*, toties *Vitioſa* continget *Chyli à Fæcibus Alvinis Secretio*: quæ itidem *Alimentorum perperam Fermentatorum vitium* conſequi poteſt. *Vitioſa ſecretior unde*

XIV. Obſervatur verò dicta *Secretio* lædi. 1. quando *Nulla* fit, & Alimenta fermentata licèt, & ad pultis conſiſtentiam, formamque deducta Propelluntur ſenſim per alvum albentia, nec ulla Bilis flavedine tincta, concurrente tunc brevi Univerſi Corporis Tabe, Viriumque omnium proſtratione notabili, & quidem in *Cœliaci* vulgò dicti *Affectus* priori ſpecie, quam diſtinctionis cauſa *Ictericum Alvi Fluxum* nominari poſſe Lib. hujus Cap. 13. dicemus. *Quotuplex. 1. Abolita.*

XV. Læditur eadem *Secretio* 2. quando *parcior* fit & *Diminuta*, gradu tantùm à modò memorata ſpecie differens: in qua Fæces Alvinæ pultis conſiſtentiam quidem ſervant, plùs minùs tamen tinctæ prodeunt, accedente tardiùs Corporis Contabeſcentia, Viriumque Languore. *2. Diminuta*

XVI. Læditur eadem *Secretio* 3. quando *inutilia* quoque ac ideò noxia ex parte *Alimentorum fæculenta ſecreta* unà cum Chylo pergunt ad Sanguinem: quam ſpeciem ſi quis *Auctam*, *Depravatamve* vocaverit, parum intereſſe puto, dummodò ita de ipſa re conſtet, ut exinde Cura conveniens inſtitui queat. *3. Depravata.*

XVII. *Aboletur Chyli* à Fæcibus alvinis *Secretio* vel ipſorum *Alimentorum* Aſſumentis conſtitutioni, peculiari incongruentium, aliàſve *vitioſè Fermentatorum*, vel laudatorum Humorum *Bilis*, *Succive Pancreatici*, aut *Salivæ* culpa. *Abolitæ cauſa.*

XVIII. *Incongruentia* vel potenter faſtidita *Alimenta*, uti *non fermentabuntur* facilè, ita *nec in partes utiles ac inutiles ſe poſtea ſecerni* patientur. *Alimẽta incongruentia.*

XIX. *Alimenta* etiam *optima*, & unicuique aliàs convenientia & gratiſſima, ſi quacunque alia de cauſa *permanſerint cruda*, nec proinde ad ſuarum partium Seceſſum Fermentatione debita præparata fuerint, *fruſtrà expectabitur Chyli Secretio à Fæcibus alvinis*. *Cruda.*

XX. Ex *Alimentis debitè fermentatis*, quamvis *Partes maximè Volatiles ac Spirituoſæ*, una cum *Aqueis ſponte* forſan *Secedant* à cæteris, poſſintque tranſcolari in Lacteas Venas, *Oleoſæ* tamen, *Salinæ*, *Acidæ*, *Terreæ*, aliæque corpori *alendo* itidem *utiles ac neceſſariæ* ulteriore indigent ac nova præ- *Eorũ partes quaſdã utiles præparatione ulteriore indigere adſecretionẽ*

paratione, antequam *Viſcidioribus*, *Auſterioribus*, aliiſque ad corpus benè nutriendum *minùs aptis* vale dicere poſſint.

Sal Bilis volatile iners, Ejuſdem defectus. Cauſa Icteri

XXI. Hanc *Secretionem fruſtrà deſiderabis*, quoties aut *iners* fuerit *Sal Bilis Volatile*, aut ipſa *non deferetur ad Inteſtina Bilis*; quorum alterutrum locum habet in *Morbo Regio*, ſive *Ictero*, in quo idcircò albicantia, nec tincta prodire ſolent Alvi Excrementa.

Hoc Sal unde fiat iners

XXII. *Iners* fit *Sal Bilis Volatile*, ob aſſumpta diutiùs & copioſiùs *Alimenta* multùm *Viſcida* vel ſimul *Pinguia*, quin & quandoque *Spirituoſa*, ipſumque adeò Vini Spiritum; cujus abuſum non infrequenter excipit æquè Morbus regius, quàm Aſcites Hydrops. Quod citiùs & potentiùs fiet, ſi *Medicamenta*, vel potiùs *Venena* Volatilem Bilis Salem infringentia fuerint introſumpta, vel forinſecùs admiſſa.

Bilis defectus unde.

XXIII. *Non defertur ad Inteſtina Bilis*, propter *Obſtructum* vel à *Bile in Calculos*, *cruſtamve calculoſam concreſcente*, vel à *Pituita Viſcida Ductum Bilarium Inteſtinalem*.

Pituita ductum bilariũ obſtruens unde.

XXIV. *Pituita* iſta *Viſcida* vel Ipſi potuit eſſe *Bili admiſta*, & Ductui ſenſim magis magiſque adhærens tandem ipſum totum Obſtruere; vel unà cum *Succo Pancreatico delata* in utriuſque *Ductus* Bilarii & Pancreatici *concurſu* concreſcere, atque Bili præſertim, ad ipſam nempè incidendam minùs potenti, exitum præcludere; vel *in tenui Inteſtino exiſtens*, idem *Orificium opplere*, atque Bili ſaltem exitum negare.

Quomodo à Succo Pancreatico vel Saliva vitiatis lædatur hæc Secretio.

XXV. Nunquam Ego à *Solo Succo Pancreatico*, vel *Saliva vitiatis Aboleri* poſſe puto hanc Chyli Secretionem: quamvis eorundem *Viſciditate* ac *Inertia* promoveri poſſe judicem illum Defectum, atque *Diminui* aliquando illam *Secretionem*.

Inertia Succi Pancreatici & Salivæ unde.

XXVI. *Viſciditas* verò ac *Inertia Succi Pancreatici*, ut & *Salivæ* expectanda eſt à nimiò & protracto Uſu *Alimentorum Viſcidorum* ac imprimis *Marinorum Piſcium*, Ipſiuſque *Panis* non ſatis piſti, vel fermentati, vel cocti, rerumque aliarum valdè *Pinguium*, &c.

Diminutæ Secretionis cauſa.

XXVII. *Diminutæ* quoque Partium Alimenti Utilium ab Inutilibus *Secretionis Cauſa* frequentior eſt ipſa *Bilis parcior*, vel *Inertior* ad tenue Inteſtinum deſcendens, ob Cauſas modò memoratas, ſed leviores.

Depravatæ auctæve cauſa. 1. Alimenta convenietia.

XXVIII. *Secretionis* verò *Depravatæ*, *Auctæve Cauſas* qui prædictis contrarias dixerit, non facilè falletur. Nam 1. *Alimenta* uniuſcujuſque Conſtitutioni *maximè convenientia*, & avidiùs expetita præ aliis faciliùs, citiùſque, imò ampliùs fermentabuntur, ac proinde *ſolito plus de ſuo* tribuent Chylo.

Succi laudabilis; Unde Plethora & Habitus Athleticus

XXIX. Eadem interim ſi fuerint *Succi planè laudabilis*, vix aliquam corpori afferent noxam, niſi metuatur inde forſan Plethora & Habitus Athleticus.

Succi minùs laudabilis Unde Cachexia, & Tabes.

XXX. *Eadem*, ſi fuerint *Succi minus laudabilis*, facilè *Cachexiam* inducent, nec tum convenienter nutrietur Corpus Continens, aut reficientur Vires, quas in Contentis maximam partem conſiſtere putamus. Hinc fieri exiſtimamus, quòd aliquando reperiantur nonnulli, qui & appetunt, & digerunt Alimenta multa, minùſque laudabilia, interim ſenſim Contabeſcunt & Deficiunt, aut Cachectici fiunt.

2. Alimenta modo medio ſe habentia &c.

XXXI. 2. *Alimenta modo medio ſe habentia*, hoc eſt, non minùs excrementitias, quàm nutritias partes continentia & aut *minori quantitate*, *parciùſve* aſſumpta, aut *Condimenti*, *Medicamentive alicujus* ſimul uſurpati ope potentiùs fermentata, tum faciliùs, tum copioſiùs proment partes ſuas Liquidas, etiam Excrementitias, unà cum Chylo Cor versùs transcolandas, transferendaſque; hinc & Nutritioni quovis modo vitandæ occaſionem daturas.

3. Bilis acrior.

XXXII. 3. *Bilis naturali acrior* plus ſolvet ac eliciet ex Alimentis probè licet fermentatis, quàm decebat; unde Chylum quoque minùs laudabilem futurum quis non videt?

4. Saliva Succus Pancreaticus Spiritu Volatili abundantes.

XXXIII. 4. *Salivam*, ſive ex ipſa ortam Pituitam *Succumve Pancreaticum* eatenus hoc malum producere poſſe putem, quatenus Spiritu Volatili abundantes Alimenta in Ventriculo abundè fermentata ulteriùs, adeòque nimiùs fermentant, dum per Inteſtina, feruntur, atque ſic ad inutiles quoque ac noxias partes unà cum laudabili Chylo ſecernendas, & in lacteas deducendas anſam præbent.

Major noxa quando ſinguli, minor quando omnes humores peccant.

XXXIV. Major autem hìc noxa expectanda, quando vel Bilis, vel Saliva, Succuſve Pancreaticus tantùm peccant; minor, quando ſimul peccant, quoniam tunc ſe mutuò ferè temperant.

Abolita Secretio qui curetur. Quãdo Bilis eſt iners.

XXXV. *Curabitur Abolita Chyli Secretio* vel ipſorum *Alimentorum*, vel *Fermentationis* culpa orta, eorundem *Emendatione*, de quibus actum ſupra.

XXXVI. Curabitur eadem ob *Bilis inertiam* producta, uſurpando ſæpiùs *Sal Volatile Acrius* undecunque tandem paratum, vel *Plantas aromaticas acriores*, *Cochleariam*, *Naſturtium*, *Sinapi*, *Raphanum ruſticanum*, &c. Quibus & Viſciditas Bilis corrigetur, & Sali Acrimonia ſua reſtaurabitur.

Quando deficit.

XXXVII. Curabitur eadem ob *Bilem ad Inteſtina non delatam*: 1. *Solvendo Bilem* in Calculos concretam, per *Succum Graminis*, & imprimis per *Nitri Spiritum* Calculos quoſvis Solventem, &c. 2. *Incidendo Pituitam*, *Obſtructionem* in Ductu Bilario Inteſtinali facientem, per modò dicta, & quævis alia ſæpiùs laudata, tum *Acida*, tum *Sale Fixo* vel *Volatili prædita*, ſive pura, ſive ſimul miſta; qualia ſunt *Sal tartari vitriolatum*, *Sal armoniacum*, &c.

XXXVIII. Deſiſtendum autem ab ulteriori uſu *Alimentorum Viſcidorum*, quin *Condimenti* loco uſurpanda frequenter modò memorata *Aromatica*, *Sinapi*, *Raphanus ruſticanus* & ſimilia, quò ſenſim corrigatur ubivis occurrens *Pituita Viſcidior*.

XXXIX. Idem non minùs feliciter præſtant *Salia Volatilia* inter prandendum ac cœnandum ex Vino, aliove Potu aliquandiu aſſumpta; ſicut non ſemel dictum.

Diminutæ curatio. Ut & Auctæ vel Depravatæ.

XL. *Curabitur* eadem ratione, iiſdemque mediis, & quidem faciliùs *Diminuta Chyli Secretio*.

XLI. *Curabitur* tandem *Aucta*, *Depravatave* Alimentorum Secretio, 1. *Aſſumendo*, *Alimenta Fermentationis* aliquantò *difficilioris copia* ſaltem ſolito *maiore*, ſi fuerint *Fermentationis facilis*; atque tunc *abſtinendo* ſedulò à *Condimentis Fermentationem promoventibus*; quin potiùs uſurpando quædam *ipſam impedientibus*, *Corallia*, *Cretam*, &c.

Bilis acrior qui temperetur.

XLII. *Bilis acrior temperabitur* potentiùs quovis *Acido*, & imprimis *Auſtero*, *Omphacio* puta, *Berberorum*, *Granatorumve Succo*, &c. Ut & *Viſcidis*, tum *Alimentis*, *Piſcibus* marinis præſertim, tum *Medicamentis*, *Amygdalis dulcibus*, ipſarumque adeò Emulſione, &c.

Saliva ſuccuſq; Pancreaticus Spiritus volatili abundans qua emendetur.

XLIII. *Saliva*, *Succuſve Pancreaticus Spiritu volatili abundans*, & hactenus hic peccans emendabitur abſtinendo à copioſo ſaltem uſu *Potus generoſi* & Spiritu volatili turgentis ſubſtituendo in ejus locum magis *Aqueum & Subauſterum*, ni aliud quid hoc vetet.

CAPUT XI.

De Vitioſa Bilis, & Succi Pancreatici unà cum Pituita continuò excitata in tenui Inteſtino Effervescentia.

Effervescentia in tenui inteſtino.

I. NOn tantùm, quando è Ventriculo ad Inteſtina propelluntur Alimenta fermentata, *Confluunt* quoque *in Tenue Inteſtinum Bilis & Succus Pancreaticus*; verum *continuò*, adeòque illo etiam tempore, quo nullum aſſumptum, vel ad Inteſtina deductum eſt alimentum, eò feruntur, ac *neceſſariò ibidem propter partium ſuorum diſpoſitionem ſubcontrariam in Concurſu ſuo Effervescentiam excitant*, in Sanitatis quidem ſtatu, hoc eſt, quandiu benè diſpoſitus temperatuſque eſt uterque, *blandam & Naturæ amicam*; ubi verò

Naturaliset

alte-

…ræteruatu. …alis.

alteruter, aut uterque intemperatus eſt, & acrior *vitioſam & noxiam*.

Quanam …ituita, Bi…s, et Succi …ancreatici …artes ad …r, quanam …d Inteſtinũ …raſſum per…unt.

II. Quoniam verò ſecundùm Naturam ſemper obſervatur *Pituita* in tenui Inteſtino conſiſtens, atque à *Saliva* continuò deglutita originem ſuam ducens, cujus quoque nomine mutationem aliquam patiatur prædicta *Effervescentia*; cenſeo in illo binorum horumce Humorum Confluxu diſſolvi *Pituitæ* inteſtini tenuis parietibus adhærentis *partem Fluidiorem*, eandemque cum maxima *Bilis, Succi Pancreatici* concreſcentium parte junctam penetrare in Lacteas Venas uſque ad Cor; dum *pars* ejuſdem *Pituitæ tenacior & viſcidior* cum aliqua reliquorum *Humorum parte* itidem *viſcidiore* pergit ſenſim ad inteſtinum craſſum, ibidemque *Alvinis Fæcibus* admiſta eaſdem viſcidiores facit & flaviores.

…Sanguinis …onſiſtent à …edo.

III. Hic ex *Bile, Succo Pancreatico, & Pituita ſaliuaria ortus Humor Triumuiralis*, & cū *Lympha* properans ad Cor, videtur mihi *Conſiſtentiam & Coagulationem Sanguini* largiri *naturalem*; quemadmodum *eidem* variis modis *uitiato* tribuendam puto plerumque *uitiatam* quomodocunque naturalem *Sanguinis Conſiſtentiam*.

…Pancreatis …ccum eſſe …cidum.

IV. *Efferueſcentiam* idcircò illo Ternorum iſtorum Humorum confluxu excitari arbitror, quòd non tantùm ex varijs Affectibus homini præter naturam obvenientibus concludi putem *Acidum* eſſe *Pancreatis ſuccum*, ſed illud ipſum *Ingenioſiſſimi Anatomici, Regneri de Graaf*, Diſcipuli mei Chariſſimi, induſtria evictum ſit abundantiſſimè, uti patet ex Ejuſdem de *Succi Pancreatici Natura & Uſu Diſſertatione*, Anno ſuperiore in hac Academia ſub meo Præſidio publicè diſputata.

…ferveſcen. …a hac pro…tur.

V. Talem namque, hoc eſt, *quovis modo*, *vel gradu Acidum Pancreatis Succum* impoſſibile eſt commiſceri cum *Bile, Amara & Sale volatili abundante*, quin mox exeitetur inde *Efferveſcentia*, infinitis ex Chymia & aliunde petendis exemplis confirmanda.

…Qualis in …nis, qualis …Ægris.

VI. Hanc Efferveſcentiam proſperæ valetudinis tempore admodùm blandam eſſe vel inde patet, quòd nullus ſit ejus Sanis ſenſus; qui tamen in Ægris tam ſæpè tam eſt manifeſtus & atrox, ac per lancinationes, diſtenſiones, tormina, frigora, æſtus, ebullitiones &c. tum in regione lumbari, tum in ſiniſtro hypochondrio, tum in vniverſo, quandoque abdomine ſe prodens.

…ferveſcen. …a hac vitio …1. Ratione …lis Acrio… & ſalinę …2. Ratione …lis pinguio…r.

VII. Multifariè verò *Vitioſa* exiſtit prædicta *Efferveſcentia*, 1. ratione *Bilis Acrioris & Salinæ*; unde *Sitim* ſæpiùs augeri, atque *Diarrhœam* plerumque originem trahere arbitror.

VIII. 2. Ratione *Bilis* naturali *Pinguioris*, unde *ardorem in regione Lumbari* tantùm, aut in *univerſo* præterea *corpore* produci exiſtimo.

…3. Ratione …cci Pan…eatici A…ioris.

IX. 3. Ratione *Succi Pancreatici acidioris & acrioris*; unde cæteris paribus *Frigus* excitari puto plerumque in nominata *Lumborum regione*, ac poſtmodùm in *univerſum* diſtribui *corpus*; quod manifeſtum eſt in omni penè *Intermittentium Febrium principio*.

…4. Ratione …cci pãcrea…i Auſte… & acerbi.

X. 4. Ratione *ſucci Pancreatici auſteri & acerbi*, cui adſcribo tum ſimilium Halituum *Hypochondriacam ſuffocationem* producentium, tum *Dolorum* Inteſtina mirè *torquentium* ac *contorquentium* ortum.

…5. Ratione …ituita Vi…idioris. …Vnde Fla…s et San…is Melan…olicus.

XI. 5. Ratione *Pituitæ Viſcidioris*, ex qua generari ſolent *Flatus* ſimiles, ac Inteſtina, Ventriculumque, aliaſve ſubinde partes diſtendentes, imprimis quando concurrit *Bilis acrior*; aliàs enim *ſanguis* producitur *tenax, viſcidusque*, *Melancholici* nomine notus.

…Dolores in …nui Inteſti…o à Bile & …ucco Pan…eatico …cribus.

XII. Ubi & *Bilis* & *ſuccus Pancreaticus* ſimul peccant *Acrimonia propria*, *Dolores* excitantur in tenui inteſtino atrociſſimi, & non rarò ipſis copulantur vel *Cholera morbus*, vel *Dyſenteria*, &c. ac ſemper ferè *inordinata Febris*: de quibus omnibus ſuo agemus loco.

…Ex pituita …iſcida mul…ti morbi.

XIII. Ubi præterea *Pituita* exiſtit valdè *Viſcida* vel aliàs *Vitioſa*, ibi *affectionis*, *ſuffocationis*, aut *Melancholiæ Hypocondriacæ, ſcorbuti, Colicæ*, aliorumque *affectuum affinium* & quidem graviorum generatio indies ſe prodit, & verò nunc hac, nunc illac ſæpiùsque mutabili forma.

Ex hac vitioſa Efferveſcentia innumeri Morbi

XIV. De *Affectibus* certè *innumeris* penè ex *Vitioſa ternorum* horumce *humorum* in tenui Inteſtino confluentium *Efferveſcentia* ortis agetur per univerſam ferè praxin Medicam, poſtquam ab illa dependent *plerique*.

XV. Producuntur enim non tantùm ex illa miſcella vitiata *Humores noxii*, quin non rarò *Flatus*, *Halitus*, vel *Vapores pravi*, plurima homini damna afferentes.

Terni hi humores Medico inveſtigandi.

XVI. Intereſt proinde, ut quivis Medicus pro re nata ſcrutetur ac inveſtiget ſedulò trium horumce *Humorum* naturam & qualitates tum naturales ac temperatas tum præternaturales atque à temperie propria recedentes, noxaſque homini infinitas ferentes.

Affectus ex hac Efferveſcentia noti, eorũ productio ignota.

XVII. Effectus ſanè & Affectus ex vitioſa illa Efferveſcentia procedentes notiſſimi ſunt & quotidiani, quamvis eorundem ratio & generatio magnam partem nos adhuc lateat.

Bilis Acrior unde.

XVIII. *Bilis acrior* ſequitur 1. *Alimenta acriora*, acribus ſaltem & valdè aromaticis condita 2. *aerem æſtivum*, vel quavis alia de cauſa *æſtuantem*. 3. *Corporis Motum Vehementiorem*. 4. *Vigilias nimias*. 5. *Iram & Curas* frequentiores. 4. *alvum adſtrictiorem*.

Bilis Pinguior unde.

XIX. *Bilis pinguior* debetur imprimis *alimentis ſimilibus* copioſiùs aſſumptis, *Oleo, Butyro*, &c. ut & *Medicamentis*, aut Medicamentoſis Aromaticis valdè Oleoſis ſæpiùs, diutiùſve uſurpatis, *Oleis ſtillatitiis*, & ut *Vini Spiritui*, cum Oleoſis præſertim parato, *aniſato* puta, &c.

Sũcci Pancreatici Aciditas unde.

XX. *Succi pancreatici aciditas excedens* oritur, 1. ex *Alimentis, Condimentis* aut *Medicamentis* ſimilibus, abundantiùs, ſæpiùſve aut diutiùs uſurpatis. 2. ab *Hyberno, frigidiore* ſaltem & *aſperiore aere*. 3. à *Metu* ac *Mœrore* quovis, Animique *Sollicitudine* gravi. 4. à *Vigiliis* perſeverantibus, Spirituſque Animales conſumentibus, ac per conſequens quorumvis Humorum acrimoniam intendentibus. 5. à vehementi, continuatoque *Corporis Motu*, eoſdem Spiritus exhauriente. 6. ab *alvo adſtricta*.

Ejuſdem Auſteritas unde.

XXI. *Succi pancreatici auſteritas* oritur præſertim ex *alimentis*, vel *Condimentis* potiùs, *Medicamentiſve* ſimilibus, ac *immaturis Fructibus* perperam uſurpatis, *pomis*, *pyris*, *Meſpilis*, *Caſtaneis*, *Olivis*, *Omphacio, &c.* ut & à *Mœrore gravi* ac diutiùs perſeverante, imprimis cum *ſollicitudine* juncto.

Pituita Viſcidior unde

XXII. *Pituita Viſcidior* originem ſuam debet, 1. *Alimentis ſimilibus, piſcibus* marinis præſertim. 2. *aeri* humido, nebuloſo & uliginoſo. 3. *Vitæ deſidi, ac ſine Curis*, accedente *ſomno multo*. 4. *Corporis quieti* ac ſegnitiei. 5. *animo Meticuloſo* & ignavo 6. *Tardæ* plerorumque Excrementorum *Excretioni*.

Efferveſcentia hujus vitioſę curatio

XXIII. *Curabitur* omnis memorati *Triumviratus Efferveſcentia vitioſa*, *Corrigendo*, *Expurgandove Cauſa* ipſius *Internam*, & *Vitando*, *Emendandove Externam*: conſiderando ſedulò, an una duntaxat, an plures ſimul peccent.

XXIV. Quæ *Bilem acriorem Corrigant*, propoſuimus cap. 1. §. 11. & ſeq. Quæ eandem *Evacuent*, cap. 2. par. 41. & ſeq.

Bilem pinguiorem quenã corrigant

XXV. *Bilem* juſto *Pinguiorem Corrigemus*, & *abſtinendo ab uſu pinguiorum*, & *uſurpando* frequentiùs *acida*, ſed *temperatiora*, imprimis ad Alimentorum condituram, *ſuccum* nempe *Citri*, *arantiorum*, *Granatorum acidorum*, *Berberorum*, *Ribeſiorum*, *Omphacium*; vel admiſcendo eorum aliquid cum *Potu ordinario*, ac præcipuè *ſpiritum ſalis vel Nitri dulcem*, &c.

XXVII. Quæ *ſuccum pancreaticum acidiorem infringant, temperentque*, peti poſſunt ex Libri hujus cap. 2. par. 17. & ſeq.

Succũ pancreaticum

XXVII. Eundem *auſteriorem* præ aliis omnibus *Corrigere* comperi hactenus *ſpiritum ſalis armoniaci*,

quænam corrigant.

moniaci, omnenque alium *Salem Volatilem*, ac præſertim *Oleoſum*, quovis tempore ex Vino, aliove Liquore convenienti ſæpiùs uſurpatum.

XXVIII. Eundem *Correctum ac Temperatum Evacuamus* commodè *Hydragogis*, de quibus egimus Cap.7. par. 53. & ſeq.

XXIX. *Pituitam Viſcidam Emendant* plura, de quibus actum à nobis Cap.2. par. 8.& ſeq.

XXX. Eandem *Educunt phlegmagoga*, quæ ibidem par. 29.33.& ſeq. notavimus.

Externæ cauſæ vetandæ & vitandæ.

XXXI. *Externas Cauſas* faciliùs vetat Medicus quàm vitat Æger; monendus tamen à Medico, ne in Se poſteà devolvat continuati peccati culpam.

Alimēta per condimenta corrigenda.

XXXII. Quæ autem in totum vitari non poſſunt *Res non naturales*, non ſatis naturaliter occurrentes, quantum fieri poterit, Corrigantur, *Alimenta* præſertim per *Condimenta* convenientia, & noxam ipſorum emendantia, non ſemel hîc & alibi memorata.

Aer peccans quibus temperetur.

XXXIII. *Aer*, *ſi æſtuet*, *aqua pura*, *plantis refrigerantibus* dictis, earundemve Decoctis, *aceto*, & ſimilibus temperetur; *Humidus* autem ac *Nebuloſus*, *Igne lucido*, *plantiſque aromaticis* corrigatur.

Vigiliæ moderatæ ſint.

XXXIV. *Vigiliæ* ſunto pro cujuſvis conſtitutione *moderatæ*.

Corporis motus mediocris Animus ab omni affectu gravi liber.

XXXV. Sic *Corporis Motus* eſto *mediocris*.

XXXVI. *Animus* autem eſto ab omni *affectu gravi* liber; liberetur ſaltem ab ipſo, quantùm licet: quod nunquam *Medicamentis*, ſemper obtinetur *Rationum* undecunque conquiſitarum vi ac pondere: quibus proinde, tanquam *Inſtrumentis* labefactatæ Hominis Valetudini reſtaurandæ non tantùm utilibus, ſed planè neceſſariis, non minùs utitur *Medicus* prudens ac peritus, quàm *Theologus*, *Iuris conſultus*, vel *Orator*.

Alvus laxa quibus præſtetur.

XXXVII. *Alvus*, quantùm commodè licet *ſervetur aut præſtetur Laxa*, tum *alimentis* uniuſcujuſque conſtitutioni peculiari maximè convenientibus, tum quandoque *Medicamentis Laxantibus* dictis, *prunis*, *paſſulis Minoribus*, *Cremore Tartari*, *Syrupo Roſarum ſolutivo*, & ſimilibus.

Suppoſitoria alvum ſolventia.

XXXVIII. Poteſt quoque *Alvus Solvi*, tum ſollicitando ipſam per *Suppoſitorium* ex cocto Melle atque Sale marino, gemmeove paratum, aut ex *aluminis* rupei fruſtulo in longum conciſo concinnatum & Oleo aliquo illitum, tum per *Clyſterem* Emollientem ac ſubinde Flatus diſcutientem injectum, Cujus formula eſto ſequens, aut ſimilis.

Clyſter emolliens, ac Flatum diſcutiens.

♃ *Rad. althææ*, ʒ ij.
fol. malvæ,
ſumm. melilot. an. M. j.
Coq. in aq. hordei.
In colatur ℥ viij. *diſſolv.*
Elect. Diacatholici, vel
Diapruni ſolut. vel
Bened. laxat. ʒ j.
Ol. roſati, vel
Lilior. alb. ℥ß.
M.f. Enema, quovis tempore injiciendum, ac per horæ dimidium, aut circiter in corpore tenendum.

CAPUT XII.

De Contentorum per Inteſtina propulſione, atque Expulſione læſa, & in ſpecie de alvo adſtricta.

Fæces Alvinæ excerni per Anum.

I. ET *Alimenta* in Ventriculo præparata, & *Saliva* continuò deglutita, hinc per Ventriculum ad Inteſtina delata, & *Bilis* ex ſuo Folliculo per Ductum Bilarium Inteſtinalem, & *Succus pancreaticus* per proprium Ductum ad Inteſtina properans, & *Miſcella* ex hiſce omnibus exurgens, ulteriùs *propelli* debent per longam Inteſtinorum fiſtulam, donec, tranſmiſſis ubique per Lactea Vaſa utique corpori nutriendo *Utilibus partibus*, *Inutiles*, ac *Fæcum Alvinarum* nomine notæ tandem *Expellantur*, *Excernanturque per Anum*.

Quos modis hæc excretio lædatur.

II. Hæc variorum tam ſecundùm, quàm præter naturam *Inteſtinis Contentorum Propulſio atque Expulſio* varijs lædi ſolet modis; dum vel 1. *Segniùs parciuſve*, accidit; vel 2. *Citiùs*, *ſæpiùs copioſiùſve* contingit; vel 3. cum *Dolore ac cruciatibus* abſolvitur; vel 4. *Via non debita* perficitur.

Alvus aſtricta.

III. *Segnius*, *parciùſve* accidit in *Alvo* plus minùs *Adſtrictiore*.

Alvi fluxus.

IV. *Citiùs*, *ſæpiùs*, *copioſiùſve* contingit in quovis *Alvi Fluxu*.

Excretio cum dolore.

V. Cum *Dolore* abſolvitur in *Ventris Torminibus Colica*, *Dyſenteria*, *Teneſmo*, &c.

Via non debita.

VI. *Via non debita* perficitur in *Cholera morbo*, *Ileo*, aliiſque *Vomitionibus* ab inteſtinis productis ut & in *Vulneribus* ac per tunicas penetrantibus *Inteſtinorum Ulceribus*.

Ad Alvum adſtrictam pertinere ſegniorem propulſionem et parciorē expulſionem.

VII. Ad *Alvum Adſtrictiorem*, de quo hoc agemus capite, revocamus tam *Segniorem Contentorum Propulſionem*, quàm *rariorem*, & *parciorem* ipſorum per Anum *Expulſionem*.

VIII. *Segniùs* procedit *contentorum Propulſio*, hinc & *Rariùs* eorundem *Expulſio* per Inteſtina, quando ſecundo, tertio, quarto, demum die, tardiùſve adhuc deponuntur Alvi Excrementa, quę quotidie ſemel ſaltem excerni oporteret.

Quæ quando fiant. Et unde. Viſciditas fæcum unde. Ut & earum durities.

IX. Evenit autem id, quoniam ſunt *contenta* & propulſa *Viſcidiora*, vel *magis Indurata*, *Exſiccatave*.

X. *Viſciditatem* ſuam debet Contenta *Rebus non naturalibus* Capite proximè præcedente narratis.

XI. *Duritiem* autem, tum *Alimentis ſimilibus Oſſeis*, & *cartilaginoſis*, tum *Flatibus auſteris*, Conſiſtentiam Contentis firmiorem conciliantibus.

Nec non ſiccitas.

XII. *Siccitatem* habent Contenta propter *chylum copioſiùs elicitum*, & quandoque propter *Potum pauciorem* cum *Pane multo* uſurpatum.

Parcior Excretio unde.

XIII. *Parciùs* prodeunt *Alvi Excrementa*, quia eorum *pars aliqua* ſecreta eſt ac in *Lacteas Venas propulſa* unà cum Chylo, de quo vitio actum Cap. 10. vel *alia & indecenti via excluduntur*, tam in *Vomitu* præternaturali ab Inteſtinis ortum habente, quàm in *Vulnere*, aut *Ulcere Inteſtinorum* notabili.

XIV. Pleraque ad hujus Affectus *Curationem* facientia propoſita ſunt in ſuperioribus, præſertim quæ *Viſciditati Humorum*, *Flatuumque emendandæ* conveniunt.

Excremēta indurata quibus emolliantur.

XV. *Excrementis* prætereà *Induratis Emolliendis*, ac *Viſcidioribus Diſſolvendis* plurimùm confert *Clyſter* ex *Lacte Vaccino* tepido & pauco *Melle* paratus, iniectus, & aliquandiu retentus, ſic enim non tantùm emollita Excrementa educuntur, ſed *Flatus* quoque ad exitum facilem aliciuntur, ad Subſidentiam ſaltem diſponuntur.

XVI. Poteſt quoque *Clyſter* ſuperiori Capite preſcriptus ad laxandam alvum ſubinde infundi; aut *Suppoſitorium* conveniens immitti, quale ibidem notavimus *ex Alumine crudo*, quod prætero cæteris omnibus.

CAPUT XIII.

De Alvi Fluxu.

Alvi fluxus quid.

I. QUoties *citiùs*, ac præſertim *ſæpiùs*, aut *copioſiùs*, quàm ſolebat & decebat contingit *Contentorum per Inteſtina Propulſio*, atque *Expulſio*, toties *Alvi Fluxu* laborare dicitur homo.

Eius ſpecies. 1. Lienteria.

II. Diſtinguitur autem *Alvi Fluxus* in ſpecies diverſas, & imprimis ratione *Excreti* diverſi. Nam 1. Excernuntur aliquando ipſa *Alimenta*, Cibus, Potuſque, *cruda*, nec mutata, ſed qualia fuerunt ſi-

non

non aſſumpta ore, deglutita ſaltem per gulam, in Affectu *Lienteria* dicto.

Alvi fluxus Ictericus.

III. 2. Excernuntur aliquando eadem *Alimenta, fermentata* quidem, ac debitè immutata in Ventriculo, *non* tamen *Secreta*, & in *Chylum*, *Fæceſque Alvinas ſeparata* in ipſis Inteſtinis, verùm *pultacea* adhuc & *albicantia*, qualia ſæpenumerò excernere ſolent Icterici; unde non ineptè hunc *Alvi Fluxum Ictericium* appellari poſſe autumem, alteram nempe *Affectionis Cœliacæ* dictæ ſpeciem.

Chyloſus.

IV. 3. Excernuntur aliquando *Alimenta* tum *fermentata*, tum in *Chylum*, *Fæceſque alvinas ſecreta*, ſed *ſimul adhuc Confuſa*, in altera *Cœliacæ Affectionis* ſpecie; quam *Chyloſum Alvi fluxum*, diſtinctionis majoris ergò, nominare quid vetat?

Diarrhœa bilioſa.

V. 4. Excernuntur aliquando ſæpè, aut copioſè non quidem Alimenta, ſed *Humores Aquei & Bilioſi*, in *Diarrhœa* ſive *Alvi Fluxu Bilioſo* inde dicto.

Diarrhoea pituitoſa & ſeroſa.

VI. 5. Excernuntur aliquando frequenter ac copioſè *Humores Pituitoſi*, ſed *craſſi* & *viſcidi* in *Diarrhœa Pituitoſa* inde dicta; aliquando tenues ac *Seroſi*, nunc blandiores, nunc acriores, in *Seroſa* ideò dicenda.

Alvi fluxus Pinguis.

VII. 6. Excernuntur aliquando *Pinguia* & *Oleoſa* Excrementa in *Alvi Fluxu Pingui*, ſeu *Unguinoſo* inde nominando.

7. Dejectio cruenta, & fluxus Hepaticus.

VIII. 7. Excernitur aliquando *Sanguis purior*, in *Dejectione Cruenta*, ad quam referendum puto *Hæmorrhoidum Fluxum*: aliquando *Liquor Carnium loturæ ſimilis*, in *Fluxu Hepatico* dicto.

8. Dyſenteria, & Teneſmus.

IX. 8. Excernitur aliquando *Pus & Materia Purulenta*, vel *Sanioſa*, in quavis *Dejectione Purulenta* dicta, & *Dyſenteriæ* familiari; ad quam *Teneſmus* ex parte ſaltem videtur referendus, ex parte ad Pituitoſam dejectionem: poſtquam *perpetuus eſt deſidendi, deijciendique Conatus*, *cum Excretione pauca tum mucoſa*, *tum purulenta*.

Cauſa Lienteriæ.

X. Cùm in *Lienteria* & non mutata, & paulò poſtquam fuere aſſumpta, excludi ſoleant Alimenta, *Ventriculi* ad admiſſorum expulſionem mox aſſurgentis *culpa* eam contingere apparet; de quo Affectu, ejuſque Cauſis, ac Curatione actum eſt ſuprà Cap. 6.

Alvi fluxus Icterici.

XI. Cùm in *Alvi Fluxu Icterico* Alimenta excludantur ſatis Fermentata, manifeſtum fit, procedere Ipſum à *Chyli*, *Alvinarumque Fæcum Secretionis Defectu*, & quidem ob Bilis vel *Abſentiam* vel *Inertiam*, de quibus egimus jam ſuprà Cap. 10.

Chyloſi.

XII. Cùm in *Chyloſo Alvi Fluxu* unà cum Alvi Fæcibus prodeat plùs minùs Chylus, Alimentorum Fermentatione, Partiumque Utilium ac Inutilium Secretione integris, *læſa* erit *Chyli per Spongioſam Inteſtinorum Cruſtam in Lacteas Venas Transcolatio*, de qua inferiùs agemus Cap. 16.

Diarrhœa bilioſæ.

XIII. Cùm in *Diarrhœa Bilioſa* Humores Bilioſi & Aquoſi, ſive Seroſi effunduntur, tunc *Bilem* Salis ſui ratione *Acriorem*, *Fluidioremque*, *Pituitam* verò *Salivarem*, *Succumve Pancreaticum Aquoſiorem* ac itidem *Fluidiorem* eſſe tam ex ipſis *Excretis*, quàm *Siti* comite patet.

Pituitoſa.

XIV. *Diarrhœa Pituitoſa* pro *Cauſa* primaria agnoſcit *Alimenta Viſcida*, multumque Pituitæ viſcidæ promentia; pro ſecundaria *Aerem Frigidum & Aſperum*, *Pituitam in Sanguine* tum *Augentem*, tum *Coagulantem*, tum in *Cerebro*, *Cerebrive Glandulis* præter naturam *Secernentem*: unde *Catarrhorum Pituitoſorum* ortus, à quibus ad Fauces delabentibus ac deglutitis hæc Diarrhœa ſæpiùs gignitur.

Pituita unde in corpore cumuletur.

XV. Facit quoque ad *Pituitam* in Corpore Cumulandam *Somnus Multus*, *Corporis torpida Quies*, *Ingenium Hebes*, *Aer pluvioſus*, vel aliàs *Humidus* &c.

Cauſa Seroſæ.

XVI. *Diarrhœa Seroſa* debetur frequentiùs *Succo Pancreatico Seroſo*, ſubinde *Salivæ ſimili*, rariùs *Humoribus Aqueis* ac *Seroſis* à *Cerebro* verſus fauces diſtillantibus ac deglutitis.

Succus Pancreaticus & Saliua unde Aquoſiores.

XVII. *Succus Pancreaticus*, Ipſaque *Saliva* redduntur *Aquoſiores* & *Blandi* propter copiam *potus Aquei* aſſumpti; accedente ſubinde *Aere Humido*; aut deficiente *Urinæ*, *Sudoriſve conſueti* Excretione.

Unde Seroſi & Acres.

XVIII. Iidem fiunt *Seroſi & Acres*, ſive *Salini*, ex uſu copioſo tum *Aqueorum*, tum *Salitorum*, à quibus non tantùm *Tenuiores*, ac *Fluidiores*, verùm *Acriores* quoque & *Salini* exiſtunt.

Pituitæ Secretio.

XIX. *Secernitur* præter Naturam *Pituita* tum *Viſcida*, tum *Aquea* vel *Seroſa* in *Cerebro* Ejuſve *Glandulis*, ſemper forſan *præcedente* quidem undecunq; univerſi *Corporis & Capitis* præſertim *Calore*, ac *Soluto* ſimul, *Deductoque* copioſiùs ad Cerebrum *Humore Pituitoſo* qualicunque in Corpore vel Sanguine tunc exiſtente, aſt mox *Subſequente Frigore Aeris*, ac penetrante ſimul per poros magis apertos *Aura ſubtili & Coagulante* humorem *prædictum* in Variis Cerebri partibus: unde ſive contingat in *Vaſis Lymphaticis Obſtructio*, ac poſt *diſtenſionem* nimiam eorundem *Ruptio*, hinc & *contenti Effuſio*; ſive aliter *Secedat* à *Sanguine humor Pituitoſus*, *Catarrhi* ſaltem nomine ruere ſolet nunc in *Nares*, nunc in *Fauces*, ac inde vel in *Aſperam Arteriam*, vel in *OEſophagum*; per quem in *Ventriculum*, ac *Inteſtina* delatus huic *Seroſæ Diarrhœę* materiam ſubminiſtrare videtur.

Catarrhus.

Cauſa Alvi Fluxus pinguis.

XX. *Pinguis* & *Oleoſus*, ſive *Unguinoſus Alvi Fluxus* ſequitur ferè *nimium pinguium Alimentorum Uſum vel Abuſum*.

Cruenti.

XXI. *Alvi Fluxus Cruentus* debetur ſemper *Vaſi* alicui *Venoſo vel Arterioſo* in *Tenui vel Craſſo Inteſtino*, rariùs in *Ventriculo* vel parte alia præter naturam *rupto*, *ſecto*, vel alio quovis modo *aperto* & ad Inteſtina contentum Sanguinem emittenti.

XXII. De *Vaſorum* quorumvis *Apertione* multiplici, *cauſis* Variis, & *Curatione* diverſa ſuo agetur loco.

Hæmorrhoidum Fluxus Criticus & Symptomaticus.

XXIII. *Hæmorrhoidum Fluxus*, quibuſdam non multùm Ægris familiaris, vel *Criticus* exiſtit, & ipſos levare ſolet: aliquando *Symptomaticus* eſt, ac ægros multùm debilitat.

Cauſa Fluxus Hepatici.

XXIV. *Fluxum Hepaticum*, ſi aliis unquam, mihi, quod ſciam, nunquam viſum, à *copioſo Sero* Sanguini admiſto & Vaſa ſimul relaxante puto deducendum.

Seroſus Sanguis unde.

XXV. *Seroſus* fit *Sanguis* à *Potu* nimio tum *Aqueorum*, *Aquæ*, *cereuiſiæ*, &c. tum Ipſius *Spiritus Vini*, à quo tandem Partium omnium firmitas infirmatur & tonus penè tollitur.

Cauſa Dejectionis purulentę.

XXVI. Cùm & *Pus* & *Sanies* ex *Sanguinis corruptione* ortum habeat & quidem poſt *Inflammationem* in *Apoſtemate*, aut undecunque orto *Ulcere* tam profundiore, quàm ſuperficiario ſive *Exulceratione*; tale quid locum habere oportet, quoties *Purulenta* vel *Sanioſa* obſervatur *Dejectio*. Sed de his Affectibus agetur in genere inferiùs.

Teneſmi.

XXVII. *Teneſmus* Mucoſa, Purulentaque conſtans Dejectione, *Humorem Viſcidum Pituitoſum*, ſimulque *Acrem Acidum* circa *podicem* adhærentem, atque ibidem *Ulcus* moleſtum rodendo excitantem agnoſcit.

Diarrhœa Bilioſa curatur. 1. Bilis Acrimoniam corrigendo.

XXVIII. *Diarrhoea Bilioſa curabitur* 1. *Corrigendo Bilis Acrimoniam Salinam* medicamentis Cap. 1. parag. 11. & ſeq. traditis. Seligenda verò, propter *Fluiditatem* ipſius ſimul *auctem*, quæ *Auſteritate* blanda ſunt prædita, *cydonia*, tum *Mala*, tum *Pira*, pro ægri palato vel *Sirupi*, vel *Mivæ*, vel *carnis*, vel alia forma parata. Huc ſpectant *Poma Punica*, *Berberorum Fructus*, *Uvæ immaturæ*, *Omphaciumve*, *Plantago*, *Portulaca*, &c. Boli ac *Terræ* pingues atque *Sigillatæ* omnes.

2. Pituitæ

XXIX. 2. *Corrigendo Pituitæ Saliuaris*

Suc-

Salivaris, & Succi Pancreatici.

Succive Pancreatici Aquoſitatem nimiam, tum Alimentis ſolidioribus ac minimè Aquoſis, tum Medicamentis eadem aut Imbibentibus, aut Evacuantibus.

Humorem Aqueū quanam imbibunt.

XXX. Imbibunt Humiditatem Aqueam præ aliis multis Creta, Cornu Cervi, & quodvis aliud Os uſtum, ac per ſe in pulverem redactum, parvaque quantitate ſubinde uſurpatum, &c.

Quanam Evacuent.

XXXI. Evacuant humiditatem Aqueam tum hydragoga per Alvum; tum Sudorifera & Diuretica per Sudores aut Urinas, inter quæ laudo valdè Decocta ex Radicibus Chinæ, Sarſæparillæ, Petaſitidis, Contrajervæ, &c. Lignis Guajaci, Saſſafras, Iuniperi, Quercus, Buxi, &c. parata.

Rabbarbari toſti vires.

XXXII. Pluribus Indicationibus Satisfacit Rhabarbarum toſtum, & ad ʒj. vel circiter exhibitum, poſtquam non tantùm unà cum Bile evacuat benignè Aquas hic redundantes, ſed blanda ſua auſteritate laxiorem alvum mox adſtringit.

Bilem temperantia.

XXXIII. Poſt correctam, & copia nimia ſimul peccantem Bilem blandè vacuatam unà cum Sero Aquoſo, uſurpari quoque poſſunt Diaſcordium, Theriaca, hyacinthorum Confectio, & ſimilia, quò ad Temperiem naturalem Bilis redigatur, & Inteſtina dejectione frequenti debilitata recreentur, roborenturque.

Pulvis.

XXXIV. In Tyronum gratiam ſequentes addemus formulas.

℞. Rhei toſti, ℈ij.
Nucis moſchat. ℈ß.
M.f. pulvis.

Eius Vſus.

Accipiat Æger manè ex cochleari vel vini, vel juſculi.

Alius pulvis, uel Bolus.

XXXV. Quando multo Sero ſimul ſcatet Sanguis.

℞. Rhabarb. toſti,
Rad. Jalapp. an. ℈j.
Cinnamom. acut. Gran. vj.
M.f. Pulvis, vel
Cum Conſerv. Roſ. pallid. q.ſ.
F. Bolus, manè ſumendus,

XXXVI. Poſt factam evacuationem talem, circa veſperam utatur per intervalla Æger cochleari uno ſequentis Miſturæ, quæ.

Miſtura.

℞. Diaſcord. Fracaſt. ʒjß.
Conf. Hyacinthor. ʒj.
Syr. Myrtini, ℥j.
Aq. cinnamom. unc. ß.
Plan tagin. unc. ijß.
M.

Decoctum ſerum evacuans per Vrinas, vel Sudores.

XXXVII. Quoties totus Sanguis Sero ſcatet, tunc operæ prætiom erit Decocto ſequenti aut ſimili per Vrinas vel Sudores ipſum educere ac minuere.

℞. Rad. apii.
Petaſitid. an. unc. j.
Raſur. ligni Iuniperi,
Sem. milii, an. unc. iij.
Coq. ſ. a. ex aq. pura,
In Colat. unc. xxx. diſſolv.
Syr. v. rad. ℥. i. v.
Spir. Salis dulcis, ℈j.
M.

Eius Vſus. *Vires.*

Capiat bis, terve in die hauſtum, ſi non abhorreat æger, calentem, & imprimis ſummo manè in lecto, unde prodibit faciliùs Sudor, ſin minùs, Urina copioſior, ſicque pedentim Conſumetur Sanguinis Serum, omneſque humores reddentur puriores ac meliores.

Diarrhoea Pituitoſa Curatio.

XXXVIII. In Diarrhoeæ Pituitoſæ Curatione, non tantùm Diæta vitioſa in laudabilem, & ſubcontrariam mutanda; verùm Medicamentis quoque Cap. 2. propoſitis Corrigenda Pituita Viſcidior; eademque poſteà per Sudorifera & Diuretica modò memorata & deſcripta, vel ſimilia Expellenda foràs per Cutis poros aut Vrethram, Avertendaque ex parte à Ventriculo & Inteſtinis.

Seroſa qui curetur.

XXXIX. Diarrhoea Seroſa curabitur Abſtinendo ab ulteriori Potu nimio Aqueorum; Aſſumendo ſubinde, quæ Aquas imbibant, cornu cervi uſtum, cretam, &c. aut per Sudores, Urinaſve expellant modò dicta.

XL. Nihil autem vetat, nullo alio vetante, Hidragogo aſſumpto Evacuari quandoque magnam redundantis Seri partem per Alvum.

Salſum Mordax rum qui corrigatur.

XLI. Quoties in Seroſa Diarrhoea undecunque prodiens Salſum & Mordax exiſtit, Serum, toties corrigendum idem Pilulis de Cynogloſſa, de Styrace, aut ſimilibus.

Gravedi[nis] curatio.

XLII. Quoties à præcedente Gravedine ortum habuit Seroſa Diarrhoea, toties cerebro facienda quoque Medicina, Roborando, Reſtituendoque in priſtinam integritatem Glandulas ſemper tunc malè affectas: quòd citò, tutòque, nec injucundè fit Suffitu ſolo & ſoliùs Succini, Ore patulo & Naribus ſæpiùs ac ſenſim excepto; quo ſæpenumerò una vice uſurpato Gravedinem ſatis gravem curavi mox in ſuo principio, ne ultra noctem duraret Huic Succino, cui compoſita placent magis, ad pompam nempe facientia, plura poſſunt addi, Maſtiche, Thus, Benzoin, Stirax, &c. & inde Pulvis pro Suffitu parari, atque idem paulatim prunis inſpergi atque Capite pallio, aliove operimento amplo tecto, ut minùs ejus fumi pereat, ut jam dictum ore, naribuſque excipi.

Alui fluxus Pinguis curatio.

XLIII. Alui Fluxus Oleoſus & Pinguis ſponte ac ſenſim ceſſabit, ceſſante Pinguium qualiumcunque abuſu: quamvis uſurpari quoque poſſint, quæ Pinguedinem nimiam abſorbeant, vel corrigant Cornu Cervi uſtum, Creta, Corallia, Cineres Cardui benedicti, Abſinthii, Geniſtæ, aut eorundem Lixivum cum vino paratum, vel Sal fixus ex iiſdem cineribus elixatus ac elicitus.

Ut & Cruenti.

XLIV. Alui Fluxus Cruentus Curabitur, ſi ab Humore acri vaſa rodente ortum habuerit, Corrigendo, temperandoque Humorem acrem, ac Conſolidando Vas eroſum.

XLV. Humorem Acrem, ac ſemper fortè Acidum quæ Corrigant, petenda ex Cap. 2. Miſtura verò eroſa vaſa conſolidans, omnemque Sanguinis effluxum mirè cobibens habetur Cap. 9. par. 20. quam Iunioribus Medicis ſæpiùs cum optimo ſucceſſu expertus fideliter commendo.

In Hæmorrhoidum Fluxu Critico & Symptomatico quid agendum.

XLVI. Hæmorrhoidum Fluxus, quandiu cum ægri levamine fit, eſtque Criticus, tandiu obſervandus, nec ſiſtendus; Ubi verò nimius exiſtit, ac Simptomaticus, ægrumque infirmans, tunc lentè laudata modò Miſtura, ſimilive aliò medicamento cohibendus.

Fluxus Hepatici curatio.

XLVII. Si copioſum Serum poſſit Sanguinem ita diluere, ut ex Vaſis ab ipſo ſimul relaxatis partem ipſius aliquam ſecum ad Inteſtina deducat, & Loturæ Carnium ſimilem Fluxum, vulgò Hepaticum dictum producat, Curabitur tum Sudoriferis & Diureticis Serum alia via è corpore propellentibus, tum Roborantibus Auſteris Laxatorum Vaſorum noxam reſarcientibus; de quibus hoc ipſo capite jam actum: & ante omnia Cauendo imposterum à nimio Aqueorum Potu.

Partium robur naturale, ob Spiritus Vini abuſū deficiēs qui reſtauretur.

XLVIII. Partium tonus ac robur naturale ob Spiritus Vini abuſum deficiens difficulter Reſtauratur, nec facilè niſi uſurpatis cum exacta, Diæta, vix unquam iterum ab ebrioſis hominibus expectanda, Spirituoſis ſubauſteris, qualia ſunt inter Naturalia, Vina potentia ſimul & cum nigredine grata ſubauſtera; inter Artificialia verò plura ex Vino generoſo atque Cydoniis vel Punicis malis, vel Mirti baccis, aliiſve ſimilibus parata.

Alvi fluxus purulenti curatio.

XLXI. Purulentus, vel Sanioſus Alui Fluxus Curabitur, Curato Apoſtemate, aut Vlcere qualicunque ubicunque exiſtente, ac illum producente.

L. Præterea, quæ poſteà de Inflammatione, Ipſamque ſubſequente Apoſtemate, atque Vlcere dicemus in genere, pauca hic afferemus, quæ in ſpecie Inteſtinis affectis conducunt.

Enema ad Vlcus in

LI. Quoties igitur in Craſſis Inteſtinis exiſtit Vlcus, atque ad locum affectum pertingere poſſunt Ene-

ſſis inte-ius. Enemata, toties valdè proderit ſequens, quod diutiſſimè in corpore ſervetur, ſæpiùsque, ſi res deſideraverit, injiciciatur.

♃. *Lacti Bubuli recentis, & ſi lubet, priùs Chalybeati, unc.* viij.
Terebinthinæ Venet. Ovi Vitello diſſolut. unc. ß,
Mellis roſati, unc. j.
M. f. Enema.

is laus. Tali Enemate, & quidem unico, circa initia, adeòque maturè injecto, curavi non ſemel Dyſenteriam cum Puris dejectione junctam.

Apozema nerariū Ulcus in quibus ſtinis. LII. In *Tenuibus Inteſtinis* quando hæret *Ulcus*, ſequens *Apozema Vulnerarium* conferet, ſi ſæpiùs in die aſſumatur ad aliquot Uncias.

♃. *Rad. Conſol. Sarracenic. unc.* ß.
Fol. Pyrol.
Alchimill. an. M. j.
Hederæ terreſtr. M. ij.
Sanicul. Maris,
Summ. Hyperic. an. M. ß.
Raſur. Cornu Cervi, ʒ iij.
Coq. ſ. a. ex Aq. Ferrat.
In Colat. unc. xxv. *diſſolv.*
Syr. de Althæa Fernel.
Botryos, an. unc. iß.
Tinct. cinnamom. cum Vini rectific. ſpiritu extracti. unc. ß.
M.

ixtura. LIII. Utilis erit in eodem caſu *Mixtura* ſequens cochleatim ſæpiùs aſſumenda.

♃. *Aq. Plantagin. unc.* ij.
Cinnamom.
Aceti ſtillat. an. unc. ß.
Diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Ocul. Cancr. pulveriſ. ʒ ß.
Antimon. Diaphoret. ℈ j.
Syr. Roſar. rubr. unc. j.
M.

nditum. LIV. Cui *Conditi* forma eſt gratior, is hac, vel ſimili utatur quæ.

♃. *Conſ. Roſ. rubr. unc.* ij.
Diaſcord. Fracaſt. ʒ ij.
Conf. Hyacinthor. ʒ j.
Cornu Cervi uſti & pulveriſ. ʒ ß.
Syr. Myrtini, q. ſ.
M. f. Conditum.

is Uſus. De hoc Condito Aſſumat Æger aliquoties in die ad Nucis Moſchatæ quantitatem.

is mundet conſo. t Balſa- s Sulphu. compoſi. LV. Ad *Ulcus* tam *mundandum*, quàm *conſolidandum* præ aliis omnibus forſan ſerviet *Balſamus Sulphuris* vel *Aniſatus* gratior, vel cum *Succini Oleo* paratus potentior, ad *Guttas duas*, treſve cum dicta *Miſtura*, vel *Decocto* aliquoties in die ſumendus.

yſenteria atio. LVI. In *Dyſenteria*, exiſtente in corpore *Humorum acrium copia*, conveniet mox in principio *Rhabarbarum toſtum* cum *Laudani Opiati Grano* uno exhibitum; & ubi neceſſitas urſerit, denuò iterandum. Addi quoque poteſt *Theriaca*, vel *Diaſcordium*, quando ex præjudicio aliqui abhorrent aut ægris ſuis metuunt ab uſu Laudani, toties à nobis ob laudandos effectus laudati medicamenti.

LVII. Nec abs re fuerit eodem, quo aſſumptum fuit Rhabarbarum die, ſuprà laudatum ex *Lacte Bubulo*, aliiſque paratum injicere *Clyſma*, cujus beneficio & *Ulcus abſtergetur*, & *Tormina demulcentur*, & *Ulceratæ paris conſolidatio promovetur*.

eſmi cu- io. LVIII. *Teneſmus*, in Ano reſidens, *Curabitur* præſertim applicando, intrudendoque Podici *Medicamenta humorem tum Acido acrem*, tum *Viſcidum Corrigentia*, hinc *Ulcus Abſtergentia*, denique idem *Conſolidantia*: In quem finem vix

ſami ſul. ris vires *Balſamo Sulphuris* æquè præſtans occurret remedium, ſi cum *Terebinthinæ Venetæ Spiritu Oleoſo*, vel *Succini*, *Aniſive Oleo* ritè fuerit paratum, ac per ſe ſolum, vel aliis admiſtum *Podici applicetur*.

CAPUT XIV.

De Variis Inteſtinorum Doloribus.

I. Quamvis inter *Functionum Animalium Læſiones* in *Secundo Libro* tractandas, de *Dolore* in Genere ſimus acturi; non potuimus tamen ſicco pede ipſorum tractationem ſpecialem hic pertranſire, quoniam præ cæteris Corporis humani partibus Continentibus omnibus *Inteſtina* non tantùm *atrociſſimis*, verùm omnis forſan *Generis Doloribus* affligi ſolent; adeò ut nullibi opportuniùs, quàm hic eorum ſpecies omnes obſervari, ideòque explicari poſſe videantur. *Inteſtina omnis Generis doloribus affligi.*

II. *Diſtinguuntur* hi *Dolores* omnes 1. ratione *Inteſtinorum* affectorum, dum aliàs *Tenuia*, aliàs iis urgentur *Craſſa*. 2. ratione *Modi*, quo Ægros affligunt, afficiuntque Dolores varii: Aliàs enim cùm *Ardoris*, aliàs cum *Frigoris Senſu* id accidit; aliàs Dolores ſunt in eodem loco *Fixi*, partemque affectam *Perterebrantes* quaſi, aliàs *Vagi* & cum *Lancinationibus* per intervalla utplurimùm repentibus *Pungentes*, ſive eandem tunc partem identidem afficiant, ſive *diverſas* petant: aliàs *Diſtendentes* ſunt, & *ſola Inteſtina*, vel *Abdomen ſimul* expandentes; aliàs *Rodentes* aut *Urentes* obſervantur; aliàs cum *Lacerationis*, vel *Contorſionis*, vel *Contuſionis*, vel *Gravitatis*, vel *Pulſionis*, vel alio quovis *moleſto Senſu* Ægros angunt. *Horum Dolorum diſtinctio.*

III. Quoties *Inteſtini Tenuis pars ſuperior* ac Ventriculo proxima *dextræ Lumborū regioni* ſuperſtrata, *Meſenterioque* ſubſtrata *Dolorem* patitur, toties à loco affecto *Lumbaris* nominatur. *Dolor Lumbaris.*

IV. In eodem autem loco ferè omnes *Dolorum* ſpecies pati ſolent Ægri, nunc cum *Calore* magno *Ardentem*, aliàs cum *Frigore* gravi *Algentem*; nunc *Fixum* & *Lumbos* quaſi *Perterebrantem*, aliàs repetentibus ſubinde *Lancinationibus Vagis Pungentem*; nunc eoſdem Lumbos *Diſtendentem*, aut *Contundentem*, aut *Gravitatis Senſu* tantùm *Prementem*, aut *Urentem*, aut *Rodentem*, aut *Lacerantem*, aut cum *Pulſatione continua*, *interruptave* iterumque ſubinde redeunte moleſtum, aut quovis alio vix Ægris, Medicisve explicabili modo mirè *Torquentem*, ac *Contorquentem*. *Varius.*

V. *Inteſtini Tenuis Pars* huic proxima & in *Hypochondrio Siniſtro* à Lumbis, Meſenterioque *liberiùs exurgens & aſſurgens Lancinationibus* frequenter, ac *Diſtenſionibus* cum *notabili* ac *permanente* quandoque *Duritie* affligitur; quamvis tunc *Lieni* ferè, licet perperam, illud Malum & Dolor vulgò adſcribatur, & à Medicis nonnullis præjudicio inveterato vel maligno excæcatis mordicùs præter omnem Rationem ſolidam, quin contra quotidianam & manifeſtam, ex variorum quippe cadaverum ſectione multiplici petitam, Experientiam, eadem Sententia etiam nunc teneatur. Medicos ex conſciéntia, utut errante, idem judicantes ac dicentes minimè cupio hic notatos, at præfractos duntaxat, & malitioſos. *Lateris ſiniſtri Dolor cum Duritie. Lieni perperam adſcriptus.*

VI. *Dolorem* autem iſtum, ſi nomen quovis præjudicio vacuum illi foret à me imponendum, appellarem Ego à loco affecto *Hypochondriacum*, addita ſpeciei urgentis nomenclatura, & cognominando ipſum aut *Lancinantem*, aut *Diſtendentem*, & ſic porrò. *Hypochondriacus nominandus.*

VII. Qui *reliquam Inteſtini Tenuis partem* occupat *Dolor*, *Iliacus* ab Inteſtino *Ileo* vocato inſigniri ſolet, obſervaturque itidem varius. *Dolor Iliacus.*

VIII. In *Craſſi Inteſtini* parte poſtrema, *Inteſtini Recti* nomine nota, excitatur ſatis frequenter *Dolor Ardens & Pulſans*, ſimulque non rarò *Lancinans*, & quidem in *Hæmorrhoidibus Cœcis* tum dictis ac *Inflammatis*; quemadmodum *Rodens* atque ad perpetuò *Deſidendum* irritans, in *Teneſmo*: de quo Capite proximè præcedente actum: aliquando cum majore, minoreve *Pruritu Mordicans* & valdè moleſtus. *Dolor in Teneſmo.*

IX. In *reliquam Inteſtini Craſſi* parte, *Coli* no- *Dolor colicus.*

mine gaudente, quivis *Dolor* excitatus, *Colicus* vocatur.

Hic ab Iliaco diſtinguitur,

X. *Diſtinguuntur* ab invicem *Colicus* & *Iliacus* Dolores imprimis *ſecundum Inteſtini* utriuſque *Situm*.

Inteſtini Coli ſitus.

XI. Utique *Colum inteſtinum* à dextro Inguine incipiens circa dextrum Renem aſſurgit verſus Hepar, & inde utplurimùm quidem ſub coſtarum notharum cartilaginibus tranſverſim fertur ad ſiniſtrum hypochondrium, cujus magnam partem occupat, mox ad ſiniſtrum renem contortum pergit porrò ad inguen ſiniſtrum, ubi Sigmoidea forma inverſa ſatis amplè convolutum devolvitur ad Os Sacrum, ut in Rectum Inteſtinum abeat & deſinat: Unde in *Abdominis ambitu ac circumferentia modò deſignata exortus Dolor*, verè *Colicus* dicendus quamvis nonnulli eum tantùm hoc beant nomine, qui partem Abdominis ſuperiorem, anterioremque Cinguli modo angit & torquet, inſcii, aut immemores, quàm ſæpe uſque ad Umbilicum, & quandoque uſque ad Veſicam inſigni anfractu per medium Abdomen volvatur Colon.

Tenuis Inteſtini ſitus.

X I. *Tenue* autem *Inteſtinum*, mox ubi in hypochondrio ſiniſtro emergens à Centro Meſenterii (ſub quo in Lumbari regione ipſum latere diximus) magis, magiſque recedit, eidem licet annexum, hinc inde circa regionem umbilicalem contorquetur, ſicque in *Abdominis meditullio* penè coactum ibidem *Iliacos* ſuſtinet *Dolores*, plurimùm itidem inter ſe *variantes*.

Dupliciter Inteſtina Dolore affici

XIII. *Afficiuntur* autem in omni Dolore *Inteſtina* vel in *Tunicis, Membraniſve* ſuis *Internis*, ſecundùm ſuam *Cavitatem*, vel in *Externis*, ſecundùm ſuam *Superficiem*.

Dolorum in Inteſtinis cauſa interna.

XIV. *Cauſæ Internæ Dolorum Internorum Inteſtina* quævis afficientium quærendæ ſunt in ipſorum *Contentis*, nunc in *Conſiſtente* adhuc *forma* permanentibus, nunc in *Halitus*, *Flatuſve* priùs mutatis.

Externas hic non ſpectari.

XV. *Externas & ſimul Immediatas, ſive Proximas Dolorum inteſtinis obortorum Cauſas*, v. g. *Acus, Gladios*, &c. hic non ſpectamus, ſed illas duntaxat, quæ intra corpus admiſſæ, pro *internis* haberi poſſunt ac debent, quatenus *contentis* ſe admiſcent, atque tunc unà cum Ipſis à ſe plùs minùs ſæpè corruptis Dolores, aliaque pariunt.

1. Doloris Ardentis cauſa prima

XVI. Ut autem ſingulis Dolorum ſpeciebus *Cauſas* ſuas aſſignemus, exiſtimamus 1. *Dolorem Ardentem* habere utplurimùm Ortum à *Bile Pinguiore* cum *Succo Pancreatico Acidiore* potenter, ac Vitiosè *Efferveſcente*: ſicut notum Spiritum Vitrioli Oleo Terebinthinæ affuſum Efferveſcentiam excitare cum ingenti Calore & Ardore conjunctam.

XVII. Aliquando Eundem *Ardentem Dolorem* produci putamus *Sanguine* aut in Vaſis Inteſtinorum Capillaribus *Stagnante*, aut iiſdem poſt diſtenſionem ſummam ruptis *Effuſo*, & *Inflammationem* pariente, accedente tunc manifeſta circa partem affectam *Pulſatione*, cujus ratione diſtinguitur à præcedente ſpecie.

Altera.
2. Doloris algentis cauſa

XVIII. 2. *Algentem*, Frigoreque gravi moleſtum *Dolorem* putamus Originem ſuam trahere à *Succo Pancreatico valdè Acido & Acri* cum *bile minùs Pingui, vel Pauca, uel Pituitoſis Humoribus ſimul obruta Efferveſcente*; ſicut obſervamus Spiritum Vitrioli Sali Volatili cuivis, non tamen Oleoſo, affuſum, Efferveſcentiam excitare cum notabili Algore Ac Frigore copulatam.

Efferveſcentia cum frigore.

XIX. *Spiritus Acidi operationem in Frigore producendo multùm à Pituita promoveri* docet ipſa Doctorum æquè ac Imperitorum omnium Magiſtra Experientia.

Æſtus & Frigus ab Efferveſcentia ubi ſentiantur.

XX. *Æſtus* quidem à prædicta Efferveſcentia vitioſa pendens imprimis ac ferè tantùm in *Regione Lumbari* ſentitur, ubi confluxus eſt Bilis & Succi Pancreatici: *Frigus* autem non raro in loco *inde remotiore* tantùm, vel primariò urget; quando nimirum *multa Pituita*, *eaque viſcida* obducta eſt pars Inteſtini ſuperior; quæ munit quidem contra moleſti Frigoris Senſum Partem, quam tegit, non frangit autem aut impedit actionem Succi Pancreatici per ſe Frigus parientis; enervat verò & obtundit Oleoſitatem & Acrimoniam Bilis, cui tanquam primariæ Cauſæ Calor debetur, quoties Pituita hæc ad Bilis exitum occurrit copioſa vel viſcida.

Eius ſen cauſa pit ta Viſcid

XXI. Prout igitur Inteſtinum tenue magis vel minùs copioſa, viſcidave Pituita eſt obductum, ita in loco prædictorum Humorum, Bilis, Succique Pancreatici, Confluxui remotiore, aut propinquiore Calor, Friguſve ex ipſorum Efferveſcentia vitioſa obortum ſentitur.

3. Dol perterebr tis cauſa.

XXII. 3. *Dolorem* partem quaſi *Perterebrantem* ac *Fixum* adſcribo *Succo Pancreatico multùm Acri, Viſcidæque Pituitæ immiſto*, & *Vitreæ Pituitæ* nomine tunc noto: Perterebrationem autem Acrimoniæ Acidæ, Fixitatem verò Viſciditati comiti aſſigno.

4. Contorſionis ſenſus unde.

XXIII. 4. Ubi non tantùm *Aciditatem acerrimam* habet *Succus Pancreaticus*, verùm *Auſteritatem* quoque, tunc mirus accedit *contorſionis Senſus* in parte affecta, qualis non raro in Colico urget ac torquet.

5. Dolor c Gravitat ſenſu una

XXIV. 5. A *Copioſa, Viſcidaque Pituita* præ cæteris Humoribus peccante *Dolor* cum *Gravitatis Senſu* excitari ſolet.

6. Dol diſtenden cauſa F tus.

XXV. 6 Ab eadem *Pituita Viſcida* in *Flatus rarefacta* & Inteſtina ſola vel unà cum Abdomine diſtendente *Dolor Diſtendens* oritur.

Ab his Tympanites.

XXVI. *Flatibus* iiſdem nunc in Ipſorum Inteſtinorum cavitate permanentibus ac concluſis, nunc extra eadem quoque in Abdominis cavum penetrantibus, ibidemque Peritonæum expandentibus ortum ſuum debet *Tympanites*.

Flatuu Materia Efficiens.

XXVII. *Flatuum Materialis* quidem *Cauſa* eſt *Pituita Viſcida, Efficiens* autem *Bilis*, tum *Acrimonia Salina*, tum *Oleoſitate volatili* peccans: quod præter alia probant quævis Olea aromatica, ex Seminibus præſertim elicita, Guttis aliquot aſſumpta, & Pituitam viſcidam in Ventriculo vel Inteſtinis repertam mox in Flatus ſolventia, eoſdemque porrò etiam diſcutientia.

7. Dolo lancinant & vagi ca ſa.

XXVIII. 7. *Succo Pancreatico Acidiore* in vitioſa ſui cum Bile Efferveſcentia dominium habente excitati *Halitus Acres* atque inteſtina hinc inde pungentes in iiſdem *Dolores* producunt *Lancinantes & Vagos*.

8. Roden ac urentis cauſa.

XXIX. 8. A *Bile Acrimonia Salina* peccante, atque cum *Succo Pancreatico Humorem Salſum rodentem* conſtituente *Dolorem obſcurè Urentem ac Rodentem* gigni autumo; quod vel *Coryza* confirmat, in qua Humor Acido-Salſus à Cerebro per Nares diſtillans ſimilem Rodentem Dolorem facere ſolet.

Ut & Pr riginoſi.

XXX. Ab eadem *Bile acriore*, atque *Salſum Humorem* conſtituente, tandemque ad *Anum* delata *Dolor Pruriginoſus* excitatur, Ægris multis valdè moleſtus: qualem *Aſcarides* quoque nonnunquam in Podice hærentes producunt.

Aſcarid

9. Dolo contunden tis cauſa.

XXXI. 9. *Contundens Dolor* videtur mihi ortum ducere à *Pituita multa* cum *Succo Acido pauco* juncta.

10. Lacerantis cauſa.

XXXI. 10. *Lacerans* & Partem affectam ſine Ardore *Rodens Dolor* debetur *Succo Acido puriori*, nec à Bile aut Pituita temperato vel fracto.

Pro cauſ rum diver compoſitio Dolorum verſitas.

XXXIII. Prout enim Cauſæ jam memoratæ puriores ac ſolitariæ magis, aut cum aliis modis variis junctæ ac plùs minùs ab illis contemperatæ occurrunt, ita aliquam in Doloribus dictis pariunt diverſitatem, verbis vix ſatis explicabilem.

1. Dolo Ardentis ratio.

XXXIV. *Curabitur* 1. *Dolor Ardens*, *Bilem Pinguiorem Temperando per Acida*, & imprimis per *Spiritum Nitri*; addendo ſimul *Aquea*, ut & *Spirituoſa*, quin & *Suboleoſa*, ac præſertium *Opiata*, & quidem varia forma eadem uſurpando Exempli loco ſunto ſequentes Formulæ.

℞ q A.

ura.

℞. *Aq. Cichorei,*
Acetoſæ, an. ℥ iij.
Syr. Diacodii, vel
Papav. alb. ℥ j.
Spir. Nitri, Gutt. viij.
M.

Vſus. Capiat Æger hanc Miſturam tribus vel quatuor vicibus poſt aliquot horarum intervallum.

lſio. XXXV. Cui Emulſionis forma gratior eſt, ſequenti aut ſimili utatur.

℞. *Hordei mundat. ad crepaturam cocti,* ℥ j ß
Sem. papav. albi, ʒ iij.
Cucumer.
Melonum, an. ʒ ij.
Cum ejuſdem Hordei decocto.
F. Emulſio ad ℥ xv.
addendo Julapii roſati, ℥ j.
M.

Vſus. Si lubet addatur Lapid. Prunell. ʒ ß. Hanc Emulſionem ad Uncias duas, treſve uſurpet per intervalla Æger.

XXXVI. Ubi dolor magis urget, aut hic blandis non cedit, ſequens paretur Miſtura.

ura.

℞. *Aq. Fumariæ, unc.* ij.
Fœniculi, vel
Cinamomi, unc. ß.
Aceti ſtillatit. ʒ vj.
Spir. Nitri, Gutt. vj.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Syr. Violac. ſumpt. unc. j. ß.
M.

Vſus. Sæpiùs ſumat Æger Cochleare unum hujus Miſturæ donec tum Æſtus, tum Dolor minuatur, vel paulatim Somnus obrepat.

nditum n eva- s, & ſi- alterās. XXXVII. Si *Copia* quoque *Bilis* peccare obſervetur, eandem blando purgante *Educi* nil vetat; in quem finem conducet *Conditum* ſequens valdè gratum, ſimul Alterans.

℞. *Pulpæ Tamarind. unc.* ij.
Conſ. Roſ. pallid. ʒ x.
Elect. è Succo Roſar. unc. j.
Salis Tartar. Vitriolat. ʒ ß.
M. f. Conditum.

Vſus. Hujus accipiat Æger ad Nucis Moſchatæ quantitatem, aut aliquanto plus; pro cujuſque Ægri conſtitutione diverſa, & quidem aut eundo cubitum hora una poſt cœnam mediocrem, aut manè ſtomacho jejuno. Poteſt quoque diſſolvi conveniente Liquore, atque Hauſtuli forma uſurpari. Poterit etiam *Electuarium* noſtrum *Chologogum* ſuprà Cap. 2. §. 46. deſcriptum, ſicut ibi dictum, in uſum revocari.

XXXVIII. *Inflammationis Generationem* ac *Curationem* Pluribus perſequemur Cap. 40. hujus Libri.

Doloris entis cu. o. XXXIX. Curabitur 2. *Algens*, ac cum moleſto *Frigore* urgens *Dolor*, *Temperando Succi Pancreatici Aciditatem* nimis *Acrem Sale Lixivo* tam *Fixo*, quàm *Volatili*, adeòque *Ipſo Spiritu Volatili*, ut & *Oleoſis*, & *Aqueis*: quorum plura ſi fuerint ſimul miſta, plùs quoque præſtabunt.

quibus XL. Conducet proinde *Spiritus Vini Aromaticus* quivis, utpote Sale quoque Volatili & Oleoſo præditus; ut & *Aqua Theriacalis* quævis, cum Vini Spiritu parata, quippe quæ ab *Opio* ipſo egregiam vitioſum Succum temperandi vim obtinuit. Huc quoque faciunt *Corallia Margaritæ*, *Oculi Cancri*, *Antimonium Diaphoreticum*, &c. Quæ omnia plùs præſtabunt, ſi ad Sudorem Corpus componatur, & adhuc plus; ſi actu Sudor blandè propellatur.

Hauſtulus orificus. XLI. In hunc finem ſequens formula præſcribi poterit.

℞. *Aq. Fœniculi,*
Theriac. ſimpl. an. unc. ß.
Salis Abſinthi, ℈ j.
Ocul. Cancr. ℈ ß.
Syr. Card. bened. unc. ß.
M. f. Hauſtulus, una vice aſſumen-

s Vſus. dus: Cui, ſi dolor valde urgeat, addi poterit *Laud. Opiat.* Gran. j. & eodem aſſumpto vel Foco aſſideat, vel in Lecto aptè tectus ſe contineat Æger Sudorem præſtolaturus.

XLII. Cui Sudare moleſtum, is ſequentis Miſturæ Cochleare unum ſubinde aſſumat, donec tam Dolor, quàm Frigus remiſerint, aut ceſſarint. *Miſtura dolorem frigidum ſedans*

℞. *Aq. menthæ,* ℥ ij.
Vitæ Matthioli, vel
Tinct. Cinnamom. unc. ß.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Ol. Garyophyllor. Gutt. iij.
Syr. 5. Rad. ℥ j.
M.

XLIII. Inter *Evacuantia* nulla hic conveniunt Doloribus urgentibus, niſi *Sudorifera* jam laudata, vel *Diuretica*. *Vomitoriis* verò, niſi ſponte & ſatis facilè procedente Vomitione, abſtinendum, atque tunc quoque addenda ſemper, quæ Acidum temperent, Juſcula puta Pinguia, & ſimilia. Sic nec *Purgantia per Alvum* exhibenda, niſi Tempeato priùs humore acido, aut concurrente ſimul Bile & Pituita copioſa, non tamen valde Viſcida. *Abſtinendū à Vomitoriis & purgantibus.*

XLIV. Quæ autem tunc conducunt *Medicamenta*, notata ſunt ex parte ſuprà, Cap. 7. §. 54. & 55.

XLV. *Curabitur*. 3. *Dolor Perterebrans*, *Fixuſque*, *Corrigendo*, *Temperandoque* tum *Acrimoniam Succi Pancreatici Acidam*, tum *Viſciditatem Pituitæ* comitem: quod imprimis præſtant *Gummi Aromatica*, *Galbanum*, *Sagapenum*, *Bdellium*, *Ammoniacum*, *Opopanax*, *Maſtiche*, *Myrrha*, &c. ut & *Sal volatile* quodvis, at imprimis *Oleoſum*. Quinimò quò quid Sale Volatili, ſed Oleoſo magis abundabit, eò potentiùs ac efficaciùs Pituitam Vitream dictam, Humorem peſſimum corriget. Unde *Oleum Cornu Cervi* non minùs potens, quàm ingratum eſt in hoc Affectu remedium. *3. Dolor pertenebrãs qui curetur. & quibus.*

XLVI. Conveniet quoque in rebelli ac duplicato hoc Humore debellando *Balſamus Sulphuris* & *Aniſatus*, & *Succinatus*, & *Iuniperatus*, & cum quovis Oleo aromatico paratus. *Balſamus ſulphoris compoſitus.*

XLVII. Conducet etiam in hoc opere abſolvendo *Spiritus vini Aromaticus* quivis, plùs minùs compoſitus, addito, ſi lubet, *Oleo Aromatico*, ipſoque aliquando *Opio*, vel *Laudano Opiato*, & aliis. *Spiritus Vini aromaticus.*

XLVIII. *Miſtura* ſequens cochleatim ſæpius uſurpata multùm proderit. *Miſtura.*

℞. *Aq. Menthæ,*
Fœniculi, an. ℥ j.
Cochleariæ;
Vitæ Matthioli, vel
Cujuſvis Arom. an. unc. ß.
Ol. Macis ſtillat. Gutt. iv.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Syr. Fœniculi, ℥ j.
M.

XLIV. Si Cui *Decocti* forma magis placeat, ſequens parari poterit, & ad *Uncias* tres aut plures aliquoties in die aſſumi. *Decoctũs.*

℞. *Cort. Rad. Leviſtici,* ʒ ij.
Ligni Guajac. unc. ß.
Raſ. Ligni ejuſdem, unc. iij.
Saſſafras, unc. j.
Baca. Lauri, unc. ß.
Sem. Sileris montan.
Fænicul. dulc. an. ℈ iij.
Coq. ſ. a. ex Aq. pura,
Incolat. unc. XL. *diſſolv.*
Syr. Bizantini, unc. iv.
Spir. Vini rectificat. unc. iij.
M.

Si quis volet hoc *Decoctum* ſimul blandè *Purgans* Humòrem priùs ex parte correctum, incoquatur illi *Pulpæ Colocynthid.* ʒ j. *Pilulæ Pituitam Vitreā corrigentes, ac educētes.*

L. Ad Ejuſdem *Pituitæ Vitreæ* ex parte correctæ ulteriorem *Correctionem*, atque blandam *eductionem* utiles erunt ſequentes Pilulæ.

℞. *Gum-*

℞. *Gummi Galbani aceto ſquillitico præp.* ℈ij.
Vitrioli Martis ad albedinem igne blando lentè calcinati,
Maſtich. elect. an. ℈j.
Caſtorei opt.
Myrrhæ rub. an. Gran. xv.
Croci orient. ℈ß.
Trochiſcor Albandal, ʒj.
Reſinæ Ialapp.
Scammonii, an. ℈j.
Ol. Cort. Citri, Gutt. vj.
M. f. P. N. L.
inaurandæ, aut Glycyrrhizæ pulvere reſpergendæ.

Earum Uſus

Harum *pilularum* tres, pleresve ſumat ſubinde poſt cœnam cubitum iturus Æger, aut manè ſtomacho vacuo quinque, vel tot, quot deſiderabuntur, ut lentè ac benignè vitioſi Humores expellantur.

4. Dolorem cum contorſionis ſenſu curat Spiritus ſalis Armoniaci.

LI. *Curabitur* 4. cum *Contorſionis Senſu* conjunctus *Dolor*, & à *Succi pancreatici Auſteritate* ejuſdem aciditati copulata ortus exhibendo ſæpius *Spiritum Salis armoniaci*, utpote in Auſteritate corrigenda multiplici uſu comprobatum remedium, & quidem ad Guttas iij. iv. pluresve, aut in Vino, aut potiùs in convenienti Miſtura, non ſemel in hoc Libello præſcripta,

Tinctura Caſtorei. Mixtura.

LII. Conducet hic quoque *Tinctura Caſtorei*, itidem ex vino ad paucas Guttas uſurpanda, vel potiùs alicui *miſturæ* cochleatim aſſumendæ addenda; ſic Ex gr.

℞. *Aq. pulegii, unc.* ij.
Fœniculi, unc. j.
Tincturæ Caſtorei, ʒiij.
Laud. opiat. Gran. ij.
Syr. menthæ, ʒ vj.
M.

5. Dolor cũ gravitatis ſenſu qui curetur.

LIII. *Curabitur* 5. cum *Gravitatis Senſu* moleſtus *Dolor à copioſa, Viſcidaque pituita* oriundus, per Medicamenta Ipſam tum *Corrigentia & Incidentia* tum paulatim *Evacuantia* Cap. 2. par. 28. & ſeq. memorata.

6. Dolor diſtẽdens et à flatibus qui curetur.

LIV. Curabitur 6. *Diſtendens*, & à *Flatibus* excitatus *Dolor*, tum *Corrigendo pituitam Viſcidam & Bilem acriorem*; tum blandè, ac ſucceſſive *Evacuando utramque Copia* ſimul peccantem; tum *Diſcutiendo Flatus*, aut *Cohibendo, Impediendoque* ipſorum *productionem*.

Externa in Dolorum horum cura.

LV. Præterea, quæ hinc inde in hoc & aliquot ſuperioribus Capitibus ad *Utriuſque Humoris* peccantis *Correctionem*, ac *Eductionem* retulimus, hic quædam *Externa* in hoc Affectu commode uſurpanda ſubjungemus.

Ad pituitã ſolvendam et flatus diſcutiendos linimentum

LVI. *Pituitæ* igitur *Viſcidæ Solvendæ*, quin & *Flatibus* ex ipſa ortis *Diſcutiendis* conducent apprime *Unguenta Martiatum*, & *Althææ compoſitum*, &c. additis *Oleis Chamæmelino*, *Liliorum Alborum*, *laurino*, &c. ſi Abdomen, & imprimis pars ejus ſuperior illis inungatur. Exempli gratia.

℞. *Unguent. Alth comp.*
Ol lilior. alb. an. ʒß.
de Lateribus, philoſophorum dicti, ʒj.
M. f. linimentum.

Eius Uſus Vires.

Hoc Infantium cubitum iturorum abdomen totum ſi aliquandiu inungatur, mirum quàm fœliciter Pituita in eorundem ventre contenta diſſolvatur, & Flatus inde geniti & Abdomen totum diſtendentes diſcutiantur, atque Univerſi corporis Contabeſcentia cum Alvo plerumque laxiore conſequens paulatim curetur: quemadmodum id ſexcenties ſum expertus.

Tumoris in ſiniſtro Hypochondrio prægrandis curatio.

LVII. Viro annos quinquaginta circiter nato, & Tumorem in ſiniſtro Hypochondrio prægrandem, inæqualem, durumque, Brachium æquantem, ac dextrorſum ſecundum frequentiſſimum Coli ſitum protenſum, atque Lieni ab aliis Medicis adſcriptum, habenti unà cum aliis Hypochondriacæ Affectionis Symptomatibus ante annos viginti Amſtelodami ſequens *Linimentum* ac *Emplaſtrum* toti ſuperiori Abdominis regioni applicandum præſcripſi, præter *Pilulas* ex Gummi paratas, non ſemel in hoc Libello deſcriptas: quorum ope paulatim emollitus, atque maxima ex parte ſublatus eſt idem Tumor.

Linim

℞. *Unguent. alth. comp.*
Ol. capparum, an. ℥j.
Philoſophor. ʒij.
M.

Emplaſ Flatus & Tumores ſcutiens.

LVIII. Emplaſtrum, quo fœliciter uſus eſt idem, quoniam non ſemel ipſum in Flatuum & Tumorum inde ortorum Diſcuſſione efficax comperi, in Juniorum Medicorum gratiam hic adſcribam.

Emplaſtrum carminans Sylvii.

℞. *Gum. Galbani*,
Bdellii,
Ammoniac. an. ℥ß.
Thuris Maſculi,
Myrrh. rubeæ, an. ʒij.
Opij Thebaic. ʒj.
Diſſolv. in Aceto Squillino,
iterumque inſpiſſatis adde
Ceræ Citrinæ,
Colophoniæ, an. ʒiij.
Balſam. Peruviani,
Ol philoſophor. an. ʒj.
Terræ, ʒß.
Carvi ſtillat. ℈ß.
Terebinth. Venet. q. ſ.
M. f. ſ. a. Emplaſtrum.

Eius Uſ

Hoc Emplaſtrum extendendum ſuper alutam, eamque formatam priùs ſecundùm Tumoris amplitudinem & figuram charta ei impoſita & diſſecta obſervandam.

Flatus dſcutere Salia Volatilia oleoſa.

LIX. *Flatus* potenter ſimul & blandè *Diſcutiunt* præ aliis multis *Salia Volatilia*, ſed *oleoſa*. In quorum Uſu aliquid obſervavi notatu dignum, produci nempe ab iiſdem Flatus, quoties in Ventriculo, aut Inteſtinis hæret Pituita Viſcida, ſed Flatus mox eorundem vi diſſipabiles ac erumpentes, aliterve diſparentes; unde arguimus Flatus ex Humoribus in corpore vitioſis ortos, & plus minùſve Viſcidos ſenſim à dictis Salibus diſcuti poſſe & aboleri; quod ipſa etiam confirmat Experientia.

Ab iiſdem Pituitam viſcidam i cidi.

LX. In quorum Salium Oleoſorum Uſu id quoque notabile, *Pituitam Viſcidam* ſenſim ab iiſdem *incidi ac emendari*; adeò ut, quicquid fere ad ſui Curationem tum Flatus ipſi, tum Ipſorum Materia deſiderabant, id omne præſtare poſſint Salia hæc Oleoſa.

Bilis acrimoniam corrigit Spiritus Nitri.

LXI. Ad *Bilis Acrimoniam* tunc ſemper ſimul plus minùs peccantem corrigendam conducit præ cæteris omnibus *Spiritus Nitri*, Flatus ſimul diſcutiens, ad Subſidendum ſaltem cogens, novumque ipſorum exortum impediens: de quo, & aliis huc facientibus actum jam ſuprà Cap. 9. par. 26. & ſeq.

7. Doloris lancinantis & Vagi Curatie.

LXII. *Curabitur* 7. *Lancinans & Vagus ab Acidis & Acribus Halitibus* originem trahens *Dolor Temperando* illam *Aciditatem acrem* medicamentis *Aromaticis*, & *Sale Volatili oleoſo* præditis, ac præſertim *Opiatis* ſimul additis, non ſemel hinc inde in hoc Libello deſcriptis; & *expellendo* blande Humores & Halitus peccantes foras per *Sudorifera*, eoſdem ſimul Temperantia; rariùs verò, nec niſi premiſſa Humorum vitioſorum Correctione ac temperatione, uſurpatis *Purgantibus* per Alvum. De quibus omnibus non ſemel actum in hoc Tractatu.

8. Doloris Rodentis & Urentis curatio.

LXIII. *Curabitur* 8. *Rodens ac Urens à Bile Acri Dolor Medicamentis* tum *Acido-auſteris*, Omphacio, Granatorum Succo, &c. tum *Oleoſis* varijs, *Emulſionibus* præſertim ex Hordeo, Amygdalis dulcibus, ſeminibus Papaveris albi, & ſimilibus, paratis; ut & *Alimentis Viſcidioribus*, Piſcibus nempe Marinis, & quorumvis Animalium extremis, plurimum Gelatinæ promentibus, Pedibus, Capitibus, &c.

LXIV.

holagoga …da.

LXIV. Eadem *Bilis*, quoties *quantitate nimia* ſimul peccat, *Cholagogis* blandis & ſubacidis præſertim, Tamarindis, Caſſia, & ſimilibus Minuenda, Educendaque.

…ſcarides …entia.

LXV. *Aſcarides Rodentem in Podice Dolorem parientes* inde Vivi, Mortuive *tollendi*, & ipſorum exortus novus impediendus.

…antia.

LXVI. *Aſcarides necant Amara dulcibus juncta Suppoſitoria* ex Aloe, Abſinthio, &c. atque Melle parata & immiſſa; quæ ipſorum remotionem, Excluſionemque ſimul promovent.

…um exor… impe…ntia.

LXVII. *Exortum Aſcaridum impediunt Medicamenta* quoſvis *Humores* in corpore *vitioſos*, ac præcipuè *Pituitoſos* tum *Corrigentia*, tum *Expellentia* paſſim ac ſæpe nominata.

…9. Doloris …undentis …atio.

LXVIII. *Curabitur 9. Contundens* ac *Pituitæ multæ, Acidoque pauco debitus Dolor*, *Minuendo Pituitam* per *Phlegmagoga* ſæpiùs recenſita, *Temperandoque Acidum per Spirituoſa, Oleoſa*, & *Salina tum fixa*, tum *volatilia* hinc inde notata.

…10. Doloris …rantis …atio.

LXIX. *Curabitur 10. Lacerans* & ſine ardore *Rodens Dolor puro*, nec à cæteris fracto *Acido* adſcribendus, Medicamentis *Acidum* potenter *Concentrantibus, aut Mitigantibus*, inter quæ primas tenent *Opiata*. Huc faciunt Aromatica omnia, tum Spirituoſa, tum Oleoſa ſæpiùs laudata.

LXX. Nec difficile erit ex iis, quæ hic de Dolorum variorum Ortu ac Curatione protulimus, aliorum adhuc magis obſcurorum vel complicatorum, nec forſan hic explicatorum Cauſas veras & Curandi rationem invenire.

CAPUT XV.

De Contentorum in Inteſtinis Vomitione, ac nominatim De Cholera Morbo & Ileo.

…tus Con…torum in …eſtinis ſe…dùm, & …ter Natu…

I. INteſtinorum *Contenta* ſecundùm Naturam quidem aut in *Lacteas Venas propelluntur*, quatenus Corpori nutriendo ſunt utilia; aut per *Anum expelluntur*, quatenus eidem alendo ſunt inutilia: Præter Naturam verò Eadem unà cum confluentibus Humoribus aut *excluduntur nimiùm* per *Alvum*, in *Alvi Fluxu* inde dicto, de quo Cap. 13. actum; aut Motu Inteſtinorum periſtaltico inverſo *Repelluntur ſurſum in Ventriculum*, atque inde conſiſtente forma *Evomuntur*, vel Vaporis, Halitus, Flatuſve forma *Exhalantur*, *Eructantur*ve; Aliquando per *Inteſtinorum Vulnera*, *vel Ulcera* (de quibus agendum alibi) *Excernuntur* aut in *Abdominis cavitatem*, aut *extra corpus*.

…tuum & …lituum …uptio.

II. *Flatus* ergò erumpunt in *Ructatione*; *Halitus* verò in *Oſcitatione* & *Hypochondriaca Suffocatione*, in qua non rarò *Flatus* quoque attolluntur; De quibus ex parte actum Cap. 9. Affectus, in quo *Vapores* aſſurgere obſerventur, nullus ſuccurrit.

…itus ab …eſtinis …cedēs ua…s.

III. *Vomitus* verò *ab Inteſtinis procedens* pro Materiæ excretæ varietate differt: Aliàs enim *Alimenta* ad Inteſtina priùs depulſa repelluntur: Aliàs *Humores* ad Inteſtina delati, & vel ſinceri, purique, Bilioſi, Pituitoſi, Seroſi; vel Amari, Acidi, Auſteri, Salſi, Dulces, Inſipidi, &c. vel Flavi, Virides, Cærulei, Atri, Albi, Aqueive & Clari, &c. vel variè mixti: Aliàs *Fæces Alvinæ*: Aliàs *Sanguis*, vel etiam *Pus*, aliave ab Inteſtinis aſſurgentia Vomitu excernuntur.

…ius cauſa …maria.

IV. Primaria multiplicis hujus Vomitionis omnis *Cauſa* eſt *Motus Inteſtinorum periſtalticus inverſus* & in ſui conſenſum, ſimilemque Motus Inverſionem Ventriculum trahens, imò cogens.

… incipiat.

V. *Incipit* frequentiùs hæc *Motus inverſio* à loco Inſertionis utriuſque Ductus Bilarii & Pancreatici rariſſimè ab ipſo Podice; ſubinde ab hac, vel illa Inteſtini tenuis parte, Gangræna vel alio gravi Affectu laborante.

…uſa cur à … inſertio. … Ductus

VI. A loco Inſertionis Gemini Ductus contingit Motus Inteſtinorum Inverſio, propter potentem ac violentam *Humorum acrium* in corpore jam exiſtentium, aut à nuper aſſumptis corruptorum irritatorumve *Effervescentiam*.

Bilarii & Pancreatici incipiat Vomitio.

Quinam Humores in corpore ſint acres.

VII. Exiſtentes in Corpore Humores Acres ſunt *Bilis & Succus Pancreaticus*, à naturali ſtatu recedentes, ut & aliquando *Saliva* vel *Acida*, vel *Salſa* deglutita & ad Inteſtina deducta.

Quanam aſſumpta Humores corrumpant.

VIII. Aſſumpta præfatos Humores corrumpentia, & ad vitioſè effervescendum irritantia ſunt vel *Fructus Horarii*, *Ceraſa*, *Pruna*, *Melones*, *Mala Perſica*, *Uvæ &c.* Ipſumque adeò *Muſtum*: vel *Medicamenta* quævis *Acria*, & alterutrum dictorum Humorum Acriorem reddentia, ut & *Vomitoria*, vel *Venena certa*, *Arſenicum*, *Auripigmentum*, &c. quò & *Mercurius ſublimatus corroſivus* referri poteſt, imò debet, poſtquam purus, nec fractus, minima licet quantitate introſumptus omnia turbat & corrumpit.

Cholera Morbus quid

IX. Quoties autem aut ſponte ab Humoribus in Corpore præexiſtentibus, aut ob externum erratum in Diæta commiſſum *Humores Bilioſi tam ſurſam, quàm deorſum* magna vi & copioſè unà cum comitibus Anxietatibus præcordiorum moleſtis excernuntur, *Cholera Morbus* dici ſolet iſte Affectus.

In affectione & Suffocatione Hypochondriaca Ut & in Scorbuto varios Humores evomi.

X. In *Affectione*, atque *Suffocatione Hypochondriaca*, ipſoque *Scorbuto* excitantur nonnunquam, & quidem Sponte Vomitus Humorum variorum, Tenuiorum, vel Craſſiorum; Viſcidiorum, vel Fluidiorum; Amarorum, vel Acidorum, vel Salſorum, vel Auſterorum, vel Dulcium, vel Inſipidorum; Flavorum, vel Viridium, vel Cæruleorum, vel Atrorum, Alborum, vel Aqueorum ſive Cryſtallinorum, vel Variegatorum: adeò ut admodùm difficulter omnes in variis, aut iiſdem etiam Ægris occurrentes differentiæ numerari, aut in certum ordinem redigi queant.

Sanguinem aliquando evomi & ob quam cauſam.

XI Aliquando *Sanguis* quoque vi ſurſum effunditur ab Inteſtinis per *Vomitum*, quem ſuſpicor ego ſi non ſemper, utplurimùm ſaltem ex *Pancreate* prodire, propter *Vas* aliquod in ipſo *à Succo acriore apertum*; atque Ipſum, concurrente tunc ſimul Effervescentia cum Bile vitioſa, ſurſum propelli ad Ventriculum, ut evomatur; dum plerumque pars aliqua deſcendit ad inferiora, ut per Alvum excernatur.

Doloris Lumborum & Puris Vomitus, ac dejectionis ſpontanea in muliere curatio

XII. Curavi ante annos circiter viginti Colonienſis Nautæ Viduam ex ſummo Animi Mœrore propter Mariti obitum, ſi Memoria mea me non fallit, contracto, in *Dolorem Lumborum* gravem ac diuturnum, hinc & *Puris Vomitum* ac *Dejectionem Spontaneam* prolapſam, & vocatis Medicis pro incurabili relictam, Vini tamen Saccharati, calefactique per vices aſſumpti ope paulatim reſtitutam; poſt ſeptennium verò itidem ex Mœrore Animi grandi in Dolorem Lumborum ſimilem ac vehementem deductam. Conjectans proinde ex ſuperioris Affectus narratione latere in loco affecto *Pus* ex prævia *Inflammatione* productum, ac collectum, bis exibui ei *Vomitorum Antimoniale*, & quidem, ſi rectè memini, *Sapam Vomitoriam*; Cujus ope excrevit primo die per Vomitum Puris ſatis benè cocti plus quàm Pintam, ſive Uncias viginti, per Alvum verò ejuſdem bonam quantitatem; uno autem, alterove die interpoſito iterati Vomitorii beneficio denuò Puris aliquam, minorem tamen, quàm priùs, partem ſurſum, deorſumque evacuavit, atque paucis exhibitis cardiacis & putredini reſiſtentibus medicamentis brevi perfectæ ſanitati eſt reſtituta.

Pus per Vomitorium ejectum.

Hoc ex pancreate prodiiſſe.

XIII. Ex *Pancreate Pus* illud vel idcircò prodiiſſe putavi, quòd illi Situi reſponderet Locus affectus; quodque non ſemel poſt mortem in Pancreate offenderim Pus majore, minoreve copia collectum, nunquam verò in ulla alia parte, à qua via pateret ad Inteſtina.

Sanguinis Vomitus à Pancreate.

XIV. Eadem ratio facit, ut *Sanguinis Vomitum*, non à *Liene*, non ab *Hepate*, non à *Meſenterio*, ſed à ſolo *Pancreate*, ſalvis tamen aliorum judi-

judicio vel obſervatione, conjectem, ac cenſeam deducendum.

Cauſa, cur à podice incipiat vomitus.

XV. A *Podice* quoties *incipit Motus Inteſtinorum Periſtalticus inverti*, toties *Humorem acerrimum* ipſi adhærere autumo, cùm *ſolis Lenientibus & Acria Temperantibus* curari ſoleat. Nunquam enim talis æger mihi occurit curandus, ut accuratum in ipſo Symptomatum omnium inſtituere potuiſſem examen, hinc & judicium de ſingulis ferre ſolidum.

Ileus quid.

XVI. Non infrequenter *in hac vel illa tenuis inteſtini parte incipit Motus ipſius Periſtalticus inverti*, cum inſequente *Alvinarum Fæcum Evomitione*, ab affecto *Inteſtino*, *Ileo* Medicis vocato, itidem *Ileo* Practicis dicta.

Eius cauſa. 1. Inteſtini Gangrena.

XVII. Binas hujus mali *Cauſas* obſervavi in demortuorum ſectione, alteram quidem *Inteſtini Gangrænam*, ipſamque comitantem Inteſtini corrupti Corrugationem, & Coarctationem tantam, ut Fæcibus tranſitus deorſum omnis denegaretur, quin eædem ad regreſſum ſurſum adeoque per Vomitum egreſſum miſerandum cogerentur.

2. Inteſtini ingreſſus in partem proximam.

XVIII. Altera hujus mali *Cauſa* poſt mortem à me deprehenſa fuit *Inteſtini tenuis parte quavis coarctati Ingreſſus in partem proximam*, *ſed Flatu ſolito magis expanſam*: Unde ſimiliter Alvinis fæcibus tranſitus ad alvum omnis præcludebatur, conſequente mox earundem regreſſu & aſcenſu ad Ventriculum, cum miſerabili ipſarum Evomitione.

Eamque vel inferiorem vel ſuperiorem.

XIX. Judicavi autem modo dicto illum contigiſſe Inteſtini tenuis in partem proximam Ingreſſum, & quidem nunc partis ſuperioris in proximam inferiorem, nunc inferioris in ſuperiorem; quoniam obſervaveram ſæpiùs 1. Inteſtinum tenue variis in locis Flatu diſtentum, atque in partibus proximis tam ſuperioribus, quàm inferioribus ad notabilem longitudinem arctiſſimè contractum. 2. Ægros eoſdem torminibus preſſos corpus ſuum mire agitaſſe ac non rarò ſubitò inflexiſſe. Iſta verò inflexione ſæpiùs repetita contingere potuit, ut ſubinde ob relaxatum in alterutro extremo Inteſtinum ulteriùs preſſus Flatus locum concederet oppoſito Inteſtini adhuc coarctati extreme ſeſe in ſatis ſufficienter expanſi Inteſtini cavitatem inſinuandi, ſuccedente mox ejuſdem Inteſtini à propulſo Flatu liberati coarctatione ſatis violenta circa partem proximam inſinuatam.

Quando curationis eſt ſpes, & quã do non.

XX. Quoties autem pars Inteſtini Inferior ſubit Superiorem, toties aut ſponte per aſſumpta alimenta, aut arte per pilulas plumbeas, aureaſve deglutitas Curationis ſpes ſupereſt; non item, quando pars Inteſtini Superior ingreditur Inferiorem, quoniam ſenſim ulteriùs pergit pars concluſa, unde augetur magis magiſque anguſtia, omniſque præcluditur contentis deſcenſus, quocirca neceſſariò, certòque inde venit exſpectanda Mors.

Inteſtinum non poſſe convolvi.

XXI. Fit quoque *Inteſtini Contorti ac Convoluti* mentio frequens apud Practicos, cujus non tantùm exemplum poſt diligentem veſtigationem reperi nullum, quin vix poſſe fieri puto, ut nodo quaſi complicentur, intricenturque Inteſtina tenuia.

Hernia inteſtinalis cauſa Vomitionis Facũ.

XXII. *Alvinarum* interim *Fæcum per Vomitum Excretionis Cauſa* in praxi haud infrequens occurrit *Hernia Inteſtinalis* non quidem omnis, ſed talis & tanta, ut *per foramen anguſtius* excidentia *Inteſtina tenuia, & craſſa quoque*, vel ob propriam molem, vel ob ſua contenta perpetuò appellentia, ibidemque morantia, *per idem foramen reponi nequeant, ut nec contentis allabentibus tranſitum deorſum præbere*; unde Contenta continuò magis, magiſque compacta & indurata, interdumque diſſolvi neſcia Tumorem durum pariunt & inſuperabilem, quin Sanguinis refluxum quoque impedientia *Inflammationi*, atque mox ſubſequenti Inteſtinorum *Gangrenæ*, hinc & *Fæcum per os Evomitioni* anſam præbent.

Eius mala quibus au-

XXIII. Mala iſta omnia non rarò augentur, aut producuntur à *Fomentationibus* perperam & nimis calentibus applicatis; ut & à præpoſtera, fortique *Frictione* partis tumentis; denique à *Vi* tumentibus Inteſtinis ad illorum repulſionem illata.

geantur

XXIV. *Vomitionis* hujus *multifariæ Curatio* abſolvetur pro cujuſque *Cauſæ varietate diverſimodè*.

Vomit facum tio.

XXV. Quoties igitur à *vitioſa confluentium Humorum Acriorum Efferveſcentia* pendet Inteſtinorum ad periſtaltici ſui Motus Inverſionem irritatio toties *Humores* illi *Acriores Corrigendi* ſunt ac *Temperandi imo Sopiendi* unà cum *Ipſa* eorum *Efferveſcentia*.

Hum acriores do ab iis det, cor di.

XXVI. Quæ *Humores* tum *Bilioſos*, tum *Pancreaticos acriores Temperent*, non ſemel propoſita ſunt in ſuperioribus Medicamenta: quibus ad *Efferveſcentiam vitioſam compeſcendam*, *Senſumque Inteſtinorum* ex parte ſaltem *Sopiendum* addenda ſunt ſemper *Opiata*, itidem non ſemel nominata.

Fit hoc quenti ſtura.

XXVII. In quorumvis autem Humorum ſive Salinorum, ſive Acidorum Acrimonia peccante conducet Mixtura ſequens cochleatim per intervalla brevia uſurpanda.

♃. *Diaſcord. Fracaſt.* ℥ij.
Conf. Hyacinthor. ℥j.
Syr. papav. albi, unc. j.
Aq. plantag. unc. ij.
Fœniculi, unc. j.
M.

Humo poſt corra nem eva cuandi.

XXVIII. Ubi ſedatus eſt hic Vomitus, ſi *redundare* videantur prædicti Humores, poſt ſufficientem ipſorum temperationem, *Evacuari* ac *Minui* poterunt ipſi *per alvum*, exhibitis *Purgantibus* vel *Cholagogis*, vel *Hydragogis* ſæpiùs memoratis.

Si ſedari queat Von tus, exhib dum.

XXIX. Quòd *ſi ſedari nequeat Vomitus ob humores copioſos in corpore exiſtentes*, atque *vi ſurſum exitum affectantes*, *Vomitorium blandum* exhiberi nil vetat, additis ſubinde, quæ Humores ſimul *temperent*, *nimiamque* ipſorum *Efferveſcentiam* quodammodo *ſedent ac compeſcant*, ipſiſque adeò, neceſſitate urgente, *Opiatis*, ſed quantitate parva. Ex gr.

Vomitori blandis.

♃. *Oxyſacchar. Vomitor.* ℥ij.
Laud. Opiat. Gran. ß. vel j.
Aq. Menthæ q. ſ.
M. f. Hauſtulus.

XXX. Aſſumpto iſto Vomitorio, poſt bonam Humorum peccantium partem ſurſum, deorſumve excretam, ſi perſeveret adhuc Nauſea, vel Vomitus, uſurpetur *Mixtura* modò præſcripta vel Humoris maximè peccantis diverſitate ſimiliter alia.

Miſtura ſ cum acidu temperans

XXXI. Nam ſi *Succus Acidus* exuperet, tunc.

♃. *Aq. Menthæ,*
Fœniculi, an. unc. j.
Vitæ Matthiol. unc. ß.
Theriac. veteris, ʒij.
vel *Laud. Opiat.* Gran. ij.
Syr. Myrtini, unc. j.
M.

Miſtura Bilis acrimo niam corr gens.

XXXII. Quòd ſi *Acrimonia Bilis* redundet, tunc.

Aq. Plantag.
Portulac. an. unc. j.
Spir. Salis dulcis, ℈ß.
Diaſcord. Frac. ʒ iß.
vel *Laud. Opiat.* Gran. ii.
Syr. Portulac. unc. j.
M.

XXXIII. Quemadmodum Pancreaticus Succus, ſic & *Saliva* cæterique à *capite delabentes humores acriores corrigendi, temperandi*, ac *Evacuandi* ſunt.

Cholera mo bus ab hora rijs Fructi bus qui cura tur.

XXXIV. Quoties ab *Horariis* ac brevi corrumpi ſolitis *Fructibus Cholera Morbus* excitatur, toties *Opiatis* præſtantiſſimis compeſcenda nimia *humorum Efferveſcentia* in tenui inteſtino excitata; in quem finem pro re nata una extribus

bus mox præſcriptis *Mixturis* uſurpari poterit, donec ſedetur ac compeſcatur efferus Humorum conturbatorum, omniaque in corpore ad internecionem nonnunquam conturbantium Motus.

omitoriis pitus ni- s opiatis peſcitur

XXXV. *Vomitoria Medicamenta* perperam vel nimia quantitate aſſumpta, & Vomitum immanem producentia ſolis *Opiatis* compeſci poſſunt ac devinci. Unde iterum commendo laudatas modò *Mixturas*, vel alias ſimiles, cùm facile ſit plures tales formare.

omitus à enis cu- ur Oleo-

XXXVI. Inter *Venena Vomitus* enormes atque ut plurimùm lethales producentia tum *Arſenicum* & *Auripigmentum*, tum *Mercurium Sublimatum corroſivum* retulimus: quæ omnia propter latentem, manifeſtamve ſuam Acrimoniam fœliciſſimè temperantur, & ad blandiorem excretionem præparantur *Oleoſis*, *Iuſculis puta pinguibus*, *Oleo expreſſo quovis*, *Lacte Butyro* & ſimibus: inter quæ *Lac* etiam ab ipſis *coagulari* ſolet, rurſumque externi, unde hactenus quoque prodeſt, quatenus ſcilicet promptiùs illi ſe jungunt Venena ipſum coagulantia, & eo ipſo vim ſuam nocentem amittunt. Tamdiu autem uſurpanda ſunt pinguia, quandiu Dolor, Nauſea, vel Vomitus permanent.

& Opia-

XXXVII. Poſſunt præterea utiliter uſurpari *Opiata* ſæpiùs jam memorata & laudata: quippe quæ Acrimoniam omnem non minùs Temperent, ac Efferveſcentiam inſequentem Compeſcant, quàm Senſum Externum Sopiant.

XXXVIII. *Affectionis*, *Suffocationiſve Hypochondriacæ*, ut & *Scorbuti*, cùm Affectus ſint ex variis, pluribuſque complicati, *Tractatio* & *Curatio* tradetur commodiùs inferiùs.

Sanguinis mitio qui etur.

XXXIX. Undecunque *Sanguis* prodeat, qui *Vomitu excluditur*, quoniam ſemper Vas ruptum, apertumque indicat, ſequiturque, *promptam læſi Vaſis Conſolidationem* deſiderat, ſine qua compeſci nequit tam noxius vitæ Sanguinis effluxus. Cui conducet *Miſtura* Cap. 9. parag. 20. præſcripta, vel alia ſimilis.

Concretus nguis qui- s diſſolva- r.

XL. Quòd ſi *Concretus* putetur, metuaturve in Cavitate Inteſtinorum *Sanguis*, ad ejuſdem Solutionem addentur eidem Miſturæ *Oculi Cancri*, *Antimonium Diaphoreticum*, *Sperma Ceti*, & ſimilia; ut annotatum ibidem parag. 21. Non enim nocebit talia ſimul uſurpaſſe, quamvis nullus reſtitiſſet in fiſtula Inteſtinali Sanguis.

gula pra- cis obſer- nda.

XLI. Hæc namque continuò eſt à Prudentibus Practicis obſervanda Regula Aurea, *Ut in Caſibus dubiis ac incertis Medicamenta in Vſum revocentur, quæ tantùm prodeſſe, nullatenus nocere poſſint Ægris, conjectatis ſiue laborent, ſiue non laborent Affectibus.*

uris extre- qui cure- r.

XLII. *Puris Excretio per Vomitum ac Dejectionem Alvinam* non ſiſtenda, ſed *blandè promovenda*, cùm ſit Humor toto genere præter naturam, homini que omni ex parte noxius; Ejuſdem autem *novus ortus*, quantum licet, *impediendus*, cùm ex Sanguine, Ignis noſtri Vitalis fomite, partiumque corporis omnium, tam continentium, quàm contentarum pabulo, generetur.

i maximè nducere edicamēta ntimonia- a.

XLIII. Inter omnia, quæ *Puris Excretionem moveant*, vel *promoveant*, præfero ac commendo *Antimonialia Medicamenta*, quippe quæ obſervavi ſæpenumerò habere inſuper *vim corrigendi noxas corpori à Pure contingentes*, quin *novam Puris productionem impediendi*, poſtquam *non minùs Corporis humani, quàm Auri purificationi ſervit Antimonium ritè tam præparatum, quàm admi niſtratum.*

uris gene- tionē ſiſte Balſamū lphuris mpoſitum.

XLIV. *Puris continuam ex Sanguine corrupto generationem ſiſtit* quoque *Balſamus Sulphuris aniſatus*, & *alius quivis*, ad guttas duas, treſve aliquoties in die aſſumptus; à quo *Vlceris* præterea *mundatio* & *conſolidatio* certa expectanda, & forſan certior, quàm ab ullo alio Medicamento.

t et omnia Antimonia.

XLV. Conducet in hunc quoque finem *Antimonium Diaphoreticum*, & quodvis aliud ex *Antimonio paratum Medicamentum alterant*, & imprimis *balſamus* ex ipſius *Floribus* artificiosè confectus.

lia Medicamenta.

Inverſo ex toto Motum periſtalticō curari Iuſculis pinguioribus.

XLVI. Inverſo per totam Inteſtinalem fiſtulam motu periſtaltico, *Iuſculis* utendum *pinguioribus* tam per Os aſſumptis, quàm Ano applicatis, & injectis, quò Acrimonia quævis Humorum quorumvis ubivis exiſtens aut occurrens demulceatur, atque moleſta Inteſtinorum Irritatio ſedetur.

Ut et Fomētis, & Enematis Emollientibus.

XLVII. Poſſunt in eundem finem parari tum *Fomenta*, tum *Enemata Emollientia* dicta ſæpiùſque uſurpari. Ex gr.

℞. *Rad. Althææ*, ℥ij.
Fol. Ejuſdem,
Malvæ,
Verbaſci, an. M. ij.
Sem. lini,
Fœnugræci, an. ℥ iß.
Decoquantur ex Aq. pura;
Colatura tepente foveatur Podex.
Quin ex Ejuſdem, ℥viij.
addittis Ol. lilior. albor. ℥j.
Butyri recentis, ℥ß.
vel *Adipis Gallinæ, alteriuſve convenientis,* ʒiij.
F. Enema, ſæpiùs iniiciendum.

Nec non Anodynis et Narcoticis.

XLVIII. Ad eandem *Irritationem ſopiendam*, *humoreſque Acres temperãdos* tum externis, tum internis Medicamentis addi poterunt *Anodyna*, imò *Narcotica*, & uſurpari tam *Emulſiones*, quàm *Miſturæ Opiatæ* & ſimilia plura. Ex. gr.

Emulſio.

℞. *Hordei mundati ac ad crepaturam cocti.*
unc. iß.
Amygd. dulc. mun.
Sem. Papav. alb. an. ʒiij.
Cum Aq. decoctionis Hordei
F. Emulſio ad unc. xv.
add. Syr. Diacodii, unc. iß.
Aq. Fœniculi, vel
Roſaceæ, unc. j.
M.

Aſſumat per intervalla brevia Æger hauſtulum

Eius Vſus.

XLIX. Cui potentior Miſtura minori quantitate aſſumenda vel acceptior, vel utilior cenſetur, ſequenti cochleatim utatur frequenter.

Mixtura.

℞. *Aq. Plantaginis, unc.* ij.
Fœniculi, unc. j.
Conf. Hyacinth.
AlKermes, an. ʒß.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Syr. papav. alb. unc. j.
M.

Bolus.

L. Quòd ſi quis ſolidiorem Medicamenti formam præferat, is ſequenti utatur.

℞. *Diaſcord. Fracaſt.* vel
Theriac. recentis, unc. ß.
conf. Hyacinth. ʒj.
M. f. Bolus; ad Drachmam dimidiam, vel integram per intervalla devorandus.

Eius Vſus.

LI. Qui præter Pilulas nil aſſumere poſſunt, iis ſequentes præſcribantur.

Pilulæ.

℞. *Laud. opiat.* Gran. iv.
fiant pilulæ N. viij.
Inaurandæ
vel ℞. *Maſſ. Pilul. de cynogloſſ.* ℈j.
Laud. Opiat. Gran. iij.
M. f. Pilul. N. x.

Earum Vſus

Accipiat ſubinde alterutrarum Pilularum unam Æger, donec Vomitus tantillùm compeſcatur & ſomnus aliquis ei obrepat, qui obſervandus: non neglectis extrinſecùs adminiſtrandis jam memoratis.

Inteſtinorū Gangrana incurabilis.

LII. Pleraque ad *Inteſtinorum inflammationis*, & *Gangrænæ curationem* neceſſaria peti poterunt ex generali Utriuſque Affectus Tractatione ſuo loco tradenda; licet Gangrænam Inteſtinorum exiſtimem incurabilem.

Ileus quomodo curãdus

LIII. *Inteſtini Pars Superior intruſa in partem Inferiorem* nunquam, meo ſaltem judicio, retrocedet; *Inferior* verò *immiſſa in ſuperiorem* non ita dif-

ficulter repelletur per *globulos aureos, plumbeoſve* cum *Oleo Amygdalarum dulcium*, vel *olivarum* deglutitos, aut *Mercurium crudum* ad Unciam unam, vel duas aſſumptum.

LIV. *Herniæ* multiplicis, cùm paucis abſolvi non poſſit, Generationem Curationemque nunc vel aliàs, ſi Deus volet, peculiari Capite tractabimus.

CAPUT XVI.

De Chyli per Carneam Inteſtinorum Cruſtum Percolatione læſa.

Chyli per cruſtam carneam percolatio.

I. CHylus à Fæcibus Alvinis Secretus *Motu inteſtinorum periſtaltico* non tantùm propellitur deorſum, verùm *exprimitur* quoque, *percolaturque* vi eadem *per cruſtam ipſorum carneam, et ſpongioſam in Lacteas Venas.*

Quot modis lædatur.

II. *Læditur* hæc *Chyli percolatio*, & plus minùs *impeditur* aut *minuitur* in *Alvi fluxu Chyloſo*, de quo actum Cap. 13. §. 4. & 12. quando vel 1. *obducta* ſunt, *obturatave* Panni hujus Carnei *Orificia Humore pituitoſo Viſcido*; vel 2. *Abraſa* eſt hinc inde eadem *Cruſta Carnea*, & illi ſubjecta *Inteſtini pars Cicatrice obducta*, *occluſis* ſimul *ad Lacteas Venas tendentibus poris*, quemadmodum id nonnunquam evenit poſt *Alvi Fluxus Dyſentericos* graves in tenui Inteſtino imprimis excitatos ſicut non ſemel poſt mortem in Cadaverum ſectione obſervavi.

Eius læſionis ſequela.

III. Solet autem hoc Malum conſequi aliqualis & quandoque notabilis corporis Marcor & Macies ad vitæ finem perdurans, nec obeſis quoque ventribus parcens.

Prioris ſpeciei curatio.

IV. *Curabitur Species prior* per *Medicamenta pituitam Viſcidam* tum *Incidentia* & Attenuantia, ſicque paulatim Corrigentia, tum plus minùs alteratam, imprimis quando ſimul *Redundat, Evacuantia* ſæpiùs memorata.

Poſterior ſpecies incurabilis.

V. *Poſterior Species incurabilis* exiſtit unà cum *Macie* qualicunque illam conſequente. Nulla enim nota ſunt hactenus Medicamenta, quæ Cicatricem in Tenui Inteſtino factam Solvere, Cruſtamque novam reparare poſſint, & quidem talem, quæ tranſitum concedat Chylo ad Lacteas Venas propellendo.

CAPUT XVII.

De Chyli per Lacteas Venas Motu Læſo, & ipſum ſæpius inſequente Aſcite.

Chyli propulſio ad ductū Thoracicum

I. CHylus per Carneam inteſtinorum Cruſtam percolatus, & *in Lacteas Venas admiſſus* per eaſdem *transferri ac propelli* debet ad *Ciſternam*, ſive *commune Ductus Thoracici Receptaculum* circa Lumbos ſitum.

Quot modis lædatur.

II. *Lædetur* hic *Motus*, quando is in uno, pluribuſve locis *impeditur*; atque *lentiùs pergit*, aut planè *Siſtitur, Stagnatque Chylus*.

Quare impediatur.

III *Impeditur* in ſuò *Motu* per Lacteas Venas *Chylus*, quando *Viſcidior ac Tenacior* exiſtens propellitur lentiùs.

Viſcidior Chylus ūde. chylis motus ūde ſiſtatur

IV. *Viſcidior* exiſtit *chylus* ob *Alimenta ſimilia copioſiùſve* aſſumpta.

V. *Siſtitur* in *Motu* ſuo, *Stagnatque* in *Lacteis Vaſis Chylus*, quando eadem ſunt *Obſtructa*, & quidem nunc à prædicto *Chylo Viſcidiore* in ipſis *Coagulato*; nunc à *Pituita Inteſtinali* in ipſa *Propulſa* & *ibidem Coagulata*.

Pituita Inteſtinalis quādo in lacteas uenas propellatur.

VI. *Propellitur Pituita* Inteſtinalis in Lacteas Venas, quoties ipſa à *Corporis Motu*, aut *exercitio vehementi*, *Aeriſve Æſtu* qualicunque Solis, Foci, Balnei, &c. ut & aliquando à *Febrili ardore* aliiſque tunc ſimul in Corpore concurrentibus *Solvitur*; atque imprimis accedente Potu calente, aut tepido *Diſſolvitur*, ſicque *fluxilis, fluidaque* redditur.

Quando in iiſdem pituita et chylus viſcidior coagulatur.

VII. *Coagulatur* eadem *Pituita*, ut & *Chylus Viſcidior* in Venis Lacteis rariùs quidem ab *Aeris Frigore mox Calorem ſubſequente*; quando nimirum ex loco calido transfertur corpus in frigidum, ex Balneo in Cellam, vel liberum Aerem Borea perflatum, Venterque minùs tectus per poros apertos frigidus, acre tunc admittit; frequentiùs autem à *Potu frigidiore* aut *gelido* affatim aſſumpto, mox ad Inteſtina properante, atque tum Ipſa *Inteſtina*, tum partes vicinas omnes, ipſaſque adeò *Lacteas Venas* non tantum potenter *refrigerante*, verùm *contenta* quoque in ipſis *incraſſan-* & *coagulante*.

Venarum Lactearum obſtructio, poſtea ruptio cauſa effuſionis humiditatis in Abdominis cavitatem.

VIII. Coagulatis hoc modo in Venis Lacteis vel Chylo Viſcidiore, vel Pituita Inteſtinali, factaque in ipſarum Ramis pluribus, vel paucioribus *Obſtructione*, *ſiſtitur* & *ſtagnat* mox in iiſdem, quicquid ex Inteſtinis vel *Liquoris* ex continuò Bilis, Succi Pancreatici & Pituitæ Salivaris confluxu orti, vel *Chyli*, vel *Potus* tantùm copioſè hauſti propellitur in Ipſas; quin idem *eaſdem* ſenſim magis, magiſque eouſque *diſtendit*, ut tandem *rumpantur* ac per conſequens aut priùs *inter Meſenterii membranas*, aut mox *in Abdominis cavitatem effundatur multiplex* illa *Humiditas* ipſis excepta, & in motu ſuo intercepta.

Aſcitis generatio.

IX. Atque hanc non infrequentem puto *Hydropis Aſcitis Generationem*, & imprimis, quando is ex potu multo ſubitò producitur, ſicut in *Febre ardente* cum urgente ac permanente *Siti* juncta intra triduum memini factum.

Hæc Obſtructio qui præveniatur.

X. *Prævenietur* hæc *Obſtructio*, 1. *Cavendo* ab *Uſu Alimentorum Viſcidiorum*, ac præſertim ab *Ingurgitatione* quorumvis.

XI. 2. *Uſurpando Medicamenta humores pituitoſos Viſcidoſque corrigentia*, *educentiaque* ſæpiùs memorata.

Quomodo curetur.

XII. *Obſtructio* in Venis Lacteis ex dictis Cauſis Contrariis ſe mutuò excipientibus jam *facta*, vel prudenter *conjectata curabitur* Medicamentis potenter *Incidentibus*, præſertim *Sudoriferis Aromaticis*, potiùs iteratò, quàm ſimul ac ſemel tantùm aſſumptis. Obſervavi namque ſic fæliciùs, faciliùs, citiùs, & tutiùs Solvi Obſtructiones.

Miſtura ſudorifera.

XIII. Uſurpari poterit proinde in hunc finem *Miſtura* ſequens intervallis brevibus ad Sudoris eruptionem uſque cochleatim aſſumenda, quin eodem prodeunte ſubinde adhuc, licèt rariùs, exhibenda:

♃. *Aq. petroſelini*, ℥ij.
Fœniculi,
Theriacal. ſimp. an. ℥j.
Spir. Salis Armoniac. Gutt. xx.
Syr. Card. bened. unc. j.
M.

vel ♃. *Aq. fumar.* ℥iij.
Cochleariæ,
Vitæ Matth. an. ℥j.
Aceti ſtillatit. ℥ß.
Ocul. Cancr. pulv. ʒß.
Salis Abſinthii,
Antim. diaphor. an. ℈j.
Syr. 5. rad. ℥j.
M.

Venas Lacteas ſponte coaleſcere.

XIV. *Sponte coaleſcent Lacteæ Venæ*, poſtquam ſublata fuerit Earundem Obſtructio, ſicut accidit Venæ Sectæ.

Aquæ in Abdomine collecta evacuanda.

XV. *Aquæ* in Abdominis Cavitate ex variis humoribus per vaſa rupta effluentibus *collectæ*, atque *Hydropem Aſcitem producentes*, *Loco* peccantes, loco iſto movebuntur tum per *Hydragoga* potentia, tum per *Sudorifera*, tum per *Paracentheſin*.

Hydragogis.

XVI. *Hydragoga* non ſemel propoſita ſunt in hoc Opuſculo, inter quæ potiora ſunt ex *Sambuco* aut *Ebulo*, *Ialappæ radice*, *Elaterio*, atque *Gummi Gotte* parata: non neglectis *Lunæ cryſtallis*.

Sudoribus.

XVII. *Sudores* in hunc finem elicientur utiliter tum per *aſſumpta* ſæpius, & modò memorata, tum præſertim per *Balneum humidum*, vel *ſiccum* ſimul conjunctum.

XVIII.

XVIII. His autem brevi non proficientibus, feſtinandum eſt ad *Paracentheſin*, non quidem illam vulgarem periculi plenam; verùm novam & tutiſſimam per *acum argenteam*, ſed *cavam*, & blandè quatuor circiter tranſverſis infrà umbilicum digitis, totidemque ad ejuſdem latera in abdomen immiſſam, & poſt ſufficientem Aquæ effuſionem iterum extractam, ſimiliterque alio tempore aut die in idem foramen intruſam; niſi conſultum videatur novum alibi excitare foramen.

XIX. Periculo vacat hæc Operatio Chirurgica, quia educta Acu nil ampliùs effluet Liquoris, quin applicato Emplaſtro vel Diapalmæ, vel Albo cocto, vel alio ſimili non tantùm contra omnes Aeris externi injurias munitur locus perforatus, ſed ipſius conſolidatio promovetur.

XX. Feſtinandum verò ad iſtam Paracentheſin, *ne*, dum nimiùm differtur, *acrimoniam noxiam comparet* mora *Humor* in Abdomine collectus, atque paulatim *Contentarum partium* omnium *Membranas*, hinc & *Subſtantiam corrodat & corrumpat*, ſicque Affectum incurabilem faciat.

CAPUT XVIII.

De Chyli Sanguificatione in Cordis Dextro Ventriculo læſa.

I. CHylus ex *Lacteis venis* continuò in *Ductum Thoracicum* delatus, atque ibidem *Lymphæ* undiquaque affluenti confuſus pergit cum ipſa in *Venam Iugularem*, *Axillaremve Siniſtram*, hinc & *Cavam*, ubi *Sanguini* admiſcetur, cum quo in *cordis auriculam*, mox *Ventriculum Dextrum* propellitur, ut in *Sanguinem mutetur*.

II. Hanc *Chyli mutationem in Sanguinem inchoari* putamus in *Vena Iugulari*, *Axillarive ſiniſtra*, imprimis verò in connexæ ipſis *Cavæ trunco*; *abſolvi* autem in Cordis Ventriculo Dextro; *perfici* verò partim in *Pulmonibus*, partim in *Cordis Ventriculo Siniſtro*, & *Arteria Magna*.

III. Sanguinis *Rudimentum* quidem accipit, me Judice, *Chylus à Sanguine ad Cor Deſcendente*, cui in prædictis Vaſis confunditur.

IV. *Sanguinis* verò *Formam* nanciſcitur idem *Chylus à Bilioſo Sanguine ad Cor Aſcendente*, atque tam in *Dextra cordis auricula*, quàm præcipuè in *Dextro* ejuſdem *Ventriculo* cum *Lymphatico Sanguine*, cui Chylum admiſtum diximus, *confluente*, atque ob diverſam imò ſubcontrariam utriuſque in quibuſdam ſui partibus diſpoſitionem magni momenti *Efferveſcentiam excitante*.

V. *Vltimam Sanguinis Perfectionem* obtinet *Chylus* idem *à continuata*, *cõtemperataque* propter *Aeris Reſpirationem* in *Pulmonibus Siniſtris Cordis Auricula*, *Ventriculoque*, atq; *Arteriæ Aortæ grandioribus* ramis *Efferveſcentia* modò laudata, & capitibus proximè ſubſequentibus accuratiùs in quibuſdam circumſtantiis explicanda.

VI. Hujus autem *Efferveſcentiæ vi* ac beneficio arbitramur *erumpere atque exurgere Ignem Vitalem*, qui non minùs *Chyli adventantis*, quàm *Sanguinis* undique *remeantis partes pinguiores*, *oleoſaſque* rarefaciendo, cæteras omnes ſimul laxè uniendo in *maſſam unam heterogeneam homogeneam redigat*, ipſumque adeò *Chylum in verum Sanguinem* opera eademmutet.

VII. *Læditur* hæc *Chyli Sanguificatio* præſertim, quando minimè laudabilis, ſed *vitioſus* ex ipſo generatur *Sanguis*, *Seroſus*, *Pituitoſus*, aliave *Qualitate Senſili Propria*, vel *Communi peccans*: quique nunc *Cachexia*, nunc *Anaſarca*, *Leucophlegmatiave*, nunc *Tabe*, aliove in *Nutritione apparente* vitioſe manifeſtat.

VIII. *Vitiatæ Sanguificationis Cauſa* omni vel in ipſo *Chylo* exiſtit, vel in *Sanguine Aſcendente Bilioſo*, vel in *Deſcendente Lymphatico*, vel in *Cauſa* aliqua *externa*, vel in pluribus ſimul concurrentibus.

IX. In *Chylo* ipſo *Læſæ Sanguificationis Cauſa*

quærenda eſt, inveniendaque, quoties ipſe *Vitioſus* propter *Vitioſa vel Alimenta*, vel *Salivam*, &c. productus eſt: de quibus actum in ſuperioribus.

X. In *Sanguine autem ad Cor Aſcentente ac Bilioſo*, id eſt, Bile Saturato *Sanguificationis læſæ Cauſa* exiſtit, quoties ipſi *quantitate majore*, *aut minore*, *aliterve vitioſa Bilis* admiſta eſt in Hepate.

In Sanguine ad Cor Aſcendente.

XI. *Majore quantitate admiſcetur Bilis Sanguini*, quando eadem *copioſior generatur* in ſuo Folliculo, ex *Alimentis Aromaticis & Sale Volatili* abundantibus copioſiùs uſurpatis, vel *copioſiùs effunditur* è ſua Veſicula, propter *fluiditatem majorem* ipſi conciliatam vel ab *Aeris æſtu*, vel ab *Alimentis* tum *Acrioribus* tum *Spirituoſis*, vel à *potenti Corporis Motu*, vel *ab Ira vehementi*, vel à *Vigiliis*, & ſimilibus.

Admiſta ei Bile, vel majore quantitate.

XII. *Minore quantitate admiſcetur Bilis Sanguini*, quando eadem *parcior generatur* ex *Alimentis* Aromatica vi deſtituitis, & *Pituitam producere ſolitis*, qualia ſunt *Piſces Marini*, & ſimilia, continuò aſſumptis; vel *ſegniùs effunditur* è ſuo Folliculo, propter *fluiditatem* ipſius *diminutam*, & *Spiſſitudinem auctam* nunc ab *Aere frigido & aſpero*, nunc ab *Alimentis modò memoratis*, & *Potu Gelido* frequentiùs uſurpato, nunc ab *Animi Mœrore gravi*, aut *Terrore grandi ex improviſo accidente*, ut & à *Somno multo & protracto*, ipſaque *Corporis quiete diuturna*, &c.

Vel minore.

XIII. Non tantùm quantitate aucta diminutuve, ſed aliquando *Acrior*, vel *Pinguior Bilis admiſcetur Sanguini*, atque hactenus quoque Ipſum vitiat; & vel *acriorem* tantùm vel ſimul *pinguiorem ac inflammabiliorem* facit.

Vel acriore, vel pinguiore.

XIV. *Acrior* fit *Bilis* ab *Aeris Æſtu*, *Alimentorum*, vel potiùs *Condimentorum Acrimonia exuperante*, qualis eſt in Pipere, Garyophyllis, Zinzibere, Sinapi, &c. *Vigiliis*, *Corporis exercitio nimio & protracto*, *Iracundia Continua*, imprimis cum *Sollicitudine juncta*.

A quibus Bilis fiat acrior.

XV. *Pinguior* redditur *Bilis* præſertim ex *Uſu* nimio *Alimentorum pinguium*, cum *pinguedine* ſaltem multa, Butyro, Oleo, &c. *paratorum*; quò referri poſſunt *Olea ſtillatitia* ſæpiùs uſurpata.

A quibus pinguior.

XVI. In *Sanguine ad Cor Deſcendente*, atque ob admiſtam ei Lympham *Lymphatico* dicto, *Læſæ Sanguificationis Cauſa* exiſtit, quoties *Lympha* reperitur vel *Acidor*, vel, *Salſior*, vel *Pituitoſior*, vel *Aquoſior*.

Sanguificationis læſa cauſa in Sanguine ad cor deſcendente Lympha quando fiat Acidor.

XVII. *Acidior* redditur *Lympha* propter uſurpata copioſiùs, diutiùſque *Alimenta*, tum *Acida*, tum valdè *Acidis condita*, propter *Aerem Borealem*, *Animique Sollicitudinem*, *Mœrorem* aut *Terrorem*, accedentibus aliquando *Vigiliis*, *Corporiſque Defatigatione nimia*, &c.

XVIII. *Salſior* redditur *Lympha*, & quidem facilè ac frequenter ab *Aere frigido & aſpero calefactum & ſudore diffluens univerſum corpus*, & *Caput præſertim penetrante*, *Gravedinemque* hoc eſt, *Gravitatis ſenſum moleſtum* non tantùm in *Capite*, ſed in *Artibus* quoque *pariente*: unde ſicut per nares poſtea diſtillat in ſubſequente *Goryza Liquor Salſus*, ita ſimilem tunc, hoc eſt, *Salſum Humorem* in *Conglobatis Glandulis* paſſim produci, atque in *Corporis Habitum*, ipſoſque Muſculos effundi, tum per *Vaſa Lymphat ca Cor verſus* propelli non tantùm Rationi, verùm Ægrorum quoque Afflictioni tunc ſæpè urgenti, adeoque Experientiæ quotidianæ videtur planè conſentaneum.

Quando ſalſior.

XIX. *Pituitoſior* efficitur *Lympha*: ob Uſum diu continuatum *Aeris humidioris & frigidioris*; *Ingurgitationem Alimentorum ſimilium*, maximè *Piſcium*, *Leguminum*, *Olerum*, &c. *Cereviſiæ* non ſatis coctæ aut fermentatæ, *Aquæ Putealis*, &c. *Vitam deſidem*, *Curiſque vacuam*; *Somnum multum & longum*, & ſimilia plura.

Quando pituitoſior.

XX. *Aquoſior* fit *Lymphæ* propter *nimium Aquæ Pluvialis*, alteriuſve *tenuioris* Uſum *Aeremque humidiorem* diutinè uſurpatum, neglectis in-

Quando aquoſior.

terim alimentis tam Spirituoſis, quàm Succulentis, & Acidis.

Sanguiſicatio læſa à Cauſa externa.

XXI. *Vitiatur immediatè Sanguificatio à Cauſa Externa*, quando eo tempore, quo ad Cor defertur Chylus & Sanguis laudabilis, peccatur in una, pluribuſve Rebus non-naturalibus dictis, *Aere* puta priùs æſtuante, mox frigido; *Potu* valde penetrante Spirituoſo vel glaciato, imprimis copioſè aſſumpto; *Agitatione corporis* vehementi; *Animi Affectu* gravi, Excandeſcentia, Triſtitia, Timore, Conſternatione aut Sollicitudine angente, &c. unde vel *Bilis Acrior*, vel *Succus Pancreaticus Acidior*, *Acerbiorve*, vel *Pituita Inteſtinalis Viſcidior* transfertur quaquaverſum, imprimis verſus Cor, in quo vel *Chylum*, vel Sanguinem priùs bene conſtitutum ita corrumpit, ut nonniſi pravus produci queat ex *Chylo* affluente *Sanguis*.

Curatio Sãguificationis læſa.

1. A Bile copioſiore.

XXII. *Curabitur Chyli Sanguificatio læſa* pro Cauſæ diverſitate diverſimodè. Nam 1. quoties illa pendet à *Bile Copioſiore* Sanguini Aſcendenti admiſta, eadem *minuenda* erit per Cholagoga ſæpiùs memorata.

XXIII. Ejuſdem *Bilis Proventus* novus ſiſtendus *vitando*, vel *moderando* ſaltem *Res Nonnaturales* ipſam producentes modò recenſitas: quin & uſurpando liberaliùs ea, quæ parciorem Bilem diximus generare.

2. A Bile parciore.

XXIV. 2. Quoties Sanguificatio læditur propter *Bilem parciorem* ad Cor tendentem, eam *augendo*, & quidem *uſurpando* aliquantò copioſiùs ea, *quæ Bilem copioſiorem gignere* aſſeruimus; ſimulque *Vitando* ea, quæ *ipſius productioni contraria* eſſe docuimus ſecundùm Experientiam.

3. A Bile acriore.

XXV. Quoties *Bilis acrior* Chyli Sanguificationem lædit, toties eadem *Temperanda* Medicamentis non ſemel jam in ſuperioribus propoſitis, ac præſertim Cap. 1. paragr. 11. ſeq. ut & c. 10. parag. 42. *vitando* ſimul omnia, quæ paragr. 14. diximus ipſam reddere acriorem.

4. A Bile pinguiore.

XXVI. 4. Quoties *Bilis Pinguior* Chyli Sanguificationem lædit, toties eadem *corrigenda* Medicamentis *Acidis*, ſed temperatioribus, qualia præſcripta Cap. 2. 38. & ſeq. atque Cap. 11. paragr. 25. *Cavendo* prætereà ab Oleoſorum, Pinguiumque abuſu, de quibus actum parag. 15.

5. A Lympha acidiore

XXVII. 5. Quoties *Acidior Lympha* Chyli Sanguificationem lædit, toties illa *corrigenda*, *emendandaque* Medicamentis Cap. 2. parag. 17. & ſeq. ut & alibi præſcriptis.

XXVIII. *Abſtinendum* interim ſedulò ab ulteriori *Acidorum uſurpatione*, cæteriſque hujus Cap. parag. 17. notatis.

6. A Lympha Salſiore.

XXIX. 6. Quoties *Salſior Lympha* Chyli Sanguificationem lædit, toties convenient Medicamenta Cap. 13. parag. 41. & 42. laudata: ut & *Sudorifera Aromatica*, ſed *blandiora*, quorum ope Salſedo Lymphæ paulatim corrigetur.

XXX. Conducunt etiam in hoc caſu *Hydragoga* poſt aliqualem ſaltem Acrimoniæ Salſæ contemperationem ſubinde uſurpata, ſed doſi mediocri.

7. A Lympha Pituitoſiore.

XXXI. 7. Quoties *Pituitoſior Lympha* Chyli Sanguificationem lædit, toties Medicamenta *Humores in Corpore Pituitoſos Incidentia*, & *Corrigentia*, Cap. 2. parag. 28. & ſeq. præſcripta; eoſdemque ſic Evacuationi præparatos *Expurgantia*, ibidem parag. 33. & ſeq. propoſita erunt exhibenda; vitando ſimul, quæ Pituitam producere hic & alibi, docuimus.

8. A Lympha aquoſiore.

XXXII. 8. Quoties *Aquoſior Lympha* Chyli Sanguificationem lædit, toties *abſtinendum* à nimio *Aquæ* cujuſvis uſu; quin redundans eadem in corpore tum *exercitiis* ſatis potentibus, tum *Balneo*, &c. *expellenda* per *Sudores*, non quidem profuſos, ſed identidem repetitos; in quem finem *uſurpari* quoque poſſunt *Sudorifera*, ſed *Aromatica* & *Spirituoſa*, quò *deficientes* ferè ſimul *Animales Spiritus reparentur Vireſque Animales* opera eadem *conſerventur*, imò *augeantur*.

9. A cauſa externa.

XXXIII. 9. Quoties Humoribus omnibus ipſoque adeò Chylo in Corpore ſano ritè conſtitutis *tempore Diſtributionis Chyli* ab una, pluribuſq; *Cauſis Externis* aut *inevitabilibus* aut *ineſpectatis* parag. 21. enumeratis ejuſdem Sanguificatio læditur, toties, quæ *vitari non poſſunt*, quantum licet, *corrigi* debent ac *temperari*, *noxæ* ſaltem ab ipſis unicuique illatæ mox *emendari & tolli*.

Nempe frigido.

XXXIV. Sic quotquot *Aerem ſubjerunt frigidum*, quamprimùm licebit, *accedent* ad *Ignem luculentum*, aut *Lectum ingredientur calefactum*, *ſtragulis* ſaltem *corpus egregiè operient*, quo expellant denuo è corpore admiſſum frigus.

Potu penetrante ſpirituoſo.

XXXV. *Sic*, quotquot abuſi fuerint *Potu penetrante*, *ac ſpirituoſo*, ſi pars ejus bona hæreat adhuc in Ventriculo, illam excitato Vomitu iterum effundent, immiſſo in fauces digito, aut pluma oleo madida, ni ſponte illum promovere poſſint, quod multis facile, imò familiare.

XXXVI. Quòd ſi ad interiora penetraverit jam ille Potus, Crapulæ ad inſtar, ipſius exhalatio patienter expectanda, uſurpando, ſi tunc Sitis adhuc urgeat, Potum Acidulum & maximè Spirituoſum, vel Aqueum, qualis eſt Acidularum, cavendo ſemper ab omni exceſſu.

Potu glaciato vel gelido.

XXXVII. Quòd ſi *Glaciatus*, *Geliduſque Potus* fuerit tunc aſſumptus, convenient *Aromatica*, & *Sale Volatili Oleoſo abundantia* per vices uſurpata, quippe quæ Glaciei noxam citiſſimè, tutiſſimè, atque jucundiſſimè ſuperare apta ſunt nata. Idem autem fœliciùs abſolvent, ſi eorumdem ope *Sudor* ſimul moveatur, vel promoveatur.

Vehementi corporis motu.

XXXVIII. Sic quotquot *vehementer Corpus* vel currendo, vel ſaltando, vel aliter *agitaverint*, unde *Sudor* ſimul eruperit; cavebunt ſedulò ab *Aere frigido*, quin potiùs in Lectum *Calefactum* ſe recipient, ut quieti ſe dedant, & grandior noxa præcaveatur.

Vel Animi affectu.

XXXIX. Sic quotquot *Animi Affectu vehementi* fuerunt commoti, operam dabunt, ut per ſe, alioſve is *componatur* & ad priorem *tranquillitatem Animus reducatur*; quod unà præſtare poteſt *Ratio*, & *Diſcurſus* Animam rationalem ſolidis undecumque petitis rationibus blandè componendo, imò ad quævis, quæ mutari non poſſunt, patienter, atque fortiter ferenda firmando, & obfirmando.

Noxæ hanc cauſas externas conſequentes corrigendæ.

XL. *Noxæ* autem multifariæ cauſas iſtas externas vitioſas conſequentes modis variis, & quidem quamprimùm corrigentur, poſtquam ex Functionibus læſis, aliiſve ſignis propriis Medico innotuerint, de quibus paſſim agitur in hoc Opuſculo.

CAPUT XIX.

De Continua & Vitali Sanguinis Effervescentia in dextro Cordis Ventriculo læſa.

Sanguinis in corde effervescentia.

I. NOn tantum, quando aliquot poſt aſſumpta Alimenta horis ad dextrum Cordis Ventriculum, quò in Sanguinem mutetur, Chylus defertùr, ſed *continuò à refluente undique Sanguine*; illoque partim *amaro Felle imbuto*, partim *acida Lympha prædito Effervescentia excitatur ibidem blanda*, imò *Vitalis*.

Vitalis quare dicatur.

II. *Vitalem* inſignimus *Effervescentiam* in Cordis Ventriculo dextro excitatam, quoniam *Vitæ noſtræ Conſervatio naturalis ab ipſa dependet*.

A quibus & quomodo fiat & quid efficiat.

III. *Ex Salis namque Volatilis Oleoſi in Felle dominantis*, & *Spiritus Acidi Dulcis* potiſſimam *Lymphæ* partem conſtituentis, *Subcontrariorum* ſcilicet *Confluxu* blanda & Naturæ amica excitatur *Pugna*, *Effervescentiæ* nomine à Nobis deſcripta, in qua & ob quam latentes, concluſæque in utroque *Partes Igneæ* compedibus ſuis ſolvuntur atque in libertatem vindicatæ in Oleo-ſas,

ſas, pingueſque tum *Sanguinis*, tum & *Chyli* partes obvias, proprium nempe actionis ſuæ ſubjectum ſe inſinuant, eaſdemque *rareſaciunt*, quin & *cæteras* quoque ipſis plùs minùs admiſtas ita *mutant & alterant*, ut tum *Vita perpetuari*, tum *Sanguis quovis moveri*, tum *Continentium*, *Contentarumque partium* omnium perpetuò plùs, minùſve Conſumptarum *Reparatio* neceſſaria *perfici* queat & *abſolvi*.

...uot modis ...datur.

IV. Hanc *Efferveſcentiam* Vitæ ac Nutritioni perneceſſariam *lædi* contingit, 1. quando vel in *totum Aboletur* vel *ad tempus* ſaltem *Ceſſat*. 2. quando *Diminuitur* & Minor ſive Debilior fit. 3. quando *Augetur* & Major ſive Potentior exiſtit. 4. quando *Præcipitatur* & Celerius contingit. 5. quando *Retardatur* & Segniùs perficitur. 6. quando *Depravatur* & Inæqualis, aut Inordinata obſervatur.

...n eius abo- ...tione mors ...boletur.

V. I. Ubi in Totum *Aboletur* hæc Vitalis Efferveſcentia, preſtò eſt *Mors*; quia Vitalis Cordis, vel Sanguinis potiùs Ignis, ejus ope in Corde perpetuari ſolitus, mox eo ipſo extinguitur.

...Sanguinis ...ſcendentis ...ulpa ...Vel propter ...lis defectū

VI. Aboletur autem iſta Vitalis Efferveſcentia *Sanguinis Aſcendentis & Bilioſi* culpa, & quidem aut propter *bilis Defectum*, quoties magna vi effunditur in tenue inteſtinum, hinc tam ſurſum per Vomitum, quàm deorſum per Seceſſum excluditur Bilis è Corpore, in Cholera Morbo; Unde non mirum, ſi tunc nonnunquam intra paucas horas pereant Ægri.

...el Volatilitatem & ...crimoniā.

VII. Aut propter *ſummam bilis Volatilitatem & Acrimoniam*, unde non tantùm *Sanguis* redditur *Diſſolutior*, verùm *Lympha* quoque *inertior*, ſicut accidere putamus in *Peſte*, omnibuſque *Malignis Febribus*, in quibus tam ſæpe ſubitò ac inexſpectatò extinguuntur Ægri.

...Sanguinis ...ſcēdentis ...ulpa. ...b nimiam ...ymphæ ...ciditatem.

VIII. Aboletur eadem Vitalis Efferveſcentia, 2. *Sanguinis Deſcendentis*, atque *Lymphatici* culpa, & quidem ob *nimiam Lymphæ Aciditatem* à qua non tantùm opprimitur & ſuffocatur quaſi in Corde *Bilis*, & unà cum Bile *Ignis veſtalis & Vitalis*; vel ipſe *Sanguis externe coagulatus* ineptus redditur ſecuturæ naturaliter ſuæ rarefactioni.

...l eius defectum; qui ...uando fiat.

IX. Vix unquam exiſtimamus *Lymphæ* tantum *Defectum* excogitari poſſe, ob quem Vitalis Aboleatur Efferveſcentia, niſi forſan *Compreſſo*, *Vulnerato*, *Ruptove* alicubi *Ductu Thoracico*, ideoque *Stagnante*, aut aliò *Effuſa Lymphæ parte maxima*. Neque probabile videtur *Glandulas conglobatas omnes*, à quibus Lymphæ Aciditatem arbitramur procedere, ita poſſe ſimul *affici ſolas*, ut propterea *deficiat in Corde Acida Lympha*: Quoties namque *Frigore congelatur Corpus*, non minus, quin magis *extremæ partes* ipſo corripiuntur, quàm *internæ*, *latenteſque glandulæ*; in quibus præterea non tam minuitur, quàm *corrumpitur à Frigore Lympha*, ipſius licet tunc *Motus ſimul alteretur*, *turbeturque*; ſicut id obſervamus accidere in *Gravedine*, in qua *Siſtitur* primùm cum Capitis Gravitate (unde Gravedinis nomen) Motus omnis Humoris tum ad Nares, tum ad Fauces, poſteà *Diſtillat uberiùs*, ac ſæpè utroque Humor ſolito tenuior & Acrior, Acido namque Salſus, atque tunc proprie vocatur is affectus vel *Coryza*, dum effluit per nares, vel *Branchos*, dum defertur ad Fauces & Raucedinem parit; quemadmodum *Tuſſis*, quando ulteriùs in Aſperam Pulmonum arteriam delabitur, ipſoſque ad Expirationem concitatiorem, violentamque irritat & cogit.

...ympham à ...rigore cor- ...umpi. *...Gravedo.* *Coryza. ...ranchos.* *...Tuſſis.*

A nimiis ...alitibus.

X. Aboletur eadem Vitalis Efferveſcentia 3. à *Nimiis Halitibus in vehementiſſima Efferveſcentia excitatis*, atque ſpatium omne in dextro Cordis Ventriculo, hinc & Pulmonum Vaſis ita occupantibus, ut ab iiſdem ſuffocetur, extinguaturque Ignis tunc erumpens, Vitalis aliàs futurus, nec locus concedatur ampliùs Efferveſcentiæ novæ mox ſecuturæ.

XI. Non tantùm, quatenus Sanguini novo Efferveſcentiam excitaturo, & conſequenter Rarefactionem ſubituro denegatur ſpatium in Vaſis Pulmonum; ſed etiam, quatenus extremè diſtenti à prædictis Halitibus pulmones tum ampliùs explicari, tum reciprocè complicari nequeunt, nec proinde ad Sanguinis Æſtum temperandum perneceſſaria Reſpiratio perfici poteſt, Aboletur à nimiis Halitibus in Cordis dextro Ventriculo Vitalis Efferveſcentia.

XII. Sed aboletur eadem adhuc 4. à *nimio Sanguine Vaſa omnia*, *Venas & Arterias replente* in *Plethora ad Vaſa* dicta, *Habituque Athletico*, & quidem ob defectum Spatii Sanguinem poſt Efferveſcentiam debitam mediocriter licèt Rarefaciendum excepturi.

4. A nimio Sanguine in Plethora & Habitu athletico.

XIII. Aboletur eadem Vitalis Efferveſcentia. 5. ab *Igne Vitali potentiore* in Corde Excitato, & *Sanguinem plus ſatis & ad immenſum rarefaciente*; unde aut ſpatii ſatis ampli, quo capiatur; aut Refrigerii ſufficientis, quo temperetur Sanguis æſtuans, defectu Suffocatur non rarò in *Febribus ardentiſſimis* ſui culpa Ignis noſter vitalis.

5. Ab Igne vitali potentiore.

XIV. *Ad tempus* non tantùm breve, ac ſubinde ſatis notabile, ad unum & alterum puta diem, *Ceſſat* nonnunquam in dextro Cordis Ventriculo *Sanguinis Efferveſcentia*, Pulſu atque Reſpiratione Senſui externo ſubtractis aſſerenda, tum ſemper in graviſſima *Hypocondriacæ Suffocationis* ſpecie, atque *Syncope*, tum aliquando etiam in leviori prædictæ *Suffocationis*, atque *Animi Deliquii* ſpecie, cum pulſu videlicet ad Senſum obliterato conjuncta, qualis non infrequenter obſervatur in hiſce Regionibus.

Ad tempus ceſſat ſanguinis efferveſcentia.

In Syncope. Et animi deliquio.

XV. Non prætereundum enim *haud ſemper in omni Suffocatione Hypochondriaca, vel Animi Deliquio leviore Pulſum ac Reſpirationem ad ſenſum tolli; quamvis perpetuò plus minùs impediantur, minuanturve*; cùm permaneant nonnunquam Vox ipſa & loquela, licet impeditiores.

In his non ſemper Pulſum & reſpirationē ad ſenſum tolli.

XVI. Potiſſima *Efferveſcentiæ* hujus *ad tempus notabile Ceſſantis Cauſa* eſt *Pituita Viſcida* ſimul & *Acida copia non nimis excedente* (aliàs cum ſubſequente Morte Aboleretur) *Lympha* hinc & *Sanguini Deſcendenti conjuncta & ad Cor delata*.

Ceſſationis huius cauſa Pituita viſcida & acida.

XVII. Ejuſdem *ad tempus breve*, horæ puta quadrantem, dimidium, vel horam integram *Ceſſantis Efferveſcentiæ Cauſa* cenſetur mihi *Halitus viſcidus ſimul & acidus*, ſive *Flatus* à *Tenui inteſtino* per Lacteas Venas & Ductum Thoracicum *ad cor penetrans*.

Halitus viſcidus & acidus.

XVIII. Prout enim copioſior vel ſolidior, magiſve conſiſtens, aut paucior, magiſve halituoſa exiſtit hæc Pituita Viſcido-Acida, ita Efferveſcentiam noſtram Vitalem magis, diutiùſve, aut minùs, breviùſve impediet, atque ad Senſum Externum ſaltem tollere videbitur: poſtquam meritò dubitari poteſt, an reverà & actu illa tollatur aut tolli poſſit abſque Patientis interitu: cujus Dubii ſolutio ac determinatio pendebit à Cujuſque præjudicio, vel placito circa Quæſitum ſequens lato, *An nimirum Vita poſſit permanere abſque continua, novaque Ignis Vitalis ſuſtentatione, ac generatione?* an verò *poſſit idem ad tempus extingui*, atque priùs, *quàm corruptio lethalis Sanguinem, cæteroſque Humores occupaverit, denuò in Corde ſponte ſua, Medicamentorumve ope accendi, ac reſtitui.*

Pro diverſitate cauſæ diverſā eſſe huius ceſſationis curationem.

XIX. *Sponte ſua* dicetur *Ignis noſter Vitalis accendi*, *reſtituique in Corde*, quando *Acida*, *Viſcidaque Pituita* copia nimia deſcendenti ſanguine juncta *Bilem* cum aſcendente accedentem ita opprimit, ut ejus vis ad tempus nulla obſervetur, donec hujus ipſius Bilis ope paulatim ad mediocritatem aliquam reducta, redactaque Pituita prædicta Ignis novus exurgat & Vitam pro tempore ſublatam forſan Corpori reddat.

Quando ſponte dicitur ignis vitalis accēdi.

Quando medicamentorum ope.

XX. *Medicamentorum ope* dicetur *Ignis noſter Vitalis accendi ac reſtitui*, quando in prænominatis Affectibus *Olei* alicujus *valdè Aromatici* Guttula una vel altera cum pauco Spiritu Vini Aromatico, aliove liquore convenienti ſemel aut ſæpiùs infuſa in os Ægri in mortis agone verſantis penetrat uſque ad Sanguinem prædicta Pituita Viſcido acida infectum ac peſſimè affectum, ipſamque *Pituitam corrigendo ac emendando, Bilemque ſimul roborando ac erigendo* ſubitò vel paulatim ignem Vitalem languentem aut extinctum ſuſcitat, excitatve.

Balſamus vitæ.

XXI. Sed quærat Veritatis Perſcrutator ingenioſus, An *in dextro Cordis Ventriculo, an verò alibi Oleum tale Aromaticum*, apto *Balſami Vitæ* nomine, aliove conſimili donatum, (cuius in tali caſu vires ſtupendæ haud ignotæ ſunt Chymicæ Artis peritis æque, atque praxeos Medicæ gnaris) *jungatur Sanguini à Pituita Viſcido-acida ad internecionem penè condenſato?*

In Pulmonum vaſis hærens.

XXII. Hujus petitioni ut, ſalvo cujuſvis judicio, quantùm Ego mente aſſequi valeo, ſatisfacere ſtudeam, exiſtimo minimè abſurdum eſſe arbitrari in *Pulmonum Vaſis contingere hanc Olei Aromatici, atque tunc verè Vitalis cum Pituita Viſcido-acida & Sanguinem nimiùm denſante conjunctionem*; poſtquam nil obſtare videtur, quominùs aliqua denſioris Sanguinis pars propulſa ſit in Pulmonalem Arteriam & quidem priùs, quàm ſublatus fuerit ad Senſum tam Pulſus, quàm Reſpiratio. Hoc autem poſito, haud difficile erit explicare, qui Aromatici & Vitalis Olei vis penetret quoque facilè uſque ad ipſum dextrum Cordis Ventriculum, mea conjectura, plus minùs tunc hiantem, & quidem per ipſum Sanguinem in Pulmonali Arteriâ non minùs, quàm dicto Ventriculo nimis coagulatum, minùſque idcircò fluidum.

A Pituita Halituque Viſcido-acido impediri efferveſcentiam.

XXIII. His per parentheſim quaſi ad Ingeniorum incitamentum inſertis, notandum, Ab utraque Cauſa memorata, Pituita nempe, Halituque Viſcido-acido, impediri, ac ſiſti plùs minùs ſolitam utriuſque Sanguinis ad dextram Cordis Auriculam confluentis efferveſcentiam, hinc & Rarefactionem, ac proinde Cordis tum Expanſionem, tum Contractionem reciprocam, ipſumque adeò Pulſum; qui nullus idcircò in Syncope, & quibuſdam Hypochondriacæ Suffocationis ſpeciebus, hactenus ad Animi deliquia omninò revocandis obſervatur.

Ceſſationis etiam cauſa Animi Moeror, Terror, & Frigus.

XXIV. Inter ſex *Res non-naturales Inexpectatus Animi Mœror gravis*, aut *Terror*, & quandoque *Frigus Aeris vel Aquæ mordax* illam Efferveſcentiæ Vitalis Ceſſationem profert nonnunquam, & quidem frequentiùs in perſonis ad illam propter Viſcidos, Flatulentoſque ſimul & Acidos Humores in corpore jam exiſtentes diſpoſitis, Fęminis præſertim, aliiſque Naturæ timidioris.

Diminuitur Sanguinis efferveſcẽtia

XXV. II. *Diminuitur*, *Minorque*, ſive *Debilior* fit hæc *Sanguinis* ad Cor Deſcendentis & Aſcendentis *Efferveſcentia*, vel *Bilioſi*, vel *Lymphatici* culpa.

Propter Bilem.

XXVI. *Bilioſi*, quando *minùs acris* exiſtit, aut *nimis pauca* in Aſcendente Sanguine *Bilis*.

Minùs acrẽ.

XXVII. *Minùs acris* producitur in Corpore *Bilis*, 1. ob *Aerem* frigidiorem ac humidiorem. 2. ob *Alimenta & Condimenta* Pituitoſa, Aquea, Oleoſa, Acida, non item Acria & Aromatica, diutiùs uſurpata. 3. ob multum & profundum *Somnum*. 4. ob *Quietem* ac ſegnitiem *Corporis*. 5. ob *Animum* curis vacuum ac timidum, mæſtumque. 6. ob *Menſes*, *Sudoreſve* ſolitos ſuppreſſos.

Nimis paucam.

XXVIII. *Nimis pauca* reperitur in Aſcendente Sanguine *Bilis* ob eaſdem Cauſas modò memoratas, & imprimis ob *Alvi Fluxum Bilioſum*, vel *nimias Bilis Evacuationes* perperam inſtitutas, unde minuitur naturalis quantitas Bilis.

Et propter Lympham

XXIX. *Lymphatici Sanguinis* culpa *Diminuitur* prædicta Efferveſcentia, quando *minùs Acida*, vel *Parcior*, vel *Viſcidior* exiſtit *Glanduloſa* in Sanguine *Lympha*.

Minùs acidam.

XXX. *Minùs Acida* reperitur in Sanguine hæc Lympha, 1. ob *Aerem* Æſtuantem aut Pluvioſum. 2. ob *Alimenta & Condimenta* Pituitoſa, Aquea, Oleoſa, vel Aromatica, non item Acida. 3. ob multum & profundum *Somnum*. 4. ob ſegnitiem ac *Quietem* nimiam *Corporis*. 5. ob *Animum* curis vacuum, vel Iracundum. 6. ob *Menſes*, ſolitumve *Alvi fluxum* ſuppreſſos.

Parciorem.

XXXI. *Parcior* accedit ad Sanguinem *Lympha* ob eaſdem Cauſas modò recenſitas & maximè ob *ſtagnantem, aliòve delatam* propter Glandulas malè affectas *Lympham*, in *Gravedine*, aliiſque ſimilibus Affectibus.

& Viſcidiorem.

XXXII. *Viſcidior* exiſtit eadem in Sanguine Lympha, 1. ob *Alimenta* ſimilia diutinè uſurpata. 2. ob *Aerem* Frigidum & aſperum. 3. ob *Animi* Mœrorem gravem ac perdurantem.

Augetur Sanguinis efferveſcẽtia

XXXIII. III. *Augetur*, fitque *Major*, vel *Potentior* eadem Sanguinis Utriuſque in Corde Confluentis Efferveſcentia *alterutrius*, vel *utriuſque Sanguinis* culpa.

Propter Bilem.

XXXIV. Et *Bilioſi* quidem, quando *Acrior* vel *Copioſior* exiſtit in Sanguine Aſcendente *Bilis*.

Acriorem.

XXXV. *Bilis Acrioris Cauſas* protulimus, Cap. 1. parag. 6. & 7. & Cap. 11. par. 11. & Cap. 18. parag. 14.

et Copioſiorem

XXXVI. *Copioſior* exiſtit in dicto Sanguine *Bilis*, tum quando *in ſuo Folliculo* reperitur *naturali Copioſior*; tum quando *impeditus* eſt ipſius *ad Inteſtinum Deſcenſus*: tum quando eadem *turget*, hoc eſt, à *Cauſa Externa* vel *Interna irritatur ad ſui quaquaverſùm Effuſionem*, ſicut fieri ſolet in *Cholera Morbo*, & quibuſdam *Febribus Ardentibus*.

Copia eius in Folliculo unde.

XXXVII. *Copioſiùs in ſuo Folliculo* exiſtit *Fel*, imprimis ob *frequentem uſum condimentorum, Medicamentorum Amarorum*, præſertim *Aromaticorum & Acrium*.

Eius deſcenſus unde impediatur.

XXXVIII. *Impeditus* eſt *Bilis ad Inteſtinum Deſcenſus* propter qualemcunque *Anguſtiam in Ductu* ejus *Inteſtinali* exiſtentem.

Cholera Morbus ũde

XXXIX. *Choleram Morbum* excitant frequenter *Fructus Horarii*, de quibus actum Cap. 15. §. 8.

XL. *Febrium Ardentium Cauſas*, *generandique modum* exhibebimus inferiùs Cap. 29. & ſeq.

Bilis ab interna cauſa quando turgeat.

XLI. Sufficiat hic notaſſe *Bilem ab interna turgere cauſa*, hoc eſt, ad ſui è ſua Veſicula effuſionem irritari & cogi, quoties *Liquoris Acidi Volatilis* aliquid unà *cum Sanguine eò penetrat*, & ibidem *ad efferveſcendum Bilem adigit*; unde non mirum, ſi qua data porta ruat, & nunc ad Inteſtina delata *Vomitiones*, *Alvive Dejectiones Bilioſas* excitet, nunc ad Hepar, hinc & Cor ruens *Febres ardentes* producat.

Efferveſcentia augetur à Lympha Volatili & acri.

XLII. *Lymphatici Sanguinis culpa augetur* in Corde Vitalis Efferveſcentia, quando non tam Copioſa, quàm *Volatilis & Acris* exiſtit, *parcior* licèt, *Lympha* cum Deſcendente Sanguine ad Cor affluens.

Eius cauſa.

XLIII. Talis autem exiſtit Lympha propter *abuſum condimentorum, Medicamentorumve ſimilium* qualia ſunt Vina Moſellana & Rhenana Acidiuſcula ſimul & Spirituoſa, Acetum Vini potens, Succus Citri cum Vino generoſo uſurpatus, Spiritus Nitri, &c.

Efferveſcentia magis augetur ſi bilis et lympha ſimul peccant

XLIV. Quòd ſi concurrant Bilis unà cum Lympha modò dicto peccans, quis non videt graviùs adhuc lædi & augeri neceſſariò prædictam utriuſque Sanguinis efferveſcentiam?

Celerior fit ob pituitam pauciorem.

XLV. IV. *Celeriùs* perficitur eadem *Efferveſcentia* ob *Pituitam* in Sanguine *pauciorem*, atque *bilem*, *Lymphamque* ideò *acriores*, minùſque temperatas.

Eius cauſa.

XLVI. *Pituita* exiſtit *Paucior* in Sanguine

1. pro-

1. propter *Aerem æſtivum*, æſtuantemque ac ſubtilem. 2. propter *Alimenta*, *Condimentave*, atque *Medicamenta* multùm *acria & aromatica* copioſiùs uſurpata, neglectis aliis, quæ Pituitam generare ſolent. 3. propter *Corporis motum* vehementem diu continuatum. 4. propter *Vigilias* protractas. 5. propter *Animi curas*, & *Sollicitudines* graves ac perſeverantes. 6. propter *Dirrhœam Pituitoſam*, aliumve quemvis *Defluxum*, *Effluxumve Pituitoſi humoris* præternaturalem in Coryza, Tuſſi, Aſcite, &c.

...rdior ſit Pituitæ ...idæ abũ...tiam.

XLVII. V. *Tardiùs* contrà procedit eadem *Efferveſcentia* ob *Pituitæ* ac *Viſcidæ* præſertim *abundantiam* in Sanguinem, atque hanc conſequentem *Bilis & Lymphæ* aliqualem *inertiam*.

XLVIII. *Pituitæ Viſcidioris Cauſas* retulimus Cap. 2. parag. 7. & 9.

...pravatur ...erveſcē-, quando inæqua- & inor-...ata.

XLIX. VI. *Depravatur* eadem ipſa *Efferveſcentia*, fitque variis modis Vitioſa, quando vel *Inæqualis* obſervatur, modò Maior, mox iterum Minor; modò Celerior, mox iterum Tardior: vel *Inordinata* exiſtit, ac ſubinde tantillum ceſſat vel interrumpitur, mox iterum ordine nullo ſervato repetit & potentior fit, quemadmodum id contingit aliquando in quibuſdam *Hypochondriacæ Suffocationis* ſpeciebus, in quibus nunc debilis, rarus, parvus, compreſſus, imò quandoque nullus ſentitur Pulſus, mox iterum robuſtus, frequens, magnus aut mirè agitatus percipitur, accedente notabili *Cordis Palpitatione*.

...qualitas ...le.

L. *Inæqualis* hujus *Efferveſcentiæ Cauſa* eſt *Inæqualis* nunc *Bilis*, nunc *Lymphæ*, *Liquoriſve* ex ſuprà memorato *Inteſtinali Triumviratu prodeuntis*, *aliorumve* adhuc forſan *Humorum* Sanguini admiſceri ſolitorum, ac necdum ulli ſatis perſpectorum, *Quantitas alterutri Sanguine juncta*.

...ilis copia ...paucita.

LI. Ubi namque *Plus Bilis* cum Aſcendente Sanguine ingreditur Cor, Major, Celeriorque contingit Efferveſcentia, unde quoque Major, Frequentiorque Pulſus: ubi contrà *Minus* ipſius accedet, Minor etiam & Tardior excitabitur Efferveſcentia, ſimulque Pulſus Minor & Rarior.

Lymphæ ...a, aut ...citate.

LII. Ubi verò *Plus Lymphæ* cum Deſcendente Sanguine accedat ad Cor, Minor, Tardiorque procedet Efferveſcentia, unà cum Minore, atque Rariore Pulſu: ubi contra *Minus* ejuſdem affluet, Major, Celeriorque producetur Efferveſcentia, Pulſuſque Major, ac Frequentior.

...A liquore ...iũ virali.

LIII. Ubi *Liquoris ex Confluentium ad tenue Inteſtinum Humorum Ternario exurgentis* Natura, Vireſque magis erunt nobis perſpectæ, ſolidiùs, certiùſque de noxis conſtitutionem ipſius vitioſam conſequentibus determinare poterimus. Quod itidem intelligendum de aliis Humoribus, ſi, quod ſuſpicamur, plures adhuc occurrant, qui vel immediatè, vel mediatè Sanguini ad Cor refluenti admiſcentur.

LIV. Hoc autem vel idcircò hic notamus, quò plures ad veritatem in multis rebus Medicis adhuc latentem nobiſcum inveſtigandam excitemus, gaviſuri, & ipſis (quemadmodum aliis jam fecimus) gratulaturi ſuam in eadem forſan præ nobis eruenda fœlicitatem majorem, ac ſemper omnis boni Largitori Deo gratias debita pro beneficio generi humano per quoslibet collato acturi; nulli autem ſolertiam, diligentiam, inventionem, aliaque eò ſpectantia inviſuri, vel calumniis quorundam pigrorum, inertium aut malefariatorum hominum more criminaturi.

...nordinatæ ...ferveſcē- ...cauſa.

LV. *Inordinatæ Sanguinis Efferveſcentiæ cauſam* putamus *Inæqualem* non tantùm vel *Bilis*, vel *Lymphæ*, &c. tantùm vel ſimul; ſed *utriuſque*, *pluriumve ad Cor Affluxum*; unde major in ea contingit Confuſio & Conturbatio, nunc cum inſigni Cordis Palpitatione, mox cum ſublato ad ſenſum ejuſdem Motu ac Pulſu, in Suffocatione Hypochondriacâ tam ſæpè obſervabili.

...ordis Palpitatio, Animique Deliquium unde

LVI. Quamvis autem *Cordis Palpitatio*, *Animique Deliquium grave* ortum habeat nonnunquam ab *Humoribus* unà cum Sanguine *ad Cor* delatis, ac *vitioſam Efferveſcentiam* producentibus; arbitramur tamen eadem ſæpiùs produci ab *Halitibus Acribus à tenui Inteſtino* ob itidem vitioſam ibi excitatam Efferveſcentiam elevatis, & tum ad *Ventriculi ſuperius Orificium & Gulam*, tum ad *Cor* per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum *deductis*, & *Sanguinis Efferveſcentiam conturbantibus Corque irritantibus*.

Abolita Efferveſcentia incurabilis. Quomodò præcaveatur 1. in Cholera Morbo.

LVII. I. Cum *Incurabilis* ſit *Abolita in totum Sanguinis Efferveſcenia*, opera erit ſedulò danda, ut ipſa quoties licet, in tempore *Præcaveatur ac Præveniatur*, quod fiet 1. Ubi ex *Cholera Morbo* metuendus eſt *Bilis Defectus*, poſt ſedatam Bilis tunc ferocientis Efferveſcentiam noxiam, Effuſionemque ad inteſtina nimiam (de quo vide Cap. 15. parag. 26.29.& 34.) *Reparando*, *Regenerandoque* Bilem, & quidem uſu quorumvis *Aromaticorum*, & *Acrium*, & *Oleoſorum*, ipſorumque adeò *Oleorum Stillatitiorum* Foliorum & Florum Roriſmarini, Majoranæ, &c. Seminum Aniſi, Fœniculi, Carvi, &c. Corticum Citri, Arantiorum, &c. Cinnamomi, Nucis Moſchatæ, Macis, Caryophyllorum, &c.

Et quibus.

Balſama & Elixiria Vitæ.

LVIII. Hæc *Olea Aromatica* ſi cum *Vini Spiritu* uniantur artificioſè, *Balſama* vel *Elixiria Vitæ* vocantur à quibuſdam: quorum Gutta una vel plures cum Liquore conveniente, vino præſertim, exhibitæ *Languentes ob Bilis Defectum Vires Vitales* reſtaurant & moribundos aliàs ex Orci faucibus eripere, ac pro mortuis habitos nonnunquam reſuſcitare videntur.

Salia Volatilia.

LIX. Huc ſpectant quoque *Salia Volatilia* omnia; licet *Oleoſa* ſint cæteris magis efficacia, ideòque præferenda.

2. In Peſte & Febribus Malignis.

LX. *Prævenietur* Sanguinis Efferveſcentia *Abolita* 2. Ubi tum in *Peſte*, tum in *Febribus Malignis* ejus metus eſt propter *Summam Bilis Volatilitatem* atque *Acrimoniam* tunc peccantem, *Figendo*, *Coagulandoque* ac *Temperando* ipſam per *Acida Auſteriora* Omphacium, Alumen crudum, Acaciam, ejuſve Succedaneos Hypociſtidis, vel Prunorum Sylveſtrium inſpiſſatos Succos, &c. Inter Chymica meritò laudantur, commendanturque Spiritus Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, Alumnis & ſimiles, imprimis cum Vini rectificato Spiritu cohobati, & blandiores facti.

& quibus.

Quænam Bilem corrigant & Sãguinis conſiſtentiam reſtituant.

LXI. Ab hiſce omnibus non tantùm Bilis corrigetur, verùm *Sanguinis Conſiſtentia* diminuta *reſtituetur*, quin *Lymphæ inertia* ſimul *emandabitur*, ſicque variis nominibus Abolitioni propinqua Sanguinis Efferveſcentia Vitalis conſervabitur, ac reſtaurabitur.

3. In nimia Lymphæ Aciditate.

LXII. *Prævenietur* eadem Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo vitaliter Efferveſcentis *Abolitio*. 3. ubi ob *nimiam Lymphæ Aciditatem* metus eſt, ne unà cum Bile opprimatur, & ſuffocetur Ignis Vitalis, Sanguis ſaltem nimiùm ab ipſa coagulatus convenienter rarefieri nequeat, *Corrigendo*, *Infringendoque* culpatam *Lymphæ Aciditatem* modò memoratis *Salibus Volatilibus Oleoſis*, atque *Oleis Aromaticis* tam puris, quàm in laudata *Vitæ Balſama* ulteriùs elaboratis. Quæ proindè cùm hactenus quoque conducant, meritò uſurpabuntur in omni penè Vitæ diſcrimine, citra ſummum nempe ardorem, tum externis Senſibus manifeſtum, tum in malignis febribus latentem ac præcordia imprimis urentem, angentemque contingente.

& quibus.

Salium Volatiliũ Oleoſorum Vires.

LXIII. Iiſdem autem Salibus Volatilibus Oleoſis non tantùm Lymphæ Aciditas excedens minuetur, verùm *Bilis* quoque preſſa & tantùm non oppreſſa *roborabitur*, ipſiuſque *Sanguinis Coagulatio nimia minuetur* & ad ſtatum naturalem reducetur.

4. In Nimiis Halitibus.

LXIV. *Prævenietur* eadem *Abolitio* Efferveſcentiæ Sanguineæ 4. ubi à *nimijs Halitibus* & in dextro Cordis Ventriculo, & in Pulmonum Vaſis ſpatium rarefiendo Sanguini neceſſarium ita occupatur,

patur, ut Ignis Vitalis Extinctio immineat, *Diſſipando* dictos *Halitus* jam *productos* & *Impediendo* eorundem *productionem novam*.

Quænam Halitus diſſipent.

LXV. *Halitus diſſipant & diſcutiunt* prædicta *Olea Aromatica*, & *Salia Volatilia* quævis, ſed maximè *Oleoſa*; ſeligendo ſemper illa, quæ ex Plantarum partibus Halituum diſcuſſioni per ſe aptis talibuſque per Experientiam compertis ſunt parata.

Quænam Halituum productionẽ impediant.

LXVI. *Halituum nova productio Impedietur* ab iiſdem *Aromaticis Oleis* & *Salibus Volatilibus*, ut & à quibuſvis aliis *Humorum Pituitoſorum Viſciditatem Incidentibus*, *Acidis* puta, ſed maximè *Nitri Spiritu*, cujus nimirum Vires in hoc Affectu debellando ſunt ſingulares, ac ſtupendæ.

5. in Plethora, & Habitu Athletico

LXVII. *Prævenietur* eadem Efferveſcentiæ Sanguineæ *Abolitio* 5. ubi in *Habitu Plethorico & Athelico Vaſa omnia repleta ſunt Sanguine*, *Minuendo Sanguinis Redundantiam* per ipſius ex vena ſecta *Miſſionem* ſufficientem una, pluribuſve vicibus pro re nata & urgente neceſſitate inſtituendam.

6. In Febribus Ardentiſſimis.

LXVIII. *Prævenietur* eadem Vitalis Efferveſcentiæ in Sanguine produci ſolitæ *Abolitio 6.* ubi ab *Igne potentiore* in Cordis Ventriculo dextro exurgente, Sanguinemque nimiùm rareſaciente *Suffocationis* metus in *Ardentiſſimis Febribus* occurit, *Temperando* illum *Æſtum* undecunque ortum, & imprimis per *Acida* una cum Potu aſſumpta, & modo parag. 60. notata; commutando ac corrigendo inſuper *Aerem* eſtuantem cum frigidiore, concluſum cum liberiore, quietum cum agitatiore, humidum cum ſicciore.

LXIX. Quoniam enim putamus *Ignem noſtrum Vitalem maxima ſui parte prodire à Bile*, imprimis quando fit *ardentior*; idcircò Ratione ducti exiſtimamus ea præſertim tum uſurpanda remedia, quæ Bili corrigendæ maximè conducunt, qualia etiam Experientia Comite laudavimus.

Ceſſans Efferveſcentia quibus curetur.

LXX. *Ceſſans ad Tempus* brevius vel longius eadem Sanguinis Efferveſcentia Vitalis in *Syncope*, tum in *Hypochondriaca Suffocatione Curabitur* laudatis toties *Oleis Aromaticis*, & *Salibus Volatilibus* quibuſvis, ſed maximè *Oleoſis*; facta ſemper aliqua pro Symptomatum Comitum diverſitate Mixturarum varietate, unà cum Simplicium ipſorum delectu.

Caſtorei & Spiritus Salis Armoniaci Vires in Suffocatione

LXXI. Quemadmodum enim, ubi nominata urget *Suffocatio*, meritò aliis multis præfertur *Caſtoreum*, ejuſque cum rectificato Vini Spiritu elicita *Tinctura*, & *Salis Armoniaci Spiritus*; ita ubi Frigus tam externè, quàm internè urget valdè in *Syncope*, aliiſve Affectibus affinibus, præ aliis omnibus mihi hactenus compertis laudo *Oleum Garyophyllorum Stillatitium* non ingratum; nec improbo *Terebinthinæ Oleum* minùs gratum, poſtquam cum Spiritu Vitrioli Efferveſcentiam excitat cum inſigni calore junctam.

Olei Garyophyllorũ & Terebinthinæ Vires in Syncope.

Mixtura.

LXXII. Exempli loco eſto ſequens Mixtura.

℞. *Aq. pulegii* ℥ ij.
theriac. ſimpl. ʒ vj.
Tinctur. Caſtorei, ʒ ij.
Ol. Macis Stillat.
Succini, *an.* Gutt. iij.
Syr. fœniculi, ℥ ß.
M.

Eius Vſus.

Hujus Uſus eſto in *Suffocatione Hypochondriaca*, ipſam ſæpiùs cochleatim exhibendo.

Spiritus Salis Armoniaci Vſus & Vires.

LXXIII. Poteſt huic Miſturæ addi *Spiritus Salis Armoniaci* ℈ j. unde longè potentior evadet; quamvis poſſit quoque in quovis ejus Cochleari ad *Guttas* iij. iv. aut v. adjici; aut anguſti orificii Vitrum Spiritum dictum continens in graviſſima ejus ſpecie naribus applicari, acri namque ipſius odore ſolent ut plurimùm excitari Ægri tum ab illa Suffocatione, tum ab Epilepſia.

In Syncope & Animi deliquiis Mixtura.

LXXIV. In *Syncopes* autem metu, aliiſve *Animi Deliquiis* levioribus, cum *Frigore* tamen moleſto & formidabili conjunctis, ex medicamentis vulgò in Officinis pleriſque proſtantibus ſequens paretur Mixtura itidem cochleatim per intervalla brevia uſurpanda.

℞. *Aq. menthæ*, ℥ ij.
Vitæ Matthioli, ℥ j.
vel *Tinctur. Cinnamom.* ℥ ß.
Ol. Garyophyllor. Gutt. vj.
Syr. Cochleariæ, ℥ j.
M.

Salium Volatilium Oleorũ Aromaticorum Vires.

LXXV. Non tantùm per quotidianam Experientiam edoctus commendo laudata modò Salia volatilia, & Olea Aromatica, ſed quia idem Ratio ſuadet: Ratio, inquam, ex Salium iſtorum & Oleorum analyſi, atque Animi Deliquiorum, Hypochondriacæque Suffocationis Cauſa Efficiente, Pituita Viſcida & Acida, vel Halitibus itidem Viſcidis & Acidis Auſteriſve ſimul collatis petita. Habent namque Salia iſta & Olea vim omne Viſcidum ſolvendi ac incidendi, omne autem Acidum & Auſterum temperandi ac corrigendi, omne demum Halituoſum & Flatulentum diſcutiendi, ac diſſipandi.

Eorũ Vſus, cum Æger nec Os aperire, nec quid deglutire poteſt.

LXXVI. Ubi Æger magis Mortuo, quàm Vivo ſimilis Os nec aperire, nec claudere, multò minùs debitè aliquid deglutire poteſt, tunc commodum erit, loco præſcriptarum Miſturarum, laudata *Olea Aromatica* tum ſimplicia, tum magis compoſita *cum rectificato Vini Spiritu* vel confuſa duntaxat & tantillùm agitata, vel majori artificio & circulatione diutina penitiùs juncta ad *Guttas* iij. iv. *pluresve* ſubinde in Ægrorum Os, ac imprimis per Infundibulum Argenteum, Aureumve ad fauces uſque immittere, quò tum in Ventriculum, ac Inteſtina (unde tam gravis Mali Cauſa ut plurimùm quaquaverſùm propellitur) tum in Aſperam Pulmonum Arteriam uſque ad Ipſum Sanguinem in Pulmonalibus Vaſis hærentem poſſint penetrare, atque ubique noxam urgentem corrigere ac emendare.

Animi Mœror quibus præveniatur.

LXXVII. Inter Cauſas Antecedente, ac Res Non-naturales *Animi Mœror præveniri* poteſt ac debet Rationibus tum Philoſophicis, tum Theologicis contra quævis moleſta Mentem in tempore muniendo; Idem jam præſens ac urgens *tolletur* ac ſuperabitur iiſdem, quamvis plerumque tardiùs ac lentiùs.

Quibus tollatur.

Pavor quibus præveniatur.

LXXVIII. Poteſt quoque contra *expectandum* ac *præviſum Pavorem* muniri ac præparari Animus ad quævis adverſa fortiter ferenda; unde minùs afficietur tunc ab incuſſo Terrore Animus, cujus noxæ mox iterum evaneſcent: uti contrà potentiùs, graviùſque concutietur Animus Meticuloſior, & adverſa quævis, etiam minima, pro graviſſimis habens, ac nullis ferendis aut perferendis accommodatus, aut exercitus.

Inexpectati Terroris effecta.

LXXIX. Ab *inexpectato* verò *Terrore* omnes quidem afficiuntur potenter: potentiùs licet ac diutiùs Timidi ac Ignavi; leviùs breviùſque Fortes ac Cordati, ob rationes modò datas.

Ceſſans Efferveſcentia à Frigore externo quomodò curetur.

LXXX. Ubi à *mordaci Aeris vel Aquæ Frigore Ceſſat* Vitalis Sanguinis Efferveſcentia, non tantùm transferendum Corpus Ægri in Aerem blandiorem, non tamen æſtuantem, Parteſque affectæ ex Aqua algida removendæ, ac inſuper Frictionibus fortioribus Senſus in partibus externis excitandus, quin exhibenda, infundendave per Os medicamenta ex *Aromaticis Oleis*, *Salibuſque Volatilibus* parata, & imprimis *Sudores* ſimul moventia; quò repellatur foras Frigus, ejuſque Cauſa unà cum refluo Sanguine, Lymphave ad Cor & interiora penetrans.

Et quibus

Oleorũ Aromaticorum, & Salium Volatilium Vires.

LXXXI. Horum autem eorundem medicamentorum beneficio Emendabitur quoque Viſcidorum & Acidorum Humorum, Flatuumque in Corpore præexiſtentium Vitium: quin *Præcautionis* loco aſſumi poſſunt eadem, quoties Frigidiori Aeri exponi, Aquæve imponi debet Corpus.

LXXXII.

LXXXII. II. *Diminuta in Corde Sanguinis Efferveſcentia ob Bilem minùs Acrem Curabitur*. 1. Mutando *Aerem* Frigidiorem, Humidioremque in Calidiorem ac Sicciorem, arte ſaltem paratum per Ignem luculentum, Plantaſque Aromaticas in manſione ordinaria diſperſas.

Diminuta ob Bilem minùs Acrem Efferveſcentia curatur Aerem mutando.

LXXXIII. 2. Admiſcendo *Cibis Condimenta* Aromatica & Acria; ut & abſtinendo ab Alimentis valdè Pituitoſis, Aqueis, Oleoſis, & Acidis.

Acria Cibis admiſcendo, & abſtinendo à Pituitoſis &c.

LXXXIV. 3. Detrahendo aliquid *Somno*, & protrahendo indies *Vigilias*.

Somnum minuendo & Vigilias augendo.

LXXXV. 4. *Exercendo Corpus* magis magiſque etiam ad mediocrem Deſatigationem.

Corpus exercendo.

LXXXVI. 5. *Occupando Animum Curis ac Sollicitudinibus*, nec abhorrendo ab *Iracundia* non nimis vehementi; *Lætitiæ* imprimis ſtudendo, & omnem *Triſtitiam*, *Metumque* abigendo.

Quoſdam Animi Affectus admittendo & alios evitando.

LXXXVII. 6. *Movendo* blandè *Menſes*, *Sudoreſque* ſolitos, per medicamenta ſæpiùs, ac ſuo præſertim loco deſcripta & deſcribenda.

Menſes Sudoreſque movendo.

LXXXVIII. *Diminuta* ob *Bilem nimis Paucam* in Aſcendente Sanguine contentam *Efferveſcentia* prædicta *Curabitur*, quando eaſdem, quas minùs acris, agnoſcit Cauſas, memoratis modis; quando verò *Alvi Fluxum Bilioſum* ſequitur, aut ab imprudentibus perperam inſtitutas *nimias Bilis Evacuationes*, tum *comprimendo*, *ſupprimendoque*, ſi adhuc duret, *nimium* illum *Bilis Effluxum*, per *Auſtera & Opiata* leniora, non ſemel hinc inde jam notata; tum *reparando Bilis Defectum*, per *Condimenta*, *Medicamentave & Aromatica*, & ſatis *Acria*, itidem paſſim laudata, *Sinapi* puta, *Raphanum Ruſticanum*, *Naſturtium*, *Cochleariam*, *Piper*, *Zinziber*, *Cinnamomum*, *Garyophyllos*, *Cardamomum*, &c. Horum enim ope non tantùm *Acrior*, ſed & *Copioſior* redduntur in Corpore *Bilis*, ac conſequenter Augebitur Diminuta priùs Sanguinis Efferveſcentia.

Diminuta ob Bilem nimis Paucam Efferveſcentia quomodo curetur.

Imminutis Bilis Acrior & copioſior redditur.

LXXIX. *Curabitur* eadem *Diminuta Efferveſcentia* ob *Lympham minùs Acidam* 1. Mutando *Aerem* à Sole aut Igne quovis *æſtuantem* cum *frigido*, ac recipiendo ſe in locum ſubterraneum, vel aliàs frigidulum; & corrigendo *Humidum* vel *pluvioſum* imprimis excitato in cubiculo, aliove manſionis loco Igne lucido ex odoratis præſertim Lignis parato.

Diminuta ob Lympham minùs Acrem Efferveſcentia curatur Aerem mutando.

XC. 2. Uſurpando frequenter *Condimenta*, *Medicamentaque Acida*, Succos Citri, Arantiorum, Ribeſiorum, Berberorum, Acetum, Acetoſam, Spiritus Salis, Vitrioli, Sulphuris, Nitri, &c. quorum ope Augebitur ſenſim una cum deficiente Lymphæ Aciditate Diminuta ideò Sanguinis Efferveſcentia. Quod ut citiùs contingat, vitanda ſimul, minuenda ſaltem *Alimenta & Condimenta Pituitoſa*, *Aquea*, *Oleoſa*, & *valde Aromatica*.

Acida uſurpando.

Vitando Pituitoſa, Aquea &c.

XCI. 3. Minuendo *Somnum*, & Augendo in dies *Vigilias*.

Somnum minuendo, et Vigilias augendo.

XCII. 4. *Exercendo* magis magiſque agitatione mediocri *Corpus*.

Corpus exercendo.

XCIII. 5. Occupando *Animum* curis, ac ſollicitudine mœſta.

Curas admittendo.

XCIV. 6. Reſtituendo *Suppreſſum Menſtruorum* vel *Alvi Fluxum* familiarem.

Menſes & Alvum movendo.

XCV. *Curabitur* eadem *Diminuta* ob *Parciorem Lympham Sanguinis Efferveſcentia*, 1. Eandem paulatim *augendo* per *Condimenta*, *Medicamentaque Acida* modò recenſita indies quantitate parva quovis tempore uſurpata.

Diminuta ob Parciorem Lympham Efferveſcentia curatur. 1. Acida uſurpando.

XCVI. 2. Tollendo *Lymphaticorum Vaſorum Obſtructionem*, aliamve *Anguſtiam* omnem tum *Stagnationis*, tum horum *Vaſorum Ruptionis*, atque adeò *Lymphæ Effuſionis* Cauſam, per *Medicamenta Coagulatam* in laudatis Vaſis *Pituitam Solventia* ac *Incidentia*, & imprimis *Sudorifera* non ſemel in hoc Opuſculo præſcripta: obſervando ſemper cum majori ſucceſſu eadem uſurpari, quando ad Sudorem blandum eliciendum componitur corpus, ac præſertim quando idem actu talis propellitur; ſic enim faciliùs, citiùſque ſolvitur Obſtructio illa noxia.

2. Obſtructio tollendo.

XCVII. *Curabitur* denique *Diminuta* ob *Viſcidiorem Lympham* prædicta *Sanguinis Efferveſcentia*, uſurpando eadem modò memorata Medicamenta *Incidentia*, tum *Acida*, tum *Salina*, & imprimis *Volatilia*, qualia ſunt *Spiritus Salis & ſimplex & dulcis*, atque *Salia Volatilia* omnia, *Oleoſa* præſertim, toties à nobis ac meritò laudata, eaque diutinè ac minori quantitate aſſumpta, tum ſine, tum unà cum Alimentis.

Diminuta ob Viſcidiorem Lympham Efferveſcentia curatur uſurpando Acida & Salina.

XCVIII. *Vitanda* interim *Alimenta Viſcida*; ut & *Aer frigidus & aſper*; *Animique Mœror gravis ac continuatus*: quorum loco uſurpanda ſunt *Alimenta* facilis fermentationis, Panis triticeus ritè fermentatus, Carnes Volatilium potiùs, quàm Aqueorum, additis *Condimentis* Aromaticis; ſic *Aer* quæratur, pareturve arte blandè calens ac ſiccus; *Animuſque* diſponatur ad Hilaritatem, gratiſque objectis recreetur.

Vitando Viſcida, Aerē Frigidum, et Mœrorem.

XCIX. III. *Aucta* verò *Sanguinis Efferveſcentia Curabitur* 1. quando *Fel Acrius* ejus Cauſa exiſtit, *Corrigendo*, *Temperandoque* Ipſum imprimis per modò recenſita *Acida*, pro ſingulorum Ægrorum conſtitutione peculiari varianda, & plùs, minùſve aliis additis alteranda.

Curatio Auctæ Efferveſcentiæ. 1. Ob Fel Acrius.

C. *Curabitur* eadem 2. quando *Fel copioſiùs* in Folliculo ſuo exiſtens nimia quoque copia pergit ad Cor, illud *Minuendo*, *Evacuandoque* per *Chologoga* ſæpiùs à nobis jam deſcripta, & imprimis Cap. 2. parag. 42. & ſeq. minore doſi uſurpata: ne aliàs Hypercatharſis, aliive affectus graves excitentur.

2. Ob Fel copioſius.

CI. *Abſtinendum* autem ſimul ab ulteriori uſu *Condimentorum*, *Medicamentorumve Aromaticorum & Acrium*, & maximè *Amarorum*.

CII. *Curabitur* eadem 3. quando *Impeditus* eſt *Bilis ad Inteſtinum Deſcenſus* ex *Obſtructione Pituitoſa in Ductu Bilario Inteſtinali* exiſtente; illam *Solvendo* per *Incidentia* modo parag. 97. & Cap. 2. parag. 28. 30. & ſeq. imò hinc inde paſſim deſcripta.

3. Ob Ductum Bilarium obſtructum.

CIII. Quòd ſi *Calculoſa* fuerit Ductus inteſtinalis *Obſtructio*, Solvetur eadem commodè tum per *Graminis* Decoctum, vel Aquam poſt præviam fermentationem diſtillatam, tum per *Spiritum Nitri* optimum cum aliis indies uſurpatum, tum per alia huic Coagulationi Calculoſæ magis ſpecialia.

CIV. *Curabitur* eadem 4. quando *Turgens Bilis* ſponte, hoc eſt, ab *Interna Cauſa* ad ſui *Effuſionem* univerſalem *irritatur*; *Incraſſando*, *Figendoque* tum *Bilem*, tum *Acidum Volatile* in corpore furens, imprimis per *Sulphura Mineralium* aut *Metallorum Narcotica* vel potiùs *Anodyna* dicta, ut & *Bolos*, *Terraſque Sigillatas* multifarias, præſertim circa Aurifodinas extractas: quibus *Præveniri* quoque poteſt illa pericoloſa, & ſæpennumerò lethalis efferæ Bilis Effuſio.

4. Ob turgentem Bilem.

CV. *Choleræ Morbi Curationem* dedimus Cap. 5. parag. 34. ſicut *Febres Ardentes* curandi modum daturi ſumus inferiùs Cap. 29. & ſeq.

CVI. *Curabitur* eadem *Sanguinis Aucta Efferveſcentia* 5. quando *Lympha & Volatilis*, & *Acris Parcior* licet ad Cor defertur, & ipſius Cauſa exiſtit, tum *Abſtinendo* ab ulteriori *Uſu Condimentorum*, *Medicamentorumve Aciditate Volatili*, & *Acri* præditorum, & parag. 43. notatorum, tum *Aſſumendo* per vices *Acida magis Auſtera & Aqua* ſufficiente diluta.

5. Ob Lympham parciorem.

CVII. IV. *Celeriùs perfecta* hæc *Sanguinis Efferveſcentia* ob *Pituitam* in ipſo *Pauciorem*. *Bilemque* ac *Lympham* idcircò *Acriores*, minùſque Temperatas, *Curabitur* 1. *Reparando & Augendo Pituitam* deſideratam *Alimentis* multam Pituitam generantibus, Juſculis paratis ex partibus extremis Animalium, Capitibus, Pedibuſque Vitulorum, Ovium, &c. Piſcibus, Marinis præſertim, Lacte Bubulo, Caprillo, &c. *Abſtinendo* interim, *parcè* ſaltem *utendo Condimentis*, *Medicamentiſve* valde *Acribus & Aromaticis*.

Celeris Efferveſcentia curatur. 1. Pituitam augendo.

Et ab Acribus Abſtinendo.

2. Aerem mutando.

CVIII. 2. Mutando *Aerem* quovis modo æſtuantem ac ſubtilem in Frigidum & Craſſiorem.

3. Quieſcēdo

CIX. 3. *Corpus* à *Motu* vehementi, ac perſeverante componendo ad *Quietem*.

4. Somnum augendo.

CX. 4. *Vigilias* protractas commutando cum *Somno* & longiore & profundiore.

5. Curas vitando.

CXI. 5. *Animum* liberando à *Curis & ſollicitudibus gravibus* ac moleſtis.

6. Diarrhęã Pituitoſam, & Pituitæ fluxum ſiſtendo.

CXII. 6. Siſtendo, Curandoque *Diarrhæam Pituitoſam*, aliumve *Pituitoſi Humoris Defluxum* aut *Effluxum* præternaturalem, ſicut id ſuo docetur loco.

Tardior Efferveſcentia qui curetur.

CXIII. V. *Tardiùs procedens* Sanguinis *Efferveſcentia* ob *Pituitæ*, ac *Viſcidæ* imprimis *Abundantiam*, *Biliſque* ideò & *Lymphæ Inertiam*, *Curabitur Diæta* & *Medicamentis* tum Cap. 2. parag. 28. & ſeq. tum huius Cap. parag. 96. & ſeq. tum alibi propoſitis.

Jnordinata qnomodo curetur.

CXIV. VI. *Depravata & Inæqualis*, vel *Inordinata* Sanguinis *Efferveſcentia* ab *Inæquali* vel *Bilis*, vel *Lymphæ*, vel *Liquoris* ex Confluentium ad tenue Inteſtinum Humorum *Ternario exurgentis*, vel aliùs *alicujus nondum ſatis obſervati Humoris tantùm*, vel *Plurium ſimul Affluxu* ſive *Liquoris*, ſive *Halitus* ſpecie ad Cor facto pendens *Curabitur*, & *Corrigendo* 1. Singulorum quocunque modo peccantium *Humorum vitium*: Et *Coercendo* 2. Plurium confluentium *Efferveſcentiam vitioſam*: Et *Emendando Diſcutiendove* 3. *Halitus*, *Flatuſve* tunc excitatos *vitioſos*: Et *Componendo* 4. *Animum* quovis *Affectu gravi tnrbatum*, frequentiſſimamque ac potentiſſimam confuſè agitatorum Humorum variorum Cauſam: Et *Vitando*, *Temperandove* 5. *Aerem* aut *Alimentum noxium*, rariorem, minùſque potentem prædictæ Humorum agitationis Cauſam.

Humores aliquot hactenus ignotos & Sanguini admiſceri & Efferveſcentiā conturbare.

CXV. Quibus *modis & mediis Corrigi* debeant *Singulorum Humorum* in Corpore humano exiſtentium, & hactenus *notorum Vitia*, non ſemel dictum in ſuperioribus.

CXVI. Quoniam verò Capitis hujus parag. 50. & 53. aliorum inſuper nulli (quod ſciam) hactenus planè notorum, perſpectorumque Humorum mentionem feci; quos tamen in homine tum exiſtere, tum Sanguini ad Cor refluenti vel immediatè, vel mediatè admiſceri, atque vitiatos Sanguinis Efferveſcentiam nonnunquam mirè conturbare non ſine cauſa me ſuſpicari dixi; nec tamen ipſos vel nominavi, vel indicavi, meritò id Medicum eximium, cui præcedentia typis mandata percurrere libuerat, movit, ut me moneret, verbo ſaltem, ne ulli verba dediſſe viderer, dicta mea illuſtrarem, atque Humorum à me conjectatorum aliquos patefacerem. Cujus acri, exactoque judicio ſicut ſemper multùm tribui, ita ipſius conſilium in hoc negotio mihi ſequendum duxi.

A Teſticulis, & Partibus Seminis generationi dicatis aliquem per corpus univerſum diffundi Halitum.

CXVII. Plurima certè teſtantur & in Sanis, & in Ægris quandoque aliquid à *Teſticulis*, aliiſve *Seminis generationi miniſtrantibus partibus*, ac præſertim vegetis, multumque Seminis potentis producentibus tranſire, ac meare in corpus univerſum, quod valdè, validèque ipſum afficiat. Cui dicto fidem faciunt non tantùm Caſtrati effœminati, ſed tum Mares, tum Fœminæ ad Venerem alacriores, atque inexplicabili naturalis libidinis œſtro nonnunquam perciti, & imprimis ad objecti ſenſus potenter moventis, Animamque mirè commoventis occurſum: Unde, quoties votis ſui potiri non licet, aut non decet, quot malis ſubinde urgeantur idcircò, premanturque miſeri, docent ac evincunt infinitæ à Medicis notatæ hiſtoriæ commiſerationis plenę.

CXVIII. Illud idem confirmant Brutorum Caſtratorum, Boum, Vervecum, Caponum &c. Carnes ſuaves, gratæque, ac plurimùm à non Caſtratorum, Taurorum, Arietum, Gallorum gallinaceorum &c. viroſis atque ingrati ſapori carnibus differentes.

CXIX. Adde quòd Bruta non minùs, quàm Homines plurimùm ſoleant poſt caſtrationem pingueſcere, atque Homines ante pubertatem Eunuchi facti rarò multum virilis barbæ proferre, aut vocem maſculam nanciſci.

CXX. Hæc omnia verò à Spermatico halitu per univerſi corporis partes tam continentes quàm contentas diſperſo deducenda plurima evincunt, quæ pluribus deducere non eſt hujus loci.

A Glandulis Renalibus & Trachealibus Humorem ſingularem Sanguini cōmunicari.

CXXI. Pręter Teſticulos obſervantur hinc inde in humano corpore *Glandulæ* à cæteris plus minùs differentes, *Renales* puta & *Tracheales*; in quibus *Humorem Singularem* produci, eundemque immediatè aut mediatè Sanguini communicari fabrica earum ſingularis arguit.

Glandulæ Thymi liquor.

CXXII. His meritò annumerabitur ex Conglomeratarum genere *Glandula Thymus*, cujus *Excretoria vaſa propria* ſicut omnibus Anatomicis, quantum ego ſaltem novi, hactenus ſunt incomperta, ita *Liquor* qualiſcumque per ipſa delatus, atque adeò ejuſdem *Vſus verus* omnibus manet etiam nunc incognitus.

Exhortatio

CXXIII. Quoniam verò multiplicibus occupationibus perpetuò diſtractus deſideratæ horum & aliorum indagini ex voto hactenus non potui vacare, plures ex Auditoribus meis in Anatome ingenioſis ac induſtriis ad haſce, ſimileſque partes diligentiùs perſcrutandas non ſemel hortatus ſum; quò, ſi fieri queat, hæc & alia plura nos adhuc dum latentia eruerent, atque cum nominis ſui laude ac commendatione orbi literato manifeſtarent; quod & hic denuò publicè facio, ſinguliſque ſucceſſum fœlicem adprecor.

Quoties plures Humores ſimul & diverſimodè peccãt, quid Medico agēdum.

CXXIV. Donec igitur Memorati Humores Halituſve nobis perſpecti ſint, de illorum vitiis variis ac remediis convenientibus tantiſper ſilebimus, quò in viam reverſi doceamus, Quoties *plures Humores ſimul* & quidem *diverſimodè peccare*, ideòque magis *intricatè Sanguinis Efferveſcentiam vitiare* deprehenduntur, coties acri & ſollicito judicio *quærenda*, *ſeligenda* & cæteris *præmittenda*, quæ *magis urgenti Humori aut vitio potiſſimùm ſuccurrant*, vel ita *temperanda Remedia polychreſta*, ut *ſimul ſingulorum vitia emendent*, *nullum foveat*, *vel augeat*. Ubi ſubacto per longum rerum uſum judicio opus eſt, atque obſervatione accurata Juvantium & Nocentium: quibus neglectis non poteſt non ſæpiùs cum ægrorum detrimento hallucinari Medicus, etiam portentoſè Suffenus.

Humorum Efferveſcentiam coercere Opiata.

CXXV. *Coercent* 2. præ multis aliis, atque universè quamuis *Humorum Efferveſcentiam Opiata*: quibus pro re nata, & Humorum maximè peccantium diverſitate addi poſſunt alia Ipſos ſimul temperantia, qualium formulas hinc inde propoſuimus.

CXXVI. *Emendantia & Diſcutientia* 3. *Halitus*, *Flatuſque* non ſemel in hoc Opuſculo præſcripſimus, ac nominatim Cap. 9. parag. 23. & ſeq.

Animi Affectus ratione ſedari.

CXXVII. *Animum Affectibus turbatum & omnes in Corpore Humores conturbantem componunt Rationes Solidæ* ratiocinatione maſcula Menti ægræ propoſitæ, atque Aſſenſum ejuſdem potenter cogendo tum ad priſtinam ſerenitatem, tum ad quævis moleſtiſſima, quoties mutari non poſſunt, patienter, atque fortiter ferenda, perferendaque ipſam deducentes ac firmantes.

CXXVIII. Qua ratione 5. tum *Alimenta noxia*, tum *Aer vitioſus vitari* debeant vel *corrigi*, non ſemel quoque dictum in ſuperioribus.

Inæqualis Humorū ad Cor Affluxus, & Inordinata hinc Efferveſcentiæ curatio.

CXXIX. *Inæqualis nunc Bilis*, *mox Lymphæ*, *alteriuſve Humoris noxii ad Cor Affluxus* & *Inordinatam* in Corde *Sanguinis Efferveſcentiam excitans*, poſtquam tam ex diverſis Animi Affectibus, quàm cæteris Rebus Non-naturalibus diverſimodè, at ſubitò ac reciprocè ipſos Ægros invadentibus ortum ſuum habent, *diverſis* quoque *auxiliis*,

tam

tam *Spiritualibus* & in ratiocinatione catenata conſiſtentibus, quàm *corporeis* & medicamentorum nomine notis, pro ſymptomatum concurrentium diverſitate ſubinde mutandis, aut ingenioſè commiſcendis, *Curabitur*.

CXXX. Hæc autem omnia cùm non ita difficulter peti poſſint ex ſupradictis, ne eadem continuò repetendo Lectori nauſeam excitemus, malumus brevitati ſtudentes ad ſequentia feſtinare.

CAPUT XX.

De Sanguinis per Pulmones Motu læſo.

nis per ones s.

I. *Sanguis in dextro Cordis Ventriculo Effervescens, incaleſcens* atque *Rareſcens* parietes ipſius ſenſim magis, magiſque *expandit*, donec iſta expanſione irritatum *Cor* parenchyma ſuum muſculoſum Spirituum Animalium ope contrahat, ſimulque *Sanguinem* contentum in *Pulmonalem Arteriam exprimat, ex qua per Pulmonum Parenchyma* (quod mihi maximè videtur probabile) *in Pulmonalem Venam transfuſus ad ſiniſtram Cordis Auriculam, Ventriculumque ſiniſtrum pergit*.

tinem ere in mibus rari& aſari.

II. Dum autem per Pulmones vadit *Sanguis*, ab *Aere Inſpirato* in *Æſtu* ſuo ac fervore blandè *temperatur*, & plùs minùs *condenſatur*, ne ab excitatis fervore nimio Halitibus copioſioribus Suffocetur in Corde & Sanguine modò accenſus Ignis Vitalis.

modis ur hic tinis] ablata guinis tus.

III. *Læditur* hic *Sanguinis per Pulmones Motus* 1. quando *Nullus* fit. 2. quando *Tardiùs*, 3. quando *Celeriùs* procedit. 4. quando *aliò, quàm quò decebat*, propellitur Sanguis.

IV. I. *Nullus* fit *Sanguinis per Pulmones Motus*, 1. *ob ejus in dextro Cordis Ventriculo Defectum*, Cava Vena inſigniter vulnerata, & effuſo intra vel extra corpus omni penè Sanguine, ad Cor aliàs fluxuro.

iſdem latio cretio.

V. 2. *Ob ejuſdem Coagulationem, ac Concretionem*, quamvis ſummam vix poſſim comminiſci ſubitaneam, niſi forſan in graviſſima *Syncope* ab Acido acri abundantiùs ad Cor delato; quemadmodum id non ſemel obſervavimus factum à Spiritibus acidis per Syringam in Canum Venam notabilem infuſis.

eſſans Con-

VI. 3. *Ob ceſſantem Cordis Contractionem* in *Apoplexia* vehementiſſima, propter impeditum Spirituum Animalium per Nervos ad partes quaſvis Motum.

Nimia Pul- reple-

VII. 4. *Ob nimiam Vaſorum Pulmonis Repletionem*, tum ſæpiùs in *Plethora extrema*, tum rariùs in *Plerorumque Pulmonis Vaſorum Obſtructione* qualicumque.

rſalis otus itus mor-

VIII. Ubi *Univerſalis*, ac per omnia Pulmonum Vaſa contingit *Motus* ille Sanguinis valdè *Impeditus*, aut *ceſſans*, brevi moritur Homo, aut *Extinctus* ob Sanguinis *defectum*, aut *Suffocatus* ob juſdem *copiam*, vel *ſtagnationem*; ni confeſtum ſecta vena redundans minuatur, vel pro re nata *copioſiùs affluens* aliò *avertatur*.

cularis Perip- onia.

IX. Ubi autem in *quibuſdam* duntaxat *Pulmonum Vaſis* propter *Obſtructionem moveri deſinens Sanguis* aliquandiu ibidem *ſtagnat*, *Peripnemoniam*, hoc eſt, *Pulmonum Inflammationem* parit.

rdioris causa guinis itas. iſorum ſtia. malium uum ria.

X. II. *Tardiùs movetur* per Pulmones Sanguis, vel 1. propter ſui *Viſciditatem*, à *Pituita* ſimili undecunque orta productam.

XI. Vel 2. Propter ipſorum *Vaſorum Anguſtiam* non tamen extremam.

XII. Vel 3 propter *Animalium Spirituum* Cor imbecilliùs moventium *Penuriam*, ſive illi *conſumantur* nimiùm per Dolores, Vigilias, Meditationes ſollicitas, Curas, Corporis Defatigationes, &c. ſive *non reparentur* per Inediam protractam, Spirituoſorum ſaltem Alimentorum defectum, aut neglectum.

lerioris causa

XIII. III. *Celeriùs* per Pulmones movetur Sanguis, vel 1. propter auctam ipſius *Fluiditatem* à Sero quovis in ipſo abundante.

XIV. Vel 2. propter *Æſtum majorem* in Corde unà cum potentiore ac proinde celeriore *Sanguinis Rarefactione* quocumque modo excitatum. 1. *Sanguinis aucta Fluiditas.* 2. *Maior Æſtus.*

XV. Vel 3. propter *Humorem*, *Halitumve acrem* unà cum Sanguine ad Cor delatum, ipſumque ad frequentiorem ſui contractionem, Sanguiniſque contententi expulſionem irritantem. 3. *Humor Halituſve acris.*

XVI. IV. *Aliò*; *quàm quò decebat*, *movetur* Sanguis per Pulmones propulſus, 1. quando ipſius ex *Vaſis* ſuis *eroſis*, *ruptiſve* erumpit in *Arteriam Aſperam*, mox per *Os eijcitur* in *Hæmoptoe*, hoc eſt, *Sanguini Sputo*. *Praepoſteri motus cauſa* 1. *Vaſa eroſa, vel rupta*

XVII. 2. Quando idem ex *apertis* quovis modo *Vaſis* ſuis effunditur in *Pulmonum Parenchyma*, & *Peripneumoniam* producit. 2. *Vaſa aperta.*

XVIII. 3. Quando idem ex *Vaſis* ſuis *Vulneratis* excidit in *Pectoris Cavitatem*, ubi collectus atque in *Pus* vel *Saniem* mutatus *Empyema* conſtituit. 3. *Vaſa Vulnerata.*

XIX. *Eroduntur Vaſa* Pulmonum ſæpiùs ab *Humoribus Acribus & Salſis*, vel *Acidis* è *Capite* ad Pulmones delabentibus; rariùs, ſi unquam, à *ſimilibus* unà cùm Sanguine ad Pulmones delatis. *Vaſa Pulmonū à quibus erodantur.*

XX. *Rumpuntur* eadem *Vaſa* 1. à *Tuſſi*, *Vociferatione*, *Saltu*, *aliove Corporis Motu vehementiore*. *A quibus rumpantur.*

XXI. 2. A *Sanguine potentiùs* in Corde *Incaleſcente*, atque ſimul valdè *Rareſcendo* Pulmorum Vaſa *nimium Diſtendente*.

XXII. *Vulnerantur* eadem *Vaſa* à quovis *Inſtrumento, acuto, Cultro, Gladio*, ſimilive alio per Thoracem aut Diaphragma inflicto in Pulmones, ipſorumque Vaſa *penetrante & ſauciante*. *A quibus Vulnerentur.*

XVIII. I. *Sanguinis*, ob ſui in dextro Cordis Ventriculo defectum, *in ac per Pulmones Deficiens Motus Curari nequit*. *Sanguinis motus deficiens ob eius defectum incurabilis.*

XXIV. *Sanguinis Coagulatio ac Concretio valida & ſubitanea* pro *Incurabili* habenda. Quę autem *paulatim evenit*, *ſenſimque augetur*, *Curabitur Medicamentis Aciditatem acriorem frangentibus*, *temperantibuſque*, adeòque tum *Spirituoſis*, tum *Oleoſis*, tum præſertim *Sale Lixivo prædit is*; quamvis Homini conducant imprimis *Salia Volatilia*, quippe quæ dictis omnibus ac ſingulis conſtat, nec tantùm celerrimè quaquaverſùm in corpore transfunduntur, verùm ſatis potenter, blandè licet, deſideratam efficiunt, perficiuntque Acidi Acrioris emendationem, ſi convenientе liquore diluantur, ſæpiùſque uſurpentur. *Ut & Sanguinis concretio ſubitanea.* *Quæ verò paulatim evenit, quomodò curetur.*

XXV. Inter vulgò nota meritò laudantur *Oculi Cancri* Vino acidiuſculo, vel Aceto ſtillatitio pauco (quò faciliùs Acido in corpore peccanti admiſceantur) ſoluti & aliis convenientibus additis per intervalla ſumpti. Evempli gratia. *Oculorum Cancri Uſus & Vires.*

Mixtura.

℞. *Aq. byſſopi.*
Fœniculi, an. ℥ i ß.
Vitæ Matthioli, ℥ j.
Aceti ſtillatii ʒ ij.
Ocul. Cancri pulverat. ʒß.
Syr. Cochlear. ℥ j.
M.

Alia Mixtura.

vel ℞. *Aq. menth.* ℥ijß.
theriacal. ſimpl. ʒ vj.
Tinct. Caſtorei, ʒ ij.
Spiri. Salis Armoniac. ℈ j.
Ol. Cortic. arantior. Gutt. vj.
Syr. fœnicul. nunc. j.
M.

Prior Miſtura minùs efficax, licet gratior, poſterior minùs grata, ſed magis efficax erit: utraque cochleatim uſurpata conducet acriori Acido temperando; quamvis poſterior præferenda, quoties aliquid auſteri concurrere obſervabitur, cujus primarium ſignum eſt Anguſtia quævis ad Hypochondriacam Suffocationem tendens, ſive ipſa aſſurgat uſque ad fauces, ſive hæreat circa præcordia, & inexplicabiles pariat Ægris anxietates, *Earū Vires & Uſus.* *Auſteri ſigna.*

tates, ac continuò inſtans Animi Deliquium minitantes.

Cordis contractio ceſſans quomodo curetur.

XXVI. *Cordis Contractio* in vehementi Apoplexia *Ceſſans nunquam Curabitur*; nec facilè *prævenietur* niſi *valde Spirituoſis & Aromaticis* ſæpiùs uſurpatis, *Aqua vitæ Matthioli*, *Apoplectica* & ſimilibus: non neglectis interim aliis antecedentes Apoplexiæ Cauſas corrigentibus aut educentibus alibi proponendis.

Plethora curatio.

XXVII. *Sanguinis Plethora* citò, tutòque *Curatur Evacuatione* ipſius ſufficiente per *Venam ſectam*, ſive illa ſimul ac ſemel fiat, ſive pro Ægrorum natura peculiari & viribus per iteratas vices. Sunt enim plures, qui magnam ejus detractionem confertim factam ferre non poſſunt, quin mox in Animi Deliquium incidant; à quo cùm nil boni unquam certò evenire poſſit ulli, malim ego ipſum, quoties licet, præcaveri, atque ſecurè potiùs, quàm temerè Curationem omnem inſtitui; poſtquam non ſemel illis temerariis Sanguinis humani Effuſoribus accidit, ut unà cum Sanguine Animam ægris educerent: Cujus nullum eſt periculum, ſi per intervalla, etiam brevia, eliciatur minori quantitate Sanguis, quamprimùm vel minimum inſtantis Animi Deliquii comparet ſignum, ſiſtendus, & poſteà, ſi Affectus amplius deſideret, iterum cum majori ægrorum commodo mittendus.

XXVIII. *Obſtructionis* & hanc inſequentis *Inflammationis Ratio, Generatio, & Curatio* ex profeſſo tradetur inferiùs Cap. 40.

Tardior Sãguinis Motus. Curatur. 1. Corrigẽdo Viſciditatem eius.

XXIX. II. *Tardior Sanguinis per Pulmones Motus Curabitur* 1. *Corrigendo ipſius Viſciditatem Pituitoſam* per *Incidentia & Attenuantia* tum *Spirituoſa*, tum *Salina*, tum *Oleoſa*, tum & quandoque *Acida* uſurpata, vel *Sola*, vel prudenter *commixta*, non ſemel propoſita.

2. Vaſorum anguſtiam tollendo.

XXX. 2. *Tollendo* præſertim *Vaſorum Anguſtiam*, & quidem pro Cauſarum peccantium varietate diverſimodè: ſed de his agendum alibi.

3. Spiritus Animales reparando.

XXXI. 3. *Reparando Spirituum Animalium* Cor imbecilliùs contrahentium *penuriam*, tum *aſſumendo* ſæpiùs *Alimenta* multùm *Spirituoſa*, Vinum generoſum, ac præſertim ejuſdem Spiritum tam ſimplicem, quàm diverſorum additione multipliciter Aromaticum factum, eundemque rariùs quidem ſolum ac purum, frequentiùs Aqueorum gratorum admiſtione fractum, dilutumque; tum *vitando moderandoque Curas, Vigilias, Lucubrationes protractas, Corporis Defatigationes, &c.*

Celerior Motus Curatur. 1. Fluiditatẽ Sanguinis minuẽdo per incraſſantia Alimenta,

XXXII. III. *Celerior Sanguinis per Pulmones Motus Curabitur* 1. *Fluiditatem* ipſius *minuendo* per *Incraſſantia*, tum *Alimenta*, tum *Medicamenta*.

XXXIII. Ex *Alimentis* uſurpentur *Pedes*, aliaque brutorum *extrema* multum *Gelatinæ* promentia, ipſique adeo *Piſces*, ac præſertim *marini*.

XXXIV. *Potus* eſto *Vinum rubellum* & auſteriuſculum, aut *Cereviſia Chalybeata*, vel quibuſvis adſtringentibus gratioribus facta medicata.

Medicamẽta.

XXXV. Inter *Medicamenta* laudatur *Diaſcordium*, *Theriaca recens*, ac omne *Terræ Sigillatæ* genus, *Cornu Cervi uſtum*, &c.

Pilularũ de Cynogloſſa Vires. Pilula de Styrace.

XXXVI. *Serum Salſum* præ aliis omnibus *corrigunt Pilulæ de Cynogloſſa*, ad grana duo vel tria ſemel aut bis quotidie aſſumptæ; quarum loco ſequentes de *Styrace* dictæ parari poterunt atque pari doſi uſurpari.

℞. Styracis Calam.
Succi Glycyrrhiz. inſpiſſ. vel extracti,
Olibani,
Myrrhæ rub.
Opii Thebaic. an. ʒß.
Croci Orientalis, ℈j.
Cum Syr. papav. albi q. ſ.
F. Maſſa Pilularum.

Rotula.

XXXVII. Cui Rotulæ magis placent, ſequenti aut ſimili utatur formula.

℞. Sem. hyoſcyami albi,
papav. albi, an. ʒß.
Thuris maſcul.
Mrrhæ rub. an. ℈j.
Croci opt. ℈ß.
Succi Glycyrrhiz. inſpiſſ. ʒj.
Sacchar. althææ, ℥ß.
Gumm. tragacant. in Aq. roſac. diſſolut. ʒj.
M. f. ſ. a. Rotulæ exiguæ.

Earũ Uſ…

Harum unam ſubinde in ore teneat Æger, ac ſenſim deglutiat. Poteſt quoque Ipſis admiſceri *Opii Thebaici* Drachma dimidia, unde potentiùs corrigetur quævis Humorum Acrimonia.

2. Ipſis tempera…

XXXVIII. Sanguinis per Pulmones Motus Celerior Curabitur 2. *Temperando Ipſius Æſtum* in Corde auctum per *Acida & Aquea*, qualibus conſtant *Sempervivum majus, Plantago, Solanum, Acetoſa*, Sanguinis æſtum blandiùs vel potentiùs compeſcentia.

3. Tẽperan… Humore… Acrem.

XXXIX. Curabitur idem Sanguinis per Pulmones Motus Celerior 3. *Temperando Humorem Acrem* ad Cor delatum per *Spirituoſa, Oleoſa*, & imprimis *Opiata*, & alia ſæpiùs memorata, illumque ſimul redundantem *Educendo* per *Hydragoga* itidem aliquoties laudata.

Et Hali… Acres.

XL. *Halitus* verò itidem *Acres* ad Cor tranſlati *Temperandi* ſunt iiſdem, ac *Diſcutiendi* per *Diaphoretica Spirituoſa & Sale Volatili* tum *Simplici*, tum *Oleoſo prædita*. Eorundem autem *productio nova impedietur* imprimis per *Opiata & Anodyna* cujuſvis Conſtitutioni & Comitibus Affectibus maximè convenientia.

Præpoſte… Motus C… ratur. 1. Vaſa r… pta conſol… dando. 2. Sangu… educendo 3. Humo… corrigend…

XLI. IV. *Aliò quàm quò decebat, Effuſus Sanguis per Pulmones motus Curabitur* 1. in *Sanguinis Sputo*, *Conſolidatis* quamprimùm *Vaſis ruptis vel eroſis* per Miſturam Cap. 9. par. 20. deſcriptam, vel ſimilem ſæpiùs cochleatim aſſumptam mox *Averſo à Pulmonibus Sanguine* copioſiùs in *Plethora* effluente per *Venam* in Brachio aut Pede alterutro vel utroque *apertam*: denique *Correctis Humoribus Acribus Salſis*, vel *Acidis* à Capite defluentibus per memorata modò par. 35. & ſeq. *Opiata*, & blanda *Aromatica*. *Curando* ſimul, *Vitandove Tuſſim, Vociferationem, Saltum*, aliumve quemvis *Corporis Motum vehementiorem*.

In Vaſor… diſtenſion… quid agen… dum.

XLII. Ubi verò ab *Incenſo, & Rareſcente nimium Sanguine* ad rupturam uſque diſtenta fuere Pulmonum Vaſa, confeſtim Vena Secta educendus, temperanduſque Sanguis, aſſumptis præterea ſufficienti copia Julapiis refrigerantibus dictis, atque ex Aqueis, Acidiſque potiſſimùm paratis. Ex. gr.

Iulapium.

℞. Aq. Hordei, ℥xx.
Iulap. Roſat. ℥. iij.
Olei Sulphuris per campanam parati q. ſ. ad acciditatem Ægro gratam.
M.

Eius Uſus

Bibat ſæpius hauſtum mediocrem, donec Æſtus obſervetur moderatus.

XLIII. *Peripneumoniæ Curatio* petenda ex ſubſecuturo Cap. 40.

Grandiũ Pulmonis Vaſorum Vulnera le… thalia.

XLIV. Pleraque *Grandium Pulmonis Vaſorum Vulnera* ſolent eſſe *lethalia*; *Minorum* autem, ut & *Empyematis Curatio* tradetur alibi.

CAPUT XXI.

De Sanguinis ab Inſpirato, Expiratoque Aere Alteratione læſa.

Sanguinis in Pulmonibus conden… ſari.

I. AD *Sanguinis* ob Efferveſcentiam nuper deſcriptam in dextro Cordis Ventriculo incenſi *Æſtum temperandum Reſpirationem* ordinatam judicant plerique, quoniam evidentior *Calor* obſervatur in univerſo Corpore, ac præſertim Corde Animalium Pulmones, ideoque geminum in Corde Ventriculum, habentium; quem ab Inſpirato Aere frangi ac temperari patet ex incommodis Aerem ad ipſius moderationem minùs aptum conſequentibus.

II. Hoc

II. Hoc ut Ego non nego fieri, ita cenſeo *Sanguini multùm* in dextro Cordis Ventriculo *rarefacto* iterum *condenſando* imprimis conducere Aerem inſpiratum.

III. Qua vi autem, quove modo & ratione Sanguinem in utrumque hunc finem alteret Inſpiratus Aer, non æquè patet. Ego id fieri puto, quatenus in *Aere diſperſæ ſunt partes Nitroſæ atque Subacidæ*, Sanguinem æſtuantem, rarefactumque condenſare, atque ipſius æſtum quoque blandè compeſcere potentes.

IV. Diſtinguo autem inter partes Aeris Subacidas & Nitroſa, cùm *Subacidæ*, *Acidæque* ſint magis ſimplices, *Nitroſæ* verò magis compoſitæ, ex *Acidis* puta, non quibuſvis, ſed ſimul *Oleoſis* cum *Sale lixivo* junctis: quod artificioſa, Chymica nempe Nitri Analyſis & Syntheſis manifeſtum facit.

V. *Per Aerem* multiplices volitare partes, non tantùm *Aqueas*, *Igneas*, *Terreasque*, at *Oleoſas* quoque, *Spirituoſas*, *Salinas Lixivas*, & *Acidas*, quin multipliciter ex his omnibus plus minùs miſtas, plurima euincunt Experimenta, ſedulis Mutationum Chymicarum Scrutatoribus haud ignota, quamvis deſidioſis ubique Philoſophaſtris & garrulis Cavillatoribus abſtruſiſſima: quæ aliquando, ſi res deſideret, in bonorum ac uni veritati addictorum gratiam cum multis aliis ex noſtro penu per Dei benedictionem ſatis locupleti, ringentibus licèt adverſariis, publicè proferemus.

VI. *Læditur* hęc *Sanguini* non minùs utilis, quàm neceſſaria per Inſpiratum Aerem *Temperatio*, cum vel *Parcior*, vel aliquando *Nimia* fit.

VII. *Nulla* fit *Sanguinis Temperatio Aeris valdè æſtuantis & quieti* culpa; unde in *Animi deliquium grave*, vel ipſam *Mortem* non rarò tunc incidit Homo; Sanguine ob defectum partium Nitroſarum, Acidarumve modò laudatarum ſummè rarefacto, & fluido, ideòque Ignem ſuum internum obruente, ac ſuffocante.

VIII. *Parciùs temperatur* idem *Sanguis* ab Inſpirato Aere, ob eandem Cauſam, ſed leviorem; quando *pauciores aut inertiores* ſunt in Aere *partes Acidæ, ac Nitroſæ; pauciores* ſaltem *Inſpiratione alliciuntur*, quàm ad præſentem, urgentemque Sanguinis æſtum & rarefactionem ex æquo temperandum deſiderabantur.

IX. *Alliciuntur Pauciores* Aeris *Acidę Nitroſæve partes* ob *Inſpirationem* ipſam quavis de cauſa *impeditam*, & capite proximè ſequente pluribus explicandam.

X. *Pauciores exiſtunt* aut *Inertes* in Aere partes *Nitroſæ, Acidæve* ob ſummum *Æſtum*, *vel Humiditatem* in ipſo repertam; cujus prætereà rei Signum, ſi non ſimul Cauſa, eſſe ſolet Tranquillitas Aeris ſumma.

XI. A Solis namque Radiis, tum Igneis, tum Spirituoſis, frequentiſſima æſtuantis Aeris cauſa, Oleoſæ quidem Aeris partes rarefiunt potenter, Salinæ autem, Acidæque leniuntur, ac inertiores fiunt; ſicut ab humiditate Aquea, ſive pluvia diſſolutæ infirmantur: unde non mirum, ſi tales inſpiratæ Sanguinis æſtui temperando minùs ſint aptæ.

XII. *Aerem quietum Sanguini temperando ineptiorem* eſſo ipſo mediocriter ſaltem agitato evincit *Flabelli* uſus, in ſummo Aeris æſtu per agitationem blandam moderando tantopere utilis.

XIII. Utique à Vento quovis, Flabellique motu Frigus produci teſtatur Senſus Frigoris in partibus externis Aerem ſic agitatum excipientibus: quod fieri puto partim ob diſcuſſionem partium ignearum urgente Aeris æſtu circa nos collectarum, ideòque calorem in nobis majorem producentium; partim ob adductionem & congregationem partium nitroſarum & acidarum priùs ab igneis vel fractarum, vel quaquaverſùm depulſarum & ab invicem ſemotarum; ob majorem ſaltem ignearum copiam, efficaciamque Senſu minùs perceptarum.

XIV. *Nimia* fit ab Aere inſpirato Sanguinis per Pulmones delati *Temperatio*, id eſt, *Condenſatio & Refrigeratio*, quando *redundant in Aere partes Nitroſæ, Acidæve*, à quibus ſæpenumerò Hyemis præſertim tempore, flante Borea, & in Regionibus Zonæ frigidæ vicinioribus, ac imprimis, quoties priùs incaluit magis univerſum corpus eoùſque *coagulatur* in Pulmonibus *Sanguis*, ut *Obſtructionem* in Vaſis ſuis, aut intermediis Pulmonum mæandris pariat: unde ſequitur ſemper ipſius *Sanguinis Stagnatio*, & aliquando, aucta ob affluentem continuò Sanguinem *Vaſorum Diſtenſione*, eorundem *Ruptio*, *Sanguiniſque Effuſio*, unà cum *Peripneumonia*; quin poſt apertum Apoſtema *Phthiſis*, & ut plurimùm tandem *Mors*.

Nimia Sanguinis Temperatio à Redundantia partium Nitroſarũ vel Acidarum in Aere.

XV. *Curabitur Abolita & Diminuta* in Pulmonibus *Sanguinis Temperatio*, mutando *Aerem* ſummè *Æſtuantem Algido*, ſive *Naturali*, ſive *Artificiali*. Talem namque continere ſolent tum Speluncæ, tum Cellæ ſubterraneæ, non rarò Nitroſæ. Talem arte paramus diluendo Nitrum, vel Salem Armoniacum Aqua, mox ipſam per Cubiculorum pavimentum effundendo; vel Acetum acre purum, Aquave miſtum itidem diſpergendo; vel Plantas recentes acidiuſculas, ipſarumve folia & flores ſimiliter per conclavia projiciendo: quorum omnium ope augemus quoque in Aere partes Acidas & Nitroſas.

Abolita & Diminuta Sanguinis Temperatio qui curetur. Aer Æſtuans refrigerandus.

XVI. *Quies Aeris* ſumma ob ſilentes in totum Ventos artificioſè *turbanda per flabella*, vel quocunque modo alio *excitando Ventum flantem*.

Quies Aeris turbanda.

XVII. *Humiditas Aeris Nubili* corrigetur extructo lignis *Foco luculento*.

Eius Humiditas corrigenda.

XVIII. *Impedita Reſpiratio* qui curanda ſit, ſequens docebit Caput.

XIX. *Nimia Condenſatio*, *Refrigeratioque Sanguinis* per Pulmones delati *Curabitur*, mutando Aerem aſperiorem, gelidumque calidiore atque tranquillo; & accendendo in conclavi apto Ignes ſatis magnos: & uſurpando medicamenta Nitroſas & Acidas Aeris admiſſi partes lenientia.

Nimia Sanguinis Condenſatio qui curetur.

XX. Cætera hunc algidiorem Aerem Inſpiratum conſequentia, memorataque damna qui curari debeant, docebitur inferiùs Cap. 40. ubi de *Inflammatione* agetur ex profeſſo.

CAPUT XXII.

De Aeris Inſpiratione læſa.

I. VT Sanguis è Dextro Cordis Ventriculo exęſtuans, ac per Pulmones ad Siniſtrum propulſus blandè condenſetur, refrigereturque Aerem tùm Inſpirari, tùm iterum Expirari proximè præcedente diximus Capite.

Aer ad Sanguinis refrigeriũ inſpirandus.

II. Contingit autem *Aeris* hæc *Inſpiratio*, quoties ad Diaphragmatis explicationem deorſum, & Thoracis elevationem ſurſùm Contigui utrique Pulmones ſimul expanduntur: ſicut id pluribus nos abundè probaſſe putamus in Diſputationum noſtrarum Medicarum Octava.

Inſpiratio quomodo fiat.

III. *Læditur* eadem Aeris Inſpiratio 1. quando *Ceſſat* vel *Aboletur*. 2. quando *non Sufficiens* fit, & ideò *Frequentior* contingit. 3. quando cum labore ac *Difficultate* accidit.

Quot modis lædatur.

IV. I. *Ceſſare* dicitur mihi *Aeris Inſpiratio*, quando nulla ejus eſt neceſſitas; quod evenit tum in *Syncope*, tum in quibuſdam *Hypochondriacæ Suffocationis* ſpeciebus: in quibus ſine Vitæ cum morte commutatione carere poteſt homo aliquando ad tempus ſatis notabile, dies puta integros, Reſpiratione omni, ad Senſum ſaltem manifeſta; de qua duntaxat loqui ſolent Medici veri ex Senſu obſervatis judicantes, Imaginariam imaginariis cedentes Doctoribus.

Quando ceſſet.

V. Nulla verò tunc eſt Inſpirati Aeris neceſſitas, ob nullum in Cordis Ventriculo dextro excitatum notabile Sanguinis Incendium, nullam contingentem ejuſdem Rarefactionem notabilem; quocirca nulla indiget tunc Sanguinis æſtus nullus tem-

Quare tum nulla eſt Inſpirationis neceſſitas.

temperatione, nulla ejuſdem rarefactio deſiderata condenſatione: quin haud expanduntur valdè, irritanturve aliter ad ſui Contractionem in tali Affectu Cordis Ventriculi; unde *Deficit* neceſſario tunc *Pulſus* ad ſenſum. De quibus vide quoque Cap. 19. parag. 14. & ſeq.

Quando aboletur.

VI. *Aboleri* verò dicitur mihi eadem *Aeris Inſpiratio*, quando *urget* quidem *ipſius Inſpirandi neceſſitas*, exiſtente notabili Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo Efferveſcentia & Rarefactione, atque permanente ad tempus breve licet Pulſu ſatis magno & robuſto, *Deſinit tamen, tolliturque ſubitò ipſa Inſpiratio* in dicta *Suffocatione* vel *Strangulatione*.

Hoc fit tripliciter.

VII. *Aboletur* autem tam neceſſaria Vitæ actuoſæ Aeris Inſpiratio vel *Thoracis & Diaphragmatis*, vel *Pulmonum* vel *Viarum* culpa.

Vel Thoracis & Diaphragmatis culpa.

VIII. *Solius Thoracis*, vel *Diaphragmatis* culpa *non* putem *Aboleri* poſſe Inſpirationem, quamvis *utroque ſimul in Motu* ſuo *deficiente* id accidere nil obſtet.

In Apoplexia.

IX. *Deficient* ſimul in *Motu* ſuo, quando in *Apoplexia* graviſſima Spiritibus Animalibus deſtituuntur partes omnes, hinc & Senſu, Motuque; unde Mors certò & confeſtim ſuccedit.

Vel vitio Pulmonum.

X. *Pulmonum vitio* Aeris Inſpiratio Abolebitur, quando *Aſpera* in ipſis *Arteria* quocunque modo *extremò anguſtatur*.

Vel viarum ad Pulmones tendentium.

XI. *Viarum* ad Pulmones tendentium *Culpa* Inſpiratio Aeris Abolebitur, quando vel *Os & Nares* ſimul planè *obturantur*, vel *Larynx obſtruitur*, *comprimiturve* ſummoperè in *Catarrho Suffocativo* dicto, *Angina*, *Strangulatione*, &c.

Non ſufficiēs fit Aeris inſpiratio.

XII. II. *Non Sufficiens* fit *Aeris Inſpiratio*, & idcircò *ſimul Frequentior*, tum 1. *Sanguinis* per Pulmones delati, tum 2. *Thoracis*, tum 3. *Diaphragmatis*, tum 4. *Pulmonum*, tum 5. *Viarum culpa*.

1. Sanguinis ipſius culpa.

XIII. 1. *Sanguinis* per Pulmones delati *culpa* hoc accidit, quoties idem *nimiùm in Corde Accenſus & Rarefactus* ſatis temperari nequit ab Aere conſueta quantitate & ratione inſpirato; verùm ejuſdem quantitatem deſiderat ſolito majorem: quocirca, ut illi ſuccurratur defectui, pluſque Aeris inſpiretur, & *Major* ſit, & imprimis *Frequentior Thoracis & Diaphragmatis Explicatio*; cùm faciliùs ipſa feſtinetur, quàm intendatur; adde quòd nimiùm efferveſcenti Sanguini continuò temperando magis conveniat ſæpiùs iterata externi Aeris paucioris Inſpiratio, quàm ejuſdem copia major rariùs accedens.

2. Thoracis culpa.

XIV. 2. *Thoracis culpa Non-Sufficiens*, ideòque *Frequentior* fit *Aeris Inſpiratio*, quando is ſatis & quantùm decebat attolli, explicarique non poteſt, tum ob *induratas* nimiùm *Pectoris Cartilagines*, tum præſertim ob *Pleuritidem*, *Doloris* comitis cauſa Pectoris Expanſioni impedimentum afferentem.

3. Diaphragmatis culpa.

XV. 3. *Diaphragmatis culpa Non-Sufficiens, & ideò Frequentior fit Aeris Inſpiratio*, quando vel propter *Affectum proprium*, *Inflammationem* imprimis, convenienter Motu ſuo gemino ac reciproco cieri, vel propter *ſpatij in Abdomine defectum*, aliaque ibi exiſtentia *impedimenta* deorſùm ſatis explicari nequit, quemadmodum id evenire ſolet in *Aſcite gravi*, *Uteri geſtatione ſublimi*, *Ventriculo aut Inteſtinis flatu diſtentis*, &c.

4. Pulmonum culpa.

XVI. 4. *Pulmonum vitio Non-Sufficiens, ideòque Frequentior fit Aeris Inſpiratio*, quando eorundem *Parenchyma univerſum* vel ſaltem *maxima ſui parte* eſt *minùs ſpongioſum*, *minùſque explicabile*, aut ipſi *Peripneumonia* tenentur, *mediocrive* duntaxat *Aſperæ Arteriæ ramorum notabilium Anguſtia* urgentur.

Quando minus Spongioſum exiſtit Parenchyma.

XVII. *Minùs Spongioſum* exiſtit Pulmonum Parenchyma, quoties idem fit *magis Carnoſum & Solidum*, quale non rarò reperi in quorundam poſt mortem diſſectione; aut etiam *Corrugatum*, qualem itidem eſt aliquando à me obſervatum: quamvis utriuſque hujus Affectus Cauſam reddere adæquatam putem valdè arduum, ſi non impoſſibile; conjecto tamen *Carnoſius & Solidius* fieri *Pulmonū Parenchyma*, quoties ab *acriore* ſimul & *viſcidiore Sanguine* idem *parte Arteriis*, *Veniſque intermedia* tum leviter excoriatur, tum iterum conſolidatur & nutritur ita, ut ſenſim ſolidior fiat ipſius Caro.

Ob Ca[…] tatem […]

Vel C[…] gation[…]

XVIII *Corrugationem Parenchymatis* eiuſdem acceptam refero *Sanguini Auſteriori & Acriori* ibidem ipſum leviter excoriatum potenter contrahenti potiùs, quàm verè nutrienti; niſi forſan idem accidat à *Pure* vel *Aqua* ſimiliter *auſteris*, & in Pectoris cavitate Collectis, ipſumque paulatim penetrantibus & conſtringentibus.

5. Via[…] culpa. In Na[…] obturat[…]

XIX. 5. *Viarum* Aeri tranſitum ad Pulmones concedentium *culpa Frequentior*, quia *non Sufficientis fit Inſpiratio*, quando *Nares ſolæ* ſunt magis vel minùs *obturatæ*, tum continuò in *connato* ferè, aut ab externa cauſa, ſæpiùſque fortuita, *Ictu*, *Caſu*, &c. *adventitio* ac permanente *vitio*, tum ſubinde ac per intervalla in Affectu nunc graviùs, nunc leviùs urgente, *Gravedine* puta, *Polypo*, &c. tum aliquando ab *Externis* in Nares *immiſſis*; unde Ore aperto Inſpiratio Aeris tunc facienda; quæ ideò impeditior erit, adeòque frequentior; & adhuc magis, ſi aliquandiu eſt loquendum, vel ambulandum Ægro; maximè, ſi feſtinandum.

Vel Lar[…]gis.

XX. Idem accidet forſan, ſi *Oſtium Laryngis craſſa viſcidaque Pituita ſit plus minùs obſitum*, vel *Tonſillæ* fuerint *Inflammatæ*, aliàſque *Tumefactæ*, atque Aeri Inſpirando viam ex parte ſaltem occludant; in quo Affectu Frequentior Inſpiratio obſervatur, ſive id accidat ob ſolam viarum Anguſtiam, ſive accedat (quod mihi maximè fit probabile) Moleſtia ex Aere frigidiore copioſiùs una vice attracto, ad quam vitandam frequentior inſtituatur ſimul & minor Inſpiratio.

Dyſpn[…] quid & q[…]tuplex.

XXI. III. Quæ *cum Difficultate* contingit *Aeris Inſpiratio*, in genere *Dyſpnœa* vocatur, cujus primariæ ſpecies ſunt *Anhelatio*, *Orthopnæa*, *Aſthma*, *Incubus & Suffocatio Hypochondriaca* cum *Strangulationis* metu, ſenſuve conjuncta: quibus addere licet in *Singultu Suſpiriis* & pungentibus *Pleuritidis* doloribus *Interruptam*, *Impeditamque Inſpirationem*.

Anhelat[…] Orthopnæ[…] Aſthma. Stertor. Tuſſis. Incubus.

XXII. In *Anhelatione* ſimplici ſolet Inſpiratio fieri parva ſimul & concitata: In *Orthopnæa* verò minùs quidem concitata, ſed longè major & quidem erecta, exporrectaque Cervice; ſicut in *Aſthmate* præter *Inſpirationem difficiliùs ac cum labore procedentem* obſervatur *Sibilus ſive Stertor* in pectore, unà cum *Tuſſi*, qua ſubinde aliquid excernitur, ſubinde nihil. *Incubo* dormientibus tantùm, ac præſertim dorſo incumbentibus obvenienti copulatur *ponderis præcordia prementis, ac ſuffocationem minantis ſomnium*; unde mira ſubinde ſibi de perſona certa inviſa, vel incerta delirare ſolent Melancholici. In *Suffocatione Hypochondriaca* Inſpirationem lædente, atque vigilantibus ſæpiùs, quàm dormientibus obveniente ita anguntur fauces, ut in ſtrangulationis periculo ſe verſari putent Ægri.

Suffoca[…] Hypochondriaca.

Interrup[…] inſpiratio […] Singultu. Suſpiriis. Pleuritide […]

XXIII. In *Singultu* interrumpitur per intervalla incerta & inæqualia, propter Convulſivum Diaphragmatis Motum, aliquando graviùs, aliquando leviùs Inſpiratio; quæ urgentibus *Suſpiriis* continuatam, ſed leviorem Interruptionem patitur cum frequentia junctam; quemadmodum in *Pleuritide* interrumpitur eadem imprimis, quoties urgente magis æſtu febrili Major adeſt conatus.

Dyſpnœ[…] cauſa Flatus.

XXIV. Excitatur autem *Dyſpnœa* omnis, tum frequentiùs à *Flatibus*, vel *Halitibus* in tenui Inteſtino ex Pituita per Bilem rarefacta productis, & partim per Ventriculum, Oeſophagumque ad Os aſſurgentibus, hinc cum Aere inſpirato in *Pulmonum bronchia*, & ulteriùs forſan penetrantibus; partim copioſiùſque per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum ad Venam Cavam ſuperiorem, hinc dextrum Cordis Ventriculum, denique *Pulmonum*

monum Vaſa, ipſumque ipſorum *Parenchyma* ſpongioſum tranſlatis, ibidem hærentibus, ipſorumque adeò *explicationem* requiſitam non minùs, quàm *complicationem impedientibus*, ſicque Ægros mirè & valdè angentibus: tum aliquando à *Pituita viſcida* à Capite delabente, *Pulmonum Bronchia* occupante, & anguſtiam diverſam in ipſis producente. Unde pro harumce Cauſarum ſimplicitate aut complicatione, adeòque vitio majore aut minore variæ oriuntur Dyſpnœæ ſpecies, & quidem nunc leviores, nunc graviores.

Pituita ...da.

XXV. In *Aſthmate* atque *Orthopnoea* utraque Cauſa concurrit plerumque, quamvis in *Occulto* dicto *Aſthmate* videantur mihi ſoli urgere *Halitus*, *Flatuſve*; uti eoſdem in *Anhelatione*, *Incubo* & *Hypochondriaca Strangulatione* omnem paginam abſolvere agnoſcet facilè, quiſquis attentè omnia Ægris tunc obvenientia examinaverit, expenderitque Symptomata.

...ā Aſt... ...is et or... ...œa. ...helatio... ...ncubi ...chon... ...ā ſtrā... ...tionis.

XXVI. *Singultus*, *Suſpiriorum*, atque *Pleuritidis Generationem*, atque *Curationem* dabimus Cap. ſeq. & 40.

XXVII. I. *De Syncopes*, graviſſimarumque *Hypochondriacæ Suffocationis* ſpecierum *Curatione* quædam in medium protulimus Cap. 19. parag. 70. & ſeq. quæ videantur.

XXVIII. *Abolita Aeris Inſpiratio* in Motu ſuo ſimul deficientibus *Thorace* atque *Diaphragmate*, propter Animalium Spirituum in graviſſima *Apoplexia* defectum, *Incurabilis* exiſtit, quoniam ſat citò tolli non poteſt impedimentum quodvis, propter quod Nervorum exortus ita comprimitur, ut Spiritibus Animalibus tranſitus denegetur per ipſos ad partes inferiores.

...lita Ae... ...ſpiratio ...iam in... ...bilis.

XXIX. *Abolita* ob *Aſperam Pulmonum Arteriam* ſummè *anguſtatatam Inſpiratio Aeris* pro *Incurabili* habenda, ni mox Expiratione forti expellatur quod illam replet Sanguis, Pus, Pituita, vel quodvis aliud; vel tollatur vinculum ipſam conſtringens in Strangulatione.

XXX. Eadem *Inſpiratio*, *Ore*, *Naribuſque* ſimul obturatis *Abolita Curabitur* tollendo extemplo cauſas obturantes, ne aliàs brevi ſequatur Mors.

...enam cu... ...i poteſt et ...modo ...ucium ac ...ryngis ob ...ctio tol... ...da.

XXXI. Sic ob *Faucium*, ac imprimis *Laryngis Obſtructionem Abolita Aeris Inſpiratio Curabitur* remota quàmprimum quavis Obſtructionis Cauſa, illam vel extrahendo, vel in OEſophagum, hinc & Ventriculum impellendo.

XXXII. Curabitur eadem, facta ob *Anginam* angentem extrema Laryngis Anguſtiata, curata quovis modo Angina per Averſoriam in Artubus, Eductoriamque ſub Lingua Sanguinis miſſionem, atque Cataplaſmata & Gargariſmata tum potenter Incidentia, tum Maturantia, & ſimilia.

...gina cu... ...da.

XXXIII. Si à *compreſſo per funem Larynge* Aboleatur Aeris Inſpiratio, eodem in tempore ſoluto aut diſſecto eadem Curabitur.

...ompreſſio ...ryngis per ...nem rémo... ...nda.

XXXIV. II. *Frequentior Aeris Inſpiratio* 1. propter *auctum Sanguinis in Corde Incendium & Rarefactionem* Curabitur ſedato illo æſtu, tam per Sanguinis eductionem, quàm per Acida temperatiora, vel Salem Nitrum, & purum, & poſtquam Sulphuris ope in Prunellæ dictum Salem, Lapidemve deflagravit.

...requentior ...ſpiratio ob ...ctum Sā... ...inis incen... ...um qui cu... ...ur.

XXXV. *Non Sufficiens*, & adeò *Frequentior Aeris Inſpiratio* 2. propter *impeditam Pectoris explicationem*, Cartilaginibus oſſeam duritiem nactis, adeòque inflexilibus debitam, orta non *Curabitur*, niſi Cartilaginum emollitione, quàm quæ præſtare poſſint medicamenta paucis hactenus innotuit; quamvis fuerint nonnulli, qui etiam oſſa quævis emolliverunt, variè inflexerint, & iterum induraverint pro lubitu, quod mirabile.

...impeditā ...ctoris ex... ...licationem ...i curetur.

XXXVI. Impeditæ ac Frequentioris ob *Pleuriticum Dolorem* Inſpirationis *Curatio* ſequitur Pleuritidis Curationem, ex generali Inflammationem quamvis Curandi methodo petendam; de qua vide infrà Cap. 40.

...b pleuriti... ...um Dolorē ...i curetur.

XXXVII. *Frequentior & Impedita* 3. *Aeris Inſpiratio Diaphragmatis Inflammationem* ſequens Curabitur illa ſecundùm modò citatam methodum generalem curata.

...t & ob in... ...āmationē

XXXVIII. Eadem Inſpiratio impedita propter *impeditum in ſua explicatione Diaphragma Curabitur*, in *Aſcite* quidem evacuata quovis modo ex Abdominis Cavitate Aqua; in *Uteri geſtatione*, excluſo Fœtu; in *Tympanitide*, *flatibuſque diſtentis Ventriculo vel Inteſtinis*, eorundem excluſione aut ſubſidentia. *Nec non ob impeditum Diaphragmatis motū.*

XXXIX. *Non Sufficiens ac frequentior Aeris Inſpiratio* ſequens 4. *Pulmonum parenchyma* vel *magis Carnoſum & ſolidum* factum, vel *Corrugatum* habetur mihi pro *Incurabili*. *Frequentior Inſpiratio quænam incurabilis.*

XL. Eadem *Peripneumoniæ* debita *Curabitur*, ipſa cæterarum Inflammaticnum modo curata. *Ob Peripneumoniam qui curetur.*

XLI. Eadem *mediocri notabilium Aſperæ Arteriæ ramorum Anguſtiæ* adſcribenda *Curabitur*, ſublata illius Anguſtiæ Cauſa, nunc Interna plus minùs ramos eius replente, nunc Externa & in Pulmonum parenchymate hærente atque eoſdem comprimente; de quibus in genere agendum alibi. *Ut & ob Aſpera Arteria Anguſtiam.*

XLII. Hic obſervandum, quoties *Pituita* ſive fluida, viſcidave, ſive acri, blandave; vel *Sanguine* concreſcente, ſolutove; vel *Pure* craſſo, tenuive; vel *Sanie*, vel aliquando *Aqua* Demerſis in Pulmones penetrante oppletur *Aſpera Arteria*, toties Curationem inſtitui ac promoveri, aliquando ſolo effluxu Aquæ admiſſæ, ſæpiùs *Tuſſi* à contentis excitata; quorum expulſionem juvabunt interdum vel Incidentia, vel Incraſſantia pro excernendorum varietate varianda, ſæpiùſque quantitate mediocri aſſumenda. *Quid hic obſervandum.*

LXIII. Obſervandum quoque *Vomitum* hic aliquando ſatis commodè inſtitui, cùm conſtet per Experientiam vehementi Vomendi conatu promoveri quoque Contentorum in Aſpera Arteria Expulſionem; excepto *Sanguinis Sputo*, in quo ſemper Vomitus exiſtit periculoſus. *Vomitus utilis in aſpera Arteria Obſtructione.*

XLIV. *Connatum* 5. aut in Nativitate, aut poſt Nativitatem *caſu obortum*, pertinaxque *vitium Nares occupans*, & anguſtia ibi facta *Inſpirationem impediens*, quin ad *Frequentiorem* cogens rariùs ſolet *Curari*, cùm difficilè ſit Partium illarum Coalitum, vel Obſtructionem antiquam tollere. *Frequentior inſpiratio ob Nares obturatas rarius curatur.*

XLV. Eadem Inſpiratio propter *Gravedinem*, aut *Polypum* impedita his Curatis ſponte ſolet ad integritatem redire. *Ob Gravedinem aut polypum qui curetur.*

XLVI. Quoties à *Rebus* qualibuſcunque in *Nares immiſſis* & illas obturantibus impeditur Inſpiratio, toties iiſdem extractis expeditur denuò. *Ut et ob res Naribus immiſſas.*

XLVII Impedita propter *Pituitam viſcidam oſtium Laryngis obſidentem* Inſpiratio *Curabitur* remota, excretaque gargariſando Pituita. *Nec non ob Laryngem obſtructam. Aut compreſſam.*

XLVIII. *Tonſillarum Inflammationes*, *Tumoreſve OEdematoſi* partim methodo generali, partim Gargariſmis curandi ſunt priùs quàm inſpiratio idcirco impedita reſtitui queat.

XLIX. III. *Dyſpnoea* ortum à *Flatibus*, *Halitibuſve* ex *Pituita in tenui Inteſtino à Bile* productis habens, *Curabitur*, 1. *Emendando pituitam* qualitate quavis, ac *Educendo* eandem Quantitate nimia peccantem remediis non ſemel in ſuperioribus laudatis. *Dyſpnoea à Flatibus curatur. 1. Pituitam emendando ac educendo*

L. 2. *Corrigendo* itidem *Bilem*, Qualitate aliqua ſi peccaverit, vel *Evacuando* ipſam, ſi redundaverit, medicamentis ſæpiùs propoſitis. *2 Bilem corrigendo.*

LI. 3. *Diſſipando*, aut per alvum clyſterum carminantium dictorum ope aducendo, aut ſurſùm quoque ructuum forma excludendo *Flatus*, *Halituſque*, antequam penetrent in Lacteas Venas, per remedia itidem aliquoties jam præſcripta. *3. Flatus Diſſipando.*

LII. 4. Potentiùs *eoſdem Diſcutiendo* & unà cum *blando Sudore* foràs propellendo, quamprimùm ad Pulmones penetrarunt, atque in ipſis hærent; idquè laudatis ſæpenumerò Sudoriferis Aromaticis. *4. Eoſdem potentius diſcutiendo.*

Dyſpnoea à Pituita viſcida in pulmonibus hærente curatur.

1. Impediendo eius proventum.

LIII. *Dyſpnœa* verò à *Pituita viſcida* è Capite in fauces delabente, atque *Pulmonum bronchia occupante* profecta *Curabitur* 1. *Impediendo* illiùs in *Capite proventum* per medicamenta quævis Aromatica, Roremmarinum, Salviam, &c. toties in ſuperioribus memorata, ſæpiùſque in dies quovis tempore parva doſi uſurpanda.

2. Eam in Capite incidendo, & educendo.

LIV. 2. Eandem in *Capite collectam* & *Incidendo, attenuandoque* per eadem Aromatica, & *Educendo* tum per Alvum mediantibus Phlegmagogis paſſim propoſitis; tum per Nares Errhinorum ope; tum per Os Maſticatoriorum opera.

3. Eam in pulmones delapſam incidendo, & exſcreando.

LV. 3. Eandem in *Pulmones delatam Incidendo* per modò dicta Aromatica, & *Tuſſi* mediante *excreando* per ſimiliter Aromatica Bechica in ore contenta, nec niſi lentiſſimè deglutita, quò illorum pars aliqua penetret ad Pulmones.

Regula in praxi facienda utilis.

LVI. Quemadmodum autem ſemper ſunt cæteris ejuſdem generis atque Naturæ medicamentis præferenda ea, quæ longa plurium experientia notata ſunt cuivis Affectui magis ſpecialia & utilia: ita hic quoque præ aliis Aromaticis eligenda ſunt, quæ tum aliorum, tum propriæ obſervationes oſtenderunt eſſe ſingulis Dyſpnœæ ſpeciebus magis convenientia: ubi nec prætereunda ſingularis cuiuſvis Ægri conſtitutio; cùm & ſecundùm ipſam experiamur indies delectum eſſe habendum medicamentorum in eodem affectum aliàs præſtantium: quod nemo in praxi benè verſatus & ad ea, quæ quotidiè diverſimodè accidunt, attentus negabit unquam.

CAPUT XXIII.

De Aeris Expiratione læſa.

Aeris Exſpiratio.

I. AEr in Pulmones Inſpiratione attractus, poſtquam munere ſuo functus eſt, iterum exprimi debet, quo alii allicendo paretur locus: dicitur hæc Aeris excluſio, *Expiratio*.

Quibus perficiatur.

II. *Perficitur* imprimis *Expiratio* hæc à *Muſculis Abdominis*, tum *Thoracem detrahentibus*, tum omnia in *Abdomine contenta comprimentibus*, atque *versùs Diaphragma propellentibus*, ipſumque adeò Diaphragma ſurſùm cogentibus, ac per conſequens *Pulmones coarctando Aerem in ipſis contentum blandè exprimentibus*: concurrente ſimul *proprio Diaphragmatis Motu*, anguſtiam in Pectore majorem faciente.

Læditur 1. in Sternutatione.

III. *Læditur* hæc *Aeris Expiratio* 1. in *Sternutatione*, in qua poſt aliquam Inſpirationis inchoatæ ſuſpenſionem ſubitò, & magna, ſed mox iterum ceſſante, ſive abrupta vi per *Nares* imprimis, aliquando & *Os* quoque, cum vehementi *Corporis* univerſi concuſſione, atque occurrentium excluſione *Aer* unà vice expellitur.

2. In Tuſſi

IV. Læditur eadem Aeris Expiratio 2. in *Tuſſi*; in qua non una, ſed pluribus ſimul ac interruptis vicibus fit *Aeris, Contentorumque in trachea arteria* (ſi quæ ibi occurrant & ſequacia ſint) *excluſio in*, aut *per Os*, cum diſſimili Corporis concuſſione, nunc blanda, nunc vehementi.

Aut Humida.

V. *Tuſſis* omnis aut *Humida* vocatur, quoties ipſius ope Humores in aſpera arteria contenti, Pituita, Sanguis, Pus &c. in os, poſtmodum excreandi; aut per os foràs expelluntur.

Aut Sicca

VI. Aut *Sicca*, quoties magno licèt ac multo labore nihil excernitur, ſed irrito fatigatur univerſum corpus Tuſſiendi conatu, unde tum *Capitis*, tum *Hypochondriorum*, aliarumque *Partium Dolor* vehemens nonnunquam excitatur, quin aliquando *Hernia* producitur, aliquando *Urina*, vel *Alvi fæces involuntariè extruduntur*.

3. In Singultu.

VII. Læditur eadem Expiratio 3. in *Singultu*, in quo deprehenditur Ventriculi regio ſubitò & violenter antrorsùm, extrorsùmque propelli, ceſſante mox, ſed ſæpenumerò iterum repetente *motu* illo verè *convulſivo*, adeòque moleſtiſſimo tunc & graviſſimo Ægris Symptomate.

In eo q[…] pars […] phrag. afficiat

VIII. In Singultu autem illa ſui Motus parte *Diaphragma* cenſeo affici, qua *inſervit Expirationi*, quaque in aperto brutis adhuc viventibus abdomine vi ſatis magna versùs Ventriculi regionem contrahi Tactu non minùs, quàm Viſu percipitur.

Eſſe […] phragm[…] non Ve[ntri]culi aff[ectum] […]

IX. Quapropter propriùm *Diaphragmatis*, neutiquam Ventriculi, *Affectum* judico *Singultum*, cùm præter jam dicta *Voluntarius* eſſe poſſit, & à Me aliiſque omni tempore pro lubitu excitari queat.

diaphr[agma] à Ventr[iculo] trahi in [con]ſenſum

X. Trahi tamen utplurimum ad Singultum producendùm ab affecto priùs Ventriculo Diaphragma in conſenſum non negaverim, & præſertim ab *acribus Halitibus, vel Flatibus, vel Humoribus* undecunque accedentibus, & quacunque demum via ad membraneum Diaphragmatis centrum penetrantibus, ipſumque *pungendo*, vel *rodendo* ad convulſivum illum motum efficiendum irritantibus.

Vera Sin[gul]tus cau[ſa]

XI. *Veram* proinde *Singultus Cauſam* puto, quicquid ad violentam, non tamen durantem, ſed mox interruptam ceſſantemve, iterumque ſæpenumerò repetentem ſui Contractionem Diaphragma cogere aptum eſt; ſive illud in Ventriculo reperiatur (quò referenda Medicamenta vel Alimenta noxia & acria, Venena potiùs dicenda:) ſive idem ex tenui Inteſtino à Vitioſa Humorum confluentium Effervescentia excitatum Humoris, Halitus, Flatuſve forma eò aſſurgat, & ſuperiùs Ventriculi Orificium ita rodendo præſertim afficiat, ut ipſum ambiens Diaphragma ſimul afficiatur; ſive idem in Thoracis, Abdominiſve cavitate concluſum immediate Diaphragma mordicet, vel ad ipſum per vaſa ſua deferatur, ac in ejus ſubſtantia hærens partes ipſius ſenſiles rodat, vel quovis alio modo ad moleſtam illam, conuvlſivamque ſui contractionem ſolitariam & ſubinde continuò repetentem ipſum adigat.

Sternuta[tio]nis cauſa.

XII. *Sternutationis Cauſas evidentes*, tum externas, tum internas ſi quis obſervaverit, comperiet ipſam nunc à *Solis lucentis ſplendore* aut immediatè, aut mediante reflexione per nivem, glaciem, aquam, ſpeculum &c. facta; nunc à *rebus acribus*, cæpis puta, ſinapi, raphano &c. vel *naribus* admotis attractiſve, vel *ore* aſſumptis; nunc ab *Humoribus* itidem *acribus à capite ad nares* in Gravedine ſive Coryza delabentibus, nunc à *Vaporibus*, *Halitibuſve* ſimiliter *acribus è Ventriculo, tenuive Inteſtino* aſcendentibus, nareſque irritantibus excitari, a que ſemper qualemcunque tandem *Narium Vellicationem* ſentiri: unde meritò iſtæ Cauſæ omnes ac diverſæ eatenus Sternutationem videntur producere, quatenus Nares irritando, vellicandoque ad moleſtiam illam expirato per Nares potenter Aere ſimul expellendam Partes Expirationi dicatas movent; Cum qua vehementi Aeris Excuſſione concurrere ſolet univerſi corporis Concuſſio itidem vehemens.

Tuſſis cauſ[a]

XIII. *Tuſſis Cauſa* eſt, quicquid Aſperam Pulmonum Arteriam vellicare, aut quovis modo irritare poteſt ac moleſtare.

Humidæ.

XIV. Et *Humidæ* quidem *Tuſſis Cauſa* multiplex obſervatur: Aliàs enim quædam *forinſecùs advenientia*, vel *ore aſſumpta*, perperamque in Aſperam Arteriam delata Tuſſim mox excitant moleſtam: Aliàs *Humores à Capite delabentes* (& quidem utplurimùm *Pituitoſi* multifarii, nunc Acres, Salſique, vel Acidi, nunc Blandi & Inſipidi; nunc tenues, fluidique, nunc craſſi & viſcidi; quandoque *Sanguis* purus, vel cum aliis Humoribus miſtus; & quandoque *Pus* vel *Sanies*) in eandem Arteriam Aſperam penetrantes ad Tuſſiendum Pulmones cogunt: aliàs *Humores* itidem Varij (*Sanguis*, *Pus*, *Sanies*, & *Pituita* forſan, *Serumve* (ex *Pulmonum ſubſtantia* vel *vaſis* in Arteriam eandem tranſlati Tuſſim producunt.

Sanguinis Sputum & Hæmoptoica paſſio.

XV. Quoties autem Sanguis ex Pulmone prodiens Tuſſi excernitur, toties peculiari nomine *Sanguinis Sputum*, & *Hæmoptoica Paſſio* vocatur is Affectus.

Hæmoptoica paſſio.

XVI. *Tuſſis* verò *Sicca* pro *Cauſis Externis* agnoſcit tum *Aerem*, tum *Potum frigidum* affatim

admiſſum, Aſperamque Arteriam moleſtantem: pro *Internis* autem aliquando *Catarrhum* valdè *viſcidum*, vel valdè *tenuem*, *acremque* expirato vehementiùs Aeri haud cedentem; aliquando *Halitus*, *Flatuſve* à tenui inteſtino, Ventriculove per gulam elevatos, & unà cum Aere in Pulmones allectos; vel ab eodem Inteſtino per Lacteas Venas in Cor & Pulmonum Vaſa, imò ſubſtantiam, uſque ad Tracheam Arteriam ſeſe inſinuantes, atque ipſam continuò ſine ſui excluſione ad Tuſſiendum irritantes.

XVII. *Multiplices In Expiratione læſa* notati *Affectus Curabuntur* 1. *ſublata*, *correctave Cauſa externa*. 2. *Curando* quoſvis *Solidarum partium Affectus* internos. 3. *Emendando* quævis partium *Contentarum vitia*, tum *Minuendo* ipſorum *redundantiam*, tum *Corrigendo* ipſorum *qualitates* vitioſas; tum *loco movendo*, aut *emovendo* quæ *loco peccant*, &c.

XVIII. Et ut à *Singultu* faciamus initium, quoties *Alimenta*, *Medicamentave noxia*, & *acria*, vel potiùs *Venena*, continentur in Ventriculo, ni *temperari* poſſint & *corrigi* per *Alterantia*, *Expelli* debent aut per *Vomitoria* ſursùm via breviore, aut per *Purgantia* deorsùm via longiore: quod intelligendum quoque de quibuſvis Humoribus in Ventriculo, aut tenui Inteſtino repertis & Singultum parientibus.

XIX. Medicamenta Humores quovis modo peccantes, ut & Aſſumpta quævis *Alterantia & Corrigentia* non ſemel propoſuimus in ſuperioribus, ut non videatur neceſſum eadem hic repetere; unum tantùm monituri, *Opiata* præ aliis omnibus conducere in curando Singultu quovis, non tantùm, quatenus quoſvis Humores acres temperant, ſed inſuper, quatenus Ventriculi ſenſum obtundunt, & forſan Spiritus Animales quoque faciunt ad motum torpidiores: dummodò per vices exigua uſurpentur quantitate, atque tamdiu, donec aut ceſſet, aut notabiliter minuatur Singultus.

XX. Inter *Vomitoria* cæteris omnibus præfero hic *Antimonialia*, tum quia promiſcuè Humores quoſvis evacuant feliciſſimè, tum quia humanæ naturæ ſunt amiciſſima, modo peculiari omnes in homine Humores ad ſtatum laudatiſſimum ſenſim deducendo; quæ vis an in aliis rebus ſimiliter occurrat dubito, in Antimonio ipſam exiſtere novi: quicquid garriant in contrarium Viri præjudiciis ſuis excæcati, tum aliàs Docti, tum Indocti.

XXI. Cavendum autem (poſtquam revera *omne nimium eſt Naturæ inimicum*) ne ſimul nimia ſumantur quantitate; cum ſemper ſatiùs ſit eorum minorem doſin exhiberi, quàm majorem; quoniam nulla noxa ſequetur unquam illam, ſæpiùs hanc: nec enim præter multorum Suffenorum æquè, ac Imperitorum Medicorum placitum, tum alia purgantia, tum præſertim Antimonialia ritè parata, & minore quantitate uſurpata, nullumque Humorem ſurſùm aut deorſùm evacuantia nocent ulli, quod millies expertus teſtor, quin ſemper tunc proſunt, noxios in corpore humores aut emendando, aut ad ſecuturam poſteà purgationem ampliùs præparando: quod imprimis velim notari à Medicis Iunioribus, in quorum gratiam hic meus editur Tractatulus, non item Seniorum, atque in Artis operibus verſatorum, nec proinde informatione meâ egentium; multò minùs præfractorum, & quævis aliena ex præjudiciis aut invidiâ mox rejicientium, nec minùs imperitè, quàm improbè culpantium.

XXII. Quoties proinde poſt uſurpata priùs convenienter Narcotica Vomitorio aſſumpto parum, vel nihil eſt ſurſùm aut deorſùm ejectum; & urget adhuc Singultus, quin Humorum in Ventriculo, aut vicino Inteſtino exiſtentium, malumque hoc excitantium remanent ſigna, totiès tutò licet aut eodem die novum, ſed quantitate minore, aut ſubſequente aliud quantitate aliquantò majore Ægro exhibere Vomitorium, quo vel ampliùs corrigantur, vel ſursùm, deorsùmve, aut utraque via expellantur Humores peccantes: Sic enim tutiſſimè, ac minimè injucundè, ſatiſque citò abſolvetur Singultus; Cura verè Rationalis & Dogmatica, Experientiæ potiſſimùm, hinc & Rationi Sanæ, non Ægræ aut Commentitiæ, adeòque falſæ innixa.

XXIII. Quòd ſi per aſſumptum Vomitorium excreti fuerint Humores vitioſi, & à vomitu defatigati Ægri, conducet Miſtura Aromatica, moleſtis Halitibus circa Ventriculum hærentibus diſſipandis convenientiſſima, unà cum additis quantitate parvâ Opiatis, tum ad concitatam per vomitum potentiorem Bilis, Succique Pancreatici Effervescentiam compeſcendam, tum ad Somnum blandè conciliandum, tum ad ipſum Singultum magis ſedandum aptiſſimis. Ex. gr. *Et aliquãdo poſtea Miſtura Aromatica exhibenda.*

℞. *Aq. menthæ*, ℥ ij.
Vitæ Matthioli, *vel*
Theriacal ſimpl. ℥ ſ.
Conf. al Kermes, ʒ j.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Syr. menthæ, ℥ j.
M.

Hujus Miſturæ cochleare unum aſſumat ſæpiùs Æger, donec ad Somnum ſentiat diſponi ſuum corpus; quem ut citiùs capiat, commodè decumbat. *Eius Vſus.*

XXIV. Huic Miſturæ addi poſſunt *Spiritûs Nitri* Guttæ vj. vel viij. quoties *Flatus* ſimul vexant, quod ſæpè contingit.

XXV. Si ad Vomitum minùs inclinent Ægri, nec Nauſea urgeat, præſtat *deorsùm Evacuari Humores peccantes*, & quidem pro ſui varietate nunc *Cholagogis*, nunc *Phlegmagogis*, nunc *Hydragogis* tantùm, nunc diverſis pro re nata ſimul miſtis, aliquoties ſuperioribus propoſitis. *Singultus etiã curatur evacuantibus.*

XXVI. Quoniam verò *Affectus pertinaces* omnes ortum habent ab *Humoribus viſcidioribus*, illos ſaltem agnoſcunt Cauſæ ſuæ conjunctos, idcirco in *Singultu obſtinato* non ſunt negligenda medicamenta Humores viſcidos incidentia ſimul ac educentia. In quem finem convenient *Pilulæ* noſtræ *Magiſtrales*, ſuperiùs Cap. 14. §. 50. deſcriptæ; ut & *apozema* Cap. 2. parag. 35. propoſitum. Nec tamen opus, ut talia quotidie uſurpentur, niſi parùm educant; ubi namque plures dejectiones faciant, ſatiùs eſt, ut tertio, vel quarto tantùm die aſſumantur, atque diebus intermediis ſola incidentia & Humores quovis modo peccantes corrigentia, tum Halitus, Flatuſque diſcutientia, vel aliàs Roborantia ſæpiùs laudata uſurpentur. *Vt & ſimul Humores Viſcidos incidentibus.* *Eorum Vſus.*

XXVII. Ubi Singultus alterius Affectus gravis, Febris acutæ, Inflammationis, &c. eſt Symptoma, ſponte illo curato remittere ſolet; quamvis tunc nil obſtet ſimul uſurpari prudenter Opiata vel Sudoriferis, vel quibuſvis Alterantibus, Affectuique primario, Humorive vitioſo corrigendo dicatis Medicamentis addita, & ſubinde aſſumpta: A quibus ſi blandus Sudor promoveatur, & Symptomata cætera unà cum Singultu minuantur, benè ſperandum de Ægri reſtitutione; ſin minùs, malè. *Curatio Singultus quando eſt Symptoma alterius morbi.*

XXVIII. *Sternutatio*, quæ ab Externis Cauſis ducit originem, mox illis ſublatis, vel vitatis ceſſare ſolet: quæ verò Internas agnoſcit, tum à Cerebro delabentes, tum ab inferioribus partibus aſſurgentes, *Curabitur* tum *Corrigendo in Coryza Humores Acido-Salſos*, atque ipſis ferè conjunctos *Pituitoſos viſcidos*, & *Oleoſis & Spirituoſis aromaticis*; tum eoſdem *Educendo* partim per *Alvum Hydragogis & Phlegmagogis*, partim per *Nares*, aut *Os*, *Sternutatoriis blandioribus*, aut *Maſticatoriis*: tum *Corrigendo Humores* vitioſè in *Ventriculo*, ac imprimis *tenui Inteſtino Effervescentes*, atque *Halitus Acres* ſurſùm ad *Nares propellentes* laudatis modò *Spirituoſis*, & *Oleoſis*, non neglectis vel omiſſis *Opiatis*: tum eoſdem, ſi redundarint, *Educendo* deorſùm potiùs, quàm ſurſùm, medicamentis ſæpiùs pro- *Sternutationis curatio.*

propoſitis. Ubi plurimùm conferre ſolent *Sudorifera*, quæ non tantùm foràs protrudant, ſed ſimul emendent Humores vitioſos.

Tuſſis curatio ſit diverſimodè.

XXIX. *Tuſſis* pro Cauſæ diverſitate *Curabitur* diverſimodè. Nam ubi quævis *forinſecùs admiſſa* & in Aſperam Pulmonum Arteriam delata, vel ſola Tuſſi rurſum excreta ſunt, vel pauco potu ſuper aſſumpto delinita, ceſſat mox Tuſſis, vel paulatim ſaltem ſedatur.

Corrigendo Humores in Capite Pituitoſos Acidos Salſos.

XXX. *Humores* autem *Pituitoſi* à Capite in Arteriam nominatam delabentes ad ſui *Correctionem* deſiderant quidem *Acidi* Oculos Cancri, Corallia, Margaritas, &c. *Salſi* verò Gummi Tragacanthum & Arabicum, Radices Althææ, ipſiuſque Saccharum, Glycyrrhizæ radicem, eiuſdemque Succum inſpiſſatum, Pilulas de Cynogloſſa, vel Styrace Cap. 20. par. 36. aut rotulas par. 37. præſcriptas.

Inſipidos tenues.

XXXI. *Humores* autem *Pituitoſi* neutiquam Acres, aſt *Inſipidi*, quoties ſimul *Tenues* ſunt & *Aquei* ad ſui Correctionem atque Incraſſationem indigent iiſdem Pilulis & Rotulis.

Craſſos & Viſcidos.

XXXII. Qui verò *Craſſi* ſunt & *Viſcidi* ad ſui Attenuationem, Inciſionemque tum Acido-dulcia tum Aromatica, Oxymel ſimplex & Squilliticum, additis Syropo de Hyſſopo, de duabus & quinque Radicibus, & ſimilibus requirunt, ſive Linctus forma lente deglutiantur, ſive Aquis aromaticis diluta cochleatim uſurpentur.

Minuendo Humores in Sãguine Pituitoſos.

XXXIII. Iidem *Humores Pituitoſi* multifarii in Sanguine, Capite ſaltem *redundantes Minuendi* per *Hydragoga* & *Phlegmagoga*, ut & quandoque *Diuretica* & *Sudorifera*: Quin recurrendum aliquando ad ipſam *Salivationem* modiis variis excitandam.

Siſtendo Sanguinem à Capite in Pulmones delatum.

XXXIV. *Sanguis à Capite in* Pulmones *delatus* & Tuſſim excitans in effluxu ſuo ſiſtendus, *Venæ ſectione* quidem, ſi *Plethora* concurrat, vel *notabilis* ejus *Fervor*, vel *ſolitæ* ejus *Evacuationis Suppreſſio*: quamvis ejus Fervor nimius Acidis, & præſertim Auſteriuſculis compeſci quoque poſſit; Exempli loco eſto ſequens Apozema.

Apozema.

℞. *Fol plantagin.* M. ij.
Sempervív. mai.
Acetoſellæ, an. M. j.
Coq. ex Aq. hordei ad Colat. ℥ xx.
addendo Syr. Iujubini ℥ iij.
Salis petræ purificati, ʒ j.
vel Lap. prunellæ, ʒ ſ.
vel Spir. Nitri, Gutt. xx.
M. F. Apozema.

Eius Uſus.

Hujus hauſtum mediocrem ſubinde aſſumat Æger ad quemvis Sanguinis æſtum nimium, hinc & ſubſequentem quamvis Hæmorrhagiam compeſcendum.

XXXV. Idem Sanguis in effluxu ſuo ſiſtendus *Vaſorum apertorum Conglutinatione* per laudatam ſæpiùs in ſuperioribus & Cap. 9. par. 20. præſcriptam Miſturam, vel ſimilem.

Præveniẽda Sanguinis corruptio in Pus.

XXXVI. *Sanguinis Corruptio in Pus; vel Saniem* modis omnibus prævenienda, & imprimis per *Balſamum Sulphuris Aniſatum*, aliumve minimè ingratum: quandoquidem hujus ope non tantùm impeditur Sanguinis perverſio in Pus, Saniemve, Partiſque Ulceratæ læſio ulterior, verùm promovetur inſuper totalis hujus Curatio, ſi præſertim pro Affectus vehementia vel Ulceris amplitudine variatur, quater aut ſæpiùs in die uſurpetur ad guttam unam, vel duas ex cochleari Decocti, Miſturæve cujuſdam pectoralis, vel ſaltem Cereviſiæ Saccharatæ.

Balſami Sulphuris Aniſati Vires.

Sanguis in Aſpera Arteria ſervãdus ſolutus, & excernẽdus.

XXXVII. *Sanguis* idem in Aſperam Pulmonum Arteriam undecunque delatus, ne ibidem *coaguletur*, hinc *corrumpatur*, mox convenientibus medicamentis *ſervandus Solutus*, vel *iterum Solvendus, Excernenduſque*. In quem finem multis aliis præferendi ſunt, unà cum *Antimonio Diaphoretico*, *Cancrorum* dicti *Oculi* pauco Aceto ſtillatitio ex parte ſaltem ſoluti & gratis additis aſſumpti, poſtquam omnem hic abſolvunt paginam;

Oculorum Cancri vires.

Exempli loco ſit Formula ſequens cocleatim uſurpanda.

℞. *Aq. hyſſopi,*
Fœniculi, an. ℥ j.
Vitæ Matthiol. ℥ ij.
Aceti Stillatitii, ℥ ſ.
Oculor. Canc. ʒ ſ.
Antimon. Diaphor. ℈ j.
Syr. Capillor. vener. ℥ j.
M.

XXXVIII. Cavendum autem in talibus Miſturis Oculos Cancrorum Aceto ſolutorum capientibus, ne *Syrupi ex mucaginoſis* parati eis addantur, quales ſunt de Althæa Fernelii, Jujubinus, Violaceus & ſimiles, quoniam mox aut pauló poſt redduntur inde mucaginum ad inſtar ſpiſſæ & ad uſum ineptæ; quod non facilè fiet, ſi ex Aromaticis parati uſurpentur Syrupi, ac præſertim ſatis recentes, cùm multi temporis tractu evadant viſcidiores.

XXXIX. Ubi ex Pulmonum Affectu proprio Sanguis purus vel in Pus corruptus Tuſſi excernitur, majus urget periculum, quapropter ad ipſius curationem magis feſtinandum, ne procraſtinando pereat occaſio hìc aut nullibi præceps; facilè namque inficitur & corrumpitur, difficulter autem reſtauratur ac reſtituitur ſingularis Pulmonum ſubſtantia.

XL. Non deſiſtendum proinde ab uſu medicamentorum Sanguinis è ruptis Pulmonum Vaſis effluxum ac corruptionem curantium, donec in totum ſit ſublatum malum; quin imò Auctor ſum, ut aliquandiu poſt curatum ad ſenſum Affectum perſeveretur in blandorum medicamentorum uſurpatione parciore, quò adverſùs novi mali acceſſum roboretur pars ſemel affecta, ideòque facilè iterum afficienda.

XLI. Quemadmodum verò aliàs ſemper, ſic & hic attendendum ſedulò ac medicamenta unicuique individuo maximè conducentia, quo hæc cæteris præferantur, & quandiu proſunt, in eorum aſſumptione continuetur. Quamprimùm autem minùs proficere obſervantur, alia in eorum locum erunt ſubſtituenda, atque ſic ægrorum ſanitas modis omnibus promovenda.

XLII. *Sicca Tuſſis* ab *Aere aut Potu frigidis* orta *Curabitur* compreſſa ſæpiùs aliquandiu Expiratione, quò aucto in Pulmonibus & Faucibus Calore corrigatur vitium ab externo frigore ortum & urgens.

XLIII. Ut enim hoc in genere moneam, non parùm ad Tuſſim omnem, ac Siccam præſertim compeſcendam, ſedandamque conferet compreſſus, quãdiu licet, Spiritus, & ſimul ſic cohibita vi Tuſſis; qua ratione non ſemel in me, aliiſque obſervavi ſublatam in totum, vel diminutam Tuſſim ſatis aliàs moleſtam; quemadmodum ipſum quoque Singultum notavi ſæpenumerò ſic curatum.

XLIV. *Humores valdè viſcidi*, quoties *Siccæ* Tuſſis Cauſa exiſtunt, potenter Incidentibus continuò quantitate exigua deglutitis emendari ſolent, ac corrigi, Cui uſui ſervient Trochiſci Bechici albi, Radix Helenii pulverata & cum Saccharo in Tabellas redacta vel Fruſta diſſecta, &c. ſi ore contineantur, & continuò ſaliva ſoluta unà cum ipſa in aſperam deferantur arteriam.

XLV. *Catharri Salſi & Acres* Siccam Tuſſim producentes corrigentur, temperabunturque toties laudatis à Me Pilulis de Cynogloſſa, vel Styrace, &c. non neglectis Purgantibus Hydragogis.

XLVI. *Halitus Flatuſve* ab inteſtino tenui per Lacteas Venas ſurſum ad Pulmones aſſurgentes, atque Siccam Tuſſim concitantes ad ejus & ſui curam deſiderant Medicamenta 1. Humores tum ſemper Pituitoſos & Bilioſos, tum aliquando ſimul Acidos Temperantia, Educentiave. 2. Ipſos Halitus, Flatuſque Diſcutientia, vel tam in ſuo exortu, quàm poſt ipſum eoſdem ſapientia: Quorum pleraque non ſemel ſunt in ſuperioribus propoſita, & inter alia Cap. 9. parag. 29. *Spiritus Carminativus*,

tivus, magnarum in hoc Affectu feliciter curando virium.

CAPUT XXIV.

De Pulmonum Nutritione læſa.

[Pul]monum [Nut]ritio. I. HActenus cum aliis Motum Sanguinis Circularem agnoſcentibus exiſtimavi non tantùm ut ab Inſpirato Aere alteraretur, verùm inſuper, ut *Ipſi Pulmones nutrirentur, propelli in eoſdem Sanguinem è dextro Cordis Ventriculo*: Unde ſicut ſoli hunc excipiunt Pulmones Sanguinem ita ſolos eo ali putavi, donec anno ſuperiore, ex obſervatione Anatomici Solertiſſimi & Cadaverum Conditoris eximii D. *Frederici Ruyſch*, Medici Hagienſis ſcripto publico *Valvularum in Vaſis Lymphaticis & Lacteis Dilucidationem*, atque quaſdam *Obſervationes Anatomicas rariores* continente patefacta fuerit *Arteria* ex Aortæ Trunco Deſcendente oriunda, & quoniam Bronchiorum divaricationes comitatur, *Bronchialis* ab Ipſo dicta; ſiquidem Sanguinem in Ventriculo Cordis Siniſtro laboratum, atque perfectum ad Pulmones deducit, Eorundem Nutritioni ab Ipſo aſſignata. *Arteriâ [Bron]chialem*

[...]m obſer[vatu]... diffi[cil]is. II. Quamvis autem, ubi ad hujus Capitis editionem perventum eſt, oportunè aſperiori gelu debitum adoleſcentis cadaver in Noſocomio publico ſecandum obtigerit, atque in eo Arteriam prædictam ex laudato Tractatulo diligenter, at ſine ſucceſſu inquiſiverim, nolim tamen idcircò Viro egregio hic derogare fidem; quin potiùs doleo, quòd paucis poſt diebus præter omne fas impeditus fuerim à nonnullis Reip. ob præpoſteras ſimultates & alia minùs addictis, ac ſæpè noxiis, quominùs Iuvenis ex difficili reſpiratione extincti cadaver in multorum Studioſorum huic rei per autopſiam cognoſcendæ avidè inhiantium gratiam potuerim diſſecare, Arteriam nominatam iteratò inveſtigare, atque publicè forſan demonſtrare; cùm præſertim modum ipſam certiùs obſervandi uno verbo mihi aperviſſet idem *D. Ruyſch*, ac ſimul retuliſſet aliis quoque non ſemel idem, quod mihi, contigiſſe.

[Nut]ritio hac [mo]do læda III. Sive igitur per ſolam hanc *Bronchialem*, ſive ſimul per *Pulmonum Arteriam* nutritium Sanguinem accipiant Pulmones, quoties ob vitiatam in dextro Cordis Ventriculo, Sanguinis Aſcendentis, Deſcendentiſque Efferveſcentiam vitioſus exiſtet Sanguis ex utroque exurgens, *læditur* ipſorum *Pulmonum Nutritio*; & quidem citiùs, faciliùs atque potentiùs, quàm ulla alia corporis pars, ſi ex parte ſaltem nutriantur Sanguine è dextro Cordis ventriculo accedente, quippe qui minùs temperatus eſt altero è ſiniſtro Cordis thalamo effuſo, & ab Inſpirato Aere plus minùs in eiſdem temperato.

[Q]uot [mo]dis. IV. *Læditur* autem *Pulmonum Nutritio* 1. quando illa *Diminuitur*, vel *Aboletur*, & ipſi plùs, minùſve contabeſcunt. 2. quando ipſa *Depravatur*, & ſubſtantiam, conſiſtentiamque acquirunt Pulmones naturali duriorem, compactioremve, aut contrà molliorem, flacidioremve, aut etiam inæqualem, &c. vix enim puto, nec niſi rariſſimè. 3. *Augeri* poſſe, ſi propriè loquamur, Pulmonum Nutritionem, quandiu permanet ipſorum Parenchyma laudabile.

Contabe[ſcu]nt Pul[mon]es. V. *Contabeſcunt* plùs minùs, & quandoque in utroque, quandoque in alterutro *latere*, atque in hoc vel illo *Lobo Pulmones*, vel *Sui*, vel *Sanguinis Puriſve* culpa.

[Cul]pa San[guin]is. VI. Et *Sanguinis* quidem *culpa*, quando idem *purulentus*, exiſtit, maximè in *Pleuritide* in *Abſceſſum* abeunte, atque *Pus ſuum* vel immediatè, vel Sanguine mediante Pulmonibus communicante: unde tamen non Pulmonum tantùm, ſed univerſi corporis ſubſequi ſolet Tabes.

[...]l Pulmo[nu]m. VII. *Pulmonum* verò culpa contingit Tabes, quoties à *cauſa* ipſis *externa*, vel *interna* inepti redduntur *aſſimilando ſibi debitè Sanguini* affluenti: quod non ſemel obſervavi evenire *internè ab Vlcere, externè ab Empyemate*: utrobique à *Pure corrumpente* non tantùm Sanguinem qualemcunque ad ipſos delatum, ſed ipſam quoque *Ipſorum Subſtantiam*, ut ampliùs ullo nequeant nutriri.

VIII. *Anno* 1662. in dextri lateris *Empyemate Aquoſo*, ex Pure ac Sero Albicante ſimul collectis conſtante, reperimus in Noſocomio Academico *Pulmonem dextrum corrugatum, lividum, flaccidumque*, ac meo quidem judicio *Tabe* confectum: quod ambienti Aquæ Purulentæ adſcribendum cenſebam malum. *Empyem[a] Aquoſum obſervatum*

IX. In *Phthiſicis* non tantùm *Pulmones* corrumpi, ac ideò quoque ſubinde contabeſcere, verùm *univerſum* inſuper *Corpus Tabe* confici notiſſimum & quidem ob Sanguinem itidem ab adjuncto Pure corruptum, atque Partes omnes paulatim corrumpentem ita, ut naturali Nutritioni perficiendæ reddantur ineptæ. *Phthiſicorū Tabes.*

X. *Depravatur* Pulmonum Nutritio à *Sanguine* alterutro, vel utroque *vitioſo*, *vitioſos* ſaltem *Humores* admiſtos habente; unde rarò quidem non Pulmones tantùm, verùm cæteræ quoque Corporis partes ſimul afficiuntur, ac perperàm nutriuntur. *2. Depravatur Pulmonum Nutritio.*

XI. Hiſce *Cauſis* nunc à *Bile*, nunc à *Succo Pancreatico*, nunc à *Saliva*, nunc à *Liquore ex hoc ternario* exurgente, nunc à *Chylo*, nunc à *Lympha* quovis modo vitiatis, nunc à *Sero in Renibus haud ſecreto*, verùm in Sanguine præter naturam permanente, & ſi quæ ſunt plura, quæ Sanguinem vitiare poſſunt ac ſolent, pendentibus debetur *Tuberculorum* hinc inde in Pulmonibus ſæpiùs obſervatorum exortus, *Subſtantiæque ipſorum* mollis & ſpongioſæ *mutatio in Carnoſam, OEdematoſam*, multiſque modis *ſolito duriorem, ſolidiorem*, aliterve à naturali conſiſtentia deiſciſcentem. *Eius cauſa*

XII. *Augeri* credendum Pulmonum Nutritionem, quoties iidem conſiſtentiam ſuam & ſubſtantiæ modum naturalem ſervante nimiùm tamen excreſcunt, atque Pectoris cavitatem ita replent, ut inde impedita potiùs, quàm difficilis reddatur Inſpiratio: Cujus rei exemplum ſemel atque iterum poſt mortem in ſectione habui. *3. Quomodo augeatur pulmonum Nutritio.*

XIII. Auctæ huius Pulmonum Nutritionis *cauſam* puto partim *Conſtitutionem Ipſorum optimam*, partim *Vſum Alimentorum nutriendis Pulmonibus maximè aptorum*, ac forſan Pulmonum ex Iunioribus Animalibus deſumptorum. *Eius cauſa.*

XIV. Harum omnium Nutritionis Pulmonum læſæ ſpecierum *Signa* petenda erunt ex alijs *Functionibus ſimul læſis*, Et I. ipſius quidem *plùs, minùſve Deficientis ex Reſpiratione* modis variis læſa una cum *reliqui corporis aliquali ſaltem contabeſcentia* ipſi ſuperveniente, ac imprimis poſt *Empyema*, vel *Vlcus* in *Pulmonibus excitatum*, adeòque *Phthiſin*. *Nutritionis Pulmonum læſa Signa. 1. Diminutæ*

XV. II. *Depravata Pulmonum Nutritio cognoſcetur* partim ex *læſa Reſpiratione*, partim ex qualicumque *Corporis reliqui Cachexia*, cujus diverſitas Humorem ſolitariè, aut unà cum aliis peccantem manifeſtabit. *2. Depravatæ.*

XVI. III. *Auctam Pulmonum Nutritionem ſignificabit Reſpiatio* citra evidentem Cauſam *impedita*, exiſtente corporis reliqui conſtitutione laudabili. *3. Auctæ.*

XVII. Talibus Coniecturis putem diſtingui ac dignoſci poſſe ab invicem varias læſæ Pulmonum Nutritionis Species, hactenus à paucis notatas.

XVIII. *Deficiens Pulmonum Nutritio* propter *Sanguinem Purulentum*, *vel Pus* ipſum in *Pleuritide*, aliiſve *Inflammationibus* in Abſceſſum degenerantibus ad ipſos quavis via delatum *Curabitur*, partim *Curando* convenienter dictos *Affectus*, partim *Liberando Sanguinem à pure*, partim *Tollendo è pulmonibus introductam à pure noxam*. *Diminutæ Nutritionis curatio.*

XIX. *Pleuritidis*, aliarumque *Inflammationum* doctrinam & *Curam* proponemus Cap. 40.

Sanguinem à Pure liberando. Quod præſtant Antimonialia.

XX. *Sanguinem à Pure liberabunt* præ aliis forſan Medicamentis omnibus quævis *Antimonialia*, tum *Diaphoretica*, tum *Purgantia & Vomitoria*; quæ non ſemel obſervavi, etiam in Phthiſi ac inveterato Pulmonum Ulcere grandi, per Alvum & Urinas bonam Puris quantitatem eduxiſſe, adeò ut ad plures tunc dies nullum Tuſſi Pus excerneretur. Ulcus autem in Pulmonibus grande, ac ſubinde multiplex fuiſſe manifeſtavit poſt obitum Cadaveris à me facta diſſectio.

Noxam è Pulmonibus tollendo. Per Balſamos Sulphuris. Per Decoctū Vulnerariū.

XXI. *Tollitur è Pulmonibus noxa Puri debita*, ſive *Ulcus* ſit profundum, aut *Exulceratio* duntaxat ſuperficiaria, tum per *Decocta Vulneraria* dicta, tum per *Balſamum Sulphuris* quemvis, ac imprimis gratiorem *Aniſatum*.

XXII. Vulnerarii Decocti Pulmonibus hoc in Caſu accommodati formula eſto ſequens, aut ſimilis, quæ

♃ *Rad. glycyrrhiz. raſ.* ℥ j.
ariſtolochiæ, ʒ *ſ.*
Fol. veronicæ,
ſcabioſæ,
Conſolid. Sarrac.
alchimillæ,
pyrolæ, *an. M.* j.
Paſſul. maj. mund. ℥ iiij.
Coq. ex aq. hordei.
In Colat. ℥ xxx. *diſſolv.*
Syr. de hyſſopo,
Botryos, *an.* ℥. j.
M.

…ius Uſus.

Bibat ſæpiùs in die Æger Unicam unam vel duas hujus Decocti; cui Guttula nunc laudati Sulphuris Balſami addi poteſt, aut ex alio liquore grato ſeorſim bis, terve quotidie uſurpari.

Balſamus ex Antimonij floribus.

XXIII. *Præſtantiorem adhuc exiſtimo Balſamum ex Antimonij floribus* verè Sulphureis & inflammabilibus modo ſimili paratum, cujus vires eximias non ſemel ſum expertus.

Pulmonis noxa ex Empyemate qui curetur.

XXIV. *Pulmonis noxa Empyema conſequens Curabitur aut ſublato* è Pectoribus Cavitate, per inſtitutam in Thorace *Paracentheſin*, *Pure*, aut eodem per Alvum, Vomitumve expurgato; quod ante paucos annos memini factum à Chirurgo ruri degente ac Empirico per Decoctum ſingulare; cujus ope à multis Medicis, & Chirurgis egregiis pro incurabili habitus Æger in Thorace graviter læſus, ſenſimque contabeſcens curatus eſt intra paucas ſeptimanas fœliciſſimè, atque ſanus hactenus vixit: ne quis, quod ferè à pleriſque naſutulis ſolet fieri, mox temerè carpat, rideatve id, cujus rationem ignorat.

Depravatæ Nutritionis curatio.

XXV. *Depravata Pulmonum Nutritio Curabitur* diverſimodè, pro Humorum tunc ſimul peccantium atque illam Depravationem producentium diverſitate, addendo ſemper dicta *Pectoralia & Pulmonibus amica*. Humorum autem Vitia ſingula non ſemel attigimus in ſuperioribus.

Tubercula in Pulmonibus quomodo curanda.

XXVI. Qui *Tubercula in Pulmonibus* orta, nec tamen facilè niſi conjectura multùm incerta dignoſcenda *Curari* debeant, poſſintve dubito, ni forſan id queant præſtare *Antimonialia medicamenta fixiora*, univerſali corpus humanum ab omni noxa & impuritate depurgandi vi prædita.

Auctæ Pulmonum Nutritionis curatio.

XXVII. *Auctam Pulmonum Nutritionem* ſi quis vellet *minuere*, oporteret ipſum Alimenta uſurpare aliquantò craſſiora, minùſque ſpongioſa, Condimenta ſaltem, aut Medicamenta nimiam Alimentorum (ſi dicere fas eſt) rareſcentiam impedientia, ſiſtentia, reprimentiave; qualia eſſe puto Margaritas, Corallia, Laccam, Cretam, &c. ſi rariùs parva ſumantur quantitate.

CAPUT XXV.

De Sanguinis Perfectione in Siniſtro Cordis Ventriculo læſa.

In q… differat… guis è… tro, & è… ſtro cor… Ventric… effuſus.

I. SAnguinem ad Univerſi Corporis partes, ipſoſque adeò Pulmones (de quo Cap. præcedenti actum) ex Siniſtro Cordis Ventriculo propelli notum eſt ex Circulari Sanguinis Motu: Unde non immeritò quæritur, *In quonam differat uterque ex utroque Cordis Ventriculo effuſus Sanguis?* Reſpondeo autem, In eo differre, quòd 1. *Siniſtri Ventriculi Sanguis Alterationem in Pulmonibus novam ſubierit ab Aere Inſpirato*; & forſan 2. *eidem Sanguini aliquid accedat vel à Saliva, vel alio Liquore Glanduloſo* aſperam arteriam humectante, atque unà cum Aere Sanguini ſe immiſcente, eundemque hactenus quoque *quodammodò Alterante*, ac *Temperante*.

In quo c… ſtat San… nis perfe… ctio.

II. An verò inſuper aliquid aliud Sanguini accidat in Ventriculo Cordis Siniſtro planè ambigo; neque aliquod ipſius hactenus mihi ſuppetit Signum notabile, unde id queam concludere.

III. Quocirca id tantùm poſſum impræſentiarum aſſerere, Sanguinem per Arteriam, Venamque Pulmonum, atque intermedium fortaſſis Pulmonum parenchyma meantem tum ab inſpirato Aere, tum à Saliva, aliove Liquore Glanduloſo temperatum minùs ferventem atque rarefactum, adeòque blandiorem prodire ex Cordis Ventriculo Siniſtro, quàm Dextro; atque in eo videri mihi conſiſtere Ipſius *Perfectionem*, quòd *multifariæ ejus Particulæ* priùs potenter Efferveſcentes, Rarefactæve atque ab invicem valdè diſtractæ nunc *blandè Temperatæ*, *Condenſatæque*, iterum *plùs minùs laxè tamen coaleſcant*, ſicque tam Nutriendo Continenti Corpori, quàm producendis Humoribus in Corpore variis, Vitæque adeò conſervandæ aptiores fiant.

Quot mo… eadem læ… tur.

IV. *Læditur* proindè illa *Sanguinis Perfectio* imprimis, quando ab *Inſpirato Aere*, *Corporiſve Humoribus* cum eodem ipſi communicatis *minùs vel nimis Temperatur*, aut etiam *ampliùs Incenditur*, *Rareſcitque* aut *aliàs Corrumpitur* idem Sanguis; *de quibus vide quæ Cap. 21. ſunt dicta*.

Sangui… corruptio… Aere inſpi… rato.

V. *Corrumpetur Sanguis ab Aere Inſpirato*, quoties idem à *Ventis*, *Exhalationibuſve* quibuſvis undecumque venientibus, ipſique admiſtis *multùm inquinatur*, & noxam ſuam delato per Pulmones Sanguini communicat; unde noxa eadem vel paulatim maſſam totam, vel majorem minoremve ipſius partem inficiens diverſimodè nunc quaquaverſùm diſpergitur, nunc uni potiſſimùm parti adhæret, atque in eadem malignitatis ſuæ vim manifeſtat: ſicut fieri novimus in *Peſte*, aliiſque *Affectibus Epidemicis ut plurimùm ab Aere malè affecto pendentibus*.

Ab Hum… ribus.

VI. Læditur quoque illa Sanguinis Perfectio ab *Humoribus* Aſcendenti, Deſcendentive admiſtis, vel *Bile*, vel *Lympha*, *Liquoreve ex Inteſtinalis Triumviratu orto*, vel etiam *Chylo* eòuſque qualitate prava excedentibus, ut ab Inſpirato Aere convenienter, aut *Sufficienter non poſſit denuò Temperari*.

VII. *Aeris Inſpirandi pleraque Vitia* quomodo *emendanda ſint*, docuimus Cap. 21.

VIII. Quomodo Idem *Aer qualitate maligna* inquinatus & corruptus corrigi debeat, dicemus, ubi de *Peſte*, atque *malignis* agemus *Febribus*.

IX. Denique qua via, quibus mediis *Humores cum Sanguine ad dextrum Cordis ventriculum delati & ipſum* eòuſque *corrumpentes*, ut ab Inſpirato Aere, aliiſve Humoribus in Pulmone ipſi admiſtis ſatis temperari nequeat, ad *integritatem priſtinam reſtitui* debeant, petendum ex Cura ſingulis nominatorum Humorum malè affectorum ſpeciebus in ſuperioribus propoſita, & hinc inde adhuc proponenda.

CA-

CAPUT XXVI.

De Cordis, & Arteriarum Motu ſive Pulſu læſo.

ulſus qui. I. A Sanguine in Cordis Ventriculos è Venis, ac ejuſdem Auriculis propulſo, & partim Copia, partim & imprimis ob Effervеſcentiam ſui Rarefactione ipſos replente Diſtenduntur, Explicanturque paulatim dictorum Ventriculorum parietes, donec conſequente eorumdem Coarctatione effundatur idem Sanguis in Arterias ipſis adnexas; quæ eo ipſo Expanduntur, quemadmodum paulò poſt iterum Conſtringuntur, & quidem Motu Tactui, & Viſui quandoque manifeſto, qui Pulſus nomine notus apud Medicos.

eũ quid dici ingant. II. Per Pulſum namque intelligunt Medici binos ſibi oppoſitos & contrarios, imò reciprocos in binis narratis partibus diverſis Motus, Expanſionis, & Contractionis ſecundùm parietes, tunicaſve: Dilatationis verò & Coarctationis ſecundùm Cavitatem Ventriculorum Cordis & Arteriarum.

rdis Ventuli à qui expantur, & rctentur. III. Cordis Ventriculum Dextrum Expandi putamus tum ab impulſi Sanguinis Copia, tum ab ejuſdem mox Effervеſcentia Rareſcentis Amplitudine; Siniſtrum verò imprimis à Sanguinis fervidioris & adhuc quaſi bullientis, utut in Pulmonibus ab Inſpirato Aere plùs minùs temperati Copia: Utrumq; autem Coarctari ex mirè Turbinis ad inſtar contorta muſculoſa Cordis ſubſtantia cæterorum muſculorum ritu per Animales Spiritus fibras ejus replentes contracta.

A quibus teria. IV. Arterias verò Expandi cenſemus à Sanguine Cordis Contractione in ipſas Expulſo; Eaſdemq; rurſus Conſtringi à Spiritibus Animalibus Fibras ipſarum annulares implentibus, ſicque Cavitatem ipſarum Anguſtantibus.

uibus in s Pulſus loretur. V. Exploratur autem à Medicis Pulſus non tam in Corde ipſo, quàm in Arteriis, ac præſertim in utroque Carpo, ubi ſunt ſenſui Tactus manifeſtiores: quamvis etiam circa Tempora, & ſubinde ad Collum obſervari poſſit Arteriarum Pulſus; quemadmodum Cordis Motus, applicata ejus regioni manu, imprimis ubi ejuſdem Palpitatio urget, non ſatis diſtinctè ex Arteriarum Pulſatione dignoſcenda, vel ubi exiguus, vel nullus ſentitur in Carpo pulſus.

Primariæ lſus Differentiæ. lſus. ler. urus. VI. Primariæ in Carpo explorati Pulſus Differentiæ ad tria ſumma reduci poſſunt Capita, Pulſus Robur, Magnitudinem ac Frequentiam. Celeritas enim Pulſui adſcripta Mente quidem concipi poteſt, non item Digitis tangi ac percipi: Durities autem non niſi raro in Pulſu reperitur, ac ſemper in Statu Præternaturali; cum modò dictæ in Naturali quoque ac Non-naturali obſerventur.

buſtus. bilis. VII. Pulſus Robuſtus dicitur, quando vi Tangentis digitos ferit Arteria; Debilis verò, quando id leniter ac leviter dumtaxat contingit.

gnus. rvus. VIII. Magnus dicitur Pulſus, quando multùm, & amplo ſpatio; Parvus, quando parùm & anguſto ſpatio explicatur Arteria.

equens. urus. IX. Frequens dicitur Pulſus, quando eodem Temporis ſpatio ſæpiùs, quàm aliàs, vel in aliis: Rarus verò, quando minùs ſæpè, quàm ſolebat, aut decebat, obſervatur Arteriæ expanſio & ictus.

oderatus. X. Moderatus, ſive Mediocris vocatur Pulſus, qui medius eſt inter prædictarum Differentiarum trium extremos.

uſa Pulſus Robuſti. XI. Robuſtus ſive Potens, Validuſque Pulſus debetur Spiritibus Animalibus copioſè ad muſculoſum Cordis Parenchyma delatis, & ipſum validè contrahentibus: unde is nunquam ſui ratione exiſtit præternaturalis, aliquando quidem ratione Cauſæ irritantis.

ebilis. XII. Debilis Pulſus ſequitur ſæpiùs Spirituum Animalium Defectum Univerſalem in corpore univerſo, Partialem ſaltem in ipſo Corde; aliquando univerſi Corporis Segnitiem ac Torporem, ſive immobilitatem.

XIII. Spirituum Animalium Defectus Univerſalis eſt tum ob Sanguinis Defectum ab ejus effuſione ac hæmorrhagia notabili, quandoque ab Inedia protracta: tum ob impeditam in Syncope, Suffocatione hypochondriaca &c. Sanguinis Effervеſcentiam & Rarefactionem; unde ſemper cum Parvo Pulſu concurrit Debilis: tum ob Spiritus exhauſtos Curis, Inedia, Vigiliis, nimiove Corporis Motu aut Agitatione: tum ob malè affectum Cerebrum Spirituum Secretioni, Præparationique adverſarium. *Univerſalis Defectus Animalium Spirituum unde.*

XIV. In Corde privatim Deficiunt Animales Spiritus, ſi Nervi ad ipſum tendentes fuerint vulnerati; nam illos ſolos, cæteris benè habentibus, humiditate quavis tranſmittendis Spiritibus ineptos reddi poſſe vix puto. *Partialis in Corde unde.*

XV. Segnitiem ac Torporem Spirituum Animalium ſemper in Somno, vel Sopore ipſo haud reperiri teſtatur Motus Animalis Somnambulorum, & Ipſe Pulſus in Sopore gravi non rarò valdè Robuſtus: unde patet Narcotica, quà talia, non tam Spiritus Animales forſan, vel omnes ex æquo Nervos, quàm Senſuum Externorum Organa, vel Nervos ad ipſa tendentes afficere. *Eorumdem Torporem in Sopore non ſemper reperiri. Narcoticorũ vires.*

XVI. Semper autem in Motu Animali Segnities ac Torpor deprehenditur à Gelu ac quovis Vehementi Aeris, Aquæ, aliorumque frigore: quamvis dubitare liceat, an ipſi Animales Spiritus verè ac per ſe, an Muſculi potiùs afficiantur tunc à frigore; poſtquam (niſi Cauſa ejus fuerit extrema) Corporis agitatione vehementi præveniri aut etiam ſuperari poteſt ille Partium ſecundùm Motum Torpor, quod fieri non poſſet, ſi Torpor ipſos occupaſſet Spiritus: quibus exiſtentibus mobilibus & Animæ imperio ſubjectis à Torpore liberabuntur faciliùs ipſi Muſculi per affluxum eorumdem ad ipſos ſolito copioſiorem. *Torporis in Motu Animali cauſa.*

XVII. Pulſus Magnus ſequitur Sanguinis Rarefactionem amplam, plenamque, concurrente Arteriarum Mollitie. *Cauſa Pulſus Magni.*

XVIII. Parvus verò Pulſus contingit, tum ob Sanguinis Rarefactionem exiguam, tum ob Arteriæ Duritiem, propter quam multùm expandi nequit. *Parvi.*

XIX. Frequens Pulſus agnoſcit pro Cauſa vel ſummam Sanguinis Rarefactionem, ita ut ſola Pulſus Magnitudine ſatis excipi nequeat; vel in mediocri Sanguinis Rarefactione Arteriæ Duritiem; unde ibi Frequenti Pulſui conjunctus eſt Magnus, hic Parvus; vel quidvis aliud Cor ad ſui Contractionem crebrò vellicans. *Frequentis.*

XX. Rarus denique Pulſus accidit ob exiguam, lentamque Sanguinis Rarefactionem. *Rari.*

XXI. Animalium Spirituum Copia ſequitur Alimentorum Spiritu Volatili abundantium Uſum legitimum, ac eorundem tum Fermentationem in Ventriculo, tum Secretionem in Inteſtinis, tum Effervеſcentiam in Corde, tum præſertim, præter aliorum Humorum omnium Productiones laudabiles, Partis maximè Spirituoſæ Separationem in Cerebro ac Cerebello integras: quemadmodum Eorundem Defectus præter ea, quæ parag. 13. & 14. diximus, omnia modò dictis contraria, ſicut ex nominatarum Functionum Læſarum tractatione patet. *Animalium Spirituum copia unde. Defectus unde.*

XXII. Sanguis multum Rareſit, quando is laudabilis exiſtit, excitaturque in Corde, dum Efferveſcit, Ignis potens: qui tamen, quando Nimius exiſtit, plùs ſatis, adeoque malè Rareſit Sanguis, uti ſolet in Ardentibus evenire Febribus. *Sanguis unde multùm. Unde malè rareſiat.*

XXIII. Minùs, Parùmve Rareſit Sanguis, quando Is eſt ad rareſcendum ineptior, atque ſolito aut fluidior, aut viſcidior; vel Ignis excitatur in Corde Parcior, Sanguinique ſufficienter rarefaciendo impar. *Unde Minus ve parum.*

XXIV. Arteriarum Durities Naturalis adſcribenda Tunicarum Craſſitiei; quemadmodum Preternaturalis adſcribi ſolet vulgò Membranarum Inflammationi. *Arteriarum Durities unde.*

Sanguis unde plurimũ ac ſubitò rareſiat.

XXV. *Plurimùm ac ſubito Rareſit Sanguis*, quoties tum eſt ad *rareſcendum aptior*, tum in ipſo & Corde *Ignis accenditur acrior*.

A quibus ad ſui contractionem frebro vellicetur Cor.

XXVI. *Ad Sui Contractionem Crebrò* vel continuò *vellicatur Cor*, tum à quocunque *Acri* unà cum Sanguine ad Ipſum delato, ſive illud ſit *Acidum*, ſive *Salſum Lixivum*, ſive ex utroque miſtum, quale *Salſum* eſt *Muriaticum*; tum à quocumque *Halituoſo vel Flatulento* in Cordis Ventriculos penetrante, ipſiuſque *Parietes* aliquantùm, non tamen nimiùm explicante, & ita quidem, ut iterum queant contrahi; tum à *Rè Cordi externà*, in Pericardio puta contenta, ipſumque *rodente aut pungente*. Sic offendimus ante triennium in Pericardio Humorem Salſum & Acrem, à quo tam Pericardii, quàm Cordis Membrana erat eroſa, excoriataque.

Exigua & Lenta Sanguinis rarefactio unde.

XXVII. *Exiguà, Lentaque Sanguinis Rarefactio* debetur vel *Ipſius Viſciditati excedenti*, vel *Igni parciùs* in Sanguinis utriuſque confluxu *erumpenti*, vel *Utrique* ſimul concurrenti. Vix enim unquam fiet, ut Sanguine Univerſo exiſtente aliquandiu Viſcidiore, Bilis, aut Lympha ſint valdè acres; niſi ratione *Diætæ*, ac præſertim Alimentorum modò *Bilis* producatur *acrior*, modò *Lympha Succuſque Pancreaticus acidior*, modò *Saliva*, *&* *Pituita Viſcidior*: quod facilè contingit, ubi multifariis utuntur homines *Alimentis*, nunc uni, mox alii Humori pravo generando aptis; & inſuper *Aerem* uſurpant nunc æſtuantem, mox gelidum; ac præterea immoderati ſunt in *Corporis*, *Animique* ſui *Motibus*; &c.

XXVIII. Quomodò enumeratis *Pulsùs læſi ſpeciebus Succurri* debeat, non difficile erit ex paſſim propoſitis concludere.

XXIX. Sic cæteræ *Pulſuum læſorum*, *Inæqualium* puta, *Intermittentium* ac ſimilium *Differentiæ*, *Cauſæque* non ita difficulter ex jam dictis eruentur.

XXX. Aliàs autem ſi Deus volet, in ſecunda nempe Opuſculi hujus Editione hæc omnia examinabimus, explicabimuſque accuratiùs, & notabili auctario ditabimus; jam verò ad Affectus læſi variis modis Pulsùs conſectarios, comiteſve feſtinamus.

CAPUT XXVII.

De Febribus in Genere.

Febrim Signa.

I. Si, quod in Affectuum latentium, aut controverſorum natura inveſtiganda omninò fieri oportet, Practicorum morem, atque Signa, ex quibus de *Febris* præſentia Ipſi & Alii omnes concludere ſolent, obſervemus, facilè patebit *ex Solo Pulſu præter naturam Frequentiore ipſos Febrem arguere*: Ubi autem *Febris ſpecies certa determinanda* & ab aliis eſt diſtinguenda, tunc ad *plura Signa* ipſos ſimul attendere, quis niſi planè hoſpes in praxi neſcit?

Ex Pulſus frequẽtioris cauſis variis Febriũ differentia.

II. Ne autem (quæ binis de Febribus Diſquiſitionibus publici juris jam fecimus, atque huic Libro, vel alii ſubiiciemus) inutiliter hic repetamus, *ex Pulsùs præter naturam Frequẽtioris Cauſis variis* modo vario agentibus rimabimur *Febrium multifariarum Species ac Differentias*, quemadmodum ex praxi quotidiana petitas, ita denuò ad eandem praxim directas.

Pulſus præter naturã frequẽtioris cauſa.

III. *Pulſus* ergò *præter naturam Frequentioris*, conjunctam nempe, aut mox accendentem Corporis moleſtiam, Doloremve notabilem, Functioniſque adeò alicujus ad Vitæ Naturalis beatitudinem requiſitæ Labefactationem habentis, *Cauſa* eſt vel 1. *Nimia, permanenſque Sanguinis Rarefactio, ab Igne potentiore ex utriuſque Sanguinis Efferveſcentia* erumpente facta.

1. Nimia Sanguinis Rarefactio.

2. Quodlibet Acre in Sãguine.

IV. Vel 2. *Quodlibet Acre*, nunc *Acidum*, nunc *Lixivo ſalſum*, nunc *Muriatico-ſalſum* per Venas unà cum Sanguine ad Cor propulſum, atque Internè Cordis Parenchyma mordicans.

3. Quodlibet Halituoſ flatulẽtum.

V. Vel 3. *Quodlibet Halituoſo-Flatulentum*, itidem cum Sanguine ad Cor delatum, aut ex ejuſdem in Corde Efferveſcentia excitatum, atque Cordis Ventriculorum Explicationem augens.

4. Quodlibet Acre vel a[…] rum externũ.

VI. Vel 4. *Quodlibet Acre*, *Durumve* aut in Pericardio, aut alibi exiſtens, atque Cor externè rodens aut pungens.

Febris Continua & intermittentiũ differẽtia unde.

VII. Obſervandum porrò *Pulsùs præter naturam Frequentioris Cauſas* nunc *continuò*, nunc *per intervalla* duntaxat, eaque nunc *ordinata*, *certaque*, nunc *inordinata*, *incertaque* Cor afficere: Unde maximè notabilis pendet *Febrium in Continuas*, *&* *Intermittentes Diſtinctio ac Diviſio*.

Febris Cõtinua quanam.

VIII. *Continua* dicitur *Febris*, quæ à primo invaſionis ſuæ momento permanet uſque ad ultimum durationis ſuæ momentum, ac integram ſui ceſſationem.

Febris Diaria & Ephemera quanam.

Synochus non putrida quanam.

IX. *Continua Febris*, quoties blandior uno duntaxat durat die, *Diaria*, *Ephemeraque* vocatur; quemadmodum *Diaria plurium dierum*, ſive *Synochus non putris*, quoties ipſa itidem blandior per paucos, tres, quatuorve continuatur dies.

Intermittens quanã.

X. *Intermittens* autem dicitur *Febris*, quæ poſt intervalla nunc breviora, nunc longiora diverſis redit Paroxyſmis.

Eius ſpecies.

XI. Unde pro *Singulorum Acceſſuum & Paroxyſmorum Interſtitio diverſo* Eadem nomina quoque *ſortitur diverſa*. Nam ſi quotidie novus redeat Paroxyſmus præcedenti proportione reſpondens, dicitur *Quotidiana*; Sin hoc alternis tantùm contingat diebus, *Tertiana*; Sin poſt duos demum intermiſſionis dies revertantur paroxyſmi, *Quartana*; & ſic porrò. Quamvis rariùs obſerventur *Quintanæ*, *Sextanæ*, &c. obſervantur tamen aliquando.

Quotidiana. Tertiana.

Quartana. Quintana. Sextana.

Febris compoſita.

XII. Præter has binas primarias Febrium Species occurrit adhuc alia *ex utraque miſta vel compoſita*, & continua quidem, Exacerbationes tamen aliquas, & rurſum Remiſſiones habens, & quidem nunc quolibet, nunc tertio, nunc quarto demum die, unde Febris iſta meritò vel *Quotidiana-Continua*, vel *Tertiana Continua*, vel *Quartana-Continua* nuncupatur.

Quotidiana Continua, &c.

Quotidiana. Duplex, Triplex, &c.

XIII. Obſervantur inſuper *Febres ex pluribus intermittentibus multipliciter compoſitæ*. Tales ſunt I. *Quotidianæ Duplices*, *Tripliceſve*, quoties eodem die duo, treſve ſibi proportione varia ſucceſſivè reſpondentes producuntur paroxyſmi.

Tertiana Duplex, Triplex, &c.

XIV. Tales ſunt II. *Tertianæ Duplices*, *Tripliceſve* ex duabus tribuſve Tertianis conſtantes, ſive in Duplici eodem die bini, aut alternis diebus ſinguli revertantur paroxyſmi; ſive in Tertiana Triplici uno die bini, altero unus, aut quandoque uno die Terni, altero nullus infeſtent paroxyſmi.

Eius à Quotidiana differentia.

XV. Diſtinguitur autem à Quotidiana Duplex Tertiana diverſis repetens diebus, tum ratione Temporis Invaſionis, tum ratione Durationis, tum ratione comitum Symptomatum. Quoties namque horum omnium ratione Paroxyſmus Primus reſpondet Tertio, & hic Quinto; Secundus verò Quarto, & hic Sexto, & ſic porrò, Tertianam Duplicem adeſſe concludimus; Quotidianam verò Simplicem, quoties Paroxyſmus Primus reſpondet Secundo, hic Tertio & ſic porrò.

XVI. Arguitur quoque Duplex Tertiana, quoties præceſſit Tertiana ſimplex, alternis repetens diebus, quæ ſi poſteà redeat quotidie, omninò erit habenda pro Duplici Tertiana, non item pro Simplici Quotidiana.

Dari Febres Quotidianas.

XVII. Novi non deeſſe Magnos Medicos, qui omnes Quotidianas negant Febres, & tantùm Tertianas Duplices, Quartanaſve Triplices admittunt, & quidem, quantùm Ego ſaltem judicare valeo, magis ex Præjudicio, quàm Experientia certa vel Ratiocinatione cogente: quas

ſi quis

ſi quis attenta Mente conſulat, non video, quo jure tolli poſſint è Cæterarum numero Febres Quotidianæ; ſicut id clariùs patebit, ubi de Febrium Intermittentium Cauſis Cogitationes noſtras propoſuerimus.

...rtana ...lex.

XVIII. Tales ex Intermittentibus Febribus Compoſitæ ſunt III. *Quartanæ Duplices, Tripliceſve* Contingit enim aliquando, ut Æger uno tantùm die immunis ſit à Febre, ac binis ſequentibus novos patiatur paroxyſmos, atque tunc de Quartana Duplici nullum eſt dubium.

...plex.

XIX. Sed contingit quoque, ut quotidie novus revertatur proxyſmus, ita tamen, ut Primus reſpondeat Quarto, & hìc Septimo; Secundus verò Quinto, & hic Octavo; Tertius denique Sexto, & hic Nono, & ſic porrò; vel ut ex Quartana Simplici producta ſit Duplex, atque tandem ex Duplici Triplex, unde itidem facile diſtinguitur à Quotidiana Simplici, vel Tertiana Duplici: Cujus Confirmatio habetur nonnunquam ex ipſius Cura, ſi nempe unus paroxyſmus primùm tollatur, atque tunc binis conſequentibus diebus revertantur adhuc paroxyſmi, uno interpoſito intermiſſionis die; aut ſi duo tollantur paroxyſmi, uno duntaxat remanente, atque quarto quovis die revertente. Ut nunc ſileam alia ſymptomata Febribus Quartanis magis propria, nec niſi raro in Tertianis, vel Quotidianis obſervabilia, & quidem tunc ferè, ubi ad Quartanarum naturam & typum vergunt.

...ncta à ...idiana ...ertiana ...lici.

...is inor... ...ta, vel ...

XX. Præter has Febres Intermittentes ordinatas, definitoque tempore utplurimùm, niſi aliquod in Diætâ committatur erratum, vel aliquod uſurpatum fuerit Medicamentum, recurrentes, obſervantur & aliæ ſatis frequenter nunc hoc, nunc alio & planè incerto tempore redeuntes, & affligentes, quas proinde Inordinatas & Vagas quis haud ineptè poſſet nominare.

...im non ... calore ...er na... aucto ...ſtere.

XXI. Quamvis autem cum majore aut minore *Frigoris Senſu* pleræque ſoleant Ægros invadere Febres, ſuccedente illi *Calore* nunc leviore, nunc graviore; non deſunt tamen, quas ſolum Frigus, ſoluſve Calor, aut neutrum tam Ægrorum, quàm Medicorum, vel Adſtantium Senſui manifeſtum comitetur; ne quis putet *Febris omnis eſſentiam in Calore præter naturam in Corde aucto, hinc per univerſum corpus diſperſo*, ſicut vulgò dicitur, *Conſiſtere*.

...ebrium ...tinuarū ...ntermit ...ū cau... ...uales.

XXII. *Continuarum* quidem *Febrium Cauſam Continuam*, hoc eſt, continuò ad Cor delatam requiri: uti contrà *Intermittentium Cauſam* non continuò, ſed *per Intervalla* duntaxat eò delatam, ideòque in motu ſuo ad Cor impediri aptam nemo negabit, qui tum Corporis Continentis fabricam & vias, ſive Vaſa, tum Corporis Contenti, hoc eſt, Sanguinis, aliorumque Humorum naturalem Motum mente attentâ expenderit accuratè.

...igoris & ...oris in ...ribus ...uſa in... ...renda.

XXIII. Cùm inter plurima *Febrium* multifariarum *Symptomata*, meritò tamquam *primaria & frequentiora* numerentur *Frigus & Calor*, inquirendum ſedulò in maximè probabiles utriuſque, hinc & in *Continuati poſt ſuperatum primum Frigus Caloris*, aut *per intervalla recurrentis tum Frigoris, tum Caloris*; aut *exacerbati* duntaxat *diverſo & ſtato tempore Caloris Cauſas*: His enim perſpectis, determinatiſque non erit forſan valdè arduum Febres diverſiſſimas licet explicare, atque ab infinitis penè difficultatibus à quovis movendis animum veritatis avidum extricare.

...riū con... ...uarum ...ſa.

XXIV. Ut proinde, miſſis aliorum de hac re Opinionibus, (unicuique namque ſuam probandam cenſeo) quod mihi etiam nunc verum videtur, paucis proferam, exiſtimo I. *Febrium Continuarum omnium Cauſam eſſe Bilem*, aut *Lympham* (ſub qua *Succum Pancreaticum*, ipſamque adeò *Salivam* comprehendo, quatenus cum Ipſa deferuntur ad Cor) aut *Utramque vitioſam*, & in dextro Cordis Ventriculo *Efferveſcentiam talem* excitantem, unde *continuò Pulſus producatur frequentior*.

Frigoris in Febribus cõtinnis diverſa cauſa.

XXV. *Frigus* autem, ſi à *Bile ſola primariò vitiata* pendeat Febris Continua, *circa primam invaſionem obſervabile*, ab eadem deduco *Bile vitioſa*, & unà *cum Succo Pancreatico vitioſam* in tenui Inteſtino *Efferveſcentiam* excitante, & quidem talem, ut *Halitus Acidiuſculi* à dicto Succo attollantur & mox quaquaverſum propulſi *Frigus leve* ubique pariant, quod tamen paulò poſt *Calori ab eadem Bile ad Cor delata* producto cedat.

XXVI. Sin à *Lympha ſola primariò vitiata* pendeat *Febris Continua*, cùm malè affectas conſequatur illa tum *Glandulas Conglobatas*, tum ex parte quoque *Glandulas Conglomeratas*, ipſumque adeò *Pancreas*, quid mirum, ſi hujus *Succus aliquantò factus Acidior vitioſam* producat in tenui Inteſtino *cum Bile Efferveſcentiam*, ſimulque *Halitus* promat *Acidiuſculos*, qui per Univerſum Corpus diperſi *ubique Frigoris ſenſum excitent* pro vitio ſuo majore aut minore diverſum?

XXVII. Sin tum *à Bile*, tum *à Lympha ſimul vitiatis* pendeat *Febris Continua*, ex memoratis *Cauſis coniunctis* producetur *Frigus* circa ejus initia Ægros infeſtans.

Caloris verò cauſa diverſa.

In Febribus Ardētibus.

& Algidis.

XXVIII. Poſt præcedens Frigus aliquando gravius, aliquando levius ſolet in *Febribus continuis* pleriſque *ſubſequi Calor*, iſque *longè maior*, & *moleſtior à Bile ſola primariò peccante*, à qua proinde ortum habent *Febres Ardentes dictæ*; longè verò *minor & blandior* & quandoque *Nullus à Lympha ſola primariò peccante*, imprimis quoties *multa ſimul in Ægris redundat Pituita*, quibus adſcribi debent *Febres Algidæ*; denique *modo medio ſe habens Calor*, ab utraque ſimul vitiata, ſeque quodammodò viciſſim temperante.

Febres Catarrhales ũde.

XXIX. Qoties *Lympha* vitiatur, & *Glandulæ in Cerebro* exiſtentes ſimul valdè afficiuntur, ſolet (ſi propriam Vocabulorum ſignificationem ſequamur) primùm *Gravedo*, id eſt, Dolor Gravativus in Capite excitari, & paulò poſt tum quandoque *Corza*, ubi ad Nares; tum quandoque *Raucedo* vel *Tuſſis*, ubi ad Fauces vel Pulmones diſtillat delabens à Cerebro liquor, *Catarrhi* numine notus; à quo tunc comites *Febres* nominari ſolent *Catarrhales*.

Febriū Intermitētiū Cauſa.

In iis Frigus unde.

Unde Calor.

XXX. II. *Febrium Intermittentium omnium Cauſam* eſſe puto *Succum Pancreaticum aliqua ſui parte in uno pluribuſve Pancreatis Ductibus lateralibus obſtructis ſtagnantem*, ac mora ſua ibi *acriorem* factum, atque *acrimonia iſta acida* per *Pituitam* plus minùſve viſcidam & notatæ obſtructionis Cauſam via vi parata *penetrantem* ac *in tenue Inteſtinum effuſum*, *vitioſamque ibi cum Bile atque Pituita Efferveſcentiam excitantem*, ac in *paroxiſmi* quidem *principio Frigus* diverſum, aliquando gravius, aliquando levius, aliquando diuturnius, aliquando brevius producentem, donec tandem (ubi ejus præter naturam retenti ac ideò vitiati nil ampliùs effluit) ſuperetur idem viciſſim (quod plerumque fieri ſolet) *à Bile*, partim priùs compreſſa & quaſi ſuppreſſa, nunc denuò ſibi reddita, partim continuò allabente; unde citiùs, tarduſve *Mixtura ex Utroque ac Pituita* exurgens, & ad dextrum Cordis Ventriculum delata *ſubſequentis Caloris* aliquando *majoris*, aliquando *minoris*, aliquando *nullius* Cauſa exiſtit, prout variè ſe habet ad *Succum Pancreaticum* ſemper tunc ex parte ſaltem vitiatum *Bilis & Pituita*.

Febrium compoſitarū cauſa.

XXXI. III. *Febrium ex Continuis ac Intermittentibus compoſitarum*, atque non planè Intermittentium, verùm *Remittentium* duntaxat, *rurſuſque Exacerbatarum Cauſam* cenſeo utramque *utriuſque* jam memoratam *Cauſam ſimul concurrentem*.

Hectica Cauſa.

XXXII. IV. *Febrium Continuarum & Blandarum*

darum quidem, interim *Duabus* circiter *poſt alimenta quævis aſſumpta horis exacerbatarum* (quas *Hecticas* vocare ſolent) *Cauſam* exiſtimo imprimis *Salivam* propter *affectas Glandulas* plures ſimul *vitioſam* & *vitioſo Chylo* anſam præbentem; à quo ad Cor delato Effervеſcentia læſa quàm priùs *frequentior* adhuc excitetur *Pulſus*.

Frigus & Calor à quibus oriatur. XXXIII. Quemadmodum autem *Frigus omne in Febribus* quibuſvis deducendum judico partim ac imprimis *à Succo Pancreatico*, quà *Acido*, & forte aliquando etiam *à Lympha*, itidem *Acidiore* exiſtente; partim *a Pituita* vel *Inſipida*, vel *Acida*: Sic *Calorem omnem* acceptum puto ferendum *Bili* ratione ſui tum *Salis Lixivi*, tum *Olei*; *Oleum* namque aptùm eſt *Ignis vim ſuſcipere*, ipſamque *conſervare*; *Acidum* contrà *eundem extinguere*, *Oleumque ab Igne rarefactum* denuò *condenſare*; *Salſum*, vel *lixivum Oleo præſertim junctum*, quoties cum Acido effervеſcit, Calorem notabilem producere. Atque ſic, ubi omnia moderata ſunt & proportionem ſervant requiſitam, modumque debitum, *conſervatur* per pugnam illam amicam *in Sangnine univerſo Ignis vitalis*, *augetur* verò, quoties dominium habet *Bilis* multùm *Salſa & Oleoſa*; *minuitur* contrà quoties vis *Acidi* major eſt; *extinguitur* denique idem, ubi *extremus exceſſus* eſt in *Subcontrariorum illorum alterutro, vel utroque*.

Ignis vitalis quando conſervetur, minuatur, & extinguatur

Febris curatur. *1. Condenſando Sanguinem.* XXXIV. In genere *Curabitur Febris* vel 1. *Condenſando Sanguinem* nimis rareſcentem, & *Compeſcendo Sanguinis Effervеſcentiam* nimiam.

2. Temperēdo Acre. XXXV. Vel 2. *Temperando Acre* quodvis vel *Acidum*, vel *Salſum Lixivum* in Humoribus repertum & ad Cor delatum.

3. Diſcutiendo Halitus. XXXVI. Vel 3. *Diſcutiendo* omne *Halituoſo-Flatulentum*, ejuſve *ortum Præveniendo*.

4. Demendo Acre. XXXVII. Vel 4. *Demendo Acre omne forinſecùs Cor vellicans*.

Febrium frigus & calor quibus temperentur. XXXVIII. Inter *Symptomata Febrium* magis frequentia & primaria *Frigus Corrigitur* medicamentis *Acidum Temperantibus* & *Pituitam Inſipidam Emendantibus*; *Calor* verò medicamentis *Salem Lixivum Demulcentibus* & *Oleum Condenſantibus*.

Obſtructio Ductuum Pancreatis quomodo curetur. XXXIX. *Obſtructio Ductuum Pancreatis Curabitur Solvendo*, *loco* ſaltem præternaturali *Removendo Pituitam viſcidam*, eandemque *Educendo* per *Vomitum*, *Alvum*, *Urinas vel Sudores*.

XL. Quibus autem mediis ac remediis hæc omnia præſtari queant, ex jam ſupra-dictis colligere non erit difficile, magiſque adhuc patebit ex peculiari variarum Febris ſpecierum Curatione in ſequentibus proponenda.

CAPUT XXVIII.

De Febre Diaria.

Variarum Febrium Species ordine tractanda. I. NE Tyrones in Claſſicorum Auctorum lectione occupatos videamur magis confundere, quàm juvare, libet Variarum Febrium Species, prout vulgò diſtinguuntur & proponuntur, ordine tractare.

Quid ſit Diaria vel Ephemera. *Quid Synochus ſimplex pura.* II. A *Diaria* proinde faciemus initium, quæ aut unius eſt diei, & vix quatuor & viginti horarum ſpatio durat, *Ephemera* dicta; aut per duos, tres, quatuorve dies durat, *Plurium dierum Diaria tum Synochus ſimplex pura*, vel *non putrida* quibuſdam vocata.

Diaria circumſtantia. III. Solet *Diaria* cum *levi horrore* comitans, aut prægreſſum Frigusculum teſtante aliquando incipere; aliquando *ſine ipſo*, & imprimis, quando univerſum corpus à *Re Non-naturali* dicta ſenſim eòuſque *incaluit*, ut tandem excitetur *Febricula*, in qua tunc non tam incipit Calor in Corde & Sanguine augeri, quàm ex *Nonnaturali Auctiore degenerare in Præternaturalem*, qui prætereà *Functiones* alias *lædat*, & *Pulſum Naturali Frequentiorem*, ſublataque, moderatave licet ipſius Cauſa ſolito tamen diutiùs cum majore, minoreve laborantis moleſtia permanentem producat.

Calor in Diaria & Synocho qualis ſit. IV. *Calor* In Diaria Horrorem excipiens, aut ſine ipſo quovis modo excitatus nec intermittere, nec ullis proxyſmis novis exacerbari ſolet, verùm continuus ad finem uſque perſeverare, atque in Ephemera, ut & Homotono ſive Acmaſtica Synocho dicta in eodem ferè gradu permanere, ſicut in Paracmaſtica ſenſim decreſcere, in Epacmaſtica verò perpetim accreſcere, donec tandem paulatim rusùm deſinat.

V. *Calor* idem in *Ephemera mitis* eſt, blanduſque & halituoſus, cute molli & humecta permanente: in *Synocho* aliquantò *major*, non tamen acris, ubi Sanguis, cæterique Humores exiſtunt temperati; *acrior* verò, ubi Sanguis ob Bilem, Lymphamve naturali paulò acriorem occurrit acrior, ad Putridarum dictarum naturam & morem tantillum deflectens.

Diariarum Febrium cauſa. VI. *Diariarum Febrium* omnium *Cauſæ* ſunt *Sex res Non naturales* dictæ *vitiosè uſurpatæ*, ideòque mox manifeſtæ.

Symptomata. VII. *Symptomata* præter *Pulſum Frequentiorem* in Febribus Diariis obſervabilia pro Cauſarum notatarum Solitariarum aut Copulatarum diverſitate occurrunt diverſa.

Quando à ſolo Aeris æſtu eſt. VIII. Nam ubi à *Solo Aeris* vel Soli, vel Igni, vel Balneo adſcribendo *æſtu* excitatur *Diaria*, nullus obſervatur Horror, quin *ſolùm Calor*, iſque paulatim magis, magiſque in Corpore *auctus*, donec tandem Præternaturalis factus non tantùm *Pulſu* ſolito *Majore* ac *Frequentiore*, verùm *Capitis* quoque *Dolore*, ac *Pulſatione*, ſimilibuſve Symptomatibus mox recenſendis *Febris præſentiam* teſtetur.

Quando Corporis æſtu, ſuperveniente frigore. IX. Quòd ſi *Corpori* quavis de cauſa *æſtuanti ſuperveniat* Aeris, alteriuſve rei *Frigus*, unde Diaria Febris excitetur, *Horror levis* præcedet mox ſecuturum *Calorem auctiorem*; atque tunc in principio quidem *Pulſus* erit *parvus*, mox verò *major*, & utrique conjunctus *Frequentior*, accedentibus aliis quoque *Symptomatibus*.

Quando potu generoſo. X. Sic ubi à *Potu generoſo*, id eſt, *multùm Spirituoſo*, & imprimis *Aromatico* nimia quantitate aſſumpto excitatur *Diaria Febris*, vix unquam Horror præcedet Calorem continuò auctum, tandemque Præternaturalem ac Febrilem factum, nec tantùm *Pulſu Majore* ac *Frequentiore*, verùm *Calore inſuper moleſto*, aliiſque *Symptomatibus* manifeſtum.

Quando Corporis Motu. XI. Ubi *à nimia Corporis agitatione*, *defatigatione* ac *Motu vehementiore* producitur *Diaria Febris*, *Pulſus* non tantùm *Frequentior*, ſed inſuper *Debilis* præter *univerſalem* ac *moleſtam totius corporis Laſſitudinem* obſervatur.

Quando Animi Affectu. XII. Ubi verò *Animi Affectibus* ſive *Motibus* debita *Diaria Febris* pro Cauſa ſua *Iram* agnoſcit, tunc non tantum *Frequentior & Major*, ſed inſuper *Inæqualis & turbatus* occurrit *Pulſus*, quemadmodum, ubi à *ſubitaneo Mœrore* producta eſt ipſa, idem exiſtit *Parvus*, *Debilis & Inæqualis*, atque circa initium acceſsus *Rarus*, & paulò poſt *Frequentior*, utrobique cum *Calore acriore*, *Cutiſque levi ariditate*.

Quando Vigiliis nimiis. XIII. Ubi à *Vigiliis protracti*, atque *Sollicitudinibus* oritur *Diaria Febris*, Comes ſolet adeſſe *Pulſus Frequens*, *Parvus*, ac *Debilis*, cum *Calore corporis Aridiore*, *Capitiſque Dolore* nunc *Gravativo*, nunc *Vacuitatis* aut *Inanitatis Senſum* præſe ferente.

Cauſa Variationis Symptomatum. XIV. *Omnia Febrium Diariarum Symptomata* prò memoratarum *Cauſarum*, *Corporiſque* tum *Continentis*, tum præſertim *Contenti*, hoc eſt, *Humorum* multifariorum *conſtitutione varia* non parùm ſolent variare.

Symptomata frequentiora. XV. Sunt autem *Symptomata* in *Febribus Diariis* frequentiſſima, *Horror* levis præcedens, *Calor* aliquantò gravior ſubſequens. *Sitis* nunc major,

jor, nunc minor. Aliquando *Oris amaritudo* manifeſta, aliquando nulla. *Corporis univerſi*, ac præſertim *Artuum Inquietudo*, & *Laſſitudo* plùs, minùſve moleſta. *Capitis Dolor* cum *Pulſatione* notabili gravis. *Vigiliæ* protractæ, *Somnuſve* profundior *Reſpiratio* concitatior. *Pulſus Frequentior*, & ſimul aliquando *Major* & ſatis *Robuſtus*, aliquando *Minor* & *Debilis*: raro *Inæqualis*. *Venæ* turgidulæ. *Cutis* plerumque *mollis & madida*, rariùs *durior & aridior*. *Facies* rubens, tumenſque. *Vrinæ* in Ephemera vix à ſtatu naturali mutatæ; in plurium dierum Diaria colore magis rubeo tinctæ. *Sudor* aliquando citiùs, aliquando ſeriùs erumpens, nec graveolens, nec ægro moleſtus; raro nullus.

[Pro]gnoſtica. XVI. *Periculoſa* ex ſui natura *non eſt* Diaria Febris, unde nunc ſponte cum *Sudore* aut *Madore* ut plurimùm terminatur, nunc arte facili ſuperatur: *Periculum* autem metuendum vel *ob vitioſam Corporis affecti, Contenti* præſertim *Conſtitutionem*, propter quam in alias tum *Putridas* dictas, tum *Hecticam* degnerare poteſt; vel ob *commiſſum novum* illa durante in aliqua *Diætæ* parte, aut *Medicamentis erratum*, propter quod itidem mutari poteſt in notatas *Febrium aliarum* ſpecies, alioſve *Affectus* graviores.

[Cu]ratio va[ria] ſecūdùm [var]ias cau[ſas]. XVII. *Difficilis non eſt* Diariarum Febrium *Curatio* cùm pleræque *ſponte Sudore ſolvantur*: Ubi tamen ad Curam vocatur Medicus, quemadmodum aliàs ſemper, ita hic quoque *Varianda Curatio ſecundùm Cauſarum varietatem; Corporis tam Continentis, quàm præſertim Contenti Conſtitutionem variam; Ipſaque Symptomata præ aliis urgentia*.

[Qu]ando eſt [ab] Aeris [æſt]u. XVIII. Ubi proinde *Aeris æſtus* illam produxit ſolus; idem cum temperatione mutandus, temperandus ſaltem Aqua frigida vel Aceto in pavimentum effuſis, Plantis & Aquoſis & Acidis, Lactuca, Acetoſa, Vitium foliis, &c. per ægrotantis Cubiculum diſperſis: Febricitanti verò ſimul Sitienti Iulapium ſequens aut ſimile per intervalla ſumendum præſcribatur.

[Mi]xtura.

♃. *Aq. Card. bened.* ℥ vj.
Acetoſæ, ℥ ij.
Syr. papav. errat. ℥ j.
Spir. Nitri, Gutt. vj.
M.

Maneat Æger moderatè tectus ad Sudorem blandè promovendum, Febremque ſimul tollendam.

[Q]uando eſt [à] Corporis [æſt]u ſuper[venie]nte fri[gor]e. XIX. Si *æſtuanti Corpori* ſupervenerit Aeris, alteriuſve rei *Frigus*, atque hujus ratione metuatur ſecutura forſan levior, graviorve alicubi in *Vaſis Obſtructio*, *Contentorumque Stagnatio*, hinc & alia mala graviora, prædicto Iulapio admiſceri poterit utiliter *Salis volatilis è Cornu Cervi*, *Sale Armoniaco*, aliiſve ſimilibus parati *Scrupulus unus* & idem partitis vicibus uſurpari.

[Q]uando eſt [à] potu gene[ro]ſo. XX. Si à *Potu Generoſo* largiùs hauſto excitata fuerit Febris Diaria, Curatio inſtituenda per Potum Acidiuſculum, Iulapium modo præſcriptum, aut ſequentem Roſarum Tincturam, quæ

[Ti]ncturæ Roſarum.

♃. *Aq. Hordei*, ℥ xxx.
Roſaceæ, ℥ ij.
Florum Roſ. rubr. ſicc. ℥ j.
Ol. ſulphur. per camp. parati q. ſ. ad aciditatem gratam.

Infundantur in Vaſe vitreo clauſo & in loco calente ad Tincturæ eleganter rubentis extractionem. Colaturæ adde

Syr. jujubini, ℥ iij.
M.

[E]ius Vires. Hujus Tincturæ gratiſſimæ uſu moderato Æſtus præter naturam in Sanguine, univerſoque Corpore productus paulatim compeſcetur, Febriſque ipſi conjuncta citò, tutò & jucundè tolletur.

Quando à [N]imio corpo[ri]s motu eſt. XXI. Si à *Nimio Corporis Motu* ac *Defatigatione* excitata fuerit Febris Diaria, *Spirituoſo Potu reparandi* ſunt *Spiritus Animales* plus ſatis conſumpti, ita tamen, ut conjunctus Corpori Æſtus non augeatur, ſed potiùs ſimul minuatur. In hunc finem Mixturam laudo ſequentem cochleatim per intervalla brevia uſurpandam.

Mixtura.

♃. *Aq. fl. Tiliæ*,
Betonicæ,
Fœniculi, an. ℥. ij.
Spirit. Vini rectificat.
vel *Aq. Vitæ Matthiol. unc.* i ß.
Spir. Salis dulcis, ℈ j.
Iulap. Roſat. unc. j.
M.

Quando eſt ab ira vehementiore. XXII. Ubi ab *Ira vehementiore* excitata eſt Diaria Febris, præter illa, quæ Animum præſtant ſerenum, ſequentem comendo Mixturam, quæ *Bilem* ſimul *commotam* & *acriorem* factam corriget, ac Æſtum Febrilem ab Ipſa pendentem compeſcet, ſi ſubinde cochleatim aſſumatur.

Miſtura.

♃. *Aq. Plantagin.*
Lactucæ,
Acetoſæ, an. unic. j.
Cinnamom. ʒß.
Spir. Salis dulcis, ℈ß.
Syr. Diacodij, ʒ j.
M.

XXIII. Quòd ſi permaneat Mentis Commotio vehemens, utile erit *Laudani Opiati Grana* ij. vel iij. prædictæ Mixturæ addere, quò ad Somnum Corpus, & ad Tranquillitatem Mens citiùs reducatur.

Quando eſt à Mœrore. XXIV. Ubi contrà *à ſubitaneo & gravi Mœrore* orta eſt Diaria Febris, ad ejus Curationem unà cum ſalutaribus Animo ſolando ac erigendo aptis conſiliis ſequentem laudo Mixturam, quæ *Succum Auſterum* in omni Mœrore gravi productum vel auctum emendare ſolet, ſimulque vitiatam tunc ac Febrilem in Corde Sanguinis Efferveſcentiam redintegrare.

Mixtura.

♃. *Aq. Pulegij*,
Fœniculi, an. unc. ij.
Spir. Carmin. noſtri,
vel *Aq. vitæ Matthiol. unc.* ß.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Spir. ſive Salis volat. e ſale Armoniac. ℈ j.
Syr. Fœniculi, unc. j.
M.

Eius Vſus. Exhibeatur ſæpiùs ejus Cochleare unum, donec Somnus obrepat, meliùs ſaltem habeat Æger, minùſque angatur circa præcordia, ubi ſemper in Mœrore gravi anxietates urgere ſolent inexplicabiles.

Quando eſt à Vigiliis nimiis. XXV. Ubi à *Vigiliis protractis* oritur Diaria Febris, ad ejus Curationem promovendus blandè Somnus, tum removendo Vigiliarum Cauſas, tum diſponendo Corpus ad Somnum capeſſendum per Emulſionem hanc, vel ſimilem.

Emulſio.

♃. *Hordei mund. ad crepaturam cocti, nunc.* i ß.
Sem. papav. alb. unc. ß.
Cum ejuſdem hordei decocto F. Emulſio ad unc. xv.
addendo Syr. papav. albi, unc. j.
Aq. Feniculi, vel Roſac. unc. i ß.
M.

Eius Vſus. Hujus Emulſionis hauſtulum bibat ſæpiùs Febriens, donec Somnum experiatur. Qui ſi ne ſic quidem accedat, eidem Emulſioni *Laudani Opiati Grana* ij. *vel* iij. tutò addentur, atque tunc Somnus facilius & potentiùs producetur; quo accedente abſtinendum eſt ab ulteriore Emulſionis uſu, niſi eodem mox interrupto neceſſitas redeat eadem ampliùs utendi.

Quando eſt à ſollicitudine. XXVI. Ubi à *Sollicitudine Animum rodente*, ac præter Vigilias, cunctos ferè *Humores Acriores reddente* Diaria, in aliam brevi degneratura, excitatur Febris; quam in Animi Mærore Diariam producente exhibui Mixturam, in hac quoque curanda Febre Tyronibus commendo.

XXVII.

Pro humorũ Varietate varianda curatio.

XXVII. Prò *Humorum* in quovis Diaria Febre laborante occurrentium *varietatem variandam* quoque illius *Curationem* non ſine cauſa monuimus parag. 17.

In Plethora venà aperiẽda, & quomodo.

XXVIII. Ubi proinde *Sanguinis Plethora* in tali Febriente obſervatur, conſultum eſt Venà mox apertâ ejus tantum educere, quantum ſine noxa vel Animi Deliquio demi poteſt. Quamvis enim non ſemper malè ceſſit *Sanguinis miſſio* ad Deliquium Animi facta, quoniam tamen aliquando & ſatis ſæpè mala plurima nonnullis Ægris attulit magna ejus evacuatio confertim facta, præfero ſemper iteratam ipſius Diminutionem minorem, ubi res ac neceſſitas deſiderat, eodem quandoque die inſtitutam: ne, dum citò curare volumus, non ſatis tutò curemus; poſtquam ſat citò, ſi ſat benè, & ſat tutò: quam Obſervationem unicè commendo Medicis Junioribus.

Et quo loco.

XXIX. Parum autem videtur referre, an in *Brachio*, vel *Manu*, an in *Pede*, an in *hac vel illa Vena* inſtituatur *Sectio*; niſi forſan Ægris unus locus præferatur alteri: vel in *Fœminis* propter *Fluxum Menſtruum* aut inſtantem, aut impeditum una pars ſeligenda ſit præ altera; & *Una Vena aperiri* poſſit *tutiùs*, *faciliùſve altera*: quæ omnia ubique velim à Medicis & Chirurgicis accuratè obſervari.

Bilis Copioſa minuenda.

X X X. Ubi *Copioſa* eſt in Corpore *Bilis*, *Cholagogo* blando tutò minuetur, ac præſertim Apozematis vel Julapii laxantis forma, additis, quæ Febrilem æſtum ſimul temperent. Exempli gratia.

Apozema.

♃. *Rad. Cichorei*, ℥ j.
Taraxaci cum toto, M. ij.
Fol. Acetoſæ, M. j.
Tamarindor. unic. iß.
Coq. ex Aq. hordei, ad Colat. unc. xx.
addendo Syr. de Cichor. cum rheo, unc. ij. ß.
M.

Julapium.

vel ♃. *Aq. hordei, unc.* ij.
Fœniculi,
vel *Cinnamomi, unc.* ß.
Syr. de Cichor. cum rheo, unc. ij.
Spir. Vitriol. q. ſ. ad aciditatem gratam.
M.

Eorũ Uſus.

Accipit Æger ſubinde Apozematis, aut Julapii præſcripti Hauſtulum, donec Alvus reddatur laxior, tunc ceſſandum ab ulteriore uſu, niſi eadem fiat adſtrictior, tunc enim alterutrius aliquid denuò ſumendum.

Bilis Acris Alteranda.

XXXI. Ubi non tam Multa, quàm *Acris* adeſt *Bilis*, *Alterantia* & imprimis *Acida* ſunt in Potu aſſumenda, & imprimis ea, quæ Sudorem quoque ſolent promovere, Acetum Stillatitium tam ſimplex, quàm unà cum aliis ante diſtillationem ipſi additis compoſitum, quò referenda *Aqua Alexipharmaca Amſtelodamenſium*, & ipſa longè gratior *Aqua Prophylactica* (Peſti namque præcavendæ Anno 1655. unà *cum D. Franciſco vander Schagen*, & *D. Paulo Barbette*, Medicis eximiis, præter alia quædam communi conſilio curavimus Amſtelodami in Ægrorum noſtrorum gratiam & bonum parari) cujus Formulam idcircò hic addere libet.

Aque Prophylactica Egregia.

Aqua Prophylactica.

♃. *Rad. Angel.*
Zedoariæ, an. unc. j.
Petaſitid. unc. ij.
Fol. Rutæ hortenſ. unc. iv.
Meliſſæ,
Scabioſæ,
Flor. Calend. an. unc. ij.
Nucum Iugland. immatur. conciſ. ℔ ij.
Pomor. Citrior. recent. conciſ. ℔ j.
Contundantur omnia ſimul, deinde affund. Aceti Vini Opt. ad tres quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per ſe diſtillat. ℔ xij.
Digerantur per noctem, manè diſtillentur igne Cinerum lento penè ad ſiccitatem, idque ſine uſtione.

Acetum hoc magnarum virium, & gratiſſimum ſervandum Uſui.

Eius Vires & Uſus.

XXXII. Admiſceri poteſt Potui ordinario, Cereviſiæ, Apozemati, Juſculo, &c. ad aciditatem cuivis Ægro gratam, & ad *Sitin tollendam*, *Sudoremque blandum promovendum* ſæpiùs quantitate parva uſurpari.

Lymph. Succus Pancreaticus Acidiore temperan[dus] et evacu[andus].

XXXIII. Ubi *Acidiorem Lympham*, *Succumque Pancreaticum* in corpore adeſſe propter Cauſas prægreſſas, Frigus Aeris acre toleratum, Acida multa diutinè uſurpata, Mœrorem Animi continuatum, & ſimilia, metus eſt rationalis, vel aliqua ejus magis manifeſta ſe produnt ſigna, commodum erit unà cum Alimentis ex vino, vel alio Potu ordinario *Salia* uſurpare *Volatilia* Cornu Cervi, Salis Armoniaci, vel alia benigniora, tum *Acidum Temperantia*, tum *ad Sudorem Corpus blandè diſponentia*.

Pituita [co]pioſa minuenda, Viſc[ida] incidẽda, Salſa temperanda.

XXXIV. Ubi Diaria Febris corripit Hominem, in quo vel *Copia*, vel *Viſciditate*, vel *Salſedine* peccans *Pituita* reperitur, danda mox opera, ut illa *Nimia* per evacuationem *Minuatur*, *Viſcida Incidatur*, *Salſa Temperetur*, atque ſic ſecutura aliàs, metuenda certè mala plura præcaveantur; idque per medicamenta ſæpiùs in ſuperioribus propoſita & laudata.

Medicamenta pro Ægrorum conſtitutione varianda.

XXXV. In *Delicatulis* & *conſtitutionem* Corporis *teneriorem* habentibus *Medicamenta* uſurpanda ſunt *blandiora*, magiſque temperata: in *Robuſtioribus validiora*.

Sitis qui tollatur.

XXXVI. *Sitis blandior* & ſolum Æſtum ſequens *Aqueis* præſertim, & *Subacidis* tolletur; ſicut eadem *gravior*, Biliſque acrimoniam auctam, ſimilemve cauſam agnoſcens *Acidioribus* indiget, de quibus vide par. 18. 20. 22. & 31.

Ut & Oris Amaritudo.

XXXVII. Ubi *Oris Amaritudo* urget, conducent quæ Bilem blandè per alvum educent, de quibus actum parag. 30.

XXXVIII. Quæ *Corporis Inquietudinem*, *Laſſitudinemve* curare poſſint, propoſita ſunt par. 21.

Capitis Dolor, & Pulſatio, ut & Vigiliæ qui tollantur.

XXXIX. *Capitis Dolorem & Pulſationem*, *Vigiliaſque* tollent, quæ habentur par. 22. & 25. quibus addi poſſent inter externa Epithema vel Linimentum ſequens.

Miſtura.

♃. *Aq. Betonicæ, unc.* ij.
Roſaceæ, unc. j.
Aceti Calend. ʒ vj.
Opii Thebaic. ℈ß.

M. pro Epithemate, quo tepido linteis excepto tum tota Frons, tum imprimis Temporum regio tegatur: & quoties Lintea exſiccari deprehenduntur, mox eodem ſimiliter madefiant, donec Dolor minuatur & Somnus ſequatur.

Eius Uſus.

X L. Linimentum ex his aut ſimilibus paretur.

Linimentũ.

♃. *Ung. Popul.* ʒ ij.
Opij Thebaic. Oleo roſaceo diſſolut. ℈ j.
M. F. Linimentum.

Quo inungatur Temporum regio utraque, vel charta bibula idem excipiatur & ibidem applicetur.

Eius Uſus.

XLI. *Somnum profundiorem* minuent, quæ continentur parag. 21. & imprimis 24. ſed omiſſo tunc Laudano Opiato.

In Symptomatum concurſu quid agendum.

XLII. Ubi *plura* concurrunt *Symptomata*, non erit valde arduum ex prædictis talia concinnare aut copulare auxilia, quæ iiſdem conducant.

CAPUT XXIX.

De Febribus Synochis, Continentibus vulgò dictis.

Putridarũ Febrium Species.

I. QUas aliqui ad Diariarum & Synocharum non putridarum ipſi vocatarum (de quibus Capite proximè præcedente actum) differentiam *Putridas* nominant *Febres*, diſtinguunt plerique in *Continuas* & *Intermittentes*; uti rurſus iſtas in *Continentes*, ſive *Synochas*, & *Continuas* generis nomine ſpeciatim appellatas, ſive *Synochas*.

II. Pa-

νοχος. tinuum. Conti-s.

II. Parùm verò refert, quòd Σύνοχος Veteribus Græcis & Hippocrati vox eſt ignota, & apud Latinos *Continuum* & *Continens* pro eodem uſurpatur; quia, ubi Res diverſæ occurrunt, aut finguntur, quæ diſtinctis nominibus deſtituuntur, licet, imò decet originationis, & ſignificationis ejuſdem voces doctrinæ diſtinctioris ergò ſubinde ab invicem diſtinguere, atque ſingulas ſenſu diverſo priùs ſatis explicatas uſurpare.

νοχος. Conti-s Febris d. νεχῆς, Conti-quid.

III. Συνόχες igitur, ſive *Continentes* illas vocant *Febres*, quæ *ſine ulla Exacerbatione* perdurant uſque ad ultimam & integram ſui ceſſationem: Συνεχῆς verò, ſive *Continuas* generali nomine illas indigitant *Febres*, quæ licet ad finem uſque continuò perſeverent, quotidie tamen, ut tertio, quartove quovis die aliquam patiuntur Exacerbationem: Illas hoc, has 31. examinabo Capite, uti proximè ſequente Intermittentes.

Continen-m Febriũ uſa.

IV. *Continentium* autem *Febrium Cauſam* dixi Cap. 27. parag. 24. eſſe judicio meo nunc *Bilem*, nunc *Lympham*, & quæ cum Lympha confluunt, nunc *Utramque ſimul* malè affectam, & talem in dextro Cordis Ventriculo Efferveſcentiam excitantem, unde *continuò Pulſus producatur præter naturam Frequentior*.

arumdem tinctio.

V. Has proinde *Continentes*, ſive *Synochas Febres* ratione *Cauſæ diverſæ* haud ineptè quis poſſet diſtinguere in *Bilioſas*, & *Lymphaticas*.

Febrium mphati-rum ſub-viſio.

VI. Et quoniam ſub generali *Lymphæ* nomine non tantùm eam comprehendimus *Lympham*, quæ à *Conglobatis Glandulis*, & *ab aliis quoque Partibus* ad Cor pergit; verùm *Succum* inſuper *Pancreaticum*, Ipſamque *Salivam*, ex *Conglomeratis Glandulis* prodeuntes, *Liquoremque* adeò *ex Inteſtinali Triumviratu* oriundum, omnes unà cum Lympha Deſcendenti Sanguini admiſtos; ſubdividi poterunt *Febres Lymphaticæ* in *Lymphaticas Glandulares*, *Pancreaticas*, & *Salivares*.

brium ha m diver-tas.

VII. Hæ Febres omnes pro diverſa cæterorum Humorum in corpore ſimul exiſtentium conſtitutione aliquam patientur diverſitatem.

Quanam à le, quanã Lympha, anam à ucco Pan-creatico & a à Sali-oriatur.

VIII. A *Bile* quidem produci exiſtimo maximè *Ardentes*; à *Lympha* verò *Glanduloſa Febres Capitis*, *Artuumque Doloribus acutioribus* & *Lancinationibus* copulatas, uti à *Succo Pancreatico* quaſvis cum *Ventris torminibus* & *lancinationibus* conjunctas; denique à *Saliva* eas quæ cum *Ventriculi* & *vicinarum partium anxietatibus*, & *diſtenſionibus* moleſtæ obſervantur. Quoties autem ex memoratis plures ſimul vitiati ſunt Humores, toties plurium Symptomata ſimul ſolent concurrere, uti ſubinde ob mutuam Humorum peccantium temperationem eadem ſolito benigniora occurrere.

Pro Bilis nſtitutio-e varia ariari mptomata

IX. *Bilis* tunc temporis vel *Acrimonia Salina Lixiva ſola*, aut *inſuper Inflammabilitate Oleoſa* peccare ſolet. Unde ibi quidem *Acrior* obſervatur *Calor* auctus; hic ſimul *Maximus*. *Pulſus* ibi cæteris paribus *Frequentior*; hic ſimul *Major* exiſtit. *Urinæ* ibi *Craſſiores*; hic inſuper *magis Tinctæ*. *Sitis* ibi valdè *Moleſta*; hic *Inexplebilis*. *Lingua* ibi *Arida*; hic ſimul *Fiſſa vel Nigra*.

Ut & pro ympha cõ-itutione.

X. *Lympha Conglobatarum Glandularum* omnium aut plerarumque ſaltem *Acrior*, & *Acidior*, Febrilemque in dextro Cordis Ventriculo Efferveſcentiam excitans, *Calorem Rodentem* magis, quàm Magnum, atque *Lancinationibus* ubique moleſtum parit.

XI. Eadem *Lympha in Capitis præſertim Glandulis Acrior* facta & *Salſa Muriatica*, vel *ſimul Acida* præter *Gravedinem*, ſive Capitis Dolorem gravantem, hinc ſubſequentem poſteà *Coryzam*, vel *Raucedinem*, *Tuſſimve*, *Febrem* ſolet producere *Catarrhalem dictam*, *Calore* non tam *Vehementi* & *Intenſo*, quàm *Mordicante* & *Acri* comitatam.

XII. In *Lymphatica Febre* omni *Horror* levis ſubinde moleſtus adeſt & urget. *Pulſus Frequens* magis, quàm *Magnus*. *Urinæ* Tinctæ quidem ac Rubentes excernuntur plerumq; mox tamen Conturbantur, & flaveſcunt, vel albeſcunt, videnturque multum deponere Sedimentum pro Humorum conſtitutione varia multifarium. *Laſſitudo* gravis, & lancinans occupare ſolet Artus.

Nec non Succi Pancreatici.

XIII. *Succus Pancreaticus* ſecundùm ſe totum diverſimodè vitiatus & *Acrior* factus, Febremque Continentem pariens tum *Anxietatibus circa Præcordia*, tum *Ventris Torminibus*, & *Lancinationibus*, aut *Dejectionibus Cruentis*, acrive *Dolore* copulatis ſe manifeſtat, ut & *Pulſu* imprimis *Frequenti*, & ad *Parvitatem*, *ac Debilitatem* inclinante; ſæpiuſque *Inæquali*; cum *Appetitu* quandoque *proſtrato*, quandoque *aucto*; *Siti* rariùs urgente; *Urinis Crudis* ferè, *Aqueiſque*.

Ac quoque Saliva.

XIV. *Saliva Febrem Continentem* producens *Viſciditate aucta* peccare ſolet; unde *Blandior* quidem, ac *Lenta* deprehenditur, *Appetitu* ferè proſtrato, & inſequente Alimentorum aſſumptionem *Dolore gravante*, accedente nonnunquam *Ventriculi ac Inteſtinorum Diſtenſione ac Inflatione*; mox & *Anhelatione*, ſive *Difficili Reſpiratione*; ut & *Somnolentia*, unà cum *aucta* poſt unam, duaſve ab aſſumptis Alimentis horas *Pulſus Frequentia*, ſenſim denuò remittente; Ideòque cum *Hectica* dicta *Febre* magnam affinitatem habet hæc *Salivaris*, ſi non ſit levior ejuſdem Species, aut Hecticæ ſaltem copuletur ſemper.

Nova ha Febrium Continentium Diſtinctiones non miranda.

XV. Has novas Febrium Continentium Diſtinctiones ac Nomenclaturas minùs mirabitur, aut contemnet, quiſquis ab omni præjudicio liber attendet accuratè ad omnia Symptomata, peccantiumque Humorum vitia in variis Febrientibus obſervabilia; nec nova hujus ævi negliget Inventa Anatomica: quippe quæ cum Chymicis Mutationibus collata miram Lucem afferunt intricatæ Febrium Doctrinæ faciliùs ac fœliciùs extricandæ.

XVI. *Qualibus Rebus Non-naturalibus* ortum ſuum debeant prædicta *Bilis*, *Lymphæ*, *Succi Pancreatici*, & *Salivæ vitia*, docuimus in ſuperioribus, ut non videatur neceſſum hic ampliùs illis immorari, cùm inde poſſint, ac debeant peti.

Caloris in Synochis diverſi cauſa.

XVII. Sed quærat Veritatis Studioſus, *qui à Cauſis tam diverſis producatur Calor in Febribus hiſce Synochis moleſtus, licèt diverſus?*

Quomodo producatur à Bile.

XVIII. Huic æquæ petitioni, ut, quantùm mihi datum eſt, ſatisfacere coner, exiſtimo 1. *Calorem Febrilem produci* propriè ac *per ſe* à *Bile* tum *Acriore*, tum *Pinguiore*, quatenus illa & in *Cordis ventriculo Dextro cum* affluente undique *Lympha* Efferveſcens, non tantùm plures *Ignis* particulas quibus tunc abundat, de ſe promit, verùm maximam earundem tunc erumpentium partem utrobique partibus ſuis Oleoſis denuò excipit, atque in Corde quidem Sanguini mox penitiùs admiſcet, unde idem ſolito magis rareſcit, Caloremque itidem Majorem ubique communicat, cum *Pulſu Majore* ac *Frequentiore*.

Quomodo à Lympha.

XIX. 2. *Calorem Febrilem puto per accidens* à *Conglobatarum Glandularum Lympha Acidiore* produci; quatenus illa in *Dextro Cordis Ventriculo cum Bile Aſcendenti Sanguini* admiſtà *Efferveſcens*, illam ſolito acriùs aggreditur, & ita immutat vel corrumpit, hoc eſt, ſua viſciditate liberat & privat, ut copioſiùs tunc erumpant Igneæ particulæ, à quibus ob Acidi admiſtionem *Calor Acrior* & *Mordacior* excitetur, iſque pro cæterarum Sanguinis partium conſtitutione diverſa non parum in quibuſdam circumſtantiis varians cum *Pulſu frequentiore* quidem, *rariùs* verò ſimul *Majore*, aſt *ſæpè* potius *Minore*.

Quomodo à Succo Pancreatico.

XX. 3. *Febrilem Calorem* ſimiliter *per accidens* à *Succo Pancreatico in totum Acidiore produci* cenſeo, quatenus non tantùm in *tenui Inteſtino Bilis* ab ipſo nimiùm alteratur & infringitur, verùm *Miſcella* ex utriuſque, atque Pituitæ Salivaris confuſione orta ſolito exiſtens Acidior, ubi cum Lympha ad *Dextrum Cordis Ventriculum* pervenit, mox in reliquam *Bilem* unà cum Sanguine aſcendentem potentiùs inſurgit, & poſt Viſciditatem

ipſius

ipſius naturalem diminutam, acrem cum ipſa, Corporique noxiam Effervescentiam excitat, unde itidem *non tam Magnus*, *quàm Acris* prodit *Calor*, iſque pro totius maſſæ Sanguineæ diverſitate in quibuſdam diverſus, præſente *Pulſu Frequentiore* ſemper, ac quoad Magnitudinem *Parvo vel Mediocri*, vix unquam *Magno*, ni ſimul *Bilis* exiſtat multùm Acris.

XXI. Nam quoties 4. reperitur in corpore *Bilis* vel *Naturaliter*, vel *Non-naturaliter* (hoc eſt, ob rei Non-naturalis, Aeris puta æſtivi, Potuſve generoſi, &c. continuatum aliquandiu uſum) *ſatis Acris & Oleoſa*, necdum tamen Functionem aliquam lædens, atque à Re Non-naturali, Aere puta Frigidiore, Potuve Acidiore, Vino Rhenano nempè, &c. *augetur ſubitò, ac eouſque Lymphæ*, *Succive Pancreatici*, *vel Utriuſque Aciditas*, ut inde producatur *Febris Synocha*, non mirum ſi tunc ob Bilem Acriorem & Pinguiorem ſimul concurrentem *Calor* excitetur, non tantùm *Acrior*, ſed ſimul *Major*, *Pulſuſque* conjungatur cum *Majore*, non tamen Maximo, *Frequentiſſimus*.

Quomodo à Saliva.

XXII. Ubi autem 5. *Saliva Viſciditate* tali peccat, unde non tantùm *Alimentorum Fermentatio minùs commoda fiat*, ſed inſuper *duabus ferè poſt ipſorum aſſumptionem horis Pulſus* jam jam continuò Frequentior reddatur, *adhuc ad tempus aliquod magis Frequens*, cum *Calore* Ægris quidem rariſſimè manifeſto, vel moleſto, Adſtantibus tamen ac Medicis aliquando præter Genarum ruborem auctum notabili; Mutationem illam, tum quoad Pulſum & continuò, & magis adhuc poſt aſſumpta Alimenta Frequentiorem, tum quoad qualemcumq; Calorem tunc ſimul obſervabilem, contingere arbitror, quatenus *Saliva* Ventriculo vacuo ad tenue Inteſtinum tendens ita *vitiat Bilis*, *Succique Pancreatici Effervescentiam*, ut non tantùm *obtundatur Liquor* ex hiſce tribus prodiens, verùm inſuper *Halitus ſubflatulenti ex ipſa exurgant*, & quidem *copioſiores* atque *magis volatiles*, quando Alimentorum Pars fluidiſſima horis duabus ferè poſt ipſorum aſſumptionem ad Inteſtina delabitur: Qui *Halitus* ad *Cor* delati & *ad frequentiorem ſui Contractionem* ipſum *irritant*, & unà cum Sanguine *quaquaverſum delati Calorem* producunt *non magnum* quidem, aut *multùm Acrem*, Ægriſve gravem ac moleſtum, *Cutis* tamen *Ariditate* ſatis manifeſta (pro Caloris aucti ſigno habita) copulatum; & ad eorundem copiam & volatilitatem ſubinde auctam *Genarum rubore* notabilem; dum interim *Pulſus Frequentior* quidem obſervatur, & ſatis *Parvus*, *Debiliſque*; concurrente ac indies auctà, ob Sanguinem indies Viſcidiorem, Corporique Nutriendo ineptiorem factum, *totius Corporis Tabe*.

Differentia Febrium à Symptomatis petita.

XXIII. Poſtquam verò ad *quatuor primarias Differentias Febres Synochas omnes ratione* Cauſarum notabiliter in corpore humano peccare ſolitarum reduximus, libet paucis quoque aliquot *earumdem Differentias à Symptomatibus gravioribus eaſdem ſubinde comitantibus* petitas *Eximiorum Practicorum*, ac imprimis *Magni Plateri* ad exemplum conſiderare, atque hoc loco expendere: nulla hic facta *Febris Catarrhalis*, de qua §. 11. jam egimus, mentione.

Febris ardens.

XXIV. Primum autem locum dabimus *Febri*, quæ ab æſtu, & ardore ſummo maximè urgente *Ardens* dicitur, Græcis Καῦσος: Qui ſummus ęſtus quoniam obſervatur non tantùm in Continuis, Synochis, alternis diebus exacerbationem patientibus, verùm in Continentibus quoque, Synochis, meritò hic quoque Ardentis Febris facimus mentionem. Cui non mirum, ſi comes adſit Arida *Sitis*, quam vix extinguas.

Leipyrias.

XXV. Secundum locum tribuunt aliqui *Febri*, quæ *Leypirias* dicitur, in qua toto Affectus tempore *Externa frigeant*, dum *Interiora uruntur*.

Febris Breune Belgis & Germanis dicta.

XXVI. Tertium locum ſibi vendicant illæ *Febres*, quæ imprimis *Faucium ardore* ac *rubore obſcuro* ſunt moleſtæ, unde *Lingua* quoque non tantùm *Arida* exiſtit, verùm *Colore puniceo-nigricante* tincta. Hic Affectus ob dictum Colorem tam Belgis, quàm Germanis *Breune* dicitur, & non rarò Epidemius exiſtit.

Febris Delira.

XXVII. Quartum locum concedamus *Febribus*, quas *Deliras* vocabimus ob Delirium non leve) quale in multis Febribus ſubinde obſervatur) ſed grave, ad Furorem nonnunquam vergens, quod intra paucos dies advenit Ægris, Adſtanteſque non parùm turbat; imprimis ubi Epidemiæ ſunt tales febres, atque *Convulſionibus* ſupervenientibus tandem ipſos necant. Eaſdem ſolent *Vigiliæ* pertinaces comitari, *Capitiſque Dolor* magnus Delirium præcedere.

Colliquantes.

XXVIII. Quintum locum occupent *Colliquantes* dictæ *Febres*, in quibus brevi tempore conſumi ſolet Corpus ac emaciari.

Malignæ.

XXIX. Sexto loco *Febres* ponemus *Malignas* dictas, Vires vitales præter Cauſas & Rationes manifeſtas ſubitò dejicientes, aut inexpectatò Ægros necantes; quæ utplurimùm ſolent eſſe ſimul Epidemicæ. Præter Pulſum Debiliorem, Symptomata cætera habent ferè ſolitò blandiora. Sed de his Cap. 33. agemus ex profeſſo.

Cauſa Febris Ardentis.

XXX. 1. *Ardentis Febris Synochæ Cauſa* eſt *Bilis* & primariò, & tantùm peccans non tantùm *Acrimonia Salſa*, ſed inſuper *valdè Inflammabili Oleoſitate*: quocirca præter *Pulſum Frequentiorem* concurrere ſolet *Maximus*, & in principio ſaltem *ſatis Robuſtus*, unà cum Vigiliis moleſtis, ac Siti moroſa.

Leipyriæ.

XXXI. 2. Quoniam non memini unquam obſervatam mihi *Febrem Leypiriam*, idcircò magis hęreo in *vera Cauſa* ipſi aſſignanda, cùm præſertim non ſatisfaciant, quæ alii ex ſuis præjudiciis potiùs, quàm ex jis, quæ in Ægris obſervari debuiſſent atque aliis proponi, afferunt.

XXXII. Si tamen unquam, de quo valdè dubito, Leipyria Febris exiſtat Synocha, & liceat mihi aliquid de ipſius Cauſa conjecturare, putem illam tunc ex *Duplici Febre conſtare*, *Bilioſa & Pancreatica*, & ita quidem ut à *Succo Pancreatico univerſo acidiore* continuò in tenui Inteſtino eleventur *halitus ſimiles*, qui confundantur tantùm maſſæ Sanguineæ, atque in *Corporis Habitu Frigoris Senſum* producant, dum in *partibus Internis à Febre Bili Oleoſæ magis*, *quàm Acri debita excitator Calor urens*.

Febris Breune dictæ.

XXXIII. 3. *Febris punico-nigricantem Linguæ, Fauciumque calorem comitem habentis Cauſa* videtur eſſe *Bilis*, tum *Acrior*, tum *Pinguior*, ſed *Salivæ* imprimis & *Glanduloſo Faucium Liquori infeſta*, ipſiſque arctiùs adhærens, ubi unà cum Aere Halitus ſpecie expiratur; quocirca præter univerſi corporis æſtum moleſtum Labia quoque nonnunquam finduntur, exulceranturque, imò cruſtis fędis onerantur.

XXXIV. In quo autem illa peculiaris conſtitutio vitiatæ Bilis conſiſtat, propter quam Ori magis, & Humoribus ad Os delatis adverſa ſit, quàm cæteris, hactenus determinare non poſſum, ni fiat ob *Bilis Oleoſitatem*.

Deliræ.

XXXV. 4. *Febrium* notabili & gravi Delirio poſt aliquot ſaltem dies comitatarum, ideoque *Delirarum* vocandarum *Cauſa* eſt *Bilis* tum *Salina Acrimonia plùs*, tum *Oleoſitate aucta minùs peccans* & *Succi Pancreatici Viſciditatem* ita minuens, ut idcircò cum ipſo acriore facto vitioſè efferveſcens *Humorem* efficiat *Bili atræ* non valdè diſſimilem, à quo unà cum *Vigiliis Capitis Dolor*, hinc *Delirium*, tandem *Convulſio*, denique *Mors* ipſa producantur.

Colliquãtis.

XXXVI. 5. *Feſtinanter Colliquantis Febris Cauſa* eſt *Bilis* talem Sanguini conſtitutionem citò afferens, ob quam idem quovis modo ineptus reddatur corpori nutriendo, & tamen ob febrilem partium variarum conſumptionem copioſiore alimento indigenti.

XXXVII. In quo autem illa *Sanguinis ad Nutriendum Ineptitudo* conſiſtat, an uniuſmodi tantùm, an multiplex in variis hominibus producca-

catur, necdum ſuppetunt mihi data vel obſervata ſufficientia, ex quibus Dubii hujus ſolutionem hauriam.

io. XXXVIII. Poſtquam plures Synocharum protulimus differentias tum ſecundùm Cauſas ipſarum varias, tum ſecundùm Symptomata inſigniora & graviora ipſas comitantia, proximum eſt, vt ipſarum Cauſis ſubjungamus tandem *Methodum ſingulas Curandi* tum Rationi, tum Experientiæ conſentaneam, ideòque verè *Dogmaticam*.

a Ei- XXXIX. I. *Synocha* ergo *Bilaria Curabitur* 1. *Corrigendo Bilis Acirimoniam Salinam*, imprimis per *Acida temperatoria*, Spiritum Salis dulcem, &c. 2. *Emendando Bilis Oleoſitatem Inflammabilem* per *Acida Auſteriuſcula*, Sempervivum majus, Plantaginem, &c. 3. *Minuendo Bilem*, ſi vel minimùm, quòd ferè fieri ſolet, abundare obſervetur, per *Cholagoga*, ſed blandiora & ſubacida, vel acidis juncta, Cremori vel Chryſtallis Tartari, Sali Tartari Vitriolato, &c. & quidem mox *in principio*, vel poſtquam Medicamentorum Alterantium ope *Bilis Sanguini penitiùs juncta incipit ab eodem iterum ſecerni, & ut in totum excernatur, apta reddi*: quod imprimis expectandum à ſæpiùs laudatis Acidis, ſed blandioribus, vel artificioſè temperatis.

[A]pozema [Acrim]oniā [S]alinā [...]ans. XL. Corrigendæ *Acrimoniæ Bilis Salinæ* inter compoſita conducet Apozema ſequens ſæpiùs in die uſurpandum quantitate mediocri & tepidum.

♃. *Rad. acetoſæ cum foliis*, M. ij.
Fol. fragar.
Violariæ, an. M. j.
Coq. ex Aq. hordei ad Colat, ℥ xx.
add. Syr. acetoſ. Citri, ℥ iij.
Spir. Salis dulcis, ℈ß.
M.

[A]pozema [O]leoſi[tatem] In[flamm]abilē [...]ans. XLI. Ad *Emendandam Bilis Oleoſitatem Inflammabilem* præſcribi poterit ſequens Apozema ſimiliter uſurpandum.

♃. *Rad. Plantagin.* ℥. j.
Fol. ſemperv. maj.
Portulac. an. M. ij.
Coq. ex Aq. hordei ad Colat, ℥ xx.
add. Syr. portulaci unc. iij.
Ol. ſulph. per campanam parati q. ſ. ad aciditatem gratam.
M.

[A]pozema [Bilē] à Sā[guine] ſecer[nens]. XLII. Ad *Bilem Sanguini penitiùs immiſſam denuò ab Ipſo ſecernendam* conferet Apozema ſequens modo eodem, quo priora, uſurpatum.

♃. *Rad. Taraxaci cum fol.* M. ij.
Herb. Fumariæ, M. j.
Coq. ex Aq. pura ad Colat. unc. xx.
addendo Syr. Cichor. ſimpl. unc. iij.
Salis Tartar. Vitriol. ʒ. j.
M.

[A]pozema [Chola]gogū. XLIII. Denique ad *Bilem* Apozemate præcedente aut ſimili medicamento *à Sanguine Solutam* & ad Excretionem diſpoſitam ſenſim & blandè unà cum *reliqua in ſua Veſicula redundante, turgenteque minuendam, evacuandamque* inſerviet præter alia tum ſimplicia, tum compoſita hinc inde in ſuperioribus notata ſequens Apozema, bis, terve in die ad *Uncias* iij. vel iv. tepidè aſſumendum.

♃. *Rad. Cichorei, unc.* ij.
Fol. Endiviæ, M. ij.
Flor. Roſ. pallid. M. j.
Crem. Tartari
vel Tartari crudi, ʒ ij.
Coq. in vaſe fictili vitreato ex
Aq. pura ad Colat. unc. xx.
add. Syr. de Cichor. cum Rheo, unc. iij.
M.

[Sym]ptoma[tum] curatio XLIV. Quoniam verò in Febrium à Bile quovis modo peccante ortarum Curatione non ſufficit ad Ipſam Bilem, Ipſarum Cauſam, Curam ſuam dirigere, quò Febris nec augeatur, nec foveatur; verùm inſuper attendendum eſt ad omnia Symptomata Febres haſce Bilarias comitantia, omneſque Mutationes utrique Corpori, tam Continenti, quàm Contento idcircò contingentes, plura ſunt ad integram, perfectamque illarum Curationem in uſum revocanda.

XLV. Quapropter *Summi Æſtus* ſimul excitati, Pulſuſque in Magnitudine aucti, atque *Majorem Sanguinis* ab aucto in Corde Igne *Rarefactionem* conſequentis ratione, ne tandem *Vaſa* ſenſim magis, magiſque diſtenta *rumpantur*, aut quovis alio modo *aperiantur*, vel *Ignis noſter Vitalis* propter impetum Sanguinis ob nimiam ſui rarefactionem vaſa ſua replentis motum in Corde, alibive *ſuffocetur*, locus Ipſi parandus per *Sanguinis* ſufficientis è Vena in brachio, manu, pede, alibive *ſecta miſſionem*. *Summus æſtus et pulſus maior Sāguinis rarefactio curanda Venæſectione.*

XLVI. Hac verò *Sanguinis eductione* quoniam conſtat per quotidianam experientiam *non parùm Minui Sanguinis Æſtum*, hactenus etiam Venæ ſectio laudanda; ſive Ardor ille moleſtus temperetur propter Halitus acres & pingues unà cum Sanguine copioſiùs effuſos, ſive id accidat alia de cauſa pro cujuſvis præjudicio variè fingenda.

XLVII. *Sitis* tunc *valdè importùna* compeſcenda erit ſenſim per Apozema par. 40. & 41. præſcriptum; vel Tincturam Roſarum Cap. præcedentis par. 20. deſcriptam, vel Julapium ſequens, aliudve ſimile, parum ejus ſæpiùs aſſumendo, quod præfero multo potui confertim hauſto, quia omnis Mutatio ſubita meritò judicata eſt Hippocrati Naturæ inimica, & ideò periculoſa. *Sitis importuna compeſcenda.*

♃. *Aq. hordei, unc.* xx. *Julapium.*
Syr. portulacæ, unc. ij.
Acetoſ. Citri, unc. j.
Spir. Salis dulcis, ʒß.
M.

XLVIII. *Linguam moleſtè Aridam*, vel etiam *Fiſſam* leniet Succus craſſior è quibuſdam Seminibus Aquæ cujuſvis ope elicitus, & Mucago, vel Mucilago vulgò dictus; qualem è Cydoniorum, Pſyllij, &c. ſeminibus extrahimus Aqua roſacea, vel alia conveniente. Hujus tamen aliquid ore aliquandiu continetur, ac poſteà iterum expuitur; idemque aliquoties repetitur. *Lingua Arida, & ſiſſa leniendà, Seminum mucagine.*

XLIX. Idem obtinetur, ſi folia Sempervivi majoris membranula externa denudantur, Aquæ puræ aut Roſaceæ induntur, hinc ſubinde Linguę imponuntur, atque identidem renovantur. *Foliis Sempervivi maioris.*

L. Idem præſtabit *Aqua pura*, ſi ejus aliquid ore contineatur, & poſt gargariſationem iterum excernatur; hocque ſæpiùs repetatur. Poteſt etiam loco Aquæ puræ uſurpari *Decoctum Raparum*, aut *Emulſio* blanda, qualis ſequens. *Aqua pura. Decocto raparū vel hac Emulſione*

♃. *Hordei mundat. ad crepat.*
cocti, ℥ ij.
Cum ejuſdem decocto
F. Emulſio ad ℥ xv.
Addendo Iulap. roſati, vel
Syr. Violac. ſimp. ℥ j.
M.

L I. Poteſt quoque in hunc finem ſimiliter uſurpari conquaſſatus *Ovi vitellus* & cum *Aquæ roſaceæ*, vel aliùs ægro gratæ *Unciis* iij. iv. vel v. atque *Sacchari* tantillo miſtus, & cochleatim ore ſumptus, & poſtmodum aut deglutitus, aut iterum excretus. *Ovi vitello cum Aqua Roſacea & Sacchare.*

LII. II. *Glandularis Synocha Lymphatica Febris Curabitur*, ſi 1. mox in principio *durante* adhuc *Horrore Mixtura* ſequens cochleatim brevibus exhibeatur intervallis. *Glandularis Synocha Lymphatica curatio in Horrore. Mixtura.*

♃. *Aq. Petroſelin.* ℥ iß.
Fœniculi,
Theriacal. ſimpl. an. ʒ vj.
Syr. fœniculi, ℥ j.
Spir. Salis dulcis, ℈ j.
M.

Hujus enim ope non tantùm *Horror minuetur*, ſed inſuper *Acida Lymphæ Acrimonia tēperabitur*, *Eius Uires.*

quin

quin ſecuturus poſteà *Æſtus* ex parte ſaltem *prævenietur*.

Caloris Curatio.

LIII. Si 2. præſente *Calore* talia dentur Medicamenta, quæ *Ignem Rodentem magis, quàm Urentem doment*, ſintque ex Acidis temperatis compoſita, non neglectis Salibus Volatilibus. Conducet proinde Mixtura ſequens ſubinde cochleatim aſſumpta.

Mixtura.

℞. *Aq. petroſelin.*
Fumariæ, an. ℥ i ß.
Fœnicul. ℥ j.
Spir. Salis dulcis, ℈ j.
Sal. Volatilis ſuccini, ℈ ß.
Laud. opiat. Gran. ij.
Syr. quinque rad. ℥ j.
M.

Sitis lenitur Apozemate ſeq.

LIV. Quoties *Sitis* quoque urget, parari poterit *Apozema* ſequens, atque pro re nata exhiberi, abſtinendo tamen à nimia potatione.

℞. *Rad. Scorzoneræ,*
Apij an. ℥ j.
Hordei crudi, unc. ij.
Coq. ex Aq. pura ad Colat. ℥ xx.
addendo Syr. papav. alb. errat. an. unc. iß.
Spir. Salis dulcis, ℨ ß.
M.

Redundans Lympha Minuitur. Apozemate ſeq.

LV. Si 3. *Redundans* in Corpore *Lympha*, & quodammodò ſaltem laudatis aut ſimilibus medicamentis temperata per blanda *Minuatur*, *Evacueturque Hydragoga*. In quem finem conferet Apozema ſequens.

℞. *Rad. Petroſelin.*
Fœniculi,
Eringii,
Ebuli, an. unc. j.
Fol. Soldanellæ, unc. ß.
Coq. ex Aq. pura ad Colat. unc. xx.
add. Syr. diacnicu, unc. iij.
M.

Eius Uſus.

Hujus Apozematis, *Unc.* iij. vel iv. bis, terve in die aſſumantur, donec commoda ſequatur Humorum Seroſorum Evacuatio.

Conditum.

LVI. Cui *Conditum* præfertur, ei ſequens ad Nucis Moſchatæ quantitatem ſubinde aſſumendum præſcribatur.

℞. *Conſ. roſar. pallid. unc.* i ß.
El. è ſucco roſar. unc. j.
Pulv. rad. Ialapp. ℨ j.
Crem. Tartar. ℨ ij.
Syr. roſ. ſol. parum.
M. F. Conditum.

Conducet quoque *Electuarium* noſtrum *Hydragogum* ſuprà Cap. 7. par. 55. deſcriptum, valdè blandum, gratumque.

In Corpore Plethorico Sāguis educendus.

LVII. Si 4. Lymphatica Febris *Corpus plethoricum* corripiat, & imprimis *Æſtiva Aeris Conſtitutione*, non diſſuaſerim *mediocrem Sanguinis Eductionem*, maximè in *Aſſuetis*; cùm illam ferant faciliùs & cum majori commodo.

In Bilioſo Bilis.

LVIII. Si verò 5. Lymphatica Febris ſuperveniat *Bilioſo*, tum *Bilis* non tantùm in conſenſum tractæ, verum *Ardorem ſolito maiorem* patientis ratione uſurpanda erunt Medicamenta tum *Alterantia*, tum *Purgantia* ex modò atque parag. 40. & ſeq. propoſitis juditioſè componenda. Exempli loco eſto ſequens Apozema utrique Indicationi ſatisfaciens, ſi tandiù quantitate mediocri aſſumantur, donec moderata prodeat dejectio.

Apozema.

℞. *Rad. Cichorei,*
Fœniculi, an. unc. j.
Herb. Fumariæ,
Borraginis, an. M. j.
Coq. ex Aq. Hordei ad Colat. unc. xx.
add. Syr. de Cichor. cum Rheo,
Diacnicu, an. unc. i ß.
Spir. Salis dulcis, ℨ ß.
M.

LIX. Quòd ſi ratione *Bilis* à Lympha vitiatæ *Magnus* ſequatur *Æſtus*, Hujus quoque cauſa *Miſſio Sanguinis* conferet, ſicut docuimus modo parag. 45. & 46.

Febr... phat... tarrh...

L X. Si denique 6. *Catarrhalis* fuerit Lymphatica Febris, tum quia præ aliis Glandulis Conglobatis omnibus affectæ ſunt imprimis eæ, quæ in *Capite* occurrunt, ita erunt paranda Medicamenta, ut Partis maximè affectæ habeatur ratio maxima. In quem finem non tantùm *Suffitu* tentabitur Capitis Glandularum Reſtitutio, verùm inter *Univerſalia Alterantia*, tum *Evacuantia* uſurpabuntur, quæ actu obſervantur *Capiti* maximè *dicata* & utilia; quin ad *Evacuationes Capiti peculiares* in tempore accedendum.

Suffit...

LXI. Fiat proinde *Suffitus* ex *Succino*, *Maſtiche*, ſimilibuſque; quin non tantùm, quoties commodè licet, Capite tecto Naribus, & Ore excipiatur, verùm Capitis Tegumenta omnia eodem condiantur, atque ipſi mox imponantur, ne Suffitus vis tardando diſſipetur.

Alt... Evacu... Unive... Apoze...

LXII. *Alterantis*, *Evacuantiſque Univerſalis* exemplum præbeat ſequens *Apozema*, ſicut præcedentia uſurpandum.

℞. *Rad. Pœoniæ,*
Scorzoneræ, an. unc. j.
Apii, unc. ß.
Fol. Betonicæ,
Violariæ,
Primul. veris, an. M. j.
Turbith Gummoſ. unc. ß.
Rad. Mechoacann. ℨ ij.
Tartari Crudi, ℨ i ß.
Sem. ſiler. mont. ℨ ij.
Coq. ex Aq. pura ad Colat. unc. xx.
add. Syr. diacnicu, unc. ij.
M.

Caput... ticular... evacua... Erhini... maſticat... Spiritu... lis Arm... niaci V...

LXIII. *Evacuationes Capitis Particulares* obtinentur *Errhinis* atque *Maſticatoriis*. Sola *Betonicæ* aut *Majoranæ folia* recentia digitis contrita & naribus indita *Errhini* benigni rationem habere poſſunt; & multùm proderit *Spiritus Salis Armoniaci* in longiori colli vaſculo naribus applicatus, quoniam Humorem tum Viſcidum Glandulas obſtruentem ſolvit, tum Salſo-acidum exinde productum temperat.

Maſti... & Pyre... Vires.

LXIV. Sola *Maſtiches*, aut *Pyrethri radix* manſa Pituitam, Serumque in Os deducit è Capite, ut excreentur.

Pancrea... Synocha... bris cura... 1. Humo... Acidum temperan...

LXV. III. *Pancreatica Synocha Febris Curabitur*, ſi 1. uſurpentur medicamenta *Humorem Acidum Temperantia*, & quidem *blandiora*, uti ſunt omnia *Salia Lixiva*, ſed imprimis *Volatilia* & *oleoſa*. Qua de cauſa plurimùm hic præſtat *Opium*, & omne *Opiatum* medicamentum, atque *Aromaticum* quodvis: Ex quibus Compoſita plurima præſcripſimus hinc inde in hoc Opuſculo. Epimetri tamen loco eſto ſequens Mixtura, quandiu *Frigus* urget cochleatim ſumenda.

Miſtura...

℞. *Aq. Petroſelini,*
Graminis,
Fœniculi, an. unc. j.
Aq. vitæ Matthiol.
vel *Theriacali ſimpl.* ℨ x.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Syr. quinque rad. unc. j.
M.

2. In Cal... Humoris utriuſque Acrimonia... Acidam & Salinam temperan...

LXVI. Si 2. *Calore jam urgente*, ob *Bilem* vitiatam & in conſenſum tractam exhibeantur Medicamenta utrique *Acrimoniæ Acidæ*, atque *Salinæ ſimul temperandæ* apta, ideòque ex *Binis Acribus*, *ſed fractis* parata. In quem finem conducet *Apozema* ſequens, ſubinde ad *Uncias* aliquot bibendum.

Apozema...

℞. *Rad. Apii,*
Cichorei, an. unc. j.
Fol. Agrimon.
Sem. Fœnicculi,
Fumar. an. M. j.
Coq. ex Aq. Hordei ad Colat. unc. xx.
addendo Syr. Byzantini unc. iij.

Spir.

Spir. Salis dulcis, ℈j.
vel *Nitri*, Gutt. xii.
M. f. Apozema.

LXVII. Cui magis aridet *Mixtura*, ei ſequens præſcribatur cochleatim aſſumenda.

♃. *Aq. Card. bened.*
Fœniculi, an. ℥iß.
Theriac. ſimpl. unc. ß.
Spir. Salis dulc. ℈j.
Laud. Opiat. Gran. iij.
Syr. Fumar. unc. j.
M.

xie. circa dia s tol LXVIII. Si 3. *Anxietatibus circa Præcordia permanentibus* moleſta ſit hæc Febris, propter Pituitam Viſcidiorem ſimul concurrentem, atque in Flatulentos Halitus reſolutam, conferent *Salia Volatilia Oleoſa*, & *Olea ſtillatitia* præcedentibus Miſturis quantitate parva iuncta. Ex. gr. *a.*

♃. *Aq. Fumariæ,*
Menthæ, an. unc. iß.
Vitæ Matthiol. unc. ß.
Spir. Nitri, Gutt. viii.
Laud. Opiat. Gran. ii.
Ol. macis ſtillat. Gutt. iij.
Syr. Menthæ, unc. j.
M.

ntris a ſe. LXIX. Si 4. *Ventris Tormina* imprimis urſerint, ob Humorem Pancreaticum non tantùm Acidiorem, at ſimul Auſteriorem, conducent imprimis *Salia Volatilia Oleoſa*, vel additis *Oleis ſtillatitiis Oleoſa* facta, & cochleatim aſſumendis Mixturis addita. Exempli loco eſto ſequens Formula.

♃. *Aq. Menthæ,*
Fœniculi,
Petroſelin.
Cochleariæ, an. unc. j.
Spir. Nitri, Gutt. x.
Laud. opiat. Gran. iij.
Spir. Salis Armoniac. ℈j.
Ol. aniſi, Gutt. vj.
Syr. Fœniculi, unc. jß.
M.

Dolo res in nibus tis. LXX. Si 5. *Dejectionibus Cruentis*, *Acrive* ſaltem *Dolore copulatis* exiſtat Febris hæc gravis, præter modò laudatas Mixturas conducet imprimis Enema ex Lacte bubulo, Terebinthina & Ovi vitello paratum ſæpiùſque perſeverante malo injectum, quale eſt Cap. 13. parag. 51.

ivaris uitoſa a Cu. idita- rrigẽ- LXXI. IV. *Salivaris vel Pituitoſa Synocha Febris Curabitur*, ſi 1. *Salivæ*, hinc & *Pituitæ Viſciditas* Medicamentis vel *Aromaticis*, hoc eſt Sale Volatili Oleoſo præditis, vel *Acidis* temperatis, vel *Utriſque* ſimul miſtis, & quidem pro Cæterorum Humorum Bilis, Succique Pancreatici Conſtitutione varia, *Corrigatur ac Emendetur*: Qualia plura ſunt hinc inde, atque in hoc etiam Capite propoſita, unà cum Formulis ad fœliciter praxin faciendam convenientibus. Vide Cap. 14. parag. 45. & ſeq.

Halitus lentos tiendo LXXII. Si 2. *Halitus Flatulenti* ab Ipſa educti & in *Ventriculo* primùm & *Inteſtinis Diſtenſionem ac Inflationem*; poſteà in *Corde Irritationem*, atque *Pulſum Frequentiorem*; in *Pulmonibus* autem *Anhelationem*; in *Cerebro* tandem *Somnolentiam* excitantes *Diſcutiantur*, novuſque Ipſorum *proventus Impediatur*. In hunc finem conducent Medicamenta Cap. 14. parag. 56. & ſeqq. laudata.

ppetitũ atum uendo. LXXIII. Si 3. *Appetitus* plerumque *proſtratus Spiritu Salis dulci*, *Elixire proprietatis* & ſimilibus *Acidis temperatis* Potui ordinario admiſtis, aut cum aliis Affectui primario convenientibus Liquoribus & Mixturis cochleatim ſubinde uſurpandis paulatim *Reſtituatur*, &c, ſi præterea plùs minùs *Depravatus* fuerit, *Corrigatur.*

Febri. ympto- etiam LXXIV. *Febribus Synochis à gravibus & valdè urgentibus Symptomatibus* denominatis *Cura* debetur eadem, quam propoſuimus, niſi quòd tunc, ſicut aliàs ſemper, *Symptomatum* iſtorum *graviſſimorum ratio ſit habenda exacta & ſollicita.* *ratio habẽda*

LXXV. Falluntur enim, & Diſcipulis ſuis non minùs, quàm Ægris injuriam inſignem faciunt Medici Doctores omnes, qui putant, docent ſaltem, curari poſſe ullos ex Arte Morbos, neglectis gravibus, ideòque urgentibus ipſorum Symptomatibus; quæ volunt omnia morbis primariis curatis, ſponte ceſſare: poſtquam magno mortalium damno obſervamus indies ob præfractam horum Sciolorum, & Garrulorum Medicaſtrorum pertinaciam, negligentiamque à Symptomatibus gravibus tolli tam ſæpè priùs Ægros, quàm tollantur ab ipſorum medicamentis Morbi ſolùm curati. *Ut & in omnibus aliis Morbis.*

LXXVI. Adde, quòd Medicamenta Symptomatibus quibuſvis tollendis, minuendiſve convenientia emendent, corrigantque ſimul vitia Humorum, Partiumve Solidarum, à quibus pendent immediatè iſta Symptomata. Tolluntur ergò ſimul Morbi, dum tolluntur Symptomata. Neque dubitamus cum nonnullis Medicis celebribus in Morborum cenſum referre Humorum Vitia; quoniam non minùs ad Totius Corporis & Functionum Integritatem requiruntur, faciuntque Partes Contentæ, quàm Continentes. *Medicamẽta ſymptomata tollentia, etiam Humores corrigere.*

LXXVII. 1. Ad *Febrium* igitur *Synocharum Ardentium* Dogmaticam *Curam Educendus* quamprimùm *Sanguis* ſatis copioſè ac frequenter, quò Summus ille minuatur, tollaturve Æſtus; quòd tantò magis faciendum, ſi adſit *Plethora*, hoc eſt, Sanguinis abundantia. *Febris Ardẽs curatur Sanguinem minuendo.*

LXXVIII. Miſſo, quantùm Vires commodè ferre poſſunt, Sanguine; quandiu *turget* adhuc *Bilis*, atque ipſius ad Inteſtinum deducendæ, mox & cum ſucceſſu educendæ ſpes eſt, tutò exhibebitur, & quidem unica ſaltem poſt ligatam Venam ſectam hora, *Cholagogum* blandum; quale eſt Apozema parag. 43. notatum; à quo ſi brevi, hoc eſt, intra horas duas nulla contingat dejectio, plus eius aſſumi debet, donec Alvi ſequatur ductio: qua ſuccedente uſurpanda ſunt ſæpiùs *Alterantia*, Æſtumque ac Sitim compeſcentia medicamenta, de quibus actum parag. 47. & alibi. *Bilem educendo. & Alterando, &c.*

LXXIX. Nec ſufficit ſemel Sanguinem mittere, aut Bilem expurgare, quin non raró iterandæ ſunt illę Euacuationes, non neglectis Alterantibus; donec ex diminuto æſtu febrili appareat diminutam, ſublatamve, aut ſuperatam Febris hujus Cauſam. *Atq; hæc nõ raro iterãdæ*

LXXX. 2. Si rectè conjectavi, quando *Leipyriam Febrem* ſuſpicatus ſum conſtare *ex Bilioſa & Pancreatica*, *Curabitur* eadem, uſurpando medicamenta, quæ Aciditatem Succi Pancreatici excedentem, atque Oleoſitatem Bilis exuperantem corrigant, & *Acidum* quidem *concentrent*, *oleoſum* verò *imbibant*, & *offuſcent.* *Leipyrias Febris curatur alterantibus.*

LXXXI. Quæ utrumque hoc præſtent, laudo Margaritas, Corallia, Oculos Cancri, & omnia Concharum genera, imprimis calcinata, Cretam, &c. ſi ſæpiùs parva ſumantur quantitate. *Et qualibus*

LXXXII. Poſſunt præterea uſurpari medicamenta, nunc Calorem, nunc Frigus magis temperantia, prout hoc, vel ille, magis Ægrum moleſtat: qualia non ſemel præſcripta ſunt in ſuperioribus, & proximè ſequente Capite plura præſcribentur. *Nec non calorem & frigus temperando.*

LXXXIII. 3. *Febris puniceo-nigricantem Linguæ*, *Fauciumque Calorem Caloremque aridum comitem habens Curabitur*, ſi præter Univerſalia iſti Febri ſatis ardenti convenientia, & ex jam dictis petenda remedia, in ſpecie uſurpentur ea, quæ huic Oris partium Ardori, Ariditati, & vitiato Colori obſervata ſunt conducere. *Febris, de breune dictæ curatio.*

LXXXIV. Laudantur imprimis Gargariſmi parati ex Aqua vel Decocto Plantaginis, Lactucæ, Solani, Portulacę, Liguſtri, Fragariæ, *Prunellæ*, aut *Brunellæ* (quod nomen ipſi ab hoc Affectu *Ea quibus fiat.*

fectu inditum aiunt, quoniam præ aliis omnibus ei creditur conferre) Caprifolij, &c. additis nonnunquam Succis acidis & auſteris Mororum, Berberorum, Acetoſæ, Citri, &c.

Gargariſmus.

LXXXV. Commendatur etiam hic à Chymicis *Nitrum* cum Sulphure præparatum, atque idcircò *Sal Prunellæ* dictum.

LXXXVI. Gargariſmi optimi Formula eſto ſequens.

℞. *Fol. Prunellæ,*
Salicis,
Fragar. an. M. j.
Hordei integri, P. j.
F. Decoctio ex Aq. pura.
In Colat. ℥ xiij. *diſſolv.*
Diamori ℥ j.
Lapid. Prunell. ʒ ß.
M. F. Gargariſmus, quo tepido ſæpiùs Os colluat & gargarizet Ægrotus.

Eius Vſus.

Angina qui præveniatur. LXXXVII. Conducit quoque ut plurimùm in hoc Affectu *Apertio Venarum Raninarum* ſub Lingua, & quidem quoties tumere obſervantur, atque *Anginæ* inſtantis, vel urgentis ſignum præbent. Nam novum non eſt huic Affectui copulari Anginam.

Cruſtæ labiorum qui leniantur. LXXXVIII. *Cruſtas Labiorum fœdas* leniet, ſiccabit ac tollet Pulvis *Cretæ* Lactis Cremore exceptus ad conſiſtentiam Linimenti, & ipſis applicatus; ut & unguentum album Caphuratum ſimiliter uſurpatum.

Febris delira qui curetur. LXXXIX. 4. *Febris Delirium grave ac furioſum comes habens Curabitur*, adhibitis, præter alia ſuperiùs laudata, is præſertim, quæ non tantùm *Somnum promovere* poſſunt; ſed *Acre bilioſum* potenter atque blandè *temperare*, atque ſic *acriorem* ipſius cum *Acido Efferveſcentiam compeſcere*.

Et quibus. XC. In hunc finem conducet præ vulgò notis omnibus *Opium*, & quodvis paratum inde Opiatum medicamentum: Præſtantius tamen iudicio *Sulphur* quodvis *minerale*, *Vitrioli*, vel *Antimonij* &c. fixum.

XCI. Uſurpari poſſunt *Opiata* tum internè, tum externè: quorum *Formulas* plures in ſuperioribus dedimus, ac in ſpecie Cap. 28. parag. 22. 25. 30. & 40. unde peti poterunt.

Febris colliquās qui curetur. XCII. 5. *Brevi Colliquans Febris Curabitur*, in uſum revocando & cæteris admiſcendo Medicamenta, quæ *Bilem Acriorem ſimul, ac Pinguiorem potenter, blandè licèt corrigant*: In quem finem laudo præ multis aliis *Dulcem Salis Spiritum*, & ſimiles alios per Vini Spiritum priùs temperatos, aliis Alterantibus in hoc Capite paſſim præſcriptis admiſcendos.

& Quibus.

Symptomatū cura etiam habenda. XCIII. Semper autem attendendum eſt ad *cætera Symptomata*, in ſingulis ægris plùs minùs differentia, & idcircò aliquam in Cura ritè inſtituenda medicamentorum diverſitatem deſiderantia: ubi Medici prudentia & iudicium ad incudem revocatum mirè nonnunquam elucet; poſtquam Præcepta illorum egregia & longo rerum uſu formata formant quidem, non conferunt Medico Iuniori Iudicium.

XCIV. 6. *Febrium Malignarum Curationem* dabimus brevi ſecuturo Cap. 33.

CAPUT XXX.

De Febribus Intermittentibus.

Intermittentes Febres quænam. I. INtermittentes Febres ſunt & dicuntur, quæ diverſis ægros urgent *Paroxyſmis*, ſponte tum in totum recedentibus, tum de novo accedentibus.

II. Quoties namque ab *Internis Cauſis*, nullo in Rebus Non-naturalibus dictis patrato errato, *intervallis certis aut incertis redeunte* moleſtantur ægri *Febre*, toties illa vocatur *Intermittens*, hoc eſt, haud continuè affligens, aſt per *Paroxyſmos* repetens, iterumque in totum deſinens.

III. Quoties contrà non ab Internis, ſed ab *Externis Cauſis*, ac imprimis ab uno pluribuſve in Rebus Non-naturalibus commiſſis erratis excitatur *Febris*, toties illa *Simpliciter Febris* vocatur; donec aut ex *comitibus Symptomatibus* probabiliter cenſeatur futura vel *Continua*, eaque *Diaria*, *Synochave*, vel *Intermittens*: aut poſt paucos ſaltem dies certò determinetur ipſius ſpecies. *Febris [ſim]pliciter dicatu[r].*

IV. Nimiùm namque ſibi adſcribunt, quotquot, falſi ſæpiùs licèt arguti, ad conſequendam judicii acris apud impeditos famam, inaniter gloriantur, ſe mox in prima cuiuſvis Febris invaſione, & invaſionis principio ſtatuere poſſe certò, an Ephemera, an Synocha, an Intermittens, & quidem an Quotidiana, an Tertiana, an Quartana ſit futura Febris. Quam gloriationem Thraſonicam libenter concedimus iis, qui, alioſque paſcere ſolent fumo, ac delectare vento. *In pri[ma] invaſio[ne] ſpeciem [Feb]ris nō definiri.*

V. Febrium Intermittentium *ſpecies* ac *Differentiæ* petuntur 1. ab *Intervallo* diverſo, nunc breviore, nunc longiore, quod inter ipſos intercedit Paroxyſmos. 2. à *Symptomatibus gravioribus*, quæ ipſas comitari ſolent, diverſis. *Febrium [In]termitt[entium] ſpecies.*

VI. 1. Ratione *Intervallorum* diverſorum dividuntur *Febres Intermittentes* in *Quotidianas*, *Tertianas*, *Quartanas*, *Quintanas*, & ſic porrò, quatenus vel unoquoque, vel tertio, vel quarto, vel quinto, & ſic porrò repetunt die. Quas nunc *Simplices*, aliàs *Multiplices*, *Duplices*, *Tripliceſve*, aut etiam *ex Diverſis Compoſitas* ſæpiùs obſervari docuimus cap. 27. parag. 13. & ſeq. additis eaſdem ab invicem diſtinguentibus Signis. *1. Rat[ione] interua[llorum].*

VII. 2. Ratione *Symptomatum Graviorum* (quemadmodum de Synochis iam dictum Cap. 29. parag. 23. & ſeq.) Nomina diverſa ſortitæ ſunt Febres Intermittentes. 1. *Algidæ* obſervantur nonnunquam, non tantùm Frigore præſertim, ſed Frigore tantùm moleſtæ; adeò ut aliquando & frequentiùs levis, aliquando & rariùs nullus ſequatur Calor. *2. Rati[one] Symptom[a]tum gra[vio]rum. 1. Algid[æ].*

VIII. Tales etiam ſemper Algidas, in Noſocomio Academico habuimus ita manifeſtas, ut non tantùm incipiente, atque augeſcente, ſed etiam vigente ac declinante, imò ceſſante paroxyſmo, id eſt, ſemper tum Suo, tum Adſtantium tum Medicorum Senſu moleſtè ubique frigerent, nunquam teperent, minùs calerent ullibi ægri. Suntque hæ Algidæ graviores ſemper forſan *Quotidianæ*.

IX. Tam frequenter autem occurrunt *Frigore* præcedente, quàm *Calore* ſubſequente moleſtiores Febres Intermittentes, ut non tantùm ab Ipſo Denominationem ſuam in pluribus Germaniæ, aliiſque Septentrionis Regionibus acceperint, verùm Plebejorum plerique tam diu ſe duntaxat febricitare putent, quandiu Frigus patiuntur acre, ſeque à Febre liberatos iudicent, quamprimùm incipit Calor ſæpenumerò minimè, parumve moleſtus, vel gravis. Suntque tales tum frequentiùs *Quartanæ*, tum interdum *Tertianæ*.

X. 2. *Ardentes* non rarò exiſtunt Intermittentes Febres, ac imprimis *Tertianæ*, in quibus breve, ac leve duntaxat, vel nullum ferè notatur Frigus, vel Horror tantùm mediocris præcedere Calorem, Ardoremque ſummum, eundemque poſt finitum Paroxyſmum ſæpenumerò diutinè permanentem, ac ſemper moleſtum: adeò ut nonnunquam novus Paroxyſmus priùs revertatur, quàm præcedentis Calor auctior in totum remiſerit. *2. Ardent[es].*

XI. Non eſt autem neceſſum, ut idcircò credatur ſimul permanſiſſe cum remanente Calore Febris, quoniam Pulſus quidem remittit ab aquiſita ſua frequentia, non redit autem auctus Corporis Calor ad priſtinam temperiem: unde etiam non rarò accidit paulatim tali Febri Intermittenti Synocha, fitque Tertiana Continua.

igida & a. XII. 3. Quamvis autem aliquando Febres Intermittentes ſolo Frigore, vel Calore ſint Ægris graves, *utplurimùm* tamen utroque urgentur, & *Frigori ſuccedere ſolet Calor*, Atque tunc ipſos *quandoque Frigus, quandoque Calor magis angit, diutiùſve durat, rariùs æqualiter eoſdem afficit*. Toto namque cœlo errant, qui ex falſis ſuis Præjudiciis, atque contra Experientiam quotidianam Diſcipulos ſuos malè docent duplo, triplo vel quadruplò ſuperari ſemper Frigus præcedens à ſubſequente Calore, vel ratione *Durationis*, vel ratione *Vehementiæ*.

ium Inittētiū tomata. XIII. Nam, ut plerarumque Intermittentium Febriùm ſecundùm bina modò memorata ipſarum Symptomata præ aliis omnibus frequentiſſima & maximè notabilia, non neglectis tamen cæteris, Hiſtoriam, & *Invaſionis*, *Affectioniſque modum* paucìſque deſcribam, ſolet in anteceſſum ferè *Oſcitatio & Pandiculatio*, quin aliquando *Univerſalis Artuum Laſſitudo* vel *Inquietudo*, rariùs *Somnolentia* præcedere, atque plùs vel minùs durare ac urgere.

ſcitatio. culatio. Artuum tudo ietudo. nolentia

us in re- Lum- XIV. Harum moleſtiarum uni, vel pluribus ſuccedit plerumque (quantùm Ego ſaltem in Ægris meis obſervare potui) *Frigus in Regione Lumbari*, & quidem nunc gravius, nunc levius; quod paulò poſt ſecundùm Spinæ ductum tam ſurſum, quàm deorſum ad *omnia Corporis Extrema* pergit, atque non tantùm in *Manuum*, *Pedumque Digitis*, verùm in *Naſo*, *Auribus*, *Mento*, *Lingua* imò *Univerſâ* ſubide *Cute* ſe manifeſtat, & interiora interim non minùs, quàm exteriora moleſtat & affligit.

omnibus ris ex- is.

rigus in ris me- XV. Rariùs quidem *Nullum in Lumbari Regione Frigus*, vel *non niſi ſeriùs* ſentitur, Quod aliquando *in Ventris medio*, ubi *Tenuia Inteſtina* convolvuntur, præſertim, vel tantùm ægris obſervavi moleſtum.

Capitis. ibus. XVI. Sed & nonnunquam in *Capitis partibus Interioribus*, & quidem nunc in *Occipite*, nunc in *Syncipite*, nunc in *Vertice* potiſſimùm Frigus grave notavi.

ror r. XVII. Frigori leviori *Horror*, graviori verò *Rigor* eſſe ſolet Comes.

ores Va- XVIII. Durante Frigore *Dolores* urgent magis *Rodentes*, *Contundentes*, *Lancinantes*, cum *Ventris Torminibus*, aliiſque Symptomatibus quibuſdam moleſtis, à quibus mox nonnullas denominabimus Febrium Intermittentium Species.

ſus De- r. XIX. Incipiente Frigore unà cum *Pulſu mox Frequentiore* obſervabis tum *Minorem*, tum *Debiliorem*, atque eodem magis adhuc urgente *tam Exiguum*, ut ſæpiùs Tactu ampliùs percipi nequeat.

xietates. XX. Ubi remittere Frigus incipit, ſolent non rarò *Anxietates circa Præcordia* eſſe mox *ſecuturi Caloris* præludia.

itis. XXI. Quin unà cum *Calore* paulatim accenditur & augetur *Sitis*; rariùs enim durante Frigore urget tamen aliquando.

lſus ma- juſtior. XXII. Cum Calore autem *Puſus*, *continuò Frequentior*, redditur ſenſim *Maior*, & plerumque ſimul *Robuſtior*. Nam illo tum exiſtente *Parvo*, *Debilive* judicatur *Febris Maligna*, *Summave Virium proſtratio*, ideoque auctum periculum.

gua Ari- as. ſpiratio cta. pitis Æ- s et dolor. emporum lſatio. gilia. lirium. XX III. Accedit *Calori auctiori* utplurimùm *linguæ Ariditas*, *Reſpiratio aucta* & quandoque *difficilis*, *Capitis æſtus*, *Dolorque*, *Temporum Pulſatio*, *Vigilia*, non rarò *Delirium*.

dor. ina Co- ſa excre- Sonus Va. s. XXIV. Denique paulatim remittente iterum Calore *Sudor* fere manare ſolet *copioſior*, vel *parcior*, *Urinæ* ſaltem ſatis *copioſa excretio*. Atque nunc fere concurrente *Somno vario*, nunc magis tranquillo, nunc multùm irrequieto, atque Somniis, vel Inſomniis gravi, omnibus, pleriſque ſaltem Symptomatibus liberatur iterum ad tempus *Æger*; donec novo adventante Paroxyſmo Febrili nunc eadem, nunc pauciora, plurave graviùs, leviùſve ipſum afficiant; Quæ tandem ſponte arteve in totum, ex parte ſaltem tolluntur, aut ipſum tollunt.

XXV. Atque ita præcedente Frigore, atque ſuccedente Calore ſolent utplurimùm ægros pleroſque torquere Febres Intermittentes: quamvis nonnunquam (ut ad cæteras Ipſarum à comitibus Symptomatibus aliis non parùm ægros quandoque urgentibus denominatas, denominandaſve Species ac Differentias pergamus) 3. obſerventur *Epialæ* dictæ, in quibus ſimul ac ubique *Frigus & Calor* vehementer urget. 3. *Epiala.*

XXVI. 4. A Siti valdè importuna & inextincta vocantur *Siticuloſæ*: Quales non tantùm obſervantur frequentiùs Calore urente, verùm etiam Frigore urgente, adeò ùt licet continuò bibant ægri, nihilo tamen ſitiant minùs. Nec duntaxat ægris, ac præſertim potui tunc nimio indulgentibus, ſed ipſis Medicis quoque moroſam Sitim curaturis pariunt Febres tales moleſtiam ſummam. 4. *Siticuloſa.*

XXVII. 5. *Famelicas* liceat eas nominare Febres, quibus conjuncta eſt Fames rabida & inexplebilis, adeò ut niſi concedatur, exhibeaturque durante licèt Paroxyſmo Cibus, in Animi Deliquium, aliaque Symptomata moleſta incidant ægri. Quamvis enim pleriſque tunc Diminuitur, vel Aboletur aliquando in totum Ciborum Appetitus; alios tamen non tantùm levis, ſed dira invadit unà cum Paroxyſmo Febrili Fames. 5. *Famelica*

XXVIII. 6. *Cardiacæ* occurrunt Febres Intermittentes, inexplicabili ſæpè, intolerabilique circa ſuperius Ventriculi Orificium Dolore comitatæ, atque hoc præſertim Symptomate graves, ac nonnunquam Epidemiæ, ſive Vomitus ſimul concurrat, ſive abſit. 6. *Cardiaca.*

XXIX. 7. *Torminales*, aut *Colicæ* à Torminibus Ventris graviſſimis, ejuſdemve Diſtenſionibus mirè angentibus, & unà cum Intermittentis Febris Acceſſu accedentibus, ejuſdemque Diſceſſu diſcedentibus denominandæ ſubinde viſuntur Febres. 7. *Torminalis ſive Colica.*

XXX. 8. *Syncopales*, à Syncope ægros unà cum Febre invadente nomen ſortitæ occurrunt nonnunquam Febres, valdè graves ac periculoſæ, ſilentio ideò haud prætereundæ. 8. *Syncopalis*

XXXI. 9. *Obſervantur* aliquando Febres Intermittentes à comite Suffocatione Hypochondriaca, vulgò Hyſterica dicta, cum paroxyſmo febrili graviùs (& Fœminas præſertim) afficiente *Præfocantes* nominandæ; cùm reverà nonnunquam ægras tunc ſuffocent ac interimant, licèt non valdè graves ſimul exiſtent, quoad cætera Symptomata, Febres ipſæ. 9. *Præfocans*

XXXIII. 10. Prædictis ſubinde valdè affines ſubiungemus *Anheloſas*, à difficili & anheloſa reſpiratione nominatas, & mirè, miſerèque cum, vel ſine *Cordis Palpitatione* Ægros angentes. Has obſervavi non ſemel cum *Abdominis diſtenſione*, atque *Præcordiorum Anxietate* incipientes, *Pulſu* mox exiſtente *Parvo*, *Debilique* ac *Frequentiore*, *Frigore ac Dolore Lumborum Regionem* ſimul urgente. Quòd ſi tunc *Flatus* vel ſurſum per *ructus*, vel deorſum per *crepitus* aliqui erumperent, *Paroxyſmus* exiſtebat *levior*, ſin minùs, *gravior*: Nam poſtquam per unam, pluresve horas duraverat illa Diſtenſio & Anxietas, ſenſim utraque minuebatur, atque ſimul *Reſpiratio difficilis & Anhelatio ſumma* excitabatur, & quidem tanta, ut corpus vel minimam ſui agitationem, motumve ferre non poſſet, *Pulſu* ſenſim aliquantò *Majore magis*, *quàm Robuſto* exiſtente, ac continuò *Frequentiore*, unà cum *Venis ubique valdè turgentibus*, quæ extra Paroxyſmum erant exiguæ ac vix conſpicuæ. *Anhelatio* hæc aliquando graviùs, aliquando leviùs, aliquando diutiùs, aliquando breviùs angebat; unde nonnunquam Præfocationi Hypochondriacæ convenientia medicamenta ſimul utiliter uſurpabantur. Tandem verò *Madore magis*, *quàm Sudor* ſolve- 10. *Anheloſa*

ſolvebatur Paroxyſmus, donec novus accederet, *rariùs quotidianus*, *crebriùs tertianus*.

11. Aſthmatica.

XXXIII. 11. Nec infrequentes ſunt Febres Intermittentes *Aſthmaticæ*, à comite Aſthmate nunc graviore, nunc leviore ita dicendæ. In quibus itidem Abdominis Anxietas & Diſtenſio præcedere ſolet, atque illis remittentibus Difficilis Reſpiratio & verè Aſthmatica ſequi, quæ unà cum Paroxyſmo utplurimùm ſatis diu & aliquando ad unum, vel plures dies durante minuitur, & tandem ceſſat; nonnunquam illo ſublato perſeverat. Huiuſmodi Aſthmaticam Febrem vidi *decimoquarto die aliquandiu recurrentem*, atque per plures dies vicibus ſingulis Ægrum ſatis moleſtè afficientem, ni convenientibus & quoad Anxietatem, & quoad Durationem minueretur medicamentis.

12. Tuſſiculoſa.

XXXIV. 12. Non tantùm Aſthmaticas modò deſcriptas comitari ſolet Tuſſis, ſed aliàs quoque nullo Aſthmate tunc ſimul urgente, à qua Tuſſi præ aliis Symtomatibus omnibus Ægros valdè tunc moleſtante *Tuſſiculoſas*, *Bechicaſve*, ipſas non incommodè nominari poſſe putavì. Mox enim, atque ingraveſcit Paroxyſmus febrilis, urgere quoque incipit *Tuſſis*, utplurimùm *Sicca*, rariùs, nec niſi per accidens, *Humida*; quotie ſcilicet prætereà Humor varius aut ſponte, aut à Febris Cauſa, aut à ſicca Tuſſi motus delabitur ad Pulmones.

13. Catarrhalis.

XXXV. 13. Sed obſervantur quoque Febres Intermittentes *Catarrhales* vocandæ, à Catarrho non tantùm ad pulmones, verùm ad aliàs quoque Partes ruente, atque unà cum Paroxyſmo febrili moto, ac ceſſante. Humor namque novus non delabitur ad partes extra Febrilem paroxyſmum; qui verò jam defluxit, non recedit aut deſerit partem affectam, licèt deſinat Febrilis paroxyſmus.

14. Arthritica.

XXXVI. 14. Ad Catarrhales Febres revocant aliqui Practici *Arthriticas*, quoniam exiſtimant ortum ſuum Catarrhis debere Arthritidem. Quoniam verò Ego judico unà cum Sanguine per Arterias deferri ad Articulos Humorem diverſum Arthritidem producentem, omninò diſtinguendas exiſtimo Arthriticas Febres à Catarrhalibus. Cæterùm quoties accuratè ſatis obſervare potui ex fideli Ægrorum narratione Arthritidis ortum & progreſſum, toties quoque notavi Ipſam unà cum Febre Synocha, vel Intermittente fuiſſe productam: unde novis redeuntibus Intermittentis Febris paroxyſmis non parùm augebatur Arthritis, donec aut in continuam mutaretur, aut ceſſaret ſponte, tolleretur ve arte Intermittens, perſeveraniibus nihilominus Articulorum Doloribus.

15. Delira.

XXXVI. 15. Quemadmodum Synochæ, ita frequenter Intermittentes occurrunt Febres *Inſanæ* aut *Deliræ* vocandæ, Belgis *Raſende Koortſen* dictę, à *Delirio*, rariùs quidem quidem durante *Frigore*, crebriùs urgente *Calore* poſt *Capitis Dolorem*, *Vigilias*, *Temporum pulſationem* ipſis ſuperveniente, atque unà cum paroxyſmo iterum & quidem poſt Somnum vel placidum, vel Inſomnium tumultuoſum ſenſim ceſſante.

16. Vomitoria.

XXXVIII. 16. A Vomitu aut mox incipiente, duranteve adhuc Frigore, aut mox inchoante, accreſcenteve Calore nunc continuò, nunc per intervalla multùm moleſto Febres intermittentes occurrunt *Emeticæ* aut *Vomitoriæ* dicendę; tantò graviores, quòd plerumque inde non levantur, ſed gravantur magis Ægri. Unde meritò Vomitus ille non cenſetur Criticus, Sed Symptomaticus.

17. Cathartica.

XXXIX. 17. Sic obſervantur quoque Alvi Dejectione multa, vel frequenti, & quandoque ſimul torminoſa diverſo Acceſſus tempore Ægros valdè moleſtantes, ac debilitantes Febres Intermittentes, *Catharicæ* idcircò, aut *Dejectoriæ*, aut, ſi à vocabulis magis emphaticis non abhorreant delicatæ aures, *Cacatoriæ* vocandæ.

18. S... ria.

XL. 18. Non tantùm ſinguli plerarumque intermittentium Febrium paroxyſmi deſinere ſolent ac ſolvi Sudore ægris utili, ac proinde pro Critico tunc habendo; ſed nonnunquam durante bona vel maximà cujuſvis Paroxyſmi parte Sudor multus, ægriſque noxius, ideòque Symptomaticus, ſæpiùs calidus, rariùs frigidus ex univerſo corpore, aut parte privata, Capite, Thorace, Abdomine, Artubuſve manans *Febres* conſtituit *Sudatorias*: Quales obſervantur etiam Synochæ, *Sudoris Anglici* nomine notæ ac celebres.

19. ... riens.

XLI. 19. Sed obſervantur etiam Febres Intermittentes continua ferè Mictione, & quidem Symptomatica, ægroſque infirmitate, non Critica & ipſos levante moleſtæ; quas proinde aptè *Micturientes* aut *Ureticas* vocaveris.

20. Sp... ria.

XLII. 20. Obſervantur denique, ut tandem hiſce nomenclaturis ex parte novis finem imponam, Febres Intermittentes, quas durante Paroxyſmo Sputatio & Salivatio gravis & moleſta comitatur, ideòque *Sputatoriæ* aut *Ptyalodes* nominandæ.

XLIII. Occurrunt dubio procul adhuc plures Intermittentium Febrium Species ac Differentiæ à Symptomatibus gravibus, moleſtiſque appellandæ; ſed ſufficiant hoc tempore aliquot ſatis notabiles ad exemplum propoſuiſſe, quas diverſiſſimis quotidie peragendis avocatiſſimus potui revocare in Memoriam ſegniùs concredita reponentem.

Febrium ... termitt... cauſa v...

XLIV. Febrium autem Intermittentium tot modis inter ſe differentiam *Cauſas* ſi quis me rogaverit, reſpondebo *aliam eſſe Intermittentis Febris quà eſt Intermittens, aliam hujus vel iſtius Speciei quatenas hoc vel illo recurrit Die, his vel illis comitata eſt Symptomatibus gravibus*.

Circa q... Auctoris ... pinio ab ... Medicis ... verſa.

XLX. Quoniam verò, ſi alicubi, certè in aſſignanda vera Febrium Intermittentium omnium & ſingularum Cauſa portentoſus obſervatur Medicinæ Doctorum diſſenſus, atque à cæterorum omnium Opinione non parùm forſan recedit ultimò etiam mea; libet in eorum præſertim gratiam, qui nunquam me hac de materia publicè, privatimve docentem audiverunt, audientve, aut ſermones ſaltem mecum contulerunt, conferentve, totum hoc negotium arduum & intricatum altiùs repetere, accuratiùs examinare, atque, quàm unquam eſt hactenus à me factum, enucleatiùs explicare: quòd faciam, quantum operas indies urgente Typotheta, eaſdemque præſtolante Auditorio privato, licebit per occupationes, diſtractioneſque quotidie accreſcentes magis, quàm decreſcentes, ideòque Animum à meditatione attenta, omninò hic requiſita, perpetuò abſtrahentes.

Ad Febr... Intermitt... tem produ... dam quid... quiratur.

XLVI. *Ad Febrem* igitur *Intermittentem*, hoc eſt, Intervallis nunc certis, nunc incertis, nunc brevioribus, nunc longioribus, & quidem poſt ceſſationem totalem, eamque itidem nunc diuturniorem, nunc breviorem novis Paroxyſmis pariter tum ratione Frigoris, tum ratione Caloris nunc brevioribus, nunc longioribus ſæpiùs repetentem *producendam requiritur Aliquid*, quo in Sanguine non exiſtens, aliàs Synocha Febris excitaretur, ſed ipſi admiſtum unà cum ipſo ad Dextrum Cordis Ventriculum deferatur, & quidem 1. à *Parte Corporis tali*, *quæ per Vaſa ſua* aut immediatè, aut mediatè *communicet cum Corde*. Fundamenti namque, Poſtulatique loco hic ſupponimus Circularem Sanguinis Motum, & ab aliis, & à nobis alibi abundè probatum.

A qua par... corporis, ... perqua va... debeat adc... deferri. Quomodò ... cauſa exter... na debeat affici.

XLVII. 2. *A Parte tali*, *perque Vaſa talia*, *in qua*, *vel in quibus poſſit ipſum*, *ob Cauſam Externam*, in Rebus Non-naturalibus ferè conſiſtentem, *ita infici & affici*, *ut ſubitò ſecundùm aliquam ſaltem ſui partem in Motu ſuo ſiſtatur*, *atque ad tempus aliquod*, idque nunc longius, nunc brevius *impediatur*, *ne hactenus continuò ad Cor deveniat*.

Quiddebea... eſſe conſtitu... tum.

XLVIII. 3. *Illud idem tale ſit oportet*, *quod* aut propter *ſolam ſui moram* & ſtagnationem *in*

Foco

Foco ſuo vel Vaſis ſua ſponte, aut *propter quamcunque aliam Cauſam Internam* à quovis ejus Aſſertore nominandam, demonſtrandamque ac *concurrentem tale vitium acquirat*, ex quo (ubi denuò ipſi quocunque demum modo ac medio reſtitutus eſt patens ad Cor aditus, *vel Solo*, *vel aliis pariter determinandis juncto cuncta Symptomata* etiam diverſiſſima & in deſcriptis multifariis Febrium Intermittentium Speciebus obſervabilia tum *Commodè poſſint deduci*, tum *rationali*, *certaque Curatione confirmari*. Commentis namque, Figmentiſque inanibus, praxi Medicæ adverſis ſemel ac ſemper valedicere jubemus omnes Cordatos & dignos Medicinæ, Artium Reginæ, Alumnos.

...omodo t ſiſti veri. XLIX. 4. *Impedimentum ipſum tale ſit oportet, quod ad tempus Humorem priùs ſtagnantem cogere poſſit, poſtquam verò eidem tranſitum quacunque demum de cauſa conceſſit, mox ad priſtinam revertatur naturam nocuam*, & proinde *ſimilem priori Humorem tandiu eodem in loco ſimiliter ſiſtat, donec idem, uti prior, per paratam quovis modo viam effuſus Paroxyſmum novum producat*; idque tandiu alternatim continuetur, donec tandem (ni priùs perierit Æger) aut ſponte, aut caſu, aut arte notatum corrigatur, tollaturve Impedimentum, atque eo ipſo Intermittens Curetur Febris.

...r San... m ad ...eferri. L. Si proinde *omnes Corporis Humani* (nam Brutorum OEconomiam Veterinariis relinquimus expendendam, explicandaque) *Humores* ſui in Locis parari, aut etiam coacervari, poſteàque per Vaſa ſua ad Dextrum Cordis Ventriculum deferri ſolitos excutiamus, & attentè conſideremus, obſervabimus præter *Sanguinem* à Partibus Continentibus omnibus ac ſingulis ad Cor per Venas refluentem; 1. *Bilem* tam immediatè *Sanguini Aſcendenti* per Ductum ſuum Hepaticum; *...ilem.* quàm mediatè *Sanguini Deſcendenti* per Ductum ſuum Inteſtinalem in Inteſtinorum fiſtulam, Lacteas Venas, Ductumque Lymphaticum Thoracicum; 2. *Lympham* immediatè *Sanguini Deſcendenti* *...mpham* per Vaſa ſua Lymphatica, eorundemque Truncum; 3. *Succum Pancreaticum* mediatè duntaxat *...Succum ...creaticũ* eidem *Sanguini Deſcendenti* per ductum proprium, Inteſtinalem Fiſtulam, Lacteas Venas, & Ductum Thoracicum; 4. denique *Salivam* itidem mediatè tantùm *Sanguini Deſcendenti* per ſuos Ductus, *...liuam.* Os, OEſophagum, Ventriculum, Inteſtina, Lacteas Venas, & Ductum Thoracicum admiſceri, atque unà cum ipſo ad Dextrum Cordis Ventriculum propelli.

...his hu... ...ibus cau ...febriũ ...rmitten. ...n eſſe de... ...endam. LI. Præter quos *Humores* nominatos quatuor cùm hactenus innotuerint nulli ad Dextrum Cordis Ventriculum delati, meritò *ab illorum Uno vel Pluribus Febrium Intermittentium, quà Intermittentium, Cauſam* deducendam, petendamque judicamus: poſtquam ab ipſo *Sanguine malè affecto Synocham, non Intermittentem* futuram Febrem, propter ipſius Motum ad Cor perpetuum, nemo non videt.

...n à San... ...ne. LII. Quòd *ſi ſtagnet alicubi Sanguis*, mox ibidem orietur *Inflammatio*: quæ ſi reliquo Sanguini communicetur, itidem non Intermittens, aſt Synocha produci ſolet Febris. Cui aliquando Intermittentem ac præſertim Tertianam copulari, atque tunc ex utraque Tertianam Continuam fieri haud novum, nec mirum, ob rationes ex poſteà dicendis ſatis futuras manifeſtas.

...c à Bile. LIII. Sanguine igitur relicto 1. *A Bile Febres Intermittentes, quà Intermittentes, deducendas cenſebit nemo*, qui attenta mente conſideraverit, nec in ſua Veſicula, nec in ſuis Ductibus poſſe illam ſubitò ab ulla Cauſa Externa ita infici & affici, ut ibidem aut ſecundùm aliquam ſui partem in motu ſuo ad tempus ſiſtatur, atque iterum vel ſponte ſua, vel ob quamcunque aliam demonſtrabilem Cauſam Internam inveniat viam, per quam quocunque modo feratur ad Cor, ac vel ſola, vel aliis juncta producat Symptomata ſuperiùs notata.

LIV. *Concreſcit* aliquando, nec diffiteor, *Bilis* tum in Folliculo ſuo *in Calculos*, *Lapilloſve* majores aut minores, tum in Hepaticis ſuis Ductibus in *calculoſam Cruſtam*; Verùm quemadmodum neutrum fit ſubitò, ita nunquam eſt obſervatum alterutrum ab interna Cauſa, quin Externa duntaxat iterum ſolutum, nec tamen ita, ut aliquid Febribus intermittentibus ſimile poſſit inde deduci.

LV. Judicatur itidem aliquando, fateor, ex obſcurè albicantibus & viſcidioribus Alvi fæcibus *in Ictero Bilis ad tenue Inteſtinum* quacunque demum de cauſa *non deferri*. Attamen non ſemper, ſubinde licet, obſervatur Ictero intermittens conjuncta Febris; quæ proinde ab illo Bilis impedimento deduci nequit.

LVI. 2. A *Lympha ſimiliter Febres Intermittentes, quà Intermittentes, haud videntur deducendæ*. Nam, præterquàm quòd Symptomata pleraque ipſas frequentiùs comitantia, & in Abdomine imprimis obſervabilia, ne per ſomnium quidem à Lympha expectari queant: præterea ſi à Lympha penderent, producerenturque Febres intermittentes, tunc vel univerſa Lympha, vel aliqua ejus pars culpanda foret, tanquam in Motu ſuo ad Cor reciprocè impedita, iterumque expedita. Si univerſa; ubi & quale fingetur illud impedimentum? an in omnibus Glandulis Conglobatis, Muſculis & Viſceribus? an in omnibus Lymphaticis Vaſis, eorundemve Trunco circa ſuam in Venam Iugularem, Axillaremve ſiniſtram inſertionem? Sin aliqua duntaxat ejus pars; Quænam & ubi? An quæ à Glandulis Conglobatis omnibus, vel quibuſdam tantùm ad Cor tendit? An eadem in omnibus Glandulis impeditur? Sed rarò deprehenduntur, nec niſi ferè in Gravedine, atque Catarrhalibus Febribus (de quibus præcedente Capite actum) tumentes, aut induratæ iſtæ Glandulæ, vix unquam valdè licet urgentibus, quarum Cauſas rimamur, Intermittentibus Febribus: adeò ut, quò quis attentiùs Lymphæ ortum & modum, ejuſdemque Focum & Vaſa deferentia enucleat, eò minùs inclinet ad Febrium Intermittentium, quà talium, Cauſam Lymphæ adſcribendam. *Nec à Lympha.*

LVII. 3. *A Saliva Febres Intermittentes, quà Intermittentes, minimè videntur deducendæ*. Quamvis enim (ne argumenta plura ex modò de Lympha dictis huc transferamus) aliquandò, id enim non eſt perpetuum, paulò ante Paroxyſmum Febrilem, aut unà cum ipſo Incipiente obſervetur Saliva copioſior, vel parcior ad Os deduci, talis tamen nunc non notatur eadem Saliva, ut ei ſolidè adſcribi queant, non dicam omnia, ſed ne frequentiſſima quidem in omnibus penè Intermittentibus Febribus moleſta Symptomata. Non fertur, inquam, ſemper, quod tamen omninò fieri oporteret, Saliva tempore Intermiſſionis parcior ad Os, & copioſior inſtante aut urgente Paroxyſmo; cùm aliquando eveniat contrarium, aliquando neutrum. Quæ autem in Saliva deprehenduntur pleruq; Vitia, eadem nil minùs, quàm primarium teſtantur Salivæ vitium, ſed potiùs ſecundarium duntaxat, quemadmodum id ex poſteà dicendis clariùs patebit. *Nec à Saliva.*

LVIII. 4. *A Succo Pancreatico Febres Intermittentes, quà Intermittentes*, quivis meritò cenſebit deducendas, qui omnia & ſingula ad ipſas producendas *Requiſita* parag. 46. & ſeq. notata hic & tantùm hìc concurrere animo obſervaverit attento. *Sed à Succo Pancreatico*

LIX. Nam 1. Laudatus ille *Succus* defertur ab ipſo *Pancreate*, *Parte tali, quæ per Vaſa ſua* & Ductus proprios *mediatè* (ſicut) parag. 50. dictum) *communicat cum Dextro Cordis Ventriculo*. *Et quare.*

LX. 2. Defertur idem Succus *per Vaſa talia*, Ductus nempe Laterales, *in quorum uno vel pluribus poteſt ipſe ob Cauſam Externam ita infici & affici, ut ſubitò ſecundùm aliquam ſui partem in Motu*

ſuo ſiſtatur, atque ad tempus aliquod impediatur, ne hactenus continuò ad Cor deveniat.

A qua cauſa & quomodo in motu ſuo ſiſtatur.

LXI. Evenit autem illud, quoties nunc ab Æſtu Aeris, nunc à vehementiore Corporis Motu, nunc à Vigiliis protractis, nunc ab Animi Sollicitudine, aut ira durante, nunc ab Alimentis, Condimentis, Medicamentiſve acrioribus, vel quacunque demùm Causà alia *Pituita* in tenui Inteſtino plurimùm colligi & accumulari ſolita *ſolvitur*, mox *& Sanguini admiſta* unà cum ipſo quaquaverſum *ad omnes Corporis partes propellitur*, quin *Humoribus ſingulis* ubivis præparatis arctiùs vel laxiùs *conjuncta cum iiſdem per ipſorum Vaſa devehitur*: Unde *ſuperveniente ſubitò Cauſa Externa, Pituitam Coagulare apta* (Aere puta glaciali, Ventiſve algidioribus agitato, vel quocunque Afflatu frigus pariente, Pluvia vel quavis Aqua corpus contingente, frigoreque ſuo ipſum afficiente; Potu cujuſvis Liquoris gelidi, majore imprimis copia ſumpti; Animi Terrore aut Mœrore ſummo, repentino præſertim & inopinato, &c.) quemadmodum alibi, ita in *Ductibus Pancreaticis Lateralibus*, anguſtioribus ſcilicet *Concreſcit eadem Pituita, Ductus eoſdem Obſtruit, ac, ne per illos Succus*, ibidem idcircò Stagnans, *in Ductum Medium*, ampliorem, *& ſic ulteriùs pergat*, impedit.

Et cur potiùs in Pancreate, quã alibi.

LXII. Illud autem in *Pancreate*, quàm cæteris forſan Corporis Partibus omnibus, accidit faciliùs, ſæpiùſque, quoniam cum Succi Pancreatici, cæteros Humores omnes Aciditate ſuperantis Materia acidiore jungitur, tranſportaturque faciliùs & copioſiùs Pituita; quin ab eadem ſecedit rurſus non ita difficulter accedente Cauſa ipſam coagulante; à qua promovetur ille Seceſſus inter Succum Acidiuſculum quidem, non tamen valdè Acrem, atque Pituitam, ſed Viſcidiorem ſimul confuſos tantùm, neutiquam intimè miſtos.

Obſtructio ĩ ductibus Pãcreatis Lateralibus.

LXIII. Nec tantùm *Obſtructionem in Ductibus Pancreatis Lateralibus* ex modò enumeratis Cauſis ex parte ſibi contrariis, ſeſeque mutuò excipientibus *fieri poſſe probabiliter Concluſimus*, verùm ipſam non ſemel *actu factam evidenter* in Cadaverum Sectionibus *per autopſiam evicimus*.

Exprimento comprobata.

LXIV. Aliquoties namque publicè quibuſvis præſentibus in Noſocomio Academico Ægrorum præter alios Affectus graves, Intermittentibus quoque Febribus, & quidem non raró multifariis, diutinè laborantium & tandem mortuorum Cadavera diſſecantes, per Syringam huic rei aptam infudimus Salem Volatilem liquidum & tinctura cærulea infectum in Ductum Pancreaticum, ubi in tenue hiat Inteſtinum. Qui Sal quoniam nunc in plures, nunc in pauciores Glandulas non penetrabat; dum in cæteras tum viciniores, tum remotiores, & quidem non coloratis tam ulteriores, quàm citeriores admitteretur, ipſaſque colore ſuo inficeret, obſtaculum aliquod hinc inde latitaſſe, propter quod, ne per laterales Pancreatis Ductus omnes in connexas ipſis Glandulas mearet, Liquor infuſus impediretur, Spectatorum nemo non videbat, & procul omni dubitatione agnoſcebat.

LXV. Obſtaculum autem illud *Obſtructionem* fuiſſe *ab Humore Craſſo, Viſcidoque Laterales Ductus infarciente* vel idcircò aſſevero, quoniam (prẹterquam, quòd nullum vel minimum, cui hoc adſcriberetur, occurrebat vel Compreſſionis, vel aliùs Anguſtiæ ſpeciei ſignum) Cauſæ Antecedentes omnes, quoties innoteſcunt, Symptomata Febres Intermittentes comitari ſolita, ipſaque adeò eaſdem Curandi ratio maximè rationalis ac certiſſima cum Obſtructione planè convenire, & amuſſatim quadrare deprehenduntur.

Ex Succo Pancreatico ſolo, vel aliis humoribus iuncto oriri Symptomata Febrium Intermittentium. Succus Pancreaticus Subacidus. [right-margin note partly cut off: *Sym- ea F Inter tium Succ creat Suba*]

LXVI. 3. *Talis eſt Succus Pancreaticus, qui propter ſolam ſui moram & Stagnationem in Ductibus ſuis Lateralibus ſponte ſua vitium tale poſſit aquirere; adeò ut tunc ex Ipſo partim Solo, partim Aliis poſteà determinandis iuncto cuncta Febrium Intermittentium Symptomata, etiam diverſiſſima commodè, nec ita difficulter poſſunt deduci, atque Rationali, certaque Curatione confirmari.*

LXVII. Eſt enim *Succus Pancreaticus* natura ſua *Subacidus*: quod evincunt non tantùm Argumenta plura à Me in *Diſquiſitione mea de Febribus Secunda* par. 32. & ſeq. propoſita, ſed ipſa Experientia fẹlici ſucceſſu ab Ingenioſiſſimo *D. Regnero de Graaf* tum ſæpiùs hic & alibi in Canibus, tum etiam ſemel Andegavi in Homine infœliciter ſub trabe oppreſſo ac exincto inſtituta, & peculiari *Exercitatione* ſub finem Anni 1664. examini publico ſub meo præſidio hic expoſita.

LXVIII. Hic *Succus*, quoniam *Subacidus* eſt, idcircò ſimul *talis eſt, qui propter ſolam ſui moram & Stagnationem in Ductibus ſuis quibuſvis ſponte ſua vitietur, & quidem ita, ut reddatur primùm ſolitò Acidior; hinc Obſtruentem ſuos Ductus Pituitam*, ſi non in totum *Solvat* & ſecum educat, *perforet* ſaltem ac *permeet*; atque tandem tum *Solus*, tum *Aliis Humoribus* poſtea explicandis *junctus Symptomata in Febribus Intermittentibus omnibus occurrentia omnia* non tantùm producere poſſit, aſt reverà *producat*.

Acida [cut off] *te fieri* [cut off] *diora.*

LXIX. Teſtatur enim Experientia quotidiana, quævis *Acida ſponte ſua reddi continuò Acidiora*. Sic Acetum quò ſervatur diutiùs, eò aceſcit magis. Cujus Eventus Ego ſequentem puto Rationem; Acrimoniam nempe Acidorum augeri tunc, quoniam evaneſcunt ex parte ſaltem Spiritus Volatiles Aciditatem illam temperantes; unde non mirum, ſi conſervatus Liquor quivis Acidus reddatur ſenſim Acidior. Eandem ob cauſam multis licet ignoratam promovetur Aceti confectio in loco Igne vulgari calefacto, vel ſub ædium tecto ſummo Solis radiis expoſito; horum enim ope via paratur Spiritibus Volatilibus citiùs & faciliùs ſic ex parte paulatim effluxuris.

Ut & S[cut off] *cum Pan*[cut off] *creaticum corpore.*

LXX. Quemadmodum autem extra corpus noſtrum Acida quævis aceſcunt ſponte magis, magiſque; ita in eodem Ipſa & nominatim *Succum Pancreaticum Stagnantem ampliùs acreſcere* probant *Symptomata* tum in *Melancholicis Affectibus* dictis pleriſque, tum, quod hic magis urget, in *Febrium Intermittentium initiis* obſervabilia, & ſicut abſque ullius Acidi abuſu ſæpe oborta, ita *uni Acido accepta referenda*; quæ idcircò mox accuratiùs excutiemus.

Et quare.

LXXI. Aceſcit verò Succus Pancreaticus in Ductibus ſuis Stagnans, quoniam ſecedit tunc ab Ipſo ſenſim magis magiſque Spiritus Volatilis ei ſecundùm naturam conjunctus, ipſumque blandè temperans.

Ipſum Pi[cut off] *tuitam inci*[cut off] *dere.*

LXXII. Hic *Succus Pancreaticus* Stagnatione, ſicut dictum, *Acidior & Acrior* factus in *Obſtruentem* Ductus ſuos *Pituitam* vim ſuam exerere, ipſamque *Incidere* incipit: Quæ ſi tenacitate ac viſciditate tanta prævaleat, ut in totum ab ipſo abſtergeri, ſolvi atque inde removeri nequeat, *eandem* ſaltem *perterebrat, ſibique per ipſam vi viam aperit, quam pervadat*.

Pituitam Viſcidam nõ tantùm obſtruere ductus Pãcreatis laterales Sed poſtquã Succo Pancreatico trãſitum cõceſſit, rurſum concreſcere.

LXXIII. Symptomatum omnium in Febribus Intermittentibus obſervabilium exortum à Succo Pancreatico Acidiore, aliiſque Humoribus ipſi junctis deducemus, poſtquam verbo præmiſerimus *quartum Requiſitum* par. 49 notatum hic quoque concurrere: *Pituitam* nempe *Viſcidam Ductus Pancreatis Laterales Obſtruentem talem eſſe, quæ* non tantùm in ipſis *Succum* laudatum *ad tempus cogere poſſit, ut ibi Stagnet*; ſed inſuper, *poſtquam eidem* acrimonia ſua vim ſibi paranti *tranſitum conceſſit, mox iterum coeat; concreſcat, ſolutamque ex parte Obſtructionem reparet ac redintegret, hinc & ſimilem priori Succum tandiu eodem in loco ſimiliter ſiſtat, donec idem, uti prior, per apertam ſimiliter viam effuſus Paroxyſmum novum producat; idque tandiu alternatim continuetur, donec quocunquemodo tollatur in totum Obſtructio ac Febris*, aut ipſus Æger.

…od pro- …r.

LXXIV. Pituitæ Viſcidæ Naturam eſſe, ut perforata licet ſponte coeat iterum & coaleſcat, evincunt non tantùm viſcida omnia eandem mutationem ſpontaneam ſubire ſolita, verùm inſuper pleraque Febres Intermittentes eradicantia vel etiam jugulantia dicta medicamenta; ſive ſint ea Incidentia, & Diuretica, Sudoriferave, ſive Vomitoria, Purgantiave per Alvum. Illa enim omnia videntur mihi Febres intermittentes quaſvis curare, quatenus Pituitam Viſcidam in Ductibus Pancreaticis hærentem incidunt, ſolvunt, abſtergent, atque ſecum ad Inteſtina deducunt, quin aliquando diverſa licet via è corpore in totum educunt Quod agnoſcet facilè quivis medicamenta Febribus Intermittentibus fœliciter tollendis ſpecialia, vulgò ſpecifica dicta ſeriò expendens, trutinanſque: quod pluribus hic probare ſtudio ſuperſedemus, quò brevitati ſtudeamus; cùm præſertim ex iis, quæ hactenus dicta ſunt, & dicentur adhuc, proclive ſit unicuique id ipſum elicere.

LXXV. Quoties non ſubitò & à Medicamentis caſu vel arte uſurpatis, aut Rebus Non-naturalibus non-naturaliter ſe habentibus, modumque excedentibus exterminantur, verùm lentè ac penè inſenſibiliter evaneſcunt Febres Intermittentes, toties, ſi quis omnia, quæ tunc Ægris obveniunt, obſervaverit, comperiet Solutionis hujus rationem adſcribendam omninò iiſdem rebus Non-naturalibus, & quandoque Medicamentis, ſed valdè moderatis, adeòque ſegniùs, minùſque notabiliter laudatum effectum producentibus.

Febrium …rmitten. …Sym- …natum …luctio.

LXXVI. Poſtquam pluribus deduximus Febrium Intermittentium, quà Intermittentes ſunt exortum a Succo Pancreatico in Lateralibus ſuis Ductibus Obſtructis Stagnante, proximum eſt, ut jam Symptomata omnia, eademque diverſiſſima in Febribus iiſdem notabilia tum ab eodem, tum ab Humoribus aliis cum ipſo junctis deducamus, atque ſic noſtram de Febrium, harumce ortu Sententiam ex parte ſaltem, uti ſperamus, jam probatam comprobemus ac confirmemus.

…rveſcen- …ſolito …rior in …r.

LXXVII. *Succus* ergo *Pancreaticus* Stagnatione notata redditus *naturali Acidior*, atque poſt per terebratam obſtruentem Pituitam in tenuis Inteſtini cavitatem effuſus mox *in Confluentem Bilem qualemcunque* inſurgit, atque cum ipſa *Efferveſcentiam ſolito acriorem* parit, & quidem pro *Pituitæ* ſimul occurrentis varietate variantem.

…gus.

LXXVIII. Quandiu enim *Succus* ille *Acidior Pituita adjutus oppreſſam tenet Bilem*, tamdiu *Frigus* in multis circumſtantiis plurimùm differens profert.

…Lumbo- …n regione …emens.

LXXIX. Nam 1. frequentiſſimè in *Lumborum Regione*, ubi confluxus eſt trium modò memoratorum in tenui Inteſtino Humorum, *Frigus angit vehemens*, quando Succus prædictus eſt Acidior & pituita non valdè viſcida, per quam penetrans Inteſtinorum Tunicam Frigoris Senſu afficit.

In eadem …ucum vel …llum.

LXXX. 2. In eadem Lumborum Regione *paucum vel nullum ſentitur Frigus*, quando valdè Viſcida exiſtit Salivaris Pituita, Succi Pancreatici penetrationem ad Inteſtini tunicam impediens, unde tunc aut in *Ventris medio*, tenuis nempe Inteſtini parte ulteriore, aut *in extremis* duntaxat *corporis partibus* urget Frigus.

In Capitis …tibus in- …rioribus.

LXXXI. 3. *In Capitis partibus Interioribus Frigus* maximè moleſtare videtur, quando idem Humore ſcatet Pituitoſo, cui ſe jungens Succus Acidus, ejuſve Halitus, ibidem magis, quàm alibi, ſe manifeſtat, ægrumque torquet.

…andicula- …inquietu, …Laſſitu-

LXXXII. 4. Ab iiſdem Halitibus lenioribus, & ob admiſtam Pituitam Inteſtinalem magis Flatulentis ad Pulmones tendentibus excitantur in Paroxyſmorum plerorumque initiis *Oſcitationes*, uti ab iiſdem per Corporis Habitum diſperſis *Pandiculationes, Inquietudines, Artuumque Laſſitudines*.

…orror & …gor.

LXXXIII. 5. Ab iiſdem Halitibus acrioribus, minuſque pituitæ admiſtæ habentibus, ſed gradibus acrimoniæ differentibus producitur aliàs *Horror*, aliàs *Rigor*.

LXXXIV. Ab 6. iiſdem Halitibus, majorem acrimoniam obtinentibus *Dolores Rodentes*, *Lancinantes*, *Ventriſque* adeò *Tormina* gignuntur: ſicut ad admiſta multa Pituita *Dolores Gravantes* magis ac *Contundentes*.

Doloris Rodentes, Lancinantes, Ventris Tormina, Dolores Gravantes.

LXXXV. 7. *Pulſus* mox cum acceſſu *Frequentior* exiſtit propter irritationem Cordis ab Halitibus tum flatulentis, tum acribus eò tendentibus: Idem aucto Frigore paulatim redditur *Minor* ratione Aciditatis auctæ in Halitibus aſſurgentibus, Sanguiniſque magis coagulati, adeòque ad ſui rarefactionem minùs apti: Unde non mirum, ſi præterea cum *Animali* Motu univerſo *Debilior* fiat Pulſus; qui proinde urgente valdè Frigore vix, aut ne vix quidem obſervari poteſt.

Pulſus Frequentior. *Minor.* *Debilior.*

LXXXVI. Ubi autem omnis Succus Pancreaticus ſtagnatione acrior factus effuſus eſt in tenue inteſtinum, atque *Bilis* aut *per ſe Acrior exiſtens*, aut *propter vitioſam* cum dicto Succo factam *Efferveſcentiam Acrior facta* viciſſim *dominium nanciſcitur*, qui tunc ferè *plures* attolluntur *Halitus* magis *Bilioſi*, *Anxietatem circa præcordia* ſolent parere, quin nonnunquam *Nauſeam, Vomitumque*, aut ſubinde *Alvi fluxum*; de quibus poſteà agemus pluribus.

Anxietas circa præcordia. *Nauſea.* *Vomitus.* *Alvi fluxus.*

LXXXVII. 2. Ab iiſdem Halitibus magis Bilioſis partim ad Ventriculum, hinc & Fauces aſſurgentibus, partim ad Cor & pulmones tranſeuntibus *Sitis* excitatur.

Sitis.

LXXXVIII. 3. Bile dominium in Corde quoque recuperante, Sanguis paulatim magis rareſit, *Pulſuſque Major* fit, & *Robuſtior*; permanente nihilominus priore *Frequentia*, propter irritationem non minùs à Bilis Acrimonia & Sanguinis rarefactione aucta Cordi contingentem.

Pulſus Major & Robuſtior.

LXXXIX. Sed imprimis 4. *Calor & Ardor* in Corde, hinc & Univerſo *augetur* Corpore propter imperantem ſucceſſivè Bilem.

Calor & Ardor.

XC. Nec mirum proinde, ſi tunc 5. Ardori tali copuletur *Linguæ Ariditas*, cùm Halitus è Sanguine in Pulmones delato per aſperam arteriam effuſi eandem exſiccent.

Linguæ Ariditas.

XCI. Nec mirum ſi 6. Rareſacto valdè Sanguine *difficiliùs* procedat & *augeatur Reſpiratio*.

Reſpiratio difficilis & aucta.

XCII. Nec mirum, ſi 7. *Capitis* præſertim *Æſtus, Dolor, Pulſatioque* angat ęgros, poſtquam nulla Corporis pars tot habet Arterias, tantum accipit Sanguinis, quàm idem Caput: in cujus Temporali regione cùm ſint notabiles illæ Cerebri anfractuoſę Fiſſuræ, per quas grandes feruntur Arteriæ, ibidem *Pulſatio*, quàm alibi ſentitur moleſtior.

Capitis Æſtus, Dolor & Pulſatio.

XCIII. Nec mirum quoque, ſi 8. tum *Vigiliæ* tam frequenter urgeant, tum non raro *Delirium*: Vitioſi namque producuntur tunc neceſſariò Spiritus Animales, Moventur iidem turbulentè, quin à quiete, tranquillitate ſaltem naturali impediuntur, quapropter Mens illius egens turbatur; quin ſæpenumerò *Amens* fit Æger.

Vigiliæ, Delirium.

XCIV. Poſtquam verò *Bilis* à Succo Pancreatico propter ſtagnationem ſuam Acriore facto ſimiliter *Acrioris factæ æſtus* præternaturalis *ac furor paulatim remittere incipit*, jamque ad ſerenitatem, tranquillitatemque priſtinam Univerſi Corporis Humores diſponuntur, Qui durante paroxyſmo turbulento penitiùs erant confuſi, jam ſenſim ab invicem rurſùm ſecerni ac ſecedere, quin eorum aliqui unà cum potu liberaliùs aſſumpto per *Sudorem*, aut *Vrinas* excerni ſolent.

Sudores, & Vrinæ Excretio.

XCV. Quemadmodum autem durante & urgente paroxyſmo Vigiliæ angere, ſic eodem declinante *Somnus blandus* fatigatis obrepere ſolet, atque ipſos iterum recreare.

Somnus blandus.

XCVI. Quòd ſi arctiùs uniti Corporis Humores ex parte duntaxat ſeceſſerunt iterum ab invicem, *Somnus* obſervatur *minùs tranquillus*, & *Somniis, vel Inſomniis gravis*; qui Affectum potiùs ingraveſcere, quàm minui teſtatur.

Minùs tranquillus, & Inſomniis gravis.

Cauſa Febrium. *1. Algetium.* XCVII. Sed, ut omnes à nobis enumeratas Febrium ſpecies ordine perſequamur, 1. *Algentes* ortum ſuum debent *Succo Pancreatico Acidiori*, & *Pituitæ ſatis Copioſæ ac Viſcidæ* juncto, *Bile* interim exiſtente valdè inerte.

2. Ardetium XCVIII. 2. *Ardentes Febres* originem trahunt à *Succo Pancrectico minùs acri* & *Pituita pauca, minùſque Viſcida*, *Bile* autem tum *Acri*, & *Oleoſa*, tum *Copioſa*.

3. Epialarū. XCIX. 3. *Epialas Febres* puto eſſe duplices Intermittentes, ſed utraſque à *Succo Pancreatico Acriore*, *Bileque* itidem *Acri* productas, & ita quidem, ut continuò unius Frigus concurrat cum alterius Ardore, atque prioris paroxyſmus novus & Frigus revertatur, quando poſterioris Calor incipit augeri & Ægrum angere.

4. Siticuloſarum. C. 4. *Sticuloſas Febres* adſcribo *Sali Acriori* in *Bile* exiſtenti; cui ſi Comes adſit *Oleoſitas* multa, urget Sitis maximè durante Calore; Sin eadem fuerit parcior, etiam vexante Frigore: Vis autem ipſius nocens manifeſtatur magis ad Succi Pancreatici poſt ſtagnationem febrilem erumpentis occurſum, Efferveſcentiamque vitioſam.

5. Famelicarum. CI. 5. *Famelicas Febres* deduco à *Succo Pancreatico* propter ſtagnationem ſuam *aciditate gratiore, potenti tamen* prædito, quæ ad Ventriculum uſque aſcendens tum Famem illam immanem, tum aliquando, ſi denegetur Cibus, Animi Deliquium, & alia Symptomata producat.

6. Cardiacarum. CII. 6. *Cardiacas Febres* parit *Succus Pancreaticus* ſtagnatione ſua *Corrodentem* vim nactus, imprimis quando *Bilis* concurrit *Acris*, atque potens contingit ex ipſorum confluxu Efferveſcentia; unde Halitus acerrimi ad ſuperius Ventriculi Orificium aſſurgentes ipſum acriter mordent ac rodunt.

7. Terminalium. CIII. 7. *Torminales Febres* fiunt ab eodem *Succo Pancreatico* ſtagnatione ſua tum *Acriore*, tum *Auſteriore* facto, atque Acrimoniam ſuam nunc in Tenuia, nunc in Craſſa quoque Inteſtina exerente: Cum quo ſi concurrat *Pituita Viſcida*, & *Bilis mediocriter ſaltem Acris*, *Flatus* excitantur, qui unà cum Inteſtinis Abdomen diſtendant & Colicum Dolorem importunum Febris Comitem pariant.

8. Syncopalium. CIV. 8. *Syncopales Febres* itidem *Succo pancreatico* debentur, ſed ſtagnatione ſua *Volatilem magis, quàm Acrem Aciditatem* nacto, *Bile* interim exiſtente *pauca vel inerte*; unde idem abſque mora per Lacteas Venas verſus Cor penetrans non tandùm quaquaverſùm prorumpit, ac *Sudorem frigidum* excitat, verùm *Sanguinem* quoque mox ita *coagulat*, ut ad tempus ſenſibiliter rarefieri non poſſit, nec proinde *Pulſus* obſervari, donec ceſſante hujus Succi nocentiſſimi acceſſu paulatim aliquid virium recipiat Bilis, atque videatur Æger tunc à Mortuis redire ad Vivos.

9. Præfocantium. CV. 9. *Præfocantes Febres* tribuo *Halitibus Auſteris* à *Succo Pancreatico* propter ſui ſtagnationem *Auſteriore* facto in ſui cum *Bile* Efferveſcentia excitatis, nec tantùm ad Ventriculum, ac OEſophagum, verùm per Lacteas Venas, Ductumq; Thoracicum ad Cor etiam & Pulmones aſſurgentibus, atque in OEſophago *Suffocationis Senſum*, in Pulmonibus autem *Suffocationem* veram nonnunquā producētibus.

10. Anheloſarum. CVI. 10. *Anheloſas Febres* itidem *Halitibus*, ſed minùs *Auſteris* modo ſimilis ex *Succo Pancreatico minùs Auſtero*, ſed *Pituitæ Viſcidæ* in tenui Inteſtino concurrente miſto eductis, & ideò *magis Flatulentis* acceptas puto referendas: è quibus facile, tantùmque Symptomata omnia §. 32. enumerata poſſunt deduci, & ſatis commodè explicari.

11. Aſthmaticarum. CVII. 11. *Aſthmaticas Febres* producit meo Judicio *Pituita Viſcida* in tenu Inteſtino reperta, & à *Succo Pancreatico* Febrilem Paroxyſmum excitaturo ſoluta, quin unà cum ipſo ad Cor, ac Pulmones delata, ibidem hærens atque Stertoroſam Reſpirationem proferens, dum multi, paucive Flatus ſimul ex eadem prodeunt, & Paroxyſmum graviorem, aut leviorem, longiorem, aut breviorem faciunt.

CVIII. 12. *Tuſſiculoſas Febres* rariùs Flatus, ſæpiùs Halitus, non tam Viſcidi, quàm Acres proferunt, partim *Succo Pancreatico*, partim *Pituitæ Inteſtinali*, ſed *acrioribus* & *mordicantibus* adſcribendi, quoties illi ad Pulmones pertingunt, Ipſoſque irritando ad continuò tuſſiendum irritant & cogunt. *12. Tuſſiculoſarum.*

CIX. 13. *Catharrhales Febres* debentur *Humoribus in Capite* paulatim *collectis*, atque ab *Intermittentibus Febris Cauſa* eò delata ſolutis, & ad ſui Diſtillationem, ac defluxum quaquaverſùm commotis. *13. Catharrhalium.*

CX. 14. *Arthriticas Febres* quæro in *Succo Pancreatico ita corrupto*, ut *Articulis* potiſſimùm ſit infeſtus, ſive *Acrimonia* ſimul, quod frequentiſſimum, inſigni præditus *Bilem*, cum qua vitioſè efferbuit, unà ſecum eò deducat, & Dolorem atrociſſimum producat; ſive *minùs Acer*, atque *Pituitam Viſcidam* non item Bilem Acrem offendens ab eadem aſſumpta plurimùm obtundatur, atque Tumore OEdematoſo, quàm Dolore acuto affectæ partis Motum potiùs impediat. Ubi notandum ſæpenumerò, indies, alterniſve diebus qui repetunt, Paroxyſmos Febriles nullo vel notabili, vel moleſto Frigore, Caloreve, at potiùs levi Capitis Dolore, ac ſubinde Siti Ægros urgere concurrente Pulſu aliquantò Frequentiore, atque Minore primùm, deinde aliquantò Majore: ex quibus quoque Paroxyſmus novus notatur; exacerbatis poſt aliquot demùm horas Doloribus Arthriticis, & quidem ita, ut quamvis tardiùs, citiùſve ipſi ex parte iterum remittant, non tamen in totum intermittant, verùm ſublato licet Paroxyſmo Febrili perſiſtant nihilominus Articulorum Dolores nunc graviores, nunc leviores, donec tandem aut ſponte, aut arte diſcedant. *14. Arthriticarum.*

CXI. 15. *Inſanas Fe res Bili* præſertim jam per ſe *ſatis Acri*, ad occurſum tamen *Succi Pancreatici* novum Paroxyſmum Febrilem parientis *Acriori* factæ tribuendas cætera Symptomata ipſas ferè comitantia evincunt. *15. Inſanarum.*

CXII. 16. *Vomitorias Febres* ab eadem *Bile* valdè *Volatili*, & quandoque ſimul *Acri* ad prædictum *Succi Pancreatici* affluxum, ipſumque conſequentem vitioſam Efferveſcentiam multùm agitata & ad Ventriculum aſſurgente petendas nemo non videt; quod Bilis nunc flava, nunc Æruginoſa ſimul excreta confirmat. *16. Vomitoriarum.*

CXIII. 17. *Cacatorias Febres Bili* quoque, ſed minùs Volatili, & *magis Acri*, ad notatum verò *Succi Pancreatici* acceſſum adhuc *Acriori* factæ, hinc & poſt ſolutam Inteſtinalem Pituitam ipſa Inteſtina mordenti & ad Contentorum propulſionem deorſùm irritanti & cogenti omninò puto aſſignandas. *17. Cacatoriarum.*

CXIV. 18. *Sudatorias Febres* ipſi *Succo Pancreatico magis Volatili*, quàm *Acri*, & ideò Sanguinis Maſſam ſolventi potiùs, quàm coagulanti exiſtimo adjudicandas. *18. Sudatoriarum.*

CXV. 19. *Ureticas Febres* ab eadem Cauſa, ſed minùs Volatili produci ſum perſuaſus, poſtquam non tantùm eadem eſt Sudoris, quæ Urinæ Materia verùm ab externo frigore impeditus Sudor Urinas reddere ſolet copioſiores. *19. Ureticarum.*

CXVI. 20. *Sputatorias Febres* ab eodem deduco *Succo Pancreatico*, ſtagnatione ſua ita vitiato, ut in Paroxyſmi Febrilis productione ad Salivares Glandulas copioſiùs deferatur & Salivæ tum copioſiori materiam, tum fluidiori anſam præbeat. *20. Sputatoriarum.*

CXVII. Plurium aliarum Intermittentium Febrium cum graviſſimo *Capitis*, *Dentium*, aliarumve partium Dolore, aut alio Symptomate notabili moleſtarum Cauſas ex iis, quæ nunc dicta ſunt, non ita difficulter ab Ingenioſis elici poſſe confido, quapropter, antequam ad omnium, ſingularumque jam propoſitarum, expoſitarumque Febrium Curationem accedam, Earundem ſecundùm Acceſſuum & Paroxyſmorum Intervallis nunc brevioribus, nunc longioribus redeuntium diverſitatem in Quotidianas, Tertianas, Quartanas, *Reliquarum* *Ratio & Cauſa Febrium intermittentium ſecundùm*

Sudatorÿ

xyſmo- inter- .

nas, Quintanas, cæteraſque diſtinctarum Rationem, Cauſaſque, quas puto veriſſimas, proferam, explicataſque Opinioni meæ applicabo.

umores conſide- li.

CXVIII. Quamvis autem Typorum horumce rationem diverſam Humoribus diverſis vulgò adſcriptam in totum haud ſequar, non puto tamen Humores illos diverſos hic negligendos, cùm, ſi, non immediatè illam diverſitatem producant, faciant tamen multùm, aſt mediatè tantùm, ad illius productionem, ſicut patebit ex dicendis.

ferentia xyſmo- cauſa.

CXIX. Quemadmodum ergò Cujuſvis Febris Intermittentis Paroxyſmus novus ſecundùm ea, quæ docui, excitatur toties; quoties à Succo Pancreatico propter ſtagnationem ſuam Acriore facto perforatur Pituita Ductum ejus Lateralem obſtruens, tranſitque nominatus Succus ad tenue Inteſtinum, hinc poſt qualitercunque vitiatam cum Bile Efferveſcentiam & alia Symptomata ibidem, ac in vicinia producta per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum, ac Venam Cavam ſuperiorem in Dextrum Cordis Ventriculum, & ſic porrò: ita *citiùs*, *tardiùſve excitatur* idem *Paroxyſmus novus*, prout *citiùs*, *tardiùſve penetratur*, *perforaturque à* memorato *Succo Pancreatico Pituita Ductum* ipſius *Lateralem obſtruens*.

CXX. Hæc autem *Pituitæ Obſtruentis* Penetratio ac *Perforatio citiùs*, *vel tardiùs* contingit tum ratione ipſius *Pituitæ Ductum Obſtruentis*, tum ratione *Succi Pancreatici eam Perforantis*.

CXXI. Quò namque *Viſcidior & Copioſior* exiſtit illa *Pituita*, eò difficiliùs, adeòque *tardiùs* eadem *perforabitur*: & contrà, quò eadem *minus* exiſtit *Glutinoſa & Paucior*, eò *perforabitur* faciliùs, adeòque *citiùs*.

CXXII. Quò rurſus exiſtet *Succus Pancreaticus* per ſe *Acidior*, ſimulve *Copioſior*, eò citiùs acquiret ſtagnatione ſua majorem, atque *Pituitæ Obſtruenti faciliùs*, *citiùſque perforandæ* ſufficientem Acrimoniam: & contrà, quò *Succus* idem *magis* exiſtet *Obtuſus* vel *Auſterus & Paucus*, eò difficiliùs & *tardiùs* eidem Pituitæ perforandæ ſufficientem acquiret Acrimoniam.

ſa Fe- Quoti- ia.

CXXIII. Quò igitur *Pituita* Obſtruens *Paucior* erit & *minùs Glutinoſa*, *Succus* verò *Pancreaticus Acidior*, & *Copioſior*, eò *citiùs* continget novus Intermittentis Febris Paroxyſmus, adeòque *Quotidianus*, hoc eſt, intra horas circiter quatuor & viginti recurrens.

artana, Quinta-

CXXIV. Quò verò *Pituita Obſtruens Viſcidior* erit & *Copioſior*, *Succuſque Pancreaticus Obtuſior* vel *Auſterior & Paucior*, eò *tardiùs* eveniet novus Intermittentis Febris Paroxyſmus, adeòque *Quartanus* vel *Quintanus*, & ſic porrò.

tiana.

CXXV. Quoties autem 1. *modo medio* ſe habebunt *Pituita Obſtruens*, *Succuſque Pancreaticus*, vel 2. cum *Pituita Obſtruente Viſcidiore aut Copioſiore* concurret *Succus Pancreaticus per ſe Acidior aut Copioſior*, vel 3. cum *Pituita minùs Glutinoſa Paucave Succus Pancreaticus* exiſtet itidem *minùs Acidus*, *Paucuſve*. toties alternis ferè diebus reccurrent novi Febrium Paroxyſmi, producenturque *Tertianæ*, ſupra cæteras Febres Intermittentem omnes multùm in ſuis Symptomatibus differentes: & quidem propter triplicem modò memoratum pituitæ Obſtruentis, Succique Pancreatici eam Perforantis reſpectum poſſibilem.

brii An- patio & tpoſitio.

CXXVI. Notandum autem, non niſi rarò Febres Intermittentes intervallis naturalium Dierum, horis quatuor & viginti terminatorum, exactis recurrere; quin ſæpiùs aut citiùs, aut tardiùs reverti: quocirca tunc horis aliquot tempus conſtitutum, expectatumque *anticipare* dicuntur, quod culpatur, vel *poſtponere*, quod laudatur: quamvis parùm referat ſive poſt ponant, ſive anticipent *Paroxyſmi*, dummodò eorundem *duratio*, *Symptomatumque* comitum *gravitas* in dies minuatur: ad quod imprimis attendendum Medico ad prognoſin ex arte formandam, & mutationem futuram certò prædicendam.

Febrium Cōpoſitarum cauſa.

CXXVII. Ex iis, quæ jam dicta ſunt, non ita difficulter Intermittentium Febrium & *Multiplicium*, & *ex variis Compoſitarum Cauſæ* poterunt inveniri ac reddi, *Obſtructiones* puta tum *variæ*, tum *in variis* Pancreatis *Ductibus* Lateralibus *ſimul productæ*.

Cauſe mutationis Febris Simplicis in Multiplicem.

CXXVIII. Difficùltas verò haud contemnenda ſupereſt magis urgens in explicanda *cujuſvis Febris Intermittentis Simplicis*, Quartanæ ſcilicet, aut Tertianæ *Multiplicatione*, hoc eſt, in Duplicem, Triplicemve Mutatione: quam ego arbitror accedere, quoties ob *erratum in Diæta*, *Medicamentiſve*, aut *Venenis* potiùs perperam uſurpatis patratum *Pituita nova* in Corpore ac inteſtino tenui præſertim ſolvitur, hinc & una cùm Sanguine quaquaverſum, ergò ad Pancreas quoque propellitur: Quæ in uno pluribuſve ipſius Ductibus priùs non affectis quacunque de cauſa iterum coagulata, Obſtructionem à priore magis, vel minùs differentem producens, Febrem quoque producet priore magis vel minùs gravem. Atque hoc ita fieri quotidiana ſi non evincit, certè abundè confirmat Experientia.

CXXIX. Poſtquam verò nulla nunc obverſatur ampliùs menti meæ circa Intermittentium Febrium Cauſas difficultas notabilis, quam putem poſſe Ingenio, Judicioque pollentibus, atque ad ea, quæ hactenus dicta ſunt, attentis & imprimis rerum naturalium ipſarum obſervatoribus accuratis facere ullam remoram, conferam me rectà ad Earundem *Curaticnem*.

Curatio Febriū Intermittentiū.

CXXX. Quemadmodum verò in verarum Cauſarum inveſtigatione & aſſignatione *Febres Intermittentes* conſideravimus, & quà ſunt *Intermittentes*, & quà *his vel illis comitatæ* ſunt *Symptomatibus*, & quà *his vel illis revertuntur Intervallis* ita nunc in *Earundem Curatione Dogmatica* proponenda Methodum ſervabimus eandem, attendemuſque ad eadem, poſtquam illis accuratè, ac ritè obſervatis Cura ſequetur ex Arte tum facilior, tum fœlicior.

Qua ratione peragenda.

CXXI. Quoniam igitur *Febrium Intermittentium*, *quà Intermittentium*, *Cauſa* nobis eſt viſa & conſtituta *Succus Pancreaticus* propter Ductuum ſuorum Lateralium à Pituita in ipſis coagulata productam Obſtructionem *factus* ſtagnatione *Acidior*, *Acriorque*, hinc poſt per terebratam obſtruentem Pituitam in tenue Inteſtinum delatus, ibidemque *vitioſè cùm* occurrente *Bile atque Pituita Inteſtinali Efferveſcens*, mox cum iiſdem quàvis demùm forma uſque ad dextrum Cordis Ventriculum ſerpens, ac in eo non tantùm Acrimonia ſua vel Flatulentia *Cor irritando Frequentiorem Pulſum excitans*, verùm inſuper *Vitalem Efferveſcentiam*, ipſamque *Significationem* modis variis *alterans & turbans*, tum cætera *Symptomata* omnia ſuperiùs notata, explicataque variis in locis proferens, *Curatio* illarum abſolvetur, ſi 1. *Pituita obſtruens* plùs, minuſve glutinoſa & coagulata *Incidatur*, *ſolvaturque*, quin inde loco nimirum peccans, *removeatur*, & *ad tenue ſaltem Inteſtinum deducatur*, *aut in totum è Corpore educatur*. 2. *Succi Pancreatici Aciditas & Acrimonia Aucta Temperetur & Corrigatur*. 3. *Ejuſdem*, *ac Bilis Efferveſcentia* in tenui inteſtino *vitioſa Impediatur*, *aut Emendetur*.

1. Pituitam Obſtruentē incidendo.

CXXXII. 1. *Pituita Obſtruens Incidetur* commodiſſimè *Aromaticis & Sale volatili quovis*, ſed ita præſertim uſurpatis, ut *Corpus* univerſum vel *Motu*, vel *Igne*, *Balneove* vel *Tegumentis* ſimul *incaleſcant*, quò Medicamenti vis quaquaverſum diſperſa pertingat quoque ad ipſum Pancreas, ejuſque ductus Laterales, Locumque adeò Affectum & Morbi Focum; Quæ conducunt imprimis *Melancholicis & Pituitoſis*.

Miſturæ Melancholicis & Pituitoſis utilis

CXXXIII. Exempli loco eſto Miſtura ſequens aliquoties in die ad Cochleare unum aſſumenda, duabus verò, tribuſve ante novi Paroxyſmi adventum horis ad Cochlearia tria uſurpanda; Corporis calorem, ſicut dictum, blandè ſimul augendo,

etiam

etiam uſque ad Sudoris mediocris eductionem: ſic enim plùs præſtabit, & nonnunquam Febrem fœliciter tollet.

℞. *Aq. Petroſelin.* ℥ ij.
Fœniculi, ℥ j.
Theriacal. ſimpl.
vel *Vitæ Matthiol.* ʒ ß.
Salis Volatilis Succini, ℈ j.
Syr. Cardui bened. ℥ j.
M.

Alia Bilioſis conducens.

CXXXIV. Quoties *Conſtitutio Ægri* vel *Naturalis*, vel *Præternaturalis* Obſervatur *Bilioſa*, uſurpari poterunt *Solventia*, *Incidentiaque Acida*, Ex gr.

℞. *Aq. Fumariæ unc.* iij.
Sali. Armoniac.
vel *Tartari Vitriolat.* ʒ j.
Antimon. Diaphoret. ʒ ß.
Syr. fœniculi, unc. j.
M.

Alia Pituitoſis & Bilioſis utilis.

CXXXV. Quoties ſimul *Pituitoſi & Bilioſi Humores* in eodem abundant Ægro, *ex binis modò* laudatis *Subcontrariis* parari poterunt hæ miſturæ. Ex gr.

℞. *Aq Card. bened.*
Cichorei, an unc. iß.
Theriac. ſimp.
Aceti ſtillatiti. an. ʒ vj.
Ocul. Cancr. pulver. ʒ ß.
Syr. 5. rad. unc. j.
M.

CXXXVI. Si *Obſtruens Pituita* non fuerit *valdè glutinoſa*, unà ſæpè Sudatione tali ſolvitur in totum Obſtructio, deduciturque ipſius Cauſa in tenue Inteſtinum, & Curatur Febris.

Pituitam obſtruentem evomendo.

CXXXVII. Poteſt in Corpore *Pauca Pituita*, ſed *copioſior Bile* ſcatente quatuor, tribuſve ante Paroxyſmi reditum horis *Vomitorium* exhiberi; cujus ope non tantùm *Bilis redundans*, ſed ſimul *Pituita obſtruens* ad tenue Inteſtinum, hinc ad Ventriculum, & tandem per Gulam & Os expellitur, Febriſque ſic jugulari dicitur, quia tollitur. In quem finem uſurpavi ſæpè cum fœlici ſucceſſu *Sapam Vomitoriam ex Antimonii Vitro* à Me paratam, & alia ex Antimonio hic præ aliis omnibus conveniente ſimiliter paranda medicamenta.

Purgand per alvum.

CXXXVIII. Idem præſtant ſubinde *Purgantia per alvum*, ſed additis ſemper, quæ ſimul incidant & educant Pituitam viſcidam. Ex gr.

Pilulis

℞. *Maſſ. pilul. fœtid. maj* ℈ ß.
Troch. alhandal,
Mercur. dulcis, an. Gran. v.
Ol. ſuccini, Gutt. ij,
M. f. Pilul. N. v.

Earum Uſus.

Inaureentur, & quatuor vel quinque ante futurum Paroxyſmum horis aſſumantur, Corpuſque blandè moveatur.

2. Succi Pancreatici Aciditatem tẽperando.

CXXXIX. 2. *Aucta Succi Pancreatici Aciditas & Acrimonia Temperabitur* fœliciſſimè *Salibus Volatilibus*, & *Aromaticis* omnibus, non neglectis *Opiatis*. Conveniet proinde in hunc finem miſtura parag. 133. propoſita, eritque magis efficax, ſi eidem addantur,

Laud. Opiat. Gran. iij.
& *Ol. Garyophyll.* Gutt. ij.

3. Succi ejuſdem & Bilis Effervescentiam impediendo.

CXL. 3. Ejuſdem *Succi Pancreatici & Bilis Effervescentia vitioſa Impeditur*, emendabitur ſaltem, ac *Corrigetur* laudata modò *Miſtura*, & imprimis propter *Opium* Oleoſitate ſua utrumque Acre mirè leniens, ac temperans.

CXLI. Atque ex paucis hiſce formulis facilè quivis junior Practicus alias excogitabit pro re nata præſcribendas & in nonnullis variandas; ſi præſertim attentùs fuerit ad omnia, quæ hic offendet tum Præcepta, tum Formularum Exempla.

Symptomatum curatio.

CXLII. Poſtquam verò præmiſimus Febrium intermittentium, quà Intermittentium Curationem Rationalem multiplici Experientia confirmatam, videndum quid ad ſui *Curam indicent*, deſiderentque *Symptomata* inſigni ſua diverſitate notabilia, Ægriſque tam ſæpe tam moleſta.

1. Frig

CXLIII. *Frigori*, *cæteriſque Symptomatibus* ipſum comitari ſolitis conducet Miſtura parag. 133. præſcripta, ſed additis, quæ parag. 139. laudavimus poſtquam nil obſervavi hactenus æquè Frigus temperare, atque *Garyophyllorum Oleum*. Poteſt autem, quandiu Frigus angit, ter, quaterve in hora memoratæ Miſturæ, aut ſimilis cochleare unum aſſumi ab Ægro.

2. Calo

CXLIV. 2. *Calori*, *comitibuſque Symptomatibus* temperandis conferent Miſturæ hinc inde poſitæ, ut & Apozemata Cap. 29. parag. 40. & ſeq. præſcripta; ad quorum imitationem facile concinnabuntur plura.

3. Epial

CXLV. 3. In *Epialis Febribus*, Medicamenta convenient ex prædictis ſubcontrariis compoſita, qualis Miſtura parag 135. propoſita; cui plures ſimiles hinc inde habemus in hoc Tractatulo, facilè eſt unicuique pro Symptomate magis urgente, atque poſt aſſumptum medicamentum Succeſſu diverſo quodvis mutare, aliudve fingere. Attendendum enim ſemper ad Juvantia & Nocentia, quin ſecundùm ipſa non rarò alteranda & innovanda ſunt remedia: poſtquam in hoc etiam elucet Medicorum Judicium ac Ingenium.

4. Sitis

CXLVI. 4. Ad *Sitim leniendam*, *tollendamque* laudo, quæ Cap. 29. parag. 47. commendavi, & adjeci. Notandum autem licere durante Calore Potum aſſumere copioſiorem, quod cavendum urgente Frigore; quo tempore ſatiùs eſt Os Aqua pura, & ſubinde Vino miſta colluere, atque Sitim fallere, quàm multùm bibere: quin tunc juvat Prunellæ lapis Potui additus, & quantitate parva ſæpiùs ſumptus.

5. Famis

CXLVII. 5. Ad *Famem* Animi Deliquium minantem *compeſcendam* convenient omnia, quæ Acidum potenter infringunt, concentrantque, *Oculi Cancri*, *Margaritæ*, *Corallia*, *Creta*, &c. in pulverem duntaxat redacta, & Miſturis alias conducentibus addita, vel ſeorſum ex alio Liquore, Vino, Cereviſia, Juſcolove ad aliquot grana ſubinde, donec Fames minui obſervetur, exhibita.

6. Cardialgia.

CXLVIII. *Cardialgia* toties tam acerba *Curabitur* imprimis *Opiatis*; quæ pro cæterorum Symptomatum ſimul concurrentium diverſitate Medicamentis diverſis erunt addenda; quoniam utrumque acre, unde ille Dolor Ventriculi ortum habet, demulcent ac leniunt. Aſſumentur autem illa ſæpiùs & quantitate minore, donec, quod quæritur, obtineatur beneficium & Doloris diminutio, vel ſublatio.

7. Tormin

CXLIX. In *Febribus Torminalibus & Colicis* conducet Miſtura Cap. 29. parag. 69. propoſita & ſubinde cochleatim aſſumpta. Huc revocanda ſunt, quæ Cap. 14. parag. 45. & ſeq. alibique pluribus ſunt à me propoſita.

8. Syncopes

CL. 8. *Syncope ut præcaveatur*, commendo Miſturam Cap. 19. parag 74. præſcriptam vel ſimilem aliquot ante Paroxyſmum horis ſæpiùs cochleatim uſurpatam, & cætera ibidem laudata.

9. Suffocationis uterinæ

CLI. 9. *Suffocationes Hypochondriacæ* Febribus Intermittentibus junctæ minuentur, & curabuntur Medicamentis tum alibi, tum Cap. 19. parag. 71. & ſeq. à me propoſitis.

10. Anxietatis Anheloſæ

CLII. 10. *Anxietas Anheloſa* Febribus iiſdem copulata cum eandem, aſt leviorem agnoſcat Cauſam, Medicamentis Curabitur, Minueturve ſimilibus, tam inſtante, quàm incipiente Paroxyſmo ſæpiùs minore quantitate uſurpatis.

11. Aſthmatis.

CLIII. 11. *Aſthma* Intermittentis Febris comes Curabitur fœliciter poſt Humoris Pituitoſi Glutinoſi Inciſionem *Vomitorio* aliquot ante paroxyſmum futurum horis, & quandoque die ipſum præcedente aſſumpto, ac præcipuè in facilè vomentibus: Poſſunt enim aliàs *Phlegmagogis* potentioribus ac efficacioribus, (qualia ſunt Mercurialia omnia, Colocynthis, Hermodactyli, &c.) per alvum evacuari per epicraſin.

CLIV. Quoad *Humores Pituitoſos è Capite* nonnunquam tunc ſimul *delabentes*, *atque aſperam arteriam implentes* conducent eadem *Phlegmagoga* ſæpiùs minore quantitate unà cum incidentibus, pituitamque corrigentibus uſurpata, & imprimis forma *Pilularum*; quales non ſemel præſcripſimus in ſuperioribus.

CLV. Quoad *Halitus Flatulentos* Aſthma tam frequenter, ſi non in totum producentes, magnoperè ſaltem augentes, convenient omnia, quæ tum *illorum materiam*, *efficientemque cauſam emendant*, tum *illorum exortum impediunt*, tum *eoſdem productos diſcutiunt ac diſſipant*, de quibus vide Cap. 14. in quo plurima continentur, quæ huc faciunt.

Tuſſis

CLVI. 12. *Tuſſim Febrilem* Curant, quæ *Halitus acriores*, tum *temperant*, tum *diſcutiunt*. Id autem faciunt Opiata Volatilibus, Oleoſiſque Salibus juncta, ſæpiuſque inſtantibus Paroxyſmis quantitate parva uſurpata, quò fœliciùs, citiùs, tutiùs, certiùſque id præſtent. In eum finem Formula ſequens laudanda.

...ura.

℞. *Aq. Menthæ*, ℥ iij.
Spir. Carminat noſt. ℥ j.
Salis Armoniac. Gutt. xx.
Laud. Opiat Gr. iij.
Syr. Fœnicul. ℥ i ſ.
M.

Catar-...

CLVII. 13. *Catarrhi unà cum Febrili Paroxyſmo* ad ſui delapſum concitati, prout *Materia* conſtant *diverſa* & *Partes* afficiunt *diverſas*, Medicamenta deſiderant diverſa. In genere *corrigenda* eorum *qualitas vitioſa*, *minuenda* eorundem *copia*, & *corroborandæ Partes* ab ipſis affici ſolitæ.

CLVIII. *Catarrhi* proinde *craſſi* & *viſcoſi* attenuandi & incidendi Aromaticis ſæpiùs laudatis: *Seroſi* verò & *Salſi* temperandi Oleoſis, & Opiatis paſſim propoſitis.

CLIX. *Evacuandi* craſſi Phlegmagogis, Seroſi Hydragogis.

CLX. *Corroborandæ Partes* affectæ, afficiendæve contra *Pituitam viſcoſam* & craſſam per Aromatica ipſis grata; contrà *Serum ſalſum* per Glutinoſa; tum externa Emplaſtri, Unguenti, vel Linimenti; tum interna Pilularum, Tabellarum, Conditorumve, &c. forma uſurpata. Eorundem exempla non uno in loco exhibuimus.

Arthri-...

CLXI. 14. *Arthritidis* Febres Intermittentes comitantis *Curatio* conſiſtet 1. in *Succi Pancreatici Emendatione Univerſali* in Superioribus ſatis propoſita. 2. In *Bilis* per ſe, aut per accidens vitioſæ *Correctione* aut *Eductione* alibi data. 3. In *Pituitæ* qualiſcunque ſimul peccantis *Alteratione* aut *Diminutione* itidem non ſemel in hoc Tractatulo exhibita. 4. Denique in *Articulis Affectis* tam contra *Futurum dolorem muniendis*, quàm *præſente ac urgente Dolore liberandis*.

Articuli ...a futu- ...dolorẽ ...niendi.

CLXII. *Contra futurum Dolorem muniuntur Articuli* Medicamentis externis ſecundùm Humores varios Dolorem varium parientes variandis: Quæ cùm minùs efficacia deſiderentur, quàm illa, quæ urgentes Dolores ſuperare oportet, facilè ex ipſis ordine proponendis ſeligentur.

...lores præ- ...tes qui ...antur.

CLXIII. *Præſentibus* igitur ac *Urgentibus Doloribus ut Dogmaticè*, hoc eſt, tam ſecundùm Rationem, quàm ſecundùm Experientiam *liberentur Arthritici*, cùm non ſemper iiſdem Medicamentis, ne quidem in eodem Paroxyſmo, liberentur iidem, nedum omnes Arthritici, conſiderandum illud evenire, quatenus non tantùm in diverſis Ægris, ſed in iiſdem quoque diverſo Paroxyſmi tempore Cauſæ Dolorum exiſtunt ſæpenumerò diverſæ.

...n diverſis ...gris.

CLXIV. In *Ægris diverſis* exiſtunt Cauſæ Diverſæ, quatenus aliàs *Bilis*, & quidem diverſa, aliàs *Pituita*, itidem diverſa copulatur primariæ Arthritidis Cauſæ, *Succo Pancreatico* ſimiliter plurimùm diverſo.

In eodem ...gro.

CLXV. In *eodem Ægro* ſed diverſo Paroxyſmi tempore Cauſæ Dolorum Arthriticorum exiſtunt diverſæ, quatenus in principio nocet imprimis atque Acrimonia ſua Acida Dolorẽ parit *Succus Pancreaticus*; poſteà verò ipſi copulatur, ipſiuſque Acrimoniam vel infringit, vel immutat *Bilis*, pro vitii ſui diverſitate Dolorem pariens diverſum, & imprimis *Ardore* ſummo moleſtum; cùm à Succo Pancreatico excitetur Dolor magis *Rodens*, quàm Ardens: quod accuratè obſervandum ad Dolorem utrumque ſpecialibus præſertim Medicamentis potenter corrigendum; poteſt namque blandioribus & imprimis *Oleoſis* utraque Acrimonia commodè ac fœliciter demulceri, ſicque Dolor leniri.

Omnibus Arthriticis utile Cataplaſma.

CLXVI. Hinc eſt, quòd *Cataplaſmata* ex Farinaceis & Lacte Bubulo parata, conducant omnipenè Arthriticis quovis Dolore Laborantibus. Ex. gr.

℞. *Farin. rad. Althææ*,
Sem. Lini,
Hordei, *an.* ℥ j.
Coq. cum Lacte Bubulo ad Pultis conſiſtentiam.
F. Cataplaſma; quod mediocriter calens applicetur.

In Ardore.

CLXVII. Ubi *Ardor* Summus concurrit, & *Bile* corpus ſcatet *Acri*, loco Lactis dulcis ſubſtitui poteſt *Lac Ebutyratum*.

In Conſtitutione Pituitoſa.

CLXVIII. In *conſtitutione pituitoſa* addentur commodè Farina Fabarum, Flores Chamæmeli, Sambuci, & alia leniter *Incidentia*.

Cataplaſma.

CLXIX. Laudatur meritò à multis Cataplaſma ex Triticei panis optimi, hoc eſt, ex farinæ flore ſolo parati mica, Croco & lacte Bubulo decoctum, dolores quoſvis admodùm demulcens.

Epithema in Ardore.

CLXX. Cui *Epithemata* placent magis, ei ſequens commendo in *Ardore* ſummo tepidè applicandum, & ubi exſiccatur renovandum.

℞. *Aq. Sambuci*,
Fumariæ, *an.* ℥ iv.
Aceti Calendulæ, ℥ ii.
Opij Thebaic. ℨ ſ.
M.

Aliud ĩ Dolore erodẽte.

CLXXI. Quoties *Dolor magis Rodens*, quàm *Ardens* urget, toties laudo *Epithema* ſequens ſimiliter uſurpandum.

℞. *Aq. Petroſelini*, ℥ v.
Aq. Theriac. ſimp. ℥ j.
Opii Thebaic. ℈. j.
F. M Epithema.

In Motus Impotentia.

CLXXII. Quoties in Corpore valdè Pituitoſo minùs Dolor, magis *Motus Impotentia* Ægrum moleſtat, toties commodè uſurpabuntur magis Aromatica, tum in Cataplaſmatibus, tum in Epithematibus, tum Emplaſtris, Unguentis, aut Linimentis, miſſis tunc ferè Opiatis, utpote tunc minùs requiſitis, vel utilibus. Ex. gr.

Cataplaſma

℞. *Rad. Iridis Florent. pulverat.* ℥ j.
Fol. Menth.
Summ. Abſinth.
Flor. Chamæm. an. M. ij.
Sem. Cumini pulv. ℥ i ſ.
Farinæ Fabar. ℥ ij.
Coq. ex Aqua pura ad Cataplaſmatis conſiſtentiam, addendo ſub finem
Aquæ Theriac. Simpl. ℥ ij.
M. f. Cataplaſma, quod calidè applicetur.

Quænam Unguenta et Olea ſint applicanda.

CLXXIII. Quorum Cutis ferre poteſt pinguia, illis Unguenta & Olea poſſunt applicari, qualia ſunt in *Ardore* urgente Populeon, Album Caphuratum, Roſatum, Refrigerans Galeni & ſimilia. In *Dolore* autem *Rodente* Aregon & Martiatum. Iuvat verò aliquando iſta diverſa commiſcere, atque magis temperata reddere.

Balſami Sulphuris Succinati Vires in Dolore Rodente.

CLXXIV. Non ita pridem in *Dolore Podagrico valdè Rodente* cum admiratione ſumma expertus ſum vim ſtupendam *Balſami Sulphuris Succinati*, ad paucas guttas dolenti parti illiti, unde confeſtim Efferveſcentia in parte affecta excitata eſt calens, imò urens, at mox iterum ceſſans unà cum Dolore atrociſſimo in momento quaſi ſublato. An verò idem ſit futurus in omnibus succeſſus meritò dubito, quandoquidem omnes oleoſa, &

impri-

imprimis per diſtillationem parata ferre non poſſunt, ac Bilis Acrior in multis reperitur; exiſtimo tamen eos, in quibus Acidum exuperat, & pituita redundat, illum Balſamum faciliùs toleraturos & commodum inde habituros. Cavendum interim ne diutiùs ejuſdem uſus continuetur, ſed ſublato dolore aliud medicamentum blandius porrò uſurpetur ad partes membraneas iterum leniendas & paulatim reſtaurandas.

Salia Volatilia. CLXXV. Poſſent in eundem finem parari Vnguenta, vel Linimenta ex *Salibus Volatilibus* Axungia Porcina, Butyro, aliave Pinguedine exceptis.

Caphura. CLXXVI. Nec immeritò laudatur à multis *Caphura* tum Emplaſtris, tum Unguentis, tum Linimentis, tum Epithematibus Spirituoſis admiſta, poſtquam cuivis Acri temperando mirè conducit.

Saliva. CLXXVII. Nec deſunt, qui ad partem affectam contra novos inſultus muniendam commendant *Salivam* propriam ipſi manè infricatam: quod acceptum ferendum Salivæ, Humori Corporis noſtri maximè temperato, & ideo utrique Acri temperando, Partibuſque contra utrumque roborandis aptiſſimo.

CLXXVIII. Atque ex his paucis obſervationibus non ita difficile erit cætera Curandæ Arthritidi neceſſaria ex Scriptis Practicorum ſeligere atque in uſum revocare.

15. Curatio Delirii. CLXXIX. 15. *Inſanas Febres Curabunt* quæcunque Bilis Acrimoniam tum potenter, tum blandè corrigunt, temperantque, qualia ſunt imprimis *Oleoſa*, *Emulſiones*, & *Opiata* internè uſurpata; eademque Capiti externè quovis modo applicata: quorum Formulæ hinc inde continuetur in hoc Opuſculo.

16. Vomitionis. CLXXX. 16. *Vomitorias Febres* optimè *Curabunt* omnia *Bilem figentia* & ad potenter Efferveſcendum ineptam reddentia, uti ſunt quævis *Auſtera* ipſam inſpiſſantia & coagulantia; ut & *Opiata* ipſam obtundentia.

17. Cacatoriarum. CLXXXI. 17. *Cacatorias Febres Curabunt* eadem ſimul juncta & partitis vicibus quantitate parva ſæpius uſurpata. Ex. gr.

Conditum.

℞. *Conſ. roſ. rub. unc.* ij.
Diaſcor. Frac. ʒ ij.
Conf. hyacinth. ʒj.
Terræ ſigill. ℈j.
Sang. dracenis, ℈ß.
M. f. Conditum, ad Nucis Avellanæ quantitatem aliquoties in die devorandum.

Obſervatio. CLXXXII. Sunt autem hic præferenda Medicamenta forma ſicciore parata & uſurpata; quoniam Humida diluunt nimiùm Bilem, Succumque Pancreaticum, ac eorundem excitant, promoventque potiùs, quàm ſiſtunt Efferveſcentiam. Unde tam in Vomitu, quàm Alvi fluxu compeſcendo juvat Potus parciùs aſſumptus, & imprimis Chalybeatus, vel Auro candente Auratus factus: ſive is fuerit Cereviſia ſive Vinum, & maximè rubellum; ſive Lac bubulum, &c.

18. Sudatoriarum. CLXXXIII. 18. *Curatu* difficiliores ſunt *Febres Sudatoriæ*, haud facilè niſi *Auſteris* ceſſuræ. Uſurpanda ſunt autem illa in pauco liquore ſoluta, & quidem tum ſæpiùs in die, tum quantitate parvâ, quò *Succi Pancreatici volatilitatem* paulatim atque continuò emendent ac corrigant. Ex. gr.

Miſtura.

℞. *Aq. plantagin. unc.* iij.
Cinnamomi,
Aceti ſtillat. an. ℥ß.
Syr. portulacæ, unc. j.
Coral. rub. pulv. ʒj.
M.

Eius Uſus. Hæc Miſtura cochleatim exhiberi poteſt, quam ſi quis volet potentiorem addet ipſi *Acaciæ*, aut *Succi Hypociſtidis* Scrupulum dimidium, vel etiam integrum.

19. Uretica-rum. CLXXXIV. 19. *Vreticis Febribus* conducent modò memorata Medicamenta, poſtquam utrarumque Cauſæ gradibus duntaxat differunt.

20. Sp[...]riaru[...] CLXXXV. 20. *Sputatorias Febres* vix puto aliter *Curari* poſſe, quàm Succum Pancreaticum vel ad Alvum, vel ad Veſicam, vel ad Corporis Superficiem Hydragogis, Diureticis, Sudoriferiſve in tempore, hoc eſt, ante Paroxyſmi adventum aut eodem inchoante aſſumptis deducendo, ac educendo.

Odont[...] Curat[...] CLXXXVI. Quamvis *Febrium Odontalgicarum* enarrationem in ſuperior bus non addiderim, lubet tamen aliquid de earundem Cura hìc adnectere. Conſiſtet autem ipſa, præter generalia Intermittenti Febri debita remedia, in *Humoris Acidioris* Odontalgiam excitantis per Miſturas ſæpiùs ante Paroxyſmi acceſſum, imò durante Paroxyſmo cochleatim aſſumptas *temperatione*, atque blanda temperati tempore intermiſſionis *eductione*.

CLXXXVII. In hunc finem conveniet Miſtura ſequens.

Miſtur[...]

℞. *Aq. Betonicæ*,
Fœniculi, an. unc. ii.
Theriac. ſimpl. unc. iß.
Laud. opiat. Gr. iij.
Ol. garyophyll. Gutt. iv.
Syr. ſtœchad. unc. j.
M.

Ther[...] Vires. CLXXXVIII. Sæpiùs fœliciter ad Dolorem cum Lancinationibus repetentem minuendum applicui Regioni dolenti [nam rarò unus Dens ſolus dolet) *Theriacam* recentem Corio Emplaſtri forma illitam.

Humor e[...] cendus [...]dragogis. CLXXXIX. Humorem ex parte ſaltem modò laudata, ſimilive Miſtura temperatum educunt *Hydragoga* forma Ægro maximè accepta, & quidem minore doſi, ſed vicibus iteratis exhibita Sic enim fœliciùs tales tolluntur Dolores, quàm ſi potentiſſima doſi majore ſumantur ſemel purgantia.

CXC. Atque ex hactenus prolatis arbitror unicuique patere, qui ſecũdum Symptomata moleſtiora ſuccurrendum & occurrendum ſit Febribus intermittentibus ipſorum ratione tantam diverſitatem patientibus. Reſtat, ut quædam de *Quotidianarum Tertianarum*, *Quartanarum*, &c. *Cura* moneamus, poſtquam Ipſas non tam Humoribus diverſis Pituitæ, Bili, Succoque Melancholico, quàm Pituitæ Obſtruenti, Succoque Pancreatico diverſimodè ſe habentibus adſcripſimus.

Febriũ Q[...]tidianaru[...] Tertianar[...] Quartan[...]rum, &c. Curatio. Attẽdena[...] ad Sympt[...]mata com[...]tantia. CXCI. In harum proinde Curatione non tam erit attendendum ad Recurſus uniuſcujuſque Intervallum, quàm Symptomatum comitantium, & Frigoris præſertim, Caloriſque diverſitatem: nam ſecundùm hæc ſi, prout in ſuperioribus docuimus inſtituatur Cura, erit procul dubio illa fœlix, quemadmodum contrà eandem obſervavimus ſæpenumerò infœlicem aut nullam, ſi ex ſingularium Humorum tunc peccare creditorum præjudicio Cura tentaretur Humoribus verè tunc peccantibus minimè conveniens.

Quod in Tertianis ex. gr. oſtenditur. CXCII. Quamvis enim, ut exemplo rem illuſtrem, *Tertianæ* utplurimùm contingant *Æſtate* & quidem urgente ſolis æſtu, in *Ætate Iuvenili* ac *Virili*, & maximè *Bilioſis*; unde tunc meritò in earundem Curatione habetur ſimul *Bilis* tum per ſe, tum ratione Paroxyſmi Febrilis multùm peccantis ratio exacta: non deſunt tamen *Tertianæ*, quæ *Hyeme*, urgente gelu, *Senes*, *Pueroſve* corripiant, in quibus ſcatet *Pituita*; in quo caſu, ſi quis ad *Bilis* temperationem aut eductionem imprimis attenderet, toto cœlo erraret. Nam ſicut in pleriſque Tertianis, *Æſtus magnus*, Bilis tunc ſimul peccantis effectus, obſervatur, ita in nonnullis *nullus* vel *paucus* notatur *æſtus* Ægris moleſtus; pro hujus itaque nunc *præſentis*, non *abſentis* varietatu curam quoque variabit *Medicus* prudens, ac omni præjudicio liber.

CXCIII. Quòd de Tertianis jam dixi, verum etiam comperiet in *Quotidianis*, *Quartanis*, &c. Medicus quivis ad Ægrorum querelas, & Practicorum accuratiorum Obſervationes, quàm Theo-

Theoreticorum Auctorum figmenta magis attentus, conſiderabitque in ipſis magnam tum Frigoris, tum Caloris, tum cæterorum pluribus ordine in ſuperioribus notatorum Symptomatum diverſitatem; ſecundùm quam ſicut hactenus Deo benedicente longè fœliciùs, quàm multi alii præjudiciis ſuis vel alienis occæcati Medici fecerunt, meos curavi Ægros, ita ut eandem methodum ſervent, aut ſequantur ſeriò meos hortor Diſcipulos, imò Lectores quoſvis Veritati & ſuorum Ægrorum Bono unicè addictos.

…dendū …mores …ates.

CXCIV. Attendendum, inquam, ſemper in Febrium Intermittentium quarumvis Curatione Dogmatica & Rationali ad *Humores quoſvis quovis modo in Corpore ſimul peccantes*, cùm ipſi *Cauſa* ſint, cur *Pituita Obſtruens* magis vel minùs exiſtat glutinoſa, cur *Succus Pancreaticus* ſit magis, vel minùs acer, ac proinde *Paroxyſmus* in omnibus ſuis *variet* circumſtantiis, & *Symptomatibus*.

CXCV. Quoties namque *Bilis* habet in corpore dominium, toties *Pituita* erit minùs viſcoſa, *Succuſque Pancreaticus* minùs acer: ideòque faciliùs, citiùſque Curabitur hactenus Febris, dummodo curetur ritè.

…tam.

CXCVI. Quoties autem *Pituita* in corpore Humoribus dominabitur cæteris, toties obtuſiores erunt & *Succus Pancreaticus* & *Bilis*, adeòque *Pituita* ipſa *obſtruens* magis glutinoſa; unde ſegniùs, licèt ſatis facilè, curabitur illa Febris, leviora ferè habens omnia Symptomata.

…um.

CXCVII. Quoties tandem *Acidum* redundans in Corpore Humoribus cæteris præcellit, toties *Bilis* erit magis fracta & iners, *Pituita* verò nunc glutinoſior, & imprimis quando ad *Auſteritatem* vergit Acidum; nunc fluidior & ſeroſior, præſertim quando *Acrius* exiſtit Acidum; & Bilis parti Salinæ penitiùs junctum, atque una cum Pituita fluidiore *Serum* efformans *Salſum* ſed *Muriaticum*: Unde tum ſegniùs, tum difficiliùs curabitur tunc Febris.

CXCVIII. Qua ratione autem procedendum ſit in harum tot modis inter ſe differentium Febrium Cura Dogmatica, non minùs Experientia multiplici confirmata, quàm ſolida Ratione nitente, ex ſupradictis colliget facilè quivis tam Ingenio, quàm Judicio præſtans. Jubemus enim à Dogmatica Medicina recedere omnes laudatis Animæ dotibus deſtitutos.

Quomodo …es multiplices cu…tur.

CXCIX. Quemadmodum Febres Intermittentes *Simplices*, ita curari debent *Multiplices*; niſi quòd hic propter Intervallum Intermiſſionis, aut Remiſſionis brevius majore opus ſit Medico circumſpectione, exactaque occaſionum idonearum obſervatione, poſtquam tum breviores, tum rariores ſolent illæ occurrere; quibus neglectis negligitur ferè ſimul, aut pervertitur ipſa Cura.

…miſſionis …rvallum …rvandū.

CC. Dixi non tantùm Intermiſſionis, ſed etiam *Remiſſionis Intervallum brevius* eſſe in Febribus Intermittentibus Multiplicibus, quàm Simplicibus; quoniam ob Paroxyſmorum novorum duplicationem ac multiplicationem nulla ſæpè obſervatur Febris plena Intermiſſio, ſed Remiſſio duntaxat, quo tempore agenda ſunt illa præſertim, quæ cum aliqua Corporis utriuſque conturbatione peragi debent aut ſolent; quò ſpectant imprimis *Evacuationes per Alvum, & Vomitum*: quæ niſi tempore conveniente inſtituantur, nocent ſæpè multùm, proſunt nihil: ut cum ſuo damno inſigni experiuntur indies multi Ægri. Eſt igitur verè ille Medicus.

Evacua…ibus.

Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum.

CAPUT XXXI.

De Febribus Synochis, vel Continuis in ſpecie dictis.

…bris Syno… & Con…ua.

I. Superiùs, Cap. 27. parag. 12. docuimus *Febres* occurrere *continuò* quidem *permanentes, at quotidie, aut tertio, quarto, aliove die novas Exacerbationes habentes*; quas vulgo ac benè *Quotidianas-Continuas, Tertianas-Continuas, Quartanas-Continuas*, &c. vocant, poſtquam reverà ex *Continuis & Intermittentibus concurrentibus componuntur*; licet aliter judicent, ac doceant multi Medici, Auctorum ſuorum placitis, quàm Ægrorum obſervationi magis attenti; unde ipſas ſubinde haud compoſito, ſed ſimplici nomine *Synochas & Continuas* indigitant.

In ea nullum Frigus.

II. Utplurimùm autem in quavis Exacerbatione nova *nullum* obſervatur *Frigus*, quia Synocharum Calor perdurans illud infringere, atque Succi Pancreatici Aciditatem minorem ſuperare ſolet Bilis Acrimonia & Oleoſitas excedens.

Aliquando Horror vel Rigor exiguus.

III. Aliquando tamen vel *Horror*, vel *Rigor exiguus* in quavis ſentitur Exacerbatione; quoties nempe Succi Pancreatici Aciditatem majorem undecunque ortam ſupprimere neſcit Acrimonia Bilis remiſſior, quin quodammodo ſaltem per friguſculum, partiumve membranearum roſionem, hancque ſubſequentem Panniculi carnoſi concuſſionem levem illa ſe manifeſtat.

Quænam Febres Continuis copulentur.

IV. *Plerumque* quidem ſic Continuis copulatæ Febres Intermittentes ſunt *Tertianæ*: *rariùs Quotidianæ*; *rariſſimè Quartanæ*.

Cauſon ſive Febris Ardens.

V. Notabilis & graviſſima Febrium harumce Tertianarum ſpecies *Cauſon* vocatur, ſive *Febris Ardens* in qua ſummus angit, ægroſque torquet *Æſtus* ad finem uſque perſeverans, per intervalla licet tantillum remittens, hinc & graviùs iterum affligens. *Quin* præter illum *Æſtum moleſtiſſimum* ſolet tunc Ægros vehementer urgere *Sitis*: uti contra proſterni *Fames*. His accedit ſæpenumerò *Linguæ Ariditas & Nigredo* cum *Labiorum Fiſſuris* atque *Exulceratione fœda*, ſupervenientibus tandem *Cruſtis horrendis*. Nec infrequens in hiſce Febribus *Capitis Dolor gravis* una cum *Delirio* ſatis *vehementi*. In quibuſdam primarium Symptoma eſt *Cardialgia difficilis*, *cum vel ſine Vomitu* Ægris valdè moleſto. *Singultus* quoque multis gravis quoſdam torquet. *Alvi Fluxus* aliis evenit, aut *Hæmorrhagia* diverſa. Quin non rarò *Sudores* copioſi una cum exacerbatione quavis profunduntur, vel *Urinæ* uberiùs effunduntur, unde corpora Ægrorum brevi colliqueſcunt, Febriſque iſta in ſpecie vocatur *Colliquans*.

Eius Symptomata.

Quotidianarum continuarū Symptomata.

VI. In *Quotidianis* verò *Continuis Contundens Dolor* Ægrorum *Lumbos*, & *Dorſum Artuſque* ſatis frequenter quaſſat. Quin nonnunquam cum Febris exacerbatione nova in *Animi Deliquium*, vel *Syncopen* quoque incidunt ipſi, unde tunc *Syncopalis* vocatur hæc Febris.

Compoſitarū Febrium denominatio à Symptomatibus.

VII. Quemadmodum igitur tam *Synochæ*, quàm *Intermittentes*, ita ex utriſque *Compoſitæ Febres*, à comitibus Symptomatibus gravibus denominationem ſingularem acceperunt tum apud Plebejos, tum apud Medicos praxim exercentes, atque in Cura ipſis meritò attentos.

Earum cauſa primaria quatenus ardore ſunt moleſtæ.

VIII. *Primaria* quidem harumce *Febrium Synocharum*, *qua cum calore inſigni & continuo ſunt Ægris moleſtæ*, *Cauſas* exiſtit *Bilis* & *Acrimonia* & *Inflammabilitate* nimia peccans; unde non tantùm in dextro Cordis Ventriculo perpetuo vitioſam excitat Efferveſcentiam, ſed in tenui quoque Inteſtino, ac præſertim accedente per Intervalla *Succo Pancreatico* propter ſui ſtagnationem acriore facto atque paroxyſmum obſcurum producente.

Quatenus Frigore vel horrore ſunt moleſtæ.

IX. Earundem Febrium perpetuò ferè *Friguſculo* vel *Horrore* moleſtarum *Cauſa* primaria cenſetur mihi *Lympha* & imprimis *Succus Pancreaticus omnis Acrimonia Acida* peccans, & tum continuò, tum præſertim ad novi paroxyſmi productionem *Halitus Acidiuſculos* ex Inteſtino tenui quaquaverſùm propellens, atque Frigoris Senſum vagum excitans.

Earum Symptomata reliqua.

X. *Symptomatum* cæterorum has Febres ſubinde

inde comitantium Cauſa & Ratio ex iis, quæ Capitibus pręcedentibus dicta ſunt, facilè capi poteſt, ut non videatur neceſſum illi rei ampliùs immorari.

Ut & Curatio.

XI. Sic & Ipſarum Curandi ratio ex prædictis non ita difficulter poterit peti ſequendo in pleriſque Synocharum Curationem atque conveniente tempore uſurpando inſuper illa, quæ Obſtructionem in uno pluribuſve Pancreaticis Ductibus exiſtentem blandè ſolvant, Ipſumque Succum hactenus Acriorem corrigant.

Per Venæſectionem. Sudorem. Purgationē.

XII. *Venæ-ſectio* quidem conducit tunc imprimis, quando *Ardor adeſt ſummus*; *Sudoris* autem excitatio, & quidem per Aromatica blandiora & Salia Volatilia, quando Acidi quovis modo moleſti occurrunt ſigna; *Purgatio* denique per *Alvum* vel *Vomitum*, quando *Bilis* turget, urgetve copioſa.

CAPUT XXXII.

De Febre Hectica.

Febris Hectica quanam.

I. MUltùm celebratur apud Medicos *Febris Hectica* dicta, in qua præter *Pulſum Frequentiorem*, ſimulque *Parvum*, *Debilem*, ac quodammodo *Durum*, *Calor Ægris parùm moleſtus* deprehenditur; qui tamen *unà*, *duabuſve poſt aſſumptum Alimentum horis tantillum exacerbatur* & augetur, iterumquè paulò poſt ad priſtinam æqualitatem redit, atque *circa arterias*, quàm cæteras corporis partes, *major ſentitur*. Huic accedit *continua*, *lentaque Corporis Emaciatio*, qua ad extremum deducta Febris hæc vocatur *Maraſmodes*.

Eam à Salivæ vitio pendere.

II. Cùm ſemper *paulò poſt Alimentorum quorumvis aſſumptionem*, adeòque partis eorundem fluidioris ad Inteſtina deductionem plus minùs *exacerbetur hæc Febris*, non ſine cauſa *ſemper Salivæ vitium notabile ad Ipſius productionem concurrere, aut ab ipſo ipſam pendere* quis credat.

Eius alia cauſa.

III. Ex *Rebus Non naturalibus* dictis obſervantur Febres Hecticæ nonnunquam immediatè à *nimio Corporis exercitio*, *laboreve continuato*; quandoque *ab Ira vehementiſſima*, & imprimis à *Triſtitia & Animi Męrore immoderato*; quandoque à *Vigiliis multùm protractis*; ſubinde ab *Inedia diuturniore*, ut & *Alimentis parvi*, *pravive Succi*, & ſimilibus ortum trahere.

Eam alios Affectus cōſequi.

IV. Sed obſervantur quoque Hecticæ Febres alios Affectus conſequi, ac præſertim *Febres Diarias* errato in Diætà grandi debitas, ut & *Continuas*, *Intermittenteſque* moroſiores aut vehementiores; ac frequentiſſimè *Viſcerum plerorumque*, maximè *Pulmonum Inſtammationes*, haſque ſubſequentia *Apoſtemata*, & *Ulcera*.

Quinam Humores in Hectica peccent.

V. Cùm autem in Hectica Febre *Calor* ſit *exiguus* ideòque raró Ægris moleſtus, *Pulſuſque Parvus*, *Debiliſque*, judico peccare tunc imprimis *Glandularum Conglomeratarum Liquorem*, non *Salivam* duntaxat, ſed ipſum quoque *Succum Pancreaticum*, & quidem *Viſciditate aucta*, non item *Acrimonia* vel *Acida* vel *Auſteritate moleſta*, quamvis aliquando *hanc* ſimul oſtenderim *gravem*: Unde *Bilem* ſimul concurrere *inertiorem* quis mirabitur, aut negabit; ſed *Lympham* quoque tunc *obtuſiorem* futuram nemo videt.

Cauſa Contabeſcentiæ.

VI. *Contabeſcentiæ* proinde in *Hectica Febre* moleſtę *Cauſam* exiſtimo *Viſcoſitatem nimiam Humorum omnium*, ipſiuſq; adeò *Sanguinis*, propter quam Partium Nutritio indies minuitur:

Exacerbationis.

Exacerbationis autem una vel duabus poſt Alimentorum aſſumptionem horis contingentis *Salivam* itidem *nimis Glutinoſam*: propter quam fluidior Alimentorum pars citiùs ad Inteſtina deſcendens, ac Bili occurrens in Halitus ſimiles ex parte ſaltem diducta & ad Cor deducta, ibidemque ampliùs rarefacta *Pulſum ſolito adhuc Frequentiorem*, mox quaquaverſùm propulſa in *Facie* quidem *Ruborem levem*, ac in *Cute* reliqua *Calorem blandum*, quin alibi alia *Symptomata* pro reliquorum Humorum & Partium conſtitutione diverſa excitat.

Pulſus Frequentioris. Ruboris. Caloris.

Ap... proſt... Faſti... Ferm... tionis... ment... Sangu... tionis... Gener... nis Sp... um A... lium.

VII. Propter notatam *Humorem* omnium *Tenacitatem Viſcoſam* minuitur, & tandem proſternitur *Alimentorum* omnium *Appetitus*, accedente ipſorum quoque *Faſtidio*; quin eorundem impeditur & labefactatur *Fermentatio*, *Partium Utilium ab Inutilibus Secretio*, *Sanguificatio*, *Spirituum Animalium Generatio*, &c. Unde augetur in dies Bilis, Salivæ, Succi Pancreatici, & Lymphæ Glutinoſitas & Inertia, redditurque ſic paulatim Malùm gravius, tandem incurabile.

Quan... nimio ... ris mo... Hectic... quana... Humor... conſtitu...

VIII. Quoties à *Nimio Corporis Motu* ac *Defatigatione* diuturniore producitur Hectica Febris, toties arbitror non tantùm *Spiritus Animales*, ſed partem quoq; Sanguinis *Aqueam* nimium exhauriri, atque idcircò penitiùs unito *utroque Acri Acriore facto* Humores omnes Viſcoſiores fieri, quin Functiones Naturales omnes, ſicut modò dictum labefactari.

Ut & ... ties eſt ... Ira.

IX. Quoties ab *Ira vehementiſſima* ortum habet Febris Hectica. toties à *Bile* tunc *Acrimoniam excedentem* nacta in conſenſum trahi *Acidum*, idemque itidem acius factum notatam Unionem utriuſque Acris penitiorem promovere autumo.

Nec quoties Mœrore...

X. Quoties à *Triſtitia & Animi Męrore immoderato* excitatur Febris Hectica, toties à *Succo Pancreatico Auſteriore* facto Humores omnes Glutinoſiores fieri exiſtimo.

Et quo... eſt à Vig... nimiis.

XI. Quoties à *Vigiliis protractis* Febris Hectica efficitur, toties ob *Animales ſpiritus* nimiùm conſumptos *Acrimonia in utroque Aeri aucta* eorundem *Unionem arctiorem* fieri, atque Humores omnes Inertiores ac tenaciores produci cenſeo.

Quoties ab Inedi...

XII. Quoties *Inediam diuturniorem* Hectica conſequitur Febris, toties Alimentorum utrumque *Acre* demulcentium defectu *Acrimoniam utriuſque intendi*, atque porrò *Unione intimiore* facta Humores viſcoſiores gigni judico.

Quoties ab alim... tis, par... Nutrime... tibus.

XIII. Quoties ab *Alimentis parùm Succi Nutritii blandi* cotinentibus eadem contingit Hectica Febris, toties idem, quod modò dictum, ſed ſegniùs, evenit.

Quoties ab alime... tis pravi...

XIV. Quoties meliorum defectu, aut propter Picam neglectu ab *Alimentis pravi*, hoc eſt, *Glutinoſi*, vel aliàs *Pinguis*, *Acriſve Succi* diutiùs uſurpatis Febris oritur Hectica, toties aut per ſe, aut per accidens, ſicut jam pluribus explicatum, Humores citius tardiuſve fient nimis glutinoſi.

Quoti... Diaria ſu... cedit.

XV. Quoties *Diariis Febribus* ſuccedit Hectica, toties ſecundùm varia Diætæ vitias ipſas producentia, prout modo deductum, hujus Origo petenda.

Quoties S... nocham Fe... brim ſequ... tur.

XVI. Quoties *Synochas Febres* ſequitur Hectica, toties ubi à *Bile vitioſa* iſtæ duxerunt ortum, partim *Acrimoniam* ipſius ſecundùm parag. 9. partim *Medicamentis* eandem *alterantibus*, ſed diutiùs & copioſiùs uſurpatis, adeòque *Humores cæteros ſimul corrumpentibus & inſpiſſantibus* ipſa eſt adſcribenda.

Quoties Febrem Intermittentem...

XVII. Quoties *Intermittentes Febres* abeunt in Hecticam, toties *Humores* tunc *maximè peccantes* plures, paucioreſve ſecundùm ea, quæ dicta ſunt, eandem gignut.

Quoties eſt ab Apoſtemate.

XVIII. Quoties denique *Viſcerum* primariorum, ac pręſertim *Pulmonum Inflammatio in Apoſtema* deducta Hecticam Febrem parit, toties à *Pure* tota *Sanguinis maſſa* inficitur & *Glutinoſitatem ſingularem* nanciſcitur, quæ *Humoribus cæteris* communicata eoſdem ſimili labe inquinat & ad Functiones Naturales ritè obeundas ineptos reddit.

Hecticæ Curatio.

XIX. Quamvis in *Corporis Contabeſcentia* conveniant omnes *Hecticæ Febris* ſpecies, non parùm differet tamen Singularum ſecundùm *Cauſarum* tam *diverſè ipſam producentia diverſitatem Curatio*.

Quomodo & quibus fiat.

XX. In Genere tamen propter *Humorum omnium Tenacitatem atque Glutinoſitatem noxiam* uſurpanda, erunt *Medicamenta*, quæ blandè ipſam

emen-

emendent ac corrigant, omnia nempe *Aromatica benigniora*, & *Salia Volatilia Oleoſa*; quippe quæ Viſcoſum omne incidunt, alterant, & in ſtatum naturalem deducunt.

XXI. Seligenda ſunt autem talia, quæ Uniuſcujuſque Ægri *Conſtitutioni tum naturali, tum præſenti* maximè conducant & conferant; quod ex Juvantibus & Nocentibus facilè comperiet ac dignoſcet Medicus.

XXII. In *Diæta* rite regenda & dirigenda curandum ſedulò, ut 1. *Aer* ſit maximè temperatus vel natura, vel arte.

XXIII. 2. *Alimenta* ſint *facilis fermentationis*, *Lac* puta vel *Muliebre*, vel *Aſininum*, vel *Caprinum*, vel etiam, ſicut hodie Mos invaluit, *Bubulum*, idque adhuc calens aſſumptum; *Juſcula varia*; *Ovorum Vitelli*; *Caro Juniorum Animalium*; *Panis Triticeus* ritè fermentatus & coctus, *cereviſia* mediocris ac fermentata; *Vinum* maturum & oliogophorum, paucaque aqua dilutum, &c.

XXIV. 3. *Animi motus* ſunto Moderati, cavendo imprimis ab iis, à quibus ortum habuit Febris Hectica.

XXV. 4. *Corporis Motus* eſto Blandus, & maximè, quando ab ejuſdem exceſſu excitata eſt Febriis Hectica.

XXVI. 5. *Somnus & Vigiliæ* mediocritatem ſervent, cùm hic omnis exceſſus ſit valdè noxius.

XXVII. 6. *Excretiones ſolitæ*, ac imprimis *naturales*, atque *Individuo ſervientes*, nec Ægrum debilitantes, ſi ſegniùs procedant, promoveantur; cæteræ omnes vitentur, quales ſunt Sanguinis, Seminis, Lactis Effuſiones omnes.

XXVIII. Quoties *Synochis* aut *Intermittentibus Febribus* accedit, aut ſuccedit Hectica, toties illarum ratione Cura erit varianda, & quidem pro Humorum diverſorum diverſimodè peccantium vitio diverſo: quæ omnia ex Capitibus præcedentibus petenda.

XXIX. *Inflammationes, Abſceſſus, Ulcera & Fiſtulas* conſequentem Hecticam nemo curabit unquam, qui præter jam memorata remedia non uſurpaverit quoque *Medicamenta* potenter *Ulcera Fiſtulaſque mundantia*, hinc & *conſolidantia*. Inter quæ haud poſtremum locum occupant *Sulphuris Balſamus Aniſatus*, vel aliàs quivis Aromaticus; ut & omnia ex *Antimonio* parata *Medicamenta fixiora, nec proinde* Vomitum, Sedeſve promoventia. Inter vulgaria cluent omnia, quæ *Plantarum Vulnerariarum* nomine innotuerunt, atque in Decoctis tam Ulcerum, quàm Fiſtularum Curationi dicatis uſurpari ſolent.

XXX. Atque ſic obſervatis exactè omnibus, in quibus ſecùndum agendi modum conveniunt aut differunt Febrium Hecticarum Cauſæ diverſæ, longè faciliùs in earum Curatione ad optatum finem perveniet Medicus, dummodò tum obſequentes, tum patientes, quòd raro evenit, habeat Ægros, nec malum ad extremum fuerit deductum.

CAPUT XXXIII.

De Febribus Malignis.

I. QUemadmodum aliàs Morbus vel affectus quivis, ita *Febris* nomen *Maligni* ſortitur, quoties *ſubitò ac inexpectatò Vires Ægri proſternuntur, aut Symptomata occurrunt, quàm in Affectu ſimili obſervari ſolent, longè graviora*.

II. *Vires* in Malignis Febribus proſterni ſolitæ ſunt *Vitales dictæ*, ex *Pulſu* vel mox à principio nimis *Debili*, vel ſubitò multùm *Debilitato*, ut & *inopinata Morte* Ægros obruente dignoſcendæ ac diiudicandæ.

III. Malignæ Febres aliàs *Epidemicæ* ſunt, atque in plures eodem tempore ſævientes, *Cauſamque communem Aerem* puta, vel *Alimenta* vitiata habentes; aliàs *Privatæ*, hunc vel illum hominem duntaxat & quidem ob *Cauſam ſingularem*, ac *Veneni* nomine ferè tunc notam afficientes.

Epidemicæ vel Privatæ

IV. Rurſus vel *Contagioſæ* ſunt, quæ alios inficiunt, vel *minime Contagioſæ*, adſtantibus nullam noxam afferentes.

Contagioſæ vel non Contagioſæ

V. Iterum vel *Acutiores* ſunt, paucis diebus ad finem tendentes, vel *Longiores*, ac pluribus diebus durantes.

Acutiores vel Longiores.

VI. In Malignis Febribus obſervatur plerumque *Horror* levis præcedere, ipſumque *Calor* mox ſubſequi, raro quidem magnus, ſæpiùs mitior, adeò ut de ipſo vix ſoleant conqueri Ægri. *Urinæ* ab urinis ſanorum parùm vel nihil utplurimùm differunt. *Pulſus Frequens* quidem eſt, aſt ſimul *Parvus ac Debilis*, & modis omnibus *Inæqualis*, quandoque *Intermittens*, aut *Deficiens*. Sæpiùs *Sopor* aut *Veternus*, rariùs *Vigiliæ* urgent. *Inſomniis turbulentis* anguntur crebrò Ægri, *Corporiſque Inquietudine*. *Cardialgia* frequenter adeſt moleſta, & quandoque *Nauſea*, quin ſubinde *Vomitus* quoque; ut & *Capitis Dolor*, & nonnunquam *Delirium*, aut *Vertigo*. *Sitis* major ſæpè, quàm Corporis Fauciumque Ardor. *Membra* omnia videntur aliquando labore multo *defatigata*, & præ laſſitudine quaſi quaſſata. *Bilioſi*, fœtidique *Alvi fluxus* quandoque accedunt. *Sanguinis è naribus*, *uterove ſtillicidium*, vel *fluxus copioſior* ſubinde concurrit: eductuſque aut effluens ſponte *Sanguis* plerumque *coagulari neſcit*. *Maculę*, atque *Veſiculæ* tum colore, tum magnitudine multifariæ nonnunquam erumpunt in corporis ſuperficie; *Tumores* autem in *Glandulis*. Aliquando *Extrema* ſubitò *incaleſcunt*, mox iterum *refrigerantur*. *Sudores* vel nulli, vel ſatis copioſi ſponte prodeunt, à quibus ni leventur Ægri, præſertim quando arte promoventur, conclamatum eſt.

Febris malignæ Symptomata & ſigna.

VII. Ex quibus *Symptomatibus* omnibus ritè conſideratis, & cum iis, quæ tum *Malignitati reſiſtere*, tum *eandem ſuperare* notum eſt per Experientiam, ſimul collatis judico, *Malignarum Febrium Cauſam*, ſi non ſemper, utplurimùm ſaltem *Sal* eſſe tum *Volatile*, tum *Acre*, quòd *Glandularum Liquorem Subacidum* concentratione noxia *enervet*, atque inertem, invalidumque præſtet: unde *Sanguinis Conſiſtentia naturalis Minuatur*, ac proinde ejuſdem *Rarefactio eludatur*, quin non raro *Animalium Spirituum Secretio impediatur*; hinc & reliqua *Symptomata* modò enumerata *producantur*; prout nimirum *Sal* illud *Volatile Acre* aut *cum Aere* in pulmones, hinc & Sanguinem quoque Inſpiratione allicitur, aut cum *Alimentis vel Saliva* in Ventriculum deglutitur, aut *per Corporis poros* ſeſe inſinuans vel *Glandularum Liquores primùm*, vel *unà cum Sanguine ipſos inficit*, *enervat & vitiat*. Hinc namque Symptomatum variorum modis variis in Malignis Febribus obſervatorum varietas pendet; ut & à cæteris Humoribus in corpore cujuſvis repertis.

Cauſa.

VIII. Sanguis ergò minus conſiſtens rarefactionem ſuſtinet minorem, unde non tantum *Pulſus* ſequitur *Parvus*, ſed inſuper *Languidus*; quin prætereà *opprimitur*, *extinguiturque facilius Ignis Vitalis* in Sanguine accenſus & ſuſtentatus, *obruitque* tam ſæpè imparatos *Mors inexpectata*.

Pulſus Parvus & Languidus unde.

IX. Febrium Malignarum omnium *Cauſam* exiſtimo *forinſecus advenire*, numquam per ſe in corpore ex corruptis ſponte Humoribus produci: quia Solus Ignis vehementior Cauſa eſſe poteſt Acrimoniæ auctæ in Sale Volatili; qualis in nobis nullus excitatur ſine Bile, ratione ſui Salis Volatilis, ſed Oleoſi.

Cauſam Febrium Malignarum forinſecùs advenire.

X. Corpus humanum tam Continens, quàm Contentum contra Malignitatem talem omnem in Sale Volatili Acri conſiſtentem munitur ac *Conſervatur* frequenti & moderato *Acidorum*, ac præſertim *Auſteriuſculorum* uſu.

A Malignitate præſervatio.

Malignitatis cauſaque corrigatur.

XI. Ipſum verò *Sal Volatile & Acre*, Malignitatis nempe notatæ Cauſa, *Corrigitur ac Emendatur iiſdem*, ut & *Oleoſis*, ſed imprimis *Acido vel Auſtero Terreo permiſtis*: quò pertinent *Argillaceæ* atque *Sigillatæ Terræ* omnes, *Bolus Armena*, *Terra Lemnia*. &c. Ipſumque adeò *Sulphur Minerale aut Mettallicum* omne, ſed ritè præparatum, *Vitrioli*, *Antimonii*, &c. Huc ſpectant; ex vulgò notis *Theriaca*, *Diaſcordium*, &c. Quin ad hujus *Salis* correctionem faciunt quoque *Salia Volatilia*, ſed blanda & *Oleoſa*, quippe quæ Acrimonia iſtius noxiam leniunt ac demulcent.

Quibus è corpore propelletur.

XII. Eundem *Salem Volatilem Acrem* plùs, minùſve temperatum, aut à ſe ſaltem ſimul temperandum *foràs è corpore propellunt* ac eliminant tutiſſimè ac commodiſſimè *Sudorifera*. Notum enim eſt per Experientiam multiplicem Malignarum Febrium Curationem hac ratione ac via inſtitui feliciſſimè.

XIII. Laudantur autem non tantùm ſimplicia *Sudorifera*, ſed compoſita quoque, Theriaca, Mithridatium, Diaſcordium & infinitæ aliæ Confectiones Opiatæ ad priorum imitationem à variis excogitatæ, atque in uſum revocatæ. Ubi hoc à me notandum, præferenda ſemper illa, quæ ſimul Salis Volatilis Acrimoniam temperare poſſunt, quæ idcircò aliis addi utile. Ex gr.

Mixtura.

℞. *Theriac. Veteris*, ℥ ij.
Antimon. Diaphor ℥ j.
Syr. Card. bened. unc. ij.
Aq. prophylact. unc. j.
Aq. Cinnamom. unc. ß.
Scabioſæ, *unc.* ij.
M.

Eius Uſus.

Hujus Miſturæ partem quartam vel quintam ſumat Æger, atque Corpus ad Sudorem diſponat; quin poſt horæ dimidium ejuſdem unum vel duo cochlearia iterum capiat, ſicque pergat, donec commodus ſequatur Sudor. Intereà, ſi valdè Sitiat & Lingua ſit arida, ſubinde juſculi aliquid ſuperbibat, ſed Acido aliquo, Succo Citri, Arantiorum, Omphacio, Aceto, &c. priùs ad gratiam temperati; quò non tantùm promovebitur Sudoris eruptio, ſed inſuper corrigetur Salis peccantis Acrimonia noxia.

Sitis et Linguæ Ariditas quomodò curanda.

Quando Vomitorium adhibẽdum & quodnam.

Antimonii Sulphur Mirabile.

XIV. Rariùs, nec niſi, quando *in Ventriculo*, aut *Inteſtinis* hæret pars noxii Salis, urgetque ſimul *Nauſea*, *Vomitorio* excludi debet hoc *Venenum*: atque tunc cæteris omnibus præfero *Antimonialia Vomitoria*, ſed blandiora & fixiora, quippe quæ *Sulphur* habent in ſe mirabile, à quo mirè temperatur quodvis acre.

XV. Hujus Sulphuris ratione Sudoriferis cæteris vel Mixturis Alterantibus addo plerunque *Antimonium Diaphoreticum*, *Bezoardicumve Minerale* cam ſimplex, quàm modis variis compoſitum, aliave ex Antimonio parata Sudorifera.

Quibus & quomodò ſanguini ſua conſiſtentia reſtituatur.

XVI. Poſtquam per Sudorifera ſufficienter ac ritè uſurpata ſublatum eſt è Corpore Malignum illud Venenum in Sale Volatili & acri repertum, perſeverandum aliquandiu in moderato Acidorum Subauſterorum Potulentis admiſtorum uſu, quò *Sanguini Conſiſtentia* priſtina ſenſim reſtituatur. Conducunt proinde hic Omphacium, Mala Granata, Cytonea, Arantia, Berberi, &c.

XVII. Plura de Salis volatilis & acri natura, noxis, ac cura proponemus, quando noſtras de Peſte Cogitationes, Obſervationeſque peculiari Tractatione publici juris faciemus; hæc interim ſedulis operum Naturæ Scrutatoribus plura inveniendi, eruendique anſam præbebunt.

CAPUT XXXIV.

De Languore Univerſali, & Leipothymia & Syncope.

In Vir[ibus] examin[andis] Sanguin[em] reſpiciendum.

I. CUm ex aſſumptis Alimentis Chylus, ex Chylo Sanguis, ex Sanguine tum reliqua Corporis Contenta omnia eliciantur, tum omnes Corporis univerſi partes Continentes nutriantur & augeantur, meritò *ad Sanguinem reſpicitur*, *ubi tam Vires*, *quùm earundem Rationes* examinantur, expenduntur, determinanturque.

Ex Sãgu[inis] mutation[e] malè aff[ecta] plurima [ho]ri mala.

II. Cùm proinde in dextro Cordis Ventriculo inchoetur, in ſiniſtro verò abſolvatur Sanguinis tum ex Chylo generatio & confectio prima, tum ejuſdem plùs minùs effœti atque variis partibus hinc inde privati & ideò ad Cor refluentis reparatio ac renovatio, plurima ex intricata etiam nunc, quæ in Cordis Ventriculis Sanguini contingit, Mutatione malè affecta eveniunt neceſſariò homini mala: quæ Pulſu variè mutato cumprimis ſe unicuique ac Medicis præſertim manifeſtant.

III. Febres quidem hactenus ex Pulſu præter naturam frequentiore, utpote unico Febribus omnibus & communi, & proprio, adeòque Pathognomonico Signo deduximus; accedentibus Symptomatibus aliis ſpecies ipſarum ſingulas, earundemque gradus ab invicem diſtinguentibus: proximum jam eſt, ut alios *Affectus à Pulſu Parvo & Languido* deducamus & paucis explicemus.

Affectu[s] pulſu par[vo] & langu[ido] quibus no[mi]nibus ins[i]gitentur.

IV. Hi autem Affectus, qui tum comitantium Symptomatum ratione varii, tum gradibus diſtincti obſervantur, in genere *Imbecillitatis*, aut *Debilitatis*, in ſpecie *Animi Deliquii*, ἐκλύσεος, λειποθυμίας, λειποψυχίας, ἀποψυχίας, ἀσφυξίας, *Syncopes* & aliis nominibus deſignantur.

In quæ n[on] inquirend[um], ſed in Aff[e]ctuum n[a]turam & cauſas.

V. Non inquiremus hic anxiè in horumce Vocabulorum ſingulorum originationes ſingulares, cùm, quidquid ſe, alioſque torqueant multi, uſu tantùm valeant verba; ſed in Affectuum ipſorum nominibus iſtis denotatorum, & in praxi Medicis Curationi eorundem attentis negotium faceſſentium naturam, eſſentiam & cauſas veras.

Languor [in]natus vel adventiti[us].

VI. Obſervatur ergò aliquando Univerſalis *Partium*, *Functionumque ac Virium* omnium *Languor*, vel *à Nativitate* connatus, vel *poſt eam* ſenſim ac inſenſibiliter obortus, aut *poſt affectum alium* præcedentem accedens, remanenſve. Hunc *Infirmitatem*, *Imbecillitatem*, *aut Debilitatem* nominant. Eidem comes adeſſe ſolet *Pulſus* tum *Parvus* & juſto Minor, tum *Debilis* & juſto Languidior, tum plerumque *Rarior*, tum quandoque ſemel aut ſæpiùs per intervalla certa vel incerta *Intermittens*, tum aliquando ſecundùm arteriæ ductum magis magiſque deficiens, *Miurus* dictus, tum ſubinde *Formicans* aut *Vermiculans*.

Eius quin[que] Pulſus [mo]mes.

In eo cõcurrere Senſu[um] Hebetudin[e] & Corporis Laſſitudinẽ.

VII. Concurrunt ferè ſimul in Affectu graviore *Senſuum* tam *Internorum*, quàm *Externorum Hebetudo*, atque *Motus Corporis*, *Animalis* vocati, *Defectus*, *Laſſitudinis* nomine notus.

Eius varia genera.

VIII. Obſervatur quoque aliquando non permanens quidem, aut continuò perſeverans, ſed ordinatè, inordinatève, adeòque per intervalla nunc certa, nunc incerta repetens, atque nunc leviùs, nunc graviùs Ægros afficiens *Imbecillitas*, eademque iterum aliàs citiùs, aliàs ſegniùs recedens, ni Ægros ſimul è medio tollat & occidat.

Duæ ſpecies.

IX. *Imbecillitatis ac Debilitatis* hujus ſi quis duas duntaxat ſpecies gradibus maximè differentes ac Medicinæ faciendæ haud ineptas conſtituere volet, *ſpeciem leviorem Animi Deliquii ac Leipothymias*, *graviorem Syncopes*, *Leipopſychias vel Aſphyxias* nomine indigitare poterit.

X. In

nimi ...qua ...ccur- X. In omini *Animi Deliquio Pulſus Minor* fit ac *Debilior*, adeò ut in leuiore ipſius ſpecie vix, & in grauiore minimè poſſit percipi. *Senſus Externi, & Interni* plerumque ſimul *offuſcantur*, aut etiam *operari deſinunt*. *Animalis* quoque, ſiue *Voluntarius Motus debilis* exiſtit, aut *nullus*: ipſaque adeò *Reſpiratio* vel *obſcura* deprehenditur, vel plane *deficit*.

...uenā ...ant & ...tient. X I. *Animi Deliquium* præcedere ac prænuntiare ſolent utplurimùm *Cardialgia* vel *Titillatio in Orifitio Ventriculi ſuperiore*, *Cordiſque Compreſſio*, & *Oſcitatio*, & aliquando *Ventris Diſtenſio*, *Rugitus*, *vel Tormina*; *Caligines aut Tenebræ ob oculos verſantes*, cum comitante, aut mox ſubſequente ipſas *Vertigine*, *Auriumque Tinitu*; *Pandiculationes*, & ſubinde *Motus Conuulſivi*. Notandum enim, cùm non tantùm *gradibus*, ſed *Symptomatum* quoque *numero ac vehementia differant* Animi Deliquia, non ſemper modo eodem aut omnes hiſce corripi,

...mſe- ...ur. XII. Vbi *Animi Deliquium* iterum *ſoluitur*, & ad ſe redire incipiunt Ægri, tunc *Cor* rurſus *agitari*, imò ſæplùs *palpitare* ſolet; quin *Pulſus* non tantùm ſenſim *Maior*, & *Robuſtior*, ſed ſimul *Frequentior* deprehenditur: atque *Senſibus Externis*, unà cum *Internis*, utut Languidis adhuc, ſenſim *reſtitutis*, *Cordis* quoque *anxietas & compreſſio*, cæteraque *Symptomata* minui. tandemque evaneſcere obſervantur; niſi quòd *Laſſitudo*, & *vniuerſi corporis Defatigatio* ſegniùs recedat.

...yncope ...m oc- ...at. XIII. Grauiſſima & ſingularis Animi Deliquii ſpecies eſt *Syncope*, in quà præcedente aliquando *Aurium Tinnitu* ſubitò ac penè inopinatò *corruunt Ægri* Aurà frigidà quaſi correpti; *Pulſus* mox *nullus* obſeruatur, *nulla Reſpiratio*; quod Syncopæ, & Suffocationi Hypocondriacæ grauiſſimæ proprium: Interim *Sudor & Frigidus & Glutinoſus* erumpit; *Parteſque corporis omnes Frigent & Pallent*; quin ſæpè *Urina & Alui excrementa effluunt*; adeò ut mortuis, quàm vivis exiſtant ſimiliores.

...orem, ...i deli- ...& ...eneſſe ...ionis ...Sym- ...ta. XIV. Hi Affectus omnes cùm per *Pulſum & Minorem*; & *Languidiorem dignoſcantur*, revocanda ſunt in memoriam, quæ Cap. 26. de variis, Pulſuum Differentiis, earundemque Cauſis attigi; quò facilius capi queat, quod hic maximè obſervandum, *Languorem* nimirum *Vniuerſalem*, ut & *Animi Deliquium* ac *Syncopen Functionis Vitalis*, hoc eſt Uitam proximè ſpectantis eſſe *Symptomata*.

...auſa. XV. Cùm igitur in notatis Affectibus omnibus pulſus obſeruetur Naturali & Minor & Languidior, *Cauſam* ipſorum cenſeo tum ſemper *Glutinoſitatem Auctam in Sanguine*, cæteriſque ex ipſo ſecretis *Humoribus*; tum ſimul aliquando *Aciditatem Auctam in Succo Pancreatico*; *Lympha &* forſan ipſa quoque *Saliua*.

...Lan. ...Uni. ...lis con- XVI. Quoties autem aut ex *Glutinoſiore Parentum Semine*, aut *Matris* ſaltem *Sanguine* ſimilem Sanguinem, ſimileſque Humores adeptus eſt in materno utero *Infans*; toties *Connatum* habebit *Vniuerſalem Languorem*, non-raro in praxi occurrentem.

...iſiti. XVII. Quoties verò, licèt ſanus fuerit natus Infans, citiùs aut ſeriùs ex *Diætæ* non ſemel in ſuperioribus notatæ *vitiis paulatim* noxam ſimilem in *Sanguine*, *Humoribuſque* omnibus contraxerit homo, toties *Languor* iſte *Vniuerſalis* uocabitur *Acquiſitus*. itidem in praxi haud rarus.

...ptoma. XVIII. Quoties denique per *Affectum* quemvis non lentè, aſt properè ac *nuper ortum*, Medicique, Ægri, Adſtantiumve culpa *non ritè curatum accedit*, *remanetve Glutinoſitas in Sanguine*, *Humoribuſque nimia*, toties *Languor* ille *Vniverſalis* dicetur *Symptomaticus*, nimis frequens in praxi.

...Medi. XIX. Dixi *poſt Affectum Medici*, *Ægri*, *Adſtantiumve culpa non ritè curatum*, Nam & *Medicus falli poteſt ac perperam Ægrum curare*, maximè quando præjudiciis excæcatus & turgens non ſatis attendit ad Iuvantia & Nocentia, quin mavult perire ſuum Ægrum, quàm mutare ſuam ſententiam, ut ut erroneam & Ægri ſtatu indies in deterius vergente confutatam.

XX. *Poteſt* hic quoque *in culpa verſari Æger*, quàndo non tantùm negligit, aut ſpernit prudentis Medici conſilium ſalutare, ſed imprimis cum ſui detrimento abutitur rebus noxiis. *Ægri.*

XXI. Sed *poſſunt* etiam *peccare Adſtantes*, quando ſunt non tantùm indulgentiores Ægris moroſis, ſed inſuper avocant ipſos à Medicorum peritorum præſcriptis optimis, quorum loco audent nonunquam ipſis exhibere noxia & vetita. *Adſtantium*

XXII. Addidi *accedere*, *aut remanere Glutinoſitatem in Sanguine atque Humoribus nimiam*. *Accedit* namque illa, quoties uſurpantur nimiùm, vel diutiùs Medicamenta Humores fluidos ac tenues Incraſſantia, & Inſpiſſantia *Remanet* eadem, quoties in Affectibus à Glutinoſitate Humorum ortis non adhibentur ſatis potentia, vel ſatis diu Medicamenta Incidentia & Attenuantia. *Glutinoſitas n.mia in Sāgrine quando accedic. Quando Remanet.*

XXIII. Quoties *Humorum omnium Glutinoſitati copulatur Aciditas* ex inſigni Diætæ vitio in *Glandularum* quarumvis, ac præſertim *Pancreatis Liquoribus aucta*, toties *Languori Vniuerſali* jungitur facilè aut *Animi Deliquium*, aut etiam *Syncope*, prout nimirum leuius, graviuſve fuerit utrumquè vitium: quamvis non nouvm abſque notabili *Humorum Lentore* produci *Animi Deliquium*, non item *Syncope*; quam ſine illo vix putem unquam obſeruatam, quin potiùs Cauſà externa exiſtente grauiſſima *Mortem*: plura ſiquidem ad Syncopen, quàm Mortem inferendam requiruntur. *Quare Languori Vniuerſali iungatur Animi deliquium, aut Syncope.*

XXIV. In Languore Uniuerſali quoniam propter Humorum omnium Sangninem conſtituentium aut producentium Glutinoſitatem auctam exilior fit Sanguinis eiuſdem Rarefactio, & idcircò *Pulſus Minor*, contingit quòque idem neceſſariò *Debilior*, niſi enim expandantur multùm Cordis Ventriculi, non poterunt iidem conſtringi valdè, nec proinde potenter. Adde quòd Sanguis tenax & lentus ineptus eſt Spiritibus Animalibus copioſis ac ſubtilibus ex ſe promendis: quà de cauſa quoque Pulſus exiſtet naturali Debilior. *Vnde in Lāguore Vniverſali Pulſus minor & debilior*

XXV. *Rarior* erit tunc etiam *Pulſus* propter *Humores*: omnes *Blandiores* dicam, an *Hebetiores*, atque idcircò *imbecilliùs efferueſcentes*, minuſque aut *Acrimoniæ* propriæ, aut Efferueſcentiæ, atque ideò *exurgentium Halituum* ratione ad ſui Contractionem Cor irritantes; ni forſan *Externæ* ejuſdam *Cauſæ* reſpectù ad tempus breue *Concitatior* fiat *Pulſus*. *Vnde rarior.*

XXVI. Atque ita pene ſe habet Languoris Vniuerſalis Generatio; *Animi* verò *Deliquii & Syncopes*, Affectuum certè cognitu, explicatuque difficiliorum *Productio*, ſicut vulgò per Vitales Spiritùs traditur, quoniam mihi non ſatisfacit, conabor illam ex Cauſis eorundem manifeſtis, tanquam principiis notioribus, gradatim & paucis aliter deducere. *Animi deliquii 17. Syncopes cauſa*

XXVII. Obſervatur ergo tum Animi Deliquium, tum & aliquando Syncope conſequì 1. *Certos Odores* nunc per ſe gratos, nunc ingratos cum Aere inſpiratos, Moſchi puta, Zibethæ, Roſarum, Cinnamomi, &c. Fumi candelæ extinctæ, &c. *2. Certi Odores.*

XXVIII. Sic 2. *Rerum Perſonarumve ingratarum* & in viſarum *Conſpectus* Animi Deliquium in nonnullis parit. *2. Retum & Perſonarum conſpectus.*

XXIX. Idem obſeruatur 3. fieri à *Rerum* quovis modo *ingratarum Aſſumptione*. *3. Retum ingratarum aſſumpeio.*

XXX. Sed & 4. *Inedia protracta* non infrequens Animi Deliquii Cauſa exiſtit. *4. Inidia pro tracta.*

XXXI. Quin & 5. Inter *Animi Affectus Effuſum Gaudium* Animi Deliquium, vel Syncopen; & aliquando ipſam Mortem produxiſſe obſervatum eſt. A *Terrore Vehementi* Idem non ſemel *5. Animi Affectus*

mel accidiſſe notum. A *Mærore* autem, ut & *Ira* non tam videtur effici Animi Deliquium, quam ad ipſum diſponi homo; qui faciliùs in hoc incidet malum, ſi ſucceſſiuè ac ſubitò utroque hoc contrario agitetur Animi Affectu; hoc eſt, ſi valdè *Mœrenti* aut *Timenti Gaudium* circa idem obiectum eveniat inopinatum & magnum; ſi valde *Irato Terror*, & *Metus*, ac proinde *Mœror* incutiatur maximus.

6. Magna Sanguinis effuſio.

XXXII. Animi quoque Deliquium, vel Syncope ſupervenire ſolet 6. *Magnæ Sanguinis Effuſioni* per Nares, Uterum, Hæmorroides, Vaſave alia vel arte, vel caſu aut per infortunium aperta & ſauciata, &c.

7. Nimia Seminis Effuſio.

XXXIII. Idem accidit 7. *Nimiæ Seminis Effuſioni*, tum ſpontè evenienti, tum præcipuè ob Venerem immodicam.

8. Nimia Humorum evacuatio.

XXXIV. Idem contingit non rarò 8. poſt *nimiam Humorum* per Vomitum, Alvum, Vrinas, Sudores, &c. *Evacuationem*, & imprimis, quando id cum magnis fit Doloribus, Corporiſque Agitatione vehementi.

9 Vt & Hydropicorum aqua vel Empyicorum puris.

XXXV. Idem accidit 9. ubi vel *Hydropicorum Aqua*, vel *Empyicorum Pus effunditur confertim*.

10 Ictus vel Morſus animalium Venenatorum.

XXXVI. Idem obſeruatur evenire 10. ab *Ictu* vel *Morſu* quorumdam *Animalium Venenatorum*.

11. Febrium Intermittentium Paroxyſmi.

XXXVII. Hoc ipſum malum comitatur 11. Quarundam *Febrium Intermittentum Paroxyſmos*, & quidem aut mox in *Principio*, aut ſæpiùs in *Augmento*, aut ſubinde in *Vigore*; rariùs in *Declinatione* niſi forſan ob Sudores copioſiores.

12. Dolor vehementior.

XXXVIII. Sic 12. *Doloribus* quibuſdam vehementioribus *Dentium*, *Orificii ſuperioris Ventriculi*, *Inteſtinorum*, *Veſicæ*, &c. ſuperuenit aliquando Animi Deliquium.

13. Nimius Corporis motus.

XXXIX. Idem Animi Deliquium opprimit 13. non nullos poſt *nimium Corporis Motum* ac *Defatigationem* extremam.

14. Æſtus ſummus.

XL. Sed & 14. producitur nonunquam Animi Deliquium ab *Æſtu ſummo* vel *Solis*, vel *Ignis*, vel *Balnei*, vel Febris.

15. Fames vel Sitis urgens.

XLI. Nec infrequens, ut 15. *Fame*, *Sitive diutiùs & valdè urgente* Animi accidat Deliquium.

16. Nimia Lactis deperditio.

XLII. Quin aliquando 16. quibuſdam *Fœminis Lactantibus* evenit Animi Deliquium ob *nimiam Lactis deperditionem*, imprimis à *robuſtioris Infantis potentis Suctu* pendentem; vt & nonunquam propter Dolorem Papillarum fiſſarum, vel aliter malè affectarum prægravem.

Animi Deliquii cauſa proxima unde.

XLIII. Ex enumeratis autem ac ſimilibus Cauſis manifeſtis ſedulò expenſis, atque cum iis, quæ in ſuperioribus propoſuimus, diligenter collatis arbitramur, *omne Animi Deliquium deduci debere proximè ac immediatè ab ipſo Sanguine ad Cor utrinque accedente, atque iis omnibus, quæ tum ſecundum, tum præter naturam ipſi coniunguntur, & vnà cum ipſo ad Cor deferuntur, ipſiuſque Efferueſcentiam naturalem ita turbant & immutant*, ut non tantùm *Sanguinis Rarefactio minuatur*, ſed *Cor ipſum non ſatis expandatur, contrahaturque, Sanguiſque inſufficienter in arterias effundatur*, ideòque *Pulſus Minor*, & *Languidior*, quin aliquando *Nullus ſentiatur*.

Quænam ad Pulſum laudabilem requirantur.

XLIV. Si enim ad *Pulſum* laudabilem efficiendum requiratur, ſicuti omninò requiri arbitramur, tum 1. *Sanguis* undique & utrinque ad dextrum Cordis Ventriculum *refluens*; tum 2. *Bilis* Aſcendenti Sanguini iuncta, tum 3. *Lympha* undequaque cum Deſcendente Sanguine affluens; tum 4. Singularis ex continuò *Bilis*, *Succique Pancreatici & Saliuæ* in tenui Inteſtino confluxu poſt ſui Efferveſcentiam ortus & mox per Lacteas Venas translatus *Liquor*; tum forſan 5. *Aer Inſpiratione in Pulmones attractus* & aliqua ſui parte Sanguini per Ipſos circulanti admiſtus, dum in ſubſequente mox Expiratione excluditur iterum reliqua; tum aliquando 6. *Chylus*, quamvis non ſemper is, ſed poſt aſſumpta demum Alimenta propellatur ad Cor. Si hæc omnia, iniquam, requirantur ad laudabilem Pulſum efficiendum, utique ſingula tum *adeſſe*, tum *ritè diſpoſita eſſe* oportet: quòd ſi *horum unum* vel *plura in totum* aut *ex parte deſint*, aut *copia maiore adſint*, aut *aliena qualitate donata* eò accedant; vel *alia* inſuper *non requiſita*, ideòque neceſſariò *noxia* ſimul confluant, continget dubio procul, præter aliarum in Corde fieri ſolitarum Functionum labefactationem, aliqua *Pulſus læſio*.

Pulſu … cit in … gnitu … Robore … 1. Ob … guinis … ctum.

XLV. Vt autem in præſenti maneamus negotio; *Pulſus deficiet plus, minùſue in Magnitudine ac Robore*, 1. propter vniuerſalem *Sanguinis Defectum* poſt *Hæmorrhagiam* notabilem, aut *Inediam* diu protractam: unde non tantùm deficiet Sanguis, verùm alii quoque in Corpore Humores, Bilis, Succus Pancreaticus, Lympha, & cæteri ad Uitalem Sanguinis rarefactionem, Pulſumque adeò Magnum efficiendum neceſſarii.

2. Ob … defecti…

XLVI. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 2. propter *Bilis Defectum* in *Alvi fluxu & Vomitu enormi*, ac præſertim Cholera Morbo; vnde quantitate minore, tandemque forſan nulla ſi ad Cor deferatur Bilis, an mirum; ſi minor, vel nulla excitetur in Ipſo Efferveſcentia? ſi minor vel nulla fiat Sanguinis rarefactio? ſi minor; vel nulla ſequamtur Uentriculorum Cordis tum Expanſio, tum Contractio, Pulſuſque ſentiatur vel Minor, vel Nullus?

3. Ob … phæ d…

XLVII. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 3. propter *Lymphæ Defectum à Sudore nimio*; cum quò, præter Spiritus Animales, Lympham quoque minui evincere videntur Acida non minùs, quàm Spirituoſa Volatilia multùm Sudantes recreantia & reſtituentia. Defectu autem Lymphæ Subacidæ tum Sanguinis Conſiſtentia mediocris, tum ejuſdem Efferveſcentia deficiet; unde idem nec ſatis rareſiet in Corde, nec ejus Explicatio, Complicatioque fiet ſatis magna; unde Pulſus etiam obſeruabitur neceſſariò Naturali Minor.

4. Ob Li… ris Trium… ralis def…

XLVIII. Deficiet idem in Magnitudiue, hinc & Robore Pulſus 4. propter *Liquoris ex Inteſtinali Triumuiratu exurgentis Defectum in Vomitu & Alvi fluxu moleſto*, ac imprimis continuo Hoc enim ex parte, aut in totum excluſo, carebit neceſſariò Sanguis eius beneficio; cenſuimus autem alibi facere ipſum ad *Coagulationem naturalem Sanguini Conciliandam*; ea proinde ſi plus vel minùs deſtituatur Sanguis, nec huius defectus reparetur continuò, ſicut modò dictum, minùs aptus erit ad rareſcendum, Cordiſque ventriculos explicandum Sanguis, ſequeturque Pulſus neceſſariò Minor.

5. Ob In… randi A… defectum.

XLIX. Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus; Propter *Inſpirandi Aeris Defectum in Oris*, *Nariumquæ Faciumve*, aut *Aſperæ Arteriæ Anguſtia* qualicumque; ob quam minori copia accedens Aer deſideratum Sanguini refrigerium, vel quamcumque tandem Mutationem ſatis nequit conferre; quocirca ſegniùs propulſus per Pulmones Sanguis, nec ſufficientem nouo ex dextro Cordis Ventriculo ſuccedenti locum faciens, Cordis Contractionem impedit, & hactenus Pulſus Minoris Cauſa exiſtit.

6. Ob Ch… Defectum.

L. Deficiet idem in Magnitndine; hinc & Robore Pulſus 6. propter *Chyli Defectum* & in præpoſtera *Inedia*; ſiue voluntaria, ſiue coacta, & in *Alimentorum Fermentatione*, aut *Secretione*, aut *Tranſcolatione*, aut *Tranſlatione* quovis modo impedita. Niſi enim quotidie, ac imprimis conſueto tempore aſſumantur Alimenta, ex quibus electus Chylus ad Cor deferatur, non tantùm non reſarcietur Sanguis continuò deperditus; ſed in ſe, Sanguinemque reliquum nimiùm, perperam vel agent Humores in Corde, ac Inteſtino tenui confluentes, ac nonunquam præſtabunt Sanguinem magis, vel minùs conſiſtentem, hactenuſque ad debitam, ſufficientemve ſui Rarefactionem, Cordiſque Ven-

Ventriculorum Explicationem, Complicationemque ineptum; unde neceſſariò ſequetur Minor, & Debilior Pulſus.

us Mi- r Lan- ior. b Sanguinis redũ- iam.

LI. Non tantùm ex enumeratorum *Humorum* Defectu, verùm aliquando *Exceſſu* quoque *Minor & Languidior* continget *Pulſus*. Nam 1. *Sanguinis Redundantia*, *Plethora* dicta, impedit, nè ſpatii & loci defectu copioſus in Arterias expelli poſſit Sanguis, nec proinde idem in dextro Cordis Ventriculo valde, ſatiſque rarefieri, Cordiſque parietes multùm explicari, rurſumque complicari queant.

Ob Bilis m.

LII. Quin 2. *Bilis majori copia ad Cor delata*, in *Febribus Ardentibus* præſertim, non tantùm Sanguinem ſolito magis, potentiùſque rarefacit, cum Pulſu Majore ac Robuſtiore; ſed poſtquam iſta rarefactione nimia tandem Vaſa multùm diſtendendo, & *Plethoram ad Vaſa* dictam, dicendamve conſtituendo ſpatia ipſorum omnia replevit, utut *Ardorem conſervet noxium*, *non poteſt* tamen Loci defectu æquè ac priùs *Sanguinem diducere*, atque *Pulſum Magnum*, *Robuſtumve producere*; qui potiùs ſenſim obſervatur *Minor ac Debilior* ob deficientem Sanguinis Rarefactionem, Cordiſque Ventriculorum Explicationem, Complicationemque; donec Sanguinis effuſione qualicumque Locus paretur novus reliquo ampliùs rarefacto excipiendo, unà cum Pulſu & Majore & Robuſtiore mox ſimul concurrente.

Ob Lym- ſubaci- piam.

LIII. Pulſum Minorem, ideoque Languidiorem quoque producet 3. *Lympha Subacida*, *ſi copia majore accedat ad Cor*; quoniam *Conſiſtentiam tribuet Sanguini firmiorem ac ſolidiorem*, quàm ut debitè, ſatiſque poſſit idem rarefieri ad Cordis Ventriculos ſufficienter dilatandos, quò ſuccedat notabilis eorundem conſtrictio ad Pulſum Magnum & Robuſtum conſtituendum omninò neceſſaria.

b Liquo- riumvi- copiam.

LIV. Idem dicendum 4. de *Liquore* illo *Inteſtinorum tenuium Triumvirali*, ſi præſertim ejus munus ſit, coagulationem naturalem, ab acido ſubauſtero pendentem, Sanguini præſtare: Hoc enim aucto, augebitur quoque Sanguinis coagulatio, minuetur contra ejuſdem aptitudo ad rareſcendum, ac Minuetur proinde Pulſus, fietque ſimul Debilior.

LV. Cùm *Aeris laudabilis copia magna* in Pulmones allecta non poſſit non eſſe utilis, non poterit ab ipſa expectari, nec deduci Pulſus Minor vel Languidior.

b Chyli m.

LVI. Poteſt tamen 5. *à Chylo majori copia* quovis modo *ad Cor delato* Pulſus reddi & Minor & Debilior: quatenus Sanguinea Vaſa nimiùm replet, ac Plethoram tum efficit, tum auget.

lſus mi- & lan- ior. Ob San- em pec- rem.

LVII. Si *quantitate* aut *deficiente*, aut *excedente Pulſum Minorem*, *Languidioremque* producere potuerunt & *Sanguis*; & alii memorati *Humores* ad Cor cum ipſo delati, certè non minùs idem præſtabunt iidem, quoties *qualitate peccant noxia*, *Sanguis* namque 1. vel *fluidior*, vel *ſolidior* ineptus eſt laudabili ſuæ rarefactioni, qua deficiente oſtenſum jam eſt non ſemel Pulſum conſequi Minorem, Languidioremque.

Ob Bilem tinoſam minus m.

LVIII. Sic 2. *Bilis Glutinoſa*, *minùſque Aeris* effervescet minùs, parteſque Igneas de ſe promet parciùs, unde Sanguis rareſcet minùs, & tandem Pulſus fiet Minor ac Debilior.

Ob Lym- m acidio- vel au- iorem.

LIX. 3 *Lympha vel Acidior*, *vel Auſterior* non tantùm Sanguinem præſtabit Glutinoſiorem, ideòque ad rareſcendum ineptiorem, ſed inſuper non parùm obtundet Bilem, parteſque Igneas undecunque erumpentes, atque ſic Pulſui & Minori, & Languidiori dabit anſa .m

b Liquo- Trium- lem aci- b Aerem ealem & eriorem.

LX. 4. Idem ſentiendum, dicendumque de *Liquore laudato Triumvirali* vel *Acidiore*, vel *Auſteriore*.

LXI. 5. *Aer Borealis & Aſperior* facit multùm ad Sanguinem valde coagulandum, ipſiuſque rarefactionem impediendam.

6. Ob Chylũ acidiorem & auſteriorem.

LXII. Si 6. *Alimenta aſſumantur Acidiora* vel *Auſteriora*, *Chylus* quoque parabitur ſimilis, à quo notata incommoda ſunt expectanda cum Pulſu Minore ac Debiliore.

Pulſus Minoris & debilioris cauſa alia.

LXIII. *Pulſus Minor ac Debilior* debetur quoque aliis *Rebus præter Naturæ leges ad Cor delatis*, quoties aut *Humores* in corpore corrupti, aut *Halitus*, *Flatuſve* ex ipſis producti, aut *Venena* per Os, Nares, Cutiſve Poros, vel quamcunque aliam viam in Corpus penetrantia, una cum Sanguine Cor accedunt, & Sanguinem aut nimis ſolvunt ac diſſolvunt, aut nimis coagulant, coguntve, aut quovis modo alio ad debitam ſui rarefactionem ineptum reddunt, ſicut pluribus explicatum in præcedentibus.

In Animi Deliqnio & Syncope ab eadem Cauſa diverſi affectus.

LXIV. Ut autem omnia, quæ hactenus præmiſimus, *Animi Deliquio* atque *Syncope* preſſiùs applicemus, & utriuſque Affectus naturam, generationemque clariùs deducamus, quoniam non tantùm *Pulſus* in utroque obſervatur *Minor*, *ac Debilior*, vel *Nullus*; ſed *Animales* quoque *Functiones*, *Senſus & Motus* non parùm labefactantur, videndum an, & qui ab una, & eademque Cauſa tam diverſi Affectus poſſint produci.

Gradibus differre hos affectus.

LXV. Conſideranda verò & diſtinguenda ſunt Symptomata, quæ utrique Affectui ſolent eſſe communia, ab iis, quæ *Syncopi* ſunt peculiaria; *Sudor* enim tum *frigidus*, tum *glutinoſus erumpit in Syncope*, *non item in Animi Deliquio*; in quo ne quidem *Corporis univerſi Frigus* ſemper obſervatur, quamvis perpetuum ſit Syncopæ; cætera verò Symptomata in Affectu utroque ſolent ſubinde notari. Unde patet partim *gradibus differre hos Affectus*, partim *aliquid gravius Syncopen continuò comitari*.

Oriri ab acido majori copiam ad Cor deducto.

LXVI. *Symptomata* autem omnia ſuperiùs enumerata, ut & *Cauſas Externas* ſive *Manifeſtas* ſi quis attenta mente trutinatus fuerit, & cum iis, quæ modò de *Pulſu* tam *Minore*, quàm *Debiliore* pluribus deduximus, contulerit, concludet facilè *Affectum utrumque*, ac præcipuè *Syncopen ortum habere* imprimis *ab Acido majori copia ad Cor deducto*, & imperium in Sanguine obtinente; non neglecta interim Humorum variorum *Glutinoſitate*.

LXVII. Hoc ut fiat evidentius, libet ordine tum *Symptomata* notata, tum Cauſas memoratas expendere, atque in Juniorum Medicorum, ac Tyronum præſertim gratiam omnia *Exuperanti Acido & Glutinoſo* aſtruere.

Exuperans Acidum & Oleoſum cauſa. 1. Cardialgia.

LXVIII. Diximus autem Signum inſtantis Animi Deliquii eſſe utplurimùm 1. *Cardialgiam* vel *Titillationem in Orificio Ventriculi ſuperiore*. Quid verò aptius eſt utrumque hunc Affectum excitare, quàm *Acidum*? Illud enim *blandius* ſi fuerit, & ad ſuperius Ventriculi Orificium *Halitus* forma aſcenderit, partem dictam *titillabit* duntaxat & vellicabit; ſin *acriùs* extiterit, mordebit eandem, atque *Dolorem* pariet moleſtum, *Cardialgiæ* nomine notum.

2. Compreſſionis Cordis & Oſcitationis.

LXIX. Addidimus 2. præcedere quandoque *Cordis Compreſſionem & Oſcitationem*. Quamvis autem *Pituitoſo Humori* tum *Copioſo*, tum *Glutinoſo* debeatur Cordis Compreſſio, & *Halitibus Flatulentis* Oſcitatio: quoniam verò hi Affectus obſervantur non tam perpetuò Ægros urgere, quàm ipſos ante mox ſecuturum Animi Deliquium infeſtare, ac proinde Cauſam inſuper aliam, & quidem vel Pituitam otioſam in actum deducentem, vel Halitus Flatulentos ex eadem producentem agnoſcere; facilè patet tum ad Pituitæ vim excitandam & augendam, tum ad Oſcitationem gignentes Halitus efficiendos requiri *Acidum*; quippe quod, *Auſteriuſculum* præſertim ſi fuerit, *Glutinoſiorem* præſtet Pituitam, quæ *Gravitatis & Compreſſionis Senſum* citiùs & potentiùs producat; cum *Bile autem vitioſè ac victorioſè effervescens*, ſicut in *Febrium Intermittentium* plerarumque *initiis* evenire docuimus, *Flatulentis Halitibus*, adeòque ipſi *Oſcitationi* anſam præbeat.

3. Diſtenſionis ventsis, Rugituum, & Torminũ.

LXX. Diximus 3. præcedere aliquando Animi Deliquium *Ventris Diſtenſionem*, *Rugitus*, vel *Tormina*: quæ omnia cùm ortum habeant à *Flatibus* vel Blandioribus, vel Acrioribus, ex *Pituita* vel *Viſcoſa* duntaxat, vel ſimul *Acida* certo tempore, ac paulò ante Animi deliquium deductis & diductis, veritas dictorum noſtrorum patet abundè.

4. Tenebrarũ ob oculos verſantium, Vertiginis, auriumque Tinnitus.

LXXI. Docuimus 4. præcedere nonnunquam ipſum Animi Deliquium *Caligines*, aut *Tenebras ob oculos verſantes*, unà cum *Vertigine Auriumque Tinnitu*. Hæc autem omnia quis ignorat ortum ſuum debere *Halitibus* ex partibus inferioribus ad Cerebrum aſſurgentibus, nunc blandis, nunc acribus, atque ſemper *Pituitam Viſcidam*, ſubinde eandem ſimul *Acidam* pro *Materia* habentibus, atque *Spirituum Animalium Motum mirè conturbantibus*?

5. Pandiculationum, & Motuũ Convulſivorum.

LXXII. Obſervavimus denique 5. præcedere quoque aliquando Animi Deliquium *Pandiculationes, Motuſque Convulſivos*. Quoniam verò eadem eſſe ſolet *Pandiculationis*, quæ *Oſcitationis cauſa efficiens*, differuntque tanùm parte affecta, quæ modò de Oſcitatione monuimus, huc transferri potuerunt. *Motus* autem *Convulſivi* cùm ortum habeant (ſicut in ſequenti Libro, ſi Deus ſinet, pluribus oſtendemus) ab *Humore*, *Halituve acri*, *ſed Acido Nervorum Initia alternatim rodente ac vellicante* non parum noſtra ſic confirmatur Sententia.

Symptomata Animi Deliquium comitantia. Pulſus Minor & Languidior, vel Nullus.

LXXIII. Poſtquam Symptomata enucleavimus Animi Deliquium præcedere ſolita, percurramus quoque alia, quæ Ipſum ſolent comitari valdè notabilia: Inter quæ quamvis haud poſtremum locum occupet *Pulſus vel Minor & Languidior, vel Nullus*, Senſui ſaltem manifeſtus, quoniam tamen in eum finem jam plura de ipſius Cauſis protulimus, ne actum agamus, ad cætera pergemus Symptomata.

Senſus Interni, & Externi affecti.

LXXIV. Trahuntur autem in Animi Deliquio omni in conſenſum *Senſus* tam *Interni*, quàm *Externi*, atque *offuſcantur* quidem ſemper plùs minùs, quin aliquando *ceſſant ab omni ſua operatione*. Ut autem hujus Effectus ac Eventus miri ratio magis pateat, velim Juniores conſiderare (nam Seniores, Conſummatique in Arte Medica Viri mea non indigent informatione) in *Vertigine* omni, quam monuimus præcedere utplurimùm Animi Deliquium, ac præſertim graviorem ipſius ſpeciem, *turbari & offuſcari* quodammodò *Senſus* tam *Internos*, quàm *Externos*: Poſtquam verò per manifeſtam Experientiam notum *Gyros rei Externæ viſæ* aut ipſius *Corporis* producere Vertiginem, agitatis, & itidem *in gyrum*, *confuſè ſaltem*, *actis Animalibus Spiritibus*; cur dubitabimus, quoties in Corpore ab Halitibus valde agitatis & ad Cerebrum aſſurgentibus ſimiliter agitantur, conturbantur, & in gyrum forſan coguntur iidem Spiritus, non tantum turbari & conturbari, ſed etiam offuſcari, tandemque ita obnubilari Senſus tam Internos, quàm Externos, ut ad tempus ceſſare videantur? Nam, ſi quid tunc operati fuerint, quod ignoratur, eorum tamen Memoriam nullam ſervavit Mens conturbata & confuſa, nec ſui compos.

Animalis Motus diminutus & abolitus. Reſpiratio obſcurata vel deficiẽs.

LXXV. His ita conſtitutis, non mirum, ſi in Animi Deliquio *Animalis* quoque ſive *Voluntarius Motus Minuatur* vel *Aboleatur*; ipſaque *Reſpiratio* vel *Obſcuretur*, vel *Deficiat*. Sequitur namque Motus Animalis tum ordinatum ac perpetuum, tum à Voluntate pro re nata & affectu vario determinatum Spirituum Animalium Motum per Nervos ad Muſculorum omnium, ſelectorumve fibras; quorum Motuum neuter cùm integer conſiſtere poſſit cum conturbato, perverſoque Spirituum Animalium Motu, neceſſum, ut in tali caſu luxetur, laxeturque, aut in totum tollatur Motus Animalis, & ipſa quoque Reſpiratio.

Horũ [Sym]ptomatũ cauſa.

LXXVI. Non tantùm autem *ad tempus ceſſabunt Senſus Externi, & Interni, Motuſque Animalis* propter conturbatum Spirituum Animalium Motum, verùm etiam propter *Motum eorundem impeditum vel ſublatum*, quod fiet, quando iidem *produci atque à Sanguine ſecerni deſinent, propter coagulatam & immobilem factam ab Acido* quovis, & imprimis *Auſteriore Sanguinis maſſam*. Opus enim eſt ad Senſus tam Internos, quam Externos, & Animalem Motum abſolvendum Spiritibus Animalibus liberè ac copioſè ad ſingulorum Organa motis, quamvis quænam illa ſint, quæ Internis Senſibus peculiariter inſerviant, pro lubitu fingere ſit faciilùs quàm ſolidè deſignare ac demonſtrare: obſervamus tamen in quavis Mentis Functione attenta tendi quaſi Cerebrum & Animales Spiritus multos perire ac conſumi, quod tantiſper ſufficiat ad Organum aliquod Internis Senſibus aſſignandum, donec diſtinctiùs queant hæc omnia Senſibus Externis capi, & aliis explicari, ac tandem ſingulorum aſſenſus ad ſenſum eundem habendum blandè cogi.

Internorũ Senſuum Organa.

Quãdo Animi deliquium ſolvitur Cor agitari palpitare.

LXXVII. Sed Cauſam propoſitam confirmemus adhuc per ea, quæ obſervari ſolent, quando *ſolvitur* Animi Deliquium. Diximus enim tunc *Cor* paulatim denuò *agitari*, atque *palpitare* Fuit ergo Animi Deliquii talis Cauſa, quæ Cordis Motum impedivit, quaque *ſuperata* & devicta Motus ipſi reſtituitur.

Cauſę ceſſationis & reſtitutionis Motus in Corde.

LXXVIII. Si proinde Motus Cordis Cauſam veram & in compendio dedimus ſupra Cap. 28. parag. 3. & pluribus deduximus in Diſquiſitione noſtra de Febribus prima, utique Humorum Sanguini confuſorum Glutinoſitati, vel Aciditati, vel utrique tribuenda erit tum Effervecentia in Corde ad Senſum Ceſſans, tum Partium Ignearum Eruptio valdè Diminuta, tum Sanguinis univerſi Rarefactio Deficiens, tum proinde Cordis Motus & Pulſus Deſideratus: qui actutum redintegratur, ubi ex parte ſaltem correcta devictave eſt extrema Glutinoſi, Acidique vis & noxa, & quidem à *Bile*, vel quovis *Aromatico* Naribus admoto, vel potiùs Ori infuſo, vel denique alibi forinſecùs applicato, & ad Cor uſque, aliumve Mali focum, fomitemque penetrante.

LXXIX. Tunc enim à *Bile*, uſurpatiſve *Aromaticis* ſucceſſive dominium in Glutinoſum & Acidum obtinentibus non tantùm *Sanguis* denuò *rarefit* magis, magiſque, ſed inſuper *Halitus*, *Flatuſve producuntur* à quibus omnibus *Expanduntur* iterum *Cordis Ventriculi*, *Excitantur Spiritus Animales* torpidi ac ignavi, mox & *Complicantur iidem Ventriculi*, atque ſic *Reſtituitur Sanguini* ſuus *Motus*, *quin redditur* idem *Concitatior & Conturbatus*, hoc eſt, *Cordis Palpitatio*; de qua pluribus agemus Capite ptoximè ſequente.

Pulſũ paulatim recipere magnitudinem & robur.

LXXX. Nec tantùm, quando ſolvitur Animi Deliquium, reſtituitur Cordis Motus, qui plerumque contingit inordinatus & palpitans, ſed recipit *Pulſus* paulatim *Magnitudinem* amiſſam, *Roburque* priſtinum, licet in principio exiſtat ſimul *Frequentior*; quorum omnium cauſa & ratio data eſt modò.

Correcta Cauſa, tolli Symptomata.

LXXXI. Correcta verò, debellataque paulatim, uti dictum, tot malorum Cauſa, non mirum ſi cætera quoque gradatim leventur, tollanturque Symptomata; poſtquam ſublata cauſa tollitur effectus.

Ordinem eſſe in Functionum labefactatione & reſtitutione.

LXXXII. Quæ autem Functiones poſteriùs fuere labefactatæ, tardiùs quoque videntur reſtitui; quamvis pro mali foco & fomite diverſo hæc omnia varient non parùm: quæ quivis mediocriter in praxi verſatus, & ad omnia attentus facilè tum obſervabit, tum aſſequetur ex jam dictis.

Syncopes Symptomata.

LXXXIII. *Symptomata Syncopi omni ac ſemper conjuncta*, & hic quoque paucis expendenda docuimus non tantùm eſſe *Partium corporis omnium Frigus & Pallorem*, ſed imprimis *Sudorem* quoque tam *Frigidum*, quàm *Glutinoſum*; cui

copu-

copulatur perpetuò *Anxietas cordis extrema*, ægroſque non minùs, ac ſi Mors inſtaret, turbans; nec mirum, cùm ſæpè ſit certa Mortis properantis prænuntia.

Partium rporis om um frigus ſudor al dus.

LXXXIV. *Frigus* illud & in *corpore*, & in *Sudore algidum* qui ratiocinatione ſolida & catenata aliunde, quàm ab *Humore Acido* deducet in Homine, non parùm me rapiet in ſui admirationem, poſtquam in continua & ſollicita aliquot luſtrorum praxi & omnium externarum Cauſarum obſervatione laborioſa nihil reperi hactenus in rerum natura, quod manifeſtè Frigus pariat in Homine præter Acidum,& quicquid de Acido participat: quemadmodum in variis exemplis teſtatus ſum in hoc Opuſculo & alibi.

rum cau.

LXXXV. Ab Acido igitur, & tantùm ab Acido Frigus in homine produci poſſe ac ſolere cùm conſtet mihi certò, puto meritò me *Frigidi Sudoris corporiſque in Syncope cauſam* exiſtimare *Acidum Humorem, Halitumve* Sanguini aliunde admiſtum, ad Cor delatum, & unà cum Sanguine quaquaverſum propulſum, atque in Corporis ſuperficie hærentem, ac ibidem tum ægris, tum Adſtantibus, Medicisque ipſis ſui Senſum præbentem. Hoc autem ſentiam & opinabor tamdiu, donec alius aliam evidentem ſatis eius demonſtret Cauſam.

dor Glu. noſus.

LXXXVI. *Glutinoſus* exiſtit *Sudor* idem ratione *Humoris Pituitoſi* à notato *Acido ſoluti*, & unà cum ipſo foràs expulſi atque *ſponte* iterum extra corpus *concreſcentis* ac *coagulati*.

allor cor- ris.

LXXXVII. *Pallor* accidit *corpori univerſo* ratione eiuſdem *Acidi* dominium ubique nacti, accedente imprimis *Glutinoſa Pituita*, Acidi æmula & ſocia.

Anxietas ordis ac æcordiorū trema.

LXXXVIII. *Anxietas cordis Præcordiorum extrema, ægriſque inexplicabilis* partim *mali Focum*, *Abdomen*, Parteſque in tenue Inteſtinum ſe exonerantes, ac imprimis *Pancreas*; partim *mali Fomitem* manifeſtat, *Humorem* non tantùm *Acidum*, qui Dolores Lancinantes, Rodenteſve, aut *Perterebantes pareret*, ſed *inſuper Glutinoſum*, qui Partibus omnibus firmiter adhærens ab iiſdem recedit lentiùs ac difficiliùs, ac proinde urget pertinaciùs; quin à *Bile* oppreſſa in *Halitus*, *Flatuſque Viſcoſos*, *lentoſque* ductus notatam auget anxietatem.

LXXXIX. Atque ſic videor mihi ſatis luculenter tum *Languoris Univerſalis*, tum *Animi Deliquii*, tum *Syncopes ortum* deduxiſſe partim à *Pituita lenta & Glutinoſa*, partim à *Succo Acido*, & quandoque *ſimul Auſtero* ipſi admiſto, ſupereſt, ut prolixitatem brevitate compenſando Affectuum iſtorum Curandi Methodum & rationem paucis ſubjungamus. Non videtur enim neceſſum hic labore vano & inutili repetere multa, quæ tradidimus in ſuperioribus; poſtquam ex ritè deſcripto & cognito Affectu ejuſdem Cura facilè capitur & inſtituitur.

Languoris iverſalis, nimi Deli ii & Syn- pes cura- quomodo fferant.

XC. *Languoris* autem *Univerſalis Cura* ſemper poteſt ſui ratione inſtitui parilis; quod de Animi Deliquii aut Syncopes Cura dicit nequit, quoniam per Paroxyſmos redeunt hi Affectus, & tunc valde infeſtant Ægros, extra quos inducias dant iiſdem, uti Medicis novos præveniendi occaſionem optimam, minimèque, cùm ſæpè ſoleat eſſe præceps, negligendam.

Quomodo dem fiat.

XCI. *Languori* ergò *Univerſali* ſemper, tum etiā metuendo *Animi Deliquio & Syncope*, debetur *Humoris Glutinoſi & Pituitoſi* continua lentaque *Correctio ac Emendatio*; ut & eiuſdem, ubi ſimul redundaverit, aut in totum emendari nequiverit, per repetitas vices *Evacuatio*, imprimis per *Alvum & Vrinas*.

XCII. Quoniam verò ſæpiùs in ſuperioribus egimus de *Pituitoſi Humoris Correctione ac Evacuatione*, quò remittimus Lectorem ſtudioſum, aliquot duntaxat in Iuniorum Medicorum gratiam ſubnectemus hic Mediamentorum ſelectiorum formulas.

XCIII. Ad Emendandum igitur in Univerſo tum Corpore, tum Sanguine ſcatentem Humorem Pituitoſum Glutinoſum conducet *Vinum vel Cereviſia Medicatum*, & quidem per varias Plantarum variarum partes Aromaticas præparatum & quotidiè tum inter prandendum, cœnandumque, tum aliàs mediocri quantitate, pro Ætatis, Sexus, Languoriſque ipſius diverſitate uſurpandum. Ex gr. ex ſolis Radicibus.

Ad emendandū Humorem pituitoſum glutinoſum Vinū Medicatum.

℞. *Rad. Angelicæ,*
Galangæ,
Acori, an. ℥ j.
Apii,
Enul. camp.
Fœniculi, an. ℥ ij.
Leviſtici, ℥ j.

Conciſæ & craſsè Contuſæ inſinuantur Sacculo oblongo, imponanturque Vaſi Lapideo, Vitreove anguſtioris orificii, mox Vinum affundatur laudabile ad Uncias xxx. vel circiter, maneatque in Cella per noctem, quo tempore vis Radicum Aromatica communicabitur Vino, cujus hauſtulus, ſicut dictum, bis, terve ſumetur in die; atque Vinum aliud in ebibiti locum affundetur tamdiu, donec Vis Aromatica penè omnis fuerit extracta; tunc enim novæ ſumentur Radices, ſed priùs in umbra ſiccatæ; quod ſemper obſervandum in omnibus Plantarum partibus Aromaticis per infuſionem uſurpandis.

Eius Vſus.

XCIV. Quòd ſi cui lubeat *Cereviſia* uti *Medicata*, tunc Vini loco ſimiliter Radicibus prædictis affundat Cereviſiam uſualem, quamvis tunc præferam Dulci-Amaricantem. Obſervandum verò ſatiùs eſſe in ſingulis noctibus tantum affundere radicibus Cereviſiæ, quantum ſequenti die bibendum quoniam Cereviſiæ vis evaneſcit facilè, niſi Dolio claudatur: unde nonnunquam in uſum diuturnum integra, eaque nunc majora, nunc minora non tantùm Cereviſiæ, aſt Vini quoque ſic Medicati parantur Dolia; ſi Radices tantùm, ſive aliæ quoque Plantarum partes illis indantur, ſed copia etiam majore.

Cereviſia Medicata.

XCV. Cui proinde *Folia* præferuntur *Aromatica*, is ſequenti, aut ſimili utatur Formula.

Aliud Vinū aut cereviſia medicata.

℞. *Fol. Roriſmarin.*
Majoranæ,
Hyſſopi,
Salviæ,
Rutæ hortens.
Calaminth. Mont.
Menthæ criſp.
Serpilli, an. M. ß.

Conciſa ſimiliter includantur Sacculo, ipſiſque affundatur Vinum, aut Cereviſia, & ſicut dictum uſurpetur quotidie.

XCVI. Cùm multis laudetur *Abſinthites* Vinum, poterit, quoties Abſinthii ſapor placet magis, aliquid eius addi cæteris.

Abſinthites

XCVII. Quoties *Flatibus* urgentur ſimul Languore Univerſali detenti Ægri, toties præ aliis Plantarum partibus uſurpari poterunt *Semina* itidem *Aromatica*, & ad ſequentis Formulæ formam & imitationem plures præſcribi.

Ad Flatus vinum vel Cereviſia medicata.

℞. *Sem. Coriandri,*
Fœniculi dulcis,
Aniſi, an. ℨ ij.
Apii,
Petroſelini, an. ℨ iß.
Cardamomi,
Carvi, an. ℨ j.

Craſsè contuſa indantur Sacculo, & affundatur Vinum aut Cereviſia pro uſu quotidiano.

XCVIII. Sed poſſunt quoque commodiſſimè ex variis Plantarum partibus ſimul junctis talia Medicata Vina & Cereviſiæ parari ad ſequentis Formulæ exemplar.

Aliud.

℞. *Rad. Calam. aromatic.*
Helenii, an. ℨ ij.
Fol. Majoranæ,
Salviæ, an. M. j.

Flor. Roriſmar.
Garyophyllor.
Stęchad. Arab. an. P. ij.
Sem. Polii montan.
Fęnicul. dulc.
Cinnamom. acut. an. ℥ii.
Nucis Moſchat.
Cort. arant. ſicc. an. ℨ i.

Concidantur, & craſsè Contundantur, ſacculoque includantur, mox in Vaſe conveniente Vinum aut Cereviſia ſuperfundatur ad Uſum.

Aliis etiam uti licere formulis medicamentorum.

XCIX. Quamvis autem Vini, aut Cereviſiæ forma commodiſſimè poſſint continuari aliquandiu Medicamenta Pituitam Glutinoſam Emendantia, licet tamen eadem *Pulveris*, *Electuarii*, *Tabellarum*, *Apozematis*, *Pilularum* vel alia quavis ægro magis placenti forma tum præſcribere, tum uſurpare. Sic plures circumferuntur apud Practicos *Species Aromaticæ*, in hoc Caſu convenientiſſimæ, quales ſunt *Diacalaminthes*, *Diagalangæ*, *Dialaccæ major*, *Diambræ*, *Dianthos*, &c. Quibus ſi quadruplum, ſextuplum, vel octuplum Sacchari convenienti Aqua diſſoluti addatur, facilè in *Tabellas* redigi poterunt. Eædem ſi Melle, Syrupove apto excipiantur, *Electuaria* proment convenientia; quibus etiam addi poſſunt Conſervæ variæ Ex. gr.

Species Aromaticæ. *Tabellæ.* *Electuaria.* *Conditum.*

℞. *Conſerv. fl. Betonicæ* ℥j.
Roriſmarin.
Euphrag. an. ℥ß.
Spec. Diambræ, ℨ ii.
Diagalan. ℨ i.
Syr. Menthæ, q. ſ.
M. f. conditum.

Conditum hoc aliquoties in die ad Nucis Moſchatę quantitatem comedendum.

Cavendũ à copioſo Saccharo in Pituitæ Glutinoſæ correctione.

C. Non poſſum autem me continere, quin moneam hic Medicos Iuniores, ut in Pituitæ Glutinoſæ Correctione caveant ſedulò, ne multo utantur Saccharo & valde Saccharatis medicamentis; cùm inde non tam emendetur, ſolvaturque, quàm augeatur Pituita, quin reddatur in dies Glutinoſior. Unde more malò, imò peſſimo, etiam hic in Belgio ubere Pituitæ omnigenæ parente, multi Medici Nocentium negligentes in quavis penè Tuſſi aliquandiu protracta & Phthiſin minante, quin imò productam fovente utuntur dicam, an abutuntur *conſerva Roſarum Rubrarum* copioſa in dies devorata; unde non tantùm non abſtergetur, exſiccatur, conſolidaturque *Vlcus in Pulmonibus* ortum, ſed inſuper *Gravitatis Senſus* ac *intolerabile Frigus* excitatur *in ventriculi regione*, unà cum *Appetitu proſtrato*, redditurque tandem hac arte Malum immedicabile. Quem quorundam morem malum imitantur quotquot ritu pecorum ſequuntur antecedentium gregem, ac eunt, qua itur, non qua eundem eſt.

Conſervæ roſarum rubrarum abuſus in Vlcere pulmonũ.

Vt & emulſionum.

CI. Quod dictum modò de Roſarum rubrarum Conſerva, intelligendum quoque de *Emulſionibus* à quibuſdam Medicis, etiam Senioribus in hoc caſu perperam uſurpatis, ſive parentur ex *Hordeo mundato*, & *Seminibus frigidis majoribus* dictis, vel *Amygdalis dulcibus*; quippe quæ non niſi rarò ad quædam Symptomata lenienda uſurpari debent, ac poſteà iterum omitti. Atque ſic ſe rem habere ununquemque ſapere cupientem docebit Stultorum quoque Magiſtra Experientia.

Ad corrigẽdã Pituitã Glutinoſam Pilulæ.

CII. Cui *Pilulæ* magis placent, quàm Formæ aliæ, illi ſequentes ac ſimiles poterunt præſcribi.

℞. *Gum. Galbani aceto præparati,* ℈ ij.
Succini albi,
Maſtich. el an. ℈ i.
Olibani,
Myrrhæ rub.
Caſtorei opt. an. ℈ß.
Vitriol. Martis ad albedinem igne lento exſiccati, ℨß.
Ol. macis ſtillat. Gutt. viii.
M. F. pilul. N. 40.
Inaurentur.

Earũ Vſus.

Poſſunt harum Pilularum tres aut quinque omni tempore aſſumi, ac præſertim manè ſtomacho vacuo, aut veſperi unà hora poſt cœnam aut utroque tempore; quò Humores Pituitoſos citiùs & potentiùs, aut ſegniùs, blandiùſque corrigant, & tandem idem homini beneficium præſtent.

Apozema.

CIII. Si quem quorundam Medicorum Seniorum Apozematibus unicè gaudentium veneratio tenet anilis, poteſt is hic quoque ipſos imitari, ac ſequente, ſimilive uti præſcriptionis formula.

℞. *Rad. valerianæ,*
acori, an. ℥ii.
apii, ℥j.
Herb. betonicæ,
meliſſæ,
marrub.
ſaturejæ,
ſcabioſæ,
Sum. centaur. min. an. M. ß.
Flor. roriſmarin.
chamæm. Rom.
Stęchad. Arab. an. P. i.
Sem fęnicul. dulcis,
amomi, an. ℨ ii.
Bacc. Iuniper. ℨ i.
Lauri, ℨ iß.
Coquantur igne lento, & vaſe clauſo in Aqua pura ad Colaturæ ℥xL.
addendo Syr. Botryos,
Hyſſop.
Artemiſiæ Fernel.
Stęchados, an. unc. i.
Tinct. Cinnamom. unc. iß.
M.

Eius Vſus.

Hujus Apozematis Unciæ duæ aut tres poterunt ſemel aut bis quotidie quovis tempore aſſumi: ne quis fruſtra ſe torqueat, exiſtimando cum multis ratione minùs, quàm more mortis *Medicamenta omnia Ventriculo tantùm cibis vacuo tutò aſſumi*, cùm contrarium in multis deprehenderim verum, præſertim quoad Alterantia & corrigentia Humores Obſervavi namque millies *Alterantia*, ſed blanda, quibus ſolis velim uti Medicos, *ſæpè cum majore ægrorum commodo uſurpari paulò ãte, aut poſt aſſumpta Alimenta, quin unà cum ipſis, quàm tempore alio:* Nec huic experientiæ contraria eſt Ratio, ſic enim Medicamenti vis ſe blandè admiſcet ac inſinuat non tantùm Salivæ in Ventriculo, ſed confluentium Humorum Ternario in tenui Inteſtino, quin Sanguini quoque univerſo ac cæteris Humoribus omnibus in dextro Cordis Ventriculo, & cunctis Arteriis, Veniſque: quo ipſo citiùs, faciliùs, fœliciùſque abſolvitur quæſita Ipſius, aut Ipſorum Emendatio & Correctio.

Medicamenta non tãtũ Ventriculo cibis vacuo aſſumi poſſe.

Medicamenta Chymica.

CIV. Hactenus quidem propoſuimus Medicamenta vulgò nota & omnibus laudata; quòd ſi quis ſupra vulgus ſapere doctus ad *præparationes Chymicas*, Medicamentaque magis efficacia, ideòque magis tuta, dummodò ritè tum parentur, tum adminiſtrentur, animum erexerit, commendabimus ipſi tum *Tincturas*, *Extractaque*, tum *Olea* ex prædictis artificiosè confecta, tum *Salia Volatilia*, & imprimis *Oleoſa* ex pleriſque Animalium partibus arte paranda & convenienter uſurpanda: quæ cùm ferè ſint vulgaribus Medicamentis minùs ingrata, aſſumantur quantitate longè minore, operenturque tum citiùs, tum blandiùs, tum efficaciùs, exoptantur meritò ab Ægris per ſe ſatis afflictis; ut Medico Gratioſi nomine gaudente videatur indignum, quin planè inhumanum non velle, cum maximè poſſit, ægrorum Infirmitati Faſtidio & Nauſeæ gratiore medicamento ſuccurrere, quin malle Afflictum affli-

Tinctura Extracta, Olea, Salia Volatilia. *Eorũ laus.*

ctione

ſtione nova continuò affligere. Quapropter iſtis moroſis Medicis præferendos exiſtimo benigniores atque quovis modo Ægrorum infirmitati naturali, & quandoque moroſitati ſe ac medicamenta ſua accommodantes. Longè namque faciliùs ac decentius eſt, labore aliquo, licet ſubinde ſatis magno, Medicum quemvis excogitare, ac tentando invenire gratiora Ægris medicamenta, quàm ſingulos ægros, etiam delicatiores, atque affectibus ſuis afflictiſſimos, ideòque nonnunquam quævis gratiſſima, ciboſque adeò & potus delicatiſſimos faſtidientes, quin ad Medicamentorum conſpectum vel olfactum mox nauſeantes, & quandoque vomentes vi naturæ facta quævis medicamenta, etiam nauſeoſa, & quidem magna copia ſumere ac in Ventriculo nauſeante continere. Quod quàm ſit Rationi ſanæ adverſum, qui ratione pollet ſanè judicet; quàm idem cum multorum Ægrorum querelis ac detrimento à nonnullis Medicis ferreis tenetur, ac præfractè tuetur, nulli amplius ignotum; & imprimis, poſtquam via commodior & facilior, imò tutior in uſum revocata, & diu jam continuata eſt ab aliis Medicis non minùs doctis & in praxi fœlici bene verſatis.

…non Vti- …s in Lan- …re Vni- …ſali.

CV. In Languore autem Univerſali, de quo agimus, quàm utiliter, quàm fœliciter uſurpentur *Medicamenta chymicè parata*, cùm diutiùs in eorum uſu ſit tunc pergendum, norunt optimè, qui aliquandiu iis ſunt uſi, eademque aliis commendant meritò; ſic enim cum minori moleſtia ac penè inſenſibiliter obtinetur, recuperaturve Sanitas deſiderata, & bonis terrenis omnibus præferenda.

Humores …tinoſi nõ …tùm cor- …endi, ſed …minuendi …educendi.

CVI. Non tantùm corrigi poſſunt ac debent *Humores Pituitoſi & Glutinoſi*, Languorem Univerſalem producentes, verùm quando ſimul redundant, vel in totum emendari nequeunt, *Minuendi* quoque, ac *Educendi è Corpore*, & maximè *per Alvum & Vrinas*; quod faciliùs, fœliciùſque abſolvitur, poſtquam ex parte ſaltem fuerint modo prædicto correcti.

…Decoctum …itam per …nas eva- …ns.

CVII. *Medicamentorum Pituitam Viſcoſam per Alvum Evacuantium formulas* plures dedimus in ſuperioribus; quocirca illis impræſentiarum ſuperſedentes unam hic addemus, quæ *ipſam deducat ad Renes, ac educat cum Vrina*, & quidem forma *Decocti*.

♃. *Rad. apii,*
Eringii,
Aſari, an. ℥j.
Fol. Eupator. Cannab.
Vrticæ,
Cerefol. an. M. j.
Sem. fœnic. dulc.
Seſelios,
Saxifragiæ, an. ʒij.
Coq. ex Aqua pura ad Colat. ℥. xxx.
addendo Syr. 5. rad. ℥ iij.
Spir. ſalis dulcis,
vel Salis Volatilis Succini, ʒ j.
M.

…s Vſus.

Bibat Æger bis in die Hauſtum ad ℥ iij. iv. vel v. ſtomacho cibis vacuo, hoc eſt, quinque ad minimum poſt aſſumptum cibum horis. Præſtabit, ſi calens, aut tepidum ſaltem uſurpetur.

…lium Vo- …ilium …res.

CVIII. Idem efficiunt *Salia Volatilia* diutinè, etiã unà cum Alimentis aſſumpta; quippe quæ non tantùm Pituitam Glutinoſam incidunt ac emendant, ſed ejuſdem partem ad Urinæ vias propellunt, ac Sedimenti forma expellunt: quod tamen paulatim in Urinis deficit, atque eo ipſo Pituitæ maximam partem correctæ ac ſuperatæ ſignum præbet indubitatum: quod vel idcircò in Iuniorum Medicorum gratiam hic monendum; quoniam non deſunt Seniores, qui tum in Salium Volatilium præſtantiorum præparatione minùs verſati, tum in eorundem adminiſtratione minùs exercitati, tum proinde in eorundem viribus obſervandis minùs aſſueti eadem non ſine aliqua Invidiæ ſuſpicione

…à Senio- …us Medi- …ſufflami- …ri.

indirectè magis, quàm directè ſufflaminant. Sic culpant multi ea, quæ ignorant, & labore manuario ad diſcere nolunt: quaſi ſufficeret ad ſolidam rerum Naturalium, Medicarumque notitiam comparandam Scripta quorumvis evolvere, atque pro lubitu citra experientiam hujus vel illius Sententiam cæteris præferre ac imperitè laudare. Rident autem tales Cenſores inexpertos ac Theoreticos, licèt valdè Suffenos non tantùm in Ægrorum curatione, verùm in Remediorum quoque præparatione periti Practici. Expertus hæc omnia loquor, ringentibus licèt Adverſariis, cæteriſque malevolis; quorum quoque cauſa non pauca reticeo, quæ aliàs liberaliter patefacerem.

CIX. Atque hæc ſufficerè poterunt Languoris Univerſalis Curationi: quoniam verò ad *Animi Deliquii & Syncopes productionem* docuimus concurrere cum *Pituita Glutinoſa Liquorem Acidum* & imprimis *Pancreaticum*, meritò in horum curatione utriuſque Humoris habenda erit ratio: quapropter *Acidi* quoque *Correctio* ſemper, ac *Eductio* ſubinde erit tunc inſtituenda, & quidem in Affectuum iſtorum *Præcautione*, atque *extra* ipſum *Paroxyſmum*; quo *præſente ac urgente* uſurpanda erunt Medicamenta magis efficacia & Spirituoſa, quæ nimirum ad partes maximè affectas mox penetrare atque inſtans vitæ periculum citò amovere poſſint. *Animi Deliquii & Syncopes curatio.* *Ante paroxyſmum.* *In paroximo*

CX. Quæ autem diximus Viſcoſam Pituitam emendare poſſe *Aromatica & Sale Volatili abundantia*, eadem docuimus non ſemel in ſuperioribus conducere ſimiliter *Acido temperando & corrigendo*: utroque proinde nomine convenient in varias formulas præſcripta modò Medicamenta; quod uno verbo nunc monuiſſe ſufficiat. *Aromatica & Sale Volatili abundantia pituitam emẽdare, & acidum temperare.*

CXI. *Acido Humori temperato Educendo* inſerviunt *Hydragoga* vulgò dicta; quæ non ſemel laudavimus & præſcripſimus in ſuperioribus, quapropter unicam duntaxat ipſorum formulam hic addemus. *Acidũ Humorem evacuare Hydragoga.*

♃. *Gumm. Sagapen. aceto ſoluti & iterum inſpiſſat.* ʒß. *Pilula.*
Reſinæ Ialapp. ℈j.
Magiſt. Gum. Gotte, ℈ß.
Ol. Bacc. Iunip. G. iij.
M. f. pilul. N. 15.
Inaurentur, aut Glycyrrhizæ pulvere conſpergantur.

Sumat Æger quinque, aut plures, paucioreſve, prout difficiliùs, aut faciliùs ipſi ſolvi poteſt alvus. *Earũ Vſus.*

CXII. Data opera omitto in pleriſque Pilulis à me præſcribendis *Aloen*; quoniam in multis cum moleſtia, & quandoque cum noxa Hæmorrhoides aperire ſolet. *Aloes Vitiũ.*

CXIII. *Paroxyſmo Animi Deliquii & Syncopes inſtante*, atque adventus ſui ſigna ſuperiùs memorata promente, exhibenda ſunt, quæ *Halitus*, *Flatuſque Acidiuſculos*, & quandoque ſimul *Glutinoſos* tum potenter concentrare, tum diſcutere apta ſunt nata; quæ diximus modò deſiderari multùm efficacia & ſubtilia, quò quaquaverſum penetrare poſſint & ipſis jungi. Sunt autem talia & *Spirituoſa*, & *Salina Volatilia*, & *Oleoſa* intimè Artis ope unita. *Animi Deliquium, & Syncope qui præcaveatur.*

CXIV. Conducunt proinde omnia *Salia Volatilia Oleoſa* ex variis *Animalium* præſertim, vel *plantarum* quarundam partibus arte parata: Conducunt *Tincturæ Aromaticæ Spiritus Vini* rectificati beneficio ex variis *Aromatibus, Plantarumve*, ut & *Animalium partibus* quibuſvis *aromaticis* vel *Infuſione* ſola, vel *Diſtillatione* inſuper eductæ. Quæ omnia convenientibus Liquoribus ſolvi debent, ac ægris ſæpius exhiberi. Exempli gratia ex ſolis Plantarum partibus. *Et quibus.*

♃. *Aq. Menthæ,* *Miſtura.*
Fœniculi, an. unc. j.
Cochleariæ.

Vitæ Matthiol.an.℥ß.
*Laud. Opiat.*Gran.ij.
Syr.Menthæ,℥j.
Ol.Garyophyll.
*Macis ſtillat.an.*Gutt.ij.
M.

Opii Vires.

CXV. In propoſita Mixtura cochleatim, & ſæpius aſſumenda nemo miretur addi *Laudanum Opiatum* poſtquam non ſemel aſſervimus in ſuperioribus Opium vim habere ſummam impediendi, compeſcendique vitioſam Humorum Acrium Efferveſcentiam tum in tenui Inteſtino, tum in Corde, tum alibi; ſine quà non ſolent excitari facilè Halitus noxij & Acidiuſculi, curandoſque Affectus producentes.

Salium Volatilium & Oleorum Vires.

CXVI. Prædictæ, aut ſimili Miſturæ addi poſſunt varia ex Animalium partibus parata & valdè efficacia, *Tinctura Caſtorei*, *Spiritus ſalinus Salis Armoniaci*, vel *Vrinæ*, *Sal Volatile*, ac *Oleum Sanguinis*, *Oſſium*, *Cornuum*, *Vngularum*, &c. Olea rectificari debent, atque non tantùm ſuo empyreumate ex parte liberari, verùm inſuper penetrantiora reddi, & magis potentia. Rectificatio autem iſta commodè fit cum Spiritu Vini Tartariſato.

Eorum uſus.

CXVII. Poſſunt quoque laudata modò Salia Volatilia, & Olea exhiberi ex cochleari cujuſvis Liquoris, Aquæ, Vini, Cereviſiæ, Iuſculi, &c.

Ante & in Paroxyſmo.

CXVIII. Nemo autem, niſi expertus, perſuadebitur facilè de mirabili prædictorum Medicamentorum efficacia, & vi ſumma non tantum in præcavendis, ſed inſuper in minuendis ac citò curandis Animi Deliquiis & Syncope. Poſſunt enim non tantùm ante Paroxyſmum, aut ipſo inſtante, verùm eodem urgente uſurpari laudata Remedia, tum cautè infundendo, eorum pauxillum in os, tum ipſa applicando illinendove naribus: Vis namque ipſorum volatilis quaquaverſum diſpergitur & ad intima penetrans ſuo ſimili, hoc eſt, Halitibus Volatilibus facilè jungitur, atque eoſdem alterat, mutat, temperat, corrigitque, adeò ut deſinant Aciditate ſua non tantùm partes Senſiles irritare, aut vellicare, Frigoriſve ſenſu afficere, ſed imprimis Sanguinem nimis condenſare, atque hactenus vitam obnubilare ac penè obliterare.

In Animi Deliquio & Syncope etiã uſurpanda. externa.

CXIX. Poſſunt quoque urgente Animi Deliquio aut Syncope alia, ſicut vulgò fieri ſolet, uſurpari, quæ Senſus externos quoſvis excitent, qualia ſunt Frictiones partium externarum, Vociferationes, Applicatio rerum Acrium circa Nares & Os, Aceti, Vini Rhenani, Aquæ Cinnamomi, Aquæ Vitæ Matthioli, Apoplecticæ; Antepilepticæ, Theriacalis, &c. Suffitus multifarius tam humidus, quàm ſiccus, Aceti tum ſolius, tum Cinnamomo, Garyophyllis, aliiſve juncti, Succini, Plumarum Perdicis, & ſimilium ipſi plebi ſatis notorum.

Curatio poſt paroxyſmũ.

CXX. Soluto vel ſponte, vel arte Paroxyſmo recreandæ ſunt *Vires* tum *Animales*, tum *Vitales* ut plurimùm proſtratæ tam *Spirituoſis*, quàm *Aromaticis*. Non parùm enim ſolent exinde languere *Vires Animales*, an quia non producti ſunt paroxyſmo durante Spiritus in Cerebro? Reſtituuntur autem illi confeſtim Vino generoſo, ejuſdemve Spiritu parcè uſurpato.

Aromaticorum Vires.

CXXI. *Aromatica* verò reparare ſolent *Vitales* dictas *Vires*, an quia cum *Bile* magis conveniunt, quæ non parùm ab *Acidis Halitibus* fracta eſt ac debilitata tum in tenui Inteſtino, tum in Corde? Si proinde Vino jungantur quædam Aromatica, vel uſurpetur Spiritus Vini Aromaticus, unà, eademque opera Debilitati utrique ſuccurretur. Ex. gr.

Mixtura.

♃. *Aq.Betonicæ,*℥ij.
Vitæ Matthiol.℥j.
*Conf.AlKermes,*ʒj.
Syr.boragin.℥j.
F.Mixtura ſæpiùs cochleatim uſurpnda.

CAPUT XXXV.

De Cordis Palpitatione.

Cordis p pitatio qu

I. AD *Cordis* Motum & Pulſum præter naturam vitiatum refertur meritò ejuſdem *Palpitatio*, quam pro *Motu ipſius Convulſivo* habendam cenſeo, cùm revera ſit *Motus Cordis inordinatus*, *coactus ac ſæpenumerò ſimul vehemens*. Nam non ſemper adeſt notabilis vehementia, unde gradibus non parùm differre ſolet Cordis Palpitatio.

Qui dig ſcatur.

II. Inordinatus hic Cordis Motus ex parte quidem ac quodammodò, non tamen planè ac plenè ex Arteriarum pulſu dignoſci poteſt; unde opus eſt, ut plerumque admoveatur ſub mammilla ſiniſtra manus: quamvis in Cordis Palpitatione vehementi Motus idem Oculis uſurpari queat, ut & ad diſtantiam ſæpe notabilem Auribus percipi.

Eius vehementia et fectus.

III. Accidit enim nonnunquam, ut tam vehemens fiat Cordis Palpitatio, Coſtarumque tanta percuſſio, ut propter eam eædem confringantur, aut in junioribus ac tenuioribus foràs propellantur, protuberanteſque maneant.

Gradus.

IV. Sunt autem, ſicut jam innuimus, aliqui ratione majoris, aut minoris vehementiæ in Cordis Palpitatione gradus; unde aliquando niſi applicata Pectori manu obſervari ac dignoſci nequit; aliquando Viſui quoque, Audituique mox patet.

Cauſa.

V. Palpitationis Cordis *Cauſam* puto eſſe, quicquid *abſque intermiſſione Ipſum ad ſui Contractionem inordinatam & quandoque ſimul vehementem aptũ eſt incitare*; ſive illud *intra Cordis Ventriculos*, aut *in ejuſdem Subſtantia* contineatur, ſive *extra Cor* exiſtens, ipſum tamen ad tempus aut ſemper continuò vellicat, mordet, pungitve. Unde notatur quædam Cordis Palpitatio perpetuò Ægrum infeſtans, quædam pro tempore urgens ac denuò remittens, aut in totum recedens.

Diverſit a

Requiſitum in cauſa.

VI. Quicquid ex Venis, & Auriculis effunditur in Cordis Ventriculos, ac mox iterum eiuſdem Contractione expellitur in Arterias, fit quidem aliquando Pulſus Majoris, Potentioriſve Cauſa, non item Palpitationis; ad quam producendam opus eſt, ut ejus Cauſa Cordi adhæreat, vel inhæreat, ipſumque continuò ad ſui Contractionem irritet, quæ proinde fiet tum inordinata, tum inæqualis, ac ſubinde ſimul vehemens.

Eam oriri à Flatibus &

VII. Examinatis proinde, expenſiſque iis, quæ tum Ego in Ægris Cordis palpitatione laborantibus obſervavi, tum ab aliis Medicis notata vidi, judico Palpitationem hanc utplurimùm ortum ſuum habere ab *Humoribus*, *Flatibuſve multùm Viſcoſis, ac ſimul Acribus ad Cordis Ventriculos delatis, & in ipſis hærentibus*, atque ipſum ad inordinatam, inæqualemque ſui Contractionem *continuò irritantibus*.

Hi unde & quomodo deferantur ad Cor.

VIII. Hi Humores, atque Flatus frequentiùs ex tenui Inteſtino deferentur ad Cor, ſive *ſponte* ob vitioſam ſui efferveſcentiam commoti eò propellantur; ſive ob *Corporis Motum* concitatiorem, maximè in aſcenſu, vel *Animi Affectum* gravem, Iram, Metum, Triſtitiam, Gaudiumve agitati eò transferantur; ſive ab *Externa Cauſa*, *Aeris* puta æſtu aut frigore acri; *Alimentis* dulcibus acidiſve; *Rerum quarumvis Odore* potenti, eoque nunc ſuavi, nunc ingrato, &c. ſimiliter ad efferveſcendum, Halituſque tam glutinoſos, quàm acres producendos, & ad Cor tranſmittendos adigantur, & urgeantur.

Palpitatio frequens in Affectione Hypochondriaca.

IX. Hinc eſt, quòd in pleriſque *Affectionis Hypochondriacæ* ſpeciebus tam frequens, familiariſque ſit Cordis Palpitatio.

Vt & in Febribus intermittentibus

X. Hinc eſt, quòd tam ſæpe circa *Febrium Intermittentium initia*, urgente adhuc, aut remitente Frigore; aut & in earundem *vigore*, *Æſtu* exiſtente ſummo, Palpitatio ſentiatur Cordis moleſta.

XI.

ndè etiã ri à Turibus rneis, &c. ordis bſtantia. & à Verbus, Hure acri, ac lnere. talè eſſe urabilem.

XI. Præter notatos Humores, Flatuſq; obſervati ſunt aliquando in *Cordis ſubſtantia Tumores Carnei*, aut *Excreſcentiæ Oſſeæ*, *Cartilagineæ*, quibus *Palpitatio* ad mortem uſque conjuncta non immeritò fuit adſcripta.

XII. *Vermes in Pericardio* reperti Cor pungendo, vel *Humor acris* mordendo *Palpitationis* raræ *Cauſa* eſſe poſſunt, ut & *Vulnus Cordi inflictum*.

XIII. Cauſæ binis paragraphis poſtremis notatæ ſicut cognitu ſunt difficiles, ſi non impoſſibiles, ita curari non poſſunt.

Paroxyſ- quomodo etur, qua à Flati- ctura.

XIV. Frequentiſſima Cordis Palpitationis ſpecies priori loco memorata urgente paroxyſmo *Curabitur*, ſi à *Flatibus* habeat ortum, Medicamentis tum *Incidentibus*, & *Diſcutientibus*, tum *Acrimoniam Acidam* præſertim *Temperantibus*, ſæpiùs ſuprà propoſitis. Ex gr.

♃. *Aq. Petroſelin.*
Fœniculi, an. ℥ i ß.
Vitæ Matthiol. ℥ i.
Ol. macis ſtillat. Gutt. iv.
Spir. Salis Armoniac. Gutt. xx.
Laud. Opiat. Gr. iij.
Syr. menthæ, ℥ j.
M.

s Uſus.

Hujus Miſturæ Cochleare unum ſingulis horæ quadrantibus aſſumat Æger, donec aliquod ſequatur levamen.

modocu- r, qua b Humo. iſcoſo & i.

XV. *Si ab Humore Viſcoſo & Acri* putetur producta Cordis palpitatio, iiſdem utendum *Medicamentis Alterantibus* modò laudatis, *Incidentibus & Acrimoniam temperantibus*: quin nonnunquam, perſeverante diutiùs (quòd ferè fieri ſolet) Paroxyſmo, Humorem ipſum *Evacuantibus*.

XVI. Ad Incidendum, Temperandumque Humorem notatum conducet Mixtura modò præſcripta, vel alia ſimilis: Ad eundem autem Educendum cæteris omnibus præferò *Pilulas* ex Gummatibus parandas, cùm & Ipſæ Glutinoſos Humores ſolvant, & ad faciliorem ſui eductionem diſponant. Ex. gr.

la.

♃. *Gumm. Galbani aceto ſquillitico ſoluti & iterum imſpiſſati*, ℥ ß.
Vitriol. Martis ad albedinem calcinat. ℈ j.
Troch. albandal, ʒ ß.
Diagrid. Gran. xv.
Ol. tarvi, Gutt. vj.
M. F. Pilulæ, N. xxv. Inaurandæ.

m Uſus.

Sumantur 5. aut 7. matutino tempore, ac Ventriculo vacuo; ſuperbibendo poſt ſeſquihoram juſculum, vel Cereviſiam cum pauco pane coctam, & macere aromatiſatam.

XVII. Qui abhorent à Pilulis, *Apozema* uſurpent ex Inci dentibus, Aromaticis & Purgantibus paratum; in quem finem laudamus ſequens valdè amaricans & efficax.

z ema.

♃. *Rad. Apii*, ℥ j.
Angelic. ʒ j.
Raſ. Ligni Sancti, ℥ iij.
Bacc. Lauri, ʒ ij.
Pulp. Colocynthid. ʒ j.
Sem. Carvi. ℈ ij.
Cort. Arantior. ʒ ij.
Coq. ſ. a. in Aq. pura.
In Colaturæ ℥ xxx. *diſſolv.*
Syr. roſ. ſol. cum ſenna, ℥ iij.
Spir. Vini rectific. ℥ ij.
M.

Uſus.

Sumat Æger hujus Apozematis ℥ iij. iv. vel v. Quòd ſi aſſumptione tali parùm vel nihil deiiciat, poterit aut eodem die, aut ſequenti ſaltem tantundem, aut plùs pro Medici judicio bibere, atque ſic per ἐπίχρασιν humorem noxium minuere, ac educere.

ra Pa- imum ratur.

XVIII. *Extra Paroxyſmum* ſimilia uſurpari poſſunt ac debent tum *Alterantia*, tum *Evacuantia*, & quidem indies. Nam noniſi temporis tractu, perſeverantiaque debellari poſſunt notati Humores: qui per intervalla etiam educendi, pertinaciores ſcilicet, ac inemendabiles: ubi ſatiùs iteratis vicibus, ſenſimque illos evacuare, quàm ſimul ac ſemel idem tentando in graviores Affectus Ægros conîicere.

CAPUT XXXVI.

De Sanguinis è Siniſtro Cordis Ventriculo per Arteriam Aortam ad omnes Corporis Partes Fluxu læſo.

Uſus Motus Sanguinis ad omnes corporis partes.

I. Sanguis in utroque Cordis Ventriculo ac intermediis Pulmonibus perfectus transfertur tandem per Arteriæ Aortæ ramos infinitos ad omnes *Corporis partes*, quò tum *Ipſæ* illo *Nutriantur*, tum ex eodem *Liquores* Humanæ Oeconomiæ amplius *Utiles*, *Inutileſve* variis in locis *Secernantur*, iterumque *ad Sanguinis maſſam remittantur*, aut è *Corpore prorſus excludantur*.

Quot modis hic motus lædatur.

II. Hic Sanguinis per Arterias *Fluxus læditur* aliquando, vel *Univerſè*, vel *Particulatim*; & quidem quando aut 1. *ſegniùs, vel minimè fluit*; aut 2. *celeriùs, potentiùſve movetur*; aut 4. *in partium Subſtantiam, Cavitateſve* fluit, ut *ibi hæreat*, vel *forâs effluit è Corpore*.

Univerſè ſegniùs fluit Sanguis. 1. in Plethora.

III. *Univerſè fluit ſegniùs Sanguis*, aut etiam in motu ſuo planè *ſiſtitur & ſtagnat* idem 1. in *Plethora quoad Vaſa dictâ*, & quidem *defectu ſpatii ſufficientis ad excipiendum Sanguinem* in Cordis Ventriculis perfectum, ideoque ſimul *ampliùs rarefactum*.

2. In Animi Deliquio, Syncope & languore Univerſali.

IV. In *Animi Deliquio & Syncope*, ut & *Languore Corporis Univerſali* propter *Sanguinem ad rarefiendum minùs aptum*; ſicut pluribus dictum ac deductum Cap. 34.

Particulatim idem fluit ſegniùs ob anguſtiam Arteriarum. Ob Arteriarum compreſſionem. Ob earundẽ Obſtructionẽ.

V. *Particulatim ſegniùs per Arterias fluit* vel aliquando etiam *ſiſtitur & ſtagnat* idem *Sanguis* propter *Anguſtiam* qualemcumque in *alicujus Partis Arteriis* exiſtentem, ac imprimis *Compreſſionem* aut *Obſtructionem*: vix enim capere poſſum in Arteriis locum habere poſſe Conſtipationem, Coaleſcentiam, vel Subſidentiam.

VI. *Comprimi* poſſunt Arteriæ à *Tumore duriore* ipſis vicino, *Vinculis*, &c.

VII. *Obſtruentur* Arteriæ, ac imprimis *Capillares*, tum à *Pituita Glutinoſa* unà cùm Sanguine per Ipſas delata, & aut *ſponte* ac ſenſim denuò *coaleſcente*, aut propter *Frigus Aeris* per Cutis poros eò penetrans *coagulata*, tum ab Ipſo *Sanguine* propter *Frigus* vel *Acidum* externum eò ſe inſinuans *concreto*.

Idem Univerſè movetur celeriùs vel potetiùs in Febribus ardentibus.

VIII. *Univerſè movetur* per Arterias *celeriùs, potentiùſve* Sanguis in *Febribus Ardentibus* omnibus, tam *Continuis*, quàm *Intermittentibus*, quandiu permanet *Pulſus* non tantùm *Frequentior*, ſed ſimul *Major & Rubuſtior*: nam poſtquam eòuſque rarefactus eſt tunc Sanguis, ut Vaſa nimiùm diſtendat, & Plethoram ad Vaſa conſtituat, ſenſim tum *Minor*, tum *Debilior* fieri ſolet *Pulſus*; donec *Sanguinis* per Venam *ſectam miſſione ſpatium* paretur *Sanguini excipiendo amplius*, ſimulque *Suffocationi proximus recreetur* quaſi, exciteturque opera eadem *Ignis Vitalis*, unde *Pulſus* quoque fit tunc iterum & *Major* & *Rubuſtior*.

In Cordis Palpitatione.

IX. Movetur itidem potentiùs, celeriùſque Sanguis Univerſè in *Cordis Palpitatione*, propter Cor ad frequentiorem ſui contractionem tam coactum quàm irritatum.

Poſt notabilem Sanguinis effuſionẽ.

X. Accidit idem poſt notabilem, non tamen extremam *Sanguinis Effuſionem*, eamque aut *ſpontaneam*; aut *artificialem*, aut *fortuitam*, per *vulnus* nempe caſu, vel vi acceptum.

Particulatim idem movetur ob Sãguinẽ ex ea effuſum.

XI. *Particulatim*, hoc eſt, *ad certam determinatamque Partem movetur celeriùs ac potentiùs Sanguis*, ob *Sanguinem ex eadem effuſum*, non tamen quantitate nimia, vel ſumma; quoniam, ubi hoc evenit, reliquus quoque Sanguis eò fertur, imò ta effertur adeò, ut ejus defectu minuatur quoque

Vita-

Vitalis in Corde Ignis, & Sanguis deficiens, paucuſque, utut ibi rarefactus, minùs expandat Cordis Ventriculos, ideoque minus irritet Muſculoſum ejuſdem Parenchyma ad ſui contractionem, minùs proinde propellatur quaquaverſum Sanguis, deficiente tandem, ni brevi ſuccuratur, poſt Languorem Univerſalem Vita.

In Partium Subſtantiâ & è corpore fluit Sãguis ex apertis arteriis.

XII. In *Partium Subſtantiam*, vel *Corporis Cavitates fluit & ibi colligitur ex Arteriis* quovis modo *internè apertis* & patentibus effuſus *Sanguis*: quemadmodum idem ex iiſdem *circa Corporis ſuperficiem læſis effluit è Corpore*.

Cauſa Plethoræ ad Vaſa.

XIII. *Plethora ad Vaſa* pro *Cauſis* agnoſcit *Conſtitutionem Corporis ſanam*, *uſumque Alimentorum optimorum liberaliorem*, *Animum Curis vacuum*, *Exercitium Corporis paucum*, *Somnum multum*, & ſimilia.

XIV. De *Sanguinis ad rarefiendum minùs apti Cauſis & Cura* egimus Cap. 34. unde ſunt petenda, quæ huc faciunt.

XV. De *Tumorum variorum Ortu*, *Cauſis & Curatione* dicendum alibi; de *Obſtructione* autem *Vaſorum Sanguineorum*, ipſiuſque *Cauſis*, *Effectis & Curandi* modo plura proponemus Capite 40.

XVI. De *Febribus*, ut & *Cordis Palpitatione* ex profeſſo tractavimus in ſuperioribus; ſed de variis *Vulnerum* differentiis, & *Cauſis*, *Curaque* aliàs forſan, ſi Deus volet, commentabimur.

Ejuſdem Curatio.

XVII. Inter plurima igitur ad notatorum ex læſo Sanguinis per Arterias Fluxu Affectuum *Curationem* facientia unicum tantùm de *Plethora ad Vaſa* dicta citò, tutòque *Curanda* monebimus; ipſam nimirum abſolvi *Sanguinis eductione ſufficiente per apertam Venam*: ubi tamen obſervandum, ut pro cujuſque Curandi conſtitutione propria eliciatur *una*, *pluribuſve vicibus*, & quidem *copia nunc majore*, *nunc minore* Sangnis.

Augmentũ præcavetur. 1. Alimenta minuendo.

XVIII. Ejuſdem *Plethoræ augmentum præcavebitur*, 1. *minuendo Alimentorum multi & laudabilis Succi quantitatem*; quin *ſubſtituendo* in eorum locum *Alimenta fermentationis difficilioris*, atque *minùs Succi nutritii continentia*.

2. Corpus exercendo.

XIX. 2. *Corpus indies magis exercendo*, ac defatigando.

3. De Somno detrahendo.

XX. 3. De *Somno* aliquid paulatim *detrahendo*.

4. Mentis occupationes augendo.

XXI. 4. *Accerſendo & Augendo Curas*, *Mentiſque Occupationes* ſerias, non tamen nimis angentes.

5. Venam aperiendo.

XXII. 5. Quamdiu laudatis mediis necdum ſatis poteſt impediri Sanguinis augmentum nimium, danda eſt opera, ut ſubinde *Sanguis* nihilominus *auctior* ſecta vena *minuatur* in tempore.

CAPUT XXXVII.

De Partium omnium Nutritione læſa; & in ſpecie de Atrophia, ſive Tabe.

Nutritio & Accretio quid.

I. Generalis *Sanguinis* ad *Partes* omnes ac ſingulas delati *Uſus* eſt Ipſarum *Nutritio*, ſive Particulatim ſenſim ab ipſis ſecedentium ac pereuntium reparatio; ut & in Juventute Earundem ad molem, magnitudinemque decentem *Accretio*.

Quot modis lædantur.

II. Hæc *Partium* omium & *Nutritio* & *Accretio læditur* aliquando vel *Univerſè*, vel *Particulatim*, & quidem frequentiùs ſecundùm *Carnes Muſculorum*, & *Pinguedinem*, rariùs ſecundùm *Viſcerum Parenchymata*, & *Oſſa*.

III. Læſio hæc contingit quando 1. Nutritio iſta *Deficit* in *Atrophia* vel *Tabe*. 2. quando eadem *Nimia* fit, ſpeciatim in *Carnoſitate*, aut *Obeſitate*. 3. quando eadem *Inæqualiter* aut *Perperam* evenit in *Cachexia*, *Anaſarca*, *Leucophlegmatia*, *Rachitide*, &c.

Atrophia.

IV. Hoc quidem Capite agemus de *Atrophia* ſive *Nutritionis Defectu*; ſequentibus verò de cæteris.

Defectus nutritionisque quorum ratione contingat.

V. *Deficere* ſolet *manifeſtè Corporis Nutritio*, imprimis, ut dictum, ratione *Pinguedinis* & *Carnis Muſculoſæ*; non item ratione *Cartilaginum*, *Oſſium*, vel *Parenchymatis Viſcerum*.

Quid Mac[...] Quid Ta[...]

VI. Ubi *Pinguedo ſola* conſumitur, nec æquè reparatur, *Macies* dici queat; ubi *Caro ſimul* minuitur, nec reſtituitur, *Tabes*. Neque novum eſt obſervare homines, quibus ſola Pinguedo perit; ſed & aliquando, quibus Caro magis, quàm Pinguedo.

Atrophia d[...] plex.

VII. Hæc Atrophia gemina ſæpiùs exiſtit *Univerſalis*, per univerſum Corpus; infrequentiùs *Particularis* & in determinatis tantùm Partibus, *Artubus* præſertim.

Eius cau[...]

VIII. Accidit hæc Atrophia crebriùs *Sanguinis* rariùs *Partis affectæ vitio*.

1. Sangui[...]

IX. *Sanguinis culpa* evenit Atrophia, quando is aut *deficit* in corpore univerſo; vel parte aliqua, aut *ineptus* eſt Partibus contabeſcentibus reparandis.

Deficiens univerſo c[...] pore.

X. *Deficit Sanguis in Corpore univerſo* tum propter *Inediam* voluntariam, coactamve; tum propter *Sanguinis Effuſionem* qualemcumque notabilem; tum proprer *Alimentorum convenientium* defectum; tum propter *Corporis Motum* nimium; tum propter *Vigilias* diutiùs continuatas; tum propter *Curas permanentes*; tum propter *Aeris æſtum* nimium & diuturnum; tum propter *Alvi Fluxum* protractum.

In parte a[...] qua.

XI. *Deficit* ferè *ſanguis in parte aliqua* propter *impeditum ejus ad vel in Ipſam Fluxum*, *Arteriarum*que adeò ad ipſam tendentium *Diſſectionem*, aut *Compreſſionem* qualemcumque, ob *Luxationem Oſſium*, *Tumores duros*, *Vincula*, &c.

Ineptus.

XII. *Corpori Continenti*, ejuſdemque *Partibus* pluribus, paucioribnſve *nutriendis* ac reparandis *ineptus eſt Sanguis* propter *Qualitatem vitioſam*, *Humoreſve Vitioſos*, *Salſos*, *Viſcoſos Purulentos*, &c. ipſi admiſtos.

Ob Quali[...] tem vitio[...]

XIII. *Qualitatem vitioſam* retinet ſæpè *Sanguis* poſt *Affectus & Morbos graves* prægreſſos, *Febres Ardentes*, *Dyſenteriam*, &c. aut præſentes adhuc, *Febrem Hecticam* tum *ſimplicem*, tum *Phthiſicam* lentè *Colliquantem*, vel ſubitò Corpus conſumentem: quamvis & tunc exiſtimem conſiderandos *Humores vitioſos*, qui notatas *Febres producant*, atque *Sanguinem* inſuper *vitiant*, corporique nutriendo *ineptum* reddunt, maximè in *Phthiſi Pus* Sanguinem inficiens ac corrrumpens.

Ob Humor[...] vitioſos.

XIV. *Humorum vitioſorum*, *Salſorum*, *Viſcoſorum*, *Purulentorum*, &c. *ortum* variis in locis propoſuimus, aut proponemus adhuc in hoc Tractatulo, unde peti poteſt.

2. Pars n[...] trienda a[...] cta.

XV. *Partium Nutrierdarum vitio* accidit Tabes, quoties Ipſæ à quàcumque demum *Cauſa*, & imprimis *Externa*, *Fortuitaque* aliquam ſunt paſſæ noxam, ex *Caſu* nempe, *Contuſione*, *Vulnere grandi*, &c. unde non tantùm *vaſa* per Ipſas delata *rupta* ſunt, aut *diſſecta*, verùm *Carnes* ipſæ ac *Membranæ*, &c. labefactatæ ſunt & vitiatæ; quocirca non tantum *deficit*, verùm *corrumpitur* quoque accedens ipſis *Alimentum*, *Sanguis*.

Tabis cau[...] variæ.

XVI. Quam nonnulli *Tabis Cauſam* quærunt vel ponunt in *Humidi Primigenii*, *Calidive Innati defectu* aut *Temperamento Inſito in calidius*, *ſicciuſque mutato* illam ego in *Bile*, *Lympha*, quin & *Saliva*, *Succoque Pancreatico* haud fictis, & commentitiis adeòque Chimæricis, verum actu exiſtentibus, à multis obſervatis, ſenſilibuſque Humoribus, ſed variis modis mutatis & vitiatis quærendam, inveniendamque arbitror.

Conſtitut[...] corporis extrema T[...] be.

XVII. In *extrema Tabe*, præter *Faciem Hippocraticam* dictam, *in Temporibus collapſis*, *Oculorum ſedibus concavis*, *Naribus acutis*, *Malis prominentibus & Ore hiante* conſiſtentem, *Coſtæ* in Thorace protuberant, *Enſiformiſque Cartilago* incurvata cernitur; *Scapulæ alarum*, & *Claviculæ* arcuum ad inſtar eminent; *Dorſi ſpina* ſe exerit; *Venter* collapſus, contractuſque apparet, *Clunes* pendulæ ſunt, vel conſumptæ; *Crura*, *Brachia*, *Pedes*, *Manuſque* cum *Digitis* arida ſpectantur, & circa *Articulos* Protuberantiæ attolli videntur; *Ungues* curvantur; Pili excidunt; Cutiſ-

Cutiſque flaccida, corrugata, fuſca, & arida exiſtit; *Venæ* interim prominent, undique conſpicuæ ac lividæ; *Corpuſque* univerſum tantum non tranſparens ac pellucidum in quibuſdam obſervatur.

r cura- fficilis. XVIII. Semper *Curatu difficilem*, ac ſubinde *Incurabilem Tabem*, imprimis, poſtquam duravit aliquandiu, teſtantur Medici omnes, ipſiſque ſuffragatur Experientia; licèt cenſeant plerique ipſam in principio haud ita difficulter curari poſſe, dum innoteſcat.

tur. nguinis ium re ndo. XIX. *Curabitur* autem *Tabes* 1. *Reparando Sanguinis Defectum* vel *Univerſalem*, vel *Particularem*, tum *uſurpando Alimenta* optima, & quidem quantitate moderata, tum *amovendo*, *emendandove* ſingulas Defectus iſtius *Cauſas* de quibus actum eſt agendumve alibi.

nguinis m cor- lo. XX. Curabitur eadem Tabes 2. *Corrigendo vitium Sanguinis* qualecumque, *Amovendoque* ab ipſo *Humores vitioſos* ſingulos ipſi admiſtos, per *Evacuantia ſingulis convenientiſſima*, *Vomitoria*, *Purgantia* per alvum, & imprimis *Diuretica*, *Sudoriferave*, ut & ſubinde *Salivantia*: de quibus actum eſt aliis in locis, unde ſeligenda ſunt, quæ hic maximè proſint.

XXI. *Correctio Sanguinis* variis modis alterandi & vitiandi pro vitii varietate variabitur, uſurpando medicamenta unicuique vitio maximè apta, ni habeantur ad manus *Corrigentia Univerſalia*, qualia ex *Mineralibus* & *Metallis*, aliiſque ad Animalium partes minùs determinatis parantur efficaciſſima, ideòque optima, & in ſpecie ex *Antimonio*, *Auro*, *Ferro*, *Vitriolo*. *Corallis*, *Margaritis*, *&c.* unde non immeritò laudantur, commendanturque *Tincturæ*, *Sulphura*, *&c.* ex enumeratis paranda.

rtium arum n repa. XXII. Curabitur eadem Tabes 3. *Reparando Partium alendarum noxam* per infortunium ipſis factam; de quâ re agendum ex profeſſo in Parte Medicinæ Chirurgica.

CAPUT XXXVIII.

De Carnoſiore ac Obeſiore Corporis Conſtitutione.

itio ni- n qui- at. I. NUtritionem diximus Capite præcedente *nimiam* fieri notabiliter, tum in *Carnoſa Muſculorum Excreſcentia*, tum in *Obeſitate*, unde totum Corpus obſervatur amplius; quod æquè non fit, quoties *Viſcerum Parenchymata*, vel *Glandulæ* in molem accreſcunt nimiam, propter quam *Tumores* duntaxat hinc inde producti cenſentur.

ſculorũ ſitas. II. Redditur verò *magis carnoſus* Corporis Habitus Muſculoſus à *Sanguine multo & laudabili*; concurrente *Corporis Motu*, exercitioque moderato; *Vita Curis* anxiis vacua; *Somno* mediocri, vel protractiore; *Alimentorum* multi Succi, ac fermentationis facilis aſſumptione largiore.

eſitatis III. *Pinguius* verò & *magis Obeſum* tam in habitu ac ſuperficie, quàm interioribus fit Corpus à *Sanguine pinguiore*, ad cujus productionem facit *Corporis Conſtitutio ſana* quidem, concurrente tamen *Succo Acido ſatis copioſo*, *ſed blando*, *temperatoque*; *Bile* autem *parciore*, *minùſque acris Motu Corporis* pauco; *Vita* itidem ſine *Curis* rodentibus; *Somno* placido & longiore; *Alimentorumque pinguim* aſſumptione continua & multa.

IV. Rariùs quidem gravatur Carne multa vel nimia Corpus, frequentiùs Pinguedine.

colorum ſitatis tio. V. *Curabitur carnis* Muſculoſæ *Augmentum nimium*, 1. *Minuendo* ſubinde *Sanguinem* apertâ Vena. 2. *Exercendo valde* ac ſolito *diutiùs Corpus* ad Defatigationem ſatis notabilem. 3. Occupando, vexandoque *Animum Curis* gravibus & ſollicitis. 4. Augendo *Vigilias*, detrahendoque aliquid *Somno*. 5. Uſurpando parciùs *Alimenta* multi optimique Succi, horumve loco ſumendo, quæ minùs nutriunt; aut difficiliùs fermentantur.

VI. *Curabitur* autem *Corporis Obeſitas*, 1. Uſurpando ſæpiùs, ſatiſque abundanter *Condimenta* quævis *acria*, tum *Acida*, tum *Aromatica*, hoc eſt, *Salſa*, vel *Amara*; quæ tam *Liquores Glanduloſos* præſtent *Acriores*, quàm *Bilem* magis *Amaram* & acrem. Talia verò ſunt Acetum, Succus Citri, Spiritus Salis, &c. Piper, Garyophylli Cinnamomum, Macis, Zinziber, Naſturtium, Eruca, Sinapi, Raphanus quivis, & imprimis Ruſticanus, &c. 2. *Corpus Movendo* multùm. 3. *Animum torquendo* Curis. 4. *ſomno* in dies aliquid detrahendo. 5. Ab *Alimentis Oleoſis & Pinguibus* in totum abſtinendo: ſic enim paulatim non tantùm conſumetur Pinguedo ſuperflua, ſed ejuſdem impedietur augmentum novum. *Obeſitatis curatio.*

CAPUT XXXIX.

De Cachexia, & in ſpecie, Anaſarca, Leucophlegmatiaque.

I. QUalitate peccans Corporis *Nutritio* & poteſt, & ſolet *Cachexia* vocari; in qua *Nativus Cutis* & imprimis *Faciei Color langueſcit*, mutaturque in *pallidum*, & aliquando *flavum* vel *lividum & luridum*; ſicut in nonnullis in *rubidum* vel *rubicundum*, exurgentibus tunc ferè ſimul in *Naſo*, *Geniſque* varii generis *Puſtulis*. *Cachexia quid.*

II. Concurrit in pleriſque Cachexiæ ſpeciebus *Dyſponæa*, quæ augetur magis, quoties corpus movetur, imprimis concitatiùs, & in aſcenſu. Quin tunc ſæpiùs *Cordis Palpitatio*, *Arteriarumque circa Jugulum*, *Temporaque Pulſatio*, Viſui quoque manifeſta, producitur. Accedit frequenter *Univerſi Corporis*, & *Crurum* præſertim *Laſſitudo*, Urget quoque non rarò *preſſans & angens Cordis Dolor*, qui poſt aſſumpta Alimenta intendi ſolet. Quin adeſt utplurimum *Febris lenta*, eaque vel *Continua*, vel *Intermittens*, vel *ex utraque Compoſita*. *Urinæ* ſæpiùs *Crudæ*, *Aqueæve* prodeunt, rariùs *Craſſæ*, *Turbidæve*, ni ab Affectu alio comite, aut externa Cauſa turbentur ac mutentur. Tandem *Macreſcit* & *Contabeſcit* nonnullis *Corpus* Univerſum; ſicut idem aliis ſenſim *Turget ac Tumet*; fitque à *Seroſo* quidem *Humore Anaſarca*; uti à *Pituitoſo*, magiſque *viſcoſo Leucophlegmatia*, & ab utroque, priore ſaltem quando *Abdomen cum Cruribus* tantùm occupatur, *Aſcites*. *In ea corporis conſtitutio, & Signa.* *Anaſarca. Leucophlegmatia. Aſcices.*

III. Nullis, ac nulli ætati parcit *Cachexia*; licèt Fœminas propter *diutiùs Morantem*, *Impeditumque*, aut quovis modo *Suppreſſum Menſtruorum Fluxum* corripiat frequentiſſimè; ſoleatque ſati ſæpè comitari *Affectionem Hypochondriacam*, notabilemque ipſius ſpeciem, *Scorbutum*. *Quos invadat Cachexia.* *Eius comes.*

IV. *Cachexiæ* omnis *Cauſa* eſt *Sanguis qualitate vitioſa præditus*, propter quàm licèt aliquantùm, & aliquandiu nutriantur Corporis partes, non nutriuntur tamen, uti oportebat; ſed pro *qualitatis peccantis varietate* modis variis læditur ipſarum nutritio unde *plures* quoque obſervantur *Cachexiæ ſpecies*, tum ſecundùm *Coloris mutati*, tum præſertim ſecundùm *Symptomatum* conjunctorum diverſitatem diſtinguendæ. *Eius Cauſa Sanguinis vitium.*

V. *Vitiatur Sanguinis Qualitas* & ab *Humoribus Naturalibus* ad Sanguinis Conſtitutionem in Corde concurrentibus, ſed qualitate vitioſa præditis; & à *Rebus Non-Naturalibus* dictis aliquem ex notatis Humoribus, ipſumque Sanguinem vitiantibus, & ita corrumpentibus, ut prava ſequatur Corporis Nutritio. *Vitiatur Sanguis dupliciter.*

VI. *Humores Naturales*, Sanguini confundi ſoliti, & hactenus noti, ſunt *Bilis*, & Glandularum Conglobatarum, cæterarumque Corporis partium *Lympha*, ut & *Saliva*, *Succuſque Pancreaticus*, una cum *Bile* in tenui Inteſtino juncti, atque Liquorem ſingularem Lymphæ admiſcendum componentes, Ipſique adeò *Spiritus Animales* *1. Ab Humoribus vitioſis.*

les quovis modo Sanguini redditi; quos omnes qualitate vitioſa tum affici, tum eandem Sanguini communicare poſſe vix putem aliquem in Arte Medica vel mediocriter verſatum, atque Veritati addictum negaturum.

VII. Horum vitia plura notavimus in ſuperioribus, & proferemus adhuc in ſequentibus: unde poterunt peti, quæ huc faciunt.

2. A Rebus Non naturalibus. VIII. Quemadmodum verò varia *Humorum Vitia* nonnunquam *ſenſim ac ſine ſenſu* producuntur in Corpore, ita eadem quandoque *ſubitò ac ſenſibiliter* gignuntur è *Rebus Non Naturalibus*, aliiſve *Venenorum* nomine notandis notabili exceſſu peccantibus, omniaque in corpore valdè turbantibus, aut corrumpentibus.

Eorum vitia frequentiſſima. IX. *Vitia* iſta frequentiſſima & manifeſtiſſima ſunt *Acrimonia* tum *Acida*, tum *Salſa Muriatica*, tum aliquando *Salſa Lixiva*, & *Viſcoſitas*; vel *Fluiditas nimia*: quorum *Cauſas*, *Generandique* modum non ſemel propoſuimus, explicuimuſque in ſuperioribus; quò remittimus Lectorem Studioſum, ne crambe non bis tantùm, aſt ſępiùs cocta Mors ſit, & nauſeam moveat delicatis.

Ratio Symptomatum. Humorum Vitioſorum. Alimentorũ appetitus vitiatis. Fermentationis. Anxietatũ. Cordis Doloris. X. Memoratorum *Symptomatum ratio* facilè patebit unicuique cogitanti, expendentique, quoties *Sanguis* undecunque tandem fuit factus *Vitioſus* & Cachexiam producens, toties *Humores* nominatos omnes cùm ex Sanguine ortum habeant, gigni quoque *Vitioſos*; unde non tantùm *Alimentorum Appetitus* uterque ſimillter vitiatur, ſed ipſorum præterea *Fermentatio*; quapropter *Anxietates circa pręcordia*, *Cordiſque Dolor preſſans* ſequuntur tam ante, quàm poſt ipſorum aſſumptionem.

Partium Secretionis vitiata. Effervescentiæ vitioſæ. Anxietatis. Palpitationis Dyſponeæ. Laſſitudinis. XI. Dum verò perperam Fermentatorum Alimentorum pars, vel maſſa tota per Inteſtinum tenue propellitur, qui confunduntur ipſi *Succus Pancreaticus* & *Bilis* pariter vitioſi, non tantùm exſpectatam *utilium*, *inutiliumque* partium *Secretionem* corrumpunt; verùm contingit quoque vitioſa horumce *Efferveſcentia*; quin non rarò *Halitus Flatuſve* multifarii ex illa vitioſa miſcella excitati non tantùm deſcriptam modò *Anxietatem* augent, verùm ad Cor delati ejuſdem *Palpitationem* producunt, atque ad Pulmones tranſlati *Dyſponeam* efficiunt; & quaquaverſùm propulſi *Laſſitudinem* pariunt notatam.

Febris Cõtinuæ & Lẽtæ. Pulſus frequẽtioris. XII. Ex eodem Humorum omnium vitio pendet *Continua*, *Lentaque Febris*, quatenus vitioſè in dextro Cordis Ventriculo efferveſcentes inter alia Symptomata plura *Pulſum* quoque creant ſolitto *Frequentiorem*, adeòque *præternaturalem*.

Intermittentis Febris. XIII. Cùm autem propter Inquietudinem Corpus ſtragulis tectum ſæpiùs denudant Ægri, facilè contingit, ut per Pancreatis Vaſa Pituita delata ibidem coaguletur, Obſtructionemque pariat; propter quam Succus ſtagnans *Intermittentis Febris* multifariæ Cauſa exiſtet. Illud autem fiet citiùs, faciliùſque, ſi Corpus ſudore diffluat, porique Cutis pateant, vel Aer occurrat frigidior & aſperior.

Urinæ vitiatæ. XIV. *Crudæ*, *minùſque Tinctæ*, *Craſſæve* prodeunt *Urinæ* propter Humores dictos *Acriores*, intimiùs cum Sanguine concreſcentes, *Aqueoſve* abundantes; ac deſideratam Efferveſcentiam minuentes, adeò ut non ſequatur requiſita & utilis partium excrementitiarum, unàque cum Urinis excernendarum Secretio, multò minùs Excretio.

Coloris Varii in Facie. XV. Quemadmodum autem *Partes* omnes tunc malè *Nutriuntur*, ita *Cutis Faciei* Aeri & Viſui præ aliis omnibus expoſita noxæ ſuæ ſigna promit per *Colorem* pro Humorum maximè peccantium varietate *varium*.

Dolorum. XVI. Quoties autem *Acrimonia Humorum* concurrit, toties illa internè *Doloribus*, aut externè *Puſtulis* manifeſtatur.

Puſtularum. Hydropis. XVII. Quoties redundant *ſimul Copia Humores* vitioſi, toties variæ *Hydropis* ſpecies tandem ſuccedunt: ſin minùs, *Contabeſcit* paulatim univerſum Corpus.

Tabis. XXII. Quæ in ſpecie ſolet ob *Menſtruæ minùs commodè aut tempeſtivè fluentia Fœminis* accidere *Cachexia*, illius rationem, ac generationem dabimus, ſi Deus volet, Praxeos hujus Lib 3. Cap. 3.

XIX. Ex iis autem, quæ hic & alibi ſunt dicta, *Cachexię Hypocondriacæ* omnis, autem Scorbuticæ productio ab Ingenioſo & Judicioſo Medico deducetur facilè.

XX. Ut proinde ad *Cachexiæ Curationem* tranſeamus, ſciendum, ſi ullibi, certè hic obſervandum accuratè aureum illud diſticho ſequenti propoſitum Præceptum:

Principijs obſta, ſerò Medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluere moras.

Niſi enim ſuccurratur in tempore Cachexiæ, non rarò ea ſenſim tam pertinax, rebelliſque fit, ut ſerò tantùm, vel nunquam curari poſſit. Monendi proinde à Medicis ordinariis, etiam non rogatis, Ægri, ipſorumque Parentes, aut Conſanguinei & Amici, quamprimùm incipientis Cachexiæ ſigna ſe manifeſtant in Colore Faciei mutato, ne malum hoc, ſicut eſt in proverbio, negligatur in herba, poſtquam & altas & eradicatu difficiles mox agere ſolet radices, quas poſtmodum non niſi Herculeo labore ſuperare licet.

XXI. *Cachexiæ* autem omnis *Curatio* conſiſtet in *Sanguinis quovis modo vitioſi Correctione ac Emendatione*. Ubi obſervanda *Vitiis ſpecies atque Cauſa* vera, ſive illa una ſit, vel multiplex.

XXII. Prout igitur hic vel ille Humor primariò & maximè hoc vel illo modo peccans, & ab hoc vel illo in Rebus Non-naturalibns commiſſo errato pendens Sanguinem vitiavit, Cachexiamque produxit, ita ſeligenda ſunt *Medicamenta*, quæ blandè paulatimque tum notatum *Humorem*, tum *Sanguinem* ipſum *alterare*, atque ad *Conſtitutionem naturalem redigere* poſſint, aut, ſi planè ac in totum emendari nequeant, eundem *quodammodo ſaltem Correctum ſenſim evacuent*: non neglectis interim *Rebus Non-naturalibus*, aliiſve mala hæc producentibus, aut foventibus; quæ niſi *Corrigantur*, *Caveanturve*, fruſtra expectabitur optata Curatio fœlix, & Succeſſus agendorum laudabilis.

XXIII. Quibus *Medicamentis* & Formulis laudatæ Humorum variorum Correctiones ac Evacuationes perfici poſſint, debeantque, non ſemel oſtenſum in ſuperioribus; ubi videri poterunt.

XXIV. *Perſeverandum* eſt autem aliquandiu in *Medicamentorum convenientium uſu*, ac præſertim ubi duravit aliquandiu, radiceſque fixit Cachexia, ſegniùs receſſura; & quidem in cujuſvis Medicamenti proficientis uſu, quandiù non tantùm ab ipſo bene habet Æger, ſed idem abſque nauſea, & faſtidio uſurpat: Quamprimùm autem deſinit placere, aut prodeſſe gratiſſimum licèt, aut optimum etiam medicamentum, mox aliud præſcribendum aliave forma exhibendum.

XXV. In *Diutina* verò *Cachexia* ſemper conveniunt *Medicamenta Pituitam tenacem ac Glutinoſam Corigentia*, *Evacuantiaque*, poſtquam omnes *Affectus Diuturni* ab illa vel in totum, vel ex parte ſaltem pendent.

XXVI. Quod ſi *Glutinoſæ Pituitæ* copuletur *Humor Acidus*, vel *Salſus Muriaticus*, quod frequentiùs contingit, aut *Salſus Lixivus*, ſive *Bilioſus*, quod rariùs evenit, conjungenda ſunt Medicamenta utrique Indicationi ſatisfacientia, ſæpiùs propoſita & laudata; quorum ope nunc citiùs, nunc tardiùs expectari poteſt Sanitatis amiſſæ recuperatio.

CAPUT XL.

De Sanguinis à Partibus omnibus ad dextrum Cordis Ventriculum per Venas Refluxu læſo; & in ſpecie de Inflammatione.

I. Quemadmodum à *Corde Sanguis* univerſus per *Arterias* defertur ad *Corporis Partes* Conti-

ver- orporis ,& ab ver- s Cor.

Continentes omnes ac ſingulas, tum ad earundem *Vivificationem* ac *Nutritionem*, *Augmentamque*, tum ad *Humores*; omnes, ſive *Contenta* utilia & inutilia quovis modo à reliqua Maſſa *ſecernenda*; ita idem poſt beneficium hoc multifarium multifariè in Corpus utrumque collatum *reſiduus* ac ſuperſtes, quin multis modis *parte ſui aliqua deſtitutus* aut *effœtus* iterum *ab iiſdem Partibus Continentibus* omnibus ac ſingulis per *Venas* fertur ad *Cor*, ibidem mutua concurrentium Partium variarum *Miſtura*, mox *Efferveſcentia*, & *Rarefactione Vitali renovandus*.

Motus laris

II. Atque hic *Sanguinis Fluxus* ac *Refluxus* reciprocans & alternans *Motus Circularis* nomine jam cluet & claret.

modis ur San- reflu-

III. *Impeditur* autem nonnunquam in *ſuo Refluxu Sanguis*, quoties is vel *Stagnat*, ſubſiſtitque in ſuis Vaſis & viis, vel *Effunditur* extra ipſa, ſive hoc fiat *intra vicinarum partium Subſtantiam*, vel *Corporis Cavitates*, ſive id accidat *extra Corpus ipſum*.

modis et in

IV. *Stagnat in Vaſis ſuis Sanguis*, vel ob *Plethoram* ſummam & ad *Vaſa* dictam, vel ob *Anguſtiam* nunc Ipſorum *Compreſſione*, nunc *Obſtructione* factam.

letho. Vaſa. Com- onem rum.

V. *Plethoræ ad Vaſa* mentionem ſufficientem fecimus Cap. 36. quæ ibi poterit videri.

VI. *Comprimuntur* ad Sanguinis Refluxum impediendum *Venæ* nunc à *Tumoribus* vicinis durioribus, nunc à *Vinculis* partibus circumjectis, Venasque, quàm Arterias, arctiùs ſtringentibus.

ropter dè Ob- ionè.

VII. *Obſtruuntur Venæ* nunc ab ipſo *Sanguine*, *Pituitave* in ipſis *Coagulatis* ac concretis, nunc quamvis rariſſimè, à *Calculo* in ipſis *genito*, ſenſimque ampliùs aucto.

ernoſâ ſub- am ad refer-

VIII. Ad Venas referri velim *Cavernoſam ſingularum partium ſubſtantiam*, per quam ex Arteriis Sanguinem in Venas exiſtimo cum multis maxima ſui parte tranſmeare.

quibus is con- r.

IX. *Sanguis Coagulatur* & à *Frigore Aeris* vel *Aquæ* intenſo partes valdè afficiente; & à *Medicamentis* potenter *Adſtringentibus*, *Auſteriſque forinſecùs*, aut *intrinſecùs* Sanguini communicatis, & ipſum Congelantibus.

quibus a.

X. *Pituita Coagulatur* in dictis Vaſis ab iiſdem *Cauſis*, frequentiſſimè tamen à *Frigore Aeris*, *Aquæ*, *Potus*, aliorumve Partes priùs calentes aut externè, aut internè *ſubitò infeſtante*, atque *Pituitam*, *Viſcoſam* imprimis, quacunque tandem de Cauſa *in tenui præſertim Inteſtino ſolutam*, hinc ad *Sanguinem deductam*, & una cum ipſo *quaquaverſùm propulſam* iterum inibi *cogente*, *ac inſpiſſante*.

am Pi- n ſol-

XI. *Pituitam* in tenui Inteſtino *Solvere* ſolent 1. *Aer* à Sole, Igne, Balneo, &c. æſtuans. 2. *Alimenta*, & ut *Medicamenta* Spirituoſa & Aromatica, Volatilive Sale abundantia. 3. *Corporis Motus* vehemens; quò Frictiones, ac Tegumenta refero. 4. *Ira* immoderata. 5. *Vigiliæ* protractæ.

uinis è ſuis ef.

XII. Ubi notandum, quò plures Cauſæ concurrunt, peccantque exceſſu majore, eò faciliùs, citiùs, & copioſiùs ſolvitur & Sanguinem versùs transfertur notata Pituita.

XIII. *Sanguis* autem in nominatis ſuis *Vaſis ſtagnans* & paulatim *collectus* eadem magis, magiſque *diſtendit*, & ita quidem, ut aliquando *rumpantur*, aut quovis modo alio *exitum ipſi concedant*; unde contingit tunc *Sanguinis è Vaſis ſuis Effuſio*, ſive idem *hæreat in Partium adjacentium Subſtantia*, ſive *colligatur in Cavitate Corporis propinqua*, ſive *effundatur in totum extra Corpus*.

roductio mma- & Ab- s.

XIV. In *Vaſis Capillaribus*, & forſan *intermedia* quoque ipſis *partium* quarumvis *ſubſtantia ſinuoſa Concluſus* adhuc & *Subſiſtens*; aut *extra eaſdem Vias ſuas conſuetas*, ſed *apertas* & patentes in qualemcunque *partium ipſarum*, *vicinarumve ſubſtantiam poroſam*, & *carneam* præſertim, *membraneamve*, aut earundem *interſtitia Effuſus* & copia mediocri ſaltem *Collectus Sanguis* ſponte mox *Excandeſcit* & *Caloris Senſum moleſtum* iu parte ſenſibi producit, ac ſenſim *corruptus* in *Pus* vel *Saniem abire* ſolet. Unde prior quidem Mutatio vocatur *Inflammatio*, ſicut poſterior, *Abſceſſus* vel *Apoſtema*.

Inflammatio qui fiat

XV. Arbitror autem *Incendi ac Inflammationem parere Sanguinem*, quatenus *ex ipſo* in Vaſis ſuis valdè diſtentis, Partibuſve quibuſvis aliis *ſubſiſtente*, hoc eſt, *ſtagnante* mox incipiunt *evaneſcere partes Spirituoſæ*, *magiſque Volatiles ac ſubtiles*, tum *Acidas*, tum *Salinas temperare ſolitæ*, unde *utræque Acriores factæ acriùs in ſe mutuò inſurgunt*, *Efferveſcentiamque* ob partes Sanguinis *Oleoſas* præſentes *Calidam* excitant, quin paulatim *Sanguinem* ita *corrumpunt*, ut in *Pus* vertatur, & quidem pro Sanguinis corrupti varietate planè *varium*.

Pus quomodò generetur.

Empyema qui fiat.

XVI. *Sanguis* in *Cavitatem* aliquam *Humoribus* naturaliter *vacuam*, *Pectoris* puta; vel *Abdominis Effuſus*, ibidemque Collectus & in *Pus* Corruptus *Empyema* conſtituit.

Sanguis in corporis partes cavas effuſus variè mutatur.

XVII. Idem *Sanguis* in *Partes Corporis cavas*, *Ventriculum*, *Inteſtina*, *Veſicamve Urinariam Effuſas*, ob admiſtos ipſi tunc Humores Varios, *mutationem ſubit variam*, ni brevi ex ipſis expellatur.

Quid Hæmorrhagia.

XVIII. Ejuſdem *Sanguinis extra Corpus Effuſio*, in genere vocatur *Hæmorrhagia*; licet in ſpecie tribuatur hoc nomen Sanguini è Naribus erumpenti; quemadmodum idem ex Ani vaſis effluens dicitur *Hæmorrhois*: Sanguis autem ſingulis menſibus Fœminis ex Utero ſtillans, *Menſium*, *Menſtruorum*, & *Fluxus Menſtrui* nomine gaudet, qui verò poſt partum hac via copioſior evacuari ſolet, *Lochiorum*.

Hæmorrhois.

Menſes & Menſtrua.

Lochia.

Quinam Sanguinis Effluxus Naturalis.

XIX. Ubi notandum, *nullum eſſe naturalem Sanguinis Effluxum* præter utrumque modò memoratum Fœminis proprium, de quo variis modis lædi ſolito pluribus agemus, ſi Deus ſinet, Opuſculi hujus Libro tertio. Nam Hæmorrhagia omnis alia, ſive ſponte accidat, ſive fortuitò eveniat, ſive arte procuretur; ſive noxia ſit, vel utilis; præter ordinarium Naturæ curſum ſemper contingit, cùm talis à perfectè ſanis nulla ſit expectanda.

Sanguinis Effluxus cauſa.

XX. *Cauſa* proinde omnis *Sanguinis Effluxus* eſt *Apertio Vaſorum* qualiſcunque, ſive illa fiat ex nimia *Vaſorum* à copioſo, valdè rarefacto, aut retardato Sanguine, Flatibuſve, *Diſtenſione*: ſive ab Humoris aut in Vaſis, aut extra ipſa ſubſiſtentis *Acrimonia rodente*, ſive à *re dura* & *acuta vulnerante*, *obtuſave contundente*, aut quovis alio idem contingat modo.

XXI. De pleriſque Sanguinis præter naturam è Vaſis ſuis Effuſi Cauſis & Curatione agendum alibi; hoc Capite *Inflammationis Eſſentiam* perſequemur, ac *Curam*.

Infflammationis curatio.

XXII. Ad *Inflammationis* ergò, hinc & *Abſceſſus* ſecuturi *Curationem* requiritur 1. ut *Compreſſio* vel *Obſtructio Vaſorum tollatur*. 2. ut *Subſiſtentis ſtagnantiſque Sanguinis Motus reſtituatur*. 3. *ut Sanguis* è Vaſis ſuis *effuſus*, ſi fieri poteſt, antè ſui ſuppurationem inde *removeatur*. 4. ſi removeri atque adeò *Suppuratio* impediri nequeat, ut eadem *maturetur*, *promoveaturque*. 5. ut *Puris producti Eductio feſtinetur*. 6. ut *Ulceris mundatio* & *conſolidatio* quàm citiſſimè *abſolvatur*.

1. Vaſorum Compreſſio qui tollatur.

XXXIII. I. *Vaſorum Compreſſio* à *Vinculis* arctiùs partibus circumjectis tolletur, illis ſublatis; à *Tumore duro*, eodem curato, de quo alibi docendum.

Ut & earundem obſtructio.

XXIV. *Obſtructio verò vaſorum à Pituita Viſcoſa*, vel *Sanguine* in ipſis *Coagulatis Curabitur*, uſurpando tam internè, quàm externe *Medicamenta* peccantem Humorem *ſolventia*, iterumque *fluxilem facientia*.

Internè Salibus Volatilibus.

XXV. Inter *Interna* conducunt præ aliis omnibus *Salia Volatilia* ex variis Animalium partibus parata, quippe quæ omnia & ſingula vi egregia pollent Coagulata & Conglutinata omnia in corpore humano diſſolvendi, eademque ad priſti-

nam

nam fluiditatem reducendi, atque inſuper Sudorem movendi; quo ſimul blandè promoto multò faciliùs, citiùs, fœliciùſque obtinetur deſiderata illa & amabilis Coagmentorum Reſolutio.

Pleuritis Sudorifero curata.

XXVI. Hinc eſt, quòd exhibito tempeſtivè unico ſæpè Sudorifero ex laudatis Salibus Volatilibus, aut ſimilibus parato, Pleuritis, Lateris nempe Inflammatio, abſque ulla Venæ apertione, Sanguiniſque miſſione fuerit fœliciſſimè curata.

Ut & Peripneumonia.

XXVII. Hinc eſt, quòd Miſturæ ex ſimilibus paratæ, atque cochleatim per intervalla brevi in tempore uſurpatæ tum Pleuritidem, tum Peripneumoniam, tum aliarum partium Inflammationes citò, tutò & jucundè curaverint.

Miſtura Sudorifera in Inflãmatione.

XXVIII. Exemplum Miſturæ talis Sudoriferæ in Juniorum Medicorum gratiam ſequentem dabo, quæ.

℞. *Aq. Petroſelin.*
Hyſſopi.
Fœniculi, an. unc. j.
Theriac. Simpl. unc. ß.
Spir. Salis Armoniac. ℨ ß.
Laud. Opiat. Gran. iiij.
Syr. Papav. errat. unc. i.
M.

Eius Uſus.

XXIX. Poteſt Spiritus Salis Armoniaci loco uſurpari Sal Volatile Cornu Cervi, vel aliud quodvis, ac pro ejus acrimonia minore, majoreve ipſius plus, vel minus Miſturæ addi, atque quantitate majore, minoreve vicibus ſingulis capi, corpuſque in loco calido, lecto præſertim, contineri ad Medicamenti vim quaquaverſùm promovendam, & Subinde Sudorem facilitandum; quamvis haud ſit opus Sudorem continuò excitare; cùm non proſit, niſi quatenus tunc faciliùs, citiùſque ad locum affectum & obſtructum penetrat vis Medicamenti volatilis & ſalina.

Quænam ad Salem Volatilem referenda.

XXX. Ad Salem Volatilem referri poſſunt ac debent Oculi Cancri, Mandibulæ Lucii, Os de Corde Cervi, &c, cùm ipſo abundent.

Inflãmationi conducere Sulphura Metallica & Mineralia.

XXXI. In hoc caſu conducunt quoque Omnia *Sulphura Metallica & Mineralia, ſed fixa*; quocirca etiam huc refertur *Antimonium Diaphoreticum* ad fixitatem aliquam deductum; quamvis hæc pluribus nominibus hic conveniunt.

Ut & Salia Volatilia ex Plantis Scorbuticis.

XXXII. Nec tantùm conferunt hic *Animalium Salia Volatilia*, ſed omnia ex variis *Plantarum Scorbuticarum* dictarum & acrium partibus petita, eorundemque vim æmulantia, uti ſunt Succi Eryſimi, Cochleariæ, Naſturtii & hortenſis & aquatici, Taraxaci, &c. Aquæ Theriacales dictæ, &c. dummodò vim habeant Pituitam Coagulatam vel Sanguinem Concretum ſolvendi & diſſolvendi.

Obſtructio externè tollitur Unguẽtis & Oleis, & Spiritu Vini.

XXXIII. Inter *Externa* conveniunt *Unguentum* Martiatum, Althææ compoſitum, &c. *Oleum* Liliorum alborum, Chamæmelinum, Anethinum, Laurinum, Laterinum, vulgò Piloſophorum dictum, &c. quæ commodè poſſunt ſimul miſceri & affectæ parti externæ inungi; præmittendo vel addendo ſubinde *Spiritum Vini* rectificatum, tam ſimplicem, quàm compoſitum, modiſque variis Aromaticum.

Et Cataplaſmatis Diſſolventibus.

XXXIV. Poſſunt quoque in hoc Caſu applicari externè *Cataplaſmata*, ſed magis *Diſſolventia*, quàm Emollentia, vel Maturantia dicta; quæ nimirum Humorem Coagulatum, Sanguinem, Pituitamve Incidant & Solvant, ex partibus nempe Plantarum Acrium & Aromaticarum parata. Exempli loco eſto ſequens.

Cataplaſma

℞. *Cœparum ſub Cineribus aut fictili vaſe aſſarum & contuſarum,* ℥ ij.
Fol. Eryſimi,
Cærefolii,
Naſturt. hort.
Sambuci, an. M. ß.
Farinæ Fabar.
Lupinor. an. ℥ j.
Nidi hirundin. N. j.
Albi græci, ℥ j.
F. ſ. a. Decoctio in Lacte ebutyrato ad Cataplaſmatis Conſiſtentiam.

Eius U[...]

Hoc Cataplaſma mediocriter calens affectæ parti externè applicandum; cujus ope internæ quoque Obſtructiones ſolvi poterunt: Obſervandum verò, renovandum ipſum, quàmprimùm exſiccari occipit.

2. Sa[...] Stagna[...] rurſum [...] vetur, [...] Sudori[...]

XXXV. 2. *Sanguini Stagnanti* & in Vaſis ſuis Subſiſtenti deſideratus *reſtituitur Motus* plerumque ac fœliciſſimè *Sudoriferis*, aliquando *Venæ ſectione*, *Sanguiniſque miſſione*.

XXXVI. *Sudoriferis*, quatenus ipſorum ope non tantùm *fluidior*, *mobiliorque* fit *Sanguis*, ſed inſuper *actu movetur* idem magis magiſque rarefactus *à Volatili Sale* iiſdem inexiſtente, *Sanguinemque* ſola ſui mora ſenſim plus minùs ab *Acido ſuo Spiritu concreſcentem* iterum *ſolvente*, *diducente*, ac proindè *agitante*.

Sudori [...] mes P[...] frequen[...] & robu[...]

XXXVII. Hinc eſt, quòd *Sudori comes* ſoleat eſſe *Pulſus* tam continuò *Frequentior*, quàm ſubinde ſimul *Major* & *Robuſtior*; ni concurrat extrema Virium dejectio: tunc enim & *Minor*, & *Languidior* Pulſus Frequentiori jungitur.

XXXVIII. Dum enim ad dextrum Cordis Ventriculum pertingit Sudoriferorum Sal Volatile, ibidem ampliùs, potentiùſque rareſcit Sanguis, ac non tantùm ſponte ſibi quærit exitum, verùm Cordis Ventriculum ampliùs expandendo ipſum & ad Frequentiorem, & ad Validiorem ſui Contractionem, Sanguiniſque adeò expulſionem ac propulſionem irritat & cogit; Sanguinem, que ideò priùs in Motu ſuo paulatim deficientem ſuſcitat, commovet, & quaquaverſùm à Corde promovet.

XXXIX. Ubi autem laudata illa Sudoriferorum Vis uſque ad Obſtructionis locum pervenit, Materiam obſtruentem quamcunque aggreditur, incidit, attenuat, ſolvit, fluxilemque facit; unde accedente Sanguinis potentiùs agitati & adpulſi impetu faciliùs, fœliciùſque una cum ipſo propellitur ulteriùs.

Sanguis [...] gnans a[...] tum imp[...] tur Venæ [...] ctione.

XL. *Venæ ſectione* autem, *Sanguiniſque miſſione reſtituitur Stagnanti Sanguini ſuus Motus*, quatenus in educti locum transfertur vicinior, atque facto ſic Univerſo Sanguini ſpatio ampliore movetur quoque Sanguis omnis tum celeriùs, tum potentiùs; quocirca & ille, qui priùs in Vaſis ſuis ſtagnans ſubſiſtebat, nunc verò ſublata Plethora non ſiſtitur ampliùs, ad motum interruptum, valdè ſaltem diminutum redintegrandum potentiùs concitatur, & juvatur; ni hoc impediat Obſtructio gravior, & Soli Sanguini vehementiùs moto cedere neſcia, ſed inſuper incidentium & obſtruentem humorem diſſolventium indiga.

XLI. Tunc autem poſt Sanguinis detractionem ſufficientem utile eſt vicibus paribus & cochleatim exhibere Miſturam Sudoriferam, & Incidentem, qualem parag. 28. notavimus: ſive ad ejus aſſumptionem levis aut nullus ſequatur Sudor, dummodò rebellis ſolvatur, tollaturque Obſtructio.

3. Sanguin[...] partium S[...] ſtantiam [...] fuſus [...] removetu[...]

XLII. 3. *Sanguis è Vaſis ſuis Effuſus*, ac per *Viciniorum partium Subſtantiam diſperſus*, ſi removeri queat, in totum aut ex parte quantocyùs *inde removendus*, *impediendo* idcircò ipſius *coagulationem*, atque potenter *diſſolvendo partes* ipſius *craſſiores*, *diſcutiendoque tenuiores*, ac *temperando* inſimul *acriores*; idque tam internis medicamentis, quàm externis.

Eius Coa[...] lationem [...] pediendo [...] diſſolvend[...]

XLIII. *Sanguinis Coagulationem impediunt* Oculi Cancri, Antimonium Diaphoreticum, Mumia, Sperma Ceti, Gummi Galbanum, Sagapenum, &c. Opium, Cereviſia Joppenſis dicta, &c. Quin ex nominatis pleraque *diſſolvunt* præterea *Craſſiores Sanguinis partes*, *diſcutiuntque Tenuiores*, ac inſuper *temperant Acriores*, imprimis ubi aliis junguntur, quæ ipſorum vim promovent, augentve. Ex gr.

℞. *Aq.*

℞. *Aq. Hyſſopi,*
Fœniculi, an. ℥ ij.
Aceti ſtillat. ʒ vj.
Spiritus Vini rectiſicati, vel cujuſvis Aromatici, unc. ß.
Ocul. Cancri, ʒ j.
Spermat. Ceti,
Mumiæ Alexandr. an ℈ j
Laud. Opiat. Gran. iv.
Syr. 5. rad. unc. i. ß.
M.

Uſus. Hujus Miſturæ aſſumat ſæpiùs Æger Cochleare unum: Cujus ope non tantùm impedietur Sanguinis Effuſi Concretio, ſed partes ipſius Craſſiores incidentur, attenuabunturque paulatim; Tenuiores autem una cum Sudore aut inſenſili Tranſpiratione Diſcutientur continuò; quin temperatis ejuſdem partibus acrioribus Dolor lenietur, tandemque in totum tolletur; ipſaque adeò ſolvetur ac diſſolvetur Obſtructio: Quali ſola in tempore, atque diligenter uſpatata curatæ ſunt non ſemel incipientes Pleuritides, ac Peripneumoniæ, aliarumque Partium Inflammationes ſatis graves, atque anxietatibus, doloribuſve acutis moleſtæ.

XLIV. Parti affectæ iniungi poteſt *Unguentum* Martiatum, de Althæa compoſitum, aliudve Aromaticum quodvis; quò referendum quorundam Butyrum Majale dictum, atque cum Plantarum Aromaticarum Succo paratum; additis quandoque *Oleis* itidem Aromaticis, Laurino, Anethino, aliiſve potentioribus, aut ſtillatitiis, Terræ, Terebinthinæ, Succini, Laterino, &c. ſed minori quantitate.

XLV. Inter *Emplaſtra* meritò laudatur *de Spermate Ceti* dictum, quod.

℞. *Ceræ albæ,* ℥ iv.
Spermat. Ceti, ℥. ij.
Gum. Galb. aceto diſſol. ℥ j.
M. f. ſ. a. Emplaſtrum, per quod liquatum trahatur tela, fiatque vulgò dictum Spanadrupum, utrimque alternatim applicandum.

Hoc Emplaſtrum egregium non tantùm ſanguinem in externis corporis partibus omnibus, ſed Lac quoque in Mammis à coagulatione præſervat, quin non rarò mediocriter coagulatum iterum ſolvit & diſcutit, aut reſtituit.

XLVI. *Fotus* quoque conducere poſſunt ex Plantis Aromaticis & potenter diſcutientibus in Aqua, Vinove coctis parati, addendo ſubinde uſus tempore aliquid Spiritus Vini. Ex gr.

℞. *Rad. Bryoniæ,*
Apii,
Filicis, an. ℥ ij.
Fol. Sambuci.
Eupator. Cannab.
Chamædryos,
Menthæ,
Abſinth. an. M. j.
Flor. Melilot.
Chamæm. Rom. an. M. i. ß.
Sem. Cumini.
Bacc. Lauri, an. ℥ i.

Uſus. Craſsè contuſa omnia Coquantur ex Aqua pluviali, ſed igne lento, atque vaſe clauſo. Serventur ad Uſum.

XLVII. Uſurpari poteſt hic Fotus, inſuendo ſacculo, ſacculiſve contuſas plantarum partes, atque poſt coctionem exprimendo liquorem ſuperfluam, applicandoque Sacculos mediocriter calentes parti affectæ; ubi tamdiu relinqui debent, quamdiu calent; poſtquam verò à tempore deficiunt, removendi ſunt, & alii calentes applicandi. Poteſt etiam Pannus laneus, vel Spongia mollis & partem affectam tegere apta Fotui calenti imponi, mox expreſſo liquore ſuperfluo parti dolenti applicari, atque, ſicut modò dictum, aliquoties renovari. Quin poteſt quoque Veſicæ bubulæ ab urethra ſua reſectæ ac in aqua tepida emollitæ infundi Fotus tantum quantum requiritur, ut, poſtquam funiculo revincta eſt pars collo orij privata, cuivis parti laxè applicari poſſit Veſica fotu turgidula, non tamen plena vel diſtenta: ſic enim prævenitur omnis noxa ex madentibus, moxque frigentibus induſiis, aliiſve linteis corpori contiguis facilè contingens.

XLVIII. Horum ergò medicamentorum variorum ope commemoratis ſatisfiet Indicationibus; neque ipſis præcavebitur duntaxat, reparabiturve Sanguinis Coagulatio; ſed inſuper attenuabuntur partes ipſius craſſiores, incraſſatæve; diſcutienturque ac per inſenſibilem tranſpirationem educentur foràs tenuiores; quin temperabuntur acriores, ſi quæ tales mox ſimul diſſipari nequeant, quò & tandem evaneſcant ipſæ paulatim, poſſint ſaltem faciliùs, fæliciùſque ad ſuppurationem perduci.

XLIX. 4. Ubi in talem, tamve profundum locum effuſſus eſt Sanguis, ex quo citra Suppurationem & Abſceſſum amoveri nequeat commodè; promovenda erit & acceleranda *Puris confectio ac generatio.* — *4. Sanguinis in Pus mutatio promovetur.*

L. Hoc preſtant omnia *Medicamenta Emollientia & Maturantia* vulgò dicta, *Radices & Folia* Althææ, Malvæ, Liliorum alborum, Branca Urſina, Atriplex, Mercurialis, &c. *Semina* Lini, Fœnugræci, Althææ, &c. horumve *Farinæ*, ut & Hordei, *Caricæ* pingues, *Axungia* humana, ſuilla &c. *Pinguedo* Anſeris, Gallinæ, Vitulina, &c. *Oſſium* omnium *Medulla*, *Butyrum* quodvis, *Oleum* Olivarum, Amygdalarum dulcium, ac penè omne ex variis ſeminibus, nucleiſve expreſſum, aut cum floribus emollientibus decoctum, &c. — *Emollientia & Maturantia Medicamenta.*

LI. Ubi *Humores Pituitoſi & Viſcoſi* conjuncti ſunt Sanguini, præcedentibus addenda ſunt Cæparum, Squillæ, &c. Bulbi, & aliquando Gummi Bdellium, Galbanum, Ammoniacum, &c. Styrax liquidus, Cera, Terebinthina, Mel, & ſimilia plura. — *Humores Pituitoſi et Viſcoſi Sanguini coniuncti quid inſuper requirant.*

LII. Ex his autem commodiſſimè parari ſolent *Cataplaſmata.* Ex gr. — *Cataplaſma*

℞. *Farin. rad. Althææ,*
Hordei, an. ℥ ij.
Fol. Malvæ,
Brancæ urſinæ, an. M. iij.
Sem. lini, ejuſve farinæ, ℥ i ß.
Caricarum pin. conciſ. N, x.

Coquantur igne lento ex Aqua pura, Cereviſiave tenui, aut, *urgente Ardore ſummo*, ex Lacte ebutyrato ad Humiditatis conſumptionem, ac Decoquendorum emollitionem; tunc Contuſis exactè omnibus adde.

Axungiæ porcinæ,
Butyri recentis, an. ℥ i ß.
M. f. Catalplaſma.

LIII. Ubi *Glutinoſa Pituita* immixta eſt Sanguini, & *Ardorem* in parte parit *leviorem*, tunc ſequens paretur. — *Aliud Cataplaſma.*

℞. *Cœparum ſub Cineribus coctarum, binc & contuſar. unc.* iv.
Farinæ Fabarum,
Sem. Fenugræci, an. unc. iij.
Flor. Chamæmel Roman.
Sambuci an., M. i ß.
Coq. a. ex Cereviſia tenui, Aqua pura, ut fiat Cataplaſma.

LIV. Ubi æſtus magnus adeſt in parte Inflammata, *nec pinguia ferre poſſunt Ægri*, cavendum ſedulò ab omnibus Oleis, & Oleoſis; quin tunc ſemper utile obſervari *Lac ebutyratum*, hoc eſt, Lactis Cremoris ebutyrati ſerum, in quo ſi fiat Decoctio, Cataplaſma hujus vi Æſtum temperabit egregie; quinnè *Inflammationi facilè copuletur Eryſipelas*, impediet. — *Lactis Ebutyrati Vires,*

LV. Si magis arrideant Ægris *Unguenta, Emplaſtrave*, nec à pinguibus lædantur; inungi poterit ſemel aut ſæpiùs pars dolens *Unguentis* Agrippæ, de Althæa ſimplici, vel Compoſito, Pectorali, &c. aut ſolis, aut additis *Oleis* convenientibus, Lilior. alb. Amygdalar. dulc. & ſimilibus ad Linimenti conſiſtentiam redactis; ac mox ei imponi — *Unguenta, vel Emplaſtra.*

poni *Emplaſtrum* Diachylon ſimplex, & aliquando cum Gummi, ut & Mucilaginum, imprimis ubi multa Pituita, eaque viſcoſa ſcatet Corpus, & Sanguis.

5 Pus educitur.

LVI. 5. His aut ſimilibus medicamentis promota & abſoluta *Puris* Generatione, *non eſt procraſtinanda Ejuſdem Eductio*: cùm ipſo præſente Dolor perſeverat, educto minuatur; quin Pus mora reddatur acrius, ideòque nocentius, atque ab ipſo partes vicinæ magis, magiſque corrumpantur, ſicque Ulcus majus, adeòque curatu difficilius efficiatur; imprimis quando Vaſa vicina corroduntur à Pure illo acriore facto, & natura ſua exiſtente acido.

Apertura in parte affecta.

LVII. Rariùs quidem ſponte, nec niſi tempore longiore aperitur Apoſtema profundiùs hærens: quapropter, ubi ex partis affectæ Mollitie tactui manifeſta, ut & Rubedine ac Dolore diminutis Puris perfecti præſentia innotuit, quoties licet, aut *Cultello*, acuto, aut potentiali *Cauterio* parandus Puri exitus, & quidem in loco Tumoris maximè molli ac declivi.

Facta Cultello, vel Cauterio potentiali.

LVIII. Quòd ſi neutrum admittat Æger, aut delicatulus, aut moroſus, danda opera, ut versùs corporis ſuperficiem alliciatur Pus, quò citiùs ab Ipſo perforetur corroſa Cutis, cui uſui ſerviet Emplaſtrum ſequens mihi ſæpè probatum, quod.

Vel Emplaſtro.

℞. *Mellis Opt.*
Farinæ ſecal. an. ℥ j.
Vitell. Ovi N. j.

Ejus Uſus.

Imponantur igni blando, & agitentur ad Emplaſtri conſiſtentiam: Extendatur ſupra linteum denſum, & applicetur parti affectæ, indies renovando.

Ficus contuſi.

LIX. Poſſunt *Ficus* etiam contundi & Cataplaſmatis modo calidæ applicari loco Tumoris maximè molli ac eminenti, quò ſic facilitetur & promoveatur Abſceſſus apertio.

Qua ratione Pus educendum.

LX. Ubi autem Puris multùm continetur in Abſceſſu, cavendum ſedulò, nè omne una vice educatur, ſed partitim: quoniam vires Ægrorum non parùm proſternuntur aliàs. Ubi verò Puris parùm adeſt, nil nocet omne effluere, quòd aptum eſt, paratumque, ut effluat; omiſſa preſſione forti, vel diutina, multis Chirurgis familiari, à qua nunquam obſervavi aliquid commodi eveniſſe Ægris, ſæpiùs multum incommodi. Quoties autem in loco ab apertione remotiore Pus hæret, aut ſinuoſo duntaxat ductu ad locum apertionis fertur, toties licet, convenitque partium preſſione blanda ipſum propellere foràs.

6. Ulcus mũdatur & cõſolidatur.

LXI. 6. Via Puri facta & aperta pergendum ſtatim ad *Ulceris Mundationem* ac *Conſolidationem*; in quem finem varia ſolent adhiberi medicamenta, quæ omnia nec culpo, nec carpo. Ego ſæpiùs cum admiratione conſideravi *Balſami Sulphuris* Terebinthinati, Aniſati, &c. effectum in hoc caſu laudabilem, multiſque incredibilem, ſi ejus aliquid Ulceri inſtilletur, aut illinatur. Mox enim novi Puris generatio ita fuit inde diminuta, ut non rarò hujus unius Balſami ope intra paucos dies plenè curata fuerint & in Mammis, & alibi excitata poſt Inflammationes Apoſtemata notabilia.

Balſami Sulphuris compoſiti vires.

In quo conſiſtat Ulceris Mũdatio & Cõſolidatio.

LXII. Ex hoc autem Experimento haud parvi pendendo cenſui Ulcerum Apoſtemata conſequentium Mundationem ac Conſolidationem conſiſtere in *Correctione Puris acidi*, *rodentiſque* Ulceratæ parti adhærentis, atque Sanguinem ipſi nutriendæ dicatum ex parte ſaltem corrumpentis, ac in novum Pus vertentis: *Corrigi* verò illud *Pus* parti affectæ adhærens à *Sulphuris Balſamo* laudato, imprimis ratione *Olei Aromatici*, adeòque *Sale Volatili Oleoſo* abundantis, à quò Spiritus Acidus in Pure luxurians, quin Sanguinem in Pus indies corrumpens non tantùm obtundatur, ſed inſuper mitigetur, emendeturque ita, ut affluens Sanguis partes priùs conſumptas brevi reparet, Conſolidationemque ultimam expediat.

Qua ratione Pus corrigatur à Sulphuris Balſamo.

LXIII. Quid ex hoc Experimẽto ampliùs deduci queat ad Medicinam in aliis quoque perficiendam expendant judicentque tum Medici, tum Chirurgi & Ingenioſi, & Judicioſi. Adderem libens plura, ni multa, operoſaque negotia mea denegarent mihi ad rem hanc, & alia peragenda otia neceſſaria.

CAPUT XLI.

De Spirituum Animalium in Cerebro, ac Cerebello Generatione, aut Secretione læſa.

Sanguis tantù partium Continentium etiã Contentorũ materia.

I. NOn tantùm *Partibus* corporis conſiſtentibus ac *Continentibus* nutriendis ac reſtaurandis, verùm fluidis quoque ac *contentis* ubi vis *præparandis ac reparandis materiam ſubminiſtrat Sanguis*.

In Cerebro Spiritus Animales à Sanguine ſecerni.

II. In *Cerebro* namque, ac *Cerebello* (ſicut docuimus Diſput. noſtr. Med. IV. §. 28. & ſeq.) *Secernitur à reliqua Sanguinis maſſa Spiritus Volatilis Animalis* nomine mox indigitandus; qui quamvis Oculis corporis forſan non cernitur, ac ſentitur, Ratiocinatione tamen ſolida, eaque multiplici demonſtratur Menti.

Hæc Secretio quot modis læditur.

III. Hæc *Spirituum Animalium Secretio*, vulgò Generatio dicta, læditur, 1 quando *Nulla*, vel *Parcior* ſaltem contingit. 2. quando *Nimia* forſan vel *Copioſior* fit. 3. quando *Malè affecti* prodeunt Spiritus.

1 Quando Nulli ſecernuntur Spiritus.

IV. 1 Si aliquando *Nulli* ſecernantur Spiritus Animales, Hominem diu ſupereſſe poſſe haud fit mihi veroſimile, quin mox ipſum Motu Cordis præſertim atque Thoracis, Diaphragmatiſque deſtitutum extingui arbitror.

Vel Pauciores.

V. Sæpiùs *Pauciores* à Sanguine ſecerni Animales Spiritus ſatis manifeſtum, & quidem nunc *Sanguinis*, nunc *Cerebri*, *Cerebellive culpa*.

Quod quando Sanguis parum Spiritus in ſe continet.

VI. *Sanguinis* culpa hoc fit, 1 ſi is *parum Spiritus Volatilis in ſe contineat*, propter *Alimenta ſimilia* diutiùs vel ultrò, vel fortuitò, vel vi uſurpata.

Vel ei penitius inhæret.

VII. 2 Si maſſæ *Sanguineæ is penitiùs inhæreat*, propter *Alimentorum Fermentationem in Ventriculo deficientem*, aliudve ſimul aſſumptum *Spiritus cum Sanguine intimiùs uniens*, quale puto acerbum omne atque *auſterum*; quò etiam videntur facere inter Cauſas evidentes, 3. *Animi Mœror*, ac Metus magnus, & imprimis permanens; 4. *Pigritia*, *Deſidia*, & *Corporis quies*; 5. *Animus laxus* & nulla re occupatus; 6. *Somnus longior & profundior*, &c.

Quando Cerebri Subſtantia non ſatis patula.

VIII. Si clarè ac diſtinctè aſſequeremur, ac conciperemus, quo modo & ratione ſit affectum *Cerebrum ac Cerebellum* ad Spirituum Animalium Secretionem ritè abſoluendam, non ita difficulter forſan determinare poſſemus quo vitio idem laboret quoties ipſius culpa læditur ac minuitur illa Secretio.

Et quidem ob Frigus.

IX. Utique *patulam & ſatis patulam deſiderari extimam Cerebri*, *Cerebellique Subſtantiam*, quò per ipſam *penetret*, *coleturque* quaſi *Sanguinis pars maximè ſpirituoſa*, qui conceſſerit; *eandem ſolito compactiorem percolationi laudatæ ineptam* futuram concedet idem me judice.

X. Hanc Cauſam videtur confirmare, quin probare *Frigus Aëris*, *Aquæ*, *Niviſve* caput vehementer afficiens; à quo non tantùm Gravedo, ſed parcior quoque Spirituum Animalium productio ſequi ſolet. Quemadmodum autem in Gravedine Glandulas Cerebri obſeruamus affici & cogi à Frigore haud ſemper valdè magno; ita in Animalium Spirituum Secretione diminutâ exiſtimem ipſum Cerebrum ac Cerebellum affici malè à Frigore valdè intenſo ſubſtantiam ipſius mollem compingente; ac ſecundùm eius poroſos ductus ipſam cogente & coarctante.

Non ſemper eodẽ modo affici à Frigore.

XI. Quamvis autem non negem à Frigore externo, eoque magno affici poſſe malè ipſum quoque Sanguinem ad Cerebrum tendentem, quin

aput, -rum -ngui- capi- -iſten-

quin coagulari eundem aliquando tunc in ſuis vaſis, non ſequetur autem in tali Sanguinis Coagulatione Spirituum Animalium Secretio diminuta duntaxat; quin maximè Sanguinis motus impeditus, mox & inflammatio, & quicquid talem in Capite Inflammationem ſolet comitari valdè grave; quod tamen in Animalium Spirituum Secretione à frigore impedita non obſervatur ſemper: unde patet non ſemper modo eodem affici à frigore Caput, atque Cerebrum, aut Sanguinem in Capite repertum.

Frigus exter- quàm -um ſecre- im- e.

XII. Quemadmodum verò *Frigus externum* (hoc eſt, quod frigus in nobis producit, atque ia Aere, Aqua & Nive reperitur) Animalium Spirituum Secretionem impedit; ita videtur *Frigus internum* (hoc eſt, quicquid exiſtens in nobis Senſum frigoris producit ibidem, in febrium putà Intermittentium initiis) *Secretionem Spirituum Animalium itidem impedire*, unde ad Animalem Motum, quin omnes Functiones Animales dictas obeundas plerumque inepti ſunt frigore febrili vehementi correpti: Quod arbitror Ego fieri à frigus parientibus halitibus unà cum ſanguine ad Caput delatis, & partim Sanguinem quidem auſteritate ſua ceſſioni partium ſpirituoſarum ineptum reddentibus, partim Cerebri ſubſtantiam externam compingentibus, poroſve ipſius ſinuoſos anguſtantibus, ſicque parti ſanguinis maximè Spirituoſæ tranſitum ex parte ſaltem denegantibus.

qua -e.

Quan- -pioſiùs -un- Spiri-

XIII. 2. *Copioſius* videntur *Secerni à Sanguine Spiritus Animales* in Hominibus Corpore, Animove Gaudio præſertim & Ira vehementer agitatis.

XIV. Hujus auctæ Spirituum Animalium Secretionis *Cauſa* quærenda, inveniendaque nunc in ipſo *Sanguine*, nunc in *Cerebri*, *Cerebellique Poris* ſinuoſis.

-uod fit -do -uis -dat -bus -uoſis.

XV. In *Sanguine*, quoties idem *abundat partibus ſpirituoſis*, *Potui* præſertim generoſo & ſpiritu volatili turgenti liberaliùs uſurpato debitis; & ab *Aere ſereno ac mediocriter æſtuante* ad ſpirituoſarum partium ſeceſſum aptior redditur; accedente imprimis *Corporis motu concitatiore*, *Animive Affectu gravi* omnia vehementiùs in Corpore foras propellente; quales ſunt præ aliis *Gaudium & Ira* mediocritatem excedentia.

Cere- Sinus -ſunt -tiores.

XVI. A quibus non tantùm Sanguis ad Spirituoſæ partis ſeceſſum copioſum fit aptiſſimus, ſed *Cerebri* quoque *Sinus poroſi vel Pori ſinuoſi* redduntur *patentiores*, ideòque ad Spirituum Animalium copiam majorem faciliùs tranſmittendam convenientiores.

Quan- malè affecti.

XVII. 3. *Malè affecti*, *Depravative* cenſendi Animales Spiritus, quando 1. *nimiùm Torpidi Agitative* ſunt, aut etiam *perperam Moti*; quando 2. *Impuri* ſunt & à re quavis præter naturam ipſis admiſta *Inquinati*.

-quibus -ſervet.

XVIII. Animalium Spirituum Torpor, vel Agitatio nimia, Motuſve inordinatus obſervatur facillimè in *Animali Motu* tunc ſimul læſo; uti eorundem Impuritas & Inquinatio in *Senſibus* tam *Internis*, quàm *Externis* inde læſis.

-orpidi.

XIX. *Torpidi* & ad Motum inepti ſunt Animales Spiritus ob *Vim Narcoticam* ipſis admiſtam, vel in *Corpore* paulatim *productam*, vel forinſecus *introductam* nunc ex *Aere inſpirato* & Carbonum fumo inquinato, nunc ab *Alimentis Medicamentoſis*, Potu generoſo præſertim ac inebriante, ipſiſve *Medicamentis*, Opio puta, omnibuſque Opiatis perperam, hoc eſt, immodicè cujuſvis reſpectu aſſumptis, vel applicatis.

-gitatio-

XX. *Agitatiores*, nimiſque moti occurrunt Animales Spiritus, & ob *Aerem* valdè *æſtuantem*, & ob *Alimenta* multùm *Spirituoſa* copioſiùs, non tamen in exceſſu maximo uſurpata, & ob *Defatigationem Corporis* continuatam, & ob *Vigilias* diutiùs *Protractas*, & ob *Animi ſollicitudinem perſeverantem*, & ob *Iram vehementiorem*.

Perpe- -moti.

XXI. *Perperam Moventur* Animales Spiritus frequentiùs in *Vertiginoſis*, dum ſubinde *Objecta* ipſa, ſubinde *Locus*, in quo ſtat, ſedet, aut decumbit Æger, ſubinde ipſus *Æger*, ſubinde hæc omnia ſimul creduntur in orbem verti ac circumgyrari. Huc referendus quoque *Affectus*, in quo ſe aut reverà *præcipitari & cadere*, aut ſaltem *in caſus ac præcipitationis periculo verſari* exiſtimant Ægri, rogantque, ut prehenſi firmentur contra præcipitationem, caſum metumque non tantùm infantes, ſed adulti quoque.

XXII. *Vertiginoſi* Animalium Spirituum *Motus* cauſa nunc eſt *Externa*, attentus nimirum Objecti rotati viſus, vel etiam aſpectus itidem attentus rerum valdè remotarum, vel ſublimium, vel profundarum: nunc *Interna*, Corporis ipſius Gyratio diutina; quæ Cauſæ omnes ſunt *manifeſtæ*: præter quas nonnunquam occurrunt aliquæ magis *occultæ*, Halituum puta, Flatuumque aſcenſus ad Caput, à quibus parti Sanguinis ſpirituoſæ junctis, & unà cum Animalibus Spiritibus in Cerebri, Cerebellique Ductus translatis Motus rotationis (quo agitati ſunt) communicatur Spiritibus Animalibus, ſicque produci videtur Vertigo. *Vertiginoſi.*

XXIII. Aliquando vehementer conturbata atque *panico* præſertim & *vano terrore concuſſa Mente* conturbantur quoque Spiritus Animales, agitatique nimiùm corpus reddunt vacillans, producuntque illum, de quo mox, Caſus metum nulli rationi, vel ratiocinationi cedentem. *Conturbati.*

XXIV. *Impuri* redduntur Spiritus Animales, tum ab *Aere* impuro, nebuloſo, variiſve Plantarum ſponte, ſuive uſtione graveolentium, Cadaverum humanorum & brutorum, Mineralium accenſorum, vel aliàs ignis vi actorum, & de Sulphuris natura plus minùs participantium exhalationibus inquinato; tum ab *Alimentis* noxiis & corruptis, tempore nimirum arctioris annonæ, obſidionum, navigationum longinquarum, &c. tum ab *Animo* variis ac ſæpè contrariis Affectibus ſimul & potenter agitato, unde ex Humoribus variis malè affectis excitantur neceſſariò halitus in abdomine diverſi, moxque transferuntur inde ad Cor, hinc & ipſum Cerebrum Spiritus Animales infecturi. *Impuri.*

XXV. 1. *Parcior* Spirituum Animalium *Secretio Curabitur*, 1. uſurpando *Alimenta multo & ſoluto ſpiritu Volatili abundantia*, Vinum Generoſum ritè fermentatum, ipſumque aliquando Spiritum Vini rectificatum, aut ſimplicem, aut Aromaticum: *Parcior Spirituum Secretio curatur. 1. Alimentis Spiritu Volatili abundantibus. 2. Promovendo eorum Fermentationem.*

XXVI. 2. *Promovendo*, *Reſtituendove Alimentorum Fermentationem* in Ventriculo *deficientem*, per Medicamenta Cap. 7. par. 26. & 33. propoſita; inter quæ cluet modò laudatus *Vini Spiritus*, ut & *Sal Volatile* quodvis cum tantillo Vini, alteriuſve potus ordinarii ſemel, aut ſæpiùs inter prandendum, cœnandumque ad aliquot guttas uſurpatum: poſtquam corrigit quoque omnem aſſumptorum, vel aliàs in corpore corruptorum *auſteritatem*.

XXVII. 3. *Liberando Animum à Triſtitia & Metu*, idque Rationibus undecunque petitis, atque mentem afflictam excitantibus, recreantibuſque. *3. Liberando Animum à Triſtitia.*

XXVIII. 4. *Abigendo Pigritiem*, *corpuſque moderatè exercendo*. *4. Corpus exercendo.*

XXIX. 5. *Animum in rebus ſeriis, gratis tamen occupando*. *5. Animum rebus gratis occupando.*

XXX. 6. *Somnum paulatim ac indies minuendo*. *6. Somnum minuendo.*

XXXI. Quoties ab *externo Frigore Aeris*, *Aquæ*, *aut Nivis* malè fuit affectùm caput; ſive *Gravedo* ſimul fuerit producta, ſive *Animalium Spirituum Defectus* imprimis urgeat, toties obſervavi fœliciter ac brevi curari Ægros, ſi quàm citiſſimè fieri poteſt foràs propellatur iterum, quicquid penetravit in Caput, aliaſve corporis partes noxam ipſis afferens, idque per Sudorifera ſemel, aut, quod præfero, ſæpiùs & partitis vicibus aſ- *Cerebri Frigus curatut ſudorifero.*

ſumpta; ſed ſpirituoſa & volatilia; quippe quę non tantùm alterant, corriguntque Frigoris, aliorumque ipſum comitantium malorum Cauſam, verùm emendant quoque noxam in Corpus *Continens*, *Contentumque introductam*.

XXXII. In hunc finem formulam commendo ſequentem.

Mixturæ.

♃ *Aq. fumariæ*,
Fœniculi, *an.* ℥ij.
Theriac.ſimpl vel
Alterius Aromaticæ cujuſvis, ℥j
Spiritus Salis Armoniac. Gutt.xx.
Ol. Garyophyll. Gutt.iij.
Bezoard. Miner. ʒß.
Laud. opiat. Gr. ij.
Syr.papav. errat. ℥j.
M.

Eius Vſus.

Hujus Medicamenti Cochlearia duo ſumat Æger, atque mediocriter tectus expectet Sudorem; quem facilitabit, exoptatumque experietur, ſi ſemper poſt horam dimidiam tantundem ipſius aſſumpſerit, donec erumpat ſudor, tunc enim rariùs & parciùs eo utetur; uſurpando ſubinde aliquid juſculi puri, aut, cum tantillo vini ei admiſti, quò Vires recreentur, & ad ſudorem diutiùs ferendum aptiores reddantur. Nil enim æquè juvat ipſos, ac ſudor aliquandiu blandè prolectus; quod me docuit ſæpiùs Experientia.

XXXIII. Quoties ab *Interno Frigore*, aut Febrili, aut alio abſque febrili paroxyſmo ſubinde Homines corripiente, *Spirituum Animalium Secretio naturalis & ſufficiens impeditur*, toties ſimili Sudorifero, ſicut jam dictum, ritè uſurpato nunc citiùs, nunc tardiùs prodeunte ſudore reſtituitur citiùs, tardiùſve deſiderata Spirituum Animalium Secretio humanæ fœlicitati tam utilis, ac neceſſaria.

XXXIV Hujus namquè, aut ſimilis Medicamenti & Spirituoſi, & volatilis, & Aromatici ope cum ſudore, aut inſenſili tranſpiratione diſcutiuntur, diſſipanturquè Halituſque & Flatus noxium & moleſtum homini Frigus, quin Senſuum omnium Stuporem, Motuſque Torporem producentes.

Non ritè curatur Venæſectione, nec Vomitu.

XXXV. Quotquot autem urgente tali externo, internoue Frigore Sanguinem mittunt, aut per vomitum, ſeceſſumve mali cauſam ſe putant educturos; in vitæ, graviorum ſaltem malorum periculum conijciunt ægros, ſicut non ſemel hoc vidi factum à Viris in Librorum lectione, quàm Symptomatum ægris obvenientium obſervatione magis verſatis, & idcircò ſibimetipſis æquè, ac aliis ſæpiùs nocentibus. Tantum poteſt falſis præjudiciis præoccupata, ideòque rebus ex æquo expendendis, decernendiſque inepta Mens.

Copioſior Spirituum Secretio Minuitur.

1. Subtrahendo Votum Spirituoſum.

XXXVI. II. *Copioſior Spirituum Animalium Secretio* ac Prouentus *Mimuetur* 1. *Subtrahendo Potum valdè Spirituoſum*, eiuſque loco ſubſtituendo magis *Aquoſum*.

2. Fruendo Aere frigido.

XXXVII. 2. *Fruendo paulatim Aere magis frigido*, qualis montanus, vel marinus, imprimis Borealis, & Subterraneus.

3. Corpus minùs exercēdo.

XXXVIII. 3. *Minus agitando*, *exercendoque Corpus*, adeòque ipſum quieti & ſomno dando.

4. Animum à gaudio & ira liberādo.

XXXIX. 4 *Animum ab omni concitatione vehementi Gaudij* præſertim aut *Iræ liberando*, ipſumque pacatum, tranquillum ac penè otioſum ſervando.

Et hoc paulatim mutando.

XL. Quoniam verò omnis mutatio ſubita eſſe ſolet ſimul periculoſa, ſedula eſt danda opera, ut paulatim contingenti in notatis rebus non naturalibus deſideratæ mutationis.

Diatæ etiam mutanda.

XLI. Quemadmodum autem memorata Diætæ vitia conſequuntur potentiores Cerebri, ac Cerebelli Tubuli tranſcolandis Animalibus Spiritibus deſtinati & ordinati, non dubitandum, quin ſimiliter Diæta priori ſubcontraria eoſdem ad naturalem, laudabilemque anguſtiam redigat, reducatque.

Torpi... ritus ... ad ... excita...

XLII. III. *Torpidi & ad Motum ineptiores Spiritus Animales excitabuntur, & à vi narcotica ipſis admiſta liberantur* per *Salia Volatilia*, ſed *Acriora*, *Medicamentaque* omnia *mordacitate Aromatica* prædita, Piper Garyophyllos, Caſtoreum, Allium, Raphanum ruſticanum, Sinapi, Cochleariam, Eryſimum, & ſimilia ſæpiùs minore quantitate uſurpata. Ex. gr.

Mixt...

♃. *Aq. Cochleariæ*,
Eryſimi; *an.* ℥j
Tinct. Caſtorei. ʒj.
Ol. Garyophyll. Gutt. ij.
Syr. Cochleariæ, ʒvj.
M.

Eius V...

Hujus miſturæ Cochleare unum accipit ſæpènumerò Æger.

XLIII. Quòd ſi alicui ſuffeno Medico Mixturæ nomen ſordeat, Decoctum paretur ad ſequentis formulæ normam.

Decoct...

♃. *Rad. Galangæ*, ʒij.
Raphani ruſticani, ℥ij.
Fol. Eryſimi, M. ij.
Garyophyllor. ℥ß.

Fiat Decoctio in vaſe clauſo ex Aquæ & Vini albi ana q.ſ.

In Colat. ℥xx. diſſolv.
Syr. Cochleariæ, ℥iij
Tinct. Cinnamom. ℥j.
M.f. Apozema.

Eius Vſ...

Hujus Apozematis Cochlearia quinque aut ſex aliquoties in die uſurpet Æger in lecto decumbens, ac mediocriter tectus, quò, ſi poſſibile, Sudor erumpat levis, ægrum levaturus.

Vis nar... ca Spir... quibus ... rigitur.

XLIV. Horùm autem Medicamentorum ope non tantùm Animales Spiritus liberabuntur à ſuo Torpore, verùm ipſa *vis narcotica* vel in corpore tractu tempori genita, vel forinſecùs admiſſa quoque *corrigetur & tandem ſuperabitur*.

A Sopor... Stupore ... modò Æ... excitent...

XLV. A Sopore ac Stupore Torporis ferè comite excitabuntur Ægri Obiectis externis potentibus Senſus externos acriter moventibus, eorum interim organa non lædentibus, Sic Lux magna Oculis obijciatur; Sonus fortis excitetur Auribus propinquus; Odorata acria Naribus admoveantur, Spiritus Salis Armoniaci, Cornu Cerui, & ſimiles; Aromata itidem acria, vel Salia Ori indantur, Corporis Cutis aſperis pannis confricetur; Igni, Aeriſque æſtui, non item Frigori exponatur Corpus: poſtquam externo frigore excitari Torporem notum. Non ſequitur tamen inde Opium ſimiliter torporem producens pro frigido habendum, quoniam effectus idem procedere poteſt à Cauſis variis, ſed variè agentibus: adde quòd amaricat Opium, natura pingui dotatum, quæ caloris volunt eſſe inditia: de quia re propriè agendum in phyſica ſcientiâ, de cujus poſſeſſione licet glorientur multi, nullum reperi hactenus, qui Mathematicorum more diſſentientium cogeret aſſenſum

Agitatior... Spiritus qu... modo ad blandum motum re... ducantur.

XLVI. *Agitatiores*, *nimiùmque moti Animales Spiritus componentur & ad naturalem*, *blandumque motum reducentur*, emendando, removendove Res non naturales motui nimio anſam præbentes: Mutando ſcil *Aerem* ęſtuantem in frigidiuſculum; Minuendo *Alimentorum* Spirituoſorum uſum, ac in eorum locum aſſumendo, quæ Pituitam præbent parùm tenacem; concedendo *quietem corpori* defatigato; *Somnumque* excitando blandum per Anodyna, & ubi res videtur exigere, Narcotica; Exuendo Animum omni *ſollicitudine* anxia & mordaci, ac imprimis reſiſtendo *Iræ* acerbæ conciliandoque Animo *tranquillitatem* amœnam & amabilem.

XLVII. Ipſos autem *Spiritus nimiùm agitatos ad decentem*, *compoſitumque motum reducent* blandè Muſicorum Sonorum modulamina, ſed potentiùs Anodyna, & tandem Narcotica prudenter, hoc eſt, partitim & quantitate parvâ uſurpata.

gyrum Spiri- quomo- n ordi- redu- ur.

XLVIII. *In gyrum acti Animales Spiritus reducentur in ordinem* remotis Cauſis externis, ac correctis internis, denique ad quietem aliqualem Spiritibus ipſis blandè deductis.

XLIX. *Deſinant* igitur Ægri *aſpectare Objecta rotata, Remotiora, Sublimia & Ima*; deſinant *corpus ſuum rotare*: quin potiùs omnem operam dent, ut *ſomnum capiant* Medicamentis non ſemel in hoc capite laudatis, & alibi in formulas convenientes preſcriptis.

L. Quoties abſque notatis Cauſis manifeſtis ab occultis & quidem internis Cauſis pendet Animalium Spirituum gyratio, ac Vertigo, toties *Halituum, Flatuumque Productio & Aſcenſus impediri* debent, aut iidem *ſuffocandi* ſunt, *diſcutiendive*.

latuum ductio bus im- iatur.

LI. Illorum *Productio impeditur* per Medicamenta *Humores Acrimonia & Glutinoſitate* peccantes *Corrigentia*, & *Minuentia*, quæ ſæpiùs in ſuperioribus ſunt propoſita.

Quibus um nſus.

LII. Eorundem *Aſcenſus impeditur* imprimis per Anodyna, & Narcotica ſæpiùs laudata & commendata.

Quibus m ſuffo- tur.

LIII. Iidem *Suffocabuntur* aſſumptione liberali Apozematum ex aromaticis blandioribus & gratioribus paratorum.

t quibus cutian-.

LIV. *Diſcutientur* iidem per Olea præſertim ex Seminibus carminantibus vulgò dictis deſtillatione elicita; & Tincturas cum Vini Spiritu rectificato ex quibuſvis Plantarum Aromaticarum partibus per ſolam infuſionem, aut ſubſequentem inſuper diſtillationem eductas; additis ad majorem gratiam tum Syrupis, tum Aquis vulgaribus quantitate convenientè. Quales formulas plures hinc inde habemus in hoc libello in gratiam Tyronum.

Terrore turbati iritus omodò dentur.

LV. Quoties à *Terrore vano & panico conturbati ſunt cum Animo Spiritus Animales*, toties, quandiu ſibi adhuc conſtat Mens, danda eſt opera, ut *averruncetur rationum potentium pondere iſte pavor Lymphaticus*, & tam multis lethalis, atque *Somnus mox conciliatus* quibuſvis auxiliis, adeòque ipſis narcoticis quamprimum *reducatur*: niſi enim hoc fiat ocyſſimè, brevi Medicina ſerò parabitur.

Impuri à us ex- nis quo- dò puri- ntur.

LVI. *Impuri redditi Animales Spiritus à rebus externis haud purificabuntur*, niſi remotis iiſdem; poſtquam poſita, & manente cauſa, ponitur & manet effectus. Removeantur proinde Aër quovis modo inquinatus, Alimentaque corrupta, eadem ſaltem vitet homo; qui præterea uſurpet medicamenta noxam plùs, minùſve in corpus introductam emendantia, expellentiaque.

LVII. Ubi notandum 1. noxas cum Aëre admiſſas commodiùs *Sudoriferis*, cum *Alimentis* autem aſſumptas *Vomitoriis & Purgantibus per alvum* protrudi foras.

LVIII. 2. *Emendantia* Medicamenta utiliter uſurpari poſſe tunc etiam, cùm laudatæ inſtituuntur Evacuationes: quæ continuari debent etiam, poſtquam inſtitutæ ſunt iſtæ Evacuationes; uti non raro, antequàm inſtituantur.

Cur Au- or Salia olatilia to- es com- endet.

LIX. Cùm ex hominis partibus omnibus levi artificio eliciantur Salia Volatilia (quibus proinde illas conſtare concludo) nulli debet videri mirum, ſi tam ſæpè inter *Alterantia, Hominumque Humores depravatos Emendantia* Medicamenta commendem, laudemque *Salia Volatilia, ſed blanda*; quibus etiam nunc primas meritò tribuo in corrigendis, emendandiſque noxis ab Aëre quovis modo inquinato, aut Alimentis pravis corpori contento præſertim communicatis. Nec dubito, quin, quotquot nunc ex iniquo præjudicio, aut petulantia mera me culpant vel rident Salia Volatilia toties extollentem, ſi aliquando experiantur, quantum ad hominum Valetudinem conſervanda, reſtituendamve poſſint Salia iſta ipſis nunc ita exoſa, vel ridicula, pudore confuſi rubore ſuffundantur ob ſpreta, contemptaque non tam mea dicta, quàm vindicis Dei dona.

LX. Quoties denique ab *Animi Affectibus variis & ſub contrariis hominem ſimul ac potenter agitantibus* (quod ſæpiſſimè habet locum) Humores varii afficiuntur malè, atque ita, ut ex ſuo in tenui Inteſtino confluxu ac Efferveſcentia vitioſa excitentur Halitus multifarij ad Cor ac Cerebrum quoque tranſlati, atque Spiritus Animales inquinantes ac impuros reddentes, toties 1. *Componendi* ſunt *Animi motus immoderati* 2. *Corrigendi* ſunt *Humores vitiati* 3. *Emendandi, Diſcutiendive ſunt Halitus noxii* 4. *Depurgandi ſunt Animales Spiritus ab impuritatibus acquiſitis*. Quæ omnia qui debeant obtineri, ſæpiùs dictum in ſuperioribus; ubi Salia Volatilia, ſed blandiora, plurimùm præſtare poterunt: quicquid obſtrepant & garriant in hoc Belgio multi Medici, rerum plerarumque naturalium Ignari, utut inani Doctorum titulo & aliquot annorum praxi qualicumque tumidi. *Impuri à rebus internis Spiritus qua ratione emendentur.*

CAPUT XLII.

De Spirituum Animalium per Nervos Motu læſo.

Spiritus Animales non tantùm Senſibus, & motui animali ſed etiam humoribus temperandis inſervire.

I. SEcreti à Sanguine in Cerebro ac Cerebello Spiritus Animales per continuatam ipſorum in Nervos Tubulatam Medullam deferuntur quaquaverſùm, non tantùm ad *Senſus Externos, & Motum Animalem exercendos*, ſed inſuper, mea ſaltem conjectura, imò ſententia, ad *temperandos Humores quoſvis, Bilem, Salivam, Succum Pancreaticum*, ſive *Melancholicum, Glandularumque Conglobatarum Lympham*, & fortè ad *primariam Semini generando materiam* ſuppeditandam.

II. Hic Animalium Spirituum per Nervos Motus ſecundùm naturam, me judice, *Continuus* eſt ac *Æqualis*; pro *Animi* tamen *Affectibus diverſis mutabilis*, ac *Inæqualis*. *Spirituum per Nervos motus qualis.*

III. *Læditur* autem hic Animalium Spirituum *Motus* 1. quando *Nulli*, vel *ſolito Pauciores*; 2. quando *Plures* ac decebat expediebatque; 3. quando *Inæqualiter, Inordinatè, ac præter, contrave Voluntatem* ad *partes quaſdam, vel omnes* moventur per Nervos Spiritus. *Quot modis lædatur.*

IV. I. Ubi *Nulli* feruntur ad Senſuum externorum, Motuſve Animalis Organa Spiritus Animales, *Ceſſant toto illo tempore memoratæ Functiones*, Viſus, Olfactus, Auditus, Guſtus, Tactus, & Caloris Senſus, ut & in Apoplexia & Paralyſi Motus. *1. Quando Nulli feruntur ad Organa Spiritus.*

V. Ubi autem *ſolito Pauciores* deferuntur ad eadem Organa Spiritus Animales, *Imperfectæ ac Imbecillæ* obſervantur fieri eædem *Functiones*, in Motu tremulo & infirmo, nec diu durante, in Viſu debili ac mox defatigato, &c. *Et quando ſolito pauciores.*

VI. *Nulli, ſolitove Pauciores* feruntur per Nervos Spiritus Animales nunc *ſuâ*, nunc *Nervorum* culpa. *Utrumque ſit culpa.*

VII. *Spirituum Animalium* culpa id evenit, quoties illi *plùs, minùſve Deficiunt*, aut *Torpidi* ſunt: de quibus actum eſt capite proxime præcedente. *Vel Spirituum.*

VIII. *Nervorum* culpa Deficit Animalium Spirituum in totum, aut ex parte Motus ad partes quando illi ſunt *Diſſecti, Compreſſi, Obſtructi*, (dummodò queant obſtrui) aut *Subſidentes*. *Vel Nervorum.*

IX. *Diſſecantur Nervi* à rebus quibuſvis acutis, & Corpus vulnerare aptis. *In eorum diſſectione.*

X. *Comprimuntur* Nervi à *Vinculis, Tumoribus duris*, aut *Humoribus compactis*, nerviſque incumbentibus. *Compreſſione.*

XI. Haud poſſe Obſtrui Nervos vel ideò cenſeo, quia ipſorum Tubuli, cùm ſint anguſtis Cerebri, Cerebellique Tubulis continuati, nil admittent, quod non ſit tenuiſſimum, ac in Cerebri, Cerebellive tubulos priùs penetraverit: In quos ſi quis Halitus, Flatuſve unà cum Spiritibus ingredi mox & in Nervos penetrare poſſe contendat, non *Obſtructione.*

video qua ratione & vi judicet idem Halitus, Flatuſve notatos iterum concreſcere poſſe, ut Obſtructionem ibidem pariant.

Et ſubſidentia.

XII. *Humores Pituitoſos & Aquoſos* circa *Nervos* hærentes ipſorum *Tunicas*, *Membranaſve*, hinc & *Medullam* humectare, ac forſan eatenus laxare poſſe, ut *ipſa per ſubſidentiam collabens* Tubuloſ ſuos tranſmittendis Animalibus Spiritibus ineptos reddat, e vincere videtur Paralyſis à pluvia frigidiore poſt veſtes inde madentes hanc aut illam partem ita aſſiciente orta, ut nunc una, nunc plures partes Motum, ac Senſum plus minus amittant.

2 Quando Nimii moventur per nervos Spiritus. Propter Animi Motum. Et irritationem

XIII. II. *Plures*, quàm Externi Senſus, vel Animalis Motus ad ſui perfectionem exigebant, *moventùr per Nervos Animales Spiritus*, 1. propter *Animi Motum vehementem*, *Hominemque valdè angentem*, *torquentemque*, *Iram* præſertim, *Motum*, *Gaudiumve* immoderatum. 2. propter *Irritationem continuam & gravem* circa *Spinalis medullæ caput* in Convulſione Vniuerſali, aut in *partis affectæ parte ſenſili*, eiuſve *Neruo* in Convulſione Particu lari urgentem.

Qua in Vniuerſali convulſione oritura Spiritu Acido et Acri.

XIV. Irritatio hæc ut plurimùm, & fortaſſis ſemper in Uniuerſali Convulſione primariò aſſiciente, ortum habet à *Spiritu Acido & Acri Halitus forma* in *Medullæ Spinalis exortum* propulſo, ipſamque nunc ſine notabili, nunc cum ingenti dolore mordente; prout ſcilicet partem aſſiciendam minùs vel magis offendit.

XV. *Halitus* hos *Acidos ex tenui Inteſtino*, ſi non ſemper, ut plurimùm ſaltem aſſurgere confirmabunt Symptomata concurrentia attento animo conſiderata & expenſa.

XVI. *Halitus* eoſdem *Acrimonia* peccare *Acida* evincent Symptomata eadem, ut & Curatio per ſimpliciſſima & notiſſima inſtituta.

XVII. Convulſionis Vniuerſalis ſecundariò aſficientis, ac imprimis Particulari ſupervenientis Cauſa vera videtur mihi *Motus Spirituum Animalium* ratione Partis primariò affectæ *auctus*, & *impetuoſus*, ſenſimque ob irritantis Cauſæ continuationem *auctior* & *impetuoſior*, tandem malo pertinaciùs urgente quaqua versùm *impetuoſiſſimus*; quam ob rem omnes in uniuerſo corpore Muſculi contrahuntur vehementiſſimè, producuntque Convulſionem Uniuerſalem.

In particulari verò cõvulſione cauſis variis.

XVIII. Eadem Irritatio in Convulſione Particulari produci poteſt 1. Ab *Humore*, *Halituve Acri Acidoque Nervum* ad Muſculum convulſione laborantem delatum, aut *Membranas*, *Tendinemve rodente*: 2. Ab ejuſdem *Nervi*, *Membranæ*, *Tendiniſve Punctura* qualicunque nun externæ Cauſæ, nunc internæ, *Oſſis* puta *fragmento* acuto, debitâ: 3. à quavis alia Cauſa in *Muſculi affecti* parte magis ſenſili, ac *Tendine* imprimis *Dolorem acutum* producente, Inflammatione putà, Eryſipelate, &c.

3. Quando inæqualiter, et præter voluntatem moventur Spiritus

XIX. III. *Inæqualiter*, *Inordinatè*, *ac præter*, *contrave Voluntatem moventur Spiritus Animales per Neruos* ad Partes mobiles in *Motu Convulſiuo*, ac *Tremore*, *Quaſſuve membrorum coacto* Diſtinguendus namque hic *Tremor* quieſcente licet ac decumbente corpore moleſtus à *Motu Tremulo*, de quo dictum parág. 5. quique quieſcente corpore ceſſat, eodemque iterum moto repetit.

Motus convulſiui cauſa.

XX. *Motus Conuvlſiuus* debetur *Spirituum Animalium in oppoſitos Muſculos Motui auctiori*, *ſed alternanti*, ſive ſit *Uniuerſalis*, ſive *Particularis*.

XXI. Hic alterna ns Spirituum Animalium Motus conſequitur *alternantem Irritationem in Nervis Animales Spiritus ad oppoſitos muſculos deferentibus*.

Vbinam in Motu convulſiuo Vniuerſali fiat irritatio.

XXII. In *Motu Conuvlſiuo Uniuerſalis*, qualis frequenter occurrit in principio paroxyſmi *Epileptici*,) nam ſuccedere ſolet tandem Convulſio) *irritatio* ſtatuenda *circâ primam Nervorum* ad Muſculos varios tendentium *diuaricationem*.

Vbina[m] Partic[ulari]

XXIII. In *Motu Conuvlſiuo Particulari*, qualis ſubinde in alterutro Brachio, vel Crure, alibive obſervatur, ponenda *Irritatio circa Neruorum ad oppoſitos* ejuſdem Membri *muſculos* delatorum *exortum*.

Irrit[atio]nis cau[ſa]

XXIV *Irritatio* autem illa omninò adſcribenda *rei valdè mobili & alternatim oppoſitos Neruos vellicare aptæ*, adeòque *Halitibus Acribus & Acidis*, frequentiſſimè à tenui Inteſtino aſſurgentibus & ad Nervorum originem penetrantibus.

Co[acti] Trem[oris] cauſa.

XXV. *Coactus Tremor* debetur *Animalibus Spiritibus inordinatè ac continuo cum aliquo impetu* ad trementium membrorum muſculos per nervos propulſis: ſive fuerit is *Uniuerſalis*, ſive *Particularis*, ſive corpus fuerit adhuc robuſtum, ſive debile.

Inordin[ati] Spiritu[um] Motus ca[uſa]

XXVI. *Inordinati* autem illius ac *Continui cum Impetu Animalium Spirituum Motus* Cauſa quærenda frequentiùs in ipſis *Spiritibus inordinatè agitatis*, ac præſertim in Tremore Uniuerſali; aliquando etiam iu *Nervis continua*, *ſed minùs gravi irritatione* (alias Motus Convulſivus contingeret) *vexatis*, quod exiſtimo habere imprimis locum in Tremore particulari.

XXVII. *Inordinatè agitantur Spiritus Animales à Flatibus & Halitibus continuò ad Caput cum Sanguine aſcendentibus*, atque vnà cum Spirituoſam Sanguinis ſubſtantia *in Cerebri*, *Cerebellique*, *mox Nervorum* quoque Tubulos pergentibus, Animaleſque Spiritus inordinatè, ac impetuosè agitantibus.

XXVIII. A Nervorum Irritatione leviore produci aliquando Tremorem vel inde patet, quòd aliquando ipſum ſequatur, aliquando in ipſum deſinat Motus Convulſiuus.

Spiritu[um] defectus diſſectos nervos incurabilis.

XXIX. 1. *Diſſecti Nervi* cum nequeant curari, hactenus *reparari nequit Spirituum Animalium Defectus* in parte quavis. Quoniam verò plures plerumque Nervi ad eandem feruntur partem tum ad Senſum; tum ad Motum ipſi largiendum, non mirum, ſi uno pluribuſve Nervis diſſectis in parte aliqua permaneat ſæpenumerò in ipſa Senſus, & Motus, quamvis non parùm Diminutus, cum aliquo Partis Stupore ac Torpore.

Ob compreſſos Nervo[s] reſtituet[u]r per emotionẽ Vinculorum Per Curationem Tumorum. Per eductionem Humorum tenaciũ Salium Volatiliũ uſu.

XXX. *Reſtituetur* Spiritibus Animalibus Motus per *compreſſos Neruos*, 1. ſolutis, remotiſve *Vinculis*. eos anguſtantibus.

XXXI. 2. *Curatis Tumoribus Durioribus* per Medicameuta *Incidentia*, *Emollentia* ac *Reſolventia*, vel *Maturantia*: de quibùs agendum alibi.

XXXII. 3. *Inciſis*, *Emollitis*, *ac Reſolutis*, aut *in Puris imperfecti ſpeciem deductis*, ac *eductis Humoribus tenacibus & compactis* per medicamenta deſcripta Cap. 40. parag. 33. 34. 44. & ſeq. 50. & ſeq. Ubi unum incidit addendum, *Salia Volatilia* hic externè uſurpari poſſe cum magno ſucceſſu, ſi uſus tempore jungantur fotibus, & cataplaſmatibus, aut permiſceantur Unguentis quantitate parva; quorum beneficium incredibile mirabuntur, celebrabuntque probi ac Deum timentes.

Defectus Spirituum propter Neruos Obſtructos qui curetur. Vtet propter Neruos ſubſidentes.

XXXIII. Si poſſent *Obſtrui Nerui*, ac reverà notarentur Obſtructi, conducerent præ aliis omnibus *Salia Volatilia* tum internè, tum externè uſurpata, & ſæpiùs in hoc Libello à me laudata, & præſcripta.

XXXIV. *Humores Pituitoſos & Aquoſos circa Nervos hærentes*, *ipſorumque Membranas*, *Medullamque nimis humectantes*, *laxanteſque Corrigent ac Tollent.* tum interna *Sudorifera*, imprimis Aromatica, tum externa *Incidentia*, & *Diſcutientia*, inter quæ iterum laudo *Salia Volatilia*; quòd ſi multum in Corpore redundent iidem, convenient quoq; *Phlegmagoga*, & *Hydragoga* per vices uſurpata; quorum formulas pluries dedimus in ſuperioribus.

Quomodo curetur Spirituum Motus nimia copia per Neruos factus. 1 Propter Animi Affectum.

XXXV. 2. Quoties *maiori*, ac decebat, oportebatque, *copia feruntur per Nervos Animales Spiritus* 1. propter *Animi Affectum vehementem*, toties idê *componendus*, ad *mediocritatem ſaltem reducendus*,

Cor-

Corporique Somnus, etiam per *Narcotica*, ubi res deſiderat, ſed quantitate parua per vices uſurpatâ, conciliandus.

…ropter …itionẽ.

XXXVI. Quoties idem contingit 2. propter *Irritationem contiruam & grauem* circa *Spinalis Medullæ caput* in Convulſione Uniuerſali, & quidem à *Spiritu Acido & Acri ab Inteſtino tenui* eò delato, toties, 1. *Humores Acidi emendandi* ſunt; 2. *Halituum proventus impediendus*; quin 3. *Acrimonia* eorundem *Minuenda*, *Temperandaque*; ac 4. ipſorum *Expulſio per Sudores*, aut *Inſenſilem tranſpirationem* procuranda; denique 5. *Pars ab ipſis affecta reſtituenda*, & *Colores liberando*; Ipſorumque 6. *Spirituum Animalium Motus nimius coercendus*, & *ad tranquillitatem*, hoc eſt, *Motum pacatiorem deducendus*. Quæ omnia qui obtineri queant, non ſemel dictum eſt in ſuperioribus, additis Medicamentorum formulis convenientibus.

…articu. …Convul. …quando …humo. …l halitu

XXXVII. Quoties autem notata Irritatio in Particulari Convulſione eſt in *Partis affectæ parte Senſili*, *eiuſve Neruo* ab eodem *Humores*, *Halituve Acido & Acri* facta, toties conducunt modò laudata remedia; niſi quòd tunc *Externa* cum ſucceſſu magno ſimul uſurpari queant ex *Aromaticis & Volatilibus Salibus* parata; quæ ſimiliter non ſemel propoſita.

…ndoſit à …i, Ten. …ſque …ctura.

XXXVIII. Quoties verò eadem Particularis Convulſio habet ortum à *Nervi*, *Tendiniſve Punctura*; ſicut aliquando id per Chirurgi imperitiam, præcipitantiam vel infortunium, Animumve turbatum in Venæ apertione fieri notum, toties quàm citiſſimè *Oleum Terebinthinæ calens cum Vini rectificato ſpiritu* in vulnus mittatur, ſicut cum optimo ſucceſſu in Carolo IX. Galliarum Rege factum ex conſilio ſuo ſcripſit Ambroſius Pareus Oper. Chirurg. Lib. 9. Cap. 38.

XXXIX. Quòd ſi ſeriùs hoc fiat, vel non auſcultet huic Medicamento *Nerui*, *Tendiniſve vulnus*, idem mox *diſſecandus tranuerſim*: cùm ſatiùs ſit alicui parti actionem ſuam perire, quàm lethiferæ Convulſionis periculo Ægrum exponi.

XL. Sic quoties ab *Oſſium fractorum fragmentis acutis Nervi*, *Tendineſve Muſculorum punguntur*, ſuccedente mox Doloribus grauibus *Convulſione Particulari*; & tandem *Uniuerſali*, toties, vbi poſſibile, reſcidenda ſunt fragmenta Oſſium extrema & acuta, vel, ſi hoc neglectum fuit, aut fieri nequivit, & ad Univerſalem Convulſionem omnia inclinant, feſtinandum ad partis affectæ loco circa oſſis fracturam commodiſſimo amputationem; cum alias moriendum ſit Ægro neceſſariò per Convulſionem Univerſalem.

…uando ſit …Inflam. …ione, aut …ſipelate,

XLI. Quoties ab *Inflammatione*, *aut Eryſipelate*, *&c. Dolor acutus* excitatus *in Muſculi parte magis ſenſili* anſam præbet *Particulari Convulſioni*, toties allaborandum ſedulò, vt *Dolor* ille *Anodinis*, *vel Narcoticis* quoque tam *internis*, quàm *externis minuatur*, ejuſdemque Cauſa, *Inflammatio*, aut *Eryſipelas*, &c. citiſſimè & ſuaviſſimè *curetur*, non omiſſis interim medicamentis auctiori Animalium Spirituum Motui minuendo & ſedando vtilibus jam laudatis.

…tum Con. …ſivum, …leſiam & …vulſionẽ …em reme. …curari.

XLII. III Cùm *Motus Convulſiui*, adeoque ipſius *Epilepſiæ Cauſa* in corpore *remotior* non differat à *Convulſionis Cauſa* itidem *remotiores*, niſi *agendi modo hic continuò*, *ibi alternatim Neruorum initia rodente ac irritante*, non mirum, ſi plerumque *hi Affectus ſe conſequantur*, & *iiſdem remediis* parag. 36. laudatis *curentur*.

…tus Con. …lſivi recur

XLIII. Solet autem *Motus Convulſivus* plerumque *per intervalla nunc longiora*, *nunc breuiora recurrere*, nec niſi *rarò permanenter affligere*, atque tunc, non ſecùs ac *Convulſio* ut plurimum *perdurare ſolita*, citiùs necare.

…emoris …acti cura.

XLIV. *Tremoris Coacti* ab Inordinato Perpetuo ac cum impetu facto Spirituum Animalium ad trementes partes motu, Flatibus, Halitibuſque ipſis ſe admiſcentibus, eoſdemque ita perperam concitantibus adſcripto pendentis *Curatio* inſtituentur *Rationalis & degmatica*, ſi 1. *Cauſa & Flatuum*, *& Halituum Materialis ac Efficiens Alteratione* conveniente *corrigatur*, & ſi quantitate auctâ ſimul peccaverit, *Evacuatione per Aluum* & quandoque per *Vomi tum*, *Vrinas vel Sudores minuatur*; in quos fines utilia medicamenta, eorundemque formulæ in ſuperioribus paſſim reperientur.

1. Cauſas eius corrigẽdo, & evacuando.

XLV. Si 2. Eorundem *Flatuum*, *Halituumque productio impediatur* per medicamenta ſæpius propoſita.

2. Flatuum generationẽ impediendo.

XLVI. Si 3. *Flatus*, *Halituſque jam producti* & ubivis occurrentes *diſcutiantur*, aut ad *ſubſidendum cogantur* per medicamenta itidem non ſemel laudata.

3. Eoſdem productos diſcutiendo

XLVII. Si 4. *Animales Spiritus ad Inordinatum In voluntarium*; *Impetuoſumque Motum ab ipſis coacti*, paulatim ab *ipſis liberentur* & ad *motum placidum*, *ordinatum & voluntarium reducantur*. Quorum prius fiet per Medicamenta *ſubtiliſſima & maxime Volatilia*, *Spirituoſaque* Sudorem, Inſenſibilem ſaltem Tranſpirationem promoventia, eoſdemque ſic foras expellentia; poſterius verò per Medicamenta tum *Anodyna*, tum *Narcotica* minore quantitate, partitiſque vicibus uſurpata: quæ bina ſimul exhibere nil impedit, quin expedit, cum ſic faciliùs ad Spirituum Animalium, noxiorumque Halituum & Flatum locum pertingant, fœliciuſque opus utrumque abſolvant commendata modò medicamenta, quorum formulas plures in hoc Libello reperies.

4. Animales Spiritus ad. Mtum placidum reducendo.

XLVIII. Qui à *leviore Neruorum* Spiritus Animales ad muſculos deferentium *irritatione* producitur *Tremor Curabitur* modo eodem, quo *Motus Convulſivus*; de quo jam dictum.

CAPUT XLIII.

De Sanguinis Pluſquam perfectione in Liene læſa.

I. AD *Lienem* per Arterias *Sanguinem*, atque per Nervos *Spiritus Animales* adferri; iterumque à *Liene* per Venas quidem *Sanguinem*, per Vaſa Lymphatica verò *Lympham* efferri, per Anatomica Experimenta Cupientibus omnibus notum eſſe poteſt, ut Operi manum adhibentibus ac ingenuis Veritatis Scrutatoribus ignotum eſſe nequit.

Sanguinem & Spiritus ad Lienem deferri, Sanguinem & Lympham à Liene efferri

II. Cùm autem præter quadruplicia nunc memorata Vaſorum genera nulla ſint hactenus obſervata, quæ aliquid ad Lienem transferant, aut è Liene auferant, meritò ex illis, ac imprimis ſecundùm id in quo aliquid acceperunt ſingularis, *Functio Lienis naturalis* elicitur.

Vnde Functio Lieni eliciatur.

III. Utique *Vas breue* dictum non eſſe diverſum à *Venæ Splenicæ* ramis Vas utrinque *à Liene ac Ventriculo Sanguinem revehens*, ad neutrum advehens, jam pridem evicimus per autopſiam.

Vas breue à Liene ac Ventriculo Sanguinem revehere.

IV. *Mirabilis Neruoſarum Fibrarum* circa vaſorum omnium in Lienem Ingreſſum *Text ura*, hoc ſæcuio à ſolertibus Anatomicis detecta, non parùm meam de *Sanguine* ibidem *à Spiritibus Animalibus* copioſè appellentibus *ſubtiliore, ac ſpirituoſiore præſtando*, adeòque *Pluſquam, perficiendo* confirmat Conjecturam.

Sanguinem in Liene pluſquam-perfici.

V. Cùm enim *nec Senſui*, *nec Motui ſerviat Lien*, in alium ſinem notabili copia Spiritus excipit Animales, cui bono autem, niſi ut Sanguini affluenti jungantur, ac intimè miſceantur, eundemque faciant ſolito magis ſubtilem ac ſpirituoſum, hoc eſt, reliquo Sanguine (qui perfectus) perfectionem, adeòque pluſquam perfectum?

VI. Nec obſtat, quòd aliqui Canibus ſuperſtitibus exſecuerint Lienem: poteſt namque

Canes ſine Liene viuer

Delebœ Opera.

Lien nõ tam ad vitam, quàm ad cõmodiorem vitam datus

Animal quodvis, quamvis ejus ſanguis non ſit valdè ſpirituoſus, viuere. Non videtur enim tam ſimpliciter ad vitam, quàm commodiorem vitam datus Animalibus Lien; ſicut Reſpirantibus tantùm dati Pulmones vnà cum dextro Cordis Uentriculo. Adde quòd necdum conſtat, num abſque ullo ſanitatis detrimento diu queant ſic ſuper vivere Canes.

Sanguinis pluſquam. perfectio in Liene quot modis lædatur

VII. Hanc proinde nondum ab ullo everſam, ſed ab Animalibus Spiritibus petendam, pendentemque *Sanguinis Pluſquam perfectionem* in Liene abſolutam *lædi* autumo, dum eadem aut *Minuitur*, aut etiam ſubinde *Augetur*, *poſtquam in mediocritate conſiſtit Virtus*.

Quandoea minuitur, quid Sanguini eveniat.

VIII. Quando *Minuitur Sanguinis Pluſquam-perfectio Splenica*, metus eſt, ne tota *Sanguinis Maſſa* reddatur paulatim *valdè Glutinoſa & multùm Tenax*; qualem tam ſæpè obſeruamus in hoc Belgio mirè *Cruſtoſam*, nimiumque in ſuperficie cohærentem, adeò ut vix acuto dividi poſſit cultro; ſicut contrà, vbi *Aucta* eſt eadem *Sanguinis Pluſquam perfectio*, metus eſt, ne *minùs Conſiſtens* evadat *Vniuerſus Sanguis*, *nec ſatis concreſcat*, *cohæreatque* ni ab oppoſito id compenſetur *Acido auſteriuſculo*, à quo imprimis pendere videtur ipſius *Coagulatio naturalis*. Hanc ob cauſam putem *non Lymphæ cum Deſcendente Sanguine ad Cor pergenti*, atque Acidas, Auſteraſque Humorum partes ſecum vehenti, *verùm Bili cum Aſcendente Sanguine ad Cor delatæ*, atque Conſiſtentiam humorum impedienti *jungi* hunc *Sanguinem Lienoſum in Hepate*.

Vt & Quando augetur.

Quibus iungaturSãguis Lienoſus in Hepate.

Minuitur hac Sanguinis pluſquã perfectio.

1. Propter Spirituum Animalium Defectum.

IX. Uidetur autem *Minui* poſſe hæc in ſcenam à Me producta *Pluſquam perfectio Sanguinis Splenica* 1. propter *Spirituum Animalium Defectum tam Vniuerſalem*; (de quo actum Cap. 41.) quàm ſubinde *in Liene Particularem* propter ipſius Nervos vel Pauciores, vel quavis de cauſa in opere ſuo impeditos.

2. Propter Sanguinem Glutinoſiorẽ & Viſcoſiorem.

X. 2. Propter *Sanguinem Glutinoſiorem ac Viſcoſiorem*, undè minùs aptus eſt ſuæ Pluſquam, perfectioni ſuſcipiendæ.

3. Propter Lienem malè affectum.

XI. Minui quoque poſſe videtur 3. Sanguinis Pluſquam-perfectio *Lienis malè affecti culpa*. Cùm enim per Lienis Vaſa penetrare, atque aliquam in ipſis mutationem ſubire debeat cum Animalibus Spiritibus copulatus Sanguis, quin *ab ipſo Lienis Parenchymate ſingulari aliquid ei expectandum veniat*, non eſt dubium. Nam ſi *ſolidius & firmius* ejus *Parenchyma*, non tantùm ſegniùs ac impeditiùs per ipſius vaſa movebitur Sanguis, ſed inſuper *minùs promovebitur ejuſdem attenuatio*, & *exaltatio*.

Augetur contra.

1. A Spiritũ Animalium Abũdantia.

XII. *Augebitur* contrà eadem *Sanguinis Exaltatio & Attenuatio in Liene* 1. à *Spirituum Animalium* vel *Vniuerſali*, vel *in Liene* ſaltem *Particulari abundantia*, *Neruos multos*, *grandeſve* in ipſum inſertos conſequente.

2. A Sanguine Spirituoſiore.

XIII. 2. A *Sanguine Vniuerſo* propter *immoderatiorem Spirituoſorum & Aromaticorum uſum Tenuiore atque Spirituoſiore*.

3. A Lienis Parẽchymate Teneriore

XIV. 3. A *Lieni Parenchymate Teneriore Laxioreque* non tantùm Vaſis locum liberum concedente, aſt ipſius *Sanguinis attenuationem exaltationemque facilitante*.

Quomodo curetur Diminuta hac Pluſquam-perfectio.

1. Propter. Spir Animal Defectum Vniuerſalẽ, & Particularem.

XV. *Curabitur* 1. propter *Spirituum Animalium Defectum Vniuerſalem Diminuta* in Liene *Sanguinis Exaltatio* &, *Pluſquam perfectio*, uſurpando *Potum Generoſum* ac *Spirituoſum*, ſatis fermentatum, ipſumque adeò *Viniſpiritum*, ac imprimis *rectificatum*, tam *ſimplicem*, quàm *Aromaticum*, cum *Sale Volatili* miſtum.

XVI. *Spirituum Animalium Defectus* in *Liene Particularis* ob *Neruos pauciores* ad ipſum delatos *Incurabilis* eſt; aſt ubi *impediti* ſunt *Nerui*, *expediendi* ſunt *Medicamentis ſubtilibus & abſtergendi vi præditis*, quæ nullibi magis elucet, quàm in *Salibus Volatilibus*, magno mortalium malo hactenus tam parùm notis, ideòque tam raròin uſum revocatis.

XVII. 2. *Sanguinem Glutinoſiorem*, *Viſcoſiorem ac Tenaciorem* nil æquè *incidit ac emendet*, quàm quodvis *Sal Volatile* diutinè quodvis tempore, aſt præcipuè inter prandendum, ac cœnandum cum vino, alioue liquore conveniente uſurpatum.

2. Pr… Sangu… Glutin…

XVIII. 3. *Lienis Parenchyma ſolidius & firmius*, reddetur *Laxius ac Tenerius* per toties laudata *Volatilia Salia & Aromatica Blandiora* longiori tempore continuata; poſtquam omnis *affectus chronicus* & moram nectens ab *Humore Pituitoſo* ſuam originem trahit; eundem ſaltem Cauſæ ſuæ conjunctum habet, qui nulli remedio faciliùs, citiùs, aut tutiùs cedit, quàm Volatili Sali ex arte uſurpato.

3. Pr… Lienis …chyma …dius & …mius.

XIX. *Aucta* verò *Sanguinis Exaltatio* in Liene 1. propter *Vniuerſalem Spirituum Animalium* in corpore uniuerſo *redundantiam*, *Curabitur* Medicamentis *Subauſteris* ex arte quantitate parva ſubinde uſurpatis, & abſtinendo à Potus Generoſioris, omniumque adeò Spirituoſorum quotidano & notabili uſu.

Quomo… retur A… Sanguin… Exaltat… 1 Pro… Spiritu… Animal… redũdan…

XX. Eadem ubi ſolùm *Grandibus Neruis* ad Lienem delatis debetur, non video, qui ſatis tutò uſurpari queant medicamenta modò laudata, niſi quantitate minima.

XXI. Eadem Exaltatio *Sanguinis* aucta 2. in *Liene* propter *ipſum* ex immoderatione Spirituoſorum & Aromaticorum uſu *Tenuiorem* atque *Spirituoſiorem Curabitur*, partim valedicendo paulatim uſui notatorum immoderato, partim uſurpando prudenter Subauſtera medicamenta & condimenta.

2. Pro… Sanguin… Spiritu… rem

XXII. Exaltatio eadem aucta 3. propter *Lienis Parenchyma Tenerius & Laxius*, *Curabitur*, ſi curari queat, per Medicamenta ſubauſtera non ſemel à me laudata tum interna, tum externa ſat diu uſurpata.

3. Prop… Lienis P… chyma Te… rius & … xius

CAPUT XLIV.

De Bilis Generatione læſa.

Tractatio Bilis generatione ardu…

I. LOcum & *Modum Generationis*, *Secretioniſve*, ut & *Uſum*, *Modumque Motus Bilis* verum, cum ſingulorum *Læſionibus*, *Cauſis*, & *Curatione* tractare aggredior, rem profectò præ Cæteris omnibus forſan etiam nunc in Medicina obſcuram, ideòque arduam, quin diſſidiorum, & contradictionum plenam.

Bilis Ma… ria & gen… rationis m… dus.

II. *Suſpicatus ſum* quidem Diſput. Med. 6. parag. 36. ſecundùm Experimenta mihi tunc nota, *generari Bilem ex Sanguinis per Arterias Cyſticas ad Bilariam Ueſiculam delati partibus ipſi maximè ſimilibus*, & *per ejuſdem Tunicæ poros in Cavitatem ipſam ſenſim penetrantibus*, atque ibidem mox in eandem cum reliquia Bile naturam abeuntibus.

Et per varias motu…

III. Eandem *Bilem* cenſui ex *Folliculo ſuo propelli per Ductum Cyſticum in Communem dictum*, *hinc partim per Inteſtinalem ad tenue Inteſtinum*, *partim per Hepaticum ad Venæ Portæ atque Cauæ ramos*, *inde unà cum aſcendente Sanguine ad Cor in Uſus notabiles* in eadem Diſputatione propoſitos, & in ſequentibus hic Capitibus ampliùs proponendos.

Adverſus… que varia obiectiones pro ducta.

IV. Contra has meas de *Bilis Ortu*, *Motu & Uſu* cognitiones è diuerſis varia quæſita, excogitataque ſunt, aut ſponte occurrentia in medium prolata experimenta & argumenta; quorum pleraque tamen ipſas (quantum ego ſaltem judicare poſſum) non tam falſitatis arguunt, quam dubias reddunt; excepto uno, de quo mox.

Nontantùm à Viris Doctis, ſedetiã ab Auctoris Diſcipulis quibuſdam.

V. Nec tantùm alibi à Viris Celebribus & Doctis mota mihi eſt publicè ſuper hac re controverſia, ſed, quod mireris, & de quo mei exultant Adverſarii, etiam hic à nonnullis ex diſcipulis meis Laureolam in muſtaceo quærentibus, ne dicam triumphum inſuper ante partam victoriam ſibi canentibus non tam indictum eſt mihi, quàm

quàm

quàm illarum , bellum , non apertum , ſed opertum , tectumque, quo ſperabant forſan aliqui me prius iri oppreſſum, quam de pugna imminente , ſubeundaque certiorem factum.

VI. Verùm enim verò, qui uni Ueritate eruendæ communibuſque hominem commodis promovendis vnicè addictus, didici etiam Uictus triumphare cum Victoribus, tot diuerſæ armaturæ agminibus neutiquam fui à propoſito meo deterritus , quin potiùs in eodem alacriùs proſequendo plurimùm excitatus ac roboratus.

ui profideli formatione us exiſtima ni & forna pluri- ùm detra- re conantur.

VII. Quamvis autem hactenus ſperaverim omnes , quibus informatione & manuductione ad praxin fideli (ut alia nunc reticeam amoris ac beneuolentiæ clara teſtimonia) Parentis loco fui , iuramenti ſui , ſponſioniſve , quando hic Medicinæ Doctorcs fuerunt creati , ſolenniter præſtiti memores viciſſim Me Parentis loco habituros , atque , ſi quid veritati , utilitative mortalium in meis vel dictis ; vel ſcriptis exiſtimarent ſe obſeruaſſe minùs conſentaneum (ſicut ipſos, cæteroſque Auditores meos rogavj ſæpius) de eo me humanè monituros: Contrarium tamen hic factum , quin Adverſarii meis (qua Promotionis ſpe nondum aſſequor) innotuerunt priùs , quàm mihi conſilia ipſorum & artes , quibus exiſtimationi meæ qualicunque ac penè fortunæ quoque gloriabantur aliqui plurimùm iri detractum . Idcircò de bono eventu ſecurus , ubi per Amicos in Vrbibus vicinis , mox in hac quoque degentes ac de me , honoreque meo ſic vaccillante ſolicitos ſignificatum eſt mihi , in quanto videretur multis verſari fama mea periculo , ut cùm majore nominis ſui laude , inuſitatique animi grati commendatione ſolennem ac publicam de me ſuperato , proſtratoque reportarent Filii mei Medici exoptatam victoriam , in Diſputatione ſub meo præſidio in Auditorio noſtro Medico publicè habendam curavi ſequens inſeri Corrollarium , quo primaria eorum argumenta continebantur.

rollarium rum Argumentis oppoſitum.

VIII. *Bilis humanæ Motum ex Folliculo ſuo per Ductus Hepatici ramos ad Cor, nec* 1. *Folliculi defectus in Equis , Cervis , aliiſque brutis , nec* 2. *Ductus Cyſtici cum Inteſtinali ad obtuſum , cum Hepatico verò ad acutum angulum inſertio ; nec* 3. *Cyſtici Duſtus ligatvra , quin Folliculi exſectio , Biliſque , (ſed pallidioris , fluidioris , & minùs amaræ , quàm ex Folliculo ipſo excipiebatur) in vaſe vitreo Inteſtinali Ductui alligato collectio evertunt.*

riteroppu- natum & ſenſum.

IX. Contra quàm meam poſitionem pugnatum eſt acriter 15. & 19. Decembris Anni 1668. à notatis Liberis meis Academicis ad epulum hoc inuitatis; qui, ſecùs ac ego, arbitrabantur pro ſe ſtare tum memoratas in Corollario Obſeruationes Anatomicorum, tum Regulas de Motu ſingulares Mathematicorum, tum Ingenii ſubtilis technas Logicorum : quo verò ſuccèſſu editum ſit prælium illud , ſoli judicare potuerunt ac debuerunt Viri docti tunc præſentes ac præjudiciorum expertes . Ego ſaltem iſtius dimicationis ſuperſtes quovis tempore novum pro veritate in hac de Bilis Motu vero Controuerſià etiam nunc multùm latente ampliùs eruenda certamen qualecumque privatum , vel publicum , ſcripto vel viva voce cum quocunque honeſtè pugnaturo ſum nire paratus.

Bilis Ortu & Motu a conſiderationedignæ tiones M. alpighii.

X. Sed , ut hanc rem ad Veritatis illuſtrationem majorem altiùs repetam , ultrò fateor inter argumenta contra meas de *Bilis Ortu* , *Motuque* Conjecturas à variis prolata & mihi communicata ; me nulla offendiſſe , quæ valdè urgerent , præter ea , quæ in eximio ſuo *de Hepate Tractatu* 1666. Bononiæ edito , & anno ſequente ad me miſſo habet *Vir multis nominibus Excellentiſſimus* , *nec tantùm in Naturæ arcanis per anatomen retegendis ſolertiſſimus* , *verùm in ſecùs Sentientium opinionibus amicè atque placidè refutandis ad exemplum candidiſſimus & humaniſſimus Marcellus Malphius.*

Iecur conſtare multiplicibus lobulis ad eoſq; terminari Vaſorum extrema.

XI. Hic ex ſuis experimentis (quæ licet ob negotiorum multitudinem nondum ſimiliter ipſemet capere potvi, pro veris tamen à Viro tam *ingenuo* accipio) *totum Iecur* docet *multiplicibus conſtare lobulis , qui glandulosis coagmententur globulis ; ad qvos terminentur omnium vaſorum afferentium ac efferentium , Venarum Portæ* atque *Cavæ* , *Arteriæ Hepaticæ* , *Neruorum* , *Ductuſque Bilarii Hepatici*, quin & *Radicum ex Folliculo Fellis propagatarum extrema* : quæ omnia , quippe minima, licet non attingat *Senſus* , ita tamen ſe habere, ſicut monet idem , *Rationi* videtur conſentaneum.

Secretionem Bilis fieri in Acinis Glandulosis.

XII. Quibus ſic obſeruatis, ſuppoſitis vel conceſſis , *Secretio Bilis expectanda veniet in laudatis Acinis Glanduloſis* ; quemadmodum valdè probabiliter idem Vir *Ingenioſiſſimus* exiſtimat *omnem Depurationem* , *Secretionemque Succi* , *ſive Excrementitii, ſive Proficui è Sanguinis maſſa ſolis Glandulis haberi*.

Quamvis locus moduſque ſecretionis Bili; Auctori eſſet mutandus , non tamen uſus ab ipſo aſſignatus euertitur.

XIII. Quamuis autem ſecundùm admiſſa *Illuſtri Malpighii* experimenta videam *Locum* , *Modumque Secretionis aut Generationis Bilis* à me hactenus creditum & aſſignatum , quin *Modum* , quo exiſtimavi *moueri Bilem* , ex parte ſaltem mutandum ; non video tamen , quod ad Medicum ædificium perficiendum cenſo primarium , & quò collimo , *Vſum Bilis* à me propoſitum idcircò everti.

XIV. Nam , etſi ſuppoſitis ejus experimentis ſecernerentur Bilis in Glanduloſis Hepatis Acinis ; ferreturque ipſius pars aliqua recta per Ductus Biliarios Hepaticos verſùs eorum Truncum ad Inteſtinalem , & pars alia per Folliculi radices ad eiuſdem Cauitatem ; atque inde per Ductum Cyſticum ad eundem Inteſtinalem , ipſumque Inteſtinum . *non ſequitur* tamen inde 1. *Nil eiuſdem Bilis tranſire ex iiſdem Acinis ad Venæ Cavæ ramos nimios Acinis quoque implantatos* . 2. *Nil eiuſdem Bilis per notatos Ductus Bilarios Hepaticos delatæ tranſire in Ramos Venæ Portæ ipſis arcte coniunctos* . Siquidem nec ab ipſo , nec à quovis alio , quod ſciam , probatum eſt hactenus *Bilem ſecerni è Sanguine Venoſo* , *non verò ex Arterioſo* . Dicitur quidem , aſt itidem non probatur ab ipſo , vel ullo alio *Venam Portæ mvnus explere Arteriæ* ; quæ haud deſideratur , ſed adeſt *Hepatica*.

Ortus Billis geminus.

XV. Antequam ad *Bilis* Motum pèrgam , unum de ipſius *Ortu* habeo monendum , etiam ſecundùm laudati Malpighii experimenta , geminum illum ſtatuendum , alterum *ſimplicem per Ductus Bilarii Hepatici ramos minimos ex Glanduloſis Acinis exceptæ* , atque rectà verſùs Truncum majorem propulſæ , alterum *duplicem per Folliculi radices ex iiſdem Glanduloſis Acinis admiſſæ, moxque ad Folliculum ipſum delatæ* , *ibidemque aliquandiu* morantis & *mutationem, ſi non novam , ulteriorem ſaltem ſubeuntis* ante , quam per Ductum Cyſticum effundatur . Vnde fortaſſis (quod parag. 8. extat) quæ *ex ſolo Ductu Bilario* excipitur *Bilis* , *pallidior* , *fluidior* & *minùs amara* eſt, quàm quæ colligitur *in Folliculo*

Cur Bilis, quæ ex ſolo Ductu Bilaris excipitur, pallidior, fluidior , & minùs amara ſit quàm quæ ex folliculo

Bilem ad Inteſtinum tenue , & per Ductum Hepaticum ad Cor moveri

XVI. *Bilem ad Inteſtinum tenue moueri* , nemo negauit vnquam , cùm facilè id evidentibus evinci queat experimentis ; ſed *Ipſam ſurſum per Hepar & Cavæ Venæ propagines ad eiuſdem Truncum , & ſic cum Sanguine ad Cor ferri* negant multi ; Ego verò etiam nunc aſſerere haud dùbito, duobus præſertim , ne nimis longus ſim, argumentis motus ; quorum alterum *Motum illum poſſibilem*, alterum *neceſſarium arguit* , etiam per *Ductum Bilarium Hepaticum*.

Probatur 1 Experimento.

XVII. *Poſſe Bilem por Ductum Hepaticum ad Cor ferri* nemo negabit, qui nouerit *apertum eſſe ipſi per hunc Ductum , hinc & Cauam Venam viam*, quod evincit Experimentum à me , aliiſq; factum , & Diſp. Med. 6. parag. 51. deſcriptum, quod fit Tubu-

lum, hinc & Flatum immittendo in Ductum memoratum, ex quo ſenſim obſervatus eſt Flatus penetraſſe ad Venæ Cauæ Truncum, dextrumque Cordis Tentriculum, ipſoſque adeò Pulmones, poſtquam iſtæ partes omnes tumefactæ ſunt ab illo flatu.

2. Ex Ictero

XVIII. *Ferri neceſſariò Bilem ex Hepate versùs Cor*, non tantùm ex Glanduloſis ejus Acinis, verùm *ex ipſo etiam Folliculo per Ductum Hepaticum* demonſtrat *Icterus*; ſive is adſcribatur *Ductui Inteſtinali Obſtructo*, quemadmodum eſt vulgaris Medicorum Sententia, ſiue is debeatur *vniuerſæ Bilis, ac præcipuè Cyſticæ*, hoc eſt, *in Folliculo ſuo elaboratæ* (ſecundùm parag. 15.) *Spirituoſitati auctæ*, quod ego exiſtimo veritati maximè conſentaneum ob rationes Cap. 46. paſſim proinde proferendas.

XIX. Quemadmodum igitur *in Ictero*, ſtatu hominis præternaturali, *fertur manifeſtè Bilia vel vniuerſa, vel ſaltem plurima verſùs Sanguinem*, ita *in media ſanitate*, ſtatuque homini naturali, *ejus multum eò ferri* omninò ſtatuendum eſt: cùm præſertim ne unica quidem ratio ſolida & aſſenſum cogens contra hunc motum, quod ſciam, prolata ſit hactenus à quoquam.

Quot modis Bilis Secretio lædatur

XX. Atque his de *Bilis Ortu*, & *Motu* quodammodo ſecundùm Experientiam immutatis, permanente interim *Vſu* à Me ipſi aſſignato, videndum quot & quibus modis *lædi* ſoleant ſingulli; & *Secretio* quidem, ſiue *Generatio Bilis lædetur* 1. quando ipſa plus, minùsve *Deficit*. 2. quando *Nimia*. ſit. 3. quando vàriis modis qualitate *Vitioſa* producitur.

1. Defectu generationis

XXI. 1 *Deficit* plùs minſùe *Bilis nouæ productio* tum *Sanguinis*, tum *Glanduloſorum Acinorum* culpa.

Culpa Sanguinis.

XXII. *Sanguinis* culpà hoc fit, quoties deſiderantur in ipſo *partes reparandæ reſtaurandæqvæ Bili utiles ac neceſſariæ*, ipſique implexæ atque Implicatæ, adeoque ipſius Seceſſum impedientes.

Quænam reparandæ Bili conducant.

XXIII. *Reparandæ Bili* conducunt *Aromatica* omnia & imprimis *amaricantia*, ipſaque *Salia Volatilia*, & maximè *Oleoſa*.

Bilis contraria.

XXIV. *Contraria Bili* ſunt *Acida*, & præſertim *Auſtera*, ut & *Viſcoſa*, *Terreaque* ipſius Secretionem impedientia.

Quænã Sanguinem ad Bilis Secretionem ineptũ reddant.

XXV. Sanguinem autem talem præſtant 1. *Aer* nebuloſus & frigidus; adeòque Borealis. 2. *Alimenta* viſcoſa & auſtera. 3. *Somnus* multus & profundus. 4. *Animi mœror ac terror*. 5. *Corporis quies* nimia. 6. *Alvus adſtrictior*, & aliquando laxior.

Quando Glanduloſorum Acinorum culpa deficiat Bilis.

XXVI. *Glanduloſorum Acinorum* vitio *Deficiet Bilis*, quoties illi *ad promovendam eius Secretionem minùs ſunt apti*: quamvis quales in eum finem requirantur, necdum conſtet.

Inter Sanguinis partes & ſecernendos humores eſſe affinitatem.

XXVII. Id ſaltem hactenus obſervavi, *Medicamenta, quæ Sanguinem ad cujuſvis Humoris Secretionem aptum reddunt, reddere ſimul Partes, in & à quibus fiunt ſingulæ Secretiones, ad eandem Secretionem abſoluendam aptas*: unde concludo talem inter, Partes, Secernendoſque in ipſis Humores eſſe affinitatem, ut ab eadem re aut juventur, aut lædantur Sanguis, & Partes illi muneri dicatæ. Ex qua affinitate ſpero futurum, ut aliquando excogitetur à quovis ad id vocato Natura cujuſvis Partis cuivis Functioni aut Secretioni ſervientis.

2. Læditur Bilis Secretio eius auctione

XXVIII. 2. *Augetur Bilis* à Sanguine *Secretio* itidem nunc. *Sanguinis*, nunc *Glanduloſorum Acinorum* vitio.

Culpa Sanguinis

XXIX. *Sanguinis* culpa id evenit, quoties idem *abundat Bili conſtituendæ partibus valdè convenientibus*; nec *impeditur à contrariis* parag. 24. notatis, propter Cauſas externas omnes, pleraſque ſaltem ac potiores ſimul aliquandiu concurrentes.

Quænam Sanguinem Bili producendæ aptum reddunt.

XXX. *Abundat Bili producendæ* aptis partibus *Sanguis* 1: propter *Aerem calidiorem* ac æſtuantem, atque adeò æſtivum. 2. propter *Alimenta Spirituoſa*, & *Pinguia*, imprimis *Sale Volatili Oleoſo* abundantia, qualia ſunt Uina potentia & dulcia, Carnes pinguiores, Panis optimè Fermentatus, Cereuiſia potentior & amaricans, &c. Huc faciunt Condimenta omnia tum aromatica, tum præſertim amareſcentia. 3. propter *Vigilias* diuturnas. 4. propter *Iram* frequentem. 5. propter *Corporis motum* vehementem, aut multum 6. propter *Alvum adſtrictiorem*, Bile in corpore retentà, vel *laxiorem*, ipſa exuperante, exitumque quaqua verſùm quærente.

Dulcia Bi turbare, Vomitum Alvu fluxu ciete.

XXXI. *Condimenta dulcia & ſaccharata, mellitave non tam videntur mihi augere, quàm turbare*, atque ad, *vitioſè efferueſcendum excitare, ac cogere Bilem*: unde raro ipſorum uſum nimium, adeò que abuſum ſequi ſolet *Vomitus & Alvi fluxus* noxius quin aliquando ſimul lethalis.

Quand Glanduloſorum Acinorum culp Bilis Secreti augetar,

XXXII. *Glanduloſorum Acinorum* vitio *augebitur Bilis Secretior*, quando vitioſam & copioſæ Bili ſeparandæ conuenientem diſpoſitionem ob eadem modò memorata Diætæ vitia primaria diutiùs continùata novam, vel ſaltem auctam ſunt nacti.

3. Qualitate vitioſa producitur Bilis.

XXXIII. 3. *Qualitate vitioſa* producitur *Bilis*, quoties 1. ſecundùm *qualitates ſuas ſenſiles proprias Colore* eſt dilutiùs, vel obſcuriùs flaveſcens; *Sapore* autem magis, vel minùs amara; *Odore* plus vel minùs acris aut fætens; *Duritie*, quoties in calculos concreſcens conſiſtentia & firmitate prædita eſt notabili: vel 2. ſecundùm *qualitates ſenſiles communes*, naturali nunc *conſiſtentior* eſt, aut *fluidior*; ac proinde nunc *glutinoſior*, nunc *liquidior*, ut de *copia* mutata & jam propoſita nil addam.

Colores & Sapores & Odores à rebus diverſiſſimis mutari.

XXXIV. Cùm & *Colores* & *Sapores* & *Odores* obſeruentur *à rebus diverſiſſimis mutationes incredibiles pati*, ultrò fateor me hactenus veras ipſarum Cauſas & Rationes accuratas exactè aſſignare non poſſe; hilari & grato animo à quovis tam felice illas acceptaturus. Quibus in opaco latitantibus, obſeruationum tamen multitudine inueniendis, & ingenii ope in apricum proferendis utinam utilem Reip. laborem impendere haud detrectarent Magnorum Regum auctoritate inſtitutæ ac neceſſariis ad rem talem abſoluendam adminiculis haud dubiè abundè inſtructæ Societates Regiæ!

Quænam cõſiſtentiã Bilis augeant, quænam minuant.

XXXV. *Conſiſtentiam*, hinc & *Glutinoſitatem Bilis*; ut & aliorum Humorum in corpore *Augeri* frequenti *Auſterorum* uſu, eaſdem contrà *Minui* à continuata *Volatilium Salium & Acrium Aromaticorum* uſurpatione aliquot annorum obſeruationibus ſum edoctus.

1. Deficiens Bilis Secretio qui curetur.

XXXVI. *Deficiens Bilis Secretio* major aut minor, vel Sanguini vel Glanduloſis Hepatis Acinis debita *Curabitur* 1. *Aere* natura vel arte Calente. 2. *Alimentis*, & *Condimentis* Sale & Spiritu volatili abundantibus; &imprimis amaricantibus. 3. *Vigiliis* modum parum excedentibus. 4. *Iracundia* moderata. 5. *Corporis exercitio* aliquanto vehementiore. 6. *Aluo* ſeruata tènera, non Item fuſa, vel fluente.

XXXVII. Inter *Medicamenta* expertus commendo frequentem uſum *Salium Volatilium Oleoſorum*; ut & *Aromaticorum amareſcentium* & imprimis *Abſynthii* & ſimilium quovis modo uſurpatorum.

2. Eadem Aucta qui curetur.

XXXVIII. 2. *Aucta plùs, minùſue Bilis Secretio Curabitur* 1. *Aere* frigidiore ac Boreali. 2. *Alimentis*, *Condimentiſque* Auſteris, Glutinoſis, & parùm Spirituoſis. 3. *Somno* etiam arte aucto. 4 *Animi mærore* mediocri. *Corporis quiete*. 6. *Alvo* ſervata ſubadſtricta poſt ſubductum ſubinde Rhabarbaro Bilem.

XXXIX. *Medicamenta* hic conducent omnia Conſiſtentiam Sanguinis augentia, & *Auſtera* Ter-

Terreaque, quò ſpectant omnes Terræ pingues & ſigillatæ, Bolus Armena, ut & Corallia; Margaritæs &c. In quorum uſu cavendum, ne incidat in Scyllam cupiens vitare Charybdim; uſurpanda ſunt ergò quantitate parva, & vicibus repetitis, quo ſic paulatim emendetur Bilioſis particulis turgens Sanguis.

…is Sapor …s ama… …ui cor… …ur.

XL. 3. *Bilis Sapor minùs amarus* corrigetur frequenti uſu *Condimentorum, Medicamentorumve* blandè amarorum, *Abſinthii* præſertim, & ex ipſo parati *Abſinthitis*, & ſimilium.

Eius… …rities.

XLI. *Durities Bili* in calculos concreſcenti conciliata *Curabitur* Graminis Succo & Decocto, ut & Nitri Spiritu tam puro, quàm dulci ex Vino, Cereviſia, &c. uſurpato.

…ō eius …a Glu… …itas.

XLII. *Aucta Bilis Conſiſtentia & Glutinoſitas Curabitur Aromaticis* ſubacribus, & imprimis *Salibus Volatilibus* omnibus, ſed maximè Oleoſis.

…contra …Aucta …litas.

XLIII. *Aucta Bilis Fluiditas & Liquiditas Curabitur* prudenti ac continuato Uſu *Auſterorum*, ſed blandiorum, Omphacii, Cydoniorum, Meſpilorum, Prunorum Sylveſtrium, &c.

CAPUT XLV.

De Bilis in Folliculo ſuo Retentione aut Excretione læſa.

…auſas, …ilis præ… …naturā …o folli… …vel reti… …r, vel …rnatur, …rendæ.

I. Cum in omnibus Animalibus *Veſiculam Bilariam* habentibus obſervetur ſemper *Bilis* ſatis multa eadem Sanitatis tempore coacervari ac *retineri* (quæ ſi non perpetuò, per intervalla ſaltem *excernatur* per Ductum Cyſticum, quocunque tandem ulteriùs amandanda) meritò in ejus ibidem præter naturam *Retentæ*, aut inde *Excretæ Cauſas*, & Curationem inquiritur.

…ium Re… …ur Bilis

II. *Nimiùm Retinetur* ac proinde *accumulatur* in Folliculo ſuo *Bilis*, vel *ſui* vel *Folliculi* culpa.

…lpa.

III. *Sui culpa Retinetur diutiùs* in ſua Veſicula Bilis, quoties *Glutinoſior* exiſtit, adeòque ad motum ineptior, aut *in Calculos concreta*, ideòque ad excretionem ineptiſſima: neque tam potens videtur Veſiculæ motus & contractio, ut inexiſtentes ſibi Calculos queat expellere.

…utinoſi… …

IV. *Glutinoſior* redditur *Bilis* ab *Alimentis* ſimilibus vel *auſteris Condimentis*, diu uſurpatis; ut & *Aere* frigido & aſpero; *Animique Mærore*; à quibus præſertim Succus Pancreaticus, hinc & Sanguinis Maſſa univerſa, mox & Humores omnes fiunt nimis Glutinoſi.

…calcu… …ncretio.

V. *In Calculos concreſcit & coagulatur Bilis* à *Succo Lapideſcente* quibuſdam dicto, vel *Lapidem faciente* potiùs dicendo, quem ab *Acido auſtero* vim ſuam obtinere ſuſpicor, poſtquam ab *Acido ſubtili & acri ſolvuntur Lapides, Calculique*.

Follicu… …pa.

VI. *Folliculi* ſui culpa *diutiùs* in eodem *Retinebitur Billis*, quoties ob Bilis collectionem ſummam ipſiùs *Fibræ laxiores* fient, aut *deficient in eis Animales Spiritus*, imprimis propter Ipſius *Nervos* male affectos (quamvis rarius Cauſam hic alterutram locum habere putem) aut *obſtructus* erit ejus *Exitus* à *Bile in extremè Glutinoſum Humorem, Calculumve concreta*.

…ium cō… …xcerni… …Bilis.

VII. *Eadem Bilis excernitur nimiùm è ſuo Folliculo* itidem vel *ſui*, vel *Folliculi* culpa.

…culpa

VIII. *Sui* culpa, ubi *fluidior & liquidior Bilis* exiſtit, ex nimio uſu *Condimentorum, Medicamentorumve Aromaticorum, acriorum & amarorum*, ipſiuſque *Salis Volatilis cujuſcunque*; à quibus ante omnia redditur Bilis valdè Liquida & fluida, quin univerſus quoque Sanguis, mox & Humor quivis ex ipſo ſecretus.

IX. Huc faciunt quoque *Aer fervidus* ac æſtivus *Ira* frequens, *Corporis motus* ſatis vehemens diu continuatus, & *Vigilæ* protractæ.

Folliculi …

X. *Folliculi culpa nimiùm ex ipſo excernitur Bilis*, quoties idem *ad ſui contractionem irritatur* valdè; quod videtur habere locum, quando ab *humoribus acribus & multum volatilibus*, ipſiſque adeò *Venenis* talibus, arſenico puta & ſimilibus, vel in tenui Inteſtino priùs cum Bile vitioſe efferveſcentibus, atque halitùs ſui ſimiles per Lacteas Venas verſùs Cor, hinc cum Sanguine quaquaverſùm & ad dictum Folliculum emittentibus, vel aliàs quovis modo eò delatis, ac rodentibus irritatur Folliculus, excitaturve in eodem Vitioſa cum Bile Efferveſcentia, unde ab elevatis tunc halitibus propter ipſorum copiam vel acrimoniam itidem irritatur ad ſui Contractionem Folliculus.

XI. *Curabitur Bilis Glutinoſitas nimia*, mutando, quantùm licet, *Diætam* parag. 4. notatam in ſubcontrariam, uſurpandoque *Condimenta*, *Medicamentaque Aromatica ſubacria & amaricantia*, & imprimis *Salia Volatilia Oleoſa*; quorum ope curavi ſæpiùs Bilis tenacitatem excedentem. *Bilis Glutinoſitas qui curetur.*

XII. Cùm difficile ſit Calculos ex Bile ortos dignoſcere, non mirum ſi eorundem Curatio res inaudita videatur multis Medicis. Quoniam tamen, ubi Calculi poſt obitum reperiuntur in Fellis Folliculo, reliqua Bilis amurcam imitatur, ſordibuſque ſcatet ac fæcibus ſubſidentibus, qualem non ſemel vomitu excretam obſervavi, exiſtimarem in talibus metum eſſe, ne aliqua Bilis pars concreſcat in calculos, dum in tales fæces abit alia; ideòque uſurpanda tunc *Medicamenta* hoſce *Bilioſos Calculos ſolventia*, ut & *Concretionem quamvis impedientia*. *Calculos ex Bile ortos eſſe, quomodò dignoſcatur*

XIII. Inter Calculos Bilioſos diſſolventia medicamenta non dubito referre (quod uno verbo attigi Cap. præced. parag. 41.) *Graminis radices ac herbam*, vel diſtillatam, vel, quod præfero, decoctam, contuſamve, Succumque ex ipſa expreſſum, addito ſaccharo vel melle ad gratiam, poſtquam notum eſt multiplici experientia Boves & Oves, quibus, hyeme alimentum eſt fœnum, atque concreſcit in Ductu Bilario lapidea, vel calculoſa cruſta, ubi Majo menſe iterum gramine utuntur viridi, ſenſim ab illo liberari affectu; certo argumento ineſſe viridi ac recenti Gramini calculos diſſolvendi vim, quæ perit, quando idem in fœnum exſiccatur. *Calculos Bilioſos diſſolvit Gramen.*

XIV. Solvendis Calculis conducit qnoque *Spiritus Nitri*, quem proinde commendo ſimiliter in hoc caſu, & imprimis, poſtquam cum ſpiritu vini factus eſt dulcis & blandus: qui tutò ex vino, cereviſia, aliove potu qualicunque, etiam medicato uſurpari poterit ad Guttas x. xij. vel plures, idque aliquoties in die *Et Spiritus Nitri.*

XV. *Concretionem novam impedient Salia Volatilia quævis*, ſed imprimis *Oleoſa*; quippe quæ Bilem puram præſtant, defæcatamque, ſicut multiplici uſum edoctus experientia. *Concretionē calculorum quænam impediant.*

XVI. Si poſt Bilis collectionem magnam, *Folliculique* Diſtenſionem ſummam, ejuſdem *Fibræ laxentur valdè*, non video ipſas niſi ſenſim reſtitui poſſe, uſurpatis aliquandiu tam internè, quàm externè *Aromaticis* blandioribus. *Folliculi diſtenſio qui curetur.*

XVII. *Animalium Spirituum Defectus* reparandus *Spirituoſis Alimentis* prudenter, hoc eſt, quantitate parva, ſed diutinè uſurpatis. *Animalium Spirituum defectus qui curetur. Vt & Obſtructio in Folliculi ductu.*

XVIII. *Obſtructio in Folliculi Exitu aut Ductu* exiſtens, & à *Bile in tenaciſſimum humorem aut calculum concreta* ortum habens *Curabitur* ſolvendo illum Humorem, Calculumve per Succum recentem; aut depuratum, Decoctum, Aquamve Graminis ſæpiùs exhibitum, addendo ad gratiam Spiritum Nitri aut ſimplicem aut dulcem, unà cum ſaccharo, aut melle.

XIX. Contrà *Bilis Fluidior ac Liquidior, Emendabitur*, ejuſdemque *Nimia Excretio Curabitur* vitando *Medicamenta, Condimentaque Aromatica*, omniaque *Salia Volarilia*, & ipſorum loco uſurpando quævis *Subauſtera*, Omphacium, Pruna ſylveſtria, eorundemve Succum, Terras pingues varias, *Bilis fluidior qui emendetur.*

varias, Bolum Armenam, Terram Lemniam, Sigillatamve quamvis.

Eiuſdem co- pioſa excre- tio à Vene- ni; quituretur.

XX. *Aer calidus* in *frigidum* mutandus; *Ira in Mœrorem; Corporis Motus* in *Quietem*: *Vigilia* in *Somnum*, quibus aliquid indulgendum.

XXI. Quoties ab aſſumptis *Venenis* facta eſt Folliculi Fellis magna irritatio, *Biliſque copioſa Excretio*, toties modis omnibus *temperanda* Venenorum *Acrimonia*, quin ipſa per *Vomitum vel Alvum* quantocyùs *expellenda*.

Venenorum acrimonia quibus temperetur.

XXII. *Temperant & Obtundunt Acrimoniam Venenorum* præ omnibus aliis fœliciſſimè *Pinguia*. Unde in vulgari etiam uſu ſunt *Lac dulce*, imprimis calens, calefactumve, Oleum Olivarum, vel Amygdalarum dulcium, Juſcula pinguia, Decoctum Ficuum, & ſimilia, quæ ſola, vel cum Aqua tepida copioſè, ac ſæpius aſſumpta obtundunt, diluunt & ad evacuationem ſurſum, deorſumve apta reddunt Venena voluntariè, fortuitòve admiſſa.

XXIII. Poſſunt, ubi hæc non ſufficiunt, exhiberi aliquando blanda Vomitoria, vel Purgantia per alvum.

XXIV. Ad *Obtundendam* verò *Veneni acrimoniam*, eandemque ad interiora ſerpentem foràs *per corporis habitum propellendam* conducunt *Opium*, omniaque *Opiata*, Theriaca, Mitridatium, Diaſcordium, Orvietanum, &c.

Bilis Effer- veſcentia vitioſa qui temperetur.

XXV. *Bilis Efferveſcentia vitioſa* tum *in tenui Inteſtino*, tum in *Fellis Folliculo impedietur*, *temperabitur*, *tandemque compeſcetur* per modo laudata *Opiata*, imprimis Diaſcordium, ut & *Subauſtera terrea* itidem modò laudata, Terram Lemniam, & Sigillatam, Bolum Armenam, Sanguinem Draconis, Lapidem hæmatitem, Oculos cancri, Margaritas, Corallia, Cretam, &c.

XXVI. Formulas Medicamentorum ubique non addo, cùm facile ſit vel Tyroni Medico ex plurimis jam in ſuperioribus propoſitis novas & unicuique Indicationi ſatisfacientes concinnare.

CAPUT XLVI.

De Bilis Motu ad Inteſtinum impedito, ac in ſpecie de Ictero.

Bilem ad tenue Inteſtinum defluere.

I. BIlem in ſtatu maximè ſano *ad tenue Inteſtinum per ductum ipſius Inteſtinalem defluere* non tantùm Partiùm harumce omnium Fabrica, & Structura, verùm ipſa Bilis in dicto Inteſtino reperta, quin alvi fæces ab ipſa tinctæ ſatis, ſuperque probant; ne argumenta proferam ab eadem Bile in ſtatu non-naturali aut præternaturali per Alvum, vel Os ſatis meraca, & quidem copia notabili excreta deſumpta.

Hic Bilis motus quot modis impediatur.

II. *Impedietur* aliquando *Bilis ad Inteſtinum Motus*: quando Ipſa *glutinoſior* eſt ac *viſcoſior*, adeòque ad motum ineptior, de quo vitio actum Capite præcedente; vel quando aliqua in *Ductu Cyſtico*, vel *Inteſtinali* exiſtit *Anguſtia*, propter quam difficiliùs, adeòque ſegniùs, parciuſque per Ipſos movetur Bilis; quod tum à *Bile valdè glutinoſa* Ductuum notatorum parietibus agglutinata, tum ab eadem *in calculoſam materiam* concreſcente, itidemque notatis parietibus ſenſim adhærente fiet. Nam non videtur impoſſibile accidere aliquando hominibus, quod tam frequenter hyemis tempore obſervatur evenire pecudibus ac pecoribus.

Quomodò in totum tollatur.

III. *Tolletur in totum* Bilis deſcenſus ad Inteſtinum ab *Obſtructione Bilarii Ductus Inteſtinalis*, vel propter ipſam *Bilem maximè glutinoſam* Ductum illum paulatim magis, magiſque obducentem atque tandem in *totum opplentem*, vel propter eandem *Bilem lapideſcentem* atque totum Ductum ſimiliter *obturantem* orta.

Icteri cauſa vulgaris.

IV. *Ab Obſtructione* notata Ductus Inteſtinalis docent vulgò *Bilem in deſcenſu ſuo naturali planè impeditam aſcendere vi ad Hepar*, ſicque *ferri ad Sunguinem*, mox cum ipſo transferri *ad corporis habitum & ſuperficiem*, ibidemque *parere Icterum*.

V. Quamvis autem exiſtimem poſſe aliquando *ab Obſtructione* dicta excitari *Icterum*, non puto tamen ſufficere iſtam obſtructionem ad illum producendum, niſi *novam mutationem ſubeat in ſuo* præſertim *Folliculo tunc ſubſiſtens Bilis*.

Non ſ... ciens.

VI. Id ut ſentiam, plurima me movent, ac quodammodo cogunt Experimenta tum Anatomica, tum Practica; que optarem conjungi ſemper; quoties licet, ab iis, qui rem utilem cupiunt præſtare mortalibus, adeòque ipſi Medicinæ in rerum Naturalium, Medicarumque obſcuriorum illuſtratione. Nam ſæpenumerò evenit, ut quædam Experimenta Anatomica videantur contradicere Practicis, unde ex diutina illorum collatione inter ſe, atque circùmſtantiarum omnium penſitatione accurata Veritas fœliciùs & utiliùs eluceſcit. Hoc verò ſi negligatur, obſcuratur potiùs noſtra notitia, & confunduntur magis res jam per ſe minùs diſtinctè nobis occurrentes.

Eius ra... nes. Experim... Anatom... & Prac... coniunge...

VII. Obſervavi autem 1. in *diſſectione Ictericorum non ſemper obſtructum eſſe Ductum aut Inteſtinalem aut Cyſticum*.

In Icter... non ſemp... eſſe Duc... Obſtructi...

VIII. Obſervavi 2. *non ſemper in Ictero pallere Alvi excrementa*, licèt ſolito eſſent minùs tincta.

Non ſemp... pallere A... excremen...

IX. Obſervavi 3. non tantùm à *Veneno* peculiari, verùm *ab Animi merore gravi & inexpectato ſepè citius productum Icterum*, quàm ut quis aut ſibi, aut aliis perſuadere poſſit *productam* tam ſubitò à quacunque demùm Cauſa tùnc præſente atque agente *in Ductibus Bilariis Obſtructionem*

Icterum... Animi M... rore prod...

X. Obſervavi 4. *Curari* & quidem *ſat citò Icterum à Medicamentis: quorum ope ſolutam*, vel tàm *citò ſolutam Obſtructionem vix aliquis credat*, niſi præjudicio præoccupatus. In hunc cenſum refero cum *Cannabis ſemine decoctum Lac bubulum*, cujus tamen unius beneficio plures curavi, & à plebeis novi curatos: huc refero *Saponem* tum cum *Olivarum*, tum cum *Raparum Oleo*, vel *Balænarum pinguedine* paratum, itidemque *Lacte ſolutum* & aſſumptum.

Curari... Medicame... tis Obſtr... ctiones n... ſolventib...

XI. Obſervavi 5. *Infantes multos naſci cum Ictero, aut mox poſt partum ipſis erumpere Icterum*.

Infantes ... Ictero naſ... aut primu... natos nō ... ci Eū prod... ci abſq; D... ctus Bila... Obſtructio...

XII. Ex his Obſervationibus cum pateat *Icterum poſſe produci abſque Ductus Bilarii Obſtructione*, quæritur meritò, quænam vera ſit, aut eſſe poſſit ejus Cauſa?

XIII. Hæc ut fœliciùs & faciliùs eruatur, præmittam Symptomata Icterum inſtantem aut præſentem indicantia vulgò nota, mox alia quædam jungam à paucis forſan notata.

Symptoma... Icterum in... ſtantem au... præſentem indicantia

XIV. Solet igitur *Icterum frequentiùs præcedere ac in principio* etiam *comitari Compreſſivus Cordis Dolor* dictus, & *circa Ventriculi regionem inferiorem maximè moleſtus*, concurrentibus *anxietatibus*, *atque obſcuris in dextro hypochondrio*, ubi & *Bilis Folliculus*, & *eius Ductus* exiſtit, *Lancinationibus*.

Dolor com... preſſivus. Anxietat... & Lancina... tiones.

XV. *Alvi Excrementa ferè albent*, ſuntve *coloris cineritii*, nec à Bile, uti aliàs, diverſimodè tincta; quin *ſegniùs ad deiiciendum Ægri* ſolicitantur.

Alvi Excre... menta alba... Alvus ſe... gnior.

XVI. Mox *Urinæ* prodeunt *obſcurè rubentes*, atque immiſſa lintea vel chartam *colore croceo inficientes*.

Urinæ obſcu... rè rubente... & lintea co... lore croceo tingentes.

XVII. Tandem in *facie ac collo*, & magis evidenter in *adnata Oculorum tunica*, eorum album conſtituente, hinc per *univerſam corporis cutim Color Citrinus & flavus*, quin aliquando ad *viriditatem obſcuram vergens* exurgit; unde nunc *flavus*, nunc *niger* vocatur *Icterus*.

Color Citri... nus in facie, collo, adnata Oculorum tunica, & univerſa corporis cute.

XVIII. Ubi inclinat Icterus, nonnunquam *pruritus magnus* ſentitur *in tota corporis ſuperficie*.

Pruritus

XIX. Inter Cauſas externas non raro vidi ex *Spiritus Vini*, aliorumque *Potuum generoſiorum abuſu* productum *Icterum*, & huic ſuccedentem *Aſcitem*, utplurimùm lethalem.

Icterus à Spiritus Veni abuſu. Vt & Aſcites.

XX.

XX. Quibus omnibus ritè expenſis cenſeo, ſive locum habeat cujuſvis Ductus Biliarii Obſtructio, ſive talis Obſtructio fingi nequeat, *Bilem* tunc *ſubire mutationem notabilem, propter quam moveatur & feratur impetuoſiùs & copioſiùs versùs Sanguinem*, cui tamen *ſolitò minùs permiſceatur*, ſed ipſi duntaxat *confundatur*, ideòque faciliùs ab eodem recedat, & non tantùm Cuti, partibuſque externis, verùm Muſculis quoque, atque Viſceribus ſe jungat, & illa Calore ſuo inficiat & tingat.

XXI. Bilis enim naturaliter ſe habens tum in tenui Inteſtino, tum etiam Cordis Ventriculo dextro haud laxè tantùm, ſed intimè admiſcetur ac permiſcetur occurrentibus Humoribus, & ità quidem, ut ab illis ampliùs ſeparari nequeat: quæ unio fit propter ipſius Efferveſcentiam in loco memorato utroque cum confluente Acido inſtitutam.

XXII. Quoniam igitur *deſiderari* videtur *in Ictero iſta Bilis cum cæteris Humoribus intima conjunctio ac ſecundùm aliquas ſui partes permiſtio*, ut & laudata illa *Efferveſcentia*, ſi non in totum, ex parte ſaltem *impedita*, videndum, quò utriuſque hujus effectus, quin & Icteri quoque Cauſa innoteſcat, *quid requiratur in Bile ad Efferveſcentiam utramque perficiendam, quidque illi advenire poſſit, ut ipſam minuat, vel tollat*.

XXIII. Jam verò cunctis, imò lippis & tonſoribus notum, *Efferveſcentiam omnem contingere inter Acidum & Salem Lixivum*, *quodve de Sale lixivo participat*, & in quantum de ipſo participat.

XXIV. Quiſquis autem *Bilem* examinaverit, & tam cum *Acidis Liquoribus*, quàm cum *Salibus lixivis* qualibuſque confuderit, facilè capiet *Bilem concurrere ad excitandam Efferveſcentiam ratione Salis Lixivi, ſed multis modis in ipſa multùm temperati*; ne fiat in corpore potens ac vehemens, adeòque nocens, quin blanda potiùs & naturæ amica Efferveſcentia.

XXV. Quòd ſi Salis Lixivi rationem habeat in Efferveſcentia excitanda *Bilis*, ulteriùs pergendum, ac videndum, qui affici queat Ejus *Sal*, ut minùs ſit ad Efferveſcendum aptus.

XXVI. Notum autem iterum per Experientiam *Salem Lixivum puriſſimum*, adeòque *acerrimum* eſſe *ad Efferveſcendum aptiſſimum*; eundem contra *quomodocunque obtuſum ad Efferveſcendum* reddi *plùs minùſve ineptum*.

XXVII. *Obtundunt* verò *Lixivi Salis* acrimoniam plura, & 1. quidem omne *Oleoſum*, & *Pingue*; quod teſtatur Sapo quivis. 2. omne *Spirituoſum Volatile*; quod teſtatur Tartari Sal cum Spiritu Vini rectificatiſſimo volatile factum. 3. *Terreum*; quod teſtantur Corallia, Margaritæ, Oculi Cancri, Creta, & alia plura.

XXXVIII. Lixivi Salis Efferveſcentiam *promovet*, *facilitatque Aqua*, ſi pauca ipſi jungatur, eandemque *infringit & offuſcat*, ſi *multa* ei affundatur.

XXXIX. *Solus Ignis* ejuſdem *Lixivi Salis Acrimoniam acuit & auget*; unde quò diutiùs illud Ignis urgetur vi & flamma, eò redditur idem acriùs & ad potenter ac vehementer efferveſcendum convenientibus.

XXX. Hæc omnia ut negotio præſenti accommodemus, atque Doctrinæ de Ictero ſatis obſcuræ optatam lucem pro virili afferamus, Quiſquis attentè *Bilem* conſideraverit, agnoſcet facilè *non parum Oleoſi & Pinguis ei ſecundùm naturam eſſe admiſtum*; propter quod, utpote potentiſſimum ac efficaciſſimum, adeòque primarium Acrimoniæ Salinæ obtundens, nunquam acris vel magna durante ſanitate obſervatur Bilis aut in Corde, aut in tenui Inteſtino Efferveſcentia.

XXXI. Eidem *Bili* admiſtum eſſe *Spiritus Volatilis aliquid* agnoſcet, quiſquis non tantùm Nervos ſatis grandes viderit ad Hepar deductos, ſed inſuper ipſam cognoverit rebus quibuſvis facilè admiſceri; quod non fieret, niſi ei permiſtus eſſet notabili quantitate Spiritus Volatilis: nam propter Oleoſitatem comitem difficilius admiſcetur rebus omnibus Sal lixivus, cui quoties junctus eſt Spiritus Volatilis, toties aptior fit ad illam cum ſingulis commiſtionem abſolvendam. Sed eo ipſo redditur inſuper Bilis Sal temperatius; unde hactenus quoque blandior exiſtit ejuſdem in ſtatu naturali Efferveſcentia.

XXXII. *In Bile aliquid reperitur Terræ*, non tamen tantùm, ac multi malè putant, quia vel malè operantur, vel malè ratiocinantur; aliàs mimùs eſſet mobilis, & fluida, minùſque aliis ſe inſinuans, qnin eadem mobilia præſtans; ſicut id peculiariter patet in Colorum materia, quæ à Bile admiſta redditur fluidior, & ad pingendum aptior. Ab admiſta verò Terra etiam pauca, infringitur Bilis Efferveſcentia, ne in ſtatu ſanitatis contingat potens, acriſque.

Ut & parū Terrra.

XXXIII. Non poſſum ſilentio hic præterire quorundam in rerùm naturalium notitia per Chymiam comparanda errorem ſatis craſſum & noxium: Exiſtimant enim omnia, quæ rebus naturalibus inſunt, ſola patere diſtillatione, nilque ipſis contineri, quod diſtillatione non prodeat; ac ſi ſolus Ignis, ut aliqui perperam putant, eſſet Agens, & quidem univerſale, quod rebus naturalibus omnem afferat mutationem; quod qui aſſerunt, quàm parùm ſint in experimentis Chymicis ſumendis verſati, eo ipſo plus ſatis teſtantur; poſtquam infinitæ mutationes occùrrunt, quæ ab Igne deduci nequeunt, & non paucæ, quæ Igni adverſantur. De qua re plura proferam, ſi aliquando mihi otium, aliaque ad id opus condendum neceſſaria concedat Deus; quò quam ſex ac triginta annis mente volvi Naturalium rerum Scientiam, ſcripto conſignare, atque publico communicare valeam.

Ignem non ſolum eſſe in rebus naturalibus agēs.

XXXIV. *Ignis certè in humano corpore talis tantuſque* à mentis ſanæ homine *fingi non poteſt*, *à quo uri, acriorque fieri queat Bilis Sal Lixivus*, ne quidem in ſtatu recedente maximè à naturali; cùm, ſi quis rem ritè examinaverit, primaria intenſioris Caloris in ſtatu nonnaturali, aut præter naturali Cauſa in corpore ipſo exiſtens ſit à Bili petenda, deducendaque.

Sal Bilis Lixivus ab igne in noſtro corpore acrior fieri nequit.

XXXV. Dixi Caloris Cauſam primariam in corpore exiſtentem, ſive Internam; quò diſtinguam ipſam ab Externa quavis; quam nil impedit poſſe aut *Ignem* vulgarem quovis pabulo ſuſtentatum eſſe, aut *Solem*, è quibus Humores omnes ac præcipuè Bilem acriores fieri nulli non notum.

Bilis Caloris Cauſa interna in nobis. Externa verò Ignis vel Sol.

XXXVI. Quoties proindè Acrior redditur in humano corpore Bili, & quidem acrimonia propria, & in Sale Lixivo conſiſtente, toties acrimonia illa quærenda, deducendaque ab externo Igne nunc Solis, nunc Foci.

Acrimonia Propria Bilis ab externo igne.

XXXVII. Dixi acrimonia Propria, quò diſtinguatur ab Accidentali, quæ ipſi ex admiſto Acido acri contingit, quod Bilem producit nunc Æruginoſam, nunc Atram, prout nimirum minùs, vel magis acre Acidùm Bili admiſcetur, & compoſitum Humorem conſtituit, uno licet Bilis nomine notum.

Accidentalis ab Acido acri.

XXXVIII. Cùm proinde inter ea, quæ in corpore inveniuntur, atque inter Cauſas internas referri poſſunt ac debent, nil occurat, quod *Bilem* poſſit *reddere Acriorem*, præter *Succum Acidum*, facilè quoque patet, cui adſcribi debeat *Bilis Incendium* vulgò magis celebratum, quàm intellectum, aut explicatum.

Bilis incendium cui adſcribēdū

XXXIX. His ita præmiſſis, quærendum porrò, *Cuinam præſertim debeat ſuam in Ictero ſe Humoribus cæteris permiſcendi, ac intimè uniendi ineptitudinem Bilis*.

Cauſa ineptitudinis Bilis ſe Humoribus intimè uniēdi.

XL. Hoc ut faciliùs, evidentiùſque pateat, conſiderandum ſæpenumerò Icterum brevi temporis ſpatio excitari à *Viperæ* morſu: cujus *Venenum*, quoniam celeriter opus ſuum abſolvere ſolet, *valdè mobile*, adeòque *ſubtile*, quin *naturæ Volatilis*, & *Spirituoſæ* omninò cenſendum.

Icterum excitari à Viperæ morſu. Eius Venenū naturæ volatilis & ſpirituoſa.

XLI.

A Spiritu volatili Icterum produci.

XLI. A *Spiritu valdè Volatili copioſiùs Bili admiſto, ipſamque Spirituoſiorem faciēte Icterum produci poſſe* confirmare, quin probare videtur *Icterus* ſat ſæpè *Vini generoſioris*, ac præſertim ejuſdem *Spiritus potatoribus* propter neglecta ſimul alia alimenta ſolidiora *ſuperueniens*; ac imprimis quando aliquis *Animi mœror* præceſſit, permanetque.

Bilem ad Icterum producendum aptam reddi à Viperæ veneno, & à potu generoſiore.

XLII. Adeò ut non videatur mihi abſurdum vel improbabile, *Bilem ad Icterum producendum reddi* nunc à *Veneno Viperæ* penetrantiſſimo & ſpirituoſiſſimo brevi tempore, nunc à *Potu generoſiore* diutinè uſurpato, ſed longiori tempore *nimiùm Spirituoſam & ad* convenienrer *cum Acidis efferveſcendum*, hinc & *Humoribus cæteris ſe intime jungendum minus aptam.*

XLIII. Sed dicat aliquis rei attentus, Si à Veneno Viperæ, aliove, ut à Potu generoſiore ita immutari poteſt Bilis, aut abſque Obſtructione in Ductibus Bilariis exiſtens produci queat icterus, non deſinet ſaltem ad tenue Inteſtinum deduci Bilis; à quà licet minor ac debilior contingat ibidem cum Succo Pancreatico Efferueſcentia, quid ni ab eadem ſaltem tinguntur alvi Excrementa, uti alias fieri ſolet?

In omni Ictero non æquè alba eſſe Excrementa.

XLIV. Cui difficultati ut ſatisfaciam, Reſpondeo 1. In omni Ictero haud æquè albicantia, ideòque minùs flauo Bilis colore tincta occurrere Alvi Excrementa: unde judico alias plus, alias minus Bilis admiſceri quoque in Ictero Alvi Excrementis, à quibus plùs, minùs tingantur.

Nec æquè malè affectam Bilem.

XLV. Reſpondeo 2. In omni Ictero haud æquè affectam eſſe malè Bilem; undè hactenus quoque magis vel minùs ipſa Excrementis Alvi admiſceri poteſt; eademque tingere.

Ad tingenda Excrementa requiri efferveſcentiam Bilis & Succi Pancreatici.

XLVI. Reſpondeo 3. Ut à Bile ritè tingantur Alui Excrementa, deſiderari præviam & ſufficientem ejuſdem cum Succo Pancreatico Efferveſcentiam, propter quam ejus partes diuerſæ ab invicem ſecedunt, ac Tincturam habentes Excrementis junguntur.

Bilem poſſe ad hepar ferri neglectâ ſua ad inteſtinum via.

XLVII. Reſpondeo 4. Si durante Ictero Spirituoſior, & volatilior, ideòque fluidior & mobilior exiſtat Bilis, poterit eadem faciliùs penetrare ex glandulosis Hepatis acinis per minimos ſuos Ductus ad Venæ Cavæ radices atque cum Sanguine ad Cor; maximè ſi ab eadem Bile ſpirituoſiore irritatus arctiùs Contrahatur, aut aliquando etiam Obſtruatur Ductus Bilarius Inteſtinalis; quam ob rem facto ad Hepar impetu, in eodem perſiſtat Bilis, neglecta ordinaria ſua, licet ampla, versùs Inteſtinum tenue via.

Qui Ductus Bilarius poſſit anguſtari.

XLVIII. Poteſt namque fieri, ut, ſi non obſtruatur in totum, anguſtetur ſaltem Ductus Bilarius Inteſtinalis à Pituita, imprimis poſt Mœrorem gravem viſcoſiore facta, ipſum quovis modo obducente; vel à Bile Spirituoſiore facta, ideòque turgente ac è ſuo Folliculo effuſa irritetur idem Ductus ad ſui contractionem arctiorem; proprer quam Ipſi tranſitus denegetur liber ad Inteſtinum atque ideò ipſa ſursùm ad Hepar feratur penè tota per Ductum hepaticum, mox cum Sanguine ad dextrum Cordis Uentriculum delata cum Deſcendente ac Lymphatico Sanguine ſolito minùs efferveſcat, ideòque *Sanguinis maſſæ toti magis confundatur, quàm permiſceatur*, mox ubique à Sanguine recedens Partes quaſvis colore ſuo inficiat, & ad nutritionem naturalem minùs aptas reddat; quocircà ſenſim ſuccedat Ictero vel Atrophia, vel Hydrops, ni brevi curetur.

Etiam ab Obſtructione Ductus Bilarii poſſe produci Icterum.

XLIX. Quamvis enim non putem requiri neceſſariò ad Icterum producendum Bilarii Ductus *Obſtructionem*, non video tamen, cur non poſſit aliquando ipſa Ictero præbere anſam, dum ſiſtendo Bilem in naturali ſuo effluxu in tenue Inteſtinum cauſa eſt, quòd Bilis moram ibidem nectens alteretur, & ſi ita loqui fas eſt, ſpirituaſcat tum acceſſu majore Spiritus Animalis, tum exaltatione atque attenuatione ulteriore partium ipſam conſtituentium.

Quod pa- *tet ex...re in ... hypoch... drio.*

L. Hoc vel inde petere videtur, quòd, multis, antequam Icterum patiantur, ſoleat ſumma in dextro hypochondrio, ubi obſeruatur Inteſtinalis Ductus inſertio in tenue Inteſtinum, ſentiri Anxietas præcedente nonnunquam Mœrore gravi, Alimentorumve Pituitoſorum abuſu.

A ... rore ... res glutin...

LI. A Mœrore autem ſolent Humores omnes reddi glutinoſi ac viſcoſi, maximè in tenui Inteſtino, & quidem propter Succum Pancreaticum idcircò factum auſteriorem.

Pit... Viſcoſ... Bilari... ctus ... cium obſtru...

LII. Undecumque autem Pituita exiſtat glutinoſa & viſcoſa, eadem apta eſt nata in tenui Inteſtino Ductus Bilarii Orificium obducere, atque obſtruere, ſicque Bilis deſcenſum, exitumque impedire, quapropter Anguſtia excitabitur ibi loci à Bile in notatam Pituitam vim ſuam exerente, atque Flatus ex ipſa producente, dum pars reliqua in ſemetipſam agens attenuatur, ſpirituaſcit, & tandem Icterum excitat.

Au... Bilis ... tuoſita... eſſe cauſam...

LIII. Ex iis, quæ hactenus in medium protuli, videor mihi non improbabilem *Icteri* abſque Bilarii Ductus Inteſtinalis Obſtructione neceſſaria *generandi modum* & rationem inveniſſe ac dediſſe, *auctam* ſcilicet *Bilis tenuitatem, & ſpirituoſitatem*, ideòque *ad ritè & ſatis efferveſcendum ineptitudinem*; quam idcircò in Bile notavi, quoniam obſervatur ipſe tunc Sanguini non tam permiſceri, quàm confundi.

Vt & Sympt... tum.

LIV. Videndum porrò, an *Symptomata Ictero* familiaria, & in ſuperioribus notata *deduci* queant à *modo aſſignata eius Cauſa*; denique an *nota* eiuſdem *Curatio eidem quadret?*

Comp... ſui C... Dolori...

LV. *Compreſſivi Cordis Doloris* eadem *Cauſa* eſt, quam parag. 52. dixi eſſe *Anxietatum circa Ventriculi regionem inferiorem in tenui Inteſtino excitatarum, Pituita glutinoſa* ibidem coacervata & in *Flatus* ex parte diducta, Continenteſque Partes diducens, angens ac premens.

Lanc... tionum dextro ... pochon...

LVI. *Lancinationes in dextro Hypocondrio* adſcribendæ *Humori Acido, & Pancreatico* à Bile parciùs accedente minùs fracto, adeoque puriori, noxamque ſuam potentiùs exerenti, parteſque Senſiles pungenti & lancinanti.

Colori... beſcent... Alvi ex... mentis. ... vi ſegni...

LVII. *Alvi Excrementa* ſolito ſunt *minùs tincta* tum ob *Bilem parciùs accedentem*, tum ob eandem *minùs efferueſcentem*, ideoque *partes ſuas tingentes minùs* ad ipſa inficienda *deferentem.*

LVIII. *Segniùs ad deijciendum ſollicitantur Ægri* propter Cauſam eandem, minùſque acrem Bilem.

Vrinæ ... ſcurè r... ſcentis.

LIX. *Vrinæ obſcurè rubent* ob Bilem copioſam & tinctura multa prægnantem ipſis admiſtam.

Color flavi in ... riis corpo... partibus.

LX. *In Cute tota*, ſed imprimis magis tenera, qualis eſt *faciei, colli manuum*; quin *Carne* univerſa *exoritur diverſus Color Flavus* ab eadem *Bile* propter auctam ſuam Spirituoſitatem, partiumque ſuarum unionem intimiorem minùs quoque in Corde efferveſcente, minùs proindè Sanguini ſe permiſcente, quin potiùs ipſi duntaxat confusa, ideòque notatis Partibus ubique, dum transfluit cum ipſo, adhærente, atque colore ſuo flauo nunc pallidiore, nunc obſcuriore, atque ad viriditatem quandoque vergente ipſas inficiente.

Prurit...

LXI. Inclinante Ictero ſentitur *in corporis ſuperficie Pruritus* propter efferveſcentiam ubique reſuſcitatam & halitus ſubacres inde erumpentes, atque Partes ſenſiles blandè mordicantes. Fieri enim nequit, quin, poſtquam uſu medicamentorum convenientium correcta eſt, non tantùm in ſuo Folliculo, In quo multa eſt Collecta, verùm in Uniuerſa quoque Sanguinis maſſa, cui eſt Confuſa, quin Partibus Continentibus & ſolidis omnibus, quibus adhæret, Bilis ubique ad occurſum Succi Pancreatici & Lymphæ, imò ipſius Sanguinis ſolitò acidioris (quod cujuſdem Icterici mortui ſectione memini me aliquando obſervaſſe) excitetur, quàm prius, potentior Efferveſcentia; ex qua proinde Halitus attollantur, ſubacres qui ad ſenſiles Partes, ac præſertim Cutim delati Pruritum ibi pariant.

ri cu- ccele- LXII. Quæ modò dixi, confirmabũtur ampliùs ex *Icteri Curatione*, quæ haud negligenda eſt, quin potiùs *acceleranda*, quoniam ipſi facilè *ſuccedit Cachexia & Hydrops*, vel *Tabes Lethalis*.

LXIII. In eo autem conſiſtet Icteri Curatio, ut *ui pe- a.* 1. *Remotiores Cauſæ*, *Animi Mœror*, *Alimentorum Viſcoſorum*, *Potuſve Generoſioris abuſus tollantur* 2. *Mediæ Cauſæ*, *Pituita Glutinoſa Ductum Bilarium obducens*, *aut obſtruens*, quoties locum habet, aut *Venenum qualecunque Bilem immutans & vitians*, *Corrigantur ac Emoveantur* 3. *Cauſa Proxima*, *Bilis Corrupta & Vitiata*, *nimiùm ſcilicet Spirituoſa*, & ad ritè efferveſcendum ineptior facta *Emendetur*, *& ad Inteſtinum iterum Deducatur* 4. denique *Color Cutis fœdus Separetur*, & naturalis reſtituatur.

nimi tol- LXIV. 1. *Animi Mœror* ſuperatur & tollitur ritè de quibuſvis rebus moleſtis ratiocinando, Animumque ad quævis adverſa fortiter ferenda, perferendaque firmando, & obdurando.

men- Glu- um mu- s. LXV. *Alimentorum Glutinoſorum abuſus* paulatim mutandus, eorundemque loco alia minùs glutinoſa uſurpanda; vitandi proinde piſces, ac præſertim marini; ut & Animalium extrema: Condimentiſque utendum ſubacribus & aromaticis, ſinapi, raphano ruſticano, & ſimilibus Viſcoſos humores corrigentibus, quò referri debent Salia Volatilia toties à me paſſim commendata, & potui ordinario, ſed commodiſſimè Vino addita & in prandio ac cæna utiliſſimè uſurpata; licèt poſſint quoque quovis alio tempore aſſumi.

Ge- s mi- us. LXVI. *Potus Generoſiores* indies minuendi, & tandem in totum omittendi, ac præ aliis omnibus Vini Spiritus: Concedendum tamen aſſuetis parùm Vini benè maturi & ſubdulcis, adeòque ſubpinguis, ob rationes paulò poſt ſecuturas.

ituita oſa nda. cen- LXVII. 2. *Pituitam Glutinoſam* ſæpiùs docui *Corrigi* & *Incidi* Aromaticis & Salibus Volatilibus, quorum uſum etiam nunc commendo.

LXVIII. Eandem ex parte correctam, aut eadem opera, eodemque medicamento corrigendam educunt Phlegmagoga ſæpiùs in ſuperioribus laudata & præſcripta: libet tamen Formulam hic addere Apozematis alterantis & purgantis, cujus aut ſimilis tempeſtivè uſurpari ope pluries brevi curavi Ictericos.

ema. ℞. *Rad. Rubiæ tinctorum*,
Chelidoniæ maj.
Apii, an. ℥ ß.
Fl. geniſtæ, M. ß.
Sem. Aquilegiæ,
Petroſelin.
Aniſ. an. ʒ ij.
Tartar. Crudi, ʒ i ß.
Coq. ex vini albi & aquæ puræ, an. q. ſ.
In Colat. ℥ xx. *diſſolv.*
Syr. diacnicu,
de cichor. cum rheo, an. ℥ i ß.
M.

Vſus. Aſſumat bis, terve in die tantum hujus Apozematis Æger, ut bis, terve inde dejiciat, & unà cum Pituita Bilem excernat.

mum n- xpel- ique. Quoties à *Veneno Viperæ*, aliove qualicunque productus eſt Icterus, toties ad illud *Corrigendum*, *Expellendumque* conducunt omnia Sudorifera volatili ſale abundantia, quippe quæ utrique ſatisfaciunt Indicationi; nec ſine cauſa hic laudantur *iaca.* Theriaca, viperarum trochiſcos in ſe continens, variaque ex Viperis, Sale Volatili abundantibus, parata.

timo- apho- & rdico ali. LXIX. Huc facit Antimonium Diaphoreticum, ad grana xv. ipſoque longè præſtantius Bezoardicum Minerale ad ſcrupulum dimidium ex quovis liquore aſſumptum.

olati- LXX. Huc facit Sal Volatile Cornu Cervi, aut ex quavis Animalis parte diſtillatione prolectum, & ſi potentiùs fuerit ad guttas vel grana v. aut vj. ex Liquore conveniente aliquoties uſurpatum. Ex. gr.

℞. *Theriac. Veter.* ℈ ij. *Hauſtus Sudorificus.*
Bezoard. min. ℈ ß.
Salis Cornu Cervi, Gran. iv.
Vel *Spir. Sal. Armoniac.* Gutt. v.
Syr. papav. errat.
Aq. fœniculi, an. ℥ ß.
Card. bened. ℥ j
M. F. Hauſtus, unà vice aſſumendus; quo aſſumpto tegatur mediocriter Ictericus, quò Sudor promoveatur. *Eius Vſus.*

LXXI. Quòd ſi malit Æger vicibus partitis & cochleatim aſſumere aliquod Sudoriferum liquidus, atque ſic paulatim expectare Sudorem, utatur ſæpiùs Mixtura ſequente, cujus ope blandus excitabitur Sudor. *Miſtura Sudorifica.*

℞. *Aq. fumariæ*, ℥ iij.
Theriac. ſimplic. ℥ j.
Tinct. Croci, ʒ ij.
Laud. Opiat. Gran. iv.
Salis Cornu Cervi, ℈ j.
Bezoard. mineral. ʒ ß.
Syr. Card. bened. ℥ j ß.
M

LXXII. Cui Apozematis forma placet magis, ei ſequens aut ſimile poterit præſcribi, quod *Apozema Sudoriferum.*

℞. *Rad. Scorzoneræ*, ℥ j.
Imperator. ℥ ß.
Rad. Ligni juniperin. ℥ ij.
Saſſafras, ℥ ß.
Fol. Card. bened.
Scabioſæ,
Scordii, an. M. j.
Bacc. juniper. ℥ ij.
Sem. aquilegiæ,
Urticæ,
Raſ. Cornu Cervi, an. ʒ iij.
Coq. ſ. a. ex aqua pura,
In Colat. unc. xxx. diſſolv.
Syr. Card. bened. unc. iij.
Aq. Theriacalis cujuſvis, unc. i ß.
Salis Tart. Vitriolat. ℈ ij.
M.

Hujus Apozematis ſumat Æger ſimul aut partitè tantum, quantum ad ſudorem blandè propellendum requiritur; quo ſubinde haud profluente Urina excernitur ſatis copioſa, quæ itidem juvare ſolet. *Eius Vſus.*

LXXIII. 3. *Bilis depravata & vitiata*, *nimiumque Spirituoſa facta Ictericorum Emendabitur* potiſſimùm per *Oleoſa & Pinguia*, quorum ope videtur inſuper *Bilis ad ritè efferveſcendum aptitudo reſtitui*. *3. Bilis nimium Spirituoſa emendanda.*

LXXIV. Sic à ſolo *Cannabis ſemine* in lacte bubulo itidem pingui ad crepaturam circiter cocto, & colato, atque bis, terve in die ad *unc.* v. aut vj. ſumpto plures curavi, ac vidi curatos Ictericos, ſicut jam ſupra §. 10. monui. *Cannabis ſemen Ictericum curat.*

LXXV. Sic à quovis *Sapone* ad Drachmam circiter unam in calente lacte diſſoluto, & Sacchari tantillo edulcato, atque bis aut ſemel ſaltem in die uſurpato aliquoties curavi fœliciter Icterum poſt præmiſſa medicamenta ſuperiùs §. 68. laudata. *Ut & Sapo quivis.*

LXXVI. Exiſtimavi quidem olim hactenus prodeſſe Saponem in curando Ictero, quatenus Sale ſuo lixivo ſolveret in Ductu Bilario Inteſtino Obſtructionem; quod quia de Cannabis ſemine eundem affectum fœliciter curante dici non poteſt, cenſeo nunc duplici nomine conducere ſaponem, tum ratione ſui Salis Lixivi, ſed fixi, ex quo paratur; tum ratione ſuæ pinguedinis vel olei, cum quo conficitur. *& quidem qua virtute.*

LXXVII. Ratione Lixivi Salis, ſed fixi, quatenus idem Bili ſecundùm ſpirituoſitatem auctam corruptæ junctus ejuſdem Volatilitatem, & Spirituoſitatem nimiam minuit & corrigit, aſſumendo in ſe Spiritus Volatilis in eadem luxuriantis partem aliquam.

LXXVIII. Ratione Pinguedinis vel Olei, ſed craſſi, ac minimè volatilis vel aromatici, cujus ope-

ope obtundit acumen Salis Volatilis & Spirituoſi in Bile dominium habentis.

In quo potiſſima conſiſtat Icteri curatio.

LXXIX. Atque hoc Experimento gemino curati per Saponem atque Cannabis ſemen Icteri patere videtur, in quo ejus potiſſima conſiſtat Curatio, & à quibus, qualibuſve poſſit, debeatque illa ſperari, ac expectari.

Crocus Icterum curat, & qua ratione.

LXXX. In ejuſdem aſſerti mei confirmationem *Crocum* produco in Curatione Icteri familiarem, qui cùm laudetur pinguis, eo ipſo meæ ſavet opinioni, Crocus enim facilè jungitur Spiritui Volatili, cujus ope Tinctura, Extractumque paratur egregium; à quibus cùm præterea deduci ſoleant Spiritus Animales ad quietem, tranquillitatemque, quin torporem forſan, ſuccedente ſomno tum blando, tum aliquando ſatis profundo, res omnis redditur tantò manifeſtior.

Opii vires.

LXXXI. Ipſum *Opium*, potentiſſimus Spirituum Animalium Domitor Soporifer, Oleoſum eſt ac pingue, motum ipſis lentum ac difficilem concilians, quin penè tollens.

Pinguia & Oleoſa vincire Spiritus Volatiles, & eatenus Icterum curare.

LXXXII. A *Pinguibus* igitur & *Oleoſis cogi & vinciri poſſunt Volatiles Spiritus & ad quietem tranquillitatemque deduci*, unde patere videtur, ſi quoties quantitate nimia Bili junguntur, aut in ipſa exaltantur, hoc eſt, in potentia ſua, efficaciaque roborantur Animales Spiritus, ipſam volatiliorem, mobilioremque faciendo, Icterum producunt, toties ſuperata per Oleoſa, ſomnumque blandè conciliantia medicamenta ipſorum volatilitate ac mobilitate notata curandum eundem Icterum.

Ut & Mineralium & Metallorum Sulphura.

LXXXIII. Hoc ipſum videntur confirmare *Mineralium*, *Metallorumque Sulphura fixa & Anodyna*, *Volatiles Spiritus blandè figentia & tranquillantia*, non ſine cauſa multùm à Chymicis peritioribus celebrata.

Bilis ad tenue Inteſtinum deducenda.

LXXXIV. Eadem *Bilis* plùs minùs correcta iterum *ad tenue Inteſtinum deducenda* per Cholagoga, imprimis per uſitatiſſimum Rhabarbarum quovis modo uſurpatum; quare laudo rurſus Decoctum §. 68. præſcriptum.

4. Cutis color flavus tollendus.

LXXXV. 4 *Cutis Color fœdus* & in Ictero nunc *flavus*, nunc *obſcurè virideſcens* ſponte quidem, paulatimque obliteratur, aboleturque, citiùs autem tollitur per Sudorifera ſubtilia, & Volatili Sale prædita, ſive blandus ſequatur Sudor, ſive nullus. Parum enim refert, an Sudor tunc ſimul erumpat, nec ne, dummodò à dictis Salibus Volatilibus Sudorem propellere aptis abſtergatur, & cum inſenſili tranſpiratione abigatur foràs Bilis hæc Partibus quibuſvis præter naturam inhærens.

Miſtura Colorem cutis flavum in Ictero tollent.

LXXXVI. Exempli gratia uſurpet Ictericus, cui Alvi excrementa ſolito ſunt prædita colore, cui Appetitus reſtitutus eſt, cui colore rubeo minùs tinctæ ſunt Urinæ, cui Color aureus in cute amplius non intenditur, ſed potiùs tantillum remittit; uſurpet, inquam, ſæpiùs in die unum ſequentis Potionis Cochleare, à quo ſi Sudor erumpat, citiùs plena curatio erit expectanda; ſin per Urinas potiùs plus deponatur materiæ rubentis, & paulò poſt ſubſidentis, ſegnior erit expectanda, non minus tamen bona vitioſi coloris remotio à Cute.

℞. *Aq. graminis,*
Abſinthii, an. ℥ ij.
Tinct. Croci, ʒ iij.
Spir. ſal. armoniac. Gut. xxx.
Bezoard. miner. ʒ ß.
Laud. opiat. Gran. iiij.
Syr. fœniculi, ℥ j.
M.

CAPUT XLVII.

De Bilis ad Sanguinem Motu per Hepar læſo.

Bilem cum Sanguine verſus Cor ferri.

I. Secundùm ingenioſas *Illuſtris Malpighii* de vero Secretionis Bilis loco (quas Cap. 44. ſum amplexus) Obſervationes judicavi ejuſdem Capitis par. 16. & ſeq. à *Glanduloſis Iecinoris Acinis ferri* quoque *Bilem ſurſùm verſùs Cor cum Sanguine ab Hepate eò tendente.*

Mot raro ... tur, Chole Morb cauſa

II. Hunc *Bilis Cor verùs Motum* rariùs exiſtimo *lædi*, hoc, eſt, *tolli* aut *inverti*, niſi forſan ſubinde in *Cholera Morbo*; quid ni tam ſæpè idcircò lethali?

III. Hic *Univerſæ*, *Plurimæ* ſaltem *Bilis Raptus* aut *Impetus deorſùm*, ſi verè habeat unquam locum, adſcribendus erit, mea ſaltem conjectura, *vitioſæ Bilioſarum Sanguinis partium in ſuis vaſis ab horariis fructibus*, *aliiſve conſimilibus rebus noxiis aſſumptis*, *atque ad Sanguinis maſſam deductis excitatæ Efferveſcentiæ*; propter quam *ſine convenienti ſui in glanduloſis Hepatis globulis ſecretione præcipitentur*, *ſi non omnes*, *pleræque ſaltem ad tenue Inteſtinum*, *atque inde partim ſurſùm*, *partim deorſùm magna vi expellantur*; concurrentibus in explicabilibus *Ventriculi & Inteſtinorum Anxietatibus*, *ob novam fortaſſis cum Pancreatico Succo in tenui Inteſtino factam Efferveſcentiam itidem vitioſam & moleſtiſſimam.*

Cu

IV. Hic *Motus Bilis perverſus ac ex parte inverſus Curari* nequit, ni *compeſcatur* vitioſa *Bilis* tum in maſſa Sanguinea, tum in tenui Inteſtino *Efferveſcentia*, ſolis *Opiatis* cedens, ſicut Cap. 15. par. 34. à me dictum.

CAPUT XLVIII.

De Bilis cum Sanguine in Hepate Miſtione læſa.

Bilis Sanguine miſtio.

I. Quæ Bilis ex glanduloſis Hepatis globulis Cor verſùs creditur mihi amandari, eadem prius *Sanguini per Cavæ ramos Iecinori implantatos ad truncum ſuum refluenti admiſcenda videtur*, quò ſic fœliciùs in dextro Cordis ventriculo excitetur inter aſcendentem ac deſcendentem Sanguinem vitalis Efferveſcentia.

Quo dis lædatur.

II. *Lædi* poſſe videtur hæc Bilis cum Sanguine Miſtio, 1. quando illa eſt *laxior & minor* 2. quando illa eſt *arctior & maior* 3. quando ipſa eſt *inæqualis*.

Non Quan minus laxius

III. Planè *Nullam* fieri unquam Bilis cum Sanguine Miſtionem haud puto.

IV. 1. *Minùs & laxiùs Sanguini admiſceri*, *adeòque confundi potiùs Bilem* arbitror, quando ipſa eſt *valdè Spirituoſa*, ut in Ictero, (de quo actum abundè Cap. 46.) vel valdè *viſcoſa*, *terreave*; unde difficiliùs, ſegnius, adeòque imperfectiùs & minùs Sanguini unietur.

2. do mag arctius

V. 2. *Magis & arctiùs Sanguini admiſceri Bilem* judico, quando eadem *magis eſt Salina & acris*, & forſan *pinguior*: quod videtur confirmari per Febres ardentes.

3. do inæqu ter fit.

VI. 3. *Inæqualiter admiſcetur Sanguini in Hepate Bilis*, quando ipſa non eſt *Homogenea*, ſed *Heterogenea*, diverſis conſtans partibus, aliis *acrioribus*, aliis *obtuſioribus*; quod in Icteri principio, aliiſque caſibus nondum ſatis obſervatis partem habere locum; elicimus enim ſat ſæpè diverſam ex eodem Folliculo Bilem.

Hæ læſionum gna ince

VII. Dum hic Affectus deſcribimus necdum ſatis à Practicis obſervatos, inveſtigatoſque, non mirum, ſi eorum ſigna ſint adhuc incerta, & plura alia eò facientia etiam nunc obſcura, quæ plurium diligentia eruentur ac determinabuntur aliquando: interim aperimus ea, quæ Ingeniis felicioribus ſervitura ſperamus.

1. Cu bilis ſpirituo te peccan Ut & cta Viſc tate pecca tis. Nec Terreſtr & Lap ſcentis. Cura Salina Acris.

VIII. 1. *Bilis aucta Spirituoſitate peccantis Curam* dedimus Cap. 46. par. 73. & ſeq.

IX. *Bilis aucta viſcoſitate peccantis Curatio* inſtituetur feliciſſimè uſu diutino *Aromaticorum acriorum*, *Saliumque Volatilium* quorumvis.

X. *Bilis Terreſtrior & ad Lapideſcendum prona curabitur ſpiritu nitri dulci* aliquandiu ad guttas aliquot ex vino, cereviſia, vel quovis alio liquore aliquoties quotidie aſſumpto.

XI. 2. *Bilis Salina nimis & acris Gurabitur* aliquando per *Oleoſa*, aliquando per *Viſcoſa*, aliquando

quando

quando per *Spirituoſa*, aliquando per *Acida*, ſed blandiora; quæ cùm inter ſe plurimùm differant, prudentia opus erit Medico, ut pro cæterorum humorum in corpore tunc ſimul exiſtentium diverſitate ſeligantur & in uſum revocentur maximè convenientia. Unde mirum non eſt, ſi non ſemper habent omnes Medici eundem ſucceſſum, quamvis utantur iiſdem medicamentis, ſed non eodem tempore, ut nec in iiſdem aut Affectibus, aut Cauſis: quorum determinatio pendet à Iudicio Practico ſingula ſingulis ſuo tempore, ac loco, ac menſura rite adjudicante.

& au- ingue peccan-

XII. *Bilis aucta Pinguedine peccans Curabitur & Acidis temperatioribus*; & *Sale Lixivo* tum *puriore* Abſinthii, Cardui benedicti, &c. tum *magis terreſtri*, Oculis Cancri, Coraliis, Conchis, &c. adeoque *Plantis aromaticis*, ſed imprimis amaricantibus; & *mixtis ex utriuſque*, *Sale Tartari Vitriolato*, *Sale Tartari poſt* Spiritus Salis Armoniaci abſtractionem in cucurbita remanente, atque *à conjuncto Salis ſpiritu* vim egregiam nacto, & ſimilibus.

lec non oge- & par- diſſi- us tur- s.

XIII. 3. Si Symptomatibus diſſimilibus à Bile tamen ac tantùm deducendis urgeatur brevibus intervallis Æger, ideòque valdè probabiliter conjectetur *Bilis heterogenea & partibus diſſimilibus turgens*, danda eſt in Caſu anxio & dubio magna opera, ut, quæ noxam Homini afferunt *Bilis partes à ſtatu naturali maximè recedentes*, *potenter ac blandè corrigatur*, *emendenturque*: quod imprimis petendum à Symptomatibus tunc maximè urgentibus, ac nonnunquam ſubitam mortem prima, ſecunda, tertiave ſua invaſione afferentibus.

Cauſa ctuum ligan-

& Bi- tura, us.

XIV. Utinam proinde, quotquot *Divinum Medici nomen* profitentur, ſuperata & conculcata illa verè *Diabolica*, *Mediciſque ideò indigna*, *licèt ipſis penè propria*, *Invidia*, utilem laborem impenderent Cauſis veris Affectuum obſcuriorum indies in praxi facienda occurrentium eruendis, atque in commune mortalium bonum proponendis! Nullus enim dubito, quin tunc multa etiam nunc de Bilis natura, & utilitatibus omnibus forſan ignota ſenſim Deo ingenuis & ingenioſis benedicente ſint prodiitura in lucem. Ego ſaltem hic coram Deo ſanctè profiteor ac teſtor, me multis annis laborem ſuſtinuiſſe hominibus pleriſque incredibilem, quò Bilis naturam & in humano corpore utilitates aſſequerer, atque tum Ægris, tum & poſtmodum Auditoribus meis ſecundùm ea, quæ mihi ſupernè conceſſa ſunt, maximè prodeſſem: in quo etiam nunc inter multas multorum etiam iniquas criminationes, contradictiones atque calumnias lætatur meus omnis gloriæ inanis cupiditate vacuus & liber, adeoque tranquillus, ac de bono eventu ſecurus Animus.

CAPUT XLIX.

De Lymphæ Glanduloſæ in Conglobatis Glandulis Præparatione læſa.

ympha- um, & quibus retur.

I. **E**X *ſingulis Glandulis Conglobatis*, non item ex Conglomeratis, *Vaſa Lymphatica prodire* conſtat Experientia: quapropter *Lympham in iſtis præparari* ſum arbitratus, & quidem partim *ex parte Sanguinis Acidiore* in laudatis Glandulis à reliqua maſſa *ſecreta*, partim ex *Spiritibus Animalibus* per Nervos ad Ipſas delatis, atque *illi permiſtis*.

us Ma-

II. Quamvis autem putem *partem Sanguinis Acidiorem* potiſſimam eſſe Lymphæ materiam, non puto tamen illam puram putam, ſed *Aqua dilutam* huic uſui ſervire: quam tunc demum voco *Impuram*, quando alia inſuper Sanguinis pars eidem occurrit admiſta, redditque *Lympham Minùs Acidam*, *Viſcoſioremve*, & quandoque forſan *Subſalſam*.

m In- m.

III. Quemadmodum enim *Serum Sanguinis* exiſtit naturaliter *Inſipidum*, in Belgio autem dimidiæ fortaſſis hominum parti (quantùm Ego ſaltem ex ſanorum ac ægrorum educto ſanguine guſtu potui deprehendere) *Subſalſum* reperitur; ita mirum videri debet nemini, ſi paretur ibidem quoque Lympha diverſa: *Secernitur* enim admodùm *difficulter Spiritus Acidus à Sale lixivo Fixo*, *faciliùs* autem *à Volatili*; *qualem Volatilem in legitimo Sanguinis Sero ex Bile laudabili contineri* planè inclino, ut credam: In quo eodem *Sanguinis Sero Acidum Spiritum* Lymphæ materiam præbiturum itidem *occurrere* arbitror.

Subſalſum

In ſero Spiritus Acidus Lymphæ materia. Pro ſeri diverſitate Lympha diverſa.

IV. Prout igitur exiſtet in corpore Sanguinis *Serum laudabile*, aut idem ab externis cauſis, *Aere*, *Alimentis*, &c. vel internis, *Animi*, *Corporiſve Motu*, *Vigiliis*, &c. *variè mutabitur*; ita producetur quoque ex ipſo *Lympha* nunc *Acidior*, nunc *Subſalſa*, nunc *Dilutior & Aquoſior*, nunc *Viſcoſior*, & ſic porrò.

V. Prout rurſus *Animales Spiritus* exiſtent in Corpore *Copioſi*, *vel Pauci*, *Puri*, vel *Impuri*; *Eorumquo Motus ad Glandulas Conglobatas Liber* erit, aut *Impeditus*; ita non parùm hactenus *varians* producetur *Lympha*.

Pro Animalium Spirituum copia vel Paucitate, & c. Lympha varians.

VI. Prout denique *Glandulæ* ipſæ *Conglobatæ* occurrent in Corpore aut *Integræ*, aut *modis variis malè Affectæ*; ita & ipſarum culpa tum *Spiritus Acidi* à Sanguine, ejuſve Sero *Secretio*, tum *ejuſdem cum Volatili & Animali Permiſtio* fiet *diverſa*.

Ut & pro glandularum varia conſtitutione.

VII. Unde quàm multis modis variantes poſſint exurgere Vitiatæ Lymphæ Species nemo non videt, quas omnes hic ordine in re nova perſequi ac enumerare longum foret, ac forſan impoſſibile.

Variantes Vitiatæ Lymphæ Species.

VIII. Sufficiat igitur impræſentiarum Vitiatæ Lymphæ fontes indicaſſe, & aliquot in praxi obſervatas Species attigiſſe, quin ipſas Curandi modum deſignaſſe.

IX. *Læditur* autem Lymphæ Glanduloſæ Preparatio 1. quando *Parcior* 2. quando *Copioſior* 3. quando variis modis *qualitate vitiata* producetur, naturali *Acidior*, vel *minùs Acida*, & aliquando *Subſalſa* vel *Glutinoſa*, & ſi quæ plura obſervabuntur aliquando Lymphæ vitia.

Quot modis lædatur Lymphæ præparatio.

X. Cùm per vaſa propria, Lymphatica ideò dicta, deferatur Lympha omnis per Truncum Thoracicum vocatum ad Deſcendentem Sanguinem, ac cum ipſo ad dextrum Cordis ventriculum, quò cum Aſcendente, ac Bile imbuto Sanguine ibidem Efferveſcentiam excitet Vitalem, *Lympham notabili Quantitate atque Subacidam* requiri etiam nunc exiſtimo.

Requiſita Lymphæ quantitas, & qualitas.

XI. Hæc *Lymphæ Quantitas* debita proportione ſuo debet oppoſito reſpondere, quò laudabilis contingat Efferveſcentia; unde ſi *major* ſit *Lymphæ quantitas*, obruetur Bilis, accidetque minor ac ineſficax Efferveſcentia, ſentieturque Pulſus hactenus minor; ſin contra *minor* ſit *Lymphæ quantitas*, efficacior erit tunc Bilis & major Sanguinis Efferveſcentia, ſentieturque Pulſus hactenus major.

Lymphæ proportio cum ſuo oppoſito.

XII. Quod major facit Lymphæ naturalis quantitas, idem potentiùs efficit ejuſdem *Aciditas aucta*; ſicut contrarium ejus *Aciditas diminuta*.

Eiuſdem Aciditas aucta & diminuta.

XIII. Hæc cùm magnam in facienda Medicina habeant utilitatem, digna ſunt, ut à ſingulis Medicis expendantur attentè, atque in uſus revocentur practicos. Sic enim paulatim multa in Arte adhucdum obſcuriſſima & confuſiſſima illuſtrabuntur, explicabunturque utiliſſimè: ad quod beneficium proximis ac ſibi aut ſuis tam in hoc, quàm ſimilibus caſibus pluribus conferendum, ex animo Medicos ingenio & judicio præſtantes hortor ad unum omnes.

Horum conſideratio magnæ eſt utilitatis.

XIV. Bone Deus! quàm ſæpè Doctiſſimis experientiſſimiſque aqua hæret Medicis, ubi Pulſus parvi, debiliſque toties inopinatò in Ægris obſervati ratio vera reddenda eſt! quàm ſæpè ad oppreſſam, deficientemve Naturam, vel occultas recurritur

Plurimi aquam Medicis hærere.

ritur qualitates malignitatéve, quò apud rei ignaros patens occultetur ignorantia! Ex cujus ignorantiæ nocentis tenebris ut aliquando plurium opera Lux exurgat hominibus omnibus ſalutaris, non detrectavi pro virili parte laborem in hoc etiam negotio ſuſtinere immanem, ac invidioſum; quem agnoſcent laudabuntque magis exteri ac poſteri, quàm præſentes mihi Medici ob rationes ipſorum conſcientiæ ſatis notas, nec prudentibus ignotas.

Lymphæ Subſalſa vel Viſcoſa effecta.

XV. Si parcior, vel copioſior, acidior, vel minùs acida Lympha non parùm immutat vitalem Sanguinis Effetveſcentiam, mutatio itidem haud levis expectanda eſt ab eadem *Subſalſa*, vel *Viſcoſa*; impeditur namque hactenus quoque ipſa, unde mutatio in Pulſu continget notabilis, & vita periclitabitur non raró.

Parcioris Lymphæ productio unde.

XVI. *Parcioris* autem *Lymphæ Productio* debebitur præſertim *parciori uſui Alimentorum, Condimentorumque Liquidorum & Subacidorum*, à quibus ortum ſuum habet haud dubiè Lympha.

Copioſioris unde.

XVII. *Copioſioris* verò *Lymphæ* Generatio adſcribenda erit *uberiori eorundem uſurpationi*.

Acidioris unde.

XVIII. *Acidioris Lymphæ* præparatio petenda ex *uſu frequenti & multo Condimentorum* aut *Medicamentorum*, imò *Alimentorum Acidorum*. Nam ſi Lympha ſit ſecundùm naturam ſubacida, ſi Succus Pancreaticus ſit ſecundùm naturam ſubacidus, uterque humor neceſſarius & ad vitam beatam utilis, utique utriuſque conſumptio indies facta ſui eget reparatione, Alimento abſolvenda; requiretur proinde Alimentum quoque Acidas in ſe continens particulas, & hactenus plùs minùs acidum; ne quis omnem à Condimentis, aut Medicamentis expectet aciditatem.

XIX. Ut *Acidior* exiſtat Lympha, in cauſa eſſe poteſt quoque *Spiritus Animalis paucus* vel in corpore toto repertus, vel ſaltem *ad Conglobatas delatus Glandulas*, ideòque Lympham minùs temperans & magis acidam relinquens.

Minùs Acidæ unde.

XX. *Minus Acidæ Lymphæ* productio expectanda erit ab *uſu raro*, *parcoque Alimentorum, Condimentorum, Medicamentorumquè Acidorum*: ut & à *Spiritibus Animalibus* in corpore universo *abundantibus*, *abundanter ſaltem ad Conglobatas Glandulas propulſis*, ibidemque blandiorem, ac minùs acidam Lympham efficientibus.

Subſalſæ unde.

XXI. *Subſalſa* producetur Lympha propter uſum frequentiorem, nimiumque Alimentorum Salſorum, vel Sale, Muriave conditorum, aut fumo exſiccatorum, ut & Condimentorum ſimilium; quibus nimiùm indulgent multi Belgæ, Sanitatis laudabilis negligentiores. Quod malum vitare nequeunt, qui longum per mare faciunt iter, Sale conditis carnibus, & ſimilibus uti coacti.

Viſcoſioris unde.

XXII. *Viſcoſiorem* pariunt Lympham Animalium extrema, Capita, Pedeſque, ut & Piſces marini plerique, ſi ſæpiùs, multùmque vſurpentur: ut & alimenta quævis quantitate nimia ingurgitata, nec proinde in ventriculo ſatis fermentata, quin potiùs idcircò tenacitate noxià prædita, & ſimilem Chylum, hinc & Sanguinem, mox & Humores alios itidem ſimiles efficientia.

Alia Lymphæ vitia unde.

XXIII. Si quæ alia obſerventur aliquando in Lympha vitia, non ita difficulter ipſorum quoque Cauſæ tum ex Alimentis, tum ex reliquis Rebus. Non naturalibus plùs minùs peccantibus eruentur. De quibus quæ non ſemel attigimus in ſuperioribus huc quoque transferri poſſunt, ac debent, quò evidentior fiat hæc doctrina.

Glandularum requiſita conſtitutio ignota.

XXIV. Qualis ſit *Glandularum Conglobatarum Conſtitutio Lymphæ* laudabili parandæ comparata cùm non ſatis adhuc liqueat; nil habeo, quod vitiis ejuſdem nunc addam.

Pororum Figura rejecta.

XXV. Utique animum meum veritatis avidum non explet indeterminata & Authoribus tamen ſuis valdè placens *Pororum Figura*, non tantùm ratione cogente haud evicta, ſed ne quidem manifeſta experientia unquam ab ullo facta probabilis. Quod enim de rebus ſolidis aut ſiccis per cribrum variæ figuræ foraminibus donatum tranſmiſſis affertur à quibuſdam, nil urget quoad liquida & humida; ſed ne quidem verum quoad corpuſcula ſolida, quæ per foramina rotunda feruntur æquè, ſi fuerint Sphærica, vel Cylindrica, vel quavis alia forma oblonga & rotunda; ne nunc dicam quævis corpuſcula, cujuſcunque tandem fuerint figuræ, tranſire cujuſvis figuræ foramina, quoties ipſis exiſtunt minora. In corporis autem noſtri Partibus aut Viſceribus gratis aſſumere aut ponere pro lubitu neſcio quas, quippe à nullo determinatas, Pororum itidem fictorum Figuras, per quas Sanguinis ſecundùm omnes ſui partes, partiumque particulas fluidi, & per inſenſiles arteriolas, venulaſque continuò fluentis nonnullæ particulæ tranſeant, plures tranſitu intercludantur, an non ſit novas exploſarum loco credulis hominibus obtrudere Chimæras credendas, judicent Viri judicio & ingenio præſtantes.

C... cas C... tiones ... gis hic ... drare ...

XXVI. Quapropter videntur mihi, quos idcircò & Ego ſecutus ſum, aptiùs & naturalibus rebus accommodatiùs philoſophari, qui in rebus obſcuris & ab externis Senſibus abſtruſis ſecundùm Chymicas mutationes Senſibus patentes Operationes in corpore noſtro factas explicant, licet ne ſic quidem omnem tollant difficultatem: plus tamen luminis afferunt noſtris tenebris, quàm cæteri, qui, utut ſimilibus ſenſilibus utantur, non utuntur tamen talibus, quæ ſatis quadrant cum iis, quæ fiunt in corpore noſtro.

In ... ralibus ... tationi ... explica ... Quant ... tum ... ctiones ... ſufficer ... Qualit ... tum e ... addi de ... Quaru ... natura ... veſtigan ...

XXVII. Et ut candidè dicam, quod ſentio, & deſidero in eorundem placitis, Naturales mutationes nimis arctis cogunt cancellis, dum in ſolis. Quantitatum hærent affectionibus, non ſatis expendentes longè plures atque à prioribus multùm diverſas exiſtere Qualitatum affectiones, ſecundùm quas memoratæ fiunt in rebus naturalibus mutationes. Quarum Qualitatum naturam, eſſentiamque atque diverſitatem, quin agendi modum multifarium Senſibus aut Mente aſſequi, aliiſque clarè, ac diſtinctè explicare licèt ſit valde arduum, non deſperandum tamen de ſucceſſu bono, quin potiùs labore improbo tentandum ab Ingenioſis hoc vadum adhuc in multis latens, quò vera comparetur novo inventori gloria, promoveaturque bonum publicum.

Et i... ſtigaren... ab Auc... ſi otiu... ſuppeter...

XXVIII. Si plùs quàm hactenus otii largiretur mihi quacunque demum via Deus, tentarem & Ego in ætate jam provectiore fortunam, nullus dubitans, quin multa eſſem hoc labore & magno & amœno detecturus & obſervaturus, quæ aliis ad ulteriora pergentibus viam præpararent, pararentque faciliorem. Non deſunt enim jam nonnulla, quæ otii defectu nequeo chartæ committere, atque proximo meo communicare. Sed iſta & alia plura pendent à providentia, & auxilio Divino, ſine quo nil poſſumus, nil præſtamus laudabilis.

Glan... larum Co... globatar... Vitia.

XXIX. Quamvis autem, ut in viam redeam, Conſtitutionem Glandularum Conglobatarum exactam non ſumus hactenus aſſecuti, aliquid tamen addemus de earundem Vitiis, propter quæ non raró, nec parùm vitiatur ipſius Lymphæ productio. *Tumoris* ſaltem, *ac Indurationis*, ut & *Inflammationis* earum ſenſu manifeſtorum ac ſæpiùs ſimul concurrentium faciemus hic mentionem.

Tumor... Duriti... & Infla... matio.

XXX. Glandularum harum & *Tumor*, ſive *Moles aucta*, & *Durities*, & *Inflammatio* etiam in vivis ad ſenſum apparent (nam poſt mortem latentes quoque notari poſſunt) tum in faucibus, tonſillæ dictæ, tum in colli partibus variis, aliiſve locis multa pinguedine aut carne minimè tectis, ubi aliquando viſu, ſemper tactu, caloriſve ſenſu dignoſcuntur notata illarum vitia.

Tumor... Duritie... ſtinguend...

XXXI. Diſtinguendus eſt Glandularum Tumor ab earundem Duritie, cùm & Tumor abſque Duritie, & Durities abſque Tumore poſſit exiſtere,

quin

quin imò ſubinde exiſtat: licet ſæpiùs jungatur Tumori Durities.

...uando

XXXII. Intumeſcunt Glandulæ Conglobatæ, tum quando ipſæ aluntur augenturque copioſiùs in ſtatu optimo, tum quando ipſæ coacervant præternaturam in ſua ſubſtantia continuò allabentem Sanguinem; qui faciliùs per ipſam molliorem atque flaccidiorem diſpergitur, quam per ſubſtantiam carnium firmiorum ac ſolidiorum.

...uando ...is in ...dulis ...ve-

XXXIII. Coacervatur autem præter naturam in Conglobatis Glandulis Sanguis propter impedimentum illius refluxui poſitum, & imprimis obſtructionem in Venis capillaribus, Canalibuſve Arteriis, Veniſque interpoſitis à Pituita concreſcente frequentiùs, Sanguine autem coagulato rariùs contingentem.

...uando coa... ...ur Pi... , vel ...tis.

XXXIV. Quoties namque vel ab Aere tum natura, tum arte æſtuante, vel ab Alimentis, Condimentiſve aut Spirituoſis, aut Aromaticis, aut Volatili Sale abundantibus, vel à Corporis, Animive Motu, Ira præſertim vehemente, vel à Vigiliis ſolito magis ſoluti & fluidi facti ſunt in corpore unà cum Sanguine Humores omnes, & maximè Pituita, quin quaquaverſùm deferuntur iidem abundantiùs, toties ſuperveniente Aeris Aquæve frigore, vel uſurpatis Alimentis, Condimentis, Medicamentiſve actu frigidis, aliaſve coagulandi vi præditis, vel ad quietem ſummam devoluto corpore, vel Triſtitia extrema, Metuve panico, in expectatoque homines opprimente, quemadmodum in aliis partibus, ita in Glaudulis Conglobatis Coagulari ſolet tum Pituita, tum Sanguis; unde ad motum inepti facti hærent in vaſis, vel intermediis Canalibus, Sanguinemque affluentem, ne per impeditas vias ulteriùs pergat, ſiſtunt, qui per Glandularum ſubſtantiam vicinam diſperſus eandem in molem majorem, hoc eſt, *Tumorem* diſtendit.

...e oria... Duri...

XXXV. Idem humor ſi Glandularum ſubſtantiæ arctiùs impingatur, aut poſt partium ſuarum fluidiorum ac molliorum diſcuſſionem ſolidior fiat & compactior, *Duritiem* in Glandulis efficit.

...de In... ...matio.

XXXVI. Sanguis notatus quoties in Vaſis ſuis & Ductibus ſubſiſtens, aut ex iiſdem in Glandularum ſubſtantiam effuſus incenditur, toties *Inflammationem* patit ſatis frequentem, apparentemque in Tonſillis.

...e Gra... & Co-

XXXVII. Quoties autem ita ab externo frigore affectæ ſunt male Glandulæ Conglobatæ circa Choroeidem Plexum in Cerebri Ventriculis lateralibus & alibi obſervabile, toties conſequi ſolet Gravedo; qua urgente producta Lympha exiſtit Salſo-acida, taliſque guſtatur in Coryza.

Unde ...pha ...alſo ...

XXXVIII. Unde probabiliter licebit concludere, quocumque demum modo tunc lædantur notatæ Glandulæ, Lympham deflectere à ſuo ſtatu & qualitate naturali, generarique Salſo acidam: cum ab ipſa non tantùm per nares effluente corrodatur interna ipſarum ſuperficies, ut & faciei cutis, verùm quaquaverſùm intra corpus delata, vel diſtillante *Dolores* producantur nunc leviores, nunc graviores, prout nimirùm ejuſdem Vitium exiſtit levius, graviuſve.

Unde ...ur Do-

XXXIX. Hi Dolores ſicut adſcribuntur vulgò *Catharris* non ſatis explicatis, ita veriùs deducuntur à vitiata, ſicut dictum, *Lympha* ex vaſis ſuis effuſa, & in partes vicinas, quin aliquando remotas quoque viam reperiente, aut acrimonia ſua ſibi faciente.

Unde ...hiſis.

XL. Ab eadem Lympha vitiata & acriore in aſperam Pulmonum arteriam per fauces delabente, atque poſt excoriationem paulatim ulcus pariente ortum habet ut plurimùm *Phthiſis* pleriſque exitialis, utpote in ſuo exortu, quando facilè curatur, ferè ab omnibus neglecta.

XLI. Plura ipſarum Conglobatarum Glandularum Vitia evidentia nunc non ſuggerit mea Memoria, quibus Lymphæ vitiatæ cauſa queat adſcribi; aliàs, ſi à me obſerventur, & Deus ſinet, additurus.

XLII. Notatorum Lymphæ Vitiorum Curam quod attinet; ſi 1. *Parcior* in corpore producatur *Lympha*, eadem uberiore Sub-Acidorum & Alimentorum, & Condimentorum uſu poterit augeri. In hunc finem uſurpari poterunt in Condimentis Omphacium, Acetum, Succus Citri, Arantiorum &c. Inter fructus gratiores Ceraſa tum acido dulcia, tum acidiora, Ribeſia, Berberi, &c. Inter Plantas Acetoſa, Acetoſella, &c. Inter Potus Vinum Moſellanum, vel quodvis aliud ſubacidum, maturum tamen. Cavendum enim à Vinis immaturis, ut & Cereviſia multùm acida facta, cùm ab ipſis Tormina excitentur. Inter magis Medicamentoſa conveniunt Spiritus Salis, & Nitri dulces facti, & unà cum potu ordinario uſurpati. *1. Parcior Lympha qui curetur.*

XLIII. Si contra 2. *Copioſior* generatur in Corpore *Lympha*, minuendus erit Sub acidorum Alimentorum, Condimentorumque Uſu, ac eorundem loco uſurpanda erunt pro re nata, hoc eſt, diverſitate Conſtitutionum, & Functionum ſingulari nunc magis Spirituoſa, nunc magis Aquea, nunc magis Aromatica, & Sale Volatili abundantia. *2. Qui Copioſior.*

XLIV. Si 3. *Acidior* exiſtat & paretur in Glandulis Conglobatis Lympha, ejuſdem Aciditas excedens minuetur ac temperabitur potiùs, quin ejuſdem Temperatioris Generatio procurabitur imprimis Uſu Salium Volatilium forma liquida præparatorum, & unà cum Alimentis cæteris indies quantitate mediocri aſſumptorum. *3. Qui Acidior*

XLV. Plura poſſunt in hunc finem parari, & uſurpari Salia Volatilia, tum Simplicia, tum Compoſita, prout Uniuſcujuſque induſtria & fœlicitas erit major, vel minor. Plurimùm namque differunt inter ſe laudata Salia tum ratione materiæ, tum ratione præparationis multifariæ. *Salia Volatilia.*

XLVI. Si cui deſit occaſio manibus proprijs Salia Volatilia parandi, adeòque in gratiora, & efficaciora inquirendi, utatur Salis Armoniaci Spiritu vel puro, vel aliis admiſto, quem ad guttas plures, paucioreſve ex Vino, Cereviſia, vel alio liquore inter prandendum, cœnandumque accipient Ægri, atque in ejuſdem uſu quotidiano continuabunt aliquandiu, donec Lymphæ Acidioris Effectus mali fuerint in totum ſublati & ſuperati.

XLVII. Quod ſi malit Æger Potu ordinario uti puriore, atque in mixtura potiùs medicata uſurpare Salem Volatilem: illi ſequens aut ſimilis præſcribatur Formula, ſumatque ſæpiùs in die, etiam mox ante aut poſt aſſumptos cibos, hujus Mixturæ Cochleare unum. *Mixtura.*

℞. *Aq. Menthæ*,
Fœniculi, *an. unc.* ij.
Vitæ Matthioli, *unc.* j.
Spir. Salis Armoniac. Gutt. xxx.
Syr. Menthæ, *unc.* j.
M.

XLVIII. Si 4. *minùs Acida* producatur in homine *Lympha*, ejuſdem aciditas intendetur à Condimentis, Medicamentiſve aciditate notabili præditis, atque ſatis bona copia uſurpatis, Aceto acriore, Succo Citri, & Granatorum Acidorum; Spiritu Salis, Vitrioli, Nitri, Oleo Sulphuris per Campanam parato, &c. quæ omnia ordinario potui, vel cuivis julapio, vel juſculis quoque ad gratam Ægro aciditatem addi poſſunt, & ſic tamdiu indies uſurpari, donec Aciditatis in Lympha reſtitutæ compareant ſigna. *4. Minùs Acida Lympha qui curetur.*

XLIX. Quoniam verò Stulti, dum vitant vitia, in contraria currunt, & facilè abuſus fieri poteſt in Acidorum uſu nimio, quò plerique inclinare ſolent homines, monendi ſedulò, ne diutiùs perſeverent in Acidorum ſpirituum uſurpatione, ſibique ſic plùs noceant, quàm proſint.

L. Quoties *Spirituoſorum nimio uſu* diminuta & fracta eſt Lymphæ aciditas, toties minuendus paulatim eorundem uſus, quò ſic purior, acriorque reddatur Lymphæ aciditas.

5. Qui curetur Subſalſa. LI. Si 5. *Subſalſa* exiſtat *Lympha*, abſtinendum à Salſorum, Salitorumve Alimentorum quotidiano uſu; quod paulatim tentandum, cùm plerique ſalitis addicti admodum difficulter dimoveri queant à ſuo propoſito, & more malo, qui legis habet rationem.

6 Qui Viſcoſior. LII. Si 6. *Viſcoſior*, ideòque inertior producatur *Lympha*, cavendum ab uſurpatione multa & Piſcium, præſertim marinorum, & Capitum, Pedumque Animalium terreſtrium: quin imò inter Condimenta in quotidiano uſu adhiberi debent Aromatica quævis, atque Sale Volatili abundantia, qualia ſunt pleraque Antiſcorbutica, Cochlearia, Sinapi, Raphanus uterque, Naſturtium tum hortenſe, tum aquaticum, &c.

7. Qui Salſo-Acida. LIII. Si 7. à Diætæ vitiis par. 29. & ſeq. notatis *Glandulæ Conglobatæ Vitientur*, *Lymphaque* producatur *Salſo Acida*, ſicut dictum par. 37. emendandum erit Glandularum æquè, ac ipſius Lymphæ vitium.

Glandularum Tumor & Durities qui curentur. LIV. Et *Glandularum* quidem *Tumor*, tum & *Durities Pituitæ* in viis ſuis coagulatæ debita Curabuntur per medicamenta incidentia & attenuantia, & imprimis Sudorem ſimul moventia, quò foràs propellatur, quod foriſecùs penetravit per cutis poros, aliaſque apertiones in corporis interiora, vel cum ipſo habet affinitatem. In quem finem conducet mixtura ſequens cochleatim ſæpiùs aſſumpta, corpore, ubi decumbit Æger, ad Sudorem promovendum mediocriter tecto.

Mixtura.
℞. *Aq. fumariæ,*
Fœniculi, an. ℥jß.
Theriac. ſimpl. ʒvj.
Spir. Sal. armon. Gutt. xx.
Bezoard. mineral. ʒß.
Vel *Antimon. Diaphor.* ʒj.
Syr. Card. bened. vnc. j.
M.

Quid eaefficiat. LV. Tali remedio & ſolvitur denuò Pituita in Glandulis coagulata, & eadem ſoluta, mobiliſque facta removetur à loco, in quo præter naturam hæret, quin non rarò reducitur denuò in Vaſa ſua, moxque aut emendatur in totum, Sanguinique admiſcetur, aut, ubi emendari nequit, Sanguini tantùm confunditur, & nunc per Corporis poros cum Sudore, nunc per Renum Vaſa & Urethram cum Urinis, nunc per inteſtina cum Alvi fæcibus excernitur, ac nocere deſinit.

Suffitus. LVI. In eundem finem ex parte ſaltem conducit Suffitus ex Carabe, Maſtiche & ſimilibus, quoties Capitis Glandulæ ſunt malè affectæ, naribus & ore patulo cum aere inſpirato exceptus, & ad interiora penetrans; nec tantùm Humorem Pituitoſum in ipſis hærentem ſolvens, verùm Glandulas ipſas in priſtinum ſtatum reducens, quin adverſùs novas Aeris injurias muniens, ac roborans.

Frictiones. Linimenta. LVII. Eodem Suffitu linteis excepto Glandulæ ſuperficiales per frictionem blandam reſtitui poſſunt in integrum: In quem finem uſurpari quoque poteſt Unguentum Martiatum, & Althææ compoſitum parti affectæ illitum.

Glandularum Inflammationes qui curentur. LVIII. Si præter Tumorem ac Duritiem *Inflammatione* quoque laborent *Glandulæ*, in ſpecie *Tonſillæ*, Gargariſmis emollientibus & incidentibus blandioribus, neutiquam adſtringentibus, ſed tepidè uſurpatis corrigendus & Humor Pituitoſus obſtruens, & Sanguis aut in Vaſis ſubſiſtens, aut in Glandularum ſubſtantiam effuſus, accenſuſque: quibus ſi nequeat impediri, emollientibus præſertim & blandè incidentibus Aromaticis promovenda ejus Suppuratio, hinc & Apoſtematis apertio, Puriſque adeò effuſio, hinc & Ulceris mundatio & conſolidatio: de qua re plura videantur Cap. 40. par. 50. & ſeq.

Gargariſmus emolliens, & incidens. LIX. Gargariſmi emollientis & blandè incidentis formula eſto ſequens.
℞. *Rad. Apii,*
Althææ, an. ʒj.
Fol Malvæ, M. j.
Paſſul. maj. inciſ. vnc. ij.
Coq. ex Aq. hordei.
In Colat. lib. j. diſſolv.
Syr. Violac. ſimp.
ſ. rad. an. vnc. ß.
M. F. Gargariſmus.

Rap… Succu… LX. Poſſet quoque Gargariſmi loco uſurpari ſolus Raparum aſſarum, vel in Aqua pauca coctarum Succus expreſſus.

Gl… larum… ſtituti… tiata… genda. LXI. Curata Inflamatione, ſi ſui negligentiores non fuerint Ægri, Gargariſmo ex ſubadſtringentibus & Aromaticis minùs acribus parato, & aliquoties in die calidè uſurpato reparanda vitiata priùs Glandularum Subſtantia & Conſtitutio.

Garg… mus… ſtringe… Ex. gr. eſto ſequens formula.
℞. *Rad. Biſtortæ,*
Imperator. an. ʒij.
Fol. Veronicæ, M. j.
Salviæ,
Fl. Roſ. rub. an. M. ſ.
Coq. ex Aq. hordei ad Colat. lib. j.
add. Mellis roſat. ℥j.
M. pro Gargariſmo.

LXII. Reliqua Diætæ vitia vitari, aut, ſi inevitabilia fuerint, emendari debent non ſemel recenſitis paſſim ſuperiùs modis.

CAPUT L.

De Lymphæ Glanduloſæ per Vaſa Lymphatica & Ductum Thoracicum ad Venam Iugularem, Axillaremve ſiniſtram Motu læſo: ut & Thoracis Hydrope.

I. GLandulosam Lympham imprimis ab ea diſtinguo, quam tum à Muſculis tum ab aliis Partibus ex Spiritibus Animalibus eò delatis, ac ſuperſtitibus eorum habere ſuſpicor; cùm qua tamen confuſa per eadem Vaſa Lymphatica pergit ad Ductum Lymphæ, Chyloque Communem, ac per Univerſum Thoracem ad dorſi Spinam ſitum, ideoque Thoracicum vocatum, donec tandem exoneretur omnis in Venam Iugularem, Axillaremve ſiniſtram, ubi Sanguini conjuncta deſcendit cum ipſo per Cavam Venam ſuperiorem ad dextrum Cordis Ventriculum. *Lym… motus vaſa & … ctum T… racicum … venam … gularem*

Quot … dis lædat… II. Hic naturalis *Lymphæ* per Vaſa Lymphatica, Ductumque Thoracicum *Motus* lædi poteſt 1. quando *in totum*, vel quodammodo ſaltem *impeditur*. 2. quando *alia via*, & *aliò*, quam verſùs laudatas Venas *Lympha movetur*.

Diu in tum im… Ægrum … dit III Si unquam *in totum impeditur Lymphæ Motus per Ductum Thoracicum*, diu non putem ſuperfuturum Ægrum.

Impeditu… ab Obſtr… ctione … unde or… tur. IV. *In totum impediri* poteſt per plura, vel pauciora *Lymphatica Vaſa Lymphæ Motus* imprimis ob eorundem *Obſtructionem*.

V. *Obſtructio* hæc fiet à *Pituita Glutinoſa* unà cum Lympha per ejuſdem Vaſa delata, & in iiſdem concreſcente ac *coagulata*, ideoque in ipſis hærente, mox & ipſa opplente.

Quan… Pituita Glutinoſa per vaſa Lymphatic… deferatur VI. Deferri ſolet Pituita Glutinoſa per Vaſa Lymphatica, quoties ipſa in tenui Inteſtino præſertim ab Aeris æſtu qualicunque, Corporiſve Motu vehementiore, aut Potu Spirituoſo, Aquoſove imprimis tepido, vel calente copioſiùs ingurgitato ſolvitur, vel diſſolvitur, & primò quidem per Lacteas Venas, mox & Ductum Thoracicum Sanguini confunditur, ac poſteà unà cum ipſo quaquaverſùm, Ergò ad Conglobatas quoque Glandulas, hinc & Vaſa Lymphatica propellitur.

Quand… in iiſdem coaguletur VII. *Coagulari* ſolet *Pituita* eadem in *Vaſis Lymphaticis* frequentiùs ab *Aere* externo, *Pluvia*, *Aqua frigidis*, aut *Nive* quoque quovis modo ſuperficiem Corporis moleſto frigore afficientibus, ac ſimul fluida quævis facilè coagulabilia in ipſo ubivis coagulantibus atque ad concreſcendum cogentibus.

An Pitui… ta mœror… concreſcat VIII. An ſicut Sanguis, ita Pituita quoque à Mœrore aut Terrore ſummo & inopinato queat concreſcere, non auſim aſſerere, ut nec negare; licet id minùs videatur mihi probabile.

IX. Quo-

IX. *Quodammodo impeditur Lymphæ Motus* per vaſa Lymphatica; tum, quando ipſa eſt *glutinoſior*, adeoque ad motum lentior ac ineptior, tum, quando *ex parte compreſſa*, vel quovis modo alio *anguſtata* ſunt *vaſa* ipſa.

X. Quoties *in vaſis* ſuis *obſtructis ſubſiſtit*, & magis, magiſque accumulata *nimiùm ipſa diſtendit*, & tandem *rumpit Lympha*, toties eadem in *Loca vicina*, vel *Cavitates propinquas* effunditur atque tunc *alia via & aliò*, quàm decebat, *movetur Lympha*.

XI. Ex hac *Lymphæ per vaſa ſua in corporis habitu* diſtributa & obſtructa, hinc rupta *effuſione in partes vicinas* producuntur *Dolores* varii & *Tumores* quoque, *Catarrhis* vulgò adſcripti: Inter quos haud poſtremum locum tenent, qui partem brachii ſuperiorem uſque ad humerum ipſum occupant, & quandoque Collum ſimul affligunt; ad quos etiam referendi, qui dolorem Iſchiaticum mentiuntur atque inceſſum impediunt in natibus hærentes.

XII. Horum dolorum quidam patiuntur partes affectas veſtimentis multis tegi, & ab ipſis incaleſcere; alii à tegumentis exacerbantur: unde quoque difficiliùs cedunt, & curantur, quàm priores.

XIII. Oriuntur ferè ab externo frigore partes illas priùs ad Sudorem uſque calentes ac in ſomno ſæpiùs denudatas penetrante, atque poſt coagulatam in Lymphæ vaſis Pituitam, obſtructionemque in ipſis, mox & ruptionem factam pro Lymphæ diverſitate Dolores varios, & variis duntaxat medicamentis cedentes producente.

XIV. Quæ namque Acidior eſt Lympha, dolores magis rodentes, atque aromaticis oleis & unguentis cedentes parit; quæ verò magis eſt Salſa muriatica, dolores minùs aromaticis oleis & unguentis, quale populeon, auſcultantes excitat.

XV. Ex hac *Lymphæ* è Thoracis Vaſis Lymphaticis lateralibus obſtructis, mox & ruptis effuſione, atque per tegentem coſtas membranam in Thoracis cavitatem penetratione *Hydropem Thoracis* plerumque, ſi non ſemper, ortum habere autumo.

XVI. *Prævenietur Vaſorum Lymphaticorum* in Thoracis interioribus *Obſtructio*, cavendo 1. ne corpus nimiùm incaleſcat, & hoc ſi caveri nequeat 2. ne thorace denudato idem mox refrigeretur, ac per conſequens Pituita fuſa & quaquaverſùm diffuſa potenter in Vaſis variis, ergò & Lymphaticis, concreſcat & coaguletur.

XVII. *Curabitur* eadem *Obſtructio*, ſi quantocyùs, quando locum habuerunt Cauſæ ipſiùs memoratæ, atque metus eſt, ne notatum malum fuerit productum, aſſumatur ſimul ac ſemel, aut vicibus partitis *Sudoriferum attenuans & incidens*, quale præbent Aquæ Theriacales plures cum vini ſpiritu præſertim paratæ, ut & Aromaticæ aliæ, Decocta ex Lignis Guajaco, Iuniperino, Saſſafras, &c. Radicibus Imperatoriæ, Chinæ, Sarſæparillæ, Petaſitidis, &c. Foliis Scordii, Cardui Benedicti, Cardui Mariæ, Scabioſæ, Taraxaci, &c. Floribus Papaveris erratici, Sambuci, Chamæmeli, &c. Baccis Iuniperi, Lauri, Sambuci, &c. Seminibus Milii, Cardui Benedicti &c. parata; Salia Volatilia Succini, Cornu Cervi, &c Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum minerale, Oculi Cancri, &c.

Ex. gr. eſto ſequens Mixtura, ſicut dictum ſæpiùs, ad unum vel plura Cochlearia, donec Sudor erumpat, uſurpanda.

℞. *Aq. fumariæ*,
Taraxaci, *an.* ℥ ij.
Theriacalis ſimplicis, vel
Vitæ Mattbioli, ℥ j.
Spir Salis armoniac. Gutt. xxx.
Laud. Opiat. Gutt. iij.
Antimon. Diaphoret. ʒ ß.
Syr. Cardui Benedicti, ℥ j.
M.

Deleboe Opera.

XVIII. Cui Decocti forma magis placet, is ſequenti utatur ſæpiùs ad ℥ iij. vel iv. ac benè tectus ad Sudorem ſe componat.

Decoctum.

℞. *Rad. Sarſæparillæ*,
Apii, *an.* ℥ j.
Raſ. ligni Guajaci,
Iuniperini, *an.* ℥ j ß.
Fol. Cardui Mariæ,
Scabioſæ,
Scordii, *an. M.* j.
Flor. Sambuci, *M.* ß.
Sem. Milii, ℥ ij.
Coq. ſ. a. ex aqua pura ad Colaturæ ℔ iij.
addendo Syr. papav. errat. ℥ iv.
M.

XIX. Si anni tempeſtas fuerit frigida, vel multa ſcateat Æger pituita, Decocto præcedenti commodè addi poterunt Aquæ vitæ Mattheoli, vel cujuſvis alterius Aromaticæ, ℥ ij. quò pluribus Indicationibus ſimul ſatisfiat.

Pituita & Lympha viſcoſitas corrigenda.

XX. Iiſdem propoſitis jam medicamentis, etiam ubi ſuperatum videtur notatum malum, ſed minore quantitate, atque rariùs aſſumendis *Corrigetur Pituitæ*, hinc & *Lymphæ viſcoſitas & tenacitas*: ubi non erit opus Sudorem urgere, aſt Pituitam, & Lympham ſolùm alterando ſenſim emendare.

Vaſa Lymphatica rupta ſponte conſolidantur.

XXI. *Vaſa Lymphatica rupta*, poſtquam Obſtructione notata fuerint medicamentis laudatis liberata, conſolidabuntur ſponte, ſicut obſervamus evenire in vaſis ſanguineis; cùm conglutinandi vi præditum ſit cujuſvis partis alimentum proprium, quippe plùs minùs tenax, & glutinoſum.

Dolores qui curentur.

XXII. Dolores in Artubus, ac præſertim Brachii parte ſuperiore orti, atque noctu maximè moleſti, poſtquam Humoris Seroſi redundantia, ſi quæ adſit, fuerit Hydragogis, & Sudoriferis quoque diminuta, tollentur illinendo partem affectam ſequente linimento.

Linimentum.

℞. *Unguenti Martiat.*
Ol. lumbrical. an ℥ ß.
Succini, ℈ j.
M.

XXIII. Quòd ſi Dolores ab hoc linimento, vel ſolis tegumentis augeantur, ſequenti utendum.

Aliud.

℞. *Vnguent. Populeon.*
Nervini, *an.* ʒ ij.
Ol. lilior. alb. ʒ iij.
M.

Balſamus Sulphuris Terebinthinatus.

XXIV. Quòd ſi Dolores iidem Coxendicem affecerint, & imprimis partem ſpinæ inferiorem ita occuparint, ut vix erigi queat corpus & ad motum deduci, præſtantiſſimus erit Balſamus Sulphuris Terebinthinatus, ſi paucis ejus guttis pars affecta illinatur, quo ſæpiùs una nocte curavi homines miſeros.

Hydrops Thoracis qui curetur.

XXV. *Hydrops Thoracis* cognitu admodum difficilis, utut ſatis frequens in hiſce locis, *Curabitur* tutiſſimè (poſt præmiſſam Lymphaticorum Vaſorum obſtructorum reſerationem, ac conſolidationem, quò ipſe non foveatur ampliùs) continuatio tam per laudata medicamenta, quàm per ſtupham ſiccam Sudore, ſicque paulatim evacuatis per corporis poros Aquis præter naturam in pectore ſtagnantibus; quibus ſi nil efficiatur, & de Thoracis Hydrope ſatis conſtet, non video, cur non liceat per acum argenteam cavam in thorace innoxiam inſtituere Paracentheſin; ex tali namque vulnere parvo nil periculi imminet Ægro.

CAPUT LI.

De Salivæ in Glandulis Maxillaribus Conglomeratis tam ſuperioribus, quàm inferioribus. Præparatione læſa.

Glandularum conglomeratarum liquor.

I. QUemadmodum in Glandulis Conglobatis omnibus Lympha, ita in *Conglomeratis* omni-

omnibus *Liquor peculiaris* generatur; qui haud in communes omnibus, verum *peculiares ſingulis Ductus*, eoſdemque in *determinatas* unicuique *Cavitates* deſinentes defertur.

Salivales Ductus bini, & infiniti canaliculi.

II. *In Os* quidem ſeſe duplices exonerant utrinque *Ductus bini*, à *Saliva* per ipſos deportata *Salivales*, *Salivares*ve dicti, & à Glandulis Maxillaribus Conglomeratis tam ſuperioribus, quàm inferioribus oriundi: ut taceam *infinitos canaliculos* ex ſimilibus Glandulis ortos & itidem *in Os patentes*, ac contentum Liquorem affundentes, à Diligentiſſimo & Accuratiſſimo Anatomico *Nicolao Stenonio* primùm, quantùm Ego ſaltem novi, obſervatos.

Saliva unde.

III. *Salivam* omnem *ortum* habere judico partim ex *Sanguinis parte*, quàm quæ Lymphæ ſervit, magis glutinoſa per *Arterias*, partim ex *Animalibus Spiritibus* per *Nervos* ad memoratas Glandulas Conglomeratas deductis.

Salivæ generatio quot modis lædatur.

IV. Hanc *Salivę* naturaliter *Inſipidę* ac omnibus Liquoribus permiſcibilis *Generationem lædi* cenſeo 1. quando *Parcior* fit 2. quando *Copioſior* producitur 3. quando *multifariè qualitatibus ſenſilibus peccans* præparatur.

Parcior fit 1. Defectu materiæ.

V. *Parcior*, quàm decebat, *generatur Saliva* 1. *defectu materiæ*, quoties illa *non reponitur*, Alimentis convenientibus, qualia videntur eſſe potiſſima Iuſcula ex Brutorum carnibus parata, Lac, Potus craſſior, Cereviſia putà potentior, Vinum rubellum, &c. vel aliò deducitur, ſiue intra corpus remaneat in Hydrope vario, ſive extra corpus effundatur in Alvi fluxu, vel Urinæ, aut Sudoris excretione nimia.

2. Viarum vitio.

VI. 2. *Vitio Viarum, per quas defertur ad Glandulas dictas requiſita Materia*, diſſectis, obſtructis, compreſſiſve Arteriis grandioribus, & aliquando Nervis quoque; unde aliquis ſaltem accidere poteſt Salivæ Defectus.

3. Glandularum vitio.

VII. 3. *Glandularum ipſarum Vitio*, quando ineptæ fiunt tranſcolandæ, admittendæve laudatæ materiæ, aut eidem immutandæ & in Salivam deducendæ. Quamvis, quomodo affectæ ſint ac ſecundùm naturam conſtitutæ iſtæ Glandulæ ad munus hoc abſolvendum, nondum ſatis conſtet.

Copioſior fit.

VIII. *Copioſior* contrà *producitur* aliquando *Saliva*, (quemadmodum in Melancholicis quibuſdam & Sputatoribus inde dictis continuò, & nonnullis Ægris Salivatione ſpontanea, eaque abundantiore aut pauciore laborantibus accidere notum) 1. ob *Materiæ Salivaris redundantiam*, nunc ex uberiore uſu Alimentorum Liquidiorum, Vini præſertim acidiuſculi; nunc ex Urinæ, aut Sudoris conſueti excretione parciore.

1. Ob Materiæ Salivaris redundantiam.

2. Ob viarum amplitudinem & multitudinem.

IX. 2. Ob *Viarum Sanguinem Spirituſque Animales ad Salivares Glandulas deferentium amplitudinem aut multitudinem*; propter quam plùs materiæ in Salivam mutandæ affertur dictis Glandulis.

3. Ob Glandularum Vitium.

X. 3. Ob *Glandularum ipſarum Salivam conficientium vitium*, propter quod Salivaris materiæ plus, quàm decebat, excipitur è Sanguine, mutaturque in Salivam; licèt illud vitium quale ſit aut eſſe poſſit, hactenus determinare non poſſim.

Qualitatibus ſenſilibus peccantem Salivam teſtatur ſapor eius.

XI. *Qualitatibus ſenſilibus*, tam *propriis*, quàm (præter Quantitatem, de qua nunc actum) *communibus vitioſam* produci quandoque *Salivam*, teſtatur *Sapor* ejus aliquando *Salſus*, aliquando *Acidus*, aliquando *faſtidioſè Dulcis*, aliquando *Amarus*, dummodò hic à Bile ad Os aſſurgente non habuerit ortum: Arguit idem *major* vel *minor* quandoque ipſius *Glutinoſitas vel Aquoſitas*, & ſi quæ aliæ obſervatæ ſunt unquam, obſervabunturve impoſterum Mutationes in *Colore*, *Odore*, *Sapore*, *Calore*, *Frigore*, ac ſimilibus Qualitatibus.

Salſus.

XIII. *Salſus Salivę Sapor* debetur haud dubiè *Sero in Sanguine Salſo*, concurrente forſan ſimul *Glandularum Salivarium vitio*, propter quod minùs aptæ ſunt amovendæ à ſe, ſuperandæve iſtius Seri Salſitudini.

Ac...

XIII. Sic *Acidus Salivæ Sapor* acceptus erit ferendus *excedenti copiæ Humoris Acidi* tum in *Corpore*, tum in *Sanguine* ac fortè ſubinde alicui *Defectui Animalium Spirituum* vel *Univerſali*, vel *Particulari* ſaltem in Glandulis Salivaribus.

Faſ... ſè Dul...

XIV. *Sapor Salivæ faſtidioſè Dulcis*, & Saturni ſaccharum æquans vel ſuperans quærendus *in Sero ſimili* undecùnque tandem orto. Nam difficile eſt admodum omnes in corpore noſtro Humorum ſecundùm Qualitates penè innumeras obvenientes Mutationes exactè explicare, cùm ignoremus plerunque, quibus, qualibuſque Alimentis fuerint uſi Ægri, & imprimis à quibus, qualibuſque tam mirè alterentur Sapores, Odores, Colores, ac cæteræ Humorum noſtrorum Qualitates; & quidem, meo ſaltem judicio, propter neglectam à pleriſque Chymiam, ut ita dicam, Experimentalem, ac Præjudicia Experimentorum ac Poſtulatorum loco paſſim à pleriſque habita, & imprudenter aliis, ne dicam impudenter, obtruſa.

Am...

XV. *Amarus Salivæ Sapor* vel à *Bile* ſurſùm ructata & aliquandiu in Ore ſui reliquias relinquente, ideòque Salivam omnem aliquandiù inquinante oritur; vel, ubi talis eructatio Bilis locum non habuit, ab eadem forſan Bile puriore in Sero exiſtente, atque in Salivaribus Glandulis Salivæ materiæ admiſta: utut de hoc poſtremo modo valde dubitem, cùm vix unquam obſervaverim Sanguinis Serum amarum.

Gluti... ſior & Aquoſior Saliva.

XVI. *Glutinoſior Saliva* ortum ſuum debebit, *Sanguini multa Pituitâ* itidem *glutinoſa ſcatenti*; uti *Aquoſior & Fluidior ejuſdem defectui*.

P... cior Proventus qui curetur quando 1. Ob de... ctum materiæ.

XVII. *Curabitur Parcior Salivæ proventus* 1. *defectui materiæ aptæ*, atque *Alimentorum convenientium* adſcribendas *liberaliore eorundem Uſu*: ſicut Curato Hydrope, quoties ipſius materia ipſi fovendo inſumitur vel avertitur; ut & Curato Alvi fluxu, quandò per ipſum materia ejus evacuatur; denique ſublato nimio Urinæ aut Puris effluvio, quando ipſius culpa evenit. Horum autem Affectuum Curatio alibi & quidem ſuo tradenda loco.

2. Ob d... fectam Arteriam a... Nervum.

XVIII. 2. *Diſſecti Arteriæ aut Nervi* non curantur, *damnumque* inde ortum non niſi tardiùs *ex parte ſaltem reparatur*; quatenus Arteriæ ac Nervi reliqui ad eaſdem partes tendentes paulatim ferè augentur, atque ſic tandem jacturam diſſectis debitam quodammodò reſarciunt.

XIX. Qui *Vaſorum horumce Obſtructio & Compreſſio* curari debeat & poſſit, alibi non ſemel dictum eſt ac doctum.

3. Ob glan... dularum vitium.

XX. 3 *Glandularum ipſarum Vitium* quale ſit, propter quod parcior producatur Saliva, poſtquam innotuerit, non ita difficulter illi aptum invenietur remedium: quamvis, dum ignoratur adhuc utrumque, poſſit Medicus prudens talia uſurpare imprimis externè medicamenta, quæ vocantur vulgò roborantia, ſuntque pleraque Aromatica, Ex. gr. Unguentum martiatum, quo inungi poterit maxillæ utriuſque regio, in qua ſitæ ſunt Salivares Glandulæ; à quo ſi commodum accipiat Æger, illa obſervatio erit notanda; & alio tempore in alio Ægro, aut in eodem, ſi ferre non poſſit pinguia, Fotus aliquis paretur ex plantis aromaticis, addito quandoque Spiritu vini, & nonnunquam egregio Sale Volatili; cujus itidem ope ſi meliùs habeat Æger, hactenus utilis erit tum aliis curandis, tum Glandularum conſtitutioni naturali, atque vitio eruendis obſervatio. Sic paulatim augetur notitia humana, perficiturque indies Ars Medica, non niſi labore improbo, iteratoque comparanda.

Copioſior Salivæ proventus curatur. 1. Minuendo eius Materiam.

XXI. *Copioſior Salivæ proventus Curabitur* 1. *minuendo ejus materiam*, tum detrahendo indies aliquid de Alimentis liquidioribus, tum *evacuando ipſam per alvum*, ut cum *urinis* vel *ſudoribus*.

XXII. Inter *alvum moventia* conducent *Phlegmagoga & Hydragoga* ſimul mixta, & ſæpiùs minore quantitate aſſumpta.

Exempli gratia ſunto Pilulæ ſequentes his aut ſemel tantùm in ſeptimana uſurpandæ.

ula.

♃. *Maſſ. pilul. maſtichin.* ʒ. j.
Reſinæ Ialappæ, ℈ j.
Ol. ſuccini, Gutt. iij.
M. F. pilulæ N°. xx.
Inaurentur.

iarum

Sumat Æger cubitum iturus tres, quatuorve, ut bis aut ter ad ſummum inde purgetur.

XXIII. Inter *Diuretica & Sudorifera* convenient imprimis Decocta minus ingrata aliquoties in die, aut potus ordinarij loco fœliciter uſurpanda. Ex gr.

tum.

♃. *Rad. Chinæ in taleolas ſectæ*,
Apij, an. ℥ j.
Raſ. ligni Iuni perini, vel
Guajacini, ℥ ij.
Saſſafras, ʒ ij.
Paſſul. major. inciſ. ℥ iv.
Coq. ſ. a. ex Aqua pura,
In Colat. ℥ *xxx. diſſolv.*
Syr. 5. rad. ℥ ij.
Spir. Sal. Armoniac. G. xxx.
Aq. Cinamomi, ℥ j.
M.

s Vſus.

XXIV. Quòd ſi quis eodem medicamento per plures vias optet Pituitam & Serum evacuare, is ſemel aut bis in ſeptimana poterit in Decocti modò præſcipti ℥ ij. diſſolvere Electuarij Hydragogi noſtri ʒ ij. vel iij. prout Æger faciliùs aut difficiliùs purgabitur, aut Medico animus fuerit plùs vel minùs eundem expurgare.

iarum itudo uretur.

XXV. 2. *Viarum Salivæ materiam* afferentium *amplitudo nimia* Curabitur imprimis Fomentatione *ſubadſtringente & blandè aromatica* in vino rubello parata & maxillis per pannum laneum ſæpiùs calidè applicata: cujus ope paulatim arctari ac roborari poterunt viæ ampliores.

3. Qui dula- Vitium.

XXVI. 3. In ipſis *Glandulis* quoties aliquod *Vitium* ſimul concurrere rationali conjectura concluditur, quamvis necdum vitium tale ſatis innotuerit, exiſtimo tamen poſſe modò laudata *ſubadſtringentia & blandè aromatica* tum externè tum internè commodè uſurpari. Ex. gr. eſto Apozema ſequens.

ozema.

♃. *Rad Garyophyllatæ*,
Biſtortæ, an. ʒ j.
Imperatoriæ, ʒ ij.
Chinæ ſelect. ℥ j
Glycyrrhiz. raſæ ℥ j. ſ.
Coq. ſ. a. ex vino rubello ad Colat. ℔ ij.
Addendo Aq. Cinnamom.
Syr. Myrtini,
Roſ. Rubr. an. ℥ j.
M

s Vſus.

Hujus Apozematis ℥ ij. aut iij. aſſumat bis, terve in die Æger.

modò tur Sa- Salſitu-

XXVII. *Salſitudo Salivæ* tolletur tam abſtinendo à multo Salſorum uſu, quàm emendando Seri ſalſitudinem per Oculos Cancri, Corallia, Margaritas, Conchilia & ſimilia mediocriter calcinata, & imprimis per pilulas de Cynogloſſa, vel de Styrace ad grana ij. vel iij. indies, aut diebus alternis devoratas.

uomodò Acidi-

XXVIII. *Salivę Aciditas Curabitur* iiſdem, ut & Creta, Sanguine Draconis, Lapide Hæmatite, Salibus fixis, & maximè volatilibus, quippe blandiùs, licèt ſimul lentiùs, (quod itidem magis laudandum) in corpore noſtro Humores quoſvis alterantibus & corrigentibus.

Quomodò lcedo fa- ioſa.

XXIX. *Dulcedo Salivę faſtidioſa Curabitur* fortaſſis per Conchilia & ſimilia mediocriter calcinata, ut & Salia Volatilia aliquantò acriora, quin Salia quoque fixa, nec non Acida ſatis acria, denique Salſa cum Acidis juncta, Salem puta Tartari Vitriolatum & ſimilia; licèt hactenus illis non ſim in hunc finem uſus, quoniam nullus mihi talis

evenit Caſus curandus, à quo in ejus naturam & curandi modum inquiſivi accuratiùs, præſenteſque formavi conceptus.

Quo modò Amaritudo.

XXX. *Amaritudo Salivæ* à Bile in Os aſſurgente producta ſponte atque paulatim recedet, ipſa iterum deorſum propulſa, expulſaque cholagogo per anum; poterit tamen ſimul elui amaror pertinacior, ipſum Os colluendo vino acidiuſculo puro, vel cum aqua miſto, cujus etiam loco uſurpari poterit modo ſimili acetum.

XXXI. Quòd ſi *purior Bilis permanſerit in Sanguine, ipſiuſve Sero*, eadem minuenda erit per cholagoga blanda, reliquaque corrigenda per Acida temperatiora & gratiora.

Quomodo Glutinoſitas.

XXXII. *Salivę Glutinoſitas nimia emendabitur* tum per aſſumpta Medicamenta incidentia aromatica ſæpiùs laudata & præſcripta, imprimis Salia Volatilia inter prandendum, cœnandumque cum vini tantillo uſurpata; tùm per ſimilia ore contenta, mox & poſt ejus collutionem iterum excreta; tum per Alimenta ſimilia cautè omiſſa ac neglecta; tùm per Pituitam tenacem, ſi copia ſimul aucta peccaverit, poſt ſui præparationem præviam, blandè ac lentè phlegmagogis ex parte eductam.

Quomodo Aquoſitas.

XXXIII. *Salivę Fluiditas & Aquoſitas nimia* emendabitur uſurpatione iterata Glutinoſiorum, & quandoque Subauſterorum Alimentorum, qualia ſunt Meſpila, Sorba, Mala Cotonea, &c. quibus pro re nata jungi poſſunt aliquando Pilulæ de Cynogloſſa, &c.

CAPUT LII.

De Salivę in Os, ac OEſophagum Motu læſo.

Fluxus Saliva in Os.

I. S*Alivam* unicuique non cogitanti ſponte *in Os confluere*, atque ad voluntatis arbitrium copioſiùs eò allici poſſe, quin eandem mox *deglutiri*, facile eſt unicuique experiri atque obſervare.

Quot modis ladatur.

II. Hic *Salivę in Os Motus lęditur* 1. quando *parciùs*, vel *difficiliùs*; 2. quando *copioſiùs*, vel *faciliùs* eò effertur.

Quando parciùs affluit.

III. *Parciùs* in Os affluit *Saliva*, 1. propter ſui *defectum*, de quo capite actum præcedente 2. propter *Salivares Ductus Obſtructos, vel Compreſſos, vel Diſciſſos.*

Quando difficiliùs.

IV. *Difficiliùs* ad Os effluit Saliva, propter ſui *Glutinoſitatem*, de qua itidem capite dictum ſuperiore.

Quando Copioſiùs.

V. *Copioſius* in Os fertur eadem *Saliva*, 1. propter ſui *redundantiam*; de qua vide ſimiliter caput præcedens 2. propter *Ductus Salivares patentiores, laxioreſve*; quocirca in ipſis moram debitam minimè nectit Saliva, quin continuò effluens locum facit modò ſecuturæ qualicunque Salivæ, ut plurimùm idcircò magis aquoſæ aut fluidæ. Iſta verò Ductuum Salivarium amplitudo & laxitas debetur non raro *Sputationi continuę* more malo ſenſim contractæ. Quò enim quis magis vel minùs Functionem quamvis exercet, eò partes illi miniſtrantes ad eandem faciliùs & hic quoque abundantiùs, vel difficiliùs & hic etiam parciùs perficiendam vel aptiores, vel ineptiores facit.

Quando faciliùs.

VI. *Faciliùs* in Os defertur *Saliva* propter ſui *Tenuitatem, ac Fluiditatem* capite præcedente propoſitam.

Salivæ Deglutitio quot modis ladatur.

VII. *Salivę* in Os admiſſæ *Deglutitio* læditur quoties ipſa vel *planè non* poteſt fieri, vel non niſi *cum magna difficultate.*

Eius læſionum cauſa.

VII. Utraque hæc læſio accidit præſertim ptopter Faucium, aut OEſophagi anguſtiam, nunc Tonſillarum Tumori, nunc Anginæ, rariùs Tumori in OEſophago ipſo exiſtenti, vel Carni ex ipſo excreſcenti adſcribendam: unde cum difficultate fit, dummodò fieri poſſit, OEſophagi Contractio, ac Deglutiendorum detruſio.

IX. Lædi quoque poteſt *OEſophagi* Motus

propter *Paralyſin*, aut *Convulſionem* propriam, *Motumve Convulſivum* in Suffocatione Hypocondriaca frequentem.

X. Quæ proximè præcedente capite de variorum hic memoratorum Curatione dicta ſunt, inde peti poterunt: ut & ex aliis locis, quæ ibi ſunt tradita, vel tradentur.

Ductus Salivares diſſecti incurabiles. Obſtructi & Compreſſi qui curentur. Ut & patentiores & laxores.

XI. *Ductus Salivares Diſſecti* Curari nequeunt: *Obſtructi* autem, *Compreſſive* curabuntur imprimis medicamentis *attenuantibus & incidentibus*, tam *Collutionis*, quàm *Fomenti* forma uſurpatis.

XII. Ductus Salivares patentiores, laxioreſque Curabuntur ſimiliter Oris Collutione, Maxillarumque Fomentatione ex ſub-adſtringentibus & blandè aromaticis parato decocto; quale Cap. præced. par. 26. deſcriptum habetur. Sed danda quoque opera, ut ſenſim deſueſcant Ægri à continua Sputatione in conſuetudinem perperam aſcita.

CAPUT LIII.

De Succi Pancreatici Generatione læſa.

Quis vocetur Succus Pancreaticus.

I. HUmorem in *Conglomeratis Pancreatis Glandulis præparatum*, ac per *Ductum* ejuſdem in tenue Inteſtinum effuſum *Pancreatici aut Melancholici Succi* nomine indigitamus.

Eius Sapor.

II. Eundem affinitatem habere magnam cum Saliva, ſed *Sapore ſubacido* ab illa inſipida, licèt facilè aceſcente, diſtingui non ſuſpicamur ampliùs, verùm poſt *Regneri de Graaf*, verè induſtrii, fœliciſque Anatomici, & quondam Diſcipuli noſtri cariſſimi obſervationem ingenioſam non tantùm in Canibus, ſed in Homine quoque factam, collectumque Succum, certò aſſeveramus.

Eius deſcriptio.

III. Eſt igitur *Succus Pancreaticus naturaliter ſapore Subacidus in Conglomeratis Pancreatis Glandulis ex parte Sanguinis maximè conſimili & Spiritibus Animalibus paratus*; atque *continuò ex Ductibus minoribus majores, tandemque in maximum & medium, plerumque ſimplicem, rarò duplicem, hinc & inteſtinum tenue confluens.*

Eius Generatio quot modis lædatur.

IV. Succi hujus *Generatio læditur*, 1. quando *Parcior* 2. quando *Copioſior* 3. quando *multifariis qualitatibus ſenſilibus, ſapore, odore, colore, glutinoſitate*, &c. *Vitioſus* producitur.

Parcior fit 1. Defectu materiæ.

V. *Parcior* efficitur hic Succus, 1. *defectu Materiæ aptæ in Sanguine*, propter *Alimenta* minimum Acidi continentia diutius uſurpata, vel propter ipſam *aliò delatam in Hydrope*, aut *è corpore effuſam in Sudore ſubacido*, *Urinaque* itidem *acidiore*; *Alvive fluxu Lienterico*, ac *Cœliaco*. Qui namque cum Torminibus conjunctus eſt, atque ab Acido acri ortum habet, is cenſetur mihi plerumque ab ipſo Succo Pancreatico Acidiore habere ortum, qui quamvis effundatur ſimul è corpore, paratus tamen fuit in Pancreate.

2. Vitio viarum.

VI. Parcior generatur idem Succus 2. *vitio viarum*, & imprimis *Arteriarum*, per quas defertur ad Pancreatis Glandulas Sanguis, ſi aliquando ipſas *obſtrui*, vel *comprimi* contingat.

3. Vitio glandularum pancreatis.

VII. 3. Ipſarum *Pancreatis Glandularum ad ſubacidam Sanguinis partem* à reliqua commodè *ſecernendam* & ampliùs *cum Animalibus Spiritibus* in laudatum Succum *præparandam ineptarum* culpa.

Copioſior fit 1. propter materiæ abūdātiam.

VIII. *Copioſior* generatur Succus Pancreaticus 1. propter *materiæ* ad ipſum producendum aptæ in corpore atque Sanguine *abundantiam*, tum *Alimentis* ſimilibus diu & multùm aſſumptis, tum *Evacuationibus ſubacidorum conſuetis ſuppreſſis* debitam.

2. Propter Arteriarum & Nervorum copiam & magnitudinem.

IX. 2. Propter *Arteriarum Nervorumque* ad Pancreas delatorum *copiam & magnitudinem*; quocirca multum quoque Succo Pancreatico parando aptæ affertur materiæ.

3. P[…] glandularum […]creaticarum […]ſtitionem

X. 3. Propter ipſarum *Glandularum Pancreaticarum conſtitutionem peculiarem* Succo Melancholico multo præparando faventem, quamvis & hic quoque adhucdum hæreamus in notata Conſtitutione vitioſa, æquè ac naturali & laudabili determinanda & deſcribenda.

S[…] vitioſu[…] 1. Qu[…] nimis […]dus efficitur.

XI. *Sapore vitioſus* producitur Succus Pancreaticus 1. quando idem *nimis Acidus* efficitur, & quidem tum propter *Acidorum Alimentorum, Condimentorum, Medicamentorumve aſſumptionem nimiam*; tum propter *Succi laudabilis moram in ductibus ejus quibuſdam minoribus obſtructis factam*, unde mox idem acidior evadit, & reliquo iterum junctus univerſum eo ſaltem tempore inficit, & ſimiliter ſolito acidiorem facit: quemadmodum id plerunque notabiliter obſervatur in principio Febrium Intermittentium cum Frigore, Acidi acrioris progenie, paroxyſmos ſuos inchoantium.

2. Qu[…] contra[…] nùs Aci[…]

XII. 2. Quando idem paratur *minùs Acidus*, & quidem tum ob *Acidorum Alimentorum, Condimentorumque uſurpationem parciorem aut nullam*; tum *ob adverſorum* (qualia ſunt ſæpiùs memorata Creta, Oculi Cancri, Margaritæ, Corallia, & ſimilia, ut & Salia & fixa & volatilia) *uſum frequentem aut copioſum*; tum ob *Humoris Acidi per Sudores, aut Urinas evacuationem multam.*

3. Qua[…] Muriat[…] Salſus.

XIII. 3. Quando idem *Muriatico-Salſus* generatur, ob *Serum ſimile* in corpore abundans, tum propter *Alimenta cum multo Sale condita* diutiùs aſſumpta, tum propter *Gravedinem* moleſtam, perſeverantemque humores laudabiles in Salſos muriaticos, ſive Lympham ſimilem corrumpentem.

4. Qua[…] Auſteru[…]

XIV. 4. Quando idem Succus producitur *Auſterus*, & quidem tum propter *Alimenta, Medicamentaque ſimilia* copioſiùs aut diutiùs aſſumpta, tum propter *Animi Mœrorem ſummum*, & imprimis non expectatum, *Terroremque magnum* inopinatum.

5. Quan[…] fœtidus.

XV. 5. Quando idem Succus gignitur *fœtidus*, quod imprimis accidit, ubi aliqua exiſtit *in Pancreate Corruptio*, Puris puta poſt Inflammationem *confectio*, cujus aliquid quoties Succo Pancreatico jungitur, toties fœtorem ipſi ſuum conciliare poteſt.

6. Qua[…] color eius vitiatur.

XVI. 6. Quando ejuſdem Succi Color *Pituitæ, Aquæve ſimilis* mutatur in alium qualemcumque naturali diſſimilem; quod fieri poteſt quando illi *aliquid Sanguinis puri*, vel *corrupti admiſcetur*, & colorem ipſius naturalem plùs minùs perdit.

7. Qua[…] fit Glutino[…]ſior.

XVII. 7. Quando Succus Pancreaticus efficitur *Glutinoſior*, & quidem propter *Pituitam ſimilem multam* in corpore exiſtentem, Sanguinique conjunctam, & tum Humores alios, tum præſertim hunc viſcoſitate ſua inficientem.

XVIII. Cùm plures Qualitates Succi hujus vitioſæ non occurrant impræſentiarum, pergemus rectà ad enumeratorum in ipſius generatione vitiorum Curationem.

Parcior Succi Pancreatici generatio curatur. 1. Utendo ſubacidis.

XIX. *Parcior Succi Pancreatici Generatio Curabitur*, 1. *utendo* abundantiùs *Alimentis, Condimentiſque Subacidis*, ubi eorum defectu hoc accidit malum; vel curando *Hydropem, Sudoremve*, aut *Mictum acidum, Alvive fluxum Lientericum, Cœliacumve*, quando illis ſuum debet ortum; de quibus actum eſt in ſuperioribus, vel agetur adhuc in ſequentibus.

2. Reſerando Arteriarum Obſtructionem.

XX. 2. *Reſerando Arteriarum Obſtructionem* per incidentia & attenuantia ſæpiùs jam propoſita; *tollendove ipſarum Compreſſionem*, liberando ipſas à Vinculis vel Tumoribus Cavitatem ipſarum arctantibus.

3. Emendando Glandularū Pancreaticarum vitium.

XXI. 3. Qui *Glandularum Pancreaticarum vitium*, propter quod parcior in ipſis producitur Succus, *Curari* debeat; dictu erit arduum, poſtquam ipſum necdum patet; ignorata nempè Glandularum Conſtitutione naturali præparando

rando laudato Succo debita; Quoniam tamen Succus Subacidus ſeparatur, conficiturve in Ipſis, exiſtimo *Medicamenta blandè Aromatica & imprimis Salia Volatilia Subacidis juncta* valdè probabili conjectura hic futura utilia; Ex. gr. Sal Volatile Succini, Sal Armoniacum ſublimatione iterata purius factum, & plura ſimilia induſtriè parata.

Obſerva-

XXII. Ubi notandum, poſtquam omnis Mutatio à medicamentis alterantibus expectanda ſenſim abſolvi debet, aliquandiu perſeverandum eſſe in talium uſurpatione, quò ſucceſſus habeatur optatus, ac lentè hic feſtinandum.

opioſior lem ge- tio cu- r. Parciùs do aci-

XXIII. *Copioſius generatus* hic Succus ad ſui *Curationem* indiget 1. ut Æger *omittat*, *diminuat* ſaltem *Alimentorum*, *Condimentorumque Acidorum Uſum*, quoties idem illi dedit anſam, & Succo abundantiori ſuppeditavit materiam: quæ poterit quoque in corpore jam exiſtens *minui per Hydragoga*, *& Sudorifera*, *& Diuretica*: quæ tantò erunt magis utilia, ſi conſueta Humorum Acidorum Evacuatio qualiſcunque fuerit ſuppreſſa.

XXIV. Inter Sudorifera & Diuretica laudo in hoc Caſu quævis *Acidum* inſuper *contemperantia*, *obtudentia*, *& concentrantia*, ſæpiùs in hoc opuſculo recenſita & in formulas quoque redacta.

Coar- do Ar- s & vos.

XXV. 2. Si commodè internis, externiſve remediis coarctari poſſent (minui namque non poſſunt) *Arteriæ ac Nervi* Pancreati inſerti; eorundem *anguſtatione* prudenti, lentiſſimaque, à ſolis *blandè adſtringentibus* quærenda.

Corri- o con- tionem dula- præter- ralem.

XXVI. 3. Si aliquando *Glandularum Pancreaticarum Conſtitutio Naturalis ac Præternaturalis innoteſceret*; *hujus Correctione per medicamenta ipſi ſub contraria*; quibus adhucdum ignoratis tentari poſſent forſan, etiam ad Conſtitutionem utramque aliquando pernoſcendam, quæ *adſtringunt blandè*, *acidumque ſimul concentrant*, inter quæ elucent Lapis hæmatites, Sanguis Draconis, Creta alba, &c. quæ, ſicut dicebam modò de Alterantibus omnibus, quantitate parva uſurpari poſſent aliquandiu, & à Prudentibus Medicis obſervari accuratè ſucceſſus, effectuſque ipſorum.

cidioris præpa- cura- 1. Mi- do acido- 2. Tol- obſ- tiones.

XXVII. *Acidioris Succi præparatio Emendabitur* 1. minuendo indies, & quandoque *tollendo in totum*, ad tempus ſaltem, *Alimentorum*, *Condimentorum*, *Medicamentorumque manifeſtè Acidorum uſum*.

XXVIII. 2. *Tollendo in Ductibus Pancreatis lateralibus & minoribus* à Pituita glutinoſa in ipſis coagulata *Obſtructionem* factam, tum per *incidentia & attenuantia*, tum per *propellentia* ipſam vel *in tenue Inteſtinum* duntaxat, vel ſimul *extra corpus per vomitum*, aut *ſeceſſum*, & aliquando *per Urinæ*, *Sudoriſve vias*. In quem finem multiplicem convenientia remedia præſcripta ſunt ſæpiùs in ſuperioribus, ut non videatur neceſſum toties acta iterum hic agere.

Minùs i Succi ratio uretur. Quando defe- ium orum 1. 2. ndo ſit adverſo- uſum.

XXIX. *Minùs Acidus* ubi producitur 1. Succus Pancreaticus *defectu Alimentorum*, *Condimentorumque ſimilium*, *reddetur idem Acidior* uſurpando *Alimenta*, *Condimentaque ſubacida*, *& grata*, & quidem non vi, & quantitate magna, ſed diutinè, atque quantitate mediocri; ne nimiùm feſtinando plùs detrimenti afferatur Ægris, quàm emolumenti.

XXX. 2. Ubi idem *minus Acidus* exiſtit ob præpoſterum *adverſorum*, Cretæ, Coraliorum, &c. ut & Salium fixorum, volatiliumve *uſum*; *abſtinendum* ab ulteriore ipſorum uſu; idem ſaltem *moderandus ac minuendus*.

Quan- ob hu- acidi ſam tio-

XXXI. Ubi 3. idem contingit propter *Humoris Acidi per Sudores*, *Urinaſve copioſam excretionem*, opera danda, ut Acidi humoris à Sanguine Secretio, hinc per Sudores, Urinaſve Excretio paulatim minuatur: quod efficiet convenientiſſimè Conditum ſequens in hunc finem valdè efficax.

Conditum.

℞. *Conſ. roſ. rubr.* ℥. ij.
Pallid. ℥. j.
Diaſcordij Fracaſtorij, ʒ. iij. vel noſtri (cujus deſcriptio ſub finem hujus Libri habebitur) ʒ j.
Coral. rubr. præp.
Margarit. præp. an. ℈ iv.
Syr. Granat. acid. q. ſ.
M. F. Conditum.

Eius Uſus.

Hujus Conditi ʒ j. vel circiter aſſumat Æger manè ſtomacho jejuno, tantundem horis duabus ante cœnam, & tantundem iturus cubitum, Os eluendo, ſi volet, tantillo vini, alteriuſve potus grati, & illud ſuperbibendo.

Sapor Succi Salſomuriaticus qui emendetur.

XXXII. *Sapore Salſo muriaticus generatus Succus Pancreaticus*, quod ex ſimilis humoris vomitione cognoſci poteſt, *Emendabitur* diutina & parca medicamentorum Serum ſimile in corpore noſtro exiſtens corrigentium, & Cap. ſuperiore 51. par. 27. & alibi à me paſſim deſcriptorum uſurpatione: ut & *Salſamentorum abſtinentia*, *Gravediniſque*, ſi quæ urgeat, *Curatione* feſtinata, ne plura ipſi neglectæ ſuccedant mala.

Qui Auſterus.

XXXIII. *Auſterus ſi producatur Pancreaticus Succus*, (quod frequens Suffocatio Hypochondriaca, cum Strangulationis metu, ut & Auſterorum humorum vomitus arguit) *Abſtinendum* 1. ab ulteriore *Auſterorum fructuum*, *medicamentorumve* uſu. *Vitandæ* 2. omnes *ſummi Mœroris*, *& gravis Terroris* occaſiones, quin adverſus ipſorum noxas *muniendus Animus*, *& firmandus*, *regenduſque*. Denique 3. Uſurpanda ſunt frequenter *Salia Volatilia*, & præſertim *Aromatica*, & quidem quantitate parva, ad guttas puta iv. v. vj. ex vini cochleari; poſtquam nil hactenus, quod ſciam, tam potenter, ac efficaciter, tamque citò emendat in nobis & corrigit Auſterum, quàm Sal Volatile quodvis, ſed imprimis Aromaticum; quod millies fœliciter expertus teſtor, & omnibus Medicis junioribus informatione fideli egentibus intimè commendo.

Qui Fœtidus.

XXXIV. *Succus Pancreaticus Fœtidus* ſi reddatur *à Pure proprio* ipſi admiſto, exacta & diu continuata opera eſt danda, *ut in Pancreate Ulcus poſt Abſceſſum relictum tandem planè ac plenè curetur*, aſſumptis indies *Antimonio Diaphoretico*, *Bezoardico minerali*, vel quovis alio magis efficaci & *fixo medicamento ex Antimonio parato*; Cujus *magiſterium*, *elixir*, aut *quinta eſſentia* ſi habeatur, mirabilia, pleriſque licet incredibilia viſa, non tantùm in hoc malo periculoſo, & curatu difficillimo, ſed & ſimilibus, in aliis quoque viſceribus aliquando repertis, curandis præſtabit.

Qui color vitioſus.

XXXV. *Color Succi Pancreatici ab admiſto ipſi Sanguine mutatus Curabitur Conſolidatione Vaſorum Sanguineorum ab acri acido eroſorum* per modo laudata medicamenta excellentia ex Antimonio præſertim parabilia; quæ humorum quoque Acrimoniam omnem corrigunt, temperantque, ac longè plura præſtant, quàm ignava Miſochymicorum turba mente ſua præjudiciis excæcata poteſt aſſequi vel admittere. Pro quibus orandum ſeriò, ut tandem aliquando ſit ipſis mens ſana in corpore ſano, dum illud ſaltem ipſis contigerit ſanum.

Qui Glutinoſitas.

XXXVI *Glutinoſior ſi producatur in Pancreate Succus*, *corrigetur* hoc vitium *continua & continuata uſurpatione Aromaticorum acriorum* ut & *Salium Volatilium* quorumvis, & quandoque *Acidiuſculorum* quoque *magis Spirituoſorum*, aut *cum Spirituoſis artificioſè paratorum ac eleboratorum* quæ itidem fugiunt Chymiæ oſores, quippe ignorantes. Talia verò quia ſæpiùs laudavi & deſcripſi ſuprà, eò gnavos & dignos Medicinæ Alumnos remitto.

CAPUT LIV.

De Succi Pancreatici ad tenue Inteſtinum Motu ad cum Bile Effervescentia læſis.

Succi Pancreatici motus.

I. SVccum Pancreaticum continuò & in Glandulis ſuis à Sanguinis maſſa ſecerni, & cum Animalibus Spiritibus ampliùs elaborari, perficique, & *in Ductus majores*, ac *Medium* tandem, hinc & *ad Tenuis Inteſtini Cavitatem* ſecundùm naturam *Moveri* arbitror.

Quot modis lædatur.

II. Hic *Succi Pancreatici per Ductus minores, majores, maximumque ad Inteſtini tenuis Cavitatem uſque Motus vitiari poteſt modis variis*, & quidem aliquando ſecundùm *totam Succi maſſam*, aliquando ſecundùm *aliquam duntaxat ejus partem*: dum vel *Nullus* fit, vel *lentiùs & difficiliùs*, vel *ocyùs*, *quippe faciliùs* procedit.

Eius defectus univerſus.

III. Exiſtimo vel *rarò*, vel *nunquam in univerſum deficere Succi Pancreatici Motum* per ſuos Ductus ad tenue Inteſtinum: quod eveniet duntaxat, ſi eveniat, *ex Ductus Maximi, mediique Obſtructione à Pituita glutinoſiſſima circa ipſius Orificium hærente, itidemque coagulata & impacta*; quæ vix permanebit aliquandiù ibidem, quin à Succo perpetuò accedente mox iterum ſolvatur, aut in præſens vitæ periculum conjiciatur Æger: Cui an non inde Mors inexpectata ſuperveniat ſubinde, quis prudens negabit, aut obſervatione accurata in mortuorum cadavere, hocque Ductu in anteceſſum facta temere aſſeverabit?

IV. Memini certè viſam mihi aliquando glutinoſam, copioſamque in hoc Ductu hærentem; adhærentemque Pituitam, nec facilè inde cedentem ac removendam.

Aliquam Succi partem in motu ſiſti.

V. *Aliquam Succi Pancreatici partem in Motu ſuo per Ductus Minores & laterales*, ad Medium, maximumque *ſæpiùs in totum* ad tempus ſaltem *impediri* propter *Obſtructionem à Pituita Viſcoſa* in ipſis concreſcente ortam nemo facilè negabit, qui ea, quæ hujus Lib. Cap. 30. par. 61. & ſeq. ſecundùm experientiam concluſi, mente attenta legerit, atque ad experientiam propriis Senſibus eadem uſurpaturus revocaverit.

Parciùs moveri.

VI. Quoties in Ductibus quibuſdam ſiſtetur modo dicto *Succus Pancreaticus*, toties *Parciùs univerſum ad tenue Inteſtinum iri motum*, nemo non videt.

Vt & difficiliùs ac lentiùs.

VII. *Difficiliùs*, *ideòque lentiùs* quoque Movebitur Succus Pancreaticus, per ſuos Ductus ad Inteſtinum tenue, quoties idem exiſtit *glutinoſior*: de quo Capite actum præcedente.

Faciliùs & Ocyùs.

VIII. *Faciliùs*, *adeòque Ocyùs Movebitur* idem, quando ſolito erit *Aquoſior & Fluidior*, cujus Cauſa erit *multus potus aqueus & diureticus*, qualem præbent *Salia Volatilia* & *Acidulæ* multæ, Spadanæ, Svvalbacenſes, &c. Unde deducendus forſan inter alios ipſarum effectus mirabiles Alvi quoque fluxus tam frequens, ut plurimùm Ægris conveniens, rarò noxius; quatenus properant non tantùm per Renes ad veſicam, verùm per Pancreas quoque ad tenue Inteſtinum, nec tantùm fluidiorem præſtant Succum pancreaticum ſed ipſum reddunt quoque minùs acidum vel auſterum, frequentiſſimam ſegnioris & adſtrictæ alvi cauſam; quocirca & diluuntur facilè alvi excrementa, & ad deſcenſum præcipitatur magis ſolito ipſa Bilis.

Defectus Succi univerſalis cura.

IX. Si aliquando Medicum ſubeat cogitatio Pituitam glutinoſam copioſiſſimam non tantùm redundare in corpore, verùm eandem quaquaverſùm, ipſumque adeò Pancreas delatam multam, ita ut non tantùm metus ſit, poſſe ab ipſa in totum obſtrui Ductum Pancreaticum medium & communem, verùm ab ipſa eſſe obſtructum, ob ſummas Ægrum ſubitò afficientes Anguſtias; non putem tunc malè ad malum tantùm tollendum in uſum revocari *Acidum Spiritum*, *Nitri præſertim*, utpote *penetrantiſſimum*, ſed *vino generoſo*, ejuſve ſpiritui admiſtum; quò non tantùm *Solvatur notata Obſtructio*, ſed inſuper *Pancreatici Succi Defectus* in Effervescentia cum Bile perpetuanda *ſuppleatur*.

Obſtr. Ductus Pancrea. qui tollatur.

X. *Obſtructionem circa Ductus Pancreatici orificium in tenue Inteſtinum* hians ſitam Medicamento laudato per Os aſſumpto, & ad tenue Inteſtinum delato (ſine ulteriore per Lacteas Venas, Ductum Thoracicum, Cavam Venam ſuperiorem, Cordis Ventriculum dextrum, Arteriam, Venamque Pulmonalem, hinc poſt ſiniſtrum Cordis Ventriculum Arteriam Aortam ad ipſum Pancreas transmiſſione) poſſe immediatè propter Spiritus Acidi cum Pituita commercium tolli, dum Pituita hæc ab ipſo eò penetrante ſolvitur ac diſſolvitur, facile admiſero.

O... Motus curetur.

XI. Ex *Obſtructione Ductuum Pancreaticorum minorum* ortus *Succi Melancholici Motus parcior* reſtituetur Remediis Cap. jam citato 30. par. 132. & ſeq. ut & Cap. 50. par. 16. & ſeq. propoſitis.

XII. *Ocyor Succi Pancreatici Motus* ob ejuſdem *Aquoſitatem & Volatilitatem* forſan vel *Acidulis* vel *Volatilibus Salibus abundantiùs* aſſumptis debitam factus Sedabitur *abſtinendo ab ulteriore eorundem uſu*, atque *uſurpando* intereà, quæ aliquam conciliare valent ipſis conſiſtentiam majorem, qualia ſunt *acerba & auſtera*, ſed quantitate parva ſæpiùs aſſumpta.

XIII. *Succi Pancreatici*, *ſed vitioſi* ad tenue Inteſtinum Motum conſequitur ejuſdem *cum Bile* itidem *vitioſa Effervescentia*; de qua quoniam ex profeſſo jam eſt actum hujus Libri Cap. 11. quæ ibi ſunt dicta, ex parte huc poſſent transferri, ac proinde ibi poterunt legi.

CAPUT LV.

De Urinæ in Renibus Secretione læſa.

Urinæ Renibus ſecretio.

I. QUemadmodum ab aſſumptis, atque in Ventriculo fermentatis Alimentis ſecernitur Pars optima & corpori utilis, ſed fluida, & colore lacteo prædita, Chylique nomine per Lacteas Venas Cor verſùs deducta, ſecedentibus ad alvum partibus inutilibus ac fęculentis, craſſiorem conſiſtentiam ſervantibus; ita rurſum *ex Chylo in Sanguinem mutato ſecernitur in Renibus pars Seri ſuperflui*, quæ, dum ad reliquam maſſam refluit Sanguinis portio præcipua, per papillares ipſorum carunculas deſtillat in Pelvim, amandaturque hinc per Ureteres ad Veſicam Urinariam, à memorato Sero Urinam tunc conſtituente denominatam; in qua coacervatur paulatim, donec iterum excernatur ſubinde.

Glanduloſæ Renum Carunculæ.

II. *Glanduloſæ* obſervantur in Renum Parenchymate concluſæ, atque in Tubulos membraneos Pelvi continuatos protenſæ, quin Ductibus peculiaribus Lotii ſtillicidio dicatis donatæ *Carunculæ*.

Urinæ ſecretio ... nam præparetur & perficiatur.

III. Hoc *Lotium* quoniam in iis quoque, (in quibus Sanguinis ſerum deprehenditur inſipidum) obſervatur plerumque *Salſum*, non ſine cauſa quis ſuſpicari queat *Mutationem aliquam ſingularem ſubire in Renibus Lotii materiam*, *dum per laudatas colatur Carunculas*: licèt mihi ſaltem valdè videatur probabile ad Seri Urinarii Secretionem in Effervescentia ſua vitali præparari Sanguinem æquè ac Chylum in Corde ipſo eandemque abſolvi in Renibus; quamvis ejus rationem necdum ſatis aſſequar, utut exiſtimem per modum *Præcipitationis* eam contingere.

Quot modis lædatur.

IV. Hæc *Urinæ Secretio lædi*tur 1. quando *Nulla* fit. 2. quando *Parcior* 3. quando *Copioſior* 4. quando tum *Liquoris*, tum *Contentorum* ratione in *Colore*, *Odore*, *Sapore*, *Craſſitie*, &c. variis modis *vitioſa* contingit.

Quando nulla fit.

V. *Nulla fit Urinæ* in Renibus *Secretio* ſæpiùs ipſarum *Carunculարum Obſtructarum*, *aliterve malè affectarum* vitio, rariùs forſan ipſius *Sanguinis*,

nis, *Serive* culpa, *inepti puta ad ſui Secretionem* & quidem *intimiorem partium heterogenearum per miſtionem*.

ter Ca- larū uctionē uita.

VI. *Obſtrui* poſſunt *Carunculæ à Pituita multa & glutinoſa* in tenui Inteſtino quavis ratione ſoluta & Sanguini confuſa, poſteà verò in *Renibus ab externo frigore* imprudenter admiſſo, ipſorumque *Carunculas ſimul vitiante iterum coagulata*, & ibidem cum Sero Urinario *à Sanguine* ex parte ſaltem *ſecedente*, *inque Carunculis hærente*, atque *ipſarum Ductus paulatim opplente* ac obſtruente.

externo re.

VII. *Vitium Carunculis ab externo Frigore* introductum, *Coarctatio* erit forſan & *Conſtrictio Subſtantiæ ipſarum ſpongioſæ*, propter quam in ipſis hærebit, & ſiſtetur faciliùs Pituita Sero perfluente diſſoluta, donec tandem ipſarum Ductus replens impediat ulteriorem Lotii per ipſos tranſitum.

ter ni- San- s con- nem.

VIII. *Intimius permiſcentur partes Sanguinis heterogeneæ*, ſicque *ineptus* fit idem *ad Seri ſui Secretionem*, quotieſcunque *Lymphæ* ad Cor tendentis *Aciditas* exiſtit *acrior*, adeò ut nimiùm *concreſcat univerſus Sanguis*, *ſola ipſius ſuperſtite fluiditate*.

l Lym- iditā- riore.

IX. Hæc *Lymphæ Aciditas* reddi poteſt *acrior*, tum in *Glandulis Conglobatis*, tum in *Glandulis Pancreatis Conglomeratis* ab *externo Frigore* valdè acri, vel *Animi Mærore aut Terrore magno*, *ac inopinato*, imprimis concurrente ac præcedente *rerum Acidarum* & hactenus *valdè acrium abuſu notabili*.

do par- t Uri- retio.

X. *Parcior* fit *Urinæ Secretio*, propter *Cauſas eaſdem*, at leviores; ut *Alvi fluxum*, & imprimis *ſudorem copioſum*.

ndo co- r.

XI. *Copioſior* fit *Urinæ Secretio* ratione aſſumpti Potus & Conſuetudinis (quod ſemper obſervandum) vel ob *Renum Carunculas*, ſi non *ſecundum canales ſuos nimis patentes*, *ſic ſaltem conſtitutas*, *ut Seri plùs ſecernant à Sanguine*, *quàm decebat*, quemadmodum evenit in *Diabete*, vel ob *Sanguinem ad Seri ſolito abundantioris Secretionem ac dimiſſionem malè affectum*; vel ob *ſuppreſſos Sudores*, *Alvive fluxum Seroſum* aſſuetos.

XII. Afficitur malè Sanguis ad copioſiorem ſui dimiſſionem ab *Efferveſcentia vitali per Salia Volatilia* & *alia Diuretica* ubertim quovis tempore aſſumpta *quodammodo vitiata*; unde non tantùm *redditur Sanguis* fluidior, ſed inſuper *minùs coactus*, & *ſecundùm partes ſuas ſeroſas cum cæteris minùs coadunatus*: quapropter & faciliùs & abundantiùs ſecedit ab ipſo in Renibus Lotium.

do Ra- Liquo- tiata rina. Colore.

XIII. *Ratione Liquoris* ſui obſervatur *Urina* 1. in *Colore ſuo vitiata*, ubi prodit eadem *Aquea*, hoc eſt *conſiſtentia* & *colore Aqueo* prædita, quod fit *defectu partis Salinæ & Bilioſæ Urinam plùs minùs tingentis colore ſubflavo*. Id enim notandum, geminis partibus conſtitui Urinam ipſam & Aquea & Salſa, quæ ſimul junctæ Urinæ componunt Liquorem, colore citrino, & conſiſtentia mediocri donatum. Unde poſtquam copioſus ac præſertim penetrans, ideòque Diureticùs aſſumptus eſt Potus, qualis eſt Aqua, ſed maximè Acidularum, Vinum tenue ac diureticum, Cereviſia ſimilis, &c. quæ primùm & paulò poſt excerni ſolet Urina, non tantùm Colore, aſt quoque Sapore obſervatur Aquea, & inſipida: ſicut ea, quæ poſt abſolutam in Ventriculo Eſculentorum fermentationem prodit, non tantùm Colore plus minùs flaveſcente tincta eſt, aſt inſuper Salſa.

-natu- . terna- s in cipio iū Con- rum& xyſmo-

XIV. Quemadmodum autem hic *Color Aqueus* conſequitur aſſumptionem Potus quantitate notabili nuper uſurpati, & maximè Diuretici, eſtque *Non-naturalis*; ita ſimilis obſervatur *in principio Febrium Continuarum*, & *Paroxyſmorum Febrium Intermittentium*, eſtque tunc *Præter-naturalis*; *Cruditatem* denotans, hoc eſt, intimiorem partium Sanguinis, commixtionem, impeditamque Salinarum cum Lotio Secretionem; cujus Cauſa eſt Vitalis Efferveſcentia propter Humorum confluentium Acrimoniam excedentem acrior, Sanguiniſque partes omnes, aqueis exceptis, nimiùm cogens. Hoc patet imprimis ex Intermittentium Febrium Paroxyſmis plerumque cum Frigore moleſto excitatis; Cùm autem producatur in corpore noſtro frigus ab humore Acidiore; idemque ad Febrem Intermittentem pariendam deferatur neceſſariò ad Cor, ac ibidem ita turbet vitalem Efferveſcentiam, ut non tantum minor, debiliorque fiat Pulſus, (quod à coagulato nimium per Acidum excedens Sanguine pendet) verùm Sanguinis partes omnes commiſceantur penitùs; nec niſi partem Aquoſam tunc à ſe dimittant. in Renibus, cæteris, Salinis præſertim, in univerſa ejus maſſa permanentibus tandiu, donec paulatim ex parte ſaltem domito humore Acido, eodemve minore copia, vel magis temperato ad Cor affluente reſtituatur Efferveſcentia vitalis, regatque ipſam potentior vel copioſior Bilis; à qua Humorum laxior unio, mox & Salinarum muriaticarum Secretio pendet facilior, & uberior, quin quandoque nimia.

rum Febriū Intermittentium.

XV. Ex quibus tantoperè in Medicina decantatæ *Cruditatis Natura*, *Cauſa vera*, quin & *Modus*, quo illa plerunque producitur, redditur manifeſtior; ſed inſuper *Coctionis* quoque tantoperè optatæ *Natura*, & *Cauſa vera*, *Moduſque* quo abſolvitur, non parum illuſtratur: quod paucis hac occaſione hic explicare conabor.

Cruditatis & Coctionis Cauſa & Modus.

XVI. *Cruditatem*, *Coctionemque Humorum Sanguinis maſſam conſtituentium*, *ipſive admiſtorum* intelligunt Medici, quando in *Morborum Acutorum* præſertim examine ac *Curatione* de ipſis agunt, & ut illa ex voto cedat, *Coctionem Humorum* tantoperè, ac meritò exoptant. Quoties namque *immediatè*, aut per *intermedios Humores* extra Sanguini maſſam in corpore contentos, *Bilem*, *Succum Pancreaticum*, *Lympham & Pituitam*, *inficitur afficiturque malè Sanguis*, toties *vitalis Efferveſcentia ipſi peculiaris alteratur ſimiliter*, *vitiaturque*, & *quidem ita*, ut confeſtim *plus minùſve turbetur naturalis & laxa Humorum continuò ad Cor confluentium confuſio cum Sanguine*, *ſive arctius & intimùs*, *ſive laxiùs & minùs intimè tunc ipſi jungatur*.

Cruditas & Coctio Humorum in Sanguine, quando intelligatur.

XVII. Quoties autem ſolitò intimiùs, arctiùſque Sanguini junguntur Humores reliqui, toties *Urinæ magis Aqueæ* prodeunt, *minùſque Tincturæ ac Contentorum cæterorum habentes*: quas vocant *Crudas*, hoc eſt, *Cruditatis teſtes*.

Urinæ crudæ quænam.

XVIII. Poſtquam verò *Urinæ* viciſſim paulatim redduntur *magis Tinctæ*, ac plus *Contentorum ferenter*; laudantur, vocanturque *Coctæ*, *Coctionem* videlicet eius, minùſve *cœptam*, *promotamve ſignificantes*: quod fit, quoties Humores notati, tanquam excrementitii & priùs Sanguini arctiùs, intimiùſque uniti, ab eodem iterum ſenſim ſecernuntur, atque una cum Urina ex parte Excernuntur: quod homini bonum eſt, ac utile; ſicut alterum malum erat, & noxium. Secundùm naturam enim & in ſtatu Sano Tinctura ſaltem aliqua Urinæ conciliatur citrina; nullum verò Contentum, niſi aliquod in Diæta commitatur erratum, vel à ſtatu Sanitatis perfecto deflectat plus minùs hominis conſtitutio, reperitur in Urinis.

Coctæ quænam.

XIX. Si quis autem attento animo expenderit omnes in corpore *Humores Sanguinis confundendos*, ut & ſingulorum *qualitates proprias*, is facilè nobis accedet, concedetque *arctiorem ipſorum cum Sanguine unionem Acido deberi*, ac proinde *Succo Pancreatico vel Lymphæ malè affectis*; contra *eorundem unionem cum Sanguine laxiorem*, adeòque *arctioris ſolutionem à Salſo Lixivo*, & imprimis *Volatili*, adeòque *Amaro*, ac proinde *Bile* potentiore, ac dominium habente *ſperandam*, *expectandamque*.

Humorum in Sanguine unio unde.

XX.

Quibus humorum coctio impediatur & promoveatur:

XX. Quàm vera, imò veriſſima ſint, quæ jam dixi, confirmat Experientia quotidiana, cùm unicuique ea, quæ Sanos in Ægritudines varias conjiciunt, eaſdemque augent, & vice-verſa Ægris Sanitatem amiſſam reſtituunt, exploranti notum eſſe poſſit *Acidorum*, *ſed excedente aciditate præditorum vi Coctionem illam in Sanguine impediri*; *Aromaticorum* autem, *atque in ſpecie Amarorum*, *aut Salium Volatilium*, *ſed temperatiorum ope eandem promoveri*, *ac obtineri*.

2. Ratione Coloris Vrina rubea, tenuis.

XXI. Ratione *Coloris* obſervatur ſæpenumerò *Vrina* 2. *Rubea*, quæ ſi præthereà *Tenuis* exiſtat, ortum habet *ab æſtu ſummo* in Sanguine exiſtente, *pauca*, *nec niſi maximè Volatili Fellis parte Lotio admiſta*; impedita adhuc Partium Sanguinis Salinarum, excrementitiarumque Secretione, atque Excretione ad modò laudatam Coctionem inchoandam, & abſolvendam neceſſaria. Licet enim tunc dominium ſupra cæteros humores obtineat Bilis, quod ex ſummo patet Corporis Ardore, non habet tamen dominium pacatum, ſed turbulentum, quandoquidem acrior ac præternaturalis excitatur Efferveſcentia in Corde, Humores confluentes intimiùs & inter ſe & cum Sanguine uniens.

Craſſa;

XXII. Eadem *Vrina Rubea*, *ſi craſſa ſimul* exiſtat *in Febribus ardentibus* tam Continuis, quàm Intermittentibus, debetur *copioſiori partium Salinarum*, *aliarumque Excrementitiarum*, *ſive priùs in Efferveſcentia præternaturali Corruptarum à reliqua Sanguinis maſſa Secretioni*, *ac cum Aqueis Excretioni*, adeòque *inchoatæ Coctioni*: quod fit, quoties quacunque de cauſa contemperati ſunt, ex parte ſaltem, Humores ſubcontrarii, Acidi, & Salſi, Amarive vitalem in Sanguine ac Corde Efferveſcentiam producere ſoliti: unde quæ priùs fiebat acrior, nunc blandior fit Efferveſcentia; quæque priùs arctiùs fuerant vnitæ Sanguini, nunc paulatim ab ipſo ſecedunt denuò partes Salinæ, qui verò nunc efferveſcunt, laxiùs inter ſe ac cum Sanguine uniuntur; donec tandem univerſus Sanguis, omneſque oriundi ex ipſo, & confluxuri denuò ad ipſum Humores reſtituantur paulatim priſtinæ ſuæ atque laudabili conſtitutioni, repareturque tractu temporis amiſſa homini Sanitas.

Obſcurè rubens & ſubcraſſa.

XXIII. *Vrina obſcurè rubens & ſubcraſſa*, *nullum tamen notabilem in corpore ardorem comitem habens*, *Icterum* denotare ſolet, imprimis quando immiſſum in eam linteum croceo inficitur ab ipſa colore, ni hoc ab aliquo fiat aſſumpto.

Sanguineo colore tincta.

XXIV. *Vrina* verè *Sanguinea colore tincta* dignoſcitur facilè à ſupradictis, & imprimis Sedimento fœdo & ſubnigricante, aut grumeſcente; quod Sanguinis admiſti certum ſignum.

Alii Vrinæ colores;

XXV. Alii *Vrinæ colores* ſingulares & rariores *Viridis*, *Lividus*, *Niger*, &c. ſicut Cauſas plerunque agnoſcunt externas vel internas ſingulares, atque graviſſimas, ita cum Symptomatibus in ægris ſimul concurrentibus conferri debent ad ipſos Affectus ritè dignoſcendos & prognoſin exinde formandam: quæ omnia hic pertractare nimis longum foret.

Vrina variis reſpectu Pelluciditati & Opacitatis.

XXVI. Non tantùm ratione Coloris variis variant Urinæ, verùm etiam *Pelluciditatis & Opacitatis reſpectu*. Nam aliæ ſunt *Pellucidæ*, vulgò *Claræ* dictæ; aliæ *Opacæ*, vulgò *Turbidæ* aut *Turbatæ* vocatæ. Ubi notandum *alias reddi manere & claras*, *ſive Pellucidas*; & contrà *mitti & manere alias Turbidas vel Opacas*: rurſus *alias reddilaras*, *pellucidaſque*, *& poſtmodum Turbari & Opacas fieri*, taleſque aut *permanere*, aut *iterum clareſcere*: ſic *alias excerni Turbidas & Opacas*, *iterumque clareſcere*; quod ferè fit Sedimenti ſubſidentia.

XXVII. *Claræ atque Pellucidæ mittuntur* pleræque *Aqueæ*, ut & *Flavæ*, atque *Rubeæ*: quam *Pelluciditatem rariſſimè amittunt Aqueæ*, *nonnunquam Flavæ*, *ſæpiùs Rubeæ*: quod frequentiſſimum in *Gravedine*, ac *Febribus* à ſimili cauſa oriundis, & à multis *Catarrhalium* nomine donatis: Atque hæ Urinæ ſic Turbatæ non raròiterum clareſcunt ſedimento ſubſidente, quandoque Turbatæ manent quando nimirum in augmento verſatur adhuc Gravedo, nec ad vigorem aſcendit ei comes Febris vel alia quævis.

Ab Odore Vrina.

XXVIII. *Ab Odore* naturali deflectunt Urinæ, quando exiſtunt *Inodoræ*, aut *Suaveolentes*, aut *Fœtentes*.

Inodoræ.

XXIX. *Inodoræ* ſunt pleræque *Vrinæ Crudæ*, aut *Aqueæ*, de quibus actum par. 13 & ſeq.

Suaveolentes.

XXX. *Suaveolentes Vrinæ* rariùs excernuntur niſi poſt aſſumpta quædam, Terebinthinam puta, unde Violaceum odorem nanciſcuntur: an ab internis cauſis tale quid aliquando eveniat, nunc ſaltem non memini.

Graveolentes.

XXXI. *Graveolentes ac Fœtentes Vrinæ* agnoſcunt itidem aliquando *Cauſam externam*, Aſparagorum exempli gratia uſum; verùm frequentiùs *Cauſam internam*, *Corruptionem* puta in Sanguine, ſed talem, ob quam in laxa unione maneant ipſius partes, quin una cum Salinis ſecedant *corruptæ pingues*, odorum, & ideò fœtorum quoque ſubjectum primarium. Ubi notandum, Urinarum Fœtorem non tam in ipſarum Liquore, quàm Contentis reſidere.

Reſpe[ctu] Saporis e[...] 1. Inſipi[da]

XXXII. *Sapor Vrinæ* nacuraliter *Subſalſus* mutatur 1. quando illa excernitur *Inſipida*, quod evenit non tantùm paulò poſt aſſumptum potum copioſum, & maximè diureticum, eſtque talis ſaporis mutatio non naturalis; verùm etiam, ubi Urina exiſtit præter-naturalis & cruda; de qua vide par. 13. & ſeq.

2. Ama[ra]

XXXIII. 2. Quando *Vrina* prodit *Amara*, quod debetur *multæ Bili* ad Cor delatæ, atque *admodum laxè Sanguini admiſtæ*, quin *amarore ipſius Serum*, hinc & *Lotium inficienti*.

3. Aci[da]

XXXIV. 3. Quando *Vrina* redditur *Acida*; quod evenit aliquando valdè triſtibus & Melancholicis, propter *Succum Pancreaticum*, vel *Lympham Acidiores*, atque *Sanguinis Serum*, mox & *Lotium* quoque *aciditate ſua contaminantes*.

Vrina [te]nuitas [&] craſſities.

XXXV. De *Vrinæ Tenuitate & Craſſitie* aliquid par. 13. 21. & ſeq. jam dictum, & utriuſque Cauſa ibidem propoſita.

Urinæ c[on]tenta.

XXXVI. *Contenta Vrinæ* varia enumerantur, quorum quædam *innatant in ſuperficie*, alia *Fundum petunt*, alia *in ejus Liquore*, & quidem nunc in *parte ſuperiore*, nunc in *media*, nunc in *inferiore feruntur*, alia denique *Vaſis lateribus & fundo adhærent*: quorum nullum ſecundùm naturam in Urina reperitur.

In eius [ſu]perficie. fundo.

XXXVII. In Urinæ Superficie occurrunt *Bullæ ac Spuma*, *Pinguedo*, *& Arenulæ*.

XXXVIII. *Vrinæ Fundum* petunt *Sedimentum ordinarium*, atque rariùs *farinaceum*, vel *furfuraceum*, ut & *Filamenta*, *Squammulæ*, *Arenulæ*, *Calculi*, *Carunculæ*, *Sanguinis grumi*, *Pus*, *Sanies*, *Vermes*.

In par[te] ſuperiore media, [&] infima.

XXXIX. In *Vrinæ parte ſuperiore* fertur *Nubecula*; *in media Enæorema*, *ſive Suſpenſio*; *in inferiore Hypoſtaſis*, *ſive Sedimentum*: quibus nonnunquam inſunt *Arenulæ* multæ, paucæve.

Triple[x] hoc conten[tum] con[ſi]deratur. 1. Ratione quantitati[s] 2. Coloris. 3. Subſtantiæ.

XL. Atque hoc triplex Contentum, frequentiſſimum nempe in Urinis Ægrotorum, conſideratur 1. ratione *Quantitatis*, eſtque *paucum*, vel *multum*.

XLI. 2. Ratione *Coloris* *Album* eſt, aut *Rubrum*, aut *Colore alio tinctum*.

XLII. 3. Ratione ſuæ *Subſtantiæ*, aut *Æquale*, quando partes omnes ſunt æquè craſſæ ac tenues; aut *Inæquales*, quando partes aliæ ſunt tenuiores, aliæ craſſiores.

4. Conne[]xionis.

XLIII. 4. Ratione *Connexionis*, aut *Continuum*, quando partes omnes ſunt ſibi conjunctæ; aut *Divulſum*, quando partes quædam desjunctæ ſunt à cæteris.

Arenul[æ] in Urina undique diſperſe.

XLIV. *Arenulas* ubique in Urinis à me viſas obſervari frequentiſſimè ortum habere *à læſis ab externo Frigore Glandulis Conglobatis*: &

non

nonnunquam *ex longo in dorſum decubitu*; propter quem aliquando concreſcunt in *Calculos* tam *rubeos friabiles & molliores*; quàm *ſubflavos vel magis pallidos & cinereos*, plerunque *duriore* ac *ſolidiores*.

guedo inna-

XLV. *Pinguedo Urinæ innatans*, niſi ab oleo epoto habeat ortum, debetur ſæpiùs *Humori Salſo muriatico acriori partem Sanguinis Oleoſam* præter naturam à reliqua maſſa *ſecernenti* ac imbibitam in *Serum*, hinc & *Lotium transferenti*: unde tam frequens obſervatur ipſa in *Urinis Scorbuticorum*, aliorumque ſimilibus Humoribus Salſis ſcatentium, eorumque culpa nonnunquam *Contabeſcentium*: *Quòd ſi* ab Humoribus ejuſmodi excitentur aut foveantur *Febres*, vocantur iſtæ tunc *Colliquativæ*, quia non tam extra vaſa repertus adeps tunc ſolito magis conſumitur, quàm intra vaſa Oleoſum Sanguinis à notato Humore corrumpitur, & partim cum Urinis excernitur, partim ad Pinguedinis cujuſvis reparationem ineptum redditur.

na &

XLVI. *Spumæ Bullarumque* originem aliquando *Flatibus* deberi non negavero: quamvis ſæpiùs *Gravedinem* atque *Catarrhos* in Cerebro genitos ipſas comitari obſervaverim.

enta

XLVII. Inter rariora *Sedimenta furfuraceum, farinaceum, ſqammoſum* & ſimilia in *ardentibus Febribus* ſubinde occurrentia *ſummo æſtui* veniunt adſcribenda, propter quem *particulæ quædam Sanguinis terreſtriores amplius torrentur*, atque ideò à reliqua ejus maſſa ſecretæ unà cum Lotio excernuntur, atque, dum illud paulatim refrigeratur, ipſum deſerunt & fundum petunt.

enta,

XLVIII. *Filamenta* Urinis obſervata videntur ſimilem pilis agnoſcere materiam, *Salem* putà *Volatilem ac Oleoſum* in talia filamenta oblonga concreſcentem; quod non infrequens in Mutationibus Chymicis.

ulæ in

XLIX. *Arenulæ fundum Lotii petentes* ſunt omnis generis, tum exiguæ, tum grandiores; tum friabiles, tum ſolidæ; tum rubræ, tum flaveſcentes, aut ſubcinereæ, adeòque ad *Calculorum* naturam propriùs accedentes, quin *ortum illis primum* plerunque dantes, atque ipſos indies *foventes & augentes*; accreſcit namque Calculis Arenularum ſubſtantia in calente Lotio ſegniùs & arctiùs concreſcens, quàm in eodem frigefacto.

orum

L. In quo hæc concreſcendi & *Calculos efficiendi vis* conſiſtat, necdum ſatis innotuit; quid ego hic conjectem in re obſcura, quò alios Ingenioſos magis ad veritatem latentem eruendam pro virili juvem; aperiam lubens. *Solvuntur* autem *Calculi omnes*, quales Ego ſaltem hactenus offendi, *in Salis petræ, aut Nitri Acido ſpiritu*; unde concludo *à Spiritu Acido*, quà tali *non poſſe Calculorum expectari Coagulationem*; ergo ab alio illi ex parte ſaltem ſubcontrario. Quòd ſi quis varia conſideret; quæ *Concretionem naturalium rerum promoveant*, reperiet *Auſteris eam ineſſe vim*; unde ab illis *Glutinoſitas & Tenacitas rerum fluidarum* produci ſolet; quibus ſi *jungantur Terreæ, Salinæque volatiles partes, aliquid Calculis* non multùm abſimile exurget. Propendeo itaque in hanc ſententiam, *Concreſcere materiam Terream & Salinam volatilem Glutinoſę junctam Humoris Auſteri ope in Calculos*. Infringitur autem coagulantis Auſteri vis ab Acido acri, quale in Spiritu Nitri reperitur.

culæ.

LI. *Carunculæ* in Urinis repertæ ortum ferè ſuum debent Ulcere laborantibus Renibus, eorundemque partibus à corpore reliquo ſeparatis & una cum Lotio excretis.

eiuſ- rumi,

LII. *Sanguis*, ejuſque *Grumi* in Urinis occurrentes *vas aliquod Sanguineum* in *Renibus*, *Ureteribus*, *Veſica* vel *Urethra* ruptum, *eroſumve* teſtantur.

& Sa-

LIII. *Pus & Sanies* utplurimùm in *Renibus*, *Veſica*, ipſiuſve *Collo ac Sphinctere*, aut *Urethra ruptum Abſceſſum* ſequuntur; rariùs ex *Pleuritide*, aut *Peripneumonia*, ſimilive *Inflammatione in Apoſtema verſis* originem habent.

LIV. *Vermes* in Renibus ferè à corrupto ibidem Sanguine oriuntur, & una cum Urina in Veſicam depulſi excernuntur. *Vermes.*

LV. Inter *Contenta Urinæ ordinaria* & *ortum ſuum à Sanguinis parte* nutriendo quidem corpori minùs apta, ſed inſuper ab ejuſdem conſtitutione laudabili minimùm recedente ducentia, *Nubecula* conſtat ex parte ipſius maximè pingui & minimè terrea, adeòque leviore; *Sedimentum* contrà ex parte ipſius minimè pingui, verum maximè terreâ, ideòque graviore; *Enæorema* denique ex parte media, hoc eſt, de utraque participante. Unde prout Contenti cujuſvis materia fuerit purior, ita locum ſuum accuratiùs ſervabit; & prout eadem fuerit impurior, & de reliqua plus vel minùs participans, ita à loco ſuo magis vel minùs deflectet unumquodque. *Unde cõſtet Nubecula. Sedimẽtum. Enæore ma*

LVI. *Contentorum quantitas major* ſignificat *multum* eſſe in Sanguine *Materiæ inutilis*, adeòque *ſecernendæ*, ſicut *minor minùs* eſſe iſtius materię: dummodò cætera ſigna conſentiant. *Contentorũ quantitas quid ſignificet.*

LVII. *Contenta* hæc *quò magis ſunt alba, eò magis laudantur*, ſuntque *ſigna Coctionis laudabilis*, hoc eſt Alterationis, ſive Correctionis, hinc & Secretionis optatæ Humorum noxiorum in Sanguine: *quò eadem ab albedine recedunt magis*, qualia ſunt *rubea*, & *maximè*, *nigra*, *eo culpantur magis*, ſuntque *ſigna Coctionis deficientis*, adeòque *periculis majoris*. *Quid eorũ colores.*

LVIII. Sic *Æquale Contentum*, & *Continuum Coctionis deſideratę* ſignum dat, uti *metuendæ Inæquale* ac *Divulſum*. *Quid Æqualitas.*

LIX. Ut autem ad Notatorum Vitiorum *Curationem* non accingamus, *Urinæ Secretio deficiens* propter *Carunculas Renum obſtructas reſtituetur* Medicamentis *Glutinoſam Pituitam incidentibus*, *attenuantibus*, & *fluidam reddentibus*, mox Diureticis, & *Urinam propellentibus*. *Curatio Urinæ Secretionis deficiẽtis propter Caruncularum obſtructionem.*

LX. Quæ Pituitam *incidunt & fluidam reddunt*, ſæpiùs jam ſuprà ſunt memorata, inter quæ hic præſtant, quæ ſimul dicuntur *Diuretica*, quò citiùs, faciliùſque vim ſuam exerant, ſuntque Rad. Apii, Fœniculi, Eringii, Petroſelini, &c. Fol. Chærefolii, Rutæ, Urticæ, Eupatorii, &c. Sem. Seſelios, Milii ſolis, Saxifragiæ, Petroſelini, Fœniculi, &c. Baccæ Juniperi, Sambuci, Ebuli, &c. Nuclei Perſicorum, Amygdalæ Amaræ, &c. Spiritus Salis, & Nitri, &c. Sal Volatile quodvis. Ex quibus varia formâ præparari, exhiberique poſſunt pro Ægrorum placito, & conſtitutione diverſa Medicamenta efficacia. *Diuretica.*

LXI. Exempli gratia Apozema ſequens ad unc. ij. aut iij. uſurpari poterit aliquoties in die.

♃. *Rad. Apij*, *Apozema.*
Eringij, *an. unc.* j.
Fol. Eupatorij Aquatici.
Chærefolij, *an.* M. j.
Bacc. Juniper. rec. & cont. unc. ij.
Coq. ex Aq. pura ad Colat. unc. xx.
addendo Syr. 5. *radic. unc.* iij.
Spir. Nitri, vel Salis, q. ſ. ad aciditatem gratam.
M.

LXII. Cui præfertur Medicamentum minore quantitate ſumendum, ei ſequens præſcribatur Mixtura.

♃. *Aq. Petroſelin.*
Fœniculi, *an. unc.* iij.
Vitæ Matthioli, vel
Antinephrit. Amſtelod. unc. j.
Spir. Sal. Armoniac. Gutt. xx.
Ol. Bacc. Juniper. Gutt. x.
M.

Accipiat Æger ſæpiùs in die Cochleare unum: quòd ſi urgeant ipſum vigiliæ, aut dolores, addantur Mixturæ Laudani Opiat Grana iij. *Eius Uſus. Et Vires.*

LXIII. His Medicamentis non tantùm inciditur Pituita Glutinoſa Renum Carunculas obſtruens, verùm eadem opera Fluida denuò facta propelletur blandè ad pelvim.

LXIV.

Acidulæ Diuretica.

LXIV. Quòd ſi ſegniùs procedat Urinæ Excretio, ubi per plures horas aſſumptum fuerit alterutrum laudatorum medicamentorum, commodè hauriet Æger Acidularum Diureticarum; (quales Spadanæ, Svvalbacenſes, aliæque) quantitatem bonam, ſive puras illas uſurpet, ſive vini maturi & itidem Diuretici partem quartam, quintamve illis admiſceat.

Pituita glutinoſa copioſa educenda.

LXV. Quoties *copioſa* in corpore *Pituita glutinoſa* ſimul exiſtit, toties ipſa ſic *præparata & ſoluta Phlegmagogis* convenientibus, de quibus ſæpiùs actum in ſuperioribus, *minuetur ac educetur*.

Renum carunculærum mala conſtitutio emendanda.

LXVI. Si *externum frigus regionem lumbarem* ac in ea *Renum Carunculas malè affecerit*, *Conſtitutio* ipſarum *mala emendabitur* iterum per *Sudorifera*, *Aromatica & Salia volatilia*, ſed iteratis potiùs vicibus, quàm ſimul ac ſemel duntaxat uſurpata; ſic enim non tantùm Humores fluidos evacuant, ſed inſuper Partes Continentes alterant, emendantque Sudorifera.

Lymphæ & Succi Pancreatici aciditas aucta minuenda.

LXVII. *Aciditas Lymphæ*, *Succique Pancreatici* quomodocunque tandem *aucta*, corrigetur ac minuetur iterum *frequenti Salium Volatilium* quantitate parva indies vſurpandorum *aſſumptione*.

Et ſi eſt ab externo frigore noxa tollenda.

LXVIII. Ubi tamen ab *externo frigore* anſa eſt data illi *Aciditatis augmento* præternaturali, danda eſt viciſſim opera, ut noxa per cutis poros in partes vicinas, ipſumque Sanguinem, ac imprimis Glandulas utraſque introducta per modò laudata *Sudorifera* prudenter ac per vices uſurpata viciſſim ſuperetur, tollaturque.

Si à Mœrore aut Terrore, animus ab illis liberandus: Si eſt ab acidorum uſu ab illis abſtinendum.

LXIX. Ubi verò idem factum ab *Animi Mœrore aut Terrore magno* ac inopinato, *Animus affectu liberandus eſt utroque*, ac præterea contra ſimiles inſultus *roborandus & muniendus*, & quidem Rationibus ſolidis Animum regentibus.

LXX. Quoties *nimis Acidorum Alimentorum*, *Condimentorum*, *aut Medicamentorum abuſum* conſequitur *Lymphæ*, *Succique Pancreatici Aciditas aucta*, toties *abſtinendum* ab illis, *uſus* ſaltem valdè *minuendus*, & *uſurpanda*, quæ *Acidum* omne *temperant*, *obtundunt*, *infringunt*, aut *concentrant*, quæ propoſuimus ſæpius in ſuperioribus.

Parcior Urina Secretio qui curetur.

LXXI. *Parcior Vrinæ Secretio* ſicut eaſdem, quas ipſius Defectus, agnoſcit aliquando Cauſas ſed leviores; ita iiſdem *Curabitur remediis*, ſed itidem *blandioribus*, aut *minori copia*, *breviorive tempore* uſurpandis.

LXXII. Ubi autem propter *Alvi fluxum*, vel *Sudorem copioſum parcior fit Vrinæ Secretio*, *curabitur* eadem *curato alterutro*, vel utroque: de quibus actum eſt ſuprà, ageturque infrà.

Copioſior urina Secretio ob vitioſam canalium Subſtantiæve Caruncularum conſtitutionem qui curetur.

LXXIII. *Copioſior Vrinę Secretio vitioſæ Caruncularum Renalium* ſecundùm *Canales*, *Subſtantiamve Conſtitutioni debita Curabitur* medicamentis *Canalium laxitatem coarctantibus*, *Subſtantiæque Caruncularum vitium* emendantibus.

Earum laxitatem quænam coarctent.

LXXIV. *Canalium in Carunculis Renalibus laxitatem coarctabant* maximè opportunè *externa* Emplaſtri forma Lumbari regioni, ubi Renes ſiti ſunt, impoſita atque ex *roborantibus & adſtringentibus blandioribus* parata: quorum ope Caruncularum earundem vitium corrigi poterit ac emendari.

Sanguis malè affectus qui reſtituatur.

LXXV. *Sanguis per Salia Volatilia* & alia *Diuretica* nimiùm aſſumpta fluidior & *ad Seri ſui copioſiorem dimiſſionem malè affectus* reſtituetur partim *abſtinendo* ab ulteriori notatorum abuſu, partim *uſurpando Auſtera temperatiora*. Ex. gr.

Mixtura.

℞ *Aq. Plantagin. vnc.* iij.
Cinnamomi, vnc. j.
Spir. Aluminis, Gutt. xx.
Syr. Myrtini, *vnc.* j.
M.

Eius uſus.

Huius miſturæ aſſumat Æger indies bis terve Cochleare unum.

LXXVI. *Suppreſſi Sudores ſoliti*, *Alvive fluxus Seroſus* ferri poſſunt, quandiu noxam nullam Ægris afferunt, nec incommodum patiuntur ipſi ab Vrinarum Excretione parciore: Poſſunt alias *Diuretica* pro Humorum in corpore exiſtentium conſtitutione diverſa exhiberi varia, quò ad Renes Seri copia major reducatur, & aliæ noxæ vitentur.

LXXVII. *Vrina Aquea* paulò poſt aſſumpta alimenta, & imprimis Potum copioſiorem, Diureticumque reddita, cùm plerumque nil mali portendat, producatve, nullam Curam exigit.

LXXVIII. Quæ autem *Cruditatis*, hoc eſt, *Coctionis* in Sanguinis Humoribus deficientis eſt ſignum, *Vrina Aquea*, quoties fruſtra, ſeriuſve venit expectanda ſpontanea & à Natura illa *Coctio* toties *Arte promovenda* eſt, & quidem *Medicamentis omnem Humorum Acrimoniam*, *& imprimis Acidam*, (unde illa penitior Humorum in Sanguinis maſſa permiſtio effici ſolet) *blandè temperantibus*, *atque arctam Humorem unitionem iterum ſolventibus*.

LXXIX. Præ omnibus aliis *blandè Acrimoniam* omnium Humorum, & Acidam quoque *temperant Sulphura Mineralium & Metallorum fixa*, *& ad ſummam ſui perfectionem exaltata*: Quibus proximè accedunt *Salia Volatilia Oleoſa*, & ex his *Aromatica*: quorum prudenter uſurpatorum vi captum humanum in multis ſuperante non tantùm Naturæ humanæ convenientiſſima conciliatur in tenui Inteſtino, atque Corde Humorum Subcontrariorum Effervescentia; verùm *diſſolvitur* iterum in Sanguine *Concretio & Coadunatio* præternaturalis *Humorum acriorum*, ſed priùs ab ipſis moderatorum. Hæc magni in facienda Medicina momenti loquor expertus, ac veris Medicinæ Cultoribus commendo.

LXXX. *Vrina rubea*, *tenuiſque à Bile volatiliore*, *atque acriore*, ſimilive Cauſa externa ortum habens *corrigetur* præter *cauſarum* externarum *æſtum in corpore augentium vitationem*, *medicamentis volatilitatem*, *& acrimoniam Bilis auctiores temperantibus*; quod præſtant omnia *Subauſtera* & *Acida benigniora* ſæpiùs & aliquandiu quantitate parva uſurpata.

LXXXI. *Vrina rubea & craſſa* in Febribus ardentibus ſuperveniens, ſicut coctionem inchoatam ſignificat, ita medicamentis turbari vel mutari non debet; quin potiùs, quando ſegniùs pergit hoc Naturæ opus, adjuvandum eſt laudatis par. 79. medicamentis, pro Symptomatum & Humorum diverſitate ſeligendis.

LXXXII. *Vrina obſcurè rubens & ſubcraſſa* Icterum denotans, emendatur ſponte curato Ictero.

LXXXIII. *Vrina Sanguinea* in Renibus, Veſica Urinaria, hujuſve Collo, aut Urethra læſi Vaſis Sanguinei teſtis, emendabitur ſanatò & conſolidato Vaſe ſaucio: in quem finem conducet Mixtura ſequens cochleatim ſæpiùs aſſumpta.

℞ *Aq. Petroſelin.*
Plantag. an. vnc. i ß.
Cinnamom. vnc. ß.
Sang. Draconis, ℈ ß.
Laud. Opiat. Gran. ij.
Spir. Nitri dulcis, Gutt. x. vel
Aceti ſtillat. ʒ ij.
Syr. Myrtini vnc. j.
M.

LXXXIV. *Vrinæ claræ*, *atque plùs minùs Rubentes redditæ*, at paulò poſt *Turbidæ factæ* ſicut Gravedinis, Febriumque Catarrhalium teſtes ſunt ſatis certi, ita earundem Curationem inſtituendam indicant, & illa abſoluta reſtituuntur.

LXXXV. *Odor Vrinarum* ab aſſumptis variis variè mutatus, iiſdem omiſſis redit ad ſtatum naturalem.

LXXXVI.

LXXXVI. *Fœtentes Urinę* propter Sanguinis corruptionem ipſis cum Sanie aut Pure communicatam corrigentur correcta Sanguinis corruptione, curatuque Ulcere Saniem, Puſve promente.

LXXXVII. *Urinam Inſipida*, ubi ſimul exiſtit *Cruda*, corrigetur ſublata Humorum in Sanguine Cruditate: de qua vide §. 78. & 79.

LXXXVIII. *Amara Urina* corrigetur *Bilis per Alvum deductione abundantiore* per Cholagoga: da quibus ſæpiùs actum in ſuperioribus.

LXXXIX. *Acida Urinæ* corrigetur continuato aliquandiu moderato uſu *Salium Volatilium* quorumvis, ac imprimis *Aromaticorum* Melancholicis valdè convenientium.

XC. *Arenulæ ubi in Urina* occurrentes, atque *Conglobatarum Glandularnm ab externo frigore frequenti, Acidiſve aſſumptis malè affectarum* teſtes, diſparebunt curato Glandularum notatarum affectu idque per *Aromatica temperantiora & Salia Volatilia* tempore ſatis longo uſurpata; cùm temporis quoque tractu produci, augerique ſoleat hoc malum.

XCI. Ubi autem *Grandiores* prodeunt *Arenulæ, Urinæ fundum petentes, Calculorumque productionem inchoantes, ac foventes*, uſurpanda ſunt, præter *Salia Volatilia oleoſa*, quæ *Calculos queunt ſolvere*; inter quæ locum primum meritò tribuimus *Spiritui Nitri*, cùm in ipſo tam facilè & tam manifeſtè diſſolvantur & diffringantur Calculi,

XCII. Poteſt autem commodè in Potu ordinario, Cereviſiâ, Vino, Juſculis, &c. ad levem aciditatem Spiritus Nitri admiſceri, atque ſic diutinè uſurpari: cujus effectum egregium mirabuntur omnes.

XCIII. *Pinguedo Urinæ innatans*, & individua pene *Scorbuti gravioris comes* tolletur, emendato *Humore Salſo Muriatico acriore*, per *Salia Volatilia* quævis, ſed imprimis per *Oleoſa & Aromatica* inter prandendum, cœnandumque ex vini hauſtu ad guttas aliquot aſſumenda.

XCIV. *Spuma in Urinæ ſuperficie permanens*, quando *Flatibus* ortum debet, quod patet ex aliis inſuper Flatuum indiciis, recedet curatis Flatibus, de quo ſuprà Cap. 14. parag. 56. & alibi

XCV. Quòd ſi *Spuma* ſit *Catarrhorum in Capite ſubſiſtentium* ſignum, quod ex aliis quoque ſignis collatis concludi debet, illis adhibenda erit Cura, tum per Humorem *qualitate vitioſum* alterantia & caput roborantia, tum per Humorem diluco peccantem removentia, & emoventia Hydragoga.

XCXI. *Sedimentum Furfuraceum, Farinaceum, aut ſimile* in Febribus Ardentibus obſervatim, his curatis, paulatim deſinet prodire.

XCVII. *Filamenta* cum Urinis excreta cedent *Acidis Volatilibus* cautè uſurpatis, qualia ſunt Spiritus Nitri, Salis, &c.

XCVIII. De *Arenularum & Calculorum Curatione* pauca poſuimus parag. 91. & 92. quæ ibi videantur.

XCIX. *Caruncularum in Urinis ſuaſidentium* Curatio pendebit ab *Ulceris in Renibus exiſtentis curatione*; quæ abſolvetur forſan fœliciùs quotidiana Balſami Sulphuris Succinati, vel Juniperini ad Guttas iij. vel iv. aſſumptione, quàm ullo alio Medicamento hactenus noto.

C. *Urinæ Cruentæ, Grumorumque Sanguinis fundum ejus petentium Cura* parag. 83. jam data.

CI. *Pus & Sanies* deſinent in Urina ſubſidere Curato Ulcere ubivis exiſtente; cui rei ſerviet *Oleo Balſamus Sulphuris* parag. 99. laudatus; donèc *Olea ex Antimonii Sulphure diſtillatione* parata proſtent venalia.

CII. *Vermium Curationi* ſerviunt omnia *Corruptioni contraria*, tum *Aromatica* & imprimis *Amara*, tum *Acida*, ſed *Blandiora* diutinè uſurpata: inter quæ hic præferenda, quæ ſunt ſimul Diuretica.

CIII. Inter *Contenta magis ordinaria*, *Nubecula Copioſa* & *ad Rubedinem aut Nigredinem inclinans*, ſicut *Partem Sanguinis Excrementitiam & pinguiorem abundare*, ac *ſegniùs emendari & coqui* monſtrat, ita *Medicamenta* eandem *Corrigentia & Minuentia indicat*, *Subacida* putà, & *Diuretica vel Sudorifera debiliora*.

Nubeculæ copioſa & obſcurè rubea qui emẽdetur.

CIV. *Enæorema* in Urinæ medio ſuſpenſum *Copioſum, Subrubrum, Nigrumve*, ac *Inæquale*, *Divulſumque Humorem Excrementitium naturæ medic tum redundare*, tum *coqui cęptum, ſegniùs tamen, corrigi* docens, ipſius *Alterationem*, hinc & *Secretionem Excretionemque* per *Alvum, Urinas*, vel *Sudores* indicat: quod fiet per *Subacida Salibus Volatilibus*, vel *Aromaticis blandioribus juncta*, hinc & *Purgantia* pro Affectuum & Symptomatum diverſitate variè miſta, *Cholagoga, Phlegmagoga & Hydragoga*; ut & *Diuretica, Sudoriferave* ſimiliter miſta, temperatave.

Qui Enæorema copioſũ ſubrubum, &c.

CV. *Sedimentum* denique Urinæ fundum petens, atque ſimiliter *Copioſum, ad Rubedinem, Nigredinemve propendens, Inæquale ac Divulſum*, quemadmodum teſtatur *Excrementitium Humorem magis terreum, & glutinoſum* in Sanguine *tam exuperare*, quàm *ſegniùs ab ipſo ſecedere*, ita eundem *Incidentibus & Attenuantibus, Aromaticis* præſertim & *Salibus Volatilibus*, rariùs *Subacidis corrigendum*, & *ad ſui Seceſſum preparandum*, quin *Phlegmagogis* poſtea *minuendum*, & quandoque *Diureticis*, & *Sudoriferis* non vi, at vicibus partitis aſſumptis lentè, blandèque *ad Urinas* potiſſimùm propellendum indicat.

Ut & Sedimentum copioſum ſubrubrum, nigricans, inæquale, ac divulſum.

CAPUT LVI.

De Urinæ à Renibus per Uretres Defluxu, atque in Veſicam Tranſitu læſis.

I. V*Rina* in Renum Carunculis à reſluo Sanguiue Secreta & *in Pelvin Colata Defluit* naturaliter *per Ureteres in Veſicam Urinariam* inde dictam.

Urina à Renibus in Veſicam deflũxus.

II. Hic *Urinæ* in Veſicam ſuam ex Renibus *Defluxus* & Tranſlatio *impeditur* aliquando, & imprimis ob *Anguſtiam in Ureteribus*, tam ubi *Pelvi continuatur*, quàm ubi *Veſicę* inter binas ejus tunicas *implantantur* Ureteres.

Qui impediatur.

III. *Anguſtia* Urinæ tranſitum *per* Ureteres impediens ſepiùs *Obſtructio* eſt *à Calculo in Pelvi hærente* atque *Ureterum ingreſſum obturante*; rariùs ab eodem *ipſorum cum Veſica commiſſuram opplente*: nonnunquam ab uno magno, pluribuſve *Calculis* mediocribus *Veſicæ cavitatem replentibus* ſiſtitur diutiùs in Ureteribus Urina; à quâ non ſemel vidi tunc ſenſim ampliatos ac diſtentos Ureteres, pollicem non rarò admittentes, atque Urinam uſque ad Renes ipſos in ſe continentes.

Obſtructio in Pelvi à Calculis.

IV. *A Calculo in Ureteribus ipſis hærente* vix putem impediri unquam, diù ſaltem, hunc Urinæ tranſitum; poſtquam inveni aliquando in Ureteris medio, ibidem quàm alibi magis explicato, Calculum Ovi Columbini molem penè æquantem, ad cujus latera deſcendebat Urina libere; quod inde patebat, quòd nulla in eodem Uretere continebatur Urina & nullibi, præterquam ubi hærebat Calculus, diſtentus erat Ureter.

In ipſis Ureteribus ab eodem.

V. Poteſt quoque Urinæ hic Tranſitus impediri à *Tumore quovis Ureteris cum Veſica commiſſi locum occupante*, atque ingreſſum ibi ſecundùm naturam ſatis anguſtum ampliùs anguſtante.

A Tumore.

VI. Hæc *Anguſtia* omnis & à *Calculo*, & *Tumore* orta, cùm nonniſi curatis ipſis poſſit curari, ejus *Curatio* ab illorum Curatione erit expectanda: licèt omnes Tumores inſignes ibidem curentur rariùs, tum quia brevi pereunt homines ſuppreſſa utrinque Urina, tum quia difficulter eò dirigi puſſunt Medicamenta efficacitatem ſuam ſervantia.

Curatio.

CAPUT LVII.

De Vrinæ Retentione in Veſica, & Excretione per Vrethram læſis.

Vrina Retentio in Veſica.

A quo ſiat.

I. VRina coarcervatur aliquandiu ſecundùm naturam in ſua Veſica, donec copia vel qualitate gravis excitet ipſam ad ſui Exonerationem per Vrethram.

II. *Retentioni* huic Lotii voluntariæ inſervit *Muſculus Sphincter* Orificio Veſicæ circumpoſitus, ipſumque conſtringens, ſicut *Excretioni* ejuſdem *Fibroſa Veſicæ Tunica* totam ipſius Subſtantiam corrugans & Cavitatem coarctans, ſicque contentam in ipſa Vrinam per Vrethram exprimens.

Quomodo lædatur.

Vrinæ Excretio quot modis lædatur.

Iſchuria, Dyſuria, Vrinæ ardor. Stranguria.

III. *Læditur hæc Vrinæ Retentio*, quando *involuntariè* in *Vrinæ incontinentia effluit*, læditur ipſius *Excretio*, quando 1. *excerni nequit*, etiamſi maximè id conetur Æger, in *Iſchuria* & Vrinæ ſuppreſſione; vel 2. *non niſi cum conatu magno, ardore ac dolore Dyſuria & Vrinæ Ardore* dicto expellitur ſatis copioſa; vel 3. *urgente* licet *irritatione* ad mejendum aſſidua, *profluit* duntaxat *Vrina guttatim & paulatim* in *Vrinæ Stillicidio*, ſive *Stranguria*; vel 4. haud per Vrethram, verùm *per aliam viam, vulnus, ulcuſve* in *Veſica*, vel *Vrethra* exiſtens nunc in Abdominis cavitatem, nunc extra corpus effunditur.

Involuntarii Vrinæ & fluxus cauſæ.

IV. *Involuntarium Vrinæ Effluvium* agnoſcit ſæpius pro *Cauſa* ſua *Sphincteris Paralyſin, aut Vulnus grande*; unde deſinit contrahi Sphincter ac Veſicæ Orificium claudi; quocirca exſtillat ſponte, propelliturve foràs à contracta Veſica Vrina.

V. Idem fit aliquando in Affectibus gravibus *Epilepſia, Apoplexia, Syncope, Conſternatione*, ut & *Ebrietate*, in quibus Senſus omnes, Interni præſertim, turbantur, labefactanturve ita, ut ad Veſicæ Sphincterem & Tunicam fibroſam nulli, vel conturbati tantùm ferantur Animales Spiritus; quocirca vel non retinetur, vel non niſi confusè ac inordinatè, adeòque involuntariè tum retinetur, tum viciſſim exprimitur Vrina.

Iſchuriæ cauſæ.

VI. In *Iſchuria* ſupprimitur in totum Vrina 1. quando extremè *Anguſtatum* eſt *Veſicæ Orificium* vel *Vrethræ Canalis* propter *Obſtructionem, Compreſſionem*, aut *Coalitum*.

Obſtructio.

VII. *Obſtruitur* utrumque ſæpiùs à *Calculo* ipſi impacto; rariùs à *Concreta Pituita*, vel *Sanguinis Grumis*, vel *Carne ex Veſicæ fundo per ipſam Vrethram excreſcente ipſamque obturante*, (ſicut ejus rei ſtupendum exemplum vidi ante plures annos Amſtelodami in fœmina ex hoc affectu propter Sanguinis deperditionem conjunctam tandem miſerè defuncta) ſubinde à *ſuccreſcente in Vrethræ canali Caruncula*, ipſumq; opplente.

Compreſſio.

VIII. *Comprimitur* Veſicæ Ortificium, vel Vrethræ Canalis à *Tumore* vicino & imprimis *duro, Inflammatione, Schirro*, &c. ut & à *Vinculis*, Membrum Virile arctiùs conſtringentibus.

Coaleſcentia.

IX. *Coaleſcunt* facilè tam *Veſicæ Orificium*, quam *Vrethræ Canalis*, ubi *vulnerata* fuerunt, aut *deraſa* tum à *Calculis aſperioribus*, tum ab *Humoribus acrioribus*.

Quando Veſica contrahi nequit.

X. *Supprimitur* 2. *Vrinæ Excluſio*, quando *nulla fieri poteſt Veſicæ contractio*, & propter ipſius *Paralyſin*, & propter *ipſius Repletionem, Diſtenſionemque ab Vrina* diutius retenta *extremam*; quæ non tantùm ob *Ebrietatem*, aut *Morbum gravem delirantibus* venit, ſed aliquando etiam *merte conſtantibus*, aut præ pudore infante, noxioque tandiu lotium præpoſterè cohibentibus, donec ad ejus Expulſionem amplius contrahi nequeat Veſica nimiùm ab ipſo diſtenta.

Dyſuria quomodo & à quo ſiat.

XI. In *Dyſuria* conatu magno, ſed ardore ac dolore comitibus, exprimitur ſatis bona copia Vrina, propter *Orificium Veſicæ*, aut *Vrinarium meatum eroſum*, vel *ulceratum*, ad Vrinæ autem tranſitum *ardente dolore* affectum, ipſamque non niſi cum difficultate tranſmittens.

XII. *Erodi, Vlcerarique* ſolent iſtæ partes tum ab *Humoribus acribus* Vrinæ junctis, & ipſas rodentibus, tum à *Calculis aſperis grandioribus* ipſas in tranſitu difficili radentibus, & Vlceri ſponte mox ſubſecuturo anſam præbentibus.

XIII. In *Stranguria* irritatio perpetua eſt ad Vrinæ vix tantillum allabentis extruſionem, ab interna *Veſicæ ſuperficie abraſa, ulceratave*, atque nullius rei accedentis contactum niſi cum dolore ſummo atque moleſtia inſigni ferente, quin totum Veſicæ Corpus ad ſui coarctationem, admiſſique licet pauciſſimi expulſionem mox guttatim & cum ſtillicidio faciendam continuò excitante, ac cogente.

XIV. *Abraditur, Vlceraturque interna Veſicæ ſuperficies* ab *Humoribus Acribus* eò delatis, & à *Calculis aſperioribus* præſertim ibi hærentibus, atque ad corporis motum vehementem, agitationem ac concuſſionem ipſam ſenſim ſauciantibus.

XV. Per *inſolitas vias* effluit e *Veſica* ſua Urina, quando ipſa vel *diſrupta*, vel aliàs *Vulnerata*, vel *Vlcere perforata* eſt.

XVI. *Diſrumpitur* facilè ex *Caſu* in Ventrem, quando Vrina turget Veſica.

XVII. *Vulneratur* eadem *fortuitò*, vel *ſtudio & arte*. Fortuitò per Gladium, Cultrum, Bombardam, &c. idque malitioſè aut caſu. Studio per Lithotomi cultellum.

XVIII. *Vlcera* vel ſuccedunt præcedentibus vlneribus, vel ortum habent ab Humorum Acrimonia rodente, Calculove conterente, aut Inflammatione aperta.

XIX. Quoties autem *per Veſicam* penetrant *Vulnera, Vlcerave*, toties in *Abdominis cavitatem* confluit Vrina.

XX. Sic quoties in *Veſicæ collo* exiſtunt *Vulnera* vel *Vlcera*, nec internè, aſt externè patent ipſa; toties foràs *extra Corpus* effuditur eadem Vrina; ut & quando in *Vrethra Vulnus* eſt, aut *Vlcus* per ipſam penetrans.

XXI. *Curationem* malorum enumeratorum quod attinet, quando *Sphincteris Paralyſis*, aut *Vulnus* debeat *curari*, docebitur alibi.

XXII. Sic etiam hujus loci non eſt, ſed alterius, *Epilepſiæ, Apoplexiæ, Syncopes, Conſternationis, Ebrietatiſve curationem* tradere.

XXIII. *Calculi Veſicæ Orificium obturantes*, aut repelli debent Cathetere, ſi fuerint majores; aut aſſumpto potu liberaliore, & quidem Diuretico, expellendi ſunt foràs.

XXIV. Iidem *in Vrethram impacti emollita & laxata eadem* fotu convenienti *promovendi* ſunt *potu diuretico* ubertim aſſumpto, aut ſi *grandior* fuerit *Calculus*, eadem aperienda, & *Calculus* educendus, *conſolidato* exinde *Vulnere*.

XXV. *Pituita Concreta & Veſicæ Orificio* ſæpiùs quàm *Vrethræ Canali impacta* conveniente Liquore per ſyringam immiſſo *incidenda* eſt & *attenuanda*, quò faciliùs tunc unà cum Vrina excerni queat.

XXVI. In hunc finem conducent *Aromatica* in Aqua vel Vino decocta, quibus *Salia Volatilia* commodè poterunt admiſceri.

XXVII. *Sanguinis Grumi ſolventur iiſdem*; dummodo ſimul opera detur, ne novus continuò accedat; quòd fiet Sanguinis effluxum impedientibus, vaſaque læſa Conſolidantibus Medicamentis: qualia ſæpiùs dedimus ſuprà, & in ſpecie Cap. 55. par. 83.

XXVIII. *Carnis ex Veſicæ fundo excreſcentia* difficulter curabitur, niſi conſolidans decoctum immittendo in Veſicam per Syringam.

XXIX. *Compreſſio* tam *Orificii Veſicæ*, quàm *Canalis Vrethræ* à *Tumore* quovis curabitur ſponte curato Tumore notato: ut & à *Vinculis* producta horum *ſolutione*.

XXX. Vbi *Coalvit Vrethræ Canalis*, aut *Veſicæ Orificium*, Inſtrumento apto blandè immiſſo perforatio facienda; idemque, ſi cavum fuerit, conſolidante unguendo, emplaſtrove incruſtatum

tum

tum tamdiu ibi relinquendum, donec novi coalitus metus fuerit ſublatus.

XXXI. Ipſius *Subſtantiæ Veſicę Paralyſis* & laxitas Curabitur Medicamentis in ſequente Libro præſcribendis.

XXXII. *Extrema Veſicæ ab Urina diutiùs retenta Diſtentio Curabitur* immittendo per Urethram uſque ad ipſiùs Cavitatem *Candelam Cereā* oleo priùs illitam, eandemque mox iterum extrahendo; vel ſi res ſic non ſuccedat, immittendo in Veſicam *Catheterem argenteum, Coriaceum*, aut *ex Balænarum ſetis* veriùs, quàm oſſibus paratum, oleo itidem inunctum, atque Urinam per ipſum emittendo.

XXXIII. In *Dyſuria Eroſum, Ulceratumve Veſicæ Orificium, Meatuſve Urinarius curabitur* tam internè Balſamo Sulphuris aniſato, ſuccinato; juniperinove ad guttas duas, treſve, bis terve indies ex convenienti liquore, Hydromelite, Vino Hiſpanico, aut Decocto vulnerario, aſſumpto, quam *externè* immiſſo eodem ad plures guttas ex ſimili Decocto per Syringam, & aliquandiu in Meatu læſo circa glandem manu preſſo, aut Veſica retento, idque aliquoties indies renovando.

XXXIV. *Humores* autem *rodentes, Acidique* aut *Salſi muriatici* ſi deferantur adhuc in Veſicam, *corrigendi* ſunt Oculis Cancri, Margaritis &c. & imprimis Salibus Volatilibus ſæpius indies quantitate parva ex liquore apto uſurpatis.

XXXV. *Iidem* ex parte ſaltem temperari, ſi abundent inſuper in corpore, *minuendi, evacuandique* ſunt *Hydragogis*.

XXXVI. Quæ modò laudata ſunt, conducent quoque in *Strangulariæ curatione*.

XXXVII. *Diſrupta*, vel *Vulnerata, Ulcerata*ve ad interiora *Veſica Incurabilis* eſt.

XXXVIII. *Vulnerata, Ulcerata*ve ad exteriora, *Veſica curari* poterit Medicamentis conſolidandis Vulneribus, mundandiſque Ulceribus dicatis, & alibi proponendis. Quod intelligendum quoque de *Urethræ Vulnere*, aut *Ulcere curando*.

CAPUT LVIII.

De Sudoris Excretione læſa.

I. QUemadmodum Vomitus, ſic & Sudor non videtur mihi *Excretio Naturalis*, ſed aut *Non-naturalis*, aut *Præter naturalis*, aut *Medica*, eaque aut *Artificialis*, aut *Critica*.

II. *Excretionem Naturalem* non exiſtimo eſſe *Sudorem*, quoniam in Sanis rebus non-naturalibus moderatè utentibus nullum hactenus obſervavi erumpentem Sudorem.

III. *Non-naturalem* judico *Sudoris Excretionem*, quoties illam movet res aliqua non-naturalis auream mediocritatem excedens, Aer puta æſtuans vel pluvioſus, Cibus, Potuſve multus, & imprimis calens, Corporis Motus vehementior Animi anxietas magna & urens, &c. Qua ceſſante iterum ceſſat Sudor.

IV. *Præter-naturalem* cenſeo *Sudorem*, qui ab Humoribus corruptis, aut aſſumpto Veneno excitatur, hominem debilitans, aut necans.

V. *Medicum* voco *Sudorem*, qui aut ſpontè ab Humoribus in homine exiſtentibus *Criticus*, aut arte à Medicamentis intra corpus aſſumptis, vel Balneo, frictionibus, &c. forinſecus uſurpatis *Artificialis* propellitur in Ægrorum commodum & ſanationem.

VI. *Læſa* verò cenſenda *Sudoris Excretio*, quando 1. undecunque *conſuetus*, & homini *nec moleſtus, nec noxius Sudor in totum, aut ex parte impeditur*.

VII. Quando 2. *Non naturalis Sudor ſubito ſiſtitur*.

VIII. Quando 3. *Medicus Sudor*, vel *Criticus*, vel *Artificialis plus, minuſve impeditur*.

IX. Quando 3. *Sudorum horum aliquis* adeò *urgetur*, & *augetur*, ut inde malè habeat homo.

X. Quando 5. *Cum*, aut *ſine Febre Sudor erumpit hominem plurimùm debilitans*.

XI. Quando 6. *Sudor*, qui uſitatiſſimus & minimè noxius eſſe ſolet *Inſipidus*, erumpit *Salſus* vel *Amarus*, vel *Acidus*.

XII. *Conſuetus Sudor haud noxius* accidit homini *in ſtatu neutro*, adeòque *minùs ſano* exiſtenti, ſequiturque (meo ſaltem arbitratu) *Humorum ſubcontrariorum*, atque *à mediocritate laudabili recedentium conſtitutionem talem*, à qua excitetur *Efferveſcentia Sudorem utilem producens*, atque ſic à corruptione morbum notabilem productura Sanguinem præſervans: poſtquam ipſo impedito; ſublatove facilè gravi morbo idem corripitur homo; qui in totum, aut ex parte impeditur à Cauſis parag. ſequenti proponendis gravioribus, levioribuſve.

1. Conſuetus Sudor haud noxius, quando accidat.

XIII. 2. *Non-naturalibus Sudor ſiſtitur ſubito* tum ab *externo frigore* Aeris, Aquæ, Induſii, Lecti, aliorumve Tegumentorum, aut Veſtimentorum Corpus Sudora diffluens, ac ubique patens per poros ingrediente, ipſoſque non tantùm conſtringente, ſed inſuper Humoribus omnibus per vaſa quæqvis quaquaverſum valde motis Mutationem notabilem, Coagulationem puta; vel aliud quid noxium afferente; tum à *Tegumentorum, Veſtimentorumve ſola remotione*, Corporiſque denudatione; tum à *ſubita corporis valde priùs moti quiete*; tum à *Terrore inopinato* quemvis Contentorum motum ſiſtente aut ſaltem conturbante.

2. Non naturalis Sudor à quibus ſubitò ſiſtatur

XIV. 3. *Medicus, & tam Criticus*, quàm *Artificialis Sudor impeditur plùs*; *minùſve* ab eodem *Frigore externo* imprudenter in denudatum corpus admiſſo, vel *Animi Motu gravi* ac inexpectato, *Mœrore* imprimis aut *Terrore* conſternante.

3. A quibus Medicus.

XV. 4. *Sudor* quivis *per ſe innoxius*, vel *utilis urgeri* poteſt, *augerique* nimiùm ab *Aere* natura vel arte calidiore; ab *Alimentis*, potulentis maximè, copioſè, calidève aſſumptis; à *Corporis motu* vehementi; ab *Ira & Sollicitudine* angente; à *Tegumentis* corpus tantùm non opprimentibus; & à *Sudoriferis* potentibus imprudenter uſurpatis.

4. Sudor utilis à quibus nimium augeatur.

XVI. 5. *Sudor cum aut ſine Febre* ſponte prodiens, ac *hominem debilitans*, ideòque *præternatulis*, ortum videtur habere ab Efferveſcentia copioſa Humorum ad tenue Inteſtinum confluentium, atque *Liquorem ſolventem, incidentemque* producentium; à quo ad Cor delato univerſa Sanguinis maſſa ita immutetur, ac diſſolvatur, ut partes ipſius Seroſæ facilè à cæteris ſecedant & per corporis poros Sudoris forma erumpant.

5. Sudor præternaturalis, cum aut ſine febre unde.

XVII. *Liquorem* hunc exiſtimo maximè aſſinem *Sali Volatili ſubacido*, cum à ſimili propellatur facile Sudor.

XVIII. 6. *Sudor* erumpit *Salſus*, ſed muriaticus à *Sero ſimili* exiſtente in Sanguine: ſicut *Amarus* à *Bile* amarorem ſuum ſervante, atque Sero permiſta *Acidus* verò à *Lympha, Succove Pancreatico* acidiore, atque ſaporem ſuum in Sero ſervante.

6. Unde Sudor Salſus.
Amarus
Acidus.

XIX. *Diminutus*, vel *Suppreſſus* in totum innoxius, vel utilis *Sudor augebitur, reſtituetur*ve, 1. *Cauſas* ejus omnes *externas removendo*. 2. *Calorem in Aere excitando*. 3. *Corpus* calefactis ac ſufficientibus *veſtimentis tegumentiſve operiendo*; 4. *Alimenta*, & imprimis *Potulentia, copioſa & calentia*, Juſcula puta, Vinum, Cereviſiam & ſimilia *exhibendo*. 5. *Corpus* præpoſtere quieti traditum iterum, quantùm vires poſſunt ferre, *movendo & agitando*. 6. *Mœrorem* ac *Terrorem* magnum rationibus efficacibus ex animo *abigendo*. 7. *Sudorifera*, & maxime liquida; ſpirituoſaque *uſurpando*. 8. *Balneum* vel *humidum*, vel *ſiccum*, quando res ſinit, *adhibendo*.

Utilis Sudor diminutus vel Suppreſſus ut reſtituatur.

XX. *Nimium auctus* aut *per ſe noxius*, hominemque magis, magiſque *debilitans Sudor minuetur*, & tandem *tolletur* 1. *ſervando corpus mediocriter tectum*, non tamen nudum. 2. *cavendo à Volatili Sale*, ut & *Acido ſpirituoſo*, qualem Acetum, quin 3. *uſurpando, quæ Acidum figant*, Cretam, Corallia, &c.

Nimius, aut per ſe noxius Sudor quomodo minuatur & tollatur.

XXI. Hoc fundamento non ſemel hoc anno 1670. variis Ægris ab Epidemia febre huic Urbi ſuperiore anno tam infeſta in *Sudorem* quotidianum & noctu præſertim moleſtum, vireſque ip-

ſorum

ſorum indies magis, magiſque proſternentem prolapſis præſcripſi *Conditum* ſequens, aut ſimile, à quo bis, terve in die ad Nucis Moſchatæ quantitatem ſumpto paulatim tam *Sudore* adverſo, quàm *Febre* quartana & alia, ſi quæ remanſerat, ſunt liberati & robuſtiores facti.

Conditum.

℞. *Conſ. roſ. rubr.*, ℥ ij.
Conf. Hyacinth. ʒ j.
Diaſcord. Frac. ʒ ij.
Coral. rubr. præp. ℈ ij.
Syr. Myrtini q. ſ.
M. f. Conditum

Diaſcordiũ Fracaſtorii à multis faſtidiri.

XXII. Sed *Diaſcordii Fracaſtorii* loco, cum ad Drachmam unam & ſcrupulos quatuor exhiberi ſoleat, & ideò à multis ægris faſtidiatur, dum hyeme ſuperiore adhuc infirmus decumberem, aliam Diaſcordii præparationem ac formulam excogitavi, & ut pararetur operam dedi; Cujus doſis eſt à Granis xv. ad Scrupulum unum, adeòque Fracaſtoriani doſi longè minor, efficacia verò, effectuſque in omnibus longe major; ſicut experientur mecum, quotquot utroque utenter. Quapropter mei deſcriptionem Epimetri loco libens hic addam.

Diaſcordiũ Auctoris.

Diaſcordium Sylvii,

1. ℞. *Rad. Gentianæ*, ℥ ß.
Angelicæ, ℥ ij.
Fol. Sicc. Scordii, ℥ ij.
Card. Bened.
Dictamn. Cret. an. ℥ ß.
Croci opt. ʒ ij.
Acaciæ veræ, ʒ i ß.

Concilis & craſsè contuſis affundatur Spiritus vini rectificatus ad trium, quatuorve digitorum tranſverſorum ſupereminentiam. Stent per horas 24. in loco tepido, Tinctura tunc effundatur, aliuſque Vini Spiritus ſimilis toties affundatur, digeratur, effundaturque, quoties ad Tincturæ omnis atque virtutis extractionem erit opus.

Tincturæ omnes confuſæ poſt ſubſidentiam fæcum, ſi quæ ſint, claræ, puræque ab ipſis lentè effundantur, atque Vini Spiritus in M B. ad extracti liquidioris vel Julapii conſiſtentiam iterum ſeparetur, & abſtrahatur. Qui ſimili uſui ſervire poterit, aut loco Spiritus Aromatici fœliciter aliis Medicamentis admiſceri.

2. ℞. *Opii Thebaici* q. l.

Huic blandè ſiccato affunde Acetum ſtillatitium ad digitorum 4 ſupereminentiam. Stet in loco tepido tamdiu, donec Tinctura rubicunda eliciatur; quæ effundenda, & ſeorſim ſervanda, donec ſimili modo ex Opio reliquo Tinctura reliqua extrahatur.

Tincturæ omnes poſt ſubſidentiam clareſcentes à ſubſidentibus fæcibus effundantur, & ſimiliter ad Extracti mollioris, aut Syrupi fluidioris conſiſtentiam igne lento deducatur.

3. ℞. *Rad. Imperatoriæ, unc.* j.
Caſſiæ ligneæ;
Cinnamom. opt. an. unc. ß.
Nucis Moſchatæ, ʒ iiij
M. f. Pulvis tenuiſſimus.

4. ℞. *Boli Armenæ veræ, unc* i. ß.
Teratur ſeorſim ac cribetur, mox in porphyrite lævigetur in pollinem.

5. ℞. *Gumm. Arabici Vermicul. unc.* ß.
Solvatur in Aq. Fœnicul. unc. j. vel i ß.

6. ℞. *Extractum prius totum,*
Extracti Opii, ʒ ij.
Pulverem utrumque
Hæc ſimul miſce, addendo paulatim
Gummi Arabicum ſolutum,
Simul terantur exactè, & ſi Conſiſtentia videatur ſolidior, adde
Syr. Myrtini q. ſ.
M. f. ſ. a. Opiatum;

Ex eo ... la.

XXIII. Cui libebit, licebit hujus Opiati partem igne ſuaviſſimo in Vaſe ſtanneo, vitreove ad Pilularum conſiſtentiam redigere; atq; ita paratam ſeorſim ſervare, quo ex granis xv. præter propter formentur Pilulæ tres aut plures devorandæ; quod multi vehementer optant in Sudore movendo.

XXIV. Sed unicuique prudenti Medico facilè erit additis aliquod Bezoardici mineralis, Antimonii Diephoretici, alteriuſve Pulveris Sudoriferi granis Opiatum ipſum ſatis tenax redigere in formam Pilularum, ſicque ſuis Ægris exhibere.

Sudor ... ſus Muria... cus qu... emen d...

XXV. *Sudor Salſus Muriaticus* erumpens hactenus emendabitur Medicamentis Salſedinem Muriaticam Corrigentibus, ſæpiùs in ſuperioribus propoſitis, & quandoque per Alvum Educentibus.

XXVI. *Sudor Amarus* indicat Bilem minuendam per Chologoga ſæpiùs laudata.

Amar... quid ini... Acidus... cur et n...

XXVIII. *Sudoris Acidi* materia Coralliis, Creta, Oculis Cancri & ſimilibus Concentrabitur, Temperabtiurve, hinc & Hydragogis deorſum per Alvum Evacuabitur ac Minuetur.

LIBRI PRIMI FINIS.

INDEX

INDEX RERUM
In Librum Primum.
PRAXEOS MEDICÆ
LOCUPLETISSIMUS
A
MARTINO CARCEO
de Karczagh-Vyszallaſa, Cumano-Ungaro adornatus.

In quo Numerus Romanus Capitum eſt; Notæ autem Arabicæ Paragraphorum

Hoc qui uti volet faciliùs, ſingulis paginis Capitum numerum apponat.

A

A*Bſeſſus* eſt, cùm ſanguis poſt Inflammationem in pus corrumpittur XL. 14.

Cura parag. 22. Si in locum profundum Sanguis effuſus ſit, & amoveri nequeat, generatio puris promoveatur 40. Genitum educatur 56. Facta apertione 57. Quam facilitat Cataplaſmatis ex Ficu applicatio 59.

Abſinthites Bilem pinguiorem emendat II.40. Ut & humorem glutinoſum ac pituitoſum XXXIV. 95.

Acidi Cauſæ, 1. Cibi, Potuſve acidi 2. Aer frigidus, ſerenus tamen & ſubtilis. 3. Triſtitia, mœror. 4. Corporis motus vehemens. 5. Vigiliæ nimiæ. 6. Alvus adſtricta II. 6. XI. 20. XVIII. 17. *Subjecta*. Acida *Auſteriora*: Omphacium, Alumen crudum, Acacia & ejus ſuccedanei Succi, Hypociſtidos, vel Prunorum Sylveſtrium, &c. *Chymica*: Spiritus Nitri, Salis, Vitrioli, Aluminis, imprimis cum Spiritu vini rectificato cohoboati, & blandiores facti XIX. 60. *Auſteriuſcula*: Sempervivum, Plantago XXIX. 30. Solanum XX. 38. *Acida temperatiora*: Succi Citri, Arantiorum, Granatorum acidorum, Berberorum, Ribeſiorum, XI. 25. Acetum, Aceſa, XIX. 90. Acetum ſtillatitium ſimplex & compoſitum, Aqua Prophylactica & Alexipharmaca XXVII. 31. Sal Nitrum & lapis prunellæ XXII. 34. Cremor & Cryſtalli Tartari, Sal Tartari Vitriolatum XXIX. 39. *Acidiuſcula*: Vinum Rhenanum & Moſellanum II. 16. *Subacida* Cholagoga: Tamarindi, Caſſia XIV. 64.

Subjecta acidi *in corpore humano* ſunt ſecundùm naturam (1) *Succus Pancreaticus* (experientia felici D. Regneri de Graaf. XI. 4. In canibus & in homine XXX. 67.(2) *Lympha* XIX. 3. 8. XLIX. I. 18. 19.) præter naturam. (3.) *Saliva* LI. 13. (4.) *Pituita Vitrea*, à qua Dolor perterebrans & fixus XIV. 22. (5.) *Urina* LV. 34. (6.) *Sudor* LVIII. 18.

Effecta acidi naturalis. Famem excitare, II. 3. 4. Fermentationem alimentorum promovere, VII. 37. Chyli à Fæcibus alvinis ſeceſſum juvare X. 7. Effervescentiam Inteſtinalem ſubire XI. 5. Vitalem ex parte conſtituere XIX. 3. Sanguini conſiſtentiam reſtituere 61. Ignem vitalem potentiorem, ac æſtum ſanguinis in corde auctum temperare 68. 69. XX. 38. XXII. 34. à capite in Pulmones delati fervorem compeſcere XXIII. 34. Sanguinem æſtuantem & rarefactum, in pulmonibus condenſare, XXI. 3. Aptum enim eſt ignem extinguere & oleum ab igne rarefactum condenſare XXVII. 33. Pituitam viſcidam incidere XIX. 66 XXIX. 71. Bilem juſto pinguiorem corrigere XI. 25. *Effecta acidi præter-naturalis*. quod.

Redundans vel Intenſione peccans, cruditatem acidam & ructus procreet acidos, VII. 23. *Deficiens* ſeu *parcius*, effervescentiam vitalem diminuat XIX. 31. *Acre* nimis eandem aboleat 8. Sanguificationem vitiet, XVIII. 17. dejectiones cruentas, anxietates circa præcordia, ventris tormina, pulſum ad parvitatem inclinantem, XXIX. 12. vaſorum eroſionem, & hæmoptoen XX. 19. 16. cardialgiam XXXIV. 68. motus convulſivos, 72. dolorem algentem XIV. 18. lancinantem & vagum 28. lacerantem & ſine ardore rodentem 32 Peripneumoniam & Phthiſin, hyemis tempore inſpiratum XXI. 14. Tuſſim humidam, a capite delabens XXII: 14 30. Calorem rodentem magis, quàm urentem producat XXX. 10. Cor ad Frequentiorem ſui contractionem irritet XXVI. 26. abundantius ad cor delatum Sanguinem coagulet, XX. 5. Febrium intermittentium cauſa ſit, XXX. 58. nec non frigoris in paroxyſmorum acceſſione 78. ad 81. Horroris ac rigoris 84. etiam in Synocha XXX. 3. 9. Pituitam obſtruentem ductus Pancreatis ſolvat & perforet, XXX. 68. Coctionem humorum in Sanguine impediat LV. 20. *Iners* ſeu minùs acidum diminuat effervescentiam vitalem XIX. 29. *Volatile* fermentationem augeat VII. 18. ſi cum ſanguine ad folliculum fellis penetrent, Bilem turgere faciat XIX. 51. Volatile magis quàm acre Sanguinem coagulet, Bile exiſtente inerte & pauca, Syncopalem Febrem producat, XXX. 104. Sicque ſanguinem ſolvat potiùs, quàm coagulet, atque Sudatorias febres faciat. ibid. *Aqueum ſeu fluidum* Diarrhœam ſeroſam XIII. 16. *Stagnans* acquirat acrimoniam XXX. 68. acida enim ſponte ſua continuò redduntur acidiora 69. *Bili permiſtū* eam nunc atrā, nunc reddat æruginoſam XLVI. 36. *Glutinoſum, viſcidum, Pituitoſum*, quod Pituitę viſcidæ conjunctum, Pituitam componat vitream, doloris fixi cauſam XIV. 22. & Teneſmi XIII. 27. Quod ad cor majori copia deductum, Syncopen, pulſum parvum & debilem, XXXIV. 16. 66. (copia enim non nimia effervescentiam ad tempus notabile ceſſare facit, nimia ignem vitalem abolet XIX. 14. 19.) frigus totius corporis, pallorem, ſudorem frigidum & glutinoſum efficiat, 82. 83. nec non animi deliquium, 64. 66.

CURA alterantibus, ut ſunt.

I. Salia lixiva, *volatilia*, ſal volatile Ammoniaci, Cornu Cervi, XXVIII. 33. & *fixa*, quæ infringunt potentiſſimè ejus acrimoniam atque concentrant,

centrant, ut ſunt Coralia, Margaritæ, oculi Cancri, Creta, lapis Hæmatites, Succinum, Chalybis limatura, omnia Concharum genera, imprimis calcinata II. 17. XXXIX. 80. XXX. 147.

Sal Volatile Oleoſum, quo abundat Spiritus vini aromaticus XIV. 39. 40. 62. XIX. 62. 65. XX. 24. quod egregie temperat, XXIX. 65. *Aromatica*, quæ temperant XIV. 62. 69. XXIX. 65. XXX. 109. XXXVI. 77. 78.

II. Spirituoſa ſeu Spiritus volatilis (ſucci enim pancreatici acidi pars primaria Spiritus acidus Spiritu volatili contemperatur X. 10.) temperat XIV. 39. ſive ſit purus ſive aromaticus II. 19. VI. 12. XIV. 39. 40. 47. XX. 24.

III. Oleoſa, quæ obtundunt II. 18. XIV. 63. ut ſunt Emulſiones ex hordeo, amygdalis dulcibus, ſeminibus papaveris albi: Sed olea aromatica ſtil atitia acidum temperant & corrigunt XIX. 75. 57. 58. 62. 65. 70. 71. excedentem aciditatem minuunt 63.

IV. Pinguia, quæ obtunditur II. 18. ut Juſcula pinguia ac ad gelatinæ conſiſtentiam cocta, 25. XIV. 43.

V. Aquea, quę obtundunt II. 20. & temperant XIV.

VI. Opiata, XIV. 40. 62.

CURA evacuantibus, ut ſunt

Sudorifera aromatica, aut ſalia volatilia XXXI. 12. LV. 67. 68. *Diuretica*, Acidulæ diureticæ, quæ urinas movent, per ſe vel cum diureticis LV. 64. *Vomitoria & Purgatotia*, ſed prius temperato humore acido XIV. 39. 43. quia humores acidos nulla edunt purgantia blandè II. 26. niſi ad Seri naturam deducti fuerint VII. 53. tunc verò commodè Hydragoga 54. XXXIV. 110.

Acini hepatis glanduloſi faciunt ad Separationem Bilis in hepate XLIV. 12. quibus venæ cavæ minimi rami inſerti ſunt 14.

Acrimonia (ſimplex duplex eſt) (1) *Acida* penitius humores in ſanguinis maſſa permiſcet LV. 78. (2.) *Salina lixiva* & acida, ſi volatilitate prædita, Alimentorum in ventriculo retentionem lædunt VI. 7. *Cura acidæ* Dulcibus, Spirituoſis, & acidum concentrantibus. 12. *Lixivæ* & aromaticæ, Oleoſis & dulcibus 13. Oleoſis & pinguibus, Spiritu volatili, Terreiſve XLVI. 27. *Utriuſque*, Lenientibus, Butyro, oleo, lacte, juſculis carnium pinguibus, emulſionibus, 27. 10. 11. Oleoſis 15. quę & acrimoniam Venenorum temperant XV. 36. XX. 36. XXX. 156. XLV. 22. 24. *Opiatis* XV. 25. 27. 37. Anodinis, Narcoticis, 48. VI. 17. XXX. 158

Acrimonia (compoſita) *Salſa muriatica* frequenter eſt à Frigore caput & glandulas afficiente, XVIII. 18. XIX. 9. *Cura*, calce viva VI. 14. Pilulis de Cynogloſſa I. 20. de Styrace XIII. 41. XX. 36. 37. *Sudoriferis* aromaticis XIX. 29. Hydragogis poſt aliquam contemperationem, 30.

Aer æſtuans ſolvit Pituitam XVI. 6. Oleum rarefacit, quod Salem & Acidum obtundit XXI. 11. Bilem facit acriorem XI. 18. & fluidiorem XVIII. 11. *æſtuans & pluvioſus* enervat Acidum, XIX. 30. diminuit Famem II. 17. *æſtuans & humidus* nitroſas & acidas particulas pauciores reddit, ut & *tranquillus*, XXI. 10. *Quietus* Sanguini temperando ineptior, 12. *Frigidus* hybernus & aſperior Aciditatem auget, XI 20. Frigidus & aſper, ſpiſſitudinem Bilis auget, fluiditatem diminuit XVIII. 12 *Humidus*, nebuloſus, uliginoſus, viſciditatem pituitæ auget XI. 22. pluvioſus facit ad cumulandam Pituitam XIII. 15. Diarrhœæ Seroſæ Cauſa adjuvans eſt 17. *Frigidus* minus acrem facit Bilem XIX 27. pituitoſiorem facit Lympham XVIII. 19. *Borealis* Acidum auget 17. Et hyemis tempore copioſè nitroſas & acidas partes inſpirantibus ſuppeditando, cauſa Peripneumoniæ eſt XXI. 14. quia aliqua ſui parte Sanguini miſceatur XXXIV. 44.

Aeris Inſpiratio XXII. fit explicatione Diaphragmatis deorſum, elevatione Thoracis ſurſum 2. *Ceſſat*, cùm nulla ejus neceſſiras, 4. *Aboletur* cùm neceſſitas urget & fieri nequit. 6. *non ſufficiens & Frequentior*, 12. *Difficilis*, cujus ſpecies ibid. 22. *Cura* Abolitæ 28. Frequentioris, 34. Difficilis, 49.

Aeris expiratio XXXIII. fit à Muſculis abdominis Thoracem detrahentibus & motu Diaphragmatis ſursùm tum proprio, tum à contentis abdominis coacto, 2.

Æſtum temperant: *Aquoſa & Acida*, Lactuca, acetoſa, vitium folia XXVII. 18. Febrilem compeſcens Miſtura 22.

Affectus omnis *Chronicus* & pertinax eſt ab humore Pituitoſo & viſcido XXIII. 26. XXXIX. 25. XLIII. 18.

Algidæ Febres graviores ſemper forſan ſunt quotidianæ XXX. 8. *Cauſa*, Succus Pancreaticus acidior & Pituita copioſa viſcida, ac Bilis iners, 97.

Alimenta Acida & acidis condita augent acidum XVIII. 12. *Aromatica* & ſale volatili abundantia augent Bilem XVIII. 11. 14. *Acria & Oleoſa* Oleave ſtillatitia Bilem regenerant XIX. 57. *Acria & Spirituoſa* fluidiorem faciunt Bilem II. XVIII. Spirituoſa legitimè i.e. parcè uſurpata reparant Spiritus animales XXVI. 21. XXXIV. 119. XLI. 25. *Salſa* & acria, ut & arida Sitim augent I. 6. *Pinguia* Bilem faciunt pinguiorem XI. 19. XVIII. 15. Pinguia & viſcida Famem diminuunt II. 9. Bilis Salem volatilem inertem reddunt, X. 22. Juſcula pinguia & ad gelatinæ conſiſtentiam cocta Acidum temperant in Fame aucta II. 25. in Dolore algente XIV. 43. Acrimoniam quorumvis humorum demulcent in Ileo XV. 46. Juſcula vervecina & vitulina cum multa aqua & ſine ſale Sitim leniunt I. 19. *Pituita generantia*, juſcula ex extremis animalium, capitibus, pedibus vitulorum, ovium: Piſces, marini præſertim, lac bubulum, caprillum XIX. 107. legumina & olera XVIII. 19. XI. 22. *Facilioris fermentationis*, ut ſunt: Panis triticeus rite fermentatus, carnes volatilium potius, quàm aqueorum, condita aromatibus, XIX. 98. Lac muliebre, Aſininum, Caprinum, Bubulum, juſcula varia, ovorum vitelli XXXII. 23. quæ diutinè uſurpata fermentationem augent VII. 18. *Fermentationis difficilis*, craſſa, viſcida, Panis ex farina & furfuribus paratus, nec fermentatus, carnes bubulæ ſale conditæ, fumo induratæ VII. 42. *Qualitate vitioſa*, Si nimis pinguia, multum Spirituoſa, ſalina, & aquea, fermentationem abolent 11.

Alimentorum faſtidium III. Nativum 5. Adventitium. 6. Signum eſt quandoque ægritudinis inſtantiis, præſertim in pueris. 9. Dulcium præſertim, rarius acidorum 10. *Aſſumptio* IV. *Deglutitio* V. *Retentio* VI. *Fermentatio* VII. abolita 3. aucta 4. Depravatæ ſpecies. 8. *Expulſio ad inteſtina* VIII.

Aloe omittitur in pilulis præſcribendis, quia hæmorrhoides aperit XXXIV. 111.

Alvus adſtricta Bilem acriorem facit XI. 18. & Acidium intenſè acre 20. *adſtrictior & laxior* ſitim auget I. 7. *Alvi fluxus ſolitus Suppreſſus* minùs acidam facit Lympham XIX. 30.

Alvi dejectio aſſumptis reſpondens in Fame diminuta II. 36.

Alvi fluxus XIII. (Diminuit famem II. 9.) eſt varius, *Lientericus*, 2. *Icteritius* 3. Cauſa 11. *Chyloſus* 4. Cauſa 12. *Bilioſus* 5. Cauſa 13 Cura 28. *Pituitoſus* 6. Cauſa 14. Cura 38. *Seroſus* 6. Cauſa 16. Cura 39. *Pinguis* ſeu *Unguinoſus* 7 Cauſa 20. Cura 43. Cruentus 8. Cauſa 21. Cura. 44. Hæmorrhoidum fluxus huc ſpectat 8. Cauſa eadem 2. Cura 43. *Hepaticus* 7. Cauſa 24. Cura 47. *Purulentus & Sanioſus* 9. Cauſa 26. Cura 49.

Amarus Salivæ ſapor eſt à Bile ſurſum eructata, vel ab eadem in Sero Sanguinis exiſtente LI 15.

Amentiæ cauſa, ſunt Spiritus Animales producti vitioſi, & turbulentè moti XXX. 93.

Anaſarca ſignificat Chyli Sanguificationem læ-

sam

ſam XVIII. 7. eſt tumor totius corporis ab humore ſeorſo XXIX. 2.

Angina comprimit OEſophagum & alimentorum deglutitionem lædit V. 5. Aeris inſpirationem abolet XXII. 11. Salivæ deglutitionem lædit LIII. 8. *Cura* XXII. 32. inſtantis, apertione venarum raninarum XXIX. 87.

Anguſtia quævis ad Suffocationem Hypochondriacam tendens, ſive aſſurgat ad fauces, ſive hæreat circa præcordia, & anxietates pariat, ac continuè inſtans animi deliquium minitetur *Auſteri* ſignum eſt XX. 25.

Anhelatio, Inſpiratio parva eſt & concitata XXII. 22 Cauſa ſunt flatus & halitus 25. Cura 49.

Anheloſæ Febris XXX. 32. *Cauſa* Halitus flatulenti magis, quàm auſteri 106. *Cura* 152.

Animi Affectus graves rationibus curare non minùs Medici eſt, quàm Theologi, Iuriſconſulti, vel Oratoris XI. 36. Ut & Diſcurſu ad tranquillitatem reducere XVIII. 30.

Animi Deliquium & Syncope differunt maximè gradibus XXXIV. 9. & ſymptomatum numero ac vehementia 11. *Communia* utrique ſunt, ſymptomata antecedentia, 11. concomitantia 10. conſequentia 12. *Propria* Syncopi 13. *Cauſæ externæ* communes ſedecim enumeratæ à par. 27. ad 43. *Internæ* Cauſa communis Acidum majori copia ad cor deductum, non neglecta Humorum Glutinoſitate 66. & lentore, qui in Syncope notabilis eſſe debet, in Animi deliquio non item 23. *Cura* Animi Deliquii & Syncopes, paroxyſmo inſtante 112. & urgente 117. ac ſoluto 119.

Animi Mæror & Terror inſtans rationibus Theologicis & Philoſophicis prævenitur; *urgens* iiſdem tollitur XIX. 77. 78. Miſtura XXVIII. 24.

Antimonialia Sanguinem à Pure liberant XXIV. 20. quia prædita ſunt univerſali corpus humanum ab omni noxa & impuritate depurandi vi, 26. & Antimonium rite paratum non minùs corporis humani, quàm auri purificationi inſervit XV. 43. minori ſemper doſi ſunt uſurpanda XXIII. 21.

Anxietas ſumma in dextro Hypochondrio Ductus Bilarii obſtructionem innuere videtur in Iſtero XLVI. 50. *Præcordiorum* in Pancreatica Synocha à Pituita viſcida in flatulentos Halitus reſoluta XXIX. 68. *Circa præcordia* in Intermittentibus Febribus ab Halitibus bilioſis, XXX. 86 Anxietates hæ ſunt ſecuturi Caloris prælудia 20. Anxietatis anheloſæ *Cura* 152. Anxietas præcordiorum Cordiſque dolor preſſans ante & poſt cibum in Cachexia XXXIX. 10. *Cordis & præcordiorum*, mali focum, Abdomen & Pancreas; fomitem, Acidum glutinoſum in Halitus diductum manifeſtat, XXXIV. 87.

Apoplexia vehementiſſima, in qua ceſſat Cordis contractio, propter impeditum ſpirituum animalium ad partes quaſvis motum XX. 6. Ceſſat Thoracis & diaphragmatis Motus, nam defectu Spirituum animalium partes ſenſu, Motuque deſtituuntur XXII. 9. Malum eſt incurabile 28. ſed præveniri poteſt valde Spirituoſis & Aromaticis, Aqua vitæ Matthioli, Apoplectica, & ſimilibus XX. 20.

Apoſtema, in quo poſt Inflammationem Sanguis in Pus & Saniem corrumpitur XIII. 16. apertum in Pulmonibus Phthiſin producit XXI. 14. XL. 14. Si ſit profundum, cultello acuto, aut potentiali cauterio aperiendum 58. aut emplaſtro, 58. aut cataplaſmate ex ficu 59.

Aqua Prophylactica egregia XXXII. 31.

Aqua Theriacalis ab Opio egregiam vim habet vitioſos humores temperandi XIV. 40.

Aquoſitatis humorum *Cauſæ*, Potus aqueus, Aer humidus, Vrinæ & Sudoris conſueti excretio deficiens XIII. 17. Alimenta Spirituoſa & Succulenta neglecta, XVIII. 20. *Effecta*: diluunt & enervant Acidum *copioſè aſſumpta* II. 20. fermentationem impediunt, VII. 11. aciditatem nimis acrem temperant XIV. 39. *pauca* ſalis lixivi efferveſcentiam promovet, *multa* offuſcat & infringit XLVI. 28. Diarrhœam producit, XIII. 13. *Cura* imbibentibus, Greta, Cornu Cervi uſto, oſſe uſto 30. ut impedit fermentationem, Curatur potu ſatis potenti & Spiritu volatili præſtanti VII. 32.

Arenulæ in Vrinis à læſis Frigore Glandulis: à longo in dorſum decubitu. LV. 44. variæ admodum 49. in calente Lotio ſegniùs & arctiùs concreſcunt, *ibidem*.

Ariditas Linguæ, ab Halitibus, ex Sanguine in pulmones delato, per aſperam arteriam aſcendentibus XXX. 89.

Aromatica, *aciditatem* acrem corrigunt XIV. 62. 69. XIX. 62. *Bilem* roborant 63. defectum ejus reparant 57. inertiam acuunt X. 37. *Spiritus Animales* reparant VIII. 21. Pituitoſos & viſcidos humores emendant VII. 56. IX. 24 eos in flatus rareſaciunt 5. in flatus ſolvunt & mox diſcutiunt, Pituitam in Ventriculo & inteſtinis repertam XIV. 27. Viſciditatem corrigunt XXIX. 71. ut & Humorem Glutinoſum & Pituitoſum XXXIV. 92. Craſſos & viſcidos humores attenuant, & incidunt XXX. 132. 158. Ventriculum flaccidum roborant VIII. 18. roborant & partes affectas contra pituitam viſcoſam & craſſam in catarrho ſimili XXX. 160. Motus impotentiam curant 172. benigniora Hecticis opem ferunt XXXI. 20. Bechica Pituitam in pulmonibus incidunt XXII. 45. & in capite 54. proventum ejus impediunt 153. Corporis obeſitatem curant XXXIII. 6. Vires vitales reparant XXXIV. 120. Sudores movent, quando acidum peccat, XXXI. 12. Aromaticæ Plantæ II. 40. Olea XIX. 57 Radices XXXIV. 92. Folia 94. Semina 96. &c.

Arteria bronchialis inventa Pulmonum nutritioni aſſignata XXIV. 1.

Arteriarum expanſio eſt, cum Cor contrahitur & contra XXVI. 2. 4.

Arthriticæ Febris Intermittentis XXX. 36. *Cura* in quo conſiſtit 161. Omnibus penè Arthriticis conducens cataplaſma 166. & aliud, quoſvis dolores demulcens, 169. Epithema in ardore uſurpandum, 170. Dolore magis rodente, quàm ardente urgente, 171. Motus Impotentia moleſtante, Cataplaſma 172. vexante ardore, Unguentum Populeon, Album Caphuratum, Roſatum, Refrigerans Galeni; Dolore verò rodente Aregon, Martiatum. 173.

Aſcarides necandi & tollendi XIV. 65. 66.

Aſcites, Tumor eſt abdominis ab humore Seroſo ſæpiùs, aliquando Pituitoſo, XXXIX. 2. frequentiorem facit Inſpirationem, explicationem diaphragmatis impediendo, XXII. 38. *Cauſa* eſt vaſorum lacteorum obſtructio & ruptio, ac humiditatis in abdominis cavitatem effuſio, XVII. 8. *Cura*, Sudoriferis, 13. Hydragogis 15. & Paracentheſi 18.

Aſthma eſt difficilis ac laborioſa reſpiratio, procedens cum ſibilo, ſtertore ac tuſſi, XXII. 22. *Cauſa*, Pituita ad pulmones delata 25.

Atrophia Nutritionis defectus eſt XXXVII. 4. Eſtque vel univerſalis, vel particularis, quando pinguedo ſola conſumitur, & dicitur *Macies*, vel caro ſimul minuitur, & dicitur *Tabes* 7. 6.

Auſteri Cauſæ Fructus immaturi, Poma, Pyra, Meſpila, Caſtaneæ, Olivæ, Omphacium XI. 21. Cydoneæ, tum mala, tum pyra, Syrupi, Mivæ, Carnes Cydoneorum, Poma punica, Berberorum fructus, Vvæ immaturæ, Plantago, Portulaca, Boli, ac Terræ pingues atque ſigillatæ, XIII. 28. *Effecta*, Auſteris ineſt vis calculos efficiendi, & glutinoſitatem ac tenacitatem rerum fluidarum producendi LV. 50. adſtringendi, ſic Rhabarbarum auſteritate blandâ laxiorem alvum adſtringit XIII. 32. ſic Auſtera laxatorum vaſorum noxam reſarciunt 47. Partium tonum ac robur reſtaurant, Vina naturalia & artificia-

lia, Myrti baccæ, 48. Volatilitatem corrigunt ac temperant x. 43. Fluiditatem Bilis corrigunt. xix. 88. indurant contenta Inteſtinorum xii. 11. Dolorem contorſionis, & Halitus Hypochondriacam Suffocationem producentes excitant xi. 10. *Cura* Spiritu ſalis Ammoniaci, ſale volatili oleoſo 27. xiv. 51. Tinctura Caſtorei 52. Miſtura laudati xxviii. 24.

B

B*alſamus Sulphuris Aniſatus* in Puris vomitu aſſumi debet lx. 22. Puris enim generationem impedit, Vlcus mundat & conſolidat xv. 44. xxiii. 36. noxam è Pulmonibus puri debitam tollit xxv. 21. xxxii. 29. Aniſatus vel Terebinthinatus Vlceri inſtillatus incredibiles effectus producit xl. 61. 62. & in Dolore coxendicis parti affectæ illitus l. 24. Succinatus in dolore podagrico rodente efferbuit, & vim ſtupendam monſtravit xxx. 174. Ex Antimonii floribus ſulphureis paratus præſtantior exiſtimatur, xxiv. 23. xv. 45.

Balſamus vitæ homines moribundos ex orci faucibus eripit; & pro mortuis habitos reſuſcitare videtur xix. 21. 58.

Bilis generatio xliv. locus & modus generationis ac ſecretionis &c. obſcura in Medicina res eſt. 1. Sententia prior authoris 2. 3. oppugnata à Viris doctis 4. à Diſcipulis laureolam in muſtaceo quærentibus 5. à Marcello Malpighio, adverſario humaniſſimo, experimenta allata urgent, 10. quare Locum & Modum generationis Bilis Motum ex parte; non verò Vſum author mutat. 13. læſiones 20. *Cura* 36. *Retentio* in folliculo, aut *Excretio* læſa xlv. *Motus* ad *inteſtinum* impeditus xlvi. Cauſa eſt Icteri, non tamen ſufficiens. 5. *ad Sanguinem* verſus cor per hepar læſus xlvii. Motum hunc per Ductum Hepaticum poſſe fieri xliv. 17. neceſſariò fieri probatur 18. qui ſi eſt Bilis turgentis, Febres Ardentes producit xix. 41. *Miſtio* ejuſdem cum *Sanguine* in Hepate xlviii.

Cauſæ Bilis *copioſioris & acris*: Alimenta aromatica & ſale volatili abundantia, amara & acria, ſpirituoſa, Aeris æſtus, Corporis motus potens; Ira vehemens, Vigiliæ xviii. 11. 14. xix. 37. Olea ſtillatitia 54. ſinapi, raphanus ruſticanus, naſturtium, cochlearia &c. 88. Alvus adſtrictior xi. 18. & laxior xliv. 30. Sudor multus, Vrina copioſè excreta, Sanguinis, Lactis, Seminiſve effluvium notabile 1. cap. 7. Ex cap. xix. par. 35. nil in humano corpore occurrit, quod Bilem reddat Acriorem, præter Acidum xlvi. 38. *Paucioris* aut *Inertis*, Alimenta multùm viſcida & pinguia, & quandoque ſpirituoſa, Medicamenta & Venena volatilem bilis ſalem infringentia x. 22. Alimenta pituitam producere ſolita xviii. 12. Sudores, Menſeſve ſuppreſſi xix. 27. Evacuationes Bilis nimiæ, & Alvi fluxus bilioſus 28. *Obtuſior* eſt, quando Pituita dominatur cæteris humoribus xxx. 196. aut acidum redundat in Corpore 197. *Volatilis & Spirituoſæ*, Spirituoſorum abuſus; unde Morbus regius x. 22. xlvii 19. in quo Bilis ſpirituoſitate peccet 53. 63. Venenum viperæ 40. Sal volatile acre & malignum xxxiii. 7. quod Bilem volatilem & acrem facit in Febribus malignis & Peſte xix. 7. *Oleoſæ & Pinguioris*, Alimenta ſimilia copioſiùs aſſumpta; Oleum, Butyrum, & Medicamenta oleoſa & aromatica, Olea ſtillatitia xi. 19. xviii. 15. *Inflammabilitatis* cauſa eſt, quod ignis vim ſuſcipere & conſervare aptum eſt xxvii. 33. *Aquoſæ* & conſiſtentia *fluidioris* ſeu tenuis, ac liquidioris: Aeris æſtus, Alimenta acriora & ſpirituoſa xviii. 11. aromatica acria & amara, ſalia volatilia. xlv. 8. vide *Aquoſitatis cauſas*. *Spiſſioris*: Aer frigidus & aſper, Alimenta Pituitam producere ſolita; Potus gelidus xviii. 12. *Glutinoſæ*, Auſterorum uſus frequens xliv. 35. Animi mœror xlv. 4. *Æruginoſæ & Atræ*: Acidum acre bili permiſtum xlvi. 37. *Heterogeneæ*: partes bilis diverſæ, aliæ acriores, aliæ obtuſiores xlviii. 6. *Calculoſæ*, Succus Lapideſcens quibuſdam dictus, ab Acido-auſtero vim obtinens xlv. 5.

Bilis partes (1.) Oleum & pinguedo, xlvi. 30. (2) Spiritus volatilis, 31. (3.) Terra 32. (4) Primaria pars ejus eſt, Sal Lixivus per volatilem ſpiritum & oleum temperatus x. 9. Viſciditas denique ipſi eſt naturalis xxxix. 20.

Bilis Effecta ſecundùm naturam Bilis amara & ſale volatili abundans, cum Succo Pancreatico efferveſcit in tenui inteſtino xi. 5. ratione ſalis lixivi xlvi. 24. Chylum à fæcibus alvinis ſecernit x. 5. flavedine fæces tingit, 14. cum Sanguine Lymphatico deſcendente, quatenus eſt in ſanguine aſcendente, in corde efferveſcit, xix. 1. Ignis Vitalis maxima ſui parte ex hac prodit 69. & Chylus Sanguinis formam hinc obtinet xviii. 4. & Urina tincturam, Coctionem humorum denotantem lv. 18.

Effecta ejuſdem *noxia*: *Copioſa & acrior* in ſanguine aſcendente Sanguificationem lædit xviii. 10. Efferveſcentiam vitalem auget xix. 34. majorem & frequentiorem Pulſum facit 51. Dominium ejus auget Ignem vitalem in Febribus xxxii. 33. Et ſuperato Animi deliquio Cordis palpitationem efficit xxiv. 78. Pituitam minùs viſcoſam, Succum Pancreaticum minùs acrem efficit. xxx. 195. Nauſeam, Vomitum, Alvi fluxum 89. ad 93. *Acris* Sitim auget 1. 3. Siticuloſas Febres producit, in quibus urget Sitis durante Calore, ſi adſit Oleoſitas multa; durante Frigore, ſi parcior, xxx 100. Diarrhœæ plerumque originem & Siti auctæ præbet xi. 7. Flatuum interna Cauſa efficiens eſt par. 11. xiv. 27. ix. 6. Dolorem obſcurè Vrentem & Rodentem, (quatenus ſalſum humorem componit) 29. & in Ano Pruriginoſum excitat 30. Febrium delirarum Synocharum cauſa eſt acrimonia ſalina plus, oleoſitate minùs peccans xxix. 3. acris Inſanarum Intermittentium xxx 111. *Pauca & iners* vitiat Sanguificationem xviii. 12. diminuit Efferveſcentiam Vitalem xix. 26. Secretionem Chyli à fæcibus alvinis abolet x. 21. Vnde cauſa eſt Alvi fluxus Icteritij xiii. 11. *Spirituoſa* Icterum producit, xlvi. 41. quia inepta eſt ad ritè & ſatis efferveſcendum 53. *Acris & Volatilis* abolet vitalem efferveſcentiam in Peſte & Febribus malignis xix. 7. Cruditatis Nidoroſæ cauſa eſt vii. 21. nec non Vomitoriarum Febrium, quatenus ad Ventriculum aſſurgit xxx. 112. minùs volatilis, magis acris Cacatoriarum Febrium 113. *Pinguior* ſubitò Famem diminuit, dum ad Ventriculum aſſurgit, 118. Ardorem in regione Lumbari aut in univerſo Corpore producit xi. 18. Ardentem etiam Inteſtinorum Dolorem xiv. 16. Sanguificationem vitiat. xviii 10.

Oleoſa, Calor omnis eſt à Bile, ratione ſui ſalis lixivi & olei xxvii. 33. Et in Synocha Ardente xxix. 8. (à Lympha, 10. à Succo Pancreatico 20. per accidens, & à Saliva 22.) in Synochis, Faucium ardore, ac rubore obſcuro moleſtis 26. 33. in Intermittentibus xxx. 89. Ardentibus 98. *Fluida* Fluxilis per ſe ac quodammodo turgens furorem concipit, & Choleram morbum ac Diarrhœam producit, ſi purgantia magna doſi exhibeantur vii. 46. effunditur è ſua Veſicula xviii. 11. magna vi in tenue Inteſtinum, unde Mors intra paucas horas xix. 6. *Turget* Bilis ferociens 57. quando ad ejus Veſiculam aliquid penetrat, quod eam ad efferveſcendum & ſui effuſionem cogit, unde Alvi dejectiones bilioſæ, & Febres ardentes, ſi ad cor ruat 41. xiv. 8. 10. *Spiſſa* non poteſt Sanguini miſceri, unde Sanguificatio læditur, xviii. 22. *Glutinoſa*

rati-

retinetur in ſuo Folliculo nimis XLV. 4. nec poteſt moveri ad Inteſtina XLVI. 2. quia obſtruit Ductum Bilarium, 3. *Æruginoſa* ac *flava* bilis excreta, Bilem Volatilitate peccare confirmat. XXX. 112. *Heterogenea* inæqualiter admiſcetur Sanguini in Hepate XLVIII. 6. *Calculoſa* in folliculo retinetur nimiùm XLV. 2. Signum Bilis *calculoſæ*; ſi Vomitu excreta amurcam imitetur. 12.

CURA per alterantia Bilis.

Acrimoniæ ſalinæ laxivæ (1.) *acidis* acrimoniam lixivam frangentibus I. 11. & omnibus quæ Bilem inertem reddunt. XXIX. 39. *Acidoauſteris* temperatur, X. 42. XIV. 62. XXIX. 39. (2.) *Spirituoſi*, quia Spiritu volatili naturaliter temperatur, X. 9. hoc teſtatur Sal Tartari cum Spiritu vini rectificatiſſimo volatile factum, XLVI. 27. XLVIII. 1. (3.) *Aqueis*, quæ diluunt & ad Vrinæ vias deducunt I. 11. (4.) *Oleoſis* quia & naturaliter per oleum temperatur X. 9. per Lac, & Emulſiones I. 11. XIV. 63. *Viſcidis* 42. XIV. 63. (5.) *Terreis*, ut ſunt, Corallia, Margaritæ XLVI. 27. (6.) *Opiatis* XV. 62. 32. XXVIII. 22. 25. XXIX. 90. quibus præſtantius eſt Sulphur minerale Vitrioli vel Antimonii fixum, *ibid.*

Bilis paucæ & inertis. Vide Cauſas Bilis copioſæ & acris ſupra.

Spirituoſæ, & volatilis, Spirituoſæ quidem: *Oleoſis & Pinguibus* XLVI. 73. quia hæc cogere & vincire poſſunt Spiritus volatiles, 82. Opii exemplo, quod oleoſum ac pingue eſt, 81. *Volatilis* verò: Figitur acidis auſterioribus, XIX. 60. in Febribus Vomitoriis XXX. 180. Cacatoriis, 181. Malignis, XXXIII. 10. Sulphure minerali aut metallico, Bolo Armena, Terra Lemnia II. XLVI. 83.

Pinguioris, Acidis temperatioribus, XI. 25. Acido Spiritu dulci potentiùs, ut ſunt. Spiritus Nitri, Salis, dulces II. 38. 39. VII. 29. 30. 39. Elixire proprietatis, *ibid.* Sale Lixivo tum puriore, Abſinthii, Cardui benedicti, &c. tum magis terreſtri, oculis Cancri, &c. XLVIII. 12. *Sale Volatili* ſegniùs VII. 29. Plantis *Aromaticis* emendabitur II. 40. ut & abſinthite *ibid.* Sed amaricantibus, XLVIII. 12. *Aqueis, Spirituoſis, Suboleoſis, Opiatis* XIV. 34. Pinguedinem nimiam abſorbent Cornu Cervi uſtum, Creta, Corallia, Cineres Cardui benedicti in Alvi fluxu oleoſo & pingui XIII. 43. *Oleoſæ & Inflammabilis*, Acidis Auſteriuſculis, Sempervivo majore, Plantagine XXIX. 39. 41. Tinctura roſarum 47. in Linguæ ardore & fiſſura, Mucagine ex ſeminibus, 48. decocto raparum 49. Oleoſitatem Bilis imbibentibus 81.

Bilis fluxibilis Cura Subauſteris ſuccis, & Terris pinguibus XLV. 19. Potu parciore, chalybeato, vel aurato, vino rubello, lacte bubulo XXX. 182.

Glutinoſæ, Condimentis, Medicamentiſque ſubacribus & amaricantibus, & imprimis Salibus volatilibus oleoſis XLV. 11. XLVI. 67. XLVIII. 9. *Heterogeneæ*, Corrigendo & emendando XLVIII. 23. *Calculoſæ*, ſeu terreſtris & ad lapideſcendum pronæ, Spiritu nitri XLVIII. 10. & Succo vel decocto Graminis XLV. 14. 18.

CURA per Evacuantia.

Sudoriferis, quæ Sal volatile acre malignum ex corpore educunt, XXXIII. 12. 13. Sic & Icterum à veneno viperæ curant XLV. 68. 70. 71. 72. Sic Bilis Sanguini penitiùs juncta ſecerni & excerni debet XXIX. 42. *Vomitoriis*, II. 41. *Purgantibus* 42. vide infra.

C

CAchatoriarum Febrium Cura XXX. 181.

Cachexia, eſt qua itate peccans Corporis Nutritio XXXIX. 1. Sequitur auctam Chyli ex *Deleboe Opera*. Alimentis Succi minùs laudabilis Secretionem X. 30. Vitioſam Chyli Sanguificationem, XVIII. 7. depravatam Pulmonum Nutritionem, XXIV. 15. *Cauſa* Cachexiæ omnis, Sanguis qualitate vitioſus; XXXIX. 4. in Fœminis Menſtrua minùs commodè aut tempeſtivè fluentia 18. *Symptomata* enumerata 2. eorundem ratio, 10. Cachexiæ *Cura* acceleranda, 20.

Cachexiæ Hypochondriacæ atque Scorbuticæ productio ex dictis deducenda, XXXIX. 19.

Calculoſæ cruſtæ ex Bile ductum bilarium inteſtinalem obſtruunt, X. 23. *Cauſa*, Succus lapideſcens, ab Acido Auſtero vim obtinens, XLV. 3. *Cura* Graminis radice; ac herba, variè uſurpatis, Spiritu Nitri, 14. 18. X. 37. XIX. 103.

Calculorum variorum Cauſæ LV. 44. *Cura*, Solvuntur Spiritu ſalis petræ, & Nitri, 50. NB. Calculus in ureteribus repertus, ovi columbini magnitudinem æquans, Vrinæ tranſitum non abolebat LVI. 4.

Caloris Febrilis Cauſa, Bilis eſt ratione ſalis lixivi & olei, XXVII. 33. XXVIII. 5. XXIX. 9. *per ſe* eſt Bilis acrior ac pinguis, 18. *per accidens* Lympha acrior 19. & Succus Pancreaticus 20. Sed calor hic acris eſt & mordax *ibid.* rodens ac lancinans, 10. mordicans & acris; non vehemens & intenſus. 11. *Cura*, Salem lixivum Demulcentibus & Oleoſum condenſantibus XXVII. 38. Ignem rodentem magis, quàm urentem domando, in Lymphatica, 53. in Pancreatica, 66. 67.

Calor in Continuis modo major eſt, modò minor, modò medio modo ſe habet XXVII. 28.

Calori conjuncta Symptomata in Febribus Intermittentibus XXX. 21. ad 24. Cura 144.

Calx viva acrimoniam Salinam, qualis eſt in ſale marino aut foſſili, curat; forma Lixivii exhibita VI. 14.

Candela Cerea; aut Catheter argenteus, coriaceus, aut ex Balænarum ſetis paratus: per urethram immitti debet, & extrahi, dum à diutiùs retenta Vrina diſtenditur Veſica LVII. 32.

Caphura cuivis acri temperando conducens in Arthritide laudatur XXX. 176.

Cardiacæ Febres XXX. 28. *Cauſa*, Halitus acerrimi ſuperius Ventriculi orificium mordentes ac rodentes 102. *Cura* 148.

Cardialgia XXXIV. 11. quid ſit, 68.

Catarrhales Febres Intermittentes XXX. 35. ab Arthriticis omninò diſtinguendæ 36. *Cauſa*, ſunt Humores in Capite collecti, in paroxyſmo ſoluti, & ad defluxum quaquaverſùm commoti 109. non tantùm ad Pulmones, 35. à Glandulis in Cerebro affectis XXVII. 29. *Cura* XXX. 157. ad 160. XXIX. 60. ad 64.

Catarrhorum Pituitoſorum *ortus* ab Alimentis viſcidis, & Aere frigido, XIII. 4. *Cura* 42. XXIII. 45.

Catarrhus Suffocativus obſtruendo, aut comprimendo vias Inſpirationi inſervientes, Inſpirationem abolet XXII. 7.

Catarthicæ Febres intermittentes XXX. 39. *Cauſa* 113 *Cura* 181.

Cauſus: Continuarum Tertianarum Febrium ſpecies graviſſima cum ſuis ſymptomatis XXXI. 5. at ſpecies quoque eſt Continentium XXIX. 24. *Cauſa* Bilis primariò & tantùm peccans, 30. *Cura* 77. ad 79.

Cholagoga Vide infra Purgantia Bilem.

Cholera Morbus, eſt, cùm Humores Bilioſi tam ſurſùm, quàm deorſùm magna vi copioſè, & cum anxietatibus præcordiorum moleſtis excernuntur; XV. 9. via ergò non debita perficitur contentorum in Inteſtinis Expulſio XII. 6. *Cauſa*, violenta humorum acrium in tenui Inteſtino Efferveſcentia, motum inteſtinorum periſtalticum invertens, 6. XI. 12. Fructus etiam

Horarii frequenter, XIX. 39. Bilem turgere facientes 36. XV. 8. *Effectum*, Abolet Efferveſcentiam vitalem, unde intra paucas horas perit Æger XIX. 6. *Cura* 105. citatur *ex* XV. 34.

Chylificationem malumus Fermentationis nomine appellare VII. 1.

Chylus eſt Pars Aſſumptorum tenuior, fluidior, & albicans X. 4. Corpori nutriendo utilis 1. *Secernitur* ab inutilibus vel ſponte, vel beneficio alterius 1. Nimirum Bilis 5. Salivæ 6. Succi Pancreatici 7. *Percolatur* per carneam & ſpongioſam Inteſtinorum Cruſtam in Lacteas Venas motu Inteſtinorum Periſtaltico XVI. 1. *Movetur* per Lacteas Venas ad commune Ductus Thoracici Receptaculum XVII. 1. *Mutatur in Sanguinem* in dextro Cordis ventriculo XVIII. 2.

Coagulatio Sanguinis Naturalis eſt ab Humore Triumvirali, cum Lympha ad Cor properante XI. 3. XXXIV. 48.

Coagulatio Humorum p.n. *Chyli* Viſcidioris, *Pituitæ* Inteſtinalis in venis Lacteis XVII. 5. *Pituitæ* Succo Pancreatico junctæ in Ductibus Pancreatis lateralibus XXX. 61. 62. Lymphæ junctæ, in Ductu Thoracico L. 5. 7. *Sanguinis* in dextro Cordis Ventriculo, in Syncope XX. 5. XXX. 104. in Venis XL. 7. *Bilis* XVIII. 12. *Cauſæ*, Aeris Frigus intenſum, Calorem ſubſequens, vel Aer Borealis & aſperior, Ventis algidioribus agitatus. Nix, Pluvia & Aqua Frigida, Frigore moleſto Corpus afficiens: Potus frigidior & gelidus, majori copia ſumptus, XVII. 7. XXX. 61. XXXIV. 62. XL. 9. L. 7. Animi Terror ac Mœror ſummus repentinus & inopinatus XXX. 61. An tamen ſic Pituita, ut Sanguis, ab his Affectibus concreſcere queat, nec aſſeritur, nec negatur L. 8. à Medicamentis potenter Adſtringentibus, Auſteriſque forinſecùs aut intrinſecùs Sanguini communicatis ipſe Coagulatur XL. 9. *Effecta*; Humorum Stagnatio, Vaſorum Obſtructio XVII. 5. 8. XXX. 6. *Cura*, *Incidentibus & Solventibus*, Acida acriora frangentibus, Spirituoſis, Oleoſis, Sale lixivo præditis in Coagulatione *Sanguinis* XX. 24. XL. 24. 25. 28. 43. 45. 46. &c. *Pituitæ* verò; Pituitam *ſolventibus & incidentibus* XIX. 69. tum Acidis, tum Salinis volatilibus & Oleoſis 97. *Sudoriferis* Aromaticis XVII. 12. & Sale volatili abundantibus XVIII. 37.

Coctionis primæ Vitia non facilè corriguntur in ſecunda VII. 7.

Coctionem Humorum Vrina Tincta ſignificat LV. 18.

Cœliaci Affectus ſpecies ſunt: Alvi fluxus Ictéritius, & Chyloſus XIII. 34.

Colicus Dolor ex Inteſtini Coli ſitu determinandus XIV. 11. *Cauſa* Flatus XXX. 103. XL. 13. *Cura* 149.

Color Superficiei Corporis in Ictero Flavus à Bile XLVI. 60. *Curatur* Sudoriferis 86.

Compreſſio Vaſorum eſt à Tumore vicino vel Vinculis V. 5. XL. 6.

Compreſſio Cordis in Animi Deliquio XXIV. 11. 12. *Cauſa*, Humor Pituitoſus & Glutinoſus 69.

Compreſſivus Cordis Dolor in Ictero, *à Pituita Glutinoſa* in Flatus rarefacta XLVI. 55.

Conſtipatio, *Coaleſcentia* & *Subſidentia* vix habent locum in Arteriis XXXVI. 5.

Contabeſcentia Corporis univerſi ſequitur Chyli à fæcibus alvinis Secretionem læſam X. 14. 15. aut Viſcoſitatem Sanguinis in Hectica XXXII. 6.

Convulſio, in qua plures moventur Spiritus Animales per nervos, quàm Externi Senſus, vel Motus Animalis requirebant, propter *Irritationem continuam* & gravem circa Spinalis Medullæ exortum, unde Convulſio *Vniverſalis*: aut in Partis Affectæ parte Senſili, aut Nervo; unde *Particularis* XLII. 13 *Cauſa Illius*, eſt Spiritus Acidus & acris, Halitus forma in Medullæ Spinalis exortum propulſus 14. *Hujus*, Humor, Halituſve acris & Acidus, Nervum, ad Muſculum Convulſione laborantem, delatum, aut Membranas, Tendinemve rodens: aut Res quævis pungens 18. *Cura* Vniverſalis 36. Particularis 37. &c.

Cor Expanditur & Contrahitur XXVI. 3.

Cor ad ſui Contractionem Irritantes Cauſæ, XXVI. 26.

Cordis Palpitatio, eſt Motus Cordis inordinatus, coactus ac ſæpe numero ſimul vehemens, XXXV. 2. Differentiam ratione graduum Vehementiæ admittit 3. 4. *Cauſa*, quicquid abſque Intermiſſione Cor ad ſui Contractionem inordinatam irritat 5. ut ſunt: Humores, Flatuſve Viſcoſi Acres 7. & rariores aliæ Cauſæ 11. *Cura* 14. 16.

Corporis Habitus magis Carnoſus XXXVIII. 2. Pinguior 3. *Cura*: Carnoſi, 5. Obeſi & Pinguis, 6.

Corporis Motus Vehementior Sitim auget I. 7. Bilem acriorem facit XI. 18. Acidum intendit 20.

Corporis Quies Famem diminuit II. 9. Pituitam auget XI. 22. Bilem minùs acrem facit, XIX. 27.

Coryza, in qua Humor Salſus à Cerebro per Nares diſtillat, docet Rodentem Dolorem ab Humore Salſo produci XIV. 29. XVIII. 18. XIX. 9. *Cura* XXIII. 28.

Crapula XVIII. 36.

Cruditas Humorum, notata Colore Vrinæ Aqueo, eſt Infirmior Partium Sanguinis Commixtio, LV. 14.

Cruditas Nidoroſa à Bile volatili & acriori VII. 21. *Acida* ab Acido multo, vel intenſo, 23. *Cura Illius* Spiritu Salis Dulci 45. *Hujus* Acidum temperantibus & concentrantibus 53.

Cura extremæ Famem diminuunt II. 9.

D

DEfatigatio Corporis auget Acidum, XVIII. 17. excitare poteſt Diariam Febrem XVIII. 21.

Deglutitionis Requiſita V. 3.

Dejectio Cruenta, *Purulenta*, *Sanioſa*, XIII. 8. 9. *Cura* 51. 52. 53.

Deliquii Animi gravis Cauſa externa, Aer valdè æſtuans, & quietus, XXI. 7. *Interna nonnunquam* Humores ad Cor delati Vitioſam Efferveſcentiam excitantes, *ſæpiùs* Halitus Acres ad Ventriculi ſuperius Orificium & Gulam, aut ad Cor deducti, XIX. 57. *Cura* 74.

Delirij Cura XXIX. 89. 91.

Dentium Dolori medetur Theriaca recens emplaſtri forma corio illita, & dolenti regioni applicata XXX. 188.

Diabetes, in quo plus Seri Secernitur à Sanguine, quàm decebat, LV. 11.

Diariæ Febris, XVIII. *Cauſæ*, Sex Res non-naturales 6. *Symptomata* 15. *Cura* 88. &c.

Diarrhœæ origo, eſt à Bile acri & ſalina, XI. 7. eſtque *Bilioſa* XIII. 5. *Pituitoſa*; *Seroſa* 6. *Cura* Bilioſæ 28. Pituitoſæ 38. Seroſæ 39.

Diaſcordium Sylvij LVIII. 22.

Diſcutientia Tenuiores partes Sanguinis Coagulati, XL. 48.

Diſcutientia Flatus; vide Flatuum Curam.

Diuretica; *Radices*, Apij, Fœniculi, Eringij, Aſparagi, &c. *Folia* Chærefolij, Rutæ, Urticæ, Eupatorii, &c. *Semina* Seſelios, Milij Solis, Saxifragiæ, Petroſelini, Fœniculi, &c. *Baccæ* Iuniperi, Sambuci, Ebuli, &c. Nuclei Perſicorum, Amygdalæ amaræ, &c. *Spiritus* Salis & Nitri, &c. *Sal Volatile* quodvis LV 60.

Dolor Inteſtinorum varius, XIV. *vel ratione loci affecti*, (1.) *Lumbaris* 3. (exemplum in Vidua Nautæ Colonienſis reſtituta, XV. 12.) (2) *Hypochondriacus* 6. male Lieni adſcribitur 5. (3) *Iliacus*. (4.) Colicus. 9. *Vel ratione Modi afficiendi*. (1.) *Ardens* à Bile pinguiore, cum Succo Pancreatico acidiore potenter efferveſcente 10. *Cura* 34. *Ardens & Pulſans* à Sanguine

ne Inflammationem patiente 17. (2.) *Algens* à Succo Pancreatico acidiore & acri, cum Bile minùs pingui, vel pauca, vel Pituitoſis humoribus ſimul obruta efferveſcente 11. *Cura* 39. (3.) *Perterebrans & Fixus* à Succo Pancreatico viſcidæ Pituitæ immiſto, Pituitæ vitreæ nomine noto, 22. *Cura* 45. (4.) *Contorſionis* ab Acido auſtero, 23. *Cura* 51. (5.) *Gravativus* à copioſa & viſcida Pituita 24. *Cura* 53. (6.) *Diſtendens* à Pituita viſcida in Flatus rarefacta 25. *Cura* 54. (7.) *Lancinans & Vagus* ab Halitibus acribus acidis, 28. *Cura* 62. (8.) *Obſcurè Urens ac Rodens* ab Humore ſalſo 29. qui ad Anum delatus dolorem *Pruriginoſum* excitat 30. *Cura* 63. (9.) *Contundens*, à Pituita multa cum Succo Acido pauco juncta 31. *Cura* 68. (10.) *Lacerans & ſine Ardore Rodens* à Succo Acido puriore 32. *Cura* 69.

Dolor Artuum Catarrho adſcriptus, eſt à Lympha ex ſuis vaſis effuſa L. 11. *Cura* 22.

Dolor Articulorum: vide *Arthritis*.

Dolor Capitis Gravativus ab affectis in Cerebro Glandulis XXVII. 29. XXIX. 11. *Pulſans* in Diaria XXVIII. 8. 15. Delirium ſolet præcedere XXIX. 27. XXX. 37., *Cauſa* Pulſantis doloris, Pulſus eſt Arteriarum, quæ copioſæ ſunt in cerebro 92. *Cura* 39 40.

Ductus Salivales à Glandulis Salivalibus oriuntur. LI. 2.

Dyſenteria, eſt aliquando ab Efferveſcentia Bilis & Succi Pancreatici, acrimonia propria peccantium, XI. 13. in qua Alimentorum Expulſio cum Dolore abſolvitur, XIII. 9. *Cura* 44. 51. &c.

Dyſponœæ Species XXII. 21. *Cauſa frequentior* Halitus & Flatus, *rarior* Pituita viſcida à capite delabens 24. *Cura* 49. 53.

Dyſuria, in qua difficulter & cum conatu Urina Excernitur LVII. 3.

E

Efferveſcentia fit *Calida*, ſi Spiritus Vitrioli Oleo Terebinthinæ affundatur XIV. 16. XIX. 71. at *Frigida*, ſi Sali Volatili cuivis, non tamen Oleoſo XIV. 18.

Efferveſcentia Inteſtinalis ex Confluxu Bilis & Succi Pancreatici *blanda*, ſi Humores temperati; *noxia*, ſi contra XI. 1. *Effecta*, Humores Noxios producit, Flatus, Halitus & Vapores damna afferentes 15. *Cura* pro varietate Humorum 23. Compeſcendo, XV. 26. XXX. 140.

Efferveſcentia Vitalis dicenda, quæ in dextro Cordis Ventriculo fit XIX. 2. *Excitatur* ex Salis volatilis Oleoſi in Felle dominantis, & Spiritus Acidi Lymphæ potiſſimam partem conſtituentis, Subcontrariorum confluxu, 3. *Læditur* dum *Abolètur* & tum Mors præſtò eſt 5. aut ad tempus *Ceſſat* in Suffocationis Hypochondriacæ graviſſima ſpecie & Syncope 14. dum *Diminuitur* 25. dum *Augetur* 33. dum *Celeriùs perficitur* 45. dum *Tardiùs procedit* 47. dum denique *Depravatur* 49. *Effecta*: *Acrior* & præter-naturalis Humores inter ſe & cum Sanguine Unit, LV. 21. *Cura*. Abolita non Curatur; Præveniri tamen poteſt 57. Ceſſans ad tempus Curari poteſt 70. Diminuta 82. Aucta 99. Celeriùs perfecta 107. Tardiùs procedens 113. Depravatave Curantur 114.

Electuarium Cholagogum ſive Diaprunum Sylvij II. 46.

Electuarium Hydragogum Sylvij VII. 55.

Elixir vitæ præcavet Efferveſcentiæ Vitalis Abolitionem, & homines ex orci faucibus eripit XIX. 58.

Emollentia & Maturantia XL. 50.

Emplaſtrum Carminans Sylvij XIV. 58.

Empyema eſt Sanguinis ſtagnantis, ruptis vaſis, in cavitatem humoribus naturaliter vacuam Effuſio, ac in Pus corruptio XX. 18. XL. 16. Corrumpit Subſtantiam Pulmonum externè XXIV. 7. 8. *Cura* Paracenteſi 24.

Emulſio in Siti aucta I. 15. in Dolore Ardente XIV. 35. N.B. Parcè uſurpanda, præcipuè in Affectibus Pituitoſis XXXIV. 99. 100.

Ephemera, ſeu Diaria Febris XXVIII.

Epialæ Febres XXX. 25.

Epidemicæ Febres in plures eodem tempore ſæviunt & cauſam communem habent XXXIII. 3.

Epilepſia Correptorum Naribus ſi Spiritum Salis Ammoniaci continens anguſti orificii vitrum applicetur, ut plurimùm excitantur XIX. 73.

Eructatio, eſt Flatus, Halituſve ſonori ſurſum facta è Ventriculo Excretio IX. 2.

Eryſipelas ne Inflammationi ſuperveniat, facit Lac ebutyratum XL. 54.

Exacerbationis Febrilis Cauſa in *Hectica*, eſt Saliva Glutinoſa XXXI. 6.

Expulſio Alimentorum ex Ventriculo ad Inteſtina juvatur Oleo Amygdalarum dulcium vel Olivarum VIII. 57.

Evacuatio fieri debet, ſi Humores redundent, aut difficiliùs ſe corrigi patiantur 17. 16.

Evacuationes Capitis Parciculares Errhinis & Maſticatoriis XXIX. 63.

F

Facies Hippocratica XXXVII 17.

Famelicæ Febres XXX. 27. 147.

Famis Naturalis Cauſa II. 3. *Auctæ* in ſanis 4. in ægris 5. *Diminutæ ſenſim* 7. *Diminutæ ſubitò* 8. *Depravatæ* 11. *Cura* Famis *Auctæ* 16. *ſenſim Diminutæ* 27. *confeſtim Diminutæ* 37. *Depravatæ* 47.

Faſtidium Alimentorum: Vide Alimentorum, &c.

Febrium Omnium commune & proprium, adeòque Pathognomonicum Signum eſt, Pulſus p. n. Frequentior XXXIV. 3. XXVII. 1. *Cauſa in genere* (1.) Nimia Sanguinis Rarefactio 3. *Cura*, Condenſando 34. (2.) Quodlibet acre nunc Acidum, nunc Lixivo Salſum, nunc Muriatico Salſum 4. *Cura*, Temperando 35. (3.) Quodlibet Halituoſo Flatulentum 5. *Cura*, Diſcutiendo & Ortum Præveniendo 36. (4.) Acre Cor externè rodens ac vellicans 6. *Cura*, Demendo.

TABELLA FEBRIUM.

Febris eſt vel Continua, vel Intermittens XXVII. 8.

Continua eſt, quæ à primo invaſionis momento permanet ad ultimum durationis ſuæ momentum & integram ceſſationem.

Continua blandior, *Diaria* (1.) *Unius diei*, Ephemera dicta (2.) *Plurium dierum*, Synochus non putris dicta XXVII. 9. ſeu Simplex pura XXVIII. 2.

Eſtque (1.) *Homotonos*, ſive Acmaſtica, in eodem gradu permanens (2.) *Paracmaſtica*, ſenſim decreſcens. (3) *Epacmaſtica* perpetim accreſcens donec deſinat XXVIII. 4.

Cauſæ ſunt, Sex Res Non-naturales dictæ 6.

Continua ſive Synochis *Putrida* dicta XXXIX. 1.

Continens, ſive Synocha, quæ ſine exacerbatione perdurat uſque ad ultimam ſui ceſſationem XXIX. 3.

Diſtinguitur.

I. *Ratione Cauſarum*, quòd ſit, 5.

1. *Bilioſa*, unde Ardentes 5. *Cauſa* 9. *Cura* 39.

2. *Lymphatica*.

Glandularis, Capitis, Artuumque doloribus acutioribus & lancinationibus copulata. *Cauſa* 10. *Cura* 52.

Pancreatica, Ventris torminibus & lancinationibus coniuncta. *Cauſa* 13. *Cura* 65.

Salivaris, Ventriculi & vicinarum partium anxietatibus moleſta (Eſt levior Hecticæ ſpecies.) *Cauſa* 14. *Cura* 71.

II. *Ratione Symptomatum* 23.

1. *Ardens* Καῦσος 24. *Cauſa*, Bilis acrimonia & inflammabili Oleoſitate peccans 30. *Cura* Sanguinis Miſſione 77.

2. *Leipyrias*, ubi externa frigent, interna uruntur 25. *Cauſa*, Succus Pancreaticus acidior, Halitus ſimiles maſſæ Sanguineæ confundens; & Bilis Oleoſa magis, quàm acris internè calefaciens 32. *Cura* 80.

3. *Punice-nigricantem* Linguę Fauciumque colorem comitem habens 26. *Cauſa*, Bilis acris & pinguis, Salivæ & Glanduloſo faucium liquori infeſta 33. *Cura* 83.

4. *Deliria* & ad Furorem vergens 27 *Cauſa* Bilis acrimonia ſalſa, Viſciditatem Succi Pācreatici minuēs, & cum illo Humorem *Bili atræ* nō valdè diſſimilem efficiens 35. *Cura* 89.

5. *Colliquans* 28. *Cauſa*, Bilis Sanguinem ad Nutriendum ineptum reddens 36. *Cura* 92.

6. *Maligna* 29. de qua xxxiii. *Cauſa*, Sal Volatile acre, Glandularum ſubacidum Liquorem concentrans 7. *Cura* 10.

Continua in ſpecie ſic dicta, ſeu *Synocha*, quæ continuò permanet, ſed Quotidie, aut Tertio, Quarto, aliove die exacerbationem habet xxxi.

Intermittens, quæ poſt intervalla nunc breviora, nunc longiora, diverſis redit Paroxyſmis, xxvii. 10. *Cauſa*, Intermittentium non eſt Bilis xxx. 53. Non Lympha 56. Non Saliva 57. Sed Succus Pancreaticus 58. *Symptomata* 13. ad 24. *Cura* in genere 131.

Diſtinguitur Intermittens

I. *Ratione intervallorum, ſuntque* (1.) *Simplices*: Quotidiana, Tertiana, Quartana, (2.) *Multiplices*: Duplices, Triplices, (3.) *Compoſitæ* ex diverſis, Quotidiana Continua, &c. xxx. 6.

II. *Ratione Symptomatum Graviorum* xxx. 7.

1. *Algida*, non tantùm Frigore præſertim, ſed aliquando Frigore tantùm moleſta, ita ut frequentiùs *levis*, rariùs *nullus* ſequatur Calor xxx. 7. *Cauſa*, Succus Pancreaticus Acidior, Pituita Copioſa & Viſcida, Bile exiſtente Inerte 97. *Cura* 143.

2. *Ardens*, in quâ breve, vel nullum Frigus, vel Horror tantùm mediocris præcedit Calorem ſummum xxx. 10. *Cauſa*, Succus Pancreaticus minùs acris, Pituita pauca, minùſque viſcida, Bilis autem Acris, Oleoſa, & Copioſa 97. *Cura* 144.

3. *Epiala*, in qua ſimul, ac ubique Frigus & Calor vehementer urget xxx. 25. *Cauſa*, Succus Pancreaticus & Bilis acris, ita, ut hujus Calor cum Frigore illius concurrat 99. *Cura* 145.

4. *Siticuloſa*, à Siti importuna & inextincta, xxx. 26. *Cauſa*, Bilis acris vexante Frigore, & Oleoſa durante Calore 100. *Cura* 146.

5. *Famelica*, à fame rabida & inexplebili etiam tempore paroxyſmi xxx. 27. *Cauſa*, Succus Pancreaticus propter ſtagnationem Aciditate grata, potenti tamen præditus 101. *Cura* 147.

6. *Cardiaca*, Dolore inexplicabili circa Ventriculi Orificium ſuperius comitata xxx. 28, *Cauſa* Succus Pancreaticus ſtagnatione Corrodentem vim nactus, præcipuè ſi Bilis concurrat Acris 102. *Cura* 148.

7. *Torminalis* & *Colica* xxx. 29. *Cauſa*, Succus Pancreaticus Acrior & Auſterior, vel Flatus 103. *Cura* 149.

8. *Syncopalis* xxx. 30. *Cauſa*, Succus Pancreaticus volatilem magis, quàm acrem Aciditatem nactus, Sanguinem coagulans 104. *Cura* 150.

9. *Præfocans* xxx. 31. *Cauſa*, Halitus Auſteri ad Œſophagum, Cor & Pulmones aſſurgentes 105. *Cura* 151.

10. *Anheloſa* xxx. 32. *Cauſa*, Halitus minùs auſteri, magis Flatulenti 160. *Cura* 152.

11. *Aſthmatica* xxx. 33. *Cauſa*, Pituita Viſcida à Succo Pancreatico ſoluta, ad Pulmones delata 107. *Cura* 153.

12. *Tuſſiculoſa* xxx. 34. *Cauſa*, Halitus & Flatus Acres ad Pulmones delati, eoſque ad tuſſiendum Irritantes 108. *Cura* 156.

13. *Catarrhalis* xxx. 35. *Cauſa*, Humores in Capite collecti, atque ab Intermittentis Cauſa eò delata ſoluti, & ad defluxum quaquaverſùm commoti 109. *Cura* 157.

14. *Arthritica* xxx. 36. *Cauſa*, Succus Pancreaticus ita corruptus, ut Articulis ſit infeſtus. Si Acrimonia præditus Bilem ſecum ducat, Dolorem atrociſſimum producet: Si minùs acer aſſumat Pituitam, Tumorem Œdematoſum 110. *Cura* 161.

15. *Inſana* xxx. 37. *Cauſa*, Bilis Acris, & ad occurſum Succi Pancreatici Acrior facta 111. Unde Vitioſi producuntur Spiritus Animales & Moventur turbulentè 93. *Cura* 179.

16. *Vomitoria* ſeu *Emetica* xxx. 38. *Cauſa*, Bilis Volatilis & Acris ad Ventriculum aſſurgens 112. *Cura* 180.

17. *Cacatoria* ſeu *Cathartica* xxx. 39. *Cauſa*, Bilis minùs volatilis, magis Acris, ad occurſum Succi Pancreatici Acrior facta 113. *Cura* 181.

18. *Sudatoria* xxx. 40. *Cauſa*. Succus Pancreaticus magis Volatilis, quàm Acris 114. *Cura* 183.

19. *Uretica* xxx. 41. *Cauſa*, eadem; ſed minùs volatilis 115. *Cura* 184.

20. *Sputatoria* xxx. 42. *Cauſa*, Succus Pancreaticus ita corruptus, ut ad Glandulas Salivares copioſiùs feratur 116. *Cura* 185.

12. *Odontalgicæ Cura* xxx. 186.

Fel amarum Sal Volatilis dominio potens concurrit ad Efferveſcentiam Vitalem xix. 3. Acrius auget Efferveſcentiam 90.

Fermentatio diuturna inducit Aciditatem, exemplo maſſæ panis vii. 4.

Fermentatio Alimentorum in Ventriculo vii. *Deficit*, ſi Fermentum deficiat 13. aut iners ſit, item pinguius, viſcidius, aquoſius 14. *Augetur*, ſi Fermentum ſit ſolitò acidius & volatilius, 18. *Cura*, *Promovenda* Fermentatione, 26 29. 32. 33. *Impeditur* Creta, Cineribus, Calce, Coralliis, 37.

Filamenta Urinis à Sale Volatili Oleoſo in Filamenta concreſcente lv. 48.

Flatus adhærent Ventriculo & difficiliùs Excluduntur propter materiæ viſciditatem; Halitus faciliùs: Flatus cum ſonitu, Halitus cum ſibilo Erumpunt ix. 4. Flatus in Eructatione, Halitus in Oſcitatione & Hypochondriaca Suffocatione Erumpunt xv. 2. *Cauſa efficiens* Flatuum *externa*, Aſſumpta Aromatica ix. 5. *interna* eſt Bilis Sale volatili abundans lx. 6. xi. 13. *Materialis*, Humor Pituitoſus xi, 11. xiv. 27. *Effecta*, *Auſteri* Halitus indurant Contenta Inteſtinorum xii. 11. Poſſunt eſſe Cauſa Morbi Ilei, quatenus in partem Inteſtini flatibus diſtentam pars

pars non diſtenta illabitur, & fæcibus alvinis deſcenſus non conceditur, xv. 18. Tormina ventris & Colicum Dolorem producunt xxx. 103. *Viſcidi* & *Acidi* faciunt Efferveſcentiam ad tempus Ceſſare xix. 17. Ex Ventriculo ad Os aſſurgentes, cum Aere inſpirato in Pulmonum bronchia penetraſſent, vel per venas Lacteas &c. eò delati, Dyſponœæ cauſa ſunt xxii. 24. Singultus verò, quatenus membranaceum Diaphragmatis centrum pungunt, & rodunt, & ad Motum Convulſivum irritant. xxiii. 10. 11. Diſtenſionis ventris, Rugitus, Torminum xxxiv. 70. Ab iiſdem in Abdominis Cavitatem prorumpentibus & Peritonæum diſtendentibus Tympanites fit xiv. 26. *Cura* per ſolam Pituitoſi Humoris Correctionem & Eductionem perfici ſolita Materiam Flatuum probat Pituitam ix. 7. *Ad Exitum alliciuntur* Clyſtere, aut ſaltem ad *Subſidendum* diſponuntur xii. 16. *Diſſipantur* Clyſterum Carminantium uſu, aut ſurſum Ructuum forma *Excluduntur*, xxii. 51. *Diſcutiuntur Externè* per Unguenta Martiatum, & Althææ compoſitum, additis Oleo Chamæmelino, Liliorum alborum, Laurino xiv. 56. 57. Emplaſtro Carminante *Sylvii* 58. *Internè* per *Acidum* Spiritum Nitri. Qui Flatus in ſui generatione impedit & genitos diſſipat ix. 7. xiv. 61. Per *Salia Volatilia* quævis, ſed imprimis *Oleoſa* xix. 65. xiv. 59. xi. 24. xxxiv. 112. Per *Aromatica* ix. 24. pleraque; ex quibus Olea poſſunt deſtillari 27. Per *Spirituoſa*, ut Spiritum Carminativum Sylvii ix. 29. xx. 40. Per *Olea* Aromatica xix. 65. ut Aniſi ii. 45. Per Aquam Fœniculi i. 16. Per *Diaphoretica* Anodyna & Opiata xx. 40. &c. xxxiii. 24. Vinum & Cereviſiam Medicata xxxiv. 96. 97. Tincturas Aromaticas 112. 113. Miſturas, xxxv. 14.

Fluxus alvi varii: Vide, Alvi Fluxus.

Fomentationes nimis calenter uſurpatæ Herniam & Gangrænam Inteſtinorum augent xv. 29.

Fotus in Inflammatione prudenter uſurpandi xl. 46. 47.

Frigus ut plurimùm nullum in Synochis xxxi. 1.

Frigus febrile ab Acido & Pituita xxvii. 33. Frigus in regione Lumbari xxx. 14. & ei conjuncta Symptomata, Horror & Rigor, 17. *Cauſa* 78. 79. *Cura* 143.

Frigus mordax Vitali Efferveſcentiæ noxium, Salibus Volatilibus, & Oleis Aromaticis, nec non Sudoriferis, ac Frictionibus fortioribus *Curatur* xix. 80.

Frigus externum *Caruncula Renum* coarctat, & forſan conſtringit, lv. 7. *Glandulas* in Capite, *Cerebrum* & *Cerebellum* xli. 10. *Sanguinem* afficit, 11. *Spirituum Animalium Motum* impedit. 12. *Torporem* id Motu Animali inducit, *licet fortè non Spiritus Animales, ſed Muſculi tunc afficiantur*, xxvi. 16. *Cura* Sudoriferis Aromaticis lv. 66. xli. 31. non Sanguinis miſſione, Vomitu, aut Seceſſu 35.

Frigefacimus Aerem æſtuantem Algido naturali vel artificiali; ſic Nitrum vel Ammoniacum ſolvendo aqua & effundendo; vel Acetum acre purum, Aquave mixtum; vel Plantas recentes Acidiuſculas projiciendo per cubicula xxi. 15. ut Lactucam, Acetoſam, Vitium folia xxvii. 29. Vel Flabello Aerem quietum agitando xxi. 13.

G

GLandularum Febres Synochæ xxix. 6. *Cauſa* 10. 11. *Cura* 52.

Glandulæ, vel *Conglobatæ*, in quibus Lympha generatur, ex quibus Vaſa prodeunt Lymphatica xix. 1. Vel *Conglomeratæ*, in quibus Liquor peculiaris generatur, qui non per Ductus omnibus communes; ſed peculiares ſingulis in determinatas Cavitates fertur l. 1. Sic Saliva per Ductus Salivales. 2. Sic Succus Pancreaticus per Ductum Pancreatis, lix. 1.

Glandularum Renalium, Trachealium & *Thymi uſus* adhuc eſt incognitus xix. 121.

Glandularum Conglobatarum Conſtitutio nondum exactè cognita xlix. 20. Tumor earum ab earundem Duritie diſtinguendus. 31. Tumor unde 34. Durities. 35. Inflammatio. 36. Quando afficiuntur circa Choroidem plexum in Cerebri Ventriculis Lateralibus obſervabiles, & alibi, *Gravedo eſt*. 37. *Cura* Tumoris & Duritiei Sudoriferis. 54. Suffitu ex Carabe. 56. Inflammationis *Cura* 51. 59.

Globuli Aurei aut Plumbei cum Oleo Amygdalarum aut Olivarum deglutiti, Inferioris partis Inteſtini in Superiorem Ingreſſum *Curant* xv. 53.

Glutinoſitas Salivæ præſertim, fundamentum eſt Febrium Hecticarum xxxii. 6 7. *Cura* 20.

Glutinoſitas aucta in Sanguine, *Cauſa* eſt Pulſus Languidi xxxiv. 5. Et juncta Aciditas, Deliquii Animi & Syncòpes. 23. Pulſus Minoris ac Debilioris. 24 Sudoris Frigidi 84. & Glutinoſi 85.

Gravedinis Cauſa Aer Caput afficiens xviii. 18. & præſertim Frigidus xix. 19. xxvii. 29. xlix. 36. Inſpirationem per nares impedit xxii. 29. *Cura* xiii. 42.

H

HAbitus Athleticus fit à Fermentatione Aucta aliquandiu permanente vii. 6. ab Aucta Chyli boni à fæcibus Secretione x. 28 29. *Cura* citò tutò per Sanguinis Miſſionem; ſecùs Suffocat vii. 43. Efferveſcentiam Abolet xix. 12.

Hæmoptoe eſt dum Sanguis ex ruptis, eroſiſve Vaſis erumpit in Arteriam Aſperiam, & per Os rejicitur. xx. 16.

Hęmoptoica paſſio eſt, dum Sanguis ex Pulmone prodiens Tuſſi excernitur xxiii. 15.

Hæmorrhagia in genere, eſt Sanguinis extra corpus Effuſio: *in ſpecie*, Sanguinis ex Naribus eruptio, xl. 18. Defectum Spirituum Animalium inducit, hinc Debilem Pulſum xxvi. 12. 13.

Hæmorrhois eſt Sanguinis ex Ani Vaſis Effluxus xl. 18.

Hæmorrhoidum Apertarum Fluxus xiii. 8. Criticus bonus; Symptomaticus malus, ſiſtendus. 23. 46.

Hæmorrhoidum Cœcarum Dolor Ardens & Pulſans, xiv. 8.

Halitus à Flatibus differunt ix. 4. xv. 2. *Pravi* fiunt ab Efferveſcentia Gumorum in tenui inteſtino vitiata, xi. 15. *IN Ventriculo*, *Subacidi*, ſunt cauſa Famis ii. 3. 4. 5. ſolito *Acidiores* Famem augent 5. *Flatulenti* Ventriculum inflant & diſtendunt. ix. 4. xxix. 72. *Acres* durante fermentatione Ventriculum mordentes, eum ad Alimentorum Expulſionem irritant viii. 14. *Acerrimi* ſuperiùs Ventriculi orificium mordicantes Cardialgiam producunt xxxiv. 68. & Animi Deliquium ii. 4. xix. 46. *Vitioſi* Faſtidium Alimentorum inducunt iii. 12. *IN Œſophago* & *circa Fauces*, *Auſteri*, Suffocationis ſenſum producunt xxx. 105. *Acerbi* & *Auſteri* cum ructu copioſè è Ventriculo aſſurgentes, impediunt Deglutitionem: v. 6. *Salſi* ad Fauces elevati Sitim creant, i. 3. *Bilioſi* à Ventriculo ad Fauces, vel à Pulmonibus aſſurgentes Sitim producunt xxx. 86. *IN Ore*, Si Bilis acrior & Pinguior cum Aere halitus ſpecie exſpiretur, Linguæ, Fauciumque Colorem Puniceo-nigricantem; Labiorum fiſſuras & cruſtas adferre poteſt xxix. 33. *IN Inteſtinis*, *Auſteri* & *Acerbi* Dolores Torquentes xi. 10. *Acres*, ab Acido excitati, Dolores Lancinantes & vagos xiv. 28. *Circa Præcordia*, Anxietatem augent xxxix. 11. *IN Corde*, *Acres* Cor ad Frequentiorem ſui Contractionem irritant xxvii.

4. 5. &

4. 5. & Pulſum Frequentiorem faciunt XXIX. 72. Sanguinis per Pulmones Motum accelerant XX. 15. Palpitationem Cordis XXXIX. 11. & Animi Deliquium pariunt XIX. 56. *Nimii* Efferveſcentiam Vitalem Abolent. XIX. 10. *Viſcidi* & ſimul *Acidi* ad tempus notabile Ceſſare faciunt . 17. *IN Pulmonibus Cauſa* Anhelationis XXIX. 72. Dyſponeæ XXII. 24. XXXIX. 11. Aſthmatis XXX. 155. præcipue occulti XXII. 25. *Acres* Pulmones ad tuſſiendum irritantes Tuſſiculoſæ Febris XXX. 108. ad Pulmones tendentes Oſcitationis. 82. *Auſteri* veræ Suffocationis 105. *IN Cerebro*, Vertiginis XLI. 12. Caliginis Oculorum, Tinnitus Aurium, quatenus Spirituum Animalium motum mirè conturbant XXXIV. 71. Somnolentiæ XXIX. 71. *Circa Spinalis Medullæ caput*, Si Irritationem producant continuam, fit Convulſio univerſalis, XLII. 13. *Quaquaverſum propulſi*, Laſſitudinem pariunt XXXIX. 11. *Subflatulenti & Volatiles* ſunt Cauſa Caloris in Febribus Salivaribus Synochis XXIX. 22. *Per Habitum Corporis diſperſi* Pandiculationis, Inquietudinis, & Laſſitudinis Cauſa ſunt XXX. 82.

CURA variat : *Acres* temperandi ac diſcutiendi per Diaphoretica, Spirituoſa, & Sale votili ſimplici ac Oleoſo prædita, & eorum productio impediri debet per Anodyna & Opiata. XX. 49. Salia enim Volatilia facilè Halitibus Volatilibus junguntur, & eoſdem temperant. XXXIV. 117.

Hecticæ Febris *Cauſa*, ſunt Res Non-naturales. XXXII. 3. & Saliva vitioſo Chylo anſam prebens & EffervEſcentiam Vitalem lædens XXVII. 32. XXXII. 6. *Cura* 19. *&c.*

Hernia Inteſtinalis, cùm Inteſtina excidunt per foramen anguſtius & reponi nequeunt, Cauſa eſt Ilei morbi XV. 22. producitur aliquando à Tuſſi Sicca XXIII. 6.

Horror Febrilis, levis in Diaria aliquando XXVIII. 3. 9. 10. in Lymphatica Febre omni, ſubinde, XXIX. 12. Frigoris levioris comes Intermittentibus XXX. 17. in Synocharum exacerbatione XXXI. 3. in Malignis etiam XXXIII. 6. *Cauſa*, ſunt Halitus Acidi XXX. 13.

Humores vitioſi Famem Depravant II. 14. Faſtidium Alimentorum adferunt III. 5. *Acres* in tenui Inteſtino Effervеſcentes Motum Inteſtinorum periſtalticum invertunt IX. 13. XV. 6. *Pituitoſi & Viſcidi* Cauſa Materialis ſunt Flatuum IX. 7. *Blandiores*, an hebetiores, Rari Pulſus XXXIV. 25. *Triumviralis* facit ad Coagulationem naturalem Sanguini conciliandam 48. 54. XI. 3. Bilis, Succus Pancreaticus, & Saliva conſtituunt Triumviratum X. 3. *Humores* corporis humani durante Paroxyſmo turbulento *Confunduntur*, qui Secerni debent aut Educi per Sudores XXX. 94. *Corrumpuntur* à Fructibus horariis, Medicamentis acribus, & Venenis certis XV. 8. *Temperantur* per Anodyna, Narcotica, Emulſiones, Opiatas Miſturas XV. 48. ad 51. *Humores fluxiles* ſpontè ſurſum vergentes expurgandi Vomitu III. 21. *Viſcidi* verò per Alvum 22.

Hydrops Aſcitis generatio ab Obſtructione & Ruptione Venarum Lactearum & Effuſione liquoris in Abdominis cavitatem XVII. 8. 9. Humor tunc Loco peccat 15. *Cura* Incidentibus 12. Sudoriferis, Hydragogis, & per Paracenteſin 15. Feſtinandum ad Paracenteſin 20.

Hydros Thoracis ab Obſtructione Vaſorum Lymphaticorum lateralium Thoracis, & Lymphæ in ejuſdem Cavitatem ruptis vaſis Penetratione L. 15. *Cura* Sudoriferis enumeratis 17. Paracenteſi 25.

I

ICTERUS ex obſcurè albicantibus & viſcidioribus Alvi Fæcibus, docet aliquando Bilem ad Inteſtina non deferri XXX. 55. propter impeditum Bilis Motum ad inteſtina XLVI. 2. 4. *Symptomata* Icterum *Præcedentia* 14. *Concomitantia* 15. ad 17. *Conſequentia* 18. *Cauſa*, Non ſemper eſt Obſtructio Ductus Bilarii Inteſtinalis, nec ſufficere putatur ad Icterum producendum. 5. 12. Sed (1) *Remotiores*, Animi Mœror, Viſcoſorum & Spirituoſorum abuſus. (2.) *Mediæ*, Pituita Ductum Bilarium obſtruens, aut Venenum Bilem corrumpens 2. (3) *Proxima*, Bilis corrupta, ſcilicet nimis Sprituoſa & ad effervеſcendum ineptior 63. *Cura* acceleranda, quia facile ſuccedit Cachexia, Hydrops, vel Tabes lethalis 62. ſit verò 64. 67. &c.

Ignis externus Salis Lixivi Acrimoniam acuit & auget XLVI. 29. At talis & tantus in Corpore humano non datur 34.

Ignis vitalis Effervеſcentiæ beneficio erumpit in Corde XVIII. 6. ex concurſu Salis Volatilis Oleoſi, & Spiritus Acidi Lymphatici XIX. 3. hoc extincto Homo extinguitur 5. à nimis Acida Lympha extinguitur 8. & Sui culpa 13. Accenditur *ſpontè* & Vitam pro tempore ſublatam reddit 19. *vel Medicamentorum ope* 20. *Effecta*: Sanguinem rarefacit 3. qui ejus fomes eſt XV. 42. Chylum in Sanguinem mutat XVIII. 6. Potentior ſeipſum Suffocat in Febribus Ardentibus XIX. 13.

Ileos Morbus, in quo Expulſio Alimentorum via non debita fit XII. 6. Eſt Fæcum Alvinaram per Os Evomitio. XV. 16. *Cauſa* eſt Inverſus Motus Inteſtinorum periſtalticus, aut in totum, IX. 12. aut ab aliqua tenuis Inteſtini parte XV. 16. propter Gangrænam Inteſtini 17. aut ingreſſum Inteſtini coarctati in partem expanſam 18. aut Herniam Inteſtinalem 22. *Cura* 52.

Iliacus Dolor, ab Inteſtino Ileo ita vocatus XIV. 7.

Incidentia Craſſos & Viſcidos Humores *Acida*, *Salina Lixiva*, & *Aromatica* II. 28. *Acida & Salina* Volatiliſata, Spiritus Salis dulcis, Sal Tartari volatile, Sal Tartari vitriolatum X. 37. Sal Succini, Urinæ, Cornu Cervi, Ammoniacum Crudum & ejus Sal Volatile VII. 26. 27. Sale lixivo fixo & volatili prædita II. 28. Sal Volatile acrius; Plantæ Aromaticæ acriores, Cochlearia, Naſturtium, Sinapi, Raphanus ruſticanus, X. 36. Pilulæ Magiſtrales Sylvii XXIII. 26. (Citantur ex XIV. 50. Ut & Miſtura II. 35.) Oxymel ſimplex & ſquilliticum, additis Syrupo de Hyſſopo, de Duabus & Quinque Radicibus 32. Potenter incidunt viſcidos humores, Siccæ Tuſſis cauſas, Trochiſci Bechici albi, Radix Helenii pulverata & cum Sacharo in Tabellas redacta, vel in Fruſta diſſecta 44.

Incubo, dormientibus præſertim, ac dorſo incumbentibus ſupervenienti, copulatur ponderis præcordia prementis, ac Suffocationem minantis Somnium XII. 22.

Inedia eſt Cauſa Defectus Sanguinis, & per conſequens Spirituum Animalium XXXVII. 10. XXVI. 13.

Inertia Fermenti, quando juſto Pinguius, Viſcidius, vel Aquoſius exiſtit, Abolet, vel Diminuit Fermentationem, VII. 14. Salis Volatilis *in Bile*, Abolet Chyli à Fæcibus Alvinis Segregationem X. 22. 27. Unde Cauſa eſt Alvi Fluxus Icteritii XIII. 11. *Cura* Salibus Volatilibus acrioribus, & Plantis Aromaticis acrioribus X. 37. *Inertia* Succi pancreatici & Salivæ Diminuit aliquando Chyli Secretionem 25. 26. Bilis Inertior & Lympha obtuſior in Hectica XXXII. 5. Lympha in Peſte & Febribus malignis Iners, à Bilis volatilitate XIX. 7. Emendabitur 60. 61.

Inflammatio ſequitur Obſtructionem Vaſorum in Pulmonibus XX. 28. & vocantur Peripneumonia 9. *Cauſa* eſt Sanguis aut in vaſis concluſus

Sub-

Subſiſtens; aut extra effuſus, ſpontè Excandeſcens XL. 14. *Cura Internè*, Salibus Volatilibus 25. 29. 30. Sudorifero 26. Miſtura 28. *Externè Unguentis* Martiato, Althææ compoſito: *Oleis* Liliorum alborum, Chamæmelino, Anethino, Laurino, Laterino, præmittendo vel addendo Spiritum Vini rectificatum 33. *Cataplaſmate* 34. &c.

Inſanæ Febres. Vide ſupra *Febres*.

Inteſtinorum Contorſio & Convolutio non eſt Cauſa morbi Ilei XV. 21.

Inteſtinorum Hernia & Gangræna eſt Cauſa Vomitionis Fæcum Alvinarum XV. 22.

Inteſtinorum Tenuium Situs XIV. 12.

Irritatio Ventriculi Alimentorum è Ventriculo Expulſionem accelerat VIII. 11. ad Motus periſtaltici Inverſionem. Cauſa eſt Vomitus IX. 10. *Humorum acrium*, ad violentam Efferveſcentiam Invertit Motum Inteſtinorum periſtalticum XV. 6. *Aſperæ Arteriæ*, Tuſſim producit XXIII. 13. *Cordis*, Palpitationem, XXXV. 7. XXXVI. 9. *Pulmonum*, Tuſſim, XXX. 108. *Circà Spinalis Medullæ caput*, copioſiùs movet Spiritus Animales, in Convulſione univerſali, *in parte ſenſili aut nervo partis affectæ* in Convulſione particulari, XLII. 13.

Iſcuria eſt, cùm Vrina Excerni nequit LVII. 3.

L

LAbiorum cruſtas fœdas tollit Pulvis Cretæ Lactis Cremore exceptus & Unguentum album Caphuratum XXIX. 88. Symptoma eſt Synochæ Ardentis XXXI. 5.

Lac ebutyratum egregiam Æſtum temperandi vim habet in Inflammationibus XL. 54.

Languor Vniuerſalis, eſt Connatus, Acquiſitus, vel Symptomaticus XXXIV. 9. *Cauſæ* 16. 17. 18. *Cura* 89. &c.

Laſſitudo Vniverſalis XXXIV. 7. Occupans Artus in Febribus Lymphaticis XXIX. 12. in Intemittentibus Vniverſalis Artuum Laſſitudo, XXX. 13. *Cauſa* Halitus leniores Acidi in corporis habitum diſperſi 82. quaquaverſum propulſi XXXIX. 11.

Laxantia Medicamenta; Pruna, Paſſulæ minores, Cremor Tartari, Syrupus Roſarum Solutivus XI. 37.

Leipothymia, *Leipoſychia* XXXIV. 9.

Leipyria XXIX. 25. *Cauſa* 31. *Cura* 80.

Lenientia temperant Acrimoniam VI. 10. XV. 15.

Lentor Humorum requiritur ad Syncopen, non item ad Animi Deliquium XXXIV. 23.

Leucophlegmatia eſt Nutritio Depravata & inæqualis XXXVII. 3. eſt enim Tumor Vniverſi Corporis ab Humore Pituitoſo & magis Viſcoſo XXXIX. 20.

Lien, in quo Sanguis pluſquam perfici à Spiritibus Animalibus conijcitur XLIII. 4. poteſt Canibus exſcindi, ut tamen ſuperſtites maneant. 6.

Lienteria eſt, cùm Alimenta Cruda & Immutata Excernuntur XIII. 2. 20.

Linguam Aridam & fiſſam leniet Mucago, vel Mucilago ex ſeminibus Cydoniorum, Pſyllii &c. XXIX. 41. 42. Folia Sempervivi maioris, Aqua pura, Decoctum Raparum 50.

Linguæ Ariditas eſt ejuſdem ab Halitibus è Sanguine in Pulmones delato effuſis Exſiccatio XXX. 90.

Linguæ, Fauciumque Color Nigricans Curatur Gargariſmis paratis ex Aqua, vel Decocto Plantaginis, Lactucæ, Solani, Portulacæ, Liguſtri, Fragariæ, Prunellæ, aut Brunellæ 84. 85.

Lochia ſunt Sanguis Copioſior poſt Partum Fœminis ex Vtero Effluens XL. 18.

Lotium Salſum plerumque, etiam in iis, in quibus Serum Sanguinis inſipidum. LV. 3.

Lumborum Regionem ſæpè habet Frigus in Febribus XXX. 79. 80.

Lympha Glanduloſa in Glandulis Conglobatis præparatur XLIX. 1. ex parte Sanguinis Acidiore cum Aqua diluta, 2. & ex Spiritibus Animalibus 1. Diſtingui debet ab illa, quæ tum à Muſculis, tum ab aliis Partibus ex Spiritibus Animalibus eò delatis ac ſuperſtitibus oritur L. 1. *Movetur* per Vaſa Lymphatica & Ductum Thoracicum ad Cor. L.

Lymphæ Copioſioris Cauſa, Vberior Alimentorum, Condimentorumque Liquidiorum & Subacidorum uſurpatio. XLIX. 17. *Parcioris*, eorundem parcior uſus. 16. Sudor nimius XXXIV. 47. *Acidioris*, Vide Acidi Cauſas ſupra. Poteſt quoque in Cauſa eſſe Spiritus Animalis paucus 19. *Minùs acidæ* XX. 30. Spirituum Animalium copia, XLIX. 20. Bilis Volatilitas & Acrimonia. XIX. 7. *Subſalſæ*, Alimenta ſalſa, Sale, Muriave condita, aut Fumo exſiccata XLIX. 21. *Salſioris*, Aer Frigidus & aſper calefacto corpori ſuperveniens, & in Glandulis Humorem Salſum producens XVIII. 18. *Spirituoſæ & Volatilis*, Acidiuſcula ſimul & Spirituoſa, Vina Rhenana & Moſellana, Acetum vini potens, Succus Citri cum Vino generoſo uſurpatus, &c. XIX. 43. *Aquoſioris* XVIII. 20. *Pituitoſioris*, *Viſcoſioris*, *Glutinoſæ* XVIII. 19. XIX. 32. XLIX. 22.

Lymphæ Effecta Utilia, Sanguini Conſiſtentiam naturalem largiri XI. 3. & cum Sanguine Deſcendente ad Cor deferri, atque ibidem cum Aſcendente Efferveſcere XIX. 3. Sicque Ignem Vitalem Conſervare 2. *Effecta damnoſa*, *Copioſior* ad Cor delata, Conſiſtentiam tribuit Sanguini firmiorem, ac ſolidiorem, pulſumque producit Debiliorem XXXIV. 53. Bilem obruit, fietque Ineſſicax Efferveſcentia & pulſus minor XLIX. 11. *Parcior*, Defectus Lymphæ vix dari poteſt tantus, uti Aboleat Efferveſcentiam XIX. 9. Parcior tamen eam Diminuit. 31. XXXIV. 47. Si Minùs quàm debebat Lympha affluat, & Bilis copioſior ſit, Efferveſcentia maior & celerior, pulſuſque Maior & Frequentior fiet 52. XLIX. 11. *Acidior* Vitiat Sanguificationem XVIII. 16. 17. Bilem Viſciditate naturali privat, & Calorem acriorem, mordacioremve producit, ac pulſum rariùs Majorem, ſæpè potiùs Minorem efficit XXIX. 19. Acrior & Acidior Rodentem excitat Calorem 10. Aciditate nimia prædita Opprimit & Suffocat quaſi in Corde Bilem, ac cum Bile Ignem Vitalem, v. Sanguinem extremè Coagulat XIX. 8. Acidior vel *Auſterior*, Sanguinem reddit Glutinoſiorem, Bilem Obtuſiorem, ſicque pulſui & Minori & Languidiori dat anſam, XXXIV. 59. *Minùs acida, ſeu iners* Diminuit Efferveſcentiam Vitalem XIX. 29. *Salſa*, Gravedinem & hinc ſequentem Coryzam, Raucedinem, Tuſſim, Calorem Mordicantem & Acrem XXIX. 11. Salſior vitiat Sanguificationem XVIII. 16. *Volatilis & Acris* cum Sanguine Deſcendente ad Cor affluens, auget Vitalem Efferveſcentiam XIX. 42. *Aquoſior* Sanguificationem vitiat. XVIII. 16. *Pituitoſior* idem facit, facit & Obſtructionem in Vaſis Lymphaticis L. 5. *Glutinoſior* impedit Motum per Vaſa Lymphatica, L. 10. *Viſcidior* diminuit Efferveſcentiam XIX. 29.

CVRA Copioſioris. Minuendo uſum Acidorum, & Vſurpando Spirituoſa, Aquea, Aromatica, & Sali Volatili abundantia XLIX. 13. *Parcioris*, Uſurpando Acida 42. *Acidioris*, Vide Acidi curam. *Minùs acris* XIX. 89. 90. XLIX. 48. *Salſioris* XVIII. 29. XIII. 41. 42. XLIX. 51. *Volatilis* XIX. 106. 104. *Aquoſioris* XVIII. 32. *Pituitoſioris* XVIII. 31. *Viſcidioris* XIX. 92.

M

MAcies, eſt Defectus Pinguedinis XXXVII. 6.

Magi-

Magiſteria Margaritarum & Coraliorum per Tartari præſertim Oleum parata minùs valent, quàm eadem in pollinem duntaxat redacta VII. 41.

Malignæ Febres quoties inexpectatò Vires Ægri proſternuntur, aut Symptomata occurunt, quàm in affectu ſimili, longè graviora XXXII. I. Seu quæ Vires Vitales præter Cauſas & Rationes manifeſtas, ſubito deiiciunt, aut Ægros necant, & præter Pulſum Debiliorem, Symptomata cætera ferè habent ſolito blandiora XXXIX. 29. *Cauſa*, Sal volatile acre, Glandularum Subacidum Liquorum concentrans & enervans. 7. extrinſecùs adveniens 9. *Cura* per Terras Sigillatas, Bolum Armenum, & Sulphura Metallorum & Mineralium 11. Sudorificam Miſturam. 13.

Maraſmodes, vocatur Hectica Febris, dum continua, lentaque Corporis Emaciatio ad extremum eſt deducta, XXXII. I.

Maſticatoria Pituitam in Capite collectam incidunt, attenuant, & per Os educunt XXII. 54. Ut Maſtiche, aut Pyrethri radix manſa XXIX. 64.

Medicamenta omnia Ventriculo tantùm cibis vacuo tutò aſſumi, Experientia refutat, XXXIV. 102.

Melancholicus Sanguis eſt tenax atque viſcidus. XI. 11.

Melancholicorum Affectuum Symptomata probant Succum Pancreaticum ſtagnantem ampliùs aceſcere XXX. 70.

Melancholici in Incubo delirant ſe vidiſſe perſonas, &c. XXXII. 22.

Menſes ſunt Sanguis ſingulis menſibus Fœminis ex Utero ſtillans. XL. 18. *Moventur* Suppreſſi, Salibus Volatilibus II. 49. Solitus eorum fluxus reſtitutus Bilem minùs acrem, Acriorem facit XIX. 87.

Menſtrua Suppreſſa Cauſa ſunt utplurimùm Famis Depravatæ in Fœminas ſævientis, & hinc natæ Cachexiæ II. 14. 11. minùs acrem producunt Bilem XIX. 27. ut & Lympham 30.

Mercurius Crudus ſumi poteſt, cùm Inteſtini partem ſuperiorem inferior ingreditur XV. 54.

Miurus Pulſus ſecundùm Arteriæ ductum magis, magiſque deficit XXXIV. 6.

Mœror Animi Auſterum producit XXVIII. 24. Dolorem Lumborum in Vidua Colonienſi procreaverat XV. 10. *Sollicitus*, non *gravis*, Fermenti acidi in Ventriculo Volatilitatem auget VII. 20. *Inexpectatus* & *gravis* Efferveſcentiæ Vitalis Ceſſationem inducit XIX. 24. *Cura*, Rationibus, 77. Et Vitii ab eo inducti Miſtura laudata XXVIII 24.

Motui Animali Segnitiem ac Torporem inducit Gelu XXVI. 26. Qui Debilitatur aut Deficit in omni Animi Deliquio XXXIV 10. 64. ad tempus Ceſſat, propter conturbatum, aut impeditum vel ſublatum Spirituum Animalium Motum 76.

Motus Convulſivus debetur Spirituum Animalium in oppoſitos Muſculos Motui auctiori, ſed alternanti XLII. 20. *Cauſa Univerſalis* eſt Irritatio circa primam Nervorum ad Muſculos varios tendentiū divaricationem 22. *Particularis*, circa Nervorum ad oppoſitos membri Muſculos delatorum exortum 23. *Cauſa Irritationis*, Halitus Acres & Acidi 24. XXXIV. 72.

Motus Cordis, Contractionis & Expanſionis Cauſa XXVI. 3. Convulſivus ejus motus eſt palpitatio XXXV. I.

Motus naturalis, ſeu Contractionis, eſt Partium Cavitatem formantium & contenta quædam deferentium VIII. 5.

Motus Periſtalticus Ventriculi Inverſus, eſt Cauſa Vomitus IX. 10. *Inteſtinorum* in totum Inverſus, in Ileo 12. ex parte, in Cholera 13. aut Ileo, ſi Fæcum Alvinarum Evomitio ſequatur XV. 16.

N

Narcotica Vis vel in Corpore genita, vel forinſecùs introducta, Torpidos facit Spiritus Animales XLI. 19.

Narcotica non tam Spiritus Animales forſan & Nervos omnes, quam Senſuum Externorum Organa, aut eorum Nervos afficiunt XXVI. 15.

Nauſea eſt Propenſio major vel minor ad Vomitum, licet irritus ſit nonnunquam ille vomendi conatus IX. 3. *Cauſa*, Halitus Bilioſi XXX. 86. Symptoma eſt *Malignarum Febrium* XXXIII. 6.

Nervi ſoli, cæteris benè habentibus, humiditate quavis tranſmittendis Spiritibus inepti reddi vix queunt XXVI. 14. Licet Humores Pituitoſi & Aquoſi circa Nervos hærentes ipſorum Tunicas, Membranas, Medullamve ita humectare, ac forſan eatenus laxare poſſint, ut ipſa per Subſidentiam collabens Tubulos tranſmittendis Spiritibus Animalibus ineptos reddat XLIII. 12. *Obſtrui* verò non poſſunt. 11.

Nutritio corporis *deficit* in Attrophia vel Tabe XXXVII. *Nimia* eſt in Obeſitate XXXVIII. *perperam fit* in Cachexia, Anaſarca, Leucophlegmatia, XXXIX.

O

Obeſitas eſt nimia corpori Nutritio XXXVII. 3. *Cauſa* Sanguis Pinguior XXXVIII. 3. *Cura* Acribus 6.

Obſtructio OEſophagi Abolet Alimentorum Deglutitionem V. 5. *Venarum Lactearum* à Coagulatione Pituitæ vel Chyli Viſcidioris XVII. 5. 7. 8. producit Hydropem Aſcitem 9. *Laryngis*, Inſpirationem impedit XXII. 11. *Vaſorum Pulmonis*, impedit Sanguinis per Pulmones Motum, XX. 7. quam ſequitur Peripneumonia XXI. 14. *Ductus Pancreatici*, Cauſa Intermittentium Febrium XX. 58. 63. 64. *Ductus Bilarii Inteſtinalis*, Abolet Chyli à Fæcibus Alvinis Seceſſum X. 21. 23. producit Icterum XLVI. 5. *Vaſorum Lymphaticorum* L. 4. *per corporis habitum diſperſorum*, ſi vaſis ruptis Lympha effundatur, Dolores & Tumores Catarrhis vulgò adſcriptos producit 11. *In Thorace* verò *exiſtentium*, ſi ruptis vaſis Lympha in Cavitatem Thoracis penetret, Hydropem facit Thoracis 15. *Arteriarum*, impedit ex parte Sanguinis Diſtributionem XXXVI. 5. 7. *Venarum & Vaſorum Capillarium*, producit Inflammationem XL. 7. 14 *Caruncularum in Renibus*, impedit Urinæ Secretionem LV. 5. *Urethræ*, à carne ex Veſicæ fundo excreſcente, in Fœmina Amſtelodami viſa LVIII. 7. *Cauſa* eſt vel Res ſolida canalem implens V. 5. Vel Calculus, Sanguis, Pituitave coagulata in vaſis XL. 7. vel Bilis maximè Glutinoſa & Lapideſcens XLV. 3. vel Chylus viſcidus coagulatus XVII. 5. *Cura* Solventibus coagulatos humores: Vide *Coagulationis curam*. Incidentibus: Vide *Incidentia* Sudoriferis Aromaticis XVII. 12.

Odontalgicarum Febrium *Cura* XXX. 186. 187.

Olea Aromatica pura, vel in Vitæ Balſama elaborata Aciditatem infringendo, Efferveſcentiæ Vitalis Abolitionem præveniunt XIX. 62. Halitus diſcutiunt 65. Ignem Vitalem accendunt 20. cum Spiritu Vini artificioſè unita, Balſama vel Elixiria Vitæ fiunt 58. in Syncope & Suffocatione Hypochondriaca juvant 70. XIV. 39. Bilem regenerant Olea ſtillatitia XIX. 57. & Pinguiorem efficiunt XI. 19. Pituitam in Flatus ſolvunt, & diſcutiunt XIV. 27.

Oleoſa, Acrimoniam leniunt, ut ſunt Lac & Emulſiones I. 11. Acidum obtundunt II. 18. Bilem

lem minùs acrem xix. 27. Lympham minùs acidam efficiunt 30. Acidum temperant xiv. 39. 68. & Acrimoniam lixivam vi. 13. ac Bilem Acrem xiv. 63. *Aromatica* incidunt Pituitam xx. 29.

Oleoſa ſunt Folia & Flores Roriſmarini, Majoranæ, *Semina* Aniſi, Fœniculi, Carvi; *Cortices* Citri, Arantiorum, &c. Cinnamomum, Nux Moſchata, Macis, Garyophyllum, &c. xix. 57. *Semina* præſertim ix. 27.

Oleum Cornu Cervi Vitream Pituitam incidit & Acidum temperat xiv. 4. 5.

Oleum Garyophyllorum verò urgente Frigore optimè ſumitur xix. 71. xxx. 143.

Opium eo, quod Torporem, uti Frigus, inducat, pro frigido non eſt habendum xli. 45.

Opiata Acrimoniam omnem temperant; Senſum Externum ſopiunt; Violentam humorum Efferveſcentiam compeſcunt xv. 26 34. 37. Habent enim vim ſummam eam impediendi & compeſcendi, &c. xxxiv. 114.

Ortophnœa quid xxii. 22. *Cauſa* ſunt Flatus, & Pituita viſcida à Capite ad Pulmonum Bronchia delabens 24. 25.

Oſcitationis Cauſa ſunt Halitus Flatulenti ad Pulmones tendentes xxx. 82. xxxiv. 69.

P

Palloris in Vultu, *Cauſa*, Acidum Glutinoſæ Pituitæ junctum xxxiv. 86.

Palpitatio Cordis ſignum eſt Inordinatæ Efferveſcentiæ xix. 55. tam vehemens aliquando, ut Coſtas perfringat xxxv. 3. plerique Hypochondriacæ Affectionis Speciebus familiaris 9. & ſæpe circa Febrium Intermittentium initia moleſta 10.

Pancreas collecto inibi Pure malè affectum poſt mortem offendit Author xv. 13.

Pancreatis Ductus Laterales Obſtructos Autopſia evicit xxx. 63.

Pandiculationis Cauſa ſunt Halitus Flatulenti per Habitum corporis diſperſi xxx. 82. xxxiv. 72.

Paracentheſis in Hydrope Aſcite tuta xviii. 19. ad quam feſtinandum 20. in Empyemate inſtitui debet xxiv. 24 in Hydrope Thoracis, aliis priùs fruſtrà tentatis, licita eſt, l. 25.

Paralyſis Muſculorum Temporalium iv. 5. Labiorem 6. Linguæ, impedit Alimentorem Deglutitionem 13. Sphinteris Veſicæ, Cauſa eſt involuntariæ Urinæ Excretionis lvii. 3. *Cauſa* aliquando Pluvia frigidior Partes ita afficiens, ut Motum ac Senſum amittat xlii. 12.

Pericardii & Cordis Membrana, ab Humore Salſo & Acri eroſa & excoriata reperta eſt xxvi. 6.

Peripneumonia, Pulmonum Inflammatio xx. 9. *Cauſa*, Sanguinis è Vaſis in Pulmonum Parenchyma Effuſio 17. xi. 14.

Phthiſis ſequitur Peripneumoniam, aperto Apoſtemate xxi. 14. *Phthiſici* Tabidi xxxiv. 19. ab Ulcere Pulmonum 14. quia Pure infectus Sanguis ad Nutritionem ineptus xxvii. 13.

Pinguedo Pinguium *Cauſæ*. Vide: Bilis Pinguioris. *Effecta ibid.* Pituitam auget ii. 27. 36. & Viſciditatem Humorum x. 26. Acidum obtundit 18. Unde, aucta Fames, juſculis utendum pinguibus 25. quæ Acrimoniam quamvis demulcent xv. 45. *Cura ibid.*

Pituitæ Cauſæ, Lac dulce, Piſces marini, Animalium extrema, Pedes, Caput gelatinam viſcidam continentia ix. 7. xix. 107. Ingurgitatio leguminum, olerum, Cereviſiæ non ſatis coctæ aut fermentatæ xviii. 19. Aer humidus, nebuloſos & uliginoſus; Vita deſes, ac ſine curis; Somnus multus; Corporis quies ac ſegnities: Animus meticuloſus ac ignavus; Tarda plerorumque Excrementorum Excretio xi. 22. Aer frigidus & aſper; Animi Mœror gravis ac perdurans xix. 32. Torpida Quies, ingenium hebes xiii. 14. 25.

Effecta. Natura ejus eſt, ut perforata ſponte coeat xxx. 74. Spiritus Acidi operationem in Frigore producen o promoveat xiv. 19. Secundùm naturam ſemper in tenui Inteſtino obſervatur, à Saliva originem ducens xi. 12. *Copioſa* in Sanguine Efferveſcentiam Vitalem Tardiorem efficit xix. 47. partem Inteſtini ſuperiorem, contra moleſti Frigoris ſenſum munit, Oleoſitatem & Acrimoniam obtundit ac enervat, xiv. 20. Dolorem cum Gravitatis ſenſu excitat 24. ut & Contundentem 31. ac Gravitatis, Compreſſioniſve ſenſum xxxiv. 96 *Parcior* in Sanguine Celeriorem efficit Efferveſcentiam xix. 45. *Acido juncto* Pituitam componit Vitream xiv. 22. *Viſcida* ſimul & *Acida* copia non nimis excedente ad Cor delata Efferveſcentiam ad tempus notabile ceſſare facit xix. 16. *Glutinoſa* cum *Acido*, Pallorem univerſi corporis producit xx. v. 86. *Salſa* in Febre Diaria xxviii. 31. *Aquoſa* & *Fluidior* Diarrhœam efficit xiii. 13. 14. *Viſcida*, vel aliàs *vitioſa* ſi exiſtat in Efferveſcentia Inteſtinali; Affectionis, Suffocationis, Melancholiæ Hypochondriacæ; Scorbuti, Colicæ, aliorumque Affectuum generatio ſe prodit xi. 13. Si concurrat cum Bile Acri, Flatuum eſt materialis Cauſa ii. xiv. 27. Si Bilis non ſit Acris, fit Sanguis tenax & viſcidus, Melancholicus dictus xi. 11. Obſtruit, Vide Obſtructionis Cauſas x. 23. Signum Pituitæ Viſcidę peccantis eſt Diſtenſio Ventriculi vii. 22. *CURA* Incidentibus, Attenuantibus, *Aromaticis* xxii. 54. quæ proventum ejus in Capite impediunt 53. *Acidis*, *Sale lixivo fixo & volatili præditis* ii. 28. Elixire Proprietatis 30. Vino & Cereviſia Medicatis 31. xxxiv. 92. 94.

Plethora eſt Sanguinis optimi Redundantia vii. 43. xl. 5. Oritur 51. ex Fermentatione aucta vii. 6. Ex Chyli à Fæcibus alvinis Secretione aucta x. 29. Plethora *ad Vaſa* eſt à Rarefactione Sanguinis nimia, Vaſa diſtendente xxxiv. 52. Sequitur Conſtitutionem Corporis ſanam, uſum Alimentorum optimorum liberaliorem, &c. xxxvi. 13. *EFFECTA*. Abolet Efferveſcentiam Vitalem xix. 12. Motum Sanguinis per Pulmones xx. 7. Pulſum producit Languidiorem xxxiv. 52. Stagnationem Sanguinis in Vaſis xl. 4. *CURA* Sanguinis Miſſione, ni ſuffocari velimus vii. 43. abſque tamen Animi Deliquio, ne cum Sanguine Vita effundatur xx. 27. Diæta xxxvi. 18.

Pleuritis, Lateris Inflammatio xl. 26. Expanſioni Pectoris impedimentum adfert xxii. 14. pungentibus doloribus interrumpit & impedit Inſpirationem 21. 23. in Abſceſſum abiens Pulmonum Nutritionem lædit, & univerſi corporis Tabem inducit xxiv. 6. *Cura*, etiam abſque Sanguinis Miſſione xl. 26.

Podagræ Dolor rodens, Balſamo Sulphuris Succinato in momento ſublatus, xxx. 174.

Polypus Narium impedit Inſpirationem xxii. 19. 45.

Potu Aqueus Diarrhœæ Seroſæ Cauſa xiii. 17. Seroſum facit Sanguinem 24. *Auratus* vel *Chalibeatus*, Cacatorias curat Febres xxx. 182. Multùm *Spirituoſus* & *Aromaticus* magna quantitate ſumptus excitat Diariam Febrem xxviii. 10. quæ Curatur Potu Acidiuſculo 20. Sanguificationem lædit xviii. 35. quam Acidulæ curant 36. Spirituoſus cum Oleoſi paratus auget Bilem Pinguiorem xi. 19. *Paucior* Contenta Inteſtinorum ſiccat xii. 12. *Gelidus* Bilem ſpiſſat xviii. 12. *Cura* Aromaticis 37.

Pruriginoſus Dolor in Ano xiv. 30.

Ptyalodes, ſeu Sputatoriæ Febres xxx. 42.

Pulmonum Nutritio læſa xxxiv. *Signa* Deficientis 14. Depravatæ 15. Auctæ 16. *Cura* 18. &c.

Pulſus eſt Reciprocus Cordis & Arteriarum Motus xxvi. 2. 1. Explorari debet in Arteriis præſertim

tim

tim Corporum, licet circa Tempora & Collum obſeruari poſſit 5.

Pulſus eſt (1.) *Robuſtus* xxvi. 7. *Cauſa* 11. vel *Debilis* 7. *Cauſa* 12. Obſervatur hic in Leipothymia & Syncope xxxiv. Cauſa ibidem à 45. ad *63*. (2.) *Magnus* 8. *Cauſa* 17. Obſervatur in Cauſo xxix. 30. vel *Parvus* 8. *Cauſa* 18. Obſervatur talis in Hectica xxii. 5. *Vix obſervabilis* in Febribus Intermittentibus urgente Frigore xxx. 85. in Febribus Malignis xxxiii. 6. in Animi Deliquio leviore vix, in graviore planè non percipitur xxxvi. 10. (3.) *Frequens* 9. *Cauſa* 9. Signum eſt Febrium Pathognomonicum xxxiv. 3. vel *Rarus* 9. *Cauſa* 20.

Punctura Tendinis & Nervorum curatur in *Carolo IX. Galliarum Rege* Oleo Terebinthinę calente cum Spiritu Vini rectificato in vulnus immiſſo xlii. 38. Curatur & Partis punctæ ſectione tranſverſim facta 39.

Purgantia in Febribus, niſi convenienti tempore exhibeantur, multùm nocent xxx. 200.

Purgantia Bilem, Rhabarbarum, Tamarindi, Scammonium ii. 42. Tabellæ purgantes 44. Hauſtus 45. *Electuarium Cholagogum Sylvii* 46. Rhabarbarum toſtum in Diarrhœa xiii. 34. 35. Conditum purgans xiv. 37. Caſſia *64*. Apozema & Iulapium in Diaria xxxviii. 30. Sal Tartari Vitriolatum, Cryſtalli Tartari, Cholagogis jungenda in Synocha Bilaria xxix. 39. Bilem Sanguini penitiùs junctam ſecernens Apozema 42. Purgans 43. Alterans ſimul & Purgans 58. Pilulæ xxx. 138. NB. Cholagoga ob metum Hypercatharſeos parva doſi exhibenda xix. 100. Si nil purgent, iterentur vii. 47. 48.

Purgantia Pituitam, Colocynthis, Turpetum, Hermodactyli, Mercurius præcipitatus & ſublimatus tam corroſivus, quàm dulcis ii. 29. Pilulæ 33. additis Chymicis 34. Ex Gummi paratæ ſolvendæ Pituitæ aptiſſimæ vii. 52. *Pilulæ Magiſtrales Sylvii* ad Pituitæ Vitreæ eductionem iv. 50. uti citantur xxiii. *26*. ad Pituitam Glutinoſiorem educendam xxxiv. 101. ad Viſcoſos & Glutinoſos Humores ſolvendos xxxv. 16. Mercurialia ſunt Phlegmagoga potentiora & efficaciora in Aſthmate Febrili xxx. 153. Apozema xxxiv. 102. NB. Phlegmagoga doſi aliquanto majore uſurpanda, vii. 50.

Purgantia Serum & Acidos Humores ad Seri naturam deductos, ſunt *Hydragoga* Mechoacanæ & Ialappæ Radix, Sambuci ac Ebuli partes pleræque, Gummi Gotte, Elaterium vii. 54. *Electuarium Hydragogum Sylvii*, 55. Bolus vel Pulvis purgans in Diarrhœa Seroſa xiii. 35. Lunæ Cryſtalli multùm in Aſcite valentes xvii. 16. Apozema Lympham redundantem minuens xxix. 55. Conditum *56*. Pilulæ xxxiv. 110.

Puris perfecti Signa, Partis affectæ mollities, rubedo, dolor diminutus xl. 3. *Cauſa* materialis, Sanguis xv. 42. *Effecta*. Pus omne natura ſua Acidum, Partes corrumpit, Vaſa rodit xl. 56. *62*. Sanguinis maſſam Glutinoſitate ſingulari inficit xxxii. 18. *Cura* Præveniendo Sanguinis in Pus corruptionem Balſamo Sulphuris Aniſato, in Decocto, Miſtura, vel Cereviſia ſumpto xviii. 36. Ubi hoc non poſſumus, accelerando ejus confectionem ac generationem xl. 49. per Emollientia & Maturantia 50. Geniti Excretionem ſpontaneam per Vomitum aut Alvum non ſiſtendo, ſed blandè promovendo, per Antimonialia xv. 42. 43. tum Diaphoretica, tum Purgantia, & Vomitoria, etiam in Phthiſi xxiv. 20. Puri verò perfecto viam ad eductionem parando, aperto Apoſtemate xl. 56. 57. aut ſi ſit in Thorace, Paracentheſin inſtituendo xxiv. 24. Poſtea Vlcus mundando & conſolidando, atque Puris novi generationem impediendo, Balſamum Sulphuris Ulceri inſtillando xl. *61*. Decocto Vulnerario xiii. 52. xxiv. 22.

Puſtulæ deſignant Acrimoniam Humorũ xxxix. *16*

Putridæ Febres xxix. 1.

Q

QVartana eſt Febris, cùm poſt duos Intermiſſionis dies Paroxyſmus revertitur xxvii. 11.

Quartana Duplex, Triplex xxvii. 18. quomodo Quartana Triplex à Quotidiana diſtinguatur. *19*.

Quies Corporis, Pituitam Auget xi. 22. xiii. 15. Bilem enervat xix. 27. Famem Diminuit 11. *9*.

Quietus Aer Sanguini temperando ineptior xxi. 12.

Quotidianas Febres magis ex præjudicio, quàm experientia certa, vel raciocinatione cogente quidam negant xxvii. 1. 7.

Quotidianæ Duplices & Triplices lxvii. 13.

Quotidianarum Continuarum Symptomata xxxi. *6*.

R

RAtio & *Diſcurſus* Animum turbatum tranquillat xvi. *39*.

Raucedo eſt à Defluxu Humorum Acrium ad Fauces xix. *9*. xxvii. *29*.

Reſpiratio ordinata ad Sanguinem temperandum xxi. & rarefactum condenſandum 2. *Læſa*, eſt Signum læſæ Pulmonum Nutritionis xxiv. 14. 15. *16*. *Nulla* obſeruatur in Syncope & Suffocatione Hypochondriaca xxxiv. 13.

Rigor in Febribus, eſt Frigoris gravioris comes, xxx. 17. eſt ab Halitibus Acidiuſculis 83. à Succi Pancreatici Aciditate majore & Bilis Acrimonia remiſſiore xxxi. 3.

Roborant Ægrum Aqua Cinamomi i. 16. *Ventriculum flaccidum* Aromatica cum Vino generoſo, ejuſve Spiritu mixta viii. 19. *Inteſtinum*, Diaſcordium, Theriaca, Confectio Hyacinthorum, xiii. 33. *Cerebrum*, Suffitus Succini, 42. cui addi poſſunt Maſtiche, Thus, Belzoin, Styrax.

Ructatio & Ructus; vide *Eructatio*.

Rugitus à Flatibus xxxiv. 70.

S

SAccharum magna quantitate ſumptum auget Pituitam xxxiv. *99*.

Salia lixiva fixa aut volatilia Acidum infringunt ii. *16*. Pituitam incidunt 28. Abolitam Fermentationem curant. vii. 26.

Salia Volatilia Sal Tartari cum Spiritu Vini volatilis redditus, Succini, Urinæ, Cornu Cervi, Ammoniacus, Fermentationem auget vii. *26*. *Animalium*, ut Oculi Cancri, Mandibula Lucii, Os de Corde Cervi: hæc enim Sale Volatili abundant xl. 30. Sal Volatile ac Oleum Sanguinis, Oſſium, Cornuum, Ungularum, rectificari debent cum Spiritu Vini Tartariſato, xxxiv. 115. *Plantarum Scorbuticarum* Eryſimi, Cochleariæ, Naſturtii Hortenſis & Aquatici, Taraxaci xl. 32.

EFFECTA. Acidum & Auſterum corrigunt xix. 75. Acidum infringunt ii. 17. Acrimoniam Acidam temperant xxx. *139*. Bilis in Calculos Concretionem impediunt xl. 15. Pingue corrigunt vii. *29*. pituitam incidunt xxx. 132. & per Urinæ vias expellunt xxxiv. 107. Humores depravatos emendant xli. *59*. Salivæ vitium corrigunt & Fermentationem reſtituunt ii. 50. Sanguinem depurando Picam curant 47. 48. Halitus diſcutiunt xxxiv. 112. uti & Flatus xix. *66*. Efferveſcentiam Ceſſantem excitant xix. 70. Menſes movent ii. *49*. & peccante Acido Sudores movent xxxi. 12. *Externè* uſurpari poſſunt juncta Potibus, Cataplaſmatis, ac permiſta Unguentis, in Tumoribus Nervos comprimentibus xlii. 32.

Sal Volatile Acre Aeris Subacidum Glandularum Liquorem concentrat & enervat xxxiii. 7. *Cura*, 11.

Sal Volatile Oleoſum Humores qualeſcumque emendando Sitim depravatam curat I. 21. *Salis volatilis* maligni Acrimoniam lenit in Febre Maligna XXXIII. I. *Aciditatem Acrem* omnem temperat. XIV. 62. ſicque Bilem Roborando Sanguinis Conſiſtentiam nimiam minuit & ad ſtatum naturalem reducit, XIX. 60. *Auſterum* corrigit XI. 27. & hinc orta Tormina XXIX. 68. *Pituitam Vitream* incidit XIV. 45. ſic Glutinoſos Humores XXXII. 20. XXXIV. 108. 113. & Lympham Viſcidiorem XIX. 97. Sanguinis maſſam depurando Famem depravatam, ſeu Picam corrigit, 47. in Syncope & Suffocatione Hypochondriaca Ceſſantem Effervescentiam reſtituit XIX. 70. Flatus producit, quos diſcutit XIV. 59. NB. Exhiberi non debet in Ardore XIX. 62.

Salivæ in Glandulis Maxillaribus Conglomeratis tam Superioribus, quàm Inferioribus *Præparatio* LI. *Materia* Sanguinis pars magis Glutinoſa, quàm quæ Lymphæ ſervit, & Spiritus Animales 3. *Pars ejus potiſſima*, Aqua X. II. *Cauſa Copioſioris*, materiæ redundantia: Viarum materiam deferentium amplitudo & multitudo: Glandularum vitium LI. 4. *Parcioris*, contra 4. *Salſæ*, Serum Sanguinis Salſum 12. *Acidæ*, Acidi in Corpore & Sanguine copia, &c. 13. *Dulcis*, Serum ſimile 14. *Amaræ*, Bilis vel ſursùm eructata, vel eadem purior in Sanguinis Sero 15. *Glutinoſæ*, Sanguis Glutinoſus 16. & Alimenta Viſcida X. 26. *Aquoſæ* XIII. 17.

Effecta, *Saliva* bene conſtituta, continuò deglutita, facit ad Fermentationem II. 3. ad Seceſſum Chyli à Fæcibus Alvinis X. 6. Originem dat Pituitæ Inteſtinali XI. 2. Aſperam humectat Arteriam & cum Aere inſpirato Sanguini per Pulmones meanti ſe immiſcet XXV. I. Defectus ejus Fermenti defectum inducit VII. 13. *Salſa* Sitim minùs temperat, quin auget X. 4. *Viſcidior ac Pinguior* ſenſim Abolet Famem II. 7. *Vitioſa*, corrumpit Alimenta 50. *A Saliva* dependent Ventriculi ac vicinarum partium Anxietatibus & Diſtenſionibus moleſtæ Febres Synochæ XXIX. 8. quæ tum Viſciditate aucta peccat 14. & Genarum rubore, Cutis ariditate ſe manifeſtat 22. quæ & in Hectica obſervantur, cujus Exacerbatio poſt Alimenta aſſumpta à Saliva Glutinoſa eſt XXXI. 6. Febres tamen Intermittentes à Saliva non deducendæ XXX. 57. *CVRA Copioſioris*, Minuendo materiam per Phlegmagoga, Hydragoga LI. 21. 22. Diuretica, Sudorifera, 23. Viarum amplitudinem adſtringendo 25. & Glandularum vitium emendando ſubadſtringentibus, &c. 26. *Parcioris*, Defectum materiæ reparando 17. & Vaſorum Obſtructionem ac Compreſſionem tollendo 19. *Salſæ*, Pilulis de Cynogloſſa, Oculis Cancri, &c. 27. *Acidæ* Creta, Sanguine Draconis, Lapide Hæmatite, Salibus fixis & Volatilibus 28. *Dulcis*, Salſis Acido junctis, ut Tartaro Vitriolato 29. *Amaræ*, Os Acido colluendo, vel Bilem educendo 31. *Glutinoſæ*, Incidentibus Aromaticis 32. *Aquoſæ*, Alimentis Glutinoſis & Subauſteris 33.

Saliva propria manè parti affectæ infricata munit contra Arthritidis novos inſultus XXX. 177.

Salivæ in Os ac OEſophagum Motus LII.

Salivatio aliquando excitanda ad Humores Pituitoſos è Capite purgandos XXII. 33.

Salſi Humores corriguntur Gummi Tragacantha & Arabico; Radice Althææ, ipſiuſque Saccharo, Glycyrrhizæ radice, ejuſque Succo inſpiſſato XXIII. 30. Pilulis de Cynogloſſa, de Styrace; Rotulis XX. 36. 37. Oculis Cancri, Coralliis, Margaritis, Conchylibus LI. 27.

Salſus Humor eſt vel Muriaticus, vel Lixivus XXXIX. 26.

Sanguificatio Chyli incipit in Vena Iugulari, Axillarive ſiniſtra XVIII. 2. Rudimentum accipit à Sanguine ad Cor Deſcendente 3. Formam ab Aſcendente 4. Ultimam Perfectionem in ſiniſtro Cordis Ventriculo 5. & XXV. Pluſquam perfectionem in Liene XLVIII. Miſtionem cum Bile in Hepate XLVIII.

Sanguis Arterioſus è ſiniſtro Cordis Ventriculo per Arteriam Aortam *ad omnes Corporis Partes fluit* XXXVI. ut inſerviat Partium *Continentium* Nutritioni; in Iuvenibus Accretioni XXXVII. I. *Contentarum* Præparationi ac Reparationi XLI. I. ut, Spirituum Animalium Secretioni 2. Bilis Generationi XLIV. 2. 14. Lymphæ Glanduloſæ Præparationi XLIX. I. Salivæ L. 3. Succi Pancreatici LIII. 3. Urinæ Secretioni LV. I.

Sanguis Venoſus à Partibus omnibus ad dextrum Cordis Ventriculum per Venas *refluit*, ut Effervescentia & Rarefactione Vitali Renovetur XL. I.

Sanguis à dextro Cordis Ventriculo per Pulmones *ad ſiniſtrum* Cordis Ventriculum pergit XX. hic Fluxus à Corde in Partes & Refluxus à Partibus ad Cor, *Motus Circularis* dicitur XL. 2.

Sanguinis Effecta; *Copia* Plethoram facit XXXIV. 61. Plethoræ Effecta vide. *Defectus* Atrophiam Corpori inducit XXXVII. 9. Spirituum Animalium defectum, ac propterea Pulſum facit debilem XXVI. 13. 14. XXXIV. 45. *Qualitate vitioſus* ab Humoribus Naturalibus ad Sanguinis Conſtitutionem requiſitis, ſed vitiatis XXXIX. 5. vel Re Non-naturali & Venenis 8. vel Pure XXXII. 12. Ineptus eſt Nutritioni, *ibidem*. Cachexiam producit XXXIX. I. 4. *Seroſus* Cauſa eſt Fluxus Hepatici XIII. 14. *Diſſolutior* à Volatilitate Bilis & Acrimonia, Abolet Vitalem Effervescentiam in Peſte & Febribus Malignis XIX. 7. Unde eductus in Febribus Malignis plerunque coagulari neſcit XXXIII. 6. *Fluidior* à Sero abundante celeriùs per Pulmones movetur XX. II. *Fluidior* vel *Solidior* ineptus eſt rarefactioni, Unde Pulſus parvus XXXIV. 57. *Fluidior aut Viſcidior* rari Pulſus Cauſa XXVI. 23. *Glutinoſus* Languoris Univerſalis, Animi Deliquii, ac Syncopes Cauſa eſt XXXIV. 15. 23. *Viſcoſus* Contabeſcentiæ in Hectica XXXIII. 6. *Tenax ac lentus* ineptus eſt Spiritibus Animalibus de ſe promendis, unde Pulſus naturali eſt debilior XXXIV. 24. *Stagnans* Acrior fit, Inflammationem concipit, & in Pus corrumpitur XL. 15. *Coagulatus* Obſtruit Venas 7. *Concretus* à Frigore externo vel Acido Obſtruit Arterias XXXVI. 7. *Effluens* è *Naribus* Hæmorrhagiam, *ex Ani* Vaſis Hæmorrhoïdes conſtituit; *Stillans ex Utero* ſingulis menſibus, Menſium; copioſiùs poſt Partum exiens, Lochorum nomine venit, XL. 18. *Excretus Vomitu*, Vomitum cruentum IX. 20. *per Alvum*, Dyſenteriam XIII. 8. 9. 21. *Tuſſi*, ex Pulmonibus, Sanguinis Sputum, ſeu Hæmoptoicam Paſſionem conſtituit XXIII. 15. *Effuſus* in Partium Subſtantiam, ſi excandeſcit cum Caloris Senſu, Inflammationem; ſi in Pus & Saniem Corrumpitur, Abſceſſum producit XL. 14. in Cavitatem Pectoris Effuſus, atque in Pus corruptus, Empyema conſtituit 16. XX. 18. In Pulmonum Parenchyma, Peripneumoniam 17.

Sanguinem rarefacit Ignis Vitalis, ex Effervescentia excitatus XIX. 3. *Sanguis* enim Ignis Vitalis Fomes eſt, & Partium pabulum, XV. 42. Condenſat Aer Inſpiratus XXI. 2.

Sanguis Aſcendens ad Cor, ſeu Bilioſus, lædit Sanguificationem ratione Bilis peccantis XVIII. 10. Sic Abolet Effervescentiam XIX. 6. *Sanguis Deſcendens* ad Cor, ſeu Lymphaticus XVIII. 16. XIX. 8.

Sanguis minùs fervens & rarefactus, adeòque blandior prodit ex Siniſtro Cordis Ventriculo, quàm ex Dextro XXV. 3.

Sanguis Ineptus eſt ad Seri ſui Secretionem, ſi partes ejus Heterogeneæ intimiùs miſceantur LV. 8.

Scammonii præparatio ex tempore II. 43.

Scor-

Scorbuti generatio prodit, ubi in Efferveſcentia Inteſtinali, præter Bilem & Succum Pancrearicum Acrimonia propria peccantes, Picuita exiſtit Viſcida vel alias Vitioſa XI. 13. in Scorbuto nonnunquam excitantur varii Vomitus XV. 10. & Scorbutum, Affectionis Hypochondriacæ ſpeciem notabilem, ſæpe Cachexia comitatur XXXIX. 3. hinc Cachexia Scorbutica 19. hinc Pinguedo innatans in Urina Scorbuticorum, ab Humore Salſo-Muriatico Acriori LV. 45.

Sedimentum Urinæ Furfuraceum, Farinaceum, Squammoſum rariùs eſt ab æſtu Febrili LV. 47.

Senſuum Internorum organa faciliùs eſt fingere, quàm demonſtrare XXXIV. 75. Senſus Internè offuſcantur, quin aliquando ceſſant ab omni ſua operatione 74. Senſu partes deſtituunt in graviſſima Epilepſia XXII. 9. in Senſibus Externis & Internis læſis, Spirituum Animalium impuritas & inquinatio facillimè obſervatur XLI. 18.

Serum Sanguinis naturaliter Inſipidum in Belgio dimidiæ fortaſſis Hominum parti *Subſalſum* XLIX. 3. *Salſum* LI. 12. *faſtidioſè Dulce* materiam Salivæ ſimili ſuppeditat 3.

Serum Salſum, ſed *Muriaticum*, efformatur à Pituita fluidiore, & Acido Acriori Bilis parti Salinæ penitiùs juncto XXX. 117.

Singultus XXII. 21. eſt interrupta Reſpiratio per intervalla certa & incerta, propter Convulſivum Diaphragmatis Motum 23. Pars affecta Diaphragma eſt, non Ventriculus XXIII. 9. & quidem eà parte, quà Exſpirationi inſervit 8. *Cauſa* eſt, quicquid Diaphragma ad ſui Contractionem cogere poteſt 11 *Cura* Opiatis 19. Vomitorio, 20. 22. Compreſſo aliquandiu Spiritu 43.

Sitis eſt *Appetitus Potulentorum* II. 1. *Cauſa* Halitus Salſi (Bilioſi XXX. 87.) ad Ventriculum & ad Fauces aſſurgentes: ad Cor & Pulmones tranſeuntes: Humores Salſi à Capite ad Fauces delabentes 1. 3. 4. 5. *Cura* Lixivum Bilis Salem Alterantibus, Julapio 12. 13. Emulſione 15. *Fallendo* Sitim, Lapide Prunellæ, Nitro purificato, Rotulis ex Saccharo & Succo Citri, aut Berberorum paratis 18. *Leniendo* Juſculis carnium, Vervecinæ, Vitulinæ cum multa Aqua & ſine Sale paratis 19. *Temperando* Salſum humorem Pilulis de Cynogloſſa 20. *Cura Sitis Febrilis* Julapio XXVIII. 18. Tinctura Roſarum 20. Apozemate Bilis Acrimoniam Salinam corrigente XXXIX. 40. 42. Julapio 47. Emulſione 50.

Solvunt Pituitam in tenui Inteſtino, Aer æſtuans, Alimenta Spirituoſa, Aromatica, Sale Volatili abundantia, Corporis Motus vehemens, Ira immoderata, Vigiliæ XL. 11. XVII. 6. XXX. 61.

Solvunt Concretum Sanguinem, Oculi Cancri, Antimonium Diaphoreticum, Sperma Ceti XV. 40. IX. 20. 21. Salia Volatilia Animalium omnia XL. 25. Miſtura 28. Sal Volatile Cornu Cervi 29. Sulphura Metallica & Mineralia fixa 31. &c. Cataplaſma 34. Coagulationem impediunt, Mumia, Gummi Galbanum, Sagapenum, & Miſtura 43. Emplaſtrum de Spermate Ceti 44. Fotus 46.

Somnolentiam excitant Halitus Flatulenti ad Cerebrum delati XXIX. 72.

Somnu varius, Somniis vel Inſomniis gravis in Febribus, Calore remittente concurrit XXX. 24. *Cauſa*; quia durante Paroxyſmo Humores arctiùs uniti ex parte ſaltem ab invicem ſeceſſerunt 96.

Somuum Inducentia, Semina Papaveris albi I. 17. Emulſio ex iiſdem XXVIII. 22. 25. Epithema 39. Linimentum 40. Pilulæ de Laudano opiato, XV. 51. Somnum *Minuentia* XXVIII. 41.

Spaſmus Cynicus convulſa tenet Labia, ut decenter disjungi nequeant IV. 7. *Spaſmus Triſmus*, Convulſio eſt Muſculi Temporalis, in qua Maxilla inferior à Superiore abduci nequit II. 10.

Spatium requiritur ad Rarefactionem Sanguinis, quo denegato Efferveſcentia Vitalis Aboletur XIX. 11. 12.

Species Aromaticæ Melle Syrupove exceptæ promunt Electuaria XXXIV. 96.

Spiritus Acidus, difficulter ſecedit à Sale lixivo fixo, faciliùs à volatili XLIX. 3 exiſtit in Sanguinis Sero, & Lymphæ materiam præbet, *ibid.* eſt Pars primaria Succi Pancreatici X. 10.

Spirituum Animalium Generatio, aut *Secretio* in Cerebro ac Cerebello, ex maſſa Sanguinis XLI. 2. *Læditur*, ſi *nulli* Secernantur, tunc enim Homo Motu deſtitutus extinguitur 4. Si *Pauciores*, Idque Sanguinis, Cerebri, Cerebellive culpa 5. *Copioſiores*, in Gaudio & Ira vehementer agitatis 13. *Torpidi*, ob Vim Narcoticam, 19. (Narcotica, quà talia, non tam Spiritus Animales *forſan* vel omnes ex æquo Nervos aſſiciunt, quàm Senſuum Externorum Organa, vel Nervos ad ipſa tendendes XXVI. 15. & Opiata *forſan* Spiritus Animales faciunt ad Motum Torpidiores XXIII. 20.) *Agitatiores* ob Aerem æſtuantem, ob Alimenta Spirituoſa, ob Defatigationem Corporis continuatam, ob Vigilias protractas, ob Animi Solicitudinem perſeverantem, ob Iram vehementiorem 20. *Vertiginoſi*, attentus objecti rotati viſus: attentus aſpectus rerum remotarum, vel ſublimium, vel profundarum! Gyratio ipſius Corporis diutina 22. *Impuri* ob Aerem impurum, Alimenta corrupta, Animum Affectibus contrariis potenter agitatum 24. *Cura Parciorum*, Alimentis Spiritu Volatili abundantibus 25. *Copioſiorum*, Contra 36. *Torpidorum*, Salibus Volatilibus, & Aromaticis Acrioribus 42. *Agitatorum*, Anodynis, Narcoticis 46. Sono Muſico 47. *In Gyrum actorum*, remotis Cauſis externis 48. *Impurorum*, externas Cauſas vitando 56. & noxas admiſſas emendando 57.

Spirituum Animalium Motus per Nervos, ad Senſus Externos & Motum Animalem exercendos: ad temperandos Humores: & fortè ad primariam Semini generando materiam ſuppeditandam XLII. 1. Motus hic naturaliter continuus & æqualis; mutabilis & inæqualis pro Animi Affectibus 2 *Læditur*: Si *nulli* Moveantur, & tunc Senſus Externi ac Motus Animales Ceſſant, ut in Apoplexia & Paralyſi 4. Si *Pauciores*, imbecillæ ac imperfectæ ſunt eædem Functiones, in Motu Tremulo, Viſu debili, 5 Si *plures*, quàm oportebat, Convulſio eſt 13. Si *inæqualiter* ac *inordinatè*, Motus Convulſivus, Tremor coactus 19. *Cura Nullorum* 29. *Copiæ majori motorum* 35. *inordinatè motorum* 44.

Spiritus Animales Muſculoſam Cordis Subſtantiam Contrahunt, Fibras ejus replendo XXVI. 3. Ut & Arterias, Fibras earum annullares implendo 4. *Copia* Spirituum Animalium ad Cor delata, Robuſtum facit Pulſum 11. *Defectus* Debilem 12. *Cauſa* Copiæ 21. Defectus 13. 14. *Cura* Defectus XX. 12. XXVIII. 21.

Spiritus Animales ad Fermentationem ſummè utiles VII. 14. Bili juncti, aut in ipſa exaltati, Bilem Volatiliorem faciendo, Icterum producunt XLVI. 82. ad Lienem, nec Senſui, nec Motui inſervientem, delati, Sanguinem faciunt ſubtiliorem XLIII. 5.

Spiritus Carminativus Sylvii IX. 29.

Spiritus Vini abuſus Morbum Regium, & Aſcitem Hydropem producit. 22. Appetitum proſternit Fermentationem abolet VII. 11. 30. facit Seroſum Sanguinem, Firmitatem Partium infirmat & tonum tollit XIII. 25. cum Oleoſis paratus Bilem Pinguiorem facit XI 19.

Spiritus Vini, Acidum temperat XIV. 39. 68 & præcipue Aromaticus, quia Sale volatili Oleoſo præditus, in Dolore Algente 40. Perterebrante 47. commendatur. Bilem Pinguiorem temperat 34. Halitus & Flatus Acidos, ac ſimul Glutinoſos concentrat & diſcutit XXXIV. 112. Vires Vitales ac Animales reparat 119.

Spu-

Spuma in Urinis à Flatibus, Gravedine; atque Catarrhis LV. 46.
Stagnatio Chyli Viſcidioris in Vaſis Lacteis XVII. 5. *Sanguinis* ob Plethoram XL. 4.
Sternutatio eſt, in qua poſt aliquam Inſpirationis inchoatæ ſuſpenſionem, vi magna, ſed interrupta, per nares, & Os cum vehementi univerſi Corporis concuſſione, Aer cum occurrentibus una vice expellitur XXIII. 3. *Cauſa* eſt res Nares Vellicans 12. *Cura* 28.
Sternutatoria blandiora Pituitam per Nares aut Os educunt XXIII. 28.
Succus Pancreaticus præparatur in Glandulis Pancreatis Conglomeratis LII. 1. Naturaliter Subacidus, ex Sanguinis parte conſimili & Spiritibus Animalibus 3. *Generatio ejus læditur*, quando *Parcior* defectu Materiæ, 5. vitio Viarum 6. aut Glandularum 7. *Copioſior* propter Materiæ abundantiam 8. Arteriarum & Nervorum ad Pancreas delatorum copiam & magnitudinem 9. Glandularum conſtitutionem Succo Melancholico præparando faventem 10. *Nimis Acidus* ob Aſſumpta Acida, & moram in Ductibus Obſtructis 11. *Minùs Acidus* ob Acidorum uſum parcum aut nullum; adverſorum uſum frequentem & copioſum, aut Humoris Acidi per Sudores ac Urinas Evacuationem multam. *Muriatico-Salſus*, ob Serum ſimile 13. *Auſterus* ob Alimenta ſimilia & Mœrorem magnum 14. *Fœtidus* à Pure ei admiſto 15. *Colore mutatus* à Sanguine puro vel corrupto 16. *Glutinoſior* à Pituita ſimili in corpore exiſtente 17. EFFECTA, quia natura ſua eſt Acidus, & Subacidus etiam in Homine XXX. 67. LIII. 2. Efferveſcentiam cum Bile excitat XI. 1. 4. 5. Chyli à Fæcibus Alvinis Seceſſum promovet X. 7. Halitus Acidiuſculos ad Ventriculum mittendo Famem excitat II. 4. Pars ejus primaria eſt Acidus Spiritus Spiritu Volatili contemperatus X. 10. Natura ſua eſt Viſcidus; Cujus viſciditatem Bilis Acris ſi diminuat, facit Humorem Bili Atræ non valde diſſimilem, Vigiliarum, Dolorum Capitis, Delirii, Convulſionis & tandem Mortis Cauſam XXIX. 35. *Nimis Acidus*, ſeu *Acrior* Frigus excitat in Lumborum regione, quod in Univerſum Corpus poſteà rediſtribuitur XI. 9. XXX. 79. hinc in ventris medio, aut extremis Corporis partibus 80. & in Capitis partibus interioribus Frigus moleſtat 81. hinc Febres Algentes 97. Famelicæ 101. Cardiacæ 102. hinc Dolor Inteſtinorum Algens XIV. 18. Perterebrans ac Fixus 22. Lacerans 32. *Minus Acer* faciliorem cedit Curam Febribus Intermittentibus XXX. 195. *Muriaticus-Salſus* Diarrhœæ Seroſæ Cauſa exiſtit XIII. 16. 18. Doloris obſcure Urentis ac Rodentis XIV. 29. *Auſterus* excitat in Efferveſcentia Halitus Hypochondriacam Suffocationem producentes XI. 10. Hinc Dolores Contorſionis Senſu non rarò in Colico Dolore moleſti XIV. 23. Hinc & Febres Torminales XXX. 103. ac Præfocantes 105. *Viſcidus* promovet Defectum Secretionis Chyli à Fæcibus Alvinis X. 26. *Spiritus Volatili abundans* Chyli à Fæcibus Alvinis Seceſſum depravare poteſt 33. *Volatilem magis, quàm Acrem Aciditatem nactus* Syncopales Febres producit XXIX. 105. *Volatilis* magis, quàm *Acris* Sudatorias Febres. 114. A Succo Pancreatico dependent Ventris Torminibus & Lancinationibus conjunctæ Febres XXIX. 8. Hinc Synocha Pancreatica 6. CURA *Parcioris*, Acidis LIII. 9. *Copioſioris* Hydragogis, Sudoriferis, Diureticis 23. *Acidioris* 27 *Minus Acidi* 29. *Salſo-Muriatici* 32. *Auſteri* 33. *Fœtidi* 34 *Glutinoſioris* 26. *Volatilis*, Vide Acidi Volatilis Curam.
Succi Pancreatici Motus ad tenue Inteſtinum LIV. Deficere vix poteſt ex Ductus maximi Obſtructione 3. Motus in Ductibus lateralibus ad Ductum maximum & medium impediri ad tempus poteſt 5. Hinc Stagnans eſt XXX. 61. 63. & ſtagnatione Acrior redditus Obſtructionem ſolvit 68. Difficiliùs movetur, ſi Glutinoſior eſt 7. Faciliùs, ſi Aquoſior 8.
Sudatoriæ Febres Sudoris Anglici nomine celebres XXX. 40. *Cauſa* Succus Pancreaticus magis Volatilis, quàm Acris 114. *Cura* Auſteris 184.
Sudor Frigidus & Glutinoſus Syncope familiaris XXXIV. 65. CAUSA *Frigidi*, eſt Humor Acidus 83. &c. Halitus Sanguini admiſtus, ad Cor delatus, & in Corporis ſuperficie hærens 84. *Glutinoſi*, Humor Glutinoſus ab Acido ſolutus, foràs propulſus, atque iterum extra Corpus concreſcens 85.
Sudoris Excretio Naturalis non datur LVIII. 2. Sed eſt *Non-naturalis* à Rebus *Non-naturalibus* 3. *Præter-naturalis* ab Humoribus corruptis 4. *Medicus*, qui vel prodit ſponte & dicitur *Criticus*, vel promovetur arte, & *Artificialis* audit 5.
Sudor Conſuetus noxius non eſt, qui tamen impeditus gravem noxam adfert 12. quia minùs acrem facit Bilem XXX. 27. Sudoris Motus auget Acrimoniam Bilis 82. 87. Hinc Sudor multus Sitim auget I. 78. *Siſtitur* à Frigore Aeris, Aquæ, Induſii LVIII. 13. *Urgetur* & Augetur ab Aere calidò, Alimentis, Potulentiſve calidè ſumptis, à Motu Corporis vehemente, ab Ira & Solicitudine angente, Tegumentis & Sudoriferis potentibus 15. *Cura* Diminuti aut Suppreſſi Sudoris 19.
Sudorifera Humiditatem Aqueam evacuant. *Radices* Chinæ, Sarſæparillæ, Petaſitidis, Contrayervæ: *Ligna* Guajaci, Saſſafras, Juniperi, Quercus, Buxi XIII. 3. Forma Decocti 37. Obſtructionem Tollunt in Hydrope Thoracis. Ut ſunt *Radices* Imperatoriæ, *Folia* Scordii, Cardui Benedicti, Cardui Mariæ, Scabioſæ, Taraxaci. *Flores* Papaveris erratici, Sambuci, Chamæmeli. *Baccæ* Juniperi, Lauri, Sambuci. *Semina* Milii, Cardui Benedicti. *Salia Volatilia* Succini, Cornu Cervi, &c. Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum Minerale, Oculi Cancri L. 17. in Inflammatione XL. 39. & Aquam in Hydrope Aſcite loco movent XVII. 15. Sic Balnea humida & ſicca 17. *Sudorifera Aromatica & Spirituoſa* Aquoſam Lympham ex corpore expellunt, Animales Spiritus reparant, & Vires Animales conſervant XVIII. 32. Salſedinem Lymphæ corrigunt 29. noxam glacialem à Potu glaciato ſuperant 37. & à Frigore *externo* XLI. 31. 3. ut & ab *interno* illatam curant 33. 34. Humores & Halitus peccantes foràs expellunt XIV. 62. XXII. 52. ſudorifera Sale volatili abundantia Icterum à Veneno Viperæ productum curant XLVI. 68. Colorem Cutis fœdum tollunt 85. Salem Volatilem Acrem in Febribus Malignis expellunt XXXIII. 12. 13. Pleuritidem ſæpè curant XL. 26. Humores Pituitoſos circà Nervos hærentes corrigunt ac tollunt XLII. 34. in Depravata Fame juvant II. 51.
Sudorifera Liquida & Spirituoſa ſemper præferuntur Craſſioribus; Sed Antimonialia etiam forma Sicca valent in Fame depravata, II. 51.
Suffitu Succini Gravedo Curatur XIII. 42. & Glandulæ reſtituunt XXIX. 60. 61.
Suffocatio Hypochondriaca, in qua Motus Œſophagi Convulſivus frequens eſt LII. 9. & Vomitus variorum Humorum nonnunquam excitatur XX. 10. Efferveſcentia Vitalis exiſtit inordinata, XIX. 49. immò Ceſſat ad tempus longius, vel brevius 70. Inſpiratio exiſtit difficilis XXII. 21. *Cauſa* ſunt Halitus Acerbi & Auſteri XL. 10. in Œſophago Suffocationis ſenſum, in Pulmonibus veram Suffocationem nonnunquam producentes XXX. 105. *Cura* XIX. 71. 72. XIV. 50. 51. XX. 52.

Sulphura Mineralium & Metallorum fixa, ad ſummam perfectionem exaltata omnem Acrimoniam temperant LV. 79. *Narcotica vel potius Anodyna* dicta, Bilem Turgentem & Acidum Volatile incraſſant & figunt XX. 104. Somnum promovent & Efferveſcentiam Acriorem compeſcunt, qualia ſunt, *Vitrioli vel Antimonii*, quæ præſtantiora ſunt Opio XXIX. 89. 90. Spiritus volatiles blandè figunt XLVI. 83. Sal Volatile Acre Malignum corrigunt in Febribus Malignis XXXIII. 11. Coagulatos Humores ſolvunt XL. 31.

Suſpirium eſt contintata, leviter interrupta ac cum frequentia conjuncta Aëris Inſpiratio XXII. 21. 23.

Syncope eſt Animi Deliquii ſpecies graviſſima, in quâ præcedente aliquando Aurium Tinnitu, ſubitò ac penè inopinatò corruunt Ægri, aura frigida quaſi correpti. Pulſus mox nullus obſervatur, nulla Reſpiratio XXIV. 13. Efferveſcentia Vitalis ad tempus ceſſat XIX. 14. Rarefactio Sanguinis impeditur XXVI. 13. Sanguis coagulatur XXX. 104. *Cauſæ manifeſtæ* variæ XXXIV. à par. 27. ad 42. *proxima & immediata* Acidum majore copia ad Cor deductum, imperium in Sanguine obtinens cum Glutinoſitate Humorum 43. 66. vide *Syncopales Febres*, *Cura* XIX. 71. 72. 74. XXXIV. 90. 108. 112. 113.

Synochæ Continuæ Febres in ſpecie, ex Continuis & Intermittentibus compoſitæ XXXI. 1. *Cauſa* Calore moleſtarum, Bilis Acrimonia & Inflammabilitate nimia peccans 8. Frigiſculo vel Horrore moleſtarum, Lympha & imprimis Succus Pancreatis Acida Acrimonia peccans.

Synochæ, ſive *Continentes* Febres, quæ ſine ulla Exacerbatione perdurant ad ultimam ſui ceſſationem XXIX. 3.

Synochus non putris XXVII. 9.

T

Tabellæ Purgantes ex Scammonio II. 44.

Tabes univerſi corporis ſequitur Abolitam Chyli à Fæcibus Alvinis Secretionem X. 14. Sanguificationem Chyli in dextro Cordis Ventriculo læſam XVIII. 7 Sanguinem Purulentum XXIV. 6. Viſcidiorem, à Saliva ſimili, & Corpori Nutriendo inutilorem XXIX. 22. in hac Deficit Nutritio ſecundùm Pinguedinem & Carnem ſimul XXVII. 6. *Cura* difficilis 18.

Tenacitas Viſcoſa Humorum Appetitum proſternit, Faſtidium Alimentorum inducit; &c. XXXII. 7.

Teneſmns eſt perpetuus deſidendi, deiiciendique Conatus, cum Excretione pauca, tum mucoſa, tum purulenta XIII. 9. Excretio hæc fit cum Dolore XII. 5. Dolor is eſt rodens XIV. 8. *Cauſa*, eſt Pituitoſus Humor & Acidus circa Podicem hærens ac Ulcus excitans 27. *Cura*, Ulcus Abſtergentibus & Conſolidantibus 58.

Tonſillæ Inflammatæ efficiunt Inſpirationem non ſufficientem XXII. 20. *Cura* Gargariſmatis 38.

Tonus Partium perit à Spiritus Vini abuſu XIII. 25. *Cura* Spirituoſis ſubauſteris 48.

Tormina Ventris XII. 5. ab Halitibus Acidis Acrimoniam magnam obtinentibus XXX. 84. hinc Torminales Febres à Succo Pancreatico ſtagnatione ſua Acriore & Auſteriore facto 103. *Cura* 149. XXIX. 69. XIV. 45.

Triumviratus Humorum ex Bile, Succo Pancreatico, & Saliva continuò deglutita ad Inteſtinum properante X. 2. Conſiſtentiam & Coagulationem naturalem Sanguini dat XI. 3. XXXIV. 48. 54.

Tubercnla Pulmonum XXIV. 11.

Tumor Glandularum XLIX. 20.

Tumor OEdematoſus in Arthritide, eſt à Succo Pancreatico minùs Acri, & Pituita Viſcida ad Articulos delatis XXX. 110.

Tuſſis eſt Aëris, Contentorumque in Trachea Arteria Excluſio in ac per Os, cum Corporis concuſſione XXIII. 4. *Humida* dicitur, quoties Humores excernuntur 5. *Sicca*, quando nihil. 6. *Cauſa* eſt, quicquid Aſperam Pulmonum Arteriam vellicare poteſt 13. *Humidæ* 14. XXIX. 9. XXX. 109. *Siccæ* XXIII. 16. *Cura* diverſimodè à 29. ad finem. Spiritus aliquandiu compreſſus Tuſſim ſæpenumerò curat 43. Tuſſim Febrilem XXX. 156.

Tuſſim vehemens Cauſa Vomitus eſſe poteſt IX. 14.

Tympanites à Flatibus nunc in Inteſtino manentibus, nunc in Abdominis cavum penetrantibus, & Peritonæum diſtendentibus oritur XIV. 26. In Tympanitide, Flatibuſque diſtentis Ventriculo & Inteſtinis, Diaphragmatis Explicatio impeditur & Inſpiratio XXII. 38.

V

Vapores faciliùs è Ventriculo, quàm Flatus erumpunt, & rarò Somnum edunt IX. 4. in quo Affectu aſſurgere obſerventur, nullus ſuccurit XV. 2. Acres è Ventriculo, tenuive Inteſtino aſſurgentes & Nares vellicantes Sternutationis Cauſa ſunt XXIII. 12.

Vas breve Venoſum non eſt diverſum à Venæ Splenicæ ramis XLIII. 3.

Venarnm Raninarum Apertio ſub Lingua, quando Angina inſtat, aut præſens eſt XXXIX. 87.

Venæ Lacteæ Ruptæ in Aſcite ſponte coaleſcunt, ut Venæſectæ XVII. 14.

Venæ Sectio in Plethora non ad Animi Deliquium, unde iterata diminutio magnæ & confertim factę evacuationi præfertur XXVIII. 28. quæ Vena ſecetur, an in Brachio, vel in Pede, parum referre videtur, niſi in Fœminis propter Fluxum Menſtruum ſelectio fiat 29. in Synocha Bilaria ſi Æſtus adſit XXIX. 45. in Lymphatica Corpus Plethoricum corripiente, & imprimis Æſtiva Aëris Conſtitutione 57. Synocharum Ardentium Dogmatica Cura hanc requirit 77. & quando Ardor adeſt in Synochis, prodeſt XXXI. 12. in Inflammatione ad Motum Sanguini Stagnanti conciliandum XL. 40.

Venena Volatilia Folliculum Fellis irritant ad Excretionem XLV. 10. *Cura* 20.

Venena Humores in Corpore Humano corrumpentia, Vomitus enormes producentia: Arſenicum, Auripigmentum, Mercurius ſublimatus corroſivus XV. 8. *Cura*, Ad excretionem parentur, Oleoſis, Juſculis pinguibus, Oleo expreſſo quovis, Lacte, Butyro 36. Opiatis 37. quæ ſi in Ventriculo hæreant, Vomitorio excludi debent, & quidem Antimoniali XXIII. 14.

Venenum Viperæ Bilem ad Icterum producendum nimiùm Spirituoſam reddit XLVI. 42. *Cura*, Sudoriferis 68.

Ventriculus Flaccidus eſt ſecundùm Membranoſam Subſtantiam, *Imbecillis* ſecundùm Fibras VIII. 10.

Vermes in Pericardio reperti Cauſa Palpitationis Cordis uſque ad Mortem XXXV. 12. in Renibus oriuntur à corrupto ibidem Sanguine LV. 54.

Vertigo à gyris rei externæ viſæ, aut corporis ſit, agitatis & in gyrum confusè ſaltem actis Spiritibus Animalibus: cur non & ab Halitibus ad Cerebrum aſſurgentibus Spiritus Conturbantibus? XXXIV. 7.

Vertiginoſi Spirituum Motus Cauſa, Viſus attentus objecti rotati, rerum remotarum, ſublimium, profundarum, Corporis gyratio diutina, Halituum & Flatuum aſcenſus ad Caput XLI. 22.

Vigiliæ Bilem faciunt Acriorem XI. 18. & Fluidiorem XVIII. 11. Succum Pancreaticum Acidiorem XI. 20. & Lympham XVIII. 17. Producunt Febrem Diariam XXVIII. 13. & Hecticam XXXII. 3. Pituitam Diminuunt II. 36.

Vigiliæ

Vigiliæ pertinaces comitantur Febres Deliras Synochas xxix. 27. accedunt Calori auctiori intermittentium xxx. 23. deliris Intermittentibus 37. *Cauſa*, quæ Febrium Delirarum 93. *Cura* Sonum Inducentibus: Vide in S.

Vinum Medicatum in Fame Diminuta ad Pituitam Viſcidam corrigendam ii. 32. ad Fermentum Iners Ventriculi corrigendum & Pituitoſos Humores Incidendos vii. 56. ad reſtaurandos Spiritus Animales viii. 21. ad Sanguinem Humore Pituitoſo & Glutinoſo ſcatentem depurandum & emendandum xxxiv. 92. 93. 94.

Vinum maturum & Oligophorum, paucaque Aqua dilutum Hecticis propinandum xxxii. 23.

Vires Vitales & Animales proſtratæ Spirituoſis & Aromaticis reſtituendæ xxiv. 119. 120. xviii. 32. Oleis Aromaticis cum Spiritu Vini Unitis xix. 58.

Virium Languor ſequitur aliquando Chyli à Fæcibus Secretionem parciorem x. 15.

Virium Vitalium proſtratio in Malignis Febribus xxxiii. 1. quæ cognoſci debet ex Pulſu vel à principio debili, vel ſubitò multùm debilitato 2.

Viſciditas naturalis Bili xxix. 20. Succoque Pancreatico, qua diminuta Acrior fit Efferveſcentia 35. *Cauſæ*, quæ Pituitæ: Et Unio utriuſque Acris intimior, ab Aucta in utroque Acri Acrimonia xxxii. 89. 11. 12. *Effecta*. Saliva & Succus Pancreaticus Viſciditate peccant in Hectica 5. Unde Contabeſcentia 6. Appetitus proſtratus, Faſtidium, impedita Fermentatio, Chyli Secretio, Sanguificatio, Spirituum Animalium generatio 7. Fames diminuta ii. 7. *Viſcida* præcipuè indigent Fermentatione x. 1. *Cura*. Corrigit Sal Volatile Acrius x. 39. Temperant in Pituita Vitrea *Gummi Aromatica*, Galbanum, Sagapenum, Bdellium, Ammoniacum, Opopanax, Maſtiche, Myrrha, Sal Volatile Oleoſum, Oleum Cornu Cervi xiv. 45. *Debellat* Balſamus Sulphuris Aniſatus, Succinatus Juniperinus 46. *Solvunt* Unguentum Martiatum, Althææ compoſitum, Oleum Chamæmelinum, Liliorum alborum 56. *Incidunt*: Vide Incidentia.

Ulcerum mundatio & conſolidatio Balſamo Sulphuris Terebinthinato & Aniſato xl. 61. quatenus Pus Acidum corrigit 62.

Unio Bilis cum reliquis Humoribus in tenui Inteſtino & Corde propter Efferveſcentiam cum confluente Acido non *laxa* tantùm, ſed *intima* eſt xlvi. 21. Uniuntur *arctiùs* Humores durante Paroxyſmo Febrili xxx. 96. 94. Unio utriuſque Acris *arctior* ab Acrimonia in utroque xxx. 11. 8. 12. Unio Humorum Sanguini confundendorum cum Sanguine *arctior* Acido debetur, *laxior* Salſo Lixivo & imprimis Volatili lv. 19. inter Se & cum Sanguine intimior Efferveſcentiæ Acriori 21. Sic Ignis Vitalis ex Efferveſcentia erumpens, Chyli & Sanguinis partes Oleoſas rurefacit, cæteras *laxè* unit xviii. 6. & Aer Inſpiratus rarefectus partes *laxè* coaleſcere facit xxv. 3.

Volatilitas. *Cauſæ*: Alimenta, Condimenta Volatilis, Vinum, aliive Potus generoſi & Spirituoſi aliquandiu uſurpati vii. 19. Aer ſerenus & ſubtilia, Mœror ſolicitus, non gravis 20. Vina Rhenana, Moſellana, Acetum Vini potens, Succus Citri cum Vino generoſo uſurpatus, Spiritus Nitri xix. 43. *Effecta IN Fermento* Ventriculi auget Fermentationem vii. 28. *IN Pituita* Salivali & Succo Pancreatico auget Chyli à Fæcibus Seceſſum x. 33. *IN Bile* Cruditatis Nidoroſæ vii. 21. &c. Cauſa eſt: Vide, *Acidum Volatile & Bilem volatilem*. *CURA*, Acidum volatile in corpore furens Figunt Sulphura Mineralium & Metallorum Narcotica, vel potiùs Anodyna dicta, ut & Bolus; Terra Sigillata xix. 104.

Vomitoria, quæ Bilem educunt; ex Antimonio parata: Crocus Metallorum, Vitrum Antimonii, Sapa Vomitoria, Oyſaccharum vel Oxymel Vomitorium, Mercurius Vitæ, &c. ii. 41. Blandum Vomitorium exhiberi debet, cùm ob Humores copioſos Vomitus ſedari nequit xv. 28. Sic in Puris Vomitu ac Dejectione, cum Lumbari Dolore conjuncta, Sapa Vomitoria profuit Viduæ Colonienſi 12. In Corpore pauca Pituita, copioſiore Bile ſcatente, tribus ante Paroxyſmi reditum horis, eſt exhibendum xxx. 137. Conducit in Synocha, quando Bilis copioſa turget xxx. 12. In Singultu curando xxiii. 18. *Vomitoria Antimonialia quoſvis Humores evacuant* 20. His excludi debet Sal noxium, ſi pars ejus in Ventriculo & Inteſtinis hæreat in Febribus Malignis xxxiii. 14.

Vomitus in Sanguinis Sputo ſemper periculoſus xxii. 43.

Vomitus excitari poteſt in robuſtis immiſſo in Fauces digito, pennave Oleo madida, cùm aſſumpta liquidiora Ventriculum gravant viii. 17. Sic in abutentibus Potu penetrante ac Spirituoſo, ſi bona pars Potus in Ventriculo hæreat xviii. 35.

Vomitus eſt, dum Humores quivis, aut Alimenta è Ventriculo ſursùm expelluntur ix. 2. hunc ſemper præcedit Nauſea 3. Varius eſt ratione Excretorum 8. xv. 3. 10. *Cauſa*: Ventriculus affectus primariò, aut ſecundariò, cum inverſo Motu Periſtaltico ix. 9. ad 14. Motus Inteſtinorum Periſtalticus inverſus, à loco Inſertionis Gemini Ductus xv. 6. à Podice 15. ab hac vel illa tenuis Inteſtini parte 16. Bilis Volatilis & Acris ab Inteſtinis ad Ventriculum aſſurgens xxx. 112. *Cura* Vomitus ab aſſumptis excitati, & Aromaticis & Opiatis ix. 16. *Cruenti* conglutinando Vaſa Miſtura 20. *Vomitus ob Humores copioſos*, ſi ſedari nequit, Vomitorio blando xv. 28. *Purulenti* poſt Puris evacuationem 42. Balſamo Sulphuris Aniſato 44. Antimonio Diaphoretico 45. *Febrilis*, Bilem Figentibus Auſteris & Opiatis xxx. 180.

Urinæ Secretio in Renibus lv.
Læditur, quando.
(1.) *Nulla* eſt vitio Caruncularum Obſtructarum à Pituita 6. aut Coarctatarum & conſtrictarum ratione Subſtantiæ earundem ſpongioſæ à Frigore externo 7. aut Heterogenearum Sanguinis partium intimiorem permiſtione, ab Acido acriore 8.
(2.) *Parcior* ab iiſdem Cauſis levioribus, Alvi fluxu, & Sudore multo 10.
(3.) *Copioſior*, Ratione Potus aſſumpti; vel ob Renum Carunculas patentes, aut ad Seri Secretionem malè conſtitutas; aut ob Sanguinem ad Seri dimiſſionem ma lè affectum; aut ob Suppreſſos Sudores, Alvive fluxum Seroſum aſſuetos 11.
(4.) *Vitioſa* dupliciter. *Primò* ratione *Liquoris*, in quo conſiderandus *COLOR*. Sic Urina eſt *Aquea*, hoc eſt, conſiſtentia & colore aqueo prædita à defectu partis Salinæ & Bilioſæ Urinam plus minùs tingentis colore ſubflavo 13. Non-naturalis à Potu Diuretico: Præter-naturalis & Cruditatem denotans in Paroxyſmo Febrium Intermittentium 14. *Rubea tenuis*, ab Æſtu ſummo in Sanguine: Et Fellis parte pauca, eaque maximè volatili Lotio admiſta 21. *Rubea craſſa* in Febribus Ardentibus à copioſa partium Salinarum & aliarum à Sanguine Secretione, id eſt, ab inchoata Coctione 22. *Obſcurè rubens & ſubcraſſa* abſque Ardore, Icterum denotare ſolet 23. *Sanguineo colore tincta*, cognoſcitur ex Sedimento Fœdo, nigricante aut grumeſcente 24. *Viridis Livida*, *Nigra* 25. *Pellucida* vulgò Clara, *Opaca* vulgò Turbida 26. 27.
Conſiderandus ODOR: hinc *Inodora* 29. *Suaveolens* à Terebinthina 30. *Graveolens* ab Aſparagorum uſu, à corruptione interna 31.
Conſiderandus SAPOR qui naturaliter *Subſalſus*, Mutatur verò, quando Excernitur *Inſipida* 32. *Amara* 33. *Acida* 34.

Vitioſæ Secundò ratione *Contentorum* 36. quæ vel (1.) *Superficiei innatant*, ut *Bullæ ac Spma* 37. aliquando à Flatibus, ſæpiùs Gravedinis atque Catarrhorum in Capite genitorum comites 46. *Pinguedo*, ſi non ab Oleo epoto, ſæpiùs ab Humore Salſo-Muriatico Acriore partem Sanguinis Oleoſam Secernente 43. *Arenulæ* à læſis ab externo Frigore Glandulis Conglobatis aut longo in Dorſum decubitu 44.
(2.) *Fundum petunt* Sedimentum ordinarium, rarius farinaceum, vel furfuraceum 47. ut & Filamenta 48. Arenulæ 49. Calculi 50. Carunculæ 51. Sanguis & ejus Grumi 52. Pus, Sanies 53. Vermes 54.
(3.) *Feruntur in parte ſuperiore*, ut Nebecula: in *mediv* Enæorema, ſeu Suſpenſio: *in inferiore* Hypoſtaſis, ſeu Sed imentum 39. 55.
(4.) *Vaſis lateribus & fundo adhærent* 36.
CURA. *Deficientis* Secretioni Incidentibus & Attenuentibus Diureticis 59. 60. Si à Frigore: Sudoriferis Aromaticis, Salibus Volatilibus 66. *Copioſioris*, Auſteris 74. 75. *Albæ*, ut eſt nota Cruditatis, Acrimoniam temperantibus, Sulphuribus Mineralium ac Metallorum, Salibus Volati libus Oleoſis, Aromaticis 78. 79. *Rubeæ tenuis*, Subauſteris 80. *Craſſa* 81. 79. *Sanguineæ* Miſtura Uulneraria 88.
Urinæ à Renibus per *Ureteres Defluxus ad Veſicam* LVI.
Urinæ Retentio & Excretio per Urethram LVII. *Læditur*, quando Excerni nequit in *Iſcuria* 3. 6. quando cum conatu Excernitur, in *Dyſuria* 11. quando guttatim fit, in *Stranguria* 13. quando per aliam Viam fit 15. *Cauſas* & *Curam* vide *ibid*.

FINIS.

INDEX

INDEX
Materiæ Medicæ, ſeu Medicamentorum
IN
PRAXEOS MEDICÆ
LIBRO PRIMO
Tam in Formulis, quàm extrà ipſas laudatorum;

A

MARTINO CARCEO
dè Karczagh-Vyszallaſa, Cumano-Ungaro collectus.

A

ABſinthites Bilem Pinguiorem emendat, in Fame confeſtim Diminuta II. 40.
Humores Pituitoſos, Glutinoſos & Viſcidos
in Fermenti Ventriculi Inertia VII. 56.
in Languore Univerſali XXXIV. 95.
Acetum Calendulatum
in Dolore Capitis XXVIII. 39.
in Ardore Arthritico XXX. 170.
Acetum Squillinum ad Solvenda Gummata XIV. 50. 58. XXXV. 16.
Acetum ſtillatitium in Vomitu Cruento IX. 20.
in Ulcere Inteſtinorum XIII. 53.
in Dolore Ardente à Bile pingui XIV. 36.
in Aſcite ad Sudores excitandos XVII. 13.
ad ſolvendos Oculos Cancri.
in Coagulatione Sanguinis XX. 25.
in Inflammatione XL. 43.
in Febribus Intermittentibus, à Pituitoſo & Bilioſo Humore abundante XXX. 135.
ad Bilem acrem temperandam in Diaria XXVIII. 31.
in Febribus Sudatoriis, ad Succi Pancreatici volatilitatem corrigendam XXX. 183.
in Defectu Lymphæ, ad augendum Acidum XL. IX. 42. 48.
Acidulæ Spadanæ, Suvalbacenſes Diureticœ in Excretionæ Urinæ ſegniore LV. 64. Aqueam faciunt Urinam 13. Fluidiorem Succum Pancreaticum & Alvi fluxum Ægris convenientem, raró noxium efficiunt LIV. 8.
Deleboe Opere.
Adeps Gallinæ in Clyſtere emolliente XV. 47.
Album Græcum in Cataplaſmate Diſſolvente Humorem Coagulatum in Inflammatione XL. 34.
Aloe Suppoſitorium ingreditur in Aſcaridibus necandis XIV. 66.
Alumnis rupei fruſtulum in longum conciſum & Oleo illitum, eſt Suppoſitorium Alvum ſolvens XI. 38. XII. 16.
Alumen crudum volatilitatem Bilis figit XIX. 60.
Antimonialia Vomitoria in Singultu XXIII. 20. iterare licet 22.
Antimonium Diaphoreticum.
Sudores movet II. XXX. III. 13. 15.
in Dolore Algente XIV. 40.
in Aſcite XVII. 13.
in Hydrope Thoracis L. 17.
in Ictero à veneno Viperæ XLVI. 69.
Sanguinem coagulatum ſolvit IX. 21. XV. 40. XXIII. 37.
in Pleuritide XX. 31.
Vicus mundat & Conſolidat & Puris generationem ſiſtit XV. 44. 45.
in Ulcere Inteſtinorum XIII. 53.
in Vomitu Cruento, ac Purulento IX. 20. 21. 22.
in Succo Pancrehtico à Pure propriè fœtido LIII. 34.
Incidit, Attenuat & ſimul Sudores movet
in Tumore ac Duritie Glandularum XLIX. 54.
in Febribus Intermittentibus XXX. 134.
Aqua Abſinthii in Ictero declinante, ad Colorem fœdum tollendum XLVI. 86.
Acetoſæ in Dolore Inteſtinorum Ardente LIV. 34.

in Diaria ab Æſtu xxvii. 18. ab Ira 22.
Alexipharmaca Amſtelodam in Diaria Bilioſo ſuperveniat xxviii. 31.
Alexipharmaca Amſtelodam. in Vrinæ Secretione deficiente lv. 62.
Betonicæ in Diaria à defatigatione xxviii. 21.
in Dolore Capitis 39.
in Intermittentibus Odontalgicis xxx. 187.
in Languore Vniverſali xxxiv. 121.
Caprifolii in Gargariſmate pro Lingua nigra & fiſſa xxix. 83. 84.
Cardui Benedicti in Calore Febrili xxviii. 18.
in Synocha Pancreatica xxix. 67.
in Febribus Intermittentibus xxx. 135.
in Ictero xlvi. 70.
Cichorei, Vehiculum Cholagogorum] ii. 45.
in Dolore Ardente xiv. 34.
in Febribus Intermittentibus xxx. 135.
Cinnamomi in Siti compeſcenda, Ægrum roborat i. 13. 16.
in Fame ſenſim Diminuta ii. 30.
in Hauſtu Cholagogo 45.
in Vomitu Cruento ix. 20.
in Diarrhœa xiii. 36.
in Vlcere Inteſtinorum 53.
in Dolore Ardente xiv. 36.
in Diaria à Bile commota & acri xxviii. 22. 30.
in Febribus Intermittentibus Sudatoriis xxx. 183.
in Febribus Malignis xxxiii. 13.
in Saliva Copioſa lv. 23. 26.
in Sero Sanguinis fluido lv. 75.
in Vrina Sanguinea 83.
Cochleariæ in Fame aucta ii. 21.
in Dolore fixo & perterebrante xiv. 48.
in Hydrope Aſcite xvii. 13.
in Synocha Pancreatica Torminali xxix. 69.
in Languore Vniverſali xxxiv. 112.
in Spiritibus Animalibus Torpidis excitandis xli. 41.
Eryſimi ad Torpidos Spiritus Animales excitandos xli. 42.
Florum Tiliæ in Diaria à defatigatione xxviii. 21.
Fœniculi, Flatus diſcutit ix. 28.
in Emulſione ad ſitim auctam i. 16. ad Humores Acres temperandos xv. 48.
in Fame ſenſim Diminuta à Pituita ii. 31.
in Dolore Ardente à Bile pingui xiv. 36. Algente 41. Fixo & perterebrante 48. Contorſionis 52.
in Cholera ad utrumque acre temperandum xv. 27. 31. 49.
in Aſcite xvii. 13.
in impedienda Sanguinis Coagulatione xxiii. 38. xx. 25.
in Diaria à Defatigatione xxviii. 21. à Mœrore 24.
in Iulapio laxante 30.
in Synocha Glandulari xxix. 52. ad Ignem rodentem 53.
in Pancreatica 65. 67.
in Ventris torminibus 69
in Intermittentibus Febribus xxx. 133. Odontalgicis 187.
in Languore Vniverſali xxxiv. 113.
in Palpitatione Cordis xxxv. 14.
in Pleuritide xl. 28. 43.
in Ictero xlvi. 70.
in Lymphæ Aciditate corrigenda xlix. 47.
in Duritie ac Tumore Glandularum xlix. 54.
in Noxa à Frigore externo illata Sudoriferis tollenda xli. 32.
in Vrinæ Secretione Deficiente lv. 62.
Fragariæ in Gargariſmate ad Linguam nigram & fiſſam xxix. 83. 84.
Fumariæ in Dolore Ardente xiv. 36.
in Hydrope Aſcite xvii. 13.
Thoracis l. 17.
in Synocha Glandulari ad Ignem rodentem xxix. 53. Pancreatica, ad anxietates tollendas 68.
in Febribus Intermittentibus xxx. 134.
in Epithemate pro Dolore Arthritico 170.
in Noxa à Frigore externo Capiti illata, Sudoriferis curanda xli. 32.
in Ictero xlvi. 71.
in Tumore ac Duritie Glandularum xlix. 54.
Graminis in Synocha Pancreatica xxix. 65.
in Ictero Declinante xlvi. 86.
Hordei ad Bilis Salem.
in Siti i. 12. 13. etiam Febrili xxvii. 20.
in Iulapio Laxante 30.
in Synocha Bilaria ad Sitim xxix. 47. ad Linguam Aridam & Fiſſam 50.
Hyſſopi in Iuvando Sanguinis per Pulmones Motu xx. 25.
in Coagulatione Sanguinis impedienda xxiii. 35.
in inflammatione xl. 28. 43.
Lactucæ in Diaria à Bile commota xxviii. 22.
in Gargariſmate ad Ardorem Linguæ ac Nigredinem xxix. 8 . 84.
Liguſtri in Ardore, ac Nigricante Linguæ Colore xxix. 83. 84.
Menthæ in Fame Aucta ii. 23. Diminuta ſenſim 30. 31.
in Vomitu ix. 16.
in Diſcutiendis Flatibus, 28.
in Dolore Algente xiv. 42. fixo ac perterebrante 48.
in Vomitu Cholerico xv. 28. 21.
in Syncope ac Animi Deliquiis xix. 74.
in Iuvando Sanguinis per Pulmones Motu xx. 25.
in Cura Singultus poſt Vomitorium xxiii. 23.
in Synocha Pancreatica ad Anxietates xxix. 68.
in Ventris Torminibus 69.
in Febribus Intermittentibus Tuſſiculoſis xxx. 156.
in Languore Vniverſali xxxiv. 113.
in Aciditate Lymphæ corrigenda xlix. 47.
Petroſelini in Exhibendo Electuario Hydragogo vii. 55.
in Hydrope Aſcite xvii. 13.
in Synocha Glandulari xxix. 52.
ad Ignem rodentem 53.
in Pancreatica 65. in Ventris Torminibus 69.
in Febribus Intermittentibus xxx. 133.
in Dolore Rodente 171.
in Palpitatione Cordis xxxv. 14.
in Pleuritide xl. 28.
in Vrinæ Secretione Deficiente lv. 62.
in Vrina Sanguinea 83.
Plantaginis in Vomitu Cruento ix. 21.
in Diarrhœa xiii. 36. in Vlcere Inteſtinorum 53.
in Cholera ad utrumque Acre temperandum xiv. 27. 32. 49.
in Diaria à Bile commota xxviii. 22.
in Gargariſmate pro Lingua arida & Nigra xxix. 83. 84.
in Febribus Intermittentibus Sudatoriis xxx. 183.
in Fluido Sanguinis Sero lv. 75.
in Vrina Sanguinea 83.
Portulacæ in Cholera à Bile Acriore xv. 32.

in Gargariſmate pro Lingua arida & nigra XXIX. 83. 84.
Prophylactica idem præſtat, quod Acetum ſtillatitium XXVIII. 31 Sitim tollit, Sudores movet 32. XXXIII. 13.
Prunellæ in Gargariſmate pro Lingua arida & nigra XXIX. 83. 84.
Pulegij in Dolore Contorſionis ad Auſterum corrigendum XIV. 52.
iu Suffocatione Hypochondriaca XIX. 72.
in Diaria à Mœrore XXVIII. 24.
Roſacea in Cholera ad Humores Acres temperandos XV. 48.
in Diaria à Vigiliis XXXIII. 25. à Potu Generoſo 20.
in Dolore Capitis, Pulſatione ac Vigiliis 39.
in Linguæ Ardore & Fiſſura XXIX. 48. 49.
Sambuci in Epithemate pro Ardore ſummo XXX. 170.
Scabioſæ in Febribus Malignis XXIII. 13.
Taraxaci in Hydrope Thoracis L. 17.
Theriacalis ſimplex in Dolore Algente XV. 41.
in Hydrope Aſcite XVII. 13.
Thoracis L. 17.
in Suffocatione Hypochondrica XIX. 72.
in Iuvando Sanguinis per Pulmones Motu XX. 25.
in Cura Singultus poſt Vomitorium XXIII. 23.
in Synocha Glandulari XXIX. 52.
in Pancreatica 65. 67.
in Febribus Intermittentibus XXX. 133. 135.
in Dolore Arthritico rodente 171.
in Motus Impotentia 172.
in Febribus Odontalgicis 187.
in Pleuritide XL. 28.
in Noxa à Frigore externo Sudoriferis tollenda XLI. 32.
in Iſtero XLVI. 71. 72.
in Tumore, ac Duritie Glandularum à Pituita XLIV. 54.
Vitæ Mattheoli in Fame ſenſim Diminuta II. 31.
in Dolore Algente XIV. 42. Fixo ac Perterebrante 48.
in Hydrope Aſcite XVII. 13.
Thoracis L. 17. 19.
in Syncope ac Animi Deliquijs XIX. 74.
in Iuvando Sanguinis per Pulmones Motu XX. 25.
in Cura ſingultus poſt Vomitorium XXIII. 23.
in Coagulatione Sanguinis impedienda 37.
in Diaria à Deſatigatione XXVIII. 21. à Mœrore 24.
in Synocha Pancreatica XXIX. 65. ad tollendas Anxietates 68.
in Febribus Intermittentibus XXX. 133.
in Languore Vniverſali XXXIV. 113. 124.
in Palpitatione Cordis XXXV. 14.
in Aciditate Lymphæ corrigenda XLIX. 47.
in Vrinæ Secretione deficiente LV. 62.
Axungia Humana, Suilla mollit & maturat XL. 50. *Porcina* etiam 52.

B

BAccæ *Ebuli*, Diureticæ, incidunt LV. 60.
Iuniperi in *Electuario Hydrogogo Sylvij* VII. 55.
in Languore Univerſali XXXIV. 102.
n Iſtero XLVI. 72.
in Hydrope Thoracis L. 17.
Diureticæ, incidunt LV 60.
Baccæ Lauri in Fame ſenſim Diminuta II. 35.
in *Spiritu Carminativo Sylvij* IX. 29.
in Dolore perterebrante XIV. 49.
in Languore Vniverſali XXXIV. 102.
in Pleuritide XL. 46.
in Hydrope Thoracis L. 17.
Myrti in Tono Partium reſtaurando, ſi in Vino generoſo uſurpentur XIII. 48.
Sambuci in Hydrope Thoracis L. 17.
Diureticæ, incidunt XV. 60.
Balſamus ex *Floribus Antimonij* paratus in Vlcere mundando & Puris productione impedienda XV. 45.
Peruvianus in Emplaſtro Carminante Sylvij XIV. 58.
Sulphuris Aniſatus, Iuniperinus, Succinatus, Terebinthinatus:
in Puris generatione ſiſtenda XV. 44. XXIII. 36.
in Vlcere mundando & conſolidando XIII. 55. admirabilis XL. 61.
in Dolore perterebrante & fixo XIV. 46.
in Dolore Podagrico *Succinatus* dolenti parti illitus Effervelcentiam fecit calidam & Dolorem in momento ſuſtulit XXX. 174.
in Dolore Coxendicis Terebinthinatus valet L. 24.
Vitæ in Agone verſantibus utiliter exhibetur XIX. 21. 58.
Belzoin in Suffitu ad Serum Salſum Corrigendum, & Glandulas roborandas XIII. 42.
Bezoardicum Minerale in Fame depravata, Sanguinem Sudoriferis depurando II. 51.
in Febribus malignis XXXIII. 15.
in Noxa à Frigore externo illata XLI. 32.
in Iſtero à Veneno Viperæ XLVI. 69. 71. 86.
in Tumore ac Duritie Glandularum XLIX. 54.
in Hydrope Thoracis L. 17.
in Fœtido Succo Pancreatico, à proprio Pure LIII. 34.
Bolus Armena Bilem Turgentem curat XIX. 104. & fluidam XLV. 19. Effervelcentiam p. n. compeſcit 25. & Sal volatile acre malignum XXXIII. 11. Conſiſtentiam Sanguinis auget XLIV. 39.
Bulbi Cæparum, Squillæ, ubi Humores Pituitoſi Sanguini ſunt immiſti, in Inflammatione maturant & molliunt XL. 51.
Butyrum Recens in Clyſtere emolliente XV. 47.
Majale cum Plantarum Aromaticarum Succo paratum, Sanguinis Coagulationem impedit XL. 44. Maturat & Mollit 50. 52.

C

CÆpæ *Coctæ* in Cataplaſmate Diſſolvente XL. 34. maturante & emolliente 53.
Carabe in Suffitu ad Pituitam Coagulatam in Glandulis Solvendam XLIX. 56.
Caſtoreum in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ correctionem & eductionem XIV. 50. Correctionem XXXIV. 101.
in Spiritibus Animalibus Torpidis excitandis XLI. 42.
Cera Citrina in Emplaſtro Carminativo Sylvij XIV. 58.

Alba

Alba in Emplaſtro de Spermate Ceti XL. 45. mollit & maturat 51.

Chalybis Limatura in Fame aucta Acidum infringit II. 17.

in Fermentatione aucta VII. 40.

Cinnamomum acutum

in *Electuario* (*Cholagogo*) (*Hydragogo*) *Sylvij* VII. 46. II. 55.

in Vino Medicato 56.

in *Spiritu Carminativo Sylvij* IX. 29.

in Purgante ad Correctionem XII. 135.

in Languore Vniverſali XXXIV. 97.

Colocynthidis Pulpa in Dolore perterebrante XIV. 49.

in Fame ſenſim Diminuta, Purgat Pituitam II. 29. 35.

in Aſthmate Febrili XXX. 153.

Colophonia in Emplaſtro Carminante Sylvij XIV. 58.

Conchæ, imprimis calcinatæ, Acidum concentrant, Oleum imbibunt in Synocha Leipyria XXIX. 80. 81.

Bilem pinguiorem emendant XLVIII. 12. Salſum corrigunt 27.

Confectio Alkermes in Cholera ad acres Humores temperandos XV. 49.

in Singultu poſt vomitorium XXIII. 23.

in Languore Vniverſali XXXIV. 120.

Hyacinthorum in Temperandis Humoribus acribus XV. 27. 49. 50.

in Alvi fluxu XIII. 36. 54.

in Febribus Intermittentibus Cacatoriis XXX. 181.

Conſervæ Florum Betonicæ, Euphragia, Roriſmarini, in Languore Vniverſali XXXIV. 98.

Roſarum Rubrarum in Vlcere Inteſtinorum XIII. 54.

in Febribus Intermittentibus Cacatoriis XXX. 181.

in Condito Acidi Humoris à Sanguine Secretionem impediente LIII. 3. 1.

in Condito Sudores nimios minuente LVIII. 21.

Roſarum Pallidarum Purgat Bilem XIV. 37.

in Synocha Glandulari, XXIX. 56.

in Condito Acidi Humoris à Sanguine Secretionem impediente LIII 31.

Corallia rubra quomodo præparari debeant VII. 41. Acidum infringunt, in Fame aucta II. 17. 22.

in Fermentatione aucta impediunt Fermentationem VII. 40. 41.

in Vomitu Cruento IX. 20.

in Dolore Algente XIV. 40.

in Tuſſi ab Acido XXIII. 30.

in Febre Leipyria Acidum concentrant & Oleum imbibunt XXIX. 80. 81.

in Febribus Intermittentibus Sudatoriis XXX. 183.

in Sudore nimio LVIII. 20. 21.

Sanguinis Conſiſtentiam augent XLIV. 39.

Acidi Humoris à Sanguine Secretionem minuunt LIII. 31.

Efferveſcentiam Bilis p. n. temperant XLV. 25.

Salivæ Salſedinem curant LI. 17.

Cornu Cervi Uſtum in Vlcere Inteſtinorum XIII. 54.

Raſura ejus, in Ictero, XLVI. 72.

Cortices Arantiorum incidunt.

in Palpitatione Cordis XXXV. 17.

in Fame ſenſim Diminuta II. 32.

in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX. 29.

in Languore Vniverſali XXXIV. 97.

Ligni Guaiaci in Dolore perterebrante XIV. 49.

Radicum Leviſtici, in Decocto ad Dolorem Ardentem XIV. 49.

Cremor Tartari in Fame ſenſim Diminuta II. 20. poſt ſumptum Scammonium, ad juvandam ejus operationem in Iuſculo 43.

in *Electuario Cholagogo Sylvij* Laxat XI. 37. Bilem ducit XXIX. 39. 43. 56.

Creta Acidum infringit in Fame Aucta II. 17. 22.

Fermentationem impedit X. 41.

Fermentum acidum Volatile Figit VII. 46.

Sic Sudores nimios Minuit LVIII. 20.

Acidum concentrat & Oleum imbibit in Synocha Leipyria XXIX. 80. 81.

in Saliva LI. 28. &

in redundante Succo Pancreatico LIII. 26.

Efferveſcentiam Bilis p. n. compeſcit XLV. 25.

Pulvis ejus Lactis Cremore exceptus Labiorum cruſtas tollit XXIX. 88.

Crocus Metallorum Bilem purgat per Vomitum II. 41.

Crocus in Icteri Cura familiaris XLVI. 80.

in Cataplaſmate quoſvis dolores demulcente XXX. 169.

in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ Correctionem & Eductionem XIV. 50.

in Pilulis de Styrace Serum Salſum corrigentibus XX. 36.

in Rotulis ibid. 37.

in *Diaſcordio Sylvij* LVIII. 21. 22.

Cryſtalli Lunæ in Hydrope Aſcite XVII. 16.

Tartari in Tabellis ad Bilem Evacuandam II. 44.

D

Diagridium, Vide Scammonium, in Tabellis Cholagogis II. 44.

in Pilulis Glutinoſos Humores Solventibus in Palpitatione Cordis XXXV. 16.

Diaſcordium Fracaſtorij Roborat Ventriculum & Bilem temperat XIII. 33. ſumptum poſt evacuationem 36.

in Vlcere Inteſtinorum 54.

in Cholera ad utrumque Acre XV. 27. 32.

in Ileo ab Humoribus acerrimis 50.

in Febribus Intermittentibus Cacatoriis XXX. 181.

Sudores movet XXXIII. 13.

Veneni acrimoniam obtundit XLV. 24.

Bilis Efferveſcentiam compeſcit 25.

Acidi Humoris à Sanguine Secretionem impedit IV. 31.

in Condito Sudores nimios minuente LVIII. 21.

Diaſcordium Sylvii omnia illa felicius præſtat LVIII. 22.

E

Ebuli partes pleræque & *Elaterium* Serum purgant VII. 54.

Electuarium Benedictum laxativum in Clyſtere XI. 38.

Diacatholicum, *Diaprunum ſolutivum*, ibid.

E Succo Roſarum purgat Bilem XIV. 37.

in Synocha Glandulari XXIX. 56.

Elixir Proprietatis in Fame ſenſim Diminuta à Pitui-

Pituita II. 30. Confeſtim Diminuta à Bile pinguiore 38.
in Juvanda Fermentatione VII. 30.
in Hauſtu Vini Medicati ad gutt. V.
in Synocha Salivali & Pituitoſa, ſi appetitus ſit proſtratus XXIX. 73.
Emplaſtra Diachylon ſimplex & aliquando *cum Gummi* in Juvanda Suppuratione XL. 55.
De Mucaginibus ibid.
De Spermate Ceti Sanguinem à Coagulatione præſervat, etiam in Mammis & Mediocriter Coagula tum ſolvit & diſcutit XL. 45.

F

Farina Fabarum in Motus impotentia XXX. 172.
in Cataplaſmate diſſolvente magis, quàm Emolliente & Maturante ad Coagulatum Humorem diſſolvendum, incidendum XL. 34.
in Cataplaſmate Maturante, ubi Sanguini Pituita juncta XL. 53.
Hordei in inflammationibus, ad Pituitam obſtruentem incidendam XL. 50. 52.
Lini Maturat & Mollit XL. 50. 2.
Lupinorum in Obſtructione inflammationem pariente, in Cataplaſmate diſſolvente magis Coagulatum Humorem, quàm Maturante XL. 34.
Radicum Althææ in Dolore Arthritico XXX. 166.
in inflammationibus, Maturat & Mollit XL. 50. 52.
Secalitia in Emplaſtro Apoſtema Aperiente XL. 58.
Seminum Lini, Hordei, Fabarum, in Dolore Arthritico XXX. 168.
Fœnugræci, Lini, XL. 50.
Flores Calendulæ in Aqua Prophylactica *Trium* XXVIII. 31.
Chamæmeli in Dolore Arthritico, Incidunt leniter XXX. 168.
in Motus impotentia 172.
in Languore Univerſali XXXIV. 102.
in Fotu ad diſſolvendum Coagulatos Humores XL. 46.
in Cataplaſmate Maturante, ubi Sanguini Pituita juncta eſt XL. 53.
in Hydrope Thoracis, Sudores movent L. 17.
Garyophyllorum in Languore Univerſali XXXIV. 97.
Geniſtæ in Ictero XLVI. 67.
Meliloti in inflammatione XL. 46.
Papaveris erratici Incidunt, Attenuant, Sudores movent, in Hydrope Thoracis L. 17.
Roriſmarini in Languore Univerſali XXXIV. 97. 102.
Roſarum Pallidarum in Apozemate Cholagogo in Synocha Bilaria XXIX. 43.
Rubrarum ad Sitim compeſcendam I. 12.
in Julapio XXVIII. 19.
in Gargariſmate adſtringente, curata inflammatione Tonſillarum XLIX. 61.
Sambuci incidunt, attenuant, ſudores movent in Hydrope Thoracis L. 17. 18.
in Febribus Intermittentibus Arthriticis XXX. 168.
in Cataplaſmate Maturante, ubi Sanguini Pituita juncta eſt XL. 53.
Stœchadis Arabicæ in Languore Univerſali XXXIV. 97. 102.
Folia Abſinthii Summitates in Motus impotentia XXX. 172.
in Vino Medicato ad iners fermentum VII. 56.
in Fotu ad inflammationes XL. 46.
Acetoſæ in Apozemate Cholagogo, ad Diariam in Corpore Copioſa Bile Abundante XXVIII. 30.
Acidum Augent XLIX. 42.
Acetoſellæ in Tuſſi à Sanguine Fervido à Capite ad Pulmones defluente XXIII. 34.
Acidum Augent XLIX. 42.
Agrimoniæ in Synocha Pancreatica ad utrumque Acre Temperandum XXIX. 66.
Alchimillæ in Decocto Vulnerario XXIV. 22.
Althææ in Clyſtere Emolliente XV. 47.
Maturant & Molliunt XL. 50.
Baſiliconis in Spiritu Carminativo Sylvij IX. 29.
Betonicæ recentia digitis trita, Errhini benigni rationem habent XXIX. 63.
in Synocha Lymphatica Catarrhali 62.
Brancæ Urſinæ Maturant XL. 52.
Calaminthæ montanæ, in Vino Medicato ad Fermentum ines Ventriculi VII. 65.
in Languore Univerſali XXXIV. 94.
Cardui Benedicti Attenuant, Incidunt, Sudores movent, in Ictero XLVI. 72.
in Hydrope Thoracis L. 17.
Cardui Mariæ idem faciunt L. 17.
Centaurij minoris in Spiritu Carminativo Sylvij IX. 29.
Cerefolij in Decocto Diuretico XXXIV. 106.
in Pleuritide externè XL. 34.
Chærefolij Diuretica ſunt LV. 60.
Camædryos in Pleuritide XL. 46.
Conſolidæ Saracenicæ in Decocto Uulnerario XXIV. 22.
Endiviæ in Synocha Bilaria, in Apozemate Cholagogo XXIX. 43.
Eryſimi in Cataplaſmate Coagulatum Humorem Diſſolvente XL. 34.
Torpidos Spiritus Animales excitant XLI. 42. 43.
Eupatorij Aquatici, Diuretica, Incidunt LV. 60. 61.
Eupatorij Cannabini in Decocto Diuretico XLIV. 106.
in Pleuritide XL. 46.
Fragariæ in Synocha Bilaria XXIX. 40.
in Gargariſmo ad Linguæ, Fauciumque Nigrum Calorem & Colorem 86.
Hederæ terreſtris in Apozemate Vulnerario XIII. 52.
Hyſſopi in Languore Univerſali XXXIV. 94.
Liliorum alborum Molliunt & Maturant XL. 50.
Majoranæ, recentia digitis contrita, Naribus indita, Errhinum benignum ſunt XXIX. 63.
in Vino Medicato ad Famem diminutam II. 32.
in *Spiritu Carminativo Sylvij* IX. 29.
in Languore Univerſali XXXIV. 94. 97.
Malvæ in Clyſtere emolliente XL. 38. XV. 48.
Maturant in Cataplaſmate XL. 52.
in Gargariſmo emolliente ad inflammationes Tonſillarum XLIX. 59.
Meliloti Summitates in Clyſtere emolliente XI. 38.
Menthæ Incidunt in Vino Medicato ad Fermentum iners corrigendum VII. 56.
in Motus Impotentia XXX. 172.
in Languore Univerſali XXXIV. 94.
in Fotu Coagulatos Humores diſſolvente XL. 46.
Plantaginis in Tuſſi à Sanguine fervido à Capite ad Fauces delabente XXXIII. 34.

Por-

Portulacæ in Synocha Bilaria ad Oleoſitatem inflammabilem Bilis XXIX. 41.
Primulæ Veris in Synocha Lymphatica Catarrhali in Apozemate Alterante & Evacuante Univerſali XXIX. 62.
Prunellæ ad Linguæ, Fauciumque Nigricantem Colorem ac Calorem in Gargariſmate XXIX. 84.
Pyrolæ in Decocto Vulnerario XXIV. 22.
Roriſmarini in Spiritu Carminativo Sylvii IX. 29.
in Languore Univerſali XXXIV. 94.
Rutæ Hortenſis Diuretica, Incidunt LV. 60.
in Fame ſenſim Diminuta, in Vino Medicato II. 32.
in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX. 29.
in Aqua Prophylactica *Trium* XXVIII. 31.
in Languore Univerſali XXXIV. 94.
Salicis in Gargariſmate ad Linguam Nigram & Aridam XXIX. 86.
Salviæ in Fame ſenſim Diminuta, in Vino Medicato XI. 32.
in Languore Univerſali XXXIV. 94. 97.
in Gargariſmate Adſtringente, curata inflammatione Tonſillarum XLIX. 61.
Sambuci in Pleuritide XL. 34. 46.
Saniculæ maris in Decocto vulnerario XIII. 52.
Scabioſæ in Aqua Prophylactica *Trium* XXVIII. 31.
in Decocto Vulnerario XXIV. 22.
in Ictero XLVI. 72.
in Hydrope Thoracis, Attenuant, Incidunt, Sudorifera ſunt L. 17. 18.
Scordii in Ictero XLVI. 72.
in Hydrope Thoracis L. 17 18.
Semper vivi Majoris in Tuſſi ad Fervorem Sanguinis compeſcendum XXIII. 34.
in Synocha Bilaria, ad Oleoſitatem Bilis XXIX 39. 41.
ad Linguæ Ariditatem, & Fiſſuram, ſi membrana exteriore denudata & Aquæ Roſaceæ intincta, ſubinde Linguæ imponantur 49.
Serpilli Languore Univerſali XXXIV. 94.
Soldanellæ in Synocha Lymphatica in Apozemate Hydragogo XXIX. 55.
Taraxaci in Hydrope Thoracis, Incidunt, Attenuant, Sudorifera ſunt L. 17.
Verbaſci in Clyſtere Emolliente XV. 47.
Veronicæ in Decocto Vulnerario XXIV. 22.
in Gargariſmate adſtringente, curata inflammatione Tonſillarum XLIX. 61.
Violariæ in Synocha Bilaria ad Acrimoniam Salinam XXIX 40. 62.
Urticæ in Decocto Diuretico XXXIV. 106. LV. 60.
Fructus Amygdalæ dulces in Emulſione ad Auctam Sitim I. 15.
in Aucta Chyli-Secretione, ad Bilem Acriorem X. 42.
Amaræ Diureticæ, Incidunt LV. 60.
Berberi Acidum augent XLIX. 42.
Caricæ pingues Maturant & Molliunt XL. 50. 52.
Caſtaneæ immaturæ Auſterum producunt XI. 21.
Ceraſa tum Acido-dulcia, tum Acidiora Acidum augent, in Parcioris Lymphæ cura, XLIX. 42.
Colocynthidis Pulpa Pituitam purgat II. 29. 35.
Cotonea Salivæ fluiditatem curant II. 33.
Cydonia Bilis fluiditatem curant XLIX. 43.
Ficuum Decoctum Acrimoniam Venenorum obtundit & temperat XLV. 22.
Ficus contuſæ & calidæ, Tumoris loco maximè molli applicatæ Abſceſſus apertionem juvant XL. 59.
Fructus Horarii Ceraſa, Pruna, Melones, Mala Perſica Uvæ, &c. Choleræ Cauſa ſunt XV. 8.
Garyophyli in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX 29.
Spiritus Animales à Torpore excitant XLI. 42. 43.
Meſpilæ Auſterum producunt, XI. 21.
Fluiditatem Bilis Auctam curant XLIV. 43. & Salivæ LI. 33.
Paſſulæ Majores in Decocto Vulnerario Pectorali XXIV. 22.
in Gargariſmate Emolliente & Incidente ad Inflammationem Tonſillarum XLIX. 59.
Minores Laxant XI. 37.
Perſicorum Nuclei Diuretici, Incidunt LV. 60.
Piper Spiritus Animales Torpidos excitat XLI. 42.
Poma immatura Auſterum producunt XI 22.
Pomum citrium in Aqua Prophylactica *Trium* XXVIII. 31.
Pruna Laxant XI. 37. *Acido-dulcia*, *in Electuario Cholagogo Sylvii* II. 46. *Sylveſtria* Bilis Fluiditatem auctam curant XLIV. 43. XLV. 19.
Pyra Immatura Auſterum Augent XI. 21.
Ribeſia Acidum Augent XLIX. 42.
Sorba Fluiditatem Salivæ curant LI. 33.
Tamarindorum Pulpa Bilem Evacuant per Alvum II. 42. XIV. 37. XXVIII. 30.
in *Electuario Hydragogo Sylvii* VII. 55.

G

GUmmi *Ammoniacum* in Pilulis Pituitam corrigentibus & Educentibus II. 34. VII. 52.
in *Emplaſtro Carminante Sylvii* XIV. 58.
in Dolore Perterebrante à Pituita Vitrea 45.
in Inflammatione, ubi Sanguini Pituita juncta, Mollit & Maturat XL. 51.
Arabicum Salſos Humores corrigit XXIII. 30.
Bdellium in Emplaſtro Carminante Sylvii XIV. 58.
in Dolore perterebrante à Pituita Vitrea 45.
in Inflammatione, ubi Sanguini Pituita juncta, Mollit & Maturat XL. 51
Galbanum in Pilulis ad Pituitam *Viſcidam* incidendam & educendam VII. 52.
Vitream XIV. 45. 50. XXXIV. 101.
in *Emplaſtro Carminante Sylvii* XIV. 58.
in inflammatione, ubi Sanguini Pituita juncta, Maturat & Mollit, XL. 51.
in Palpitatione Cordis, ad Glutinoſos Humores Solvendos XXXV. 16.
Hinc, Coagulationem Sanguinis impedit XL. 43 45.
Gotte Seroſos Humores ducit VII. 54. & Aquam in Hydrope Aſcite XVII. 16.
Olibanum Serum Salſum corrigit (aliàs dicitur *Thus Maſculum*) in Pilulis de Styrace XX. 36.
in Palpitatione Cordis ad Pituitam Corrigendam XXXV. 101.
Opopanax in Pilulis ad Pituitam Famem diminuentem II. 34.
Vi aromatica Vitream Pituitam incidit XIV. 45.
Maſtiche & Myrrha: Vide in M.
Sagapenum in Dolore Perterebrante à Pituita Vi-

Vitrea Incidit xiv. 45.
in Syncope in Pilulis Hydragogis xxxiv. 110.
Coagulationem impedit xl. 43.
Styrax Calamita Serum Salſum corrigit xx. 36.
Styrax Liquidus in Inflammatione, ubi Sanguine Pituita juncta, Maturat & Mollit xl. 50.
Tragacanthum Serum Salſum corrigit xx. 37. Pituitoſos Humores Salſos xxiii. 30.

H

Herbæ Atriplex Maturat & Mollit xl. 50.
Betonica in Languore Univerſali xxxiv. 103.
Borrago in Synocha Lymphatica Bilioſo ſuperveniente xxix. 58.
Centauri Minoris Summitates in Languore Univerſali xxxiv. 103.
Cochlearia Acrimonia ſua Bilem auget xix. 88.
Spiritus Animales Torpidos excitat xli. 42.
Fœniculi Summitates in Synocha Pancreatica ad utrumque Acre temperandum xxix. 66.
Fumaria in Synocha Bilaria ad Bilis à Sanguine ſecretionem xxix. 42.
in Lymphatica, Bilioſo ſuperveniente 58.
in Pancreatica ad utrumque Acre temperandum, *ejus Summitates* 66.
Gramen, Cujus Decoctum, Aquæ, Succus, Calculoſam Obſtructionem ſolvit xix. 103. xliv. 41. xlv. 18.
Marrubium, *Meliſſa* in Languore Univerſali xxxiv. 102.
Mercurialis Maturat & Mollit xl. 50.
Plantago in Synocha Bilaria ad Emendandam Bilis Oleoſitatem xxix. 39.
Roſmarinus Aromatica vi Pituitæ proventum in Cerebro impedit xxii. 53.
Salvia idem præſtat. ibid.
Satureia in Languore Univerſali xxxiv. 103.
Taraxacum Bilem à Sanguine ſecernit xxix. 42. xxviii. 40.

L

Lac dulce, imprimis calens, calefactumve, Acrimoniam Venenorum obtundit & temperat xiv 22.
Lac ebutyratum in Inflammationibus cavet Eryſipelas xl. 54.
propterea Cataplaſma in eo decoquitur 34. 52.
Lapis Hæmatites Acidum infringit ii 17.
Acidam Salivam temperat li. 28.
Blandè adſtringit & Acidum concentrat, in Copia Succi Pancreatici à vitio Glandularum liii. 26.
Efferveſcentiam Bilis p. n. temperat xlv. 25.
Lapis Prunellæ ſitim fallit i. 13.
Sanguinis à Capite ad Fauces delabentis Fervorem compeſcit in Tuſſi xxiii. 21.
Linguæ, Fauciumque Colori Nigricanti ac Ardori conducit xxix. 86.
Laudanum Opiatum in Vomitu ab aſſumptis ix. 16. Cruento 20.
in Miſtura ad Flatus diſcutiendos 28.
in Dolore Ardente xiv. 36. Algente 41. 42. Perterebrante 47. 28. Contorſionis 52.
in Cholera cum Vomitorio xv. 29. & à Succo Acido 31. & à Bile 32. 49. Forma Pilularum 51.
in Cura Singultum xxii. 23.
in Diaria *ab Ira*, permanente vehemente Mentis commotione xxviii. 23. à *Mœrore* ad corrigendum Auſterum 24.
in Synocha *Lymphatica* ad Ignem Rodentem magis quàm Urentem xxix. 53.
Pancreatica ad Acidum temperandum 65.
Urgente Calore, ad utrumque Acre 67.
in Anxietatibus Præcordiorum 68.
in Ventris Torminibus 69.
in Febribus Intermittentibus, ad Acidum temperandum xxx. 139. ad utrumque Acre 140.
in Tuſſi Febrili ad Halitus Acres temperandos & diſcutiendos 156.
in Febribus Odontalgicis 187.
in Inſtante Animi deliquio ac Syncope, ad inhibendam vitioſam Efferveſcentiam xxxiv. 113.
in Palpitatione Cordis ad Acidum Acre temperandum xxxv. 14.
in Pleuritide xl. 28. 43.
in Noxa à Frigore Sudoriferis curanda xli. 32.
in Ictero xlvi. 71.
in Hydrope Thoracis ad Sudandum l. 17.
in Urina Sanguinea lv. 83.
Lignum Buxi Sudorem movet xiii. 31.
Guajaci Sudoriferum & Diureticum xiii. 31.
in Fame ſenſim Diminuta, in Apozemate ad Pituitoſos & Viſcidos Humores corrigendos & ſimul per Epicraſin educendos ii. 35.
in Dolore Perterebrante xiv. 49.
Vocatur aliàs *Lignum Sanctum*.
in Palpitatione Cordis ad incidendum xxxv. 17.
in Hydrope Thoracis l. 17.
Juniperi Sudoriferum ac Diureticum.
in Diarrhœa Bilioſa xiii. 31.
in Ictero xlvi. 62.
in Hydrope Thoracis l. 17.
Quercus Sudoriferum ac Diureticum.
in Diarrhœa Bilioſa xiii. 31.
Saſſafras. ibidem
in Dolore Perterebrante xiv. 49.
in Ictero xlvi. 72.
in Hydrope Thoracis, Attenuat, Incidit l. 17.
Lunæ Cryſtalli in Hydrope Aſcite xvii. 16.

M

Magiſterium Gummi Gotte in Pilulis Hydragogis, ad Acidum correctum Educendum xxxiv. 110.
Magiſteria ex Corallis, *Margaritis* per Tartari Oleum parata Acidum temperandi vim amittunt vii. 41.
Mandibulæ Lucii, quia Sale volatili abundant, in Pleuritide utiliter adhibentur xl. 30.
Margaritæ Quomodo præparari debeant vii. 41.
Acidum infringunt ii. 17.
Corrigunt xxiii. 30.

concentrant & Oleum imbibunt,
in Leipyria XXIX. 80.
hinc, Fermentationem abolent VII. 40.
Dolorem Algentem curant XIV. 40.
Serum Salſum Corrigunt LI. 27.
Sanguinis Conſiſtentiam augent XLIV. 29.
Acidi Humoris à Sanguine Secretionem, hinc per Sudores & Urinam Excretionem Minuunt LII. 31.
Efferveſcentiam Bilis vitioſam compeſcunt XLV. 25.
Maſtiche in Suffitu ad Serum Salſum Corrigendum XIII. 42.
ad Glandulas Capitis malè affectas XLIX. 56.
in Synocha Lymphatica Catarrhali XXIX. 60.
Manſa Pituitam & Serum in Os è Capite deducit 64.
in Pilulis Phlegmagogis VII. 52. XIV. 50. XXXIV. 101.
Mel Mollit & Maturat in Inflammationibus, ubi Sanguini juncta Pituita eſt XL. 51.
in Emplaſtro Apoſtema Aperiente 58.
Mel Roſatum in Gargariſmo adſtringente, Curata Inflammatione Tonſillarum XLIX. 61.
Mercurius Vitæ Bilem purgat per Vomitum II. 41.
Sublimatus & Præcipitatus Pituitam Purgat 29.
Sublimatus Dulcis in Pilulis 34. XXX. 138.
Crudus in Ileo, ad Uncias duas, ſi Pars Inteſtini Inferior Superiorem ingreſſa eſt XV. 53.
Mithridatium Sudores movet
in Febribus Malignis XXXIII. 13.
Veneni Acrimoniam obtundit XLV. 24.
Mumia Alexandrina Coagulationem Sanguinis impedit, in inflammationibus XL. 43.
Myrrha rubea in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ Correctionem & Eductionem XIV. 50. 101.
in Pilulis de Styrace, & *Rotulis* ad Serum Salſum Corrigendum XX. 36. 37.

N

NIdus Hirundinum in Cataplaſmate Humores Coagulatos Diſſolvente, in Inflammatione XL. 34.
Nux Moſchata in vino Medicato VII. 56.
in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX. 29.
in Correctione Rhabarbari XIII. 34.
in Aqua Prophylactica *Trium* XXVIII. 31.
in Languore Univerſali XXXIV. 97.

O

OCuli Cancri Acidum infringunt II. 17.
Corrigunt XXIII. 30.
Concentrant & Oleum imbibunt, in Synocha Leipyria XXIX. 80. 81.
Incidunt, Temperant LVIII. 27.
Acidum volatile blandè figunt VII. 40.
Bilem Pinguem curant XLVIII. 12.
Pituitam Coagulatam Solvunt & Incidunt in Febribus intermittentibus XXX. 135.
Sanguinis Coagulationem impediunt XXIII. 37. XL. 30. 43.
Coagulatum ſolvunt IX. 21. XX. 25.
in Puris Vomitu IX. 22.
in Ulcere Inteſtinorum XIII. 53.
in Dolore Algente Inteſtinorum XIV. 40. 41.
in Hydrope Aſcite ad Incidendum XVII. 13.
in Hydrope Thoracis Attenuant, Incidunt, Sudores movent L. 17.
Oleum Tartari per Deliquium.
Non laudatur ad Magiſteria Margaritarum & Corallorum paranda VII. 41.
Oleum Stillatitium Aniſi Rhabarbari Odorem nauſeabundum corrigit, & Flatus diſſipat II. 45.
Bilem generat XIX. 57.
Auſtero conducit in Torminibus XXXIX. 69.
Ex Antimonii floribus Ulcus curat LV. 101.
Baccarum ſeu Granorum Juniperi in Fame aucta II. 24.
in Languore Univerſali, in Pilulis Hydragogis XXXIV. 110.
Carvi in Emplaſtro Carminativo Sylvii XIV. 50.
in Pilulis Phlegmagogis, in Palpitatione Cordis XXXV. 16.
Bilem regenerat XIX. 57.
Cinnamomi in Tabellis Purgantibus ex Scammonio II. 44.
in Dolore Algente XIV. 42.
Bilem regenerat XIX. 57.
Cornu Cervi Vitream Pituitam Incidit, ſed ingratum eſt XIV. 45.
Corticum Arantiorum Bilem regenerat XIX. 57.
Juvat Sanguinis Coagulati per Pulmones Motum XX. 25.
Corticum Citri Bilem regenerat XIX. 57.
in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ Correctionem & Eductionem XIV. 45.
Fœniculi Bilem regenerat XIX. 57.
Garyophyllorum Urgente Frigore laudatiſſimum.
in Syncope XIX. 71.
Inſtante Animi Deliquii ac Syncopes Paroxyſmo XXXIV. 113.
in Febribus intermittentibus XXX. 137. 143.
in Noxa à Frigore XLI. 32.
Spiritus Torpidos excitat XLI. 42.
Bilem regenerat XIX. 57.
in Pilulis Plegmagogis II. 33.
Laterum, ſeu Philoſophorum in Emplaſtro Carminante Sylvii XIV. 58.
in Dolore diſtendente 57.
in Dolore Hypochondrii ſiniſtri, vulgò Lienis 58.
in Inflammationibus ad Sanguinem Coagulatum ſolvendum XL. 44.
Lumbricorum in Doloribus Artuum L. 22.
Macis in Fame aucta ab Acido II. 24.
Diminuta à Pituita 31.
Flatus diſcutit IX. 28.
Bilem regenerant XIX. 57.
in Dolore Fixo ac Perterebrante XIV. 48.
in Synocha Pancreatica ad anxietates XXIX. 68.
in Suffocatione Hypochondriaca XIX. 72.
in Languore Univerſali, in Pilulis ad Pituitæ Correctionem XXXIV. 101.
& Miſtura 113.
in Palpitatione Cordis XXXV. 14.
Majoranæ Bilem regenerat XIX. 57.
Nucis Moſchatæ & Roriſmarini idem facit.
Succini in Suffocatione Hypochondriaca XIX. 72.
in Pleuritide XL. 44.
in Dolore Artuum L. 22.

in Pi-

in Pilulis Phlegmagogis xxx. 138.
Sulphuris per Campanam in Diaria à Potu generoſo xxviii. 20.
in Synocha Bilaria, ad Bilis oleoſitatem inflammabilem xxix. 41.
Terebinthinæ in Pleutide xl. 44.
Terræ in Emplaſtro Carminante Sylvij xiv. 58.
in Pleuritide xl. 44.
Oleum per Expreſſionem Amygdalarum dulcium Cochleatim uſurpatum promovet Alimentorum è Ventrículo ad Inteſtina protruſionem viii. 16.
in Ileo, ſi Inteſtini pars Inferior Superiori immiſſa, Globi deglutiendi hoc Oleo inungendi xv. 53.
Mollit & Maturat xl. 50. 55.
Acrimoniam Venenorum obtundit, & temperat xlv. 22.
Laurinum in Inflammationibus xl. 44.
Pituitam viſcidam ſolvit & Flatus diſcutit xiv. 56.
Olivarum, in Ileo Globi deglutiendi eo inunguntur xv. Juvat Alimentorum è Ventriculo ad Inteſtina Propulſionem viii. 16.
Maturat, & Mollit xl. 50.
Acrimoniam Venenorum obtundit & temperat xlv. 22.
Olea per Infuſionem & Decoctionem.
Anethinum in Pleuritide xl. 33.
Capparum in Tumore ſiniſtri Hypochondrii Lieni adſcripto xiv. 57.
Chamæmelinum ad Solvendam Pituitam Viſcidam & Diſcutiendos Flatus xiv. 56.
in Inflammatione xl. 33.
Liliorum alborum in Clyſtere Emolliente xi. 38. xv. 47.
ad Diſcutiendos Flatus xiv. 56.
in Inflammatione xl. 33.
in Juvanda Suppuratione xl. 55.
in Dolore Artuum Ardente l. 23.
Roſatum in Clyſtere Emolliente xi. 38.
Olibanum idem quod Thus Maſculum, in Pilulis de Styrace xx. 36.
Opiata Vitioſos ac Acres humores temperant vi. 17. Talia ſunt: *Theriaca*, *Diaſcordium*, *Mithridatium*, *Philonium Romanum*, *Laudanum Opiatum*.
Effervеſcentiam Humorum p. n. coercent xix. 125.
in Singultu compeſcendo proſunt xxiii. 19.
Opium Thebaicum in Emplaſtro Carminante Sylvij xiv. 58.
in Pilulis de Styrace, ad Serum Salſum corrigendum xx. 36.
in Dolore Capitis xxviii. 39. 40.
in Epithemate pro Dolore Arthritico xxx. 170.
in Dolore Rodente 171.
Coagulationem Sanguinis impedit xl. 43.
Veneni Acrimoniam o btundit, & per Corporis habitum expellit xlv. 24.
Orvietanum Veneni Acrimoniam obtundit & per Corporis habitum foràs propellit xlv. 24.
Oſſium medulla Maturat & Mollit xl. 50.
Os de Corde Cervi, quia Sale Volatili abundat, in Inflammationibus valet xl. 30.
Oxymel ſimplex & Scilliticum Craſſos Humores Incidit xxiii. 32.
Oxymel Vomitorium Bilem purgat ii. 41.
Oxyſaccharum Vomitorium etiam, ibidem & in Cholera xv. 28.

P

Panis Triticeus, ex Farinæ Flore paratus, cum Croco & Lacte decoctus, quoſvis dolores demulcet xxx. 169.
Pilulæ Cochiæ in Pituita purganda ii. 33.
de Cynogloſſa Serum Salſum temperat i. 20. xiii. 41. xxiii. 30. li. 27.
Acres Humores temperant in Ileo xv. 51.
Fœtidæ majores in Pituita purganda ii. 33.
in Febribus Intermittentibus xxx. 138.
Maſtichinæ in copioſa Saliva li. 22. *Ex Laudano Opiato* in Ileo xv. 5.
Pinguedo Anſeris, *Gallinæ*, *Vitulina*, Maturat & Mollit xl. 50.

R

Radices Acetoſæ cum Foliis in Synocha Bilaria ad Acrimoniam Salinam xxix. 40.
Acori, in Vino Medicato ad Famem Diminutam à Pituita Viſcida ii. 32.
in Languore Univerſali xxxiv. 92. 102.
Albij Spiritus Animales Torpidos excitant xli. 42.
Altheæ Molliunt & Maturant xl. 50.
in Clyſtere Emolliente xi. 38. xv. 47.
in Tuſſi Humores Salſos corrigunt xxxiii. 33.
in Gargariſmate Emolliente ad Inflammationem Tonſillarum xlix. 59.
Angelicæ in Spiritu Carminativo Sylvij ix. 26.
in Aqua Prophylactica *Trium* xxviii. 31.
in Languore Univerſali ad Glutinoſos & Pituitoſos Humores incidendos xxxiv. 92.
in Palpitatione Cordis, Vi Aromatica Incidunt xxx. 17.
Apij Diureticæ ſunt, & Incidunt lv. 60. 61.
in Diarrhœa Seroſa in Decocto Diuretico xiii. 37.
in Synocha Lymphatica ad Sitim xxix. 54.
in Apozemate Alterante & Evacuante Univerſali 62.
in *Pancreatica* ad utrumque Acre 66.
in Languore Univerſali xxxiv. 92. 102. 106.
in Palpitatione Cordis xxxv. 17.
in *Ictero* xlvi. 67.
in Hydrope Thoracis l. 18.
in Copioſa ſaliva li. 23.
in Gargariſmate Emolliente ad Inflammationem Tonſillarum xlix. 59.
Ariſtolochiæ in Decocto Vulnerario xxiv. 22.
Aſari in Decocto Diuretico xxxiv. 106.
Biſtortæ in Gargariſmate Adſtringente, Curata Inflammatione Tonſillarum xlix. 61.
Brancæ Urſinæ Maturat & Mollit in ſuppurando xl. 50.
Bryoniæ in Pleuritide xl. 56.
Calami Aromatici in Languore Univerſali xxxiv. 97.

Cichorei ad Evacuandam Bilem in Diaria à copioſa Bile xxviii. 30.
in *Synocha* Bilaria xxix. 43.
in Lymphatica Bilioſa 58. Pancreatica Calore Vrgente 66.
Chelidoniæ majoris in Ictero xlvi. 67.
Chinæ & Contrajervæ Diureticæ xiii. 31.
Sudoriferæ, Attenuant, Incidunt l. 17.
in Copioſa Saliva 51. 23. à Vitio Glandularum 26
Conſolidæ Sarracenicæ in Decocto Vulnerario xiii. 52. xxiv. 22.
Ebuli in Synocha Lymphatica in Apozemate Hydragogo xxix. 55.
Enulæ Campanæ in Vino Medicato.
in Fame ſenſim à Pituita Diminuta ii. 32.
in Fermenti Inertia à Pituita viſcida vii. 56.
in Languore Vniverſali xxxiv. 92.
Eringii Diuretica, Incidit lv. 60. 61.
in Synocha Lymphatica xxix. 55.
in Decocto Diuretico xxxiv. 106.
Filicis in Pleuritide xl. 45.
Fœniculi Diuretica, Incidit lv. 60.
in Synocha Lymphatica in Apozemate Hydragogo xxix. 55. 58.
in Languore Vniverſali xxxiv. 92.
Galangæ in Vino Medicato.
in Fermenti Inertia à Pituita vii. 56.
in Languore Vniverſali xxxiv. 92.
in Decocto ad Spiritus Animales à Torpore excitandos xli. 43.
in *Spiritu Carminativo Sylvij* ix. 29.
Garyophyllatæ in Saliva Copioſa à Vitio Glandularum li. 26.
Glycyrrhizæ in Pituita corrigenda ii. 35.
in Salſo Humore corrigendo xxiii. 30.
in Decocto Pectorali Vulnerario xxiv. 22.
in Salivæ Copia Vitio Glandularum li. 26.
Graminis Calculos ex Bile ſolvit xlv 13.
Helenii pulverata cum Saccharo in Tabellas redacta, aut in Fruſta diſſecta in Sicca Tuſſi ab Humoribus Viſcidis xxiii. 44.
Hermodactylorum Pituitam purgant ii. 29.
Ialappæ Serum ducit xiii. 35. & Aquam vii. 54.
in *Electuario Hydragogo Sylvij* 55.
in Synocha Lymphatica xxix. 56.
Imperatoriæ Incidit, Attenuat, Sudores movet in Hydrope Thoracis l. 17.
in Gargariſmate adſtringente curata Inflammatione Tonſillarum xlix. 61.
in Salivæ Copia à Vitio Glandularum li. 26.
in *Spiritu Carminativo Sylvii* ix. 29.
Iridis Florentinæ in Motus impotentia xxx. 172.
Levistici in Dolore Perterebrante xiv. 49.
in Languore Vniverſali xxxiv. 92.
Liliorum alborum, Maturat & Mollit xl. 50.
Malvæ idem præſtat, ibid.
Mechoacannæ Serum ducit vii. 54.
in Synocha Lymphatica xxix. 62.
Mercurialis Maturat & Mollit xl. 50.
Naſturtii Bilem Auget xix. 88.
Pæoniæ in Synocha Lymphatica in Apozemate Alterante & Evacuante Vniverſali xxix. 62.
Petaſitidis Attenuat, Incidit, Sudores movet, in Hydrope Thoracis l. 17.
in Diarrhœa Seroſa xiii. 32. 35.
in Aqua Prophylactica *Trium* xxviii. 31.
Petroſelini Diuretica, Incidit lv. 60.
in Synocha Lymphatica in Apozemate Hydragogo xxix. 55.
Plantaginis in Synocha Bilaria ad Oleoſitatem Bilis Inflammabilem emendandam xxix. 41.
Pyrethri Manſa Serum & Pituitam è Capite in Os deducit xxix. 64.
Raparum Decoctum ad Linguam moleſtè aridam & fiſſam Gargariſmi forma xxix. 50.
Raphani Ruſticani Bilem Auget xix. 50.
Spiritus Animales Torpidos excitat xl. 42. 43.
Rhabarbarum Purgat Bilem ii. 42. 25.
in *Electuario Cholagogo Sylvii* 46.
Blandè abſtringit, unde in Dyſenteria laudatur xiii. 32. 55.
Rubiæ Tinctorum in Ictero xlvi. 67.
Salſæparillæ Sudores movet xiii. 31.
Attenuat, Incidit, in Hydrope Thoracis l. 17. 18.
Scorzoneræ in Synocha Lymphatica urgente Siti, xxix. 54.
in Alterante & Evacuante Vniverſali Apozemate.
in Ictero xlvi. 72.
Taraxaci in Diaria in Apozemate Cholagogo xxviii. 30.
in Synocha Bilaria ad Bilem Sanguini penitiùs immiſtam ab Ipſo denuò ſecernendam xxix. 42.
Turbith Gummoſi Pituitam Purgat ii. 29.
in Alterante & Evacuante Vniverſali Apozemate xxix. 62.
Valerianæ in Languore Vniverſali xxxiv. 102.
Zedoariæ in Aqua Prophylactica *Trium* xxix. 31.
Raſura Cornu Cervi in Decocto Vulnerario xiii. 52.
in Decocto Sudorifero in Ictero xlvi. 72.
Ligni Guajaci, Iuniperi, Saſſafras, in Hydrope Thoracis l. 18.
in Copioſa Saliva li. 23.
Reſina Ialappæ in Pilulis Hydragogis xxxiv. 110.
in Copioſa Saliva l. 22.
Scammonij in Pilulis Phlegmagogis vii. 52.
Vtraque in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ Correctionem & Eductionem xiv. 50.

S

Saccharum Althææ Serum Salſum corrigit xx. 37. xxiii. 30.
Sal Abſinthij in Dolore Algente xiv. 41.
in Miſtura Sudorifica ad Hydropem Aſcitem xvii. 13.
Ammoniacum Fermentationem promovet vii. 26.
Solvit & Incidit, in Febribus Intermittentibus xxx. 134.
Cardui Benedicti Incidit, Attenuat, Sudores movet in Hydrope Thoracis l. 17.
Nitrum in Iulapio ad Sitim i. 13.
Cum Sulphure in *Sal Prunellæ* elaboratum, in Lingua Nigra & Faucium Ardore xxix. 85.
in Frequentiore Inſpiratione propter Incendium Sanguinis xxii. 34.
Vocatur aliàs *Sal Petræ*, in Sanguinis Fervore xxii. 34.
Tartari poſt abſtractionem Spiritus Salis Ammoniaci in Cucurbita remanens Pinguedinem Bilis Corrigit xlviii. 12.
Tartari Vitriolatum in Fame ſenſim Diminuta ii. 30. 35.
in Calculo prodeſt x. 37.
Bilem Educit xiv. 37. xxix. 39.
Et à Sanguine ſecernit 42.
Pinguedinem Bilis auctam curat xlviii. 12.
Et Dulcedinem Salivæ faſtidioſam li. 29.
Solvit & Incidit in Febribus Intermittentibus

bus xxx. 134.
in Ictero XLVI. 72.
Sal Volatile Ammoniaci Frigus arcet XXVIII. 19.
Pituitam Incidit, & in Calculo Solvendo valet x. 37.
Cornu Cervi Fermentationem promovet VII. 26.
Frigus Febrile tollit XXVIII. 19.
Attenuat, incidit, Sudores movet in Hydrope Thoracis L. 17.
in Ictero à Veneno Viperæ XLVI. 70. 71.
Succini Fermentationem promovet VII. 26.
in Febribus Intermittentibus Sudores movet xxx. 133.
in Synocha Lymphatica ad Ignem Rodentem domandum XXIX. 53.
in Decocto Diuretico XXXIV. 106.
in Hydrope Thoracis L. 17.
Salia Volatilia Plantarum Eryſimi, Cochleariæ, Naſturtii utriuſque, Taraxaci, Coagulatos Humores Solvunt XL. 32.
Impeditos Nervos expediunt, quia abſtergendi vi prædita ſunt XLII. 16.
Sanguis Draconis in Vomitu Cruento IX. 20.
Et Vrina Sanguinea LV. 83.
in Febribus Intermittentibus Cacatoriis xxx. 181.
in Corrigenda Acida Saliva LI. 28.
in Succo Pancreatico redundante, Adſtringit blandè & Acidum concentrat LIII. 26.
Santalum Citrinum in Electuario Cholagogo Sylvii II. 46.
Sambucus Aquam ducit VII. 54.
Sapo in Lacte calente diſſolutus ad Drachmam Unam, Icterum curat XLVI. 75.
Scammonium Purgat Bilem II. 42.
in *Electuario Cholagogo Sylvii* 46.
Hydragogo Sylvii II. 55.
Scilla Pituitoſos Humores Incidit.
in Pleuritide XL. 50.
Semina Althææ Maturant & Molliunt XL. 50.
Amomi in Languore Vniverſali XXXIV. 102.
Angelicæ in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX. 29.
Aniſi in Fame ſenſim Diminuta II. 35.
in *Spiritu Carminativo Sylvii* IX. 29.
in Fermentatione debili VII. 56.
in Languore Vniverſali XXXIV. 96.
in Ictero XLVI. 67.
Apii in Languore Vniverſali XXXIV. 96.
Aquilegiæ in Ictero XLVI. 67.
Cannabis in Lacte bubulo pingui ad crepaturam Cocta Icterum curant XLVI. 74.
Cardamomi in Languore Vniverſali XXXIV. 96.
Cardui Benedicti in Hydrope Thoracis L. 17.
Carvi in Languore Vniverſali XXXIV. 96.
Coriandri ibidem.
Cucumeris in Emulſione ad Dolorem Ardentem XIV. 35.
Cumini in Motus Impotentia xxx. 172.
in Pleuritide XLV. 46.
Cydoniorum dant Mucaginem Linguæ Nigræ ac Fiſſæ utilem, in Synocha Bilaria XXIX. 48.
Fœniculi dulcis in Fame ſenſim Diminuta II. 34.
in *Electuario Hydragogo Sylvii* VII. 55.
in Dolore Perterebrante XIV. 49.
in Languore Vniverſali XXXIV. 96. 97. 102.
in Decocto Diuretico, Incidunt 106. LV. 60.
Fœnugræci in Clyſtere Emolliente XV. 47.
in Cataplaſmate Maturante, ubi Sanguini Pituita juncta eſt XL. 53. 50.
Hordei Mundati, in Emulſione ad Sedandam Sitim I. 15.
Crudi in Synocha Lymphatica in Apozemate ad Sitim XXIX. 54.
Integri in Gargariſmate ad Oris Ardorem
XXIX. 86.
Hyoſcyami albi in Rotulis ad Serum Salſum Corrigendum XX. 37.
Leviſtici in *Spiritu Carminativo Sylvii* XL. 29.
Lini Clyſtere Emolliente XV. 47.
Maturant ac Molliunt XL. 50.
Milii in Diarrhœa Seroſa XIII. 37.
Incidunt, Attenuant, Sudores movent in Hydrope Thoracis L. 17.
Milii Solis Diuretica, Incidunt LV. 60.
Papaveris albi in Emulſione ad Dolorem Ardentem XIV. 35.
Acres Humores temperandos in Ileo XV 48.
in Rotulis ad Serum Salſum Corrigendum XX. 37.
Petroſelini Diuretica, Incidunt LV. 60.
in Languore Vniverſali XXXIV. 97.
in Ictero XLVI. 67.
Polij Montani in Languore Vniverſali XXXIV. 97.
Pſylii Mucaginem dant Linguam Aridam & Fiſſam lenientem in Synocha Bilaria XXIX. 48.
Saxifragiæ Diuretica, Incidunt LV. 60.
Seſelios in Decocto Diuretico XXXIV 106.
Diuretica, Incidunt LV. 60.
Sileris Montani in Dolore Perterebrante XIV. 49.
in Synocha Lymphatica, in Apozemate Alterante & Evacuante Vniverſali XXIX. 62.
Sinapi Bilem Augent XIX. 88.
Spiritus Animales Torpidos excitant XLI. 42.
Vrticæ in Ictero XLVI. 72.
Species Diambræ, *Diagalangæ* in Languore Vniverſali XXXIV. 98.
Sperma Ceti Sanguinem Coagulatum ſolvit XV. 40.
Et Coagulationem impedit XL. 43.
Spiritus Aluminis Volatilitatem Bilis figit XIX. 60.
Serum Sanguinis Fluidum emendat LV. 75.
Carminativus Sylvii Flatus diſcutit IX. 29.
in Febribus Intermittentibus Tuſſiculoſis xxx. 156.
in Diaria à Mœrore XXIII. 24.
Cornu Cervi Spiritus Animales Torpidos excitant XLI. 45.
Salis Ammoniaci Lympham Acidiorem Corrigit XLIX. 47.
Et Auſteritatem Succi Pancreatici XI. 27.
in Dolore Contorſionis Colico XIV. 51.
in Suffocatione Hypochondriaca XIX. 71.
in Diaria à Mœrore XXVIII. 24.
Sanguinis Coagulati per Pulmones Motum juvat XX 25.
Et Coagulatum ſolvit in Pleuritide XL. 28.
Incidit, Attenuat, Sudores movet in Hydrope Aſcite XVII. 13.
in Hydrope Thoracis L. 17.
in Tumore ac Duritie Glandularum à Pituita XLIX. 54.
in Noxa à Frigore illata depellenda XL. 32.
in Ictero XLVI. 60. 86.
in Saliva Copioſa LI. 23.
in Synocha Lymphatica *Catarrhali*, ſi in longioris colli Vaſculo naribus applicetur, Obſtructionem Glandularum ſolvit X. XIX. 63.
in Torminali 69.
Spiritus Animales Torpidos excitat XLI. 45.
in Febribus Intermittentibus Tuſſiculoſis xxx. 156.
in Palpitatione Cordis XXXV. 14.
Vrinas movet LV. 60. 62. 90.

Salis Communis in Fame ſenſim diminuta à Pituita Viſcida II. 30.
Bilem Pinguiorem corrigit XL. 25.
Acidum Auget XLIX. 48.
Diureticus, Incidit LV. 69. I.
Salis Dulcis in Fame confeſtim diminuta à Bile Pingui II. 39.
in Cruditate Nidoroſa, ſi Pituita adſit VII. 39.
in Fermento Ventriculi Inerte 56.
in Decocto Diuretico in Languore Vniverſali XXXIV. 106.
in Diarrhœa Seroſa XIII. 37.
in Cholera à Bile Acriore XV. 32.
Volatilitatem Bilis figit XIX. 60.
in Diaria à Deſatigatione XXVII. 21.
ab Ira ſeu Bile commota 22.
in Synocha Biliaria ad Acrimoniam Bilis XXIX. 39. 40. in Iulapio ad Sitim 47.
in Lymphatica ad Ignem Rodentem magis, quam Vrentem 53. ad Sitim 54.
Si æſtate ſit & in Plethorico, ad Ardorem Sanguinis 58.
in Pancreatica, Calore Vrgente 66. 67.
in Salivali & Pituitoſa, ſi Appetitus ſit proſtratus 73.
in Colliquante Synocha, ad Bilem Acriorem ſimul & Pinguiorem potenter, blandè tamen corrigendam 62.
Acidum Auget XLIX. 42.
Salis Nitri Bilem *Acriorem* temperat IX. 26. Corrigit XIV. 60.
Volatilem figit XIX. 60.
Pinguem Corrigit 21. 25.
in Dolore Ardente XIV. 34. 36.
in *Calculos concretam* Solvit X. 37. XIX. 103 XLIV. 39. XLV. 14. 18. XLVIII. 10.
Flatus diſcutit & eorum productionem impedit, Pituitam incidendo, & ſimul cum Bile Corrigendo IX. 27. 28.
Ad Subſidendum cogit XIV. 61. XXIII. 24. Fervorem Sanguinis compeſcit; in Tuſſi, XXIII. 34.
Et Calorem Febrilem in *Diaria* ab Æſtu Aeris XXVIII. 18.
in Synocha Pancreatica ad utrumque Acre XXIX. 66
ad tollendas anxietates ab Halitibus Flatulentis 68.
ad Tormina ab Auſtero 69.
Acidum Auget XLIX. Diureticus eſt, Incidit LV. 60. 61.
in Vrina Sanguinea 83.
Dulcis præcipuè commendatur XIX 60.
Et Acida omnia blandiora ac Temperata VII. 27. 28. Obſtructionem ſolvit LIV.
Sulphuris, Volatilitatem Bilis Figit XIX. 60.
Acidum Auget XLIX. 48.
Vini rectificatus in Flatibus Diſcutiendis IX. 28.
in Dolore Perterebrante XIV. 49.
in Diaria à Deſatigatione XXVII. 21.
in Palpitatione Cordis XXXV. 17.
in Inflammatione externè XL. 33. internè 43.
in Defectu Spirituum Animalium XLII. 15.
Vitrioli in Tinctura Roſarum ad Sitim I. 15.
Volatilitatem Bilis Figit XIX. 60.
in Diaria, ſi Febriens Bile abundet, in Iulapio Laxante XXVIII. 30.
Acidum Auget XLIX. 48.
Succinum Infringit Acidum II. 17.
in *Suffitu*, in Synocha Lymphatica Catarrhali XXIX. 61.
in Gravedine, Diarrhœæ Seroſæ ortum dante XIII. 42.
in *Pilulis* ad Pituitæ correctionem in Languore Vniverſali XXXIV. 101.
Succus Liquidus Acetoſæ ad Linguam Nigram & Fiſſam in Synocha XXIX. 84.
Agreſtæ, *ſeu Omphacium* Bilem Acriorem temperat X. 42.
Pinguiorem corrigit XV. 25.
Fluidam curat XLIV. 43. XLV. 19.
Acidum Lymphæ Auget XLIX. 42.
in Febribus Malignis Sitienti, poſt ſumptum Sudoriferum, in Iuſculo XXXIII. 13.
Arantiorum Acidum reſtaurat XIX. 90. XLIX. 42.
in Febribus Malignis ſitienti, poſt ſumptum Sudoriferum, in Iuſculo XXXIII. 13.
Berberorum in Rotulis ad Sitim 118.
Bilem Acriorem temperat X. 42.
Pinguiorem corrigit XI. 25.
Acidum reſtaurat XIX. 90.
ad Linguam Nigram & Fiſſam XXIX. 84.
Citri idem præſtat, quod Berberorum.
in Febribus Malignis ſitienti, poſt Sudoriferum, in Iuſculo XXXIII. 13.
in Defectu Lymphæ XLIX. 42.
ad Augendum Acidum 48.
Granatorum Acidorum Bilem Acriorem temperat X. 42.
Pinguiorem corrigit XI. 25.
Acidum Auget XLIX. 48.
Mororum, dictus *Diamorum*, in Gargariſmo, ad Linguam Nigram & Fiſſam XXIX. 86.
Raparum decoctarum expreſſus Gargariſmi Emollientis vicem ſubit, in Tonſillarum Inflammatione XLIX. 59.
Ribeſiorum Bilem Pinguiorem corrigit XI. 25.
Acidum reſtaurat XIX. 90.
Succus Inſpiſſatus, *Acacia* (Succus Seminis Spinæ Ægyptiæ) Volatilitatem Bilis Figit, Acrimoniam temperat XIX. 60.
in *Diaſcordio Sylvij* LVIII. 22.
Glycyrrhizæ Serum Salſum Corrigit in Pilulis de Styrace XX. 36.
in Rotulis 37. in Tuſſi XXIII. 30.
Hypociſtidis & Prunorum Sylveſtrium Acaciæ ſuccedunt, in ejus defectu XIX. 60.
Syrupus Abſinthii in Fame Aucta II. 23.
Acetoſitatis Citri in Synocha Bilaria ad Sitim XXIX. 40. 47.
Althææ Fernelii, Quia Mucaginoſus eſt, ſi addatur Oculis Cancri, corrumpitur XXIII. 38.
in Decocto Vulnerario XIII. 52.
Artemiſiæ Fernelii in Languore Vniverſali XXXIV 102.
Boraginis in Languore Vniverſali XXXIV. 120.
Botryos in Decocto Vulnerario XXIV. 22. XIII. 52.
in Languore Vniverſali XXXIV. 102.
Byzantinus in Dolore Perterebrante XIV. 49.
in Synocha Pancreatica Vrgente Calore, ad utrumque Acre temperandum XXIX. 66.
Capillorum Veneris, in Sanguine Coagulato ſolvendo XXXIII. 37.
Cardui Benedicti in Dolore Algente XIV. 41.
in Hydrope Aſcite, ad Incidendum & Sudores movendos XVII. 13.
in Hydrope Thoracis L. 17.
in Ictero XLVI. 71. 72.
in Febribus Intermittentibus XXX. 133.
in Febribus Malignis XXXIII. 13.
in Tumore ac Duritie Glandularum à Pituita XLIX. 54.
Cichorei ſimplex in Synocha Bilaria, ad Bilem à Sanguine Secernendam XXIX. 42.
Cichorei cum Rheo in Fame confeſtim à Bile Diminuta II. 45.
in Diaria Bilioſo ſupervenience XXVI. 30.
in Synocha Bilaria ad Bilem Minuendam XXIX. 43.
in Synocha Lymphatica Plethoricum Corripiente 58.
in Ictero XLVI. 67.
Cochleariæ in Syncope ac Animi Deliquiis XIX. 74.

in Iu-

In Juvando Sanguinis per Pulmones Motu xx. 25.
ad excitandos Spiritus Animales Torpidos xli. 42. 43.
Diacnicu in Fame ſenſim Diminuta ii. 35.
in Synocha Lymphatica Bilioſo ſuperveniente xlix. 58. aut in Lympha redundante Minuenda 55. in Catarrhali, in Apozemate Alterante & Evacuante Univerſali 62. in Ictero xlvi. 67.
Diacodii in Dolore ardente xiv. 34.
in Ileo ad Acres Humores temperandos xiv. 48.
in Diaria à Bile Commota xxviii. 22.
Fœniculi in Fame ſenſim Diminuta ii. 30.
in Dolore fixo ac perterebrante xiv. 48.
in Suffocatione Hypochondriaca xix. 72.
in Juvando Sanguinis Coagulati per Pulmones Motu xx. 25.
in Diaria à Mœrore xxviii. 24.
in Synocha Lymphatica, durante Horrore xxix. 52.
Pancreatica Torminali 69.
in Febribus intermittentibus, ſi Bilioſos teneant xxx. 134. Tuſſiculoſos 156.
in Ictero Declinante xlvi. 86.
Fumariæ in Synocha Pancreatica, Calore Urgente xxix. 67.
Granatorum Acidorum in Condito Acidi Humoris à Sanguine Secretionem impediente liii. 13.
Hyſſopi in Tuſſi ad Incidendum xxiii. 32.
in Decocto Vulnerario Pectorali, ad noxam à Pure Pulmonibus illatam xxiv. 22.
in Languore Univerſali xxxiv. 102.
Jujubinus in Tinctura Roſarum ad Sitim i. 15.
in Julapio xxviii. 20.
in Tuſſi à Sanguine Fervido à Capite ad Pulmones delato xxxiii. 34.
NB. Quia Mucaginoſus eſt, cum Oculis Cancri miſceri non debet 38.
Julapium Roſaceum in Emulſione ad Sitim i. 15 ad Dolorem Ardentem xiv. 35. ad Linguam Fiſſam xxix. 50.
in Julapio Refrigerante xx. 42.
in Diaria à Defatigatione xxviii. 21.
Menthæ in Fame ſenſim Diminuta ii. 31.
in Vomitu ab Aſſumptis ix. 16.
in Flatibus diſcutiendis 28.
in Dolore Contorſionis ab Auſtero xiv. 52.
in Cura Singultus poſt Vomitorium xxiii. 23.
in Synocha Pancreatica ad Anxietates xxix. 68.
in Languore Univerſali xxxiv. 98. 113.
in Palpitatione Cordis xxxv. 14.
in Lymphæ Acidæ correctione xlix. 47.
Myrtinus in Vomitu Cruento lx 20.
in Diarrhœa xiii. 36.
in Ulcere Inteſtinorum 54.
in Cholera xv. 31.
in Saliva Copioſa à Vitio Glandularum li. 26.
in Sero Sanguinis nimis Fluido lv. 75.
in Urina Sanguinea 85.
Papa veris albi in Dolore Ardente xiv. 34.
in Cholera xv. 27. & Ileo 49.
in Synocha Lymphatica ad Sitim xxix. 54.
in Pilulis de Styrace xx. 36.
Papaveris Erratici in Diaria ab Æſtu Aeris xxvii. 18.
in Synocha Lymphatica ad Sitim xxix. 54.
in Pleuritide xl. 28.
in Noxa à Frigore externo xli. 32.
in Ictero xlvi. 70.
in Hydrope Thoracis l. 18.
Portulacæ in Cholera à Bile Acriore xv. 32.
in Synocha Bilaria ad Bilis Oleoſitatem inflammabilem xxix. 41. ad Sitim 47.
in Febribus Intermittentibus Sudatoriis xxx. 183.
Quinque Radicum in Diarrhæa Seroſa xiii. 37.
in Dolore Algente xiv. 42.
in Hydrope Aſcite xvii. 13.
in Tuſſi ab Humoribus Pituitoſis Craſſis & Viſcidis ad attenuandum, Incidendum xxiii. 32
in Synocha Lymphatica ad Ignem Rodentem magis, quàm Urentem xxix. 53.
Pancreatica, Urgente Frigore 65.
in Febribus Intermittentibus, in Pituitoſis & Bilioſis xxx. 135.
in Decocto Diuretico xxxiv. 106.
in Pleuritide xl. 43.
in Gargariſmate Emolliente ad Tumorem Tonſillarum xlix. 59.
in Saliva Copioſa li. 23.
Roſarum Rubrarum ſiccatarum in Ulcere Inteſtinorum xiii. 53.
in Salivæ Copia à Vitio Glandularum li. 26.
Roſarum ſolutivus laxat Alvum xi. 37.
in Synocha Lymphatica ad Serum ducendum xxix. 56.
Roſarum Solutivus cum Sena in Fame ſenſim Diminuta ii. 35.
in Palpitatione Cordis xxxv. 17.
Stœchados in Febribus Intermittentibus Odontalgicis 187.
in Languore Univerſali xxxiv. 102.
Violaceus ſimplex in Siti compeſcenda i. 13.
in Dolore Ardente xiv. 36.
in Synocha Bilaria ad Linguam Nigram & Fiſſam xxix. 50.
in Gargariſmo emolliente ad inflammmationes Tonſillarum xlix. 59.
NB. Quia Mucaginoſus eſt, Oculis Cancri addi non debet, xxiii. 38.

T

T*artarum Crudum* in Hauſtu Cholagogo ii. 45.
in Apoxemate Alterante & Evacuante Univerſaliter xxix. 82.
in Ictero xlvi. 67.
Terebinthina Veneta in Emplaſtro Carminante Sylvij xiv. 58.
in Enemate ad Ulcus Inteſtinorum xiii. 51.
Mollit & Maturat in Inflammationibus, ubi Sanguini Pituita juncta eſt xl. 51.
Terræ Pingues, Sigillata, Lemnia. Turgentem Bilem curant xix. 104.
in Febribus Intermittentibus Cacatoriis xxx. 181.
Sal volatile Acre Malignum Corrigunt xxxiii. 11.
Efferveſcentiam p.n. Bilis temperant xlv. 25.
Bilem Fluidam corrigunt 19.
Theriaca recens Emplaſtri forma corio illita, & dolenti regioni applicata Dolorem Dentium tollit xxx. 188.
Acres Humores quoſvis temperat xv. 49.
Theriaca Vetus Sudores Movet iii. 13.
in Cholera ad Acidum temperandum xv. 31
in Ictero xlvi. 70.
Theriaca Veneni Acrimoniam oblundit & per Corporis habitum expellit xlv. 24.
Thus in Suffitu Serum Salſum corrigit xiii. 42.
Thus maſculum idem cum Olibano.
in *Emplaſtro Carminante Sylvij* xlv. 58.
in Rotulis ad Serum Salſum corrigendum xx. 37
Tinctura Caſtorei in Dolore Contorſionis ab Auſtero xv. 52.
in Suffocatione Hypochondriaca xix. 71.
in Juvando Sanguinis per Pulmones Motu xx. 25.
ad excitandos Torpidos Spiritus xli. 42.
Tinctura Cinnamomi in Fame Aucta ii. 23.
Senſim Diminuta 35.
in Vomitu ab Aſſumptis ix. 16.
in Decocto Vulnerario xiii. 52.
in Dolore Algente xiv. 42.
in Syncope ac Animi Deliquiis xix. 74.
in Languore Univerſali xxxiv 102.
ad excitandos Torpidos Spiritus Animales xli 43.

Tinctura Croci in Ictero XLVI. 71.
Tinctura Roſarum in Siti I. 12. XXIX. 47.
Trochiſci Albandal in Pilulis Phlegmagogis II. 34. VII. 52. XIV. 50. XXX. 138. XXXV. 16.
Trochiſci Bechici albi od Siccam Tuſſim XXIII. 44.
Trochiſci Viperarum ingrediuntur Theriacam XLVI.

V

Vitelli Ovorum conquaſſati ad Linguam Nigram & Fiſſam XLVI. 68.
in Emplaſtro Aperiente XL. 58.
in Enemate ad Dyſenteriam, ad Terebinthinam nam diſſolvendam XIII. 51.
Vitriolum Martis ad albedinem calcinatum in Pilulis ad Pituitæ Vitreæ Correctionem & Eductionem XIV. 50. XXXIV. 101. XXXV. 16.
Vitrum Antimonii per Vomitum purgat Bilem II. 41.
Unguentum Agrippæ in Juvanda Suppuratione, Ubi Sanguini Pituita juncta eſt XL. 55.
Album Caphuratum Cruſtas Labiorum curat XXIX. 88.
Ardorem Arthriticum lenit XXX. 173.
Althææ compoſitum ad Solvendam Pituitam & diſcutiendos Flatus XIV. 56. 57.
in Pleuritide XL. 33. 34.
in Inflammationibus ad juvandam Suppurationem, etiam *ſimplex* 55.
Aregon in Dolore Rodente Arthritico XXX. 173.
Martiatum ad Solvendam Pituitam & Flatus diſcutiendos XIV. 56.
in Pleuritide XL. 33. 44.
in Dolore Rodente Arthritico XXX. 173.
in Dolore Artuum L. 22.
in Glandularum Vitio tentari debet LI. 20.
Nervinum in Dolore Artuum calido L. 23.
Pectorale in Juvanda Suppuratione in Inflammationibus XL. 55.
Populeon in Dolore Capitis Pulſante XXVIII. 40.
in Dolore Artuum Ardente L. 23.
Refrigerans Galeni in Dolore Arthritico Ardente XXX. 173.
Roſarum in Dolore Arthritico Ardente *ibid.*

FINIS MATERIAE MEDICAE; *Sequuntur* FORMULAE.

INDICULUS
FORMULARUM SEU PRAESCRIPTIONUM.

A

A *Apozema Alterans*, *Acrimoniam utramque Temperans* in Synocha Pancreatica, Urgente Calore XXIX. 66.
in Sinocha Lymphatica ad Sitim 54.
Bilis Acrimoniam Salinam in Synocha Bilaria XXIX. 40.
Oleoſitatem inflammabilem emendans.
in Synocha Bilaria 41.
in Tuſſi à Sanguine Fervido à Capite ad Pulmones delabente XXIII. 34.
Pituita Glutinoſitate Incidens in Fame ſenſim diminuta II. 35.
in Languore Univerſali XXXIV. 102.
Apozema ſubadſtringens & blandè Aromaticum ad Salivæ copiam à Vitio Glandularum LI. 26.
Apozema Vulnerarium in Ulcere Inteſtinorum XIII. 62.
Pectorale in Ulcere Pulmonum XXIV. 22.
Apozema Evacuans Cholagogum in Diaria, ſi Bilis copioſa ſit XXVIII. 30.
in Synocha Bilaria XXIX. 43.
ad Bilis à Sanguine Secretionem 42.
Hydragogum in Synocha Lymphatica 55.
Apozema Diureticum in Languore Univerſali XXXIV. 106.
in Urinæ Secretione deficiente LV. 61.
Apozema Aromaticum Sudoriferum in Diarrhœa Seroſa, ſi Sanguis multo Sero ſcateat XIII. 37.
in Dolore Inteſtinorum perterebrante, à Succo Pancreatico Acri & Pituita Viſcida XIV. 49.
ad excitandos à Torpore Spiritus Animales XL. 43.
in Ictero XLVI. 72. ad Colorem fœdum 86.
in Hydrope Thoracis L. 18.
Apozema Diureticum & Sudoriferum ad Minuendam Salivæ Copiam LI. 23.
Apozema Alterans & Purgans Univerſale in Synocha Lymphatica Catarrhali XXIX. 62.
Cholagogum, Si Lymphatica Bilioſo ſuperveniat 58.
Phlegmagogum, Incidens, Aromaticum.
in Cordis Palpitatione XXXV. 17.
in Ictero XLVI. 68.

B

BOlus *Purgans Serum* in Diarrhœa Seroſa XIII. 35.
Irritationem Inteſtinorum ſopiens & Humorum Acrimoniam demulcens in Ileo XV. 50.

C

C*ataplaſma Leniens* Dolorem Arthriticum XXX. 166.
Incidens Aromaticum, in Motus impotentia 172.
Diſſolvens & quodammodo *Molliens* Coagulatos Humores XL. 34.
Emolliens & Maturans 52. 53.
Conditum Adſtringens & Vulnerarium in Dyſenteria XIII. 54.
in Febribus Intermittentibus Cacatoriis XXX. 181.
Acidi Humoris à Sanguine Secretionem & per *Sudores ac Urinas Excretionem Minuens*, in Defectus Succi Pancreatici ab hac Cauſa LIII. 31.
Sudores diminuens & roborans LVIII. 21.
Incidens & Emendans Pituitam Glutinoſam in Languore Univerſali XXXIV. 98.
Bilem Pinguem Alterans & Purgans in Dolore Inteſtinorum Ardente XIV. 37.
Hydragogum in Synocha Lymphatica XXIX. 56.

E

E*Lectuarium Cholagogum Sylvii* II. 46.
Hydragogum Sylvii VII. 55.
Emplaſtrum Carminans Sylvii XIV. 58.
Solvens Coagulatos Humores de Spermate Ceti XL. 45.
Aperiens Apoſtema 58.
Emulſio ad Sitim I. 25.
in Dolore Ardente XXV. 35.
in Ileo ad Humores Acres XV. 48.
Somnum inducens XXVIII. 25.
Enema Emolliens XI. 38. in Ileo XV. 47.
ex Lacte Bubulo, &c. in Dyſenteria XIII. 51.
ad Excrementa indurata XII. 15.
Epithema in Dolore Capitis XXVIII. 39.
Ardente Arthritico XXX. 170.
Rodente magis, quàm Ardente 171.

F

F*Otus* ex Aromaticis & Diſcutientibus, in Inflammationibus ad Coagulatos Humores XL. 46.
ex Emollientibus in Ileo XV. 47.

G

G*Argariſmus* in Febre Puniceo-nigrante Linguæ, Fauciumque Colore gravi XXIX. 86.
Emolliens in Inflammatione Tonſillarum XLIX. 59.
Subadſtringens, curata Inflammatione Tonſillarum 61.

H

H*Auſtus Purgans* ex in infuſione Rhabarbari II. 45.
Vomitorius in Cholera XV. 28.
Sudoriferus in Ictero à Veneno Viperæ XLVI. 70.

I

J*Ulapium* ad Sitim I. 12. 13. XXIX. 47.
Refrigerans Sanguinem nimis rareſcentem XX. 42.
in Febribus XXVIII. 18. 28.
Laxans ibid. 30.

L

L*Inimentum* Solvens Pituitam & Diſcutiens Flatus XIV. 56.
in Affectione Hypochondriaca, *vulgò* Tumore Lienis 57.
in Dolore Capitis Pulſante & Vigiliis moleſto
Somnum inducens XXVIII. 40.
in Dolore Artuum Urgente Frigore L. 22.
Urgente Calore 23.

M

M*Iſtura ad Acrimoniam Utramque* in Synocha Lymphatica XXIX. 42.
ad Ignem Rodentem magis, quàm Urentem 53.
in Pancreatica, Urgente Calore 67.
in Cholera & Ileo XV. 27. 47.

in Diar.

in Diarrhœa Seroſa poſt factam Evacuationem leniter Adſtringens XIII. 26.
Ad Acrimoniam lixivam Bilis in Dolore Ardente XIV. 34. 36.
in Vomitu Cholerico XV. 32.
in Diaria ab Ira XXVIII. 22.
Ad Acrimoniam Acidam in Fame Aucta II. 23.
in Dolore Algente Sudorifera XIV. 41.
Aromatica 42.
in Vomitu Cholerica poſt aſſumptum Vomitorium XV. 31.
in Synocha Pancreatica Urgente Frigore XXIX. 65.
in Palpitatione Cordis XXXV. 14.
in Febribus Odontalgicis XXX. 187.
in Lympha Acidiore XLIX. 47.
Ad Auſterum corrigendum in Dolore Contorſionis XIV. 52.
in Suffocatione Hypochondriaca XIX. 72. XX. 25 poſterior.
in Metu Syncopes & Animi Deliquii cum Frigore XIX. 74.
in Diaria à ſubitaneo & gravi Mœrore XXVIII. 24.
in Synocha Pancreatica Torminali XXIX. 60.
Ad Pituitoſum, Viſcidum, Tenacem Humorem Incidendum & Flatus Diſcutiendos.
in Fame ſenſim Diminuta II. 30. 31.
Flatus Diſcutiens IX. 28.
in Dolore Perterebrante XIV. 48.
in Synocha Pancreatica ad Anxietatem Præcordiorum à Pituita in Flatus rareſacta XXIX. 68.
in Febribus Intermittentibus.
in Melancholicis & Pituitoſis XXX. 133.
in Pituitoſis & Bilioſis 135.
in Tuſſi Febrili 156.
in Inſtante Animi Deliquio ac Syncope, ex Aromaticis XXXIV. 114.
Ad Solvendos Humores Coagulatos & Coagulationem impediendam.
in Sanguinis Motu per Pulmones XX. 25.
in Sanguinis Defluxu à Capite in Aſperam Arteriam XXIII. 37
in Inflammationibus XL. 28. 43.
Ad Siſtendum Sanguinis Effluxum in Vomitu Cruento IX. 20.
in Dyſenteria XIII. 53.
in Urina Sanguinea LVI. 83.
Coroborans & Confortans in Vomitu ab Aſſumptis IX. 16.
in Diarrhœa poſt Purgans XIII. 36.
in Cura Singultus poſt Vomitorium XXIII. 23.
in Diaria à Defatigatione ad Spiritus Animales reparandos XXVIII. 21.
in Languore Univerſali ad Vires Vitales & Animales reparandas XXXIV. 120.
ad Torpidos Spiritus Animales excitandos XL. 42.
Ex Auſteris pro Sanguinis ad Seri ſui copioſiorem dimiſſionem malè affecti Correctione LV. 75.
Diuretica in Urinæ Secretione læſa LV. 62.
Sudorifera in Dolore Algente XIV. 41.
in Hydrope Aſcite XVII. 13.
in Hyprope Thoracis L. 17.
in Febribns Malignis XXXIII. 13.
in Inflammatione Coagulationem Solvens XL. 48.
in Noxa Capitis à Frigore externo, Aeris, Aquæ, Nivis illata XLI. 32.
in Iſtero à Veneno Viperæ XLVI. 71.
in Tumore ac Duritie Glandularum XLIX. 54.

P

Pilulæ Alterantes Humores Pituitoſos Corrigunt XXXIV. 101.
De Styrace incraſſant XX. 36.
Serum Salſum corrigunt LI. 27.
Plegmagogæ in Fame ſenſim Diminuta II. 30. 31. 34.
in Cruditate Nidoroſa, ſi Pituita adſit VII. 52
in Dolore Perterebrante, ad Pituitam Vitream XIV. 50.
Magiſtrales dictæ XXIII. 26.
in Febribus Intermittentibus XXX. 138.
in Palpitatione Cordis XXXV. 16.
NB. Utplurimùm ingrediatur Gummi aliquod.
Hydragogæ in Languore Univerſali, XXXIV. 111.
Phlegmagoga & Hydragogæ in Copioſo Salivæ proventu LI. 22.
Pulvis in Fame aucta II. 22.
Alterans & laxans in Diminuta 30.
Purgans in Alvi Fluxu XIII. 34. 35.

R

Rotulæ ex Saccharo, Succo Citri ac Berberorum paratæ, ad Sitim I. 18.
Ex Seminibus Hyoſcyami, &c. ad Serum Salſum corrigendum XX. 37. XXIII. 30.

T

Tabellæ ex Scammonio purgantes Bilem II. 44.

V

Vina Medicata: *Vide in Indice Rerum*.

FINIS.

FRAN-

FRANCISCI DELEBOE SYLVII PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA

LIBER SECUNDUS & TERTIUS.

De Affectibus Animales, & Generationi dicatas Hominis Functiones Læſas vel Conſtituentibus, vel Producentibus, vel Conſequentibus.

OPUS POSTHUMUM.

Editum Cura.

JUSTI CHRADERI. M. D.

Medicinæ Sanioris & Α'παθείας Studioſo,

S. D.

JUSTUS SCHRADER.

Q*VICQVID Antiqui Medicinæ Proceres, queis & primordia & incrementa ſua debet Ars Nobiliſſima, in monumentis ſuis nobis reliquerunt Experimento & Ratione confirmatum, id omne haud mediocrem æſtimationem quin grande pretium mereri, planius eſt, quàm ut operosè hìc egeat demonſtrari. Attamen pari jure ſuus quoque conſtare debet honos ſuumque pondus recentioris ævi operibus, & Inſignium Virorum, quos poſtremum hoc tulit ſeculum, laudatiſſimis inventis; quæ ignorare vel negligere ſicut ignavi hominis eſt, ita eadem accuratè cognoſcere, & juxta ipſorum normam philoſophari, imò etiam medendi methodum perfectiorem reddere, prudentem & cordatum quemque decet, quò veritati atque mortalium valetudini ſenſim rectiùs conſulatur. Hoc præ aliis ſeriò expendit. & animosè nec infeliciter præſtitit Medicorum noſtri temporis dum viveret, Coryphæus,* FRANCISCUS DELEBOE, SYLVJUS, *quo tam bene merito & illuſtri Profeſſore ante quinquennium circiter carere cœpit Inclyta Academia Lugduno Batava, notabili & Diſcentium, qui peritia, & Infirmorum, qui ſanitate egent, detrimento. Etenim in docenda ac facienda Arte caput altiùs extulit, raris dotibus ſupra communem turbam inſtructus; Judicio ſcilicet limato, Ingenio acri, & inuſitata ſedulitate eundem fermè tenorem perpetim ſervante; quæ pulcherrima virtutum triga Ipſum facili negotio ad faſtigium illud evexit, præſertim quòd genuinis ad excolendam* Ιατρικὴν *mediis & inſtrumentis uteretur.* Anatomem *intelligo &* Chemiam, *ſine quibus nec Corporis noſtri fabrica probè nobis innoteſcere, nec veræ morborum cauſæ determinari queunt, nec denique recta inſtitui medicatio. Quemadmodum nempe corporis Continentis ſive ſolidi, quod artus ac viſcera complectitur, texturam dividit & rimatur Anatome, ſic Contenti ſeu fluidi intra cavitates & vaſa moti compagem diſſolvit ac detegit Chemia, adeòque ingentem lucem affert abſtruſioribus affectuum cauſis eruendis, & faciliorem certioremque curandi rationem paulatim ſuppeditat. Omninò igitur ſtrenuè hanc oportet excolere, ne in eodem ſemper Medicina conſiſtat gradu, ſed cordatior ultra Veterum doctrinam, ultra primas qualitates & elementorum quorundam chimæras, ad intima vera mutationum principia penetret. Dudum equidem, fateor, circa Chemicas* ἐγχειρήσεις *verſati ſunt tum rudes & indocti, tum dein quoque eruditi & ſapientiores; aſt propter diverſos fines: aliis circa metallorum è mineris & divite gleba extractiones ac operoſas repurgationes occupatis, aliis ſalutaria in ſolatium ægrorum pharmaca unicè quærentibus, aliis tandem Philoſophiæ naturalis condendæ vel emendandæ ergò curioſis ſaltem experimentis operam impendentibus. Verùm enim verò nemo hactenus, quod ſciam, ea ſolertia præclaram hanc artem ad Medicam Praxin applicuit, ac* Sylvius *noſter, qui longè, quàm Chemicorum vulgus, prudentior, ea,*

quæ

quæ in eorundem hypocauſtis Naturam arte gubernatam efficere advertit, ſimilibus in animali, humano præcipuè corpore evenientibus φαινομένοις *haud incongruè accommodare novit. Eſt enim in hoc Univerſo operationum naturalium ingens quidem diverſitas, quin varietas immenſa, ſed tamen miranda quoque inter miſta obſervatur ſimilitudo, & harmonia ſingularis; ubi nimirum præſtò ſunt corpora eadem forma ſeu componentium particularum habitudine, iiſdemque proinde qualitatibus prædita, quæ perpetuò (ni externa quædam vis obſtiterit) eoſdem, ſimiles ſaltem coguntur edere effectus. Unde neutiquam eſt abſurdum aut ridiculum, abſtruſiorem rerum quarundam indolem, derivata ab aliis conſimilem ferè genium oſtendentibus nobiſque magis obviis luce, perveſtigare ac eruere; ceu faciunt ii, qui exempli gratia, Humorum in corpore noſtro virtutes ac vitia, & vera quibus hæc coerceantur remedia, per ea, quæ extra hominem etiam in Artificium officinis contingere obſervant, indagare annituntur. Quod ipſum ſiquidem maturo judicio & ſolicita circumſpectione fiat, reliquas omnes inquirendi vias longè antecellit, poſtquam hoc tramite Contenti in nobis naturam meliore ſucceſſu ſcrutamur, & in cognitionem medicam tot nebulis adhuc dum obſcuratam pedetentim altiùs deducimur. Neque hæc inveſtigandi ratio nova cenſenda eſt, atque ab Antiquorum more omninò aliena, quippe quibus Ipſis non pauca ab arte Culinari, Chemiæ quoddam ſimulachrum præ ſe ferente, mutuari lubuit. Viderant è veteri ævo Philoſophi, in Coquina carnes, legumina, olera, fructus, cæteraque eſculenta omnia per ignem varia ratione directum emolliri ac cruditate ſua liberari; quum ingeſtorum concoctiones à calore & blando viſcerum fotu primariò dependere, profiterentur. Viderat Naturæ genius Hippocrates, vapores ab ebulliente humido elevatos ac frigidiori lebetis operculo alliſos in guttas concreſcere, priſtinamque viciſſim inducere ſpeciem, quum in libello* περὶ ἀδένων *crebri madorem ac depluentem inde in colli laterumque declivia catarrhum ab exſpirationibus intra capitis cavum, velut cucurbitam, condenſatis originem trahere poſteritatem doceret. Imò quæcumque de ſuccorum intra nos corruptela & putredine (cui tota febrium doctrina vulgò ſuperſtruitur) diſſerunt Medicorum libri, an non ab externarum rerum mutationibus ad interitum vergentibus ſunt arceſſita? Multò itaque magis Experimenta Chemica ſcopo memorato inſervire poſſunt ac debent, utpote quæ licet plus artificii in ſe habent, tamen ſolius Naturæ vi & efficacia agunt, quid agunt. Quapropter ſi quis rationibus auſcultare haud recuſet, & doctam Antiquitatem verè imitari, hoc eſt, non tàm eadem cum ipſa ſentire quàm agere cupiat, neceſſe eſt, hac ratione & methodo rerum Medicarum notitiam illuſtret, augeat, perficiatque. Sic animo ſui donis à Deo Opt. Max. conceſſis quilibet utetur rectiùs, nec ſecundùm nuda Veterum dicta, iis res ipſas philoſophari diſcet, quorum illud indignæ cujuſdam ſervitutis ſignum eſſe autumno, hoc generoſæ mentis characterem. Cæterum abundè commonſtravit noſter Sylvius, quanta in Arte cæteroquin difficillima ſibi lux aſſulſerit, ex quo ſemitam hanc per Anatomen & Chemiam fuit ingreſſus. Humorum enim quorumvis noſtri corporis proprietates inde majori accuratione expoſuit, eorundemque vitia, quæ functions affligunt, clariùs depinxit, quod præclaræ utilitatis negotium eſſe; facile mecum judicabunt plerique, quando in morboſo ſtatu ſæpiùs reſcipienda Humorum maſſa, rariùs verò culpanda Viſcera, toties innoxia. Præterea haud vulgarem* ἀκρίβειαν *ſapiunt ab ipſo primùm ſi non in ſcenam producta, at dilucidiùs ſaltem enodata & ad uſum tranſlata memoranda Acrium diſcrimina, quæ ſicut per univerſam rerum naturam ſeſe extendunt, ita quàm maximè in Homine quoque locum inveniunt. Fateor equidem, jam multis retrò ſeculis Hippocratem lib.* De Natura Humana *diſcrete docuiſſe, amaros, acidos ſalſos in corpore humores ſubeſſe, & Medicos ab Eo cunctos id ſciviſſe, nobiſque tradidiſſe: fateor ampliùs, Eoſdem de ſuccorum pugna, ebullitione, fermentatione, ſimilibuſque motibus in quibuſdam morbis oboriri ſolitis jam dudum in ſcriptis ſuis eſſe locutos: attamen fecerunt id omnes obſcurè, parce, nec* ἐπιμελῶς. *Quòd enim Sylvio humoris ſalſi, acidi, amarique genium, & (in quo præſertim deficiunt) cuique illorum dicata corrigentia ſeu fræna diſtinctè calluiſſent, nequaquam in Affectuum cauſis exponendis tam frequenter ad qualitates primas dictas, earumque interpretem; quin potius ad perverſam liquorem intra nos, quoad ſaporem, conſiſtentiam, miſturæque modum, diſpoſitionem confugiſſent. Si porrò mutuas confluentium ſuccorum actiones perfectiùs intellexiſſent, procul dubio inteſtinæ humorum agitationi & pugnæ non tàm confuſe ac promiſcue ebullitionis, fermentationis, efferveſcentiæ nomina impoſuiſſent; quæ diverſa motuum genera (licet in eodem actu concurrere quandoque poſſint) ſolicitius examinare atque a ſe ſe invicem diſtinguere, magni momenti eſt in Arte Medica. Ad hæc autem cuncta curioſe attendit Sylvius, nec tamen abſolvit omnia, ne quis exiſtimet, me Ipſius tradita Antiquorum ſententiæ adeo præferre, ac ſi Hi imperfecta, incerta, mutila nobis reliquiſſent, ab Illo verò conſummata, certa, integra fuiſſent profecta, quod ipſum de homine pronunciare, hominis eſſet ſtolidi & affectuum nebulis penitus occæcati. Certe ſicut nunquam non ille Vir ſuam in opere iſthoc imbecillitatem ipſius libere agnovit, & innumeras in rebus Medicis tricas atque difficultates ſupereſſe, ingenue confeſſus eſt, ita ego nullatenus audebo de Eodem majora aut meliora proferre. De ipſius doctrina hoc ſaltem reticere nequeo, inniti eandem præcipuè geminæ illi Efferveſcentiæ, alteri inter Succum Pancreaticum & Bilem in cavo tenuis Inteſtini, alteri inter hanc & Lympham in Cordis ventriculo, cujus aſſerti veritas necdum quidem* ἀποδεικτικῶς *eſt ſtabilita, neque tamen etiam (auſim dicere) evidentibus experimentis, aut ſufficienti argumentorum robore everſa. Imprimis*

verò,

verò, quod de Bilis ab Hepate motu verſus Cor memoravit Sylvius, *plurimis diſceptationibus anſam dedit, quinimò non paucos ad brutorum Anatomen & inſtituendas circa fellis potiſſimùm officinam varias obſervationes impulit, queis etſi illud obtinuiſſent, univerſum biliosum laticem à jecore ad Inteſtinum ferri, neutiquam tamen eo ipſo omnem omnino aditum ei præcluſiſſent ad microcoſmi regiam. Enimverò ſiquidem inteſtinorum contentis in venas Meſenterii ſanguineas pateat ingreſſus, (ceu non ſine cauſa ſuſpicatur Solertiſſimus noſtri temporis Anatomicus, quamprimùm fortaſſe idem publico perſuaſurus) nullam bilioſi ſucci in Cavam & Cor commodiorem viam exiſtere poſſe, quilibet etiam Artis tyro promptè intelligit.*

At quò dilabor? Non enim dogmata Sylviana, eorumque valorem hìc ponderare, ſed potiùs quæ ad operum Illius editionem pertinent, memorare conſtitui. Quemadmodum igitur Affectuum corporis noſtri hiſtoria ingentis eſt amplitudinis, latiſſimèque diffuſa, ita eandem (præſertim ſi à vulgari doctrina & conſueta methodo deflectat) intra breve temporis intervallum adornare, atque ſimul & ſemel in lucem emittere, vix poſſibile cuiquam eſſe judico. Hinc Cl. Vir in arduo iſthoc negotio lentè cautèque procedere voluit, quando Medicam ſuam Praxin haud uno quaſi impetu expromere, ſed per partes publico communicare decrevit; id quod reipsà præſtare cœpit, quin abſolviſſet etiam, ſiquidem Sapientiſſimo Numini placuiſſet longiorem Ipſi vitam indulgere. Ediderat jam pluribus abhinc annis partem priorem Libri Primi, imò & alteram antè triennium nobis dederat, quum non longè poſt Secundo itidem ſucceſſivè evulgando ſeſe accingeret; quod dum ſeriò molitur, ecce, vix inchoato opere tollitur è cœtu mortalium, qui toties aliorum fata remorari, tot pernicioſos & interitum minantes morbos profligare noverat. Quam verò candidè, quam fideliter hujus ſui Operis perfectionem fuerit meditatus, vel inde apparet, quòd fragilitatis humanæ conſcius, ſeque vix huic rei penitus conficiendæ ſuperfuturum prævidens, maturè de ea ſupremam voluntatem calamo disertè expreſſerit; ubi me, quamvis nil tale conjectantem, nominare, ſuorumque ἀνεκδότων *editionem deſignare haud dubitavit, ceu è Cl. Viri Teſtamento non longè poſt obitum ejuſdem ab Hæredibus mihi commoſtrato ipſe perſpexi. Quambrem quum præclaræ Teſtatoris voluntati morem gerere multis nominibus deceret, lubens volenſque hoc ſuſcepi negotium, quamvis difficile, operoſum, & laboris plenum: quippe in tanta chartarum mihi concreditarum inordinata mole, textus ipſius quandoque ob multas ambages, quandoque brevitatem nimiam obſcuritate, & non levi capitum ſectionumque ſeu inciſorum confuſione, mihi ipſi, fateor, primò diffidebam, de ejuſdem ſucceſſu ſubdubitans. Attamen ſtimulos moranti ſubdiderunt Operis tum præſtantia, tum utilitas, tum, quæ res Medicas plerumque comitari ſolet, ſingularis jucunditas; quibus illecebris effectum eſt, ut intra mediocre tempus ex hoc labyrintho feliciter emerſerim. Prodeunt igitur, præter Primum ab ipſo quondam Auctore editum, nunc mea cura Duo Libri poſteriores, ex Ejuſdem Autographo juſta fidelitate exempti ac typis impreſſi. Diſpeſcuit enim Ipſe Sylvius totam ſuam Praxin in tres tantum libros publica luce donandos. Verùm quia & Infantum morbos, & graviſſimos quoſdam alios affectus accuratè deſcripſit, eoſdemque ſuo tempore foras dari voluit, haud alienum vel Medicorum Filiis ingratum fore judicavi, exinde* Appendicem *efformarem; quò ſic Praxis Cl. Viri, ſecundùm diviſionem ab Ipſo factam, maneret Tripartita. Hinc proinde meritò cedat ſpurium iſtud editionum par, quarum altera Francofurtenſis eſt, altera (ſi titulo habenda fides) Parienſis, utraque inſcio* Sylvio *divulgata, ceu ex Ejuſdem præfatiuncula mox ſequente eſt manifeſtum. Poſtremæ autem ſeu Pariſienſis Magiſtro plus tribuerem, ſi Chymiam illam, quæ frigida, impolita, omniſque* ἀκριβείας *expers, quin Optimo Viro falsè adſcripta eſt, omiſiſſet, hujus autem loco duas de Febribus diſquiſitiones inſerviſſet, ſicque turpis negligentiæ crimen fuiſſet amolitus.*

Sed non morabor Te amplius, ex inani hoc diſcurſus mei Propylæo ad ipſam Baſilicam properantem, rebus Medicis abundè locupletam, nec ruinoſo Ratiociniorum acervo, verùm ſtabili Experientiæ fulcro ſuperſtructam. Hanc itaque ingredere, ſed vana, ſi quæ habes, præjudicia, & inimicos veritati affectus à tergo relinque. Vale.

LECTO-

LECTORI

Aequo ac Reip. Addicto fęlicia quævis precatur

FRANCISCUS DELEBOE, SYLVIUS.

QVoniam moleſtum fuit hactenus privatis meis Auditoribus exſcribere Dictata mea in multis admodum vitioſè ab aliis excepta, deſcriptave; ſed inſuper me inconſulto tam in Germania, quàm in Gallia non parùm corruptus editus eſt Praxeos meæ Liber Secundus, ac Tertius, necdum ad editionem ſatis locupletatus & accuratus: Ne Tyronibus Medicis, ac Aegris quoque noceant iſti Libri, conſultum duxi, quantum mihi ab occupationibus quotidianis permittetur otii, hoc omne illis augmentandis, & ut indies à me privatim explanari queant, ſimul edendis dare; aliquando, ſi Deus volet, ipſos ampliùs concinnaturus, & in commune miſerorum Mortalium bonum cum additamentis publici juris facturus. Deus interim meis conatibus in charitate cœptis ac perficiendis cœlitùs benedicat! Vale, hiſque mecum fruere, imò meliora, ſi habes, hilari mente cum omnibus communica. Initium laboris hujus faciebam Lugd. Batav. xv. Sept. M.DC.LXXII.

FRANCISCI DELEBOE SYLVII PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA.

LIBER SECUNDUS.

De Affectibus Animales hominis Functiones læſas vel Conſtituentibus, vel Producentibus, vel Conſequentibus.

CAPUT I.

Animalium Functionum Diſtributio.

Auctoris Inſtitutiones Medicæ nondum abſolutæ, ut iis Praxin ſuā ſuperſtruat.

NECESSARII otii defectu mihi licuit hactenus Medicinæ Inſtitutiones ante annos duodecim publicis Lectionibus hoc in Athenæo Auditoribus meis propoſitas exactiùs examinare, accuratasque publici juris facere; quibus, tanquam fundamento apto & congruo, ſuperſtrui poſſet Praxis mea Medica.

Eam cur ædierit.

II. Hujus tamen præpòſteram editionem mihi extorſerunt Typographi vel Bibliopolæ aliqui lucri proprii, quàm boni publici magis amantes, dum me inſcio & inconſulto, licet adhuc vivente atque valente, nonnulla in multis corrupta & imperfecta non dubitarunt meo nomine in lucem mittere. Unde, quò tum meæ famæ qualicunque, tum Tyronū Medicorum, ac proinde Ægrorum quoq; quibus labor meus fuit unicè conſecratus, commodis conſulerem, coactus fui ordine perverſo Medici mei Operis editionem à Praxi inchoare.

Cur in ea Functiones integras explicet.

III. Qua de cauſa in Praxeos meæ Libro primo neceſſe habui ubique *Functionum* ſingularum *Integrarum rationem* ſuccinctam earundem *Læſionibus* præmittere; poſtquam veritatem tantùm quęrentes non potui ſemper idem ſentire cum quocunque, qui ante me ſcripſit, Auctore Medico.

Quare in iis multùm ab aliis differat.

IV. Unde non pauca forſan minùs poterunt ſatisfacere aliis, etiam Veritati maximè addictis, ac longè minùs adhuc cuivis præjudiciis vel propriis, vel alienis laboranti, ac ſecundùm illa cunctorum ſententias cenſenti, atque approbanti, vel improbanti.

Ut & in Functionibus Animalibus.

V. Cùm proinde *Animales* quoque *Hominis Functiones* in multis aliter ac plerique alii concipiam, operæ pretium videtur illas hic aliquanto explicatiùs enarrare, quin quaſdam opinionum mearum ſingularium rationes addere.

Earum ſumma genera.

VI. *Animales* igitur *Hominis Functiones*, quantum ego (in ſumma inter magnos etiam & illuſtres auctores vigente hic diſſenſione, opinionumque diſcrepantia) illas ſe ordine conſequentes in me, aliiſque mihi ſum viſus obſervaſſe, commodè ad quatuor ſumma Generà revocari poſſe judicavi, ad *Senſus Externos*, ad *Senſus Internos*, ad *Motus Animi*, & ad *Motus Corporis*.

Eas duplici modo inſervire.

VII. *Inſerviunt* enim *Animales Hominis Functiones* partim *Rerum* quarumvis *Cognitioni*; partim earundem *Fruitioni*, vel potius *Uſioni*; quandoquidem Fruitio in bonam ferè ſumitur partem. Utimur ſiquidem utraque fortuna, fruimur tantùm proſpera.

Cognitioni Senſus Uſioni Motus.

VIII. *Cognitioni* Rerum inſerviunt *Senſus* tam *Interni*, quàm *Externi*; *Uſioni* autem *Motus* tum *Animi*, tum *Corporis*.

Senſus externi quinā.

IX. Per *Senſus Externos* illas intelligo Functiones, quarum ope *Objecta Externa*, *Senſiliaque per Organa Corporis peculiaria ſeſe inſinuantia Menti offeruntur cognoſcenda*, & ab ipſa revera percipiuntur.

Circa objecta quid agat Mens.

X. *Objectorum* Senſibus Externis perceptorum *Simulacra notiones*, *Ideas*, *Repræſentationeſque* in ſemet-ipſa *effingit & format*; quin multifariæ in ejſdem paſſim obſervatæ *varietatis cauſas & rationes inveſtigat*, *eruit aut*, *concludit*; ſed & mirabiles in rebus variis & in ſuo præſertim corpore *mutationis* ab iiſdem nunc in melius, nunc in deterius factas expendens ipſa eatenus vel *bona* vel *mala judicat*, ſicque intimam eorumdem notitiam conſequitur *Humana mens*.

Senſus interni quinā.

XI. *Internorum* autem *Senſuum* nomine veniunt; quibus prædita hæc omnia præſtat Humana Mens, Facultates, Poteſtates, aut quocunque tandem nomine aut vetere aut novo licebit eas in delicatulorum & ſua duntaxat probantium, admirantiumque gratiam indigitare.

Eos ſequuntur Affectus

XII. Hoc Mentis examen judiciumque varii mox ſequuntur *Animi Motus & Affectus*, qnibus Objecta illa diverſimodè proſequitur Anima.

& Motus corporis.

XIII. Quin prout Objectum quodvis nobis vel aliis bonum & utile, malumve ac noxium fuit judicatum, ſic ad idem conſequendum, poſſidendumque, aut fugiendum, avertendumve variè ad Voluntatis dictamen ac imperium *Animali & Voluntario* dicto movetur Corpus *Motu*.

XIV. Sed videntur hæc omnia eſſe talia, quæ planiore ac pleniore indigeant interpretatione.

R quam

quam aliquot ſequentibus conabor abſolvere Capitibus.

CAPUT II.

De Senſibus Externis.

Ad ſenſum externum plura concurrere.

I. CUm *Externi Senſus* illæ ſint Homini Functiones, quibus Objecta Externa, ſenſiliaque Animæ cognoſcenda offeruntur & ab ipſa cognoſcuntur per Inſtrumenta Corporis peculiaria in quæ modo mirabili ſeſe illa inſinuant, & ipſa penetrant; plura ad Senſum Externum ritè conſtituendum concurrere patet.

1. Objectum cognoſcendum. & ab eo Speties.

II. Et 1. quidem *Objectum* ipſum *Cognoſcendum* à quo, utpote à Sentientis Hominis Corpore non parùm ſæpenumero remoto, extra ipſius Sentientia Organa certè manente, *aliquid*, quod *Speciem*, *Qualitatemve*, vocant, *emanat Senſile*, idque pro Senſuum Externorum diverſitate *diverſum*.

Propriæ & Communes.

III. Nam non tantùm uno, verùm ſæpè pluribus Senſibus Externis percipiuntur, ſi non omnia, pleraque ſaltem Obejecta Senſilia: Unde, quæ *unum tantum Senſum* afficiunt *Species*, vocantur *Propriæ*; uti *Communes*, quæ *plures* afficiunt *Senſus*.

2. Organum Corporeum.

IV. 2. *Organum Corporeum* Speciem Objecti Senſilis ac ipſi præſentis Senſilem convenienter admittens.

3. Mens ſive Anima.

V. 3. *Mens* ipſa, ſive *Anima* ſenſationi, ut ſignificanter loquar, & operi attenta, ſenſilemque Objecti ſui Speciem in Corporeo Organo conſiderans, quin ſecundum ſenſiles ſuas circumſtantias Objectum ipſum ſic percipiens.

Requiſita in Objecto Cognoſcendo.

VI. 1. *Cognoſcendum*, hoc eſt, ut Cognoſcatur aptum, cenſeo *Externum Objectum*, quando Senſiles ab ipſo Species prodeunt, & ad Senſus cujuſvis Externi Organum deferuntur, illud penetrant, ipſumque adeò ſenſibiliter afficiunt.

VII. Debent namque. 1. *Species* ſive *Qualitates Senſiles ab Objecto externo emanare*. 2. *ad & in Senſuum Organa deferri*. ac 3. *eadem Organa ſenſiliter afficere*, hoc eſt, ſui ſpeciem, ideam vel imaginem in ipſo depingere ac ſimulare: liceat in re obſcura mihi metaphora à Viſione deſumpta & optici magiſterii curioſo nulli non noti opera cæterorum quoque Senſuum Externorum Senſationem adumbrare ac deſcribere.

1. Species ab Objecto emanant.

VIII. *Ut 1. ab Objecto emanent Species ſenſibiles*, requiritur plerunque *aliquid*, *quod Objectum ita moveat & mutet*, *ut Species ſenſiles quaquaverſum ex ſe fundat*. Sic Lux ſive Lumen (neque illa hic ab invicem diſtinguo: cum etiam illa non diſtinguant Authores Latini) Objecta Viſibilia ita movet & afficit, ut Colores ſuos cum F gura ſua è ſe mittant; ſic Malleus Campanam ita ferit & movet, ut Somnum reddat & diffundat: ſic Pruna, Succinum, aliaque Odorifera adurendo ita movet, ut Odorem de ſe ſpirent, ſic Oris Saliva Dulcamaram, dum manditur, ita imbuit & movet, ut poſt Amarorem obvium manifeſtet quoque ipſius Dulcedinem latentem: ſic Ferrum alliſum Silicem ita movet, ut Calorem ſuum effundat & Ignem.

2. Ab Objecto ad ſenſus.

IX. *Ut 2. ab Objecto ad Senſus Organum*; non raròminus vel magis *ab Objecto remotum & diſtans deferantur Species Senſiles*, *Medio intermedio eſt opus*, eoque *conveniente*, hoc eſt ad *Specierum tranſmiſſionem ritè diſpoſitio vel affecto*. Sic Viſus Medium requiritur Diaphanum ac Pellucidum: nam per Opacum tranſire non poſſunt Species Viſibiles, quin ab ipſo ſiſtantur: ſic Auditus Medium requiritur tranſmittendis, non ſiſtendis aut confundendis, corrumpendiſve Sonis aptum ſic Caloris Senſus Medium requirit tranſmeando Calori conveniens: ſic Olfactus Medium requiritur tranſeundis Odoribus pervium ſic aliquando Tactus Medium requiritur transferendæ Duritiei adæquatum.

3. C Organ ſenſili afficer

X. *Ut 3. Senſus Organum ſenſiliter afficiant Objecta externa* opus eſt, *ut ipſa certo ſpatio diſtent*, *aut contigua aſtent Organo*; & quidem tum ratione *Objecti Moti*, tum ratione *Organi*, pro cujuſvis Individui conſtitutione ſingulari non parum ſæpè *variantis*. Nam Objecta non ſemper Moventur æquè potenter; nec ſingulorum hominum Organa ſunt eodem conformata modo; nec proinde ab eodem Objecto ſenſibili æque moventur, afficiunturve omnes. Unde aliqui etiam remotiora Vident, Audiuntve, alii tantum propinquiora.

Diſt inter ctum c ganum

XI. *Diſtantia* proinde *conveniens* requiritur quandoque *inter Objectum & Organum*, ut hoc ab illo afficiatur ſenſiliter. Nam *ſi remota nimiùm ſint ab Organo Objecta*, quàm ut ad Ipſum ſatis pervenire poſſint Motæ ac Effuſæ illorum Species, utique *non ſentientur Objecta*, *vel Obſcurè duntaxat & Confuſè*; *non item Clarè ac Diſtinctè*: ſin contrà *nimis propinqua ſint eidem Organo Mota Objecta*, eadem *Confuſè*, *non diſtinctè afficient Senſum*, *quin Senſorium ſimul lædent*, ſi potenter ipſum afficiant.

Nec remot nimis xima.

XII. Hinc eſt, quod remotiora ab Oculis Objecta vel planè non videamus, vel tantùm Obſcurè ac Confuſè; ad quæ dum ſenſim accedimns prius, aut illa ad nos, paulatim eadem cernimns Clariùs & Diſtinctiùs; donec iiſdem exiſtentibus nimis proquinquis Obſcuretur & Confundatur denuò Viſio. Idem verum eſt de Objectis Sonum, Calorem, aut Odorem fundentibus, quando ſunt à nobis remotiora, quæ paulatim percipiunt clarius, diſtinctiuſque, dum nobis appropinquant.

Objecta Lucida.

XIII. Hinc, eſt, quòd *Objecta* oculis proxima ſi potenter Viſum moveant, *Lucida* puta, non raròViſum perdant: ſin minùs potenter moveant, confuſè duntaxat & obſcurè videantur, ac ſenſim, eum ab oculis removentur, diſtinctius cernantur & clariùs, donec ad ducentem uniuſcujuſque oculi diſtantiam conſtituta obſerventur diſtinctiſſimè atque clariſſimè.

Sonus.

XIV. Hinc eſt, quod immanis *Sonus* in loco Auribus vicino excitatus non raròtollat Auditum, vel ni tollat, confuſus tantùm audiatur. Hinc eſt, quod Harmonia inſtrumentorum muſicorum ope producta, ſed valdè ſonora, longè diſtinctius, ideoque ſuaviùs percipiatur in loco aliquantum remotiori, quàm vicino.

Calor.

XV. Hinc eſt, quod *Calor* ingens in loco corpori proximo excitatus urat vehementer, ſuumque corrumpat Senſorium; qui ad convenientem diſtantiam perceptus recreat ſentientem.

Suaveolentia.

XVI. Hinc eſt, quòd *Suave-olentia* licet naribus admota ſæpiùs graviter afficiant plures; quos refocillant, delectantque eadem, ſi magis remota minùs ſui odoris ad ipſos mittant, quod excipiant.

Dulcia.

XVII. Hinc eſt, quod *Dulcia* plerorumque palato per ſe gratiſſima, ſi potentiùs Guſtum afficiant, movendo nauſeam fiant ingrata.

Mollities.

XVIII. Hinc eſt, quòd *Mollities* mediocris (cutis v. g.) tacta ſit ſentienti accepta, quæ paſtæ ad inſtar cedens, ac mediocritatem ideò excedens Tactui reddatur inamœna.

XIX. Requiritur proinde *certa* & unicuique homini tantùm non peculiaris *proportio in Diſtantia Objectorum Senſilium ac Senſorii*, ut commoda & jucunda ſimul fieri queat Senſatio.

Requiſita in Organo.

XX. 2. Ut ipſius *Organi Corporei*, vulgò *Senſorii*, Objectorum ſpecies excipientis, *Requiſita* determinentur; notandum ipſa pro *Senſuum diverſitate* occurrere *diverſa*.

Senſuũ externorũ numerus und

XXI. *Senſuum* autem *Externorum diverſitas & numerus*, meo ſaltem judicio, elici debet *à Senſilium*,

nume- unde idus. ſilium, & uno duntaxat Senſu perceptibilium, adeoque *Propriarum* dictarum *Qualitatum diverſitate ac numero*: ut nunc nil addam de *Primordiorum ac Elementorum Naturalium numero certo*, minimè ſupponendo, verùm demonſtrando, ut & aliis hanc rem ſatis obſcuram; ſi non probantibus ſaltem illuſtrantibus, aut comprobantibus & confirmantibus.

ualitates ia ſex. XXII. Quòd ſi quis omnes ac ſingulas Senſibus Externis perceptibiles *Qualitates*, atque *Intentionales* vocari ſolitas, percurrat & enumeret, utique *Sex* obſervabit *Proprias*, & uno tantùm Senſu perceptibiles, *Colorem*, *Sonum*, *Odorem*; *Saporem*, *Duritiam*, & *Calorem*, cum ſuis *Oppoſitis* & *Adjunctis*.

rni Sen uotnä. XXIII. Unde, ſi benè obſervavi, *totidem* erunt conſtituendi *Externi Senſus*, *Viſus*, *Auditus*, *Olfactus*, *Guſtus*, *Tactus* & *Caloris Senſus*: quem peculiaris nominis defectu ſic vocari poſſe autumo.

ſenſus ſi ha- s con- XXIV. Optarem equidem, ſi vera eſt mea aſſertio, uti ego illam veram eſſe planè nunc etiam ſum perſuaſus, alium aliquem magni nominis & authoritatis Virum eandem ante me propoſuiſſe (ignoro namque, an id ſit factum ab ullo) atque ſic deriſorum ſannam, cui me talia ſentiendo & docendo expoſitum ſat ſcio, à me avertiſſe.

confu- ratio. XXV. Quicquid autem inde mihi eveniat, pro veritate hominumque utilitate pugno, quorum amore motus cogor etiam contra inveteratam, ſi non omnium, plerorumque ſaltem opinionem, quod ſentio, candidè proferre: non quòd exiſtimem me aliquid novi, & aliis ignoti manifeſtare, quin potiùs idem, diſtinctiùs tamen, quàm olim explicare.

XXVI. Videntur namque mihi *Duo ſenſus* ſub *Unius* nomine hactenus malè *confuſi*: *tactus* nempe, qui *Duritiem*, *Mollitiemque*; atque *Coloris ſenſus*, qui *Calorem frigusque* percipit: quouſque omninò exiſtimo ab invicem diſtinguendos.

XXVII. Confuſionis autem illius hæc mihi cenſetur ratio, quòd *non diverſo & diſtincto*, *ſed eodem utatur uterque hic Senſus Organo*.

XXVIII. *Non utitur autem uterque hic Senſus Organo diverſo ac diſtincto*, *quia eodem percipi poteſt utraque Qualitas*: *quæ* præterea & quidem *utraque reliquorum quoque Senſuum Organis percipitur*. Sic exempli gratia Lingua, Guſtus Organum, percipit quoque Calorem ac Duritiem ſuorum Objectorum; nec tamen pro eodem Senſu habetur Guſtus & Tactus. Idem planè accidit Naribus, Auribus, & Oculis.

XXIX. Unde confirmatur, quod modò dicebam, *Senſuum diſtinctionem ab Objectorum Qualitate diverſa petendam*, *non item ab ipſius Organi diverſitate*; quippe quod tum demum diverſa concinnantur ſtructura, quando ad hanc vel illam Objectorum Qualitatem ritè percipiendam diverſitas aliqua requiritur.

XXX. Atque hæc paucis ac in tranſcurſu dicta ſufficiant de ſenſuum Externorum Numero, cùm hic locus non ſit hæc pluribus ad amuſſim revocare.

are Or- ſingu- XXXI. Quoties proinde aliqua Objectorum Qualitas Senſilis, ut ſentiretur, peculiarem Organi ſentientis ſtructuram poſtulavit, toties *ſingulare Orgauum* in eum finem conſtructum eſt, atque collocatum in Capite, loco Cerebro, Cerebelloque proximo.

um nu- us. XXXII. Talia *Organa peculiaria* in homine occurrunt *quadruplicia*; 1. *Oculi* ad Videndum. 2. *Aures* ad Audiendum 3. *Nares* ad Olfaciendum, & 4. *Lingua* ad Guſtandum.

rica, & prima. XXXIII. Horum Organorum Fabrica exacta ex Anatomicorum Sectionibus, Demonſtrationibus & Obſervationibus peti poſſunt ac debent, Sufficiet hic hoc unum attigiſſe, *Organorum iſtorum omnium ac ſingulorum Partem primariam eſſe Membranam ex tenui Meninge ortam*, *illi ſaltem continuatam*, in quà videtur fieri Objectorum Externorum per Species ſuas emiſſas & admiſſas repræſentatio ad ritè ſentiendum.

XXXIV. III. Non ſufficit ad *ritè Sentiendum*, ut ab Objecto Externo Species Senſiles effundantur, deferanturque ad Senſus Organum; quin ipſo admiſſæ depingantur in Membrana ejuſdem primaria modò laudata, (ut exemplo à Viſu deſumpto iterum utar) verùm opus eſt, ut *Anima* quoque ad Senſum perficiendum concurrat *operi huic Attenta*. *Requiſita in Anima.*

XXXV. Requiritur in *Anima*, ut Objectum, quodvis Sentiatur perfectè, *Attentio*, hoc eſt, ſingularum Objecti circumſtantiarum exacta & accurata Conſideratio atque Obſervatio. *Attentio.*

XXXVI. Hæc Circumſtantiarum Conſideratio & Obſervatio, prout ab Anima vel accurata, vel oſcitans fuerit facta, ita Speciei Senſilis perceptio, hoc eſt, Senſus erit aut perfectus, diſtinctus & planus; vel imperfectus, confuſus & obſcurus. *Pro cuius diverſitate diverſa perceptio.*

XXXVII. Objecti agitati Conſiderationi Attenta non eſt Anima, quoties aliò avertitur, atque aliud Objectum à priori diverſum præſens aut abſens ita ſpeculatur acriter, ut illi unicè inhærens alia omnia negligat, nec ipſa Obſervet.

XXXVIII. Hanc neceſſariam in Senſu quoties perficiendo Animæ Attentionem qui parvi pendit, aut reijcit & ridet, quomodò Senſus peragatur, meo ſaltem arbitratu, nondum capit.

CAPUT III.

De Senſibus Internis.

I. Quomodo in Externorum Senſuum Organis ad Objectorum Senſilium perceptionem Anima ſe gerat, diximus capite ſuperiore: proximum eſt, ut, quomodo eadem in Specierum Senſibus Externis admiſſarum & attentè conſideratarum examine, Objectorumque aſſurgente gradatim per ipſas Cognitione ulteriùs pergat, oſtendamus quoque ad compendium. *Qui ſe gerat Mens in ſenſibus internis.*

II. Hoc ut debitè fiat, notandum *Animam* poſt attentam, vel ſupinam Specierum in Senſuum Externorum Organa admiſſarum contemplationem, ideas & imagines, quæ illas ſpecies ita, uti perceptæ ſunt & apprehenſæ, repræſentent, formaret; quæ *Notiones* vocantur, & quidem *Primæ*; utpote quæ prima hac mentis operatione hanc præfatam contemplationum ejus conſequente formantur. *Notiones primæ quid.*

III. Quales *Notiones Primas*, vel ad idem objectum diverſis temporibus & modis ſubinde ſenſatum, vel ad varia objecta eodem aut diverſis temporibus itidem ſenſata, formatas, quoties *inter ſe confert* ac comparat eadem *Anima*, toties in omnibus, vel quibuſdam duntaxat, vel nullis circumſtantiis inter ſe convenire, ac proinde in quibuſdam, vel omnibus circumſtantiis differre comperit; unde novas quoque *Ideas*, ſibi format, *ac imagines*, eaſque duplices, aliàs quidem *ex circumſtantiis*, in quibus inter ſe *conveniunt*, aliàs verò *ex circumſtantiis*, in quibus ab invicem *differunt* ac diſtinguuntur inter ſe Collatæ Notiones Primæ; quæ utræque *ſecundarum Notionum* nomine veniunt, utpote ſecunda mentis operatione formatæ: quarum illæ quidem Convenientiæ, atquæ adeò *ſpeciei*, hinc & gradatim *Generis* tum *ſubalterni*, tum *ſummi*; Hæ verò diverſitatis, atque adeò *Differentiæ* tam *ſpecificæ*, *Quomodo ex iis formentur Notiones ſecundæ.* *Species, Genus, differentia.*

quàm *Genericæ* imò *individualis ſive ſingularis* nomine innoteſcunt.

Imaginatio quid. IV. Et quatenus in Notionibus illis tàm Primus, quàm ſecundis, efformandis occupata eſt Mens, *Imaginationis & Phantaſiæ* nomen meruit & accepit: eſtque hic *Internorum ſenſuum Primus*.

Notiones ex qualitatibus propriis & Communibus: V. *Formantur* autem, ut hoc adhuc addam, *Notiones illæ tam Primæ, quam ſecundæ ex qualitatibus ſenſibilibus*, tam cuivis ſenſui *propriis*, quas nuper enumeravimus, *quàm pluribus ſenſibus communibus*, quas hic cenſeo paucis enarrandas, antequam pergamus, imò verò ut faciliùs pergamus ulterius.

1. Numerus VI. Obſervatæ ſunt autem à me ſequentes, & 1. quidem *Numerus* ſive Multitudo ſenſilium objectorum ab invicem disjuncta; eaque vel ſine intermedio intervallo ſibi invicem *Contigua*, vel per intermedium intervallum & ſpatium ab invicem *Diſtans*.

2. Magnitudo. VII. 2. *Magnitudo*, ſive multitudo ſenſilium objectorum ſimul conjuncta; eaque vel ſine intermedio vinculo ſibi invicem *Continua*, vel per intermedium vinculum ſimul *Connexa*.

3. Figura. VIII. 3. *Figura*, ſive Determinata & diſtincta Multitudinis Numerum vel Magnitudinem conſtituentis Diſpoſitio & Ordinatio externa: eaque vel *Recta*, vel *Circularis*, vel *Miſta*.

Recta. IX. *Recta* pro *Angulorum* vel *Rectorum*, vel *Obliquorum*; & horum vel *Acutorum*, vel *Obtuſorum*; multipliciter ſimul concurrentium numero & diverſitate obſervatur omninò multiplex.

Circularis. X. *Circularis* itidem non una obſervatur, nec uniformis.

Miſta. XI. *Miſta* denique multiplex quoque occurrit & multifaria.

4. Locus. XII. 4. *Locus*, ſive ſpatium à rebus Numerum conſtituentibus ad determinatam inter ſe diſtantiam occupatum. Adeò ut in loco deſignando inter plura ſemper fiat relatio & reſpectus.

5. Situs. XIII. *Situs*, ſive ſpatium à rebus ſive partibus Magnitudinem conſtituentibus ad determinatam inter ſe diſtantiam & poſitionem in variis circumſtantiis obſervabilem occupatum.

6. Alteratio. XIV. 6. *Alteratio* ſive Numeri, Magnitudiniſve (augendo ſcilicet vel minuendo) aut Figuræ aliter ſcilicet ordinando) Mutatio.

Motus. XV. 7. *Motus*, ſive loci ſituſve Mutatio.

Qualitates. XVI. Atque hæ ſunt ſeptem impræſentiarum occurrentes mihi qualitates ſenſiles communes, *Numerus, ſcilicet Magnitudo, Figura, Locus, Situs, Alteratio & Motus: ex quibus* (dicebam modò) *ut & ſingulorum* ſenſuum propriis qualitatibus ſenſilibus ſex *Colore, Sono, Odore Sapore, Duritie & Calore*, cum ſuis oppoſitis, & affinibus *formantur Notiones tàm Primæ, quàm Secundæ*.

Propria quos. XVII. Unum adhuc occurrit monendum, non tantùm Numero, Magnitudini, Figuræ, Loco ac Situi *accidere mutationem*, verùm *recenſitis* quoque *qualitatibus ſenſilibus propriis*: unde quòd modò dulce erat, fit paulò poſt amarum, acidum, aut alio ſapore præditum; quod album erat modò, fit paulò poſt rubrum, viride, vel alio colore affectum, & ſic de cæteris.

Quibus qualitatibus accidat mutatio. XVIII. Quæcunque namque ſenſibus externis percipimus objecta, *vel in eodem permanent* ſenſilium qualitatum *ſtatu, vel illum mutant*. Ibi eodem modo ſemper offeruntur iiſdem ſenſibus, hic & alio & diverſo.

In his Notionibus non quieſcere animam. XIX. In hiſce autem tàm Primis, quàm ſecundis notionibus à ſe format, non conquieſcit Anima humana, quin potiùs omnia mirata, omnium quoque tanto numero, tantaque varietate à ſe obſervatorum & notatorum *rationes atque cauſa noſſe optat*, & ut noſcat *Ingenii ope* atque acumine mox allaborat.

XX. *Mens*, inquam, *ab utriuſque Objectorum ſuorum notionibus concatenata ratiocinatione gradatum aſſurgens, ipſarum rationes & cauſas expiſcatur ſedulo, ac, ſi cœptis faverit Deus, ſenſim capit*. *Sed ip... cauſa... ration... dagar...*

1. Eo... ro & ...gnitu... copia abund... Maſſæ XXI. Nam 1. ex Obſervatorum *Numero & Magnitudine Copiam, & Abundantiam Maſſæ*, ex qua omnia illa conſtituuntur, deducit ac demonſtrat, *inſignem*.

2. Ex... ratione... tium d... ſitas. XXII. 2. Ex omnium obſervatorum inter ſe collatorum *Diverſitate notabili*, ac imprimis plerorumque, ſi non omnium, *Alteratione multifaria*, atque ipſo etiam eorundem *Motu* eoque vario, *Partium* dictam *Maſſam conſtituentium diverſitatem* arguit *multiplicem*.

Qu... Phy... ſpectæ XXIII. *Quotuplex* autem ſit *Partium omnium & ſingularum Mundi Maſſam conſtituentium Diverſitas prima & ſimpliciſſima*, ad Phyſicæ ſcientiæ ſtructuram oppidò neceſſaria, non eſt hujus loci, nec inſtituti oſtendere. Sufficiet verò hoc tempore & loco, Ingenij humani operandi modum & vias legiſſe atque aperuiſſe.

3. Ex e... alterat... Agens... Patien... XXIV. Nam & 3. & præfata *Alteratione uni, eidemque objecto contingente, nec à ſemetipſo expectanda, ipſam aliunde*, ac quidem *à re ab objecto alterando diverſa proficiſci concludit*: ac proinde Mutationem omnem in Alteratione obſervabilem, *Mutans & Mutandum, Agens & Patiens* præſupponere, imò arguere arguit.

Atque... Partium... Varieta... ma & ... rerum... mordia... quanam... XXV. Plures ergò ſi ſint, eæque variantes Mundanæ Maſſæ Partes, ac ſeſe invicem illius varietatis ratione variè immutantes atque alterantes, non immeritò quæritur iterum 1. *Quotuplex ſit illa Partium* omnium *Varietas prima* & ſimpliciſſima, 2. *Quot* proinde *mundanarum rerum omnium primordia*. Quæ ſcilicet neque ſint ex ſe invicem, neque ex aliis, ſed ex ipſis omnia & 3. denique *Quænam* illa ſint, quibuſque nominibus indigitanda Rerum naturalium elementa. Ex quibus tribus quæſitis debitè enucleatis & adſtructis pendere puto ſolidæ, adeoque certæ earundem rerum ſcientiæ conſtitutionem, de qua alias & alibi.

Qua... thodo. XXVI. Ingenium ergò humanum quo Mutationum omnium rationes & cauſas expiſcetur, ſequenti ferè procedit methodo ac ordine.

Proce... mens co... tione. XXVII. 1. *Perpendit, examinat & obſervat omnia, quæ ante mutationem, durante mutatione, & poſt mutationem concurrunt circa rem, cum re quæ mutatur*.

XXVIII. 2. *Similes mutationes* eodem modo examinatas & obſervatas *inter ſe confert*, & tam ubi conveniant, quàm ubi differant, notat.

XXIX. 3. *Ex & Ab iis, quæ ſemper ſimilibus mutationibus concurrere animadvertit*, examinandam *mutationem ortum ſuum ducere ſuſpicatur & opinatur*.

XXX. De ſuſpicione atque opinione ſua ut certior fiat Mens, quoties licet ac libet, & *Mutanda, & quæ Mutatura cenſet, conjungit & componit Artifex; ex quo concurſu ſi eadem mutatio conſequatur, & obſervetur aliquoties*, utique omnis ampliùs dubitandi tollitur occaſio, quin imò *confirmatur* tunc in ſua ſententia Homo *per Experientiam*; ſine qua inanes, vani & futiles tuat à ſubtiliſſimo licet ingenio excogitati diſcurſus omnes.

XXXI. Hunc ingenii humani in veritate eruenda proceſſum qui ſeriò expenderit & ſecutus fuerit, quin aliquando gratos & acceptos laborum ſuorum fructus ſit reportaturus ampliſſimos, nullus ambigo.

Judicium. XXXII. Verum tempus eſt, ut *Judicium* quoque, internorum ſenſuum tertium examinemus, & illius itidem munera & officia explicemus.

XXXIII. Anima etenim, ut de ingenii ſed quæ-

iomodò pat …

quæſitis excogitatis & prolatis, an vera ſint, nec ne, certior fiat & ſecura, eadem incudi ſubiicienda & ad Veritatis trutinam Experientiam revocanda & expendenda judicio committit.

ius duo …

XXXIV. Nam quæcunque conſtare poſſunt Experientia, uti *experientia conſtare naturalia omnia debent*, pro *Veris*, *Certiſque haberi nequeunt*, *donec accuratum & exactum ipſius examen ſuſtinuerint*, & tanquam probata ex ejuſdem purgatorio igne prodierint illæſa; pro falſis alias & fictis, uti modò dicebam, habenda.

XXXV. *Iudicii autem humani*, ut æquus ingenii Iudex habeatur, *duo ſunt officia & munera* 1. *Rationum omnium ab Ingenio allegatarum Expenſio accurata* 2. *De earundem ſoliditate, valore ac pondere*, *Deciſio æqua & juſta*.

Expen-ratio-

XXXVI. *Expendit Iudicium* rationes & cauſas ab Ingenio prolatas, quoties, uti referebam modò, ſimilia experimenta inſtituit Artifex, eaque cum Ingenii excogitatis exactè in omnibus confert, atque convenientiam cum iisdem, aut diverſitatem inter ipſa obſervat & notat.

Decide-

XXXVII. *Decidit* autem idem *Iudicium*, quando *Rationes ab Ingenio productas cum Experientia conſtantibus vel convenire*, *vel diſſentire*, adeoque vel *veras*, *vel falſas eſſe pronuntiat*.

Ratioci-nio.

XXXVIII. Eſt tamen & alia quoque, quàm præcedens, multis paraſanguis *Inferior Iudicii Expenſio & Deciſio*: *qua ratiocinationis* duntaxat ab ingenio *deductæ connexum examinat*; unde ipſum ſi cohærentem ac concatenatum comperiat *Probabiles quidem ac Veroſimiles teſtatur* Rationes ab Ingenio excogitatas, *non* autem *Probatas & veras*; donec, uti jam dixi non ſemel, Experientiæ examen ſuſtinuerint: quod diligenter obſervaſſe & notaſſe juvabit, *ne Probabile confundatur cum Probato*, *nec Veroſimile cum Vero*.

emoria.

XXXIX. Occupat extremum & 4. inter ſenſus internos locum *Memoria*, minimè negligenda, verùm itidem breviter examinanda.

Eius offi-m.

XL. Eſt autem *Memoriæ officium* & munus omnia prædictorum *ſenſuum internorum opera*, Imaginationis puta Notiones 1. & 2. Ingenii ratiocinationes, atque Iudicii decreta *fideliter aſſervare*; ut quoties opus eſt, illis uti queat Homo.

Eius dotres.

XLI. Hoc ſuo munere ut ritè fungatur *Memoria & Felix* audiat, *tres*, in ipſa deſiderantur *dotes*, quarum 1. *eſt* ut *concredita admittat facilè* 2. ut *retineat firmiter*. 3. verò ut *reponat promptè*.

Et toti-n defe-s.

XLII. Quibus dotibus totidem ex adverſo *Infelicis Memoriæ* obſervantur *defectus*; quorum 1. eſt Concredita *admittere difficulter* 2. *retinere laxè* 3. denique *reponere tardè*.

Eorum uxilia.

XLIII. *Difficilem admiſſionem juvat* longa & accurata concrediti contemplatio: *Retentionem laxam roborat* circunſtantiarum omnium exacta & protracta expenſio. *Tardam verò repoſitionem promovet* iterata commiſſorum recordatio.

Reminiſ-ntia.

XLIV. Ad memoriam refertur *Reminiſcentia*, reiſc. penè oblitæ ex circunſtantiis temporis, loci, adſtantium & ſimilium arte inſtituta recordatio & in memoriam revocatio.

Ingenii utinium.

XLV. Non tantùm ratiocinia ſua Memoriæ committit aſſervanda, verùm Ipſius etiam dotes ac defectus ſcrutatur illorum rationes aſſequi cupidum Ingenium humanum.

XLVI. Utique ſi convenientia Infelici Memoriæ præſcripſi modò auxilia, Ingenii perveſtigationi debebitur illorum inventio, utpotè quod de Memoriæ infelicitate conquerentem me monuit, 1. non ſatis diu me multa Memoriæ committenda contemplari 2. pluribus attentam mentem minus diu expendere ſingula ac 3. rariùs recordari me concredita Memoriæ, nec fere niſi urgente neceſſitate.

XLVII. Hæc autem omnia cum inſtituta mei examine faterer vera, remedium confitenti reo fidele, tutumque mox adjecit, quodque aliis etiam ut inſerviret, candidè vobiſcum communicavi. Atque ſic de ſenſibus internis quæ nunc habebam dicenda, abſolvi.

CAPUT IV.

De Animi affectibus.

Res ſenſiles duplici modo conſiderari.

I. NOn tantùm *conſiderantur res ſenſiles*, quatenus corpora conſtituunt naturalia, & ſeſe mutuò alterant & immutant, verùm inſuper *quatenus ſe habent ad viventia*, & imprimis ad *hominem*; in cujus videlicet gratiam conditus eſt à Deo mundus hic univerſus.

Mundus Homini utilis & inutilis.

II. Qui autem homini in ſua integritate perſeveranti futurus erat mundus omnibus modis utilis & commodus; is nunc ob ipſius peccatum maledictus, factus eſt eidem multis modis noxius & inutilis.

Morborum origo, & medela

III. Ex hac nunquam ſatis deplorata mundi maledictione pendet omnium morborum ortus & origo: quibus cum dum miſerè conflictatur homo, ad Creatorem ſuum precibus & ſupplicationibus flectendum recurrit, & nonnunquam ſecundùm ineffabilem Ipſius miſericordiam a ſuis liberatur infirmitatibus, ſanitatique reſtituitur priſtinæ.

Variis hominem agitari affectibus.

IV. Unde per Experientiam edoctus homo, quandoque voluptate, quandoque dolore affici ſuos ſenſus ab objectis externis; quinimò quandoque recreari, quandoque confici ſuas ad vitam naturalem (ut de civili & ſpirituali nunc ſileam) neceſſarias vires, utique alterum utpote ſibi gratum bonumque *amat*, alterum ut pote ſibi moleſtum malumque *odit*; alterum *optat & quærit*, alterum *metuit & fugit*; uno verbo, variis agitatur humana mens affectibus & animi motibus, de quibus Medicorum eſt tractare, cùm ſit Medicorum illos curare.

Quos curare Medici eſt.

V. Medicorum eſſe Animi motus & affectus curare, qui neſcit aut diſſimulat, hoſpes eſt in arte Medica, nec audiendus proinde. Utique non pauci occurrerunt mihi tales curandi, & per Dei gratiam ſunt à me tales curati non pauci; & quidem non rarò ratiocinatione magis, quàm medicamentis corporeis, quibus corpus imprimis afficitur, non æquè anima.

Animi affectus unde excitentur, & quid agant.

VI. Agedum, delibemus ergò *Animi motus & affectus*, corpus ipſum in conſenſum trahentes, uti ab ipſius affectionibus plerumque excitatos.

In illis tria obſervanda.

VII. Veniunt autem in omnis animi affectus examine obſervanda tria 1. *Objectum agens & animum movens* 2. *Subjectum patiens*, *ſive Homo*, *cujus animus movetur*. 3. *Affectus ipſe* in animo motus & ab obiecto excitatus.

1. Obiectum movens varium.

VIII. 1. Animum *movens Obiectum* conſideratur; quatenus Patienti homini *Bonum* eſt vel *Malum*, id eſt aliquid confert ad naturalem ipſius vitam ſimpliciter vel beatè tranſigendam vel è contra ad ejuſdem vitam naturalem deſtruendam, vel ſaltem miſeram efficiendam.

IX. Objectum autem illud utrovis modo ſpectatum vel eidem Patienti *Præſens* eſt, vel *Abſens*, & hoc vel *Præteritum*, vel *Futurum*.

X. Et futurum rurſus, qua bonum, *comparatu*; quà malum, *ſuperatu* ſpectatur vel *impoſſibile*, vel *dubium*, vel *poſſibile*, & hoc quidem vel *facilè*, vel *difficulter*.

XI. Eſt autem objectum mundanum omne tàm bonum, quàm malum, vel *inanimatum*, vel *animatum ſive vivens*; & hoc vel *planta*, vel *animal*; ut & hoc iterum vel *brutum*; vel *homo*.

XII. *Homo* autem Affectuum Objectum, homini eorundem ſubjecto & Patienti 1. vel *notus* eſt vel *ignotus* 2. vel *concivis*, vel *peregrinus*. 3. ab *Ipſo liber* & ſolutus, vel *eidem alligatus*, & quidem aut 1. *ſanguine*, Ipſique adeò vel *conjux*, vel *Parens*, vel *Natus*, aliovè *conſanguinitatis*, *affinitatiſve vinculo conjunctus*: aut 2. authoritate, ipſique adeò vel *Præpoſitus* vel *Subditus*; aut 3. *affectu*, ipſique adeò vel *Amicus & Carus*, vel *Inimicus & exoſus*.

1. Subiectum patiens varium.

XIII. 2. *Subjectum patiens*, ſive Homo, cujus animus moveri dicitur & affectu cieri, vel *primario & per ſe movetur*, & quando rectà in ipſum dirigitur agentis Objecti actio, vel *ſecundario & per conſenſum*, quando rectà in aliud dirigatur, & indirectè in ipſum deflectit ejuſdem Objecti actio.

XIV. Illud autem *aliud*, in quo rectà dirigitur tunc objecti actio, vel *vivens* eſt, vel ſaltem *viventis beatitudini ſerviens*.

XV. *Vivens* eſt vel *planta*, vel *brutum*, vel *homo* ſecundùm varias modò recenſitas circunſtantias conſideratus & ſpectatus.

XVI. Viventis beatitudini ſerviunt, quæ viventia cùm non ſint, nec proinde ſenſus, aut cognitionis compotia, per ſe nihil mali pati poſſunt, verùm quatenus Domino, Poſſeſſori, vel Uſufructuario voluptatem aliquam afferunt, vel alium in vita naturali uſum. Sic e. g. pictura, res inanimata, per ſe nihil patitur mali, etiamſi conſpurcetur, diſpeſcatur, aut comburatur, verùm eatenus duntaxat, quatenus deſinit tunc eſſe Domino ſuo utilis & grata.

3. Affectus varii.

XVII. 3. Atque pro Objecti Agentis, & Subjecti Patientis ſecundùm memoratas circumſtantias concurſu vario *varii* quoque oriuntur & exurgunt *Animi motus & Affectus*.

Amor & Odium.

XVIII. Nam primariò ab *Objecto* omni 1. ſub *boni ſpecie* conſiderato movetur animus ad ejuſdem *Amorem*; uti vice verſa ab objecto *pro malo* judicato, ad ipſius *Odium*.

Voluptas Gaudium. Dolor Triſtitia vel Mœror.

XIX. 2. Ab *Objecto bono*, eoque *præſenti* excitatur *Voluptas* in ſenſibus, & *Gaudium ſive Lætitia* in Animo; *à malo* verò producitur in ſenſibus *Dolor*, & in Animo *Triſtitia vel Mœror*.

XX. 3. Ab *Objecto tàm bono*, *quàm Malo*, eoque jam *præterito*, gignitur *miſtus ex Gaudio & Mœrore Affectus*; Et *Gaudium* quidem ex boni objecti memoria, & mali præteritione; *Mœror* verò ex boni objecti præteritione, & mali memoria.

Deſiderium. Abhorrentia ſive Metus.

XXI. 4. Ab *Objecto bono futuro* generatur in animo *Deſiderium*, ex malo verò *Abhorrentia* ſive *Metus*.

Deſperatio. Anxietas Sollicitudo.

XXII. Ab eodem autem futuro Objecto bono *comparatu impoſſibili* profertur *Deſperatio*: ab eodem *dubio*, *Anxietas & Sollicitudo*: ab eodem tandem *poſſibili*, *Spes*: cui accedit *gaudium* ſi facilè putetur obtinendum; vel *mœror*, ſi cum difficultate venit obtinendum.

Spes.

XXIII. Ab eodem verò futuro Objecto malò & *ſuperatur impoſſibili* producitur ſimiliter *Deſperatio*, ab eodem autem *dubio*, itidem *Sollicitudo Anxietas*; ab eodem denique *poſſibili Spes*; & cum *gaudio* comite, ſi facilè putetur ſuperabile, aut *mœrore*, ſi difficulter cenſeatur ſuperabile.

XXIV. Ab Objecto autem ſecundariò & *per* alterius Patientis *conſenſum* motus affectus varius exiſtit: prout *approbamus vel improbamus objecti boni fruitionem*, aut *mali perpeſſionem*.

Congaudium.

XXV. Nam 1. quoties *approbamus* fruitionem objecti boni, gaudemus, & quaſi congratulamur, aut *congaudemus* ſubjecto fruenti objecto bono.

Invidia.

XXVI. Quoties *improbamus* ejuſdem boni objecti fruitionem, *Invidemus* illi bonum illud.

XXVII. 3. Quoties *approbamus alicui perpeſſionem* objecti mali & noxii, toties lætamur & exultamus, & *inſultamus* illi.

Inſ…

Con… lentia … ricord…

XXVIII. 4. Quoties *improbamus perpeſſionem objecti mali* alicui contingentem, toties condolemus ipſi, & *miſericordia* afficimur erga ipſum.

XXIX. Eſt autem & approbatio vel improbatio *ratione æquitatis vel iniquitatis* in boni, malive objecti paſſione, ex ea quoque varii oriuntur affectus.

A… ſcentia… applau… Ind… tio.

XXX. Nam 1. Quoties æquum eſſe judicamus aliquem aut bono frui, aut malum perpeti, acquieſcimus & applaudimus.

XXXI. Quoties 2. iniquum cenſemus illum aut frui bono, aut pati malum, toties Indignamur & *Iraſcimur* objecto malo, aut illi à quo movetur.

Aff… um ali… ferent… Aff… reales.

XXXII. Occurrit autem alia adhuc magni in arte Medica momenti Affectuum differentia *ab objectorum realitate*, vel *ficta exiſtentia*.

XXXIII. Nam ſi revera tale ſit objectum, quale judicat Mens, toties Affectus inde ortus fundamentum ſuum & firmitatem ſuam habet in ipſa re, & realis dici poteſt.

Ima… rii.

XXXIV. Quòd ſi tale non ſit objectum, quale judicat Mens, ipſaque tale ſibi finxerit tantùm, quamvis Affectus non minùs Agitet hominem, quàm alter in ipſa re fundamentum ſuum habens, facilius tamen ſuperari poteſt, & quidem aut fallendo Mentem falſam, aut eandem melius informando & liberando ab Imaginatione falſa & inani.

Mag… negotiu… Medici… ceſſente…

XXXV. Occurrunt autem non raró tales Imaginarii Ægrorum affectus in praxi Medica, qui plurimùm negotii quandoque faceſſunt etiam primariis Medicis, quales ſunt Amor Inſanus, Terror panicus, Melancholiæ Hypochondriacæ infinitæ penè ſpecies; ut & febricitantium deliria, variis affectibus ipſos agitantia.

XXXVI. Diverſos hos animi affectus nunc paucis attigiſſe ſufficiat; ubi namque occaſio feret quorundam tractationem inſtituere, ibi pluribus de ſingulis agemus ex profeſſo, & enucleabimus accuratiùs.

CAPUT V.

De Animali Corporis Motu.

Mo… Animali… quis dic… tur.

I. VArios animi motus & affectus ſequitur tandem ipſius quoque corporis motus, animalis.

II. Hunc ut commodè proponamus, omnis motus corporeus homini contingens videtur examinandus.

In om… Motu du… Mobi… Idque du… plex.

III. In omni autem motu ſpectandum & *Mobile* quod movetur, & *Movens*, quod movet.

IV. *Mobile* quod movetur, vel eſt hominis *corpus continens*, vel ejuſdem *corpus contentum*.

V. Commode namque puto *humanum corpus diſtingui poſſe in Continens & Contentum*.

Corp… Continens… quid.

VI. *Continens voco*, non tantùm quod cavitatem aliquam peculiarem conſtituit, in quà continetur, aut per quam defertur aliquid: uti ſunt Venæ, Arteriæ, Ventriculus, Inteſtina, Veſicæ tàm Bilaria, quàm Urinaria, Ureteres &c. Verùm, *quicquid conſiſtentiam habens propriam, reliquo corpori cohæret, aut continuatur*.

Conten… tum quid.

VII. *Contentum* verò nomino *quicquid propria caret conſiſtentia, vel reliquo corpori non cohæret*, ac proinde in ipſo verè dicitur contineri: qualis eſt Sanguis, qualia Alimenta in ventriculo, vel inteſtinis contenta; imò ipſæ fæces alvinæ, & urinæ, priuſquam excretæ ſint è corpore, in ipſo continentur adhuc.

VIII. *Con-*

VIII. *Contentum* ergò corpus dicitur, *quicquid propriis terminis non continetur, aut ſaltem reliquo corpori conjunctum non eſt*.

IX. *Utrumque* autem hoc corpus tàm continens, quàm contentum obſervatur 1. *mobile*, *quia ſæpenumero motum*.

X. Sed non tantùm Mobile obſervatur utrumque corpus, *verùm etiam* 2. *Movens*.

XI. Quinimò Ipſa quoque *Anima* evincitur *Movens noſtri corporis*, ut mox oſtendemus.

XII. Ut autem à corpore faciamus initium; obſervandum *Corpus continens moveri & à corpore continente, & à corpore contento*: ut & vice verſa *Corpus contentum moveri & à corpore continente & à corpore contento*.

XIII. Sic 1. *Oſſa*, *corpora continentia*, *moventur à muſculis*; *corporibus continentibus*.

XIV. Sic 2. *Muſculi eorumve fibræ*. *Corpora continentia*, *moventur à Spiritibus animalibus*, *corporibus contentis*, ſic Cordis parenchyma, ut & Arteriæ, &c. dum expanduntur, moventur à ſanguine in ipſis rarefacto, vel aliàs copioſiùs impulſo.

XV. Sic 3. *Alimenta in ore*, *œſophago*, ventriculo, Inteſtinis *contenta moventur ab iiſdem partibus ipſa continentibus* contractis & anguſtatis: ſic ſanguis contentus in Cordis ventriculis movetur à muſculis Cordis parenchyma conſtituentibus & ſui contractione ventriculos coarctantibus, ſanguinemque contentum expellentibus.

XVI. Sic 4. *Contentus in Cordis ventriculis ſanguis moventur & rareſit ab interno, adeoque ibidem contento Cordis Igne*. Sic alimenta in ventriculo contenta moventur à ſaliva itidem in ipſo contenta dum fermentatur. Sic bilis in corpore contenta movetur ad occurſum humoris acidi itidem in corpore contenti, dum efferveſcit, & nunc choleram morbum, cum vomitu & alvi dejectione conjunctum, nunc febres varias producit. Sic Pituita in inteſtinis contenta movetur à bile ibidem contenta, quando, in flatus abit, & colicum cruciatum excitat. Et ſic de cæteris.

XVII. Inter quos *motus* varios aliqui ſunt *merè naturales*; qualis eſt motus ſanguinis ab igne accenſi & rarefacti; alimenti à ſaliva fermentati; pituitæ à bile in flatus converſæ; bilis & ſucci acidi efferveſcentiam concitantium. Alii verè *motus Organici* vocari queunt; ob peculiarem organi conſtitutionem ad motum illum obeundum requiſitam; qui ferè per diſtenſionem fieri ſolent, qualem concipimus dilatationem ventriculorum Cordis, & arteriarum à ſanguine ſive rarefacto, ſive propulſo, & diſtendente parietes; qualem concipimus muſculoſarum fibrarum ipſorumque adeò muſculorum motum à ſpiritibus animalibus fibras replentibus & diſtendentibus: qualem concipimus motum inteſtinorum à flatibus diſtentorum; qualem concipimus motum eorundem inteſtinorum periſtalticum à ſpiritibus animalibus ipſorum fibras replentibus, diſtendentibus, atque ſic cavitatem ipſorum coarctantibus.

XVIII. Hujus poſterioris *motus organici ſpecies primaria* per muſculos perfici ſolita, *animalis* & in homine *voluntarii* nomine venit.

XIX. *Animalis* autem vocatur, quoniam ab anima creditur regi, & *Voluntarius*, quoniam ad voluntatis arbitrium obſervatur ſic & ſi immutari.

XX. Non video autem, quomodò ab objecto deduci queat omnis motus voluntarius, quandoquidem eodem abſente perficitur, & quidem pro animi affectu vario, in loco ab omnibus objectis remotiſſimo, noctu in lecto excitato admodum diverſimodè.

XXI. Quòd ſi quis roget, quomodò ſuſpicer cieri motum animalem & voluntarium; dum ejus nullum ſenſibilem invenire potuerim, nec proinde hic producere queam experientiam, neque quidquam hic habeam probatum ac verum; quod probabile ac veroſimile judico breviter eloquar.

XXII. Cenſeo ergò 1. Muſculos, & imprimis ipſorum fibras animali ſpiritu repletas & diſtentas breviores reddi, ac ſic alligatas ſibi partes ad ſe trahere, aut à ſe complexas coarctare & per conſequens contenta in ipſis propellere.

XXIII. 2. Animales ſpiritus in benè conſtituto & ſano homine *continuè* à cerebro per nervos ad muſculorum fibras defluere. *Qui Animales Spiritus.*

XXIV. *Copioſius* tamen, quoties vel objecto externo vehementiùs afficitur, & dolore ſenſus externus, aut animi affectu vehementiore concutitur anima.

XXV. Cenſeo prætereà 3. *ſpiritus animales* præ cæteris corporis contenti partibus omnibus ad *puritatem & ſimplicitatem elementarem* (ut ſic loquar) *proximè accedere*; atque ideò *animæ* quoque *proximè jungi*; quinimò *per animales ſpiritus reliquo corpori conjungi animam*: & quidem Idcirco, quòd obſervamus pro animæ arbitrio & voluntate quaquaverſùm ad ſenſum & animalis motus organa, ipſumque adeò cor propelli ſpiritus animales; & *hoc unum eſſe*, *cui proximè imperat anima*; *non item igni cordis interno*, quem poſt animales ſpiritus puto eſſe ſimpliciſſimum in corpore: Neque enim corpus continens pro ſimplici haberi poteſt, cùm manifeſtè ex variis machinæ ad inſtar compoſitum obſervetur, nec moveri queat niſi ab alio, ſecùs ac Ignis, aut Spiritus. *Eorum conſtitutio.* *Eorum ope Animā corpori cōiungi. Illis Animā imperare.* *Corpus continens non eſſe ſimplex corpus.*

XXVI. Hæc qui ritè obſervaverit & perpenderit, facem ſibi ad alia ſecretiora accenſam ultrò fatebitur, ſed de his aliàs.

XXVII. *Animalis ergò motus is eſt qui per muſculos obitur, aut per fibras ad voluntatis arbitrium ab animali ſpiritu motas*. *Animalis Motus definitio.*

XXVIII. Atque ſic percurrimus quatuor functionum genera animalibus peculiaria; Senſus externos, Senſus internos, Motus animi, & Motus corporis: proximum nunc eſt, ut ad earundem functionum læſiones primarias tranſeamus; quas primò generali ratione deſcribere, deinde ſpecialem quoque illarum hiſtoriam annectere decrevimus.

CAPUT VI.

De Dolore.

I. **V**T ab Externis Senſibus faciamus initium, obſervandum, quemadmodum *ex objecti grati ac ſenſorium demulcentis ſenſatione Voluptas* excitatur, ſic *ex ejuſdem objecti ſenſorium lædentis perceptione Dolorem* produci: *Dolor* enim *non tantum Tactus*, ſed *cæterorum quoque Senſuum Externorum Affectio* eſt & moleſtum ipſis Symptoma. *Dolor unde producatur: & quorum ſit affectio.*

II. *Cauſa* igitur *Doloris* omnis *Objectum* eſt *Senſile*, *aut intra Corpus exiſtens*, *aut forinſecùs ipſi adveniens*, atque *ſenſorium quodvis moleſtè afficiens ac lædens*. Sic *lux nimia* Dolore afficit Oculos; *Sonus fortis* Aures; *Odor gravis & acer* Nares; *Sapor mordens* Linguam & Palatum; *Durities acuta* Cutim & Membranas; *Calor & Frigus Urens* itidem Cutim & Membranas. *Eius Cauſa*

III. Nihil enim impedit Idem ſenſorium pluribus inſervire ſenſibus; ſic Oculi non tantùm vident, ſed ſimul Tactu ſunt prædìti; ſic Lingua non tantùm ſaporem dignoſcit; ſed inſuper Duritiem, Calorem, ac Frigus. Cujus rei ratio videtur, quod ad Tactum & Caloris ſenſum nullus requiritur ſenſorii apparatus; qualem deſiderant Viſus, Auditus, Olfactus & Guſtus, idcircò peculiaribus organis alligati. *Idem ſenſorium pluribus ſenſibus inſervire.*

IV. Ad *Doloris Curationem* requiritur 1. *Objecti dolorem inferentis amotio*, aut ſaltem *emendatio*; poſita enim aliàs cauſa, ponitur effectus. 2. *Senſorii læſi reparatio*. 3. Urgente multùm dolore ac permanente cauſa *Senſus ſtupefactio*. *Ad doloris curationem tria requiri.*

V. Amo-

Cauſa Doloris externa tollenda, vel vitanda.

V. *Amovetur Cauſa Doloris externa*, vel illam *tollendo*, vel illam *fugiendo & vitando*. Sic ſpina parti infixa detrahitur; ſic ſolis æſtum fugimus conferendo nos in aliquod antrum, vel ad umbram.

Interna qui amoveatur,

VI. *Amovetur Cauſa Doloris Interna*, ſi *ſanguis* fuerit, illum per venam ſectam, vel aliter educendo; ſi *alii humores* fuerint, illos evacuando per vomitum, purgationem, urinas, ſudores, ſalivationem, partis apertionem &c. ſi *partes ſolidæ* fuerint, & quidem *luxatæ*, ipſas reponendo; ſin fractæ, itidem reponendo, aut fragmenta acutiora reſecando, &c.

Doloris cauſa varia variis modis emendatur.

VII. *Emendatur Doloris Cauſa* varia modis variis, Lumen magnum producta umbra, objectum acre per temperantia acrimoniam, &c. de quibus alibi actum vel agendum.

Senſorium læſum reparando.

VIII. *Senſorium læſum reparatur*, reſtituiturque in integrum præ læſionis diverſitate modis variis: aliter enim vulneratum, aliter uſtum, aliter eroſum, aliter contuſum reſtituitur & curatur, de quibus alibi.

Senſûi ſtuporem inducẽdo.

IX. *Senſui ſtupor inducitur* per *Narcotica & Opiata* omnia, prudenter ac per vices potiùs parciuſque, quàm confertim, externè aut internè uſurpata.

X. De Dolorum variis ſpeciebus, Cauſis, & Curatione videatur Libri Primi Caput XIV.

CAPUT VII.

De Primariis Viſus Læſionibus.

Suffuſio quid.

I. INter multifarias Viſus læſiones, quæ curari poſſunt, quaſque ſolas hic attingemus, haud poſtremum locum ſibi vendicat *Suffuſio* dicta, ut plurimum Viſum gradatim obtenebrans & tandem tollens.

Unde oriatur.

II. Ortum enim habet hic Affectus *ex pituita viſcidiore*, melancholiæ nomine vulgò veniente, à cauſa quacunque genita, hinc & attenuata, ſanguinique confuſa, & una cum ipſo ad Oculos per Arterias delata, & in humore Aqueo imprimis hærente, ipſumque obſcurante; donec tandem magis magiſque accreſcens, iterumque concreſcens, ac coagulata circa pupillam conſtituentem Uveam vel ex parte, vel in totum lumini externo, ac imprimis ſpeciebus viſibilibus tranſitum deneget, ſicque Cæcitatem tandem inducat.

Pituitam viſcidam quænam generent.

III. Hanc *pituitam viſcidam* in Corpore *generant* imprimis Alimenta ſimilia; *augent* Triſtitia & Metus; *commovent* iidem affectus Iræ præſertim copulati, ut & Aer conturbatus aut æſtuans, vigiliæ protractæ, ſolicitudines, Corporis motus vehementior; &c.

Qui paulatim ſuffuſio accreſcat.

IV. Excitati ab hac pituita halitus, & humori Aqueo in Oculis confuſi primùm vel nubeculam oculis obſervantem, vel filamenta, feſtucas, muſcas & ſimilia ante oculos volitantia repræſentant; deinde Objecta externa omnia obſcuriùs, aliquando patula vel hiantia exhibent; denique lumen duntaxat obſcurè admittunt:

Et medico patat.

Interim Oculos affectos inſpicientes primò quidem loco nigredinis ac tenebrarum ſecundùm naturam repræſentant ſolitarum, humor aqueus vitri alicujus fuſi ad inſtar occurrit, ac ſenſim magis magiſque albeſcere videtur, donec tandem foramini uveæ accreſcere deprehendatur, & dictam catarrhactam producere, & ipſam quidem magis vel minùs albicantem, ſolidamque &c.

Ejus Curatio.

V. Curatio hujus Affectus ſpectat eundem, dum vel producitur, vel jam eſt productus.

In Principio.

VI. In Principio quidem, ubi halitus duntaxat in oculis obſervantur, laborandum, tum ut nulli ampliùs eò deferantur, tum ut, qui jam eò penetrarunt, inde rurſus removeantur & tollantur.

Corr… Pitui… cida.

VII. Nulli deferentur ampliùs ad Oculos, ſi ipſorum Cauſa Materialis ac efficiens corrigatur aut Tollatur.

VIII. *Corrigetur Ipſorum Materialis Cauſa, Pituita Viſcida* medicamentis incidentibus & attenuantibus, uno verbo, Sale volatili præditis: Scilicet *Radicibus* fœniculi, apii, valerianæ, chelidoniæ majoris, &c. *Herbis* euphraſiæ, majoranæ, rutæ, &c. *Seminibus* fœniculi, ſileris montani, carvi, &c. *Oxymelite* tam ſimplici, quàm ſcyllitico. *Syrupo* fœniculi, abſinthii, ſtœchados; byzantino &c.

Eade… lenda

IX. *Tolletur* eadem *Pituita Viſcida* quoties copia ſimul peccat, vel tardiùs corrigi poteſt tota, per Phlegmagoga tum vulgaria, tum Chymica, Mercurium præſertim quovis modo debitè præparatum: Exempli loco ſunto pilulæ ſequentes Magiſtrales variiſque indicationibus inſervientes, quæ.

Pilulæ

℞ *Gumm. galbani cum aceto ſcyllitico præp.* ℥ j.
Maſtich. el. ʒ ß.
Caſtorei opt.
Myrrh. rubr. an. ℈ j.
Carab. alb. gr. xv.
Croci ſel. ℈ ß.
Aloes roſat. ʒ ß.
Troch. Anhandal. ℈ j.
Ol. fœnicul. ſtill. gr. vj.
M. f. pilul. num. 50. Deaurandæ.

Earum…

Harum autem accipiat æger alternis diebus, una ve altera poſt cœnam modicam hora 3. 4. vel 5. ut ſequenti die manè ſemel inde alvum deponat. Satius enim & tutiùs eſt per epicraſin corrigere, & ſimul minuere cauſam morbificam, quam vehementer ipſam agitando ægrum in gravioris mali periculum conjicere.

Corrig… Bilis A…

X. *Corrigetur Halituum Efficiens Cauſa*, *Bilis acrior*, medicamentis mediocriter acidis, & imprimis *Nitro*, in quo aliquid ſulphurei (unde ignem concipere ſolet) continetur; quò ſpectat Sempervivum majus, Plantago, Solanum, Endivia, Lactuca, & ſimilia plura.

Eadem … lenda.

XI. *Tolletur* eadem *Bilis acrior*, ubi quantitate nimia ſimul peccat, per Cholagoga, Rhabarbarum præſertim, Tamarindos, Caſſiam, Tartarum & ſimilia blanda.

XII. *Impedietur* quoque *Halituum* in tenui præſertim Inteſtino productorum *delatio ad Oculos*, ſi mox diſcutiantur, & magis, ſi ipſorum productio impediatur & compeſcatur.

Halitus … cutiendi … tenui int… no excita…

XIII. *Diſcutientur Halitus in tenui Inteſtino excitati* aſſumptis quotidie, ac imprimis eorum productionis tempore, (quod ſæpenumerò eſſe ſolet quando vel vacuus eſt Ventriculus, vel ad Inteſtina propellitur prima poſtremave Alimentorum fermentatorum pars, & quidem pro aſſumptorum alimentorum diverſitate diverſimodè) Medicamentis ſale volatili ac præcipuè oleoſo abundantibus.

Eorum p… ductio imp… dienda.

XIV. *Impedietur Halituum productio* medicamentis vitioſam tunc contingentem Efferveſcentiam compeſcentibus, aut potiùs corrigentibus. Quæ qualia ſint aut eſſe debeant, necdum mihi perſpectum eſt ſatis.

Halitus … oculos del… ti diſcutien… di.

XV. Quibus in tenui adhuc Inteſtino exiſtentes, iidem *ad oculos* jam *delati halitus diſcutientur*, quamvis ſegniùs, *medicamentis*, tum *internè aſſumptis*, tum *oculis admotis*. Notum enim eſt mihi per experientiam, Volatilem ſalem ſufficiente Aquæ quantitate dilutum & Oculis applicatum diſcutere tandem halitus oculis concluſos, ſicque humores ipſorum atque viſum clarificare.

Catarrha… induratio expectanda

XVI. Ubi aut neglecta eſt hujus Affectus præcautio, aut impedire non potuit ejuſdem productio vel cita, vel lenta, expectanda eſt patienter ipſius Catarrhactæ induratio, maturatio dicta.

Ac poſtea … auferend…

XVII. Ubi verò ad maturitatem ac requiſitam ſoliditatem pervenit, Acu argentea rotunda per-

perforandus eſt in parte exteriore Oculos, atque ejuſdem ope ſenſim ab uvea liberanda catarrhacta, deorſumque depellenda, donec tum lumen, tum objecta externa dignoſci poſſint ab Ægro; tum mixtura ex ovi albumine atque alumine ſimul in vaſe terreo tritis parata, & cannabe excepta devinciendus eſt oculus, & per aliquot dies in dorſum decumbens æger quietus ſervandus, quo ſubſidens catarrhacta non elevetur denuò, ac viſum iterum offuſcet.

toma is ob at io.

XVIII. Ad hujus Affectus prodromum evocari poteſt *Scotoma & Viſus Obtenebratio*, quando ſcilicet confeſtim occæcari videntur homines, præeunte nonnunquam nubeculæ aut fumi oculis obverſantis ſpecie, quo malo ſæpius redeunte ſuffuſio ſubſequi ſolet.

enum

XIX. Hujus Scotomatis Cauſas, Generationis modum, atque Curationem ex ſupradictis elicere quivi poteſt.

XX. Alterius autem generis eſt Affectus, *Senum Viſio* dictus, in quo Iuvenes, quod Senibus aliàs obvenire ſolet, oculis vicina objecta minùs commodè aſſequuntur, quàm remotiora.

Cau-

XXI. Hujus Vitii cauſam eſſe puto Humores oculorum ob ſui exſiccationem aliquantò opaciores.

XXII. Exſiccationem illam pendere arbitror à defectu humoris Aquei ad Oculos cum ſanguine delati.

atio.

XXIII. Unde quodammodò malum illud emendari poſſe ſuſpicor fotu Aquæ dulcis tepidæ oculis admotæ, & forſan, ubi Aqua in univerſo ſanguine deſideratur, uſurpatione Alimentorum ſolito magis Aqueorum.

XXIV. Interim Vitio illi ſuccurri poteſt perſpicillis mediocriter convexis ac valdè perſpicuis.

yopia

XXV. Vitium prædicto contrarium eſt *Myopia* qua qui laborant, propinqua perfectè, non item remotiora vident ac diſcernunt.

Cau-

XXVI. Hujus Cauſam cenſeo Humores oculorum nimis aqueos ac pellucidos; quapropter ſolet temporis tractu vitium illud in pleriſque ſpontè quodammodò corrigi ac minui dum ſenſim exſiccantur ætate humores.

atio.

XXVII. Malum hoc emendari poſſe autumo uſurpatis circa oculos, quæ aquoſos humores blandè poſſunt conſumere, ſicque Oculorum humores quadantenus exſiccare.

XXVIII. Interim ſuccurritur huic vitio & defectui perſpicillis concavis.

Vi- Viſio-

XXIX. *Vitioſa* quoquè exiſtit *Viſio*, quando Ipſa *Objecta aliter affecta repræſentantur*, atque *actu ſunt*; ſive aliter *colorata*: ſive aliter *inflexa & incurvata rectave*; ſive *perforata*, *biſidave & biantia*, quæ ſolida, ſive *truncata*, quæ integra; five *multiplicia*, quæ ſimplicia; imo *variè mota & gyrata*, quæ quieſcunt.

loris.

XXX. *Coloris* quidem naturalis objectorum *mutatio* videtur mihi adſcribenda halitibus ad Oculos delatis, & colore proprio vel ab externo lumine ſimul adventitio, externorum objectorum ſpecies inficientibus.

tura.

XXXI. *Figuram* objectorum *immutare*, atque quæ recta ſunt, ac ſi *curva* eſſent, ac *viceverſa* repræſentare videntur iidem halitus unam humoris Aquei partem magis occupantes, quàm cæteras; unde illa incurvatio vel falſa putatitia & ficta rectitudo ſpecierum viſibilium conſequantur.

biecti ati.

XXXIII. *Perforata* putantur Objecta viſa, quoties alicubi hæret in humore, aqueo coagulatus & conglobatus halitus, tranſitum ſpeciei hactenus denegans: Uti *biſida* vel *biantia*, quoties idem halitus in longum deorſùm verſus eſt ſitus ac extenſus.

cati.

XXXIII. *Capite aliave parte notabili truncata* videntur Objecta, quando in parte Aquei humoris ſuperiore tranſverſim, aut alibi ad latus conſiſtit concretus ille ac tenuis halitus.

XXXIV. *Multiplicia & imprimis duplicia geminaque* putantur eſſe *objecta eadem externa*, quoties non æqualiter moventur bini Oculi, quod Ebriis ſatis familiare, & febrientibus quibuſdam cum delirio Ebrietati valdè conſimili. *Multiplicati.*

XXXV. Segnities autem illa ad movendum Oculos æqualiter adſcribenda videtur ſpiritibus animalibus multo vapore, narcotico præſertim infectis & torpentibus, atque tardiùs, ſegniuſque ad muſculos oculos moventes delatis.

XXXVI. *Movere putantur*, *quamvis quieſcant*, tum *Objecta externa viſa*, tum *pavimentum ac ſe dile*, *cui inſidet æger*, tum *ipſe æger* ob ſpiritus animales plùs minùs commotos & confusè ac vertiginosè ad Oculos, Tactuſque Organa propulſos. *Moti, unde Vertigo.*

Horum Vitiorum Curationes.

XXXVII. *Halitus*, qui *objectorum Colores* immutatos repræſentant, aliam *curam* non videntur exigere, quàm quæ abſolutè Ipſis præter naturam genitis & ad Oculos delatis debetur, quamque jam propoſuimus in Suffuſionis Curatione.

XXXVIII. Idem omninò dicendum de iiſdem halitibus *Objectorum Figuram* vitiantibus Eademque *Perforata*, *Biſida*, vel *Truncata* repræſentantibus.

XXXIX. Spiritus Animales per Ebrietatem aliamve in febribus accidentem Temulenti Delirii ſpeciem Objecta geminantes, reſtituentur in integrum ceſſante ſpontè Ebrietate, ac Temulentia morboſa, eademve arte ſuppreſſa vel ſublata. *Spiritus Animales Vapore infecti qui corriga ntur.*

XL. In hunc finem conducit Potus Aquæ puræ, ut & Acidularum: quin & Decoctum Lactucæ, Roſarumque rubrarum Tinctura cum ſpiritu vitrioli parata, Braſſicæ Caudex. Obſervavi præterea ſalem volatilem plurimùm in eodem caſu conferre, ipſumque Caſtoreum, quovis modo uſurpatum: ſingula verò peculiari ratione juvant.

XLI. *Spiritus Animales nimium agitatos*, & Objecta externa, ipſumve Ægrum *Vertigine* correpta repræſentantes ad tranquillitatem reducunt Anodyna, & potentiùs Narcotica minore quantitate ac per intervalla uſurpata. *Iidem agitati quibus ad quietem reducantur.*

XLII. Exempli loco eſto ſequens formula, quæ.

Mixtura.

℞. *Aq. florum tiliæ*, ℥ ij ß.
Antiparalyticæ, *aut Antepilept. cujuſvis* ℥ j.
Laud. Opiat. Gr. iij.
Syr. ſtœchad. ℥ j.
M.

Eius Vſus.

Accipiat Æger ſubinde hujus cochleare unum, donec corrigatur Vertigo,

CAPUT VII.

De Præcipuis Auditus Læſionibus.

Quot modis lædatur Auditus.

I. Aboletur Auditus in Surditate, Cophoſi, *Diminuitur* Idem in Barycoja, ſive gravi Auditu; *Augetur* in Auditu acutiore; *Depravatur* in Obauditione, Auriumque Tinnitu, Sibilo, & ſimilibus Affectibus aſſinibus.

II. *Abolitus Auditus* eſt aliquando *nativus*, aliquando fortuitus & *adventitius*. *Abolitus Auditus duplex. Nativus.*

III. Qui à Nativitate Surdi ſunt, *Muti* quoque naſcuntur & permanent: quoniam Voces articulatas non audiunt ab aliis, aut à ſe editas, nec proinde illas imitari, au temendare norunt.

IV. *Adventitiæ Surditatis Cauſa* nunc in *externa Auris Cavitate* hæret nunc in *Interna*, nunc in *Adventitiæ Surditatis cauſa.*

in *Tympano*, nunc in *Nervo*, nunc in *Spiritibus animalibus*, nunc in *Cerebro*.

In externa cavitate.

V. *In externa Auris Cavitate* hærens ſurditatis Cauſa Sordibus collectis induratiſque, aut aliis rebus forinſecùs obvenientibus, Aureſque obturantibus debetur.

In interna.

VI. In *Auris Cavitate Interna* excitatum Apoſtema nonnunquam Surditatis Cauſa exiſtit.

In Tympano.

VII. *Tympanum* quovis modò ruptum creditur Cauſa exiſtere ſurditatis, ſive hoc fiat à ſono vehementiſſimo, ſive idem accidat ab intruſo inſtrumento acuto, ſive id ſequatur ruptum ibidem apoſtema.

In Nervo Auditorio.

VIII. *Nervi Auditorii* culpa fiet ſurditas, ſi is exſiccetur, aut non tam obſtruatur ipſius medulla, quàm ab humore intra membranam ejus contento comprimatur, aut à quovis tumore vicino nimiùm coarctetur.

In Spiritibus Animalibus.

IX. A *Spiritibus animalibus* torpidis ac immobilibus aliquando ad tempus ſurditatem excitari poſſe autumo in Apoplexia, Caro, aliiſque ſimilibus Affectibus ſoporoſis.

In Cerebro.

X. *A Cerebro* graviter læſo, ac contuſo, vulneratove aut corrupto, Auditum tolli poſſe arbitror.

Difficilis Auditus Cauſa.

XI. *Difficilis & Gravis Auditus* agnoſcit pleraſque Cauſas memoratas, ſed leviores, ac inſuper humores tum Caput univerſum, tum imprimis Aures occupantes, & Catarrhi nomine notos.

Auditus Auctus.

XII. *Auctum* cenſeo in iis *Auditum*, qui minimos ſonos etiam dormientes obſervant, & inde expergiſcuntur.

Eius Cauſa.

XIII. *Aucti Auditus Cauſam* puto ſenſorium perfectiſſimum, imò quodam modo pluſquam perfectum & ſimul valdè tenerum, unde ad minimum objecti cujuſvis motum excitatur; & ſicut objecta à talibus obſervantur accuratiùs & diſtinctiùs, quàm à pleriſque aliis, ita moleſtia ſenſorium afficiunt, ſi vel minimum recedunt ab exacta mediocritate: unde ſomnum talium hominum experimur levem ac continuè ferè interruptum; quod itidem illis exiſtit valdè moleſtum.

Auditus Depravatus.

XIV. *Depravatus dicitur Auditus*, quando alter percipitur ſonus externus, ac is editus eſt, aut alius ſonus ipſi admiſſus putatur, aut abſolutè ſonus aliquis externus creditur audiri, quamvis nullus edatur, niſi in ipſo Audiente, & quidem Tinnitus, Sibilive aut ſimili nomine veniens.

Eius Cauſa.

XV. Omnis autem Depravati Auditus Cauſa eſt ſonus præter naturam in Ægri aure mutatus, vel excitatus à vaporibus & halitibus aut ſurſùm elevatis, aut ibidem productis & falſa ſoni externi ſpecie illudentibus.

Surditas adventitia quomodo curetur.

XVI. *Surditas connata incurabilis* eſſe ſolet; *adventitia* non rarò curatur; imprimis quæ *Sordibus* in aure moram nectentibus, aliiſve rebus forinſecùs in Aures deductis originem duxit; nam illis artificioſè eductis nonnunquam in momento reſtituitur Auditus.

Quomodo Difficilis Auditus.

XVII. Sic curato *Apoſtemate* aliquando reſtituitur, aliquando gravis remanet Auditus, ut plurimùm incurabilis.

XVIII. Surditas à *rupto Tympano* habetur pro incurabili.

Quomodo quæ eſt ab Auditorio Nervo ruditas.

XIX. *Auditorii Nervi* affectum excipiens ſurditas rariùs in totum curatur: Ejus autem Curatio cæterorum Affectuum ipſam comitantium, vel producentium curam ſequi ſolet.

Vt & quæ eſt à Spiritibus Animalibus & Cerebro.

XX. Idem ſtatuendum de ſurditate *Spirituum Animalium aut Cerebri* malam diſpoſitionem conſequente. Nam humores vitioſi in corpore univerſo ac capite præſertim exiſtentes, corrigendi ſunt & pro re nata ſubinde evacuandi per vias univerſales, & Capiti magis proprias & peculiares.

Aurium Tinnitus & Sibilus qui curetur.

XXI. *Auditum Acutiorem* quæ tutò ac blandè obtundant, non novi.

XXII. *Tinnitum, Sibilumque Aurium*, cæteraque eò ſpectantia curant medicamenta humores halituſque ipſorum Cauſas Corrigentia, Evacuantia, & Diſcutientia, tum interna, tum externa, non ſemel à me propoſita.

innit… Medic… Dogm… & rat… lis.

XXIII. Omnis namque Medendi methodus Dogmatica & Rationis innititur accuratæ Inveſtigationi, ac Inventioni Cauſarum omnium ad hunc aut illum Affectum producendum connexarum: His namque artificioſe ac verè compertis, haud difficile erit Medico Iudicio practico pollente convenientia ſingulis Cauſis pro re nata vel minuendis, vel reparandis, vel variè alterandis tum externa, tum interna præſcribere auxilia, dummodo & à noxiis abſtinere atque cavere, & utilia uſurpare velit Æger, ſine quo fruſtrà in conſilium advocatur Medicus, in Artis operibus utut verſatiſſimus & maximè judicioſus.

CAPUT IX.

De Olfactus Læſionibus.

O… carere… ſumu… Qu… lædat…

I. NUllo ſenſu externo cum minori beatæ vitæ detrimento carere poſſumus, quàm Olfactu.

II. *Aboletur* autem, *Imminuiturve* aliquando, quin & *Augetur*, aut *Depravatur* nonnunquam Odoratus.

Abo… Dimin… Cauſa…

III. *Abolitus & Diminutus* eaſdem agnoſcit *Cauſas* ſed gradibus differentes: ſive in ſenſorii ineptitudine, aut gravi læſione, ſive in Nervi Odoratorii, Spirituum Animalium, aut Cerebri morbis obſerventur ipſæ.

In… rio.

IV. *Senſorii* in Naribus exiſtentis Affectus maniſeſti ſunt nimia *exſiccatio*, vel nimia *humectatio*, ut in gravedine accidit.

V. *Nervi Odoratorii*, *Animalium Spirituum & Cerebri* vitia ex præcedentibus capitibus peti poſſunt, ne ſæpiùs eandem recinamus Cantilenam.

Odora… Cauſa…

VI. *Aucti Odoratus Cauſa* eſt ſenſorium ſolito tenerius, atque à quovis Odore potentiùs affectum.

Depr… Odora… Cauſa…

VII. *Depravatur Odoratus* à fœtore in corpore exiſtente atque Odoribus externis admiſſis ſe admiſcente, illoſque inficiente ac vitiante; & forſan aliquando à quibuſdam halitibus ad certos demùm Odores externos admiſſos in corpore excitatis & tunc cæteros aliundè accedentes inficientibus.

excitan… permiſſ… rerum… inodor… rum.

VIII. Odores autem ſive halitus odoratos ex rebus nullum aliquando ex ſe ac per ſe odorem ſpirantibus, ſed ſimul tantùm junctis excitari, teſtantur Sal tartari & Sal armoniacum, vel ſicca, vel in Aqua ſoluta & confuſa; elevato mox Sale Urinæ Volatili in Sale Armoniaco latente & tunc in odoro, ad tartarini verò ſalis occurſum mox erumpente atque exhalante, & Olfactum potentiſſimè movente.

Eam… que in… ſtro co… conting…

IX. Tale quid autem in corpore noſtro itidem accidere poſſe, atque nunc ab Odoratis, nunc ab inodoris aut per nares cum aere attractis, aut ore præſertim aſſumptis, deglutitis, & ad Inteſtina mox pergentibus, ac ibidem Efferveſcentiam vitioſam & moleſtam excitantibus, halitus fœtentes aut quovis modo odoratos per œſophagum ſurſùm propelli, externoſque odores infici quid vetat? obſervamus enim quotidie ab aſſumptis dulcibus vel acidis ſuffocationem dictam produci, & quidem ab halitibus in tenui inteſtino vitioſè genitis ac ſurſùm elevatis, idque non rarò cum acri aut gravi odore, externos corrumpente.

Fœ… corpo… erumpe… cauſa.

X. *Fœtor ſpontè ac continuè* ad nares è corpore Ægri delatus, parti alicui in naribus, Faucibus, Ore, Pulmonibus, vel alibi corruptæ aut putreſcenti debetur.

Abol… vel D… nutus.

XI. *Curabitur Olfactus Abolitus vel Diminutus*

tus

tus *Humectando* paulatim Nares ſicciores tum per interna, tum per externa medicamenta.

ictus retur Gra- con-. XII. *Curabitur idem* cum Gravedine conjunctus, *exſiccando* humiditatem ſuperfluam Nares occupantem, *evacuandoque* per vias Univerſales, hinc & Nares ac Os ſerum in Corpore redundans, copioſiùs ſaltem in Cerebri glandulis ſecretum; & imprimis *reſtituendo Diſpoſitionem Vitioſam in Glandulis Cerebri* ab externo frigore introductam, per ſuffumigia ex Maſtiche, Carabe, Thure, Benzoino, Styrace & ſimilibus parata, & tum naribus excepta, tum linteaminibus ſimul calefactis Capiti, ac Cervici affricta.

ava- ictus etur. XIII. *Depravatus Olfactus curabitur* emendando materiam in corpore halitus fœtidos ad nares propellentem; aut impediendo, cohibendoque Efferveſcentiam vitioſam ſimiles halitus promentem; denique curando partium variarum putredine affectarum morbos varios, de quibus agitur alibi.

CAPUT X.

De Guſtus Læſionibus.

I. QUemadmodum cæteri Senſus Externi, ita & Guſtus aliquando *Aboletur*, vel *Diminuitur*, aliquando *Augetur*, & ſæpenumero *Depravatur*.

II. *Aboletur*, vel plùs minuſve *Diminuitur* Guſtus tum *ſenſorii Linguæ puta & Palati vitio*; tum *Salivæ*; tum *Spirituum Animalium, Nervorum aut Cerebri culpa*.

III. *Lingua* non rarò in variis morbis, ardentibus præſertim febribus, *arida* fit, & omnis Guſtus expers.

IV. Si non aboleatur, plurimùm ſaltem minuitur quandoque Guſtus à *Pituita viſcida* Linguam & Palatum obducente, aut ab ipſa *Saliva ſolito viſcidiore & inertiore*.

V. *Exſiccatur Lingua in febribus ardentibus* ab *halitibus* è Pulmone imprimis cum expirato Aere emanantibus, & unà cum faucibus, Linguam & Palatum malè afficientibus.

VI. Ab iiſdem halitibus *Saliva viſcidior* reddi ſolet, quin & *Pituita ad Palatum & Fauces* naturaliter depoſita tenacitatem acquirit ac lentorem, quibus *obducta Lingua* ineptior fit ad diſgnoſcendos rerum ſapores.

VII. *Salivæ* vitio etiam Diminuitur vel Aboletur Guſtus, quatenus Ipſa deſideratur ad Guſtus perfectionem. Hæc igitur non tantum quatenus Linguam malè afficit malè affecta, ſed inſuper quatenus inepta eſt eliciendis, ac diſſolvendis miſtorum partibus ſaporem in ſe continentibus, hic peccare poteſt.

VIII. Quod enim capite præcedenti dictum de Odore latente per inodora eliciendo, & confirmatum exemplo Salium Armoniaci & Tartari unitorum; nunc quoque dici poteſt ac debet de ſapore nonnunquam eliciendo ex rebus penè inſipidis, & quidem ſalivæ utut inſipidæ ope.

IX. Deſideratur autem *Saliva inſipida* quidem, attamen *fluida & ſubſpumoſa*, non item viſcida & tenax, quò partes miſtorum ſapidas diſſolvere, quinimò nonnunquam forſan vel latentes ſapores elicere, vel planè novos producere queat. Cui uſui ſervit ante omnia ſubtilis & ad dulcedinem uſque *contemperatus Spiritus acidus* in ipſa latitans.

X. Hic acidus ſpiritus obtunditur imprimis a partibus *oleoſis* à quibus ſuam tunc nanciſcitur ſaliva *viſciditatem*: quocirca ineptior deprehenditur ſemper ad Guſtum Saliva tenax & viſcida.

XI. Quæ jam in ſuperioribus de *Spirituum Animalium, Nervorum, ac Cerebri* vitiis propoſui, huc quoque quadrant.

XII. *Augetur* Guſtus tum ob ſenſorii conſtitutionem valdè teneram, Linguamve delicatam, tum ob *Salivæ* temperiem exquiſitam.

XIII. Moleſtus verò ſolet eſſe Auctus Guſtus, quoniam non niſi gratiſſima & exquiſitè ſapida tunc placere ſolent, qualia cùm, ſi non impoſſibile, valdè ſaltem difficile ſit ſemper ac ubique habere, miſerum cenſeo illorum hominum ſtatum, qui non niſi eum moleſtia guſtare atque uſurpare poſſunt alimenta vel medicamenta, quæ vel latum unguem recedunt à delicatiſſimo ſapore. *Eiuſdem Moleſtia.*

XIV. *Depravatur Guſtus*, quoties alieno ſapore prædita Cenſetur objecta externa ore aſſumpta. *Depravati Guſtus cauſa.*

XV. Quamvis ob *Linguam aridiorem* aut *muco obductam* non ſemper dignoſci poſſit verus rerum guſtandarum ſapor, non idcircò tamen ſalſus ipſis adſcribitur Sapor, ſed potiùs nullus aut minor, unde pro Depravati Guſtus cauſa hæc haberi nequit.

XVI. Veræ autem *Guſtus Depravati Cauſæ* à *Salivæ; aliorumve humorum, vel halituum ad Os delatorum* vitiis ſunt deducendæ. Qualis enim in Saliva cæteriſque Ori communicatis humoribus, halitibuſve Sapor continebitur, talis in totum aut ex parte aſſumptis ineſſe judicabitur. *Saliva viciata.*

XVII. Sic *ſalſa vel Acida* exiſtente *Saliva*, rerum aſſumptarum ſapor plùs minùs ſalſus vel acidus eſſe putabitur.

XVIII. *Humores alii* ad Os delati ſunt vel *Bilis* vel *Succus Pancreaticus*, vel *Pituita*, vel *Miſtura* diverſa ex hiſce promanans, *vel aliud quid* ab *Inteſtino tenui* per Ventriculum aſcendens; vel *Pituita* multiplex *à Cerebro*, *ejuſve Glandulis* Deſcendens; vel *Humor multifarius ex Pulmonibus* prodiens. *Humores ad Os delati.*

XIX. Præter humores naturaliter in nominatis partibus obſervabiles ac ſubinde præter naturam vitiatos & ad Os delatos, occurrit quandoque ex variis partibus prodiens *Sanguis*, *Pus*, *Sanies*, aliquidve aliud hiſce affine.

XX. *Halitus* imprimis *ab Inteſtino tenui*, aut *Ventriculo* per œſophagum, quandoque ex *Pulmonibus* per aſperam arteriam, vel ex ipſis *Faucibus* aut *Naribus* malè affectis prodeunt. *Ut & Halitus.*

XXI. *Salivam* ſubinde *tam acidam* generari & in os effundi, ut Dentes inde ſtupeant, experientia quotidiana teſtatur. Ab eadem tali exiſtente aſſumptorum ſaporem immutari ac depravari nemo ſanæ mentis negabit, quod eadem inſuper conſtat experientia. *Saliva Acida.*

XXII. Eandem *Salivam* non infrequenter *Salſam* obſervamus, & itidem rerum ſapores ſalſedine ſua inficientem ac depravantem. *Salſa.*

XXIII. *Acida* exiſtit *Saliva*, quoties vel *plus acidi purioris* ac cæteris deſtituti ſeparatur à ſanguine in Glandulis ſalivalibus vel *minus ſpiritus volatilis* per nervos accedit ad ipſum temperandum. *Acida unde.*

XXIV. *Salſa* verò exiſtit eadem *Saliva*, quoties ſanguinis *ſerum* non tantùm exiſtit *ſalſum*, ſed idem *copioſius* ſeccedit à reliquo ſanguine ad ſalivam generandam, prætermiſſis aut parciùs accedentibus partibus reliquis, ſimul aliàs requiſitis. *Salſa unde.*

XXV. *Bilis* ad os delata & ſalivam ipſam, vel alimenta, cæterave aſſumpta immediatè inficiens, *Amaritudine* ſua id præſtat & omnia amara Guſtui repræſentat. *Bilis Amaritudinem creat.*

XXVI. *Succus Pancreaticus* verò *Aciditate* tunc excedente idem efficit, rariùs *ſalſedine*. *Succus Pancreaticus Aciditatē.*

XXVIII. *Pituita* cùm ex ſe ſit *inſipida*, niſi à *Succo Pancreatico* admiſto reddatur acida vel ſalſa, vix unquam aſſumptorum ſaporem depravabit.

XXVIII. *Humores* autem *ex Bile ac Succo Pancreatico vitiatis geniti*, ut plurimùm *ſaporem Vitriolatum*, aut alium *ſimilem*, rariùs valde *Dulcem* obti- *Uterque miſtus ſaporem vitriolatum.*

obtinet, ac eandem aſſumptis imprimunt, ſicque guſtum depravatum reddunt.

Pituita à cerebro delabens Acida vel Salſa.

XXIX. *Pituita* à Cerebro, ejuſve Glandulis deſcendens ac Guſtum depravans vel Acida, vel Salſa deprehenditur.

Aliquando ad nauſeã dulcis Eius cauſa Auctori ignota.

XXX. Rariùs, aliquando tamen, *Dulcedo nauſeoſa* quemadmodum ab infernis partibus aſſurgit, ita à ſupernis delabitur, & tum ſalivam, tum cætera aſſumpta inficit & guſtum depravat.

XXXI. Quidnam Dulcedinem illam ſummam & nauſeoſam Saturni ſaccharum ſi non excedentem, aſſequentem ſaltem imprimis producat, me nondum capere ultrò fateor: nam ſola aciditatem temperantia non ſufficere, planè ſum perſuaſus.

Pituita ad Pulmones delata, & rurſus ad Os propulſa

XXXII. *Pituita multifaria ad Pulmones delata*, & mora longiore aut breviore ibi facta, plùs minuſve *immutata*, dum iterum ad Os propellitur, & ſalivæ, & aſſumptorum quorumvis ſaporem, corrumpere atque modis variis Guſtum depravare poteſt.

Sanguis ad Os delatus dulcis.

XXXIII. *Sanguis* undecunque ad Os delatus ſaporem ſubdulcem præ ſe fert, atque hactenus aliorum ſaporem pervertere, ſicque Guſtum depravare poterit.

Puris Sapor.

XXXIV. *Puris laudabilis* ſapor forſan nullus eſt notabilis, ab illo tamen aſſumptorum ſaporem immutari poſſe puto, & imprimis ab eodem minùs laudabili, & in *Saniem* acriorem degenerante: unde Guſtus ſequetur quoque Depravatio.

Halitus multifarii ad Os aſſurgentes è Ventriculo, &c.

XXXV. Halitus, tum è Ventriculo, tum imprimis per ipſum è tenui Inteſtino ſolent Ructuum nomine multifarii aſſurgere, tum acidi, tum nidoroſi, tum alii, atque ſalivæ & aſſumptorum quorumvis ſaporem naturalem non parum alterare ſicque Guſtum ipſum Depravare.

Ex Pulmonibus ulcere laborantibus.

XXXVI. Ex *Pulmonibus* & *Aſpera ipſorum Arteria Ulcere* in Phthiſi laborantibus *Halitus* graveolentes & Guſtum ſimul malè afficientes ac depravantes attolli clarum.

XXXVII. Ex *Faucibus itidem Ulcere ſordido*, quod in Lue Venerea eſt admodum familiare, laborantibus fœtentes atque ſalivam quoque & aſſumpta inficientes halitus prodire ſatis notum.

Atque etiã ex Naribus

XXXVIII. Denique ex *Naribus* quoque tum ſecundùm partes ſuas ſubcarneas, vel potius glanduloſas *Ulcere*, tum ſecundùm Oſſeas vel cartilagineas *Carie* laborantibus halitus noxios una cum Aere inſpirato ad fauces tendere, vel liquoris forma ſenſim per palatum ad Os aliquid deſcendere, atque ſalivam hinc & aſſumpta inquinari poſſe nemo negabit, qui vel mediocriter fuerit in praxi verſatus.

Abolitus Diminutuſque Guſtus qui curetur A Lingua Ariditate.

XXXIX. *Abolitus, Diminutuſve Guſtus Curatur* pro Cauſarum diverſitate diverſimode. Quando namque à *Linguæ ariditate* ortum habet, tunc & *humectantibus* & *lenientibus* opus, Aqua pura, Succo accetoſæ, Sempervivi majoris & ſimilibus vel expreſſis, vel deſtillatis, vel decoctis & linguæ impoſitis, aut gargariſatis; dummodo ſimul Affectus primarii, Ardentis Febris & ſimilium, haberetur ratio exacta. Huc faciunt Mucilagines ſemina, cydoniorum, pſyllii, &c.

Ab Halitibus.

XL. Quòd ſi ab iiſdem halitibus in Ardentibus febribus, aliiſve Pulmonum, vel Inteſtini tenuis Ventriculiſve affectibus, ad Os delatis *Pituita* quoque *Capitis* & *Saliva* inſpiſſetur, viſcidior fiat, iiſdemque tanquam muco obducatur & ad Guſtum ineptior fit Lingua; *incidentibus*, acidis & *humectantibus* erit utendum, quò non tantùm in ore Contenta dictorum humorum vitia corrigant, ſed inſuper introſumpta Pituitam ubicumque in corpore hærentem *attenuent* & *diſſolvant*, & ad ſecuturam fortè *expurgationem* faciliorem præparent.

A Sal... Viſcida.

XLI. Quòd ſi *Saliva Univerſa producatur Viſcidior*, & hactenus obliteretur plùs minùs ipſe Guſtus: cùm, uti dixi, à partibus *oleoſis* pendeat imprimis illa viſciditas, emendanda illa erit *Acidis*, ſed cum *volatili Spiritu* contemperatis, & in ſpecie Spiritu ſalis dulci cum aquis aromaticis, fœniculi, & ſimilinus diluto & ſubinde parva quantitate aſſumpto. Nam omnis alteratio laudabilis ſenſim perficienda, non confeſtim & ſubitò; adeò ut, quæ prodeſſe ſolent, ſi minori quantitate ac ſæpiùs aſſumantur; nocere obſerventur, ſi eadem quantitate ſimul exhibeantur. Tantùm intereſt ipſum modum ſervare in rebus omnibus.

Auctus G... ſtus qui c... randus.

XLII. An, quemadmodum modò diximus Diminutum *Guſtum* reſtitui nonnunquam aſſumptione Acidorum ſed contemperatorum, ſic idem *Auctus* obtundi, queat, quodammodò frequentiore uſurpatione *alimentorum ſubpinguium*, ignoro; quippe qui hoc nondum tentavi; poſſet tamen id, me judice, circumſpectè ac ſine periculo tentari. Nam haud improbabile videtur mihi, à pinguibus non tantùm ſalivam reddi poſſe aliquanto viſcidiorem, ac inſuper ab iiſdem obtundi poſſe Linguæ ſenſum nimis exquiſitum, ideoque moleſtiæ magis ſubjectum.

Deprava... Guſtus curetur Saliva ... dior cur... tur Ab... n entia Acidis

XLIII. Ad *Depravati Guſtus* ſpecies varias ritè *curandas* plurima pro Cauſarum diverſitate occurret agenda. Nam 1. *Saliva acidior*, ſi à nimio acidorum & quidem puriorum uſu vel abuſu potiùs habeat ortum, is mutandus, & quantùm licet abſtinendum ab acidis, non contemperatis ſaltem. Nam, ne quis fallatur, longa potentiùs in non agunt pura, licet diverſa & contraria, quam eadem inter ſe miſta.

Uſu A... tatem t... perantiu...

XLIV. Non tantùm abſtinendnm ab Acidis, ſed uſurpanda præterea, quæ *Aciditatem vitioſam temperent*, at ſenſim & paulatim, non confeſtim, copiave magna ſimul ſumpta; quemadmodum de alterantibus omnibus jam dictum.

XLV. *Temperant* verò *acida*, & *Spiritus Volatilis*, & *Oleum*, & *ſal lixivum*, *volatile* imprimis & *oleoſum*: quorum vires nemo facilè agnoſcet, niſi expertus.

Et im... mis ſpi... volatili... abundan... Miſtura

XLVI. Uſurpanda imprimis, quæ ſpiritu volatili abundant, Vinum puta generoſum & inter magis medicamentoſa, ſpiritus Vini aromaticus quilibet, cum aliis tamen Aquis aromaticis & convenientibus Syrupis miſtus. Exempli gratia.

♃. *Aq. Majoranæ, vel*
Fœniculi, ℥ ij.
Vitæ Mathioli, vel
Antiapoplecticæ, vel
Antiparalyticæ, ℥ ß.
Syr. ſtœchad.
M.

Uſus.

XLVII. Talia autem ſpiritu volatili prædita per vices ac minori quantitate aſſumenda ſunt, quò ſenſim emendent vitia quoque interna.

Saliva ... ſa curan...

XLVIII. Ubi *Salſa* exiſtit *Saliva* (tum enim ſerum quoque ſalſum exiſtere non dubito) præter jam memorata Acidæ ſalivæ conducentia, addenda inſuper, quæ in ſpecie ſalſis humoribus prodeſſe nos docuit Experientia, pilulæ ſc. de cynogloſſa, vel ſtyrace dictæ, gummi tragacanthum, maſtiche, thus maſculum, & ſimilia plura: quæ itidem parva ſunt exhibenda quantitate, ac ſæpiùs, quo ſenſim emendent ac corrigant tum humores jam peccantes, tum humores producendos & itidem alias peccaturos.

Salſos ... mores te... perantib...

Et Evac... tibus.

XLIX. Quòd ſi *redundet ſimul in ſanguine ſerum ſalſum*, minuendum id erit per hydragoga dicta medicamenta, ſæpiùs memorata, ſubinde & quidem quantitate mediocri exhibenda.

Bilis el... ta qui c... tur.

L. *Bilis* potentiùs ad Os elevatur ob ſui volatilitatem auctam à copioſiore ſpiritu volatili ipſi admixto pendentem, quapropter abſtinendum tunc à Vino valdè generoſo, ac ſpirituoſo, & imprimis ab omni Spiritu Vini, tam ſimplici, quàm aromatico;

tico; quin tunc utile erit uſurpare Vinum minùs potens, atque ad aciditatem mediocrem vergens, Moſellanum puta & Rhenanum.

LI. Ejuſdem *Bilis excellens amaritudo temperabitur* Medicamentis *aciditate* præditis, quorum ope ſal ejus volatile magis reprimetur & paulatim emendabitur. Talia ſunt ſpiritus acidi omnes, quamvis cæteris præferam illum, qui ex *Alumine* paratur, & tum blandior exiſtit, tum aliquid *Auſteritatis* habet.

LII. Quod ſi non tantùm volatilitate, at inſuper *copia pecaverit* eadem *Bilis* educenda eſt & in aſſuetis quidem, aut nauſeabundis, vel vomiturientibus per *Emetica*, ex Antimonio præſertim parata, & non ſemel jam à me propoſita: per *Chologoga* verò & Bilem deorsùm expellentia, Rhabarbarum, Tamarindos & ſimilia, in iis, qui difficulter vomunt aut non niſi cum periculo vitæ aut affectus gravioris vomitionem ferre poſſunt; quod imprimis caveri volunt in pleriſque Pectoris morbis; quamvis præter multorum Opinionem nonnulli Phithiſi, ac plerique Aſthmate laborantes non tantùm non malè, quin benè habeant à Vomitoriis, quod per Experientiam edoctus aſſevero.

LIII. *Succus Pancreaticus Aciditate Volatili* peccans curabitur præſertim *Sale Volatili Oleoſo*; nam propter communem volatilitatem faciliùs invicem adunabuntur, à ſale autem lixivo infrigetur nimia Aciditas, quæ ab oleo ſimiliter obtundetur. Conducunt igitur in hoc & ſimilibus Caſibus omnibus à Succo Pancreatico Acidiore pendentibus Aromatica omnia quovis modo Ægris acceptiore uſurpata.

LIV. *Idem Succus*, ſi *copioſiùs* deprehendatur ad Inteſtina ferri, poſt ſufficientem ipſius Acrimoniæ contemperationem præmiſſam, *minuetur* per *Hydragoga* dicta Medicamenta, de quibus egimus alibi; Ut & per Sudorifera & Diuretica Sale Volatili Oleoſo conſtantia.

LV. Quòd ſi aliqua occurrant ſigna, ex quibus *Ipſum ſalſedine* quoque laborare liceat conijcere, ut ſi, qui ſursùm eructantur aut evomuntur humores, ſalſi guſtentur, atque interim nullum ſignum adſit, ex quo colligere liceat, eos tales à Capite in Ventriculum priùs deſcendiſſe, convenient illa, quæ par. 48. hujus capitis in Salſæ Salivæ curatione docui uſurpanda.

LVI. *Idem Succus Salſus copia ſimul redundans* curabitur Hydragogis, quemadmodum de Saliva dictum parag. 49. & modò parag. 54.

LVII. Cum *Pituita Inteſtinorum* tum *Salivæ* naturam æmuletur, tum à *Succo Pancreatico* vitioſo vitietur, ab Horum cura illius pendebit Curatio.

LVIII. Humores mixti ex præfatis in tenui Inteſtino confluentibus orti, prout magis de uno vel altero participant & ideò varii exiſtunt, Curandi methodum variam exigunt.

LIX. In ſpecie *Humores* ut & *Halitus Auſteri* omni Sali Volatili cedunt, & maximè illi, qui ex *Sale Aromatico* paratur, & Ejuſdem *ſpiritus* nomine venit. Unde tàm excellens eſt Ipſius in dicta ſuffocatione Uterina Uſus & Effectus; ſi ad guttas 3. 4. 5. vel 6. (prout purior & potentior eſt, aut debilior & dilutior) exhibeatur ſæpiùs ex cochleari Vini, Cereviſiæ alicujuſve Miſturæ eidem malo appropriatæ.

LX. *Dulcedinem* humorum *nauſeoſam* corrigent imprimis *Acida* & ſubinde *Amara*, ut & Acido-Salſa, Tartarum Vitriolatum, Elixir proprietatis, &c.

LXI. *Pituita à Cerebro* ad Palatum deſcendens *Acida* vel *Salſa* temperabitur ac educetur Medicamentis jam propoſitis: Et quoties licet, derivabitur quoque ad Nares per errhina & ſternutatoria.

LXII. *Pituita in Pulmonibus* reperta tum Alterantibus, tum Expectorantibus indiget: Craſſior quidem incidentibus; Salſa verò & tenuis incraſſantibus corrigitur.

Qui Sanguis ad Os delatus.

LXIII. *Sanguis* undecunque ad Os delatus & Guſtum depravans indicat Vaſis aperti conſolidationem, de qua egimus alibi: Sapor verò eluetur ex Ore collutione ipſius cum Vino, Aceto, Aqua & ſimilibus.

Ut & Pus & Sanies.

LXIV. *Puri & Saniei* deducto ad Os, Affectus à quo procedunt Curationem neceſſariam arguunt, mox & Oris mundationem modò dictam.

Atque etiã Halitus à Ventriculo & Inteſtino.

LXV. *Halitus à Ventriculo & Inteſtino tenui* aſſurgentes, atque Guſtum vitiantes diſcuti debent, ac nova Ipſorum productio impediri.

LXVI. *Acidi* quidem Sale Volatili quocunque, oleoſo præſertim, diſcutientur, *Nidoroſi* verò ac de Bile participantes ſpiritu Nitri; à quo flatus quoque viſcidi Colicum dolorem producentes potenter diſſipabuntur, ac imprimis, quando cum Aquis Aromaticis & Opio permiſcetur.

Nec non Pectore manantes.

LXVII. *Halitus è Pectore* manantes corrigi poſſunt quodammodò per Aromatica, illorum tum odorem, tum ſaporem ingratum obliterantia, tum noxam emendantia; in totum autem curari non poſſunt & tolli, niſi ſublato Affectu primario, à quo habent illi ſuum ortum:

Et ex Faucium Nariũque ulceribus et Cario orti.

LXVIII. Idem planè ſtatuendum de *halitibus* moleſtis ex *Faucium, Nariumve Ulceribus & Carie* originem trahentibus.

CAPUT XI.

De Tactus Læſionibus.

Tactus Objectum proprium.

I. Tactus proprium Objectum cenſeo Duritiem, à Rerum continuarum ſoliditate ac Inflexilitate pendentem; Cui oppoſita *Mollities* Rerum Continuarum flexilitati, aut extremæ Diſcretarum exiguitati debetur. Sic Dura ſunt Lapides, Metalla, Ligna, Arena, Glacies, &c. Mollia verò Lanæ, Folia, Pollines, Farinæ, Olea, Aquæ, Spiritus, &c.

Quot modis lædatur Tactus.

II. Hic Tactus ſenſus *læditur*, quoties aut in totum *aboletur*, aut ex parte *minuitur*, aut quodammodo *augetur*, aut modis variis *depravatur*.

Aboliti & diminuti cauſa.

III. In totum *aboletur* rariùs *in toto, ſæpiùs in quibuſdam duntaxat corporis partibus*, imprimis *Senſorii* culpa, aliquando *Spirituum Animalium, Nervorum*, aut *Cerebri* vitio, in graviſſimis puta morbis, Epilepſia, Apoplexia, aliiſque ſoporoſis Affectibus: Quibus exiſtentibus levioribus *Minuitur* tantùm idem Tactus, adeò ut tunc potentiùs agentia objecta ſentiant duntaxat Ægri, non item mediocriter aut leviùs ſenſum afficientia.

Senſorium læſum.

IV. *Senſorium* læditur præſertim ab *Aquæ humiditate ac frigore*. Hinc non rarò à Pluvia cum frigore juncta partes madefactæ non tantùm in Paralyſin, at inſuper in Tactus abolitionem aut Diminutionem incidunt.

Spirituum Animalium Vitium.

V. *Spirituum Animalium* vitio abolebitur, Diminueturve Tactus, quoties conturbati ſunt à *cauſa quacunque*; aut *Torpidi* exiſtunt, vel à *Narcoticis* uſurpatis, vel ab *intenſo Aeris frigore*, quamvis ab externo frigore ſimul affectum ſit tunc ipſum ſenſorium.

Nervi læſi.

VI. *Nervorum* culpa Abolebitur, Diminuetur ſaltem Tactus, quoties illi *Diſſecti* ſunt, *Compreſſi* ſaltem, aut aliàs *ita affecti*, ut tranſitus nullus, aut parcus tantùm concedatur per ipſos ſpiritibus Animalibus ad Tactus ſenſoria.

Cerebrum vitiatum.

VII. *Cerebri* culpa vel Abolebitur, vel Diminuetur Tactus, quando ejus vitio *ſufficiens Spirituum Animalium copia non producitur*, vel ad *ſingulos Nervos non propellitur*.

Auctus Tactus quis.

VIII. *Auctus* videtur mihi *Tactus*, quando non niſi cum moleſtia aut dolore objecta externa non tantùm acuta, vel inæqualia, & aſpera, ſed & politam æqualemque duritiem habentia, quin aliquando molliſſima objecta tangi poſſunt aut contrectari:

ri : Quod non tantum in partibus ac *ſenſoriis tenſis*, *inflammatis*, *excoriatis*, aut *aliàs dolentibus* fieri obſervetur, verùm in Delicatioribus quoque, ac *Cutim teneriorem* habentibus nonunquam contingit unde vix alicujus rei tantillùm aſperæ contactum ferre poſſunt, quin mox de moleſta tunc ſibi ſenſatione conquerantur.

Depravatus quis. IX. *Depravatus* cenſentur mihi *Tactus*, quoties aliter judicatur quoad Duritiem affectum objectum externum, ac revera eſt affectum; quapropter malè huc refertur à pleriſque *Dolor*, in quo plerunque ritè Judicat Tactus de Objecti Duritie, Acumine: Aſperitate, &c. quamvis nil impediat cum Depravato Tactu conjungi Dolorem, aut parti jam dolenti accidere, ut idcircò perperam judicet de Objecti tunc oblati Duritie.

Eius cauſa. X. *Depravatur* autem *Tactus* propter *aliud internum externumve objectum Tactum jam afficiens*, ac *novi objecti qualitati tactili ſe ita immiſcens*, ut falſum de ipſa fiat judicium. Unde non mirum, ſi dolore affectum ſenſorium ſiniſtrè ac perperam judicet de omni alio objecto, etiam minimè duro, ipſi tunc oblato.

XI. Quemadmodum enim in Senſorio teneriore atque Tactu idcircò aucto, ideſt, non niſi cum moleſtia objecta mediocriter dura ferente, duriora, aſperiora, acutiora putantur objecta, quàm reverà ſunt; ita in eodem graviùs adhuc affecto ac dolente, ad objecti ſaltem mediocriter duri contactum dolorem patiente, de objecti duritie judicium fit magis adhuc iniquum, dum longe durius putatur aut fingitur eſſe, quàm actu exiſtit.

Abolitus & Diminutus Tactus qui curetur. XII. *Curabitur Abolitus*, *Diminutusve Tactus* Graviſſimis *Affectibus Soporoſis*, ut & *Apoplexiæ* ac *Epilepſiæ* junctus, illis curatis.

Quanto eſt à pluvia. XIII. Curabitur *idem* à *Pluvia cum frigore copulata* ortus, conſumendo humiditatem illam uni pluribuſve partibus impactam per ſudorifera tum interna, tum externa, non neglectis linimentis & quandoque Emplaſtis idem efficientibus atque naturalem partibus temperiem reſtituentibus.

Per ſudorifera interna. XIV. *Sudorifera interna* ſunto Aromatica, & attenuantia; Carduus benedictus, Cent. minus, Scordium, Fœniculum, Enula Campana, Lignum Guajacinum, Quernum, Saſſafras, Juniperinum, &c. Ex quibus & decocta parari poſſunt, & Electuaria, & pulveres, & alia. Huc Pertinent Aquæ theriacales dictæ ac ſimiles.

Externa. XV. Inter *Externa ſudorifera* ſunt Balnea Aquæ dulcis, ſtuphæ ſiccæ, aut cum Vini ſpiritu, aliove liquore conveniente paratæ.

Per Linimenta. XVI. *Illiniri* poſſunt parti affectæ non tantùm *Olea & Unguenta* Aromatica, ſed *Spiritus Vini* quoque tum ſimplex, tum Aromaticus, Aqua puta Theriacalis, Antiparalytica, Antapoplectica, &c.

Quando eſt à Spiritibus Animalibus agitatis. XVII. *Curabitur idem Tactus ob ſpiritus animales potentiùs conturbatos agitatoſque Abolitus*, *Diminutus* ſaltem, pacando eoſdem atque ad quietem, tranquillitatemque reducendo, tum per diſcurſus acceptos, ac interdum per Muſicam ex arte inſtitutam, tum per Anodyna, & quandoque Narcotica Medicamenta, tum externa, tum interna, ſæpiùs propoſita.

Aut Torpidioribus. XVIII. *Idem Affectus ob eoſdem ſpiritus torpidiores* curabitur tam externis naribus admotis, Spiritu Salis Armoniaci, Caſtoreo, &c. ut & frictionibus, ligaturis, motu corporis coacto, &c. quàm internis acrioribus, imprimis eodem Spiritu Salis Armoniaci, ex ſpiritu vini Aromatico exhibitis.

Quando eſt à Nervis læſis. XIX. *Diſſecti Nervi* curari nequeunt, ut nec inde Abolitus Tactus.

XX. *Compreſſi Nervi* reſtituentur, cum læſo inde Tactu, ſublata compreſſionis cauſa quacunque.

XXI. *Cerebri vitium* Spirituum Animalium generationi, aut Motui officiens tollendum, quò vel generentur vel moveantur ſufficienter ad Tactus Organa Spiritus.

XXII. *Auctus ob ſenſorii teneritudinem Tactus* non niſi ſenſim, laboribus ſenſorium ipſum calloſitate quodammodò obducendo, aut cuivis objecto non nimis aſpero aſſuefaciendo, emendabitur & obdurabitur.

XXIII. *Auctus* autem *ob præternaturalem ſenſorii dolentis conſtitutionem Tactus curabitur* ſublato dicto affectu & Doloris Cauſa; quæ prout varia eſſe poteſt ac ſolet, ita modis variis curari debet.

XXIV. *Depravatus Tactus Curabitur*, remoto vel ipſo objecto interno, externove Senſorium occupante, vel moleſtia ab ipſo in Senſorium introducta. Quæ cùm varia eſſe poſſint, pro ſingulorum diverſitate Curatio inſtituenda erit diverſimodè.

CAPUT XII.

De Senſus Caloris Læſionibus.

I. CAloris Senſum illum voco, cujus proprium Objectum eſt *Calor*, hujuſque oppoſitum *Frigus*. *Calor ſus q*

II. Illum itidem lædi contingit, quando vel *aboletur*, *diminuitur* ſaltem, vel *augetur*, vel *depravatur*. *Quot lædat*

III. *Aboletur* quando nec Calor, nec Frigus, etiam Urens ſentitur, quod & in gravi Epilepſia, & in quibuſdam grvioris Soporis ſpeciebus accidere docet Experientia. *Abolit*

IV. Hujus *Abolitionis Cauſam* vix in *Senſorio*, niſi *Gangræna vel Sphacelo* affecto, ideſt demortuo, puto quærendam vel inveniendam. *Eius C Senſor affectu*

V. Sæpiùs judico *in Nervo diſciſſo*, vel aliàs *ita graviter affecto*, *ut Spiritus ad partem deferri nequeant* hujus Aboliti Senſus Cauſam exiſtere. *Nerv ſus.*

VI. Non infrequenter *ab Ipſis Animalibus Spiritibus ita conturbatis*, *aut torpentibus*, ut itidem ad Senſoria non deferantur, aboleri hunc Caloris ſenſum cenſeo: & imprimis in graviſſima Epileſipſia & Caro forſan extreme urgente, ac ideò lethali. *Sp Anima vitiati*

VII. E *Ipſius Cerebri Conquaſſatione*, *aliave gravi læſione* ſenſum quoque Caloris quodammodo *aboleri* poſſe, evicint Experientia in Apoplexia. *Cereb malè af ctum.*

VIII. Ab iiſdem Cauſis, ſed levioribus *Diminui* ſolet idem *Caloris Senſus*: cujus Cauſam in Senſorio malè affecto aliquando exiſtere puto, Ex gr. à Callo. *Caloris ſus Dimi tus.*

IX. *Augetur* idem *Caloris Senſus*, quoties tenerius, exiſtit ſenſorium, adeò ut ad minimum calorem, aut frigus externum, ægre habeant tales: quod non infrequens. *Auctus.*

X. Puto tamen in nonnullis concurrere *humores ad externum Calorem aut frigus aliquantò immoderatiora agitatos*, atque eundem nunc Coloris nunc Frigoris Senſum augentes.

XI. *Depravatur idem* nunc *Caloris*, nunc *Frigoris Senſus*, & quidem frequentiſſimè *in Febribus* hunc imprimis Senſum moleſtantibus, à Calore aut Frigore in Corpore ipſo excitato, & ſenſorium ita afficiente, ut pravum de externo Calore aut Frigore inſtituatur plerunque Judicium; dum modò Calida, tepida ſaltem putantur, quæ actu ſunt frigida, aut vice-verſa frigida, quæ actu ſunt Calida vel tepida. *Deprav*

XII. Hujus preternaturalis Caloris aut Frigoris in Corpore concitati Cauſas videre eſt in tractatu de Febribus.

XIII. *Abolitus Caloris Senſus propter ſenſorii corruptionem* & gangrænam *non curatur*, niſi ſublata ejus cauſa. In quantum proinde ipſa Corruptio *Abolitus Caloris Senſu qui curetur*

ruptio

ruptio partis & gangræna curari poteſt, in tantùm Caloris ſenſus abolitus reſtitui poterit: de qua re agendum in Chirurgia.

XIV. *Abolitum eundem ſenſum ob nervum diſciſſum arbitror incurabilem*: quamvis rarò, aut nunquam forſan unus duntaxat nervus deferatur ad eandem partem Caloris ſenſum ipſi largiturus: unde licet unus & alter abſcindatur nervus, & hactenus quidem abolitus permaneat in ſenſorio Caloris ſenſus, ob cæteros tamen nervos ſuperſtites, & aliquando reſectis connexos, aliquis quoque in ipſo permanet ac conſervatur ſenſus, ſed diminutus & ſtupidior.

XV. *Abolitum* autem *ob aliam Nervi curabilem affectionem Caloris ſenſum*, reſtitui cenſeo, quando reſtituitur in integrum Nervus, ſive compreſſus fuerit, ſive aliàs ita affectus, ut Spiritibus animalibus tranſitum deneget.

XVI. *Ob conturbatos, perperamque agitatos in gravi Epilepſia ſpiritus animales Abolitus Caloris ſenſus* ſenſim reſtituitur ceſſante paroxyſmo; quod itidem de Caro dicendum, ſi unquam in ipſo abolitus deprehendatur Caloris ſenſus.

XVII. Idem omninò dicendum *de gravi Cerebri Conquaſſatione aut læſione abolitum Caloris ſenſum* comitem habente; illa namque curata, quodammodò ſaltem diminuta, ſenſim redire obſervatur idem ſenſus.

XVIII. Quemadmodum ab iiſdem, ſed levioribus cauſis *diminui ſolet Caloris ſenſus*, ita citiùs & faciliùs tunc reſtituitur.

XIX. Vix *Auctum Caloris ſenſum* ad *mediocritatem redigi poſſe* puto niſi *longa conſuetudine*: qua videmus quotidie homines aſſueſcere objectis etiam per ſe cuivis moleſtis.

XX. Quòd ſi *ab objectis externis Calorem aut Frigus ex commotis tunc Corpore humoribus produci* obſervemus, opus erit medicamentis uti, quæ illum præternaturalem noxiumque humorum motum compeſcant, obortum ſaltem ab Ipſis Calorem aut Frigus corrigant; de quibus actum in diſſertatione de Febribus & alibi.

XXI. *Depravatus Caloris Senſus* cùm à *Calore aut Frigore febrili* utplurimùm pendeat, illo ex arte correcto ac ſublato, ſponte ad integritatem priſtinam revertetur.

CAPUT XIII.

De Somni & Vigiliæ Læſionibus.

I. NOn *Senſuum internorum*, non *Animalis Motus*, ſed *Senſuum Externorum* Affectionem *Somnum ac Vigiliam* eſſe, inde patere putamus, quòd illi permaneant, permanere ſaltem poſſint durante Somno, non item Senſus externi, quibus operantibus vel ad opus paratis Vigilia præſtò eſt: adeò ut *durante vigilia operentur Senſus externi, ferientur verò durante Somno*.

II. Quoniam verò multi ſpiritus animales conſumuntur Senſuum Externorum operatione attenta & diu continuata, illudque damnum non parùm debilitare ſolet homines; idcircò ferias conceſſit iiſdem Deus, Somnum; quò tunc iterum accumulari queant novi ſpiritus, novo Senſuum externorum exercitio ubi evigilarunt, ſerrituri.

III. *Somnus* autem ad virium recuperationem homini conceſſus variis modis peccare ſolet, dum 1. *nullus*, obvenit, in *vigiliis perpetuis*: 2. *brevior* exiſtit aut *levior*. 3. *longior*, vel *gravior & profundus* contingit 4. *cum Inſomniis* conjunctus eſt, iiſque aut *gratis* aut *ingratis & moleſtis*.

IV. *Perpetuæ Vigiliæ* urgere ſolent in variis Affectibus, ac præſertim *Doloribus atrociſſimis*, *Febribuſque* quibuſdam, ut & in *magnis animi ſollicitudinibus & curis anxiis*; & quandoque *in nimia corporis defatigatione & inquiete*; quæ omni iſtarum Vigiliarum cauſæ ſolent exiſtere.

V. *Somnus brevior* fit *ob eaſdem cauſas, ſed leviores*. *Somnus brevior. & levior.*

VI. *Somnus levior ab iiſdem cauſis* pendere poteſt, atque *extra morbus à ſenſuum externorum uno, vel pluribus* propter ſenſorii teneritudinem *auctis*, unde à minimo objecto excitantur è ſomno ſenſus.

VII. *Somnus longior in ſtatu naturali* conſequi ſolet tum *Animum curis vacuum*, tum *Corpus exercitio* blando & moderato mediocriter *defatigatum*, tum *Alimenta ſomnum promoventia* copioſius aſſumpta, tum *Conſuetudinem* &c. in *ſtatu præternaturali* verò *humores pituitoſos* in corpore auctos & caput petentes; quandoque *Alimenta vi narcotica prædita* copioſiùs uſurpata, *Vinum* præſertim & *alios potus inebriantes*. *Longior.*

VIII. *Somnus profundior* pro cauſa agnoſcit *Vim Narcoticam*, vel *in corpore ex humoribus vitiatis excitatam*, vel *forinſecus advenientem*, ac *intro aſſumptam*, aut *externè admotam*. *Profundior.*

IX. *Inſomnia* utplurimùm conſequuntur *Mentem cogitationum gratarum*, vel *ingratarum vexantiumve plenam*, aliquando *Corporis valetudinem adverſam*, dum excitatis in ſomno profundiore *doloribus* vel *anguſtiis* ipſa inde angitur Anima, quæ in Somno nihilominus perſeverans miras & & deliras ferè concluſiones inde elicit: Quòd ſi *Cogitationes nunc gratæ, nunc ingratæ ægrum hominem inſuper corripiant*, ſomnia quoque oriuntur inde multifaria. *Inſomnia.*

X. Singulas Somni profundioris aut Depravati ſpecies hic enarrare longius foret; quare ſufficiet impræſentiarum ſumma illius capita attigiſſe, & Curationis fontes aperuiſſe; unde reliqua patebunt facilè.

XI. *Curabuntur* autem *Vigiliæ nimiæ* ſublatis, delinitis ſaltem Doloribus, curatis febribus, remotis Animi curis, quiete corpori conceſſa, & uſurpatis in eundem finem anodynis, & quandoque narcoticis: de quibus omnibus alibi actum. *Vigiliæ nimiæ qui curentur.*

XII *Somni brevioris, ac levioris Cura* ex modo dictis patet. *Ut & Somnus brevior & levior*

XIII. *Somnus longior & protractus minuetur*, occupando Mentem utilibus ac ſeriis negotiis; exercendo corpus aliquantò magis; uſurpando alimenta ſomno promovendo minùs apta; aſſuefaciendo pigrum hominem ſurrectioni maturiori; corrigendo, evacuandoque humores pituitoſos; vitando, minuendo ſaltem potus inebriantes ac ſomnum augentes. *Nec non Longior.*

XIV. *Somnus profundior curabitur*, corrigendo in corpore humores narcoſin parientes, tum per acida, tum per aromatica, tum ſeorſim, tum aliquando ſimul uſurpata; vitando externam narcoticorum applicationem, ac imprimis ipſorum aſſumptionem, corrigendo inſuper per præfata ipſorum uſurpationem noxam. *Atque etiã profundior.*

XV. *Sani Somnis dediti* moderentur Cogitationes intenſas rerum quarumvis, ac minuant imprimis ſomnum.

XVI. *Valetudinarii* præter jam dicta uſurpent medicamenta humores in corpore noxios emendantia & educentia.

CAPUT XIV.

De Imaginationis Læſionibus.

I. CUm Imaginationis munus ſit, *Primas & Secundas* formare *Notiones*; Illæ quidem ſunt rerum ſenſilium ſecundùm qualitates ſenſiles tum proprias tum communes externis ſenſibus exceptarum, & quidem quatenùs excepta ſunt, ſimulacra; Hæ verò novæ ex circunſtantiis, ſecundùm *Imaginationis munus. Notiones primæ & ſecundæ quænam.*

quas inter ſe aut convenire, aut differre comperiuntur plures Primæ inter ſe collatæ Notiones per ſolam ſoliua Mentis operationem productæ.

Earum diverſitates.

II. Ubi notandum, *Convenientiæ Notiones Secundas* Primis proximas *Speciei infimæ*, remotiſſimas *Generis Summi*, Intermedias inferiorum reſpectu, *Generis*, ſuperiorum *ſpeciei*, ſed *ſubalterni* nomine vulgò venire: *Diſcrepantiæ* autem *Notiones* itidem *ſecundas* Primis proxima *Differentiæ Individualis*, remotiores *Differentiæ ſpecificæ aut Genericæ* homenclatura inſigniti: quemadmodum ipſa *objecta*, eorundemque *Notiones primæ*, *Individua* vocantur, ut & hæc ipſa, *Singularia*. Notiones verò ſecundæ communes omnes, *Univerſalia* dicuntur.

Imaginatio quotmodis lædatur ſecundum primas notiones.

III. *Læditur* autem *ſecundùm Primas Notiones Imaginatio*, quando vel *aliquid omittitur aut præteritur, quod in rebus ipſis exiſtit*; vel *aliquid illis affingitur, quod in rebus ipſis non occurrit*, & quidem ratione qualitatum ſenſilium vel propriarum, vel communium.

Omiſſio alicuius circumſtantiæ. Examinando res ex parte.

IV. *Præteritur aliqua circumſtantia* in rebus ipſis exiſtens, quando *illæ non examinantur* ex omni parte, aut *non accurate*, aut *non diſtinctè* at ex parte duntaxat, vel perfunctoriè, vel confuſè.

V. *ex parte duntaxat examinari poſſunt* Senſibus exeternis *Objecta extra hominis arbitrium, quoad ipſum ſenſum, poſita*; unde undique conſiderari ab ipſo nequeunt.

Vel perfunctorie.

VI. *Perfunctoriè ac minùs accuratè* conſiderantur, examinanturque *objecta remotiora, nimiumve agitata, aut ſubtiliora*.

Vel confuſè.

VII. *Confuſè, minuſque diſtinctè* conſiderantur *objecta* tum *valdè agitata*, tum *partes multum intricatas habentia, minuſve*, ubi hoc requiritur, *illuſtrata*.

Affectio alicuius, quod non adeſt.

VIII. *Aliquid affingitur Notionibus primis quid rebus ipſis abfuit*, quando aliquid ex præjudicio ipſis tribuitur præter aut ultra ſenſus exrerni (quo tamen ſolo menti innoteſcunt) teſtimonium.

Quot modis lædatur ſecundùm ſecundas Notiones.

IX. *Læditur ſecundùm ſecundas Notiones Imaginatio* neceſſariò, quoties *vitioſæ* ſunt *Notiones primæ*; ut & quoties *non exactè conferuntur ac expenduntur qua parte inter ſe conveniunt, aut differunt* eædem Notiones primæ: unde minùs accuratas & ipſis rebus convenientes fingi oportet Notiones ſecundas.

Imaginationis læſæ curatio.

X. Cùm *Imaginatio*, ſive Notiorum tum primarum, tum ſecundarum formatio *ſi putum putum Animæ ſive Mentis*, nullo autem modo ipſius Corporis *opus*; mirum videri debet nulli, *ſi ejus vitia non curentur corporeis*, at *intellectualibus* & à ratione ſana petitiis *auxilis*.

Circa primas Notiones.

XI. Corrigetur proinde ac prævenietur primum Imaginationes circa primas Notiones vitium in unius pluriumve circumſtantiarum rebus ipſis præſentium omiſſione, inſtituendo exactam omnium qua itatum ſenſilium & propriarum, & communium obſervationem; mox & conſiderando idem objectum, quoties licet, ex omni parte; denique expendendo omnes, ac ſingulas ipſius partes; partiumque particulas, & in ſingulis omnes, ſingulaſque qualitatum propriarum & communium diverſitates.

XII. Corrigetur ſecundùm Imaginationis circa primas notiones vitium in unius, pluriumve qualitatum ſenſilium propriarum, vel communium in rebus ipſis non obſervatarum figmento & falſa attributione: nihil concedendo aut tribuendo rei, quod revera ſenſu externo in ipſa non fuit deprehenſum.

Circa ſecundas Notiones.

XIII. Corrigetur primum Imaginationis circa Notiones ſecundas vitium, è primarum notionum vitio pendens, illud ipſum, uti jam dictum, corrigendo ac emendando.

XIV. Corrigetur ſecundum Imaginationis circa ſecundas Notiones vitium ex minus exacta qualitatum ſingularum ſenſilium tum propriarum, tum communium cum ſimilibus collatione ac extenſione ortum: inſtituendo exactam & accuratam ſingularum qualitatum prædictarum in variis objectis obſervatarum cum ſui ſimilibus comparationem, mox & convenientiæ ac diſcrepantiæ æquum judicium.

Qua... ſenſil... pria.

XV. Quò ſupradicta omnia fiant clariora, libet Qualitates ſenſiles tum proprias, tum communes ſecundùm ſua capita enumerare. *Viſui* ergo *propriæ* ſunt *Colores*, unà cum *Luce ſive Lumine*, ac *Pelluciditate*, ipſiuſque oppoſitis *Tenebris*, ac *Opacitate*: *Auditus* verò *Soni*: *Olfactui Odores*: *Guſtui Sapores*: *Tactui Durities* cum *Mollitie*: *Caloris Senſui Calor & Frigus* multiplex.

Comm...

XVI. Pluribus Senſibus *Communes Qualitates ſenſiles* ſunt 1. *Numerus*. 2. *Contiguitas, vel Diſtantia*. 3. *Locus, ſive Situs*. 4. *Motus & Quies*. 5. *Tempus, exiſtentiæ, mutationumque durationem determinans*. 6. *Magnitudo ſive Moles*. 7. *Continuitas ſive Connexio* 8. *Conſiſtentia & Fluiditas*. 9. *Rigiditas, & Flexilitas*. 10. *Soliditas & Cavernoſitas*. 11. *Figura multifaria*. 12. *Liquiditas & Flutinoſitas*. 13. *Flatulentia*, quò Vapores, Fumi, Halitus, &c. referendi.

CAPUT LV.

De Ingenii, ſive Ratiocinationis Læſionibus.

Ratio... tione peraga...

I. MEns humana in rerum Externis Senſibus perceptarum obſervatione, hinc & Notionum primarum ſecundarumque formatione non acquieſcit, quin mox & Convenientiæ & Diverſitatis ſecundùm qualitates ſenſiles tàm proprias quàm communes in ipſis notatarum cauſas & rationes cognoſcere ſatagit; quod Ingenii ſui viribus, hoc eſt, *Ratiocinatione*, ſive diſcurſu elicere conatur.

Arguit Materi... pia.

II. Nam ubi Anima conſiderat 1. *Numerum ſive multitudinem* objectorum ſenſibilium, atque inſuper plurium *Molem inſignem ſive Magnitudinem*, mox inde *Materiæ* tàm multa, & abinvicem diſtincta, & non rarò tàm magna objecta conſtituentis *Copiam notabilem* arguit.

2. Diver... tas.

III. Ubi verò 2. *Diverſitatem notabilem in iiſdem objectis* tam multis conſiderat eadem Anima, & quidem non tantùm in *Magnitudine*, at inſuper in *Figura*, indies præſertim *mutabili*, aliiſque qualitatibus ſenſilibus propriis, *Colore*, *Odore*, &c. *concludit* mox eadem Anima *non unam & uniformem, at diverſam & diverſiformem eſſe illam Materiam*, ex qua tàm multa & tàm diverſa conſtituuntur objecta.

3. Mo... & quies

IV. Ubi rurſus 3. *Mutationem non tantùm in Figura externa, verum inſuper in Loco integrorum Objectorum, vel Situ partium variarum, ejuſdem Objecti* contingere obſervat, expenditque Anima, & *Tota Objecta, & plures ejuſdem Objecti partes moveri elicit* eadem.

4. Actio Paſſio.

V. Ubi iterum 4. *ad Objectorum integrorum loco ſuo motorum & concurrentium alliſum* non rarò eorundem *Fuguras mutari* obſervat Mens; *quæ in Figura ſua mutantur aut mutata ſunt, aliquid pati aut paſſa eſſe, quæ verò immutata permanſerunt, aliquid egiſſe concludit eadem*; & quemadmodum hæc *Agentis*, ſic & illa *Patientis* nomine indigitat.

VI. Ubi verò *utraque mutationem aliquam ſubiiſſe* obſervat Mens, *in utriſque & Agentia & Patientia* agnoſcit.

5. Diverſ... tas in eod... Objecto.

VII. Ubi autem 5. *Objectum unum idemque citra alterius objecti concurſum mutari tamen in Figura, aliiſve qualitatibus ſenſilibus vel propriis, vel communibus* obſervat Mens, *in uno eodemq; Objecto diverſas & inter ſe differentes materias contineri* arguit,

arguit, à quibus vel agentibus, vel patientibus diverſitas obſervata pendeat, deducaturque.

VIII. Poſtquam verò ſic gradatim procedendo Mens humana non tantùm in diverſis Objectis, ſed etiam non raro in uno eodemque Objecto, Materiam deduxit diverſam, cujus diverſitatis reſpectu contingat omnis in rebus ſenſilibus obſervabilis Mutatio; meritò *diverſas illas materias ad certum, determinatumque numerum, & formam ſive modum*, ſi poſſibile, *rediggere allaborat* eadem Anima.

IX. Sic enim in ſemetipſa diſcurrendo diſſerit & ratiocinatur Mens, *Materiæ illæ diverſæ*, ex quibus res ſenſiles omnes conſtant, *vel definito, certoque numero comprebenduntur, vel innumerabiles exiſtunt ac innumeræ.*

X. *Innumerabiles autem ac innumeras eſſe materias diverſas, ex quibus res conſtituantur definitæ ac determinatæ, planè abſurdum*, oportet proinde *illas certo ac definito contineri numero.*

XI. Cùm ergò *nec una duntaxat* & uniformis eſſe poſſit rerum tàm diverſarum *materia; nec quoque innumeræ poſſint admitti materiæ diverſæ*; videndum *an binario, an ternario, aliove definito numero conſtitui ac evinci queant Rerum ſenſilium omnium Materiæ diverſæ*, ex quibus poſtmodùm elici poſſint omnes in prædictis rebus contingentes atque obſervabiles Mutationes, ſicque adornari *Rerum Naturalium Scientia*, quæ eſt alterius loci.

XII. Ut proinde ad noſtrum negotium revertamur, *Ratiocinatio*, quæ ingenii Functio eſt, cùm verſetur propriè in rationibus & cauſis omnium affectionum rebus ſenſilibus accidentium aut affectarum inveſtigandis & inveniendis, *duas videtur habere partes, Inveſtigationem*, atque *Inventionem.*

XIII. *Finis & Scopus Ingenii* eſt *Inventio Cauſarum, Medium ad finem* illum conſequendum eſt *Inveſtigatio*: quam niſi quis inſtituerit ritè, mirum non eſt, ſi fine ſuo fruſtretur; quamvis ne tunc quidem illo ſemper potiatur, quando labore magno non malè cauſas inveſtigat, quippe quas non raro celatas cupit ingenio humano, vel non niſi tandem ac ſuo tempore patere vult Deus, & quidem tunc, quando de inventione deſperat homo.

XIV. *Læſa* judicatur *Ratiocinatio*, quando *perperam inſtituta* eſt Cauſarum vel Rationum *Inveſtigatio.*

XV. *Læditur* autem Ratiocinatio 1. in hominibus ſtupidis & *Ingenio hebeti præditis*, ad inveſtigandum planè ineptis.

XVI. *Hæc ſtupiditas* quibuſdam eſt *nativa & naturalis*, & ab ipſa nativitate obſervata; quibuſdam *adventitia & præternaturalis*, & non rarò quibuſdam *Affectibus gravibus, Soporoſis* præſertim *comes*, aut *ſuccedens*, ut & nonnunquam *immoderato & diuturno Animi mœrori* ſuperveniens.

XVII. Læditur quoque Ratiocinatio 2. in *Tarditate Ingenii*, quæ duobus modis occurrit; Nam obſervantur quidam, qui *longius tempus* deſiderant ad inveniendas quæſitas affectionum rationes & cauſas, quas alii *ex tempore* promunt; unde quemadmodum in his laudatur *Ingenii promptitudo*, ita in illis culpatur *Ingenii Lentitudo.*

XVIII. Sed & obſervantur quidam, qui *Affectionum intricatarum & obſcuriorum cauſas & rationes aſſequi nequeunt, quamvis ad minùs obſcuras & arduas pertingant*; dum alii non ita difficulter ad abſtruſiſſima penetrant: Unde quemadmodum in his dicitur vigere *Ingenii Acumen ac ſubtilitas*, ita illis dicimus contigiſſe *Ingenium obtuſum & craſſum.*

XIX. Læditur adhuc 3. *Ratiocinatio*, quando *Depravatur*, & *falſæ Affectionum rationes eliciuntur ac producuntur pro veris*; quo vitio quamvis omnes forſan homines laborent in multis, aliqui tamen malitioſè id agunt non infrequenter: Unde priùs quidem vitium vocari queat *Hallucinatio*, poſterius verò *Cavillatio.*

XX. Accidit certè non raro (& cui quæſo id non accidit aliquando?) ut quis ceſpitet, fallatur & hallucinetur in vera Affectionis quæſitæ cauſa elicienda & proponenda; quòd maximè humanum eſt: Hoc ubi ex humana infirmitate quis facit, excuſationem meretur, meliùſque à Doctioribus ſe informari patietur & gaudebit.

XXI. Accidit autem itidem non raro (& utinam non accideret id tàm frequenter!) ut aliqui non tantùm ex humana infirmitate hallucinentur in vera quæſitæ Affectionis cauſa eruenda, ſed inſuper malitioſè illam pro vera haberi cupiant, utut ipſam falſam poſtmodùm agnoſcat vel ſponte, vel per alios meliùs informata Mens.

Animam corporis mala conſtitutione impediri in ſuis functionibus.

XXII. Quamvis tam unius, quàm alterius hominis Animam, Mentemque donis excellentioribus donatam putem à Deo; quoniam tamen obſervamus Soporoſis præſertim Affectibus accedere aut ſuccedere non ita infrequenter Ingenii ſtuporem, non immeritò forſan quis ſuſpicetur, Animam, quæ dum Corpori eſt unita ejus indiget opera in ſuis functionibus peragendis, ad Corporis, Animalium præcipuè Spirituum, noxas impediri quoque aut turbari in Functionibus ſibi aliàs propriis.

Ingenii Hebetis. Cauſa Spirituum Animalium Torpor.

XXIII. *Ingenii* proinde *plùs minùſve hebetis Cauſas corporeas* cenſemus eſſe *Spiritus Animales Torpidiores, minùſve agiles*, cùm obſervemus Homines ſtupidos habere inſuper Senſus Externos ſegniores, Corporiſque motum tardiorem, ac eſſe proniores in ſomnum, quæ omnia Spirituum Animalium torporem arguunt; quod idem confirmatur Ingenioſorum hominum agilitate; vivacitate, & vigilantia.

Huius torporis cauſa.

XXIV. Hujus *Torporis Cauſas* quærimus in *Pituita viſcidiore*, qua tales, ut & *Senes ob ætatem Hebetiores* facti, abundare deprehenduntur, quemadmodùm contrà *Ingenioſi Bile* & quidem *mobiliore ac fluidiore.*

XXV. Prout ergò plus, vel minùs redundat in Corpore Pituita, ſed plùs vel minùs viſcida, ita Ingenio magis vel minùs hebeti obſervantur iidem laborare.

Depravatæ Ratiocinationis cauſa.

XXVI. *Depravatæ* autem *Ratiocinationis Cauſæ* videntur eſſe *Præcipitantia nimia*, ideòque non ſufficiens conſideratio ac expenſio omnium circumſtantiarum in re quæſita obſervabilium: Cui *Præcipitantiæ ac Inadvertentiæ* ſi conjungatur *Faſtus & Inanis gloriæ cupido*, non item candidus unius Veritatis Amor, unà cum *Loquacitate*, tum non tantùm veri-ſimilia, ſed falſa quoque pro veris obtruduntur incautis ab hominibus pro Doctis haberi cupientibus, ac per fas & nefas, hoc eſt Cavillando & conviciando, minimè autem Cogitata ſua probando & rebus ipſis convenientia demonſtrando, auctoritatem atque dominium in alios affectantibus.

Stupidi Ingenii curatio.

XXVII. *Stupiditas Ingenii nativa* vix unquam *curabitur*, *adventitia* non niſi admodum difficulter, ac imprimis Medicamentis Animalium Spirituum torpori medentibus; atque Pituitam viſcidam ſolventibus, emendantibus ac tollentibus; de quibus omnibus actum in ſuperioribus.

XXVIII. Conducet quoque *continuum Ingenii exercitium atque Excitatio conveniens* per alios, quin & *manuductio* circa objecta ſenſibus propoſita & artificioſè examinata; cùm & hic verè fabricando fabri fiamus.

Depravata Ratiocinatio qui curetur.

XXIX. *Depravata Ratiocinatio curabitur ſiſtendo Præcipitantiam, & Advertendo ac Intendendo Animum* rebus examinandis, nec à labore ſuſcepto ſuperſedendo, donec exactè fuerint omnia expenſa.

XXX. *Inanem* autem *gloriam qui exuere non poſſunt,*

ſunt, tanquam incurabiles ſunt aſpernandi; ac pro ipſis orandum, ut ad mentem ſanam redeant.

CAPUT XVI.

De Rationis ſive Iudicii Læſionibus.

Iudicium quid. I. IVdicium eſt Mentis functio de Ingenii Ratiocinationum ſoliditate ac bonitate decernens.

Eius munera. II. *Duo* ſunt *Rationis ſive Iudicii munera.* Primum rationes ab Ingenio ratiocinando elicitas *librare atque exactè examinare*: Secundum ex æquo de illarum valore ac ſoliditare *ſtatuere ac determinare.*

Examinatio quot modis fiat. III. Examinat Ingenii opera Mens, 1. expendendo an *nihil veri omiſſum*, *nihil falſi admiſſum* ſit ab Ingenio in notionum Primarum Secundarumve qualitatibus ſenſilibus tàm propriis, quàm communibus obſervandis: quod fit collatione inſtituta cum ipſis rebus, de quibus agitur.

IV. 2. Conſiderando, an *catenata ſint & arctiſſimè cohærentia Ingenii ratiocinia*, an verò diſſolutæ ſcopæ duntaxat.

V. 3. Attendendo, an non *plùs vel minùs aliud ſit in Concluſione, quàm erat in Præmiſſis.*

Decretio. VI. Ubi autem exactum rigidumque inſtituit Ratio propriæ vel alienæ Ratiocinationis ingenioſe examen, ſi volet, juſtam & æquam de ipſa feret ſententiam.

De quibus fiat. VII. Quemadmodum non tantum *in Cauſa & Ratione Affectionum* in rebus ſenſilibus obſervatarum inquirit humanum Ingenium, verùm inſuper in earundem *rerum ad nos alioſque homines relatarum Bonitatem & utilitatem, vel malitiam & noxam*: ita non tantum de *Rationum & Cauſarum cum Affectionibus ipſis convenientia vel inconvenientia, diſconvenientiave*, adeòque *de veritate vel falſitate*, at inſuper de *ipſarum rerum bonitate vel malitia*, tum noſtri, tum aliorum reſpectu decernit Iudicium.

Quot modis lædatur judicium. VIII. *Læditur* autem *Iudicium* modis variis, & 1. quidem, quando *nullum* in homine obſervatur, qui proinde dicitur ac eſt *Iudicii expers, in Fatuitate, Stultitia, &c.*

Fatuitas. Judicium debile. IX. Læditur idem Iudicium 2. quando *imbecille ac debile*, ideòque rebus levibus tantùm & facilibus determinandis ſufficiens, non item abſtruſis & arduis, implicatiſve par exiſtit.

Delirium. X. Læditur quoque Iudicium 3 quando *Depravatur* & ſiniſtrum ſive iniquum notatur, hoc eſt, cum re cogitata minimè conſentiens, at *delirum* & ab ipſa re planè diverſum.

Fatuitas duplex. XI. *Iudicii defectus*, Stultitia, Stoliditas, Fatuitas, vel quovis alio nomine vocatus, quibuſdam eſt nativus, quibuſdam gravium morborum, Febrium, Inflammationum, Epilepſiæ, &c. Comes, quibuſdam vehementium Animi pathematum, Iræ, Mœroris, ut & Ebrietatis, aut Senii Symptoma.

Nativa. XII. Ubi *nativus* eſt *Iudicii Defectus*, difficilè videtur decernere, *an*, quod mihi magis probabile videtur, *Corporis aliquam conſequatur noxam vix explicabilem*, *an ipſius Animæ culpa talis ſit.*

Adventitia duplex. A Morbo. XIII. Ubi autem *Ardentibus Febribus, certiſve Inflammationibus* accidit *Iudicii Defectus*, ac frequentiùs *Delirium*, utique humorum agitatorum Intemperantiæ ac fervori hoc omne vel idcircò tribuendum, quòd ad temperiem reductis humoribus redeat plerumque priſtina Iudicii ſerenitas & integritas.

Ab animi affectu. XIV. Quamvis à *vehementibus Animi Affectibus, atque Temulentia* ſæpiùs *Deliret homo*; aliquando tamen etiam ipſi *Deficit Iudicium.*

Iudicii diminuti cauſa. XV. *Eædem leviores* ſolent eſſe *Iudicii Diminuti ac imbecillis* Cauſæ.

Cauſa XVI. *Depravati, Delirantiſque Iudicii Cauſam* dixi modò ſæpius obſervari *graves Animi Affectus Iram, Mœrorem, Gaudium*, & ſimiles ut & *Ebrietatem ac Inflammationes nonnullas*, aut *Febres, Ardentes* præſertim.

XVII. Accidit quoque *Delirium*, quoties *erratum ab Imaginatione*, *aut Ingenio*, atque ab horum alterutro vel utroque falſa pro veris ſubminiſtrata ſunt *Iudicio minùs accuratè ſingula ponderanti & trutinanti*, ſed *præcipiti* in ſententia ferenda.

XVIII. Accidit etiam & ſæpe Delirium ob *præjudicium & Animum opinione iniqua vel præpoſtera præoccupatum*, cujus cauſa neceſſe eſt, ut itidem tale ſequatur Iudicium, hoc eſt, iniquum atque à recta ratione aberrans, ideoque delirium.

Vitia curan[tur] XIX. *Omnia Iudicii Vitia*, quatenus à *Corpore Vitiato* dependent, *hujus emendationem* deſiderant, ut *curentur*, quandoquidem ſponte tunc redintegrari obſervantur.

XX. Idem omninò dicendum de *Ebrietate*, qua ceſſante mox, vel paulò poſt, ceſſare ſolent Iudicii noxæ qualeſcunque.

XXI. Sic graviſſimos *Animi Affectus*, *Iram*, *Mœrorem*, &c. comitans vel conſequens *Iudicium vitioſum*, *iiſdem ſedatis aut compoſitis* ad integritatem redire mox aut brevi ſolet.

Na[tivum] vitium morbo correc[tum] XXII. *Nativum Iudicii vitium* aliquando in *morbo gravi correctum* quaſi ac reſtitutum teſtantur Medicorum obſervationes, atque curato Ægro iterum ipſum corripuiſſe: unde à corporeo vitio illud extitiſſe arbitror, cùm illo ex morbo mutato in melius quoque mutatum fuerit, atque eodem ad totius harmoniam corpoream reſtituto in pejus denuò ruerit.

Jud[icium] ob Sen[ſuum] vitii [pra]vatum curetur XXIII. *Iudicium viti tum ob Senſuam Externorum*, *Imaginationis*, *aut Ingenii præcedentia vitia*, eademque à *Iudicio non obſervata* non corrigetur niſi *correctis obſervatiſve* illorum vitiis.

Ut & [Ju]dicium præjud[iciis] vitiatu[m] XXIV. Denique *Iudicium à præjudiciis vitiatum* rariſſimè curatur; cùm admodum difficile ſit ac novum, admiſſa ſemel ex animo eruere præjudicia, quibus permanentibus pro incurabili habendum hactenus tale Iudicium.

CAPUT XVII.

De Memoriæ Læſionibus.

Memo[ria] quid. I. MEmoria videtur mihi Senſuum Internorum Operum, Notionum primarum ſc. & ſecundarum, ut & Ratiocinationum, ſive Cauſarum per Ingenium inventarum, atque Deciſionum ſive Decretorum à Iudicio factorum *Tromus-condus.*

Eius [mu]nera. II. *Memoriæ* namque *munus* eſt, 1. *Omnia prædictorum Senſuum Opera admittere vel accipere.* 2. *eadem conſervare* 3. *tandem illa ipſa*, ubi opus, *reponere.*

Eius [vir]tutes & [vi]tia. III. Quemadmodum autem *laudatur* 1. *Memoria*, *quæ ſibi concredita facilè admittit*; 2. *quæ eadem firmiter retinet*; 3. *quæ ipſa fideliter ac promptè reponit*: Ita è contra *culpatur* Memoria 1. *quæ difficulter aut minimè admittit concredita*; 2. *quæ haud diu conſervat admiſſa*, *ſed eadem mox aut paulò poſt amittit*, *in Oblivione ac Memoria Labili*; 3. *quæ infideliter aut quocunque modo mutilata, vel ſegniùs & cum difficultate reponit admiſſa & conſervata.*

Cur di[f]ficulter a[ut] non adm[it]tat res. IV. *Difficulter aut minimè admittit* Senſuum Internorum Opera Memoria, ob *Mentem cogitationum multitudine tantùm non preſſam & oppreſſam* ideoque ſingulis Memoriæ mandandis minus attentam.

V. Non

n ſa- niter t. V. Non ſatis firmiter retinentur, quin citiùs, tardiúſve excidunt Memoriæ concredita, ob *Animam oſcitanter rariúſve ipſa recolentem*, adeòque *negligentem*.

fide- repo- VI. *Infideliter ac quibuſdam ſuis circumſtantiis mutilata* reponuntur Mentis Opera Memoriæ concreta, tum ob *eadem negligentiùs ac feſtinanter tantùm à Mente obſervata*, tum *ob eadem ſecundùm aliquas duntaxat circumſtantias ſubindè recolita*.

niùs, diſ- e. VII. *Segniùs ac cum difficultate reponit concredita ſibi* Memoria ob *neglectas ferè loci, temporis, perſonarum & ſimilium circumſtantias*, ſine quibus arduum eſt ipſarum rerum ſatis meminiſſe.

ia fa VIII. In quo autem quorundam *Memoriæ prodigioſæ felicitatis* conſiſtat, fateor me hactenus aſſequi non potuiſſe.

ia & nis IX. Quæ vulgò de *Memoriæ atque Oblivionis Cauſis à Cerebri humiditate ac ſiccitate* petitis dicuntur, non mihi ſatisfaciunt; Neque enim puto ſoli corpori, ſed Animæ præſertim ineſſe Memoriam; quamvis non negem, dum in corpore degit Anima, ad Corporeos morbos multùm variare Memoriæ affectiones; magis tamen ad Animæ affectus.

X. Interim non nego, quemadmodum *ad excedentem humoris pituitoſi in humano corpore copiam*, Senſus omnes tum Externi, tum Interni non parùm læduntur, ita & *Memoriam tunc plurimùm affici*; & quidem quatenus *Animales Spiritus* tunc exiſtunt *minùs puri & mobiles*, minùſque ad animales functiones peragendas apti: quamvis & tunc ſimul noxium cenſeam Cerebrum humidius, quippe producendis, parandiſve Spiritibus animalibus ineptius.

XI. Quoties proinde in *Memoria* quovis modo *læſa* obſervatur ſimul *aliquod in corpore exiſtens vitium*, toties *ante omnia illud erit corrigendum*.

ratio XII. Sublato autem Corporeo vitio, ſi quod tunc concurrat, emendanda ſunt enumerata Animæ errata, & aſſuefacienda ipſa ſenſim attentiori, eidemque ſæpiùs iterandæ operum ſuorum conſiderationi atque repoſitioni; & ſic, quantum poſſibile, curabuntur Memoriæ vitia modò enarrata.

CAPUT XVIII.

De Animi Affectuum Læſionibus.

Affectus ... un- I. QUemadmodum ex Veri Falſique conſideratione ac cognitione Diſciplinæ formantur in Intellectu, ita ex Boni Malique obſervatione & apprehenſione Affectus excitantur in Animo.

n va- unde. II. Prout autem quæcunque Mentis Objecta vel Nobis, vel Aliis Bona vel Mala, & quidem aut Præterita, aut Præſentia, aut Futura cenſentur à Judicio, ita in Animo noſtro varia producuntur pathemata, motus & agitationes.

mode- ar im- rati. III. *Moderati* ſunt hi *Animi Motus*, quoties *juſta fuit & æqua in ſuis decretis Ratio*; *Immoderati* verò & ad extremorum alterutrum inclinantes, quoties *injuſta & iniqua, vel ſibi, vel tulit Ratio de Objectorum bonitate vel malitia decreta*.

IV. Verùm, ut meæ de Animi Motibus & Affectibus Cogitationibus unicuique pateant clariùs, libet hoc negotium repetere altiùs, ſed paucis.

um di- itas. V. Varios ergo in eodem homine Affectus pariunt eadem *Objecta pro bonis vel malis habita*, & 1. quidem vel *Nobis*, *vel Aliis*, atque his vel nobis *acceptis & gratis*, vel *inacceptis & ingratis*.

VI. 2. Vel *Præſentia*, vel *Abſentia*, & quidem aut *Præterita* aut *Futura*.

VII. 3. Vel *Superabilia*, vel *Inſuperabilia*.

VIII. Atque ſecundum hos reſpectus varios diverſis modis concurrentes *ſeptem Affectuum ſibi contrariorum paria* deduxi. Et 1. quidem *Amorem*, vel *Odium*. 2. *Lætitiam*, vel *Triſtitiam*. 3. *Spem*, vel *Deſperationem*. 4. *Iram*, vel *Metum*. 5. *Clementiam*, vel *Crudelitatem*. 6. *Gratulationem*, vel *Invidentiam*. 7. *Commiſerationem*, vel *Inſultationem*. *Septem affectuum ſibi contrariorũ paria.*

IX. *Amor* enim eſt propenſio, ſive inclinatio, imò unio Animi noſtri cum objecto, quod Nobis judicamus bonum. *Amor.*

X. *Odium* verò eſt Averſio & abominatio Objecti, quod Nobis judicamus malum. *Odium.*

XI. *Lætitia* eſt Animi voluptas conſequens fruitionem Objecti, quod nobis bonum; vel liberationem an objecto, quod nobis malum judicavimus. *Lætitia.*

XII. *Triſtitia* contrà eſt Animi Dolor conſequens privationem aut denegatam fruitionem Objecti, quod nobis bonum; vel perpeſſionem Objecti, quod nobis malum æſtimaveramus. *Triſtitia.*

XIII. Lætitia hæc ac Triſtitia ſpectant quidem propriè *Objectum* utrumque *præſens*; impropriè tamen, ac certo modo *præteritum* quoque, aut *futurum*.

XIV. *Spes* eſt Animi Motus alacer ad fruitionem Objecti Nobis boni judicati, ſed futuri, quà ſuperabilis; aut ad Liberationem ab Objecto nobis malo judicato, ſed itidem futuro ac ſuperabili. *Spes.*

XV. *Deſperatio* contrà eſt Animi Motus anxius ad denegationem Objecti nobis boni judicati, ſed futuri & inſuperabilis; aut ad perpeſſionem objecti nobis mali judicati, & itidem futuri ac inſuperabilis. *Deſperatio.*

XVI. *Ira* eſt Motus Animi inſurgentis contra Objectum aut bene, aut malè, noſtro tamen judicio inique agens, actuarumve. *Ira.*

XVII. *Metus* verò eſt Motus & conſternatio Animi trepidantis ad potentiam & vim Objecti aliquid nobis ingratum & grave agentis vel acturi. *Motus.*

XVIII. *Clementia* eſt Motus Animi remittentis debiliori & delinquenti ſuum delictum. *Clementia.*

XIX. Ad *Clementiam* enim requiritur. 1. *Objectum Malum*, & nobis quidem malum, ob delictum erga nos patratum. 2. *Poteſtas* in nobis puniendi hoc delictum, adeòque vindictam ſumendi de delinquente, 3. *Remiſſio pœnæ* juſtæ, & quidem ob infirmitatem aliquam in delinquente obſervatam, non verò innocentiam. *Quanam ad eam requirantur.*

XX. *Crudelitas* verò eſt Motus Animi contra innocentes, tanquam noxios, ſævientis. *Crudelitas.*

XXI. Ad *Crudelitatem* namque concurrunt *Objectum*, ſi non planè innoxium, ſaltem non tam noxium, atque inflictæ pœnæ exiſtit gravitas, & hactenus itidem innoxium. 2. *Poteſtas* in Crudelibus, non minùs, quàm voluntas ſæviendi in alios & innocentes 3. *Augmentum & Aggravatio pœnæ* aut meritæ, aut pro merita ſuppoſitæ. *Ad eam quanam cõcurrant.*

XXII. *Gratulatio* eſt Motus Animi gaudentis alii benè eſſe, aut deſinere ipſi malè eſſe. *Gratulatio.*

XXIII. *Invidentia* contrà eſt Motus Animi dolentis alii benè eſſe, aut deſinere ipſi malè eſſe. *Invidentia.*

XXIV. *Commiſeratio* eſt Motus Animi compatientis alterius miſeriæ. *Commiſeratio.*

XXV. *Inſultatio* denique eſt Motus Animi exultantis ob alterius miſeriam. *Inſultatio.*

XXVI. Horum Animi Motuum aliqui ſunt per boni, dummodò ſint moderati, ubi autem nimis excedunt, vitioſi fiunt; alii ſunt per ſe mali, nec ferri poſſunt niſi rariſſimè. *Affectuum alii boni, alii mali.*

XXVII. Inter *laudabiles Animi motus* enumerantur Amor, Odium, Lætitiam, Triſtitia, Spes, Ira, Metus, Clementia, Gratulatio, & Commiſeratio. *Quinam boni.*

XXVIII.

XXVIII. Inter *culpandos Animi motus* ſunt Deſperatio, Crudelitas, Invidentia & Inſultatio.

Quinam mali. Boni quomodò vitientur. XXIX. *Vitiantur Animi Motus laudabiles* quoties in ipſis obſervatur *exceſſus*, *nec conventens aptumque de illis latum eſt judicium*, cujus dictamen ſequitur *voluntas* & huic obſequens *Affectus*.

Vitioſorum curatio. XXX. Quapropter *Affectuum vitioſorum correctio & directio* unicè pendet ab exacto ſingulorum Objectorum quà bonorum, vel malorum, nobis vel aliis: ſuperabilium vel inſuperabilium examine, hinc & ſolido de ſingulis circumſtantiis ferendo judicio, denique moderatione ſervata in ſingulorum executione: quod præceptum generale ſingulis applicare non erit valdè arduum.

CAPUT XIX.

De Animalis Motus Læſionibus.

Animalis motus quis. Quis voluntarius. I. Animalem Motum voco, qui per Spiritus Animales perficitur; qui ubi per oppoſitos muſculos adminiſtratur, *Voluntarii* nomine gaudet.

Quænam Animali, II. Sic *Animali motu cieri* puto omnes univerſi corporis *canales*, *cavitateſque* quando *ſecundùm naturam contrahuntur*.

Quænam Voluntario motu cieantur. III. Utplurimùm tamen *Animalis Motus* nomine ſolus *Voluntarius*, aut per Muſculos perfectus Motus venit; in qua ſignificatione & nos nunc utemur.

Quot modis lædatur. IV, *Animalis* ergo ſive *Voluntarius Motus* læditur 1. quando *aboletur in Paralyſi*. 2. quando *diminuitur*, *in Motus imbecillitate* ac *Tremore*. 3. quando *augetur* in *Convulſione*. 4. quando *depravatur* in *Motu convulſivo dicto*.

Aboletur 1. Culpa partis movendæ. V. *Aboletur Motus* 1. licet impropriè, ipſius *partis movendæ Culpa*; uti fit, quando aut luxata ſunt, aut fracta, aut p. n. in ſua articulatione connata oſſa movenda.

2. Muſculorum. VI. 2. *Muſculorum* Diſſectorum, Refrigeratorum, Humectatorum, Uſtorum, aliterve peſſimè affectorum vitio.

3. Nervorum VII. 3. *Nervorum* Diſſectorum, Refrigeratorum, Humectatorum, Compreſſorum, aliterve ita affectorum culpa, ut ſpiritus animales per ipſos ad Muſcolos transferri nequeant.

4. Spirituũ Animalium VIII. 4. Ipſorum *Animalium Spirituum* torpidorum aut valdè conturbatorum cauſa.

5. Cerebri. IX. 5, *Cerebri ac Cerebelli* graviter affectorum, ideòque ad ſpiritus animales parandos, & forſan propellendos quoque, ineptorum vitio.

6. Mentis. X. 6. *Mentis* ob pathemata vehementia ita conturbatæ, ut ſpiritus animales ampliùs quaquaverſum dirigere nequeat, culpa.

Unde diminuatur, & augeatur. XI. *Diminuitur* Animalis Motus ab iiſdem Cauſis, ſed levioribus.

XII. *Augetur Animalis Motus* ob irritationem vel in muſculo, vel in nervo, vel in aliqua Cerebri, Cerebellive aut Spinalis Medullæ parte permanentem, & à punctura, eroſione, aut uſtione, &c. ortam; hincque conſequentem nimiam, & involuntariam ſpirituum animalium ad certas partes propulſionem.

& depravetur. Convulſio. XIII. *Depravatur Animalis Motus*, fitque *Convulſivus*, ob irritationem non continuò, ſed per intervalla duntaxat memoratas partes repetentem, aut etiam alternatim oppoſitas afficientem.

XIV, *Irritatio* omnis fit à re vel *dura* vel *acri* partes ſenſiles lædente, ſive foriſecùs adveniat, ſive in corpore ipſo exiſtat & talis evadat. Ita oſſa fracta, ſuis extremitatibus acutis hoc præſtare poſſunt. Ita Humores acres, acidi præſertim, p. n. corpore occurrentes, partes ſenſiles mirè afficiunt & rodunt.

XV. *Curabitur Abolitus Motus Animalis* 1. *Oſſium luxatorum*, *fractorum*, *connatorumve* culpa iiſdem repoſitis, conſolidatis, ſolutiſve: de quibus videndi Libri Chirurgici. *Ani motus tur. 1. Oſſi ſorum tione.*

XVI. Idem contingit 2. *Conſolidando muſculos diſſectos*, *Calefaciendo*, *refrigeratos*, *Exſiccando humectatos*, *Sanando uſtos*, &c. quibus indicationibus conducentia medicamenta non pauca præſcripſimus in ſuperioribus, & extant apud omnes Practicos. *2. Mu rum curati*

XVII. 3. *Nervorum* Affectus graviores attigimus quodammodo hinc inde, ac ex paſſim dictis eorum Curatio non ita difficilis erit ei, qui unum aut alterum adjunget Practicum egregium. *3. Nerv vitioſo curati*

XVIII. 4. *De Spirituum Animalium torpore corrigendo*, aut *conturbatione ſedanda* egimus quoque in ſuperioribus. *4. Spiri Anima læſoru ratione*

XIX. 5. *Cerebri ac Cerebelli graves Affectus*, *Apoplexiam* putà, & ſimiles affectus notabiles infra tractabimus ex profeſſo. *5. C vitiati rectione*

XX. 6. De *Animi Motibus*, hoſque graviores conſequente *Mentis conturbatione* paucis actum eſt in paulò antecedentibus capitibus. *6. motuu datione*

XXI. *Irritatio externa ob Nervi puncturam*, in *Convulſione* hinc brevi conſequente, confeſtim curanda, cùm ſit affectus acutiſſimus & maximè periculoſus: de quo videantur Chirurgiæ ſcriptores & in ſpecie Paræus. *Irritat nervi Eturan*

XXII. Eadem *Irritatio ab Oſſe fracto* facta vix curabitur, niſi aut ritè repoſitis fragmentis, aut iiſdem ſerra, vel aliter ablatis. *Eade oſſe vix cu lis.*

XXIII. *Irritatio ab acribus in corpore productis humoribus*, aut *aſſumptis* qualibuſcunque curabitur *temperando evacuandove* illa acria, *& demulcendo partes affectas*, *ſopiendove ipſum ſenſum* per medicamenta ſæpiùs enarrata. *Ab humor curand temper & evac do.*

XXIV. Atque ſic Functionum Animalium læſionibus generaliter propoſitis, pergimus ad earundem, & quidem præcipuarum, particularem hiſtoriam, initium faciendo ab Epilepſia.

CAPUT XX.

De Epilepſia.

I. Cum Epilepſia affectus ſit, qui ſpectatores omnes non parùm turbet, & in ſui admirationem trahat, ipſiſque Medicis plurimùm negotii faceſſat, operæ pretium erit, eundem accuratè examinare, ut, quantùm in hac communi humanæ mentis caligine licet, facem aliquam abſtruſo illi affectui elucidando accendamus. *Epilepſi fectus n bilis.*

II. Deſcribemus proinde mox in limine ſuis coloribus, quibus in ſenſus adſtantium externos ſe prodit, hunc affectum mirabilem.

III. *Epilepſia* vocatur, quòd plerumque ſubito ac quaſi ex inſidiis hominem nihil minùs cogitantem, aut ſibi metuentem apprehendat, nec tantùm aliqua ſui parte, eſt ſecundùm omnes primarias ipſius functiones hominem apprehendat & corripiat. *Unde vocetur.*

IV. Nam 1. *Senſus externi omnes*, in gravi præſertim Epilepſia, *tolluntur & abolentur*: ita ut Epilepſia correpti durante paroxyſmo nihil videant, nihil audiant, nihil olfaciant, nihil guſtent, nullam duritiem tangant, nullum ardorem ſentiant; quamvis ad extremum corrumpantur, & vitientur ab objectis deſtruentibus omnia ſenſuum externorum organa, unde videas non rarò Epilepticos in Ignem incidentes magna ſui corporis parte comburi, quinimò ad mortem uſque, idque abſque ullo ſui ſenſu; niſi à paroxyſmo excitati tum demùm noxam ſuis ſenſoriis illatam *Symptom ta. 1. Senſuu externoru abolitio.*

latam incipiant ſentire, ac de dolore & moleſtiis conqueri.

V. 2. *Senſus interni omnes itidem ceſſant & videntur aboliti*, poſtquam nullam ullius functionis ab illorum ullo exercitæ memoriam teſtati ſunt unquam Epilepſia gravi correpti ægri.

VI. Quibus præterea non idem accidit, quod dormientibus; quibus in ſomno haud infrequenter contingunt ſomnia; quorum ſi non omnium, quorundam ſaltem meminiſſe ſolent plerique ſomniantes jam à ſomno iterum excitati; cùm nihil talis obveniat Epilepticis.

VII. 3. *Animi motus & Affectus* itidem in Epileptico inſultu *ceſſare atque aboleri*, eadem ratio ſuadet.

VIII. 4. *Corporis motus omnis, animalis præſertim & voluntarius*, in Epilepſia *plurimum afficitur*, non, uti de ſenſibus & Animi Affectibus dictum, ſui abolitione, verùm & *Auctione & Perverſione*.

IX. Utique duobus modis læditur animalis in Epilepſia motus 1. quidem & præcipuè Perverſione, ac inordinatione 2. Vehementia & Augmentatione.

X. Quinimò ſi libeat exactiſſimè Motus animalis læſiones in Epilepſia obſervabiles expendere, tribus modis illum labefactari comperiemus.

XI. Nam 1. *inordinatus* obſervatur partium motus.

XII. 2. Non raro hic aut ibi *interruptus*, & mox iterum excitatus: quæ duo ſpectant motus qualitatem & perverſionem.

XIII. 3. *Impetuoſus & vehemens validuſque* notatur, adeò ut vix ac ne vix quidem impediri queat plerumque etiam à fortiſſimis quibuſque eum tentantibus.

XIV. Atque in *hiſce tribus conſiſtit convulſivi motus natura & eſſentia*: quæ omnia ſolicitè perpendenda ſunt iis, qui in Epilepſiæ naturam & cauſas veras penetrare volent.

XV. Nec tantùm Motus purè Animalis & voluntarius læditur in Epilepſia, verum inſuper ex naturali & animali miſtus, unde videas non raro ipſam *Reſpirationem* quoque cohiberi, aut cum difficultate obiri.

XVI. Sed & *alvi excrementa*, ut & *Urina* non infrequenter excernuntur in paroxyſmo Epileptico.

XVII. Quinimò nonnunquam ipſum *ſemen* in quibuſdam effunditur.

XVIII. *Sudor* etiam non rarò in quibuſdam erumpit, cum totius corporis æſtu.

XIX. Plerumque autem *ex ore & naribus ſpuma* emanat.

XX. Atque hæc ſunt primaria, quæ in Epileptico paroxyſmo obſervari ſolent, ſymptomata & functiones læſæ.

XXI. Solet enim *per paroxyſmos redire hic affectus, & quandoque unico duntaxat* ad ſalutem & ſanitatem, aut mortem *terminari* paroxyſmo.

XXII. Non eſt enim infrequens, homines pro ſanis habitos, etiam nulla externa dignoſcibili cauſa concurrente, Inſultu corripi Epileptico, eoque nec præviſo, nec expectato; atque eodem, ubi vel diutiùs protrahitur, vel ſaltem vehementiùs exagitat, ſpiritus animales conterendo & conſumendo, Cordiſque motum neceſſarium impediendo, aut reſpiratione læſa Cordis Internum Ignem ad ſui ſuffocationem cogendo, interimi & exanimari.

XXIII. Accidit autem talis Epilepſia lethalis nunc Vigilantibus, nunc Dormientibus, nunc hilaribus, nunc mœſtis; quæ omnia eſſentiam ipſius indagantium admirationem augent, & conſternationem.

XXIV. Uti autem quibuſdam primo ſui paroxyſmo lethalis contingit Epilepſia, ſic alios unico graviori vel leviori duntaxat affligit, & poſtmodùm ceſſat, uti hoc non infrequens eſt Infantibus ante dentium vel Variolarum eruptionem; & Virginibus ante menſium effluxum.

XXV. Præter quas ſemel duntaxat ægros exagitantes Epilepſias, aliæ quoque occurrunt frequentiores multiplicibus paroxyſmis eoſdem ægros affligentes, & *nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis recurrentes*. *In aliis ſæpius recurrere.*

XXVI. *Agnoſcunt* autem *Epileptici* illi ſubinde *recurrentes paroxyſmi aliquando alium affectum comitem, quem conſequuntur, ejuſque Symptomata exiſtunt*; Sic familiaris eſt in hiſce regionibus Epilepſia infantes pleroſque excrucians, & non paucos enecans; cui comes, imò cauſa exiſtit bilis æruginoſa, acidumque ſpirans, cum alvi fluxu plerumque conjuncta. Sic vermibus non rarò debentur inſultus Epileptici. Sic vulnera gravia, capitis præſertim, comites nonnunquam habent paroxyſmos Epilepticos, eoſque ſæpenumerò lethales. *Aliquando alium affectum habere comitem.*

XXVII. Accidit autem quandoque, ut *nulli alii affectui noto debeantur recurrentes ſubinde inſultus Epileptici*, nunc frequentiùs, nunc rariùs ægros affligentes, nec minùs tamen graves, aut curatu difficiles. Qui cauſam agnoſcunt, nihil mali, præter Epilepſiam, quod ſaltem obſervari queat, homini afferentem. *Aliquando nullum.*

XXVIII. *Primaria Epilepſiæ differentia ſumitur à Symptomatum tam præſentium & paroxyſmum quemvis comitantium, quam eundem inſequentium, aut poſt ipſum remanentium vehementia majore vel minore*, cùm ejus ratio ſumma in Medicina facienda haberi debeat. *Epilepſiæ differentia à Symptomatibus.*

XXIX. Utique quò vehementioribus comitata Symptomatibus ægrotantes infeſtat Epilepſia, eò plùs ipſis incumbit & vitæ & ſanitatis amittendæ periculi: & viceverſa. *Hæc quò vehementiora, eò Epilepſia perículoſior.*

XXX. Cùm autem omnium Symptomatum vehementia ab inopinaro inſultu, adeoque *caſu graviori*; hinc & à *concuſſione, atque agitatione membrorum externorum*, Capitis, & Artuum tam ſuperiorum, quàm inferiorum; ac *denique à contorſione membrorum reliquorum*, oculorum puta, linguæ, oris ſive maxillarum, Diaphragmatis, ſphincterum & ſimilium, deſumi debeat, facilè patet, quod noxæ, quot damna homini ab Epilepticis inſultibus impendeant. *Ex quibus oriatur maximum Epilepſia damnum.*

XXXI. Quoties namque 1. *in recurrentibus ſæpiùs proxymis Epilepticis caſus fit inopinatus*, fieri poteſt, ut quis ex alto decidens, illo ictu & caſu mox pereat, aut in multa mala incidat: aut foco aſſidens, in ignem prolapſus graviter uratur, & nemine præſente una pluresve partes ad internecionem quandoque comburantur, aut ſaltem turpiter deformentur, uti ejus rei infinita occurrunt in praxi exempla. *1. In caſu inopinato.*

XXXII. Quoties 2. *vehementer concutitur caput*, & præſertim *ſaxis* alliditur, uti illis accidit, qui per plateas Epilepſia corripiuntur, aut aliàs in pavimentum corruunt, nec mollia quædam in tempore capiti ſubſterni poſſunt pulvinaria; toties graviſſima mala ſequi poſſe obſervamus quotidie, neque enim contuſiones duntaxat, aut vulnera capiti infliguntur, verùm quandoque graviores affectus, Apoplexia puta, conſequuntur. *2. In vehementi capitis concuſſione.*

XXXIII. Quoties *artus ſimili ratione concutiuntur vehementiſſimè*; toties fracturæ oſſium, aut aliàs contuſiones & vulnera gravia concitari, quotidiana evincit experientia. *Ut & artuum.*

XXXIV. Quoties 3. *Oculi vehementiſſimè compraventur*. Strabiſmus quibuſdam, & aliis alius viſus defectus conſequi & permanere ſolet. *3. In Oculorum vehementi contorſione.*

XXXV. Quibus *os vehementer diſtrahitur*, aliquando Oris contorſio & Spaſmus remanet. *Ut & Oris.*

XXXVI.

In Maxillæ concuſſione.

XXXVI. Quibus *Maxillæ vehementer concutiuntur*, aut dentes colliſi confriguntur, aut lingua, uti frequenter intercurrere ſolet, graviter læditur & ſubinde amputatur.

In Linguæ vulſione.

XXXVII. Quibus *lingua vehementiùs convellitur*, ſubinde loquela remanet vitiata.

Inſultum Epilepticum ſequi Amētiam & debilitatos ſenſus Internos.

XXXVIII. Sed & accidit nonnunquam, ut maximè deplorandum Symptoma conſequatur inſultus Epilepticos, *Amentia ſcilicet aut totalis, aut partialis*: unde plures videas, qui ex gravi hoc affectu inciderunt in *Fatuitatem & Dementiam*; alios *quibus omnes Animi dotes, Internis ſenſibus ſe manifeſtantes, multùm fuerint debilitatæ*: ut de ſenſibus externis, Animique affectibus nunc nihil dicam.

Ut & externos.

XXXIX. Obſervatum enim eſt, *Externos ſenſus non* parum fuiſſe in quibuſdam labefactatos.

Nec non continuus mœror.

XL. Sed & reperti ſunt quidam ab eodem malo in *continuum mœrorem* prolapſi.

XLI. Atque hæc ſunt præcipua ferè mala, quæ Epilepticos, inſultus conſequuntur vehementiores.

Epilepſia levior aliquando.

XLII. Accidit autem quandoque, ut *non ita gravia obſerventur in ipſis* Epilepticis paroxyſmis *Symptomata*, nec ſemper omnes aboleantur aut ceſſent tam interni, quàm externi ſenſus; unde *levior tunc vocatur illa Epilepſia*.

In utentibus ſenſibus tam externis, quàm internis.

XLIII. Unde *videas quoſdam videntes, audientes, aliiſque externis* magis, minuſve valentes, ut & proinde internis.

Et variò corpus moventibus.

XLIV. Quinimò videas quoſdam *quædam loquentes, canentes, & quidem non voluntariè, verum inordinatè, interruptè, impetuoſè*, ſimili planè ratione, quâ diximus cæteros cieri corporis motus: Unde alios videas *geſticulationes quoque non planè ingratas, ut & ſaltationes ac tripudiationes pati involuntarias & coactas*: uti cum admiratione non ſemel vidi.

Primaria Epilepſiæ differentia ab ejus vehementia.

XLV. *Primaria ergo Epilepſiæ differentia* & quidem meritò *deſumitur ab ipſius affectus vehementia majori vel minori*: unde majus quoque vel minùs naturali hominis vitæ, ejuſve beatitudini periculum imminet.

Proxima à loco affecto & foco.

XLVI. *Proxima*, & hæc quoque magni in Medicina facienda momenti *differentia petiturà loco primario affecto, & foco materiæ Epilepticum* inſultum excitantis: Unde quando *in ipſo cerebro, aut capite fomes* ille contineri creditur, *Idiopathica* dicitur illa Epilepſia: Sin *extra caput* alibi convertetur & generetur idem fomes, atque inde per intervalla deferatur ad cerebrum, atque paroxyſmum excitet Epilepticum, *Sympathica & per Conſenſum facta* vocatur illa Epilepſia.

Epilepſia Idiopathica.

Eam aliquando præſentiri.

XLVII. Neque enim infrequens eſt Epilepticis, non tantùm *ex abdomine, ac frequentius* quidem *ex ſiniſtro hypochondrio*, quin etiam *ab extremis artubus auram quaſi & halitum* placidè aſcendentem ſentire, & tanquam mox ſecuturi paroxyſmi Epileptici ſignum prævium ac certum animadvertere; quo ſigno dato, qui ſapiunt, mox ita ſe componunt, ut minus lædantur à membrorum capitiſque concuſſione; aut ſaltem ut ita componantur, in auxilium vocant adſtantes, qui huic malo aſſuefacti confeſtim ſuppetias ferunt ægrotantibus.

Et quidem aliquot ante paroxyſmum horis.

XLVIII. Quinimò accidit nonnunquam, *ut aliquot ante paroxyſmum horis* ejuſdem futuri præmoneantur ægri, & quidem *capitis præſertim gravitate, & non ſatis explicabili ſenſuum internorum conturbatione*, atque *apparent non raro adſtantibus aſſuetis in ipſa facie, & oculis maximè, conſtitutione peculiari, triſtis ac perturbata*.

XLIX. Quoties autem *ab ipſo ventre infimo* elevantur halitus Epileptici, accidit quibuſdam, ut *ante paroxyſmum ſentiant in abdomine agitationem & moleſtiam itidem non ſatis explicabilem*; quam ferè comitatur aut mox excipit jam enarrata Capitis gravitas & moleſtia, itidem non ſatis (uti jam dictum) explicabilis.

Sig- roxi- Epil- indic- mag- in P-

L. Hæc ſigna paroxyſmum futurum indicantia & præmonentia uſum inſignem in praxi habere, tum ad locum affectum, hinc & fomitis naturam indagandam, tum ad incommoda è corporis vehementi concuſſione quovis paroxyſmo recurrente præcavenda, nemo non videt.

LI. In illa proinde inquirendum eſt ſedulo Medico ad Epilepticos vocato, & quidem ad Epilepticos ſtatis, aut incertis etiam temporibus paroxyſmum patientes, & recidivam.

Di- tia c- rabil- cauſ- ſtent- abſen-

LII. *Differentia* itidem in praxi conſiderabilis *ſumitur à Cauſa in corpore humano exiſtentia, aut abſentia*. Nam accidit, ut *quandoque in ipſo homine* lateat omnis Epilepſiæ cauſa; *quandoque ſit externam duntaxat objectum gravem animi affectum, iram puta* vel *metum inſignem* & quidem *inopinatum excitans*; quandoque utrumque, unde in diſpoſitis ad Epilepſiam ſæpè minimus tantum & inopinatus ſtrepitus metum afferens paroxyſmum excitat, dum latentem in corpore fomitem commovet & turbat. Quod tum magis evenit, quando ex metu ortum primum habuit Epilepſia, uti hoc frequentiſſimè accidere quotidiana teſtatur Experientia, & ejus notabile exemplum habuimus in Noſocomio publico.

Or- leſiæ indag-

LIII. Unde, ut hoc nunc obiter moneam, multùm inter eſt, ut prima affectus hujus origo, prima cauſa Medico ægrum ex arte curaturo innoteſcat; ut ſic cauſarum omnium concatenario pateat, ſine qua Dogmaticè atque ſcientificè non curatur æger, dummodò curetur, verùm Empiricè atque fortè fortuna.

Di- tia à tionis turni- non n- genda

LIV. Occurrit adhuc differentia Epilepſiæ à durationis ipſius diuturnitate majori vel minori deſumpta, in praxi Medica minimè negligenda; Difficiliùs utique curatur Epilepſia inveterata, quàm eadem nuper orta, niſi temporis tractu ſponte facta ſit lenior & blandior, quæ in principio adhuc erat ferocior: & quidem ob materiæ peccantis imminutionem, aut emendationem ſpontè vel caſu factam.

differ- alia à bus r- petita.

LV. Differentiæ quæ petuntur ab ægrorum ætate, conſtitutione propria, ſexu, vitæ, genere, adeoque diæta, Aere, Alimentis, Somno & Vigiliis, Animi motibus. Corporis exercitiis conſuetis, aut nuper aſſumptis Excretis & Retentis, Tegumentis & ſimilibus, minimè ſunt negligendæ, cùm & illæ in praxi lumen aliquod afferant. Ne tamen in hiſce prolixiores videamur, ſi quid de ſingulis monendum occurrat, poſtmodum id præſtabimus, & rectà ad Ipſius Epilepſiæ cauſas eruendas pergemus.

Epil- cauſa.

LVI. Putamus autem pleraque nunc enarrata plurimum ad latentem Epilepſiæ cauſam veram conferre poſſe, uti ex dicendis mox patebit.

LVII. Ut autem convenienti ordine & methodo in hac inveſtigatione difficili procedemus à Functionibus in Epilepſia læſis faciemus indagationis noſtræ initium.

LVIII. Diximus enim & Externos & Internos Senſus, ut & Affectus animi aboleri in gravi Epilepſia: Motum autem animalem inordinatum fieri, interruptum, & impetuoſum.

Ca- abolition- vel imm- nutionis ſenſuum ternorum quibus q- renda.

LIX. Cùm ergo, ut ab externis ſenſibus incipiamus, illi gravi Epilepſia aboleantur, in levi verò minuantur duntaxat; aut aliqui ſaltem aboleantur, reliqui minuantur: Cauſa hujus abolitionis, vel imminutionis & labefactionis quærenda erit vel 1. *in rebus externis, objecto puta ſenſuum, Medio, aut Movente*; vel 2. *In ſenſuum organis ſive ſenſoriis, oculis, auribus, lingua, naribus*, &c. vel 3. *in ſpiriti-*

ritibus animalibus , aut illos deferentibus nervos , aut eoſdem generantibus Cerebro ac Cerebello , aut materiam illis ſuppeditante ſanguine per arterias Carotides ac Cervicales à Corde ad Caput delato , & fortè aere quoque per nares inſpirato & ad Cerebrum quoque delato: vel 4. *denique ab ipſa Anima ad ſenſationem ſupina , vel aliò abſtracta.*

LX. Hæc enim quatuor omninò & tantùm ad ſenſus externos ritè obeundos concurrere ac requiri, ſum perſuaſus.

…eſt in … vel … te … dio.

LXI. *Abolitio autem ſenſuum externorum* in gravi Epilepſia , uti eorundem imminutio , aut partialis duntaxat Abolitio in leviori obſervabilis, proximè adſcribi nequit 1. *Externis , vel Objecto, vel Moventi, vel Medio:* quandoquidem illa plerumque benè ſe habent , adſtantium teſtimonio , qui cùm ſimiliter Epilepſia non corripiantur , ſignum eſt , non externorum culpa concitari proximè proxyſmum ; verùm aliunde.

…ter- …avi.

LXII. Quamvis autem dixerimus in ſuperioribus , accedere , imò accidiſſe non ſemel , *ut à Terrore gravi* excitata fuerit in quibuſdam Epilepſia , cujus Exemplum luculentum habuimus anno ſuperiore iu Noſocomio publico , in muliere ſuperioris peſtis tempore vehementi metu & perturbatione percuſſa , & ad minimum tumultum , atque hinc ortum metum toties novum paroxyſmum mox patiente quamvis , inquam , primam ſui originem timori vehementi debeat ſubinde Epilepſia , non ſequitur tamen inde , priùſquam omnes Epilepſiam comitantes functiones læſæ labefactentur, aliud intermedium non intercedere, quod proximè modo tam mirabili conturbet functiones tot ſimul læſas , quodque nunc quærimus.

…ab … di- …dus.

LXIII. *Metum autem & timorem gravem* , utpote Animi affectum ab externo objecto motum, ab ipſo objecto diſtinguere omninò debemus, cùm inter objectum & Animi Affectum varia intercedant , & 1. quidem Senſatio per ſenſus externos. 2. Imaginatio. 3. Ratiocinatio, 4. Judicium: & fortè 5. Memoria quoque , præſertim in recurrente ſæpiùs paroxyſmo : quas functiones omnes excipit tandem Animi motus & affectus.

LXIV. Quomodo autem ex animi affectu ita gradatim in nobis generato ſequatur *Senſuum externorum, hinc & internorum, imò Ipſorum animi motuum* (etiam ab animi motu orta) *abolitio , & motu animalis inordinatio , interruptio , & augmentatio* , poſtea diſpiciemus.

LXV. Sufficiat eo exemplum nunc oſtendiſſe , immediatè ab objecto, ut & medio, atque objectum movente externo non pendere ſenſuum externorum abolitionem aut imminutionem in Epilepſia obſervabilem.

…eſt …s.

LXVI. Sed nec 2. *à Senſoriis* , hoc eſt , ſenſuum organis pendet immediatè eorundem abolitio Epilepticis ſæpè tam noxia & lethalis : In quibus omnibus & ſingulis tale vitium, quod ſubitò illorum functionem aboleat, & mox reddat , ne per imaginationem quidem excogitare licet.

LXVII. Adde , quod *vitium rei* cujuſvis ad hominis conſtitutionem & perfectionem concurrentis , & *Epilepſiam excitantis* , in *tali hominis parte* conſiſtere debeat, quæ *non tantùm ſenſibus externis ac internis , ſed & animis motui inſerviat*; cùm non ſenſus duntaxat, verùm animalis motus quoque, & quidem duplici modo læſus occurrat.

…ne in …

LXVIII. Sed nec 3. *Animæ* adſcribi debet aut poteſt proxima Epilepſiæ cauſa : quamvis enim, quod modò attigi, non minùs ad animalem ac voluntarium motum efficiendum , quàm ad ſenſus externos & internos , ipſoſque animi motus concurrat Anima , & hactenus illam conditionem omninò requiſitam obtineant , ad ſenſus tamen externos concurrit duntaxat quatenus præſens atque attenta , proinde peccare poteſt tantummodò quatenus aliò abſtracta eſt, aut ſupina.

LXIX. *Supina* autem ſi fuerit ad ſenſus externos obeundos anima , non abolebuntur tamen adeò ſenſus ; verùm fortiùs agente & ſenſoria afficiente objecto externo , mox excitatur & attentior redditur anima ; quòd tamen minimè contingit in Epilepſia ; in qua etiamſi graviter afficiatur, imò corrumpatur organum, nullum tamen ſuæ attentionis excitatæ ſignum exhibet anima.

LXX. *Aliò autem abſtracta* , & imprimis ecſtatica ſi fuerit anima, qui ſummus eſt abſtractæ animæ gradus , nullus corporis motus animalis obſervatur , verùm mortuorum inſtar immobiles jacent ægri , aut aliàs ecſtatici : cùm in Epilepſia motus obſervetur convulſivus .

LXXI. Ubi autem mediocris duntaxat contingit animæ abſtractio , illa ab objecto graviùs & cum dolore ſenſorium afficiente mox retrahitur & revocatur ad munus ſuum intermiſſum ; quod tamen minimè contingit in Epilepſia : Cujus proinde cauſam proximam concludimus nec Animam quoque exiſtere.

LXXII. Sequitur proinde 4. *ut animalibus ſpiritibus illam* culpam tribuamus ; cùm ad ſenſus externos ac internos , ut & animi corporiſque motus , & animales præſertim , neceſſariò concurrant ; ac proinde communis functionum illarum omnium cauſa exiſtant ; quod modò deſiderabamus. *4. Eſt in Animalibus ſpiritibus.*

LXXIII. *Animalibus ergò ſpiritibus malè diſpoſitis & affectis ſi adſcribi debeant omnia Epilepſiam comitantia Syptomata*, videndum, *qualis ſit illa ſpirituum animalium diſpoſitio mala & vitioſa*, ut ab illa tam gravia homini incumbant incommoda *Et quidem malè diſpoſitis.*

LXXIV. Priùſquam verò animalium ſpirituum ad Epilepſiam producendam requiſita vitia proponamus, imò ut faciliùs & clariùs eadem explicemus , præmittendæ videntur eorundem naturales dotes , ut ex ipſis probè notis ac perſpectis eorundem defectus & vitia evidentiùs innoteſcant.

LXXV. Inter *Animalium ſpirituum itaque dotes naturales* , obſervavimus ſequentes : & 1. quidem ut ſint in corpore humano *Copioſi*: ne ſi *pauci* reperiantur, non ſufficiant tam multis functionibus , quibus miniſtrant , ritè ſaltem obeundis. *Animalium Spirituum dotes naturales. 1. Copia.*

LXXVI. 2. Ut ſint *Puri* : ne ab illis *inquinatis* inficiantur objecta cognoſcenda , & perperam cognita judicentur perperam ; ſequanturque animi corporiſque motus vitioſus. *2. Puritas.*

LXXVII. 3. Ut ſint *Continui* : ne illis *divulſis* interrumpatur, adeòque currumpatur functio quævis per ipſos obiri ſolita. *3. Continuitas.*

LXXVIII. 4. Ut ſint *Mobiles*: ne illis *torpentibus & immobilibus* , ceſſent functiones ab ipſis abſolvendæ. *4. Mobilitas.*

LXXIX. 5. Ut ſint *Sedati*, ac proinde Animæ morigeri : ne illis turbatis dominari neſciat , aut fruſtra dominetur Anima. *5. Tranquillitas.*

LXXX. Cùm autem in Epilepſia ceſſent atque aboliti ſint ſenſus tam interni quàm externi ; motus autem animalis ſit inordinatus , interruptus & impetuoſus , ſive violentus , *nec copia , nec puritate , nec mobilitate peccare ſpiritus Animales Epilepſiæ cauſam* patet ; verùm *continuitate* atque *conturbatione*. *Animales Spiritus in Epilepſia peccare continuitate & conturbatione.*

LXXXI *Ob vitiatam* enim ſpirituum animalium *continuitatem interrumpitur* ſubinde , ſitque

Unde interruptus, & inordinatus motus.

ſitque *ob* eorundem *conturbationem inopinatus* animalis motus; ob ſpirituum autem *copiam* nunc in hos, mox in illos muſculos delatam ſequitur ſubinde *contractio violenta & potens.*

Ob copiam contractio violenta.

Cur Senſus ceſſent.

LXXXII. *Ob* eorundem autem *ſpirituum ad ſenſuum organa ceſſantem amandationem* ceſſare & aboleri videntur ſenſus externi omnes, hinc & interni.

Proxima functionum læſarum cauſa.

LXXXIII. Adeò ut *proxima læſarum primariò in Epilepſia functionum cauſa* ſit *Animalium Spirituum à ſenſoriis averſio*, ſivè amandationis naturalis ad ipſa defectus; atque *ad motus organa interruptus inordinatus, conturbatuſque ac vehemens motus.*

Animalium Spirituum vitia unde.

LXXXIV. Unde autem hæc animalium ſpirituum vitia pendeant, & producantur, arduum erit demonſtrare: Ut interim in re abſtruſa & difficili, quid vero maximè ſimile videatur, proponamus, obſervandum 1. *quoties in violento animi, corporiſve motu commoventur vehementer ſpiritus animales, toties imperfectiùs obiri ſenſus externos, hinc & internos:* unde hoc deduco, *ad ſenſus utroſque placidum & æqualem requiri animalium Spirituum motum*, non verò impetuoſum & turbatum, atque *à conturbatiore ſpirituum animalium motu aboleri in Epilepſia ſenſus omnes, tam internos, quàm externos; accedente* forſan *eorundem ſpirituum ad motus organa duntaxat propulſiones.*

Vehementer moti ſpiritus quid producant.

Quid æqualiter moti.

Quid conturbati.

Cuius natura ſit id, quod Epilepticum inſultum excitat.

LXXXV. Obſervandum 2. *cùm interruptus, inordinatus, & violentus ac fortis accidat Epilepticis animalis motus, Id, quod animales ſpiritus ad inſultum Epilepticum excitandum diſponit, vim habere* 1. *devellendi eorum continuitatem*, 2. *commovendi eoſdem vehementer adeòque ipſos agitandi, conturbandi*, ac inordinatè, & quandoque impetuoſè quaquaverſum propellendi.

Spiritus Animalis proximè accidere ad Spiritum Vini.

LXXXVI. Unde ſi quis & naturalia & artificialia omnia examinaverit accuratiùs, & inter ſe contulerit exactiùs, agnoſcet 1. *Spiritus animales vini ſpiritus & aliàs ardenti omni accedere proximè.*

Cauſa Epilepſiæ remotior ſenſibus quodammodo manifeſta.

LXXXVII. 2. *Aliquo modo ſenſibus externis ſe patefacere* & manifeſtare *Epilepſiæ cauſam remotiorem*, uti hoc accidit præſertim in recens natis infantibus, in quibus alvi fæces virides & acres *Aciditate tam potenti dotatæ repeꝛiuntur, ut nares quoque afficiant vehementer:* ut nunc, quæ de variolarum cauſa protuli, ſilentio prætaream, ante quarum exortum nonnunquam unus pluresve inſultus Epileptici obſervantur precedere.

Antepileptica ſale lixivo fixante prædita.

LXXXVIII. 3. *Agnoſcet* Idem Inveſtigator accuratus *Pleraque Antiepileptica, ſpecifica dicta, Lixivioſo ſale fixo, fixante ſaltem eſſe prædita.*

Cauſa Epilepſiæ remotior ſpiritus acidus Volatilis.

LXXXIX. Ex quibus omnibus & ſimilibus ex praxi deſumendis concludo, *Cauſam Epilepſiæ remotiorem*, & animales ſpiritus ad paroxyſmum producendum diſponentem *eſſe Spiritum acidum volatilem.*

Spiritus acidi differentia & proprietates.

XC. *Spiritum* dico *Acidum*, & quidem *Volatilem*; atque ideò *minùs acrem: quò enim fixior eſt acidus ſpiritus, eò exiſtit acrior, quò volatilior, eò blandior:* aſt vice verſa *quò volatilior* exiſtit idem ſpiritus, *eò celeriùs operatur*; *quò fixior, eò ſegniùs:* quæ probè notaſſe juvabit eos, qui per Chymiam in Naturæ penetralia penitiùs penetrare geſtiunt.

A quo fiat volatilis.

XCI. *Volatilis* autem *fit Acidus Spiritus ab admiſto ipſi Spiritu volatili*, cujus ope faciliùs jungitur ſpiritibus animalibus, illoſque exinde ab invicem disjunctos commovet, turbat, & conturbat, & quidem ratione ſuæ miſtionis, de qua egimus in ſuperioribus.

Vera & adæquata Epilepſiæ cauſa.

XCII. Suſpicamur ergo & tantùm non opinamur, *Veram & adæquatam Epilepſiæ omnis cauſam eſſe Spiritum Acidum volatilem quacunque demum in parte generatum, coacervatumve*, atque *inde ad Cerebrum dilatum, Spiritibus Animalibus junctum, ipſos divellentem, impetuosè commoventem*, ac *proindè à blando continuo, ordinato, & voluntatis imperio ſubjecto motu ad interruptum, inordinatum, conturbatum, impetuoſum & violentum deducentem.*

XCIII. Hanc autem eſſe ſpirituum animalium in Epilepſia omninò affectionem confirmat levior Epilepſia; in qua uti ſenſus externi imminuuntur & obtenebrantur duntaxat, aut quidam ſaltem abolentur, reliquis offuſcatis tantùm; ſic motus convulſivus blandior fit, & ipſa muſculorum contractio minùs violenta.

XCIV. Idem confirmare videtur Epilepſia nonnunquam à gravi terrore concitata: *in omni enim metu & mœſtitia dominatum in corpore nanciſcitur & augetur Spiritus Acidus*; cui ob concurrentem tunc animalis motus tarditatem aut defectum copioſior immiſcetur *Spiritus Volatilis, eundem Spirituum Acidum itidem volatiſans.*

XCV. Inventa Epilepſiæ, ſive Spirituum animalium male diſpoſitorum functiones varias in Epileptico paroxyſmo lædentium, cauſa proxima, Spiritu putà acido volatili: proximum eſt, ut ad ejuſdem pergamus curationem,

In[…] Paro[…] ſigna

XCVI. Huic tamen præmittemus ſubinde obſervabilia inſtantis, ingruentiſve paroxyſmi ſigna, utpote quæ Medicum præſcire juvat.

XCVII. Sunt autem illa 1. *Extremorum frigus*, nulli rei, quàm acido ſpiritui & quidem volatili commodiùs adſcribendum.

XCVIII. 2. *Viſus turbatus & obſcurus*, aut aliàs quocunque modo ſine cauſa evidenti vitiatus ut & quandoque *Splendores, Iridis ad inſtar oculis obverſantes*, agitatos animales ſpiritus manifeſtantes.

XCIX. 3. *Odor fœtens* ſine cauſa mani feſta vel externa nares petens.

C. 4. *Sonus & Tinnitus* aures verberans.

CI. 5. *Vertigo, & Capitis verſatio, graviaſque, cum vel ſine ejuſdem dolore.*

CII. 6. *Tremor & membrorum omnium incerta & inordinata paſſatio*, palpitatio, & agitatio.

CIII. 7. *Linguæ peculiaris motus tremulus* & inordinatus, ac ceſpitans, ad balbutiem aut temulentiam vergens.

CIV, 8. *Memoriæ labefactatio, & Mentis conturbatione explicabilis:* quam animadvertunt, non ſatis aſſequuntur ægri.

CV. 9. *Triſtitia inopinata & gravis quandoque lætitia & riſus abſurdus.*

CVI. 10. Aliquando *Aura ab aliqua parte ſenſibiliter aſſurgens & caput petens.*

CVII. Atque hæc ferè ſunt primaria inſtantis & mox invaſuræ Epilepſiæ ſigna.

Sign[…] gravior[…] Epilepſi[…]

CVIII. *In graviori* autem, uti jam dictum, *ſenſus Externi omnes, ut & Interni ceſſant & abolentur; Motus* autem *animalis inordinatus, interruptus & vehemens contingit*; unde corruit æger, parteſque externas validè concutit, ac non rarò graviter lædit.

In lev[…]

CIX. *In leviori* verò paroxyſmo *nec toto corpore convellitur ſemper, nec corruit*, quin aliquando *quædam duntaxat concutiuntur partes, caput oculi, manus, pedes os, nunc plures, nunc pauciores*; aliquando *ſedet, ſtat*, vel *diſcurrit æger hinc inde; aliquando vociferatur*, vel *canit*, uti hoc non ſemel, in eadem tamen ægra, meis ſenſibus percepi, nuper retu i; aliquando *vident & audiunt* in medio paroxyſmo eademque referunt poſtmodùm, in quibus *internos ſenſus* adeoque *Memoriam permanere patet.*

CX. Qui

CX. Qui functiones in omni Epilepſia læſas & labefactatas perpenderit, pro difficili gravique malo habebit Ipſam.

CXI. Quò autem plures functiones ſimul læſæ fuerint, eò gravius erit malum.

CXII. Quò vehementius, graviùſque læſæ fuerint eædem functiones, eò periculoſius quoque cenſendum veniet idem malum.

CXIII. Quo diutiùs duraverit malum, ſi in eadem perſtet vehementia, eo curatu erit difficilius.

CXIV. Sed & hæreditaria curatu erit difficillima.

CXV. Quò diutiùs protrahitur paroxyſmus, eò gravior cenſendus.

CXVI. Cùm variæ ab Authoribus variis aſſignentur Epilepſiæ cauſæ, non mirum eſt, ſi in ipſa curandi methodo & ratione non ſatis conveniant.

CXVII. Conveniunt autem & idcircò minùs, quod rariùs curatos videas Epilepticos, ac proinde pro affectu penè incurabili habeatur Epilepſia.

CXVIII. Quòd ſi certa & quotidiana foret Epilepſiæ curatio, innotuiſſet facilius ipſius cauſa vera, & generandi modus verus.

CXIX. Prout ergo unuſquiſque hanc aut illam Epilepſiæ agnovit cauſam, hanc aut illam affectam in ipſa partem, ſic & Curationem Ipſius inſtituit diverſam. Unde alii humorem Pituitoſum Cerebri ventriculos quadantenus obſtruentem pro cauſa Epilepſiæ habentes, illi imprimis corrigendo & educendo incubuerunt.

CXX. Qui verò humorem, vaporemve acrem Cerebri membranas vellicantem pro vera Epilepſiæ habuerunt cauſa, illi temperando & emendando inſudarunt maximè.

CXXI. Plerique tamen commendarunt Medicamenta Specifica dicta, & uſu comperta, utpote à quibus quandoque curatos Epilepticos ſola docuit Experientia, nulla invenit Ratio vel Ratiocinatio.

CXXII. Cur autem vera non invenerit medicamenta Ratio, puto factum, quia plerique Veterum mancipia exiſtentes, ſatis eſſe putarunt, ſi dictis ipſorum crederent, quamvis an vera forent, ignorarent.

CXXIII. Unicuique autem ſuæ opinionis probationem ac defenſionem commendans, Ego meam ſententiam & Rationi, & Experientiæ conformem conabor demonſtrare.

CXXIV. Fiet autem id imprimis, ſi oſtendero, pleraque Antepileptica dicta & aliquando ſaltem in Epilepſia curanda utilia reperta confirmare meam de Epilepſiæ generatione, ipſiuſque cauſarum concatenatione opinionem; & hinc deductam remedii Epileptici veram & requiſitam qualitatem.

CXXV. Dixi enim in ſuperioribus, arbitrari me Epilepſiæ Cauſam eſſe *ſpiritum acidum, eumque volatilem*, ſpiritus animales diſpeſcentem & conturbantem: Remedium autem ipſi futurum *Salem lixivioſum vel fixum, vel volatilem quidem, aſt ſimul fixantem*; atque alterutrum obſervari in pleriſque Antepilepticis medicamentis.

CXXVI. Hoc ut nunc demonſtrem, ordine percurrenda ſunt mihi celebratiſſima in hunc finem medicamenta.

CXXVII. Primum locum occupet *Ruta tam hortenſis, quàm ſylveſtris*, ſale volatili acri & mordicante, adeoque convenienti ſpiritus acidi correctorio turgens.

CXXVIII. Secundum locum habeat *Polium Montanum*, volatili ſale itidem abundans.

CXXIX. Sed non prætereunda 3. loco *Pœoniæ radix*, & ipſius *Semen*; quamvis hactenus nihil grandis ab Ipſis ſæpiſſimè à me uſurpatis viderim preſtitum.

CXXX. Plus tamen tribuendum puto 4. *Valerianæ ſylveſtris & Dentariæ radici*, ſale itidem volatili abundanti.

Flores Liliorum Cõvallium & Tiliæ.

CXXXI. Nec prætereundi 5. *Liliorum Convallium, & Tiliæ flores*, ſale volatili turgentes & ſpiritu.

Squilla.

CXXXII. Sed nec omittenda 6. *Squilla*, cujus *Acetum & oxymel* Infantibus Epilepticis auxilio fuiſſe novimus, & Acrimonia ſua ſalem ſuum volatilem manifeſtare nemo negabit in arte peritus.

Viſcum quernum.

CXXXIII. Laudatur 7. *Viſcum quernum*, ut & in *Tilia* vel *Corylo* natum, ob eandem rationem utile.

Lignum Corylinum. Buxinum.

CXXXIV. Inter *Ligna* commendantur 8. *Corylium*, Heraclei nomine à Rulando tectum, ut & *Buxinum*: quorum deſtillatum oleum celebratur, & utile comperitur, ſale abundans volatili.

Tartarum.

CXXXV. Ad plantas referendum 9. *Tartarum*, cujus *ſpiritus* merito commendatur inter Epileptica; licet illum longè ſuperet qui ex *ipſius paratur ſale*:

Cranii Humani. Spiritus & Sal Volatile Ut & Cornu Cervi. Ungula Alcis. Coagulum Leporis. Stercus Pavonis. Apri veſica & urina. Hirundo. Pica. Caſtoreum. Corallium. Succinum.

CXXXVI. Sed nec 10. ex animalibus parata deſunt Specifica Epileptica, & quidem meritò laudatur *Spiritus & Sal volatile Cranii hamani*.

CXXXVII. Huic 11. proximè accedit *Spiritus & Sal Volatile Cornu Cervi*.

CXXXVIII. Ac 12. *Ungula Alcis*: ut nunc ſileam *Coagulum Leporis, Stercus Pavonis, Apri veſicam cum urina in furnu ſiccatam*; imò integras *Hirundines & Picas, &c.* In quibus omnibus Sal figens occurrit copioſum.

CXXXIX. Non poſſum quin ferè neglectum & præteritum à me 13. memorem *Caſtoreum*, excellens in omnibus capitis affectibus remedium, & volatili ſale turgidum.

CXL. Inter Marina commendatur 14. *Corallium*: Sale fixo & fixante conſtans.

CXLI. Ut & 15. *Succinum*, & Sale ſuo volatili, & oleo celebratiſſimum & utile: ut & fumo in ipſo paroxyſmo.

Jaſpis. Smaragdus. Chelidonius.

CXLII. Laudantur quoque aliquot in Epilepſia curanda *pretioſi Lapides, Jaſpis, Smaragdus, & Chelidonius*: quos omnes ſale abundare norunt Chymici.

Cinnabaris Nativa.

CXLIII. Claudat Epilepticorum phalangem *Cinnabaris nativa*, Magno Cratoni Epilepſiæ Magnes vocata, & quidem meritò; cujus acidum ſpiritum figendi vis eximia Artis peritis non eſt ignota.

CXLIV. Quibus primariis Epilepſiæ unquam curatæ remediis, ut alia perpaucas adhucdum nota ſilentio nunc præteream, ſpiritum acidum volatilem figendi vi præditis non parùm confirmari intelligis meam de cauſa Epilepſiæ opinionem.

Medicamẽta Sale figente & volatili conſt ãtia in Epilepſia optima.

CXLV. Unde omnibus & ſingulis Auditoribus meis, Expertus loquor, unicè commendo, *ut undecunque parata medicamenta quærant ſale figente atque imprimis volatili quoque coſtantia*, & tunc optima quævis *in Epilepſiæ cura ſibi ſpondeant*.

Primaria eam curandi pars.

CXLVI. Atque in hoc unico primariam Epilepſiæ curandæ partem conſtare certò ſibi perſuadeant.

CXLVII. Videamus interim an præterea aliquid agendum, & quo ſucceſſu. Solent enim Practici plerique & Venæ-ſectionis, & Vomitionis, & Purgationis, & Sudoris, & Frictionis, & Fonticulorum, & Setaceoram facere mentionem.

Quid præſtet Venæ-ſectio.

CXLVIII. *Venæ-ſectionem* quod attinet, ab ipſa morbifica cauſa, ſpiritu acido & volatili, illam non indicari, nemo non videt; unde ſi aliquando in Epilepticis cum commodo inſtituta fuit Venæ-ſectio & ſanguinis eductio, factum id eſt, ob ſanguinem ſimul redundantem, aut aliàs ardentiorem, motuve concitatiore præditum.

CXLIX. Quoties proinde Epilepticos ſimul infeſtat Sanguinis redundantia, vel incendium, vel

motus violentus, toties cum ſucceſſu felici venam ſecari, & ſanguinem loco convenienti emitti poſſe arbitror.

Quid Vomitio.

CL. *Vomitus concitationem* rariùs in Epilepticis locum habere puto, niſi in Ventriculo, aut Inteſtinis ventriculo vicinis hæreant humores peccantes, & imprimis Epilepſiam producentes, atque illi ſurſum viam affectantes: quo caſu in facilè vomentibus cum notabili utilitate vomitoria exhiberi poſſe autumo; quòd ſi difficulter vomant ægri, aut ſurſum non affectet viam humor noxius, fruſtra imò perperam fatigantur ægri vomitoriis.

Quid Purgantia.

CLI. Eadem ferè ratio eſt *Purgantium & per alvum humores educentium medicamentorum*; quæ minimè ſunt exhibenda ægrotis, niſi ubi cacochymia in ipſis regurgitat, nec corrigi poteſt commodè, verùm educi deſiderat.

CLII. Quoties autem nec magna quantitas urget humorum noxiorum, nec illorum qualitas à mediocritate multùm receſſit; ſatiùs eſt à Purgantibus ſuperſedere, & ſolis alterantibus illos emendare.

CLIII. Ubi autem nulla ſpes eſt humores noxios vel Diæta, vel alterantibus ſuperare, ſatiùs eſt in tempore illos educere, quàm procraſtinando in plures morbos incidere.

CLIV. Purgantia autem pro peccantium humorum diverſitate preſcribenda ſunt varia, & pro ęgrorum affectionibus forma varia.

Quid Diuretica & Sudorifera.

CLV. Idem planè judicandum eſt de *Diureticis & Sudoriferis* medicamentis, utpote quæ nullum per ſe uſum afferunt Epilepſiæ; ni ſimul ſint figentia humorem acidum volatilem; & tunc non expellendo, ſed alterando id præſtent & conducant.

Quid Frictiones.

CLVI. *Frictiones* in parte fomitem ad caput amandante excitatæ, dum exitum ipſi parant per poros tranſpirando, apprimè convenire puto: Epilepſiam tamen per ſe curare non exiſtimo.

Quid Ligatura.

CLVII. *Ligaturas* quoque aſcendenti auræ viam ad Cerebrum nonunquam intercludere ipſa teſtatur Experientia, licet Morbum non ſuperent, paroxyſmum tamen ſubinde præveniant.

Quid Fonticuli.

CLVII. *Fonticulos* & imprimis *Setaceum* cum ægrorum commodo nonnunquam inſtitui nemo Experientiæ auſcultans negabit: Exitum enim parant humori noxio, ut effluat.

Quid Inunctiones.

CLIX. *Inunctiones* ſine detrimento inſtitui poſſe omnes norunt, & imprimis quando ſpiritum acidum volatilem figentia illis inſunt remedia.

Medicamenta aptiſſima quænam.

CLX. Præ cæteris autem medicamentis omnibus Epilepſiam curare aptis ſunt *Salia lixivioſa figentia, & præſertim ad volatilitatem deducta*, quò citiùs & penitiùs jungantur ſpiritui acido itidem volatili Epilepſiam parienti.

Paroxyſmi curatio.

CLXI. *Ad paroxyſmum ipſum citiùs ſolvendum ſolent quædam in aures inſuſurrari, aut inclamari, aut denique inſufflari.*

CLXII. *Naribus* autem commodè *adhibentur ſpirituoſa & acria*, id eſt *Sale lixivioſo volatiliſato prædita*, quæ tantò plus præſtabunt, quò *vim majorem habebunt ſimul figendi ſpiritum acidum volatilem*: qualia diligentibus Naturæ ſcrutatoribus non deerunt.

CLXIII. Atque ſic Epilepſiæ tractationem brevem abſolvimus; proximo capite Apoplexiæ examen inſtituere animos eſt.

CAPUT XXI.

De Apoplexia.

Apoplexia qualis affectus.

I. CUm non minùs ſtupendus, ſed & plerumque magis lethalis Affectus ſit Apoplexia, quàm Epilepſia, & in multis cum ipſa conveniens, non abs re me facturum putavi, ſi abſoluta Epilepſiæ tractatione, Apoplexiæ generandi, curandique modum itidem traderem.

II. Apoplexia etenim non minùs quàm Epilepſia ex inſidiis & inopinato aggreditur homines, ipſoſque ſubitò proſternit & plerumque ſimul enecat.

III. *Eſt* autem *Apoplexia affectus, in quo attoniti ſtipitum inſtar jacentes ſtupent Ægri, nullo ſenſu vel externo, vel iuterno, nulloque motu animali puro ſuperſtite, verùm in totum abolito; ubi ſc. gravis adeſt & urget Apoplexia.* *Eiu tio.*

IV. In mitiore namque ſymptomata omnia ſunt remiſſiora.

V. *In ſenſuum ergo abolitione convenit Apoplexia cum Epilepſia: In motus autem læſione differt*, poſtquam in Apoplexia idem aboletur, in Epilepſia convulſivus fit. *Cōve cū Ep*

VI. Mortuis verò ſimiles apparent Apoplectici, a quibus ſola reſpiratione, ac pulſu, ut & faciei colore diſtinguuntur. *Symp Simi cū M*

VII. *In graviſſima autem Apoplexia obliteratur ipſa reſpiratio*, adeò ut vix obſervari queat, aut cum ſtertore in moribundis accidat. *Ob reſpi*

VIII. *Pulſus* itidem in graviſſima Apoplexia *languidus apparet & parvus, celer tamen*: in minùs gravi verò *plenior* exſtit & *ſatis validus*, ſemper tamen *inæqualis*. *Pulſi quali*

IX. *Faciei color* denique *parum à naturalis ſtatu recedit*, niſi quòd valdè lęſa reſpiratione *ſubinde intendatur*, & tandem *obſcurior evadat*, qualis ferè obſervatur in ſtrangulatis, cum revera ſuffocentur tandem ægri. *Facie muta*

X. *Non dormiunt* quidem verè Apoplectici, non omnes ſaltem, nec niſi qui à Narcoticis tales exiſtunt, *Torpidi tamen ſtupent*: & quamvis fixis, patentibuſque oculis nonnunquam adſtantes intueri videantur, *non vident* tamen, *nec audiunt*, ſed *nec uſti, nec puncti* aliquid *ſentiunt*, *ullumve cognitionis aut Intellectionis* ſignum præbent. *Tor ſtupor* *Ob omne*

XI. *Animalis* quoque *motus* ita eſt in Apoplexia *labefactatus*, ut *membra velut reſoluta langueant*, & ad adſtantibus *elevata & erecta* mox ſuo pondere rurſus *concidant*. *An motus factat*

XII. Apoplexia ergo *differt* 1. *ratione vehementiæ majoris vel minoris*. Nam aliquando omnia Symptomata ſunt graviſſima, & ſenſim perit æger; aliquando ſunt mitiora, aggravatis duntaxat & torpidis, non planè abolitis ſenſibus, ac perſeverante obſcuro ex torpore motu; in quibus liberior quoque permanet reſpiratio, pulſuſque validior; unde niſi novus accedat paroxyſmus, ſenſim ad ſe redeunt & reſtituuntur, aut ſaltem Paralytici fiunt. *Apo diverſ 1. Ra vehem majori minori*

XIII. *Differt* 2. *Apoplexia ratione Cauſarum vel Internarum, vel Externarum*. Aliquando namque a internis cauſis pendet Apoplexia, iiſque nunc per ſe ac ſponte agentibus, nunc ab externa cauſa motis: aliquando à ſolis cauſis externis, nulla interna cauſa concurrente. *2. Ra Cauſar vel Inte rum ve ternaru*

XIV. Hæc differentia cùm maximi ſit ad medicinam ritè faciendam momenti, examinanda eſt accuratè. *Hæc diff tia ma moment*

XV. Utique à Medico præcaveri nequit Cauſa externa fortuita, Caſus putà, Ictus & ſimilia. *Et q Medico ſideranc*

XVI. Ubi autem Interna eſt atque in corporem Apoplexiæ cauſa, & diſpoſitio ad Apoplexiam producendam, Medici eſt omnia illa prænoſcere atque in tempore emendare atque ſic Apoplexiam prævenire.

XVII. Potiſſima proinde ad Medicinam facienda Apoplexiæ differentia petitur à Cauſa Apoplexiam producente vel interna vel externa.

XVIII. *Apoplexiæ ab externa cauſa* immediatè productæ *ſpecies* ſunt fere ſequentes *binæ, à Concuſſione Capitis, vel Narcoſi ortæ*. *Apople ab exter cauſa duplex 1. A concuſſion capitis. 2. A N coſi.*

XIX. Nam vel 1. ex Caſu in caput, aut Ictu graviter Caput feriente excitatur non rarò Apoplexia, *à Capitis concuſſione orta*.

XX. Vel 2. ex *aſſumptis* perperam & nimia copia *Narcoticis* quibuſcunque, Opio puta, Vino,

no, Spirituve Vini, aliiſve nimis ſæpe Apoplexia corripi, & enecari obſervamus Ægros, ad Ipſam minimè diſpoſitos.

XXI. Quemadmodum autem aliquando ab externis cauſis ſolis excitatur primariò Apoplexia, ſic non raro ab internis cauſis producitur eadem: atque illis aut ſeorſim ac per ſe agentibus; aut concurrentibus ſimul cauſis externis diſpoſitionem in corpore præexiſtentem commoventibus & excitantibus: Aere putà frigido, & ventis præſertim turbato; Alimentis noxiis humores vitioſos in corpore ſolventibus & agitantibus; Corporis motu vehementiore humores malos commovente; ut & Animi affectu graviore, Ira humores turbante, vel Metu, aut Mœrore ſummo, Iræ imprimis ſuperveniente, & contrarium Humoribus motum conciliante, & ſimilibus: uti etiam Ictu vel Caſu etiam leviore, nec niſi ob præexiſtentem materiam noxio futuro.

XXII. Hanc ad *Apoplexiam diſpoſitionem in Corpore præexiſtentem manifeſtant* 1. *Somnolentia*, *& perpetua in ſomnum propenſio*: unde tales mox ubi quieſcunt ac ſedent, in ſomnum obſerves labi.

XXIII. 2. *Capitis gravitas indolens*.

XXIV. 3. *Senſuum omnium, Internorum præſertim, hebetudo inſueta*, cum offuſcata ordinaria mentis alacritate.

XXV. 4. *Pigritia & languor aliqui* in motu *inſolitus*.

XXVI. 5. *Oculi tumidi* quaſi, ut & *ipſorum vaſa turgidula*.

XXVII. Ex quibus & ſimilibus minantis Apoplexiæ ſignis de futuro periculo Ægros ſuos monet, & ut præveniatur, allaborat Medicus fidelis ac peritus; negligit autem inexpertus & idcirco nimis ſecurus.

XXVIII. His ita præmiſſis, & fundamenti loco poſitis, videndum porrò, cuinam læſarum in Apoplexia quavis functionum omnium adſcribi debeat Cauſa.

XXIX. Cùm autem ad Animalium functionum omnium, ſenſuum putà externorum, hinc & internorum, ipſius quoque Animalis motus Abolitionem tendat Apoplexia, faciliùs fortè illius cauſam communem reperiemus, quàm Epilepſiæ.

XXX. Ut autem id fiat, conſiderandum quænam omnibus illis functionibus præter animam inſerviant Corporis Continentis, Contentive partes. *Functionibus ergo Animalibus omnibus inſerviunt* proximè tria 1. *Anima* 2. *Organa* 3. *Spiritus Animales*.

XXXI. *Animæ* namque cur *adſcribatur Apoplexia*, nulla ratio ſuadet. Organa ſenſuum & animalis motus cum ſint planè diverſa, ab illis læſis non pendebit Ipſorum in Apoplexia læſio & Abolitio: quæ proinde ab Animalibus Spiritibus erit deducenda.

XXXII. *Senſibus autem externis & Motui* inſerviunt 1. & proximè *Spiritus Animales* 2. *Nervi* per quos ipſi ad ſenſuum & motus organa deferuntur 3. *Cerebrum ac Cerebellum*, in quibus à reliquo ſanguine iidem ſpiritus ſegregantur. 4. *Sanguis*, ex quo iidem ſecernuntur 5. *Arteriæ tam Cervicales, quàm Carotides*, per quas à Corde ad Cerebellum & Cerebrum ſanguis devehitur.

XXXIII. 1. *Animales Spiritus*, ubi de Epilepſiæ cauſis egimus, (cap. præced. par. 75. & ſeq.) diximus ad functiones Animales ritè obeundas requiri 1. *Copioſos* 2. *Puros* 3. *Continuos* 4. *Mobiles*. ac 5. *Sedatos*, adeòque Regenti Ipſos Animæ Morigeros.

XXXIV. Abolebuntur proinde Functiones animales, à Spiritibus Animalibus perfici ſolitæ, ipſorum culpa, quoties *vel* 1. *deſunt & deficiunt* vel 2. *deſinunt eſſe Continui* vel 3. *ſunt Immobiles* vel 4. *Conturbati*: neque enim ad motum *puritatem* aliquid conferre putamus, uti ad ſenſum.

Ob defectum.

XXXV. *Deficiunt Spiritus Animales*, *non per ſe*, verùm quia non ſeparantur à ſanguine, Ipſius ſanguinis aut Cerebri, Cerebellique culpa.

Sanguinis culpa.

XXXVI. *Sanguinis culpa*, ſi is non deferatur ad Cerebrum vel Cerebellum; ruptis ſcil. arteriis Carotidibus aut Cervicalibus, ex gravi caſu, vel Ictu, vel vulnere, aut iiſdem interclusis vinculo, eas namque obſtrui aut comprimi non puto.

Vel Cerebri.

XXXVII. *Cerebri*, *Cerebellique tantum vitium*, permanente in vita homine, excitari poſſe, ut non ſegregari queant in ipſis à ſanguine Spiritus Animales, vix puto.

Vel ex ruptis arteriis.

XXXVIII. Quapropter *omnem Spirituum Animalium defectum ex ruptis arteriis deducendum* arbitror.

Continuitatem Spirituum læſam non eſſe cauſam Apoplexiæ.

XXXIX. *Continuitatem Spirituum Animalium læſam* eouſque deduci poſſe, ut Apoplexia inde oriatur, non cenſeo.

At quidem immobilitatem & torporem.

XL. *Immobiles verò & Torpidos reddi* poſſe *Animales Spiritus*, ut Apoplexia ſequatur, omninò ſum perſuaſus; cùm experientia conſtet, non raro ex aſſumptis nimia quantitate Narcoticis, Opio & Opiatis, vini ſpiritu, Ipſoque vino, in gravem ſomnum, hinc & Apoplexiam incidiſſe, atque ſic exſpiraſſe & Infantes & Adultos.

Ut & conturbationem.

XLI. *Ex conturbatione ſola Spirituum Animalium Apoplexiam* nonnunquam ortum duxiſſe arguunt exempla eorum, qui ex Ictu vel Caſu, citra notabilem ſanguinis effuſionem, corruentes & attoniti paulò poſt exſpirarunt, ceſſante ſc. unà cum cæteris animalis motus ſpeciebus, ipſa reſpiratione & pulſu.

XLII. Quòd *ſi plures ſimul concurrant Cauſæ*, mirùm non eſt, ſi tunc gravior quoque & citiùs enecans excitetur Apoplexia.

Apoplexiæ cauſa proxima.

XLIII. *Proximam* proinde *Apoplexiæ* omnis, id eſt, Functionum animalium omnium ablationis, *Cauſam* cenſemus *Spirituum Animalium vel defectum, vel Torporem & Immobilitatem, vel Conturbationem vehementem*.

Defectus Spirituum duplex.

XLIV. *Deficit autem Animalis Spiritus vel abſolutè, vel in ſenſuum, motuſque Animalis Organis duntaxat*.

XLV. De abſoluto egimus modò.

Abſolutus vel in Organis.

XLVI. *Poteſt tamen*, etiam præſens in Cerebro ac Cerebello, *deficere* in ſenſuum motuſque organis, & quidem ob *Viarum*, *per quas deferri debet*, *nervorum vitium*, *anguſtiam* putà *ex obſtructione*, *vel compreſſione*; *aut ſolutam unitatem*, ubi ſcil. transverſim diſciſſi ſunt nervi, Animales Spiritus deferentes, & ut ubique in partibus infra caput delatis id fiat, *ubi ſpinalis medulla in cervice diſciſſa eſt*, uti hoc facilè contingere poteſt, & à quibuſdam in bobus fit, immiſſo inter vertebras ſtylo acuto, & diſciſſa medulla, unde non minùs attoniti & Apoplectici corruunt, ac icti.

Apoplexiam fieri. *2. Nervorum culpa.*

XLVII. Poteſt proinde accidere Apoplexia nullo Spirituum Animalium proprio vitio: verùm 2. *Nervorum in ſpinali medulla concluſorum culpa*; quando videlicet Medulla illa *vel anguſtatur* in totum, *vel diſſecatur*.

Ob Anguſtiam.

XLVIII. *Anguſtatur ex Obſtructione*, dummodo talis accidere queat, quod iis probandum relinquo, qui hoc aſſerunt; *aut ex Compreſſione*, quod faciliùs admitto, humore ſcil. Pituitoſo, vel ſanguine circa ſpinalis medullæ radicem collecto, & ipſam comprimente.

Ob Diſſectionem.

XLIX. *Diſſecari poſſe radicem ſpinalis medullæ* omnem, ejuſque modum propoſuimus jam modò.

Cerebri & Cerebelli culpa.

L. *An* 3. *Cerebrum & Cerebellum* eouſque vitiari queant, ut *Apoplexiam per ſe producere* valeant, *Spiritus ſcil. Animales aut non ſeparando à ſanguine*, aut *vitioſos producendo*, me valde dubitare jam dixi. Quomodo enim in illo, cujus Cerebri pars media in pus erat converſa aut aliàs corrupta, reliqua omnia in Capite ſe habuerint, non ſatis liquet. Neque enim ſatis accurate

curatè plerumque ad ſingula attenditur, cui malè habenti & confusè atque obſcurè duntaxat obſervato quodammodo adſcribi poteſt affectus quæſiti cauſa, licet in cæteris neglectis aut prætéritis plus ſæpe veniat ſpectandum, ac multi credunt.

4. Sanguinis culpa.

LI. 4. *Sanguinis culpa* ſequetur Apoplexia, ſi ineptus ſit ut ab ipſo ſeparentur Spiritus Animales, & narcotico ſpiritu ſit repletus.

5. Arteriarum Carotidum & Cervicaliũ vitio.

LII. 5. *Arteriarum Carotidum & Cervicalium vitio* Apoplexiam gigni poſſe diximus, 1. quando *Ipſis ruptis* ſanguis effunditur, atque ejus defectu deficit Spiritus Animalis, aut ab eodem effuſo anguſtatur ſpinalis medullæ radix, & intercluditur Spirituum Animalium tranſitus deorſum.

LIII. 2. Quando *iiſdem anguſtiatis & compreſſis* tranſitus denegatur ſanguini ad Cerebrum, atque ſic deficit Animalium Spirituum materia.

A quibus proximè priatur Apoplexia.

LIV. Ut igitur iterum omnia hæc paucis repetam, *Oritur proximè Apoplexia* vel 1. *ob Spirituum Animalium conturbationem*: vel 2. *ob eorundem torporem & immobilitatem*: vel 3. *ob eorundem defectum*, & eum quidem vel quia *non generantur*, *ex defectu ſanguinis* ad Cerebrum ac Cerebellum non delati, *propter arteriarum anguſtiam vel rupturam*; vel quia *ad organa non deferuntur*, *propter nervorum anguſtiam*, vel *diſſectionem*.

Eius tres Species.

L V. Ex quo Apoplexiæ Cauſarum ternario *tres ejuſdem* in praxi valde conſiderabiles exſurgunt *ſpecies*; quarum Prima *erit*, *quæ ab Animalium Spirituum conturbatione ducit ortum*: Secunda *quæ ab eorundem torpore*: & Tertia *denique*, *quæ ab eorundem defectu*, eoque vario, unde in alias ſpecies ſubdividi poterit hæc ipſa ſpecies.

Cur Apoplexia plerũq; lethalis.

LVI. Antequam ulterius in Apoplexiæ tractatione pergamus, non negligenda quæſtio diſcutienda occurit; *Cur ſcilicet Apoplexia*, *quæ functiones animales propriè aggreditur*, *plerumque obſervetur lethalis*, *ſecùs ac Epilepſia*, *eaſdem itidem affligens*.

Ad vitæ cõſervationẽ duæ fũctiones neceſſariæ.

LVII. Cui quæſtioni, ut debitè ſatiſfaciam, obſervandum 1. *ad vitæ conſervationem proximè facere binas functiones*, alteram *in Corde factam ab ejus Interno Igne Sanguinem accendente*, *rarefaciente*, *ac perficiente*; alteram *à Pulmonibus*, *cæteriſque reſpirationi inſervientibus partibus*.

Prima inſervire motum cordis & arteriarũ venarumque. Quos abſolvunt Spiritus Animales & Cordis parenchyma.

LVIII. 2. *Functioni in Corde factæ inſervire Motum*, *& Ipſius Cordis ſecundùm ſuos* ventriculos coarctati & expanſi, & *Arteriarum & Venarum*, Sanguinem in circulari ſuo motu promoventium.

LIX. 3. *Motus hos omnes abſolvi* præſertim *per Spiritus Animales*, *& muſculoſum* cordis parenchyma contrahentes, atque ſic ejuſdem ventriculos coarctantes: & arteriarum, venarumque fibras ad ad cavitatis ſuæ coarctationem moventes; & Diaphragma, reliquoſque thoraci miniſtrantes in expiratione atque inſpiratione muſculos moventes.

L X. Quibus poſitis in promptu ratio eſt, cur ex Apoplexia, graviori in præſertim; tam raro unus evadat æger; cùm enim per Animales Spiritus, motumque adeò in quibuſdam animalem perficiantur functiones omnes ad naturalis vitæ conſervationem abſolutè neceſſariæ, quid mirum, ſi *illis vel* 1. *conturbatis*, ac munus ſuum exinde non obeuntibus ritè, *vel* 2. *immobilibus*, & Narcoſi correptis, ac torpidis, *vel* 3. *deficientibus* quacunque tandem de cauſa in functionum animalium organa, *ſequatur Reſpiratio difficilis & tandem nulla*, *Pulſus autem inæqualis & tandem languidus & parvus*, *ſicque ſuffocetur Igni Cordis Internus ob ſanguinem non allabentem ſufficienter*, *nec expulſum convenienter*; *ut & Aeris reſpirati defectum*, *auctamque hactenus quoque ignis Interni extinctionem*.

LXI. A quo urgente imminentis mortis periculo in Apoplexia curanda non poſtrema deſumi debet indicatio.

LXII. Ut autem commodè progrediamur in ulteriori Apoplexiæ tractatione, ſingulas enumeratas ſpecies ordine examinabimus, facto initio ab ea, quæ à Spirituum Animalium defectu pendet.

Ap... cau...

LXIII. Diximus in ſuperioribus, *Apoplexiam oriri vel* 1. *ab omnimodo Spirituum Animalium defectu* in ipſo Cerebro & Cerebello, idque *ob ſanguinis defectum*, *ruptis*, *diſſectiſve Arteriis Carotidibus* & *Cervicalibus*, *aut iiſdem anguſtatis à vinculo*, aut *tumore pregrandi* & duro: *vel* 2. *ab eorundem Spirituum Animalium in Cerebro ac Cerebello quidem præſentium*, *in organis autem ſenſuum & motus defectu*, *propter Nervorum diſſectionem*, *aut compreſſionem* circa ſpinalis medullæ radicem excitatam.

Q... Apop... cura... qua... bilis

LXIV. 1. Quoties *ruptis*, *vel diſſectis arteriis Carotidibus aut Cervicalibus* excitatur Apoplexia, toties pro incurabili, adeòque lethali habenda.

LXV. Si à *vinculo* ortum ducat, illo in tempore ſoluto curabitur facile.

LXVI. Sin *à tumore grandi* ortum ducat, niſi confeſtim tolli queat, vel minui, incurabilis erit, moxque necabit ægrum.

LXVII. 2. Sin Spiritus Animales in Cerebro ac Cerebro exiſtentes copioſi *propter ſpinalis medullæ diſſectionem* ad inferiores partes deferri deſinant, excitabitur Apoplexia itidem incurabilis atque lethalis.

Qua... nalis dulla... preſſio... curab...

LXVIII. Sin verò per *ſpinalis medullæ compreſſionem à ſanguine extra vaſa ſua effuſo aut Pituita eò delabente*, impediantur Spiritus Animales deorſùm fluere, priventurque partes, in quas ferri debebant, ſenſu & motu; videtur inſuper probabile, Spiritus Animales *coacervatos copioſiùs in Cerebro ac Cerebello ibidem quaſi compingi & immobiles reddi*, *aut conturbari*, *atque ſic ineptos reddi*, ut in ſenſoria ex ſuperiore ſpinalis medullæ radicum partes ſuos nervos obtinentia deferantur, atque ſic in illis quoque aboleatur ſenſatio, aut conturbetur ſaltem & obſcura contingat, uti in quibuſdam Apoplecticis ſubinde fieri obſervatur; in quibus obſcura quædam Auditus aut Visùs obtuſi notantur ſigna, Unde etiam nunc de convaleſcentia plus ſpei ſupereſſe ſolet; niſi fortè, quod nonnunquam accidere ſolet, plus nocentis humoris affluat, qui malum adaugeat & incurabile reddat.

Comp... hæc à ...guine ſi quid ag...

LXIX. *A ſanguine* hæc Apoplexia ſi accidat; duo peragenda, *Sanguini effluxus ulterior impediendus*; & qui *jam effluxit Sanguis*, *inde removendus*.

LXX. Sanguinis effluxus ulterior impedietur 1. ſanando & conſolidando vulnus, per quod fit effluxus: & quidem uſurpando medicamenta potenter adſtringentia, & arteriam læſam conglutinantia, qualia ſunt imprimis ſanguis draconis, & lapis hæmatites, in pollinem redacti, cum aceto ſtillatitio, ut & plantaginis aliave ſimili aqua miſti, atque ſi fieri queat cochleatim exhibiti: uti alibi de illorum viribus ſumus teſtati.

LXXI. 2. *Sanguinem fluentem aliò trahendo*, inſtituta ſcilicet in pede Venæſectione, & extracto ſanguine ad quantitatem ſatis notabilem.

LXXII. *Sanguis autem ibi hærens & jam effuſus* blandè ad palatum & nares alliciandus per apophlegmatizantia, & concretum ſanguinem ſolventia, ori indita: niſi fortè ſponte ad aures, vel aliò viam ſibi quærere & exitum obſervetur, qui motus tunc blandè promovendus emollientibus & benignè attrahentibus.

LXXIII. Interim danda ſimul opera eſt, ut ſpirituoſis refocillentur Animales Spiritus, ac ſi torpor gravis concurrat, idem corrigatur acribus quidem, ſed blandis, & cum ſuperioribus indicationibus coincidentibus.

A Pituitoſ humore ſi ſit, quid agendum.

LXXIV. *A Pituitoſo humore* ad ſpinalis medullæ radicem confluente, ibidemque anguſtiam magnam excitante ſi oriatur Apoplexia, confeſtim & qui jam confluxit, & qui adhuc confluere poteſt, omni vi removendus.

LXXV.

LXXV. Atque hic longè ſecuriùs & cordatiùs adhibere licet medicamenta per nares & palatum humorem peccantem potenter allicientia & educentia; qualia ſunt omnia errhina ſternutatoria, & apophlegmatiſmi.

LXXVI. Optima autem parantur ex Rutâ, Majorana, Fl. lilio convall. Nigellâ, Cyclamino, Cucumere Agreſti, Gentiana, Pipere albo, Zinzibere, Elleboro albo, pyrethro, Caſtoreo: Caryophyllis, ptarmica, Euphorbio: ut & cubebis, Sinapi, & ſimilibus.

LXXVII. Poſſunt ex illis 1. *pulveres* parari & naribus inſufflari.

LXXVIII. 2. *Succi* exprimi, aut cum vino, vinive ſpiritu elici eorum vis, atque ſic naribus infundi aut per ſyringam injici.

LXXIX. 3. Cum ficubus, aliiſve ſubigi, & *Electuarii* forma ori illini.

LXXX. Quoniam autem in reliquo corpore ſimilis humor non rarò ſimul redundat, purgantibus acrioribus & quidem maxima doſi exhibitis licet eorum evacuationem tentare, atque idem iterare.

LXXXI. In hunc finem conducunt Colocynthis, Euphorbium Scammonium & ſimilia.

LXXXII. Quòd ſi commodè fieri poſſet, præſtaret *pronos quàm ſupinos* decumbere ægros, quò & ſic quoque commodior & facilior ſit humoris peccantis per nares atque os effluxus: quamvis illud efficere.

LXXXIII. Solet autem in hac præſertim Apoplexiæ ſpecie nonnunquam fieri, ut tantillum levati appareant ægri, atque tunc oculos aperiant, loqui tentent, ingraveſcente tamen ob copiùs affluentem humorem malo tandem pereant: dum alii ſenſim meliùs habere incipiant, & in totum liberentur, aut ſaltem in paralyſin incidant, de quâ poſtea agemus.

LXXXIV. Conducit huic quoque Apoplexiæ ſpeciei *Setaceum* cervici applicatum, cujus ope non parum humoris peccantis tam fluentis adhuc, quàm fortè jam defluxi commodè educi poteſt.

LXXXV. Huc etiam ſpectant *Cucurbitulæ, ſcarificatæ* præſertim, cervici & ſcapulis applicatæ, neutiquam rejiciendæ.

LXXXVI. Conferunt quoque *Veſicatoria* ponè aures applicata, & partim revellendo, partim corrigendo humorem peccantem, inſervientia.

LXXXVII. *Venæ ſectionem* quod attinet, à Practicis mox ferè, ac ſemper in Apoplecticis omnibus inſtitui ſolitam; utique ad humorem à Cerebro removendum inſtitui nequit: quæritur proinde, an in hac Apoplexiæ à Pituita ortæ ſpecie inſtitui commodè queat, cùm inſtituatur plerumque & ſi queat, cur inſtituatur aut ſaltem inſtitui debeat.

LXXXVIII. Aliud profectò eſt, ſi in ullo caſu Medico, certè in hoc, Practicè decidere difficultatem, aliud Theoreticè.

LXXXIX. *Theoreticè* dico, à Medico ſecundùm Theoriam Medicam, qualis ex Inſtitutionibus vulgò petitur.

XC. *Practicè* verò, ſecundùm ea, quæ in praxi extra & ultra Theoriam quotidie occurrunt obſervanda circa ægros, de quibus Theoretici ne γρυ quidem.

XCI. Unde omninò arbitror, Practicè conſiderari & decidi debere hanc quæſtionem in medicina Apoplecticis ritè facienda maximi momenti.

XCII. *Neque enim in Ægris Apoplexia correptis ad ſolam Apoplexiam, ideſt, abolitum ſenſum & motum, eſt attendendum, verùm inſuper ad ſummum, in quo verſantur, vitæ periculum.*

XCIII. Sed ex abolito ſenſu & motu non *pendet proximè Mors Apoplecticos* pleroſque tollens, verùm *à ſuffocato Igne Cordis Interno*, & quidem ob ſanguinem, ex deficiente Cordis, Arteriarumque, & cæterarum Reſpirationi & ſanguinis motui inſervientium partium motu in Cordis ventriculis ſtagnantem, & Ignem internum opprimentem atque extinguentem.

XCIV. Quamvis autem ob deficientem in univerſo corpore animalem motum, deficiat tandem in corde quoque & reſpirationis organis eorum motum partim naturalis, partim animalis, atque citò reſtagnet in Corde & vaſis ſanguis, quoniam tamen hoc vitium tam citò tolli nequit, ut ſimul Præcaveatur Ignis Interni ſuffocatio; *arbitror omninò ex Arte*, licet pleriſque forſan veram ejus cauſam & rationem ignorantibus, atque in hac re Empiricis duntaxat, *inſtitui Venæ-ſectionem*; ex quâ ſponte effluente ſanguine, via aliqua & locus paratur, in quem recipi queat ſanguis in Cordis ventriculis eorumque vicinia collectus, & Internum Ignem, vitæ vinculum, extinguens. *Venæ-ſectionem ex Arte inſtitui in omni Apoplexia.*

XCV. Sanguine autem ſic quodammodò imminuto recreatur & reſuſcitatur quaſi langueſcens ignis, qui tum diutiùs præſtolari poteſt integram ſui liberationem, à libero animalium ſpirituum ad motûs organa motu pendentem.

XCVI. Quapropter judico, prudenter *& ex Arte poſſe, imò debere in omni Apoplexia inſtitui Venæ-ſectionem*, & pro Ægrorum conſtitutione, ſanguiniſque copia in vaſis exiſtenti *ſatis largam ſanguinis evacuationem*: ſic enim diutiùs durabit æger, & faciliùs ſuperabitur ipſa Apoplexia: uti hoc confirmat Experientia: ſine qua neſcio an quis conſcius peccare metuens facilè ſit conceſſurus in ſenibus, & penè decrepitis Venæ ſectionem.

XCVII. Ubi autem Venæ-ſectionem ob ætatem decrepitam vix audet inſtituere Medicus, *ſuadent periti*, nec malè, ut *tunc ſcarificationes inſtituantur, aut ſaltem applicentur cucurbitulæ ſcarificatæ*, utpote *Venæ-ſectionis vicariæ*. *Quando Scarificationibus aut cucurbitulis utendum.*

XCVIII. Inſignis eſt Cornelii Celſi de Venæſectione in hujus Apoplexiæ ſpecie locus ad hanc rem faciens, quem propriis ipſius verbis hic conſignare lubet; Continetur is mihi lib. 3. c. 27. pag. 142. *Si omnia membra*, inquit, *vehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio vel occidit, vel liberat. Aliud curationis genus vix unquam ſanitatem reſtituit, ſæpe mortem tantùm differt, vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem, ſi non redit & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt: ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur.* *Celſi Teſtimonium.*

XCIX. Non poſſum, quin hac occaſione data quædam auxiliorum genera à quibuſdam commendata ſimul examinem, an ſcil. utilitatem aliquam afferant in Apoplexiæ cura, necne. *Remediorũ quorundam Apoplecticorum examẽ*

C. Et primò quidem commendatur *Pilorum, & in cruribus præſertim, vellicatio*, quæ, cùm ſenſu careant ægri, planè ridicula, mihi videtur, neque enim ad ullam omnium Apoplexiæ cauſarum emendationem vel hilum afferre poſſit. *Piloirum vellicatio.*

CI. Ejuſdem farinæ eſt *digitorum complicatio, & narium prehenſio*; quæ cui bono eſſe queat, non video. *Digitorrum complicatio. Narium prehenſio.*

CII. *Corporis autem concuſſio, niſi prono corpore* ut faciliùs ſic effluere queat humor peccans, præter damnum evidens nil conferet ægro. *Corporis concuſſio.*

CIII. Sic & *extremorum frictiones cum Aceto & Sale, ut & ligaturæ* nihil proderunt in ulla Apoplexia. *Frictiones. Ligatura.*

CIV. Satiùs proinde eſt abſtinere à talibus, quæ nullum uſum habent, nullum ægro afferunt commodum.

CV. Sed nec *Vomitoria* hic exhiberi velim, cum abſque concurrente Diaphragmatis, & Abdominis præſertim muſculorum motu animali, in Apoplexia abolito, Vomitus cieri nequeat, nec proinde præter inanem Vomendi conatum & fortè incommodum inde conſecuturum à Vomitoriis aliquid expectari queat. *Vomitoria*

CVII. Accidit autem plerumque, ut licet à Pituitoſa hac Apoplexia non pereant mox quidam Ægri, non tamen ſemper reſtituantur in integrum, verùm *in Paralyſin incidant: cui ſi novus paroxyſmus Apoplecticus accedat*, aut gravis Sopor, pereunt plerumque. *Ex Apoplexia Paralyſis.*

Apoplexia quandoque ſalivatione ſolvitur.

CVII. Accidit *aliquando, ut per ſalivationem ſolvatur Apoplexia*, quæ tamen rara.

Apoplexia à Narcoſi deſcriptio ex Celſo.

CVIII. *Apoplexiam à Spirituum Animalium torpore & narcoſi ortam* paucis verbis deſcribit ſupra memoratus Cornelius Celſus, non tamen explicat Sic enim Cap. 26. lib. 3. *Attonitos rarò videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, ἀποπληξίαν hunc Græci appellant i His ſanguis mittendus eſt: Veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones &c.*

A Vini nimia ingurgitatione.

CIX. *Attonitos autem videas, quorumque & corpus & mens tantùm non ſtupeat à Vino non ita rarò, etiam nondum Apoplecticos*, ad Apoplexiam tamen propenſos; unde tales ſi ſapiunt, à Vini ingurgitatione nimia ſedulò abſtinebunt; facilè namque ipſis à Vino continget Apoplexia.

Apoplexia à Narcoſi curatio. Opium & Opiata.

CX. Cùm autem varia ſint, quæ vi ſua narcotica inducant Apoplexiam, & in eorundem cura aliqua requiratur variatio, ſingula ordine examinabimus.

CXI. *Primum & præcipuum locum* occupet ipſum *Opium, omniaque ab ipſo dicta Opiata*, imprimis *Laudanum*, parva quantitate uſurpandum, ac proinde facilè noxium.

CXII. Omnia namque medicamenta inſigniter alterandi vi prædita, & ideò parva quantitate aſſumenda, ſi majori exhibeantur, plurimùm nocere poſſunt. Si enim alimenta copioſiùs aſſumpta venena exiſtunt, quantò magis medicamenta, & quidem potentiora.

Eorum exhibitio.

CXIII. Cùm ergò facilè peccare quis queat in uſurpando nimia quantitate Opio, prudentis Medici erit, cautè ſe gerere in Opii Opiatorumque exhibitione, atque uti ſæpiùs inculcavi, iteratis potiùs vicibus, & ſingulis quidem parùm uſurpare, quàm cum ægrorum periculo ſimul & ſemel multum præbere: cùm præſertim idem, & quidem laudabilior effectus obtineri poſſit ex eodem Opiato partitis vicibus exhibito, quàm vnica.

Venæſectio.

CXIV. Quòd ſi interim ab incautiore Medico fuerit peccatum, vel ab imprudenti ægro majori quantitate aſſumptum opiatum, hincque orta ſit Apoplexia, utique ob rationes in ſuperioribus propoſitas mox puto venam ſecandam, & ſatis liberaliter mittendum ſanguinem.

Frictiones. Ligaturæ. Soporem frangentia.

CXV. Deinde autem uſurpandas frictiones, ligaturas & ſimilia ſoporem illum frangentia, inter quæ meritò commendatur *Caſtoreum, Acetum, Succini Oleum, & omnia acria exhalatione ſua ſternutationem excitantia, & olfactum vehementer afficientia.*

CXVI. Quibus niſi mox ſuccedat levamen, pereundum eſt ægro.

Vinum, ejuſque Spiritus.

CXVII. Poſt Opium & Opiata ſecundum locum *occupat Vinum, ejuſque Spiritus*, à quibus frequenter Apoplexiæ levis præludia patiuntur aliqui, & tandem gravia damna; in qua etiam plerumque extinguuntur.

Venæſectio.

CXVIII. *Primarium* autem in hac quoque Apoplexiæ ſpecie *auxilium erit Venæſectio, & quidem cum ſanguinis detractione ſatis larga*: qua ſi redeat ad ſe æger, ſpes convaleſcentiæ aliqua ſupereſt; ſin minùs, ſignum eſt mortis certæ, atque affectus deſperati: partim ob ſpiritus animales inſuperabili torpore correptos; partim ob cordis Ignem internum ſuffocationi & extinctioni ſuæ proximum, imprimis ubi ex ſanguinis miſſione nulla ſequitur pulſus in robore vel magnitudine excitatio.

Vomitoria, Purgantia & Sudorifera.

CXIX. Quòd ſi poſt extractum è vena ſanguinem excitari occipiat æger, & quaſi è veterno expergiſci videatur, tunc aliqua ſanationis ſpes affulget, atque tunc exhibenda ſunt, ſi plenus ſit ex ingurgitatione ventriculus, Vomitorium aut Purgans medicamentum: hinc & Sudorifera Acriora ex Guajaco, ex Sale Tartari Vitriolato & ſimilibus parata.

CXX. Conducet etiam Caſtorei tinctura cum aceto, aliiſve acidis elicita, & exhibita:

Fr.. & L..

CXXI. Conducent quoque frictiones & ligaturæ.

Apo.. Spir.. Ani.. cont.. ne cu..

CXXII. *A Spirituum Animalium conturbatione* corruunt non rarò homines, ac levi quaſi Apoplexia correpti mox ad ſe redeunt.

CXXIII. Hæc autem conturbatio ubi vehementem Apoplexiam producit, plerumque ſimul lethalis exiſtit.

Ven.. ne.

CXXIV. In qua non minùs, quàm cæteris Apoplexiæ ſpeciebus, mox ſanguinem mittendum autumo; à cujus miſſione niſi ad ſe quodammodo redeat æger, cum ipſo conclamatum jam eſſe arbitror.

An.. & Spi..

CXXV. Ad ſe tamen ſi quodammodo redierit æger, eundem in quiete ſervandum arbitror, nec frictionibus, aut ligaturis fatigandum, nec errhinis aut ſternutatoriis ampliùs conturbandum, verùm anodynis potiùs demulcendum, & ſpirituoſis refocillandum, atque ſic ſenſim ad priſtinum ſtatum reducendum, ac ſanitati reſtituendum.

Apo.. à cauſ.. terna.. tio.

CXXVI. Diximus in ſuperioribus Apoplexiam non rarò cauſam agnoſcere internam, quæ ſenſim in corpore cumulata tandem gravem illum ac plerumque lethalem producat affectum.

CXXVII. Diximus etiam eandem cauſam ſuis ſe manifeſtare ſignis, & Medicum ſui monere officii, ægrumque imminentis periculi.

..rio.

CXXVIII. Eſt proinde Medici tela prævisa declinare; imò in tempore avertere ac removere, quod omninò in minante hominis ruinam & internecionem Apoplexia fieri debet ac poteſt.

Orit.. Apopl.. 1. à Pi.. ſo hu.. puro. 2. à S.. ne Pi.. ſo.

CXXIX. Oritur autem talis *Apoplexia* omnis vel 1. *à Pituitoſo humore puro* ubique ſenſim conſervato, & tandem in Cerebro ſecreto & Apoplexiam tunc pariente ſenibus familiarem.

CXXX. Vel 2. *à Sanguine Pituitoſo atque adeò Plethora Pituitoſa* omnia vaſa replente, diſtendente, & ſuffocationem ſimul minante.

Pitui.. humor.. Senibu.. Cacoch.. cis und.. Pitui.. Sangui.. de.

CXXXI. *Pituitoſus humor* obſervatur præſertim in Senibus, aut Cacochymicis Pituitoſis ex Diætæ vitio Pituitoſum humorem præter naturam augentibus.

CXXXII. *Pituitoſus ſanguis* cumulatur etiam in cætera ſanis, ex continuata longo tempore ciborum, potuſque ingurgitatione ortus.

Ille.. ciliùs i.. ditur, q.. hic Et qu..

CXXXIII. Pituitoſus humor *ex Senio* ortus difficiliùs impeditur, *quàm ex Diætæ* vitio productus, dummodò curari velint Ægri, & noxia omittere.

CXXXIV. Senibus enim ubi ex Senio generantur majori copia humores Pituitoſi, Medicina præveniens illorum productionem roborare debet partes ſenio labefactatas, Ventriculum putà & quicquid ad alimentorum fermentationem in ventriculo requiritur; ut & Cerebrum, & quicquid eò ſpectat.

Pit.. generatio.. nem im.. dientia.

CXXXV. Primaria autem partes has *roborantia & Pituitæ generationem aut cumulationem in homine impedientia* ſunt: Maſtiche, Succinum, Thus ſive Olibanum, Caſtoreum, Roſmarinus, Majorana, Salvia, Ruta, Lavendula, Nux Moſchata, Garyophylli, & ſimilia plura, pro hominum conſtitutione propria variè immutanda.

Hum.. Pituitoſu.. in Senib.. corrigend.. & educe.. dus.

CXXXVI. Productus jam humor Pituitoſus, & redundans in Senibus, partim iiſdem eſt corrigendus; partim blandis phlegmagogis dictis expurgandus lentè ac per vices, ne valdè commotus noceat.

CXXXVII. Poſſunt autem utraque & alterantia & purgantia hæc medicamenta varijs formis uſurpari, idque pro ægrorum lubitu, quibus, ubi licet, aliquid etiam indulgendum.

In Juni.. ribus qui.. ſuperetur.

CXXXVIII. Idem Pituitoſus humor in junioribus adhuc ob Diætæ ſuæ vitium ortus ſuperandus 1. *Diætæ pravæ emendatione in meliorem.* 2. *Pravi humoris emendatione atque evacuatione decenti*, de qua modò dictum. 3. *Partium continentium & contentarum corruptarum reſtauratione in integrum* per medicamenta roborantia dicta, de quibus itidem egimus modò.

CXXXIX.

[…]lexia […]uitoſo […]ine […]vetur. […]ta re[…]ta.

CXXXIX. *Apoplexia à Pituitoſo ſanguine* orta præcavetur 1. *Diætâ reformata*, minuendo ſcil. alimentorum tam eſculentorum, quàm potulentur ingurgitationem, eamque ſenſim reducendo ad mediocritatem, imò infrà mediocritatem, donec ſuperatum ſit damnum corpori illatum.

[…]. Mi[…]ſo […]inem.

CXL. 2. *Minuendo ipſum ſanguinem Pituitoſum*, & quidem Venæ ſectione ſanguiniſque redundantis evacuatione ſufficienti, ſive illa una vice fiat, ſive pluribus, idque pro re nata, ubi enim plurimùm excedit, unà vice demi non debet, ſed vicibus pluribus.

Eiuſ[…] conſti[…]nem […]endo.

CXLI. 3. *Corrigendo Pituitoſam ſanguinis conſtitutionem*, idque uſurpando Alimenta medicamentoſa, pituitam ſcil. emendantia; vel ſaltem medicamenta non excedente valdè qualitate prædita, ac ſenſim duntaxat pituitoſam illam ſanguinis diſpoſitionem reparantia atque in integrum reducentia.

CXLII. Atque his mediis convenienti modo uſurpatis præmunientur ſenſim Senes ac juvenes, *Cacochymia, vel Plethora Cacochymica laborartes*, atque de futura ſibi & imminente Apoplexia meritò metuentes. Uti hoc benedicente Deo a Mè feliciter factum memini, atque ideò liberiùs & certiùs idem aliis commendare audeo.

CXLIII. Atque ſic Apoplexiæ quoque abſolvimus tractationem, cui, Deo adjuvante, annectemus & ſubjungemus Paralyſeos examen.

CAPUT XXII.

De Paralyſi.

I. DIximus in ſuperioribus *Apoplexiam vel interimere Ægros; vel* Ipſam, redeuntibus ſenſibus & motu, *tolli ac curari; vel denique in Paralyſin tranſire*: Ejus proinde Tractationem commodè abſolutâ Apoplexiam curandi ratione nunc aggrediemur.

[…]aralyſis […]d innuat

II. Obſervandum autem, *Paralyſin Reſolutionem* dicere, quoniam *Membra omnia*, externa præſertim, *Caput & Artus* animali motu & in homine Voluntario cieri & agitari ſolita, *laxa, flaccida, & quaſi reſoluta* tunc occurrunt, imò, quando gravior fit morbus, frigida quoque ac tumida, & ſenſus expertia.

[…]Animalis […]tus […]nptoma.

III. Unde quoque patet, *Animalis Motus ſymptoma propriè eſſe Paralyſin*, & quidem in ejuſdem defectu ſive *Abolitione*: quo differt à Convulſione, Catalepſi, & ſimilibus affectibus cum partium movendarum rigore, non verò relaxatione & flacciditate conjunctis.

[…]Abolitus […]ctus Pa[…]lyſeos […]ſecta[…]m.

IV. Quamvis autem *ſemper ferè* atque imprimis *in graviſſima Paralyſi* (ſunt enim varii in ipſa notabiles gradus) *Abolitus, aut valde ſaltem imminutus* obſervetur *Tactus, Caloriſque ſenſus*, non eſt tamen id de Paralyſeos Eſſentia; ſed conſectarium, nam ſemper plùs minùs labefactatus obſervatur in Paralyſi uterque ſenſus prædictus.

Quid pro[…]è quid […]propriè […] Paralyſi […]befacte[…]r.

V. *Propriè igitur & primariò labefactatur* in Paralyſi, uti & in Apoplexia, *Motus animalis; impropriè autem, ſecundariò, ac per conſenſum Senſus*, & quidem præ cæteris omnibus *Tactus & Caloris ſenſus*: quamvis in particulari Linguæ Paralyſi Guſtus quoque labefactatur.

[…] Paralyſis […]uomodò ab […]poplexia […]fferat.

VI. Et omninò *ab Apoplexia* non *differt* Paralyſis, niſi *partium affectarum multitudine*. Nam *in Apoplexia omnes univerſi corporis partes afficiuntur*; *In Paralyſi* non omnes: ſed *vel omnes ſub Capite, in Paraplegia; vel omnes in alterutro latere, in Hemiplegia; vel quædam ubicunque, in Paralyſi particulari.*

[…] Cur Ta[…]ctus & Ca[…]oris Senſus […]imul affi[…]iantur.

VII. Videntur autem *Tactus & Caloris ſenſus* ſimul ferè affici in omni Paralyſi, quoniam *Univerſales* magis ſunt ac per omnes corporis partes diffuſi, atque *peculiari organo* (uti quatuor reliqui, Viſus, Auditus, Olfactus & Guſtus) *non præditi*, atque à *Spiritibus Animalibus ad motum Animalem producendum* quodammodo fortean *ſimul adiuti*.

VIII. Ut Paralyſeos omnis Cauſa proxima innoteſcat, conſideranda in anteceſſum omnia ad Animalem motum perficiendum neceſſaria.

IX. Docuimus autem, ubi de Animali motu egimus, requiri 1. *Ipſa membra, parteſve quæ moventur*, ſive illa ſint dura, uti Oſſa quæ flectuntur, ac viciſſim extenduntur, aut ad ſe invicem adducuntur & abducuntur: vel mollia, uti Canales, OEſophagus puta, Cordis ventriculi, qui coarctantur & expanduntur, aut comprimuntur, uti abdomen. *In Animali Motu quanam requirantur.*

X. 2. *Muſculos, inque ipſis fibras, cum tendinibus*; quorum ſcil. ope moventur proximè partes movendæ.

XI. 3. *Nervos* à Cerebro & Cerebello ad Muſculos delatos: quò & *ſpinalis medulla* pertinet.

XII. 4. *Ipſum Cerebrum ac Cerebellum*, cum quibus per nervos participant Muſculi, & à quibus animales ſpiritus accipiunt.

XIII. 5. *Ipſos ſpiritus Animales*, à Cerebro & Cerebello per nervos ad muſculos delatos.

XIV. 6. *Denique Ipſam Animam* ſpiritus animales regentem in motu voluntario.

XV. Uti autem docuimus, Apoplexiam Animæ vitio proximè non contingere, ſic nec Paralyſin ipſius culpa fieri putamus. *Paralyſin Animæ vitio non fieri.*

XVI. Sed nec fiet proximè Paralyſis vitio *partium movendarum*; ſive fractarum, ſive diſciſſarum, ſive luxatarum, &c. quamvis impediri tunc queat earum motus & aboleri, non erit tamen cum reſolutione, quod in Paralyſi requiritur. *Nec vitio partium movendarum.*

XVII. Sed nec *Cerebri vitio* excitabitur proximè Paralyſis, verùm remotè duntaxat, ut poſtea dicemus. *Nec Cerebri.*

XVIII. Eadem ratio eſt Nervorum.

XIX. Unde reſtat, ut vel *Muſculorum, vel Animalium Spirituum vitio* oriatur proximè Paralyſis. *Nec Nervorum.* *Sed Muſculorum & Spirituum.*

XX. Et certè *Animalis motus proximè fit propter Muſculorum fibras Animalibus Spiritibus turgentes & diſtentas.*

XXI. Quæ Duo cùm ſola concurrant ad animalem motum producendum, eorum alterutrorum culpa proximè abolebitur Idem motus.

XXII. Et 1. quidem *Muſculorum vitio*, quando *Ipſorum fibræ* ineptæ ſunt & malè diſpoſitæ ad ſui diſtenſionem, *flaccidæ ſcil. & molles*, quas rigidas & duriores eſſe oportebat. *Quando Muſculorum vitio.*

XXIII. 2. Verò *Animalium ſpirituum vitio*, quando Ipſi inepti ſunt & malè diſpoſiti ad fibras muſculorum diſtendendas, & vel 1. *ob ſui defectum* vel 2. *ob ſui immobilitatem*. *Et quando Animalium Spirituum.*

XXIV. *Deficiunt Animales Spiritus* Paralyſin excitaturi non abſolutè, ſed in muſculis, *ob viarum, Nervorum ſcil. Anguſtiam*, aut aliam ad ſpiritus tranſmittendos ineptitudinem, *flacciditatem* fortè aut humiditatem, ſpiritus ab invicem dividentem, atque ſic eorundem continuitatem, ad motum omninò neceſſariam dirimentem; *vel ob eorundem diſſectionem*. *In horum defectu.*

XXV. *Immobiles redduntur ſpiritus* per narcoſin, & ſtuporem, aut torporem. *Et Immobilitate.*

XXVI. *Remotiores* ergò Paralyſeos cauſæ Proximas producentes ſunt 1. *Omnia, quæ flaccidas & molles reddere poſſunt muſculorum fibras, humiditas imprimis aquea, vel in corpore exiſtens & eò delata, vel forinſecùs adveniens* & per cutem penetrans, uti eſt *pluvia* diu parti alicui incumbens: quamvis hæc particularis ferè Paralyſeos cauſa eſſe queat, non item univerſalis. *Paralyſeos cauſæ remotiores. 1. Humiditas Aquea.*

XXVII. 2. *Omnia Nervos anguſtantia*, atque imprimis *Pituita* ſecundùm *ſpinalis medullæ radicem defluens*, & *Paraplegiam*, aut *Hemiplegiam* excitans, *comprimendo*, & forſan *emolliendo ſimul* ſubſtantiam medullarem ſpinalis medullæ: *2. Pituita.*

atque ſic *tranſitum Spirituum Animalium impediendo*.

3. Nervos lædentia. XXVIII. 3. *Omnia Nervos, aut ſpinalem medullam diſſecantia, vulnera &c.*

4. Narcotica. XXIX. 4. *Omnia Narcotica Spiritus Animales torpidos & immobiles præſtantia, atque aliquam Paralyſeos ſpeciem excitantia*; non tamen tàm periculoſam, nec curatu tàm difficilem, quàm ſunt præcedentes: quod fit, quando non omnes ſpiritus Animales narcoſi afficiuntur, ut in Apoplexia, ſed in quibuſdam duntaxat partibus, ex Opiato illi applicato, aut alio Narcotico partem certam afficiente.

Pituita in corpore duplici modo. XXX. *Pituita* autem *ſpinalem Medullam anguſtans vel in toto corpore redundat*, variarum functionum læſarum conſequens; *vel privatim in capite generatur, aut cumulatur*, & quidem Cerebri aut Cerebelli vitio; quoties illa debiliora facta *coacervant Pituitam* in ſanguine exiſtentem, *aut eundem in Pituitam mutant*.

Quot modis coacervatur in Cerebro. XXXI. *Coacervant* 1. quando *non excernitur per nares aut palatum illa*, quæ naturaliter in ipſis ſecernitur.

XXXII. 2. Quando *nimis multùm Pituitæ ſecernunt, & plùs quàm decebat, nec tamen illam rurſus excernere poſſunt*.

Quando Sanguis in Pituitam mutetur. XXXIII. *Eundem ſanguinem in Pituitam mutant*, quando repleta ſunt humore ſanguinem in Pituitam mutare apto; qualis forſan eſt ſpiritus Acidi peculiaris ſpecies, per Ingenioſam induſtriam inveniendus, & accuratam experientiam confirmandus.

Paralyſeos differentiæ. XXXIV. Antequem ad *Paraliſeos* Curationem tranſeamus, pauca de Ejus *differentiis* monenda occurrunt.

Primaria. XXXV. *Primaria autem Paralyſeos differentia deſumitur à partibus affectis pluribus vel paucioribus*, unde 1. *Graviſſima Paralyſeos ſpecies eſt* *Paraplegia.* *Paraplegia*, in qua omnes ſub capite partes reſolvuntur 2. *huic proximè accedens Hemiplegia*, *Hemiplegia.* quando alterutrius lateris partes omnes afficiuntur, & cui æquiparandam cenſeo *Partium inferiorum, utriuſque putà pedis, Paralyſin*. 3. loco poni poſſunt *concurrentes variorum partium Paralyſes*. Unde 4. loco *leviſſima erit, quæ unam duntaxat, afficit, tantòque levior, quò partem ad vitæ naturalis felicitatem minùs neceſſariam occupat*.

Secunda differentia. XXXVI. *Secunda differentia deſumetur ab aliorum affectuum ſimul concurrentium*, ægrumque Itidem affligentium *comitatu, vel abſentia*; unde alia *Paralyſis* dicetur *Solitaria, alia Comitata*.

Solitaria. XXXVII. *Solitaria* erit, quæ præter Abolitum in parte partibuſve Motum & Senſum, nullum alium comitem agnoſcit affectum ægrum urgentem.

Comitata. XXXVIII. Ad *comitatam Paralyſin* referunt aliqui *eam motus læſi ſpeciem, quæ Colicos dolores nonnunquam ſequi ſolet*; in qua *cum membri immobilitate* quidem, *non* autem *vera reſolutione* jungitur *affectæ partis dolor gravis & atrox*, *Et quidem ſenſus immobilitas.* illam vehementer affligens, adeò ut plerumque *in convulſiones tranſeat* hic affectus, ægroſque juguleт.

Hanc non eſſe Paralyſis ſpeciem. XXXIX. Ex quibus omnibus facilè patet, perperam Paralyſeos nomine indigitari hunc affectum, cùm reverà ſit partis Immobilitas quidem, non autem Paralyſis aut reſolutio.

Et quare. XL. Immobilitas autem eſt Genus, cujus una ſpecies eſt *Paralyſis ex partis moventis, ſive muſculi deficiente contractione orta*; præter quam multæ aliæ eſſe poſſunt Immobilitatis ſpecies, tùm *ratione partis ipſius movendæ*, uti docuimus aliàs, tum etiam *ratione doloris in muſculo ſiti*, ob quem contractionem ferre nequeat, uti in hac ex colico dolore orta paralyſi fieri ſolet; *quò amplius urgente, cogitur tandem præter voluntatem contractio, ſicque excitatur convulſio*, primam partis in ipſa immobilitatem conſequens, ac tandem ægrum è medio tollens.

XLI. Nec tamen idcircò commodè videtur mihi ad Paralyſin referri, quoniam poſt adminiſtrata varia humores acres, ſalſos & bilioſos corrigentia, adeòque humiditate partes, afficientia, quando cum ſucceſſu hæc fiunt; remanet aliqua in partibus affectis debilitas, quæ moderatè calefacientibus & diſcutientibus eſt ſuperanda.

XLII. Nam etiamſi cum illis humoribus acribus aliqua humiditas aquea conjuncta nonnunquam obſervaretur, Immobilitas tamen tunc concurrens non tam ab aquea humiditate deducenda, quàm ab acrimonia dolorem excitante ſicque motum impediente.

XLIII. Malim proinde hanc Immobilitatis ſpeciem aliò relegare, nec cum Paralyſi conjungere; & vel idcircò quoque, quòd propriè *Paralyſis ortum habeat à Cauſa non tantùm cum partis reſolutione eiuſdem motum Animalem, verùm conſequenter ſenſum ipſum tollens*.

XLIV. Sunt autem *contradictoria*; *ſenſu deſtitui & atrocem dolorem ſentire*. Quapropter *ſi ſenſu deſtituantur Paralytici, gravibus doloribus in eodem parte affici nequeunt*.

XLV. Unde *aut de Paralyſis eſſentia non eſt, ne ſecundariò quidem; ſenſum ex parte aut in totum tolli*; aut *Paralyſis non eſt, ubi ſenſus non tantùm non tollitur, ſed acutus & ſubtilis obſervatur*, uti hoc neceſſariò contingit, ubi gravis & atrox ſentitur Dolor.

XLVI. Seligatur ergò alterutrum, qui pro Paralyſi habent Immobilitatem cum ſummo dolore, Colicam conſequentem, & dicant, vel non labefactari tandemque aboleri ſenſum in Paralyſi, vel non eſſe illam Immobilitatem Paralyſin: quod mihi erat probandum.

XLVII. Utique malim ego pro peculiari affectu à Paralyſi diverſo habere illam Immobilitatem Colicos dolores ſubinde ſequi ſolitam, quàm cum illa confundere, cùm non tantùm affligendi modus ſit diverſus, ſed inſuper cauſa aſſignetur diverſa, ipſaque etiam curandi ratio diverſa.

XLVIII. Hac ergò Immobilitate hoc loco prætermiſſa redeamus ad veram Paralyſin; ejuſque Curationem aggrediamur.

XLIX. Difficilis curatu affectus obſervatur Paralyſis.

L. Difficiliùs autem vel idcircò curatur, quòd Ægri vix perſeverare velim in neceſſario medicamentorum uſu protracto.

LI. Eſt enim Chronicus & longus affectus Paralyſis omnis.

LII. Hæc uti plerumque Apoplexiam ſequitur, ſic & eandem nonnunquam præcedit, ac prædicit.

LIII. Quò autem Univerſalis magis eſt, pluresve partes ſimul infeſtat, eò difficiliùs quoque curatur; & vice-verſa.

LIV. Sic & gravior eſt, quæ ſpinalem medullam, aut nervos agnoſcit pro parte affecta; quàm quæ muſculorum fibras vel tendines.

LV. Incurabilis autem eſt, quæ ex nervorum, aut ſpinalis medullæ diſſectione oritur.

LVI. Difficiliùs quoque curatur inveterata, quàm nuper orta.

LVII. Inſtituenda verò curandi ratio varia, pro partium affectarum cauſarumque afficientium varietate.

LVIII. Cùm autem primariæ Paralyſeos ſpecies ſint *Paraplegia, & Hemiplegia*, ex Apoplexia plerumque ortæ, aut à cauſa externa gravi excitatæ, & quidem *ab humore Pituitoſo, vel Aqueo ſpinalem medullam totam, vel mediam ita irrigante, humectante, emolliente, aut quocunque tandem modo afficiente*, ut liber per ipſam *Spiritibus Animalibus denegetur tranſitus*, libet ab hac cauſa tanquam potiori & frequentiori Curationis omnis initium facere.

LIX.

uratio yſeos umore ſo. LIX. *Curatur* autem *Paralyſis ab humore pituitoſo à Capite ſive Cerebro ad ſpinalem medullam delabente, eandemque vitiante, 1. humorem ab affecta parte tollendo 2. novi affluxum præveniendo 3. affectum vitioſum & diſpoſitionem malam in medulla ſpinali excitatam emendando*, atque ſic ſpiritibus animalibus tranſitum liberum reſtituendo.

Eum do. LX. *Humor ad affectam partem affluxurus, ſi malum inducias det, priùs educetur*, atque ejuſdem affluxus paratus prævenietur, *tum purgantibus univerſalibus, tum caput-purgiis humorem è cerebro per nares & palatum evacuantibus, errhinis putà, ſternutatoriis, atque apoplegmatizantibus.*

LXI. Non ſemel phlegmagogorum variorum mentionem fecimus, ut non opus ſit idem ſemper repetere.

idem vali- blegs. LXII. Hoc tamen hic obſervandum, *ſatis valida hic uſurpanda*, ob Cauſas in Apoplexiæ cura jam allegatas, non tamen tàm valida, atque in ipſa Apoplexia, *doſi* tamen *plena*: Imprimis autem *Colocynthis* conducit, & ex ipſa parati *Trochiſci Albandal* dicti, ut & *Hermodactyli* atque *Turbith gummoſum*: addito Ipſo *Mercurio dulci*, optimo in hoc affectu remedio Nam ut hoc notem, in *pituitoſis humoribus, & quidem craſſa pituita conducunt omnia Mercurialia, non item in bilioſis, in quibus præferuntur meritò Antimonialia*, quæ tamen ubique commodè uſurpari poſſunt.

r Er- ſter- riis oblegs anti- LXIII. Ubi de Apoplexiæ cura egimus; meminimus ſimplicium primariorum ad *errhina, ſternutatoria, atque apophlegmatizantia* paranda utilium quibus hic quoque uti licebit.

Nuchæ ium Seta- impo- m. LXIV. Ante omnia autem, & quidem mox in principio, *Cervicis poſteriori ſedi, ſive Nuchæ dictæ Cauterium imponi debet, aut Setaceum*; cujus ope *materia peccans, & ſpinalem medullam vitians breviſſimè, citiſſimè*, ac tutiſſimè ab affecta parte retrahetur.

veſi- , aut itulæ. LXV. *Alterum ſi recuſent Ægri* vel Adſtantes, uti fieri ſolet, *veſicatoria* ſaltem, atque *cucurbitulæ tum ſimplices, tum ſcarificatæ nuchæ applicentur.*

Ægris Ad- us Medi- conſi- LXVI. Si recuſent, inquam, Ægri vel Adſtantes: *Neque enim novum eſt, eludi non rarò Medicorum conſilia & impediri ab immorigeris ac delicatulis Ægris, qui blanditiis curari mallent quàm Ferro aut Igne.*

LXVII. *Sed nec novum etiam eſt, Adſtantium tergiverſationibus, dilationibus, & alia ſapientia turbari & eludi Medicorum etiam peritorum conſilia optima*; Ita enim comparatum eſt cum noſtra Medicina, ut quamvis Incertitudinis Ipſam culpent plerique, ac proinde Ipſis Artificibus minimam fidem adhibeant Naſutuli, ſibi tamen quamvis rerum Medicarum planè ignaris plenam fidem haberi velint, & ſuo judicio vel nullo, vel puerili ſtare cupiant Ipſos etiam Medicos: qui proinde ni pro authoritate reprimant ſciolorum audaciam, neceſſe habent ſuum plebeijs ſubmittere judicium, & ab illorum applauſu aut exploſione pendere.

LXVIII. *Tanti ſc. facit unuſquiſque Iudicium proprium, quo ſe præ cæteris omnibus antecellere nugantur plerique, dum pauci duntaxat, ſi non alienis, propriis ſaltem periculis cautiores facti ſuſpendunt judicium ſuum, donec re probè examinata & cognita aptam de ipſa ferre queant ſententiam; quod hominis prudentis proprium eſt, ſummèque in Medico neceſſarium, ne ſc. temerè quid tentet, aut timide negligat, verùm prudenter ſingula decernat, hinc generoſè exequatur.*

de pe- mo- LXIX. Cùm autem *in caſu propoſito* non rarò *periculum ſit in mora*, quotieſcunque neceſſariam judicaverit Medicus *Cauterij aut Setacei* in nucha applicationem, toties reluctantibus Ægris vel Adſtantibus periculum præſens & grave conteſtari dilationis vel omiſſionis noxam oſtendere, ac tandem conſecuturum damnum obluctantibus adſcribere debet; quò territi ſaltem & mali futuri metu obſecundent, qui probè ac peritè ſuadenti parere nolunt.

LXX. *Qui autem hæc præcepta negligit Medicus, non tantùm Ægros ſuos, verum ſemetipſum ſimul negligit*: Ægros, quatenus dolorem aut moleſtiam aliquam refugientes, non urgentur majori damno ab Ipſis Medicis, nec proinde coguntur quaſi ad obſequium ipſis neceſſarium: *ſemetipſum* negligit Medicus, quatenus re poſtea malè cedente, culpa omnis in eum devolvitur, arguiturque aut imperitiæ, utpote non prævidentis damna futura; aut negligentiæ, utpote non providentis majori fervore atque contentione ad officium revocare Ægros, ob ferendam moleſtiam ſemper excuſabiles. *Quod minimè Medico negligendum.*

LXXI. *Summum ergò in Paraplegia, atque Hemiplegia curanda auxilium à Fonticulis aut Setaceis in cervice inſtitutis omninò expectari poteſt*: tum ratione evacuationis, tum ratione ſalis lixivioſi cauteria producentis & humorem noxium corrigentis: imprimis ſi ſubinde aliquid ejus fonticulo imponatur. *Summum auxilium à Fonticulis & Setaceis expectandum.*

LXXII. *Venæ-ſectionis* mentio fit à quibuſdam, quæ tamen niſi comite plethora, non videtur habere locum: neque enim hic eadem eſt quæ in Apoplexia imminentis ab Interni cordis Ignis ſuffocatione periculi ratio. *Venæſectio.*

LXXIII. Quòd ſi tamen *minùs commodè* obſervetur *circuire ſanguis*, idque *ex pulſu minùs pleno, adeòque parvo, ut & reſpiratione anheloſa*, venæ-ſectionem omninò neceſſariam puto, & quidem ob rationes in Apoplexiæ tractatione propoſitas: Et has duas à pulſu & reſpiratione deſumptas notas omnibus & ſingulis commendo diligenter obſervandas, cùm non tantùm in hoc Caſu, ſed in multis aliis affectibus quoque conſiderari debeant, & Venæ-ſectionem indicent, *pulſus* inquam *parvus & quidem oppreſſus, mollis tamen; ut & Reſpiratio anxia & anheloſa*, primaria ſanguinis circa cordis ventriculos reſtagnantis & ſuffocationis periculum minantis ſigna & indicia.

LXXIV. Ad humores pituitoſos tàm corrigendos & emendandos, quàm educendos conferunt Sudorifera, atque imprimis ex ligno guajacino, juniperino, ſaſſafras, & ſimilibus parata; quæ quotidie aſſumpta, quamvis ſudorem non moveant, corrigunt tamen humorem peccantem, roborantque partes affectas, unde præ cæteris omnibus in frequenti uſu eſſe debent; additis etiam rad. Chinæ, Sarſæparillæ, Iridis, Enulæ campanæ, Acori, Galangæ, Curcumæ & ſimilibus, ut & fol. chamæpityos, ſalviæ, majoranæ, roriſmarini, betonicæ, thymi, polii, &c. flor. primulæ veris, ſtœchados, anthos, &c. ſem. carvi, fœniculi, ſileris montani, erucæ, rutæ, baccis lauri, & juniperi &c. quibus omnibus humor pituitoſus corrigitur & ſenſim conſumitur, parteſque ab ipſo malè diſpoſitæ & affectæ in integrum tandem reſtituuntur, quod tertium erat agendorum. *Ad humores corrigendos conducere Sudorifera, & quænam.*

LXXV. Non tantùm illa internè ſumi, verùm externè quoque applicari poſſunt, & quidem per fotus, aut balnea. *Fotus & Balnea.*

LXXVI. Per fotus, decoquendo in Cereviſia, Vino, Vini Spiritu, aut Lixivio: & applicando calidè parti affectæ; eamque continuè ſervando calidam: Nihil enim æquè paralyticis partibus nocet, ac frigus.

LXXVII. Balnea imprimis conducunt tum naturalia, Thermæ ſulphureæ præſertim; tum artificialia ex plantis enarratis, additis ſulphure, ſale lixivioſo, & ſimilibus parata, & quotidie uſurpata.

LXXVIII. Illorum autem loco non incommodè uſurpari poſſunt hypocauſta, aut ſtuphæ ſiccæ, cum vini ſupiritu paratæ; ut & in decumbentibus continuè Machina inſtar Ciſtæ corpus tegens, & accenſo in extremitate ſpiritu vini aromatico aditum ad membra paralytica concedens, unde & ſudor copioſus excitari poteſt, & partes affectæ egregiè roborari. *Hypocauſta, aut Stuphæ Siccæ.*

LXXIX.

Olea, Linimenta, Unguenta, Emplaſtra.

LXXIX. *Humori pituitoſo emendando, & conſumendo; partibuſque roborandi inſerviunt* quoque *Olea, Linimenta, Unguenta & Emplaſtra*: & quidem in iis duntaxat, quorum cutis pinguia ferre poteſt.

Quoſdam pinguia ferre non poſſe.

LXXX. Accidit enim multis, ut ex pinguium quorumvis applicatione vel illinitione mox puſtulæ excitentur, & eryſipelas partem univerſam corripiat, & quandoque partis ſequatur mortificatio & gangræna: quod obſervaſſe proderit Medico & Ægris.

LXXXI. Ubi ergò pinguia ferre poſſunt ægri, varia forma uſurpari poſſunt; & imprimis olea, cùm ſic faciliùs penetrent, & quidem penitiùs quoque.

Quænam Olea conveniant.

LXXXII. *Olea* autem convenientia ſunt inter vulgaria *tum expreſſa*, ex nucibus juglandibus, baccis juniperi, ac ſemine Trifolii aſphaltitis ſive bituminoſi, quod valdè commendatur.

LXXXIII. *Tum Infuſa & decocta*, rutaceum, coſtinum, lumbricorum, nardinum, de Euphorbio, de Caſtoreo & ſimilia.

LXXXIV. *Tum ſtillatitia*, Terebinthinæ, de Lateribus, Succini, Ceræ, Roriſmarini, galbani, & ſimilia plura.

Quænam Unguenta.

LXXXV. Inter *Unguenta* Uſitata commendantur Martiatum, Agrippæ, Nervinum &c.

Quænam Emplaſtra.

LXXXVI. *Emplaſtra* ex Uſitatis laudantur de baccis Lauri, Betonicæ, Meliloti, Oxycroceum &c.

Infuſio in Vini Spiritu.

LXXXVII. Ubi autem noxia ſunt pinguia, *infundi* poſſunt radices, herbæ, ſemina &c. paralyſi convenientia *in Spiritu Vini* rectificato, & illo illini partes affectæ.

Alimenta Medicamentoſa.

LXXXVIII. Poſſunt etiam *Alimenta* Paralyticorum reddi medicamentoſa, & quidem tàm cibi, quàm potus.

Panis.

LXXXIX. *Cibi*, & 1. *panis*, immiſcendo & impaſtando illi varia convenientia & minùs ingrata, ſemina putà carvi, fœniculi, aniſi, & hiſce in locis uſitata cumini.

Carnes.

XC. *Carnes Condiri* poſſunt Majorana, Roremarino, Salvia, Nuce Moſchata, Garyophyllis & ſimilibus.

Semen ſinapi.

XCI. Aut pro *Condimento* uſurpari poteſt ſemen ſinapi cum aceto tritum in bellarium.

Vinum Medicatum.

XCII. *Vinum* imprimis reddi poteſt Medicatum, infundendo in ipſo folia, flores, ſemina ſimplicium pituitam corrigentium, jam enumeratorum.

Hydromeli.

XCIII. Poteſt quoque parari *Hydromeli* ſalviatum, aut aliud antiparalyticum, atque in dies parva quantitate uſurpari.

Continuatione opus in uſu Medicamentorum.

XCIV. Ante omnia autem *continuatione opus eſt*, cùm difficulter ſuperetur humor Paralyſin, univerſalem imprimis, excitans. Unde *ſuſpicor aliquid peculiaris in illa pituita reperiri, quod nondum ſatis aſſequimur, cujus nomine afficiat tàm nocenter & tàm pertinaciter omne genus nervoſum*: quodque ſedulò quærendum puto, ac tum faciliùs ſuperatum iri hunc affectum tàm rebellem.

Alumen plumoſum utile.

XCV. Putarim etiam *Alumen plumoſum* tum crudum, tum præparatum utile futurum in hoc affectu, ſi oleis immiſceatur & illinatur.

Aer Frigidus & Humidus Vitandus.

XCVI. Imprimis cavendum ab *aere frigido & humido, ventiſque turbato.*

Corporis exercitia adhibenda.

CXVII. *Corporis exercitia*, ubi licet, *frictiones* ſaltem uſurpentur frequenter.

Animus ſit hilaris.

XCVIII. *Animus ad hilaritatem* ſit compoſitus; vitetur ante omnia *mœror & timor: ſed & Ira* noxia exiſtit, cùm humores omnes, pituitoſos æquè ac biliosos commoveat.

Somnus brevis.

XCIX. *Somnus* ſit brevis.

Alvus laxa.

C. *Alvi dejectio*, ſi fieri queat, reſpondeat quotidie.

Caput per nares expurgandum.

CI. Præ cæteris omnibus *Capitis evacuatio & expurgatio per nares & palatum* ſi ſupprimatur, excitanda errhinis, & apophlegmatizantibus, maſticatoriis præſertim.

P... laris lyſeos tio.

CII. Quoties particularis Paralyſis ob nervum à pituita male affectum oritur, toties ſimili, quo dictum, modo curabitur illa; & imprimis medicamentis externis affecto nervo applicatis; Oleis, Unguentis, Emplaſtris, Spiritu Vini medicato, Balneis, Frictionibus, Cucurbitulis, ſcarificatis quandoque, Veſicatoriis, ut & Fonticulis, tegumentis & ſimilibus.

A... more toſo.

CIII. Quoties autem in particulari Paralyſi ipſæ muſculorum fibræ vel tendines relaxati ſunt ab humore pituitoſo eò delabente, aut humiditate externa eo penetrante: toties non diſſimili ratione curabitur; evacuando pituitam, ſi copioſa ſit, per alvum, vel ſudores; eandem emendando per memorata; parteſque roborando per eadem enumerata.

A... terna... midi...

CIV. Ab externa humiditate ſi habeat ortum, & vel nervus, vel muſculus malè ſit affectus, non ita difficulter curari poteſt, dummodò non negligatur, ac in tempore ſuccurratur, antequam habitum contraxerit malum, tum enim difficulter & ſubinde minimè tolli poteſt, ac ſuperari, quando ſc. eouſque proceſſit laxitas, flacciditas, ut reſtitui nequeat in integrum; Nec novum eſt, membranas eouſque humectari ſubinde atque emolliri, ut poſtmodum ad priſtinam firmitatem & naturalem tenſionem reduci nequeant, ſed vel nimiùm tunc rigeſcant, vel minùs: quod utrumque vitioſum. Idem in corpore cur fieri nequeat, non video: imò fieri debere, arguit hoc malum non raro incurabile.

In... cipio land...

CV. Moneo proinde iterum omnes, ne in principio negligant ægros, verùm confeſtim feſtinent talis affectus curam: nam hic verè habet locum uſitatum Diſtichon.

Principiis obſta, ſerò Medicina paratur,
Cùm mala per longas invalvere moras.

CVI. A diſſectione ſpinalis medullæ, nervorum, muſculorum ac tendinum, incurabilem diximus eſſe Paralyſin.

P... à ... qui... da.

CVII. A Narcoſi quæ oritur, curabitur 1. removendo omnia externa narcoſin producentia. 2. corrigendo vitia à narcoticis introducta, ſpiritibus ſc. animalibus, & imprimis acribus, Sale lixivioſo volatili præditis, uti Oleo de Caſtoreo, euphorbio & ſimilibus, parti illitis; ut & ſudoriferis acrioribus, ex cort. & ligno Guajaci, ligno Saſſafras, &c. Veſicatoria hic quoque conducere poſſe puto: de quibus quoniam in Apoplexiæ cura jam actum eſt, ab eorundem repetitione nunc ſuper ſedebimus; atque ſic Paralyſeos Curandæ finem faciemus.

CAPUT XXIII.

De Convulſione ſive Spaſmo

Pa... & C... ſio A... contra...

I. UT Epilepſiæ Apoplexiam, ſic Paralyſi Convulſionem ſubjungemus, & quidem eò magis, quòd contrarii ſint affectus.

II. In *Paralyſi* namque *languida*, *reſolutaque* obſervantur *membra* movenda, *in Convulſione* verò *rigida & contracta.*

Conv... nis ... ignota

III. De Convulſionis autem natura & eſſentia cùm non ſatis conveniat inter Medicos, licebit nobis more noſtro liberè in veritatem inquirere, citra tamen ullius vituperium.

Ex... eius ...

IV. Quapropter gravem hunc & periculi nonnunquam plenum affectum ab externis ejuſdem ſignis deſcribemus, ut inde gradatim ad ejuſdem penetralia perveniamus.

Qui... bra ... vulſ... ſint d... ta.

V. Utique *Convulſorum membra eodem modo diſpoſita ſunt*, uti ſolent eſſe diſpoſita, *quando voluntario* ſed *potentiori cientur motu: Contrahuntur* ſc. eodem, *quo in ſanis, modo muſculi*, parteſque per muſculos moveri ſolitæ eodem quoque, quo in ſanitate fieri ſolet, modo moventur.

VI. *Diſ-*

VI. *Differt* autem in *eo uterque motus*, *quòd in ſanis ſit Voluntarius*, *moderatus*, *& in contrarium pro arbitrio mutabilis*; In *Convulſis verò Invitus*, *coactus*, *immoderatus*, *& ne vi quidem ad naturalem ſitum pars reducibilis*, adeò ut rigida permaneat pars convulſa, rigidum membrum convulſum.

Convul- is Na- in quo-

VII. Adeò ut *tota Convulſionis Natura* in eo videatur conſiſtere, *quòd Motus ille animalis dictus deſinat eſſe voluntarius ac liber*, *ſitque coactus & invitus*.

ſſe au- p.n. um ani- em.

VIII. Cùm ergò in *Convulſione non deſinat pars moveri*, *id eſt*, *per muſculum unum*, *vel plures flecti*, *extendi*, *aut quocunque tandem modo cogi*, quin potius *potentiùs & arctiùs*, naturali tamen modo haud abſimili, pars moveatur, hoc eſt, per muſculos ſuos flectatur, extendatur, &c. atque ita mota, flexa ſc. vel extenſa conſervetur, omninò *pro aucto præter naturam motu animali habenda Convulſio*.

Qualis ffectus.

IX. Quemadmodum ergo *Paralyſis* nobis erat *Affectus in Animali Motu præter naturam Abolito vel Imminuto*: ſic *Convulſio* nobis eſt *Affectus in eodem animali motu præter naturam Aucto*.

Vnde tur.

X. Et quemadmodum *Paralyſis* nobis *oriebatur ex defectu expanſionis aut diſtenſionis*, *Inſufflationiſve fibrarum muſculoſarum*; ſic *Convulſio orietur nobis ex nimia expanſione*, *diſtentione*, *aut Inſufflatione earundem fibrarum muſculorum*.

de par- um mo- darum ſio.

XI. Et quemadmodum ex defectu illius Inſufflationis fibrarum ad partium in convenienti ſitu & naturali firmitate conſervationem requiſitæ oriebatur flacciditas & laxitas membrorum movendorum; ſic *ex nimia earundem fibrarum inſufflatione ſequitur in Convulſione nimia partium movendarum rigiditas & tenſio*.

ius cau- roxima.

XII. Unde non ita difficile nobis erit *proximam Convulſionis cauſam* expiſcari, dummodò de *motus voluntarii cauſa proxima* conveniat.

Motus ntarii ſa pro- a.

XIII. *Hæc enim ſi*, uti nobis ſaltem videtur, *ſit Spiritus animalis ex naturæ quidem lege continuè à Cerebro & Cerebello per nervos ad muſculorum fibras mediocri quantitate delatus*, *ad Voluntatis verò dictamen & imperium copia majori eòdem propulſus*: utique *Convulſionis Cauſa proxima erit Idem Spiritus Animalis copia nimia ad eaſdem fibras impulſus*, *& quidem citra*, *imò contra Voluntatis decretum*.

XIV. Docuimus enim alibi, *continuè*, *ac ſine intermiſſione deferri ad muſculorum fibras Spiritus Animales naturaliter*, *ſicque ſervari oppoſitos in æquilibrio muſculos*; idque convicimus per *Oris torturam*, ex alterutrius maxillæ, labiorumque muſculis paralyticis ortam, muſculis ſc. oppoſitis, cæterùm ſanis, mox partem ſanam nimiùm contrahentibus & quidem convellentibus, idque ob defectum renitentiæ & æquilibrii Paralyſin conſequentem.

Quomo- iat. ui fiat us invo- arius convul- s.

XV. Quoties autem lubet homini hanc aut illam partem flectere, extendere, aliove motu ciere, toties ad muſculos ipſam flectentes aut extendentes copia majori mittit Spiritus animales, qui muſculos illos potentiùs inſtantes & contrahentes quàm inflantur & contrahuntur oppoſiti, partem quoque ipſis muſculis contractis junctam ſimul flectunt vel extendunt: quæ noſtro arbitratu eſt ratio motus voluntarii.

XVI. In motu autem involuntario, invito & coacto, ſive Convulſione propelluntur quoque, ſed præter ac contra Voluntatis juſſum, copioſiùs in horum, illorumve, aut utrorumque muſculorum fibras ſpiritus animales à *Cauſa præternaturali acti*.

XVII. Propelluntur ergò *in Motu Voluntario Spiritus Animales copioſiùs* ad muſculorum fibras *ab ipſa Anima liberè agente*, in *Convulſione* autem *à Cauſa alia præter naturæ leges in homine reperta & Spiritus Animales eò adigente*.

Convul- is diffe- tia.

XVIII. Antequam autem Cauſa præternaturalis ſpiritus animales copioſiùs ad muſculorum fibras contra Voluntatis dictamen propellens proponatur imò ut faciliùs eadem eruatur & confirmetur, docendum in anteceſſum, *Convulſionum* obſervari *varias differentias*.

XIX. Nam obſervatur *Convulſio* quandoque *Vniverſalis in Tetano*, *ſive Rigore*; in quo omnes univerſi corporis partes convelluntur, ac idcirco *rectum & diſtentum* occurrit tunc corpus hominis ac rigidum. *Vniverſalis. Tetanus.*

XX. Quandoque obſervatur *Convulſio* quaſi *Semi-univerſalis*, *in ἐμπροσθοτόνῳ* & ὀπισθοτόνῳ: in quibus *vel Antrorſum vel Retrorsùm* convelluntur & flectuntur omnes univerſi corporis partes, ex muſculis nunc anterioribus, nunc poſterioribus præter naturam contractis, & *totum corpus vel antrorſum*, *vel retrorsùm inflectentibus*. *Semi Vniverſalis.*

XXI. Quandoque obſervatur *Convulſio particularis*, non univerſum corpus, ſed quaſdam duntaxat ejus partes, Caput putà, vel artus, &c. & quidem nunc plures, nunc pauciores occupans & vexans. *Particularis.*

XXII. Atque ex hac Convulſionum differentia, qua nunc univerſum corpus nunc quaſdam duntaxat ejuſdem partes affici patet, faciliùs in cauſam præternaturalem ſpiritus animales copioſiùs ad muſculorum affectorum fibras propellentem perveniri poſſe puto. *Ex his differentiis cauſa faciliùs invenitur.*

XXIII. Cùm enim *non tantùm particularis*, *verùm univerſalis* quoque *excitari queat Convulſio*, patet 1. *locum primariò affectum eſſe poſſe Ipſum Cerebrum ac Cerebellum*, *Initium ſaltem radicum ſpinalis medullæ*. *Locus primariò affectus.*

XXIV. 2. *Cauſam Convulſionis eſſe talem*, *quæ eò peruenire queat*. *Qualis ſit cauſa.*

XXV. 3. *Cauſam eandem talem eſſe*, *ut Spiritus Animales copioſiùs ad omnes omninò muſculos commouere queat*.

XXVI. 4. *Cauſam eandem idem effecturam vel agitando*, *& cogendo Spiritus Animales ad muſculorum fibras*: *vel irritando & moleſtando Cerebrum ac Cerebellum ſpinaliſve medullæ radices*, *ut ab illis*, *aut ab anima eò adigantur etiam inuoluntariè iidem ſpiritus*. *Qui operari queat.*

XXVII. *Poſtremum locum habere poſſe arguit nerui cujuſuis pinctura*, quam mox muſculi (cuius nervus eſt) ſequi ſolet convulſio, *ejuſdem nerui diſſectione* mox *curabilis*. *Nervi punctura cauſa convulſionis.*

XXVIII. Vnde *deduco* 2. *in nerui punctura non impediri tranſitum Spiritibus Animalibus ad muſculum*, *quin potiùs majori copia eò allici*. *Et quomodo.*

XXIX. 2. *In eadem nerui punctura affici præſertim partem nerui membraneam & extimam admodum ſenſilem*; *non æquè medullarem & internam*.

XXX, Sed & 3. *ex utroque hoc deducto* ampliùs *deduco*, *Cerebri*, *ac Cerebelli aut ſpinalis medullæ radicum partem membranoſam affici debere*, *non medullarem*, *ut conſequatur Convulſio*. *Quanam pars cerebri afficiatur.*

XXXI. Sed & *probabiliter deduco* 4. quemadmodum ex punctura, aut humore acri nervos privatos afficiente obſervamus produci Convulſiones particulares, ſic etiam *ab humoribus acribus Cerebri*, *Cerebellique aut ſpinalis medullæ radicum partes membranoſas rodentibus aut aliàs incommodè moleſtantibus produci poſſe Conuulſiones Vniuerſales*: uti hoc aliquando accidere obſervamus *in Febribus ardentibus*, aliiſque affectibus ab acri humore ortis, & halitus ſimiles emittentibus; Ipſoque adeò affectu ſupra à nobis memorato, Colicum dolorem conſequente, ac perperam ad Paralyſeos ſpecies relato; cùm reverà ad Convulſionem referri debeat. *A quibus convulſio producatur.*

XXXII. *An* autem præter hanc vellicationem *Cauſa aliqua* in homine *reperiri poſſit*, *quæ Spiritus Animales propria ui ita cogere atque agitare queat*, *ut copioſiùs in uniuerſi corporis muſculos ruant & conuulſionem uniuerſalem pariant*, *valdè ambigo*. Mihi ſaltem nihil occurrit, cui hoc adſcribere queam.

XXXIII.

Eius cauſa Humorum Acrimonia. XXXIII. Quapropter in *præmiſſa unica acquieſco cauſa*, *humorum ſcil. Acrimonia tali*, quæ *membranoſas Cerebri*, *Cerebellique & ſpinalis medullæ*, *nervorumque adeò omnium partes ita vellicare queat & malè afficere*, *ut eam conſequatur impetuoſus*, *copioſus*, *& perſeverans Spirituum Animalium ad muſculorum fibras motus*, *adeòque Spaſmus ſive Convulſio*.

XXXIV. Illud autem vel hoc magis confirmatur, quòd quoties ſenſu & ratione valent univerſaliter Convulſi, uti iis nonnunquam valent, toties ferè præceſſit, vel perdurat adhuc dolor vel ardor Capitis gravis & valdè moleſtus: quem non tantùm Convulſio, ſed quandoque etiam Convulſivus motus ſolet ſequi; imò alternis vicibus uterque ipſos urgere.

Qua ratione ſit cauſa. XXXV. Unde & hoc deduci poſſe videtur, *Convulſionis omnis cauſam remotiorem*, *& partes membranoſas* ſpinalis medullæ, aut nervorum ad convulſionem cogentem, *quatenus ſenſum moleſtia vel dolore afficit*, *id efficere*.

XXXVI. *In partibus autem ſpinalis medullæ*, *nervorumque membranoſis* non viſus, non auditus, non olfactus, non guſtus *vigent*; verùm *ſolus Tactus & Caloris ſenſus*: unde *horum ſenſuum objecta*, *ſenſorium malè afficientia*, *Convulſionis erunt Cauſæ*.

Eam eſſe Tactus & Caloris ſenſus obiecta.

Eaque 1. vel dura. XXXVII. Et certè, ſi quis Experientiam, ſummam in Arte Medica Magiſtram, conſulat, comperiet vel 1. *ab objecto duro*, *telo* puta, *gladio*, *acu* & ſimilibus malè affectam, læſamque & punctam membranoſam nervorum partem, Convulſioni anſam præbere: uti frequentiſſimè accidit nervo pro vena puncto à Chirurgis.

2. Vel ardentia. XXXVIII. Vel 2. *ab objecto ardente*, *Igne putà vel puro*, *vel in Sale lixivioſo retorrido*, *ſpirituve acido latitante*, *& Arimoniam quamvis producente vel augente*, Mordicari, Uri, Corrodi, vel alio quovis modo malè affici eaſdem partes membranoſas, & Convulſionem produci.

Quod confirmatur ab aſſumptis Acribus. XXXIX. Hinc eſt, quòd *ab aſſumptis Rebus Acribus*, *Mercurio ſublimato corroſivo*, *Arſenico*, *Euphorbio*, aliiſque ſimilibus *tàm frequentes oriantur Convulſiones*.

Ab Affectibus ab humorum Acrimonia productis. XL. Hinc eſt, quòd *in variis affectibus ab humorum Acrimonia productis*, quoties *ad Caput efferuntur halitus Acres*, *& membranoſas corrodunt partes*, toties fere ſequantur quoque *Convulſiones*, pro Acrimonia majori, vel minori, materiæque copia itidem majori, vel minori, ac pertinacia varia graviùs vel leviùs, diutiùs vel breviùs affligentes.

Ab Ardentibus Febribus, &c. XLI. Hinc eſt, *quòd in ardentibus Febribus*, *aliiſque morbis*, *Cerebri præſertim Inflammatione*, *graves* & non raró lethales *excitentur Convulſiones*.

Quænam eſſe queant cauſa Convulſionis. XLII. Concludimus proinde, *quicquid duritie ſua vel*, *Acrimonia urente aptum eſt lædere partes ſpinalis medullæ*, *vel nervorum membranoſas*, *id ipſum quoque cauſam eſſe poſſe motus involuntarii*, *copioſi*, *& perſeverantis Spirituum Animalium ad muſculos*, *adeòque Convulſionis*.

Dura & quidem 1. Tela. XLIII. Inter *dura* illa enumerari poſſunt & debent 1. *omnia Telorum* & *ſcalpellorum genera*, acumine ſuo nervorum partes membranoſas pungentium & lædentium, forinſecùs homini obvenientia.

2. Oſſa. XLIV. 2. *Oſſa* in corpore humano *fracta* & ita quidem, ut fragmenta quædam acuminata membranoſam nervornm partem alicubi lædant; poteſtque hæc cauſa inter internas enumerari.

Acria. 1. Omnia Inflammationem excitantia. XLV. *Inter Acria* enumeramus 1. *omnia Inflammationem excitantia*; quæ ubi membranoſas nervorum, aut Cerebri, Cerebellive, aut ſpinalis medullæ partes corripit, ut plurimùm comites habet Gonvulſiones.

2. Acida non temperata. XLVI. 2. *Omnia Acida non temperata & imprimis concentrata*, uti in Mercurio ſublimato & ſimilibus.

XLVII. 3. *An per lixivioſum ſalem retorridum ſolum exiſtentia Acria* idem efficere queant, non auſim aſſeverare, nec negare; cùm impræſentiarum non ſuppetat exemplum vel obſervatio, quæ hoc ſatis confirmet, aut infirmet. *3. Salia ... vioſa ... rida.*

XLVIII. Ex humoribus autem in corpore noſtro occurrentibus enumeratur & quidem meritò, 1. *loco Bilis*, *& præſertim atra*, utpote omnium acerrima, & acidiſſima. *Acre... Bilis.*

XLIX. 2. *Pituita putrefacta*, in *qua aut Acidus Spiritus*, *aut Sal lixivioſum excedet*, ſi ullam oſtentet ipſa Acrimoniam. *2. ... putre...*

L. *Bilis eadem uti ſanguinem reddit inflammabilem*, ſic *in omni inflammatione primas partes exequi videtur*, *& ſanguinem ad ſuppurationem perducere*.

LI. *Inflammabilem reddit ſanguinem*, *quatenus* & Spiritum Acidum infringit, & ſubtile Oleum præbet interno Igni Cordis, facilè accendendum.

LII. *Sanguinem ad ſuppurationem deducit eadem Bilis*, quatenus Ipſum extra vaſa ſua & locum convenientem ac naturam effuſum, ac quieſcentem (quoad motum circularem) ſecundùm partes ſuas commovet & agitat, effervefcentiam inſtituendo cum ejuſdem Spiritu Acido, recedente ſenſim Spiritu Volatili utriuſque moderatore primario, & temperatore; unde utriuſque, lixivioſi putà Salis & Spiritus Acidi, Acrimonia ſentitur & dolorem parti affert, donec tandem ſedetur illa efferveſcentia, ſicque temperetur utriuſque Acrimonia, affluente copioſiùs ad partem dolentem Spiritu Animali, utrumque itidem temperaturo, ac ſic dolorem ſedaturo.

LIII. Ubi autem ſanguis non ſimul adeſt & quidem extra vaſa ſua effuſus, Inflammatio nulla fit; verùm *à Bile pura Eryſipelas*; *ubi ſcil. Bilis ſine ſanguine in partem aliquam effunditur* aut erumpit *illamque Acrimonia ſua vexat & malè afficit*, ac *ex conſtitu dolorem excitat* in parte ſenſu prædita: *ubi enim ſenſus non eſt*, ut in parte carnoſa, *corrumpitur & mortificatur ea nonnunquam ſine ullo ſenſu*.

LIV. Accenditur ergò potentiùs vel debiliùs in ſanguine Ignis Cordis internus, pro ipſius ſanguinis ad incendium diſpoſitione majore vel minore. Accedit verò ſanguini ad incendium majus ſuſcipiendum diſpoſitio primaria à Bile oleo turgente; uti contraria à Spiritu Acido aqua diluto: humore nimirum utroque à naturali & debito ſtatu recedente & vitioſo, Bile naturali putà, & Succo Pancreatico, atque Saliva. *... ignis Corde ... Bile.*

LV. Sed hæc per tranſennam dicta ſunto, revertamur ad Convulſionem, cujus cauſas poſtquam abſolvimus, pergendum rectà ad Ejuſdem Curationem, ſi priùs quædam ad ejus Prognoſin facientia monuerimus.

LVI. Gravem affectum Convulſionem eſſe, nemo negabit, qui ejuſdem vehementiam obſervaverit. *Conv... gravis ... ctus.*

LVII. Eò autem gravior eſt Convulſio, quò vehementior & diuturnior eadem exiſtit, & quò plures, vitæque magis neceſſarias partes afficit: & vice verſa, eò levior, quò blandiùs affligit, citiùs ceſſat, & pauciores, vitæque minùs neceſſarias invadit partes. *Quate... gravior ... quatenu... levior.*

LVIII. Inter partes autem vitæ quàm maximè neceſſarias recenſentur meritò, quæ reſpirationi inſerviunt & pulſui; quibus graviter læſis valde periclitari de vita hominem, nemo neſcit. *Quæ p... tes vita... maximè ... ceſſaria.*

LIX. Præter quæ damna, non raró à Convulſione gravi, ob dolores comites, virium ſequitur proſtratio, exhauſtis magna vi animalibus ſpiritibus. *A C... vulſione ... rium pro... ſtratio.*

LX. A Superpurgatione Convulſio, mala cenſetur: non tam ſemper à Medicamenti Acrimonia, quàm humorum motorum. Malum tamen eſt, ſi acre exhibeatur Medicamentum, à quo Convulſio excitari queat. *A Sup... purgation... convulſio ... qualis.*

LXI.

ebribus s qua-

LXI. In febribus acutis Convulſio mala: Indicat enim ad Caput rapi humores, aut membranoſas ſaltem nervorum partes acribus affici humoribus.

reniti- alis.

LXII. Imprimis Convulſiones, quæ phrenitidas conſequuntur, ſemper ferè lethales; ob inflammationem meningum cerebri.

ulnere s.

LXIII. Periculoſa quoque eſt à Vulnere Convulſio; vel ob partis nervoſæ læſionem vel ob comitem humoris moti aut in vulnere producti acrimoniam.

copioſo inis qua-

LXIV. A copioſo ſanguinis fluxu Convulſio mala: Indicat enim bilioſos vel alias acres humores temperamentum ſuum à ſanguine deſiderare, atque ferocientes membranoſas nervorum partes aggredi.

m Cō- oni hanc perve- t me-

LXV. Febrem Convulſionis ſupervenire melius eſt, quàm Convulſionem Febri: Unde ſpaſmo ſi febris ſupervenerit, Morbum ſolvit. Ubi namque Convulſioni ſupervenit Febris, ſignum eſt, humorem Convulſionis cauſam ſanguini miſceri, à quo facilius temperari poteſt, & in ipſo per medicamenta ſuperari, quàm ſecretum à ſanguine & membranoſæ parti alicubi inhærentem.

LXVI. Ubi autem Febri ſupervenit Convulſio, ſignum, eſt, humorem ſecretum à ſanguine, non excretum e corpore; verum effuſum in partes nervoſas, eadem graviter afficiendo, & convulſionem excitare & vires proſternere.

vulſio in anis.

LXVII. Quartana correpti non facilè convulſionem patiuntur; in illis namque non tam abundant humores bilioſi, acres: ſed imprimis pituitoſi viſcidiores, hoc eſt, melancholici, acrimonia plerumque carentes.

cillius la.

LXVIII. Qui convulſione tentati ſunt priùs, ſuperveniente quartana liberantur; ſignum enim humorem acrem eſſe domatum, & viſcidiorem nunc dominium obtinere.

gnoſis tano.

LXIX. Quicunque Tetano corripiuntur, in quatuor diebus pereunt; ſi hos effugiunt, ſani fiunt. Gravis utique cauſa ſit oportet, quæ omnia corporis membra ſimul ad Convulſionem perducat; & tamdiu perſeveret; unde neceſſariò reſpiratio ſimul lædi debet, ac homo interrimi, niſi brevi tollatur malum ab humoris acrimonia pendens. Quòd ſi ſuperetur brevi humor, aut aliò feratur, convaleſcentiæ ſpes aliqua ſupereſt.

ratio- Ɛſus.

LXX. Poſtquam & in Convulſionis vera eſſentia, & in parte verè affecta, & in Cauſa legitima, & in productionis modo non ſatis convenit inter Authores, quis mirabitur, ſi & in Curatione diſſentiant Multi, & illi præſertim, qui plùs ſuis tribuunt Conceptibus, quàm Experientiæ; ſine qua cæcutiendus eſt omnibus in Arte Medica.

tiunt dicina b Ex- tiare. r.

LXXI. Cæcutiendum, inquam, eſt omnibus & ſingulis in Arte Medica, qui vel latum unguem recedunt ab iis, quæ docet Experientia, & ſuis indulgent figmentis, aut puris putis ratiociniis.

ocina- etiam lum.

LXXII. Utendum certè eſt ratiocinatione in Arte Medica, tum ad affectum ipſum dignoſcendum, quoties in ſenſus non incurrit: utendum eſt raciocinatione ad cauſas affectus omnes, & proximam & remotiores cognoſcendas: Utendum eſt ratiocinatione ad auxilia & remedia convenientiſſima excogitanda & commodè uſurpanda.

omodo

LXXIII. Sed ita utendum eſt ratiocinatione, ut illi ſoli unique non fidamus, verùm ad veritatis trutinam, Experientiam, illam revocemus expendendam decernendamque.

nanam ta, qua

LXXIV. Hujus, Experientiæ putà, probam ſi ſuſtinuerit Ratiocinatio, probata vocabitur & certa; ſin minus, improbabitur & reiicietur, tanquam probabilis & veroſimilis, non probata, nec vera.

cet bis e in cina.

LXXV. Non ſemper autem bis peccare licet in Arte, hoc eſt praxi Medica; & puerile eſt, Medicum audire continuè conquerentem ac errores ſuos & ſphalmata excuſantem, dicendo *Non putabam.*

Quis Medici nomen mereatur.

LXXVI. Neque enim Medici nomen meretur, qui ſui admirator, putat ſe ſapere; verùm qui ſui diffiſus, & ab Experientia doctus ipſo opere oſtendit ſe ſapere, & ægros curare poſſe.

Ratio Dux, Experientia Comes.

LXXVII. Hæc ut noſtro propoſito accommodemus, in re difficili & perplexa, in affectu multis Grandiloquis rarius vel nunquam forte viſo, minùs curato, dicta noſtra ita temperabimus, ut perpetuò Rationi Duci Comitem jungamus Experientiam; utpote à qua ratiocinationis omnis legitimæ initium ſumit, & ab eadem tanquam judice ſummo approbationem aut improbationem expectat Recta Ratio.

LXXVIII. Conſideranda ſunt proinde, quæ Viri opere ipſo quàm verbi majores de Convulſionis curatione à ſe inſtituta memoriæ prodiderint ac ſcripſerint.

Unde rationē curationis deſumet Autor.

LXXIX. Quemadmodum autem in Cauſa Convulſionis vera eruenda exemplum & argumentum, ſive ratiocinationis neceſſariæ fundamentum ſumpſimus à Convulſione ex nervi punctura orta, ſic & nunc ab ejuſdem legitimo & experientia comprobato curandi modo, rationem & modum Curandi omnem Convulſionem deducere conabimur.

Cōvulſionis Hiſtoria in Corolo Nono Galliarū Rege.

LXXX. Utique memoratu digniſſima eſt Hiſtoria Caroli Noni Galliarum Regis, ex puncto (venæ loco) nervo dolorem ingentem, hinc & gravem convulſionem mox perpeſſi, ab Ambroſio Paræo Operum ſuorum lib. IX. cap. 58. deſcripta. Quæ quoniam multa notatu digna continet, libet in eorum, quos à me doceri neutiquam tædet, commodum & utilitatem ipſam exſcriptam perpendere atque explicare, quandoquidem lucem non mediocrem affert illa ſecuturis de Convulſionis omnis cura dicendis.

LXXXI. Ita autem rem narrat Paræus. *Regi febricitanti ſanguinis detractio præſcripta eſt, atque vocatus Chirurgus ejus operis gloria famatiſſimus. Sed cum forte fortuna nervum pro vena pupugiſſet, exclamavit Rex, dolorem ſe eò loci ingentem percipere.*

In nervo puncto ingens dolor.

LXXXII. Ubi notandum, mox dolorem ingentem ſentiri in nervo puncto: atque ſic confirmari, quod dixi, affici partem nervorum membranoſam ab objecto moleſto, & dolorem excitante.

LXXXIII. Pergit autem Paræus; *Tum ego edixi, ut extemplo vinculo ſolverentur, alias brevi in altum tumorem actum iri brachium. Sed cùm id ſegniùs fieret, ecce tumor invaſit brachium, cùm contractione tanta, ut flectendi aut exporrigendi non eſſet libertas: dolor verò ſævus non punctam modò particulam, ſed & totum membrum habebat.*

Mox tumor membri. Et Convulſio. Et dolor.

LXXXIV. In quibus verbis tria oſtenduntur: 1. *tumorem corripere non tantum muſculum, cujus erat ictus nervus verùm totum brachium.* 2. *contractionem ſive convulſionem invaſiſſe omnes brachii muſculos tam flectentes quam extendentes ipſum.* 3. *dolorem ſævum univerſum occupaſſe brachium.*

Tumor unde. Rigor unde.

LXXXV. Ex quibus rurſus deduco, 1. *tumorem illum fuiſſe muſculorum contractorum,* à nimio *Spirituum Animalium affluxu.* 2. ob *doloris vehementiam, Spiritus ad brachium affectum copioſiùs affluentes invaſiſſe quoque reliquos brachii muſculos omnes*: unde Brachii rigor ſecutus eſt, id eſt, convulſio muſculorum & flectentium & extendentium ipſum. 3. *ex affluxu illo Spirituum Animalium nimio, & proinde extenſione fibrarum nimia ortum eſſe dolorem in univerſo brachio*, & quidem non levem, aſt *ſævum.*

Dolor unde.

Horum curatio.

LXXXVI. *Ego verò,* pergit Paræus, *pro tempore & re nata, ſtatim vulneri Emplaſtrum ex Baſilicone, quod ipſius agglutinationem remoraretur, impoſui: hincque toti brachio diplomata lintea oxycrato imbuta, inſuper inducta faſcia expulſiva, quæ à Carpo*

initio

initio ducto in ſummum humeri articulum deſinens, ſanguinem ſpirituſque fluxionis & inflammationis metu compelleret.

LXXXVII. Atque hic fuit primus apparatus, qui quàm parum ad rem faciat, ex ſequentibus liquebit; & ſanè magis fuit apparatus pro forma factus, ne nihil viderentur agere, quàm uſurpatio medicamentorum tanto malo debellando convenientium; quapropter in ejuſdem confutatione non eſt, quòd multùm deſudemus.

LXXXVIII. *His autem factis*, pergit Paræus, *ſeceſſimus, proviſuri quid facto eſſet opus, tum ad dolorem ſedandum, tum ad aliqua ſymptomata avertenda, quæ nervis punctis ſupervenire ſolent.*

LXXXIX. Ex quibus patet, non fuiſſe convenientia huic affectui ſuperando remedia, cùm nunc demum de iis eſſet deliberandum.

XC. Addit autem Paræus: *Rogatus ſententiam dixi, Meo judicio melius nihil fieri poſſe, quàm ſi illicò Oleum de Terebinthina calens cum Aqua vitæ in vulnus affunderetur i Toti verò brachio Emplaſtrum Diachalciteos in aceto & oleo roſato diſſolutum induceretur, obvoluta inſuper faſcia, cujus jam meminimus, expulſiva. Oleo enim & Aquæ vitæ vim ineſſe in vulneris fundum penetrandi, ſeroſique humoris ac virulenti, qui ex nervi puncti ſubſtantia exſudabat, exhauriendi & exſiccandi: doloris præterea ſedandi, calore illo, qui actu ipſis inerat. Emplaſtro verò Diachalciteos facultatem ad eſſe ejus, qui in brachium influxiſſet, humoris reſolvendi, & novi advenæ aditum & influxum prohibendi. Faſciam ejuſmodi eſſe, quæ roborandis moderata conſtrictione muſculis, exprimendiſque & repellendis in partes ſupernas, qui jam influxerant, humoribus, his verò, qui influxuri erant aditu & ingreſſu arcendis ſufficeret.*

XCI. Quibus verbis cùm varia contineantur, libet ſingula accuratiùs examinare, ut ſingulorum pondus & robur pateat.

XCII. Primò autem Paræi conſilium fuit, *ut illicò Oleum Terebinthinæ calens cum Aqua uitæ*, hoc eſt, Spiritu Vini *in uulnus affunderetur*. Conſilium utique ſalutare, & quidem ab experientia deſumptum, neutiquam à rationibus, quas ſubjungit Author.

In Convulſionis cura feſtinandum.

XCIII. Singula autem hujus Conſilii vocabula, cùm aurea ſint, perpendi debent. Suaſit autem ut *illico* hoc adhiberetur remedium. Et certe ſi in ullo, in hoc affectu feſtinandum eſt, cùm omnis mora ſit ægro damnoſa.

Oleum Terebinthinæ.

XCIV. Duo autem ſuaſit uſurpari: *Oleum Terebinthinæ*, hoc eſt, ſpiritum dictum, ſive Oleum Album in ejus deſtillatione primo loco aſcendens, & penetrantiſſimum, uti ſubtiliſſimum. Cujus incredibiles ſunt citò ſanandi, & imprimis nervorum membranas ſanandi & conſolidandi vires: hic ſummoperè requiſitæ ac neceſſariæ.

Vini Spiritus.

XCV. Huic Terebinthinæ Oleo junctus fuit *Vini Spiritus*, à multis *Aqua Vitæ* dictus: cujus itidem in ſanandis partibus nervorum membranoſis egregia vis Practicis Chirurgis notiſſima eſt, & idcircò ejuſdem in Cerebri, ſive capitis læſionibus uſus frequentiſſimus.

Medicamenta calentia applicanda.

XCVI. Voluit autem, & quidem prudenter, *calens* hoc uſurpari medicamentum, tum quia nihil æquè inimicum eſt nervis, quàm frigus; tum quia calefactum medicamentum penetrat faciliùs & penitiùs, promoveturque ſic curatio promptior.

Et vulneri infundenda.

XCVII. Hoc autem medicamentum ſubtile ac penetrantiſſimum *in uulnus* à Chirurgi ſcalpello factum *affundi* voluit Paræus; ibi namque hærebat malum, ibi erat læſa nervi membrana, ad quam niſi perveniret medicamentum, nihil omninò erat expectandum boni.

XCVIII. In hoc ergo medicamento & conſilio nihil deſideramus, quin imò tanquam præſtantiſſimum, ac uſu ſæpiſſimè comprobatum, ipſum omnibus commendamus.

XCIX. Videamus autem rationes quoque, propter quas hoc medicamento utendum cenſuit Paræus. *Ineſt*, inquit, *Oleo Terebinthinæ & Aquæ vitæ vis in vulneris fundum penetrandi*, & hactenus quidem verè ac rectè: *ſeroſique*, addit, *humoris ac virulenti, qui ex nervi puncti ſubſtantia exſud bat, exhauriendi & ſiccandi.* Bone Deus, quid hoc eſt dicere? itane? exſudatne ex puncti nervi ſubſtantia humor ſeroſus ac virulentus? ſed quis amabo unquam ſeroſum aut virulentum in nervorum ſubſtantia deprehendit humorem? ſed quis nullum unquam nedum ſeroſum, aut virulentum, in nervis humorem offendit? Utique ſi aliquid perfertur per nervos, id Spiritus erit Animalis; at quis unquam Animalem Spiritum ſomniavit finxitve ſeroſum aut virulentum? Pudet me profectò tàm putida effundi ab illo Viro.

repr… ſus. *… rem … ſum … vo nõ … ſuda…*

C. Quòd ſi naturaliter non contineatur, uti non continetur, in nervis humor ſeroſus, nedum virulentus; utique talis ex ipſis exſudare non poteſt; atque imprimis ex ipſis modò punctis.

Nec … contin…

CI. Neque enim dici poteſt corrumpi humorem ex nervo exſudantem, cùm dictum factum, icto nervo ſequatur actutum dolor & mox convulſio; uti ex hujus ipſius Authoris propoſita narratione patet.

Nec … exſud… corrum… humor…

CII. Sed nec inde ſequitur, ſeroſum virulentumve humorem exſudare ex nervis punctis, quoniam tantus mox illorum puncturam ſequitur dolor, tam atrox convulſio: Id enim in quæſtione ſitum, unde ſcilicet pendeat tantus dolor, unde tam gravis convulſio; nec per principii petitionem ſupponendum eſt, quod unicuique priùs incumbit probandum.

CIII. Quotquot ergo idem cum Paræo ſentiunt de humoris ſeroſi & virulenti ex punctis nervis ſudatione, ſciant ſibi incumbere ejus aſſertionis probationem ' quam ubi audiverimus ſolidam, admittemus avidè.

Vim … haurien… & exſic… candi Terebin… næ & S… tus Vin… ineſſe.

CIV. Mirabile eſt, quod addit Author, vim habere Terebinthinæ Oleum atque Vitæ Aquam *exhauriendi & reſiccandi humorem* illum ſeroſum & virulentum, quibus verbis ampliùs evertit propriam aſſertionem: Nam quomodò & quonam exhaurient talem humorem una aut duæ ad ſummum Guttulæ eo penetrantes.

CV. Præterea quid hoc eſt dicere, exhaurire? an foràs eliciet illum humorem? hoc ſi fiat, an ſimul reſiccabunt? aut potiùs exſiccabunt illum humorem Quod exſiccatur alicubi, quomodò ſimul ex hauriri queat non aſſequor; cùm potius humectandum videatur, ut exhauriatur.

Hu… ſeroſus virulent… etiam ſ… nus.

CVI. Humor autem ille ſi ſeroſus & virulentus ſit, dubio procul ſalinus erit, quandoquidem omnis ſeroſorum humorum Acrimonia à Salſugine pendet: Salſus autem humor ſi reſiccetur, Acrior fiet, ac proinde magis virulentus.

CVII. Quod ſi Salſus humor ferretur per nervos non ita dulces guſtui eſſent, & inſulſi nervi, verùm Salſi, ab humore ſeroſo, adeòque Salſo per ipſos delato, uti à Bile amaricat quodammodò hepar.

CVIII. Nullius ergo momenti ſunt rationes, quas pro medicamento ſuo affert Paræus; quapropter illum per Experientiam quidem edoctum cenſeo medicamentum optimum, cujus tamen rationes non ſit aſſecutus, nec verum ipſius operandi modum.

Medi… mentoru… probatora… rationem… ignorare… Practicos…

CIX. Hoc autem idcircò pluribus oſtendi, ne quis miretur, ſi ſubinde imò frequenter in quorundam Medicorum libris legat medicamenta uſu comprobata, quorum interim rationem ignorent practici, non ſemper in ratiocinatione ſolidiore tam verſati, quàm ipſa praxi empirica; quæ ſi rationalis fiat, utique multis paraſangis ſuperabit vulgarem.

Medic… Empiricu… Theoretic… præferendus.

CX. Malim autem uti Medico Empirico, id eſt, ſecundùm experientiam praxin exercente, quàm Theoretico & ex ſuis ratiociniis & figmentis medicinam faciente: docuit enim jam pridem omnes accuratos eorum, quæ circa Artem noſtram

ſtram accidunt, obſervatores, longè feliciores eſſe in Praxi Medicos Empiricos, quàm Theoreticos, quippe ex libris Medici fiunt, aut ſuis ſpeculationibus; homines in ſua dementia tantò miſeriores, quòd tàm multos ſecum reddant miſeros. Sed ſeſquipedalibus verbis & ampullis vult decipi mundus.

laſtrũ alci- ceto ſolu. ur ap- um.

CXI. Revertamur ad Paræum, qui *toti brachio*, poſt infuſum vulneri Terebenthinæ Oleum & Vini Spiritum, *voluit imponi Emplaſtrum diachalciteos*, vulgo Diaplamadictum, idque *aceto & Oleo Roſaceo diſſolutum*, tritiſſimum Chirurgis remedium.

CXII. Rationem hujus remedii addit, *ob facultatem reſolvendi humorem, qui in brachium jam influxit, & prohibendi aditu & influxu ad venam novum*.

CXIII. Verùm enim verò difficile dictu, & difficilius probatu erit, qualis humor influxerit in brachium convulſum; Neque enim poſito circulari ſanguinis motu, alius humor fingi poteſt influere in brachium præter Spiritum Animalem.

CXIV. Sanguis enim naturaliter movetur à Corde per arterias quaquaverſum & quidem æqualiter, niſi vas aliquod apertum ſit in aliqua parte, & per ipſum effundatur ſanguis; aliàs enim nullis exiſtentibus in arteriis aut venis remoris, æqualiter quaquaverſùm ruit per arterias ſanguis.

CXV. Quòd ſi Animales duntaxat Spiritus in affectum propulſi ſint brachium, cùm ſubtiles habeantur ab omnibus, non video magna ipſos indigere reſolutione; imprimis à Diachalciteos Emplaſtro expectanda.

CXVI. Quòd ſi quis benigniùs interpretetur Paræi utpote Circulationem Sanguinis ignorantis, opinionem, & ſtatuat impediri in convulſis omnibus brachii muſculis ſanguinis liberum per anguſtatas venas reditum, atque ſic periculum imminere ruptionis vaſorum, quod demat illud Emplaſtrum: Iterum non video, quid præſtare queat illud, ut talis anguſtia ex nimia muſculorum ab Animalibus Spiritibus tenſione orta tollatur: cùm revera Animalibus Spiritus reſolvere debeat; quandoquidem non deſinunt copioſius eò affluere, niſi curata illa nervi punctura, aut diſſecto ipſo nervo: uti poſtea ex eodem docebimus Paræo.

CXVII. Arbitror autem hoc Emplaſtro leniri potiùs ac emolliri muſculorum fibras vehementer tenſas, & ſic leviorem reddi ipſam convulſionem & tenſionem. Quòd ſi aliquid ſanguinis ob anguſtatas venas capillares effuſum ſit in corporis habitum, putarim hoc Emplaſtrum illi reſolvendo & diſſipando eſſe convenientiſſimum.

tia ex- væ cur cata?

CVVIII. Denique *faſciam expulſivam adhiberi, & illa obvolvi voluit brachium, & quidem ad roborandos moderata conſtrictione muſculos, & exprimendos, repellendoſque in partes ſupernas, qui jam influxerunt humores; arcendum verò aditu & ingreſſu eos qui erant influxuri*.

CXIX. Quamvis autem faſciam ipſius non reiiciam, quin potiùs probem, non probo tamen ob rationes ab ipſo prolatas, quas ſcil. evertit & deſtruit ſanguinis motus circularis, quod uno verbo attigiſſe ſufficit, ne in ejus confutatione plus teramus, & perdamus temporis.

CXX. Probamus autem illam faſciam, quia continet ac comprimit leniter muſculos nimium diſtentos, & blandè impedit, ne fibrarum magis damnoſa contingat in muſculis diſtenſio & fortè ruptura incurabilis.

CXXI. Atque ſic examinavimus medicamenta Curando Regi à Paræo propoſita, ut & rationes ab eodem allatas, ut illa aliis quoque perſuaderet approbanda: proximum nunc eſt, ut ſuceſſum quoque videamus.

uccesſus licamẽ- m adhi- rum.

CXXII. *Probato ergò*, inquit Paræus, *à Medicis verbo & opere conſilio, dolor mitior factus eſt*: cum quo concludo ceſſaſſe quoque brachii rigorem, & convulſionem univerſalem, cùm nullam ejus faciat ampliùs mentionem.

CXXIII. Hoc utique experimentum Regio exemplo confirmatum maximi fieri poteſt ac debet ob ſucceſſum laudabilem, & illud imitari convenit Medicos & Chirurgos omnes ægris ſuis benè volentes.

Cataplaſma Paræi in convulſione.

CXXIV. *Reſtabat*, ſubdit Paræus, *in parte humor, cui reſolvendo & deſiccando adhibitum eſt ſequens remedium:*

℞. Farinæ Hordei & Orobi, an ℥ ij.
Flor. Chamæm. Melilot. an. P. ij.
Butiri recentis ſine Sale, ℥ i ß.
Lixivi Barbitonſoris q. ſ.
F. Cataplaſma ad formam pultis.

Atque his remediis, ait Paræus, *Generoſiſſimus Rex tandem poſt trimeſtre ſpatium ſanatus eſt, ſic ut vitiatæ actionis in parte læſa veſtigia nulla ſupereſſent*.

CXXV. Cura utique felix; quæ citra læſam ullam in affecta parte actionem abſoluta eſt ac perfecta. Unde patet, conſolidatum eſſe mox nervum læſum; quo non curato permanſiſſet Convulſio, aut ſequutus fuiſſet abolitus in parte motus. Cataplaſma autem mox enarratum, idem ferè aget, quod diſſolutum Emplaſtrum Diapalma; in quò ridiculum mihi videtur deſiderare butyrum recens ſine Sale, & tamen lixivi opere dirigere omnia in Cataplaſmatis conſiſtentiam.

Si dolor non miteſcat ex his remediis Paræi conſilium.

CXXVI. Videndum porrò, ubi ſucceſſus talis non obtinetur, quid tum faciendum ſuadeat idem Paræus, cujus hæc ſunt verba. *At ſi quando doloris tanta fuerit contumacia, ut ne ſic quidem miteſcat, imò etiam convulſionis impendentis metus adſit, ſatiùs erit, ſeù nervum, ſeù tendinem, ſeu membranam penitùs reſcindere, quàm lethiferæ convulſionis periculo ægrum exponere: ſic quidem parti actio propria deperit, at toti corpori vita conſervatur. Ita enim & communi conſilio ſtatueramus, ſi, qui Regem affligebat, dolor præſcriptis remediis non cederet, vel Oleum fervens affundere, vel nervum ipſum in totum reſcindere*.

Quod ſi negligatur per eundum Ægroto.

CXXVII. Hæc omnia, uti præcedentia, breviter examinabimus. *Si tanta*, inquit, *doloris fuerit contumacia, ut ne ſic quidem miteſcat, imò etiam convulſionis impendentis metus adſit*, &c. Quibus verbis docet, fieri poſſe, ut huic remedio non cedat malum; quod fiet imprimis, ſi ſeriùs applicetur, unde fruſtrà tum expectatur ejus medela. Uti memini contigiſſe ante annos circiter octodecim Medico & Chirurgo Amſtelodamenſi, *Theodoro Van der Noen*: cui cùm aliquando circa meridiem excidiſſent ex manibus forfices, & ipſe illos feſtinaret apprehendere, forte fortuna acutæ ejus parti alliſit dextri pollicis extremam juncturam: in qua cum levem tantùm dolorem ſentiret, per aliquot horas malum neglexit, verùm circa decimam nocturnam & in ipſa parte affecta, & in univerſo corpore leves convulſiones percepit. Cùm autem Bilioſus eſſet natura, mox aſſumpto Pharmaco eandem evacuavit, perſeverantibus nihilominus cum dolore convulſionibus ita moleſtis, ut mihi manè ad ſe vocato ſignificaret, ſibi eſſe pereundum; poſtquam nullum curatum vidiſſet, cui non mox in principio Oleum penetrantiſſimum in vulnus eſſet immiſſum; quod ipſe neglexerat ob dolorem non ita magnum.

Hiſtoria ex Convulſione mortui,

Ex punctura nervi in Brachio Eryſipelas, & unde.

CXXVII. Evenit autem, uti prædixerat, quamvis adminiſtrarentur, & ab ipſo & ab aliis propoſita. Invaſit enim totum brachium Eryſipelas grave, cum ejuſdem tumore notabili: Cujus cauſam cùm nunc examinarem, cœpi ſuſpicari, tracto in conſenſum Cerebro in quoſcunque nervos transfuſos magna copia Spiritus Animales, qui ſubinde leves, aut graviores in muſculis convulſiones, ſubinde motus convulſivos concitarent, ac ſimul alias partes per Animales Spiritus itidem motas, & coarctatas ampliùs & frequentiùs quàm decebat coarctarent; atque ipſam quoque Bilem ad inteſtina & venam cavam propellerent,

à quâ

à qua ſanguini confuſa, & in affecto brachio turgente in fluxu ſuo cum ſanguine impedita excitaretur illud Eryſypelas graviſſimum, & ad novæ Bilis affluxum continuum perpetuò recrudeſcens.

Maximus in extremis digitorum articulis dolor.

CXXIX. Tantus autem dolor digitorum in manu extremos articulos tandem exercebat, ut cogeret Chirurgum amicum illos ad oſſa uſque ſecare, quò exitus pateret, ipſius judicio tunc vitiato humori acerrimo partes illas vexanti, qui tamen nullus obſervatus, ut nec levatus dolor: quin potius intra decimum, ſi rectè memini, diem miſerè vitam cum morte commutavit æger.

Punctura nervi quantum malum.

CXXX. Tot ſcilicet tantaque mala exiguum in parte nervorum, tendinumve membranoſa inflictum ictu vulnuſculum concitare poteſt, & hominem robuſtiſſimum proſternere ac brevi perimere.

Ferè incurabilis.

CXXXI. Neglectum proinde hoc malum incurabile ferè redditur; quòd imprimis teſtatur Convulſio, ut & Convulſivus motus Corpus univerſum affligens ac crucians.

CXXXII. Atque hanc univerſalem totius corporis convulſionem intelligit, opinor, Paræus, quam non miteſcente dolore dicit impendere Ægro. Neque enim brachii particularis ab ipſo potuit intelligi, cùm ſtatim in principio hæc Regem occupaverit, ac brachium ita contraxerit, ut nec flecti poſſet nec extendi.

Univerſalis Convulſio ubi impendet, reſcindendus ſeu nervus, ſeu tendo, ſeu membrana.

CXXXIII. Hanc univerſalem Convulſionem quando impendere metus eſt, ob non miteſcentem infuſo medicamento allegato dolorem, ſuadet, & quidem prudenter ac ex Arte, reſcindere penitùs ſeu nervum, ſeu tendinem, ſeu membranam.

Quot locis afficiatur nervus.

CXXXIV. Quibus verbis ſatis innuit, tribus in locis affici poſſe membranoſas nervorum partes, vel 1. in ipſo nervo; vel 2. in tendine; vel 3. in membrana, hoc eſt, tendine non rotundo, ſed plano & membranoſo.

Ubinam diſciſſio facienda.

CXXXV. Diſcidenda eſt autem pars nervi membranoſa, ubicunque fuerit læſa, & convulſioni membri affecti particulari anſam præbuerit.

Diſciſſione hac curatur Convulſio.

CXXXVI. Quodque mirari licet, diſciſſis per tranſverſum vel nervo, vel tendine, vel membrana curatur Convulſio.

CXXXVII. Hoc verum eſſe teſtatur Experientia, utut nullius forſan, etiam ſubtiliſſimi, & mechanicæ maximè intelligentis ratiocinatio id excogitare, aut ratio aſſequi, aut animus credere queat.

CXXXVIII. Et profectò ubi illa omnia in tali punctura obvenientia menti meæ propono perpendenda, ſomnio videntur ſimiliora, quàm obſervationi alicui per ſenſus factæ.

Convulſio omnium affectuum maximè notabilis.

CXXXIX. Quinimò ſi quis in arte noſtra affectus occurrat, de cujus veritate dubitare liceat, & ſenſibus fidem derogare, adeoque pro figmento, aut ſomnio habere, utique hæc ipſa Convulſio eſt, cum omnibus ipſam comitantibus ſymptomatibus, & miſerrimè ægros cruciantibus, tandemque interimentibus.

CXL. Interim cùm non ſemel id fit obſervatum ſed ſæpiſſimè, quis ſanæ mentis habebitur, qui in dubium trahere audebit, quod obſervatum eſt à tam multis, & ubique?

CXLI. Utinam potiùs allaborarent omnes, ut tam triſtis ac cruenti affectus cauſas veras expiſcari quirent, aut ſaltem methodum invenirent illum feliciter curandi, & ægros à certa morte liberandi: quod proprium eſt verorum Practicorum.

CXLII. Satiùs autem judicat & meritò Paræus, tali nervi tendiniſque diſſectione parti propriam actionem perire, interim toti corpori vitam conſervari; quàm id negligendo lethiferæ convulſionis periculo ægrum exponi.

CXLIII. Et ſanè, ſi ex duobus malis minus ſit eligendum; quis dubitabit unius, pluriumve muſculorum functionem amittere, conſervata totius vita? quiſne tam malè ſanus præferet mortem tantulæ jacturæ?

CXLIV. Cùm proinde, tanquam verus Practicus, pericula omnia ex hoc affectu expectanda prævidiſſet Paræus, quomodo ſingulis providendum eſſet prudenter propoſuit: nec mirum ſi in ejus ſententiam pedibus iverint præſentes tunc Medici & Chirurgi Regii.

CXLV. Suaſerat autem Paræus, & probaverant reliqui, ut, ſi Regem affligens dolor præſcriptis remediis non cederet, vel Oleum fervens infunderetur vulneri, vel ipſe nervus reſcinderetur in totum.

CXLVI. Prudenter autem præmittit ſignum, ex quo dignoſceretur remedii præſcripti & adminiſtrati operatio bona & deſiderata; doloris ſcilicet remiſſio & ſublatio.

CXLVII. Cùm enim dolor unica cauſa eſſet affluxus nimii Spirituum Animalium ad partem affectam, hinc & convulſionis in omnibus ejuſdem muſculis excitatæ; ille tollendus erat, ſi aliqua curationis ſpes erat expectanda.

CXLVIII. Dolor autem nequibat tolli, niſi ſublata, aut emendata ejuſdem cauſa.

CXLIX. Cauſa doloris illius atrociſſimi ac ſæviſſimi erat inflictum nervo vulnus.

CL. Curandum erat proinde vulnus, ſi ſedatio erat expectanda doloris.

CLI. Curari nequibat vulnus, niſi ad locum in nervo affectum perveniret medicamentum uſurpatum.

CLII. Prudenter idcircò adhibitum fuit remedium & penetrantiſſimum, & nervis amicum, & conſolidandi vi ſumma præditum, & ſimul anodynum, idque priùs calefactum: uno verbo omnibus ſuis requiſitis donatum.

CLIII. Huic nunquam nimis laudato, ut ut primo aſpectu vili, quoniam familiari & facilè parabili remedio, ſi non ceſſiſſet dolor, duo extrema proponebantur auxilia extremo malo adhibenda.

CLIV. Horum Primum, & dubio procul primo loco tentandum erat Oleum fervens vulneri infuſum.

CLV. Hic cùm nullum Oleum determinet, dubitare quis poſſit, quale ſit ſumendum.

CLVI. Ego, ut quod ſentio paucis aperiam, planè judico, ſumendum eſſe idem de Terebinthina Oleum, quo vix penetrantius, nullum ſaltem magis conſolidans offendas: niſi fortè Oleum de Cera, divinum planè in eundem finem, & maximè anodynum; expertus loquor.

CLVII. Ob duas autem rationes illud Oleum non calens tantùm, verùm fervens uſurpandum judico; 1. ut ſi fortè priùs non ſatis penetraſſet, jam magis fervens penetraret magis, ac deſideratam opem præſtaret.

CLVIII. 2. Ut, ſi contrà ſatis penetraſſet in prima applicatione, non tamen potuiſſet ſuperare malum rebelle, nunc fervens combureret ac mortificaret nervum affectum, atque ſic ſublato ipſius ſenſu, tolleretur ſimul ejuſdem dolor, ac per conſequens totum brachium affligens Convulſio.

CLIX. Quòd ſi ne ſic quidem tolleretur malum, ſecundum & ultimum adhiberetur remedium, Nervi ſc. ipſius diſſectio.

CLX. Et ſanè mirari ſubit diſſecto nervo ceſſare dolorem, ceſſare convulſionem: cujus rei aliam, quàm in cauſis jam datam, rationem dare non poſſum, læſa ſcilicet parte nervi membranoſa ob dolorem excitatum mox copioſiùs eò deferri quocunque demum modo Spiritus Animales, qui per medullarem nervi ſubſtantiam confertim properent in muſculos, illoſque convellant, id eſt, ſolito violentiùs contrahant, quod nervis diſſectis fieri nequit.

CLXI. Cur autem dolor tunc ceſſet, uti nobis videtur mirabile, ſic omninò dignum eſt, cujus

jus

jus ratio quæratur, & inventa dignis communicetur.

CLXII. Aliquid, quod hic ſuſpicor, cum omnibus communicabo, ut ſaltem anſam præbeam ingenioſis amplius de iiſdem cogitandi.

CLXIII. Suſpicor ergò tamdiu durare dolorem quamdiu roditur vel diſtenditur pars nervi membranoſa: diſtenditur autem non tantùm à re premente & illam quaſi explicante; ſed etiam quando, quæ naturaliter quadantenus tenſa eſt, aliqua ſui parte laceratur aut diſſecatur, ita ut reliquæ partes utrinque contractæ partem laceram magis lacerent, & continuum in ipſa dolorem augeant, ob quem perſeveret ſpirituum animalium affluxus.

CLXIV. Ubi autem diſſectus eſt in totum nervus, nulla ſuper eſt partis ſemilaceræ tenſio, nullus proinde dolor, nulla proinde convulſio.

CLXV. Simile quid obſervatur in arteriarum ſectione, in qua ſi compeſci nequeat ſanguis effluens, transverſim diſſecatur arteria, & mox ſupprimitur hæmorrhagia; cujus ſequens mihi videtur ratio.

CLXVI. Aperto in arteria vulnere, quoniam tenſæ ſunt ejus membranæ, utrinque magis corrugantur partes ejus membranoſæ, unde magis hiſcit vulnus, & continuè erumpit ſanguis: diſſecta autem tranſverſim arteria, utrinque contrahuntur diſſectæ partes, deſinitque per retractam ſurſùm arteriæ partem effluere ſanguis, niſi magna ſit arteria, cujus etiam contractæ partes cavitatem ipſius non valeant claudere.

CLXVII. Atque hæc dicta ſufficiant de Galliarum Regis Convulſione ex puncto nervo brachium totum corripiente, ejuſque cura feliciter ſuccedente ex Paræi præſcripto: proximum eſt, ut nunc Omnis Convulſionis Curandæ rationem ad hujus normam quantum licet formemus, & ubique rationi Experientiam copulemus.

CLXVIII. Antequam verò ad reliquarum ſpecierum Convulſionis Curationem tranſeam, unum hic eſt monendum; quandoquidem nonnunquam ex puncto pro vena nervo accidit convulſio, illi præveniendæ inſervire doctrinam de ſanguinis circulatione.

CLXIX. Atque hæc unica hujus doctrinæ utilitas veris Practicis tanta eſſe debet, ut ejus nomine in ſummo illam pretio habere oporteret.

CLXX. Notum enim, quàm turpiter ob Anatomes ignorantiam non pauci fuerint lapſi, putantes venam brachii Cephalicam ideò dictam cum Capite, Baſilicam ſive Jecorariam & Hepaticam cum Hepate peculiarem affinitatem habere, atq; illis partibus affectis hanc aut illam neceſſariò ſecandam; quas nugas omnes evertit & abolet motus ſanguinis circularis.

CLXXI. Factum autem eſt ob illum errorem, ut Medici urgerent in partium inferiorum affectibus, atque imprimis in febribus, Baſilicæ ſectionem; cui cum plerunque ſubjaceat nervus, contigit plus ſatis, ut pro vena tunderetur iſte nervus, atque inde, uti Carolo IX. Galliarum Regi contigiſſe narravimus, Convulſiones acciderent graves, & nonnunquam lethales.

CLXXII. Conſtat autem per ſanguinis circulationem, nullum ab Hepate mitti ſanguinem ad partes externas, nullam in brachio venam cum capite magis communicare, quàm aliam, verùm omnes & ſingulas ſanguinem revehere ad Cor: ac proinde perinde eſſe, quænam in brachio aperiatur vena, quando aliquam in ipſo ſecari expedit ægro.

CLXXIII. Data verò tanta per circularem ſanguinis motum Venam ſectioni commodam ſeligendi libertate, nonne omitti poteſt Vena, cui vel nervus, vel arteria eſt ſubjecta, & eligi alia omni periculo carens?

CLXXIV. Hanc ſummam circulationis ſanguinis utilitatem qui non agnoſcit aut parvipendit, utique ſe in praxi novum & inexpertum teſtatur.

Deleboe Opera.

CLXXV. Hoc autem ut ab omnibus Medicis junioribus obſervetur ſedulò, etiam atque etiam commendo.

Quanam Convulſionis cauſa eſſe queant.

CLXXVI. Cæterum quum de Convulſionum variarum cauſis ageremus, docuimus, quicquid partes nervorum muſculorumve membranoſas dolore vel moleſtia tali afficere poteſt, ut Spiritus Animaler majori copia ad ipſos deferantur, Convulſionis cauſam eſſe poſſe.

Proxima Convulſionis cauſa.

CLXXVII. Proximam ſcilicet Convulſionis omnis cauſam eſſe nimium Spirituum Animalium ad muſculorum fibras affluxum, ipſos præter naturam, involuntariè, imò coactè contrahentem.

Cauſa Remotior.

CLXXVIII. Remotiorem autem cauſam eſſe, quicquid partes nervorum muſculorumque ſentientes, membranoſas ſcilicet moleſtia vel dolore afficere poteſt, atque ad copioſiorem Animalium Spirituum affluxum occaſionem præbere.

In partibus membranoſis vigere Tactum, & Caloris ſenſum.

CLXXIX. In partibus autem illis nervorum muſculorumque mambranoſis vigere docuimus duntaxat Tactum & Caloris Senſum; cùm reliqui ſenſus peculiaria & magis artificialia deſiderent organa.

Tactus objecta omnia dura.

CLXXX. Inter objecta Tactus propoſui omnia dura, & imprimis ſimul acuminata, quæ lædere poſſunt & vulnerare nervorum membranam, vel muſculorum tendines; quodque illuſtri ac Regio exemplo pluribus illuſtravimus.

CLXXXI. Ex memorato autem exemplo patet ratio ac methodus tales Convulſiones ritè curandi.

Ex Capitis læſionibus Convulſiones graviſſimæ.

CLXXXII. Proximum autem eſt, ut antequam ad reliquas ſpecies tranſeamus, hoc notem, accidere ſcilicet nonnunquam, ut capitis vulneribus aut ictibus, caſibuſve fracto cranio à fragmentis craſſam meningem lædentibus ac ſauciantibus excitentur Convulſiones graviſſimæ, ac ſubinde lethales.

Qui curentur.

CLXXXIII: Non curantur autem illæ, niſi remotis prædictis fragmentis, unde mox ceſſant convulſiones, & ſubinde via ſimul paratur curationi integræ, aliàs fruſtrà optatæ, ac ſperatæ.

Fragmenta cranii extrahenda.

CLXXXIV. Tolluntur verò fragmenta prædicta, ubi confractum eſt cranium, ac aliquot jam educta ſunt fragmenta, non ita difficulter, dummodò oculis uſurpari queant fragmenta, quæ ſi penetraverint in craſſam meningem, prudenter ſunt extrahenda, ne major læſio aliàs contingat, & augeatur convulſio.

Cranium pertere-brandum.

CLXXXV. Quòd ſi via nulla pateat fragmento extrahendo, terebrari eget non rarò Cranium, quo tum demùm elici queat noxa.

Applicandii Paræi medicamentum.

CLXXXVI. Extractis autem fragmentis, commodè applicari poſſet affectæ parti medicamentum à Paræo laudatum ex Vini Spiritu & Terebinthinæ Oleo; à quo prompta læſæ membranæ expectari poteſt cura.

CLXXXVII. Quæcunque ergò duritie ſua partes nervorum muſculorumve membranoſas lædunt ac vulnerant, eadem ſi partibus affectis inhæreant adhuc, aut ſaltem adſtent & ſauciare pergant, inde removeri debent, antequam ulla ſperari queat Cura vera & certa.

CLXXXVIII. Illis autem in tempore remotis, medicamentis utilibus conſolidatio partis læſæ mox tentanda, &, ſi licet, brevi abſolvenda.

Convulſio ab Acrimonia ignea vel ſalina qui curanda.

CLXXXIX. Quoties autem ab Acrimonia Ignea, vel Salina producitur Convulſio univerſalis vel particularis, inquirendum diligenter in locum affectum, non rarò ex dolore comite patentem, ut illi quamprimùm applicetur medicamentum conveniens.

CXC. Quale autem ſit conveniens illud medicamentum, paucis diſpiciendum.

A combuſtione.

CXCI. Et quidem ſi à combuſtione ignea oriatur convulſio, curabitur illa eiiciendo foràs, & temperando æſtum parti communicatum, atque immutando emendandoque partes tàm con-

continentes, quàm contentas ab Igne vitiatas.

Æſtum igneum quænam eliciant.

CXCII. *Eliciunt æſtum igneum pinguia*, utpote vera Ignis pabula: Inter omnia autem commendatur Oleum expreſſum nucum juglandium, & ſeminum rapæ.

Quænam temperent.

CXCIII. *Temperant eundem æſtum* addita illis Oleis *Acida Sale lixivioſo fracta*; qualis eſt ſolutio ceruſſæ, aut minii cum aceto ſtillatitio parata.

Aciditatem Aceti plumbo frangi.

CXCIV. Aciditas namque Aceti frangitur plumbo in ceruſſam vel minium mutato: unde dulceſcit Acetum.

Linimentum ex oleo, & aceto plumbeo impragnato.

CXCV. Hoc Acetum plumbo impragnatum & edulcoratum ſi concutiatur cum Oleo quovis, evadet mixtura inſtar linimenti; craſſeſcit ſcilicet Oleum ab Acido Spiritu aceti per plumbum dulcificati.

CXCVI. Dum autem linimentum hoc applicatur, & Ignis reliquiæ in hoc Oleum penetrant; frangitur ampliùs ejuſdem vis ab aciditate juncta.

Æſtus à combuſtione quâ ratione temperetur à Spiritu acido, pinguedini juncto.

CXCVII. Partes autem vitiatæ ab eodem Igne, corriguntur, & emendantur imprimis Spiritu Acido pinguedini juncto.

CXCVIII. Cùm enim ignis externus partium corporis pinguedinem & Oleoſitatem primariò aggrediatur, illa conſumpta Sal earundem lixivioſum, illa temperari ſolitum, evadit Acrius; evaneſcente ſimul cum pinguedine Spiritu Acido.

CXCIX. Unde patet, utrumque & Oleum & Acidum Spiritum reparandum & reſtituendum, quò temperetur Salis lixivioſi Acrimonia.

CC. Utrumque autem in prædicta concurrit mixtura, in qua Oleum copioſum reperitur, idque Acido Spiritu, ſed fracto, temperatur.

CCI. Quo fit, ut Sal in parte combuſta retorridum non efferveſcat ad occurſum Spiritus Acidi, utpote fracti, verùm ab ipſo blandè corrigi queat, & ad priſtinam temperiem reduci.

Remedium in uſtione quavis.

CCII. Atque hæc modò dicta non tantùm in ambuſtione convulſionem excitante locum habent, verùm in uſtione quavis: His enim & ſimilibus remediis non ſemel curavi ambuſtos.

Curatio Convulſionis ab Humorum acrimonia.

CCIII. Convulſiones omnes citrà externas & manifeſtas cauſas ortæ cùm humorum Acrimoniam agnoſcant, illius & natura & curandi ratio ampliùs proponenda.

Hanc eſſe notabilem.

CCIV. Acrimoniam notabilem eſſe, patet ex dolore nonnunquam intolerabili, caputque quaſi perterebrante, ipſam convulſionem prægrediente.

Et unde oriatur.

CCV. Acrimoniam autem humorum omnem à Sale lixivioſo, vel Acido Spiritu deduxi in ſuperioribus.

A Spiritu Acido.

CCVI. Et Spiritum Acidum ſolùm ejus naturæ eſſe dixi, ut ab ipſo convulſio originem habere poſſit.

CCVII. A lixivioſo autem Sale tantam Acrimoniam tunc expectare non poteram, cui convulſionem adſcribere poſſem.

A Sale Lixivioſo.

CCVIII. Poſtmodum tamen totum hoc negotium ſæpiùs expendens, videor mihi modum inveniſſe, quo ad talem Acrimoniam pervenire queat Sal lixivioſum, ut Convulſionem excitare queat, & forte an plerumque excitet.

Duo præter Sanguinem in corpore humores.

CCIX. Poſtquam enim omnia in corpore tam ſano, quàm ægro occurrentia mente volvo, præter ſanguinem per vaſa circulantem, duos mihi videor obſervare præterea humores in ſanis & ęgris repertos; Bilem & Pituitam.

Bilis.

CCX. *De Bile* nulla opinor ulli erit dubitatio, cùm in ſanis ſemper, occurrat in ſua veſicula: in ægris autem rariſſimè obſervetur deficere in totum.

Pituita.

CCXI. *De Pituita* autem major erit nobis difficultas; cùm illo nomine plura notem deſignari.

CCXII. Quapropter, ut logomachias præveniam, paucis deſcribam, quid illo nomine vulgò intelligatur ab Authoribus Medicis, & quid imprimis eo vellem intelligi.

Qui- mine- land-

CCXIII. In genere autem omnem humorem amaritudine carentem, & extrà Vaſa & Urinariam veſicam repertum, Pituitæ nomine appellandum judico.

CCXIV. 1. Amaritudine carentem humorem dixi, quo diſtinguetur à Bile.

CCXV. 2. Extrà Vaſa, quo diſtinguetur à Sanguine, Lympha, & Chylo.

CCXVI. 3. Extrà Veſicam Urinariam, quo ab urina quoque diſtinguetur.

Qui- guini- ne ap- dum.

CCXVII. Quicquid autem continetur in arteriis & venis, id omne Sanguinis nomine appellandum judico, vel laudabilis, vel vitioſi & cacochymici; Sanguinis tamen.

Pitui- mine- nam- ri ve-

CCXVIII. Unde quicquid 1. in Cerebri, Cerebellique Ventriculis; aut inter utramque meningem obſervatur, Pituitæ nomine appellandum puto: & aquam Hydrocephalum conſtituentem.

CCXIX. 2. Ipſe mucus narium & ſcreatus Oris ipſaque adeò Saliva Pituitæ nomine mihi venit.

CCXX. 3. Omnis humiditas in pericardio naturaliter vel p. n. reperta; ut & in pectoris cavitate (extra pus & ſanguinem ibi effuſum) pituita mihi erit.

CCXXI. 4. Omnis humiditas in ventriculo & inteſtinis, poſt alimentorum abſolutam fermentationem & Chyli ab alvinis fæcibus ſecretionem, ac in lacteas venas expreſſionem, reperta, pituita mihi judicabitur.

CCXXII. Quinimò 5. Omnis humiditas vel anaſarcam, vel leucophlegmatiam, vel aſcitem producens, pro pituita mihi videtur habenda.

Pitui- cies.

CCXXIII. Unde patet, multas futuras pituitæ ſpecies, quas tamen ad quaſdam claſſes non ita difficulter reducemus.

1. Na- lis.

CCXXIV. Nam 1. alia pituita eſt naturalis, tenuior, qualis eſt Saliva, & craſſior in ventriculo atque inteſtinis hærens.

2. Ut- inutil.

CCXXV. 2. Ex naturali pituita alia eſt utilis corpori, alia inutilis & excrementitia.

CCXXVI. Utiles ſunt modò memoratæ *Saliva & in Ventriculo atque inteſtinis reperta* pituita.

CCXXVII. Inutilis & excrementitia mihi videtur *pituita per nares excreta ſive mucus* & quandoque *per os ſcreactu jecta*.

3. Pi- natura-

CCXXVIII. 3. Inter pituitas præternaturales enumerantur imprimis *ſalſa*, *acida*, *acerba*, *dulcis*, *ac inſipida*, à ſapore vario ita dictæ. Præterea differunt ratione conſiſtentiæ, unde alia dicitur *tenuis & fluida*, alia *craſſa*, *tenax & viſcida*.

Ex hi- moribu- peccent- produc- tur.

CCXXIX. Ex horum humorum, ſi unus vel uterque præter naturam malè eſt affectus, peccatque vel quantitate, vel qualitate combinatione mox alii producuntur humores, aut conſiſtentia ſubiecta, quæ hominis functiones lædant, & ægrum faciant ipſum.

Bilis modo v- tietur.

CCXXX. *Quoties* ergò, ut ad propoſitum ſcopum redeam, *bili deperit*, *aut minuitur* quacunque demùm de cauſa *Spiritus volatilis & oleum*, *acrius obſervatur ejuſdem ſal lixivioſum*.

CCXXXI. *Cui ſi parva quantitate jungatur ſpiritus acidus purior*, hoc eſt, *pauca duntaxat aqua dilutus*, acrimoniam ab hoc ſpiritu nanciſcitur majorem, & corrodendi vim ſummam.

Vitiat- convulſ- nem pro- cat.

CCXXXII. Quòd ſi tunc deferatur ad nervorum, vel Cerebri partes membranoſas, intolerabili dolore illas perterebrando quaſi afficit, & convulſioni anſam præbet.

Quan- convulſ- anſam p- beant.

CCXXXIII. Ergò *ſive ſpiritus acidus non temperatus ſpiritu volatili*, *ſive ſal lixivioſum non temperatum Oleo & acrius redditum pauco ſpiritu acido*, *ad membranoſas Cerebri nervorumve partes deferatur*, dolorem in illis excitat, qui ſi gravis contingat, convulſioni anſam præbet.

CCXXXIV.

CCXXXIV. Quamvis autem non ſemper de dolore magno conquerantur Convulſioni, id quod accidit, quia tunc mens fere ipſis ægrotat, interim tamen coguntur ſpiritus animales ad moventes partes ruere, atque convulſiones graviores aut leviores excitare: unde patet, omnem ſpirituum animalium etiam ad muſculos motum non eſſe voluntarium.

CCXXXV. Hoc ita ſe habere, confirmant medicamenta in curanda convulſione uſu comprobata.

CCXXXVI. Inter quæ facilè primas tenent *Thermæ Sulphureæ;* In quibus quatuor continentur 1. Aqua; 2. Oleoſitas; 3. Spiritus acidus; & 4. Sal lixivioſum paucum.

CCXXXVII. *Sulphur* enim omne *Oleo* imprimis *conſtare & acido ſpiritu*, tàm notum eſt Chymicis, ut ulteriori declaratione non videatur indigere: faciam tamen propter illos, qui in Chymicis operationibus nondum ſunt ſatis experti.

CCXXXVIII. Hoc ergò manifeſtum eſt 1. ex ſulphuris incendio facili; ex quo patet Oleum in ipſo abundare: ſola namque pinguia & Oleoſa Ignis exiſtunt pabulum.

CCXXXIX. 2. Ex ejuſdem incendio diu durante, quod ab Acido Spiritu pendet.

CCXL. 3. Ex Oleo per campanam ex ipſo parabili; quod Spiritnm ejus Acidum teſtatur.

CCXLI. Cùm ergò Acido Spiritu & Oleo conſtet Sulphur, iiſdem abundare thermas ſulphureas patet.

CCXLII. *Generantur* autem illæ *Thermæ* concurrente cum ſulphuris minera Aqua lixivioſo Sale acerrimo prædita, à quo & Spiritu ſulphuris Acido excitatur efferveſcentia & cum efferveſcentia calor, ſicque coeunt in vnum quodammodò Aqua quoque & Oleum.

CCXLIII. Habent autem vim penetrandi egregiam thermæ illæ ſulphureæ, quapropter ad affectas partes corporis intimas perveniunt.

CCXLIV. Penetrat autem ſimul permiſtus per intima Sali lixivioſo Spiritus Acidus Oleo temperatus; cujus Olei ope temperat quoque humorem acrem membranis adhærentem, illaſque vellicantem, ac convulſioni anſam præbentem.

CCXLV. Temperat verò illum tum Oleoſa ſua ſubſtantia, corrigitque inſuper eundem exacta *Salis lixivioſi & Spiritus Acidi miſtura, à qua vincitur Aciditas, ſemper noxia & primaria roſionis in Convulſione cauſa.*

CCXLVI. Subtile namque thermarum Sal lixivioſum & quodammodò volatiliſatum, ad Spiritum Acidum ſubtiliorem coagulandum longè optimum & fortè unicum.

CCXLVII. Artis proinde erit imitari naturam, & *Salem lixivioſum volatilem reddere, aptum Spiritibus Acidis itidem ſubtilioribus coagulandis*, ac ſimul convulſioni ab ipſis ortæ curandæ.

CCXLVIII. Et ſanè cùm deſint nobis in hiſce regionibus Thermæ ſulphureæ naturales, optandum foret, arte excogitari poſſe artificiales, quæ tantundem, ac tandem plùs præſtarent.

CCXLIX. Parabuntur autem, Si Exempli gratia Sal Tartari benè calcinatum cum ſulphure ritè miſceatur, & poſtmodùm affuſa Aqua Balneum inſtituatur.

CCL. Arte autem ſubtiliori opus erit, ad Balnea Thermas naturales æquantia vel ſuperantia paranda: hic ſaltem via oſtenditur ulteriùs quærendi: Neque enim illud tentavi unquam; veritas autem experiundo patebit; & quàm benè quivis ratiocinatus fuerit, determinabit Experientia.

CCLI. Poſt Thermas naturales ſulphureas *ſecundum locum obtinent Olea & Axungiæ*, *Humana præſertim & Anguillarum.*

CCLII. Horum namque ope & Salis lixivioſi, & Spiritus Acidi præſertim Acrimonia temperatur, cauſaque doloris proinde atque convulſionis corrigitur.

CCLIII. *Tertium locum occupant fomentationes & Balnea artificialia ex plantis*, uti loqui vulgò ſolent, *calefacientibus*, hoc eſt, Sale volatili & Oleo abundantibus *parata*.

Fomentationes & Balnea ex Plantis calefacientibus.

CCLIV. Ut enim hoc seriò inculcem omnibus, Obſervandum *omnes plantas*, ac *imprimis fructus ac ſemina calida vocata abundare Oleo & Sale volatili*, quod dum decoctione elicitur, & calidè corpori applicatur, penetrat ad interiora, atque occurrentem Spiritum Acidum infringit & emendat.

Plantas, fructus & ſemina, calida vocata, abundare oleo & ſale volatili.

CCLV. Ultimum locum obtinent Emplaſtra vel Cataplaſmata, vix ac ne vix quidem, niſi in parte affecta cuti ſatis propinqua, laudabile quicquam præſtantia.

Emplaſtra & Cataplaſmata.

CCLVI. Atque ex jam dictis ſatis patere puto rationem & methodum Convulſionem ab interna cauſa, humore ſc. Acri, ortam curandi.

Curatio Convulſionis ab interna cauſa in quibus conſiſtat.

CCLVII. Conſiſtet autem illa in humore Acri & imprimis Acido quavis arte commoda corrigendo & emendando.

CCLVIII. Emendabitur ille medicamentis tam internis, quàm externis.

CCLIX. Externa jam ſunt enumerata & propoſita.

CCLX. Interna verò ut itidem vim habeant humores Acres & Acidos contemperandi, omninò neceſſum.

CCLXI. Talia autem erunt in genere omnia Sale volatili prædita: ac imprimis ſudorifera ſimilia, eaque excitato ſudore magis efficacia, ſic enim aperiuntur ubique corporis pori tam interni, quàm externi, penetrantque quaquaverſùm medicamenta aſſumpta.

Sudorifera.

CCLXII. Obſervandum autem in excitando *ſudore, ne is vi urgeatur;* non rarò namque contigit, ut hoc cum magno ægrorum ſit tentatum detrimento.

Quid in iis obſervandum.

CCLXIII. Cum damno autem ægrotorum accidit ſudoris propulſio, quando non ſatis diſpoſiti ſunt ad ſudores ipſi humores, non ſatis diſpoſitæ ipſæ, per quas fieri debet ſudor, partes.

CCLXIV. Ad duo proinde attendendum eſt Medico ſudorem utilem ægris ſuis promoturo; ad ipſum humorem in corpore contentum & noxium, & ad corporis partes, ſuperficiem imprimis, ac cutem.

Ad duo attendendum.

CCLXV. Ipſi humores malè diſpoſiti ad ſudores ſunt Craſſi, viſcidique; qui proinde attenuatione indigent ac abſterſione ſive inciſione; quò fluidiores reddantur, & nullibi adhærentes.

Ad Humores.

CCLXVI. Partes ipſæ ac Cutis ad ſudorem minùs diſpoſitæ ſunt, quando ab externo frigore conſtrictæ ſunt & humores ibidem coagulati: quod emendari poteſt earundem frictione, agitatione, & calore blando.

Ad Partes corporis.

CCLXVII. Benè autem eſſe ad ſudorem diſpoſitos humores & partes patet, quando aſſumptis aliquo tempore medicamentis humores corrigentibus & emendato ſenſim partium habitu, compoſitoque in loco calido corpore, ſponte inclinat ad ſudorem æger.

Qui quando benè ſunt diſpoſiti.

CCLXVIII. Huic proinde exhiberi tunc poteſt medicamentum ſudorem levem movens, à quo aſſumpto, nec valde tecto ægro, ſi ſudor emanarit, gradatim licebit ad potentiora procedere, & ejuſdem curam promovere.

Quid tunc agendum.

CCLXIX. In convulſis autem exhibenda imprimis ſudorifera, uti dictum, ſale volatili prædita, aut ex ſalibus arte volatiliſatis parata.

Qualia debeant eſſe Sudorifera.

CCLXX. Inter nota vero conducet maximè Spiritus Tartari, aquæ theriacali aut vini ſpiritui rectificato junctus, omiſſis acidis. Sed de Convulſione ſatis.

Spiritus Tartari aquæ Theriacali, vel vini ſp. iunctus.

CAPUT XXIV.

De Catalepſi.

I. PRoximè præcedentibus Capitibus quatuor graviſſimos, functiones animales non leviter labefactantes affectus, Epilepſiam, Apoplexiam, Paralyſin & Convulſionem examinavimus; nunc ad alium non minùs cæteris mirum, eaſdem functiones afficientem, *Catalepſin*, pergemus.

Catalepſis qualis affectus.

II. *Catalepſin*, inquam, quam *Prehenſionem* dixeris, cùm non tantùm repentè iſto affectu corripiantur Ægri, ſed & ipſo correpti in eodem ſitu detineantur, & quidem ratione motus animalis, cujus Symptoma primariò eſſe Catalepſin oſtendemus in ſequentibus.

Eius gradus & differentia.

III. Hujus autem mirabilis affectus naturam & eſſentiam ut aſſequamur faciliùs, obſervandum, eſſe quoſdam gradus, & pro ſymptomatum diverſitate, differentias, quas idcircò etiam præmittemus.

Graviſſima conſtitutio.

IV. Quoties ergò graviſſima contingit Ægris *Catalepſis* ſive Prehenſio, toties ſenſus omnes tàm interni, quàm externi mox videntur aboleri ac ceſſare; Motus verò animalis nec aboletur, nec imminuitur nec augetur, nec propriè depravatur; verùm rigore accedente corpus in eo ſtatu & poſitu permanet, in quo erat, cùm hoc affectu corriperetur Æger: unde ſtans, ſedens, aut decumbens obſervatur Catalepticus, ſtatuæ inſtar immobilis; qui tunc nec ſponte, nec impulſus locum mutat, vel corpus movet: permanente ſolo arteriarum pulſu & reſpiratione.

Vbi nullus eſt ſenſus.

V. Quamvis enim oculi Ægris aperti ſint aliquando in graviſſima Catalepſi, non vident tamen, nec audiunt, nec alio ſenſu quocunque fruuntur.

In quibus differat ab Apoplexia, Paralyſi, Convulſione & Epilepſia.

VI. Sed nec concidunt, uti accidit in quatuor gravibus, & univerſalibus læſi motus ſpeciebus, in abolito putà vel valdè imminuto motu, qualis obſervatur in Apoplexia & Paralyſi; ut & in eodem aucto, Convulſione putà, univerſali ſc. Tetano, aut mediata, Ε'πιϑοτόνῳ, vel Ο'πιϑοτόνῳ aut denique in motu depravato, Convulſivo ſc qualis occurrit in Epilepſia; in quibus affectibus omnibus mox concidunt Ægri, ſi ſteterint vel ſederint quando ipſis corripiuntur; cujus contrarium evenit Catalepticis, quos teſtatur Experientia permanere rigidos in eo ſtatu, & ſitu, in quo erant, quando mirabili hoc affectu corripiebantur ac prehendebantur.

Levior Catalepſis.

VII. *Levior eſt Catalepſeos ſpecies*, in qua rigidi quidem truncorum inſtar detinentur Ægri, audiunt tamen, quæ loquuntur Adſtantes; vident, quæ geruntur; atque facta omnia reſtituti narrant.

VIII. Eſt & illa *levior Catalapſeos* ſpecies, in qua Ægri nec videntes, nec audientes, nec alio ſenſu externo utentes, ſed nec puncti quidem quicquam ſentientes, interim quæ ori induntur, mandunt & deglutiunt; erecti conſiſtunt & ſtant; impulſi, tractive incedunt, membraque quovis modo inflexa, vel extenſa in eodem ſitu ſervant.

Peculiaris Catalepſeos ſpecies.

IX. *Peculiarem Catalepſeos ſpeciem* refert Platerus de quadam, cujus venter tantùm & Thorax moveretur admodùm, reliquo corpore toto ſtupente.

Cataleptici Senis Hiſtoria.

X. Mihi ante paucos annos contigit Amſtelodami ſæpiùs videre *Catalepticum Senem*, atque cum aliis Medicis ob caſum rariùs in praxi occurrentem ſpontè confluentibus & concurrentibus aliquandiu ipſi præeſſe: Hic ex Trans-Iſulaniæ confinio venerat, & videbat quidem, & audiebat, cæteriſque ſenſibus utebatur, ſed ſtupidiùs & torpidiùs; quin imò Mens ipſa reddita erat hoc malo ſtupidior; Hic in ſomnum propendebat continuè; rogatus reſpondebat & tardiùs, & difficiliùs; idem manibus prehenſus & ſenſim tractione iterata agitatus diſponebatur ad motum, unde à ſede allectus ſequebatur trahentem, ſed ſegniùs; alimenta interim aſſumebat ſatis commodè, dormiebat multùm, deijciebat rariùs.

Var... Cat... Symptomata... um ... ties

XI. Atque ex hiſce omnibus in variis Catalepſeos ſpeciebus obſervatis ſymptomatibus patet, non ſemper ſimilia contingere ſingulis Catalepticis ſymptomata; *in omnibus* tamen accidere 1. Majorem vel Minorem ſenſuum externorum, hinc & internorum ſtupiditatem ac ſegnitiem.

2. Anim... torpo...

XII. 2. *In omnibus quoque ac ſingulis* affligere *Motus Animales Torporem & Tarditatem, Rigori conjunctum*, eumque nunc majorem, nunc minorem.

XIII. Difficiliùs namque, ſegniùs, & tardiùs peraguntur in omni Catalepſi functiones Animales omnes, ſenſus putà tàm interni quàm externi, atque Motus.

Cui... funct... ſit Sy... ma.

XIV. Cùm autem in omni Catalepſi afficiantur malè ſenſus omnes, atque Motus Animalis, quæritur, & quidem meritò, *Cujuſnam functionis proprium & primarium Symptoma ſit Catalepſis, an Senſuum Externorum? an Internorum? an Motus Animalis? An omnium ex æquo.*

Eſſe p... rio. A... lis m... ſecun... ſenſu... Symp... Et ob... ration

XV. Sententiam de hac re meam paucis ut proferam, Cenſeo *Animalis motus Symptoma propriè atque primariò eſſe Catalepſin; ſenſuum autem tàm externorum, quàm internorum ſecundariò tantùm.*

XVI. Ita ſe rem habere vel hinc patere puto, quòd in *Omni, ſolaque Catalepſi* & quidem *ſemper* obſervetur *Animalis Motus*, non abolitus quidem aut deficiens, non auctus & partes convellens; non convulſivè depravatus, & partes variè, atque alternatim agitans, tremuluſve; verùm *Rigidus, & in eo ſitu, in quo erant cùm hoc affectu corriperentur, aut ad quem poſtmodum deducuntur & flectuntur, partes conſervans, ac ſtipitis inſtar rigidum corpus aliàs efficiens.*

In Ca... pticis ... ſculos ... luntar... non mo...

XVII. Accidit enim Catalepticis omnibus, ut 1. *non moveantur voluntariè muſculi*, ac proinde nec partes, quibus inſeruntur, quaſque alias ſimul movere, ac flectere aut extendere, aut quocunque demum modo inflectere, ac ciere ſolent muſculi.

XVIII. Et quamvis in leviore Catalepſeos ſpecie conſtet adhuc Mens & Voluntas Ægris, nequeunt tamen pro arbitrio ſuo movere partes ſuas; unde inſtar ſtipitum rigidi permanent, ſimulque ſtupidi quaſi & attoniti.

Moveri ... rò qua... excitant...

XIX. Accidit autem iiſdem Catalepticis, leviùs ſaltem affectis, ut 2. *moveantur iidem muſculi*, quoties ab externa cauſa ad motum *excitantur* & urgentur, & quidem eo moveantur *motu, quo naturaliter ſolent moveri, non tamen ultra vim ab impellente aut excitante impreſſam.*

Quieſc... autem quando n... excitantu...

XX. Unde etiam ceſſante vi ad motum Catalepticos excitante, aut remittente vi eoſdem urgente ac impellente aut trahente, ceſſat quoque ac intermittit Motus ipſorum.

XXI. Quapropter redeunt tunc ad priorem rigorem partes, redditurque Corpus denuò ſtipiti aut ſtatuæ ſimile.

Corpus fl... cti poſſe.

XXII. Membra autem, ut & totum corpus flecti poteſt arte, ac ſine vi; quod in Convulſione impoſſibile; in qua inflexilia permanent membra.

Nullus obſervatur dolor.

XXIII. Adde quòd ſemper Convulſioni comes eſt affectæ partis dolor, qui in Catalepſi nullus obſervatur, cùm ſenſu externo omni plùs minùs deſtituantur Cataleptici.

Pulſum, & Reſpirationem perſeverare.

XXIV. Atque ex hiſce præmiſſis haud ita difficulter ratio reddi queat, *cur in gravi etiam Catalepſi perſeveret*, ni mors mox ſequatur, *Pulſus & Reſpiratio*. Urgetur ſcilicet Cordis Contractio à ſanguine in ipſius ventriculis rarefacto, atque ejuſdem parietes expandente, adeòque ad

ſui reciprocam Contractionem excitante atque impellente, imò cogente.

XXV. Quinimò Spirituum Animalium Cordis muſculos moventium torpor (à quo mox deducemus Catalepſin) corrigi, & quodammodo emendari videtur ab interno Cordis Igne, totum Ejus parenchyma pervadente: quod itidem de Arteriarum, Venarumque motu in Catalepticis permanente dicendum.

XXVI. Sic & Reſpiratio à ſanguine ex Dextro Cordis ventriculo in pulmonalem Arteriam propulſo urgeri videtur, unà cum partibus primariis neceſſariò ipſi miniſtrantibus.

bra in … tate … verare

XXVII. Accidit quoque Catalepticis, ut 3. *perſeverent, ac permaneant Ipſorum membra in rigore atque rigiditate*, ac ſi manu prehenſa continerentur in eodem ſtatu vel poſitu: quo ſymptomate Catalepſi peculiari à cæteris affectibus omnibus diſtinguitur; adeò *ut Catalepſi omni, ſoli & ſemper conveniat hic partium affectarum, mobilium tamen rigor*.

artes ſi … antur, … iliùs … ri.

XXVIII. Accidit denique Catalepſi, ut 4. quamvis moveri poſſint partes, *fiat tamen motu ille omnis, quàm naturaliter, & difficiliùs, & graviùs, & ſegniùs*.

XXIX. Atque hæc ſunt, quæ in læſo Catalepticorum Animali motu obſervantur notanda.

ſus ſe- … riò af-

XXX. *Senſus* ipſos *tàm internos, quàm externos* itidem ipſis *affici* & labefactari diximus, verùm *ſecundariò* duntaxat id fieri arbitramur.

raviore … re gra-

XXX. Et in graviore quidem Catalepſi graviùs quoque *ſtupore* deprehenduntur, adeò ut abolita videantur, revera tamen ſtupent tantùm, uti ex leviore ipſius ſpecie facilè colligi poteſt.

leviore … s

XXXII. Quamvis enim in Catalepſi leviùs affligente aliquis non raro ſuperſit *ſenſuum tam externorum, quàm internorum Uſus, ſtupent tamen ſemper utrique plus minùs*: quod ad veram Catalepſeos cauſam eruendam non parùm affert lucis.

XXXIII. Obſervabis enim *etiam in leviſſima Catalepſis ſpeciei* (qualem illam judico, quæ mihi occurrit in mea praxi ſemel, cujuſque hiſtoriam narravi) ubi & ſenſus externi aliquali ſuo funguntur munere, & adhuc conſtat ægris mens; *functiones tamen illas obſcuriùs, & confuſiùs, imò tardiùs, ſegniùs, ac difficiliùs perfici; Ipſoſque Ægros tanquam Attonitos & ſtupidos ſemper reperiri*.

XXXIV. Prout autem affectus gravior eſt aut levior, ſic etiam ſenſuum ſtupor major eſt & gravior, aut minor & levior.

ſa.

XXXV. Cùm ergò in *Omni Catalepſi* obſervetur *cum ſenſuum ſtupore, Membrorum Animali motu cieri ſolitorum rigor*, ad mirabilis ac ſtupendi hujus affectus cauſam inveniendam veram, quærenda res tàm Senſibus, quàm Motui famulans, adeòque utriuſque functionibus communis, utpote à quà læſa aut vitiata deduci queat utrarumque læſio.

XXXVI. *Proximam* autem *omnium harumque functionum Cauſam* ſtatuimus eſſe *Spiritus Animales* ex Sanguine per arterias à Corde affluentes in Cerebro atque Cerebello paratos, & ad partes quaſvis per Nervos delatos.

Spiriti- Anima. s. … quidem … ulatis. … itus A- … alis ſi- … Spiri- … Vini. … Hunc per … itum … na coa- … ri poſſe.

XXXVII. In his verò *Spiritus Animales*, non item in Nervis aut Cerebro ipſo, *Catalepſis cauſam & rationem conſiſtere* opinor.

XXXVIII. Hos ergo *Animales Spiritus*, ut Catalepſin producant, *plùs minùs torpidos, & ad motum ineptiores* fieri, & quodammodò *coagulari* judico.

XXXIX. Hoc ut judicem, movet me 1. Ipſe *Spiritus Animalis ejuſdem* fortè aut fermè *cum Vini Spiritu Naturæ*; utpote qui ab hoc reparatur faciliimè, ac promptiſſimè.

XL. 2. *Spiritus Vini*, utut ſubtiliſſimus ac diligenti rectificatione puriſſimus, quinimò *puriſſimus* duntaxat & ab omni Aqua liberatus, *ad Spiritus coagulantis ex Urina humana* per ſex hebdomadas convenienti anni tempore priùs fermentata eliciti affuſionem mox concreſcens, atque ſpiſſitudinem ab ipſo accipiens tantam, ut coloſtri albicantis formam nanciſcantur in unam maſſam coeuntes bini hi Spiritus.

XLI. Quod cum in ſummo gradu accidat rectificato Vini Spiritui ab Urinæ ſpiritu, nonne idem *in humano corpore* accidere poſſet quodammodo *Spiritui Animali à ſpiritu præter naturam inibi genito, aut à compedibus ſuis liberato, & ad Cerebrum penetrante, atque Spiritum Animalem plùs minùs coagulante, magiſque vel minùs immobilem faciente?* Pro coagulatione enim fortiori vel leviori continget quoque Catalepſis vel gravior vel levior.

XLII. Hoc ſi fieri queat (uti, cur fieri nequeat, nullam rationem offendo) & tale quid fieri oporteat, quia Cataleptici nonnunquam obſervantur in praxi; non improbabilem ſtupendi affectus cauſam me eruiſſe atque aſſignaſſe omninò ſum perſuaſus.

XLIII. Cenſeo igitur, *in Catalepſi deferri* quidem *à Cerebro per Nervos quaquaverſum ſpiritus animales, verùm quadantenus coagulatos, inſpiſſatoſque adeòque torpidiores ac ſtupidiores, minùſque mobiles & fluxiles*.

XLIV. Ut autem in hoc affectu enarrando pergamus, ex dictis patet is facilè & dignoſcitur ab adſtantibus, quos in ſtuporem quoque non rarò agit, dum mirantur nec aſſequuntur tam ſtupendi affectus phenomena. Proximum eſt, ut illum ab aliis affinibus affectibus diſtinguere, ac pro virili parte curare doceamus. *Catalepſis ab affectibus aliis diſtinctio.*

XLV. *Diſtinguitur* autem facilè hic affectus à cæteris Animalis motus læſionibus, & 1. *à Motu abolito*, in Paralyſi, dum hic flaccida occurrunt membra in Catalepſi rigida. *1. A motu abolito.*

XLVI. 2. *A motu imminuto*, in Tremore continuo, in quo aliquis ſupereſt motus voluntarius, in Catalepſi nullus. *2. A motu imminuto.*

XLVII. 3. *A Motu aucto*, in Convulſione; in quà immobilis ac inflexilis obſervatur pars affecta: non item in Catalepſi, in quà pars ſponte riget quidem, flecti tamen poteſt facilè. *3. A motu Aucto.*

XLVIII. 4. *A motu depravato* & Convulſivo, in quo agitatur & concutitur pars læſa, non item in Catalepſi, in qua quieſcit, ni ab externa cauſa excitetur, & quidem ad motum naturali conſimilem. *4. A motu depravato.*

XLXI. Ab affectibus autem attonitis, ut Apoplexia, diſtinguitur Catalepſis ratione Motus ibi aboliti, hic verò cum rigore partium permanentis. *Ab Apoplexia.*

L. Sic ab affectibus Soporoſis diſtinguitur quoque; In Catalepſi namque non tàm ſomnus urget quàm in ſomnum propenſio. Ubique tamen & ab affectibus omnibus diſtinguitur per peculiarem læſi motus animalis modum, uti jam aliquoties inculcavimus, in mobilitate ſc. partium rigidarum & actu immotarum. *Ab affectibus ſoporoſis.*

LI. Cæterùm periculoſus eſt affectus omnis gravior Catalepſeos ſpecies, utpote quæ breviÆgros interimit; impedito ſc. tunc Pulſu quoque ac reſpiratione; unde & ſuffocantur Ægroti. *Gravior Catalepſis periculoſa.*

LII. Species Ipſius leviores non ita ſunt periculoſæ, atque annis multis affligere poſſunt Ægros; quemadmodum viſo mihi acciderat Cataleptico, qui, ſi rectè memini, per annos quatuor vel quinque jam laboraverat, cùm ipſum viderem, nec tamen valde debilitatus inde aliquot adhuc annis ſupereſſe poterat. *Levior non item.*

LIII. Curatu tamen difficilis judicatur idem affectus, poſtquàm, niſi ſponte brevi recedat malum, rariùs obſervatur curatum, & idcircò fortè quòd, & rarus ſit, & vera ejus cauſa ignota manſerit Credulis, nec ſatis omnia ponderantibus Medicis. *Curatu tamen difficilis.*

Curatio qui peragenda. LIV. Curationem autem Ipſius quod attinet, omnibus ritè expenſis, arbitror illam obtineri poſſe imprimis à medicamentis Sale volatili acriore præditis.

LV. Quapropter optarem nunc mihi talem ægrum occurrere curandum, qualem ante paucos annos mihi obveniſſe retuli, ut illa in ipſo tentarem, quæ tunc adhuc ignorabam, & tali utilia fore jam planè ſum perſuaſus.

Rarò Catalepticos ab Autoribus curatos. LVI. Quæ autem ab Authoribus de hujus affectus curatione proferuntur, illa ſatis demonſtrant, rarò vel nunquam curatos ab Ipſis Catalepticos, graviore ſaltem ejus ſpecie affectos.

LVII. Cùm verò Unus duntaxat mihi contigerit curandus Catalepticus, & Ipſe aliquod quidem in quibuſdam ſymptomatibus acceperit à præſcriptis medicamentis levamen, non fuerit tamen reſtitutus in integrum, de illius affectus curandi modo & ratione quod afferam, nihil habeo certi aut explorati.

LVIII. Hoc proinde affectu relicto, progrediemur ad alios, & quidem Soporoſos eoſque multifarios.

CAPUT XXV.

De Affectibus Soporoſis.

I. POſtquam aliquot primarios Animalem Motum labefectantes affectus pro virili parte enucleavimus; rem nec ingratam, nec inutilem nos facturos arbitramur, ſi aliquot graves in Somno variè læſo affectiones ſimili ratione & labore examinemus, & illa imprimis quæ nos docuit Experientia, in Medicorum & Ægrotorum bonum proferamus.

II. Ut autem in re ardua & ſatis intricata nos extricemus faciliùs, conſultum videtur, varias læſi Somni ſpecies præmittere, hinc ordine ſingulas huc facientes explicare.

Somni ſpecies. III. *Somnum* omnem qui in *Naturalem*, *Non-naturalem*, & *Præter-naturalem* ſive *Morboſum* diſtinxerunt, rem acu tetigiſſe videntur,

Naturalis. IV. Commodè namque *Naturalis* dicitur is ſomnus, qui poſt moderatas vigilias etiam ſanis obrepit quotidie.

Non naturalis. V. Pro *Non-naturali* verò ſomno is habendus, qui poſt exercitia corporis vehementiora; aut labores graves, Sanguinis effluxus, Alvi profluvia, Dolores magnos, Animi pathemata excedentia, Vigilias diuturnas, ſuccedere ſolet non rarò & longior & profundior.

Præternaturalis. VI. *Præternaturalis* denique & *Morboſus ſomnus*, de quò tantùm Nobis hic habendus ſermo, is eſt, qui à Cauſa aliqua alia, præter ſex rerum non-naturalium levem abuſum, excitatur, & Ægros variè affligit.

Huius Gradus. VII. Huius autem præternaturalis ſomni & *gradus* aliqui obſervantur, & differentiæ.

Somnolentia. Somnus peccans. VIII. *Gradus* quidem, quatenus vel Diſpoſitio tantùm adeſt & Propenſio ad ſomnum quæ *Somnolentia* dicitur, vel *actu Somnus*, iſque peccans vel Quantitate, vel Qualitate, vel Tempore.

Quantitate. IX. *Quantitate* peccat Somnus protractus & *Longus*.

Qualitate. X. Qualitate peccat Somnus profundus & gravis.

Tempore. XI. *Tempore* peccat Somnus, *ſemper* aut *interdum* obrepens, cùm nox illi naturaliter deſtinetur: aut *mox poſt aſſumptum cibum* cogens, non ex malo tantùm more accedens.

Alia preternaturalis Somni differentia. XII. Præter quas ſimplices Somni præternaturalis differentias, ſunt & aliæ à comitantibus non rarò ipſum ſymptomatibus petitæ.

Nominibus ambiguis. Inſignita. XIII. Quoniam autem Nomina, quibus hæ ſpecies variæ indigitantur, non ſemper in eadem ſignificatione ſumuntur ab Authoribus Medicis, & magna obſervatur inter Medicos Grammaticos de illorum interpretatione Logomachia, & Ægris non tantùm inutilis, ſed & noxia de verbis diſceptatio, relinquemus illam Ariſtarchis & in muſtaceo Laureolam quærentibus; interim res ipſas examinabimus, & veram hos affectus curandi rationem venabimur.

XIV. Somnolentia ergò præternaturalis & morboſa in ſomnum propenſio nunc comitem habet Vigiliam, nunc Somnum, & utrobique ſemper fere Delirium: quandoque nihil horum, eſtque *Solitarius* affectus. *Som ſpeci*

XV. Priorem comitatæ Somnolentiæ ſpeciem *Coma Vigil*, & ἄγρυπνον vocant Multi; eſtque ipſa violenta quidem in ſomnum propenſio, eaque continua & immenſa, in qua tamen dum delirio Ægros affligunt Vigiliæ; adeò ut quamvis oculis clauſis ſe componant ipſi ad capiendum ſomnum, ipſum nihilominùs capere neſciant, verùm varia abſurda patrent. *Com*

XVI. Poſteriorem ſpeciem vel Coma ſimpliciter, vel *Coma ſomnolentum* & ὑπνῶδες, quidam *Cataphoram* nominant; eſtque talis in ſomnum propenſio, ut ipſam etiam actu conſequatur ſomnus, iſque profundus; à quo licet vi excitentur ægroti, in eundem tamen mox iterum delabuntur, & expergefacti delira loquuntur. *Coma nolen vel C phora*

XVII. Atque hæc ſunt binæ Somnolentiæ Morboſæ ac præternaturalis ſpecies cum Delirio ſemper conjunctę, & aliàs quidem cum Vigiliis, aliàs verò cum Somno ipſo.

XVIII. Quibus ſi quis pro tertia ſpecie jungere volet *Lethargum*, litem ipſi non movebo. *Letha*

XIX. Eſt enim Lethargus, Latinis *Veternus* dictus (quamvis pro diverſis quoque affectibus habentur ab aliis) inexpugnabilis ad ſomnum propenſo, eaque profundo & gravi ſomno comitata, ut & delirio, ac febre lenta continua. *Latini ternus*

XX. Adeò ut *ſola febre* diſtinguatur à Comate, ſine febre exiſtente, quæ ſemper adeſt in Lethargo.

XXI. Atque in hiſce tribus Comitatæ Somnolentię ſpeciebus excitari poſſunt Ægri, quamvis ſermones ipſorum & actiones omnem conjunctum teſtentur delirium: quod ritè obſervandum, quò ab aliis Soporis ſpeciebus diſtinguantur. *Quid in bus hiſc Somnole ſpeciebu ſervan*

XXII. Occurrit enim quarta Soporis & Somni Morboſi ſpecies, in qua nulla ratione à ſomno excitari poſſunt Ægri, *Carus* dicta. Eſt autem Carus ſopor gravis & profundus, in quo ſenſus omnes tàm externi quàm interni ita ſopiuntur, ut in totum excitari nequeant, & quamvis puncti partes torqueant, non excitantur tamen à ſomno; interim reſpiratio permanet in Caroticis integra. *Carus q*

XXIII. Ad has Soporis ſpecies referri quoque aliqua ratione poſſet *Apoplexia*, cùm plerique ſomno tunc ſopiti videantur, quidam tamen attoniti duntaxat: ſed de hac egimus jam in ſuperioribus. *Huc refer poſſe Apop xiam.*

XXIV. Præter jam memorata Soporem & Somnolentiam comitantia Deliria, occurrunt inſuper hùc facientia *Inſomnia*.

XXV. Differunt autem Inſomnia à Somniis, quòd *Somnia* ſint ſenſuum Internorum circa objecta ſenſibus externis percepta, & diligentiùs ac cum animi affectu penſitata, Aberratio levis in ſomno naturali facta. *Somni quid.*

XXVI. *Inſomnia* verò ſint eorundem ſenſuum Internorum circa objecta ficta, falſaque perperam menti in ſomno profundo repræſentata & animum vehementiſſimè afficientia; Aberratio gravis cum ſummis animæ anxietatibus & corporis quaſſationibus, erumpente non rarò ſudore copioſo. *Inſomnii quid.*

XXVII. Inſomniorum peculiaris ſpecies eſt *Incubus*, cum falſa imaginatione perſonæ aut alterius rei cujuſcunque thoraci graviter imcumbentis, *Incubus.*

bentis, ac reſpirationem cum ſuffocationis metu impedientis, vocemque intercipientis.

...nnam-

XXVIII. Ad inſomnia, vel ſomnia potiùs, referenda quoque videtur *Somnabulorum* affectio, in qua dormientes ac ſomniantes è lecto inſcii ſurgunt ambulant & vigilantium munia exequuntur, imò plerumque ſuperant.

XXIX. Atque hæc ferè ſunt primaria Somni morboſi genera quæ nunc ordine ſingula proſequemur, & illorum ortum, cauſas, generandiq; modum, hinc & curandi methodum inveſtigabimus.

CAPUT XXVI.

De Somnolentia ſimplici.

...nolen- ...mplex

I. SOmnolentia morboſa, eaque ſimplex ac *Solitaria* judicatur, quoties Propenſio ad ſomnum non conſueta, ſed inſolita quemvis corripit & affligit, nec quidem ex aliquo Diætæ vitio, verùm à cauſa aliqua præter naturam in homine reperta, & volentem nolentem ad ſomnum inclinante, & conſequenter cogente.

II. In Solitaria namque Somnolentia ſive ad ſomnum propenſione, non tantùm ad ipſum capeſſendum inclinatur homo, ſed & ſimul cogitur; adeò ut poſt aliquam luctam, nolens licet, ipſum actu capiat, nec illum diu effugere queat.

III. Cùm autem per ſe pateat hic affectus, non eſt quòd in multis ſignis ipſum manifeſtantibus quærendis tempus teramus.

...cauſa.

IV. Labore autem majore opus erit ad veras ejus cauſas eruendas.

V. Verùm, ut in hujus & ſequentium affectuum Soporoſorum cauſis proponendis clariùs progrediamur, paucula ex iis, quæ alia quondam occaſione in ſomni febrilis examine propoſuimus præmittemus.

...uenam ...d ſom- ...invi-

VI. Et 1. quidem docuimus alias, *Spirituum Animalium* qualemcunque *conſumptionem invitare nos ad ſomnum*.

VII. 2. *Voluptatem omnem, animique Tranquillitatem inclinare nos ad ſomnum*.

VIII. 3. *Aeris humiditatem quamvis naturalem vel artificialem movere nos ad ſomnum*.

IX. 4. *Frigus externum, ſic & Narcotica cogere nos ad ſomnum*.

...Somni

X. Ex quibus patere videtur, vel *Spirituum Animalium conſumptionem & defectum* diſponere nos ad ſomnum; vel *eorundem torporem & minorem mobilitatem* cogere nos ad eundem ſomnum.

Morboſa ...nolen- cauſa.

XI. Cùm autem *Morboſa Somnolentia* non *ſequatur*, uti jam dictum, vitium aliquod in diæta patratum, aut dolores graves ſpiritus animales exhaurientes, verùm *cauſam internam ad ſomnum cogentem*, itidem patere puto, *deducendam* Ipſam *vel ab humiditate aliqua aquea & pituitoſa* inclinante, vel potiùs ab *humore frigido & narcotico cogente* hominem ad ſomnum.

...miditas ...a pitui- ...ti.

XII. Et revera ſi quis tales conſideret præter naturam *Somnolentos*, comperiet ipſos *multa humiditate pituitoſa ſcatertes & gravatos* non ſine aliqua *virtutis narcoticæ* ipſi admiſtæ ſuſpicione.

...is Narco- ...ca in ...bus con- ...t.

XIII. Quapropter optandum foret, patere nobis *vim Narcoticam, & in quo conſiſtat*.

XIV. Novi quidem Chymicos in ſulphure conſtituere vim illam, licèt quo argumento id evincant, adhucdum ſim anxius, quamvis inferiùs aliquid ſim additurus in hanc rem.

XV. Quamvis autem poſt longam & multifariam indaginem nondum mihi ſatisfacere queam in hac veritatis utiliſſimæ inveſtigatione, libet tamen quædam in medium proferre atque diſcendi cupidis communicare, quæ & ipſos juvare queant in ſimili opere ad optatum finem deducendo.

In Opio vis narcotica.

XVI. Quod igitur dicendum habeo, ſpectat *Opii examen*; Opii, inquam, *in quo* præ cæteris omnibus mediis naturalibus nobis notis *excellit vis narcotica*.

Vitrioli ſulphur anodynum.

XVII. Quod autem de *Vitrioli ſulphure narcotico*, vel potiùs *anodyno*, *vel pacativo* narrant multi, ſatis arguit ignotum eſſe pleriſque hoc *ſulphur*, *nunquam tamen ſatis laudatum* ob vires ejus plane ſtupendas, utpote quas, expertus loquor, non ſatis valeo mente aſſequi, tantùm abeſt ut queam ore deprædicare.

Opium eſſe ſuccum papaveris.

XVIII. Ad Opium proinde ut revertar verè narcoticum, non dicam nunc, eſſe ſuccum papaveris inſpiſſatum, neque enim hoc vel γρῦ quidem facit ad vim ejus narcoticam cognoſcendam.

Colore nigricante.

XIX. Sed nec dicam, Ipſum colore nigricante; cùm plerique inſpiſſati ſucci tales obſerventur.

Amarum.

XX. Unam tamen ſenſilem qualitatem proferam, *Amaritudinem*, quæ in ipſo eſt inſignis, imò tanta, ut pleroſque in fictis rerum qualitatibus primis cognitionis naturalis omnis proram & puppim quærentes in diverſas ſententias egerit, dum alii ipſum ob amaritudinem ſuam valdè Calidum, alii ob vim narcoticam ſummè Frigidum pronuntiarunt.

Ab eius Amaritudine vim narcoticam ſeparari non poſſe.

XXI. Sed & hoc notandum, *ſeparari*, quod ſciam, *Non poſſe ab ipſius amaritudine vim Narcoticam*: quocunque etenim menſtruo & liquore eliciatur Opii tinctura & eſſentia, ſemper eadem deprehendetur amaricare tam ante, quàm poſt ejuſdem menſtrui ſeparationem & abſtractionem; adeò ut hactenus ab Opii amaritudine inſeparabilis judicetur mihi ejuſdem vis Narcotica.

Eius vis narcotica in quo ſita.

XXII. Ab amaritudine autem inſeparabilis ſi ſit Opii *vis narcotica*, ipſam aut *in ſale*, *aut cum ſale conſiſtere* arguo, cùm omnis ſapor ſit, meo ſaltem arbitratu, à Sale.

Quibus menſtruis eliciatur.

XXIII. Quod autem non minorem excitavit in me admirationem, id eſt, quòd *Vis illa Opii narcotica diverſis natura menſtruis elici queat*, *Vini putà ſpiritu*, *Aceto ſtillatitio*, *& Lixivio*.

Vini ſpiritus, Acetum & Lixivium quid ſint.

XXIV. Diximus autem non ſemel, *Vini Spiritum* eſſe ſpiritum volatilem; *Acetum* ante & poſt ſui deſtillationem eſſe maxima ſui parte Spiritum Acidum, ex Sale ortum, *Lixivium* eſſe Salem in combuſtarum rerum cineribus remanentem & Aquæ ope à Terra ſua liberatum.

XXV. Quæ quantum inter ſe differant, norunt vel ipſi Chymiæ Tyrones: Interim ſingulis hiſce menſtruis elicitur commodè vis Opii narcotica.

Tinctura his menſtruis elicita diverſa.

XXVI. Non negaverim tamen differre quodammodò inter ſe Tincturas diverſis illis liquoribus elicitas; quæ tamen in eo conveniunt omnes, ut narcoticam Opii vim ſimul conſervent, & aſſumptæ corpori communicent.

XXVII. In quo autem, & quantum inter ſe differant hæ variis menſtruis paratæ Tincturæ, experiri poterunt commodiſſimè illi, qui ſuis ægris ipſi exhibent medicamenta, non item illi, qui in variis illa præſcribunt Pharmacopoliis; ubi non ſemper pro cujuſque Medici placito parata occurrunt medicamenta.

Opiatæ minima quantitate, & partitis vicibus uſurpanda.

XXVIII. Quibus verò licebit & libebit privatim aliquid tentare, puto me viam oſtendiſſe hic & facilem & commodam; quam ſecurè ſequetur unuſquiſque iterati ſæpius & inculcati mei moniti memor, *Opiata uſurpanda eſſe quantitate minima & partitis potius exhibenda vicibus*, *quam ſimul & ſemel*; Omnibus enim, qui hoc meum ſequentur monitum, Tutam, Citam, Jucundamq; adeò polliceor praxin.

XXIX. Hac proinde via, & *diverſa Opii præparatione*, atque *attenta diverſè præparati obſervatione* putem ſenſim Narcoticam Opii [vim *innoteſcere poſſe*, *tum in quo conſiſtat*, *tum unde pendeat*.

Anodynum ex Vitriolo.

XXX. Huic autem inveſtigationi & inventioni non parùm inſerviet Anodyni ex Vitriolo præparatio & conſideratio.

Differre in narcotica vi ab Opio.

Opii vis in Animales Spiritus Vitrioli in Bilem efferveſcentem. Furor Archei.

XXXI. Quamvis enim *toto cœlo differant Opii vis narcotica ſtupefaciens*, ac *Anodyni ex Vitriolo parati vis pacativa & naturalem duntaxat ſomnum inducens, non autem ſtuporem*, (quod probè notari velim ab omnibus praxin Medicam cum laude aliquando inſtituere cupientibus) juvant tamen collatæ ſimul alterutrius aut utriuſq; naturæ explicationem. Et certè videtur Opii vis narcotica in Animales Spiritus extendi; Vitrioli autem anodyni vis pacativa in Bilem efferveſcentem, quam tunc putem vocari Helmontio Furorem Archei.

Anodynum Vitrioli mirabilia præſtare.

XXXII. Quærant interim omnes Anodynum illud Vitrioli, & pro arcano ſummo habeant, quotquot ipſum invenerint, mirabilia namque præſtat in variis affectibus difficillimis curandis.

Somnolentiæ cauſa vis narcotica in Humoribus

XXXIII. Ut autem, unde ſumus digreſſi, eò revertamur, *Somnolentia morboſa* ſuſpicor *peccantes in corpore humores participare de vi narcotica*, ſpiritus animales ſopiente, atque ad motum ineptiores reddente.

XXXIV. Cùm enim agilitas requiratur in ſpiritibus animalibus ad functiones ſuas ritè obeundas, quoties iidem minus agiles, ac mobiles efficiuntur, toties læduntur eorundem functiones.

XXXV. Segniùs autem procedunt tunc per animales ſpiritus perfici ſolitæ functiones, eæque ſenſim ad quietem deduci videntur, hoc eſt ſomnum, aut ſi morboſus exiſtat, ſoporem.

Somnus quot modis peccet.

XXXVI. Primus verò ad ſomnum gravem gradus eſt Somnolentia, uti dictum; huic proximus Ipſe ſomnus, in quo denuò variæ occurrunt diverſitates, cùm vel protractione peccet, vel intenſione & profunditate quaſi.

Somnolentiæ curatio.

XXXVII. Cùm ergo *Somnolentiam morboſam* deduxerimus partim *ab humore pituitoſo*, *partim à vi Narcotica*, cujus eſſentiam hactenus explicare neſcimus; videndum ſaltem, qua ratione quibuſque mediis curari queat & emendari; ut & hinc lumen aliquod ejus naturæ indagandæ aptum nobis accendatur.

1. Pituita emendanda aut evacuanda.

XXXVIII. Et 1. quidem *pituita quomodo emendanda ſit, aut evacuanda*, ſæpiùs diximus; in illam proinde ſuperandi modo breves nunc erimus.

Ea duplex.

XXXIX. Pituita autem vel aquea obſervatur, vel, quod ſæpiùs accidit, plùs minùs viſcida.

Aquea per ſudorifera expellenda. Et quibus.

XL. *Aquea pituita per ſudorifera conſumitur*, expelliturve ſatis commodè; uſurpando Radices Chinæ, Sarſæparillæ, Petaſitidis, Bardanæ, Contrayervæ, &c. Ligna Guajacum, Saſſafras, Iuniperinum, Buxinum, &c. Baccas Iuniperi, & ex ipſis paratum Rob, ut & Sambuci Baccis, & ſimilibus pluribus.

XLI. Poteſt etiam ſolo *Vini Spiritu extitari ſudor*, qui Aqueam pituitam potenter abſumit. Uſurpatur autem accenſus, quem excipit æger aut in lecto, aut in ſtupha ſicca, aut in Dolio, aut alio quovis modo.

Eadem evacuanda per Hydragoga.

XLII. Eandem *pituitam Aqueam evacuant hydragoga*, & imprimis Radices Ialappæ, Mechoacannæ, & ſimilia.

Viſcida corrigenda, & quibus.

XLIII. *Pituita Viſcidior corrigitur* commodiſſimè per *Gummata*, Ammoniacum, Galbanum, Sagapenum, Opopanax, in pilulas redacta.

XLIV. Eandem corrigit *Sal* quodvis *lixivioſum*; vel *Spiritus Acidus* quivis; vel *mixtura ex utroque* parata, qualis eſt *Sal Tartari Vitriolatum*; quibus ſi *Spiritus aliquis Volatilis*, Vini putà, addatur, blandior obſervatur eorum operatio, & facilior curatio.

Correcta expurganda.

XLV. Eadem *pituita viſcida* ſi copioſior obſervetur in Corpore, quàm ut cum ejuſdem commodo omnis emendari queat, poteſt ejus pars aliqua priùs per enarrata præparari, hinc *expurgari*.

Et q[uibus]

XLVI. *Expurgationi* inſervient Agaricus, Turbith Gummoſum, Hermodactyli, Colocynthis, Mercurius quovis modo præcipitatus, ut & ſublimatus dulcis.

Vis n[arcotica]...

XLVII. Quòd ſi, quemadmodum in graviore præſertim Somnolentiæ aut ſomni morboſi ſpecie fieri ſolet, *vis narcotica* plus minùs peccanti pituitæ obſervetur permiſta, tunc illius imprimis habenda erit ratio, & illi ſuperandæ convenientia adminiſtranda erunt remedia; inter quæ excellunt ſequentia.

Me[dica]menta ... Qu[æ] ſomn[um] ... tent.

XLVIII. Medicamenta illa omnia vel *excitant* duntaxat *Ægros*, vel Ipſam *vim* humorum *narcoticam* ſimul *emendant*.

XLIX. Excitant Ægros à ſomno, & ſomnolentiam quoque abigunt omnia *Acida volatilia & acri odore prædita*, *Acetum* puta forte, *Sulphuris accenſi odor & ſimilia*.

L. Excitant eoſdem *Caſtoreum*, *Ruta*, *Nigellæ ſemen*, *Raphanus ruſticanus*, *Cepa*, *Scylla*, *Sinapi*, & *alia* Acri odore donata, & imprimis *Aceto Acri madefacta* & naribus admota.

Qu[æ] vim ... ... dent.

LI. *Emendant vim Narcoticam illa eadem omnia* commodè aſſumpta.

LII. Ut & *Olea ſtillatia*, atque imprimis *ex plantis Cephalicis parata*, Salvia puta, Roremarino, Lavendula, Majorana, Cinnamomo, Garyophyllis, Ruta, Succino & ſimilibus.

LIII. Hæc autem Olea ad Gutt. j. ij. iij. vel plures exhibentur pro re nata, & illorum acrimonia majore vel minore; & quidem ex liquore convenienti; Vino Medicato putà ex ſimilibus parato, aut Apozemate, aut Miſtura.

Cau[ſtica] vitanda

LIV. *Nolim* interim, quod aliqui ſatis temerè, meo ſaltem judicio, commendant, *uti medicamentis cauſticis*, *Euphorbio* & ſimilibus. Quamvis enim ob ſtuporem non percipiant erodentem quorundam Cauſticorum vim Ægri, non deſinunt tamen inde inſignem pati noxam; cum ab illis partium mortificatio facilè promoveatur.

Niſi ... blandior[a]

LV. Malim proinde uti blandioribus & tamen ſatis efficacibus, & quidem longiori tempore, quàm in periculum conjicere ægrum feſtinando nimium: quod & in hoc caſu, & paſſim in tota Medicina commendo præceptum Tyronibus Medicis; neque enim ſemper licet bis peccare.

Prudent[is] Medici o[ffi]cium.

LVI. Prudentis nimirum ac fidelis Medici eſt, cavere ne à præſcriptis exhibitiſve à ſe Medicamentis ullum notabile detrimentum accipiat Ægrotus, quod mox reparare ac emendare neſciat medicus; aliàs ipſi tribuetur incommodum Ægroto ſuperveniens; quam Calumniam cum cautela à ſe avertere poteſt & debet Prudens Medicus & probus.

LVII. Satiùs ergò erit tutiùſque, uti Medicamentis commodis, & benigniùs operantibus, cùm priùs exhibitis facile ſit aliquid addere, non item demere: unde toties obſervamus ab imprudentibus & Temerariis Medicis dicam, an Medicaſtris non tam curari, quàm perdi ægros, cum totius Artis & omnium Artificum communi dedecore.

Tinctura ex prædictis.

LVIII. Poſſunt autem ex prædictis ſimplicibus etiam convenientes elici *Tincturæ*, tàm cum *Vini Spiritu*, quàm commodiùs *cum aceto*, & quidem *vulgari*, *non ſtillatitio*: *cùm longè acrius ſit acetum non deſtillatum*, *quàm idem deſtillatum*. Remanet namque in fundo pars Aceti Acrior cum Sale ejuſdem fixiore: Unde etiam ab aceti deſtillatione remanentes in fundo fæces ſunt acerrimæ & nares valdè ferientes.

Acetum non deſtillatum acrius deſtillato.

In quo conſiſtat vis narcotica.

LIX. Atque hæc primaria ſunt, quæ vim humorum narcoticam emendare poſſunt medicamenta: in quorum examine unum adhuc habeo monendum; quod omnibus tantò futurum gratius ſpero, quòd ad utriuſque & medicamenti & virtutis narcoticæ naturam indagandam inſerviat.

LX. Ut

LX. Ut enim aliquid utilitatis & lucis ex Prædictis nobis affulgeat, videndum 1. *in quo imprimis conveniant omnia hæc ad ſomnolentiam & ſomnum præternaturales & morboſos ſuperandos uſu comperta utilia medicamenta*.

LXI. 2. Illo invento, *in quænam præſertim agere nata ſint*, ac proinde *in quonam probabiliter hæreat vis rerum narcotica*.

LXII. Ut ſic ſenſim via ſternatur quò 3. *Ipſa vis rerum narcotica magis innoteſcat, ejuſque natura & eſſentia tandem pateat*.

LXIII. Nihil enim meo judicio magis decet hominem, ratione non minùs quàm ſenſu præditum, quoties aliquis effectus ipſi occurrit ignotus, quàm ut ex ſenſu notis pergat ratiocinando ad ea, quæ ſenſus externos fugiunt, & ſolo Intellectu ratiocinationis ope percipi poſſunt.

LXIV. Si quis proinde omnia à me recenſita per Chymiam, ſtupendam illam Naturalium mutationum omnium repagula reſerantem Artem examinaverit, comperiet *in omnibus & ſingulis abundare ſalem volatilem, eumque Acriorem*; quæ duo bene notanda.

LXV. *Salem* inquam & *Volatilem*, & quidem *Acriorem in omnibus medicamentis, tam à ſomno excitantibus, quàm ipſum emendantibus abundare*.

LXVI. Quæ autem Sale volatili, ſed blandiore ſunt prædita, parùm aut nihil in hoc affectu ſuperando præſtant.

LXVII. *Salis autem volatilis lenitas* pendet *à Spiritu volatili*; uti *Acrimonia ab igne per adjunctum ipſi Oleum communicato*.

LXVIII. Diximus enim & docuimus in ſuperioribus, quod hic uno verbo repetendum eſt, *Acrimoniam omnium* in rebus naturalibus obſervabilem *pendere aut ſimpliciter ab Igne ſolo, aut à Sale per Ignem alterato, vel in Salem lixivioſum, vel in Spiritum Acidum*.

LXIX. *Sale volatili abundare Acetum* vel inde patet, quòd non ex vappa & vino, cui Spiritus volatilis periit, verùm ex eodem Vino Spiritu adhuc pleno fiat: Unde quò generoſum magis eſt Vinum, & volatili Spiritu abundantius, eò præſtantius & Acrius dabit acetum: quod præterea arte reddere poteſt denuò Spiritum prædictum volatilem.

LXX. Videtur autem mihi *Acetum parari ex Vino*, quoties *ejuſdem Sal dominatum accipit, & Spiritum Volatilem ſibi mancipat & adunit*: ita tamen ut à conjuncto ipſi Spiritu Volatili Sal ipſum fiat quodammodo volatile.

LXXI. *Plantas* autem *præfatas*, & in univerſum *omnes Acriores & Aromaticas Volatili Sale abundare*, vel ex ipſarum decocto in Aqua pura facto, & poſt expreſſionem ad tertiæ partis remanentiam evaporato apparet; Hoc enim ſi frigori exponatur, plurimum Salis in tenues cryſtallos ſenſim abeuntis exhibet; Quod *tum Volatile, tum eſſentiale* vocatur ab artificibus.

LXXII. *Conſtat* autem *Sal Volatile* præter abundantem & dominantem *Salem, Spiritu Volatili, & Oleo pauco*.

LXXIII. Obſervandum autem, *Olea ſtillatitia plurimo Sale Volatili abundare*, & maximam partem in Salem volatilem reduci poſſe.

LXXIV. Quibus patere puto, *Sale Volatili abundare omnia morboſum ſomnum corrigentia remedia*.

LXXV. *Eadem autem Acria ſimul eſſe*, eorundem *fortis & nares mordicans odor evincit*, ut longa probatione id non egeat.

LXXVI. *In quænam* autem 2. *agere* imprimis *apta ſint Salia Volatilia*, non ita facile erit determinare.

LXXVII. Quamvis enim per artem conſtet, *Sulphuribus eliciendis convenire ipſa*, ſintque *Sulphura naturæ oleaginoſæ*; nondum tamen conſtat, quum varia ſint Sulphurum genera, quibus imprimis eliciendis ſint dicata.

LXXVIII. Illud ſaltem inde probabiliter deduci poſſe putem, *Sulphureæ*, hoc eſt, *Oleaginoſæ miſtorum parti adhærere vim Narcoticam*, quod aliqualem quoque ulteriori indagini viam ſternere arbitror. *Vim narcoticam Sulphuri adhærere.*

LXXIX. An autem idcircò vis narcotica dicenda in Sulphure conſiſtere, dubito, quamvis non negem, ſed nec affirmem. *Et forſan in eo conſiſtere.*

LXXX. Et nolim quis exiſtimet, me contraria nunc proferre iis, quæ ſuperiùs propoſui, cùm ex Opii amaritudine concluſi *aut in Sale, aut cum Sale conſiſtere vim Opii narcoticam*; poſito ſcil. inſeparabilem ipſam eſſe ab amaritudinem.

LXXXI. Nam *omnia amara Volatili Sale abundant, ad quod conſtituendum Oleum quoque concurrit, ſive Sulphur*. *Amara Sale Volatili abundare.*

LXXXII. Cùm ergo *amaritudini omni comes ſit cum Sale Volatili Oleum ſive Sulphur*, non pugnant illa quæ propoſui, ſed ſimul eſſe poſſunt vera. *Amaritudinis comes Sulphur cũ Sale Volatili.*

LXXXIII. Sed relicta virtutis narcoticæ inveſtigatione pergamus ad Affectuum Soporoſorum examen, & ipſos curandi rationem.

CAPUT XXVII.

De Comate Somnolento, ſive Cataphora.

I. Docuimus in ſuperioribus: Homines quandoque affligi *Somnolentia morboſa, eaque ſolitaria*, in qua peccet duntaxat ſumma illa ad ſomnum propenſio; quàm licèt ſomnus conſequi ſoleat profundus & diuturnus, non eſt tamen is æquè gravis, ac in aliis ejuſdem morboſi ſpeciebus, ac imprimis Cataphora. *Coma Somnolentum, ſive Cataphora quid.*

II. In Somnolentia namque morboſa & ſolitaria excitati à ſomno Ægri, præter illam permanentem ad capiendum ſomnum propenſionem nihil patiuntur incommodi, conſtatque ipſis Mens & Ratio, non item in gravioribus ejuſdem Somnolentiæ ſpeciebus.

III. Inter has autem graviores Somnolentiæ Morboſæ ſpecies libet nunc agere de *Comate ſomnolento* dicto vel *Cataphora*, Cui præter ſomnolentiam moleſtam comes adeſt ſomnus profundus & quidem cum delirio junctus.

IV. *Differt* proinde *à Somnolentia morboſa ſolitaria hæc Cataphora*, quòd 1. *profundior in hac ſit ſomnus quàm in ſomnolentia ſolitaria.* 2. *à ſomno vi excitati ægri delirent, & delirium ſuum verbis & opere teſtentur*. 3. *mox in ſomnum relabantur*, ſecus ac in ſomnolentia ſolitaria, qui tunc aliquandiu vigilare poſſunt. *In quibus differat à Somnolentia morboſa ſolitaria.*

V. Accidit verò aliquando, ut *Comitem habeat Coma febrem*, atque tunc à *Lethargo* diſtinguitur, *quòd in Lethargo ſimul læſa ſit memoria, & urgeat rerum plerarumque oblivio*, non item in Comate. *In quibus à Lethargo.*

VI. *Duæ* proinde occurrunt *Comatis ſomnolenti ſpecies*; *una, quæ ſine febre affligit*; *altera quæ Comitem habet febrem*: quæ binæ Comatis ſpecies omninò ſunt diſtinguendæ, cùm id non parùm faciat ad praxin & curam earum ritè inſtituendam. *Duæ ei us Species.*

VII. Ut autem Cauſa Comatis ſomnolenti pateat, obſervanda ſingula in ipſo occurrentia Symptomata. *Eius Symptomata.*

VIII. 1. Quidem adeſt *magna propenſio ad ſomnum*.

IX 2. *Somnus ipſe profundus*.

X. 3. *Delirium*.

XI. 4. *Subinde Febris*: quæ cùm abeſſe poſſit à ſomnolento Comite, patet ipſam non eſſe de ejuſdem eſſentia.

XII. Cùm autem quoties adeſt ad ſomnnm propenſio, ſequatur ſemper ſomnus, ni concurrat aliquid, quod ſomnum impediat, *unam, eandem-*

que &

que & propenſionis in ſomnum, & ſomni ipſius eſſe patet cauſam.

Eius cauſam in duobus conſiſtere.

XIII. Huic autem ſomnolentiæ & ſomno cùm ſemper comes ſit delirium, patet iterum, *in duobus duntaxat conſiſtere eſſentiam cauſæ Coma ſomnolentum producentis, in ſomno* inquam, *& delirio efficiendo.*

Delirii in comate cauſa.

XIV. Quænam Somnolentiæ & Somni morboſi cauſa eſſe queat, diximus in ſuperioribus; quænam autem comitis in Comate delirii, nunc diſpiciendum.

Vis Narcotica nempe.

XV. Cùm autem inter Somni morboſi cauſas, primarium locum ad Experientiæ quotidianæ teſtimonium aſſignaverimus *Virtuti rerum narcoticæ*; eademque Experientia teſtetur itidem, *Narcotica quævis, ſi majori copia aſſumantur, non tantùm ſomnum inducere, ſed ſimul delirium*; adeò ut quotquot in ſomnum inciderunt gravem ab aſſumptis narcoticis, *quoties illa vi durante expergeſiunt, toties ſimul delirare plùs minùs* pro narcotici copia & vi majore vel minore *obſerventur.*

XVI. Ut itaque opus non ſit aliunde *Comatis ſomnolenti cauſam* deducere quàm *à vi narcotica vel aſſumptorum, vel humorum in corpore depravatorum & vim narcoticam acquirentium.*

Duplex cauſa Comatis.

XVII. Duplex proinde *Cauſa Comatis ſomnolenti* aſſignari poteſt, *Externa* una, Narcoticum quodvis quantitate nimia aſſumptum; *Interna* altera, humor in corpore exiſtens & corruptus, & narcoticam vim accipiens.

XVIII. Utraque interim Coma inducit vi ſua *narcotica.*

In quibus ium oribus ntrod ucatur vis Narcotica.

XIX. Cùmque autem extra ſanguinem per Arterias & Venas fluentem *Duo primarii* obſerventur in omni corpore, etiam maximè ſano, *humores; Bilis & Pituita;* Et Bilis quidem in folliculo ſuo; Pituita verò quadantenus in Ventriculo, ſed maximam partem in Inteſtinis, & imprimis tenuibus, in horum *alterutrum, vel utrumque introduci videtur uis narcotica.*

In Bile.

XX. Et ut *in Bile* conſtituatur, urget *Opium* ipſum impensè amarum, & hactenus Bili affine; ac *Spiritus Vini*, acrior præſertim, ſale volatili & pingui abundans, & hactenus quoque Bili affinis.

In Pituita.

XXI. Ut verò in *Pituita* conſtituatur aut quæratur vis narcotica, ſuadere videtur *Conſtitutio ſomnolentorum Pituitoſa, & Aeris conſtitutio humida* homines ad ſomnum inclinans.

A priore Delirium, à poſteriore ſomnolentia.

XXII. Cùm ergò utrumque humorem tunc peccare ſuadeant argumenta mox allegata, malim utrumque ita conſiderari, ut *à Pituitoſo* quidem *propenſionem ad ſomnum* petendam putem, à *Bilioſo* verò *vehementiorem narcoſin, ſive Soporem, atque Delirium.*

XXIII. Adeò ut meo ſaltem arbitratu, *levior ad ſomnum propenſio pendere poſſit à Pituita*, non item *ſopor gravis & delirio junctus*, quem à *Bile vitiata* pendere magis magiſque perſuadeor.

Quanam Bili inſint.

XXIV. Eſt enim *Bili ſuum Oleum & Sulphur, quod narcoticum fieri quid vetat?* Eſt etiam *Bili ſuum Sal lixivioſum & quidem volatile*; quod in Vini Spiritu itidem eſſe nemo negabit, qui non fuerit Chymiæ ignarus; & in Opio eſſe, indicat Amaritudo ejuſdem.

Virtutis narcotica natura adhuc ignota.

XXV. Sed quamuis recurrat jam aliquoties mota, & aliquantum fortè promota, necdum tamen emota & ſublata difficultas, in quonam conſiſtat Virtutis narcoticæ natura & eſſentia; quam, fateor necdum valeo explicare; videor tamen mihi hac quoque indagine aliquantùm profeciſſe, & ſpem majorem capere poſſe, futurum, ut ſenſim illa magis magiſque pateat.

Comatis cauſa.

XXVI. Hac proinde iterum omiſſa, pergamus ad Comatis ſomnolenti examen.

XXVII. Arbitramur ergo probabiliter, *à Vi narcotica humori Bilioſo introducta, concurrente ſimul Pituitoſi humoris redundantia, produci Coma ſomnolentum.*

S. qui... dea...

XXVIII. Interim ne quis valdè miretur, aut turbetur, me *Utriuſque humoris Bilioſi & Pituitoſi vitium conjungere*, Obſervandum, ſanitatem humanam pendere ab Humorum quorumvis ſecundùm naturam in corpore exiſtentium convenienti Symmetria & Proportione; quæ quamprimùm in Quantitate, Qualitate, Loco, Motu, aut quovis alio modo mutatur, mox ſequitur aliqua Functio læſa, & conſequenter in cæteris humoribus vitium aliquod, dum reſpectu humoris primario vitiati & peccantis proportionem & harmoniam ſuam amittunt naturalem, atque ejuſdem vitiati reſpectu non ſatis continentur in æquilibrio ad ſanitatem requiſito: unde eoſdem mutationem aliquam itidem paulatim ſubire, quid mirum.

Un... ctio... tur.

B... Pitu... tiat... vicer... tiare...

XXIX. Et ut hoc præſenti negotio accommodemus, poſtquam arbitramur, & Bilem & Pituitam non tantùm neceſſarios, ſed & utiles humano corpori in ſanitate conſervando humores exiſtere, atque Eoſdem ſe mutuò temperare ac in officio ſuo continere, quandiu ſcilicet uterque omnibus modis ſe bene habet; nonne facilè patet, quamprimùm alteruter quocunque demùm modo deſciſcit à naturali ſua diſpoſitione, alterum mox in ſua aliquam pati alterationem, & itidem recedere à laudabili ſuo ſtatu.

Bi... vi n... ca vi...

XXX. Quoties ergò Bilioſus humor vim narcoticam (hoc enim ita ſe habere nunc ſupponamus) adſciſcit & quidem præter ſuam naturam, nonne eo nomine minùs aptus erit omnibus illis ritè præſtandis, quibus ſecundùm naturam eſt deſtinatus?

E... etiam tuitar... tiare.

XXXI. Nonne eo quoque nomine Pituita in tenuibus Inteſtinis præſertim occurrens copioſa, & Bili continuè ibidem permiſta, aliter ab illa vitiata afficietur Bile, aut aliter illam vitiatam afficiet Bilem, quàm cùm eſſet in ſtatu ſuo naturali?

XXXII. Nonne ex immutata illa ex Bilis, Pituitæque concurſu fieri ſolita Mutatione ipſa Pituita immutabitur?

Qua... de corp... noxia.

XXXIII. Hæc autem Pituita ſi idcircò immutetur, uti neceſſariò immutatur, nonne in pejus immutabitur, hoc eſt, in talem conſtitutionem, unde malè erit corpori, cui inſervire debebat in bonum?

XXXIV. Supponimus enim ſanum fuiſſe hominem, qui ſi cum ſuis humoribus immutetur, uti neceſſario immutatur, ſanus eſſe deſinet, ac proinde Æget fiet.

XXXV. Aliud enim eſt accidere mutationem in Ægro, in quo ea ſi fiat convenienter, hoc eſt, in meliùs, unde deſciverat, reſtituetur ipſe in integrum; ſin minùs, in pejus adhuc verget.

Ex dep... vatis moribus morbum promover...

XXXVI. Ex quibus omnibus abundè patet, Quoties humor aliquis in humano corpore ſano exiſtente mutationem aliquam ſuſtinet, Toties reliquos quoque cum eodem commercium & communicationem habentes immutari, ac ſimul cum ipſo vitiari, & hactenus quoque Valetudinem hominis adverſam promovere atque augere.

Pituitam vi narco... ca vitiari.

XXXVII. Ergo ſi narcoticam vim ſuſcipiente Bile Ipſa quoque Pituita vitietur; nonne ita vitiari poterit, ut in Corpore redundet, nimiùm ſanguini confundatur, & in corporis etiam ſuperficie æquè ac in Capite reſtagnet?

XXXVIII. Hoc autem in ſomnolentis & ad ſoporoſos affectus proclivibus obſervamus fieri; cur autem inde, unde fieri poſſe probabiliter deduxi, neutiquam fiat, non video.

Vim narc... ticam ſedem haber... in Bile.

XXXIX. Sed nec video, quid obſtet Vim narcoticam ſedem ſuam habere in Bile poſſe; ac proinde Ipſi curam adhibendam primariò non purgando quidem, ſed alterando ipſam & emendando diſpoſitio-

tionem illam vitioſam ſoporem cum delirio cauſantem.

XL. Et utinam pateret nobis adhuc clariùs, in quo conſiſtat illa Diſpoſitio Vitioſa.

XLI. Quamvis enim multum nos in ejuſdem inveſtigatione profeciſſe putemus, nondum tamen exquiſitam ipſius notitiam nos aſſequutos ultrò fatemur, de illa autem temporis tractu aſſequenda non deſperamus.

XLII. Hactenus ergo hoc, ſi non verum, vero ſaltem ſimillimum nos oſtendiſſe arbitramur, *Vim Narcoticam in Salis volatilis parte Oleoſa ſive Sulphure propriè conſiſtere; ac in Bile noſtra ſedem ſuam figere*; cui comes ſit *Pituita* in corpore abundantiùs reſtagnans & ſanguini permiſta.

XLIII. Docuimus præterea, *Medicamenta omnia ad ſoporem gravem omnem frangendum ac emendandum utilia abundare Sale Volatili, eoque Acri*.

XLIV. Quapropter Comatis ſine febre occurrentis Curatio facilè patet, cùm in prædictis jam ſuprà contineatur, fiatque uſurpando medicamenta enarrata vim narcoticam rerum quarumvis corrigentia & emendantia.

XLV Proximum autem eſt, ut *Comatis, cui febris comes eſt, generationem & cauſas* itidem inveſtigemus, ac ipſius *Curationem* etiam jungamus.

XLVI. Cùm autem vel *Continuas*, vel *Intermittentes febres Comites* habeat Coma; obſervandum Ipſum in Intermittentibus quidem durante duntaxat Paroxyſmo durare; in continuis autem continuè permanere, & indies ferè graviùs fieri.

XLVII. Cùm autem non tantùm in febribus Pituitoſis vocatis, ſed etiam in Bilioſis, & ardentibus quandoque obſervetur Coma; non parum certè opinio noſtra de Vi narcotica Bili inſidiente eo ipſo confirmatur.

XLVIII. Et ſanè ſi quis *in febrium quarumvis generationem* inquirat diligentiùs, comperiet *vel à Bile vehementiùs agitata*, vel *ab eadem acriori facta*, vel *ab eadem cum liquore acido effervescente, hinc ſanguini communicata*; vel ſaltem *ab aſſumptis; admiſſiſve in corpus & ſimilem ſanguinis alterationem*, qualis ex prædictis variis Bilis affectionibus ortum ducere ſolet, *producentibus Febres omnes excitari*.

XLIX. Hoc ut clariùs exponam, præmittendum eſt fundamenti loco, *Febrem omnem innoteſcere Medico ex pulſu frequentiore*, non ad levem animi corporiſve motum excitato, & cum eodem remittente; quamvis nonnunquam ab eodem vehementiore excitetur Febris.

L. Hoc enim *unicum Febri omni, ſoli, ac ſemper competens ſignum eſt*, adeòque *Pathognomonicum, Pulſus ſcil. præter naturam frequentior, quo præſente febrem adeſſe, abſente autem abeſſe febrim certò pronuntiari queat*.

LI. *Nec enim aliud ſignum*, quod omni febri ac ſemper competat, *innotuit Practicis*.

LII. *Reliqua enim ſigna omnia non tàm febrem, quàm febris ſpeciem, aut gradum, aut tempus indicant & demonſtrant*.

LIII. Cùm ergò hoc unicum febris omnis pathognomonicum ſignum ſit, *Pulſus præter naturam frequentior*, videndum *quænam illius cauſa* eſſe queat & reverâ ſit.

LIV. *Pulſus* autem, *cùm à Cordis ventriculorum expanſione, hinc & mutua eorundem contractione pendeat*.

LV. *Expanſio verò à ſanguinis rarefactione, Contractio verò à Spiritibus Animalibus Cordis parenchyma muſculoſum moventibus fiat*, noſtro ſaltem arbitratu.

LVI. Facilè patere putamus, *pulſum frequentiorem naturalem conſequi frequentiorem cordis ventriculorum à ſanguine celeriùs rarefacto, expanſionem; hinc & mox ſequentem Cordis contractionem frequentiorem*.

LVII. *Pulſus* autem *frequentior nonnaturalis* ſequitur *frequentiorem Cordis ventriculorum expanſionem ob erratum aliquod in rebus ſex nonnaturalibus patratum*, citrà tamen functionis alicujus vitæ naturali neceſſariæ læſionem notabilem.

LVIII. *Pulſus* denique *præter naturam frequentior* ſequitur *aut frequentiorem Cordis ventriculorum à cauſa præternaturali, hoc eſt functionem aliquam lædente productam expanſionem, aut ſaltem irritationem quamvis aliquam Cordis frequenter ad ſui Contractionem urgentem*.

LIX. Adeò ut *Pulſus febrilis*, hoc eſt præter naturam frequentioris *cauſa ſit id omne*, quod *aut ſanguinem diſponit præter naturam ad celeriorem ſui rarefactionem, hinc & Cordis ventriculorum expanſionem, ac mox ſequentem contractionem; aut per ſe aptum eſt Cor p. n. irritare & cogere ad frequentiorem ſui contractionem*.

LX. Quamvis haud eam inficias, ſi mihi liceret aliquid hic ſtatuere; malle me pro *Febris ſigno illum* duntaxat *pulſum frequentiorem* habere, *qui oritur à cauſa ſanguinem ad celeriorem ſui rarefactionem diſponente*; quàm ſimul illum, qui à cauſa per ſe ad frequentiorem ſui contractionem Cor urgente producitur.

LXI. Ad *celeriorem* autem *ſanguinis rarefactionem* faciunt omnia quæ *ipſum reddunt magis inflammabilem*. *Quænam celeriorem ſanguinis faciant rarefactionem.*

LXII. Hoc autem *in noſtro corpore facit ſola Bilis*.

LXIII. Hæc enim prout variè eſt affecta & diſpoſita, ſic etiam *ſanguinem magis vel minùs aptum* reddit *accenſioni & inflammationi in Corde ſuſcipiendæ*.

LXIV. Adeò *ut Febrium omnium Calorem comitem habentium Cauſam à Bile deducenda arbitror*. *Calidæ Febres à Bile.*

LXV. *A Bile*, inquam, *nunc in ſanguinem per ductus bilarios hepaticos immediatè effuſa, & febres continuas pariente; nunc per ductum cyſticum ad Inteſtina priùs eructata, atque ibidem cum Pituita multifaria effervescentiam excitante, atque ſic Febribus intermittentibus ortum præbente*.

LXVI. *Huic Bili Febri-paræ ſi accedat vis Narcotica*, quid mirum, *ſi præter Febrem obſervetur ſopor gravis, cum delirio conjunctus*, *adeòque Coma ſomnolentum*. *Et ab eadem ſi acceſſerit vis Narcotica Coma ſomnolentum*

LXVII. Differet proinde in eo duntaxat *Febris ſive Continua, ſive Intermittens Comate ſomnolento Comitata, ab alterutra Febre ſine ipſo affligente*, quòd *Bili Febrem excitanti ad eſt vel abeſt vis narcotica*. *In quo differat ab alia febre.*

LXVIII. Quamvis autem non agamus hic de Febre cum vel ſine Comate occurrente, ejuſque curatione: non nocebit tamen uno verbo monuiſſe, planè aliam eſſe debere utriuſque Curationem; cùm in Febre, cui comes eſt Coma, curanda, medicamenta vim narcoticam emendantia adeòque Acria ſint ſimul adhibenda, à quibus abſtineri poteſt in curatione Febris à Comate immunis. *Febris cum vel ſine Comate curatio diverſa.*

LXIX. Quiſquis autem ſuperiùs à Me dicta diligenter perpenderit, obſervabit inter Medicamenta vim narcoticam ſuperantia occurrere quædam, quæ extra ſoporem conducunt Febri, qualia ſunt Acida omnia Acriora. *Quædam Medicamenta contra Narcoſin etiam eſſe contra Febrem.*

LXX. Sed & hinc quivis attentus & accuratus mutationum naturalium obſervator addiſcet, ad Artem medicam ritè faciendam non ita multa & diverſa deſiderari media, ſed paucis illam abſolvi poſſe, dummodò intima ſingulorum natura probè perſpecta, ritè eadem conjungi queant. *Pauca ad Medicinam faciendam requiri.*

LXXI. Cujus rei hæc videtur ratio, quòd Res naturales omnes è paucis conſtent primordiis; ex quibus varia proportione inter ſe junctis cùm pendeant omnes illæ obſervabiles rerum naturalium mutationes, utique ex iiſdem paucis ad debitam *Et quare.*

pro-

proportionem redactis pro lubitu immutari poterunt denuò eadem omnia, & in priores aut novas formas & figuras deduci.

Febris cum Comate quibus egent medicamentis.

LXXII. Quoties ergò febri continuæ aut Intermittenti comes eſt Coma ſomnolentum, toties Ipſam excitanti Bili conducent medicamenta Acida cum aliqua Acrimonia conjuncta: atque illis præſertim emendabitur illa Bilis narcotica vi infecta.

Oleum Sulphuris per campanam.

LXXIII. Inter Spiritus Acidos autem præ cęteris omnibus conducet Oleum Sulphuris per campanam paratum, utpote cæteris Acrius & odore ſolo ægrum recreans, & ſomnum excitans.

Spiritus Nitri; Vitrioli Philoſophicus.

LXXIV. Huic proximè accedit Spiritus Nitri; hinc Spiritus Vitrioli Philoſophicus.

Salis, Vitrioli.

LXXV. Sed nec parvi faciendi Spiritus Salis & Vitrioli Volatiles; de quibus conſulendus Glauberus in eorundem præparatione.

LXXVI. Ex ſupradictis ergò quodammodò patere puto vim Narcoticam; in quo ſcilicet conſiſtat, & quomodò emendari queat, ubi ſomnolentum inducit Coma, tàm ſine, quàm cum febre comite.

CAPUT XXVIII.

De Comite Vigili.

ABſoluta pluribus Comatis ſomnolenti tractatione, proximum eſt, ut Comatis rurſùm, ſed Vigilis enarrationem aggrediamur.

Coma Vigil quid.

II. Eſt autem *Coma Vigil, ſomnolentia morboſa, & ſumma ad ſomnum propenſio, ob quam licet clauſis oculis ad ſomnum ſe componat æger, illum tamen capere neſcit, verùm delirans multa patrat abſurda.*

Quomodò differat à Comate ſomnolento.

III. Differt hic affectus à Comate ſomnolento in eo, quòd in ſomnolento ſequatur actu ſomnus, non item in vigili, à quo impediuntur & delirant.

Quænam ad illud requirantur.

IV. Hæc proinde tria concurrunt ad Comatis Vigilis conſtitutionem. 1. Somnolentia vitioſa eaque ſumma. 2. Vigiliæ. 3. Delirium.

Cauſa Somnolentiæ.

V. Somnolentiæ quidem cauſa eadem videtur in comate Vigili, quam diximus eſſe in Somnolento.

Delirii.

VI. Sed & eadem videtur Delirii in utroque Comate Cauſa: Unde in illarum explicatione non eſt, quòd immoremur.

VII. Præcipuum proinde erit Vigiliarum aſſignare cauſam, cùm in Somnolento urgeat Somnus, iſque profundus.

Vigiliarum.

VIII. *Vigiliarum* autem *præternaturalium Cauſa* hic erit quærenda, & quidem *potens*, quæ *tantam impediat Somnolentiam ne in ſomnum deducatur.*

IX. *Vigilias autem præternaturales producere ſolent omnia, quæ Spiritus Animales agitare poſſunt vehementiùs; qualia ſunt 1. Dolores Corporis graves, omniaque objecta ſenſus potentiùs afficientia. 2. Animæ ſolicitudines & anxietates urgentes. 3. Omnia ipſos Animales Spiritus per ſe inquietos & irrequietos præſtantia, Acria præſertim, non partes ſenſibiles adeòque ſenſum afficientia, atque per dolores ſomnum tollentia, & Vigilias efficientia; verùm in ipſos Animales Spiritus agentia immediatè, ipſoſque in motione & agitatione continua ſervantia.*

Comatis vigilis cauſa duplex.

X. Ubi ergò Coma Vigil producitur, & cum Somnolentia morboſa urgent vigiliæ morboſæ, ibi duplicem cauſam concurrere putem; quarum altera quidem Somnolentiam, altera verò Vigilias excitet.

XI. Quænam Somnolentiæ cauſa ſit, jam docuimus abundè; qualis autem Vigiliarum, ampliùs diſquirendum, & imprimis, quæ ipſos Animales Spiritus exagitet adeò, ut ſomnus capi nequeat.

Dolores gra-

XII. Nemo enim 1. negabit Dolores graves, & quidquid illos producit, ſomnum interrumpere, atque adeò Vigilias excitare.

XIII. Dolores autem producunt omnia objecta externa & quidem ſenſuum propria, vehementius ipſa ſenſoria afficientia, & idcirco moleſtiam, mox dolorem excitantia.

XIV. Unde lux magna dolore Viſum afficit; ſonus vehemens Auditum; Odor gravis olfactum; ſapor ingratus Guſtum; Calor vel Frigus adurens Caloris ſenſum; Durities pungens vel fundens Tactum.

XV. Objecta verò ſenſuum communia nullum dolorem pariunt.

XXI. Sed nec 2. negabit ullus, niſi rerum ignarus, Animæ ſolicitudines & anxietates interrumpere, imò impedire ſomnum, & moleſtas excitare vigilias.

XVII. Interrumpitur autem à ſolicitudinibus ſomnus, quatenus per ipſas in continuo motu ſervantur animales ſpiritus; quod vel inde patet, quod in ſolicitudine quavis videamur nobis obſervare commentis agitationem, & diſcurſum continuum in Cerebro, planè ſimilem illi, quem corpus patitur diſcurrendo per omnia domus cubicula, aut urbis vias, abſque quiete.

XVIII. Aſſuefacti autem continuata ſolicitudine ad agitationem animales ſpiritus, in eadem facilè perſeverant, ac difficiliùs ad quietem reduci queunt, licèt ſummo niſu id tentet anima ad extremum agitata & anxia.

XIX. Quæ ſolicitudo permanens in anima ſomnum impedit & turbat in Comate vigili.

XX. Sed nec 3. ubi neque dolores corporis, neque ſolicitudines animæ urgent, ut paulò ante urſerunt, negabit quis facilè, *ab ipſorum ſpirituum animalium agitatione ſola produci poſſe vigilias* in Comate vigili obſervatas.

XXI. Inter omnia autem in ſenſus occurrentia, tum naturalia, tum artificialia, nihil reperitur, quod animales ſpiritus, utpote volatiles, inquietos reddere poſſit, præter Salem volatilem acriorem.

XXII. Conſtituitur autem ſal volatile, uti ſæpiùs diximus, ex ſale & volatili ſpiritu; cui quoties cum oleo immiſcetur plùs Ignis, redditur acre.

XXIII. Adeò ut primaria ejus acrimonia pendeat ab Igne; cui proinde itidem accepta referenda eſt primariò irrequieta ſpirituum animalium agitatio.

XXIV. Hoc ſi verum ſit, uti ſaltem vero putamus ſimillimum, utique nemo facilè putabit, in eodem humore, Bile putà, quærendam Comatis Vigilis, uti Comatis Somnolenti cauſam.

XXV. Verùm in Bile quidem, Somnolentiæ atque Delirii; in alio autem alibi producto humore, Vigiliarum quærenda cauſa.

XXVI. In alio, inquam, præter Bilem humore, Sale puta, in Glandulis forſan quibuſdam hęrente, atque ibidem acriore facto, hinc per volatilem Spiritum volatiliſato, ac tandem accedente Arterioſi ſanguinis igne majorem acrimoniam nacto: & ſenſim ad cerebrum elevato, & animalibus ſpiritibus conjuncto, atque illos in continua agitatione ſervante.

XXVII. Cura proinde Comatis Vigilis conſideranda triplex.

XXVIII. Nam 1. ſi dolores aliqui urgeant, qui priùs urſerunt, ſedandi in parte affecta, tollendo vel demulcendo cauſam, & emendando ſenſorium inde malè affectum.

XXIX. 2. Si animæ ſolicitudines urſerint priùs, & ab illis remanſerit ſpirituum animalium, Ipſiuſque adeò Mentis agitatio, curanda primùm ſomnolentia; poſtea tentanda Agitationis ſedatio, tum pacantibus animalium ſpirituum agitationem, tum ad tranquillitatem deducentibus ipſam Animam.

XXX. 3. Si ab humore ſalſo volatili & acri pendeant Vigiliæ, corrigenda illa acrimonia oleoſis

ſis emulſionibus, hordei, ſeminum quatuor frigid. maj. ut & papaveris, & quandoque amygdalarum: vel, quod præſtat omnibus, Sulphure pacativo Vitrioli, neutiquam Narcotico.

XXXI. Somnolentia autem Vigiliis Comes curabitur iiſdem, quibus Coma Somnolentum, remediis, ſed iis præſertim, quæ non impediant Vigiliarum comitum curam.

XXXII. Pro Cauſæ ergò Vigilias excitanti diverſitate ſeligenda erunt hæc aut illa ex enarratis in ſuperioribus, & prudenter conjungentur, præmittentur, aut poſtponentur prædictis.

CAPUT XXIX.

De Lethargo ſive Veterno.

I. POſtquam in enarratione affectuum Soporoſorum egimus de Somnolentia morboſa ſimplici, de Comate Somnolento, ac de Comate Vigili, neceſſum quoque eſt, ut Lethargum enucleemus.

II. Diximus autem *Lethargum* Græcorum, ac *Veternum* Latinorum, ubi pro eodem affectu ſumuntur, eſſe inexpugnabilem ad Somnum propenſionem, eamque profundo & gravi Somno comitatam, ut & Delirio, Rerum omnium Oblivione, ac Febre lenta continua. Hæc enim ſunt Symptomata, quibus præſentibus Lethargum adeſſe, abſentibus verò eundem abeſſe certò licet pronuntiare.

III. Diſtinguitur enim, ne mox in limine confundat nos affectuum variorum in quibuſdam Symptomatibus convenientia, à cæteris affectibus Soporoſis omnibus Lethargus, præſertim Oblivione, & à quibuſdam, comite Febre.

IV. Nam 1. à Somnolentia ſimplici & morboſa differt Lethargus Ipſo Somno gravi hunc comitante, non item ſolam Somnolentiam.

V. Diſtinguitur 2. à Comate Vigili, eodem Somno profundo & gravi Lethargum comitante, non item Coma Vigile.

VI. Diſtinguitur 3. à Comate Somnolento, Febri carente, per comitem Febrem; quàm Febrem comitem habente, vel Intermittentem, per Febrem continuam Lethargo junctam; vel Continuam, & quidem ardentem, per Febrem lentam Lethargo propriam: Quòd ſi occurrat Cœna Somnolentum Febre lenta comitatum, diſtinguitur tunc ab illo Lethargus per Memoriam ſimul abolitam & omnimodam rerum omnium Oblivionem Lethargo peculiarem.

VII. Diſtinguitur 4. Idem Lethargus à Caro, per excitationis à Somno impoſſibilitatem Caro propriam; cùm in Lethargo, uti aliis quoque Soporoſis affectibus, aut revera excitati obſerventur, aut ſaltem excitari à Somno queant Ægrotantes.

VIII. His autem ad Lethargi ab aliis affectibus aſſinibus diſtinctionem præmiſſis, proximum eſt, ut ejuſdem Cauſas veras inveſtigemus, & quidem tales proponamus, à quibus Symptomata omnia Lethargum comitari ſolita elici, ac deduci queant commodè.

IX. Cùm autem ad Lethargum conſtituendum concurrentia Symptomata ſint 1. Somnolentia ſive ad Somnum propenſio inexpugnabilis. 2. Somnus gravis. 3. Delirium. 4. Rerum omnium Oblivio. 5. Febris lenta continua: quærenda talis Cauſa, à qua Symptomata præſata omnia ortum ſuum habere poſſint.

X. Cùm autem de Comate Somnolento ageremus, Ejus ſpeciem aliquam propoſuimus, in qua & ad Somnum propenſio, & Somnus profundus, & Delirium, & Febris nunc continua, nunc Intermittens obſervari ſolet; quamque à Bile vi narcotica infecta deduximus.

XI. A qua Comatis Somnolenti ſpecie cùm ſola Oblivione & Febre lenta continua differat Lethargus, ſi Bili narcotica vi preditæ jungatur Pituita, eaque viſcidior, putem Lethargi cauſam veram patere.

Lethargus à Pituita, & Bile vi narcotica prædita.

XII. Cùm enim à Pituita ſola Capitis gravitas, & Somnolentia, hinc & rerum multarum Oblivio pendere in dies per experientiam deprehendantur; illi ſi comes jungatur Bilis, & quidem narcotica vi prædita, quis dubitabit à tali miſcella produci poſſe Lethargum?

Hacque Sãguini permixta.

XIII. Cùm autem in omni Lethargo Febris adſit continua, ſignum eſt, Bilem toti maſſæ ſanguineæ commiſceri, ac proinde per ductum hepaticum eò vadere.

Febris in Lethargo unde.

XIV. Cùm præterea ſi non omni Lethargo & ſemper, plerumque ſaltem comes ſit Febres, quotidiana, circa veſperam recurrens, aut ſemitertiana, alternis diebus graviùs accedens, ſignum eſt ejuſdem Bilis partem aliquam per Ductum Inteſtinalem delabi ad tenue inteſtinum ac in Ipſo excitare cum obvia Pituita Efferveſcentiam, quæ exacerbationi febrili anſam præbeat & ortum.

XV. Pituitam autem partim in tota maſſa ſanguinea diſperſam, partim in cavitate Inteſtinorum hærentem reliqua evincunt Symptomata febrem lentam, hoc eſt, minùs ardentem indicantia.

Lethargum non eſſe à Pituita in Cerebro putreſcente ob rationem à Medicis vulgò allatam.

XVI. Non putamus autem à Pituita in Cerebro putreſcente ortum ducere Lethargum, uti cenſent quidam Medici; nec inde probari poſſe judicamus, quòd in quorundam Lethargo defunctorum Cerebro præter ejuſdem corruptionem ſanies, & pus inventa ſint.

XVII. Poteſt enim fieri, ut in hominibus ſanguine Pituitoſo, hoc eſt, multam Pituitam continente præditis ac in Lethargum incidentibus, Pituita copioſior hæreat in tenuibus Cerebri vaſis, atque ipſa diſtendat, mox rumpat, denique in Cerebri ſubſtantiam effuſus ſanguis Pituitoſus ibidem ſuppuretur, atque ſic memoratum à quibuſdam Practicis malum pariat, nec tamen Ipſa Lethargi cauſa exiſtat, ſed effectus, aut ſeorſim ob aliud in Diæta commiſſum durante Lethargo erratum producatur.

Locus primariò affectus Lethargi.

XVIII. Non eſt proinde Locus in Lethargo primariò affectus Cerebrum, verùm Tota ſanguinis Maſſa, ſive vaſa ſanguinem circumvehentia.

XIX. Quamvis enim Caput grave ſit Lethargicis, poteſt tamen id à Vaporibus aut humoribus cum ſanguine ad Cerebrum delatis exoriri, ut non opus ſit ad peculiare ac primarium Cerebri vitium recurrere.

Cauſa Lethargi antecedentes.

XX. Cauſæ Lethargi antecedentes quoad Pituitam ſunt varia Diætæ vitia, 1. Aer humidus & frigidus. 2. Alimenta liquidiora & humida. 3. Corporis intermiſſum exercitium. 4. Somnus diuturnior & profundior. 5. Animi affectus omnes Spiritus Animales ſopientes. 6. Excrementa Pituitoſa in corpore diutiùs retenta.

XXI. Quænam autem Bilis narcoticæ cauſa eſſe queat, pluribus inveſtigavimus in ſuperioribus, præter illa verò, quæ nunc addimus, non habemus.

Lethargus unde.

XXII. Ex concurrente igitur ob quodcunque demum Diætæ vitium & Pituitæ lentæ, viſcidæque in Sanguine redundantia, & Bilis narcotica vi præditæ effuſione Lethargum deducimus.

Non à Pituita in Cerebro hærente.

XXIII. Quibus interim affectus idem ex Pituitæ in Cerebro hærentis corruptione eliciendus videtur, iiſdem ſuæ aſſertionis probationem ſimul commendamus. Neque enim id nobis poſſibile videtur, ſed nec idem perſuadent Symptomata Lethargicos comitantia; cùm illa omnia ex aſſignatis à nobis cauſis deduci commodè poſſe arbitremur.

Signa Lethargi præſentis.

XXIV. Signa hujus Lethargi alia nulla ſunt, præter recenſita à nobis primaria ejuſdem Symptomata.

XXV.

Imminentis XXV. Imminentis autem Lethargi ſigna ſunt eadem Symptomata leviſſima; uti ejuſdem gravioris, eadem graviora.

Lethargus malũ periculoſum. XXVI. Cæterùm periculoſum malum eſt Lethargus, à quo graviori plerique moriuntur, imprimis ſenes, in quibus naturaliter augetur Pituita, & infringitur Bilis Pituitam corrigens & emendans.

XXVII. Interim & in Junioribus malum exiſtit periculoſum, ſive conſtitutio ipſorum ſit ſenilis, ſive cauſa fuerit gravis, quæ tantam in ipſis effecerit mutationem, à qua ſequatur malum ab ipſorum naturali conſtitutione tàm alienum.

...us curatio. XXVIII. Curatio Lethargi facilè ex propoſitis ejuſdem cauſis patet, conſiſtit namque & in Pituitæ redundantis alteratione, atque evacuatione; & in Bilis narcotica vi præditæ emendatione non item evacuatione; cùm non redundet, Febrem aliàs non lentam tantùm, ſed ardentem potiùs excitatura.

Pituita corrigenda. Et quibus. XXIX. Pituitam lentam, viſcidamque quæ alterent ac corrigant, non ſemel propoſuimus, ſcilicet conveniunt hic *Radices, Ireos, Acori, Galangæ, Helenii, Fœniculi, Apii, Calami Aromatici:*

Folia, Salviæ, Majoranæ, Roriſmarini, Lauri, Hyſſopi, Calaminthæ, Serpilli, Origani, Abſinthii, Cardui benedicti, Menthæ:

Flores, Centaurii minoris, Chamæmeli, Meliloti, Stœchados:

Semina, Sileris Montani, Aniſi, Carvi, Nigellæ, Coriandri:

Baccæ, Lauri, Juniperi.

Gummata, Oponanax, Galbanum, Sagapenum, Bdellium, Ammoniacum, &c.

Aromata pleraque.

Eadem Evacuãda. E quibus. XXX. Pituitam eandem lentam, viſcidamque priùs præparatam, & à ſanguine quodammodò ſecretam evacuant, Agaricus, Hermodactyli, Turbith Gummoſum, Colocynthis, & ex ipſa parati Trochiſci Alhandal dicti, Euphorbium (quo tamen ob ſummam Acrimoniam utendum eſt cautè, nec niſi in pilulis, addita Maſtiche, aliiſque ejus Acrimoniam temperantibus.) Inter Chymica verò Mercurius, omnibus modis præparatus, tàm præcipitatus, Albus, Rubeus, Flavus, Viridis, &c. quàm ſublimatus, dulcis præſertim, cùm Corroſivus vix ad granum unum exhiberi queat, ſitque medicamentum non tantùm ſaporis horrendi, verùm inſuper violentiſſimum, à quo ſatius eſt abſtinere Medicos juniores, quàm ipſo cum periculo uti.

Mercurius omnibus modis præparatus. Sublimatus

Bilis emendanda. XXXI. Bilis narcotica vi prædita quibus emendari queat, abundè docuimus in Comatis Somnolenti tractatione, ut non videatur operæ pretium ſemper actum agere.

XXXII. His proinde Lethargi Cognitionem & Curationem abſolvimus, nunc Cari tractationem aggrediamur.

CAPUT XXX.

De Caro.

Cari Symptomata. I. Lethargo proximè ſuccedit *Carus*, in quo ſequentia obſervantur Symptomata; 1. *Somnus profundus, & tantus, ut etiam puncti excitari nequeant; licèt obſcuræ ſenſationis ſignum partis punctæ retractione aut contractione exhibeant:* Illis enim 2. *ſenſus externi ad extremum ferè ſtupent.* Unde 3. *Interni quoque ſenſus nullo munere funguntur.* Sed & 4. *Animalis motus ceſſat*, nec niſi ad objecti externi potentiſſimè ac cum ſumma moleſtia vel dolore afficientis urgentiam ullus in Caroticis obſervatur, *præter ſolam reſpirationem, quæ ipſis illæſa permanet;* quoniam non ad objecti externi perceptionem, hinc & animi affectum inde concitatum perficitur, verùm ad ſanguinis in Cordis dextro ventriculo excitatum incendium, hinc & in pulmonalem arteriam motum, urgetur: quod ſedulò venit obſervandum.

II. Differt Carus 1. à Somnolentia ſimplici, ut & à Comate tam Vigili, quàm Somnolento, quin & Lethargo, quòd in omnibus illis affectibus aut vigilent Ægri, aut à ſomno ſaltem excitari poſſint, & ad quæſita reſpondere licet perperam; ſecus ac in Caro, in quo tàm profundus urget ſomnus, ut quamvis ab objecto vehementiùs ſenſorium afficiente ac lædente quodammodò excitari videantur, & aliquas corporis partes contorquere, in totum tamen excitari nequeant, verùm mox iterum obdormiant.

III. Differt 2. Carus ab Apoplexia, in qua profundior adhuc obſervatur ſopor, abſque ullo ſenſu, & reſpiratio difficilis cum ſtertore, quæ integra eſt in Caro, cum obſcuro ſenſu.

IV. Adeò ut medius quaſi inter reliquos affectus Soporoſos & Apoplexiam ſit Carus, & proximus ad Apoplexiam gradus.

V. Hujus affectus Cauſa proxima ut pateat, expendenda ſunt ſedulò Symptomata primaria in omni Caro patentia. Et 1. quidem *ſomnus profundus*, *ſive ſopor*. 2. *ſenſus obtuſus, ſive ſtupor gravis*. 3. *Motus obſcurus ſive Torpor*: quibus tribus Symptomatibus gravibus continetur Cari eſſentia, Sopore putà, Stupore, ac Torpore.

VI. Cùm autem Actiones læſæ, utpote primaria quemvis Affectum conſtituentia Symptomata, Morbum agnoſcant pro Cauſa ſua proxima, videndum à quo morbo, quibuſve morbis pendere poſſint triplices hæ functiones in Caro primariò læſæ: ut ſic totum hunc affectum dignoſcamus intimè.

VII. Hoc autem fiet commodè, ſi conſideraverimus in anteceſſum, à qua Cauſa, quibuſve Cauſis pendeant proximè eædem functiones, quandiu obeuntur integrè.

VIII. *Somnum* 1. quod attinet, illum naturaliter ut & vigilias Spirituum Animalium affectionem eſſe, nemo negabit, qui ſpiritus admittit animales: utpote qui in ſenſuum organa copioſiùs moti gignunt vigilias, ubi autem torpidiores facti ſegniùs ad eadem feruntur, ſomnum.

IX. 2. *Senſus externi* abſque Spirituum Animalium præſentia ab opere ſuo ceſſant, qui quò alacrius ad ſenſuum organa deferuntur & copioſiùs, eò vegetior exercetur ſenſatio.

X. 3. Denique *Motus animalis* pendet proximè à Spiritibus Animalibus Muſculorum fibras implentibus ac diſtendentibus; mutaturque imprimis ad Ipſorum mutationem variam.

XI. Cùm proinde *Tres in Caro læſæ primariò functiones à Spiritibus Animalibus benè habentibus abſolvantur ſingulæ*, meritò in *Eorundem vitio & diſpoſitione vitioſa* quæritur læſionis illius cauſa proxima, ſive Morbus.

XII. Ad prædictas autem *functiones* læſas, Vigilias putà, Senſus externos, & Motum Animalem, *ritè obeundas non requiritur tantùm Spirituum Animalium in Cerebro*, hinc & Nervis, & Organis *præſentia ſufficiens*, verùm inſuper *eorundem diſpoſitio laudabilis, in mobilitate conveniente & puritate, tenuitateque requiſita* conſiſtens.

XIII. Niſi enim Animales Spiritus 1. quantitate decenti, 2. tenuitate, 3. puritate; 4. mobilitate neceſſariis præditi influant per nervos ad partes, non perficientur ritè functiones ab ipſis pendentes.

XIX. In Caro autem 1. *ſatis copioſi non videntur affluere Spiritus Animales* in Organa Senſus & Motûs, cùm obſcurus ſaltem obſervetur uterque, ſola permanente integra reſpiratione.

XV. An verò 2. *ſatis tenues*, an 3. *ſatis puri*, & 4. *ſatis mobiles* exiſtant meritò licet dubitare; quin

quin potiùs plerumque *Torpidiores* videntur exiſtere, ac proinde & *craſſiores*, & *impuriores*, & *minùs Mobiles*; accedente non rarò eorundem narcoſi.

XVI. Adeò ut *Cari*, in functionibus læſis conſiderati *Cauſa* proxima videantur eſſe *Spiritus Animales craſſiores*, *impuriores*, *ac immobiliores* facti, atque ideò *minori* etiam *quantitate* ad Senſuum Motuſque organa delati.

XVII. Quoties ab Interna cauſa, humoribus puta vitioſis in corpore exiſtentibus, aut aſſumptis quibuſvis producitur Carus; toties à tali Spirituum Animalium diſpoſitione mala & torpore non ita difficulter deducentur læſæ in Ipſo functiones.

XVIII. Quoties verò ab ictu gravi capiti inflicto, aut Caſu in caput facto contingit earundem functionum ſimilis læſio, adeoque Carus, toties difficilius erit ex Spirituum Animalium torpore Ipſum deducere.

XIX. Contingit autem nonnunquam, ut gravem Capitis ictum, caſumve ſequatur Carus (uti ejus rei exempla paſſim proſtant apud Authores Medicos, & nimis frequenter occurrunt in praxi quotidiana) adeò ut attoniti ſtent etiam peritiſſimi Medici ad attonitos extemplo ex Caſu, ictuve Ægros, & augeſcente quidem malo paulò poſt Apoplecticos, fato brevi cedentes; eodem verò remediis cedente, paulatim ad priſtinam ſanitatem reſtitutos.

XX. *Hunc ab ictu, caſuve ortum Carum* probabile eſt *propter conturbatum Spirituum Animalium motum*, *aut ſanguinis hinc & Spirituum defectum excitari*, atque idcirco in Apoplexiam ſæpiùs deſinere lethalem.

XXI. Et reverà gradibus tantùm diſtinguuntur Apoplexia & Carus, adeò ut Apoplexia dici queat ſpecies Cari graviſſima, & vice verſa Carus ſpecies Apoplexiæ levior.

XXII. Quapropter non video, quid opus ſit in Cari explicatione, hinc & Curatione diu hærere, cùm iis, quæ ſupra de Apoplexia propoſui, ritè obſervatis & expenſis, haud difficulter hujus quoque affectionis ratio & natura innoteſcat; igitur animus eſt, ad reliquos affectus Soporoſos, aut ad Ipſos referri ſolitos progredi: quos inter quia Inſomniorum fecimus mentionem, lubet ipſa nunc examini ſubiicere.

CAPUT XXXI.

De Inſomniis.

I. Diximus in ſuperioribus *Inſomnia eſſe Internorum ſenſuum circa objecta ficta*, *falſave perperàm menti in ſomno profundo repræſentata & animum vehementiſſimè afficientia Aberrationem gravem cum ſummis animæ anxietatibus & corporis quaſſationibus*, *erumpente non rarò ſimul ſudore copioſo*.

II. Quorum Inſomniorum naturam nemo percipiet ſufficienter aut debitè, qui non priùs animi pathematum rationem penitùs cognoverit.

III. *Moventur* autem, uti alàs notavi, *Animi affectus ab Obiectis ſub Boni*, *Malive ſpecie conſideratis*.

IV. *Obiecta* enim, quatenus *Vera* videntur *vel Falſa*, *nullum in nobis excitant affectum*: quatenus autem nobis Bona iudicantur vel Mala, multifarios in nobis producunt affectus.

V. Nihil autem refert, an revera & actu ſint nobis Bona vel Mala Obiecta, an videantur nobis duntaxat talia, producunt enim nihilominus eundem affectum; quin imò longè periculoſiorem, & curatu difficiliorem, quoties ex imaginatione falſa producitur affectus gravis; cum & Mentis aberratio concurrat cum ipſo Affectu immoderato; adeò ut difficulter tunc curetur Affectus pravus; quandoquidem difficillimè curetur plerumque Imaginatio læſa.

VI. Idem plane accidit in Inſomniis, niſi quòd expergefacti homines ſe falſis deluſos fuiſſe agnoſcant, & ſi ſapiant, rideant; ac ſi ſæpiùs recurrant, corpus ſuum malè affectum ſuſpicentur, & mala minantia in tempore avertere allaborent.

Idem quod in Pathematis etiam in inſomniis accidere.

VII. Quoties autem ab Inſomniis expergefacti Ægri pro veritate habent ſuas deluſiones, toties ſignum eſt *Delirij comitantis*, & gravius malum brevi producturi.

Delirium comitans.

VIII. *Duæ* proinde in praxi notabiles occurrunt *Inſomniorum ſpecies*; Prima, quando à Somno expergefacti Ægri, illa pro Inſomniis, uti ſunt, habent. Secunda, quando etiam expergefacti delirare continuant Ægri, atque vera eſſe nugantur, quæ ſomniarunt.

Duæ Inſomniorum ſpecies.

IX. Mentis autem illa aberratio in Somno urgens, vel *ab obiecto petenda*, vel *ab anima*, vel *ab inſtrumentis* animæ corporeis, *Spiritibus Animalibus*.

Mentis aberratio in ſomno unde peti debet.

X. 1. Ab *Objecto* ipſo ritè in ſenſus admiſſo pendere neutiquam poteſt, cùm idem effectum non producat in omnibus.

1. Ab Obiecto.

XI. 2. Aut *ab ipſa Anima pendere poſſunt Inſomnia*; & quidem quando Ipſa *non ſatis attenta* eſt oblatorum obiectorum examini, verùm obſcurè omnia arripit; aut *non ſatis diſtinctè* ſingula perpendit, verùm confuſè duntaxat; unde mirum non eſt, ſi & judicium quoque de iiſdem obiectis feratur confuſum & obſcurum; ſi Animi affectus inde oriantur inordinati; & quidem in ſomno præſertim, quo tempore ſolent omnes illæ functiones obiri imperfectiùs, quàm in vigilia.

2. Ab Anima.

XII. Sed & 3. à *Spiritibus Animalibus*, utpote animæ inſtrumentis, vitiatis & impuris pendere poſſunt Inſomnia, *quatenus ipſorum obiectorum ſpecies tunc alteratæ*, *aliterque affectæ repræſentantur Menti*; quamvis hactenus non ſatis pateat, quomodò ſe gerant etiam durantibus vigiliis, & in præſertium obiectorum examine Spiritus Animales: quæ difficultas non unum duntaxat Philoſophum, uniùs duntaxat Philoſophiam, ſed omnes omnino urget Philoſophos, omnemque quorumvis Philoſophiam.

3. A Spiritibus Animalibus.

XIII. Illud autem *certum* eſt ac per experientiam quotidianam evidens, *ita alterari poſſe per diætæ vitia*, vini putà liberaliorem potationem, *ſpiritus animales*, aut ipſum Cerebrum, ſenſuumve externorum organa, *ut* de objectis tunc occurrentibus omnibus *perperam judicet Anima*.

Hos per Diætæ Vitia alterari, ut perperam judicet Mens.

XIV. Hoc ſi fieri queat, & reverà quotidiè fiat vigilantibus ad potus aliàs optimi ac utiliſſimi aſſumptionem liberaliorem; quid ni ſimile quid dormientibus contingere queat ab humoribus pravis in corpore coacervatis, aut nuper productis & ſimilem in Animalibus Spiritibus affectum & diſpoſitionem excitantibus.

Idem fieri poſſe ab Humoribus pravis.

XV. *Inſomniorum* proinde *Cauſas* vel *ab ipſa Anima* ſenſationibus ſuis minùs attentè ac diſtinctè vacante; vel *à Spiritibus Animalibus* impurioribus, obiectorum ſpecies alterantibus; vel *ab utriſque* deducimus.

Inſomniorum cauſæ unde deducendæ.

XVI. *Ab animæ vitio* pendere Inſomnia *patet*, quando conſtat ab iiſdem Ægris vigilantibus oſcitantius ac confuſiùs obſervari, examinari, tractarique obiecta paſſim occurrentia.

Ab Anima vitio.

XVII. *A Spirituum Animalium vitio* malum hoc pendere patet, quando attenta eſt Ægrotorum Anima, ſuaque diſtinctè examinat obiecta; imprimis ubi humorum quorundam pravorum in corpore exiſtentium, & ſtatus præſertim generantium ſigna quædam concurrunt.

A Spirituum Animalium vitio.

XVIII. *Ab utriſque cauſis* pendere hoc malum patet, quando Animæ vel per ſe, vel ob animi affectum gravem ægrotantis ſigna obſervantur unà cum pravorum humorum & flatulentorum indiciis.

Ab utroque.

XIX. *Humores* autem pravi *Animales Spiritus turbant & alterant*, qui flatus vel halitus generare ſunt apti; qui *viſcidi* ſunt & *terreſtres*;

Quinam Humores Animales.

Spiritus turbent.

ſtres; aut ſubtili *Acrimonia & volatili prœditi*, *Acidi* præſertim; aut denique *Narcotica vi leviore dotati*.

Inſomniorum Curatio.

1. Si ab Anima negotii diſtracta.

XX. Curatio autem Inſomniorum ex prædictis facilè patet. Nam 1. *ſi ab Anima multis negotiis diſtracta*, ideòque ſingulis minùs attenta oriantur Inſomnia, curabuntur illa, ſi exceſſus Negotiorum reſecetur, & non plura ſuſcipiantur, quam quibus ritè abſolvendis ſufficit Anima.

2. Si ab Anima ob pathema grave turbata.

XXI. 2. *Si ab Anima ob pathema grave turbata*, ideòque operi ſuo minùs attenta oriantur Inſomnia, curabuntur illa, compeſcendo animum, & ſuperando ſive procul amovendo objecta mentem turbantia.

3. Si ab Humoribus Viſcidis.

XXII. 3. *Si ab Humoribus viſcidis, ac Melancholicis dictis* oriantur Inſomnia, curabuntur illa, humorem prædictum emendando per medicamenta ſæpiùs enarrata, & Sale volatili abundantia: vel ſi ſimul copia peccent, eoſdem emendatos evacuando, per purgantia Pituitam craſſam & viſcidam, Hermodactylos, Colocynthidem, & ſimilia.

4. Si ab Humoribus Acrimonia præditis.

XXIII. 4. *Si ab Humoribus ſubtili Acrimonia, eaque Acida & volatili prœditis* oriantur Inſomnia, curabuntur illa, figendo & concentrando Aciditatem, per Cretam, Oculos Cancri, Corallia, Margaritas, Lapidem Hæmatitem & ſimilia.

5. Si ab Humoribus narcotica vi præditis.

XXIV. Si 5. *ab Humoribus Narcotica vi præditis* oriantur Inſomnia, curabuntur illa medicamentis in Comatis Somnolenti cura propoſitis.

XXV. Medicamentorum formulas recitare ſuperſedeo, cùm illæ in exercitio practico circa ipſos ægros inſtituto proponantur & addiſcantur convenientiſſimè.

CAPUT XXXII.

De Incubo.

Incubus quid.

I. IN ſomniorum peculiarem ſpeciem diximus eſſe *Incubum*; in quo falſa obſervatur Imaginatio perſonæ aut rei cujuſvis thoraci graviter incumbentis, ac cum ficto ſuffocationis metu reſpirationem difficilem parientis, vocemque quaſi intercipientis.

Ejus cauſa primaria.

II. Primaria Incubi Cauſa eſt halitus reſpirationis vociſque organa imprimis afficiens, ac ſimul Somnum profundum, ac levem quaſi narcoſin producens, ac proinde blando delirio anſam præbens.

III. Incubi namque Cauſam omnem à corporeo vitio, neutiquam ab Anima deducimus propriè & tantùm.

Humores Incubum generantes duobus modis peccare.

Quibus accedit Anima deluſa.

IV. Duobus autem modis putamus Humores Incubum generantes peccare ac nocere; 1. quidem, quatenus Ipſos Animales Spiritus inficiunt, atque inſomnia cum levi delirio producunt. 2. quatenus privatim reſpirationis organa ſimul afficiunt, & Inſomniorum delirium ad perſonam aut rem aliam pectori inſiſtentem, & in ſuffocationis periculum Ægros conjicientem, & inclinant. 3. accedere aliquando putamus Animam imaginatione falſa deluſam, & hunc aut illum metum circa perſonam certam foventem, quæ omnia ſibi obvenientia adverſa illi facilè adſcribit, etiam non cogitanti ſæpè de talibus. Hoc autem proprium eſt Meticuloſorum & quævis fortiter apprehendentium.

Dorſo incumbentes Incubum pati.

V. Eſt autem notam dignum, quòd Incubo obnoxii, illum vix patiantur alterutri lateri, verùm dorſo demùm incumbentes.

Ejus curatio.

VI. De *Curatione* hujus affectus nil quicquam addo, quum ex iis, quæ antecedentibus capitibus, & imprimis proximè prægreſſo memorata à nobis ſunt, eandem facili negotio liceat eruere. Claudant igitur *functiones animales lædentium morborum* agmen *Somnambuli*.

CAPUT XXXIII.

De Somnambulis.

I. DE Somni præternaturalis variis ſpeciebus, & harum gradibus egimus hactenus, & ita quidem, ut nobis adhuc unicus ſuperſit tractandus Somnambulorum affectus ſatis mirus.

II. Vocantur autem Somnambuli, quotquot in medio ſomno ſomniantes ſurgunt, ambulant, & alia vigilantium munia non tantùm exequuntur, ſed plerumque ſuperant.

Somnam- li quina

III. Vix enim credibilia ſunt, quæ de Somnambulorum geſtis narrantur paſſim ab Authoribus Medicis, aliiſque; cùm fabulæ magis, quàm hiſtoriæ veræ affinia videantur ipſorum opera.

Eorum ſta vix dibilia.

IV. Ad Somnambulos autem non ſpectant, qui dum in loco plano iter faciunt, interim ſomno capti ſenſim obdormiunt, & tamdiu dormientes progrediuntur, donec ad minimum obſtaculum allidentes iterum mox expergiſcantur; quòd Somnambulis non accidit, verùm contrarium potiùs, quandoquidem loca iiſdem vigilantibus inacceſſa, nec niſi cum ſummo vitæ periculo tentanda, abſque ullo diſcrimine ſuperant & tranſcendunt, unde vel hoc etiam nomine magis mirandus eſt affectus.

Qui inter S nambul non nu randi.

V. Hujus autem admirandi affectus cauſam veram ut inveſtigemus, conſiderandum 1. *Somno ſepultis ac* dubio procul *ſomniantibus* obvenire hunc affectum 2. *Perſeverare in ſomno ſuo Somnambulos*, & ita quidem, ut ſi ab aliis expergefiant, id cum ipſorum fiat incommodo & nonnunquam vitæ periculo 3. *Peragere Somnambulos ea, quæ vigilantes vix auderent tentare, ſaltem* non *facilè poſſent perficere*; quin imò aliquando quæ vigilantibus ipſis *factu eſſent impoſſibilia*.

Hujus a Eius cau

VI. Somniantibus & ſomniorum ratione obvenire nominibus Somnambulorum affectum, patet ex Ipſorum evigilantium relatu, putantium ſe ſomniaſſe duntaxat, quæ actu fecerunt; unde non raró non minùs mirantur geſta ſua, quàm alii.

Eum So niantibu obvenire.

VII. *Somnambulorum* autem *affectum*, ut ex prædictis cauſam ejus eruamus; *cenſemus ortum ducere ab Anima circa unum objectum attentiùs & cum animi affectu grandi occupata*, unde inter dormiendum circa idem verſetur propenſiùs, adeò ut ad aliud nihil attendat, quàm ad id, aut ad ea, unde voti ſui compos fieri queat, non conſideratis difficultatibus intercedentibus.

Et oriri Anma.

VIII. Diximus *Somnambulorum animam circa unum ferè objectum occupari attentiùs*, quod cùm omnium ſomniantium proprium ſit, idem in Somnambulis magis adhuc excellere, patet ex geſtis ipſorum longè ſuperantibus vulgò ſomniantium ſolas actiones ſpirituales & *ſenſuum internorum* operatione concentratas, cùm *in Somnambulis* ipſe *motus animalis* & quidem in excellenti gradu obſervetur concurrere, & quandoque, ſi fides adhibenda Hiſtoricis, etiam *ſenſus externus*; non quidem abſolutè, ſed in quantum ad opera ſua peragenda ipſorum opera indigere ac opus habere videtur Anima.

Circa unu objectum o cupata.

IX. Etenim plerique ſomniantes ita ſe habent, uti homines ab externorum objectorum conſideratione abſtracti, & hoc aut illud objectum priùs obſervatum ſeorſim examinantes, & pro ejuſdem varia cum aliis objectis comparatione aut ad ſe adaptatione, varios in animo ſuo affectus excitantes, ac ſemet ipſos non parùm aliquando commoventes & torquentes, manente interim in eodem ferè ſitu corpore immoto.

Somniantium conſtitutio.

X. In Somnambulis verò idem ferè accidit, quod hominibus ſuis ratiocinationibus uſque adeò irretitis, ut ſecundùm illas quidvis conentur, tentent ac peragant; parùm attenti aut diſpicientes,

Somnambulorum comparatio.

tes, an reverà ita ſe habeant res, quemadmodum illas ſeſe habere ſibi perſuadent.

XI. Qui homines, ut nimiùm ſuo indulgent ingenio ac judicio, ita plerumque peccant graviter in alios, quos ex præjudicio ut plurimùm æſtimant, & vel deſpiciunt, vel perditos cupiunt; cùm prudentes deceat lentè feſtinare, ac ſibi diffidere, non verò nimiùm ſibi placere, ſuaque omnia impenſiùs amare.

XII. Et ſanè Sapientis eſt, omnes in objectis occurrentes circumſtantias exactè ac diſtinctè examinare, atque ſingularum pondus expendere, cum aliis conferre, tandemque circumſpectè aliquid de ipſis pronunciare.

XIII. Hæc Prudentia ſi in multis vigilantibus ſemper, ſi in pleriſque aliquando deſideretur; quis mirabitur, in dormientibus eandem quandoque non reperiri, cùm in ſomno rariùs tam circumſpecta notetur Anima, atque durante vigilia.

XIV. Quotquot autem uno objecto perpendendo continuè ferè occupantur, uti magis taciturni obſervantur, ſic & Melancholici ferè vocantur; quamvis inter ipſos alii extent hilares, alii triſtes.

XV. Hilares exiſtunt, qui verſantur circa objectum ipſis gratum, & amabile, quodque ſe jam poſſidere, aut brevi poſſeſſuros putant; aut ſi minus gratum ſpeculentur objectum, illud ſaltem ſuperabile, aut jam ſuperatum putant, unde illud exurgit in Ipſis gaudium, quod præ ſe ferunt.

XVI. Triſtes contrà deprehenduntur, quotquot verſantur circa objectum moleſtum & grave, cujus malitiam ſeſe minimè evaſuros autumant; quòd ſi gratum ſpeculentur objectum atque amabile, imò ſibi optabile, de illius tamen poſſeſſione aut benevolentia deſperant, unde Animi mœror ſequitur & conſternatio.

XVII. Rariùs autem Somnambulis accidit, ut circa objectum verſentur moleſtum & grave, quin ſemper ferè circa gratum & amabile, quodque acquiſitu poſſibile judicant, & plerumque actu comparant: unde etiam Somnambulos inter triſtiores Melancholicos minimè putem collocandos, verùm inter mediocriter hilares, & illos quidem, qui circa res futuras, & acquiſitu poſſibiles verſantur, unde etiam illarum acquiſitioni ſtudent.

XVIII. In *Somnambulis* proinde conſideramus *Animam* circa objecta ſua *attentiorem*, & *animi affectu forti* erga ipſa *motam*.

XIX. Cùm autem valdè ſint uni objecto attenti Somnambuli, non ita mirum ulli debet videri, quòd perſeverent in ſomno, nec facilè excitentur; quamvis putem concurrere inſuper in Ipſis Somnum profundiorem; hoc eſt, Somnambulos natura eſſe ſomno deditos, non quidem longiori, ſed profundiori: quod non eſt novum Ingenioſis & Iudicioſis; neque enim hæc ſibi mutuò opponuntur, quin ſimul poſſunt conſiſtere, & in eodem ſubjecto ſimul reperiri, ac eſſe ſubalterna.

XX. *Minùs autem excitantur*, quoniam uni objecto valdè eſt attenta Ipſorum anima, à quo proinde difficiliùs retrahitur ad alia; quod etiam vigilantibus unius rei contemplationi multùm attentis uſu venire ſolet indies, adeò ut aliquantiſper hærere atque ad objecta occurrentia percipienda minùs prompti, paratique videantur tales, ſed aliquo tempore indigere, quò Cogitationes ſuas à priori objecto retrahant; & recens oblato tribuant. Uti hoc unicuique non ſemel fortè accidit.

XXI. Id verò imprimis eſt in Somnambulis *mirabile, quòd peragant Ipſi talia, qualia ab Ipſis vigilantibus minimè erant expectanda*; cujus cauſam ſi quis roget, ſequentem affero: Multa nobis videntur factu impoſſibilia (licet ipſa videamus ab aliis fieri) ob animi affectum, metum præ-

ſertim alicujus periculi opus perficiendum comitantis.

XXII. Conturbata enim ex apparente periculo Anima, conturbatur ſimiliter Spirituum Animalium ad omnes partes atque imprimis ſenſuum externorum & Motus Animalis organa confluxus; unde cum Ipſis ſenſibus conturbatur Motus Animalis, atque in damnum perperam plerumque metutum (ignoſce cum Lucretio loquenti) reverà incidit homo, in quod non incidiſſet facilè, ſi animo præſente ac forti prædita Mens convenienter Animales Spiritus direxiſſet. *Et quomodo.*

XXIII. Unde videas Mentem terrore Panico conturbatam lente aſſuefieri juſtæ firmitudini, atque tunc eadem opera perfici ab homine corroborato, quæ minimè fieri poterant ab eodem conſternato & meticuloſo.

XXIV. Ineſt autem quibuſdam à Natura Fortitudo & Magnanimitas nullis periculis perterrita, quibus proinde datum eſt grandia patrare facinora, dummodo non degeneret Fortitudo illa in Temeritatem, etiam metuenda contemnentem. *Natura quibuſdam ineſt fortitudo.*

XXV. Nihil contra magni expectandum eſt à Puſillanimis & tutiſſima quævis metuentibus, niſi rationis ope aut conſuetudine ſenſim erigant ſuum Animum. *Puſillanimitatis vitium.*

XXVI. Prout ergo Anima noſtra vel obſtacula fingit, ubi non ſunt, vel ipſa majora fingit quàm reverà ſunt, atque illa tanquam mala ſibi impendentia nec facilè ſuperabilia conſiderat & expendit; ita mirum non eſt, ſi Metus inde excitetur in Animo, Metum ſequatur Spirituum Animalium conturbatio, hanc conturbationem Motus animalis tremulus & invalidus, ac tandem Ipſum, quod fruſtrà aliàs timebatur, malum.

XXVII. Hæc autem omnia pericula cùm per ſenſus externos ex objectorum circumſtantiis eliciat anima noſtra, mirum non eſt, ſi eadem non metuat homo dormiens, & quidem ab externis objectis remotus ob ſomni profunditatem, & Animæ in ſomnio ſuo uni ferè rei penitiorem affixionem & ab aliarum rerum ſenſu ac conſideratione potentem abſtractionem. *Dormientem pericula non metuere.*

XXVIII. Cùm ergò Somnambulis & profundè dormientibus, ac circa illud, quod tractant, objectum valdè occupatis, per ſe non occurrant difficultates atque pericula actiones ſuas comitantia, mirum ampliùs videri debet nemini, quòd talia patrent quæ vigilantes nullo modo patrare poſſent, aut tentare auderent; quinimò unde expergefacti vehementer turbantur & anguntur, ubi pericula, quibus expoſiti fuerunt, conſiderant & meditantur. *Ut nec Somnambulos.*

XXIX. Et ſanè, ſi quis etiam decumbens in lecto aut pavimento, ubi nullum eſt caſus periculum, expendat præcipitia priùs viſa, & periculum ſummum eorum, qui per illa delabuntur præcipitia, hinc ſemel ſeipſum in ſublimi conſtitutum fingat, mox caſus proprii periculum imaginetur, fieri nequit, quin horrore correptus tremere incipiat, & cum Animo corpus valde conturbatum experiatur.

XXX. Quæ conſiderationes omnes cum nullum locum habeant in Somnambulis; nec metus quoque, nec inordinatus excitatur in Ipſis corporis motus; quapropter agiliter atque debitè patrant cœpta tunc omnia.

XXXI. Adeò ut *Somnambulationis* (ut ſic loquar,) *duas agnoſcam* & conſtituam *Cauſas ſimul concurrentes*. 1. *Somnum profundum & altum*. 2. *Animam uni objecto cum affectu forti affixam, & proinde ab aliorum objectorum conſideratione abſtractam*. *Somnambulationis duæ cauſæ*

XXXII. Somnum dico profundum, & ſi non planè naturalem, certe à naturali parum recedentem. Neque enim corpore tenus Ægroti ſunt Somnambuli, cùm nulla in Ipſis ſit corporea functio læſa: Quòd ſi tamen quis Mentis uni objecto magis

magis affixæ, & à pleriſque aliis valdè abſtractæ paſſionem pro Morbo ha beat, vel functione læſa; Somnambulos catenus ægrotare, non quidem graviter, ſed moleſtè, facilè conceſſero.

Som nambulorum Morbus quis.

XXXIII. Morbus proinde, quo laborant Somnambuli, erit nimia affixio & attentio animæ ad certum aliquod Objectum, eaque cum affectu ardentiore conjuncta, Affixionem illam conſequente.

XXXIV. Opus eſt quidem, ut Objecto ſuo cognoſcendo attenta ſit Anima, non tamen ita, ut pleraque alia pro illo unico negligat.

Ad vitæ beatitudinem multa conſideranda.

XXXV. Ut enim multa deſiderantur ad naturalis vitæ beatitudinem homini præſtandam, ita ut ad ſingula illa percipienda, & pro ſingulorum neceſſitate varia variè cognoſcenda attenta ſit anima; omninò neceſſe eſt.

XXXVI. Quapropter ſi uni ſupra meritum ſuum aut utilitatem nimiùm; alii verò vel aliis contra minùs attenta ſit Anima, fieri nequit, quin minùs convenienter ſe gerat, aut in unius objecti amplexu vel fuga, aut in aliorum ſaltem neglectu; cùm in omnium inter ſe collatione, hinc & ſingulorum convenienti delectu aut rejectione conſiſtat primaria Mentis functio, Arbitratio & Judicium ſive Judicatio: quæ æqua non fiet, niſi omnia perpendantur ex æquo. Non perpenduntur autem ex æquo, quæ planè negliguntur; uti fit, quando Mens uni objecto perpetuò affixa reliqua præterit, ac ſi non eſſent.

Som bulor[um] curat[io]

XXXVII. Atque his ita poſitis, non adeò difficile fuerit Somnambulorum affectum curandi dare rationem ac methodum.

Non [medi]camen[tis]

XXXVIII. Non erit autem opus multis medicamentis purgantibus, aut quovis alio modo corpus turbantibus uti; ſed nec opus erit qualicunque ſanguinis per venam ſectam extractione vires minuere.

Sed I[nfor]matio[ne] Mente dirigen[da]

XXXIX. Verum tota Somnambulos curandi Ratio verſabitur in Informatione iterata & inculcata, de Mente ritè dirigenda in Objectorum ſuorum contemplatione, atque examine; *aſſuefaciendo Ipſam, ut non uni duntaxat vel diutiùs, vel nimiùm adhæreat ac quaſi affigatur, ſed omnia & ſingula ſufficienter conſideret, inter ſe conferat, ſinguliſque ſuum locum & dignitatem aſſignet.*

Metu[s] in Melancholiam Hypochondriacam [in]cidant

XL. Secus enim metus eſt, ne in alia inſuper damna ſenſim incidant Iſti, & præſertim in *Melancholiam Hypochondriacam* vulgò dictam, de qua aliàs agemus pluribus, ſi Deo libuerit.

LIBRI SECUNDI FINIS.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII, PRAXEOS MEDICÆ IDEA NOVA.

LIBER TERTIUS:

De Affectibus Generationi Hominis dicatas Functiones Læſas vel Conſtituentibus, vel Producentibus, vel Conſequentibus.

CAPUT PRIMUM

De Seminis Generatione Læſa.

Seminis luctio ex us, & iat.

I. PRIMA Generationi miniſtrans Functio eſt *Seminis Productio*; quæ meo ſaltem judicio debetur imprimis *Animalibus Spiritibus* cum *parte Sanguinis magis Salſa concentratis* in ipſis Teſtibus, vel forſan etiam in Epididymide.

II. In hunc finem tum Arterias & Venas, tum Nervos & Vaſa Lymphatica acceperunt hæ partes, quò ſeminis materia, ubi opus; ſatis copioſè afferri, ſic minùs, ad ſanguinis maſſam referri queat, nec mox pereat.

Seminis fectio cui ri pro-.

III. Hæc Seminis confectio non omni ætati eſt *Propria*, *non Pueritiæ*, *non extremo Senio*, *at Adoleſcentiæ, Juventuti*, atque *Ætati conſiſtenti*: quamvis citiùs in aliquibus, ſeriùs in aliis generentur ſemen; uti etiam diutius perſeverat in quibuſdam, citiùs deſinit in aliis ejuſdem præparatio.

men tam Mulieri- s quàm is fœcun- m.

IV. *Semen* arbitror Ego hactenus tam in *Mulieribus*, *quàm Viris produci fœcundum*, & utrinque ad Generationem concurrens, cum abſurdum ſit vocare aliquid inutile, quod Deus voluit factum, nec ullæ rationes ſolidæ atque ſatis urgentes proferri ſoleant ab iis, quibus libet Fœminis ſemen fœcundum denegare.

us Gene- tio quot dis læda- r.

V. Hæc *Seminis Generatio læditur*, 1. quando *Nullum* 2. quando *parciùs* 3. quando *Copioſiùs* 4. quando *Aquoſius viſcidiuſve*, vel aliis modis *minùs commodum* conficitur.

. Quando llum fit.

VI. *Nullum* ſemen conficitur vel *defectu Materiæ*, quando Vaſa non ſufficientia implantantur in Teſtes, atque Epididymidas; vel *defectu Teſtium*, in Eunuchis; vel *Ineptitudine Eorundem*, in frigidis & maleficiatis dictis.

. Quando rcius.

VII. *Parciùs* fit ſemen, vel *aliquali Materiæ defectu*, quando Vaſa vel pauciora, vel minora feruntur ad Teſtes; aut ipſa materia *aliò amandatur*, ratione *ſanguinis*, in magno *ſangninis effluxu*; ratione *Spirituum Animalium*, in *magnis Animi*, *Cutis corporis*

Motu vehementi, &c. vel *aliquali Teſtium Debilitate*, in frigidioribus dictis.

VIII. *Copioſius ſemen* producitur, tum *ex Materię abundantia*, Vaſis exiſtentibus grandioribus; tum *Maximè ex Conſtitutione Teſtium laudabili ac robuſta*; licet difficile ac forſan impoſſibile ſit explicare, in quo conſiſtat illa *Teſtium vis & Potentia*, *ex* ſanguine Spiritibuſque Animalibus *ſemen conficiendi*; ne quis putet, pro veris aſſumenda, quæcunque à quovis temerè hic determinari poſſent. *3. Quando copioſius*

IX. *Aquoſius juſtò* generatur ſemen, tum ratione *ſanguinis univerſi*, hinc forſan & *Spiritus Animales magis Aquoſi*, tum ratione *Conſtitutionis Teſtium* mihi inexplicabilis, ob quam *Aquoſa nimis ſanguinis Pars admittatur* ad ſemen conficiendum. Inter *Cauſas externas* certum eſt *Venerem nimis frequentem*, *Frigus cum humiditate* præſertim conjunctum, atque *Contuſionem*, non tamen nimiam, non rarò anſam præbere illi malo. *4. Quando Aquoſius.*

X. *Viſcidius* contra redditur ſemen, ob *cauſas contrarias*, ut & *Venerem rariorem*. *Vel Viſcidius.*

XI. *Vix unquam curabuntur* illi, in quibus Defectus eſt talis ſeminis, niſi forſan in *Teſtium ineptitudine*, ſolis *Aromaticis* tum *externis*, tum *internis* quodammodo ſaltem reparanda: quo minùs ſuccedente excuſandi ſunt tales ab Opere Generationis. *Defectus Seminis vix curabilis.*

XII. Facilius autem conſulitur iis, in quibus *parcius* producitur *ſemen*; Nam 1. *Vaſa exigua* ſenſim expanduntur, partium *frequenti*, *blandoque affrictu*, *atque inunctione cum Aromaticis* 2. *Materia Teſtibus conveniens* ac ſufficiens *reſtituitur curata Hęmorrhagia* qualicunque, atque *vitando Animæ Vexationes a,c* ſollicitudines *nimias*, ut & *nimium corporis motum*. 3. *Roborando Teſtes* præfatis *Aromaticis* tum *externis*, tum *internis*. *Parcior Seminis productio qui curetur:*

XIII. *Copioſi ſeminis productio*, hinc & Excretio, ſi hominem debiliter, curabitur 1. *adhibendo Medicamenta*, *quæ vaſa quodammodò conſtringant*, quæ *ſanguiaem magis condenſent*, *Spirituſque figant* 2. *Abſtinendo à Cogitationibus Venereis*, imprimis à *converſatione familiari* cum *perſonis egregiis & gratis*, ſive amatis; ac præſertim *ab actu venereo*: denique 3. *Vſurpando prudenter Medicumenta Veneri extinguendæ adſcripta*: Sic Hominem ad Venerem etiam licitam nimis pro- *Qui copioſior*

num & furentem curavit Nitrum ad Scrupulum ter quotidie aſſumptum, unde non tantùm fervor ille ſenſim diminutus, ſed planè extinctus eſt.

Semen Aquoſum qui emendetur. XIV. *Aquoſum ſemen* corrigitur, 1. curando ſanguinem Aquoſiorem tum alterantibus, Aromaticis præſertim, ſed mediocriter fixis; tum evacuantibus, & Aquas per Alvum, Urinas vel Sudores educentibus 2. *Roborando Teſtes*, imprimis per *externa Aromatica mediocriter adſtringentia*.

Qui Viſcidius. XV. *Viſcidius ſemen* emendabitur, uſurpando medicamenta Aromatica, ſed magis volatilia & Aquea, quibus diluatur & Sanguis Univerſus, & in Specie Seminis Materia, ad quam facilè penetrant Aromatica.

CAPUT II.

De Virilis Seminis Effuſione, ac Penis Erectione læſa.

Penis erectio ad Seminis ejectionem neceſſaria. I. VIrile Semen, quo Generationi ſerviat, in Uterum Muliebrem effundi debet, in quem finem Penis erectione opus, quoniam Coitu promovetur illa Excretio.

II. Virilis namque ſeminis effuſio læſa ſequitur præſertim læſam Penis Erectionem.

Quot modis lædatur. III. Læditur hæc *Penis Erectio*, 1. quando *Nulla* fieri poteſt 2. quando illa *non Sufficiens* exiſtit 3. quando eadem *non ſatis diu perſeverat*.

1. Quando nulla fit. IV. *Nulla* fit *Penis Erectio*, ubi *Penis deſtituitur vaſis copioſum ſanguinem*, Animaleſque Spiritus adducentibus; unde & ipſe Penis invalidus exiſtit.

2. Quando non ſufficiens. V. *Non ſufficiens* fit Penis Erectio, ubi non *ſufficienti copia* ad ipſum transfertur *ſanguis*, vel *Animalis Spiritus*; idque aliquando ob *Vaſa minora & parciora* ad Penem delata, aliquando ob *ipſum penem ab externo frigore Aeris, Aquæ, &c.* malè *affectum*, aliquando *ob metum*, *aliumve affectum Animi gravem Spiritus Animales* aut *conſumentem*, aut in *motu ſuo turbantem*, *aliòve avocantem*.

3. Quando non ſatis diu perſeveret. VI. *Non ſatis diu perſeverat Penis Erectio*, adeò ut priùs, quàm ſemen effundi queat, iterum collabaſcat, aliquando ob *Spirituum Animalium penuriam univerſalem*, *Sanguinemve univerſùm minùs calentem ac Spirituoſum*; aliquando ob *Animum multis cogitationibus*, aut *inopinato pathemate* ab opere hoc avocatum.

Ejus defectus incurabilis. VII. Quoties ob Vaſorum ſanguinem fervidum ſpirituſve Animales ad Penem deferentium culpam Nulla fit ejus Erectio, toties pro *incurabili* habendum hoc Malum.

Non ſufficiens erectio, qui curetur. VIII. *Non ſufficiens* autem Penis Erectio *Vaſorum paucitatem*, *parvitatemque* conſequens ſenſim corrigi poteſt, ac emendari, *frictione* blanda & frequenti Penis, ejuſdemque *inunctione* cum Linimentis, aut Unguentis Aromaticis; quò paulatim expandantur magis vaſa, pluſque ſanguinis & Spirituum ad Penem deferant.

IX. Ubi à *Frigore externo* idem contigit, foveri decoctis Aromaticis, & inungi Unguentis ſimilibus debet pars malè affecta.

X. *Animi Affectu noxio ſublato*, ad priſtinum robur redire ſolet penis, quin *contrario* magis erigi.

Non ſatis diu permanens qui curetur. XI. *Non ſatis diu permanens Penis Erectio Spirituum Animalium penuria*, protrahetur uſu convenienti Spirituoſorum cum aliis mixtorum, Aquæ Vitæ Matthioli, ac ſimilium per intervalla uſurpatorum donec Animales Spiritus multiplicati fuerint in corpore.

XII. Quin *rariùs exercenda Venus* à talibus, quò tunc ſaltem illi abſolvendæ ſufficiant Spiritus ſatis pauci.

XIII. *Sanguis fervidior fiet* uſu *Salis Volatilis Oleoſi*, *omniumque* adeò *Aromaticorum*; inter quæ præferenda illa, quæ docuit Experientia conducere in hoc affectu; talis eſt Eruca.

XIV. *Animus revocandus* ad *negotium præſens*, atque *intendendus rei agendæ* cum *hilaritate*.

CAPUT III.

De Uterina ſive Menſtrua Purgatione læſa.

I. SIngularem, eundemque planè Naturalem *Sanguinis Fluxum, Efluxumque patiuntur Fœminæ*, ſi non omnes, pleræque ſaltem, & quidem *toto eo tempore*, *quo Generationi aptæ ſunt*. *Qu… re ſi… fœm… San… eflu…*

II. Rariùs enim, nec niſi præter naturam ſolet fluxus citiùs, tardiùſve obſervari.

III. Tempus autem maximè ordinarium, quo ſe manifeſtare ſolet hic fluxus, *Annus* eſt *quartus decimus*; quo iterum ſubſiſtere ac ceſſare, *Annus* ætatis *quinquageſimus*. *Qu… incip…*

IV. In Regionibus quidem Calidioribus, & ubi Aer purior, ſubtiliorque occurrit, uno, duobusve annis citiùs prodit in nonnullis, ac præſertim in vegetioribus; quemadmodum contrà in Frigidioribus, magiſque Pituitoſis totidem ferè annis ſegniùs erumpit, & maximè in Regionibus ad Septentrionem magis vergentibus, ſimulque humidioribus.

V. Ubi autem Fluxus ille prodit, aut prodire debuit, Viris maturæ habentur fœminæ, atque ad Generationem aptæ. *Qu… cet.*

VI. Excerni ſolet hic Sanguis in non Gravidis, nec Lactantibus, nam perpaucæ, ubi utero gerunt, fœtumve lactant, hunc menſtruorum fluxum patiuntur. *Sub… Grav… La… bus.*

VII. Unde patet Sanguinem hunc præparari ad Fœtum, tum in Utero, tum extra Uterum nutriendum, adeòque inſervire Generationi, atque Propagationi: ne quis putet cum multis, Sanguinem iſtum menſtruum eſſe inutilem, aut noxium, ideòque culpandum, poſtquam is ad ſpeciei conſervationem abundantior in fœminis producitur, quàm ad ſolam ſui nutritionem indigebant. *Sang… cui u… ſervi…*

VIII. Quicquid enim commune habent Mulieres cum Maribus, id omne ad Individui Conſervationem facit; quicquid verò tum Mares, tum Fœminæ habent ſingulare, id omne Speciei Propagationi miniſtrat. *Qui… ad ina… dui co… vation… quid… Specie… pagat… faciat…*

IX. Sic Partes diverſas obtinuerunt aliquas tum Viri, tum Fœminæ, quas proinde Generationi ſervire dicimus ac docemus.

X. Sic etiam Functiones aliquas diverſas nacti ſunt Viri & Fœminæ, quas itidem Generationi deſtinatas pronunciamus.

XI. Inter partes illas diverſas ſunt in Maribus Penis, Membrum Virile ideò dictum, Teſticuli, Vaſa ſpermatica; quæ omnia nil habent ſimilis cum Partibus Muliebribus, Utero, & utroque ipſius Collo, Uteri Tubis, Teſticuliſque; adeo, ut meritò hæ Partes omnes una cum Mammis fœmineis dicantur Generationi ſervire. *P… genera… dicat.*

XII. Inter Functiones illas diverſas eſt tum Virilis ſeminis productio in Teſticulis, aut Epididymidibus, tum ejuſdem Collectio in Glandulis & Veſiculis ſpermaticis, tum Excretio per Urethram; quæ planè aliter ſe habent in fœminis; quæ intra ſe ſolent ſuum effundere ſemen, uti mares extra ſe. *Ut & … ctiones.*

XIII. Unde quamvis aliqua videatur eſſe in Viris & fœminis ratione ſeminis producendi, conſervandi, ejaculandique ſimilitudo, magna tamen in ſingulis occurrit quoque diverſitas. *Haru… Viris & Fœmini… militud… Diverſit…*

XIV. Sed maxima Virorum & Fœminarum circa Generationem diverſitas occurrit in duobus; in Fœtus ipſius producendi loco, atque nutritione prima tum ante, tum paulò poſt partum. *Hæc maxima… fœtus pr… ductione… nutrition…*

XV. Producitur namque Fœtus nunquam in Maribus, ſemper in Fœminis, & quidem in earum utero. *Quæ fi… non in M… ribus, in Fœmi…*

XVI. Nutritur idem Fœtus ante partum in Utero fœmineo, & quidem à nutrimento à Matre ipſi ſubminiſtrato, nunquam à Mare.

XVII. Sed nutritur adhuc idem natus à Ma-

tre,

tre, ac quidem Lactis beneficio; quod ſicut vix unquam, & quidem monſtroſè tantùm obſervatum eſt prodiiſſe è Mammis virilibus, ut plurimùm verò, ac ferè ſemper è fœmineis, ita meritò à fœminis expectatur ac obtinetur quoque prima nuper nati fœtus nutritio, idque à Matre, aliave fœmina ipſi deficienti ſuccurrente.

XVIII. Functiones proinde primariæ ac fœminis maximè peculiares ſunt *Fœtus Generatio*, *Geſtatio*, *& Nutritio intra Uterum*; ut & *Partus*, hinc & *Nutritio prima extra Uterum*.

XIX. Quemadmodum verò ad Fœtus productionem ac Generationem ſuum ſemen confert Mas, ita ad ejuſdem in Utero Nutritionem & Augmentum nil planè confert Mas, verùm ſola Fœmina, cui uni hoc beneficium debet Fœtus.

XX. Hactenus quidem crediderunt omnes forſan Materno ſanguine nutriri fœtum in Utero; donec hoc præſertim ſeculo plures Viri egregii hanc ſententiam in dubium revocarunt, & aliqui eam in totum rejecerunt.

XXI. Me quod attinet, nullas hactenus obſervare potui rationes ſatis urgentes, nulla experimenta ſatis evidentia, ab ullo prolata, quæ propoſitam ſententiam eant everſum: ſed contrà plurima noto, quæ ipſam confirment, non infirment.

XXII. Et in ſpecie Fluxus ſanguinis menſtruus, de quo cœpimus agere, ſatis ſuperque Nutritionem Fœtus per ſanguinem maternum evincit.

XXIII. Cùm enim ſanguis in Fœminis ad Generandum aptis copioſior producatur, quàm ad ipſarum Nutritionem requiritur; idemque ideò ſingulis menſibus per Naturalem Effluxum, & quidem per Uterum minuatur; idem verò tempore geſtationis, vel lactationis effluere deſinat; nonne ſatis demonſtrat, eum Fœtus nutritioni, & dum in Utero hæret, & dum nuper excluſus lacte materno gaudet, impendi?

XXIV. Niſi enim in Fœtus nutrimentum cederet, dum in Utero adhuc continetur; & in maternum lac abiret, poſtquam ipſo alitur infans nuper natus; utique menſtruatim effunderetur.

XXV. Neque aſſertionem hanc meam evertit, quòd quibuſdam fœminis, & Utero gerentibus, & lactantibus Menſtrua prodeat purgatio: quoniam illud quibuſdam & paucis ſingulare eſt, non omnibus aut pleriſque ſaltem commune.

XXVI. Sed nec aſſertionem meam dubiam reddit, quòd aliqui putent Fœtum in Utero materno ſugere, atque in os ſuum allicere Liquorem, in quo natat, ut eo nutriatur; Iſtumque liquorem ut & Lac, ex Chylo, non item Sanguine ortum habere arbitrentur.

XXVII. Nam, ut jam non dicam, hæc omnia dici, & dici tantùm, non item probari: poſito hæc ita ſe habere, nonne Sanguis Maternus ortum habet ex Chylo? Quòd ſi ex Chylo ſuum ortum habeat ſanguis fœminarum, & ex eodem Chylo credatur ortum habere Liquor ille Nutritius dictus, & Lac, nonne Nutrimentum ſuum à Matre accipiet Infans, ſive illud credatur eſſe ſanguis, non tantùm in Corde perfectus, ſed in Placenta Uterina, & Mammis adhuc perfectior, & tenero Fœtus corpuſculo nutriendo aptior factus (quod Ego cum multis exiſtimo verum,) ſive illud fingatur eſſe ſanguinis materia proxima, Chylus, adeòque Sanguis, ut ita loquar, imperfectior, quippe necdum in Corde materno perfectus?

XXVIII. Hujus autem intra Uterum inſtituendæ nutritionis ergò *Arteriæ grandes ad Uterum* feruntur planè *Spongioſum & ſingulari artificio concinnatum*, ita ut Sanguinis multùm imbibere poſſit, atque ab ipſo mirè expandi, mox verò poſt ipſius effuſionem iterum brevi contrahi, & ad priſtinam parvitatem redire.

Placenta.

XXIX. Producitur prætereà in Prægnantis Utero *Placenta*, Lienis parenchyma æmulans, & Utero ubique ferè cohærens, ſanguinemque ab ipſo excipiens, quin ampliùs in Fœtus tenelluli & exigui tam Nutritionem, quàm Accretionem præparans; ſicut hæc omnia diligentibus patere poſſunt Anatomicis.

Sanguinem Fœtus eſſe nutrimentum.

XXX. Sed quam aliis omnibus, eam mihi quoque latam legem puto; idcircò *Opinionis, quam ſequor, & fundamenta tum Anatomica, tum Practica, & Ratiocinationes inde deductas* expono candidè.

XXXI. Cùm ergò & *Sanguis* obſervetur *efluere Mulieribus ad Generationem aptis & ſanis, nec gravidis, vel lactantibus*, & quidem *ſingulis menſibus*; cùm ad Ipſarum *Uterum prægnantem obſervetur ſanguis fluere copioſiùs, quam tempore alio*; cùm *poſt partum* obſervetur *efluere Sanguis multus, Lochiorum* nomine notus; cùm *in viva brutorum aut fæminarum in partu defunctarum ſectione nil præter ſanguinem copioſum obſervetur ad Uterum, Placentam, Fœtumve ferri*; meritò puto me *concludere, Sanguinem maternum menſtruatim efluere, ac minui ſolitum pro Fœtus pabulo ac nutrimento habendum*.

Menſium materiam eſſe Sanguinem bonum.

XXXII. Hæc ſunt Argumenta primaria, quæ me movent, ut cenſeam, *Menſtruam fœminarum Purgationem* pro materia ſua agnoſcere *Sanguinem, non inutilem aut noxium*, ſed *utilem*, ac *ſuperfluum in feminis* ad *Generationem promovendam, Fetumque tum in Utero ſitum, tum nuper natum alendum*, ex ſapienti Dei præſcripto genitum atque productum; Quæ ſi non videantur ſatis urgentia, ut aliis ſuadeant, perſuadeantque idem, integrum eſt unicuique aut novam inveſtigare ac invenire, aut aliorum examinare ac expendere Opinionem, atque tandem illam, quæ Menti veritatis avidæ maximè ſatisfaciat, ſeligere, ipſique adhærere.

XXXIII. Poſtquam igitur pro vera agnoſco plerorumque Opinionem de Sanguinis menſtrui, non quidem effuſi, ſed gravidationis & lactationis tempore abſque noxa ſuppreſſi utilitate & uſu; videndum porrò, qui lædatur ſæpiùs præter naturam ille Fluxus, indeque in plurima mala incidant Fœminæ.

Quot modis menſtruus fluxus lædatur.

XXXIV. *Læditur* autem hic *Feminarum Menſtruus ſanguinis Fluxus* modis multis, & quidem 1. quando citra Graviditatem aut Lactationem, ubi ad Generationem apta eſt mulier, *Nullus prodit*, ſed præter naturam ſiſtitur & ſtagnat univerſus 2. quando accidit quidem hic Fluxus, ſed *minore*, quàm decebat, *quantitate* & copia. 3. quando è contra *nimia contingit quantitate & abundantia* 4. quando haud ſemel in menſe fluxus ille fit, ſed aut *frequentiùs citiùſve, aut rariùs tardiùſve*. Nam quibuſdam is aut bis, aut ter contingit quovis menſe, imò quibuſdam perpetuus penè adeſt; aliis ſemel intrà duos, treſve accidit menſes 5. quando vel *diutiùs*, vel *breviùs durat*; Tempus namque maximè conſuetum eſt 4. aut 5. dierum; quibuſdam verò vix per unum, vel duos, aliis contrà ad 7. 8. pluresque perſeverat dies 6. quando *Conſiſtentia, Calore, Odore, Calore, Acrimonia*, vel aliter *vitioſus* prodit ſanguis 7. quando *per vias alias* præter uterum effluit ſanguis; per *Os, Nares, Oculos, Aures*, ipſamque ſubinde *Cutim*, ejuſque poros, tum in Capite, tum alibi, non verò per Uterum.

Quando ſit Vitioſus.

XXXV. Tot modis obſervamus ſubinde lædi Menſtruum ſanguinis Effluxum: ubi notandum, tum demùm pro *vitioſo* eundem haberi, *quando cum uniuſcujuſque Feminæ incommodo id evenit*; Niſi enim aliquid moleſtiæ aut noxæ inde patiatur Fœmina, non ſtatim pro præternaturali habendus erit Fluxus in quibuſdam à generali regula recedens, cùm obſervemus in dies pro peculiari cujuſque conſtitutione, Vitæque genere latitudinem notabilem in pleriſque functionibus, & quæ inde ſequuntur, apparere.

Abſque Vitio varius.

XXXVI. Sic quædam fœminæ *abſque ulla noxa Fluxum patiuntur ſanguinis parcum*, aliæ contrà *magnum*; aliæ *bis in menſe* ipſum patiuntur, aliæ *tertia quaque ſeptimana*, uti aliæ iterum *quintâ demum* aut *ſextâ*: Aliis *duobus tribuſve* duntaxat *durat diebus*, aliis *ſeptem aut octo*: Hæc cùm naturaliter, hoc eſt, abſque ulla noxa, detrimentove diverſimodè contingant & continuè multis, non indigent Medici opera, qui ſi hæc mutare tentaret, plerumque Fœminis non prodeſſet, at noceret.

Quod Medico prudenti conſiderandum.

XXXVII. Intereſt proinde, ut Medicus Prudens attendat, an hæc & alia plura noceant ſanitati, hoc eſt, Functionem aliquam lædant, vires proſternant ſuffocentve, aut formam elegantiamve Corporis labefactent, nec ne: Niſi enim tale quid eveniat, non eſt, quod valdè ſolicitus ſit, habeatve Fluxum in quibuſdam à mediocritate recedentem pro malo, ac præternaturali.

Fluxus menſtruorum nullus duplici eſt modo.

XXXVIII. Has *læſi Menſtruorum Fluxus* ſpecies omnes ut ordine proponamus, earundemque *Cauſas* veras eruamus, incipiendum ab illa ſpecie, in qua *Nullus* apparet; quod duobus evenire ſolet modis, 1. quando *is convenienti tempore ac ætate non prodit*, unde *Puellæ* fieri ſolent *Cachecticæ*: 2. quando idem, qui jam prodiit fluxus, *ampliùs prodire ceſſat*; qui verè vocatur *Menſtruorum ſuppreſſio*, à quo itidem Cachecticæ ſolent fieri fœminæ, unde plurima inſuper conſequuntur mala.

Quando ſegniùs prodit, & quare.

XXXIX. Puellis *ſegniùs prodeunt Menſtrua*, non tantùm *imperforatis*, & quarum coaluerunt Carunculæ Myrtiformes, quibuſque adeò coacervantur in Collo Uteri externo Menſtrua, quod ſatis rarum, bis terve tamen à me viſum; ſed ſæpiùs, *quibus non patent Vaſa per Uteri fundum ſanguinem deferentia*, quæque maximè propriè dicuntur laborare Menſtruorum defectu.

XL. Quibuſdam *Segniùs prodit* fluxus ille Menſtruus, quoniam ſunt *conſtitutione Corporis teneriore*; undè *tardiùs ad perfectionem ſuam requiſitam pervenit earum corpus*, *tardiùs ſuperabundat in ipſis ſanguis Generationi*, *Fœtuſque adeò Nutritioni deſtinatus*: quo igitur dum deſtituuntur ſolitis Menſtruationis primæ annis, non mirum, nec malum, ſi aliquot annis ſæpiùs prodeat ille fluxus, qui nulla moleſtia, nullo earum incommodo moram nectens, nullatenus dici quoque poteſt læſus aut præternaturalis.

Quando verè dicatur Ceſſans Menſtruorum Fluxus.

XLI. Quoties autem *citiùs ſegniùſve Conatus* eſt in corpore ad *Menſtruationem*, illa verò haud procedente, poſt *gravantes* circa *Lumbos*, *Cruraque*, & aliquando *Brachia* quoque, *Dolores*, hinc & *Præcordiorum Anxietates*, aliaſque *Moleſtias plures*, paulatim *Cachecticæ* fiunt Puellæ; toties dicitur verè *vitiatus ac p. n. Ceſſans Menſtruorum Fluxus*.

Caruncularum Myrtiformium imperforatio quorundam malorum cauſa.

XLII. *Coalitus Caruncularum Myrtiformium*, *non partialis* per *tenuem Membranulam*, *Hymenis* nomine celebratam, & ſ. n. perforatam, ſed *totalis* per eandem *craſſiorem* ac *imperforatam*; ſanguinem ad Uterum, ac per Uterum, ejuſque Collum interiùs effluentem *ſiſtens*, *atque in ejuſdem Collo externo*, *Vaginæ nomine* noto, ejuſdem Effluxum itidem impediens, *Cauſa* eſt inſuper *Collectionis ſanguineæ menſibus* ſingulis *auctæ*, tandemque tum ſponte *corruptæ*, tum totam Vaginam in immenſum *expandentis*, atque graviſſimos ibidem Dolores, aliaque ſymptomata plurima parientis.

Diſtentio Vaginæ.

XLIII. Neque Diſtentio duntaxat iſtius Vaginæ Membranoſæ, indies facta auctior, ſed imprimis Corrupti ſanguinis Acrimonia eandem Vaginam Membranoſam, admodumque ſenſibilem mordens ac rodens Dolores excitat atrociſſimos.

Pro uteri procidentia habita.

XLIV. Quin ut plurimùm neglectum, quia non intellectum hoc Malum, euſque diſtendit dictas Partes, ut à pleriſque pro *Uteri procidentia* habeatur, etiam à Medicis Celebribus, non tamen idcircò magis peritis, aut ſcientibus.

Impe... tiene... conna... quod... neglig... matr...

XLV. Hoc autem Vitium eſt à primo Ortu, & connatum; quod dum haud obſervant in tempore Matres, ipſius quoque curam, in prima ætate parvo negotio abſolvendam, negligunt; quapropter, ubi ad pubertatem venerunt Puellæ, atque Menſtruus excitatur fluxus, nec tamen prodit, verùm ſenſim nota incommoda parit, priùs ad partem affectam non attenditur, tum propter verecundiam, tum quia tale quid non creditur, donec tandem tumor grandis & dolor atrox in pudendis ſe manifeſtans cogit etiam maximè pudibundas, auxilii cauſa, conſpectum iſtarum partium concedere tum Medicis, tum Chirurgis.

Et qu...

XLVI. Quòd ſi quis conſideraverit, non per idem orificium prodire Urinam, Menſtruumque ſanguinem, ſed per diverſa; non mirabitur falli Matres, de Uteri orificio necdum ante Menſtruationis Coitusve tempus utili, aut neceſſario minimè ſolicitas.

Urina... Menſtr... per di... Orificia... fluere.

XLVII. Urinam autem Menſtruumque Sanguinem per diverſa effluere orificia, multi hactenus ignorarunt, etiam Medici, decepti per ineptas quorundam Anatomicorum Tabulas, perperam Orificii Veſicæ ſitum in externo Uteri Collo fingentes ac notantes: cùm illud verè ſit ſuprà Myrtiformes Carunculas, extraque ipſum Uteri Oſtium externum.

XLVIII. Dum autem Matres nullum in reddenda Urina impedimentum obſervant in puellulis, nulla quoque ſuſpicio de Uteri clauſura externa mentem ipſarum ſubit, adeò ut minimè mirum, ſi obruantur citius hac Menſtruorum collectione Puellæ, quàm illam conjectent Matres.

Quod M... cinæ Stu... ſis obſer... vandum.

XLIX. Notent proinde Medicinæ Studioſi omnes, ſingulari orificio externo, & quidem ſuperiore donatam fœminarum veſicam, ſingulari & inferiore Uterum: ſicut hæc ad oculum demonſtrari debent ab Anatomiæ Profeſſoribus, ne continuè veterem & noxium errorem ſequantur hujus ævi locique Medici.

Quibu... is id pri... tim à ... feſſoribu... oſtenden... dum.

L. Quoniam verò hæc Orificia non ſatis decorè demonſtrantur publicè coram omnibus, commodè privatim demonſtrari poſſunt coram ſolis Medicinæ Alumnis, ad quos hæc res propriè ſpectat, quamque toties cum notabili ægrarum detrimento ignorarunt Medici nonnulli ſuffeni, & alios ſe longè peritiores grandi ſupercilio ſpernentes.

Cur ha... nus in ... pſum.

LI. Sed miretur aliquis, quo pacto fieri potuerit, ut bina iſta Orificia minùs fuerint manifeſtata? Sed mirari deſinet, ubi conſideraverit, ſub alis, ſive Nymphis latere hoc veſicæ Orificium, nec niſi attentiùs attendenti patere: accedente illo ex falſis tabulis præjudicio, propter quod ne quidem inquiri ſolet à pleriſque in rem ipſam, quippè quam ſupponunt eſſe talem, qualem vident pictam.

Menſtr... ſuppreſſio... Cauſa.

LII. Hæc igitur eſt nonnunquam *non prodeuntium Menſtruorum Cauſa*; licet *frequentius* illa *hæreat in ipſo Utero*, & *Uteri Vaſis*, per quæ tranſeundum eſt Sanguini menſtruatim ſ. n. evacuando.

In Utero ... Uteri Vaſi...

LIII. Non procedit autem iſta evacuatio quando *Vaſa dicta & Viæ non patent* in Uteri Cavitatem. *Non patent* autem, ſi vel *ſanguis ad ipſa minùs feratur*, vel eadem *Pituita viſcoſa & glutinoſa infarciantur & obſtruantur*.

Ob Sanguinem craſſio... rem.

LVI. *Sanguis ad dicta Uteri Vaſa minùs fertur*, quando univerſus occurrit *craſſior & melancholicus*, ipſiuſque Puellarum *Animus triſtior* exiſtit, & *Corpus minùs movetur*, *ſomnoque nimiùm indulgetur*, & *Alimenta* uſurpantur *Pituitam multam & glutinoſam producentia*, viviturque in *Aere frigido, humidoque*.

Et propte... Obſtructionem à Pituita.

LV. *Pituita tenaci & viſcoſa infarciuntur*, *obſtruunturque Vaſa dicta*, tum paulatim ob multam *in Sanguine ſcatentem Pituitam* ſimilem, atque indies Vaſis prædictis adhærentem ibique cumulatam;

latam; tum ſubitò ob *præcedentem Corporis Univerſi*, ac præſertim Uteri *Calorem* notabilem, à *Solis vel Ignis*, *Balneive æſtu*, à *Corporis motu* diuturniore aut vehementiore, ab uſu liberaliore *Alimentorum Spirituoſorum*, & *Aromaticorum*; hinc ſubſequens *frigus grave*, tum *Aeris* ad Uterum penetrantis, tum *Aquæ frigidæ* Pedes ſaltem, aut Uterum quoque attingentis, tum *Pavimenti* lapidei & imprimis Aqua frigida madentis, per inferiores artus ad Uterum tranſiens, & ſolutam priùs in Corpore, atque quaquaverſum propulſam Pituitam ibidem coagulans, atque ſic Obſtructionem pariens; Idem accidit aliquando ab Animi affectu gravi, Metu imprimis, aut Triſtitia inopinanter, ac præſertim inſtantibus fluentibuſve menſibus, ſuperveniente, unde ſanguis, ac cæteri humores, Pituita cumprimis, coagulari ac concreſcere ſolent. Ut jam ſilentio præteream plurima ſanguinem aliosve humores incraſſantia; Corallia, Cretam, Oryzam, Ceſpites, Terram, Carbones, aliaque in Pica nonnunquam copioſè ac diu aſſumpta, atque ſic obſtructioni mox ſecuturæ materiam præparantia.

LVI. Eo namque tempore, quo Menſtrua expectantur, *aperienda*, *reſerandaque* ſunt *Uteri Vaſa*; quod imprimis contingit ab *Humoribus Bilioſis* tunc *temporis dominium in corpore capientibus*, atque *Pubertatem* hac ratione *inchoantibus*.

LVII. Exiſtimamus enim omnes in Corpore noſtro Mutationes naturales fieri ab Humoribus ſecundùm Naturam in ipſo exiſtentibus, atque paulatim Dominium in cæteros ſucceſſivè obtinentibus, donec iterum aliis cedant.

LVIII. Quòd ſi quis ſecundùm illud Dominium Humorum ſucceſſivum *Hominis Ætates* diſtinguendas putaret, non incommodè *tres* numeraret: Primam, quæ *Pueritiam & Adoleſcentiam* complectens *Pituitæ fluidiori* ac *ſeroſæ ſive Lymphaticæ* ſubiiciatur. Secundam, quæ *Juventutem* atque *Virilitatem* continens *Bili* pareat. Tertiam, quæ *Senectutem* utramque implens *Pituitæ Viſcidiori*, *Mucoſæ*, ac *Melancholicæ* obſequatur. Obſervatum enim eſt, notatumque à Medicis plerisque, nominatos Humores ſucceſſivè dominium exercere in homine.

LIX. Poſtquam nimirum *Pituita fluidior ad Corporis incrementum & augmentum capiendum* maximè utilis ac neceſſaria, primario hoc ſuo functa eſt munere, auctumque eſt ad commodam ſtaturam Corpus, *Bilis* ei ſuccedit in laudato Microcoſmi Imperio ad *Robur* ipſi conferendum, tum *ratione ſui ac individui*, tum *ratione alterius, ac ſpeciei*: ubi namque ad *Pubertatem* venit Homo, non tantùm Corpus ipſius firmatur & roboratur, ſed inſuper ad generandum fit aptum & pronum: quo tempore cùm Calor in eodem obſervetur major, isque Bili præſertim debeatur, meritò cenſemus, Bilem tunc cæteris dominari Humoribus; donec eadem paulatim deficiente aut inertiore facta, & ſenectute adventante in Imperio microcoſmico ipſi ſuccedat *Pituita tenax*, & *melancholica*; verè namque Pituita tenax eſt ipſa melancholia.

LX. Obſervantur igitur *tres Hominis nati ſtatus* notabiles; *Incrementi*, *Roboris*, *ac Declinationis*; quorum ſinguli ſuas habent latitudines & gradus: quæ omnia idcircò facienda pluris, conſiderandaque accuratiùs, quòd Medicinæ noſtræ perficiendæ ſerviant apprimè.

LXI. *Bilis* ergò, ut ad noſtrum revertamur propoſitum, cùm abundet *Sale Volatili Oleoſo*, vim habet *blandè incidendi tenacem viſcoſamque Pituitam*, tum *ex ortu primo* hinc inde remanentem, tum poſtmodùm ex *Diætæ vitio* jam notato *auctam*; vim autem iſtam ſuam ubi exerit ſupra humores cæteros, ſanguinem quoque reddit rariorem, aucto univerſo Corporis Calore; quin non tantùm in *Maribus ſeminis productionem* molitur, & ad *mentum parteſque pudandas ſanguinem & pilos* expellit, unà cum *Motibus Venereis*: ſed in *fœminis* quoque *ſimilia quodammodo præſtat*, nec tantùm *Mammarum extuberationem* promovet, ſed *Uteri* quoque *vaſa impedita expedit*, *ſanguinique Menſtruo viam facit*.

Bilis minùs acris haud ſufficiens menſtruo fluxui promovendo.

LXII. Quòd ſi *Bilis* (propter *conſtitutionem Naturalem*, vel *Diætam pravam*, & *Pituitam Viſcoſam* imprimis producentem, hinc & *Bilem craſſiorem ac inertiorem* præſtantem) *minùs ſit acris*, non mirum, ſi *ſola Menſtruo fluxui promovendo haud ſufficiat*, quin *diutiùs*, *quàm expediebat*, *idem fluxus ceſſet ac deſideretur*, *notataque mala ſequantur*.

Plethora ad vaſa unde, & quid producat.

LXIII. Niſi enim *ſanguis* Pubertate in fœminis præſente *abundantior factus per Uterum*, *aliamve viam evacuetur*, *ac minuatur*, *Plethora* producitur *ad Vaſa*; qua ſenſim *magis aucta*, *minùs commodè movetur univerſus ſanguis*, & *circa Uterum ex parte ſtagnat* plerumque; quapropter idem paulatim *corrumpitur*, & *corruptionem* ſuam reliquo *Sanguini communicat*, unde *Symptomata* in ſuperioribus enumerata excitantur, vimque ſuam exerunt.

Utile in ſuppreſſis Menſibus ſanguinem evacuari.

LXIV. Fieri namque poteſt,(ut hod uno verbo hic moneam) ut non prodeuntibus Menſibus per Uterum, nihil tamen detrimenti quoad Symptomata notata fœminæ patiantur; quoties ſanguis ſuperfluus per Nares, Os, aliaſve vias excernitur: Unde licet via iſta non ſit naturalis, non coacervatur tamen, nec corrumpitur Sanguis, nec proinde memorata ſequuntur Symptomata fœminis tam moleſta & gravia.

LXV. Ni igitur ſponte, [hoc eſt, à Bile in corpore imperium uſurpante ſolvantur viæ tum ad Uterum, tum per Uterum ſanguini Menſtruo deferendo dicatæ, impeditur, & fruſtra deſideratur, expectaturque fluxus ejus menſtruus: quod, ſicut jam dictum, accidit tum ratione *viarum* dictarum *Pituitoſo ſanguine viſcoſo*, *vel Pituita* ipſa obſeſſarum, tum ratione *Bilis obtuſioris ac inertioris*, ſanguinem Pituitamve ſolvere impotentis.

Cauſa menſtruorum ſuppreſſorum obſtructio à Pituita.

LXVI. Quæ autem fuit *Cauſa Menſtruorum*, tempore Pubertatis ſponte haud prodeuntium, eadem eſſe poteſt ac ſolet eorundem poſtmodùm *ſuppreſſorum*, *Pituita* inquam, vel *Sanguis Pituitoſus glutinoſitate ſua*, eaque præternaturali *nominatas vias obturans & obſtruens*: ut non videatur opus in ejus explicatione plura proferre.

Coalitus colli Uteri cauſa menſium ſuppreſſorum.

LXVII. Quemadmodum verò in Virginibus ſanguinis Menſtrui exitum impedire poteſt, quin aliquoties impedivit Membrana Myrtiformes glandulas connectens, ipſumque Orificium Uteri externum in totum claudens; ita fieri poteſt, ut in fœminis Venerem non tantùm expertis, ſed Matribus quoque ob quamcunque in Coitu, Partu, & alias vim parti huic illatam coaleſcat Collum Uteri externum, ejuſve Orificium, vel illius Labia, ita ut nullus pateat eò allabenti ſanguini exitus: licet hoc rariſſimè accidere libenter concedam.

Curatio.

LXVIII. Propoſitis ſanguinis Menſtrui nullatenus per Uterum prodeuntis Cauſis, pergendum eſſet ad cæterarum Læſi hujus Effluxus ſpecierum Cauſas ſimiliter ordine proponendas, ni ſatius eſſe judicarem, Cauſis præmiſſis ſubnectere mox Curationem.

LXIX. Obſervavi enim alias, quoties Functionis alicujus læſæ plures ſunt ſpecies, ſingularumque Cauſæ proponuntur ordine, antequàm ad ſingularum medelam devenimus, excidiſſe multas: quocircà lubet nunc ordinem illum tantillum immutare, atque ſingularum ſpecierum Cauſis datis mox Curationem apponere; qua methodo ſperamus, Nos Legentium Memoriæ conſulturos, quin totum negotium clarius redituros.

Connexio Caruncularum Myrtiformium quomodò tollenda.

LXX. Quoties igitur *connexæ* ſunt *Carunculæ Myrtiformes membrana & craſſa & dura, eaque imperforata*, toties Chirurgi opera *eadem*, vel *ſanguine* menſtruo ſenſim collecto *diſtenta*, vel priùs obſervata nec ita diſtenta, *loco inter Carunculas* dictas *medio perforari* debet ſcalpello acuto; atque *evacuato per intervalla corrupto ſanguine*, ubi neglecta fuit ejus cura, *mundatoque* per injectiones convenientes vulnerarias, & Aromaticas *Collo Uteri externo* per ſanguinem corruptum malè affecto, paulatim *conſumenda*, *tollendave membrana ſuperſtua*, vel *Medicamentis rodentibus*, *ſale lixivo* præſertim & *cauterio potentiali*, vel *cultello forficibuſve*: denique Cicatrice levi conſolidanda pars reliqua; quamvis tutiſſimum ſit, totam illam membranam penitùs tolli & auferri.

Coalitus colli Uterini quomodò tollendus.

LXXI. Ubi *Fœminis perforatis*, vel *apertis* à quacunque demum cauſa *excoriata labia*, *vel Collum uteri externum*, *coalverunt*, *tranſitumque* non tantùm Membro Virili, verùm *menſtruis* quoque *denegant*, ibi majori opus circumſpectione, poſtquam non incidenda, vel amputanda hic occurrit Membrana vel Pars ſuperflua, ſed *liberandæ à Coalitu partes utiles ac neceſſariæ*; quin *impediendum*, *ne*, quando ſeparandæ ſunt ab invicem, *denuò coaleſcant*, quod facilè accidit.

LXXII. Separatio hæc prudenter ac lentè inſtituenda à Chirurgo partium harumce gnaro, ac Anatomes perito,& quidem cultello acuto, nec deſiſtendum ab opere priùs, quàm perfecta ſit deſiderata illarum partium ſeparatio; ſecus enim coaleſcerent mox & quidem arctiùs, quàm priùs, partes imperfectè duntaxat ſeparatæ.

LXXIII. Quemadmodum autem propter partium harumce excoriationem coalitus hic noxius contigit, ita, ni caveatur prudenter ac potenter, idem renovabitur poſt commendatam modò ſeparationem artificialem, quippe quæ partes dictas excoriat & vulnerat ſimiliter.

Quomodo impediendum ne rurſum coalitus fiat.

LXXIV. Ad illum autem Coalitum impediendum *duobus* præſertim opus eſt auxiliis: 1. *Medicamentis*, & imprimis Emplaſtri forma uſurpandis, *Cicatricem maturantibus*, ut & 2. *Deligatione* tali, quæ non tantùm laudata *Medicamenta* in parte affecta *contineat*, ſed maximè, ubi ſibi continuæ ſunt *partes diſſectæ*, *ipſas* ita devinciat & ab invicem *amotas ſervet*, ne ibidem recoaleſcere incipientes anguſtiam, in partu ſaltem noxiam, præſtent, ac poſt curationem relinquant.

LXXV. Medicamenta ipſa, quibus hic utendum, ſtudio prætereo, cùm illa propriè faciant ad Chirurgiam, quæ ab aliis docetur.

Obſtructionis curatio.

LXXVI. Pergamus proinde ad ſpeciei alterius magis Medicæ, atque *ab Obſtructione*, *Infarctuque Vaſorum* ad Uterum, ac per Uterum delatorum pendentis *Curationem*.

Humor tenax incidendus.

LXXVII. Cùm autem docuerimus, vel *à Pituita viſcoſa & glutinoſa*, vel *à ſanguine ſimili Obſtructionem* notatam produci, facilè patet, ad ipſius Curationem, Menſtruorumque provocationem indicari & deſiderari *Humoris tenacitate peccantis inciſionem & abſterſionem*.

Medicamenta Humores tenaces incidentia.

LXXVIII. Incidunt quidem Humores Glutinoſos tum *Acida*, tum *Aromatica* & Sale lixivo, tam fixo, quàm volatili abundantia, ipſaque adeò *Salia fixa & volatilia*; quoniam verò Acida producendæ glutinoſitati ſerviunt, imprimis quando vergunt ad auſteritatem, idcircò meritò *præferuntur* in hoc affectu Curando *Aromatica*, quæ ipſa quoque Experientia teſtatur Acidis præſtare; ſive ſimul Amara ſint, ſive minùs Amara, ſed ſub varii ſaporis ſpecie Aromatica vocanda.

LXXIX. Talia inter vulgò nota & ab Auctoribus commendata ſunt ex Plantarum partibus, *Radices* Ariſtolochiæ, Angelicæ, Aſari, Rubiæ tinctorum, Apii, Fœniculi, Petroſelini, Eringii, Leviſtici, Ireos & noſtratis & Florentinæ, Pimpinellæ, Schœnanthi, Spicæ Nardi, &c.

Folia *Pulegii*, *Sabinæ*, *Salviæ*, *Dictamni*, *Majoranæ*, *Rutæ hortenſis*, *Origani*, *Calaminthæ Montanæ*, *Artemiſiæ*, *&c.*

Flores *Roriſmarini*, *Cheiri*, *Spicæ Nardi*, *Schœnanthi*, *Chamæmeli*, *Crocus &c.*

Baccæ *Iuniperi*, *Lauri*, *&c.*

Semina *pleraque Carminantia dicta*, *Fœniculi*, *Dauci*, *Aniſi*, *Sileris*, *Montani*, *Cumini*, *Carvi*, *&c.*

Gummi & Lachrymæ, *Galbanum*, *Sagapenum*, *Myrrha*, *&c.*

Borax nativus.

Huc ſpectat ex Animalibus petitum *Caſtoreum.*

Ex Mineralibus *Chalybs.*

LXXX. Ex quibus parari poſſent *Pulveres*, *Apozemata*, *Vina Medicata*, *Tincturæ*, *Pilulæ*, *Tabellæ*, *&c.*

Exempli gratia eſto ſequens Vini Medicati formula.

♃. *Rad. enul. camp.* ʒ ij.
Galangæ,
Curcumæ, *an.* ʒ i.
Fol. Pulegii,
Majoranæ,
Sabinæ.
Artemiſ. Rub. an. M. ß.
Bacc. Lauri,
Sem. Dauci,
Leviſtici, *an.* ʒ ii.
Cinnamom. Acut. ʒ iii.
Maceris, ʒ i.

Conciſa & craſsè contuſa includantur ſacculo, cui in Cantharo lapideo affunde Vini albi vel Gallici, vel Rhenani veteris, (pro perſonarum lubitu vel conſuetudine) ℔. ii. ſtent per noctem in Cella. Bibat ægra in prandio ac Cœna hauſtulum. Cui verò pilulæ magis placent, illi ſequens formula ſerviet:

♃. *Gumm. Sagapen. cum Aceto præp.* ʒ ß.
Chalyb. præp.
Succini alb. an. ℈ i.
Myrrhæ Rubr.
Caſtorei Opt. an. gr: xv.
Croci Brit. ℈ ß.
Boracis Venet. ℈ ß.
Ol. Garyophyll gr. vi.
M. F. Pil. num. 40. *Deaurentur.*

Capiat quotidie cubium itura quinque Pilulas.

LXXXI. Quiſquis autem in Chymicis rerum Naturalium Mutationibus verſatus fuerit, longè plura inveniet tum potentiora, tum uſurpatu faciliora, *Salia* putà *Volatilia* ex infinitis rebus parabilia, *Oſſibus* omnibus, *Cornubus*, *Ungulis*, *Pilis*, *Sanguine*, *Urina*, *Carnibus*, *& omnibus* omninò *Animalium Partibus*.

LXXXII. Conducunt ſcilicet omnia *Salia Volatilia*; licet cæteris præferam *Oleoſa*, quippe quæ blandiùs, feliciuſque opus ſuum abſolvunt: Unde quoque patet, *Salia fixa* minoris facienda, quippe quæ, puriora cùm ſint, vehementiùs quoque operantur.

LXXXIII. Uſurpantur autem commodiſſimè Salia dicta volatilia quovis tempore, ac imprimis, (quando *Sanguis Univerſus eſt Glutinoſior*,) *inter prandendum ac cœnandum*, ex hauſtulo Vini, Cereviſiæ, Juſculi, alteriuſve Liquoris ab Ægro ſeligendi.

LXXXIV. Ubi verò *Univerſa ſanguinis Maſſa non eſt Glutinoſa & Pituitoſa*; licèt poſſit quoque *paſtus tempore* uſus eſſe dictorum Salium Volatilium, cum maiori tamen fructu uſurpabuntur *extra illud tempus*, ac imprimis, quando Pituita Corporis Motu, Aeris æſtu, &c. ſuprà notatis Cauſis priùs ſoluta & ad Vterum propulſa, mox ibidem à ſubſequente Frigore rurſus fuit coagulata; tunc enim bonum eſt, ſtomacho va-

cuo laudata ſumere Salia Volatilia, quin *ad ſudorem corpus* ipſum *diſponere*, ſic enim penetrabit faciliùs medicamenti vis ad extremos vaſorum viarumque ſinus.

LXXXV. Præ cæteris autem, quoties ſubitò ac nuper contingit ob corporis calefacti, hinc mox refrigerati viciſſitudines, menſtruorum ſuppreſſio, omnibus commendo Spiritum Salis Armoniaci, cujus unius ope plures brevi ac commodiſſime reſtitui, exhibendo ejus, prout potentior exiſtit aut debilior, guttas 3. 4. 5. vel 6. ex Vini cochleari, quidem bis terve in die.

LXXXVI. Non ſolùm verò Sal Volatile ipſum ſed omnia quoque eodem abundantia vel ſudorifera vel diuretica apprimè conveniunt; qualia etjam in ſuppreſſione ſenſim oborta, adhibitis de obſtruentibus ſub finem addere utile erit Ex. gr. ſequens paretur Apozema.

♃. *Rad. Apii, Leviſti, an unc.* ß.
Raſur. Lign. Guajac. unc. iij.
Saſſafras, unc. ß.
Bacc. Juniperi, unc. ij.
Lauri, unc. ß.
Herb. Scordij, Pulegij, an M. j.
Summ. Cent. Min. M. ß.
Sem. Milii, unc. ij.
Coq. ex Aq. pura, ad Colat. unc: xxx.
Add. Syr. Artemiſ. Card. Bened. an. unc. i. ß.
Tinct. Cinnam. & Caſtorei, an unc. ß.
Ol. Succin. Gutt. viij.
M.

Hujus Apozematis hauſtulum calentem aſſumat ægra ſummo manè, atque ſtragulis commodè tecta ſudorem expectet; quin poſt horulam, ſi nondum prodeat, aſſumpto juſculo illum promoveat: idque ſæpiùs repetat, imprimis circa tempus conſuetum fluxus menſium, quò ſimul ad uterum propellatur denuò ſanguis.

LXXXVII. Quod ſi *redundet* non tantùm *in Sanguine*, aſt *in Capite* etiam ac *Inteſtinis* notata *Pituita*, bonum erit ac utile ipſam ſubinde *minuere ac evacuare* per *Phlegmagoga*; inter quæ vulgò laudantur Agaricus, Turpetum, Hermodactyli, Colocynthis, &c. ex Chimicis autem primum locum merentur omnia ex Mercurio parata, tum Præcipitata, tum Sublimata, & imprimis dulce.

LXXXVIII. *Formulas* hic non addimus, quoniam eas pro Ægrorum beneplacito mutandas, eligendaſque ſuademus; & idcircò ipſæ commodiſſime apud Ægros addiſcuntur.

LXXXIX. Hac Methodo perfacili, blandaque abſque omni violentia plurimis Puellis Menſes movi, *nulla inſtituta* in eum finem *Sanguinis Evacuatione*, niſi concurreret, quod rariſſimùm, *Sanguinis Abundantia*: quæ quidem aliquando *in ſuppreſſis poſteà menſtruis* obſervatur, *vix unquam in iiſdem nondum fluentibus*, nec niſi *ob grande in Dieta erratum commiſſum circa tempus imminentis primi eorum fluxus*. Quod facilè aſſequetur quivis ea, quæ in ſuperioribus dixi, attenta mente obſervans, expendenſque.

XC. Libet tamen hujus rei rationem in gratiam Juniorum & Tyronum explicare. Repeto igitur, *Sanguinem vix unquam redundare in Puellis*, quibus pubertatis tempore *ſponte non fluunt menſtrua*, niſi tunc grande in Diæta erratum patrarint; quamvis *ſæpiùs in Adultoribus Plethoricis ſupprimantur menſtrua*.

XCI. Juniores namque Puellæ accuratiùs obſervatur à ſuis Matribus aut Præfectis, nec facilè ipſis tanta conceditur Diætæ libertas, propter quam in notabile incidant erratum; aliter autem ſe res habet in Adultioribus, quibus tanquam in rebus humanis magis exercitatis major conceditur libertas, & peccandi occaſio.

XCII. Dixi rariùs in Puellis circa pubertatis tempus obſervari Plethoram, quoniam eo tempore augetur maximè ipſarum corpus; in illo igitur augmento ſanguinis multum conſumitur, adeò ut ejus abundantia vix unquam concurrat; ſed poſtquam excrevit ad convenientem ſtaturam corpus, non mirum, ſi *in corpore ſano, animo exiſtente hilari & aſſumptis alimentis laudabilis Succi* & quidem *quantitate ſatis magna Plethora* producatur, ſanguiniſque Abundantia.

XCIII. Exiſtente autem in Adultioribus, ac Pubertatis annos primos ſuperantibus Plethora, non mirum ſimiliter, ſi accidente in ipſis *Menſium* ſuppreſſione, *Venæ ſectio* habeat ſubinde locum; *non tàm ad ipſos iterum movendos, quàm Plethoram minuendam*. *In Adultioribus Venæ ſectionem locum habere. Et quare.*

XCIV. Quòd ſi nullo exiſtente in Uteri Vaſis notabili affectu ac Vitio *non fluant* nihilominus *Menſes, propter ſanguinis Plethoram*, & inde *impeditum Sanguinis motum*; quis non videt, ſi tunc *educatur ſanguis*, & *minuatur* ſimul ejuſdem *Plethora*, *Motum ejuſdem augeri ac redintegrari*; unde facilè ipſius quoque *ad Uterum, perque Uterum motus promovetur*.

XCV. Nec mirum, ſi in caſu tali æquè aut etjam plus proſit aliquando *vena in brachio*, quàm *pede aperta*, & maximè propter *ſanguinem majori copia, vehementiaque in brachio*, quàm *pede* utplurimùm *profluentem*, ideoque *potentiùs ſanguinis motum redintegrantem*, augentemque. *Et cur in brachio magis, quam pede.*

XCVI. Quò enim potentiùs per univerſi Corporis Vaſa movetur Sanguis, eò etjam potentiùs & faciliùs exitum ſibi parat per Uterum; quod hic quæritur.

XCVII. Hæc igitur Ratio eſt, cur *inſtante Pubertate vix unquam obſervetur Plethora*, *vix unquam utilis aut neceſſaria* ſit ad Menſes promovendos *Sanguinis Eductio*; cur contrà, poſtquàm *in Pubertate* fluxerunt Menſtrua, & ob Cauſas nominatas *Plethora eſt facta*, ſi tùnc eadem *ſupprimantur*, ſæpiùs cum *commodo inſtituatur ſanguinis Miſſio*. *In Plethora aliquando non tantùm Vena ſectione, ſed etiã Medicamentis obſtructionem ſolventibus opus.*

XCVIII. Quamvis autem fieri poſſit aliquando, ut *propter ſolam Plethoram ſegniùs tardiùſque prodeant Menſtrua*; & idcircò *Venæ ſectione ſola* tunc ritè inſtituta eadem *excitentur*; quoniam tamen plerunque concurrit aliquod in Uteri vaſis vitium, ex Diætæ pravitate obortum idcircò *deſiderantur* utplurimùm *Medicamenta Obſtructionem* vaſorum iſtorum *ſolventia*, ſive hæc *ſola ſufficiant*, ſive *urgente Plethora Venæ-ſectio* ipſis *jungatur*.

XCIX. Medicamenta autem ſuperiùs laudata non tantùm *per Os aſſumi* poſſunt ac debent, ſed *applicari* quoque *externè forma Fotus*, *Suffitus*, *Halitus*, *Vaporis* &c. Via etenim brevis eſt per Collum Uteri externum ad internum, per quod vis Plantarum Aromatica & volatilis facilè penetrat, & paulatim Obſtruentem Pituitam ſolvit, fluidamque factam diſponit ad effluxum. *Eorum Uſus*

C. Poſſunt in eundem finem *Unguenta*, *Olea*, & *Linimenta Aromatica* Ventris parti inferiori illini; quò & ſic quoque ſolvantur faciliùs, citiùſque Pituita Uteri vaſa obſtruens. Talia ſunt *Unguentum Martiatum*, *Ol. Nardinum*, *Chamæmel.* &c.

CI. Nec audiendi ſunt Medici magis ſubtiles ac ingenioſi, quàm periti, Unguentorum, Emplaſtrorum, Linimentorumque omnium Uſum hic & alibi reiicientes: quoniam non videtur ipſis probabile, *per Cutim*, *Pinguedinem*, *Membranas* & *Muſculos Abdominis* contenta *ambientes Pinguia* & *Oleoſa penetrare poſſe*. *Per Cutem, Pinguedinẽ, Membranas & muſculos Pinguia & Oleoſa penetrare.*

CII. Verùm enim verò, ſi hac ratione ſit pergendum in rerum Medicarum conſtitutione, bone Deus! quàm multa eſſent pro falſis habenda, quæ tamen habentur pro veris, & ſunt vera.

CIII. An quia ignoramus forſan modum, quo agunt Purgantia, ut varios è corpore humores evacuent, negamus idcircò ipſorum efficaciam? abſtinemus idcircò ab eorundem uſu?

CIV.

CIV. Quamvis proinde videretur ſi non planè impoſſibile, ſaltem valdè difficile, per Abdominis Cutim, Pinguedinem, Muſculos, Peritonæum viribus integris penetrare Unguenta & Olea foriſecus illita, teſtatur tamen Experientia quotidiana, internos curari indies affectus Abdominis, ſolo Unguentorum Linimentorumve uſu.

Inquirendũ in vias, & modum quo id fit.

CV. *Si curantur Affectus Abdominis Interni ſolis Unguentis & Linimentis, penetrant igitur ad partes Affectas eadem Unguenta vel Linimenta, aliqua ſaltem ſui parte.* Inquirendum proinde in vias, per quas, & modum, quo eò ſeſe inſinuant oleoſa; non neganda verò eorundem vis & operatio, quia mihi, tibi, iſti ignota eſt via & ratio, ſecundùm quam eò ipſa penetrent.

Dei opera ab Hominibus non determinanda.

CVI. Et profectò intoleranda cujuſvis Hominis ſupebia & audacia, velle Dei opera & ſecreta determinare ad ſuum captum: quod tamen maximè familiare eſt Philoſophis pleriſque, atque in ſola theorica ætatem ſuam terentibus, & idcircò mirè ſuſtenis.

CVII. Poſſum enim verè teſtari, me tales offendiſſe plures Ingenioſos quidem, paucos verè Doctos, id eſt, rerum ipſarum peritos; nam in rerum cognitione, ac peritia conſiſtit vera Doctrina, non item in petulanti Garrulitate atque calumnioſa & convitioſa ſcientiæ ſuæ jactantia.

Viæ per quas penetrent Oleoſa.

CVIII. Quamvis proinde ſufficiat Oleorum & Oleoſorum penetrationi per Cutim; cæteraſque partes abdomen foriſecùs conſtituentes, probandæ Effectus eorundem laudabilis, ſæpiùs in curatis Affectibus Internis obſervatus; poſſunt tamen viæ quoque determinari, per quas penetrent Oleoſa & Pinguia uſque ad Ventris Interiora; Pori nempe Cutis, à quibus tranſitus eſt ad Venas, & conſequenter ad Cor, ac per quos nil obſtat.

Corpus habere poros.

CIX. Cùm enim Partes Corporis omnes è variis particulis, tanquam minimis naturalibus ideòque atomis una junctis; textiſque conſtructæ ſint, haud probabile eſt ipſas, cùm variè ſint figuratæ, ita exactè ubique ſibi eſſe appoſitas, quin paſſim tranſitus ſit per ipſas Corporibus fluidis, ac præſertim Volatilibus: quod & obſervavit Hippocrates, quando univerſum Corpus pronunciavit pervium; & obſervare poſſunt quivis tùm Oſſa tam Cartilagines, tum partes alias perſpicientes, atque poroſas notantes, imprimis quando perſpicillis & microſcopiis eaſdem conſiderant, & cum arte factis, pannis laneis & lineis, ut ut denſiſſimis, tamen ſimul perviis, conferunt, & Poros ubique nunc ampliores, nunc anguſtiores agnoſcunt, vel concludunt in rebus naturalibus omnibus.

Ex ſenſu cognitis, ad eius acumen fugientia progrediendum.

CX. Ita ſolent omnes ſolidè Philoſophantes, ex ſenſu compertis & manifeſtis gradatim progredi ad ſenſuum acumen fugientia, & ideò obſcuriora cognoſcenda, perſpiciendaque.

CXI. Atque ſic paucis abſolvimus modum Curandi Menſtrua pubertatis tempore haud fluentia, vel poſtmodùm ſuppreſſa: pergamus proinde ad cæterarum Menſtrui Fluxus læſi ſpecierum Cauſas & Curationem ordine proponendas.

Fluxus Mẽſium minore quantitate prodiens. Is quotuplex ſit.

CXII. Secundam Menſtruorum in fluxu ſuo læſorum ſpeciem diximus eſſe, quando hic *Fluxus* obſervatur quidem, ſed *minore*, ac decebat, *quantitate*.

CXIII. Minore quantitate dici poteſt prodire Sanguis Menſtruus; quoties 1. ſi *conferatur una fœmina cum ceteris* benè habentibus, obſervatur cæteris paribus *minùs ejus prodire, quàm in cæteris*.

CXIV. Quoties 2. ſi *conferatur unaquæque fœmina cum ſe ipſa*, obſervatur *Sanguis menſtruus minori quantitate prodire, quàm nuper ſolebat, & adhuc decebat*.

CXV. Quoties 3. ſi *conferatur Sanguis prodiens cum Sanguine in vaſis exiſtente*, obſervatur is *per menſtrua minore quantitate profluere*, quam expediebat, unde tunc à *reſiduo gravantur fœminæ*.

CXVI. *Propriè* autem *loquendo*, *illæ* duntaxat *fœminæ dicendæ parcioribus laborare menſtruis*, quæ idcircò *aliquod patiuntur incommodum, & à remanente ſanguine gravantur*: non item illæ, quibus nil inde obvenit mali. Multæ ſiquidem Mulieres, licet parciſſimè fluant ipſis menſtrua, ſi cum aliis conferantur, optimè tamen habent; quibus ſi Medicus copioſiorem ſanguinis effluxum excitare vellet, malè ageret, atque ſanas in Affectus præternaturales conjiceret.

CXVII. Ut proinde Homo læſa functione dicatur laborare, opus eſt, ut noxam & incommodum aliquod inde patiatur: neque omnes ob eodem ſe habent modo eodem, quodque uni noxium eſt, alteri exiſtit ſæpenumerò ſalutare. Sic Mulieribus quibuſdam conducit fluxus menſtruorum parcior, aliis largior: quæ omnia determinat εὐφορία vel δυσφορία; facilis vel difficilis Toleratio; ut & εὐμφόρως vel ἀυμφόρως ἔχειν, inde benè aut malè habere. Nam revera noxium eſt homini quicquid ipſe fert difficulter; contra eidem conveniens cenſetur, quicquid ipſe fert facile, & cum commodo.

CXVIII. Non ſtatim proinde Medicorum opera indigent Mulieres, quibus quantitate parva fluunt Menſtura, ſed illæ duntaxat, quæ propter parcum ipſorum fluxum habent malè: de quo etiam agemus hic tantùm, ejuſque Cauſas rimabimur, quò ipſis Cura commoda ſubjungatur.

CXIX. *Parciùs igitur*, ac *cum Sanitatis detrimento fluut quibuſdam Fœminis Menſtrua*, quando vel *quovis menſe* minori quantitate profluunt, vel *aliquando tantùm* id evenit.

CXX. Neque novum, *Menſes fluentes ſiſti*; qui proinde tunc minori quantitate profluxiſſe dicendi ſunt.

CXXI. Quemadmodum autem hæc ſpecies poſterior convenit in Cauſa ſua & productione cum eorundem *Menſtruorum ſuppreſſione* jam propoſito, ita eodem *curari* debet modo; uſurpando ſc. quantocyùs *Aromatica*, vel *Salia Volatilia*, & *componendo corpus ad ſudorem promovendum*, *continendo* ſaltem *ipſum*, ac præſertim *Uterum in loco, lectove calido*, quò *ad ipſum quamprimùm penetret vis Medicamentis*, & *ſolvat Obſtructionem factam*, vel ad ipſum *propellat denuò ſanguinem ab Utero in terrore aut triſtitia retractum*.

CXXII. Agimus igitur hic præſertim de *Sanguine quovis menſe parciùs effluente*, cujus *Cauſa vix unquam in ipſo quærenda ſanguine*, ut plurimum invenienda in *Uteri Vaſis*, & *Cavernoſa ſubſtantia*.

CXXIII. Nam ſi ſangnis eſſet *glutinoſior*, paulatim *ceſſaret ipſius effluxus*, producta in ejus vaſis *Obſtructione*; quod tamen rariſſimè obſervatur factum, niſi ab aliis in Diæta commiſſis erratis.

CXXIV. Exiſtimo igitur ſi non ſemper, utplurimum ſaltem in Cavernoſa Uteri ſubſtantia & ſui generis vaſis quærendam inveniendamque *parciùs fluentium menſtruorum Cauſam*; & quidem ſi rectè conjecto, *in ſubſtantia Uteri ſtupidiore*, atque *circa menſtruorum tempus minùs Cavernas ſuas & vaſa expandente*, & imprimis *propter pituitam copioſiorem*, ac ſæpè *viſcoſam* in ipſa hærentem.

CXXV. *Pituita* enim *partibus* quibuſvis adhærens facit eaſdem in motu ſuo qualicunque torpidiores ac ſegniores, ſicut in *ſenſu hebetiores ac ſtupidiores*; quod idem accidit *Utero*, qui *fluxu menſtruorum inſtante ſingulari ſenſu concitatur*, atque ad *cavernoſam corporis ſui ſubſtantiam explicandam excitatur*: quod ſi à *Pituita* nimia undecunque *tandem in ipſo reſtitante obtuſior* reddatur ad notatum illum ſtimulum perficiendum uterus, non mirum niſi præterea *minùs ſuccedat peculiaris partium*

tim ipſius motus in cavernularum ſuarum expanſione manifeſtus.

CXXVI. Sed nec mirum, *non tantùm minùs explicentur*, aperianturque *Ductus in Utero Cavernoſi*, ſed *iidem inſuper concidant, claudanturque iterum ſolito citiùs.*

CXXVII. Unde utroque nomine parcior evenit Menſtruorum effluxus, & *ratione viarum minùs patentium*, & ratione *viarum citiùs clauſarum.*

CXXVIII. Quòd ſi *Pituita* quævis, ac imprimis *Glutinonſior* Uteri ſubſtantiam obſidens *Cauſa eſt Fluxui Menſtrui parcioris*, ad hujus *Curationem* opus erit, ut *inde* non tantùm *removeatur Pituita*, verùm præterea *Utero introducatur Conſtitutio Pituitoſæ* ſi non planè contraria, certè tantillum ſaltem *diverſa*; ipſuſque excitetur à ſuo ſtupore.

CXXIX. Utrumque autem obtinebitur per *Medicamenta* in ſuperioribus laudata, tum *Aromatica*, tum *ſale volatili & Oleoſo conſtantia*; quæ tam *internè* uſurpari poſſunt *per Os*, quam *imprimis externè* applicari, *halitus vaporiſve* forma, *Uteri Orificio externè*; ſic enim citiùs, & potentiùs penetrabit eorundem vis ad Interiora, excitabitque obtuſum Uteri ſenſum, & Pituitam ſolvet ac educet per ipſius collum, & Pudenda.

CXXX. Quòd ſi præterea univerſum *corpus & Sanguis glutinoſa Pituita* fuerit obſitum, ejus quoque tum *Emendatio*, tum *Diminutio per Evacuationem*, tàm per *Alvum*; quàm *per Urinas* erit mollienda, & quidem *Medicamentis* ſupra laudatis.

CXXXI. Tertiam Menſtrui Fluxus læſi ſpeciem docuimus eſſe, quando *Sanguis* ſtato quidem tempore, aſt *copia effunditur nimia*, unde non parum *debilitari* ſolent Fœminæ; quo iddircò *ſigno* dignoſcitur nimius Menſium Fluxus.

CXXXII. Poſtquam enim Partes Corporis omnes tàm Contentæ, quàm Continentes ſanguine reparantur, conſervanturque, quis non videt, quoties is deficit plus minuſve in homine, toties Partium Continentium robur, & Contentarum opus, hoc eſt, Hominis vires corporeas ſimul deficere?

CXXXIII. Ex illo autem virium defectu cognoſcimus, & concludimus læſam Functionem, propter quam contingit iſte virium defectus.

CXXXIV. Quoties proinde ob effuſum abundanter Sanguinem Menſtruum deficiunt Fœminarum Vires, toties pronuntiamus quoque ipſum eſſe nimium, ac præternaturalem.

CXXXV. Omnis enim ſanguinis menſtrui effluentis abundantia pro nimia & Præternaturali haberi non poteſt aut debet; cùm multis ea ſit utilis & commoda, quippe quam facilè ferunt, quæque ipſis confert, propter ſanguinis abundantiam in corpore occurrentem.

CXXXVI. Ut proinde ritè judicet Medicus, an nimia ſit Purgatio Menſtrua, conſiderandum eſt, an illa Fœminas debilitet, an potiùs ipſis conferat, & illam ipſæ facilè ferant; poſtquam iſta duntaxat pro Præternaturali habenda & nimia, hæc contra pro naturali & moderata.

CXXXVII. Contingit autem Menſtruus Fluxus nimius vel Ipſius *Sanguinis*, vel *Uteri ejuſque vaſorum culpa.*

CXXXVIII. *Sanguinis culpa* id evenit, quoties idem *tenuior*, vel *acrior* exiſtit; & imprimis *Menſtruorum tempore.*

CXXXIX. Talem præſtant 1. *Aer* æſtuans, à Sole, Igne, Balneo, &c. 2. *Alimenta Spirituoſa* & Aromatica. 3. Inter *Animi affectus*, Ira 4. *Corporis Motus*, Exercitiaque multa & vehementia, Curſitatio, Saltatio, Frictio, &c. 5. *Vigiliæ* diutiùs protractæ. 6. *Evacuationes Bilioſæ* ſolitæ ceſſantes aut ſuppreſſæ.

CXL. *Uteri, ejuſque vaſorum vitio* nimiùm profluunt Menſtrua, quoties idem *laxior* eſt aut eo ſaltem tempore *nimiùm laxatur, unà cum ſuis vaſis cavernoſis.*

Uteri & vaſorum vitium.

CXLI. Laxior eſt Uterus ob peculiarem conſtitutionem nimis Aqueam, & Pituitoſam, (non tamen Glutinoſam) quæ conſequitur imprimis *abuſum rerum Aquearum, potum Aquæ ac Cereviſiæ tenuis* multæ; *ingurgitationem Fructuum Horariorum, Perſicorum, Uvarum*, &c. ac præſertim menſibus inſtantibus.

Ille nempe laxior.

CXLII. Eo namque tempore quoniam totus Uterus miram mutationem vaſorumque ſuorum expanſionem ſingularem patitur, facilè admittit omne noxium in corpore repertum, Ergò *Cibum quoque Potumve noxium* eo tempore perperam uſurpatum.

CXLIII. *Uterum* quoque *laxiorem* præſtare poteſt *Aer Humidus*, vel *Aqua*, *tepida* potiùs quàm frigida *imprudenter*, ac ſæpius *in Uterum penetrans*, ipſumque paulatim *debilitans* & *laxans*, quod facilè contingit poſt frequentius *Aquæ dulcis Balneum*, vel *fotum Decocti Emollientis* Uteri Orificio externo applicati; maximè circa tempus menſtruorum.

CXLIV. *Curabitur* proinde nimius Menſtruorum Fluxus, fœminaſque infirmans 1. quando *Sanguinem tenuiorem*, *Acrioremve ac ſeroſum* agnoſcit pro *Cauſa*, tum *Abſtinendo* ab omnibus *Rebus nonnaturalibus* ſanguinem vitiantibus, eaſdem ſaltem *moderando*, & imprimis menſium inſtantium tempore.

Nimii Menſtruorũ fluxus curatio. 1. Quando Sanguis eſt tenuior & acrior.

CXLV. Cavendum proinde tunc ab omni *Aere æſtuante*, tum à Sole, tum ab igne luculento & aperto, tum ab Igne clauſo & operto, Balnei ſicci putà & ſimilium.

Cavendo ab Aere æſtuante.

CXLVI. Quapropter Æſtate continebit ſe *Femina* domi, & quidem in Cubiculo non Meridiei, ſed Septentrioni obverſo, non in parte domus ſuperiore, ſed inferiore; & loco minimè calido, quin urgente neceſſitate in ipſa Cella, aliove Loco ſubterraneo.

CXLVII. Poteſt quoque Aer æſtuans temperari *Plantis ſucculentis* & ideò Frigidis dictis, Plantagine, Foliis Vitis, Solani, Sempervivi & ſimilibus per Pavimentum diſperſis; ut & *Aqua* frigida & imprimis *Puteali* tum per pavimentum effuſa: tum in vaſis majoribus & amplis contenta; ut & Aceto, &c.

Vel temperando Aere æſtuantem.

CXLVIII. Poteſt inſuper Aeri refrigerium afferri aperiendo *feneſtras* Orienti ac Septentrioni obverſas, non item Meridiei & Occidenti.

CXLIX. Cavendum 2. ab *Alimentis & Spirituoſis & Aromaticis*, *vino generoſo*, ac præſertim ejus Spiritu, tum ſimplici, tum Aromatico.

2. Cavendo ab Alimentis Spirituomaticis. Et cõtraria uſurpando.

CL. Quin eorum loco uſurpanda *Alimenta ſucci craſſioris ac viſcoſioris*, qualia ſunt optima quævis *Animalium juniorum Extrema*, Capita, pedeſque Vitulorum, Agnorum, &c. ipſorumque Juſcula Huc etiam ſpectent *Piſces*.

CLI. Cavendum 3. *ab Ira*, cujus occaſiones omnes minimas quoque vitare debent Mulieres iracundiores, dandaque opera, ut ab Adſtantibus & Domeſticis haud irritentur, ſed ipſarum infirmitati hac in parte conſulatur, ferendo patienter ac ſine ob locutione ipſarum moroſitatem, atque omnia carpendi morem quandoque malum.

3. Cavendo ab ira.

CLII. Quin bonum eſt non gravem quidem, aſt levem produci *Mærorem*, quo incraſſabitur blandè Sanguis ab Iracundia nimis ſolutus & fluidus.

Et producendo levem mœrorem.

CLIII. Cavebit 4 ab omni *vehementi ac diuturno Corporis Motu*, quo ſemper potentiùs commovetur, agitaturque, quin fluidior redditur Sanguis, quapropter imperanda tunc *Quies*, tranquilitaſque Corporis.

Cavendo ab omni vehemẽti corporis motu.

CLIV. Quocirca 5. promovendus quoque omni

5. Somninm promovendo.

omni artificio *Somnus*, & minuendæ *Vigiliæ*: Quod quoniam non ſemper obtineri poteſt facilè ac per ſe arte opus eſt ad aliud obtinendum.

5. Somnum promovendo

CLV. Conducunt proinde in hunc finem *Plantarum* partes variæ ſomnum promoventes, *Lactuca* præſertim tam in Juſculo cocta, quàm cruda Acetarii modo uſurpata.

Et quibus.

CLVI. Huc faciunt *Emulſiones Hordei* mundati ad crepaturam cocti, *Amygdalarum dulcium* & *ſeminum papaveris albi*.

CLVII. Quemamodum autem blandum ſomnum conciliat hordeum, ita Humores fluidiores incraſſant dulces Amygdalæ; & utrumque præſtant Papaveris albi ſemina.

Diaſcordiū Fracaſtorii Amſtelodamenſe.

CLVIII. Ubi hæc non ſufficiunt, recurrendum ad *Opium*, *Confectioneſque Opiatas*, inter quas meritò præfertur *Diaſcordium Fracaſtorii* (maximè quando aucta eſt in ipſo quantitas Opii, quemadmodum factum Amſtelodami) quoniam plura illud Electuarium ingrediuntur, quæ vi pollent ſanguinem incraſſanti, atque ipſum fluidiorem corrigendi.

CLIX. Si cui tamen minùs gratus ſit ejus ſapor, ejus loco uſurpari poterunt Mixturæ gratiores, adſtringentes tamen, atque illis addi Opium, Laudanumve Opiatum.

CLX. Sic Syrupus Myrtinus, de Portulaca, Plantaginis & ſimiles commodè diluuntur Aqua Plantaginis & ſimilibus, additis cum tantillo Aceti ſtillaticii Corallis, Sanguine Draconis, Lapide Hæmatite &c.; unà cum aliquot Laudani Opiati granis.

CLXI. Horum igitur ope promoveri excitarique poterit ſomnus admodùm in hoc caſu utilis.

CLXII. Idem promoveri poteſt objectis gratis, non tamen valdè attentionem Animæ cogentibus; talia ſunt *murmura Aquarum*, naturaliter vel artificiosè cadentium, atque confuſum ſonum edentium, &c.

6. Cavendo ne conſuetæ Bilis evacuationes ſupprimantur. Unde eadem educenda. Et quibus.

CLXIII. Cavendum 6. ne *conſuetæ Bilis Evacuationes ſupprimantur*, maneantve inſtantibus menſtruis ſuppreſſæ, ac idcircò ante illud tempus Bilis educetur, & imprimis *Rhabarbaro* in ſubſtantia ſumpto, quo ejus vis adſtringendi ex parte ſaltem conducat ſimul Menſium fluxui nimio coercendo.

CLXIV. Conducent quoque Bili tunc evacuandæ *Tamarindi*, quoniam ipſam prætereà ſua aciditate temperant, quin ſanguinem ipſum craſſiorem præſtant.

Sanguis tenuior Diæta incraſſandus.

CLXV. Atque hæc faciunt ad præcautionem Menſium nimia copia propter ſanguinem fluidiorem erumpere ſolitorum: *Sanguis* autem ipſe *ſolito tenuior ac fluidior memorata & commendata Diæta ſenſim incraſſabitur & corrigetur*.

Ut & medicamentis.

CLXVI. In eundem finem uſurpabuntur inſuper Medicamenta idem potentiùs ac efficaciùs abſolventia, qualia ſunt omnia *Auſtera & Acerba*, vulgò inter Adſtringentia numerata.

Et quibus.

CLXVII. Talia ſunt plerorumque fructuum immaturorum *Succi expreſſi aut inſpiſſati Omphacium*, *Acacia*, &c. quæ quantitate parva, ſæpiùſque uſurpata ſanguinem paulatim incraſſant & inſpiſſant; ſuntque cæteris præferenda.

Multa in Sanguine aqua evacuanda Hydragogis.

CLXVIII. Quòd ſi *multa in ſanguine* notetur *Aqua*, *multum ſerum ſalſum*, à quibus nimiùm diluatur Sanguis, *Evacuatione per Hydragoga* minui poſſunt ac debent aliquot ante Menſtruorum fluxum diebus, ne, ſi his inſtantibus id tentetur, noxam inde patiantur ægræ, quin ea ratione citiùs commoveantur ipſa Menſtrua, & non tantum non minuantur, quin potiùs augeantur.

Uteri conſtitutio laxior qui curetur.

CLXIX. Quòd ſi *Fluxus Menſtruorum Nimius* debeatur *Uteri Conſtitutioni Laxiori*, danda erit ſedula opera, ut *Cauſæ Externæ nocentes vitentur*, atque *Noxa in utero reperta*, *Laxitaſque nimia Corrigatur*:

CLXX. *Cavendum* Ergò imprimis ab Uſu; vel Abuſu potiùs omnium *Aqueorum*, & *Fructuum horariorum* nimia copia aſſumendorum, & imprimis menſibus inſtantibus: quo tempore diximus periculoſiùs talia uſurpari.

CLXXI. Cavendum à *Balneo Aquæ dulcis*, & *Fotibus ſimilibus*, cæteriſque emollientibus dictis.

CLXXII. Uſurpanda è contrà cum *Alimentis Condimenta*, *tum Aromatica*, tum *blandè Auſtera & Adſtringentia*, ſed grata, ut in eorum uſu perſeverare poſſint Ægræ.

CLXXIII. Uſurpari quoque poſſint extrinſecùs *Suffitus* blandè adſtringentes, quos præfero *Fomentis*; quæ tamen cum *Vino rubello & adſtringente* ſi parentur ex *Plantis adſtringentibus*, non incommodè uſurpari quoque poſſunt; ſed aliquot diebus ante ac poſt Menſtruorum fluxum; Talia ſunt Rad. Biſtortæ, Tormentillæ, Caryophyllatæ, Plantagin. Pentaphyll. &c. Herb. Polygoni, Plantaginis, Bellidis, Equiſeti; Fol. Quercus, Myrti, Sorbi, Meſpili, &c. Fl. Roſ. Cub. Balauſtior. &c. Baccæ Myrti, Gallæ, Cort. Granat. Nuc. Cupreſſ. Terræ ſigillatæ omnes, Alumen rupeum, &c.

CLXXIV. *Suffitus* parari poſſunt ex Maſtiche, Thure, Roſis Rubris, &c.

CLXXV. Conferunt ſimililiter internè *Medicamenta leniter adſtringentia*; & quidem quantitate parva, & vicibus repetitis uſurpata; ne nimirum noceant potiùs, quàm proſint; ſi unà vice aſſumatur quantitate notabili: quod imprimis notandum in alterantibus potentioribus, qualia ſunt adſtringentia, quæ facilè Vaſa exigua conſtringunt & claudunt, ſi majore uſurpentur quantitate. Eſt igitur hic quoque modus in rebus, ſunt certi denique fines, quos ultrà citràque nequit conſiſtere rectum.

CLXXVI. Quòd ſi quantitate minore ac ſæpiùs aſſumantur Medicamenta blandè adſtringentia, tota ſanguinis maſſa reddetur paulatim craſſior firmiorque, ipſeque adeò *Uterus conſiſtentiam acquiret firmiorem ac denſiorem*.

CLXXXII. Poſſunt autem iſta Medicamenta diverſa adhiberi *forma*, nunc pulveris, nunc pilularum, nunc conditi, nunc miſturæ, vel alia quavis Ægræ commodiore & acceptiore, quo aliquandiu perſeverare poſſit in Medicamentorum uſu. Quocirca operæ pretium eſt mutari quoque ſubinde formam medicamenti.

CLXXVIII. Quoties autem *Sanguinis Maſſa Univerſa redundat Excremento Aqueo*, *à quo Laxior eſt quoque factus Uterus*, eo paulatim liberari debet, iteratis ſæpiùs ejuſdem *Evacuationibus* tum per *Alvum*, tum imprimis per *Sudores*, aut *Urinas*.

CLXXIX. Dico *imprimis per ſudores*, quoniam Evacuatio omnis per Alvum corpus magis turbat, debilitatque, quàm Evacuatio per Sudores, imprimis quando *Aqua* eſt Evacuanda, quippe quæ *ſponte Alvum petere non ſolet*, *aſt Renes*; ac proinde faciliùs per Cutis quoque poros effertur.

CLXXX. Sicut enim *Bilis* nulla via *evacuatus* commodiùs quàm per *Alvum & Vomitum*, non item per Urinas, vel Sudores; ita *Humores Aquei* commodiſſimè expelluntur per *Urinas & Sudores*, non item per Vomitum vel Alvum. *Humores autem Pituitoſi & Acidi utraque via* gemina tum per *Alvum & Vomitum*, tum *per Urinas & Sudores* videntur commodè poſſe ejici.

CLXXXI. Quod imprimis notandum à Medicis Junioribus, quò viam Ægris commodiorem eligere poſſint ſemper, quoties humor aliquis noxius venit evacuandus.

CLXXXII. Quòd ſi quis mei dicti rationes ſcire aveat, ſequeutes dabo: & 1. quidem *Bilem* idcircò & commodiùs, & faciliùs, & feliciùs per Alvum & Vomitum educi, non item per Urinas & Sudores, quia *ipſa pura effunditur*,

tur, ac pervenit tantùm ad tenue Inteſtinum; non item ad Cor & Sanguinem Univerſum: unde facilè tum ad Ventriculum ſurſum, tum ad craſſum inteſtinum deorſum propelli poteſt, ac proinde evacuari.

CLXXXIII. Eadem Bilis autem, quantum Ego ſaltem conjicere poſſum aut concludere, quatenus Sanguinis Maſſæ eſt miſta, unde ſecerni debet, ut per Sudores Urinaſque excernatur ac è corpore expellatur, penitiùs illi adhæret, nec pura poteſt ampliùs ab illa maſſa ſejungi.

CLXXXIV. Quoad *Humores Aquoſos*, quemadmodum prædictæ ſanguinis Maſſæ laxè confuſi potiùs ſunt, quàm intimè permiſti; ita facilè ab eadem poſſunt ſeparari, ut tam per Urinas, quàm Sudores expellantur è corpore: Quoniam verò ſecundùm Naturam ſuperabundans in Sanguine Aqua excerni ſolet cum Urina, non item per Alvum, mirum non eſt, ſi quoque artificioſè faciliùs expellatur eadem una cum Urinis aut Sudoribus, quàm per Alvum vel Vomitum.

CLXXXV. Quamvis enim *Succus Pancreaticus, ut & Saliva* conſiſtentiam inde nanciſci poſſint fluidiorem, atque ſic quoque augere liquiditatem Humorum ad Inteſtina confluentium, *rariùs tamen hac ratione & via notabili contingit Aquoſæ Sanguinis partis Evacuatio per Alvum ſpontanea, ſæpiùs autem per Vrinas & Sudores.*

CLXXXVI. Sic quoque *commodiùs, & faciliùs inſtituitur ejuſdem Aquæ Evacuatio Artificialis per Sudores, Vrinaſve, quàm per Alvum Vomitumve.*

CLXXXVII. *Pituita* verò *tenuior*, ex *Saliva* nimirum ortum habens, non tantùm facilè poteſt tum per Alvum, tum per Vomitum educi, ſed inſuper quoque per Urinas & ſudores, quia non ita difficulter à reliqua Sanguinis maſſa ſecerni poteſt.

CLXXXVIII. Quæ autem *viſcoſior* eſt, & *glutinoſior*, illa nulla via educi poteſt commodè, niſi ſatis fuerit inciſa & attenuata; unde licet tunc copioſiùs educi queat per Alvum aut Vomitum, non incommodè tamen educi poteſt quoque per vias Urinæ, ac Sudoris; qui tunc prodire ſolet magis craſſus & glutinoſus; certo argumento vias iſtas non ineptas eſſe Humori etiam viſcoſo expellendo.

CLXXXIX. Denique *Succus Acidus* quemadmodum ſui temperationem ac correctionem deſiderat priùs, quam ulla eiiciatur via, ita tunc commodiſſimè poteſt excerni per *Alvum & Vomitum*, quatenus in ſucco Pancreatico abundans viam hic reperit breviſſimam; ſed poteſt non minùs commodè idem expelli per *Vrinas & Sudores*, quoniam quæ ipſum faciliimè ac citiſſimè corrigunt, temperantque Salia Volatilia, eundem ad urinæ, Sudoriſque vias ſimul deducunt; cùm ſint omnia & Diuretica, & Sudorifera.

CXC. Atque hæ ſunt rationes potiſſimæ, quæ mihi hæc in chartam conjicienti venerunt in mentem, ac perſuaſerunt ea, quæ de Variorum Humorum per varias vias eductione faciliore, aut difficiliore protuli.

CXCI. Ut proinde, quod cœpimus dicere, concludamus. Quoties *à redundante in Sanguinis Maſſa Humore Aqueo Vteri ſubſtantia Cavernoſa reddita eſt laxior*, ideoque *ad nimium Menſium Fluxum pronior*, toties *Aqua illa ſenſim ſeparanda eſt à Sanguine, ac educenda è corpore, ac imprimis per Sudores & Vrinas.*

CXCII. In hunc finem autem non conducunt tantùm *Medicamenta internè aſſumpta* & *Sudores moventia*, ſed *omnia externè uſurpanda*, & itidem *ſudorem* blandè ita elicientia, ut Aquam in corpore augeant minimè.

CXCIII. Inter *Interna* laudo præſertim ea *Medicamenta*, quæ comperta ſunt non tantùm *ſudorem movere*, at inſuper *blandè adſtringere*; qualia ſunt pleraque Ligna, & Radices, aut in ſubſtantia, aut in Decocto ſudorem promoventia; uti ſunt Guajacum, Quercus, Saſſafras, Buxus, Iuniperus, &c. Lign. Colubrinum. Rad. Imperatoriæ, Tormentillæ, Pentaphylli, Bardanæ, Pimpinellæ, Chinæ, Sarſæparillæ, Zedoariæ, Angelicæ, &c. Huc ſpectant Terræ ſigillatæ & Argillaceæ omnes.

Externa.

CXCIV. Inter *externa* convenit præſertim *Laconicum & Stupha ſicca, minùs Aquæ Dulcis Balneum*, niſi Plantæ tum Aromaticæ, tum blandè Adſtringentes eidem incoquantur.

CXCV. Hiſce autem remediis ſæpiùs, & blandè uſurpatis non tantùm excitabitur egregiè Sudor Aquas minuens, ſed inſuper recreans & roborans fœminas multa humiditate Aquea preſſas & oppreſſas, *Vterumque laxiorem* ideò habentes.

Menſtruus fluxus frequentior aut rarior.

CXCVI. Quartam Menſtrui Fluxus læſi ſpeciem diximus eſſe, quando is *haud ſemel in Menſe contingit, verùm aut frequentiùs, citiùs ſaltem, aut rariùs, tardiùſve accidit*. Nam quibuſdam, & quidem cum ſanitatis ſuæ detrimento evenit Fluxus hic nunc *bis*, nunc *ter quovis menſe*, aut *tertia redit ſeptimana*, quin aliquibus *ferè adeſt perpetuò*, ut vix uno, alterove ceſſet die, aliis contra *quinta ſextave* demum redit *ſeptimana*, vel *poſt ſecundum, tertiumve* tantùm *menſem*.

CXCVII. Quæ ſpecies ſibi oppoſitæ quamvis poſſent commodè tanquam diverſæ ſeorſim tractari, libuit tamen illas ſimul conjungere.

Quando non habendus pro præternaturali.

Quando habendus pro tali.

CXCVIII. Notandum autem, quibuſdam fœminis abſque ſanitatis detrimento redire hunc fluxum quavis tertia, vel quinta demum ſeptimana; qui tunc minimè habendus pro præternaturali, quoniam parùm deſciſcit ab ordinario termino, qui aliquam ſolet habere latudinem; ubi autem *poſt ſecundam, ſextamque redit ſeptimanam*, omnino pro præternaturali videtur habendus, quamvis nullum notabile afferret ipſis fœminis incommodum; affert tamen ſemper forſan aliquod unde illæ quidem ferè *imbecilliores* obſervantur, hæ *magis anxiæ*.

Et quare.

CXCIX. Non poteſt enim *jactura ſanguinis tàm frequens* non *minuere* fœminarum *vires*, uti *tàm diu circà uterum vel univerſum ſtagnans ſanguis ſuperfluus* non aliquam concipere *corruptionem*, utut exiguam, ſemper tamen *noxiam* & moleſtias parientem.

CC. Ubi autem *quovis octiduo*, aut *ferè continuò* fluunt menſtrua, tunc tam ſolet *manifeſta eſſe ipſorum noxa*, ut nullum de præternaturali fluxu ſit dubium, ut quoque, quoties *poſt ſecundum demum, tertiumve recurrit menſem, anxietates graviores* idem evincunt, accedente ferè *Cachexia leviore, gravioreve*.

Horum Vitiorum Cauſa & curatio.

Et quidem frequentioris fluxus cauſa. Laxior Uterus.

CCI. Horum autem Vitiorum *Cauſas* ut paucis proponamus, *ſæpiùs redire* videtur *Menſtruus Sanguinis Fluxus* imprimis *Vteri laxioris* culpa, ſubinde *Sanguinis* quoque *Acrioris & nimis ſeroſi vitio*.

CCII. *Laxior enim Vterus*, quemadmodum copioſo Sanguinis fluxui dare poteſt anſam, ſicut docuimus in ſuperioribus, ita fit *facilè iterum patulus*, ac proinde Fluxus menſtrui frequentioris Cauſa erit.

CCIII. Quæcunque proinde diximus jam de *Vteri Laxioris Cauſis & Curatione*, huc transferri poterunt: ne actum iterum agamus.

CCIV. Nec mirum, eandem hic agnoſci Cauſam; cùm ferè concurrant quoque hi Fluxus diverſi, *Copioſior* ac *Frequentior*; ac plerumque Mulieribus, quibus *frequentiùs* contingit *Fluxus Menſtruus* iiſdem contingat ſimul *Copioſior*, quod magis noſtram confirmat ſententiam.

Et Sanguis Acrior & nimis ſeroſus.

CCV. Sed poteſt quoque *Sanguis Acrior & nimis ſeroſus Frequentiori Sanguinis Menſtrui Effluxui* anſam præbere, quatenus faciliùs ſibi parat

rat viam exitumque per Canales Uterinos.

CCVI. Quæcunque idcircò ſimiliter de *Sanguinis Acrioris ac ſeroſi Cauſis & Curatione* diximus nuper, hic habebunt locum, nec opus erit eadem fruſtrà repetere.

CCVII. Atque hæc dicta ſunto de Fluxu Menſtruo naturali frequentiùs redeunte: nam non videtur operæ pretium fruſtrà deſudare in ratione accurata Fluxus quavis, altera, tertiave ſeptimana redeuntis determinanda; cùm hæc tantùm differant ſecundùm magis & minùs, concurrente utplurimum univerſi quoque corporis conſtitutione imbecilli, teneraque itidem tunc gradibus differente.

CCVIII. Hæc enim omnia in affectis perſonis ac individuis bene ac diligenter obſervata perſuadebunt facilè omnibus veritatem unicè quærentibus ea, quæ modò diximus.

Fluxus Segnioris cauſæ, & curatio.

CCIX. *Fluxus* contrà *ſegniùs eveniens* penè contrarias agnoſcit *Cauſas*, *Uteri* nempe *Conſtitutionem nimis arctam*, *& Sanguinis Conſiſtentiam firmiorem*, *craſſioremque*, ac *viſcoſam*: quæ utraque Cauſa cùm agnoſcat pro *Cauſa ſui antecedente* omnia, quæ tum *Pituitam tenacem ac glutinoſam*, tum *Humores auſteros ac Melancholicos* in Corpore *producunt & augent*; deque illis cùm abundè actum ſit in ſuperioribus unà cum ipſorum *Curatione*; ulteriorem eorundem tractationem ſupervacaneam fore arbitramur.

Menſtruus fluxus ſolito diutiùs breviùſve durans.

CCX. Quintam *Menſtrui Fluxus* læſi ſpeciem aſſervimus eſſe, quando is *ſolito diutiùs*, *breviùſve durat*; ubi unà docuimus *tempus maximè naturale*, *ac conſuetum eſſe dierum quatuor vel quinque*: à quo maximè *deficit* Fluxus, quando *uno duobuſve* duntaxat perſeverat diebus; idem autem tempus nimiùm *excedit*, quando *octo*, *decemve diebus* perdurat: unde ut plurimum hic quidem *debilitantur* fœminæ, ibi verò *anguntur*.

Prioris cauſæ.

CCXI. *Diutiùs ſolito perdurat* Fluxus Fœminarum Menſtruus, aliquando propter *Sanguinis laudabilis abundantiam*, *viaſve anguſtiores*; aliquando propter *ſanguinis fluiditatem ac ſeroſitatem auctam*, *viaſque ſimul anguſtas*; & aliquando propter *vias Uteri patentiores*, *nec ſat citò ſe denuò contrahentes & coarctantes*, *Uterumque* adeò *Imbecilliorem*; aliquando propter *Animi affectum gravem*, *Iram* præſertim & aliquando *Terrorem* quoque; aliquando propter *Aeris æſtum*, ac præſertim cum *Humiditate* conjunctum; aliquando propter *nimium Corporis Motum ac Defatigationem*, ut & *Vigilias ſimul ipſi copulatas*, quemadmodum fieri ſolet in miniſterio ægris præſtando, & nullam miniſtrantibus quietem aut ſomnum concedente; aliquando propter *Alimenta nimis Aromatica*, vel *abuſum Medicamentorum Menſes potenter moventium*, &c. A tot Cauſis ſatis diverſis obſervatur diutiùs protrahi Fluxus fœminarum menſtruus.

1. Sanguis abundantior.

CCXII. Quoties autem 1. *Sanguis abundantior* exiſtit in Corpore, atque *viæ modo medio ſe habent*, atque idcircò diutiùs durat Fluxus menſtruus, nec tamen notabile ſanitati detrimentum affert, *non habendus tum pro Fluxum præternaturali*, quamvis hactenus moleſtus ſit fœminis: quem proinde patienter ipſas ferre oportet, cùm periculum ſit, ne, ſi mutari tentetur, cum majori potius detrimento id fiat, quàm ægrarum commodò.

Qui curetur.

CCXIII. Nam vel *minuendus* erit *ſanguis abundans* per ejus *miſſionem*; vel *viæ aperiendæ* ſunt magis per *incidentia*, vel *emollientia*.

Quid faciat Sanguinis miſſio.

CCXIV. *Sanguinis* autem *miſſione* non rarò *ſiſtitur inſtans fluxus*, ſi fiat *in brachio*, vel *nimiùm promovetur*, ſi fiat *in pede*.

Quid medicamenta incidentia.

CCXV. Sin per *incidentia* medicamenta tentetur *viarum apertio major*, periculum eſt, ne *Sanguis* reddatur ſimul *tenuior*, & *fluidior*, *Menſtruorumque fluxus nimius*.

Quid Emollientia.

CCXVI. Sin per *Emollientia* tentetur earundem *viarum apertio major*, periculum, ne ſimul *labefactetur Uteri robur*, & plura conſequantur Incommoda priori mutando longè graviora.

CCXVII. Satius ergò eſt illam moleſtiam ferre patienter, quàm præter mutationis optatæ incertitudinem incurrere forſan in periculum evidens Affectuum graviſſimorum.

CCXVIII. Quoties 2. *Viæ Uteri ſunt tàm anguſtæ*, ut ſegniùs per ipſas fluere poſſit *Sanguinis mediocriter tum in quantitate*, *tum in qualitate ſe habens*, Fluxuſque menſtruus diutiùs perſeverans non tàm exiſtit gravis & noxius, quàm *moleſtus*: nec tunc quoque videtur habendus pro *Præternaturali*, quapropter, uti modò dictum, hortandæ potiùs ſunt ad juſtam patientiam, quàm multo labore incerti eventus in Affectus gravioris periculum coniiciendæ Mulieres.

CCXIX. Nam ſive *Incidentibus*, *& Aperientibus* dictis, ſive *Emollientibus* id tentetur medicamentis, periculum modò memoratum incurret Mulier: à quibus proinde ſuadeo cuivis Medicinam facienti ut abſtineat, ne ſi morem infirmo ac ſequiori ſexui gerens ſucceſſum habeat malum, imprudentiæ culpetur meritò.

CCXX. Quoties 3. *Sanguis* exiſtit *fluidior & ſeroſior*, *concurrentibus ſimul viis anguſtioribus*; (aliàs enim per ſatis patientes vias efflueret ſanguis abundantiùs ac proinde citiùs quoque, copia ſui exſuperante;) toties Fluxus menſtruus diutiùs perſeverans *Curabitur* uſurpando Medicamenta tum *Sanguini conſiſtentiam debitam reſtituentia*, tum *Vias lentè*, *blandèque magis aperientia*.

CCXXI. *Sanguinis Conſiſtentiam* ſenſim *augent* tum quæ *Humiditatem ſuperfluam* in Sanguine *minuunt*, tum quæ *ipſum magis incraſſant*.

CCXXII. *Minuunt* in Sanguine *Humiditatem* ſuperfluam *Hydragoga*, ut & *Sudorifera*, *Diuretica*que.

CCXXIII. Ejuſdem inſuper *proventum præveniunt Alimenta* ſolidiora, paucoque Potu diluta, imo parcus Potus; *Exercitia* corporis quotidiana, licet mediocria.

CCXXIV. *Sanguinem blandè incraſſant* præ aliis omnibus commodiſſimè *ſubauſtera* ſæpius ac minore quantitate uſurpata.

CCXXV. *Vias Uteri lente blandèque aperient*, conducentque in hoc caſu *Externa*, potius, quàm *Interna*, quoniam interna omnia ſanguinis fluiditatem facilè augerent, quæ hic peccat.

CCXXVI. *Externa* verò erunt tum *Incidentia*, tum *Emollientia*, de quibus actum abundè in ſuperioribus; commodè autem *jungentur* ſimul, & *fotus balneive forma* uſurpabuntur.

CCXXVII. *Iungi poſſe Incidentia* cum *Emollientibus* dixi, quoniam pleraque Incidentia ſunt ſimul Aromatica, ideoque Uterum roborantia, quem quodammodò infirmant Emollientia: ne proinde dum affectus unus curatur, alius producatur, bonum eſt uti medicamentis, quæ nova præveniant mala.

CCXXVIII. Addidi *forma Fœtus*, *Balneive* uſurpari poſſe commodiſſimè laudata, conjunctaque cum Incidentibus Emollientia Medicamenta; quoniam intactis, illæſis ſaltem partibus cæteris recta ſic pregent ad Uterum, ipſiſque vias ſenſim aperient, & blandè.

CCXXIX. *Tempus* illis utendi *commodiſſimum* eſt *antequam ingrediatur* Fœmina *Lectum*; quoniam excitatur facilè ſudor levis tum à fotu, tum præſertim à Balneo, qui commodè poteſt tunc iterum abſtergi, totumque Corpus ab externo frigore nocituro muniri, quando lectum mox ingreditur, operimentiſque ubique tegitur fœmina, cæterùm ſana; quod non ita commode abſolvi poteſt ac perfici, quando illa veſtibus induta per domum ambulat, vel modò à fotu, balneove ſudans moleſtiam eſt inde habitura neceſſariò, quatenus partes iuferiores omnes ac ſuperiores quoque madentes omnia ferè munia, corporiſque excercitia reddunt incommoda.

CCXXX.

CCXXX. Quoties 4. *Viæ Uteri patentiores, nec ſat citò ſe iterum coarctantes* Cauſa ſunt Menſtrui Fluxus diutiùs permanentis; toties uſurpanda ſunt Medicamenta *ſenſim*, *blandèque Uterum* unà cum Vaſis ſuis *roborantia & adſtringentia*, imprimis *Externa*; quæ quoniam ſufficienter jam à me propoſita ſunt, non videntur iterum repetenda; quin potiùs pergendum ad Cauſas cæteras.

CCXXXI. Quoties 5. *Animi Affectus gravis, Terror, vel Ira* Menſtrui Fluxus diuturnioris Cauſa exiſtit, toties non tantùm *componendus ad priorem tranquillitatem Animus*; liberanduſque idem omni agitatione ulteriore; verùm inſuper nunc *ſanguis Acrior & fluidior factus corrigendus*; nunc *Uterus valdè ſic debilitatus denuò roborandus & firmandus*.

CCXXXII. *Animus ad Tranquillitatem* amiſſam *reducitur Rationibus efficacibus*, non tantùm pro Animi Affectu diverſo, verùm pro ejuſdem Cauſa diverſa, diverſis ac diverſimode adhibendis & applicandis.

CCXXXIII. Idem *Animus ab omni agitatione ulteriore*, magna ſaltem, *liberatur*, ipſum potenter contrà quævis moleſta & ingrata muniendo itidem rationibus potentibus & urgentibus.

CCXXXIV. *Sanguis propter Iram* præſertim vehementiorem *Acrior, hinc & fluidior factus temperabitur* imprimis *Auſteris*, ſæpiùs & quantitate minore propinatis.

CCXXXV. *Uterus* denique ex Animi Affectu gravi multùm infirmatus & laxatus roborabitur iterum laudatis non ſemel blandè ipſum *Adſtringentibus* medicamentis, tum *Auſteriuſculis*, tùm *Aromaticis* convenienter ac prudenter uſurpatis, præcipuè ſimul mixtis.

CCXXXVI. Quoties 6. *Aeris æſtus magnus cum Humiditate conjunctus* Cauſa eſt Diuturnioris Menſtrui Fluxus, toties, ſicut uno duntaxat is durat tempore, ita ferè ſponte mutata conſtitutione Aeris deſinit ampliùs urgere, atque *mutato* tunc quoque *Aere* corrigitur.

CCXXXVII. *Mututur Aer* ſive is *emendetur Alterantibus*, ſive tranſeat Ægra in *alium Aerem frigidiorem*, *Septentrioni obverſum*, vel *in locum domus inferiorem*, adeòque *cellam* quoque: quod imprimis faciendum perdurante Æſtatis tempore Æſtu magno, intermediis pluviis, ac Ventis Meridionalibus, unà cum Occidentalibus magis æſtuante, corporaque flaccidiora reddente.

CCXXXVIII. Unde propter Univerſi Corporis, ac Uteri præſertim robur fractum commodum erit uſurpare inſuper *Interna quædam Medicamenta, ſubauſtera, ſimulque Aromatica*, qualia ſunt Roſæ Rubræ, Cortices Granatorum, &c. quorum defectu miſceri poſſunt diverſa & haberi tamen ſimilia Medicamenta.

CCXXXIX. Eodem namque res redit, ſive Natura, ſive Ars nobis paret, qualia deſideramus Medicamenta; quin Naturam imitatur, & ſuperat quandoque Ars.

CCXL. Imitatur, quando talia conficit qualia ſponte nobis promit Natura.

CCXLI. Superat eandem, quando etiam talia præparat, qualia nobis non exhibet Natura; quin exaltat etiam, & ad gradum excellentiorem deducit, quæ Natura nunquam, vel raro perficit & abſolvit: quæ imprimis norunt Chymici, & in quibuſdam obſervant etiam Plebeii: Nam quotidie accidit, ut Fructus multi ſpontè ad nullam perveniant in Regionibus ad Polum alterutrum declinantibus maturitatem, quam didicerunt quidem Arte præſtare.

CCXLII. Sed iſta omnia modo magis mirabili abſolvunt Chymici, tam in Medicamentorum variorum, quàm rerum Metallicarum mutatione artificioſa.

CCXLIII. Poſſunt ergò, quoties Natura non dat nobis Medicamenta diverſorum effectuum, in curandis Ægris deſideratorum, Arte parari ex diverſorum conjunctione ac elaboratione artificiali.

CCXLIV. Quoties 7. *Motus Corporis multus, imò nimius, cum defatigatione ac vigiliis copulatus* diuturnioris Menſium Fluxus exiſtit Cauſa, toties Curabitur idem, non tantùm *quiete ſubſequente*, aſt inſuper *Partium omnium*, ac *præſertim Uteri*, ut & *Animalium Spirituum recreatione, atque ſomno blandè moto*. *7. Cauſa Motus corporis nimius cum vigiliis. Qui curetur.*

CCXLV. *Quies* imperanda & obſervanda, parumque admodùm movendum Corpus; cùm obſervatum ſit ſæpiùs, ad minimum corporis motum renovari Fluxum menſtruum. *Nempe Quiete.*

CCXLVI. *Recreabuntur Partes corporis omnes, Artuſque* imprimis, *Aromaticis* ſæpiùs parvaque quantitate uſurpatis. *Partium recreatione.*

CCXLVII. Ad *Uterum recreandum roborandumque Aromaticis* addenda erunt blandè *Adſtringentia & ſubauſtera* non ſemel à nobis nominata & laudata, itidem interpolatis temporibus quantitate parva adhibenda.

CCXLVIII. *Animales Spiritus* recreabuntur ac reficientur *Spirituoſis*, *Vino generoſo*, inter prandendum, cœnandumque quantitate mediocri ſumpto; ut & *Vinis Medicatis & Aromaticis*; & quandoque *Vini Spiritu* tum *ſimplici*, tum *Aromatico*, ſed aliis fracto, ne nimis potens ſit, & noxam aliquam ſimul producat. *Ut & Animalium Spirituum.*

CCXLIX. *Somnus conciliabitur* blandus, tam *Emulſionibus* ſæpiùs memoratis, quàm ipſo etiam *Opio*, medicamentiſque *Opiatis*, ſæpiſſimè à nobis laudatis. *Somni conciliatione. Per Opium parva quantitate aſſumendum.*

CCL. Ubi, quod non ſemel monuimus, danda eſt opera, ne nimia ſimul aſſumantur quantitate, aſt minore, atque ſubinde iterata: ſic enim nunquam nocebit Opiatum medicamentum.

CCLI. Quoties 8. *à Condimentis*, *Medicamentiſve Aromaticis*, *& menſibus promovendis convenientibus quantitate* nimia, vel quovis modo præpoſterè uſurpatis Menſtrua fluunt ſolito diutius, toties non tantùm *ab ulteriore ipſorum abuſu abſtinendum eſt*, aſt inſuper uſurpanda, quæ *ſanguinem Acriorem* adeòque *fluidiorem* factum blandè *corrigant, temperent ac incraſſent*. *8. Cauſa Uſus nimius Medicamentorum menſes promoventium Qui curetur.*

CCLII. Id præſtant præ aliis omnibus *Acerba & Auſtera*, ſed blandiora, & ſubinde minore quantitate uſurpata, & non ſemel in hujus Affectus Curatione à nobis laudata. *Et quibus.*

CCLIII. Hæc ipſa non tantùm Sanguinis fluiditatem nimiam tollunt, ſed *Uterum* quoque *nimis patentem*, *biantemque blandè roborant*, *conſtringuntque*.

CCLIV. Quemadmodum autem priùs, ita hic quoque *Auſteris* velim conjungi *Aromatica*, *ſed minùs Acria*, *Nucem Moſchatam* puta & ſimilia, quò Auſterorum vis magis temperetur, nec Sanguis coaguletur nimis, aut Uterus coarctetur præter modum.

CCLV. Atque ſic quoque Diuturnioris Menſtrui Fluxus Curam paucis dedimus: proximum eſt, ut ſimiliter ipſius *breviùs durantis Cauſas & Curationem* annectamus. *Fluxus Menſtrui breviùs durantis curatio.*

CCLVI. *Breviùs durantis, ac citiùs deſinentis Menſtrui fluxus Cauſa nunc in Corpore ſita eſt, ac permanet*; nunc *res non naturalis eſt*, Fluxum menſtruum in motu ſuo ſiſtens. *Eius cauſa.*

CCLVII. *Præexiſtens in Corpore Fluxus* menſtrui ſolito citiùs deſinentis *Cauſa* tum in *Sanguine* quærenda, tum in *Utero*, *eiuſque viis vel Vaſis*. *Vel Præexiſtens in corpore.*

CCLVIII. *Sanguis glutinoſior & Pituitoſior* Cauſa ſolet eſſe Fluxus menſtrui citiùs deſinentis: undecunque tandem habuerit ortum, cujus Cauſas antecedentes non ſemel propoſuimus in ſuperioribus, ex variis Diætæ vitiis deducendas. *Sanguis nempe glutinoſior & Pituitoſior*

CCLIX. *Uteri vaſa*, quavis de Cauſa ſi exiſtant nimis anguſta, Menſtrui fluxus citiùs deſinentis Cauſa eſſe poſſunt. *Et Uteri vaſa nimis anguſta.*

CCLX.

Vel res non-naturales. 1. Aer frigidus.

CCLX. *Inter Res Non naturales* ſubitò citiùſque deſinentis Menſtrui fluxus Cauſa eſſe poteſt, 1. *Aer frigidus* improvidè durante fluxu in Uterum admiſſus.

Aqua frigida.

CCLXI. Huc referri poteſt *Aqua frigida*, *pedes* ſaltem, ac ſubinde *Manus* tantùm afficiens.

Frigus Pavimenti.

CCLXII. Huc quoque ſpectat *Frigus Pavimenti*, ac præſertim *lapidei*, *nudis pedibus* exceptum.

2. Animi motus vehemens.

CCLXIII. Inter *Res Non-naturales* Fluxum menſtruum in motu ſuo ſiſtit atque citiùs ceſſare facit non infrequenter 2. *Animi Motus* vehemens, ac præſertim *Terror inopinatus*, ut & *Triſtitia* excedens, ac nonnumquam ipſa quoque Ira.

Ut ex eadem cauſa effectus diverſi, ſic à diverſis cauſis idem effectus.

CCLXIV. Quamvis autem non ſine cauſa mirum videri poſſit pleriſque, ab una eademque Cauſa Effectus produci non tantùm diverſos, ſed etiam contrarios, id tamen indies fieri teſtatur quotidiana Experientia; licet non ſtatim unicuique iſtius diverſitatis pateat vera ratio, quippe quam unuſquiſque ex ſuis quærere ac deducere conatur præjudiciis, nunc veris, nunc falſis.

Philoſophantium Vitium.

CCLXV. Pueriliter namque ſibi adulantur, quotquot ſua, non probata, ſed ficta duntaxat & gratis ſuppoſita vel aſſumpta pro veris haberi volunt præjudicia: quæ omnia deceret ab omnibus proponi candidè, una cum eorundem fundamentis qualibuſcunque, quò examini ſubjecto unuſquiſque liberè poſſet adhærere iis, quæ ipſi maximè videntur probabilia, & ſanæ rationi conſentanea. Nam nimis ſuffeni ſunt, qui ſe ſolos, aut præ aliis omnibus ſapere putant, exiſtimantque ſibi ſolis competere in conſtituendis Diſciplinarum fundamentis Dictaturam, & jus leges dandi aliis.

Cuique licere ſua proponere, & aliorum reiicere placita.

CCLXVI. Quemadmodum unicuique integrum relinquimus ſuo modo & ſapere, & deſipere, hoc eſt, in quavis Diſciplina ea ſupponere aut ponere fundamenta, & præjudicia, quæ ipſi vera vel maximè ſaltem vera videntur, licet ſubinde ſint maximè falſa; ita cupimus idem jus nobis relinqui, ut noſtro etiam vel ſapiamus, vel deſipiamus modo, cùm præſertim nil fundamenti loco ſupponamus, vel ponamus, quod aliorum examini ac cenſuræ non ſubiiciamus, exiſtimantes interim æquè nobis eſſe integrum aliorum Cenſuras reiicere, quàm aliis noſtra fundamenta repudiare, ac redarguere.

Et cur.

CCLXVII. Poteſt namque tam Cenſor alienorum Fundamentorum, & Ratiociniorum falli ac decipi, quàm qui Fundamenta quævis promittit aut ſupponit, & Ratiocinationes inde qualeſcunque deducit.

CCLXVIII. Ut proinde ad noſtrum negotium revertamur, dabimus operam, ut ſecundùm noſtra præjudicia, ſi fieri poſſit, propoſitum ſolvamus dubium, & difficultatem motam tollamus.

Ab iiſdem animi affectibus promoveri & ſiſti menſium fluxum.

CCLXIX. Docuimus ergò ſupra, ab *Ira vehementi*, ac *Terrore inopinato protrahi* nonnunquam, *potentiùſque moveri* fœminis *Menſes*; quos nunc dicimus *ſiſti* nonnunquam *ab iiſdem Animi Affectibus*.

CCLXX. Quæritur proinde, qui ab eadem Cauſa Effectus produci poſſit contrarius?

Quatenus ab Ira menſes promoveantur.

CCLXXI. Docuimus autem porrò, ab *Irâ* idcircò ampliùs & potentiùs cieri Menſes, quatenus ab Ipſa tum potentiùs, tum copioſiùs in ſanguinem commovetur, propelliturque Bilis, facta tunc ſimul Acrior; unde non mirum, ſi ſanguis factus neceſſariò fluidior effluat per viam tunc apertam tum diutiùs, tum abundantiùs.

CCLXXII. An dicemus autem nunc ab eadem Bile propter Iram tum Acriore facta, tum copioſiùs ac vehementiùs in ſanguinem mota coagulari ſanguinem, viaſve Uteri coarctari? Nil minus. Undè igitur, dicet aliquis, deduces ab Ira ſuppreſſum ſæpenumerò confeſtim Fluxum menſtruum?

CCLXXIII. Reſpondeo idcircò, diſtinguendum eſſe Iram ab Ira. Alia enim Ira dominatur cæteris Animi Affectibus ipſi copulatis, alia ipſis ſubjecta eſt.

CCLXXIV. *Nunquam enim ſola hominis Animum afficit & occupat Ira*, ſed *plures concurrunt ſemper Animi Affectus*; *Triſtitia* nempe propter injuriam ſibi aliiſve factam: (ſic enim judicat iratus, & ſecundùm illud, tanquam præjudicium, pergit in Animi ſui Affectibus:) copulatur eidem ſemper *vindictæ Cupiditas*; circa quam difficultates non rarò occurrunt tot, & tantæ, quibus ſuperandis quoties ſe imparem judicat iratus, *Animi ſolicitudine*, hinc & *Triſtitia nova* & à præcedente multùm diverſa urgetur & angitur valdè, quin nonnunquam ita conturbatur, ut planè *deliret*, nec quò ſe vertat, aut vertere debeat, ſatis agnoſcat.

CCLXXV. Quemadmodum autem Ira, quà Ira, Bilem commovet, Acrioremque facit, ita *Triſtitia*, propter Adverſarium nimis potentem aliaſve difficultates concurrentes, ipſi copulata, (& imprimis quando ipſi accedit adhuc *Metus* aliique *Affectus ſimiles* ipſam conſequuntur) *Succum Pancreaticum commovet*, *Auſteriorem facit*, & ita quidem, ut *Bili prædominans* non tantùm impediat diſſolutionem ſanguinis, ſed producat ejuſdem Coagulationem, quin *Uteri* æquè ac *partium plerarumque Coarctationem & Anguſtiam inexplicabilem*, quæ imprimis ſub *Anxietatis nomine* obſervatur *circa præcordia*, ſentiturque in *Pulſu contracto*, ac vix ampliùs obſervabili.

CCLXXVI. Quoties igitur *cæteris Affectibus diverſis* & diverſam in Corpore noſtro, Humoribuſque noſtris Mutationem producentibus, ſimul tamen concurrentibus *dominatur Ira*, toties ab illa redditur *Sanguis fluidior*, *promoveturque Fluxus menſtrui motus*, *effluxuſque*: quoties autem *iidem Affectus prævalent Iræ*, ipſamque cogunt, toties *contrarium evenit*, *condenſatur Sanguis*, *ſiſtiturque ipſius motus ita*, ut idcircò quibuſdam Mors acciderit ſubita.

CCLXXVII. Atque ſic ſecundùm noſtra Præjudicia explicuimus diverſam, imò contrariam Menſtruo Fluxui contingentem ab Ira mutationem; videamus, an idem poſſimus præſtare ratione *inopinati Terroris* utramque mutationem itidem producentis.

CCLXXVIII. Hoc itaque ut fiat commodiùs, obſervandum *à Motu omni*, quà tali, *augeri in homine Effectus Acidi*, *ſed Auſteri*; unde ſicut ab *Ira* propriè ac per ſe commovetur Acriorque fit Bilis, ac conſequenter ſolvitur, fluidiorque fit ſanguis univerſus, & proinde Fluxus fœminarum Menſtruus potentiùs, diutiùſque propellitur, ita à *Metu* propriè ac per ſe *commovetur*, *Acrior*, imò *Auſterior redditur* in nobis *Succus Melancholicus*, *ſive Pancreaticus*, à quo non tantùm *Anxietates*, *Compreſſioneſque Cordis* & quandoque *Contorſiones mirè angentes* producuntur *in ventre inferiore*, verùm *Pulſus* quoque *Contractus*, *Minor*, *Languidior*, *Rarior*, tandemque aliquando penè, *planève nullus* ſentitur, ut taceam *Motum totius corporis tremulum*, *inordinatum*, *ac imbecillum*, concurrente ut plurimùm *Senſuum* omnium tàm *Externorum*, quàm *Internorum mira confuſione*.

CCLXXIX. Quoties autem hæc omnia accidunt, ac præſertim fœminis natura vel caſu triſtioribus, nemo mirabitur, opinor, *Fluxum Menſtruum* ipſis tunc, ſi præſens fuerit, *mox ſiſti ac ſupprimi*: ſed mirabitur forſan quivis, quoties *à Metu inopinato & gravi* audiet *auctum protractumque Fluxum eundem*.

CCLXXX. Quemadmodum ex jam dictis patet, Fluxum illum propriè ac *per ſe à Metu ac Terrore* inopinato & gravi facilè *ſiſti*; ita dicendum, eundem ab ipſo *per accidens augeri* & *protrahi*.

CCLXXXI.

CCLXXXI. *Per accidens*; hoc eſt, ab *aliis Animi Affectibus*, aut *Rebus aliis concurrentibus*, atque noxam modò dictam & à Terrore inopinato excitandam ſuperantibus, & impedientibus, quin contrariam producentibus.

CCLXXXII. *Animi Affectus* talem mutationem contrariam producere apti, ſunt *Ira vehemens* huic Terrori mox ſuccedens, aut *inexpectatum, magnumque Gaudium* Terrorem illum mox excipiens, ſuperanſque.

CCLXXXIII. *Ira vehemens ſuccedit* facilè magno Terrori, quando ille fuit excitatus ab homine vilioris notæ, ut noceat perterritæ, quæ illud agnoſcens ac ægrè ferens excandeſcat facilè ac vehementer, quin ita, ut ſublato priore terrore, & Bilis potenter, & copioſè commoveatur, Acriorque facta feratur quaqua verſùm, unde non tantùm corrigetur, emendabiturque Succus Pancreaticus in tenui Inteſtino repertus, ſed idem ad Sanguinem translatus; qui proinde ſanguis ſolvetur iterum ab eadem continuò affluente, promovebiturque in ſuo fluxu quaquaverſùm, hinc etiam ad uterum.

CCLXXXIV. Hoc ergò dum fit, non tàm ſiſtetur, quàm promovebitur Menſium Effluxus.

CCLXXXV. Idem eveniet *à Gaudio, ſed magno, & inopinato, ac prioris Terroris efficaciam & noxam tollente*. Si Ex. gr. Fœminæ ſua menſtrua patienti nuntium inexpectatum afferatur de ſummo vitæ periculo mariti multùm amati naufragium patientis, vel à prædonibus oppreſſi, nonne inopinatus magnuſque ipſam corripiet Terror & ſolicitudo Succum Melancholicum, ſicut dictum, commovens ac corrumpens?

CCLXXXVI. Huic fœminæ ita perterritæ, anxiæque, ſi Maritus pro mortuo tantùm non habitus derepente offeratur, ſanuſque ad ipſam veniat, nonne Gaudio ſummo afficietur, atque inter mutuos amplexus Spiritus Animales majori copia ferentur quaquaverſùm, atque non tantùm Functiones omnes ab Animalibus Spiritibus pendentes atque in Terrore confuſas, conturbataſque redintegrabunt, ſed inſuper Humores omnes, ac præſertim Auſteros, Acidoſque tunc peccantes temperabunt, ipſorumque adeò noxam emendabunt?

CCLXXXVII. Notum enim eſt per experientiam quotidianam, in Gaudio, ac præſertim grandi quaquaverſùm ferri Animales Spiritus copia notabili, omneſque Humores obſervari blandiores; quod vix poteſt concipi factum, niſi ab iiſdem Animalibus Spiritibus acria quævis temperandi vi præditis.

CCLXXXVIII. Sed dicet Aliquis, ſi à Terrore per ſe coaguletur, ineptiorque ad naturalem ſuum motum ſervandum reddatur ſanguis; quid ni uſurpantur tunc potiùs Medicamenta coagulatum ſanguinem ſolventia, quàm Venæ-ſectio, nil tale præſtans.

CCLXXXIX. Cui reſpondeo; Bonum eſſe in tali caſu exhibere turbatis terrefactiſque Medicamenta ſanguinis coagulationem tollentia, impedientiave, qualia ſunt quævis Aromatica & ſale volatili abundantia, quæ ſi negligantur à quibuſdam, in uſu tamen ſunt apud alios, rei Medicæ peritos; quin non ignota plebi, cùm ſoleant pleriſque mox exhibere Hauſtum liberalem Vini Generoſi, alteriuſve Potûs ſatis potentis, cujus ope infringitur vis Acidi & Auſteri, ac diluitur Sanguis ad coagulationem tendens.

CCXC. Venæ-ſectio tamen non culpanda, negligendave, cùm notum ſit per experientiam, profuiſſe ipſam pleriſque, illis ſaltem, quibus mitti potuit ſanguis.

CCXCI. Neque novum pertuſa tunc licet grandi etiam Vena nullum effluxiſſe Sanguinem, nil proinde commodi accidiſſe tunc ex aperta vena.

CCXCII. Unde non ſine cauſa quæret Artis ac Veritatis Studioſus, quænam ſit harum mutationum variarum ratio & cauſa?

Venæ-ſectio quando prodeſt, & qua ratione.

CCXCIII. Reſpondeo igitur, Venæſectionem tunc tantùm prodeſſe, quando ſimul effluit Sanguis qui à Terrore ſummo plus minùſve ſolet coagulari, ac præſertim in Corde; unde ſi aperta in tempore vena potenter trahatur ad partes externas ſanguis, non tàm facilè, non tàm potenter, non tàm noxiè coagulabitur idem Sanguis.

CCXCIV. Non tam facilè coagulabitur, quia ejus eductione magis movetur reliquus.

CCXCV. Non tàm potenter, quia ſuccus auſterus ipſum coagulans ſimul trahitur ulteriùs, nec proinde in corde permanet.

CCXCVI. Non tàm noxiè coagulatur Sanguis quia minùs in Corde hæret, ubi cum maxima hominis noxa coagulatur ſemper.

Ex coagulato in corde ſanguine Vitæ periculum.

CCXCVII. Inde namque Vitæ periculum imminet, quoniam coagulatus potenter in Corde ſanguis non poteſt rare fieri commodè, ſatiſve, non poteſt idem ex corde premi; non poteſt accedenti locum facere. Unde ſiſtitur idem in Vena Cava utraque, ſuffocaturque facilè non excitatus ampliùs Ignis vitalis.

CCXCVIII. Ubi autem ſuccus, halituſve auſteriuſculus ad Cor veniens unà cum ſanguine trahitur inde foràs, quæ inde fit ſanguinis coagulatio non exiſtit in vitæ foco, Cordiſque ventriculis, ſed alibi; nec proinde tantùm urget vitæ periculum quod imprimis cavendum & quamprimùm tollendum: neque Vita longas dare ſolet inducias: coagulatio verò ſanguinis alibi exiſtentis paulatim corrigi poteſt, aut ſpontè, aut medicamentis convenientibus.

CCXCIX. Atque eo modo cenſeo nunc ſiſti, nunc ampliùs urgeri valdè perterritis Fluxum Menſtruum.

Quomodo à Triſtitia menſes ſiſtantur.

CCC. Quomodò à *Triſtitia vehementi poſſit Fluxus idem ſiſti & cohiberi*, facilè patet ex iis, quæ dixi de *Metu*.

CCCI. Cùm enim non minùs à *Triſtitia*, & imprimis *gravi & valdè angente*, quàm à Metu, reddatur *Succus Melancholicus Auſterior*, ſanguinis coagulatio ipſam mox ſequetur, ac ejuſdem ad motum ineptitudo, adeòque tardior ipſius ad Uterum motus: adde quòd *à Triſtitia omni*, ac præſertim *vehementi*, *anxiamque ſolicitudinem* conjunctam habente, *partes corporis omnes* obſerventur *ſegniùs moveri*, & *quaſi constrictæ immobiles fieri*.

Pro ratione Affectuum eorum ſymptomata.

CCCII. Prout enim Affectus quivis levior eſt, graviorve, prout ſolitarius eſt, alioſve Affectus conjunctos habet, ita leviora vel graviora producere ſolet ſymptomata, Functioneſque plures, paucioreſve graviùs vel leviùs labefactare.

Effectus noxius Affectus Animi unde cognoſcatur.

CCCIII. Effectus verè noxius cujuſvis Affectus Animi modum excedentis, aut per ſe noxii, cognoſcitur imprimis, quando ille Affectus exiſtit vehementiſſimus; tunc enim Functionum ſingularum læſarum ſpecies occurrunt manifeſtiores, unà cum cæteris ſymptomatum ſpeciebus, Qualitatibus puta corporis mutatis, Excretorum ac retentorum perperam vitiis.

CCCIV. Ab illo autem receſſu grandi à ſtatu naturali facilè concluditur noxa levior ab Animi Affectu leviore.

Quoſnam Effectus producat Triſtitia vehemens

CCCV. Ita quoque in noſtro negotio Triſtitia vehemens ac inopinatò accidens producit Effectus, Affectuſque à me notatos manifeſtiſſimè: 1. *Motum* omnibus modis tardiorem ac ſegniorem 2. *Pulſum* Minorem, Languidiorem, Rariorem 3. Omnes omninò *Excretiones ſolitas*, ipſumque adeò Fluxum Menſtruum, ſegniores, rarioreſque 4. *Pallorem* faciei totiuſque corporis notabilem, ac ſenſim ad flavedinem vergentem 5. *Taciturnitatem* inſolitam & ſimilia plura.

Et quidem ſolitaria.

CCCVI. Hæc, inquam, obſervantur accidere à *Triſtitia vehementi*, qua tali, hoc eſt, ſolitaria, & alios Affectus Animi graves comites non habente.

Res ut rectè cognoſcatur, ſeorſim conſideranda.

CCCVII. Notandum enim, quoties alicujus rei, & hic Animi Affectus vim, operationem bonam vel malam examinamus, toties oportere nos Rem illam, & hic Animi Affectum ſeorſim ac ſolitarium conſiderare; quò vitetur confuſio omnis, Notitiæ ac Scientiæ adverſa.

Quid ex Triſtitiæ effectis corpori noſtro contingat.

CCCVIII. Si Ergò illa ſunt primaria Triſtitiæ potentis ac vehementis Effecta, videndum porrò, quali modo affectæ tunc ſint Corporis noſtri Partes tàm Continentes, quàm præſertim Contentæ.

Qua ratione Corpus in Animam, & Anima in corpus agat.

CCCIX. Si quis enim obſervaverit, quantum fieri poteſt, accuratiſſimè & attentiſſimè omnia, quæ nobis ratione Mutationum reciprocè à Corpore Animæ, & ab Anima Corpori contingentium obveniunt, agnoſcet tandem Mutationes illas accidere à Corpore continente Animæ, iterumque ab Anima Corpori continenti per intermedium Corpus contentum.

CCCX. Cùm autem Plura in nobis obſerventur Contenta, meritò quærat hic veritatis avidus, An ſingula proximè ac immediatè inſerviant tum Animæ, tum Corpori Continenti ad communicandas ſibi mutuò ſuas Affectiones? An quædam propiùs Animæ, alia propius Corpori Continenti accedere videantur, atque Affectiones iſtas reciprocas per manus quaſi plurium ultrò citròque communicent nunc Animæ, nunc Corpori Continenti?

CCCXI. Utique arduum eſt hic aliquid ſolidi certique conſtituere, ac determinare; poſtquam hæc omnia non ſatis clarè, diſtinctèque noſtræ offeruntur Menti, cujus tamen eſt illud decidere.

Quænam in cognitione rerum requirantur.

CCCXII. Si conſideremus 1. nil rerum ſenſilium, corporearumque Menti noſtræ obiici, ut cognoſcatur, niſi per ſenſus externos 2. Senſus Externos nunquam fieri, niſi ad Ipſorum ſenſoria tendant Nervi Cerebri ſubſtantiæ medullari continuati 3. Si liberi non ſint Nervi, verùm compreſſi, conſtrictive, Senſum Externum itidem non perfici 4. Ni Anima ſenſationi attenta ſit, Senſum Externum itidem non fieri: patebit facilè, Cognitionem omnem Rerum ſenſilium hæc omnia deſiderare.

A Mentis conſideratione circa res facta Affectus excitari.

CCCXIII. Si ampliùs conſideremus 1. ad ſolam rerum externarum per ſenſus externos perceptarum conſiderationem ulteriorem à Mente factam excitari Affectus miros in nobis erga eadem Objecta, nunc Voluptatem, nunc Dolorem in Corpore producentia, & quidem nunc Amoris, nunc Odii, nunc Deſiderii, nunc Averſionis, nunc Iræ, nunc Metus; mox & noſtri ratione nunc Gaudii, nunc Mœroris, nunc Spei, nunc Deſperationis, &c.

Secundùm Affectus varios corpus variè moveri.

CCCXIV. Si conſideremus 2. ſecundùm Affectuum iſtorum diverſitatem tum Membra diverſa, tum univerſum Corpus cieri ab Anima noſtra diverſimodè agitata Motu valdè diverſo.

Motum animalem pendere ab Anima.

CCCXV. Si, inquam, hæc omnia ritè conſideraverimus, concludemus, Motum iſtum Corporis Animalem, quandoque Voluntarium dictum, pendere ab Anima diverſimodè affecta, & Corpori hactenus imperante.

Partes tam continentes quàm contentas motibus variis agitari.

CCCXVI. Quibus jam porrò addimus, non tantùm *Partes* continentes motibus variis agitari, ſed *Contentas* quoque *miras ſæpè mutationes tunc ſubire*; quales ſunt, de quibus agimus, *Menſtruorum fluxus* quandoque *auctior*, *ac diuturnior*, quandoque *parcior*, *breviorve*, quin aliquando planè *ſuppreſſus*, aliquando *extra tempus ordinarium* excitatus: *Alvi profluvia* vel *conſtipatio*: *Urinæ* effluxus non tantùm *involuntarius*, ſed quandoque tantùm *copioſus*, aut *paucus*, vel *ſublatus*: *Sudoris* eruptio inconſueta: *Sitis* inexhauſta: *Animi Deliquium* varium, ipſaque ſubinde *Syncope*, *Vertigines*, *Caligines*, *Aurium Tinnitus*, *Apoplexia*, & neſcio quid non.

CCCXVII. Hæc autem omnia *Partes Contentas ſpectare*, aut ab ipſis pendere ſatis notum.

In M… operat… multo… perdi… tus A… les.

CCCXVIII. Ut, quod modò dixi, fiat clarius & magis evidens, velim omnes conſiderare, *in omni Mentis operatione attenta & imprimis anxia*, *ſolicitaque*, qualis ſemper concurrit *omni Animi Affectui gravi*, *non tantùm inordinatè moveri*, *ſed conſumi quoque ac deperdi multos Spiritus Animales*, æquè ac *in Motu corporis vehementi* ac diu continuato.

Di… modis… ritus… males… ma inſ… re.

CCCXIX. Hinc *ex tali meditatione attenta* & imprimis ſolicita *ſentitur quaſi vacuitas & inanitas inexplicabilis in capite*, adeòque *ipſo Cerebro*, quæ non niſi ſomno, quiete, ac Spirituoſorum moderato uſu tollitur, ac emendatur; *Serviunt ſcilicet Animales Spiritus Animæ tum in meditando*, *tum in Animali motu producendo*.

Ex An… lium S… tuum d… ctu qua… quantu…

CCCXX. Quòd ſi *Animales Spiritus* conſumantur, quoties Anima ſerio, ſolicitè, ac diu meditatur, vel affectibus agitatur, nonne *ipſorum defectus erit ubique*, non tantùm *in ſenſoriis*, *& muſculis*, ſed alibi quoque, ubi eorum *uſus eſt requiſitus*? Nonne Ergò etiam in *Viſceribus Fociſve*, *in quibus parantur Liquores varii Animalium Spirituum præſentia & admiſtione indigentes*?

In Bile… quore Glandu… rum & Pancre… & Saliv…

CCCXXI. Nonne *Bilis* reddetur tunc *magis Acris*? Nonne *Liquor Glandularum* & imprimis *Pancreatis* prodibit Acrior *minùſque fluidus*, adeò que *craſſior*, *hinc & Auſterior*? Nonne *Saliva fiet viſcoſior*?

CCCXXII. Illud neceſſariò futurum non concludit tantùm Ratio, ſed confirmat, probatque ipſa Experientia.

Ut & Sa… guine.

CCCXXIII. Si ergò tum *Bilis*, tum *Glandularum Liquores* obſervantur non tantùm propter *Animi Affectus graves*, verùm etiam propter *vigilias*, *continuaſve Mentis Meditationes*, & imprimis *ſolicitas & anxias*, fieri *Acriores*, nonne conſequenter *Mutationes* in Corpore, ipſis debitæ? nonne *Sanguis* aliquando *fiet fluidior*, aliquando *ſpiſſior*, *denſiorque*? nonne *movebitur idem* aliquando *potentiùs*, aliquando *debiliùs*? nonne *perſeverabit* aliquando ejuſdem *effluxus diutiùs*, *ſiſteturque* aliquando *citiùs*? quod hic quærimus.

3. Deſine… tis menſtr… fluxus ca… Alime… ta vel M… dicament…

CCCXXIV. Inter *Res Non-naturales citiùs deſinentis Menſtrui Fluxus Cauſa*, præter *Aerem*, *Aquam*, & alia forinſecùs frigore ſuo partes Corporis externas afficientia, & *Animi Affectus* graves, poni poteſt 3. *Aſſumptum* quodvis, *Alimentum*, *Medicamentumve*, aut potiùs *Venenum* dicendum, Sanguinem quovis modo ad motum ineptum reddens: qualia ſunt præſertim *Auſtera & Acerba* quævis *majore quantitate* uſurpata.

Aſſumpt… maiori quantitat…

CCCXXV. Dico *majori quantitate*; poſtquam, licet aliqua minima etiam quantitate ſumpta multùm noceant, alia tamen ſatis magna quantitate uſurpari poſſunt, abſque noxa notabili.

Et quare

CCCXXVI. Hujus autem diverſitatis notabilis hæc mihi cenſetur ratio, quòd aliqua ſuam *Auſteritatem* habeant quidem ſenſui externo *notabilem quamvis ſimul fractam*, *nec Sanguinem valdè coagulantem*; alia eandem habeant itidem ſenſui externo notabilem, *non tamen fractam*, & idcircò *ſanguini coagulando maximè aptam*.

Auſterorum & Acidorum Vim infringi à terra, & Oleo.

CCCXXVII. *Infringitur* imprimis, ut de *Sale lixivo* nunc ſileam, *Auſterorum æquè atque Acidorum* vis tum à *Terra*, tum ab *Oleo* Sic *Terræ Argillaceæ* omnes habent in ſe Spiritum Acidum, ſed ab utroque fractum. Sic ſulphur vulgare habet in ſe Acidum, ſed ab Oleo fractum.

Auſtera ſanguinem coagulare.

CCCXXVIII. Quæ autem Auſteritas major obſervatur in Argilla ore contenta, & manſa, minor in Sulphure, eadem plus præſtat ad coagulationem ſanguinis: dantur tamen alia *Auſtera minùs fracta*, quæ *vim coagulandi Sanguinem habent majorem*.

Et quænam. Mercurius ſublimatus.

CCCXXIX. Inter hæc auſtera ſunt *Fructus* varii, eorumque *ſucci expreſſi*, aut inſuper *inſpiſſati*; Pruna Sylveſtria, Meſpila, & ſimilia: Omnia verò ſuperat forſan *Mercurius ſublimatus corroſivus* dictus,

dictus, cujus *mira eſt auſteritas*, quæ imprimis apparet, ſi ejus quantitas minima ſolvatur Aqua, hujuſque guttula una ore ſumatur; vis enim ejus auſtera & adſtringens ibi, quàm alibi, magis ſe manifeſtat.

guam odiſſi- ſerva- ſteri-

CCCXXX. Ut enim hoc hic notem, *Nulla eſt in corpore noſtro pars, quæ commodiùs, certiùſque obſervare poſſit auſteritatem, quàm ipſa Lingua*: cujus rei hæc videtur ratio: quia *Lingua eſt ſpongioſa, ideòque comprimi ac conſtringi, quinimò conſtrictionem illam percipere aptiſſima*; quale quid fruſtrà quæſiveris in ulla externa corporis parte, ſenſus externi cujuſvis organo.

CCCXXXI. Quoties proinde *vim adſtringendi ab auſteritate pendentem, illi ſaltem conjunctam*, dignoſcere volumus, objectum quodvis Linguæ applicamus, atque citiùs, tardiùſve vim quæſitam obſervamus, ac dijudicamus.

iterum fra- poten- agu-

CCCXXXII. Ut autem ad propoſitum noſtrum revertamur, *Auſterum omne minùs fractum potentiùs operabitur in Saaguinem, ipſumque coagulabit*.

la vim landi ē ha- i ſimul uſtera.

CCCXXXIII. Quamvis autem *omnia penè Acida vim* habeant *Coagulandi ſanguinem*; habent tamen ipſam *potentiorem omnia* quæ ſimul ſunt plus minùſve *Auſtera*.

nſtrua eſſionis adiu- es. tio.

CCCXXXIV. Quibus cauſis enumeratis ſi jungatur *Somnus* profundior ac longior, *Corporiſque Torpor & Quies* ſegnis, promovebitur eo ipſo *Effluxus Menſtrui ceſſatio citior*: adeò ut hæ *Cauſæ* ſint potiùs *adjuvantes*, quàm *Efficientes* hujus mali.

CCCXXXV. Poſtquàm verò hujus Affectus Cauſas primarias propoſuimus, agedum remedia quoque ipſis aſſignemus, & Curam.

Sanguis lutino- is emē- us, & is.

CCCXXXVI. Quoties igitur 1. *Sanguis univerſus Glutinoſior ac Pituitoſior* Cauſa erit Fluxus Menſtrui citiùs deſinentis, toties (habito priùs reſpectu ad Cauſas ejus antecedentes, quas omnes vitare, aut corrigere convenit) *paulatim emendandus* erit talis *Sanguis* tum per *Acida temperata*, tum præſertim per *Aromatica & ſale volatili abundantia*: de quibus quoniam ſæpiùs & abundè actum eſt è nobis in ſuperioribus, hoc uno verbo attigiſſe ſufficiat: dummodò iterum moneamus, mutationem talem paulatim peragendam, expectandamque, non vi; poſtquam omnis Mutatio ſubita eſt periculoſa, ideòque ſæpenumero ſimul noxia.

Si Uteri ſint ni- anguſta rpanda ſalia tilia.

CCCXXXVII. Quoties 2. *Uteri Vaſa & Ductus* quamcunque ac undecunque *nimiam patiuntur anguſtiam*, toties (habito ſimiliter accurato reſpectu ad antecedentes Anguſtiæ cujuſvis cauſas, quæ corrigendæ ſunt aut removendæ) Cura ſequetur felix, adhibitis ſubinde tam *internè*, quàm *externè Salibus Volatilibus*, quippe quæ vim habent egregiam tum diſſolvendi Sanguinem, Pituitamve in Vaſis quibuſvis hærentem, tum inſuper promovendi Motum Sanguinis faciliorem, Rarefactionemque ipſius maximè naturalem.

Uterus frigefa- Uſur- da ſalia tilia & matica.

CCCXXXVIII. Quoties 3. *Aer frigidus* imprudenter in Uterum admiſſus, vel *Aqua* quoque frigida immediatè, aut per medios pedes eò penetrans (quò *Pavimentorum lapideorum Frigus* ſingulare retulimus) Cauſa ſunt Fluxus Menſtrui ſolitò citiùs ceſſantis; toties *Cavebit* Fœmina in poſterum à ſimilibus Cauſis noxiis: ac præterea uſurpabit diligenter ac continuè *Aromatica & ſalia Volatilia*, quippe quæ ſola vim habent reparandi noxam Utero vel Sanguini hac de cauſa illatam.

ſudor ex- ndus.

CCCXXXIX. Quòd ſi Corpus diſponatur præterea *ad ſudorem blandum* expellendum, promovebitur non parùm Cura cita, ſicut notatum à Me in ſuperioribus.

Si ab ani- ieſt affe- s, is ſe- ndus.

CCCXL. Quoties 4. *Animi Affectus*, Motuſque vehemens, *Triſtitia* nempe, aut *Terror Inopinatus, Irave miſta* Fluxus Menſtrui ſolito citiùs ceſſantis Cauſa eſt, toties allaborandum eſt, ut quantocyùs *ſedetur, tollaturve Animi Affectus noxius*, ac *in ejus locum excitetur alius dicto Fluxui reparando utilis*. Danda præterea opera eſt, ut *noxæ Corporis Humoribus introductæ* quamprimùm *emendentur*, quin *ulteriores noxæ præveniantur*. *Et noxa corpori illata removenda.*

CCCXLI. *Sedabitur, tolleturque Animi Affectus* noxius arguments ſolidis, ac cujuſvis Ingenio, Inclinationibus, Moribuſque accommodatis. *Animi Affectus ſedatur rationibus.*

CCCXLII. Nihil namque efficit, qui ad hæc non attendit, poſtquam ſinguli homines Inclinationes naturales habent diverſas, ſecundùm has reguntur, diriguntur que imprimis Eorundem Animi, quin his vel illis Animi Affectibus moventur idcircò faciliùs, difficiliùſve, citiùs, tardiùſve. *Secundùm Ægri inclinationes.*

CCCVLIII. Inclinationes iſtæ ſunt aut Terrenæ, aut Cœleſtes. *Hæ ſunt duplices.*

CCCXLIV. Ex Terrenis præcipuæ ſunt quæ ſpectant Voluntates, Opes, Honores: unde prout quis aut Voluptatibus, aut Opibus, aut Honoribus magis inhiat, ita his vel illis Animi Affectibus movetur citiùs potentiùſve, aut ſegniùs leviùſve. *Terrenæ.*

CCCXLV. Inclinationes Cœleſtes aut Deum ſpectant, aut Homines alios: Illa Pietas vocatur, hæc Charitas; ſub Amoris nomine generali comprehenſæ. *Cœleſtes.*

CCCXLVI. Quemadmodum autem aliqui feruntur valde ad hæc aut illa bona, ita obſervantur alii, quibus hæc aut illa fiunt parvi. *Diverſis diverſi agitãter.*

CCCXLVII. Unde occurrunt non tantùm, qui aut Voluptatibus his, vel illis, vel etiam omnibus aut Opibus, aut Honoribus minimè ſunt addicti, ſed inſuper qui nec Deum timent Impii, nec proximum diligunt, aut ulli bene volunt Miſanthropi, homines crudeles ac ferrei nulla commiſeratione, nulla charitate in alios moti vel commoti.

CCCXLVIII. Prout, inquam, unuſquiſque diverſis fertur inclinationibus, ita diverſis modis & rationibus perſuaderi poteſt ac debet ad ſuperandos, vel moderandos ſaltem Animi Affectus graves noxam ipſi adferentes.

CCCXLIX. Sed imprimis *arduum eſt ac difficile Affectus contrarios in ipſis excitare*, quoties *natura inclinant in Affectus illos ex quibus gravioribus noxam notatam acceperunt*. *Affectus cõtrarios excitare arduũ in iis, qui natura in eo inclinant.*

CCCL. Quemadmodum enim facilè ſequimur conſilia eorum, qui ſuadent nobis ea, quæ ſponte optamus ac deſideramus ita difficulter auſcultamus iis, qui Animum noſtrum movere conantur ad ea, quæ naturaliter averſamur.

CCCLI. Exempli gratia Ebrioſus homo facilè patietur ſe moveri ad inebriantem potum copioſiùs capiendum, difficulter ad Aquam puram inſipidamqui copioſè hauriendam.

CCCLII. Contrà Vir ſobrius, Ebrietatemque deteſtans non patietur facilè ſibi perſuaderi ingurgitationem Potus potentioris ac inebriantis, nec facilè, niſi deceptus, patietur ſe inebriari.

CCCLIII. Sic Fœmina iracundior, ut ad propoſitum noſtrum accedamus propriùs, quoties iraſcendi occaſio ipſi fuerit oblata, difficulter ſuadebitur ac perſuadebitur, Animo patienti pacatoque ferre ac perferre injuriam ſibi factam, non tantùm à perſona ſe potentiore aut ſuperiore, aſt imprimis ab inferiore, ac ſe minùs potente.

CCCLIV. Sic Fœmina Mœrori addicta, quoties perſonæ aut rei chariſſimæ patitur jacturam, non poterit facilè perſuaderi, ut jacturam iſtam, non dicam patienti tantùm, ſed hilari quoque animo ferat, perferatque.

CCCLV. Facilè autem utraque movebitur tum ſponte, tum aliis idem urgentibus, illa quidem ad Excandeſcentiam, Iramque excedentem, hæc verò ad Triſtitiam extremam.

CCCLVI. Artificio igitur & prudentia opus eſt, ad Homines quoſvis, ac præſertim Fœminas, utpote in agendis rebus plerumque minùs exercitatas, ideòque infirmiores, contra quoſvis Animi Affe- *Artificio & prudentia id opus.*

Affectus graves & noxios obfirmandas, quin oportet eoſdem placare atque pacare, ac imprimis cum contrariis & utilibus commutare.

.. r Ad qua .. ecepta .. neralia .. antùm dantur.

CCCLVII. Hæc igitur præcepta in genere dari poſſunt, ſingulæ autem rationes in ſingulis ſpeciebus pro Affectarum perſonarum, Affectuumque, atque Objectorum diverſitate, variandæ ac Uniuſcujuſque prudentiæ ſunt commendandæ; cum infinita dici deberent, ſi ſecundùm circumſtantias infinitas conſilia diverſiſſima eſſent hic proponenda.

Specialia Uſus quotidianus ſuppeditat.

CCCLVIII. Sufficiat proinde nunc pauca in genere monuiſſe, poſtquam plurimùm facit exercitium, rerumque uſus quotidianus: Tunc enim multa pro re nata, & Affectarum perſonarum Motionibus ac ſermonibus, imò reſponſis mutari debent ac proponi, ut tandem obtineatur, quod maximè optatur.

5. Si ſit ab aſſumptis auſteris & acerbis, eorum Uſus eſt vitandus & noxa tollenda.

CCCLIX. Quoties 5. Inter Res Non-naturales *Aſſumpta* vitioſa, & imprimis *Auſtera vel Acerba* Menſium citiùs ceſſantium Cauſa ſunt, toties non tantùm *vitandus* eſt ulterior ipſorum Uſus, ſed inſuper uſurpanda ſunt diligenter ac prudenter, quæ tum *ipſa immutent ac emendent* in nobis, tum *ipſorum noxam & coagulationem, conſiſtentiamve Sanguinis auctam tollant, minuantve.*

Quod præſtant Aromatica & Salia Volatilia,

CCCLX. Utrumque hoc beneficium præſtant quævis *Aromatica*, ſed *Acriora*, & imprimis *Salia Volatilia*, ſed *puriora & Acriora:* quod tum Ratio ſuadet, tum Experientia confirmat, probatque.

Quemadmodum id ſuadet ratio.

CCCLXI. *Ratio id ſuadet*; quoniam enim *Auſtera* ſunt *difficilia mutatu*, nec facilè cedunt aliis, opus eſt, ut itidem adhibeantur ipſis corrigendis *medicamenta efficacia & potentia*

CCCLXII. Cùm præterea *ortum habeant Auſtera* ex *Acidis & Viſcoſis* unà *cum Terrea ſubſtantia* penitiùs junctis & unitis, opus eſt, ut ad eorundem emendationem, ac correctionem adhibeantur medicamenta, quæ Acido adverſentur, ipſumque potenter mutare poſſint ac immutare.

CCCLXIII. Cùm præterea notum ſit, hoc præſtari præcipuè ab Aromaticis & Sale Volatili; quorum efficacia ſemper frangitur ac diminuitur, quando ex admiſtione vel Spirituoſorum, vel imprimis Oleoſorum facta ſunt ipſa blandiora: ſequitur in hoc caſu, prætereunda eſſe blandiora, minùſque efficacia, & uſurpanda eorum loco puriora, adeòque minùs blanda, & proinde magis efficacia.

Et probat Experientia.

CCCLXIV. Nec tantùm id ſuadet Ratio, ſed *probat, comprobatque ipſa Experientia*, quia conſtat, plurimùm hic præſtare Salia Volatilia, ſed puriora, minùſque fracta, Ex. gr. Spiritum Salis Armoniaci, Salem Urinæ, aut Cornu Cervi Volatilem, &c.

CCCLXV. Horum igitur ope tum paulatim corrigitur Auſterum perperam uſurpatum, tum Sanguis factus inde craſſior minùſque fluidus iterum ſolvitur, redditurque fluidior, tum Fluxus Menſtruus citiùs ceſſans reſtituitur ſenſim ad diutiùs fluendum, curaturque Affectus hic notatus.

6. Si adſit Somnus profundior, corporis torpor ac ſegnities, excitandæ ſunt ad labores fœminæ.

CCCLXVI. Quoties 6. concurrit Cauſis prænominatis *Somnus protractus & profundior*, atque *Corporis torpor*, *ac quies ſegnis*, toties excitandæ ſunt *ad labores ſubeundos*, *curaſque ſuſtinendas Fæminæ*, tum *natura*, tum *ex Affectu quovis ſomnolentæ aut pigræ*.

CCCLXVII. Occupationes proinde urgentes angenteſque imperandæ aut quærendæ, imò quandoque fingendæ, quò & Anima & Corpus exerceantur, Spiritus Animales quaquaverſùm propellantur, Sanguiſque magis commoveatur, fiatque fluxilior & mobilior.

CCCLXVIII. Hac enim ratione cætera quoque uſurpata effectum habebunt magis laudabilem, magiſque potentem.

CCCLXIX. Atque ſic quoque Curam Fluxus menſtrui citiùs abſolvimus.

CCCLXX. Sextam Menſtrui Fluxus læſi ſpeciem diximus eſſe, quando *Conſiſtentia*, *Colore*, *Odore*, *Calore*, *Acrimonia*, *vel aliter vitioſus prodit Sanguis*; *purulentus* nempe, aut in *ſui generis Pituitam corruptus*.

Viti... prod... guis

CCCLXXI. *Conſiſtentia* effluentis Sanguinis mutatur, quando idem *magis aut minùs exiſtit fluidus*.

Et conſi... tia.

CCCLXXII. Utriuſque *Cauſas & Curationem* quoniam dedimus in præcedentium ſpecierum explicatione, ne actum agamus, rectà pergemus ad ſpecies cæteras.

Ein... ſa & ... tio.

CCCLXXIII. *Color Sanguinis Menſtrui* mutatur quando idem nunc *atrior & nigricantior*, nunc *flavior*, nunc *pallidior* emanat.

C...

CCCLXXIV. *Atrior* fit Sanguis omnis, adeoque menſtruus quoque, *ab Humore Acido* ipſi copioſiùs admiſto, ſive idem ſimul *Auſterus* fuerit, vel ſimul *Volatilior & Acrior*.

Ater... Eius ... ſa.

CCCLXXV. De quo *Humore Acido*, ejuſque *Ortu* & Correctione ſatis multa diximus, quæ non opus eſt hic repetere.

Et cu...

CCCLXXVI. *Flavior* redditur Sanguis menſtruus à *ſero ſimili copioſiùs ipſi admiſto*: quemadmodum flavedo talis non raró in ſanguine obſervatur miſſo per venam ſectam.

Col... vus. Eius ... ſa.

CCCLXXVII. *Sero* autem *Color flavus non tàm accidit à Bile* ipſi admiſta, ſicut vulgò creditur à pleriſq. quàm à quibuſdam partibus ſanguinis poſt Efferveſcentiam vitioſam ſecedentibus & ſero junctis.

Ser...

CCCLXXVIII. Dixi, non accedere Colorem illum à Bile; quoniam nullus illi conjunctus eſt Amaror, qui in Bile tantus & tam manifeſtus eſt.

Eius ... do non Bile.

CCCLXXIX. Addidi, Colorem illum deberi partibus quibuſdam Sanguinis poſt, imò propter vitioſam Efferveſcentiam à reliqua maſſa ſecedentibus, atque ſero junctis: quoniam flavedo talis in ſtatu naturali non obſervatur, nec ab ullo admiſtorum cum Sanguine produci poteſt, poſtquam à Bile non pendet; adeò ut neceſſariò à vitioſa ſit deducenda Efferveſcentia; cujus vi pleræque Sanguini contingunt mutationes notabiles.

Sed ... tibus q... buſdam Sangui...

CCCLXXX. Evenit autem id, meo ſaltem judicio, ratione partis Salinæ exuperantis, atque idcircò ſerum Salſius præſtantis.

His id ... nire à ...

CCCLXXXI. Quamvis autem omne ſerum ſanguinis Salſum non ſit ſemper ſimul magis flavum, ut nec flavum ſemper valdè Salſum: novimus tamen Tincturas ſimiles vix elici unquam niſi à Salſis; quamvis temperari poſſit aliquando ab aliis concurrentibus illa Salſedo ita, ut poſtmodùm non percipiatur ampliùs: quod imprimis norunt, qui ſeduli & attenti fuerunt Mutationum Chymicarum Obſervatores, poſtquam ſine ipſis arduum, imò impoſſibile judicem, aliquid laudabilis præſtare in penitiore naturalium rerum cognitione.

Chy... laus.

CCCLXXXII. Hæc namque ſola eſt Ars, quæ ex profeſſo inquirit in naturalium rerum principia, & affectiones, quas tum imitatur, tum aliquando in quibuſdam ſuperat, ſeparando nempe ac conjungendo illa, quæ ita ſeparata, vel conjuncta non præbet nobis Natura.

CCCLXXXIII. Notandum præterea, *Colorem Flavum in Sanguinis ſero* obſervatum *non ſemper aut ſequi, aut comitem habere Calorem corporis manifeſtum*, ſed nonnunquam *ſine ipſo exiſtere*. Quocirca in cauſa ejuſdem quærenda & aſſignanda meritò præterimus Caloris cauſas.

Colore... flavum non ſemp... comitari calorem.

CCCLXXXIV. *Color menſtrui ſanguinis mutatur*, quando non tantùm *Atrior* aut *Flavior*, ſed etiam quando effluit *Pallidior*.

Color pall... dus.

CCCLXXXV. Obſervatur autem hic, uti aliàs omnis *Sanguis palleſcere* imprimis, quando *multo diluitur ſero*, id eſt, exiſtit *Aquoſior*.

A mult... ſero.

CCCLXXXVI.

CCCLXXXVI. *Aquoſior* exiſtere ſolet *Sanguis* tum *poſt multum potum diutinè ſumptum*, *aut in Vaſis ſubſiſtentem*, nec per urinas, ſudoreſve iterum excretum: tùm *poſt Hæmorrhagiam enormem*.

CCCLXXXVII. *Potus enim multùs ſi aliquandiu ingurgitetur*, *penitiùs ſanguini ſe jungit*, *nec ſatis commodè*, *aut copioſè ab eodem ſecerni poteſt in Renibus*, atque poſtea excerni per Urinas: unde paulatim fluidior, immò dilutior redditur ſanguis, ſimulque pallidior.

CCCLXXXVIII. Idem evenit aliquando à *Potu nimio intra dies paucos ſimiliter vel propter ſitim extremam in Febre ardente aliave de cauſa urgentem vel propter Ebrioſitatem ingurgitato*, atque *in Vaſis ſubſiſtente*, itidemque *Sanguinem diluente*; ſic aliquando ab eodem Potu nimia copia ingurgitato, ac per lacteas venas obſtructas, & ruptas erumpente gignitur Hydrops Aſcites, aut in Corporis Habitu Anaſarca.

CCCLXXXIX. *Poſt hæmorrhagiam* qualemcunque, aſt *grandem Aquoſior* exiſtit *Sanguis*, quoniam *Chylus* ex Alimentis, more, quantitateque ſolitis aſſumptis *non poteſt brevi tempore Sanguinem multum generare*, quocirca ejuſdem pars Aquoſa, Seroſaque Vaſa evacuata & inanita replens minùs ſecernitur in Urinam; reliquumque ſanguinem diminutum diluit proinde, ipſumque facit pallidiorem.

CCCXC. Dixi ex Alimentis quantitate ſolita uſurpatis prodeuntem Chylum non poſſe ſanguinem multum brevi tempore gignere, quoniam *quantum indies conficitur Chyli*, *ſolet id ſervire Sanguini quotidie in Partium Continentium*, *Contentarumque reparationem naturaliter conſumpto reſtituendo*; *non ſufficit* autem *Sanguini copioſè*, *ac præter naturam deperdito reparando*.

CCCXCI. Quoniam igitur quæcunque in nobis ſerviunt Alimentis, tum in Ventriculo fermentandis, tum in tenui præſertim Inteſtino à fæcibus alvi ſecernendis, tum denique in Corde in Sanguinem mutandis, determinatam vim habent, ut plus ritè conficere non poſſint, quàm præterpropter indies confici ſolet; idcircò, quamvis majori ſumerentur Alimenta copia, non conficeretur mox inde plus Sanguinis, laudabilis ſaltem, verùm propter Vaſorum inanitatem præterfluet Renes bona ſeri pars, quæ aliàs in Vaſorum plenitudine eò pergeret continuè, & urgeret ſui ſecretionem, unde ſequitur neceſſariò, ut qui tunc gignitur Sanguis, permaneat ſeroſior, dilutior, ideoque pallidior.

CCCXCII. Quòd ſi poſt Narium, vel aliam Hæmorrhagiam notabilem ſequatur Menſtruus fluxus, vel idem fuerit ſemel aut ſæpiùs copioſior, fit ut tandem obſervetur pallidior.

CCCXCIII. *Odor Sanguinis Menſtrui* mutatur, quando is *fœtet*, ſicut quibuſdam id aliquando evenit.

CCCXCIV. Arduum verò eſt *Cauſas fœtoris in Sanguine veras certaſque* proponere, cùm vix unquam obſervetur talis, hoc eſt, fœtens, niſi quando ex Utero effunditur.

CCCXCV. Id quidem certum eſt, *Corrumpi Sanguinem, ut fœteat*. Quoniam verò quævis Corruptio fœtorem non habet conjunctum, quæritur meritò, *qualis Corruptio & unde orta fętorem introducat in Sanguinem*.

CCCXCVI. *Acidum* certè *Sanguini* affuſum, ipſum *coagulat & corrumpit*, at *ſine fœtore*: *Salſum* quoque *lixivum* Sanguinis conſiſtentiam diſſolvit & hactenus ipſum corrumpit, at itidem ſine fœtore.

CCCXCVII. Quòd ſi quis ad difficultatem hanc ſolvendam conſideraverit 1. *Odorem omnem pendere ab Oleoſis & Pinguibus*, ideòque *fœtorem* quoque ab ipſis petendum.

CCCXCVIII. Si idem conſideraverit 2. *Mutationes primarias noſtro Sanguini contingentes Acido & Salſo lixivo confluentibus & ſimul Effervescentibus deberi*: à quibus ſingulis docui modò Fœtorem nullum Sanguini conciliari.

CCCXCIX. Si idem conſideraverit 3. In *rebus Artificialibus manifeſtum fœtorem produci*, quoties *Oleoſis Salſo lixivo diſſolutis & junctis affunditur Liquor Acidus*: Exempli gratia Solutioni Sulphuris per lixivum factæ ſi affundatur Acetum, Vinum Acidiuſculum, Spiritus Vitrioli, &c.

In Artificialibus quomodò fœtor producatur.

CCCC. Si quis, inquam, hæc omnia conſideraverit, ſuſpicabitur fortaſſis, *ad fętorem Sanguini conciliandum* opus eſſe, ut *partes ejus Oleoſę intimiùs junctæ ſint partibus Salinis*, *atque accedente parte Acida Effervеſcentia inde ſequatur cum fętore conjuncta*: niſi omnia iſta *artificialia colorem tunc nanciſcerentur album*, dum *Sanguis ille fętens prodit ſæpenumerò ater*.

Ad fœtorem in Sanguine producendũ quid opus.

CCCCI. Obſervandum tamen, *Fluorem Uteri album* dictum (quem ſuo tempore docebo habere ortum à Sanguine ad Uterum delato, ibidemque corrupto) *plus minùs fętidum*, *Acremque* ſæpiùs *exiſtere*: unde in hoc quidem caſu faveret magis argumentum ab experimento laudato deſumptum.

Fluor albus fœtidus & acris.

CCCCII. Quoties autem *Sanguis menſtruus fętens nigricat*, nec albet, non videtur illud argumentum aliquid probare, aut urgere: niſi forſan dici queat, *Corrumpi quidem partem ſanguinis aliquam*, *quæ albeſcat*, *& Sanguini reliquo magis copioſo afflueñti admiſta Colorem ipſius non planè mutet*, *fętorem tamen ſuum ipſi communicet*.

In Sanguine mẽſtruo nigricante unde fœtor.

CCCCIII. Sed inſtabit Veritatis Studioſus; *Erit ſaltem ſanguis menſtruus talis propter admiſtam partem ſanguinis albicantem pallidior*, *non item atrior*; ſicut fieri teſtatur Experientia.

CCCCIV. Cui reſpondeo, *Conſequentiam* eſſe optimam & urgentem, niſi *alia forſan concurrat Cauſa*, *quæ ſanguinem illum reddat nigricantem*, *ſitque potentior ſanguine corrupto & albicante*.

CCCCV. Ex iis verò, quæ jam diximus; & quidem ſecundùm Experientiam multiplicem ac certam, liquet *ab Acido expectandum Colorem in ſanguine nigricantiorem*.

Nigror in Sanguine ab Acido.

CCCCVI. Quòd ſi *ad fętorem Sanguini conciliandum deſideretur* ſimiliter *Acidum vitioſam in ipſo excitans effervеſcentiam*, *cùm talis non ſit Sanguis univerſus*; *ſed iſte tantùm*, *qui tunc per Vterum effluit*: opus eſt ut *in Vtero*, aut ſaltem *circa Vterum*, *ejuſque Vaſa* reperiatur illud *Acidum corrumpens*, ac quidem *cum fętore Sanguinem* per *uterum proditurum*.

Fœtor Sanguinis ab Acido in utero hærente.

CCCCVII. Quòd ſi Acidum illud corrumpens ſit *in Vtero*, *corrumpetur ab ipſo Sanguis ad Vterum delatus* & propter ſinuoſam ejus ſubſtantiam ſegniùs inde ad Cor refluens; qui *ibidem collectus admiſcebitur Sanguini Menſtruorum tempore copioſiùs allabenti ac elabenti*, *atque ipſi fœtorem ſuum conciliabit*.

CCCCVIII. *Eidem* autem nihil obſtat, etiam *admiſceri partem Acidi Humoris*, *à quo non tam albeſcet*, *quàm nigricabit Sanguis* propter *copiam ſuam majorem Acido magis reſiſtens*.

Albor ab eodem.

CCCCIX. Adde quòd videatur *in corruptione ſanguis ab Acido nigredinem primùm*, *alborem poſteà conſequi*.

CCCCX. Hoc effatum meum comprobare videtur *Vterus Cancro præ aliis partibus omnibus*, *ſi Glandulas excipias*, *ſubjectus*; *Cancrum autem ab Acido* habere ortum, probant non tantùm *lancinationes* in ipſo graves, aſt *cura* quoque facilis ac felix *per Salia Volatilia*, *cæteraque Acidum temperantia*.

Horum probatio.

CCCCXI. Ut proinde tandem concludamus, non videtur Rationi aut Experientiæ contrarium, aſſerere; *Sanguini Menſtruo Fętorem conciliari ab Acido Humore in Vteri ſubſtantia hærente*, *atque Sanguinem ac ipſius nutritionem accedentem paulatim ex parte ita corrumpente*, *ut quamvis non abeat ſemper in Pus abeat tamen in* Humorem albicantem & Pituitæ fœdæ haud abſimi-

Unde fœtor in ſanguine.

Unde menſes albi.

Unde nigredo

ſimilem, qui Menſium alborum nomine continuè ferè effluat, & imprimis ceſſante fluxu Menſtruo ſanguineo ſentitur moleſtus, atque dicto *Sanguini menſtruo junctus fœtorem ipſi conciliet*, dum aliquando *ab eodem Acido nigredo duntaxat ipſi confertur, non albedo*: quod evenit, quoniam *nec moram longam ibi nectit Menſtruus Sanguis*, ut albedinem acquirat, *nec quantitate tanta ibi adeſt ſanguis corruptus* ut tantam ſubeat mutationem copiolior menſtruus.

Unde Sãguis purulentus.

CCCCXII. Quoties namque Acidum illud quantitate adeſt tanta, ut manifeſtè corrumpat univerſum Sanguinem ad Uterum allabentem, toties ſolet ferè Purulentus, ac multùm fœtidus prodire ſanguis: quemadmodum non ita pridem habuimus in Noſocomio Academico Fœminam ſex ac quinquaginta annos agentem, cui poſtquam uſque ad ætatis annum quintum ac quinquageſimum (quod valdè rarum) fluxerant Menſtrua ſingulis menſibus, deinde per annum fluxere continuè, & quidem tandem cum moleſtia & dolore, donec poſteà cum inſigni fœtore ac dolore vehementi prodierit purulenta; ſicut audire potuerunt omnes ii, qui nobiſcum ibidem inviſerunt Ægrotantes.

Album & fœtentẽ fluxum eſſe in mulieribus triſtioribus.

CCCCXIII. Notandum autem, tum *Alba dicta menſtrua*, tum *fœtentem fluxum menſtruum* obſervari *ſemper in mulieribus triſtioribus*; in quibus cum *Acidum noxium continuè* exuperet, an non hinc confirmari videtur ſententia à nobis propoſita, nimirum, Acidum illud noxium tendere quoque ad Uterum, ibidem hærere, atque Sanguinem allabentem, ac morantem imprimis corumpere, atque tum menſibus albis nominatis, tum fluxui menſtruo fœtenti anſam præbere?

CCCCXIV. Atque ſic quoque Fœtoris moleſti in menſtruo Sanguine ſubinde obſevati Cauſas videmur nobis dediſſe: nunc quo pacto, & cur ampliùs idem peccet, diſpiciendum.

Sanguis mẽſtruus peccans in calore moleſto.

CCCCXV. Non tantum verò obſervatur Sanguis menſtruus peccare Conſiſtentia mutata, Colore, aut Odore vitioſo, ſed aliquando etjam *Calore moleſto*; adeò ut Fœminæ ſubinde ardore conquerantur ſummo, in partibus tam internis, quàm externis obſervabili.

Acrimoniã eſſe duplicẽ.

CCCCXVI. Quamvis autem *Acrimonia omnis ſenſum Caloris producere videatur in partibus ſenſilibus*; ex *curatione* tamen apparet, *diverſam occurerre Acrimoniam*, & aliam quidem *cum calore conjunctum*, aliam verò *eodem deſtitutam*.

Acria duplicia.

CCCCXVII. Et poſtquam non tantùm duo innotuerunt nobis Acria, quæ in corpore quoque noſtro reperiuntur, aliquando gravem ipſi noxam producentia, ſed prætereà ex illorum confluxu, propter alia ipſis conjuncta, Effervеſcentia obſervatur produci gemina, tum Calida, tum Frigida, non tantùm Senſui manifeſta & ideò ab invicem diſtincta, ſed diverſis remediis cedens, atque ſic quoque ab invicem differens: quævi poteſt meritò, qualis Calor moleſtus comitari ſoleat ſubinde Fluxum Menſtruum, an qui ortum habeat ab Effervеſcentia calida duntaxat, an etiam à frigida? an verò ab alterutro Acri abſque tali Effervеſcentia peccante.

Et Effervеſcentiã duplicem tum calidam tũ frigidam.

Calor in mẽſtruo Sanguine an ſit ab Effervеſcentia calida an frigida.

Quaſtio hac ritè determinanda.

CCCCXVIII. Meritò fit quæſtio hæc, poſtquam ipſa neglecta Curatio inſtitueretur tantùm Empirica, non item Rationalis, & Dogmatica.

Ut cura ritè inſtituatur.

CCCCXIX. Inſtitueretur, inquam, neglecta quæſtione hac, ipſiuſque dilucidatione ac determinatione, Curatio Empirica, temeraria, & non raró pernicioſa; Cùm enim à diverſis Cauſis produci poſſit Calor ille, Curandus erit quoque pro Cauſæ diverſitate diverſimodè: Unde ſi Acre primariò & maximè tunc peccans non agnoſcatur, nec Curatio inſtituetur conveniens, quin ſæpiùs noxia; vel caſu ſaltem fiet, ut habeat ſucceſſum laudabilem.

CCCCXX. Imprimis tunc peccant Medici præjudiciis ſuis mordicùs adhærentes, atque in ſemel à ſe concluſis, determinatiſque, licet nil proficiant, quin potiùs ægris noceant, medicamentis præfractè perſiſtentes; atque ſuæ omniſcentiæ, judiciive ſolidi glorioſæ inani, quàm ægrorum ſuorum ſaluti magis addicti.

Ab … acri…

CCCCXXI. Quotquot autem didicerunt duplicia eſſe Acria, non tantùm diverſa, ſed quodammodò ſibi contraria, eademque Caloris ſenſum ſemper habere conjunctum, inquirunt ſtudioſè quodnam ipſorum peccet aut ſolùm, aut primariò ſaltem; quò illi aptiora opponantur remedia.

Utr… iiſde… pera…

CCCCXXII. Quòd ſi quis arguat, me non ſemel docuiſſe, *Utrumque Acre poſſe ab iiſdem leniri ac temperari medicamentis*, tum *ſpirituoſis*, tum *oleoſis*, tum *aqueis*; ac ideò parùm referre, quodnam peccet acre, poſtquam eadem in utroque caſu medicamenta ſunt utilia.

At n… citò a… ter.

CCCCXXIII. Reſpondebo, verum quidem eſſe Utrumque acre temperari ab iiſdem medicamentis; attamen non æquè citò ac potenter: poſtquam oleoſa tum faciliùs, tum citiùs, tum potentiùs temperant Salem lixivum, uti contra Spirituoſa Volatilia Spiritum Acidum.

Un… rutr… re na… uſurp…

CCCCXXIV. Adeò ut, quamvis utiliter adhibeantur ſemper omnia utrumque Acre temperantia, & imprimis; quando deſunt ſigna, quæ ſatis demonſtrent, utrum primariò, vel maximè tunc peccet: præſtet tamen, quoties cognoſci poteſt, utrum peccet, maximè uſurpare iſta medicamenta, quæ ipſi temperando conducunt præcipuè: quod ſicut cognoſcitur aliquando ex ſignis & ſymptomatibus concurrentibus, ſic concluditur quoque non infrequenter ex adhibiti medicamenti operatione diverſa, hoc eſt ex juvantibus vel nocentibus ſecundùm laudatiſſimum & aureum Practicorum axioma.

Calo… guinis… ſtrus a… do hu…

CCCCXXV. Calor igitur à menſtruo Sanguine in viis, per quas effunditur, productus, habet aliquando, & quidem ſæpiùs ortum ab Acido humore in Utero exiſtente, atque una cum Sanguine prodeunte, ſive *nullam*, ſive *calidam inſtituat cum Ipſo Effervеſcentiam*.

Qui a… do n… cum S… ne inſ… efferv… tiam.

CCCCXXVI. Si *nullam* inſtituat cum Sanguine menſtruo *Effervеſcentiam* Humor Acidus in Uteri ſubſtantia præter naturam repertus, Roſio potiùs moleſta, quàm verus in partibus affectis ſentietur Calor.

Aliqu… calida… Unde… & rub…

CCCCXXVII. Quòd ſi *calidam* cum Sanguine menſtruo inſtituat idem Succus Acidus *Effervеſcentiam*, tunc Calor & Rubor etiam excitabitur, ſæpiùs in partibus etiam externis.

CCCCXXVIII. Et utrumque obſervabitur, quando notabiliter Acidum illud vel ſolùm rodit vel ſimul urit; quoties autem Cauſa peccans eſt blandior vel magis fracta, toties minùs diſtinctè concludi poterit, qualiter peccet illud Acre.

CCCCXXIX. Exiſtimo igitur, ſemper in Ardore fluxum menſtruum comitante peccare Acidum, cui aliquando copulatur Sanguis magis vel minùs Bilioſus, unde diverſimodè ſolet tunc idem mutari, ac ſentiri Ardor.

Purul… meſtrua… Apoſtem…

CCCCXXX. Prodit quoque Vitioſus ſanguis menſtruus, quando *Purulentus exiſtit*; quod evenit, quoties *Apoſtema in Utero* fuerit productum & apertum, è quo effluens pus Sanguini ſe jungit menſtruo.

CCCCXXXI. Sequitur *Apoſtema Inflammationem*, atque hæc rariùs *Sanguinem in Vaſis ſubſiſtentem*, ſæpiùs eundem *extra ſua Vaſa effuſum ac corruptum*.

CCCCXXXII. Sed de Inflammationis natura agendum alibi, & actum à nobis jam eſt lib. I. cap. 40. quapropter plura de ipſa non addimus.

Vel ab ex… riatione exulcerat… ne.

CCCCXXXIII. Non tamen opus ſemper, an præcedat Inflammatio ad puris excretionem, cùm ſufficiat Excoriatio, aut Exulceratio ab humore, Acri & Acido præſertim producta, in qua in pus cor-

corrumpitur Sanguis ad partis affectæ nutritionem accedens.

CCCCXXXIV. Quoties igitur cum Sanguine menſtruo effunditur pus, à quo Purulentus exiſtit Sanguis, toties Uterum malè affectum, ritè concludimus, ſive in ipſo exiſtat Exulceratio, quæ ſuperficiaria, ſive Ulcus, quod magis profundum.

CCCCXXXV. Quod de Pure dictum, dicendum quoque de Sanie, quæ gradu tantùm differt à Pure, cum ex hoc diutiùs ſubſiſtente, ampliuſque corrupto habeat originem.

CCCCXXXVI. Nec novum, rem corruptam iterum, vel ampliùs corrumpi, & nova corruptione conſiſtentiam & Acrimoniam novam acquirere: ſanies namque fluidior eſt pure, acrior eodem, quin colore vario prædita, qui albus in pure: quod ubi deſciſcit ab albedine, in via eſt, ut degeneret in ſaniem, quæ multiplex obſervatur ſecundùm qualitates modò notatas.

CCCCXXXVII. Cauſa verò ſaniei variæ tum in ſaniei ipſius partibus variis, tum in ſanguinis, aliorumve humorum ipſi admiſtorum partibus itidem variis, tum in majore aut minore ipſius mora quærenda inveniendaque, quæ omnia nimis operoſum foret hic proponere: quapropter rectà pergemus ad Curationem affectionum enarratum ſecundum qualitates mutatas.

CCCCXXXVIII. *Conſiſtentiæ Sanguinis* ab *Acido vel Bilioſo* imprimis ei majore quantitate admiſſo mutatæ Curationem quoniam dedimus in ſuperioribus, illam hic præteribimus.

CCCCXXXIX. Et quoniam *Colorem ſanguinis menſtrui atriorem* deduximus à memorato *Acido* copioſiùs ipſi addito, non difficulter ipſius Emendatio & Correctio petetur ex iis, quæ ſuprà diximus de Acidi temperatione, ac Correctione: dummodo haud negligatur diſtinctio *Acidi purioris & Acrioris*, ab *Auſtero magis compoſito* & minùs quidem Acri, at ſimul magis Acerbo & adſtringente.

CCCCXL. Quemadmodum enim in *Acidi Acrioris* correctione uſurpari poſſunt quandoque *Sanguis draconis*, *Lapis hæmatites*, *Creta*, *& ſimilia adſtringentia terrea*, ita noxia ſunt eadem, quoties *Acidum* peccans eſt ſimul *Auſterum*.

CCCCXLI. Docuimus proinde in ſuperioribus, ad *Acidi Auſteri correctionem* ac emendationem conducere imprimis *Salia Volatilia*, ſed *puriora & minùs fracta vel Oleoſa*.

CCCCXLII. Sic enim faciliùs & potentiùs penetrant in Auſterum, & ipſum efficaciùs alterant, emendantque: quod fruſtra quis expectaverit ab illis *Terreis*, aut potiùs *mineralibus ad ſtringentibus*, quæ *nil agunt*, *niſi forſan patiendo priùs*, *atque tunc demum reagendo in ſuum agens*.

CCCCXLIII. Quòd ſi tùm agens, tum patiens, ſeu tum alterans, tum alterandum, *ſint obtuſa*, *& ad actionem inchoandam minùs efficacia*, ſeriùs procedat ipſorum opus, nec niſi tardè poterit obtineri effectus deſideratus.

CCCCXLIV. Nil autem magis ægris grave, quàm fruſtrari aut procraſtinari expectationem, differrique malorum ſuorum ſublationem.

CCCCXLV. Quærenda proinde, uſurpandaque ſunt medicamenta, quæ non tantùm tutò, ſed etjam citò abſolvant curam.

CCCCXLVI. Quoties igitur *Humores* in corpore peccantes ſunt *valdè acres*, *ac efficaces*, toties *conducunt* præ aliis *Medicamenta tùm blanda*, *tùm obtuſa*, & in operando ſegnia, quò in ipſa dum agunt Humores noxii, nulla noxia excitetur efferveſcentia, ſed blanda, lentaque ac noſtræ Naturæ amica.

CCCCXLVII. Quoties contrà *Humores* in corpore noſtro peccantes ſunt *inefficaces*, *ac obtuſi*, *auſteri aut glutinoſi*, toties uſurpanda ſunt *Medicamenta tum efficacia*, *tum potentia*, *non tamen violenta vehementiaque*.

CCCCXLVIII. Uſurpanda ſunt, inquam Medicamenta *efficacia & potentia*, quæ ſuperare poſſint quàm citiſſimè humores quovis modo rebelles, ac viſcoſos vel auſteros, ſegniùſque mutabiles.

CCCCXLIX. Non ſunt tamen uſurpanda *Medicamenta violenta*, *vehementiave*; ne dum morandum eſt ipſiùs diutiùs in humorum peccantium emendatione, *noceant ſimul partibus*, *in quibus abſolvenda eſt illa mutatio*, *ac emendatio*; Et ne præterea eadem Medicamenta *aliò quoque properantia errumpat alicubi humores bonos & laudabiles*. *Violenta & vehementia medicamēta vitanda.*

CCCCL. Id non tantùm verùm eſt, quoad Medicamenta *alterantia*, ſed *purgantia* quoque; inter quæ licet ſemper ſint præferenda vehementibus blanda, id tamen imprimis debet habere locum, quando humores educendi *ſunt acres* valdè, aut etiam *tenaces*, *auſterive*. *Tam alterātia, quàm purgantia.*

CCCCLI. Quando ipſi *acres ſunt*, quoniam tunc facilè vehementiſſima & nocentiſſima produci poſſunt ſymptomata, ſi purgantia uſurpentur vehementia, propter efferveſcentiam noxiam. *In humoribus Acribus*

CCCCLII. Quando peccantes humores *glutinoſi ſunt*, *auſterive*, minimè quoque conducunt *vehementia purgantia*, qnoniam turbantur, conturbanturque tunc omnia in corpore, parùm autem nihilve proficitur. *In Glutinoſis vel Auſter is*

CCCCLIII. Deſiderant enim humores tales præviam præparationem, an tunc quoque eductionem lentam, ſæpiùſque iteratam. *Qui præparationē deſiderant. Et quare.*

CCCCLIV. Etenim non ſunt ſequaces, nec niſi paulatim ac per partes, viceſque evacuari poſſunt; quapropter, ſi potentioribus ac vehementer purgationem moventibus medicamentis agitentur; præterquàm quòd rarò effectus ſit bonus & laudabilis, utiles quoque humores afficiuntur, & corrumpuntur, educunturque; unde nil niſi noxa corpori accidit; quod ſemper cavendū.

CCCCLV. Quamvis enim aliquando eventus ſit bonus, modus tamen procedendi ſemper malus eſt, quippe tum temerarius, tum periculi plenus.

CCCCLVI. Quoniam igitur multi hac in parte multùm delinquunt, & quidem non tantùm cum famæ propriæ, at ægrorum quoque valetudinis, ac vitæ periculo; ſæpiùs monendi ſunt Tyrones, ut ſibi caveant ſedulò à Syrtibus hiſce, cùm tandem Conſilium malum ſoleat eſſe Conſultori etjam peſſimum. *Tyrones monendi ut à vehementibus caveāt.*

CCCCLVII. Quiſquis autem & prudenter, & cautè procedit in facienda Medicina, præterquam quòd bene actorum mille teſtes habeat: Conſcientiam puram, fructus quoque laudabilis ſuæ ſolicitudinis percipiat tandem uberes, gratus ſic factus Deo atque Hominibus.

CCCCLVIII. Quamvis enim Calumniatores non ſint defuturi, qui ut errata ſua tegant, excuſentve, culpaturi ſunt Medicos prudentes, ac cautè in praxi ſua procedentes, ac ſi meticuloſiores eſſent juſto, eventus tamen manifeſtabit ſemper, Prudentiam præferendam Temeritati, ſed Timiditatem quoque ipſam, per ſe minimè laudatam, ipſi Audaciæ. *Prudentia Temeritati, & Timiditas Audaciæ præferenda.*

CCCCLIX. Timiditate namque ſi ſegniùs procedat Curatio, non conjicitur tamen ejus culpa Æger in vitæ periculum, quamvis exiſtimem ſuperandam & ipſam quoque Prudentia, quæ ſenſim Animum liberat Timiditate puerili, ac ejus loco generat in Animo Generoſitatem virilem, nunquam verò Audaciam Temeritatis ſociam perpetuam. *Et quare.*

CCCCLX. *Humores Acidi* tum *puriores* & Acriores, tum *Auſteri* licet *Correctionem* ſui *deſiderent primariò*, poſtquam tamen ex parte ſaltem ſunt *Humores Acidi & Auſteri poſt correctionē evacuandi.*

ſunt correpti, temperatique, *Educi quoque poſſunt*, ac imprimis, quando *ſimul peccant notabili quantitate*.

Tum per Sudorifera, tũ per diuretica. Et aliquãdo per purgãtia

CCCCLXI. *Eductionem* ipſorum, ac præſertim *circa Uterus*; *aut in ipſo Utero exiſtentium* ac hærentium optimè fieri poſſe exiſtimo tum per *Sudorifera*, tum per *Diuretica*, & aliquando etiam per *Purgantia* per alvum, ac præſertim quando redundant iidem in corpore univerſo, quod ſatis frequenter tunc evenit.

Quanã Sudorifera & Diuretica ſint adhibẽda.

CCCCLXII. *Sudorifera* in hoc caſu laudo quævis *Aromatica*, vel *Sale Volatili abundantia*, ut & *Diuretica* ſimilia, quæ in præcedentibus enumeravi, ac proinde ipſa nunc ſilentio prætereo; quandoquidem non tam conſiſtit Ars medendi in delectu materiæ remediorum, quàm qualitatis remediorum, ipſorumque adeò remediorum, quamvis plerique in illa hæreant.

Quid ſit artis Medicæ.

CCCCLXIII. *Artis eſt* namque cognitio affectu quovis, perſpectaque ipſius causa, imò Cauſarum ſyndrome, *excogitare*, ac *invenire talia remedia*, quæ tum *Cauſas omnes vitioſas emendare* poſſint, tum eaſdem ſubinde *evacuare* queant.

CCCCLXIV. *Talia* dum dico, ipſorum *qualitates* intelligo ac denoto.

CCCCLXV. *Parum autem refert*, *ex qua materia petantur eadem remedia*, dum talia ſint, qualia requiruntur ad effectum deſideratum obtinendum.

Aciditatem frangere & Auſteritatẽ corrigere Salia volatilia

CCCCLXVI. Hæc ut dictis meis applicem; atque ſimul explicem, docui, requiri ad *Acidi* tum purioris & Acrioris, tum Auſterioris medelam medicamenta, quæ tum *Aciditatem ejus frangant*, *infringantque*, tum *Auſteritatem corrigant*, emendentque; qualem vim, addidi, obſervari in *Salibus Volatilibus ex omnibus Animalium partibus petendis*, ut & *in Plantis Aromaticis Acrioribus*.

Quæ ex quibus petenda

CCCCLXVII. Parum autem refert, an illud Sal Volatile petatur ex *Oſſe*, *Cornu*, *Ungula*, *Sanguine*, *Urina*, *vel* alia quavis Animalis *parte*: Parùm quoque refert, an idem Sal Volatile petatur ex *parte humana*, *vel cujuſvis bruti*: rerum parum refert, utrum petatur idem medicamentum *ex Majorana*, *vel Pulegio*, *vel Roremarino vel Ruta*, ſimilive planta.

CCCCLXVIII. Quod dixi de *Alterantibus*, dicendum quoque de *Vacuantibus*; ubi præ aliis laudavi *Sudorifera Diureticaque*, non item *Purgantia* per Alvum, vel Vomitum.

Qualia ſint eligenda ſudorifera & diuretica.

CCCCLXIX. Intereſt verò, ut ſciat Medicus, *qualia* debeat ſeligere tum *Sudorifera*, tum *Diuretica*; conducunt enim ea imprimis, quæ ſimul vim habent corrigendi humorem peccantem, hoc eſt, *Aromatica vel Salia Volatilia*, non item, quæ ipſum potiùs vitiabunt ampliùs, qualia ſunt in Humore Auſtero peccante, Terræ ſigillatæ omnes, & ſimilia.

Et ex quibus petẽda.

CCCCLXX. Parùm non refert, an eadem petantur ex *Mineralibus*, an ex Animalibus, an ex *Plantis*, & ſeligatur pars hujus vel illius Mineralis, Metalli, Animalis, Plantæ.

Qualia eligenda purgantia.

CCCCLXXI. Inter *Purganiia* ſeligenda ſunt in *Acido puriore Hydragoga* dicta, in *Acido auſteriore Phlegmagoga vel Melanagoga* vocata: Nil refert autem, an tunc utamur *Chartamo*, an *Jalappa*, *Colocynthide*, an *Hermodactylis*, & ſic porrò; cùm *Materia ſumatur*, *qualis eſt ad manus*, *vel magis placet Ægris*.

Curatio flavedinis in ſanguine menſtruo.

CCCCLXXII. *Colorem Sanguini menſtrui flaviorem* deduximus in ſuperioribus à *Sero Sanguinis tum copioſo*, *tum Salſo*; quapropter ipſius curatio perficietur, & *minuendo* illud ſerum per *Hydragoga*, & *Sudorifera*, *Diureticave* ſæpiùs laudata: & *corrigendo* ejuſdem ſalſuginem muriaticam *Pilulis de Styrace*, *de Cynogloſa*, ſimilibuſve medicamentis ſalſedini corrigendæ aptis, qualia ſunt *Succinum*, *Maſtiche*, *Thus*, *Myrrha*, *Opium*, *Glycyrrhiza*, *ejuſque Succus Inſpiſſatus*, *Gummi Tragachanta*, *Radix Althææ*, *Hordeum*, *Oriza*, & infinita alia.

CCCCLXXIII. Inter Chymica conveniunt in hoc Caſu *Salia volatilia Oleoſa*, ut & *Sulphura metallorum*, *vel mineralium fixa*; quò referendum *Antimonium Diaphoreticum* quodvis.

Cura loris p dioris

CCCCLXXIV. *Colorem Sanguinis menſtrui Pallidiorem* deduximus in ſuperioribus à *Sero Sanguinis copioſo*: Curabitur proinde, minuendo illud ſerum per laudata toties *Hydragoga*, *Sudoriferave* ac *Diuretica*.

Ad S movere condu tã ex quam na.

CCCCLXXV. Ad ſudores movendos non conducunt tantùm interna, ſed externa quoque, ac imprimis *Balneum ſiccum*, *ſolo Igne*, aut *unà cum Spiritu Vini* paratum; cujus ope commodiſſimè promovetur ſudor copioſus, minuiturque Sanguinis ſerum.

Caven multo

CCCCLXXVI. Sed obſervandum ſedulò, nè multus ingurgitetur iterum potus, poſtquam fruſtrà minuitur arte & ratione quavis ſerum redundans, ſi mox idem augeatur potu, potulentiſve multis continuè ingurgitatis: quemadmodum ejus exempla quotidiana ſunt in praxi eorum, qui quamvis ſentiant ſe perire à potu multo, imò nimio, non poſſunt tamen, aut nolunt ſe continere, atque mores ſuos malos, ſibique peſſimos in melius mutare; tantùm poteſt Mos malus, vel Appetitus ſenſitivus Rationi imperans, ipſamque cogens.

Sang mẽſtru tor unc ductus

CCCCLXXVII. *Sanguinis menſtrui Fœtorem* deduximus in ſuperioribus à *Sanguine ad Uteri Nutritionem eò tranſmiſſo*, *ibidemque ex parte ſaltem ita corrupto*, *ut abeat in humorem fœdæ Pituitæ haud abſimilem*, *ac Menſium alborum nomine notum*; qui continuè ferè effluens, imprimis ceſſante fluxu menſtruo, ſentiatur moleſtus, ac eidem junctus fœtorem ipſi concilie t, cùm & alio tempore ſimiliter ſit fœtor particeps.

Ab A humore Uteri S ſtantia rente. Eius c tio.

CCCCLXXVIII. Fœtorem autem illum deberi putavimus *Acido humori in Uteri ſubſtantia hærenti*, atque notandum ſanguinem ab Uterum continuè accecentem per vitioſam efferveſcentiam cum inſequente fœtore corrumpenti.

CCCCLXXIX. Quocirca exiſtimamus Curationem iſtius Fœtoris deſiderare; ut 1. Acidus ille in Utero humor corrigatur, aut inde ſaltem tollatur. 2. Sanguis univerſus contra corruptionem iſtam muniatur 3 Idem ſanguis jam corruptos, quantum licet, corrigatur ac emendetur.

Sanguis tra corru ptionem fœtorẽ q bus munie dus.

CCCCLXXX. Quoniam verò arbitrari ſumus, hoc Malum, ſi non conſequatur ſemper Fluorem album fœminarum, pendere tamen à cauſa ſimili; quæ in anteceſſum de ipſius Curatione habemus dicenda, differamus tandiu, donec proximè ad Fluoris albi Tractationem pervenerimus; atque interim uno verbo nunc monebimus, *Sanguinem univerſum contra futuram* in Utero ex Fluoris albi admiſtione corrupitonem ac fœtorem, muniendum Aromaticis & Salibus Volatilibus, poſtquam Corruptio hæc habuit ortum ab Acido, quod medicamentis laudatis non tantùm emendatur, ac, ne ulterius in Corruptione ſua pergat, impeditur, ſed inſuper ita corrigitur, ut Fœminæ non rarò ex ſterilibus fiant fertiles; ſicut Experientia non ſemel me docuit.

CCCCLXXXI. Hæc, inquam, ſerviunt præſertim ſanguini muniendo, dum alia inſuper conveniunt Fluori albo curando, de quibus, ſi Deus volet, agemus brevi.

Ægri & adſtantes contra fœtorem quibus muniendi.

CCCCLXXXII. Præter iſta Interna, uſurpari quoque poſſunt externa, quæ odore ſuo Aromatico tum ipſas Ægras, tum Adſtantes contra fœtoris ejus noxas muniant; qualia ſunt ſuffitus ex Maſtiche, Styrace, Thure, Benzoino, Ladano, Garyophyllis, &c. Huc refero Cinnamomum, Caryophyllos, vel alia Aromata gratiora pulverata, & unà cum Aceto, vel Vino, Viniveſ Spiritu quan-

quandoque miſta, & in vaſe vitrato prunis impoſita, vaporemque ſuaviſſimum & Aromaticum promentia.

…anguis …ruus …lentus …Sanio… …nde.

CCCCLXXXIII. Ad *Sanguinem menſtruum qualitate vitiatum* revocavimus quoque ipſum, quoties *Purulentus*, vel *Ранioſus* effluit: Docuimuſque, *Purulentum* prodire Sanguinem menſtruum & *poſt Abſceſſum* in Utero, viciniſve admodum partibus cum ipſo communicantibus ruptum, & poſt *excoriationem*, *exulcerationemve* ſuperficiariam ab humore Acri ac rodente in Utero, ejuſve Collis factam: uti *Sanioſum* & à *Pure diutiùs in Apoſtemate manente ampliùſque corrupto*, & *ab Humoribus aliis pravis Puri admiſtis*, atque ipſum in ſaniem mutantibus.

…s cura-

CCCCLXXXIV. *Curatio* proinde *Sanguinis Menſtrui Purulenti* pendebit à Curatione *Vlceris* poſt Abſceſſum relicti, aut *Exulcerationis*, *Excoriationiſve* ab humore Acri productæ.

…ſuffu-

CCCCLXXXV. Hæc omnia verò quia ex *univerſali* cujuſvis *Inflammationis* Curatione peti poſſunt, eò remittimus Lectorem, ſi priùs monuerimus Conducere hic etiam *Suffumigia* ex Ladano, Maſtiche, Olibano, Succino, Bitumine, Lapide Gagate, & ſimilibus, cùm ad partem affectam intimè ac citò penetrent, atque noxam ibi exiſtentem potenter emendent. Longè *potentius* namque *operantur quævis* tum in *Fumum*, tum in *Halitum*, tum in *Vaporem ignis ope redacta*, quàm *concreta & conſiſtentia*. Id non ſemel oſtendimus exemplo *Cornu Cervi*, quod in ſubſtantia ſua vel raſura ſumptum, vel in Aqua etiam coctione diutina ſolutum, parùm efficaciæ habet; ubi autem *Ignis ope uritur*, *aut deſtillatur*, vires ejus elegantes ac potentes manifeſtantur.

…poten- …peran- Quod …litur …plo …u Cer-

…t simi-

CCCCLXXXVI. Idem verum eſſe teſtantur omnia *Suffitui ſervientia* medicamenta, quorum multa nullum, aut levem duntaxat per ſe ſpirant odorem; ubi autem accenduntur, aut prunis imponuntur, potentem ac multum efficacem. Sic Succinum, Maſtiche, Thus, &c. ſe habent.

…xcoriatio- …r …lcera- …r cura-

CCCCLXXXVII. *Excoriatio*, *Exulceratioque* ab Humore Acri pendens *Curabitur*, *poſtquam Humor peccans fuerit correctus*, *aut aliò deductus*, *blandis exſiccantibus* imprimis *ſuffiendo* uſurpatis, & modò memoratis.

CCCCLXXXVIII. *Humor peccans corrigetur* medicamentis ſæpiùs laudatis, acreſque humores temperantibus.

CCCCLXXXIX. *Aliò deducetur Peccans Humor* tum per *Evacuantia Vniverſalia*, Sudorifera, Diuretica, Purgantiave; tum per *Evacuantia particularia*, *Fonticulos*, in Cruribus præſertim hic applicatos: quorum ope multa ſæpè mala curantur feliciſſimè.

…anguis …nſtruus …tuitam …uptus.

CCCCXC. Docuimus adhuc, *Vitioſum* prodire *Sanguinem Menſtruum*, quando *in ſui generis Pituitam corruptus* effluit: qualem in *fluore albo* dicto reperiri arbitramur: adeò ut, quæ de ipſo dici poſſent, meritò eò remittantur & tamdiu differantur: poſtquam uno verbo monuerimus, tunc non univerſum Sanguinem Menſtruum eſſe talem, aſt ipſi admiſceri eum, à quo inquinetur, atque vitioſus fiat.

…guis per …, præter …ri col- …, vias …uens.

CCCCXCI. Septimam Menſtrui Fluxus læſi ſpeciem diximus eſſe, quando is per *alias præter Vteri Collum*, vias *effluit Sanguis*, per Os nempe (aut è faucibus, aut è ventriculo) *Nares*, *Oculos*, *Aures*, *Veſicam Vrinariam*, *Alvum*, *ipſamque* ſubinde *Cutim*, *ejuſque poros*: quod anno ſuperiore in Noſocomio publico factum vidimus in Capite inter capillos: unde magnus contingebat fœtor.

…us cauſa …lex.

CCCCXCII. *Hujus fluxus vitioſi Cauſa duplex conſideranda*, *eruendaque*. *Prima*, *propter quam non effluat per Vterum*, via nempe ordinaria & naturali; *altera*, *propter quam nunc per hanc*, *nunc per aliam potiùs effluat viam*.

CCCCXCIII. *Non effluit per Vterum*, ut recta pergam ad noſtrum propoſitum, Sanguis menſtruus in tali caſu, non ſui culpa, (poſtquam per aliam viam effluit) ſed *Vteri vitio*. *Quando non effluit per Uterum.*

CCCCXCIV. Vitia Uteri ſuperiùs in ſuppreſſo Fluxu menſtruo expoſita hic habebunt locum, ac imprimis *Obſtructio Vaſorum Vteri à Pituita craſſa*, *lenta*, *& viſcoſa*, & quidem propter *Frigus externum inſtantibus*, *ac præſertim fluentibus menſibus in Vterum admiſſum*, atque *Pituitam* cum *Sanguine fluentem coagulans*, *ipſiuſque Vteri ſubſtantiam plus minùs afficiens & condenſans*. *Ob Uteri vitia.*

CCCCXCV. Impedita proinde naturali hac menſibus via, quoties ſanguis non tantùm redundans producitur in corpore, aſt tempore conveniente naturalem exitum quærens, ipſum non invenit, nec circa Uterum diu ſubſiſtit, verùm in maſſam reliquam revertitur & cum eadem circulatur, quin ubique circa Vaſorum orificia extrema, & in corporis ſuperficie appellens, ipſaque vaſa diſtendens, quà priùs data porta, ruit effluitque. *Unde aliò pellitur; & quomodo.*

CCCCXCVI. Effluit autem per Vaſa tenuiora, tenerioraque, utpote ipſius diſtentioni faciliùs cedentia, exitumque ipſi permittentia; unde videas fœminas hæmorrhagiæ natium ſubjectas per nares fluxum Menſtruum patientes, & ſic porrò. *Per vaſa tenuiora, tenerioraque.*

CCCCXCVII. In quo autem conſiſtat illa *Diſpoſitio peculiaris*, *propter quam* per *poros Cutis* nunc in capite, nunc in latere, nunc alibi erumpat menſtruus Sanguis, fateor me non ſatis aſſequi, multò minùs aliis explicare aut perſuadere poſſe. *Cauſa, quare nunc per hanc nunc per illam partem effluat, latet.*

CCCCXCVIII. Non patitur tamen hactenus magnum detrimentum ægra, poſtquam ſufficit ad ejus Curationem, Vias Ordinarias per vterum aperiri Medicorum arte, quoniam tunc ſpontè in totum reſtituuntur. *Curatio.*

CCCCXCIX. Aperientur autem Viæ iſtæ, ut paucis hoc repetam, *Fomentis*, *Linimentiſque Aromaticis*, infimæ ventris regioni applicatis, ac imprimis aliquot ante fluxurorum menſtruorum tempus: quò ſpectant, cæteriſque omnibus palmam præripiunt *Salia Volatilia odorem potentem ſpontè exhalantia*, *& oblongi colli vaſis infuſa*, *Vterique Orificio applicata*, quorum ope tum feliciſſimè, tùm facillimè ſolvitur Uteri Obſtructio. *Per Aperitionem viarum ordinariarum.* *Quibus, Et quo tempore.*

D. Quòd ſi Sanguis univerſus multa ſcateat Pituita lenta, opus eſt, ut illa præterea incidatur, minuaturque medicamentis non ſemel à nobis propoſitis, & laudatis. *Pituita multa, ſi ea ſcateat Sanguis, incidenda & minuenda.*

DI. Semper namque in cujuſvis Affectus, ac præſertim gravis curatione, Univerſi corporis tàm Continentis, quàm Contenti conſtitutio examinanda, expendendaque; quò, ſi aliquid offendatur, quod curandum affectum foveat, ei quoque afferat medicina, ſicque faciliùs deſiderata Cura obtineatur & citiùs abſolvatur. *In omni gravi affectu Univerſi corporis conſtitutio conſideranda.*

DII. Atque ſic huic de Menſtruorum fluxu modis variis læſo tractatationi finem imponimus poſtquam ea, quæ impræſentiarum de ipſo occurrerunt proponenda, abſolvimus: proximè de Fluore albo dicturi.

CAPUT IV.

De Fluore Muliebri albo.

I. NOn tantùm & *ſecundùm naturam*, & *ſingulis menſibus*, quamdiu generationi aptæ ſunt, *redundans produci ac per uterum evacuari ſolet Fœminis ſanguis menſtruus* ideò dictus; verùm iiſdem tum *præter naturam*, tum ferè *continuè*; tum aliquando *priùs*, tum etiam *dum*, tum ſæpè *poſtquàm generationi aptæ ſunt*, *per Vterum effluit Humor Pituitoſus*, *Muliebris Fluor*, quàm *Alba Menſtrua* meliùs dictus. *Fluor albus quibus temporibus Fœminis accidat.*

II. Hunc

Eſt præternaturalis.

II. Hunc Fluorem dico fœminis accidere *præter naturam*, cùm ſanis, adeòque ſecundùm naturam is nullis eveniat, quin ſemper cum aliqua ipſarum *moleſtia* idem obſervetur conjunctus, eaque nunc majore, nunc minore; concurrentibus ferè tum *virium dejectione atque laſſitudine ſpontanea*, tum aliquando *Cochexia*, & *Doloribus in Regione Lumbari*, atque *Viis, per quas fluit Humor* vitioſus, & tunc ſimul Acer.

Si ſis graviſſimus, Steriles ſunt fœminæ.

III. Ubi Fluor hic graviſſimus exiſtit, *Steriles* quoque fiunt Fœminæ.

Continuè ferè urgere.

IV. Addidi, hunc fluorem non menſtruatim, certiſve temporibus, ſed *continuè ferè* urgere ac vexare Mulieres: quamvis *copioſior* plerumque contingat *inſtante Fluxu Sanguinis menſtruo*; cujus eventus ratio patebit facilè, ubi ejus ortus fuerit demonſtratus.

Non tantùm Puberibus, ſed etiam ante pubertatem, &c. accidere.

V. Obſervandum quoque, Fluorem hunc album non tantùm Puberibus & quamdiu ad generationem aptæ ſunt, Fœminis accidere, aſt etiam ante pubertatem, atque poſtquam deſierunt generationi eſſe aptæ.

Etiam gravidis.

VI. Sed ne *gravidis* quidem parcit hic Fluor, verùm quaſdam tunc *magis* ſolet infeſtare, ſicut alias *minus*; quinimo quædam fœminæ toto geſtationis uteri tempore immunes ſunt ab hoc fluxu, quæ tum priùs, tum poſteà eodem urgentur, vexanturque maximè. Contrà reperiuntur aliæ, quibus idem Fluor, quamdiu gravidæ ſunt, exiſtit moleſtior.

Frequentiùs circa tempus inſtantium primum menſtruorum incipere.

VII. Evenit autem, incipitve idem Fluor frequentiùs circa tempus inſtantium primùm fœminis menſtruorum, atque ad ætatem ſatis decrepitam in multis perſeverare ſolet: adeò ut nulla ætas, niſi prima, immunis obſervetur ab ipſo, nullus fœminarum ſtatus eaſdem ab ipſo liberet, poſtquam & *Virgines*, & *Uxores*, & *Viduæ*; & *juvenculæ*, & *conſiſtentes*, & *ſeneſcentes*; & *fertiles*, & *ſteriles* ipſum patiuntur ſatis ſæpè moleſtum.

Et in omni ſtatu fœminis accidere.

Per Uterum tantum effluere.

VIII. *Per Uterum tantùm* effluit Fluor fœminarum albus, nunquam per viam aliam, quod evenire tamen Sanguini menſtruo docuimus cap. præced. Unde vel maximè patere puto, materiam hujus albi Fluoris non eſſe Sanguinem menſtruum ſed alium, vel aliud quid, quod examinabimus poſteà.

Materiam eius non eſſe Sanguinem menſtruum.

Humorem eſſe Pituitoſum.

IX. Si quis Humorem ipſum, qui tunc effluit, conſideraverit, obſervabit eum plerumque quidem *Pituitoſum*, ſatiſque craſſum ac viſcoſum exiſtere, rariùs verò *ſeroſum*, *Aqueumve*, ac tenuem.

Eſſe admodùm varium.

X. Idem ſubinde *copioſior*, ſubinde *parcior* effluit; ſubinde *Acris & mordax*; ſubinde *blandus*, ac minimè Acer; ſæpiùs *plùs* vel *minùs graveolens*, rariſſimè *omnis fœtoris expers*: ut plurimùm *albicans*, vel *flavens*, rariùs *vireſcens*, aut *nigricans*; & rariſſimè *Sanioſus*, vel *Purulentus*.

Aliquando abſque incommodo eſſe.

XI. Idem Fluor aliquando *abſque ullo incommodo*, ſaltem valdè *notabili*, fœminas vexat longo tempore, quamdiu. ſcil. & paucus exiſtit, & omnis fœtoris, Acrimoniæque expers: ſæpius tamen iiſdem *plurima producit mala* ſuperiùs jam memorata, *Univerſalem Languorem*, *viriumque omnium dejectionem*, *ſpontaneamque Laſſitudinem*, *Dolores varios*, *Cachexiam*, ipſamque ſubinde *ſterilitatem*; quando ſcil. & copioſus, & modis variis fedus exiſtit, acriſque.

Aliquando malis comitatum. Et quibus.

Cauſa eius primaria in Utero ſecundaria in Humoribus.

XII. Hujus *Fluoris Cauſam Primariam* ſemper *in Utero* quærendam inveniendamque arbitror; *ſecundariam* & ipſum augentem in *Sanguine*, aliiſve *Humoribus vitioſis* Sanguini confuſis, & unà cum Ipſo ad Uterum tendentibus.

XIII. Cauſam, inquam, hujus primariam, perpetuamque in Utero ipſo quærendam exiſtimo: quoniam citra aliam noxam notabilem in reliquo corpore obſervabilem conſiſtere poteſt aliquandiu: quod minimè fieret, ſi à vitio Sanguinis qualicunque penderet; cùm Tertium non detur, nec dari poſſit, à quo deduci queat.

Qu… ad u… tenda… No… à Spi… Anim…

XIV. Quicquid enim ad Uterum tendit, aut Sanguis eſt, aut Spiritus Animalis, aut Semen.

XV. A *Spiritu Animali* per ſe blando, parteſque omnes recreante talis Fluor minimè poteſt aut debet deduci; cùm quoties aliqua noxa læſave functio ipſi eſt adſcribenda, toties id accidit, quando majori copia delati ad muſculos Spiritus, illos nimiùm contrahunt, & *Convulſionem* pariunt, aut inordinatè, confuſevè accedentes, *Motum Convulſivum* excitant, quod minimè dici poteſt de hoc Fluore: adde quòd illa mala Spiritibus Animalibus tribuenda, per intervalla certa, vel incerta recurrunt, homineſve citò necant; quod minimè locum habet in hoc Fluore.

Non … mine.

XVI. A *Semine* Fluor albus mulierum minimè poteſt deduci, cùm eveniat Fæminis *ante* & poſt *ſeminis productionem*, *excretionemque*; unde à ſemine haud deducendus.

XVII. Adde quòd *Seminis Profluvium* ſive *Gonorrhea* multùm differat ab hoc Fluore, cum quo ſubinde jungitur, adeòque pro eodem haberi nequit.

No… Sangui…

XVIII. Denique *Sanguini* abſcribi non debet, poteſtve, quoniam Fluor hic obſervatur ſubinde in Fœminis, quarum *Sanguis eſt laudabilis*, ſanitaſque reliqua integra: Quod minimè fieret, ſi vitiata eſſet Sanguinis maſſa, vnde dubio procul plures quoque vitiarentur Functiones.

XIX. Poſtquam igitur Utero, tanquam Cauſæ primariæ adſcribendus eſt Fluor iſte albus, quæritur meritò, *Quale vitium ſit Uteri*, à quo pendeat illud malum; *quænam* præstereà ſit *materia*, ex qua generatur hic per Uterum ac præter naturam effluens Humor?

Fluori… bi Mater…

XX. Commodiùs decidetur Quæſtio prior, ubi conſtiterit de poſteriore, de *Materia* nempe, ex qua ortum ſuum habet Humor Fluorem Mulierum album conſtituens.

Sang…

XXI. Oſtendimus autem ſupra *triplicem Humorem*, *Liquoremque* ad Uterum deferri, *Sanguinem*, *Spiritus Animales*, *atque Semen*; docuimuſque, *Muliebrem fluorem* nec à *Spiritibus Animalibus*, nec à *Semine poſſe* deduci; unde patet, ipſum neceſſariò petendum à *Sanguine continuè ad Uterum pergente*.

XXII. Quæri autem poſſet iterum, An hic Fluor Muliebris *ex univerſo ſanguine* modo ſingulari corrupto, an verò ex *aliqua ejus parte* à reliquo ſanguine ſecreta & corrupta proficiſcatur?

Et quide… Univerſu…

XXIII. Cenſeo autem ipſum omnino adſcribendum *maſſæ Sanguinis Vniverſæ* modo peculiari corruptæ, non item alicui parti à reliquis ſecretæ, ac elabenti.

Unde flu… nunc fit v… ſcoſior, nu… tenuior.

XXIV. Quamvis namque non negem, in quibuſdam obſervari hunc *fluorem viſcoſiorem*, adeòque magis *Pituitoſum*, in aliis *fluidiorem ac tenuiorem*, adeòque magis *Seroſum*, id tamen fieri, facile colligent ac concludent omnes operi attenti, quatenus vel *Sanguis Univerſus* exiſtit in talibus *Pituitoſior*, *vel Seroſior*, vel *ita corrumpitur idem*, ut abeat nunc in *ſubſtantiam viſcoſiorem*, non in *fluidiorem*: adeò ut illa *viſcoſitas* major vel minor, debeatur aliquando ipſi *Sanguini corrumpendo*, aliquando *Vitio in Vtero exiſtenti*, *ſanguinemque corrupturo*.

XXV. Dixi hoc facilè deducturum, ac concluſurum, qui ad omnia erit attentus, hoc eſt, qui obſervabit accuratè *laborantium fœminarum conſtitutionem*, tum *ante* quàm Fluore albo afficerentur, tum *poſt* quàm eodem ſunt affectæ.

Ubi ſangui… eſt laudabilis.

XXVI. Si namque Corporis Univerſi conſtitutio fuerit ſatis laudabilis, nullum dubium eſt, ſanguinem

fluoris ... rſitas ... a corrumpenti ... ribenda.

nem ſimiliter exiſtere laudabilem, ac proinde conſtitutionem Fluoris nominati variam ipſi ſanguini tunc minimè adſcribendam, ſed *Cauſæ* ipſum *Corrumpenti*, ac *Efficienti* dictæ.

... ibi Corporis Con... tio eſt ... ſa, ditas ... ris Sangui ad ... enda.

XXVII. Quòd ſi contrà *Corporis Univerſi Conſtitutio exiſtat vitioſa* prius, quàm obſervetur ille Fluor albus fœminam infeſtare, ſive Conſtitutio iſta vitioſa corporis ſequatur *Menſes ſuppreſſos*, *ſegniùſve aut parciùs prodeuntes*, ſive illa *præcedat diu tempus menſium fluxurorum*, vel *comitetur Menſium fluxum*; quis dubitabit tunc ipſi *Sanguini* adſcribere *Fluoris albi varietatem*, imprimis quando illa convenit cum *Cachexiæ urgentis varietate*?

Vitium ... ri quaſ...

XXVIII. Cùm proinde *Sanguis vitioſus non ſit Cauſa primaria & adæquata Fluoris albi*, aliquando tamen *hujus vel illius Fluoris*, *aut viſcoſioris*, *aut ſeroſioris*, verùm illius *Cauſa efficiens*, *Sanguinemque in Fluorem album corrumpens in Utero ipſo quærenda veniat*, *inveniendaque*, jure merito quæritur, quomodo affectus ſit Uterus; aut *quidnam præter naturam exiſtere poſſit in Utero*, *à quo illa pendeat Corruptio Sanguinis in fluorem album*.

... luor hic ... ſſimè initia ...

XXIX. Hoc ut faciliùs, commodiùſque determinetur, obſervandum 1. *Fluorem album nunquam vel rariſſimè circa initia eſſe Acrem*, talem tamen utplurimùm fieri tandem.

... uis du... modo Humo... album ... atur. ... cauſa.

XXX. Obſervandum 2. Sanguinem tum *naturaliter* mutari in *Humorem album*, quando convertitur in *Lac*, tum *præter naturam*, quando corrumpitur in *Pus*.

XXXI. Utramque autem Mutationem hanc docuimus aliàs deberi *Acido* vel in *Mammarum Glandulis præparato* & ibidem Sanguini allabenti admixto, vel in *Sanguine exiſtenti*, atque propter *Sanguinis extra vaſa ſua effuſi moram & quietem*, *Spirituumque Volatilium* in auras tunc abeuntium *jacturam*, ſe magis magiſque *manifeſtanti*, vireſque ſuas *exerenti*, *cæteraſque Sanguinis partes*, ſicut dictum, *in pus album ſenſim convertenti*.

... rem al... mul... differ...

XXXII. Quemadmodum verò ſanguis mutatur ſecundùm naturam in fœminarum Utero gerentium mammis, & quidem poſtremis geſtationis menſibus in Lac, idemque Sanguis extra vaſa ſua effuſus, collectuſque, quin idem ad Partes Ulceratas delatus præter naturam corrumpitur in Pus; ita *idem mutari poteſt*, cum reverà mutetur, *in Uteri Vaſis Cavernoſis & quidem itidem præter naturam in Humorem album quidem*, *multùm tamen tum à Pure*, tum præſertim à *Lacte differentem*, *adeòque ſingularem*, Fluoris albi nomine notum, quoniam fœminis ſolet idem ſpontè effluere.

... Lacte.

XXXIII. Differt hic Fluor albus plurimùm à Lacte, quoniam *perfectionem novam obtinet Sanguis*, *quando in Lac mutatur*; *à qua perfectione ſua deſciſcit Sanguis, quoties in album abit fluorem*.

... Pure.

XXXIV. *Differt* idem *Fluor* fœminarum albus multùm *à Pure*, quia hoc ex ſanguine puro ritè confectum magis albeſcit ac æquale exiſtit, quàm *Fluor muliebris ad Pituitæ colorem*, *conſiſtentiamque & naturam magis accedens*.

Senſim ... rimo... acqui... e.

XXXV. Quemadmodum verò Pus diutiùs in Abſceſſu retentum paulatim Acrius evadit, ita *fluor fœminarum albus ſenſim Acrimoniam*, & quandoque *tantam*, *quæ partes*, *per quas fluit*, *exulcerare*, ſaltem *excoriare* poteſt, acquirere ſolet.

... a in aci... ate con... it.

XXXVI. Hæc autem *Acrimonia ulceroſa*, hoc eſt, partes affectas in ulcus rodens, ſola evincit, *ſe in Aciditate conſiſtere*, poſtquam, ſicut non ſemel pluribus aliàs evicimus exemplis, experimentiſque manifeſtiſſimis, *Salis lixivi Acrimonia cum nigredine morticina corrumpit partes* à ſe affectas, & *Acida exedit*, conſumitque partes, *in quas vim ſuam exerit* noxiam, mutatque *in ſubſtantiam albicantem*.

Huius corruptionis cauſa.

XXXVII. Cùm proinde hactenus *duplex* tantùm innotuerit nobis & aliis *Acrimonia*, quæ *in Corpore humano habere poſſit locum*, & *Corruptio Sanguinis ad* Uterum accedentis & in Fluorem album mutati non tantùm nequeat deduci à lixivi Salis Acrimonia, ſed commodiſſimè poſſit ab Acrimonia Acida; meritò huic corruptionem adſcribimus quæſitam.

Cauſa fluoris Antecedens Mœror gravis.

XXXVIII. Huic autem noſtræ Opinioni præter jam dicta non parùm favent *Cauſæ* hujus Fluoris albi *antecedentes ac forinſecùs advenientes*; nam potiſſima frequentiſſimaque hujus *Fluoris albi Cauſa prima eſt Animi Mœror gravis & diu protractus*, *Acidi noxii*, & imprimis *Auſteri productor* aſſiduus.

Terror inopinatus.

XXXIX. Fluorem fœminarum album producit etiam & auget non raro *Terror inopinatus & grandis*, Acidi & Auſteri Cauſa certiſſima & potentiſſima.

Frigus eiuſque cauſa.

XL. Non parùm ad Fluoris albi generationem facit *Aeris*, *vel Aquæ forinſecùs ad Uterum quovis modo penetrantis frigus*, *comitiſve frigoris Cauſa*, unde *Acidum* ubivis augeri in nobis, tum alia plura, tum imprimis *Gravedo* evincunt abundè.

Acidorum abuſus.

XLI. Fluorem album ſi non producit, *fovet* ſaltem *augetque* manifeſtè *Acidorum abuſus*, tàm frequens in fœminis Belgicis; unde non mirum, ſi forſan in Belgio, quam alibi, frequentior ſit quoque Fluor ille albus.

Fluxus menſtruus ſegnis, vel parcior, vel ſuppreſſus.

XLII. Cauſis prædictis annumerari quoque poteſt *Fluxus menſtruus tàm ſegniùs accedens*, quàm *parciùs prodiens*, aut *planè ſuppreſſus*, ſubſiſtens namque in cavernoſis Uteri vaſis *Sanguis plus minùs corrumpitur*, *noxamque ſuam Utero communicat*, & ita quidem, ut *in eodem hærens*, *atque ſedem figens Sanguinem poſtmodùm accedentem ſimiliter corrumpat*, & *in Humorem albicantem ac Pituitæ ſimilem convertat*, hoc eſt, Fluorem album producat.

Uteri ſubſtantia qualis.

XLIII. Quemadmodum autem in antecedentibus notavimus, ita nunc repetimus, *Uteri ſubſtantiam proximè accedere ad naturam glandularum*, ideòque *maximè ſuſceptibilem eſſe Acidi*, quod præter naturam *in Corpore muliebri* quavis de cauſa *redundans*, & quaquaverſùm delatum, *ſiſtetur faciliùs & abundantiùs*, & *arctiùs in Utero*, *ibidemque modo ſuo vitiabit & corrumpet neceſſariò Sanguinem ad ipſum delatum*, ſicut cum fœminarum malo evincit Experientia nimis frequens.

A quibus afficiantur primariò glandulæ, ſecundariò Uterus & Mammæ.

XLIV. Sicut verò *à Cauſis Non-naturalibus vel fortuitis*, *Acidum* in corpore noſtro vel *producentibus*, vel *augentibus*, vel *foventibus afficiuntur primariò Glandulæ*, & imprimis *Pancreaticæ*, ita *ab iiſdem afficiuntur ſecundariò in Fœminis* tum frequentiùs *Uterus*, tum aliquando etiam *Mammæ*.

A cauſis recenſitis non primariò affici Uterum.

XLV. Quamvis proinde putemus, à Cauſis notatis deducendam Fluoris albi generationem, non putamus tamen *immediatè ac primariò malè affici ab ipſis Uterum*, (niſi forſan *à Frigore*, *ejuſve Cauſa immediatè ad Ipſum penetrante*) ſed *ſecundariò* tantum ac *mediatè*, atque poſtquam priùs malè affectæ fuerunt ab Ipſis Glandulæ Pancreaticæ.

Aliquando Uterum immediatè à frigore externo affici.

XLVI. Notandum porrò, ad Fluoris albi productionem *affici* aliquando etiam *Uterum* immediatè à *frigore externo* tum in puberibus Fluxum menſtruum ſiſtente, aut ſaltem minuente, tum nondum puberibus, nec proinde Fluxum dictum adhuc paſſis *Uterum* ipſum ita *vitiante*, ut *faciliùs copioſiùſque*, quàm decebat, *ſecedat ſiſtaturque* in ipſo *Pars ſanguinis Acidior*, quæ ibidem *Fermenti pravi naturam induens ſanguinem ad Uteri nutritionem continuè allabentem paulatim poſteà corrumpat*, & *in Humorem Pituitæ ſimilem mutet*, qui nutriendo Utero inutilis effluat plerumque, notatumque *Fluorem Album* producat.

XLVII.

Ac tum albo fluore laborare fœminas vel faciliùs, vel citiùs, vel graviùs.

XLVII. Quoties igitur à *Cauſa externa ſimul afficitur immediatè Uterus*, ita ut inde ad Fluorem album producendum ſimul diſponatur, toties tum *faciliùs*, tum *citiùs*, tum *graviùs laborant* fœminæ iſto *Fluore*.

Quando uterus non immediatè eſt affectus, tum vel ſegniùs vel leviùs affici mulieres.

XLVIII. Quoties contrà, *nullo concurrente immediato Uteri Affectu*, ſecundariò duntaxat & poſt affectas demùm & tantùm Pancreatis, aliarumque Partium Glandulas vitiatur tandem ipſe quoque Uterus, ita ut hinc Fluor conſequatur albus, toties idem tum *ſegniùs*, tum *leviùs* ſolet *afficere* mulieres.

Huius diverſitatis ratio.

XLIX. Hujus autem diverſitatis ratio eſt manifeſta; poſtquam, ubi Cauſæ plures concurrunt, eundem effectum producentes, ibi effectus neceſſariò & faciliùs, & citiùs, & potentiùs obtinetur; ubi contrà Cauſæ illæ pauciores exiſtunt, ibi neceſſariò expectandus Effectus idem tum *difficiliùs*, tum *ſegniùs*, tum *imbecilliùs* ſecuturus.

Uterum in fluore albo eſſe vitiatum.

L. Sive igitur tantùm *mediatè*, aut *immediatè* afficiatur *Uterus* ad Fluorem album producendum, ſive afficiatur idem tum *mediatè* tum *immediatè*, *affici* tamen *debet ipſus ſemper ad notati Fluoris productionem ita, ut idcircò corrumpatur in Ipſo Sanguis in Humorem Pituitæ ſimilem*, qui pro vitii Uterini varietate *variet non parùm, tàm coloris, quàm odoris & Acrimoniæ, copiæque ratione*: quamvis non negem, poſſe illum *Humorum variare* quoque *ratione Sanguinis varii, aliorumque Affectuum corpori obvenientium*.

Unde fluor varius.

LI. Quemadmodum enim *Fermentum illud Uterinum & quidem Acidum* prout magis vel minùs exiſtit *Auſterum*, vel *Acre*, vel *alio modo vario vitioſum, ita diverſimodè corrumpet Sanguinem* ad Uterum accedentem; ſic etiam *Sanguis* propter *alios Affectus* in corpore exiſtentes aut præcedentes *variis modis affectus* in *Humorem diverſum corrumpetur ab eodem Fermento*: adeò ut *diverſitas Humoris in Fluore albo* effluentis *pendeat* nunc à *diverſitate Fermenti corrumpentis*, nunc à *diverſitate Sanguinis corrumpendi*, nunc *ab utroque*.

Cuius cauſa notanda ut curatio ſit rationalis, & dogmatica.

LII. Hæc autem omnia vel idcircò ſunt notanda & obſervanda diligenter, quoniam plurimùm faciunt ad *Curationem facilem ac felicem* inſtituendam, quæ iiſdem neglectis non ſequetur facilis; aut felix, multò minus *rationalis & dogmatica*.

Quomodo illa inſtituatur.

LIII. *Dogmatica* nempe, *Rationaliſque* duntaxat inſtituitur *Affectus cujuſvis Curatio*, quando ipſius *Symptomatibus comitibus* omnibus ritè obſervatis, & *Cauſis non-naturalibus*, *fortuitiſque* notis notatis, *ratiocinatione catenata*, ideòque *ſolida*, totius *Affectus generatio*, *generationiſque modus* inveſtigatur ac eruitur, ita ut *ratiocinatione continuata inveniatur & concludatur* quoque ratio & *methodus vera* citò, & tutò, & jucundè curandi Affectum curandum.

Ab ea qui deſciſcunt, fieri vel temerarios Empiricos vel infelices Methodicos.

LIV. *A qua methodo ab Experientia, & Obſervatione accurata initium faciente*, atque *per ratiocinationem catenatam continuè pergente*, quin *ubique laudatam Experientiam in auxilium vocante* quotquot deſciſcunt; aut *temerarii fiunt Empirici*, aut *incerti* ac *infelices Methodici*.

Empirici quid faciant.

LV. *Empirici* namque *ad ſolam Experientiam attendentes*, ritu pecorum eunt, qua itum eſt, non ſemper, quà eundem erat.

LVI. Dico *Empiricos ire*, *quà itum eſt*, *non ſemper*, *quà erat eundum*. *Imitantur* namque *facta priora*, nec eorundem aut *examinant*, *aut intelligunt*, *capiuntve rationes*; idcircò *falluntur ſæpenumerò*, negligentes ſcilicet, aut non ſatis obſervantes, tum pro *Affectuum Cauſis diverſis*, tum pro *Affectorum Conſtitutione diverſa*, tum pro *concurrentium aliquando Affectuum diverſitate variandam* eſſe *Curationem*, ſi deſideretur felix & laudabilis.

Eorum cura felix

LVII. Quoties namque *Curam felicem inſtituunt Empirici*, ea ipſorum *Induſtriæ* aut *Peritiæ non eſt adſcribenda*, ſed *Fortunæ & Caſui*, hoc eſt, *Affectui cum ipſorum Obſervatis conſentienti*; poſtquam ipſi abſque diſcrimine utuntur promiſcuè iiſdem medicamentis in maribus & fœminis, in ſterilibus & fertilibus, in gravidis & non gravidis, in ſenibus & adoleſcentibus, in debilibus & robuſtis, *nec priùs illum errorem deſerunt*, *quàm cum ægrorum ſuorum noxa eundem notarunt*, atque ſic per experientiam *meliùs edocti ſunt*.

fortu[…] ſcrib[…]

Met[…] quid f[…] ciant.

LVIII. *Methodici* contra *Ingenii ſui volubilitate & ſubtilitate*, ſi qua valent, (nam multi ſe ipſa valere putant tantùm & falluntur) *ſuperbientes ac inſanientes*, ubique *Chimæris adhærent*, nec niſi *caſu & rariſſimè Medicinam faciunt ægris ſuis utilem*.

[…] Empi[…]

LIX. Profectò intereſt omnes hæc noſſe, ac imprimis à *Methodicorum* erroribus ſibi exactè cavere; ſunt enim *Empiricorum erroribus longè nocentiores Methodicorum errores*, *ob rationes mox addendas*.

Rar[…] utilem […] xin ex[…] cent.

LX. Caſu autem & rariſſimè Methodicos utilem ægris praxin exercere, quotidiana teſtatur Experientia: quod faciliùs agnoſcent omnes, poſtquam Methodicos ſuis depinxero coloribus.

Qu[…] ſint M[…] dici.

LXI. Sunt autem *Methodici* omnes illi *Medici*, qui non tantùm *de ſcientia Medica* (quæ nec eſt, nec eſſe poteſt) *gloriantur perpetuò*, ſed *de Affectibus quibuſvis*, etiam *abſtruſiſſimis garriunt tam importunè*, *quàm imperitè*, unde vix unquam ſoliciti ſunt de *Cauſis veris* ex Affectuum ipſorum obſervatione attenta *eruendis*, *aut medicamentis utilibus anxiè inveniendis*; poſtquam *finxerunt ſibi Medicinam modis omnibus abſolutam*, adeoque *ſcientificam*, hoc eſt, *Chimæricam*, *ſecundùm quam omnium Affectuum & fictorum, & verorum Cauſas omnes habent perſpectas*, *æquè*, *ac Remedia ipſis optima*.

Quare […] dem de[…] deantur

LXII. Quòd ſi promiſſis ipſorum, quibus præ aliis omnibus ſunt ditiſſimi noſtri Methodici, non reſpondeat eventus, mille rationes veroſimiles in promptu habent, quas proferunt audacter, quibuſque culpam ſuam devolvunt vel in ipſos ægros, vel in quoſvis alios, adſtantes, Pharmacopœos, &c. perſuadentque Credulis Methodum ſuam certiſſimam eſſe ac omni exceptione majorem, donec contrarium ſæpiſſimè per funeſtum eventum probante ac evincente Experientia, *videant ſuffenos Methodicos etiam plebeii*, *deſerantque ipſos*, *fugiantve Ægri prudentiores*, atque ſanitatis ſuæ Curatores ſoliciti.

Methodi[…] rum cura[…] tio incer[…] & infelix

LXIII. Cùm proinde non tàm veritatem ipſam quærant Methodici, quàm ut videantur ipſam poſſidere, non mirum, ſi ut plurimùm fallantur, & 1. in *Affectibus ipſis dignoſcendis*, *ac ex æquo deſcribendis*, & 2. in *Affectuum Cauſis veris eruendis*, & 3. in *Curatione ipſis adæquata invenienda*, *inſtituendaque*. Quam proinde ſecundùm fundamenta ſua & Dogmata, quorum pleraque ficta ſunt, ideòque falſa, nunquam poſſunt habere aut felicem, aut certam, ſed incertam, ideoque ut plurimùm infelicem, atque ipſorum principiis falſis, & chimæricis conſentaneam, conſentientemque.

Eorum errores nocentiores Empiricorum.

LXIV. Non malè igitur dixi, *Methodicorum errores nocentiores eſſe erroribus Empiricorum*, poſtquam hi experientia, cui unicè attendunt, expectationi ſuæ contraria edocti, agnoſcunt errata ſua, eademque cupiunt correcta, emendataque; dum Methodici falſa ſua & inani, utpote ficta ſcientia turgidi nullum non movent lapidem, ne videantur ignorare, quæ alios ſaltem cupiunt credere, ſibi eſſe plus quàm perſpecta: tantùm poteſt ac nocet vana omniſcientiæ perſuaſio Methodicorum.

Utriſque præſtare Dogmaticos.

LXV. Utriſque autem præſtant *Dogmatici*, quoniam utrorumque vitant errores, aſſumuntque,

que, quicquid boni habent utrique, *utentes* ubique *ratione*, non tamen ficta & inani, ſed *ſolida & à rebus ipſis per experientiam notis deſumpta*, ideòque *attendentes ſimul ad experientiam*, *ſine qua* notant *Methodicos tam ſæpè errare*, tàm graviter, tàm turpiter, tàm ægris noxiè.

LXVI. Sed ut ad propoſitum noſtrum, à quo digreſſi ſumus, revertamur, quoniam conſtat per Experientiam quotidianam, *non parùm differre Fluorem album quoad Colorem, Odorem, ac imprimis Acrimoniam & Copiam*, ut felix ejus inſtituatur Curatio, *diverſitatis ejus rationes & Cauſæ accuratiùs* inveſtigandæ ſunt, ac eruendæ, imò quantùm fieri poteſt, accuratiſſimè.

LXVII. Quapropter docuimus quoque, *Cauſas* illas *quærendas*, *inveniendaſque* ſubinde in *Fermento Vteri vitioſo diverſo*, & *magis vel minùs Auſtero*, *vel Acri*, *aliterve Affecto*, ſubinde in *Sanguine ad Vterum accedente*, ac *propter Affectus alios præcedentes*, *comiteſve multùm ſæpè diverſo*, adeoque *magis* aut *minùs viſcoſo & Pituitoſo*, *vel Salſo & ſeroſo*, vel quovis modo alio malè affecto.

LXVIII. A *Fermento* igitur, hoc eſt, *Humore præter naturam in Vtero exiſtente ac hærente*, *Aciditatiſque vitioſæ*, *vitiantiſque conſorte*, tanquam *Cauſa primaria*, deducimus *Fluorem fœminarum album*; & *ſecundariò ab ipſo Sanguine ad Vterum delato*, *multifarioque*.

LXIX. His autem ita præmiſſis, proximum eſt, ut ad hujus Affectus tam ſæpe gravis *Curationem* nos accingamus.

LXX. Cùm proinde *Fluoris albi Cauſa primaria*, *perpetuaque ſit Fermentum noxium*, *Acidumque in Vtero hærens*, accedentemque ad ipſum Sanguinem corrumpens, *Cura* hujus Fluxus *primaria* conſiſtet *in Fermenti hujus vitioſi correctione ac emendatione*.

LXXI. Cùm ejuſdem *Fluoris albi cauſa ſecundaria*, *non tamen perpetua*, *ſit Sanguis quovis modo vitioſus* ad Uterum delatus, dictumque Fluorem in circumſtantiis variis varians, Fluxus ejuſdem *Cura ſecundaria* conſiſtet *in Sanguinis univerſi reſtitutione ac correctione prudenti*.

LXXII. Cùm denique à *Cauſis variis* pendeat, productaque ſit Cauſa proxima tum primaria, tum ſecundaria Fluoris albi; haud inſtituetur ejus *Cura felix*, *ac certa*, niſi *tollantur*, *caveanturque*, *aut corrigantur Cauſæ Antecedentes ſingulæ* in ſuperioribus enumeratæ, *Animi mœror aut terror gravis*, *Acidorum Abuſus* frequens, *Frigus Aeris*, *vel Aquæ* tum *Corpus univerſum*, tum in ſpecie *Vterum ſaltem* afficiens, ac denique *Fluxus Menſtruus*, *ſegniùs*, *parciùs*, aut *minimè prodiens*.

LXXIII. *Curatio* igitur Albi fœminarum Fluoris *Dogmatica & Rationalis tribus* abſolvetur nominatis *Fermenti, Sanguinis*, & *Cauſarum Antecedentium Correctionibus* artificioſis.

LXXIV. Ut ſingulas ordine proponamus, danda imprimis opera, ut 1. *Cauſæ antecedentes* qualeſcunque *vitentur*, aut, ſi vitari nequeant, (neque in cujuſvis poteſtate eſt omnia vitare ſibi noxia) eædem, quantùm fieri poteſt, *corrigantur*, *ipſarumque noxa emendetur*, & *Animus contra ipſas muniatur*, *roboreturque*.

LXXV. Ergo contra *Animi mœrorem* firmandus eſt Animus, ferendo patienter ac fortiter, quod mutare non licet; atque quoties licet, oppugnando ſuperandoque Cauſas mœroris omnes.

LXXVI. *Terrorem inopinatum* quemadmodum *nemo vitare poteſt*, (eſt enim Contradictio in adjuncto, vitare rem inopinatò evenientem, poſtquam vitare eſt conſultò ſe opponere rei futuræ, ac illi ſe ſubducere, tanquam prævisæ; quod autem inopinatò evenit, neutiquam prævisum fuit, nec proinde præcaveri, aut præveniri potuit:) ita nil impedit, Unumquemque ratione utentem *munire Animum ſuum contra inopinatum Terrorem*, atque priùs, quàm obveniat, cogitare ſeriò, qui debeat ſe in tali caſu gerere, quò præveniatur, minuatur ſaltem noxa inde alias eventura, atque ſic *Animum ſuum præparare ad Terrores inopinatos ſubinde occurrentes cordatiùs excipiendos*, *moxque iterum debellandos*, *ſuperandoſque*.

LXXVII. *Ab Acidorum abuſu* cavere ſibi poteſt facilè quivis ratione utens, ac ſecundùm rationem Appetitum quemvis regens, quoties agnoſcit noxam inde ſibi contingere.

Acidorum Abuſus.

LXXVIII. Miſeri namque ac infelices ſunt admodùm, quotquot nec rationi ſanæ auſcultant nec ſuo ſaltem ſapere poſſunt periculo: *Felicitas* etenim Hominis *neutiquam conſiſtit in boni cognitione*, *ſed fruitione*: non fruitur autem bono, qui propter ipſum mox majore urgetur malo, & voluptatem tum levem, tum brevem, tum gravi, tum diuturno redimit dolore aut moleſtia.

In quibus Hominis felicitas conſiſtit.

LXXIX. *Aeris*, *Aquarumve frigus noxium* quotquot vitare non poſſunt; (ſicut conſtat plures vitare non poſſe famulas puta, & quotquot egeſtas vel alia urgens neceſſitas cogit ſe illis exponere) *contra ipſum* ſaltem tum *corpus univerſum*, tum præſertim *Vterum*, *parteſque inferiores munire debent*, quoties ipſis per egeſtatem licet: fruſtrà ſiquidem jubentur veſtimentis ſe contra frigus externum munire, quotquot illis deſtituuntur Conſilium tamen dandum à Medicis, quò monitæ ſic Ægræ quærant veſtimenta apud Opulentos, Charitate Chriſtiana erga ſe motos, movendoſve.

Aeris Aquarumque frigus.

LXXX. *Menſtruus fluxus ſegniùs*, *parciùs*, *aut minimè prodiens qui* curari debeat, docuimus ſupra.

LXXXI. Poſtquam igitur Cauſis Fluoris albi Antecedentibus vitandis, tollendiſve aut ſaltem corrigendis conſilium ſalutare datum eſt à Medico, *Fermenti notati Correctionem mox aggredietur idem*.

Fermentum corrigendum.

LXXXII. Hoc *Fermentum* cùm in genere ſtatuerimus *Acidum*, patet, *Indicationem* quoque *Generalem* eſſe *Acidi Correctionem*.

LXXXIII. De *Acidi* autem *Correctione* toties, & tàm multis egimus aliàs, ut omninò videatur ſuperfluum hic plura de ipſo addere.

LXXXIV. Quoniam verò addidimus etiam, non Uniuſmodi eſſe illud *Acidum*, ſed aliquando *Auſterum*, aliquando *Acre*, aut *aliis modis* paulatim diſtinctiùs tum cognoſcendum, tum explicandum & nominandum, idcircò ſecundùm illum Acidum varium, ex comitibus Symptomatibus determinandum, *variandum* erit quoque illud *Acidi Correctorium*.

Pro Acidi varietate correctio varia.

LXXXV. Ubi locum habere poteſt ac debet, quod iam monuimus in præcedentibus, *Salia Volatilia puriora*, quale eſt Spiritus Salis Armoniaci, *præ aliis omnibus conducere in corrigendo Acido Auſtero*; ſicut eadem *Oleoſa* & magis temperata in emendando *Acido Acriore*.

Quibus Acidum auſterum, & quibus acre corrigatur.

LXXXVI. Cæteras necdum ſatis obſervatas, diſtinctaſque Acidi Multifarii ſpecies quoniam deſideramus, de earundem quoque juſtâ emendatione nil ſolidi aut certi hactenus licet pronunciare.

LXXXVII. *Sanguinem* autem ipſum *peculiari corruptione inquinatum*, atque nunc *Fluori albo anſam præbentem*, nunc eundem *graviorem facientem* quod attinet, ipſius *Curatio* ex arte procedit, ſi pro *Vitii & Cachexiæ varietate*, medicamenta uſurpentur varia, tum *alterantia*, tum evacuantia.

Sanguis corruptus, tum alterandus, tum evacuandus.

LXXXVIII. In duobus namque conſiſtunt ferè omnia, quæ *ſanguini impuro emendando* conducunt, remedia; 1. in *Alteratione* tum maſſæ

Alterationem perfici duobus.

maſſæ to tius, tum *humorum cæterorum* Sanguinis *corruptionem producentium*, *foventium*, vel *augentium*.

LXXXIX. 2. In *Evacuatione*, ſive *Diminutione* tum *totius maſſæ ſanguineæ*, tum *humorum aliorum* Sanguinis maſſæ *confuſorum*, *permiſtorumve*.

Sanguinis Univerſi correctio, qui perficiatur.

XC. *Sanguinis univerſi* plus minùs, hoc vel illo modo corrupti *correctio* & *alteratio* per medicamenta aſſumpta perficitur feliciſſimè, quando haud ſimul ac ſemel, aſt per intervalla brevia eadem minore uſurpantur quantitate.

Ut & Humorum in ſanguine cōtentorum.

XCI. Sic enim paulatim contingit mutatio deſiderata, & obtinetur abſque difficultate aut periculo id, quod quæritur; omnis namque mutatio ſubita eſt periculoſa.

XCII. Idem judicandum quoque de *humoribus* cæteris maſſam univerſam ſanguinis paulatim corrumpentibus: qui omnes tum faciliùs, tum feliciùs *corriguntur* aſſumptione ſæpiùs iterata medicamentorum ipſos alterantium.

XCIII. Humores autem hi, prout aut unus, aut plures ſimul peccare deprehenduntur, & quidem,modis variis ita nunc *compoſita* deſiderant *medicamenta*, nunc *ſimplicibus* feliciùs corrigi poſſunt, ac debent: quandoque ex *contrariis* componenda ſunt.

XCIV. Hæc autem vitia ex peculiari ſingulorum humorum tractatione petenda ſunt: ut & eorundem remedia primaria, uſuque longo comperta.

Diminutio maſſæ ſanguineæ, & Humorum qui fiat.

XCV. *Evacuatio & Diminutio maſſæ ſanguineæ* contingit commodiſſimè *aperta* in brachio *vena*: ſicut reliquorum *humorum* diminutio tum per *vomitum*, tum per *alvum*, tum per *urinas*, tum per *ſudores*; tum per *ſallvationem*.

XCVI. Quamvis tutiſſima & blandiſſima humorum evacuatio fiat per alvum; opus eſt tameu, ut aliquando eadem contingat per vomitum, & præſertim Humoris Bilioſi, ut & Pituitæ, & imprimis, quando per nauſeam obſervantut ſurſum vergere.

Apud Practicos ex præiudicio tum cōmendari, tum carpi medicamenta.

XCVII. Qualibus autem medicamentis abſolvatur feliciſſimè humorum quorumvis evacuatio ac diminutio, fusè tractatur apud Practicos: ubi tamen monendi Tyrones, ne nimiùm adhæreant Scriptoribus ex præjudicio, tum in commendandis, tum in carpendis quibuſvis medicamentis valdè occupatis, cùm ſatiùs eſſet à nullo laudari vel vituperari medicamenta ſibi non ſatis nota.

Scammoniū perperam culpari.

XCVIII. Hoc non ſine cauſa gravi dico, poſtquam multa medicamenta culpantur & ſuſpecta redduntur ex ignorantia & præjudicio; ita *Scammonium* perperàm culpatur ab imperitis, quales ſunt Scriptorum plerique, tanquam periculoſum ac nocentiſſimum. quamvis ſit maximè tutum ac innoxium, licet potentiſſimum inter omnia Chologoga vulgò nota.

Chymica cur vulgò contemnantur.

XCIX. Non mirum igitur, ſi vulgaria ſint ſuſpecta pleriſque Auctoribus, contemni quoque ab ipſis *Chymica*, quippe quæ ſicut *magis ſunt vulgaribus efficatia*, ita *majori indigent attentione*, cùm aliàs erratum committatur facillimè in ipſorum tum *præparatione*, tum *uſurpatione*: Umbram verò propriam metuunt plerique Scriptores Theoretici, adhærentque utplurimùm Auctoribus meticuloſis, atque tutiſſima quæque pro periculoſis ac noxiis habentibus.

Prudētia et Generoſitate opus eſſe in uſu medicamentorū.

C. *Prudentia* quidem opus eſt, ne quis *temerè* quibuſvis utatur promiſcuè, ſed opus quoque *Generoſitate*, ne *timidè* negligantur medicamenta bona: de quorum utilitate, aut noxa nemo erit unquam certus, niſi qui manum admoverit operi, atque per experientiam multiplicem, cautamque de ſingulis fuerit benè informatus.

CI. Prudentis proinde Medici Tyronis erit, atttentè obſervare ea, quæ faciunt, quiquſque utuntur Practici periti ac felices, eoſdem tantiſper imitari, donec paulatim notentur Medicamenta præcipua quibuſvis Humoribus eorundemque vitiis variis corrigendis; evacuandiſque convenientia: quibus tamdiu in curandis ægris utetur ac fruetur; donec liceat ulteriùs progredi, atque præſtantiora adinvenire.

P... Ty... ciu...

In men... novo... veſti... prac... opus... Et p... Min...

CII. In hac verò *Medicamentorum novorum inveſtigatione* prudentia opus eſt haud vulgari, imprimis, quando ex præparationis modo vario mutatio expectanda eſt in Medicamentorum viribus, ſive ſerviant Humorum alterationi, ſive eorundem evacuationi.

CIII. Inter omnia autem medicamenta, in quorum præparatione ac mutatione indè expectanda opus eſt prudentia, meritò numerantur *Mineralia per ſe hominibus noxia*, qualia ſunt *Arſenicum*, *Auripigmentum* & ſimilia; quippe quæ, niſi correcta ſint ſufficienter, nocent nonnunquam graviſſimè.

Eoru... para... ma.

CIV. Illud autem notandum circa *Mineralium præparationem*, illam eſſe *optimam*, per quam ipſa *figuntur*, cùm ſoleant imprimis nocere, quamdiu exiſtunt *volatilia*. quippe quorum noxa tunc citiſſimè ac potentiſſime ſeſe ſolet exerere, ac incautis damnum afferre.

Al... Maſſa... gune... modo... tuena...

CV. Atque hæc per digreſſionem utilem dicta ſunto; *Alteratio* igitur *Sanguineæ maſſæ* Fluori fœminarum albo anſam præbentis, aut eundem foventis & augentis inſtituetur commodiſſimè primùm *Medicamentis blandioribus*, quorum ope ſi non tantùm confirmetur Medicus in judicio ſuo de Sanguinis vitio verò, ſed inſuper obſervet, quid Ægrę vires ferre poſſint, quid ferre recuſent, cordatiùs *perget ad potentiora & magis efficacia*; donec notet paulatim uſurpatis remediis cedere Sanguinis cachexiam.

Copia... modò n... tur.

CVI. Sed dum in Alterantium uſu verſatur, occupaturque Medicus, ſi deprehenderit, *copia* inſuper *laborare Sanguinem*, per intervalla curabit eundem *aperta vena minui* ac educi.

Et... parcè.

CVII. Ubi notandum, ſatiùs eſſe, *parum Sanguinis* educi repetitis vicibus, quàm ſimul ac ſemel multum ejuſdem evacuari.

Eius R...

CVIII. Ratio ejus hæc, quòd ſæpiùs obſerventur *noxæ notabiles*, *imò ipſa mors ſuperveniſſe ægris ex copioſi Sanguinis emiſſione ſimul facta quàm ex eodem minore quantitate educto*, licet iteratis ſanguinis miſſionibus eadem quantitas fuerit tandem extracta.

Hum... Sanguin... vitium... ducētes, fovētes... rigendi & evacuan...

CIX. Dum in Maſſæ Sanguineæ Alteratione ac Correctione verſatur Medicus, licet, imò decet *Humorum* quorumvis aut *Sanguinis* notatum *vitium producentium*, aut idem *foventium augentiumve vitium* itidem ac ſimul *corrigere*, aut ipſos *copia excedentes*, vel in *totum inemendabiles* ſubinde *evacuare ac minuere*.

Nec in... rim vena... canda.

CX. Cavendum interim, *ne aſſumpto Medicamento purgante*, *humoreſque per alvum*, aut *vomitum evacuante*, *ſecetur vena*, ſed expectanda priùs Evacuantis medicamenti operatio integra.

Sed poſt et ſectionem... cere uti Purgante.

CXI. Licet tamen *evacuato per apertam venam pauco ſanguine*, quoties res deſiderat, *exhibito mox Purgante*, *ſurſùm aut deorſùm humores quoſvis* ad evacuationem aptos, ptæparatoſve expellere.

Et quare...

CXII. Etenim aſſumpto Medicamento Purgante, univerſa Sanguinis maſſa non parùm turbatur, humoreſque omnes in corpore exiſtentes agitantur, atque ex parte ſaltem ad eandem maſſam propelluntur, & perturbationem notatam augent; unde non niſi cum magno ſanitatis, & vitæ periculo vena ſecatur, ſanguiſque educitur.

Quandi... poſt purgan... nē differēd... vena-ſectio...

CXIII. Unde opus eſt, ut ad minimum una nocte ſibi relinquantur, atque ab evacuatione omnia turbante quieſcant Humores omnes, priuſquam

quam

quam ſecta vena educatur Sanguis; ſed nonnunquam propter humorum conturbationem vehementiorem, atque diutiùs perſeverantem, vireſque adeò valdè proſternentem differenda eſt per unum alterumve diem utilis aliàs futura ſanguinis miſſio.

CXIV. Quoties autem Sanguis evacuatur paucus per apertam venam, toties viribus perſtantibus, imò nonnunquam eductione Sanguinis recreatis, tutò & commodè poſt unam horam exhiberi poteſt pharmacum purgans; ſicut non ſemel tam in aliis, quàm in memetipſo ſum expertus.

CXV. Ut ex dictis Præceptum in Medicina tum utile, tum magis generale formem: *Quoties aut durante ſanitate vacillante, aut urgente Morbo qualicunque Rationalis* Medicus omnibus ritè expenſis concludit, *utilem futuram Ægro, aut in Decidentiæ Neutralitate conſtituto, & Purgationem & Sanguinis eductionem; toties ſatius eſt, Medelam inchoari à Venæ apertione, non item à Purgatione*.

CXVI. Hoc idcircò magis moneo ac propono, quia contrarium ſolet à pleriſque obſervari, & quidem non rarò more malo & utinam non tam ſæpè peſſimo, ægriſque valdè noxio. Tantum poteſt, imò nocet Mos malus imprudenter pro benè agendi regula ſervatus & obſervatus.

CXVII. Quivis ergo Prudens Medicus non facilè recedet ab iis, quæ Artifices agere conſueverunt, ſed inquiret ingenioſè in rationes, propter quas hunc vel illum ſequuntur *morem*, ac imprimis, *an idem obſervetur cum felici ſucceſſu*, *necne*.

CXVIII. Quòd ſi proinde Rationem ſolidam & ab ipſa repetitam invenerit, morem tritum ſuadentem, atque Experientiæ felici conſentientem, haud cunctanter aut ſolicitè ſequetur Antecedentium gregem, quin iiſdem mordicùs adhærebit.

CXIX. Si verò è contra nullam moris, etjam inveterati, rationem ipſus poſſit invenire, nec ab Artificibus rogatam obtinere; at contrarium concludentes ſuadenteſque rationes notet; & imprimis ſucceſſus non rarò infelices obſervet, morem tritum conſequentes, jure meritò ab ipſo, licet maximè ſolemni & pervulgato, recedet, nec patietur ſe cogi ad morem pravum ſequendum; quin cautè ac prudenter illum deſeret, atque ſecundùm rationem atque experientiam opera ſua diriget, Methodum diverſam ineundo, & conſtanter ſervando.

CXX. Caute inquam & prudenter ſe geret, non culpando opera aliena, ſed rogatus ſua per rationem, experientiamque tutando & probando. Hac enim via nullam moroſis dabit cavillandi, & calumniandive anſam, ſed ſuæ ſatisfaciet conſcientiæ, placebitque Deo: unde ſi præter ſuum meritum excipiatur malè à Viris tum rixoſis, tum improbis, habebit de quo ſibi gratuletur, quodque obiiciat hominibus malis, & inani ſuæ gloriolæ, quàm veritati ægrorumque bono magis addictis.

CXXI. Licet igitur prudenter mutare mores aliorum malos, attamen ſine mordaci reprehenſione, quin potiùs excuſando ea, quæ putamus aut ſcimus, malè ab aliis facta; ne ipſos offendamus, aut irritemus, quò vinculis humanitatis eos alliciamus tum ad veritatem innoteſcentem amplectendam, tum ad bonum publicum promovendum.

CXXII. Cæterùm illud, qnod diximus de præmittenda Purgationi Venæ-ſectione, habet imprimis locum, quando urget Affectus Curandus, eſtque in mora periculum. Quando autem nihil urget, conceditur que Medico tempus ſufficiens ad omnia requiſita paulatim abſolvenda, non multum intereſt, unde faciat ipſe curandi initium, an à Sanguinis miſſione, an à Purgatione, Humorumque peccantium evacuatione: quamvis Ego exiſtimem, ni *peculiares rationes diſſuadeant*, ſemper tutiùs inchoari Curam à Miſſione Sanguinis, quòties ille venit ſimul educendus.

à purgatione fiat initium. Tutius eſſe à Sanguinis miſſione incipere, ni peculiares rationes diſſuadeant.

CXXIII. Ni inquam peculiares rationes diſſuadeant; ſic *cœlo exiſtente pluvioſo* & humido, quemadmodum tunc tutiùs & commodiùs inſtituitur Purgatio, quàm Venæ ſectio, ita præmittenda tunc Purgatio: & contrà *Cœlo exiſtente ſereno* Sanguinis eductio inſtituitur feliciùs, qua de cauſa Cœlum ſerenum optant, obſervantque Medici prudentiores ad venæ apertionem.

CXXIV. Sic quoties redundat in Corpore aut Pituita, aut Bilis multa, & idcircò plus urget Purgatio, quàm Sanguinis eductio, ſatius eſt, tunc præmittere Purgationem, & quidem aliquando ſæpiùs, antequàm vena ſecetur; quoniam ſupponitur non tàm redundare tunc ſanguinem, quàm Humores alios.

Quàdo plus urget purgatio, quàm Sanguinis Eductio, purgandū.

CXXV. Dum autem ſanguis aperta Vena minuitur; Humoreſque vitioſi plus minùs pro re nata correcti evacuantur, licet continuè pergere in Alterantium medicamentorum uſu; quin poſt ſufficientem tum Sanguinis, tum Humorum aliorum eductionem bonum eſt imò neceſſarium, aliquandiu adhuc Alterantibus uti, quò non tantùm mali reliquæ ſuperentur, Contentaque optima reddantur, verùm Continentes quoque partes, ſi quod detrimentum paſſæ ſint, paulatim reſtituantur.

Poſt Sanguinis Eductionē Alterātibus uti licere. Ut & poſt purgationem.

CXXVI. Ita in Cachexia notata non tantùm maciloſcunt partes multæ, ſed non rarò ſenſim laborant Leucophlegmatia, vel Anaſarca, quibus quamvis per evacuantia per alvum ac ſudores liberentur Ægri, remanet tamen in Partibus priùs afflictis quædam infirmitas, quæ Aromaticorum uſu aliquandiu continuato paulatim ſuperatur in totum.

Quod patet in Cachexia.

CXXVII. Uſurpari poſſunt illa, ſi macerentur in Vino, aliove Potu, & in prandio, cœnaque capiantur. Idem judicium de Partibus aliis quodvis vitium ratinentibus.

CAPUT V.

De Conceptione Læſa.

I. Affectus Mulierum graviores tractaturi, exordium ſumpſimus à Menſtrua Purgatione, in Fœtus gratiam ipſis propria, læſa.

II. Huic ſubjunximus Fluorem Fœminarum album, ex ſanguinis ad Uterum delati portione ſuo modo corrupta oriundum, atque ſemper plus minùſve Mulieribus moleſtum ac præternaturalem.

III. Pergemus nunc ad ipſum Propagationis opus ipſarum culpa læſum; ac 1. quidem agemus de Conceptione læſa, quippe quæ ipſum præcedere ſolet Partum.

IV. Eſt autem *Conceptio*, *prima Fœtus ex Maſculo ac Fœmineo Seminibus in fœminæ Utero junctis permiſtiſque Formatio*.

Conceptio quid.

V. Non ſentio namque cum illis, qui fœtum ex ſolo Maris ſemine putant formari, cùm nullæ rationes illam opinionem probantes mihi hactenus ſint auditæ aut lectæ.

Fœtum non ex ſolo Maris ſemine formari.

VI. Ridiculum autem videtur mihi, Semen inutile produci à Fœminis.

VII. Scilicet utrumque ad Generationem abſolvendam deſideratur, unde facilè patet, *ad Conceptum requiri, ut Semina & Maris, & Fœminæ ad Uteri Cavitatem, Fundumque perveniant, ibidemque commiſceantur*, imò permiſceantur intimè.

Sed utrumque deſiderari.

VIII. Fœ-

Fœmineum ſemen & in Uterum & ad ejuſdem collum deferri.

VIII. Fœminas quod attinet, Vaſa habent & ad ipſam Uteri cavitatem, & ad ejuſdem Collum ſemen deferentia.

Hoc poſtremo fœminas non imprægnari.

IX. Quamvis autem credantur meritò plus voluptatis capere à ſemine ad Uteri Collum delato, ab eo tamen vix unquam videntur imprægnari.

Quare conceptioni ſint ineptæ.

X. Quòd ſi proinde *Vaſa* illa *verſus Uteri fundum ſemini deferendo deſtinata deſiderentur*, mirum non eſt, ſi *Conceptui* judicentur ac ſint quoque *ineptæ*.

Vitium hoc ferè nõ ſpectari.

XI. Aſt licet hoc vitium non ſpectetur aut proponantur à multis, cenſeo tamen, non rarò illud habere locum; & imprimis tunc, quando fœminæ modis omnibus ſanæ occurrunt, Venere gaudent ac delectantur, fluxumque habent menſtruum naturalem, ut & ſatis copioſum effundunt ſemen.

Conceptionẽ impediri.

XII. Poteſt quoque *impediri Conceptus* ratione *Virilis ſeminis* à fœminis aut *non admiſſi*, aut *non retenti*.

Ob Semen virile non miſſum.

XIII. *Non admittetur* Semen Virile ac fœcundum, ſi *Fœmina* fuerit *imperforata*, ſi *Collum Uteri externum fuerit anguſtius*, quàm ut membrum admittat virile; ſi *Collum Uteri Internum clauſum ſit, nec patens*.

Quid ſint imperforatæ

XIV. *Imperforatæ* vocantur illæ fœminæ, quibus *coaluere Carunculæ* Myrtiformes per *denſam imprimis membranam*, aut quibus *Carunculæ eædem ſimili membranam* forinſecus obductæ ſunt.

Per mẽbranulam utplurimùm neglectam.

XV. Hæc membrana utraque à primo ortu ſolet adeſſe, eſtque nativa: quæ ſicut non obſervatur ſemper ab Obſtetricibus, ipſiſque Nutricibus, & Matribus, ita negligitur utplurimùm, donec tandem pubertatis tempore ſiſtantur propter ipſam Menſtrua, plurimaque inde producantur mala, de quibus egimus in ſuperioribus.

Quæ foramine anguſtiſſimo viam quidem concedit aliquando Sãguini menſtruo, non autẽ Semini Virili.

XVI. Quòd ſi Membrana hæc *foramine anguſtiſſimo* viam quidem concedat Sanguini menſtruo, non concedet tamen virili ſemini; unde non niſi rariſſimè ipſius aliquid verſus interiora propelletur, hinc & Utero excipietur, admitteturve.

XVII. Opus eſt namque, ut vehementer ardeat, Veneriſq; ſtimulos patiatur Vir, cujus membrum virile Uteri collo externo incluſum, inſundet nihilominus per foramem exiguum ſemen ſuum verſùs *Collum ejuſdem internum:* quod niſi applicetur *foramini prædicto, minimè alliciet in ſe, admittetve ſemen virile.*

Quanã deſiderentur ad conceptũ facilitandũ.

XVIII. Utrumque ſiquidem deſideratur ad Conceptum facilitandum, ſeminis nempe Virilis effuſio ſufficiens ad Uteri interiora, ejuſdemque attractio per ſuctus ſpeciem facta ab Utero Virili membro ſeſe applicante.

XIX. Ubi autem non intromittitur Virile membrum in externum uteri collum, difficulter, atque rarò conveniens generationi continget ſeminis Virilis effuſio.

XX. Ubi prætereà deficit applicatio apta Colli Uteri Interni ad Virilis membri glandem, ejuſque foramen, fruſtrà expectatur Virilis ſeminis allectio, hinc & admiſſio in Uterum ipſum.

Quando cõceptio non expectanda.

XXI. Nunquam verò expectanda eſt Conceptio, quando *Internum Uteri Collum non hiat*, ſed aut *Obſtructum* eſt ab *Humore valdè glutinoſo* & craſſo; qualem memini me aliquando in cadaverum ſectione obſervaſſe: aut *Coaluit*, poſt ſui *excoriationem ex partu difficili*, aut *exulcerationem ex humore Acri* eò penetrante.

Utrumque ſemen ad cõceptionẽ debere permiſceri.

XXII. Non ſufficit admitti, & allici quoque in Uteri fundum Virile ſemen, ſed opus eſt inſuper, ut ibidem muliebri conjungatur, ac commiſceatur, quæ miſcella imprimis prohiberi videtur, quoties magna eſt utriuſque diverſitas & diſſimilitudo; qualis inter Pituitoſorum, & Bilioſorum, aut valdè melancholicorum ſemen; ut & ſi exempli gratia alterutrum ſemen ſit à Lue Venerea multùm corruptum: quamvis nonnunquam obſerventur quoque Lue Venerea infecti generare; id quod contingit frequentiùs, quando ſanguinis maſſa univerſa necdum eſt notabiliter viciata & imprimis, quando ea & mas & fœmina ſimul laborant.

Et ret

XXIII. Porrò quàm maximè requiritur, ut utero immiſſum ſperma probè in ipſo retineatur.

Et

XXIX. Quò autem cenſeatur *Conceptio facta* & integra, *triduo ſaltem Retineri debet in Utero ſemen*: tunc enim creditur Conceptio perfecta, poſtquam non rarò ante illud tempus obſervatur iterum effluere ipſum.

Ad nem qui vat

XXV. Hanc ob rem monentur mulieres difficilius Concipientes poſt admiſſum ſemen quietum ſervare corpus, ne illius agitatione multa vehementive excidat iterum ſperma nuper admiſſum, ac necdum Utero adhærens.

Sem que ſtur jung dim cent cere

XXVI. Semen namque utrumque poſtquam intimè unitum permiſtumque eſt in Utero, ſenſim Utero ipſi jungitur quoque, & agglutinatur per futuræ Placentæ rudimenta, quæ tum demum obſervari poſſunt, ſenſibuſque capi externis, quando excreverunt aliquantum, molemque nacta ſunt tantam, quanta requiritur ad ſenſus externos movendos.

S Ute effl Sem pa.

XXVII. *Non permanet in Utero ſemen*, at paulò poſt iterum ex ipſo *effluit*, aliquando ipſius *Seminis culpa*: quod evenit præſertim, quando illud *naturali fluidius exiſtit & Aquoſius*.

XXVIII. Accidit autem id tum propter quorundam *Conſtitutionem* talem, eamque vel *naturalem, & nativam*, vel *adventitiam*: tum propter *ætatem ſenilem*, *cum Infirmitate conjunctam*, poſtquam obſervantur in dies ſenes ſatis vegeti, adeò ut non tantùm ad ætatis annum ſexageſimum, verùm ſeptuageſimum quoque, atque octogeſimum & quod excurrit, Generationi vacent; tum propter *Venerem nimiam*, cujus cauſa loco Seminis fœcundi ac ſubviſcoſi ſemen produci ſolet infœcundum & Aqueum.

XXIX. Hoc verò locum habere poteſt non tantùm *in Maribus*, verùm *Fęminis* quoque, quippe quę non minùs notatis poſſunt laborare Affectibus & infirmitatibus.

Ve culpa

XXX. *Uteri culpa excidit, nec retinetur in ipſo ſemen utrumque*, quando idem *laxior eſt*, nec poſt ſemen admiſſum *corrugatur ſatis*; quod requiritur omninò ad ſeminis retentionem.

Ob la à natu tam.

XXXI. *Laxior* exiſtit *Uterus* quibuſdam *à natura & conſtitutione nativa*; quibus mox excidit ſemen admiſſum, quod ferè *ſine voluptate*, *ſaltem notabili*, ſolet admitti, concurrente utplurimùm *conſtitutione corporis univerſi molli, laxa, & Pituitoſa*: propter quam tum *ad Venerem minùs pronæ* ſoleut eſſe tales mulieres, tum *parùm vel nihil voluptatis* ex ipſa *capere*; tum denique *Uterum ſegniùs, ac minus ſeſe corrugantem* habere.

A Pi multa ducta

XXXII. Ad notatam Uteri laxitatem producendam videtur facere *Pituita multa* in Sanguine exiſtens, atque non tantùm Humores omnes Pituitoſos, ſed *Partes* quoque *Continentes*, ipſumque adeò *Uterum*, *ſimiles* faciens.

Ex prava.

XXXIII. Quemadmodum id malum quibuſdam eſt nativum, & Parentibus, Matri præſertim debitum, ita nonnunquam eſt *adventitium*, atque *Diætæ pravæ* præſertim adſcribendum, *Alimentis* Pituitam multam generantibus, aut copia nimia diu ingurgitatis; *Aeri frigido humidoque diu uſurpato*; *Pluviæ* corpus ſæpiùs & valdè madefacienti; *Vitæ* otioſæ, ac deſidi; *Somno* multo, longo, & profundo; *Evacuationibus* nimiis, *Hæmorrhagiæ* putà, Menſibus copioſioribus, &c. *Alvi fluxui* perſeveranti, &c. aliquando *Medicamentis refrigerantibus* dictis copia nimio, & imprimis aliquandiu perperam uſurpatis.

XXXIV.

XXXIV. Quod de Pituita, Humore craſſo atque plus minùſve viſcoſo dictum, dicendum quoque de *Seroſo, ſed Aqueo magis, quàm Salſo*; à quo tamen utroque in Corpore abundante ac redundante Uterus humectatur, laxaturque, aut ſimul irritatus ad hiandum cogitur.

XXXV. Hinc eſt, quòd tàm frequenter obſerventur fœminæ Cachexia Pituitoſave, Seroſave laborantes Sterilitate ſimul vexari, nec prius ab eadem liberari, quàm ſuperata fuerit notata Conſtitutio vitioſa & noxia.

XXXVI. Quò minùs *Vaſa minora, Arteriæ ac Nervi, ad Uterum delata*, & minùs *Sanguinis vitalis, Animaliumque Spirituum* ad Ipſum devenientia inter Cauſas Uterinæ Laxitatis referri poſſint, non video, quid obſtet; poſtquam illorum ope *Partium* quamvis *robur conſeruatur & augetur*; eorundem proinde *defectu* qualicunque *laxitas iiſdem accidit*.

XXXVII. *Excidit* aliquando *ex Utero ſemen ob Cauſas externas*, erroreſve in *Rebus non naturalibus* patratos.

XXXVIII. Huc referri debet 1. *Motus Corporis vehementior*, qualis eſt *Curſus*, & imprimis *Saltatio*, Equitatio, Vectio per Currum, ac præſertim ſupra lapides.

XXXIX. Tali namque Motu concutiuntur Corporis partes omnes adeò ut facilè excutiantur quæcunque Utero concluduntur.

XL. 2. *Ira vehemens*, propter quam quemadmodùm mire agitantur Partes omnes, ita nonnunquam Motus Convulſivi, & ipſa Epilepſia ſequuntur; ſimulque non tantùm Alvi Excrementa & Urina inſciis excernuntur; quin ſubinde Abortus accedit, adeòque longè faciliùs ſeminis necdum Utero agglutinati Excluſio.

XLI. Jubent hac de cauſa Medici, ut ab omni Ira ſibi caveant Mulieres, quamprimùm de imprægnatione dubitare incipiunt.

XLII. 3. *Inopinatus Terror*, à quo faciliùs quàm ab Ira tum Abortus, tum Seminis nuper admiſſi Excluſio promovetur.

XLIII. 4. *Potus*, ac imprimis *Generoſioris, Ingurgitatio*, unde ſicut Humores omnes magis ſolvuntur & agitantur, ita quicquid expelli facilè poteſt, facilè excluditur; facillimè autem ſemen nuper admiſſum.

XLIV. Hinc eſt forſan, quòd pleræque Mulieres Potui tàm copioſo, quàm generoſo addictæ, plerumque ſint ſimul ſteriles, aut abortiant ſæpiùs.

XLV. 5. Omnis *Evacuatio inſignis, Hæmorrhagia, Alvi fluxus*, &c. Nil namque familiarius, quàm ad hæmorrhagiam enormem obſervare Abortum ſubſequentem; adeòque longè citiùs, faciliùſque nuper admiſſi Seminis Effuſionem.

XLVI. Ita frequenter ſolet ad Alvi fluxum gravem conſequi Abortus; & ſi à majori valeat conſequentia ad minus, longè facilius continget admiſſi nuper Seminis expulſio.

XLVII. 6. *Aeris Æſtus ſummus*, propter quem cùm obſervetur aliquando evenire Abortus mirum non eſt. ſi ejus vitio ſeminis quoque nuper Utero excepti effuſio contingat.

XLVIII. Huc etiam referri debent 7. præ aliis omnibus *Medicamenta Menſes ciere ſolita*, quæ ſicut non rarò Abortum producunt, ſic facillimè ſemen recenter admiſſum iterum ejiciunt, & Conceptionem impediunt.

XLIX. Inter Requiſita ad Conceptionem dixi deſiderari quoque, ut ſemen utrumque unitum permiſtumque *agglutinetur Utero*; quod ni fiat, ſponte iterum excidet inde, fruſtrabiturque ſpe ſua ſobolem optans Conjux.

L. *Agglutinatio* iſta diverſa obſervatur in Mulieribus, atque in multis Brutis.

In Mulieribus quomodò fiat.

LI. Nam ut Bruta prætereamus, cùm ad Veterinariam Medicinam ſpectet horum Generatio, fœtuſque cum Utero Agglutinatio; *in fœminis humanis per infinita penè foramina univerſæ tantùm non Uteri ſuperficiei internæ unitur & agglutinatur per intermediam placentam Fœtus*.

Placenta quomodò Utero, quomodò Fetui adhæreat per Vaſa umbilicalia.

LII. Placenta ſiquidem Utero adhæret, agglutinaturque proximè; fœtui autem per Vaſa umbilicalia: Venam nempe Umbilicalem Fœtus Hepati implantatam, & Sanguinem maternum in Placenta immutatum ad ipſius tum Nutritionem, tum Augmentationem transferentem; ut & Arterias umbilicales, ex fœtus Iliacis Arteriis oriumdas, & Sanguinem ipſius fœtus ad Placentam deducentes.

Circulatio Sanguinis Materni, & Fetus in placenta.

LIII. Non poſſum me hic continere, quin tantiſper à propoſito digrediar, & paucis *de hac Sanguinis Materni & Fetus circulatione in Placenta obſervabili* diſſeram.

Qualis ſit.

LIV. Videtur namque mirum Sanguinem maternum in Placenta novam mutationem ſubeuntem; hinc ad Fœtus Hepar delatum, aliqua ſui parte iterum ad eandem Placentam refluere: quod idcircò factum judico, quò Sanguis maternus hac nova Circulatione aptior reddatur Fœtui tum nutriendo, tum indies augendo.

Et in quem finem.

LV. Aptior autem ad illum finem conſequendum redditur noua iſta Circulatione, & utriuſque admiſtione Sanguis, quatenus ſimilior efficitur Maternus Sanguis Sanguini in fœtu exiſtenti propter hujus admiſtionem.

Vbinam Sãguis Maternus tranſeat in Sanguinẽ Fetus.

LVI. Quemadmodum enim Chylus faciliùs in Sanguinem abit in dextro Cordis Ventriculo propter ſui cum ſanguine miſtionem, Ita Sanguis Maternus faciliùs tranſit in naturam Sanguinis fœtus in Hepate, hic & Corde, propter ejuſdem cum hoc permiſtionem in Placenta.

Miſtio utriuſque.

LVII. Vbi notabilis obſervanda utriuſque hujus miſturæ diverſitas, Chylus namque miſcetur cum Sanguine ad Cor deſcendente, Sanguis autem Maternus cum Sangue Fœtus ad Cor aſcendente: Fortaſſe quia Chylus multùm participat de Acido, quod in fetu excluſo deſideratur propter Vitalem Ignem in ipſo auctum; Sanguis verò per Hepar penetrans multùm turget Bile, adeòque Sale Volatili Oleoſo, quod in Fœtu necdum excluſo deſideratur ad Ignem vitalem adhuc debilem augendum, fovendumque.

Rudimẽtum Fetus quì fiat.

LVIII. Sed revertamur in viam Videtur nimirum in Fetus Humani conceptione ex Vtroque ſemine unito junctoque *formari Fetus ipſius* Rudimentum, à quo expandatur ſimul Vaſorum Vmbilicalium, ac Placentæ Initium; quod Placentæ initium ac Rudimentum Uteri calore blando ita foveatur, ut ejuſdem Oſculis ubi vis patentibus accreſcat & agglutinetur.

Agglutinatio cui debeatur

LIX. *Agglutinationem* hanc imprimis deberi cenſeo *parti ſeminis glutinoſiori. Placentam effomanti, & Oſculis Uteri blandè patentibus ſeſe inſinuanti & jungenti.*

Conceptionis tempus.

LX. Poſtquam verò hæc agglutinatio facta eſt arbitror verè abſolutum eſſe Conceptum, quem in aliis citiùs, in aliis ſeriùs evenire autumo; imo in iiſdem fœminis aliàs citiùs, aliàs ſerius; adeò ut non videam certum tempus definiri poſſe illi agglutinationi.

Semen Vtero receptum nõ ſtatim ei agglutinari.

LXI. Non putandum enim, quamprimum Vtero continetur ſemen, mox idem ipſi adhærere & annecti, ſed aliquid temporis requiri ad perficiendam illam agglutinationem.

LXII. Etenim quamvis fruſtrà expectetur Agglutinatio, ſi exciderit ſemen; non ſequitur tamen, illud mox utero agglutinari, ubi utero retinetur.

LXIII. Fieri namque poteſt, ut ſemen utrumque Utero contineatur, atque ad Menſtrui Sanguinis affluxum iterum deturbetur, quod aliàs cœpiſſet ei agglutinari.

Tempus cõgreſſus ad conceptionẽ poſt fluxum menſtruum.

LXIV. Quocirca laudant Medici Congreſſum Maris ac Fœminæ paulò poſt fluxum menſtruum, non item ipſo inſtante; dummodò ille Generationis ergò inſtituatur.

LXV. Quemadmodum enim aliquod tempus requiritur ad ſeminis utriuſque commiſtionem, ita poſt illam mora quædam expoſcitur ad ejuſdem per intermedium Placentę rudimentum cum utero agglutinationem.

Tempus agglutinationis.

LXVI. Fempus autem illud videtur aliquando brevius, aliquando longius: & brevius quidem, quoties glutinoſius eſt ſemen, atque ſiccior Uterus; longiùs verò, quoties fluidius eſt ſemen, Uteruſve humidior.

Conceptum intra quatuor dies plerumque, abſolvi.

LXVII. Quot diebus autem Conceptus plerumque abſolvatur, difficile eſt determinatu: quamvis exiſtimem, ut plurimum intra quatuor dies id evenire; quoniam ſine abortu vix poſt quartum diem obſervatur effluere ampliùs ſemen tamdiu retentum: quantùm ſaltem hactenus Ego è fœminarum relatu percipere potui.

Conceptionis læſa cauſa.

LXVIII. *Agglutinationis* hujus *læſæ Cauſa* videtur eſſe, tum *ſemen minùs Viſcoſum*, ſed *Aqueum*; tum *Vterus* ſecundùm ſua foraminula *nimis, aut minùs patulus*; tum *Sanguis Menſtruus* paulò poſt congreſſum prodiens; tum quicquid docuimus antea impedire *Seminis* in Utero retentionem, quin *promovere ejuſdem excluſionem*.

1. Semen minùs viſcoſum.

LXIX. Semen minùs viſcoſum aut utrique Viro ac Mulieri debetur, aut alterutri, tum propter conſtitutionem Sanguinis, Humorumque omnium nimis Aqueam; tum propter nimiam Venerem, propter quam loco ſeminis glutinoſioris ſuccedere ſolet ſemen Aquoſum.

2. Vterus ſecundùm ſua foraminula nimis patulus.

LXX. Uterus ſecundùm ſua foramina eſt nimis patulus in Scortis, aliiſque Venere nimia utentibus, ac præſertim cum voluptate notabili, propter quam totus Uterus magis explicari ſolet, atque ſecundùm ſua foramina magis patere.

LXXI. Uterus contra ſecundùm eadem foramina minus patere ſolet in conſtitutione corporis aridiore, animique triſtitia perpetua, unde minore quoque voluptate ſolent tales mulieres affici ad congreſſum maris, difficiliùſque ipſarum utero agglutinari ſemen infuſum, confuſumque: adde quòd in talibus rariùs, parciùſve effundatur ſemen proprium.

3. Sanguis menſtruus ſtatim poſt congreſſum effluens.

LXXII. Sanguinem menſtruum diximus modò, ſi primis poſt congreſſum diebus prodeat, ſecum abducere facilè admiſſum utero ſemen: quod imprimis contingit, ſi copioſior elabatur, à quo ſimul facilè ipſum eluitur ſemen.

4. Res nonnaturales Semen excludentes.

LXXIII. Huc meritò referimus Cauſas plures in Rebus non naturalibus conſiſtentes, à quibus oſtendimus ſupra excludi denuò ſemen utero contentum retentumque, antequam ipſi agglutinatum ſit, quod non multò difficiliùs continget, quando Utero incipit agglutinari, aut vix agglutinatum eſt ſemen.

Conceptionis læſa curatio.

LXXIV. Hactenus Conceptionis læſœ naturam & Cauſas explicuimus; proximum eſt, ut ſecundùm ipſas *Curationem* quoque proponamus.

LXXV. Inſtituemus autem ipſam ſecundùm quatuor memorata Requiſita, ipſorumque mala habentium Cauſas enumeratas.

1. Si Semen in Vterum non admittatur.

LXXVI. Ex Requiſitis ad Conceptionem abſolvendam notavimus 1. *Seminis utriuſque admiſſionem Vterum*.

Fœmina imperforata curatio.

LXXVII. Quod ſi igitur *Imperforata* obſeruetur in ſua infantia fœmina, tunc & faciliùs, & commodiùs curari poterit; uti tum difficiliùs, tum moleſtiùs, ſi hoc vitium obſervetur ſeriùs; quod fieri ſolet etiam non advertentibus, poſtquam viam quærit nec invenit fluxus ſanguinis menſtruus: unde colligitur in externo Vteri Collo Sanguis copioſus, quin corrumpitur ibidem, paritque moleſtias incredibiles: ſicut narravimus, ubi de ſuppreſſo egimus fluxu menſtruo.

LXXVIII. *Perforatio* verò illa qui debeat inſtitui, docuimus ubi ſuppreſſi fluxùs curationem tractavimus. Adhibenda eſt autem Cautela, *ne lædantur Carunculæ Myrtiformes*, parteſve ipſis connexæ: quapropter *ſeligendus apertionis primæ locus, ubi videntur concurrere dictæ Carunculæ*: qua prima apertione feliciter ſuccedente, vix difficultas ſupereritin curæ parte reliqua.

LXXIX. Aſt non ſufficit, ut via menſtruo Sanguini paretur, qui non indiget ampliore oſtio, ſed *Virili membro paranda* quoquè, ſi Generationi apta deſideretur talis fœmina:

LXXX. Quoniam igitur neceſſe eſt, vt Virile membrum ad Generationis opus abſolvendum per Collum Vteri externum pertingat uſque ad Internum, in quod ſemen ſuum effundat; requiritur quoque tantum ſpatium, quod illud admittat, quinimò cùm *per viam eandem prodite debeat Partus tempore Fœtus maturus*, opus eſt, ut membrana illa tenax nominatas Carunculas vel connectens, vel tegens eouſque conſumatur, ut ſine vitæ periculo erumpere poſſit fœtus tener.

Fœm[ina] ſati[s] [perfo]rata [cura]tio:

LXXXI. Quod dictum de abſolutè imperforatis, intelligendum quoque de iis, quæ *non ſunt ſatis perforatæ*: quamvis hic totiùs adminiſtrari poſſint quævis: operationes Chirurgicæ, poſtquam nullus metus eſt in prima operatione lædendi partem primariam, & ad Colli externi integritatem facientem.

LXXXII. Opus eſt autem tum Cauteriis potentialibus, hoc eſt *medicamentis* redundantem membranam *corrodentibus*, ut & aliquando *forficibus cultriſque* ad partes aliquas reſiduas amputandas, denique *medicamentis cicatricem inducentibus* ne excreſcente carne ſuperflua novum oriatur malum priore non minus.

LXXXIII. De his autem pauca proponimus, cum quæ ad Chirurgiam pertinent ex profeſſo hic tradere neutiquam ſit opportunum.

Collu[m Vte]ri ext[ernum] angu[ſtius] qui c[uretur.]

LXXXIV. *Si anguſtius* fuerit *Collum uteri externum*, & ita quidem, ut admittere non poſſit Membrum Viriſe; ac ex parte *coaluerit*, vel poſt *partum difficilem*, vel poſt *vim quamvis* huic regioni illatam, vel caſu & fortuitò, vel voluntariè, opus eſt, ut ſenſim *coalitio* dicta *ſolatur*, & ad priſtinam integritatem pars illa redigatur.

LXXXV. Hoc autem faciendum itidem per adminicula Chirurgica; *cultellos*, hinc & *medicamenta cicatriſantia*; impediendo ſedulò, *ne denuò coaleſcant* nuper diviſæ atque ab invicem ſeparatæ partes.

Collu[m Vte]ri inte[rnum] Humo[re] glutin[oſo ob]ſtruct[um] qui cu[retur.]

LXXXVI. *Si ab Humore glutinoſo Vteri collum internum obſtructum* eſt, adeò ut ſemen Virile non admittat, non ita difficulter inde removeri poterit; applicando Vteri Orificio *fotum ex plantis Aromaticis, Vtriniſque paratum*, cujus ope ſolvitur, educiturque Humor glutinoſus, atque levi negotio curatur malum moleſtum.

LXXXVII. Tale malum familiare eſt *Mulieribus Vterum multa pituita viſcoſa refertum habentibus* atque ejuſdem fluxum ſubinde, cum ſanguine menſtruo patientibus.

Qui ca[ve]tur.

LXXXVIII. Idem malum *cavetur* uſurpando indies *Medicamenta Pituitæ generationem novam in corpore impedientia, & eandem ſenſim minuentia, Phlegmagoga* ſatis nota: ut & *cavendo à rebus Pituitam dictam producentibus & augentibus*: de quibus non ſemel actum à nobis in ſuperioribus.

Collum [Vte]ri inter[num] ſi coalui[t in]curabile.

LXXXIX. *Vteri Collum internum* quandoque *poſt partum difficilem excoriatum coaluit* & occluſum eſt: quod vitium habemus pro Incurabili.

Ut & [Vte]rus vi[x] [qui]dam in[ver]ſus.

XC. Impediri quopue Virilis Seminis admiſſionem in *Vterum*, quoties idem *in partu difficili, & vi Vtero in ſecundinarum extractione facto inverſus eſt*, docuimus ſupra; atque malum hoc itidem habemus pro Incurabili.

XCI. *Fœminæ Semen ſeorſim admitti non poteſt*,

non ... ſemen ... tia ... i ... m ... ſi-

ſaltem non facilè, quoties *Vaſa ſemen ipſius deferentia non deſinunt in Uteri fundum*, *ſed tantùm in colli interni extremum*, quod malum ſimiliter pro incurabili cenſendum.

XCII. *Ad Conceptus perfectionem* diximus requiri 2. *ut ſemen utrumque, Maris ac fœminæ, Utero exceptum permiſceatur, & adunetur*.

ſemen ... que ... mi- ... uſa.

XCIII. Hanc *Seminis Utriuſque conjunctionem ac permiſtionem impediri* diximus propter ipſorum diſſimilitudinem ac diverſitatem: quæ imprimis obſervatur, quoties *Maris aut Fœminæ Conſtitutio eſt Morboſa*, & ita quidem, ut multùm abſcedat ab alterius ſani conſtitutione: quod adhuc evenit faciliùs, quando *uterque Mas & Fœmina adverſa*, *ſed ſibi contraria utitur valetudine*.

io.

XCIV. In hujus proinde infirmitatis Curatione opus eſt, ut Alterutrius vel Utriuſque Valetudo qualiſcunque adverſa emendetur.

XCV. Quòd ſi *Venerea Lue* laboret alteruter Conjugum, ejuſdem Curatio ex arte inſtituenda erit, quò reddatur ipſius ſemen ſanum, ac generationi aptum.

XCVI. Quòd ſi *Cacochymia* laboraverit *Pituitoſa, Billioſa, Melancholicave*, ob quam ſemen prodit ſimile, & hactenus ab alterius ſemine ita diverſum, ut deſideratum non fiat utriuſque conjugium, corrigenda erit eadem medicamentis tum alterantibus, tum ſubinde minuentibus, evacuantibuſque humorem peccantem, ut ſic Generationi aptum producatur ſemen.

ſemen ... que ... tum ... eti- ... r. ... auſa.

XCVII. Ad Conceptum perficiendum diximus *requiri* 3. ut *Semen utrumque Utero exceptum* permiſtumque *in eodem permaneat*, *neutiquam ex ipſo iterum excidat*: quod addidimus evenire aliquando Ipſius *Seminis*, aliquando *Utri* culpa, & aliquando propter *Rem non-naturalem exceſſu aliquo* peccantem, aut etiam *fortuitum*, & *caſu* vel *voluntariè*; adeòque *malignè* Mulieri *aliundè* obvenientem.

ratio ſi ... exi- ... lui-

XCVIII. Si ergo *Semine utroque* ſimul miſto *fluidiore* exiſtente, *aqueoque*, eveniat hoc malum; danda opera, ut, ſive *Conjugum alterutrius* ſive *utriuſque* culpa exiſtat *Semen tale*, illud emendetur, inſpiſſetur, ac viſcoſius producatur.

nſtitu- ... nati- ... l ad- ... ria.

XCIX. Ubi diſtinguendum inter *Conſtitutionem nativam & adventitiam*, *ex rerum non naturalium*, ipſiuſque adeò *Veneris abuſu*, proficiſcentem. Difficiliùs namque curantur, qui *nati* ſunt *imbecilles*, quàm qui tales *facti* ſunt poſtmodum propter patratos in rebus non-naturalibus errores crebros & graves.

Quibus ... dum.

C. Corrigetur autem utrumque malum *continuo & parco uſu Plantarum Aromaticarum*, quovis modo aptiſſimo uſurpatarum, & imprimis *Salis Volatilis Aromatici & Oleoſi*: quorum ope paulatim reſtauratur Imbecillitas Aquoſa ex Rerum non-naturalium abuſu orta, quin roboratur ipſa Imbecillitas quorundam naturalis, dummodò non ſit extrema.

quibus ... dum.

CI. Danda verò inſuper opera ſedula, ne pergant ægri in notato rerum non-naturalium abuſu; à quo productum fuit, aut etiam nunc produci poteſt, corrigendum malum.

Venere ... a.

CII. Imprimis *cavendum* eſt à *Venere nimia*, quæ omnes diſſolvit exolvitque Vires tum fœminarum, tum præſertim Marium.

a nimia ... vel reſ- ... u conſti- ... onis.

CIII. Ubi obſervandum, non eandem quibuſvis præſcribendam regulam, cùm alii occurrant vegetiores, plurimumque ſeminis generantes, ac ſine notabili debilitate profundentes, alii vero debiliores, atque parum ſeminis gignentes, parcamque ipſius effuſionem ferentes: Intereſt proinde, ut unuſquiſque roboris ſui aut infirmitatis conſcius factus, noſcat quid in campo prælioque Venereo ferre poſſint ſuæ vires, quid ferre recuſent; dandaque opera, ut quivis tam ſtrenuè in hoc exercitio ſe gerat, ut diu in eodem perſiſtat, nec brevi deficiat.

CIV. Ubi verò propter *Senium citiùs ſeriùſve decrepiti facti* ſunt, ac Venereis exercitiis debiles, vix unquam reſtitui poſſunt tales, quos proinde ſatius foret in tempore valedicere complexui Venereo, quàm in eodem deficere ac perire. Quòd ſi illi rariſſimè ad hoc opus naturæ accedant, & ita, ut vix ſemel in anno rideat ipſis Apollo, fieri poteſt, ut quotannis Uxores juvenculas imprægnent; ſicut ejus rei exempla novi non pauca. Ubi verò tales ſupra vires ſuas ſtudeant Veneri, cogitandum eſt ipſis continuè de letho, dum ſuum ingrediuntur lectum. *Vel reſpectu Senii.*

CV. Si commixtum Semen Utrumque *excidat ex Utero culpa ipſius Uteri*, *& quidem laxioris*; danda eſt opera, ut Conſtitutio tam Corporis Univerſi, quàm Uteri Pituitoſa corrigatur, emendeturque; quòd, ſicut modò dictum, fiet uſu continuo rerum Aromaticarum, & Salium Volatilium Oleoſorum; cavendo inſuper à rebus omnibus Pituitam generantibus, ipſumve Uterum Pituitoſum efficientibus; quò præ cæteris referri debet Frigus humidum, Aquæ, Pavimenti, Aeris, Utero exceptum, aut quovis modo eò penetrans. *Curatio, ſi Semen culpa Uteri laxioris, ex eo excidat.*

CVI. Hic etiam plurimùm proſunt omnia Uteri ſubſtantiam roborantia tum interna, tum externa, quovis modo aptiſſimo uſurpata, qualia ſunt fotus, ſuffumigia, Emplaſtra, &c.

CVII. Quòd ſi propter *Rem non-naturalem quovis modo excedentem*, *peccantemque excutiatur ſemen* nuper in Uterum admiſſum; ſedulò tendum, ut res iſtæ omnes caveantur, & admiſſi Seminis excluſio præveniatur. *Si propter rem aliquam non-naturalem Semen ex Utero expellatur.*

CVIII. Sic 1. à *Curſu* omni vehementi, ut & *Saltatione*, *Equitatione*, *Vectione*, quinimò in quibuſdam à leviſſima quoque *Corporis extenſione*, *Brachiorumque elevatione*, ut & *forti Vociferatione* cavendum, quoties horum Motuum aliquem deprehenditur Seminis Excluſio ſubſequi. *Nempe vel ob curſum vehementem, Saltationem, &c.*

CIX. Nec ulli hoc debet videri mirum, quum ſæpenumerò poſt Motum vehementem corporis, ejuſdemve extenſionem, etiam non valdè notabilem, poſtquam Utero jam eſt agglutinatum ſemen utrumque, ſequatur Abortus, ac proinde longè faciliùs utriuſque ſeminis necdum Utero juncti præmatura expulſio. *Unde etiam ſæpe Abortus.*

CX. Unde non mirum, ſi multæ fœminæ juvenculæ ac petulantes ſimulque delicatulæ, ſatis diu aut ſemper maneant ſteriles; quæ ſi ſui haberent rationem majorem, exactamque, forent facilè fertiles. *Et Sterilitas Fœminarum juvencularum.*

CXI. Hoc idcircò ſeriò notare debent Juniores Medici, rerum harum rudiores, quò, ſi aliquando conſilii cauſa vocentur apud quoſvis prolis amantes, inquirant diligenter, num in hiſce Corporis Motibus peccent Mulieres, ſicque ſua culpa exiſtant ſteriles, ut conſilio facili curent id malum grave, atque tranquillitatem domeſticam ſæpè turbans. *Quod Medicis junioribus notandum.*

CXII. Sic 2. Quoties fœminæ ſunt *Iracundæ*, adeò ut ob minimam cauſam non tantùm irritentur & iraſcantur vehementer, aſt inſuper facilè idcircò abortiant, & adhuc faciliùs nuper admiſſum Semen ideò excutiant, perdantque; danda eſt opera ſedula, ut quævis iracundiæ irritationiſque occaſio præcidatur, atque mulieri tali obſequium quodvis præſtetur à miniſtris, ſed & occaſiones gaudii atque voluptatis excogitentur, quærenturque à Marito & Propinquis. *Vel ob iram.*

CXIII. Ubi notandum, ſicut pleriſque fœminis prægnantibus excitari ſolent Nauſeæ, Faſtidia, & ſimiles moleſtiæ, & quidem non rarò mox à primo ingravidationis, ſeminiſque Utero excepti momento, ita quibuſdam tunc familiarem eſſe inſolitam iracundiam, & ad iraſcendum miram proclivitatem, ex qua etiam certum deſumi ſolet Gravidationis argumentum atque ſignum. *Prægnantibus familiarem.*

Vel ob Terrorem inopinatum à variis cauſis.

CXIV. Sic 3. Cavendum imprimis ab *Inopinato Terrore*, tum Abortus omnis, tum præſertim Seminis excuſſi Cauſa frequentiſſima: Hic autem Terror cùm fiat ſubinde à *Perſonis* moleſtis, ſubinde à *Brutis* exoſis, metumque incutientibus; ſubinde ab *Imaginatione* ſola; ſubinde ab *Inſomniis*; non eodem modo iiſdemque mediis ſuccurrendum eſt illis Terroribus inopinatis,ſed pro Cauſis diverſis aliqua erit obſervanda diverſitas.

A perſonis moleſtis.

CXV. Nam ſi *Perſonæ* aliquæ in Cauſa ſint, monendæ ſunt, ut parcant fœminis, aut vi etiam removendæ, ne ad ipſas veniant & turbent, quoties ex malignitate, aut petulantia id agunt.

A Brutis exoſis.

CXVI. Si *Bruta* quædam metuantur à Fœminis, cavendum ne illa ipſis oſtendantur, ac imprimis non cogitantibus offerantur; ne quoque ad illa loca deducantur, ubi talia ſunt bruta: quin adſtantes continuè attendere oportet ad eadem bruta, ut, ſimul ac obſerventur, inde removeantur.

Ab Imaginatione.

CXVII. Si ex *Imaginatione* ſola & metu panico facilè terreantur fœminæ, danda eſt opera ſedula, ut illa perſuaſione falſa mens ipſarum, quantum & quàm citò poſſibile, liberetur; quod nunquam, niſi ratiocinatione ſolida obtinebitur.

Ab Inſomniis.

CXVIII. Si ex *Inſomniis* gravibus & horrendis Terror magnus afficiat fœminam, allaborandum, ut Somniorum & Inſomniorum terribilium Cauſæ præcidantur, quales ſunt Diſcurſus de rebus triſtibus & horrendis Animam turbantes, atque ad Somnia ſimilia deducentes.

Vel ob potum generoſum.

CXIX. Sic 4. Cavendum eſt à *Potu quovis generoſo liberaliùs ingurgitato*, qui, ac præſertim in Corporibus delicatis, tum alios humores quoſvis reddit mobiliores, tum ipſum ſemen magis diſſolvit, tum Retentionem omnem labefactat: niſi vehementer illum appetiverint fœminæ.

Vel ob vacuationem adquam & præcipuè Sanguinis.

CXX. Sic 5. Abſtinendum ſedulò ab *omni Evacuatione* forti, ac præſertim *Sanguinis*, quæ præ aliis omnibus periculoſa: quoniam unà cum ipſa univerſus in corpore agitatur & quaquaverſum commovetur Sanguis, ergo etiam verſus Uterum; qui quoniam tunc temporis ob nuper admiſſum ſemen ſubpatulus adhuc exiſtit, facilè Fluxui Sanguineo, & unà cum ipſo Seminis necdum agglutinati excluſioni anſam præbet.

In Fœmina nuper ingravidata vena non facilè aperienda.

CXXI. Imprimis cavendum, ne abſque urgente admodum neceſſitate aperiatur vena in fœmina de ingravidatione nupera ſuſpecta.

CXXII. Quòd ſi tamen, quod facilè fieri poteſt, incidat fœmina talis in gravem Pleuritidem, aliis ſpecificis haud cedentem, atque ſummo æſtu moleſtam; ſatius eſt perire poſt Sanguinis emiſſionem fœtus ſpem, quàm ipſam fœminam propter neglectam Venæ-ſectionem.

Omnis Vomitio omittenda.

CXXIII. Oportet quoque omittere omnem *Vomitionem, voluntariam vel artificioſam*; quippe quæ omnes Abdominis Muſculos vehementer agitat, & omnia in ipſo contenta potenter comprimit, ac non rarò alvi fæces urinamque expellit, quin Abortum quoque frequenter parit, multò itaque faciliùs ſeminis nuper Utero excepti, ac in ipſo fluctuantis, nec adhuc agglutinati excuſſionem.

Omnis Alvi deiectio coacta vitanda.

CXXIV. Vitanda porrò omnis *Alvi dejectio* coacta & multa, cùm non tantùm Inteſtina tunc ad contentorum excretionem irritentur, ſed Veſica quoque, ipſeque adeò Uterus; qui tempore Menſtruorum toties Sanguinem ſolet effundere, quoties Alvi excrementa ſolent vi expelli.

Vel ob Aeris Æſtum ſummum.

CXXV. Sic cavendum 6. *ab omni Aeris æſtu ſummo*; qui cùm ſæpiùs ebſervetur Abortus Cauſa, non mirum, ſi & admiſſi nuper Seminis excluſionem gignat.

Ab... ca...

CXXVI. Eatenus autem Abortus & Excluſi Seminis cauſa videtur eſſe Aeris æſtus ſummus, quatenus *vires omnes vehementer labefactat, diſſolvendo humores omnes, ac diſſipando Spiritus Animales*, quin *Semen* nondum coagulatum, agglutinatumque *fluidius reddit*, adeòque *ad ſui Effluxum promovet*.

CXXVII. Vitatur autem Aeris æſtus magnus, imprimis ſeſe Solis radiis ſubtrahendo circa tempus meridianum, atque interim ſeſe continendo domi in loco ſubterraneo, aut à Meridie averſo; nec niſi circa Solis ortum & occaſum ſeſe Aeri libero committendo.

CXXVIII. Cætera, quæ Aerem magis temperatum, ac ſubfrigidum producere queunt qualia ſunt Acetum, aut Plantarum Refrigerantium dictarum Decoctum, Aquave pura, ut & folia earundem plantarum per pavimentum diffuſa, vel diſperſa, locum quoque hic habere poſſunt atque conducere.

Vel... Med... men... vent...

CXXIX. Sic cavendum 7. ab *omni uſu Medicamentorum menſes movere ſolitorum*, cùm ab illis non raro Abortus excitetur, longèque faciliùs & citiùs nuper admiſſi ſeminis excluſio inferatur.

4. Si utru... perm... Uter... agglu... tur.

CXXX. Cæterùm diximus, non ſufficere ad Conceptionem, ut 1. Semen utrumque in Uterum admittatur; ac 2. in eodem permiſceatur & uniatur; ac 3. in eodem retineatur, permaneatque: verùm requiri quoque 4. ut illud *utrumque* miſtum ac conjunctum *ipſi Utero agglutinetur*.

Eius

CXXXI. Hanc verò Agglutinationem docuimus impediri, tum 1. propter ipſum *ſemen nimis Aqueum, adeòque minùs glutinoſum*; tum 2. propter *Uteri oſcula nimis aut minùs patula*; tum 3. propter *ſubſequentem mox fluxum Sanguinis menſtruum*; tum 4. propter *expoſitam ſeminis excluſionem*.

Cura Semen nimis Aqueu...

CXXXII. *Semen nimis Aqueum* reddetur magis glutinoſum, tum in mare tum in fœmina, *continuo uſu Alimentorum viſcoſorum*, qualia petuntur ex Animalium plerorumque extremis, cruribus & capitibus: cavendo ſedulò à multa Aqua, ſive in potu, ſive in juſculis uſurpata: tum *abſtinendo à Venere immodica*.

Si Oſcula nimis pa... la.

CXXXIII. *Uteri Oſcula nimis patula* conſtringentur tantillùm uſu moderato & aliquandiu continuato rerum ſubauſterarum, qualia ſunt Mala punica, Berberes, Omphacium, Mala Cydonia, &c. additis ſemper Aromaticis, ſed Subauſteris, ut ſunt Nuces Moſchatæ, Cinnamomum, Caſſia Lignea, &c. non neglectis externis fotibus, Balneis, Emplaſtris, &c. itidem blandè adſtringentibus.

Si ea... ſint mi... patula.

CXXXIV. *Uteri Oſcula minùs patula* reddentur paulatim magis aperta, uſu itidem moderato continuatoque Rerum Aromaticarum, Majoranæ, Roriſmarini, Pulegii, Hyſſopi, Maceris, &c. ut & omnium Salium Volatilium, tum ſubinde ſubacrium, tum quandoque oleoſorum, & blandiorum: prout diverſa concurrere obſervantur Symptomata: uſurpatis quoque foriniecùs medicamentis ſimilibus.

Si Sangui... fluxus m... ſubſequa... tur.

CXXXV. *Subſequentis mox fluxus menſtrui damna vitabuntur*, ſi vitetur illis inſtantibus generationis opus.

CXXXVI. Qui excluſio ſeminis nuper admiſſi debeat vitari, docuimus jam, ut non videatur opus, idem hic repetere.

CXXXVII. Atque ſic per compendium Conceptionis læſæ Cauſas & Curationem abſolvimus, Uteri geſtationem læſam proximè conſideraturi & tractaturi.

CA-

CAPUT VI.

De Geſtatione Fœtus læſa; Abortu, aliiſque Gravidas infeſtare ſolitis Symptomatibus.

I. DUrante Fœtus in Utero geſtatione, varia ſolent Mulieres affligere Symptomata & moleſtiæ, imprimis *Nauſea*, *Vomitus*, Alimentorumque nunc omnium, nunc quorundam duntaxat *Faſtidium*, ut & aliquando certorum mirum *Deſiderium Malacia* dictum.

II. Quod autem maximè ac peſſimè tunc moleſtare poteſt ac ſolet mulieres, *Abortus* eſt, *Præmatura* ſcilicet *Fœtus necdum perfecti Excluſio*.

III. Agemus autem priùs de prioribus Symptomatibus, ac poſtmodùm de ipſo Abortu.

IV. Fœminis ergo Gravidis pleriſque admodum familiaris tum Nauſea, tum & aliquando Vomitus: unde quovis diei tempore conqueri ſolent de Nauſea, inclinationeque ad Vomitum; qui tamen in multis nullus ſequitur, in aliis ſæpe ſimul infeſtat.

V. Hæc Nauſea in quibuſdam mox ab admiſſo in Uterum ſemine, in aliis tardiùs ſolet urgere: quod itidem de Vomitu dicendum: unde imprægnationi ſignum petitur.

VI. Eadem Nauſea quibuſdam ſolet primis duntaxat Geſtationis menſibus eſſe moleſta, aliis etiam diutiùs, imò in quibuſdam uſque ad Partus tempus perſeverare: quod etiam de Vomitu pronunciandum.

VII. Eadem Nauſea quaſdàm ſummo manè duntaxat exagitat, & alias toto die; quibuſdam duntaxat poſt aſſumptum cibum, uti aliis ſolùm ante cibum aſſumptum eſſe ſolet gravis.

VIII. Ita ſe res quoque habet ratione quorundam, vel omnium *Ciborum*, *Potuumque Faſtidii & Averſionis*; non item ratione *Malaciæ*, quæ rarò adeſt perpetua, ſed ſubinde tantùm repetere ſolet, & aliquando hujus, aliquando illius cibi, potuſve appetitu vexare: qui appetitus ferè minuitur tolliturve, quando fœminæ licuit deſiderato frui alimento.

IX. Cauſa harumce moleſtiarum omnium cùm peti debeat ex Mutatione Mulieris Corporibus Contentis ob gravidationem contingente, videndum qualis illa eſſe poſſit Mutatio, ut horum Affectuum natura ritè cognoſcatur, & curetur.

X. Fœminis igitur ex actu Venereo felici, hoc eſt, Generationi ſerviente ſemen utrumque admittitur; conſtringiturque in Utero; adeò ut totus Uterus ſolito arctiùs ſeſe corruget, atque Sanguinem in vaſis ſuis & cavernulis hærentem ſurſum verſus reliquam maſſam repellat.

XI. Hic Sanguis aliquantùm in Utero alteratus, & ab indole prima mutatus totam maſſam plùs minùs immutat & alterat: unde Humores omnes ex ipſo producti, Bilis, Saliva, Succus Pancreaticus, Lympha, & ſi qui ſunt alii, ſimiliter immutantur & alterantur.

XII. Prout autem tota humorum omnium diſpoſitio eſt diverſa, & diverſa eſt Sanguinis in Utero priùs alterati conſtitutio, ita nova, quæ hinc cæteris humoribus accidit & accedit; ἀλλοίωσις erit quoque diverſa: quapropter etiam tanta in Fœminis variis obſervatur Symptomatum differentia.

XIII. At Bilis præſertim una cum Succo Pancreatico noxam ſuam exerit, Nauſeæque ac Vomitus, ut & Faſtidii & Malaciæ cauſa exiſtit.

XIV. Quibus enim mulieribus Bilis per ſe fluidior, mobilior, & Acrior exiſtit, iiſdem non tantùm Nauſea, ſed Vomitus quoque ſolet eſſe moleſtus.

XV. Quibus autem Succus Pancreaticus eſt auſterior, iis Nauſea quidem excitabitur, non facilè Vomitus.

XVI. Ex quibus obſervationibus cenſeo, Bilem præ aliis humoribus omnibus maximam ex gravidatione pati mutationem alterationemque.

Bilem maximam pati mutationẽ ex gravidatione.

XVII. Cujus etiam hæc poteſt reddi ratio, quòd Bilis omnium humorum ſit maximè mutabilis.

Eius cauſam.

XVIII. Sal enim Volatile Bilis facillimè movetur, mutatur, & alteratur, & ita quidem, ut alios humores ſimul moveat & agitet.

Sal Bilis Volatile.

XIX. Succus autem Pancreaticus, quia eſt naturaliter Acidus, non eſt in corpore noſtro tam mobilis & mutabilis, ſed facilè Pituitæ in tenui Inteſtino repertæ ſe immiſcet, vimque ſuam quodammodo fractam concentrat, & ſi Bili occurrat, illi penitiùs jungitur, ac cum ipſa coagulatur.

Quomodo ſe habeat Succus Pãcreaticus.

XX. Quod imprimis evenit, quando idem Succus vergit ad Auſteritatem, qualem animadvertimus in omnibus, vel natura, vel propter cauſas externas triſtibus & Melancholicis.

XXI. In hilaribus autem ſolet Succus idem blandior eſſe, minùſque tum Acidus, tum Auſterus, unde in talibus præter Nauſeam, Vomitus ſæpiùs exiſtit moleſtus.

XXII. Videtur enim Sanguis circa Uterum retentus & novam in eodem alterationem paſſus, ex parte ſaltem fieri magis tenuis & Spirituoſus; qui proinde toti maſſæ redditus, ac continuò Bili & Succo Pancreatico junctus, humorem utrumque præſtat ſimiliter tenuiorem, atque Spirituoſiorem, adeòque magis mobilem, atque ad halitus ſubtiles producendos magis aptum.

Quomodo Sanguis.

XXIII. Dum autem Halitus tales in tenui Inteſtino excitantur & ad Ventriculum attolluntur, ipſumque vellicant, titillantque, ac ſubinde mordicant, non mirum ſi plerumque Nauſea, ſæpè Vomitus quoque ſequatur, & imprimis Ventriculo vacuo, & aliquando Cibis pleno.

Halitus cauſa Nauſea, Vomitus.

XXIV. Etenim quemadmodum vacuus Ventriculus faciliùs admittit tum halitus, tum humores à tenui Inteſtino aſſurgentes, ita irritatur idem facillimè ab iiſdem: Solent namque ab Alimentis, Cibo, Potuque in Ventriculo exiſtentibus tum temperari Humores, Halituſque Acres, vel aliàs tenues, ac quovis modo Ventriculum mordicantes, vellicanteſque, tum Ventriculus ipſe iiſdem oblini & muniri contra prædictam Humorum, Halituumve Acrimoniam.

Et imprimis vacuo Ventriculo.

XXV. Contrarium evenit in aliis fœminis gravidis, ut nempe vacuo Ventriculo habeant melius, poſt aſſumpta verò Alimenta pejus: quod fieri autumno, quatenus ab Alimentis aliqua ſui parte, fluidiore ſcilicet ac Spirituoſiore, ad Inteſtinum tenue deſcendentibus ob vitioſam efferveſcentiam irritatur Bilis propter gravidationem vitiata, & priùs à Succo Pancreatico forſan, ne nauſeam vomitumve pariat, impedita nunc verò à parte Alimentorum maximè Spirituoſa & Volatili rurſum expedita, accedente forſan Succi Pancreatici Auſterioris contemperatione ab iiſdem Alimentorum partibus maximè Spirituoſis.

At etiam poſt aſſumpta alimenta.

XXVI. Prout Ergo diverſimodè, cum abſolutè, tum in reſpectu ad ſe invicem, affecti ſunt Bilis, Succuſque Pancreaticus, ita nunc propter Alimenta in Ventriculo exiſtentia, nunc abſentia, & Nauſea, & Vomitus diverſimodè Gravidas ſolent affligere ac urgere.

Vnde diverſitas Nauſea & Vomitus.

XXVII. Atque hæc maximè probabilis videtur mihi Cauſa Nauſeæ, Vomituſque Gravidarum, quam ſimiliter arbitror eſſe *plurium pauciorumve Ciborum*, *Potuumque Faſtidii Cauſam*.

Cauſa Faſtidii.

Bilis & Succus Pancreaticus Vitiati.

XXVIII. Bilis enim corrupta mox Famem ſolet minuere, Succus autem Pancreaticus Sitim pervertere.

XXIX. Si proinde ob graviditatem uterque hic Humor plus minùſve afficiatur, vitieturque, mirum non eſt, ſi prout Bilis ſola eſt affecta, vel Succus Pancreaticus ſimul eſt inquinatus, nunc quorundam, nunc omnium Ciborum, nunc Potuum quoque quorundam, vel omnium Faſtidium excitetur.

Unde Faſtidii diverſitas.

XXX. Pendet autem Faſtidii utriuſque maximè diverſitas ex Humoris utriuſque corruptione valde diverſa.

Malaciæ cauſa.

XXXI. Magis cogor mirari *Gravidarum Malaciam*, Deſiderium magnum ac ſæpe rationi ſanæ valde adverſum quorumdam Ciborum, Potuumve: quod tamen ab eadem puto deducendum Cauſa, ſed accedente potente perſuaſione, gratiſſimum futurum alimentum, & acceptiſſimum Alimenti deſiderati uſum.

Unde fiant Moroſiores gravidæ.

XXXII. Quemadmodum autem Bilis Succuſque Pancreaticus non parùm vitiantur ſæpenumerò ex gravidatione, ita ex *Sanguinea Maſſa indies magis iniquinata*, etiam *à prædictis & notatis humoribus ad ipſam pergentibus*, *Spiritus Animales* producuntur non ſatis puri ac defœcati; quapropter nec *Senſus Externi*, nec *Interni*, nec *Animalis Motus* ſemper ritè abſolvitur in Gravidis, quæ *Moroſiores* quoque fieri ſolent, atque pertinaciùs quævis cupientes, aut averſantes.

Appetitui plus ſatis indulgent.

XXXIII. Dum proinde *Mens quoque* videtur quodammodo *lædi in gravidis* non paucis, non mirum ſi *Appetitui cuivis plus ſatis indulgeant pleræque*, ac non tam ipſi reſiſtant, quàm eundem foveant & augeant.

Alia Gravidarum Symptomata.

XXXIV. Non tantùm nominata, & hactenus examinata patiuntur pleræque Gravidæ Symptomata, ſed non rarò alia quoque prædicta conſequentia, uti ſunt *Animi levia* & quandoque *gravia Deliquia*, *Vertigines*, *Motus corporis languidus*, *Febres variæ*, *Macilentia*, *Cachexia*, *Anhelatio*, &c.

A Bilis & Succi Pancreatici Effervescentia. Animi deliquium.

XXXV. Habent autem Affectus illi omnes ortum ſuum *ex vitiata in tenui Inteſtino Bilis Succique Pancreatici Effervescentia*, propter quam 1. Halitus ad Ventriculum aſſurgentes *Animi Deliquia* excitant, tum levia, tum gravia, tum illorum duntaxat *Prælud\ia*.

XXXVI. *Præludia* enim voco *Animi Deliquiorum*, quoties de inſtante Animi Deliquio querulæ ſunt gravidæ, quò ſe vertant, aut vertere debeant neſciæ: quamvis necdum revera lipothymia corripiantur.

XXXVII. *Leviora*, *Graviora*que voco Animi Deliquia, quoties actu linquuntur animo Gravidæ, ac nunc leviter, nunc graviùs; quod quibuſdam evenire ſolet, ſive tunc ſimul vomant, vel duntaxat nauſeent.

Vertigo.

XXXVIII. Propter eandem Effervescentiam vitiatam ſi 2 *Halitus* aut per Ventriculum, ac OEſophagum, aut per Lacteas Venas, Ductum Thoracicum, Venam Jugularem, Cavam ſuperiorem, Cordis Auriculas & Ventriculos, Pulmonumque Vaſa, ipſamque Arteriam Magnam ferantur *ad Caput*, atque *Spirituum Animalium Motum turbent*, oritur *Vertigo*, cujus cauſa nonnunquam & ambulantes, & imprimis pergradus deſcendentes Gravidæ corruunt, ac, ſi non ſemet ipſas, Fœtum ſaltem ſuum non parùm lædunt.

Languor in Motu.

XXXIX. *Halitus* iidem ſi 3. Spiritibus Animalibus confundantur, aut Corpus univerſum ac muſculos præſertim occupent, *Languorem* ſolent *in Motu* producere; unde vix progredi poſſunt Gravidę multę, ni juventur, ac plus minùs ſuſtententur, unde videas ipſas ſuorum Maritorum manibus aut veſtimentis ſe firmantes.

Febris Lenta.

XL. *Halitus* iidem ſi 4. *Acriores* facti ad Cor ferantur, *Lentas* ferè ſolent producere *Febres*, Gravidis ſatis familiares, & ad quoſvis *Animi Affectus* graviùs, leviùſve ipſas afficientes.

Mac[ilentia]

XLI. Quinimò ab eadem Effervescentia læſa non tantùm 5. *Macilentia* pleraſque occupat, ſed nonnullis 6. *Cachexia* oboritur.

Feb[ris] Hectica

XLII. Ad *Macilentiam* faciunt non tantùm *Halitus Acres*, ac *defectus* quoque *Alimentorum*, cui tum maximè debetur Macilentia, quando Calor faciei permanet laudabilis; Halitibus autem Acribus, quando læditur quoque Color nativus & vividus; accedente tunc in quibuſdam *Febre Hectica*.

Ca[chexia]

XLIII. *Cachexia* Gravidas corripit, quoties tota ſanguinis maſſa ſenſim corrumpitur, vel loco Alimentorum convenientium prava uſurpantur.

XLIV. Fieri enim nequit, ut corrupta univerſa ſanguinis maſſa vel à ſolis Humoribus corruptis, & maſſæ redditis, vel inſuper ab Alimentis pravis, Nutritio fiat laudabilis, quin potiùs augetur indies vitium illud; unde, niſi Gravidarum talium Cura inſtituatur conveniens, quæ hic eſt ſemper ſolicitudinis plena, non tantùm graviſſimorum, ſed lethalium quoque affectuum periculum incurrunt, ſive manifeſtentur illi durante adhuc Uteri geſtatione, ſive in partu ipſo, aut paulò poſt ipſum.

Gra[vida]rum [Affe]ctus i[n] tempo[re cu]randi

XLV. Quemadmodum autem *Gravidarum Affectus omnes ſunt pericoloſiores, quàm fœminarum reliquarum*, ita negligi non debent iidem, quin danda opera, ut in tempore curentur, aut præveniantur. In quem finem prudentia opus eſt ſingulari, atque vigilantia ſedula.

Anhel[atio]

XLVI. Sed Gravidis nonnullis familiaris eſt 7. *Anhelatio*, feſtinanter ambulantibus, ac imprimis gradus aſcendentibus ſuperveniens, ac multùm angens: quam itidem ab *Halitibus à tenui Inteſtino ad Pulmones delatis*, atque *in iiſdem hærentibus*, ſed ad *corporis motum concitatiorem* aut *difficiliorem magis motis*, ortum ducere, nemo ampliùs ignorare poteſt, qui tantillùm verſatus eſt in experimentis hujus ævi multiplicibus, Anatomicis, Practicis, & Chymicis; quorum ope infinita ferè innotuerunt Medicis diligentioribus & accuratioribus, quæ ſæculis ſuperioribus fuere ſi non in totum, utique ex parte ſaltem ignota.

Abo[rtus]

XLVII. Præter Symptomata multifaria Utero gerentibus evenire ſolita, & ex parte ſaltem propoſita, explicataque, unum adhuc reſtat non minùs grave, nunc ſimiliter memorandum; *Abortus* ſcilicet hoc eſt, *Fœtus nondum perfecti Excluſio*.

Geſtat[ionis] tempus.

XLVIII. Ut plurimum quidem ſolet humanus fœtus *menſibus novem in Utero materno geſtatus*, atque interea temporis perfectus ad exitum properans ſecundùm naturam excludi; quod tempus eſt maximè naturale.

Partus [ſe]ptimeſtri[s]

XLIX. Sed obſervatur etiam *ſeptimo menſe* partus vitalis, nec ante ſeptimum menſem obſervatus eſt, niſi rariſſimè excluſus fœtus, quin vel mortuus prodierit, vel paulò poſt vitam finierit. Sic memini non ſemel partum ſeptimeſtrem vivi fœtus, ſed qui rarò per menſem vitam ſuam miſeram protraxerit, verùm plerumque ante tertiam hebdomadem diem ſuum obierit; atque ſimiliter pro Abortu habitus fuerit, atque haberi debuerit.

Abor[tus] quid.

L. *Abortus* proinde nobis eſt *Fœtus humani ante ſeptimum geſtationis ſuæ menſem excluſio*, ſive *vivus* prodeat ſive *mortuus*.

LI. *Vitalis* autem vocatur fœtus, non qui vivus tantùm prodit in lucem, ſed qui aptus eſt permanere in vita; nam qui nunquam obſervatur diu ſupereſſe, quin ſemper brevi mori, pro vitali minimè haberi ſolet, ſed pro Abortu, vel Abortivo.

Quan[do] contingere poſſit.

LII Poteſt verò contingere *Abortus à primo Conceptionis momento* uſque *ad ſexti menſis finem*.

LIII.

LIII. Frequentiùs quidem obſervantur Abortus circa *tertii Menſis finem*, & quarti initium contingentes; quamvis non infrequenter accidant tum ante, tum poſt idem tempus.

LIV. Quotquot autem *ante decimam poſt Conceptum hebdomadem* eveniunt, vix habentur à pleriſque pro vero Abortu, quoniam vix tunc aliquod Fœtus rudimentum apparet; vix ante octavam ipſius Placentæ notabile initium; unde tunc potiùs pro ſuppreſſo Menſium fluxu, vel ſaltem Mola habetur ille Caſus.

LV. Niſi enim Fœtus appareat in Placentæ corpuſculo, negatur ferè Conceptus factus, nec proinde conceditur tunc Abortus: quod haud ita mirum, poſtquam ex ſolo Fœtu certum Graviditatis peti poteſt ſignum; qui quoties non apparet, dubium ac incertum eſt, an reverà utero geſſerit mulier, necne: quoniam evenit aliquando, ut poſt menſtruorum fluxum pluribus menſibus ſuppreſſum, Mola duntaxat prodeat, nullus Fœtus.

LVI. Sed accidit quoque non raro ſicut aliquoties mihi contingit obſervare in mea praxi, ut fœminæ nonâ, decimave poſt ceſſantem menſtruorum eruptionem hebdomade, fluxum paſſæ fuerit ſatis magnum, & unà cum ipſo aliquid excreverint coagulati, carneſve, quod uti dixi, propter Fœtus notabilis abſentiam pro Placenta non fuit habitum; quæ nihilominus poſtea, educto circa hebdomadem poſt ceſſantia menſtrua octavam ex brachio ſanguine, nil ſimile in ſe animadverterunt, verùm Gravidæ ſunt deprehenſæ, atque circa nonum menſem Fœtum pererpeunt vivum, vitalemque.

LVII. Unde arbitror, me non tantùm probabiliter, aſt ſolidè ac neceſſariò concludere, Ipſam prioribus quoque temporibus fuiſſe gravidas, quando neglecta venæ-ſectione ſanguiniſque redundantis diminutione, ob ſanguinem copioſum circa Uterum poſt ſecundum à conceptione menſem ſubſiſtentem excluſus eſt nondum viſu notabilis Fœtus verus Abortus.

LVIII. Evenit quidem hoc imprimis Fœminis copioſum Menſtruorum Fluxum patientibus, in quibus ſanguis evacuari ſolitus & nunc in corpore coacervatus, nec in Fœtus nutritionem, placentæve productionem conſumptus, urget ipſius Uteri vaſa, exitumque per ipſa quærens, ac inveniens, ſimul foras protrudit Fœtum tenellulum ac necdum oculis conſpicuum.

LIX. Hoc vel idcircò pluribus hic deduco, quia cenſeo, hunc caſum eſſe ſatis frequentem, quamvis à paucis forſan obſervatum; cujus proinde accuratam conſiderationem unicuique Medico, cui ægrorum æquè ac ſanorum ſolus cordi eſt, ſeriò commendo; quo facto, progredior ad multiplices Abortus cauſas eruendas, & paucis explicandas.

LX. Faciam autem initium à modo memorata in Abortu paucis poſt conceptionem hebdomadibus eveniente Cauſa ſatis frequenti, *Sanguinis Plethora*; propter quam vi expelletur Fœtus laxiùs Utero adhærens, nec Sanguinis copioſi egreſſum quærentis ac in Utero invenientis impetum ſuſtinere valens.

LXI. Aliter namque ſe habet res in fœminis pauco ſanguine præditis, ac imprimis menſtruum fluxum parcum patientibus, aliter in fœminis multo ſanguine refertis, ac fluxum menſium copioſum experiri ſolitis.

LXII. Quemadmodum enim in iſtis Sanguis paucus in corpore redundat ſuppreſſis propter Conceptionem menſtruis, nee proinde ab illo valdè urgetur tribus primis (quibus ex ſolo ſemine formari, ac necdum ſuperfluo Matris Sanguine nutriri ſolet Fœtus) gravidationis menſibus, unde nullus inde adeſt Abortus metus: Ita contra in his Sanguis copioſus & multum poſt eandem menſtruorum retentionem circa Uterum hærens, atque vaſa ibi præſertim diſtendendo exitum quærens, tandem eum invenit, ni, quemadmodum à me dictum, idem in tempore minuantur per venam in brachio apertam, ſicque à premente Sanguine, alioque averſo, liberetur cum Utero Fœtus tenellus in ipſo latitans, & magnæ Sanguinis affuſioni, effuſionique reſiſtere neſcius, ac invalidus.

LXIII. Quoties igitur aut 1. aut 2. aut 3. poſt Conceptionem factam, ſuppreſſumque adeò Menſtruorum fluxum menſe, propter Sanguinis abundantiam, (nulla ſcilicet alia evidenti ejus apparente cauſa) erumpunt copioſè menſtrua, toties ſuſpicari licet ac conjectare, Abortum concurrere, atque deſtructionem ſui debere Sanguini materno nimia copia corpuſculum ſuum in prima ſui formatione aut conformatione opprimentis: adeò ut tunc, qui deſtinatus ejus erat nutritioni & accretioni ſanguis menſtruus, cauſa fit ipſius ante nativitatem interitus. *Mẽſtrua copioſa poſt eorũ ſuppreſſionẽ à 1. 2 aut 3. poſt conceptionẽ menſe, ſignũ Abortus.*

LXIV. Abortus Cauſa non infrequens ſolet 2. eſſe *Motus Corporis vehementior*, ac præſertim *Saltatio, Equitatio, Agitatio*, &c. unde ſemen nondum ſatis firmiter Utero adhærens non ita difficulter eiici poteſt ex eodem. *Abortus Cauſa. 2. Motus corporis vehemens.*

LXV. Quemadmodum enim ab eodem Motu Corporis vehementiore Conceptio impediri poteſt, ſic etiam ab eodem Abortus excitari ſolet: adeò ut meminerim, nonullis fæminis ex ſola Brachiorum elevatione Abortum non ſemel diverſis geſtationis menſibus contigiſſe.

LXVI. Quod ſi ſola extenſio aut elevatio Brachiorum poſſit eſſe cauſa Abortus; an non id fiet æquè facilè à Corporis agitatione forti, quemadmodum ejus rei exempla ſunt plura? *Et qua ratione.*

LXVII. Si quis autem me roget, qui eveniat tum ex corporis agitatione forti, tum ex Brachiorum elevatione Abortus? ei reſpondebo, id fieri quatenus Agitatione quavis vehementi concutitur quoque contentus in Utero Fœtus, cujus Vincula (hoc eſt Placenta Utero cohærens) ſi fuerint laxiora & minùs firma, mox ſolvunt, ac rumpuntur eadem, ſecedendo ab Utero, fœtumque cum Secundis ad exitum urgendo.

LXVIII. Quoad Brachiorum elevationem, ea hactenus ſolet Abortus Cauſa exiſtere, quatenus tunc temporis premitur anguſtaturque Abdomen, angiturque in Utero fœtus, qui vehementiùs tunc preſſus, exprimitur facilè ex Utero, imprimis laxiore, atque fœtum minùs firmiter adhærentem habente.

LXIX. Sed & 3. *A Caſu* haud infrequenter ſolet excitari Abortus; ob quem ſicut læduntur plerumque in Fœtu partes, quibus aliqua vis & noxa accidit in Matribus, ita ſat ſæpè Abortus inde ſolet contingere. *3. Cauſa Caſus.*

LXX. Conſequitur autem Matris Caſum Abortus, imprimis, quando is aut *in ventrem* fit, aut potentiùs *in regionem Lumbarem*; ibi namque graviùs afficitur ipſe quoque Uterus ac Fœtus, ſi grandior fuerit; hic Nervi ad omnes Abdominis partes, ipſumque adeò Uterum & Fœtum delati.

LXXI. In harumce cauſarum ſerie memorari debet 4. *Terror magnus*, mox & *Animi ſolicitudo* cum ſubſequente *Triſtitia*: qui Animi Affectus ſoli poſſunt ac ſolent ſatis ſæpè Abortus eſſe Cauſa, ſi fuerint graviores, quod etiam de *Ira* dicendum. *4. Terror magnus, Animæ ſolicitudo & Triſtitia.*

LXXII. A ſolo *Terrore magno* & inopinato *Abortum* fieri, notiſſimum; quem eatenus contingere arbitror, quatenus tunc una cum *Animi Mentiſque Functionibus Animalibus omnibus* conturbantur quoque cæteræ *Corporis Functiones Naturales omnes*, ipſaque adeò *Nutritio*, tàm *Fœtus*, quàm *Matris Gravidæ*. *Ut & Ira. Et qua ratione.*

Terror inopinatus quid efficiat. LXXIII. Quatenus autem Animales Functiones omnes in Terrore conturbantur, *Conturbantur* quoque *Motus Spirituum Animalium ad partes ſingulas*, unde non tantùm *Senſus & Motus Animalis* confunditur, minuitur, & inordinatus exiſtit, ſed inſuper Humores omnes minùs temperati, Functionibuſque adeò ſuis ritè obeundis inepti redduntur: Cum proinde tunc temporis Functiones omnes mirè conturbentur in utroque Corpore, tum Matris, tum Fœtus: cum nonnunquam vel Mors, vel graviſſimus Affectus inde obveniant Adultis & Robuſtis, non eſt quod miremur, idem graviùs evenire tenello Fœtui in Utero hærenti, atque ipſum aut perire mox in Matris ventre, aut in eodem languere, donec tandem ibidem moriatur, vel ſaltem moribundus excludatur.

LXXIV. Tantum poteſt Animi Terror in Hominibus, & plus forſan, quàm cæterorum Animi Affectuum graviſſimus; quantum ſaltem Ego hactenus in ſatis exacta quotidianaque eorum, quæ mihi examinare contingit, obſervatione per annos triginta notare potui.

Quatenus triſtitia ſit Abortus cauſa. LXXV. *Triſtitia ſumma* nonnunquam, licet rariùs, Abortus eſſe ſolet Cauſa, & quidem quatenus omnes tunc proſterni ſolent vires, ac Functiones labefactari.

A triſtitia Animalium Spirituum motus ſiſtitur. LXXVI. Animus enim in Triſtitia ſumma fractus ac dejectus non excitat, vel promovet Spirituum Animalium motum, quin potiùs eundem negligit, quemadmodum cætera objecta omnia lætitiam Animæ afferentia; unde non tantùm minùs, ſed minimè moventur quaquaverſum Spiritus Animales; minus, propter gaudii defectum; minimè, propter Animi dejectionem, ſummam quietem unicè optantem ac quærentem.

A lætitia promovetur. LXXVII. Sicut enim Animus lætus quaquaverſum Animales Spiritus mittit, ad omnes corporis partes commovendas & ad tripudiandum quaſi agitandas, quò ſic etiam præſentis gaudii fiant participes; ita contra Animus triſtis, & in ſemetipſum quaſi retractus, nil minùs quàm Spiritus Animales commovet, quin potiùs ad quietem & torporem ducit, retrahitque.

Qua ratione à triſtitia fiat Abortus. LXXVIII. Quemadmodum igitur fœmina tum gravida, tum valdè triſtis ac mœſta, negligit Corporis ſui motum Animalem, quin Animalium Spirituum motum ab Animo pendentem, unde omnes tum Animi, tum Corporis functiones imperfectiùs obeuntur, ita Fœtus in ejus Utero exiſtens, atque ipſi compatiens, quin matre graviùs omnia ipſi obvenientia mala ferens, plus eadem matre ſua detrimenti ac noxæ patitur quoad Functionum quarumvis labefactationem.

LXXIX. Sicut proinde moritur aliquando Fœmina mœrore ſummo correpta, vel ſaltem in graviſſimos incidere obſervatur affectus, ita ejus fœtus tenellus in ejuſdem utero adhuc hærens faciliùs ac citiùs tum moritur, tum affectus graviſſimos patitur, ipſamque adeo ſui intempeſtivam expulſionem.

Qua ratione ab Ira. LXXX. Inter Animi Affectus obſervatur *Ira* non infrequens *Abortus Cauſa*: quod ea ratione fieri autumno, quatenus in Ira non tantùm Anima mirè conturbatur & confunditur, ſed omnes quoque Actiones tum Animales, tum Naturales multùm læduntur, labefactanturque, unde, ſicut modò diximus, in Fœtu non minor, ſed major Functionum omnium Conturbatio ſequitur, propter quam inter alia mala plura etiam conſequi poteſt Abortus: dum nimirum quæcunque patitur unquam Mater, graviùs fert in ejus Utero latens Fœtus.

5. Abortus Cauſa Vigilia nimia. LXXXI. Quemadmodum nimia corporis agitatio & defatigatio ſic & 5. *Vigiliæ nimiæ* Cauſa poſſunt ac ſolent eſſe *Abortus*: non quidem tam frequenter, nec niſi in Fœminis magis teneris, ac delicatis; quatenus vires omnes atteruntur, ſicque Fœtus paulatim deficit ac perit.

Su… Aeris LXXXII. Quod de Vigiliis dictum, dici quoque poteſt 6. de *Summo Aeris æſtu*, qui nonnunquam in fœminis tenellis Cauſa ſolet eſſe Abortus; quatenus non tantùm Spiritus Animales tunc conſumuntur ac diſſipantur, ſed inſuper Sanguis univerſus nimium diſſolvitur, & fluidior factus fœtum facilè ad Abortum cogit.

7. Al… xus … mens LXXXIII. *Abortus* quoque *Cauſa* eſſe obſervatur 7. aliquando *Alvi fluxus vehemens*, ac præſertim *Dyſentericus*, ubi præter continuam ferè deſidendi neceſſitatem, atque Contentorum in Abdomine deorſum factam preſſionem ſubinde humores Acres concurrunt, non tantùm Alvi fluxum producentes, ſed Sanguinem quoque inficientes, atque ipſum Fœtum ſimiliter afficientes, ac proinde pravidam ad Abortiendum ſat ſæpè cogentes.

8. Hæ… rhagia … gnis. LXXXIV. Quemadmodum in ſuperioribus docui fluxum menſtruum, ſed immodicum, eſſe Abortus Cauſam frequentem; ita nunc addendum 8. poſt *Hæmorrhagiam inſignem* haud infrequenter ſequi Abortum; cujus rei hæc videtur mihi Cauſa, multùm à præcedente differens, defectus nimirum Sanguinis materni univerſalis, propter quem eodem deſtituitur quoque neceſſariò Fœtus; qui proinde tenellus adhuc, cùm minus poſſit continuò carere Alimento, deficit facilè ejus defectu, ac proinde aut moritur, aut languet, atque ſic ad Abortum excidit.

9. Rem… Menſes … ventia. LXXXV. Abortûs quoque Cauſa frequens ſunt 9. *Remedia quævis Menſtruus fluxum promovere ſolita*, ſi aut imprudenter, aut malitioſæ durante Graviditate uſurpentur: qualia ſunt & 1. *Venæ-ſectio*, largior præſertim ac imprimis in pede inſtituta: & 2. *Purgantia* potentiora, ſat magna quantitate uſurpata, & imprimis Acria: & 3. *Specifica* dicta, menſibuſque ciendis dicata, copia præſertim notabili uſurpata.

Venæ-ſec… LXXXVI. A *Venæ-ſectione* namque, *Sanguiniſque copioſi eductione* idem evenit, quod modò diximus de Hæmorrhagia: cui accedit, quando illa fit in pede, quòd præterea deorſum feratur impetuoſiùs Sanguis, & ſic quoque ad Uterum quandoque urgeatur; Fœtuſque eo ipſo ad exitum impellatur.

Purgant. LXXXVII. *Purgantia* & imprimis *Acriora* tum ratione *ſui*, tum ratione *humorum Acrium* vegementer ac multùm agitatorum, & quaquaverſum, etiam ad Uterum Fœtumque, propulſorum utrumque ſimul commovent, Uterum quidem ad contenti Fœtus excluſionem, ac Fœtum ad ejuſdem ſui excluſionis promotionem.

Specific. menſes moventia. LXXXVIII. *Menſes moventia* dicta medicamenta, quorum pleraque vi Aromatica ſunt prædita, Sanguinem univerſum ſolvendo, eundemque fluidiorem præſtando, facilitare ſolent ipſius ordinarium per Uterum effluxum, atque Graviditatis tempore idem agendo præcipitant non rarò cum ipſo Fœtum ex Utero: imprimis quamdiu idem eſt tenellus, & Uteri conſtitutio laxior.

Potus generoſus, & Spiritus Vini cauſa Abortus. LXXXIX. Hoc verum eſſe hinc quoque patet, quòd in quibuſdam Fœminis *Potus Generoſus*, ipſeque adeò *Spiritus Vini* majori copia ſumptus ſoleat eſſe Abortus Cauſa; & quidem quoniam ſolvit ac diſſolvit nimium Sanguinem univerſum, facilitatque ipſius per Uterum effluxum, qui tam rarò evenit abſque Fœtus excluſione, hoc eſt, abortu.

Cauſa Abortus interna Vitioſa Materni Abdominis conformatio. XC. Præter quas frequentiores à Rebus Nonnaturalibus & fortuitis petitas Abortus Cauſas ſolent ſubinde aliquæ occurrere Internæ, *ex vitioſa* nempe *Materni abdominis conformatione*: ut ſi exempli gratia locus deſideretur in ipſo ſufficiens explicando Utero; unde idem preſſus comprimit neceſſariò contentum Fœtum, ipſumque ante tempus eiicit.

XCI. Huc referri poſſet tandem *Mola*, vel alius *Fœtus vivus, mortuuſve in Utero ſimul exiſtens*, atque priorem aut poſteriorem Fœtum ad exitum cogens.

XCII. Atque hæ primariæ ſunt ac frequentiores Abortus Cauſæ: proximum eſt, ut tam hujus Abortus, quàm cæterorum Gravidis ſupervenire ſolitorum Symptomatum Curationem ſubjungamus.

XCIII. Faciemus autem initium tum à *Nauſea & Vomitu*, tum à *Ciborum Potuumque Faſtidio* vario.

XCIV. Quoniam verò diximus, &, uti putamus, evicimus, ſymptomata iſta omnia primariò pendere à *Menſtruo Sanguine circa Uterum propter gravidationem morante, atque ibidem quodammodò alterato & corrupto, hinc corruptionem ſuam univerſæ Sanguinis maſſæ, mox & Contentis cæteris, adeòque Bili quoque ac præſertim communicante*; ita neceſſe videtur, ut hinc ſumamus curationis exordium.

XCV. Quamvis autem in explicationem modi, quo ex Sanguine ſtagnante fieri putamus *Inflammationem*, docuerimus non ſemel, ſecedere à Sanguine partes ipſius maximè ſpirituoſas & volatiles; ita ut inexiſtens ipſi tum Spiritus Acidus, tum Sal lixivus potentiùs efferveſcant, atque præter caloris ſenſum moleſtum Sanguis in pus abeat: non eſt tamen eadem hic Corruptionis in Sanguine ratio.

XCVI. In hoc namque Caſu non verè ſubſiſtit Sanguis in Uteri vaſis, utpote nullatenus ſicut in Inflammatione obſtructis à Cauſa præternaturali, quæ non tantùm Sanguinem, Pituitamve in Uteri vaſis coagulare, aſt noxam ſuam tum ipſi Utero, tum reliquo Sanguini communicare ſolet: ſed *in Uteri Vaſis ſecundùm naturam propter* gravidationem *blandè* in exitu ſuo *coarctatis*, ne effluat, impeditur Sanguis, nulla ratione ideò malè affectus.

XCVII. Unde per ſe ac *propter gravidationem nequaquam corrumpitur Sanguis*, quando *purus eſt ac integer*: (quocirca haud omnes malè habent Mulieres gravidæ.) Quatenus autem is non eſt inculpatus, ſed impurus, mirum non eſt, ſi ſubſiſtens tunc circa Uterum aliquam Corruptionem majorem ſubeat.

XCVIII. Hæc Corruptio ſicut in pleriſque tendit in pejus, ita in quibuſdam vergit in melius: unde videas mulieres quaſdam, quoties utero gerunt, ſaniores valentioreſque, quàm extra tempus gravidationis: quod fieri exiſtimo, quia alteratio, quæ Sanguini propter Gravidationem circa uterum ſubſiſtenti evenit, eundem corrigit ac emendat; quod qui fiat, dignoſcetur faciliùs, poſtquam oſtenderimus, qualis mutatio tunc Sanguini contingat.

XCIX. Diximus enim non eſſe hanc mutationem talem, qualis accidit Sanguini Inflammationem parienti: Nam quum Sanguis propter gravidationem non effundatur extra ſua vaſa, nec vi propellatur verſus vaſa obſtructa; ut ibidem per ea nimiùm diſtenta, adeòque per diapedeſin evadant effugiantque partes ejus maximè Spirituoſæ volatiles; ſed in vaſis ſuis, non tamen valdè ideò diſtentis, moram quidem nectat, & *abſque ulla ſuarum partium deperditione mutationem aliquam ſubeat*, erit ea in ulteriori *Sanguinis rarefactione & diſſolutione*; propter quam idem *Sanguis tenuior, & fluidior, & volatilior* fiet.

C. Quæ rarefactio, attenuatio, & volatiliſatio ulterior cùm Sanguinem non reddat perfectiorem (quippe in ipſo haud requiſita) ſed imperfectiorem, mirum non eſt, ſi ab eadem, Maſſæ toti poſtquam eſt communicata, *Humores* quoque inde producti ejuſdem *Rarefactionis*, *Attenuationiſque nimiæ*, adeòque *Volatilitatis noxiæ* fiant *participes*; ac imprimis *Bilis*, quippe quæ præ aliis Humoribus omnibus eſt *tenuis atque Volatilis*.

CI. Quoties proinde Mulier nuper impragnata tum Sanguinem, tum Bilem, cæteroſque Humores habet minùs tenues, & volatiles, toties ſi receſſus ille à ſtatu naturali non ſit magnus, emendari poteſt illud malum, fierique mulier per ac propter gravidationem ſanior: ſicut modò dicebamus id aliquando contingere. *Qui mulier per gravidationem fiat ſanior.*

CII. Ubi verò jam ſunt in Muliere imprægnata tum Sanguis, tum Humores alii, ac imprimis Bilis, aliquantò tenuiores, volatiliores, & acriores, facilè fit, ut adhuc tenuiores, volatiliores, & acriores idcircò facti, noxam vel moleſtiam notabilem ipſi afferant, & in ſpecie *Nauſeam, Vomitumque, & multiplex Alimentorum Faſtidium*: ceu pluribus docuimus in ſuperioribus. *Nauſeæ, Vomitus, & Faſtidii cauſa.*

CIII. Poſtquam igitur non tantùm ab Effectu, adeòque Symptomatibus fœminis Gravidis ſupervenientibus, verùm etiam à Sanguinis Natura, adeòque Corporis humani Oeconomia oſtendimus, Humores omnes, ac Bilem imprimis reddi propter Gravidationem tum tenuiores, tum volatiliores, *Mali hujus Curatio* conſiſtet tum in *Humorum omnium*, tum maximè in *Bilis* & *incraſſatione*, & *fixatione*. *In quo horum curatio conſiſtat.*

CIV. Id autem præſtant efficaciſſimè omnia Medicamenta Auſtera, quæ quò erunt blandiora, eò effectum illum producent commodiùs, poſtquam *Mutatio omnis ſubita in Corpore atque Humoribus periculoſa*, ſi præſertim fuerit ſimul *magna*. *Quibus Medicamentis abſolvatur.* *Mutatio ſubita periculoſa.*

CV. Et quemadmodum hoc eſt univerſaliter verum, ita in ſpecie in Humorum & Sanguinis Incraſſatione, Coagulatione, ac Fixatione eſt veriſſimum.

CVI. Nil enim æquè vitæ nocet, atque Coagulatio nimia & ſubita Sanguinis, & Fixatio magna & ſubita Bilis; unde facilè ac ſubitò contingere ſolet Mors, ſicut hoc inter alia manifeſtum facit tum quodvis Animi Deliquium grave, tum evidentiſſimè Syncope. *Quid vitæ maximè noceat.*

CVII. Ab Acido namque, & imprimis Auſtero acido pendent hi Affectus tam ſæpè lethales: quippe quod tam multos, tam ſæpe, tam ſubitò, tam inopinanter tollit è medio, necatque homines, nunc ſummo Animi mœrore, aut Terrore preſſos & oppreſſos, nunc Humoribus Acidis Auſteriſque copioſiùs & ſubitò ad Ventriculum & Cor imprimis aſſurgentibus gravatos. *Affectus Lethales unde pendeant.*

CVIII. Has plerumque ſubitæ multorum mortis Cauſas veras eſſe, agnoſcent facilè quotquot vel mediocriter erunt verſati in iis, quæ de Re Medica docuimus hactenus, attendentque ad Diætam tum præteritam tum præſentem eorum, qui inopinanter extinguuntur, conferentque eadem cum ſymptomatibus circa mortis tempus notatis.

CIX. Ad hæc Auſtera blandiora revocanda, Plantago, Sempervivum majus, Myrtus, Polygonum, Biſtorta, Garyophyllata, Roſæ Rubræ, &c. Alumen crudum, Terræ ſigillatæ omnes, &c. *Auſtera Blandiora quænam.*

CX. Inter Chymica laudantur Spiritus Aluminis, Salis dulcis, Vitrioli, & ſimiles.

CXI. Quoniam verò paulatim debet fieri Mutatio illa Bilis, cæterorumque Humorum Volatiliorum & fluidiorum, adeòque mobiliorum; bonum eſt, quævis Medicamenta ſæpiùs uſurpari, & quidem quantitate minore, quò ſic ſenſim emendetur noxa in ipſis exiſtens. *Eorum uſus.*

CXII. His ritè obſervatis, minimè culpandæ videntur gravidæ Acetariis addictæ, niſi quoties nimiùm iiſdem indulgent, ac non tantùm quotidie iis veſcuntur, ſed alia omnia præ hiſce faſtidiunt, atque Aceto, acetoſiſque continuè abutuntur. *Quænam condimenta Gravidis conveniant.*

CXIII.

Et ob quam rationem.

CXIII. *Conveniunt* proinde *Gravidis Condimenta Acidiuſcula & ſubauſtera*, & quidem copia mediocri uſurpata; quorum ope obſervamus compeſci, minui, & tandem ſuperari Nauſeam, Vomitumque: poſtquam ab iiſdem temperatur, figiturque blandè Bilis Acrior, Volatilior, & ſolito fluidior, quin reliqui humores ſimiliter ad naturalem redeunt ſtatum, unde tum Appetitus in pleriſque proſtratus ſenſim reſtituitur, Alimentorum Fermentatio languens promovetur, ſanguiſque laudabilis producitur, vires recreantur, & tandem Fœtus vegetus in lucem prodit.

Qualia Salia volatilia uſurpanda.

CXIV. Sed dicet Aliquis, Me *Salibus* quoque *Volatilibus* uti frequenter in Gravidis, qui tamen videntur potiùs Bilis Volatilitatem aucturi, quàm diminuturi.

CXV. Sed reſpondeo, Me in eum finem non laudare Sales Volatiles; quos prætereà non uſurpo tunc quoſvis, ſed Oleoſos; & quidem, ut *Bilem* non tam Volatiliorem, quàm *Acriorem* quoque factam corrigant, emendentque.

Bilem Volatiliorem quanam figant. Acriorem quanam temperent.

CXVI. Ad *Bilem* proinde *Volatiliorem figendam* uſurpo *ſubauſtera & Acidiuſcula* tum Medicamenta, tum imprimis Condimenta: ad eandem verò *Acriorem temperandam, corrigendamque* laudo *Salia volatilia ſed Oleoſa*, quæ præter eà *Fermentationem Alimentorum* in ventriculo *juvant promoventque*.

Quando abſtinendum à Salibus volatilibus.

CXVII. Ubi proinde *nulla in Bile, cæteriſque Humoribus* obſervatur *Acrimonia*, vel à *ſola Gravidatione* propter peculiarem ipſorum conſtitutionem præcedentem orta, vel à *nimio Acidiorum, Auſterorumque Acriorum abuſu* mox à me notato facta, non ſuadeo uſum Salium Volatilium: Verùm quando undecunque tandem orta & in Humoribus quibuſvis obſervata concurrit eorum Acrimonia, non dubito uti Salibus volatilibus, ſed blandioribus & oleoſis; quippe quæ tum Ratio ſuadet futura Humoribus acribus temperandis utilia, tum Experientia multiplex mihi teſtata eſt fuiſſe tunc Gravidis utiliſſima.

Quando iis utendum.

Quanam Humores Volatiles figant, & quanam acriores temperent.

CXVIII. Ad *Humorum* igitur quorumvis, ac præſertim *Bilis*, ob gravidationem *Volatiliorum fixationem* conducunt *Medicamenta & Condimenta ſubauſtera*; ſed ad *eorundem*, ipſiuſque adeò *Bilis*, *Acriorum temperationem ac emendationem* proſunt *Salia Volatilia & Oleoſa*.

Salium Volatilium Oleoſorum vis circa bilem.

CXIX. Salia enim Volatilia Oleoſa plurimùm conveniunt cum Bile naturali & laudabili, atque idcircò apprimè conferunt ad eandem in ſtatum naturalem deducendam, poſtquam ipſa ex parte ſaltem facta eſt temperatior per auſtera vel acida, prout nimirum ejus à ſtatu naturali receſſus eſt diverſus.

Bilis quibus primariò & quibus ſecundario corrigenda.

CXX. Poteſt igitur Bilis Auſteris primariò, & Salibus Volatilibus oleoſis ſecundariò corrigi ac emendari durante Uteri geſtatione. Nilque obſtat, quò minùs eodem tempore, non tamen ſimul, uſurpentur utraque; hoc eſt, die eodem, ſed diverſis horis poſſunt nunc auſtera, nunc ſalia volatilia uſurpari commodiſſimè.

CXXI. In horumce medicamentorum formulis non hæreo, cùm facilè ſit pro re nata cuivis in praxi mediocriter verſato diverſas concipere formulas; adde quòd Condimenta auſtera nullas requirant formulas, ut nec Salia volatilia, quæ Vino, aliove liquore grato exhibere ſoleo.

Si Humores quantitate peccent, purgantibus minuendi. Et quidem blandis. Non potentioribus.

CXXII. His ergo tum Nauſea, tum Vomitus, tum ipſum Alimentorum Faſtidium corrigi ſolet ac emendari auxiliis: quòd ſi non tantùm qualitate, verùm *quantitate* quoque *excedente* tum *Bilis*, tum alii *peccent Humores*, *Purgantibus convenientibus* erunt iidem *minuendi*.

CXXIII. Ubi notandum opus hic eſſe *Blandis*, non item *Potentioribus* purgantibus, & quidem *minore quantitate* exhibendis.

CXXIV. Non eſt utendum Purgantibus Potentioribus & imprimis acribus, quoniam metus eſt, ſicut dictum in ſuperioribus, ne ab illis promoveatur Abortus. Nullum autem periculum à purgantibus blandioribus, ac præſertim quantitate minore uſurpatis.

CXXV. Poſſunt enim blanda quoque, ſi majore copia uſurpentur, nocere gravidis, & Abortum producere.

Purge blanda nore q titate pata n quam re.

CXXVI. Eadem autem ſi quantitate minore uſurpentur, nocebunt nunquam, cùm poſſint ſæpiùs repeti, quando effectum haud producunt expectatum, nec ſatis multum educunt humorum redundantium; aut illos movent commoventque tantùm, non expellunt. Ubi ſemper cogitandum obſervandumque, à Medicamentis purgantibus blandioribus quantitate minore uſurpatis corrigi humores noxios & ad ſecuturam poſteà evacuationem præparari; adeò ut nunquam ægris noceat, ſemper ipſis proſit uſurpatio purgantium parca; ſi præſertim brevibus (aliquot horarum) intervallis eadem repetantur, donec deſideratus obtineatur evacuationis effectus.

Sed h res no corrige non ex lant.

Opiat Narcot hic etia cum ha

CXXVII. Quòd ſi Nauſea, Vomituſve valdè urgeant, vehementerque Gravidas affligant; ita ut metus ſit, ne gravius ipſis ſuperveniat malum, poſſunt quoque uſurpari *Opiata & Narcotica*, utpote quæ tum *humorum acrimoniam temperant*, tum eorundem *vitioſam Effervescentiam comprimunt*, tum *ſenſum omnem obtundunt*, ſicque potenter *Vomitum* nimium & moleſtum compeſcunt & ſiſtunt.

Et nam.

CXXVIII. In hunc finem conducunt, Laudanum Opiatum, Theriaca, Diaſcordium, Philonium Romanum, Requies Nicolai, &c. ſive ſola uſurpentur, Laudanum quidem pilularum forma, cætera verò cæterorum Electuariorum & Conditorum modo devorata; ſive liquoribus convenientibus, atque plus minùs Aromaticis & ſubauſteris vel adſtringentibus diluantur, & ſic aut per cochlearia ſæpiùs, aut hauſtus forma rariùs aſſumantur.

Quid ſtent.

CXXIX. Horum enim ope ad tranquillitatem convenientem deducuntur & Humores ad tenue Inteſtinum confluentes, & ipſe Ventriculus cum tenui Inteſtino; quo facto felicius tum cætera remedia alterantia, tum ipſa poſſunt aſſumi Alimenta: Fruſtra ſiquidem uſurpantur hæc omnia, quandiu vehemens urget Nauſea & Vomitus; qui omnino ſedandus priùs, quàm vel Alimenta, vel blandè alterantia retineri queant medicamenta.

Exte etiam ducere.

CXXX. Ad Vomitum hunc vehementem compeſcendum conducunt etiam Externa, Olei, Emplaſtri, Cataplaſmatis, Pulveris, Sacculi, aliave uſurpanda forma: ubi ſemper optima ſunt Aromatica, ſed adſtringentia, additis nonnunquam, quò vis eorum ad Interna deducatur, Spirituoſis, Vino generoſo, ipſoque Vini Spiritu, ut & Panis mica.

CXXXI. Atque prædictis modis mediiſque obſervavimus hactenus feliciter ſatis ſedari, tollique Nauſeam, Vomitum, & Faſtidium Gravidarum.

Mala curatio.

CXXXII. *Malaciam* earundem *curandam* exiſtimamus, partim præmiſſa *Humorum malè affectorum reſtitutione ac emendatione*, partim *Mentis malè circa objecta oblata ratiocinantis correctione*.

CXXXIII. Non morabimur proinde in jam dicta Humorum alteratione, quin paucis docebimus tantùm, qui *perſuaſio illa tum falſa ſæpè, tum indigna vi rationis ſuperari queat*.

Deſiderium vehemens cibi, pot boni non eſſe malaciam

CXXXIV. Neque pro Malacia putamus habendum *Deſiderium vehemens Cibi*, *Potuſve per ſe boni*, quamvis abſentis, Exempli gratia, Vini Rubelli, Rhenani, Moſchatellini, Hiſpanici, Aquæ Fôntis hujus vel illjus, Spadanæ, Artocreatis hujus vel illjus, & ſimilium; quæ quoties non ſunt in noſtra pote-

poteſtate, cupimus ardentiùs, quod imprimis ſolet fieri Gravidis.

d eſſe ei facien-

CXXXV. Quoties autem tale quid appetunt vehementer Gravidæ, oportet Maritos vel Matres, alioſve Domeſticos, ubi ejus voti ac deſiderii ſunt conſcii, omnem dare operam, ut inſciis quoque Gravidis comparetur, afferaturque ipſis neſciis: unde ut plurimùm habent optimè.

qua ra-

CXXXVI. Ubi notandum præterea, non rarò Gravidas optare ſolas frui talibus deſideratis, unde prudentiæ eſt, ſi Domeſtici ſe ipſis ſubtrahant, & ſolas relinquant, quò avidiùs frui queant iiſdem: quòd ſi adſint, bonum eſt fingere, ſibi tunc minus ſapere aut deſiderari eadem, aut parum eorundem uſurpando partem maximam relinquere Gravidis, quæ ſolent ferè avidiùs eadem aſſumere; quin urgendæ ſunt ac rogandæ nonnunquam, ut ſuo ſatisfaciant deſiderio, atque tunc laudandæ ſunt, licet ſubinde plus aſſumant potus potentis: quamvis cavendum ſit, ne in ebrietatem incidant, cùm aliàs metus ſit, ne fœtus fiat ebrioſus: ſolent enim ut plurimùm *Infantes ſequi matrum deſideria*, & iiſdem addicti eſſe alimentis, quæ vehementer cupiverunt Matres gravidæ.

lacia ſi ni ne-, mo- nda ſo- ratio-

CXXXVII. Sed quoad veram *Malaciam*, & *Appetitum rerum inſuetarum*, & imprimis *abſurdarum*, danda opera, ut ſi comprimi ac reprimi nequeat in totum, moderetur ſaltem: quod fiet oſtendendo Gravidæ, quàm abſurdum & à ratione ſana alienum ſit, quod ab ipſa deſideratur; quò ad ſe rediens, Animumque ſuum colligens, occurrat ſuo deſiderio pravo, atque rationis ſolidæ ope evertat ſui Appetitus depravati motus perverſos.

Quod in s faci- in qui- iffici- iat.

CXXXVIII. Quemadmodum autem id obtinebitur faciliùs à fœminis ratione utentibus, ita idem fiet difficillimè à fœminis, quæ patiuntur ſe à ſuis regi Affectibus, quibus dum obtemperant libenter, ita eoſdem regere neſciunt, parvi pendentes prudentis præceptum.

Animum rege, qui, niſi paret,
Imperat.

CXXXIX. Indulgendum proinde Gravidis, quantùm fieri poteſt, ac ipſis concedenda ſunt quævis Alimenta & alia non valdè noxia; ſicut avertendæ ſunt à rebus ſibi aliiſve noxiis, dandaque eſt opera, ut Animus ipſarum ſanæ rationi obediat, quò appetitui pravo imperet.

ſus & alis per- s cu- s. naticis.

CXL. *Senſus* autem Gravidarum *tum Externi*, *tum Interni*, ut & *Animalis Motus*, propter *Animales Spiritus minùs puros ac defæcatos perverſi* reſtituentur depuratis & correctis iiſdem per laudata tum *Aromatica*, tum *Spirituoſa*.

CXLI. *Aromatica* hic laudo, quia emendant halitus vitioſos Spiritus animalibus junctos, & ipſos corrumpentes.

irituo-

CXLII. *Spirituoſa* hic conducunt, quia vim Aromaticorum deducunt ad Cerebrum, promoventque ſimul Animalium Spirituum reſtitutionem ac defectum eorundem ſupplent.

ctiones nales in dis ere.

CXLIII. *Languent* namque *Functiones Animales in Gravidis* multis æquè, ac depravantur: opus eſt proinde, ut Spiritus animales tum augeantur, tum emendentur.

turam namomi ne hic cere.

CXLIV. Inter omnia verò hic laudanda, quin pleriſque præferenda *Cinnamomi Tinctura* cum Vini rectificato ſpiritu ſola infuſione parata, cum præ aliis omnibus aromatibus conducat modis omnibus Cinnamomum gravidis, ſitque omnium aromatum gratiſſimum. Ubi tamen notandum, eſſe aliquas perſonas, & quandoque gravidas, quæ abhorrent à Cinnamomo, quibus tunc dari non debet, ſed aliud vel alia ejus loco aromata ſumi; qualia ſunt Nux moſchata, Garyophylli, &c. quæ ſimul jungi poſſunt proportione laudabili, & in Tincturas parari.

ni deli- n qui- retur.

CXLV. Quoties autem *Animi deliquia* tum *levia*, tum *gravia* patiuntur Gravidæ, toties, cùm *Halitibus acrioribus ac ſimul Acidis*, vel *Auſteris* ſuum debeant ortum, curabuntur, aut præcavebuntur medicamentis *Aromaticis* ſæpiùs laudatis, & *Salibus Volatilibus oleoſis*: quippe quæ quodvis acre obtundunt, & Acidum infringunt, Auſterumque emendant corriguntque.

Et qua ratione.

CXLVI. Quoniam verò fieri nequit, ut mox in totum tollatur illud malum, cùm continuè ferè, ac præſertim ſtomacho jejuno vacuoque, uti nonnullis potiùs eodem Alimentis, ſed noxiis ferè impleto, novi excitentur attollanturque halitus Acres; idcircò medicamentorum per intervalla brevia ſumptione frequenti opus eſt, quò itidem tum halitus aſſurgentes corrigantur continuè, tum humores pravi ac vitioſè in tenui inteſtino Efferveſcentes emendentur.

Animi deliquium Gravidis Melancholicis & Triſtibus evenire.

CXLVII. Sed hic notandum quoque, Animi Deliquia evenire imprimis *Gravidis Melancholicis & triſtibus*, in quibus jam ante imprægnationem latitabat *Animi Deliquiorum Cauſa*, quæ proinde propter graviditatem non tam producta fuit, quàm commota & agitata in ipſis.

Et quare.

CXLVIII. Nec obſtat, quòd ſæpiùs docuerimus *Animi Deliquia deberi Acido & Auſtero*; *in Gravidis autem volatilitatem majorem nancisci tum ſanguinem*, *tum Humores omnes*, *ipſamque adeò Bilem*; unde videri poſſet aliqua potiùs Acidi Auſterique correctio expectanda, quàm vitioſa Efferveſcentia: ſed obſervandum, hæc Animi Deliquia non evenire facilè, niſi valdè triſtibus ac melancholicis, in quibus cùm Humores omnes propter gravidationem reddantur volatiliores, ideòque mobiliores, copioſiùs ſeparantur à Sanguine, abundantiùs efferuntur ad tenue inteſtinum Succi Melancholici, exſurguntque halitus plures.

CXLIX. Plura de Animi deliquii cura hic non addo, quia fuſiùs alibi de illa à me actum.

Curatio Vertiginis.

CL. *Vertigo* gravidis nonnullis ſatis familiaris curabitur iiſdem Aromaticis & Sale Volatili Oleoſo: quippe quæ halitus quoſvis vitioſos tum diſcutiunt, tum corrigunt; ac præterea Spiritus Animales puriores faciunt, & ad omnes functiones animales ritè obeundas aptiores.

Languoris Corporis.

CLI. *Corporis Languor* ob eandem cauſam iiſdem reſtituitur Aromaticis & Salibus Volatilibus Oleoſis; tum etiam quatenus blandam promovent diaphoreſin, ſicque diſſipant quoſvis halitus pravos in Corporis habitu hærentes, Languoremque illum parientes.

Febris Lentæ.

CLII. *Febres Lentæ* Gravidis tam frequentes iiſdem Aromaticis & Salibus & Volatilibus Oleoſis non parùm levantur, & ſenſim etiam curantur.

Macilentiæ & Cachexiæ.

CLIII. *Macilentia*, quin & *Cachexia* quibuſdam Gravidis ſuperveniens propter vitioſam in tenui Inteſtino Efferveſcentiam, non parum emendabitur ab iiſdem Salibus Volatilibus Oleoſis, omnem humorum halituumque Acrimoniam noxiam corrigentibus, & Sanguinem ab ipſis depravatum emendantibus.

CLIV. Quæcunque autem inſuper uſurpanda veniunt ad Humorum quorumvis in Gravidarum corpore priùs exiſtentium aut correctionem, aut diminutionem, eadem quoque poterunt prudenter in uſum revocari, attendendo ſemper cum majori circumſpectione hic procedendum, quàm extra fœminarum graviditatem.

Anhelationis.

CLV. *Anhelatio* Gravidis multis tam moleſta quàm familiaris levabitur iiſdem laudatis Medicamentis Aromaticis & Salibus Volatilibus; quatenus flatus halituſque eadem diſcutiunt, à quibus Anhelationem originem trahere docuimus in ſuperioribus.

Abortus curatio.

CLVI. Supereſt magis Gravidarum proprium Symptoma *Fœtus nondum perfecti Excluſio præmatura*, ſive *Abortus*: cujus curationem ſecundùm multiplices ipſius cauſas proponemus.

Ob Plethoram.

CLVII. Quoties igitur ob *Sanguinis materni abundantiam & Plethoram* fit Abortus, in tempore idem

idem minuendus, etiam aliquando mox ſecundo poſt inchoatam Conceptionem menſe: ſicut ejuſdem jam ante facta eſt mentio.

Corporis motus vehemens vitandus.

CLVIII. *Corporis motus vehementior* Abortus cauſa exiſtens *vitandus*.

Caſus occaſio vitanda.

CLIX. *Caſus* omnis quemadmodum caſu evenire poteſt ac ſolet, ita omnis occaſio ejuſdem vitanda prudenter.

Ut & Animi terroris.

CLX. *Animi Terroris* occaſiones omnes vitandæ ſimiliter, Animuſque contra quævis adverſa muniendus, firmanduſque.

Vigilia nimia vitanda.

CLXI. *Vigiliæ Nimiæ* ſi urgeant, indeque Abortus metuatur, Somnus tum Anodynis tum Narcoticis excitandus.

Ut & Summus Aeris æſtus.

CLXII. *Summus Aeris æſtus* vitandus, locuſque frigidior quærendus, vel arte talis parandus.

Alvi fluxus cauſa præcavenda.

CLXIII. *Alvi fluxus* & imprimis *Dyſenteriæ* Cauſa omnis præcavenda, & ubi adeſt, in tempore ipſi occurrendum, ſicut alibi hoc docetur.

Hæmorrhagia ſiſtenda.

CLXIV. *Hæmorrhagia* quævis magna in tempore ſiſtenda.

Cavendum à Sanguinis miſſione enormi

Purgantibus & menſtrua moventibus.

CLXV. Cavendum etiam ob omni *Sanguinis miſſione enormi*, ut & *Purgantibus medicamentis potentioribus*; & imprimis *Medicamentis Menſtruam purgationem* promovere ſolitis.

Et Potu Generoſo copioſiore,

CLXVI. *Potus quivis Generoſus* ſicut parva quantitate ſumptus recreat Gravidas, roboratque Fœtum, ita vitandus quantitate majore, ne abortum producat.

Conformatio Ventris Vitioſa incurabilis.

CLXVII. *Conformatio vitioſa Ventris Materni* rarò vel nunquam emendari poterit, nec ab ipſa pendens Abortus præcaveri.

Abortus à Mola vel alio fœtu caveri vix poteſt.

CLXVIII. *Qui à Mola vel alio Fœtu contingit Abortus*, vix itidem caveri poterit.

Placentæ pars poſt abortum reſtitans educenda.

Apozema.

CLXIX. In parte Placentæ poſt abortum in Utero reſtitante, atque continuum ſanguinis effluxum per aliquot menſes comitem habente, feliciter removenda, & Ægra reſtituenda conveniens obſervavi ſequens Apozema, bis, terve in die ad ℥ iii. aſſumptum.

℞. *Rad. Biſtort.* ʒ ii.
Fol. Majoran.
Puleg. an. M. j.
Coq. ex Aquæ & Vini albi an. q. ſ.
In Colat. ℥ xx. *diſſolv.*
Syr. Artemiſ. ℥ ii.
Aq. Cinnamom. ℥ ß.
M.

Hujus enim ope excretum eſt Placentæ fruſtum pugnum æquans, & ſimul ſuppreſſus, curatuſque ſanguinis effluxus ulterior.

CLXX. Atque ſic Symptomatum plerorumquè Gravidis ſupervenientium, Ipſiuſque adeò Abortus, Naturam & Cauſas protulimus, Ipſorumque Curationem Compendio exhibuimus.

CAPUT VII.

De Partu Læſo.

I. HActenus tum de *Menſtrua Purgatione* modis variis læſa; tum de *Fluore Muliebri* albo; tum de *Conceptione*; tum de *Fœtus Geſtatione* læſis, ipſoque adeò *Abortu*, multiplicibuſque *Symptomatibus Gravidis ſubinde* ſupervenientibus, egimus ſatis operoſe: proximum eſt, ut ordinem Functionum in humana propagatione ſeſe ſubſequentium ſervantes, nunc de ipſo Partu multipliciter lædi ſolito, quantùm per propriam præſertim experientiam ſumus edocti, diſſeramus.

De Partu læſo ex naturali iudicandum.

II. De Partu læſo nemo judicabit, nemo docebit benè, qui Partum naturalem non conſideraverit priùs exacte, cùm quicquid ab ipſo plus minùſve recedit, pro partu læſo habendum ſit.

Partus naturalis.

III. Conſideratur autem *in Partu naturali* tum *tempus*, tum *modus partus*.

Tem[...]

IV. *Tempus Humani* partus maximè naturale uſitatumque, *Finis* eſt *noni* ab uteri geſtatione *menſis*: adeò ut non raro, ubi de tempore gravidationis fœminæ ritè conſtitit, eodem die, quo finitur nonus ab imprægnatione menſis, obſervatus ſit eveniſſe Partus, nec tantùm Fœtu exiſtente vivo & vivaci, ſed etiam mortuo.

Menſ[...] Solar[...] non [...]rium

V. Menſes autem hi non ſunt Lunares, verùm Solares: quorum novem, hebdomadas ſolent continere novem & triginta, ſive dies ducentos ac ſeptuaginta tres, cùm totidem Menſes Lunares, hebdomadas contineant ſolùm octo & viginti, atque dies ducentos & quinquaginta duos, adeò ut novem menſes Solares ſuperent totidem Lunares diebus uno & viginti, hoc eſt, tribus hebdomadibus.

Quo[...] dicis [...]dum.

VI. Cùm proinde tanta ſit menſium Lunarium & Solarium differentia, ubi præſertim plures ſimul numerantur, intereſt, ut Medicis præſertim conſtet, quales conſiderandi veniant in Partu maximè naturali determinando: ne ridiculi obſerventur, quoties hac in parte aut propter negligentiam ſupinam, aut propter præjudicium decipiuntur, & à Mulierculis inſcitiæ ac imperitiæ convincuntur.

Ex Pl[...] de Pa[...] tempo[...] poſſe [...]minar[...]

VII. Quotquot proinde ex Planetis, eorundemque Motu aliquid de Partus tempore naturali determinare præſumunt, toto Cœlo errant: Neque Planetis debetur illud tempus, quamvis cum hujus vel illius Planetæ Motu coincidere poſſit humani partus terminus.

Id co[...] Experi[...] & Obſ[...]tione.

VIII. Aliunde autem nulli homini conſtitit unquam de naturalis partus humani tempore, quam ab Experientia & Obſervatione multiplici, ac diu in locis mundi variis facta & notata.

IX. Quemadmodùm igitur de pleriſque eventibus in Medicina obſervabilibus omnis certitudo debetur quotidianæ ac multiplici Experientiæ, ita imprimis de tempore partus maximè naturali.

Tem[...] partus [...]turalis [...]ca 273.

X. Longo itaque rerum uſu & obſervatione diutina notatus eſt Partus humanus maximè naturalis factus circa diem ab imprægnatione ducenteſimum & tertium ſeptuageſimum, atque illa ſumma dierum per Septenarium (voluit enim Deus per hebdomadas illos diſtingui) diviſa, novem ac triginta promit Septenarios.

Vel 39. [...]domada[...] Vel nonu[...] menſem [...]larem, [...] Lunarem

XI. Poſtquam verò tum ſecundùm Lunæ, tum ſecundùm Solis motum per omnia Zodiaci ſigna obſervatum eſt, dies ferè octo ac viginti, hoc eſt, hebdomadas quatuor impendi motui Lunæ; dies autem circiter trecentos & ſexaginta quinque, hoc eſt, hebdomadas duas & quinquaginta motui Solis: quæ duæ atque quinquaginta hebdomades in menſes duodecim diviſæ, præter quatuor hebdomadas ſingulis menſibus debitas, quatuor retinent, ex quibus una ſingulis menſibus ternis addi debet: adeò ut Menſes Solares novem non tantùm ſex ac triginta contineant hebdomadas, ſed inſuper tres, hoc eſt, novem ac triginta, quibus cùm frequentiſſimè abſolvatur Partus humanus maximè naturalis & ordinarius, meritò novem menſibus, ſed Solaribus, non item Lunaribus idem dicitur à nobis terminari & fieri.

Controve[...]ſia in Me[...]cina ab im[...]peritis.

XII. Dolendum proinde, non tantùm hanc de maximè naturali & ordinario Partus humani tempore controverſiam, ſed pleraque alias in Medicina nimis frequentes moveri, agitari, & cum magna ſæpenumero vehementia urgeri ab Hominibus rei Medicæ imperitis, ac ideò magis audacibus; poſtquam Homine imperito nihil injuſtius, quippe qui nisi quod ipſe facit, vel ſomniat, nil juſtum, nil verum, nil bonum putat. Sed ut plurimùm putare eſt errare: unde non mirum, ſi plerique in Medicina errores debeantur illis Putatoribus: qui majori molimine, artibuſque ſæpè malis conantur rudi rerumque adhuc ignaræ Juventuti perſuadere, quod magis optant ipſi verū eſſe, quàm

ut ipſi

ut ipſi verum idem putent: dum Viri periti ſatis eſſe exiſtiment, publicè teſtari, quod ſæpiùs ſunt experti verum.

XIII. Veritas etenim per Experientiam innoteſcens ſolo Virorum bonorum teſtimonio probatur: quamvis ſubinde Rationes poſtmodum inquiri ac inveniri queant, quæ veritatem illam non tàm probent, quàm comprobent ac confirment.

XIV. Hoc aſſertum meum quamvis tum Doctoribus ſuffenis, ac verè Doctorum nomen quàm rem magis affectantibus, tum Juvenibus laborum ad experientiam conſequendam neceſſariorum impatientibus, ad Docturam, Dictaturamque præcipiti gradu feſtinantibus minùs arrideat tandem tamen, ubi ex Auditoriis declamatoriis ad Ægrorum lectos venerunt Viri veritati Ægrorumque bono addiſti, agnoverunt, licet aliquantuò ſeriùs, quàm verè, quàm fideliter à me fuerint ſæpiùs moniti de deponendo illo ſupercilioſo ſciolorum & inſcitorum faſtu, quò præjudiciis falſis mens libera, faciliùs feliciùſque progrediatur in acquirenda verâ Medicinæ notitia, neutiquam ex figmentis, verùm experimentis humanis petenda.

XV. Hoc vel idcircò ſubinde repeto & inculco, ut benè ſit meis Diſcipulis, hinc & ipſorum Ægris, nec idem ipſis eveniat, quod nonnullis evenit hactenus, ut nimirum ſeriùs agnoſcant ſuam culpam, doleantque tam malè collocatam bonam temporis ſui partem in addiſcendis otioſorum, vel maleferiatorum hominum, utut ingenio Acri præditorum, figmentis, non tantùm falſis, ſed ſimul noxiis.

XVI. Ubique plus temporis impendi ſolet in Academicis pleriſque in addiſcendis Opinionibus falſis, quàm veris; noxiis; quàm utilibus: & quidem quoniam majori apparatu ac fervore proponi ſolent, inculcarique Doctrinæ falſæ, quàm Veræ: adde quòd Homo cuivis novitati addictus delectetur magis Dogmatibus probabilibus, & in utrumque partem diſputabilibus, quò cujuſvis ingenii ſubtilitas conſpiciatur, quàm probatis & planis, ubi aſſenſus mox accedit, & parùm vel nihil relinquitur ad fingendum aut contradicendum ingenio volubili, & ut videatur, quàm ut videat, magis proclivi.

XVII. *Tempus* ergò; ut in viam redeam, *Humani Partus maximè ordinarium & naturale eſt finis hebdomadis poſt imprægnationem nonæ ac trigeſimæ.*

XVIII. Dixi Partus Humani; quoniam hic non loquimur de Brutis, quæ novimus habere, alia quidem tempus geſtationis breviùs, alia verò longius: ſed hæc res relinquitur Veterinariis, tum iis omnibus, qui ſtudium ſuum faciunt magis univerſale, & Brutorum quoque Accidentia & Mutationes ſcrutantur: quod minimè culpandum, quin potiùs laudandum, quoties aliqua inde Humano generi evenit utilitas, nec Homo ſemet ipſum negligat cognoſcere, dum totus penè inhiat Brutorum notitiæ.

XIX. Præter nonum menſem, omnium penè Medicorum calculo *Septimi ab impragnatione menſis extremum* pro naturali Pariendi tempore habetur; quoniam quotidiana conſtat experientia, non tantùm ſubinde inter plures ſeptimeſtres unum prodire Humanum fœtum ex eadem matre vivum, ſed vitalem quoque; verùm integras eſſe familias, in quibus omnes liberi ſunt Septimeſtres; qualem familiam honeſtam & inter Cives primariam novi in Germania; in qua hoc in tertio Gradu obſervavi factum quoad ipſas fœminas, aliquot enim notavi Sorores, quarum fœtus omnes erant Septimeſteres; quod idem evenerat ſemper ipſarum tum matri, tum aviæ maternæ.

XX. *Ante ſeptimi menſis finem quotquot hactenus obſervavi Fœtus*, eorum nonnullos quidem vidi vivos, *nullos verò vitales*, rariùs enim ad ſecundam tertiamve perdurabant hebdomadem in vivis.

Ultra nonũ menſem pl... res ... etus vivi, & vita...

XXI. *Ultra nonum menſem* plures obſervati ſunt fœtus humani tum vivi, tum vitales editi, etiam ubi nulla erat de fraude ſuſpicio, præſente ſcilicet ac vivo, ſanoque Uxori ſuæ toto illo geſtationis tempore marito.

Aliquando debiles ac ægri.

XXII. Obſervati ſunt igitur aliquot poſt noni menſis finem tum diebus, tum hebdomadibus, tum menſibus editi Fœtus humani aliquando ſani & robuſti, ſæpè debiles ac ægri: cujus rei tum in Matre, tum Fœtus motibus ſigna ſolent apparere: ex quibus prudens Medicus ſe non ita difficulter poterit expedire, atque à calumniatorum morſibus ſervare, aut ſalvare.

Partus Octimeſtris vivus & vitalis.

XXIII. Celebris eſt inter Medicos de *Octimeſtri Partu* Controverſia, quem plerique pro haud vitali habuerunt, quamvis hactenus nec rationem urgentem audiverim legerimve ab ullo ipſorum prolatam, quæ hoc evinceret; longè minùs Experientiam obſervare potuerim eorundem Placito conſentientem: Plures namque notavi fœtus humanos octimeſtres non tantùm vivos, ſed inſuper vitales.

Objectiones contrariæ nullius momenti.

XXIV. Non me latet, hos Medicos Sophiſtas, quò ſartam tectam tueantur ſuam Opinionem dicam, an Commentum, quoties obſervant vitalem fœtum octimeſtrem, audere, ac ſæpè ſatis imprudenter, negare fuiſſe ipſum octimeſtrem, atque nil intactum relinquere, quin omnem movere lapidem, ut matribus æquè ac aliis perſuadeant, non ritè fuiſſe natas ipſarum rationes, ac velle aliquando citiùs, aliquando ſeriùs impragnatas fœminas, quàm referunt, ideòque fœtus illos non tam fuiſſe octimeſtres, quàm ſeptimeſtres, aut novimeſtres.

XXV. Verùm enim verò, ſicut non nego, falli ſubinde fœminas operi generationis minùs attentas, ita non poſſum admittere, illud evenire accuratis mutationum ſibi obvenientium & obſervabilium notatricibus; quæ facilè obſervare poſſunt, quando Virile ſemen (abſque quo nulla fit generatio) admittunt, quando emittunt; quòd ſi non emittant, de impragnatione tunc facta priùs ſuſpicari, mox opinari, tandem certò perſuaderi matres oportet. In quo caſu putem longè plus tribuendum eſſe Conjugi honeſtæ, quàm Medico præjudiciis excœcato & imperito, utut Artis Doctrinæque ſuæ vaſtitate ſuffeno, ac præpoſterè ſuperbienti.

Experientiâ & rationem id ſuadere.

XXVI. Nec tantùm *Experientia* indubitata conſtat, plures occurrere Partus humanos *Octimeſtres naturales*, quin *Ratio* idem ſuadet, perſuadet, ac evincit.

Fructus in eadem Plãtâ quoſdam citius, quoſdam ſerius maturescere

XXVII. Si quis enim Hominem, cujus Corpus naturalibus mutationibus omnibus ſubjectum eſt, cum rebus Naturalibus aliis, quatenus cum illis convenit, contulerit, obſervabit exempli gratia in Plantarum Fructibus etiam eodem tempore in eadem Planta vel Arbore hærentibus, alios citiùs, alios ſegniùs maturſcere, adeòque ſibi relictos decidere, ſive ſint omnes æquè boni, ſive aliqui malè ſint affecti.

Ut & fœtũ humanum.

XXVIII. Sic etiam Fœtus humanus aliàs citiùs, aliàs ſegniùs ad ſuam perfectionem pertingit; unde etiam ſubinde ſolito tempore citiùs, ſubinde tardiùs ad exitum properat.

Hujus diverſitatis ratio & cauſa.

XXIX. Diverſitatis hujus ratio pendet imprimis à *Fœtus robore* majore vel minore: uti hoc debetur præſertim *Conſtitutione Matris diverſæ*; quæ rurſus pendet partim à *Diſpoſitione* ejuſdem *Matris naturali*; partim ab *Aeris conſtitutione* diverſa; partim ab *Alimentorum* ab ipſa uſurpatorum diverſitate; dum aliàs Succi optimi uſurpantur Alimenta, aliàs alia, alias Aromaticis condita, aliàs minùs Aromatica & ſic porro, partim à *Corporis exercitio*, moderato quidem ſed aliàs aliquantò majore, aliàs aliquantò minore; partim ab *Animi Affectibus*, gratioribus vel ingratioribus, ac præſertim gaudio, ſpe, triſtitia, metu, &c. iiſdemque aliàs frequentibus magis, aliàs rarioribus.

XXX.

XXX. Ab his, inquam, Cauſis pluribus vel paucioribus, potentioribus vel debilioribus, pendet citior ſegniorve Fœtus humani in materno utero perfectio, adeòque ejuſdem ad partum acceleratio, vel retardatio.

Experientia id etiam cõſtare.

XXXI. Nec tantùm rem ita ſe habere ſuadet Ratio modò allegata, ſed eandem ſolidam veramque eſſe confirmat laudata priùs experientia; qua conſtat, Fœtus robuſtos, tempuſque partiùs ordinarium ideò anticipantes edi à Matribus itidem robuſtis, atque ex ſupradictis rebus non-naturalibus plures pauciores ve cum voluptate expertis.

Poſt nonum mẽſem partus ſani & vegeti cauſa

XXXII. Contrà, quotieſcunque *ultra menſem nonum* prodeunt *Fœtus* humani; ſi fuerint ipſi *ſani & vegeti*, toties ferè, hoc eſt plerumque *Animi męror*, *non tamen valdè gravis*, vel *Solicitudo* Matres robuſtas exercuit geſtationis tempore; unde ſegniùs ad perfectionem pervenerunt idem Fœtus, ſeriùſque ad exitum fuerunt apti.

Partus infirmiores cauſa poſt idam tempus.

XXXIII. Quoties autem *Fętus iidem* poſt non um menſem prodeuntes *Infirmiores* ſunt, toties, ſi *non affectum alium corporis gravem* paſſæ ſint, *Animi* ſaltem *mętorem graviſſimum*, aut *Terrorem moleſtum*, aut *frequentem Iram*, aut *Alimenta vitioſa*, *Aeriſve mutationes noxias*, vel *nimias Vigilias*, vel *Corporis defatigationem crebram*, ſimiliave Diætæ vitia ſuſtinuerunt Matres cæterùm robuſtæ; unde non contigit quidem Abortus, verùm Fœtus debilior inde factus ſegniùs ad maturitatem pervenit, tardiùſque in lucem eſt productus.

Partus eſſe Octimeſtres.

XXXIV. Si proinde Fœtus humanus aliàs citiùs, aliàs ſegniùs perficiatur; & ad partum properet; obſerventurque Fœtus vivi & vitales non tantùm nono, quin ſeptimo quoque menſe excluſi quiſnam per ſe finget facilè, non dari frequenter Partus Octimeſtres?

Fœtũ ſeptimo mẽſe nõ eſſe perfectũ nec partum tentare.

XXXV. Quod enim putant aliqui Fœtum humanum omnem perfecto menſe ſeptimo non tantùm perfectum eſſe, quin inſuper partum tentare, figmentum eſt, nulla ratione ſolida, nulla experientia certa comprobatum. Nam fœminæ gravidæ finito menſe ſeptimo non ſentiunt partus dolores & conatus.

XXXVI. Nulla, inquam, ratio ſolida id ſuadet. Neque mox, ubi omnia membra perfecta habet fœtus, ad exitum properat; cùm eadem robore adhuc indigeant, quod octavo & nono acquiritur menſe: unde omnes Fœtus ſeptimeſtres obſervantur delicati ac teneri, adeòut, quando ſani ſunt binis primis menſibus perpetuò ferè dormiant nec niſi valetudinarii poſt aſſumptum Alimentum vigiliis exerceantur, & torqueantur. Adde quòd ungues ipſi ferè deſiderentur, qui ſenſim accreſcunt.

Ob quas cauſas prodeant fętus ſeptimeſtres

XXXVII. Prodit autem *Fętus ſeptimeſtris*, tum quando exiſtit *ſolito robuſtior*, tum quando idem *ſolito major*, tum quando *Matris Uterus explicationem ampliorem ferrę non poteſt*, tam quando *Aeris æſtus ſummus* citiùs exſiccat commiſſuras Placentæ atque Uteri, unde facilior fit utriuſque parcis ſeceſſus, vel *aliquid aliud* accidit, quod idem efficiat.

Ob quas Octimeſtres.

XXXVIII. Quod ſi *Cauſæ ſimiles*, aſt *leviores* locum habuerint, tum non quidem ſeptimo, aſt *octavo* demum menſe accidet Partus.

Hos frequẽtes obſervari à fęminis quos deceptas in calculo ſtatuũt perperam Medici.

XXXIX. Et octavo menſe Partus frequentes obſervant fœminæ, quibus præjudicio laborantes Medici ubi perſuadere non poſſunt, deceptas fuiſſe ipſas in calculo ſuo ineundo, nunc ad ſeptimeſtres, nunc ad novimeſtres revocant iſtos partus octimeſtres, prout ad ſeptimum vel nonum menſem magis accedunt.

Pures fœminas confuſè gravidationis tempus notare.

XL. Ubi obſervandum, plures fœminas generationis operi minùs attentas, ideòque confuſè magis gravidationis ſuæ rationem, calculumque ineuntes, ſolere hic ſaltem pro conceptionis ſuæ tempore ſumere mediam partem menſis ante ſuppreſſa menſtrua; vel ſi lactantes fuerint medium menſis ante viſa ſemel menſtrua.

XLI. Notandum enim multis, ac fortè pleriſque fœminis lactantibus, nec idcircò menſtruam purgationem tunc patientibus, ubi prægnantes fiunt, paulò poſt ſemel profluere menſtrua; ipſiſque ex horum fluxu conjecturam fieri, de facta imprægnatione.

Lactai impræg ſemel ſtrua fluere impræg tionem.

XLII. Id verò, uti dixi, evenit fœminis generationis operi parùm attentis, cùm, quæ ipſi ſunt magis attentæ, certiùs poſſint determinare non tantùm imprægnationem, quin imprægnationis quoque diem ac horam; ubi præſertim ſtudetur generationi, nec tantùm voluptati.

Impr tionis ac hor quibuſ poſſe de minar

XLIII. Ut proinde tandem aliquando, quæ de Partus Naturalis tempore dicenda nunc habebamus, in compendium redigamus & concludamus: Tempus frequentiſſimum adeòque maximè naturale finis eſt Menſis noni, ſed Solaris: à quo tempore ſi parùm deſciſcat Partus, duabus ſcilicet ultrà vel infrà hebdomadibus, pro naturali quoque habendus eſt ejuſdem terminus.

Tẽpus tus ma natur Circa noni M

XLIV. Quando verò integro menſe, aut duobus menſibus ante aut poſt nonum menſem accidit Partus, Fœtus quidem vitalis exiſtere poteſt, non tamen tempore maximè naturali editus.

XLV. Citiùs autem, hoc eſt, ante ſeptimi menſis finem editus Fœtus aliquando quidem vivus prodit, nunquam, quod ſi iam, vitalis.

Partu ſeptim ſis fin dem v nũqua talis.

XLVI. Obſervati ſunt verò Fœtus vivi & vitales non tantùm x. & xi. menſe editi, ſed xii. quoque à me, quin xiii. ab aliis.

Fœtus & vita decimo decimo decimo tiò men editi.

XLVII. Atque hæc de Partus humani tempore naturali dicta ſunto: quoad Modum, quo fieri debet ac ſolet Partus Naturalis, pauca ſimiliter habeo monenda, & quidem notatu digna, ex quibus de modo Partus præternaturali faciliùs ferri poterit à quovis ſententia.

Modus tus na lis.

XLVIII. *Modus* ergò *maximè naturalis* que *prodit in lucem Fętus humanus*, eſt quando is *Capite Prono* exitum quærit ac invenit, ſubſequentibus ſcapulis, mox reliquo ejuſdem corporis.

XLIX. Huic valdè *affinis* eſt quando idem Fœtus *utraque manu prodit*, *ſubſequente Capite*, hinc & corpore reliquo.

L. Modus quoque naturalis cenſetur, quando *utroque pede prodit Fętus*, ſubſequentibus cruribus, hinc abdomine, mox pectore, tandemque capite.

Modus tus præ natura

LI. Multis autem modis peccare poteſt in ſui exitu, exitùſque modo Fœtus & 1. quidem, quando *alterutra manus ſola prodit*, *capite averſo*, unde nulla tunc ſpes ſupereſt Partus felicis ac vitalis, ni retroſum tracta, preſſave manu.

LII. 2. Quando ſimiliter *alteruter per ſolus prodit* altero in Utero hærente, atque corporis reliqui exitum impediente.

LIII. 3. Quando *Complicatum corpus per nares* prodit.

LIV. 4. Quando e contra *Ventre prono retrorsùm inſtexum corpus* ſe Uteri Orificio ſiſtit.

Partum citius ve riùs exci

LV. Cùm *Partus humanus naturali tempore haud prodiens*, nunc *anticipet & citiùs excludatur*, nunc *poſtponat & ſeriùs gignatur fętus*, notandum, tempore *anticipantem Partum* vocari *Abortum*, de quo abunde actum à nobis in ſuperioribus: qui *ſeriùs Partus*, nomine peculiari caret; cujus Cauſas inveſtigabimus, & Curationem ejus ſubjungemus.

Partus lus.

LVI. Sed ad *læſum Partum* referendus quoque *Partus nullus*, quando nimirum excludi nequit, ſaltem non excluditur ſponte humanus fœtus, verùm arte duntaxat elicitur vivus, mortuuſve; aut in Utero matris moritur, in eodemque putreſcit, ac ſubinde per partes exit, aut totus in ipſo permanet: ſicut memini, me aliquando gemi-

geminos fœtus in eodem utero ſimul reperiſſe, quorum alter quidem totus inerat, ſed ad corruptionem vergens, alter partibus carneis, & ſimilibus maximam partem corruptus excretuſque, ſolis iu utero repertis duntaxat oſſibus ſolidioribus.

LVII. Quatuor igitur primarias ſpecies Partus læſi conſtituemus, *Abortum*, ſive Partum haud vitalem; *Partum citiùs contingentem*, qui vitalis eſſe poteſt; *Partum ſeriùs obvenientem*, qui quoque vitalis eſſe poteſt; ac denique *Partum nullum*, cum fætus interitu ſemper copulatum.

LVIII. Ad *Abortum* revocamus omnem fætus excluſionem ante ſeptimi poſt imprægnationem menſis finem factam, nunquam, quòd obſervaverim, vitalem, licet vivus nonnunquam prodeat fætus: de quo plura non addimus, quoniam abundè de ipſo egimus in Fætus Geſtatione læſa.

LIX. Ad *Partum anticipantem*, ac *citiùs contingentem* putamus revocari poſſe tum *ſeptimeſtrem*, tum *octimeſtrem*; quamvis uterque poſſit eſſe vitalis; quoniam Fætus illis temporibus prodeuntes, *donec noni menſis finem attigerint*, ni ægrotaverint, poſt aſſumptum alimentum *dormire ſolent*; at conſtituto naturali pariendi tempore finito ſubinde per horas aliquot vigilare ſolent, & alternatim dormire.

LX. Cui accedit, quòd *ante noni menſis finem ungues perfectionem ſuam non habeant in fœtu humano*: ex quibus proinde ſignis judicium fieri ſolet de fætu maturè, aut præmaturè excluſo.

LXI. *Cauſas hujus anticipantis Partus* retulimus in ſuperioribus & ad *Fœtus robur*, & ad ejuſdem *magnitudinem auctam*, & ad *Matris Uterum explicationem ulteriorem non ferentem*, & aliquando ad *Aeris æſtum commiſſuras Uteri & Placentæ ſolitos citiùs exſiccantem*, & aliquando *ad res non naturales alias* quovis modo peccantes, atque *fœtus excluſionem præcipitantes*.

LXII. Unde facilè patet, cur aliquando *vitalis* exiſtat Fœtus Septimeſtris, vel Octimeſtris, nonnunquam *aliquo poſt partum tempore moriatur idem*: quoties namque propter robur proprium, auctamve multùm corporis ſui molem ante noni menſis finem prodit fœtus, plerumque vitalis etiam erit; quoties autem propter aliquod erratum in rebus non-naturalibus patratum anticipat Partus, toties facilè noxa ſimul fætui inde accidit, unde in Affectus graves, adeò que lethales incidere poteſt.

LXIII. *Partus ſeriùs contingentis*, atque haud nono, verùm 10. 11. 12. aut 13. demum menſe accidentis *Cauſam* docuimus eſſe utplurimùm, quoties *Robuſtus* prodit tunc *Fetus*, *Merorem*, non tamen extremum & graviſſimum, *Solicitudinemve* Matres ſatis robuſtas geſtationis tempore angentem ac exercentem; propter quem infirmatus fætus ſeriùs ad perfectionem deductus eſt, ſeriùſque ad exitum properavit, & tunc demum poſtquam vires matris mœrore fractas iterum recuperavit.

LXIV. Quoties verò *Debilis* prodit *Fetus*, toties aut *Corporis Affectu gravi afflictæ* fuerunt geſtationis tempore *Matres*, aut ſuſtinuerunt eædem *noxam notabilem ex rebus non-naturalibus* plurimùm à mediocritate recedentibus, *Animi* puta *Merore graviſſimo*, *Terrore magno*, *Ira extrema* vel *frequenti*; *Alimentis* valdè *vitioſis*: *Aeris conſtituitione* noxia, ejuſve *Mutatione multiplici*; *Vigiliis perſeverantibus*; *Corporis defatigatione* multa; *Hæmorrhagia qualicunque enormi*; *Alvi Fluxu diuturno*; *ſimilibuſve Diætæ vitiis*; unde non ſequitur quidem *Abortus*, verùm *debilitatur non parùm Fetus*; qui proinde *ſegniùs ad perfectionem* ſuam & maturitatem deductus, *tardiùs* quoque ad *exitum properat & partum*.

LXV. *Partus* denique *deficientis Cauſæ* aliàs in *Fetu*, aliàs in *Matre* ſunt quærendæ ac inveniendæ.

In Fœtu.

LXVI. In Fetu, quando idem aut *extremè debilis* exiſtit, aut *mortuus*. Nam extremè debilis nullum conatum edit, ut nec mortuus.

LXVII. Nec ſufficit tamen, ut nullus fiat Partus, Fetus vires ac conatus deficere, cùm indies languentes ac mortui edantur; verùm Matrum imprimis culpa deficere ſolet Partus, licet nec ipſarum duntaxat culpa deficiat ſemper Partus, poſtquam etiam ex ipſis mortuis non ſemel prodit Fœtus vivus.

In Matre. 1. Quando vires deficiunt.

LXVIII. *Matrum* verò *culpa non ſuccedit Partus*, *quoties* 1. ſunt ipſæ *valdè debiles*, tum ratione virium vitalium, tum ratione virium animalium. *Vitales vires* pulſu dignoſcuntur parvo, languido, ac præſertim intermittente, aliiſve modis deficiente. *Animales vires* dignoſcuntur Senſibus externis languentibus, Motùſque animalis impotentia; & imprimis Abdominis compreſſione qualicunque per diaphragma, proprioſque muſculos perficienda, ſed tunc languente aut deficiente.

Exhauſta.

LXIX. *Deficiunt* illæ *Vires Matris* propter *Affectus* alios ipſas *exhaurientes*, aut *opprimentes*.

LXX. *Exhauriunt* vires pleræqve *Febres Ardentes*, aut cæterùm *graves*, quò *Intermittentes* quoque revocandæ.

LXXI. Exhauriunt quoque vires *Tuſſes* diuturnæ, ut & *Vigiliæ* nimiæ; exhauriunt *Dolores*, exhauriunt *Solicitudines*; exhauriunt *nimia corporis exercitia*, vel opera; exhauriunt *Evacuationes* omnes, *Sanguinis*, *alvi*, *ſudorum*, &c.

Oppreſſa.

LXXII. *Opprimunt Vires* tum *Plethora ſumma*; tum *Aquæ Aſciticorum*, & *Hydropis Thoracis*; tum *Flatus Anhelationem* parientes, aut ventrem diſtendentes in *Tympanitide*; tum *Sanguis aut Pituita Apoplecticorum*.

2. Quando viæ ſunt ineptæ.

LXXIII. Non ſuccedit Matrum culpa Partus 2. quoties *viæ* ſunt ad excludendum fœtum *ineptæ*: ſi *oſſa pubis & coccygis* propter ætatem provectiorem *minùs* fuerint *mobilia*; ſi *excreſcentiæ* fuerint *oſſeæ in fetus viis protuberantes*; ſi *coalverit*, ex parte ſaltem, *Uteri Vagina*; ſi *Herniam conſtituerit Uterus*; quemadmodùm videre eſt apud Sennertum in Uxore quadam tam infeliciter in abdominis latere læſa, nec niſi Cæſareo partu Fœtum ſuum excludente: vel ſi quovis modo alio impediatur Fetus excluſio.

3. Quando in medio Partu moritur.

LXXIV. Non ſuccedit 3. *matris* culpa Partus, quoties *ipſa in medio partu moritur*; unde tunc perraró ſponte gignitur Infans, quin plerumque Chirurgiæ duntaxat ope, Abdominiſque materni apertione, elicitur idem: qui Partus neutiquam pro naturali poteſt haberi.

Et quando fœtus non debito modo prodet, nec is mutatur. Propter Obſtetricum inſcitiam. Imperitiam.

LXXV. Non ſuccedit quoque Partus, quoties, ſicut nuper dicebamus, Fetus altero tantum crure, manuve, aut etiam ventre prodit medio, nec mutari poteſt iſte ſitus, propter *Obſtetricum inſcitiam*, *imperitiamve*, vel obſtinatum fœtus Motum talem.

LXXVI. *Inſcitia* laborant Obſtetrices, quando ignorant, fruſtrà iſto ſitu expectari Fœtus productionem.

LXXVII. *Imperitia* hic laborant Obſtetrices, quando neſciunt introrſum repellere Manum, Pedemve vitioſè prodeuntem.

Vel propter obſtinatum fœtus motum.

LXXVIII. Obſtinatus eſt Fœtus motus modo, quem diximus, vitioſo, quando *graviter affectus & anxius* exitum quærit & urget, quem cœpit perverſum.

LXXIX. Angitur Fetus Doloribus, vel impedita Reſpiratione, & quandoque Motibus Epilepticis; unde liberè moveri nequit per Uterum, quin potiùs hæret in vitioſo partium ſuarum ſitu.

Quare ſitum naturalem in partu mutet fœtus.

LXXX. Arduum erit nunc rationes proferre, propter quas ſitum naturalem mutat in Partu Fetus, cur aliquando capite prodeat prono; cur aliquando pedibus exitum quærat; cur aliquando alterum pedem manumve exerat; cur aliquando nates, aliquando ventrem Uteri orificio obvertat.

LXXXI.

LXXXI. Quamvis autem nemo forſan mortalium determinare poſſit, cur hæc ita eveniant omnia; videndum tamen, an aliquid excogitari poſſit, quod non tantùm ſit rationi conſentaneum, ſed imprimis utilitatem aliquam afferat in facienda medicina; quod unicè quærimus, & omnibus ſubtilitatibus inutilibus præponimus.

Modus prodeundi maximè naturalis.

LXXXII. Exiſtimo igitur *Capite prono* exitum quærere *Fętum* omnibus modis *ſanum*, nilque præternaturalis, ac præſertim *partu inſtante* paſſum; quoniam ſitus hic eſt maximè naturalis, atque ad partum felicem tum matri, tum fętui præſtandum maximè aptus.

Quomodo fiat.

LXXXIII. Ubi namque ſanus vegetuſque exiſtit Fętus, licet blandè corpus ſuum in Utero materno moveat, non tamen videtur compoſita in orbem membra priùs extendere aut expandere, quàm feſtinet ad exitum; quo tempore arbitror, fętum exerto quaſi ad hiantem paulatim apertumque Uterum capite exitum eo ipſo quærere, quò reſpiret; atque ad motum illum exitumque facilitandum crura, pedeſque ita extendere, ut ipſorum plantis preſſo utero partes ſuas ſuperiores faciliùs propellat, expellat, exprimatque.

Quare ſitum naturalem mutet fœtus.

LXXXIV. Quòd ſi *Affectu aliquo moleſto*, ac imprimis *doloribus laboret Fætus*, ac præſertim *partu inſtante*, tum exiſtimo, eundem omnes artus nunc quaquaverſùm (uti omnes dolentes ſolemus) explicare, nunc eoſdem miris ac diverſiſſimis modis contorquere, aut complicare, atque eo ipſo ſitum ſuum naturalem ita immutare, ut raro ad eundem partes omnes reducat, quin ſemper aliquæ quodammodò perverſum ſervent; unde moleſtiores ſolent matribus eſſe tunc Fętus motus & agitationes, quin caſu tantùm ac hominum reſpectu fortuitò videtur tunc Partus ſequi naturalis, quoad partium ſitum.

Unde uteri Orificio alia præter caput pars ſe offert.

LXXXV. Sed non raro propter talem Artuum explicationem præpoſteram vel potiùs præmaturam alia præter caput pars ſe Uteri Orificio offert, quæ partum effieit nunc difficiliorem nunc Matri, aut Fętui ſaltem periculoſum, & aliquando lethalem.

Cur hæc quam illa pars, Autorem neſcire.

LXXXVI. Cur autem potiùs hæc quàm illa pars per quàm manus ſe offerat, id fateor me caſui tantùm ac fortunæ quoad nos adſcribere: Nam hic in Dei ſecreta & conſilia arcana non penetro, Cui omnia hæc non tantùm notiſſima cenſeo, virùm ejus nutu atque juſſu quandoque, uti aliàs permiſſione peragi, planè ſum perſuaſus & quidem ex Dei Sapientia, Bonitate, atque Potentia omni exceptione majoribus ritè expenſis.

Curatio.

LXXXVII. Poſtquam docuimus, tempus humani partus maximè naturale ac ordinarium eſſe finem noni poſt imprægnationem menſis, atque partum, qui proximè ad dictum tempus accedit, accedere quoque hactenus ad partum maximè naturalem; partum autem ab eodem termino maximè recedentem, hactenus recedere maximè à partu naturali; atque Cauſas iſtius diverſitatis, adeòque partus hactenus læſi Cauſas diverſas in medium protulimus; tempus eſt, ut auxilia quoque proponamus, quorum ope Partus ad conſtitutum à Deo tempus, terminumque maximè legitimum, quantum arte Medica fieri poteſt, deduci queat.

Cauſis, quæ partum præcipitant, occurrendum.

LXXXVIII. Hoc ut ritè fiat, conſiderandæ Cauſæ, quæ nunc Partum præcipitant, nunc retardant, ſuperiùs enumeratæ, ut, quoties aliquæ locum habent in gravidis, adeòque metus eſt, ne aut citiùs, aut ſeriùs contingat Partus, in tempore illis occurratur, earundemque noxa præveniatur: Nam fruſtra quis Parturienti jam fęminæ remedia exhibere ſuſtinebit, quorum ope mox tollantur ſemper Partus dolores, differaturque Partus citiùs urgens: quamvis non negem, aliquando, at non ſemper, poſſe convenientibus medicamentis ſiſti præmaturè parturientium dolores, & ita quidem, ut illis ſublatis ceſſet ſimul pariendi conatus, donec tandem ordinario ac verè naturali tempore iiſdem redeuntibus felix contingat Partus.

Par… lores … ſa e… præm… ſiſten… A ca… terna… ſimè … tur.

LXXXIX. Illud autem accidit, quoties à Cauſa externa modò eveniente partus dolores contingunt quibus tunc remotis ſedatiſque ceſſant quoque Conatus illi pariendi præmaturi.

XC. Quoties autem præceſſerunt aliquandiu in Matre aut Fętu Cauſæ Partum exempli gratia præmaturum producturæ, fruſtrà expectatur earundem Correctio aut Sublatio, donec urgeant Partus dolores, qui admodùm raro patientur ſe ita diminui, vel tolli, ut ad ordinarium pariendi tempus pergat Uteri geſtatio.

Part… riùs … rus n… li tem… concit… quit. Et qu…

XCI. Quòd ſi ſubinde poſſit præcipitatus ac præmaturus Partus ſiſti remediis parturienti fœminæ adminiſtratis, vix unquam poterit tamen commodè Partus ſeriùs venturus naturali tempore concitari.

XCII. Nam ſi Fętus Exempli gratia propter matris propriumque affectum præcedentem factus debilior ad perfectionem deſideratam non pervenerit adhuc tempore Partus naturali adventante, non niſi cum ejuſdem Fętus & ſubinde Matris quoque periculo tentabitur Partus excitatio artificialis.

Fęmi… natur… tempo… riat, agend…

XCIII. Quiſquis proinde voluerit Fæminam tempore maximè naturali parere, is operam ſimul dabit, ut 1. *præveniantur omnia, quæ eundem poſſunt præcipitare aut retardare.*

XCIV. Ut 2. *ſi quædam præcipitis tardioriſve Partus Cauſæ locum habuerint, eædem in tempore corrigantur, emendentur, tollanturve.*

XCV. Ac in ſpecie danda opera, ut 1. quantum licet, Gravidæ *Aere* utantur ſereno, temperatoque.

XCVI. Ut 2 eædem *Alimentis* fruantur optimis, probè paratis, quantitate mediocri, tempore conveniente.

XCVII. Ut 3. eædem pro ſui corporis conſtitutione *Somno*, *Vigiliiſque* indulgeant moderatis.

XCVIII. Ut 4. eædem Gravidæ *corpus moveant commodè*, omnemque vitent ejus agitationem fortem, ut & torporem, ac ſegnitiem noxiam.

XCIX. Ut 5. eædem Gravidæ, quantum fieri poteſt, *vivant hilariter*, atque ab omni Affectu animi vehementi liberæ.

C. Ut 6. eædem Gravidæ *alvum* ſervent laxam, *Urinam* reddant pro aſſumpto potu ſufficientem, nullum patiantur *Sanguinis effluxum* notabilem ac nocentem.

Erratum … Diæta co… gendum

CI. Quoties verò aut *neceſſariò*, aut *caſu & fortuitò*, aut *data opera erratum* aliquod à Prægnante fęmina commiſſum eſt *in Diæta* laudata, toties curandum ſedulò, ut idem corrigatur, emendeturque in tempore.

Sive nec… ſariò com… miſſum.

CII. Dixi *neceſſariò*, quando illud vitari non potuit, *Aer* putà, præter omnem omnium expectationem ſubitò mutatus ex ſereno in humidum, aliterve malè affectum, dùm in aperto Aere ruri forſan verſatur Prægnans; quando *Alimenta* optima deſiderantur; quando vitæ periculum ut effugiat Prægnans, cogitur quovis modo valdè *agitare ac movere corpus* ſuum, & ſic porrò.

Sive fortu… tò.

CIII. Dixi *fortuitò* aliquando à Prægnantibus committi aliquod in Diæta erratum, quando Exempli gratia diutiùs ferenda ſitis, quoniam potus caſu eſt effuſus; quando ab imprudente, aut malitioſo ipſi terror incutitur; quando ex ictu fortuito ipſi excitatur Narium hæmorrhagia; & ſic de cæteris.

Sive da… opera.

CIV. Dixi etiam erratum in diæta committi aliquando à Prægnantibus *data opera & ſtudio* nam plurimæ ſunt ſatis petulantes, adeò ut putent multæ omnia ſibi licere agere impunè, quamvis nonnunquam monitæ ſint de noxa ſecutura tum ab Adſtantibus & Amicis, tum à Medicis; au-

dent

dent namque ſalutaria ſpernere quorumvis conſilia, & imprimis *quævis Alimenta & Condimenta Fructuſque horarios* ingurgitare; audent *ſaltare, currere, tripudiare, equitare*, & neſcio quid non tentare.

CV. Ubi aut obſervant noxam ſibi tunc imminere, *prudentiores* ſolent *culpam* ſuam tum *fateri*, tum convenientibus auxiliis noxam præſentem *prævenire* ac *emendare*; *imprudentiores* autem culpam ſuam nunc *ridere*, nunc, ſeriùs licet, *dolere* ac *deplorare*.

CVI. Quò citiùs ergò erratum illud notatur, ilique ſuccurritur, eò citiùs quoque, faciliùs, ac feliciùs idem emendatur ac ſuperatur, quò ſegniùs idē erratum obſervatur, eò ſegniùs quoque, difficiliùſque illi ſuccurritur ac ſubvenitur.

CVII. Proximum eſt, ut iam ordine Mala ex iiſdem non naturalibus rebus quovis modo, neceſſariò, caſu, vel voluntariè perperàm uſurpatis orta perſequamur, ipſorumque remedia proponamus.

CVIII. Quoties autem Robuſtus Fœtus ſolito citiùs prodit tum ratione ſui roboris; tum ratione ſuæ magnitudinis auctæ, toties nullo remedio impediendus, retardanduſve Partus, quin potius obſervandus.

CIX. Ne tamen quis tunc fallatur, ſigna quærenda & aſſignanda ſunt, ex quibus conſtet Medico de Fœtu Robuſto, vel etiam ſolito majore.

CX. Fetus robur patet 1. *ſtatu Gravidæ optimo & ſano*; neque unquam Fœtu languente obſervabitur benè habere Mater, quamvis fieri poſſit, ut aliquando Matre exiſtente debili aut ægra, Fœtus exiſtat ſatis robuſtus.

CXI. Patet Fœtus robur 2. *Motu ejuſdem mediocri & blando*; quoties enim languet Fœtus, minùs movetur; quoties idem dolet, angiturve, nimiùm movetur, agitaturve inordinatè.

CXII. *Fœtum ſolito majorem* ſuadet Gravidæ Vterus ac Venter ſolito magis explicatus, expanſuſque; quamvis non raro Uterus ſolito magis explicetur nunc à gemino Fœtu; nunc à Placenta grandiori, aut multis humoribus plena, nunc ab Aqua copioſiore Fœtum ambiente.

CXIII. Unde an Fetus grandior ſit, ex Uteri Abdominiſque Tumore majore haud certò conſtat, atque mera duntaxat Conjectura eſt.

CXIV. Omnia verò tunc ritè fieri, etiam ubi ſolito citiùs excitantur Partus Dolores, indicabit præter iam dicta Medicus, ſi Mater fuerit ſana vegetaque, ſi in nulla re non-naturali peccaverit, aut eadem fortuitò fuerit turbata, unde tantum abeſt, ut inde turbetur Medicus prudens, ut contrà jubeat ipſam mulierem parturientem animo eſſe bono ac præſente.

CXV. Quòd ſi nec ſic quidem turbatum ſolicitumque Parturientis animum ſedare poſſit Medicus; aut leve aliquod in Diæta commiſſum eſt erratum, Animus putà prægnantis quovis animi affectu conturbatus eſt, terrore ſcilicet, vel ira, unde paulò poſt partus dolores ipſam occuparunt, operæ pretium eſt, ut, ſi Venam ſecare ampliùs ipſi non liceat, Medicamentum ipſi præſcribatur & blandè aromaticum, & ſimul opiatum, cuius ope ad tranquillitatem redigantur agitati ſpiritus, temperetur excitata inde humorum acrimonia, ſedenturque Dolores partum mentientes, aut comitantes: ſic enim, ſi falſi fuerint dolores iſti, brevi ſedabuntur, & tollentur partùs conatus; ſin veri & partum inſtantem teſtantes, promovebitur idem feliciter, quod imprimis optandum in caſu tam dubio & ancipiti.

CXVI. Quoties autem ex Cauſis Partum præter naturam Citiorem producturis locum habuit 1. *Æſtus Aeris magnus Commiſſuras uteri & placentæ* ſolito citiùs *exſiccaturus*, ſicque Partum præcipitaturus; toties variis remediis tum *Aeris æſtus* ulterior *præcavebitur* tum *temperabitur*, tum notatarum *commiſſurarum exſiccatio prævenietur*.

CXVII. *Aeris æſtus ulterior præcavebitur*, vitando eundem, ac ſe recipiendo in locum ſubterraneum, aut aliàs ab aeris æſtu liberum. *Aeris æſtus ulterior præcavendus. Idem temperandus.*

CXVIII. *Aeris æſtus temperabitur*, aſperſione pavimenti facta cum Aqua puteali, aut fontanam, Aceto, Plantarum acidarum aquearumve partibus Acetoſa, Plantagine, foliis Vitis, Portulacæ, Sempervivi majoris, flor. roſarum, borraginis, bugloſſæ, violarum, &c.

CXIX. *Commiſſurarum Uteri & placentæ exſiccatio prævenietur*, aſſumptione Liquorum æſtum omnem in corpore blandè compeſcentium, corpuſque humectantium; quò ſpectant Aquæ ex modò laudatis plantarum partibus deſtillatione elicitæ, ut & Syrupi ex iiſdem parati; & cum dictis aquis mixti, & ſæpiùs quantitate parva uſurpati; additis quantitate conveniente Spiritibus, Succiſve acidis. *Commiſſurarum Uteri, & placentæ exſiccatio prævenienda.*

CXX. Convenient in eundem finem *Emulſiones* blandiores, ex hordeo præſertim paratæ, ſit & *juſcula*, quibus incoctæ ſunt modò laudatæ plantæ, aut additi ſucci acidi. *Et quibus.*

CXXI. Hæc igitur ſi uſurpentur paulò poſt perpeſſum Aeris æſtum, prævenientur ſæpenumerò Partus citiùs aliàs eventuri.

CXXII. Nec tantùm internis remediis Commiſſurarum Uteri & Placentæ exſiccatio præcavebitur, curabiturve; verùm externis quoque Fœtibus; Balneiſve humectantibus prudenter adminiſtratis, ne plus noceant, quàm proſint; Oleis, Linimentis, Unguentiſve emollientibus & laxantibus abdominis regioni inferiori inunctis.

CXXIII. Emolliunt Rad. althææ, lilior. alb. &c. fol. althææ, malvæ, verbaſci, &c: ſem. lini, fœnugræci, &c. ex quibus & aqua pluviali vel fluviali parari poſſunt fotus & balnea.

CXXIV. Olea emollientia & laxantia ſunt liliorum alborum, mucaginum; Unguenta, de althæa ſimplex, de mucaginibus, Pinguedo humana, anſeris, &c.

CXXV. Quoties 2. *Alimenta* uſurpata ſunt *nimis Aromatica, Potuſve valdè Spirituoſi*, atque metus eſt, ne citiùs contingat idcircò Partus, danda eſt opera, ut primò abſtineant iſtæ Gravidæ ab ulteriore ſimilium Alimentorum uſu, vel potiùs abuſu: ac ſecundò uſurpent Alimenta glutinoſiora, piſces putà, extremaque iuniorum Animalium, pedes ſc. capitaque vitulorum, agnorum, &c. quin tertiò Potum hauriant Aquoſum magis; Aquam fontanam, Cereveſiam tenuem, ac Vinum Rubellum & Oligophorum: & quartò inter medicamentoſa aſſumant Emulſiones tum Hordei, tum Amygdalarum dulcium. *Partus præmaturus ab Alimentis Aromaticis & potu ſpirituoſo, qui curetur.*

CXXVI. Quoties, nimiùm indulſerunt *Vigiliis* Gravidæ, ac proinde metus eſt, ne idcircò citiùs ſolito pariant, non tantùm Somno viciſſim debent indulgere longiori, ſed inſuper uſurpare medicamenta, quæ quorumvis humorum, ac Bilis præſertim Acrimoniam propter vigilias auctam temperent, ſimulque ſomnum blandum excitent, qualia ſunt emulſiones & iuſcula modò à me laudata. *A Vigiliis nimiis qui curetur.*

CXXVII. Quoties 4. Currendo, Saltando, Equitando, ut quovis alio modo nimiùm *agitatum eſt* Gravidarum Corpus; toties non tantùm quieſcendum eſt ipſis, verùm inſuper modò notata Humorum Acrimonia laudatis medicamentis eſt corrigenda, & Fœtus quoque illa corporis agitatione commotus ad tranquillitatem atque quietem deducendus eſt ope Opiatorum; quibus Matris quoque Humores peccantes tum temperabuntur, tum ad quietem redigentur. *Animis corporis motu qui curetur.*

CXXVIII. Quoties 5. vehementi *Animi Affectu, Terrore* puta, *Ira*, vel *Triſtitia inopinatu* percellitur Gravida; unde metus ſit, ne citiùs *Ab Animi Affectu, qui curetur.*

tiùs

tiùs propteret ad partum; 1. *Vena mox ſecabitur in Brachio*, ubi erit præſertim phlethoria, & ſanguis quantitate parva educetur: ni eius vires non ſinant; tunc enim commodum eſt illi exhibere hauſtum potus ordinarii, ac imprimis Vini 2. *Conturbati, agitaque in univerſo corpore Humores ac Spiritus* compeſcentur, atque ad ordinatum motum reducentur per anodyna & opiata prudēter uſurpata, additis pro Affectus diverſitate nunc Aromaticis, nunc Acidiuſculis, 3. Si qui Affectus alii, *Alvi fluxus*, verbi gratia, *Vomitus*, *Dolor Colicus*, *Suffocatio Hypochondriaca* aliive ſimiles conſequantur Animi Affectum, Remedia ſingulis debita in tempore uſurpabuntur blandiora, & quidem talia, quæ fœtui nocere non poſſint: de quibus omnibus agitur in eorundem Curatione.

Ab alvo nimis laxa, qui curetur.

CXXIX. Si 6. vel ſponte, vel alia de cauſa *nimiùm laxetur* Gravidæ *alvus*, & metus ſit, ne frequenti alvi dejectione Partus ſolitò citiùs contingat, uſurpanda ſunt in tempore, quæ omni alvi fluxui compeſcendo conducunt, Opiata, inter quæ Diaſcordium Fracaſtorii facilè primum occupat locum, præter alia ſimul blandè adſtringentia.

CXXX. Ubi hoc factum uſurpabuntur quoque Medicamenta, quæ Cauſam externam, ſi quæ fuerit, alvi fluxum producentem corrigant, emendentque, Fructus præcoces putà, vel ſimilia: ubi obſervandum ſedulò, dandam operam, ut Cauſæ iſtæ vitentur impoſterùm, ne malum, quod ſublatum cupimus, foveatur, vel augeatur.

Continua meiendi irritatio ſedanda.

CXXXI. Si continua fuerit *ad Vrinam reddendam irritatio*, undecunque facta, ab humore Salſo putà ad veſicam delato, vel à veſicæ Calculo, Ulcereve; cùm propter illam irritationem continuam Parturiendi Conatus ſimul excitentur, ideoque metus ſit, ut Partus quoque citiùs ſolito eveniat; allaborandum, ut quantum fieri poteſt, illa meiendi irritatio ſedetur, tollaturque.

Salſum humorem Vrinæ iunctum temperando.

CXXXII. Et Salſus quidem humor Urinæ junctus temperabitur commodò Emulſionibus ſæpiùs laudatis, & aliquando Spiritu Salis Armoniaci ad paucas guttas ex Vino ſubinde uſurpato, poſtquam Salſedo tunc peccans muriatica eſt, adeoq; huic Sali Volatilis ſatis feliciter edens Cavendum tamen, ne is quantitate uſurpetur nimia, unde menſtruorum fluxus ſolet excitari, atque Partus forſan poſſet præcipitari.

Dolorem à Calculo ſedando.

CXXXIII. *Calculos in Veſicæ Orificio* exiſtens ac Urinam ſæpiùs reddendam cogens indicat remedia dolorem illum ac irritationem ſedantia; ſenſumque obtundentia; tum anodina, tum præſertim opiata.

Vlcus in Veſicæ Orificio mundando & conſolidando.

CXXXIV. *Vlcus in Veſicæ Orificio* exiſtens præter iam laudata remedia indicat inſuper medicamenta Ulcus mundantia & conſolidantia; inter quæ nulla novi, quæ Balſamo Sulphuris, ac præſertim Succinato, hoc eſt, cum Succini Oleo parato, poſſit æquiparari; In pluribus enim ægris obſervavi hujus Balſami effectum ſingularem, eximiumque.

Hæmorrhagia, ſi ad partum propellat, ſiſtendo.

CXXXV. *Si Hœmorragia* qualiſcunque notabilis, vel per *nares*, vel imprimis per *Vterum*, aut *veſicam* quoque, Gravidis obveniat, metuſque ſit, ne forſan ideò Partus contingat citiùs, annitendum ſedulò, ut in tempore, ſi fieri poſſit, Hæmorrhagia illa ſiſtatur, atque omnis hœmorrhagiæ novę cauſa præcidatur, Fætuſque in Utero materno, roboretur.

Et quibus.

CXXXVI. Siſtetur illa Hæmorrhagia feliciſſimè Sanguine Draconis, atque Lapide Hæmatite in pulverem tenuiſſimum redactis, atque cùm Aqua Plantiginis, Cinnamomi, ac ſimilibus miſtis, addita ſtillatitiis aceti quantitate parva, quò tantillum diluantur, & faciliùs ad locum affectum transferantur.

CXXXVII. Huic Medicamento addit quoque poteſt aliquod Opiatum, Laudanum putà, vel Diaſcordium, &c. cum tantillo Syrupi convenientis, Myrtini, Portulacæ, alteriuſve adſtringentis.

CXXXVIII. Uſurpatur enim hoc medicamentum ad conſolidationem Vaſi quovis modo aperti, atque Sanguini exitum concedentis.

CXXXIX. Quòd ſi vehemens ſuerit Sanguinis effluxus, licet ſubinde in Brachio venam ſecare, atque Sanguinem effluxurum avertere.

CXL. Quin, ubi æſtus in corpore atque Sanguine magnus deprehenditur, addi quoque poteſt prædictis Apozema refrigerans, Sanguiniſque fervorem ac furorem compeſcens temperanſque, in quem finem conducit præ multis aliis Plantago, Sempervivumque majus.

CXLI. Si ab humorum Acrimonia Volatili, Acidaque, aperta fuerint vaſa, non tantum abſtinendum eſt à ſimilium uſu, ſed inſuper uſurpanda ſunt, quæ Acrimoniam notatam temperare ſunt apta, inter quæ laudò valdè Hordei, Amygdalarum dulcium, atque Seminum papaveris albi Emulſiones, addito nonnunquam Laudano Opiato, quæ conducunt imprimis, quando unà cum Urinis è Renibus profluit ſanguis.

CXLII. Sin à Corporis motu vehementiore, Aeris fæſtu, Alimentis Aromaticis, Potuve Generoſo fluidior fuerit factus Sanguis, atque idcircò faciliùs idem per nares, aliaſve vias erumperit, cavendum erit ab horum omnium abuſu ulteriore.

CXLIII. Fœtus præcedenti Sanguinis effluxu & jactu à debilior factus roborabitur Medicamentis aromaticis quidem, ſed minùs acribus, aut per alia coniuncta temperatis. Ubi præ multis aliis convenit Confectio Hyacinthorum, ut & Corallia, Margaritæ, atque ſimilia in Tincturas redacta, & paucarum guttarum quantitate ex vino rubro & adſtringente uſurpata

CXLIV. Atque ſicut diximus; exiſtimamus poſſe Partum citiùs eventurum ſæpenumerò ad tempus maximè naturale arte protrahi: videndum porrò, qui poſſit tardiùs expectandus Partus arte ac tutò accelerari.

CXLV. Quoties proinde propter Gravidæ *Triſtitiam continuatam*, licet non *graviſſimam*, *ſolicitudinemque augentem*, *non tamen rodentem*, metus eſt, ne *Fœtus* etiam *Robuſtus* (propter Uteri geſtationem præcedentem facilem, Motumque ipſius convenientem) *ſegniùs perficiatur* in Utero, *ſeriùs exitum quærat* ex Utero; quod ex ipſius *motu obſcuriore ac debiliore* coniectabit Prudens Medicus; totes Medicamentis & *Humores auſteros* corrigentibus & *Animum recreantibus* conabitur iidem Partum procraſtinantem blandè promovere.

CXLVI. *Humores Auſteros corrigunt* præ aliis omnibus *Salia Volatilia*, & imprimis *Salis armoniaci ſpiritus*. Huc ſpectant omnia Aromatica multùm ſpirituoſa & odorata, Roſmarinus, Majorana, Pulegium, Ruta hortenſis, Satureja, Thymus, Angelica, Spica nardi, &c.

CXLVII. *Animum recreant & ad hilaritatem* deducunt eadem *Salia Volatilia*, ſed imprimis Oleoſa, cæteraque Aromatica blandiora, ſimulque ſpirituoſa, vel cum ſpirituoſis præparata: quæ novi per experientiam plurimùm facere inter omnia medicamenta materialia ad Animum triſtem exhilarandum, corpuſque tam continens quàm contentum à mœrore malè affectum emendandum.

CXLVIII. Quòd ſi hæc medicamenta recreant ac reſtaurent adultos, quorum partes humoreſque difficiliùs reſtituuntur in integrum, quoties aliquam paſſi ſunt labem, quis dubitabit ab iiſdem tenella Fœtus in materno utero membra, teneroſque eiuſdem Humores faciliùs poſſe reſtitui, quoties à mœrore, aut ſolicitudine matris fuerunt ipſa plus minuſve ab integritate ſua remota.

CXLIX.

CXLIX. Quibus proinde conſulimus medicamentis Matri à mœrore aut ſolicitudine malè affectæ, iiſdem ſimul medemur Fœtui ab eadem cauſa in Utero materno malè affecto; ut ſic quoque una fidelia duos de albemus parietes.

CL. Quoties verò à *graviore Cauſa* durante Uteri geſtatione *in Affectum ſatis gravem* conjecta eſt *Gravida*, unde licet paulatim reſtituatur ipſa, metus tamen ſit, ne idcircò tum *ſegniùs ad exitum properet Fœtus*, tum idem *prodeat debilior*; majori cura allaborandum eſt, ut *Gravidæ, hinc & Fętus quoque Affectus* in tempore *curetur*, atque; quantùm ſieri commodè poteſt, *utriuſque Inſirmitas ſuperetur, roburque ipſis concilietur*.

CLI. Affectus qualeſcunque tunc à *Mœrore ſummo* in Matre producantur, ſive fuerit *Appetitus proſtratus*, *Cordis anxietas vel palpitatio*; & quandoque *Epilepſia*, *Dolor Colicus*, aliave ventris *tormina*, &c. ſemper conducent inter medicamenta tunc adminiſtranda *Salia volatilia*, quippe quæ apprimè conducunt corrigendis Humoribus à Mœrore ſummo corruptis: dummmodò, ſicut dictum quantitate parva uſurpentur.

CLII. Cavendum autem ſedulò à medicamentis vehementioribus, ac præſertim *Evacuantibus*, quippe quæ non tantùm non conveniunt prægnantibus, ſed ne quidem Affectibus à Mœrore productis, quà talibus; exceptis *Sudoriferis*, quæ, ſi præſertim ſumantur Aromatica & volatili ſale prædita, plurimùm proſunt in talibus affectibus.

CLIII. *Infirmitas* tum Matris, tum *Fœtus* ſenſim *ſuperabitur*, ipſiſque amiſſum robur reſtituetur continuato aliquandiù Aromaticorum, ſed blandiorum; uſu, quorum ope Humores tum primariò, tum ſecundariò à prædictis Cauſis læſi paulatim reſtituuntur: Melancholici puta, & Bilioſi; à quibus cùm Functiones Naturales plurimùm pendeant, ab iiſdem ritè conſtitutis ſanitatem quoque primariò pendere quivis facilè videt.

CLIV. Non tantùm hic conveniunt Aromatica ſed *Spirituoſa* quoque; cum quibus *Animales Spiritus* non parum in affectibus gravibus conſumi ſoliti cùm reparentur, meritò eorundem uſus hic à nobis commendatur.

CLV. Sed commodiſſimè junguntur Aromatica Spirituoſis, & ita quidem, ut Aqueis additis temperentur franganturque utraque, ſicque aſſumantur commodiùs & faciliùs.

CLVI. Meritò Aromatica & Spirituoſa commendo ad Vires tum Matris, tum Fœtus ab Animi Mœrore fractas & attritas reparandas, reſtaurandaſque; quoniam Hominis Robur in Functionum Naturalium Animaliumque integritate conſiſtit: quemadmodùm autem modò dicebam; Functiones Naturales Bili, Succoque Melancholico, ſive Acido præſertim deberi; ita Functiones Animales à Spiritibus Animalibus pendent.

CLVII. Sicut autem certum eſt, à ſummo Prægnantis Mœrore non tantùm in quemvis Affectum Corporis gravem eandem poſſe incidere, unde ſimiliter Affectu gravi afficiatur in Utero materno fœtus, verùm Infirmitatem quoque immanere aliquandiù utrique, quæ non niſi temporis tractu queat ſuperari, unde Fœtus quoque ſegniùs ad perfectionem ſui perveniat, ſeriùſque ad ſui partum feſtinet: ita ab aliis quoque Animi pathematis vehementioribus, Ira, Terroreve; ut & cæteris Diætæ vitiis multùm à mediocritate recedentibus graves Affectus produci poſſuut in Gravidis, hinc & in Fœtu, ſimilem Infirmitatem Languoremque conſequentem habentes, atque itidem Partum retardantes.

CLVIII. In quorum omnium Curatione ſemper habenda exacta cura Prægnantium, & Fœtus; ut & in *Robore Fętui ac Matri reſtituendo* ſemper attendendum eſt ad ipſum *Affectum Matris præcedentem*, *Cauſamque ipſius externam*, cùm ſecundùm ipſa non parum variare debeant Medicamenta: quippe quæ tum ipſi Cauſæ, tum Affectui præcedenti debeant eſſe quodammodò ſaltem contraria.

CLIX. Ad quam Regulam in facienda Medicina uſus magni, quotquot attendent ſeriò, faciliùs feliciùſque obtinebunt, quod querunt: & contrà plures perdent, quotquot illis neglectis putant ſe omnia æquè poſſe ſuperare.

Partus deficientis curatio.

CLX. Me autem ſæpiùs idem dicamus ac repetamus, ſi per ſingulas res non naturales pergamus in Curatione horum malorum proponenda, deſinemus illam perſequi, atque tranſibimus recta ad *Partum deficientem excitandum & promovendum*.

Si fętus extremè debilis ſit eius curatio.

CLXI. Si *Fętus extremè debilis cauſa* ſit *Deficientis Partus*: idem *multùm Aromaticis & Spirituoſis Matri* per intervalla exhibitis roborandus: in quem finem conducunt variæ Aquæ ex Vini Spiritu & Aromatibus ſimul functis deſtillatione paratæ, ut & Olea ſtillatitia Aromatica; quin ex utriſque prudenter & arte unitis parata Vitæ Elixiria & Balſama dicta, tunc enim longè plus præſtant; citiuſque ſuum producunt effectum.

Si fœtus ſit mortuus.

CLXII. Si *Fętus* idem *mortuus deficientis*, nec ſatis procedenti *Partus* ſuerit *Cauſa*; (quod imprimis ex ſummo frigore citra febrem Gravidam corripiente, atque per univerſum corpus diſtributo, hocque conſequente Fœtus Motu abolito, nec ampliùs obſervabili, una cum ejuſdem pondere gravativo in Abdominis fundo percepto conſtabit) licebit ſecuriùs exhibere Medicamenta potenter ipſum expellentia, qualia ſunt Rad. Ariſtolochiæ utriuſque; ac præſertim Cyclaminis, dictamni Albi. Gentianæ, &c. Fol. Sabinæ, Pulegij, Tamarici, &c. Flor. Cheiri, Crocus, &c. Borax, Myrrha, Caſtoreum, Ana Fœtida, &c. Ex quibus tam Pulveres, quàm Pilulæ, aut Decocta, Electuaria, Olea, &c. parantur, & Parturientibus exhibentur. Exempli gratia.

Et quibus. Medicamẽta fœtum expellentia.

Pulvis.

℞. *Mirrhæ Rubr.* ℈j.
Croci opt. ℈ß.
Borac. Venet. ʒ ß.
Cinnam. acut. Gr. viij.

M. F. Pulvis dividendus in duas doles, ex idoneæ Mixturæ, aut Vini Cochleari, interpolatis unius horæ aut circiter vicibus, aſſumendas.

Fœtus mortuus manuũ, inſtrumẽtorumque opera educẽdus. Et quãdo.

CLXIII. Quòd ſi ne ſic quidem promovetur Partus, *quoties licet, manuum inſtrumẽtorumque* opera educendus Fętus mortuus: dummodò *conſtet ipſum eſſe mortuum*.

CLXIV. Dixi, *quoties licet*, niſi enim pateat Uteri Orificium, fruſtrà tentatur manuum, ne dicam Inſtrumentorum, opera Fœtus eductio.

Obſtetricum temeraiarũ erratum.

CLXV. Cavendum enim, ne Obſtetrix naſutula, vel temeraria, feſtinanſve ad mulieres alias in partus labore verſantes, urgeat ſubinde Gravidam, necdum in Partus conatibus poſitam, ut ad pariendum ſe componat, intruſis ſæpenumerò in Uteri orificium non tantùm externum, ſed internum quoque digitis, quò Fętui viam præparet paretque, quod valdè periculoſum.

Valdè periculoſum.

CLXVI. Valdè, inquam, periculoſa eſt *Digitorum in Vteri orificium internum intruſio*, antequam ſpontè pateat, quoniam facillimè læditur ipſum ab ungentibus, quod non niſi cum ſummo fit dolore, propter ſenſum in parte iſta multùm acutum.

CLXVII. Si periculoſum eſt, digitum intrudere in orificium Uteri internum, *longè periculoſius erit Inſtrumento*, ipſoque adeò *Matricis ſpeculo feſtinare* nimiùm in Colli Interni explicatione.

CLXVIII Licet autem tum digitorum opera, tum Inſtrumentis Chirurgicis Partum promovere, quoties per ſe ſatis patet Uterus, adiunt-

que pariendi Conatus veri, dummodò Fœtus ſit mortuus.

Mortuũ eſſe fœtum conſtare. 1. Ex frigore Gravidæ moleſtæ. 2. Expondere gravativo. 3. Ex fœtore. 4. Ex frigore, & mollitie partium fœtus. 5. Motu deficiente fœtus.

CLXIX. Conſtat autem *mortuum eſſe fœtum*, 1. *ex frigore moleſto Gravidæ corpus univerſum* abſque cauſa evidenti aut Febrili paroxyſmo *occupante*: quo tempore iudicant omnes, obiiſſe in Vtero materno fœtum. 2. *expondere gravativo circa uteri regionem obſervato*.

CLXX. Conſtat idem 3. *ex fœtore*. poſt ruptas Secundas unà *cum Aquis prodeunte*: qui quò gravior fuerit, eò certius mortui fœtus ſignum præbebit.

CLXXI. Conſtat idem 4. *ex frigore ac mollitie cadaveroſis partium fœtus* vel Uteri orificio appoſitarum, & obſtetricis manu digitiſve exploratarum, vel per idem orificium prodeuntium, & idcircò faciliùs contrectatarum.

CLXXII. Conſtat idem, aut conjectatur potiùs idem 5. ex *motu omni deficiente in fœtu adhuc calente*; unde ſuſpicio tunc eſt, ipſum nuper obiiſſe.

CLXXIII. Quò autem plura ex prædictis concurrunt ſigna, eò certiùs de Fœtus obitu decernet obſtetrix.

Mortui fœtus partes amputandæ.

CLXXIV. Ubi proinde ſatis ſuperque conſtat de Fœtus interitu, non dubitabit Obſtetrix, *quamvi Fœtus partem* occurrentem (quantùm id Parturiens commodè ferrè poteſt) manu prehendere atque allicere; at ſi reliquum corpus haud ſequatur, aut ſequi non poſſit, amputare, atque ſic Fœtus molem paulatim minuere, donec tandem omnes partes habuerit cum Secundis.

Matris culpa deficientis partus curatio.

CLXXV. Hactenus propter Fœtum extremè debilem, mortuumve Partus deficientis Curationem propoſuimus: ſequitur; ut ſimiliter, quomodò *matris culpa deficiens partus Curari debens* explicemus.

A viribus tum exhauſtis, tum oppreſſus.

CLXXVI. Quoties proinde *Gravidæ Parturienteſque* ſunt *valdè debiles*, tum ratione virium *vitalium*, tum ratione *Animalium*, ideòque ad pariendum impotentes; ſive ipſarum vires fuerint exhauſtæ, ſive oppreſſæ: toties danda opera, ut *vires* illæ, *exhauſtæ* quidem *reficiantur*, *oppreſſæ* autem *Liberentur*; *expedianturque*.

Exhauſtæ Vires quibus reparentur.

CLXXVII. *Exhauſtæ Vires vitales à Febribus ardentibus in* Parturientibus præſentibus, indicant *quævis Æſtum febrilem temperantia, ſed benigniora, additis tamen quibuſdam Aromaticis*, ſed blandioribus, Aqua Cinnamomi cum Aqua, non item cum Vino parata.

CLXXVIII. Certè, ſi unquam, hinc Medicum maxima tenet anxium ſolicitudo; quoniam non promovetur partus, niſi Aromaticis, calorem in nobis producere ſolitis; quæ tamen non fert æſtus febrilis: quo circa temperari debent ſimul, & quidem ita, ut Matri robur afferant, & ardorem febrilem minuant.

Contrarias indicationes ſimul urgẽtes contraria requirere remedia.

CLXXIX. Non tamen novum in facienda Medicina, Contrarias obſervare Indicationes, ſimul urgentes; in quo caſu feliciter junguntur, ſimulque uſurpantur Contraria medicamenta, ſed ita ut maximè urgentis habeatur ratio maxima, ipſique maximè ſuccuratur: quamvis, ſicut dictum, hic opus ſit & ingenio, & judicio.

Exhauſtæ vires vitales quibus reparentur.

CLXXX. *Exhauſtæ Vires* Parturientium *Vitales* propter *Dolores*, *Vigilias*, *Solicitudines*, *Evacuationes nimias*, &c. *iudicant ſui reparationem per Aromatica & Spirituoſa*, ſed blandiora & gratiora, hoc eſt, ita temperata, ut nullam notabilem magnamque in corpore mutationem producere poſſint.

Medicamẽta excellẽti qualitate prædita periculoſa.

CLXXXI. Omnia ſiquidem Medicamenta excellenti qualitate prædita, & in corpore magnam ſubitamque mutationem afferentia periculoſa ſunt ſemper, quia plerumque noxia: Ergò longè magis in Gravidis & Parturientibus.

CLXXXII. *Temperatiora* redduntur Aromatica & Spirituoſa, quoties *ipſi Addantur Aquea*, & ſubacida: *ab Aqueis* enim diluuntur & infringuntur quodamodò tum Aromatica, tum Acida, tum Spirituoſa.

A… & S… ſa q… tem… tur

CLXXXIII. *A ſubacidis* verò *temperantur* tum *Aromatica*, tum *Spirituoſa*, quatenus hæc duo in nobis augent calorem, quem minuunt Acida, & blandiùs ſubacida: quoniam igitur effectus iſtorum omnium comites habent in nobis Calorem aut Frigus, qualitates ſenſui valdè notabiles, à quarum Cruſis, Salſo puta & Acido, cùm maximè adeoque graviſſimæ ac periculoſiſſimæ mutationes pendeant, bonum eſt, innoteſcere nobis per qualitates iſtas ſenſibus & manifeſtas, & ſæpè moleſtas Humores corporis deſtructionem tàm ſæpè parientes, quò illis ſuccurratur in tempore, ac convenienter.

Oppr… res p… rient… vital… thora… modo… tur.

CLXXXIV. *Oppreſſæ Parturientium vires vitales ob Plethoram* in tempore ſanguinis eductione per *venam* in *brachio* alterutro *apertam* curari debuerat & liberari; quòd ſi hoc fuerit neglectum, nil obſtat inſtante partu *in manu* levem inſtituere Sanguinis miſſionem, non item in brachio: cum iſta minùs alteret, minùs debilitet, quàm hæc. Quin *Scarificatione* in aſſuetis educi poterit Sanguis: Spes tamen eſt, *Lochiorum* evacuatione copioſa liberari poſſe vires vitales priùs oppreſſas: quòd ſi non ſatis fluant lochia, nil impedit poſt partum ſaltem Sanguinem è pede vacuari,

Eade… preſſ… Aſcit… curen…

CLXXXV. *Oppreſſæ* Parturientium vires *ab Hydropis Aſcitis Aquis* abdomen ipſarum occupantibus, liberantur aliquando in partu effluente ſimul magna vi aquarum per Uterum, aliquando poſt partum unà cum lochiis, quamvis Affectus talis Valdè ut periculoſus, ac imprimis, quando aliquandiu duravit Aſcites, atque viſcera cœpit corrumpere Aqua in Ventre coacervata & collecta.

Th… Hydro… difficil… rari.

CLXXXVI. *Thoracis Hydrops* quemadmodum hàud facilè cognoſcitur, & ab aliis affectibus dignoſcitur, ita Curatio verè rationalis & dogmatica difficulter ipſi poteſt adaptari.

Op… vires v… à ſtat… in Inte… & Ab… ne qui… tur.

CLXXXVII. *Oppreſſæ* Parturientium *vires vitales à flatibus*, *Inteſtina*, hinc & *Abdomen valdè diſtendentibus*, liberabuntur citò, tutò, ſimulque aliquando jucundè iniecto quàm primum Enemate carminante; à quo ſi flatus copioſi erumpant, mox levabitur Parturiens, atque facilè ſatis pariet, non parùm flatuum excluſione recreata. Exempli loco ſit ſequens, tàm ante partum, quàm urgente ſaltem minùs partu, injciendum; quod.

Enema…

♃. *Rad.* *Angelicæ* ℥. j.
Althææ ℥ ß.
Fol. Pulegij.
Majoranæ, an. M. j.
Flor. Chamæm. Rom. M. ß.
Coq. ex Aq. pura,
In colat. ℥ viij. *diſſolv.*
Bened. laxat. ℥ ij.
Ol. Rutac. ℥ ß.
M. F. Chlyſter.

Eius Uſ…

CLXXXVIII. Quòd ſi uno Enemate non eliciantur ſatis flatus abdomen diſtendentes, injici poteſt & alterum, & aliquando tertium: prout enim flatuum materia eſt copioſior, & Imprimis tenacior, pituita puta glutinoſa, ita difficiliùs cedunt prodeuntque flatus, miſerè parturientes affligentes.

Oppreſſa… res vita… à flatibus in pecore qui curen… tur.

CLXXXIX. *Oppreſſæ* Parturientium vires vitales *à flatibus ad interiora pectoris pulmoneſque* penetrantibus, liberantur uſurpatione Aromaticorum, ſed flatus ſimul potenter diſcutientium, quorum ope flatus tum in ortu ſuo nonnunquam diſcutientur, tum in quavis corporis pares hærentes incidentur, diſſipabunturque.

CXC. Habent namque opus inciſione; ac conſequenter diſcuſſione non minùs Flatus, quàm

ipſo-

ipſorum materia; Pituita; ex qua prout magis, vel minùs eſt viſcoſa & glutinoſa, producuntur Flatus plus vel minùs tenaces ac viſcoſi: quorum viſcoſitas patet etiam in eorundem excretione, quæ ſubinde vix accidere poteſt, adhærentibus ubi vis in ſuo extiu flatibus; propter ſua glutinoſitatem.

CXCI. Si quando Parturientium Vires *oppreſſæ* ſint à *Flatibus in Tympanide*, non tantum *Inteſtina* ſed ipſam *Ventris Cavitatem* implentibus ac diſtendentibus, tunc opus fuiſſet in tempore laudatis iam *Enematibus* eoſdem per Alvum elicere, atque *Balneo* ſicco ex Abdominis Cavitate per Corporis ſuperficiem, & poros expellere; uſurpatis ſimul Diaphoreticis, ſed Incidentibus & Carminantibus, quò Flatus potenter aggrediantur, atque foràs propellant.

CXCII. Ubi autem hæc omnia nil efficiunt, atque ne ſic quoque ſuperari peſſunt flatus, tunc commodum foret *Acu Argentea cava* ipſum perforare Abdomen uſque ad ejus Cavitatem à peritonæo formatam & iſto inſtrumento cavo viam iſtis parare flatibus, aut *alio inſtrumento* magis apto eoſdem allicere atque elicere.

CXCIII. Quemadmodum cujuſvis, ita *Gravidarum* quoque *Vires Vitales opprimi* poſſunt à *Pituita*, vel *Sanguine Apoplexiam* producente, quocirca inſtante Partu in validæ comperientur, & ad Partùs labores ſuſtinendos minùs ſufficientes Quem parturientium ſtatum habeo deploratum & incurabilem; nec puto ipſas ſuperare poſſe tantùm malum; quin pereundum ipſis, accedente ſummo fœtus periculo, qui non niſi raro tunc prodibit vivus.

CXCIV. *Oppreſſæ Vires Parturientium Animales* liberantur modis jam dictis, recreanturque, quin *excitantur Spirituoſis* prudenter, hoc eſt, *ſæpius parvaque quantitate ipſis exhibitis*, de quibus quoniam egimus abundè in ſuperioribus, tranſimus ad ſequentia.

CXCV. Deficiente Matris culpa Partu, propter *Pubis & Crocygis oſſa* ætatis provectioris cauſa *minùs mobilia*; bonum eſt eadem *fotu emolliente* ſenſim *emolliri*; quod duabus; tribuſve ante partus tempus ſeptimanis utiliſſimè perficitur. Sic enim Cartilagines oſſa dicta connectentes paulatim fiunt molliores, hinc & Oſſium notatorum diductio & abductio facilior. Nam non abſcedunt ab invicem, verùm explicantur tantillum, & ita quidem, ut Fœtui pateat exitus facilior. Hinc proderit Vapor ex decoctis herbis emollientibus aſſurgens, atque in ſella perforata per plures antè partum dies exceptus; in quem finem Formula ſequens eſto.

℞. *Rad. Altheæ*, ℥ j.
Fol. ejuſdem,
Malvæ, *an. M. j. ß.*
Summ. Melilot. M. j.
Sem. Fœnugræc.
Lini, *an.* ℥ iij.

Conciſa & craſſe contuſa Coquatur ex Aqua pura & per horæ quadrantem à cubitum itura excipiatur Vapor aſcendens, idque toties repetatur, donec vis exulata ſit plantarum decoctarum; tunc enim recentibus eſt utendum.

CXCVI. Tales fotus non tantùm laudatum commodum afferunt Parturientibus, ut ſcilicet faciliùs, ac cum minore moleſtia prodeat Fœtus: verùm poſt ipſorum uſum *non tam facilè poſt partum claudicant Mulieres*; quoniam vi minori explicantur tunc dicta oſſa, & idcircò faciliùs ad ſtatum ſuum priorem redeunt emollitæ Cartilagines; quæ duriores relictæ, atque vi diductæ, & quodammodò avulſæ ab oſſibus rariùs ad priſtinum redeunt ſtatum; quin oſſium compagem relinquunt laxiorem, & ad plus minùs claudicandum proclives fœminas.

CXCVII. Quoties *Oſſeæ Excreſcentiæ aut Protuberantiæ* in Sinu muliebri exiſtentes viam præcludunt Fœtui; adeò ut non niſi mortuus elici queat; toties, ſi poſſibile, tollendæ ſunt ipſæ, ut via pateat ipſi ſufficiens.

CXCVIII. Quoties poſt *partum difficilem*, aliamve cauſam ex parte *coalvit Uteri Vagina*, *ſicut Collū externum*, unde via præcluditur Fœtui exituro; toties ſolvendus in tempore iſte coalitus, & cicatrice levi obducendus; viaque ſic fœtui paranda conveniens & ſatis patens.

Colli Uteri externi coalitus qui curetur.

CXCIX. Quoties propter *Herniam Uteri* parere non poſſunt fœminæ, toties ad extremum recurrendum remedium. *Partum Cæſareum*. ab domen, ubi hernia eſt, incidendo, hinc Uterum quoque aperiendo, atque ſic Fœtum educendo, ſicut ejus rei & operationis notabile exemplum habet Sennertus in Viatoris Uxore.

Partus Cæſareus. Ob herniā uteri.

CC. Quoties ob *Matris obitum* durante partu contingentem deficit Partus, toties, quamprimùm de illius obitu certò conſtat, & tum Conſanguineorum voluntate atque couſenſu, tum Magiſtratus authoritate licet, aperiendum defunctæ abdomen, mox & Uterus, extrahenduſque inde Fœtus partu Cæſareo.

Ob Matris obitum durante partu.

CCI. Magna quidem felicitas eſt, ſi quando *vi propria ex defunctæ matris uteri exitum inveniat Fœtus*, qui plerumque ibi relictus, nec in tempore extractus, ſepulchrum invenit ubi vitam acceperat.

CCII. Quoties non ſuccedit Partus propter *alterum Fœtus Pedem Manumve* exitum ſeorſim quærentem, ipſumve *Ventrem* Uteri Orificio ſeſe applicantem, toties opus eſt, ut Obſtetrix prudens digitis lentè ad Uteri ſinum immiſſis tum Partes iſtas exeuntes, exitumque quærentes retropellat, quin blandè ipſum Fœtum contorqueat, ejuſque motum perverſum ita invertat, ut tandem aptiùs ſe Uteri Orificio ſiſtat, & tunc feliciter educi queat.

Partus deficiens propter alterū pedem vel manum exeuntē vel Ventrem Uteri orificio applicatum qui curetur.

CCIII. Docuimus enim in ſuperioribus, ſi tum partium maximè legitimum eſſe, ſi Capite prodeat prono, hinc ſi utraque manu Capiti appoſito, aut utroque pede viam quærat; quod ſemper optandum, tàm reſpectu fætus, quàm matris.

CCIV. Quòd ſi Fœtus propter Dolores, Motuſve Epilepticos ſitum illum præternaturalem obſtinatiùs ſervet, bonum eſt, non urgere Partum, quin potiùs Matri remedia Dolores ſedantia, & Epilepſiam curantia exhibere, atque tunc demùm ubi Partes fetus mobiliores, non item rigidæ obſervantur ampliùs, illas in ordinem redigere, atque ſic Partum, maximè naturalem excitare ac promovere.

CCV. Atque ſic Partus læſi ſpecies varias, & Cauſas multifarias, Modumque Curandi Dogmaticum abſolvimus: proximum eſt ut ad Lochiorū Vitia pergamus.

CAPUT VIII.

De Lochiorum Vitiis.

I. UT Lochiorum natura meliùs innoteſcat, notandum, differre Uterum à cæteris Corporis Cavitatibus & Ventribus omnibus, quatenus cæteri Ventres omnes quò plus, etiam ſecundùm naturam, diſtenduntur, eò magis attenuantur; Uterus verò, quò plus ſecundùm naturam, hoc eſt, quando fœmina prægnans ſit, explicatur, eò magis incraſſatur.

Quomodò Uterus à cæteris corporis cavitatibus differat.

II. Hæc autem incraſſatio non fit, niſi ab alio, ſe Utero immiſcente & ipſum ſecundùm ejus ſubſtātiam implente.

Uteri Incraſſatio.

III. Id verò Sanguis eſt, tempore geſtationis ad Uterum delatus, ibidemque propter ſuppreſſa ut plurimùm tunc menſtrua ſubſiſtens, eundemque ſenſim magiſque diſtendens.

A Sāguine.

IV. Cui accedit, quòd Sanguis ad Fœtus nutrimentum feratur ad Uterum, & ab Utrro ad Placentam, mox per Umbilicalem Fœtus Venam

Et quomodò fiat.

nam ad ejuſdem Hepar, hinc & Cor: à quo per Arterias Umbilicales iterum redit ad Placentam; ex qua Utero aliquid ſubinde communicari, præſertim quando Fœtus malè habet, non videtur mihi abſurdum, quippe nec Rationi, nec Experientiæ contrarium.

Lochia quid.

V. Quemadmodùm autem hic ſanguis ad Fœtus Nutritionem & Augmentum defertur ad Uterum, ipſumque ſecundùm ejus ſubſtantiam membranoſam, ſed ſpongioſam, indies magis cum aucto Fœtu explicatam replet; ita poſt partum, hoc eſt, ipſius Fœtus excluſionem, ne Uterus, & cum ipſo Venter maneat diſtentus & tumens, ſed uterque ad priſtinam & naturalem parvitatem redeat; quoniam plus minùs in Utero hærens immutatus eſt, & à naturali ſtatu deflexit Sanguis, amovendus erat, excernenduſque è corpore: ſicut id etiam evenit. Voluit namque Deus, ut iſte Sanguis poſt partum efflueret, & quidem intra dies paucos; quem Sanguinis fluxum Lochiorum nomine appellarunt Medici.

Eorum fluxus citior & tardior.

VI. Hæc Lochia in quibuſdam fœminis fluxum ſuum abſolvunt citiùs, in aliis tardiùs; & quidem ſcundùm naturam, hoc eſt, abſque ullo ipſarum detrimento.

Uberior & parcior.

VII. Hæc eadem Lochia fluunt aliis uberiùs, aliis parciùs; itidem ſecundùm naturam.

Eius tempus.

VIII. Unde videas Lochia fluere quibuſdam per dies duos, tres, quatuor, aliis per dies octo, decem, aut plures: & quidem aliquando copia ſatis notabili, aliquando parva; ſive fluxus ille copioſior vel parcior diutiùs perſeveret, ſive citius ceſſet: quod ſedulò Medicis eſt obſervandum, ne mox turbentur, quando plus vel minus Lochiorum prodit, aut ſine neceſſitate ipſa conentur vel ſiſtere, vel promovere.

Diverſitas Lochiorum pro diverſitate Menſtruorum.

IX. Solent autem utplurimùm Fœminæ, quibus copioſè fluunt menſtrua, copioſum quoque pati Lochiorum fluxum, & contrà parcum, quibus menſtrua fluunt pauca. Quocirca quoties ad Puerperas, & in primo præſertim earum puerperio vocantur Medici, ac de Lochiorum fluxu occurrit ſolicitudo, toties inquirendum eſt in Menſtrui fluxus modum & quantitatem, quò conicere liceat, an Lochiorum fluxus cenſendus naturalis, vel ab ipſo plus minùs deflectens.

Conſiderandum, an ex lochiorum fluxu benè vel malè habeat puerpera.

X. Sed ut illud magis pateat, inquirendum eſt Medico, an moleſtiam aliquam patiatur Puerpera; quæ ſi nulla ſit, non eſt, quòd temerè conetur mutare qualemcunque Lochiorum fluxum: ſin aliqua occurrat, diſpiciendum eſt, an copioſiori parciorive Lochiorum fluxui adſcribi poſſit, debeatque. Fruſtrà enim fatigabitur Puerpera mutando Lochiorum effluxu in qualicunque, à quo nil patitur detrimenti.

Is vel ſecundùm vel contra naturam.

XI. E duobus proinde ſignis jam memoratis conjectabit prudens Medicus, an Lochiorum fluxus qualiſcunque ſit ſecundùm vel contra naturam.

Quot modis lædatur.

XII. Poteſt autem is variis *lædi* modis, & 1. quidem quando *Nullus* ſit; 2. quando *Parcior* exiſtit 3. quando *Copioſior* accidit; 4. quando *Colore*, *Odore*, aut *Conſiſtentia vitioſus* prodit.

Quando nullus eſt.

XIII. Rarò *Nullus* obſervatur Lochiorum fluxus, nec niſi cum evidenti Puerperæ noxa, vitæque periculo. Retentus namque tunc in Uteri ſubſtantia cavernoſa Sanguis, mox ibidem corrumpitur, ac Inflammationem, Abſceſſum, Ulcus aliaque mala plura ſucceſſivè producit.

XIV. Non dicendus autem Lochiorum fluxus ſuppreſſus, vel nullus, quando durante Partu copioſus effluxit Sanguis, ac ideo poſt partum pauciſſimus, vel nullus; quoniam qui ſecundùm naturam effluere debuerat poſt partum tantùm, præter naturam effluxit durante partu Sanguis.

Eius cauſa.

XV. *Nullus* autem contingit Lochiorum Fluxus propter *frigus externum* imprudenter Partus tempore *in Uteri ſinum admiſſum*, atque *Uteri orificia* priùs Placentæ commiſſa *conſtringens*, *Sanguinemve aut pituitam* huic conjunctam *in ipſis coagulans*.

Una ... contr...

XVI. Ubi autem ab externo frigore Orificia hæc quovis modo ſunt occluſa, hærens in Uteri ſubſtantia cavernoſa Sanguis corrumpitur paulatim, quoniam univerſus ad reliquam maſſam redire neſcit, unde pars ejus aliqua, ſed corrupta, reliquæ maſſæ confuſa commixtaque, ipſam ſimiliter corrumpit, & ad Cor deducta Febrem continuam excitat, minùs vel magis periculoſam, prout Corruptio dicta fuerit major vel minor, fuerintque remedia uſurpata minùs vel magis omnibus hiſce malis emendandis convenientia.

Loc... flux... primi... Eius...

XVII. Nec tantùm aliquando, ſicut dictum, *Nullus* obſervatur *Lochiorum fluxus*, ſed nonnunquam idem *ſupprimitur*; & quidem ab eadem cauſa modò memorata, ſæpenumerò ab *Induſio*, *aliove linteamine frigido*, ac præſertim *humido ſimul* Puerperæ adhibito; a quo tàm ſæpè mox ſupprimitur ille fluxus.

Qu... agat.

XVIII. Humiditas enim cauſæ frigoris juncta, citiùs, potentiùſque in univerſum corpus ipſam inſinuat, quæ Sanguinem plus minùs coagulando ipſum ad motum ineptiorem facit: ſed inſuper poros claudendo Exhalationem naturalem moratur & ſiſtit; unde non mirum ſi augeatur mox in corpore Calor, exciteturque Febris Calore moleſta.

XIX. Nec videtur tantùm frigus notatum Aeris, Linteorumque, Corporis poros externos, & Orificia Uteri interna modo dicto afficere, verùm ad *Interni* quoque *Colli coarctationem nimis citam*, *ejuſdemve tumorem*, *hinc* & *Canalis anguſtationem nimiam* plurimùm facere; qua de cauſa ſiſtitur ſubinde in Uteri cavitate Sanguis, coagulatur ibidem, quin corrumpitur quoque, unde acrimonia ſimiliter aucta rodit partes vicinas, producitque tandem fluxum purulentum & valdè noxium; dum ejus aliquid ad Uteri interiora penetrans, & affluentem Sanguinem itidem corrumpens, maſſam reliquam inficit, febreſque Continuas excitat.

Qui n... vel ſupp... ſus Lo... rum flu... curetur

XX. *Curabitur vel Nullus*, vel *Suppreſſus*, ab *externo frigore* quovis productus *Lochiorum Fluxus*, (Animus enim eſt, in hujus Affectus Tractatione mox Cauſæ unicuique propoſitæ ſubjungere Curationem) exhibendo quantocyus Medicamenta Pituitam vel Sanguinem in Uteri Orificiis coagulatum ſolventia, qualia ſunt *Aromatica* omnia & *Sale Volatili prædita*, & imprimis *Uterina* dicta, quæ nimirum longa & multiplici experientia comperta ſunt, in tali caſu prodeſſe; quæ ſi *Sudorifera* ſimul fuerint, plus efficient, atque citiùs, feliciùſque affectum illum difficilem ac pericoloſum tollent.

Et qui...

XXI. Commendantur autem omnia *Menſes promovere* ſolita, Ruta hortenſis, Artemiſia, Majorana, Pulegium, Sabina, &c. ex quibus decocta poſſunt parari, & ſatis calentia uſurpari, quò faciliùs ſudor erumpat, & potentiùs ad locum affectum vis medicamenti deferatur.

XXII. Quibus tamen minùs grata ſunt Decocta, iiſdem dari poſſunt Potiones ex dictarum plantarum Aquis, ut & aliis magis Aromaticis & Spirituoſis paratæ.

Febris ind... excitata qui curetur.

XXIII. Quamprimùm autem excitata eſt propter deficientem Lochiorum fluxum *Febris*, quæ continua ſolet eſſe, ac ſæpè ſatis ardens; cavendum ſedulò, ne illis Aromatici augeatur febrilis æſtus; quapropter illis potionibus addenda ſunt Acida, Acetum ſtillatitium, Aqua Amſtelodamenſium Alexipharmaca, vel Prophylactica noſtra, Spiritus Salias, Vitrioli, &c.

Et quibus

XXIV. Hoc namque temperamento ſervato utrique ſatisfit Indicationi, cùm æſtui febrili conducant Acida, uti eadem, æquè atque Aromatica, Pituitæ coagulatæ ſolvendæ; imprimis

primis quando adduntur Oculi Cancri, Antimonium Diaphoreticum, & ſimilia, quæ tum coagulatum quoque Sanguinem poſſunt diſſolvere.

XXV. Ex dictis unicuique Medico prudenti patet, prout Æſtus febrilis fuerint tunc major, vel minor augeri quoque vel minui deberi Acidorum quantitatem.

XXVI. Quòd ſi ſeriùs advocetur Medicus, atque jam ſubſtiterit per aliquot dies Lochiorum fluxus, quin plus minùſve circa Uterum hærens corruptus fuerit Sanguis, longè difficiliùs procedet Curatio, propter allabentem, itidemque circa Uterum ſubſiſtentem, corruptumque Sanguinem novum.

XXVII. Quapropter, ne nimius eò feratur, ab affecto loco affluens avertendus Sanguis; & quidem Venæſectione aliquando in pede, aliquando in brachio, vel manu adminiſtrata: Ubi prudentia opus eſt in Sanguine copia minore, majoreve educendo; conſideratis Puerperæ viribus, & Sanguinis abundantia, vel penuria.

XXVIII. Præter laudata remedia, ſi alvus non ſatis reſponderit, Enemata iniici poterunt, quæ non tantùm alvi excrementa exſiccata diluant, educantque, verùm blando ſuo fotu contentum circa Uterum Sanguinem concreſcentem diſſolvant, vel Pituitam coagulatam incidant.

XXIX. In hunc finem uſurpari quoque poterunt Fomenta, per pannos laneos, ſpongiamque pudendo muliebri admovendam.

XXX. Quin Unguentis quoque ac Linimentis temperatioribus inungi poterit Abdominis regio inferior.

XXXI. Quoad affectus cæteros, qui conſequi ſolent Suppreſſum Lochiorum fluxum, eorundem Curatio peti debet ex peculiari ipſorum Tractatione. In qua eorundem Curatione attendendum ſemper ad ægræ ſtatum, quòd nimirum ſit Puerpera, quod ſuppreſſa ſint, aut nulla ipſi Lochia: ſecundùm quæ Cura prædicta dirigi debet, ac feliciter abſolvi: quod ſi obſervatio iſta negligatur, brevi actum erit ſæpe cum ægra:

XXXII. Si *durante partu copioſus* effluxerit *Sanguis*, atque ideò nullus partum ſequi obſervetur Lochiorum fluxus; niſi aliquid detrimenti patiatur Puerpera, nullo remedio tentanda ipſorum expulſio, quin ſolis *roborantibus* vires puerperæ augendæ.

XXXIII. Quòd ſi præter illum Sanguinis durante partu effluxum, *frigus in muliebria admiſerit parturiens*, atque metus ſit, ne inde aliquid mali patiatur, danda eſt opera, ut in tempore ipſi exhibeatur *ſudoriferum aromaticum*; cujus ope forâs propellatur frigus illud noxium; præveniaturque malum gravius.

XXXIV. Illud idem magis urget *dolor & tumor in hypogaſtrio* Uterum malè affectum arguens: in quo caſu præter *ſudoriferum*, bonum erit, *linimento* inungere abdominis partem infimam, & alvo exiſtente adſtricta *enema* iniicere carminans, & emolliens.

XXXV. In hoc caſu nulla deſideratur *Sanguinis miſſio*, niſi concurrat *plethora*, vel *febris ſucceſſerit* ſatis ardens, quæ auxiliis reliquis non cedat, ſed æſtu gravi moleſta ſit.

XXXVI. *Parcior* exiſtit Lochiorum fluxus, aliàs *ſecundùm*, aliàs *præter naturam*.

XXXVII. *Secundùm naturam*, in quibus *parcior* eſt *Sanguis*, & proinde *parciùs* ſolent fluere *Menſtrua*.

XXXVIII. *Præter naturam*, quibus *durante partu Sanguis effluit multus*; aut *durante partu*, *vel poſtmodum* admiſſum eſt imprudenter aut fortuitò in *Uteri ſinum frigus*, a quo non omnia, ſed aliqua ſunt occluſa obſtructave Uteri vaſa, ideòque ex parte ſaltem ſuppreſſus Lochiorum fluxus; aut *Febris* undecunque excitata eſt, quæ dictum fluxum minuat.

XXXIX. Quibus naturaliter *Menſtrua* ſolent eſſe *parca*, nec mirum, nec noxium eſt *Lochia fluere parca*, quin *ſalutare* potiùs ac utile, cùm aliàs metus ſit, ne vires puerperæ minuantur, pereunte ipſi multo Sanguine.

Quibus bonum eſt Lochia eſſe pauca.

XL. Quibus *durante partu copioſus effluxit Sanguis, bonum eſt Lochia eſſe pauca*; quæ proinde minimè ſunt promovenda; quin potius; ſi copioſa forent, minuenda & blandè ſiſtenda mediis poſteà proponendis.

XLI. Quoties autem à *frigore* imprudenter aut fortuitò *admiſſo* ex parte ſuppreſſus eſt, adeòque *diminutus* Lochiorum fluxus, convenient Remedia in eodem ſuppreſſo enumerata, & laudata, *Incidentia* putà, & *Sudorifera Aromatica*, non neglectis Oleis, Unguentis, ac Linimentis ſimilibus, ut & Enematibus Emollientibus & Carminantibus.

Si ob frigus ſint pauca qui curetur.

XLII. Poteſt quoque in hoc caſu feliciter nonnunquam inſtitui *Venæ-ſectio*, & imprimis ubi acceſſit Febris cum Inflammationis metu.

XLII. Quoties verò à *Febre* Puerperæ *ex aliis cauſis quibuſvis ſuperveniente diminuitur Lochiorum fluxus*, toties danda opera, ut *Febris* hujus *Cauſa vera inveniatur*, & ipſi ſecundùm illam *remedia convenientia adhibeatur*: niſi enim Cauſa febris vera innoteſcat, ut & ratio, ſecundùm quam Febris producta eſt, nulla Curatio rationalis inſtituetur, certave, verùm incerta duntaxat, ac ſæpenumerò temeraria.

Febris curãda, ſi Lochiorum fluxus ab ea diminuatur.

XLIV. Dum autem febri adhibentur remedia convenientia, *non negligendus ipſe Lochiorum fluxus diminutus*, quin huic quoque *promovendo* utilia ſunt uſurpanda auxilia, *ſed talia, quæ Febris notatæ Curationi non adverſentur, verùm cum ipſis conſiſtere poſſint.*

Ut & Lochiorum fluxus promovendus.

XLV. *Copioſiùs fluunt* aliquando *Lochia*, & quidem 1. propter *Placentam vi cum Secundis avulſam*, quod imprimis evenit Obſtetricibus imperitis ac temerariis, aut nimiùm feſtinantibus.

Lochiorum fluxus copioſus 1. propter Placentam vi avulſam.

XLVI. 2. Propter *Laxitatem Vaſorum in Utero exiſtentium*, ſive *naturalem in tenuioribus*, ſive *adventitiam* poſt affectus graves, ac imprimis *Menſtruorum fluxus enormes*.

2. Propter Vaſorum laxitatem.

XLVII. 3. Propter *Sanguinem fluidiorem*, aut *per ſe*, ob *admiſtum ſerum* multum, aut per *accidens*, ob *Alimenta medicamentave* Sanguinem fluidum præſtantia, & circa tempus Partus perperam uſurpata.

3. Propter Sanguinem fluidiorem.

XLVIII. *Curabitur* idem Lochiorum fluxus Copioſior, 1. ſi *Placentæ vi fuerit cum Secundis avulſa*, ideòque partes Uteri internæ laceræ ſint, per Medicamenta Excoriationem omnem ſanantia & conſolidantia, qualia ſunt omnia blandè adſtringentia, Tormentilla, Biſtorta, Conſolida quævis, Myrtus, Hypericum, Corallia, Terra ſigillata & Bolus quævis; Sanguis Draconis, Lapis Hæmatites, &c.

Qui curetur 1. Si fuerit Placenta vi avulſa.

Et quibus.

XLIX. Ex quibus parari poſſunt Decocta, Aquæ, Miſturæ, Condita, Electuaria, Pilulæ, Pulveres, &c. Medicamenti namque forma mutanda eſt aut eligenda plerumque pro Ægrorum arbitrio, quò & libentiùs faciliùſque ipſa uſurpent, quin effectum laudabiliorem experiantur.

L. Quæcunque enim faſtidiunt Ægri, ad eadem facilè nauſeant, quin eadem facile vomitu reiiciunt, atque minùs in eorum uſu pergere ſolent, poſſuntve, unde Curatio minùs citò, & minùs tutò, quia minùs jucundè procedit, neglectis rejectiſve optimis etiam medicamentis.

Ægris, quæ faſtidiunt non exhibẽda.

LI. Ubi contrà indulget aliquid ſuis Ægris Medicus, exhibetque ipſis Medicamenta tum forma ſive conſiſtentia, tum odore, tum ſapore minùs ingrata, uſurpantur eadem avidiùs, retinentur faciliùs, operanturque feliciùs, atque ſic Cura expectatur citiùs & tutius.

Ægris ſi aliquid indulgeat Medicus meliùs eos curat.

LII. Læſa igitur ob violentam Secundinarum avulſionem Uteri ſuperficies, & hinc conſequens lochiorum eruptio juſto largior, curabuntur medicamentis mox memorati, excoriationem ſcilicet ſanantibus, & ſanguinis effluxum cohibentibus, ſeu Mixturæ, ſeu Apozematis forma propinatis: Exempli gratia.

Mixtura.

♃. *Aq. Plantaginis*, ℥ j. ß.
Antepilept. Amſtelodamenſ.
Acet. ſtillat. an. ℥ ß.
Lap. Hæmatit. ℈ ß.
Corall. Rubr. præp. ℈ j.
Laud. Opiat. Gr. ij.
Syr. Myrtin. ℥ j.
M.

Eius Uſus. Accipiat ſubinde hujus Mixturæ agitatæ Cochleare unum; Cujus ope & ſiſtetur fluxus; & ſanabitur excoriatio Decoctum ſequenti formula præſcribatur.

Decoctum.

♃ *Rad. Tormentillæ*,
Biſtortæ, an. ℥ ij.
Fol. Conſolid. Maj.
Saniculæ,
Pyrolæ.
Summ. Hyperici. an. M. j.
Coq. ex Aqua ferrata,
In Colat. ℥ xx. *diſſolv.*
Syr. de Symphyt. Fernel. ℥ iij.
Aq. Antepilept. vel
Hyſteric. Amſtel. ℥ xvj.
M.

Eius Uſus. De hoc Decocto ſumat bis terve in die Ægra hauſtulum ad ℥ iij. donec ſiſtatur ſanguis copioſiùs ex Utero effluens.

Externa etiam hic convenire. LIII. Nec tantùm interna hic conveniunt, verùm externa quoque, Unguenta, Linimenta, Olea, Emplaſtra, vim leniendi propter Dolores ab excoriatione obortos, & conſolidandi habentia, & imprimis abdominis parti inferiori, aliquando lumbari quoque regioni illita vel applicata. Talia ſunt Unguentum Martiatum, Populeum, adſtringens Fernelii, Aureum, Calcis, Diapompholygos, refrigerans Galeni, &c. Emplaſtrum ad rupturas Fernel. Ceratum Santalinum, &c. Oleum Cydoniorum, Hyperici, Nepetæ, Nymphææ, Roſaceum, Omphacinum, Solani, Maſtichinum, Myrtillorum, &c.

Ut & Opiatis. LIV. Utiliter hiſce medicamentis admiſcentur tam internis quàm externis *Opiata*, quippe quæ eorundem vim non parùm augent, unde faciliùs citiùſque conſolidantur tunc partes Uteri excoriatæ, ſiſtiturque feliciùs fluxus Lochiorum nimius.

Nec non Venæ ſectio. LV. Quando fluxus ille augetur admodùm, cogimur ſubinde ad avertendum Sanguinem cum impetu ad Uterum ac per Uterum ruentem, eundem ex aperta in Brachio vena educere, quò ad tempus ſaltem exiguum, fieri queat, ſiſtatur Sanguinis Effluvium, atque interea temporis medicamentis modò laudatis tàm internis quàm externis tentetur Vaſorum, eorundem ſaltem Orificiorum conſolidatio.

2. Lochiorũ fluxus nimius ob laxitatem Vaſorum qui curetur. LVI. *Curabitur* 2. idem Lochiorum *fluxus nimius*, *ob laxitatem vaſorum* in Utero exiſtentium, modò laudatis medicamentis *adſtringentibus*, additis *Aromaticis*, ſed *blandioribus*, quorum ope robur partibus accedit, laxitaſque vaſorum ſenſim emendatur, tàm internis, quàm externis.

3. Ob Sanguinem fluidiorem, qui curetur. Siſtit per ſe. LVII. *Curabitur* 3. idem *Lochiorum fluxus nimius*, ob *Sanguinem* per ſe *fluidiorem*, hoc eſt multò *ſero dilutum*, uſurpando tum *Hydragoga*, tum *Sudorifera*; ſed *blandiora* propter Puerperarum ſtatum ſolicitum. Facilè namque peccatur circa Puerperas, quapropter tutius eſt, blandis ac debilioribus, quàm vehementibus & potentioribus uti ad ipſarum curationem auxiliis ac remediis.

LVIII. Idem *Sanguis* quoties ab uſurpato perperam durantibus partus doloribus & laboribus *Alimento*, *Medicamentove*, *aut potiùs Veneno*, *Spiritu* nempe *Vini* tàm *ſimplici*, quàm *aniſato*, vel *juniperino*; vel *leviſticino*, aliove ſimili, redditus eſt *fluidior* & *acrior*, toties idem temperandus medicamentis auſteriuſculis & acqueis, quin & Emulſionibus gratioribus ex Hordeo præſertim & Amygdalibus dulcibus ritè paratis, additis anodynis, & quandoque opiatis. *Si ſit ... men... Med... to.*

In hunc finem proderit ſequens, aut ſimile decoctum. *Deco...*

♃. *Herb. Malvæ*,
Semperviví Maj.
Solani, an M. j.
Sem. Plantag.
Acetoſ. an. ℥ ij.
Aquilegiæ, ℥ iij.
Papav. Alb. ℥ j.
Coq. ex Aq. pura,
In Colat. ℥ xx. *diſſolv.*
Syr. portulacæ, ℥ ij. ß.
Spir. Salis, Gutt. x.
M.

Hujus Decocti ℥ iij. aliquoties in die aſſumat Puerpera, non neglectis cæteris, ſi quæ ſimul concurrant, ſymptomatibus, quorum ratione non raró variè immutanda ſunt quævis medicamenta. *Eius...*

LIX. Abſtinendum autem ſedulò ab omnibus Spirituoſis, & volatili ſale præditis; à quibus augeretur facilè Sanguinis acrimonia & fluiditas. *Abſti... à ſpir... & sal... tili.*

LX. Notandum verò, attendendum ſemper eſſe ad cætera Symptomata tunc ſimul concurrentia, quorum ratione mutatio aliqua facienda ſemper in Medicamentorum quorumvis uſurpatione. *Atten... ad cæt... Sympt... ta.*

LXI. *Colorem naturalem* mutant Lochia, dum magis *nigricat* vel *palleſcit Sanguis* tunc profluens. *Calor... rũ mu...*

LXII. *Nigricare* ſolet Lochiorum Sanguis ab *acido acri copioſiùs* ipſi admiſto, & à mora in Utero facta. *Niger...*

LXIII. Quocircà tum *Aromaticis* & *Sale Volatili* abundantibus emendandum hoc malum. *Quibus ... retur.*

LXIV. *Palleſcit* contrà idem Sanguis ob admiſtum ipſi multum ſerum, pituitamve copioſam. *Pallidu...*

LXV. Sero quæ debeatur cura, diximus par. 57.

LXVI. Pituitæ autem corrigendæ debentur Medicamenta aromatica, eidemque educendæ Phlegmagoga ſæpiùs exhibenda. *Qui cu...*

LXVII. *Fœtent* quandoque Lochia, quod Moræ ipſorum adſcribendum. *Fœtor... chiorum*

LXVII. Promovendus proinde in tempore ipſorum effluxus per aromatica ſæpiùs laudata. *Qui cur...*

LXIX. Quòd ſi tantus ſit Ipſorum fœtor, ut ipſis puerperis non minùs quàm adſtantibus moleſtiam creet, corrigendus quoque Suffitu, halituve grato; qualis ex Aromatibus ſuaveolentibus, Cinnamomo, Garyophyllis, ac ſimilibus in pulverem redactis, atque affuſo aceto; vinove acidiuſculo in fictili vitrato, aliove vaſe prunis impoſito, excitatur, & Puerperas non minùs quàm adſtantes recreat, reficitque.

LXX. *Conſiſtentiam* mutant Lochia, quoties ſolito *fluidiora*, *minùſve fluida* exiſtunt. *Conſiſten... mala.*

LXXI. *Fluidiora* qui curanda docuimus modo parag. 57. *& ſeq.* *Qui curet...*

LXXII. Eadem *minùs fluida* curabuntur præſertim Salibus volatilibus convenienter, hoc eſt, tam internè quàm externè, adminiſtratis.

LXXIII. *Acrior* Lochiorum Sanguis temperandus imprimis externis, ſed pinguedine blanda præditis, Lacte tum ſimplici, tum ebutyrato, plantarum emollientium decoctis, &c. *Acredo q... temperet...*

CA-

CAPUT IX.

De Doloribus poſt Partum.

I. Solent pleræque Mulieres non tantùm durante Partu, verùm etiam *poſt Partum Dolores* pati graves, & quidem in parte abdominis inferiore, ubi ſitus eſt Uterus; qui quamvis ſubinde ſint tàm leves, ut à puerperis negligantur, exiſtunt tamen ſæpè tàm graves, ut non tantùm Febrim excitent, ſed etiam Delirium, quin Mortem accerſant.

II. Falluntur Medici, quotque Muliercularum quarundam Sententiam ſecuti, arbitrantur idcircò *utiles Puerperis Dolores hoſce*, quòd *ab ipſis promoveatur Lochiorum effluxus*, cujus contrarium ſæpiùs evenit, ut nimirùm urgentibus licet Doloribus illis vehementer, non fluant tamen Lochia.

III. Adde quod multis fœminis nulli ſint tales Dolores, fluant nihilominùs Lochia, & quidem longè commodiùs, quàm ſi urgeant notati Dolores.

IV. Falluntur quoque Mulierculas ſecuti Medici, exiſtimante *poſt primùm partum rarò, vel nunquam ſequi Dolores iſtos*, ſed poſt fecundum tantùm partum: quin eoſdem poſt ſingulos partus reddi graviores: quod itidem falſi arguitur Experientia quotidiana in hiſce ſaltem regionibus, ubi tamen multos tenet hæc opinio non tantùm erronea, ſed ſimul noxia, & imprimis præcedens: quoniam negligitur idcircò & impeditur à multis Dolorum dictorum tanquam utilium Curatio, quamvis tàm ſæpè eorundem neglectus Cauſa fuerit necis multis puerperis.

V. Intereſt proinde, ut dictorum *Dolorum Cauſa vera*, & *noxa inde ſubſequens*. ritè cognoſcatur, quò in tempore illis ſuccurratur, & mala plura præveniantur.

VI. Hi *Dolores cùm conſequantur Partum*, meritò *Cauſa* eorundem frequentiſſima *quærenda petendaque ab iis*, *quæ Partus tempore parientibus evenire ſolent*.

VII. Duo autem ſunt maximè notabilia, quæ parientibus tunc accidunt; *Fœtus Excluſio*, atque *Secundarum tum ſeceſſus ab Utero*, *tum exitus ex eodem*.

VIII. In *Fœtus excluſiones*, hoc eſt, ipſo Partu propriè dicto, excitari *Dolores* ſatis graves, omnibus notum, ſed *qui poſt partum minuuntur*, *ac paulatim evaneſcunt*, Dolores autem dicti poſt partum alterius planè ſunt naturæ, incipiuntque non cum ipſo partu, ſed poſt ipſum partum Non poſſunt proinde hi Dolores confundi cum Partus Doloribus ſed nec ab ipſi deduci; poſtquam, uti jam dictum, ſoleant Dolores partus paulatim poſt partum minui & planè obliterari.

IX. *Secundarum ſeceſſum ab Utero*, *ut & earundem exitum ex Utero* quod attinet, ibi nova nonnunquam urgere ſolet Mulieres moleſtia; quoniam non rarò *ſatis arctè ac firmiter ſunt ipſa Utero connexæ*, *& ita connatæ*, *ut vix ac ne vix quidem patiantur ſe abſque ſui*, atque (quod graviſſimum eſt) *ipſius etiam Uteri laceratione ſeparari*.

X. Nemo autem ignorat forſan, quàm *acuti Dolores ſentiantur in partibus excoriatis & laceris*, *ac præſertim, quoties liquor quivis, ac imprimis acer mordaxque ipſas contingit*.

XI. Unde non mirum eſt, ſi *feminis poſt arctam Secundarum cum Utero connexionem*, *violentamque earundem evulſionem*, *Uterique adeò excoriationem*, *ad Lochiorum effluxum effluxumque Dolores excitentur ibidem graues*: de quibus nunc egimus.

XII. Obſervandum autem, ut totum hoc negotium reddatur manifeſtus, *Dolores illos poſt partum affligere maximè feminas tum delicatas & ſenſus exquiſiti*, *tum arctiùs connexas utero ſecundas*, hinc & *cum vehementia duntaxat ſeparabiles habentes*.

XIII. Obſeruandum præterea, *ſi negligatur Dolorum horum Curatio* eoſdem *utplurimùm reddi partibus ſubſequentibus ſingulis graviores* unde forſan ortum duxit, quam modò confutavimus, erronea quorundam de hiſce Doloribus ſententia. *Eorum Cura non negligenda.*

XIV. Obſervandum denique, non rarò *ad pariendum aut feſtinare*, *aut urgeri nimium Gravidas*, adeò ut, antequam ad extremam maturitatem venerit Fœtus, paratuſque ſit Secundarum ſeceſſus ab Utero facilis, præcipitetur Partus; unde difficiliùs tum excluditur Fœtus, tum ſeccedunt excedunt que ab Utero Secundæ. *Gravidas ad pariendum aut feſtinar e aut urgeri.*

XV. Cui accedit in hiſce regionibus, quòd multæ mulieres gravidæ indulgeant nimiùm *Alimentis craſſioris ac glutinoſioris ſubſtantiæ*, propter quam *Sanguis* productus *ſimilis arctiùs Secundas Utero nectit*. *Secudarum arctior Utero nexus unde.*

XVI. Nec mirum hoc evenire gravidis, Alimenta pleraque, & optima præſertim faſtidientibus, ideòque in minùs bonis delectationem aliquam quærentibus, poſtquam pleriſque placet more malo Alimentum craſſius, ac minùs ſalubre: ùnde tam frequenter non tantùm in corde Vaſiſque majoribus ipſi connexis, verùm in Cerebro quoque, vaſiſque in ipſo minimis occurrit ſubſtantia Glutinoſa & Pituitoſa concreta, & quibuſdam *Polypus* dicta. *Unde ſubſtantia glutinoſa & pituitoſa, ubique in corpore.*

XVII. Poſtquam igitur Sanguis plerorùmque glutinoſior exiſtit, non mirum quoque ſi arctius connectatur in gravidis Uterus Secundis.

XVIII. *Cauſa* itaque prima & *primaria Dolorum poſt partum*, *eſt connexio arctior Secundarum cum Utero*, hinc & *earundem Laceratio ab Utero Uterique adeò excoriatio*. *Cauſa primaria dolorum poſt partum.*

XIX. Cauſa eorundem ſecunda & priori ſe jungens, *Sanguis* eſt *Lochiorum per laceras excoriataſque Uteri partes fluens*, *ipſaſque mordicans & rodens*. *Secundaria*

XX. Quamvis autem Sanguis omnis, quandiu humectat excoriatas & laceras Uteri partes, ipſas dolore afficiat, *augetur* tamen non parùm *idem Dolor*, quando *Sanguis* idem quacunque de cauſa exiſtit ſolito *Acrior*. *Sanguinis Acrimonia.*

XXI. *Sanguinis Acrimonia* evenit partim à *Sero Acri* ei admiſto, partim *ab ipſo Sanguine moram ubivis nectentem*: ac proinde Uteri quoque Vaſis ſive cavernis ſinuoſis. *Unde Oriatur.*

XXII. Atque has putamus Cauſas tum præcipuas, tum frequentiſſimas Dolorum poſt partum. *Cauſa acceſſoria.*

XXIII. Accedere autem poſſunt, atque Dolores illos *augere* plures aliæ: *Frigus nimirum partus tempore*, aut paulò poſt partum imprudenter in *Uterum admiſſum*, atque *Lochia ex parte*, *aut in totum ſiſtens*: unde *Acrior* factus mora idem *Sanguis calorem excitat in Utero magnum*; ſive ſuccedat *Inflammatio*, ſive *ſerum effluat ſolum*, & quidem paucum & Acre, Uteri partes internas vehementer mordens ac rodens, *Frigus.*

XXIV. Accidunt etiam ſubinde in Uteri regione, ipſoque Utero *Dolores* atroces *à Flatibus, tum ipſum*, *Uterum tùm Inteſtina craſſa ibi ſita diſtendentibus*: qui quoties paulò poſt partum eveniunt, meritò hic conſiderantur. *Flatus.*

XXV. A Lochys ob externum frigus ſuppreſſis vel diminutis, atque nunc Inflammationem inchoantibus, nunc ob aliqualem moram Acrioriobus factis, vel utroque modo, excitatus Dolor, videtur mihi omninò inter Dolores notatos habendus. *Lochia ſuppreſſa.*

XXVI. Inchoata, imperfectave Inflammatio à Lochiorum Sanguine in Utero hærente, quæ nimirum ad ultimam Suppurationem non tendit, attamen paulò poſt partum orta, Dolores parit in Uterò vehementes; ac re vera poſt partum & propter partum, neglectamque puerpera ortos, *Inflammatio ab iis.*

XXVII.

Lochia acriora facta.

XXVII. Idem Lochiorum Sanguis ex parte licet in Utero hærens, atque acrior idcircò factus, quatenus reliquo effluenti jungitur, eundem facit Acriorem, unde Uteri partes tum excoriatas, tum plus minùſve inflammatas in tranſitu exituque ſuo lacerat, mordet, roditque, atque duplici nomine Dolores poſt partum parit: tum quatenus inflammatas, tum quatenus excoriatas Uteri partes malè afficit, ac dolere facit.

Fœtus in Vtero eſſe cauſam Dolorũ

XXVIII. Flatus in Utero ſæpiùs reperiri, certum ſit ex ipſorum excretione non infrequenti ex ipſo Utero; Eoſdem autem ibidem hærentes ac concluſos præter naturam in Uteri Orificiis & Oſtio ab externo frigore clauſis, Dolores ibidem parere poſſe ratio ſuadet, quinimò aliquando parere confirmat experientia, curatis illis doloribus per flatus diſcutientia. Dolores autem iſtos poſt & propter partum à Cauſa præternaturali productos ideò meritò inter Dolores poſt partum referri autumo.

Vt & qui in craſſo inteſtino hærent

XXIX. *Flatus* ſimiliter in *craſſo* duntaxat *inteſtino hærentes*, ipſumque valdè diſtendentes atque *Vterum* ſimul *comprimentes*, Doloremque in ipſo itidem parientes, inter Cauſas Dolorum poſt partum, ſed minùs propriè ita dicendorum, referendos exiſtimo.

Humores Acres eſſe cauſam dolorum.

XXX. Quòd ſi ſubinde *Humores Acres* ubivis exiſtentes, atque *Sanguinis Maſſæ* confuſi unà cum ipſa *tendant ad Vterum*, & vnà *cum Lochiis affluant*, producent quoque Dolores poſt partum.

Et Febres producere.

XXXI. Tales autem *Humores* erunt, qui *Febres quaſvis continuas Intermittenteſve, aut ex utriſque compoſitas producere ſolent* atque non tantùm *frigus & calorem*, ſed *Dolores*, quoque in *Capite*, *Ventre*, *Artubus*, ipſoque adeò *Vtero* tum propter partum, tum propter ſecundarum ſeparationem *malè habente parere*. Qui *Dolores*, ſive ſint *continui*, ſive per *intervalla repetentes*, omninò videntur mihi habendi pro Doloribus poſt partum.

Febres cauſa dolorum.

XXXII. Et certè, quemadmodum *à Doloribus* vehementibus in *Vtero* propter partum difficilem malè habente, aut *Inflammationem* ibidem orta, non rarò *excitatur febris*; ita propter *quamvis febrem*, ſed *Acriorem* atque *ardentem*, *aut algentem*, *Dolores producuntur in Vtero*, ſed priùs *malè affecto*, ſicut obſervamus idem aliis partibus quibuſvis evenire, ſimiliter propter ipſarum læſionem aliquam præcedentem, ſive notam, ſive ignotam neglectamque; quod tam ſæpè notavimus in ægris noſtris in Noſocoſino Academico.

XXXIII. Quales obſervationes quamvis negligantur à multis, juvant tamen plurimùm diligentes quarumvis rerum inveſtigatores, atque veritatis omnis adeòque Mutationum multiplicium evenientium Scrutatores ſolertes.

Quænam dolorũ cauſa in hoc aut illa habeat locum, ex quibus conjiciendum.

XXXIV. Atque ſic paucis præcipuas, & à me ſaltem in praxi mea obſervatas Dolorum poſt partum Cauſas protuli; quænam autem in hac iſtave puerpera habeant locum, tum ex *Cauſis evidentibus*, tum ex *doloris modo*, tum ex *Symptomatibus comitibus*, tum denique *ex juvantibus & nocentibus* facilè conjiciet Medicus prudens, ac non minùs ingenioſus quam judicioſus.

Quid Medico in caſu difficilis agẽdum.

XXXV. Oportet namque Medicum egregium in Caſu difficili & obſcuro ad omnia attendere, ſingula etiam minima obſervare, atque tunc ingenioſè Cauſas veras omnium rimari, atque judicioſè determinare.

Cauſa dolorum conjiciẽda.
1. Ex cauſis evidentibus.

XXXVI. Dixi modò, cùm variæ poſſint eſſe Dolorum poſt partum Cauſæ, veras conjecturus Medicum 1. ex *Cauſis evidentibus*, quales ſolent eſſe *frigus externum*, tum *Aeris*, tum *Linteorum* quorumvis; *Animi Affectus* gravis, Mœror, Ira, Terror; *Alimentum*, *Condimentum*, *Medicamentumve* à Puerpera uſurpatum, &c. quorum unum vel plura, ſi locum habuerint, quæ Dolores iſtos producere potuerint, meritò ſuſpicabitur Medicus, ab illis habuiſſe ipſos ortum.

2. Ex modo. Lan...

XXXVII. *Dolorum poſt partum Cauſas veras* conjiciet Medicus 2. *ex Doloris modo*. Nam ſi *lancinantes* ac per intervalla repetentes graviùſve affìcientes fuerint Dolores, *ab Acido & Salſo* in Sanguine redundante & ad Uterum delato ipſos ortum ducere judicabit.

Pul... ardi...

XXXVIII. Sin *Pulſantes & ardentes* fuerint Dolores, *Sanguinem* in Utero *ſubſiſtere atq; ſtagnare*, quin ad *Inflammationem vergere*, jamve inflammatum; ſuſpicabitur idem.

Diſ...

XXXIX. Sin *Diſtendentes* fuerint Dolores iſti, tenſaque obſervetur pars Abdominis inferior, à *Flatibus* Dolores illos productos conjectabit Medicus. Atque ſic ex Doloris modo in veras eorundem Cauſas inquiret, nec ita difficulter eaſdem inveniet.

3. E... pro... conco... tibus

XL. Eorundem poſt Partum Dolorum Cauſas veras rimabitur Medicus 3. ex *Symptomatibus noncomitantibus*, *Lochiorum Suppreſſione* vel *fluxu copioſiore*, *Alvo adſtrictiore* vel *laxiore*, *Flatuum excretione* aut *retentione*, atque aliquando *per Inteſtina diſcurſione*, & *Borborygmis*, *Humoris multifarii affluxu per Vterum*, *Pudendorum roſione Febre*, (nam non tantùm dantur Febres Symptomaticæ, quæque propriè loquendo ſunt aliorum Affectuum Symptomata, ſed uti omnes Affectus alii cuicunque primariò ſpectato junci habendi ſunt pro Accidentibus & Symptomatibus ejus, ita & Febres) *Delirio*, *Vigiliis*, &c.

Nẽpe... ſuppr...

XLI. Sic quando *Suppreſſa* fuerunt ante Dolores poſt partum *Lochia*, probabile fit, ab *ipſorum Suppreſſione* ortos Dolores, ex parte ſaltem.

Loch... miis.

XLII. Quando *fluunt copioſa Lochia*, conjectabit Medicus, *lacerata eſſe vaſa vel orifica Vteri ſatis grandia*, præſertim ſi cum difficultate ſeceſſerint Secundæ.

Alvo ...cta.

XLIII. Quando *Alvus deſtrictior* eſt, obſervanturque Rugitus in abdomine, ſuſpicabitur Medicus, Dolores notatos ex parte ſaltem productos à *flatibus*.

Laxa

XLIV. Quando *Alvus Laxior* exiſtit, ac imprimis, quando cum torminibus ægram vexat frequens dejectio, probabile fiet Medico, iſtos Dolores habere ortum *humoribus acribus* non tantùm ad Inteſtina delatis, verùm *ad Vterum* quoque *delatis*.

Loch... Sangu... vario

XLV. Prout *Lochiorum Sanguis* fuerit *varius*, *colore*, *odore*, *conſiſtentia*, *aliive humores ſimul effluxerint*, ita conjicet Medicus tales humores in corpore redundantes, atque ad Vterum delatos, Dolores poſt partum ſi non planè producere, ſaltem augere.

Roſio excoria... pudena... à Loch... Febri.

XLVI. Quando *Pudenda* ſimul *roduntur excorianturque* à *Lochiis* effluentibus, probabile fit, *ab eorundem Acrimonia*, ex parte ſaltem, produci Dolores poſt partum.

XLVII. Quando *Febris* comitatur Dolores poſt partum, prout illa diverſa fuerit, Primaria vel Symptomatica, & calore majore minoreve ſtipata, judicabit Medicus, Febri primariæ & ardentiori ſuccedentes Dolores Bili deberi, aut Sanguini æſtuanti; præcedentes autem ipſam, & graves exiſtentes, illi anſam præbuiſſe; unde ex Symptomatibus cæteris Cauſam ipſorum veram inveſtigabit.

XLVIII. Atque ſic ex Symptomatibus concurrentibus, ac præſertim pluribus ſimul collatis, prout in Puerperis ſingulis occurrunt diverſa, non ita difficulter Cauſas Dolorum poſt partum veras conjiciet aſſequeturque Medicus ingenioſus & judicioſus.

1. Ex juv... tibus, & ...centibus

XLIX. Sed eruet quoque idem 4. ex *juvantibus & nocentibus* Cauſas Dolorum poſt partum veras. Sic quoties à Flatus ex Vtero Inteſtiniſve diſcutientibus à quovis præſcriptis & uſurpatis ſedantur Dolores illi, meritò ſuſpicabitur, à Flatibus habuiſſe illos ſuam originem; ut & quoties uſurpatis

patis Alimentis, condimentiſque flatulentis augentur dolores iidem.

L. Sic quoties quovis modo *ad fluxum deductis Lochiis priùs ſuppreſſis*, *levantur Dolores* poſt partum, toties ab *eorundem ſuppreſſione* ipſos fuiſſe productos, coniiciet Medicus rationalis; & ſic porrò.

LI. Ut autem adhuc certiùs Cauſas veras Dolorum poſt partum aſſequatur, non tantùm ad unum Signorum Fontem, ſed ad omnes attendet idem, quò, ſi non proſint ſingula, multa juvent; cùm præſertim non liceat ſemper aliquid certi ex ſingulis concludere, quoties nimirum Ægri non ſatis poſſunt ſua referre Symptomata, Doloriſque ſui modum, vel non ſatis meminerunt Cauſarum evidentium, ignorantque, à quibus noxam acceperint, auxiliumve; quod tam frequens eſt in praxi, ut ſæpenumerò tum Affectum ipſum, tum ipſius Cauſam neceſſe habeat Medicus hariolari.

LII. Quòd ſi autem Cauſam veram Dolorum poſt partum ſe aſſecutum exiſtimaverit, danda erit eidem opera, ut quamprimùm maximè cuique cauſæ convenientia præſcribat exhibeatve Puerperæ Auxilia, Remediaque tam interna, quàm externa.

LIII. Quoties proinde ab *Utero lacero*, *excoriatoque* propter violentam *Secundarum avulſionem*, ortum habuerunt Dolores poſt partum, toties uſurpanda ſunt Medicamenta *lenientia*, *excoriationemque conſolidantia*; in quem finem laudantur meritò omnia *vulneraria* dicta, ex quibus, quando urget ſimul Lochiorum fluxus auctus, ſeligenda ſunt *ſubadſtringentia*.

LIV. Inter plantas *vulnerarias* numerantur Sanicula, Agrimonia, Pyrola, Veronica, Artemiſia, Sabina, Pimpinella, Alchimilla, Vinca per vinca, Sanguiſorba, Virga Aurea, Centaurium minus Ophioglоſſum, Betonica, Hypericum, Tanacetum, Verbena, Serpentaria, Herniaria, Pentaphyllum, Scordium, &c.

LV. Vi prætereà *ſubadſtrigente* prædita ſunt ſequentes: Conſolida major ac minor, ut & Saracenica, Plantago, Equiſetum, Tormentilla, Garyophyllata, harumque Radices, Piloſella, Flores Roſarum Rubrarum, Balauſtia, Perfoliata, Myrtus, Cort. Granatorum, Succus Prunorum Sylveſtrium inſpiſſatus, &c.

LVI. Atque ex hiſce *Decocta* parantur commodiſſimè, tum ex Aqua ferrata, tum ex Vino Rubro, additis Syrupis convenientibus, Myrtino, Roſarum Rub. ſiccatarum, de Symphyto Fernelii, & ſimilibus.

LVII. Quibus Potiones majori copia uſurpandæ diſplicent, us *Miſturæ* Cochleatim ſumendæ poſſunt præſcribi, ex Aquis Plantaginis, Piloſellæ, Agrimoniæ, & ſimilibus, ut & pauco Aceto, ſed Stillatitio blandiore, unà cum Lapide Hæmatite, Coralliis, Sanguine Draconis, Bolo Armena, Terra ſigillata, & ſimilibus, addendo ad gratiam aliquid Aquæ Cinnamomi, Fœniculi, aliuſve Aromaticæ.

LVIII. Omnibus autem hiſce Medicamentis jungentur utiliter tum Anodyna, tum Narcotica, Diaſcordium, Theriaca recens, Requies Nicolai, Philonium Meſvæ, atque Nicolai Myrepſi, Romanum dictum, ipſumque adeo Laudanum Opiatum: quorum ope præcedentium vis non parùm augetur & efficacior redditur, Dolorque ſedatur.

LIX. Poſſunt etiam hic *externa* uſurpari, ac præſertim *Decocta* ex enumeratis plantis parata cum *Syringa* in ipſum Uterum adhuc patentem iniici, & in decubitu ſupino aliquandiu in eodem retineri.

LX. Quoties *Sanguis Lochiorum ſeroſior* eſt, *Acriorque*, toties Idem *Anodynis*, *Emulſionum* præſertim forma uſurpandis, *temperabitur*, addendo ſubinde Opium, Laudanumve Opiatum.

LXI. Quo facto, ſi Puerperæ vires ferant, *blando Hydragogo* ſeri pars evacuabitur per alvum, mox & *Sudorifero* ex blandè adſtringentibus parato, Radicibus puta Garyophyllatæ, Tormentillæ, & ſimilibus, aliqua ſui parte propelletur per Corporis habitum.

LXII. Quoties idem *Sanguis mora* in Utero facta redditus eſt *Acrior*, toties, quoniam quæ tunc producitur *Acrimonia* eſt *Acida*, uſurpanda ſunt medicamenta notatam Acrimoniam temperantia, ſed ita, ut Sanguinis effluxum non augeant; unde inter *Aromatica*, ſeligenda ſunt minimè Acria, ſed *blandiſſima*, ſimulque *lenitur adſtringentia*; quæ ſi non ſuppetant, additis hiſce priorum vis frangenda erit, & ad mediocritatem reducenda. *Eiuſdem Acrimonia Acida quibus temperanda.*

LXIII. Conveniunt proinde, hic modò laudata *Vulneraria adſtringentia*, ſed ſimul *Aromatica*, Betonica, Scordium, Virga Aurea, Pimpinella, Verbena, Tanacetum, Millefolium, &c. quibus addi poſſunt Majorana, Calamintha Montana, Pulegium, Roſmarinus, Ruta Hortenſis, Salvia, &c.

LXIV. Quoties *ab externo frigore* imprudenter in Uterum admiſſo *ſuppreſſa* ſunt *Lochia*, hinc & producti *Dolores* notati, vel Dolores ſaltem illi ſuſcitati fuerunt; toties uſurpanda erunt medicamenta in orta inde *Lochiorum ſuppreſſione* non ita pridem laudata. *Dolores ex Lochiis ab externo frigore ſuppreſſis qui ſedandi.*

LXV. Quòd ſi *permanentibus Lochiis Dolores* tamen illi fuerint *producti*, tunc convenientia erunt *Sudorifera nec multùm Aromatica*, *nec multùm adſtringentia*; ne Lochiorum fluxus vel nimiùm augeatur, vel ſiſtatur; additis *Opiatis*, Dolores ſedantibus, Sudoriferorumque vim promoventibus. *Iidem permanentibus Lochiis quibus ſedandi.*

LXVI. Quòd ſi ex ſuppreſſione Lochiorum inchoata fuerit in Utero *Inflammatio*, excitatuſque Dolor cum Ardore ac Pulſatione tanto moleſtior, allaborandum erit, ut, quamprimùm licebit, curetur iſta Inflammatio remediis tam externis, quàm internis. *Ex ſuppreſſis Lochiis inflammatio curanda.*

LXVII. Convenient autem in hunc finem *Enemata ex Emollientibus & Carminantibus* parata, & ſubinde injecta, 1. *Alvi excrementa in tempore eluantur*, ne ipſis ſubſiſtentibus augeatur notatus Dolor & Inflammatio: & 2. ab *elevatis* ex Enemate *halitibus* & ad Uterum penetrantibus temperetur Acrimonia Acida in quavis Inflammatione peccans; quin 3. *demulceantur partes* ab Inflammatione diſtentæ, & hactenus quoque dolentes. *Enematis Emollientibus & Carminantibus.*

LXVIII. Conveniunt in hunc quoque finem *Sudorifera*, ex *Oculis cancri*, *Antimonio Diaphoretico*, & ſimilibus præſertim parata, quippe quæ in ſpecie Inflammationi tum præveniendæ, tum curandæ præ omnibus aliis notis conveniunt: additis ſemper *Opiatis*, quodvis acre temperantibus, Doloreſque quoſvis ſedantibus. *Sudoriferis & Opiatis.*

LXIX. Convenient in hunc eundem finem *Fotus* ex plantis emollientibus Aromaticis parati, facta earundem in Aqua decoctione. Applicari verò debent illi ex ſpongia magna vel panno laneo ſatis calentes infimæ ventris regioni, & pudendo muliebri, quò citiùs feliciùſque in Uterum ipſum penetret ipſorum vis. Poſſunt quoque Fotus tales includi veſicæ bubulæ, ad dimidias replendæ, atque ſic adhiberi ſimiliter infimæ abdominis regioni. *Fotibus ex mollientibus & Aromaticis.*

LXX. Conveniet adhuc in hunc finem *Sanguinis* per ſectam in brachio vel pede venam *miſſio*, imprimis ubi concurrit ejus *Plethora*, vel *notabilis æſtus*. *Sanguinis miſſione.*

LXXI. In *Brachio* inſtituta Venæ-ſectio juvat, quatenus allabentem continuè ad Uterum Sanguinem *avertit*; *In Pede* autem quatenus Sanguinem eundem ab Utero *derivat*, & ne ad ipſum feratur, educit.

LXXII. In Sanginis *plethora* bonum eſt in *brachio*, deinde in *pede* quoque inſtitui Venæ-ſectio nem.

LXXIII. In *Solo Sanguinis æſtu* ſufficit ſæpè Sanguis ex *brachio* tantùm eductus.

LXXIV. Quòd ſi remediis laudatis, & ſimilibus impediri nequeat Inflammatio, danda erit opera, *Inflammatio, ſi impediri nequeat*

ad ſuppurationem promovendam. ra, ut, quamprimùm licebit, eadem ad ſuppurationem promoveatur; quod fiet tum fotibus jam propoſitis, tum Cataplaſmatibus ex iiſdem Emollientibus paratis, additis liliorum alborum bulbis, Cæpiſque priùs aſſis & contuſis.

Æſtus in Abdominis parte infima qui curandus. LXXV. Ubi æſtus magnus urget in Abdominis parte infima, decoqui poterunt Cataplaſmata in Lacte Ebutyrato, à quo æſtus commodè compeſcitur; Quòd ſi Dolores magis urgeant, in Lacte dulci.

LXXVI. Farinæ quoque hordei, ſeminum lini, fœnugræci, fabarum, quin panis cujuſvis mica uſurpari poſſunt in Cataplaſmatis laudatis.

Et quibus. LXXVII. *Olea* quoque, *Vnguentaque emollientia* admiſceri poſſunt prædictis Cataplaſmatis, aut priùs venter illis inungi, quoties pinguia ferre poſſunt Puerperæ: aliàs enim ab iis cavendum ſedulò, poſtquam puſtulas, & eryſipelas moleſtum in multis producere ſolent.

LXXVIII. Injectiones quoque in Uterum adhiberi poſſunt ex Emollientibus paratæ cum Lacte dulci.

Flatus dolores excitantes diſſipandi. LXXIX. Quoties *Flatus ex Pituita Glutinoſa in tenui præſertim Inteſtino* geniti, & per Inteſtinorum fiſtulam versùs anum delati, aut per Lacteas Venas tum ad Cor, tum inde quaquaversùm, & ad Uterum quoque propulſi, quocunque modo Dolores poſt partum ſi non producant, augeant ſaltem; toties danda eſt opera ſedula, ut *flatus jam geniti diſcutiantur & diſſipentur*, & *eorundem productio nova impediatur.*

Et quibus. LXXX. *Diſcutientur Flatus in craſſo Inteſtino* hærentes commodiſſimè per *Enemata* carminantia dicta, additis ſemper emollientibus: horum enim ope ſubſidunt ex parte flatus in Enematum liquore aquoſo, ſimulque educuntur cum ipſo denuò excreto.

LXXXI. Laudantur hic meritò à quibuſdam *Enemata ex Vrina Puerorum* parata, quippe quæ flatus potenter diſcutiunt educuntque propter Salem Volatilum in Urina exiſtentem.

LXXXII. Convenient hic quoque *Decocta* ex ſimilibus Carminantibus Emollientibuſque parata, & ſubinde ad ℥ iv. uſurpata: ubi commodum eſt, quædam addere *Sudorifera*, promoto blando ſudore, cum quo quaquaversùm ſolent ſimul propelli expellique flatus.

LXXXIII. Conducent proinde talia imprimis, quando ad Uterum quoque, ac quovis propulſi ſunt notati Flatus.

LXXXIV. Decoctorum loco uſurpari poſſunt à delicatioribus, & longas iſtas potiones faſtidientibus, *Mixturæ* idem præſtantes, additis Oleis Aniſi, Fœniculi, Maceris, Cort. Arantiorum, Carvi, Cumini, Juniperi, Succini, aliiſve puerperis haud ingratis; non neglecto interim opio; à quo non tantùm Dolores leniuntur, ſed Flatus quoque diſſipantur.

Flatuum nova generatio impedienda. Et quibus. LXXXV. *Flatuum Generatio nova impediatur* Medicamentis *Pituitam Glutinoſam alterantibus ac educentibus*; non omiſſis, quoties *Bilis* quoque peccat copioſa vel Acris, *Cholagogi*, & ipſam *temperantibus ſubacidis*, ac imprimis *Spiritus Nitri*, flatibus quoque conducente.

Quænam Pituitam glutinoſam corrigant. LXXXVI. *Pituitam Glutinoſam corrigunt*, tum *Acida*, tum *Salia Lixiva, fixa & Volatilia*, tum *Aromatica* omnia, uti hoc ſæpiùs docuimus.

Quænam evacuent. LXXXVII. Eandem ex parte ſaltem correctam, inciſamque *evacuant Phlegmagoga*, tum vulgaria, tum Chymica, inter quæ primas hic tenent Mercurialia.

Bilem quænam corrigant. LXXXVIII. *Bilem corrigunt*, temperantque Acriorem *Acida* omnia: unde quoties hæc quoque peccat, meritò Acidis utemur, quippe quæ Pituitam ſimul incidunt & attenuant, fluidioremque faciunt.

Quænam evacuent. LXXXIX. *Bilem* eandem *evacuant Choalagoga* vulgò nota; inter quæ primum locum dare ſoleo *Scammonio*, blando tutoque remedio.

XC. Nec ſufficit hiſce uti ad flatuum generationem impediendam: niſi poſtmodum *præveniatur Pituitæ ſimilis proventus*, *diæta & pharmacia* conveniente.

XCI. *Diæta prœvenietur Pituitæ proventus*, cavendo ab Alimentis craſſis & viſcoſis; Aere frigido, humidoque; Animi mœrore, ac ſimilibus; & quærendo Aerem calentem ac ſerenum, ſtudendo hilaritati, & quandoque iræ; uſurpandoque Alimenta optimi Succi, ac imprimis Condimenta Aromatica, qualia ſunt Sinapi, Raphanus Ruſticanus, Majorana, Roſmarinus, Salvia, & Aromata pleraque, Piper, Garyophylli, Cinnamomum, Nux Moſchata, &c.

XCII. *Pharmacia* prævenietur idem *Pituitæ proventus*, tum *alterantibus*, tum *purgantibus*.

XCIII. *Alterantia* ſunt omnia *Aromatica potentiora*, & Condimentorum vice vix uſurpanda, tum etiam *Spirituoſa*, quin *Salia* tum *fixa*, tum *Volatilia*; & ipſa quandoque *Acida*: de quibus ſæpiùs egimus aliàs, & ſubinde agemus adhuc, quando Affectus tractandi hoc primariò deſiderabunt.

XCIV. *Purgantia* ſunt imprimis *Phlegmagoga*, Pituitam augeri cœptam ſubinde per alvum evacuantia: ubi non putem temerè concedenda exhibendave *Vomitoria*, niſi facilè vomentibus, aut nauſeabundis: Conveniunt etiam hic *Sudorifera*, ſed magis Aromatica, & Pituitam præterea potenter alterantia, incidentia ac emendantia, qualia meritò laudantur *Radices* Fœniculi, Apii, Leviſtici, Sarſæparillæ, Chinæ, &c. *Ligna* Quercùs, Guajaci, Saſſafras, Iuniperi, Buxi, &c.

XCV. Ubi notandum, talia ſudorifera, ſudore blando ſubſequente, potentiùs alterare ac emendare Pituitam in corpore noxiam; quemadmodùm vice verſa ſudores faciliùs promoventur in corpore Pituitoſo conjunctis aſſumptiſve Aromaticis.

XCVI. Inter *Evacuantia* hic haud poſtremum infimumve locum tenent *Diuretica*, quippe quæ cum minore corporis moleſtia ſolent Pituitam accreſcentem per Urinas expellere, quàm Sudorifera per Corporis poros; ubi opus eſt Corpus magis quovis modo incaleſcere, quod minimè neceſſarium ad Diureticorum vim percipiendam, quamvis & Caloris quoque aucti ratione feliciùs opus ſuum abſolvant.

XCVII. Quoniam verò ad *Flatuum Productionem* concurrunt ſemper *Bilis* & *Pituita*; Prudentis Medici erit, attendere ad humorem utrumque, quò talia uſurpentur remedia, quæ utrique Humori tunc peccanti conveniant, neutri noceant: qualia ſi non ſint præſtò à Natura nobis conceſſa, erunt arte paranda, & imprimis confundendo ſimul, quæ variis ſatisfaciant indicationibus: qualia ſæpenumerò præſcribere ſolemus apud Ægros in Noſocomio Academico, ubi Rhodus eſt ad ſaltandum benè, quoties opere ipſo demonſtrandum eſt, quod verbis fuit aſſertum.

XCVIII. Quoties à Cauſa externa, & imprimis Diæta vitioſa *Humores Acres* in Corpore, ac præſertim tenui Inteſtino ſunt producti; à quibus quacunque via ad Uterum quoque delatis Dolores in ipſo excitantur poſt partum; toties cavendum ab ulteriore in rebus non-naturalibus aliiſque erratis, ſimulque allaborandum, ut humores illi quantocyùs corrigantur, emendenturque; & quidem ſæpiùs in hunc ſinem laudatis remediis.

XCIX. Prout enim vel *Bilioſi* fuerint, vel *Melancholici*, *Auſteri*, *Acidive*, diverſitas erit obſervanda in medicamentis uſurpandis, quod tàm ſæpè monuimus.

C. Semper tamen adhibebuntur exhibebunturque *Opiata*, quippe quæ omnia ex æquo Acri emendando inſerviunt.

CI. Quòd

copia, evacu- i. CI. Quòd ſi *Copia* ſimul peccaverint notati humores, ubi ſatis fuerint correcti temperatique, adeòque ad ſecuturam purgationem præparati, Medicamento Purgante, ſed blando erit utendum; ubi ſatiùs eſt Puerperas per epicraſin evacuari, quàm potentibus purgantibus turbari, atque in Vitæ diſcrimen abduci.

Atque ſic de Doloribus poſt partum, quæ hac vice habuimus dicenda, abſolvimus.

CAPUT X.

De Lactis Generatione læſa.

iorum um atio. I. VArii præparari ſolent in variis corporis partibus humores; alii quidem in uſum proprium, alii in alienum, alii in utrumque.

Uſum um. Uſum n. Uſum m nque. II. In Uſum proprium producitur Bilis, Succus Pancreaticus, Lympha, &c.

III. In Uſum alienum Semen atque Lac.

IV. In proprium alienumque uſum producitur in fœminis Sanguis: quo poſtquam in Utero materno nutritus fuit Fœtus, deinde idem genitus ac in lucem editus Lacte ſolet ali: Lacte, inquam, ex Sanguine in Mammis immutato, nec tantùm ſecundùm colorem, verùm inſuper ſecundùm ſubſtantiam; poſtquam intimiùs junctæ unitæque ſunt in Lacte partes minimæ, quàm in Sanguine.

inem in par- dere. V. Unde paulò poſtquam emiſſus eſt Sanguis, ſpontè in varias ſecedit partes, Butyroſam Caſeoſam, & Seroſam; quod in Lacte nec tam citò, nec tam perfectè contingit; quo circa videas in ſuperficie quidem aſſurgere Lactis Cremorem, Serum autem nunquam ſpontè à cæteris partibus planè ſecedere, ſicut in Sanguine.

Lac tur- ua a. VI. Lac iſtud, quo nuper natus Fœtus eſt nutriendus, præparatur in Mammis, & quidem plurimorum Medicorum Anatomicorumque judicio ex Sanguine per Arterias eò delato; quamvis non deſint aliqui exiſtimantes Chylum per Vaſa propria ex Inteſtinis eò deferri, atque in Lac abire.

VII. Atque hi poſtremi, quò ſuam probent opinionem, difficultates plurimas movent cæteris; ratione viarum longarum, per quas Alimento, Medicamentove nuper aſſumpto mutandum antequam ad Mammas perveniat, ſi per Lacteas Venas priùs ad Cor, atque hinc ad Mammas eſſet deducendum: quocircà breviores finxerunt nonnulli, quas ſe oculis ſuis uſurpaſſe narrant alii; Lacteas nempe Venas rectà ad Mammas tendentes: Has tamen diligenter quæſiverunt, at neutiquam invenerunt non pauci quamvis omnem in variis Animalibus Lactantibus adhibuerint operam, ſecutique fuerint aliorum normam.

inem Lactis am. VIII. Videamus proinde, an tanti momenti ſint argumenta, quibus aliqui oppugnant Sanguinem ad Mammas per Arterias delatum pro Lactis materia.

IX. Obſervantur multæ fœminæ Lacte tantùm non in Mammis deſtitutæ, quod tamen aſſumpto Cereviſiæ, alteriuſve potûs aſſueti hauſtu mox iterum è Mammis prodit copioſum.

X. Id quamvis omnibus fœminis non eveniat, evenit tamen non paucis, nec prudenter à quovis negari poteſt aut debet hoc experimentum.

onfu- XI. Sed an inde ſequitur, potum aſſumptum per vias qualeſcunque mox tranſire ad Mammas, & in Lac mutatum effluere? nihil minùs.

XII. Nam ſi abire debeat in Chylum, antequam abeat in Lac; nonne aliquam in Ventriculo debet moram nectere?

XIII. Quòd ſi Ventriculum prælabatur tantùm, Cereviſia permanebit, neutiquàm in Chylum convertetur; nec proinde ex Chylo, verùm ex Cereviſia, aliove potu ordinario fiet Lac.

XIV. Quòd ſi potus quivis aliqua mora indiget, quò vertatur in Ventriculo in Chylum, malè ab illo nuper aſſumpto potu Lactiſque effluxum promovente concluditur, ex Chylo genitum Lac.

XV. Quid Ergo ex dicto verè concludetur experimento? Nil aliud, niſi potu aſſumpto ad effluxum excitari Lac: Quacunque ſiquidem via fingamus ad Ubera pergere potum, ſed priùs in Chylum verſum, eadem omnes urgebit difficultas. *Lac ad efflu xū excitari aſſumpto potu.*

XVI. Sed quærat Veritatis ſtudioſus, quomodò igitur ad potus conſueti aſſumptionem promoveatur Lac ad ſui effluxum? Cui reſpondeo, videri hoc mihi accidere, quatenus partes aliquæ potus ſpirituoſiores, vel aliàs mobiliores nullam in Ventriculo nectentes moram, mox pergunt ad Inteſtina, hinc & Lacteas Venas, motumque potentiorem Sanguini quaquaverſùm, ac præſertim ad Ubera excitant, unde Lactis quoque in penitioribus Mammarum partibus hærentis, aut craſſioribus effluxum promovent. *Et quomodò*

XVII. Dico partium iſtarum ope *excitari* 1. *Motum univerſi Sanguinis potentiorem*; quod puto ſemper fieri, quando ſiti vehementi capti, potum uſurpamus gratum conſuetumque, ac imprimis ſatis copioſum. *Partes potus ſpirituoſiores Motū Sanguinis potentiorem excitare.*

XVIII. Dico 2. Potus iſtius ope *Sanguinem ad Ubera præſertim propelli potentiùs*, quod fit propter affectum tenerum ac vehementem, quo fœminæ moventur ac tenentur ad ſuccurrendum Infantibus ſitientibus, (deficiente interim nonnunquam Lactis præ Lactantis mœrore plus minùs incraſſati & ſtagnantis effluxu:) quarum cogitationes cum vehementiùs dirigantur ad mammas, non mirum, ſi præter ſpiritus animales Sanguis quoque ad ipſas, quàm partes alias, moveatur impetuoſiùs. *Et eundem ad ubera propellere.*

XIX. Dixi 3. Partium ſpirituoſiorum & fluidiorum in Potu exiſtentium, & mox ad interiora, ipſaſque adeò mammas penetrantium ope *ad ſuis effluxum promoveri Lac craſſius*, & *in mammis hærens*; quod fit, quatenus illud diſſolvunt, & liquidius fluidiuſque præſtant; omne namque coagulatum & incraſſatum ſegniùs movetur, faciliùs verò & promptiùs omne liquidum, fluidumque. *Et Lac craſſius, & in mammis hæ. rēs ad effluxum promovere.*

XX. Hac ergò ratione putò beneficio potûs conſueti avidiùs hauſti promoveri Lactis, non tam generationem, quàm effluxum: fruſtrà ſiquidem hoc tentatur, expectaturque in fœminis pauco Lacte præditis; fœliciter contrà in fœminis Lacte abundantibus. *Et in quibus id contingat*

XXI. Exiſtimo igitur, in talibus Lac quidem produci continuè, ſed ſatis craſſum, quod à partibus potus aqueis & ſpituoſis ſolvitur ac diluitur, nec tamen aliam Lacti affert mutationem; ſicut videmus quotidie Brutorum Lacti additam aquam ipſum amplius diluere, aliam verò ipſi noxam non afferre. Unde Lactantes mulieres ſolito magis ſolent ſitire, atque potum aquoſiorem deſiderare, quin ab ipſo optimè habere; non nocet tamen, parum Spirituoſi adeſſe: Vinum namque, potuſque generoſus quivis non tam conducit Lactis proventui, quàm Cereviſia tenuis, aliiuſve potus conſuetus aquoſior; qualis eſt Lactis ſerum, & in quibuſdam Lac ebutyratum. *Lactantes ſolito magis ſitire. Potus generoſus minùs quàm aquoſus lactis proventui conducit.*

XXII. Notum enim eſt, Vini ſpiritum, Vinumque quodvis, ſed maximè potens ac generoſum nocere Lactis productioni, conferre contra Potum quemvis maximè aquoſum, ipſumque adeò Vinum invalidum, & ſatis aqueum.

XXIII. Sed dicet aliquis, *non tantùm potu Lac promoveri in ſuo motu, ſed ipſius potus Aromatici ſaporem deprehendi ſæpenumerò in Lacte tunc prodeunte*; *Potus Aromatici ſapores deprehēdi in lacte.*

te; quod teſtantur Suctrices Lac ſæpiùs tunc exſugentes, ac præſertim, quando alia concurrunt in mammis vel papillis mala, debiliſve exiſtit Infans.

XXIV. Sic memini aliquando me in hac urbe puerperæ ſatis debili præſcribere Mixturam roborantem & aromaticam ex aqua Cinnamomi aliiſque gratioribus paratam; cumque Infans commodè ſugere non poſſet, & Suctrix idcircò adhiberetur, puerperam unum alterumque laudatæ miſturæ cochleare aſſumere: Unde narravit paulò poſt Suctrix, ſe Hippocraticum vinum exſugere: & hinc dicet aliquis, an non ſpatio illo breviſſimo uſque ad ipſas mammas penetraverit Cinnamomi Aqua, exſuctum Lac Cinnamomi ſapore inficiens? Cui reſpondeo, Aquæ Cinnamomi aromaticam vim mox penetraſſe è Ventriculo ad Inteſtina, Lacteaſque Venas uſque ad Cor, quin unà cum Sanguine quaquaverſum properaſſe, & imprimis ad Mammas; per quas nimirum exſugebatur Lac, ſimulque eò alliciebatur Sanguis majori, quàm aliò copia.

Cur Sanguis copioſiùs ad Lactantium mammas affluat.

XXV. Hoc loco non prætereundum, & idcircò ad Lactantium Mammas copioſiùs affluere Sanguinem, quoniam facilis eſt Lacti per papillas effluxus; & quibuſdam quidem moleſtus ac perpetuus; aliis verò tantùm, poſtquam cœpit exſugi, quod tunc copioſè effluit, ni manu adhibita premantur Ductus in papillis exiſtentes, ſicque cohibeatur ulterior Lactis eruptio.

XXVI. Ubi autem quovis modo patet humori alicui concluſo exitus, eò ruere ſolet idem majori copia & impetu: Omnia proinde quæ aſſumuntur, & ad Sanguinem pergunt, properant imprimis ad Lactantium Mammas.

Non Chylum, ſed Sanguinem eſſe lactis materiam.

XXVII. Quapropter, quoniam pro *Lactis materia* nec Ratione urgente nec Experientia manifeſta Chylum admittendum cenſemus, cum pleriſque Sanguinem etiam nunc habemus.

Loco Lactis Sanguinem ſæpe effluere.

XXVIII. Pro Sanguine autem plurima pugnant, & 1. quidem *Sanguis ſæpenumerò Lactis loco effluens*, imprimis quando diutiùs & avidiùs exſugitur Lac.

XXIX. Quòd ſi Lactis materia non eſſet Sanguis, utique idem non promanaret, utut diu ſugerentur Mammæ; verùm nihil omninò tunc prodiret, donec ab aſſumptis Alimentis novus Chylus, per vaſa propria cum Lactei vaſis dubio procul continuata vel ipſis ſaltem contigua, eò adveheretur.

XXX. Si namque cum Lactei vaſis non communicarent Arteriæ Sanguinem ad Mammas deferentes, nullus metus eſſet Sanguinis poſt deficiens Lac effluxuri.

Et ad uſum medicamenti Sanguinem ſiſtentis rurſum Lac.

XXXI. Adde quòd 2. non rarò ad *Medicamenti Sanguinem ſiſtentis uſum convenientem* abſque ullo Alimento aſſumpto *ſiſtatur ulterior Sanguinis effluxus*, & ſequatur ejus loco Lac, ſicut haud ſemel vidi factum; quod nunquam fieret, ſi Lactis materia eſſet Chylus, non verò Sanguis.

Durante lactatione vaſa Sanguinem eò deferentia augeri.

XXXII. 3. *Vaſa notabilia* & Sanguinem ad Mammas deferentia, referentiaque, *Arteriæ putà Venæque* in Mammis augentur durante Lactatione, decreſcuntque ac minùs apparent eadem ceſſante; unde concludimus, deſiderari eo tempore plus Sanguinis in Mammis, quàm aliàs.

XXXIII. Nec eſt, quòd quis putet, ſe argumenti hujus vim effugere poſſe, dicendo idcircò *plus Sanguinis ad Mammas deferri, quoniam durante Lactatione majores fiunt Mammæ*, ideòque copioſiore indigent ad ſui Nutritionem Alimento, Sanguine.

Mammas durante lactatione non

XXXIV. Nam 1. explicantur magis tunc, quàm ut propriè loquendo augeantur excreſcantque Mammæ; quæ idcircò ceſſante Lactatione corrugantur quaſi, contrahunturque iterum ad conſuetam ferè parvitatem: quod æquè proprium eſt Mammis, atque Utero, durante Uteri geſtatione magis explicato.

XXXV. 2. Licet actu ac reverâ grandiores tunc fierent Mammæ, tam copioſo tamen ad ſui nutritionem haud indigerent Sanguine, qua copia tunc obſervatur per Vaſa tam grandia affluere: unde meritò concludimus denuò, magis ad Lactis copioſi productionem continuam, quàm ad propriam nutritionem lactationis tempore tam copioſum ferri ad Mammas Sanguinem.

XXXVI. Poſſet idem pluribus evinci argumentis, verùm non videtur id neceſſarium; cùm poſſint jam prolata ſatis ſuperque cogere aſſenſum eorum, qui veritati magis ſtudent, quàm novitati.

XXXVII. Utique haud ſpernenda ſunt nova, dummodò ſimul ſint vera; ſed nec nimiùm affectanda eſt novitas, ſpernendaque antiquitas, quin eadem potiùs colenda, ipſique multùm eſt deferendum, niſi ad ipſam deferendam nos cogat veritatis ſtudium & amor.

XXXVIII. His ergò hactenus determinatis de Lactis materia, aliquid etiam dicendum *de Parte, in qua paratur Lac*: quam non putem aliquem negaturum eſſe ipſas *Mammas*, & in ipſis exiſtentes *Glandulas*.

XXXIX. Nec puto eos, qui Lactis materiam Chylum arbitrantur, exiſtimare, nullam in Mammis mutationem ſubire Chylum antequam in Lac abeat; cùm non parùm à Chylo differat Lac, quòd proinde non niſi ex mutato in Mammis Chylo conficietur.

XL. Si quis autem Mammas examinaverit, obſervabit facilè, ratione Glandularum peculiarium differre ipſas à cæteris corporis partibus omnibus; ac proinde illas publicæ miniſtrare functioni, hoc eſt, Lactis generationi.

XLI. In Glandulis itaque Mammarum producitur Lac; dum per ipſas pertranſiens Sanguis parte ſua convenientiſſima mutatur in Lac.

XLII. Sola verò per Glandularum Mammariarum poros percolatione (uti multis videntur hoc tempore omnes perfici functiones in corpore naturales) *Sanguinem in lac mutari*, nullatenus arbitror; verùm *alicujus rei acceſſu*, quæ Sanguinem ibi ſecretum & colore & conſiſtentia plurimùm à reliquo Sanguine differentem faciat.

XLIII. Quidnam autem illud ſit, quod iſtam Sanguini mutationem affert, quamvis non ita ſit dictu facile, conabimur tamen aliquid proferre, unde ex parte ſaltem illud determinari queat, quin aliis ulteriùs progrediendi occaſio & anſa præberi.

XLIV. Quoniam 1. non tantùm ratione ſolida, verùm multiplici variorum experientia conſtat, Liquores in Glandulis præparari ſolitos plus minùs participare de Acido, aliquando magis manifeſto, aliquando magis obſcuro, & ab aliis concurrentibus tecto.

XLV. Quoniam 2. multiplicibus experimentis Chymicis manifeſtum eſt, Colorem rutilum ab acido mutari in albicantem.

XLVI. Quoniam 3. iiſdem experimentis notum eſt, ab Acido admiſto coagulari & inſpiſſari quævis coagulabilia.

XLVII. Hinc non ſine gravi cauſa exiſtimamus in *Mammarum Glandulis præparari Liquorem acidiuſculum, ſed valdè temperatum; qui partibus Sanguinis* ibidem à reliqua maſſa ſecretis *admiſtus* eaſdem tum *magis conſiſtentes*, tum *intimiùs commixtas*, tum *albicantes* præſtet, adeòque *in Lac mutet*.

XLVIII. Novimus quidem, Salivam in Glandulis conglomeratis præparatam & inſipidam plu-

rimùm

rimùm differre à Succo Pancreatico itidem in conglomeratis glandulis præparato & ſubacido, vel ſubſalſo muriatico: Aciditatem tamen in Saliva latere, probant plurima experimenta cum ipſa inſtituta.

XLIX. Atque iſta ſufficere videntur ad læſæ multis modis Lactis generationis differentias, & Cauſas eruendas, hinc & Curationem ex arte inſtituendam.

L. Obſervatur autem Lactis generatio variis modis lædi, & 1. quidem cùm *Nulla* fit. 2. cùm *nimis pauca* 3. cum *nimia* 4. cùm *depravata*, & quidem ratione *Coloris*, *Saporis*, *Conſiſtentiæ*, &c.

LI. Lactatio certè tum ratione Matris, vel Nutricis Lactantis, tum ratione Infantis ſugentis locum habere non poteſt, ni Lac in mammis generetur, ni è mammis effluere poſſit; quapropter, omnia circa Lactationem occurrentia mala & incommoda ut ritè notentur percipianturque, ab ipſa Lactis generatione læſa ordimur.

LII. *Nulla* igitur fiet *Lactis generatio*, nunc Ipſarum *Mammarum*, *ſive Fermenti Lactiferi*, nunc ipſius *Sanguinis* culpa.

LIII. Mammarum aut Fermenti Lactiferi culpa hoc evenit, quoties ineptæ ſunt Mammarum Glandulæ ad Succum illum ſubacidum, & Fermentum Lactiferum vocandum præparandum.

LIV. Si ritè conſtaret nobis quale ſit hoc Fermentum Sanguinem in Lac mutans, clariùs poſſemus illius vitia explicare.

LV. Quamvis enim putemus, plus minùs ipſum de acidi natura participare, quoniam tamen plurimæ ſunt Acidorum ſpecies, paucis obſervatæ, ad medicum ſaltem uſum revocatæ, non mirum ſi non feſtinandum putemus in hoc Fermento determinando, verùm lentè pergendum ad ipſius naturam eſſentiamque exactius percipiendam, deſcribendamque.

LVI. Exiſtimamus autem optimè illud poſſe cognoſci per Medicamenta tum interna, tum externa Lactis generationi promovendæ, ſiſtendæve conducentia ex æquo expenſa, & cum cæteris omnibus circa Lactis generationem obſervabilibus collocata.

LVII. Et quamvis multa deſideremus adhuc experimenta huic negotio abſolvendo neceſſaria, ut & otium ad eadem cum aliis multis conferenda, proferemus tamen in medium, quod initium ſaltem faciat iſtius inveſtigationis laudabilis, utpote hominibus utilis.

LVIII. Inter alia in mentem mihi venit, *Alumen* uſurpari externè ad impediendam, cohibendam ſiſtendamque Lactis generationem: in quo tamen occurrit *Acidum*, *ſed ſubacerbum*.

LIX. Quin notant nonnulli, ex immoderato Aluminis uſu non tantùm impediri, cohiberique, ac tandem ſiſti Lactis productionem, verum impediri quoque Mammarum incrementum, quinimò extingui omnem Lactis generationem.

LX. Hoc ſi verum ſit, (de quo mihi non ſatis conſtat, licet ex iis, quæ ipſe in praxi obſervavi, non videatur mihi hoc abſonum) neceſſe eſt, concludamus Fermentum illud Lactiferum non eſſe Naturæ acerbæ, ſed illi plus minùs contrariæ, adeòque potius naturæ volatilis, atque valdè temperatæ; cum nullæ ſecundùm naturam ſoleant in fœminarum mammis ſentiri Lancinationes; ſatis frequentes autem, quando ipſæ malè habent, ac præſertim aut inſtantibus menſibus, aut ſubſiſtente in ipſis lacte, aut Animi affectu gravi, mœrore imprimis, aut terrore ipſis ſuperveniente.

LXI. Unde, ſiquid conjectare valeo, exiſtimem; Huic Fermento Lactifero multùm ineſſe Salis Volatilis aciditatem ipſus temperantis: quod videtur confirmari ab iiſdem *Salibus Volatilibus*, & *Lactis generationem* & *ejuſdem effluxum promoventibus*, & *notatas Lancinationes non tantùm tollentibus ac curantibus*, *verùm prævenientibus* quoque.

LXII. Quod à Volatilibus Salibus deſumptum experimentum confirmat ſimiliter, *haud acerbum eſſe Lactiferum Fermentum*, ſed *nec valdè Acidum*; verùm *temperatiſſimum*; & ita tamen, ut aptum ſit, Sanguinem in Lac mutare.

LXIII. Plura poſſent ex memoratis deduci experimentis ad Lactis generationem læſam feliciter curandam facientia, quæ poſtmodùm, ſi res deſideret, attingemus; ſicut cum felici ſucceſſu in uſum non ſemel revocavimus.

LXIV. Utique admodùm jucundum eſt, ita ex manifeſtis experimentis ratiocinari & philoſophari, ut aliquis uſus videatur in praxi ſecuturus; & adhuc magis jucundum eſt, concluſionis ſuæ non vanitatem ſed veritatem in praxi & rerum uſu experiri.

Ex experimentis philoſophandum, ut uſus ſequatur in Praxi.

LXV. Et utinam omnes Philoſophi, aut qui ſaltem Philoſophorum nomine gloriantur, ſoliciti eſſent de ſuis Concluſionibus qualibuſcunque itidem per experientiam confirmandis, & tunc demum Diſcipulis ſuis communicandis; non item de nugis & fumis credulæ juventuti vendendis & obtrudendis: quod non tantùm in Veterum Philoſophorum, ſed Neoticorum quoque ſectatoribus deſideramus.

Concluſiones per experientiam firmandæ.

LXVI. Cæterum quoties iſtud *Fermentum* in *totum deficit*, aut *iners* exiſtit, deficiet quoque Lactis Generatio, ipſaque adeò Lactatio.

Quando deficiat lactatio.

LXVII. Deficiet in totum Fermentum Lactiferum haud dubiè vitio Glandularum in Mammis exiſtentium, & imprimis ſolidiorum. Notum enim eſt, firmiores, ſolidiores, durioreſque obſervari plerumque Mammarum Lac minimè producentium Glandulas.

Quando fermentum Lactiferum.

LXVIII. Nec mirum, in Glandulis durioribus ac ſolidioribus minùs parari poſſe quoſvis Liquores; quippe qui earundem *raritatem* deſiderant, ut in ipſis & per ipſas moveri queant & alterari.

In Glandulis durioribus minùs parari Liquores.

LXIX. Solidiores ac denſiores erunt iſtæ Mammarum Glandulæ, tum à conſtitutione propria, tum ab externis rebus perperam & more peſſimo ad ipſarum incrementum impediendum, impoſitis, *Auſteris* putà & ſimilibus.

Glandularũ durities unde.

LXX. Nativum Vitium petendum mihi videtur à *Succo Auſtero* in Melancholicarum corpore exiſtente, atque tum maximè, quando *fœminæ incipiunt fieri puberes*, Mammæque naturale augmentum capere. *Quo tempore ſi Mœrore afficiantur*, *halituſque Auſteri quaquaverſum attollantur*, non mirum, ſi *Mammarum Glandulas novam* ex Dei ordinatione *mutationem ſubeuntes*, ideòque variis modis alterari aptiores, præ aliis partibus omnibus malè afficiant, ipſiſque valdè noceant.

A naturali conſtitutione.

LXXI. Si proinde nominatæ Cauſæ externæ habuerint locum, *Curabitur* hoc malum uſurpando tam *internè*, quàm *externè Medicamenta Volatili Sale abundantia & Aromatica*, *Spirituoſaque*.

Eius curatio.

LXXII. Inter *interna* laudabimus meritò *Aquas ex Aromaticis plantis & Vini Spiritu* paratas, & quidem *diſtillatione* potiùs quàm *ſola infuſione*; quoniam Liquor talis erit tum gratior, tum penetrantior, efficaciorque: quod imprimis deſideratur in hoc caſu; ut ſcilicet Medicamenta non impediantur à partibus craſſioribus, quæ in ſola infuſione ſimul eliciuntur, & Vini Spiritui junguntur: in diſtillatione autem iterum à Vini Spiritu ſecedunt, cum quo ſubtiliores duntaxat & maximè Aromaticæ aſcendunt, huic operi utiles.

Per Interna & quænam.

LXXIII. Quòd ſi quis optet nil medicamenti perire, poterit partibus plantarum Aromaticis affundere Vini Spiritum rectificatum, atque ſemel ipſum ab illis in M.B abſtrahere, mox iterum affundere, atque poſt viginti quatuor horarum infuſionem

ſionem ac digeſtionem filtrare, tandemque in eodem M. B. ad ſiccitatem abſtrahere: qua ratione præter Vini Spiritum Aromaticum aſſurgentem remanebit in fundo Extractum itidem Aromaticum ſeorſim uſurpandum.

LXXIV. Tali Aquæ Spirituoſæ, Aromaticæque jungentur commodè aliæ Aquæ itidem Aromaticæ, non autem Spirituoſæ, quales ſunt Aquæ Menthæ, Fœniculi, Meliſſæ, ac ſimiles, quibus diluantur, & commodiùs uſurpentur, additis præterea Syrupis convenientibus, ut & Salibus Volatilibus, Oleis Aromaticis, & quandoque ipſo Laudano Opiato.

Per Externa & quænam.

LXXV. Inter medicamenta *externa* convenient eædem modò laudatæ *Aquæ Spirituoſæ & Aromaticæ, cum Sale Volatili* quovis; junctæ, atque forinſecùs Mammis applicatæ cum linteo mundo, humectando ſubinde dicta lintea eodem liquore.

LXXVI. Quin conducent quoque *Unguenta & Olea Aromatica*; quibus ſi *Volatilia Salia* admiſceantur, plus præſtabunt.

LXXVII. Sed commodum erit quoque, *blandè fricari Mammas*, quò faciliùs per ipſarum cutim penetret ad ipſarum glandulas vis medicamentorum Aromatica & Salina Volatilis.

Qua ratione agant hæc Medicamenta.

LXXVIII. Medicamenta verò hæc ratione ſui *Salis Volatili corrigent humorem auſterum ipſarum ſubſtantiam compingentem ac incraſſantem*, quem paulatim reddent *magis Volatilem, Spirituoſum, ac dulcem*; unde in ipſis producetur tandem *Fermentum ſub acidum* quidem, ſed *blandiſſimum, & Lacti generando aptiſſimum*.

Eadem eſſe & ratione & Uſu comprobata.

LXXIX. Quamvis autem talia non fuerint à vulgaribus noſtris Medicis in uſum revocata, quoniam horum vires ignorarunt, nec unquam forſan eadem inveſtigarunt; non dubitamus tamen eadem Artis Cultori bus commendare, non tantùm ſecundùm rationem, verùm Experientiam quoque non ſemel à nobis in Mammarum affectibus variis factam, & quidem cum ſucceſſu felici, ne dicam ſtupendo, & noſtram expectationem ſuperante.

LXXX. Hac ergò ratione putamus poſſe, ſi ullo alio remedio, Curari propter Mammarum vitia Deficientem Lactis generationem, ipſamque adeò Lactationem.

Quãdo Lactis generatio deficiat culpa Sanguinis.

LXXXI. Diximus *deficere* quoque aliquando *Lactis productionem Sanguinis culpa*; ſi præſertim *Vaſa nimis exilia ſint*, quæ ad Mammas tendunt, nec durante uteri geſtatione, ac imprimis appropinquante partu expandantur, pluſque Sanguinis ad Mammas tunc transferendo ipſarum explicationi ac turgeſcentiæ anſam præbeant.

Quãdo hæc cauſa locum habeat.

LXXXII. Hanc Cauſam locum habere putamus, quando & *magnitudine, & conſiſtentia ſive mollitie laudabili donatæ ſunt Mammæ*, atque ſatis hilares ſunt fœminæ, minimè triſtes aut melancholicæ; unde diximus modò, indurari ipſarum glandulas, Fermentumque in ipſis produci vel nullum, vel ſaltem ignavum & iners.

LXXXIII. In tali caſu exiſtimamus *vitio conformationis Vaſa eſſe minora & forſan ſolidiora*; niſi forſan ex præpoſtera pectoris anguſtatione ac compreſſione difficiliùs poſſit reddi, ſi non produci etiam hoc malum.

Quomodò curetur.

LXXXIV. Vix putem autem Malum hoc niſi lentè paulatimque, poſſe *curari, ex parte ſaltem emendari, & quidem frictione frequenti blandaque loci*, per quem ad Mammas tendunt Vaſa Sanguinea: additis *Unguentis & Oleis Emollientibus*; qualia ſunt Unguentum Althææ, Mucaginum, Nervinum, & ſimilia; Oleum Liliorum Alborum, Amygdalarum dulcium; Pinguedo humana, & aliorum Animalium; quorum omnium ope *emolliri laxarique* poſſunt *tunicæ Arteriarum ſenſimque aptæ fieri, ut magis explicentur, grandioreſque factæ plus Sanguinis transferant ad ipſas Mammas*.

LXXXV. Cavendum autem ſedulò, *ne frictione vehementiore, aut diuturniore quaſſentur lædanturque Mammarum Glandulæ*, ſicque *Inflammationi anſa detur*. Non feſtinandum proinde, aſt procedendum lentè in partium præſertim continentium emendatione & mutatione à ſtatu nativo, quippe quæ difficiliùs & ſegniùs obtinetur.

LXXXVI. Atque ſic Deficientis Lactis Generationis Cauſas & Curationem paucis propoſuimus; pergamus ſimiliter ad Lactis parciùs ac minore copia producti Cauſas & Curationem.

LXXXVII. Generabitur autem Lac parciùs itidem nunc *Glandularum Mammariarum*, ipſiuſve *Fermenti Lactiferi*, nunc *Sanguinis* culpa.

LXXXVIII. *Glandularum Fermentive* culpa paucum generabitur Lac, quoties ipſum *parcius* vel *invalidus* exiſtit ad ſufficiens Infanti nutriendo Lac producendum. Tunc enim tantùm verè dicitur copia minore gigni Lac, quando ipſum alendo Infanti non ſufficit.

LXXXIX. Parcius exiſtit Fermentum Lactiferum, quando *non tàm exiles* ſunt Glandulæ Mammariæ, *quàm* producendo Lacti ſatis copioſo *minùs aptæ*; quod ſæpè videmus contingere ad *Animi Mœrorem, friguſque externum grave* atque *Alimenta craſſiora* imprudenter ac ſine appetitu ſingulari, verùm *cum faſtidio* potiùs aſſumpta. Unde meritò putamus, id fieri ratione *humoris alicujus craſſioris, Melancholici & Auſteri*, quavis de cauſa in corpore producti & *ad Mammarum glandulas delati*, Lactiſque productionem minuentis.

XC. Quoties proinde ab Animi mœrore, terrore, aliave de cauſa qualicunque auctus eſt in corpore humor Melancholicus, toties Lactationis tempore Mammæ, ipſarumque Glandulæ præ aliis partibus omnibus ab ipſo afficiuntur malè, ideòque Lactiferum Fermentum in ipſis paratur parcius & minùs Volatile, minùſque dulce ac temperatum; quin Lac generatur & parciùs, & vitioſum, de quo agemus in ſequentibus.

XCI. Non tantùm à memoratis modò Cauſis externis producitur Fermentum Lactiferum parcius, ſed, ſicut dictum, minùs quoque Volatile, minùſque dulce ac temperatum ideòque ad Sanguinem in Lac mutandum *invalidius*; qua de cauſa non tantùm vitioſum, ſed parciùs quoque gignitur Lac, nec infanti nutriendo ſufficiens: ideò ut tàm propter iſtius Fermenti quantitatem minorem, quam propter ejuſdem qualitatem obtuſam ac inefficacem Lac generetur tunc in Mammis parcius.

XCII. *Curabitur* autem illud vitium Medicamentis nuper laudatis & propoſitis, *Aromaticis, Spirituoſis, & Sale Volatili abundantibus*; quorum nimirum ope Humor ille Melancholicus & Auſterus undecunque ortus corrigetur, & noxa in Mammis ab ipſo producta emendabitur, Fermentumque adeò laudabile, ſatis copioſum in poſterum gignetur denuò ubi tàm externa conducent quàm interna paulò ante recitata.

XCIII. Ubi notandum, ſi à *frigore externo, Vento nempe boreali & aſpero* fuerit productum illud malum, uſurpari utiliter *Sudorifera* laudatis medicamentis ſimilia; quorum ope forâs propelletur iterum, quicquid penetravit per cutis poros ab Aere ac Vento noxio; quodque nonnunquam ſat diu remanet in corporis habitu; ſicut non ſemel id oſtendimus in Noſocomio Academico, & nunc quoque habemus in ipſo ægrum, cui ante quatuor ſeptimanas iter Antyverpia huc facienti pluvia & frigus Aeris ei conjunctum non tantùm febrem gravem, aſt dolorem in corporis habitu peperit etjam nunc perdurantem, nec facilè ac plenè inde receſſurum; niſi convenientibus medicamentis per ſudores repellatur expellaturque,

turque, quod in notato corporis habitu tamdiu permanſit.

XCIV. Hoc autem ſi negligatur, non rarò ita vitiatur Corporis habitus, ut poſtmodum Doloribus frequentibus & gravibus infeſtentur aut continuè aut ad leves ſaltem cauſas partes externæ, quin non rarò inde excitentur Dolores Arthritici.

XCV. *Si Alimenta noxia & auſtera* fuerint copioſiùs ingeſta, illique Lactis generatione diminutæ anſam præbuerint, utile fuerit poſt prævìam *humorum auſterorum correctionem ac præparationem blandis purgantibus educere ipſos per alvum*; quoniam tunc non tantùm corrupti ſunt humores corporis naturalem, verùm aucti quoque iidem, unde non ſolùm alteratione indigent, aſt evacuatione quoque ac diminutione.

XCVI. Quòd ſi à ſolo *Animi affectu gravi* ortum habuerit hoc malum, ſola ſufficient *alterantia* modò laudata; licet utile ſit nonnunquam mox, ubi animus agitatus fuit vehementer, *Sanguinem* mittere.

XCVII Ubi quærat Veritatis ſtudioſus, qua ratione conveniat tunc *Venæ-ſectio?* quam docuimus non ſemel *indicari* 1. *à plethora*, hoc eſt nimiâ Sanguinis abundantia. 2. ab ejuſdem æſtu magno. 3. ab ejuſdem *Motu ceſſante*. 4. *ab eodem ad hanc aut illam partem nimiùm ruente*, aut *è vaſis ſuis alicubi effluente*.

XCVIII. Exiſtimamus autem idem fieri, quatenus *in vehementi Animi affectu ſiſtitur plus minùs Sanguinis Motus*, *turbatur* ſaltem non tantùm *illius effervescentia*, ſed eadem nòn rarò *augetur*, *aut minuitur: augetur* ferè *ab ira*, *minuitur* verò *à triſtitia*, *& pauore*.

XCIX. *Siſtitur* plus minus in quovis Animi affectu vehementi ac inexpectato *Sanguinis Motus*; quoniam *ſiſtitur*, mox *turbatur Spirituum Animaliū Motus Animalis*, hoc eſt, Animæ Motus compoſitos ſequens; qui Animæ motus quoniam in tali affectu ſunt inordinati, non mirum, ſi *Animales Spiritus*, *ſicut Anima ipſa*, *primùm quieſcant*, *mox inordinatè moveantur*: unde non tantùm Cordis Contractio primùm minùs abſolvitur, mox turbata obſervatur; verùm cæteri *canales omnes vaſaque itidem minùs*, *hinc inordinatè contrahuntur*, *contentique in eoſdem Liquores ſimiliter propelluntur*; quin Animales Spiritus ipſi quaquaverſùm ferri deſinunt, mox confuſè ac inordinatè eò feruntur: unde non tantùm *Liquorum quorumvis Motus*, verùm *præparatio quoque alteratur & turbatur*; quapropter docebamus ſupra, *Bilem*, *Succum Pancreaticum*, *Lympham*, & cæteros corporeos Liquores *fieri ad vehementem Animi motum Acriores*, ideoque in *peragendis ſuis muneribus ineptiores*, *quin nocentes*.

C. Quoniam verò metus eſt, ne *ceſſante diutiùs Sanguinis Motu*, *Sanguinis partes variæ in dextro Cordis ventriculo hærentes nocentiùs in ſe agant*, & ſubinde *ſuffocationem ac mortem*, ſubinde *alias noxas & affectus graves* pariant, utile eſt, aperta in tempore vena *Sanguinem à Corde aliò derivare*, *motumque ipſi conciliando* noxium illud quaquaverſum diſpergere.

CI. Maximum enim malum eſt, ſi propè Cor, vitæ fontem, quod in Sanguine corruptum eſt, diutiùs hæreat; unde in vitæ diſcrimen adducuntur omnes, quibus hoc accidit; faciliùs autem illo periculo liberantur aperta vena, & remoto in tempore à Vitæ fonte memorato Sanguine: quod neceſſariò evenit, quatenus in educti locum pergit omnis propè Cor priùs ſuſiſtens. Atque hac potiſſimum ratione putamus conducere Sanguinis eductionem feſtinanter inſtitutam poſt Animi affectum gravem & quidem graviter aſſicientem.

CII. Non tantùm Glandularum Mammariarum, & Fermenti Lactiferi, ſed *Sanguinis* quoque *culpa imminuitur* aliquando *Lactis generatio*, quando idem nunc *parcus exiſtit in corpore*; nunc *parcus accedit ad Mammas*, nunc *viſcoſior & glutinoſior* exiſtens *ſegniùs* adeòque *parciùs* mutatur in Lac.

CIII. *Parcus* exiſtit *in Corpore Sanguis*, tum propter ipſius *jacturam* notabilem, in *Lochiis*, *menſibuſve* magna copia effuſis, vel quovis alio *Sanguinis per Nares* aliaſve vias *effluxu*, ex ipſis etiam *vulneribus* caſu, ictu, aliove modo factis, contingentem. *Quando parcus exiſtit.*

CIV. Quæ *Lochiorum Menſtruorumve* nimiorum Cauſa eſſe queat, docuimus in ſuperioribus.

CV. Quænam *Hæmorrhagiarum* quarumvis Cauſa eſſe poſſit, alibi docendum, ubi Rerum non-naturalium dictarum conſideratio accurata quemvis ſatis erudiet: Nam tum *Aer æſtuans*, & quandoque *glacians*; tum *Alimenta* multis *Aromaticis* condita; tum *Corporis motus vehementior*; tum inter Animi Affectus *Ira immoderacior*; tum *Vigiliæ diutiùs protractæ*; tum aliquando *Alvus adſtrictior* tali hæmorrhagiæ noxiæ anſam præbere poſſunt.

CVI. *Vulnera* per infortunium ſat ſæpè hominibus obveniunt, eorumque Cauſæ à Chirurgiæ Doctoribus ex profeſſo pluribus inveſtig antur & proponuntur. *Eius curatio, pro diverſitate cauſarum.*

CVII. Quoties proinde propter quamvis memoratam Cauſam contingit notabilis in Lactantibus fœminis Sanguinis jactura, ideoque Lactis Generatio parcior, toties ad huius *Curationem* quàm maximè requiritur, ut 1. *Cauſæ illæ removeantur*. 2. *Sanguinis Effluxus præſens cohibeatur*, & *novus impediatur*. 3. *Sanguinis reparatio procuretur*.

CVIII. Cauſæ illæ cum variæ poſſint eſſe, ſingulæ prudenter nunc præcaveri, nunc emendari debent.

CIX. Sic exempli gratia, ſi *fluxus Lochiorum* fuerit *nimius* propter violentam Secundarum detractionem, Uterique lacerationem, danda opera, ut ocyſſime conſolidetur Uterus excoriatus methodo in præcedentibus à nobis propoſita. *Si fluxus Lochiorum ſit nimius, ob violentā ſecundarum retractionem.*

CX. Si eadem *Lochia Menſtruave nimium effluxerint* propter *Sangninem ſeroſum*, *aut Bilioſum Acrem*, ſtudendum, ut Acrimonia illa propoſitis non ſemel medicamentis temperetur & ſerum, bilisve excedens minuatur, tàm per alvum, quàm per corporis poros, ſicut non ſemel id docuimus. *Ob Sanguinem ſeorſum aut bilioſum acrem.*

CXI. *Aer æſtuans* in Cauſa fuerit Hæmorrhagiæ qualiſcunque, idem fugiendus erit, temperanduſve.

CXII. Si Aer contrà *glacialis* fuerit, & notabilem Hæmorrhagiam excitarit; fugiendus erit, atque blandis auxiliis Aromaticis ejus Acrimonia ad Aciditatem vergens, corporique communicata ſuperanda erit, atque cum Sudoribus è corpore iterum expellenda. *Hæmorrhagia ſit ob Aerem æſtuantem. Vel glacialem.*

CXIII. Si nimis multa *Aromatica* & quidem *Acriora* fuerint *cum Alimentis* perperam uſurpata, & inde Hæmorrhagia excitata, difficulter ſuperabitur hoc malum, nec niſi uſurpatis quæ Acrimoniam illam ſenſim corrigant; in quem finem conducunt Medicamenta tum Aquea, tum Subauſtera, tum Suboleoſa: qualia ſunt, Plantago, Sempervivum, Solanum, Lactuca, & Emulſiones variæ ex Hordeo, Amigdalis dulcibus, Sem. papav. Albi, & ſimilibus paratæ; quin Opium & quævis Opiata blandiora, & minimè Acria, quin magis adſtringentia; unde præferendum Diaſcordium Fracaſtorii & Theriaca Mithridatio Democratis. *Ob aſſumpta Aromatica acriora.*

CXIV. Uſurpanda ſunt autem iſta ſæpius, & quidem quantitate parva.

CXV. Si *Motus Corporis* fuerit vehementior, quieti dandum idem, atque ſomnus conciliandus Emulſionibus blandis potiùs, quam Narcoticis potentioribus. *Ob Motum Corporis violentum.*

CXVI. Idem dicendum de *Vigiliis protractis*. *Ob vigilias.*

CXVII. Si *vehementior Ira* Hæmorragiæ anſam dederit, componendus rationibus ſolidis animus, excitanduſque ſomnus blandus laudatis modò Emulſionibus *Ob iram.*

CXVIII. Si *Alvus adſtrictior* quovis modo excitarit Hæmorrhagiam, ſolvenda illa quamprimùm Enemate potiùs quàm ullo alio remedio, cùm ſit *Ob Alvum adſtrictam.*

ſit omnium blandiſſimum, tutiſſimum, præſentiſſimum, facillimum & aptiſſimum.

Ob vulnere vaſorum. CXIX. Vulnerum Cauſæ ſi quæ ſuperſint in vaſis læſis, inde convenienter removendæ; cum aliàs fruſtrà expectetur Sanguinis effluentis Curatio.

Ipſe Sanguinis effluxus cohibendus. CXX. Poſtquam verò ſeriò cogitatum eſt de Cauſis hæmorragiæ removendis, danda ſeriò opera, ut 2. *Sanguinis Effluxus ipſe cohibeatur*, quod fiet uſurpando medicamenta tum blantia, tum læſa *Vaſa conſolidantia*, quavis forma, Decocta, Mixturæ, Conditi, Pulveris, Pilularumve in uſum revocanda.

CXXI. Laudavimus non ſemel inter præcipua *Sanguinem Draconis*, cùm facilè liquoribus quibuſvis jungatur, & quaquaversùm transferatur, potenterque vaſa hiantia & aperta claudat & ſanet.

Novus impediendus. CXXII. *Novus Sanguinis Effluxus impedietur* ac prævenietur, non tantùm vitando Cauſas memoratas, ſed ſimul conſervando corpus in quiete, Animumque in tranquilitate, omniaque diſponendo magis ad ſomnum, quàm ad vigilias: uno verbo præveniendo omnia quæ humores in corpore agitare poſſunt, erundemque in ipſo motum augere: ut & vitando cauſas externas omnes, adeòque fortuitas, à quibus lædi, vulnerari, & aperiri poſſunt vaſa, ſicque Sanguinis effluxui anſa quovis modo dari.

Sanguis deperditus reparandus. CXXIII. *Sanguinis* autem jam *deperditi Reparatiò* procurabitur 3. per Alimenta multum Sanguinem generantia & facilè fermentabilia, qualia ſunt Iuſcula Carnium Animalium Iuniorum, Vitelli ovorum, & Lac in aſſuetis, quæ omnia, cùm pauca ſoleant producere Alvi excrementa negotio facili abeunt tam in Chylum, quàm in ipſum Sanguinem, hinc & Lac: ubi ſemper concedenda fœminis ea, quibus delectantur maximè, quæ aſſumpta ferre poſſunt facillimè, & à quibus nutriri ſolent copioſiſſimè: quod ſedulò notarunt ſemper Practici ſummi, & idcircò felices facti.

Lactis generatio imminuitur, quanto parcus accepit ad Vbera. CXXIV. *Diminuitur* quoque Lactis Generatio, quando *Parcus accedit Sanguis ad Vbera.* Non juvat enim Sanguis multus in corpore exiſtens Lactis productione largiori, ni quantitate laudabili accedat ad Ubera.

Vnde id fiat. CXXV. Accedit autem Sanguis paucus & parcus ad Ubera, quoties viæ ipſum eò deducentes, Arteriæ, ſunt nimis exiles ac paucæ, ſive à prima conſtitutione ac ſtructura corporis hoc pendeat, ſive affectus aliquis in Mammis, aut Arteriarum via excitatus Arterias quaſdam aut conſumpſerit, aut notabiliter anguſtaverit; Exempli gratia, Lateris combuſtio ab igne actuali, & aliquando forſan à potentiali quovis modo prudenter vel imprudenter circa Arteriarum ductum applicato.

Si ſint Arteria exiles, quomodò amplientur. CXXVI. *Arteriæ exiles blando frictu* nonnunquam extenduntur, amplianturque paulatim; & ita quidem, ut fœminæ, quibus poſt primum partum paucum generabatur Lac, id ſequentibus partubus producant magis copioſum, & tandem lactando fœtui ſufficiens.

CXXVII. Quòd ſi blando frictu hoc non emendetur paulatim malum, nec alia Lactis defectùs Cauſa ſubſit, ſatiùs eſt Mammas & matres frictionibus fortioribus, aliiſve remediis haud moleſtare, ne in alia conjiciantur ipſe mala graviora & periculoſiora.

Si ab Affectu vitiata ſint, quomodò reſtituantur. CXXVIII. Sicubi verò ab Affectu quovis fortituto, aliove corrugatæ, aut exſiccatæ, conſumpræve fuerint ex parte ſaltem Arteriæ Mammariæ; videndum, an remediis externis, præſertim Oleis, Linimentis, Unguentis, Emplaſtris, Cataplaſmatibus, Fotibus, Balneis, & ſimilibus emolliri poſſint, & ab adhærentibus ſubinde humoribus vilcoſis & auſteris pedetentim liberari, mox & iterum ampliaſtri, explicarique: qua ſola ratione putem aliquid in laudabilis ſperari poſſe in affectum tam difficilium curatione.

CXXIX. Quòd ſi ne ſic quidem aliquod commodum accedat fœminis, fruſtrà tentabitur ulterior Curatio: quin ſatiùs eſt, tales mulieres patienter ferre, quod mutari non poteſt: ne, ſicuti modò etiam dictum, nimis multa imprudenter tentando conjiciantur in nova & graviora mala.

Lactiſ ratio nuitu quan coſior tinoſi Sangu quare CXXX. Diminuitur tandem Lactis generatio, quando *Viſcoſior & Glutinoſior exiſtit Sanguis*, ac ideò *ſegniùs*, *hinc & Parciùs in Lac* mutatur.

CXXXI. Segniùs in Lac mutatur Sanguis Glutinoſus, quatenus magis *reſiſtit Fermento* Lactifero temperato, quin quatenus ipſum *Fermentum eſt*, *nimis Glutinoſum*, & ad Sanguinem in lac mutandum minùs aptum.

CXXXII. Quoniam enim Fermentum Lactiferum naturæ eſt ſubacidæ ac temperatiſſimæ, facillime impeditur in ſua operatione à Sanguinis Glutinoſitate.

CXXXIII. Sed impeditur idem adhuc magis, quando ipſum non tantùm exiſtit temperatum, ſed inſuper Glutinoſum, adeòque obtuſum ac iners, propter Sanguinem ſimilem, à quo ſuum habet ortum.

CXXXIV. Dum autem ſic ſegniùs in lac mutatur Sanguis, mutatur idem quoque parciùs; minùs enim ejus illam ſubit mutationem eo tempore, quo requirebatur copioſius.

Cur Sangu inciſion & eme tione. CXXXV. Diminuta verò propter Sanguinis Glutinoſitatem nimiam Lactis Generatio Curabitur Sanguinis inciſione ac emendatione.

CXXXVI. Incidetur ac Emendabitur hæc Sanguinis Glutinoſitas 1. Medicamentis Aromaticis & Sale Volatili abundantibus. 2. Medicamentis Aciditate blanda & Volatili præditis.

Et q Medica mentis CXXXVII. Medicamenta *Aromatica ex vegetabilibus* præſertim petenda; uti *Salia Volatilia ex Animalibus*: *Acida* nobis promunt *multa vegetabilia*, ſed longè magis efficacia *Mineralia*, & imprimis *Salia*, ex quibus diſtillatione elici ſolent Spiritus Acidi & Acres, qui aditione *Spiritus Volatilis*, & cohobatione frequenti redduntur blandiores.

Copioſi neratur quando CXXXVIII. Quemadmodùm deſideratur aliquando Lactis productio, ſic contra generatur idem nonnunquam Copioſius; unde non tantùm ipſo gravantur, ſed non raròdebilitantur quoque Lactantes.

Eoque g vantur. CXXXIX. *Gravantur* à copioſa Lactis productione Mulieres, quatenus ipſo valdè diſtenduntur Mammæ, quæ ipſas neceſſariò gravant, & pondere ſuo angunt.

Et debili tur Meli res. CXL. *Debilitantur* Lactis productione aucta Fœminæ, quatenus ſic plurimus Sanguis conſumitur ipſis, ſive ſpontè tunc effluat ipſis Lac, ſive Lactatione ſola ipſis educatur, quamvis debilitentur magis fœminæ, quibus ſpontè Lac effluit, quàm illæ, quibus nullum niſi ſuctu educitur.

Eius cauſ CXLI. Cùm ergò ſit modus in rebus, ſitque adeò fœminis periculoſus nimius Lactis proventus, danda eſt opera, ut & illius Cauſæ veræ innoteſcant, & ipſæ corrigantur, tollanrtuve.

Ipſe Sa guis. CXLII. *Augetur verò Lactis Proventus* aliquando ab ipſo *Sanguine*, aliquando à *Fermento Lactifero*, aliquando ab utroque.

Quando nus, & flu dus. CXLIII. *Sanguini* debetur Lactis ubertas, quoties Idem non tantùm *laudabilis & optimus*, ſed ſimul *fluidus* exiſtit, *ac tenuis*.

Unde oriatur. CXLIV. Sanguinem optimum producunt, Aer ſerenus ac temperatus; Alimenta multi ſucci & fermentationis facilis, Corporis motus mediocris; Somnus placidus & moderatus; Animus hilaris, & Excreta, Retentaque ſecundùm naturam ſe habentia.

CXLV Sanguinem eundem optimum præſtant ſimul tenuiorem ac fluidiorem, Alimenta ſpirituoſa & ſale volatili abundantia copia ſatis

lau-

laudabili, non tamen nimia, uſurpata: unde non fluiditas aquea, ſed ſpirituoſa producitur: propter quam ſpirituoſitatem, ut ſic loquar, videtur faciiiùs Fermenti Lactiferi itidem Spirituoſi vim excipere ipſe Sanguis.

CXLVI. Quoties proinde non tantùm multum, ſed nimium producitur ideò Lac, toties annitendum, ut Sanguini major concilietur viſcoſitas & glutinoſitas.

CXLVII. Id autem fiet, mutando 1. Aerem in aliquanto aſperiorem ac frigidiorem; 2. Alimenta in aliquantò viſcoſiora & ſalita vel fumo indurata. 3. Corpus minùs mouendo, & ad quietem deducendo. 4. Somno magis indulgendo. 5. Animum ad triſtitiam inclinando. 6. Partium ſubtiliorum eductionem per alvum leniter augendo.

CXLVIII. Imprimis abſtinendum erit ab uſu Alimentorum maximè ſpirituoſorum, & ab omni Sale volatili: quorum loco uſurpanda erunt, quæ ſuccum craſſum ac glutinoſum producunt, qualia ſunt vegetabilia valdè ſucculenta, plantago, portulaca becabunga, pyra, cydonia, meſpila, &c.

CLIX. *Fermento Lactifero* adſcribenda Lactis Ubertas, quoties ipſum exiſtit tum *copioſum*, tum *potens ac ſpirituoſnm*.

CL. *Copioſum* & *ſpirituoſum* exiſtit *Fermentum* illud propter *Aerem ſerenum*, atque ad frigus vergentem; imprimis propter *Alimenta volatili acido condita*; à quibus non tantùm augetur ejus copia, ſed inſuper augetur ipſius robur & efficacia.

CLI. *Immutabitur* verò illa Fermenti Lactiferi *aucta vis & ſpirituoſitas*, tum abſtinendo ab iis, quæ ejus productioni anſam præbuerunt, tum uſurpando ea, quæ *obtundere* ac *figere* poſſunt *Acidum* in nobis, qualia ſunt & *pingua*, *& glutinoſa*, *& acerba*, *& aquea*, *& ſalſa lixiva fixa*.

CLII. Ejuſdem *Fermenti copiam minuent Sudores blandi* ſubinde excitati.

CLIII. Præter Sanguinem laudabilem, atque Fermentum valdè Spirituoſum & copioſum ad Lactis productionem uberiorem facere obſervantur *Glandulæ Mammarũ molliores*, cùm rariùs Lac multum producatur, quando duræ ſunt Mammarum Glandulæ.

CLIV. Molles videntur mihi Mammarum Glandulæ propter Acidum minùs acre, acerbumque in ipſis productum; ab auſtero namque, atque acerbo indurantur magis partes quævis, atque adeò ipſæ glandulæ, donec eodem ſenſim acriore facto lancinationes in ipſis excitentur, ac tandem Cancer producatur.

CLV. Glandularum hæc mollities, utpote minimè vitioſa vel noxia, nullo modo mutari debet, ne induratæ noxam pariantur.

CLVI. *Depravari* diximus *Lactis Generationem*, quoties ipſum ratione *Coloris*, *Saporis*, *Conſiſtentiæ* aliùſve qualitatis producitur vitioſum.

CLVII. *Colore* laudatur *Lac ex cœruleo albicans*, culpatur *flaveſcens*, aut *impensè albens*.

CLVIII. Laudatur *Lac Sapore dulce*, culpatur *amarum*, *ſub Salſum*, aut *quovis alio ſapore* præditum.

CLIX. Laudatur *Lac conſiſtentia mediocre*, culpatur *valdè craſſum*, aut *valdè dilutum & tenue*.

CLX. *Flaveſcere* videtur Lac à *Bilis Tinctura* in Sanguine exuperante, atque Lacti communicata.

CLXI. *Impensè albere* videtur Lac à *Pituita* in Sanguine plus minùs redundante.

CLXII. *Amaricare* videtur Lac à *Bile* non ſatis Sanguini permiſta, ſed in Sanguinis ſero exiſtente; licet rarò ipſa in eo obſervetur; nam & à Me quoque ſemel atque iterum eſt nunc obſervata, & ab iis, qui quàm ego frequentiùs Sanguinem ſuis educunt ægris, ſæpiùs notata.

Salſedo unde.

CLXIII. *Subſalſum* redditur Lac à *Sero Sanguinis ſalſo muriatico* Lacti arctius juncto.

Conſiſtentia mediocris unde.

CLXIV. *Conſiſtentia* Lactis mediocris debetur Sanguini hactenus quoque laudabili.

Craſſities unde.

CLXV. *Craſſities* nimia Lactis debetur *Sanguini pariter craſſiori* & valdè glutinoſo.

Tenuitas unde.

CLXVI. *Tenuitas nimia Lactis* debetur Sanguini tenuiori & fluidiori.

Flavedo quomodò corrigatur.

CLXVII. *Lac flaveſcens corrigetur educta* per intervalla *Bile*, ac imprimis *præcipitata*, *correctave ipſius excellente Tinctura*.

CLXVIII. Quæ *Bilem blandè minuant* evacuentque nota ſunt Cholagoga; quæ hic merito laudantur blandiora per intervalla uſurpata.

Bili excedentem tincturam corrigi vitriolo Et eius Sulphure Anodyno.

CLXIX. Quæ *Bilis excedentem Tincturam præcipitent*, *corrigantve*, vix puto hactenus nota multis remedia: in quem finem tamen exiſtimo conducere *Vitriolum* deputatum; & imprimis ex *Marte* paratum; quod ſi ulteriùs præparetur artificioſè, plus præſtabit; ac præſertim ejus *Sulphur anodynum*.

Albedo quomodò corrigatur.

CLXX. *Lac impensè albens*, ac ſemper forſan ſimul craſſius, corrigetur *Pituitæ correctione ac eductione*.

CLXXI. *Pituitam* in hoc Caſu *corrigent* feliciſſimè *Aromatica & Salia Volatilia*.

CLXXII. Eandem *minuent ac educent Phlegmagoga*; ſed hic per epicraſin & parva doſi exhibita.

Quomodò Amaritudo.

CLXXIII. *Amaricans Lac* corrigitur diminu ione bilis univerſali per *Cholagoga* blanda.

Quomodò Salſedo.

CLXXIV. *Salſum Lac* corrigitur diminutione Seri ſalſi in Sanguine redundantis per *Hydragoga*, ſæpiùs & minore quantitate exhibita.

Quomodò Craſſities.

CLXXV. *Craſſius Lac* attenuabitur per *Aromatica & Salia Volatilia* diutinè uſurpata cum Alimentis.

Quomodò Tenuitas.

CLXXVI. *Tenuius Lac* increſſabitur prudenti ac diutino uſu *Auſteriorum* blandiorum Alimentis junctorum.

CLXXII. Atque ex hiſce patere puto, qui Lactis Generatio multis modis vitioſa contingere poſſit & curari: proximum eſt, ut de Lactis motu læſo ſimiliter agamus.

CAPUT XI.

De Lactis Motu Læſo.

Canales à glandulis ad & per Papillas.

I. VT Lac in fœminarum uberibus partum utilitatem afferat infantibus, moveri debet ad ipſarum papillas, quin per ipſas: in quem finem *Ductus & Canales ſive tubuli ſingulares* formari ſunt à Glandulis Mammariis ad Papillas, perque Papillas.

Cum quibus conveniant.

II. Hi Ductus affinitatem habent cum Salivatibus & Pancreaticis, quatenus Liquorem ſuum effundunt extra ſuas glandulas, non quidem in Cavitatem aliquam Corporis notabilem, qualis eſt Os & Inteſtinum tenue, verum extra Corpus ipſum; poſtquam non in proprium ipſius fœminæ Lactantis, ſed Fœtus ſugentis uſum præparatur & novetur Lac.

Eſſe plures.

III. Hi *Ductus & Canales Lactiferi* non terminantur in *Unum grandiorem ac Communem*, ſicut evenit Salivaribus & Pancreaticis, verùm notantur per *Papillas penetrantes plures*, preſſa manu Mamma, expreſſoque ex ipsa Lacte pluribus quaſi radiis tunc ſaliente.

Et quare.

IV. Saliva quoniam omnis pergit in Oris Cavitatem, videntur idcircò plures ipſius Ductus minores deſinere in paucos majores; & quoniam Succus Pancreaticus omnis pergit ad tenuis Inteſtini Cavitatem, videntnr ipſius Ductus minores deſinere ut plurimùm in Unum grandiorem, rariùs in duos majores in tenue inteſtinum patentes: *Cur verò Lac*, licet itidem omne in Os infantium moveri debeat,

non uno, ſed pluribus Ductibus feratur per papillas, nunc aliam non offendo rationem, præter hanc; quòd ſcilicet ſi uno tantum ductu majore effunderetur Lac per papillam, *metus ſit, ne omnibus continuè exſtillaret Lac*; quæ exſtillatio *faciliùs impeditur in Ductibus exiguis & anguſtis, quàm majoribus & amplioribus*, ſive aliqua in in extremitate adſtet valvula, ſive quodvis aliud impedimentum; propter quod ſpontaneus Lactis effluxus impediatur; ubi autem vel Sugentis labiis, vel fœminæ manu premitur papillæ proxima mammæ pars, tunc erumpit plerisque Lac; licet non paucæ ſint fœminæ, quibus ſolo ſuctu exprimi poſſit Lac; quædam, quibus idem Mammæ compreſſione fiat; quædam, quibus inſuper ſpontè Lac elabatur, & imprimis quando Lacte turgent Mammæ: Quod fieri exiſtimo, quatenus uni quâm alteri firmiores, laxioresve ſunt valvulæ circa papillas in Ductibus Lactiferis exiſtentes, aut quocunque tandem nomine libeat vocare id, quod Lactis effluxum ſpontaneum ſiſtit.

Cur quibuſdam ſuctu, quibuſdam manuum preſſione, quibuſdam ſponte erũpat Lac.

V. *Singulis* ergo *Ductibus Lactiferis* per Pàpillas pergentibus *applicatas* exiſtimo *Membranulas ſive Valvulas, exitum Lactis Spontaneum impedientes*.

Valvulæ in ductibus lactiferis.

V I. Sed quærat Veritatis avidus inveſtigator, *ubinam ſitæ* ſint laudatæ modò *Valvulæ?* Has quia nondum oculis meis obſervavi, ſuſpicor, *non in papillarum ipſarum extremis*, verùm *circa papillarum cum Mammis commiſſuram* exiſtere, & quidem quia in naturali Lactis effluxu neceſſe habent *Mammæ ſupra dictam commiſſuram premi*, vel Lactantis alteriuſve digitis, vel Sugentis labiis, ut exprimatur per papillas Lac; quod non fieret, niſi eo in loco eſſent Lactis *effluxus impedimenta*, quæ *iſta preſſione removentur, aut ita diſponuntur, exitus Lacti tunc puteat*, priùs impeditus.

Vbinam ſita.

VII. Succedit autem ille Lactis effluxus imprimis quando *preſſioni conjunctus eſt Suctus*, cujus ope undique comprehenditur papilla circa ſuam radicem ac cum Mammâ conjunctionem, eliciturque feliciùs Lac è Mammis, *accedente applicataque circa papillam lingua*: quæ dubio procul aliquid quoque confert ad Lactis eductionem; nempe *Salivam ipſi applicanda, & poros leniendo*, unde forſan fœminæ multæ, antequam fetum Mammæ admoveant, ſolent Salivâ propriâ papillam madefacere, atque ſic Lactationem faciliorem experiri.

Quomodò fiat ſuctus.

VIII. Atque ita ferè, uti dictum, cenſeo fieri & abſolvi *Lactis effluxum* e Mammis naturalem per papillas; qui præter naturam *læditur* modis variis, & 1. quando *nullum*. 2. quando *paucius*, quàm decet, effluit è Mammis lac, idque jam præſens. 3. quando idem effluit *difficulter*, ac *cum dolore*. 4. quando idem effluit *faciliùs ac ſpontè*, ſive *ſine ſuctu*. 5. quando idem effuit cum *lactantis debilitate*. 6. quando idem effluit *per vias inconvenientes*, non item *per papillarum tubulos*. 7. quando lactis loco effluit *Sanguis Pus, Sanies, aliuſve humor à Lacte diverſus*.

Quot modis Lactis effluxus lædatur;

IX. *Nullum Lac* effluit, etſi præſens ſit in Mammis, vel ipſius *Lactis*, quod puto frequentius, vel *Viarum*, quod exiſtimo rariùs, vitio; nam valdè impropriè dicitur nullum effluere Lac, ubi ipſum deeſt in Mammis.

Nullum lac effluit.

X. Lactis culpa id evenit, quoties idem *coagulatur grumeſcitque* in ſuis vaſis, ipſiſque adeò Mammis.

Lactis culpa.

XI. *Coagulatur & concreſcit Lac* in Mammis quemadmodum ubivis, ab *Acido* undecunque ac præſertim à Causâ vehemente ac potente *in corpore producto vel aucto*, & ad Mammas delato; vel ab eodem Acido *forinſecùs imprudenter Mammis applicato*, vel *ab Aere frigido & Acri* Mammas, & imprimis ſudantes corripiente, & ſimilibus, *Aqua* putà frigida ipſas tangente, &c.

Quando coagulatur.

XII. *Acidum in Corpore producitur* imprimis ab *Alimentis, Condimentis, Medicamentis Acidis* copioſiùs, vel diutiùs aſſumptis.

XIII. *Augetur in Corpore Acidum*, intenditurque ejus vis ab *Animi mœrore*, aut *Terrore gravi* fœminas lactantes vehementer afficiente: ut & *à frigore febrili moleſto*, à quo ſæpenumerò evenit Lactis coagulatio, hinc & Mammarum Inflammatio. Augetur autem tunc eatenus Acidum in Corpore; quatenus Succus Pancreaticus in obſtructis ſuis Ductibus ſtagnans ideòque ampliùs aceſcens, ubi febrilem Paroxyſmum excitat, quaquaverſum in Univerſum corpus diſpergitur, adeòque ad mammas quoque pertingit, quarum Lac nocentiùs afficit, quàm ipſum Sanguinem, quippe quod faciliùs Acidi vim excipit quàm ipſe Sanguis, propter Acidum copioſiùs in ipſo exiſtens, atque novi Acidi operationem noxiâ promovens.

XIV. Quod egregiè illuſtrat Symptomatum tum graviorum, partiumque durantibus Paroxyſmis febrilibus imprimis affectarum rationem non ſemel à nobis propoſitam. In fœminis namque Lactantibus ſæpiſſimè atque facillimè indurantur, dolent, Inflamanturque mammæ; propter Acidum febrile ipſas, utpote Lactis Generationi per Acidum fieri ſolitæ occupatas; præ aliis faciliùs graviùſque afficiens, atque qualitatem ſuam noxiam ipſis, ac præſertim Lacti introducens.

XV. *Forinſecus applicatur* nonnunquam, licet imprudenter, Acidum mammis; quando in earundem Eryſipelate undecunque orto, vel Inflammatione Externâ tum Acetum quodvis, tum Alumen, tum alia hiſce affectibus curandis imponuntur, haud conſiderando, Lac eodem tempore in ipſis produci, & ab illo Acido coagulari.

Vel f… cùs a… tum.

XVI. Valdè imprudenter in *Aere externo frigido & acri denudant* Lactantes ſuas *Mammas*, ſive hoc fiat, ut nutriantur infantes, ſive in alium finem, & maximè quando *ſudore madent*, apertique ſunt magis ipſarum pori; per quos ingreſſus amplior tunc patet Aeri propter frigus àcre magis noxio.

Ob A… extern… gidum… acrem

XVII. Sic valdè noxium eſt, Mammas tum calentes tum ſedantes *Aqua frigida* madefacere, aut *Pluviæ* exponere, cujus reſpectu partes quædam ſubtiles in Aqua exiſtentes penetrare per cutis poros ad Mammarum interiora, & ibi Lac coagulare ſolent.

Vel A… frigida

XVIII. *Curabitur* hoc malum tum *removendo Cauſas externas* omnes, ne ampliùs noceant, curamque impediant; tum *corrigendo emendandoque Cauſas internas*, tum *ſolvendo Lac coagulatum, reſtituendoque ipſi motum amiſſum*.

Cur…

XIX. *Abſtinendum* proinde ab omni *abuſu ulteriore Acidorum*; quæ id circò minore quantitate ſunt tunc uſurpanda, quàm in ſtatu ſanitatis perfecto, quò ſic paulatim illorum exceſſus in corpore exiſtens ad mediocritatem redigatur.

Abſtine… ab uſu… dorum.

XX. Quin aſſumenda ſunt quoque, quæ ipſum Acidum in corpore infringant, & blandè concentrent; qualia ſunt *Salia Volatilia* quævis, quovis tempore ac modo Lactantibus maximè commodo & grato uſurpanda.

Aſſumen… acidum… perantia.

XXI. Danda quoque opera ſedula, ut *Animi mœror & Terror* præcaveantur, aut ſi præcaveri nequeant, minuatur ſaltem ac ſuperentur. Animum firmando & muniendo contra quævis ipſum turbantia.

Præcaven… Mœror… & Terrorem.

XXII. Quin uſurpanda inſuper modò laudata *Salia Volatilia*, quippe quæ auctum à notatis Animi affectibus Acidum temperant, & blandè concentrant.

XXIII. Imprimis *Febrile frigus* præveniendum, minuendumque Medicamentis non tantùm *Sale Volatili abundantibus*, ſed imprimis *Aromaticis* tum *Spirituoſis*, tum *Oleoſis*; qualia ſunt *Aqua Vitæ Mathioli, Theriacalis ſimplex*, aliæque infinitæ ex Aromaticis plantis & Vini Spiritu parat, æ

Minuen… frigus febrile. Et quibus

& præ

& præ omnibus meritò laudatur *Oleum Garyophyllorum* ſtillatitium, quo hactenus præſtantius nullum reperimus ad frigoris febrilis moleſtias moderandas, ſuperandaſque.

XXIV. Poſſunt in eum finem plura ſimul miſceri, & tum ante Paroxyſmum febrilem, tum durante ipſius frigore quantitate parvâ ſubinde aſſumi: ubi notandum, cùm plerique Ægri quævis faſtidiant tum Alimenta, tum Medicamenta, prudentis Medici eſſe, tum gratiora, tum minore quantitate aſſumenda medicamenta præſcribere aut præparare; quo faciliùs ac libentiùs ea uſurpent: unde ridendi meritò deriſores illi noſtrarum Mixturarum, & gratiorum, & cochleatim aſſumendarum, & tantò magis ſunt illi ridendi, quòd non tantùm alia Medicamenta hiſce præferenda aut ipſis æquiparanda ſubſtituere neſciant, ſed & eadem imitentur indies.

XXV. Utique optaremus, hos Thraſones glorioſos præſtantiora & ægris gratiora excogitare, atque in uſum medicum revocare, quos parati eſſemus mox ſequi, atque ipſos hactenus laudare: qui nunc veniunt culpandi, poſtquam ſpernunt ea, quæ bona ſunt, & ſuis præſtantiora; ſed orandum pro ipſis, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

XXVI. *Removendum* autem in tempore omne *Acidum foriſecus Mammis quovis nomine admotum* atque illius loco *imponenda*, quæ vitioſum illud Acidum corrigant, ejuſque noxas tollant; qualia ſunt *Aromatica* quævis quovis modo præparata & Mammis applicata; Formâ Fœtus, Cataplaſmatis, Emplaſtris Linimenti, &c.

XXVII. Sic Plantæ Aromaticæ, Mentha, Majorana, Ruta, Abſynthium, &c. decoqui poſſunt in Vino, addedo ſubinde ſub finem ipſum Vini Spiritum, & cum pannis lineis laneiſve applicari calidè Mammis: renovando quamprimùm minuitur *fomenti* calor: poſtquam frigus quodvis externum hìc maximè noxium.

XXVIII. Sic ex iiſdem Plantis cum Vino decoctis & tandem contuſis parari poſſunt *Cataplaſmata*; & ſimiliter Mammis imponi.

XXIX. Sic *Olea*, *Unguenta*, *Emplaſtraque Aromatica* jungi, applicarique poſſunt in iis, quæ pinguia ferre poſſunt; nam omnes ferre talia non poſſunt. In quâ re oportet ſolicitum eſſe Medicum, ne facilè moleſtiam creet ſuis ægris.

XXX. Imprimis *Aer frigidus & Aer vitandus*, & contra ipſum muniendæ Mammæ, quando ab ipſo fuit Lac in ipſis coagulatum.

XXXI. Idem planè dicendum de *Aqua* frigidâ, & *Pluvia*, à quibus ſedulò cavendum.

XXXII. Atque hiſce ritè curatis, danda quoque opera, ut ipſum *Lac* à notatis Cauſis variis *coagulatum* in Mammis *diſſolvatur iterum*, *fluxileque factum* viâ ordinariâ effluat per Papillas.

XXXIII. Obſervatum eſt autem multiplici experientia, omnia *Aromatica & Spirituoſa* plurimùm conferre ad dicti *Lactis coagulatis diſſolutionem* quo ipſo videtur mihi confirmari magis ejuſdem coagulatio ab Acido, licet ipſa ſit per eandem experientiam ſatis nota.

XXXIV. Notum eſt, inquam, coagulari ab Acido Lac; poſtquam ipſum, caleſcens imprimis, ad cujuſvis Acidi affuſionem coagulari & coaleſcere ſolet.

XXXV. Sed ejuſdem coagulati concretique diſſolutio per Aromatica videtur mihi confirmare eandem per Acidum coagulationem, atque coaleſcentiam; quatenus infinitis experientiis aliis conſtat, Aromatica & imprimis Volatili Sale ſimul abundantia contraria eſſe Acidis: Contrariorum autem contrarij ſunt effectus, & affectus; ſi proinde ab Aromaticis ſolvatur Lac Coagulatum concludе ab coagulari ipſum.

XXXVI. Poſſunt igitur convenienter jungi *Aromatica Spirituoſis*, quando exempli gratia; decoquentur *Menthæ*, *Majoranæ*, *Rutæ Hortenſis*, *Abſinthii*, &c. folia, eorundemve flores aut ſemina ex Vino generoſo; applicaturque hoc decoctum calens cum pannis lineis laneiſve Mammæ, totieſque renovatur idem, quoties incipit aut exſiccari, aut refrigerari.

XXXVII. Quòd ſi aliquid *Spiritus Vini* addatur huic decocto, reddetur idem efficacius.

XXXVIII. Sic ſi *Sal Volatile* quodvis, *Salis Aromatici* putà, cum *Vini Spiritu* & *Aqua aliqua Aromatica* miſceatur, & vix tepens Mammæ affectæ imponatur, & aliquotie renovetur, plurimùm promovetur Lactis coagulati diſſolutio.

XXXIX. Adeò ut eadem quæ modò dicebamus convenire *Acido* quin *Aqueo gelido*, perperam externè Mammis applicato vel admiſto, corrigendo, adeòque Coagulationi Lactis præveniendæ, conveniant quoque Lacti jam coagulato iterum ſolvendo, ac reſtituendo.

XL. Sed præter modò laudata tum Aromatica, tum Salia Volatilia conveniunt quoque Lacti coagulato diſſolvendo *Gummi* multifaria, *Galbanum*; *Sagapenum*, *Ammoniacum*, *Opopanax*, *Bdellium*, &c. in Emplaſtri formam cum *Cera* & *Ceti ſpermate* (quod meritò hic valdè laudatur, & Sale Volatili abundare videtur) redacta quale jam notum eſt *Emplaſtrum de Spermate Ceti* dictum, & in hoc caſu ſæpiùs à me feliciter uſurpatum. *Et Gummata.*

XLI. Quòd ſi negligatur ab ægris per incuriam, vel à Medicis per imperitiam *Lactis Coagulati* diſſolutio, idem ampliùs corrumpetur, atque facta *Inflammatione*, perget ad *Suppurationem*. *Lac Coagulatum amplium corrumpi.*

XLII. Lac Ergo ſicut ſtagnans duntaxat ſubſiſtenſque, ſic coagulatum etiam *Inflammationem* parit prima ſui corruptione, quæ ſi ſuperetur in tempore, prævenitur *Suppuratio*, ad quam tendit aliàs omnis Inflammatio. *Et niſi impediatur, Inflammationem parere*

XLIII. Quemadmodùm à Sanguine, ſic & à Lacte in vaſis ſubſiſtente, aut extra ipſa effuſo exiſtimo fieri *Inflammationem*, *avolantibus* nempe *partibus* magis *ſpirituoſis*, & *acrimoniam majorem nanciſcentibus partibus acidis*, mox cum *Salinis Efferveſcentiam* potentiorem excitantibus, ſed ob partes *butyroſas & pingues* minimè frigidam, eſt *calidam*, quæ Inflammatio vocari ſolet. *Qua quomodo fiat.*

XLIV. Exiſtimo namque, *in omni Inflammatione Calorem illum ardentem produci ab utroque acri*, tum propter partium ſpirituoſarum acre utrumque temperantium abitum & fugam, tum propter ſui moram diuturniorem acriori facto, ideòque *vehementiùs in ſe mutuò inſurgente*, hoc eſt, *Efferveſcentiam nimiam excitante*; quæ propter *partium pinguium in Sanguine & Lacte abundantium concurſum fieri debet ac ſentiri calida*; quoniam partes Igneæ in utroque Acri exiſtentes, atque propter conflictum notatum erumpentes, in oleoſas & pingues ſe inſinuant, atque tunc demum calorem producunt, ſenſumve calore afficiunt. *A quibus Calor in Inflammationibus.*

XLV. Nam *Ignis*, quantum Ego ſaltem potui hactenus obſervare, *nullum producit in noſtro ſenſu Calorem*, niſi quando in Oleo, quod ejus pabulum vulgò dicitur, (quo jure, jam non inquiram) *exiſtit*, *ac ſubſiſtit*. *Quandò ignis calorē in ſenſu producat.*

XLVI. Puerperam enim creditur extingui, quando in dicto ſuo pabulo deſinit exiſtere Ignis; ſive hoc fiat pabuli defectu, vel Aeris requiſiti denegatione, vel aliter. *Et quamvis non producat, tamen exiſtere.*

XLVII. Licet enim deſinat ſic extinctus ignis ſenſu noſtro ſentiri, non deſinit tamen eſſe, atque aliter ſubſiſtere: nam per Aerem diffunditur, donec iterum colligatur, vel alicui rei junctus ad tempus vinciatur, iterumque liber factus opus ſuum exequatur: quod licèt ſit planè Phyſicum, intereſt tamen, ut & Medici ejus naturam, indolem, actiones, & paſſiones cognoſcant, ut ipſo ritè uti queant; poſtquam nullum Agens obſer-

obſervatum eſt forſan in rebus naturalibus, quod in activitate & potentia ipſi queat præferri, quinimò comparari.

Quid hic tanquã Medicus conſideret auctor.

XLVIII. Quòd autem hic tanquam Medici, conſideramus inveſtigamuſque, non eſt ratio Caloris, qui ſentitur urgente partem quamvis Inflammatione, ſed ratio Corruptionis, quæ Lacti Inflammationem parienti, ac ſenſim in Pus mutando evenit.

Lac in Pus mutari.

XLIX. Dum Ergò ſic corrumpitur Lac Inflammationem pariens, abit quoque in tantum à ſtatu ſuo naturali, ut Pus factum ampliùs homini eſſe non poſſit utile, adeòque tunc abſolutè removeri debeat ex parte quavis affecta, res nimirum toto genere præter naturam, & indies pejor fieri ſolita, dum pus degenerat in Saniem.

Lac corruptum non poſſe in integrum reſtitus.

L. Ubi notandum, 1. Lac coagulatum quidem reſtitui poſſe in integrum, non item corruptum & in pus jam mutatum.

Paulatim ac per partes in Pus corrumpi.

L I. 2. Lac non univerſum ſemper ſimul in pus corrumpi, ſed paulatim ac per partes: unde non raro, licet univerſa ejus ſuppuratio impediri nequeat, impediri poteſt ſaltem aliqua ejus pars: quocirca prudentis Medici eſt, continuè verſari in impedienda Lactis Suppuratione, etiam tunc, ubi nullum ampliùs dubium eſt de ipſius Suppuratione inchoata: quò, licet in totum impediri nequeat, impediatur ſaltem ex parte.

LII. Diximus autem, ab Acido Acriore anſam dari Lacti tum coagulando, tum in corpus corrumpendo.

Puris generationem promoventia Pus non producere.

LIII. Quæ verò vulgò dicuntur Puris generationem promovere, illa re verâ pus non producunt, ſed *blandiùs educunt*, atque *partes* ita diſponunt, ut à *pure minùs afficiantur malè*; quin eo ipſo faciunt, ut *citiùs pus producatur*.

Ea eſſe Emollientia.

LIV. Illa ipſa verò ſunt Emollientia dicta multifaria, & imprimis Cataplaſmatis forma uſurpanda, ſed pro Symptomatum conjunctorum diverſitate diverſè mutanda & præparanda.

Quãdo Lac ſubſiſtit, quaenam uſurpanda.

L V. Quotieſcunque igitur Lac in fœminarum Mammis ſubſiſtens, ipſaſque diſtendens ac dolorem pariens, Inflammationem, hinc & ſecuturam Suppurationem minatur, uſurpanda mox nuper laudata tum Aromatica, tum Spirituoſa, tum Sale Volatili abundantia.

Quando ſuppuratur quaenam adhibenda

L VI. Ubi autem obſervamus, ex dolore pungente ac cum calore in Mammis perſeverante, Suppurationem eſſe inchoatam; tum commodè laudatis jungentur Emollientia, eademque in Cataplaſmatis formam redacta dolentibus induratiſque applicabuntur Mammis; quò Lactis nondum corrupti Suppurationem impediamus, coagularique ſolutionem feſtinemus; atque eiuſdem iam corrupti Suppurationem & maturationem promoveamus.

Lac coagulatum diſſol. vi à cepis præcipuè.

LVII. Inter ea, quæ Lactis coagulati diſſolutionem abſolvere poſſunt, & Cataplaſmatis commodè iungi, haud poſtremum locum ſibi vendicant *Cepæ*, tum utiliter ſub cineribus aſſandæ, quò ipſarum Acrimonia excellens minuatur, & cum minori Ægrarum moleſtia opus earum perficiatur.

Emollientia quaenam hìc præcipuè uſurpanda.

LVIII. Inter *Emollentia* laudantur meritò *Liliorum Alborum Bulbi, Rad. Althææ*, eiuſdemque, uti & malvæ folia, farin. lini, fœnugræci, & ſimilia plura vulgò nota, & apud Chirurgiæ Scriptores paſſim deſcripta.

Repellentia non adhibenda.

LIX. Non poſſum autem laudare *Repellentia* vulgò dicta, & à pleriſque tantoperè in principio inflammationum commendata; cùm illa ex præiudicio duntaxat commendentur, ipſaque Cura ſine ipſis longè feliciùs abſolvatur.

Et quare.

L X. Quamvis enim curentur Ægri multi, quibus in principio Inflammationis uſurpantur repellentia; non curantur tamen, quia illa fuere adminiſtrata, ſed quia alia & diſcutientia & emollientia ſimul fuere ipſis coniuncta. Obſervatum enim eſt ſæpiùs ab illis repellentibus ſolis, aut cæterorum reſpectu maiore copia adminiſtratis, notabilem noxam ægris allatam, quin aliquando ipſam Gangrænam in partibus inflammatis excitatam: Cuius nullus eſt metus, ſi noſtra methodo talia in totum omittantur, & modò laudata à nobis uſurpentur: quod hic pluribus deduximus, ut notati errores, utut ſatis vulgares, in poſterum vitentur, ac ægri feliciùs, tutiùſque curentur.

Me… authi… tima

LXI. Hanc methodum optimam eſſe, vel hinc patet, quòd Syptomata omnia, Dolor, Tumor, Ardor ſic brevi minuantur, ipſaque Suppuratio citiùs abſolvatur, & poſt factam ſpontè vel arte apertionem, minùs puris prodeat, ipſumque ulcus, ſi ritè tractetur, citiùs, certiùſque mundetur ac conſolidetur.

Et qu…

LXII. Hàc igitur ratione, quicquid Lactis coagulati reſtitui poteſt, reſtituitur in integrum; quicquid autem reſtitui nequit, citiùs, faciliùſque ſuppuratur; unde itidem citiùs faciliùſque ad maturationem ac conſolidationem deduci poteſt Ulcus.

LXIII. Quò enim citiùs in Pus Lac vel Sanguis mutatur, eò minùs ab ipſo læduntur partes Pus continentes, ac proinde faciliùs citiùſque reſtitui poſſunt in ſtatum ſanum.

Apo… qui cu… Aperti… lanceo…

LXIV. Quamprimùm igitur in Pus mutatum Lac, quod tunc ex Doloris, Duritiei, Ardoriſque diminutione cognoſcitur, niſi *ſpontè aperiatur Apoſtema*, mox *lanceola idem aperiendum*, quæ via eſt breviſſima & tutiſſima.

Medic… emollie…

LXV. Sin apertionem ferre nolint, vel non auſint fœminæ, danda opera, ut in parte Tumoris, maximè molli, ubi etiam ferro facienda eſt apertio unguento baſilicone, ficuve aſſa, vel alio unguento valdè emolliente promoveatur Curis penetratio; quin aliquando ad *Cauterium potentiale* recurrendum, quando in loco profundiore hæret Pus nec ſatis citò expectari poteſt Curis penetratio à pure, quod interea temporis partes vicinas ſolet corrumpere.

Vel cau… potenti…

Vlcus m… dandum… Conſoli… dum… Et quil…

LXVI. Ubi autem quovis modo facta eſt Apoſtematis apertio, cœpitque effluere Pus, aliquid *Balſam Sulphuris cujuſvis*, *Terebinthinati*, *Succinati*, *Aniſati*, *alteriuſve*, orificio indetur atque emplaſtro conveniente, *Diapalma* puta vel alio tegetur, atque, quamdiu Durities moleſta in mammis permanebit, Cataplaſma imponetur.

LXVII. Sic enim paulatim & quicquid noxii Lactis ſupereſt, ſuppurabitur, & Ulcus mundabitur, conſolidabiturque brevi.

LXVIII. Quando Durities notata ſublata eſt, deſiſtendum ab ulteriori Cataplaſmatis applicatione; ſufficietque ſolus balſamus cum emplaſtro laudato aliove conveniente, quale diapompholygos, album coctum, &c.

LXIX. Atque hæc dicta ſufficiant de Lactis efflxu impedito ac ceſſante ratione ipſius Lactis.

Lactis efflu… xus imped… tus ration… viarum.

LXX. Diximus idem *in Effluxu ſuo impediri ratione viarum per quas ſolet fluere*, quas imprimis conſideramus *in papillis*, per quas ex ſuis cavitatibus vel canalibus in Mammis exiſtentibus & Lac continentibus exugi, expellique, aut emulgeri ſolet Lac.

Ob tubulo… anguſtatos

LXXI. Illud autem evenit, quoties *Tubuli* iſti vel in ſuo exortu, vel in ſuo progreſſu *anguſtati* ſunt, & quidem ſæpiùs per *compreſſionem*, rariùs per *obſtructionem*.

Per compreſſionem

LXXII. *Comprimi* ſolent illli Papillarum Tabuli à *Tumore* aliquo aut in *Papillis* ipſis, aut circa ipſa in mammis exiſtente, ac præſertim ab *Inflammatione*.

Obſtructio… nem.

LXXIII. *Obſtructio* rariùs videtur in omnibus iſtis Tubulis poſſe habere locum; quod tamen ſi fiat, fiet à *Lacte in ipſis coagulato*, quod haud eveniet facilè, niſi à frigore inopinato & graviter ipſas afficiente, Lacque in ipſis calens coagulante.

LXXIV. *Inflammatio* tum in papillis ipſis, tum in parte Mammarum ipſis vicina ortum habet à *Sanguine* extra ſua vaſa effuſo, & partes circumjacentes angente atque anguſtante.

LXXV. *Curabitur* hæc Inflammatio medicamentis nuper in Lactis Coagulatione ac inde orta Inflammatione laudatis, Cataplaſmatis præſertim forma uſurpatis: ubi vulgò notis Emollientibus ſi junguntur Salia Volatilia blandiora, plurimùm præſtabunt; ac ſepè Sanguinem diſcutient ſine ſubſequente Suppuratione: quam ſemper conabitur prævenire prudens Medicus.

LXXVI. Quòd ſi neglecta in tempore Inflammatio tendat neceſſariò ad ſuppurationem, eadem medicamentis laudatis facilitabitur & promovebitur, adeò ut cum doloribus tolerabilioribus perficiatur.

LXXVII. Ubi maturum fuerit Apoſtema hoc exiguum, ſpontè ferè aperietur, & balſamo Sulphuris aniſato brevi curabitur.

LXXVIII. *Obſtructio* ſi quæ oriatur in Tubulis Papillaribus ex *Coagulato* in ipſis *Lacte*, *Curabitur*, ipſa feliciter *Fomento aromatico*, & *Sale Volatili* eidem juncto.

LXXIX. Secunda Læſi Lactis Motus Species locum habet, quando *Lac paucius, quàm decet, effluit è Mammis, quamvis præſens adſit*. Nam impropriè creditur diciturque parciùs effluere Lac, quod deeſt in Mammis: cùm non ſit tunc propriè Defectus Motus, ſed Lactis.

LXXX. Effluit autem parciùs Lac, nunc ob *Sui*, nunc ob *Viarum vitium*.

LXXXI. *Sui* culpà diminuitur Lactis Effluxus, quando ipſum eſt *naturali craſſius & glutinoſius*, cujus Cauſas deduximus, & Curationem propoſuimus, ubi de leſà Generatione Lactis egimus cap. præced.

LXXXII. Quod ad præſens negotium facit, monebimus, dandam operam, ut quamprimùm hoc curetur malum, ne, ſi negligatur, reddatur gravius, ſupprimaturque in totum Lactis Effluxus, ſequanturque Inflammatio, Suppuratio, &c. de quibus egimus ſuprà.

LXXXIII. Uſurpabuntur igitur in tempore Aromatica & Sale Volatili abundantia, tum interna, tum externa, quorum ope Lac attenuatum fluidiuſque factum Motum ſervet denuò naturalem.

LXXXIV. *Viæ*, per quas fluit Lac, in culpa ſunt Diminuti ejuſdem Effluxus, quoties *Anguſtiores* ſunt, & quidem à Tumore vicino & duro: de quo jam egimus, docentes Inflammationem eſſe hujus anguſtiæ extremæ, atque hic levioris cauſam, cujus etiam Curationem adjunximus: ut non videatur neceſſe plura hic addere: quin potiùs pergemus ad cæteras Læſi Lactis Motus ſpecies.

LXXXV. Tertiam læſi *Lactis* Effluxus Speciem docuimus eſſe, quando *idem cum difficultate; moleſtia, & dolore elicitur, effluitque*.

LXXXVI. *Difficulter effluit eliciturve* Lac quando *anguſtæ* ſunt ejus *viæ*.

LXXXVII. *Cum dolore idem elicitur*, 1. quando *Inflammatæ* ſunt *Mammæ*, vel *Papillæ*. 2. quando *Papillæ* ſunt *excoriatæ, exulceratæve*. 3. quando eædem ſunt *fiſſæ*, aliterve *malè affectæ ac dolentes*.

LXXXVIII. De Mammarum & Papillarum Inflammatione, ejuſdemque Cauſis & Curatione jam ſupra diſſervimus.

LXXXIX. *Excoriantur*, quin *Exulcerantur* plerunque Papillæ, ob Infantum ſugentium Os; hoc eſt, Labia, Gingivas, Palatum, & Linguam; Ardore, Puſtulis, Aphthis, aliiſve Vlceribus malè affectum.

XC. *Excoriantur* aliquando Papillæ ab *Eryſipelatis quadam Specie* ipſas Papillas propter cauſas diverſas, febres puta, vel alios affectus internos fœminarum, corripiente.

XCI. *Excoriantur* aliquando eædem *Papillæ ab ipſo Lacte* ſpontè ac continuè effluente, ipſaſque adeò Papillas dum *Acrimoniam* nanciſcitur, excoriante non minùs, quàm ipſas etiam Mammas & partes vicinas, ad quas pertingit.

XCII. *Finduntur* ſæpenumerò *Papillæ*, quando *levi Inflammatione* turgentur arctiùs *conſtringuntur à Gingivis*, *mordenturve à dentibus ſugentium*; *à quibus ſolis ſanè licet* non rarò ſinduntur eædem. *Vnde ſindantur.*

XCIII. Undecunque igitur doleant priùs, doloreve afficiantur inter lactandum Papillæ, cum dolore ac moleſtia emoventur tunc fœminis Lac.

XCIV. Quando excoriantur exulceranturve Papillæ propter affectum quemvis Infantium Os ejuſque partes varias occupantem; in duobus conſtit hujus mali Cura, 1. in *ſublatione affectus infantem urgentis*, cùm poſita cauſa ponatur effectus, & permanente illo affectu tolli nequeat ipſum conſequens Papillarum Excoriatio; 2. in ipſa *Curatione ac reſtitutione Papillarum excoriatarum, exulceratarumve*. *Excoriatio Papillarum. qui curetur.*

XCV. *Affectus varii Infantium Os occupare ſoliti* qui tolli & curari debeant, dicendum, ubi aut in genere tales tractantur, aut in ſpecie agitur de Affectibus Infantium: quorum præcipuos forte an percurremus, ſi Deus volet, poſtquam abſolverimus Fœminarum Affectus. *Affectus in ore infantiū qui curentur.*

XCVI. Dum Curatur, & imprimis poſtquam Curatus eſt quivis Affectus Infantium Os & Salivam corrumpens, Papillis applicari debent Auxilia in *Excoriatione* quidem *Æſtum*, ſi quis ſimul adſit, *temperantia*, & *blandè Exſiccantia*; in *Exulceratione* autem *Mundantia* & *Conſolidantia*.

XCVII. *Æſtum* Papillarum *temperant*, *tum Aquæ Roſarum*, *Plantaginis* & ſimiles; tum *Mucilago Seminum Cydoniorum*, & *Gummi Tragacanthi* cum dictis Aquis parata; tum *Lactis Cremor*, &c. Huic autem *Cremori* additur utiliter aliquid *Cretæ Albæ* in pollinem redactæ, à qua ſequitur quæſita exſiccatio cùm cætera utrumque ferè præſtent, licet creta debiliùs. *Æſtus Papillarum temperamdus. Et quibus.*

XCVIII. In *Palpillarum exulceratione* laudo *Sulphuris Balſamum* quemvis, ſed imprimis gratiſſimum, ne noceat ſequenti infanti, qualis *Aniſatus*: Convenit quoque *Balſamus Peruvianus*.

XCIX. Ubi *Eryſipelate levi* tentantur Papillæ, conducit idem *Lactis Cremor cum Creta mixtus*; ut & *Aqua Calcis viuæ cum Mercurio dulci decocta*; quæ utilis eſt quoque in modò memorata Papillarum Excoriatione ac Exulceratione. In *Erypellate* autem laudo *Aquam Sambuci*.

C. Non negligenda interim Medicamenta interna imprimis quando aliqua *febricula* ſimul concurrit, in quo caſu præ multis aliis medicamentis ut illa ſunt *Sudorifera* blanda. *Ecyſipelas Papillarum quibus curetus.*

CI. Ubi *ab ipſo Lacte ſpontè* continuè ferè effluente, atque *Acrimonia ſua* tum ipſas Mammas vicinaſque partes, tum *papillas rodente fit Exriatio*, opus eſt Medicamentis blandè atque potenter exſiccantibus; Lixivio ;putà Calcis vinæ & ſimilibus. *Excoriatio ab ipſo lacte continuò effluente qui curanda.*

CII. Interim ne novo Lacte continuè effluente renovetur hoc malum, danda opera, ut vaſe aliquo conveniente Mammis applicato excipiatur colligaturque Lac, quod ſubinde effundendum.

CIII. Talia Vaſa uſurpantur & vitrea, & alia ex lamnis ferri ſtanno tecti ita adornata efformataque ut Mammis applicari poſſint; abſque notabili earum preſſione, excipiendo Papillas, & in loco inferiori colligendo ipſum Lac.

CIV. Ubi *fiſſuris* ſcatent Papillæ, danda opera, ut 1. *quævis mala ipſas Papillas occupantia, inflãmationes*, & ſimilia ſine mora curentur ac tollantur; 2. *ipſæ fiſſuræ* in tempore conſolidentur, in quem finem optimus eſt *Balſamus Perevianus*, ut & *Oleum Ceræ* ritè paratum. *Papillarum fiſſura qui curanda.*

CV-

Effluxus lactis ſpontaneus.

CV. Quarta læſi Lactis Effluxus ſpecies eſt, *quando idem ſpontè effluit ſine omni Suctu.*

Lac ſenſim in Mammis colligi.

CVI. Obſervatur Lac ſecundùm naturam colligi ſenſim in Mammis, atque tandem ponderis ac diſtenſionis ſenſu fœminas urgere, quocirca tunc Mammis admovere ſolent infantes.

Valvula in ductibus Lactiferis.

CVII. Unde judicavi, quemadmodum dictum in ſuperioribus, in ductibus lactiferis Mammarum, ubi papillaribus committuntur, valvulas quaſdam eſſe, quarum ope ſiſtatur Lac, ne ſpontè effluat, quæque preſſione papillarum per infantis labia ita conſtituantur, ut exitus illi pateat liber.

Effluxus Spontaneus unde.

CVIII. Quoties proinde abſque ſuctu ſpontè fœminis effluit Lac, toties valvulas illas laxiores arbitror, adeò ut minùs exactè claudant laudatas Tubulorum bipartiorum commiſſuras.

Incurabilis.

CIX. Quòd autem maximè dolendum in hoc caſu eſt, quòd nunquam viderim, audiverimve ipſum curatum; quocirca nullum quoque illi curando proponendum habeo remedium, quamvis putem medicamenta blandè Aromatica, ſimulque ſubadſtringentia forinſecùs applicata, ſi non proſint multùm, aliquid ſaltem præſtare poſſe.

Lactis effluxus cum debilitate.

CX. Quintam læſi lactis Effluxus, ſpeciem diximus eſſe, quando *idem effluit cum Lactantis debilitate*: quod non tantùm, imò non ſemper accidit, quando multum effluit aut ſpontè aut ſuctu lac; ſed non rarò, quando parum Lactis, ſuctu licet, poteſt elici, aut elicitur.

CXI. Multæ namque mulieres vix poſſunt vel nimiam ferre Lactis iacturam, quin maximè inde debilitentur: dum aliæ robuſtæ permanent, licet Lac multum illis pereat & elabatur, vel eliciatur.

Eius cauſa.

CXII. Cauſa igitur debilitatis non pendet ſemper à multo Lacte effluente, ſed ſæpenumerò à peculiari fœminæ conſtitutione, nullam vel minimam Lactis iacturam abſque notabili virium dejectione ferre valente.

Symptomata concomitantia.

CXIII. *Vires*, quas *tunc dejici* obſervamus, plerumque cum *Animi deliquio, aut Suffocatione Hypochondriaca* primarium habent commercium & affinitatem maximam. Videntur enim tales fœminæ languere & Animo quaſi deficere, quando ipſis Lac exſugitur.

Virium deiectio hac ab Halitibus variis.

CXIV. Hanc proinde *Virium dejectionem*, *Animique Languorem* produci exiſtimo, quatenus *Halitus varii*, nunc *Acidiuſculi*, nunc *Auſteriuſculi* à tenui Inteſtino ad Ventriculi Orificium ſuperius, hinc & Oeſophagum, fauceſque, quin ad Cor quoque per Vaſa lactea pergunt, & aliquando Animi Deliquij metum, aliquando ipſum Animi Deliquium producunt.

CXV. Halitus autem iſti videntur mihi idcircò in tenui Inteſtino excitari, quoniam in talibus *ad Lactis Suctum Dolor excitatur in Mammis*, ac ſi avellerentur ipſæ à reliquo corpore; propter quem Dolorem non tantùm *Triſtitia* mox Animum Lactantis occupat, ſed antequam iterum Mammis adhibeatur infans, futuri denuò doloris *Metus* eundem invadit: A quo Animi Affectu utroque & Acidum & Auſterum reddi Succum Pancreaticum, paucos exiſtimo ampliùs ignorare, in hac ſaltem Accademia, poſtquam id tam multis probatum confirmatumque habemus argumentis, experimentiſque practicis.

In quibuſdã propter nimiam lactis productionẽ.

CXVI. In quibuſdam propter nimiam Lactis productionem eductionemque Sanguinem indies minui corpuſque paulatim macreſcere, atque ſic earum Vires ſenſim deficere obſervamus; abſque tamen notabili Languore, aut Animi Deliquio Fœminas, ubi Lactant, corripiente.

Huius mali curatio.

CXVII. In priore Caſu, ſi Dolor ille Mammarum telli nequeat, ceſſandum ab ulteriore Lactatione in poſteriore, niſi minui poſſit, Lactis Generatio, atque Deperditio, itidem omittenda erit Lactatio.

Mammæ unde …

CXVIII. Dolor ille Mammarum videtur ortum habere ex Ductuum Lactiferorum nimis brevium & valdè ſenſilium tractione ac extenſione ſuctu facta.

CXIX. Quemadmodum enim omnes partes membranoſæ valdè ſunt ſenſiles, atque ſui extenſionem magnam ferrè non poſſunt, ita Tubuli lactiferi, utpote membranoſi, quoties ſolito breviores exiſtunt, partibuſve vicinis ſunt intricati & implexi, toties, dum ſuctus fit, extenduntur valdè, atque eo ipſo dolorem excitant exquiſitum & moleſtum; propter quem, ſicut dictum, Animi Languor vel Deliquium producitur.

CXX. Malum hoc tum præveniri, tum & *curati* debet, blandâ *ductuum* dictorum *extenſione*, tum frictione, tum illitione abſolvenda.

Qui curatur.

CXXI. Frictio manu molli ſæpiùs iteranda.

CXXII. Illitio Oleis liliorum alborum, amygdalarum dulcium, verbaſci, & ſimilibus peragenda.

Nimia l… product… quicuranda.

CXXIII. Quoteſcunque *nimium Lactis producitur*, Sanguiſque adeò paulatim conſumitur, toties danda opera, ut *illa productio minuatur*: quod fiet imprimis *Alimenti Succi*, non quidem noxij vel inutilis, ſed *aliquantò craſſioris & fermentationis difficilioris*, carne putà bubula, pane haud fermentato, &c.

Quibus … mentis.

CXXIV. Idem fiet quoque uſurpando *Remedia blandè adſtringentia*, *Sanguinemque* adeò *craſſionem præſtantia*, qualia ſunt *Corallia*, *Terra ſigillata* quævis & pinguis, *Plantago*, *Myrtus* &c. quæ hactenus quoque videntur mihi conferre, quatenus *Acidum volatile*, *à quo Sanguinem in Lac mutari docuimus*, *blandè infringunt*: quocirca hic *Sanguinem Draconis*, *Lapidem hæmatitis*, *Cretam* & ſimilia ſimiliter conducere arbitramur, dummodò quantitate parva & prudenter uſurpentur. *Extrema adſtringentia vix auſim concedere, ne Lac in Mammis coagulent atque Inflammationem pariant.*

Et Med… mentis.

Et ceſſan… ab ulteri… lactation…

CXXV. Quòd ſi ne ſic quidem minuatur Lactis proventus, viriumque deiectio, in tempore *ceſſandum ab ulteriore Lactatione*: ſatiùs enim eſt Infantem aut alieno Lacte uti; aut ablactari, quàm ejus cauſa ſenſim matrem confici ac perire.

Effluxus … ctis per v… non conv… nientes.

CXXVI. Sextam læſi Lactis Motùs ſpeciem notavimus, *quando effluit Lac per vias minimè convenientes*, *Apoſtematis putà aperti orificium*, non item Papillarum Tubulos.

Quan… fiat.

CXXVII. Illud autem evenire ſolet, quoties poſt Inflammationem & ſubſequentem Suppurationem facta eſt arte aut ſpontè Apoſtematis apertio, atque *læſi ſunt* ſimul *quidam Tubuli Lactiferi*; ſive hoc acciderit ratione ipſius Suppurationis grandioris, ſive idem factum ſit Chirurgi lanceola penitiùs intruſa.

In Suppuratione corrũp… quoque partes vicinas.

CXXVIII. Notandum enim, in quavis Suppuratione præter ipſum Sanguinem aut Lac in pus mutandum, corrumpi quoque ſæpenumerò partes vicinas & circumiacentes, ſed primùm carnoſas & molliores, ſegniùs membranoſas, ipſaque adeò vaſa, quæ utpote firmiora & tenaciora diutiùs ſolent reſiſtere corroſioni & corruptioni ſuæ.

Apoſtemata in Mammis prævenienda, minima producenda, & quantocyùs ad Suppurationem perducenda.

CXXIX. Unde quivis prudens facilè agnoſcit, dandam ſedulò operam, vt non tantùm *præveniantur* in totum, ſed, quantum licet, *minima producantur* ubique, ac imprimis *in Mammis Apoſtemata*, quin *quantocyùs ad Suppurationem producatur inflammationes*, quæ impediri non poſſunt: & quidem 1. ut *multiplices noxæ Apoſtemata ſubſequentes aut comitantes tollantur*; 2. *ex minore ſpatio Apoſtemate occupato pauciores partes noxam patiantur*; 3. *à pure diutiùs in partibus quibuſvis hærente, ac ſenſim magis magiſque corrupto & acriore facto, plures non lædantur partes, & imprimis vaſa*, quippe *quorum noxa hominis Sanitati longè nocet magis*, *quàm carnium quarumvis corruptio*.

CXXX.

CXXX. Quemadmodum autem allaborandum ut hæc omnia fiant, ſic danda quoque opera ut *Suppurationes omnes*, quantùm poſſibile, *ad externas trahantur partes, corporiſque Superficiem*: nam *quæ in loco profundiore fiunt Apoſtemata*, *nec ſpontè*, *nec arte aperiantur*, *niſi cum partium plurium læſione*.

CXXXI. Ubi *Spontè* aperiuntur, id evenit, quoniam *ſegniùs ad corporis ſuperficiem viam ſibi facit pus*, *quod intereà temporis partes vicinas plures ſimiliter corrumpit*, *ipſaque ſubinde vaſa*.

CXXXII. Ubi *arte aperiuntur* Apoſtemata, idem evenit, quoniam, *dum profundiùs adigendum eſt Scalpellum*, *facilè ductus aliquos Lactiferos ſimul diſſecat Chirurgus*, *ſicque Lactis Effuſioni* per viam indecentem, de qua hic agimus, anſam præbet.

CXXXIII. Illud autem ideò cavendum maximè, quoniam tunc Apoſtematis, vel potiùs *Ulceris poſt apertum apoſtema remanētis Curatio eſt longè tardior*: difficulter namque, atque *ſegniùs conſolidantur*, *aut Carne concluduntur Vaſa & Ductus* Lac continuò effundentia; quia *ſegniùs mundantur & Carne implentur Ulcera* ex Apoſtemate Cava remanentia.

CXXXIV. Non priùs autem Curari poteſt illa Lactis Effuſio per notatum ulcus, quàm carne nova vel conſolidata ſint dicta vaſa diſciſſa vel eroſa, vel ſaltem ea ita munita, ut denuò tranſitum Lacti naturalem concedant, dummodò tale quid locum habere poſſit, quod nec affirmare auſim, nec negare, quamvis putem potiùs conſolidari hæc vaſa, vel in totum obturari.

CXXXV. Diximus tandem 7. lædi Lactis Motum, quando ejus loco vel *Sanguis*, *vel Pus*, *vel Sanies*, *aliuſve Humor à Lacte diverſus effluit*, *exugiturve per Papillas*.

CXXXVI. Evenit enim aliquando, ut vel *unam cum Lacte*, vel *poſt tantillum Lactis prodeat Sanguis*, qui deglutitus ab infante facilè corrumpitur in ejus ventriculo, ipſique noxas affert multas.

CXXXVII. Prodit autem *Lactis loco Sanguis*, quoties, meo ſaltem judicio, *in Mammarum Glandulis non mutatur idem in Lac*; *ſive avidiùs eliciatur & copioſiùs è Mammis Lac*, adeò ut in Lac non poſſit mutari Sanguis *tam citò*; *ſive ſuctu vehementi lædantur Vaſa Sanguinea*, *ubi committuntur Subſtantiæ Mammarum glanduloſæ*, adeòque *non accedat guttatim*, ut ita dicam, *ad notatos glandulas Sanguis*, *ſed confertim*, *prodeatque minimè*, minùs ſaltem, quàm decebat, mutatus per Papillas.

CXXXVIII. Hinc eſt, quòd *plerumque antecedentem Mammarum Dolorem ſequatur Suctus Sāgineus*.

CXXXIX. Quocunq; autem id fiat modo, *Curabitur* feliciter uſurpato in Mixtura cujuſvis fœminæ conſtitutioni conveniente *ſanguine Draconis*; quem non ſine cauſa toties laudavi in quovis Sanguinis effluxu præternaturali.

CXL. Nec tantùm ſæpiùs Sanguis, ſed aliquando *Pus* quoque, *Sanieſve Lactis loco prodit Suctu*, & quidem in *Apoſtemate ad Papillarum Tubulos pertingente, atque ibidem exitum quærente purulenta materia*.

CXLI. Quòd ſi haud grande ſit Apoſtema, *licebit forſan*, *non quidem infantis*, *ſed Suctricis opera per illam viam exſugere illud Pus*; uſurpando *forinſecùs*, ut & *intrinſecùs medicamenta Ulceris mundationem ac conſolidationem promoventia*, qualia ſunt Fomenta & Decocta *vulneraria* ſatis penetrātia cum addito Vini Spiritu parata, ut & *Balſamus Sulphuris*.

CXLII. Quòd ſi *Superficiei proximum ſit Apoſtema*, exiſtimarem utiliter poſſe ipſum *in loco maximè declivi*, *ac præſertim molli aperiri*, atque ſic *citiùs tutiùſque curari medicamentis* ſuperiùs laudatis.

CXLIII. Atque ſic abſolvimus quoque Læſum Lactis Motum: supereſt tractanda ipſa Lactatio læſa.

CAPUT XII.

De Lactatione læſa.

I. VT materiam hanc commodè proponamus, incipiemus ab ipſa *Lactationis* deſcriptione, quò faciliùs pateat unicuique, quicquid poſteà de ejus dicemus læſionibus.

II. Eſt igitur *Lactatio*, *lactis in mulierum Mammis producti allectio per Papillas*, *& quidem ope Suctus ab infante facti*. *Lactatio quid.*

III. Adeò ut ad perficiendam Lactationem quædam concurrant requiranturque in fœmina Lactante, quædam in Infante Sugente. *Ad eam cōcurrentia.*

IV. In *femina Lactante* ad Lactationem commodè abſolvendam requiruntur 1. *Papillæ*, tum *craſſitie*, *tum longitudine mediocres*; ut commodè poſſint ore, labiiſve Infantis ſugentis prehendi; unde culpantur Papillæ aut *prægrandes*, os Infantis plus juſto implentes: aut *breviores*, adeò ut prehendi nequeant Infantis labiis, ſed ipſa fugiant. *In fœmina Lactante. 1. Papillæ craſſitie & longitudine mediocres.*

V. Requiruntur 2. in fœminis Lactantibus *Papillæ Integræ*, & *à Dolore immunes*; unde culpantur *Fiſſæ*, aut ob *Inflammationem*, *Excoriationem*, *Exulcerationemve Dolentes*. *2. Papillæ integræ, & à dolore immunes.*

VI. Requiruntur 3. in fœminis lactantibus *Lactei Tubuli per Papillas pervii*: unde culpantur *Papillæ Tubulis laudatis deſtitutæ*; adeò ut nulla via Lacti pateat. *3. Lactei tubuli pervii.*

VII. Requiritur in Lactantibus fœminis 4. *Lactis laudabilis affluxus moderatus*: Culpatur contrà *ejuſdem affluxus nimiùs*, à quo ſolet obrui Infans vel *parcior*, unde multum flatum in Ventriculum ſuum allicit, plurimùmque inde diſtenditur angiturque Infans. *4. Lactis laudabilis affluxus moderatus.*

VIII. In *Sugente Infante* requirūtur ad *Lactationem* abſolvendam. 1. *Labia* tum *integra*, tum *contigua*, tum *mobilia*. *Integra*, ut Papillis undique applicari poſſint proximè: *Contigua & Mobilia*, ut Papillas complecti queant & comprimere, atque viciſſim relaxare. *In infante Sugente. 1. Labia bene conſtituta.*

IX. In Infante Sugente requiritur 2. *Lingua quaquaverſùm mobilis*: hoc eſt, tam antrorſum, ut Papillæ occurrat, quam retrorſum, ut Lac exuctum ad fauces deferat; quin Papillam quodammodò complecti debet, & blandè illam retrorſum trahere, ad alliciendum exugendumque Lac per illam è mamma. *2. Lingua mobilis.*

X. In Sugente Infante requiritur 3. ad Lactationem perficiendam *Reſpiratio per nares libera* & integra: ſine qua neceſſe habet infans continuè à Lactatione deſiſtere, ut per Os apertum reſpiret, Lactationemque redintegret poſteà, & quidem cum ſumma ſui & matris moleſtia; dum cogitur papillam alternatim prehendere, iterumque dimittere: quod Infantes ita vexare ſolet, ut inde excandeſcant vehementer, & ita quidem, ut aliquando Epilepticos inde patiantur inſultus & paroxyſmos. Lactantibus autem fœminis reciproca illa Papillarum prehenſio & relaxatio cum dolore tandem conjuncta eſt, quin plurimùm facit ad Papillarum Excoriationem & Fiſſuras producendas: de quibus egimus in præcedentibus. *3. Reſpiratio per nares libera.*

XI. Ubi autem libera eſt Infanti per nares Reſpiratio, poteſt idem commodè continendo papillam Ore, in Suctu continuè pergere, atque abſque Aere copioſiùs deglutito Lac indeſinenter allicere, ipſoque placidè frui.

XII. Quæ cùm ita ſint quoad Lactationem naturalem, meritò nunc diſquirendum, Quot modis lædi queat iſta Infantibus tàm utilis & jucunda Lactatio. *Quot modis lædatur lactatio.*

XIII. Læditur autem illa ſubinde 1. quando *in totum impedita eſt*, ac nulla fit. 2. quando *inſufficiens*

ciens contingit, nec totum Lac in Mammis exiſtens elici poteſt. 3. quando *Abundantior* exiſtit atque *facilior*, & Infantem opprimit.

Nulla fit. XIV. *Nulla fit* vel potiùs fieri poteſt *Lactatio*, ſubinde *Lactis*, ſubinde *Partium in Lactante ad Lactandum deſideratarum*, ſubinde *Sugentis* culpa.

1. Lactis culpa. XV. 1. *Lactis* culpâ Nulla fieri poteſt Lactatio, quando ipſum eſt ad motum ineptum, *coagulatum* nempe, de Cuius *Cauſis* & *Curatione* quia egimus abunde in ſuperioribus, non eſt, quod actum iterum agamus.

1. Partium in lactante deſideratarum culpa. XVI. 2. *Partium in Lactante* ad benè lactandum *deſideratarum* culpa *nulla* fieri poteſt Lactatio, quando *deſunt Papillæ*, vel *Vaſa ipſum Lac per Papillas vel Mammas deferentia quovis modo* ſunt nimis *Anguſta*, ſive ſint *Obſtructa*, ſive ſint *Compreſſa*. Quòd *ſi deficiant*, *ineptave ſint Vaſa Sanguini ad Mammas deferendo*, propriè loquendo non deficit tunc Lactatio, ſive Lactis eductio, ſed Lactis productio; qua deficiente, deficit quoque ex conſequenti ac neceſſariò Lactatio; poſtquam non entis non dantur accidentia. Accidit autem ſecundùm naturam Lacti educi per papillas, ut eo nutriatur infans: quod ſi deſit Lac, ejus tanquam tunc non entis aut exiſtentis nullum dabitur Accidens, Ergò nec eductio per papillas, & Lactatio.

Papillarum defectus. XVI. *Deſunt*, *aut deeſſe ſaltem videntur Papillæ* in quibuſdam fœminis *ante imprægnationem aut partum*, aliis etiam *poſt partum* & Lactationem jam inſtitutam.

Ante partum. XVIII. Ante partum videntur deeſſe Papillæ nonnulis, quoniam retractæ ſunt, latentque in mammis; quæ *ſponte* ſolent poſt partum, mergere, *blande* ſaltem *affrictu*, *pileorumve* cereorum, eburneorum, argenteorum, plumbeorum, aliorumve *impoſitione* ſenſim prodire. In quibſdam tamen revera deſunt, nec laudatis modò remediis blandis emanant, ſed nec vi foràs extracta & in ambitum circumligata Papillam repræſentante, aut mentiente parte.

Poſt partū. XIX. *Poſt partum* & *Lactationem deſunt* aliquando Papillæ per *fiſſuras* tranſverſas profundiores tandem à Mammarum corpore ſecedentes, ab Infantibus *mordicùs amputatæ*.

Eius curatio. XX. Unde facilè patet, aliàs eſſe hoc malum incurabile aliàs ſenſim & artificioſè papillas nunc latentes foràs elici, nunc deſideratas efformari, quamvis minùs commodas, quæ tamen paulatim reddi ſolent aptiores.

Vaſorū Lactiferorum obſtructio. XXI. *Obſtrui* ſolent iſta *Vaſa* frequentiùs ab ipſo *Lacte* in ipſis coagulato, rariùs à *Pituita* ipſi admiſta & itidem in ipſis concreta.

Et compreſſio. XXII. *Comprimi* ſolent vaſa eadem à Tumoribus duris & vicinis, ac imprimis ab ipſo Lactè, Sanguineve circa ipſa effuſo & Inflammationem pariente.

XXIII. De *Lactis Coagulatione*, ut & *Pituitę Cōcretione*, quin tum *à Lacte* tum *à Sanguine facta* in *Papillis* & *Mammis Inflammatione*, omnibuſque eò facientibus egimus paulò antè, ut non opus ſit, eadem hic repetere.

3. Sugentis culpa nulla fit lactatio. XXIV. 3. *Sugentis* culpa *nulla fit*, fierive poteſt *Lactatio*, 1. quando *Labia non ſunt integra*, ſed *fiſſa* & *hiulca* ſicut evenire ſolet in eorum Affectu *Leporinorum Labiorum* nomine inſignito, atque ipſorum quoque *vulneribus tranſverſis*.

2. Quando labia ſunt leporina.

2. Quando ſunt voluntariè mobilia. XXV. 2. Quando eadem *Labia non ſunt voluntariè Mobilia*, ſed nunc *Paralyſi*, nunc *Convulſione* laborant, vel *Motu etiam Convulſivo*: vel *Aphthis*, aliiſve *ulceribus ſcatentia* motum neceſſarium ferre non poſſunt.

3. Quando ſunt coharentia. XXVI. 3. Quando eadem *Labia non* ſunt *contigua*, ſed *continua* & *cohærentia*, adeò ut Papillas etiam mediocres ac ritè formatas excipere non poſſint.

4. Quando lingua non mobilis. XXVII. 4. Quando *Lingua vel antrorsùm exporrigi nequit* ad complectendam Papillam; vel *circa Papillam plicari non poteſt*, ad exſugendum Lac; vel *Aphthis*, *aliiſve ulceribus ſcatens* ritè moveri nequit.

XXVIII. *Labia leporina* curari poſſunt ac debent à Chyrurgis arte cordata, *liberando* tunc plus nunc minùs *eadem à partibus ſubjacentibus*, quò adduci queant & conjugi labia hiulca, deinde *excoriando partes labiorum uniendas*, mox *adducendo ad ſe invicem dictas partes*, hinc *continendo eaſdem contiguas*, denique *conglutinando ipſas ſimul & unà cum partibus ſubjectis*. *Cur... bior... pori...*

XXIX. Dixi Curationem hanc fieri debere arte, & quidem Cordata. Arte namque & induſtria indiget Chirurgus iſtam curam inſtituturus; quin eundem animo forti eſſe oportet ad curam tàm crudelem in teneris infantibus inſtituendam.

XXX. Primùm enim in hac cura opus, eſt *Separatio cruenta Labiorum à partibus ſubiacentibus*, & quidem aliquando tanta, ut nota maxilla ſuperior carne ſua denudetur & labiis; quod ſpectaculum ſicut meritò cenſetur valdè crudele, utile tamen eſt ac neceſſarium miſeris aliàs per totam vitam futuris Infantibus: quos non ſemel tàm feliciter vidi hac crudeli arte curatos, ut vix ulla prioris mali remaneret veſtigia. *1. Sep... do ea... tibus... centil...*

XXXI. Secundum in hac cura opus, eſt minùs crudele, *excoriatio* puta *partium hiantium & nunc conglutinandarum*: quæ ſcalpello fit in labiorum lateribus ab invicem præter naturam, & utplurimùm ob matris imaginationem, caſumve aut ictum hiantibus. *2. Exc... do par... hiant...*

XXXII. Tertium in hac cura opus, eſt *partium uniendarum adductio ad invicem*, quæ facillimè ac feliciſſimè perficitur per Emplaſtra tenaciſſima ex Terebinthina, aliiſque parata, & priùs labiis applicata, ipſiſque artè adhærentia; ſed in extremis per fila fortia munita, quorum ope adducuntur ex parte, ſed imprimis digitis, ad invicem, utut plurimùm hiantes labiorum partes. *3. Ad... do par... invice...*

XXXIII. Quartum hujus Curæ opus, eſt *Partium connexarum in contiguitate artificialis retentio*: quæ imprimis abſolvitur nodis factis in mox notatis filis in laudatis emplaſtri firmatis: horum enim ope non tantùm emplaſtra utrinque cuti conjungendæ & labiis adhærentia ad ſe invicem paulatim adducta firmantur, ſed ſubjecta quoque labiorum cutis, quin ſubſtantia tota. *4. Ret... do par... contigu... te.*

XXXIV. Quintum denique hujus Curæ Opus, eſt *Conglutinatio dictorum labiorum tam inter ſe, quàm cum partibus ſubjectis*: in quem finem uſurpantur imprimis Balſama, ſingulis ferè Chirurgis peculiaria, ne quis carere videatur tanto ſecreto, quod tamen vel à Magiſtro ſuo didicit, vel ex celebri aliquo Scriptore hauſit, vel paucis mutatis aliquando ipſus adornavit: Inter naturalia & ſimplicia plurimùm præſtat in hoc caſu Balſamus Peruvianus. *5. Cong... nando... inter ſe... cū part... ſubiectis.*

XXXV. *Labia tranſverſim per vulnus ab invicem hiantia* minore artificio curantur, quàm Leporina modò examinata, cùm hìc ſufficiat *vulneris labia* per laudata emplaſtra *ad ſe invicem adducere, atque conſolidare*. *Labia... tia qui... rentur.*

XXXVI. *Labia Paralyſi* laborant, vel *Convulſione*, vel *Motu convulſivo* ob Cauſas in notatis Affectibus ex profeſſo tractatis propoſitas unà cum eorundem Curatione Generali, ex qua non erit prudenti Medico arduum Labiis ſpecialem elicere.

XXXVII. De *Alphitis* Infantium agemus poſthac, ſi Deus volet, ubi ad ipſorum morbos primarios pervenerimus.

XXXVIII. *Ulcera* pleraque, & forſan omnia ortum habet *ab Acido Acri*, quapropter in genere Curabuntur 1. *obtundendo* Acrimoniam illam notatam. 2. *mundando* ipſa à puris ſordibus. 3. *conſolidando* eadem, ac cicatriſando.

XXXIX. De quibus omnibus quoniam ſupra egimus abundè, plura hic non addemus; niſi quód *Quanam... Lingua... Labiorum...*

quòd in pleriſque Labiorum & Linguæ ulceribus convenit *Mel Roſatum*; quin omnia Mellis nomine nota, & Syrupi multi: *addito* non rarò *Spiritu Vitrioli* ad aliquot guttas; quod mirabuntur procul dubio plerique, poſtquam dixi modò ab Acido Acri produci ulcera, eademque curari obtundendo illud Acidum Acre, quod fruſtrà quis expectaverit ab Oleo vel Spiritu Vitrioli valdè Acido; unde videbitur contradictio in meis dictis.

XL. Verùm non idcirco additur Spiritus Vitrioli, ut ab ipſo Acidum Acre in Vlceribus obtundatur, ſed ut eadem mundentur à puris viſcoſitate: in quem finem conducunt Acida, verùm non pura, ſed mellitis & ſaccharatis juncta, & quidem parvâ quantitate: nam ſi pura uſurparentur, aut quantitate notabili, non tantùm Dolores producerent intolerabiles, verùm inſuper ulcera afficerent profundiora, adeòque pejora.

XLI. Quamvis autem conveniant mundandis ulceribus Spiritus Acidi quantitate parva Syrupis & mellitis juncta, conveniunt tamen magis Salia tum Volatilia, tum aliàs blanda per Oleoſa amplius obtuſa, temperataque; qualia ſunt Balſama Sulphuris pleraque, & imprimis gratiora in hoc caſu, & quidem cum Syrupis, mellitiſve juncta: in quibus quoque ineſt vis ulcera mundans.

XLII. Unum adhuc occurrit explicandum circa *ulcerum* cauſam, quæ dixi modò *produci & forſan ſolùm ab Acido Acri*: quod negabunt non pauci propter *Vlcera* tum à *Cauteriis potentialibus producta*, tum *Gangrænam* ſequentia. Sed regero, Ulcera per ſe à dictis Cauteriis Salinis lixivis haud produci, ſed ab Acido in Corpore exiſtente, atque ad partes cauterio uſtas, vel Gangrena corruptas accedente, atque Salſum lixivum ſuperante: nam, ſi hoc non fiat, nulla fiet partis ſanæ ab emortua ſeparatio, nulla puris generatio, quin nullum ulcus: poſtquam non priùs ibi apparet ulcus, quàm & quouſque contingit partis utriuſque vivæ ac mortuæ ſeparatio; ſuccedente illi ſeparationi Ulcere in pare viva, dum mortua vel in pus corrumpitur, vel reſecatur.

XLIII. *Labia duo* data ſunt homini, ſuperius ac inferius, quò ſibi mutuò applicari queant, atque varia forma, plana, rotundave, & ab invicem diduci, & contra viciſſim componi unde *Contigua* ſunt, non Continua.

XLIV. Fiunt autem Labia præter naturam *Continua*, quoties eadem quavis de cauſa *excorientur exulceranturve*, *iterumque ad Conſolidationem pergunt*, imprimis quando uſque ad *utriuſque Labii commiſſuras* pergit notata excoriatio: tunc enim *Coaleſcentia & conglutinatio in dictis commiſſuris initium capiens, pergit ſenſim ulterius & tandem tota labia (niſi arte difficili impediatur) conſolidat & compingit.*

XLV. In quo ſtatu de vita plurimùm periclitantur Ægri, quatenus ſenſim Alimentis aſſumendis præcluditur via.

XLVI. Curatio autem inſtituenda 1. *dividendo ac ſeparando ab invicem Labia* conjuncta & conglutinata per cultellum acutum. 2. Eadem ab invicem *disjuncta tenendo* per lamellas, præſertim plumbeas. 3. *Cuticula abducendo & Cicatrice*, ſeparata hæc labia initium faciendo à loco, ubi committuntur ſecundùm naturam labia. In quem finem optimo ſucceſſu applicantur utrinque hami plumbei obtuſi, os in longum expanſum ſervantes, ne ſcilicet notata coalitio utriuſque labii denuò habeat locum, novamque cogat diſſectionem. Ubi autem locus commiſſuræ fuerit cuticula ſua tectus, adeòque cicatrice obductus, facilis erit reliqua Curatio, dummodò cicatricem admittat reliqua Laborum pars media.

XLVII. *Lingua ſæpiùs ob frænum breviùs* minùs mobilis, eodem diſſecto reddi ſolet quaquaverſùm mobilior.

XLVIII. Eadem, ſi *Aphthis aliiſve Vlceribus* ſcateat, quas cauſas agnoſcat, quam curationem deſideret, dicemus in Puerorum morbis.

Inſufficiens Lactatio.

XLIX. *Inſufficiens fit Lactatio*, nec totum Lac in Mammis exiſtens exugitur, itidem aut *ipſius Lactis* aut *Partium in Lactante ad lactandum requiſitarum*, aut *Sugentis* culpa.

Lactis culpa.

L. *Lactis culpa* omne in Mammis exiſtens exugi nequit Lac, quoties *ejuſdem pars aliqua in ipſis eſt coagulata* & concreta, ideòque ad motum inepta.

LI. De qua Concretione & Coagulatione Lactis, ejuſdem Cauſis & Curatione, quoniam abundè actum in ſuperioribus, plura hic non addemus.

Tubulorum Lactiferorũ culpa.

LII. *Partium ad Lactandum in Lactante requiſitarum, Tubulorum putà Lacteorum culpa inſufficiens fit Lactatio*, quoties *ipſorum pars aliqua eſt obſtructa, vel valdè compreſſa*, unde per illos ſaltem exugi non poteſt Lac, quod proinde in Mammis permanens, ibidem coagulabitur, & notata ſuperiùs mala producet.

LIII. Cauſas verò & Obſtructionis eorum, & Compreſſionis, unà cum curatione propoſuimus jam in ſuperioribus, ut non videatur opus ampliùs illis immorari.

Sugentis culpa.

LIV. *Sugentis* denique *Infantis culpa inſufficiens fit Lactatio*, quoties ipſe aut *valdè Debilis exiſtit*, aut *Labia Linguave ſuperiùs notatis malis non* quidem *extremè*, ſed *quodammodò laborant*; de quibus quæ tunc addidimus ratione Cauſarum & Curationis, huc quoque referri poſſunt ac debent.

Ob eius debilitatem.

LV. *Debilitas Infantis* duplex hic obſervari ſolet, Altera *Vitalis ſive Naturalis*, *Animalis* altera.

Vitalem.

LVI. *Vitalem ſive Naturalem* voco *debilitatem* ratione *Functionum Naturalium*, ac præſertim *Mutationis Sanguinis in Corde obvenientis*, à qua proximè pendet vita, unde etiam ipſa multùm læſa vita quoque multùm periclitatur: quæ pulſu dignoſcitur Debili.

Animalem.

LVII. *Animalem* voco *Debilitatem in Senſu & Motu voluntario* conſiſtentem; in quo caſu imbecilliùs Functiones dictæ animales peraguntur.

LVIII. Utriuſque autem nomine *Inſufficiens fit Lactatio*, & *vitalium* quidem *virium ratione*, quoties *Languens Infans* multum ferre haud poteſt Lac; quin ab illo gravatus mox idem reſpuit, aut rejicit, deſinitque plus ejus exugere.

LIX. *Animalium virium ratione inſufficiens* fit *Lactatio*, quatenus Animalis Infantis motus languet, adeò ut cum difficultate & labore Lac exugat, ideòque à ſuctu citò ceſſet valdè defatigatus.

Vitalis debilitatis cauſa.

LX. *Vitales Infantium vires deficiunt* ferè ratione *Acidi exuperantis*, vel *Bilioſi & Amari deficientis*.

Curatio.
Domando acidum exuperans.

LXI. *Acidum exuperans* domatur *Aromaticis & Sale Volatili non minùs quàm fixo abundantibus*; Corallis, Margaritis, Creta &c. mox *temperatum*, quoties quantitate quoque redundat, *evacuantibus* tum per *alvum*, *hydragogis*, quàm per *ſudores ac urinas Sudoriferis & diureticis* minuendo, cavendo à *Vomitoriis* præcipitanter uſurpatis, cùm facilè noxam notabilem afferant teneris Infantibus, ipſoſque necent.

Reparando Bilioſum & Amarum deficiens.

LXII. *Bilioſum & Amarum deficiens reparatur* in tenellis Infantibus per *Aromatica blandiora*, Cinnamomum, fœniculum, mentham, & ſimilia: ac præſertim eorum Aquas & Syrupos: ut & Confectionem Alkermes, Ambram griſeam, &c.

Animalis debilitatis cauſa.

LXIII. *Animales Infantium vires deficiunt* ferè *ob animalium Spirituum penuriam*, tum dolores, tum vigilias, tum anxietates conſequentes.

Curato.

LXIV. *Reparantur iidem Spiritus* 1. *tollendo ac demulcendo dolores* per anodyna, & quandoque narcotica. 2. *Conciliando Somnum* per eadem. 3. *ſuperando anxietates*, quæ halitibus & flatibus Ventriculum, Pulmoneſve obſidentibus debentur,

per

per blanda diſcutientia & anodyna. 4. *uſurpando Spirituoſa*, & temperatiſſima, & parva quantitate. E. g. miſcendo Aquam vitæ Matthioli, vel quemvis alium Vini Spiritum rectificatum ſimplicem aromaticumve ad ℥ j cum Aquæ fœniculi aut menthæ ℥ ij. vel iij. addito Syrupo grato, ſtœchados putà, vel beronicæ, aliove cephlatico dicto: atque exhibendo ſubinde Infanti debili ejus cochleare parvum.

Lactatio abundantior & facilior.

LXV. Tertiam læſæ *Lactationis* ſpeciem docuimus eſſe quando ipſa fit *Abundantior & facilior*, & ita quidem, ut *Sugentem opprimat, quin pene ſuffocet*.

LXVI. Contingit autem illa Lactatio nimis facilis propriè ratione *Lactis* vel *partium in Lactante ad lactandum requiſitarum*, & quandoque forſan *Sugentis* culpa.

Ratione Lactis.

LXVII. Ratione *Lactis* hoc evenit, quoties illud *non tam redundat*, *quam nimis fluidum exiſtit*; quam ob rem nullo labore profluens è mammis majore copia & impetu ad Infantis os pergit, quàm ut commodè atque ſat citò queat deglutiri, unde Suffocationis periculum nonnunquam imminet, quoties pars ejus notabilis ad pulmones vadit, eorumque aſperam implens arteriam, inſpirando expirandoque aeri viam intercludit.

Ratione Tubulorum lacteorum.

LXVIII. *Ratione Partium in Lactante ad Lactandum requiſitarum*, *Tubulorum putà Lacteorum*, faciliùs ideoque copioſiùs exugitur Lac, quoties illi ſunt *patentiores & ampliores*, ac imprimis quoties *valvulæ Tubulos Mammarios à Papillaribus* diſtinguentes ſunt laxiores.

Eius cauſa & Curatio.

LXIX. Horum *Tubulorum & Valvularum laxitas* tum *ſingulari conformationi*, tum *Pituitæ* in univerſo corpore *redundanti* adſcribenda, *Curabitur*, quoties aliqua Curationis ſpes supereſt, ſupereſt namque non ſemper, *Medicamentis blandè adſtringentibus forma* tum *humida*, tum *ſicca* forinſecùs Mammis, ac præſertim circa Papillas applicatis.

Medi-tis a-gent...

LXX. *Forma Humida* hoc fiet, parando Fotum ex Radicibus, foliis, floribuſque & aliis adſtringendi vi blanda præditis in Aqua ferrata, vel vino rubello decoctis, & cum panno Laneo, vel ſpongia calidè applicatis, cavendo tamen, ne iſta humiditate diutinè uſurpata excorientur papillæ.

Form. ...mida

LXXI. *Forma ſicca* idem fiet, ſi eadem in pulverem redacta ſacculis inſuantur, & calidè Mammis applicentur. Poteſt ſiquidem hac ratione paulatim aliquid commodi afferri, ni malum fuerit incurabile.

Sicca.

LXXII. *Sugentis infantis culpa* propriè loquendo faciliùs copioſiùſque non fit Lactatio, niſi forſan infans robuſtus & vegetus multo lacte indigens ſugat potentiùs ac diutiùs, non tantùm ita, ut Lactis loco Sanguis prodeat; verùm ut ea de cauſa plus Sanguinis ad mammas alliciatur, plus lactis inde generetur, atque fœmina *lactans* idcircò valdè debilitetur.

Culpa ...tis.

LXXIII. *Curabitur* autem hæc Lactatio nimia Infantem rariùs uberibus adhibendo, ipſumque aliis Alimentis copioſiùs paſcendo.

Eius ...tio

Atque ſic abſolvimus ea, quæ hac vice habuimus de Mulierum Affectibus gravioribus proponenda: faxit Deus, ut quemadmodùm omnia illa Animo & diſcipulis noſtris, & per ipſos multis mulieribus hactenus miſeris proficiendi protulimus, ita eadem à quovis Animo ſimili excipiantur, & in plurimorum utilitatem conferantur.

LIBRI TERTII FINIS.

FRAN.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII, PRAXEOS MEDICÆ APPENDIX

De Affectibus quibuſdam memoratu dignis aliquot Tractatus Continens, quorum ſeries inferiùs exſtat.

OPVS POSTHVMVM,

Editum Cura

JUSTI SCHRADERI, M. D.

INDEX TRACTATVVM.

I. De Morbis Infantum.
II. De Peſte.
III. De Lue Venerea.
IV. De Phthiſi.
V. De Cachexia.
VI. De Hydrope.
VII. De Affectione Hypochondriaca.
VIII. De Arthritide.
IX. De Febre Epidemia Leidenſi. Anno 1667.
X. De Affectu Epidemio Leidenſi. Anno 1669. & 1670.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII, APPENDIX.

TRACTATUS PRIMUS.

De Morbis Infantum.

CAPUT PRIMUM.

De Ictero.

Icterus quãdo infantibus ſuperveniat & quandiu duret.

I. ANimus eſt, Affectus Infantibus frequentiùs, ac præſertim in Belgio, ſupervenientes cum bono Deo ordine tractare, initium faciendo ab *Ictero*, qui pleriſque Infantibus mox à partu ſolet ſupervenire; ac per aliquot dies durare, atque iterum paulatim recedere.

Aliquando in Utero Materno.

II. Tali *Ictero Infantes aliquando in Utero materno laborare*, vel inde patet, quod nonnunquam illo infecti naſcantur, adeòque *ipſius cauſam*, tunc ſaltem, *ante nativitatem in ſe contineant*, ac cum ipsâ in lucem prodeant.

Ejus cauſam non eſſe obſtructionem Ductus Bilarij.

III. An verò, tunc ſaltem, Icteri Cauſa conſtitui poſſit ac debeat *Obſtructio Ductus Biliarii Inteſtinalis*, videant, qui aliam non agnoſcunt: Mihi ſaltem id non fit probabile, quoniam Obſtructio fieri debet ab Humore Glutinoſo ad quodvis Vas cum Liquore ordinario per ipſum fluente delato, adeòque in Corpore multùm abundante, in eodem ſaltem ſoluto, diſſolutoque atque eò propulſo; hinc & iterum ibidem concreſcente, ſicque Obſtructionem faciente.

Humorem Glutinoſum in nondũ natis reperiri.

IV. Videndum proinde, an facilè tot taleſque cauſæ ſe mutuò conſequentes in Ductu nondum natorum Bilario Inteſtinali locum habere poſſint, ut Icterum producant.

V. 1. *Humorem Glutinoſum* in nondum licet natis Infantibus locum habere poſſe, nemo facilè negabit, qui conſideraverit, Matres tot reperiri, quæ non tantùm Pituitâ ſcatent Glutinosâ, Sanguinemque habent ſimilem, verùm indies utuntur adhuc, & quidem cum ingurgitatione, Alimentis ſimilibus, adeòque Pituitam lentam viſcoſamque generantibus: unde quid aliud expectari poteſt aut debet, quàm ut Infantes ex ipſis nati Pituoſo & Glutinoſo ſcateant Sanguine, Humoreſque ipſorum univerſi ſint plus ſatis Glutinoſi & Pituitoſi; adeò ut in iſthoc caſu non deſit Materia Obſtructioni faciendæ apta in talibus Infantibus.

VI. Ut autem 2. Humor iſte Pituitoſus & Glutinoſus Obſtructionem faciat in Ductu Biliario Inteſtinali, opus eſt ut idem aut cum Bile junctus & commixtus, aut cum eadem confuſus tantùm eò feratur.

Illum Bili debere eſſe junctum ut Obſtructionẽ faciat.

VII. Ubi Sanguis univerſus ſolito eſt Pituitoſior & Glutinoſior; mirum non eſt, ſi cæteri quoque humores, ipſaque adeò Bilis, exiſtant Pituitoſiores ac viſcoſiores; atque cum ipsâ Bile miſtus humor Glutinoſus feratur ad notatum Ductum.

Et ferri ad ductum bilarium.

Pituita unde oriatur, & ubi accumuletur.

VIII. Pituitam tum ex Salivâ, tum forſan ex Muco ad fauces delabente; & ſimul deglutitis, atque ad Ventriculum, mox & Inteſtinum tenue propulſis, ortum ſuum habere, atque ipſius parietibus adhærere, ibidemque paulatim accumulari, ex multiplici Cadaverum ſectione planè ſum perſuaſus.

IX. *Pituitam* eandem *Ortus ſui primi Focum Capitis Glandulas* multifarias, *Collectionis* autem *Locum Inteſtinum tenue* agnoſcere, ex modò dictis patere videtur.

Ut Pituita ad ductum bilarium feratur, quæ requirantur.

X. Ut autem Pituita hæc tenax & Glutinoſa ſolvatur, diſſolvaturve, atque Sanguini, mox & aliis humoribus confuſa duntaxat quaquaverſùm, adeòque ad Ductum Biliarium Inteſtinalem quoque propellatur, opus eſt Cauſâ efficaci ſatis ac violentâ, *Corporis* putà *motu*, tàm vehemente quàm aliquandiu durante, aut *Aëris Calore notabili*, vel *Soli vel Igni* cuivis debito, ad Pituitæ ſolutionem, fuſionemque; aliàs *Liquore copioſo* ad Inteſtinum tenue lato, atque notatam *Pituitam diſſolvente*, ac ulteriùs vehente.

An in nondũ natis motus Corporis vehemẽs locum habeat.

XI. In *nondum natis Infantibus* nullus *Corporis Motus vehemens* locum habere poteſt, niſi Matris, qui an non tantùm proprios, (de quo nullum mihi dubium) ſed Infantis quoque in Utero ſuo latentis humores ſolvere poſſit, ac fundere, hinc & quaquaverſum propellere, fateor, me non audere negare, ut nec aſſeverare.

In iiſdem Pituitam ab externo calore non ſolvi.

XII. Idem ut ab *externo Calore Solis*, *Ignis*, *Balneive* fiat non tantùm in Matre, quin poſteà in fœtu quoque, non poſſum adduci, ut credam; quin exiſtimem, Abortum citiùs expectandum, quàm talem Humorum in fœtu ſolutionem, hinc & neceſſariam coagulationem, ac denique Icterum; ſed de coagulatione iſtâ mox aliquid addemus.

Nec àliquore aliquo copioſo.

XIII. Longè minùs locus erit *Liquori alicui copioſo* ad Inteſtinum tenue delato, atque Pituitam glutinoſam in ipſo diſſolventi: quoniam, licet Mater quidem aſſumpto Potu copioſo tale quid pati queat, id ſaltem de Infante ne per ſomnium quidem finget, meo ſaltem judicio, Vir prudens.

Fœtum in Utero ſe Aqua non ingurgitare.

XIV. Fingere namque, *Fœtum* in Utero materno ſe *ingurgitare Aqua*, cui innatat, videtur fabulæ quam veritati ſimilius.

Nec tantum Seri continere, ut ab illo Pituita diſſolvatur.

XV. Exiſtimare autem, à quâcunque demum Cauſâ *Seri tantum per Ductum Pancreaticum* aliam enim viam non puto deſignari poſſe) *ad tenue Inteſtinum Infantis poſſe propelli*, *ut ab illo Pituita diſſolvatur*, & ad Sanguinem, mox ad Bilis focum, ſecretioniſque locum qualemcun-

que

que transferatur, commentum eſt Somnio ſimillimum.

XVI. Quoniam verò haud ſufficit Humoris Glutinoſi adeòque Pituitoſi copia vel in Univerſo Corpore, vel in tenui ſaltem Inteſtino, ejuſdemque ad Ductum Bilarium Inteſtinalem quovis modo deductio, ut fiat in eodem Obſtructio; niſi, quemadmodum dictum, idem humor in eodem Ductu, hæreat, concreſcat, vel coaguletur: videndum, an probabile ſit, in nondum natis Infantibus poſſe notatum humorem concreſcere ac coagulari.

XVII. *Concretio* quidem fieri ſolet ſponte à cauſâ humori intrinſecâ, remotâ ſcil. ſolutionis ejuſdem externa; Sic Juſcula potentiora & Gelatinarum conſiſtentiam nacta, quoties ab igne ſoluta ſunt & liquida facta, ſponte remoto igne externo, paulatimque avolante, qui ſolutionem ipſorum produxerat, ad priſtinam redunt conſiſtentiam, ac concreſcunt iterum.

XVIII. *Coagulatio* autem haud ſponte fit, ſed à Cauſa externa Humorem fluidum ita immutante, ut conſiſtentiam ſolidam nactus, deſinat eſſe fluidus: Ita Aqua quævis tempore hyberno coagulari ſolet in glaciem, fluiditatemque ſuam priorem amittere.

XIX. In corpore autem humano obſervatur humor glutinoſos ab externo calore Solis, aut ignis, corporiſve motu ſolutus, & quaquaverſùm motus, ubi caloris cauſa externa, motuſve corporis ceſſat, paulatim denuò *ſponte concreſcere*, atque Glutinoſitate ſua ubivis adhærens in vaſis anguſtis facilè obſtructionem producere.

XX. Sic Humor idem glutinoſus à potu uberiùs ingurgitato diſſolutus, & quaquaverſùm delatus *coagulari ſolet ab externo frigore* impudenter ubivis admiſſo, atque *Pituitam imprimis Glutinoſam* ab *aqueo potu* ipſi *confuſo ſeparante*, quin *ampliùs inſpiſſante*, ſicque in vaſis præſertim anguſtioribus facilè ſiſtente, atque obſtructionem pariente.

XXI. Quoniam verò *in nondum natis Infantibus* vix ac ne vix quidem concedi poteſt Pituitæ viſcoſæ ſolutio hinc & quaquaverſùm propulſio, multò minùs concedi poterit aut fingi ejuſdem *ſpontanea concretio*; quippe quæ ſolutionem illam violentam præſupponit.

XXII. Sed nec *Coagulatio* ejuſdem Pituitæ ſolutæ diſſolutæve in nondum naris Infantibus videtur poſſe habere locum, quippe quæ præſupponit *frigoris externi penetrationem per Cutis poros ad partes ipſi ſatis propinquas*, non ita facilè ad partes profundè ſitas, & variis involucris contra externum aërem munitas: ſicut evenit Infantibus in materno utero ſitis, nam præter omnes Matris partes Uterum capientes, Uteri quoque ſubſtantia gravidationis tempore ſolito craſſior, & calente ſanguine turgens; quin Secundæ cum contenta in ipſis Aqua fœtum muniunt contra frigoris externi injurias & noxas.

XXIII. Potus frigidus, qui non rarò exiſtit Coagulationis Pituitæ ſolutæ cauſa, in nondum natis locum habere non poteſt, cùm Gravida duntaxat Mater fingi queat & concedi, Potum frigidum aſſumere: Non putem autem ullum hominem ratione utentem tàm futurum inſanum, ut aſſeveret, talem potum à matre aſſumptum aut penetrare ad ipſum infantem aut externi ſaltem frigoris modo producere poſſe Pituitæ in ipſo ſolutæ coagulationem in Ductu Bilario inteſtinali.

XXIV. Quamvis enim concedere poſſim, potum frigidum affatim hauſtum & ad ventriculum ſaltem, aut inteſtinum tenue quoque delatum, poſſe externi frigoris ad inſtar inde penetrare ad Ductum Bilarium inteſtinalem, atque ibidem Pituitam priùs ſolutam ac repertam iterùm coagulare; non poſſum tamen concedere, ut nec capere, ipſum idem præſtare poſſe in nondum natis infantibus, cùm nulla ratione ad ipſorum Ductum Bilarium (meo ſaltem judicio) penetrare queat.

XXV. Quòd ſi talis Ductûs Bilarii inteſtinalis obſtructio ad Icterum producendum locum non habeat, nec habere queat in Infantibus nondum natis, in ipſis ſaltem alia ejus Affectus erit aſſignanda cauſa.

Alia Icteri in infantibus nondum natis cauſa aſſignanda.

XXVI. Videndum porrò, num in nuper natis Infantibus ſaltem talis obſtructio poſſit habere locū.

An in nuper natis locum habere poſſit

XXVII. Hoc ut paucis abſolvamus, notandum 1. Auctum à motu Corporis calorem fruſtrà expectandum ab ipſis, quò ſolvatur, ſi quæ redundet, in tenui inteſtino Pituita glutinoſa, & quaquaverſùm feratur. Poſſet tamen illa ſolvi ab *externo caloris Solis, aut Ignis*; ut & ab *Anxietatibus* Infantes ſæpenumerò ad ſudoris effuſionem urgentibus; niſi quis malit *tunc Humores ad tenue inteſtinum delatos*, & imprimis *ſuccum Pancreaticum* Acriorem propter vitioſam Efferveſcentiam, & *halitus* elevatos anxietatem notatam producentes *ſoluere aut diſſoluere* ſimiliter Pituitam glutinoſam, eandemque quaquaverſùm deducere; quod minimè videtur abſurdum.

A quibus in iis ſolvi poteſt pituita glutinoſa.

XXVIII. Ubi autem ab externo calore, vel notatâ modò Cauſâ internâ pituita quaquaverſùm eſt propulſa, propter Poros ubique ſimul patentes, ſi minùs ab externi Aëris frigore muniatur corpus, aut in Aërem frigidum transferatur, nil impedit noxam inde pati tenerum corpuſculum; quamvis rariùs tali frigori exponatur ipſum, exorto licet Ictero.

Frigus externum noxam poſſe afferre.

XXIX. Cùm igitur tale frigus, quod rariſsimè habet locum, potiùs alias noxas ſit producturum, & ſine tali frigore oriatur in dies Icterus, non videtur mihi probabile, ab obſtructione commodè deduci icterum in recens quoque natis Infantibus, adeò ut in illis quoque alia ejus cauſa ſit quærenda & aſſerenda.

Ac non obſtructionem icterum producentem.

XXX. Quærat proinde veritatis avidus, *quænam igitur excogitari queat & aſſignari Icteri cauſa?* Hanc ut inveniamus commodè, ac deducamus ſolidè, liber totum illud negotium altiùs repetere, atque gradatim quæ habemus dicenda, concludere.

Unde alia inveſtiganda cauſa.

XXXI. Inveſtigationis autem iſtius initium faciemus ab ipſo *colore flavo* in Ictero emergente, non tantùm in Cute, verùm in carnibus ipſis tum Muſculorum, tum Parenchymatum; adeò ut affectus hic non tantùm corporis ſuperficiem, verùm Habitum quoque, atque Partes intimas inficiat & afficiat, ſeſeque in urinis maximè manifeſtet.

Quaſnam partes color flavus in Ictero afficiat.

XXXII. Hunc *colorem à Bile* copioſiùs Sanguini confuſâ deducendum, & naturalis Bilis color, & Excrementorum alvinorum pallor tunc ferè comes videntur evincere.

Oritur à Bile.

XXXIII. Nil enim in corpore humano occurrit, quod flavo colore tingat præter Bilem; meritò igitur *à Bile Color Icteri deducitur*.

XXXIV. Quoniam verò Fæces alvi colore flavo plùs minùs ſunt in Sanis ſemper tinctæ, non item in Ictero; meritò creditur Bilis tunc ad inteſtina minimè, aut minùs deferri, aut ſaltem ita mutata, ut naturalem Alvi fæcibus colorem largiri nequeat.

XXXV. Libet hîc uno verbo attingere, quando creditur in Ictero Bilis ad tenue inteſtinum haud deferri, verùm omnis ad ſanguinem deduci aut regurgitare, vias eſse, per quas eò feratur: per quas proinde in ſtatu ſanitatis eandem deferri nil impediet; quod plurimùm facit ad ſententiam meam de Bile ſecundùm naturam ſanguini communicandam, confirmandam & comprobandam. Eſſe nimirùm vias convenientes, per quas eò feratur ſemper aliquâ ſui parte, quippe quæ ſubinde eò feratur tota, in Ictero putà.

Vias eſſe per quas ad ſanguinem regurgitet Bilis

XXXVI. *Bilis mutata in Ictero* non videtur *aucta* peccare *Acrimonia*, quoniam nec dolor, nec pruritus ſentitur in ullâ corporis parte, ni-

Bilem in Ictero non peccare acrimonia

ſi quando incipit curari: peccabit proinde ratione aliâ.

Quomodo Bilis humoribus miſceatur.

XXXVII. Hoc vitium ut dignoſcatur, conſiderandum, ſecundùm naturam *Bilem* tum in tenui inteſtino, tum in ſanguine aut dextro Cordis ventriculo *non tantum laxè confundi*, *ſed intimè miſceri humoribus occurrentibus*, & ita quidem *ut ab illis ampliùs nequeat ſeparari*, *& quidem per efferveſcentiam* cum acido in utroque notato loco factam.

Quod in Ictero non fit.

XXXVIII. Quoniam verò in ictero deſiderari videtur iſta Bilis cum cæteris humoribus permiſtio, videtur quoque deſiderari laudata illa efferveſcentia, ſi non in totum, ex parte ſaltem impedita.

XXXIX. Quòd ſi efferveſcentia Bilis cum aliis humoribus alteretur & notabiliter minuatur in Ictero, videndum, quid requiratur *in Bile ad iſtam efferveſcentiam perficiendam*, *quidque illam poſſit minuere*.

Inter quæ fiat efferveſcentia.

XL. Notum autem jam omnibus, immò lippis & tonſoribus notum, *efferveſcentiam* omnem contingere *inter acidum & ſalſum lixivum*, quodve de ſalſo lixivo participat, & in quantum de ipſo participat.

In Bile eſſe Sal lixivum temperatum.

XLI. Quiſquis verò Bilem examinaverit, & cum acidis liquoribus, Salibuſque lixivis confuderit, facilè capiet, *Bilem concurrere ad efferveſcendum ratione Salis lixivi*, *ſed multis valde temperati*, ne fiat in Corpore efferveſcentia potens ac vehemens, quin blanda & naturæ amica.

Quomodò id non ſit aptum ad efferveſcendum.

XLII. Quòd ſi Salis lixivi rationem habeat in efferveſcentiâ Salis, videndum porrò, quî affici queat idem Sal, ut minùs ſit ad efferveſcendum aptus.

Quare Sal ad id ſit aptiſſimum.

XLIII. Notum nempe eſt per experientiam, *Salem lixivum puriſſimum*, *adeòque acerrimum* ad efferveſcendum eſſe aptiſſimum; eundem autem quovis modo obtuſum ad eandem efferveſcentiam reddi ineptiorem.

Quibus ejus acrimonia obtundatur.

XLIV. *Obtundunt* verò *Salis lixivi acrimoniam* plura, & 1. quidem omne *Oleoſum* & *pingue*. 2. omne *ſpirituoſum volatile*. 3. omne *Terreum*.

Quibus acuatur.

XLV. Uti contrà ejus *acrimoniam acuit & auget Ignis*; unde quò Sal lixivus diutiùs in igne ſervatur, eò redditur idem acrior, & ad potenter efferveſcendum aptior.

XLVI. *Aqua promovet* & facilitat Salis lixivi *efferveſcentiam*, *ſi pauca* ipſi jungatur; eandemque *infringit*, *ſi multa* concurrat.

Bili non parum oleoſi eſſe admixtum.

XLVII. Hæc ut negotio præſenti applicemus, quiſquis *Bilem* conſideraverit, agnoſcet facilè, non parùm *Oleoſi & pinguis* ipſi ſecundùm naturam eſſe admiſtum; propter quod, utpote potentiſſimum acrimoniæ Salinæ obtundens, rarò magna & acris obſervatur in ſtatu naturali ejus efferveſcentia.

Ac etiam parùm Spiritum volatilis.

XLVIII. Eidem Bili non parùm *ſpiritus volatilis* admiſtum eſſe, agnoſcet, quiſquis non tantùm notabiles nervos viderit ad hepar deductos, ſed inſuper ipſam cognoverit quibuſvis rebus facilè miſceri, quod minimè fieret, niſi ei permiſtus eſſet Spiritus Volatilis; nam propter Oleoſitatem comitem ineptior redditur Sal lixivus quibuſvis rebus admiſceri, quæ aptitudo ex parte reſtituitur per ſpiritum volatilem, quoties is Sali lixivo eſt junctus. Sed eo ipſo redditur Bilis Sal temperatior, unde & blandior contingit ejuſdem in ſtatu naturali efferveſcentia.

Eidem aliquid Terræ ineſſe.

XLIX. In Bile aliquid *Terræ*, non tamen multum reperitur, aliàs minùs eſſet mobilis, cùm ſit valdè mobilis & omnibus ſe inſinuans, quin alia mobilia præſtans, quod in ſpecie patet in colorum materiâ, quam ſolet reddere fluidiorem; & ad pingendum aptiorem.

A qua efferveſcentia infringitur.

L. Ab *admiſta* verò *Terra*, etiam *pauca*, *infringitur Bilis efferveſcentia in ſtatu naturali potens acriſque*.

Sal li[...] in Bile corpore [...] mano n[...] acrior [...] igne.

LI. In corpore humano nullus fingi poteſt *Ignis tali*, *à quo uri*, *acriorque fieri queat Bilis Sal lixivus* ne quidem in ſtatu maximè præternaturali: cùm, ſi quis ritè rem examinet, *primaria incendij cujuſvis*, *caloriſque intenſi cauſa in ſtatu vel naturali*, *vel non naturali*, *vel præternaturali*, quoties in Corpore ipſo exiſtit, *à Bile ſit* deducenda.

Caloris [...] tenſi cau[...] Bile in [...] pore.

LII. Dixi *cauſam caloris primariam in corpore* quærendam, quò diſtinguam ipſam *ab externa cauſa* quavis, quam nil impedit poſſe vel Ignem Foci, vel Solem eſſe; à quibus humores omnes acriores fieri poſſe, ipſamque adeò Bilem quoque, ſatis notum.

Acrim[...] Bilis ab [...] externo.

LIII. Quoties proinde *acrior redditur* in Corpore humano *Bilis*, & quidem *acrimonia propria*, hoc eſt, in Sale lixivo conſiſtente, toties acrimonia illa petenda, expectandaque eſt *ab Igne externo* qualicunque, nunc Solis, nunc Foci.

Nempe [...] pria.

LIV. Dixi acrimoniâ propria, ut diſtinguatur ab *acrimonia accidentali*, quæ *ſequitur Efferveſcentiam præternaturalem ab acido acriore pendentem*. Quoties namque acrius acidum confluit cum Bile, ac cum ipſa efferveſcit, toties videtur idem ſecretionem moliri & obtinere partium lenientium Bilis acrimoniam à partibus ejuſdem Salinis, quæ proinde laudatis partibus lenientibus deſtitutæ exiſtunt & ipſæ, quàm priùs, acriores, atque eo ipſo augent efferveſcentiam acriorem ac nocentiorem.

Bilis in[...] dium ſu[...] acido ad[...] bendum.

LV. Cùm proinde ex iis, quæ in corpore inveniuntur, atque *ad cauſas internas* referri poſſunt ac debent, *nihil occurrat*, *quod Bilem poſſit reddere acriorem*, *præter ſuccum acidum*, *Bilem nunc Æruginoſam*, nunc *Atram* ſui admiſtione efficientem; facilè patet, cui adſcribi debeat *Bilis incendium* vulgò magis celebratum, quàm explicatum.

Cuinam [...] ineptitud[...] commiſtio[...] nem adſc[...] benda.

LVI. His ita præmiſſis, videndum, *cuinam præſertim in Ictero adſcribi debeat Bilis ad ſui cum humoribus cæteris commiſtionem ineptitudo*. Quod ut faciliùs pateat, conſiderandum, ſæpenumerò ſatis *ſubitò* eundem produci *ex Viperæ morſu*; quale Venenum quoniam *celeriter* opus ſuum abſolvere ſolet, *valdè mobile idem* eſſe adeòque *ſubtile*, patet; hic *naturæ volatilis*, hoc eſt, *à Spiritu volatili ortæ*.

A ſpi[...] volatili Bi[...] admiſto [...] rus.

LVII. *A Spiritu Volatili copioſiùs Bili admiſto produci poſſe Icterum*, confirmare videtur *Icterus ſat ſæpè Vini generoſioris*, *ac imprimis eiuſdem ſpiritus potatoribus*, neglectis ferè aliis alimentis ſolidioribus, *ſuperveniens*. Videtur ſiquidem ſpiritus ille Vini copioſiùs aſſumptus non tantùm augere primò ſpiritum Volatilem, ſive Animalem in corpore, ſed paulatim omnes inſuper *humores reddere ſimiliter magis volatiles ac ſpirituoſos*, *mobileſque*, ipſamque adeò *Bilem*; donec tandem abuſu longo, & ingurgitatione continuata tota ſanguinis humorumque conſtitutio & conſiſtentia naturalis vitietur, reddaturque ſanguis non quidem verè Aquoſus, ſed Seroſus, & minùs concreſcens, propter ſpirituoſitatem Potûs potentioris largiùs aſſumpti.

A quibus Bi[...] lis ad Icter[...] producend[...] fiat apta.

LVIII. Adeò ut non videatur mihi abſurdum vel improbabile, *Bilem ad Icterum producendum reddi nunc à veneno Viperæ penetrantiſſimo & ſpirituoſiſſimo brevi tempore*, *nunc à Potu nimis generoſo diutinè uſurpato*, *& quidem longiori tempore*, *nimium ſpirituoſam*, *& ad ſatis efferveſcendum ineptam*.

Aliqui[...] Oleoſi ad i[...] aptiorem reddere Bi[...] lem.

LIX. Quamvis autem putem, ratione ſpiritûs volatilis copioſiùs Bili admiſti reddi eam ictero producendo aptam, eo ipſo tamen non nego, *aliquid Oleoſi eidem admiſceri poſſe ad eundem effectum efficaciùs producendum*, hoc eſt, ad efferveſcentiam inertiùs ac debiliùs exercendam.

LX. Sed dicat aliquis ad rem attentus, Si à veneno Viperæ, aliove, aut à Potu Generoſiore ita immu-

immutari poteſt Bilis, *ut abſque Obſtructione in Ductu Bilario Inteſtinali exiſtente produci queat Icterus: non deſinet ſaltem ad tenue inteſtinum deduci Bilis, à qua licèt minor* ac debilior ibidem contingat cum Succo Pancreatico efferveſcentia, quid nî tamen *ab eandem ſaltam tinguntur Alvi Excrementa*, uti aliàs fieri ſolet?

LXI. Cui ut ſatisfaciam, reſpondeo, 1. *in omni Ictero haud æquè albicantia, ideòque minùs flavo Bilis colore tincta occurrere Alvi excrementa*: unde judico, aliàs plus aliàs minùs Bilis admiſceri quoque in Ictero Alvi Excrementis, à quibus plùs vel minùs tingantur.

LXII. Reſpondeo 2. *In omni Ictero haud æquè affectam eſſe malè Bilem*; unde hactenus quoque magis vel minùs ipſa Excrementis Alvi admiſceri poteſt, eademque tingere. Reſpondeo 3. *Ut à Bile ritè tingantur Alvi Excrementa, deſiderari ejuſdem cum Succo Pancreatico præcedentem efferveſcentiam ſufficientem, propter quam ejus partes ab invicem ſecedant, ac tingentes Excrementis jungantur.*

LXIII. Reſpondeo 4. *Si durante Ictero Spirituoſior, Volatilior, adeòque fluidior & mobilior exiſtat Bilis, poſſe ipſam faciliùs penetrare per minima Ductus Bilarii Hepatici vaſa*; præſertim *ſi arctiùs contrahatur, aut aliquando etiam Obſtruatur Ductus Bilarius Inteſtinalis*; quâ de causâ *facto ad Hepar impetu, in eodem perſiſtet Bilis, neglecta ſua, licet ampla, versùs Inteſtinum tenue via.*

LXIV. Poteſt namque fieri, ut *ſi non obſtruatum in totum, anguſtetur ſaltem Ductus Bilarius Inteſtinalis à Pituita Inteſtinali ei obducta, vel à Bile Spirituoſiore facta, ideòque turgente irritetur idem Ductus ad ſui contractionem arctiorem*; propter quam *ipſi tranſitus denegetur ad Inteſtinum*, atque ideò *ipſa ſurſum feratur ad Hepar* penè tota, & *per Hepar ad Sanguinis maſſam, in qua ſimiliter ad dextrum Cordis ventriculum deducta cum deſcendente ac Lymphatico Sanguine minùs efferveſcat, ideòque ſanguini magis confundatur, quàm permiſceatur, mox ubique à ſanguine recedens partes quaſvis colore ſuo inficiat, & ad nutritionem naturalem ineptas reddat*, quocirca ſenſim *ſuccedat Ictero Hydrops*, nî brevi curetur.

LXV. Quamvis enim non putem, requiri neceſſariò ad producendum Icterũ Obſtructionem Ductûs Bilarij Inteſtinalis, non video tamen, cur non poſſit aliquando ipſa Ictero præbere anſam; dum ſiſtendo Bilem in ſuo effluxu naturali ad Inteſtinum tenue, cauſa eſt, quòd Bilis moram ibidem nectens alteretur, & ſi ita loqui fas eſt, *ſpirituaſcat*, tum acceſſu majore partium ſpirituoſarum, tum exaltatione, & ſubtilizatione ulteriore partium ipſam conſtituentium.

LXVI. Hoc vel inde patere videtur, quòd multis, antequam Icterum patiantur, ſoleat Anxietas ſumma in dextro hypochondrio ſentiri, ubi obſervatur Ductûs Inteſtinalis inſertio in tenue inteſtinum, præcedente utplurimùm *gravi mœrore alimentorum pituitoſorum abuſu*.

LXVII. A *Mœrore* autem ſolent humores omnes reddi *viſcoſiores*, ac præſertim in tenui Inteſtino, propter *ſuccum Pancreaticum* tunc redditum *auſteriorem*.

LXVIII. Undecunque autem *Pituitam* reddatur *glutinoſa & viſcoſa*, eadem apta eſt nata in *tenui inteſtino obducere Ductus Bilarij Orificium, ſicque impedire Bilis exitum ac deſcenſum*, unde Anguſtia excitari poteſt à Bile in eandem pituitam agente, atque flatus excitante, dum pars reliqua in ſemetipſam agens ſpirituaſcit, & tandem Icterum producit.

LXIX. Ut proinde ſatisfaciamus motæ difficultati de Alvi excrementis minùs tinctis, exiſtimamus 1. non ſemper carere ipſa Bilis Tincturâ, licet ipſa ſit parcior. 2. minùs eadem tingi, quando gravius eſt affecta Bilis 3. minùs eadem tingi quando minùs efferveſcere ſolet Bilis. 4. eadem minùs tingi, quando Bilis parum vergit ad Inteſtina, ſed omnis ferè tranſit ad hepar & Sanguinem, ſive hoc fiat propter arctiorem Ductûs Inteſtinalis coarctationem, ſive idem contingat propter ejuſdem Obſtructionem, aut Obductionem.

LXX. Cùm igitur multis modis evenire poſſit, ut Alvi Excrementa minùs vel magis tingantur Bilis colore vario, & illi locum habere poſſint in Ictero; ad ſingulos eſt attendendum, quoties affectus aliquis examinatur, præſertim nondum ſatis notus explicatuſque.

LXXI. Ex iis autem quæ hactenus attulimus, videmur non improbabilem *Icteri abſque Ductus Bilarij Inteſtinalis Obſtructione neceſſaria generandi modum & rationem eruiſſe, ac eviciſſe, auctam ſcilicet Bilis Spirituoſitatem, & ideò ad Efferveſcendum ineptitudinem*; quam idcircò *in Bile notavimus*, quoniam obſervamus *ipſam tunc non tam permiſceri, quàm confundi Sanguinis maſſæ.*

Icterũ abſque Ductus Bilarij obſtructione poſſe produci.

LXXII. Dicebamus ſuprà, quamvis *ad icterum producendum* exiſtimaremus *neceſſariò reddi magis Volatilem, Spirituoſamque Bilem*, eo ipſo nos haud negare poſſe, aliquando ed eundem effectum potentiùs, efficaciùſque producendum *eidem aliquid Oleoſi copioſiùs admiſceri*, hoc eſt, ad Efferveſcentiam inertiùs ac debiliùs producendam.

Aliquid oleoſi Bili admiſtũ eam reddere quidem ineptiorem ad efferveſcendum.

LXXIII. Poſtquam verò rem accuratiùs & attentâ mente conſideravimus, quamvis necdum negamus, poſſe copioſiùs admiſtum Bili Oleoſum reddere ipſam ad ſufficienter Efferveſcendum ineptiorem; *non putamus* tamen, poſſe *ipſam ſic Oleoſiorem factam Icterum producere potentiùs.*

Non tamen inde Icterum producere petentiùs.

LXXIV. Et ſicut ubique conamur argumentis uti evidentibus & indubitatis, imprimis ab ipſo Affectu, quem tractamus, deſumpti, cur illud non putemus, facit *Medicamentum in Curando ictero familiare* ac utile; *Cannabis* putà *Semen, Oleoſum ac pingue*, in Lacte coctum, ſicque aliquoties ſumptum, atque Icterum feliciter curans: facit & aliud *Medicamentum* ſimiliter *pingue ac Oleoſum*, itidem *Icterum feliciter* curans, *Sapo* putà, tum *Venetus*, tum *vulgaris* in Lacte calefacto diſſolutus, & aliquoties aſſumptus.

Et quam ob rationem.

LXXV. Quamvis autem exiſtimaverimus & Ego & Alij olim, *hactenus prodeſſe Saponem in curando ictero, quatenus Sale ſuo lixivo ſolveret Obſtructionem in Ductu Bilario inteſtinali*; quod de *Cannabis Semine* ſaltem dici non poteſt; nunc tamen cenſeo, *Saponem duplici nomine* conducere, tum *ratione ſui Salis lixivi*, ſed *fixi* ex quo paratur; tum *ratione ſuæ pinguedinis ac Olei.*

Qua ratione Sapo Icterum curat.

LXXVI. *Ratione Salis lixivi fixi*, quatenus idem Bili junctus, ejuſdem *Volatilitatem corrigit ac minuit, aſſumendo in ſe partem Spiritus Volatilis* in eâdem luxuriantis.

Nempe ſalis lixivi fixi.

LXXVII. *Ratione Pinguedinis & Olei*, ſed *craſſi*, non Volatilis & Aromatici, quatenus ejus ope obtundit *acumen Salis Volatilis ac Spirituoſi in Bile reperti.*

Nec non pinguedinis & Olei.

LXXVIII. Idem dicendum videtur de *Cannabis ſemine Oleoſo & pingui*, à quo idem obſervatur produci Effectus.

Qua ratione Cannabis ſemen.

LXXIX. Quo argumento non tantùm probatur, *Bilem haud excedere Oleoſitate ad producendum icterum*, quin ſimul videtur doceri, *in quo conſiſtat Icteri Curatio*, & *à qualibus, quibuſque* poſſit eadem ſperari.

LXXX. Laudatur quoque in Icteri Curatione *Crocus*, qui cùm laudetur pinguis, non infringitur ipſo Cogitatio noſtra, quin potiùs confirmatur.

Qua ratione Icterum curet crocus.

LXXXI. Utique *Crocus facile jungitur Spiritui Volatili*, cujus ope ipſius Tinctura & Extractum paratur facilè.

LXXXII. Ab eodem *Croco*, ejuſdemque Ex-

Extracto, *ad quietem & tranquillitatem, ac torporem* forſan *deduci* ſolent *Spiritus Animales*, ſuccedente ſomno blando.

Ut & Opii.

LXXXIII. Ipſum *Opium*, potentiſſimus Spirituum Animalium Domitor, *Oleoſum* eſt, ac *pingue*, *Spiritus Animales ſopiens*, ac in motu ſuo ſiſtens.

Qualia Icterum producant, qualia curent.

LXXXIV. *A pinguibus ergò & Oleoſis cogi, & ligari poſſunt Volatiles Spiritus*, & ad quietem, tranquillitatemque deduci: unde patere videtur, eoſdem quantitate nimiâ Bili junctos, aut in ipſâ exaltatos, id eſt, in potentia ſua efficaciaque roboratos, Jcterum poſſe producere, dum Bilem reddunt Volatiliorem, mobilioremque, *cedente notata Volatilitate ac mobilitate Oleoſis atque Somnum blandè conciliantibus Medicamentis*. Quod Chymicorum *Sulphura fixa Spiritus Volatiles figentia* etiam confirmant.

Icteri curatio.

LXXXV. *Icteri* proinde *Curatio* videtur quærenda inveniendaque in *Bilis nimis Volatilis*, ac *Spirituoſæ Correctione*; quæ per *Oleoſa*, & *Pinguia*, ſed *Anodyna*, & quandoque *Narcotica* obtinetur.

Si ſit à Vipera morſu.

LXXXVJ. Quòd ſi à *Viperæ*, alteriuſve Animalis *morſu* excitetur *Jcterus*, præter laudatam *Bilis Correctionem*, opus eſt, ut *Venenum illud tum emendetur, tum è corpore iterum expellatur*.

Quibus curetur.

LXXXVIJ. In quem finem uſurpari ſolent, ac meritò, variæ Confectiones *Opiatæ*, *Theriaca*, *Mithridatium*, *Diaſcordium*, &c. quæ non tantùm Opio, quo abundant, aliiſque emendare poſſunt Veneni Viperini Volatilitatem Spirituoſam, ſed inſuper ratione multorum Sudoriferorum ipſis admiſtorum idem per cutis poros expellere; quin Bilis quoque vitium corrigere.

Trochiſci de Vipera quia præſtent.

LXXXVIIJ. Vbi libet notare, in Theriaca reperiri Trochiſcos de Vipera, quorum reſpectu faciliùs ſe admiſcet hoc Medicamentum veneno Viperino, idemque foras expellit, cùm ſint naturæ volatilis, & Sudores moveant.

Et Sal Viperarum.

LXXXIX. Hinc eſt, quòd *Salem Viperarum*, qui volatilis eſt, laudent tantoperè Chymici, & quidem meritò.

Ut & Antimonium Diaphoreticum, & bezoardicum Minerale.

XC. Laudantur ab iiſdem, *Antimonium Diaphoreticum*, ac *Bezoardicum minerale quodvis*, à quibus & figitur magis Bilis Volatilior ac Spirituoſior, quin expellitur è corpore quodvis venenum per Sudores expelli aptum.

Si ſit ab Obſtructione Ductus Bilarii, quomodò curetur.

XCI. Quòd ſi à *Ductus Biliarij Obſtructione aut Obductione à Pituita Glutinoſa facta* ſiſtatur in ſuo effluxu ad inteſtina Bilis, eademque paulatim in eodem exaltetur ac Spiritualcat, hinc & icterum pariat; *Jncidenda* erit, *educendaque Pituita* notata per Medicamenta tum *Aromatica*, *tum Sale Volatili abundantia*, ut & *Phlegmagoga*: quorum ope tolli ſolet Cauſa Icteri antecedens; quo facto, uſurpari poſſunt ac ſolent utiliter cætera modò laudata in Icteri curatione medicamenta, *moto* etiam ſubinde *Sudore blando*.

Icterum in Infantibus oriri à Bile Spirituoſiore atque adeò facilè curari.

XCII. Hæc autem omnia ut *Infantibus* nuper natis preſſiùs applicemus, judicamus, in iiſdem aut *nondum natis*, *aut nuper natis ortum habere Icterum à Bile Spirituoſiore*, utplurimùm levitet duntaxat peccante; qua de cauſa etiam in pleriſque curatur facilè.

Et quidem Croco.

XCIII. Nam ſolus *Crocus* ad Gr. j. ipſis ex *Lacte* materno, Nutricis, aut Vaccino exhibitus ſemel aut bis in die, intra dies paucos curare ſolet Infantum Icterum.

Et Bezoardico minerali.

XCIV. In hunc finem conducit etiam *Bezoardicum minerale* itidem ad Gr j. exhibitum. Utriuſque autem ope licet non ſemper èrumpat ſudor, fit tamen aliquam per inſenſilem tranſpirationem exhalatio.

Alvus adſtrictior laxanda Rhabarbaro.

XCV. Quoties verò Alvus eſt adſtrictior, commodè ipſa ſolicitatur & laxatur *Rhabarbaro*, & imprimis *Syrupo de cichoreo cum rheo* vulgò noto; cujus loco uſurpari quoque poteſt *Syrupus de rheo ſimplex* à me *hic* præſcriptus.

Et qu…

XCVI. Idcircò autem Rhabarbaro utimur, ut ad inteſtina urgeatur Bilis, ac deorſùm evacuetur; quòd ſi deferatur pars aliqua, deſinit paulatim reliqua vitioſè ſpiritualcere, atque exaltari.

XCVII. Faciliùs autem, copioſiùs, ac potentiùs fertur ad Inteſtina Bilis aſſumptis Cholagogis, quàm ſine ipſis, niſi aliquando præter naturam eadem efferatur eò vi magna, producatque Choleram Morbum, periculoſum, ac ſæpè lethalem affectum.

Icteru… Cholera… bum plu… diſtare.

XCVIII. Exiſtimo autem, plurimùm à ſe diſtare Icterum, & modò memoratum Choleram morbum, & quidem ratione Bilis copioſiùs in Ictero ad hæpar, in Cholerâ morbo ad Inteſtinum motæ: ut ſilentio prætercam plures utriuſque Affectus differentias.

Reme… Icterum… rantia.

XCIX. Laudantur præterea in curando Ictero varia remedia, Raphanus, Chelidonia, Rubia Tinctorum, Raſura C. C. Eboris, Salvia, Eruca Sylveſtris, Cuminum, Stercus anſerinum, Chalybis limatura, Scylla, Sulphur, &c. quorum pleraque facilè poſſunt explicari ſecundùm noſtram ſententiam, ipſique applicari: quæ tamen omnia Infantibus non ita tutò exhibentur, quàm adultioribus.

C. Atque hæc de Ictero Infantium dicta ſufficiant.

CAPUT II.

De Ventris Torminibus.

Ventris … mina In… tibus f… liaria.

I. Affectus Infantibus nuper natis, ac in hoc Belgio præſertim valdè familiaris, ſunt *Ventris Tormina*, quæ hìc perpauci evadunt Infantes.

Eorum … ſa.

II. Hæc Tormina ventris geminam agnoſcunt *Cauſam*, nunc *Flatus*, nunc *Humores Acidos & Acres*.

Flatus.

III. *A flatibus Inteſtina diſtendentibus* produci ventris Tormina, teſtantur ac evincunt 1. ipſi *Flatus* tunc *excreti*, atque tormina levantes. 2. *Ventris Diſtenſio* in multis manifeſta, ſecedentibus cum iſta diſtenſione duntaxat Doloribus. 3. *Inteſtina poſt mortem flatibus* diſtenta. 4. *Medicamenta flatus diſcutientia* & Tormina curantia.

Humor… acidi & acres.

IV. *Ab Humoribus Acidis adeòque Acribus* Inteſtinorum tunicam interiorem rodentibus ac mordentibus produci Ventris Tormina, teſtantur ac evincunt 1. *Excrementa Alvi* tunc excreta & *acidum ſpirantia*. 2. *Medicamenta acidum debellantia*, & tormina hæc curantia.

Flatuum materia. Cauſa.

V. *Flatus* agnoſcunt hìc, quemadmodùm in adultis quoque, pro ſui *materia*, *Pituitam plùs minùs viſcoſam & glutinoſam*; pro *Cauſa efficiente* autem, *Bilem*, quæ quò acrior, eò potentiùs Flatus excitat & copioſiùs.

Utriuſq… Efficiens.

VI. Utriuſque Humoris tunc peccantis ortum debent utplurimùm Infantes *Matrum* ſuarum *Diætæ pravæ*, cui nimiùm indulgent pleræque mulieres in hiſce locis, ubi perperam ſibi perſuadent multi, non nocere gravidis quæcunque agant, vel uſurpent, dummodò hæc cum voluptate fiant. Falſi autem ipſos arguit Experientia quotidiana.

Gravidaru… appetitus ali… quid conce… dendum, ex… ceſſus dene… gandus.

VII. Fateor quidem, non facilè denegandum gravidis, quod vehementer appetunt; danda interim opera, ut ſimul exceſſus nimios vitent; Appetitus vehemens aliquid ſibi concedi cupit eorum, quæ valdè appetit, non item ad exceſſum uſque

VIII. Monendæ proinde gravidæ, ut Fœtûs ſui ſaltem amore ductæ Appetitus ſuos regant & ad mediocritatem componant, ne, ſi nimiùm ipſis indulgeant, plurima inde mala patiantur Infantes ob materna delicta miſeri, quinimò miſerrimi: quamvis rarò auſcultent monitis Medicorum pleræque affectibus ſuis plus ſatis addictæ.

IX. Pi-

IX. *Pituita* quidem *Glutinoſa* debetur imprimis Alimentis craſſum ſuccum generantibus, & ingluviei: ut & Aëri frigido, Veſtibus parcioribus, &c.

X. *Bilis* autem *Acrior* debetur Solis æſtui, Condimentis multùm aromaticis, Spirituique vini aniſato, juniperino, leviſticino, &c. nimium uſurpatis.

XI. *Acidi Humoris* productio debetur imprimis Condimentis ſimilibus, Acetariis, Aëri Boreali, &c. quibus dum indulgent Gravidæ, noxam inde patiuntur.

XII. Ad tres hoſce humores producendos faciunt imprimis *Fructus præcoces*, quibus ſæpenumerò nimium indulgent Pregnantes.

XIII. Quantumvis autem deliquerint Matres, iſtius delicti pœnas luunt inſontes Infantes, vagitibus & clamoribus, quin univerſis corporis contorſione & agitatione, tandemque Inſultibus Epilepticis, ut ſuperiùs memorata ſigna nunc prætereſam, Tormina ventris manifeſtantes.

XIV. Curatio iſtorum Torminum conſiſtit partim in *flatuum* notatorum *diſcuſſione*; partim in *Pituitæ ac Bilis correctione*, & quandoque *Eductione*, partim in *Dolorum delinitione* ac ſedatione.

XV. Flatus diſcutiunt commodè Infantibus, Aquæ Fœniculi, Menthæ, Petroſelini, & ſimiles, itemque Spiritus Nitri, ſi intrò ſumantur; ut & olea, linimenta, unguenta aromatica, ventri illita; atque pulveres ſacculis incluſi & abdomini applicati, ex foliis, floribus, ac ſeminibus aromaticis & carminantibus dictis, parati. Huc etiam referri debent Enemata ex ſimilibus parata, & imprimis quando alvus eſt adſtricta.

XVI. *Dolores* inde ortos *leniunt Anodyna & Narcotica blandiora*, Syrupus Papaveris Albi, Diacodii, & ſimilia, addito ſubinde, urgente dolore ſummo, Laudani Opiati tantillo.

XVII. Convenientiſſimè junguntur ſimul laudata Dolores ſedantia & Flatus diſcutientia Medicamenta, Potionis vel Mixturæ formâ uſurpata, ubi danda ſemper opera, ut gratiora uſurpentur, Infantibusque exhibeantur.

XVIII. Talibus Mixturis quoties aliquot *Spiritus Salis Armoniaci*, aliuſve *Salis Volatilis & Aromatici gratioris* guttæ adduntur, toties fiunt eædem efficaciores ac præſtantiores.

XIX. Ubi autem vehementer urgent dolores, poteſt tutò trium quatuorve unciarum mixturæ addi Laudani Opiati granum unum; ſicque per Cochlearia minora infantibus ſæpiùs exhiberi, donec minuatur dolor & clamor, quin obrepat quies aut ſomnus.

XX. Tempore verò intermedio, quando ſcilicet non ita urgent Flatus & Dolores, uſurpanda ſunt Medicamenta *Pituitam Glutinoſam Incidentia*, quod præſtant eadem modò laudata Medicamenta Flatus diſcutientia; unde patet, tantò tutiùs ac utiliùs uſurpari hæc Pharmaca, cùm non tantùm præſentes, urgenteſque Flatus diſcutiant, ſed eorundem proventum novum impediant.

XXI. *Bilem Acriorem temperant* præ aliis potenter Acida blandiora, Spiritus Salis dulcis, & in hoc caſu fœliciſſimè *Spiritus Nitri*, tàm purus quàm itidem cum Vini Spiritu *Dulcis* factus, poſtquàm omni modo conducit, non tantùm ratione *Bilis corrigendæ*, quin etiam *Pituitæ incidendæ*, ipſorumque adeò *Flatuum diſcutiendorum*. Adde quòd, quia figit potenter omnia, videtur quoque Flatuum productionem efficaciter impedire ac prævenire.

XXII. Poſſunt autem in iij. vel iv. unciarum Mixtura uſurpari guttæ vj. vel viij. Spiritûs Nitri puri, vel xij. & plures Spiritûs Nitri dulcis.

XXXIII. 1. *Pituitam inciſam feliciter educent*, *Deleboe Opera*. *Manna*, *Syrupus Roſ. ſolutivus cum Senna*, aut *de Senna* meæ deſcriptionis, *Diacnicu*, &c. Enemata ſuperiùs jam laudata.

Inciſam Educentia.

XXIV. *Bilem* autem correctam temperatamque *educunt*, Syrupi Roſarum ſimplex, ac imprimis de cichoreo cum rheo, meuſque de rheo ſimplex, Aquis ſuperiùs laudatis mixti, & parva quantitate, ad dr. ij. vel iij. aut plures exhibiti, pro ætate ac viribus Infantis: ubi ſemper tutius eſt minore quantitate exhibere purgantia, quàm majore, quoniam, ſi poſt aliquot horas nulla ſequatur dejectio, eius plus dari poteſt infanti, atque ſic Medicamenti cujuſvis vires in quovis abſq; periculo experiri dabitur.

Bilem correctam evacuantia.

XXV. Quod enim adultis evenit, evenit quoque Infantibus, ut non omnes nec ſemper æquè facilè, citò, copioſè à quovis Pharmaco purgentur: qua de cauſa, ne aliqua ipſis noxa creetur à Medicamento potentiore, bonum eſt partitis potiùs vicibus, atque parùm ſingulis, exhiberi purgans blandiſſimum, quàm ſimul & ſemel quodvis. Non poteſt namque Medicus nimis eſſe cautus, nam ſi unquam, utique circa Infantes non licet ſæpè bis peccare, cùm delicati ſint, atque facilè pereant.

Eorum uſus.

XXVI. Materia verò flatuum Pituita, Efficienteque Bile, tum correctis, tum diminutis, danda inſuper opera, ut proventus utriuſque impediatur, ſeligendo uſurpandoque Alimenta optimum Sanguinem, non item Pituitam, Bilemque augentia; addendo ſaltem, ubi delectus haberi ſervarive non poteſt, quæ humores noxios ex Alimentis probabiliter proventuros in tempore corrigant, minuantque, modò laudata & commendata Medicamenta.

Proventus Pituitæ & Bilis impediendus Et quibus.

XXVII. Bonum igitur eſt, Pulti ex lacte bubulo paratæ incoqui ſemen Aniſi, Fœniculi dulcis, aut Cereviſiæ cum pane coctæ addi aliquid Nucis Muſchatæ raſpatæ: à quibus Pituitæ proventus minuetur, impedieturve.

XXVIII. Quòd ſi flatibus valdè diſtentum ſit abdomen, concurratque Alvus adſtrictior, ſatiùs erit Purgantibus per Os aſſumendis præmittere *Clyſmata*, per annum injecta; ſed Clyſmata ex *Emollientibus*, & *Carminantibus* dictis parata, additis *blandè purgantibus*; quò non tantùm *Alvi fæces induratæ Emolliantur*, ſed *Flatus* occurrentes *diſcutiantur*, *vel potiùs quaſi ſuffocentur*; atque in *Clyſmate ſubſidant*, moxque leniter *ſimul educantur*, *viaque ſecuturis* à parte Inteſtinorum tenuiore *humoribus & flatibus paretur ad exitum apta*.

Quando Clyſmata adhibenda.

XXIX. Atque hac methodo temporis tractu (nam ſubitò talis cura non poteſt abſolvi) curari ſolent feliciter Flatus.

Flatus temporis tractu curari.

XXX. Quoties verò *Humores acidi* conjunguntur notatis Flatibus, aut ſeorſim peccant, difficultas in Curâ occurrit major: Nam in tali caſu Pancreaticus Succus univerſus auctâ peccat Aciditate.

Humores acidi flatibus juncti.

XXXI. *Augetur* autem *Succi Pancreatici aciditas in nondum natis Infantibus* præſertim à nimio *uſu vel* potiùs *abuſu alimentorum*, *Condimentorumve acidorum*, qualia ſunt Acetaria quotidiana, Belgicis Fœminis plus ſatis familiaria Poma Citria, Vinum Acidiuſculum, Cereviſia aceſcens, Fructus infiniti, partim immaturi, partim Acidi, quibus perditè indulgent tam ſæpè gravidæ.

Succi Pancreaticis aciditas aucta ab uſu acidorum.

XXXII. Ad augendam Succi Pancreatici Aciditatem plurimùm facit *Aër frigidus ac Borealis*, quando ſæpiùs ac diutiùs illi exponitur Gravida ut & ejuſdem *Mœror gravis* ac perſeverans, aut Terror, à quibus licet producatur imprimis Auſterum, augetur tamen ſimul ab iiſdem Acidum.

Ab aëre frigido.

Ut & Mœrore gravi.

XXXIII. Idem *Acidum augeri* poteſt *in natis jam Infantibus*, quando Matres aut Nutrices indulgent vel abutuntur iiſdem modò mora-

Nec non quando matres vel nu-

trices prædictis abutuntur.

moratis *Alimentis*, *Condimentiſque Acidioribus*, *Aëre frigido*, *Mœrore*, &c. cujus noxa tùm maximè tranſit in ſugentes infantes cum ipſo Lacte: ne quis putet, *omnem Infantum Valetudinem bonam pendere à muliebri lacte*; quod certè omni alii Alimento præferendum, dummodò ſit ſanum atque laudabile; quod proinde fit facile ac ſæpenumerò maximè noxium, quoties Mater aut Nutrix non eſt ſana, vel utitur diætâ minùs commoda, vel ſui vel aliorum culpâ: imprimis nocent Infantibus omnes Animi motus ipſarum vehementes.

Humores acidi unde agitentur, conturbentur &c.

XXXIV. *Acidum in jam natis infantibus augeri, intendi* ſaltem poteſt, atque agitari, conturbari, & ad tenue Inteſtinum propelli, atque tormina producere, ab *Aëre* non tàm *frigido* tantùm, quàm imprimis *Acri ac conturbato*, qualem hîc ſubinde quin ſæpiùs hoc tempore ſumus experti, flante *Borea occidentali*, à quo non tantùm infantum, ſed Adultorum quoque ac imprimis ægrorum vel aliàs infirmorum humores Acidi plurimùm fuerunt commoti & conturbati, plurimiſque, præter alia mala plura; excitati Ventris dolores atroces flatibus comitati.

XXXV. In reliquâ Diætæ parte rariùs peccatur circa infantes, cùm nec *Animi motibus* adhuc ſint expoſiti, nec facilè ipſis *Alimenta* exhibeantur noxia.

Curatio.

XXXVI. Qualiſcunque autem fuerit aucti, acrioriſque facti in eis Acidi Cauſa, horumce Torminum Curatio conſiſtet 1. in *amotione omnium Cauſarum externarum* 2. in *Correctione Acidi*, vel in *Matre*, vel in quâvis alia *Nutrice peccantis*, quoties alunt infantes. 3. in *Acidi* quoque in *ipſo Infante peccantis emendatione*.

1. Acidorum abuſus corrigendus.

XXXVII. Inter *Externas Cauſas* referuntur 1. *Alimenta*, *Condimenta*, *Medicamentaque Acida* nimiùm à Matre aut Nutrice uſurpata, à quibus proinde ipſas ſibi cavere oportet; iis ſaltem minore quantitate uti debent.

2. Animi motus vitandi.

XXXVIII. 2. Huc ſpectant *Animi Motus Graves*, ac præſertim *Mœror & Motus*, quin *Ira* quoque, quorum occaſiones ipſæ vitare, Adſtanteſque ipſis tollere debent.

Aut citò ſedandi.

XXXIX. Danda ſaltem opera, ne commotus animus in tali commotione diu permaneat, nec ipſâ durante, vimque in corpore adhuc obtinente *Lactetur Infans*: quin bonum eſt, ut quod tunc in mammis exiſtit aut præparatur Lac, quovis artificio exugatur, nec infanti exhibeatur.

Infantum humano lacte deſtitutorum felicitas.

XL. Ab hiſce autem periculis, qualia infinita indies occurrunt, liberi ſunt Infantes Nutrice adeòque Lacte humano, optimo licèt aliàs & naturæ ſuæ maximè conveniente alimento, carentes: unde patet, nullum ferre obſervari infortunium, quod non aliquam felicitatem habeat conjunctam.

XLI. Lucro igitur apponendum eſt, quoties lacte humano deſtituuntur infantes, quòd *liberi* ſint quoque *ab omnibus periculis* modò memoratis: quod imprimis *apponendum eſt lucro*, *quando ſine humano lacte probè valent infantes*: cujus contrarium evenire ſolet iis, qui *ejus defectu languent aut contabeſcunt*: in quo caſu allaborandum eſt unicè, ut defectu lactis materni, comparetur *Lac Nutricis maximè ſanæ ac benè morigeratæ*: cùm *non minùs ad Mentis quàm corporis valetudinem in quærendis Nutricibus ſit attendendum*.

Infantes ſuam conſtitutionem cum lacte allicere.

XLII. Mirum certè, utut veriſſimum atque multiplici experientiâ confirmatum, *Infantes non tantùm qualemcunque corporis conſtitutionem bonam vel malam, verùm Animi quoque mores bonos maloſve unà cum Lacte allicere*; quin *magis Nutrices quam Matres ſecundùm Corporis Conſtitutionem*, *Animique Mores imitari*.

XLIII. Hoc quia à multis ignoratum, neglectumve eſt, *Infantibus* quamplurimis *malè conſultum* eſt *lacte nutricum variis modis malè ſanatum*: quod eò libentiùs noto ut Medici juniores ad hæc attendant, & aliquando ad praxim venientes & conſilium rogati, prudenter ſe gerant, & malis tantis præveniendis ſeriò ſtudeant.

3. Frig... externa... ſa vitan...

XLIV. Inter Cauſas externas referuntur 3. *Aër frigidus & acris*; ut & *Aqua gelida*, ſive Matris, Nutriciſve alterius partes Corporis quaſvis, ſive Infantis Corpuſculum afficiat, quod ſedulò, quantum poſſibile, vitandum; quoniam illud *frigus vel Aëris*, *vel Aquæ penetrat mox ad interiora*, & *in Nutrice* quidem *Lac multùm alterat*, in *Infante* autem mox ad *interiora Ventris pergit*, & *Tormina excitat*.

Acidu... Matre Nutrice tractan...

XLV. *Acidum* verò in *Matre aut Nutrice* jam exiſtens partim *demulceri* debet, partim *concentrari*; mox ubi *copia* ſimul *aucta* peccat, *diminui* tum per *alvum*, tum per *urinas*, tum per *Cutis poros*.

Quibu... mulcend...

XLVI. *Acidum demulcent* tum *Spirituoſa*, tum *Oleoſa*; de quibus ſæpiùs egimus; nec proindè eadem repetitione indigent.

Concent... dum.

XLVII. *Acidum concentrant Salia* tum *fixa*, tum *Volatilia*, & *manifeſta*, & *latentia*, in Cretâ putà, Coralliis, Margaritis, Oculis cancri, Lapide hæmatite, &c. de quibus ſimiliter egimus ſæpenumerò.

Evacu... per alv...

XLVIII. *Acidum* temperatum per *Alvum* evacuant *Hydragoga* frequenter laudata.

Per uri...

XLIX. Acidum idem per *Urinas* evacuant *Diuretica Aromatica*, quæ idem ſimul corrigunt.

Per ſud...

L. *Acidum* denique per *Sudores* educunt *Diaphoretica* itidem *Aromatica & Reſinoſa*, quò referenda *Ligna* Guajaci, Saſſafras, Juniperi, Buxi, Quercûs, & ſimilia plura: quæ aliâ occaſione pluribus memoravimus.

Acidu... Infantib... qui trac... dum. Et quibus

LI. *Acidi* tandem in ipſis *Infantibus* exiſtentis *Contemperatio & Correctio* iiſdem abſolvitur, ſed blandioribus.

LII. Feliciſſimè in hunc finem uſurpantur ex *Coralliis*, *Margaritis*, *Oculis Cancri*, & aliquando *Creta* parati *Pulveres*, qui parvâ quantitate, ad grana putà duo, tria, vel quatuor exhiberi poſſunt Infantibus ſemel, bis, & aliquando ter in die, & quidem nunc ex Lacte quovis, nunc & commodiſſimè è *Mixtura* conveniente & *Aromatica*, quippe quæ ſimul leniat illud Acidum.

LIII. Non negligenda ſunt autem nunc temporis *Anodyna*, quin & aliquando ipſa *Narcotica*, & quidem quantitate minimâ; utpote quæ & *Acidum temperant*, & *Dolores ſedant* potenter.

LIV. Atque his ac ſimilibus Medicamentis feliciter curantur Infantum Tormina, dummodò aliquandiu in ipſorum uſu perſeveretur, nam ſæpè per plures menſes ſolent perdurare Tormina, utut paulatim leventur, ac tandem in totum tollantur.

CAPUT III.

De Alvi Dejectione virideſcent, Acidumque redolente.

I. INter Affectus Infantibus nuper natis graves propoſuimus & Icterum & Ventris tormina, quibus quoniam ſæpenumerò comes eſt *Alvi Dejectio virideſcens*, *Acidumque redolens*, operæ pretium videtur, illam nunc pertractare.

Alvi dejectio virideſcens conjuncta habet Ventris tormina.

II. Obſervandum autem, Dejectionem hanc plerumque conjuncta habere Ventris Tormina, & admodùm raró ſine illis occurrere, atque tunc ſine ipſis haud diu permanere.

Ejus cauſa

III. Non dubitamus verò aſſeverare, ortum habere notatam Alvi Dejectionem virideſcentem à

Bile

Bile ab Acido Acri corruptâ & in virorem deductâ; quales mutationes colorum haud ignotæ ſunt Tinctoribus.

IV. Duo igitur concurrunt ad viriditatem illam producendam: *Bilis*, cujus color flavus mutatur in viridem; & *Succus Acidus*, qui modo dicto Bilem mutat.

V. Bilis autem hæc ita mutata cæteris admiſcetur Alvi excrementis, eaque notato tingit colore.

VI. Ubi notandum, quod à paucis obſervatum exiſtimo, *Excrementa non rarò excerni albeſcentia, ſed quæ paulò poſt virorem notatum acquirunt, ubi nempe jam ſunt excreta.*

VII. Quod fieri exiſtimo, vel quia illud Acidum nondum abſolverat vim ſuam in colore Bilis mutando, vel quia ſegniùs mutatur Bilis color, quandiu in corpore calido exiſtit, citiùs, quando in Aëre verſatur libero.

VIII *Bili* colorem ſuum debere Excrementa, ex naturali fæcum Alvi colore patet:

IX. *Acido* viridem colorem deberi, patet partim ex odore Acido ſemper ipſi comite, partim ex Bilis mutatione in colorem viridem à quibuſdam, non tamen omnibus, Acidis factâ.

X. Hoc autem *Acidum*, quod Bilis flavedinem mutat in colorem viridem, ipſaque Excrementa reddit quoque viridia, exiſtit etiam multùm *Acre*, quod patet ex ipſius Odore mordaci & nares feriente: cujus nomine ſolent utplurimùm ſentiri tormina, de quibus egimus cap. præcedenti.

XI. Cùm hoc Acidum videatur nobis ſemper Acre, à quo virideſcit Bilis, Alvi excrementa ſimili colore tingens, meritò quæri poteſt, cur non ſemper adſint Tormina ab Acido produci ſolita? Sed reſpondeo, illud fieri poſſe duplici nomine, 1. quando Inteſtina multâ Pituitâ viſcosâ ſunt obducta, propter quam impeditur Acidum, ne ipſa contingat & mordeat, quod evenire ſolet, poſtquam illa Pituita eſt ab Acido dicto ſoluta & remota.

XII. 2. Quando Alimenta copioſa ſunt aſſumpta, quæ illud Acidum cum Bile Abſorbent ita, ut ejus nihil vel parum remaneat in fiſtulâ Inteſtinali, ſed univerſum ipſis Alimentis admiſceatur.

XIII. Illud idem *Acidum* non dubitamus aſſeverare in Succo Pancreatico acriore conſiſtere, ac deberi præcedenti Matrum diætæ pravæ, quin aliquando earumdem, ut & Nutricum diætæ itidem vitioſæ.

XIV. Quæcumque proinde in Torminum Ventris tractatione docuimus ſupra de Acidi ortu & productione, illa omnia nunc faciunt, & hîc quoque locum habent; nec idcircò opus erit, ut in iiſdem repetendis tempus impendamus.

XV. Pergemus ea de cauſa rectà ad hujus Affectus *Curationem*, hoc eſt, *Acidi temperationem ac correctionem*, quo facto, quævis metuenda inde mala ſponte evaneſcent: Metus namque eſt, ne, ſi nondum ſentiantur, brevi ſequantur *Ventris Tormina*, quin & non rarò *Inſultus Epileptici*, ipſaque adeò *Mors*.

XVI. *Acidum quæ temperant corriguntque*, propoſuimus etiam in cap. 2. inter quæ in hoc caſu reperimus præ alijs covenientiſſima *Corallia*. *Margaritas*, *Oculos cancri*, *Cretam albam*, *Lapidem bezoar*, tàm Occidentalem, quàm priore multo præſtantiorem Orientalem, & quod utrumque adhuc antecellit, Bezoardicum Minerale, tàm ſimplex, quàm Lunare, aut Solare, ut & Antimonium Diaphoreticum ritè paratum. Terram ſigillatam quamvis; quæ omnia Pulveris formâ commodiſſimè uſurpans ad pauca grana bis terve in die.

XVII. Pulvis talis exhibetur aptiſſimè ex Lactis materni, vel nutricis, vel aliûs cujuſvis, ut & Mixturæ aromaticæ, ſed blandiſſimæ, cochleari parvo.

XVIII. Talis mixtura parari poteſt ex Aquis menthæ, fœniculi, ſimiliumve plantarum gratiorum cum Syrupo conveniente junctis, cum illæ per ſe conducant temperando Acido.

XIX. Nec inutile erit aliquando Enema blandum iniicere, quo diluantur Alvi fæces, quoties duriores exiſtunt, aut glutinoſiores, aut obſervatur in eis acrimonia mordens, ut illa vel leniatur, vel excipiatur. In quem finem conducunt Enemata, ex lacte bubulo parata, addito Ovi vitello, & Terebinthinâ Veneta; quibus facilè ſe jungit & immiſcet Acidum acre, ſicut obſervamus ab acido coagulari Lac, & imprimis calens, quale iniici ſolet in Enematibus.

Alvus laxanda Enemate.

Ex quibus paretur.

XX. Atque ſic paucis abſolvimus ea, quæ ſpectant notitiam & Curam Excrementorum viridium acidum redolentium.

CAPUT IV.

De Ructibus, Singultu, Nauſea, Cardialgia, & Vomitu, ac præſertim Lactis coagulati.

I. NOn tantùm Inteſtina Infantum malè afficiuntur Torminibus, & Alvi Dejectione virideſcente; ſed eorundem Ventriculus quoque non rarò afficitur malè per *Ructus*, *Singultus*, *Nauſea*, *Cardialgias*, & *Vomitus multifarios*.

II. *Ructus* pendent à *Flatibus* tum blandis, tum *Acribus* & *Acidis*; tum *Viſcoſis*, tum facilè diſſolubilibus: de quibus eorundemque materiâ egimus ſupra abundè.

Ructus à Flatibus viſcoſis, & acribus.

III. Illorum *Viſcoſitas* patet ex difficili & laborioſa eorundem eruptione, cum forti ſonitu tandem factâ.

Viſcoſitatis ſignum.

IV. Eorundem *Acrimonia* & *Aciditas* ſeſe manifeſtat Naribus adſtantium; ſicut non ſemel ipſe ſum expertus cum admiratione in propria filiola.

Ut & Acrimoniæ.

V. Notamus præſertim ructus hoc infantibus moleſtos, cùm leviores nullam ipſi creent moleſtiam, ſed facilè erumpant, nec proinde Medicis curæ ſint.

Ructus hi moleſti.

VI. *Singultus* eſt convulſivus Diaphragmatis motus per intervalla brevia repetens, non tamen continuè affligens, quemamodùm fieri obſervamus in Motibus Epilepticis, in quibus agitatio artuum, labiorum, palpebrarum, oculorum, aliarumve partium eſt continua, & aliquandiu durans; quod in Singultu non fit.

Singultus quid.

Ejus diverſitas à motibus Epilepticis.

VII. Quocircà meritò quærat veritatis ſtudioſus diverſitatis hujus rationem: Cui ut, quantùm mihi datum eſt, ſatisfaciam, exiſtimo, *in Singultu irritationem eſſe utplurimùm in Ventriculi orificio ſuperiori*; *in Epilepticis autem inſultibus in nervorum principio*: unde quemadmodum hîc irritatio eſt continua & quidem alternans, ſequitur quoque neceſſariò motus convulſivus continuus, hoc eſt per muſculo oppoſitos reciprocus. In Singultu autem quoniam afficitur Ventriculi Orificium ſuperius, in conſenſum trahitur Diaphragma, impediturque in ſui motu ſurſum, cogiturque tunc deorſum denuò contrahi, & quidem aliàs citiùs, aliàs ſegniùs, aliàs potentiùs, aliàs leviùs, prout irritatio illa eſt gravior vel levior.

Ejus Ratio.

VIII. *Gravior* eſt irritatio, quando *flatus* ſunt ſimul *Acres* & *Viſcoſi*, levior verò quando iidem flatus ſunt blandi, vel minus viſcoſi.

IX. Hæc igitur Ventriculi irritatio cùm juvetur tantùm Diaphragmatis motu deorſum, nec proindè ſequatur ejuſdem retractio ſurſum, mirum non eſt, ſi *non adſit in Singultu motus Diaphragmatis convulſivus reciprocus*, *ſed tantùm contractivus*, ſi liceat ita loqui.

Quare non adſit motus convulſivus reciprocus.

X. Non eſt enim hîc Convulſio, aliàs in eodem ſtatu permaneret Diaphragma; ſed motus Convulſivus, quoniam mox deſinit à violenta, coactaque ſua contractione Diaphragma, licèt nulla concurrat motûs illius coacti reciprocatio qualis obſervatur in cæteris motibus convulſivis.

Nec Convulſio.

Quomodo Ventriculus moveatur.

XI. In conſenſum ergò cùm trahatur à Ventriculo malè affecto & roſo irritatoque Diaphragma, eatenus tantùm movetur coactè, quatenus illi poteſt inſervire, hoc eſt, ſeſe movendo deorſum, quo motu comprimitur quodammodò Ventriculus, juvaturque in contenti moleſti excluſione; quod fruſtrà expectes ab ejuſdem motu ſurſum, quippe qui non juvat excluſionem contentorum in Ventriculo.

XII. Id quod dixi modò verum eſſe, patet ex ſitu corporis ac imprimis abdominis ad promovendam ructuum, aut humorum quorumvis excluſionem è ventriculo; tunc enim ſolemus corpus univerſum flectere antrorſum, quin crura attollere, quò anguſtia fiat in abdomine major, ſicque comprimatur, anguſteturque magis magiſque Ventriculus, quod ſimiliter promovet Diaphragmatis motus deorſum.

Cauſa Singultus primaria quomodo agat. Quæ ſit.

XIII. Cauſa igitur Singultûs primaria in Ventriculo hæret, ad Ventriculum ſaltem fertur, atque ipſum primò afficit, mox in Conſenſum Diaphragma trahit.

XIV. Iſta verò *Cauſa* eſt uiplurimùm *Humor, Halituſve Acer*, ut & *flatus* quovis modo, ſed imprimis Acrimoniâ ſua *Ventriculi orificium ſuperius mordicans, & irritans*.

XV. Nec puto, facilè abſque comite Acrimonia excitari Singultum, cùm ſæpenumerò Ructus angant, erumpantque varii, etiam tenaces admodum, & Glutinoſi, abſque omni ſingultu; quod non fieret, ſi ſola Glutinoſitate ſua orificium Ventriculi ſuperius angendo Singultum poſſent producere.

XVI. Videtur proinde produci Singultus ab Acrimonia vel Humoris, vel Halitûs, vel Flatûs in ventriculo reperti, & Orificium, ejus ſuperius mordentis ac irritantis.

Unde oriatur.

XVII. Poteſt autem ille Humor, Halitus Flatuſve ortum habere à re nuper aſſumpta; licèt frequentiùs originem ſuam debeat Humoribus, in corpore jam exiſtentibus, atque ad tenue Inteſtinum confluentibus, ibidemque vitioſè Effervescentibus; atque nunc aliqua ſui parte ad Ventriculum aſſurgentibus, nunc Halitus Flatuſve Acres producentibus, qui ſimiliter eò tendentes Singultum poſſunt excitare.

Singultus comites. Nauſea & Cardialgia. Unde pendeant.

XVIII. Non raro cum Singultu, ſicut & ſine ipſo obſervatur *Nauſea & Cardialgia*.

XIX. Et *Nauſea* quidem pendet magis ab *Humorum, Halituumve Volatilitate*, quàm Acrimonia ſicut contrà *Cardialgia* magis ab *Acrimonia*, quàm Volatilitate.

XX. Irritatur quidem in Nauſea Ventriculus, utplurimùm abſque dolore comite; qui tamen adeſſe poteſt. ſicut non raro Nauſeæ comes eſt Cardialgia.

Utriuſque cauſa unde petenda.

XXI. Cauſa utriuſque petenda eſt, ſicut de Singultu diximus, à rebus aſſumptis, & à tenui Inteſtino ad Ventriculum aſſurgentibus.

XXII. Nec Nauſea duntaxat vexantur ſæpè Infantes, quin *Vomitu ſimul* laborant haud infrequenter.

Vomitus quid.

XXIII. *Vomitus* eſt Excluſio per Os rei in Ventriculo repertæ.

Motus ventriculi præternaturalis, & Naturalis.

XXIV. Eſtque *Vomitus omnis Motus Ventriculi præternaturalis*: nam ſecundum naturam, & in ſtatu ſano nemo unquam vomit: poſtquam *Naturalis Ventriculi Motu*; incipit ab Orificio ejus ſuperiore, qui blandâ ſui contractione excludit per Pylorum, orificium ſuum inferius, ad Inteſtina, quicquid aſſumpſit, & aptum natum eſt, aut factum, deorſum ad Inteſtina propelli.

Quanam præparatione in Ventriculo indigeant.

XXV. Alia enim nullà præparatione indigent in Ventriculo, uti ſunt ſpiriruoſa volatilia, quæ, niſi aliquid offendant in Ventriculo, à quo ſiſtantur, mox deorſum feruntur ad Inteſtina, hinc & ad Cor: à quibus mox ſolent ideò recreari, ac refocillari Ægri, utut fuerint priùs valdè debiles.

Et quanam non.

XXVI. Alia contrà opus habent morâ, ſuique aliquâ retentione in Ventriculo, ut in ipſo *mutationem* aliquam ſubeant, *Chylificationem* vulgò dictam, nobis autem *Fermentationis* nomine indigitatam.

Et ...

XXVII. Mutatione verò illâ præparantur aſſumpta ad partium ſuarum corpori utilium ſeparationem in tenui Inteſtino futuram à partibus inutilibus.

XXVIII. Partes namque miſtorum tam Alimentorum, quàm Medicamentorum tàm arctè ſunt in multis permixtæ, ut non niſi præviâ præparatione poſſint ab invicem ſecedere, quò deſideratam, expectatamque utilitatem ſanis, ægriſque conferant.

P... tio h... nam quea...

XXIX. Præparatio illa, ſicut perficitur in Ventriculo humano, ita poteſt arte quoque extra hominem abſolvi, quod imprimis docet Chymia, Mutationum ſcilicet naturalium Ars.

Q... præ... Ven... lus ... lat.

XXX. Hæc præparatio Alimentorum Medicamentorumque naturalis ubi abſoluta eſt in Ventriculo, incipit eiuſdem contractio à parte ipſius ſuperiore, blandè propellens deorſum contenta verſus tenue Inteſtinum, quod periſtaltico ſui motu admiſſa lentè cogit per ſui fiſtulam, inferiora verſùs.

Q... hæc ... ſa... liter be an... teſtin... præt... ram & V... prod...

XXXI. Dum hæc propulſio fit, admiſſis admiſcetur & Bilis, & Succus Pancreaticus; à quibus & ſimul, & cum admiſſis ritè Effervescentibus promovetur laudata Utilium partium ab Inutilibus ſeparatio; ſin eadem vel admiſſorum, vel Bilis, Succive Pancreatici culpa, vitioſa contigat effervescentia, evenit non raro, ut inde halitus, flatuſve acres prodeant, aut humores ſimiles exurgant, à quibus potenter irritatum Inteſtinum tenue arctiùs ſe conſtringat, contentaque ſub illa ſui conſtrictione vehementiùs ac celeriùs propellat, illis verò, quæ loco ſuperiore occurrunt, in ſui deſcenſu viam præcludat: à quibus, acria, cùm ſint, & ideò irritetur quoque Inteſtinum, Motus periſtaltici inverſioni anſa præbetur; quo nomine ſurſum repelluntur, quæ deſcendebant, & in Ventriculum relata, eundem ad Nauſeam, hinc & Vomitum cogunt.

Qui... nuper infant... Vomit... beatur... Non p... ab aſſu...

XXXII. In nuper natis Infantibus Vomitus plerumque non tàm aſſumptis debetur, quàm humoribus vitioſis in corpore exiſtentibus, atque ad tenue Inteſtinum delatis.

XXXIII. Ab aſſumptis rariùs pendet Infantum Vomitus, quoniam ipſis Alimenta ſolent dari blanda, non item noxia.

A ... in ipſ... mitus ducatur...

XXXIV. Ab *humoribus vitioſis, Succo Pancreatico putà & Bile*, ad tenue Inteſtinum confluentibus, ſolet plerumque produci *Vomitus* ipſorum, quoties ipſi *Acres ſunt*, ac imprimis *Volatiles* quoque.

Reſ... Acrimo...

XXXV. Nam reſpectu *Acrimoniæ* ſuæ vitioſæ Acriùs & potentiùs effervescunt, Inteſtina Acriùs mordent, & ad motum periſtalticum invertendum potentiùs cogunt.

Et Vo... litatis.

XXXVI. Reſpectu *Volatilitatis* ſuæ faciliùs ſurſum feruntur, potentiùſque Nauſeam, hinc & Vomitum cient.

XXXVII. Atque ſic paucis *Ructuum, Singultus, Nauſeæ, Cardialgiæ, Vomituſque* Infantibus familiarium *Cauſas* percurrimus, proximum eſt, ut *Curationem* addamus.

Ructuum curatio.

XXXVIII. Et *Ructuum* quidem *Curatio*, cùm ipſi à *Flatibus & Acribus & Viſcoſis* pendeant, eadem erit, quæ flatuum, jam antè à nobis propoſita.

Flatu... materia ... rigenda ... minuenda.

XXXIX. *Flatuum* ſcilicet *materia*, *Pituita* tum *Viſcoſa*, tum *Acida*, *corrigenda* erit, alterandaque *incidentibus*, ac *temperantibus*; eademque alterata & correcta, ſi quantitate nimia ſimul peccaverit, *minuenda per Phlegmagoga*.

Cauſa e... ciens tem... randa, educenda. Flatus ... diſcutiend...

XL. Quin eorumdem *Cauſa Efficiens Bilis Acrior* ubi exiſtit, *temperanda* ſimiliter ac *redundans* per *Cholagoga minuenda*.

XLI. Denique *Flatus* ipſi per *Carminantia* dicta *diſcutiendi* ſunt.

Singul... curatio.

XLII. In *Singultus Curatione* eadem penè conveniunt, poſtquam Ipſe a b Humoribus, Hali,

busve

buſve, aut Flatibus tàm Acribus, quàm viſcoſis ortum habet. Conſiſtit proinde ipſius Curatio in eorum Acrimoniæ, viſcoſitatiſque Alteratione ac Emendatione, ut & Alteratorum diminutione ac Eductione.

XLIII. Inter alia obſervavi, Mentham ejuſque Aquam imprimis conducere curando Singultui.

XLIV. *Cardialgia* cùm pendeat ab iiſdem Acrimoniâ peccantibus, & ſuperius Ventriculi Orificium rodentibus, patet ipſius Curationem perfici, ſi humorum, halituumve atque flatuum Acrimonia temperetur, ipſique humores temperati deorſum ferantur, quin per Alvum evacuentur, imprimis quando ſimul peccant quantitate auctâ.

XLV. Alterantibus autem commodè adduntur Narcotica: quippe quæ non tantùm dolores ſedant, verùm humorum quoque, atque halituum, flatuumque Acrimoniam temperant, ſicut id ſæpiùs oſtendimus.

XLVI. *Nauſeæ*, ut & *Vomitus Curatio* non multùm abſimilis erit modò enumeratorum ſymptomatum Curationi; niſi quòd hîc conveniant inſuper, quæ *humorum notatorum Volatilitatem figere* ſunt apta, & imprimis à *Nitro* petenda; ubi convenit maximè ipſius *Spiritus*, ſed dulcis factus, quippe qui blandior redditus exhibetur Infantibus ſecuriùs ac tutiùs.

XLVII. Ab eodem Nitro ſiſtitur aut compeſcitur ex parte vitioſa confluentium ad tenue Inteſtinum humorum Efferveſcentia.

XLVIII. Idem promovet Opium, & quicquid ex ipſo parari ſolet, Laudanum Opiatum, Theriaca, Diaſcordium.

CAPUT V.

De Aphthis.

I. HAud infrequens Infantibus Affectus ſunt *Aphthæ*, *Ulcuſcula* nempe totam *Oris ſuperficiem* occupare ſolita, ita ut nulli parti parcant, non Linguæ, non Palato, non Gingivis, non Labiis, non Genis, non Faucibus, ne quidem ipſi Œſophago, ipſique Ventriculo, quantùm ſaltem maximè probabile.

II. Hoc malum in hiſce præſertim locis maximè familiare Infantibus, adeò ut perpauci illud evadat.

III. Hæc Ulcuſcula ſubinde, ac præſertim quando incipiunt excitari, obſervantur pauca & diſperſa per Linguam, & faucibus proximum palatum; poſteà eadem multiplicata ita conjunguntur, ut videantur unicum conſtituere Ulcus.

IV. In hoc autem videntur à pleriſque aliis ulceribus differre Aphthæ, quòd cruſtâ tegantur multifariâ, cùm pleraque alia ſolo pure notentur obducta.

V. An quia in Ore confluens Saliva tunc ferè magis glutinoſa facta Ulcuſcula dicta obducit? an quia partium oris internarum cuticula tenacior & firmiùs ſubjacentibus partibus adhærens difficiliùs ab iiſdem cedit, ideòque magis craſſeſcens cruſtæ naturam induit?

VI. Meritò iſtius Cruſtæ in Aphthis obſervabilis mentionem fecimus, poſtquàm pro ejus diverſitate de boni malive moris Aphthis judicium ferre ſolemus.

VII. Cruſtæ iſtius diverſitatis eſt tum in Colore, tum in Tenacitate, tum in Craſſitie, tum in Amplitudine diverſis.

VIII Color laudatur candidus, à quo recedit flaveſcens ac nigreſcens.

IX. Laudatur illa cruſta, quoties facilè cedit à partibus affectis; culpatur quoties firmiter iiſdem adhæret, ac per ſe tenax eſt ac glutinoſa.

X. Laudatur illa Cruſta, quoties tenus eſt; culpatur eadem quoties craſſior exiſtit.

XI. Laudatur Cruſta, quæ paucas in Ore partes tegit, adeòque anguſta eſt; culpatur contrà, quæ amplior exiſtens, multam ſuperficiem in ore obducit.

XII. Laudatur quoque Cruſta divulſa, & hinc inde tantùm reperta, hoc eſt, non totam Linguæ, Palatique ſuperficiem tegens, ſed aliquã duntaxat.

Divulſio.

XIII. *Aphtharum Cauſam* veram non dubito aſſeverare *Humores Halituſque Acres*, & quidem *Acidos*, nunc vomitu aut exhalatione ſurſùm ab Inteſtino tenui ac Ventriculo deductos, nunc unà cum Saliva in Os delatos.

Aphtharum cauſa.

XIV. *Acidam* in Aphthis producendis *Acrimoniam* peccare, plurima probant comprobantve.

Acida Acrimonia.

XV. Et 1. quidem Acida eructatio, vomitiove Aphthas nonnunquam immediatè præcedens, ſubſequentibus mox Aphthis.

Aphthas Acidã Eructationem mox ſequi.

XVI. 2. Sapor acidus in ore moleſtus, & aſſumptis aciditatem afferens, aut affingens: ſicut hodie adhuc in aliqua obſervavi fœmina, in qua poſt acrium humorum vomitum heri cœperunt erumpere aphthæ, hodie autem aciditas ſe manifeſtavit in ore, moleſta præſertim, quoties Cereviſiæ aliquid aſſumit, utut dulcis & minimè acidæ; An ob acidum à potu ampliùs diſſolutum & ideò Guſtum potentiùs afficiens?

Ut & Saporem acidum.

XVII. Obſervandum verò Eructatam, Vomituve excretam Aciditatem non ſemper guſtari & notari ob Bilis ſimul effuſæ amaritudinem, à qua obliteratur ferè ſapor quivis alius, niſi excellens fuerit in qualitate ſua.

Qui tamen non ſemper obſervatur.

XVIII. Ab acido Aphthas produci probatur 3. in Infantibus præſertim, tum per *ructus acidos*, tum per *alvi excrementa acidum redolentia*, ipſorum Aphthas nunc præcedentia, nunc comitantia, unà cum *Ventris torminibus*: quæ omnia cùm teſtentur abundè, peccare tunc valdè Acidum, ipſumque dominari in corpore, ſuadent quoque, quin tantùm non perſuadent, ab eodem Acido pendere Aphtharum productionem.

Necnon Ructus acidos, & alvi fæces acidum redolentes, & ventris tormina.

XIX. Idem confirmant 4. *Remedia curandis Aphthis maximè convenientia*, & temperando Acido imprimis utilia: de quibus poſteà.

XX. Poſtquam igitur ab Acido Acri Oris ſuperficiem rodente producuntur *Aphthæ*, *Ulcuſcula* nempe utplurimùm *albicantia*, ſubinde *flaveſcentia*, & quandoque *nigricantia*; quæret aliquis, unde hæc tàm diverſarum Aphtharum differentia deducenda?

Cauſæ diverſitatis in Aphthis.

XXI. Cui reſpondeo, id fieri ratione tum ipſius *Acidi varii*, tum cæterorum *humorum* confluentium, *Bilis* nempe, atque *Pituitæ*, ipſiuſque adeò *Salivæ*, variis modis peccantium.

XXII. Ubi namque *Acidum Volatile* atque *paucum* exiſtit, cæterique humores parùm peccant, quæ tunc prodeunt Aphthæ, paucæ ſunt & brevi cedentes, ac leviter duntaxat tum palatum, tum Linguam afficientes: citò ad maturitatem venientes, citò decidentes, citò ſanatæ.

Acidum volatile & paucum cauſa paucarũ & brevi cedentium aphtharum.

XXIII. Quicquid enim Cuticulæ affectum eſt in Aphthis, ſeparari debet à ſubjectis Palato, Lingua, Gingivis, cæteriſque Oris partibus; quin ſub eadem Cuticula ſic ſecedente nova excreſcere debet, utpote partem affectam iterum tegere, & tunc corrupta decidere.

Cuticulæ Oris conſtitutio in Aphthis.

XXIV. Nec commodè aut utiliter decidit abraſa & corrupta cuticula priùs, quàm nova ſuccreverit.

XXV. Nec ſemper Cuticula ſemel duntaxat corroditur ac decidit, ſed non rarò nova itidem corroditur ac perit, idque aliquoties.

XXVI. Illud autem evenit aliquando citiùs, aliquando tardiùs: quò citiùs autem, eò meliùs; quò ſegniùs, eò pejus.

XXVII. Segniùs namque id fit, quoties Glutinoſitate aucta peccant Humores quivis, propter quam ſegniùs ſecedunt iidem ab affectis partibus; quia ipſis cohærent arctiùs, ac pertinaciùs.

Cuticula cur ſegniùs corrodatur ac decidat.

XXVIII. Firmiùs ergo adhærentes, ac ſegniùs decidentes Aphthæ indicant Acidum peccans immerſum eſſe Pituitæ glutinoſæ, aut Glutinoſiorem eſſe Salivam.

XXIX. Ubi autem *Acidum Volatile* exiſtit, *copioſum* tamen occurrit, Boni quidem moris producun-

Cur citiùs.

ducuntur Aphthæ, atque mox deciduæ, curabileſque, totum tamen Os iiſdem impletur: quod ex modò dictis facilè patet.

XXX. Primarium enim eſt in Aphthis, ut ſint brevi maturæ, albicantes, læves, nec ſæpiùs repullulantes, aut valdè dolentes.

Aphtharum albedo unde.

XXXI. *Albent Aphthæ ab Acido puro* ulcuſcula illa producente.

Flavedo & nigror unde.

XXXII. *Flavent* autem *nigricantve* Aphthæ propter *Bilem diverſam diverſo Acido* junctam.

Bilem acido jungi.

XXXIII. *Jungitur Acido Bilis* tum propter *utriuſque Acrimoniam Auctam*, tum propter *Pituitam multiplicem ipſis copulatam*.

1. Propter utriuſque acrimoniam auctam.

XXXIV. Jungitur 1 Bilis Acido propter utriuſque Acrimoniam auctam; propter quam in ſe mutuò inſurgunt acriùs, Effervescunt potentiùs, & commiſcentur arctiùs.

2 Propter Pituitam multiplicem ipſis copulatam.

XXXV. Jungitur 2. Bilis Acido propter Pituitam muliplicem ipſis copulatam, propter quam ſegniùs ab invicem recedunt, adeòque diutiùs in ſua Effervescentia continuant, ac proinde plures halitus emittunt.

Albedinem ab acido mutari à varietate Bilis ipſi junctæ. Et quare.

XXXVI. Nec tantùm ob dictas Cauſas jungitur Acido Bilis, ut Effervescant ideò acriùs & diutiùs, ſed inſuper ex illa Bilis variæ, vel variatæ conjunctione mutatur naturalis Albedo à ſolo Acido prodire ſolita.

XXXVII. Quemadmodùm enim ipſa Bilis colorem ſuum naturalem flavum mutat in viridem, aut nigrum propter admiſtum Acidum varium; ita vice verſâ mutationes ab Acido primariò pendentes alterantur à Bile varia ipſi admiſtâ.

Bilis varia unde.

XXXVIII. Variam hîc voco Bilem, non quæ ab ipſo Acido eſt variata, ſed quæ ab admiſtâ Pituitâ iſtam eſt nacta varietatem, & quidem ratione Glutinoſitatis majoris vel minoris, propter quam, ſicut modò dictum, variat Acidi cum Bile conjunctio, quæ inde fit arctior vel laxior, adeòque penitiùs aut ſuperficie-tenus duntaxat rodit læditque partes, ad quas pertingit.

Quare Aphtharum color ab ordinaria albedine magis recedat.

XXXIX. Quò autem plus Bilis admiſtum eſt Acido hîc primariò peccanti, eò magis recedit Aphtharum color ab ordinariâ ipſis albedine; & quò plus eidem Acido admiſtum eſt Pituitæ, aut Salivæ Glutinoſæ, eò ſegniùs ſecedunt Aphthæ, ac proinde durant diutiùs & curantur tardiùs.

Quare ſegniùs ſecedant.

Aphthæ non ſemper malum ſignum. Prognoſtica.

XL. Unde patet, quandonam magis vel minùs periculoſæ ſint Aphthæ; poſtquam nonnulli Medici quaſvis Aphthas pro peſſimo habent in Morbis omnibus ſigno; quamvis non rarò Affectus graves ſolvant, hoc eſt, ipſis apparentibus Morbi ſolutio ac curatio præſto ſit.

XLI. Hinc non videtur præter rem futurum, ſi paucis prognoſtica ex Aphthis petenda recenſeamus, eorundemque rationes addamus.

Aphthas ſemper acidum acre indicare.

XLII. Cùm Aphthæ omnes ortum habeant ab Acido peccante, & quidem utplurimùm ab infernis partibus per Ventriculum ac Œſophagum aſsurgente, rariùs cum Saliva in Os deducto; ſemper indicant Aphthæ Acidum acre in corpore peccare, & hactenus ejus rationem habendam exactam, non tantùm propter ipſas Os occupantes Aphthas, verùm etiam propter Acidum in corpore exiſtens, atque alias noxas producens, aut producturum; à quo majus vitæ periculum, quam ab ipſis Aphthis, quæ anguſtando fauces, atque reſpirationem ac deglutitionem impediendo vitæ poſſunt inſidiari.

Quænam periculoſę.

XLIII. Ex hoc patet, illas duntaxat eſſe Aphthas periculoſas, quæ *copioſæ* ſunt, ac *pertinaces*, quin *flaventes* aut *nigricantes*, adeòque *ſiccæ* ſive aridæ.

Nempe 1. Copioſæ.

XLIV. Dico periculoſas eſſe Aphthas, quæ 1. ſunt *Copioſæ*, totumque Os occupantes; quod nunquam evenit, niſi ab Acido acri copioſo in corpore exiſtente, atque plures ipſi noxas neceſſariò afferente.

2. Pertinaces.

XLV. Dico 2. periculoſas eſſe Aphthas, quæ ſunt *Pertinaces*, hoc eſt, ſegniùs decidentes, ac continuò ſuccreſcentes; quod evenit propter acidum ſimul auſterum, ideòque firmiùs partibus à ſe affectis adhærens, ipſaſque diutiùs rodens ac moleſtans.

3. Flaventes, nigricantes, &c.

XLVI. Dico 3. Periculoſas eſſe Aphthas; quæ ſunt *Flaventes* aut *Nigricantes*, ac *Siccas Aridaſve*; quod evenit propter *Bilem* ſimul valdè vitiatam, & Acido peccanti junctam, unde difficiliùs uterque humor ſimul graviter peccans corrigitur ac emendatur, quàm ſolus Acidus. Signum autem ejus Acidi, vel utriuſque humoris in producendis Aphthis ſimul peccantis devicti, eſt Humiditas in Os accedens copioſa, & Salivationis ſpeciem producens, cum qua ſolent non tantùm faciliùs ſecedere Aphthæ, verùm inſuper Lingua, Palatum, cæteræque Oris partes ab Aphthis malè affectæ citiùs ad conſolidationem, plenamque adeò ſui curationem venire.

Ulcerum ariditas ſignum …

XLVII. Quemadmodùm enim ſemper pro *malo & lethali ſigno habita* eſt *Ulcerum ariditas*, *ita hoc ipſum in Aphthis habet locum*: cujus Ego eandem judico Cauſam, Bilem nempe itidem in Corpore graviter peccantem, atque Acidum non tàm temperantem, quàm vitioſè, atque Vitæ Animalis maximè noxiè cum ipſo Effervescentem.

Mortem pendere a … Effervescentia valdè …

XLVIII. Nam ſi Animalis cujuſvis Vita pendeat imprimis ab Effervescentia, ſed blanda, Bilis & Succi Acidi tum in tenui Inteſtino, tum in Corde, (ſicut indies magis confirmamur in illa ſententia per omnia, quæ in praxi occurrunt accuratè obſervata) utique Mors ejuſdem pendebit plerumque ab eadem Effervescentia quovis modo valdè læſa.

Aphtharum curatio …

XLIX. Cæterùm poſtquam non tantùm Naturam, ſed Prognoſtica quoque *Aphtharum* exhibuimus, ſupereſt, ut earundem *Curationem* nunc addamus.

In … conſiſtit.

L. Quoniam verò diximus *Aphthas* videri nobis *ortum habere ab Acidis humoribus*, *halitibuſve* ad *Os delatis*, atque non tantùm *totam ipſius ſuperficiem*, verùm *OEſophagi* quoque *tunicam internam rodentibus*, atque *ulcuſcula infinita in notatis partibus producentibus*: patet, ipſarum *Curationem* conſiſtere in ſequentibus.

1. In … correct…

LI. 1. In *Acidorum Humorum*, *Halituumque correctione ac Emendatione*.

2. Di… tione.

LII. 2. In *notatorum humorum plùs minùs correctorum*, quoties *copia ſimul peccant*, vel *in totum emendari non poſſunt*, *ſaltem non niſi tempore longiore*, *diminutione aut expulſione*.

3. In … Producti… nova impedita.

LIII 3. In *eorundem humorum*, *halituumve Productione nova impedita*, *impediendave*.

4. In partium affectarum liberatione.

LIV. 4. In *partium affectarum ab Aphthis liberatione*; adeòque *aphtharum* (uti loqui vulgò amant, ſolentque,) *maturatione*, ac *caſus promotione*.

5. In earundem mundatione & conſolidatione.

LV. 5. In *partium* earundem ab aphthis *liberatarum mundatione ac conſolidatione*.

LVI. Quòd ſi medicamenta in curandis aphthis uſurpari ſolita & utilia reperta præfatis ſatisfaciant Indicationibus, utique non parùm confirmabitur noſtra de Aphtharum Cauſis ſententia, ſicut in ſuperioribus illud aſſeruimus.

Duplex acre.

LVII. Quamvis autem multi non attendant ad *peccantis Acidi Correctionem*, quoniam confuſa fuit hactenus apud Medicos Acrium notitia & doctrina, uno Acrimonię nomine duntaxat ipſis noto; jam tamen, duplici ac quidem ſibi contrario Acri volentibus ſapere à Me patefacto, & aliquot annis jam plurimorum experientia confirmato, attenditur magis à non paucis tum ad Acris utriuſque vim & noxas quotidianas, tum ad ejuſdem correctionem optimam.

Quibus utrumque temperetur.

LVIII. Inter plurima verò, quæ ſolent alterutrum, quin utrumque Acre corrigere ac temperare, laudatur meritò in *curandis Aphthis omne Acidos Spiritus concentrans*, & quidem *blandè*; inter quæ ſunt *Oculi Cancri*, *Margaritæ*, *Corallia*, *Creta Alba*, *Sanguis Draconis*, *Lapis hæmatites*, & ſimilia plura, quæ pro Aphtharum, adeòque Humorum Acidorum imprimis tunc peccantium

diver-

diverſitate poſſunt ſeligi, cæteriſque præponi.

iditate ı. LIX. Exempli gratiâ, quoties ob *ariditatem ſummam* non tantùm exulceratur, ſed *finditur quoque Lingua*, *cum partibus ſimul affectis*, unde Sanguis quoque effunditur purus, convenient præ aliis *Lapis hæmatites*, & *Sanguis Draconis*.

aridi- mma. LX. Ubi *ſine tali ariditate Linguæ* occurrunt Aphthæ, ad temperandam corrigendamque Aciditatem conducent præ aliis *Oculi Cancri* & *Margaritæ*, tanquam concentrantia blandiſſima; *Creta* verò, tanquam *concentrans potentiſſimum Acidi*.

LXI. Nec tantùm hæc hîc conveniunt, quin *Salia quoque Volatilia*, *ſed blandiſſima*: quæ hactenus juvant, quatenus Aciditatem noxiam demulcent, franguntque. Conducit, quoque *Bezoardicum Minerale*.

mores i edu- LXII. *Eoſdem Humores*, quantùm fieri poteſt, *correctos diminuunt ac educunt Hydragoga* dicta, quoniam ſub ſeri formâ reperiuntur omnes Humores Acidi puriores: quos ſicut aliis Humoribus, Pituitæ putà Bili & conjungi, confundive, non eſt mirum, ita ſpecificis additis ſimul educi, nec novum, nec abſurdum.

bus. LXIII. Hinc eſt, quòd in curandis Infantum Aphthis tàm frequenter uſurpamus *Syrupum de cichoreo cum rheo*, aliumve ſimilem; quoniam ſcil. *in conſenſum tracta eſt*, *ſimulque correpta Bilis*, *ab Acido Acriore facta Æruginoſa*; ne nunc dicam, omnes humores educi à quibuſvis purgantibus, licet putem etiam nunc à certis medicamentis faciliùs & uberiùs educi humorem hunc vel illum præ aliis.

LXIV. *Humores* igitur *Acidi* & *Seroſi* primariò peccantes, ut & *Bilioſi* ſecundariò affecti, atque *Pituitoſi* nonnunquam ſimul juncti, & malum pertinacius reddentes, tum alterari & corrigi debent, tum ſubinde minui, evacuarique Medicamentis quibuſvis maximè convenientibus, quin ſubinde ſimul artificioſè mixtis.

norum lio enda. ous. LXV. *Humorum Acidorum Productio* ſicut pendet imprimis ab Uſu Alimentorum, Condimentorum, Medicamentorumve *Acidorum*, ut & ab *Aëre frigido*, *Animique mœrore aut terrore*; ita eadem Productio impedietur tum abſtinendo ab illis, tum uſurpando magis Oleoſa ſive *pinguia* & *Spirituoſa*, fruendo *Aëre ſereno* & *æſtuante*, *Animum recreando rebus gratis* & *acceptis*.

LXVI. *Halituum autem Acidorum proventus* ſicut debetur *Effervescentiæ factæ ab Acido valdè Acri* & *potenti*, ita idem impedietur correctâ, aut impeditâ notatâ Effervescentiâ vitioſâ, tum per ea, quæ *Acidum* illud potens atque valdè Acre potenter *concentrant*, tum per ea, quæ aliàs idem *obtundunt*.

acre m urent. ænam lant. LXVII. *Concentrant potenter* Acidum Acre *Creta*, *Sanguis Draconis*, & ſimilia.

LXVIII. *Obtundunt* Acidum Acre *Pinguia* & *Oleoſa*, ſed imprimis *Opium*, omniaque *Narcotica*; quò referendum, cæteriſque præferendum quodvis *Sulphur Metallicum*, *aut minerale fixum* redditum: præ quo nihil expertus ſum hactenus, quod tàm utiliter, hoc eſt, tàm blandè, tàm certè, tàm citò, imo tutò cohiberet vitioſas Effervescentias.

s affe- phthis ndæ. LXIX. *Partes Aphthis affectæ iiſdem liberabuntur*, & quidem ipſarum *maturatione* ac *ſpontaneo caſu*, per Medicamenta *Acrimoniam Acidam* ipſis conjunctam *blandiſſimè temperantia*, quin *eandem in ſe allicientia*, ſicque eâdem laudatas partes liberantia.

quibus um co- ſuc- LXX. Inter hæc laudatur meritò *Raparum* in Aquâ *coctarum*, vel *aſſarum* Succus expreſſus; cui ſubinde, quando minùs ſuavis vel dulcis exiſtit, aliquid Sacchari addi ſolet; ubi autem aſſantur, eodem Saccharo haud indiget, cùm qui tunc prodit Succus Syrupi tenuioris conſiſtentiam æmuletur, & ſaporem.

Vſus. LXXI. Hoc ſucco colluunt & gargarizant ſæpiùs Os & fauces Ægri, vel eundem in ore tantillùm retentum ſenſim deglutiunt, quod ego præfero, quò non tantùm Os parteſque in ore contentæ hoc fruantur beneficio, verùm totus inſuper Œſophagus, imò Ventriculus, quos non minùs docuimus affici malè Aphthis atque partes in ore occurrentes, id quod imprimis locum habet in infantibus, à quibus expectari nequit collutio & gargariſatio.

LXXII. Adde quòd, cùm ab iſto ſucco temperetur blandè ac efficaciter acidum hîc peccans, in ipſis quoque Inteſtinis tenuibus corrigatur & obtundatur idem, ſicque ejuſdem aſcenſus ſurſum impediatur, citiùſque malum hoc ſuperetur. *Vires.*

LXXIII. Multis proinde nominibus laudatur & laudari debet Raparum ſuccus cæteris omnibus fortè præferendus.

LXXIV. Uſurpantur quoque ſyrupi varii, violarum, Jujubinus, de Glicyrrhizâ, Roſarum ſolutivus, & ſimiles plures blandi; quos eatenus conferre puto, quatenus aciditatem noxiam leniter obtundunt ſucco plantarum mucilaginoſo, ex quo parantur; ſive decoctione, ſive ſolâ contuſione ac expreſſione. *Syrupi varii.*

LXXV. Præ multis aliis laudo hîc *Ovi vitellum* conquaſſatum & additâ aquâ roſaceâ dilutum cum tantillo ſacchari ad gratiam. Ovi namque vitellus in ſe allicit humorem acidum in ore nocentem ſicque partes Aphthis affectas paulatim eodem liberat, promovetque ipſarum caſum. Poteſt autem, ſicut de ſucco Raparum dictum, hâc miſturâ toties, quoties uſurpari debet, denuò agitata Os collui, aut ejus aliquid ore parum retentum ſenſim deglutiri ad Œſophagum, & ventriculum quoque juvandum. *Ovi vitellum* *Ejus vires.* *Et uſus.*

LXXVI. Laudatur ab aliis quoque Cereviſia primæ coctionis, in quâ pars hordei aliorumque frumentorum optima, & maximè pinguis & mucilaginoſa continetur, nec fermentationem adhuc paſſa eſt, & meritò, cùm & illa multùm conducat ob rationes jam prolatas. *Cereviſia primæ coctionis.*

LXXVII. Quin commendatur à quibuſdam Cereviſia, cui ſunt incoctæ ficus in partes priùs conciſæ: quam ſicut non ſperno, quippe utilem; obſervavi tamen pleriſque ægris mox fuiſſe ingratam ob ſummam glutinoſitatem à ficubus ortam: unde admodùm rarò in ejus uſu aliquandiu perſeverant ægri. *Vel cui ficus ſunt incoctæ.*

LXXVIII. Dum verò ita dicuntur maturari Aphthæ, hoc eſt, paulatim à partibus ſubjectis & malè affectis ſecedere, nova ſuccreſcit ſub ipſis Cuticula eaſdem partes tegens, quæ tamdiu itidem corroditur & aphtas conſtituit, quamdiu acidum acre ad Os aſſurgit: eodem autem correcto vel ſuperato tandem permanet illa Cuticula, & Oris partes priùs denudatas inveſtit, & ab externis aſſumendorum injuriis præſervat. *Cuticulæ in ore conſtitutio, & mutatio.*

LXXIX. Ubi obſervant Medici, ſegniùs, & parciùs ſuccreſcere Aphthas, judicant meritò, vel correctum, vel ablatum eſſe maximam partem illud acidum aphthas producens, quâ de cauſâ ulcerum notatorum mundationem ac conſolidationem tunc expectandam, & promovendam cenſent. *Quando ſegniùs & parciùs ſuccreſcunt Aphthæ quale ſignum.*

LXXX. Quamvis autem illa tunc ſponte, ac beneficio jam laudatorum ac præſcriptorum medicamentorum ſoleat ſubſequi, licet tamen aliqua etiam tunc addere, quæ potentiùs idem abſolvant; Sic loco Syrupi roſarum ſolutivi uſurpari poterit Syrupus de roſis rubris, Mel roſaceum, & ſimilia; quin Terræ pingues, Bolus Armena, Terra Lemnia, & ſimiles cum Aquâ plantaginis in pollinem tritæ addito melle vel Syrupo roſaceo minima quantitate ore poterunt contineri, & curatio ultima, ſive conſolidatio feſtinari. *Quibus aphthæ conſolidentur.*

CA-

CAPUT VI.

De Inſultibus Epilepticis.

Inſultus Epileptici quale malum.

I. CONſiderabimus nunc 6. frequens Infantibus nuper natis, ac præſertim in hoc Belgio *Inſultus Epilepticos*, quibus plerique corripiuntur, & multi è medio tolluntur: dignos proinde noſtra indagine.

Quorum ſint cauſa.

II. Hi *Motus Epileptici supervenire* ſolent *Torminibus ventris*, atque *Alvi Dejectioni viridescenti* & *Acidum olenti*. Unde non ſine cauſa judicatur *eadem omnium Cauſa primaria*.

Quid ſint.

IIJ. Sunt autem *Inſultus* & *Motus Epileptici*, *Agitatio reciproca* & *aliquandiu continuata partium per muſculos motarum*, *manuum*, *pedumque*, *labiorum*, *linguæ*, *palpebrarum*, *oculorum*, uno verbo omnium Partium in Adſtantium Senſus, Viſum & Tactum occurrentium.

Eorum diverſitas.

IV. Hæc Agitatio aliàs eſt *vehementior*, aliàs *mitior*, aliàs *diuturnior*, aliàs *brevior*; aliàs *Univerſalis magis*, aliàs magis *Particularis*; aliàs *ſæpiùs*, aliàs *rariùs repetens*, & ſic porrò.

Et exemplū rarum.

V. Repetere namque ſolet *per Paroxyſmos* hoc malum: quo durante *vix aliquid aſſumere poſſunt Infantes*: unde magis ſum ante ſeſquiannum miratus, meam filiolam octo menſes natam poſtremo vitæ ſuæ die propter difficiliùs erumpentes dentes Inſultibus Epilepticis afflictam, durante per horas aliquot Paroxyſmo Epilectico quævis commode aſſumpſiſſe, (quod non memini me unquam in ullo Epileptico Infante vel adulto obſervaſſe) at eodem ceſſante nil ampliùs admiſiſſe per horas plures, ſed tandem placide expiraſſe: quod idcircò hic noto.

Quoſdam Epilepticos durante paroxyſmo carere ſenſu externo. Quoſdam nō

VI. Quemadmodùm autem durante Paroxyſmo Epileptico *Senſu omni externo carere videntur* Adulti, ita idem judicandum de Infantibus.

VII. Dixi *Epilepticos videri durante Paroxyſmo carere omni ſenſu externo*, quamvis *ad Objecta quædam Acriores halitus ſpirantia*, & *naribus admota plerumque mox excitentur*, ſicut etiam nonnunquam *ad ſonum potentem*, ac imprimis *nominis proprii*, *Auri proximum*.

VIII. Obſervantur autem non rarò durante Paroxyſmo *Ægri ad oſſa uſque comburi*, *nec tamen inde excitari*: quod ſignum eſt, ſenſu externo tunc carere ipſos.

Hujus diverſitatis ratio.

IX. Cujus *diverſitatis* aliam non invenio *rationem*, præter *Cauſæ peccantis à volatili ſale acri correctionem ac mutationem*; niſi forſan tunc ſenſus externus unus magis afficiatur altero, quod ſi fiat, ejus rationem hactenus ignoro.

Epilepticorū conſtituti poſt paroxyſmum.

X. Plerique Paroxyſmo Epileptico prehenſi, quando *ad ſe redeunt*, *ignorant quid fuerint paſſi*, ac vix de alio *tunc queruntur*, *quàm Capitis dolore gravativo*; niſi forſan durante Paroxyſmo ex vehementi partium agitatione aliqua fuerint valde contuſa, vel aliter læſa, quæ læſio ſentitur demum ſoluto aliquandiu Paroxyſmo.

XI. Id enim notandum, *pleroſque ſtupidiores obſervari poſt Paroxyſmum ſolutum*; quin *ſæpiùs recurrentibus Paroxyſmis gravibus permanere poſtmodùm ſtupidos* & *quandoque fatuos*.

Cerebrum in Epilepticis eſſe affectum

XII. Quæ omnia videntur ſufficientia eſſe ſigna *Cerebri, ac Cerebelli affecti ab inſultibus Epilepticis*; adeò ut meritò ſtatuatur à multis, partem primariò in Epilepſiâ *affectam eſſe*, ſi non *Cerebrum ac Cerebellum*, *ſaltem Spinalis medullæ radices*, *adeòque initium Nervorum*.

Ut, & ſenſus externos & internos & motum Animalem.

XIII. *Afficiuntur enim manifeſtè Senſus externi & motus Animalis*; afficiuntur quoque *Senſus interni*, dum *ſtupidiores* fiunt Epileptici; ſed *afficitur neceſſariò Caput*, propter *dolorem gravantem in ipſo*, *etiam ceſſante paroxyſmo*, *remanentem*.

Qualis & quarum partium ſit affectio.

XIV. Cùm igitur *Animales functiones*, *ſi non omnes*, *pleræque ſaltem afficiantur in & ab Epilepſia*, meritò quæritur, *qualis* tunc contingat, & quarum partium *affectio mala*?

XV. Quantùm Ego ex omnibus & ſingulis à me hactenus obſervatis & menti nunc præſentibus judicare valeo, exiſtimo, *Spiritus Animales plurimùm affici & alterari in Epilepſia*, *nec tantùm*, *quatenus motu inordinato & coactio moventur ad muſculos oppoſitos*, ſed inſuper, *quatenus inepti redduntur* ad miniſtrandum *Senſibus externis ac internis*.

Nemp… rituum maliu…

XVI. Quamvis proinde putem, *irritari Nervorum principium inordinatè*, unde *copia majori & quidem itidem inordinatè quaquaverſùm moveantur Animales Spiritus*; exiſtimo, *eoſdem etiam inquinari & ita mutari ſecundùm ſuas qualitates*, *ut tunc ſint inepti ſenſationi laudabili & naturali abſolvendæ*; ideòque *tamdiù poſt motus Convulſivos præcedentes tandem in vera Convulſione permanere Muſculos omnes*, *quandiù qualitate vitioſa infecti ſunt iidem Spiritus*: quos imprimis arbitror *hac noxa liberari*, *quando Salia Volatilia ſubtiliſſima & Acrimonia innoxia prædita*, *Spiritus Salis Armoniaci putà & ſimiles plures*, *per nares penetrant in Cerebrum*, *atque Spiritibus Animalibus malè affectis ſe jungunt*, *quin vitium ipſorum corrigunt ac emendant*, *citiùſque Paroxyſmum ſolvunt*.

Quæna… ſequant…

Et quæ… cam cur…

XVII. Unde concludo, *Cauſam in corpore exiſtentem atque Spiritus Animales malè afficientem*, *ac exindè Epilepſiam producentem contrariam eſſe Salibus Volatilibus*.

Spirit… Animali… malè aff… rum ca… Salibus … latilibus … trarios e… Spiritus … Acidos.

XVIII. Si quis porrò & *Salia Volatilia examinet*, & *ejus contrarium inveſtiget*, inveniet tandem *ipſis contrarios eſſe Spiritus Acidos itidem Volatiles*; ideòque probabiliter concludi, *Halitus Acidos Cauſam eſſe proximam & continentem tum Nervorum principium irritantem*, *tum Animales Spiritus vitioſè alterantem*.

XIX. Hoc ipſum confirmatur ex *Affectibus Epilepſiam Infantium præcedentibus* & jam memoratis, *Ventris torminibus*, *Excrementis Alvi viridibus & Acidum ſpirantibus*: ut & *inopinato & gravi Terrore* tàm ſæpe tum Infantibus, tum adultis *Epilepſiam producente*. Solet namque in *terrore vim majorem nanciſci Acidum in corpore*, ſolet idem *omnes ſenſus*, quin & *Corporis motum turbare*, quin ejus *Concuſſionem Convulſivam excitare*.

Quinam … fectus In… tium E… pſiam pr… daut.

XX. Nec tantùm ex conſideratione *Salium Volatilium*, *Epilepticorum inſultuum Remedii optimi*, atque *Symptomatum ipſos utplurimùm præcedentium*, Ventris Torminum, ac imprimis Dejectionis Acidum ſpirantis, concluditur *ipſorum Cauſa vera*, *Spiritus Acidus Volatilis*, hoc eſt, *Halitus Acidus*; verùm ſi quis abſque præjudicio cuncta in Epilepticis Inſultibus notabilia conſideraverit, agnoſcet facilè, *aliud in rerum natura non occurrere*, *à quo ipſi poſſint deduci*.

XXI. Requiritur enim *tale quid*, quod *etiam à parte remotiſſima brevi poſſit aſſurgere ad caput*, quod *ibidem irritationem poſſit excitare ad inordinatum & coactum Spirituum Animalium motum verſus muſculos omnes*, quod *obſcurare poſſit ac opprimere ſenſus externos omnes*, quod *ad fatuitatem poſſit repentè aut ſenſim deducere Ægrum*, quod *gravitatis ſenſum poſſit producere ac relinquere in Capite*: Atqui hæc omnia à nullâ re notâ produci poſſunt, niſi à *Spiritu Acido Volatili*, *vel Halitu Acido & Acri*.

Quale qu… requiratur ad Epilep… producendi…

XXII. Etenim cùm *duo tantùm* reperiantur *acria pura in rerum natura*, *Lixivum ſalinum & acre acidum*, hinc & *mixtum & fractum ex utroque*, *ſalſum nempe Muriaticum*, prout plus de Acrium alterutro participat, ad idem magis vergens: & illa *noxa non producatur*, *ſed curetur per ſalia lixivia*, *ſed imprimis Volatilia* (poſſunt enim & fixa inſervire, Corallia, Margaritæ, Oculi Cancri & alia ſimilia longo uſu comperta) reliquum eſt, ut à *Spiritibus acidis*, *ſed Volatilibus* atque *in Halitibus* facilè *abeuntibus*, *deducatur* hoc malum.

Duo tantū eſſe acria ſimplicia, … ex duobus tertium mixtum.

XXIII. Fruſtra namque id quis peteret à *Sale Muriatico*, à quo tales attolli haud ſolent Halitus Acres.

Halitus acres non eſſe à Sale Muriatico.

XXIV. Utique non poteſt non Homini, Veritatem

tem

tem ac Ægrorum commoda unicè ſectanti, & ab inani & vanâ gloriâ alieno valdè placere, quando ita evidenter ac ſolidè elicit Affectus alicujus ardui & latentis cauſam veram.

XXV. *Non tamen omnia ſunt nobis adhuc in hoc affectu nota, perſpectaque, poſtquam necdum ſatis conſtat, qui ab illis Halitibus Aciais & Acribus afficiantur ac depraventur Animales Spiritus ad ſenſum externum penè abolendum, & imprimis ad fatuitatem inducendam.*

XXVI. Sed licet hîc non ſint omnia nobis nota, perſpectaque, multùm eſt tamen longè plura diſtinctiùs noſſe, quàm vulgò de hoc Affectu docentur, atque notabiles in rerum obſcurarum cognitione promovendâ facere progreſſus.

XXVII. *Unum tamen videor* mihi *circa Externi Senſus ſtuporem in Epilepſiæ* obſervabilem *aſſecutus*, (poſtquam rem intimiùs examinavi, & poſt multas cogitationes ac diſcurſus ſollicitos id concluſi) nempè *à Spiritu Acido Acriore in Succo Pancreatico exiſtente, aut etiam forinſecùs cum Aſſumptis adventanti ita vitiari Efferveſcentiam cum Bile in tenui Inteſtino factam, ut Halitus non tantùm Acres Acidique, ſed inſuper vim Narcoticam à Bile mutuati attollantur*, & per Lacteas Venas penetrent, ad ſanguinem, hinc cum ipſo *ad Cerebrum*; ubi *partim mordicent ac irritent Spinalis Medullæ radicem*, unde copioſiùs ad Muſculos ferantur Animales Spiritus, ibique producant primùm motu ſuo inordinato *Motus convulſivos*, & tandem Motu utrinque continuato ipſam *Convulſionem*: partim *Narcoſin inducant in Animales ſpiritus*, unde ſequatur *ille ſtupor magnus*, & *inſenſilitas durante paroxyſmo*.

XXVIII. *An ab eadem vi Narcotica deduci poſſit ac debeat Fatuitas* Epilepſiæ tàm ſæpè ſuperveniens, non auſim affirmare, ut nec negare: poſtquam obſervamus *Ebrios*, & *quaſi Narcoſi correptos*, durante ebrietate *videri fatuos*; quin imò *omnes aſſumpto Opio, quamdiu ejus vis viget, ſi à Somno excitentur, Fatuis videri quoque ſimiles, & habere geſtus ſermoneſque ſatis fatuos*.

XXIX. *Si proinde Fatuitas Epilepticorum deducenda ſit à vi Narcotica ex Bile haud dubiè orta, neceſſum eſt, ita vitiatos fuiſſe ab ipſa Spiritus Animales, aut Cerebrum, Cerebellumque, quatenus Spirituum Animalium præparationi ſerviunt, ut, qui poſtea continuè generantur, ſervent illam diſpoſitionem fatuitati producendæ aptam.* Cujus modum & rationem clarè ac diſtinctè quis explicabit? Ego ſaltem non poſſum.

XXX. Poſtquam quodammodo ſaltem explicuimus Symptomata in Epilepſia & Infantium & Adultorum obſervabilia, proximum eſt, ut *Affectus ejuſdem cauſas remotas*, & *quandoque antecedentes* ſimul examinemus.

XXXI. *Diſtinguendæ* ſunt namque *Cauſæ antecedentes à remotis*; poſtquam *hæ* opponuntur aut contra diſtinguuntur *Proximis*; ſicut *Antecedentes continentibus*; quamvis non ſemper coincidant Continentes cum Proximis.

XXXII. *Cauſæ aliæ ſunt*, *quæ actu affectam* aliquem, Morbumque *producunt*, ſive ſint *proximæ*, *ac Continentes*, ſive *Remotæ*.

XXXIII. *Aliæ ſunt, quæ actu affectum*, Morbumve *nullum producunt, aſt producere aptæ ſunt natæ*, quin facilè ſunt *producturæ*, dummodò *irritentur ac in actum deducantur*; quæ nomine *antecedentium Cauſarum* vulgò veniunt.

XXXIV. Exempli gratiâ, *continens obſtructionis Cauſa eſt Humor coagulatus, Sanguis, vel Pituita, in aliquo vaſe hærens*: *quo poſito, ponitur obſtructio*, *ſicut eodem remoto, eadem removetur*: eſtque inſuper *proxima Obſtructionis Cauſa*.

XXXV. *Antecedens Obſtructionis* ejuſdem *Cauſa eſt Pituita*, vel *alius Humor in corpore exiſtens*, aſt *nullam noxam producens*, *niſi ab alia Cauſa irritante aut Procatarctica dicta deducatur in actum*, & *moveatur in aliquem canalem*, *quin ibidem coaguletur*: quæ *duæ effecta*, ſicut ſunt ſæpè nunc diverſa, nunc contraria, ſic non rarò *agnoſcunt cauſas contrarias*, *Aëris* putà *Calorem Pituitam ſolventem* & quaquaverſùm, ergò ad vaſa quoque propellentem, hinc & *Frigus eandem in vaſis coagulans* & *ſiſtens*; quæ *duæ Cauſæ contrariæ*, *Aëris calor* & *frigus*, ſunt *Cauſa Procatarctica obſtructionis*, quatenus pituitam in corpore exiſtentem, nullamque noxam afferentem, *obſtructioniſque producendæ cauſam antecedentem*, tum ſolvunt & ad Vaſa devehunt, tum eandem ibidem coagulant.

Procatarctica.

XXXVI. Hæc eadem *Pituita*, quæ *antecedens erat obſtructionis cauſa*, quamdiu nullam in Corpore latens producebat noxam, fit ejuſdem *Cauſa continens ac proxima*, quamprimùm ad Vaſa delata, coagulatur in iiſdem, ac reverà obſtructionem parit.

XXVII. *Eadem Pituita jam mota* & *abundantiùs ad Vaſa propulſa*, *Remota eſt cauſa obſtructionis producendæ*, *augendæve*.

Remota.

XXXVIII. Atque ex his paucis patere poteſt omnibus *diſtinctio Cauſarum* tum *Remotarum* & *Proximarum*, tum *Continentium*, *Antecedentium*, & *Procatarcticarum*.

Diſtinctio cauſarum.

XXXIX. Quòd *ſi continente Cauſa poſita ponatur*, *ac remota removeatur Morbus*, utique *omnis morbus non habet cauſam continentem*; verbi gratia, *Vulneris Cauſn proxima*, *non item continens Cauſa eſt Gladius*, quoniam ipſo in parte molli poſito ponitur quidem vulnus, *eodem autem remoto non removetur iterum idem vulnus*.

Non omnem morbum habere cauſam continentem.

XL. Hæc ut *Infantium Epilepſiæ* applicemus, notandum, *Cauſam proximam* & *continentem irritationis* in Nervorum principio eſſe Halitum acrem eò delatum; ſicut ejuſdem antecedens cauſa eſt Humor Pancreaticus, vel aliàs quivis aſſumptus, & *Acidus, in tenui inteſtino vitioſè cum Bile efferveſcens* atque *Halitus ſimiliter Acres*, *Acidoſque producens*, qui tendunt ad Cerebrum ac Cerebellum, ut ibidem notatam irritationem pariant.

Epilepſiæ infantum cauſa proxima & continens Antecedens.

XLI. *Antecedens* autem *Irritationis Epilepticæ cauſa* eſt *tum Bilis*, *tum Succus Pancreaticus*, *in corpore exiſtentes*, *nondum tamen vitioſam illam Efferveſcentiam producentes*; *donec ab externa cauſa*, *nunc Aëre proceloſo*, *nunc Alimento facilè in acidum abeunte*, *ipſumque augente aut aliàs irritaute*, *nunc Terrore*, *ſimilive Cauſâ aliâ irritentur atque in effectum deducantur*, id eſt, *ad vitioſè Efferveſcendum*, *Halituſque notatos producendos propellantur*, *ſicque continenti cauſæ materiam ſuppeditent*.

XLII. Atque ſic tum *Affectum ipſum*, tum *ejuſdem cauſas*, tum *earumdem agendi modum* paucis explicuimus; reſtat, ut *Prognoſim* & *Curationem* ſimiliter ſubjungamus.

XLIII. Ex iis, quæ jam dicta ſunt, facilè formari poſſunt *Prognoſtica*, nempe *Affectum hunc eſſe graviſſimum*; cùm 1. *ſint tàm multis lethalis*; cùm 2. *tàm ſæpè relinquat poſt ſe tàm luctuoſa ſymptomata*.

Epilepſiæ prognoſtica.

XLIV. Non poſſum ſilentio præterire, non ita pridem, quum pauperibus conſilia ac remedia impertirer, præter alios Ægros ſatis graviter afflictos, ad me allatum eſſe *infantem* forſan *bimulum*, cui *ante menſem* ſupervenit *Tuſſis ſuffocans*, vulgò *Kint-Koeſt* dicta, quâ ubi aliquot diebus fuiſſet vexatus, acceſſit *Epilepſia*, ſed hac non ceſſante, qui priùs *loqui poterat* & *ambulare infans*, *nunc mutus exiſtit*, & quaſi *Paralyticus*, omnique ambulandi potentia *deſtitutus*.

Exemplum rarum Epilepſiæ in infante.

XLV. Sed metuo valdè, nî brevi ſuperetur iſta noxa, ne ſimul *fatuus fiat*, ſicut in multis aliis obſervavi factum. Quod ut præveniatur, quædam præſcripſi tum interna, tum externa remedia.

XLVI. Videtur namque in hoc infante *Tuſſis* illa *ſuffocans* (quam idcircò ſic voco, quia videntur in Suffocationis periculum conjecti Ægri, tàm adulti quàm Infantes) *ortum habuiſſe à Flatibus Acidis in tenui inteſtino excitatis*, & *paulatim ad Pulmones aſſurgentibus*, ibidemque ad Tuſſiendum ipſos irritantibus.

In eo Tuſſis ſuffocans quænam & unde.

LXVII. Iidem *Flatus Acidi ad Cerebrum ſublati videntur* ibidem *Nervorum principium acri-*

Inſultus Epileptici unde.

mo-

monia ſua mordicando ipſum irritaſſe ad copioſiorem Spirituum Animalium copiam quaquaverſum, ac imprimis ad *Muſculos omnes aut pleroſque propellendam*, unde excitari ſunt primo *Motus Convulſioni*, tandem *ipſa Convulſio*; hoc eſt, Inſultus Epileptici.

Impotentia ad motum unde.

XLVIII. Poſtquam verò ulteriùs delati ſunt iidem *Halitus ſive Flatus Acidi ſecundùm Spinam Dorſalem*, ſuntque ibidem magis concreti, videtur, *Impotentia ad Motum excitata, compreſſis vel aliter malè affectis Nervis*, per quos ad *Muſculos deferuntur Animales Spiritus*.

Defectus loquelæ unde.

XLIX. Quinimò ob eandem Cauſam *malè affectis Muſculis Locutioni ſervientibus*, factus videtur idem *Infans mutus*, qui cœperat benè loqui.

Epilepſiæ curatio.

L. Epilepſia ut ritè curetur, obſervanda plura, quæ nomine Cauſarum ſe mutuò conſequuntur, ut illam producant, ut & à quibus tam internis, quàm externis ſolent foveri vel augeri eædem; denique illa, quæ ſolent ipſam ſubſequi, tanquam Symptomata.

LI. Erit proinde operæ-pretium, ut ſingula hic conſideranda, ordine proponantur, hinc & ipſis ſua Medela applicetur.

Spectanda in ea eſt.
1. Irritatio principii Nervorum.

LII. Primum, quod hîc ſpectari debet, eſt *irritatio ſive Mordicatio Principii Nervorum ab Halitibus Acribus* ad Cerebrum aſſurgentibus: unde *impetuoſus & inordinatus ſequitur Spirituum Animalium ad muſculos Notus*, ipſique adeò *Notùs Convulſivi*, ac tandem *ipſa Convulſio*.

2. Halitus acer ad cerebrum delatus

LIII. Secundum, quod itidem hîc ſpectandum, eſt Halitus acer ad Cerebrum delatus, nervorum initium mordens & irritans, Cauſa continens & proxima irritationis ac morſionis.

3. Idem in tenui inteſtino exiſtens.

LIV. Tertium eſt Halitus idem in tenui inteſtino exiſtens, atque poſtea ad Cerebrum aſcenſurus, Irritationis ejuſdem cauſa remota, quatenus proximam & Continentem fovet, aut poſteà conſtituet.

4. Efferveſcentia Succi Pancreatici & Bilis.

LV. Quartum, quod hîc ſpectari debet, eſt in infantium Epilepſiâ, de quâ nunc agimus, Efferveſcentia vitioſa Succi Pancreatici acidi acrioris, & Bilis ſatis pinguis & acris in tenui inteſtino, ex quâ prodeunt notati modò Halitus acres.

5. Succus Pancreaticus & Bilis actu efferveſcentes.

LVI. Quintum hîc ſpectandum, eſt *Succus Pancreaticus Acrior*, quando *actu efferveſcit cum Bile vitioſè*, promitque notatos *Halitus acres*: itidem *Cauſa remota*.

6 Idem ſuccus nondum efferveſcens.

LVII. Sextum eſt Idem *ſuccus Pancreaticus Vitioſus & Acrior, nondum tamen in actum deductus*, aut *Vitioſam Efferveſcentiam excitans*; quæ *Cauſa* hujus mali Antecedens.

7. Omne, quod ejuſdem ſucci Acrimoniam producit vel auget.

LVIII. Septimum hîc ſpenctandum, erit omne id, quod tanquam *Cauſa procatarctica* vel *irritans eſt*, *augenſve ſucci Pancreatici Acrimoniam, vt in Actum deducatur*: quamvis *nil impedit ſuccum eundem ſponte fieri, paulatimque Acriorem*, donec *tandem poſſit vitioſam illam excitare Efferveſcentiam, & Halitus acres promere*. Hoc autem facit aliquando Lac dulce, quod præſertim à Vaccis redditur paulò poſt partum, quodque facilius corrumpitur & aceſcit, adeòque augere poteſt Succi Pancreatici Arimoniam Acidam, illumve irritare ad vitioſè cum Bile. Efferveſcendum. Sic & noxium eſt *multum ſaccharum* unà cum Pulte nuper natis copiâ nimiâ exhibitum; quod ſicut aceſcit facilè, ita & ad vitioſè efferveſcendum irritare poteſt notatum Succum.

8. Vis Narcotica Bilis unde ſtupor.

LIX. Atque hæc ſe mutuò conſequuntur in Motibus Convulſivis & ſuccedente ipſis Convulſione; quoniam verò ſtupor ſenſuum omnium comitari ſolet Epilepticos Inſultus, & ſtuporem illum deducendum putavimus *à Bile vim Narcoticam notatis Halitibus Acribus communicante*; ſpectandam hîc 8. *vis Narcotica ſtumporem dictum efficiens*.

9. Fatuitas.

LX. Denique quoniam addidimus, ſuccedere aliquando Inſultibus Epilepticis *Fatuitatem*, quam non improbabiliter exiſtimavimus deduci poſſe ab eadem *Vi Narcotica Bili debita*, & aut *Cerebro*, aut *Spiritibus Animalibus intimiùs juncta*, ejus 9. eſt habenda in Curatione ratio.

Cauſ... ceden... venie

LXI. Quoniam verò ſatiùs eſt prævenire quàm præveniri; optandum foret, *ut Cauſæ hujus mali gravis Antecedenti* iretur ob viam, tum *in Fœtu nondum nato*, tum *in eodem jam nato*.

In M... dum... gerit.

LXII. Diximus in ſuperioribus, *Cauſam frequentiſſimam Epilepſiæ infantium quærendam in Matre Vterumgerente*, atque *Diæta vitioſa* utente, tali nempe, quæ urgere poteſt in Corpore Acidum; qualia ſunt *Acetaria*, Mala Citria, Arantia, Fructus immaturi & Acidi, cæteraque Alimenta propter ipſorum faſtidium Acido multo & Acri condita; Vina itidem Acida, & Cereviſiæ Aceſcentes, Lac Ebutyrarum, vel aliàs coagulatum & aceſcens ſæpiùs uſurpatum; *Aër frigidus* ac Borealis, *Triſtitia*, *Terror*, &c.

LXIII. Solet autem noxa ex vitioſa diæta orta *Fętui magis nocere*, *quàm Matri*; ſive malè habeat, dum adhuc in utero hæret, ſive hoc fiat demum, poſtquam in lucem eſt editus.

LXIV. *Poſt nativitatem. Acidum in Corpore Infantis tenelli facilè augetur* ab *aſſumptis actu Acidis*, vel *facilè aceſcentibus*, ut & *à Terrore*, aut *Mœſtitia frigidoque Aëre*.

Poſtq... peperi... Caven... acidor... abuſu

LXV. Ut *præveniatur* proinde *hoc malum*, & ab *ipſo præſervetur Fętus*, optandum foret, *Matres* tam tenero in Liberos ſuos affectus motas *cavere ſibi à tàm frequenti memoratorum Acidorum abuſu*; cui tamen debetur dubio procul hîc, quàm alibi frequentior Infantium Epilepſia.

Aſſue... Alim... ſanis.

LXVI. Hoc ut faciant faciliùs, debent antequam Uterum gerant, *ſeſe paulatim aſſueſacere Alimentis magis ſanis*, & *deſueſcere à multum Acidis*; quod pleriſque novi futurum valdè difficile, quoniam more malo indulgent & aſſueſcunt omnes ferè à prima ætate Acidis tum Alimentis tum Condimentis Belgæ, putantque non ſatis ſapere Alimenta, niſi *uſurpentur* aut *valdè ſalſa*, aut *valdè Acida*; licèt trito ſuo idiomate proverbia teſtentur, debilitari naturam humanam tum *Salſis*, tum *Acidis*: *Sout en Suur Krenkt de Natuur*

LXVII. Hoc Conſilium eſſe ſalutare, vel inde patet, quòd *Infantes geniti ex Matribus non ita Acido indulgentibus rarius patiantur Epilepticos Inſultus*, & contrà.

Aſſume... quæ ... tempere

LXVIII. Ubi autèm ille Mos malus corrigi non poteſt, ſicut Ego ejus corrigendi ſpem video nullam, danda opera, ut *aſſumant* quoque *Gravidæ* talia, quæ *Acidum infringant, temperent, & corrigant*; inter quæ primas tenent *Salia Volatilia Oleoſa*, à quorum uſu aſſiduo, obſervavi optimè habuiſſe tum ipſas fœminas gravidas, tum poſteà ipſos Infantes, minùſque fuiſſe obnoxios Inſultibus Epilepticis.

Quæ loc... habent ... in Vtero gerentib... tum lacta... tibus.

LXIX. Atque hæc fieri poſſunt à fœminis Uterum adhuc gerentibus, quod *ipſum continuari poteſt* ac debet *ab iiſdem*, *ſi Liberos ſuos lactent*, *aut à Nutricibus*; *cavendo* ſedulò, quantùm fieri poteſt, ne *Manus Aquæ frigidæ multùm immergant*, cùm obſerventur indies inde excitari Ventris tormina in Infantibus; imprimis, ſi paulò poſt ipſarum Lac exugant; quibus non rarò ſuccedunt inſultus Epileptici.

Cavendo præterea immerſio manuum Aqua fri... da.
Infantibus exhibend... Acidum ...perantia. Et qualia.

LXX. Atque hæc aut ſimilia poſſunt exhiberi Gravidis & Nutricibus. *Infantibus* autem *ipſis*, præſertim *quando præceſſit notata vitioſa matrum Diæta*, *exhiberi* deberent mox *à nativitate Medicamenta temperando concentrandoque Acido utilia*, qualia ſunt non tantùm *Salia Volatilia*, tutò Infantibus ex *Aquis & ſyrupis Carminantibus*, Menthæ, Fœniculi, & ſimilibus parva quantitate exhibenda, ſed *Corallia* quoque, *Margaritæ*, *Oculi Cancri* & ſimilia in praxi vulgari notiſſima & familiaria; licèt ipſorum Utilitatis ratio vera fuerit paucis hactenus nota.

…alvus …la.

LXXI. Qualia medicamenta ſi uſurpentur in tempore, *alterari ac emendari* poteſt nonnunquam *Humor Acidus* in ipſis peccans; qui, quoties *minus ſoluta* eſt *Infantium alvus*, quam eſſe *laxam* convenit, *blandè educendus*, *Diagridium*, ad j. vel ij. grana exhibendo; cùm non tantùm *Bilem*, verùm *Aquas* quoque blandè vacuet; licet id non ſciant, nec aſſerant plerique.

…idio.

…defectu …m ſe… …r ma…

LXXII. Hæc *Alvi laxitas ſi negligatur* in Infantibus, plerumque obſervabis *vexari eos ventris torminibus*, & paulò poſt *dejectione viridi concreta*, & tandem *Epilepticis Inſultibus*.

…ænam …bus …natis …iant.

LXXIII. Conducunt igitur Infantibus nuper natis tum *Alterantia*, *Emendantiaque Humorem acidum*, tum eundem *temperantum Evacuantia*; quò præveniatur in tempore malum tam horrendum, tam perniciosum ac lethale.

…ado eſt …futuri …pile…

LXXIV. Hæc eadem ſollicitiùs facienda, quando non tantùm *Metus eſt futuri mali* Epileptici, ob Diætam matrum pravam Geſtationis tempore prægreſſam, ſed imprimis, quando ex *Ventris Torminibus*, *ac præſertim ex Alvo adſtrictiore* atque *viridantibus fæcibus* notæ adſunt manifeſtæ *Acidi jam noxam in tenui Inteſtino parientis*, atque *brevi ſecuturorum facilè inſultuum Epilepticorum*.

…n pul… …uſur…

LXXV. Tunc Ergò eadem uſurpanda ſunt diligentiùs, ſæpiùſque in die, *Pulveres*, inquam, ex Margaritis, Corallis Rubris, Oculis Cancri, Creta, Bezoardico animali & minerali, Cornu Cervi, Ebore, Oſſe de Corde Cervi, Ungulâ Alcis, & ſimilibus Sale Volatili abundantibus parati.

…cturæ.

LXXVI. Quin poſſunt etiam ipſa *Salia Volatilia blandiora* Mixturis Aromaticis addita ſæpiùs in die quantitate parvâ exhiberi.

…n …nta.

LXXVII. Quinimò *Enemata* ex Lacte bubulo, Terebinthinâ Venetâ, Ovi Vitello, & ſimilibus parata injici poterunt, quò alvi excrementa fiant dilutiora, Acidum noxium lacte excipiatur, flatus & halitus diſcutiantur, vel ſuffocentur ac ſubmergantur, atque humores noxii deorſùm ad ſeceſſum alliciantur ac deducantur: ſicque ab aſcenſu avertantur.

…Syru…

LXXVIII. Poſſunt quoque ad humores illos priùs aliquantulum correctos per alvum educendos exhiberi *Syrupi Roſarum ſolutivus*, *de rheo ſimplex aut de Cichoreo cum rheo*, illiſque tutò addi *granum unum Diagridii*.

LXXIX. Atque ſic laudatis Medicamentis aliquandiu per vices continuatis poſſunt non tantùm Curari Tormina & Alvi Dejectio viridis, verùm nonnunquam *Præveniri Epilepſia*; dum ejus *Cauſa antecedens in tempore corrigitur*, aut *educitur è corpore*.

…Matres …utrices …re de…

LXXX. Dum hæc adminiſtrantur Infanti, danda ſedulò opera, ne *Mater aliave ipſius Nutrix utatur Alimentis Condimentiſve Acidis*; *terreatur*, *aut contriſtetur*; *Aërive frigido exponatur*, vel *Aquæ frigidæ manus immittat*, *Pedeſve frigus patiantur*, unde tàm ſæpè *irritantur*, *vel producuntur Mala notata*.

…& ipſi… …s.

LXXXI. Quæ ſicut vitanda ſunt in Matre ac Nutrice, ita ſunt adhuc *magis vitanda in infantibus ipſis*: cum ab illis tàm facilè augeri poſſit, vel irritari Acidum in tenui Inteſtino repertum.

…Pan… …i Aci… …Effer… …tia cū …uibus …la.

LXXXII. Ut inſuper *vitioſa Succi Pancreatici Acidioris Effervescentia cum Bile ſedetur*, *aut ſiſtatur*, quoties illa ex notatis Ventris Torminibus, Alvique fæcibus viridibus apparet urgens, exhibenda ſunt *Anodyna efficacia*, *Syrupus Diacodii*, *Papaveris albi*, & ſimilia, Mixturis *ſuperioribus* addita & cui tutò jungi poteſt, *urgente multum Dolore*, *Laudani Opiati granum unum*.

…malū …nitur.

LXXXIII. His mediis poteſt *præveniri* non rarò malum imminens, ſicut id non ſemel in praxi meâ ſum expertus apud Parentes monitis meis obedientes: Quod ideò refero, quia pleræque *Mulieres Belgæ*, quibus *Infantum* cura eſt concredita, *cenſent*, *nulla*, *vel non niſi rariſſimè*, & quidem valdè urgente neceſſitate *ipſis exhibenda Medicamenta*.

Quando leviſſimi adſunt motus convulſivi, quid faciendum.

LXXXIV. Ubi autem ex *leviſſimis Motibus Convulſivis*, & *ſenſuum levi ſtupore* patet, ad *Cerebrum aſſurgere Halitus acres*, à quibus immineant *inſultus Epileptici*, adhuc *diligentiùs ac frequentiùs uſurpanda* pro re natâ quævis medicamenta modò laudata; quò *præveniatur*, quantùm fieri poteſt, *Gravior Epilepſia*. Quod faciendum imprimis, quando eadem jam invaſit, quoties *aliquas ipſa dat inducias*.

LXXXV. Ubi notandum, laudatum *Enema plurimùm juvare*, quatenus Humores vitioſos elicit è corpore.

LXXXVI. *Pulveres* autem *laudati ſunt utiliſſimi*, ut & *Salia Volatilia*, unà cum *Mixturis blandè Aromaticis*, quibus *Anodynorum & Opiatorum plus vel minus addi debet*, prout *Dolores ac Vigiliæ plus vel minùs urgent*. Quibus ritè obſervatis non ita difficile eſt, Curationem inſtituere laudabilem & rationalem.

Quando inſultus Epileptici ſublati ſunt, continuandum in laudatis remediis.

LXXXVII. Quamvis laudatis medicamentis *ſublati ſint Inſultus Epileptici*, *non ceſſandum tamen* à Medicamentorum eorundem uſu ulteriore, quin *continuandum eſt* aliquandiu, præſertim *in uſurpatione auxiliorum & acidum infringentium*, *concentrantium*, *temperantium*, & idem concentratum *temperatumque blandè educentium*, rariùs licet aſſumptorum *niſi Alvus exiſtat adſtrictior*; quod, ſicut dixi, ſemper malum in Infantibus.

Quando infantes pro ſanis habendi.

LXXXVIII. Ubi autem Alvus ſponte laxior exiſtit, Somnus eſt placidus, hilaritas redit, Alvi excrementa ſunt flaventia, appetitus Alimentorum moderatus, color faciei elegans, caro muſculorum firma; verbo, Functiones omnes ritè ſe habent, Excreta aſſumptis reſpondent, prodeuntque facilè, Corporiſque qualitates externæ vigorem teſtantur; tunc demùm pro ſanis habendi infantes.

Salia Volatilia hoc præſtare.

LXXXIX. Hæc autem *omnia facilitant Salia Volatilia blandiora* quantitate parvâ in dies Infantibus exhibita. Quæ ſi placeant minùs quibuſdam in Chymiâ & praxi optimâ minus verſatis proferant ulla, quæ hiſce poſſint conferri ac æquiparari, quin opere ipſo teſtentur ſe Medicos Summos, non item garrulitate oſtentatoriâ & thraſonica, & doctis Medicis plane indigna illud nomen affectent.

Vis Narcotica quibus corrigatur.

XC. Quoad vim *Narcoticam ſtuporem* omnium Senſuum Externorum Internorumque *producentem*, atque à *Bile deducendam*, exiſtimo illam, ſicut aliàs, imprimi corrigi poſſe *Salibus Volatilibus mediocriter Acribus*, atque *fixis terrenis*, Coralliis, Creta, Margaritis, Oculis Cancri, Antimonio Diaphoretico, & ſimilibus.

Et quomodò.

XCI. Sicut enim hæc *poſtrema imbibunt partem Bilis Oleoſam in tenui inteſtino*, ita *priora Volatilia diſcutiunt potenter halitus noxios ad caput delatos aut deferendos*, *depurantque* ab *admiſſa noxa Spiritus Animales*.

Fatuitas incipiens quibus corrigatur.

XCII. Quod ſi *Fatuitas* ipſa incipiens poſſit ſuperari ac curari, exiſtimo ipſam à laudatis *Salibus Volatilibus*, *ſed paulò Acrioribus* expectandam: poſtquam non ſemel obſervavi, Adultos æque ac Juniores continuato aliquandiu eorum uſu acceſſiſſe *Senſus omnes alacriores*, adeò ut *Mens* quoque *operetur* in ipſis, quàm priùs, *liberiùs & ſubtiliùs*.

XCIII. Quid ad hoc dicent Cenſores mei naſutuli, cavillationibus deditis magis quàm ſolidis ratiocinationibus, aut experimentis rem quamvis dubiam explicantibus, & aſſenſum convincendo cogentibus.

Tempus non in aliorū opinionibus vellicandis, ſed propriis adſtruendis impendendum.

XCIV. Utique parum vel nil agunt, quotquot temporis ſui partem magnam impendunt perpetuis alienarum opinionum vellicationibus, plerumque iniquis, quod facilè minimam propriis ſententiis adſtruendis vel confirmandis; quod magis arduum & difficile.

Et quare. XCV. Quid enim juvat Studioſum ſcire, hunc vel illum ſenſiſſe forſan malè, niſi doceatur & perſuadeatur, quomodò debeat ſentire benè: quod rarò vel nunquam faciunt, qui alienarum opinionum refutationi ſtudent.

Alterius ſententia unde plerumq; corrupta proponatur. XCVI. Adde quòd plerumque ex invidiâ, & contradicendi carpendique ſtudio rarò ritè percipiatur, aut proponatur alterius ſententia, ſed plerunque corrupta, mutilave.

Author proprias ſententias experientiæ & Praxi conſentaneas tantùm proponit. XCVII. Hæc Cauſa eſt, cur intactis alienis opinionibus; ex iis, quæ in ægris à me ſunt obſervata, meas deducam Concluſiones, Cogitationes ac Sententias; illaſque oſtendam conſentaneas Experientiæ, atque obſervationibus Practicis, tàm propriis, quàm vulgo tritis. Atque hæc de Infantium Epilepſia dicta ſufficiant.

CAPUT VII.

De Dentitione difficili.

Mala Dentitionem comitantia. I. Inter Affectus frequenter atque graviter Infantes affligentes non poſtremum locum tenet *Dentitio difficilis*, cùm ſæpiùs idcircò patiantur *in Gingivis dolorem ſummum, caloremque in ore moleſtum*, quin *Gingivarum* quandoque *Inflammationem*, ipſamque adeòque *Epilepſiam*, & nonnumquam ex ipſâ *pereant*.

Quando fiat. II. Solent Infantibus pleriſque *poſt ſextum ætatis menſem* paulatim dentes *erumpere*, ſicut quibuſdam citiùs, *menſe ſcil. tertio vel quarto, multis ſeriùs, poſt* menſem demum Octavum, Nonum, imò aliquando duntaxat *poſt annum*.

Quibuſdam facilis, quibuſdam difficilis. III. *Prodeunt* iidem quibuſdam *ſatis facilè*, abſque notabili moleſtiâ; *pleriſque* tamen *moleſta ſolet & gravis* eſſe *Dentitio* imprimis *quando plures ſimul erumpunt*, ut & *quando Canini prodeunt*.

Quinam dentes primi erumpant. IV. Omnium *primi* ſolent erumpere *inciſores medii*, tam *ſuperiores*, quàm *inferiores*, ſive *ſimul* erumpant, ſive *ſeorſim*, poſteà *ſuccedunt externi*, in totum *octo*.

Quænam eruptionem dentium comitentur. V. Quibuſdam Infantibus cum tantâ erumpunt facilitate, ut *ne minimam ſentiant inde in Gingivis moleſtiam*; ſed non rarò *dolent* ipſis *multùm Gingivæ*, adeò ut non tantùm *ardor* deprehendatur in eis, ſed quandoque *Inflammatio*, accedente *Oris totiùs ariditate, & calore, ſiti*, ut & *febre ac vigiliis*.

VI. Quin urgentibus doloribus accedit aliquando ipſa *Epilepſia*, ex quâ ſæpiùs moriuntur.

Difficilis Dentionis cauſa. VII. Difficilis hujus Dentitionis *Cauſa* videtur eſſe aliquando quærenda in *Dentibus ipſis*, ſæpiùs in *Gingivis*.

In Dentibus. VIII. In *Dentibus* quando *ſegniùs excreſcunt*, ſuntque *Obtuſiores*, unde difficiliùs penetrant Gingivas.

In Gingivis. IX. In *Gingivis*, quando ipſarum *ſubſtantia* eſt *Solidior & Durior*, adeò ut difficulter patiantur ſe à Dentibus dividi.

Quando Gingivæ ſegnius dividuntur, quæ ſequantur mala. X. Ubi autem *ſegniùs procedit iſta diviſio*, cùm ſint partes ſenſiles, *dolor* excitatur in ipſis & quoniam atteritur earundem *Gingivarum* ſubſtantia, eademque quaſi contunditur, *Sanguis* quoque ex ipſarum vaſculis *effunditur*, *ſiſtiturque in earum ſubſtantia*, unde fit ibidem *Inflammatio*, cum *dolore & ardore ſummo*, quem comitatur *vigilia*, hincque facilè accenditur *Febris continua*, pro humorum in corpore ſimul exiſtentium ac peccantium diverſitate *diverſa*; unde non rarò tum *ex ipſa parte affecta excitantur ac erumpunt Halitus Acidiuſculi*, qui ad *Nervorum principium penetrantes*, *ac ipſum irritantes Epilepſiam* quoque producere ſolent.

XI. Quin putem aliquando *agitatis conturbatiſque cum Febi univerſi Corporis Humoribus*, *propter continuos dolores ac vigilias*, *tum Bilis*, *tum Pancreatici Succi augeri Acrimoniam*, propter quam *Efferveſcant* in tenui Inteſtino *vitioſè*, & ita quidem, *ut Halitus Acres tum Acidi*, tum quandoq; *vi Narcotica ſimul præditi*, tunc *erumpentes aſſurgant ad Cerebrum*, ibidemq; pariant *Epilepſiam*, ſicut docuimus in præced. cap.

XII. Hæc mala omnia ut *præveniantur*, & ſi jam urgeant, *ut curentur*; danda opera, ſi ſegniùs erumpant dentes, aut caleant doleantque jam Infantium *Gingivæ*, ut *illæ emolliantur ac demulceantur*, hinc & eorundem penetratio *promoveatur*. *Præ... tur*

XIII. Ad *Gingivas emolliendas* utile *Butyrum inſulſum*, ſolum vel cum *melle* junctum; ſi ſæpiùs illo illinantur digito Gingivæ: ut & *Lactis Cremore*. *Gi... Emo... Et qu...*

XIV. Laudatur quoque in hunc finem *Cerebrum Leporinum* ſimiliter uſurpatum.

XV. Quin commendatur etiam è *Galli Criſta inciſa emanans Sanguis*, & ſimiliter Gingivæ affrictus.

XVI. Ut faciliùs Gingivas denſas & craſſas penetrent dentes, *ex Ebore*, *Cryſtallo*, *Argento*, *aliave materia ſolida & dura ſolet* parari aliquod *inſtrumentum* inter Gingivas collocandum, quod dum mordent Gingivis Infantes, faciliùs perforatur Gingiva. *Perf... & qu...*

XVII. In hunc finem laudantur *Dentes Lupini*, ac ſi rebus aliis duris præſtarent; quod ſi fiat, tribuendum id erit Sali Volatili, quo abundant.

XVIII. Et reverâ quorundam *Brutorum ferociorum Dentes*, ſicut ſunt *valdè duri*, ita *halitum aliquem Salinum Volatilem emittunt*, qui *penetrantiſſimus* eſt, atque hactenus forſan promovere poteſt Gingivarum perforationem.

XIX. Quemadmodum illi *dentes*, aliaque inſtrumenta memorata *teneri* poſſunt *in ore ut mordeantur ab Infantibus*; ita utiliter *hinc inde moveri poſſunt & agitari blandè ſecundùm Gingivas*, quod gratum ſolet eſſe Infantibus, & facilitare dentium exitum. *Et quo...*

XX. Symptomatum difficili dentitioni ſupervenire ſolitorum cura peti debet è cujuſvis affectus peculiari tractatione.

CAPUT VIII.

De Tinea & Scabie fera.

I. Inter Affectus Infantibus præſertim moleſtos ſunt & *Tinea*, & *Scabies agria ſive fera* dicta.

II. *Fera* hæc *Scabies omnes corporis partes* occupare poteſt, quamvis frequentiùs in hiſce locis *Faciem* ac *Pectus* afficiat, & quandoque *Brachia* uti rariùs ſerpere obſervatur latiùs. *Quas p... occupet... biei fer...*

III. *Tinea* verò *Caput* imprimis *parte ipſius capillatà* vexare ſolet. *Quas T...*

IV. Affectum priorem vocant Belgæ *Douvvvvorm*, poſteriorem *Haar vvorm*; ac ſi à Vermibus exiguis perforatæ forent Cutis partes variæ, ex quibus Humor tenax erumpit ac effunditur inſtar Roris, cruſtas coloris varii producens, unde *Douvvvvorm* nomen accepit: ſicut *Haarvvorm*, quando in ſpecie Capillis nocet, adeò ut ſæpius excidant, & ſegniùs vel nunquam iterum excreſcant, relictis plagis in capite undoſis pilis carentibus. *Qui B... vocentu... Et quare*

V. Cùm non multùm differant horum Affectuum Cauſæ & Curatio, ſimul ipſos tractabimus. *Horum a... ctuum ca... ſimul tra... dæ.*

VI. Ut autem Affectum utrumque diſtinctiùs explicemus, Conſideranda ipſorum Symptomata conjuncta, ex quibus ritè obſervatis non ita difficulter Cauſa vera & Curatio deducentur.

VII. Ergò in Scabie illâ ferâ, ſive *Douvvvvorm*, erumpere ſolent primùm *parvæ puſtulæ*, hanc aut illam *Cutis partem* obſidentes, ac præſertim *Faciei*, *Aurium*, *Brachiorumve*, quandoque totius penè corporis cum ſummo pruritu; propter quem infantes, quoties poſſunt unguibus partem affectam ſcalpunt & lacerant, & ſi non poſſint cui- *Scabiei fe... Symptom... Parnæ ſtulæ. Pruritus*

vis

vis rei occurrenti faciem affricant, nec deſinunt, licèt poſt frictionem ſuccedente *rubedine*, mox & *cutis externæ apertione*, tum *Liquor Acer mordaxque*, tum *Sanguis* effundatur: quibus omnibus non minuitur, ſed *augetur potiùs malum latiùs nimirum ſerpendo*, & *novam moleſtiam* itidem *alibi producendo*.

VIII. *Humor* autem è fricatione illâ promanans obſervatur *varius*, aliàs *aqueus*, aliàs *flaveſcens*, vel magis etiam *obſcurus*.

IX. Idem *humor acer* eſt, ac, ſi guſtetur, *Aciditatis admiſtæ notas præbens*, quin ad *ſalſedinem muriaticam* tendens.

X. Idem *Humor tenax eſt* ac *glutinoſus partibus adhærens*, tandemque *iterum concreſcens*, atque *cruſtam excitans*, quæ, niſi nuda ſit pars, uti eſt facies, *accreſcit quoque induſiis, aliiſque linteis aut veſtimentis affectæ parti proximis*; quocirca ſine cruſtæ abruptione ac plerumque ſanguinis quoque atque humoris vitioſi novâ eruptione removeri nequeunt ab ipſis, ni admodum cautè humectentur priùs ita lintea, ut cruſtam relinquant ſubjectæ Cuti adnatam; quod faciendum, quò citiùs faciliùſque curetur hæc ſcabies moleſtiſſima.

XI. *Feliciùs*, inquam, *citiùſque curatur hoc malum, ſi affectæ parti annexæ maneant cruſtæ, ſub quibus* tàm *ſpontè*, quàm *arte faciliùs corrigitur humor noxius, & acer*.

XII. Præter pruritum *Ardor* deprehenditur in *parte affecta ſummus*, etiam cujuſvis manibus applicatis manifeſtus: quem ego arbitror excitari *à vitioſa*, quæ ibidem contingit *efferveſcentia*, & quidem calida.

XIII. Qui autem hactenus illuſtratam habementem, novitque, ſi non ex Veterum Recentiorumque monumentis, ſaltem me præeunte, per ipſam experientiam, (quam dolent dubio procul Adverſarii mei me primùm fortè notaſſe, ac Medicis noſtri aperuiſſe) *duo tantùm reperiri*, & *dari in rerum natura acria*, & quidem ſibi *ſubcontraria*, *Salſum Lixivum*, & *Acidum*; atque *ab illis* vel purioribus, vel minùs puris *confluentibus* aut junctis *excitari efferveſcentiam & pugnam*, ſæpiùs cum *Calore*, rariùs cum *Frigore* junctam; facilè conjiciet, *in tali affectu alterutrum, vel utrumque ponendum concludendumque Acre in corpore infantium peccans*; quod *ad corporis ſuperficiem cum circulante ſanguine propulſum ibidem ſiſtatur, atque hunc affectum moleſtum pariat*.

XIV. Et ut hîc oſtendam *Efferveſcentiæ doctrinam* à me imprimis hâc in Academiâ propoſitam, *utilitatem habere in Medicina frequentem ac ſummam*, (Cogunt enim me, quotquot mea dicta in commune bonum magno labore quæſita & gratis communicata ſuis cavillationibus conantur aliis perſuadere, illa eſſe ridicula, aliquid in mei commendationem aut potius defenſionem proferre) diu, hoc eſt, multis annis cum cæteris Medicis noſtris Thraſonicis hæſi in hoc affectu tàm cognoſcendo, quàm curando: donec tandem, Deo clementer laboribus meis benedicente, notaverim & *utrumque acre in rebus naturalibus repertum*, & *laudatam ex ipſorum concurſu Efferveſcentiam*; *ex qua tum modum generationis hujus affectus moleſti, tum rationem ipſum feliciter atque ſat citò curandi paulatim erui*; quod non privatim me rogantes, aſt publicè quoſvis, inimico, æquè atque amicos, dignos, & indignos, docebo nunc etiam non rogatus.

XV. Cum igitur *ex memoratis* jam feræ iſtius Scabiei *ſymptomatibus* concluderem, *cauſam ipſius eſſe Humorem acrem, ſimulque glutinoſum*; mox judicavi, *Acrimoniam ibi peccantem* probabiliter putandam *Acidam*.

XVI. *Cur Acidam?* quia humori glutinoſo & pituitoſo ſe facilè jungit acidum, ac cum ipſo fertur quaquaverſum; cui ſi jungatur Salſum Lixivum, facilè in flatus abit, vel ſaltem illud ſalſum magis obtundit.

XVII. Hoc *fundamento ſic* ex meis obſervationibus Practicis & Chymicis *poſito*, cenſui, tum ratione *Acrimoniæ Acidæ*, tum ratione *Pituitoſi Glutinoſi*, poſſe conducere *ſalia lixiva*, & imprimis *blandiora* vel *fixa*, quale in Calce vivâ reperitur, vel *volatilia* ex omnibus Animalium partibus parabilia; nec ſpes fefellit me, quippe *utroque remedii genere* à me ſic concluſo *uſus ſum feliciter*, & *curavi plures facilè*.

Hanc corrigere ſalia Lixivioſa.

XVIII. Prodeant nunc in medium, quotquot mea experimenta, quotquot meas concluſiones ab ipſis deductas rident, atque traducunt, & oſtendant ſe ſimilia unquam ſuâ induſtriâ ſuo Ingenio ſubtili adinveniſſe, alioſque docuiſſe; proferant affectus arduos ac intricatos, cæteriſque rariùs curatos, quorum rationes cauſaſque ſuo marte extricarint ac explicuerint; quibus remedia egregia ſuo ingenio excogitarint, ac feliciter applicuerint.

XIX. Utique alienarum opinionum vellicatione, cavillatione, aliiſque artibus ſimilibus non innoteſcent unquam ulli res arduæ, non perficietur Medicina.

XX. Cæterum *hærent illi Humores acres acidique in corporis ſuperficie* aliquando *propter Pituitam glutinoſam ipſis* admiſtam, aliquando *propter aliquod in Diæta vitium patratum*.

Cur humores acres & acidi in corporis hæreant ſuperficie.

XXI. Videtur namque illa Humorum acrium ad ſuperficiem corporis deductio deberi imperfectæ Criſi, quatenus illi ſecernuntur quidem à reliquâ ſanguinis maſſa, impediuntur tamen in ſua per cutis poros excretione, aliquando, ſicut dixi, propter admiſtos ipſis Humores Glutinoſos, quorum cauſâ adhærent facilè circa Cutim; aliquando propter erratum in Diæta commiſſum; Aeris putâ frigus imprudenter durante ſudore admiſſum, quod poros occludendo exitum prohibeat Humorum noxiorum.

XXII. Hi quocunque modo in corporis ſuperficie hærentes ampliùs vitiantur, quin allabentis ſanguinis partem ſimul corrumpunt, & pruritum doloremque in partibus vicinis excitant, quibus fricatione violenta ruptis erumpit Humor vitioſus, qui ab externo aere fit acrior, quatenus ex ipſo allicit, magnetis ad inſtar, parte ſibi ex parte ſimiles, quæ noxam illam fovent ac diuturnam reddunt.

Quid ibidem producant.

XXIII. Quod de Aere frigido dixi, eſt quoque intelligendum de induſiis, aliiſque linteis frigidis corporis tenello infantium applicatis, quemadmodùm hæc ſæpiùs malè fieri obſervavi pluries.

XXIV. Notandum quoque, *Humorem Acrem ex læſa cute*, cuticulave prodeuntem *partes vicinas* quibus *glutinoſitate ſua adhæret, facilè inficere ac ſimiliter afficere*: quo nomine *ſerpere* ſolet hoc malum: quin ratione eadem fit hoc *vitium contagioſum*, dum ille Humor alios contingit, ac præcipuè *infantes*, quorum Humores Pituitoſiores, quàm in adultis, faciliùs ſimili corruptione afficiuntur, illamque ſervant, quæ in adultis citiùs iterum curatur & tollitur, ſi quando ipſorum facies aliquid talis patiatur ex contactu Infantium malè affectorum ipſis applicatorum.

Si ex læſa cute prodeat, partes vicinas inficiunt.

XXV. *Rariùs* talia in Corporis ſuperficie mala ortum habent *ab humoribus diverſimodè acribus & in ſanguinis maſſa redundantibus continuè ad Cutis ſuperficiem propulſis*: aſt plerumque *ab iiſdem, licèt paucis, unà cum ſudore eò delatis*, ac *ibidem ſubſiſtentibus, ampliùſque mora corruptis*, quin *appellentis ſanguinis partem itidem corrumpentibus*, atque ſic *ad tempus longius* affectum foventibus.

A quibus humoribus rariùs hoc malũ oriatur, & à quibus plerumque.

XXVI. Quod vel inde *confirmatur*, quòd illa *Scabies ſit contagioſa*; ſicut modò dictum, alioſque *contactu ſuo inficiat, adhærente* ſcil. *Humoris acris & plùs vel minùs glutinoſi parte, alterius cuti, quam penetrat, & allabentis ſanguinis ſani partem corrumpit*, atque in cute permanens, diuturnum ſæpè malum parit.

Ejus ratio.

XXVII. Hoc idem *confirmat curatio plerumque ſolis externis abſolvenda*, & quidem *abſque internis medicamentis ullis*, *niſi obſerventur prætereà* alia *in Humoribus vitia*, propter quæ internâ opus ſit medicinâ, non item propter ſcabiem hanc ipſam, *niſi forſan producta ſit à ſudore quovis modo impedito*; in quo caſu utile erit, *ſudoriferis blandis ac ſæpiùs exhibitis denuò viam parare Humoribus in ſuperficie hærentibus*, ibidemque *ita corruptis ut ſcabiem hanc feram producant*.

Solis externis curãdum.

XXVIII. Ubi verò *criſeos modo ad cutim propulſus eſt humor acer*, ibidemque *ob admiſtam Pituitam tenacem* ibi hærens Scabiem notatam produxit, *cæteris functionibus ritè ſe habentibus, obſervavi ſæpiùs, ſolis externis curatum hoc malum*.

A quo in ejus curatione cavendum.

XXIX. *Cavendum autem ſedulò* in ejus curatione, *ne adhibita medicamenta ullo modo Cutis poros occludant, humoremque peccantem ad interiora repellant*; unde plurima gravia ſolent excitari mala, *Febres* putà, ut & aliquando poſt *Epilepſiam mors*.

Quænam uſurpanda.

XXX. Quapropter in *curatione rationali*, & *dogmatica* hujus affectus inſtituenda, uſurpanda ſunt, quæ *Cutis poros ſervent apertos*, *quin eoſdem aperiant*; quæque *Humorem acidum temperent*, *glutinoſumque incidant* & *abſtergant*, ſicque *partem affectam reſtituant* & *conſolidationem promoveant*.

Salia nempe volatilia blandiora.

XXXI. *Hæc omnia præſtant*, & *quidem ſola præſtant Salia volatilia*, ſed *blandiora*, quorum ope plures curavi feliciter, ſatque citò & facilè.

Cruſtæ non ſeparandæ à partibus ſubjectis.

XXXII. Quodque monui ſtatim in exordio, danda opera, ne *Cruſtæ facilè à partibus ſubjectis ſeparentur*, *cùm ſub ipſis feliciùs contingat cura tota*.

Tineæ curatio.

XXXIII. Quod de Scabie hâc ferâ dixi, de *Tinea* quoque capillis maximè infeſta ſimiliter dicta ſunto, cùm iiſdem *Salibus volatilibus cedat ſenſim*.

Alia medicamenta non adferri, cùm laudatis cura fiat tutior & facilior.

XXXIV. Plurima Medicamenta in affectibus hiſce curandis laudata non attingo, poſtquàm legi poſſunt apud Authores varios, egoque illis carere poſſum, ex quo mihi cura innotuit, tutior, citior, & facilior, quam libenter ac liberaliter hîc communicavi; quin ad plurima ſuperficiei corporis mala externa, Scabies varias feliciùs faciliùſque curandas viam hîc aperui Regiam, quod ante me factum à nemine. Faxit Deus, ut, ſicut animo bono hæc communico gratis omnibus, ita eadem in multorum afflictorum commodum uſurpentur feliciter.

CAPUT IX.

De Variolis & Morbillis.

Variolæ & morbilli omni ætati familiares. Cur ſimul tractentur. Quoties & quo ordine homines invadant.

I. Omni ætati, at imprimis tum *Infantiæ*, tum *Pueritiæ familiares* ſolent eſſe *Variolæ* ac *Morbili*, ferè ſimul tractari ſoliti, & forſan, quoniam *eodem modò primò ſe manifeſtant*, *ſeque nonnunquam conſequuntur*; ita tamen, ut credant plerique, ſi præceſſerint Morbilli, ac ſubſequantur Variolæ, non facilè iterum Variolis affici homines; ſecùs, ſi præceſſerint Variolæ, ac ſubſequantur Morbilli: quamvis etiam contrarium obſervetur; adde quòd multi bis terve in vita laborant variolis quin nonnunquam eodem anno: ſicut factum memini ſæpiùs.

Quoſdam iis non laborare.

II. Creduntur *Variolæ*, ac *morbilli* eſſe *inevitabile Hominibus malum*, quamvis plures noverim ad ætatem ſenilem deductos, & ſic mortuos, qui nunquam laborarunt Variolis.

Unde oriantur.

III. Quoniam tamen *plerique illis affici ſolent Homines*, judicarunt plerique, *ortum habere iſta exanthemata ex corrupto ſanguine menſtruo durante Uteri geſtatione circa Uterum collecto, et aliqua ſui parte in fœtum tranſlato, tandemque nunc citiùs, nunc tardiùs à reliqua maſſa ſecreto, atque ad corporis ſuperficiem propulſo*.

IV. Quemadmodùm autem nullam novi rationem urgentem, quæ hoc aſſertum evertat, ita nullam etiam novi, quæ idem potenter adſtruat.

Variolæ quando Epidem... Nũc gr... res ... blandio...

V. Id ſaltem notum, *perpaucos evadere Variolas*: quin *certis temporibus* & *annis eaſdem exiſtere Epidemias*; & *uno tempore longè graviùs, alio longè blandiùs affici ægro iſto malo*.

Morbilli Variolæ ... brem h... comitem

VI. Id etiam notum, nec *Morbillos*, nec *Variolas erumpere ſine comite febre*, aliàs leviore aliàs graviore.

Eodem erumpe...

VII. Hoc etiam notum *erumpere*, ſicut jam dictum, *eodem modo tum Variolas tum Morbillos exiguis maculis vel tuberculis rubentibus*; adeò ut in principio decipi queant Medici peritiſſimi, & falli in ſuo judicio, ſicut ſæpe factum vidi: quo circa *ante diem tertium ſoleo ego meum ſuſpendere judicium*.

Diverſi procedu...

VIII: Utplurimùm verò *circa diem tertium ſolent diſparere in Morbillis notata Tubercula*, *quæ magis attolluntur in Variolis*, & *explicantur*, apparente *ſat ſæpè in ipſorum medio foſſula*: quam multi habent *pro ſigno malo*, licet ſæpiùs illam obſervarim in *Variolis boni moris*.

Var... quęnam quænam... lè conſti...

IX. *Pro malo autem ſigno habeo foſſulas jam albeſcentibus* & *in altum elevatis Variolis ſuperuenientes*, quas bonum paulatim areſcere, non item concidere atque cavari.

Poſt er... nem fe... leuari.

X. *Quamprimùm erumpunt Maculæ aut Tubercula*, *ſolet levari præcedens ipſas Febris*, & aliquando per dies tres, aut plures ſatis graviter Infantes, Adultoſque priùs affligens.

In Mor... Tubercu... paulati... ſparere Variola... proceſſu.

XI. *Maculæ iſtæ atque Tubercula*, ſicut dictum, *ſolent minui atque paulatim diſparere in Morbillis*.

XII. In *Variolis* autem *attolluntur magis*, *explicanturque*, quin *dolorem ardentem pariunt dicta Tubercula*; & *paulò poſt tolerabiliora* ſunt: donec *poſtmodùm ad maturationem abeuntia novum dolorem inferant*, qui *recedit ac minuitur iterum pure in ipſis exiſtente ſponte vel arte ad exſiccationem properante*; unde tandem *decidunt aut decerpuntur*, *remanentibus in Cute foſſulis pro humoris peccantis acrimonia majore vel minore nunc profundioribus*, *nunc magis ſuperficialibus*, & *in junioribus ex parte iterum ſubinde diſparentibus* & *cuti reliquæ adæquatis*.

Ex Var... cicatric...

XIII. Sed aliquando *propter humoris Acrimoniam & pruritum vehementem dilaceratæ coëunt plures in unum*, atque *in ſui curationem Cicatrices relinquunt poſt ſe turpes*, *faciemque non parùm fœdantes*.

XIV. Unde meritò inquiritur *in Variolarum præſertim Cauſam veram* & *Curationem maximè laudabilem notaſque turpes pauciſſimas poſt ſe relinquentem*.

Cauſa.

XV. Cùm non tantùm in Variolarum ac Morbillorum eruptione ſoleant *præcedenti febri ſuccedere Macularum*, & *quandoque Tuberculorum exiguorum expulſiones* in Cute, verùm id multis aliis evenire ſoleat Febribus, petechialibus putà & ſimilibus, meritò quæritur 1. quænam *Cauſa vera ſit Expulſionis illius per Maculas*? 2. Cur *in Variolis potiùs*, quam *in Morbillis aliiſque Maculoſis febribus non tantùm in Tubercula abeant iſtæ Maculæ*, *quod in Morbilis ſæpè fieri obſervavimus* & *reſolvimus*, *verùm paulatim adſuppurationem tendant eadem Tubercula ſub ipſa Cuticula*, *quin Cutim ſubjectam plus vel minùs rodant*, *exedantque*, *unde foſſulæ aliquæ*, *Cicatrices ac Lituræ fœdæ nonnunquam poſt Curationem in ipſa remanent*.

Aliquid d... rante febre ſanguine ... cerni, &... cuticulam propelli...

XVI. Et 1. quidem, quoniam *cum febre continua*, eaque nunc magis nunc minùs *ardente*, nunc magis nunc minùs *gravi* & *periculoſa* contingit *ſanguine* hæc *Macularum colore variarum Eruptio*, (aliàs *enim rubent*, aliàs *lividæ* ſunt, aut *purpureæ*, aut *nigræ*: quin nunc majores ſunt, ampliore ſpatio, nunc minores & anguſtiores) ſtatuendum exiſtimo, aliquid

aliquid

quid durante illa Febre undecunque ac quandocunque tandem Sanguini admiſtum ſecerni, & ad Corporis ſuperficiem propelli, ut excernatur, quod tamen *ſub Cuticula hæreat*, *ipſamque colore vario inficiat*, quin *noxa ſua Cutim ipſam*, & quandoque *partes ſubjectas malè afficiat*.

XVII. Adeo ut illa *Eruptio macularum pro Criſi* habenda ſit, ſed *imperfecta*, ſubſiſtente ac hærente ſub Cuticulâ, & in Cute Humores valdè ſubtili foràs in Febris declinatione propulſo.

XVIII. Quoniam verò *maculis notatis* multifariis *Comes* eſt aliquando *Pruritus*, vel *Dolor*, *Ardorve diverſus*, aliquando *nullus* patet *Humorem* illum foras propulſum, ac cum ſudore aut inſenſili tranſpiratione prodeuntem aliquando *conjunctam habere Acrimoniam minorem majoremve*, *aliquando nullam*.

XIX. Quoties ille *Humor acrimoniam habet conjunctam*, *facilius* hactenus *adhærere poteſt Cuti*, ac præſertim, *quando partes ſudores diffluentes nudantur*, vel *ſudor difficiliùs erumpens non adjuvatur*; quod aliquãdo fit *Aegrorum*, aliquando *Adſtantium*, aliquando *Medicorum* etiam culpa.

XX. *Ægrorum culpa* id fit, quoties impatientes in malis ſuis nolunt aut tegumenta ſudori promovendo ſufficientia ferre, aut ſudoriferum aliquod conveniens aſſumere.

XXI. *Adſtantium* id evenit culpâ, quando non attendunt ſatis ad Ægros durante Febre non rarò delirantes, atque ſudore prorumpente inſciè corpus ſuum denudantes; aut eoſdem non ſatis tegunt; aut diſſuadent pro ſua ſapientia, ne ſudoriferis à Medicis etiam præſcriptis utantur, quibus ferè ſolent ægri eſſe obedientiores, quàm ipſis Medicis.

XXII. *Medicorum* idem accidit culpa, quoties ipſi parum in arte periti, utut aliàs in lectione Authorum ſatis verſati, negligunt præſcriptionem *ſudoriferorum*, *omninò uſurpandorum*, *quando ſudor paucus erumpit*, *nec levat Aegros*, *idcircò* in anxietate ſua permanentes: *in quo caſu urgeri debet ampliùs ſudor*, *vel ſi deſierit*, *nullusve fuerit excitari*, *tam externis tegumentis aut balneo*, *quàm internis Medicamentis*.

XXIII. Ubi *nullam acrimoniam* conjunctam habent *Maculæ*, ideòque nec pruritu, nec ardore, nec dolore ſunt moleſtæ, ſi præterea cætera Febris ſymptomata evanuerint ac ceſſarint, ſolent ipſæ paulatim ſponte diſparere.

XXIV. Ubi verò *Acrimonia leviſſima* ipſi eſt comes, quod Pruritu ſolo vel levi ardore dumtaxat urgente manifeſtatur, brevi quoque ſolent ipſæ cum pruritu diſparere, ſicut fieri ſolet in Morbillis.

XXV. Ubi verò *Major* eſt *Acrimonia*, quod non tantùm *pruritu moleſto*, verùm *Ardore* quoque ac *Dolore gravi* cognoſcitur, tunc metus eſt, ne corruptio aliqua, & quidem pro humoris acrimonia diverſa itidem diverſa excitetur in cute, partibuſve ſubjacentibus.

XXVI. *Acrimonia* illa eſſe poteſt nunc *Salina lixiva*, nunc *Acida*, nunc *Mixta*.

XXVII. Ab *Acrimonia ſalina lixiva* in *Cute mortificatio fit*, quemadmodum *in Gangræna* & *Maculis Gangrænoſis*, quales in *peſte* ſunt frequentes, atque nigræ ſunt, aut lividæ.

XXVIII. Ab *Acrimonia Acida corrumpitur* quoque *Pars*, ſed *abſque mortificatione* tali, quin pars tunc corrupta *non nigreſcit*, ſed *albeſcit* potiùs, poſtquàm *priùs rubuerit*, quemadmodum *Sanguis* quoque tunc *in Pus abiens*: ſicut id evenit in *Variolis*.

XXIX. Ab *Acrimonia utraque miſta* & *notabili* attolluntur primùm *Tubercula*, *rubentia*, & *ardentia*, ſed *albam* & aliquando *lividam puſtulam* in medio habentia, *Saniem fœdam* & *lividam effundentia*, & miſto modo partes corrumpentia, ſicut hoc fit in *Anthracibus*.

XXX. Quoniam verò in *Variolis*, de quibus nobis nunc eſt agendum, *Sanguis paulatim mutatur in Pus*, idque pro *Sanguinis* ipſius, & *fordis propulſi Humoris purioris aut impurioris*, hoc eſt, cum oppoſito quodammodo miſti *varietate varium*, meritò cenſemus peccare in ipſis *Acrimoniam Acidam*.

Quid præſtet

XXXI. Hæc *Acrimonia Acida Humori in Febris declinatione expulſo juncta*, & *ſub Cute hærens*, *Cuticulam ab ipſa paulatim*, *ratione ſanguinis* ad ejus nutritionem allabentis *ex parte corrupti*, *ſeparat*, unde *in puſtulam quaſi* temporis ſucceſſu attollitur, donec *Acrimoniæ vis omnis* fuerit *obtuſa* & quaſi victa & ſuperata, vel à *ſolo ſanguine corrupto*, vel *à medicamentis* tàm *externè applicatis*, quàm *internè ſumptis*; *unde ſequitur puris exſiccatio*.

unde oriatur

Secundùm pleroſque ex ſanguine materno.

XXXII. Atque ſatis bellè videntur procedere omnia, quæ hactenus diximus, ſed difficultas maxima erit in *determinando ortu iſtius Humoris Acris Variolas producentis*, poſtquam plerique arbitrantur, *Humorem* illum prodire *ex ſanguine Materno uteri geſtationis tempore circa uterum hærente*, atque quodammodò *corrupto*, in *Fetum traducto*, & tamdiu in eo latitante, donec nunc citiùs, nunc ſeriùs ex ſuis latibulis educatur, irritetur, inque actum deducatur, ſicque poſt Febrem variolas producat.

Et qua ratione.

XXXIII. Utique *Sanguinem maternum* imprimis *tribus primis geſtationis menſibus in pleriſque mulieribus circa Vterum ſolitò diutiùs hærere ac colligi*, non eſt improbabile; cùm ejus ratione non rarò fiat *Abortus*.

XXXIV. Eundem circa Uterum collectum ac hærentem *aliquam mutationem adeòque corruptionem ſubire* non eſt improbabile.

XXXV. Quin *eundem ſanguinem* ſuo modo plùs, minùſve *corruptum*, vel quavis ratione *malè affectum* poſtmodum *Sanguini ad Fetum tranſeunti poſſe miſceri*, atque *illum inficere*, *non videtur abſurdum*.

XXXVI. *Eundem ſanguinem* ſic malè affectum, & *alteri admiſtum*, ipſumque quodammodò *inficientem* (non videtur enim probabile Sanguinem illum malè conſtitutum poſſe ſano admiſceri, nec illum ullatenus inficere) *poſſe multis ſæpè annis abſque ulla noxa circumferri conjectant multi*; *non tamen probant*.

Hujus ſentētiæ quamvis debili accedit auctor.

XXXVII. Quemadmodùm autem nulla offendi hactenus argumenta, quæ aſſenſum meum cogerent, aut potenter eò allicerent; ita nulla ſuppetunt quæ contrarium evincant, vel ſuadeant: Inclino tamen, ut accedam illi ſententiæ.

Sanguinis hujus materni corrupti conſtitutio.

XXXVIII. Id ſaltem arbitror, ſi talis noxa ortum habeat à ſanguine materno ſuo modo corrupto vel malè affecto, & reliquo ſanguini communicato & in fœtum tranſmiſſo, *vitium illud* & *corruptionem non eſſe tantam*, quæ *ſanguinem ipſum notabili labe afficiat*, *ipſumque nutriendo corpori*, *cæteriſque uſibus ſuis præſtandis reddat ineptum*; ſed talem, quæ *abſque noxa ulla corpori inferenda poſſit diu latere in corpore*, *donec à cauſa procatarctica excitetur* & *in actum deducatur*, & *quidem cum Febre continua comite*.

Cauſæ procatarctica in Aëre.

Variolarum reſpectu temporis diverſitas.

XXXIX. *Cauſa* illa *procatarctica* frequentiſſima eſt in *Aëre*; ſuo, adeòque peculiari modo *malè affecto*; unde tàm ſæpè occurrunt *Variolæ Epidemiæ*, quę licet ſæpiùs exiſtant *Æſtivæ*, vidi tamen tum *Vernas*, tum *Autumnales*, tùm etiam *Hyemales*: ſicut plerique Affectus Epidemii quovis Anni tempore obſervantur produci, quamvis aliqui exiſtãt frequentiùs uno, alii alio anni tempore.

Cauſa procatarctica in Alimentis.

XL. Videtur etiam *Procatarctica variolarum cauſa* deducenda nonnunquam ab *Alimentis peculiaribus*, quibus utentes plures in eadem domo infantes in Variolas incidunt, quamvis alibi non reperiantur ipſæ; niſi quis malit putare, tunc quoque in *Aëre cujuſdam domus vel cubiculi* latere hoc vitium.

Cauſa procatarctica Terror.

XLI. Hoc ſaltem obſervatum ſæpiùs, *Terrorem* fuiſſe multis *Cauſam variolarum procatarcticam*, quemadmodum ab eodem Peſtis, aliique affectus graves excitari obſervantur.

Vbinam tamdiu lateat cauſa illa antecedens.

XLII. Quotquot exiſtimabunt antecedentem Variolarum cauſam deberi ſanguini Materno circa Uterum malè affecto, hinc cum reliquo in fœtum traducto, atque tandiu in ipſo latente, donec à cauſa procatarctica quacunque irritetur, excitetur, atque in actum deducatur, difficultatem adhuc offendent in determinando loco, vel parte continente, contentave, ubi lateat tamdiu iſta cauſa antecedens.

XLIII. Idem ſi fiat, videtur illa cauſa quocunque tandem nomine indigitanda, vel in ipſo permanere atque latitare ſanguine, vel in parte aliqua peculiari paulatim colligi & conſervari, donec tandem à cauſâ procatarctica irritetur atque in actum deducatur.

In Glandulis forſan Renalibus.

XLIV. Si quovis modo, vel *Sanguine ipſo*, vel *in parte aliqua* ſingulari, *Glandulis* putà *Renalibus*, quarum verum uſum hactenus ignoramus, *lateat antecedens variolarum cauſa*, neceſſe habet illa excitari à *cauſa quavis procatarctica*, ut fit *earum cauſa continens*.

Quomodò peccet acidũ in Variolis.

XLV. Quamvis autem arbitrati ſimus, vitium illud Variolas producens conſiſtere in *Acido* (poſtquam in pus corrumpitur ab ipſo ſanguis, non tantùm in corporis ſuperficie ſub Cuticula, verùm etiam in partibus internis, unde nonnunquam moleſti abſceſſus ſequuntur non ritè inſtitutam ipſarum curationem;) nondum tamen mihi ſatis conſtat, *quo modo peccet illud Acidum*: quapropter difficilius erit determinare *locum ſubſiſtentiæ acidi hujus* peccantis.

Vbinam lateat.

XLVI. Si namque *actu valdè acre foret illud acidum variolas producturum*, *non poſſet* illud *in ſanguine latitare*, quin continuè ipſum corrumperet, ac in pus mutaret: verùm coacervandum eſſet in aliqua parte ſingulari, donec quocunque modo irritatum effunderetur in ſanguinis maſſam, eamque bona ſui parte corrumperet, quin cum ipſa ad corporis præſertim ſuperficiem pergeret.

Eſſe ſopitum in corpore.

XLVII. Non videtur autem mihi probabile, Acidum illud valdè acre contineri & latere in corpore, ſed ſopitum, ita tamen, ut facilè poſſit Acrimoniam priſtinam recuperare, atque tunc demum ſanguinem in Pus corrumpere.

Et quare.

XLVIII. Ratio, propter quam ego id ſentio, hæc eſt: quòd Sanguis non videatur mihi corrumpi, quando Acidum illud in actum incipit deduci, quando Febris prior durat, quando Acidum illud ad corporis ſuperficiem propellitur, quando erumpunt Tubercula, ſed tunc demum, quando per dies aliquot hæſit acidum in Tuberculis, quando eadem paulatim augeſcunt, quando Ardor, Rubor, & dolor Tuberculis accedunt.

Quando agat.

XLIX. Etenim tunc Acidum illud impedimentis ſuis compedibuſque quaſi liberatum allabentem ad Cutis ſuperficiem ſanguinem incipit corrumpere, cum ipſo Efferveſcentiam in ſingulis Tuberculis excitare vitioſam, & ad inflammationem tendentem, quin noxam ſuam toti ſanguinis maſſæ communicare, hinc & ad Cor tranſmittere, ac proinde in ipſo Febrem producere: donec paulatim, partim ab ipſo ſanguine, ſicut jam uno verbo attigi, in Tuberculis ſingulis corrupto, partim à medicamentis externis & internis prudenter ac diligenter uſurpatis enervatum & ſubactum ſit acidum illud noxium, ac ſenſum exſiccatæ purulentæ Variolæ decidant vel decerpantur.

L. Videtur igitur vitioſus humor Variolas producens conſiſtere in Acido, ſed obtuſo; quod tunc demùm Aciditatis ſuæ noxiæ ſigna præbet, quando idem quaquaverſum effuſum in corporis hæret ſuperficie, ibidemque mora redditum Acrius allabentem Sanguinem Nutritium corrumpit, & plurimas inflammationes, mox & abſceſſus producit; quibus vel apertis, effluit pus, vel paulatim exſiccatis, decidunt cruſtulæ, remanentibus & maculis, & nonnunquam cavitatibus magis vel minùs profundis.

Quan… macul… rent.

LI. Si vere aut prima æſtate prodeant Variolæ, eadem æſtate ſolent diſparere maculæ; Sin autumni tempore fiant, tota ferè hyeme perdurare, ac ſubſequenti demum æſtate evaneſcere conſueverunt.

Ex fo… rum d… tate q… tingat Variol… pericu…

LII. Foſſulæ minores ſolent itidem in junioribus maximam partem impleri; in adultis, ac præſertim profundiores atque fœdis cicatricibus notabiles, toto vitæ tempore faciem fœdare.

LIII. Periculoſæ ſunt quandoque Variolæ, adeò ut non tantùm plures ipſis affecti pereant, verùm viſum auditumve, pluriumque partium motum amittant, nonnunquam in Tabem, ipſamque Phthiſin incidant, pereantque, urgente ipſos Tuſſi moleſta.

Vnde n… gligend…

LIV. Non ſunt idcircò negligendæ Variolæ, quin earum eſt habenda ratio exacta, inſtituendaque cura ſollicita.

Quand… randæ.

LV. Variolarum proinde curatio inſtituenda 1. quando illæ ſunt Epidemicæ, atque in eadem domo illis correpti ſunt unus, pluresve Infantes, ac alii adhuc ſuperſunt, qui eas nondum ſunt paſſi, & quidem ratione *præcautionis*, *ac præſervationis* ab affectu gravi & difficili.

LVI. 2. Ratione *illorum, in quibus jam incipit febre urgente moveri per corpus cum ſanguine humor Variolas producturus.*

LVII. 3. Quando *jam eruperunt per corpus univerſum maculæ ac Tubercula, illaque incipiunt inflammari atque ad ſuppurationem feſtinare.*

LVIII. 4. Quando eædem *Variolæ* in *ſuppurationem verſantur, vel ſuppurari* deſinunt.

LIX. 5. Quando *ſigna remanent Humoris Variolas producentis non ſatis expulſi*, atque *in abſceſſus mutati*, adeòque *in corpore adhuc remanentis*, *novaque mala minantis*.

LX. 6. Denique ratione aliorum *Symptomatum graviorum Variolas comitantium*, *inflammationis putà in uno vel utroque Oculo*, vel *aliàs in Oculis obſervatarum Variolarum*; *Reſpirationis difficilis, atque Tuſſis tam ſiccæ, quàm humidæ*; *Tumorum*, *hinc* & *Abſceſſuum in variis corporis partibus*, *artubus* præſertim, &c.

Epidemi… quomodo … randæ graviores

LXI. Quoties igitur exiſtunt Epidemicæ Variolæ, toties; ſi *habuerint comitantia Symptomata difficilia*, *gravia*, *& periculoſa*, danda opera, ut *Infantes*, *aliique ætatis tenujoris*, *qui nondum ſunt experti Variolas*, *in Aërem ſalubriorem*, *in quo nullæ regnant Variolæ*, *quantocyûs transferantur*, & tandiu ibidem contineantur, donec aut ceſſarint, aut blandiores evaſerint Variolæ notatæ.

Quomodo blandiores.

LXII. Sin contrà *blandæ fuerint Variolæ*, *bonique moris*, hoc eſt, apud pleroſque erumpant paucæ, ad ſuppurationem perveniant brevi & facile, decidant ſine notabili faciei defœdatione, tunc tantùm abeſt, ut ſuadeam vitationem Aeris Variolas producentis, ut contrà exiſtimem conſultum, Infantes adhuc ſanos vivere cum Ægris in eodem cubiculo; quò & ipſi tunc Variolis boni moris corripiantur, ſicque ipſas leviores patiantur.

Humores peccantes alterandi & educendi.

LXIII. Non ſufficit tamen commiſcere Infantes ſanos Ægris, verùm danda inſuper opera, ut, ſi aliqui deprehendantur *in ipſis peccare humores, qualitate* aut *quantitate*, iidem *blandis medicamentis alterentur*, *corrigantur*, aut etiam *minuantur*, *educanturque*: quò ſi accedant, tantò leviùs afficiant & faciliùs ſuperentur Variolæ.

Et quomodò.

LXIV. Hæc tum Alterantia, tum Purgantia Medicamenta pro *Humorum diverſitate* danda erunt *diverſa & grata*, quò faciliùs ipſa ſumant Infantes. Bonum enim eſt, aliquandiu in eorundem uſu Infantes continuare; Illa verò peti poſſunt ex practicorum libris.

LXV. Hac autem ratione fit, ut quæ tunc occurrunt Variolæ boni moris & blandæ, *evadant adhuc blandiores*, *& curatu faciliores*.

Quid obſervandum.

LXVI. *Quamprimum* autem tunc temporis *Febrem quamcumque*, aut *Capitis dolorem gravantem*;

tem, *tuſſiculam*, *nauſeam*, *vel alvi fluxum*, *ſimilemve aliam functionem læſam patiuntur Infantes*, ſive alii Variolis laborent in eadem domo, ſive alibi tantùm obſerventur epidemiæ, obſervandum ſedulò à Medico prudente, *quales imprimis tunc peccent Humores*, quin *quò iidem vergant*, nunc ad *Vomitum*, vel ad *ſeceſſum*, aut *ſudores*: quò medicamenta ſingulis convenientia præſcribantur, ipſorumque *Motus ac evacuatio utilis obſervata promoveatur*.

LXVII. Danda ſiquidem opera, ut ſi *ſanguis redundet* in ullo, qui venæ ſectionem, ſanguiniſque miſſionem ferre poſſit, quamprimùm illa inſtituatur, & copia conveniens educatur.

LXVIII. Nec tamen ibi ſubſiſtendum, quin potiùs, ſi Ægri affectus ac Febris præſertim ferat, *non tantùm eodem die*, quin *una ſubinde poſt ſanguinis eductionem hora exhibendum medicamentum aut Vomitorium*, *aut purgans per alvum*, *aut ſudoriferum*, quoties nauſea, vel deſidendi conatus ventriſve conturbatio, vel Mador, quid potiſſimum agendum, ſuadeat; quò pars humoris peccantis, atque in corporis ſuperficie poſteà hæſuri, atque Variolas pariturì expellatur in totum è corpore, atque neceſſariò reddantur idcircò Variolæ pauciores, blandioreſque.

LXIX. Inter Medicamenta tunc uſurpanda expertus præ aliis omnibus commendo *Antimonialia*, tum quia ſummam poſſident *ſanguinem à quovis Humore noxio mundandi efficaciam*, & *vim*, tum quia ſæpenumerò *pluribus poſſunt ſatisfacere indicationibus*, atque *pro re nata & operatione deſiderata per plures vias Humores noxios expellere*.

LXX. Nec ſufficit ſemel illa exhibere, quin nonnunquam *per plures dies eadem iterare* oportet, donec tàm *Febris*, quàm *reliqua Symptomata ſint ſublata*, *notabiliter ſaltem diminuta*; unde non tantùm longè pauciores ſolent tunc erumpere Variolæ, aſt ſimul exiſtere ſolito blandiores; quinimò ſæpenumerò ſunt obſervatæ in meis ægris *Variolæ per alvum excretæ*, cum inſigni eorum levamine.

LXXI. Quando prior Febris deſiit, aut ſaltem valdè eſt diminuta, eruperuntque Variolæ plures, paucioreſve, & ſymptomata ipſarum eruptionem præcedentia & comitantia ſunt ferè ſublata, tunc bonum eſt uti *Antimonio Diaphoretico*, *Bezoardico minerali*, vel quovis alio Medicamento Antimoniali blandè ſudorem movente, quò *quicquid adhuc admiſtum eſt ſanguinis maſſæ*, *id omne propellatur continuè non tantùm ad corporis ſuperficiem*, *verùm ex parte quoque per corporis poros ultra eandem*, *adeòque è corpore*.

LXXII. Horum autem medicamentorum ope *facilitabitur & promovebitur* inſuper *Variolarum tum maturatio*, *tum exſiccatio*, *hinc & caſus*.

LXXIII. Atque hæc ſunt optima Medicamenta, quæ tunc poſſunt internè uſurpari, quibus proximè accedunt, *Terræ ſigillatæ variæ*, *Bolus Armena*, *Terra Lemnia*, *Lapis Bezoar Orientalis & Occidentalis*, *Unicornu qualecunque*, *Ebur*, *Cornu Cervi*, & imprimis *Salia Volatilia omnia*, inter quæ ſunt tamen præferenda *blandiora*, & pro cujuſvis ægri ætate, conſtitutione propriâ, Symptomatibus &c. varianda, & cum aliis temperanda.

LXXIV. Inter *externa* meritò laudantur & commendantur quæcunque *ardorem in Variolis ad ſuppurationem vergentibus temperare* poſſint, atque *Humorum illum parientium acrimoniam temperare*; qualia ſunt in quotidiano uſu, *Juſcula vervecina mediocriter pinguia*, *Axungia porcina*, *lardum tàm recens*, *quàm fumo alteratum*, quibus Variolæ, in facie imprimis & manibus, foveri, jungi, vel tegi poſſunt, renovando ſæpiùs uſurpata. Vellem etiam mox erumpentibus tuberculis Salia volatilia cum Vini ſpiritu & camphorâ, ut & Aquis aromaticis juncta linteo ubique applicari, ut aci-

Deleboe Opera.

dum illud in tempore ſuperaretur, & noxa notabilis præveniretur.

LXXV. Utuntur etiam quidem *Decocto Ficuum* aut in Aquâ, aut in Cereviſia parato, quod licet non culpem, (quoniam juvat) non commendo tamen, quoniam nimiùm parti adhæret, atque cruſtam quaſi importunam ipſi inducit, quæ moleſta eſt ægris.

Decoctum Ficuum.

LXXVI. Habent aliqui etiam in more poſitum quò faciem à multitudine Variolarum liberent, illaſque ad pedes uſque derivent, ut *in Lac bubulum calens infantium pedes immergant*, & quidem cùm primùm erumpere incipiunt Variolæ, quod ſucceſſu non caret, quamvis non ſine notabili pedum detrimento, qui tunc variolis replentur, à quibus dolores ibidem excitantur graviſſimi, ſuccedente diuturna pedum debilitate, conſulitur tamen ſic formæ.

Lac bubulum ſi pedes ei immergantur, variolas ad pedes deducere.

LXXVII. Si, quæ jam diximus, fuerint cujuſvis tandem culpa neglecta, vel propter corpus non ſatis tectum, aut etiam detectum, frigiſque adeò aeris externum imprudenter admiſſum, *Humoris peccantis pars aliqua remanſerit cum ſanguine*, *aut retroacta ac repulſa in ſanguinem*, ideòque *metus ſit*, *ne aliò feratur*, *efferaturque cum aliqua ſanguinis parte notatus humor*, *inflammationem*, *hinc & Apoſtema producturus*; opus erit, ut ante omnia laudatis Medicamentis Antimonialibus utatur ſæpiùs & diu æger; in quem finem conducet quoque *Balſamus ſulphuris aniſatus*, aut, quando aſſumi poteſt, *ſuccinatus*, vel Juniperinus, quo adhuc præſtantior erit, qui ex *Antimonii floribus* cum iiſdem oleis fuerit paratus.

Si cura in principio fuerit neglecta, quid agendum.

LXXVIII. Quòd ſi ſeriùs vocatus fuerit ad tales *Abſceſſus præveniendos*, atque illi jam cœperint produci, conducent tamen etiam tunc eadem medicamenta, quò & fiant leviores, & curentur citiùs, faciliùſque.

LXXIX. Ubi autem producti ſunt *Abſceſſus alicubi*, aperiendi ſunt in tempore, ſi fuerint in partibus externis, atque mundandi ſunt, curandique, ſicut id docuimus in Praxeos hujus noſtræ Libro primo, Cap. 40.

Abſceſſus ſi fuerint producti, quitractandi.

LXXX. Quoad *Symptomata* multifaria & graviſſima, quæ ſubinde comitantur ipſas Variolas, illorum cura peculiaris habenda, & pro ſingulorum diverſitate diverſa.

Symptomata peculiariter curanda.

LXXXI. Non ita infrequens malum ſunt *oculorum palpebræ*, propter variolas & lachrymas tumentes ac clauſæ, dolorem gravem patientes, atque moleſtiam incredibilem ægris parientes; cùm plures nonnunquam variolæ in extremis palpebris oriantur, & propter lachrymas ante maturationem aperiantur, humoriſque Acris partem emittant, à quo ipſa tunica cornea erodi ſolet, atque obſcurari, unde viſus læditur.

Oculorū palpebræ læſæ.

Ut & tunica cornea eroſa.

LXXXII. In tali caſu uſurpare ſolent Mulierculæ *Lac muliebre* ſolet, aut addito tantillo *croco*; quem aliæ ſola Roſacea aqua diluunt, & linteis oculis applicant: nec quidem malè.

LXXXIII. Plus tamen præſtare ſolet *Succus ex Cerefolio contuſo*, additaque *Roſarum vel Fœniculi aqua* expreſſus, & tepidè oculis itidem cum linteis applicatus & ſubinde innovatus; cujus ope plurima recenſita modò mala ſolent ſatis feliciter ac citò tutòque ſuperari.

Quibus curentur.

LXXXIV. Gravius malum eſt, quando *intra oculorum cavitatem pertingit* pars *Humoris Variolas producentis*, unde *Humores Oculi omnes confunduntur* ſicque viſus omninò tollitur.

Humores Oculi confuſi.

LXXXV. Gravius quoque malum eſt, quando in *Oculorum muſculos effunditur* idem *Humor noxius* atque *inflammationem* periculoſam parit, non tantùm viſum demens, aſt nonnunquam ipſum oculum extruſum perdens.

Oculorum muſculi inflammati.

LXXXVI. In hoc autem caſu ſicut rarò inſtituitur curatio ex omni parte felix, ita danda opera, ut nihil negligatur eorum, quę tàm viſum quàm Oculum ſervare poſſunt, uſurpatis præſertim fo-

Quibus curentur.

rinſecùs *Cataplaſmatibus inflammationem* violentam blandè compeſcentibus,ac, quantùm licet, humorem ibi hærentem ac peccantem lentè diſcutientibus: de quibus conſulantur Chirurgorum ſcripta: Poma acidiuſcula conducunt in cataplaſmate.

Aurium inflammationes internæ quibus curentur.

LXXXVII. Si *Aurium interna* occupent ſimiliter *inflammationes*,quæ aliàs oſtendimus convenire, poterunt hîc etiam uſurpari: *Spiritus vini, cum ſpiritus ſalis armoniaci*, *Panis* è farinæ flore parati & adhuc calentis micæ immiſſus & calidè applicatus; *Decoctum abſynthii, centaurii minoris, abrotani*, aliuſve plantæ aromaticæ in aurem calidè immiſſum, *balſamus ſulphuris* quivis, itidem in aurem ad guttas aliquot inſtillatus.

Reſpiratio difficilis, & Tuſſis quibus curetur.

LXXXVIII Quoties *Reſpiratio difficilis*, vel Tuſſis angit Ægros Variolis laborante conducunt præ aliis omnibus *medicamenta Antimonialia* & imprimis *Diaphoretica*, ut & *ſalia volatilia, ſed blandiora*.

LXXXIX. Si quæ alia ſymptomata ſubinde in Ægris ſe manifeſtent, & illis non ita difficulter apta remedia inveniet Medicus rationalis, hoc eſt, in re Anatomicâ, partiumque ſtructurâ bene verſatus, quin in Humorum naturâ & viribus doctus,& imprimis bonis ac ritè paratis medicamentis probè inſtructus.

XC. Quæ *maculas citiùs diſcutiant, & cicatrices turpes paulatim* tollant, cùm ad Coſmeticam Medicinæ partem minimè contemnendam pertineant, inde peti debent.

CAPUT X.

De Vermibus.

Vermibus & infantes & adultos laborare.

I. AFfectibus Infantes, ac pueros præſertim frequentiùs affligentibus annumerantur meritò *Vermes*; quamvis aliquando ipſis quoque laborent nonnunquam, licèt rariùs, Adultiores.

Lumbrici oblongi ac teretes.

II. Non faciam hîc omnium vermium multifariorum mentionum, aſt *Lumbricorum oblongorum, ac teretium*, quibus maximè afficiuntur vſque ad Adoleſcentiam Homines.

Res toto genere præter naturam in homine.

III. Sunt autem illi res toto genere præter naturam in Homine, cùm ipſi nunquam debeant ineſſe, ſintque ipſi ſemper noxii; mordent ſiquidem, perterebrant, conſumuntve partes quoque continentes, quin non rarò ab ipſis producuntur Febres graves, Motus Epileptici, & aliquando ipſa Mors.

Vbi producantur, & excernantur.

IV. Reperiuntur ac producuntur frequentiùs Vermes in tenui Inteſtino, à quo & aſſurgunt ſæpè ſurſum in ventriculum, hinc & Œſophagum atque Os, quin eadem via ſubinde vomitu excernuntur; & deſcendunt deorſum ad inteſtinum craſſum, exitumque quærunt per anum, qua via etiam cùm Alvi excrementis excludi ſolent.

V. Inveniuntur iidem aliquando in Renibus (quod frequens eſt Canibus) ibique ſubſtantiam ipſorum conſumunt.

Vnde oriantur.

VI. Ortum habent utplurimùm à *nimia ciborum*, ac præſertim *Carnium*, *Fructuumque horariorum ingurgitatione*; quapropter minùs poſſunt fermentari, ac proinde crudiores diutiùs hærent in tenui Inteſtino, atque paulatim corrupti vermium generationi præbent occaſionem.

Vermium materia quænam mala producas.

VII. In qua crudiorum Alimentorum corruptione *halitus acres excitantur*, qui quaquaverſùm propulſi pungunt primò inteſtina, mox & ventriculum, quin per Œſophaphum aſſurgentes Nares quoque, (undè continua penè Narium frictio,& in Ventre morſus, Vermium ſuſpicionem movent) ſed halitus iidem per vaſa lactea uſque ad cor delati, ibidem *Febrem* producunt, atque ad Cerebri radices penetrantes, ipſaſque mordentes *Epilepſiam*, & convulſionem efficiunt: Quibus malis gravioribus exiſtentibus ſat ſæpè *Mors* ſuccedit.

Humo[...] putreſ[...] & ha[...] acrim[...] morte[...] ducit.

VIII. *Humorum* namque *putreſcentium*, hinc & *Halituum Acrimonia* moleſta *Effervescentiam vitalem extinguit*; quod à *quovis acri excedente* fieri notiſſimum eſt Anatomica experientia, & utriuſque Acris infuſione in venas apertas; quamprimùm enim illud dextrum cordis ventriculum notabili accedit copia, mox *Animal necat*.

Lumb[...] exortu[...] præve[...]dus.

IX. Cùm tàm gravia mala excitent Lumbrici, danda opera, ut diæta convenienti & moderata præveniatur illorum exortus: quin ubi peccatum eſt in dietâ, ut in tempore tum diætâ oppoſitâ & ſubcontraria vitium illud emendetur, tum medicamentis convenientibus humorum cruditas corrigatur, quin minuantur copia ferè ſimul peccantes humores; Denique ubi jam præſentes ſunt, & urgentes Lumbrici, ut interimantur, expellanturque.

Pane [...] utē du[...] carnib[...]

X. Cùm pueri ſint ferè voraciores, & carnivori; paulatim aſſuefaciendi ſunt Alimentis paucioribus convenienti tempore aſſumendis, curandumque, ut *pane multo* utantur cum carnibus, à quo faciliùs contingit ſatietas, minuſque adeò Vermium periculum.

Quæna[...] tanda.

XI. Vitandus quoque frequentior Lactis dulcis uſus copioſus, ut & Caſei, atque ſicut jam dictum, Fructuum horariorum, & imprimis prunorum, à quibus obſervatum eſt promoveri Vermium proventum.

Vſurpa[...] Arom[...] & Am[...]cantia.

XII. Cùm ex illa ingurgitatione *Crudi Humores* ſint præſertim *Pituitoſi*, conveniunt tunc præ aliis *Aromatica* & *Amaricantia*, quæ quovis modo uſurpata *Pituitam corrigunt, ac emendant*, quin quodammodò *fermentant*, & aptam reddunt, ut *laudabilem Chylum promat*, ſicque plura mala præveniantur.

Et Sal[...] latilia.

XIII. In hunc finem conducent quoque *ſalia volatilia*, tum *Fermentationem promoventia*, tum *Pituitam corrigentia*, tum *Flatus ferè conjunctos*, & *abdomen diſtendentes diſcutientia*, ex Liquore conveniente ac potu ordinario parvâ quantitate uſurpata.

Pituita [...]nuenda quibus.

XIV. *Pituita rebellis ac tenacior* ideòque difficiliùs in totum emendanda *minuetur ac educetur* feliciter per *Phlegmagoga* blandiora, *Sennam, Agaricum*, ſed imprimis *Mercurium dulcem*, Lumbricis æquè ac ipſorum materiæ adverſum.

Lumbri[...] quænam [...]cent.

XV. *Lumbricos necant* modò laudata *ſubamaricantia*, inter quæ facilè primas tenet *Zedoariæ* dictum *ſemen*, quod aut Saccharo poteſt obduci,& ſic comedi, aut in pulverem redigi, atq; ad ſcrup. ſem. aut pro diverſa ætate majorem quantitatem quovis modo exhiberi, aut puppulæ incluſum Hydromeliti indi, exhibendo in dies unum vel duo Hydromelitis cochlearia.

Quænam [...]pellant.

XVI. *Expellent Lumbricos* præ aliis feliciter *Mercurius dulcis* modò laudatus, ſi ad pauca grana ex Syrupi roſarum ſolutivi ſimplicis, aut cum Senna, alteriuſve tantillo exhibeatur infantibus.

Spiritus [...]dos vitri[...] ſulphuris &c. inon[...]nibus non [...]què condu[...]re.

XVII. Ad necandos Lumbricos uſurpantur, vulgo *Spiritus acidi Vitrioli, Sulphuris*, & ſimiles, quos agnoſco & Pituitam incidendi, & Lumbricos necandi vi pollere, ſi guttæ ipſorum aliquot potui ordinario admiſceantur,& ipſorum uſus aliquandiu continuetur; Verum *in omnibus non æquè conducunt*, cùm *acidum ſimul in corpore augeant & appetitum*, qui plerumque nimius eſt in pueris, quapropter, niſi urgeat ſimul ſitis, malim uſurpari ſalia volatilia & ſubamaricantes plantas.

Atque hæc de Morbis tenerrimam ætatem affligentibus in medium afferre lubuit, quæ Medicinam facientibus & præcipuè ægris Infantibus ſpero olim profutura.

Finis Tractatus Primi.

TRA-

TRACTATUS II.
DE PESTE.

I. DE Peſte, Affectu acuto & non rarò acutiſſimo, acturi, more noſtro, initium faciemus à Symptomatibus ipſum comitantibus & manifeſtantibus quò gradatim penetremus in Ipſius eſſentiam, ita obſcuram & abſtruſam, ut plerique in ejus explicatione vel ad ſolum Deum, ejuſque iram, vel ad occultas qualitates, ignorantiæ putà aſylum, confugerint, quoties ipſius Cauſæ fuerunt aſſignandæ.

II. Utique nemo ſanæ mentis unquam negabit, quemadmodum mortem, ſic & morbos omnes, atque imprimis peſtem, tanquam peccatorum præmium immitti à Deo hominibus.

III. Illud idem autem non impedit, quominùs Morbi & mors cauſas agnoſcant naturales, imò manifeſtas & quidem tales, quas non ſemper ſuperare poſſunt Medici, quoties ſc. à medicamentis, etiam optimis, ſuam retrahit Deus benedictionem quod qui non obſervavit, rudis eſt in praxi Medicâ.

IV. Quemadmodùm autem non ſemper curantur morbi orti à cauſis paſſim pro manifeſtis habitis ita non infrequenter curantur quoque affectus orti à cauſis inter occultas recenſitis.

V. Sic quotidie obſervamus peſte correptos ſanari beneficio medicamentorum aſſumptorum; quāvis plerique Ipſius, cauſa dicant homini occultas, & aliquid Divini & noſtræ menti incomprehenſibilis continentes; adeò ut ibi Dei manum agnoſcant etiam multi Deum minùs timentes.

VI. Quoniam verò noſtrum non eſt Divinæ providentiæ ac juſtitiæ abdita conſilia in peſte hominibus immittenda rimari ac decernere, ſufficiet nobis ejuſdem luis Cauſas naturales, quantum nobis ſupernè datum eſt, ſcrutari & patefacere, quò ſic quoque bonitas Divina nobis innoteſcens in cordis humilitate adoretur.

VII. Beneficium namque ſummum eſt, admitti ad cognitionem eorum, quæ maxime abſtruſa & humanæ menti penè inacceſſa eſſe voluit Deus.

VIII. Conabimur igitur Peſtis, affectus præ cæteris omnibus Hominibus infeſtiſſimi, naturam eſſentiamque indagare ac eruere, atque operâ eâdem pluribus aliis affectibus occultis manifeſtandis viam aliquam ſternere.

IX. Profectò in magnis & voluiſſe ſat eſt; ſed videtur Deus hoc præſertim ſeculo velle plurima preteritis inviſa hominibus manifeſtare, ſicque naturalium rerum notitiam longè planiorem ac pleniorem, quàm olim, mortalibus præſtare.

X. Ut ad rem igitur veniamus, *manifeſtari* ſolet peſtis *ſignis* & ſymptomatibus, tū *interni*, tum, *externis*.

XI. Ubi mox notandum, non in omnibus ac ſinguli eadem occurrere Symptomata, ſed pro humorum diverſitate in multis diverſa, & idcircò nulla eſſe hactenus reperta, vel ab ullo propoſita ſigna Peſtis pathognomonica, ex quibus præſentibus de peſtis præſentiâ, & abſentibus de ejuſdem abſentiâ certum & indubitatum ferri queat judicium.

XII. Unde accidit non rarò, ut de Peſte nulla ſit ſuſpicio, interim ſubito moriantur Ægri, nullo notabili & Ægris valdè moleſto Symptomate prævio vel manifeſtato; nec niſi per ſubitam virium proſtrationem, & inopinatam mortem Contagioſo temporem accidentem aliqua peſtis cogitatio tunc obvenit; cùm ne quidem poſt mortem externa peſtis indicia ſemper pateſcant.

XII. Primaria verò Peſtis ſigna, eaque interna ſunt I. *Calor internus*, interiora urens, non item exteriora. Neque de peſtis eſſentia eſt Calor univerſum corpus afficiens, at interiora præſertim.

XIV. Nam tunc tantùm exteriora ſimul afficit Calor, quando Peſti comes adeſt Febris; aliàs partes externæ parùm vel nihil calent ultrà ſolitum; quamvis ardor exerceat partes internas; iſque non tantum *Sitim vehementem*, at inſuper *Inquietudinem* valdè moleſtam excitet.

XV. De *Siti* namque conqueruntur plerique Peſte affecti, eaque perdurante: ut & de *Linguæ ariditate*, non ſemper tamen Tactui manifeſta.

Sitis vehemens.

XVI. *Inquietudo* autem in pleriſque tanta eſt, ut corpus continuò agitent, ſicque ſudoris provocationē non rarò impediant, & ideò difficiliùs curentur.

Inquietudo.

XVII. Secundum ſignum Peſtis internum eſt *Nauſea* valdè moleſta, cum vel ſine *Vomitu*. Neque enim omnes vomunt, ſed quidam; nec ſemper, nauſea lice perſeverante.

2. Nauſea cum vel ſine Vomitu.

XVIII. Tertium idque internum Peſtis ſignum primarium eſt *Capitis dolor* atrociſſimus, unde ipſi utplurimum conjunctum eſt *Delirium*, idque in quibuſdam levius & brevius, in aliis gravius & magis diuturnum, quin ad mortem uſque in quibuſdam permanens.

3. Capitis dolor, & Delirium.

XIX. Hiſce accedunt non rarò *Vigiliæ perpetuæ*, uti aliquando *Sapor ac Veternus*

Vigiliæ perpetuę, Sopor, Veternus.

XX. Quartum Peſtis ſignum internum eſt ſumma *Cordis anguſtia*, & quandoque *Palpitatio*, accedente nonnunquam *Lipothymia* vel *Syncope*; vnà cum *Pulſu inæquali*, & ſubinde *intermittente*, ut & *Parvo, Languido, ac Frequentiore*, ubi ſcilicet Febrem habet comitem.

4. Cordis anguſtia, Palpitatio, Lipothymia, Pulſus Inæqualis, Intermittens, Parvus, Languidus, ac Frequentior.

XXI. Præter memorata ſigna Peſtis interna, eaque primaria & quadruplicia, occurunt adhuc quædam externa, itidem primaria, eaque triplicia. Inter quæ principem locū aſſignamus *Bubonibus*, in *Glandulis Conglobatis* ſe tumore duro manifeſtantibus, ſecirca Inguina, ſub Axillas, pone Aures, imò aliquando & alibi quoque; nec tantùm circa Collum, ſed & in medio brachio, lociſque aliis, ubi tales latent ſubinde Glandulæ, nec niſi hoc in Affectu, ut & Scrophulis quandoque ſe manifeſtantes.

Externa.
1. Bubones.

XXII. Secundum inter externa Peſtis ſigna meritò aſſignamus *Anthracibus, ſive Carbunculis*, in quâvis corporis parte prodeuntibus, & longè graviora Symptomata, quàm Bubones, producentibus; uti poſteà patebit, ubi hos Tumores deſcribemus exactiùs.

2 Anthraces, vel Carbunculi.

XXIII. Tertium & poſtremum inter ſigna Peſtis externa tribuimus *Maculis*, tum *numero* majore vel minore, tum *magnitudine* itidem ampliore vel anguſtiore, tum *colore*, rubro, purpureo, livido, nigro inter ſe diſtinctis.

3. Maculæ.

XXIV. Atque hæc primaria ſunt Signa & Symptomata, quibus Peſtis tempore in quovis obſervatis non eſt dubitandum de Peſtis præſentia.

Ex his ſignis peſtis colligitur.

XXV. Illud verò accuratè obſervandum, non ſemper, nec in omnibus eadem apparere Signa & Symptomata; imò, ſicut jam dictum, imponi non rarò tum Ægris, tum Medicis egregiis Symptomatum, non niſi cum inopinata virium dejectione, hancque comitante aut mox ſubſequente morte malitiam ſuam & malignitatem manifeſtantium, lenitate fucata.

Eadem ſigna non ſemper, nec in omnibus, apparere.

XXVI. Unde non mirum, eximios Medicos aſſerviſſe, inter ſigna Peſtis univerſalia, quæque ad plures ſpectant, primum locum deberi *Multorum eodem tempore ſimul, & quidem ad internecionem affectorum afflictioni*; ſecundum verò *Contagio & infectioni ulterius ſerpenti*.

Signa Peſtis univerſalia.

XXVII. Sunt enim hæc ſigna generalia & de graſſante Peſte documentum certum præbentia, non item ſingularia & ſingulis Individuis applicabilia: licèt de tali malo ſuſpicionem faciant & ſollicitudinem pariant meritò tàm Medicis, quàm Ægris eo tempore laborantibus.

XXVIII. Notantur quidem, præter memorata, adhuc alia ſigna ab Auctoribus, & quibus tamen

Signa de peſtis gradibus.

non tâm de Peſtis præſentiâ, quàm ipſius gradu & majore aut minore malignitate judicium ferri poteſt.

Urina diverſi modè conſtituta.

XXIX. Sic *Urina* obſervatur in aliis tenuis & cruda; in aliis craſſa & turbata, qualem jumenta excernunt, in aliis colore plumbeo, aut livido; in aliis fœtens, aut non fœtens; in quibuſdam Oleaginoſa; in multis parùm vel nihil à naturali mutata.

Sudores diverſi.

XXX. Sic *Sudores* in quibuſdam ſpontè prodeunt, pauci vel copioſi; ſæpè fœtidi; ſubinde frigidi; aliquando nulli, ne arte quidem, aſſumptiſque ſudoriferis.

Alvi fluxus varius.

XXXI *Alvi fluxus*, iſque varius, fœtens, Glutinoſus, diverſicolor, albus, croceus, viridis, ater nonnullos vexat, uti alios ejuſdem adſtrictio.

Sanguinis eruptio.

XXXII. *Sanguinis eruptio* quibuſdam evenit per Nares, Uterum, aliaſque vias, eaque non ſalutaris, ſæpiùs exitioſa.

Oculi Lachrymabūdi.

XXXIII. *Oculorum vivacitas* pleriſque minuitur, & animi mœrorem teſtari videntur, & quaſi *lachrymabundi* mortis brevi ſubſecuturæ malum omen ſunt.

Lingua Arido, nigra, & aſpera.

XXXIV. Dixi jam ſuprà, Ægros de *Linguæ ariditate* conqueri; quæ quamvis viſui vel tactui non ſit ſemper manifeſta, nonnunquam tamen his quoque ſenſibus apparet, & imprimis, ubi febris comes adeſt ſatis ardens; tunc autem fit ferè ſimul *nigra* & *aſpera*.

Aphthæ.

XXXV. Quinimò quibuſdam excitantur quoque *Aphthæ*.

Exhalatio fœtens.

XXXVI. Multis quoque adeſt *Exhalatio fœtens*, atque tum ægris ipſis, tum aliquando adſtantibus moleſta.

Sapor putridus.

XXXVII. Sed & nonnullis *Sapor putridus* videtur eſſe in aſſumptis.

Dolor in lumbis.

XXXVIII. Obſervavi quoque *Dolorem atrociſſimum in regione lumbari*, & quidem mox in prima Peſtis invaſione.

Maculę paulò ante aut poſt mortem manifeſtæ.

XXXIX. *Maculæ* itidem in mali principio latentes manifeſtantur nonnunquam *paulo antè*, imò etiam *poſt mortem*, & illæ quidem diverſi coloris.

Facies cadaveroſa, & mœrorem teſtans.

XL. Imprimis morte appropinquante *Facies fit Cadaveroſa*, *vultuſque* univerſus *internum* quaſi *mœrorem teſtatur* ac indicat.

Vlcera ſenſim ſe exſiccantia.

XLI. Inſtante quoque morte ſolent *Bubonum & Anthracum Vlcera ſenſim exſiccari*, quod itidem pro lethali habendum ſigno; raro enim tales evadunt.

Magna horum ſymptoſmatum differentia.

XLII. Pro Corporum & imprimis Humorum in ipſis exiſtentium, Animique motuum diverſitate, magna illa Symptomatum *differentia* oritur, ſi addas & Veneni copiam & gradum diverſum, ut & Alimentorum medicamentorumque uſurpatorum, &c. diverſitatem.

Ex ipſis natura Affectus deducenda.

XLIII. Poſtquam verò ex memoratis Symptomatibus, tanquam ſignis, deducendus venit nic affectus graviſſimus, & pro abſtruſiſſimo à pleriſque habitus, ut ejus eſſentiam & cauſam naturalem commodè ac ſolidè eliciamus, ſollicitè progrediemur, ac pedetentim.

Illum Vitæ inſidiari.

XLIV. Si proinde totum Affectum cōſideremus, obſervabimus illum primariò ac per ſe Vitę humanæ inſidiari, ac proinde Vitales functiones aggredi.

Quænā Functiones in Peſte afficiantur.

XLV. Quamvis enim aliquando *Tremores ac Convulſiones* corripiant Peſte infectos, id tamen rarum eſt, cùm ipſi non raro ad mortem uſque ſe ſatis commodè moveant; Unde inter *functiones Animales Motus* minimè afficitur, magis *Senſus* tàm *externi*, quàm *Interni* læduntur. Imprimis autem *Functiones Naturales* labefactantur, unde *Nauſea*, *Inappetentia Ciborum*, *Sitis*, *Anxietates circa præcordia oriuntur*, *ſed maximè Pulſus* mutatur, qui cùm abſque cordis Palpitatione non ſit ſenſibilis Ægris mirum non eſt, ſi tàm ſæpè abſque notabili querela pereant multi.

Præſertim afficitur Fūctio cordis & Sanguinis in eo mutatio.

XLVI. Hoc repeto, quia maximè facit ad noſtrum negotium; *In Peſte afficitur præſertim Functio Cordis*, & *Sanguinis in ipſo mutatio* ad vitam tàm neceſſaria; cui cùm Pulſus ſit comes ac ejus index, mirum non eſt, ſi tàm ſæpè inopinatò obruantur Ægri, quoniam Pulſus *vel maximè mutatus non ſentitur ab ipſis*, *niſi in Cordis Palpitatione*, raro Peſti accedente.

Un... incaut... primi...

XLVII. Quoties Ergo in Sanguinem ſolûm vim ſuam exerit Peſtilens Venenum Acrimonia notabili deſtitutum, toties opprimit ferè incautos, & nihil mali vel lethalis metuentes: quinimò nemoniti quidem ad remedia ſummê neceſſaria in affectu tam præcipiti & exitioſo reccurrunt plerique.

Notan... qua ra... Sangui... Pulſus affecti.

XLVIII. Ut igitur Affectûs hujus tâm noxii & acuti naturam eſſentiamque aſſequamur, notandum, quâ ratione affectus reperiatur in ipſo *Sanguis*, qua ratione *Pulſus*, ut ad cætera Symptomata pergendo gradatim queamus tandem aliquid determinare, quoad magis menti noſtræ ſit manifeſtum, quàm quod vulgo de Peſte dici ſolet.

Sangui... to fluidi... minùs c... ſtens.

XLIX. *Sanguis* autem, (ut ab illo inveſtigationis noſtræ faciamus initium) quemadmodum in cæteris febribus malignis, ſic etiam in peſtilentibus & ipsâ adeò Peſte obſervatur plerumque *ſolito fluidior*, *& minùs conſiſtens ac grumeſcens*.

Unde ... tur.

L. Cùm verò Sanguis naturaliter concreſcat & grumeſcat, quæritur meritò, unde illa ſit in *Sanguine coagulatio* & concretio? unde proinde ille *coagulationis defectus* vel ſublatio?

Sang... coagula... Succo A... ex Glan... procede...

LI. Ne autem prolixè repetamus, quod diverſis temporibus jam docuimus ſæpiùs, paucis monebimus, *Coagulationem Sanguinis pendere ab Acido ſucco Ipſis ex Glandulis accedente*.

LII. *Ab Acido pendere Sanguinis coagulationem*, evincitur infuſione Aceti vel Aquæ cum Vitrioli, Sulphuris, aliove Spiritu Acido miſtæ in venam bruti adhuc viventis, unde mox potenter coagulabitur Sanguis; ac ſi ad Cor uſque liquor infuſus pertingat, morietur ſubitò Animal, modo planè contrario illi, quo idem extinguitur à Peſte.

LIII. A Glandulis Succum Acidum accedere Sanguini, evincunt & Lympha, & Succus Pancreaticus artificioſè collecti, & Acidi toties jam deprehenſi, atque viis manifeſtis ad Sanguinem in Cor deſcendente delati.

Eam in... diri à Sa... Volatili Acriori.

LIV. Quemadmodùm autem non dubitamus ampliùs vel dubitando, vel ſuſpicando, ſed opinando, & quidem certò opinando aſſerere, Sanguinis coagulationem natutalem pendere ab Acido ex Sanguine in Glandulis Conglobatis & Conglomeratis ſecreto, iterumque ad deſcendentem Sanguinem translato; ita non veremur affirmare, *Coagulationis* ejuſdem *impedimentum & defectum* acceptum ferendum *Sali valdè Volatili*, *& imprimis Acriori*.

LV. Dicti, aſſertique hujus veritas evincitur quovis Sale Volatili Aquâ diluto, & itidem per ſiphonem in venam immiſſo; à quo animadvertetur ſanguinis coagulatio impediri, imò tolli.

Venenum peſtilens conſiſtere in Sale Volatili Acri.

LVI. Cùm proinde hactenus poſt multipica experimēta ſolum Sal Volatile nobis innotuerit, quod vim habeat Sanguinis coagulationem tollendi ac impediendi; obſerveturque in Peſte, omnibuſque febribus maligni Sanguis naturali fluidior & minùs coagulatus, imò coagulabilis, jam pridem ſuſpicati ſumus, & nunc planè opinamur, *Venenum peſtilens conſiſtere in Sale valde Volatili*, eoque *Acri*; quod, uti ſpero, in ſequentibus fiet magis manifeſtum, ubi pluribus oſtendemus *prædicto Sale Volatili* commodiſſimè poſſe *deduci omnia Symptomata in Peſte occurrentia*; ſed & *Curam Peſtis* planè *quadrare cum eodem Sale Volatili*, ut & *Præcautionem*, Rationi non minùs quàm Experientiæ conſentaneam.

Ab eo orir... omnia Peſti... Symptomata...

LVII. Videamus proinde, an à Sale Volatili, eoque acri deducere valeamus omnia, quæ hactenus enumeravimus, Symptomata in Peſte affectis obſervabilia & obſervata: in quorum examine alium, quàm priùs, ſequemur ordinem, eumque magis naturalem, ac prout ſe mutuò conſequuntur Functiones ipſæ tum Naturales, tum Animales.

Nempe Appetitū Ciborū proſtratū & Potus auctū & moleſtum.

LVIII. Faciemus autem initium ab *Appetitu Ciborum* quidem *diminuto aut proſtrato*, Potùs verò *aucto & moleſto*.

LIX. Utique quemadmodum *Fames ab acido augetur ac reſtituitur*; ita eadem *à Sale volatili*, ac præſertim *acri, tolli ſolet ac diminui*: quod nemo niſi hoſpes in Arte Medicâ vel protervè cavillator unquam negabit; poſtquàm idem Lippis ac Tonſoribus notiſſimum eſt, & imprimis de acido famem augente aut reſtituente; nam id plebeji quoque agunt in dies.

LX. De Sale volatili res non eſt æquè plana, quoniam idem ignotum eſt pleriſque, nec in uſu frequenti fuit hactenus.

LXI. Notum tamen eſt, *Corallia, Oculos Cancri, Cretam* & ſimilia acidum non minùs infringentia, quàm Sal volatile, *obliterare famem*.

LXII. Illud autem fieri, quatenus acidum infringunt, norunt, qui ab experientiâ & experimentis didicerunt ratiocinari, & concluſiones ſuas deducere, audentque ſapere ſupra inanes Sophiſtas, atque Doctores in verbis quàm herbis, in librorum lectione quàm rerum ipſarum examine magis verſatos.

LXIII. Quòd ſi famem minuant vel tollant iſta, quatenus acidum infringunt; an non cætera omnia idem acidum infringentia, ipſumque adeò Sal volatile, id ipſum quoque facient, famemque minuent?

LXIV. Adde quòd ipſa experientia idem evincat & confirmet, aut probet, Salia nempe volatilia famem minuere; quamvis hæc ipſa minùs potenter id efficiant, quàm Corallia, Creta & ſimilia; unde etiam tutiùs in eum finem uſurpari poſſunt: quod itidem venit notandum.

LXV. Quòd ſi *Sal volatile* quodvis famem minuat, ut reverà minuere probavimus, illud ipſum potentiùs efficiet, quando ſimul eſt *acre*.

LXVI. Acrimonia enim Salis volatilis pendet à Sale lixivo minùs temperato, vel iterum acrimoniam novam ſortito.

LXVII. Quis autem ignorat, niſi chymicarum mutationum planè ignarus, ratione acrimoniæ ſuæ ſalinæ, in ſui uſtione vel calcinatione fortiori auctæ, ſalem volatilem omnem vim obtinere infringendi acidum?

LXVIII. Quò ergò Acrius eſt Sal volatile, eò potentiùs infringet acidum, minuetque proinde famem; quod erat probandum.

LXIX. Non tantùm proſternitur in Peſte correptis fames, ciborumque appetitus; ſed augetur ſimul *ſitis & potus deſiderium*.

LXX. Sitis autem à quibuſvis ſalſis, ac præſertim à Sale lixivo, tum fixo tum volatili acri excitari, quis, niſi rerum naturalium imperitus, ignorat?

LXXI. Illud verò proprium ferè ſiti à ſalſis ortæ, ut nec viſui, nec tactui occurrat linguæ ſiccitas de qua tamen tunc tantoperè conqueruntur Ægri, quod etiam Peſte correptis utplurimùm accidere, diximus jam in ſuperioribus, quo ipſo confirmatur Salis in corpore tunc peccantis acrimonia; ergo ſitis quoque Peſte infectorum arguit ſalem volatilem, ſed acrem.

LXXII. Tertium in Peſte moleſtum ſymptoma eſt *Nauſea*, quæ ſi non probet, comprobat ſaltem & confirmat ſalis volatilis præſentiam & vitium in corpore.

LXXIII. Notum enim per experientiam quotidianam, à nullo humore frequentiùs nauſeam vomitumque concitari, quàm à Bile; quam & ſale, & quidem volatili abundare, plurima ſunt quæ probant & evincunt.

LXXIV. Quòd ſi à Bile, ac præſertim Acriori & magis volatili facta, excitetur indies Nauſea, nonne in Peſte correptis moleſta Nauſea vel Bilem, vel ſimilem ipſi humorem peccare arguit?

LXXV. Sive jam dicas, ipſam Bilem vitiari à veneno peſtilenti, ſive malis venenum peſtilens conſtare ſale volatili & acri, utrovis modo mecum facies, ac dictum meum confirmabis.

LXXVI. Nam ſi à Veneno peſtilenti Acrimoniam & volatilitatem nanciſcatur Bilis, utique ejuſdem naturæ ipſum eſſe patet.

LXXVII. Quod de nauſea dictum, *de Vomitu* ſimiliter dici poteſt ac debet. Cùm enim nauſea ſit vomendi conatus, facilè patet, gradibus tantùm differre vomitum & nauſeam, eaſdemque agnoſcere cauſas, ſed gradibus quoque differentes. Non eſt proinde, cur in vomitu à ſale volatili, ac præſertim acriori deducendo diutiùs morer, poſtquam oſtendi ac evici, ab ipſo, & quidem ſolo, pendere utplurimùm ſaltem nauſeam.

Vomitum & nauſeam gradu tantùm differre.

LXXVIII. Quintum inter Peſtis ſymptomata locum aſſignabimus *Anxietatibus & Anguſtiis circa præcordia & ſuperiùs Ventriculi orificium* obſervabilibus, ac mirè Ægros angentibus ac urgentibus.

Anxietates eſſe Peſtis ſymptoma.

LXXIX. Illas verò à volatili Sale ac imprimis acri produci poſſe, Arſenicum præpoſterè aut perperam uſurpatum documento eſt. Arſenicum autem volatile eſſe, nullus ignorat, niſi Chymiæ ignarus. Sublimari namque poteſt non ita difficulter. Adde quòd multi rerum naturalium per Chymiam periti venenum peſtilens propter naturæ & operationum ſimilitudinem vocarint Arſenicale.

Earum cauſa.

Venenum peſtilens Arſenicale vocatum.

LXXX. Quæ appellatio ab Artis admirabilis gnaris profecta mihi anſam dedit nominis hujus rationem inveſtigandi, & tandem appellationem magis claram & manifeſtam inveniendi ſub nomine Salis volatilis.

Et quare.

LXXXI. Ab Acri Acido quidem tormina & cruciatus producuntur vehementiſſimi, à ſalſo verò Acri, & volatili præſertim, Anxietates potiùs ſolent excitari, quales in Peſte quoque obſervantur frequentiſſimè.

Ab acri acido tormina: ab acri ſalſo & volatili anxietates.

LXXXII. *Alvi fluxus* nonnunquam in Peſte moleſtus & gravis, imò ſæpenumero lethalis confirmat quoque Salem volatilem tunc peccantem, cùm plerique Alvi fluxus *Bili & ſimilibus humoribus* debeantur, ipſius ſaltem corruptelam præviam ſequantur.

Alvi fluxus cauſa.

LXXXIII. Quamvis enim & ab *Acido* aliquando excitetur Alvi fluxus, non excitatur tamen ab ipſo priùs, quàm Bilem corruperit, & ipſam in Æruginoſam vel Atram mutarit.

LXXXIV. Quemadmodum autem non ſemper obſervatur in Peſte Alvi fluxus, nec ferè, niſi ubi conclamatum eſt; ita majorem arguit tunc Salis volatilis Acrimoniam, & acrioris copiam, ideòque periculum majus.

Quando obſervetur alvi fluxus.

LXXXV. Accedunt quoque nonnullis Peſte infectis *Aphthæ*, quæ ulcera ſunt, Linguam, Labia & Palatum occupantia, nunc albicantia, nunc griſea, nunc ſenſim ad nigredinem vergentia, & ſemper humores Acres in ventriculo, & Inteſtino tenui arguentia.

Aphthæ peſtis ſymptoma, et quid.

LXXXVI. Inde namque exſurgentes halitus ſimiliter Acres non tantùm partes nominatas, ſed univerſum Œſophagum exulcerare ſolent, ac circa ſuperius ventriculi orificium dolorem magnum & Cardialgiam excitare.

Et unde.

LXXXVII. Concurrit autem in tali caſu ſemper forſan cum Bile, aliove Sale volatili quovis, ſed Acri, Succus Pancreaticus ſimiliter Acer, aut quidvis aliud aſſumptum Acidum & Acre, unde contingit Effervescentia vitioſa & corpori noxia prædictos halitus acres producens.

Cardialgia.

LXXXVIII. Quemadmodum verò Alvi fluxus plerumq; ſolet Mortis eſſe in Peſte nuncius, ſic non rarò ſalutaris ſolet eſſe Aphtharum proventus: quoniam Acidum, tanquam potens noxii Salis correctorium, denuò vires ſumſiſſe, ulcuſcula iſta arguunt.

Alvi fluxus in peſte mortis nuncius.

Aphtharum proventus ſalutaris.

LXXXIX. Etenim ſicut in Alvi fluxu ſolet utplurimum prædominium habere Sal volatile; ita in Aphthis Acidum.

Quale Acidum in Alvi fluxu, & quale in Aphthis prædominetur.

XC. Ab Acido autem juvantur Peſte correpti, non item à Sale quovis acriore.

XCI. Non ſolent igitur calamitoſæ eſſe Aphthæ, niſi quando ſimul magna veneni peſtilentis adeſt copia, confluenti acido haud cedens, at ipſum vincens ac ſuperans.

Leipothymia peſtis ſymptoma.

XCII. Ut à primis viis, Ventriculo putà & inteſtinis, ſenſim tranſeamus ad Cor, *Leipothymiam*, ventriculi non minùs, quàm cordis affectum examinabimus.

Quænam in ea ſentiantur.

XCIII. In hoc autem affectu primùm Orificium ventriculi ſuperiùs afficitur mox & Pulſus immutatus, atque parvus debiliſque factus ſentitur.

Ubinam Ægris ſentiatur.

XCIV. Senſus enim animi deliquii reverâ in prædicto ſuperiore ventriculi orificio ſentitur ab Ægris, eſtque talis ſenſus iſte, ac ſi obſervaretur Anima corpus derelictura & mors ſtatim ſecutura; unde etiam nominis ratio tum Græcis, tum Latinis tum Germanis, Belgiſque, tum Gallis, tum aliis Nationibus Europæis.

Pulſus mutatus ab iis non ſentitur.

XCV. Pulſus verò mutatur non ſentitur ab Ægris in ipſo corde, ſed applicata vel carpo, vel alii parti externæ manu, modò mens conſtet cum ſenſu externo.

Ob abolitum ſenſuũ uſum.

XCVI. Accidit enim in quovis animi deliquio graviore, ut ſi non in totum maximam ſaltem partem videatur abolitus ſenſuum externorum internorumque uſus: unde tunc incapaces ſunt Ægri plerique, aliquid certi de ſuo pulſu obſervare ac decernere.

Incipiente animi deliquio quid obſervetur.

XCVII. Incipiente autem animi deliquio inexplicabilem verbis ſenſum deficientis quaſi Animæ obſervant plerique circa dictam cordis regionem ac foveam, hoc eſt, circa ſuperiùs Ventriculi orificium.

Animi deliquii cauſæ & progreſſus.

XCVIII. Si quis verò totum *Animi Deliquii* progreſſum, ac ſubſequentem ipſius ſolutionem vel ſpontaneam, vel artificioſam; ut & ipſius Cauſas manifeſtas mente attentâ conſideraverit, reperiet ipſum, ſi non ſemper, utplurimùm ſaltem *ortum habere ab Halitibus, Flatibus, & vaporibus à tenui Inteſtino aſſurgentibus, aut ab aſſumptis in ventriculo quandoque productis, atque prædictum ipſius orificium ſuperius modo, quo diximus, afficientibus, quia aliqua* ſui perte per *Vaſa lactea & Ductum Thoracicum ad Cor pergentibus, atque in ipſo ſanguinis Effervescentiam Naturalem conturbantibus, unà cum variè quoque ſic mutato pulſu.*

XCIX. Quoties autem Ægri ſpontè vel arte excludere poſſunt Flatus, Halitus, Vapores iſtos ſibi moleſtos, toties levamen ſentiunt in iſto affectu.

Flatuum excluſio levamen adfert.

Eorum productio gravius reddit malum.

C. Quoties contrà aliquid aſſumunt, quod ad tales flatus, halitus, vapores producendos vel materiam ſubminiſtrat, vel cauſæ efficientis rationem habere, aut latentes irritare atque excitare poteſt, toties idem malum vel producitur, vel graviùs redditur.

Eorum materia, Efficiens.

CI. *Materia* iſtorum flatuum, halituum, & Vaporum licèt quodammodò differat, *Efficiens* tamen ipſorum cauſa eadem obſervatur, *Bilis* nempe, ac præſertim *Acrior*, & quicquid de *Sale volatili* participat, eſtque *Aromaticum*: A quo quamvis diſcutiantur quoque Flatus, Halitus, & vapores jam producti, ab eodem tamen producuntur quoque iidem, ubi occurrit materia in flatus, halitus, vapores mutari apta: quod non ſemel monuimus eſſe notandum; idem ſcil. & producere & diſſipare vapores, halitus, flatus, ſed pro materiæ nunc mutatæ, nunc mutabilis & mutari aptæ diverſitate.

CII. Quibus argumentis cùm abundè conſtare putemus, à Sale volatili, ac præſertim acri, tanquam efficiente causâ produci poſſe Animi Deliquium, & hactenus quoque ab eodem Sale volatili acriori Peſtem ortum ſuum habere poſſe probavimus; quod nobis erat propoſitum. Cætera de Pulſu in Animi Deliquio mutato clariora fient in ſequentibus.

Pulſus in peſte variè mutatur.

CIII. Ut igitur ad Functiones in Corde & à Corde perfici ſolitas properemus, quas per aliis omnibus graviſſimè in Peſte affici docuimus, agemus primùm de *Pulſu* variè in iſtâ lue mutari ſolito.

Inæqu… multip… reſpect…

CIV. Pulſus autem in eo præſertim varius obſervatur, quòd *inæqualis* exiſtat, & quidem tum ratione *roboris*, tum ratione *magnitudinis*, tum ratione *frequentiæ*. Aliàs enim *robuſtus* ſentitur, mox valdè debilis; aliàs quoque magnus, mox valdè *parvus*; alias *frequentior*, mox iterum *rarior*: quinimò ſubinde *intermittit*, ac tandem inopinato etiam *deſinit*, quandoque cum Syncope, ſæpiùs cum ipsâ infectos obruente Morte.

Ejus ca…

CV. Has pulſuum diverſitates & Cauſas ut accuratiùs examinemus, operæ pretium vel ideò putamus, quia ex his læſis de futuro graviſſimi & pernicioſiſſimi morbi eventu ſigna peti poſſunt ac debent.

Quibus … ſtet pulſ…

CVI. Conſtat in prima ſui origine Pulſus reciproca ventriculorum cordis dilatatione ac conſtrictione: præcedit tamen dilatatio, quin conſtrictioni ſecuturæ anſam præbet & occaſionem, Cordis nempè parenchyma explicando, ſicque ad ſui contractionem mutuam irritando.

Dilatat… cordis c…

CVII. Explicat autem Cordis ventriculum dextrum (cui omne Cordis motûs initium adſcribimus) & quidem naturaliter ſanguis tum aſcendens, tum deſcendens in ipſum propulſus, & in eodem ex aucto tunc ſimul in ipſo igne vitali rarefactus, ideòque ſpatium majus quàm priùs occupans, ſicque neceſſariò ventriculi parietes ab invicem deducens.

Ignis vi… quomodò … cendatur quid præ…

CVIII. Hunc Ignem vitalem docuimus alibi accendi in dextro Cordis Ventriculo ex confluxu Bilis ſanguini aſcendenti, & Lymphæ, ſuccique Pancreatici Sanguini Deſcendenti admiſtorum, ſimulque effervescentium, quin ob iſtam Effervescentiam partes ſuas igneas deferentium; quæ compedibus ſuis liberatæ ingrediantur & immiſceantur penitiùs & potentiùs partibus Sanguinis magis pinguibus & butyroſis (unde & calor in Corde augetur) quas, utpotè denſas, rarefaciunt & a centro quaſi ad circumferentiam explicant: ſicut id Ignis proprium eſſe infinita evincunt exempla omnibus & paſſim obvia: Lac putà igni ſuperpoſitum in lebete: Gummata Oleoſa: Thus, Succinum & ſimilia itidem prunæ ardenti impoſita & mox valdè rarefacta.

Contracti… cordis ca…

CIX. Sic ergò à ſanguine rarefacto explicatus Ventriculus dexter ad ſui contractionem mox ſecuturam irritatur.

CX. Irritatum autem cordis parenchyma muſculoſum ad ſui contractionem, illam Spirituum animalium continuè à cerebro ad cor confluentium ope abſolvit.

Pulſus ma… gnus unde…

CXI. Quemadmodùm verò ſanguis valdè multùmque rarefactus ſpatium deſiderat, quo contineatur, amplum, ita tunc ampliùs expanduntur non tantùm cordis ventriculi, verùm ipſæ quoque Arteriæ, fitque tunc ſimul Pulſus magnus.

Parvus und…

CXII. Contrà verò quemadmodùm ſanguis parùm rareſcens ſpatium, quo contineatur, deſiderat minus; ita tunc minùs explicantur non tantùm Cordis ventriculi, verùm ipſæ quoque Arteriæ, fitque Pulſus parvus.

CXIII. Adeò ut Pulſus magnitudo vel parvitas ſequatur ſanguinis rarefactionem majorem, vel minorem.

Ad ſanguinis rarefactionem quatuor concurrunt.

CXIV. Ad Sanguinis autem rarefactionem quatuor concurrunt deſiderantur que ſemper ac neceſſariò: primò diſpoſitio in Sanguine apta iſti rarefactioni, ut & ſecundò Cauſa ipſum rarefaciens; quibus accedit tertiò cavitatum vaſorumque ſanguinem continentium ac vehentium aptitudo ad ſui expanſionem; ac denique, cùm ſanguis motu perpetuo, ideòque circulari ferri debeat, quartò cauſa motum efficiens ac conſervans.

CXV. Hæc, inquam, quatuor nî concurrant debitè, ſanguinis rarefactio haud procedet ritè, quin modis variis lædetur & labefactabitur.

1. Diſpoſitio in ſanguine…

CXVI. Dixi requiri primò *in Sanguine diſpoſitionem ad rareſcendum aptam*; quæ uno verbo in

ejus

ejus conſiſtit denſitate laudabili, ob quam è vaſis effuſus concreſcere ac coagulari ſolet ſponte.

CXVII. Hæc Sanguinis denſitas ſi unquam pereat, commodè ac ſufficienter rarefieri non poterit Sanguis.

CXVIII. Hanc verò denſitatem ab Acido ipſi admiſto pendere, varia ſunt quæ doceant & evincant, imprimis Acidus liquor in apertum Vas per ſyringam infuſus, Sanguinem mox coagulans; ut nunc ſileam obviam cuivis, notamque Lactis calentis ab Acido coagulationem; Lac autem & Sanguinem parùm inter ſe differre, conſtans fuit hactenus Medicorum opinio.

CXIX. Dixi requiri ſecundò *Cauſam in Corde Sanguinem rarefacientem*; quam *Ignem vitalem* non male dixeris; cùm à Solo Igne fiat Rarefactio, (quantum ſaltem mihi hactenus licuit experiri) & ab hoc in Corde producto excitatoque Igne pendeat noſtra vita.

CXX. Hic Ignis quoties vel parcior vel imbecillior excitatur in Corde, toties Sanguinem minùs quoque rarefieri, arguit pulſus ſemper tunc minor naturali.

CXXI. Dixi requiri tertiò ad Sanguinis rarefactionem laudabilem ac permanentem *Cavitatum*, Auricularum putà Ventriculorumque Cordis, atque *Vaſorum*, Arteriarum putà Venarumque ipſum *continentium*, *vehentiumque aptitudinem ad ſui expanſionem*.

CXXII. Quoniam ſcilicet concluditur illis Sanguis noſter, omninò neceſſum, quoties illo plena ſunt, ſi ampliùs rareſcat, (uti reverà continue ſecundùm naturam plùs minùs rareſcit) ut ſecundùm ejuſdem intenſionem plus minùs explicentur.

CXXIII. Cùm enim Sanguis rarefactus majorem, quàm priùs occupet locum, Sanguinis autem locus ſint dictæ Cordis Cavitates atque Vaſa, ſi hoc ſuo loco contineri debeat Sanguis, ad hujus rarefactionem partiumque adeò explicationem explicari quoque debet Locus ipſum proximè concludens.

CXXIV. Hoc autem non tantùm neceſſariò fieri oportere, evincit Ratio, ſed idem actu fieri, confirmat Experientia; Videmus enim tangimuſque, quoties ab aucto undecunque Cordis Igne per calorem in corpore univerſo ſimul auctum ſeſe manifeſtante Sanguis in eodem magis rarefit, Arterias quoque & Venas, præſertim tum molliores; tum ſenſibus externis magis expoſitas, itidem ampliores ac tumentiores.

CXXV. Quod ſi minùs explicari poſſint prædicta præſertim Vaſa, tunc obſervamus vel 1. ipſa ſubinde rumpi, vel quovis modo aperiri, unde ſequitur hæmorrhagia, eaque nunc interna, nunc externa: vel 2. Suffocationis periculum magnum imminere, quod priùs non tollitur, quàm aperto vaſe ſufficienti quantitate ſit eductus Sanguis, & locus reliquo paratus amplior.

CXXVI. Non poteſt enim in Corde rareſcens Sanguis, quemadmodum in aheno rareſcens Lac, pedetentim aſſurgere, tandemque effundi; quoniam, ut jam dictum & nulli non debet eſſe notum, Cordis Cavitatibus, Vaſiſque concluditur undique Sanguis, non item aheno Lac, cui patet exitus; hoc namque denegato vi rumperetur Vas continens Lac igni appoſitum vel impoſitum, uti ejus rei exempla quotidiana ſunt apud Chymicos, liquores denſos igne nimis potenti urgentes, atque vaſa ſua frequenter rumpi dolentes.

CXXVII. Dixi denique quartò, quia in perpetuo & circulari motu verſatus Sanguis, requiri quoque *Cauſam motum iſtum efficientem, conſervantemque*.

CXXVIII. Aliquid ad motum illum efficiendum, promovendumque facere ſæpius memoratam ejuſdem rarefactionem, non ſemel docui, & etiam nunc arbitror; quæ tamen cùm non ſufficiat, conjunxi, quinimo potiorem putavi *Motum Cordis muſculoſum vel Animalem*, cujus ope contrahantur potenter Cordis Ventriculi, propellaturque in Arterias contentus & rarefactus in ipſis Sanguis.

CXXIX. Motum verò animalem à ſpiritibus animalibus per Nervos à Cerebro ac Cerebello delatis pendere ac produci, paucos puto ſuper eſſe, qui ampliùs dubitent.

CXXX. Facit hîc quoque cordis Motus animalis ad Sanguinis rarefactionem quatenus ipſo deficiente Sanguis ſponte ac ſuæ rarefactionis vi ſolâ ſufficienter è Cordis thalamis erumpere non poteſt quin brevi ſequatur Ignis Vitalis extinctio & Animalis Mors. *Motum Cordis Animalem ad Sanguinis Rarefactionem facere.*

CXXXI. Quemadmodum autem docuimus in ſuperioribus, *Pulſum Magnum & Parvum* dictum *deberi Sanguini magis vel minùs rarefacto*, concurrente Arteriarum naturali ſeſe explicandi aptitudine; ita nunc aſſerimus, *Pulſum Robuſtum aut Debilem acceptum ferendum potentiori aut infirmiori Cordis Motui & contractioni Animali*. *Pulſus Robuſtus & Debilis unde.*

CXXXII. Quemadmodum rurſum docuimus modò, ad Sanguinis Rarefactionem concurrere quoque Pulſum potentem, ita nunc viciſſim aſſerimus, ad pulſum robuſtum facere Sanguinis Rarefactionem.

CXXXIII. Ut enim Spiritus Animales tum copioſi, tum laudabiles ac potentes ſeparentur à Sanguine in Cerebro ac Cerebello, inter alia requiritur quoque laudabilis diſpoſitio in Sanguine, quæ fruſtra deſideratur in ipſo, quando debita non fit ejus in Corde rarefactio. *Spirituum Animalium copioſorum & laudabilium ſeparatio unde.*

CXXXIV. Ad omnium namque Functionum integritatem atque valetudinem proſperam requiritur ſingularum integritas; poſtquam infrequenter accidit, ut Functionum una lædatur, quin mox aliàs; & ſæpè omnes in conſenſum trahat & ſimul lædat; ita ſunt ſimul catenatæ cunctæ noſtræ functiones, ſive ad vitam ſimpliciter, ſive ad ipſius commoditatem deſiderentur. *Ad omnium functionum integritatem requiritur ſingularum integritas.*

CXXXV. Cùm igitur Cordis motus & contractio per ſpiritus animales abſolvatur, *Robuſtus Pulſus* fiet, quoties copiâ ſufficienti ad Cor confluunt prædicti ſpiritus, & Ipſum potenter contrahunt: *Debilis* verò quoties copiâ deficiunt, nec ſatis potenter ipſum contrahunt. *Quando Robuſtus, quando debilis fit pulſus*

CXXXVI. Præter Spirituum Animalium abundantiam Pulſum Robuſtum efficientem, concurrere ſolet *Irritatio*, ſive *Naturalis* à Sanguinis Rarefactione magnâ pendens, ſive *Non naturalis*, à Corporis Motu vehementiore, Animis affectu diverſo, Aëris æſtu, Alimentis Spirituoſis & Aromaticis, &c. orta, ſive *Præternaturalis*, ab humore aut halitu Acri, & ſimilibus excitata. *Ad Robuſt pulſum concurrit Irritatio Naturalis, vel Non naturalis. Vel præternaturalis.*

CXXXVII. Quamvis enim abundarent in Corpore Spiritus Animales, non fiet tamen Pulſus Robuſtior, niſi vel ad Sanguinem citiùs potentiùſque in Cordis Ventriculo dextro rarefactum expellendum, aliamve moleſtiam irritetur Cor ad validiorem ſui contractionem.

CXXXVIII. Quemadmodùm igitur *Robuſtioris Pulſus Efficiens Cauſa* eſt Spiritus Animalis copioſus, ita *Cauſa ſine quâ non* talis Pulſus eſt Irritatio quælibet potentior in Corde. *Irritatio qualis cauſa Pulſus Robuſtioris.*

CXXXIX. *Eadem Irritatio* non ſemper eodem contingens modo *Cauſa* eſt *unica & adequata Pulſus frequentioris aut rarioris*. *Eadem Cauſa Pulſus frequentioris & rarioris.*

CXL. Quamdiu enim ſecundùm naturam omnia ſe habent in Corporis noſtri œconomiâ, tamdiu mediocris eſt quoad frequentiam æque ac magnitudinem robuſque Pulſus. *Et quidem à cauſa naturali.*

CXLI. Quando autem Sanguis potentiùs citiùſve ſolito rareſcit, citiùs quoque ad ſui contractionem irritatur Cor, fitque neceſſariò Pulſus frequentior.

CXLII. Eadem illa irritatio accidere poteſt à Cauſâ præternaturali, Acrimoniâ putâ humorum, vaporumve unâ cum Sanguine ad Cor delatorum; ut & à Flatibus & halitibus Cor expandentibus & itidem ad ſui contractionem irritantibus. *Vel præternaturali.*

CXLIII.

Vnde Pulſus frequentior.

CXLIII. Adeo ut *Pulſus* omnis *Naturali Frequentior* agnoſcat pro Causâ ſui adæquata *Irritationem ſolito crebriorem aut moleſtiorem*, ad ſui contractionem Cor urgentem: ſive illa Irritatio fiat à *Cauſa Naturali*, *Sanguine* putà rarefacto, ſive contingat à *Cauſa præter Naturæ leges ad* Cor delata, *humoribus* putà intemperatis & Acribus, *flatibuſve & halitibus* vel ſuâ *flatulentia*, vel ſuâ *Acrimonia* Cor moleſtantibus.

Vnde rarior.

CXLIV. *Pulſus* autem *ſolito rarior* accidit nunc propter *irritationem Cordis rariorem*, nunc propter *ipſius ſeſe contrahendi vim debiliorem*, nunc propter *ejuſdem explicationem violentam, permanentemque*, ſive illa contingat *à Sanguine copioſo*, *nimiùmvè rarefactò*, ſive *à flatibus* in Cordis Ventriculis hærentibus, ipſoſque continuè diſtendentibus.

Varias Pulſuum læſiones concurrere.

CXLV. Quòd ſi quis ea, quæ nunc & antea protuli, conferat ſimul, agnoſcet facilè, quî variæ Pulſuum læſorum ſpecies concurrere poſſint.

1. Pulſus Major Robuſtior & Frequentior.

CXLVI. Nam 1. facilè conſtat, quî *Pulſum Major*, *Robuſtior*, *ac Frequentior* ſimul coincidere poſſint. Quoties namque in corpore priùs ſano & Sanguinis mediocrem quantitatem habente ab Aëris æſtu, vel Alimentis Aromaticis, aliâve causâ ſimili augetur Bilis Acrimonia, mox & in dextro Cordis Ventriculo Ignis vitalis, utique unà cum Sanguinis rarefactione majore fiet *Pulſus Major*; quin eo ipſo irritabitur Cor celeriùs ſæpiuſque ad ſui Contractionem, unde *Pulſus* continget ſimul *Frequentior*: Ob quam prædictam Sanguinis Rarefactionem majorem cùm non impediatur, quin promoveatur potiùs Spirituum Animalium à reliquo Sanguine ſecretio, accedet major Spirituum dictorum copia ad ipſum Cor, unde fiet quoque *Pulſus robuſtior*, ad propellendum forâs Sanguinem, ipſum Cor ſolito magis urgentem ac dilatantem.

2. Minor Debilior, & Rarior.

CXLVII. 2. *Pulſus Minor*, *Debilior*, *& Rarior* accidet, quoties contrarium eveniet, atque ab Aëre frigido humidoque, vel Alimentis crudis craſſiſque, aliiſve Pituita cumulatur in corpore; tunc enim ſanguis reddetur ſuæ rarefactioni minus aptus; nec tantùm Bilis, ſed Succus quivis Acidus obtundetur ita, ut minus Ignis ex ipſorum confluxu excitetur in dextro Cordis Ventriculo unde non tantùm minùs ſegniùſque rareſcet ibidem ſanguis, minùs expandentur Cordis Ventriculi, ac conſequenter Ipſæ Arteriæ, fietque *Pulſus Minor*; ſed præterea tardiùs ad ſui contractionem irritabitur Cor, fietque *Pulſus Rarior*; denique ineptior reddetur Sanguis ad Spiritum ſuum Volatilem promendum in Cerebro ac Cerebello, qui proinde parcior accedet ad ipſum Cor, fietque *Pulſus Debilior*.

3. Frequentior, Minor, & Debilior.

CXLVIII. Atque hæc quidem facilè capiuntur; major autem deſficultas occurit, quoties læſi Pulsûs ſpecies concurrunt tales, quales ex vulgò creditis præjudicis deducere non poſſumus, reverà tamen in ægris obſervamus: qualis eſt 3 *Pulſus Frequentior*, ſimulque *Minor & Debilior*: quem tamen ex præmiſſis à nobis fundamentis non ita difficulter explicari poſſe putamus, & quidem ita, ut cum praxi Medicâ multùm quadret noſtra ſententia; quod ſemper ac unicè ſpectandum à Medicis veris, nec inanem gloriam, ſed ægrorum commodum quærentibus.

Hic Pulſus in principio Febrium intermittentiũ Minoris cauſa.

CXLIX. Talem autem Pulſum ſemper obſervamus in principio Febrium intermitentium, quando nempe aliquis Tactu percipi poteſt Pulſus Minorem autem tunc aſſerimus Pulſum propter impeditam diminutamque tunc ſanguinis Rarefactionem, Frigoris comitis Cauſæ adſeribendam, Halitibus putà Acidis à Succo Pancreatico in quibuſdam ſuis Ductibus lateralibus propter moram & ſtagnationem Acriore facto & vitioſam in tenui Inteſtino Effervеſcentiam producente ortis, & per Venas, Ductumque Thoracicum ad Cor penetrantibus, ſanguinemque nimis coagulantibus, ſicque ad ſui rarefactionem laudabilem ac deſideratam ineptum reddentibus.

5. Debil. cauſa.

CL. Cùm proinde minùs rarefiat Sanguis, minùs quoque explicantur Cordis Ventriculi, minorique labore opus eſt ad ipſius Expulſionem, non requiritur ergò Potentior Pulſus, cùm ſufficiat *Debilior*; adde quòd ex vitiatâ illâ ſanguinis Mutatione ac Rarefactione in Corde, univerſus ſanguis reddatur ineptior Spiritui Animali in Cerebro ac Cerebello ſuppeditando; unde non mirum, ſi cùm univerſus corporis Motus Animalis tunc fiat Debilior, ſimilem in Corde quoque obſervare liceat: adde quòd Halitus tunc temporis per univerſum corpus diſtributi & Oſcitationem Pandiculationemque producentes, non raro in Capite vertiginem pariant, & motum Spirituum Animalium conturbantes *Pulſus Debilitatem* non parum augeant.

Frequentiæ riscauſa.

CLI. Quod autem tunc *Pulſus* obſervetur ſemper *Frequentior*, id non evenit, uti vulgo aliqui fabulantur, quòd æſtus tunc interiora magis angat & urgeat, (licet nullâ is percipiatur ratione, nullo ſenſu) & Natura, quod magnitudine præſtare nequit, conetur frequentiâ compenſare: Hæc enim omnia ſunt præjudiciorum inveteratorum fœtus ac fructus.

Irritatio Acrimoniæ acida.

CLII. Contingit enim *frequentia* illa *Pulſus* ab Irritatione continuâ & moleſtâ Cordis, facta non ab æſtu illo imaginario, non à Sanguine valdè rarefacto Cordiſque Ventriculum dextrum expandente, verùm ab eorundem halituum prædictorum & in Cordis Ventriculos penetrantium Acrimoniâ, ſed Acidâ, ipſius ſubſtantiam mordicante, atque ſic ad ſui Contractionem frequentiorem continuè ſtimulante.

Quod probatur.

CLIII. Talem Acrimoniam in Corpore exiſtere, confirmant & evincunt Horror, & Rigor, Tremorve comites, atque ad violentam coactamque univerſi corporis agitationem concuſſionemque ita urgentes, ut nulla imaginabili Animi conſtantiâ, nullo Voluntatis arbitrio impediri poſſit talis concuſſio; quam minuunt tantùm, tolluntque quæ apta ſunt nata temperare Acrimoniam Acidam, uti ſunt Salia Volatilia & Oleoſa, præſertim cum Spiritu Volatili.

CLIV. Quod ſi Artus per Muſculos ſibi oppoſitos ad Voluntatis imperium moveri ſolitos nequimus tunc liberè movere, an mirabimur, ſimili quaſſatione coactâ frequentiùs contrahi Cor ipſi immediato Voluntatis noſtræ dictamini nunquam obſecundans?

CLV. *Frequentia* igitur *Pulſus* non debetur neſcio cui ficto Calori in Corde tũc aucto, verùm frigori potius, aut veriùs halitui Acido Acriori ad ſui Contractionem continuam Cor vellicanti, & uti dictum, eò delato.

Anguſtiæ ſumma, Anhelationis difficultas in intermittentium Febrium unde.

CLVI. Accidit nonnunquam, ut in dictarum Febrium Intermittentium initiis *Anguſtia ſumma & Anhelationis difficultas inexplicabilis ac penè inexpugnabilis* urgeat ægros, ita, ut in Suffocationis periculo ſe verſari querantur, quam ortum habere arbitramur non tàm ab halitibus quàm flatibus ex Pituitâ lentâ in tenui Inteſtino repertâ in vitioſâ illâ Effervеſcentiâ productis, ac ſimul per vias nominatas ad Cor penetrantibus, ac inde ad Pulmonum Vaſa & ſubſtantiam tranſeuntibus, ibidemque hærentibus, quinimò ipſorum parenchyma potente explicantibus, atque ad reciprocam complicationem ineptum reddentibus: quemadmodum in pluribus deduximus, ubi de Suffocationis cauſis variis alibi egimus.

Pulſus Parvus vel Magnus cum Mediocriter robuſto.

CLVII. Non memmini me unquam Pulſum obſervare *Parvum cum Potenti*, *aut Magnum cum Debili*; quamvis nonnunquam obſervaverim *Parvum*, *Magnumve cum Mediocri* quoad robur; ac vice verſâ *Potentem*, *Debilemve cum Mediocri* quoad magnitudinem.

Et potens vel Debilis cum Mediocriter magnus.

CLVIII. Hos verò ſimul quoque conſiſtere poſſe, ſuadet Ratio à ſingulorum Cauſis petita, ut non videatur neceſſum illud pluribus probare.

CLIX. Atque hæc de abſolutis Pulſuum differentiis, & ipſarum Cauſis hac occaſione dicta ſufficiant.

ciant. Aliquid de Inæqualitate Pulsûs, ac præſertim de intermittente Pulſu addendum, antequam ſingula Peſti accommodemus.

CLX. Inæqualitas Pulſûs dicitur, quando nunc Magnus, & mox iterum parvus exiſtit; nunc robuſtus, mox debilis; nunc frequens, mox rarus.

CLXI. Tales autem pulſus inæquales ſatis frequenter occurrunt in praxi Medicâ, & quidem in Febribus pleriſque, & ipſa quoque Peſte.

CLXII. Pendet autem illa Pulſûs inæqualitas à cujuſvis ſpeciei cauſa inæqualiter agente.

CLXIII. Sic Pulſus *nunc Magnus*, *mox parvus* pendet 1. *à Sanguine diverſo* in cor delato, & nunc quidem plus, mox minùs denſo, coagulatoque. 2. *ab Igne vitali vario* in dextro Cordis ventriculo ex aſcendentis deſcendentiſque Sanguinis varii confluxu excitato, nunc quidem majore, nunc verò minore.

CLXIV. *Sanguis diverſus* exiſtit, tum ratione Lymphæ, Succique Pancreatici ſanguini deſcendenti, tum ratione Bilis ſanguini aſcendenti admiſtorum; & illam in ſanguine confluente diverſitatem parientium.

CLXV. Quemadmodùm enim à Lymphæ, Succique Pancreatici aciditate aucta ſanguis coagulatur potentiùs, redditurque denſior; ita à Bile acriore, magiſque volatili ſolvitur, frangiturque ejuſdem ſanguinis conſiſtentia, redditurque ipſe minùs denſus.

CLXVI. Prout autem in illo ſanguinis utriuſque confluxu ſanguis vel Acidior, vel Bilioſior dextrum Cordis ventriculum ingreditur, ita ex illa miſcella oritur aliàs denſior, aliàs minùs denſus ſanguis, adeòque magis vel minùs aptus ſuæ rarefactioni.

CLXVII. Quemadmodum verò in *ſtatu naturali* proportionem inter ſe ſervant Humores prædicti, qui ſinguli continuè pariantur *ſibi ſimiles*, & *quantitate* forſan *eadem*; ita in ſtatu præternaturali non tantùm mutatur ſingulorum *qualitas*; *ſed & quantitas*: unde neceſſariò conſequitur magna quoque in ſanguine diverſitas.

CLXVIII. Sed non tantùm ipſorum *quantitas & qualitas* mutatur, verùm eorundem inſuper *Motus*; adeò ut ratione quantitatis qualitatiſque ſuæ mutatæ, ut alia nunc taceam, quę fortuitò accidentia itidem aliquam poſſunt in ipſis afferre mutationem) eorundem Motus nunc promoveri ac præcipitari, nunc contrà retardari & impediri poſſit.

CLXIX. Prout autem citiùs vel tardiùs ad ſanguinem affluit nunc Bilis, nunc Lympha, ſuccuſve Pancreaticus, Major quoque vel Minor accidet ipſi tunc in corde exiſtenti quoad conſiſtentiam mutatio; unde Pulſûs conſequi poteſt inæqualitas.

CLXX. Quod de mutatione ſanguinis quoad ſui conſiſtentiam ex prædictorum Liquorum affluxu dixi, venit quoque dicendum de *Igne vitali gradibus & vi diverſis* in corde excitato: poſtquam ipſum qui nominatorum Liquorum, Bilis, & Lymphæ, ſuccique Pancreatici confluxui non ſemel adſcripſi, & etiam nunc adſcribendum exiſtimo.

CLXXI. Ex hac verò ſanguinis rarefactione inæquali pendet quoque *Spirituum Animalium generatio inæqualis*, & quodammodò forſan *pulſus in robore* contingens *Inæqualitas*.

CLXXII. Utplurimùm certè *pulſus robuſtus* conſequitur Pulſum magnum, & debilis parvum; quamvis non raro ex *Animi Affectibus pendeat* quoque *ipſius inæqualitas*: obſervamus enim tunc temporis nunc robuſtiorem, nunc debiliorem Pulſum; unde non mirum, ſi agitata diverſimodè pro animi affectus, pro lubitu excitatos, Anima, non parùm mutetur quoad robur Pulſus.

CLXXIII. *Inæqualitatem* proinde *pulſus quoad robur* putamus pendere poſſe tum à *Pulſu quoad magnitudinem inæquali*, tum *ab Animi Affectibus*, aut *ſimili affectioni corpori contingente*.

CLXXIV. Quemadmodùm enim ex Animi affectu quovis conturbantur in ſuo motu ordinario, & ordinato ſpiritus animales, hincque omnis Motus animalis fit inordinatus, & inæqualis; ita accidunt aliquando quædam corpori abſque Animi affectu, quæ ſimilem conturbationem excitant in ſpiritibus Animalibus, quemadmodùm id accidit in *Tremore coacto*, & nullatenus Senio, aut debilitati naturali adſcribendo.

CLXXV. Tale quid autem in Peſte accidere, conſtat nõ tantùm ex *levi delirio* perpetuò ferè lue iſta Infectos comitante, verùm *ex tremulo partium omnium motu* ſimul concurrente, &, quamdiu malum ſævit, permanente. *Qui in peſte locum habet.*

CLXXVI. Atque hæ videntur mihi Pulſûs in magnitudine ac robore inæqualis cauſæ: tranſeamus ad *frequentiam*, in qua *Inæqualitas* obſervatur ſæpenumerò in Ægris.

CLXXVII. Hanc verò non dubito deducere ab *Inæquali Irritatione ventriculorum cordis ad ſui Contractionem*, ſive illa pendeat, 1. *à Sanguinis rarefactione inæquali*; ſive adſcribenda ſit 2. *univerſali animalium ſpirituum agitationi* inordinatæ ac inæquali ob animi affectus varios animam confundentes & inæqualiter agitantes; ſive deducenda ſit 3. ab *inſenſili*, hoc eſt, ab Anima non obſervata *corporis affectione*, tremulum ac inæqualem ſpirituum Animalium quaquaverſùm, ac proinde ad Cor quoque, concitatum motum producente; ſive debeatur 4. *Humoribus*, *halitibus*, *vaporibuſque Acribus*, ſed *Inæqualiter* unà cum Sanguine ad Cor tendentibus, & inæqualiter ad ſui Contractionem ipſum irritantibus; ſive accepta ferenda ſit 5. *Flatibus* itidem *Inæqualiter ad cor delatis*, aut *inæqualiter viſcidis* exiſtentibus, ac ſimiliter vel *inæqualiter Cor irritantibus*, vel *inæqualiter ipſius contractioni reſiſtentibus*, atque aliquando faciliùs ſe cum ſanguine excludi patientibus, aliquando difficilius, atque ſic prædictam contractionem morantibus. *Pulſus inæqualitas & frequentia unde.*

CLXXVIII. *Intermittentem* quandoque in Ægris, & ſatis ſæpè, Pulſum adſcribimus 1. *impeditæ ad tempus*, protractæve *ſanguinis rarefactioni*, undecunque tandem ortæ. 2. *Impedito tantiſper ſpirituum Animalium* ad Cor affluxui. 3. *Impeditæ* aliquandiu *Cordis* à flatibus præſertim valdè viſcidis contractioni. *Pulſus intermittens unde.*

CLXXIX. Atque hæc in Genere de horumce pulſuum differentiis & cauſis proferre placuit; videamus nunc, qui ea, quæ diximus, Peſti quadrent, poſtquam in ipſa pulſum plurimùm variare obſervamus. *Quænã pulſus varietas in peſte obtineat.*

CLXXX Occurrit ergò *in Peſte pulſus aliàs magnus*, *aliàs parvus*.

CLXXXI. Magnus permanet, quamdiu potens exiſtit in corpore Acidum, idemque ſanguini admiſcetur convenienter, ipſumq; ritè coagulatum idoneum ſervat, ut valdè rareſcat. *Aliàs magnus.*

CLXXXII. Parvus redditur, taliſque durat, ubi Acidi vis fracta eſt à Sale volatili Acriori & peſtilenti, vel ſeorſim ſanguini admiſto, vel Bili priùs confuſo, & illam Volatilem magis & Acriorem præſtante. *Aliàs parvus.*

CLXXXIII. Nihil enim impedit Acidum exiſtere in corpore potens, idemque ſanguinem valdè coagulans, (ſive tale in ipſo præexiſtat, ſive tale copioſè aſſumatur) atque hactenus permanere Pulſum magnum; & ſimul in eodem continere venenum peſtilens citiùs ſeriùſve illud acidum domans aut Bilem ita inficiens, ſanguinemque aſcendentem adeò corrumpens ac diſſolvens, ut non rarò inopinata mors ſuccedat. *Unde in peſte mors inopinata.*

CLXXXIV. Illud verò accidit præſertim, quãdo inæqualis eſt in Magnitudine Pulſus, nunc magnus, mox parvus. *Et quando.*

CLXXXV. Etenim magnus exiſtit, quoties ſanguinis Acidum prædominium habet in Corde; uti contra Parvus, quoties Sal Volatile Acrius ibidem dominatur.

CLXXXVI. Hoc ubi aliquandiu permanet, mi- *Et quare.*

mirum non eſt, ſi tunc ſubitò ſuffocetur ac necetur Æger, quatenus ſolutus à volatili Sale ſanguis extinguit & opprimit vitalem Ignem, tunc minùs quoque potentem propter vitioſam, nec ſatis acrem factam utriuſque ſanguinis Effervescentiam, & quidem ob vitiatam utriuſque Acidi & ſalſi proportionem; ſine quâ mediocritas laudabilis conſtare nequit.

Magnus & parvus pulſus unde.

CLXXXVII. Magnus ergò fit in peſte pulſus ab acido ſuperſtite, aut aſſumpto; Parvus contrà à veneno peſtilenti volatili & acri ſanguinis conſiſtentiam minuente aut tollente.

Sanguis aliquando conſiſtens, aliquãdo diſſolutus unde.

CLXXXVIII. Hinc eſt quoque, (ut id obiter moneam,) quòd ſanguis Peſte affectorum aliquando magis conſiſtens obſervetur, ſæpiùs diſſolutus & ſponte coagulari neſcius.

Pulſus alia varietas.

CLXXXIX. *Pulſus* eorundem obſervatur aliquando ſatis *Robuſtus*, & tandem valdè *debilis*; quandoq; ac imprimis ubi omnia in pejus vergunt *Inæqualis*.

Robuſtus.

CXC. *Robuſtus* permanet, quamdiu magnus continuat; ob cauſas ſuperiùs allegatas.

Debilior.

CXCI. *Debilior* fit, quamprimùm minor redditur, vireſque acquirit eundo Virus peſtilens, aut conſternatio ipſorum mentem occupat & metus.

CXCII. Sequitur namque pulſûs Debilitas, quemadmodùm docuimus, tum 1. ejuſdem Parvitatem; tum 2. Animi affectum quemvis cum Metu aut conſternatione conjunctum; tum 3. peculiarem Spirituum Animalium alterationem univerſum corporis motum Animalem debilitantem, ac tremorem comitem habentem: qualem in Peſte familiarem, in præcedentibus notavi.

Inæqualis.

CXCIII. *Inæqualis fit in robore pulſus*, ob cauſas prædictas ſimul in corpore exiſtentes, atque alternatim vim ſuam exerentes; donec tandem aut ſuperetur emendeturque in totum Venenum peſtilens, aut idem quacunque tandem de cauſâ dominium abſolutum, idque aut manifeſtè, aut clanculum nanciſcatur, *Æ*grumque perimat.

Qui medicamenta ſe habeant in peſte infectis.

CXCIV. Quiſquis enim attentè curavit Peſte infectos, potuit obſervare, aliquando ipſos vel in totum vel ex parte reſpuere medicamenta, vel non ſatis diligenter aſſumere, ac in eorundem uſu perſeverare, vel mox iterum evomere, atque ſic fruſtrà uſurpare, vel ſine fructu ac ſucceſſu eadem capere, hoc eſt, ſine exſpectato ſudore, vel non ſatis convenientia accipere, vel noxiis quoque nimiùm indulgere; vel quovis alio modo venenum promoveri non autem corrigi.

Et quid inde ſequatur.

CXCV. Ubi autem illorum unum vel plura eveniunt, non mirum, non curari, at perire potiùs Ægros, ubi præterea mira Dei cuncta modo incomprehenſibili gubernantis providentia elucet, quam imprimis patefacit praxis Medica.

Pulſus alia varietas.

CXCVI. Obſervatur etiam in peſte correptis *pulſus* plerumque *frequentior*, & ſubinde *inæqualis*.

Frequenter.

CXCVII. *Frequentia* ejus *aucta* imprimis adſcribenda Veneni peſtiferi *Acrimoniæ*, unde mordicatum Cor excitatur ad frequentiorem ſui contractionem, etiam tunc, ubi ab eâdem cauſâ & minor & debilior fit.

Inæqualitas in ea.

CXCVIII. *Inæqualitas* verò in *pulſus frequentia* tunc ſæpè obſervata adſcribi poteſt ac debet, tum 1. illi acrimoniæ non ſemper æquali ad cor delatæ, ob ſanguinem diverſum ubicunque illi admiſtum, & quidem nunc in dextro cordis ventriculo, nunc in loco remotiore: tum 2. Aſſumptis medicamentis convenientibus, & acrimoniam illam, non omnem, nec ubique, ſed alicubi & ex parte temperantibus: tum 3. Animi affectibus variis ſubinde excitatis, & hactenus quoque Pulſum inæqualem facientibus.

Pulſus intermittens unde.

CXCIX. *Intermittens* in Peſte *pulſus* debetur imprimis ſanguini magis magiſque corrupto, atque aliquâ ſui parte tunc in Cor delato ad ſui rareſactionem ineptò facto, & quidem à Sale Volatili Acriori; unde meritò periculũ inde ſummum prægnoſcitur, donec tandem in longiori Pulſûs intermiſſione, aut eadem ſæpiùs repetente Mors adveniat, & obruat Ægrum.

CC. Atque ex prædictis de Pulſu diverſo in peſte obſervari ſolito, ejuſque cauſis, puto abundè patere, à Sale valdè volatili & ſimul acriore non incommodè deduci poſſe Peſtem, & hactenus quoque non malè conſtitutam à nobis veneni peſtilentis naturam in Sale tum valdè volatili, tum valdè acri.

CCI. Pergamus itaque ad cætera ſymptomata in Peſte obſervabilia, & videamus, an ex illorum examine idem poſſit confirmari.

Sympto[…] peſtis C[…] palpitat[…]

CCII. Circa *Cordis* Functiones læſas, ſed ſenſibus noſtris externas manifeſtas poſuimus quoque *ipſius palpitationem* ſubinde in Peſte moleſtam.

Quid e[…]

CCIII. Eſt autem *cordis palpitatio*, ut inde noſtri examinis faciamus initium, *inordinatus & confuſus, coactus tamen Cordis motus* verè *convulſivus*, iſq; nunc vehementior, nunc blandior.

Qui dig[…] catur.

CCIV. Hæc Cordis palpitatio quodammodò agnoſci poteſt ex Pulſu Arteriarum; ſolummodò aut plenè agnoſci per manum Cordis regioni applicatam.

Eſſe cor[…] motum […] vulſivu[…]

CCV. Dixi *palpitationem Cordis* eſſe ipſius *Motum Convulſivum*, adeòque *Depravatum*, & non tantùm *Inordinatum & confuſum*, ſed ſimul *violentum & coactum*: hæc enim omnia in cordis palpitatione diſtinctè obſervatâ notari poſſunt.

Inordin[…] & conf[…]

CCVI. *Inordinatus & Confuſus* dicitur mihi in cordis palpitatione ipſius motus, quia nunc major, nunc Minor, nunc robuſtior, nunc debilior, nunc frequentior, nunc rarior obſervatur in dictâ palpitatione Pulſus.

Violent[…] & coact.

CCVII. Eundem *Cordis Motum violentum & coactum* in ſui Palpitatione dixi, quia nonnunquam coſtas vicinas frangit, aut foras propellit, atque illas feriendo inſignem ſonitum parit, extra decumbentis cubiculum, imò domum facilè perceptibilem.

CCVIII. Talem autem Muſculorum partiumve Muſculoſarum *Motum* & inordinatum, & violentum, *Convulſivum* nominamus: meritò proinde *Cordis palpitationem* ſtatuimus ejuſdem *motum convulſivum*.

Ejus ca[…]

CCIX. De cauſâ Motus convulſivi in genere, cordiſque palpitationis in ſpecie, non ſatis convenit inter Scriptores Medicos, nec mirum, quia non iiſdem nituntur omnes principiis, aut potiùs præjudiciis.

CCX. Nos verò unicuique ſuorum tum principiorum aut præjudiciorum, tum ratiocinationum inde deductarum probationem aut confirmationem commendantes, dabimus operam, ut noſtras cogitationes pro virili adſtruamus, quemadmodum hactenus, neglectis alienis adſtruere conati fuimus.

Violenti[…] motus e[…] eſſe ejus dum maj[…]

CCXI. Cùm verò in omni cordis palpitatione occurrat Motus ejus inordinatus & confuſus, non tamen ſemper violentus, & cum vehementi pectoris concuſſione ac verberatione conjunctus; idcircò cenſemus *violentiam* illam eſſe duntaxat ejuſdem *gradum majorem*.

In quibu[…] ſiſtat Eſſ[…] palpitati[…]

CCXII. *Eſſentiam* igitur *palpitationis Cordis* conſiſtere putamus *in motu illo modis omnibus inordinato*, nec tantùm ſecundùm Magnitudinem, Robur, aut Frequentiam; at ſecundùm omnes illos modos ſimul ſumptos.

Quando […] dicendum […] pitare.

CCXIII. Adeò, ut tunc demum Cor palpitans veniat dicendum, quando *in omnibus*, *illis ſpeciebus ſimul ſumptis* obſervatur *pulſus inæqualitas*.

Quando […] violenti[…] quando […]

CCXIV. Cujus inæqualitatis cauſa quævis, ubi gravior exiſtit, atque ſimul *Cor contrahens Cauſa reſtat potens*, tunc demum *Violentia* modò dicta ſimul concurrit, & unicuique manifeſta eſt, non tantùm quoad Tactum, ſed quoad Auditum

ditum quoque ac viſum cordis palpitatio. Ubi verò *debilis* exiſtit *vis Cor contrahens*, tunc talis non adeſt violentia, nec tam manifeſta ſenſibus palpitatio.

CCXV. Quæ proinde cauſa eſt inæqualitatis ſecundùm triplices pulſus ſpecies, eadem cauſa erit cordis palpitationis.

CCXVI. *Inæqualitatis* autem cujuſvis in pulſu cauſam diximus in ſuperioribus eſſe *Cordis ad ſui contractionem irritationem, ſed non ordinatam* & à cauſâ ordinariâ & ordinatâ, *ſed inordinatam* & à cauſâ vel ordinariâ, verùm ſimul inordinatâ, vel extraordinariâ & planè vitioſâ.

CCXVII. Tales cauſæ ſunt 1. Sanguis, *ſed vitioſus*, Acris putà, propter admiſſos humores Acriores, nec à ſanguine temperari aptos, Lympham præſertim, Succumve Pancreaticum, ipſamve Bilem; vel 2. Vapores, Halitus, Flatuſve Acres unà cum ſanguine ad cor delati; vel 3. *Venenum aliquod* naribus attractum, Ore aſſumptum, aut foriniecùs per poros, Vulnera, Ulcera, vel aliter admiſſum, & Sanguini admiſtum, ac ſuam in ipſo Acrimoniam ſervans; vel 4. aliquid in pericardio hærens & Acre, cor mordicans vel pungens.

CCXVIII. Hæc & ſimilia inæqualiter ac inordinatè Cor vellicantia & ad ſui contractionem irritantia cauſæ poſſunt ac ſolent eſſe cordis palpitationis: quod verum eſſe, tum uſurpatorum commiſſorumve obſervatio, tum curatio hujus affectus, hoc eſt, Nocentia, & Juvantia, tum cadaverum ſectio per experientiam probant, vel ſaltem confirmant.

CCXIX. Oritur ergo cordis palpitatio à re quavis cor ad ſui contractionem inordinatè ac inæqualiter irritante; Quòd ſi ejuſdem vis Animalis potens exiſtat, hoc eſt, copioſi ad Cor ferantur ſpiritus, nihilque ejuſdem contractioem impediat, cum vehementi quaſſatione, coſtarumque verberatione accidit illa palpitatio.

CCXX. Quòd ſi contrà invalida ſit cordis facultas Animalis, hoc eſt, pauci ad cor ferantur Spiritus Animales, aut ineptum ſit ad ſui contractionem cor ob flatus viſcidos ipſius ventriculos nimiùm expandentes, aut extremam Sanguinis copiam, vel rarefactionem; tunc talis non obſervatur coſtarum verberatio, ſed ſumma Ægrotantis anxietas, & reſpirationis difficultas, imò anhelatio mirè angens, cum imminentis quaſi continuè ſuffocationis periculo.

CCXXI. Ex quibus omnibus cùm pateat, omne Acre aptum natum eſſe, ubi ad cor venit, ipſum ad ſui palpitationem concitare, idem omninò de Sale volatili, ſed Acri dicendum; unde quoque ſequitur, cùm in Peſte obſervetur nonnunquam cordis palpitatio, hactenus à tali Sale volatili & Acri produci poſſe Peſtem; quod intendimus.

CCXXII. Inter cordis Functiones in Peſte ſubinde læſas primum ac extremum locum occupat *Syncope*; quæ vox Græca licet Hyppocrati ac pleriſque ante Galenum Medicis fuerit ignota, hujus tamen tempore imprimis extitit familiaris, & nunc omninò teritur in Medicorum ſcholis.

CCXXIII. Eſt autem *Syncope graviſſima animi deliquii ſpecies*.

CCXXIV. Quemadmodùm enim in leviori Animi deliquii ſpecie imprimis obſervatur *Ventriculus affectus*, ita in ejuſdem ſpecie graviori & graviſſimâ obſervatur *Cor imprimis affectum*.

CCXXV. Obſervatur, inquam, in leviori Animi deliquii ſpecie ventriculus imprimis affectus, & quidem ipſi ægro, ex propriæ afflictionis ſenſatione, & quidem à vaporibus vel halitibus ad ſuperiùs ventriculi orificium elevatis, & inexplicabilem moleſtiam, Animi deliquii ac defectus nomine notam, parientibus, ſæpè cum nauſeâ, quin & vomitu, ut & vertigine, auriumque tinnitu; nonnunquam ſine illis.

CCXXVI. In graviore autem Animi deliquii ſpecie, adeòque *ſyncope* obſervatur cor imprimis affectum, non quidem ab Ægro, qui *omni ſenſu externo ac interno, & omni motu, ipſoque adeò pulſu, ac reſpiratione*, quæ in Apoplexiâ permanere ſolent, tunc *deſtituitur*, ſed ab Adſtantibus, ac Medicis, & quidem tum per functionum omnium Abolitionem, quantum ſaltem externis ſenſibus judicari poteſt, tum per comitem faciei pallorem, ſudoremque frigidum & craſſum Ægris expreſſum. — *In graviori cor.*

CCXXVII. Quemadmodum verò *in leviore animi deliquio ſenſus externi ac interni non raro permanere* ſolent in Aegris, adeò ut tunc quæ circa ſe fiunt ac dicuntur, obſervent, ac poſt finitum paroxyſmum referant; licèt durante eodem *nec loqui, nec alio aliquo ſigno, per animalem partium motum faciendo*, mentem ſuam & cogitationes, imò anxietates ſuas poſſint Adſtantibus explicare. — *In levi deliquio ſenſus permanere.*

CCXXVIII. *Ita in omni graviori animi deliquio*, & impris ejus ſpecie graviſſimâ, *Syncope*, *unà cum Animali Motu aboletur ad tempus omnis ſenſus tàm externus, quàm internus*, & ita quidem, ut pro mortuis habeantur pleriſque Aegri; nec mirum, cùm magis mortuis, quàm vivis tunc ſimiles ſint, atque tàm frequenter in tali paroxyſmo reverà vitam cum morte commutent, & fiant, quod videbantur eſſe. — *In gravi unà cum motu animali aboleri.*

CCXXIX. Hujus *ſyncopes naturam* eſſentiamq; ut manifeſtemus, conſiderabimus, quæ in ipſâ diximus eſſe obſervabilia & peculiara. — *Quænam in ſyncope obſerventur Functiones læſæ.*

CCXXX. Obſervantur ergò in ſyncope omnes functiones tum Naturales, tum Animales abolitæ, ad tempus ſaltem à ſenſu externo abſtractæ.

CCXXXI. In *Apoplexia* quidem abolentur quoque omnes penè functiones, ſolo permanente ac obſervabili *pulſu ac reſpiratione*, quibus tandem quoque abolitis Mors ſuccedit, non *ſyncope*; cùm ſi quis accuratè utrumque affectum conſideret, non facilè ſit arbitraturus, Apoplexiæ ſucceſſiſſe Syncopen. — *Quænam in apoplexia.*

CCXXXII. Dico, ſi quis accuratè utrumque affectum conſideret; nam ſi quis confuſè duntaxat, ac ſuperficie tenus utrumque ſpectet, non mirum ſi cum plebe judicet.

CCXXXIII. In accurato autem utriuſque examine conſiderabitur tum *Modus invadendi* utrique peculiaris, tum *Modus ſolutionis* utrique itidem ſingularis. — *In utroque affectu modus invadendi & ſolutionis conſiderandus*

CCXXXIV. Ad invadendi modum refero quoque conſtitutionem, Aetatem, Vitæ genus, cauſas externas aut irritatrices, ac ſimilia.

CCXXXV. *Apoplexia* certè invadit ferè Pituitoſos dictos, ſenes, cum capitis gravitate, Somnolentos, Torpidos, ac vitam otioſam agentes; ſoletque accidere ad graves Aëris tempeſtates, aut Ictus, caſuſve enormes, &c. & quidem ſubitò ac inopinatò. — *Modus invadendi in apoplexia.*

CCXXXVI. *Syncope* verò Melancholicis eſt magis familiaris, ut & fœminis magis quàm maribus; ab animi mœrore diuturno ac perpetuo unà cum ſollicitudinibus conjuncto ſæpius prodit, ſenſim accedens; habetque prævias cordis anxietates, & quandoque nauſeam, vomitumve. — *in ſyncope.*

CCXXXVII. *Solvitur* autem frequentiùs *Apoplexia* per paralyſin partium inferiorum, vel univerſalem, vel alterutrius laterum; remanente utplurimùm, ad tempus ſaltem, Mentis aliquo ſtupore, ſenſuum externorum debilitate, ac Motûs Animalis torpore ac ſegnitie. — *Modus ſolutionis in apoplexia.*

CCXXXVIII. *Syncope autem ſolvitur* in totum, remanente quidem virium omnium languore, ſed qui citiùs, vel tardiùs tollitur, prout cauſa fuit gravior, vel diuturnior, unde non rarò æquè robuſti poſtea exiſtunt, ac priùs. — *in ſyncope.*

CCXXXIX. Imprimis notandum, in totum aboleri pulſum ac reſpirationem in Syncope, qui tamen non tolluntur in Apoplexia, niſi lethali, & ad mortem tendente: unde & mors inſtans prædici ſolet. — *Pulſum & reſpirationem in ſyncope aboleri, non in apoplexia.*

Syncopes Signum Pathognomonitum.

CCXL. Cùm proinde in Syncope aboleri ſoleant ſemper Pulſus & Reſpiratio permanentes in Apoplexia; ab iſce imprimis deducendam puto Syncopes Naturam. Id enim pro *Signo pathognomonico Syncopes* habendum, *Pulſus*, inquam, & *Reſpirationis Abolitio*: quoniam in ſolâ Syncope, durante vitâ, aboleri poteſt Pulſus & reſpiratio, & illis abolitis de Syncopes præſentia judicium fert Medicus.

Quando Pulſus & Reſpiratio ſalva vita aboleri queant.

CCXLI. Cùm autem tum in Syncope, tum in Morte aboleri ſoleat tam Pulſus, quàm Reſpiratio; videndum, quando ſalvâ vitâ functio illa vtraque poſſit aboleri, quando cum ejuſdem interitu.

Vita unde pendeat.

CCXLII. Supponemus autem nunc, quod aliàs docuimus, & in confeſſo putamus eſſe apud omnes Medicos, *Vitam noſtram naturalem*, de quâ impræſentiarum agimus, *pendere à conſervatione Ignis, Calidive Innati in Corde perpetuati & quaquaverſùm unà cum Sanguine ad partium ſingularum vivificationem propulſi*.

Ignis vitalis ubi nam accendatur.

CCXLIII. Nec repetemus hîc, quod itidem aliâ nos ſi non eviciſſe, ſaltem tanquam valdè probabile oſtendiſſe putamus, *Ignem illum Vitalem ac Veſtalem in dextro Cordis Ventriculo accendi per Efferveſcentiam Sanguinis utriuſque Aſcendentis ac Deſcendentis, perpetuò ad Cor affluentis*.

CCXLIV. Sanguinis, inquam, *Aſcendentis*, ratione admiſtæ Ipſi *Bilis Sale lixivo, ſed Volatili & Oleoſo, præditæ*.

CCXLV. Sanguinis *Deſcendentis* verò, ratione admiſtæ Ipſi *Lymphæ*, & huic accedentis *Succi Pancreatici*, vel potiùs Liquoris ex Succo Pancreatico, Bile, ac Pituitâ in tenui Inteſtino confluentibus ac ſimul Efferveſcentibus parati, & quidem *Spiritu Acido* prægnantis.

CCXLVI. Hoc ergò præjudicium noſtrum itidem ſupponentes, applicabimus ipſum pulſui & Reſpirationi in Syncope abolitis.

Quamdiu conſervetur in Corde Ignis vitalis.

CCXLVII. Quamdiu ergò 1. *Sanguis* ad Cor undique refluens laudabilis exiſtit, aptuſque eſt recipiendo ſuſtentandoque Igni in dextro Cordis Ventriculo in prædictâ Efferveſcentiâ erumpenti.

CCXLVIII. Quamdiu 2. *Bilis & Lympha*, ſub quâ *Pancreaticum Succum* nunc comprehendo, cum Sanguine ad Cor accedentes aptæ ſunt in ſuo confluxu ita efferveſcere, ut ex ſe latentes ignis particulas emittant.

CCXLIX. Tamdiu conſervatur in corde prædictus ignis vitalis; tamdiu Idem Sanguini ſe inſinuat, eundemque rarefacit; tamdiu Cordis Ventriculus dexter dilatatur; tamdiu Idem eo ipſo ad reciprocam ſui contractionem irritatur; tamdiù præſenti ſufficienti Animalium Spirituum copiâ Cor Contrahitur; tamdiu Sanguis in Arterias propulſus eaſdem expandit, & pulſum in carpo & alibi obſervari ſolitum producit.

Quando deficit in corde ignis vitalis, quænam conſequūtur.

CCL. Quando autem aut 1. *Sanguis ineptus eſt recipiendo, ſuſtentandove Igni vitali*: aut 2. *Bilis vel Lympha* cum Sanguiue ad cor accedens *inepta eſt talem producere Efferveſcentiam*, in quâ erumpant partes Igneæ in ipſis latentes; *deſinet accendi in Corde Vitalis Ignis*, deſinet *Sanguis rareſieri*, deſinet *Cor ad ſui contractionem irritari*, deſinet *Cor contrahi*, deſinet *Sanguis in arterias propelli*, deſinet *Arteriæ expandi*, ac *Pulſus in carpo & alibi produci*.

Ob pauciores, vel nullos Spiritus Animales quænā fiant.

CCLI. Quando etiām 3. (quod propter Apoplexiam cum Syncope in multis convenientem aſſero) *Spiritus Animales ad Cor pauciores*, *vel nulli ampliùs accedunt*, tunc idem *ceſſabit Cordis*, utut irritati, *Contractio*, ceſſabitque *Sanguinis in Arterias expulſio*, *& Pulſus*.

In quo differat in Syncope pulſus abolitus, à Pulſu in lethali Apo-

CCLII. Ex quibus cùm eluceſcat, Ceſſare atque aboleri poſſe pulſum vel vitio Sanguinis, eorumque quæ Sanguini admiſcentur, vel vitio *Cordis & Spirituum Animalium* Cor Contrahentium: puto quoque ſedulis rerum naturalium ſcrutatoribus, & Œconomię humanæ gnaris abundè patere, in quo differat pulſus in Syncope abolitus à pulſu in lethali Apoplexia tandem quoque abolito.

CCLIII. *In Syncope* namque *aboletur Pulſus Sanguinis Contentorumque in Sanguine culpa*; in *Apoplexia* verò aboletur idem pulſus à *Spirituum Animalium ad Cor mittendorum defectu*, aut impedito eorundem ad ipſum motu.

CCLIV. Hæc verò omnia ut Syncopæ, affectui ex profeſſo nunc à nobis conſiderato, applicemus, & quod intendimus, eruamus; in peſte non rarò permanet motus Animalis, quamvis debilis, intermittenſque, ac tandem cum morte inopinatò ſuperveniente deficiens obſervetur pulſus.

CCLV. *Non deficit* proinde *Peſte infectorum Pulſus ex Spirituum Animalium defectu*, aliàs omnis Motus Animalis ſimul ceſſaret, deficeret atque aboleretur; *ſed ob vitium in Sanguine ipſo exiſtens, aut à quibuſdam ejus partibus vitioſis dependens*.

CCLVI. Quòd ſi *Bilis Acrior tunc à Veneno peſtifero reddatur*, *aut idem Venenum Sale Volatili & Acri conſtans Sanguini admiſceatur*, ubi ad Cor accedet, non tantùm *potentiùs Acidum*, quod in Sanguine naturaliter reperitur, *aggredietur*, *ſed idipſum ita evertet*, *ut ſuam Sanguini conſiſtentiam tribuere non poſſit*, quocirca ineptior erit Sanguis ad ſui rarefactionem, ineptior ad Cordis Ventriculorum dilatationem; quin minùs ad ſui contractionem irritabitur Cor, unde & minùs, & debiliùs, & rariùs contracto Corde, pulſus fiet Arteriarum & minor, & debilior, & ſubinde intermittens, tandemque Deficiens; atque ſic, *tanquam Syncope*, *peribit Æger*; *imprimis ubi concurrent anxietates circa Ventriculum excitatæ*, *halituſque graves quaquaverſùm propellentur*, *atque ſudor ſimul erumpens adventante morte reddetur frigidus*.

CCLVII Ut enim Ignis Vitalis & blandus producatur continuè in Corde, opus eſt, ut proportio ſervetur laudabilis inter Amarum Bilis & Acidum Lymphæ, quò blandè ſimul Efferveſcentia Igneas particulas ex ſeſe promant, quæ partibus Sanguinis butyroſis, ſed ſufficienter ab Acido admiſto coagulatis & condenſatis, ſeſe inſinuare poſſint, & in ipſis ſuſtentari, non item ab iiſdem fluidioribus obrui & ſuffocari.

CCLVIII. Obruetur autem Ignis Vitalis à Sanguine minùs conſiſtente ac fluidiore, quoties ipſius Acidum minuitur aut infringitur, & quidem à Sale Volatili & Acriore facto atque ſimul aucto.

CCLIX. Poteſt igitur Syncope ortum ducere à Sale Volatili & Acri, & hactenus quoque Venenum peſtilens in tali Sale conſiſtere: quod erat probandum.

CCLX. Inter Peſtis ſigna & Symptomata recenſetur quoque *Sanguis ſolitò fluidior*, *minùſque concreſcens*: qualem in pleriſque malignis febribus obſervari notant practici.

CCLXI. Non ignoro, Sanguinem omnem fluidiorem nec concreſcentem non ſemper obſervari in peſte, cæteriſque febribus malignis, ſed aliquando etiam concreſcentem tunc temporis educi.

CCLXII. Sed illud accidet, quamdiu pulſus permanet ſatis magnus; quamprimùm verò idem minor redditur & talis permanet, non dubito aſſeverare, ipſum Sanguinem tunc quoque futurum fluidiorem, ſuamque tunc amiſiſſe conſiſtentiam.

CCLXIII. Et quamvis Ego in tali caſu nunquam curaverim aperiri venam, ut extracto tunc Sanguine confirmare poſſem opinionem meam, quoniam id contra meam conſcientiam tunc facerem; non puto tamen alios itidem occurrere, qui auſint aſſerere, inſtitutam tunc à ſe Venæ-ſectionem, eductumque Sanguinem conſiſtentiæ laudabilis.

CCLXIV. Abſit verò, ut cum Ægrorum periculo & futuro damno faciam experimentum ullum; præſertim cùm tunc ſubinde ſpontè

effluens

effluens Sanguis ſatis ſuperque dictum meum confirmet.

CCLXV. Quamvis igitur non negem, poſſe in Peſtis initio educi Sanguinem concreſcentem, nego tamen illum talem prodire, ubi pulſus ex magno factus eſt parvus, ex robuſto debilis, ex æquali Intermittens, ac dominium accepit Venenum.

CCLXVI. Cùm proinde, conſentientibus pleriſque, Sanguis per venenum peſtilens plus minùs amittat ſuam conſiſtentiam naturalem, meritò quæritur, unde illa conſiſtentia pendeat, quid illam tollere valeat?

CCLXVII. Reſpondeo autem paucis, cùm idem pluribus jam me probaſſe putem, Conſiſtentiam contingere Sanguini ab Acido; tolli autem eodem aut deficiente, aut debilitato. Nihil autem æque Acidum debilitat & infringit, quàm Sal & quidem acre: cui ſi Volatilitas accedat, idem potentiùs ac celeriùs efficiet.

CCLXVIII. Poteſt igitur Sanguinis conſiſtentia minui & tolli à Sale valdè volatili & acri: poteſt proinde ab eodem hactenus produci Peſtis; quod erat probandum.

CCLXIX. Inter corporis excrementa è Sanguine prodeuntia meritò primus locus tribuitur *Urinæ*, utpote quæ ex Sanguine ad Renes delato ibidem ſecernitur, mox in Pelvim depluit, ac inde per Ureteres ad Veſicam delabitur, in quâ plùs minùs retenta per Urethram excernitur.

CCLXX. Hæc *Urina* miras ſubit in Peſte mutationes, dum, uti jam diximus in ſuperioribus, *aliquando nihil vel parùm recedit ab Urina Sanorum*; aliquando *vel tenuis* prodit *& cruda*, vel *craſſa & turbata*, jumentorumque urinæ ſimilis; aliquando, & imprimis ubi omnia ruunt in pejus, *colorem habet plumbeum vel lividum*; aliquando *fœtorem* habet comitem, aliquando *nullum*; quin aliquando *olei colorem & conſiſtentiam* imitatur.

CCLXXI. Tanta eſt à Practicis obſervata diverſitas in Urinâ Peſte infectorum, adeò ut nihil forſan magis varians obſervetur in Ægris, quàm Urina: unde concludere licet, nihil ad peſtem dignoſcendam facere Urinam; quamvis ad periculum auctum manifeſtandum nonnunquam inſervire queat.

CCLXXII. Si quis autem ad ea, quæ hactenus propoſui & adhuc volente Deo proponam, ritè & accuratè attenderit, non mirabitur diu tantam Urinarum in Peſte differentiam.

CCLXXIII. Cùm enim Urina, uti jam dictum, ſecernatur à Sauguine ad Renes delato, & ſatis propinque à Corde prodeunte, utique, prout diverſimodè ſe habebit Sanguis è Corde prodiens, ita diverſa ſeparabitur ab ipſo Urina; quod in Sanis quoque fieri obſervamus, & non ſemel tum publicè, tum privatim Auditores noſtros monuimus, plurimùm ſcilicet aliquot ante & poſt cibum aſſumptum horis excretam Urinam differre, & quidem ob mutata ea, quæ unà cum Sanguine ad Cor feruntur: Chylo namque qualicunque illa debetur mutatio.

CCLXXIV. Quòd ſi à Chylo ſolo & quidem ritè conſtituto ſequatur notabilis mutatio in Urinâ certè non mirum, ſi à Cauſâ preternaturali aut immediatè, aut per mediam bilem, eamque vitiatam, Sanguini communicatâ, & Sanguinis efferveſcentia, hancque conſequentes ejuſdem in corde atque Vaſis Alterationes Mutationeſque omnes vitientur, Ipſaque adeò Urina multis modis mutata ſecernatur, excernaturque.

CCLXXV. Cùm ergò non tantùm Cordis Functiones, at Ventriculi quoque, Inteſtinorum, & aliæ, obſerventur modis variis, & nonnunquam ſibi contrariis labefactari, quis non videt, illa quoque, quæ in partibus illis parantur, vitiari? & cùm pleraque in Sanguinis maſſam refundantur, efferveſcentiam, cæteraſque Sanguinis contingentes Mutationes inde turbari, unà cum Urinâ ſecernendâ, excernendâque.

CCLXXVI. Obſervatur autem in Peſte Pulſus, quemadmodùm ſæpiùs repetitum, nunc magnus, nunc parvus, nunc robuſtus, nunc debilis; nunc frequens, nunc rarus; nunc intermittens aut deficiens Hujus diverſi pulſûs rationem non ab unâ, ſed pluribus cauſis & humoribus in corpore exiſtentibus & ad Cor delatis pendere docuimus abundè; Ab iiſdem igitur ſimiliter deducenda erit Urina tantopere in Peſte varians.

[*Urina peſſima à Sale Volitili & acri.*] CCLXXVII. Cùm verò hactenus notata Symptomata graviſſima oſtenderim, poſſe ſuum à Sale Volatili & Acri habere ortum, iiſdem argumentis puto ſequi Urinam, peſſimam præſertim, ab ipſo poſſe deduci.

[*Urinæ Oleaginoſa & livida.*] CCLXXVIII. Quoties enim à Veneno peſtilenti Sal Bilis Volatile Acrius eſt factum, vel immediate tale Sal Sanguini eſt confuſum, contingit in Corde non blanda & lenis, ſed Acris & omnia conturbans Efferveſcentia; quam conſequetur partium Sanguinis omnium non tantùm confuſio præternaturalis, per Urinam turbatam, ſed nonnunquam inſuper corruptio lethalis, per Urinam Oleaginoſam dictam, aut lividam ſe manifeſtans.

CCLXXIX. Meritò proinde à Sale Volatili, ſed Acriori, deduci poteſt Urina quævis valdè ac peſſimè mutata in Peſte: unde hactenus quoque cofirmatur Peſtis ortus è Sale Volatili, ſed Acri.

[*Sudor in quibus ab Urina differat.*] CCLXXX. Poſt Urinam proximus aſſignandus inter Excrementa *Sudori* locus, quippe qui non tam materiâ, quàm ſecretionis loco & excretionis viâ creditur differe ab Urinâ.

CCLXXXI. Poſtquam in commune mortalium bonum Conjecturas noſtras de Veneni peſtilentialis naturâ ingenuè aperuimus, eaſdem quoque rationes, ne ſcilicet mancipia potiùs noſtrarum opinionum comparare, quàm Veritatis ſectatores formare videamur, cœpimus in medium proferre.

[*Venenum peſtiferum in Sale Volatili & Acri conſiſtere.*] CCLXXXII. Aſſeruimus namque, videri nobis Venenum peſtiferum in Sale tum valdè Volatili, tum ſimul valdè Acri conſitere.

[*Id Auctorem non habere à revelatione divina nec angelica.*] CCLXXXIII. Illud autem non habemus ab *ulla revelatione Diuina vel Angelica*, quemadmodùm aliqui auctoritatem figmentis ſuis conciliaturi ſolent nugari.

[*Nec per Somnium aut ecſtaſin.*] CCLXXXIV. Sed nec *in Somno aut ecſtaſi tale* quid quovis demum modo fuit menti noſtræ oblatum, ut idem aliis aniliter credendum obtrudamus.

[*Nec per Ideam innatam.*] CCLXXXV. Neque ullam *Veneni peſtiferi Ideam innatam* in mente noſtrâ offendimus, ex cujus conſideratione attentâ ipſius eſſentiam deſcribere poſſimus; qui pro vigilantium ſomniis habemus tamdiu quaſcunque Ideas innatas, donec vel unicam reverâ in omnibus hominibus reperiri, non tantùm temerè audacterque aſſeveratum, ſed ſolidè ac nervoſè probatum obſervaverimus.

[*Sed ex ſuis effectis per ſenſus innoteſcentibus.*] CCLXXXVI. Verùm illius Veneni peſtiferi, ſenſus ſcilicet noſtros externos fugientis, naturam eſſentiamque *ex ſuis effectis, ſive actionibus & paſſionibus* per *ſenſus externos nobis innoteſcentibus* omninò & tantùm deducendam cenſentes, laborem Medicinæ Candidatis haud inutilem, quin neceſſarium nos ſuſcepiſſe putamus, quando cœpimus tum ab omnibus *Symptomatibus* in Peſte aut ſæpiùs aut rariùs occurrentibus, tam à *Medicamentis* corpora noſtra vel contrà peſtilens Venenum *munientibus*, vel ab ipſo *liberantibus* Salem prædictum arguere.

[*Symptomata peſtis eſſe à Sale Volatilis.*] CCLXXXVIII. Exiſtimamus enim nos hactenus oſtendiſſe & *Cibi appetitum proſtratum*; & *Sitim auctam*; & *Nauſeam*; & *Vomitum*; & *Cordis anxietates*, & *Alvifluxum*; & *Aphthas*; & *Animi deliquium*; & *Pulſum* omnibus modis Inæqualem, Intermittentem, Deficientemque; & *Cordis Palpitationem*, & *Syncopen*; & *Sanguinem* ſolito fluidiorem, minùſque grumeſcentem! & *Urinam* multifariam à re-

à nullâ cauſâ commodius deduci poſſe; quàm à Sale valde Volatili & Acri.

CCLXXXVIII. Proximum eſt proinde, ut idem à *Sudore* in Peſte diverſimodè ſe habente deducamus.

Sudoris Varietates. CCLXXXIX. Diximus namque, prodire in quibuſdam *ſudorem ſponte*, illumque nunc *paucum*, nunc *copioſum*; eundemque utplurimùm *fœtentem*; & quandoque *frigidum*; contrà verò in aliis *nullum* obſervari, ſed *ne arte quidem* à Medicamentis potentibus elici poſſe.

Ejus cum Vrina convenientia & diverſitas. CCXC. Cùm autem meritò *Urinæ ac Sudoris eadem ferè ſtatuatur materia*, differantque imprmis *ſecretionis loco*, atque *excretionis via*, non ſine cauſâ ea, quæ ſuprà protuli de Urinis in Peſte multifariis, in memoriam revocari opto.

Vtriuſque eadem materia. CCXCI. Dixi, *eandem* ſtatui vulgò, ac meritò *Urinæ Sudoriſque materiam*; cùm non tantùm minùs mingant, qui multùm ſudant, & contrà; verùm inſuper, ſaporem penè eundem habeant Urina & Sudor; adde quòd iiſdem remediis moveatur in pleriſque & Urina & Sudor.

Secretionis locus diverſus. CCXCII. Addidi *ſecretionis loco differre*, cùm notum ſit in Renibus ſecerni à ſanguine Urinam; licèt dubitari poſſit etiam nunc, ubinam ſeparetur ab eodem Sudor: certum ſaltem eſt, id non contingere in Renibus: ſive quis putet, id fieri in ipſis Vaſis, aut in Corporis habitu, hoc eſt, interſtitiis mediis inter Arterias Venaſque, aut in extremis Vaſis Cuti inſertis, vel potiùs in Glandulis miliaribus per internam cutis ſuperficiem diſperſis.

Ut & Excretionis. CCXCIII. Urinam inſuper ac Sudorem *differre via excretionis* aſſerui; notum enim eſt, Urinam per ſolam Urethram effluere, Sudorem autem per univerſos cutis poros.

Sudoris in peſte diverſi cauſæ. CCXCIV. Ut autem innoteſcat nobis magis Sudoris ratio in Peſte tam diverſi, conſiderandum quænam ex notis Cauſis ſoleant excitare ac promovere, quænam vice verſâ ſiſtere aut impedire Sudoris effluxum.

Quænam cauſæ manifeſtæ ſudorē excitent, & promoveant. CCXCV. Ex *cauſis* ergò *manifeſtis ſudorem tum excitare*, tum jam fluentem *promovere* ſolent 1. *Aër* tum *æſtuans*, tum *humidus*. 2. *Corporis motus potens ac celer*. 3. *Animi anxietas & ſollicitudo* magna. 4. *Alimentum potulentum*, tàm *copioſum*, quàm *calens*, ac confertim *confeſtimque aſſumptum*. 5. *Veſtimenta & Tegumenta* corpus gravantia, &, ſi quæ ſunt, talia plura. 6. *Medicamenta Sudorifera dicta*, inter quæ potentiſſimè id efficiunt, quæ *Sale Volatili blando ac Oleoſo* ſunt prædita, non item *Acria*, quæ non niſi cum moleſtiâ ſudorem ſolent aliquando tantùm producere.

Quænam ejuſdem effluxum ſiſtant. CCXCVI. Sic ex cauſis omnibus notis & manifeſtis ſudoris effluxum ſiſtere ac impedire ſolent 1. *Aër* frigidus & ſiccus corpus ambiens ac feriens. 2. *Corporis quies*. 3. *Animus tranquillus* & curis vacuus. 4 *Potûs* defectus. 5. *Corpus nudum*, ac paucis veſtibus munitum. 6. *Medicamenta Acida*, ſed parùm vel nihil Volatilis admiſtum habentia. Unde ex hoc catalogo eliminandum Acetum, ejuſque Spiritus Acidus, ut & Spiritus Salis dulcis dictus, & quivis alius per Vini Spiritum contemperatus.

CCXCVII. Ex quibus vulgò notis, & Sudorem tam movere quàm ſiſtere ſolitis, accuratè conſideratis expenſiſque non ita difficulter apparebit forſan, quî excitetur in nobis *Sudor*, *ſero ſemper conſtans*, nunc quidem *magis Aqueo*, nunc verò *magis Salſo*.

Aeris æſtus quì ſudorem excitet. CCXCVIII. Utique 1. *Aëris æſtus* quivis, vel à Sole, vel ab Igne vulgari productus, ſolvit humores in corpore noſtro magis compactos & pituitoſos, Aqueos verò, itidem fluidiores factos, potentiùs agitat per univerſum corpus, quin tum Vaſorum omnium, tum cutis poros magis magiſque aperit, ſicque Aquæ ſero in Vaporem ſoluto viam, exitumque parat ad Corporis ſuperficiem, per quam Sudoris nominc erumpat, effundaturque.

CCXCIX. 2. *Corporis motus vehemens* & agitatio continuata Contenta omnia ſolito celeriùs ac potentiùs agitat, unde eadem, qualiacunquæ in ipſo exiſtunt, vim ſuam, quàm priùs exerunt magis, quin quaquaverſùm propulſa fluidiora fiunt, Sudoremque præbent pro humorum in corpore contentorum diverſitate, nunc Aqueum, nunc ſimul Salſum, nunc calidum, nunc frigidum, nunc tenuem, nunc viſcidum, & ſic porrò.

CCC. 3. *Animi ſollicitudo & anxietas ſumma* modo mihi ſaltem hactenus inexplicabili æſtum circa præcordia excitando, (an ſimul Bilem Succumque Pancreaticum copioſiùs ad tenue Inteſtinum propellendo, & ſingularem Efferveſcentiam producendo?) Sudorem proferre obſervatur.

CCCI. 4. Sudorem movet *Alimentum potulentum*, & imprimis *Aqueum*, quatenus ipſi materiam ſuppeditat, & ſimul humores quoſvis diſſolvit, & quaquaverſùm deducit; quòd efficit celeriùs ac potentiùs, ſi & copioſum aſſumatur, & confertim, & calens: ob eaſdem cauſas nunc & modò allatas.

CCCII. 5. *Veſtimenta & Tegumenta* corpus arctè concludentia vel gravantia Sudorem propellunt, quatenus & frigus externum à corpore arcent, & calidas exhalationes per poros erumpentes circa cutim ſiſtunt, ſicque Corporis calorem augent, unde, uti jam dictum, humores omnes magis magiſque liquantur, & vi quaquaverlùm propelluntur.

CCCIII. 6. Denique *Sudorifera Volatili Sale prædita* præ cæteris omnibus & ſubitò & potenter Sudorem cient, quatenus de Bilis naturâ participantia in Corpore noſtro Calorem augent, humores fundunt, ſolvuntque, quin potentiùs ac celeriùs quaquaverſùm propellunt.

CCCIV. Sudorem contrà ſiſtunt vel impediunt 1. *Aër frigidus*, quatenus non tantùm poros cutis obſtruit & claudit, ſed imprimis per dictos cutis poros penetrans ſanguini ſe admiſcet, ac ipſius partes coagulabiles, ſerum præſertim inſpiſſat, & cogit, & ita partium Aquearum à cæteris ſeparationem impedit ac ſiſtit.

CCCV. *Coagulabile* dixi *Sanguinis Serum*, quod facili experimento quivis poterit obſervare: nam ſi cochleari exceptum candelæ imponatur, mox ſeparatâ pauciſſimâ humiditate Aqueâ in gelatinam quaſi concreſcit.

CCCVI. 2. *Corporis quies* Sudori eruptionem impedit; quatenus tunc minùs quoque moventur in ipſo humores, quin magis magiſque in eodem concreſcunt ac coagulantur, atque eo ipſo inepti redduntur ad Sudorem promovendum.

CCCVII. 3. *Animus tranquillus & curis vacuus* eatenus Sudorem impedit, quatenus in tali ſtatu unà cum animo pacato ſedatiores ac minùs agitati ſunt Corporis noſtri Succi.

CCCVIII. 4. *Potûs defectus* Sudoris motum Impedit, quatenùs deſideratur ſæpè in ſanguine pars Aquea, quæ Salſas & pituitoſas diluat, & vehiculi loco ipſis ſit ad Sudorem educendum.

CCCIX. Unde (ut hoc in tranſitu moneam) manifeſtum fit quorundam vel ſciolorum, vel ſupra ſuos magiſtros ac duces ſapere nolentium erratum ſatis grave, dum Ægris ſuis, etiam ubi Sudorifera ipſis exhibuerunt, & Sudor erumpere non vult, aut nequit, potum denegant, etiam juſcuium calens: hinc non rarò animo penè linquuntur Ægroti, ac præ humiditatis defectu deficiunt; cùm cõtra, ſi potus illis moderatus ac preſertim calidiuſculus exhibeatur, obſerventur facilius & copioſiùs ſudare ægri, ac ſimul in medio Sudore recreari Hoc præceptum aut, ſi mavis, monitum practicum, tanquam millies cum ſummo ſucceſſu expertus, omnibus ac ſingulis commendo Medicinam aliquando facturis.

CCCX. 5. *Corpus nudum ac paucis veſtibus contra externi Aëris frigus munitum Sudorem ſiſtere*, norunt plerique Ægri Sudoris cum Critici, tum Symptomatici, tum Artificialis impatientes, ac idcircò corpus ſuum denudantes, quin non tantùm eâ ratione Sudorem ſiſtentes, at nonnunquam in graviſſimum affectum, ipſamque adeò mortem ſe imprudenter conjicientes.

CCCXI. Dixi 6. *Medicamenta acida*, ſed imprimis Volatili Spiritu carentia Sudorem impedire, quod non tantùm teſtatur experientia, ſed ipſa quoque evincit ratio.

CCCXII. *Acida* enim, quà Acida, & *Bilem*, primariam in nobis Caloris cauſam, *infringunt* ac enervant, & *Sanguinem coagulant*, & *viſcidis humoribus unà cum pinguedine ortum præbent*. Hæc verò omnia Humorum motum, Ergò & Sudoris expulſionem impediunt.

CCCXIII. Aliter autem ſe habent Acida cum Volatili Spiritu juncta, quippe quæ longè debilius prædicta præſtant, & humorum motum vix ac ne vix quidem impediunt, ergo nec Sudorem: quem non quidem promiſcuè in omnibus, ſed in quibuſdam potiùs excitant, quàm ſiſtunt; & quidem ob certam humorum in iſtorum corpore exiſtentium diſpoſitionem; propter quam Efferveſcentia excitatur ad Volatilium Acidorum aſſumptionem, à quâ elevati & quaquaverſùm propulſi halitus ſudorem quoque propellunt.

CCCXIV. Ex his ita de cauſis manifeſtis, atque Sudorem tam moventibus, quàm ſiſtentibus, præmiſſis puto non ita difficulter elici poſſe, *Sudorem nunquam in ſtatu perfectè ſano produci*, ſed nunc à quibuſdam *rebus non-naturalibus* dictis exceſſu peccantibus non-naturalem, nunc etiam à quibuſdam *cauſis morbificis* vocatis præternaturalem; nunc *à Medicamentis ſudoriferis* inde nominatis artificioſum excitari: & quidem imprimis eo, quem in variis cauſis deſcripſimus, modo.

CCCXV. *Cauſæ* autem *morbificæ*, hoc eſt, Corpus continens aut contentum ita immutantes, ut una pluresve functiones inde lædantur, videntur mihi eatenus *movere Sudorem*, quatenus ſimul talem *calorem in corpore excitant*, à quo ſolvantur & foràs expellantur humores ſeroſi, & alii: ac imprimis, quatenus *vitioſam* in tenui Inteſtino, aut dextro Cordis Ventriculo *efficiunt Efferveſcentiam*, quam modo jam aliquoties à me propoſito excipiat Sudoris expulſio.

CCCXVI. Hæc omnia ut tandem etiam præſenti noſtro de *Peſte* negotio accommodemus, conſiderandum, aliquando *nullum*, aliquando *paucum*, aliquando *copioſum ſpontè* propelli tunc *Sudorem*, & ipſum quidem *varium*.

CCCXVII. *Nullus in Peſte ſpontè prodire* videtur mihi *ſudor* ob *ſummam Veneni peſtilentis acrimoniam*, non tàm *efferveſcentiam* in tenui Inteſtino, dextrove cordis ventriculo parientem, quàm *impedientem*, & quidem *corrumpendo*, *ac ſolvendo confeſtim Sanguinis conſiſtentiam naturalem*, ac ſeſe *arctiſſimè uniendo Humori acido* ubivis in corpore ipſi occurrenti: quod nullatenus factum oportuit.

CCCXVIII. Nam nec acidum purum & acre, nec ſalſum purum & acre, naturale aut utile eſt ulli animali, multò minùs homini; ſed blandum & cum aliis temperatum, dilutumque.

CCCXIX. Docui non ſemel, & quoniam hæc ritè obſervavi, omnium, qui per Chymiam, Artem verè naturalem, ratiocinari avent, intereſt, continuò inculcandum exiſtimo; *Temperari & acidum*, & *ſalſum Lixivum tam ſpiritu volatili*, quàm *Oleo*; *Dilui utrumque Aqua*: quemadmodùm *ſalſum* in ſpecie *obtunditur Terra*.

CCCXX. Hæc ita temperata & ſibi confuſa excitant quidem aliquam, ſed blandam & utilem homini efferveſcentiam; eadem autem pura & intemperata potentem, acrem, hominique noxiam; quippe quam ventris & tormina, & anxietates, cordiſque palpitationes, &c. tam ſæpe ſolent comitari aut excipere, atque ſic ægris ac Medicis manifeſtare.

CCCXXI. Quoties igitur ex vitioſâ illâ efferveſcentiâ vapores, halitus, flatus excitantur; toties ſudor quoque propelli poteſt: Quoties verò ſe mutuò infringunt ac concreſcunt Acidum & Salſum, toties nullus ſudor obſervatur. *Quando alias ſudor, & quando non propellitur.*

CCCXXII. Ubi ergo *nullus in peſte gravi ſpontè prodit Sudor*, & imprimis arte quoque ac medicamentorum convenientium ope nullus propelli poteſt, arbitror, non tantùm *peſtilens venenum eſſe valdè acre*, verùm offendere ſimul in corpore *tale acidum*, *cum quo concreſcat & concentretur arctiſſimè*; atque ideò tales admodum raro evadere. *Nullus in peſte ſudor quale ſignum.*

CCCXXIII. Ubi verò *erumpit* quidem *ſponte ſudor*, *ſed paucus*, arbitror Ego, *minùs acre tunc venenum peſtilens* exiſtere, aut ſaltem occurrere ipſum *tali acido*, *cum quo efferveſcens halitus aliquos* excitet, aut *calorem talem*, unde ſudor is prodeat. Hoc ideò faciliùs, cæteris paribus, curari poſſe autumo. *Qualis ſpontè erumpens ſed paucus.*

CCCXXIV. Ubi verò ſudor erumpit *ſpontè copioſus*, ibi major ſanationis ſpes effulget, ſive *Venenum peſtilens ſit minùs acre*, ſive occurrat *Acido ſatis apto* ut ex illorum confluxu ac efferveſcentiâ unâ cum ſudore copioſo effluat bona veneni pars. *Qualis ſpõtè erumpens & copioſus.*

CCCXXV. Quòd ſi tunc opus illud laudabile, ac forſan criticum promoveatur medicamentis non tàm ſudorem potenter urgentibus, quàm Veneni peſtiferi acrimoniam noxiam temperantibus ejuſdemque volatilitatem figentibus; nec ſui negligentiores ſint Ægri, aut nimis ſecuri Medici, utique ſanitas meritò expectanda. *Quid tunc agendum. ut eveniat.*

CCCXXVI. Dixi, *dummodò ſui non ſint Ægri negligentiores*; obſervavi enim non ſemel cum dolore ac mœrore, tales Ægros tum ſpontaneo tum artificiali ſudore multùm recreatos Aëri externo cum extremo ſuo damno ſe mox expoſuiſſe, ac ferè ſemper in deterius paulò poſt ruiſſe. *Si ſui non ſint ægri negligentiores.*

CCCXXVII. Addidi, dum *non minus ſecuri exiſtant Medici*; poſtquam illis incumbit ſollicitudo & cura ægrotorum, quos ni ſeriò & ſæpiùs moneat ſui officii & imminentis periculi, ſuo certè non ſatisfecerunt muneri, nec juvat deceptum Medicum dicere: Non putabam inde tantùm immine Ægro periculum. *Et ſi non nimis ſecuri exiſtant Medici.*

CCCXXVIII. Si alicubi ergò, certè in Peſte, affectu quippe acutiſſimo & maximè fallaci, hactenuſque valdè maligno, exacta eſt habenda ægrotãtium ratio, ne, quamprimùm Symptomata moleſtiora & ſenſilia videntur tantillum levata, putetur affectus quoque curatus: Hic namque ſibi relictus, adeòque neglectus cuniculos agit, atque ipſos ægros ex improviſo opprimit ac extinguit. *In Peſte exacta habenda Ægrorum cura.*

CCCXXIX. Omnes proinde ac ſingulos Medicinæ ſtudioſos ſeriò velim monitos, ne facilè fidant Peſti, utut videatur aliquod Symptoma priùs ægro moleſtum ſublatum. Latet enim ſemper anguis in herbâ, incautos inopinatò indies tollens ac necans. *Nec Peſti facilè fidendum.*

CCCXXX. Narravi ſuperiùs. *Sudorem* in Peſte ſpõtè prodeuntem obſervari utplurimùm *fœtentem*; quod minimè mirum, poſtquam hominis corruptionem parit Venenum peſtilens; in corruptione autem omni fœtor notatur. *Sudor fœtens unde.*

CCCXXXI. Cum ſudore verò prodire ſolet fœtor, quia aliqua corrupti Sanguinis pars, eaque fluidior ſimul expirat & foràs tendit.

CCCXXXII. Idem *Sudor* erumpit quandoque *frigidus*: qui quemadmodum ſemper, ſic & in Peſte habetur periculoſus, imprimis, ubi ſimul exiſtit craſſus & viſcidus. *Sudor frigidus periculoſus.*

CCCXXXIII. Periculoſus habetur ſudor frigidus, quia talis nunquam prodit niſi in extremis anguſtiis & anxietatibus, & morbis graviſſimis: unde niſi tali Sudore mox leventur ægri, brevi ſolent vitam cum morte commutare. *Et quare.*

Quando ſpes aliqua ſupereſt, & quãdo non.

CCCXXXIV. Quando verò ſpes aliqua reſtitutionis ſupereſt in ægris ſudorem frigidum ſudantibus, ſolet calidus ſudor ſubſequi frigidum, corpus ſaltem blandè incaleſcere: Contrà ſpes in anguſto eſt, ſi cum ſudore frigido augeatur totius corporis frigus, ſimulque minor ac debilior fiat pulſus: nam id indicio eſt, mortem eſſe præ foribus; extincto ſcilicet quocunque demum modo igne vitali; cujus extinctionem comitatur vel ſequitur frigus. Comitatur, quando ab eâdem causâ procedit: Sequitur, quando propter auctum æſtum & vaporis nimios ſuffocatur ignis prædictus.

Sudor arte conciliatus quid indicet.

CCCXXXV. Ex *ſudore arte conciliato* aliud deduci non poteſt, niſi quod ſignum bonum ſit aſſumptis ſudoriferis, ac corpore ritè tecto, ſudorem prodire ſatis copioſum, ſed imprimis levari ſymptomata ægrorum primaria, pulſumque redire ad ſtatum naturalium proximum.

CCCXXXVI. Atque ſic quoque puto ex iis omnibus, quæ de ſudores omnis causis manifeſtis protuli, & de ſudore multipliciter in peſte ſe manifeſtante adjici, ſatis patere, à Sale volatili, & acri illum, adeòque ipſam Peſtem deduci poſſe: quod in ſpecie docere volebamus.

Exhalatio fœtens in peſte.

CCCXXXVII. Ad ſudorem ſi non referri debeat *Exhalatio fœtens* in Peſte correptis erumpens, utique illum proximè debeat eadem excipere.

Quibuſdam prodeat.

CCCXXXVIII. Exhalatio illa non tantùm cum *Sudores* per corporis poros, ſed nonnunquam *per Os*, *nareſque*; imò cùm ipſâ *Urina* & *alvi excrementis* prodire ſolet.

Eſt varia.

CCCXXXIX. Exhalatio iſta exiſtit varia, poſtquam nunc minùs, nunc magis fœtet, eſtque aliquando penè cadaveroſa.

Fœtor præternaturalis unde.

CCCXL. Ortum verò habet omnis fœtor præternaturalis à rei cujuſvis corruptione.

Salis volatilis virtutes.

CCCXLI. Nihil autem magis promovet Vegetabilium & Animalium corruptionem, quàm Sal volatile, ad fermentationes, & putrefactiones accelerandam admodum efficax, & Aquæ operationem lentam mirè adjuvans: uti notum eſt iis, qui vel primoribus labris attigerunt Chymicas operationes.

Ab eo exhalationes in peſte fœtentes.

CCCXLII. Cùm ergò nihil æquè putredinem ac corruptionem fermentantem in homine promoveat, ac Sal volatile, meritò exhalationes in peſte fœtentes adeòque ipſam Peſtem hactenus ab illo Sale deducimus.

Acidum putrefactionem non producere.

CCCXLIII. Poſſunt quidem Acida quoq; corrumpere partes Animalium, non autem ad putredinem aut fermentationem cum fœtore ullo junctam deducere; cùm ab Acido, cæteris paribus, non excitetur, ſed potiùs impediatur omnis fermentatio & putrefactio.

Nec fermentationem.

CCCXLIV. Licèt enim quædam præparentur per acidum ad fermentationem, removendo emendandove impedimenta, vi ſciditatem putâ fermentandorum, non fermentantur tamen ab Acido; quod ad multas difficultates, aliàs ſubinde occurrentes tollendas exactè notandum. Confunduntur namque nimis ſæpè planè diverſa, etiam ab iis, qui ſe ſolo in accurato rerum examine inſtituendo ſapere putant, aliis ſaltem perſuadere conantur.

Symptomata in peſte ſpectare functiones naturales vel animales læſas.

CCCXLV. *Symptomata* in peſte quævis obſervabilia vel ſpectant *Functiones Naturales*, de quibus egimus hactenus, vel *Animales* læſas, de quibus adhuc agendum nobis eſt, ut videamus an ex harum quoque læſarum perſcrutatione *Salem volatilem & acrem* in veneno peſtilenti latentem poſſimus eruere ac elicere.

CCCXLVI. Quemadmodum autem inter functiones Animales primum locum aſſignare ſolemus *externis ſenſibus*; ita & ab illorum læſionibus faciemus inveſtigationis hujus noſtræ initium.

Sẽſus externos in Peſte debilitari.

CCCXLVII. In genere autem plùs minùs obſervantur in Peſte *minui*, ac *debilitari ſenſus externi*; unde non tantùm lumen ferè fugiunt *Oculi*; ſed eſt quoque viſus obſcurior; *Aures* ſurditate aliquali afficiuntur; *Nares* non ſatis commodè olfaciunt; nec *Lingua* ſapores ritè dignoſcit; nec *Tactus* integer permanet; quamvis illa ſenſuum externorum læſio non ſemper obſervetur ab ipſis ægris, ſed à Medicis potiùs adſtantibus.

CCCXLVIII. Rariùs quidem in totum excæcantur Ægri, nec niſi urgenti affectu graviſſimo.

CCCXLIX. Omnium ante ſenſuum externorum diminutionem ſibi contingentem non niſi à *vitioſa ſpirituum Animalium conſtitutione* deduci poſſe autumo; utpotè causâ unicâ ad ſingulorum functionem concurrente ac communi.

CCCL. Quo autem vitio affecti ſint Animales ſpiritus, ut debiliùs ſolito ſinguli ſenſus externi operentur, meritò quæritur.

CCCLI. Cui quæſtioni ut ſatisfaciam, puto id contingere poſſe 1. *ſi pauciores* ad ſenſuum organa deferantur; 2. ſi eo ferantur *inordinatè ac confuſè*; 3. ſi eò ferantur *impuriores*, atque cum aliis rebus confuſi.

CCCLII. In Peſte autem aliquando *pauciores* tum in corpore exiſtere, tum ad ſenſuum organa deferri animales ſpiritus, non nego; id tamen contingentes imprimis poſt diuturnas vigilias & inquietudines perſeverantes, aut dolores ſummos, ſudoreſque profuſos, adeòque ubi omnia in deterius vergunt. Hunc proinde cauſam ſeriùs locum habere arbitror.

CCCLIII. Sæpiùs autem puto *inordinatè ac confuſè* ad ſenſuum organa deferri tunc ſpiritus animales, & imprimis ubi ſe hoc Affectu affectos ſentiunt, aut metuunt Ægri, ob ferè conjunctam in omnibus Animi conſternationem ac conturbationem, ad animum revocando tantum huic affectui conjunctum vitæ periculum; unde mirum videri debet nulli, quòd mente conturbatâ ſpiritus quoque animales confuſè ac inordinatè ferantur quaquaverſùm.

CCCLIV. Hinc eſt, quòd, licèt in multis permaneat ad extremum vitæ finem motus animalis & voluntarius, non ſit tamen idem firmus & robuſtus, ſed tremulus & infirmus: de quo agemus poſtmodùm.

CCCLIV. Eoſdem ſpiritus animales in Peſte *impuriores* quoque exiſtere, arguit tam frequens in ipſâ delirium, & univerſi ſanguinis corruptio, impuris ſpiritibus ortum neceſſariò præbens.

CCCLVI. Nulla verò ſanguinis corruptio ſpiritibus animalibus faciliùs & nocentius impuritatem conciliabit, quàm illa quæ à Sale volatili producetur; quippe quod faciliimè, & arctiſſimè ſe ſpiritibus animalibus, utpotè volatilibus, adjunget, ipſoſque vitiabit.

CCCL VII. Cùm proinde à Sale volatili & propter acrimoniam nimiam vitioſo deduci poſſit memorata ſenſuum externorum omnium debilitas in Peſte ordinaria, & hactenus quoque à Sale valdè volatili & acri produci poterit Peſtis; quod erat probandum.

CCCLVIII. Non tantùm in operatione ſuâ debilitantur in Peſte ſenſus externi, verùm non rarò *moleſtia* inſuper afficiuntur & *Dolore*: Sic *Aures* quibuſdam *tinniunt*, & *lumen abſque moleſtia nequeunt ferre* multi; de *ardore interno & moleſto* cum inquietudine *conjuncto* queruntur plerique; imprimis moleſti ſunt nonnulli *dolores Capitis*, *Cordis* & *Lumborum*.

CCCLIX. *Tinnitus Aurium* Vapores, Halitus, aut Flatus omnium conſenſu arguunt; iſtorum autem omnium efficientem in corpore cauſam, præter Bilem alioſve humores Bili analogos, nemo unquam oſtendet.

CCCLX. Quò autem Bilis acrior in corpore occurrit, eò plures adeòque moleſtiores flatus halituſque excitari notum.

CCCLIX. Eadem Bilis, cùm Sale volatili conſtat, nemo non videt, Aurium tinnitum pro causâ efficiente agnoſcere Salem volatilem & acrem; & idcirco

& idcircò hactenus quoque ab ipſo deduci poſſe peſtem.

CCCLXII. Cùm *Lumen moderatum recreare ſoleat viſum*, quoties idem ipſi grave ac moleſtum exiſtit, toties in oculo vitium exiſtere oportet, ob quod minùs ferre poſſit Lumen, etiam mediocre.

CCCLXIII. Rurſus, cùm lumen primarium & alia illuſtrans ac illuminans procedat imprimis à Radiis Solaribus, vel cujuſvis ignis vulgaris flammâ, à quibus obſervamus quoque res quaſvis rarefieri ac liqnefieri aptas reverâ liquefieri & rarefieri, meritò ſuſpicamur, tale quid in oculis quoque fieri à lumine in ipſos admiſſo; Quòd ſi, quemadmodùm in ſuperioribus probabile oſtendimus, Spiritus Animales ad Oculos quoque delati à Sale volatili ipſis admiſto redditi ſint in Peſte impuri, utique ad Luminis acceſſum irritabitur comes ipſis acrimonia, quæ novâ & magis ſenſili moleſtiâ tunc afficiet ipſos Oculos; quamobrem Lumen fugient Ægri.

CCCLXIV. Hujus proinde moleſtiæ cauſa primaria cùm pendeat ab acrimoniâ Salis Volatilis Animalibus Spiritibus admiſti, hactenus quoque Peſtis origo non malè deducetur ab eodem Sale Volatili, & Acrimoniâ ſuâ imprimis peccante.

CCCLXV. Hoc idem tum probat, tum confirmat *Ardor plerisque tunc gravis & interiora præſertim urgens*: quippe qui à nullâ re in corpore humano ſecundùm naturam exiſtente commodè poteſt deduci, quàm *à Bile*, Acrimonia præſertim tunc præter naturam peccante, vel ab alio humore ipſi affini, hoc eſt, *Sale volatili, & Acri* abundante. Non eſt proinde, ut hoc argumentum magis urgeamus, cùm id ſæpiùs jam ſit à nobis factum, &, uti putamus, pleriſque ſatis jam notum.

CCCLXVI. *Inquietudo* in Peſte tàm multis tàm moleſta, vel pro ipſo ſenſu moleſto, vel pro continua ipſum conſequente corporis agitatione, & quaſſatione haberi poteſt.

CCCLXVII. Senſus ille moleſtus non tantùm *Ardori moleſto*, de quo jam dictum, debetur ſed nonnunquam aliis inſuper *lancinationibus* per univerſum corpus diſperſum, & non tantùm in capite, lumbis & præcordiis graviſſimè, at per totum corporis habitum ſatis graviter ægros vexantibus.

CCCLXVIII. Quemadmodum autem *ardorum ſenſum Bili acriori, aut Sali volatili, & acri* modò adſcripſimus; ita *Lancinationum ſenſum* adſcribimus *Acido* itidem *Acriori* cum prædicto Sale volatili in tenui præſertim inteſtino vitioſè efferveſcenti, & halitus acres quaquaverſùm propellenti, unde Lancinationes ſemper produci, plurima ſunt quæ evincunt, quæque aliàs pluribus etiam publicè propoſuimus.

CCCLXIX. Per accidens ergo peccat in Peſte acidum, corruptum ſcilicet *à Sale volatile Acriore*, à quò cùm primariò deduxerimus omnia, quæ hactenus examinavimus, ſymptomata, ab eodem nunc, ſed *ſecundariò deducimus quoque Lancinationes* in multis ſatis moleſtas, & hactenus quoque ipſam peſtem.

CCCLXX. Graviſſimi verò & imprimis moleſti in Peſte *Dolores* nunc *Caput*, nunc *ſuperius Ventriculi Orificium*, nunc ipſum *Lumborum regionem* occupant.

CCCLXXI. *Dolores Caput* valdè afficientes ortum habent dubio procul *ab humorum Acrimonia*, quæ cùm vel *Acida* vel *Salſa lixiva dumtaxat* obſervetur, ab utraque ortum in Peſte poteſt habere dolor: *A Bile* quidem, aut quovis alio humore Sale volatili & Acri conſtante *primariò*; Ab *Acido verò ſecundariò*, utpote à ſalſo vitioſo itidem vitiato, atque ad caput delato, halitus, ſaltem Acres eò aſcendentes promente.

CCCLXXII. *Vitiatur autem Acidum* imprimis *in tenui inteſtino*, unde non tantùm *Capitis*, ſed *Lumborum* quoque in prædicto inteſtino, atque *Cordis* dictus in ſuperiori ventriculi Orificio excitatur *dolor* à præfatis humoribus ob Acrimoniam Bilis vitioſè efferveſcentibus, atque nunc vaporis, halitûſve forma, nunc ſecundùm totam ſui ſubſtantiam eò tendentibus.

CCCLXXIII. Dolores igitur graviſſimi Capitis, Cordis, Lumborum, quia convenientiſſimi poſſunt à Sale volatili & Acri vel primariò, vel ſecundariò deduci, poterit hactenus quoque ab ipſo produci Peſtis; quod erat probandum.

Somnus profundus, & Vigiliæ contumaces in Peſte.

CCCLXXIV. Diximus aliàs, *Senſuum externorum affectionem* eſſe *Somnum & Vigiliam*; quia ſicut operantur, ad operandum ſaltem parati & diſpoſiti ſunt durante vigilia ſenſus externi, ita durante ſomno feriantur iidem, minùs ſcilicet tunc diſpoſiti ad externa objecta percipienda.

CCCLXXV. Accidit autem in Peſte, ut aliquando *ſomnus profundior & ſopor*, aliquando *Vigiliæ* contumaces moleſtent.

Vigiliarum cauſa.

CCCLXXVI. *Vigilias* producunt quæcunque ſenſuum externorum organa & ſenſoria moleſtè afficiunt; quemadmodum diximus non tantùm Aurium tinnitum, corporiſque univerſi inquietudinem quin & ardorem, moleſtos eſſe in Peſte, at præſertim graves capitis, cordis, lumborumque dolores, ut & quandoque Nauſeam & Vomitum: quorum omnium nomine urgent tunc quoque Ægros vigiliæ.

CCCLXXVII. Quæ proinde extenſa eſt in ſuperioribus horum affectuum cauſa, *Sal putà volatile & Acre*; illum ipſum *Vigiliarum quoque cauſa erit*, & hactenus ipſius Peſtis.

Somni profundi cauſa.

CCCLXXVIII. Quòd ſi *à Sale Volatili, & Acri* Vigilias, ab eodem ſaltem *Soporem Peſtilentialem* deduci non poſſe aſſeverabit nonnemo; verum præter rationem atque experientiam, cùm reverà *Affectus Soporoſi*, præſertim cum aliquo calore conjuncti, ortum habeant *à Bile ſecundùm partem ſui Oleoſam peccante*; quemadmodùm id pluribus docuimus in lib. 2. ubi de Soporoſis Affectibus egimus, quando inter alia id evincentia argumenta propoſui *Opium & Amarum & pingue*: ut & *Vini Spiritum*, qui tantò eſt magis narcoticus, quantò magis abundat parte Oleoſa: Adde quòd non rarò in *morbis à Bile ortis*, febribus putà ſatis ardentibus, ſponte *ſopor* ægros corripiat.

CCCLXXIX. Cùm proinde non tantùm vigilia, ſed *ſopor* etiam *à Bile atque adeò à Sale volatili* poſſit habere ortum, nil impedit, quominùs inde quoque ſuum ortum habere poſſit Peſtis.

Delirium in Peſte.

CCCLXXX. Perpetuus ferè gravioris Peſtis comes eſt *Delirium*, idque nunc levius, nunc graviùs.

Quid ſit.

CCCLXXXI. Eſt autem Delirium, Mentis à vero & æquo aberratio in judicio de objectis realibus vel fictis ferendo.

In quibus affectibus obſervetur.

CCCLXXXII. Obſervatur *Delirium* non tantùm *in Affectibus cum Ardore conjunctis*, febribus putà ardentibus, ſed quoque in *Affectibus frigus potiùs comes habentibus*, Melancholiâ putà Hypochondriacâ dictâ, Senectute minùs vegetâ, &c.

Ejus cauſa.

CCCLXXXIII. Adeò ut nec calor, nec frigus, nec ulla alia rerum naturalium qualitas pro adæquata vel neceſſaria delirii cauſa haberi debeat.

Ad judicium æquum requiri plura.

CCCLXXXIV. Quinimò plurima & quidem diverſiſſima Delirii poſſunt eſſe cauſa, cùm plura deſiderentur ad judicium æquum *de re quavis rationi ab Imaginatione, vel ingenio ipſaque memoria oblata* ferendum.

1. Imaginatio recta.

CCCLXXXV. Nam 1. *Ab imaginatione* offerendæ ſunt Rationi Notiones Rerum ſenſilium tam primæ, quàm ſecundæ rebus ipſis conformes.

2. Ingenium bene conſtitutum.

CCCLXXXVI. 2. Ab *Ingenio* ſubminiſtrandæ ſunt Rationi Affectionum in rebus ſenſi

libus obſervatarum ratiocinatione ſollicitâ elicitæ rationes, atque adeò catenatæ ac ſolidè cohærentes.

3. Memoria bona.

CCCLXXXVII. 3. *A Memoria* ſuggerenda Rationi fideliter omnia ipſi concredita.

4. Mens libera.

CCCLXXXVIII. 4. *Ipſa Mens libera* debet eſſe ab omni præjudicio, & conſideratione aliûs objecti ipſam aliò a vocantis, & imprimis affectum notabilem excitantis, turbantiſque; ut operi attenta æquum ferre poſſit judicium.

5. Corpus integrum.

CCCLXXXIX. 5. Ipſum *Corpus tàm continens, quàm contentum* integrum requiritur ad judicii integritatem.

Læditur judicium.

CCCXC. *Læditur autem judicium*, quoties in prædictorum uno vel pluribus aliquid deſideratur.

1. Si notiones non reſpondeant Objectis.

CCCXCI. Nam 1. *ſi Notiones vel primæ vel ſecundæ* ſive ipſorum *Objectorum externorum*, magis vel minùs remotorum, &c. ſive *Medii externi*, quando id deſideratur; ſive *Lucis*, ubi & illa requiritur; ſive *Senſoriorum*; ſive *Animæ* minùs ad opus ſuum attentæ culpâ, *non reſpondeant ex æquo ſuis objectis*, hactenus ſequetur Delirium, hoc eſt, judicium rebus ipſis haud conveniens.

2. Si Ingenii Ratiocinatio ſit præpoſtera.

CCCXCII. 2. Si *Ingenii Ratiocinationes ſint ſcopæ diſſolutæ, minimè cohærentes*; vel plus, minùſve, aut aliud quàm decebat concludentes, dubio procul delirabit Mens, hoc eſt, iniquum feret judicium, niſi hæc advertat & animadvertat corrigatque.

3. Si Memoria deficiat.

CCCXCIII. 3. Si à *Memoria* priùs ipſi ab Imaginatione, vel Ingenio, vel à Judicio ſubminiſtratæ *Ideæ reponantur quovis modo diminutæ, truncatæ, auctæve, aut alteratæ*; utique huic fidens Ratio iniquum feret judicium, adeòque delirabit.

4. Si Mens ſit malè conſtituta.

CCCXCIV. 4. Si *Mens ipſa vel præiudiciis occupata* fuerit, vel aliud objectum *ſollicitè conſideraverit*, vel *vehementibus Animi motibus* & affectibus turbata, *non attenderit ſatis ad res dijudicandas*; æquum de ipſis non feret Judicium, ſed delirabit.

5. Si Corpus ſit malè affectum.

CCCXCV. 5. Si *Corpus hominis Continens*, ac *Cerebrum* præſertim, cujus operâ Mentem in quibuſvis ſuis operationibus imprimis uti, plurima ſuadent ac perſuadent, *malè fuerit affectum*) ut in ejus Inflammatione, Phrenitide dictâ, id contingit, (Mentem quoque ſæpenumerò delirare obſervamus.

CCCXCVI. Sic ſi *Corpus hominis Contentum*, ac *Bilis* præſertim *Succuſve Pancreaticus*, hinc & *ſpiritus Animales malè ſint affecti*, & tunc quoque Mentem non rarò delirare obſervamus, in *Ardentibus* putâ *Febribus*, *Melancholia Hypochondriaca*, *Ebrietate*, &c.

Cauſa Delirii in Peſte.

CCCXCVII. Cùm proinde à Cauſis tàm multis malè conſtitutis excitari poſſit *Delirium*, videndum, quænam *in Peſte* habere poſſint locum.

Læſa Imaginatio.

CCCXCVIII. Cùm autem in proximè præcedentibus retulerimus, *Senſus externos* omnes obſervari plùs minùs in ſua functione *diminutos*, & non rarò *Dolore affectos*, utique omnia objecta externa ipſis occurrentia accuratè ac diſtinctè non percipientur; nec proinde Notiones primæ formabuntur ex æquo ipſa repræſentantes: Ergò nec hactenus Notiones ſecundæ elicientur perfectæ: Hactenus ergò Delirabit Æger, ob læſam *Imaginationem*.

Ingenium minus perſpicax.

CCCXCIX. Rurſus non tantùm propter vitioſas Notiones primas & ſecundas, ſed inſuper propter *Animum Doloribus & Moleſtijs attentum*, minùs ſollicitè & attentè objecta cætera conſiderabit ac perſcrutabitur *Ingenium* hactenus peccans, minùſque ſolidas eruet ac promet Rationes Affectionum in ipſis exiſtentium; quamobrem Delirabit Peſte correptus.

Memoria infidelis.

CD. Sed fieri quoque poteſt, ut tunc *Memoria* ſolito infidelior facta perperam reponat fidei ſuæ concredita, vel quædam ſaltem; unde & hujus culpâ Delirabit Æger.

Mens p… diciis … rans.

CDI. Imprimus autem Delirabit ipſe, ſi *Mens* quoque, undecunque tandem *laboret præjudiciis*, putet ſe præ aliis ſapere, uti ſæpè id accidit, aut *vehementi mortis ſecuturæ terrore* ſit correpta; quo nomine objectis cæteris *minùs attenta*, non niſi corruptum de iis feret judicium, hoc eſt, delirium.

Bilis v… lior & acrior

CDII. Sed delirabit quoque Peſte correptus, *ſi Bilis fuerit* in ipſo reddita *volatilior & acrior*, aut ſi *humor ſimilis, Sale putà Volatili & acri conſtans*, ſeſe maſſæ Sanguineæ inſinuaverit, & non tantùm ipſius conſiſtentiam diſſolverit, ſed *parti ejus ſpirituoſæ penitiùs ſe admiſcuerit*, atque ipſis adeò *ſpiritibus animalibus* inde parandis adhærens, *omnes ipſorum operationes* vitiaverit.

CDIII. Cùm ergò in Peſte quoque à cauſis variis produci poſſit Delirium, etiam à Sale Volatili & acri, hactenus ſaltem ab illo ipſa Peſtis poterit deduci; quod erat probandum.

Mem… ſenſuum … ternori… mus co…

CDIV. Non tàm Senſum Internum, quàm Senſuum Internorum Promum condum arbitror ego *Memoriã*; quippe cui ſingulorum opera committuntur, ac concreduntur, ut eadem, quoties opus, quam primùm ac fideliter reponat.

In peſte … terata.

CDV. Hæc *Memoria* non tantùm *vacillat* in pleriſque Peſte correptis, ſed in quibuſdam obſervata eſt eò uſque *obliterata*, ut ipſis non tantùm aliorum, amicorumque, ſed ſui quoque notitia exciderit: dubio procul deletis in mente, ſi quæ unquam fuerint, ideis innatis æquè ac adventitiis, dummodò ab innatis differant; de quo ego ſaltem nihil certi poſſum afferre, qui hactenus nullas in mea mente latentes potui quovis labore eruere, ideòque nec admittere, aut credere Ideas innatas.

Mem… ratio & … ſiones di… les exp… tu.

CDVI. Sive igitur quis putet, fingatve innatas Menti rerum omnium Ideas, ſive cenſeat non niſi à Senſibus Internis ad rerum externis ſenſibus objectarum conſiderationem formatas reperiri in Animi Promo Condo, Memoria, arbitror, utrobique admodùm difficulter hujus Memoriæ rationem explicari poſſe; ſed nec minùs difficulter ejuſdem variis modis læſæ, ac læſionis modum, cauſamque adæquatam.

Eas Au… rem ign… re.

CDVII. Fateor equidem, me hactenus nil invenire aut elicere potuiſſe, in quo veri avida mens poſſit acquieſcere, quodque pro veroſimili ſaltem poſſim proponere; malo proinde in Memoriæ tum integræ, tum læſæ ratione promenda meam ignorantiam profiteri candidè, quàm figmentis & commentis Lectorem ludere.

Metus … Anxietat… in Peſte.

CDVIII. Plura proinde de Memoria diminuta & abolita nunc non addam, ſed rectà ad *Animi motus & pathemata*, *metum putà & Anxietatem ſollicitam* me conferam; cùm hæc frequentiùs & graviùs, quàm Memoriæ qualiſcunque læſio, ſoleant Peſte infectos afficere, ac plurimùm ipſis nocere; ita mortem videtur accerſere Mortis fuga.

Metus in p… ſte cauſa.

CDIX Non mirum autem, horrere omnes ac metuere multùm Ipſam Peſtem, cùm non tantùm obſervetur pleriſque *Lethalis*, ſed inſuper *Contagioſa*; unde paſſim deſeruntur, nec ritè curantur Infecti.

CDX. Ubi proinde quis Mortis cogitationes ac meditationes ſerias procraſtinare aſſuetus conſiderat, ſe in continuo verſari mortis mox forſan ſecuturæ periculo, quamdiu graſſatur in vulgus Peſtis, fieri nequit, quin Mentem ſollicitudo anxia metuſque occupent.

Ab ea vig… liæ, & An… malium ſp… rituum co… ſumptio.

CDXI. Hac autem Mentis agitatione ac perturbatione continua *Vigilias* produci, & *Animales ſpiritus non tantùm conſumi, ſed in motu ſuo etiam turbari*, notiſſimum.

Unde Bi… acrior.

CDXII. Imprimis verò per ſollicitas & turbulentæ formidinis plenas vigilias *Bilem acui & acriorem reddi*, itidem notum.

CDXIII.

CDXIII. Quod ſi hiſce vigiliis acrior reddatur Bilis Sale Volatili conſtans, nonne, ſi in tali Sale acriori conſiſtere poſſit Venenum peſtilens, ſicut nos id pluribus jam argumentis eviciſſe putamus, hoc *panico terrore perculſi* homines *magis diſponentur ad dictum Venenum ſuſcipiendum, & periculoſiùs inde laborandum*.

[Æ]gros pe[ſtem] formi[dant]es peri[culoſ]ius de[cumb]ere.

CDXIV. Atque hoc ipſo per experientiam confirmato, periculoſiùs putà decumbere Ægros peſtem formidantes, quàm cæteros ipſam minùs curantes, confirmatur quoque noſtra ſententia, in Sale Volatili Acriori conſiſtere Venenum peſtilens, quippe quod oſtendimus in Bile Acri à quovis Metu ſollicito.

[Mot]us Ani[mali]s læſus [in Pe]ſte.

CDXV. Animi Motus excipit *Corporis Motus Animalis & Voluntarius* dictus, quem variis modis lædi in Peſte diximus jam in ſuperioribus: videndum autem, an inde quoque confirmari poſſit Sal Volatile & acre nunc peccans.

[...] qua ra[tione].

CDXVI. Læditur verò in Peſte Motus Animalis per corpus univerſum, in *Tremore*, *Motuve corporis* imbecilli & idcircò *tremulo*; quandoque in *Motibus Convulſivis* per totum Corporis habitum obſervabilibus, rariùs in *Convulſione* univerſali: tum in determinatis partibus, ac præſertim in *Linguæ Balbutie*, aut certæ partis Motu impedito.

[Tremor] Univerſi [corpo]ris [a] [Spiritu]um Animalium ſpi[rituum] defe[ctu].

CDXVII. *Univerſi corporis Tremorem*, quoties ipſum moveri debet, obſervabilem deducendum puto à *ſpirituum Animalium defectu*: eundem, etiam ubi quieſcunt membra, urgentem adſcribendum exiſtimo eorundem *ſpirituum motui inordinato & turbato*.

CDXVIII. In Peſte ob Dolores graves, Vigilias pertinaces, continuam animi ſollicitudinem *exhauriri poſſunt ac deficere ſpiritus Animales*, ob rationes in ſuperioribus productas.

[...] contur[ba]ne.

CDXIX. Poſſunt quoque in Peſte in ſuo motu *conturbari Animales ſpiritus* ob Mentem Metu ac Terrore panico agitatam & turbatam.

CDXX. Cùm autem inter prædictorum Symptomatum cauſas naturales oſtenderimus locum habere poſſe *Sal Volatile*, hactenus ergo ab eodem deduci poterit Tremor & Ipſa adeo Peſtis.

[Mo]tus con[vulſi]vi unde [ori]ant.

CDXXI. *Motus* autem *Convulſivi* cùm pendere ſoleant ab humoribus vel halitibus acribus nervos inordinatè mordicantibus, & ad abundantiorem ſimul & inordinatum ſpiritum Animalium affluxum irritantibus; atque in Peſte tam Salis acrioris per ſe ac primariò, quàm ſpiritûs acidi per accidens ac ſecundariò peccantis, binorum putà acrium in rebus naturalibus hactenus notorum, ſigna & effecta notabilia & certa produxerim in ſuperioribus; nil obſtat, ab iiſdem deduci in Peſte Motus Convulſivos, atque confirmari eadem, quæ ſuperiùs propoſuimus de Peſte à Volatili & acri Sale primariò ac per ſe ortâ, quod erat probandum.

[...] orian[tur].

CDXXII. Rurſus, cùm *Convulſio* habeat ortum *ab iiſdem ſpiritibus Animalibus, ſed continuè & copioſè in omnes aut certos muſculos delatis*, & quidem ob irritationem continuè urgentem: quoties illa in Peſte obſervatur vel Univerſalis, vel Particularis, toties ſtatuendus humor acris adhærens Partium affectarum nervis: qualem humorem acrem facilè quis admittet *Salem Volatilem & acrem Pituitæ Viſcidæ admiſtum*, & hujus nomine pertinaciùs uni vel pluribus partibus, ac præſertim in Cerebro aut Spinalis medullæ principio adhærentem.

CDXXIII. Quo conceſſo & hactenus quoque confirmatur Peſtis ortus à Sale Volatili & Acri; quod urgemus.

[Lingu]æ Bal[butie]s.

CDXXIV. *Linguæ Balbuties* idcircò magis obſervatur, quia Auditu quoque dignoſcitur, etiam ubi cæteræ partes quieſcunt, eſtque ſummi Animalium Spirituum defectûs aut conturbationis ſignum certum.

[Vult]us mœ[ſt]us Ocu[li la]chryma[bundi] in Peſte.

CDXXV. Inter Symptomata Peſtis recenſetur quoque *Vultus mœſtus*, unà cum *Oculis lachrymabundis*: quod ſignum non eſt parvi pendendum, quippe non tantùm in Peſte frequentiſſimum, verùm inſuper utplurimùm luctuoſum.

Ejus cauſa.

CDXXVI. Meritò proinde hîc quæritur, quænam eſſe poſſit talis vultus cauſa, quænam ejuſdem ratio.

CDXXVII. Nullus autem mirabitur in Peſte infectis Vultum mœſtum, qui ad Animum revocaverit ea, quæ ſuprà dixi de rationali plerorumque metu Peſtis minantis, & ob ſuum Venenum plerisque *lethale* ac *contagioſum*, Ægrorumque in plurimis locis *deſertionem*, formidabilis; *conſternatione* autem ob Peſtem jam urgentem ac præſentem: unde fieri nequit, ut non ſit idcircò vultus ipſis mœſtus, licèt conſternationem ſuam tegere conentur aliqui, ut habeantur cæteris cordatiores.

Mentis conſternatio & Mortis metus.

CDXXVIII. Poteſt igitur Vultus mœſtus conſequi Mentis conſternationem ac metum mortis minitantis.

CDXXIX. Quæcunque proinde attulimus in ſuperioribus ad oſtendendum, augeri poſſe ex ſollicito Peſtis metu acrimoniam Bilis & Salis Volatilis, eadem hîc ſervient ad Vultum mœſtum à Sale Volatili & acri deducendum.

Maculæ in Peſte. Nigræ, Lividæ, Rubicundæ.

CDXXX. Magis notabilia Peſtis ſigna externa ſunt *Maculæ*, quas diverſi coloris & magnitudinis obſervari, docui in ſuperioribus: Inter ipſas peſſimæ habentur *Nigræ*, his proximæ ſunt *Lividæ*, ac minimè malæ *Rubicundæ*.

Earum cauſa.

CDXXXI. Ortum habent illæ dubio procul à *Sanguine* quaquaverſùm è Corde propulſo, & *parte ſui corrupta & corrumpente* in Corporis ſuperficie hærente.

CDXXXII. Mortificationi namque proximæ ſunt Nigræ, minùs Lividæ, minimè Rubræ.

Mortificatio omnis ab acri.

CDXXXIII. Mortificatio autem omnis corrodens ac corrumpens ortum habet *ab acri vel acido vel ſalſo lixivo*; id ſaltem aſſeverare non dubitamus, poſtquam longâ inveſtigatione aliud hactenus in Naturâ non reperimus, ne quidem Adverſarii noſtri, omni licet adhibitâ diligentiâ.

CDXXXIV. Sed nec dubitamus mutare ſententiam, ubi aut per nos, aut per alios tertium acre fuerit inventum.

Acidum partes corroſas non nigredine, ſed albedine, inficere.

CDXXXV. Acidum verò corrodens partes corroſas nunquam, quod ſciam, vel ſaltem nunc meminerim, nigredine inficit, ſed potiùs albebine, quin partes vicinas colore ſatis eleganti ſolet oſtentare.

Salſum Lixivum nigredinem inducit.

CDXXXVI. *Acre* autem *Salſum Lixivum* ad nigredinem partem à ſe corroſam deducit; quin partes vicinas plùs minùs ſimul inficit & inquinat.

CDXXXVII. Unde jure merito maculas illas omnes in Peſte erumpentes à Sale acri deducimus.

Quænam maculæ periculoſiores.

CDXXXVIII. Quin ex modò dictis patet, cur periculoſæ magis ſint Nigræ, minùs Lividæ, minimè Rubræ: quò namque ulteriùs pergit acre ſalſum in partis cujuſvis ac cutis præſertim corruptione, eò ipſam reddit magis atram.

Hoc patere ex Cauterio potentiali, & Veſicatoriis.

CDXXXIX. Hoc imprimis apparet tum in *Cauterii potentialis ex Sale lixivo fixo* conſtantis, tum in *Veſicatoriorum* quorumvis *ex Sale Volatili & acri* conſtantium operatione; primùm enim rubet inde cutis, deinde colorem lividum aquirit, & tandem atrum.

CDXL. Hoc unicum Experimentum Practicum ritè conſideratum ſatisfacere poſſet Viro veritatem unicè quærenti, Animumque ab omni præjudicio liberum habenti.

Acetum in Veſicatorio cui inſerviat.

CDXLI. Nec obſtat Acetum multis Veſicatoriis additum: Nam ſi quis rem ritè examinaverit, is facilè obſervabit, inſervire duntaxat Acetum ad Sal Volatile excitandum, & factâ ſic Efferveſcentiâ in actum deducendum.

CDXLII. Longè namque faciliùs & citiùs

citiùs vim ſuam exerit Sal lixivus fixus, quàm volatilis.

CDXLIII. Solemus tamen Sali fixo aliquid Aquæ vel ſalivæ addere ad accelerandum ipſius opus.

CDXLIV. Sal autem volatile, quippe magis compoſitum, difficiliùs & tardiùs ad operandum accedit, quocircà potentiori opus habet irritatore, Adverſario putà, Acido, cujus ratione efferveſcens, vim ſuam exerit urentem ac rodentem; quæ longo tempore latet in ſuâ materia, Cantharidibus putà & ſimilibus, nihil ab Aere etiam valdè humido patientibus, (quod de vulgari cauterio dici nequit) nec niſi ad Acidi acceſſum latentem ſuam vim promentibus.

Salia volatilia plura ad ſui conſtitutionem continere tam plantarum, quàm Animalium.

CDXLV. Habent igitur Salia volatilia omnia plura, quæ ad ſui conſtitutionem & miſtionem concurrunt; quæ ſi Plantarum Animaliumve partes exiſtant, perfectiorem adhuc ſolent habere miſtionem: quæ omnia in Sale fixo fruſtra quæras.

Vt & mineralium.

CDXLVI. Quod modò de Vegetabilibus & Animalibus dixi, verum eſt quoque in quibuſdam Mineralibus, Arſenico putà, & variis ejus ſpeciebus; quippe quod non videtur tam Acre primo aſpectu, tactu, vel guſtu, intra corpus autem admiſſum, aut ulceribus inditum, quanta in ipſo Acrimonia lateat, ſenſim ac paulatim teſtatur.

CDXLVII. Ex dictis ergò ſatis patere puto, Maculas in Peſte, cæteriſque malignis Febribus erumpentes Salem volatilem acremque indicare, ut & ab eodem peſtem ortum ſuum habere poſſe; quod erat probandum.

Peſtis ſigna Bubones.

CDXLVIII. Inter primaria Peſtis ſigna externa referuntur ab omnibus *Bubones*, quos idcircò accuratè nos hic examinare expedit.

Quid ſint.

CDXLIX. Sunt autem, ut uno verbo in ſuperioribus jam attigimus, *Bubones, Tumores in Glandulis oborti*, non quidem quibuſvis, non conglomeratis, ſed *Conglobatis*.

Glandularũ ſpeciem alterutram affici.

CDL. Quamvis enim in pluribus corporis partibus ſibi adſtent hæ binæ Glandularum ſpecies, afficitur tamen ſæpenumerò alterutra, in ſuâ integritate permanente alterâ.

Conglobatas glandulas affici in ſcrophulis.

CDLI. Ita Scrophulæ, earundem Glandularum conglobatarum affectus, non tantùm in collo, verùm in ipſo Meſenterio, Glandulas conglobatas tum ſeorſim exiſtentes, tum Glandulis ſalivaribus & Pancreatis conglomeratis adnatas occupant, illæſis hiſce.

Vt & in peſte.

CDLII. Sic in Peſte Conglobatas Artuum Glandulas, in Collo, ad Aures, ſub Axillis, in Inguinibus, & alibi quoque, ubi aliquæ tales obſervantur, obſident Bubones, integris conglomeratis, hoc eſt, ſimili tumore haud correptis.

Non tamen functionem conglomeratarum eſſe integram.

CDLIII. Non putamus tamen, licèt non tumeant in peſte Glandulæ conglomeratæ, in ſuâ integritate tunc permanere functionem in ipſis perfici ſolitam.

Functiones omnes in peſte, à ſanguine pendentes lædi.

CDLIV. Quinimò cùm in hoc graviſſimo & maximè lethali affectu ſanguinis maſſa mirè afficiatur, & corrumpatur, nullus dubito, ex conſequenti lædi quoque Functiones omnes à Sanguine quâcunque demum ratione pendentes, atque materiam ſuam præſertim accipientes.

Glãdularum cõglobatarum & conglomeratarum differentia reſpectu Bubonum.

CDLV. Quæritur proinde, quænam ſit Glandularum conglomeratarum, & conglobatarum differentia, propter quam ab eodem ſanguine ad utraſque affluente afficiantur, ita conglobatæ, ut in Tumorem Bubonem dictum, abeant, ſine Tumore permanentibus conglomeratis.

CDLVI. Cùm enim affectio illa diverſa non poſſit peti à ſanguine eodem ad utraſque Glandulas delato, meritò ejus ratio petitur à diverſitate Glandularum ſanguinem eundem admittentium.

Eam c... re in ... que ſu... tia.

CDLVII. Si quis proinde inter ſe conferat, & comparet Glandulas prædictas, obſervabit, *Conglobatarum ſubſtantiam eſſe molliorem, teneriorem*, ac Conglomeratarum Salivarium, & Pancreatis ſubſtantiam ſolidiorem ac duriorem.

CDLVIII. An ergò, quæret aliquis, *propter ſubſtantiæ teneritudinem ac mollitiem adhæret faciliùs omne acre per conglobatas delatum*, difficiliùs per conglomeratas propulſum? An potentiùs contenta ſua qualiacunque expellunt conglomeratæ, debiliùs conglobatæ.

CDLIX. Ego ſanè id quærenti facilè aſſentiar, quippe qui hanc ſufficientem, ſatiſque manifeſtam puto cauſam iſtius moræ ac Tumoris inſequentis.

CDLX. Cùm igitur *mollis & tenera ſit Glandularum Conglobatarum ſubſtantia, quid mirum, ſi facilè illis adhæreat & minus ab iiſdem expellatur quicquid acre eſt in ſanguine, aut quovis alio modo vitioſum*, & inde diverſi oboriantur tàm ſæpe in ipſis Tumores?

Cur gl... conglo... peſte i... bones a...

CDLXI. Omninò igitur exiſtimamus, idcircò præ aliis omnibus Glandulas Conglobatas in Peſte quoque in Bubones abire, propter ſubſtantiam ſuam molliorem, ac teneriorem.

Bubon... ferent... aliis T... bus. Bubone... plices.

CDLXII. Cùm verò aliàs quoque Tumoribus ſive Bubonibus afficiantur hæ Glandulæ, quæritur meritò, in quò differant iſti?

CDLXIII. Huic quæſtioni ut ſatisfaciam, conſiderandum, *triplicium Bubonum fieri mentionem apud Medicos, Peſtilentialium, Venereorum, & non Malignorum dictorum*: quibus verbis ab invicem diſtinguuntur ratione affectuum comitum, vel Malignorum, vel non malignorum; dum maligni cenſentur & Lues Venerea, & Peſtis.

Bubon... ſtilente... malign...

CDLXIV. Bubones ergo Peſtilentes numerantur inter malignos, quoniam Symptomata conjuncta habent non tantùm gravia, ſed utplurimùm mortem inopinatò etiam ægros è medio tollentem.

Bubon... cauſa.

CDLXV. *Bubonum verò omnium cauſa cùm ſit ſanguis ob ſuam acrimoniam vel viſciditatem, vel aliud vitium, in conglobatis Glandulis hærens, atque illas in Tumorem attollens, accedentibus pro vitii diverſitate Symptomatibus diverſis*: conſideranda Peſte affectorum cætera Symptomata, quò vitium Sanguinis determinetur.

Bubone... ſtilentes... ciliùs m... rari, & ... rem ha... moleſtio...

CDLXVI. Ubi notandum, *difficiliùs ad ſui maturationem deduci Bubones Peſtilentes, quàm alios, & dolorem, ardoremque moleſtiorem habere* utplurimùm comitem.

CDLXVII. *Ex ardore autem Bilem*, Bilioſumve humorem, hoc eſt, Sale volatili conſtantem peccare, meritò judicamus.

Ejus ca... Sal Vol... in peſte ... gis quà... liàs eſſe ... culpa.

CDLXVIII. Quinimò in Peſte, quàm aliàs, magis in culpâ eſſe hunc Salem Volatilem, facilè agnoſcet, quiſquis ea, quæ alibi pluribus deduxi de modo, quo fit inflammatio, huc retulerit, & conſideraverit, fieri ipſam, quoties Sanguis vel in extremis vaſis obſtructis ſtagnat, vel ex iiſdem quacunque de causâ apertis effuſus, aut in partium vicinarum ſubſtantia, aut in cavitate aliquâ colligitur, & parte ejus maximè ſpirituoſâ ſecedente, reliquæ acidæ ſalſæque acriores factæ in ſeſe agunt vitioſè, & ita quidem, ut ſe mutuò alterent, imò, uſum animali debitum ſi ſpectes, corrumpant, quinimò in pus nunc laudabile, hoc eſt, Animali minimè noxium, æquale putà, album & blandum, nunc vitioſum, & Animali noxium, inæquale putà, Cinereum, Acre, fœtidum, mutent.

Sanguis... do fiat ... ri inutil...

CDLXIX. Illud enim notandum, ſi aliquandiù in vaſis ſuis ſtagnaverit, vel è vaſis ſuis effuſus fuerit Sanguis, eum talem tunc mutationem ſubire ut corpori ampliùs nequeat eſſe utilis: quapropter Artificis Medici tunc eſt, illum è corpore

pore educere, ita tamen, ut ſine ipſius noxâ notabili, vel ſaltem quantum fieri poteſt, cum minima id contingat.

id tunc … dicoagen… a.

CDLXX. Quocirca & humoris peccantis correctio arte promovetur, & partes affectæ juvantur, & exitus facilis paratur, & eductio humoris conveniens inſtituitur, & partium læſarum reſtauratio præſtatur.

…guinis …ſtitutio in …ligna in… …mmatione.

CDLXXI. Si proinde *in non maligna dicta inflammatione Acidum Sanguinis tandem ſuper ejus Amarum*, nonne dicemus probabiliter, *in maligna idem deſiderari, & minùs potens eſſe tunc Acidum*; hoc eſt, in malignis, peſtilentibuſque Bubonibus Sanguinem abundare magis, quàm debebat, *Bile, habere ſaltem ipſam Acriorem, aut humorem ſimilem, Sale putà Volatili, & Acri conſtantem, minùs autem Acidi continere*: quod eſt id ipſum, quod intendimus, demonſtrare, ſcilicet è Peſte, omnibuſque ipſius Symptomatibus ritè conſideratis deduci, aut confirmatis Salem Volatilem, ſed Acriorem tunc peccantem, adeòque Venenum peſtilens in tali Sale conſiſtere.

…thraces, carbun… in peſte.

CDLXXII. Ultimum Peſtis Symptoma nunc à nobis conſiderandum, examinandumque ſunt *Anthraces* Græcis, & *Carbunculi* Latinis vocati.

…rum loca.

CDLXXIII. Solent hi carbunculi in quavis corpore parte excitari, non tertiis partibus, quemadmodùm Bubones, adſtringi.

…omodo ſe …mum ma… …feſtent.

CDLXXIV. Solent iidem utplurimùm puſtulæ modo primùm ſe manifeſtare, & quidem nunc albicantis, nunc flaveſcentis, nunc lividioris, nunc nigricantis; quamvis ſemper ad nigredinem tandem abeant.

ardorem …iſſe.

CDLXXV. Solet iiſdem carbunculis ardor inſignis adeſſe, adeò ut pars affecta uri putetur ac rodi.

…omodo ſe …rò habeāt.

CDLXXVI. Nec diu Puſtulæ ſpeciem ſervant Anthraces, quin mox Tumorem duriorem in univerſâ ſui circumferentiâ oſtentant; ſicut in ſui medio, & centro in Ulcus exedens aperiuntur; quinimò ſæpenumerò quaquaverſùm ambulat & vicinas partes mirè depaſcit, unde nonnunquam Oculos inde exciſſe, notum eſt. Sed & poſt curationem ſubinde contingentem fœdæ, ac prægrandes cicatrices remanent, propter carnis multæ deperditionem.

…ro in An… …acibus …d patiatur.

CDLXXVII. Caro autem omnis Anthracibus correpta corruptionem Gangrænæ ſimilem patitur; ad internecionem namque, integramque mortificationem deducitur.

…rum cauſa.

CDLXXVIII. Enimverò, cùm in *Anthracibus ardor corrodens* obſervetur, ab *Acri* illos produci argui: ergo vel ab *Acido*, vel à *Salſo lixivo*, poſtquam tertium acre nondum innotuit.

CDLXXIX. Ab Acido lacinationes quidem ac roſiones produci, notum, non item ardorem.

CDLXXX. A ſalſo lixivo ardorem qnidem rodentem produci, teſtantur cauteria potentialia cuti applicata.

…tyrum an… …monii quid …æſtet.

CDLXXXI. Ab eodem in peſtilentibus Anthracibus ardorem urentem, ac rodentem produci, confirmat Buryrum Antimonii ipſorum progreſſum & quaquaverſùm ſerpentem vim ſiſtens.

…ineſſe aci… …m acre.

CDLXXXII. Eſt autem in Antimonii Butyro Acidum Acre Salem lixivum temperans & infringens.

CDLXXXIII. Acidum illud ipſi ineſſe, evincit Aqua ipſi affuſa & Spiritum Vitrioli Philoſophicum dictum in ſe alliciens.

XCLXXXIV. Cùm proinde hæc omnia ſalem lixivum Acrem Anthraces peſtilentes producentem arguant, hactenus peſtem quoque ipſam inde ortum habere poſſe patet, quod hactenus ſuſcepi probare.

CDLXXXV. Omnia igitur Symptomata in Peſte obſervabilia Salem lixivum, eundemque Acrem & volatilem tunc peccare confirmant, vel probant.

Salem lixivū acrem, & volatilem in peſte peccare docent ejus ſymptomata.

CDLXXXVI. Illud idem ex medicamentis tum ad Peſtis præcautionem, tum ad eiuſdem curationem cum maximo ſucceſſu uſurpari ſolitis patere, aſſeruimus in ſuperioribus, & nunc eſt oſtendendum; idem autem magis patebit ex ſecutura dirum hunc affectum profligandi methodo; ubi & primariorum ſymptomatum curam peculiarem addemus.

Vt & Medicamenta tam in ejus præcautione, quā curatione adhiberi ſolita.

CDLXXXVII. Quiſquis verò è medicamentis uſurpatis aliquid certi volet elicere ac proponere, neceſſe habebit *Simplicia* duntaxat, vel ſaltem *minimè compoſita* conſiderare: Quotquot enim ſimplicium farraginem in unum congerunt, ut cæteris doctiores aut peritiores videantur, certè apud rerum gnaros pro maximè imperitis & agendorum incertis ac dubiis habentur.

Simplicia aut minimè compoſita conſideranda.

CDLXXXVIII. Confuſum namque judicium, confuſam rerum cognitionem habeat neceſſum, qui plurima confundit, quando uno vel paucis, & imprimis ſimplicibus medicamentis præſtari poteſt, quod intenditur.

CDLXXXIX. Ego ſanè, ut ad rem accedam, ante novennium, cùm quotidie plures viſitarem Ægros Peſte infectos, *præcautionis* loco aliud non ſumpſi medicamentum, quàm *vulgaris aceti Vini cochleare unum*, micâ panis exceptum, & quidem manè antequam inviſerem Ægros.

In præcautione peſtis utile acetum vulgare vini.

CDXC. Id remedii genus uſurpavi per octo menſes continuos, nec unquam minimam percepi toto illo tempore ab infectione noxam.

Ab Auctore expertum.

CDXCI. Poſtquam verò ſublato ſenſim hoc malo, deſiiſſem ab illo aceto diutiùs aſſumendo, ſenſi poſtmodùm ac ferè ſemper, aliquem capitis dolorem mihi contingere, quoties infectam ingrediebar domum, licèt id ignorarem; nec tamen mihi metuerem. Hoc mihi contigit.

CDXCII. Novi equidem, paucos potuiſſe meo exemplo Acetum per aliquot Hebdomadas uſurpare; dum aliqui ob peculiarem ſui conſtitutionem, Melancholicam dictam, ne quidem per plures dies potuerint perſeverare in ejus uſu.

At pauci id uſurpare queunt.

CDXCIII. Solent alii Vini Rhenani, aut Cereviſiæ veteris, adeoque ſubaceſcentis hauſtum manè aſſumptum commendare.

Vtile etiam vinum Rhenanum, & cereviſia. Vetus ſubaceſcens.

CDXCIV. Novi non deeſſe, qui Vini ſpiritum aut ſimplicem, aut Theriacalem laudent; ſed novi quoque, multis ipſum fuiſſe noxium: quod de Acidis dici non poteſt; ſaltem ratione ipſius Peſtis.

Non verò ſpiritus vini ſimplex, vel Theriacalis.

CDCXV. Laudatur quoque Elixir proprietatis, ut & Spiritus Salis, Vitrioli, Sulphuris ex paucâ Cereviſiâ, vel Vino aſſumendus. Laudantur etiam fructus Acidi, Mala Citria, Aurea, Granata ſeu Punica, Ribeſia, &c.

Vtilia quoq; Elixir proprietatis, ſpiritus ſalis, vitrioli, ſulphuris, fructus acidi.

CDXCVI. Confortat quoque Aceti ſpongiâ excepti Odor, ſive fuerit Acetum ſimplex, aut aliquo Aromate, plantâve Aromaticâ imprægnatum.

Aceti Odor

CDXCVII. Adeò, ut, ſi quis omnia in Peſtis Præcautione efficaciſſima contulerit, comperiat pleraque Acida eſſe, aut cum acidis parata.

Efficaciſſimi in præcautione peſtis acida.

CDXCVIII. Unde patere puto, Acidum non tantùm deſiderari contra Peſtis Venenum, ſed idipſum imprimis ad eodem impeti ac impugnari.

Acidum in peſte deſiderari & impugnari.

CDCXIX. Quibus verò Acida meraca eſſe ſolent moleſta & gravia, iiſdem temperari poſſunt Vini ſpiritu. Sic Salis ſpiritus ejus ope ita tem-

Acida meraca poſſe temperari.

temperatur, ut omnis penè ipſius aciditas obliteretur, ſi ſæpius cum eodem cohoboetur, nec tamen deſinit conducere in Peſte.

In quo Ægrorum conſtitutio conſideranda.

D. Intereſt proinde, ut in hoc caſu ita cujuſque temperamento ac conſtitutioni peculiari accommodentur medicamenta, unde nihil noxæ ipſis accidat, plurimum auxilii.

Quod multis modis fieri poteſt.

DI. In hunc finem variis mod: & formis concinnari poſſunt medicamenta, tum ſingulis grata, tum ſimul corpori adverſus peſtilens venenum muniendo apta.

Conditum ex quibus parandum.

DII. Si cui proinde conditi formâ medicamentum placeat, poterit Conſervæ Roſ. pallid. flor. Calendulæ, Roriſmarini, Gariophyllorum, Borraginis, Bugloſſæ, Violarum, &c. tantùm cujuſvis Spiritûs acidi addi, ut inde gratam nanciſcatur aciditatem; cujus manè ſtomacho jejuno aſſumat homo ætatis florentis ad Nucis juglandis quantitatem; aliquantò minùs adoleſcens; adhuc minùs puer.

Ex quibus ſyrupus.

DIII. Cui Syrupi magis placent, eidem exhibeantur ex Succo Berberorum, Ribeſiorum, Citri, Granatorum, Arantiorum, Acetoſæ, Acetoſellæ, Omphacino & ſimilibus parati, aut per ſe, aut ex liquore accepto ad cochleare unum, dimidiamve unciam.

DIV. Poſſunt etiam prædicti Succi abſque Sacchari additione uſurpari ex juſculo, cereviſiâ, Vino, &c.

Ex quibus tabellæ.

DV. Si cui tabellæ magis arrideant, poſſunt illæ cum nominatis ſuccis, ut & acidis Spiritibus & ſaccharo parari.

Ex quibus Juſculum Julapium &c.

DVI. Poteſt quoque in hunc finem tum Tartarum crudum, tum ejus Cremor, ut & Sal Tartari Vitriolatum, quovis modo ex Juſculo, Vino, Cereviſiâ, Julapio, &c. uſurpari.

Ad peſtis præcautionē conducere acida.

DVII. Uno verbo, præ cæteris omnibus ad peſtis præcautionem conducunt Acida modo cujuſvis naturæ maximè accommodato aſſumpta.

Acidum noſtrum à peſtilenti veneno impugnari.

DVIII. Hæc cùm veriſſima eſſe docuerit hactenus Experientia, non parùm eo ipſo mea confirmatur ſententia, *impugnari à peſtilenti Veneno Acidum noſtrum*; cui poſtquam nil magis obſervatur contrarium, quàm Sal lixivum, meritò in Sale lixivo illud venenum conſiſtere judicatur.

DIX. Quoniam verò velox eſt idem venenum, atque valdè efficax, idcircò idem in Sale volatili & Acri conſiſtere judicavi.

Ad peſtis præcautionē conducere Amuleta.

DX. Ad peſtis precautionem non tantùm interna, externaque naribus uſurpata ſolent laudari, ſed nonnulla quoque *Amuleta* dicta, de quorum viribus aliquid certi, quod mihi per experientiam innotuerit, quamvis quædam in uſum revocarim, vix habeo quod referam: ſed nec ſufficientes quidem ipſorum rationes hactenus potui ab ullo intelligere, aut ipſemet excogitare.

Mercurius crudus collo appenſus.

DXI. Imprimis non poſſum aſſequi, quid Mercurius crudus in Calamo anſerino Collo appenſus poſſit ad venenum peſtilens avertendum efficere; quamvis non negem tamen, id verum eſſe.; idem autem non credam priùs, quàm ejus certior ſim factus, per experientiam, qui didici de omnibus dubitare, nec ampliùs fidem illis adhibere, qui quævis venditant pro veris ac certiſſimis, quæ opinioni ſuæ confirmandæ putant ſervitura, licèt norint, eadem eſſe falſiſſima, fictitia ſaltem ac minimè certa.

In Medicina præconceptis opinionibus malo adhæreri.

DXII. Dolendum certè, in rebus non tantùm problematicis ac quodlibeticis pleroſque præconceptis ſuis opinionibus ſatis mordicus adhærere, quò inani ſuæ ingenii ſubtilioris ſerviant gloriæ; verùm in rebus Medicis quoque, ac tum ſanitatem, tum vitam hominum ſpectantibus, tam multos cum præſenti proximi periculo & damno malle per fas & nefas nugas ſuas & figmenta chimærica tutari, quàm uni veritati & laborantium bono ſe addicere.

De va[…] Autho[…] ſenten[…] dubita[…]

DXIII. Quiſquis autem me judice, volet piè ac probè in faciendâ medicinâ ſe gerere, dubitabit præſertim de ijs, de quibus variæ ſunt Auctorum ſententiæ, & dubitabit tamdiu, donec argumentis certis ac evidentibus fuerit perſuaſus, hanc vel illam opinionem eſſe veram certamque.

Nulla […] ctoris i[…] turalib[…] Medici[…] titudo.

DXIV. Fateor autem, me hactenus ſine experientiâ nullam potuiſſe in rebus naturalibus, ergò Medicis quoque, obſervare certitudinem. Certitudinem dico, poſtquam diſtinguò inter verum ac certum. Poteſt namque quis verum noſſe, aliiſque aperire, qui tamen incertus ſit, an verum ſit, nec ne. Aliud enim eſt probabiliter perſuaſum eſſe, aliud certum eſſe, de alicujus dicti opinioniſve veritate.

DXV. Quoniam verò non eodem animo in rerum examine & opinionum formatione atque propagatione feruntur omnes, ſed alii ubique gloriam quærunt inanem, alii lucro inhiant turpi, dum pauci unicè divinam ſectantur gloriam, proximique commodum; putamus nos noſtro ſatisfeciſſe officio, ſi Diſcipulos noſtros ſeriò & candidè monuerimus eorum, quæ recta putamus in Dei conſpectu. Nunc ſævi hujuſce morbi curationem aggrediemur.

Peſtis cu[…] tio.

DXVI. Quemadmodum ex Symptomatum omnium Peſtem comitari ſolitorum examine, atque remediorum ipſius præcautioni inſervientium conſideratione, lethalis pleriſque Veneni naturam in Sale volatili & Acri conſiſtentem deduximus, ità idem ex ſecuturâ ejuſdem curatione confirmatum iri putamus.

Quomod[…] methodic[…] & ration[…] inſtituenc[…]

DXVII. Ut autem *Methodica & Rationalis* inſtituatur *peſtis curatio*, conſiderandæ non tantùm *Functiones*, quæ primariò ac potiſſimùm in peſte labefactantur, verùm *Partes* quoque tam *continentes*, quàm *contentæ*, quæ præ aliis omnibus graviùs tunc afficiuntur.

Quænam functione[…] peſte labe[…] ctatæ.

DXVIII. *Functiones* in Peſte potiſſimùm labefactatæ ſunt *Vitales* dictæ, & inter has, *quæ ſanguinis mutationem in corde contingentem ſpectant*, & à quibus vita proximè pendet.

Quænam content[…]

DXIX. Inter *contenta* igitur vel *Sanguis univerſus*, vel *quædam ad Sanguinis maſſam producendam concurrentia*, vel *utraque* malè ſunt in Peſte affecta.

Quænam continent[…]

DXX. Inter Partes *Continentes* ſolidaſque obſervamus tum *Glandulas conglobatas* à Bubonibus, tum *externam cutim cum partibus adjacentibus* à Carbunculis & maculis corripi ac corrumpi.

Sanguis […] to fluidior[…]

DXXI. *Sanguinem* ipſum in Peſte plurimùm immutari, oſtendimus in ſuperioribus, quando ipſum conſiſtentiam ſuam ſæpenumerò amittere ac *ſolito fluidiorem fieri*, affirmavimus.

Acidum ſ[…] guinis cor[…] ptum.

DXXII. Cùm autem ab *Acido ſucco ſanguini conſiſtentiam omnem* accedere, pluribus argumentis nos eviciſſe putemus, meritò *Acidum ſanguini admiſtum admiſcendumve* præ cæteris contentis omnibus plurimùm in Peſte pati & corrumpi concluſimus.

A ſale lix[…] vo.

DXXIII. Cùm ampliùs à nullo tàm potenter *infringi adeòq; corrumpi acidum* oſtenderimus, quam à *Sale lixivo*, meritò ab ipſo peſtilens venenum nos deduxiſſe exiſtimamus.

Volatili & Acri.

DXXIV. Denique cùm veneni peſtilentis operationem velocem, ac vim acerrimam ad rationis trutinam expenderemus, *Sal* illud *lixivum & volatile & valde acre* pronunciavimus.

Bilem à v[…] neno peſtile[…] reddi acrio[…] rem.

DXXV. Cùmque inter omnes in corpore noſtro hactenus obſervatos Humores, *Bilis ſola* deprehenſa ſit participare de Sale volatili, exiſtimamus nos planè ſecundùm rationem ſanâ judicaſſe, non rarò ipſâ *vitiari à veneno peſtilenti, reddique ſolito acriorem, magiſque volatilem*.

Et ab eode[…] vitiari.

DXXVI. Adeò ut *Venenum peſtilens Bili*, tanquam humori maximè ſibi *homogeneo*, ſe jungat, illamque vitiet; in *Acidum* verò, tanquam humorem

rem

rem ſibi maximè *heterogeneum atque oppoſitum*, vim ſuam exerat, ipſumque potenter infringat & corrumpat.

...enum pe... ...ns forin... ...s accede-

DXXVII. *Venenum Peſtilens* dico, quia quan um ſaltem plerique à cæteris nullâ in recedentes Medici ſtatunt, *haud in humano corpore generatur, ſed forinſecùs ipſi accedit*, atque aliis quoque *poſtmodum per contagium communicatur*.

...ications ...eſte unde ...ndæ.

DXXVIII. *Indicationes* proinde in Peſtis curatione obſervandę, petendæ ſunt 1. ab *Ipſo Veneno forinſecùs in Corpus admiſſo*, atque tum Bilem inficientem Succum Acidum corrumpente ac infringente; tum Sanguinem ipſum colliquante, tum Partes ſolidas, uti dictum, per Bubones, Anthraces, ac Petechias deſtruente.

DXXIX. 2. *Ab ipſa Bile* à priſtinâ ſuâ integritate degenerante, atque Peſtilentis Veneni naturam inducente.

DXXX. 3. Ab *Acido in noſtro corpore Succo*, & fracto & corrupto.

DXXXI. 4. *Ab Ipſo Sanguine* liquato & conſiſtentia ſua deſtituto.

DXXXII. 5. A *Glandulis Conglobatis Bubones* patientibus.

DXXXIII. 6. *A Partibus quibuſvis Anthracum* virulentia correptis, corruptiſque.

DXXXIV. 7. *Ab univerſa corporis ſuperficie multifariis petechiis & maculis* inquinata & quandoque ſimul corrupta.

...enū Pe... ...s quid ...cet.

DXXXV. 1. Ipſum *Venenum Peſtilens*, quatenus *præter Naturæ leges in humanum corpus admittitur, reciprocam ſui ex eodem expulſionem* indicat.

DXXXVI. Idem, quatenus omnia in *corpore occurrentia inquinat & à ſtatu laudabili in noxium mutat, ſui alterationem & correctionem* indicat.

...l Bilis.

DXXXVII. 2. *Bilis*, quatenus à Veneno Peſtilenti Volatilior redditur & Acrior, ſui fixationem & contemperationem indicat.

...l Succus ...dus Cor... ...r.

DXXXVIII. 3. *Succus Corporis Acidus*, quatenus à Veneno Peſtilenti Acrimonia ejus Acida infringitur & corrumpitur, ejuſdem Aciditatis reparationem ac reſtitutionem indicat.

...tid San-

DXXXIX. 4. *Sanguis*, quatenus à Veneno Peſtilenti conſiſtentiam ſuam amiſit, ejuſdem redintegrationem indicat.

DXL 5 6. 7. *Bubonum*, *Anthracum* ac *Petechiarum* peculiares Indicationes proſequemur in ſequentibus; quò nunc præmiſſorum Indicantium Indicata proponamus.

...nū Pe... ...s expel... ...um per ...rifera.

DXLI. 1. Venenum Peſtilens, cùm frequentiſſime *per Corporis poros* penetret ad Interiora, commodiſſime per eoſdem expelletur, adeòque per *Sudorifera*.

...Vomito-

DXLII. Idem cùm aliquando vnà *cnm Aere* forſan *inſpiretur*, atque Salivam tunc ſimul alteret ac corrumpat, quæ continuè deglutita in Ventriculo Nauſeam excitet, non incommodè tunc *Vomitorio*, ex parte ſaltem, iterùm è corpore propelletur.

DXLIII. Ubi autem pars ejus vomitione ejecta, reliqua cum Aëre ad Pulmones, mox & Sanguinem tranſiens prædictis Diaphoreticis convenientiſſimè cum Sudore extrudetur denuò forâs.

...rigendū ...tibus & ...noniam ...ulcenti-

DXLIV. Idem Venenum, quatenus *qualitate ſua noxia* quævis in corpore occurrentia *vitiat & in pejus mutat*, & quidem *qualitate ſua Salſa Volatili & Acri*, medicamento potenter *figente* atque *Acrimoniam demulcente* corrigetur.

...hure nē... ...o.

DXLV Quoniam verò nil æquè figendi demulcendique vim habet, ac *Sulphur, ſed fixum*; idcircò illa vis meritò expectatur à quovis Sulphure ſimili, hoc eſt, fixo & figente, metallico putà, vel minerali.

...figenda ...perāda.

DXLVI. 2. *Bilis* Volatilior & Acrior à peſtilenti veneno reddita iiſdem, quibus & illud, medicamentis *figetur denuò*, ac *temperabitur*.

Succus Acidus reparandus.

DXLVII. 3. *Succus acidus* à peſtilenti veneno fractus & corruptus reparabitur uſurpatione *acidorum* uniuſcujuſque conſtitutioni ſingulari convenientium.

Ut & Sanguinis conſiſtentia.

DXLVIII. 4. *Sanguis* conſiſtentiam ſuam perditam recuperabit aſſumptione *acidorum*, non confertim, at per vices atque parva ſemper quantitate uſurpatorum.

Plurimis in Peſte indicationibus quenam Remediorum materia ſeligenda.

DXLIX. Poſtquam verò tam *multæ* ſunt in Peſte curanda *Indicationes*, prudentis Medici erit, illam *Remediorum materiam* ſeligere, atque in uſum revocare, quæ *quamplurimis ſatisfaciat Indicationibus*, quò una ſæpè fidelia plures dealbentur parietes, atque minimè compoſitis medicamentis curentur peſte infecti.

DL. Videndum proinde, quibus ſoleant plerique, aut ſaltem primarij Practici Peſte correptos curare medicamentis, ut optimorum ſelectio inſtitui queat.

Sudorifera Opiatæ.

DLI. Et 1. quidem inter *Sudorifera* commendantur imprimis compoſitiones & Opiatæ tritiſſimæ *Theriaca Andromachi*, *Mithridatium* Damocratis, *Diaſcordium* Fracaſtorij, *Orvietanum* & ſimilia pluta

Aquæ Theriacales.

DLII. His adjungi poſſunt Recentiorum *Aquæ Theriacales* dictæ, cum *Vini Spiritu* aut *Aceto ſtillatitio* multis modis paratæ.

Antimonialia.

DLIII. Quin huc referenda ſunt plurima ex *Antimonio* parata Sudorifera, Antimonium putà diaphoreticum, Bezoardicum Minerale tàm ſimplex; quàm Solare, Lunare &c. Sulphur auratum diaphoreticum, Flores Antimonij fixi.

Terræ pingues ac ſigillatæ.

DLIV. Inter magis ſimplicia commendantur ab omnibus *Terræ pingues aut ſigillatæ*, Bolus Armena, Terra Lemnia, Sileſiaca, Turcica, &c.

Vegetabilia.

DLV. Inter *Vegetabilia* laudatur *Rad.* petaſitidis, contrayervæ, angelicæ, tormentillæ, zedoariæ, &c

Fol. Card. benedicti, ſcordij, centaurij min. ſcabioſæ.

Ligna guaiaci, iuniperi, quecûs, buxi, Saſſafras

Baccæ Juniperi, Sambuci, Ebuli, & ex his paratum Rob.

DLVI. Ex *Animalibus* petita ſunt *Lapis Bezoar*, Porcinus, & ſimiles: ut & omnia *Cornua*, *Oſſa*, & *Ungues ſive Ungulæ*; atque imprimis *Salia Volatilia & Olea* ex iiſdem elicita & ad Sudores movendos efficaciſſima.

DLVII. Sudorifera uſitata magis in certas claſſes redegimus nuper, ac quædam in ſpecie quoque nominavimus; proximum eſt, ut cæterorum quoque in curandâ Peſte Indicatorum materiam examinemus, ac ſimiliter proponamus; quo exinde præcipua pro re natâ ſeligi queant & in uſum revocari.

Vomitoria.

DLVIII. Docuimus autem, Venenum peſtilens aliquando inſpiratione allectum aliqua ſui parte cum Saliva deglutiri poſſe, atque mox Nauſeam & Vomitum aliquando parere; ſuique per Vomitum è corpore exturbationem hactenus indicare.

Antimonialia.

DLIX. *Indicati* autem illius materia cùm ex variis peti queat, ego cæteris *Vomitoriis* omnibus præfero *Antimonialia*, quocunque demum modo parata; de quibus cum ſæpiùs fecerim aliàs mentionem, non videtur operæ prætium eadem ſemper atque occaſione quavis repetere: Attendendum autem imprimis, ut ritè præparentur, ac prudenter uſurpentur.

Veneni peſtilentis volatilitas figenda, & acrimoniæ temperanda.

DLX. Venenum Peſtilens cùm non tantùm abſolutè abeſſe, ac proinde expelli debeat è corpore; at inſuper ratione ſuæ *Volatilitatis & acrimoniæ lixiviæ ſui alterationem*, ac *correctionem*, hoc eſt, fixationem ac *contemperationem* indicet, non ſine cauſa ſoliciti ſumus de materia remedij Indicati, atque *Salem* imprimis *Volatilem figentis*, *Acrem* autem *contemperantis*.

Salem Volatilem figere non Vegetabilia vel Animalia, ſed Mineralia.

DLXI. Non ſine cauſâ inquam, ſolliciti ſumus de materiâ remedij, *Salem* imprimis *Volatilem figentis*; cùm inter *Vegetabilia* vix ulla talia noverim, quæ id præſtare poſſint, ut nec inter *Animalia*; adeò ut cogamur forſan ad *Mineralia*, tanquam ad ſacram anchoram recurrere.

Quare veteres medici peſtem ad qualitates occultas retulerint.

DLXII. Cùm verò ſcripta veterum Medicorum, ut & Recentiorum ab iſtorum ore, placitiſque unicè pendentium ſatis teſtentur parùm, vel nihil fuiſſe verſatos pleroſque in Chymiâ, ſine quâ nemo unquam abſtruſam *Mineralium* naturam & vires latentes aſſequetur ſatis, ut de Volatilium fixatione aliquid ſolidi proferre poſſit, tantùm abeſt, ut ipſam præſtare queat: mirum non eſt, ſi & Peſtis eſſentia, præter alia multa, ad qualitates occultas, hoc eſt, ignotas, fuerit relegata.

Recenciores quoſdam nimis Veteribus eſſe addictos.

DLXIII. Illud autem dolendum, tantam ignorantiæ illi craſſæ conjunctam eſſe in multis Arrogantiam, & faſtum tantum, imò inſaniam, ut aliqui non erubuerint, publicis ſcriptis teſtari, ſe ritu pecorum euntes, qua itur, non quà eundum eſt, malle cum Veteribus, quibus in mancipia ſe dederant, errare, quàm cum Recentioribus ac præcipuè Chymiæ gnaris benè ſentire, ac horum ductu Ægros felicius curare. Indigna certè homine, indignior literato, indigniſſima Chriſtiano vox & ſententia.

DLXIV. Abſit verò, ut nos talium hominum exemplo malimus perire noſtros ægros propter noſtram ſocordiam vel præjudicium ſervile, quàm curari excitatâ noſtra per chymicorum induſtriam & benevolentiam diligentiâ & charitate.

Oleum Tartari Salem Volatilem figere.

DLXV. Iterum proinde repeto, vix notum eſſe nobis aliquod ex Vegetabilibus vel Animalibus ſubjectum, quod vim habeat figendi Salia Volatilia, præter unum forſan *Tartarum*, vel potiùs ipſius *Oleum* deſtillatione paratum; ſed ob ſui fœtorem, & alia plura non ſatis commodè in uſum revocandum.

Vt & Nitrum.

DLXVI. Inter Mineralia verò Sal petræ ſive *Nitrum* plurimùm poteſt ad Volatilium Salium fixationem; quod Chymiæ Tyronibus jam notiſſimum.

DLXVII. Quis enim ampliùs ignorat, vel ignorare poteſt, Arſenicum, Auripigmentum, Antimonium & ſimilia Volatili Sale conſtantia figi beneficio Nitri tum crudi, tum in ſpiritum acidum priùs mutati?

DLXVIII. Poteſt idcircò idem in Peſte uſurpari cum bono ſucceſſu.

Nec nō Sulphur minerale fixatum.

DLXIX. Præſtantiſſimum autem atque altioris indaginis eſt *Sulphur minerale*, idque *priùs Arte fixatum*, cujus in figendo Sale Volatili præſtantiam efficaciamque pauci obſervarunt, pauciſſimi aliis communicarunt: nec mirum.

Quod optimū in pluribus graviſſimis morbis medicamentum.

DLXX. Illud autem ego omnibus & ſingulis candidè commendo, & ut *ex quocunque demum ſubjecto parare diſcant optimum*, ſedulò conſulo: Habebunt enim tunc non tantùm in Peſte, at in plurimis aliis morbis graviſſimis medicamentum excellentiſsimum, & cui tutò quivis queat fidere.

Hæc etiam Salis volatilis acrimoniā temperare.

DLXXI. Nec tantùm figendo Sali Volatili, ſed eidem quoque *acriori temperando*, conducit *quodvis Sulphur Minerale, ſed fixum*: ut & *Nitrum*.

Quod & præſtant plures Animalium & Vegetabilium partes.

DLXXII. Præter quæ plures occurrunt inter Animalium Vegetabiliumque partes temperando Sali acriori aptæ.

Et qua ratione.

DLXXIII. Faciunt autem id iſtæ omnes tum ratione *ſpiritus ſui Volatilis*, tum ratione ſui *olei*, tum denique ratione ſui *ſpiritus acidi*; quin ratione abundantis olei faciunt idem *Salia Volatilia, ſed oleoſa*.

Semina & Fructus magis Aromatici.

DLXXIV. Inter *Vegetabilium* partes primas facilè tenent *ſemina*, & *fructus magis aromatici*, ac ideò medicamentoſi potiùs, quàm alimentoſi; Baccæ putâ.

Opium

DLXXV. Inter ſuccos ex plantarum variis partibus prodeuntes primum locum occupat *Opium*, tum amarum, tum pingue: & quicquid Opij naturam æmulatur.

Spiritu ni ſimp & Ar ticus.

DLXXVI. Et hiſce autem in genere ſic dictis infinitæ mox ſe produnt medicamentorum tam ſimplicium, quam compoſitorum ſpecies: ſpiritus putâ Vini, ac præſertim Aromatici, quorum infinitæ apud Auctores extant formulæ: Olea Aromatica & ſimplicia, ex hoc vel illo Aromate, aut Semine, & compoſita ex pluribus artificioſè parata.

Olea matica.

Spiritus di.

DLXXVII *Spiritus Acidos* hic laudo tum magis puros, cum per Spiritum Vini magis temperatos & blandiores, utroque nomine utiles.

Ex An libus S Volatili Oleoſa, Olea de lata ex nibus C bus, &

DLXXVIII. Ex *Animalibus* quæ parantur in hunc finem medicamenta, præcipua ſunt *Salia Volatilia Oleoſa*, vel potiùs eorundem *Olea deſtillatione ex Cornibus, Oſſibus, atque Vngulis elicita*; quæ omnia effectum hìc habent mirabilem, & maximè laudabilem.

DLXXIX. Certè longum forte omnia & ſingula hìc enumerare, quin planè inutile; cùm parùm referat, ex quo ſubjecto parentur iſta olea, ſed plurimùm, quàm benè, atque ita, ut minimè ſint palato & naribus ingrata.

Iiſdem figi & te perari.

DLXXX. 2. Quibus modò dixi Salem Volatilem, acremque figi, ac temperari, *iiſdem figetur temperabiturque Bilis naturalis volatilior & acrior*; ut non ſit opus in eorundem inani repetitione tempus terere.

Succus dus iner ctus repa dus Aci Quale Anima Lac ace vel Eb ratum.

DLXXXI. 3. *Succus acidus* in corpore noſtro *iners factus reparandus acidis* tum ex *Vegetabilium*, tum imprimis ex *Mineralium* familia petendis; Neque mihi aliquod ſuccurrit acidum ex *Animalium* partibus ullis parabile, niſi forſan *Lac* ſpontè, ac imprimis arte *aceſcens*, ipſiuſque *ſerum aciduſculum*, vel poſt Butyri ex ipſius Cremore ſecretionem *Lac ebutyratum*, ac brevi acorem contrahens.

Ex Veg bilibus ſuccus acid

DLXXXII. Plures autem ſunt Plantarum partes, *folia* putâ, *fructuſve*, ex quibus *Acidus Succus* exprimi poteſt, facilè ſaltem aceſcens.

Ex A ſa, Acet la, Sem vivo m &c. Ex beris, ſiis, &c.

DLXXXIII. Sic ex *Acetoſæ*, *Acetoſellæ*, *Sempervivi majoris*, &c *foliis* ſuccus exprimitur acidus.

DLXXXIV. Sic ex Berberorum, Ribeſiorum, Malorum Citriorum, Granatorum, Arantiorum, &c. fructibus, ipſiſque uvis immaturis ſuccus elici poteſt acidus.

Ex Min libus ſpi acidi ex libus, &

DLXXXV. Ex *Mineralibus copioſum* Spiritum acidum promunt *Salia* quævis, Vulgare tam foſſile, quàm Marinum, Gemmeum, Nitrum, Alumen, Vitriolum, &c. *paucum Argillæ* atque omnes Terrę pingues ac Boli; *mediocrem Sulphur*, *Antimonium*; & ſi quæ alia ſunt hùc referenda.

DLXXXVI. Hæc autem Acida cùm multifaria ſint, atque nonnulla Auſteritatis & Acerbitatis alicujus ſint participia, prudentia opus erit, tum illa ritè diſtinguere, tum ſingula pro re nata peritè ſeligere.

Hæc a eſſe dive generis.

DLXXXVII. Sunt imprimis quædam Acida puriora & Acriora, quædam cùm ſpiritu volatili temperata, tum à natura, tum ab arte. Sic Acetum habet admiſtum ſibi naturaliter ſpiritum volatilem, quem arte ſolemus ſpiritui Salis & aliis admiſcere.

Conſiſte ſanguini ſti tuenda Acidis.

DLXXXVIII. 4. Cum *ab acido ſuam conſiſtentiam*, noſtro ſaltem judicio, accipiat *Sanguis*, quæ modò de Acidis protuli, huc quoque faciunt.

Peſtis cu tionem a modùm p cis poſſe ſtitui. Et quib

DLXXXIX. Quòd ſi quis omnia, quæ nunc ordine docuimus de variâ ſuprà memoratorum in Peſte curandâ Indicatorum materiâ medicâ, inter ſe conferat, non ita difficulter obſervabit, admodùm paucis poſſe primariam Peſtis curam inſtitui medicamentis ſatis ſimplicibus: *Vomitoriis* putâ, ſed Antimonialibus præſertim: *Sudoriferis* multifariis, ac itidem Antimonialibus præ-

ſertim:

ſolo n Anti- o para-

ſertim : *Salem*, ac *Bilem nimis Volatilem figentibus*, inter quæ haud poſtrema ſunt Antimonialia: *Salem* Bilemque *Acriorem temperantibus*, inter quæ plura quoque ſunt Antimonialia: *Acidum* & in Sanguine & alibi *deficiens* reparantibus, quæ non deſunt in Antimonio; adeò ut ex uno & forſan ſolo Antimonio parari poſſint medicamenta omnibus, ac ſingulis peſtis indicationibus ſatisfacientia.

l præſtet volati- oſa.

DXC. *Salia volatilia Oleoſa*, & *Sudori movendo*, ſimulque *Veneno peſtilenti foràs propellendo*, & *Sali*, *Bilique nimis Acri temperandæ* conducent.

l acida, mprimis i ſpiri-

DXCI. *Acida*, & imprimis ex *Nitro* paratus Spiritus, *Sali*, & *Bili volatilitate nimia* & *Acrimonia* peccanti corrigendæ, ut & reſtituendæ *Sanguini conſiſtentiæ*, *Acidoque in corpore interiori* reparando ſervient.

icis Me- menta ſufficere

DXCII. Adeò ut quis ad ſummum triplicibus medicamentis opus habere videatur ad Peſtiscuram internam fœliciter abſolvendam: & 1. quidem *Vomitoriis*, quoties ipſis locus concedi poteſt aut debet: 2. *Sudoriferis*, ſed Sale Volatili Oleoſo imprimis conſtantibus, Veneni nempe *Acrimoniam* ſimul *temperantibus*: 3. *Acidis*, quibus præferendus *Nitri Spiritus*, cùm ſimul *figendi vi* ſit præditus, ſed Aqueis convenientibus diluenda ſunt pleraque, ne noceant.

ue ali- do con- i poſſe.

DXCIII. Quinimò aliquando ſimul conjungi poſſunt vomitoria ſudoriferis,& ſudorifera Acidis; vel ſaltem in medio ſudore mixturæ ſubacidæ cochleati exhiberi.

DXCIV. Dico *conjungi poſſe* nonnunquam *Vomitoria ſudoriferis*; nam nil nocet illa ſimul aſſumi & ſimul operari poſtquam non ſunt motus ſibi contrarii, ſed diverſi per vomitum & ſudorem.

ani cor- s cetrum l.

DXCV. Nam imperitè ac ineptè inteſtinorum fiſtula unà cum ventriculo ac Œſophago cenſetur pro humani corporis centro, Cutis autem pori pro ejuſdem circumferentia

DXCVI. Si quod enim haberi poſſit ipſius centrum,id omninò dicendum foret Cor,à quo ſanguis ad partes ſingulas defertur, uti partes ſingulæ pro ejuſdem circumferentiâ, eùm ab ipſis referatur ſanguis ad Cor, idque ſecundùm ſanguinis motum circularem.

circumfe- ia quæ.

CXCVII. Quòd ſi corporis humani *Centrum* ſtatuatur *Cor*, non minùs *Inteſtinorum fiſtula*, in ac per quam ſe exonerant Fellis Folliculus & Pancreas atque ipſum *Os*, in quod ac per quod ſe exonerant Glandulæ ſalivares, atque ipſius aliquando Ventriculus cum Inteſtinis tenuibus, pro ejus *circumferentia* habenda, quàm *externa Cutis*, per quam ſudor expellitur, atque *Veſica Urinaria*, per quam Urina excernitur.

mores co- tempore, medica- to expelli e per vo- um, per ſſum, & ſudores rinas. & in pe-

DXCVIII. Hoc non tantùm probabile, ac veroſimile, arguit Ratio,ſed verum probat experientia, quæ tum alios, tum Me quoque non ſemel confirmavit, cum optimo ſucceſſu & magno ægrorum commodo expelli eodem tempore ac medicamento humores in corpore peccantes tum per vomitum, tum per ſeceſſum, tum per ſudores ac Urinas.

DXCIX. Quod in non paucis affectibus utile docuit experientia certa ſolidæ ſanæque Rationi conſentiens, id ipſum in Peſte quoque fieri poſſe tutò ac feliciter nullus dubito.

dicamen- ex Anti- nio parata lta ſimul ſtare.

DC. Adde quòd Arte ſaltem Chimicâ præparari poſſint, ex *Antimonio* præſertim, *Medicamenta*, quæ pro re nata, & humorum peccantium natura, *nunc tantùm per vomitum*, *nunc tantùm per ſeceſſum*, *nunc tantùm per ſudores aut Urinas*, nunc *ſimul per plures vias*, nunc per nullas prædictos *humores* expellant, verùm illos duntaxat *emendent ac corrigant*, Ægroſque ad priſtinum ſanitatis ſtatum reducant.

DCI. Certè cui talia ſuppetunt medicamenta, longè tutiùs procedit in ſuorum Ægrorum cura, quàm quivis alius, qui talibus deſtituitur.

Et quænam.

DCII. Utique teſtari poſſum ac reverà teſtor, id non ſemel à me obſervatum, *unum idemque ex Antimonio paratum medicamentum*, *ac eidem ægro in eodem affectu* à me *exhibitum*, *omnia prædicta effecta ordine produxiſſe*, & primò quidem *Vomitum*, deinde *Alvum* ipſi moviſſe, poſteà vim ſuam per *ſudorem* exeruiſſe, ac tandem nil ampliùs expellendo *indies robur ægro conciliaſſe*.

Quæ commẽdat Auctor.

DCIII. Hujus rei exempla cùm non pauca in praxi mei notaverim, nulli debet videri mirùm,ſi præter ac contra nonnullorum ex librorum lectione quàm rerum ipſarum feliciter à ſe geſtarum obſervatione doctiorum placita & præjudicia audeam hæc & ſimilia Medicorum Filiis proponere, ac commendare.

At prudentia opus.

DCIV. Prudentia interim opus eſt, neque enim ſemper omnia ubique conveniunt: *nec talia exhiberi debent*, *niſi putetur evacuatio varia utilis ægro futura*, *vireſque conſtent*; ne, ſi forſan dejectis viribus vomitus excitetur moleſtior, & poſtea vi morbi pereat æger, credatur ipſius vi medicamenti periiſſe.

Ubi conſtant Vires vitales Polychreſtis uti licet.

DCV. Ubi autem *vires* adhuc conſtant, *Vitales putà per pulſum ſatis magnum*, & *robuſtum manifeſtæ*, atque *excretio aliqua per Alvum ſaltem judicetur* conductura, tunc intrepidè poterunt exhiberi medicamenta illa polychreſta ex Antimonio parabilia.

DCVI. Ne autem verba duntaxat dediſſe videar, dum rationem talia præparandi reticeo, ex uno verbo plurima ſedulis Naturæ ſcrutatoribus aperiam; *Ne uſurpentur tunc medicamenta nimis volatilia*, *ſed ad mediocrem ſaltem fixitatem deducta*.

Quando vomitorium & ſimul ſudoriferũ ex Antimonio paratum exhibendum.

DCVII. In *Peſtis ergo curatione* tutò poteſt *mox in ejus initio*, *urgente nauſea*, & *conſtantibus adhuc viribus*, *exhiberi Vomitorium ex Antimonio paratum*, ſed *quod ſimul vim habeat ſudorem movendi*: *Antimonium putà diaphoreticum dictum*, ſed *haud nimis fixatum*; aut *aliud præſtantius*, cui tale ſuppetit.

DCVIII. Vel poteſt *cum quovis alio Vomitorio Antimoniali conjungi aliud ſudoriferum*, aut ex eodem Antimonio aut ex alia materia paratum.

Quomodo ſe habendus Æger.

DCIX. Hoc aſſumpto medicamento *Æger ſe componat in lecto ad ſudorem promovendum*, *tegendo ſe mediocriter*, hoc eſt, tot veſtibus, quot ſine anxietate poterit ferre.

Si nec ſudor nec vomitus nec dejectio ſequatur, quid agendum.

DCX. *Poſt horæ dimidium*, *ſi nec ſudor*, *nec vomitus vel alvi dejectio* ſequatur, aſſumat *juſculum*, vel *cereviſiam*, *vel vinum calens*; idque ſubinde repetatur, donec alterutra obſervetur evacuatio, eaque ſatis ſufficiens.

DCXI. Quòd *ſi poſt horam unam vel alteram neutra conſequatur*, nil obſtat: *novum ægro exhiberi medicamentum*; quin & *urgentibus anguſtiis tert.um*.

Quando plurimùm periclitetur æger.

DCXII. Illud enim obſervandum, *niſi ab aſſumpto ſæpiùs medicamento vel ſudorifero*, *vel vomitorio*, *ſequatur vel ſudor*, *vel vomitus*, *alvive dejectio*, *aut tollatur ſaltem minuaturve Cordis anxietas*, *plurimùm periclitari ægrum*: ſignum enim eſt, *Venenum peſtilens aut copioſum*, *aut valdè volatile*, *aut valdè acre* exiſtere in corpore: quocirca ſpes eſt in anguſto.

Quando benè ſperandum.

DCXIII. Quòd ſi contra *ſurſùm*, *vel deorſùm fiat excretio*, *ſudor ſaltem copioſus profluat*, *Cordis anxietas & nauſea minuatur*, *atque Pulſus major & robuſtior reddatur*, *benè ſperandum* de Cura felici.

Poſt ſudorem quid agẽdum

DCXIV. Hæc autem ut feſtinetur ac promoveatur, non tantùm *poſt finitum ſudorem*, ſed *ipſo adhuc durante*, *mixturæ Cardiacæ*, & *Acidis præſertim conſtantes* cochleatim ſunt ac per intervalla brevia Ægro exhibendæ, quò *reſtituatur Acidum*

dum in ipſo fractum, *Sanguinique ſua conſervetur, reſtituaturve conſiſtentia*, ſine qua diu ſupereſſe in vita homini nulli datum.

Quamdiu peſtis ſignum remanet, in quibus pergẽdum.

DCXV. Quamdiu verò aliquod Peſtis adhuc urgentis ſignum in Ægro remanet, tamdiu *in medicamentis Salem volatilem figentibus, acremque temperantibus, & Acidum reſtituentibus* pergendum; ne *Venenum neglectum ac ſibi relictum novas vires acquirat, & inopinatò ægrum nimis ſecurum opprimat & è medio tollat.*

Hac methodo multi ab Auctore curati.

DCXVI. Hac certè ratione ac methodo feliciſſimè Ægros multos curavi, at illâ neglectâ plures pereuntes vidi; atque non rarò immorigeros ac ſui negligentiores, quamvis fruſtrà, monui, ac meæ ſaltem conſcientiæ ſic ſatisfaci.

Vomitoria quando exhibenda.

DCXVII. Illud tamen fateor, *me hactenus à Vomitoriis abſtinuiſſe*, cùm olim, quàm nunc, minùs mihi probarentur: hoc autem anno paucis præſui peſte correptis; nullis autem, quibus illa putarem futura utilia: niſi enim mox in principio exhibeantur nauſeabundis ac ſatis robuſtis, necdum capere poſſum, quî ulli queant conducere.

DCXVIII. Adde quòd, quotquot ex notis Medicis eadem cum felici ſucceſſu ſe uſurpaſſe narrarunt, ſe illa mox in principio uſurpaſſe retulerint, atque ſic ſuo experimento meam ſententiam confirmarint.

In formulis Medicamentorum minimum conſiſtere.

DCXIX. Hactenus internam Peſtis curam per compendium tradidimus, in formulis variis formandis minimè hærentes, poſtquam illas aliis locis abundè exhibemus, atque in illis partem Artis minimam conſiſtere putamus: Neque facilè in medicamentorum formulis laborabit, quiſquis ſuas indicationes ritè noverit deducere, atque indicatorum ſuorum materiam habebit in promptu.

Symptomatũ in peſte curatio.

DCXX. Tradidimus autem generalis Peſtem curam, necdum tamen Symptomatum peculiarium curam peculiarem attigimus, quam forſan ſatiùs erit, nunc exhibere, ac priuſquam ad externam Bubonum, Anthracum ac Petechiarum curam accedamus, cùm & hæc quoque pro peculiari horum Symptomatum & Affectuum curâ ſit habenda.

1. Appetitu proſtratus quibus reſtituendus.

DCXXI. Ut proindè eodem, quo in ſuperioribus, pergamus ordine, 1. *Cibi appetitus proſtratus reſtituetur Acidis*, quovis modo aſſumptis: & imprimis *Salis ſpiritu dulci*, ut & *Elixire proprietatis*, aut cum potu ordinario, aut cum mixturis cardiacis uſurpatis. Ubi notandum, cùm paucis, ut plurimùm diebus vim ſuam deleteriam exerere ſoleat Venenum peſtilens non eſſe operæ pretium, ut mox in principio de Appetitu reſtituendo ſit valdè ſollicitus Medicus, quandoquidem, ſuperato per acida quoque veneno, idem ſponte ſenſim redit; quòd ſi tamen ſegniùs revertatur, prædictis ſæpiùs uſurpatis reparabitur citiùs.

2. Sitis quibus minuenda

DCXXII. 2. *Sitis* in Peſte *aucta* & multis valdè moleſta minuetur itidem *Acidis* Potui ordinario additis, Spiritus Salis, Vitrioli, Nitri, Sulphuris, &c. Aceto ſtillatitio, Lapide quoque prunellæ ac ſimilibus: quibus non tantum ſitis aucta minuetur, ſed inſuper Peſtis ipſius ſymptomata primaria corrigentur

3. Nauſea quibus compeſcenda.

DCXXIII. 3. *Nauſea* ſæpenumerò valdè gravis compeſcetur iiſdem *Acidis*, ſed *Auſteris magis*, & quandoque *Opiatis*, Theriacâ, Diaſcordio, Laudano Opiato, &c.

DCXXIV. Inter Acida auſtera commendantur Fructus, & Syrupus Berberorum, Granatorum Acidorum, Mivæ & Caro Cydoniorum, &c.

4 Vomitus quibus ſedandus.

DCXXV. 4. *Vomitus* iiſdem, quibus nauſea, compeſcetur, ſed potentioribus, diutiùs ſaltem uſurpatis.

5. Cordis anxietates quibus tollendæ.

DCXXVI. 5. *Cordis anxietates*, Nauſeam vomitumve aut præcedentes; aut comitantes, aut conſequentes curabuntur modò dictis medicamentis, ſed additis ſimul Spirituoſis, Aquâ vitæ multifariè parari ſolitâ & Aromaticâ: quò Veneni peſtilentis Acrimonia ſimul queat demulceri.

6. Alvi fluxus quibus compeſcendus.

DCXXVII. 6. *Alvi fluxus* tàm multis lethalis compeſcetur Medicamentis Auſteris, & Adſtringentibus, tàm ſimplicibus, Terrâ ſigillatâ quavis, & Bolo Armenâ, &c. quàm compoſitis, Theriaca, Diaſcordio, &c. ſæpiùs minore quantitate uſurpatis.

7. Aphthæ quibus [curan]dæ.

DCXXVIII. 7. *Aphthæ*, quoties ſimul concurrunt, Gargariſmos deſiderant ex ſempervivo majore, plantagine, & ſimilibus decoctis, ut & Linctus ex Syrupis, violaceo tam ſimplici, quàm compoſito, de Portulaca, Jujubino, &c. additis ſubinde aliquot Spiritus Salis guttis.

8. Leipothymia quibus curanda.

DCXXIX. 8. *Leipothymia* curabitur imprimis *Acidis, ſed temperatioribus*, Bilem Acriorem, halituum nempe cauſam efficientem, compeſcentibus, Spiritu Salis dulci, & ſimilibus in potu exhibitis; additis ſemper Spirituoſis, & Aromaticis blandis ſive Oleoſis ad ipſorum halituum contemperationem ac diſcuſſionem neceſſariis.

9. Pulſus parvus, debilis & frequens quibus corrigendus.

DCXXX. 9. *Ad Pulſus parvi, debilis, frequentis, ac mirè inæqualis* correctionem conveniant omnia Sanguini, ejuſque humoribus vitiatis corrigendis propoſita in ſuperioribus in cura peſtis interna.

10. Cordis palpitatio quibus tollenda.

DCXXXI. 10. *Cordis palpitationem* in peſte tollent omnia Humores Halituſque acres tunc imaginabiles corrigentia aut temperantia, *acida ſed blãda, ut & Olea aromatica*, ſpiritus Salis vel Nitri cum Spiritu vini dulcis factus, Sal volatile quodvis, ſed oleoſum, &c.

11. Syncope quibus curanda.

DCXXXII. 11. *Syncopen* in Peſte contingentem curabunt *Acida cum Spiritu Aromatico juncta*; quò & deficiens fractumve acidum reparetur, & Salis volatilis acrimonia tum infringatur, tum temperetur.

12. Sanguis fluidior factus quibus corrigendus.

DCXXIII. 12. *Sanguis in Peſte fluidior factus* recuperabit amiſſam conſiſtentiam *Acidis* per vices aſſumptis.

13 Urina incerta & varia quibus corrigenda.

DCXXXIV. 13. *Urina* peſte infectorum *incerta, & varia* corrigetur uſurpatione Medicamentorum diverſitatis cujuſvis cauſas emendantium, & imprimis Salem volatilem acriorem contemperantium, fixantiumque; de quibus actum in ſuperioribus.

14. Sudor malè habens quibus emendandus.

DCXXXV. 14. *Sudor parciùs prodiens* promovebitur ſudoriferis, uti jam dictum, per vices aſſumptis; *Copioſus* verò, nec tamen Ægrum levans, Acidis temperatioribus per intervalla uſurpatis, unà cum Spirituoſis Aromaticis; *Fætens*, Confectione AlKermes, aliiſque odorem ſuavem ſpirantibus; *Frigidus*, Aromaticis ſpirituoſis cum ſpiritu ſalis dulci mixtis emendabitur.

15. Exhalatio fętens quibus emendanda.

DCXXXVI. 15. *Exhalatio fętens* etiam ſine ſudore ex ore, naribus, & aliunde prodiens emendabitur medicamentis ſaporis, odoriſque grati ægris exhibitis, atque ſuffitibus ſimilibus circa ægros excitatis, ex Aromaticis, plantiſve Aromaticis unà cum Aceto miſtis.

16. Senſus externi debilitati quibus redintegrandi.

DCXXXVII. 16. *Senſus Externi* in Peſte non parùm *Debilitati* redintegrabuutur poſt ſuperatum ejectumque foràs Venenum *Spirituoſis Aromaticis*, Animales Spiritus reparantibus ac depurantibus, & ad motum ordinatum reducentibus.

17. Dolores ac moleſtiæ quibus tollendæ.

DCXXXVIII. 17. *Dolores ac Moleſtiæ* in Peſte tàm frequentes ſopientur, ac tollentur imprimis *Opiatis & Anodynis* tàm externis, quàm internis; additis tamen ubique iis, quæ vitioſos in corpore humores corrigant, expellantque.

Nempe Op[ium] & Opiatis

DCXXXIX. Primas hic tenet *Opium* inter vulgò nota, & quodvis ex aut cum Opio paratum medicamentum, *Theriaca, Mithridatum, Diaſcordium, Philonium Romanum, Requies Nicolai, Syrupus*

rupus

rupus, *Papaveris Albi*, *Diacodion*, Laudanum Opiatum, &c.

lſionibus

DCXL. Huc ſpectant Emulſiones ex *Hordeo*, *Amygdalis dulcibus*, *ſeminibus Papaveris albi*, *quatuor frigidis majoribus* & ſimilibus paratæ.

ure vi- Anody-

DCXLI. Huc referenda, *Sulphur Vitrioli anodynum vel narcoticum dictum*, & ſimilia ex mineralibus & metallis parata plura.

entis.

DCXLII. Huc ſpectant, *Unguenta*, *Martiatum*, *Althææ ſimplex & Compoſitum*, &c. quibus Opium quoque addi poteſt.

is.

DCXLIII. Huc referenda *Olea Liliorum albo-rum*, *Amygdalarum dulcium*, *anethinum*, *chamæmelinum*, &c.

DCXLIV. Atque horum omnium variis modis inter ſe, atque cum aliis commixtorum ope dolores in Peſte moleſtiſſimi leniri, ſopiri, vel tolli poſſunt.

r qui- inuen-

DCXLV. In ſpecie autem moleſtus tunc Ægris *ardor* minuetur uſurpatione frequenti *acidorum*, ac præſertim temperatiorum & gratiorum, quæ potentiùs feliciùſque agent, ſi ſudor ſimul blandè moveatur.

s in- do.

DCXLVI. *Inquietudo* autem minuetur ac tandem tolletur tum *Opiatis*, tum *ſudoriferis* jam memoratis.

slanci- es.

DCXLVII. *Lancinationes* moleſtæ *ſalem volatilem Oleoſum* deſiderant.

s dolor r.

DCXLVIII. *Capitis dolor* in peſte tam gravis, *Opiatis* tum internis, tum externis, cedet. Conducet imprimis Epithema ex Aqua Betonicæ aut Roſacea, Aceto Sambucino, vel Calendulæ, & Opio paratum, ac toties, quoties iterum exſiccetur, tepidè fronti ac temporibus cum linteo applicatum.

s dolor rum.

DCXLIX. *Dolor lumborum* cedet imprimis *acido blando*, & *Laudano Opiato* cum Aquis aromaticis, & ſpirituoſis cochleatim per vices exhibito.

DCL. *Cardialgia*, *ſive ventriculi dolor* nauſeæ toties copulatus levabitur ac tolletur medicamentis planè ſimilibus per intervalla brevia quantitate parvâ uſurpatis.

giliæ mi- æ.

DCLI 18. *Vigilias* in Peſte moleſtas minuent ac deſideratum ſomnum producent, quæ dolores, ac inquietudinem vigiliarum præcipuam cauſam tollunt, leniuntve, *Anodyna*, *vel Narcotica*, ſed prudenter ac per vices uſurpata.

us gra- ibus ndus.

DCLII. *Somnum* contrà gravem, profundumq; vigiliis periculoſiorem frangent omnia *ſenſus externos potentes moventia*, & imprimis *Acria acida* naribus admota, vel internè uſurpata, cùm prętereà vim habeant oppugnandi venenum peſtilens, ac reparandi defectum acidi.

m ſtil- m Opii torium

DCLIII. Quòd ſi à Bilis parte Oleoſa producatur ſopor ille gravis, & hoc nomine conducet Acidum Acre, quò & Oleoſum penetrare, & idem corrigere poſſit.

lirium curâ-

DCLIV. Idcircò forſan optimum Opii correctorium ac menſtruum eſt *Acetum ſtillatitium*; ne, ſi non deſtillatum aſſumatur, nimiùm infringat vim ejuſdem.

DCLV. 19. *Delirium*, cùm ſequatur vel ſenſum externum errantem, vel imaginationem, ingeniumve vitioſè agentia, vel Animi affectus graves, Animamque potenter turbantes, curabitur emendando vitia enumerata; & imprimis *Dolores ac moleſtias ſenſuum* externorum, ſicut dictum, corrigendo: *Imaginationis* verò & *Ratiocinationis defectus* ſolidis rationibus diligenter inculcatis reparando; *Animi* denique *Affectus* quoſvis, ac præſertim *Panicum Terrorem* componendo viis, & modis poſteà ſecuturis.

memorię nti dò ſuc- dum.

DCLVI. 20. *Memoriæ* quovis modo in Peſte laboranti non video aliter poſſe ſuccurri, quàm conferendo inter ſe illa, quæ ſuperſunt, & inde deducendo atque concludendo imò reſtituendo quæ perierunt: Ubi autem in totum exciderunt omnia, ab ovo erit rerum omnium amiſſarum Idea reparanda, & gradatim aliquid coacervandum, quod poſtmodùm ſerviat. Neque puto memoriæ rationem ſatis eſſe hactenus obſervatam; poſtquam, ſicut in pleriſque fieri ſolet, non tam inveſtigatur cujuſque rei ratio, quàm aliorum de ipſa præjudicium vel placitum; circa cujus examen aut vexamen hærent plerique de quęſitæ rei veritate minùs ſolliciti.

DCLVII. Optandum quidem foret omnes ac ſingulos, qui Doctorum nomen gerunt, atque aliorum informationi aut viva voce aut ſcriptis ſuis, vel ex officio vel ex affectu proprio ſerviunt, videri ſaltem volunt ſe ſervire, nihil proponere, niſi quod ipſi norint, atque hactenus Diſcipulis ſuis oſtendere, atque explicare poſſint. *Doctoribus nihil diſcipulis proponendum niſi quod norunt.*

DCLVIII. Quòd ſi proinde juberentur ac cogerentur ſilere illa, quæ ignorant, quæque Pſittacorum ad inſtar ex aliorum tantùm relatu & dictis vel ſcriptis à ſe tàm ſæpè ob ignorantiam corruptis promunt; bone Deus! quàm multi obſervarentur muti, qui nunc exiſtunt mirè garruli. Bonum autem publicum non parùm promoveretur, dum à quovis perito addiſci poſſent hactenus nota, & ad ignota indies eruenda excitarentur ingenia perſpicacia, quæ nunc non rarò impediuntur, ac ſiſtuntur ab hominibus ambitioſis, atque Doctorum nomen, quàm actum ſæpiùs poſſidentibus. *Ejus utilitas.*

DCLIX. Certè longè ſatiùs foret, unumquemque id tantùm docere, quod novit; atque ſilere de iis, quæ ignorat; quinimò candidè ſuam teſtari & agnoſcere ignorantiam; quò alii non ſiſtantur in opere, verùm excitentur ad latentem veritatem quærendam & inveniendam, poſtquam non eſt in homine, licet ingenioſo, ut omnem inveniat veritatem, quam vult ſæpenumerò Deus erui à minùs induſtriis, ne quis præ aliis ſuperbiat, quin omnes Dei donum agnoſcant, celebrentque. Non eſt enim & hìc quoque currentis, aut volentis, ſed Dei miſerentis, atque dona ſua pro ſuo beneplacito liberrimè unicuique diverſimodè largientis.

DCLX. Quiſquis proinde Dei gloriam in ejuſdem operum manifeſtatione, adeòque veritatis cognitione & agnitione conſiſtentem unicè diligit & quærit, eidem perinde erit, an per ſe, an per alium, hunc vel illum, prout occaſio à Divina providentia divina feret, eò perveniat, dummodò eò pervenire poſſit. *Veritatem amantis conſtitutio.*

DCLXI. Quinimò paratus erit quivis imperſcrutabiles Dei vias, & admirabilem donorum ejuſdem diſpenſationem per nebulam contemplās & obſcurè duntaxat in hac miſeriarum & infirmitatum valle aſſequens, curtæque in rerum cognitione ſupellectilis ſuæ conſcius, quovis tempore tum errores ſuos deponere, tum defectus ſupplere, tum vera pro falſis mutare: quod nunquam expectandum ab hominibus, aut ſuperbè ſuis figmentis, aut ſerviliter alienis commentis adhærentibus, eademque mordicus per fas ac nefas tuentibus; ſicuti hìc & alibi indies fieri videmus: ubi, quod ignorantiæ indictum prius, mox diſſentientibus infertur bellum ab hominibus Doctorum nomen duntaxat affectantibus.

DCLXII. Sed pergamus. Ergò 21. Inter *Animi Affectus* in Peſte moleſtos; *Metus & ſollicitudo anxia* Ægros mirè torquens tolletur, minuetur ſaltem, conſiderando, ne unum quidem capillum excidere homini abſque Dei voluntate, atque ita pendere ab ejus nutu omnia, ut quemadmodum nihil poſſumus addere noſtræ staturæ, quam à Dei præſcripto habemus ſinguli diverſam, ita omnes adverſitates, ipſique adeò Morbi, & tandem Mors contingant nobis ad incomprehenſibilis ad ineffabilis ejus Sapientiæ Bonitatiſque beneplacitum. *21. Metus & ſollicitudo quomodo tollendi & minuendi.*

DCLXIII. Utique nihil æque Animum humanum ad plenam tranquillitatem & acquieſcentiam deducet, quàm Dei omnia in bonorum bonum dirigentis Sapientia, Bonitas, Potētia, Miſericordia, *Quid animū humanum ad tranquillitatem deducat.*

cordia, ſereno animo ſpectata, ſibi que ipſi à quovis applicata.

DCLXIV. Nil namque nos juvat ſcire, Deum ſolum potentiſſimè ſcire, quæ nobis conducunt; eadem præſtare poſſe, quibus benè vult; nî ſimul perſuaſi ſimus, ipſum nobis quoque benè velle, ut nobis benè faciat.

Id in quibus quærendum.

DCLXV. Perſuaſio autem illa cùm paucis contingat ex peculiari revelatione, qualem habuerunt pauci, proximum eſt, ut illam quæramus in generali Amoris ſui manifeſtatione, uniuſcujuſque conſcientiæ ſecundùm ejuſdem verbum applicanda, & quidem ex agnitione Amoris noſtri mutui, quo ipſum tota mente proſequimur; ex fide, quam habemus e jus promiſſis, ac ſpe certa, quam poſſidemus bonorum non tàm præſentium ac mundanorum, quàm futurorum ac cœleſtium.

Et unde.

DCLXVI. Has & ſimiles rationes plures ex SS. Theologiæ fonte, ac Chriſtianæ Religionis fundamentis petendas pluribus hìc non proſequimur, ne videatur magis Theoſophiam, quàm Medicam artem docere.

Diſciplinarū omnium eſſe connexum mutuum.

DCLXVII. Velim tamen omnes ac ſingulos mente attenta ex jam dictis à me conſiderare, eſſe re vera Diſciplinarum omnium connexum mutuum & veram Encyclopediam; ita ut una alterius ope indigeat, nec una præ altera ſuperbè gloriari poſſit, ac ſi altera facilè carere poſſet.

Et quare.

DCLXVIII. Utique ſicut hìc utimur argumentis ex Theologia petitis, ita non rarò Theologi argumenta petunt ex arte noſtra: Ita manus manum lavat, & omnium rerum cognitio homini cedit in bonum.

22. Corporis tremor univerſalis quibus curãdus.

DCLXIX. Parùm autem refert, an Rationes à me allatæ ex naturali & Philoſophica, an verò ex revelata in Dei verbo Theologia ſint deſumptæ, dummodò effectum producant optatum, & Animum ſolicitudinibus anxiis, & Mortis metu panico liberent.

DCLXX. Inter læſi variè in Peſte Animalis motus ſpecies; corporis *Tremor univerſalis* curabitur exhibitis ſpirituoſis, ſed Aromaticis, quò non tantùm ſpirituum Animalium defectus reparetur, ſed inſuper ipſis admiſta Acrimonia temperetur, ſicque motus eorundem turbatus ac inordinatus ſenſim corrigatur ac redintegretur.

Quibus motus convulſivi.

DCLXXI. *Motus autem convulſivi* toties in Peſte moleſti & ab Acribus halitibus ſalinis Nervorum principia inordinatè mordicantibus orti curabuntur medicamentis Acrimoniam illam temperantibus & *Spirituoſis*, & *Aromaticis*, & *Anodynis*, *Narcoticiſve* cum cautelâ exhibitis.

Quibus convulſio.

DCLXXII. *Convulſio ipſa* vel univerſalis, vel particularis ab humore Bilioſo, vel aliàs Peſtilenti valdè Acri & Pituitæ immiſto, & Nervorum principio firmiter adhærente orta curabitur Medicamentis *Aromaticis* præſertim, utique putà humori conjuncto emendando aptis; quæ potentiùs agent, ſi *Sudor* ſimul promoveatur, & *Acida blanda* conjuncta ſint, quippe quæ utique humori ſimiliter conducunt.

Quibus linguæ Balbuties.

DCLXXIII. *Linguæ balbuties*, Tremoris particularis ſpecies, præter univerſalia omni Tremori convenientia medicamenta, citiùs curabitur, ſi Olea Aromatica grata & potentia ore detenta diutiùs hæreant circa Linguæ radicem, atq; hæc quoque ratione ipſius noxam potentiùs emendent.

Vultus mœſtus & oculi lacrymabundi quō emendandi.

DCLXXIV. 23. Inter notabilia Peſtis ſigna numeravimus *Vultum mœſtum & Oculos lachrymabundos*; qui quamvis peculiarem curam non videantur deſiderare, non putavi tamen illos ſilentio hìc prætereundos: Emendabuntur enim hæc Mœroris manifeſta ſigna ſublatis ejus cauſis, & curatâ Peſte.

24. Maculæ quomodo curandæ.

DCLXXV. 24. *Maculas* quod attinet, non priùs curabuntur, quàm propulſo foràs, ſuperatoque in totum Veneno Peſtilenti: quod *ſudoriferis* fiet in ſuperioribus memoratis.

Et quibus.

DCLXXI. Putarem autem forinſecùs cum commodo uſurpari poſſe fotus ex Vino vel Aceto, cum Theriaca & Camphora, Myrrha & ſimilibus miſto, & calidè ſæpiùs applicato, imprimis, quoties ſerpere atque augeri obſervantur: qualibus fotibus feliciter quoque uti ſoleo in Gangræna, & affectibus eò vergentibus, quale quid in maculis, liventibus præſertim, obſervamus.

25. Bu[bones] quomo[do] [cu]randi.

DCLXXVII. 25. *Bubones* peſtilentiales, quoties licet, *diſcuti* debent, ac ſi diſcuti nequeant, ad maturationem ac *ſuppurationem* deduci, hinc *aperiri*, *mundari*, & tandem conſolidari.

Et quib[us].

DCLXXVIII. Iiſdem autem medicamentis, quibus alii Glandularum conglobatarum Tumores curari ſolent, inſtituenda curatio, attendendo ſemper ad venenum peſtilens, cujus cauſa cæteris addenda ſemper quæ huic conducant, *Theriaca*, *Mithridatium*, & ſimilia.

DCLXXIX. In hunc finem *Oleum è Cornu Cervi* deſtillatum, aliaque Sale volatili Oleoſo conſtantia vulgò notis admiſceri poſſunt.

DCLXXX. *Unguentum martiatum* cum Theriaca miſtum *ad diſcuſſionem* obſervavi præſtantiſſimum; ut & *Emplaſtrum Diachylum cum gummatibus compoſitum*, & ſimilia.

DCLXXXI. Quin eadem poſtmodùm blandè promovent *ſuppurationem*.

Quand[o] [ab]ſtinend[um] ſcarific[atio]ne, ve[ſicato]riis ve[l] curbitu[lis]. Et qua[re] non.

DCLXXXII. Niſi dolor vehemens urgeat, nolim præcipitari Bubonum *ſcarificationem*, multò minùs ipſis adhiberi *Veſicatoria*, vel *Cucurbitulas*.

DCLXXXIII. Ubi autem grandes ſunt Bubones, ardenteſque, viribus adhuc conſtantibus ferre peſtem, tum cucurbitulas, tum ſcarificationes adhiberi; *numquam verò veſicatoria*, à quibus quid boni expectari poſſit; aut unquam ſequatur, hactenus animadvertere non potui.

Et qua[re].

DLXXXIV. Dolores enim qui tunc augentur, unà cum ardore ſummo & Eryſipelatis ſpecie, nil commodi afferre poſſunt Ægris, jam morbi vehementia plus ſatis debilitatis.

Bubonu[m] [di]ſcuſſio [&] ſuppur[atio] quibus movea[tur].

DCLXXXV. *Blandis autem medicamentis* forinſecùs applicatis temperatur Acrimonia humoris, quoties in Bubonibus exiſtit; quin ſenſim promovetur cura, dummodò *interna convenientia* non negligantur; à quibus non parùm promoveri poteſt Bubonum diſcuſſio, ut & ſuppuratio.

Quand[o] [&] quomo[do] [a]periend[i]. Quibus [mun]dandi.

DCLXXXVI. Quamprimùm ſuppurati ſunt Bubones, *apertio* ex celeranda vel ſcalpello, vel ruptorio: licet ſcalpellum præferam.

DCLXXXVII. In apertum Bubonem cum felici ſucceſſu impoſui *Balſamum ſulphuris Terebinthinatum & Aniſatum*, unà cum *Unguento Baſiliconis & Theriaca*: Hujus enim ope brevi abſolvi Ulceris mundationem.

Et con[ſoli]dandi.

DCLXXXVIII. Quinimò *ejuſdem Balſami* ope *conſolidatio* feliciùs ac citiùs evenit, ſuper impoſito ad cicatricem accelerandum *Emplaſtro diapompholygos*, aliove ſimili.

26. Car[bun]culi quo[modo] curandi.

DCLXXXIX. Denique 26. *Carbunculi* curabuntur *ſiſtendo* ſerpentem partium vicinarum *mortificationem*, *ſeparando* partem mortificatam, *mundificando & conſolidando* ulcus relictum.

Mortifi[catio] ſiſtitur [Buty]ro Antim[o]nii.

DCXC. Nihil hactenus novi, quod potentiùs, ac certiùs, citiùſque ſerpentem carbunculorum mortificationem ſiſtat, quàm *Butyrum Antimonii*, ſi circumcirca illinatur parti affectæ; ad miraculum enim tunc ſiſtitur partium omnium corruptio ſerpens ac omnia depaſcens.

Et Magn[es] Arſenic[alis].

DCXCI. Huic proximum cenſeo *Magnetem Arſenicalem*, ex partibus æqualibus *Arſenici*, *Antimonii*, & *ſulphuris* paratum, & Emplaſtris convenientibus immixtum: cujus ope ad ſui ſeparationem diſponitur pars corrupta: quod idem præſtat quoq; *Butyrum Antimonii*: cùm non tantùm ſiſtat Veneni Peſtilentis progreſſum, at inſuper partes ab ipſo corruptas ſeparet à ſanis.

Quibus [par]tes ſepar[atæ] mundific[an]tur.

DCXCII. Partes à Carbunculo Peſtilenti ſeparatas *mundificat* efficaciſſimè non ſemel lautatus

datus à me *Sulphuris Balſamus* omnis, & imprimis *Aniſatus*, unà cum *Unguento tetrapharmaco*, & *Baſiliconis* vocato miſtus, & ulceri applicatus.

cus qui- conſoli- atur.

DCXCIII. Mundificatum ulcus *conſolidant* tum idem *Balſamus*, tum alia Emplaſtra vulgò nota.

DCXCIV. Atque ſic per compendium propoſuimus cogitationes atque Obſervationes noſtras de Peſtis natura, Symptomatibus, Cauſis, & curatione.

Autoris Votum.

DCXCV. Faxit Deus Opt Max. ut quemadmodùm hęc omnia ſuſcepimus & abſolvimus Animo candido, & in publicum mortalium bonum fervente, ita ſuccedant eadem in Divini Numinis gloriam, Juniorum Medicorum informationem, ac Ægrorum quovis tempore occurrentium ſolatium aut reſtitutionem. Amen.

Finis Tractatus Secundi.

TRACTATUS III.

DE LUE VENEREA.

is Vene- Sympto- ta multi- ia.

I. QUoniam dudum Lui Venereæ accuratiùs tractandæ me obſtrinxi, nunc fidem datam liberaturus, Affectum iſtum multiplicibus Symptomatibus ſtipatum explicare ſatagam.

iſdem non ina, ſed ſæ inve- andæ.

II. Parùm autem noſtra referre puto, quibus vulgò nominibus cum variarum Nationum infamia celebretur, aut quando primùm in Europa, & quibus occaſionibus innotuerit hic affectus, cùm ad Medicum imprimis ſpectet, Ipſum ritè cognoſcere ſecundùm ejuſdem cauſas tum internas, tum externas, quò ritè quoque curari queat.

III. Illam proinde de odioſis ejus nominibus cõtroverſiam iis determinandam relinquens, quibus volupe eſt ſingula in aliorum ignominiam fingere, trahere ac referre, dabo operam; ut aptiſſimo Luis Venereæ nomine contentus ipſam rem ex æquo explicem; atque ita Medicinam facturos de ipſo informem, ut ipſum & dignoſcere, & cognoſcere, & curare diſcant.

um veteri- s fuiſſe otam.

mpus quo notuit.

IV. Hoc certè ſatis notum eſſe poteſt cuivis Medicorum veterum ſcripta legenti, Luem Veneream cujus explicationem aggredimur, ignotam fuiſſe veteribus, nec ante duo circiter ſecula innotuiſſe Europæis: quamvis non negemus Morbis quibuſdam ſubinde laboraſſe, qui Veneri nimiùm ſtudebant, aut cum Cachecticis vel alias minùs ſanis rem habebant: non fuerint tamen iſti Affectus ſimiles Lui Venereæ nunc notæ, atque tantoperè in multos ſævienti.

mptomata uibus inno- ſcit expen- nda.

V. Hic autem Affectus quoniam non ſemper iiſdem ſe manifeſtat Symptomatibus, ut ritè cognoſcatur, & ab aliis Affectibus dignoſcatur, operæ pretium erit, ſi non omnia, præcipua ſaltem, quibus innoteſcere ac ſe manifeſtare ſolet, Symptomata enumeremus, & paucis expendamus.

Virulenti umoris ef- uvium.

VI. Primum verò locum dabimus *Virulenti humoris effluvio*, Viris quidem per *pęnem*, fœminis autem per *pudenda* contingenti, & *Gonorrhœæ Virulentæ* aut *Venereæ* nomine vulgò noto, ac congreſſum cum perſona ſimili affectu laborante utplurimùm paulò poſt conſequenti, adeòque contagioſo: ſi ullum cum Luis Venereæ Symptoma contagioſum eſt, utique Gonorrhea hæc eſt, ſi nomen Gonorrhœæ ipſi competat, de quo agemus in ſequentibus.

onorrhœa oſt nimiùm eneris uſu t non viru- enta.

VII. Non eſt quidem novum obſervare Gonorrhœam, ſive materiæ ſpermaticæ ſpontaneum effluvium poſt uſum Veneris nimium; nulla tamen adeſt tunc illi humori virulentia, vel acrimonia.

VIII. Ubi autem Virulentia & Acrimonia in humore iſto ſe manifeſtat, & nonnunquam poſt unicum coitum ille fluxus contingit, non eſt de Lue Venerea præſente dubitandum, quamvis non putandum, mox eſſe Affectum ſimul graviſſimum; quandoquidem non rarò nullis aliis Symptomatibus accedentibus brevi ac feliciter curatur ille fluxus: qui ad tempus neglectus ulteriùs ſerpere ſolet, ac ſenſim ſanguinis maſſam inficere, atq; plurima, de quibus nunc agemus, mala producere.

IX. Secundum inter Venereæ Luis Symptomata locum tribuemus *Puſtulis multifariis* tum in *partibus genitalibus*, tum *in univerſa cute*, tum præſertim in *piloſa*, tum in *naribus*, tum in *ore*, *faucibuſque* erumpentibus. *2. Puſtulæ multifariæ variis in partibus.*

X. Dixi *Puſtulas* iſtas eſſe *multiplices*; nam obſervantur aliquando *planæ*, ac minimè extantes aut protuberantes, aliquandò *plùs minùs exuberantes*, ac prominentes: aliquando *ſubrubræ*, aliquando *ſubflavæ*: Omnes autem ſunt *ſquamoſæ*, ideòque *ſcabræ*: quin remotis ſquamis, tum color varius, tum cutis inæqualitas & aſperitas magis patet.

XI. Aliquando nullus ex dictis puſtulis promanat liquor, aliquando paucus quidem & Acris, ſenſim ſerpendo puſtulas iſtas expandens.

XII. Tertium inter Luis Venereæ Symptomata locum dabimus *Ulceribus* prædictas puſtulas conſequentibus, iiſque *ſordidis*, *perverſis*, atque partes affectas, obſcænas præſertim, hoc eſt, *penem ac pudenda muliebria*, ut & *Nares*, *Labia*, *Fauces*, *Palatum*, *Papillas*, &c. corrumpentibus, ac depaſcentibus. *3. Vlcera ſordida poſt iſtas puſtulas*

XIII. Proximum Ulceribus locum aſſignamus *Cariei Oſſium* tàm frequenti, & tàm moleſtæ, Cranio imprimis, atque narium oſſibus, &c. infeſtæ. *4. Caries oſſium.*

XIV. Quintum inter Luis Venereæ Symptomata locum concedimus, *Tuberoſitatibus ac Protuberantiis* hinc inde in capite, brachiis, ac cruribus ſe manifeſtantibus, aliquando quidem ſine, ſæpiùs cum dolore conjunctis. *5. Tuberoſitates.*

XV. Hi Tophi & Nodi excitantur ſub perioſtio, ſive membrana oſſa tegente; & nonnunquam ad ovi, nonnunquam ad majorem magnitudinem excreſcunt, & inſignem in parte affectâ deformitatem pariunt. *Harum locus & magnitudo.*

XVI. Sextum inter Luis Venereæ Symptomata locum merentur *Dolores ſingulares*, veſpertino ſcil. & nocturno tempore ingraveſcentes, matutino verò remittentes, atque *non articulos, ſed locum intermedium occupantes*, ac ſæpe atrociſſimi: nec tantùm artus, ſed *Sternum* quoque, ipſumque adeò *caput*, & imprimis frontis, temporumque ſedem infeſtantes, nec anodynis cedentes. *6. Dolores ſingulares.*

XVII. Septimum inter Luis Venereæ Symptomata locum damus *Pilorum* tum *Capitis*, ac præſertim circa tempora, tum *Superciliorum*, tum *barbæ caſui ac effluvio*: quod malum cùm & aliàs obſervetur, per ſe nil certi arguit, niſi alia concurrant Symptomata, vel conſtet de converſatione cum perſonâ infectâ, & deſint alium affectum ſuſpicandi rationes. *7. Pilorum effluvium.*

XVIII.

8. Maculæ variæ.

XVIII. Inter leviora levioris Luis ſigna recenſeri poſſunt octavo loco *Maculæ* nunc *rubentes*, nunc *flaveſcentes*, aut liventes: quæ aliquando amplo ſpatio cutim commaculant, frequentiùs quidem in pectore ac dorſo, aliquando etiam in abdomine & alibi; has preſſas, colore alieno reſugiente, albicans veſtigium dediſſe, quod tamen mox ad priſtinum colorem rediret, ſe obſervaſſe narrat Felix Platerus: qui ex hiſce maculis ſolis, quoties alia ipſarum cauſa nulla præter congreſſum impurum patet, Luem Veneream, licèt leviorem, concludit.

9. Bubones Venerei.

XIX. Nonum inter Luis Venereæ Symptomata locum tribuimus *Bubonibus* in Inguinibus obortis, & *Venereis* ideò nominatis, quoniam poſt Veneris uſum vel abuſum potiùs oriuntur plerumque, atque infectionis malignæ ſignum præbent: Hi aliquando iterùm evaneſcunt, aliquando permanent, atque aut indurantur, aut ſuppurantur.

10. Condylomata.

XX. Inter Luis Venereæ Symptomata numerantur quoque *Condylomata* tum in muliebri pudendo, tum in utriuſque ſexus podice oborta, nec multùm à cæteris differentia.

Hæc Symptomata varia eſſe.

XXI. Atque hæc primaria ſunt Luis Venereæ Symptomata, quæ aliquando plura, aliquando pauciora obſervantur, & quidem tum pro perſonarum affectarum temperamento vario, Luis contractæ modo diverſo, quin ejuſdem duratione, atque tractatione diverſa: quæ omnia in ſequentibus magis patebunt.

Luem Veneream eſſe contagioſam, & variè invadere.

XXII. Imprimis autem ad hujus Affectus cognitionem plurimùm facit conſideratio modi, quo ſingulos ægros hactenus obſervatus eſt *invaſiſſe*, *per Contagium* ſcilicet, ſive id acciderit per *congreſſum*, ſive per *oſcula*, & ſalivæ impuræ communicationem, tum ori, tum papillis factam, ſive per ſudorem quovis modo immediatè aut mediatè per linteamina quævis alteri communicatum, ſive per *humoris virulenti ex pene, aut muliebribus pudendis effluentis* & acris, hinc & ulteriùs ſerpentis communicationem, ſive alio quovis modo poſſibili translatum.

XXIII. Quotquot enim hactenus mali hujus originem accuratè examinarunt, invenerunt omnes in Europâ ſaltem, de quâ tantùm agimus per contagium ipſum translatum eſſe ab uno ad alterum. Et quamvis non ſemper licuerit obſervare occaſiones, ſecundùm quas communicatum fuit ſingulis hoc malum, non benè concluditur tamen ipſum tunc abſque contagio fuiſſe ortum, quoniam quoties manifeſtæ fuerunt ipſius cauſæ externæ, toties manifeſtum ejuſdem fuit contagium: unde meritò concludimus, etiam tunc habuiſſe ipſum à contagio ortum, quando ipſius cauſæ externæ & occaſiones nobis ſunt ignotæ.

Ejus cauſa proxima & continens.

XXIV. Quamvis autem Contagioſus ſit Venerea Lues Affectus, nec niſi per contagium excitari putemus illam in ullo, imprimis apud nos in Europâ, nondum tamen inde patet, *quænam & qualis ſit ejuſdem cauſa proxima & continens*, cui omnia memorata Symptomata queant debeantque adſcribi.

Ex quibus inveſtiganda.

XXV. Hanc ut eruamus faciliùs, conſideranda imprimis ejuſdem Symptomata primaria & graviora; ex quorum conſideratione attentâ non ita difficulter forſan ejus cauſa vera, & adæquata nobis quoque innoteſcit.

Symptomatũ primariorũ enumeratio.

XXVI. Sunt autem *primaria* Luis Venereæ *Symptomata*, *Gonorrhœa* dicta *Virulenta*, *Puſtulæ*, *Ulcera*, *Oſſium Caries*, *Tophi*, *& Dolores ſatis acres*: quæ omnia cùm non niſi ab humorum acrimoniâ deduci queant, meritò *ad humores acres hîc recurrimus*.

Eam ab acrimonia humorum pendere.

XXVII. Cùm verò docuerimus aliàs, omnes *acrimoniam* humorum eſſe *ſalinam lixivam*, vel *acidam*; *ab alterutra, vel utraque pendebit Venereas Lues*

Non à ſola ſalina lixiva

XXVIII. Ab *Acrimonia ſalina lixiva ſola* non facilè quis Luem Veneream deducet, qui tum ſalis lixivi veris, tum Venereorum Symptomatum naturam habuerit perſpectas.

Et qua

XXIX. *Roſio* namque à *ſalſo lixivo* fieri ſolita *cum calore notabili* eſt conjuncta, qualis vix unquam obſervatur in Lue Venerea; in qua per *lancinationes* ſolent dolores infeſtare.

XXX. Adde quòd à *lixivo ſale partes ad internecionem & mortificationem*, ac nigredinem brevi perducantur; quod cùm in Lue Venerea non accidat, meritò Salis lixivi Acrimonia ſola hîc à prudentibus, rerumque gnaris non facilè culpabitur.

XXXI. Utique in Lue Venerea lentè ſolet procedere quarumvis partium corruptio, licèt nonnunquam cum atrocibus dolotibus ſit conjuncta.

XXXII. Hiſce accedit, quòd *ſal lixivum, quando uni parti adhæſit, non facilè ab illa recedat, ſed in ipſam vim ſuam continuè exerat*; quòd cùm aliter ſe habeat in Venerea Lue, utique à lixivo Sale ipſius noxa non erit deducenda.

Sed à ſpiritus acid. crimonia

XXXI. Si quis contra *ſpiritus acidi actionem* in corporis partes varias examinaverit, haud cunctanter ab ipſius *Acrimonia* Luem Veneream deduci poſſe fatebitur.

Et quare

XXXIV. *Acidum* enim non tantùm *lancinantes* in corpore *dolores* producere ſolet, verùm talem quoque in *partibus corruptionem* excitare, qualem in Lue Venerea obſervamus.

Imprimis quando el pituitæ v dæ permi tus.

XXXV. Imprimis autem id accidit, quando *pituitæ viſcidæ* admiſcetur, *quam in Lue Venerea ſimul peccare*, plurima ſunt, quæ evincunt, uti ex ſecuturis ac ſuo dicendo tempore magis patebit.

Venenum Venereun acido.

XXXVI. Concludimus proinde, *Venenum Venereum in Acido, ſed ſuo modo peccante conſiſtere*.

Et aliqua ſal lixivu ſimul pecce re.

XXXVII. Non negamus interim *aliquando* in Lue Venerea *Sal lixivum ſimul peccare*, imprimis ubi Puſtulæ prodeunt, vel Maculæ; non putamus verò Eſſentiam Luis Venereæ ab illo lixivo Sale tunc adjuncto, verùm ab acido ſpiritu pendere: licèt plùs minùs lixivi ſalis admiſtum habeat ſubinde iſtum *Spiritus Acidus, tunc ac ſemper primariò peccans*.

Illud primariò, hoc v ſecundariò

XXXVIII. Quemadmodùm igitur in Lue Venerea exiſtimamus *ſemper ac primariò peccare ſpiritum acidum* in corpore affecti corruptum ac modo peculiari vitiatum, ita cenſemus *ſal lixivum* in ipſo *itidem plus minùs corrumpi ac vitiari, ſed ſecundariò duntaxat*.

Et qua ra ne.

XXXIX. Fieri enim nequit, ut in ſua integritate permaneat *Bilis*, *ſalis lixivi* noſtri *fons & ſcaturigo*, quoties *Spiritus acidus in Succo Pancreatico imprimis* ut & *Lympha Glanduloſa luxurians* à conſtitutione naturali recedit, atq; vitium qualecunque contrahit; poſtquam neceſſe habent, meo ſaltem arbitratu, tum *in tenui Inteſtino*, tum in *dextro cordis ventriculo confluere*, *ac in ſe mutuò agere*: Hæc autem actio non fiet convenienter, quoties horum agentium alterutrum malè eſt conſtitutum, & à naturali ſuo ſtatu receſſit: Cùm autem illa actione commiſceri debeant bini hi humores, & ita quidem, *ut cætera ipſis admiſta quodammodò in unam eamque laxam coëant maſſam*, Sanguinis nomine notam, *quodammodò à recrementis ſuis ſecedant*; quis non videt, ubi depravatur illa actio, beneficium quoque ab ipſa expectandum ſimul depravari, & perire, ſi non in totum, ſaltem ex parte.

Omnes functiones corporis ab invicẽ pendere, & una læſa reliquas lædi.

XL. Quiſquis proinde attenta mente omnes *Functiones* in homine perfici ſolitas conſideraverit, facilè agnoſcet, ipſas *omnes ita pendere ab invicem, ut nulla queat notabiliter lædi, quin & reliquæ aliquando inde patiantur detrimentum, atque itidem plus minùs lædantur*.

XLI. Quòd ſi *functiones in homine lædantur*, illa quoque *læduntur* plus minùs, quæ ab ipſis expectantur tanquam effecta.

Ex Chylificatione læſa, reliquas functiones lædi.

XLII. Exempli gratia: Si Chylificatio dicta & in Ventriculo perfici ſolita, ſive Alimentorum Fermentatio lædatur, neceſſe eſt, ut Chylus ſive

ſive Alimentum fermentandum non ſe habeat ritè, quin hoc aut illo modo reddatur vitioſum: quo vitioſo exiſtente quis non videt, functiones cæteras iſtam primam conſequentes itidem futuras vitioſas & quæcunque à ſingulis expectantur effecta, futura itidem vitioſa?

tamē nde o- iquan- o ſani- ſtitui. ntùm ut ex

XLIII. Interim non nego, quin potiùs id ſæpiùs docui, & ab omnibus opto diligenter notari: non nego, inquam, *fieri ſubinde, ut non tantùm noxa ægris nulla eveniat ex vitioſâ chylificatione, quin potiùs per ipſum reſtituatur ſanitas amiſſa*.

XLIV. Quoties autem id evenit, id caſu evenit, aut ex arte: quoniam aſſumptis Alimentis non uſquequaque laudabilibus, nec facilè ſanis exhibendis paratur talis in Ventriculo Chylus, qui medicamenti vices ſubeat vitioſis humoribus in corpore ægro exiſtentibus corrigendis ac emendandis.

ando tis no- gros

XLV. Hinc eſt, ut hoc obiter moneam, quòd *aliquando curentur Ægri aſſumptis alimentis per ſe noxiis, & ſibi tamen Medicamentoſis*; atque neſcio quo ſubinde inſtinctu potenter, an impotenter appetitis & expetitis.

XLVI. Verùm, ut ad noſtrum revertamur negotium, putamus neceſſarium, ut, *quemadmodùm à ſe mutuò immediatè aut mediatè dependent functiones corporis naturales omnes, ita ſuas læſiones ſibi quoque communicent ac vitia*.

odò n contē n conti- s noxā aliis nunicēt.

XLVII. Hoc certè imprimis verum de *Contentis*, quippe *quæ quaquaverſum deferuntur*, atque noxam ſuam univerſo corpori facilè ac brevi communicare poſſunt; quod *de partibus continentibus* æquè *dici non poteſt*, cùm ſegniùs noxam ſuam remotioribus communicare queant, nec niſi *per contenta ſua*, & imprimis *ſanguinem affluentem ac refluentem*, cui noxam ſuam imprimunt, atque ſic aliis quoque tranſmittunt.

in Lue rea lo- habere

XLVIII. Hoc itidem in lue Venereâ locum habere arguunt ac evincunt ſymptomata nunc citiùs, nunc tardiùs prodeuntia, nunc ab una, nunc ab alia parte initium ſumentia, & tandem ad cæteras quoque tranſeuntia.

uomodo.

XLIX. Cùm enim, uti jam docuimus *per Contagium excitetur* apud Europæos *Lues Venerea, Venenum illud* nunc per partes Generationis dicatas, nunc per Os, nunc per Cutis poros *penetrat in Corpus ſanum, & illud pro Sanguinis præſertim ac cæterorum contentorum diverſitate citiùs vel tardiùs, plùs minùs inficit*, etiam ſecundùm partes continentes, Cutim, Membranas, Glandulas, Carnes, & ipſa quoque Oſſa: ita nulla in corpore humano pars vel continens, vel contenta forſan occurrit, quæ non ſubinde afficiatur in Lue Venerea.

e functio in ea læ- tur turales.

L. Cùm autem nulli parti continenti, contentæve parcat Lues Venerea, non mirum, ſi, & *functiones omnes in ipſâ lædantur & Naturales & Animales*.

LI. *Naturales functiones læduntur* in Lue Venerea non tantùm ſecundùm *Nutritionem* in affectis partibus *vitiatam*; ſed inſuper, ubi præſertim malum ingraveſcit, ſecundū ipſam omnes plùs minùs labefactatas, unde videas & appetitum ſenſim proſterni, alimentorum fermentationem vitiari, excrementorū ſecretionem minùs ritè procedere, hinc & corpus paulatim marceſcere, aut cachexia multifaria vexari

imales.

LII. *Animales functiones læduntur* in Lue Venerea tum ratione *Doloris ſenſum externum* afficientis, tum ratione *Vigiliarum* Dolores quoſvis conſequentium, tum ratione *Motus* Animalis multis modis lædi ſoliti: uti jam ſileam *motus Animi* non parùm tunc conturbatos, unde nec *Mens* ſatis ſemper ſibi conſtat, quin non rarò ſimul *delirat*.

uas par- maximè iat.

LIII. Quamvis verò nullis partibus parcat Lues Venerea, præ aliis tamen omnibus ſævit maximè in Glandulosas, unde nō tantùm Peni, Proſtatis, & omnibus partibus mulierum obſcœnis, verùm Naribus, Labiis, Gingivis, Palato, Tonſillis, & ſimilibus infeſtior exiſtit; an quia Venenum Venereum initium habet à ſemine corrupto, ac præter ſui naturam de aciditate participante, quod quia in Glandulosis paratur partibus, idcircò forſan in ipſas rurſus agit faciliùs & potentiùs?

Et quare.

LIV. Docuimus autem aliàs, videri nobis ſuccū ſubacidum ſecerni à ſanguine in glandulis, eundemque in ipſis contemperari à Spiritibus Animalibus per nervos ad eaſdem delatis. Quòd ſi acidum reddatur in corpore Acrius, an mirum ſi idem in glandulis ſecerni ſolitum, quoties ſimul redundat, eaſdem citiùs ac potentiùs lædat, quàm partes alias, in quibus ſecundùm naturam non ſecernitur à cæteris Sanguinis partibus.

Unde Cancer producatur.

LV. Inde diximus non poſſe ſemel deduci Cancri productionem frequentiſſimam in Glandulis, partibuſve Glanduloſis: Ab acido enim Acri Cancrum generari, non dubitamus ampliùs, poſtquam novimus non tantùm ipſi lancinantes dolores eſſe comites, verùm quibuſvis acidum concentrantibus ac contemperantibus leniri eundem.

LVI. Cùm proinde ex prædictis conſtare putemus venenum in venerea lue obſervabile, atq; partibus omnibus adverſum conſiſtere primariò in acido Acrimonia peculiari peccante, arbitramur quoque, ex iſto fundamento faciliùs poſſe explicari ſingulorum ſymptomatum ipſam comitari ſolitorum naturam, quin in eorundem curatione methodum inſtitui poſſe magis rationalem atque dogmaticam, quàm ſi duntaxat recurramus ad qualitates abſolutè occultas.

Quænā functio primario lædat ur

LVII. Quæritur vulgò, nec malè, quænam functio in lue Venerea primariò afficiatur? Nos inter diſſentientes variorum opiniones accedimus, qui ſtatuunt, primariò ac per functiones naturales, ac imprimis Nutritionem lædi, ſecundariò ac per accidens tantùm Animales.

Nempe nutritio.

LVIII. Probatur autem illud, quia ſemper in lue Venerea, vel totius corporis, vel quarundam ſaltem partium Nutritio læditur.

Universi corporis.

LIX. Læditur univerſi corporis Nutritio, quando univerſa Sanguinis maſſa eſt infecta.

Ejus partiū.

LX. Læduntur quædam partes, & quidem illæ tantùm, quæ infectæ fuerunt, quamdiu tota ſanguinis maſſa necdum eſt infecta, nec proinde venenum per univerſum corpus eſt diſtributum; vel quando ita conſtitutum, & affectum eſt venenum Venereum, ut non æquè noceat partibus ſingulis, ſed quibuſdam duntaxat: quod imprimis obſervamus fieri melancholicis, qui, quemadmodum diutiùs reſiſtunt veneno Venereo, ita ferè dolores patiuntur circa oſſium membranas pertinaces atq; magis rebelles, curatuque magis difficiles, quàm cæteri, & imprimis Sanguinei; quorum conſtitutio quemadmodùm venenum facilè admittit & mox manifeſtat, ita ab eodem citiùs & faciliùs liberatur & curatur.

Animales functiones ſecundariò lædi.

LXI. Animales autem functiones læduntur ſecundariò, quatenus humores Acidi, & Acres, quoties ad partes ſenſiles accedunt, dolores in ipſis excitant; & tum hactenus, tum quatenus partes à ſe eroſas ad motum ineptas reddunt, Animali motui adverſantur.

In quonam hæreat ſubjecto Venenū Venereum.

LXII. Quæritur etiam vulgò, in quonam ſubjecto hæreat venenum venereum, an in partibus ſolidis & continentibus, an in partibus fluidis & contentis? Nos putamus ipſum conſiſtere primariò in contentis, ac pro ſubjecto vero agnoſcere Humores acidos naturaliter in nobis exiſtentes, hoc eſt, venenum venereum forinſecùs communicatum, inficere ac inquinare imprimis partem humorum noſtrorum acidam, & illam ita corrumpere atque à ſtatu naturali abducere ut Acrimoniam rodentem acquirat, cujus ope non tantùm totam ſanguinis maſſam, omneſq; alios in nobis obſervabilem humores, Bilem, Salivā, Succum Pancreaticum, Lympham, Spiritus animales, ac imprimis Semen atq; Lac inquinet, atque inficiat, ſed partes quoque ſolidas & continente quaſvis, uti jam dictum, Cutim, Carnes, Glandulas, Membranas, & ipſa Oſſa rodat & tandem corrodat, & conſumat.

Venenum venereum acidum noſtrum corrūpere, & eo mediante partes omnes inficere.

LXIII. Venenum ergo Venereum, & in Acido Acri conſiſtens, Acido noſtro, ſed ſecundùm naturam temperato blandoque faciliimè ſe jungit, illud alterat & in ſui naturā vertit, ac noſtri reſpectu corrumpit, unde priori ac externo ſimile factū & acre

tum contentas, tum continentes partes corporis omnes inficit ac corrumpit, omniaque ſymptomata in lue Venereâ obſervabilia producit.

Hoc in omnibus ſymptomatis oſtenditur.

LXIV. Hoc ut magis appareat, & Luis Venereæ natura unicuiq; manifeſtior fiat, libet ſingula ipſius ſymptomata paucis percurrere, atque ipſorum ab acri acido ortum deducere: quo facto via ſimul ſternetur ipſius curæ ritè inſtituendæ.

1. Gonorrhæa luis Venereæ initium.

LXV. Sequemur autem ordinem in ſuperioribus obſervatum, faciemus à dictâ *Gonorrhææ virulentâ* initium; poſtquam non rarò ab ipsâ quoque initium habet Lues Venerea cum omnibus ſuis appendicibus; quin non rarò in ipſa duntaxat conſiſtit, adeò ut eâdem in tempore ac ritè curatâ, plura non ſequantur iſtius Luis damna & ſymptomata, ſed unà cum ipsâ ſublatâ tollatur omnis ulterioris mali metus.

Unde ortum ducat.
Semen in coitu infici in maribus.

LXVI. Solet autem *originem ſuam* ſumere Gonorrhœa hæc à *coitu cum perſona ſimili labe infecta*, à quâ prodiens materia virulenta, & acris ſe partibus genitalibus applicat, & in maribus quidem ſeminis reliquiis in urethra remanentibus ſe admiſcet, ac ſursùm uſq; ad proſtatas & veſiculas ſpermaticas ſerpit & aſcendit, ſemini accedenti ſe inſinuat; & ipſum inficit, atque ipſa ſeminis receptacula itidem afficit, rodit, & corrumpit; unde accedens continuè aliud ſemen ſimiliter corrumpitur, & corruptum continuè exſtillat, nec proindè malè affectus ille *Gonorrhœæ*, & quidem *Virulentæ* nomine venit.

Ut & ſanguinem.

LXVII. Interim non negavero præter ſemen, quod ſenſim allabens corrumpitur, *Sanguinem* quoq; *ad partes haſce affectas* & ulceratas *delatum* itidem *aliquâ ſui parte corrumpi*, atque *Gonorrhææ dictæ materiam quoque ſuppeditare*: dum partes ejus aliæ ab illo veneno infectæ refluunt per venas versùs Interiora & Cor, atque totam Sanguinis maſſam citiùs vel tardius, leviùs vel graviùs inficiunt, & tandem Symptomatibus ubique ſe manifeſtantibus anſam præbent.

Gonorrhœæ materia duplex.

LVIII. *Gonorrhœæ* igitur *materiam* putamus *geminam*, tum *ſemen* in ſuis receptaculis ulceratis corruptum, tum *ſanguinem* ad earundem partium nutritionem delatum & itidem in purulentam vel aliàs virulentam materiam mutatam.

Quomodo in fœminis virus inficiat partes.

LIX. In *fœminis* autem effuſum ex maris gonorrhœa virulenta laborantis pene *virus* itidem *collo ipſarum externo & imprimis colli interni orificio adhærens*, ac ſenſim *effuſo ſemini, ejuſque reliquiis ſeſe inſinuans*, quin uſque *ad Uteri cornua & ſeminis vaſa excretoria* aſſurgens illa unà cum ſemine corrumpit, ulcera ibidem excitat, hinc tum *ſemen* ſpontè accedens, tum *ſanguinem eò*, quàm in maribus, copioſiùs delatum in *humorem virulentum mutat*, & illi *Gonorrhææ* occaſionem præbet.

Gonorrhæam virulentam ab acido deduci.

LXX. Cùm verò omniũ teſtimonio *acris & mordicans* ſit *humor* in dicta *Gonorrhæa effluens*; illa autem acrimonia *non mortificet partem*, *uti ſolet facere ſal lixivum*, ſed *rodat & lancinet acidorum more*, meritò *ab acido ulcera illa & virulentam Gonorrhœam deducimus*.

2. Puſtulæ multifariæ.

LXXI. Secundum inter Luis Venereæ Symptomata locum aſſignavimus *Puſtulis multifariis ubivis* ſe manifeſtantibus.

LXXII. Has diximus omnes eſſe *ſquamoſas & ſcabras*, dum *aliæ* quidem *acrem liquorem ſive ſerum ſimul effundunt*, *aliæ nullum*, *ſed ſiccæ* permanent.

LXXIII. Aliquando pruritum moleſtum habent conjunctum, aliquando nullum, aut levem duntaxat.

Earum differentia a peſtilentialibus.

LXXIV. Non ſunt autem ſimiles Puſtulis peſtilentialibus, in carbunculos deſinentibus, & partis affectæ mortificationem gangrenoſam comitem habentibus, quaſq; idcircò à ſale lixivo volatili & acri in præcedenti Tractatu de Peſte deduximus: verùm ſimiles ſunt potiùs iis, quas in ſcabiei gravioribus ſpeciebus obſervamus, abſque cutis notabili aut celeri corruptione.

Unde deducendæ.

LXXV. Non deducendæ proinde puſtulæ Venereæ à ſale lixivo vel fixo, vel volatili, ſed ab acido, plùs minùſve fracto ac temperato.

LXXVI. Prout namque illud plus aut minùs infringitur, graviùs idem aut læviùs ſæviet in cutim, atque pruritum graviorem aut leviorem producet.

LXXVII. Ubi autem acidum illud acre magis eſt concentratum, puſtulas producet magis aridas: Ubi contrà idem eſt magis ſolutum, minùſve concentratum, puſtulas producet madidiores ac ſerum aliquod ſtillantes, imò celeriùs ſerpentes.

LXXVIII. Ab acidi ergò Acrimoniâ meritò deducimus Puſtulas Venereas, ipſamque adeò Veneream Luem.

3. Vl[…] ſordi[…]

LXXIX. Tertium inter luis Venereæ ſymptomata locum fecimus *Ulceribus ſordidis*, *ac perverſis*, & nulli parti parcentibus, *Glanduloſis* autem *præ aliis omnibus infeſtis*, & ipſas ſenſim plùs minùs, celeriùs, tardiùſve depaſcentibus.

Eorum[…] ab aci[…]

LXXX. Certè ſi quid aliud, Ulcera iſta acrimoniam acidam evincunt & probant, neque mortificatio ulla nigricans, ſed corruptio cùm carnis rubore, vel pallore conjuncta ibi deprehenditur; qualem nunquam à lixivo ſale profectam reperias, ſemper ab acidis.

Nec quòd p[…] da cur[…]

LXXXI. Nec eſt, quòd quis obiiciat, ad Ulcerum Venereorum curationem uſurpari quotidie medicamenta cum acidis parata, & quidem cum optimo ſucceſſu, Mercurium putà cum variis acidis præcipitatum, aut ſublimatum: unde quis forſan putaret, non produci ab acido acriore ulcera Venerea, cùm ab eodem curentur.

LXXXII. Quam difficultatem non ita difficulter ſolvi poſſe puto, dicendo, curam iſtam non tàm pendere ab acido, quàm à Mercurio, qui cum acido præparatus eſt; unde rariùs uſurpatur, niſi acidum ſit valdè in ipſo temperatum.

LXXXIII. Facit autem acidum adjunctum, ut faciliùs ſe inſinuet Mercurius acido in ulceribus exiſtenti.

Acidu[…] debere contem[…] tum in [Mer]curialib[…]

LXXXIV. Ubi autem non ſatis contemperatum eſt in Mercurialibus medicamentis acidum, plùs nocet, quàm prodeſt: nec unquam feliciter uſurpatur, niſi ubi opus eſt prompta corruptæ ac vitiatæ partis conſumptione: tunc ſolent quandoque Chirurgi periti cæteris ſuis præcipitatis, aut ſublimato dulci addere tantillum ſublimati corroſivi; nunquam verò cum ægrorum commodo utentur ipſo extra ſimilem caſum.

LXXXV. Cùm igitur non ratione acidi, ſed ipſius Mercurii uſurpentur in Ulcerum Venereorum curatione Præcipitata, vel Sublimata contemperata, ex ipſorum uſu laudabili & utili non tàm evertitur, quàm confirmatur acidum tunc peccans & ulcera producens.

LXXXVI. Adde quòd indies lues iſta ſolo Mercurio crudo cum unguentis miſto & illito curetur feliciſſimè, una cum omnibus ſuis ſymptomatibus, & ipſis adeò ulceribus: quòd ipſum confirmat, produci ab acido hanc luem, poſtquam illud in ſe allicit vel admittit Mercurius, mox & per ſalivationem ſecum educit, ſicque luem iſtam curat.

LXXXVII. Ab acidà igitur acrimoniâ deduximus meritò tùm Ulcera Venerea, tum ipſam luem Veneream.

4. Caries Oſſium.

LXXXVIII. Quartum inter luis Venereæ ſymptomata locum dedimus *Cariei oſſium*: quemadmodum enim partium mollium corruptio & conſumptio Ulceris nomine venit, ita partium duriorum ac Oſſium præſertim corruptio atque exeſio *Caries* vocatur.

Quid ſit Caries.

LXXXIX. Tantum autem abeſt, ut à lixivo Sale producatur Oſſium Caries, ut ab ipſo tanquam Cauterio potentiali non rarò curetur æquè, ac à Cauterio actuali, hoc eſt, ferro ignito, Carioſo Oſſi applicato.

Unde oriatur.
Acrimonia tantum duplex.

XC. Si proinde à lixivo Sale curetur caries, corrigatur ipſius cauſa, ſiquidem Oſſa corrodat, itidem acris, ad aliam Acrimoniam erit recurrendum: ergo ad acidam; poſtquam præter Acidam, & ſalſam lixivam tertia hactenus fruſtra quæſita eſt ab iis quoq; qui hanc ob rem ac noſtri odio multum laboris huic perquiſitioni impenderunt, non

tàm,

tàm, ut veritatem cognoſcerent, quàm ut me falſi arguerent.

XCI. Miror autem varia in hunc finem tentaſſe, aut, ut ab aliis cum ſucceſſu tentarentur, optaſſe, quibus ſicut aliarum rerum omnium, ita quarumvis Acrimoniarum præſtò ſunt dubio procul Ideæ innatæ; quibus quoniam ultrò agnoſcimus nos deſtitui, non eſt mirum, ſi per experientiam conemur rerum naturalium omnium qualitates ac diverſitates, imò earundem determinationes nobis comparare, quas noſtris communicemus Diſcipulis; quos niſi Idealium Doctorum benevolentia deſtituat, brevi, faciliique negotio ſcibilis omnis perfectam notitiam poterunt aſſequi; ſive proprias ideas ſpectent duntaxat, ſive illis plùs minùs deletis, aut obſcuriùs in mente ſuâ, vel cerebro, vel Glandulâ pineali, vel alibi, neſcio ubi, expreſſi excitentur aut reparentur à fortunatis illis albæ Gallinæ, luciſque novæ filiis, ſolis putà Idearum quarumvis promis-condis, ac fidis & fidelibus Naturæ Interpretibus, contra quorum decreta nulli nunc licet impunè quicquam pronunciare, aut diverſum ab ipſis ſentire.

XCII. Si commenta & figmenta ex fictis Ideis innatis deducta ſint demôſtrationes Mathematicæ, bone Deus! quonam non rapient nos homines ſuperbi, ac quibuſvis liberæ veritatis inveſtigationi addictis infenſi atque infeſti? An igitur cogemur contra experientiam evidentiſſimam, contra ratiocinationes catenatas & ſolidiſſimas præbere noſtrum aſſenſum futilibus innatarum Idearum figmentis? Abſit, ut, ringentibus quibuſvis adverſariis, tàm ſocordes fiamus, & umbram figmentorum præferamus veritati per ſenſus externos ad internos penetranti.

XCIII. Concludimus proinde non ex Ideis innatis, at ſecundùm experientiam, omne Acre aut eſſe ſalſum lixivum, aut acidum, Oſſiumque cariem uti aliàs ſemper, ita & in lue Venerea pendere ab acido: & hactenus confirmari noſtram de hujus luis cauſâ ſententiam.

XCIV. Quintum inter luis Venereæ ſymptomata locum conceſſimus *Tophis, ac Tuberoſitatibus*, hinc inde Oſſibus ſub perioſtio accreſcentibus, atque materiâ pituitoſâ, ſed valdè tenaci, viſcidâ & coagulatâ conſtantibus, & ubique deformitatem inſignem ac inæqualitatem comitem habentibus.

XCV. Has protuberantias pituitam viſcidam pro materiâ agnoſcere, viſus evincit, & curatio per medicamenta eandem pituitam incidentia, ſenſimq; diſſolventia, Mercurium imprimis, & Olea ſtillatitia, ideòque Sale volatili oleoſo abundantia, confirmat.

XCVI. Quiſquis autem viſciditatem omnem ab acido & pingui produci novit, concludet, utrumque hic habere locum, atque acidum neceſſariò ſimul peccare, quod intendimus.

XCVII. Concurrit ergò ad Gummatum illorum, Tophorum, ac Tuberoſitatum generationem acidum; à quo ideò & Lues Venerea deduci poterit.

XCVIII. Sextum inter Luis Venereæ ſymptomata locum aſſignavimus *Doloribus rodentibus*, atque *nocturno præſertim tempore graviùs ægros*, non quidem circa ipſos *articulos*, ſed *locis intermediis moleſtantibus*.

XCIX. Hi dolores quoniam per lancinationes ægros afficiunt, meritò ab acido deducuntur; poſtquam omnibus conſtare poteſt, ab acidis perperam aſſumptis Lancinantes dolores excitari; quales proinde ab acidis foriſecùs aſſumptis producuntur dolores, tales ab acido in corpore exiſtente ac peccante itidem produci neceſſum.

C. Si dolores igitur Venereæ lui peculiares à nullâ cauſâ commodè poſſint deduci, præterquam ab acido, quid nî & ipſam Veneream luem ab acido deducemus?

CI. Septimum inter luis Venereæ ſymptomatā locum dedimus *pilorum capitis, ſuperciliorum, & barbæ caſui ac defluvio*.

CII. Hoc pilorum effluvium nunquam evenit ſponte, niſi ad ipſorum radices accedat aliquid acre, quod ipſas rodat, & nutritionem ipſorum impediat.

CIII. Acre autem illud non erit ſalſum lixivum; aliàs cutis ipſius conjungeretur mortificatio gangrenoſa, quæ tamen nulla in omnibus luis Venereæ ſymptomatibus apparet, unde meritò ad illud acre non recurrimus; verum ad acidum, quod abundè ſufficit huic malo producendo.

CIV. Cùm igitur pilorum effluvium aliquando in lue venereâ contingens deduci nequeat, niſi ab acrimoniâ acidâ, utique hactenus & ipſa lues ab illa deducetur commodè.

CV. Quamvis memorata ſymptomata, utpote Luis Venereæ primaria, ita probata ſufficient efficienti ejus cauſæ adſtruendæ, malo tamen cætera quoque ipſius ſymptomata percurrere, quò ex omnibus ac ſingulis veritas jam ſatis nota ſi non magis innoteſcat, confirmetur ſaltem ulteriori cæterorum ſymptomatum examine.

CVI. Octavum ergò inter Luis Venereæ ſymptomata locum dedimus *maculis*, nunc *liventibus*, nunc *flaveſcentibus*, nunc *rubentibus*, atque *ſui preſſione albicans veſtigium*, ſed mox iterum ſe ſubducens, *relinquentibus*: quæ maculæ ſicut leviorem duntaxat luis Venereæ ſpeciem teſtantur, ità minùs potenter oſtentant ſui, atque illius cauſam veram & adæquatam. — *8. Maculæ variæ.*

CVII. Quòd ſi quis tamen *omnium Macularum Cauſas* perſcrutetur, comperiet tandem, Ipſas ortum ſuum trahere *à corruptione incipiente aut leviſſima Cutis*. — *Unde oriantur.*

CVIII. *Leviſſimam ſive incipientem cutis corruptionem* voco, quæ *nondum eſt perfecta*, & *à qua regreſſus adhuc eſt ad integritatem*; ſicut *Gravem atque abſolutam Cutis corruptionem* dico, *à qua regreſſus non eſt ad integritatem; nec niſi cum aliqua iſtius partis deperditione*. — *Cutis corruptio duplex.*

CIX. Sed ne verba videar ulli dare, dictum noſtrum exemplis notis, atque ideò ipſâ ſtultorum non minùs quàm ſapientum Magiſtrâ experientiâ confirmemus.

CX. Quamdiu in *Gangrænæ metu* color cutis eſt duntaxat rubeus, aut ſubpurpureus, tamdiu corruptio ejuſdem eſt incipiens, atque talis, ut ad integritatem redire poſſit pars affecta; quamprimùm autem ad nigredinem pervenit, conclamatum eſt, atq; tanquam extremè corrupta, emortuaque cutis aut ſpontè, aut arte à vicina ſeparanda eſt, ut ſervetur membrum affectum. — *Gangræna quomodo ſe habeat.*

CXI. Sic in *Febribus malignis* vocatis ac *Petechias* comites habentibus, quamdiu Maculæ ſunt rubeæ aut etiam purpureæ, tamdiu ad integritatem abſque ſui jacturâ redire poteſt cutis; ubi autem extremè lividæ aut nigræ factæ ſunt, non tantùm Cuticula, ſive Epidermis, ſed ipſius cutis aliqua pars ſeparari ſolet, quando convaleſcunt ægri; atque foveæ tales in cute remanent, quales à Variolis ortas conſpicimus. — *Ut & Petechiæ.*

CXII. Solent autem *illæ maculæ omnes* cum extrema cutis ſupremæ aut etiam totius corruptione conjunctæ *in puſtulas vel ulcuſcula ulcerave degenerare* priùs, quàm pars extremè corrupta ſecernatur ab illæſa & ſana, ſicut id perpetuò fit in *Variolis & Anthracibus peſtiferis*; quorum *ortus ſemper ſolet incipere ab extrema cute maculis affecta, quæ maculæ diutiùs permanent aliquando; uti citiùs in puſtulas elevantur nonnunquam*. — *Quomodò maculæ omnes degenerent.*

CXIII. Hinc eſt, quòd *in Variolarum præſertim exortu* nonnunquam per aliquot dies dubitetur, etiam à Medicis peritiſſimis, an *Variolæ* ſint futuri, an *Morbilli*; In eo namque differunt hi duo affectus, quòd *ſimiles planè maculæ tantillum quandoque protuberantes, aliquando iterum ſenſim diſpareant, nec in puſtulas abeant, & tunc Morbilli vocantur; aliquando citiùs, tardiùſve in puſtulas eleventur ac ſuppurentur*, atque tunc *Variolæ* nominantur: licèt aliis contraria appellatio magis probetur ac uſurpetur: ſed illam logomachiam, tanquam Medicis tum inutilem, tum moroſam & ingenia optima vexantem, morantem, non moramur, concedentes unicuique, ut pro lubitu hîc loquatur, dummodò ſuorum verborum ſit fidus interpres. — *Variolarum & morbillorum differentiæ.*

CXIV. Res ipſas igitur cùm venemur, atque verbis duntaxat utamur, quò noſtræ cogitationes aliis pateant, utimur terminis apud pleroſque probatis & uſurpatis: Repetimus igitur, Variolas ut plurimùm, quando priùs erumpunt, diſtingui non poſſe à Morbillis, nequidem à Medicis peritiſſimis, atque diu in praxi verſatis, quod verum eſſe obſervavi non ſemel, dum nonnulli more malo Collegarum ſuorum dicta vellicaturi determinarent audacter nunc Variolas certò futuras, vel morbillos, iſtas maculas, quas alii dubitanter aſſeverarent, poſſe ſub morbillorum hiſtoriâ iterum ſenſim diſparere, aut in Variolas ſuppurari.

Variolas in initio nō poſſe diſtingui à Morbillis.

CXV. Obſervavi, inquam, non ſemel, falſos fuiſſe ac deceptos tales Thraſones, Medicoſque glorioſos, utut aliàs nec ineptos, nec indoctos, nec imperitos, ſed ſimul & ſuperbos, & invidos, & calumniatores; quos tamen frequentiſſimè voluit Deus falſos ac deceptos pœnas luere ſuæ invidiæ, ac malevolentiæ, imò maledicentiæ.

In eoq; quàm plures fuiſſe deceptos.

CXVI. Longè proinde ſatiùs eſt in re dubiâ Medicum vel ſuſpendere ſuum judicium, vel dubiè duntaxat reſpondere; quàm temerè ac ſine ulla certitudine aut conjectura ſatis ſolidâ de quibuſvis pronuntiare talia, quæ aliter ſæpenumerò contingentia plebi quoque ridendum propinant hominem ſuffenum & malis artibus ad primatum imaginarium ſtolidè aſpirantem.

Vnde merè de eo non pronunciādum.

CXVII. Utiq; longâ & attentâ experientiâ opus eſt ad certò determinandum tum Affectum ipſum, tum ejuſdem eventum, imprimis in hiſce Regionibus, in quibus obruuntur ferè alicujus notæ Medici praxeos multitudine, nec habent Ægros ſatis morigeros; unde non mirum, ſi Medici occupati valdè non queant ſatis attendere ad ſingulas circumſtantias, nec proinde ſibi comparare notitiam ſatis exactam; feſtinandum enim eſt ad plures, ad lucellum, quod à ſingulis ægris leve duntaxat perſolvi ſolet, augendum.

Morborum euentus non facilè in his Regionibus determinari. Et quare.

CXVIII. Sed nec mirum, ſi plus ſatis genio ſuo indulgentes Aegri, nec Medicorum ſuorum monitis ſatis auſculantes Diætæ perperam in multis inſtitutæ vitiis omnia conturbent in ſuis affectibus, unde impediuntur quoque in judicio ſolido formando Medici.

CXIX. In illis autem regionibus, in quibus Ægri ſunt Diætæ ordinariæ, atq; imprimis à Medicis præſcriptæ magis obſervantes; atq; honorarium perſolvitur Medicis lautius, poſſunt Medici doctrinâ æquè ac ingenio, Iudicioq; præſtantes notitiam Medicam ſibi comparare magis ſolidam, certamque, atque de multis certiùs determinare, quàm, uti oſtendimus, in hiſce Regionibus, ubi magis vilis habetur Medicina viliſſimè à pleriſque factitata.

Quid alibi meliùs fieri poteſt.

CXX. Verùm, ut ad noſtrum de maculis negotium revertamur, putamus confirmari exemplis à Nobis allatis, Maculas omnes pendere à corruptione majore vel minore cutis.

CXXI. Quoniam verò, (uti non ſemel docuimus, necdum, cur ſententiam mutemus, aliquid urget,) omnis *corruptio partium corporis quarumvis à cauſis internis oborta pendet vel à ſalſo lixivo, vel ab acido*: videndum, à quonam maculæ in venereâ lue obſervabiles ſint deducendæ.

Corruptio partium unde pendeat.

CXXII. Idcircò autem *à ſalſo lixivo illas deduci non poſſe aut debere* patet, quoniam ubi in puſtulas & ulcuſcula vel ulcera ipſæ degenerant, nihil affinis habent cum corruptione à ſalſo lixivo pendente: ſicut id jam in ſuperioribus evicimus, quando Ulcerum Venereorum ortum excuſſimus.

Maculæ non à ſalſo lixivo

CXXIII. Reſtat proinde, *ut iſtas maculas ab acido deducamus*, cùm præſertim ſuccedentia nonnunquam ipſis poſt puſtulas Ulcera idem adſtruant, atque ſic bellè omnia ubique ſibi conſentiant.

Sed ab acido.

CXXIV. Quod ſi maculæ Venereæ ab acido tantùm pendere poſſint ac produci, nonne hactenus ipſa quoque Venerea lues ab acido erit deducenda? quod habebamus probandum.

CXXV. Nonum inter luis Venereæ ſymptomata locum tribuimus *Bubonibus in inguinibus obortis*, & quidem in *Glandulis conglobatis*.

CXXVI. *Bubones* autem cùm ſint *inflammationes in prædictis glandulis conglobatis obortæ*, aliquando dicũtur *Maligni*, aliquando *non maligni*.

Duplic

CXXVII. *Maligni* verò aut ſunt *Peſtilentes* aut *Venerei*.

Malig- tuplice

CXXVIII. De *Peſtilentibus* egimus in tractatu præced. nunc *Venereos* examinabimus.

CXXIX. In genere autem *Maligni vocantur*, quia *Symptomata habent conjuncta longè graviora, quàm expectari poterant à ſolo Sanguine notabili Acrimoniâ deſtituto*.

Quid

CXXX. Ne quis enim ampliùs hîc hæreat, ſciendum, *malignitatem omnem ab excedente Acrimonia pendere*, atque pro Acrimoniæ duplicitate *duplicem occurrere, Salinam lixivam & acidam*: cùm *hæc duo ſint in rerum Natura, quæ ſubitam homini ad interitum viam ſternant, ideoque Malignitatis dictæ Cauſa vera exiſtant*.

Malig- cauſa.

CXXXI. Quemadmodùm igitur *Acrimonia ſalina ſolvit ſanguinem*, ipſumque ineptum reddit ad laudabilem ſui rarefactionem, unde ſuffocatur ignis noſter vitalis tum in corde, tum per conſequens in Univerſo corpore, atque ſic ſubitò irrepit mors in *Affectibus peſtilentibus*; ita *Acrimonia Acida* eundem *Sanguinem coagulat*, & ſic quoque ad requiſitam ſui rarefactionem ipſum ineptum reddit, unde itidem extinguitur ignis noſter vitalis, tum in corde, tum in univerſo corpore, atque ſic quoque obrepit nonnunquam ſubitò Mors in *Syncope, ſuffocatione hypochondriaca, Terrore ac mœrore ſummo*; quod virus acidum ſe quoque manifeſtat in *lue Venerea, Cancro, ſcrophulis, & ſimilibus* affectibus pluribus.

Effectu- moniæ

Et acia

CXXXII. Maligni vocantur hi Affectus, quia ſubitam & ſummam introducunt in corpus univerſum, partemve privatam mutationem.

Malign- ctus qu

CXXXIII. Quemadmodùm verò, ut ad noſtrum negotium revertamur, Bubones oriuntur à ſanguine in glandulis conglobatis ſtagnanre & ad inflammationem tendente, ita prout illi conjuncta eſt *acrimonia vel ſalina*, vel *Acida*, peculiarem ſui malignitatem oſtentant.

Bubonu- go & di- tas.

CXXXIV. A *Pituita* quidem Sanguini conjuncta Bubones oriuntur magis *œdematoſi*, *à Bile* vulgari magis *Eryſipelatodes*, ab *humore auſtero* verò magis duri ac *Scirrhodes*, ab *acrimonia verò rodente maligni*; quæ tamen acrimonia non raro temperatur tum ab ipſo ſanguine, tum à Pituitâ ipſi ad admiſtâ, unde malignitas & acrimonia rariùs ex ſolis Bubonibus deduci poteſt, ſed ex aliis ferè comitantibus ipſos ſymptomatibus: & *in Peſte* quidem ex *Anthracibus & maculis nigricantibus*: in *lue Venerea* verò ex *Gonorrhœa, Partium genitalium Ulceribus cancroſis*, & ſimilibus.

CXXXV. Soli proinde Bubones cùm nunquam ſint luis Venereæ ſigna diagnoſtica, ex illis quoque ſolis ejuſdem Eſſentia peti non poteſt, verùm ex aliis hos concomitantibus Symptomatibus; niſi quis velit, Bubones Venereos non extendi ſecundùm cruris longitudinem, ſed potiùs in obliquum, atque imitari vaſorum ſpermaticorum ſitum, ſicut nonnulli docent, qua in re tamen putam ipſos ex præjudicio magis, quàm ex accuratâ obſervatione id aſſerere, dum exiſtimant, Glandulas diverſas in Peſte affici, atque in lue Venerea: niſi forſan eveniat; ut cùm plures ſint circa Inguina Glandulæ, in lue Venereâ illæ præ aliis afficiantur, quæ Vaſis Spermaticis ſunt viciniores, tum præparantibus dictis, tum deferentibus, poſtquam per illa virus aſſurgit & partim univerſæ ſanguinis maſſæ, partim partibus vicinis, & ipſis adeò glandulis ſe inſinuat, & ipſas inficit.

Bubones eſſe luis nereæ ſig diagnoſtic

CXXXVI. Quales autem glandulæ in lue Venereâ afficiuntur, nullum tamen à Bubonibus in ipſis excitatis certum iſtius luis argumentum petetur, niſi de congreſſu impuro ſuſpicio vel confeſſio adſit, vel alia Venereæ luis ſymptomata certiora concurrant, Gonorrhœa imprimis virulenta, vel ulcera cancroſa in partibus genitalibus.

CXXXVII.

CXXXVII. Quemadmodum igitur ex ſolis Bubonibus de Lue Venerea nil certi poteſt ſtatui, ita nec aliquid certi de cauſa ejuſdem adæquata pronuntiari.

CXXXVIII. Hujus autem ratio eſt, quia Bubones, etiam Venerei, ſemper producuntur à ſanguine, qui temperat veneni Venerei acrimoniam ita, ut illa tunc minùs ſe manifeſtet, minùſque partes ſic affectas rodat & corrumpat, & minùs quoque innoteſcat.

CXXXIX. Decimum inter Luis Venereæ ſymptomata locum conceſſimus *Condylomatibus* tàm in Muliebri pudendo, quàm utriuſque ſexùs ano ſubinde obortis, nec multùm à cæteris differentibus.

CXL. Sunt autem condylomata Tubercula dura & obcalleſcentia, & tædio magis, quàm dolore partes affectas moleſtantia.

CXLI. Oriuntur in cute rugoſa, qualis eſt in podice, atque Muliebri vagina, virilique præputio: in quibus duntaxat ſolent oriri partibus, & quidem à præpoſtero Veneris uſu & partium arcto confrictu, ſive id contingat à perſonis Lue Venerea correptis, vel aliàs ſanis.

CXLII. Condylomata igitur, cùm non tàm ſequantur luem Veneream, quàm nimium Veneris uſum, & abuſum, qui familiaris eſſe ſolet iis, qui Venerea lue ſunt correpti, non mirum, ſi & frequentiùs illi lui copulentur, poſtquam rariùs evenit, ut qui Veneri nimiùm indulgent, commercium non habeant aliquando cum infectis, atque præter condylomata, alia quoque patiantur prædictæ luis ſymptomata.

CXLIII. Condylomata igitur cùm non tàm ſint luis Venereæ ſigna propria, quàm Veneris frequentioris documenta; non poſſunt illa quoque aliquid certi determinare, quoad ipſius cauſam veram: nec eſt proinde, quòd ab illis expectemus aliquid notabile ad luis Venereæ naturam eſſentiamque explanandam.

CXLIV. Id autem tantò minùs nos angit, quoniam ex primariis luis prædictæ ſymptomatibus abundè oſtendimus, ipſam à ſolo acido acriore produci poſſe; in quo etiam nunc perſiſtimus, & *concludimus, Veneream luem produci ab humoribus acidis & acrimoniâ ſuâ tum ſanguinem ipſum, cæteroſque ex ipſo humores ortos, tum pilos, tum Glandulas, parteſque glanduloſas omnes, tum Cutim, tum Oſſa ipſa corrumpentibus ac rodentibus.*

CXLV. Hoc autem fundamento ſatis feliciter poſito, putamus longè planiùs & faciliùs poſſe nos in hujus affectûs cura rationali & dogmatica progredi, quinimò ejuſdem curæ hactenus ferè Empiricè duntaxat inſtitutæ rationes veras elicere atque explicare.

CXLVI. Non parùm autem noſtram de Luis Venereæ cauſa in Acido Acri conſiſtente opinionem confirmant Medicamenta multiplicia illam curantia.

CXLVII. Hoc ut paucis oſtendamus, obſervandum, primaria Luis hujus remedia eſſe aut *Mercurialia*; aut ex *Lignis radicibuſque gummoſis*, atque ſudores moventibus petita.

CXLVIII. Optimum certè, atque tutiſſimum Venereæ luis remedium eſt *Mercurius crudus* cum porcina axungia, vel alijs unguentis, Oleiſque miſtus, & forinſecùs illitus, imprimis in pedum plantis, manuumque volis, alijſque articulationibus quibuſvis, quamvis prudentia opus ſit, ſi & Dorſi ſpina eo ſit illinenda; quod Ego ſaltem fieri nollem, niſi quando fruſtrà illitæ fuerunt articulationes aliæ: nullaque poteſt excitari ſalivatio: quam tamen vi excitare non ſemper ſatis tutum.

CXLIX. Finis nāque ſcopuſque illitus iſtius cum Mercurio eſt Ptyaliſmus, ſive ſalivatio, cujus ope una cum Pituita copioſa expurgatur ex univerſo corpore virus Venereum, ſicque ſatis feliciter ac certò curantur Ægri.

CL. In eundem finem exhibentur ſæpenumerò varia medicamenta ex Mercurio tum ſublimato, tum Præcipitato parata, & humores non tantùm per ſalivationem, ſed per vomitum quoque atque alvum, imò urinas & ſudores educentia.

CLI. In quorum delectu, ac præparatione prudentia opus eſt; ne, cùm per ſpiritus acidos ſublimetur, præcipiteturque Mercurius, uſurpentur nimis acria, verùm debitè priùs contemperata. *Prudenter præparãdus.*

CLII. Laudamus autem non ſine cauſa imprimis *Mercurium crudum*, Axungiæ porcinæ, aliiſve Unguentis & Oleis admiſtum, & forinſecùs variis articulationibus affrictum, quoniam pituitam omnem in corpore univerſo ſolvit, hinc ad conglomeratas tum ſalivares, tum Pancreaticas Glandulas ipſam deducit; atque tum Ptyaliſmum, tum quandoque Nauſeam, Vomitumque, vel Alvi fluxum excitat. *Mercurii crudi Vires.*

CLIII. Cum Pituita verò quia ſpiritus acidus in corpore occurrens ſe facilè unit & conjungit, unà cum ipſa quoque ſolet tunc evacuari, & è corpore exturbari: atque una, eademque opera lues Venerea curari. *Spiritũ acidum cum pituita evacuari.*

CLIV. *Præter pituitam verò in humano corpore occurrentem, nil forſan eſt extra ipſum, cui faciliùs ac penitiùs ſe viribus integris admiſceat ſpiritus acidus*, quàm ipſe Mercurius. *Mercurium ſe admiſcere ſpiritui.*

CLV. Nec proinde mirum, ſi *Pituitæ* tum *naturaliter admiſceatur ſpiritus acidus* ad ipſius conſtitutionem; tum *præter naturam*, quoties in corpore redundat, idem ſpiritus acidus admiſceatur copioſiùs & faciliùs. *Spiritum acidum pituitæ admiſceri.*

CLVI. Sed nec mirum quoque, ſi *ob eundem ſpiritum acidum & naturaliter & præter naturam* Pituitæ *admiſtum, eidem Pituitæ admiſceatur facilè Mercurius*, in quem vim ſuam mox & potenter exerit acidus ſpiritus, atque ſe illi uniendo Pituitæ admiſtæ itidem ſe adjungit. *Quare ſaliuationem promoueat Mercurius.*

CLVII. Hanc igitur rationem puto Mercurii in lue Venerea curanda utilis.

CLVIII. Ptyaliſmum autem promovet idem Mercurius, quia Pituitoſæ ſanguinis parti ſe admiſcens, hoc eſt, Materiæ ſalivari, unà cum ipſa ſaliva ſecedit in Glandulis ſalivaribus, quin imò ſalivæ copioſiùs ſecretæ, hoc eſt, Ptyaliſmi cauſa exiſtit.

CLIX. Quoties autem à Mercurio ſimilis Materiæ pituitoſę ſecretio accidit in glandulis pancreaticis, toties ſecretio humoris Pancreatici & quidem viſcidioris contingit copioſior, unde non tantũ Nauſea & vomitus, ſed Alvi fluxus quoque ſatis gravis & periculoſus conſequi ſolet nonnunquam. *Quomodo Nauſeam, Vomitum, & alui fluxum excitet.*

CLX. Quod de Mercurio crudo jam dixi, de eodem Pręcipitato vel Sublimato dulci, imò corroſivo etiam dicendum: Nam quod Mercurius crudus efficit deducendo acidum in ſanguine diſperſum ad Glandulas, idem efficit Mercurius per ſpiritus acidos tum præcipitatus, tum ſublimatus. *Mercurii ſublimati, & præcipitati Vires.*

CLXI. Spiritus enim Acidi in Mercurio concentrati Efferveſcentiam in tenui Inteſtino cum Bile atque Pituita excitant talem, unde vel Nauſea, vomituſque, vel Alvi dejectio, vel utrumque producitur. *Quomodo operentur.*

CLXII. Talis enim efferveſcentia requiritur, quæ confluentes ibi humores turbet, agitet, & ad ſui expulſionem Inteſtina, Ventriculumque irritet.

CLXIII. Ad quam efferveſcentiam concurrunt ſemper humores acidi, vel in corpore contenti & ad Inteſtina deducti, vel forinſecùs aſſumpti.

CLXIV. Ad Ptyaliſmum verò excitandum magis conducunt medicamenta Mercurialia minùs Acidi continentia; quemadmodum alvum, vomitumque movent potentiùs, quæ copioſiore & acriore abundant ſpiritu acido. *Quænã mercurialia magis ſaluationem, & quænam magis Vomitum uel aluum moueant.*

CLXV. Hinc eſt, quòd Mercurius ſublimatus corroſivus vix ad granum unum exhibitus vomitũ potentiſſimè cieat, & alvi fluxum: Mercurius verò dulcis dictus, & ex corroſivo cum Mercurio crudo ſuperaddito paratus tutò ad grana triginta, & plura exhiberi queat, qui rariùs vomitum, ſæpiùs alvum tantùm movet, rariſſimè ſalivationem.

CLXVI. Excitatur autem feliciùs ſalivatio cum Mercurio præcipitato, & quidem non nimis fixato, *Saluatio felicius excitatur Mercurio præcipitato.*

to, quovis Mercurii magis libera permanens faciliùs ſe immiſceat Pituitæ in corpore redundanti.

Et qua ratione.

CLXVII. Ergo ratione ſpiritus acidi Mercurio præcipitato, ſublimatove admiſti faciliùs ſe Pituitę admiſcet idem Medicamentum, quo per vices ac intervalla ſufficienti quantitate aſſumpto ad Glandulas ſalivares, Pancreatiſque movetur Pituita corporis corrupta, quò è corpore exturbetur, & Lues Venerea ſenſim curetur.

CLXVIII. Ergo ratione ſpiritus acidi, & acris in Venerea Lue peccantis conducit Mercurius, quin ejuſdem vitium arguitur ex mali hujus medela per Argentum vivum feliciſſimè uſurpatum.

Ligna, Cortices, Radices, Gummoſa qua ratione.

CLXIX. Eundem *Spiritum Acidum* in *Venerea lue peccantem arguunt Ligna, Cortices, Radices, Gummoſa.*

CLXX. Gummi ſiquidem tale ſale volatili, & Oleo Aromatico abundat, à quo proinde cum curetur venerea lues, patet id accidere, quatenus occurrit ſuo contrario, quod corrigat & emendet.

Remedia luis Venereæ.

CLXXI. *Salis autem Volatili, oleique aromatici contrarium eſt ſpiritus acidus* excedens acrimoniâ peccans.

CLXXII. Si proinde à Volatili Sale, oleoque aromatico curetur Lues Venerea, ipſam ab acido acriore pendere patet: quod erat mihi probandum.

Luis Venereæ curatio duplex.

CLXXIII. Ut igitur tandem concludam, arbitror me abundè oſtendiſſe, tum ex *Symptomatibus* pleriſq; ac primariis Luis Venereæ, tum ex *Medicamentis* præcipuis eam certò, tutòque curantibus, conſiſtere *ipſius cauſam cum acido acri*; proximum tunc eſt, ut ejuſdem *curam tum univerſalem, tum ſingulis ejus ſymptomatibus debitam proponamus.*

Vniuerſalis in quo conſiſtat.

CLXXIV. *Curam dico univerſalem*, quæ in *Maſſæ Sanguineæ* in hac lue corruptæ atque vitiatæ *purificatione* conſiſtit.

Particularis in quo.

CLXXV. Per *Curam* verò *particularem* intelligo eam, quæ *ſingulis* ejus *Symptomatibus* in ſpecie debetur; *Gonorrhœæ* putà *Virulentæ, Puſtulis, Vlceribus, Cariei*, &c.

Et quare ſic vocentur.

CLXXVI. Eam, quæ Sanguini purificando debetur, *Curam* idcircò voco *Vniverſalem*, quia *ex ſanguine omnes corporis partes tam continentes, quàm contentæ* ſuum hauriunt, accipiuntque *nutrimentum*; unde ſi corruptus vel vitiatus fuerit ſanguis, ut plurimum partes, ſi non omnes, pleræque ſaltem noxam inde nanciſcuntur notabilem; quod & in Lue Venereâ cùm eveniat, meritò de univerſali ſanguinii purificatione fit mentio in ejus cura ritè inſtituenda.

Vniuerſalis cura in qua ponenda.

CLXXVII. Poſtquam verò putamus nos abundè probaſſe ac eviciſſe Venenum Venereum conſiſtere in ſpiritu acido, ſed acriore, ſanguinis maſſæ admiſto illamque non minùs, quàm cæteros humores ex ipſa genitos inficiente, manifeſtum fit, *Vniverſalem Luis Venereæ curam* quærendam ponendamque in *Spiritus iſtius acidi & acris correctione*, ac, cùm *toto genere ſit præter naturam*, nec *talis in homine requiratur, in quantum* corrigi, ac reſtitui nequit, *in ejuſdem eliminatione, atque expulſione.*

Eam duobus abſolui.

CLXVIII. *Duobus* ergò abſolvetur Venereæ luis *Cura univerſalis, Correctione ac Contemperatione ſpiritus Acidi Acrioris*; atque *Expulſione ejuſdem per vias convenientes.*

Spiritus acidi acrioris correctio.

CLXXIX. *Spiritus acidi acrioris correctionem ac emendationem* quod attinet, abſolvetur illa omnibus *Acrimoniam Acidam temperantibus*, tàm *ſimplicioribus* quàm *magis compoſitis.*

Eam præſtant. 1. Spirituoſa Volatilia.

CLXXX. Docuimus non ſemel inter *ſimpliciora*, quæ Acrimoniam acidam temperare ſolent, numerari 1. *Spirituoſa volatilia, ſpiritum vini, frumenti*, ac quemvis alium poſt debitam miſtorum fermentationem diſtillatione prolectum.

2. Oleoſa & pinguia.

CLXXXI. 2. *Oleoſa & pinguia omnia*, uti ſunt *Olea ex fructibus, Olivis* putà, *vel ſeminibus & Nucleis, Lini* putà, *Raparum, nucum juglandium, Amygdalis dulcibus & amaris*, & ſimilibus expreſsa; *Pinguedines varias Animalium* variorum &c.

Salia lixiua fixa.

CLXXXII. 3. *Salia lixiva fixa, ex combuſtarum rerum, plantarum* maximè *Cineribus* extracta.

4. Aquea.

CLXXXIII. Quibus ſi quis 4. adjungere volet *Aquea*, non tam contra ipſum pugnabo, quàm monebo, ut ritè conſideret, *Aquea non tam temperare, quàm diluere ſpiritum acidum*, quo nomine etiam conducũt, ubi commodè jungi poſſunt tribus prædictis notabiliter Acidi vim frangentibus.

Com[…]

CLXXXIV. Eadem namque ſi commiſceantur, & componantur, feliciùs, & blandiùs debellant acidi noxas: Inter quæ *magis compoſita* numerantur 1. *Salia volatilia, ex ſale lixivo fixo, & ſpiritu volatili vel naturâ vel arte junctis orta*, qualia ſunt *ſal volatile Cornu Cervi, Vrinæ* cujus ſpecies exiſtit *ſpiritus ſalis armoniaci dictus*; *Sal Tartari volatile*, &c.

1. E[…] xivo[…] ſpiri[…] tili.

2. E[…] lixiv[…] oleo.

CLXXXV. 2. Huc referuntur *Olea aromatica omnia, ex Sale lixivo, ſed volatili, & Oleo genita*: qualia ſunt *Oleum Succini, Cornu Cervi, Aniſi, Cinnamomi, Macis, Gariophyllorum, Majoranæ, Roriſmarini*, &c. *Galbani, Myrrhæ, Maſtiches*, &c.

3. Ti[…] arom[…]

CLXXXVI. 3 Huc ſpectant *Tincturæ Aromaticæ*, ex *plantarum præſertim partibus Aromaticis per Vini Spiritum extractæ*, ſive id ſolâ fiat *infuſione* aut *decoctione*, ſive accedat *diſtillatio*, in qua partes maximè volatiles duntaxat cum Vini Spiritu aſſurgunt & obtinentur. Tales ſunt *Tinctura Cinnamomi, Aqua Theriacalis, Vitæ Matthioli*, & ſimiles plures.

4. De[…] arom[…]

CLXXXVII. 4. Huc pertinent *Apozemata ſive Decocta aromatica*, ex *plantarum partibus Aromaticis cum Aqua* & quandoque *Cereviſia* vel *Vino decoctis parata*. Qualibus frequenter utimur in Luis Venereæ curatione.

Arom[…] partes […] tarum

CLXXXVIII. Aromaticæ obſervantur quævis Plantarum partes, adeò ut nullæ ſint in Plantis, quas non in his aut illis notemus Aromaticas, *Radices* puta, *Cortices, Ligna, Truncos, Folia, Flores, Fructus, Semina, Gummata*, & ſi quæ ſunt aliæ.

Quæ[…] vocen[…]

CLXXXIX. *Aromaticas* verò vocamus *partes plantarum*, quæ *ſapore ſunt acriore*, ac plerumque *odore itidem Acriore*, ſaltem quando comburuntur & accenduntur; ſunt enim quædam, quæ priùs odorem ſuum, ſaporemque Aromaticum non promunt, quàm urantur; ſic in ſpecie *Cornu Cervi* inſipidum & inodorum eſt, donec aut limâ odor ejus Acris manifeſtetur, aut igne ipſius tàm odor, quàm ſapor Aromaticus latens excitetur ac in lucem proferatur.

5. Sap[…]

CXC. 5. Ad Compoſita medicamenta ſpiritum acidum temperantia reducendus quivis *Sapo ex Sale lixivo cum Aqua ſoluto & Oleo ſive pinguedine decoctione longâ paratus*; & humores acidos utriuſque componentis nomine mirè temperans, imprimis ſi cum aliis liquoribus aptè jungatur, *Lacte* putà & aliis.

6. Emul[…]

CXCI. 6. In compoſitorum Medicamentorum acidum temperantium cenſum referendæ *Emulſiones ex Aqua & ſeminum parte ſolubili & Oleoſa conſtantes.*

Decocta […] quentior[…] quænam[…]

CXCII Ex quibus omnibus ad Venereæ Luis curationem in frequentiori uſu ſunt *Decocta ex binis Radicibus, totidemque Lignis* parari ſolita, *Radicibus* putà *Chinæ, atque Salſæparillæ*; *Lignis* verò *Guajaci & Saſſafras*. Quibus tum ad gratiam, tum ad comitum affectuum, humoremve emendationem plura ſolent addi.

Apud no[…] etiam e[…] plantas, q[…] luem vene[…] ream cure[…]

CXCIII. Quamvis autem illâ exoticorum Medicamentorum *quadrigâ*, ſoleamus omnes Practici plerumque uti, non deſunt tamen apud Nos tum *Radices*, tum *Ligna*, tum *Cortices*, quæ idem tàm *potenter*, tàm *facilè*, tàm *tutò*, & tàm *jucundo* præſtare poſſint, quàm iſta exotica, & ſubinde ſuis ex parte viribus privata & exoleta. Talia verò noſtratia ſunt, *Radices Smilacis aſperæ, Petaſitidis*, &c. *Radices, Cortices, & Lignum Juniperi*, unà cum ejuſdem *Baccis, Lignum Quercus* & ſimilia plura.

Eas non […] negligend[…]

CXCIV. Utique non contemnenda ſunt Exotica, ſed nec negligenda ſunt noſtratia, quæ ſicut nata ſunt in noſtro ſolo, ita cum noſtris corporibus majorem habent affinitatem, faciliùſque imò efficaciùs in eadem operari obſervantur, quàm exotica.

Quinam M[…] dici iis u[…] debeant p[…] cæteris.

CXCV. Optandum foret proinde, illos præſertim Medicos uti Medicamentis apud Nos natis, qui eadem præparant, ſuiſque ægris exhibent ipſi: Cæteri nam-

namque, qui formulas ſuas mittunt ad Pharmacopœos, videntur, ad pompam & eruditionis putativæ commendationem teneri magis ad multorum, exoticorum præſertim, accumulationem.

CXCVI. Doctior certè apud plebejos creditur, & à Pharmacopœis avari & lucri ſui, quam ægrorum commodi magis avidis, perhibetur Medicis, qui longas & exoticis, caris preſertim medicamentis conſtantes formulas præſcribere ſolet: Ita mundus ſemper vult decipi.

CXCVII. Sed ad noſtrum opus revertamur; Medicamenta igitur Humorem acidum in Lue Venereâ peccantem alterantia uſitatiora ſunt, ſicut dixi, Radices autem Chinæ, tum Salſæparillæ & Ligna tum Guajaci, tum Saſſafras. Quæ uſurpari ſolent frequentiùs commodiùs forma Decocti.

CXCVIII. *Temperant* quidem *humorem acidum debiliùs Radices, potentiùs Ligna.*

CXCIX. Quæ Ligna præterea *Humorem pituitoſum,* (cui ſe mox admiſcet ac inſinuat *Venenum Venereum* aciditate acriore peccans, ipſumq; *in corpore auget, & viſcidiorem efficit*) hactenus *efficaciter corrigunt,* atq; ſic quoque Luis Venereæ curam promovent: poſtquam experientiâ quotidianâ conſtat, *ſegniùs & difficiliùs curari hac lue infectos, in quibus dominium habet humor pituitoſus valdè viſcidus, humoris melancholici* nomine notus.

CC. Cùm proinde utilis ſit radicum & lignorum prædictorum uſus in curandâ lue Venereâ, abſit, ut avertere ab illo velim Medicos Juniores, quamvis aſſeverem, ipſis non cedere ligna noſtratia, Plantaſque apud nos natas.

CCI. Sed *corrigendæ aciditati* in Venereâ lue peccanti *conducere quoque novi,* & quidem per experientiam, non tantùm radicum, corticum, lignorum, & præſertim Aromaticorum decocta, ſed *Salia* quoq; *lixiva,* & *præſertim volatilia,* quæ proinde Medicinam facientibus commendo.

CCII. Uſus, inquam, ſalium volatilium frequens plurimùm præſtat in correctione ac emendatione tum Spiritûs acidi, tum Pituitæ viſcidæ in Venereâ lue peccantis.

CCIII. Sed & in eundem finem accommodari poſſunt pro Perſonarum affectarum, Infantium, Puerorum, Adoleſcentium, Feminarum diverſitate cætera quoque Spiritum acidum temperantia & à me hìc memorata tàm ſimplicia, quàm compoſita magis.

CCIV. Utique ad Medici induſtriam ſpectat, indies nova excogitare medicamenta, novas medicamentorum formas, & formulas, quibus citiùs, faciliùs, tutiùs & jucundiùs curari poſſit ſuos Ægros ſibique famam comparare bonam, quippe quam conſequi ſolet lucrum, cui quemadmodùm non eſt inhiandum turpiter, ita ipſum nullatenus negligendum eſt à Medico; qui laborum ſuorum laudabilium præmio dignus exiſtit.

CCV. *Modus* autem tàm Decoctis Aromaticis, quàm cæteris acidum *Spiritum temperantibus* medicamentis utendi optimus eſt, *ſi ſæpiùs in die aſſumantur & quidem quantitate minori, quò lentam eòq; laudabiliorem mutationem, ac emendationem introducant in ſanguinem, omnis enim mutatio ſubita & præſertim magna periculoſa;* quod ſicut per experientiam edoctus docuit Hippocrates, ita idem obſervant veri ejuſdem diſcipuli & imitatores.

CCVI. Quinimò licet, atque utile eſt, *eadem alterantia alimentis admiſcere;* atq; tum in *prandio,* tum in *cœna potus alterius loco prædictis decoctis uti:* quò alimentis admiſta unà cum chylo, quem præſtantiorem faciunt, faciliùs, blandiùs, & utiliùs toti maſſæ ſanguineæ admiſceantur, ipſamque inſenſibiliter emendent; ſicuti ſæpiùs tum in venereâ lue, tum in aliis affectibus cum magno ægrorum commodo à me factum novi, & ut ab aliis quoque fieret Auctor fui, ſicut & nunc Medicis Junioribus, ut ampliùs fiat, Auctor ſum.

CCVII. Formulæ infinitæ occurrunt apud Scriptores Medicos, ut non videatur opus, ullam hic proponere, cũ præſertim cuivis juſtis in Arte exercendâ adminiculis aliunde petendis inſtructo, haud queat eſſe difficile, Aegris præſcribere Decocta varia. *Parum ſiquidem induſtria in formula concinnanda conſiſtit, multum in ſeligendis medicamentis tum affectui curando convenientiſſimis, tum ægrorum palato, & peculiari conſtitutioni aptiſſimis.*

Quamdiù perſeverandum in alterantibus.

CCVII. *Tamdiu* autem *perſeverandum eſt in alterantium,* & tam *Humorem acidiorem, acrioremque contemperantium,* quam *Pituitoſum & viſcidiorem,* quoties ſimul concurrere deprehenditur, *emendantium uſu;* donec obſerventur ex functionibus priùs læſis, & nunc integratis, ad ſtatum bonum & laudabilem redacti.

Quando evacuatio inſtituenda. Et per quas vias.

CCIX. Tunc enim, *ſi copia illorum nimia in corpore obſervetur, educendi ſunt ac evacuandi per vias convenientes,* ac *medicamenta convenientia.*

CCX. *Viæ humoribus tam pituitoſis, quàm ſeroſis evacuandis aptæ ſunt in Lue Venerea* tum *Os,* ſive hoc fiat per *Vomitoria,* vel *ſalivationem* moventia, *tum Alvus,* per *purgantia deorſum;* tum *Veſica Urinaria,* per *Diuretica;* tum *Cutis Pori,* per *ſudorifera.*

CCXI. Adeò nulla via eſt, quæ non conducat Lui venereæ curandæ.

Per quæ cura ſit blandior & jucundior & per quæ citior & difficilior.

CCXII. *Tutiùs* quidem ac *jucundiùs, & blandiùs* eſt curam illam, peccantiumque in venereâ lue humorum evacuationem inſtituere per *ſudorifera, diuretica & deorſum purgantia; Citiùs* autem, at *difficiliùs* eadem perficitur per *ſalivationem moventia,* & quandoque *Vomitoria,* quippe quæ ſalivationi ſimul promovendæ ſunt aptiora.

Quænam cura eligenda.

CCXIII. *Satiùs* certè foret *Sudoriferis, Diureticis, ac per alvum purgantibus* abſolvi curam Luis Venereæ, ſi ſemper illis abſolvi poſſet, licet plus temporis deſideret, quoniam tutiùs procedit, quàm ejuſdem per *Ptyaliſmum & Vomitum* inſtituta cura; in quâ major vis corpori infertur; adde quòd, ſi minùs prudens fuerit Medicus, aut Aeger, facilè in vitæ periculum incidat Aeger.

Imprudentia Medici in quo hic conſiſtat.

CCIV. *Imprudentia Medici* conſiſtit in feſtinatione nimiâ, vel uſu medicamentorum minùs rite præparatorum, vel non inveſtigatâ, obſervatave ſatis accuratè Aegri conſtitutione ac idioſyncraſia, & ſimilibus.

In quo imprudentia Aegri

CCXV. *Imprudentia Aegri* conſiſtit in errore aliquo in *Diæta* commiſſo, facilè namque ab ipſo ſalivante delinqui poteſt, ſiue *Aeri aſperiori* & frigidiori ſe exponat, ſive *potum paulò frigidiorem,* acidioremve uſurpet, ſive *animi affectibus* indulgeat, &c.

Quando ad ſalivationem recurrendum

CCXVI. Quoniam verò *ſemper obtineri non poteſt Luis Venereæ curatio per ſola ſudorifera, diuretica, & purgantia deorſùm,* idcircò *recurrendum eſt* nonnunquam, imò ſæpius *ad ſalivationem tum ſolam, tum aliis junctam.*

Sudorifera ex quibus parentur.

CCXVII. Sed ut de ſingulis ordine agamus; *ſudorifera* parantur ex iiſdem memoratis radicibus duabus, Chinæ, atque Salſæparillæ, ligniſq; Saſſafras & Guajacino, ut & hujus cortice, qui ligno multò eſt potentior, magis aromaticus & gummoſus. Idem dictum eſto de Radicibus, corticibus, Lignis, &c. noſtratibus.

Eodem Decocto aſſumpta ejus quãtitate & humoris fit correctio, & ſudor movetur.

CCXVIII. *Eodem* igitur *Decocto,* (cujus ope corrigi docuimus humorẽ tum acidiorem, tum viſcidiorem, ſi copia mediocri aſſumatur) *promovetur* quoq; *ſudor, ſi copia ſumatur majore,* aut *paretur potentius,* ſi *ſumatur calens, ſi corpus componatur ad ſudorem,* vel in lecto ſub ſtragulis, vel in laconico, vel ambulando, currendo, &c. *ſi juſculum calens ſuperbibatur.*

Quod non parvipendẽdum.

CCIX. Non parvi pendendum eſt, quòd *eodem medicamento & corrigi, & expelli queat.* Humor in corpore peccans, quod mirum negari & culpari à quibuſdam, & quidem in praxi quotidie occupatis, qui proinde nonniſi volentes ignorant, quod facilè poſſent obſervare. Quapropter paucis de hac controverſia hìc agendum, cùm ſit magni momenti in arte noſtra.

Purgantia, & ſudorifera non nocere, ſi humores, vel per ſudorem vel per alvũ non expellãt.

CCXX. Occurrunt ergo non pauci, etiam Practici, qui aut ex mera ignorantia, eaque valdè craſſa aut ex præjudicio itidem valdè craſſo arbitrantur, aliis ſaltem perſuadere conantur, *non tãtùm medicamenta purgantia, ſed ipſa quoque ſudorifera, quoties aſ-*

ſumpta Humores per Alvum vel ſudores non expellunt, valdè nocere, atque in grandia incommoda conjicere ipſos Ægros.

CCXXI. Hoc ipſorum Effatum, Placitumque ſicut olim me habuit ſollicitum, ita nunc à me ridetur, tanquam inane atque vanum, poſtquam nimirùm contrarium me ſæpenumerò docuit ſtultorum ac ſapientum Magiſtra Experientia, quam ſi conſulerent diligentiùs, ſuiſque valedicerent præjudiciis, meliùs & ſuæ famæ, & ſuorum Ægrorum commodis conſulerent.

CCXXII. Nihil ergo falſiùs, ne dicam ſimul Ægris nocentiùs excogitatum, fictumque eſt unquam, quàm nocere imprimis ſudorifera, quoties illis aſſumptis non prodat ſudor.

Non ſudoriferum ipſum ſed ejus præpoſterum uſũ nocere.

CCXXIII. Fateor equidem, ſi aſſumpto ſudorifero Æger ſtragulis multis operiatur, & diu ſub illis contineatur, angi & malè habiturũ ipſũ, ex ſtragulis magis, quã aſſũpto medicamento: ſed illud nõ eſt adſcribendum ipſi medicamento ſudorifero, ſed præpoſtero ejuſdem uſui & adminiſtrationi malæ.

Quãdo ſudor excitandus.

CCXXIV. Dico præpoſterum ſudoriferorum uſum cauſam eſſe malorum, quæ accidunt Ægris, quando ab illis anguntur magis, non verò liberantur à præcedentibus anxietatibus.

CCXXV. Sudor namque tum demum excitandus, promovenduſque, quando humores in corpore diſpoſiti ſunt, ut per ſudorem expellantur.

In eo Medicum poſſe peccare

CCXXVI. Sic igitur, priuſquam ad ſui per ſudorẽ expulſionem apti ac diſpoſiti fuerint humores in corpore peccantes, cum Ægrorũ damno, & noxâ urgetur ſudor, quia vel nullus prodibit, aut nonniſi violentus, unde neceſſariò debilitabitur Æger

CCXXVII. Hoc quoties conatur Medicus, toties teſtatur ſimul ſe imperitum eſſe in Arte, quã profitetur, unde ſuæ imperitię aut temeritati adſcribere debet, quicquid mali patitur æger, neutiquam ſudorifero per ſe laudabili, ſed per accidens, quia non convenienti tempore, non convenienti modo uſurpatum fuit, noxio.

Quomodo incommodum cavebit Medicus.

CCXXVII. Hoc incommodum non ita difficulter cavebit ac pręveniet Medicus præjudiciis liber atque operi ſuo attentus; Si 1. ex Symptomatibus præſentibus, atq; diætâ prægreſsâ verum humorũ vitium eruerit. Si 2. (ubi ſudorifera medicamenta illi vitio ſuperando apta erunt) talia ſelegerit, quæ deſideratum effectum producere poſſint. Si 3. *Sudorem valde non urſerit*, verùm blandè agendo, an ad ſudorem ferendum corpus ritè ſatiſque diſpoſitum fuerit, obſervaverit, & à ſudoriferorum iſtorũ uſu ulteriorum humorum præparationem ac emendationem expectaverit.

CCXXIX. Si namq; uſurpaverit talia ſudorifera, quæ humori peccanti corrigendo emendandoq; accommodata fuerint, quamvis nullus prodeat ſudor, proficiet tamen in humorũ vitioſornm emendatione, atque ad ſudorem poſteà faciliùs eliciendum præparatione.

Quænam ſudorifera cum fructu uſurpentur.

CCXXX. Sudorifera etenim humoribus vitioſis alterandis, emendandiſq; apta ſemper cum fructu uſurpantur, ſi corpus tegumentis non valdè, nimiùmve operiatur: quod facilè obſervari poteſt, ſicque omne à ſudoriferis metuendum incommodum præcaveri.

Quid cognoſcendum Medico.

CCXXXI. Primarium igitur eſt, ut Medico affectus, ejuſdemque cauſa vera nota ſint; ut blandè in cura procedat, omnemq; violentiam, præcipitationemque vitet.

Quid Medico in ſudore curandum.

CCXXXII. Ubi ergo judicatur ſudor utilis futurus Ægro, Medicus prudens pro humorum peccãtium diverſitate ſeliget ſudorifera maxima convenientia, eademq; Aegro exhibebit tempore aptiſſimo, curabit eundem tegi mediocriter, jubebitq; obſervari ſenſim ſudor erumpat, vel ad eruptionem inclinet, tunc aut juſculo calente exhibito, aut tegumentis auctis eundem promovebit: ſin obſervet fruſtrà hæc omnia tentari, jubebit Aegrum eſſe ſecurum, minimeq; ſollicitum, poſtquam licet nullus prodeat forſan ſudor, beneficium tamen ab illis medicamentis ſit habiturus laudabile.

Ut uti... ſudorif...

CCXXXIII. Atq; tali modo ſemper cum fructu & commodo, nunquam cum noxa uſurpabuntur ſudorifera.

Necno... gantia.

CCXXXIV. Quod de Sudoriferis jam dictum, verum quoque eſt de ipſis purgantibus, quæ ſi ritè, hoc eſt, quantitate, tempore, modoque convenientibus exhibeantur, ſemper conducent, nnnquam nocebunt Aegris, quamvis mox nil expurgent humorum peccantium, quippe quos tunc alterant, corrigunt, & ad ſecuturam poſteà evacuationem blandam præparant.

CCXXV. Sublato igitur hoc grandi & multorum animis profundiùs hærente præjudicio de noxâ ex evacuantibus dictis medicamentis ſine ſubſequente evacuatione metuenda, pergamus ad eadem in Luis Venereæ curatione uſurpanda.

CCXXXVI. Diximus igitur, poſt præmiſſam humorum Acidorum & Pituitoſorum alterationem commodè inſtitui eorundem per Sudorifera expulſionem.

Quando... dorifera... modè in... Venerea... bibeantu...

CCXXVII. Diximus præterea, quò Sudor feliciùs prodeat, ad plura eſſe attendendum; & 1. quidem, ut eadem *Decocta*, quæ priùs ad ſolam humorum alterationem fuerant exhibita, *ſi Sudor obtineri debeat, vel majori copia exhibeantur*, vel *fiant potentiora*.

Quid obſ... vandum... Decoctis

CCXXXVIII. Sumantur proinde in *quantitate dupla vel tripla*, & quidem aut *ſimul*, aut *vicibus partitis*, ſed *per intervalla brevia*, exempli gratia, *intra horæ dimidium*, ſic enim non tantùm *aucta Sudoriferorum vi*, *ſed liquore* ipſo aucto Sudoris eruptio promovebitur.

CCXXXIX. Quòd ſi Aegro grave ſit majore copia ſæpiùſq; aſſumere idem Decoctum; paretur *potentiùs*; quòd fiet, ſi *minùs Liquoris plantis affundatur, & quandoque diutiùs decoquatur*. Longiori namque cocturâ plus virium elicitur è Plantis, ac præſertim è Lignis ſolidioribus, ac ſegniùs vim ſuam Aquæ concedentibus. Notum inſuper, multa aqua dilutius ac debilius reddi cujuſvis rei decoctum, pauca verò ſpiſſius ac potentius.

CCXL. Diximus quoque ad promvendum ſudorem multùm facere, ſi *Decoctum uſurpetur calens*; longè namque citiùs, longè potentiùs quovis penetrant medicamenta calentia, quàm tepida, vel frigida. Adde quòd calenti decocto comes *Ignis ſolvat quoque Pituitam in corpore Viſcidam, temperetque humores acidos* in hoc affectu debellandos, expellendoſque.

Quid in... poris diſ... tione.

CCXLI. Sed utile eſt, ut præterea *corpus diſponatur ad ſudorem ferendum*, quod fiet *componendo corpus in lecto*, illudque *operiendo ſtragulis*; vel *ingrediendo Laconicum*; vel *currendo*, *ſaltando*, *aliiſve agitando ſatis vehementer corpus*.

CCXLII. Quemadmodum enim hæc ſola ſolent ſudorem excitare, ita eadem ipſum non poſſunt promovere.

CCXLIII. Quinimò utile eſt quandoq; ſegniùs adveniente aut erumpente ſudore *Juſculum calens aſſumere*, cujus unius ope non rarò vi propellitur Sudor, priùs minimè prodiens. Quæ omnia & ſcire & notare, & in uſum revocare decet Medicum.

Quid inte... pore.

CCXLIV. *Tempus* autem ſudori promovendo *convenientiſſimum* eſt *Matutinum*, & quidem *Stomacho vacuo*. Tunc enim & faciliùs & copioſiùs prodit ſudor; nec metus eſt ullius noxæ, quam meritò metuimus, ſi poſt aſſumpta nuper alimenta urgendus foret ſudor. Aliud enim eſt inter prandendum, cœnandumque, aut paulò poſt aſſumere prædicta Decocta, non quidem ad ſudorem movendum, ſed ad Pituitam incidendam corrigendamque, atque Humores Acidos temperandos: aliud iiſdem uti ad ſudores mox expellendos, & quidem potenter. Quemadmodum enim iſtud probo, ſic etiam hoc ego improbo.

Purgantia quando uſu... panda, & qua quanti... tate.

CCXLV. Porrò laudavi ſuper Medicamenta purgantia paulò poſt aſſumpta Alimenta ſubinde uſurpata, ſed quantitate minore, & ad paucas alvi dejectiones promovendas, non item eadem majore quãtitate exhibita, & ad copioſas dejectiones brevi

expel-

expellendas, tunc enim vacuo ventriculo illa vellem in uſum revocari.

dorifera Purgan- minore titate pata al- um vi- pplere.

CCXLVI. Diſtinguendum proinde inter Medicamenta tum Sudorifera, tum Purgantia minore quantitate uſurpata, quæque Alterantium vices explere poſſunt, quando nihil expellunt; atque eadem majori copiâ exhibita, quò brevi notabilem evacuationem abſolvant; Illa etenim nil impedit Alimentis admiſceri, hæc non item.

dorifera do & s uſur- .

CCXLVII. Sudorifera igitur, quoties Sudorem mox cupimus promotum, exhibebimus Ventriculo cibis vacuo, & imprimis tempore matutino, & quandoque veſpertino, quando præſertim bis volumus in die propellere Sudorem; quod tamen non facilè tentandum, niſi in valdè robuſtis: Exſolvuntur namque nimio Sudore Vires, atque multùm illo debilitantur Ægri, quod ſemper cavendum, & imprimis, quando diu perſeverandum eſt in alicujus Affectûs curâ, qualis omninò eſt Luis Venereæ per Sudores abſolvenda.

is diæta vanda lore.

CCXLVIII. Obſervandum inſuper *durante hac per Sudorifera Curatione*, jubere Practicos pleroſque, ut tunc temporis *exactâ* ſervent Ægri *Diætâ, paucis utantur alimentis* nec niſi *facilis fermentationis, Juſculis* putà, *Ovis ſorbilibus* & ſimilibus; *vitent Aerem vel minimè frigidum, Animum habeant Curis vacuum*, &c.

CCXLIX. Hâc viâ ſi proceſſerint cũ Ægris ſuis Medici, non rarò intra breve tempus curari poſſunt à Lue nec inveteratâ, nec valdè gravi; aliàs enim longiore tempore opus eſt, quamvis ne ſic quidem curetur perfectè Lues gravior, quin tum ad potentiora pergendum ac deveniendum eſt remedia.

dorifera cta etiã etica.

CCL. *Hæc eadem Sudorifera Decocta* per *Urinas* quoque operantur in multis, ac preſertim, quando *ſimul aut ſeorſim* quædam *Diuretica* dicta uſurpantur.

dorifera liuretica l mi- da.

CCLI. *Simul commodiùs uſurpantur* Diuretica, ſi *Radices aperientes* dictæ, aliæve Plantarum Diureticarum partes, Baccę, ſemina, &c. incoquantur cum cæteris Sudoriferis: tunc enim & Sudores, & Urinę ſimul ptopelli poſſunt! neque putem aliquẽ hîc metuere impedimentum alterutri evacuationi futurũ à diverſitate Medicamentorum, poſtquam plerique judicãt, utrique Indicationi promovendę inſervire utraque, & tam Sudorifera promovere quodammodo Urinas, quàm Diuretica promovere Sudores.

CCLII. Non eſt proinde, ut in Luis Venereę curatione per Diuretica inſtituendâ diu hæream, cùm nullam difficultatem inſignẽ habeat conjunctam.

ia magis hibenda requirit is conſti-).

CCLIII. Imprimis obſervandum eſt Medico, An Æger aſſumptis Decoctis ex Diureticis & Sudoriferis paratis magis vergat ad Sudores, aut Urinas; quò illa Evacuatio maximè promoveatur, quę facilior eſt Ægris, & à quâ exinde plus commodi expectari poteſt.

CCLIV. Quoties igitur notamus, Ægrum difficiliùs ſudare, copioſiùs autem Urinam tum craſſam, cum ſedimento multo & laudabili plenam excernere, non decet vi Sudorem in tali propellere, verùm ex ſolâ Urinæ expulſione curationem primariam expectare.

CCLV. Quin non erit extra rem, ut in tali caſu augeatur in Decoctis Diureticorum quantitas, vel ſeorſim ſubinde aſſumant Ægri Decoctum ex convenientibus Diureticis paratum.

Humorem uitoſum n Urinis erni.

CCLVI. *Humor* namque *Pituitoſus* convenienter *à reliquo ſanguine ſecretus vel in Renibus* ipſis, *vel in Corde*, emendatâ Efferveſcentiâ in dextro ipſius Ventriculo à diverſis eò confluentibus ortâ, *deponitur feliciter cum lotio*, proditque faciliùs, quàm cum ipſis Sudoribus.

Quęnam legmago- commo- imè exhibi- ntur.

CCLVII. Præter Sudorifera & Diuretica in *blandiori Luis Venereæ Cura* diximus uſurpari quoque *Purgantia per Alvum*: quæ cùm ex præmiſſis cõſtet requiri *Phlegmagoga*, non parùm noſtram ſententiam confirmat hîc Experientia, omniumque Practicorũ conſenſus, *Colocynthidis Pulpæ* inter vulgaria, & *Mercurialibus* inter Chymica primas tribuens.

CCLVIII. Sunt autẽ iſta *præcipua Humori Pituitoſo viſcidiori evacuando dicata*. Nõ malè proinde *concludebamus* in ſuperioribus, *Pituitæ viſcidæ admiſceri Venenum Venereum*, quin *illam* etiam *tum producere tum augere*, atque *nunc cum eadem commodè evacuari*, ſed *poſtquam priùs fuit quodammodo ſaltem correctum*.

CCLIX. Sunt, inquam, *Colocynthis* & pleraque *ex Mercurio præparata medicamenta* tum *Humori Pituitoſo viſcido*, tum *Lui venereæ curandæ* omnium Practicorum per Experientiam doctorum calculo *convenientiſſima remedia*.

Quomodo adhibenda.

CCLX. Cui autem Vulgaria videntur magis tuta, illi commendamus ipſam *Colocynthidis Pulpam* in *Decocti Sudoriferi parte aliove Apozemate* decoctam, & bis terve in hebdomade ad humores craſſiores viſcidioreſque, nec facilè unà cum ſudore per Corporis poros expelli aptos per alvum deturbandos uſurpatam.

Pituitam commodiùs per alvum quàm per ſudores expellẽ

CCLXI. Nam præterquam, quod *admodùm difficulter Humores Pituitoſi ſanguinis maſſæ confuſi expelli poſſint cum ſudore per corporis poros*, accedit quòd *Pituita multa* tum *unà cum Saliva*, tum unà cum *Succo Pancreatico deponatur ad Inteſtina; unde ſatiùs eſt, ipſam* aliquoties in hebdomade *deponi per alvũ*, quàm *continua, ſolaque ſudoriferorum uſurpatione reduci ad ſanguinem*, atque ſic *Curam reddi tum longiorem, tum difficiliorem*.

Colocynthide.

CCLXII. Cui non libet ob ſummam Colocynthidis amaritudinem, ilâ uti in Decocto, licet *Trochiſcos Albandal* ex ipsâ paratos *uſurpare in Pilulis*; additis, quæ Pituitam eandem ſimul incidant & educant, Gummatibus præſertim, Galbano, Sagapeno, Opopanace, Amoniaco, Bdellio, Maſtiche, &c. Quales Pilulas non ſemel noſtris præſcripſimus in Noſocomio Ægris.

Et Mercurialibus.

CCLXIII. Poteſt quidem *ſola Colocynthide evacuari Humor Pituitoſus* in Venereâ *Lue peccans*, longè autem *feliciùs, faciliùſque* idem fiet, ſi *Mercurialia medicamenta* illi copulentur, aut ſola uſurpentur, poſtquam & *blandiùs, & potentiùs illud efficere ſolent Mercurialia*, quàm *vulgaria omnia*.

CCLXIV. Meritò igitur non tantùm à *Chymicis*, ſed à *Galenicis* quoque dictis Medicis, rerum Chymicarum licet aliàs oſoribus, *laudantur* tum *in omni Pituita Viſcida educenda*, tum maximè *in Venerea Lue curanda, Medicamenta ex Mercurio*, & quidem, ſicut non ſemel docui, *tàm ſublimatione*, quàm *præcipitatione parata*.

Mercurius ſublimatus duplex.

CCLXV. *Sublimata bina* occurrunt, Corroſivũ & *Dulce* dictum: perinde autem eſt, an ex Mercurio cum Vitriolo, & Sale vulgari, Nitro, aliiſque miſto, atque ſemel aut ſæpiùs ſublimato; an ex eodẽ Mercurio in ſpiritu aliquo acido vel Aquâ forti priùs ſoluto, hinc poſt lentam liquoris evaporationem tandem igne fortiori itidẽ ſublimato paratus ſit Mercurius ille corroſivus, nec facilè talis ab ullo in uſũ revocandus, & quidem ob ſummam ſui acrimoniam, & ſummum noxæ futuræ periculum.

Corroſivus.

Dulcis.

CCLXVI. Hoc igitur neglecto & magis temerariis relicto Mercurio ſublimato corroſivo, laudo & cõmendo vnicuique *Mercurium ſublimatum dulcem* dictũ, qui paratur ex prædicto corroſivo unà cum Mercurio crudo trito, & ſic ſimul ſublimato, unde blandus & dulcis, non verò corroſivus amplius elevatur: quod nunquam conſidero, quin ſimul mirer multorum aut negligentiam, aut ſtuporem.

Qui paretur.

Cauſa quòd ex corroſivo fiat dulcis.

CCLXVII. *Negligentiam*, quoties non ſatis obſervant, quę conjunguntur ſimul in Mercurii ſublimati tam corroſivi, quàm dulcis præparatione, ut veram diverſitatis tantæ cauſam eliciant & aſſequantur.

CCLXVIII. *Stuporem*, quoties nolunt, aut non poſſunt ob ſtupendum præjudicium veram iſtius diverſitatis cauſam agnoſcere aut profiteri.

Mercurii ſublimati noxa unde pẽdeat.

CCLXIX: Plerique ſiquidem ipſi Mercurio adſcribunt vim noxiã in ſublimato corroſivo notabilem, cùm tota pendeat à Spiritibus acidis una cum ipſo elevatis, & à recenti Mercurio temperatis.

Dulcedo unde.

CCLXX. Noxa igitur à Mercurio ſublimato corroſivo metuenda pendet à Spiritibus acidis copioſè in ipſo concentratis, nec temperatis: quos temperat idem Mercurius crudus corroſivo admiſtus, & cum ipſo denuò ſublimatus.

CCLXXI.

Vis evacuandi per alvum & vomitum unde pendeat

CCLXXI. An verò tum per Alvum, tum per vomitum evacuandi vis debeatur ipſi Mercurio, an ipſis quoque ſpiritibus acidis cum Mercurio elevatis, nemo facilè ita determinabit, ut cujuſvis aſſenſum cogat.

Mercurii crudi vis.

CCLXXII. Mercurium certè crudum vim habere ſolvendi, ac per ſalivationem imprimis deducẽdi ac educendi, nemini poteſt niſi volẽti eſſe ignotum, ſicut poſtea dicemus adhuc ſuo loco.

Spiritus acidi quid præſtent.

CCLXXIII. Ab acidis verò Spiritibus ipſi tum in ſublimatione, tũ in præcipitatione admiſtis mutationem aliquâ notabilem ipſi accidere, unde humorem quoque vacuatio immutetur, mihi ſaltem ſit valdè probabile: poſtquam mihi non minùs, quã multis aliis conſtat, ſola per ſalia convenientia, Nitrum præſertim, aut ſpiritus acidos, ignemque perfecta fixatione plurimùm alterari & immutari mineralium, metallorumque vires, adeò ut quæ priùs vomitoria fuerant potentia, ſenſim reddantur purgantia duntaxat, mox & ſudorifera, vel roborantia & alterantia blandiſſima.

Vnde diverſa vis Mercurialium.

CCLXXIV. Ex quibus ſæpiùs accuratè à me conſideratis expenſiſq; inclino, ut putem, tum ipſi Mercurio, tum ſpiritibus acidis, Mercurio diversâ quantitate junctis, tum igni vario modo & gradu adminiſtrato, aliiſq; ſimul accedentibus, Vini putà ſpiritui, &c. adſcribendam vim tam diverſam in Mercurialibus medicamentis occurrentem.

Plurima præcipitatorum genera.

CCLXXIV. Nam pręter dictum Mercuriũ ſublimatum tam corroſivum, quã dulcem commendantur plurima *Præcipitatorum* Mercuriorũ genera; quorum alia ſolâ *ſpiritus acidi abſtractione* abſolvuntur; alia *liquoris alicujus lixivioſi vel aliàs ſalini affuſione in* Mercurium *ſpiritu acido ſolutum* peraguntur; alia denique *ſolo ignis beneficio* præparantur.

Eorum differentiæ in colore.

CCLXXVI. Non parum autem *colore differunt præcipitata*, dum quædam *albent*, alia *flavent*, alia *plùs minùs rubent*.

In virtute.

CCLXXVII. Differunt eadem *viribus*, dum alia ſunt *magis*, alia *minùs potentia*.

In operandi modo.

CCLXXVIII. Differunt deniq; *operandi modis*, dum alia *per alvum duntaxat* operantur, alia *etiam vel imprimis per vomitum* aut *ſalivationem*: Unde pro re natâ modò his, modò illis uti convenit.

Quomodo commodiſſimè uſurpentur.

CCLXXIX. Uſurpari poſſunt autẽ cõmodiſſimè, quando *pilularum forma* exhibentur, ne ſalivatio tã facilè nondũ quæſita promoveatur, de qua poſtea.

Præcipitatũ maximè fixum eſſe optimum.

CCLXXX. Cùm hoc loco *Mercurium præcipitatum* laudemus *ad pituitam* luis Venereæ veneno infectam *per alvum expurgandam*, faciendum, conducere in hunc finem *maximè fixum*: nam *quò fixior eſt Mercurius præcipitatus, eò minùs vel vomitum, vel ſalivationem promovet*, & *contra*.

Ejus fixatio unde pendeat

CCLXXXI. *Pendet* autem *ipſius fixatio à copia majore ſpirituum acidorum ipſi conjunctorum*; unde *præ aliis omnibus fixus eſt Mercurius ſolo ignis beneficio paratus*, huic *proximus* eſt, à quo *non tantùm ſemel, at ſæpiùs abſtractus eſt ſpiritus acidus*; adde quòd *ab uno ſpiritu magis figatur, quàm ab altero*; ita *ſpiritus Nitri* pręceteris omnibus potenter figit Mercurium; omnium autem *minimè fixus eſt, qui per præcipitationem cum aqua ſalſa* perficitur.

CCLXXXII. Hæc verò omnia notaſſe ac ſcire juvat Medicum operi ſuo laudabiliter inſtituendo attentum.

Præcipitatus corallinus

CCLXXXIII. Inter omnes autẽ Mercurios præcipitatos laudatur, & cõmendatur valdè *Corallinus*, ab eleganti ſuo colore nomen habens; atque iteratâ ſæpiùs ſpiritus acidi abſtractione paratus.

CCLXXXIV. Tali ergo Mercurio diverſimodè præcipitato, & pro re natâ, hoc eſt, Aegri conſtitutione diversâ humoribuſq; in ipſo repertis variis ſelecto uti cõvenit ad luis venereæ eradicationem.

Quandiu in Mercurialibus perſeverandum.

CCLXXIV. Tandiu autem perſeverandum eſt in Mercurialium medicamentorum uſu, donec omnia Luis Venereæ ſymptomata primaria ejus fuerint ſublata.

Qua quãtitate exhibenda.

CCLXXXVI. Imprimis autem cavendum, ne quod nimis fiat, & nimia copia exhibeãtur Mercurialia medicamenta; quin ſatiùs eſt, quod ſæpè monuimus, eadem minori quantitate, ac ſæpiùs aſſumi, ne potentiùs commotis humoribus plus noceant, quàm proſint.

Mercurialium virtus

CCLXXXVII. Mirum enim præ aliis medicamentis effectum habent Mercurialia, dum cætera utplurimùm brevi opus ſuum abſolvunt, Mercurialia verò lentè inchoatum opus diù continuant, nec ſemper facilè aut tutò ſiſti queunt.

Abii. pericu

CCLXXXVIII. Majus autem à Mercurialibus medicamentis periculũ imminet ægris, ob ſalivationem, quam tum facilè, tum unà cum evacuatione per Alvum, vomitumq; cient: unde quoq; plus periculi ægris accedit, ob ſuffocationis metum, Pituita viſcida turgentibus Glandulis circa fauces.

Prude admin

CCLXXXIX. Prudentia igitur opus eſt in Mercurialium medicamentorum adminiſtratione, quæ prudentia conſiſtit præſertim in lento Mercurialiũ uſu, & accurata obſervatione Turbarum & agitationum, quas excitant nonnumquam in corpore priùs, quàm potentiùs expurgent humores.

In quibus ... tiones ... tent.

CCXC. Solent, inquam, præ cæteris medicamẽtis omnibus Mercurialia tum circa regionem lumbarem, tum circa Gingivas, genas, & fauces ſingulares alterationes excitare, atque operationis ſecuturæ certa ſigna præbere.

Earun

CCXCI. Quoties igitur poſt aſſumpta medicamenta Mercurialia Aegros ſuos audit Medicus aliquid moleſtiæ in pręd ictis partibus percipere, toties obſervabit attentè, num aliqua evacuatio inchoetur, atque illa moleſtia per nauſeam, ſimilemve irritationem ſpondeat futuram brevi excretionem.

Excret lentiùs ... dere.

CCXCII. Quæ idcircò lentiùs procedere ſolet, quoniam in humore pituitoſo, viſcidoque ſuperando occupatur Mercurius, quem ſolvi ac diſſolvi oportet priùs quàm expellatur.

At tum ulterio rum uſu ... nendum

CCXCIII. Quandiu ergo agitatio illa humorum pergit, vel augetur, tandiu ab ulteriori medicamẽtorum Mercurialium uſurpatione abſtinendum, nec niſi juſculum forſan, aut decoctum conveniens Aegro dandum, cujus ope diſſolvatur faciliùs, & magis humor viſcidus, ſicque adjuvetur Mercurialis medicamenti operatio.

Et deco utendu

CCXCIV. Decoctum in hunc finem conveniens erit ſuperiùs laudatũ, ſive ſumatur debilius, & ſoli humori alterando dicatũ; ſive uſurpetur potentius & ſudoribus ſimul propellẽdis ſerviens, ſive præferatur, quod ſimul per alvum evacuare aptum eſt, quò magis deorſum, minùs ſurſum ferantur humores à Mercurio ad evacuationem moti & agitati.

Prudem opus eſſe ... dico.

CCXCV. Plurimùm igitur intereſt, hac in re prudentem ac rei agendæ peritum eſſe Medicum, quæ pro re nata ſeligere poſſit atque uſurpare maximè operi ſuo promovendo convenientia medicamenta. Quod quemadmodum ſemper utile eſt in facienda medicina, ita præſertim ubi morbi ſunt ardui & graves, adhibenturque medicamenta dubiè ac potenter agentia, qualia ſunt Mercurialia; à quibus multum boni, multumve mali venit expectandum, prout ritè aut perperam parata & adminiſtrata.

CCXCVI. Atque hæc quoque de purgatione per alvum, tam per Colocynthidem, quàm Mercurialia medicamenta in lue venerea ritè curanda dicta ſunto: tempus eſt, ut ad *vomitoria* & *ſalivationem promoventia* pergamus.

Vomitus ... Antimonialia & Mercurialia.

CCXCVII. Quamvis verò in Vomitu ad Luis Venereæ curationem ciendo haud incongruentia putem *varia ex Antimonio* parata medicamenta, non poſſunt tamen cum Mercurialibus conferri ac his æquiparari: ſi unum forſan excipias *Vitæ Mercurium*, medicamentum verò Antimoniale, in Regulum quippe facili negotio, & ſola cum ſulphure fuſione reducendum.

Mercurius vitæ.

CCXCVIII. Niſi quis ergo ad vomitum ciendum uti malit vitæ Mercurio, ad Luis curationem optimo medicamento, uſurpare poterit varia ex Mercurio ipſo parata medicamenta, eaque jam memorata præcipitata, & ſublimata.

Præcipita

CCXCIX. Inter *pręcipitata* igitur, quod modò dicebã, *præferenda* ſunt *ad Vomitum ciendũ minùs fixus*.

CCC.

limata. CCC. Inter ſublimata potentius, efficaciuſque exiſtit *Corroſivum*, at, uti ſupra monui, magis quoque periculoſum.

Vomitu ipitata is fixa mato præfe- a. CCCI Quin faciliùs, frequentiùſque Vomitum cient *præcipitata*, minùs *fixa*, quàm ſublimatum dulce; illa igitur preferenda quoque, in quorum omnium Uſu legitimo attendendum ſedulò ad cujuſvis Ægri conſtitutionem peculiarem, hancque conſequentem operationem Mercurialium medicamentorum diverſam.

CCCII. Et quoniam plura de Mercurio tam precipitato, quam ſublimato attuli in ſuperioribus, non videtur neceſſe, ut in iiſdem diutiùs hæreamus quin malumus pergere ad ſequentia.

atio pre vis hic eniens. CCCIII. Ultima ergo Humores pituitoſos peccantes in Lue Venerea evacuandi ratio & via eſt per *Salivationem*, præ cęteris omnibus Affectui huic curando convenientem.

vationis CCCIV Nullus certè Affectus eſt, cui ritè ac certò curando magis aut æquè conducit Salivatio, ac *Lues* Venerea: Qua propter *Curatio ipſius per Salivationem inſtituta cæteris præfertur, utpote talis, quę non facilè ullum Recidivæ metum poſt ſe relinquit, niſi in Lue inveterata & cum Oſſium carie conjuncta*.

ſit. CCCV. Eſt autem *Salivatio, Evacuatio, Humorum* in univerſo corpore peccantium, ſed *maximè Pituitoſorum ſeroſorumve per Vaſa Salivalia & Os*, unà cum Salivâ inſtituta.

a in qui partibus aretur, er quas natur. CCCVI. De Salivatione longè clariùs, diſtinctiùſque hoc tempore pronuntiare poſſumus, quàm olim, poſtquam non tantùm *Viæ, Vaſaque Salivam in Os deferentia* innotuerunt Anatomicis non ita pridem; verùm Partes quoque, *in quibus eadem præparatur, vel ſecernitur* à Sanguine, *Glandulæ* putà, & quidem non *Conglobatæ*, ad quas & à quibus feruntur Vaſa Lymphatica, verùm *Conglomeratæ*, viis certis & ductibus, per quos in Cavitatem determinatam liquores corpori utiles effundunt, donatæ.

de nunc is, quà de ea ſtatui- CCCVII. Hæc, inquam, ratio eſt, cur nunc quàm olim clariùs, & diſtinctiùs de Ipſâ quoque Salivatione diſſerere, atque plura eò ſpectantia determinare poſſimus.

id circa um in natura- præter- turali lat. CCCVIII. Quemadmodum igitur in *ſtatu hominis naturali & ſano* defertur *ſola ſaliva ex Glandulis Maxillaribus Conglomeratis in Os*, ita non rarò *in ſtatu* ejuſdem *præternaturali & morbido* defertur unà *cum eadem Saliva Humor vel Pituitoſus & Viſcidus*, vel *Seroſus & tenuis*.

alivatio uplex. CCCIX. Hic autem Humoris Pituitoſi vel Seroſi Motus ad Os, quia vna cum Salivâ perfici ſolet, Salivationis nomine venit: ſive contingat ipſa ſpontè atque *Naturæ Ope*, ſive eadem excitetur à medimentis & *Artis opera*.

ous ſpon- ntingat atio. CCCX. In *hiſce* præſertim *Regionibus* ſatis frequenter *ſpontè* contingit *Salivatio*, non tantùm *Infantibus dentientibus*, verùm *Scorbuticis multis*, ac *Melancholicis*, *Sputatoribus factis*; quod nec veteribus ignotum fuit, quamvis rariùs forſan id in Græciâ, Italia, Galliâ & Hiſpaniâ fuerit obſervatum.

CCCXI. Idem frequenter obſervavi factum in *Aphthis*.

alivatio ica & ptomati- CCCXII. Aliquando quidem ſpontanea hæc Salivatio *Critica* exiſtit, morbumque ſive Affectum Ægri ſolvit; aliquando verò eadem *Symptomatica* eſt, atque pro ipſo Ægri Affectu ejuſve Symptomate habenda, ex quâ nullum levamen accipit æger, ſed noxam manifeſtam & gravem.

CCCXIII. Sic obſervavi non ſemel, Ægros per plures annos Salivatione moleſtâ & gravi vexatos; à quâ noctu diuque cum ſummis lancinationibus, & exquiſitis doloribus urgebantur, profluente ipſis humore acerrimo, ſimul & mediocriter viſcido, eoque copioſo, à quo lintea quævis, imò coria quoque corrodebantur: Adeò ut in ſtatu calamitoſo Animam miſeri traherent multis annis.

alivatio ex. CCCXIV. *Triplex* proinde occurrit *Salivatio, Critica, Symptomatica*, & *Artificialis* ſive *Medica*.

ficialis. expectata ſu a. CCCXV. *Artificialem* aut *Medicam* illâ voco Salivationem, quæ *Medicamentorum* vi excitatur, ſive illa fiat non *expectata & caſu*, ſive eadem *optata* quæratur; tum & quæ cum ægri commodo, vel incommodo peragitur.

CCCXVI. Accidit enim non rarò, ut tam Medici, quàm alij ad Pediculos abigendos, vel Scabiem curandam Zonâ ex Mercurio crudo cum Terebinthinâ miſto circa regionem Lumbarem applicatâ utantur; atque præter ipſorum expectationem inde excitetur Salivatio, Ægris non tantum gravis & moleſta, ſed nonnunquam etiam Lethalis.

CCCXVII. Sed & accidit quoque nonnunquam, ut Salivationem intendat Medicus, à quâ tamen non ſemper in melius, ſed aliquando in pejus potiùs ruat Æger. *A Salivatione Noxa.*

CCCXVIII. Quod cùm ita ſit, non ſine causâ monendi ſunt à nobis Medici Iuniores, ut cautè procedant in Salivatione inſtituendâ. *In Salivatione cautè procedendum.*

CCCXIX. Neque ſufficit feliciter ſucceſſiſſe Medico Salivationem in Ægris ſuis excitatam, quin videndum, ne unquam ſuccedat malè; cum plus dedecoris accedat Medico ex uno eventu malo, quàm honoris ex decem eventibus bonis. *Et quare.*

CCCXX. Solent namque multi *Caſui* vel *Naturæ* adſcribere *omnes* in Ægris *eventus bonos*, *Medico verò & medicamentis* quoſvis *eventus malos*. *Caſui eventus bonos, Medico malos adſcribi.*

CCCXXI. Inſtituta verò à Medico ſive *Artificialis Salivatio* duobus modis peragi ſolet, tum *per Mercurium internè aſſumptum*, tum per eundem *forin ſecùs uſurpatum*. *Salivationis Artificialis duo modi.*

CCCXXI. *Internè* aſſumitur ad excitandam Salivationem *Mercurius minimè fixatus*, *præcipitatus* præſertim. *Per Mercurium internè aſſumptum.*

CCCXXIII. *Externè* ad eandem Salivationem producendam uſurpatur *Mercurius crudus*, tum *Vnguentis*, *Linimentis, Oleiſve innutritus*, & circa pleraſque articulationes illitus; tum *Terebinthinæ* itidem permiſtus, & *Cinguli forma circa* Regionem lumbarem applicatus: (Quod etiam fieri poteſt à Mercurio præcipitato, & quidem minùs fixo:) tum etiam in *Cinnabarim* per ſulphur redactus, & vnà cum aliis, myrrhâ præſertim, miſtus, ac *ſuffumigii* modo exceptus ore, donec fiat ſalivatio. *Aut externè illitum. Aut Cinguli forma applicatum. Aut ſuffumigii modo exceptum.*

CCCXXIV. His autem tribus modis Salivationem producere ſolet Mercurius, in cujus adminiſtratione, quod jam ex parte monuimus, obſervandum ſedulò, ne nimiùm feſtinetur, ſed opus lentè procedat. *In his omnibus lentè procedendū.*

CCCXXV. Lentè igitur tam externè, quàm internè uſurpando Mercurium procedendum eſt in Salivatione excitandâ, obſervandumque, an ipſo ſemel aut bis mediocri quantitate uſurpato, futuræ ſalivationis ſigna compareant, an verò nulla ejus indicia ſe manifeſtent. *Et futuræ Salivationis ſigna conſideranda.*

CCCXXVI. Quoties enim vel Gingivæ, vel Tonſillæ, aliæve in maxillis Glandulæ tumere incipiunt ac dolere, quoties odor gravis exſpirat ex ore, toties ſalivationem præ foribus adeſſe certum. *Hæc quænam ſint.*

CCCXXVII. Quoties verò nil talis intra biduum, triduumve poſt debitè adminiſtrata medicamenta mercurialia evenit, toties in eorundem uſu amplius pergendum patet; & quidem tamdiu, donec confluant Humores vitioſi ad Salivares Glandulas, effundanturque vnà cum ipſâ ſalivâ. *Si non appareant, in eorundem uſu pergendum.*

CCCXXVIII. Ne autem *ab illis humoribus* plerumque ſatis *acribus nimium exulcerentur Gingivæ, Malæ, Labia*, & quandoque ipſum *Palatum, Gargariſmis* vtendum ex *Lacte tepido*, *Raparum coctarum Succo*, *Emulſionibus*, aliiſve humorem *acidum & acrem contemperantibus*. *Quando gargariſmis acrem humorem temperantibus utendum.*

CCCXXIX. Sibi autem per aliquot hebdomadas *relinquendus hic per ſalivationem fluxus*, *nec facilè ſiſtendus*, ne in ſuffocationis periculum conjiciatur æger: cùm præſertim *ſpontè ſenſimque ceſſans ſalivatio perfectæ Curæ ſignum eſſe ſoleat*. *Salivatio non ſiſtenda.*

CCCXXX. Ubi autem ab *Humoribus acerrimis profunda* excitantur in *Ore ulcera doloreſque intolerabiles, Gargariſmi* parandi ex magis *abſtergentibus, adſtringentibuſque* dictis, addito ipſo *Opio*, aliiſve *dolorem potenter ſedantibus*. Atque ſic inſtitui debet ipſa per Salivationem humoris in Venerea lue peccantis Eva- *Quando Gargariſmis abſtergentibus utēdum.*

Symptomatũ curatio.

curatio. Nunc de Symptomatum primariorum curâ peculiari quædam addenda.

GonorrhϾ Virulentæ curatio.

CCCXXXI. Faciemus autem à *GonorrhϾ Virulentæ* curâ initium, poſtquam frequentiſſimum eſt Luis Venereæ Symptoma, & à quo ſæpenumerò incipit Lues ipſa, quin imò, ſi mox rite curetur, in eodem ſiſtitur, ne ulteriùs pergat & totam ſanguinis maſſam inficiat.

Si Sanguinẽ infecit, præmittenda univerſalis cura.

CCCXXXII. *Ubi ergo Virulenta Gonorrhœa ſola Ægrum urget, nec ab ipſa infecta eſt adhuc ſanguinis maſſa, illi ſoli adhibenda curatio: ubi verò ulteriùs ſerpſit malum, & ſanguinis maſſam totam ſimul infecit, tum præmittenda, conjungenda ſaltem Univerſalis Cura*, de qua jam actum.

Quænam Ulcera ſequatur Gonorrhœa.

CCCXXXIII. Inſtituetur autem *rationalis* hujus *GonorrhϾ Curatio*, ſi conſideraverimus, *conſequi eam Ulcus in Proſtatis & Veſiculis forſan ſeminariis exiſtens*.

CCCXXXIV. Quamvis enim non negem, ſolam iſtarum Partium *Debilitatem poſt nimium coitum* non rarò remanentem poſſe *Gonorrhœam producere*, multis ſæpe annis permanentem: nunquam tamen erit ulla *Gonorrhœa Virulenta*, niſi acceſſerit, *quod* non tantùm *Semen*, verùm *ſanguinem* quoque ad partium harumce nutritionem accedentem *corrumpat in humorem acrem ac virulentum*, qualis effundi ſolet in Gonorrhœâ Venereâ & Virulentâ ideò dictâ.

CCCXXXV. Illud verò quod tum Semen, tum ſanguinem ita corrumpit, *partem* quoque *continentem* plùs minùs *corrumpet*, ac proinde *Ulcus*, qualecunque tandem, in *ipſa excitabit*.

Ulcera hæc eſſe tantùm in Proſtatis & Veſiculis ſeminariis.

CCCXXXVI. *Pars igitur illud Virus continens* cùm præter *Proſtatas & Veſiculas ſeminarias* nulla eſſe poſſit alia, meritò dicuntur *Illæ aut ſimul, aut ſeorſim ſaltem Ulcere laborare*; quod hîc minimè prætereundum, ubi huius Symptomatis, *Gonorrhœæ Virulentę*, *Curationem* inſtituimus, quæ *nunquam feliciter abſolvetur, niſi ſublato Ulcere ac Morbo, quem ſequitur illud Symptoma*.

Ea eſſe curanda.

CCCXXXVII. In *GonorrhϾ* igitur Virulentæ *Curatione Dogmatica*, cogitandum de *Ulcere* illo qualicunque *mundando* & iterum *conſolidando*; atque *Cauſâ* ejuſdem *corrigendâ*, vel *tollenda*.

Eorum cauſa.

CCCXXXVIII. *Ulceris hujus cauſa* eſt *humor acris & virulentus coitu communicatus, & circa hæc Vaſa ſpermatica hærens, ſanguinem ac Semen corrumpens*, atque *poſt ipſius corrupti effluxum aliquâ ſui parte in ſolidis & continentibus partibus exulceratis remanens*, atque *novæ materiæ affluentis Corruptione novâ tum Ulcus, tum fluxum virulentum perpetuans*.

Quomodo Gonorrhœa ex arte curatur.

CCCXXXIX. *Curabit* ergò ex arte ac feliciter Gonorrhœam Virulentam, qui 1. *Fermentum* illud *Virulentum & acre ulcus excitans*, fovenſque, atque ſanguinem cum ſemine corrumpens *Correxerit*, aut è corpore planè *exturbarit* 2. *Ulcus* ab ipſo productum *Mundaverit* ac *Conſolidaverit*.

CCCXL. Atque hiſce paucis Indicationibus ſatisfaciunt medicamenta omnia vulgò in GonorrhϾ virulentæ Curatione commendata, ac cum laudabili ſucceſſu adminiſtrata; uti hoc facilè obſervabit, quiſquis hæc omnia mente attentâ examinaverit: quamvis pauci Gonorrhœæ curam inſtituentes hæc omnia ſatis obſervent, unde non mirum, ſi tam ſæpe nulla vel tardior contingat ejus Curatio.

1. Humor acris corrigendus & quibus.

CCCXLI. 1. *Humorem acrem ac virulentũ corrigunt Emulſiones* variæ hîc uſurpari ſolitæ; *Decocta* emollientia & lenientia dicta ex Glycyrrhiza, Hordeo, & ſimilibus parata; Ipſa *Terebinthina*, ejuſve *Oleum*, *Balſamus Peruvianus*, *Oleum de Copaiva* dictum, &c.

2. Expellendus & quibus.

CCCXLII. 2. Eundem *humorem acrem*, *virulentum*que per *Urinę vias exturbant* eadem ferè memorata *Decocta*, *Emulſiones*, *Olea & ipſæ Cantharides*, &c. dum vi Diureticâ prædita unà cum Urina extrudunt fermentum illud virulentum.

Gonorrhœam Virulentam ab Humore acri pendere.

CCCXLIII. Hæc autem medicamenta omnia ſi quis attentâ mente conſiderarit, facilè agnoſcet illa *Humori acido acriori Temperando, expellendoque* convenire, ac proinde *Gonorrhœæm Virulentam ab Ipſo pendere ac produci*: quemadmodum ex omnibus Luis Venereæ Symptomatibus id abundè probavimus in ſuperioribus, quod nunc medicamentis huic Gonorrhœæ curandæ convenientibus & talibus uſu ſolo compertis confirmamus.

Ejus Medicamenta vel Aromatica vel temperantia.

CCCXLIV. Omnia certè, quæ *potentiùs alterant, humoremque in Gonorrhœa virulenta corrigunt*, ſunt vel *Aromatica*, vel ſaltem plùs minùs *Acidum temperantia*, inter quę haud poſtremum locum occupant *Oculi Cancri*, in hoc affectu curando tam utiles ac neceſſarii.

In quo conſiſtat Methodus Gonorrhœam curandi.

CCCXLV. Methodus ergo curandi Gonorrhœâ Virulentam conſiſtit partim in *Alteratione ac Contemperatione humoris Acris Ulcus* in ſpermaticis Vaſis & Glandulis tum *parientis*, tum *foventis*, partim in *Ejuſdem* plùs minùs contemperati *expulſione cum Urinis*, proximâ nempe viâ & commodiſſimâ; in quem finem uſurpari quoque poſſunt *Decocta Sudorifera* in Univerſalis Luis Venereę curatione laudata & notata, quippe quę non tantùm per Sudores, verùm per urinas quoque humores peccantes expellunt quinimò Acres quoque Acidos temperant; partim in *Ulceris mundatione*, hinc & *conſolidatione*, tum per Terebinthinam lotam, tum per eandem coctam, tum per ipſius Oleum, tum per peruvianum Balſamum, Oleum de Copaivâ, Balſamum Sulphuris multiplicem, &c. partim in *Earundem Glandularum Proſtatarum, & Veſicularum ſeminalium* hoc maligno fluxu *debilitatarum Corroborationem*, per blandè adſtringentia & Aromatica, Sale ſaltem fixo & Acidum frangente donata, Caſtoreum, Succinum, Myrrham, Maſtichen, Corallia, Lapidem hęmatitem, Laccam, &c. internè aſſumenda & ſimilia; Olea, Maſtichinum putà, & alia forinſecùs circa perinęum uſurpanda.

Quomodo reddatur incurabilis.

CCCXLVI. Aque tali methodo curabitur feliciter Gonnorrhœa Virulenta, quæ ipſâ neglectâ, vel non ſatis obſervatâ redditur quandoque, ex parte ſaltem, Incurabilis; ac pręſertim ratione partis longo fluxu extremè debilitatæ.

Gonorrhœa Lui Venereæ conjuncta ejus curatione etiam tollitur.

CCCXLVII. Ubi proinde Lui Venereæ conjuncta eſt Gonorrhœa Virulenta, ibi Univerſali Luis curâ tollitur ſimul Gonnorhœa; Ubi autem Gonorrhœa ſola obſervatur, illi ſoli cura eſt facienda methodo ac medicamentis modò dictis.

Eadem Univerſali etiam cedere Puſtulas.

CCCXLVIII. Sponte ſolent *Univerſali Luis Venereæ curâ cedere Puſtulę*, uti jam docui in ſuperioribus, tam per Sudorifera Decocta, quàm per Mercuriales evacuationes ac imprimis Salivationem, ritè inſtitutas, unde notavi, Curæ laudabilis ac perfectæ ſignum eſſe, tum Puſtulas, tum cætera Venereæ Luis Symptomata ſpontè tum cedentia.

Earum curatio particularis.

CCCXLIX. Sicui tamen libet *Puſtularum curam feſtinare*, aut *ſeorſim eandem inſtituere*, quò minùs oriatur de Lue Venereâ ſuſpicio apud alios, tum *Guaiaci*, *cęterorumque Lignorum* à me laudatorum *Decocto foveri* poſſunt. Quin memini, aliis non proficientibus, *Sali Volatili Cupri Tinctura imbuto* me puſtulas fœdas, & planè malignas felicirer curare, ac ſupra propriam expectationem ſubinde tollere.

CCCL. Inſervit quoque Puſtulis Curandis *Mercurius præcipitatus* alicui *Unguento immiſtus* & forinſecùs applicatus.

Eaſdem oriri à Spiritu acido.

CCCLI. Atque hæc omnia confirmant itidem Ipſarum *Ortum à Spiritu Acido*, in quo totius Luis Venereæ naturam poſuimus.

Ulcera Venerea etiam Curâ univerſali tolli.

CCCLII. Quod de Puſtulis modò dictum, idem de *Ulceribus* Venereis quoque dicendum, Ipſa *Univerſali Lui Curâ*, ſi ritè fiat, *ſimul curari & tolli*, tum eâ quæ per *Decocta Sudorifera*, tum ea, quæ per *Salivationem*, *cæteraſque Vacuationes Mercuriales* abſolvitur.

Eorum curatio particularis.

CCCLIII. Poſsũt autem prætereà Ulcera Venerea *ablui* ac mũdari *Decocto Guaiaci* & cęterorum *Aromaticorum potentium*, quin tangi poſſunt *Sale Volatili liquido & Cupri Tincturâ imbuto*.

CCCLIV. Unguentis etiam feliciter admiſcetur *Mercurius*, tum *præcipitatus*, tum *ſublimatus* ac pręſertim *dulcis*.

CCCLV. Quorum ope poſtquam mũdata ſunt ſatis *Ulcera Venerea*, *Conſolidari* poſſunt facili negotio cæterorum more, de quibus agitur in Chirurgiâ.

CCCLVI.

CCCLVI. Non eſt, quòd quis turbetur ac miretur, proponi à me hic ad Ulcerum Venereorum curationem *Mercurium* per *Acidos ſpiritus* tam *præcipitatum*, quam *ſublimatum*; exiſtimetq; id meam evertere de luis venereæ cauſa, in acido conſtitutâ, opinionem. Nam 1. novum non eſt, *Vnum acidum immutari ac infringi ab altero*, & quidem ſecundùm *quaſdam ſui partes ab alterius partibus* differentes.

CCCLVII. Sic Corallia, Margaritæ, oculi cancri, &c. ſoluta *in ſpiritu Vitrioli Philoſophico* dicto, ex Butyri nempe Antimonii in vitæ Mercurium per aquam affuſam præcipitatione orto, iterum ab ipſo ſecedunt, quamprimùm *Vitrioli ſpiritus* ipſi inſtillatur, quamvis uterq; ſpiritus ſit acidus, & ex Vitriolo ex parte ſaltem, productus, extractuſque.

CCCLVIII. *Mercurius enim ſublimatus corroſivus*, quo ad Antimonii butyrum parandum utimur, præparatur plerumque ex *Vitriolo & ſale* Marino, vel Foſſili cum Mercurio tritis & ſimul ſublimatis, unde in ipſo multum ſpiritus acidi à Vitriolo quoque exiſtere, fit manifeſtum, quamvis ego ſaltem putem majorem forſan partem à ſale vulgari ipſi accedere.

CCCLIX. Diverſitas proinde Spiritus acidi in prædicto ſpiritu Vitrioli Philoſophico reperti pendet 1. à diverſitate *utriuſque ſalis Vitrioli & Marini*, conjuncti: 2. ab *ipſo Mercurio* cum quo elicitus elevatuſque eſt uterque ſpiritus: 3. ab *Antimonio* cum quo fit conjunctio ad butyri præparationem. Eſt autem in ipſo Antimonio etiam ſpiritus acidus, cujus aliquam partem ſimul cum butyro aſſurgere, mihi ſaltem eſt valde probabile. In ſpiritu autem Vitrioli vulgari nulla eſt aciditas, niſi à ſolo Vitriolo. Unde notabilem in utroque diverſitatem exiſtere, quis non videt?

CCCLX. Idem ex aliis ſpiritibus acidis quoque patet, quatenus aliqui hoc vel illud metallum tantùm ſolvunt, non verò cætera. Sic ex. gr. Salis ſpiritus Aurum ſolvit, non item Argentum: contrà Spiritus Vitrioli Argentum ſolvit, non item Aurum.

CCCLXI. *Spiritus ergo acidus in Mercurio tam ſublimato, quàm præcipitato, concentratus cenſendus in nonnullis circumſtantiis ſuis diverſus à veneno Venereo itidem acido*: unde fieri poteſt, *ut unus alterum alteret, immutet, imò figat*.

CCCLXII. Adde quòd 2. præcipua *mutatio*, quæ expectato ab utroq; modo prædicto præparato Mercurio, pendeat *ab ipſo Mercurio*, qui præcedenti ſuâ præparatione per acidum ſpiritum aptior factus eſt alterando veneno venereo, quippe cui faciliùs nunc, quàm aliàs immiſcetur.

CCCLXIII. Inſervit ergo Mercurius tam præcipitatus, quàm ſublimatus veneno venereo corrigendo, tam *ratione ſui*, quàm ratione *ſpiritus acidi in ſe concentrati, & acido Venereo ſubcontrarii*.

CCCLXIV. Quartum Venereæ luis ſymptomatum locum *Cariei oſſium* aſſignavimus, præ aliis omnibus *curatu difficillimo ſymptomati*.

CCCLXV. *Difficultas* verò *Curationis* vel inde pendet, quòd *venenum Venereum ſeſe intimè inſinuet oſſibus, quò penetrare nequeunt remedia illi corrigendo apta*; nec facilè igne ſive cauterio actuali ſuperari poſſit idem malum.

CCCLXVI. *Acidum certè arctiſſimè oſſibus ſeſe inſinuare*, illaque ad internecionem corrumpere, notum eſſe poteſt omnibus affectuum Chirurgicorum veris obſervatoribus, & ſuprà libros Doctis.

CCCLXVII. Dico *ad internecionem corrumpi oſſa in Carie Venerea*, cùm revera *vivant* quoque *oſſa*, & *Carie correpta* pro *mortuis* habenda ſint.

CCCLXVIII. Ad *Cariei proinde curationem* neceſſe eſt, ut *tota pars Carie affecta*, utpote mortua *ſeparetur à ſana* & viva, cùm qua nec coaleſcere, nec diu ſubſiſtere poteſt Carioſa, quin eandem itidem inficiat, & ad corruptionem ſimilem paulatim deducat.

CCCLXIX. Difficile autem eſt, aut *igne, ferroque ignito*, aut *medicamentis convenientibus* oſſis partem carie infectam ſeparare ab integra, poſtquam per cuniculos in ſanam ſe inſinuat *venenum venereum non quieſcens, ſed eundo vires acquirens*: ſicut manifeſtum in omni carie Venerea, cujus *cauſa non ſiſtitur* aut *infringitur ab oſſe ipſo* quod corrumpitur, ſed indies augetur & acrior fit, unde tandem, ubi ad ſummum pervenit, caries Venerea fit incurabilis.

CCCLXX. Difficultas autem ſumma in carie curanda etiam inde pendet, quòd *Remedia* ipſi curandæ *convenientiſſima* ſæpenumerò *ſatis convenienter applicari, uſurpari non poſſint*.

CCCLXXI. Partes namq; oſſibus vicinæ *Membranæ, Tendines, Nervi*, & ſimiles ab *actuali Cauterio ſimul læduntur, & intolerabiles dolores patiuntur*. *Ab actuali cauterio partes vicinas lædi.*

CCCLXXII. *Augetur* autem idem malum, quando *ſæpiùs applicantur actualia illa Cauteria*, quæ una vice parùm præſtare ſolent, at ſæpius iteranda ſunt, ſi laudabilem effectum producere debeant. *Ac eo malū augeri.*

CCCLXXIII. Cætera *remedia* quæ *cariei conſumendæ aut tollendæ adhibentur*, vel *invalida ſunt nimis* ad quæſitum effectum producendum & illud venenum Venereum ſuperandum, vel, uti jam dictum, *non ſatis penetrare poſſunt* ad quævis loca, in quæ ſe inſinuavit prædictum *venenum venereum in aciditate acri conſiſtens ac penetrantiſſimum*.

CCCLXXIV. Quæcunque namq; hactenus obſervata ſunt quocunque modo *acidi acrimoniam debellare*, vel *ſalia ſunt lixiva*, tam *fixa*, quam *volatilia*, vel *ſpiritus volatiles*, vel *olea*, vel *aquea*, vel quædam ex prædictis *magis compoſita*. *Quænam acidi acrimoniam debellent.*

CCCLXXV. *Salia verò lixiva fixa*, quæ primaria ſunt acidi oppoſita & adverſaria, *pura & ſola* ſi fuerint, in ſuperficie hærebunt, nec aliquid laudabilis, magnive præſtabunt; ſin *Aquâ diluantur*, ſimul partem aliquam virium ſuarum amittent; ſi cum ſpiritu *volatili conjuncta fuerint*, penetrabunt quidem quaquaverſum faciliùs, operabuntur autem ſimul debiliùs; Si cum *oleo in ſaponem mutata* fuerint, debiliora ſunt reddita nec facilè ad interiora penetrabilia; quibus ſi *Aqua* accedat, ut diluantur & ulteriùs penetrare poſſint, reddentur ſimul magis inertia.

CCCLXXVI. Adeò ut inter omnia Venenum Venereum acido acre cariem producens corrigentia & emendantia remedia, poſt *cauterium actuale*, primus locus videatur aſſignando *Salibus volatilibus* utut ſatis debilibus ad tantum, & tam grave malum ſuperandum. *Poſt cauteriū actuale, ſalia volatilia eſſe aptum cariei oſſium remedium.*

CCCLXXVII. Non mirum proinde, *ſi tam rarò curetur caries oſſium notabilis lui venereæ accidens*, quin pleroſque ad mortem uſque comitetur. *Eam ad mortem pleroſq; comitari.*

CCCLXXVIII. Vera etenim ratio curandi eſt ut *Os infectum*, quoties tutò licet, *totum tollatur*, poſtquam *vix unquam ſiſti poteſt in ipſo caries*, aut *pars oſſis corrupta ſeparari a ſana*. *Os infectum totum tollendum.*

CCCLXXIX. Quod verò jam feci, *laudo* iterum *Salis volatilis uſum*, qui laudabilior erit, ſi quis *Salia volatilia plurium generum adornet, atque optima* quævis per *accuratam & attentam experientiam ſeligat*.

CCCLXXX. Uſurpantur quoque in oſſium carie curandâ *Tutia, Lithargyrium, Ceruſſa*, imò *guajacum*, in pulverem trita, & inſperſa; quæ omnia ſi quis accuratè examinarit, comperiet, eatenus juvare poſſe, quatenus acidum in ſe concentrant & ab Oſſibus allectum avertant, ne ulteriùs ſerpere ac ipſa corrumpere pergat. *Quænam præterea hic uſurpentur.*

CCCLXXXI. Hæc igitur ſunt blandiſſima curanda cariei remedia; proxima ſunt ſive media Salia tum volatilia, tum fixa, tanquam cauteria potentialia: potentiſſimum verò eſt cauterium actuale. Quorum ope niſi curari poſſit caries, habenda ipſa meritò pro incurabili. *Horum remediorum diverſitas.*

CCCLXXXII. Docuimus, excreſcere in variis partibus ſub membrana Oſſa inveſtiente, Perioſtio *Tuberoſitates* nonnunquam inſignes: quæ ſi Oſſa non multùm affecerint, curari ſolent Emplaſtris & Unguentis, Mercurialibus, imprimis univerſali curâ per ſalivationem. *Tophi qui curentur.*

CCCLXXXIII. Sin Oſſa infecerint, & materia Pituitoſa viſcidior illas conſtituat, vix curabuntur, niſi aperto Tumore, atque ſublato ſenſim humore viſcido, tum per Gummata Aromatica, tum cauſtica potentialia & actualia; perſeverando tandiu in

eo-

eorundem uſu, donec Os mundatum, & liberatum ab omni phlegmate Venereo obſervetur, atque tunc pergendo ad conſolidationem per remedia chirurgica vulgò nota.

Dolores moleſti curandi mitigantibus.

CCCLXXXIV. Diximus doloribus moleſtis & quidem noctu repetentibus, interdiù ferè ceſſantibus & quidem non in articulis, ſed loco Articulorum intermedio afficientibus teneri ac urgeri non infrequenter lue Venerea infectos: ad quorum mitigationem tum internis tum externis medicamentis uti poſſumus.

Tam externis.

CCCLXXXV. Inter externa præ aliis omnibus laudantur Unguenta Mercurialia; ut & fotus Guajacini, & Juniperini, &c.

Quam internis.

CCCLXXXVI. Inter interna cōmendatur præ cæteris Salſaparilla, & ejus Decoctum; Vix tamen aliquid efficitur abſque Opiatis medicamentis, quæ plurimùm hic præſtant ſi convenientibus uniuſcujuſque Ægri conſtitutioni miſturis addantur, atque circa veſperam recrudeſcente dolore uſurpentur.

CCCLXXXVII. Primarium tamen hîc eſt cura luis Univerſalis, cujus ope dolores illi ſenſim minuuntur, & tandem in totum tolluntur.

Capillorum defluviū quî curetur.

CCCLXXXVIII. *Capilli abradendi*, quando effluere incipiunt, qui ſponte ſolent abſoluta ritè cura univerſali renaſci: ut non opus ſit multa in ipſorum gratiam peragere.

Maculas poſt curam univerſalē ſpontè abire.

CCCLXXXIX. *Maculæ* ſponte abire ſolent poſt curam Univerſalem abſolutam; licèt poſſint citiùs tolli, ſi Decocto Guajaci & aliorum Aromaticorum ſuperiùs laudatorum foveantur.

Bubones venerei quomodo curandi.

CCCXC. Inter Venerea ſymptomata haud poſtremum locum obtinent *Bubones Venerei* dicti, quāvis poſtremo ferè loco ipſos examinaverimus.

Eorū maturāda ſuppuratio & apertio

CCCXCI. In horum Bubonum Venereorum curatione notant Practici, dandā eſſe operam, ut quantùm fieri poteſt, maturetur eorum ſuppuratio, & apertio.

Supp… quibu… move…

CCCXCII. Suppurationem promovere Emplaſtra cum Aromaticis Gummatibus parata, Diachylum magnum & ſimilia.

CCCXCIII. Quòd ſi & tunc ſegniùs procedat ſuppuratio, ſuadent cauterio potentiali feſtinare apertionem; quò eò alliciatur venenum; quod ego fieri puto, ne ad interiora pergat venenum in illo tumore exiſtens.

CCCXCIV. Laudo proinde id, quod experientia quotidiana docet eſſe optimum, licèt aliter forſan explicem utilitatem ex Medicamentorum uſu Ægris accedentem.

Condy… qui cur…

CCCXCV. Condylomata tum muliebri pudendo, tum in utriuſque ſexûs podice oborta, ut & Verrucæ in Membro virili erumpentes curantur, præter luis univerſalem curationem, per Medicamenta iis applicata Mercurialia acriora, ipſa conſumentia, cæteroſque ſpiritus acidos, Vitrioli, Sulphuris, & ſimiles.

Et qui…

CCCXCVI. Poſſunt ergo una ſpiritum illorum acidorum gutta tangi, & quidem toties, (at ſemel tantùm in die) donec corroſa ſint, & ſiccata decidant.

CCCXCVII. Conducit quoq; Aqua Plantaginis Roſarum ana ad libram unam cum Aluminis crudi & Mercurii ſublimati ana drachmis duabus, & in Vitro decocta, & poſt ſubſidentiam effuſa; ac linteo parti affectæ applicata.

Plura qui volet, conſulat Auctores practicos, ubi plurima inveniet, quæ conveniant: Neque nobis mens fuit ſingula hîc perſequi, verùm naturam veneni Venerei inveſtigare ac eruere, uti factum putamus, optantes, ut quæ hactenus protulimus, cedant ſuo tempore in multorum ægrorum commodum, & Medicorum commendationem.

Finis Tractatus Tertii.

TRACTATVS IV.

DE PHTHISI.

Phthiſis quomodo generetur.

I. INter affectus *Vlceri pulmonum*, &, qui huic ſupervenire ſolet, *totius corporis Marcori* anſam prębentes imprimis receſeri meretur *pleuritis*, quę quoties vel negligitur, vel aliàs non ſuppuratur abit in ſuppurationem; Pus autē non infrequenter in pectoris cavitare collectum conſtituit *Empyema* ab hoc verò Pure acri afficiuntur ſæpenumerò pulmones, atq; *Phthiſis* producitur, de qua nunc agere lubet.

Quid Phthiſeos nomine vulgo ſignificetur.

II. Sciendum autem, nos non omnem *Tabem*, at eam duntaxat, quæ *Pulmonis vlcus conſequitur*, *Phthiſeos* nomine intelligere, poſtquam in hac ſignificatione ſumi ſolet vulgò hæc vox apud Medicos.

Ejus ſymptomata.

III. Præter enim *Univerſi corporis contabeſcentiam* alia inſuper in Phthiſi obſervari ſolent ſymptomata ipſi peculiaria, *Tuſsis* putà *cum Puris excretione*, quibus accedit *Febris Hectica*, una ſcil. duabuſve poſt aſſumpta alimenta horis exacerbata.

Phthiſin abſque pleuritide oriri.

IV. Quoniam verò non tantùm poſt Pleuritidem verùm etiam ſine ipſa oritur Phthiſis lubet pluribus illum affectum ſecundùm varias ſuas cauſas examinare.

Ejus ſignum inſeparabile pus.

V. Cum autem *inſeparabile Phthiſeos ſignum* ſit *pus continuè Tuſſi excretum*, videndum, ex quibus & à quibus tale Pus produci queat, quod ad Tuſſiendum, ac ſe excernendum Pulmones irritare valet.

Quale illud pus ſit.

VI. Et 1. quidem obſervandum, Pus Phthiſicorum *non eſſe uniuſmodi*, ſed *valdè diverſum* ab ipſis excerni, rariùs quidem *album* ac *æquale*; frequentiùs *ſubflavum*, *videſcens*, *quandoque lividum*, *atrum*, *aut variegatum*, *conſiſtentiâ inæquali*; *fœtens*, *ac cum multifario Phlegmate miſtum*.

Ejus materia varia.

VII. Atque ex hac *Puris* varietate facilè patet, *Materiam ejuſdem* non rarò eſſe *variam*.

VIII. *Omnis* quidem *Puris materia* eſt *Sanguis*, ſed *non ſemper purus & ſincerus*, *verùm hic cum humoribus ad pulmones* per vaſa delatis, aut per fauces *delabentibus miſtus*.

Cauſa effi…

IX. Cum proindè *Sanguis neceſſariò concurrat ad Puris productionem*: Sanguis autem tum demum in Pus abeat, *quando extra ſua vaſa*, *Capillaria præſertim*, *ac Venas eſt effuſus*: quidquid huic Sanguinis in Pulmonibus effuſioni anſam præbere poteſt, id omne *Phthiſeos cauſa efficiens* eſſe poterit.

Pus aliun… etiam qua… a pulmone accedere.

X. Si quis præterea praxin Medicam conſulat, & ea, quæ quotidie Ægris accidunt, obſervet, comperiet non rarò *aliunde*, *quam à* Pulmone, *maximam Puris per Pulmones excreti partem accedere*, ac imprimis *poſt pleuritidem* in abſceſſum mutatam, vel *hanc*, *Anginamve*, aut ſecundùm Hippocratem (prout ipſum aliqui ſaltem ad literam interpretantur Auctores Recentiores) *Lethargum* quoque *conſequens Empyema*, quemadmodum id alibi docuimus.

Quando q… Phthiſi la… rare dicendus.

XI. *Phthiſis* proinde ſive *Vlcus pulmonum*, nunc erit *primarium ipſorum affectus*, quando in pulmone ipſo læſo generatur Pus; nunc *ſecundarius* tantum, quando aliunde ad Pulmones traducitur *Pus*, *à quo ipſi inquinantur*, inficiuntur, corrumpuntur, ſicque *in Vlcus abeunt*, atque tunc itidem Pus producunt: *neque enim priùs dicitur quis laborare Phthiſi*, *quam ipſe* Pulmo *in ipſo afficiatur*, *ulcere laboret*, *atque ex ſuo etiam Sanguine Pus producat*.

Primarii Phthiſin … fectus cauſæ variæ.

XII. *Primarii Pulmonum ad Phthiſin* producendam requiſiti *Affectus cauſæ variæ* obſervari ſolent; *proxi-*

ma

ma quidem eſt multifaria *Vaſorum apertio*, ſive illa fiat *Vulnere*, pungendo, cædendo, ſive fiat *rupturâ*, cadendo, vociferando, tuſſiendo, diſtendendo, ſive fiat *roſione*, ab humore acri; ſive fiat per *Diapedeſin*, exſudationem ob vaſa diſtenta & laxata; ſive quocunque alio modo. Difficile enim eſt, omnes cauſas externas, fortuitas præſertim, referre aut excogitare.

XIII. *Intereſt tamen ad curam* ritè inſtituendam, & non tantùm ad præcavendam *imminentem*, ſed inſuper ad ſuperandam Phthiſin præſentem ac urgentem *cauſas omnes proximas & remotas*, quemadmodum illæ ordine ſe conſequuntur, perſpectas habere.

XIV. Quiſquis enim novit atque expendit, à vociferatione putâ vehementi rumpi poſſe pulmonum vaſa, & inde Phthiſin produci, is & ſolicitus erit, ne ipſe hac ratione peccet, aut ſe conſcio alius: quin monebit quoſvis, ut ſibi caveant à ſimili noxâ.

XV. Quinimò ubi obſervabit Medicus, ex ſimili vociferatione in dolorem pectoris punctorium, aut ſanguinis ſputum incidiſſe aliquis conſilium à ſe petentem, rationem habebit ejus exactam, & mox allaborabit, ut dolor ille tollatur, & ſanguinis ſputum, conſolidato in tempore vaſe aperto, curetur. Sic enim præveniet malum facilè aliàs futurum. Cùm prudentis ſit prævenire mala, ne ab illis præveniatur.

XVI. Sed dicet aliquis, *quorſum ex ſanguinis ſputo quis ſibi metuat à Phthiſi*; poſtquam *ibi non ſtagnat, non in partis, & pulmonis putà, ſubſtantiam effunditur*, quin mox per aſperam *Arteriam excernitur* è corpore *ſanguis*?

XVII. Cui reſpondeo, 1. non ſemper immediatè conjungi aſperæ Arteriæ vaſa Pulmonis ſanguinea quin ſubinde aliquid ſubſtantiæ pulmonis intercedere, in quam aliquid cruoris, & imprimis pars ejus ſeroſa & acrior ingredi queat, & ipſam ſenſim exulcerare.

XVIII. Sed & reſpondeo 2. ipſum ſanguinem lateribus vaſorum apertorum adhærentem acrimoniam aliquam concipere, quæ Ulcus ſenſim pariat, & in ipſam pulmonum ſubſtantiam & parenchyma ſerpat.

XIX. Prudentis erit proinde, talia vel leviſſima incommoda nunquam negligere, quoniam ex illis neglectis lethalem Phthiſin ſæpenumerò ſuum ortum duxiſſe, nimis frequens incautos docuit Experientia.

XX. Quamvis autem *ſanguinis ſputum* ſæpiùs recurrens ſubſequi ſoleat frequenter Phthiſis, longè tamen *frequentiùs ſolet eadem ſupervenire peripneumoniæ, non ritè Ægrotorum Medicorumve culpâ curatæ*.

XX. *Ægrotorum culpâ non ritè curatur peripneumonia*, quoties ſeriùs ad ſe vocant Medicos, aut conſilia ipſorum optima negligũt ac ſuo lubitu medicamenta uſurpant, vel diætam inſtituunt noxiam, Aerem frigidum, aſperioremve non ſatis fugiendo, potum frigidum ſumendo, &c.

XXI. *Medicorum culpâ non ritè curatur peripneumonia*, quoties ipſi ex ſuo vel alieno præjudicio ipſam curare ſatagunt ſecundùm neſcio quod methodum generalem omnibus morbis accommodandam; quæ tamen nulla utilis excogitari poteſt ubique ſibi ſimilis; poſtquam pro re nata, hoc eſt, pro circumſtantiarum, Perſonæ, ætatis, ſexus, Anni temporis, aeris conſtitutionis, vitæ generis, & imprimis ſymptomatum præſertim vel inſtantium diverſitate omninò ſemper variari debet vera & Ægris profutura medendi Methodus.

XXIII. Quemadmodum enim omnibus Equis unum idemque aptari non poteſt Ephippium, ſic & omnibus morbis debitè curandis una eademque methodus conveniens excogitari nequit.

XXIV. *Peripneumoniæ* autem *faciliùs ſupervenire ſolet Phthiſis*, quoniam ubi hæc in abſceſſum abit, ulcus neceſſariò concurrit, quod niſi mundetur conſeſtim, ac mox conſolidetur, denuò Phthiſin producet.

XXV. Neque enim mox, ubi aliquod eſt in pulmonibus abſceſſu laborantibus Ulcus, Phthiſis quoque adeſt; at facilè ac brevi Phthiſin producet, nî quamprimùm curetur; unde ſi in ullo affectu, certè in hoc curando feſtinandum.

XXVI. Diſtinguendum proinde inter Ulcus recens, ac inveteratum in pulmonibus: nam ex protracto, nec mox curato ulcere Phthiſis ſenſim producitur. *Ex quali ulcere Phthiſis producatur.*

XXVII. Cauſa proinde Phthiſeos proxima eſt ulcus tamdiu in Pulmonibus hærens, vel ab ipſo cum febre lentâ corporis macies excitetur. *Cauſa Phthiſeos proxima*

XXVIII. Citiùs autem ab Ulcere pulmonum fœdo, & à materiâ acriori producto excitabitur Phthiſis, quàm ab Ulcere magis blando, & à materiâ minùs acri generato. *A quo ulcere citiùs producatur.*

XXIX. Inter *Cauſas* proinde *Pulmonum ulcus producentes* 1. loco debet poni *Peripneumonia*, Pulmonum ſcil. Inflammatio, *in abſceſſum tranſiens: aut Vomica*. *Cauſæ ulcus producentes. 1. Peripneumonia.*

XXX. 2. *Sanguinis ſputum* neglectum, nec in tempore curatum. *2. Sanguinis ſputum.*

XXXI. 3. *Humor acer, ac ſalſus ſive acidus à capite per fauces in aſperam Arteriam deſtillans*, & paulatim exedens atq; exulcerans tum dictam Arteriam, tum ipſam pulmonum ſubſtantiam. *3. Humor acer & ſalſus.*

XXXII. 4. *Humor Pituitoſus & Viſcidus* itidem à Capite, vel Faucibus in Arteriam aſperam deſcendens, ibidem adhærens, acriorque morâ factus, hinc ſimiliter; licet lentiùs, Pulmones exulcerans. *4. Humor pituitoſus, & viſcidus.*

XXXIII. *Pus acre ex latere in pleuritide, aut Thoracis cavitate in Empyemate in Pulmones admiſſum*, & ulcus in ipſis pariens. *5. Pus acre in pulmones admiſſum.*

XXXIV. Ubi autem cauſæ prædictæ incidunt in Pulmonem ex naturali ſuâ conſtitutione vitioſum, & ad Phthiſin vergentem, longè faciliùs, citiùſque idem malum contingit. *Quãdo citiùs producatur.*

XXXV. In quo autem *naturalis hæc ad Phthiſin cõſtituto conſiſtat*, meritò quæritur: cùm per experientiam admodum frequentem liquidò conſtet, *integras familias* obſervari *ad Phthiſin ita inclinantes*, ut pauci ex ipſis grave hoc effugiant malum. *In quo conſtitutio naturalis ad Phthiſin conſiſtat.*

XXXVI. Notum quidem, malum illud eſſe *hæreditarium*, à parentibus tranſire ad liberos; ſed in quonam illa diſpoſitio hæreditaria conſiſtat, non æquè notum. *Eſſe malum hæreditariũ.*

XXXVII. Neque enim loquimur hîc de *Vitioſa Thoracis conformatione*, tum *ab ortu* ſive nativitate quibuſdam propriâ, ſive *connatâ*; tum *poſt nativitatem* aliis ex caſu, contuſione, aliove infortunio accedente; at de *Conſtitutione pulmonum* aliarumve Partium *propriâ & hæreditariâ*, ob quam non tantùm proclives ſunt plures ejuſdem familiæ Liberi, utut bene aliàs habentes, at inſuper, ubi ad certam ætatem (in aliis enim citiùs, in aliis ſeriùs hoc malum ſe manifeſtare ſolet) pervenerunt, in Phthiſin ſubitò incidunt, & utplurimùm ipſâ extinguuntur.

XXXVIII. Ut autem faciliùs pateat, puto conſiderandum, *Humores ſingulos in corpore humano indies ſenſim mutari, & ſecundùm ætates notabiliter alterari*; ſed & *Partes ſolidas & Viſcera itidem notabilem mutationem pro ætatibus variis nanciſci*; quæ mutatio præſertim obſervatur in *Glandulis*, quarum aliquæ *minuuntur* ſenſim, dum aliæ *creſcunt & augentur* potius indies. *Cõtinua partium corporis mutatio.* *Et præcipuè glandularum*

XXXIX. Sic *Glandula Thymus*, in Fœtu valdè magna, plurimùm minuitur in Animalibus ſeneſcentibus. *Ut Glandula Thymi.*

XL. Peculiarem quoq; Pulmoni conſtitutionem contigiſſe, quæ cum ætate mutetur, Phthiſis, de qua nunc agimus, abundè docet; quamvis hactenus mihi non ſit poſſibile, illam Conſtitutionem Pulmonum mutatam certò deſcribere atque explicare. *Pulmonis cõſtitutio peculiaris in Phthiſi.*

XLI. Talem tamen oportet illam eſſe *pulmonum Conſtitutionem*, quæ tunc *faciliùs afficiatur, & patiatur ab humoribus in hac vel illa ætate magis dominantibus*. *Qualis.*

XLII. Interim ſi, quod imprimis verius mihi videtur, proponere licet, (quid nî liceat?) arbitror, *Diſpoſitionem illam ad Phthiſin* non tantùm *in partibus ſolidis* ac continentibus, ſed maximè *in fluidis ac contentis* quærendam & inveniendam. *Maximè in partibus fluidis quærẽda.*

XLIII.

Humoribus nempè variè mutatis.

XLIII. Prout namq; hi vel illi humores *pro ætate variâ nunc vel Acriores fiunt, vel obtuſiores*; ſic iidem modò hos, modò illos producunt affectus, & morbos; ab *humoribus* variè mutatis *proinde petenda* videtur *potiſſima ratio Phthiſeos Hominibus, cæterùm* quantùm dignoſcere licet, *ſanis obveniens abſque ullâ ſenſibus externis manifeſtâ causâ*.

Suſpicio Authoris de causa Phthiſeos hæreditaria.

XLIV. Obſervavi non ſemel, ad aſperæ Arteriæ latera *Glandulas* duas cum Teſtium Parenchymate affinitatem aliquam habentes, ac *Thyroideas* dictas, applicatas, ex quibus Succum aliquem in dictam Arteriam deferri ſuſpicor, qui ſi præter naturam acrior fiat, facili negotio ab ipſo afficientur pulmones; quin hic humor ſi ſecundùm ætatem variâ reddatur varius, ab ipſo in hæreditario malo magis adhuc immutato producetur forſan Phthiſis. Hanc meam conjecturam, & ſuſpicionem pro conjecturâ duntaxat & ſuſpicione haberi volo; quam idcirco tamen communico, ut ſi cui, quàm mihi, priùs contingat occaſio diligentiùs in hanc rem inquirendi, hoc fiat, & tantò citiùs veritas eruatur, & pateat.

XLV. Ut proinde his adhuc incertis ac incompertis miſſis ad cætera magis certa & nota pergamus, examinemus accuratiùs cauſas à me propoſitas Ulceris pulmonum.

A Peripneumonia aut Vomica Phthiſin oriri.

XLVI. Et 1. quidem à *Peripneumoniâ in abſceſſum tranſeunte*, aut *Vomicâ* in pulmone excitatâ Phthiſin facillimè exoriri poſſe, quis negabit, niſi qui imperitè ignoraverit, adeſſe in utroque caſu Ulcus in pulmone?

Non tamen ſemper.
Et quando.

XLVII. Non tamen ab omni *Ulcere* mox *Phthiſis* producitur, ſed ab ipſo *perdurante, nec in tempore curato*. Nam ſi Pus ex rupto Abſceſſu aut Vomicâ per aſperam arteriam excernatur, & Ulcus ibi exiſtens quamprimùm convenientibus medicamentis mundetur hic, & conſolidetur; nullum erit futuræ ac ſubſecuturæ Phthiſeos periculum; quemadmodùm è contrà, ſi ulcus illud ab Ægro negligatur, aut à Medico imperito perperam tractetur, mirum non eſt, ſi brevi ulteriùs ſerpat noxa & ſenſim ſubſecuturæ Phthiſeos ponantur fundamenta.

Non tantùm pulmonis ſubſtātiæ, ſed ſanguini purulentam materiam communicari.
Unde Febris Hectica, Tabes & Tuſſis.

XLVIII. Neque enim tantùm Pulmonum *ſubſtantia* magis magiſque *afficitur*, ſed inſuper aliquid *purulentæ materiæ Sanguini per Pulmones circulanti communicatur*, unde is ampliùs indies afficitur & inficitur, atque ad corpus ritè nutriendum ineptus redditur; hinc unà cum *Febre Hecticâ* dictâ *Univerſi corporis tales* conſequitur; dum ſimul *Tuſſi* excernitur Sanguinis ad partem Pulmonum affectam delati pars in *Pus* corrupta: quæ primaria ſunt Phthiſeos ſymptomata.

XLIX. Dixi non tantùm ex *Peripneumoniâ*, ſive inflammatione in Pulmonum parechymate excitatâ, in Abſceſſum mutata & ruptâ, ſed inſuper *ex Vomicâ* in pulmone excitatâ, & ruptâ excitari Phthiſin.

Vomica quid ſit aliis.

L. Explicandum proinde paucis, quid *per Vomicam* veniat intelligendum. Aliqui enim per Vomicam intelligunt *Sanguinem*; non in Pulmonum ſubſtantiam, ſed *in membraneam capſulam ſenſim effuſum, ibidem collectum, & tandem in Pus abeuntem*. Hoc quidem non auſim negare poſſe fieri, quamvis non meminerim, me tale quid unquam in ſectionibus obſervaſſe, aut aliquid, unde idem ſatis ſolidè poſſem deducere, ac concludere.

Quid Autori

LI. Ut proinde, quid obſervare contigerit, proferam, & quid mihi proinde *Vomica* ſit, candidè communicem: Vidi non ſemel *Glanduloſa in Pulmonibus Tubercula* minora vel majora, in quibus aliquando Pus varium contineri, ſectio manifeſtavit. Hæc proinde Tubercula ſenſim in pus abeuntia, & membranâ ſua tenui concluſa pro Vomicis habenda exiſtimo, *ab illis* ſaltem non infrequenter *Phthiſin ortum habere* deprehendi.

In Vomicis causa Phthiſeos hæreditaria.

LII. Quinimò *in hiſce Tuberculis*, ſi in re ullâ aliâ aliâ ſenſibus externis patente, *Diſpoſitionem illam ad Phthiſin familiis certis hæreditariam, lethalemque conſtituere non verebor*: Solent enim illa Tubercula cum ætate augeri, atque ſenſim ad ſuppurationem pergere.

LIII. Non poſſum me continere, quin hac occaſione data in Medicorum uni veritati addictorum gratiam pergam in conjecturis meis candidè communicandis. Ex his enim, aliiſque ſimilibus obſervationibus inveſtigans continentium æquè ac contentarum partium Uſum & Noxas; veni tandem in varias ſuſpiciones de Glandulis ſecundùm naturam minimis & oculorum aciem tunc fugientibus, nec niſi, ubi præter naturam aliquantò ſunt factæ grandiores, viſui ſe offerentibus per univerſa corporis noſtri Viſcera & Carnes diſtributis.

Auth jectura Gland cundùm tura m mis, ſe ter na factis diori

In plex roeide.
In Pul
In var tibus.

LIV. Hiſce conjecturis, atq; cogitationibus meis anſam dederunt primò *Glandulæ in plexu Choroeide* non niſi in ſtatu præternaturali obſervabiles, tunc autem ad inſignem magnitudinem, piſi putà majuſculi, nonnunquam aſcendentes. 2. *Memoratæ modò in Pulmone Glandulæ* ſive Tubercula Glanduloſa. 3. *Glandulæ in variis corporis partibus manifeſtæ in ſtrumoſa vel ſcrophuloſa conſtitutione*; adeò ut tunc non tantū ſati exiguæ in Meſenterio, & colli lateribus ſecundùm naturam apparentes in magnitudinem ac duritiem prodigioſam excreſcant, ſed inſuper infinitæ penè aliàs ignotæ tum ſeſe manifeſtent; & quidem omnes conglobatæ, non item conglomeratæ; quas integras & ſalvas permanere obſervavimus, licet conglobatæ ipſis adnatæ plurimùm eſſent vitiatæ.

Diſtinc glandu in cong tas & merata.

LV. Unde ut hoc quoq; in tranſitu referam, patet non, ut aliquid novi ac cæterùm inutilis propoſuiſſe viderer, ſed uti rem veram, in ſe proinde antiquam & perutilem, candidis, boniſq; communicatam, diſtinxiſſe me primarias & frequentiſſimas humani corporis Glandulas *in conglobatas*, & *conglomeratas*. Quam diſtinctionem dum aliqui Scioli quidem, reverâ tamen rerum ipſarum ignari, imperitè ac inſcitè carpunt ac criminantur, invidiam ſuam & maledicendi ſtudium teſtantur.

Glandi ſtatu n adeſſe ſum fu

LVI. Ex obſervatis prænominatis in morbidâ corporis conſtitutione Glandulis, judicavi, adeſſe ipſas quidem in ſtatu naturali, ſed eſſe tàm exiles, ut viſum fugiant; quemadmodùm vaſa capillaria in Tunicâ oculorum adnatâ tàm ſunt exilia, ut non videantur, niſi ubi præter naturam in ipſis ſtagnans ſanguis eadem diſtendat, & tunc inſtar fibrillarum rubearum viſenda exponat.

LVII. Uti proinde nemo, qui in oculorum inflammatione vidit ſemel iſta Vaſa, illa negabit adeſſe, licet poſteà eadem non videat ampliùs, ita qui ſemel aut ſæpiùs in ſtatu præternaturali & circa plexum Choroeidem, & in Pulmonibus, & alibi obſervavit Glandulas prænominatas, præter omnem rationem denegaret eaſdem, quamvis perexiguas in ſtatu ſano.

Et eſſe in omni corpori tibus.
Et Lym ab illis duci.
Cauſam riorum rum ma

LVIII. Quòd ſi tales ſint ubique forſan, hoc eſt, in omnibus omninò corporis partibus, & Parenchymatibus ſive Carnibus Glandulæ conglobatæ exiles nonne ab illis producetur Lympha, quæ in ſtatu præternaturali, ob Aeris præſertim, Alimentorum, animi affectuum, mœroris præſertim, errata evadat vel acrior, vel viſcidior; ſicque multorum affectuum, Dolorum, Laſſitudinum & ſimilium malorum exiſtat cauſa: quam ignoramus plerumque, unde illam nos deducere oporteat.

In Glan pulmoni diſpoſitio Phthiſin reditari

LIX. Quemadmodum igitur in *Glandulis Pulmonum ſecundùm naturam imperceptibilibus, præter naturam verò ſenſim auctis* & conſpicuis *Vomicas* excitari obſervavimus, ſic *in iiſdem Diſpoſitionem hæreditariam ad Phthyſin* forſan quærendam, inveniendamq; ſuſpicamur.

A ſang ſputo P ſin oriri

LX. Inter cauſas Ulceris Pulmonum propoſuimus 2. *Sanguinis ſputum*: aut neglectum ab Ægris, aut non ritè curatum à Medicis.

Ulcus q do produ tur.

LXI. Ulcus autem tunc produci arbitror, quatenus aliquid ſanguinis effuſi, & continuè allabentis Vaſis rupturæ adhærens, & acrimoniam acquirens partes vicinas ſenſim rodit, donec ulcus evadat; quo indies aucto & ſordidiore facto Phthiſis neceſſariò conſequitur, dum puris aliqua pars ſanguini communicata eundem inficit; & tum ad partes omnes nutriendas, tum ad Humores alios omnes producendos ineptum reddit; quemadmodum jam dictum.

LXII.

…rrhis …el aci- …thiſin

LXII. Ulcus Pulmonum diximus 3. habere ortū à *Catarrhis ſalſis vel acidis*, à capite in aſperam arteriam delabentibus; à quibus corroditur aliàs quidem citiùs, aliàs verò ſeriùs membrana ejus interior, mox & ejus ſubſtantia, donec ſenſim pertingat in ipſum Pulmonum parenchyma, & ibidem Ulcus pariat eò magis noxium & periculoſum, quò acrior exiſtit diſtillans eò humor.

…à ca- …viſci- …pitui-

LXIII. Docuimus 4. à *Catarrhis craſſis, viſcidis & pituitoſis*, produci quoque poſſe Pulmonum Ulcus, quatenus iidem in Tracheâ Arteriâ hærentes, ſenſim acrimoniam itidem nanciſcuntur, atq; tunc demum ulcus excitant.

…orum ali- …con-

LXIV. Sed non rarò concurrunt geminæ iſtæ catarrhorum ſpecies, redduntque malum curatu tantò difficilius, quòd non pauca alterutri convenientia remedia noxia ſint alteri.

…dam ab …mate, pleu-

LXV. Diximus tandem 5. *Pus aut ex latere, aut ex pectoris cavitate in pulmones tranſſumptum* eidem Ulceri anſam prebere, quatenus acrius lentiuſque factum & hinc inde in Pulmonibus hærens ipſos erodit, & in Ulcus mutat.

LXVI. Arbitror autem, faciliùs ac frequentiùs à Pure in Thoracis cavitate collecto, adeòque ab Empyemate, quàm à Pure in latere confecto, adeòque à Pleuritide produci Phthiſin: quoniam Pus illud in Thoracis cavitate collectum cæteris paribus acrius exiſtit, quàm illud, quod in Pleuritidis abſceſſu nuper rupto transfertur in pulmones.

LXVII. Sive enim ex Pleuritide, ſive ex Angina, ſive fortaſſis ex lethargo generetur aut oriatur Empyema, Pus illud aliquando hærebit in pectoris cavitate, antequam tranſſumatur in Pulmones; morâ autem fiet neceſſariò acrius, ac proinde quàm priùs nocentius, & ad Ulcus in Pulmone producendum aptius. Ab Empyematis enim pure faciliùs excitabitur Phthiſis, quàm à pure in Pleuritide ex latere immediatè in Pulmones tranſlato.

LXVIII. Poteſt tamen accidere, ut in uno homine Empyemate laborante Pus minùs acre colligatur in Thoracis cavitate, quàm in alio homine pleuritide ſolâ in abſceſſum mutatâ: idcircò addidi *cæteris paribus*. Nam in hoc eodem homine acre Pus in Pleuritidis abſceſſu habente, ſi tranſeat malum in Empyema, Pus illud in Thoracis cavitate collectū fiet adhuc acrius, quàm priùs erat: atque ſic & tunc quoque ejuſdem homini Empyici Pus acrius erit, quàm erat, dùm tantùm eſſet pleuriticus.

…ſis à …gio.

LXIX. Atque hæ fuerunt Ulceris in Pulmonibus in Phthiſin excitandam requiſiti cauſæ antecedentes Prȩter quas *Contagii* quoque fit 6. apud Authores Medicos mentio, quatenus exſpiratus a Phthiſicis Aer, ore, naribuſq; propiùs admotis excipitur & inſpiratur, a quo miaſmata fœtida & acria continente alii, Conſanguinei preſertim, afficiantur, inficiantur, & tandem in morbū ſimilem, Phthiſin prolabantur.

…libus cō- …ut.

LXX. Et certè, ſi quis experientiam conſulat, & accuratè obſervat, quæ Adſtantibus, & Conſanguineis tenerioribus ac junioribus contingere ſoleant, comperiet id eſſe nimis verum; quocirca meritò adhortantur & monent adſtantes tales & imprimis cōſanguineos Medici, ut ab exſpirato Phthiſicorū halitu ſibi ſedulò caveant: à quo ego illos præſertim affici ſuſpicor, quia non ȩquè omnes affici deprehenduntur, in quibus eſt vel minima ad Phthiſin diſpoſitio naturalis, quam paulò ante, ſi quid conjecturâ probabili aſſequi potui, dixi me nunc quærere in Glandulis minimis ſecundùm naturam in Pulmonibus imperceptibilibus, nec niſi, ubi prȩter naturam intumeſcunt, conſpicuis: ubi ſcil. ab humore viſcidiore obſidentur, à quo ſenſim magis magiſq; in ipſis collecto in molem majorem expanduntur, tuncq; viſui & tactui exponuntur.

LXXI. In quibus proinde aut ex conſtitutione nativâ, aut à frigore externo, aut ab alimentis pravis & pituitoſis, aut ab animi mœrore, aut a ſæpiùs redeunte cum gravedine Tuſſi, aut a pluribus cauſis concurrentibus præter naturam augeri cȩperunt hæ Glandulæ; in iis faciliùs halitus Phthiſicorum ſimile malum excitabit.

LXXII. Quæ verò magis antecedentes ſunt prædictarum cauſarum, Inflammationis, ſanguinis ſputi, Catarrhorum tum acrium, tum viſcidorum, cauſæ, iſtæ ex peculiari affectuum iſtorum Tractatione peti poſſunt ac debent; ſufficit enim nobis hic illam conſiderare, quatenus Ulceris in Pulmone perſeverantis, adeoq; Phthiſeos cauſæ eſſe poſſunt.

Phthiſeos ſigna, & quidē inſtantis conſideranda.

LXXIII. Quoniā Medici pleriq; cenſent, Phthiſin curari tantùm poſſe in ſuo principio, non item, ubi jam eſt inveterata & confirmata, meritò non tātùm de Phthiſeos præſentis, atque incipientis, aut confirmatæ, ſed inſuper de ipſius inſtantis vel facilè futuræ ſignis ſolliciti ſunt omnes, qui ex arte allaborant ſuis Ægris facere Medicinam.

Phthiſeos cōſummatæ & incurabilis ſigna.

LXXIV. Proferemus autem *conſummatæ* atque ideò pro deſperatâ & incurabili habitæ *Phthiſeos ſigna*. Illa enim ſunt 1. *Corporis univerſi macies, pallor & languor*. 2. *Tuſſis moleſta cum puris excretione*; ideòque *Reſpiratio quoque difficilis*. 3. *Febris lenta hectica*, unâ putâ duabuſve poſt aſſumpta alimenta horis exacerbata. Quibus præſentibus & obſervatis de Phthiſeos gravi præſentiâ judicare norunt ipſi plebeji.

Signa Phthiſeos incipientis.

LXXV. Incipientis autem Phthiſeos ſigna ſunt 1. *Tuſſis Peripneumoniam* præcedentem, aut *Pleuritidem*, aut *Empyema* diutiùs perſeverans; cùm puris excretione. 2. *Febris lenta* continua. 3. *Corporis extenuatio* cum *Appetitu dejecto, viribuſque proſtratis*, nec ab aſſumpto quidem alimento recreatis ac refocillatis.

LXXVI. Aut *Tuſſis* itidem *poſt Sanguinis ſputum permanens*, cum aliqua *Puris, purulentæve materiæ, aut Sanguinis* quoque *excretione*; concurrentibus prædictis, *Febre* atque *Appetitu cum viribus proſtrato*.

LXXVII. Aut itidem *perſeverans cum catarrho acri, viſcidove, vel utroque Tuſſis*, accedentibus *Febre lentâ continuâ, corporiſque extenuatione*, & imprimis obſervato aliquo *in excretis pure vel ſanguine*.

LXXVIII. Aut obſervata in *Conſanguineis, vel valdè amicis* alicui ex Phthiſi defuncto familiariùs adſtantibus, vel miniſtrantibus *Tuſſicula* cum *corporis extenuatione, ac febriculâ* conjuncta.

LXXIX. Quoties namque memorata obſervantur ſigna, non eſt ampliùs de incipiente jam Phthiſi dubitandum, nec in ejus curâ procraſtinandum, quoniam vel minima hîc mora notatur multùm noxia.

Signa Phthiſeos imminētis.

LXXX. *Imminentis* denique atque *facilè obventuræ Phthiſeos ſigna* ſunt *Tuſſis quævis diutiùs perſeverans, graviter affligens, aut ſæpiùs repetens*; imprimis *ab humore acri à Capite* delabente; ab hoc enim facilè corroditur Aſperæ arteriæ tunica, ſicque ulcus producitur.

Tuſſis gravis quænam mala producat.

LXXXI. A quâvis autem Tuſſi gravi concutitur vehementer corpus univerſum una cum Pulmone, in quo idcircò Vas ſubinde rumpitur, unde a ſuperveniente tunc ſanguinis ſputo, non ita difficulter conſequitur Ulcus, hinc & Phthiſis, quemadmodum id docuimus in ſuperioribus.

Unde non negligenda.

LXXXII. Peſſimè proinde ſibi conſulunt pleriq; in his regionibus dum Tuſſes ſuas & diuturnas & graves utplurimùm negligunt, aut Empiricorum potiùs quam Medicorum conſiliis utuntur: quamvis, ut, quod res eſt, addam, plurimi Medici culpandi veniant, quòd tam negligentes ſint in Tuſſium quoad cauſas ſuas hinc & curandi modos aptiſſimos diverſiſſimarum examine inſtituendo, ac medelâ ritè formandâ, dum unâ eâdemque methodo tractare ſolent pleroſque, atque infelici proinde curatione Artem ac ſe ipſos ludibrio aliorum exponere

Quid obſervandum in ejus cura.

LXXXIII. Quiſquis proinde debitè volet curare Tuſſientes, neceſſe habebit, in unaquaque ſpecie cauſarum omnium ſyndromen ac connexionē priùs diligenter examinare atque eruere, hinc pro ipſarum, & ſymptomatum aliorum comitantium diverſitate medendi methodum convenientem inſtituere, atque Ægris ſuis probè inſerviendo, Medici periti nomen & famam certò ſibi comparare.

Phthiſin eſſe malum plerũque lethale.

LXXXIV. Periculoſum ac plerumque lethale malum eſſe Phthiſin, non tam è primariorum Medicorum teſtimoniis notum, quam quotidiana Experientiâ: qua conſtat, admodùm rarò curari Phthiſicos, nec ferè, niſi ubi altas non egit hoc malum radices.

Quænam Phthiſis valdè periculoſa.

LXXXV. Imprimis valde periculoſa eſt Phthiſis ex humorum acrimoniâ propria orta, ſive illa fuerit ſalſa ſive acida.

LXXXVI. Plura eventum malum vel bonum præmonſtrantia ſigna tum apud Hippocratem, tum apud alios Practicos legere eſt; quorum quædam tamen hîc attingere, atque paucis explicare non nocebit.

Eius prognoſtica. 1. Sputum album, æquale, uni color.

LXXXVII. Inſignis eſt de convalituris Hippocratis Prædictio, lib. 2. προῤῥητικῶν pag. m. 91. poſita. Ubi docet 1. *eum, qui probè volet levari, debere ſputum album, æquale, uni color, ac nullâ pituitâ commixtum Tuſſi facilè rejicere.*

Crudum.

LXXXVIII. Omne namque ſputum, quod *album* non exiſtit, pro crudo habetur, non autem cocto; ac proinde noxium, nec laudabile cenſendum.

LXXXIX. Idem ſi commodum ſit futurum *æquale* ſit oportet; quod ſignum perfectæ coctionis, quemadmodùm inæquale imperfectæ, ideoque illaudabilis.

Diverſi coloris.

XC. *Unius Coloris* requiritur idem ſputum, quoniam diverſitas arguit humorum diverſorum confluxum, & quidem non ſe mutuò temperantium, ſed in ſuâ intemperie noxiâ quodammodo ſaltem permanentium.

Pituita deſtitutum.

XCI. Requiritur idem ſputum ἀφλέγματον pituita deſtitutum & liberum; pituita enim admixta teſtatur novos à Capite depluere ad Pulmones Catarrhos, à quibus ſemper erit novi mali origo, aut præſentis continuatio.

Tuſſi facilè ejectum.

XCII. Illud idem ſputum debet *Tuſſi reiici facilè*; quo patet, ipſum non eſſe valdè viſcidum, quin omnem viſciditatem noxiam eſſe ſeparatam: præſente namque viſciditate, adheret Ulceri arctiùs ſputum, nec niſi majore conamine poteſt ipſum excerni, unde vehementiùs tuſſiunt Ægri, ipſumque ulcus in curatione ſuâ impeditur, quin perſeverante puris viſciditate nunquam curabitur.

XCIII. Hinc patet, plurima in ipſo ſputo requiri, ut ſit laudabile.

2. Quod à capite defluit verti debere ad Nares.

XCIV. 2. Ut Curationis ſpes adſit, vult Hippocrates, *ut id, quod à capite defluit, vertatur ad nares*: & quidem ob rationem modò datam, ne ſcilicet ad pulmones diſtillans, Phthiſin foveat, aut novam pariat. Unde alibi, lib. 2. de Morb. jubet naribus admovere Medicamenta humores eò allicientia, & quamvis ipſa non mox eò alliciant humores, ſeroſos præſertim & Salſos, vult Medicum perſeverare in eorum uſu, quò tandem ſaltem eo deducatur humor peccans & pulmonum ulcus acturus, foturus, aut renovaturus.

3. Ægrum non debere febricitare.

XCV. Requirit 3. Hippocrates, *ut Æger non febricitet*: nam præſente ac permanente Febre minuitur Curationis ſpes, ſive Febris ab ipſo ulcere, cùm ſit illa omnium peſſima; ſive à catarrho habeat ortum, quæ non poteſt non impedire curam, vitiatis aliis quoque in corpore humoribus; ſive quævis alia febris accidat, unde itidem Ulceris curatio impeditur.

4. Non impediri cibos.

XCVI. Vult 4. idem Hippocrates, *non impediri Cibos*, vel quoad *aſſumptionem*, vel quoad ſui *Chylificationem*, nam ſive appetitus & fames vitietur, ſive aſſumpta Alimenta non ritè fermententur, fieri nequit, quin ſimul ſanguis adſit aut producatur vitioſus, à quo neceſſariò damnum patietur Ulcus in Pulmonibus exiſtens.

5. Ægro non ſitiendum.

XCVII. Optat 5. Hippocrates, *ut Æger non ſitiat*. Sitis enim aut humoris Acris præſentiam, aut æſtum denotat in Corpore, unde noxa expectanda neceſſariò, ut & à potu liberaliùs fortè tunc aſſumpto.

6. Alvũ debere ſingulis diebus dejicere.

XCVIII. Deſiderat 6. Hippocrates, *ut Alvus ſingulis diebus dejiciat*; nihil namque commodi expectari poteſt ab Alvo adſtrictiore, utpote humoris viſciditatem ut plurimùm conſequente.

7. ... ta aſſi... cõu...

XCIX. Non vult tamen idcircò Alvi fluxum plerumque valdè noxium, & tandem lethalem; quin. 7. cupit *excrementa dura & aſſumptis convenientia*, tum ratione quantitatis, tum ratione qualitatis Duriora enim excrementa teſtantur Fermentationis, Secretioniſque Chyli perfectionem, dummodò quotidie excernantur. Reſpondere autem debent & quantitati & qualitati aſſumptorum; unde aliàs quidem copioſiora, aliàs pauciora, aliàs molliora, aliàs fluidiora erunt Alvi excrementa.

8. ... non ... nua...

C. Pergit Hippocrates, & deſiderat 8. *Hominem non evadere Tenuem, hoc eſt, non extenuari, atque macileſcere*; verùm habitu ſatis pleno, inregro & carnoſo permanere: quod ſignum certum exiſtit Tabis nondum præſentis: Hâc autem præſente difficiliùs curantur & evadunt Ægri.

9. ... quac... & bi...

CI. Requirit 9. Hippocrates, *ut pectus id confirmet & probet*, exiſtens ſc. *quadratum & hirſutum*. Illud enim habetur pro innati roboris ſigno: facilius certè ſuperatur Phthiſis ab eo, cujus conſtitutio naturalis eſt firma & robuſta, quàm ab eo, qui eſt infirmus & debilis.

10. C... enſif... exig... valde ſa.

CII. Vult denique 10. Hippocrates, ut in tali homine *Cartilago* enſiformis dicta ſit *exigua & valdè carnoſa*. Ubi enim grandis apparet, atque carne deſtituta ſignum eſt Maciei, quæ tam naturalis, quàm cum morbo adveniens noxia ſemper exiſtit: uti contra Caro firma & multa ſignum eſt roboris connati.

Prog... de b... even...

CIII. Tandem concludit Hippocrates, *Illum in quo hæc omnia occurrent, maximè futurum ſuperſtitem*; quemadmodùm contrà *exitio maximè vicinum, in quo eorundem nullum reperitur*. Quò namque plura ſalutis ſigna concurrunt ſimul, eò major convaleſcentiæ ſpes affulget; quò pauciora, eò minor.

De... event...

CIV. Poſtquam hoc Hippocratis de bono eventu loquens prognoſticum explicuimus, libet, quoque aliud ejuſdem de *malo eventu* exponere, quod habetur *lib. 2. de Morbis* pag. m. 477.

CV. *Si cui ex Pulmonis vitio tabeſcenti & Phthiſico Capilli ex capite defluant, caputque velut ex morbo nudetur, & ſuper prunas expuenti ſputum graviter Oleat, hunc intra breve tempus & quidem ex Alvi profluvio periturum aſſerito. Ubi enim* (hujus affecti rationem addit Hippocrates) *jam Pus circa Cor computruit, id prunis impoſitum nidorem exhalat, & ind incaleſcens Cerebrum ſalſuginem emittit, quæ Alvum ciet; cujus rei indicium eſt, quòd Capilli ex Capite defluunt*. Talem autem monet *non eſſe curandum*, ſed prognoſtico dato relinquendum.

CVI. In hunc planè ſenſum ſunt Aph. 11. & 13. lib. 5. *Qui tabe vexantur, ſi ſputum, quod extuſſiunt, carbonibus injectum olet graviter, & Capilli a capite defluunt lethale. & Quibus per tabem Capilli defluunt à Capite, ij fluxione Alvi ſuperveniente moriuntur*; quò etiam ſpectat Aph. 16. lib. 7.

CVII. Duo autem in horum Hippocratis Dictorum examine ſunt expendenda, primò res ipſa, ſecundò ratio ejuſdem.

CVIII. Rem ipſam quod attinet, illam ipſe, utpote in praxi verſatiſſimus, ab experientia multiplici deſumpſit, &, quemadmodùm cætera ſua omnia, bonâ fide poſteris communicavit.

CIX. Vera proinde eſſe illa, quæ de malo ac lethali Phthiſicorum eventu refert Hippocrates, confirmat quotidiana Experientia, idcircò majoris facienda.

Tria Phthiſeos lethalis ſigna.

CX. Tria autem hîc proponit Hippocrates Phthiſeos lethalis ſigna notabilia, quorum primum eſt *Capillorum effluvium, Capitiſque inde conſequens denudatio*. Secundum eſt *fœtor & gravis odor ſputi in prunas conjecti*. Tertium eſt *Alvi fluxus ſuperveniens*, atque Ægrum brevi occidens; quod fieri aſſerit lib. 7. Aph. 16. *quando ſputum retinetur, nec ampliùs prodit*.

CXI. Atque Medico quidem ſufficit, hæc obſervaſſe,

vaſſe, ut eventum prædicat, licet nullam illius ratione cognoſcat vel promat. Longè autem glorioſius, quin inſuper gratius eſt Medico, Cauſas quoque talis effectûs & eventûs triſtis cognoſcere, quàm empiricè duntaxat illud pronunciare.

cau-

CXII. Quòd Ergò hic & alibi fecit Hippocrates, omnes quoque Medicos decet, Cauſas Effectuum omnium tandiu inveſtigare, donec illas invenerint, quò exinde illas aliis quoque in commune bonum Hippocratis exemplo communicare poſſint.

ſetu- auſæ.

CXIII. Ut proinde Hippocratem ſequamur, cenſet ipſe, *Puris prunis injecti fœtorem* conſequi *ejuſdem circa Cor exiſtentis contingentem putredinem*. Quibus verbis (meo ſaltem judicio) innuit, Pus degenerare à primâ ſuâ conſtitutione laudabili, de quâ egimus in ſuperioribus, atque novam putredinem concepiſſe, unde non tantùm, ubi prunis injicitur, fœtorem exhalat, ſed etiam non accenſum adſtantibus, ipſiſque ægris fœtet: de quo idem Hippocrates in eodem textu refert, *ægros deteſtari ſputum ſuum in ore contentum, excreandumque;* dubio procul ob fœtorem valdè moleſtum, de quo non ſemel audivi conquerentes Phthiſicos, & ob iſtum fœtorem nauſeantes, ac de Animi deliquio ſibi nonnunquam metuentes.

CXIV. Pus certè laudabile æquale eſt, album, unicolor, minimè fœtens, &c. idem verò aut morâ, aut quâvis aliâ de cauſâ denuò mutatum & putreſcens, cùm pinguedinis alicujus fit quoque particeps, fœtorem inde exſurgere, atque imprimis, ubi prunis imponitur, quis mirabitur, niſi omnium putrefactionum ignarus? ſed inſuper idem pus putreſcens Acrimoniam ſolet nanciſci, ſolutis putâ pinguedinis ſalſam puris portionem demulcentis vinculis.

ſi laxæ capillo- deſluvii

CXV. Arbitrari autem videtur Hippocrates, ab illo putreſcente circa Cor pure *incaleſcere Cerebrum*, atque illum præternaturalem Cerebri Calorem cauſam eſſe *Salſuginis Alvum cientis*: quemadmodùm ejuſdem Caloris Cerebri pæternaturalis *ſignum*, adeòque Effectum, *Capillorum defluvium*.

s lenta

CXVI. Utique à pure in pulmonibus, ergò circa Cor, putreſcente, atque Sanguini communicato Febrem continuam & lentam quocunque demum modo excitari, nemo forſan negabit: Eundem Sanguinem, imprimis ubi poſt ſumptum alimentum exacerbatur febris, ſursùm propulſum in *Malis & Genis* Ruborem producere, omnibus eſſe poteſt notiſſimum, quòd in eodem textu innuiſſe videtur Hippocrates, dum inter Phthiſeos ſigna refert τὰ κοῖλα vel τὰ μῆλα ἐρυθρὰ, Cavitates oculorum, vel potiùs malarum rubentes.

rum & rum ru- nde.

CXVII. Eundem Sanguinem ad Cerebrum quoque deferri, quis ibit inficias; In cerebro proinde vitiabitur itidem omnis Functio à Sanguine effluente ullo modo pendens.

rebri in- eries & humoris uctio

CXVIII. Narium autem mucum conſequi aliquam ſimilem in Cerebro Functionem, non puto aliquem rei attentum negaturum, atque ab eadem vitiata ortum habere Gravedinem, Coryzam, Raucedinem, Tuſſim & plura has conſequentia mala, puto eſſe notiſſimum. Quòd ſi à præcedenti Gravedine oriatur ferè ſemper humoris ſalſi & ſubacidi deſcenſus ac diſtillatio ad nares & fauces; quid mirum ſi à Phthiſi talium humorum catarrhum ſubſequente foveatur illa in Cerebro exiſtens Intemperies, adeòque promoveatur ſimilis humoris ſalſi productio.

CXIX. An verò *Salſi catarrhi productio* Calori adſcribenda ſit aucto, & *Cerebro incaleſcenti*, quemadmodùm loquitur Hippocrates, dubito; nec facilè illi ſubſcribam, niſi modus, quo calor tantùm auctus id præſtare queat, clarè ac diſtinctè mihi explicetur.

vedo un- riatur.

CXX. Id quidem notum per experientiam multiplicem & quotidianam, ſi quis aut Solis, aut Ignis, aut Balnei æſtu, aut corporis motu, aut potûs potentioris uſu liberaliore, aut quovis alio modo valdè incaluerit, atque imprimis circa caput, quod multis familiare eſt, ſudor eruperit, hinc ſe ſubito frigori externo expoſuerit; ſupervenire facillimè ac ſæpenumerò Gravedinem: ad quam præcedentem calorem, ac ſubſequens Frigus concurrere notum. Nec puto unquam à ſolo calore obſervatam ortam Gravedinem; quamvis à ſolo Frigore graviore ac rigidiore productæ putem poſſe plura proferri exempla, & imprimis flante Boreâ.

CXXI. Quæritur proinde meritò, ſi per Gravedinem producantur in Cerebro, Cerebrive Glandulis humores Salſi, & Gravedo nulla producatur, niſi concurrente ſaltem aliquo Frigore externo, quomodò à ſolo Cerebro incaleſcente poſſit deduci Salſi humoris ſive ſalſuginis in ipſo productio?

Salſi humoris productio non à cerebro duntaxat incaleſcente.

CXXII. Non dico a Cerebro duntaxat incaleſcente non poſſe produci in ipſo ſalſuginem, ſed profiteor, me illum modum necdum aſſequi poſſe; quiſquis igitur, ut Hippocratem illuſtret, modum illum proponet, non parùm me devinciet; me inquam, qui maximi facio Hippocratem, nec niſi argumentis urgentiſſimis coactus, velim ab ipſo diſſentire; memor tamen Aurei dicti Ariſtotelis, aſſerentis Amicum quidem ſibi eſſe Socratem, Amicum Platonem, ſed magis amicam Veritatem.

CXXIII. Id & nos quoque decet, qui veritati uni ſtudemus, nec facilè, à gravium Auctorum ſententiis abire debemus.

Tria memorata lethalis Phthiſeos ſigna non ſemper habere locum.

CXXIV. Cùm proinde Hippocratis mentem non ſatis poſſim aſſequi, meam ſaltem hîc proponam & exponam. Cenſeo igitur *non in omni Phthiſi* habere locum hæc ſigna ab Hippocrate propoſita, *ſed in eâ præſertim, quæ à Salſo & Acri Catarrho habuit ortum, hunc ſaltem Catarrhum habuit comitem, aut ſupervenientem*. Nil enim impedit, Ægrum quâcumque aliâ de cauſâ ad Phthiſin vergentem corripi poſſe Gravedine ob commiſſos in prædictis rebus nonnaturalibus errores.

In qua Phthiſi locum habeant.

CXXV. In quibus igitur Phthiſicis præceſſit aut ſucceſſit Gravedo & Catarrhus Salſus, in iis puto Sanguinem univerſum reddi Acriorem, hinc univerſos Corporis hactenus Acriores.

CXXVI. Præter autem Sanguinis à Pure ipſi communicato ortam ad nutriendum corpus ineptitudinem, concurrit in caſu memorato Salſedo illam magis augens.

Capillorum defluvium unde.

CXXVII. Quòd ſi corporis partes omnes ſenſim conficiantur, macerentur, macreſcant, & contabeſcant Sanguinis minùs laudabilis culpâ, mirum non eſt, ſi capilli quoque nutrimento ſuo deſtituti decidant, imprimis, ubi affectum eſt ſimul Caput Gravedine licet leviſſima, ob quam interim Catarrhi Salſi continuè delabuntur ad partes inferiores.

Alvi fluxus unde.

CXXVIII. Hi autem Catarrhi Salſi non tantùm ad Pulmones, ſed ad Ventriculum quoque atque Inteſtina defluunt; quin Maſſam Sanguineam inficientes, quemadmodùm cæteros humores, ſic Bilem quoque vitiant, & nimis Salſam præſtant: unde *duobus modis Alvi fluxum promoveri* autumo, 1. quatenus ſcilicet *ipſi humores Salſi per Ventriculum deferuntur ad Inteſtina, ibidemque Pituitæ*, Bili, Succoque Pancreatico confunduntur, ipſorumque functionem vitiant; 2. quatenus ab *iiſdem humoribus Salſis* per vaſa Lactea ad Cor deductis *tota Sanguinis Maſſa ſenſim magis magiſque inficitur, hinc & cæteri ex ipſâ humores, Bilis præſertim*, noxii & Alvi fluxui promovendo aptiſſimi producuntur: Atque hunc poſtremum modum præcipuum atque primarium exiſtimò, ſecundùm quem Alvi fluxus Phthiſicis lethalis excitatur.

Purulenti ſputi retentio ſignum inſtantis mortis. Et qua ratione.

CXXIX. Inter alia ex Aph. 16. 17. diximus inſtare mortem, quando *Purulentum ſputum retinetur, nec ampliùs excernitur*; quod plerique quidem Galenum ſecuti putant fieri, quatenus ab illis ſputis in Pulmonibus retentis Reſpirationis viæ obturantur, & idcircò Ægri ſuffocantur.

CXXX. Non negaverim ego, eorum ſcilicet

quæ in Ægris accidere obſervavi memor, Catarrhos Pituitoſos, viſcidoſque copioſè ad Pulmones delatos, atque in ipſis hærentes ſuffocare poſſe Ægros: quin idem à pure ex Vomicâ vel abſceſſu in Pulmonibus nuper rupto effluente aliquando accidere; verùm idem in perſeverante Pulmonum Ulcere abſque comite Catarrho recente, à ſolo pure in Ulcere indies orto fieri vel unquam factum, non puto ullâ conſtare obſervatione accuratè factâ.

Vlcera paulò ante mortem parùm puris producere.

CXXXI. Quapropter id, quod modò dicebam, & ab Experientià ſum edoctus multifariâs, nunc repetam. Chirurgis certè operi attentis notiſſimum eſt, *Vlcera omnia qualiacunque paulò poſt mortem parùm vel nihil puris producere*: unde inter *ſigna lethalia*, quinimò *mortis propinquæ* enumeratur ille *Puris in Vlceribus defectus*: non quòd in Ulceribus coacervetur tunc Pus, ſed *quòd in ipſis non producatur ampliùs*: unde labia ſicca occuruut, minimè humida & pure madida.

Atque hoc in Phthiſicis etiam evenire.

CXXXII. Id quoniam in omnibus *Vlceribus oculis patentibus* accidere quotidiana teſtatur Experientia, cur ſimiliter *Phthiſicis evenire* dubitabimus, poſtquam ſimiles utrobique obſervamus Effectus, Mortem putà ſubſequentem, atque Puris Defectum magis, quàm Cumulum?

CXXXIII. Si quis enim Phthiſicorum Cadavera ſecuerit, non ita multum puris reperiet in Ipſorum Pulmonibus, eorumdemve Ulceribus, à quo credi poſſit ſuffocatus Æger: adde quòd præter Inſpirationem difficultatem, toto Affectûs decurſu æquè moleſtam, nullum grave morientes Phthiſicos ſoleat infeſtare Symptoma, ex quo ſuſpicio vel minima peti queat prægreſſæ ſuffocationis.

Eius cauſa.

CXXXIV. Cenſeo itaque, quod vulgò Naturæ neſcio cui fatiſcenti abſcribitur, quærendum eſſe *in humoribus ad Vitalis Ignis in corde, adeoque Vitæ conſervationem abſolutè neceſſariis aut deficientibus, aut ita vitiatis*, ut Igne Vitali ſenſim langueſcente, antequam planè extinguatur, *Sanguis primùm operibus ſuis præſtandis planè ineptus factus tum partibus ipſis, læſis præſertim, calorem vitalem parciſſimum promat, tum ipſi Puri generando materiam pauciſſimam largiatur*; unde fatiſcente in parte imprimis pejùs affectâ vitâ, mirum non eſt, ſi & pus in ea ulceratâ producatur, quàm priùs, parcius, hinc parciſſimum, tandem nullum: atque ſic imminentis mortis præbeat ſignum certiſſimum.

Phthiſeos curatio.

CXXXV. Atque hęc de Phthiſeos prognoſi dicta ſufficiant, accingamus nos nunc ad Ejuſdem *Curandi rationem ac methodum*.

CXXXVI. Quamvis autem rariſſimè curentur Phthiſici confirmati, non tamen idcircò planè ſunt deſerendi; cùm & Palliativa Cura debeatur illis, qui non poſſunt curari perfectè: quin imò, quoniam obſervantut plerumque lethales Phthiſes diuturniores, ideò in tempore illis adhibenda medicina, quò præveniatur periculum futurum.

CXXXVII. Quapropter in tres partes diſtribuemus *Curam Phthiſi* debitam, *Imminenti* putà, *Inchoatæ*, atque *Conſummatæ*.

In tres partes diſtributa præſervatione, curationē & palliationem qui præcaveatur.

CXXXVIII. *Imminenti* debetur *Præcautio* atque *Præſeruatio*; *Inchoatæ Curatio*; *Conſummatæ Palliatio*.

CXXXIX. *Præcavebitur atque prævenietur inſtans* & facilè aliàs *ſecutura Phthiſis*, non negligendo, quin mox ac ritè *curando Affectus quoſvis*, *à quibus ortum* ſuum ducere ſolet *Phthiſis*.

1. Tuſſis gravis non negligenda.

CXL. Inter Affectus autem varios, à quibus ſolet produci Phthiſis, docuimus 1. loco eſſe *Tuſſim omnem gravem ac perſeverantem*. Quoties proinde moleſta Tuſſis durat diutiùs, metus futuræ Phthiſeos urgere debet Medicum ad operam omnem Tuſſi tali curandæ impendendam.

Ejus diverſitas.

CXLI. *Tuſſis* autem illa vel *ſicca* erit, ſine ulla exſcreatione; vel *humida* dicta, cum exſcreatione aut *Cruoris*, aut *Puris*, aut *Pituitæ Aqueæ*, *Salſæ*, *Viſcideve*; unde facilè patet ſingulis hiſce, variiſque Tuſſis ſpeciebus methodum Curandi deberi diverſam; de quibus ſuo agendum loco: quemadmodùm de quibuſdam jam egimus in ſuperioribus.

2.Tu… pien… Sang… puri… excr… conju… rand… prim…

CXLII. Sed & 2. Non tantùm perſeverans & gavis *Tuſſis* producere poteſt Phthiſin, ſed *& incipiens*, *cum Sanguinis*, *Puris*, *aut cujuſvis Acris Humoris excretione conjuncta*, quoniam ab hiſce omnibus facilè exulceratur Pulmo, & Phthiſis producitur.

CXLIII. Non procraſtinanda proinde Sanguinis ſputi, ut & cujuſvis Purulentæ per pulmones Excretionis Curatio; ut nec humoris ſalſi, acidive in pulmones delabentis & tuſſim periculoſam, utpote Phthiſin brevi producturam, efficientis.

CXLIV. Monendi igitur à Medicis ſuis ægri, ne Sanguinis, Puriſve ſputum, atque omnem à Salſo, acrique Catarrho ortam Tuſſim parvi pendant, ut nec quamvis aliam diutiùs protractam. Quamvis enim nonnunquam ſpontè ceſſent talia mala, utplurimùm tamen ſui aliquas noxas relinquunt, unde facilè malum recrudeſcit, & indies gravius, ideòque magis periculoſum redditur.

CXLV. Sed & monendi quoque ægri, ut ab omni vehementiore Corporis motu, Saltatione imprimis, atque Vociferatione magnâ ſedulò ſibi caveat, utpote ſemper valdè noxiis, unde facilè rumpi poteſt aliquod Vas in pulmone, atque Sanguinis ſputum excitari, aut renovari.

Phthi… cipien… conſu… tæ cur…

CXLVI. Atque hæc omnia propriè ad alios Affectus ſpectant, Præſentis autem ſive Incipientis, ſive Conſummatæ Phthiſeos Cura ex profeſſo & quidem ſuo loco hîc debet tractari: quod jam ordine faciemus.

In quo… pue co…

Vlcere… pe pul…

CXLVII. Cùm autem omne in Phthiſi periculum ſit à pulmonis Vlcere, à quo communicatum Sanguini pus & Febrem lentam Hecticam, & Tabem lethalem producit; idcircò in Ulcere illo pulmonum Curando præcipua Phthiſeos cura conſiſtet.

Ejus… tollena… corrig…

CXLVIII. Nunquam verò curabitur perfectè Pulmonum Ulcus, niſi cauſa illud fovens, quoties ſimul concurrit, priùs fuerit ſublata vel correcta: neque enim ſemper talis cauſa ſimul adeſt.

Quæn… ſit.

CXLIX. Talis autem Cauſa Ulcus fovens aut *Catarrhus* eſſe ſolet, iiſque nunc *Salſus Aciduſve*, & Acris; nunc blandus, & *Aqueus*, *vel viſcidus*; aut *Pus* aliunde Pulmoni communicatum.

Cat… alà av… dus.

CL. Quoties proinde Catarrhus Acris, adeoque Salſus, vel Subacidus à Capite ad Pulmones delabitur, toties ille avertendus ſaltem aliò; & temperandus, ſi curam integram reſpuat.

Et ejus… nua ge… tio av… da.

CLI. Perfectè curabitur Catarrhus Acris, impediendo continuam ipſius generationem, uſurpando medicamenta Salſedinem, Aciditatemve humorum non tantùm temperantia, ſed inſuper eoſdem temperatiores ſervantia.

Hum… ſalſi & … cidi exp… gandi … dragogis

CLII. Ubi talium humorum Salſorum vel ſubacidorum copia magna reperitur in Corpore, nil impedit, ipſos priùs quodammodò temperatos expurgati, medicamentis *Hydragogis* dictis.

Vt & … reticis … Sudoriſ…

CLIII. In eundem finem uſurpari *poſſint Diuretica aut Sudorifera* medicamenta imprimis talia, quæ ſimul Acrimoniam humorum temperant.

Fonticul…

CLIV. Quin ad minuendos humores illos cum felici ſucceſſu adhibentur *Fonticuli*, tum in cervice tum in dorſo, circa Spinæ ductum, tum in brachiis, tum in cruribus.

CLV. Qui fonticuli non tantum minuunt humores peccantes, quin prætereà ipſos à parte affecta avertunt, atque ſic duplici nomine proſunt.

Errhinis

CLVI. Idem dici poteſt ac debet de *Errhinis ac Sternutatoriis*, quæ humorem peccantem itidem per Nares evacuant, & ſimul à Faucibus avertunt.

Humor… vitioſoru… productio… impedien…

CLVII. Non ſufficit autem minui ſubinde *humores illos vitioſos*, reduudanteſque, primarium eſt, ut eorundem *incrementum & productio in totum collatur*; quod nunquam, niſi empiricè fiet, ignorata vera humorum quorumvis in corpore humano origine & productionis ratione.

CLVIII. Parùm quidem intereſt ægrotorum, an

an nota ſit Medicus exacta Functionum omnium ratio, nec ne, dummodò ipſi à ſui liberentur ęrumnis ac morbis, ad Artem autem Medicam perficiendam, & multa etiam nunc ignota eruenda conduceret multùm perſpectus rerùm omnium agendi modus.

CLIX. Nunquam verò, meo ſaltem judicio, innoteſcet citiùs, & faciliùs, certiùſve, quàm obſervando exactè omnia & ſingula, quę per experientiam comperta ſunt Functiones ſingulas in pejus, aut melius mutare, atque conſiderando diverſitatem in ſingulis eorundemque mutationibus occurrentem. Ex his enim penſiculatè examinatis, ac diutinè expenſis puto nos tandem aliquid boni verique poſſe eruere.

CLX. Inter medicamenta autem ſitata vulgò, & humores Salſos emendantia optimę ſunt *Pilulæ de Cynogloſſa* dictę, ut & de *Styrace* nominatę; utpote quę Salſam Acrimoniam temperant & obtundunt.

CLXI. Idem inter ſimplicia pręſtant *Gummi* tragacanthum, Arabicum, Maſtiche, Olibanum, Styrax; rad. Althęe, Symphyti, Glycirrhizę, & ſimiles; folia malvę, althęę, &c. ſem. 4. frigida majora dicta, ut & Papav. Albi, Cydoniorum, Piſtacia, Amygd. dulc. hordeum mundatum, &c. Opium ipſum, Succus Glycyrrhizę inſpiſſatus; Terrę pingues omnes, Bolus Armena, Terra Lemnia, Sigillata, & Sileſiaca, & Turcica; Corallia, Margaritę, Cineres Cancrorum &c.

CLXII. Ex his autem variâ forma poſſunt adornari medicamenta ægris convenientia, & quidem nunc Pulveris, nunc Tabellarum, nunc Pilularum, nunc Emulſionis, nunc Conditi, aut Electuarij, & ſic porrò.

CLXIII. *Catarrhus blandus & Aqueus* curabitur imprimis *Sudore*, qui igne loculento aut Stupha ſicca, vel Vini Spiritu accenſo, & aſſumptis quoque aliquando medicamentis excitari poteſt.

CLXIV. Certè foco ex Ligni, Quercino præſertim aut Fagino extructo Sudor non incommodè promovetur.

CLXV. Sic in ſtuphâ ſicca, dum clauſtris concluditur corpus univerſum, excepto capite, eoque interim benè munito, Sudor abundè poteſt elici, atque Aqueus in corpore humor ſenſim educi.

CLXVI. Non negligenda interim externa Caput ſimul roborantia & Aqueos humores tum minuentia, tum incraſſantia, Suffitus putà ex Maſtiche, Thure, Succino, Styrace, Benzoino, & ſimilibus.

CLXVII. Imprimis commodiſſimè poteſt elici Sudor ęquè in Debilibus, quàm Robuſtis in lecto jacentibus, atque Capſulà ad pectus uſque exporrectà tectis; in cujus extremo circa pedes accenditur Vini Spiritus, atque inde halitus corpus nudum afficiens abſque labore atque ulla moleſtiâ ſudorem expellit è corpore copioſum, pro cujuſque arbitrio moderandum.

CLXVIII. Ad *Sudorem movendum inter aſſumenda* commendantur hîc *Decocta* ex *Rad. & Lignis* parata; radicibus putà Chinę, Sarſeparillę, Bardanę, Contrayervę, &c. Lignis verò Guajaci, Saſſafras, Buxino, Quercino, Iuniperino & ſimilibus. Quibus aliquando addi poteſt aliquid Corticum Guajaci, ac præſertim Baccarum Iuniperi &c.

CLXIX. Hâc ratione autem non tantùm conſumitur redundans in Corpore humor Aqueus, ſed idem inſuper, ne ampliùs tàm copioſè producatur, actu impeditur.

CLXX. *Humor Viſcidus* a Capite diſtillans in Pulmones tum incidentia, tum & ſubinde evacuantia deſiderat.

CLXXI. Inter incidentia & alterantia conducunt prędicta Decocta, cùm Ligna iſta pleraque Sale Volatili abundent; à quo inciduntut humores viſcidi, & attenuantur, & emendantur, & quodammodò evacuantur iidem.

CLXXII Quibus Decoctis ſi Colocynthidis pulpa, vel Hermodactyli, vel Agaricum, vel Turpethum incoquantur, eoſdem humores per Alvum ſimul educent.

Et educendus per alvum.

CLXXIII. Ubi autem novę humoris viſcidi proventum impedire volumus, addi quoque poſſunt hiſce decoctis variæ plantæ Aromaticę, & tum Cephalicæ, tum Pectorales dictæ, Salvia, Roſmarinus, Majorana, Betonica, Hyſſopus, Capillus Veneris, Scabioſa, Enula campana, &c.

Et impediendus, ne novus generetur.

CLXXIV. Decocta autem iſta omnia cùm diutiùs uſurpari debeant, uniuſcujuſque Ægri palato minùs ingrata parari debent: quò minùs ab iis abhorreant, & ut in eorundem uſu perſeverare poſſint.

Decocta quomodò pręparanda.

CLXXV. Humori valdè viſcido incidendo conducunt quoque Gummata, Bdellium, Sagapenum, Galbanum, Ammoniacum, &c. in pilulas commodas redacta, additis alijs ſimul alterantibus, & quandoque evacuantibus prædictis; ut & Mercurialibus, Mercurio dulci putà, vel Pręcipitato quovis.

Humor valdè viſcidus quibus incidatur.

CLXXVI. Pus aliunde Pulmoni communicatum, & Ulcus in Pulmone non tantùm producens, at ſimul fovens, non deſinet eò vergere, niſi per aliam viam evacuetur; aut ejus generatio nova, curato ſc. ulcere, impediatur.

Pus Pulmoni communicatum.

CLXXVII. Aliâ viâ evacuabitur in Pectoris Cavitate collectum in Empyemate Pus, per foramen in pectore factum, ſive paracenteſin.

Quomodò evacuandum in Empyemate.

CLXXVIII. Per hoc autem foramen non tantùm Puri exitus paratur, quin etiam Injectionibus Ulceri mundando (ſi quod ibi quoque fuerit productum) & conſolidando convenientibus infundendis via aperitur.

Et ulcus mundandum & conſolidandum.

CLXXIX. Quoties propoſitis aut ſimilibus modis Cauſa Pulmonis Ulcus fovens, ſublata, vel ſaltem a verſa eſt, faciliùs procedet ipſa Ulceris in Pulmonibus exiſtentis Curatio, in ejuſdem Mundatione, hinc & Conſolidatione conſiſtens.

Cauſa Vlcus fovente ſublata faciliùs mundatur & conſolidatur.

CLXXX. Inter abſtergentia & Ulcus mundantia medicamenta commendantur vulgò Rad. Helenij, Ariſtolochię utriuſque, Iridis, ac ſimiles; Herbæ Tuſſilaginis, Marrubij, Scabioſæ, Agrimonij, Hyſſopi, Capilli Veneris, Veronicę, Hederę terreſtris, Botryos, Pulmonarię, Verbenæ, &c.

Medicamenta Vlcus mundantia.

CLXXXI. Ex quibus parari poſſunt decocta pectoralia, additis paſſulis majoribus, aut Colaturæ Syrupis, ac præſertim Mellitis; cùm abſtergendi vim majorem habeat Mel, quàm Saccharum.

CLXXXII. Conducit in eundem finem Terebinthina Veneta dicta, cum Ovi Vitello, aut Syrupo convenienti ad Sc. iij. vel iv. ſubinde aſſumenda.

CLXXXIII. Aqua mulſa quoque laudatur, & ipſum Mel crudum per vices aſſumptum.

CLXXXIV. Ceteris verò omnibus hactenus notis prefero Sulphuris Balſamũ ritè paratum, & imprimis cum Oleo Aniſi; quoniam parari quoque cum Oleo Succini, cum Oleo Iuniperi, cum Oleo Terebinthinæ Venetæ, cum Oleo Nucum, aliiſque.

Balſamus Sulphuris compoſitus.

CLXXXV. Lentè autem ſi paretur, longè gratior fiet & convenientior, aliàs enim expyreuma redolet, & Acrior exiſtit; uti contrà, blandior, & minùs Acris, ideoque præſtantior, ſi paulatim conficiatur.

Quomodò parandus.

CLXXXVI. Nullum autem hactenus reperi medicamentum, quod vel externè, vel internè uſurpatum citiùs, tutiùſque non tantùm mundaverit, ſed inſuper conſolidaverit recentia Ulcera, atque Sulphuris Balſamum; dummodò eo uti potuerint, & voluerint ægri.

CLXXXVII. Cæterùm ad mundati Ulceris conſolidationem multùm laudari ſolent ac commendari Roſæ rubrę, atque ex ipſis parata Conſerva; licet ego hactenus effectum ejus magnum ac bonum non viderim; quoniam ubi copia ſumitur majore, quod volunt ejus laudatores, Ventriculus & Inteſtina multo Phlegmate replentur, unde nō tantùm appetitus proſternitur, ſed & Chylificatio lęditur; quinimò nō ſemel moleſtum frigus in ſuperiore abdominis,

Medicamenta ulcus conſolidantia Roſæ rubræ.

nis, adeoque Ventriculi regione oboritur, à quo vix aliquot menſium ſpatio liberari poſſunt iterum Ægri: quod non ſemel obſervavi factum.

CLXXXVIII. Preferrem proinde decoctum Roſarum Rubrarum cum forti expreſſione paratum, idque Saccharo pauco edulcoratum.

CLXXXIX. Laudantur quoque Boli atque Terræ ſigillatæ omnes, utpote potenter exſiccantes, ſicque conſolidationem ulceris mundati promoventes.

CXC. His addi ſolent Rad. & Fol. Conſol major. & mediæ, Plantaginis, Saniculæ, Pyrolæ, cæterarumque Vulnerariarum vocatarum, Flor. Hyperici, &c.

Sulphuris flores, balſamus & Lac.

CXCI. Commendantur à quibuſdam in hoc caſu non tantum *Sulphuris flores*, atque Balſamus, (de quo jam dictum) ſed & *Lac*, cujus ego tamen nullū unquam obſervavi effectum notabilem; quamvis ipſum ſæpiùs Ægris exhibuerim, & ab aliis quoque exhibitum viderim.

Phthiſeos incurabilis Palliatio.

CXCII. Atque hæc de Incipientis, nec confirmatæ aut Conſummatæ Phthiſeos Curatione dicta ſufficiant; pergamus nunc ad ejuſdem Extremæ aut Deſperatæ Palliationem. Diximus enim, Ipſam inveteratam utplurimùm ſaltem obſervari incurabilem.

In quo conſiſtat.

CXCIII. *Incurabilis Ergò Phthiſeos Palliatio* conſiſtet in Symptomatum moleſtorum alleviatione vel alteratione, viriumque collabentium convenienti reparatione ac ſuſtentatione.

Symptomata maximè moleſta.

CXCIV. Symptomata in Phthiſi maximè moleſta ſunt 1. *Reſpiratio difficilis*. 2. *Tuſſis* pro humoris excernendi varietate *multifariè gravis*. 3. *Appetitus* ſæpè *proſtratus*. ut & 4. *Gravitas* poſt aſſumpta alimenta.

Reſpirationē quænam facilitent.

CXCV. *Reſpirationem facilitant* omnia, quæ ipſius impedimenta minuunt.

Quænam impediant.

CXCVI *Impediunt* Phthiſicorum *Reſpirationem*, tum ipſum *Pus in Pulmonum Ulcere* genitum, tum *aliunde eò* delatum, tum *humores cæteri viſcidi vel acres* ad Pulmones delabentes.

Pus nempe viſcidum & tenax.

CXCVII. Pus utrumque difficiliorem præſtat Reſpirationem, quoties *viſcidum ac tenax* firmiter adhæret Pulmoni, nec niſi labore magno atque longo expelli poteſt.

Medicamenta Puris viſciditatem incidentia.

CXCVIII. Viſciditas autem illa ut ſolvatur, & faciliùs Pus excernatur, præſtabunt Medicamenta incidentia, & ex Hyſſopo, Capillis Veneris, Tuſſilagine, Enulâ Campanâ, Irid. rad. & ſimilibus parata Decocta pectoralia, Syrupi, Trochiſci, &c.

Balſamus Sulphuris.

CXCIX. In hunc finem commendo itidem Balſamum Sulphuris Aniſatum, utpote qui non tantùm Ulceri mundando & conſolidando ſervit, verùm inſuper Pus ipſum tenuius, fluidiuſque reddit, adeòque ipſius excretionem promovet, & facilitat.

Catarrhi craſſi & viſcidi quibus curandi.

CC. *Catarrhis Craſſis & Viſcidis* perſeverantibus conducunt ſimilia medicamenta incidentia, & memoratis addi poſſunt *Hydromel*, *ut & Oxymel* tàm *ſimplex*, quàm *ſcilliticum*; utpote in ſolvendo phlegmate viſcido preſtantiſſimum medicamentum.

CCI. Quinimò uſurpari poſſunt in hoc caſu *Decocta* nuper memorata ex *Rad. & Lignis* convenientibus, cum paſſulis majoribus parata, tum *alterantia* duntaxat, tum & aliquando blandè ſimul humores craſſos *expurgantia*.

Quibus acres & ſalſi, & ſubacidi.

CCII. *Catarrhis* autem *acribus & ſalſis, vel ſubacidis* convenient memoratæ Pilulæ de Cinogloſsâ & Styrace, ut & Tabellæ ex ſimilibus paratæ; quoniam omnibus ægris non arrident Pilulæ, unde tunc mutanda eſt medicamentorum formula.

Pilulæ de Cynogloſſa & ſtyrace.

CCIII. Hiſce autē Pilulis ad grana tria vel quatuor ſubinde ac pro re natâ, & urgente neceſſitate aſſumptis non tātùm temperabitur dictorū humorum acrimonia, quin incraſſabuntur iiſdem ſpumæ duntaxat forma ut plurimùm prodeuntes, atque in ſui expulſione diu & multùm Ægros fruſtraneo labore fatigantes. Hiſce autem Pilulis, aut ex ipſarum materiâ paratis Tabellis incraſſati humores longe faciliùs & faciliùs prodeunt, ſicque non parùm levantur Ægri.

Pro [...] diver[...] diver[...] benda [...]dia.

CCIV. Cùm autem aliquando accidat, ut eundem Ægrum infeſtent & viſcidi, & tenues Salſique, quin & Acidi humores, (quamvis rariùs eodem tempore,) obſervandum diligenter, pro diverſi humoris quovis tempore urgentis diverſitate diverſa eſſe adhibenda remedia, nunc hæc mox illa.

CCV. Quinimò, ſi forſan accidat, ut ſimul ac eodem tempore infeſtent diverſi humores, tunc aut utroque remedio mixto utendum, arbitror, aut illo priùs, quod urgentiori Symptomati ſuccurrit, ac paulò poſt illo, quod alteri minùs urgenti conducit.

Ca[...] acres, [...] ſubaci[...] cuand[...] quibus[...]

CCVI. Magis autem urgere puto humorem acrem, quàm viſcidum, nî ab hoc periculum ſuffocationis immineat; tunc namque ad hunc humorem recurrendum & illi priùs ſuccurrendum; aliàs alteri.

CCVII: Iiſdem Catarrhis acribus, tum ſalſis, tum acidiuſculis magnâ copiâ abundantibus debetur ſubinde poſt præmiſſam contemperationem atque inſpiſſationem Purgatio, & imprimis per Rad. Ialappæ, ejuſve Reſinam in pilulas commodiù redigendam, pulvis enim radicis omnibus formis exiberi poteſt, pulveris, electuarij, decocti, &c.

CCVIII. Hiſce Ergò aut ſimilibus medicamentis facilitabitur Reſpiratio Phthiſicorum difficilis, atque malum ipſorum reddetur levius; quod gratum & acceptum eſt Ægris deſperatè decumbentibus.

Tuſſis [...] levanc[...]

CCIX. Quinimò iiſdem ferè medicamentis *Tuſſis moleſtiæ* multùm levantur, cùm ab iidem Cauſis illæ pendeant; non eſt proinde opus, ut pluribus hiſce immoremur: id unum tantum monebimus, attendendum eſſe accuratè ad ſingulorum medicamentorum uſurpatorum operationem quò in iis potiſſimū perſeveret Medicus, quæ Ægro comperiet plurimum auxilii afferre & levaminis.

App[...] proſtra[...] quibus [...]tetur.

CCX. Ad *Appetitum* ſæpenumerò in *Phthiſicis proſtratum* quodammodò ſaltem excitandum non puto convenientius remedium hactenus innotuiſſe, quàm *Elixir proprietatis*, ad guttas 5. vel 6. ante aſſumendum alimentum dimidiâ circiter horâ ex vino, vel alio liquore conveniente ſumptum.

Elix[...] prietat[...] bus con[...]

CCXI Cùm enim conſtet hoc Elixir Myrrhâ, Croco & Aloë, cum Sulphuris Oleo per Campanā parato & Spiritu Vini ſimul digeſtis, *Myrrhæ* nomine, ut & *Croci* conducit Phthiſi, & Tuſſi; Aloë autem humorem pituitoſum viſcidum incidit, & blandè ac lentè educit; quin ipſum Pus attenuat; ſed & hæc omnia Ulceri mundando conveniunt; adeò ut Phthiſi remedium ſit convenientiſſimum, cujus acidum temperari poteſt mixturâ dulciore, cum qua aſſumatur.

Alimen[...] ferment[...] quibus movena[...]

CCXII. Sed illud idem medicamētum promovebit *Alimentorum in Ventriculo Fermentationem* â Puris omnibus corporis humoribus immiſſi viſciditate impeditā, & ſic quoque *Gravitatem* poſt ipſorum aſſumptionem Ægris moleſtam levabit.

CCXIII. Adeò, ut his paucis medicamentis prudenter uſurpatis, levari poſſint Phthiſici, etiam nunc, ubi perfectæ Curationis ſpes nulla ſuper eſt.

CCXIV. *Vires Phthiſicorum proſtratæ* tum *Cibis copioſi nutrimenti*, faciliſque fermentationis, tum imprimis potu generoſo & ſpiritu blando abundante, ut & quibuſdam Aromaticis, Ambra griſeâ, Confectionibus AlKermes ac Hyacinthorum, & ſimilibus recreari ſolent, ac ſuſtentari.

Vires pr[...] tæ quib[...] creentur

CCXV. Cibis, inquam, copioſi nutrimenti, & facilis fermentationis; quoniam enim non tantùm Appetitus ſolet ſimul proſterni in Phthiſicis, ſed inſuper ab aſſumptis Cibis gravari eorum Ventriculus, dum interim ſenſim conſumitur & perit ipſorū Caro æquè ac Pinguedo, idcircò requiruntur alimenta, quæ minore quantitate aſſumpta plurimùm nu-

nutriant, & reficiant corpus contabeſcens; quæ facilè fermentabilia minorem moram nectant in Ventriculo; quæ eâdem de causâ minore pondere gravent eundem ventriculum, ſed ob facilem ſuam fermentationem leviora appareant.

copioſi … rimenti, … acilis fer … tationis.

CCXVI. Talia autem alimenta ſunt *panis triticeus*, ritè priùs fermentatus; *Carnium juſcula* moderato quidem, ac ſimul longiore calore extracta, & ad Gelatinæ conſiſtentiam deducta.

CCXVII. In his namque Juſculis craſſioribus & Gelatinis continetur primaria vis carnium, novæ Carni generandæ aptiſſima.

CCXVIII. Huc etiam ſpectat omne *Lac dulce*, tam *Humanum*, quàm *Brutorum*, inter quæ hactenus prælatum eſt *Aſininum*, hinc *Caprinum*, mox *Ovillum* & *Bubulum*; quamvis hoc tempore ſecundùm hominum morumque inconſtantiam præferatur *Bubulum*.

CCXIX. Laudantur quoq; *Ovorum vitelli*, quamvis non pauci occurrant, qui ipſos ferre non poſſint; qui proinde ab ipſis abſtinere debent.

menta … dicamen-

CCXX. Inter alimenta quodammodò medicamētoſa laudantur *Amygdalæ*, *Piſtacia*, & ex his paratæ *placentæ*, etiam *Saccharatæ*, & *Aniſatæ*, quin modis multis *Aromaticæ*, quibus pro re natâ, & ſymptomatum varietate uti licet.

CCXXI. Panis quoque *biſcoctus* utilis obſervatur Phthiſicis; quoniam ſuperflua humiditate Aqueâ per iteratam coctionem magis privatus imbibit abundantiùs humores Pituitoſos ſemper ferè citiùs, aut ſeriùs abundantes ac reſtagnantes in ipſis.

us utilis … nam.

CCXXII. Quoad *Potum* laudatur *Vinum generoſum ac ſimul dulce*; qualis eſt *Malvaticum*, quodq; minùs auſterum, rubellum tamen producitur in regionibus calidioribus; Album enim ſepenumerò acrius deprehenditur.

CCXXIII. Quamvis autem vinum illud potentius nunquam ſit plenè fermentatum, nō idcircò nocentius, quin utilius exiſtit. Quâ enim parte ſufficienter eſt fermentatum, eâ ſpiritus Animales ſimul deperditos, aut minùs ex alimentis eductos reparat; quâ verò minùs eſt fermentatum, ſanguinem laudabilem generat, & futuro ſpiritui Animali materiam copioſam, utilemque ſuppeditat.

Quomodo ſumendus.

CCXXIV. Sumendum interim quantitate parvâ, & commodè *cum Pane biſcocto*, tum ſimplici, tùm ſaccharato; cujus ſc. ope diutiùs ſiſtitur in ventriculo, minùs afficit cerebrum, vireſq; omnes magis reficit; uti hoc conſtat per experientiam.

Aromatum, & plantarū Aromaticarum eſſentia. Tinctura. Oleum. Sal.

CCXXV. Poteſt quoque ex *Aromaticis plantiſve aromaticis* elici *Eſſentia*, in reparandis viribus dejectis efficaciſſima, ubi præſertim non tantùm per *Vini ſpiritum* elicitur *Tinctura* potens, ſed inſuper ex ſuperſtite magmate Igne conveniente paratur *Oleum* ſive empyreumate, deniq; ex Capite mortuo Chymicis vocato *Sal*; quæ tria ſimul artificiosè juncta Eſſentiam exhibent mirabilem, cujus guttæ, una, duæ, aut tres plurimùm preſtant in collapſis viribus Aegrorum, & Phthiſicorum reparandis, reficiendiſque.

Ambra griſea.

CCXXVI. Harum autem Eſſentiarum defectu, aut cum ipſis uſurpari poterit *Ambra griſea*, in qua concentrata eſt naturâ Eſſentia potentiſſima, vireſq; mirabiliter recreans & reſtaurans.

Confectio AlKermes, & Hiacynthorum.

CCXXVII. Sic valdè conducunt quoque *Confectiones* nominatę *AlKermes*, atque *Hiacynthorum*, vulgaribus & notis compoſitionibus omnibus præferendæ: ſive per ſe ſumantur, aut ex Vino, aliove liquore familiari; ſive mixturis convenientibus admiſceantur, atque per intervalla cochleatim ab Aegris aſſuman ur, cùm perpetuò ferè de ſummâ debilitate conqueri ſoleant Phthiſici.

CCXXVIII. Atque ſic paucis quoque Phthiſeos Tractationem abſolvimus, in quâ tum ipſius Cauſam continentem Pulmonum Ulcus, tum ejuſdem Cauſas antecedentes multifarias expoſuimus, tum ejuſdem mali graviſſimi, ac plerumque lethalis & inſtantis vel minantis, & incipientis, & conſummati curationem, curandi ſaltem modum propoſuimus, cui proinde Tractationi finem tandem hic imponimus.

Finis Tractatus Quarti.

TRACTATUS V.

DE CACHEXIA.

chexia … d.

I. CAchexia eſt vitioſa corporis univerſi Nutritio. *Qualitate* ſc. nunc *peccat* primariò ipſa *Nutritio*, hinc & ſecundariò *Quantitate*, dum vel *contabeſcit*, *Corpus* vel *Augmentum mentitur* in Anaſarca & Leucophlegmatiâ, Hydropis ſpeciebus.

utritionis … tium ſan- … ini adſcri- … ndum.

II. Cùm *Sanguine nutriatur Corpus*, nemo non videt, omne *Nutritionis vitium ſanguini vitioſo adſcribendum*; neque enim facilè quis aut ſibi, aut aliis perſuaſerit, *Univerſi corporis partes omnes ita ab ullâ causâ poſſe affici*, ut, *integro permanente Sanguine*, quocumque demùm *modo vitiari poſſit ipſarum omnium Nutritio*.

III. Qualiſcunque enim cauſa externa fingatur, quæ aliquam Univerſi Corporis partibus omnibus, mollioribus ſaltem noxam inferat, illa longè faciliùs Sanguini nocebit, utpote partibus laxiùs junctis, & idcircò magis alterabilibus conſtanti.

IV. Quamvis enim quædam obſerventur corrumpentia & alterantia res ſolidas duraſque, intactis & immutatis laxis & mollioribus; (ſic Aquæ fortes metalla ſolvunt & rodunt, non item Sulphur;) non puto tamen unquam obſervatum eſſe, id accidere Rebus ejuſdem naturæ, aut ex ſe mutuò genitis, quemadmodùm Carnes ſunt ex Sanguine levi mutatione productæ.

rgumentū … mili quale … debeat.

V. Quoties enim à ſimili ſumendum eſt argumentum, aliquam dicto noſtro & aſſerto probabilitatem allaturum, toties convenientia eſſe debet cum illo ſimili, & in ipſo ſaltem verum eſſe debet, quod aſſerimus.

Non ſulphur ſed Mercurium acquirere naturā metallicam.

VI. Si quis proinde oſtenderet, Sulphur levi negotio acquirere naturam metallicam, quemadmodùm id de Mercurio teſtātur Chymici; tunc procedere aliquo modo poſſet argumentatio à ſimili: verùm non puto id hactenus eſſe aſſertum ab ullo, multò minùs probatum.

Mercurium ab aquis fortibus ſolui, & metallis perfectioribus augmentum dare.

VII. Idem autem ſi quis Mercurio vellet tribuere, huic mox reponerem, non minùs ab Aquis fortibus ſolvi Mercurium, quàm Metalla ſolida; quemadmodùm ſentio non minùs à Causâ quâcunque affici poſſe Sanguinem, quàm Carnes, aliaſque Corporis partes ex Sanguine productas & conſervatas, quemadmodum ex Mercurio Metalla perfectiora augmētum capere poſſe, teſtantur primarii Artis Chymicę Coryphæi, quibus ante alios credendum.

Omnis vitiatæ nutritionis cauſa in ſanguine.

VIII. Concludimus proinde, omnem *vitiatæ in Cachexia Nutritionis cauſam in ſanguine imprimis quærendam, inveniendamque*. Quamvis nil obſtet, poſse ab *alicujus partis*, *aut Viſceris noxâ pendere Sanguinis corruptionem* dictam.

Proxima continenſque Cachexiæ cauſa:

IX. *Proxima ergò continenſque Cachexiæ cauſa eſt Sanguis vitioſus*, & quidem non ſemper uno vitioſus modo, unde non parum inter ſe differunt variæ Cachexiæ ſpecies, tum ratione Symptomatum comitantium, tum ratione Affectuum conſequentiū, Tabis putà, vel Anaſarcæ, aut Leucophlegmatiæ.

X. Cùm in cachexia omnes corporis partes per-

In ea omnes functiones vitiatæ.
perâm nutriantur, mirum non eſt, ſi & Functiones in cachecticis omnes ſingulæ vitientur.

1. Fames.
XI. Nam 1. *Fames* utplurimùm *minuitur*, *aut depravatur*, rariùs intenditur.

2 Sitis.
XII. 2. *Sitis depravatur* magis, quàm *augetur*, rariùs tollitur.

3. Faſtidium alimentorum
XIII. 3. *Alimenta cum faſtidio ferè aſſumuntur*, quandoque illa quoque, quæ perperàm deſideraverant Ægri.

4 Ab iis gravatio, & compreſſivus cordis dolor.
XIV. 4. *Ab aſſumptis alimentis gravantur* ferè cachectici, unde *compreſſivus* quoque *cordis dolor*, aliquos quidem continuè, aliquos imprimis poſt alimentorum aſſumptionem urget; aliquando *Nauſea* vel *Vomitus*.

5. Tormina & lancinationes in abdomine.
XV. Sed nec ſemper 5. ubi ad inteſtina protruduntur quomodocunque fermentata in Ventriculo alimenta, benè habent Cachectici, cùm aliqui tunc imprimis habeant malè, propter *Tormina*, vel *Lancinationes*, *aut Diſtenſiones*, *Anguſtias ve in Abdomine obortas*.

6. Alvi adſtrictio, vel fluxus.
XVI. Quibus nonnunquam 6. comes eſt *Alvi adſtrictio*, nonnunquam *Alvi fluxus*, iſque varius, nunc magis, nunc minùs moleſtus & gravis.

7. Aucta Dyſpnea.
XVII. Nec tantùm in Abdomine malis urgentur Cachectici, ſed 7. adeſſe mox ſolet *aucta* tunc *Dyſpnea*, pleriſque continuè præſens, & ad leviſſimum tamen corporis motum, aſcenſum præſertim, moleſtior.

8. Cordis palpitatio.
XVIII. Hanc 8. comitari ſolet *Cordis palpitatio*, quibuſdam imprimis moleſtiſſima; & *Arteriarum circa Jugulum & Tempora pulſatione* viſui manifeſtâ ſe magis manifeſtans; quinimò ad *quieſcendum* aliquos non infrequenter cogens.

9. Febris lẽta & hectica.
XIX. Obſervetur quoque 9. *Febris lenta* pleriſque comes, atque ubi *contabeſcere* ſimul *incipit Corpus*, paulò poſt Alimentorum aſſumptionem exacerbata, ideoque Hectica.

10. Laſſitudo.
XX. Dum autem Sanguis indies vitioſior factus quaquaverſùm propellitur, ejuſque aliquid hinc inde partibus adhæret, mirum non eſt, ſi 10. Univerſi Corporis, *Crurum* præſertim *laſſitudo*, in quibuſdam *Ulceroſa* obſervetur.

11. Animales functiones læſæ.
XXI. Interim 11. *Animales* quoq; *Functiones* omnes Senſus tàm *Externi*, quàm *interni*, ut & *Animalis motus*, plùs vel minùs *languent*, *animuſque ipſe triſtatur*, *aut moroſus* fit.

12 Color cutis mutatus.
XXII. Quin 12. *Color cutis vividus*, immutatur in *pallidum*, *flavum*, *ſive Cereum*, & quandoque *vireſcentem*.

13. Macilentia, vel Leucophlegmatia, aut Anaſarca.
XXIII. *Macilentia* quoq; 13. accedit, ac permanet; ni accedente *Leucophlegmatiâ vel Anaſarcâ turgidulum* quaſi, *tumidumque* fiat corpus.

14. Saliva varia.
XXIV. In Ore ferè Linguaq; aridiore mutatur 14. ſaliva, nunc *craſſior*, nunc *tenuior*, nunc *ſubſalſa*, nunc *ſubamara*, nunc *impenſè dulcis* exiſtens.

15. Urina cruda & aquea, aliquãdo varia.
XXV. Quin 15. ipſa *Urina* plerumq; quidem *cruda* exiſtit & *aquea* aliquando *varia*, (neque enim ſemper uno eodemque ipſa ſe habet modo) cum multifario ſedimento.

16. Capitis dolor varius.
XXVI. Quibuſdam 16. accedit *Capitis dolor*, nunc in *parte anteriore*, nunc in *poſteriore*, nunc in *alterutro*, nunc in utroque latere, nunc *gravans*, nunc *lancinans*, nunc *findens*, nunc *pulſans*; quis enim omnibus illis varietatibus colligendis, recenſendiſque par?

17. In fæminis menſes ſuppreſſi.
XXVII. Quòd ſi quis inſuper 17. ſexum ſequiorem, ac infirmiorem, *Feminas* putà privatim conſideraverit, obſervabit præter memorata ſymptomata in ipſis ferè graviora plura reperiri, *ſuppreſſos*, ſcil. *Menſes*, ac neſcio quæ non ipſos conſequentia mala, *ſuffocationes*, idcircò *Uterinas dictas*, *multiplicia Animi deliquia*, *Anxietates circa præcordia inexplicabiles*, *Inſultus Epilepticos*, &c.

18. Impotentia ad generandum, vel generatio vitioſa.
XXVIII. Inter cæteras Functiones Generationi ſervientes ac dicatas nonnunquam tàm Viris, quàm Feminis obſervatur 18. *Impotentia ad generandum*, nonnunquam *Generatio vitioſa*, tum ratione ipſius *geſtationis in Matre*, tum *ipſius Fœtus geſtati in Utero* ac poſtmodum *ex utero excluſi*.

Sterilitas.
XXIX. Hinc enim *Sterilitas* frequens in utroque ſexu: unde aut *Semen deficit*, aut *Penis erectio*, aut *Voluptas*, aut *Conceptio*, &c.

A Pat chectic tus mo
XXX. Imprimis ubi ex *Patre cachectico* generatur Fœtus, ſolet is non rarò in Utero materno exiſtere morbidus, quin nonnunquam ſepulcrum invenire, ubi nactus erat vitam, & Matri quandoque, cui vitam, vitæ ſaltem ſuſtentationem debebat, mortem accerſere.

XXXI. Unde Uterum difficulter tunc geſtat fœmina, ex fetus Cachexiâ plurima mala perfert, & morbos graves patitur.

Matre fœtum vicem re.
XXXII. Quemadmodum enim à Matre Ægrotante morbum accipit geſtatus in Utero fetus, ſic viciſſim à Fetu in Utero exiſtente ac ægro trahitur in conſenſum mater; quod evincit ac confirmat quotidiana Experientia.

A Mat chectic ius cac cus.
XXXIII. Quòd ſi à Matre priùs ſana, in morbum autem, dum gravida exiſtit, incidente afficiatur & in conſenſum trahatur Infans; nonne longè citiùs, faciliùſque à Matre Cachecticâ & jam ægrotante, priuſquam impregnaretur, Fœtus producetur infirmus & Cachecticus? quod itidem fieri conſtat Experientiâ.

Aliqu tamen trarium
XXXIV. Quamvis autem nonnunquã uſu veniat, ut ex Matre Cachecticâ prodeat fetus ſanus, id tamen non ita frequenter accidit quàm contrarium: adde quòd talis Fetus ſanus apparens paulò poſt labentis mali ſigna exhibeat, & Maternam hæreditatem teſtetur affectu gravi, & ſubinde lethali.

Ejus ra
XXXV. Rationes verò urgentes ac unicuique ſatisfacientes afferre, Cur aliquando à Matre Cachecticâ producatur Fœtus ſanus, admodum erit arduum. Nam licet aliquibus placeat, (neque enim omnes id admittunt) ex ſemine maſculo tantùm generari Fetum, *nutritur tamen ſanguini menſtruo*, *alimento ſaltem à Matre ſuppeditato*, & *in ipſa* Cachecticâ neceſſariò *inquinato*; in quo exinde Fetum Cachecticum fore ſuadet ratio, ac ſæpenumerò fieri, teſtatur Experientia.

XXXVI. Mihi verò ſimile videtur, aliquid aut in *Fœtu à paterno ſemine pendens exiſtere*, aut *cum aſſumptis* à matre alimentis *junctum ad ipſum tranſire*, quod ipſum tutum præſtet ab illa Cachexiâ Maternâ: quamvis quale quid idem illud ſit, ego nec clarè conjicere, aut concipere, nec diſtinctè explicare queam.

Non om hæc in cachectici ſervari per. Vitium guinis chexia verſum.
XXXVII. Non omnia quidem memorata in ſuperioribus à me mala in ſingulis obſervantur cachecticis, ſed in quibuſdã plura, in aliis pauciora, in quibuſdam hæc, in aliis alia: unde quoq; colligere licet, *Vitium ſanguinis* non ſemper *ſimile in Cachexia* exiſtere; at modò *graviores*, modò *leviores*, modò *has*, modò *illas*, modò *plures*, modò *pauciores*, modò *magis miſtas* agnoſcere *cauſas*.

Ejus ca diverſæ.
XXXVIII. Prout certè Functiones hæ aut illæ, hoc aut illo læſæ modo reperiuntur in Cachexiâ, has tunc vel illas cauſas vitium Sanguini attuliſſe judicamus.

Ad ſex Nonnat les refere
XXXIX. *Cauſæ* autem illæ non malè ad *ſex res Non-naturales* dictas, utpotè homini neceſſarias & inevitabiles, *cæteraque fortuitò* cuivis ſubinde *accidentia* revocantur.

1. Alim Medica ta, & v na.
XL. Inter ſex res Non-naturales primus locus meritò *Alimentis*, *medicamentis*, *atque venenis* perperàm uſurpatis & aſſumptis datur.

XLI. Alimentis addo Medicamenta & Venena, de quibus, ut mea mens magis pateat, libet paucis meam de ſingulis ſententiam explicare.

Quænam Authori cantur menta.
XLII. *Alimenta* mihi ſunt & dicuntur omnia Ore aſſumenda, & in Ventriculo, hinc & in aliis partibus noſtri corporis mutabilia & alterabilia in ſubſtantiam Corpori vel continenti, vel contento reparando aptam.

Ea præp rationem quirere.
XLIII. Quidquid enim in corporis noſtri alterutrius, vel utriuſque deperditi aut conſumpti locum reponi debet, id admodùm rarò tàm purum, tamque illi uſui aptum aſſumitur, ut nullam præviam mutationem ſubire habeat neceſſe; plurima certè à fecibus, ac inutilibus corporis partibus ſecerni debent, ac proinde ad illam partium inutilium ab utilibus ſecretionem priùs præparari.

XLIV. Huic præparationi, ac ſecretioni peculiares dicatæ in corpore noſtro functiones, quales ſunt *ciborum maſticatio* in Ore, eorundem, ut & potus, *fermentatio* in ventriculo, *Chyli utilis ab Alvi fœcibus ſecretio* in Inteſtinis: in quibus omnibus patiuntur, & mutationem ſubeunt Alimenta uſurpata.

XLV. *Medicamenta* verò mihi ſunt, & dicuntur omnia quocunque modo aſſumpta vel uſurpata, inepta verò in corpore noſtro ita mutari, ut in ejus nutricatum abeant, quin aptiſſima & potentia corpus ipſum alterutrum vel utrumque ita mutare, ut conſtitutio ejus inde fiat melior ac perfectior.

XLVI. Unde Sanis non debentur Medicamenta, utpote quæ corpus præſupponunt Ægrum, cui medeantur, quodque in ſtatum transferant meliorem.

XLVII. *Venena* deniq; mihi ſunt & dicuntur omnia quovis modo uſurpata, & in corpore ita mutari, ut in ejus ſubſtantiam abeant, inepta; quin id ipſum ita mutare apta, ut idem non in meliorem, at in pejorem ſtatum & conſtitutionem redigatur.

XLVIII. Quamvis autem data hic à me Alimenti, Medicamenti, ac Veneni explicatio, aut deſcriptio apud alios Scriptores forſan non legatur, non eſt ipſa idcirco rejicienda, cùm nemini non queat conſtare, quàm obſcurè de hiſce rebus loquantur pleriq; adde quòd unicuique uni veritati ſtudenti attendendum ſit ad rem ipſam, quam qui interpretatur ritè, & vocabula rebus convenientia proponit, utiq; verum docet.

XLIX. Quomodocunque proinde unicuiq; libeat loqui, ego Terminos vulgò uſitatos ſervans, puto me *rebus ipſis convenientiſſima* propoſuiſſe atq; expoſuiſſe nomina, & ita quidem, ut illis admiſſis omnis obſcuritas, difficultas, & cavillandi occaſio tollatur, quod imprimis Philoſophum Veritati, ac publico bono unico addictum decet.

L. Res, inquam, per ſe manifeſta eſt, *omnia, quæ uſurpamus, vel apta eſſe ita in corpore noſtro mutari*, ut in ejuſdem ſubſtantiam & reparationem abire poſſint, vel inepta eſſe illi mutationi ſubeundæ, at contra *apta nata idem mutare*, & quidem *aut in melius*, *aut in pejus*: in melius, quando è ſtatu imperfectiore elevatur ac deducitur in perfectiorem; in pejus, quando contra è ſtatu perfectiore detruditur & corrumpitur in imperfectiorem aut deteriorem.

LI. Hæc cùm ita ſint, & in triplici genere conſtituta reperiantur omnia ab homine uſurpanda, nonne quæ 1. loco dixi poſita, convenientiſſimè atq; ex uſu loquendi vocabuntur *Alimenta*; quæ 2. *Medicamenta*, & quæ ultimo *Venena*.

LII. Adde quòd poſita tali horumce Vocabulorũ deſcriptione atque explicatione facilè pateat, quî queat fieri, ut *Vni atque eidem* pro reſpectu tamen diverſo *tribui poſſit*, *nunc Alimenti*, *nunc* Medicamenti, *nunc Veneni nomen*: illud enim vulgò & apud probatos Auctores fieri notiſſimum.

LIII. *Vinum* certè moderatè ſumptum *Alimentum* eſt præſtantiſſimum, atque imprimis Animales ſpiritus reparans.

LIV. Idem *Vinum* generoſum præſertim itidem convenienter ſumptum Pituitam corrigit, ac emendat, ejuſque noxas curat, & hactenus *Medicamentum* audit gratum.

LV. Idem *Vinum immoderatius* à quocunque *ſumptum* plùs minùs nocet, imò quibuſdam non tantùm morbos graves parit, ſed aliquando ipſam mortem etiam ſubitò affert; quo nomine ſi non *veneni* appellationem mereatur, quo alio id poſſit, ego ſaltem aſſequi vel conjicere nequeo.

LVI. His proinde de Alimentorum, Medicamentorum, ac Venenorũ diſtinctione ac deſcriptione præmiſſis, non difficile erit *Cachexiæ ortum ab aſſumptis deducere*, utpote quæ tunc Alimenti, aut Medicamenti nomen ampliùs non merentur, at ſolius *veneni*.

LVII. Deſinunt, inquam, eſſe Alimenta vel Medicamenta, ex quorum abuſu, hoc eſt, uſu præpoſtero excitatur Morbus.

LVIII. Quæcunque namque Alimenta vel Medicamenta ſolent eſſe, quamdiu quantitate mediocri, ac tempore decenti uſurpantur; eadem Venena fiant, quamprimùm quantitate uſurpantur nimiâ, vel tempore alieno, & ita quidem, ut hominis utentis ſanitas inde lædatur, & hîc in ſpecie Cachexia producatur.

LIX. Quæ autem per ſe atque ex ſuâ naturâ homini omni vel huic ſaltem illi ve ſolent eſſe noxia, eadem abſolutè appellanda Venena. *Venena quænam abſolutè nominanda.*

LX. Cachexia Ergo produci ſolet 1. *ab Alimentis etiam optimis*, quoties majori copia & indecenti tempore aſſumuntur, & quidem diutiùs. *Cachexia producitur. 1. Ab Alimentis optimis.*

LXI. 2. Ab *Alimentis medicamentoſis* dictis, hoc hoc eſt, tum de Alimentorum tum de Medicamentorum naturâ participantibus: quippe quæ citiùs, faciliùs, potentiùſque ex uſu perverſo afferre poſſunt homini noxam. *2. Ab Alimentis medicamentoſis.*

LXII. A *Medicamentis propriè dictis* abſq; urgente neceſſitate uſurpatis. *3. A medicamentis.*

LXIII. 4. A *Venenis* ſemper talibus. *4. A venenis.*

LXIV. Ad *Alimenta optima* referendus *Panis & vinum*. De Pane dicitur vulgò, nec malè, *Omnis repletio mala, Panis peſſima*. Quantum damnorum afferat Vinum, nemo niſi volens ignorare poteſt, cùm tàm frequentes occurant ex ejus abuſu facti Cachectici, & tandem Hydropici. *Ad alimenta optima quænam referenda.*

LXV. Huc ſpectant ipſæ Carnes quævis abundantiùs aſſumptæ, ac imprimis *Piſces marini* præſertim, utpote plus Pituitæ generantes.

LXVI. Ad *Alimenta medicamentoſa* refero *Aromatica* omnia, & *condimenta*, *Fructus horarios*, *Olera* &c. Acetum. *Quænam ad alimenta medicamentoſa*

LXVII. Ad *Medicamenta propriè dicta* pertinent Theriaca, Diaſcordium, Corallia, Creta, Oculi Cancri, Lacca, Pix, Reſina, &c. *Quænam ad medicamenta.*

LXVIII. Ad *venena leuiora* refero Ceſpites, Cineres, Calcem, &c. Neque enim *fortiora* uſurpantur, quin mox vitæ periculum præſens immineat. *Quænam ad venena leuiora.*

LXIX. Poſt ipſa Alimenta ore aſſumenda, & cætera ipſorum modo uſurpanda, proximum ac ſecundum locum tribuendum exiſtimo *Aeri*, à quo quemadmodum commoda homini accedunt plurima, ſic & noxæ obveniunt innumeræ. *2. Res non naturalis Aer.*

LXX. Imprimis *ſubitæ Aeris mutationes*, eæq; *notabiles*, deſtruunt potenter hominis ſanitatem; inter quas omnium *peſſima* eſt *Frigus Aeris magnum æſtum ſubitò excipiens*. *Eius mutationes ſubitas ſanitatem deſtruere.*

LXXI. Ab hoc enim ſoluta, & quaquaverſùm propulſa cum ſanguine Pituita in Corporis præſertim ſuperficie, habitu ve coagulatur, mox & inflammationem, Sanguinis ſaltem ſtagnationem parit, unde dolores tum in ſuperficie acres, tum in habitu graves excitantur; hinc ſenſim à Sanguine ſtagnante, atq; plùs minùs ve corrupto Maſſa reliqua citiùs tardiùſve inficitur & Cachexia producitur. *Et præcipuè frigus acre poſt magnum æſtum. Et quomodo.*

LXXII. Idem autem evenit, quoties non Corpus Univerſum, ſed aliqua duntaxat Pars notabilis, atq; imprimis Caput, vel in fœminis Uterus quoque afficitur; unde in utroque ſexu gravedo, hinc & quandoque poſt catarrhalem Febrem Cachexia gignitur; quemamodùm contrà in Feminis vel Menſtruorum ſuppreſſio, vel eorundem retardatio, ac conſequenter Cachexia generatur.

LXXIII. Quod contingit faciliùs, citiùſque, quando ſæpiùs tale incommodum incurrunt homines vel ſui negligentiores, vel urgente neceſſitate tales mutationes vitare prohibiti.

LXXIV. Tertium inter Non-naturales Res locum tribuo *Animi Pathematibus*, ac imprimis *Metui magno & Terrori inopinato*, aut *mœrori angenti*; à quibus non infrequenter produci obſervamus Cachexiam. *2. Res non naturales animi pathemata.*

LXXV. Ab hiſce namque Pituita redditur *viſcidior & Spiritus acidus acrior*; unde cæteri quoque humores aut inertiores fiunt, aut ſiſtuntur ſaltem in ſuo motu, ſicque paulatim tota Functionum omnium Oeconomia perturbatur. *Hæc quomodo agant.*

LXXVI. Aliquando quidem, licet rariùs, à *nimio corporis motu & agitatione*, aut viciſſim *Deſidia & Torpore* producitur Cachexia, quatenus ab Exercitio immoderato exhauriuntur ſpiritus humorum *4. Corporis motus, & quies quomodo cachexiam producant*

Acrimoniam temperantes, aut in Deſidiâ minùs generantur, dum Pituita cumulatur.

5. Quomodò Vigiliæ.

LXXVII. Ad hanc Cachexiam producendam aliquid quoque conferre poſſunt *Vigiliæ diutiùs protractæ, ut & Somnus immodicus*.

LXXVIII. *Vigiliæ* namq; *nimiæ* Spiritus Animales valdè conſumunt; unde minùs temperari poſsūt humores quivis; quapropter illis acribus permanentibus vitioſa contingit tam in tenui Inteſtino, quàm Corde efferveſcentia, hinc & tandem Cachexia.

Quomodò ſomnus.

LXXIX. *Somnus* autem *immodicus* & ſpiritus animales facit torpidos, & humorem Pituitoſum reddit viſcidiorem; unde Cacochymia & Cachexia Pituitoſa neceſſariò conſequitur.

6. Quomodo Excreta & retenta.

LXXX. Inter ſex Res nonnaturales dictas ultimum locum aſſignamus *Excretis* ac *Retentis* non ſecundùm naturæ leges ac morem ſe habentibus, atq; ſic quoque Cachexiam producere aptis.

1. Alvi Excrementa nimium fluētia.

LXXXI. Nam 1. *Alvi excrementa nimiùm fluentia* cum Alvi fluxum habeant comitem, eatenus ſæpiſſimè conſequentem habent Cachexiam, quoniam in omni Alvi fluxu vel Bilis peccat primariò, vel ſaltem ſecundariò, ob vitium ſucci Pancreatici, vel ſalivæ, vel Alimentorum, Medicamentorum, Venenorumve aſſumptorum.

LXXXII. Arbitror enim, uti aliàs pluribus deduxi, Bilem in omni alvi fluxu ſemper affici; quamvis necdum ſatis conſtet mihi, quot, quibuſvis modis affici queat malè, ut Alvi fluxus producatur.

LXXXIII. Illud obiter notabo, leviorem eſſe alvi fluxum, qui proprium conſequitur Bilis vitium, graviorem, qui à ſucco Pancreatico vitiato pendet.

LXXXIV. Quotieſcunque autem aut primariò aut ſecundariò peccat Bilis, toties (licèt ritè fermententur in ventriculo Alimenta) ſecretio Chyli à fæcibus alvi continget vitioſa, & conſequenter ſanguis producetur vitioſus & Nutritio fiet vitioſa, hoc eſt, producetur Cachexia: ut nunc nil dicam de noxâ ſæpè graviore tunc concurrente, quando ſucci pancreatici culpâ vitiatur Bilis.

2. Alvi Excrementa duriora.

LXXXV. 2. *Alvi excrementa duriora* cum Alvo adſtrictiore Cachexiam valent producere; quatenus Alvi adſtrictio, meo ſaltem judicio, debetur *Succo Pancreatico* vel primariò vel ſecundariò peccanti.

Quid primariò tum peccet.

LXXXVI. *Primariò* tunc peccare mihi videtur *Succus Pancreaticus*, quando *juſto viſcidior*, ideòq; *minùs acidus & acris* exiſtit.

Quid ſecundariò.

LXXXVII. *Secundariò* cenſetur mihi Alvi adſtrictionis cauſa exiſtere *Succus Pancreaticus*, quando is ab allabente *Pituita, vel Saliva*, vel *Alimentis valdè viſcidis* talis evadit, *viſcidior*, inquam, ac *inertior*.

Lancinationes ab acrimonia ſucci Pancreatici.

LXXXVIII. Quòd ſi ſuccus Pancreaticus valdè acris & acidus exiſtens offendat nihilominùs Pituitam impensè viſcidam, præter *alvum adſtrictiorem pituitæ viſciditati adſcribendam, lancinationes producentur in ventre ab acrimoniâ ſucci Pancreatici acidâ*: quemadmodum id quotidiè ægris accidere obſervare poterunt, qui meum monitum ſequuti attendent accuratè ad omnia, de quibus conqueri ſolent Ægri.

Abdominis diſtenſio, & Excrementa indurata à Flatibus.

LXXXIX. Obſervabunt autem in talibus Ægris præter alvi adſtrictionem & lancinationes moleſtas, concurrere utplurimùm Abdominis Diſtenſionem, atque Excrementa valdè indurata: quæ omnia ego ſaltem judico deberi flatibus ex pituitâ viſcida ortis.

A vitioſa in tenui inteſtino efferveſcentia Cachexia.

XC. Ubi verò hoc modo vitioſa exiſtit Efferveſcentia in tenui Inteſtino, propter acrimoniam ſucci Pancreatici concurrētem aliquantò acrior tranſcolabitur Chylus, qui ſimilem producet ſanguinem, & quidem pro iſtius acrimoniæ diverſitate ac gradibus variis, non parùm diverſum; unde neceſſariò continget Nutritio certo modo & gradu vitioſa, hoc eſt, Cachexia. Neque enim uniuſmodi eſt Cachexia, ſed plurimùm differens: quod qui non obſervant, aut negligunt, miſerè cum Ægris ſuis procedunt.

Eam non eſſe uniuſmodi.

2. Inter excreta Vrina.

XCI. Ad excreta omnibus hominibus communia ſecundum, poſt Alvi Excrementa, locum obtinet *Vrina*. Quemadmodum enim poſt alimenta fermentata ſecernuntur Fæces alvi ab ipſorum Chylo: ſic poſt Chylum in ſanguinem mutatum ſecernitur Urina in Renibus.

Ab h… ſufficie… ſecreta… chexia.

XCII. Hæc *Vrina ſi non ſufficienter ſecernatur*, atque in ſanguine ſtagnet, noxas neceſſariò adfert, illumque inficit, & qualitatibus vitioſis inquinat, unde Nutritio fiet vitioſa, hoc eſt, Cachexia.

Ab ea… pioſius… ta eade… cachexia.

XCIII. Eadem *Vrina ſi copioſius à ſanguine ſecernatur*, partem ipſius integritati neceſſariam ſimul adimet, ac proinde ſanguinem imperfectiorem præſtabit hinc & Nutritionis vitioſæ, hoc eſt, Cachexiæ cauſa exiſtet.

3. Inter… creta ſ… Ab hu… tention… chexia.

XCIV. Ad Excreta refertur 3. loco etiam *Semen* cujus in corpore *retentio* non pauca hominibus mala creat, idque tam Viris, quàm fœminis. Ab ipſo autem retento & ſtagnante aſſurgunt halitus nidoroſi verſùs Sanguinis maſſam, eamque ita inficiunt, ut Nutritio inde conſequatur vitioſa, hoc eſt, Cachexia.

Eadē… dem n… effuſion…

XCV. Ejuſdem *ſeminis nimia effuſio* in Venere immodicâ non tantùm Vires exhaurit, & omnes functiones debilitat, ſed inſuper partem ſanguinis optimam, ut Animales ſpiritus valdè conſumit, unde præter alia mala determinata nunc ſenſim, nunc ſubitò Cachexiam inducit.

4. Inter… creta … Mucur… A quo… ciùs pr… aliquan… Cachex…

XCVI. Nil impedit, quò minùs 4. loco ad excreta revocemus *Narium Mucum*, à quo parciùs producto rariùs quidem, aliquando tamen excitabitur Cachexia; quatenus ſcil. illa Muci materia in ſanguine permanens illum præſtat impurum, & nutritionem affert vitioſam.

Eadem… dem co… re, ſea… tenujor… acriore…

XCVII. Quoties autem in *Gravedine* idem *Narium Mucus* non tantùm *copioſior*, ſed ſimul *tenuior* & *Acrior*, hoc eſt, *Salſior, & Acidior*, effluit, ac non rarò bonâ ſui parte fauces petit, atque nunc ad Pulmones delapſus *Tuſſim*, ac non infrequenter *Phthiſin* parit; nunc per *Oeſophagum* ad *Ventriculum* delatus *alimentorum fermentationem* unâ cum *proſtrato appetitu* impedit, ac conſequenter *Chyli vitioſi ſecretionem* gignit, mox & *Sanguinis ſimilis* generationem promovet; *toties Nutritionis pravæ*, hoc eſt, *Cachexiæ cauſa* exiſtit.

5. Inter… creta … ſtruorum… xus. A quo… preſſo C… xia. Eadem… rum … fluxu.

XCVIII. 5. Loco ad Excreta referre oportet in fæminis *Menſtruorum fluxu à quo ſuppreſſo* Cachexiā frequentiſſimè ortum ſuum ducere, nemo ignorabit, niſi hoſpes fuerit in praxi Medicâ.

XCIX. *A nimio autem eorundem fluxu* idem contingere ſæpenumerò quotidiana nos docet experientia.

6. Loch… fluxus, Cachex…

C. Idem omninò dicendum eſt 6. de *Lochiorum fluxu*, partum excipere ſolito; à quo & *parciùs*, & *copioſiùs* fluente plurima mala incurrunt Fœminæ, & inter alia ipſam Cachexiam.

7. Lac. A cujus… mio flux… chexia.

CI. Ad *Excreta* referendum tandem 7. *Lac*; poſtquam ab ipſius *nimio effluxu* tàm ſæpe valdè debilitantur Fœminæ, atque non infrequenter incidunt in Cachexiam.

A Muli… fluxu fr… tiſſimè c… xia.

CII. De *Muliebri fluxu*, licèt frequentiſſimâ Cachexiæ Cauſa, hìc non loquor, quandoquidem in fæminis naturalis non exiſtit, ſed duntaxat præter naturæ leges ipſis accidens. Hoc autem loco agimus tantùm de Excretis ac Retentis ſecundùm naturæ leges contingentibus, præter Naturam verò vitiatis.

Cauſæ… cedentes… fortuitæ… Medic… ta & ve…

CIII. Antequam ad Affectus hujus curatu difficilis ac moleſti medelam accedam, pauca ſubjungam de cauſis antecedentibus, at fortuitis, atque à nonnaturalibus rebus diverſis.

CIV. Ad has cauſas fortuitas referri poſſunt tàm Medicamenta, quàm venena, poſtquam illis carere atque ab iiſdem abſtinere poſſumus; quoniam tamen aliquam ipſorum, quatenus alimentorum loco ſubinde uſurpantur aut exhibentur, mentionem feci, parciùs nunc de iiſdem loquor, & imprimis de iiſdem, quatenus forinſecùs adhibentur, atque ſic quoque nocent, licèt tunc nullo modo alimentorum vices ſupplere poſſint.

A Medi… mentis o… mis quo… cachexia… ducatur

CV. Non rarò autem à *Medicamentis* etiam optimis, ſed præpoſterè uſurpatis, & quidem externè, Cachexia ſuum ortum habet, quatenus aliquo vitio in

in Corporis ſuperficie exiſtente ac moleſto, Scabie putà, puſtulis, & ſimilibus, per Medicamenta forinſecùs applicata exſiccantur quidem & obliterantur illa vitia, ita tamen, ut introrſùm propellantur humor peccans, qui Sanguini communicatus eundem inficit & vitioſæ Nutritionis, hoc eſt, Cachexiæ cauſa exiſtit.

CVI. Nec tantùm, quatenus hærens in Corporis ſuperficie vitium & humor peccans introrſùm pellitur, excitatur à Medicamentis externis Cachexia, ſed inſuper ac non rarò, quatenus humor vitioſus per Corporis ſuperficiem propellitur atque expellitur, is verò denuò repellitur introrſùm, vel ſiſtitur in ſuperficie per medicamenta perperàm uſurpata, eadem producitur Cachexia.

...l obſer- ...dum ...ico.

CVII. Quapropter ſedulò attendendum eſt unicuique Medico, ne temerè Medicamenta humores vitioſos in expulſione ſuâ & exitu ſiſtentia, vel impellentia uſurpentur, poſtquam non infrequenter graviora, imo graviſſima, & quandoque lethalia inde exſurgunt damna.

...venenis ...exia.

CVIII. Quod de Medicamentis nunc dictum, magis de *Venenis* propriè dictis, atque homini ſemper noxiis dicendum, à quibus videlicet præter detrimentum nihil venit exſpectandum.

CIX. Quò imprimis referenda illa Venena, quæ in ſpecie Cachexiam producere ſolent, atque non quidem ſubitò mortem inducere, at poſt vitiatam demùm Nutritionem, hoc eſt, Cachexiam.

...l fortui- Cache- cauſas ...enda ...a, quæ ...unden- ...ulneran- ...c. labe- ...nt par- ...xter-

CX. Ad fortuita referenda quoque ſunt omnia, quæ partes externas *Contundendo, Vulnerando*, aliiſve modis lædendo ita poſſunt labefactare, ut inde Sanguis ad ipſarum nutritionem appellens corrumpatur & ita vitietur, ut Cachexia inde ſequatur.

CXI. Nihil enim refert, an Sanguis vitioſus accedat ad partes integras, an idem à partibus corruptis corrùpatur, hinc Nutritio vitioſa conſequatur.

CXII. Id autem ſæpenumero accidere norunt, qui Praxin Medicam norunt.

CXIII. Neque opus eſt, ut ſemper univerſa Corporis ſuperficies, vel habitus Contundatur, Vulneretur ve, quò Cachexia Univerſalis producatur; Sufficit enim in una parte corrumpi Sanguinem, eundêque in ſuo circuitu ad maſſam reliquam remeantem univerſam ſenſim afficere ac inficere, unde neceſſariò Cachexia conſequetur univerſalis.

CXIV. Sic ex *Vulnerata* parte ſi *copioſus effundatur Sanguis*, totum corpus detrimentum inde capit, dum minùs laudabilis producitur & in amiſſi locum reponitur Sanguis: Sanguine autem minùs laudabili, atque magis aquoſo exiſtente Cachexia univerſalis conſequi ſolet.

...achexiæ ...tione ...s occur- ...Indica- ...

CXV. Atque ſic quotquot inſuper externè ac fortuitæ Cachexiæ obſervabuntur Cauſæ antecedentes, agnoſcuntur facilè ſimili aliquo à me narrato modo illam producere; quapropter, ut ad *Affectus graviſſimi & frequentiſſimi curam* me accingam, conſiderādū *plures* hîc occurrere *Indicationes*, quibus omnibus nî ſatisfiat, ritè haud curabitur Cachecticus.

...æcipua ...deſu- ...da. ...chexiæ ...ſitates.

CXVI. Et prima quidem, omniumque primaria & præcipua Indicatio eſt, quæ ſumitur *ab Ipſâ Cachexiâ ſpeciali* in quovis ſubjecto curandâ occurrente.

CXVII. Cùm enim *plures* obſerventur non *tantùm gradibus*, ſed etiam *modo* differentes Cachexiæ, illa differentia ante omnia erit accuratè notanda & conſideranda.

...modò ſe ...feſtet ...d modū ...rſum.

CXVIII. *Diverſitas* autem illa *ſeſe manifeſtat*, quoad *modum diverſum*, tum per *Coloris mutati diverſitatem*, nam nunc pallet, nunc flavet, nunc rubet, nunc diverſicolor exiſtit Cutis: tum *per conjuncta in Cute Symptomata*, Tumores putà, excreſcentias, puſtulas, ulcera, &c. eaque omnia modis variis inter ſe differentia.

...oad gra-

CXIX. Eadem *Diverſitas quoad Gradus ſeſe manifeſtat*, tum *per Coloris* cujuſvis *majorem aut minorem intenſionem*; tum per cæterorum *Symptomatum gravitatem* aut *levitatem*.

CXX. Nam quò magis à naturali ſtatu recedit Color Cutis mutatus, eò etiam gravius judicandum vitium illam mutans, & vice verſâ.

CXXI. Sic quò graviora exiſtunt Symptomata Cachexiam comitantia, eò gravior judicanda ipſa Cachexia, & vice verſâ.

Quare diverſitas hæc obſervanda.

CXXII. Diverſitas verò ſpecierum Cachexiæ idcircò debet obſervari, quoniam ſic cauſa ejuſdem diverſitas innoteſcit. Alia certè cauſa erit cutis pallidæ, alia nigricantis, aut vireſcentis, aut lividæ. Alia proinde curandi ratio debebitur ſingulis differentiis.

Secunda indicatio unde petenda.

CXXIII. Obſervatâ verò cachexiæ curandæ ſpecie ac gradu, ſecunda *Indicatio* erit petenda à *determinato ſanguinis vitio, hanc vel illam Cachexiæ ſpeciem* producente, & quidem *in hoc vel illo gradu*.

Tertia unde.

CXXIV. *Tertia* verò *Indicatio* petetur *ab univerſâ ſeſe conſequentium cauſarum antecedentium ſyndrome*.

Quarta unde

CXXV. *Quarta Indicatio* deducenda erit à *Cauſâ procatarcticâ*, ſive *Antecedentes omnes irritante*, & inter naturales primâ, ſive illa *cæteras duntaxat* movendo *excitaverit*, ſive ipſas etiam corrumpendo, aut quovis alio modo alterando *vitioſas effecerit*.

CXXVI. Poteſt enim *cauſa procatarctica, ſive naturalium prima* vel *latentes* duntaxat in corpore humano cauſas *commovere*, & ad noxam homini afferendam inferendamque *excitare*, vel *efficientis* quoque *rationem habere*, quatenus *humores, parteſve ſolidas integras corrumpit*, & ita *pervertit*, ut hactenus *functiones lædant*, & hîc *Cachexiam producant*.

Cachexia ſui curationē indicat.

CXXVII. *Cachexia* quidem *omnis ſui curationem indicat*, ut & quævis ipſius ſpecies; ſed hæc indicatio inutilis eſt, nî ſimul pateat, quâ ratione, quibuſque mediis curari poſſit & tolli.

Non curatur niſi ſublata cauſa.

CXXVIII. Non tollitur autem aut curatur cachexia, niſi ſublatâ cauſâ; Ergò ad indicationes à cauſis petitas tranſeundum.

Ea eſt ſāguis vitioſus. Et quidē diverſimodè.

CXXIX. Quemadmodùm autem in genere Cachexia ortum habet à Sanguine vitioſo, Nutritionem vitioſam producente; ſic unaquæque Cachexiæ ſpecies ortum habet à ſpeciali ac determinato Sanguinis vitio, Nutritionem hoc vel illo modo vitiante.

Cujus cauſa proxima ſpectanda.

CXXX. Quævis proinde Cachexiæ ſpecies hoc vel illud Sanguinis vitium pro *cauſa proxima agnoſcens* indicabit *hoc vel illud ſanguinis vitium* eſſe tollendum, quocunque demum id fieri queat modo.

Quot modis vitiari poſſit ſanguis.

CXXXI. Videndum proinde, *quot modis probabiliſſimè vitiari poſſit ſanguis, ut Nutritio inde conſequatur vitioſa, & Cachexia*: quoniam verò id non eſt à me factum in ſuperioribus, non nocebit hîc paucis de hâc re conſiderationes meas nuper obortas communicare.

Quid in ea conſiderandum.

CXXXII. Cenſeo igitur obſervanda eſſe omnia Sanguinem conſtituentia & ad ipſius integritatem aliquid conferentia; ubi præter *humores ſanguinem componentes*, ſimul conſiderandas puto *Mutationes ſanguini per viſcera varia delato evenientes*.

Quænam ad ſanguinem conſtituendū concurrant

CXXXIII. Ad Sanguinem conſtituendum concurrere judico, 1. Ipſum *Sanguinem perpetuò circulantem*. 2. *Chylum* ex Alimentis aſſumptis eductum. 3. *Lympham*. 4. *Liquorem ex ſucco Pancreatico, Salivâ, & Bile in tenui Inteſtino prodeuntem*, atq; per Lacteas Venas delatum. 5 *Bilem* ipſam per Ductum Hepaticum ad ſanguinem tranſeuntem. Plura verò nō memini me obſervare, quæ huc debeant referri. Huic tamen 6 *Aer* addi poteſt ac debet, qui in Pulmonibus Sanguini jungitur.

In quibus viſceribus ſanguis mutationem ſubeat.

CXXXIV. *Mutationem Sanguini* per diverſa Viſcera circulanti aliquam accidere puto, imprimis in *Liene*, ac *Teſtibus Uteroque*.

In quibus ei aliquid decedat.

CXXXV. Aliquid quoque *Sanguini decedere* puto in *Cerebro, Renibus, Glandulis*, &c.

CXXXVI. Hæc omnia paucis placet delibare, quò res ipſa fiat manifeſtior, & cogitationes de hac re meæ magis pateant iis; qui necdum, quid ſentiam, & cur hoc vel illud ſentiam, intellexerunt.

Ad ſāguinis maſſam conſtituendam, concurrit. 1. Ipſe ſanguis refluens.

CXXXVIII. Ad Sanguinis ergò maſſam conſtituendam concurrit 1. Ipſe *ſanguis, ab univerſi corporis partibus* omnibus, uno Pulmone excepto, *ad dextrum* cordis Ventriculum refluens; reſiduus videlicet tum à Nutritione ipſarum, tum ab illâ ſui parte,

quam

quam in ipſis depoſuit ut in hunc vel illum Liquorem mutetur.

CXXXVIII. Cùm autem *variæ ſint ac plurimùm inter ſe differentes partes corporis*, utique diverſas quoque deſiderabunt Sanguinis partes ad ſui Nutritionem; quamvis non putem hactenus notabilem mutationem facile ipſi accidere poſſe, ut inde Cachexia ſequatur.

CXXXIX. Plus momenti ad hanc rem conferent *Liquores ex certis Sanguinis partibus producendi*, *Saliva* putà, *Succus Pancreaticus*, &c. de quibus mox dicemus.

2. Chylus.

CXL. Ad Sanguinis maſſam conſtituendam dixi concurrere 2. *Chylum*, *ex aſſumptis Alimentis oriundum*. Cujus nomine Cachexiam frequentiſſimè produci, pluribus docui in ſuperioribus; prout enim Alimentum quantitate, qualitate, aſſumendive modo ac tempore vitioſum uſurpatur, Chylus quoque producitur aut elicitur inde vitioſus, cujus notabile ac perſeverans Vitium nunquam emendabitur in ſubſequentibus Functionibus, quin Sanguis neceſſariò conficietur ex ipſo vitioſus, fietq; proinde Nutritio itidem vitioſa, & generabitur Cachexia; quemadmodùm ipſam à memoratâ cauſâ ſæpiſſimè originem ſuam ducere, quotidiana teſtatur ac evincit Experientia.

3. Lympha.

CXLI. Ad Sanguinis maſſam conſtituendam dixi 3. *Lympham* concurrere; Lympham *in Glandulis conglobatis*, per univerſum corpus diſperſis, *bonâ & forſan maximâ, certè maximè notabili ſui parte genitam*: licet non negem, quin potiùs magiſque putem, Animales Spiritus quaquaverſùm delatos, nec in variis, quibus ſervire ſolent, functionibus Animalibus, aliiſque, conſumptos transfundi in Vaſa Lymphatica, ſicque redire ad Sanguinis maſſam, poſtquam Lympham Glanduloſam in medio ſuo fluxu deliniverunt ac temperarunt.

Lymphæ aciditatem à ſpiritibus animalibus temperari.

CXLII. Hinc uſui inſervire poſſe ſpiritus Animales undecunque refluentes, vel inde patet, quòd tàm multi in prædictas Glandulas conglobatas inſerantur Nervi, haud in alium uſum probabilem, quàm ut generatam in ipſis Lympham ſubacidam temperent: Quis enim putet ipſos Animali motui, Glandulis denegato, inſervire poſſe; aut ſenſui externo in Glandulis minimè Membranoſis in ſuo parenchymate?

CXLIII. Cùm enim indies magis magiſque confirmer per ea, quæ nunc accuratiùs, quàm unquam, obſervo in Praxi Medica, & Sanis æquè ac Ægris *de Aciditate participare Lympham*, nemo, niſi rudis in operationibus & mutationibus Chymicis, negabit, *temperari, demulceri, ac deliniri* poſſe à *ſpiritibus Animalibus* cum Vini ſpiritu plurimùm convenientibus *Lymphæ Aciditatem*.

CLIV. Quemadmodùm autem *aciditas temperata benigna eſt, blandaque*; ſic eadem *minùs temperata & purior acris exiſtit & vi ſuâ corrodente noxia*.

Lymphæ ſine iis acrior.

CXLV. Quoties proinde à quocunque demùm *errato in ſex rebus Non-naturalibus*, *aliiſque fortuitis* commiſſo vel *exhauriuntur*, vel *torpeſcunt*, vel *aliàs in ſuo ad Glandulas*, vel *Vaſa Lymphatica motu impediuntur ſpiritus Animales*, utique producetur, permanebitve *Acidior & Acrior*, ideòque homini nocentior *Lympha*.

In hominibus labori deditis humores quare acriores.

CXLVI. Hoc verum eſſe, confirmat Experientia, dum per ipſam conſtat, in hominibus *vehementi corporis exercitio* aut laboribus deditis, aut *perpetuâ mentis defatigatione*, *aut Vigiliis* detentis Humores omnes exiſtere acriores.

CXLVII. Unde autem id continget probabiliter quàm ab exhauſtis magnâ copiâ ſpiritibus Animalibus? quod vix aliquis negabit, cui de ſpirituum Animalium exiſtentiâ nullum dubium.

CXLVIII. Cur autem ſpiritibus Animalibus conſumptis abundantiùs omnia exiſtent in homine Acriora, niſi ab ipſis præſentibus temperentur Acria?

Iidem quare magis irritabiles, quàm ſegnes, & torpidi.

CXLIX. Hinc eſt, quod Homines tales aſperiores, atque magis irritabiles exiſtant, quàm ſegnes, torpidique: In quibus redundantes ſpiritus iidem, ut alia nunc taceam, omnem Acrimoniam demulcent ac leniunt, eoſdemque Animo præſtant manſuetiore, minùſque irritabili.

Lym... Acid... Cache... produ...

CL. *Lympha* ergò ſi *Acidior* exiſtat, *efferveſcentiam in Corde Acriorem*, adeòque noxiam & *Sanguinem vitiantem*, hinc & *Nutritionem lædentem*, quin *Cachexiam* producet.

CLI. Prout autem *aciditas plùs vel minùs peccaverit*, plùs quoque vel minùs peccabit Cachexia.

Ut & ... pham ... ſatis a...

CLII. Non tantùm ratione *Aciditatis* auctæ peccare poteſt *Lympha*, ſed aliquando *Diminutè*; unde *non ſufficiens* contingit in *Corde Sanguinis efferveſcentia*, nec proinde Sanguis exiſtet laudabilis, corporique ritè nutriendo utilis, ſed hactenus noxius & Cachecticus; ſive *Viſcidior* ſimul exiſtat, ſive aliter peccans.

CLIII. Ab *Acriore enim & Acidiore* Lymphâ fiet *Cachexia doloribus & lancinationibus comitibus moleſtior*; ab *eadem viſcidiore* aut *minùs Acidâ* ſequetur *Cachexia doloribus gravativis* vocatis, & *motus tarditate* moleſta.

Cauſ... tation... Lymp...

CLIV. Hæ in Lymphâ mutationes debentur vel *Aeri* externo, nunc Aſperiori, nunc æſtuanti, nunc Aqueo & pluvioſo: vel *Alimentis* nunc acidioribus, nunc viſcidioribus, nunc pinguioribus, nunc ſpirituoſioribus, &c. vel *Animi motibus* vehementibus, & quidem nunc *Iræ*, nunc Terrori, nunc Mœrori, nunc Gaudio, &c. vel *Corporis Motui vehementiori* aut *Quieti* & ſegnitiei turpi; vel *Vigiliis Somnove* immoderatis; vel inter *Excreta retinenda*, Hæmorrhagiæ qualicùnque enormi, vel Narium, vel Menſium, vel Lochiorum, vel Hæmorrhoïdum, vel ex Vulnere fortuitu, aut Venâ ſectâ, &c. *Vomitui* quoque, aut *Alvi fluxui* qualicunque, *Seminis profuſioni* voluntariæ, aut *profluvio ſpontaneo*, ſponte aut ex nimiâ impurâve Venere contracto, &c. Ex quibus omnibus Lympham quoque mutari & vitiari, teſtantur varii affectus haſce Excretiones conſequentes: Sic contrà *Retentis excernendis* idem contingit; Exempli gratiâ, *Menſtruis*, *Lochiis*, *Urinæ*, ipſiſque *Alvi Excrementis*, unde Lympham quoque vitiari, perſuaſum habeo.

CLV. Longum autem foret, ſingula hìc perſequi, ſufficit ſumma Capita attigiſſe; cùm unicuique rei attento facile ſit futurum ex delibatis cætera deducere.

4. Ac... guinis ... ſam c... rit Liq... ex Sal... Succo ... creatic... Bile c... tus. Qu... dò Succ... Pancre... cus ad I... ſtinū eff... Quon... Bilis ex... liculo a... teſtinum... pellatur ... Saliv... perpetu... Os efflu... & degl... ſponte

CLVI. Ad Sanguinis maſsâ conſtituendam dixi concurrere 4. *Liquorem ex Salivæ*, *Succi Pancreatici & Bilis confluxu* in tenui Inteſtino exurgentē. Quiſquis enim in ſectionibus Anatomicis diligens fuerit & accuratus, is facilè agnoſcet *Succum Pancreaticum perpetuò effluere ad Inteſtinum*, poſtquam nullum in ipſius Ductu obſervatur obſtaculum, quod contentum, delatumque in ipſo Liquorem & Succum in exitu ſuo ad inteſtinum moretur.

CLVII. Rurſus, licet quis *Fellis Folliculi Cervicem contortam & internè corrugatam*, & *hactenus effluenti Bili aliquam remoram afferentem* obſervaverit; quoniam tamen non *Animali*, *ſeu voluntario*, *ſed naturali motu cietur*, probabile, imò neceſſarium videtur, *Bilem* aut *continuè*, aut *certis intervallis ad certa irritamenta ex ſuo Folliculo expelli & ad Inteſtinum propelli*.

CLVIII. Denique *Salivam nobis vel non cogitantibus*, *adeòque dormientibus perpetuò ac ſponte in Os confluere*, hinc & *deglutiri*, plurima ſunt, quæ evincant: inter alia & Infantibus, & Fatuis, & Dormientibus quibuſdam emanans, effluenſque ex ore Saliva: ut taceam, unumquemque in ſemet ipſo poſſe obſervare ac notare illam Salivæ in Os effuſionem, deglutitionemque perpetuam.

Ut & Voluntat... dictamen

CLIX. Non nego interim, ad Voluntatis dictamen integrum eſſe nobis copioſiorem in Os allicere Salivam, dum per Suctus Linguâ & buccis effecti modum Os illâ brevi repletur.

CLX. Continuum Salivæ in Os confluxum confirmat quoque Os Salivâ mox plenum, ſi caveatur tantiſper à contentæ in Ore Salivæ Deglutione.

CLXI. Eandem *Salivam* ita copioſè ad Os perpetuò

ex vẽ- lo ad in- a tra-

tuò fluentem ac deglutitam *non permanere in Ventriculo, verùm ad inteſtina mox traduci*, atque *ibidem diutinam moram non nectere*, probatur, 1. ex *ipſius deglutitæ copiâ*; 2. *ex ejuſdem in Ventriculo repertæ paucitate*; 3. ex *Pituitæ Inteſtinis ſecundùm Naturam adhærentis*, ex Sallvâ ortum totum ſi habeat, *itidem paucitate*.

tres li- m quar õſtitue-

CLXII. Cum ergò & *Succus Pancreaticus* continuè, & *Bilis* forſan itidem continuè, & *Saliva* ſimiliter continuè ad tenue Inteſtinum confluant, nec tamen in ipſo permaneant, nec ſecundùm naturam per alvum notabili ſaltem quantitate excerni obſerventur; utique opus videtur ac neceſſe, ut ſimul confluant, miſceantur, in ſe mutuò agant, & Liquorem aliquem parent, qui per Lacteas Venas transferatur ad Ductum Thoracicum, atque ibidem cum Lympha junctus Sanguini ad Cor Deſcendenti admiſceatur.

cujus ſit æ.

CLXIII. Intereſt autem ſcire, cujus naturæ ſit futurus ille ex his tribus conflatus Liquor. In *Salivâ*, & *Succo Pancreatico* namque docui non ſemel ineſſe, meo ſaltem judicio, *ſpiritum acidum*, ſed temperatum; in *Bile* autem *Salem lixivum*, itidem temperatum; Excitabitur proinde ex horum confluxu effervescentia, ſed blanda; & jungentur ſimul tres Liquores, ita tamen, ut dominium habeant Saliva & Succus Pancreaticus, cum quibus concreſcente Bile, Liquor parabitur cum ſale Armoniaco affinitatem aliquam habens.

CLXIV. Probabile namque videtur mihi, *abundè infringi Salem lixivum Bilis à Saliva & ſucco Pancreatico*, & ita quidem, ut cum *Lympha nullam novam excitet* Effervescentiam in Ductu Thoracico, ſed illi placidè jungatur.

n vim liquor phæ ad-

CLXV. Ex *hac proinde miſcella roborabitur Lymphæ vis*, quin ut cum *aſcendente ſanguine faciliùs miſceatur & naturalem Effervescentiam* excitet, magis diſponetur.

ſangui-

CLXVI. *Ab eadem miſcella* verbo attigi aliquando, & indies magis confirmor, *pendere maximâ ſui parte Sanguinis concretionem & laxam compagem* variis ſanguinis uſibus perutilem, imò neceſſariam.

modis xiam ucat.

CLXVII. Hæc Miſcella modis variis lædi poteſt, atq; cachexiæ diverſę cauſa exiſtere, & quidem tum ratione Salivæ & ſucci Pancreatici, vel acidiorum, vel ſalſorum, vel dulcium, vel viſcidiorum, vel quovis alio modo peccantium; tum ratione Bilis, vel amarioris & acrioris, vel minùs amaræ ac inertioris, vel pinguioris, vel viſcidioris, vel quovis modo alio vitioſæ.

vam, & m Pan- icũ eſſe unquam ores r natu-

CLXVIII. Salivam vel ſuccum Pancreaticũ acidiores nonnunquam præter naturã occurrere, quotidiana evincit Experientia, dum *Saliva in Os ſæpiùs effunditur tàm acida & acris*, ut totam Oris ſuperficiem ac Linguam exulceret, quin deglutita fauces ac Œſophagum ſimiliter aſſiciat, mox in ventriculo ac Inteſtinis dolores torminaque producat intolerabilia, & ita quidem, ut omnia erodi atque dilacerari credantur in Ventre: Cujus exemplum deplorandum, & curatu tantò difficiliùs habemus hoc tempore in Filia Clar. D. Vorſtii, quod ab omnibus medicamentis vehementer abhorreat, & rarò bis eodem uti queat. In hac autem hæc incommoda ſæpiùs ſe manifeſtarunt, & per intervalla repetierunt.

i Pan- tici aci- s exem- .

CLXIX. *Succo Pancreatico itidem acidiore & acriore notabile quoq; habeo* hoc ipſo tempore *exemplum* in Uxore Ampliſſ. D. Meerman, impræſentiarũ Conſulis Leidenſis primarii, quæ licet per dies quindecim ac plures nihil acidi aſſumpſerit aut in Alimẽtis, aut in condimentis, ſubinde tamen aquam tàm acidam ab inferioribus aſſurgentem evomit, ut impensè ſtupeant inde ipſi dentes, & vix elui queat in ore manens Acrimonia acida.

or hic a- r quæ- mala ucat.

CLXX. A Saliva autem vel ſucco Pancreatico acidioribus, neque enim ſemper obſervatur uterque liquor ſimul aciditate nimiâ peccare, producetur dubio procul ex Triumvirato illo exurgens liquor acidior; à quo eadem in Sanguine mala producentur, quæ dixi ſuperiùs produci à lymphâ itidem acidiore.

5. Ad ſanguinis maſſā concur rit Bilis.

CLXXI. Ad *Sanguinis maſſam conſtituendam* dixi concurrere 5. *Bilem ductum per Hepaticum refluenti* per *Venæ Portæ Ramos ſanguini*, & ſpeciatim *Lienoſo*; in contempto quidem vulgo, à rei peritis tamen maximè laudando viſcere pluſquam perfecto, ex meâ conjecturâ *miſcendam*.

In Bile exſuperare ſalẽ lixivum volatilem oleoſum.

CLXXII. Non repetam hîc, quæ pluribus alibi propoſui ad probandum, Sanguini admiſceri in Hepate Bilem, non item ſeparari eandem ibi ab ipſo, quod Dictatoriè aſſeverant quidem multi, probat verò nemo.

A quo minùs volatili Cachexia orietur.

CLXXIII. In *hac Bile* dixi ſæpiùs *exſuperare naturaliter ſalem lixivum, ſed Volatilem atque oleoſum*, cujus malè affecti nomine imprimis noxam contrahet Sanguis, & Cachexiam producet.

CLXXIV. Accidit autem illud 1. quoties *ſal lixivus minùs erit volatilis & oleoſus*, ac proinde *ſolito debitoque acrior*: unde univerſus ſanguis evadet itidem acrior, atque imprimis ejus ſerum; quod ſæpiùs in hiſce forſan Belgii, cæteriſque Mari Baltico adjacentibus accidit Regionibus; in quibus ob frequentiorem ac perpetuum ferè carnium piſciumque muriâ conditorum, aut fumo inſuper induratorum uſum ac abuſum *ſerum* obſervari ſolet in pleriſque *ſubſalſum*, quod ſecundùm naturam requirebatur inſipidum.

CLXXV. *Ab* hoc autem *ſero ſalſo* pendet *Cachexia ſcorbutica*, in iiſdem regionibus pleriſque familiaris & omninò endemia.

Vt & à nimis volati

CLXXVI. Sanguis quoque noxam contrahet 2. *à Bile*, quoties *magis exiſtit Volatilis*, quàm decebat, unde facilè ac crebrò ad Ventriculum aſſurget, nauſeam, vomitumque pariet, quin univerſum ſanguinem efficiet magis fluidum, & ad hæmorrhagiam pronum; quâ crebrò accidente, atque ſanguine optimo ſenſim diminuto, aquoſior atque cachexiæ producendæ aptiſſimus conficitur novus.

Nec non à nimis oleoſa Bile.

CLXXVII Sanguis rurſus noxam à *Bile* contrahet 3. quando ipſa *magis exiſtit oleoſa*, ideoq; ad agendum *inertior*, unde *minùs retunditur Lymphæ*, *Succi Pancreatici*, & *ipſius quoque ſalivæ aciditas temperata*; quapropter ſanguis faciliùs degenerat in *Pituitam viſcidam*, ex qua non tantùm *flatus* in tenui præſertim excitantur Inteſtino, ſed inſuper *Leucophlegmatia*, *Affectio hypochondriaca*, & *ſimiles Affectus* producuntur in Ægris, una cum ipſa comitante Cachexia.

Ab aere variè affecto Bilis vitioſa.

CLXXVIII. Quemadmodùm *ab Alimentis* modis variis peccantibus producitur *Bilis vitioſa*; ita idem accidere ſolet *ab Aere* variè affecto, tum ratione temporum anni, tum ratione ventorum, pluviarum, aliorumque ipſi admiſtorum.

Et quot modis.

CLXXIX. Ab *Aeris* namque *æſtu*, *æſtate* ſecundùm naturam contingente, *acrior redditur Bilis*; uti ab ejuſdem *frigore*, *hyemis* tempore imprimis urgente, *temperatur & compeſcitur eadem*.

Vt & ab ira, mœrore, vigiliis, corporis motu, ſomno, & inedia.

CLXXX. Sic ab *Ira excandeſcit Bilis*, *ab animi mœrore aut metu infringitur*: Idem *de Vigiliis*, *corporiſque motu*, atque *ſomno & inediâ* dicendum.

CLXXXI. Qualis autem Bilis exiſtit in homine, talis ab ipſa in Sanguine, hinc & conſequente Nutritione effectus ſequetur.

CLXXXII. Atq; hæ ſunt partes omnes, ex quibus hactenus obſervare potui conſtitui ſanguinem in dextro cordis ventriculo paratum, & inde ad Pulmones propulſum.

Ab aere ſanguini, dum per pulmones tranſit, aliquid miſceri.

CLXXXIII. Idem ſanguis antequam cæteris corporis partibus inſerviat, per Pulmones minore circulo cieri ſolet, donec ad ſiniſtrum ventriculum deductus, atq; ab inſpirato Aere modo ſuo alteratus reliquo corpori advehatur.

CLXXXIV. Mihi autem valdè fit probabile, Aeris, quò ſanguinem in dextro cordis ventriculo effervescentem contemperet, aliquid circulanti ipſi per Pulmones admiſceri, atq; unà cum ipſo ad ſiniſtrum ventriculum pergere.

Eſſe vias per quas id fieri queat.

CLXXXV. Nihil enim impedit, canales tenuiſſimos pertingere ex aſperâ arteriâ in Arterię Venęve pulmonalis Ramos, atque per ipſos Aerem ad ſanguinem uſque penetrare; modo forſan non pla-

nè diſſimili ei, quo per Ureteres in Veſicam penetrat Urina.

CLXXXVI. Quin tale quid actu exiſtere, confirmare videtur obſervatio non ſemel cum ſucceſſu facta cum flatu in aſperam arteriam ex veſicâ vel folle propulſo, & in ſiniſtrum cordis ventriculum, magnamque arteriam uſque deducto.

Halituoſum quid ex ſanguine aeri expirando jungi.

CLXXXVII. Quemadmodùm autem ratio ſuadere, atque memoratum modò experimentum perſuadere videtur; vias eſſe aliquas ex aſperâ Arteriâ in venam Pulmonalem; ſic probabile mihi eſt, vias alias patere ex Arteriâ pulmonali in prædictam Arteriam aſperam, per quam halituoſum quid & valdè æſtuans, & à ſanguine ſecedens ſe jungat Aeri expirando, quem proinde ſimul calefaciat.

Ab his, ſi debitè non fiant, ſanguinem & nutritionem vitiari.

CLXXXVIII. Sive igitur Aer aut non ſufficiens aut minùs conveniens inſpiretur, ſive excludendis halitibus & fuliginibus dictis via præcludatur, vitiabitur neceſſariò ſanguis per Pulmones pergens; quin Nutritio idcircò continget vitioſa.

Ut & ſanguinem reddi diverſum.

CLXXXIX. Quin ex eodem fundamento patet, pro Aeris neceſſariò ac ſemper inſpirandi diverſitate ſanguinem futurum neceſſariò diverſum, & corpori nutriendo magis vel minùs aptum.

Quęnam aeris partes ſãguini miſceãtur.

CXC. Quamvis autem nondum ſatis conſtet, an univerſus Aer, an aliquæ, ac quænam ejus partes penetrent ad ſanguinem per Pulmonis delatum; fit tamen ab effectu, refrigerio ſcil. & ſanguinis contemperatione inde procedente valdè probabile, illas Aeris partes præ cæteris ſanguini ferventi accedere, quæ aptæ ſunt natæ æſtum illum ac Efferveſcentiam temperare, atque cum Efferveſcentibus ſeſe jungere.

Qui ſe habeant, quæ æſtum temperant.

CXCI. Quòd ſi efferveſcentiâ contingat uti reverâ contingit, inter partes ſalinas lixivas, & acidas, utique medio ſe habeant modo neceſſum, quæ æſtum nimium temperabunt.

Id præſtare nitrum.

CXCII. Vix autem aliquod ſal mihi notum, cui illas partes aſſignare poſſim, præterquam uni Nitro; cujus aliquid Aeri ineſſe, atque tunc, ubi in ipſo abundat, plurimùm æſtum noſtrum temperare, plura docent; atque inter alia Nitrum in Aquâ diſſolutum, & potum quemvis frigidiorem faciens, ut & Nitrum purum, aut ex ipſo præparato & cum ſulphure fuſo exſurgens Lapis prunellæ dictus, temperando ſanguinis noſtri æſtui tàm conveniens Medicamentum.

Id in aere contineri.

CXCIII. In Aere autem contineri ſalem Nitroſum, & imprimis flante Boreâ & Euro, demonſtrat fertilitas inde Terris obveniens, atq; omninò à Nitro pendens; uti hoc irrefragabilibus & ab experientiâ multifariâ petitis argumentis evicit Glauberus.

Pro ejus varietate ſanguinis mutationem ut & nutritionem eſſe variam.

CXCIV. Prout verò Aeris Nitrum, aut quocunque nomine id alicui appellare libebit, quod ex Aere inſpirato cõmunicatur ſanguini per Pulmones circulanti, variè mutabitur, ſanguini quoque inde continget mutatio & vitiatio varia, hinc & Nutritio ad diverſas cachexiæ inclinabit ſpecies.

CXCV. Quamvis verò hactenus pauci forſan Scriptores hanc rem accuratè inveſtigarint, utpote qui ex Libris duntaxat ſolent ſapere, poterit tamen tandem aliquando à Practicis Affectibus ab Aere mutato obortis magis attendentibus, & in Chymiâ præſertim ſimul verſatis hæc difficultas tolli, & in commune bonum ab uno vel altero viro ingenuo publici juris fieri. Neq; enim ab uno debent omnia exſpectari; quin laudabile eſt, plures manum operi admovere, ac collatis operis bonum publicum promoveri.

Cachexiæ curatio varia.

CXCVI. Cùm ex dictis nunc & anteà pateat, plures ac diverſiſſimas obſervari cachexiæ ſpecies plurimùm inter ſe differentes; manifeſtum fit, non uno curandam cachexiam modo, imprimis ubi ſimul conſideratur, quod omninò faciendum, *Cauſarum omnium ſe mutuò conſequentium Syndrome ac Catenatio*, poſtquam non parùm eo nomine veniet mutanda *curandi ratio, methodusque Dogmatica* & *Rationalis*.

1. Vitanda, & corrigenda vitia in rebus nonnaturalibus.

CXCVII. Imprimis & ante omnia *vitanda* vel *corrigenda ſunt 1. quævis in rebus ſex nonnaturalibus obſervabilia* vitia & errata; quin pro virili prævenienda ſunt omnia fortuitò accidentia & valdè noxia.

2. Inc da in ribus guine.

CXCVIII. 2. *Incommoda* tum in variis *Corporis Humoribus*, tum in *Sanguine* ex ipſis partibus *continentibus* & ſolidis à prædictis rebus oborta, quovis modo poſſibili & quantùm fieri poteſt *emendanda*, & ſingula ad naturalem, laudabilemque ſui diſpoſitionem reducenda ſunt.

In duo bis co curati Unive ris co nem n Artis

CXCIX. Atque in his duobus generalibus ſcopis conſiſtet cachexiæ omnis cura: quam nunc per partes explicabimus.

CC. Ut proinde à dictis ſex non-naturalibus rebus faciamus initium, *Aerem* univerſum pro lubitu mutare ac vitioſum corrigere, homini non datum: quamvis enim accenſis Sylvis aliqua illi mutatio pro tempore induci poſſit, ad paucos tamen illa mutatio dies durabit, & imprimis, ubi potentes ipſum perflant venti, qui eundem mox immutant denuò & ſuis impraegnant viribus: adde quòd omnis Aeris vitioſi emendatio ab igne accenſo non poſſit expectari, cùm non raró ab Æſtu ejus nimio pendeat ejus vitium.

Sed ta Aeris biculo cluſi.

CCI. Univerſi proinde Aeris correctio ab Arte non poteſt, non debet expectari; poteſt tamen in aliquo cubiculo concluſus Aer variis modis pro lubitu immutari & alterari: quod imprimis quoq; faciendum à Medico, quando externus Aer valdè noxius exiſtit alicui cachectico, qui proinde tunc jubendus vel perſuadendus ad illum vitandum, & ſe ipſum intra domum continendum, cùm minùs turbatus & noxius ſit intra privatos parietes concluſus, quàm ventis, pluviis, aliiſque meteoris expoſitus ac liber: adde quod intra unum, plurave cubicula concluſus Aer non ita negotio magno modis variis corrigi poſſit ac emendari.

Et qua ne.

CCII. Nam non tantùm *frigidus* accenſo foco luculento calefieri poteſt, ſed *æſtuans* quoq; vel frigidâ in vaſis variis hinc inde diſpoſitis contentâ, vel plãtis refrigerantibus per pavimenta diſperſis alterari poteſt & frigefieri; quinimò *malignus*, vel aliter *graveolens* Aceto cum Aromatibus, plantiſve Aromaticis in vaporem gratum elevato corrigi poteſt ac in ſalutarem mutari.

CCIII. Arte poſſunt igitur pleraque aeris vitia inter privatos parietes emendari.

Alimen vitioſa da & m ra uſurp

CCIV. *Alimenta* vitioſa quod attinet, extra meliorum defectum (quod ſæpiùs in obſidionibus, ut & Navibus à continente remotioribus & ſimilibus caſibus contingere ſolet) facilè poſſunt *vitari & meliora uſurpari*, dummodò Medicis ſuis magis, quàm vitiato ſuo appetitui obedientes ſint Ægri. Nil enim juvat conſilium expetere atque audire Medicorum, quando nulla eſt ſalutaribus ipſorum monitis auſcultandi voluntas in Ægris; quippe qui non verbis tantùm, ſed imprimis herbis, hoc eſt, uſurpatione rerum utilium, veniunt curandi.

CCV. Quoties autem licet convenientia & ſalubria habere alimenta, toties niſi urgente paupertate impediantur homines, monendi ſunt à Medicis ut ſepoſitis noxiis, utantur ſalubribus.

Quænam alimenta checticis xia.

CCVI. *Noxia* ſunt omnia, quæ *difficilioris vocantur digeſtionis* ac fermentationis: ubi obſervandum; non unicuique individuo æquè noxia aut concoctu difficilia eſſe ſingula alimenta; cùm occurrant plures, qui ea, quæ pro concoctu difficilibus habentur, concoquant faciliùs, quàm alia inter concoctu facilia numerata.

CCVII. Sic non pauci reperiuntur, qui carnem bubulam concoquunt facilè, non item lac bubulum; quod aliàs pro concoctu facili habetur, cùm paſſim & à pueris & à ſenibus digeratur facilè, utut pro debilibus habeantur.

Qualia a menta un cuique co veniât, q nam noc ſint ab perientia ſcendum

CCVIII. Non poſſum, quin duo adhuc hic moneam, & 1. quidem, *Nulli Medico datum eſſe, citra experientiam determinare, qualia unicuique conveniant, qualia nocitura ſint alimenta.*

CCIX. Unde & hîc quoque locum habet tritiſſimum Practicorum axioma & præceptum; *A juvantibus & nocentibus, potiſſimam ſumi indicationem.*

CCX. Hoc dum non tantùm rident, ſed & negligunt

gunt Aliqui, quoad doctrinę famam, quàm Praxeos felicitatem, majoris nominis Medici, tàm ſæpè cum Ægrotorum damno impingunt in hunc ſcopulum; dumque ſe non tantùm omnia prę cęteris ſcire ſomniant, ſed cuncta ſuo imperio ſubjecta eſſe putant, miſerè labuntur, & auxilii loco detrimentum afferunt Ægris.

lMedico dicamē- n præ- ione con- ndum.

CCXI. Ne quis proinde praxin temere; at prudenter diſcat exercere, ſuadeo omnibus & ſingulis, *ut ubique, & in medicamentis præſcribendis, & in diætâ conſtituenda conſiderent, quid nniuſcujuſque ægri Natura ferre poſſit, quid ferre recuſet.*

CCXII. Hoc autem non niſi per experientiam ſedulam & accuratam poteſt addiſci; Interrogandi ſc. ægri, *qualia Alimenta commodè ferant qualia ipſis moleſtiam creent. Qualia inſuper incommoda à ſingulis Alimentis noxiis patiantur*, Neque enim eodem modo afficiuntur ſinguli à ſingulis. Hæc *ſi ignorent ipſi ægri*, jubendi ſunt ad ſingula diligenter attendere, ac poſtmodùm Medico ſuo referre.

CCXIII. Fateor equidem, *Medicum multorum annorum praxi* ac diligenti obſervatione in multis factâ *peritiam* conſequi, ſecundùm quam *præter propter judicare poterit* de multis Alimentis huic aut illi vitioſæ corporis conſtitutioni noxiis; accidet tamen indies *ut Medicus aliàs peritiſſimus, fallatur nihilominùs in plurimis aliter in uno, quàm altero Aegro ſimili corporis ægritudini prædito evenientibus.*

CCXIV. Sic Exempli gratiâ, occurrent plurimi affectibus Melancholicis & Hypochondriacis laborantes, qui lac dulce ferre nequeant, quin ab ipſo tenſa Hypochondria habeant: dum nonnullis nulla inde accidet noxa quod ſolà duntaxat conſtare poteſt experientiâ, *& ſingulari obſervatione, quò ſcientia non pertingit, in univerſalibus hærens.*

i vera nalè ha- quis ab vel illo nto, in- anda.

CCXV. Alterum, quod hîc habebam monendum, eſt, ut *Medicus quoties aliquid ſingularis obſervat in ſuis ægris, ab his aut illis Alimentis male habentibus, toties ſedulò ſcrutetur ac inveſtiget Symptomatis illius cauſas veras; quò illis, quantum poſſibile, accurat è inventis faciliùs ac feliciùs iiſdem ſuccurere queat malis.*

l Medi- egris nendes.

CCXVI. Nam, ut hoc etiam obiter moneam, *nihil æquè commendat ægris Medicum*, quàm *inventio Cauſæ latentis, ejuſdemque Curatio artificioſa*, cæteris Medicis inacceſſa.

CCXVII. Quotidie namque accidit Practicis, ut Affectus rebelles ipſis occurant; quorum dum exempla non habent in ſuis Auctoribus Medici, ex libris tantùm docti, nec illorum cauſas veras eruere didicerunt, hæret illis Aqua, nec curantur Ægri donec alii vocentur in rerum arduarum examine exercitati, qui ſolertiâ ſuâ illas eruant, & ſæpè non tantùm feliciter, ſed & facilè curent Ægros pro incurabilibus habitos; quod quantùm ad famam Medico conciliandam faciat, nemo non videt.

CCXVIII. Hęc etiam Cauſa eſt, cur non tantùm ſuadeam omnibus Medicinæ Tyronibus, ut ſenſim aſſuefaciant ſe Affectus quoſvis lectos, viſoſve accuratè examinare, & cauſarum omnium inter ſe colligatarum connexionem perſpicere; at inſuper in Noſomico Academico in Ægrotorum nobis occurrentium examine ipſos in tali opere exerceam, & quantum in me eſt, *Ipſorum Ingenia & Iudicia formem*, quo ad Praxim propriam accedentes omnia contingant ipſis faciliora. Sed pergamus.

Egri ubi verint Medico dum.

CCXIX. Ubi proinde Medicus ad cachecticos ex vitioſis Alimentis tales factos vocatus cognovit, quęnam illa ſint, in quibus fuit ab ægris delictum, *ſuadebit, quoties* jubere ac imperare non licet, *ut impoſterum à talibus abſtineant, vel ſaltem rariùs & parciùs illis utantur; quin* Medicamenta *tunc ſimul uſurpent, quæ iſtorum vitia quodammodò ſaltem corrigant & emendent.*

CCXX. Illa perſuaſio imprimis debet habere locum in hiſce regionibus, in quibus dominium detrectant omnes niſi blandum & precarium: Eadem perſuaſio locum debet habere apud Magnates ac Principes, imperare non item obſequi aſſuetos.

CCXXI. Ut autem locum inveniat Medici Conſilium, idemque ſuis ægris perſuadeat, quod ab ipſis factum cupit, opus eſt, ut per propriam ipſorum experientiam & noxam illos ab ulteriori noxiorum abuſu avertat; quin per commoda integram Valetudinem comitantia vel conſequentia, functionum putà integritatem & alacritatem, ad convenientiora & utiliora Alimenta uſurpanda hortetur.

CCXXII. Cùm autem *non ſemper obtinere poſſit ab Ægris Medicus, ut abſtineant in totum ab Alimentis noxiis, allaborandum ipſi ſedulò, ut nota perſpectaque habeant medicamenta pleriſque noxis inde obortis ſuccurrentia.*

CCXXIII. Sic Exēpli gratiâ ſi ab aſſumptis certis alimentis, Lacte puta & ſimilibus, Ventris tenſio excitari ſoleat Ægro alicui, tenſionem autem illam ſciat Medicus pendere à flatibus ex lacte ortis, utique flatus diſcutientia erunt Ægro ſimul præſcribenda, & ex variis quæ hoc præſtare ſolent, talia ſeliget ac præſcribet Medicus, quæ per experientiam edoctus fuerit ſervire diſcutiendis flatibus à lacte productis, & ſingulariter quæ unicuique ægro conduxiſſe obſervaverit.

Medicamenta pleriſque noxiæ ſuccurrentia Medico eſſe cognoſcenda.

CCXXIV. Ex hoc fundamento cępit Alimenta condiendi Ars excoli, donec tractu tēporis, uti pleraque alia ſolent, in abuſum degenerârit. Nunc enim non tàm corrigendorum alimentorum in quibuſdam vitioſorum ergò, quàm diverſorum saporum Guſtui gratiorum, & ad Ingluviem homines excitare aptiſſimorum cauſâ videtur excogitata multifaria Alimentorum Conditura.

Alimenta condiendi ars unde orta, & cui nunc inſervias.

CCXXV. Ubi autem ex præſcripto Artis Medicæ condiuntur Alimenta, utique noxę non paucę ab ipſis aliàs expectandæ caventur & præveniuntur.

CCXXVI. Impoſſibile autem eſt, paucis omnia, pleraque ſaltem Condimenta hîc convenientia percurrere. Ne igitur nimis longus ac prolixus hîc videar, ſufficiet mihi nunc in genere multiplicis Condituræ utilitatem, imò neceſſitatem commendaſſe.

CCXXVII. Hortor idcircò Medicinæ Tyrones omnes ac ſingulos, ſi cum laude ac ægrorum commodo praxin velint aliquando exercere, ut aliquid temporis parti Dięteticæ addiſcendæ ac cognoſcendę impendant; & imprimis ſcrutentur, quid Condimenta ſingula mutationis afferant alimentis, tum ratione ſaporum, tum ratione variarum alterationum, quæ tàm Sanis, quàm ægris inde accidunt in corpore.

Diætetica Tyronibus ad diſcenda.

Vt & quid condimenta præſtent.

CCXXVIII. Falluntur autem, ut hoc obiter moneam, qui putant, non ſpectare ad Artem Medicam Dietam Sanorum, Nam non tantùm Infirmis, & in alterutrâ neutralitate conſtitutis, ſed maximè Sanis, quò in Sanitate ſuâ permaneant, conveniens debetur Dięta, tum in cęteris rebus non-naturalibus dictis, tum maximè in alimentis conſiſtens; poſtquam ejus vitioſæ exiſtentis culpâ plurimi ſolent Affectus produci.

Sanorum Diætam ad Artem Medicam etiam ſpectare,

CCXXIX. Talia autem mala & damna ut vitentur, laudabilem ac convenientem unicuique, ſano licet, Dięṭam ſervandam quis negabit?

CCXXX. Qualis autem unicuique homini conveniens Dięta ſit, quis niſi Medicus & Alimentorum multifariorum viribus verſatus determinabit?

CCXXXI. Hęc Dietę Sanis convenientis determinatio ſi ad Medici munus pertineat, uti pertinere jam oſtendimus, quis Dietę Sanorum Conſiderationem & Doctrinam Mædicinæ partem eſſe ampliùs ambiget aut negare audebit; Nemo forſan, niſi præjudicio ſuo, quàm ſanæ rationi magis addictus.

Ac Medicinæ eſſe partem.

CCXXXII. Utique Medici eſt præſcrire, à quibus alimentis Affectus hi aut illi habere poſſint ortum; Medici proinde eſt itidem, rogati pręſertim, quoſvis, ſanos licet, monere, ut ab alimentis vel qualitate, vel quantitate, vel aſſumendi ordine, modo aut tempore noxiis ſibi temperent, atque operâ eâdem Morbos aliàs facilè ſecuturos præcaveant.

Alimentorum vires Medico cognoſcendæ.

CCXXXIII. Quod de Alimentis nunc à me dictum, id de cæteris non-naturalibus rebus itidem dictum velim; cùm eadem ſit omnium & ſingularum in morbis producendis hinc & præcavendis ratio.

Vt & omnium rerum non-naturalium.

CCXXXIV. In rerum non-naturalium Cachexiam producentium emendatione poſt Alimento-

rum

3. Excreta & retenta.

rum initam rationem libet 3. loco expendere *Excreta & retenta*, utpote quæ alimentorum conſequantur aſſumptionem, & ab illis ſuam nanciſcuntur materiam.

Alvi Excrementa.

CCXXV. Quæ primùm conſideranda veniunt, Excreta, *Alvi ſunt Excrementa*, quippè quæ immediatè ab aſſumptis ſecernuntur Alimentis.

Quænā circa ea veniant notanda.

CCXXXVI. Circa hæc Alvi Excrementa plurima contingunt notanda, ut illorum vitiis ſuccurratur in tempore. Poſſunt enim peccare dum 1. *nulla*; 2. *pauciora*; 3. *nimia*; 4. *aliena* excernuntur; ut & dum 5. *rariùs*, vel 6. *frequentiùs*, vel 7. cum *moleſtiâ*, & *torminibus* expelluntur.

1. Quando ſunt nulla.

CCXXXVII. Ubi 1. *nullæ excernuntur Alvi fęces*, ſolvenda Alvus, & quidem pro cauſæ adſtrictam alvum cauſantis diverſitate diverſimodè: tum per Enemata, vel Suppoſitoria, tum per aſſumpta laxantia præſertim, & quandoque electivè dicta purgantia.

2. Quando ſunt pauciora.

CCXXXVIII. Ubi 2. pro aſſumprorum alimentorum copiâ *parciora* ſecedunt Alvi Excrementa, ideoque reliqua eorum Pars retenta ſenſim cumulatur in craſſis Inteſtinis, unde noxa corpori expectanda neceſſariò; oportet, ut per interval la remanens pars arte excludatur per præfata Medicamenta vel injecta, vel aſſumpta. Ubi obſervandum, quibuſdam Enemata prodeſſe magis, aliis verò medicamenta ore ſumpta. Quod, ut alibi monebam, ritè obſervare debet Medicus.

3. Quando ſunt nimia pro aſſumptorum quantitate.

CCXXXIX. Ubi 3. pro aſſumptorum alimentorum quantitate *nimiâ copiâ excertuntur per alvum ſecreta*, cùm neceſſariò pars utilis ſimul pereat, videntur, an pro Lienterico, an pro Cœliaco, aliove affectu ſit habendum illud vitium.

Quando mox excernantur in Lienteria.

CCXL. Nam ſi paulò poſtquam aſſumpta ſunt, iterum excernantur Alimenta, & *Lienteriâ* laboret Æger; quoniam Alimentorum mora & Retentio neceſſaria in Vetriculo læſa eſt, & quidem, ut alibi docui, Ventriculi malè affecti & aſſumpta mox iterum excludentis culpâ: Is aut roborandus, aut ab irritatione moleſtâ liberandus, medicamentis tum Acres humores temperantibus, tum eoſdem, ſi redundent, evacuantibus.

Quando Chylus non ritè ſecernatur à fęcibus.

CCXLI. Quòd ſi alimenta moram quidem neceſſariam nectant in ventriculo, ac ſufficienter & ritè fermententur in eodem, conſtituantq; maſſam pultaceam, quæ talis quoque per alvum excernatur, ſitque *prima Cœliacæ affectionis ſpecies*, quoniam tunc Chyli ab alvi fæcibus ſecretio deſideratur, ut hoc malũ curetur, & nimia alvi dejectio minuatur, promovenda erit ac reſtituẽda dicta ſecretio, & quidem per amara Aromatica, quippe quæ Bilem inertiorem aut parciorem acuunt vel augent, illius ſaltem vices ſupplent, & ſic malum ſatis grave ac ægros ſenſim conficiens curant.

Quando per cruſtam inteſtinorum pãneam non tranſcoletúr.

CCXLII. Quòd ſi non quidem pura puta alimentorum fermentatorum Maſſa pultacea excernatur, ſed cum ſecreto ac innatante ipſi Chylo permiſta vel confuſa; *quæ ſecunda eſt Cœliacæ affectionis ſpecies* aliàs pluribus à me explicata; quoniam tunc impedita eſt Chyli per cruſtam Inteſtinorum panneam tranſcolatio in lacteas venas, ſive illa ortum habeat à Pituita Orificia ipſius obducente, ſive cõſequatur eadem cruſtæ conſumptionem, abraſionemve, atque cicatricem vias illas impedientem: uſurpanda erunt Medicamenta Pituitam iſtã incidentia, abſtergentia evacuantiaque; Nam cicatricem tollere, atq; cruſtam deperditam reparare, Arti denegatum eſt; ideoque jactura dicta patienter tunc ferienda, quia inemendabilis.

Quãdo alius eſt alvi fluxus.

CCXLIII. Quòd ſi alius concurrat alvi fluxus, *Diarrhœa* putà, vel *Dyſenteria*, & hactenus quoq; nimia excernantur per Alvum; utique affectus ille curandus erit ocyùs, quò cætera ipſum aliàs conſequẽtia mala vel ſpontè, vel faciliùs tolli queant.

4. Quando aliena excernuntur.

CCXLIV. Ubi 4. *Aliena excernantur* per alvum præter ejus Excrementa Naturalia, Sanguis putà, Pus, Inteſtinorum Ramenta, Humores atri, virides & ſimilia plura, & hactenus præter Naturæ leges ſe habeant dicta excrementa: diligentia & ſolertia ſũma eſt adhibenda, quò mox curentur præfata vitia; eorundemque tollantur, emendenturve cauſæ, de quibus alibi agendum.

5. Qu[...] rariùs [...] nuntu[...]

CCXLV. Ubi 5. *rariùs excernuntur Alvi fœces*, atque ſic quoq; nocent homini, quemadmodũ id quotidie fieri notamus; opera omnis danda eſt, ut vel alimentis Medicamentoſis, vel Medicamentis ſubinde aſſumptis, aut forinſecùs admotis, applicatis, injectiſve obtineatur frequentior, adeoque unicuique conveniens Alvi fæcum Excretio.

Nota[...] quænā[...] cuique[...] redda[...] aut ſeg[...] Et qua[...]

CCXLVI. Attendendum imprimis, *à quibuſnam Alimentis contingere ſoleat unicuique Alvus laxior, aut ſegnior*.

CCXLVII. Neque enim ſemper idem effectus obſervatur in omnibus, & ſingulis ab eâdem causâ productus: nec quæ adſtringentia vulgò dicuntur & ſunt, in omnibus Alvum adſtringunt, quin non rarò in quibuſdam ipſam ſolvunt.

Id ſola[...] rientia[...] vari.

CCXLVIII. Quæ proinde ſolâ experientiâ obſervabilia deprehenduntur huic aut illi individuo Alvum ſolvere Alimenta, illa, quoties rariùs deijcitur alvus, ſunt ab illis uſurpanda.

Alvu[...] gnior: fiat la[...] alimen[...] medica[...] ta uſu[...] da. Et qua[...]

CCXLIX. Quod ſi ob præaſſumpta Alimenta ſegniorem Alvum præſtantia id beneficium obtineri non poſſit à ſolis Alimentis Alvum aliàs ipſis ſolventibus, tum recurrendum eſt ad Medicamenta idem ipſis blandè præſtantia.

CCL. Cavendum enim ſedulò à Medicamentis electivè ac copioſè id efficientibus, tum quia utplurimùm longè adſtrictior ſolet ipſorum uſurpationem conſequi alvus, tum quia in ſanis utiles quoque humores ſimul ſolent expelli, & quidem ſemper cum ſanitatis detrimento.

Singul[...] humor[...] turam[...] experi[...] cognoſ[...]

CCLI. Imprimis conſulo omnibus, Alvi adſtrictionem aut laxitatem naturalem à Bile, ſucco Pancreatico, & Pituitâ in tenui Inteſtino cõcurrentibus mecum deducentibus, ut continuâ & attentâ obſervatione diſcant accuratiùs & diſtinctiùs ſingulorum præfatorum humorum naturam & mutationes varias ipſorum mutationem multiplicem conſequentes. Solâ namque experientiâ, quidquid alii fruſtrà clamitent, certò conſtare poterit de cujuſvis rei veritate. Ingenio quidem opus eſt, ut excogitentur media probabiliter deſideratum effectum productura, illa verò comprobabit aut improbabit, adeòq; utilia vel inutilia determinabit ſola Experientia.

Ad qu[...] quirun[...] pluriu[...] ræ non[...] latorum[...] litigati[...]

CCLII. Quoniam verò tempore opus eſt ad faciende Experimenta, nec uni ſemper homini aut incidunt, aut ab ipſo tentari poſſunt omnia, idcircò deſiderantur plurium Operę, quò citiùs & faciliùs promoveatur bonum publicum: quòd tantùm abeſt, ut efficiant Cavillatores ſuis cavillationibus, ut non parùm idem remorentur, ac plures Viros bonos ab utilium ſuorum experimentorum communicatione dimoveant: neque enim unicuique rebus utilibus excogitandis, & multiplici obſervatione confirmandis occupato aut licet aut lubet cum illis Cavillatoribus & quoſvis diſſentientes contumelioſè calumniantibus ſtridentem concertationis ſerram trahere: ne, dum In verborum vitilitigationibus hærent garruli ſophiſtæ, verba & tantùm verba dare docti atque exercitati, pereat viris in rerum ipſarum inveſtigatione ac cognitione peritis veritas multo ſerioque labore quæſita & inventa.

6. Qua[...] frequen[...] excern[...] Alvi f[...]

CCLIII. Sed ad negotium noſtrum revertor; Ubi 6. *frequentiùs* & quidem cum detrimento excluduntur *Alvi fœces*, quod tum ab ipſarum *liquiditate*, tum ab earundem *Acrimoniâ* Inteſtina mordicante & ad ſui excretionem frequentionem irritante fieri ſolet: danda opera, ut liquidiores fæces inſpiſſentur, & craſſiores reddantur.

Ejus ca[...] Liquidi[...] & acrin[...]

CCLIV. Fiet autem id, obſervando priùs à quâ causâ pendeat illa *Liquiditas*. Poteſt enim fieri, ut aliquando *potui copioſiori & Aqueo* debeatur, aliquando *Alimentis medicamentoſis & laxantibus*, prunis putà, & paſſulis Corinthiacis; & imprimis fructibus horariis, & plantis Cichoraceis, aliiſque ſimilibus, Acetoſæ putà, Betæ, Atriplicis, &c.

Quæ qu[...] do cura[...]

CCLV. Abſtinendum proinde à nimio iſtorum omnium Uſu: quin eorum loco uſurpanda, quæ aridiora

diora

diora ſolent præbere Alvi excrementa, Oriza putà, Caſtaneæ, Cydonia, &c. & quidem pro cujuſque conſtitutione ſingulari, Sympathiæ, atque Antipathiæ nomine nota.

CCLVI. Ubi *Acrimonia Fæcum Alvi* qualiumcúque Cauſa eſt frequentioris ipſarum Dejectionis, *Temperanda* erit tum *Anodynis*, tum, ſi valdè laceſſat, nonnunquam *Narcoticis*; ut & cæteris Acria omnia demulcentibus, Spirituque volatili, aut Oleo abundantibus, & quandoque Sale volatili; quando ſc. Acidum, quod frequentiſſimè accidit, peccat.

CCLVII. Conducunt autem in tali caſu non tantùm aſſumpta, ſed & injecta, & imprimis ex Lacte dulci, juſculis, aliiſque convenientibus plantis in apto liquore decoctis, addendo ovorùm albumina, Terebenthinam, Olea, & ſimilia.

uando leſtia mini- er-

CCLVIII. Ubi tandem 7. *cum moleſtia & torminibus excluduntur Alvi excrementa*, quod ſemper in *Dyſenteriâ*, & quandoque in *Diarrhœa* fieri ſolet, & aliquando etiam in *adſtrictiore Alvo*, aut *multis flatibus comitatâ*, tunc pro affectûs comitis varietate varianda erit Curatio.

ſente-

CCLIX Nam in *Dyſenteria* uſurpanda imprimis *Anodyna & Narcotica* humores acerrimos contemperantia & ſenſum ſopientia, ſomnumque promoventia, imò procreantia.

rrbœa.

CCLX. In *Diarrhœâ cum torminibus* conjunctâ, ſi *à flatibus* habeat ortum, quod nonnunquam evenit, illi erunt diſcutiendi per exhibita Carminantia; Sin ab *humorum Acrimoniâ*, illa temperanda erit per ſæpiùs propoſita.

Alvo ſtiore atibus.

CCLXI. In *Alvo adſtrictiore cum flatibus* conjunctâ & *torminibus moleſtâ*, cùm tunc viſciditati humorum in flatibus abeuntium Aciditas ſoleat eſſe comes, utendum imprimis Sale Volatili Oleoſo, cum Opiatis permiſto, cæteriſque Aromaticis omnibus, flatuſque ſimul diſcutere aptis.

excre- rum ate a.

CCLXII. Sin *ſola Excrementorum Alvi ariditas ſumma* moleſtiam creet in ipſorũ excretione, humectanda, emolliendaque erunt excrementa priùs, quàm excernantur, & quidem vapore, aut applicatione per pannum laneum ſpongiamque Decocto emolliente imprægnatam; ſic enim quodammodò emollientur fæces, atque faciliùs excernentur: quin Unguento emolliente illinendum abdomen, quò fęces emollitę faciliùs excernantur: Cujus memorabile exemplum habui nuper Hagę-Comitis; ubi ante paucos dies ad perſonam primariam vocatus reperi infantem quatuor annos natum ad ſummum, valetudinarium, cui fæces Alvi tertiâ demũ hebdomade excerni ſolebãt, & interim plurimùm in ſcybala craſſiora indurari, quin eadem per abdominis muſculos diſtinctè tangebantur, & ipſorum magnitudo explorabatur, nec niſi cum ſumma moleſtia, & non rarò ſanguinis effuſione ac univerſi corporis Sudore expellebantur; cui ab Unguento emolliente à me præſcripto, aliquoties jam cum facilitate intra octiduum prodiêre Alvi feces.

Exem-

Enema acte plu- m pro-

CCLXIII. Non ſemel obſervavi, enęma ex Lacte Vaccino paratum, addito tantillo mellis roſati plurimùm profuiſſe in tali Caſu. Nam ratione Lactis temperabatur aciditas flatibus illis ferè comes, quin eodem laxabantur quodammodo & molliebantur ipſa Excrementa.

Vrinæ.

CCLXIV. Poſt examinata Alvi Excrementa, proximum locum aſſignandum putamus *Vrinę*, itidem Univerſali & naturali aſſumptorum Alimentorum Excremento, ſed poſtquam in Cordis Ventriculis novam mutationem ſubiêre alimenta & in Sanguinem fuêre mutata.

Quomodo

CCLXV. Hujus ſãguinis pars ſuperflua & Corpori continenti, Contentiſve humoribus reparandis minùs neceſſaria ſeparatur naturaliter in Renibus, atque inde per Ureteres depluit in Veſicam Urinariam inde dictam; ut in ipſâ ſenſim coacervetur, ac tandem per Urethram è corpore excernatur.

il ejus in oris modum re.

CCLXVI. Nihil enim Urinę, Seri putà in Renibus à Sanguine ſecreti, atque ad pelvim, mox per Ureteres ad Veſicam delati, cedit ampliùs in corporis commodum, quin univerſus ille liquor Veſicâ ſua exceptus pro mero habendus excremento: quod itidem de fæcibus alvi non poteſt dici, cùm in craſſa quoque Inteſtina plantentur Venę Lacteę, per quas aliquid utilis poteſt tunc quoque ſecerni; quamvis parùm id ſit, quod ibi ſeparatur, ſi conferatur cum Chylo in tenui Inteſtino ſecreto.

Quot modis ea peccet.

CCLXVII. Hoc ſecundum Excrementum, Urina ſive *Lotium*, peccat 1. quando *nullum*; 2. quando *paucum*; 3. quando *nimium*; 4. quando *in colore, odore &c. qualitatibus exiſtit alienum*; 5. quando *cum multifariis contentis permiſtum aut confuſum*; 6. quando *rariùs*; 7. quando *frequentiùs*; 8. quando *continuè & cum ſtillicidio*; 9. quando *cum dolore ac moleſtiâ*; 10. quando *per vias alienas, alvum aut Vteri ſinum* excernitur.

CCLXVIII. Pluribus ergò modis peccare poteſt Lotium, de quibus ſingulis agemus ordine, nam à ſingulis ortum poteſt habere Cachexia, nî citò ægrum interimat.

1. Quando nulla excernitur.

CCLXIX. Ubi autem 1. *nullum excernitur Lotium*, quòniam diu cum tali affectu vitam trahere nequit homo, maturè illi proſpiciendum, & quidem pro cauſæ diverſitate diverſimodè.

Ejus cauſæ.

CCLXX. Cauſa enim ſuppreſſi ac deficientis Lotii quærenda interdum in *Veſicâ*, ejuſve *collo*, aut *Vrethrâ*; rariùs in *Vreteribus*; ſæpiùs in ipſis *Renibus*, & aliquandò forſan in ipſo *Sanguine*.

Veſica nimiùm diſtenta.

CCLXXI. In *Veſicâ* hæret ſuppreſſi Lotii Cauſa, quoties ipſa eodem eſt nimium *Diſtenta*, ut contrahi nequeat; vel contrà *rupta*, adeò ut Urinam non contineat, verùm per Vulnus aut foràs aut intùs ipſam effluere ſinat.

Ejus cauſa.

CCLXXII. *Colligitur nimium in Veſica* ſuâ Lotium, ipſamque diſtendit, tum *volentibus & illam diutiùs præ pudore præpoſtero* retinentibus, aut *præſentibus aliis excernere* ac reddere nequeuntibus; tum *inadvertentibus*, ac *inebriatis*, aut alias *narcoſi*, *affectuque ſoporoſo correptis*; vel *ſublimi meditatione extra ſe quodammodò raptis* & ad ſtimulum non attendentibus.

Ex pudore retentio.

CCLXXIII. *Pudor ille noxius ratione corrigendus & tollendus*; quin ab adſtantibus & periculum in talibus futurum prævidentibus monendi tales, ut ſui rationem habeant, ſeque tam gravi & noxio pondere liberent.

Vrinam reddendi coram aliis impotentia.

CCLXXIV. *Qui coram aliis urinam reddere nequeunt* vel *non audent*, locum liberum petere poſſunt, in quo mejant, vel talis ab aſtantibus ſponte faciendus & concedendus.

Mora diutina, vel ebrietas.

CCLXXV. Quibus autem *ob diutinam moram ebrietatemve ampliùs jam excerni nequit Vrina*, licèt conentur ac velint, facilem modum excogitavi & aliquoties cum ſucceſſu egregio inſtitui, per *immiſſâ in* Urethram *uſque ad Veſicæ cavitatem candelam ceream tenuiſſimam*, quali uti conſueverunt Sartores, ſi priùs in ſui extremo obtuſa reddatur, & *oleo illinatur*.

Curanda candela cerea tenuiſſima.

CCLXXVI. Hâc verò utor loco Catheteris, qui quoniam Maribus præſertim intrudi nequit, niſi cum aliquâ difficultate aut comite dolore, ad ejus imitationem hanc tentavi candelam & ſucceſſum egregium obſervavi: quod artificium tantò faciendum majoris, quòd ubique ad manus ferè ſit, atque ab omnibus uſurpari queat talis candela, dum Catheter non niſi à peritis, & tunc quidem cum moleſtiâ intrudi poſſit.

CCLXXVII. Interim, ſi adſit Ebrietas, aliuſve affectus ſoporoſus, ſua illis aptanda ſunt remedia, quæ non ſunt hujus loci.

Veſica rupta lethale malum.

CCLXXVIII. Quando *ex ruptâ Veſicâ* effunditur continuè *Lotium in Abdominis Cavitatem*, utplurimùm *lethale* exiſtit hoc malum, ſive à Caſu, Contuſione, aut Vulnere id ſuum habet ortum.

Et quare.

CCLXXIX. Ratio, cur lethalis ſoleat eſſe illa Urinæ ſuppreſſio, aut potiùs in Abdominis Cavitatem effuſio, facilè patet. Nam & Hydrops inde excitatur Aſcites; & Gangræna brevi veſicam corripit; & conſolidando vulneri convenientia non poſſunt uſurpari remedia, ſi nullum aut exiguum ſit in abdomine vulnus; quod vix unquam non erit non lethale, ſi tantum fuerit, ut per ipſum medicamenta ad Veſicam læſam immitti poſſint.

CCLXXX. Tantum periculum non obſervatur, quo-

Niſi extra corpus effundatur.

quoties *extra corpus effunditur per Veſicæ vulnus Lotiũ*; quoniam per illud idem indi poſſunt Medicamenta vulnus conſolidantia, qualia indies uſurpantur poſt calculi extractionem, unde etiam non pauci convaleſcunt; niſi ex majore vi veſicæ illatâ ſubſequatur cum gangrænâ mors.

CCLXXI. *Faſciæ* autem convenientes ſimul adhibendæ ſunt in tali caſu, quò impediatur ulterior urinæ per vulnus effluxus, quin cogatur ipſa viam ſuam ordinariam repetere. Sed de his conſulendi ſunt Chirurgiam docentes libri, ac imprimis per autopſiam obſervandæ ſunt tales Ligaturæ, quales difficile eſt accuratè deſcribere, haud ita difficile autem eaſdem oculis percipere.

In collo Veſicæ.

CCLXXXII. In *Veſicæ Collo hæret* quandoq; *ſuppreſſi lotii cauſa*, quoties *Calculus* ipſum obſtruens illi eſt impactus, aut *Carnea* ex Veſicæ membranâ prodiens excreſcentia idem orificium obturat, & Urinæ exitum occludit.

Calculus.

CCLXXXIII. *Calculos minores* orificium Veſicæ occupantes non ſemel immiſsâ candelâ cereâ modo mox antè memorato removi, & ſuppreſſam Urinam mox curavi.

Vel carnea excreſcentia.

CCLXXXIV. *Carneam Excreſcentiam* totum orificium replentem non ſemel paulatim ab interiore parte vidi ſpontè ſecedentem, ac tunc effluxum urinæ priùs impeditum denuò concedentem; An verò liceret tunc carnem iſtam reſecare, valdè dubito, cùm forſan ſic aliquâ vi avelleretur totum carnis fruſtum, cum internâ Veſicæ ſuperficie cohærens.

Caruncula circa veſicæ cervicem.

CCLXXXV Idem aliquando accidere poteſt à *Carunculâ* circa Veſicæ cervicem exiſtente, atque in ipſum ejus orificium ob violentam urinæ expreſſionem inversâ, illudque occludente, nec niſi cathetere, aut, quod præſtare puto, candelâ cereâ blandè iterum intrusâ Urinæ ſuum exitum concedente.

In Vrethra.

CCLXXXVI. Idem frequentiùs accidit à *Carunculâ in ipſo Vrinario meatu*, & *Vrethrâ* nimium excreſcente, nec niſi illâ ſenſim conſumptâ Urinæ tranſitum permittente.

Vrethræ coalitus.

CCLXXXVII. Accidit aliquando *Vrinæ defectus* ob *Vrethræ* excoriatæ aut exulceratæ *coalitum*; quo ſubl ato iterum reſtituitur liber Urinæ effluxus:

Calculus in exortu Vreteris.

CCLXXXVIII. Conſequi poteſt aliquando *Vrinæ ſuppreſſio Vreteris affectum*, quando *in ejus exortu acutus calculus* hæret; à quo in alterutro Uretere cõſtituto Urinam utrinque ſiſti putant aliqui, quod ſola poteſt docere Experientia, poſtquam pro & contra poſſunt produci rationes probabiles, at non hoc vel illud neceſſariò evincentes: unde & hinc quoq; patet, omnem in re Medicâ certitudinem ab unicâ pendere Experientiâ, ſine quâ fluctuamus omnes incerti: neque putandum, illos certos eſſe ſuorum decretorum, qui hoc alios credere volunt, ſed qui idipſum demonſtrant & adverſariis probant, eorundemque aſſenſum cogunt.

Omnis certitudo in Medicina ab experientia.

CCLXXXIX. Illa verò aſſensûs coactio ſolâ cõtingit Experientiâ: nam, ut in præſenti exemplo id oſtendam, qui cenſent altero Uretere in ſuo exortu ab impacto calculo obſtructo utrinq; ſupprimi Urinæ deſcenſum, idipſum probant Experientiâ & Cadaverum ſectione, dum in ex ſuppreſſo lotio demortuis obſervatum eſt aliquando, alterum renem fuiſſe integrum & ſanum, in altero verò calculum obſtruxiſſe Ureteris exortum: quâ experientiâ evictum putant altero Rene ac Uretere valdè impedito in ſuo munere abſolvendo, alterum quoq; per conſenſum ſimul impediri.

Calculus in Vretere quando lethalis.

CCXC. Ubi autem ſuſpicio eſt calculum alterutri eſſe impactum, nî *inverſo in caput univerſo corpore, ac ſurſum elevatis cruribus, mox concuſſo & agitato aliquoties corporis trunco removeri* queat grandior calculus ab Ureteris orificio, pro deſperato & lethali habendum hoc malum.

Renum mala conſtitutio.

CCXCI. Sæpiùs in *Renibus ipſis* putatur *conſiſtere ſuppreſſi Lotii cauſa*, & quidem quatenus naturalis Renum aut caruncularum in ipſis exiſtentium conſtitutio talis, & ad ſerum urinoſum à relliquo ſanguine ſecernendum requiſita diſpoſitio ita vitiatur, ut dicta ſecretio ceſſet.

Æg… vi j…

CCXCII. Hoc vitium utplurimùm Ægros intra dies quatuordecim jugulat, nec niſi admodùm raro ad vigeſimum diem pertingit. Unde feſtinandum hîc ad curam, quando ejus aliqua ſupereſt ſpes.

Qui…

CCXCIII. *Curabitur* imprimis hoc malum uſu *remediorum Diureticorum* dictorum, & præſertim *Sale volatili Succini, aliiſque Salibus Volatilibus Aromaticis*; quorum ope non tantùm curatur, ſed prævenitur tàm gravis, & tàm ſæpè lethalis Urinæ ſuppreſſio, in quâ plurimùm anguntur circa præcordia Ægri; an ob ſerum copioſiùs in Vaſis redundans & omnes functiones, ipſamque ſucci Pancreatici præparationem vitians? unde forſan idem ſuccus vitioſus exiſtens vitioſam in tenui Inteſtino excitat Efferveſcentiam, anxietates & anguſtias inexplicabiles in Ventriculo, Inteſtinis, ipſoque corde ac pulmonibus parientem.

Vrinæ … preſſi… à ſang…

CCXCIV. Dixi in ſuperioribus, *Vrinæ ſuppreſſionem* agnoſcere forſan aliquando pro *Causâ* ſuâ *ipſũ ſanguinem*; ita ſcil. affectum, & ſecundùm varias ſui partes confuſum ac mixtum, ut à cæteris ſecedere aut ſecerni nequeat in Renibus ſerum. Quod fortaſſis frequentiùs accidit, quàm quod ipſæ Renum Carunculæ ſint malè affectæ: cum præſertim nulla noxa in Renibus obſervatur, quando maximè ipſi culpantur. Et certè ipſum ſanguinem ita affici poſſe, ut partes ipſius ſeroſæ, ac Urinæ materiam ſubminiſtrantes cæteris miſceantur intimiùs, ac ideò ab illis ſecerni nequeant, plurima ſunt, quæ perſuadere videntur; ſive quis *ægrotorum ſymptomata tunc urgentia* conſideraverit; ſive *curandi rationem per ſalia volatilia* expenderit; ſive *plurima in Chymicis mutationibus indies occurrentia ſimul contulerit*.

Et quo…

Salis … lis vis…

CCXCV. Nam ut de *ſolo ſale Volatili*, non ſine gravi causâ, propter non contemnendam virtutum in ipſo exiſtentium notitiam per multiplicem experientiam mihi comparatam toties à me decantato & laudato, aliquid nunc proferam; certum eſt, *ipſum vim habere ſolvendi omnem humorem viſcidum, à quo partium fluidarum æquè ac ſolidarum connexus vitioſus ortum habere ſolet*: ſoluto autem humore viſcido *ſecedere poſſunt faciliùs ab invicem partes ſanguinis haud ità intimè* ſibi aliàs *junctæ*.

CCXCVI. Quòd ſi quis putet, ſi humori viſcido in ſanguine exiſtenti, atq; partium ſeceſſum impedienti, adſcribi debeat Urinę toties lethalis ſuppreſſio, poſſe non incommodè *ab eadem viſciditate deduci talem in Renum carunculis obſtructionem, Vrinæ ſecretionem, aut tranſcolationem impediendo, ejuſdem ſuppreſſionem cauſantem*; utique cum illo non pugnavero, quin potiùs utramq; cauſam conjungendam, & ſæpiùs conjunctam putavero; adeò ut *ab illa* cujuſvis humoris in ſanguine exiſtentis *viſciditate* tum *cæteræ ſanguinis partes colligentur ſimul intimius*, & *ad ſui ſeceſſum reddantur ineptiores*, tum *Caruncularum pori obſtruantur*, atque ſic *Vrinæ tranſcolatio, ſecretio*, atque *Excretio aboleatur*.

1. Quand… vrina pa… cior excer… tur.

CCXCVII. Atq; ſic varias ſuppreſſi Lotii cauſas excuſſimus, quin paucis ejuſdẽ curãdi modos varios propoſuimus: proximũ nunc eſt, ut ad *ſecundam Vrinæ* vitioſè ſe habentis ſpeciem pergamus; quando ſc. non quidem in totum nulla, ſed *Paucior* tamen, *quam pro aſſumpti potus copiâ decebat, excernitur*.

Vrinæ & ſ… doris mate… ria eadem

CCXCVIII. Ubi mox notandum, *eandem eſſe urinæ atq; ſudoris materiam*; unde mirũ non eſt illos, qui multùm ſudant, minùs mejere, quin non eſt, quòd ſit ſollicitus Medicus de Ægro minùs Urinæ excernẽte qui multùm ſudaverit, quamvis grave poſſit eſſe ipſi Ægro multo ſudore diffluere; nam longè magis à ſudore quàm à lotio copioſo debilitatur Æger.

Sudoris & Vrinæ excretionis differentia.

CCXCIX. *Cum ſudore* namq; omnes corporis *vires debilitantur, exhauſtis ſimul ſpiritibus*, quod cum urinâ non contingit: *In Vrinæ namq; ſecretione naturali nulli, pauci* ſaltem *ſpiritus pereunt*; quod tamen copioſè in omni contingit etiam minimo *ſudore*: quem præteréà *pro naturali excretione non habeo*, quamvis non negem ipſum non raro eſſe Ægris utilem, uti non infrequenter iiſdem ut & ſanis noxium.

CCC. Ubi proinde per ſudorem effunditur urinæ materia, nî propter alias cauſas noxa ſudãti accidat

non

non eſt quòd idcircò valdè ſollicitus ſit Medicus, cū non in ſanguine permaneat tunc ſerum, verùm in corporis habitu ſecedat ab ipſo, hinc & per corporis poros evacuetur, effundaturque è corpore.

CCCI. Cæterùm *minus*, quàm pro aſſumpto potu decebat, *Urina excerni ſolet* utplurimū, quia minùs ejus ſecernitur, & quidem *ob* cauſas modò dictas, ſed leviores; *Connexum puta arctiorem partium ſanguinis, & aliquarum in Renibus caruncularum obſtructionem ab humore viſcido ſanguini admiſto ortum habentem.*

CCCII. *Urina* quoque obſervatur aliquando *parcior excerni, in ſummo corporis æſtu, ac febrili præſertim* tunc enim minuitur humiditas aquea, ſicq; maxima Urinæ pars conſumitur.

CCCIII. *Tertium in Urina* obſervabile *vitium* diximus eſſe, quando *plus ejus ſecernitur, excerniturque, quàm reſpectu* ad potum aſſumptum haobit *decebat*. Neq; enim propriè hîc agimus de Urina poſt multum potum hauſtum copioſè reddita, quippe quæ Medici conſilio, vel auxilio haud indiget, ſed de illâ, quæ copioſè procedit etiam tunc, ubi parū, vel nihil potus aſſumpſit Æger, atque idcircò malè habet.

CCCIV. Quamvis autem vulgò copioſæ huius Urinæ ſecretionis, mox & excretionis cauſa tribui ſoleat *Renibus potentiùs ſerum ad ſe trahentibus*; non ſatisfacit tamen mihi hæc ratio, quamdiu non conſtat, vim attractricem ineſſe ipſis Renibus, quam illis duntaxat tribuere non ſufficit, nî quoq; talis evincatur ac probetur.

CCCV. Accedo autem illis magis, qui, quantùm licet, *omnia mechanicè in corpore noſtro perfici autumant* & mechanicè demonſtrari cupiunt: Id autem nunquam fiet, niſi *corporis fabricam cognoſcamus, & cum mechanicis organis ſimilitudinem habere oſtendamus.*

CCCVI. Nam, ut hoc obiter moneam, graviter mihi peccare videntur, quotquot mutationes in corpore mechanicas urgent, interim omnem laborem ſubterfugiunt, ex quo corporis noſtri partium cum mechanicis inſtrumentis ſimilitudinem ac conformitatem deducere licet.

CCCVII. Unde videas hîc quoque nonnullos quævis pro lubitu corpori affingere, fabricam ipſius partium neſcio quam comminiſci, non item talem actu exiſtere autopſiâ demonſtrare, quod tamen omnino neceſſarium.

CCCVIII. Novi quidem haud ita difficile eſſe, hanc vel illam huic illiue parti fabricam in Muſæo ſuo affingere; at illâ in corporis diſſectione ad oculum demonſtrare arduum eſt.

CCCIX. Hunc autē laborem pleriq; Speculatores ac Theoretici Medici cōmendant Anatomicis, quos pro famulis ac miniſtris ſuis habent, quibus gravia imponunt onera, quæ digitis ſuis extremis ne attingere quidem volunt homines delicatuli & naſutuli, in ſolâ ſcil. contemplatione tempus terentes, atq; manuum operam tum difficilem, tum longam fugientes, atque aliis relinquentes.

CCCX. Hoc autem imprimis eſt moleſtum ac intolerabile, homines tales inertes ac ſolis ſui ſpeculationibus turgidos ac inflatos, Dictatoriam Cenſoriamque auctoritatem ſibi arrogare, ac temerè, inſolenterque de rebus ſibi planè incompertis ac ignotis decernere, atque inter diſſentientes circa experimenta judicium ſuum interponere, imò tanquam cæcos de coloribus judicare.

CCCXI. Utiq; ab invicem ſejungenda non ſunt ſed conjungenda Mentis corporiſque opera: quin imò quoties aliquis effectus notabilis & abſtruſus occurrit Medico circa ſuos ægros, toties & *ingenio ſagaci* excogitandæ ſunt aliquę probabiles illius effectus cauſæ, & *manus induſtriâ* vel quovis alio experimento examinanda eſt, trutinandaque cauſarum excogitatarum ſoliditas & veritas, & *Iudicio ſevero* decernendum, num, ſecundùm experientiam, rejici, admittive debeat ingenii fætus

CCCXII. Et utinam examen tale inſtitueretur non tantùm circa ea, quæ indies tanquam nova exhibentur Orbi literato, ſed circa illa quoq; quæ, quoniam à veteribus aut Recentioribus Auctoribus laudatis ſunt propoſita, pro veris aſſumuntur ac creduntur ab is, qui laborem ad ſingula exactè examinanda neceſſarium vel non volunt, vel non poſſunt ferre, quique malunt videri, quàm reverà eſſe docti. Neque illi docti ſunt actu, qui aliorum dicta & placita tenent memoriâ, ſed qui res ipſas cognoſcunt. Cognitionem autem rerum quamvis habuiſſent, qui de ipſis ſcripſerunt, non habent tamen & illi quoque, qui Pſittacorum ad inſtar repetunt aliorum dicta, dum res ipſas negligunt.

Quomodò Veterum ſcripta ſint legenda.

CCCXIII. Nemò ſanè res ipſas cognoſcere avidus, negliget lectionem iſtorum, qui de ipſis ſcripſerunt, ſed tanquam quæſitæ cognitionis auxilia ſcripta illa evolvet, at mox eadem cum rebus ipſis conferet, at in tantùm duntaxat illa admittet, in quantum illa cum rebus ipſis convenire comperiet; nec dubitabit pro falſis habere, quæcunque à rebus ipſis diſſentire obſervabit, utpote vel figmenta Ingenii humani ex pręjudicio talia deducentis, vel conſectaria ex rebus non ſatis exactè conſideratis, vel relata aliorum, eaque bonâ fide pro veris admiſſa, &c. Multis enim modis contingit homines falli, dum non ſemper aut *licet*, aut libet accuratè omnia examinare, unde tunc ferè probabilia pro probatis aut verò-ſimilia pro veris ſolent optimis quoque, probatiſſimiſque auctoribus excidere: Quod facilè admittet quiſquis aliquando aliquid ſcripſit, atque ſe ſuaque ſcripta ſine philautiâ examinaverit: agnoſcet namque non ęquè ſolida, exaſciataque eſſe omnia, quę promit, dum non pauca vera eſſe judicat, quia videntur conſentanea iis, quę vera eſſe novit; quamvis non rarò in eo falli poſſit, unde gradatim ab uno abſurdo levi ſequuntur tandem multa abſurda graviora.

Accurata Corporis deſcriptio expetenda.

CCCXVI Ut autem ad noſtrū negotium revertamur, optandum foret, tàm lynceos contigiſſe nobis oculos, ut minutiſſima quęque in corpore perſpicere, atque accuratam ejus fabricę deſcriptionem aliis dare poſſemus, quo verè mechanicè explicari quirent omnes in ipſo obiri ſolitæ functiones; ne, quod modò dicebamus, neceſſe habeamus poſſibilem autem probabilem fingere corporis fabricam, verùm realem & actu exiſtentem, adeòque ſenſuum teſtimonio probatam exhibere poſſimus.

De eo dubitandum donec experiētia probetur.

CCCXV. Quoniam autem nulli hominum datum eſt; minutiſſima ſenſibus percipere, cavendum ne aliquid temerè aſſeramus, & Ingenio humano nimiùm fidamus, quin ejus commenta omnia tamdiu falſitatis ſuſpecta habeamus, donec per multiplicia argumenta ab experientiâ petita confirmetur Ingenii excogitatum figmentum, illudque comprobetur non tantùm rationi conſentaneum, ſed inſuper neceſſariò tale, quale fingebatur.

Diverſarum Sanguinis partium ſeparatio mechanica.

CCCXVI. Sic quoties Oculis obſervamus Cribrū multifariis foraminibus in diverſis locis ita pertuſum, ut diverſę figurę ſemina illi confuſim impoſita agitatione ac quaſſatione ipſius ſingula ſeorſim per convenietia ſuę formę ac figurę foramina penetrent, ac colligātur in Sacculis diverſis ad ſingula foramina diverſa affixis; toties ad hujus exemplum concipere poteſt Ingenium humanum in variis humani corporis partibus circa extremas arteriarum & venarū commiſſuras diverſę figurę poros & aperturas exiſtere poſſe, per quos ad aliquas quidem partes tranſeant quę in Sanguine ſunt magis ſpirituoſa, ad alias verò quę in eodem ſunt magis ſalſa, ad alias iterum quę in ipſo ſunt magis oleoſa, & ad alias quę in ipſo ſunt magis Aquea, & ſic porrò. An verò ita ſe res habeat in corpore actu, nondum inde liquet; utut commentum tale videatur rationi conſentaneum, propter experimentum ſimile in rerum naturâ exiſtens atque ſenſibus manifeſtum.

Poſſibilis, non neceſſaria.

CCCXVII. Illo ergò experimento aliud nil evincitur pręter poſſibilitatem ſimilis effectûs, non item neceſſitas ejuſdem: niſi conſtet priùs, alio modo talem effectum produci non poſſe, quod probare admodùm eſt difficile, quinimo illis impoſſibile, qui omnes in rerum naturâ exiſtentes agendi modos non habent perſpectos, quoſque nemo unquam aſſequetur, niſi longâ & multiplici omnium mutationum

num obſervatione atque experientia: quæ quantum temporis & laboris requirat, norunt optimè, qui aliquando manum operi admoverunt, & ultra libros ſapere didicerunt.

Sanguinis & ſeminum cōparatio non legitima.

CCCXVIII. Ut enim exemplum aliquod proferam; Si quis unquam Oleum tartari à ſuo ſpiritu ſeparare ſategit aut per chartam bibulam, aut per Vitri fragmenta & pulverem, aut per cineres, in quibus omnibus ſiſtitur oleum, dum Aqua & Spiritus mox penetrant & colantur fieri nequit, quin ad hoc ſpectaculum anxius fiat veritatem inveſtigatis animus, dum hic materiam cum ſanguine affinitatem majorem quàm cum ſeminibus variis habentem obſervat. Multùm enim differunt ſemina ſuis terminis conſiſtentia, à Sanguine alienis duntaxat terminis conſiſtente ac fluido, ideoque cum diſtillatis ex tartari ſpiritu ac oleo itidem fluidis magis convenientе.

Et quare.

CCCXIX Quod vel idcirco addo, ut omnes hinc diſcant, quævis ſimilia non eſſe continua ſimilia, niſi illâ imprimis parte, quâ conferuntur aut conferri debent, ſint ſimilia: Atqui ſemina, & quævis alia conſiſtentiam propriam, & formam figuramque determinatam habentia plurimùm differunt ab iis, quæ fluida ſunt & liquida, nullamque externam figuram obtinent certam ac definitam, quin rebus ambientibus, ſeque continentibus debitam: Quomodò ergò ſatis ſolidè procedet illa ſimilitudo à figura externa petita, quæ in altero ſimilium eſt certa & manifeſta; in altero planè vel nulla, vel ſaltem incerta & dubia.

Quâ ratione fiat legitima.

CCXX. Quòd ſi alicui per ſimilia liberet hîc progredi, petenda foret ſimilitudo non à rebus ſiccis, ſed humidis, quemadmodùm hic à me factum in ſeparatione partis oleoſæ à ſpirituoſâ & aquea tartari & quidem per varias vias, ubique tamen per modum colaturæ.

CCCXXI. Antequàm verò ritè poſſit procedere ſimilitudo, debet ante omnia conſtare de modo, quo penetrat tum per chartam emporeticam ſive bibulam, tum per vitri pulverem, tum per cineres ſpiritus & aqua, dum in ſingulis ſiſtitur oleum; debet quoque conſtare, hactenus ſaltem ſimilem eſſe ſanguinem Liquori Aquoſo, Spirituoſo & Oleoſo ex Tartaro diſtillato.

Olea hærere in charta & pulveribus, aquâ & ſpiritus ea penetrare.

CCCXXII. Id quidem conſtat per experientiam, Olea omnia hærere in prædictis chartâ & Pulveribus, Aquam verò & Spiritum per eandem penetrare; an vero iſtius affectionis utriuſque diverſæ ratio æquè pateat, valdè dubito. Magnam præterea diſſimilitudinem obſervo inter ſanguinem, quippe partes magis conjunctam habentem, & Liquorem Tartari, quippe partes à diſtillatione minùs conjunctas oſtentantem, dum partibus Aqueis ac Spirituoſis innatat Oleum.

Diſſimilitudo inter liquorem tartari & ſanguinem.

Plurima credulæ juventuti obtrudi, quæ viris exercitatis non ſatisfaciunt.

CCCXXIII. Quibus ritè obſervatis & expenſis, quis non videt, quàm difficile ſit aliquid certè hîc conſtituere. Hoc dum negligunt pleriq; ex librorum lectione aut mentis meditatione, quàm rerũ ipſarũ accurato examine magis docti, mirum non eſt, ſi multa inania & vana credulæ, quia imperitæ, Juventuti obtrudant figmenta & commenta; quæ licèt illorum menti tanquam tabulæ raſæ inſcribantur & inſculpantur profundè, atque à multis defendantur mordicùs, non ſatisfaciunt tamen Viris multo rerum uſu exercitatis & à quovis præjudicio liberis, liberatiſve, quique non credunt amplius fabulis, utut acceptis, & plauſibilibus, verùm ſolidam quærunt eruditionem, ac intimam rerum quarumvis notitiam.

Methodus procedendi per ſimilitudinem.

CCCXXIV. Atque hæc in genere dicta ſunto de methodo procedendi in rerum abſtruſarum cognitione per manifeſtarum & jam notarum applicationem & ſimilitudinem.

Sententia Auctoris de copioſiore urina à ſanguine ſecreta

CCCXXV. Ut autem, quod ego de copioſiore Urinâ à ſanguine ſecretâ, excretâque ſuſpicor, paucis proponam: exiſtimo illud vitium non tàm in renibus, quàm in ipſo ſanguine latere.

CCCXXVI. Nam ſi, quam ego non levibus argumentis motus aſſertam omniũ examini ac cenſuræ ſubmiſi, Effervescentia notabilis & in tenui inteſtino, & in dextro Cordis Ventriculo excitetur ex confluxu Bilis, ibi quidem cum ſucco Pancreatico; hîc verò cum Lymphâ ſecundùm naturam ſubacidis; utique prout & ipſa Bilis erit variè affecta, & ſuccus Pancreaticus, Lymphaque erunt diverſimodè à ſtatu ſuo & conſtitutione naturali aberrantes, quinimò prout venena potentiora vel leviora erunt in corpus & ſanguinem admiſſa, multis modis varians continget Effervescentia.

Effer[...] tia in inteſt[...] dextr[...] dis ve[...] lo var[...]

CCCXXVII. Iterum, ſi Effervescentiæ iſtius utriuſq; ope, quod me quoque ſuſpicari publicè ſum profeſſus, ſanguinis partes diverſiſſimæ laxo duntaxat vinculo inter ſe ſunt ſub ſpontè mox mutabili ſanguinis forma confuſæ, utique ob Venena præſertim, hoc eſt res qualeſcunque hominis corpus continens aut contentum à naturali ſuo temperamento pervertentes; ob Venena, inquam, ſanguinis nimium in ſerum convertentia conſequentur facilè copioſior Urinæ in Renibus ſecretio, mox & ad veſicam delatio, denique per Urethram excretio.

Quid i[...] guinis [...] bus pr[...]

CCCXXVIII. Ut autem *innoteſcat* nobis in quo *natura iſtius Veneni copioſiorem Urinæ ſecretionem excretionemq; cauſantis* conſiſtat, expendenda ſunt *omnia Medicamenta Diuretica* dicta, & Urinæ ſecretionẽ excretionemque promoventia; mox & *in quo conveniant, ſi non omnia, pleraque ſaltem illa Diuretica,* conſiderandum; quò ſic aditus aliquis paretur *ad potentioris adhuc, ideoque nocentis Diuretici,* hoc eſt, *quæſiti Veneni penetralia.*

Diuret[...] vis in q[...] ſiſtat.

CCCXXIX. Ne autem hic longior ſim, notum eſt per experientiam, 1. *Omnia ſalia volatilia eſſe Diuretica.* 2. *potentiſſima Diuretica,* Cantharides putà, Vermes Majales, Millepedes, & ſimiles *abundare aut Volatili, aut fixo ſaltem Sale.* 3. hæc eadem *Diuretica potentiſſima proximè ad Venenorum naturam accedere,* ſi nimirum quantitate aliquanto majore exhibeantur.

Nempe[...] ſale vo[...]

CCCXXX. Ex quibus omnibus concludo, *Venenum* illud ſanguinem ad copioſiorem ſeri productionem cogens aut eundem in ſerum corrumpens *conſiſtere in ſale volatili & valdè Acri;* utpote cui, præ aliis rebus omnibus, competit res quaſvis corrumpere, & ad fluiditatis ſtatum deducere.

Venenũ [...] reticum [...] ſale vola[...] & vala[...] cri.

CCCXXXI. Huic ſi *intimè admixta ſit aciditas acerrima, & latens tamen,* putem potentiùs ideoq; nocentiùs tunc in ſanguinem acturum, ipſumque in ſerum converſurum.

Quid in [...] eſt conju[...]

CCCXXXII. Et ne quis putet, non poſſe *ſpiritum acidum acerrimum* latere in mixtis, *ſulphur vulgare* propono exempli loco; in quo qui acidum ſpiritum acrem ignorat, is verè rerum notiſſimarum ignarus exiſtit.

Sulphur [...] gare con[...] re ſpirit[...] acidum a[...]

CCCXXXIII. An non talis ſpiritus acidus in *Arſenico & Auripigmento* lateat, judicent Chymiæ periti, ac præſertim, qui talem in Mercurio ſublimato corroſivo ideò dico evidentem, *in dulci* autem vocato latentem norunt.

Vt & A[...] nicum [...] Auripig[...] tum & M[...] curium ſu[...] matum.

CCCXXXIV. Neq; omnia in mixtis exiſtentia acria & acida externis ſenſibus mox ſe produnt, cũ non pauca tunc demum manifeſtentur, quando ſublata ſunt impedimenta & vincula, quibus vincta concludebantur quaſi & celabantur.

Qui ſpir[...] ſublatis in[...] dimentis [...] demum p[...] dit.

CCCXXXV. Sic acidus in ſulphure latens ſpiritus ſub corpore inſipido, acrimoniam ſuam manifeſtat, quamprimùm accenditur, & à parte oleoſâ recedit acida.

CCCXXXVI. Ab oleoſâ verò mixtorum parte acidam tegi & obtundi, non tantùm hæc præfata ſulphuris analyſis faciliſſima & clariſſima manifeſtat; verùm cujuſcunque ſpiritus acidi & acerrimi cum Oleo lentè decocti ſyntheſis & compages in ſubſtantiam butyri conſiſtentiam æmulantem idem evincit.

Ab oleoſ[...] mixtorum [...] parte ac[...] tegi.

CCCXXXVII. Non tantum ab oleo obtunditur ſpiritus acidus, ſed à volatili ſpiritu quoque ſolâ cohobatione ita temperatur, ut fruſtrà ipſum ampliùs quæras, & amiſſum aut à famulo ſublatum rei ignarus ſuſpicari queas.

Spiritum [...] cidum à [...] latili tem[...] rari & q[...] modo.

CCCXXXVIII. Hæc & ſimilia Nobiliſſimæ

ac

agyrica rerum ione la uti- ac Vtiliſſimæ Artis Spagyricæ experimenta tàm illuſtrem in rerum naturalium cognitione eruenda Mentis humanæ tenebris diſcutiendis facem promentia qui alto ſupercilio deſpicit, aut calumniatur, inæ ſuam ille ignorantiam putidam, quin in ſe alioſque homines odium abominabile prodit: indignus certè, qui fruatur bono in bonos duntaxat erogando.

betis & ſu- CCCXXXXIX. Quòd ſi, ut tandem concludam, à Sale Volatili, eoque Acri aut forinſecùs aſſumpto, admiſſove, aut quocunque demum modo in corpore noſtro ſecreto, ac exiſtente producatur *Diabetes*, utique Curatio ipſius conſiſtet in prædicti Salis Volalis Acrioris contemperatione tum per *Oleoſa*, emulſiones putà Hordei, Amygd. dulcium, ſem. papav. Albi, Melonum, Cucumerum, &c. per Lac dulce Vaccinum, Ovillum, Caprillum, Humanum, Aſininum, &c. tum per *Acida*, ſed per Volatilem ſpiritum *contemperata*, ſpiritum ſalis dulcem, &c. miſcedo illa cum potu conveniente, juſculis, &c. non item cum prædictis Emulſionibus aut Lacte, cùm ab omni Acido concreſcere ſoleant.

artum vitiū. CCCXL. *Quartum in Urina* obſervabile vitium diximus eſſe, quando illa in *colore, odore aliiſque qualitatibus ſenſibilibus propriis* aliena ſecernitur atque excernitur.

re. CCCXLI. *Coloris ratione* multis modis peccare aut mutari ſolet Urina, quæ in ſanis naturaliter *ſubflava* excernitur; quamvis, quæ paulò poſt aſſumptum potum, eumque imprimis copioſum prodit, *pallidior & Aquea* quaſi prodire, uti econtrà, quæ ſex aut ſeptem poſt horis emittitur, colore *magis tincto* excerni ſoleat.

CCCXLII. Ab hoc Colore Urinæ naturali ſecedit, quoties aut *minùs aut magis* eadem *tincta* apparet.

minùs CCCXLIII. *Minùs tincta* occurrit Urina, ubi *valdè pallida* exiſtit, vel *planè Aquea*, *quæ cruda* quoque vocatur.

tincta CCCXLIV. *Magis tincta* eſt eadem Urina, quando vel *impensè flavet*, vel etiam *rubet plùs minùs*, vel *nigricat*, vel aliàs *obſcuro tingitur colore*.

tincta oea cur voce- am di- cocta. CCCLXV. *Minus tincta & Aquea* Urina videtur mihi *Cruda* idcircò vocari, quoniam in febribus pleriſque circa principia talis excerni ſolet, quo tempore omnia Cruda vocantur à Medicis; uti Cocta, quando humorum vitioſorum Sanguinis penitiùs immixtorum ſecretio, hinc & quodammodò per Urinas primùm excretio evenit, unde Urinæ magis ſolent tunc tingi.

CCCXLVI. Nam præter ſedimētum, quod tunc ſimul accedit vel augetur. Urinarum color magis eſt tinctus, quando excernuntur.

unde vel tinctæ. CCCXLVII. Unde licet colligere, *Urinas minùs eſſe tinctas, quoties non ſecernuntur à Sanguine partes illæ, quæ colorem Urinæ flavum largiuntur; Eaſdemque magis eſſe tinctas, quoties plus illarum partium ab eodem Sanguine ſecedit, ſive hoc fiat poſtquam præceſſit ipſarum mora præternaturalis* in Sanguine, ſive idem *contingat ſine præcedente tali morâ, & quidem ob aliam cauſam quamcunque partium illarum ſecretionem præternaturalem producentem, ſive ea ſit Febris, aliuſve affectus quivis cum univerſi ſanguinis & corporis incendio coniunctus.*

narum unde. CCCXLVIII. Obſervamus certè, quoties *notabile in corpore urget Incendium, tingi magis, ac rubere ſolito magis Urinas*: unde non malè puto inde elici, *à primariâ Caloris in corpore aucti cauſâ pendere* quoque Urinarum ruborem.

omnis CCCXLIX. Si quis autem omnia, quæ *in praxi* occurrunt, conſideraverit attentè, quin *omnes corporis tàm contentas, quàm continentes partes*, unà cum ipſas *conſequenti totius Œconomiâ naturali* ſimul expenderit ſine præjudicio, non puto aliquem facilè iri repertum, qui non *Bili* tunc *primas in calore tum naturali, tum præternaturali producendo tribuat.*

boris in cauſa CCCL. Nec dubitamus ex tali gemino naturalis & præternaturalis ſtatû fundamento, quamvis nemo mortalium id unquam priùs aſſeruiſſet. Bili præſertim adſcribere Urinas magis rubore tinctas; ſive illa moram priùs aliquam in Sanguine longiorem traxerit, ſive ipſa copioſiùs ad Sanguinem ex folliculo ſuo propulſa fuerit; ſive eadem quâcunque de cauſa incendium ſolito majus ſuſceperit; ab Aëris putà æſtu, Alimentis Acrioribus & Sale Volatili Oleoſo abundantibus, Vigiliis protractis, Corporis exercitio vel agitatione vehementiore, irâ & aliis Animi pathematis gravioribus, ſuppreſsâ aliquâ evacuatione ſolitâ, Sanguinis, Seminis, Fęcum Alvi, &c. Quò referri quoque debent aſſumpta præpoſterè medicamenta & imprimis Venena Sale Volatili Acriore ac Oleoſo prædita: quod imprimis notandum, ad remedia hinc ortis malis curandis convenientia nvenienda & uſurpanda.

CCCLI. Non tantum à Bile oritur Urinæ Color ſed etiam non rarò ab ipſo Sanguine, quoties ejus quid vnà cum ipſâ profunditur, excerniturque. *Vrinæ color etiam à Sanguine.*

CCCLII. Hic autem Sanguis Urinæ jungitur aut in Renibus, aut in Veſicâ Urinariâ, rariùs in Ureteribus. *Qui illi iungitur.*

CCCLIII. Utplurimum in Renibus jungitur Urinæ Sanguis, ob Renes à Calculis acutis læſos, imprimi ad vehementiorem corporis motum, ſaltum, equitationem, aut vectionem in rhædâ; unde tum Renum Caro, tum Vaſa ſenſim atteruntur & Sanguini exitus paratur. *In Renibus. Et quare.*

CCCLIV. Aliquando idem accidit ab humoribus Acribus Urinæ junctis, à quibus eroduntur Vaſa Renum, mox & Sanguis ex ipſis effluit.

CCCLV. Rariùs putem ex ſolâ vaſorum laxitate exſtillare Sanguinem.

CCCLVI. Eędem Cauſę in Veſicâ exiſtētes, atque vaſa reſerantes Cruentæ Urinæ anſā præbent. *In Veſica.*

CCCLVII. Differt autem Rubens à Bile, & Sanguine Urina; cùm ibi & minùs craſſa, & magis permanens ſit in colore & conſiſtentiâ, hic verò non tantum craſſior, ſed mox ſedimentum cruetum & quandoque grumoſum deponens obſervetur Urina. *Vrina rubens à Bile & Sāguine quomodò differat.*

CCCLVIII. *Color idem rubens*, quando magis adhuc intenditur, *nigricans* evadit; ab iiſdem cauſis, ſed potentiùs adhuc agentibus. *Color nigricalis unde.*

CCCLIX. Non tantùm *Urinæ* Color, ſed & *Odor* frequenter mutatur, imprimis, ubi *fœtorem* notabilem acquirit, non tantùm ob pus ſimiliaque fœda, & fœtida ſedimenta, ſed etiam ſecundùm totam ſuam ſubſtantiam. *Vrinæ fœtor unde.*

CCCLX. *Fœtor* autem omnis in corpore *putrefactionis* alicuius *ſignum* exiſtit; non tantùm in *fæcibus alvi*, ſed & *ipſâ Urinâ & Sudore, cæteriſque excretis omnibus*. *Fœtor cuius ſignum.*

CCCLXI. *Putrefactio* autem ſequitur *partium miſti ſeceſſum ab invicem*, adeoque *miſti diſſolutionem* peculiarem: neque enim quoties diſſolvitur miſtum, toties id cum fœtore contingit, ſed imprimis quando efferveſcentia concurrit cum partibus oleoſis minùs exactè cum cæteris miſtis. *Putrefactio ſine & cum fœtore.*

CCCLXII. Ita, ubi efferveſcentia contingit inter acetum, vinumve aciduiſculum & Lixivium quodvis forte, cui ſulphur incoctum eſt, aut quid ſimile, tunc fœtor abominabilis excitatur latrinæ fœtorem æmulans. *Fœtor ab Efferveſcentia.*

CCCLXIII. Et ut, quod nunc mihi incidit, addam, annon ex hoc ſimili ratio peti poſſit fœtoris in humano ſtercore obſervabilis, qualis & major forſan in porcino reperitur; nempe ex parte oleoſâ in Bile cum ſale lixivo, ſed volatili exiſtente ob ſucci pancreatici aciduli affluxum? *Fœtor in humano ſtercore unde.*

CCCLXIV. Ubi notandum, non tantùm tunc quando fæces ſimul propelluntur deorſùm, fœtorem illum obſervari, ſed etiam tunc & maximè quando aliquantò diutiùs abſtinuimus ab alimentis, adeò ut tunc vix aliquid præter flatus & parùm materiæ pituitoſæ cum bile miſtæ ex pellatur; quinimò nō rarò in Diarrhœâ ſummus in excrementis fœtor urget. *Quando maximè obſervetur.*

CCCLXV. Nō tātùm *Urinæ Color* & *Odor*, ſed *Sapor quoque mutatus* deprehenditur ab illis, quibus urinâ guſtare volupe eſt, quia lucroſum; aut ſaltem qui caſu vel datâ opera eam aliquoties guſtarūt. Notant enim tales Urinam, quæ uti jam dictum, paulò poſt aſſumptū potum copioſum redditur, ferè inſipidam *Vrinæ Sapor. Inſipidus.*

Salſus.

dam eſſe; ſed ſalſam obſervari, quæ aliquot poſt excernitur horis; præter naturam verò aliquando eſſe planè inſipidam, aliquando ſolito ſalſiorem, aliquando etiam de aciditate participare.

Urina inſipida unde.

CCCLXVI. Ubi autem pręter naturam inſipida deprehenditur, neceſſe eſt, partem ſalſam permanere in Sanguine, quod noxium.

Magis ſalſa unde.

CCCLXVII Ubi magis ſalſa exiſtit, plus ſalini uſurpatum, aut à reliquo Sanguine ſecretum, aut priùs, retentum iam excerni arguit.

Acida unde.

CCCLXVIII. Ubi aciditas obſeruatur in Urina, ſignum eſt plurimum acidi redundare in Succo pãcreatico vel Lymphâ; eoſdemve liquores copioſiùs in homine exiſtere, aut ita corrumpi, quemadmodùm in gravedine fieri ſępiùs, monui & docui.

Urinæ Calor unde.

CCCLXIX. Mutatur quoque *Urina* ſubinde quoad *Calorem*, dum reddita ſenſim apparet *Ardens*; quod imprimis ejus acrimoniæ ſummæ, acidæquæ præſertim, puto adſcribendum.

Calculi in Urina.

CCCLXX. Quoad *Duritiem* mutata quoque dici poteſt Urina, quoties in *Calculos* vel ante vel poſt ſui excretionem concreſcit, eoſque variæ magnitudinis figuræ, ſoliditatis, coloris, &c.

Poſt ejus ejectionem concreti.

CCCLXXI. Cuivis certè licet notare, urinam limpidam ſępiùs excerni, in cujus fundo ne quidem poſt horam unam vel plures ullę ſubſident Arenulę; verùm aut eodem, aut ſequenti demùm die plurimę tum in fundo, tum in lateribus, tum in ſuperficie, tùm in mediâ nubeculâ concreſcunt ac conſpectui ſe promunt arenulę utplurimùm flaveſcentes, aut rubentes, rariùs albicantes.

Ut & in Renibus & Veſica.

CCCLXXII. Quemadmodùm verò ex Urina excreta ſecedunt aliquę partes, quę ſenſim coagulãtur in arenulas minores, varię tamẽ magnitudinis & duritiei, ſic omninò arbitror idem contingere poſſe in ipſis renibus aut veſicâ, & arenulas ibi genitas ſeſim augeri, donec tandem in magnos etiam calculos excreſcant, nî priùs exturbentur, excernanturque.

Earum cauſa.

CCCLXXIII Quęritur autem, quęnam cauſa ſit iſtius concretionis? quam ego quidem tantum abeſt ut Calori exſiccanti adſcribam, ut potiùs Calorem impedire putem, ne concreſcant; quod, ne exempla in Chymiâ obvia proferam, ex ipſâ Urinâ excretâ patet, in quâ, dum calet, rariùs ullę comparent arenulæ, plures, ubi calorem ſuum amiſit, mox concreſcere incipiunt.

CCCXXIV. Quantum ego valeo conjicere, à Sale pendet omnis talis concretio, quamvis putem quoque pro adiunctę materię diverſitate diverſum ſalis genus requiri: quę tum materię, tum ſalis coagulantis diverſitas per Chymica experimenta eſt addiſcenda, utpote hactenus mihi denegata.

Sonus in Urina.

CCCLXXV. *Sonus* quoque diverſus in Urinâ reddita obſervatur, dum aliàs ſonorè ac cum copioſâ ſpumâ ſimul productâ, aliàs ſine ſono, ac ſi oleum effunderetur, excerni ſolet. Et ſoni quidem fortioris editi cauſam putem ego adſcribendam Urinę magis ſeroſæ, hoc eſt, Aqueæ & ſalſæ; uti ſoni diminuti, Urinæ magis pingui, & multas partes oleoſas in ſe continenti.

Horum in Urina vitiorum medela.

CCCLXXVI. Quomodò autem variis propoſitis Urinę in qualitatibus ſenſilibus propriis ſpectabilibus vitiis medendum ſit, quodammodò ex allegatis ipſorum Cauſis deduci poteſt.

CCCLXXVII. Quicquid enim huic illive vitio originem dedi, corrigi debet ac emendari; aut ſi nequeat, tolli; quin nonnunquam deficientia addi.

Totã Medicinam in additione & ſublatione conſiſtere. Et qua ratione.

CCCLXXVII. Adeòut ſi quis rem ritè examinet, facilè admittat, *totam Medicinam in additione & ſublatione conſiſtere.*

CCCLXXIX. Nam reverâ *ut corrigamus, emendemus, alteremus qualitate peccantia, addere ſolemus ea, quæ deſunt, ut ſint temperata*; ſic ubi aliquid. *abſolutè abeſt aut de eſt*, *id addimus*. ita in ſpirituum animalium conſumptione ac defectu, exhibemus, Vini Spiritum, quo reparantur.

CCCLXXX. Ubi verò *aliquid redundat, illud tollimus ac deminius*, Sanguinem quidem per *Venæ ſectio-* *Humores alios per Vomitum. Purgationem, Saliuationem, Sudores, &c.*

5. U... content...

CCCLXXXI. Proximum nunc eſt, ut 5. Urinam *ſecundùm contenta multiplicia peccantem* conſideremus.

Quadr... cia. Et ... nam.

CCCLVXXII. *Contenta Urinæ triplicia* ferè numerari ſolent, alia quidem, quę *fundum petunt* & *ſedimenti* nomine veniunt; alia, quæ *ſuperficiem petunt* vel *urinæ innatant*; alia, quę per *urinæ medium corpus vehuntur*, & nunc *nubeculæ*, nunc *enæorematis* appellatione clarent: quibus quartò addi poſſunt, quę *vaſorum lateribus adhærent vel accreſcunt*, Arenulę putà & ſimilia.

Nullu... Sanorum Urinis d... ni ſedi... tum.

CCCLXXXIII. Dixi jam in ſuperioribus, & nunc repeto, quamvis non ignorem aliter ſentire multos Medicos, *nullum in Sanorum Urinis deponi ſedimentum*, ſed tantùm in iis, qui à perfecta recedunt Sanitate; non quidem in omnibus ſed in quibuſdam.

CCCLXXXIV. Quamvis enim nullum putem in ſanis obſervari Urinæ ſedimentum, non tamen ſequitur inde, obſervari illud in omnibus, qui non ſunt ſani; ſed omnes illos non eſſe ſanos, in quibus obſervatur.

Sedimen... unde.

CCCLXXXV. *Sedimentum* autem omne ortum habet à partibus Sanguinis craſſioribus & gravioribus in Renibus ſecretis ac cum Urinis excretis.

CCCLXXXVI. *Partes illæ craſſiores* cum Urinis excretę nunc *conſequuntur vitia primæ coctionis*, uti ſolemus loqui, hoc eſt, vel Alimenta copioſiùs aſſumpta, vel eadem craſſiora uſurpata, vel eadem minùs commodè in ventriculo fermentata, vel ipſa in tenuibus Inteſtinis præſertim non debitè ab excrementis Alvi ſecreta: nunc eędem partes craſſiores cum Urinis excretę *conſequuntur proprium Sanguinis vitium*, ſive illud pendeat à primâ Chyli Sanguificatione vitioſâ, undecunque à Bile aut Lymphâ, &c. citrà Chyli culpam orta; ſive illud Sanguini circulanti ab Aëre externo, &c. obvenerit; ſive à Febre qualicunque continuâ vel intermittẽte Sanguinem inficiente id contigerit: nunc eędem partes craſſiores cum Urinis excretę *à malè affectis partibus Sanguini admiſcentur*, quemadmodùm in Phthiſi nonnunquàm Pus ab exulceratis Pulmonibus Sanguini communicatur, & tandem cum Urinis excernitur: Idem dici poteſt de Pure aut Sanie itidem cum Urinis excretis in Pleuritide, aut Empyemate.

Sedimen... multiple...

CCCLXXXVII. Sedimentum autem multiplex obſervatur; cujus ſpecies omnes perſequi non eſt hujus loci.

In U... Spuma &... pinguedo

CCCLXXXVIII. *In Urinæ ſuperficie* obſervatur non infrequenter *Spuma*, quin eidem ſæpenumerò *innatat pinguedo*, plerumque *telæ aranearum* ſimilis.

Quam S... mam hic... telligat a... thor.

CCCLXXXIX. Per *Spumam* non eam hîc intelligimus, quæ in forti Urinæ excretione Sanis quoque accidit, & paulò poſt iterum diſſipatur, ſed eam quæ in Urinâ diutiùs permanet, quamque *Catarrhoſæ materiæ in capite exiſtentis ſignum* plerumque obſervavi.

Ea unde

CCCXC. Arbitror autem ego, quemadmodùm in Gravedine *humor Acido Salſus* ſecernitur in Cerebro, qui nunc ad nares, nunc ad fauces delabitur, ita nonunquam *ſimili humore turgere univerſum Sanguinem*, illumque in Cerebro magis quàm albi ſtagnare, caput gravare, atque non infrequenter in externis quoque partibus & Corporis habitu ſe manifeſtare, dum ejus pars aliqua cum Urinis quoque excernitur, & ſpumam prædictam in ſui excretione producit, marinæ in quibuſdam non diſſimilem.

Pingu... quid ſign... cat.

CCCXCI. *Quæ in hiſce regionibus* frequenter obſervatur *cæruleo colore prædita & aranearum telis ſimilis ac tenuiſſima Urinis innatare pinguedo*, Scorbuti ferè ſignum exiſtit, rariùs *conſumptionis & tabis*; quamvis nil obſtet, utriuſque ſignum eſſe poſſe illam pinguedinem.

Unde ortur.

CCCXCII. Cæterum totò cœlo errare videntur, qui pinguedinem illam deducunt ab adipe renibus circumjecto, liquato, & Urinis communicato; cùm in tabe tantus non ſit in Renibus calor, qui liquare poſſit ipſorum adipem, ac inſuper impoſſibile liquatam illam pinguedinem penetrare membranam denſam

renes

renes inveſtientem, hinc & parenchyma eorumdem craſſum, quò tandem Urinæ jungatur.

lorem ſtum in bus non

CCCXCIII. Nam qui in Lumborum regione ſentitur in multis ægris ardor moleſtus, non idcircò in Renibus exiſtit, quoniã poſt alios id referunt plerique practici cadavera infrequentiùs ſecantes; cùm alia Symptomata concurrentia in tenui Inteſtino lumborum regioni ſub meſenterio appoſito illum dolorem quærendum inueniendumque evincant. Sed de hoc negotio aliàs & pluribus agemus, ſi Deus volet.

CCCXCIV. Unum tamen addendum adhuc, ſi *Ardor ille moleſtus in Renibus* foret, unde haberet ipſe *ſuum ortum*, quid illum foveret tamdiu, abſque ipſorum *Renum conſumptione aut exſiccatione & torrefactione*.

CCCXCV. Producatur enim aliquod ſimile in tota rerum naturâ exemplum indubitatum & manifeſtum: quo ſi caremus, uti caremus, qua fronte audent homines illud audacter aſſerere, aliiſq; credendum obtrudere?

CCCXCVI. *Per ſe ſanè tantum ardorem nunquam concipient Renes*: quod ſi aliunde accendatur in Renibus tantum incendium, utique *à ſolo ſanguine arterioſo* id fiet, cùm aliud ad Ipſos non deferatur, quod ſaltem ſciatur.

ne à ſan- Arte-

CCCXCVII. *A ſanguine verò arterioſo ſi oriatur tantus* & tandiu perſeverans *in Renibus ardor*, utique vel *ipſe ſanguis affluens tanti ardoris erit particeps*, vel *ad ejus ſaltem* affluxum tantus ardor excitabitur.

CCCXCVIII. In ſanguine ipſo arterioſo ad Renes delato ſi tantus, quantus in Lumbari regione obſervatur, ineſſet ardor, *febri ardente laborarent* neceſſariò illi, *ex quorum corde tam ardens effluit ſanguis*: quod tamen non obſervatur: ergò ab ipſo Sanguine ſummopere calefacto ac incenſo non pendet præfatus Ardor.

CCCXCIX. *Si ex ſanguine allabentis cum Renibus confluxu & contactu fingat aliquis excitari ſummum* illum in Lumbari regione ardorem; explicat idem, *qualis ſit & Renum & ſanguinis conſtitutio*, *ob quam id contingat*; quin exemplo ſimili ardoris illa excitatio illuſtretur. Quod quoniam fieri nequit, fruſtrà ſe macerabunt quotquot in hoc perſeverabunt figmento.

eſſe in i inteſti- Bilis & i Pan- tici ef- veſcentia.

CD. Quiſquis autem unà mecum moleſtum illum, *gravemque in multis Ardorem Lumborum regionem occupantem tenui adſcribet Inteſtino*, facili labore inveniet, quibus illum ferat acceptum, *Bilem* putà, *Succumque Pancreaticum vitiatos*, *confluentes*, *atque vitioſam Effervescentiam excitantes*. Exemplum verò ſimile deſideranti exhibebimus *Oleum Vitrioli ſpiritui Terebinthinæ affuſum*, & ardorem in excitatâ tunc inter utrumque effervescentiâ conſimilem ac ita vehementem, ut vitrum manibus teneri nequeat, producentem.

CDI. Huc ratione tum à partium ſitu & Hiſtoriâ Anatomicâ, tum ab experimentis Chymicis petitis argumentis longè commodiùs, longè certiùs procedit inveſtigatio atq; inventio cauſarum Symptomata hæc & ſimilium producentium.

nguedo næ ab ip- nguine.

CDII. Pinguedo ergò Urinis aliquando innatans à Renum adipe non eſt deducenda, verùm ab ipſo Sanguine, in quo partes pingues non deſunt, quæ ab excitato præternaturali in ipſo calore, vel ardore, aut potiùs ab eadem cauſâ iſtum ardorem producente ita poſſunt affici, ut à cæteris ſecedant, & cum Urinæ materia in Renibus planæ ſecretæ tandem cum ipſa excernantur, ac in ejus ſuperficie manifeſtentur.

n à partiũ pe.

CDIII. Non nego in pleriſque tabis & contabeſcentiæ ſpeciebus, quamvis non in omnibus, conſumi ſenſim pinguedinem, ſed & muſculorum carnes: inde tamen non puto ſequi, eandem pinguedinem, ejuſve partem aliquam transferri in Vaſa, & ſic excerni cum urinis.

le corpo- tabes.

CDIV. Nam nulli debet eſſe ignotum, ſecundùm naturam atteri & conſumi in nobis partes ipſas continentes, ac imprimis laxiores, quales ſunt pinguedo & muſculorũ carnes; quæ nî continuè reparentur, deficiunt, illiſq; deſtituta oſſa, cæteræque partes ſolidiores, adeoque minùs ac ſegniùs macreſcentes corporis tabem indicant & manifeſtant.

CDV. Illa non tantùm partium liquidorum & fluidarum, in perpetuo ſcil. motu permanentium, Sanguinis putà, Spirituum animalium, Salivæ, Bilis, Succi Pancreatici, Lymphæ, aliarumq; ſi plures adhuc obſervari detur; ſed ſolidorum quoque partium conſumptio perpetua neceſſitatem imponit hominibus aſſumendorum indies alimentorũ, quibus deficientibus in fame qualicumque contabeſcit confeſtim corpus, niſi, quod ſæpiùs in quibuſdã morbis contingere obſervamus, ita vitiati ſint humores in corpore, ut tunc non tàm conſumantur, quàm præter naturam penitùs miſceantur humores omnes, & quidem cum ægrorum moleſtia vel dolore: quæ notaſſe & ritè obſervaſſe plurimùm faciet ad praxin ritè faciendam, poſtquam non pauca in ægris corrigenda hinc pendent. *Omnes partes conſumi.*

CDVI. Sed ad Urinarum contenta revertamur: diximus autem præter ſedimentum aut ſubſidentiã ſive hypoſtaſin & innatantem cum ſpuma pinguedinem, per mediam urinam ferri tum *loco inferiore Enæorema*, tum *ſuperiore Nubeculam*. *Enæorema, & Nubecula in Vrina.*

CDVII. Non videntur enim hæc duo contenta niſi materiæ ſuæ *gravitate* ac *levitate*, ut & *craſſitie* ac *tenuitate* inter ſe differre. *Quomodo differant.*

CDVIII. Craſſitiem diſtinguo à Gravitate, ſic Tenuitatem à Levitate, cùm non omnia craſſa ſint gravia, nec omnia gravia ſint craſſa, ſed conjuncta reperiatur nonnunquam tenuitati gravitas, & craſſitiei levitas: utplurimùm tamen conjungitur craſſitiei gravitas, & tenuitati levitas. *Craſſities à grauitate, & Tenuitas à levitate diſtinguendæ.*

CDIX. Contenta ergò illa nunc craſſiora apparent, nunc tenujora; *Craſſiora* dicuntur, *quæ magis compactam* habent *ſubſtantiam tenujora*, *quæ magis diductam*. *Craſſiora & tenujora quænam.*

CDX. Accidit iiſdem contentis, ut quoq; magis obſcura & *opaca*, vel minùs opaca & quodammodò *pellucida* occurrant. Quæ qualitates itidem à craſſitie ac tenuitate diſtinguuntur; cùm multa craſſa occurrant & tamen pellucida, quemadmodùm Vitrum; multa viciſſim tenuja & tamen opaca, quemadmodùm Fumus. *Eadem opaca vel pellucida.*

CDXI. Hæ qualitates toto genere diverſæ cùm ab imperitis ſæpenumerò confundantur, non parùm confundunt Tyronum ingenia, quin falſis aſſertis ipſis perperàm imbuunt ac præjudiciis, ſemper noxiis. *Hæ qualitates diſtinguendæ.*

CDXII. Non nocebit forſan, nec pigebit, hac occaſione data de opacitatis, & pelluciditatis cauſis aliquid notare, quod aliàs inſerviet. Continuitatem ſcil. requiri ad Pelluciditatem, Opacitatem verò ſemper conſequi diſcretionem ac diviſionem, adeò ut quæ Diaphana erant, ubi erant concreta, Opaca fiant, ubi fiunt diſcreta. Contrarium autem evenit in quibuſdam. Sic Vitrum vel maximè Diaphanum ſi redigatur in pulverem, erit is mox opacus: quin imò Arena puriſſima & ſecundùm ſingula ſua corpuſcula exiſtens Diaphana, Opaca obſervatur, qua multitudinem conſtituit. Cõtrà cineres convenientes, ut & Vitri pulvis, ipſaq; adeò Arena ſi vehementi Igne fundantur, atque ſufficienti tempore excoquantur, moxque effundantur, Vitrum pellucidum præbebunt, quatenus erit continuum. *Earum natura.*

CDXIII. Ad pelluciditatem, ſi non ſemper, utplurimùm ſaltem requiri continuitatem, vel inde quoque apparet, quòd Aqua, ſi agitatione continuitatem ſuam amittat, eatenus reddatur Opaca, dum ſcil. in ſpumam mutatur, vel aliàs quoq; divellitur, quod itidem de Spiritibus volatilibus verum, unde quoque de Aere verum eſſe puto, præſertim ubi obſervo, quòd ſæpiùs à me cum attentione factum, Aerem ſerenum & nullis nubibus obſcuratum, minùs tamen reddi pellucidum, quoties ventis agitatur, tunc enim nec tàm remota, nec tàm diſtinctè diſcerni poſſunt objecta, quàm Aere tranquillo ſimul & ſereno exiſtente.

CDIV. Ex talibus verò experimentis ut ſæpiùs

Omnis humana cognitio ab experientia.

priùs à me laudatum Theorema confirmem, Affectionum rebus contingentium rationes & cauſæ tãdem eliciuntur, *omniſque* adeò *Humana cognitio pendet ac dependet ab Experientiâ, ſine quâ nil veri, nil ſaltem certi habemus*, modo ſc. & viâ naturali; nam de revelatione divina nunc non loquimur, nec aliquid ei detrahimus: Innatas autem Ideas cùm in me nullas inveniam, nec multi alii mecum, pro figmentis habeo & præjudiciis, donec ſolidè probentur, nec tantùm gratis aſſerantur.

Enæorema & Nubecula unde:

CDXV. Ut autem ad *Enæoremata & Nubeculas* in Urinis redeamus, *ortum habent à Materia Urinæ heterogeneâ, & à Sanguinis maſſâ*, non in Renibus, at *in dextro Cordis Ventriculo efferveſcentiæ ope ſecretâ, cum lotio tamen per Renes tranſeunte*.

1. A materia Urinæ Heterogenea.

CDXVI. Dixi 1. habere illa contenta ortũ *à materiâ Urinæ Heterogeneâ*, illi hanc ob rem non permiſtâ, ſed confuſâ, & ſenſim denuò ab ipſâ ſecedente, atque ſuæ gravitatis reſpectu locum convenientem in ipſa occupante.

2. Secreta à Sanguinis maſſa.

CDXVII. Dixi 2. *hanc Materiam ſecerni à reliquâ Sanguinis Maſſâ*, quemadmodum reliqua omnia vel Urinam conſtituunt, vel cum ipſâ excernuntur.

3. Non in Renibus.

CDXVIII. Addidi tamen 3. *Illam ſecretionem non fieri in Renibus;* cùm ibi Urinæ duntaxat materia ſecernatur, cujus partem oſtendi modo non eſſe illa Contenta.

4. Sed in dextro cordis Ventriculo.

CDXIX. Locum autem Secretionis illius aſſignavi 4. *In dextro Cordis Ventriculo*, nam ſecretionem illam *Efferveſcentiæ Sanguinis*, & quidem in illo Ventriculo contingenti adſcripſi.

Et quare.

CDXX. Si quis enim ipſos Cordis Ventriculos unà cum annexis auriculis & Vaſis ritè conſideraverit, Cavitates putà ſibi continuas, & cum Cordis parenchymate nullo modo participantes; ſi quis omnia ad Cor cũ Refluente undique Sanguine allabentia expenderit; ſi quis Mutationem Sanguini ibidem contingentem abſque præjudicio examinaverit: fieri nequit, quin aliunde quàm à Corde, aut Sanguine in ipſo remanente; aut Chimerico Calido ipſi innato, humidoque primigenio neſcio quo deducendam illam Mutationem mox agnoſcat, & ſollicitas illam cognoſcere aveat.

CDXXI. Ab hiſce autem ſi deduci nequeat ille Calor notabilis Sanguini in dextro Ventriculo præſertim accedens, ut nec Sanguinis ebullitio & rarefactio inſignis; utique proximum eſt, ut aliunde petatur. Unde verò commodiùs, quàm à liquoribus variis unà cum Sanguine eò affluentibus, & tàm mirabili ratione mox undiqne admiſſis, mox ab invicem iterum remotis? quemadmodùm id peculiari Diſquiſitione publico omnium examini quondam exhibuimus.

Efferveſcentia in Sanguine unde.

CDXXII In hoc enim humorum variorum Sanguini tum aſcendenti, tum deſcendenti confuſorum confluxu & contactu excitatur extemplò Efferveſcentia Viſui & Tactui ex chymiâ productis exemplis jam ſatis manifeſta, ſed blanda & Naturæ amica, quandiu proportionem omnimodam ſervant Humores ſinguli Sanguini confuſi; vitioſa verò & vel nimia, vel deficiens, adeòque Naturæ adverſa, quamprimùm unus vel plures humores à ſtatu ſuo laudabili plùs minùs receſſerunt.

In Vitioſa quid contingat.

CDXXIII. In *vitioſâ* proinde Sanguinis *Efferveſcentiâ* nonnunquam poteſt accidere, ut *partes ejus aliquot à reliquis ſecedant*, ac *impermiſtæ ſeroſis confundantur*, quin cum iiſdem in Renibus tranſcolentur, atque poſtea ab Urinæ ſubſtantiâ ſecedentes, in ejus medio hæreant.

CDXXIV. Quid autem partes Sanguinis certas à cæteris ſeparet, ac quo modo id fiat, id verò fateor, me necdum ſatis aſſequi aut explicare poſſe.

Efferveſcentia inter Martis limaturam, & Vitrioli Oleum.

CDXXV. Exempli tamen loco exhibeo Efferveſcentiam inter Martis limaturam & Vitrioli Oleum Aquâ ſufficienti dilutum inſtitutam, in cujus & ſuperficie quippiam ſupernatans, & in fundo ſubſidens obſervatur; magis verò notabiliter in Antimonij cum Salis Tartari lixivio ſoluti ad Aceti affuſionem Efferveſcentia idem contingit.

Effectu... tionem eſſe incognitâ, modus cognoſc...

CDXXVI. Atque hìc notandum, non ſemper elici poſſe rationem effectus, cujus modus tamen apparet: atque viam eſſe ad ipſam quoque rationem tandem inveniendam modum noviſſe, quo perficitur effectus, cujus rationem inveſtigamus.

CDXXVII. Sic quærimus tum *modum*, quo ſecedit à reliquo Sanguine pars, quam in Urinæ medio hærentem tam ſæpè videmus; tum rationem, ob quam fiat iſte nubeculæ ac enæorematis à cæteris Sanguinis partibus ſeceſſus.

CDXXVIII. Modum & poſſibilitatem videor mihi oſtendiſſe, ſi Sanguinis in corde admittatur Efferveſcentia, per dicta exempla; rationem autem & cauſas veras hujus & iſtius ſeceſſus adhucdum inveſtigo.

Arenu... & Calci... Urina. Unde o... tur.

CDXXIX. Ad *Contenta* referri poſſunt ac debent *Arenulæ minores*, *majoreſve*, ipſique adeò *Calculi* cum Urinâ excreti.

CDXXX. Quamvis autem nuper dixerim & idem nunc repetam, *ortum*, habere ſuum *Arenulas & Calculos ex ipſâ Urinâ, ſed ſuo modo vitioſâ*, non tamen impedit eoſdem pro *ejuſdem* haberi *contentis*.

Eſſe V... contenta.

CDXXXI. *Quamprimùm* enim *ſeceſſum fecerunt ab Urinæ ſubſtantiâ*, mox pro *Contentis habendæ* Arenulæ; quod etiam verum de iis, quæ non niſi poſt aliquot excretionis horas producuntur in & ab Urinis.

Aren... ubique ... Urina ... riri.

CDXXXII. Conſideratione verò dignum, non tantùm in fundo cum calculis obſervari *ſubſidentes Arenulas*; nec eaſdem duntaxat *matulæ lateribus adhærere*, at *in ſuperficie* quoque Urinæ quandoque innatare, quin nonnunquam hinc inde *per nubeculæ aut enæorematis corpus plures paucioreſve accreſcere*, atque non ingrato, quin potiùs jucundo & admirationem pariente ſpectaculo ibidem conſiderari.

Earum ... lor.

CDXXXIII. Illud quoque conſideratione dignum, *Arenulas pleraſque ex flavo rubeſcere, paucas albeſcere*.

Quid ſig... cent.

CDXXXIV. Minores Arenulas obſervavi hactenus ſigna præbere *affectarum Glandularum Conglobatarum*; unde cœpi ſuſpicari, à Glandulis illis malè affectis communicari Sanguini *Lympham Subauſteram & ſuo modo vitiatam*, quæ Efferveſcentiam excitet in corde itidem vitioſam, quam conſequatur *partium quarundam concreſcere aptarum ſecretio*, perfici autem & *abſolvi concretionem illam nunc in Renibus*, quando *potens eſt ille Succus & Lympha*, in Matulâ verò, quando idem eſt *minùs potens*.

Earum c... ſa.

CDXXXV. Quod *Conglobatis præſertim Glandulis* accidit, & *caſei veteris abuſum imprimis* conſequitur, cauſa eſt, cur *Sanguis omnis vitietur*, atque *Saliva* quoque & *Succus Pancreaticus* ſimiliter vitientur; unde tum Alimentorum *fermentatio*, tum *fermentatorum ſecretio*, tum *continua in tenui Inteſtino accidens Efferveſcentia* itidem vitiantur, ſicque malum indies augetur, & Calculorum generatio vires ſumit.

CDXXXVI. Obſervandum autem, *Arenulas in ſuperficie hærentes Capitis* malè affecti, *ſubſidentes* Autem affectûs *in abdomine urgentis*, in medio autem Urinæ atque nubeculâ ac enæoremate hærentes, *Thoracis* laborantis ſigna eſſe.

Eas dolor... comitari.

CDXXXVII. *Dolores* autem ac *moleſtiæ* tunc temporis *ut plurimùm concurrunt*, *aliquando præcedunt aut ſequuntur* vel *in Regione Lumbari*, ut & *partibus vicinis* cinguli ad inſtar *Hypochõdrium utrumque & Ventriculi regionem prementes*; vel in *Capitis parte anteriore circa oculorum radices*, *tempora & frontem*, & aliquando in *occipite præſertim*, *univerſove capite*, *ipſum gravando ac premendo*; vel *in lateribus*, *pectoriſve medio*, itidem *angendo premendove*.

Qui quid ... gnificent.

CDXXXVIII. Hic verò *doloris modus* ubique *premens atque gravans Succi peccantis auſteritatem* deſignare videtur & confirmare.

Ardor in ... gione lumb... ri unde.

CDXXXIX. Rariùs in *Regione Lumbari* concurrit *Ardor*, qui adſcribendus *Bili* tunc *ſimul peccanti*. Nil enim impedit, plures humores ſimul peccare in corpore, atque tunc Symptomata ibidem graviora gignere.

CDXL. Arenulas ergò obſervavi hactenus affe-

affectas Glandulas indicare, imprimis conglobatas, hinc & conglomeratas.

...ularum ...s quid ...cent. CDXLI. Quoad *colorem* Arenularum, obſervantur *albicantes cæteris ſolidiores ac duriores*, ideoque *periculoſiores*: quod itidem de *calculis* verùm; qui *quò rubent magis*, eò quoque *magis* habentur *friabiles & ſolubiles*, quo verò *magis albent*, eò *duriores ac ſolidiores* exiſtunt.

...ina ra... ...xcreta. CDXLII. Urinam dixi in ſuperioribus peccare 6. quando *rariùs excernitur*. Aliud enim eſt minus excerni Urinæ, quàm pro aſſumpti potûs quantitate oportebat, aliud eandem convenienti quantitate, rariùs tamen excerni.

...i fiat. CDXLIII. Quamvis enim rariùs quoque ſoleant ferè excerni Urina, quę parcior prodit, atque parciorem Urinam ſoleat conſequi rarior ejus excretio; fieri tamen poteſt, ut ſanis frequenter, licèt parcior, excernatur Urina; quin ut ſatis copioſa excernatur, licèt rariùs.

...tot mo... CDXLIV. *Rariùs* proinde *excernitur Urina*, vel quia *non ſatis* ad ſui evacuationem *excitatur*, aut *irritationem* illam *non ſentit*, aut *ſe exonerare non poteſt Veſica*.

...do ad ...acuatio ...on ex... ...r Veſi... ...cauſa. CDXLV. Ad *ſui evacuationem non excitatur Veſica* quoties *Vrina minùs exiſtit acris & ſalſas* ob cauſas ſuperiùs memoratas.

CDXLVI. *Irritationem non ſentit* Veſica, in *ſtupore* tum univerſali, tum Veſicæ ſingulari, aut ab externo frigore, aut à narcoticis orto. Haud facilè namque puto fieri, ut paralyſi laboret Veſica, integro permanente ipſius ſphinctere, quem contrà non infrequenter paralyſi corripi conſtat, illæsâ Veſicâ.

...do ſe ...erare ...oteſt ...a. CDXLVII. *Se exonerare non poteſt Veſica*, ſive *paralyſi* laboret, ſive *nimiùm diſtendatur* ab Urinâ diutiùs retentâ, nimiùmque cumulatâ.

...ina fre... ...iùs ex... ...modis ...t. CDXLVIII. *Vrinam* dixi contrà 7. peccare quando *frequentiùs excernitur*, quod longè frequentiùs evenit, quàm ut rariùs expellatur.

...rritatio... ...moleſtâ. ...ẽnſum ...æ ex... ...um. CDXLIX. Frequentiùs excernitur Urina tum ob *irritationem moleſtam*, tum ob *ſenſum Veſicæ exquiſitum*, tum ob *Sphincteris functionem diminutam*, *ſublatamve*.

CDL. *Irritatio moleſta* eſt ab *Vrinâ acri*, undecunque ortâ.

CDLI. *Senſus Veſicæ exquiſitus* conſequitur ferè ejuſdem *Excoriationem*, *Exulcerationem*, aut *Vlcus*, quapropter etiam minimè Acris Urina mordet tamen vehementer partes ſuâ membranâ extimâ denudatas: quod imprimis in externâ cute ſuâ cuticulâ privata apparet.

...phincte... ...unctionẽ ...n. CDLII. *Sphincteris functio diminuitur tolliturve* in ejuſdem *paralyſi* aut *vulnere*, per quod continuè expelli ſolet lotium, atque ipſum in Veſicam ſuam eſt delatum.

...rinę ſtil... ...ium. CDLIII. Ad pręcedentem ſpeciem quodammodò referri poſſet, quam 8. *Vrinæ ſtillicidii* nomine indicavi, in qua Urina frequenter ac guttatim exſtillat, & *Stranguria* quoque vocatur.

...ſpecies. CDLIV. Hujus duæ occurrunt ſpecies, altera quidem indolens, altera verò *ardentem dolorem* comitem habens; unde & illam *Vrinæ ardorem* vocant, & *Dyſuriam*, de qua mox.

...lex. CDLV. *Simplex Vrinæ ſtillicidium* ſequitur ferè *Sphincteris veſicæ affectum* modo propoſitum, *paralyſin* aut *vulnus*.

...yſuria. CDLVI. *Dyſuria* verò quæ *cum dolore ardente ac mordente fit*, quamque 9. loco citavi, ſive conjunctum habeat Urinę ſtillicidium, ſive copioſiori Urinæ excretioni copuletur, ortum habet nunc *à ſolâ Vrinæ Acrimoniâ*, *vel ſalſâ*, *vel acidâ*; nunc *à veſicæ collo excoriato*, *exulceratove*, unde à quavis urina, etiam minimè acri, dolor excitatur vehementiſſimus & poſt urinam quoq; redditam excrucians, quin ad novam mictionem impellens.

...Vrinæ ...oca alie... ...cretio. CDLVII. Peccat tandem 10. *Vrina*, quando *per vias alienas*, *vulnera*, *fiſtulas in medio pene*, aut *Veſicæ Sphinctere*, alibive exiſtentia effluit; atque aliquando in *Vterum* priùs, aut *craſſum Inteſtinum* effunditur, quàm excidat.

Per Vulnera CDLVIII. *Vulnerant* Veſicam, hujuſve coitum, aut Urethram varia inſtrumenta, pungendo, ſecandove, quò & ruptura ex caſu aut contuſione referenda.

Per Fiſtulas CDXLIX. *Fiſtulæ* autem *vulnera non ritè curata* conſequuntur, aut ſponte *poſt rupta Apoſtemata* excitantur.

CDLX. In externarum remotiorumve Cachexiæ cauſarum inveſtigatione occupati, ſex res nonnaturales dictas perluſtrandas docuimus: atque hactenus præter *Aerem* atque *Alimenta de Alvi fæcibus & Vrinis* egimus, ad *Excreta Retentaque* referri ſolitis.

Narium mucus. CDLXI. Proximum autem inter naturalia Excreta *Narium muco* aſſignabimus.

Etiam in ſanis habere locum. Perſas nullum habuiſſe. CDLXII. Quamvis enim aliqui putent, *ſecundùm naturam & abſolutè Sanis nullum è naribus defluere mucum*, quoniam Perſæ valdè ſobriè viventes nullum creduntur habuiſſe prodeuntem è naribus mucum, nullum exſcreaſſe ſputum; neſcio tamen an illa in Perſis obſervatio, dummodo vera ſit, ſatis evincat, quod aſſeritur.

Et forſan quare. CDLXIII. Fieri enim poteſt, ut talis ſit Aeris in Perſide conſtitutio, ob quam accedente ſobrio alimentorum uſu, nullus coacervatur in naribus, tenuis ſaltem mucus, pauco, eoque exſiccato duntaxat occurrente, qui pro muco tunc non habeatur.

CDLXIV. Nam & in hiſce regionibus æſtatis tempore accidit multis, ut nullum tenuem habeant in naribus mucum, niſi exſiccatum, quin obſerventur aliqui, quibus nunquam, ne hyeme quidem autumnive tempore, aliquis prodit mucus.

In his regionibus naturalem eſſe Mucum. CDLXV. Quicquid ſit, obſervamus in hiſce regionibus Septentrionalibus tàm naturalem eſſe muci productionem ac profluxum, ut paucis ſine ſanitatis detrimento illius proventus deſit.

Ejus via. CDLXVI. Hic ergò ſaltem pro naturali & neceſſario excremento habebimus *mucum*; quantùm judicare datum, *à glandulâ pituitariâ imprimis ad nares delatum*.

Vnde ortum habeat CDLXVII. An verò *glandulis choroëidem plexum cum arteriis conſtituentibus* aliqua ſui parte ortum ſuũ habeat is mucus, ac inſuper *à Pituitâ in ſpirituum animalium* in cerebro ac cerebello factâ *ſecretione* ſimul à Sanguine ſecreta, & ad Ventriculos, hinc per infundibulum ad Glandulam Pituitariam delata, an præterea *à Succo peculiari in glanduloſâ narium tunicâ* ſecreto trahat ſuam originem, nec affirmare nec negare auſim.

CDLXVIII. Utique non deſunt argumenta, quę ſingulos iſtos muci ortus ſuadeant, nōdum ſufficientia, quæ unum aut plures perſuadeant.

Mucum ortũ eſſe viſcidũ CDLIX. Id ſaltem manifeſtum, *Mucum* omnem naturalem *viſciditatem* aliquam in ſe continere, cujus ratione, ubi tantillùm exſiccatur, *tenacitatem* notabilem acquirit: quod & Salivæ quoque accidit.

Quot modis peccet. CDLXX. *Mucus* hic *peccare* videtur 1. quando *deficit*. 2. quando *minuitur & parcior* exiſtit. 3. quando *copioſiùs* prodit 4. quando *fluidior & Aquoſior*. 5. quando *tenacior*. 6. quando *Acrior*; & nunc *Salſus*, nunc *Acidus* occurrit.

1. Quando deficit. Et quot modis id fiat. CDLXXI. *Mucus in naribus deficit* 1 quando ejus materia à reliquo ſanguine non ſeparatur, vel in cerebro ac cerebello, vel in plexus choroeidis glandulis, vel in glandula Pituitaria, vel in glanduloſa narium tunica; dummodo ab hiſce partibus omnibus proveniat.

CDLXXII. 2. Quando aliò, & imprimis ad fauces transfertur.

CDLXXIII. *Non ſecernitur à reliquo Sanguine Muci materia ob affectus Cerebri Calidos*, *cum calore ſaltem manifeſto conjunctos*, *aut ab æſtu quocunque ortos*.

CDLXXIV. Aliò ad fauces transfertur Mucus & imprimis obſtructis aut quovis modo anguſtatis circa ſui radicem naribus, quod circa gravedinis initio non rarò contigit, quamvis id à Scriptoribus non eſt forſan obſervatum.

CDLXXV. Idem *Mucus parcior* ad *Nares* defluit,

fluit,

2. Quando parcior ad nares defluit. Et quot modis id fiat.

fluit, 1. quando *pauca ejuſdem materiæ* ſecernitur à ſanguine in partibus, in quibus ſecerni ſolet: & quidem ob cauſas modò memoratas, ſed leviores.

CDLXXVI. 2. Quando *ejus pars aliqua*, uti dictum, *transfertur ad fauces*, itidem ob cauſas jam dictas, ſed leviores.

3 Quando copioſior prodit. Et quot modis id fiat. Cùm illius plurimum ſeparetur.

CDLXXVII. *Copioſior* autem *prodit per Nares mucus*, 1. quando *illius plurimum ſeparatur* in partibus illi ſecretioni dicatis.

CDLXXVIII. Illud autem accidit, tum ubi *ſanguis abundat Pituitâ*; tum ubi *partes illi ſecretioni dicatæ ab externo præſertim frigore ac Boreali vento* corpus *calens & caput imprimis ex improviſo corripiente ſunt malè affectæ*; unde corrumpitur quodammodò in ipſis ſanguis, atque plus partis pituitoſæ ſolet à cæteris tunc ſecerni, ut in Corizâ hoc accidit.

Cùm mucus per nares ſtillat.

CDLXXIX. Prodit idem Mucus copioſior per nares 2. quando *ejus parum, vel nihil transfertur ad fauces, ſed omnis, plurimis ſaltem, per nares* ſtillat: quem motum antrorsùm promovere poteſt capitis inclinatio diutiùs continuata; ſive ob affectum aliquem illam inclinationem deſiderantem aut urgentem, ſive ob morem malum; cùm non pauci ſe vitioſæ corporis poſitioni ſenſim aſſuefaciant.

Fluidior & aquoſior.

CDLXXX. *Fluidior & aquoſior* deſtillat per nares *Mucus*, quoties multum ſeri à ſanguine illi admiſcetur; quod fit, tum quando *ſero abundat ſanguis*; tum quando ab *externo frigore affectum eſt graviter Caput*, unà cum *Glandulis* in ipſo exiſtentibus, unde plus partis ſeroſæ ſecerni ſolet in ipſis; quemadmodùm fieri videmus in gravedine ſive Coryzâ.

Tenacior.

CDLXXXI. *Tenacior prodit è Naribus mucus*, quoties *ſuo ſero deſtituitur Sanguis*, aut *illud per Vrinas, ſudoreſve copioſior evacuatur*, aut in affectibus cum calore manifeſto copulatus *idem conſumitur, inſpiſſatur* ſaltem: Unde in febribus ardentibus ab expirato per nares Aere non parum incraſſatur mucus, & exſiccatur, adeòque tenacior fit.

Acrior vel ſalſus, vel acido ſalſus.

CDLXXXII. *Acrior exiſtit mucus* & quidem nūc *ſalſus*, nunc *Acido ſalſus*; quoties illi ſimile admiſcetur in cerebro ſerum; quod frequentiſſimè accidit in Gravedine, quibuſdam ſine Gravedine. Illud autem contingit præſertim tempore frigido, aut à quovis caput afficiente frigore.

Ejus cauſa.

CDLXXXIII. Exiſtimo autem *externum frigus*, quoties potentiùs, ac imprimis à quacunque cauſâ calens afficit caput, *Glandulas præſertim corripere* atque *in ſanguine ſerum ita alterare, ut copioſiùs in glandulis ſecernatur, & non tam in Vaſa Lymphatica propellatur, quàm per glandularum membranam penetrans in partes vicinas effundatur*; In *Cerebro* verò ex Glandulis plexui choroeidi implicatis partim in *laterales ventriculos effuſum* ſenſim per Infundibulum ad glandulam Pituitariam, & hinc ad Nares pergat: *partim ad ſpinalis medullæ latera deorsùm tendat*, & varia ubique damna & noxas excitet.

Aurium ſordes.

CDLXXXIV. Plura ſunt utrique ſexui communia Excrementa, præter Alvi fæces, Urinam, & Narium Mucum, *Aurium, ſc. ſordes*, à quibus tamen quoniam vix aliquid notabilis homini contingere ſolet ad Cachexiam producendam, de illis nunc non agemus.

Peculiaria utrique ſexui Excrementa.

CDLXXXV. Utriq; autem ſexui peculiaria ſūt Excrementa, non quidem individui, ſed ſpeciei conſervationi propriè dicata; à quibus malè habentibus quoniam non rarò cachexia producitur, de illis quoque nunc agemus.

Viris ſemen. Fœminis ſemen & ſanguis mẽſtruus &c.

CDLXXXVI. *Viris* autem ad Generationem ſolùm *Semen* excernitur; *fœminis* autem tum *Semen*, tum *Sanguis menſtruus*, ad quem *Lochia* referenda, tum *Lac*.

Cui ætati ſemen effundatur.

CDLXXXVII. Non omni ætate Maribus *effunditur Semen*; *non pueris, non ſenibus decrepitis*, ſed primùm *Adoleſcentibus ad pubertatis annos perductis*, circa decimumquartum ætatis annum incipiendo, & tamdiu continuando, donec decrepiti fiant ſenes.

CDLXXXVIII. *Semen igitur tum demum produci* ad Venerem excitare, hinc & effundi ſolet maribus, quando maximam augmenti ſui partem ſunt nacti & robuſtiores facti.

CDLXXXIX. *Generatur ſemen* tum ex *Sanguine*, tum ex *Animalibus Spiritibus beneficio fermenti in teſtibus parati*. *Eius*

CDXC. Ex ſanguine, ejuſve parte peculiari generari ſemen, patet ex *Arteriis copioſis* ad Teſtes, aut Epididymidas ſaltem pergentibus. *Sang*

CDXCI. An verò à *ſingulis corporis partibus aliquid ſemini generando ad Teſtes transferatur*, quis audebit affirmare aut negare? Non ego, qui nil abſurdi invenio in affirmatione, nil in negatione. *Cui ſo... admix... eſt quid... gulis c... partib...*

CDXCII. Cùm enim in *perpetuo fluxu* eoq; *circulari* verſetur ſanguis, quis negare audebit, ſanguinem partes ſingulas pertranſeuntem aliquid à ſingulis mutuari, ac illud ipſum circulatione iteratâ tandem aliquando ad teſtes appellere, atque in ipſis hærens talem ſemini materiam præbere, ex quâ ſimilis pars producatur?

CDXCIII. Quis autem conſiderans, quàm incertum ſit, quàm fortuitum, ut ſanguis à ſingulis partibus ad cor refluens, novo inde effluxu pergat ad teſtes, non item ad partes alias, idem audebit affirmare? tunc enim particulis ab his aut illis partibus refluentibus deſtituti Teſtes producturi erunt neceſſariò ſemen hactenus imperfectum, nec ad ſingulas corporis partes ritè efformandas aptum.

CDXCIV. Adde, quòd *ſi à partibus ſingulis reſecetur quaſi Seminis materia*; quæ poſtmodum ſingulis in fœtu efformandis inſerviat; nonne metus eſt miræ confuſionis, ſi tàm à matre, quàm patre accedat ſemen, & à matre inſuper ſanguis menſtruus? quo conceſſo, nonne magna inde exſurget confuſio?

CDXCV. Adeò ut, quocunque te vertas, difficultates urgeant undique, nec facilè ſit ſe ex illis extricare.

CDXCVI. *Semen* autem laudabile *coloris* eſt *albicantis*, *ſubſtantiæ ſubviſcidæ*, ac dum effunditur *ſpumoſæ*. *Seminis*

CDXCVII. *Spirituum Animalium plurimum concurrere ad ſeminis productionem* vel inde patet, quòd *omnes functiones Animales, Senſus, & Motus, non parùm debilitentur ab effuſo, liberaliùs præſertim, ſemine*. *Spiritus ...males c... rere ad ... nis produ... nem.*

CDXCVIII. Hoc Semen peccare dicitur, 1. quando *Nullum*, 2. quando *paucum*; 3. quando *nimium*, 4. quando *colore, conſiſtentia, odore, acrimonia, aliiſve qualitatibus Vitioſum*. 5. quando *difficiliùs & rariùs*. 6. quando *faciliùs ac frequentiùs* excernitur. *Semen q... modis pe...*

CDXCIX. In quibuſdam *Nullum* excerni poteſt, qui frigidi ac maleficiati ſolent vocari. Sic memini, aliquando me in conſilium vocatum apud hominem Uxoratum, pene ſatis craſſo & teſtibus craſſiuſculis præditum, ineptum tamen ad conjugii munia obeunda; imprimis *ob defectum ſufficientis ac ſatis diu perſeverantis erectionis in pene*, ob quem defectū forſan deſiderabatur quoque ſeminis (ſi quod erat) excretio; quamvis *citra illam erectionem penis fieri ſeminis effuſio poſſit*. *1. Cùm ... excerni...*

D. Cauſa proinde nullius effuſionis ſeminis eſt imprimis ejuſdem defectus, ob *viarum*, *Teſtiumve vitium*. *Ejus cau...*

DI. *Viæ peccent*, quoties aut arteriæ ſpermaticæ non communicant cum Teſtibus, aut Nervi pauci ad Teſtes, aut Epididymidas feruntur. *Viarum v...*

DII. *Teſtes peccant*, quoties ſuo naturali deſtituuntur fermento ſpermatopoietico, aut planè deſunt; ut in Eunuchis. *Vt & Te...*

DIII *Paucum generatur, effunditurque ſemen*, ſi *vaſa tenuia* duntaxat & *pauca* ferantur ad Teſtes; ſi *Teſtes ipſi debiles ſint* ac imbecilles; quod *grandibus* ferè accidere obſervamus, qui nunquam laudantur, ſed potiùs mediocres. *2. Cùm pa... cum exce... tur.*

DIV. *Nimium contra producitur effunditurque ſemen*, quando Arteriæ ac Nervi inſignes ad Teſtes feruntur, eoſque potentes. *3. Cùm ni... excernitu...*

DV. Idem aliquando accidit in Venere nimiâ, ob quam affluit ſanguis unà cum animalibus ſpiritibus copioſiùs ad Teſtes; tunc verò debilius ſimul & aquoſius produci ſolet ſemen.

DVI. Peccat idem *Semen*, quoties his aut illis *qualitatibus vitioſum* prodit. *4. Cùm qu... tatibus vi... ſum eſt.*

DVII. Nam 1. *Colore* non rarò alieno præditum effluit *Nempe c... re.*

effluit

effluit, dum, quod naturaliter albicat, præter naturam flaveſcit aut virideſcit: quod imprimis contingere ſolet in lue Venereâ, in quâ pluribus inſuper nominibus peccat.

DVIII. Ubi 2. *Odorem* quoque alienum ac fœtorem ſubinde acquirere ſolet, ob corruptionem illi comitem.

[…]monia.

DIX. Quin eâdem lue 3. *Acrimoniam* ſolet nanciſci ſemen, cujus nomine ulcera circa penis radicem in paraſtatis & veſiculis ſeminariis producuntur.

[…]entia.

DX. Sed & 4. *Conſiſtentia* ſeminis mutatur in Gonorrheâ tum Venereâ, tum ſimplici; longè namque *liquidius* ſolet tunc exiſtere, quo nomine etiam ſponte tunc & continuè effluit.

[…]muta- […]cauſæ.

DXI. Liquidius autem evadit ſemen, aut *ob ſtri admiſtionem nimiam*, aut *ipſius ſeminis corruptionem*: Illud in non virulenta, hoc in virulentâ ſolet accidere Gonorrhœâ: quæ moleſtior erit, ſi ſerum ſanguinis concurrat.

DXII. *Extra Gonorrhœam* obſervatur etiam *ſemen nimis liquidum*, ac ideò minùs prolificum, quod ſequitur tum *univerſi ſanguinis conſtitutionem pituitoſam*, tũ imprimis *Teſtium diſpoſitionem imbecillam*, ob quam frigidi ferè vocantur, qui tales obſervantur; ſive paucum, ſive ſatis copioſum, aqueum tamen habent ſemen, nunquam tamen valdè fœcundum.

[…] diffi- […]& ra- […]odit.

DXIII. *Difficiliùs & rariùs prodit ſemen*, ubi paucum producitur, imprimis ſi tunc Veneri nihilominùs frequentiùs opera detur. Nil enim impedit, aliquem ſepiùs coire, qui tamen rariùs effundat ſemen, cùm aliud ſit ad Coitum, aliud ad ſeminis excretionem irritari, licèt utplurimùm hæc conjungantur: poſſunt tamen ſeorſim conſiſtere; adeò ut quis ex ſola cogitatione ſine coitu ſemen effundat, vel licèt coeat, ſemen tamen non effundat.

DXIV. Ubi autem quis ſine coitu ſemen effundit, neceſſe eſt, ut aut ſemine abundet, imprimis fluidiore, aut pridem illud non effuderit.

[…] faci- […] fre- […]is ef- […]ur. […]mnia […]arum […] etiã […]re.

DXV. Denique *frequentiùs ac frequentiùs effunditur ſemen*, quando id in corpore *abundat*, & maximè *fluidius*.

DXVI. Quæ *de ſemine in Maribus* peccante diximus, *ad Fœminas* non ita difficulter transferri poſſunt: non opus proinde, ut eadem pluribus hîc perſequamur: quin potiùs ad cęteras Fœminis peculiares *Evacuationes, ſanguinis* putà *Menſtrui & Lactis*, pergẽdum foret, ni earundem vitia jam in lib. 3 prolixè eſſent enarrata & expoſita, unde eadem revocari poſſunt ac debent, huncque inter Cachexiæ remotiores cauſas, ſicut aliæ res non-naturales omnes peccantes referri.

DXVII. Poſtquam igitur tum primò de Aeris vitioſi, correctione, tum ſecundò de Alimentorum peccantium emendatione, tum tertiò de Excretorum, Retentorumque vitiis multifariis, eorundemq; medela hactenus egimus: Proximum eſt, ut de reliquis quoque non-naturalibus dictis Rebus, Corporis motu, Animi affectibus, atque ſomno vigiliiſq; ordine quædam proferamus.

DXVIII. Faciemus autem à *corporis motû, exercitioque vitiato* ſæpenumerò dicendorum initium.

[…]ris mo- […]tot mo- […]eccet. […]be ex-

DXIX. *Peccat* verò duobus imprimis modis *corporis motus*, quando Cachexiæ cauſa debet exiſtere, aut *exceſſu*, aut *defectu*.

DXX. *Ex nimio ſc. corporis motu*, eoque diu continuato, *exhauriuntur ſpiritus animales, acrioreſque fiunt humores in corpore exiſtentes Bilioſi, Seroſi, Acidive*, unde forſan moleſta illa corporis laſſitudo, cũ Artuum lancinationibus conjuncta.

[…]rum […]onia […] produ-

DXXI. Ab humorum verò qualiumcumq; acrimoniâ, vel in tenui Inteſtino, vel in dextro Cordis Ventriculo, vel utrobique vitioſa excitatur effervescentia, & Febris, magnæ corporis defatigationi utplurimùm comes, quamvis non ſemper æquè gravis ſoleat obſervari; quoniam, præterquam quòd Defatigatio non ſemper contingit æqualis, humores in corpore cujuſvis, aut omni tempore non exiſtunt ſimiles, nec proinde eandem Acrimoniam ſuſcipere apti.

DXXII. Sunt enim in multis corporibus humores acres, quidem, at per animales Spiritus, aliaque temperati, quibus pereuntibus aut non accedentibus, acrimonia illa ſe magis magiſque manifeſtat; in aliis corporibus nulli exiſtunt aut producuntur humores acres, unde licèt minus animalium ſpirituum ad omnes accedat, perſiſtunt tamen temperati nec niſi aliis accedentibus acrimoniam nanciſcuntur, vel ſaltem valdè raro. *Per ſpiritus animales temperatur.*

DXXIII. Hinc etiam eſt, quòd aliqui ex minimo labore, & defatigatione corporis mox malè habeant dum alii & gravem & diuturnum ſatis perferre poſſunt laborem abſque notabili corporis noxa. *Quare quidã laborem ferre, quidam non ferre queant.*

DXXIV. Ubi autem ex nimia defatigatione humores in corpore acriores fiunt, quid miri, ſi Cachexia quoque conſequatur, quæ proinde non curabitur niſi mitigata priùs illa vehementiore corporis agitatione ac defatigatione; quin uſurpando medicamenta conſequentem humorum quorumvis acrimoniã temperantia, & maximè ſpirituoſa. *Ex nimia defatigatione Cachexia.*

DXXV. Quemadmodùm verò à nimio exercitio generatur Cachexia, ſic contrà *à nimio otio & corporis quiete* ea itidem obſervatur produci, ſed alia ejus ſpecies. *Vt ex nimio otio, & corporis quiete.*

DXXVI. Accidit autem id, quatenus in *otio cumulantur* in corpore *humores Pituitoſi*, quin imperfectiùs contingit alimentorum in ventriculo fermentatio, Parcior ſequitur animalium ſpirituum ex ſanguine ſeparatio, &c. *Quare id fiat.*

DXXVII. Quoniam igitur in otio & corporis quiete nimia impeditur alimentorum fermentatio, proditq; Chylus & ſanguis partes nimiùm junctas habens, neceſſe eſt, ut omnes ex ipſo parandi liquores ſolito Pituitoſiores atque craſſiores exiſtant, & conſequenter univerſi corporis conſtitutio exiſtat *Pituitoſa & œdematoſa*, hoc eſt, *Cachectica*.

DXXVIII. *Medebitur* autem tali Cachexiæ æger, *diſponendo ſenſim corpus ad motum majorem*, & *uſurpando medicamenta* humorem pituitoſum *incidentia*, *attenuantia*, &, ſi ſimul redundaverit, *evacuantia*, & quidem per vices ac intervalla, quâ ratione non ſolent ita debilitari vires. *Ejus medela.*

DXXIX. Longè frequentiùs animi, quàm corporis motus vehemens ſolet Cachexiam producere. *Ex animi motu vehementi Cachexia.*

DXXX. *Plerique* autem *animi affectus & motus*, ſi *vehementiores fiant*, & quidem *ſi ſæpiùs tales contingant*, vel *diutiùs perſeverent*, id efficiunt.

DXXXI. Imprimis verò id præſtant *Ira, metus, triſtitia, Spes Anxia, Deſperatio, Invidia, Commiſeratio*, excedentes ac diu permanentes. *Et ex quibuſnam.*

DXXXII. Videntur autem ſinguli hi affectus id præſtare, quatenus ipſi conjunctas habet *Mentis ſollicitudines, vigilias, & hinc conſequentem ſpirituum animalium conſumptionem*, ac *proinde humorum variorum acrimoniam*. *Et quare.*

DXXXIII. Nam præterquam quòd in *Irâ* in ſpecie *Bilis* obſervetur irritari, acriorque efferri; in *Triſtitiâ* verò & *Metu ſuccus acidus*; quemadmodùm alibi pluribus hoc oſtendimus; accedit, quod in pravioribus illis animi motibus, ac imprimis diutiùs permanentibus, & ſæpiùs repetentibus, *Curæ* conjungantur *cum vigiliis*, quæ ſpiritus animales exhaurientes, uti notum, cauſæ ſunt auctæ in humoribus peccantibus acrimoniæ.

DXXXIV. Pluribus hanc rem nunc non proſequemur, quia aliàs id à me factum; quin potiùs paucis illorum affectuum noxas deducimus.

DXXXV. Prout enim Bilis, vel Succus acidus Acrimoniam concipit majorem, ita diverſa continget Cachexiæ ſpecies, & diverſa requiretur uniuſcujuſque curatio. *Ejus curatio.*

DXXXVI. Cæterùm in genere allaborandum, ut, quantum fieri poteſt, compeſcantur, *mitigentur, ac regantur affectus*, tum vitando omnes ipſorum occaſiones, tum obfirmando animum contra ſingulorum exceſſus. *Affectus mitigando, & regendo.*

DXXXVII. *Humores* quod attinet tunc ſimul vitiatos, *corrigendi* erunt ſinguli pro ſui diverſitate diverſimodè, atque medicamentis ſæpiùs à me propoſitis, & ſubinde iterum proponendis. *Humores vitiatos corrigendo.*

DXXXIII.

Deficientes reſtaurandi, & excedentes purgandi.

DXXXVIII. Quòd ſi aut *deficere* aut *excedere* cõperiantur *Humores* qualeſcunque, ij aut *redintegrandi* erunt *Alimentis Medicamentoſis*, aut *evacuandi purgantibus*, & quidem per vias ſingulis & humoribus peccantibus, & corporibus affectis convenientiſſimas.

Vigiliarum & Somni exceſſus cauſa Cachexiæ.

DXXXIX. Eadem ferè ratio eſt *Vigiliarum & Somni mediocritatem excedentium*, quæ fuit *Corporis motus & quietis* immoderatorum: quemadmodùm enim à nimio corporis motu, ſic & *à Vigiliis protractis conſumuntur, exhauriunturque Spiritus Animales*, *Acriores ſunt Humores* in cujuſvis corpore dominantes, *Bilis, Succuſve Acidus*, & ex utroque forſan ortum *Serum*.

Et quomodò.

DXL. Quemadmodùm rurſus à nimiâ Corporis quiete, atque otio; ſic & *à Somno multo augentur in Corpore humores Pituitoſi ac viſcidi*.

Ejus Curatio.

DXLI. Cùm proinde ſimilis obſervetur harum rerum Effectus, ſimilia erunt adhibenda, quæ prioribus, auxilia.

Cachexiæ curatio.

DXLII. Interim ad mediocritatem deducendæ ſunt Vigiliæ, vel minuendus Somnus.

DXLIII. Quemadmodùm verò *Affectuũ omnium*, ſic & *Cachexiæ Curam conſiſtere* docuimus tum. 1 in *Vitatione*, *aut Correctione ſex Rerum non-naturalium dictarum, quomodocumque peccantium*; *cæterarumve cauſarum fortuitò vel ſtudio homini accidentium*, ipſiuſque Sanitatem depravantium: tum 2. in *Partium corporis Continentium*, *Contentarumve Qualitate ſenſili vel propriâ vel communi peccantium emendatione*, atque ad priſtinam integritatem reſtitutione.

Quinam Sani, quinam Ægri dicendi.

DXLIV. Quoniam enim illi demum, tantumque *Sani ſunt ac dici poſſunt*, in quibus *Functiones omnes* ritè obeuntur; quemadmodùm contrà illi *Ægri ſunt & vocari debent*, in quibus *una vel plures Functiones quocunque modo labefactatæ obſervantur*.

Functionum integritas unde pendeat.

DXLV. *Quoniam rurſus Functionum omnium Integritas pendet* immediatè tum *ab Animâ ritè diſpoſitâ*, tum *ab omnibus ſinguliſque Corporis Continentis, Contentique Partibus itidem ritè diſpoſitis*: mediatè verò & imprimis *à ſex rebus non-naturalibus dictis* convenienter uſurpatis.

Quando Corporis partes ritè ſunt diſpoſitæ?

DXLVI. Quoniam denique *ritè diſpoſitæ ſunt Partes* corporis *Continentes ac Contentæ*, quando ſingulæ *qualitatibus ſenſibus tam propriis*, *quàm communibus*, *qualibus decet*, *ſunt prǽditæ*.

Quando functiones in Ægris labefactentur.

DXLVII. Fit unicuique manifeſtum, *Ægris labefactari Functiones unam vel plures*, quamprimùm *vel Ipſa Anima* eſt ad Functiones ſuas obeundas *malè diſpoſita*, vel *Una pluresve Corporis Continentis, Contentive Partes ſecundùm Qualitates ſuas ſenſiles proprias vel communes occurrunt malè diſpoſitæ*.

Quando Ægrorum curatio ritè inſtituatur.

DXLVIII. Unde nulli non patet, *Ægrorum Curationem* ritè inſtitui, quando hæc *qualiacunque Animæ, Corporiſve Contenti Vitia citiſſimè, tutiſſimè ac jucundiſſimè emendantur, & ad priſtinam integritatem reducuntur*.

DXLIX. Quod fit, ut de Animæ Curatione nil dicam, quando *Qualitates* prædictarum *Corporis Continentis, Contentive partium ſenſiles tam propriæ, quàm communes*, in quibus ritè diſpoſitis earum perfectionem conſiſtere, atque ab ipſis Functiones manare, docui in ſuperioribus, quatenus vitiatæ obſervantur, *convenientibus auxiliis inſtaurantur & ad amiſſam perfectionem reducuntur*.

Primariæ curandæ Cachexiæ indicationes unde.

DL. Videndum porrò, quænam partes, & quibuſnam qualitatibus peccare ſoleant, ut Cachexia inde conſequatur: unde non ita difficile erit, primarias Curandæ Cachexiæ Indicationes eruere, ac ipſam curandi rationem proponere.

Cachexiæ Cauſa univerſalis.

DLI. Cùm autem in *Cachexiâ vitiata ſit univerſi corporis Nutritio*, univerſalis quoque ipſius Cauſa fuit à me ponenda, *Sanguis putà vitioſus*: ad quem cæteri quoque humores vitiati, vel ut Cauſa, vel ut Effectus, ſunt revocandi.

Ejus ſpecies earumque curatio.

DLII. Quoniam verò non una, ſed plures obſervantur Cachexiæ ſpecies quarum primam *Seroſam*; ſecundam *Pituitoſam*; tertiam *Bilioſam*; quartam *Acidam*; quintam *Flatulentam* liceat nominare, ſingulis pro Cauſæ proximæ diverſitate Curam peculiarem aſſignabimus.

Seroſ chexia ratio.

DLIII. *Seroſam*, ſero in corpore abundanti debitam, *curabimus & minuendo*, *evacuandoque* per intervalla ſerum, & novam ipſius *generationem impediendo*, idque Diætâ conveniente.

Serum cuando alvum

DLIV. *Serum* per alvum *evacuant* Medicamenta purgantia, *Hydragoga* dicta, inter quæ excellunt Mechocanna, Ialappa, Gummi Gotte, & ſimilia.

Per Su

DLV. Idem per *Sudores* expellunt Ligna Guajaci, Saſſafras, Buxi, Quercûs & ſimilia.

Per V

DLVI. Serum quoque per *Urinas* educunt Diuretica plura, ſed imprimis Salia Volatilia, Succini, Urinæ, Salis Armoniaci, & ſimilia.

Seri ge tionem nam in diant.

DLVII. *Generationem ſeri impediunt* Aër ſiccus; Potus parcus; Cibus gratus & boni Succi; Somnus moderatus; Corporis motus mediocritatem tantillùm excedens; Animus ad hilaritatem compoſitus.

Pitu Cache curatio

DLVIII. *Pituitoſam Cachexiam*, redundanti in corpore Pituitæ tribuendam, curabimus *Pituitam minuendo*, evacuandoque per vias commodas, eandemque *corrigendo*, & *ejus proventum majorem impediendo*.

Pit minuen Et quib

DLIX. *Minuemus Pituitam*, ipſam deorſum imprimis, & aliquando ſurſum evacuando, per medicamenta *Phlegmagoga* dicta, Colocynthidem, Agaricum, Hermodactylos, Turpetum, &c. imprimis per Mercurium modis quibuſvis præparatum, Præcipitatum putà, vel Sublimatum, Dulcem præſertim.

Corrig Et quil

DLX. Eandem *Pituitam corrigemus* per Medicamenta Volatili Sale, ac Oleoſo præſertim abundantia & Aromatica, vulgo incidentia & attenuatia dicta, Rad. Enul. Campan. Iridis, Galangæ, Cyperi, &c. Ligna Guajaci, Saſſafras, &c. Fol. Majoranæ, Salviæ, Roriſmarini, Rutæ Hortenſis, Menthæ, Calaminth. mont. &c. Baccas Lauri, Juniperi, &c. Sem. Aniſi, Fœniculi, Cumini, &c. Flores Roriſmarini, Lavendulæ, Chamæmel. Rom. &c. Cort. Arantiorum, Citri, &c. Aromata pleraque.

Ejus pr tum im diendo.

DLXI. *Proventum Pituitæ impediemus*, vitando Aërem pluvioſum ac nebuloſum, inter Alimenta Piſces Marinos, Carnes pinguem, Potum multum & Aquoſum, Somnum nimium, Otium, Timorem & Triſtitiam longam.

Cachex Bilioſæ ratio.

DLXII. *Cachexiam Bilioſam* & ab abundante in Corpore Bile ortam curabimus, *Bilem minuendo*, evacuandoque, eandem *corrigendo*, atque *proventum ipſius impediendo*.

Bilem cuando quibus.

DLXIII. *Bilem evacuabimus ſurſum* imprimis per *Antimonialia* Medicamenta, *deorſum* per *Cholagoga Rhabarbarum, Scammonium, Tamarindos, &c.*

Corrig & quib

DLXIV. Corrigemus *Bilem Acriorem* per *Acida* vel blandiora, vel cum aliis ſaltem priùs temperata, Succum Citriorum, Arantiorum, Granatorum acidorum, Berberorum, Ribeſiorum, &c. Spiritum Salis dulcem, Oleum Sulphuris per Campanam, Spiritum Vitrioli, Aluminis, Nitri, &c. *Bilis proventum impediemus*, abſtinendo ab Aëre fervido, Alimentis Acrioribus, Potu generoſo, Vigiliis multis, Corporis exercitio vehementiore, Irâ, &c.

Ejus pro tum im diendo.

Cache Acidæ ratio.

DLXV. *Cachexiam Acidam curabimus*, à Lymphâ, Succoque Pancreatico acidioribus pendentem, non tàm minuendo, quàm alterando & corrigendo acidum in corpore humorem, atque ipſius proventum novum pro virili impediendo.

Acidum

DLXVI. *Acidum* commodè *minui ac evacuari non poteſt, niſi priùs temperetur*, aliàs tormina excitat horrenda.

Tempera do.

DLXVII *Temperabitur* autem acidum potentiſſimè à Sale volatili & oleoſo, cùm prætereà ipſum temperare ſoleat & Sal lixivus, & Spiritus Volatilis, & Oleum quodvis, aromaticum præſertim.

Evacua

DLXVIII. Acidum temperatum *evacuabitur* memoratis ſuprà *Hydragogis*.

Ejus ventum pediendo

DLXIX. *Impeditur Acidi proventus*, cavendo ab Aëre frigido, ventoque Boreali, Alimentis Acidis, vel cum acido conditis, Animi mœrore ac Timore, &c.

Cache flatulenta curatio.

DLXX. *Flatulentam Cachexiam*, *Flatibus* in tenui præſertim Inteſtino ex *Pituitâ Viſcidâ & Bile ortis*, atque per Lactea vaſa in Ductũ Thoracicum, mox Cor, & univerſum Sanguinẽ delatis proficiſcentem

Cura-

curabimus, utramque hanc *cauſam corrigendo*, àc *redundantem minuendo*, quin *novum proventum impedienda*, denique *Flatus ubique diſcutiendo*.

DLXXI. *Pituitam viſcidam incidunt* tum Aromatica omnia & ſale volatili abundantia; tum acida, & efficaciſſimè Gummata aromatica, Galbanum, Sagapenum, Ammoniacum, Bdellium, Opopanax, Maſtiche, & ſimilia.

DLXXII. *Bilem acriorem*, uti dictum, *infringunt* eadem acida, Diluunt aquea, Obtundunt oleoſa, Temperant ſpirituoſa.

DLXXIII. Quæ tum Pituitam *Viſcidiorem*, tum *Bilem* quamvis *educant*, jam dictum.

DLXXIV. Dictum quoque, quænam utriuſque humoris *proventum impediant*.

DLXXV. Flatus autem diſcutiunt imprimis ſemina aromatica utpote Sale volatili, ſed oleoſo, præ cæteris plantarum partibus prædita; quippe quæ Salia volatilia oleoſa, ex quibuſvis etiã parata, idem præſtant, alia tamen aliis potentiùs & commodiùs.

DLXXVI. Unde quoq; olea aromatica ex quibuſvis deſtillatione elicita, potentiſſimè atque præ aliis medicamentis omnibus flatus diſcutiunt.

DLXXVII. Hiſce meritò annumeramus *ſpiritum Nitri*, ſummum flatus diſcutiens medicamentum, atque ex Sale maximè oleoſo paratum. Nullum enim Sal, quod ſciam, occurrit, quod & Ignem concipiat, & proinde tàm Oleoſum ſit, atque Sal petræ, ſive Nitrum.

Spiritus Nitri vires.

DLXXVIII. Ad flatus diſcutiendos plurimùm quoque conferre poteſt *Opium*, & quodvis opiatum medicamentum.

Opii vis.

DLXXIX. Atque ſic paucis curationem variarum Cachexiæ ſpecierũ ſecundùm ipſarum cauſas proximas propoſuimus, nec formulas nunc varias addidimus, idem aliàs in aliis affectibus facturi.

Finis Tractatus Quinti.

TRACTATUS VI.

DE HYDROPE.

I. Cachexiâ perſeverante, cum *totius corporis languore* atq; nonnunquam, imò frequentiùs *Febre lentâ*, aliiſque *moleſtiis ac ſymptomatibus* variis ſenſim excitatur illa aquea corporis intumeſcentia, *Hydrops* vulgò dicta, cujus explicationem diſcurſui de cachexiâ meritò ſubjungimus.

II. Per Hydropem autem intelligo Humoris ſeroſi vel Pituitoſi in corporis habitu vel cavitate quavis collectionem.

III. Adeò ut Hydrops ſit Morbus in Sero vel Pituitâ extra ſua vaſa effuſis, hinc & collectis in loco quovis præternaturali.

IV. Hydropis omnis differentia petitur tum à materiâ diverſâ, tum à collectionis loco diverſo.

V. Locus enim Collectionis Hydropicæ aut eſt Corporis habitus, aut Abdominis, aut Pectoris, aut Capitis, aut Scroti, aut alterius partis cavitas.

VI. Hinc Abdominis Hydrops Aſcites vocari ſolet, Capitis Hydrops Hydrocephalus, Pectoris Hydrops proprio nomine caret; Scroti Hydrops Hydrocele dicitur.

VII. Hydrops in corporis habitus obſervatus, ratione materiæ à quibuſdam, & quidem meritò in duas ſpecies dividitur.

VIII. Nam quoties à ſero tenui, Aqueo, vel Salſo trahit originem, toties *Anaſarca* quibuſdam vocatur; uti quoties à Pituitâ Gelatinam imitante ortũ ducit, toties *Leucophlegmatia* iiſdem dicitur.

IX. Non ignoro, multis eundem Affectum utroque nomine venire, quod nec improbo; interim & hoc non ignoro, diverſas obſervari in praxi ſpecies talis Hydropis in corporis habitu reperti, ſecundùm materiæ diverſitatem, quæ quoniam diverſis non fuerunt à Veteribus diſtinctæ forſan nominibus, meritò à recentioribus in praxi verſatis citra Veterum contumeliam diſtingui potuerunt duobus iſtis nominibus jam uſu receptis, ſed quodammodò aliter quàm olim explicatis.

X. Hinc in habitu corporis obſervatus Hydrops vulgò Univerſalis vocari ſolet, quamvis, ſi quis rem ritè conſideret, non ſit magis univerſalis, quàm cæteri: Neque enim corporis habitus eſt corpus univerſum. Licet namque facilè huic externo potiùs nominando Hydropi diutiùs perſeveranti ſuccedere vel potiùs accedere ſoleat Aſcites, quamdiu tamen ille non adeſt, imò licèt adſit, dummodò Caput & Pectus, quemadmodum ferè fieri ſolet, libera permanent ab Hydrope, tamdiu univerſalis vocari nequit.

XI. Aliquando tamen verè univerſalem Hydropem obſervamus in hiſce regionibus; quando ſcil. & Corporis habitus, & Venter, & Pectus, & Caput obſervantur Aquâ plus minùs oppleri, atq; illam ubique coacervare.

XII. His ita obſervatis, meritò quæritur, non tàm quæ ſit Hydropem conſtituens Materia, cùm geminam ex praxi aſſignaverimus, Serum & Pituitam, ſed unde uterque hic liquor in corporis habitum vel cavitates effundatur & ibidem ſenſim colligatur.

Unde liquor Hydropem producens effundatur.

XIII. Non putem autem id commodè ex Venis vel Arteriis peti, ſed duntaxat ex vaſis Lymphaticis & Lacteis.

XIV. Non ex Venis vel Arteriis, quia in illis ſanguis continetur, non ſolum ſerum; unde ipſo effuſo non Hydrops, ſed Inflammatio & Suppuratio ſolent conſequi, & denique Empyema, de quibus affectibus jam egimus aliàs.

Non ex venis vel arteriis.

XV. Per vaſa verò Lymphatica delatus Liquor ſecundùm diſpoſitionis cujuſvis diverſitatem diverſus, nunc tenujor & ſeroſior, nunc craſſior & pituitoſior, ſi vaſis iſtis ruptis effundatur, Hydropem conſtituit.

Sed ex vaſis lymphaticis.

XVI. Per Vaſa verò Lactea tum Chylus, tum præſertim Potus affatim hauſtus, qui defertur, ſi eadem rumpi contingat, in abdominis cavitatem effundi ſolet, atque Aſcitem ſubito quandoque contingentem producere.

Ex Lacteis.

XVII. Effunditur ergò ex Vaſis vel Lymphaticis vel Lacteis contentus liquor, quoties eadem rumpuntur.

Et quando rumpuntur.

XVIII. Rumpuntur verò tum à re durâ ſive rigidâ illas pungente aut ſecante, tum à liquore proprio in ipſis ſtagnante, atque ipſa eouſq; magis magiſque diſtendente, ut tandem rumpantur, unde contentus & continuè adhuc affluens liquor in locum vicinum qualemcunque effunditur, atque ibidem colligitur, aut aliò transfertur, atque ſic Hydropem producit.

Quod à quibus fiat.

XIX. Stagnat in prædictis Vaſis perfluens liquor, ob ipſorum qualemcunque anguſtiam, licet frequentiſſimam putem obſtructionem.

Quare liquor in vaſis ſtagnet.

XX. Obſtructio fit in dictis vaſis ab humore viſcido in ipſis coagulato.

Obſtructio in iis unde.

XXI. Coagulatur is humor à frigore externo, vel forinſecùs corporis ſuperficiem feriente, vel cum potu in partes inferiores admiſſo; aut à causâ quâvis humores per illa Vaſa delatos coagulare aptâ, tum internâ tum externâ; ſomentis putà, &c. coagulandi vi præditis.

Quare humor coaguletur.

XXII. Humor viſcidus ad vaſa lactea defertur ex Inteſtinis, & quidem tum ab Aere æſtuante, tum

Humor viſcidus unde deferatur.

à vehementi corporis exercitio, tum ab alimentis ſpirituoſis & aromaticis, tum à potu multo calidè aſſumpto, tum ab ira vehementi, tum à Vigiliis, &c. ſolutus & fluidior factus.

XXXIII. Idem humor viſcidus transfertur in vaſa Lymphatica ob eaſdem ferè cauſas humorem talem in ſanguinis maſsâ redundantem aut per glandulas conglobatas, aut ex quavis forſan parte eò propellentes.

XXIV. Dico ex quavis forſan parte, quoniam etiam nunc ignoremus totam & accuratam Lymphę originem, quam longè ſatiùs foret examine exacto & laudabili conjunctis operis inveſtigari à viris animi corporiſque dotibus præ aliis excellentibus, quàm perpetuis jurgiis & rixis, imò conviciis & calumniis bonam bonorum famam indignè lacerari & traduci, quemamodùm indies fieri, non ſine indignatione obſervant quivis Reip. amantes.

Obſtructionem eſſe frequentiſſimam Hydropis cauſam

XXV. Obſtructionem igitur exiſtimo ego potiſſimam & frequentiſſimam hydropis cujuſvis cauſam: quam conſequatur Lymphæ vel Chyli & potus pręſertim in Vaſis ſuis ſtagnatio, hinc vaſis diſtenſio, mox ruptio, & tandem contenti effuſio & collectio in loco ad illam apto.

Eius cauſa antecedens Lympha vitioſa.

XXVI. Ex ſupradictis facilè patet, inter antecedentes cujuſvis hydropis cauſas concurrere utplurimùm Lympham in corpore vitioſam, & quidem imprimis ratione ſalſedinis aut viſciditatis majoris, unà cum ejuſdem copiâ auctâ.

Et aliquando potus copioſus.

XXVII. Quamvis enim aliquando fieri obſervetur, ut ſine auctis multùm Pituitâ vel ſero in corpore, conſequatur nihilominùs ex multo potu in febribus ardentibus ingurgitato Hydrops, id tamen rariùs contingit, eſtq; in frequentior Hydropis cauſa.

Obſtructio à Pituitæ vel ſeri redundantia.

XXVIII. Utplurimùm autem ſolet præcedere in corpore Pituitæ aut ſeri, & quidem vitioſi, Redundantia, cui quamprimùm accedunt aliæ cauſæ externæ Pituitam ſolventes, atque in Vaſa Lymphatica vel Lactea nimiùm propellentes, hinc & aliæ eandem coagulantes, adeoque obſtructionem parientes, ſiſtitur in ipſis Lympha vel Potus, donec nimia diſtenſione diſruptis vaſis effundatur contentus in ipſis vel ampliùs affluens Liquor, ſicque citiùs vel ſeriùs producatur in partibus diverſis Hydrops.

Hydrops unde paulatim aliquando generetur.

XXIX. Sed & obſervatur non rarò Hydrops non ſubitò & confeſtim, ſed paulatim generari, quod fieri ſolet, quoties auctis præter naturam in corpore Pituita vel ſero, ſolâ ipſorum copiâ diſtenduntur nimiùm, & ſi non rumpantur, ad diapedeſin ſaltem deducuntur vaſa, adeò ut ſenſim colligatur in ipſorum viciniâ effuſum ſerum vel tenuis Pituita.

Eius principium in pedibus.

XXX. Illud autem imprimis contingere obſervamus in parte pedum inferiore, atque facie.

Et quare.

XXXI. In pedibus id evenit frequentiùs, quàm alibi, ob motum humorum quorumvis ſurſùm difficiliùs contingentem: unde etiam noctu non rarò diſparere ſolet idem Tumor, quando ſcil. minor adhuc exiſtit, diſperſo nempe quaquaversùm ſub ipſa Cute ac per corporis habitum ſero; quo interdiu denuò ad partes infimas delabente, ibidemque hęrente paulatim excreſcit iterum remiſſus noctu Tumor.

In facie tumor aquoſus.

XXXII. In facie quoque obſervatur non infrequenter Tumor aquoſus, vel ibidem permanens, vel iterum recedens, atque noctu præſertim ſeſe manifeſtans.

Differentia Tumoris faciei & Pedum.

XXXIII. Cùm autem hic contrarium eveniat ejus, quod pedibus accidere notum, qui interdiu magis ſolent intumeſcere, atque noctu detumeſcere; Facies verò noctu intumeſcat, & interdiu detumeſcat, quæritur meritò hujus diverſitatis ratio.

Eius cauſa.

XXXIV. Dixi quidem modò, cur ita interdiu afficiantur Pedes; unde magis mirũ videbitur forſan quibuſdam, quòd idem faciei eveniat noctu.

Tumoris faciei cauſa.

XXXV. Cenſeo autem ego, idcircò noctu intumeſcere faciem iis, in quorum corpore tum ſerum, tum Pituita tenuis redundat; quoniam tunc capite pulvinaribus incluſo atque magis calente diſſolvitur quoque magis & foràs ſudoris ſpecie propellitur ſerum prædictum vel pituita.

XXXVI. Idem verò ſerum vel Pituita in faciei partibus externis, hoc eſt, ſub Cute facilè ſiſtitur & coagulatur iterum, hinc & parvum tumorem ibidem oſtentat: quod adſcribendum Aeri externo vapores illos, humoremve vapoſorum iterum coagulanti.

XXVII. Siſtitur facilè ſub faciei cute Pituita, vel ſerum, ob partes illas ſolito laxiores; quod intelligo de viis & Ductibus inter Arterias & venas mediis.

Arter[...] ſinere [...]nas.

XXVIII. Nam ſi putemus, non ubique Arterias deſinere in venas, verum in pleriſq; ſaltem partibus dari aliquod in ipſis intermedium, per quod coletur quaſi ſanguis, quò partibus ſingulis accedat illa ejus pars, quæ deſideratur vel ad ipſarum nutritionẽ, vel ad functionem naturalem in ipſis abſolvendam; utique Canalium vel Ductuum modo ſe habere debet illud Interſtitium, Sanguinem ex Arteriarum extremis excipiens, ac in venarum extrema capillaria refundens.

Venã[...] arteri[...] conve[...] firmit[...] Quid [...] riſma Quid

XXXIX. Quemadmodùm verò tum in venis, tum in Arteriis requiritur conveniens firmitas & ſoliditas, quò ſanguis per ipſas debitè moveri, & propelli queat; unde Arteriæ Tunicâ læſa excitari ſolet *Aneuriſma*; Venæ autem Tunica itidem læſa & laxata *Varix*: Ita in præfatis Ductibus partiũ ſingularum requiritur firmitas cõveniens ſanguini tranſmittendo ex Arteriis in venas, qua læſa & labefactatâ in ipſis partibus hærere poteſt aliqua ſanguinis pars, quæ tum a totâ maſsâ recedere poteſt faciliùs tum ipſis partibus adhærere promptiùs.

Serum [...] guinis facilli[...] dere.

XL. Illud autem, quod à maſſa reliqua cedere poteſt ac ſolet facillimè, ſerum eſſe, quis ignorat, niſi in Arte Medica Hoſpes?

XLI. Hoc enim vel unicâ Venæ ſectione Sanguiniſque miſſione mox evincitur, quoniam intra breve temporis ſpatium à reliqua ſanguinis maſſa in unum concreſcente ſponte ſecedit ac ſeparatur ſerum.

XLII. Quoniã igitur ſerum minùs arctè junctum eſt cæteris ſanguinis partibus, idcircò facilè ab ipſis ſecedit quâvis vel minima ejus occaſione.

Sudore [...] dire a[...] natura[...] aut pr[...] naturar[...]

XLIII. Hoc autem itidem evincitur ſudore ad minimum ſæpè corporis animive motum, aut externum æſtum tàm copioſè erumpente, quod fieri non poſſet, niſi ſudoris materia ſerum levi negotio à reliqua ſanguinis maſſa ſecedere poſſet facillimè: Adde quòd ipſe ſudor nulli prodeat naturaliter, addunrtaxat nonnaturaliter, aut præter naturam.

XLIV. Nolim hanc diſtinctionem idcircò rejici, ſi forſan illam eo ſenſu, quo ipſam propono, non reperiatur apud Galenum, vel alium Auctorem claſſicum, vel nondum ſit uſurpata ab aliquo Profeſſore Veterano.

Homin[...] accider[...] dã ſecu[...] natura[...]

XLV. Quotquot enim Medicinæ faciendę dant operam, quiq; ſoli Medicorum digni ſunt, obſervare potuerunt imò debuerunt, accidere 1. quædam hominibus *ſecundùm Naturam*, hoc eſt, vi atque energia eorum omnium quæ ad hominis Integritatem tùm conſtituendam, tum conſervandam concurrunt & requiruntur: tale quid eſt ſeri ſecretio in Renibus, quò per Ureteres in Veſicam delatum atque ſuo tempore excretum promat Urinam.

Quæda[...] nonnat[...]ter.

XLVI. 2. Accidere quædam iiſdẽ hominibus *non naturaliter*, hoc eſt, rebus nonnaturalibus vulgò dictis exceſſu peccantibus. Ita in pudore facies rubere ſolet, in Metu pallere; Ita pulſus ad quoſvis Animi Motus excedentes immutari ſolet, &c. abſq; tamen ulla functionum læſione permanente.

Quæda[...] præter[...]ram.

XLVII. Quædam accidere ſolent hominibus *præter naturam*, hoc eſt, cum functionum læſione permanente, atque notabili Corporis vel Animæ læſione. Ita ex ſumma Animi conturbatione fieri ſæpenumero delirium multiplex, in Mania, Fatuitate, Amore inſano, & infinitis Melancholiæ hypochondriacæ dictæ ſpeciebus; Ita Febres, Epilepſiæ, aliique affectus præter naturam excitantur ſemper.

XLVIII. Hàc præmiſſa Naturalis, Nonnaturalis,

lis, & Preternaturalis diſtinctione, aſſero Sudorem quemcumque in homine quocunque quandocunque undecumque ortum, ſemper aut nonnaturalem aut præternaturalem eſſe, nunquam verò naturalem.

XLIX. Ratio eſt, quia ſecundùm naturę leges, atque corporis conſtitutionem naturalem nullus excitari debet aut prodire homini ſudor.

L. Quiſquis autem ſudor ipſi prodit, is omnis agnoſcit aliquod erratum in Dieta, hoc eſt, rebus nonnaturalibus dictis; quapropter talem ſudorem nonnaturalem vocandum putavi, ſervans terminos vulgò notos & in Medicina frequentes: vel agnoſcit pro cauſa Morbum in homine preexiſtentem, quocirca illum ſudorem preternaturalem ac morboſum nominandum duxi.

LI. Occurrit adhuc alia Sudoris ab Artifice Medico inſtituta ſpecies, qui ſudor Artificialis dicitur, & meo arbitratu ad Nonnaturalem referendus: quovel aſſumptis juſculis calentibus, ac medicamentis omnino ad Alimenta revocandis, vel externo Ignis, Balnei, Tegumentorum calore, vel Corporis motu, &c. provocari ſolet.

LII. Non tantùm hunc Artificialem, quin etiam criticum ſudorem ad Nonnaturalem revocari poſſe arbitror; Accidit enim, quoties in ſtatu præternaturali unius Diætæ non quidem naturalis, & uti ſolebat durante ſanitate obſervari, ſed nonnaturalis, hoc eſt, in multis à naturali recedentis ope ſuperatur affectus ac morbus contentorum, ſicq; propellitur foras ſudor.

LIII. Ne quis enim neſciat; Omnis naturæ adſcripta Criſis contingit ratione Diætæ aut ſimpliciter naturalis, in quantitate tamen, vel qualitate, vel tempore ac ſimilibus mutatæ; aut ſimul Medicæ, quando ſc. exempli gratia inſueta ſubinde exhibentur Ægris alimenta, eaque medicamentoſa, hoc eſt, notabiliter corpus quoque alterare apta; atque ſic ita immutantur ſenſim contenta peccantia, ut noxia ab utilibus ſecernantur atque poſteà excernantur in totum.

LIV. Hæc aliquantò pluribus libuit proponere, quoniam non idem ſentiunt tum de ſudore, tum de natura, tum de Criſi Auctores, ac plerique ignorant quid dicant, quid doceant, contenti aliorũ verba non ſatis perſpecta proferre.

LV. Imò verò ignorant plerique, quod de Natura & Naturæ motu critico tàm obſcurè, tàm confuſè dicunt, & docent, ſuo ſe muneri ac officio abundè ſatisfeciſſe putantes, ſi re ipſa neglecta, quippe non intellecta, protulerint & allegarint plurima Veterum ac Recentiorum dicta itidem à ſe non intellecta ſicque videantur ſaltem & habeantur prò Viris doctis. Hoc enim quærunt & optant plerique: Inanis enim Docti gloria illos delectat. Videantur proinde, qui volunt videri, & fiant, qui optant eſſe docti.

LVI. Iſta autem inter illos erit ac ſuo tempore conſtabit differentia, quòd qui optant eſſe docti, ſi fiant, utiles quoque ſint futuri Reip.; dum cæteri, quos gloria vexat inanis, non tantùm inutiles, quin & noxii deprehendentur Reip., utpote ubique veritati ac proinde bono publico ſeſe opponentes, ac per fas, & nefas proborum conatus everſos cupientes. Hinc tot indies prodeunt in publicum Libelli famoſi, tot calumniæ, tot cavillationes, tot rixæ, & neſcio quid non.

LVII. Serum igitur ſanguinis ſub ſtragulis & ob lecti calorem magis ſolutum & ſudoris quoq; craſſioris forma forſan verſus cutem propulſum, & ibidem hærens faciem manè oſtentat turgidulam, & metuendi Hydropis Anaſarcæ aut Leucophlegmatiæ indicia promit.

LVIII. Signum enim eſt, 1. *abundare* imò *redundare* in talibus *Serum vel Pituitam tenuiorem*, 2. Eundem *humorum ſudoris formâ noctu forâs propelli*; 3. *faciei habitum minùs robuſtum exiſtere*, hoc eſt, ſolito laxiorem factum, & forſan infirmitatem aliam inſuper nactum, ob quam citiùs & faciliùs in ipſo hæreat & denuò concreſcat idem humor, nec forâs propellatur vel erumpat. Quibus ſi 4. accedat *frigus externum*, faciei cutem afficiens, copioſior ſub ipſa concreſcit & colligitur humor vaporis forma eò propulſus.

Hydropis inſtantis ſigna.

LIX. Meritò igitur obſervatis talibus metuitur de Hydrope tandem ſecuturo, non tantùm Anaſarca, vel Leucophlegmatia, ſed & Aſcite, poſtquam illum, ſi negotium illud negligatur, utplurimùm ſubſequi teſtatur experientia quotidiana, quam qui ſuis figmentis ac ſtolidis preiudiciis poſtponunt, ambitionem ſuam teſtantur & ignorantiam.

Eius curatio.

LX. Cæterùm Hydropis multifarii naturâ & ortum, imò generandi modum paucis & quantum mihi datum dilucidè propoſui: ut proindè ipſi methodo rationali viam convenientem parem ac ſternam, quædam veniunt repetenda, quòd indicationes neceſſarias eruamus.

Indicationis nomine quid notetur.

LXI. Indicationis quidem nomen non ſemper in eodem ſumitur apud Medicos ſignificatu, dũ Theoretici & Cathedrales Doctores ipſam terminis definiunt arctioribus, Practici verò, qui ſoli Medici nomine digni, laxiores ſervant, quippe rebus magis attenti, quàm verbis; quæ quoniam uſu valere norunt, illis utuntur ſecundùm loquendi morem conſuetum, parùm curantes, an aliqui moroſi vocabulorum roſores quoſvis ad ſuum captum, & ſenſum loqui cupiant.

A iuvãtibus & nocentibus peti potiſſimas indicationes.

LXII. Cùm enim Practici ſoleant ore rotundo aſſerere, *A juvantibus & nocentibus ſumi ac peti potiſſimas Indicationes*, atq; hoc dictum à quibuſdam moroſis ac prejudicio excæcatis Doctoribus arrodatur; lubet hac occaſione aliquantò pluribus Practicorum mentem explicare, atque Dicti ipſorum veritatem, ſummamque in facienda medicina utilitatem confirmare.

Indicationis vocabulum variis modis accipi.

LXIII. Nulli, niſi volenti poteſt eſſe ignotum, & Galeno & aliis poſt ipſum Medicis vocabulum *Indicationis* variis modis accipi, tum in genere pro *quavis oſtenſione, ac monſtratione*, tum in ſpecie atque in medendi methodo pro *agendorum demonſtratione*: quæ forſan præferenda multis aliis Definitionibus à variis excogitatis, & ipſam rem magis confundentibus quàm illuſtrantibus.

Quid ſint indicantia & indicata.

LXIV. Quoties proinde in Arte Medica dicuntur demonſtrari agenda; utiq; illa quæ demonſtrant *Indicantia*, quæ agenda veniunt *Indicata*, uti ſolent, vocabuntur.

LXV. *Quicquid* proinde *Medico demonſtrat*, & *oſtendit agenda*, id omne *Indicantis* nomine ipſi veniet.

Indicantis definitio vulgaris.

LXVI. Si quis proinde me rogaverit, *quid ſit indicans?* abſit ut cum pleriſque antecedentium gregem ſequentibus, ac quà itur, non quà eundum ſit ſpectantibus, reſpondeam, eſſe *Agens aliquod in corpore humano permanens, quodque per naturam & eſſentiam propriam auxilium aliquod indicet, atq; indicatum, quod expoſtulat, ad ſeſe dirigendum eſſe monſtret, ut ſanitas hominis amiſſa reſtituatur.*

Eiuſdem definitio Authoris.

LXVII. Obſcura enim, perplexa & ambiguitatum plena eſt iſta definitio, cujus loco ſequentem breviorem ac dilucidiorem ſubſtituo, & dico, *Indicans eſſe*, *Quicquid oſtendit agenda, ut homini ſanitas ſua reſtituatur.*

Indicans, & in ægro, & extra ipſum eſſe.

LXVIII. Perinde itaque mihi eſt, *an in ipſo homine ægro*, eiuſque adeo Anima vel corpore, *an extra ipſum ſit, quod mihi monſtrat, quod agere me oporteat*, ut ipſum ſanem.

Vulgaris definitio vitioſa.

LXIX. Superior ergo definitio Indicantis anguſtior eſt ſuo definito, ideoque vitioſa.

Cholera morbus.

LXX. Et ut hæc res magis pateat, exemplo negotium totum manifeſtandum, & illuſtrandum. Curandus venit Medico Æger, & quidem *Cholera Morbo*, hoc eſt, *Vomitu & Alvi fluxu Bilioſo gravi laborans.*

Ejus ſigna.

LXXI. Hujus affectum ejuſdemq; ortum & cauſas examinans Medicus intelligit ex ipſius Ægri relatu, deliquiſſe ipſum in nimio fructuum horariorum, Perſicorum putà Malorum vel Uvarum uſu in potius abuſu, atque poſt paucas horas anxietates circa præcordia, anguſtias, tormina Ventris, nauſeam, Vomitum & crebras Alvi dejectio-

ne

nes ipſi obveniſſe, atque eadem omnia perſeverare.

Cauſa.

LXXII. His perſpectis facilè colliget Medicus in arte ſuâ verſatus, totum malum habuiſſe ortum à nimio illo fructuum horariorum uſu; atque medelam ipſi allaturus, *non tantùm* agnoſcet, *abſtinendum eſſe Ægro ab ulteriori eorundem aut ſimilium fructuum aſſumptione*; at inſuper *talia ipſi adminiſtranda eſſe, quæ prædictis fructibus ſint adverſa, & illorum noxam emendare queant*.

Medela.

Indicatio.

LXXIII. Illa verò *agendorum, quæ partim in noxiorum vitatione, partim in utilium uſurpatione* conſiſtunt, *Indicatio petitur à Nocentibus, fructibus ſc. horarijs*; ex quorum videlicet notitiâ deducit Medicus peritus, quid facto ſibi opus ſit, ut reſtituat Ægrum Cholerâ morbo laborantem.

Non tantùm effectus, ſed & eius cauſa remotiſſima Medico conſideranda.

LXXIV. Fruſtrà enim erit Medicus & Chimericus Thraſonicus, qui ex præjudicio ſuo imponet ſibi ac ægro ſuo, conſiderando duntaxat ipſum affectum Vomitum putà & Alvi fluxum moleſtum neglectâ, ejus causâ remotiſſimâ; quippe quæ ſola ipſi totum affectum, ipſumque ritè curandi modum demonſtrat & indicat.

Medici officium

LXXV. Utique oportet Medicum probum ac peritum ad omnia eſſe attentum, & ſingula conſiderare, ex quibus aliquid lucis haurire poſſit ad Ægros ſuos feliciùs, faciliùſque curandos.

Indicantia quænam.

LXXVI. *Quæcunque* proinde *Medico manifeſtant, qui curari poſſit Æger, ea omnia Indicantium nomine dignabitur*, cum *reverâ ipſi agenda indicent*.

Agenda & Vitanda.

LXXVII. *Agenda* verò, uti modò dixi, comprehendunt etiam *vitanda*; duobus namque præceptis generalibus comprehenduntur omnia Medicorum conſilia, *Vitandis & Uſurpandis. Vitari* enim debent, *quæ jam actu obſervavimus nocuiſſe Ægris*, aut *illis nocitura meritò metuimus*; Contrà *uſurpari* debent tum quæ *jam ægris convenientia fuiſſe* novimus, aut *futura probabiliter ſperamus*.

Probabilitas in Medicina.

LXXVIII. Addidi *probabiliter ſperamus*, quoniam non rarò accidit, ut hac in ſpe ſuâ & opinione fallatur Medicus, & quidem *ob peculiarem ſingulorum Hominum conſtitutionem*, quam nemo Mortalium aſſequetur unquam certò, *niſi per experientiam*, tàm utilem, tàm in Medicinâ neceſſariam.

Iuvantia & Nocentia eſſe Indicantia optima.

LXXIX. Ut ergò tandem ad controverſiam motam revertamur, concludimus, *Juvantia & Nocentia*, utpote ab ægris jam uſurpata & obſervata, *præ ceteris Indicantibus omnibus potiſſimas & certiſſimas promere indicationes*, adeò ut nulla omninò in arte occurrant, quæ illis queant æquiparari; tantum abeſt, ut illa ex Indicantium numero putemus eliminanda.

Hydropis Indicationes variæ.

LXXX. His ita de Indicantibus præmiſſis, revertimur ad Hydropem, cujus rationali methodo curandi varias proponemus Indicationes.

Diſtinguendum inter Hydropem incipientem, & perfectũ.

LXXXI. Imprimis verò diſtinguendum eſt inter *Hydropem in corporis habitu incipientem*, ac *perfectum*, ut & in *variis cavitatibus exiſtentem*.

Incipiens quibuſdam. Perfectus quinam.

LXXXII. *Incipientem voco in corporis habitu Hydropem*, quamdiu meatus inter arterias & venas exiſtentes nondum ſunt hiantes ac rupti, omniſque humiditas ſeroſa vel pituitoſa in ipſis adhuc hæret: ut *perfectum*, quando ex dictis meatibus cavernoſis hiãtibus ac ruptis effuſa eſt ſub cute, ac circa muſculorum membranas dicta humiditas.

Hic quomodò ſe manifeſtet.

LXXXIII. Talis *perfectus* in habitu corporis hydrops ſeſe manifeſtat tum *permanente in affectâ parte tumore*, tum eodem *ſecundùm decubitum* varium quodammodò *mutabili*, quemadmodum id præſertim apparet in cruribus ob decubitum detumeſcentibus, & ob inceſſum magis intumeſcentibus.

Aquarum migratio quomodò fiat.

LXXXIV. Hanc autem Aquarum migrationem de loco in locum fieri puto *ſecundùm muſculorum mẽbranas & ſub Cute*; ubi non rarò in ſectionibus Cadaverum Gelatinam reperi concretam.

Indicationes diverſæ.

LXXXV. Cùm proinde diverſa ſit meatuum nominatorum conſtitutio in Hydrope incipiente ac perfecto, & in hoc quidem noxa longè major, quam in illo, facilè patet, alias eſſe utrobique Indicationes.

LXXXVI. Nã in Hydrope incipiente relaxatio quidem eſt ac imbecillitas prædictorum meatuum, in perfecto autem Continui ſolutio plena.

LXXXVII. *Relaxatio* verò iſtorum Meatuum indicabit ſui *adſtrictionem*, & *imbecilitas* ſui *corroborationem*; uti *Solutio*, ſui *adunationem*.

LXXXVIII. Quoties autem Vaſorum Lacteorum vel Lymphaticorum priùs obſtructorum ruptioni acceptus ferendus eſt hydrops; toties *Aqua loco peccans* ſui inde *remotionem*; *Vaſorum* autem *ruptio* ſui *conſolidationem*; *Obſtructio* denique ſui *reſerationem* indicat.

LXXXIX. *Seri vel Pituitæ Redundantia* in Corpore ſui quoque *diminutionem*; uti illius *Salſedo*, vel hujus *Viſciditas* ſui *correctionem ac emendationem* itidem indicat.

XC. Adeò ut ſic paucis pleraque in Hydropis curatione agenda propoſuerim, & quidem per *Indicationes ex variis Corporis Continentis ac Contenti morbis petitas*.

XCI. Intereſt autem, ut ſimiliter paucis exponam cujuſvis remedii & auxilii materiam, hujuſque formam convenientem.

XCII. Non malè namque diſtinguitur inter ipſum Indicatum ſive Remedium, & multifariam ſæpenumero hujus Materiam; quam diverſâ formâ adminiſtrari poſſe ac nonnũquam debere quis ignorat niſi eorum quę in praxi geri ſolent ignarus?

XCIII. Propoſui autem 1. loco *Meatuum Relaxationem*, quam dixi indicare ſui *adſtrictionem*: Hęc autem ipſorum adſtrictio *variis rebus* obtineri poteſt, & quidem *modis variis & formis* adminiſtratis.

XCIV. Adſtringentium Materia ex variis peti poteſt, ex Vegetabilibus præſertim atque Mineralibus.

XCV. Cùm autem in Corporis habitu hæreat malum, imprimis per externa inſtituenda erit Curatio, & forma medicamenti aptiſſima erit Balneum, vel Fotus, ut & Emplaſtrum & ſimilia.

XCVI. Nil tamen impedit, Interna quoque uſurpari tunc medicamenta leniter adſtringentia & aromatica, & imprimis Decocti forma exhibita.

XCVII. Ex *Adſtringentibus* autem ſunt *Rad.* Tormentillæ, Biſtortæ, Garyophyllatæ, Petaſitidis.
Folia Plantaginis, Equiſetum, Bellis minor, Sanguiſorba, Myrtus.
Flor. Roſarum Rubrarum, Balauſtiorum.
Semina Portulacæ, Plantaginis.
Nuces Cupreſſi, Myrtilli.
Inter *Fructus*, Meſpila, Sorba, Corna.
Succus Hypocyſtidis, Agreſtæ, Acaciæ.
Cortices Granatorum, Cupulæ Glandium.

XCVIII. Ex *Mineralibus* ſunt Terræ pingues omnes ac ſigillatæ, Lemnia, Sileſiaca, Turcica, &c. Bolus Armena, Alumen, Lapis hæmatites, Sanguis draconis, Ferrum, &c.

XCIX. Decocta ut & Fotus parari poſſunt in Vino rubello & adſtringente, vel in Aquâ & imprimis ferratâ ſive chalybeatâ.

C. Emplaſtris conducunt inſuper Maſtiche, Olibanum, &c.

CI. Propoſui 2. loco partium in habitu corporis exiſtentium & meatus dictos formantium Imbecilitatem, ipſamque dixi ſui Indicare *corroborationem*.

CII. Hanc imbecillitatem à laxitate diſtinguo, & corroborationem non ab Adſtringentibus, ſed *Aromaticis* expecto.

CIII. *Aromatica* voco, quæcunque *odore vel ſapore acri & grato ſunt prædita*; quò ſpectant omnes plantæ *moderatè calidæ atque ſiccæ*, vulgò dictæ.

CIV. Hęc Aromatica itidem tum *externè* tum *internè* poſſunt uſurpari, uti dictum de Adſtringentibus, & quidem *formis ſimilibus*; niſi quod internè pluribus formis & tutiùs exhiberi poſſint, quàm Adſtringentia.

CV. Poſſunt enim & *Tincturæ*, & *Extracta* & *Vina medicata*, & *decocta*, & *Olea ſtillatitia*, & *Mixturæ*, & *Conſervæ*, & *Electuaria*, & *Pulveres*, & neſcio quid non in hunc finem ex Aromaticis parari & commodè ipſis Ægris adhiberi; quod æquè turò ac commodè ex Adſtringentibus fieri nequit.

CVI.

CVI. Propoſui 3. loco *Meatuum* in corporis habitu exiſtentium *& continuorum ſolutionem*, quam dixi ſui indicare *adunationem*.

CVII. In hunc finem plura poſſunt adminiſtrari medicamenta, & quidem formâ diversâ, tum internè; tum externè.

CVIII. Quæ autem ſolutam unitatem curare poſſunt Medicamenta, *Conſolidantia* vulgò dicuntur ad quæ tum glutinantia, tum vulneraria ſunt referenda, quorũ bona pars inter adſtringẽtia fuit poſita.

CIX. Sunt autem Rad. Conſolidæ majoris & minoris cum toto: Tormentillæ, Caryophyllatæ, &c.

Fol. Conſolidæ, Saracenicæ, Saniculæ, Agrimoniæ, Alchimillæ, Verbenæ, Pyrolæ, Veronicæ, Vincæ Pervincæ, Virgæ aureæ, Piloſellæ, Herniariæ, &c.

Flor. Roſ. Rubr. Hyperici, &c.

Corallia, Bolus Armena, Litargyrium, Sacorcolla, Thus, Sanguis Draconis, Lapis Calaminaris, &c.

CX. Ex his parari poſſunt *Fomentationes*, decoquendo ipſa in Vino rubello vel Aqua ferrata, ut & *Emplaſtra* forinſecùs uſurpanda.

CXI. Internè quoque aſſumi poterunt *Decocta Vulneraria* dicta ex plantis præſertim parata: quorum ope paulatim conſolidari poterunt Meatus dicti ſoluti.

CXII. Propoſui 4. Loco *Aquam* ſeroſam aut Pituitoſam in omni Hydrope perfecto, ac præſertim Aſcite, ſimilibuſque ſpeciebus *Loco peccantem*, atque *ſui inde remotionem* indicantem.

CXIII. Quamdiu enim in Vaſis Lymphaticis & Lacteis ſtagnant duntaxat Lympha & Chylus, Potuſve, tamdiu abeſt Hydrops; ubi verò in habitus corporis Meatibus ſerum ita ſtagnat, ut tumorem ibidem pariat notabilem, mox Hydropis Anaſarcæ initia obſervantur.

CIV. Quamprimùm autem ex Vaſis Lymphaticis vel Lacteis ruptis, ut & Meatibus dictis itidem diſruptis Lympha, vel Chylus, vel Serum effunditur, aut in cavitate aliqua, aut ſub Cute colligitur, Hydrops perfectus exiſtit, in quo Loco peccat effuſus Liquor, ſuique, quemadmodùm dictum, inde remotionem indicat.

CXV. Inde autem *removeri* poteſt modis mediiſque variis; & imprimis per *Sudorifera*, vel *Paracenteſin*.

CXVI. Per Sudorifera tollitur ac removetur inde Liquor, quatenus tunc omnes corporis pori reſerantur, & humores Aquei vaporis forma quaquaverſùm propulſi ſimul foràs expelluntur, ſicque ex illo præternaturali loco removentur.

CXVII. Conducunt verò inter *Sudorifera* illa præſertim, quæ *Acriora* exiſtunt, & *vi Aromaticâ* ſunt prædita: Qualia ſunt Ligna & Cortices Guajaci, Saſſafras, Iuniperi, Quercûs, Buxi, &c. Radices Apii, Fœniculi, Angelicæ, Imperatoriæ, &c.

CXVIII. Oportet autem Sudorifera illa, quacunque demum forma præparata, continuè aſſumantur ab Ægris, atque in perpetuo quaſi Sudore ipſi ferventur, ſi felicem ſucceſſum optemus.

CXIX. Hac enim ratione aperti ſervantur corporis pori, & via expellendis Aquis patens: quòd ſi diu intermittantur ſudores, toties clauduntur denuò pori, augenturq; iterum Aqua, cui poſtmodùm majori labore & moleſtia novus rurſus parandus exitus.

CXX. Non tantùm in hoc affectu, ſed & aliis quoque utilem obſervavi Sudorem modo prædicto perpetuatum.

CXXI. Sudorifera autem in hoc caſu convenientiſſimè uſurpabuntur forma liquida, & quidem aut Decocti, aut mixturæ ac potionis: addendo ſemper Spirituoſa, & Sale Volatili abundantia.

CXXII. Non tantùm aſſumptis intrinſecùs medicamentis commodè promovetur ad Hydropis curationem Sudor, ſed inſuper forinſecùs adminiſtratis variis, quæ itidem aut *poros aperiant*, aut *Aquas forâs eiiciant*.

CXXIII. *Poros aperient* commodiſſimè *Balnea* quævis *calida*, cum majori tamen commodo *ſicca*, vel *cum Vini Spiritu accenſo* inſtituta; cùm ſic non tantùm viam parent Aquis, ſed inſuper ipſas temperent Acriores.

CXXIV. *Aquas foras elicient Sacculi* ex floribus, ſeminibus, foliis, radicibus, & ſimilibus in pulverem redactis, & cum *Sale toſto*, *aut Cineribus*, *arenâve* miſtis parati, & calidè corpori applicati, ac ſubinde mutati. *Et aquas forâs elicientia*

CXXV. Nihil enim potentiùs Aquas ad ſe trahit, quàm *Sal*, & quidem toſtum, ſicque omni humiditate Aquea penè privatum, in cujus locum venit Aqua in corpore contenta. Idem forſan potentiùs præſtãt *Cineres*, & imprimis *clavellati*, cæteriq; omnes multo Sale lixivo turgidi; qui potentiſſimè Aquas ad ſe alliciunt: Imbecilliùs id *Arena* præſtabit. *Quænam ea ſint.*

CXXVI. Per ſudorifera prædicta, cæteraque jam recenſita externa lentè quidem evacuari, atque loco iſto præternaturali removeri poſſunt Aquæ, at ſubitò & confertim *Paracenteſi*. *Removetur Aqua per paracenteſin.*

CXXVII. Eſt autem Paracenteſis Apertio per Cutim & partes cæteras intermedias uſque ad Locum Aquas continentem facta; per quam via paratur Aquæ, ut effluat. *Ea quid ſit.*

CXXVIII. Magnum verò Paracenteſi conjunctum eſt periculum, ſi nempe magna copia effluant Aquæ confertim, unde non raro ſubitò fuere extincti Ægri. *Ejus periculum.*

CXXIX. Hanc ob cauſam ſoliti fuerunt Chirurgi facta ſcalpello apertione, ipſi tubulum vel canaliculum plumbeum immittere, ac circa ipſum cutim firmare, & colligare, ne ſc. niſi ſublato tubuli operculo aut turunda effluat Liquor, qui ſiſtitur immiſſa turunda. *Ejus modus.*

CXXX. Interim propter dolorem ex illa cutis colligatione obortum, non raro in ſomno canalem à vulnere removerunt Ægri, unde effluente tunc confertim Aqua omni perierunt.

CXXXI. Quin nonnunquam Gangræna ibidem fuit oborta, unde & ſic quoque in Vitæ diſcrimen conjecti ſunt Ægri.

CXXXII. Quapropter non ſatis laudari poſſunt Acus Cavæ, quippe quæ ſine notabili Ægrotorum dolores per carnes immitti poſſunt in quaſvis cavitates, atque educta ſufficienti Aquæ quantitate, iterum extrahi, atque ſolo Emplaſtro Diapalmæ impoſito omnis ulterior effluxus ſiſti; donec alio tempore ad aliam denuò educendam vel in idem foramen intrudantur, vel novum alibi paretur, atque ſic tutiſſimè per vices Aqua educatur. *Ejus inſtrumentum.*

CXXXIII. Vix enim una Aquę gutta effluet educta tali acu, quæ non niſi anguſtum foramen facit, ulli periculo ſubjectum, ut mirari me ſubeat, imò dolere cogat, quoties conſidero non tantùm tàm ſuffenos, ac præjudiciis ſuis mordicùs addictos, ſed Inſuper ęgris ſuis tàm iniquos reperiri ubivis Medicos, qui contradicendi ſtudio laborantes, & invidię ęſtro malint ægros perire, quàm remedio ab illis, non à ſe propoſito & ſibi hactenus ignoto curari, quemadmodùm id ſæpiſſimè in praxi mea factum memini. *Medicorum quorundam iniquitas adverſus ſuos Ægros.*

CXXXIV. Abhorrent tales à labore, & diligentibus gloriam ſuo labore partam invidentes, malunt rebus optimis protervè ac tàm impudenter, quàm inſcitè contradicere, quàm rerum gnaris auſcultare, ac per ipſos in ægrorum bonum proficere. *Eorum invidia.*

CXXXV. Talia cùm non mihi tantùm, ſed aliis quoq; Artis pomęria promovere ſtudentibus quotidie accidant, mei muneris eſſe puto diſcipulos meos adverſùs talia præjudicia, & affectus malos munire, quò ſinguli non tantùm in doctos, ſed inſuper Inpobos evadant Medicos, qui meus in docendo unicus ſcopus eſt, laudem eo nomine à Deo expectans, ſi malevolorum calumniæ debita gloria me fraudent. *Auctoris in docendo ſcopus.*

CXXXVI. Propoſui 5. loco *Vaſorum Lymphaticorum vel Lacteorum ruptionem*, quam dixi ſui indicare *Conſolidationem*. *5. Vaſorum Lymphaticorum vel Lacteorum ruptio qua curanda.*

CXXXVII. Quoniam verò jam actum de *Conſolidantibus*, ubi de Meatuum vaſis intermediorum ruptione tractavi, non eſt neceſſum, ut nunc pluribus in hiſce morer, quin potiùs ad ſequentia pergam.

6. Eorundem obſtructio quî curetur.

CXXXVIII. Propoſui ergo 6. loco eorundem *Vaſorum obſtructionem*, quàm dixi indicare ſui *Reſerationem*.

CXXXIX. Contingit autem reſeratio illa *ſolvendo Pituitam* in vaſis prædictis *coagulatam*, eandemque inde *removendo*.

Pituitam coagulatam ſolventia medicamenta.

CXL. Pituitam coagulatam ſolvunt Medicamenta incidentia & attenuantia dicta, quæ partim *Sale lixivo*, tum *Fixo*, tum *Volatili*, & imprimis *Oleoſo*, *ſive Aromatico* ſunt prædita; partim *Acida* ſunt; partim *ſpirituoſa*; partim *ex variis hiſce miſta*.

Salia fixa.

CXLI *Salia fixa* ſunt Cardui benedicti, Abſinthii, Tartari, &c.

Volatilia.

CXLII *Salia volatilia* parantur ex Urinâ, Sale Armoniaco, Cornu Cervi, Cranio humano, & ſimilibus.

Oleoſa.

CXLIII. Ad *Salia Volatilia Oleoſa* referenda ſunt omnia Olea ſtillatitia, & imprimis ex Aromatibus, Seminibus, Baccis, Lignis, Radicibus, & ſimilibus parata.

Acida.

CXLIV. Ad *Acida* pertinent Spiritus ſalis vulgaris, Nitri, Vitrioli, Sulphuris, Acetum crudum & ſtillatitium, &c.

Spirituoſa.

CXLV. Inter *Spirituoſa* primus locus debetur Spiritus Vini; proximus Spiritui ex quibuſvis plantarum partibus fermentatis elicito.

Miſta.

CXLVI. Ad *miſta* pertinent Sal Tartari Vitriolati, Sal Armoniacum, ut & omnes Aquæ *Theriacales*, *Antinephriticæ*, ac ſimiles: ut & compoſitiones pro re natâ inſtitutæ, nunc mixturæ, nunc Apozematis, nunc alterius Potionis forma.

CXLVII. Sic in eundem finem uſurpari poſſunt Oculi Cancri, aliaque Oſſa, vel lapilli in brutis reperti, & cum Aceto ſtillatitio pauco aliiſque miſti & convenienter exhibiti.

Quomodo uſurpanda.

CXLVIII. Ubi notandum, illa omnia incidentia & aperientia dicta conducere, ubi in lecto continetur corpus, idemque ad ſudorem blandum componitur; ſic enim feliciùs & faciliùs præſtant, quod præſtare debebant: promovetur enim eâ ratione tum illorum motus ad partem affectam, tum operatio in humorem peccantem.

Pituitam coagulatam ſolutam ad motum quęnam promoveant.

CXLIX. Eadem quæ humorem Pituitoſum coagulatum ſolvunt, eundem ferè ſimul ſtagnantem ad motum interruptum promovent, ſed imprimis ea quæ ſimul ſudorifera ſunt.

CL. Juvat enim plura ſimul conjungere, quæ pluribus ſatisfaciant indicationibus, dummodò blandè operentur ſingula.

Nempe ſudorifera.

CLI. Nil autem æquè motum interruptum renovat, ac id quod ſudores movet. Seligenda verò in hoc caſu talia ſudorifera, quę ſimul humorem Pituitoſum incidant, & cæteris concurrentibus malis auxilientur: unde præferenda erunt cæteris omnibus Salia volatilia oleoſa, quippe quæ pluribus indicationibus ſatisfaciunt, ſicque modis variis curando Hydropi ſerviunt.

Et quidem ſalia volatilia oleoſa.

7. Seri vel Pituitæ redundantia quî curetur.

CLII. Propoſui 7. loco *Seri vel Pituitæ Redundantiam* utplurimùm in Hydrope obſervabilem, quam dixi ſui indicare *diminutionem*.

CLIII. Quæ autem de Aquarum alicubi collectarum evacuatione dici poſſunt, hinc quoque peti poterunt.

Diminutionē Seri aut Pituitæ omnem non eſſe aquis evacuandis convenientē.

CLIV. Diminutio namq; Seri aut Pituitæ quovis modo facta creditur quoq; Aquis evacuandis conveniens; quamvis ego ſaltem id hactenus verum non potuerim obſervare: quoniam nunquam ego collectas in Abdominis cavitate Aquas ullis per vomitũ aut ſeceſſum operantibus medicamentis obſervavi eductas: quocirca etiam ab illis, ubi ſemel atq; iterum ſine fructu ac ſucceſſu fuerunt adminiſtrata, puto abſtinendum, & ad ſuperiùs memorata auxilia mox recurrendum.

Quando & quomodo iſta diminutio inſtituenda.

CLV. Ubi verò Hydropis futuri periculum imminet ob redundans in Sanguine Serum aut Pituitam; tum putò & tutiùs & feliciùs inſtitui peccantium humorum diminutionem, per *vomitum*, vel *Alvum*, vel *Urinas*, vel *Sudores*, vel *Salivationem* quoque aliquando abſolvendam.

CLVI. Sanguis ipſe redundans potentiſſimè ac citiſſimè minuitur per Sanguinem è Vaſis ſectis eductum; quod beneficium perperàm expectatur à quibuſdam in aliis quoque humoribus redundantibus.

Non ſectio

CLVII. Quamvis enim *Venæ-ſectione* ſerum unà cum reliquo ſanguine minuatur in corpore; non minuitur tamen eo reſpectu, quo redundat.

Serum do dic redun

CLVIII. Dicitur autem redundare ſerum in corpore, quando ejus plus generatur & coacervatur in ipſo, quàm ejus cum ſanguine reliquo deſiderabat proportio naturalis.

CLIX. Ubi proinde minuendum ſerum, non credendum, mox perinde eſſe, an ſanguis ſimul minuatur; cujus proportio tunc mutata eſt, & ita quidem, ut potiùs optare liceat poſſe augeri reliquas præter ſerum Sanguinis partes, quàm ut ſimul cum ipſo ſero minuantur.

CLX. Venæ-ſectio igitur perperàm commendatur à quibuſdam non tantùm ad ſanguinis copiam nimiam minuendam, ad quod conducit, ſed ad cæteros quoque humores unà cum ſanguine per vaſa delatos educendos: quippe qui ſoli, remanente univerſo ſanguine laudabili in vaſis, extrahi nequeunt; quod tamen erat neceſſarium.

Modi, Seri & tæ redu tiamin

CLXI. Modi ergò convenientiſſimi Sero aut Pituitæ redundantibus minuendis, ſunt Evacuationes per *Vomitum*, per *Seceſſum*, per *Urinas*, per *Sudores*, per *Salivationem*.

CLXII. Rariùs quidem *Vomitus* in hunc finem movendus, nec niſi in Vomiturientibus: in his enim proni ſunt humores per vomitum exire.

Motus h rum ſp ſurſum promov

CLXIII. Et ne quis putet Bilem tantùm ſurſum ac per vomitum affectare viam; Experientia quotidiana nos docet, & Aquas inſipidas, & ſalſas, & acidas, tum tenues, tum craſſas, imò Pituitam impensè viſcidam ſponte vomitu excerni pluribus, quod ubi obſervatur fieri, dummodò nil obſtet, commodum eſt illum dictum Naturę ductum ſequi, hoc eſt, Motum humorum ſponte ſuâ ſurſum factum promovere.

Motus iſ quando ſ

CLXIV. Sponte autem ſuâ, hoc eſt, à Natura moveri puto ſurſùm humores, quoties per ductum Pancreaticum ac Bilarium in tenue inteſtinum delati, atq; Pituitæ ex ſalivâ perpetuò deglutitâ præſertim productæ, aut aſſumptis Alimentis, Medicamentis, Veneniſque è Ventriculo per pylorum delabentibus occurrentes, tam inter ſe, quàm cum his efferveſcentiam excitant, & quidem talem, ob quam ſurſum ad Ventriculum propellantur, vel aliquâ eaque minori, majorive ſui parte, vel univerſi; quod, licet rariùs, aliquando tamen contingit.

Vomitoria quænam.

CLXV. *Medicamenta* verò, quæ ſimilem humorum motum ſurſum afferunt, *Vomitoria* dicuntur, ubi notandum Vomitum aliquando cieri ab iis quoque medicamentis, quæ non tantum recenſentur inter Vomitoria, ſed contra Vomitum commendantur.

CLXVI. Accidit autem illud, quoniam vel cum nauſea aſſumuntur, vel vitioſam, uti modò dictũ, Efferveſcentiam, & quidem talem cum humoribus ad Inteſtinum tenue propulſis excitant, ut inde vomitus aſſumptorum quoque ad Vomitum compeſcendum medicamentorum conſequatur.

CLXVII. Inter *Vomitoria* numerantur 1. Radices Raphani, Aſari, Atriplicis, Cortex medius juglandis & Radicum Sambuci & ebuli, ut & horum ſummitates, &c. quæ minùs vehementia ſunt.

CLXVIII. His 2. ſuccedunt potentiora, ex Rad. Elleb. Albi, Cataputiæ, Cyclaminis, & ſimilibus parata.

Vomitoria Chymica quænam.

CLXIX. Inter *Chymica* laudantur Vitriolum album, Sal Vitrioli, & plurima ex Antimonio parata, Vitrum putà, Regulus, Flores, Crocus Metallorum, Mercurius Vitæ dictus; ut & plurima alia hiſce parata.

CLXX. Ex Mercurio conveniunt omnia eius pręcipitata, Alba, Flava, Rubea, &c. ut & ipſe Mercurius ſublimatus corroſivus; quo tamen non niſi doſi minima & inconvenienti liquore utendum, vix enim unquam ad unum granum eſt aſcendendum.

CLXXI.

curius impri ducat.

CLXXI. Conducit autem Mercurius imprimis peccante *Pituitâ viſcidiſſimâ*, quam ob conjunctum in ſui præparatione Spiritum Acidum potenter incidit & attenuat; & ob propriam vim fluxilem facit & ad eductionem aptiſſimam: adeò ut non putem hactenus innotuiſſe nobis Medicamentum dictę Pituitæ debellandæ tam aptum, atque ipſum Mercurium ritè paratum ac præparatum, atque prudenter uſurpatum.

um in riis ndis anda.

CLXXII. Imprimis commendo omnibus & ſingulis Medicis junioribus Vomitoria Ægris ſui exhibituris, ut attendant 1. an proclivitas in Ægro ſit ad vomendum, ratione ipſius affectûs urgentis; 2. an in eodem ſit naturalis facilitas ad vomendum, an difficultas; 3. an vomitum facilè ferre poſſit, an verò malè inde olim habuerit; 4. an, ſi nauſea deſit, cæteris purgantibus nullum, non ſufficiens ſaltem levamen ac commodum perceperit; ſigna tamen humorum circa Ventriculum & tenuia Inteſtina hærentium, aut notabili copiâ eò delatorum adſint.

resVi- priùs randi.

CLXXIII In exhibitione autem Vomitoriorum velim humores viſcidos priùs incidi & ad evacuationem aptos reddi; atque tunc à blandioribus, hoc eſt, cum minima corporis concuſſione ac conturbatione Vomitum cientibus initium fieri; ſed his non proficientibus, gradatim ad potentiora & vehementiora, ſi aliter curatio abſolvi nequeat, aſcendi.

id poſt tum orum ndum.

CLXXIV. Aſſumptis denique Vomitoriis, quò faciliùs vomant Ægri, commodum erit juſculis calentibus, tepidis ſaltem, aut Cereviſiâ calente, aliiſve liquoribus convenientibus per vices aſſumptis uti; ſic enim humores tenaces diluuntur & faciliùs excernuntur.

emen- Vomi- quid um.

CLXXV. Quòd ſi vehementiùs procedat Vomitio, ejus violentia compeſcenda mixturis Opiatis per intervalla uſurpatis: ut & Virium languor, ſi enormem Vomitum is conſequatur, reparandus Spirituoſis & Aromaticis minori quantitate ſubinde aſſumptis, Vino putà generoſo, aut mixturis cordialibus dictis: ex confectiones AlKermes, Ambragriſeâ, Aqua Vitæ Matthioli & ſimilibus paratis

tio.

CLXXVI. Tutiùs & faciliùs educitur Serum & Pituita *per Alvum deorſum*, quàm per Ventriculum & Os ſurſum: neque enim ulla requiritur ad *Purgationem deorſum* vehementia, nulla corporis concuſſio, quæ omnino concurrit ad Vomitum ciendum.

ia ſe- & pi- in ſan- redun- educi per

CLXXVII. Quæri poſſet hoc loco, *quâ viâ Serum & Pituita in Sanguine redundans educi poſſit per Alvum?* Cui quæſtioni ut ſatisfaciam, non videtur mihi Corporis fabricæ vel Rationi ſanæ contrarium, ſi dicamus 1. viam eſſe patentem per *Ductum Pancreaticum*, 2. per *Ductus Salivales*, alioſve in ore patentes.

ve per mPan- cum.

CLXXVIII. Per Ductum Pancreaticum tàm Serum quàm Pituitam ad tenue Inteſtinum Catharticorum ope propelli, vel illud ſuadet, quod tàm ſæpè *nauſea toties ferè, quoties nova dejectio imminet, repetens* obſervetur poſt purgans aſſumptum, imo non rarò etiam in ventris perturbationibus ſponte contingentibus.

ſea un- iatur.

CLXXIX. Nauſea verò omnis, ſi quis rem ritè examinaverit, & omni præjudicio mente ſuam liberaverit, aliundè non poteſt commodè deduci, quàm à Bilis & Succi Pancreatici, aliorumve humorum in tenui Inteſtino confluentium, ſimul effervescentium atque halitus moleſtos ad Venticulum propellentium vitio.

CLXXX. Niſi enim hanc cauſam quis aſſignaverit, omnibus concurrentibus Symptomatibus maximè conſentaneam, optem aliquam audire, quæ ſepoſitâ cujuſvis Scriptoris auctoritate, ullam probabilitatem involvat.

Auctor ujuſdam ntiam rt, quid

CLXXXI. Quiſquis enim alicujus egregii Auctoris opinionem profert ac illi multùm defert, eo ipſo quidem ſuam reverentiam & obſervantiam teſtatur erga Viros magnos, deque Rep. benè meritos, non item ſuam ſcientiam aut certam de re quæſitâ notitiam.

CLXXXII. Aliud planè eſt, adulari magnis Viris, aliud ſincerè philoſophari, atque ſuos Diſcipulos fideliter informare.

CLXXXIII. Ego ſanè longè ſatius puto, meam ignorantiam candidè confiteri ac profiteri, quàm, ut doctus & ſciens videar, Iunioribus imponere, atque meo exemplo malo à veritate avertere.

Auctor maluit ignorantiam profiteri, quàm diſcipulis ſuis imponere.

CLXXXIV. Utinam omnes agnoſcerent atque manifeſtarent ſuam ignorantiam, & paterentur ſe per alios erudiri, quibus ſua Deus largitus eſt dona, pro ſuo bene placito diverſimodè in varios diſtributa.

Ejus votum.

CLXXXV. Sed ad rem, Puto igitur corporis humani fabricam, prout hoc tempore magis quàm olim, tum ratione partium continentium, tum ratione contentarum innotuit ſedulis operum divinorum ſcrutatoribus, favere impensè humorum Seroſorum & Pituitoſorum per Ductum Pancreaticum ad Inteſtina Motui.

CLXXXVI. Via enim ibi patens eſt, præter quam alia forſan ad Inteſtina nulla nota eſt immediata.

CLXXXVII. Non puto namque futurum, ut quis facilè *Ductum Bilarium* ſit in auxilium advocaturus ad *Serum vel Pituitam* è Sanguine ad Inteſtinum deducendam.

Per Ductum Bilarium ſerum vel Pituitam è Sanguine non educi.

CLXXXVIII. Cum Succo Pancreatico, quemadmodùm jam tum ratione tum experientia evidentiſſima nobis eſt notiſſimum, ſubacido facilè jungi & moveri poteſt ſerum, ſive Salſum, ſive Aqueum, ut & Pituita; non item cum Bile, cum qua ſerum, Salſum præſertim & hactenus quodammodò Acidum aut ſenſibiliter Acidum Effervescentiam in ipſius folliculo facilè excitaret, atque in præſens vitę diſcrimen Ægrum conjiceret.

Et quare.

CLXXXIX. Ob has, pluresque alias diligentiùs hoc negotium perſcrutanti obventuras rationes arbitror ego minimè per Ductum Bilarium expectandam Seri aut Pituitæ evacuationem ab aſſumptis purgantibus.

CXC. Concludo idcircò, immediatam ad Inteſtina viam nullam eſſe hactenus notam preter Ductum Pancreaticum quicquid enim de *Arteriis* eò tendentibus dicitur, dicitur tantùm, nec ſatis probatur, poſtquam nullo, quod ſciam, experimento id evincitur; patere ſc. Arteriarum oſcula in Inteſtinorum cavitatem, quod tamen foret planè neceſſarium.

Nullam immediatè ad Inteſtina viâ eſſe præter Ductum Pancreaticum.

CXCI. Præter viam illam immediatam, propoſui quoque *alias mediatas* & in Os primùm, deinde per OEſophagum ac Ventriculum Pituitam & ſerum ad Inteſtina deducentes, *Ductus ſc. Salivales, alioſque ad Os tendentes*.

Sed quidem mediatas nempe Ductus Salivares, &c.

CXCII. Notum enim eſt, Salivam, ſi tenuis exiſtat, ſero eſſe ſimillimam, ſin craſſior evadat, Pituitam viſcidam repræſentare, quin facilè in Pituitam abire.

Et quare.

CXCIII. Cùm præterea Pituitæ in tenui Inteſtino repertæ origo meritò deducatur ex Salivâ perpetuò deglutitâ & paulatim ad Inteſtinum delabente, non immeritò per has quoq; vias Pituitoſum humorem à purgantibus eductum per ductus Salivales propelli credimus.

CXCIV. Quod vel inde quoque patet, quòd poſt aſſumpta purgantia obſervemus ſæpenumerò Salivâ os repleri, quando evacuatio præſtò adeſt: ſive tum nauſea conjungatur aliqua, ſive nulla.

CXCV. Ad hos ductus ſalivares revoco *infinitos poros in palato & univerſâ faucium tunicâ glanduloſâ* nuper obſervatos, & partim jam notos, partim indies magis innoteſcentes, atque contentum in ſe Liquorem in Os & fauces continuè deponentes.

Ad Ductus Salivares referendi infiniti in palato pori.

CXCVI. Hunc autem liquorem Salivaris eſſe naturæ, nulli erit dubium, qui conſideraverit & *glandularum*, in quibus præparatur, *ſimilitudinem*, ſunt enim è genere cōglomeratarum; & *locum communem*, in quem unà cum Salivâ effunditur, Os ipſum. Atqui notabilis inter ipſum & Salivam ſi differentia foret, utique aliquam in Ore mutationem parerent, quam à nemine hactenus obſervatam, nec proinde ab ullo prudenter aſſeverari poſſe puto.

Hunc liquorem eſſe Salivaris naturæ.

Quid ex hoc liquore oriatur.

CXCVII. Ex illo autem Liquore imprimis Mucum ad Nares delabentem, atque ibi morâ magis incraſſatum, ut & alium in faucibus ſæpenumerò collectum, & viſcidam pituitam conſtituentem ortum ſuum trahere arbitror.

Ejus & ſalivæ diſcrimen.

CXCVIII. Quin imò ſi quod interipſum & ſalivam diſcrimen ſit, cenſeo illud in craſſitie, & viſciditate majore aut minore conſiſtere.

Viæ per quas ſerum & Pituita expurgentur.

CXCIX. Cæterùm per has vias omnes ſatis patẽtes puto in humorum ſeroſorum & Pituitoſorum expurgatione aliquid quoque propelli primùm ad Os, hinc & ad Ventriculum ipſaque Inteſtina.

Ad occultas non confugiendum.

CC. Hæ ſunt igitur Viæ patentes, ac per quas cõtinuè aliquid ſecundùm naturã vel medieate vel immediatè ad Inteſtina depellitur, ut nõ videam, quid nos urgere poſſit aut debeat, ad vias occultas confugere, per quas fingamus humores purgandos extrudi. Atque hoc ipſo putamus ſatisfactum quæſtioni à me propoſitæ de viis, per quas Serum & Pituita per alvum expurganda deducantur ad Inteſtina.

Medicamẽta ſerum & Pituitam evacuantia.

CCI. Proximum videtur, ut nunc *præcipua medicamenta* proponamus, quorum ope illa poteſt ac debet inſtitui *Humorum Seroſorum aut pituitoſorum expurgatio*, ad Hydropem imminentem præveniendum, aut incipientem curandum.

Qui diſtinguantur medicamenta blandiora vel vehementiora à potentioribus, & imbecillioribus.

CCII. Medicamenta hæc ſunt vel *blandiora*, vel *vehementiora*, quæ diſtinguo à *potentioribus & imbecillioribus*. Nam illa ſunt *potentia* medicamenta, quæ parvâ quantitate multùm præſtant, uti contrà *imbecillia*, quæ magnâ præſtant parùm. *Vehementia* verò ſunt, quæ cũ moleſtiâ ægri operationem ſuam exercent, ſive parvâ, ſive magnâ ſumantur quantitate; uti contrà *Blanda*, quæ commodè & abſque moleſtiâ vel torminibus humores educunt.

Scammonium potens & blandum.

Senna imbecillis & vehemens.

CCIII. Sic exempli gratia *Scammonium*, quamvis *potens* ſit Medicamentum, quippe quod ad quindecim grana exhibitum purgationem facit, non eſt tamen *vehemens*, quippe quod ſine torminibus vel moleſtiâ ægri ſuum producit effectum; Contra *Senna*, licet *imbecillum* ſit purgans, quippe quod ad *drac. ij.* exhibetur, eſt tamen *vehemens* Medicamentum, quippe quod pleriſque ſolet tormina ciere, adeoque cum moleſtiâ evacuationem facere.

Purgantia imbeciliora.

CCIV. Inter Medicamenta Pituitam imbecilliùs evacuantia numerantur aliquot *Myrobolanorum* ſpecies, *Chebulæ, Emblicæ, Belliricæ*, ad *drac. ij.* in ſubſtantia exhiberi ſolitæ. Ut & *Agaricus*, itidem ad *drac ij.* dari ſolitus. Quò *Mechoacannam* quoque referunt eâdem doſi exhibendam. Hæc autem omnia tenuem imprimis Pituitam & Serum educunt, non item humores craſſiores aut viſcidiores.

Potentiora.

CCV. Potentiùs Pituitam & quidem craſſam, viſcidamque expurgat *Turbith*, ad *drac. j* vel *ſcrup. iv.* in ſubſtantia dandum; ut & *Hermodactylus*, ad *drac. iſ.* exhiberi ſolitus. Huc ſpectant Gummi *Opopanax & Sagapenum*, craſſæ viſcidæque Pituitæ convenientia ad *drac. j.* exhibenda.

Potentiſſima

CCVI. Potentiſſima eſt *Colocynthis* ad gr. xv. exhibenda, & imprimis correcta & in Trochiſcos Alhandal dictos redacta. Ea potẽtius adhuc eſt *Euphorbium*, ad viij. vel x gr. exhibendum. Utrumque huc Medicamentum craſſæ Pituitæ conducit, & poſtremum Aquas ſimul ac ſerum potenter educit.

Serum purgantia.

CCVII. Ad Serum in ſpecie commendantur *Radicis Ireos Succus*, ab *unc. ſ.* ad *unc. iſ.* dandus, ut *Sambuci ac Ebuli* Radicis, foliorumque Succus ab *unc. ſ.* ad *drac. vj.* Cortex medianus ad *drac. ij.* & Semen ad *drac. j.* exhibenda.

CCVIII. Huc facit *Jalappæ Radix*, ad *ſcrup. iſ.* & *drac. j.* exhiberi ſolita; ex quâ hoc tempore elici ſolet Reſina.

Potentiora.

CCIX. His omnibus potentius eſt *Elaterium*, ſive Cucumeris Aſinini Succus, rariùs ad gr. vj. dandum. Cui proximè accedit *Eſulæ Radicis Cortex*, à gr. vj. ad gr. xv. & *Succus ſive Lac*, à gr. iv. ad gr. viij. exhibenda. Denique *Gummi Gotte*, à gr. iv. ad gr. vj. vel viij. uſurpandum.

Pituitam Purgantia Chymica.

Me Sublin Præcip

CCX. Ex Chymicis, quæ Pituitam educant, commendavi & laudavi nõ ſemel omnia ex ipſo Mercurio tum ſublimatione tum præcipitatiõe parata Medicamenta, quorum alia quidem majore, alia verò minore doſi ſolent exhiberi: Nam ex *Sublimatis corroſivus* dictus, rariùs ad unum granum, *Dulcis* verò etiam ad triginta grana poteſt dari. *Præcipitata* verò quò magis ſunt Acido Spiritu & Igne longo ac potenti *fixata*, eò majore quantitate aſſumi poſſunt, quò verò minùs ſunt fixata; eò minore.

CCXI. Hujus affectûs diverſi rationem ſi quis me roget, ſequentem dabo, ubi ex ipſâ præparatione diverſâ Medicamenti cujuſvis Mercurialis diverſitatem oſtendero.

Merc corroſi Dulci q do diff

CCXII. Ergò *Mercurius ſublimatus corroſivus* dictus à *Dulci* in hoc differt, quòd illi admodùm Acri ac corrodenti novus addatur Mercurius crudus, cum ipſo teratur, ac iterum ſublimetur; quâ ſublimatione novâ per accedentem ipſi ac conjunctum Mercurium recentem infringitur Spiritus Acidus in priore exiſtens, ac ita quidem, ut omnis ejus Acrimonia videatur obliterata, ideoque Dulcis nomine gaudeat.

Mercu ſublimati monia

CCXIII. Unde patet quoque, *non ab ipſo Mercurio pendere ſummam illam Corroſivi Mercurij rodendi vim & Acrimoniam*, ſed ab *Acido Spiritu* copioſè in ipſo concentrato & cum ipſo ſurſum propulſo & ſublimato; nam non tantùm plus eſt Mercurij in Dulci, quàm in corroſivo, ſed inſuper non tantùm duplo vel triplo, ſed tricecuplo plus Mercurij Dulcis, quàm corroſivi, & quidem tutiùs poteſt uſurpari.

CCXIV. Unde quoque patet, *Vim noxiam* Mercurij ſublimati corroſivi non eſſe ipſi Mercurio, ſed Spiritui Acido magnâ copiâ in ipſo concentrato & in Acrimonia ſua permanenti adſcribendam, poſt quam ipſa per novum Mercurium additum & ſimul ſublimatum dulceſcente tricecuplo ad minimum blandior fit tunc Medicina.

Mercu ſublimat non ta per Me rium no ſed etian alia fie Dulcem

CCXV. Hoc autem non tantùm per *novum Mercurium*, verùm *per alia* quoque poteſt obtineri, ſecundùm illa fundamenta, quæ ringentibus adverſariis ex rerum natura, Deique operibus eruta toties inculcavi, & licèt rumpantur ilia Momis, non deſinam in commune bonum ſedulis veritatis Scrutatoribus inculcare; quò tandem aliquando Veritatis Sol verus, non fictitius exſurgat, & ex ipſis Naturæ latebris, hoc eſt, Dei operibus, arte ſedulâ detectis & manifeſtatis Veritas per tot ſecula denſis humanarum auctoritatum tenebris tecta & obſcurata in apricum & apertum deducatur.

Præcipi tum Me rium diff pro ſuo fi tatis gra

CCXVI. Dixi quemvis prẹcipitatum Mercurium differre pro ſua fixitatis gradu diverſo; id ut magis pateat, quædam ſunt adhuc addenda & curioſis explicanda, cùm egregium habeant & in Medicina Ægris facienda, & in rerum naturalium cognitione illuſtranda uſum, licèt ipſa ex Veterum monumentis non hauriamus, quod qui faciunt, & lumen ab illis mutuatum in communem hominum uſum refundunt, non Soli, ſed Lunæ duntaxat conferri poſſunt; quicquid mutuò ſibi adulando, ac ſe mutuò ſcalpendo ſomniant & fabulantur aliqui vanorum titulorum avidi Scriptores, ſimulque bonorum ac ſe peritiorum calumniatores.

1. Rati ſpiritus.

CCXVII. Primò autem differt Mercurius prẹcipitatus *ratione ſpiritus acidi*, cum quo præcipitatur; unde alius planè producitur ab Oleo Vitrioli, alius ab Olio Sulphuris, alius à Spiritu Nitri, & ſic porrò. Nam à Spiritu Nitri longiùs citiùs, longè potentiùs figitur, quàm à duobus cæteris.

2 Rati ignis dive

CCXVIII. 2 Differt Mercurius præcipitatus ratione *Ignis diverſi*, cum quo abſolvitur illa præcipitatio: nam longè magis figitur adminiſtrato igne potente, minùs verò adhibito debiliore. Id verò contingit, tum quatenus *intimiùs ipſi jungitur ſpiritus acidus* per ignem potentiorem & diuturniorem, tum quatenus *plus ſpiritus acidi ab eodem removetur* per ignem potentiorem & acriorem: à quo Spiritu Acido minùs concentrato ac refracto dixi jam pendere operationem Mercurii tàm ſublimati quàm præcipitati moleſtiorem.

3 Rati ſpiritus V

CCXIX. 3. Differt Mercurius præcipitatus ratione *Spiritus Vini* ab uno aut nunquam, aut ſemel,

aut

aut ſepiùs abſtracti, vel uſtione ſeparati. A quo ſpiritum acidum in præcipitato reſiduum valdè corrigi & temperari, evincit vel unus ſpiritus ſalis ejus ope dulcis factus.

...ratione ...mmen.

CCXX. 4. Differt Mercurius præcipitatus ratione alicujus, vel nullius ad faciendam præcipitationem additi, ejuſque multifarij; nam nunc Aqua marina vel aliàs ſalſa, nunc Lixivum tartari, cinerumve clavelatorum, nunc aliud quid ſoluto in ſpiritu acido Mercurio affunditur, ſicque præcipitatio abſolvitur.

...ratione ...ſpiri... di.

CCXXI. 5. Differt Mercurius præcipitatus, ratione additi alicujus ad ipſum ſolvendum ſpiritûs acidi vel nullius: Poteſt enim ſine ullo ſpiritu acido adjuncto Mercurii præcipitatio perfici, ſed admodùm longo tempore; quod ego ſaltem ſic quoque ab acido ſpiritu fieri puto, quamvis nullus Mercurio tunc affundatur, ſed ipſe vaſi concluſus ſolus ſolo igne tandem in egregium præcipitatum abeat. Puto enim cum Ignis cujuſvis fumo aſſurgere Spiritum Acidum, in fuligine obſervabilem, cujus pars tenuiſſima ſenſim penetret Vitri poros, ſe paulatim Mercurio inſinuet atque tandem ipſum ſolvat & figat, pulveris formâ, & ſic præcipitatum efficiat.

...us aci... ...fumo.

CCXXII. Ab illo Spiritu Acido cum fumo aſſurgente omnis arena diutinè in Balneo ſuo uſurpata Acidum ſpirat, uti notiſſimum eſt Chymiæ cultoribus.

CCXXIII. His ita præmiſſis oſtendendum paucis, quod facere ſuſceperam, pro diverſo fixitatis gradu differre inter ſe Mercurios præcipitatos in ſuâ operatione.

...curium ...ſpiritu

CCXXIV. Probandum verò primò, ab Acido Spiritu *figi Mercurium*, hoc eſt, *ita immutari, ut diutiùs permaneat in Igne*, nec tàm ſubitò avolet, quàm illo abſente. Id autem evincitur ſolâ Mercurii cum Spiritu Acido qualicunque diſſolutione; tunc enim longè diutiùs, quàm priùs ignis vim etiam potentem ſuſtinet: Ergò ab Acido Spiritu figitur.

CCXXV. Probatur idem 2 *frequenti Spiritus Acidi novi affuſione & abſtractione, ſive cohobatione*, cujus ope magis adhuc obſervatur per experientia figi & diutiùs ignis virtuti reſiſtere Mercurius.

...in au... ...beat.

CCXXVI. Quinimò, quod magis mirandum, poteſt illo modo, accedente levi artificio, eouſque figi, ut ejus pars aliqua, & tandem omnes forſan ejus partes in Aurum purum abeat.

...tantùm ...d perfi...

CCXXVII. Unde aliud quid ſublimius elici poteſt, *non tantùm figi, ſed perfici per Spiritum Acidum ipſum vulgarem Mercurium* quod an de *Metallis imperfectis* non poſſit quoque dici, aut expectari, jam non diſputo; cum id Metallicam tranſmutationem quodammodò redoleat, ita Doctoribus garrulis exoſam & cum ſuis patronis malignè traductam, ut vix liceat impunè, ac ſi ne calumniâ non dicam Cogitationes ſuas & Ratiocinationes, ſed operationes proprias & Experimenta certiſſima proferre.

...ferentia ...curii ...i præci... ...i.

CCXXVIII. Notabile autem id eſt, quod Mercurius crudus longè minùs operetur in humorum viſcidorum ſolutionem ac eductione, quàm idem præcipitatus & cum Acido Spiritus conjunctus.

...ferentia ...cipitato ...reſpectu ...atis, & ...dus.

CCXXIX. Quin & hoc eſt notabile, quòd idem Mercurius, quò minùs eſt per ſpiritum Acidum fixus, eò magis operetur in eorundem humorum Pituitoſorum & viſcidorum ſolutione ac eductione, & vice verſa, quo magis eſt idem fixus, eò minùs operetur.

...trumque ...conſtare ...rientia.

CCXXX. Utrumque autem, quod hîc aſſevero, conſtat per experientiam & obſervationem ſenſualem; cujus rationem inveſtigare ac eruere nos decet ratiocinatione: quam non ſemel docui tum demum exiſtere ſolidam, cùm ad omnes circumſtãtias ſedulò notatas accuratè attenditur, ac ſecundùm ipſas argumentatio noſtra ritè inſtituitur ac formatur.

...iocinatio ...rcumſtan... ...petenda. ...enam ea ...int.

CCXXXI. Dico nos debere argumẽta noſtræ ratiocinationis petere à circumſtantiis per experientiam, ſenſuſque adeò externos nobis innoteſcentibus: Sunt autem illæ 1. uti dixi, Operatio minor à Mercurio crudo & puro, major ab eodem cũ Acido Spiritu ad fixitatem aliquam deducto. 2. Operatio iterum minor à Mercurio magis fixo, major ab eodem minùs fixo.

In iis difficultas.

CCXXXII. Ubi mox notabilis Rationi humanę multa ſibi præjudicia gratis fingenti remora occurrit: Dicet enim aliquis Sophiſta vel Philoſophus imaginarius; Si fixione ſui reddatur operatio Mercurii potentior, Ergò ejuſdem fixione majori reddetur illa adhuc potentior: Cujus contararium nos teſtamur per experientiam, quam qui ſuæ Rationi aliter cenſenti poſtponet, an non Ægros ſuos egregiè, ac ſecundum Rationem ſuam in errore ſuo ſuperbientem trucidabit?

Cur Mercurius ſpiritu acido fixus, humore: ſolvat & educat, & quò magis figatur, minùs id præſtet.

CCXXXIII. Sed quęritur, cùm à Spiritu Acido figatur Mercurius, atque tunc quàm priùs potentiùs ſolvat & educat humores Pituitoſos; cur ergò, quandò ampliùs adhuc, ab eodem Acido Spiritu figitur, minuatur denuò eadem humores Pituitoſos ſolvendi ac educendi vis.

Modus Mercurium præcipitandi & figendi.

CCXXXIV. Ego ad dubium illud ritè ſolvendũ velim conſiderare ſingulos; qui aliquando Mercurium ipſi prępararunt, atque Animo attento omnia quę tunc ſimul contingunt; notarunt, ad fixionem augendam urgeri quoque gradatim Ignem: Opus enim eſt, ut tum ſenſim abſtrahatur, tum ſæpiùs cohobetur Spiritus Acidus, tùm tandem potentiori igne ampliùs ſeparetur: Hoc enim niſi fiat, non figetur valdè Mercurius.

Quando eius fixio contingat.

CCXXXV. Cùm proinde ipſius fixio contingat præſertim, quando poſtremi ab ipſo ignis potentioris vi propelluntur Spiritus Acidi; quæritur, an ergo diverſi ſint, qui primùm elevantur, ab iis qui poſtmodum & tandem attolluntur?

Diverſos eſſe Spiritus Acidos à Mercurio diverſo tempore abſtractos.

CCXXXVI. Cui quæſtioni ut ſatisfiat, reſpondeo, diverſos eſſe Spiritus Acidos diverſo tempore abſtractos, cùm in principio maximè ſubtiles ac volatiles in fine maximè craſſi ac fixi avocentur, ideòque etiam potentiori igni tandem indigeant.

Ejus probatio.

CCXXXVII. Id autem verum eſſe, docet nos eadem toties laudata experientia; qui enim à ſpiritu acido elevantur halitus, dummodò ſit idẽ ſuo phlegmate ritè orbatus, ſunt primò ſubtiliores & acrimoniâ volatili prædití, poſteà verò craſſiores & aut minùs acres, aut fixâ ſaltem acrimoniâ donati: Quod magis adhuc apparet, quando pręgreſſâ Efferveſcentiâ contingit partium illa diverſarum ſpiritus acidi ſeparatio: uti hîc accidit Mercurio priùs cum acido ſpiritu efferveſcenti, atque ab ipſo ſimul ſoluto. Nã propter illam Efferveſcentiam diverſimodè ſibi cõmiſcentur variæ tum Mercurij, tum ſpiritus acidi particulæ, quarũ volatiliores in principio aſſurgunt fixiores non niſi aucto valdè igne, dum fixiſſimę permanent in Igne; abeunte, quicquid ex ſpiritu acido non eſt concentratum & unitum Mercurio.

Ratio cur Mercurius fixior debilius operetur minùs fixiori.

CCXXXVIII. Aucto igitur Igne, quicquid nondum eſt unitum & concentratum in Mercurio ſpiritus acidi, id omne foràs pellitur. Non poteſt proinde ampliùs vim aliquam in humores pituitoſos & viſcidos exercere, nec mirum, idcircò debiliùs operari Mercurium præcipitatum fixiorem, potentiùs minus fixum.

Mercurius ſublimatus quomodò dulcis reddatur per Mercurium crudũ.

CCXXXIX Hoc idem patet quoque ac cõfirmatur Mercurio ſublimato gemino, de quo jam egi Nam ſublimatione corroſivi attollitur tantum ſpiritus acidi, quantum cum additi Mercurij quantitate poterat adminiſtrati ignis vi attolli. Sublimati autem illius acrimonia corrodens temperatur, ubi plus Mercurij additur, & quidem tantum, quantum poteſt redundanti acido ſpiritui jungi, unde dulceſcat.

In Mercurio magis fixo minùs ſpiritus acidi.

CCXL. In Mercurio ergò magis fixo minùs eſt ſpiritus acidi, quàm in minùs fixo, minor exinde ſpiritus acidi pituitam viſcidam incidendi vis & poteſtas: quod ſatisfacit quæſito.

CCXLI. Quò enim vehementiore igne abſtractus eſt ſpiritus acidus, eò minùs ejus non concentrati remanet in Mercurio, unde & minus ab ipſo ſolvitur educiturque humoris pituitoſi & viſcidi.

abſtractione ſpiritus Vini blandiorem fieri præcipitatum Mercurium.

CCXLII. Quemadmodùm autem id verum eſſe, probat & teſtatur experientia, ita per eandem innotuit nobis, ſi à Præcipitato abſtrahatur & combu-

ratur aliquoties Spiritu Vini; eo ipſo itidem blandiorem, imo minorem fieri Præcipitati cujuſvis operationem,

Et quare.

CCXLIII. Contingit autem id, ne longior ſim, quatenus à Spiritu Vini temperatur & infringitur, ſi quæ ſuperſit, ſpiritûs acidi acrimonia: poſtquam id contingere tàm manifeſtè evincit Spiritus ſalis dulcis præparatio, quam utpote lippis & tonſoribus notiſſimam, ſæpiùs commemoravi, & tanquam exemplum tritiſſimum in medium produxi.

CCXLIV. Ut igitur tandem aliquando concludam, licet Mercurij vis ſolvendi ac educendi pituitam viſcidam plurimùm intendatur à Spiritu Acido, cum quo tum ſublimatur, tum præcipitatur; minuitur tamen ac infringitur eadem iſtius ſpiritus acidi concentratione intimiore ac contemperatione quam in fixiore obſervari, puto me tum ratione tum experientiâ certa ſufficienter eviciſſe, atque Viris veri amantibus hactenus ſatisfeciſſe.

Medicamenta Diuretica.

CCXLV. Cæterùm *Per Urinas*, quæ humores Seroſos & Pituitoſos evacuant Medicamenta plurima commendantur; quorum primaria ferè ſunt,

Rad. Apii, Aſparagi, Petroſelini, Fœniculi, Eringii, Ruſci, Valerianæ, Pimpinellæ, Spicæ Nardi, Aſari Urticæ, &c.

Folia Urticæ, Cereſolij, Abſinthii, Eupatorii, Betonicæ, Chamepityos, Rutæ, Scordii, Petroſelini, &c.

Sem. Aniſi, Fœniculi, Dauci, Seſelios, Chæreſolij, Milij Solis, Saxifragiæ, 4. Frigida Majora dicta, Violarum, &c.

Baccæ Juniperi, Ribeſiorum nigrorum, &c.

Amygdalæ Amaræ, Nuclei Perſicorum,

Hordeum, Ficus, Ciceres, Fraga,

Succus Citri, Limonum, Serum Lactis,

Terebinthina,

Vinum Rhenanum & Moſellanum, ut & aliàs tenue, atque tale per experientiam notum.

Inter *Chymica* commendantur Spiritus Salis, Tartari, Sal Tartari Vitriolatum, Sal Volatile Urinæ, & aliàs omne, Olea ſtillatitia Baccarum Juniperi, Succini, &c.

Compoſita vero infinita occurrunt deſcripta, vel concinnari poſſunt ab Artis peritis.

Quibus formis queant exhiberi.

CCXLVI. Variis autem formis exhiberi poſſunt prædicta Diuretica; Decocti, Aquæ ſtillatitiæ, Emulſionis, Mixturæ, Boli, Olei, Spiritus, Vini Medicati, &c.

Formæ quomodò variandæ.

CCXLVII. Variari poſſunt Medicamentorum formæ tum pro Aegrorum moroſorum aut delicatorum lubitu, tum pro ſimplicium diverſitate, tum pro ſingulorum operatione magis vel minùs felici, & quidem ſecundùm ipſorum ſubjectorum diverſitatem,

Et quare.

CCXLVIII. Notum enim, in uno homine non tantùm unum Medicamentum, ſed unâ formâ exhibitum feliciùs operari, quàm aliud, vel formâ aliâ: ad quam rem Medicum imprimis attendere oportet quo & ſuis Ægris placeat, & feliciùs faciliùſque curet.

Quare diuretica ſeroſos & pituitoſos humores expellant.

CCXLIX. Medicamenta hæc Diuretica Humores tum Seroſos, tum Pituitoſos per Urinas educere ac propellere, docet Experientia; quæ cùm & ſapore, & odore, & colore, aliiſque qualitatibus ſenſilibus non parùm inter ſe differant, non mirum, ſi mirentur curioſi rerum abſtruſarum *effectus ſimilis à rebus tam diſſimilibus pendentis rationem*; ac mox illam aut ſponte invenire, aut ab aliis ſibi explicari optent.

CCL. Quâ in parte, ut quantùm in me eſt, Curioſis ſatisfacere ſtudeam, quædam præmittam notanda, ex quibus totum hoc negotium manifeſtius futurum confido.

Non omnia Diuretica promiſcuè quoſvis humores evacuare.

CCLI. Et 1. quidem notandum, *non omnia enumerata modò à me Diuretica promiſcuè in quovis affectu, aut humore cum ægris commodo per Urinas evacuando conducere, ſed in diverſis affectibus & humoribus peccantibus diverſa uſurpanda.* Quod ego pro lubitu haud fingo, ſed experientiâ doctus aſſevero

Quem... conduc...

CCLII. *Alia* certè, *Bili, alia Pituitæ peccanti* ac per Urinas educendæ conducunt Diuretica. Nam Bili conducent, Succus Citri, Emulſio Hordei, Fraga, Spiritus Salis, Sal Tartari Vitriolatum, &c. *Pituitæ* autem pleraque à me recenſita, quin & Acida modò ad Bilem commendata, quoniam Pituitam non minùs alterant, imò per Urinas propellunt Acida, quàm Aromatica & Sale Volatili cōſtantia, uti hoc quoque unicâ nobis conſtat experientiâ: quam qui negligunt, ſe quoque ac ægros ſuos negligunt Medici, nam de Doctoribus Cathedralibus non loquor, ſed Clinicis, atque Aegris Medicinam facientibus; ubi nil juvat obtundere aut obruere multiloquio Diſcipulos, ſed maximè convenientibus ac ſelectiſſimis medicamentis reſtituere ægros.

CCLIII. Ergò pro diverſitate aliorum humorum ſimul in corpore unà cum Pituitâ aut Sero peccantium adhiberi debent Diuretica diverſa.

Diu... Arom... Acidis ... ſtantior...

CCLIV. Quamvis autem non minùs *Acida* conveniant *Pituitæ incidendæ ac educendæ*, quàm *Aromatica & Sale Volatili prædita*; *Hæc tamen* utplurimùm obſervantur præſtantiora, & Sanitati reſtituendæ aptiora, poſtquam non tantùm Pituitam corrigunt, verùm Bilem quoque in Naturali ſuo ſtatu conſervant, quinimò ipſam perfectiorem faciunt. *Acida* verò Pituitam licet incidant & ad Urinas propellant, Bilem tamen ſimul infringunt, atque à naturali ſtatu abducunt, & hactenus nocent.

Ad o... præcede... atenden... Medico

CCLV. Attendendum eſt proinde ad hæc omnia Medico ritè praxin facturo, & ſi ex ægris relatu, & mox ipſi occurrentibus Symptomatibus non ſatis conſtet Medico de quovis humorum ſimul peccantium vitio, ex *prudenti Medicamentorum* ſibi perſpectorum *uſurpatione*, *atque ſingulorum operationis obſervatione* non ita difficulter innoteſcet ipſi, *Quales humores, ac quibus modis peccantes ſimul in ægro exiſtant.*

CCLVI. Illis autem obſervatis longè facilius erit Medico & Humorum & Medicamentorum ſingulis accomodatorum gnaro feliciter, hoc eſt, citò, tutò, & jucundè ſuos ægros curare.

Caven... ne dum u... humori ... canti pr... mus alij ... ceamus. Et quare

CCLVII. Illud enim cavendum imprimis, ne dum uni humori peccanti proſumus, alij noceamus.

CCLVIII. Quamvis enim nobis conſtet experientiâ, *Medicamenta aſſumpta imprimis agere in humores peccantes*, quoties ipſis corrigendis ſunt maximè convenientia; tamen conſtat quoque eâdem experientia, *medicamenta pluribus humoribus diverſis alterādis apta quodammodò etiam operari in non peccantes humores, ubi vel Copiâ majori ſimul aſſumuntur vel diutiùs uſurpantur.*

CCLIX. Quamvis proinde non ſemper mox noxa notabilis obſervetur ex uſurpatione medicamentorum non uſquequaque humoribus peccantibus accommodatorum, eadem tamen ſenſim ſe promit attentis omnium, quæ Aegris contingunt, mutationum obſervatoribus Medicis; qui mox, ubi aliquid nociturum prævident, eidem prudenter provident; atque mutant medicamenta, à quibus ſcopum ſibi propoſitum plenè non vident ſperandum.

CCLX. Quæ hic inculco præcepta, non tantùm ad præſens de Hydrope negotium pertinent, verum univerſalia ſunt, per totam praxin uſurpanda.

Quæ... Diuretica Hydrope præſertim conducant

CCLXI. Ut autem tandem de Diureticis concludam aſſero in anteceſſum, *quoniam rariùs Bilis acrimoniâ auctâ ſimul peccat*, illa præſertim *Diuretica conducere Pituitæ ac Sero in Hydrope imminente exſuperanti, quæ Aromatica ſunt & Sale volatili prædita: rariùs autem, quæ ſunt Acida; ſubinde ex utriſque miſta.*

Qua ratio... Urinas m... veant, & ... ipſis humor... expellāt di... retica.

CCLXII. Videamus nunc, an propoſitæ quoque à me quæſtioni ſatisfacere queam, *Qua ratione ſc. Urinas moveant Diuretica, & cum ipſis Humorem Pituitoſum ac ſeroſum expellant*, licèt plurimùm inter ſe differant, tum ſapore, tum odore, tum aliis qualitatibus ſenſilibus.

De quib... Diureticis ... quatur A... ctor.

CCLXIII. Hoc ut faciliùs pateat, notandum adhuc, nos hîc propriè quærere ac loqui de ijs *Diureticis*, quæ *humores Seroſos ac Pituitoſos in corpore* redun-

redundantes educunt, quocirca conſideranda priùs *iſtius redundantiæ cauſa*, quæ rarò unica, ſed ſæpenumerò multiplex exiſtit.

redun- n ſan- ſerum uita.

CCLXIV. *Redundant* enim in maſsâ Sanguineâ Serum, & Pituita, vel quia *non ſeparantur ab ipſa*, vel quia *tanta copiâ producuntur*, *ut ſufficienter ab ipſa ſecerni ac excerni non poſſint*.

non ſe- tur ab uidem nis vi-

CCLXV. Si à *Sanguinis maſſa non ſeparantur* Serum vel Pituita, *id non tàm Renum, quàm ipſius Sanguineæ Maſſæ vitio accidere arbitror*, qui omne in *Renibus* obſeruabile aliquando *vitium ab eadem Sanguineâ maſſa* plerumque deducendum, rariùs à *primario ipſorum vitio*, ab *externo frigore vel calore* imprimis tunc petendo.

enum.

CCLXVI. Renum, inquam, vitium, rariùs ortum habet ab externo frigore vel calore, utplurimùm à vitio in maſsâ Sanguinea exiſtente, atque ab externo frigore caloreve producto, & vias Renum obſtruente, aut aliàs malè afficiente.

io Se- Pitui- ſangui- iando it.

CCLXVII *Secretio* autem *Seri ac Pituitæ à Sanguine deficit* plerumque *ob intimiorem*, *quàm decebat*, *partium Sanguinis coniunctionem ac unionem*, unde tunc non tantùm *minùs Urinæ* ſolet ſecerni ac excerni, ſed & *minùs contentorum*, una cum Urinâ, ubi in corpore redundant, & omnia benè ſe habent, ſecerni excernique ſolitorum.

imior m ſan- unio pen-

CCLXVIII. Quæritur proinde, *unde pendeat intimior illa partium Sanguinis unio*, *ob quam nec Serum*, *nec alia cum ipſo ſecernenda ſecerni poſſunt*, *aut excerni*.

CCLXIX. Hanc quæſtionem ut ſoluam, ex meis loquar præjudiciis, (dum aliis ſua relinquo illibata,) & dicam id accidere *propter Acidum præſertim*, *aut Salſum lixivum purius in corpore exiſtens*.

CCLXX. Arbitror, inquam, imprimis ac frequentiùs *propter Acidum*, aliquando & rariùs *propter ſalſum lixivum purius in corpore humano exiſtens contingere arctiorem*, *intimioremque omnium Sanguinis partium conjunctionem ac unionem*.

CCLXXI. Ratio eſt, quia tunc & potentior, & humanæ naturæ minùs cöveniens accidit inter iſta contraria, tum in tenui inteſtino, tum in dextro Cordis Ventriculo Efferveſcentia; unde hîc præſertim concurrentes ſimul *humores cæteri potentiùs agitantur*, *rareſiunt*, *hinc & intimiùs junguntur & commiſcentur*.

CCLXXII. Quo namque Acrior fit inter acidum & Salſum pugna, eò plus partium ignearum ſecernitur ab utriſque, eò plus ab iiſdem alterantur & rareſiunt cæteræ Sanguinis partes ab ipſis alterari & rarefieri aptæ, eò proinde aptiores fiunt intimiori partium omnium & ſingularum unioni & conjunctioni; & imprimis partium Efferveſcentium, Acidi putà Spiritus & Salis Lixivi; quæ partes tunc ſine controverſia coeunt & adunantur arctiùs, & cum ipſis cæteræ utriſque magis affines.

CCLXXIII. Quoniam verò Sanguinis Serum, (ex quo in Renibus ſecreto conſtituitur Urina) ortũ habet ab illis partibus Efferveſcentibus, atque bonâ ſui parte à reliquâ maſsâ ſponte, levi ſaltem negotio ſeparabilibus & Aquâ dilutis, nulli debet videri mirum, ſi vitioſâ contingente & quidem Acriore potêtioreque Efferveſcentia, non laxè, uti decebat, ſed arctè jungantur hæ cæteris Sanguinis partibus.

uſæ ex- e corpus Hydrope onentes.

CCLXXIV. Hoc ita ſe habere poſſe, imò admiſſis meis præjudiciis de Succo Pancreatico, Bile, Lymphâ, Pituitâ, & cęteris in humano corpore jam notiſſimis humoribus, ita ſe habere, confirmant omnes cauſæ externæ Corpus ad Hydropem diſponentes, *Aer* putà *frigidior & Acrior*, & quandoque *Solis vel Ignis æſtus*; *Alimenta tum Acidiora*, *tum Acidis condita*, & quandoque *Acidum concentrantia*; *Vigiliæ vel ſomnus excedentes*, atque Spiritus Animales aut conſumentes, ſicque humorum Acrimoniam promoventes, aut inertiores & pauciores præbentes, atque ſic Pituitæ proventum augentes: *Corporis motus nimius*, vel *Quies nimia* eodem, quo dictum, modo humores vitiantes: Inter Animi pathemata tum *Ira* frequens & fortis Bilem acuens, tum præſertim *Mœror*, *aut Metus gravis* & improviſus,

acidum in corpore augens & Acrius imò purius reddens.

CCLXXV. Cùm ergò hæ ſoleant eſſe Cauſæ antecedentes illam pituitæ ac Seri coacervationem atque productionem nimiam in Corpore, meritò concludemus eo modo illas id efficere, quo ſecundum phænomena (quæ habemus pro certiſſimis) modò memoravimus. *Cauſæ antecedentes coacervationis Pituitæ & ſeri.*

CCLXXVI. Secretio ergo Seri à Sanguine in Renibus minùs contingit ſufficiens, non tàm ipſorum Renum, quàm partium Sanguinis arctiùs ſibi unitarum culpâ, quod erat probandum.

CCLXXVII. Quòd ſi prædicto à me modo minus ſecernatur à Sanguine pars Pituitoſa & Seroſa ergò eadem de cauſâ *augebitur & cumulabitur eadem in ipſo Sanguine*. *In Sanguine quare augeatur.*

CCLXXVIII. Quinimò ob eandem cauſam in tenui præſertim Inteſtino obſervabilem *producetur plus ejuſdem humoris pituitoſi in Maſsâ Sanguineâ*: quoniam, exiſtente Succo Pancreatico acriore ac puriore, acrior quoque continget non tantùm continuè cum Bile Efferveſcentia, ſed & tunc quoque, quando è Ventriculo ad Inteſtinum propellitur Alimentum in ipſo fermentatum; cui proinde intimiùs admiſcebitur Succus Pancreaticus, ideoque craſſiores quoque & in Pituitam facilè mutabiles transferentur cum cæteris Chyli partibus ad Venas Lacteas, & tandem ad Cor; ubi & ſimilis generabitur Sanguis, Pituitoſus ſc. & Hydropi anſam præbens. *Cauſa, cur plus pituitæ in Maſsa Sanguinea producatur.*

CCLXXIX. *Ab Acidi* ergò in corpore obſervati *ſed acrioris vitio* pendet imprimis *Seri & Pituitæ* in corpore hydropicorum redundantis tum *Generatio*, tum *Coacervatio*, tum *Retentio*. *Unde Seri & Pituitæ redundantis generatio, Coacervatio & retentio.*

CCLXXX. Quiſquis proinde per Diuretica volet illud vitium tollere, opus erit, ut illas noxas omnes tollat, tum *impediendo novam Pituitæ productionem*, *corrigendo Acidum noxium*, tum *emendando cætera inde orta vitia* in Sanguine Pituitoſiore & viſcidiore, ipſum ſc. *incidendo*, & *attenuando*. *Quomodò illud vitium per Diuretica tollendum*

CCLXXXI. Hoc autem præ aliis omnibus præſtant omnia *Salia Volatilia & Aromatica*, quippe quæ & *Acidum temperant*, & *Pituita incidunt*, hacque imprimis ratione Urinas movent. *Et quibus.*

CCLXXXII. Cætera verò *Acida* inſerviunt quidem Pituitæ viſcidiori incidendæ; diutiùs tamen uſurpari non debent, quia ſine graviori detrimento non poſſunt, aucto ſc. & acriori facto ab ipſis Acido in corpore, unde Ventris tormina, aliaque producuntur ægris damna.

CCLXXXIII. Atque ſic puto me quæſtioni à me propoſitæ ſatisfeciſſe, oſtendendo modum, quo Urinas movent Diuretica, & cum ipſis expellunt humorem pituitoſum ac ſeroſum. Pergamus nunc ad Sudorifera, quæ 4 loco dixi conducere iiſdem expellendis. *Sudorifera.*

CCLXXXIV. *Sudorifera* verò, quæ tum Serum, tum Pituitam foràs propellant, & ipſis Sanguinem liberent, plurima occurrunt, & inter alia. *Quænam ſerum & Pituitam foras propellant.*

Radices Apij, Fœniculi, Bardanæ, Pimpinellæ, Angelicæ, Zedoariæ, Tormentillæ, Chinæ, Imperatoriæ, Sarſæparillæ, Aſari.

Folia Cardui Benedicti, Capillorum Veneris, Scordij. *Sum.* Cent. minor. melilot. *Flor.* Chamæmel.

Lignum Guajacum, Saſſafras, Quercûs, Iuniperi, Buxi.

Baccæ Juniperi, Sambuci, Ebuli, &c. ex quibus *Rob*, paratur.

Semen Milii, Aquilegiæ, Card. Bened. &c.

Opium, quod Sudoriferum planè eſt, & *Opiata* omnia, Theriaca, Mithridatium, Diaſcordium, &c.

CCLXXXV. Atque ex hiſce variâ formâ parantur medicamenta ſudores moventia, Pulveris, Decocti, Aquę ſtillatitię, Extracti, Salis, Rob, Electuarii, &c. *Hæc variis formis exhiberi poſſe.*

CCLXXXVI. Pręter hęc vulgò nota ſunt & nonnulla Chymicis celebrata ſudorifera ex Mineralibus præſertim ac Metallicis parata. *Sudorifera Chymica.*

CCLXXXVII. Ex Antimonio quidem occurrit pri-

Antimonii Diaphoreticum. primum *Antimonium Diaphoreticum* dictum, & ſolâ ejus cum Nitro fuſione ac fixione paratum.

Bezoardicum Minerale. CCLXXXVIII. Huic proximum eſt *Bezoardicũ Minerale* dictum, ex eodem Antimonio ſed cum Mercurio ſublimato in Butyrum priùs deſtillato, hinc cum Nitri Spiritu fixato confectum.

Lunare, ſolare, &c. CCLXXXIX. Prӕter hoc Bezoardicum Minerale ſimplex dictum, plura numerantur adhuc à diſſoluto in figente ſpiritu Metallo nomen ſortita; unde laudantur, Lunare, Solare, &c. quӕ ab addito metallo dubio procul ſingularem vim ſunt nacta.

Antimonii ſulphur auratum Diaphoreticum. CCXC. Laudatur etiam *Antimonii Sulphur auratum diaphoreticum* dictum, ex Ipſius cum Nitro & Tartaro fuſi Scoriis Aquâ calente extractis & Aceto deſtillato prӕcipitatis, & diligenter edulcoratis paratum.

Ejus flores. CCXCI. Laudantur quoque *Antimonii flores* iteratâ ſublimationem tandem *fixi facti*.

Mercurius Præcipitatus Diaphoreticus. CCXCII. Sic ex *Mercurio* paratur *Præcipitatum Diaphoreticum*, quod quò accuratiùs prӕparatur, eò efficacius efficitur.

Ex omnibus omnis generis ac operationis medicamenta confici poſſe. CCXCIII. *Mineralia* certè ac *Metalla* pro diverſâ ſui prӕparatione vires ſuas mutant, quin ex ſingulis (quod de Vegetabilibus quoque verum) omnis generis ac operationis medicamenta confici poſſunt. Hoc qui naturalium & artificialium mutationum imperiti ignorant, manu operi admotâ tẽtare priùs deberent, quàm negare.

Animalium Oſſa, Cornua & Vngulæ, &c. Sudorifica. CCXCIV. Ad Sudores movendos conducunt quoque ex *Animalium* partibus omnia ferè *Oſſa, Cornua & Ungulæ*, ac præſertim parata ex ipſis, *Spiritus, Salia Volatilia*, & *Olea ſtillatitia*.

Sudorifera externa. CCXCV. Non tantùm intrò aſſumptis promoveri poſſunt Sudores, ſed *forinſecus quoque uſurpatis, Balneis* putà multiplicibus, *naturalibus*, ſive *Thermis*, & *Artificialibus*, iiſque tum *Aquæ dulcis*, tum *Variorum Decoctorum*, tum *Spiritus Vini*, & *Laconicis dictis*.

CCXCVI. Eſt autem magnum illud beneficium, poſſe citra ullius medicamenti aſſumptionem promoveri ſudorem, quod imprimis uſu venit in delicatulis. Sed de hoc modo egi jam alio loco.

Sudorifera quomodò ſudorem moveant. CCXCVII: De modo, quo ſudorifera aſſumpta ſudorem moveant, & promoveant, non puto multis eſſe mihi nunc diſputandum, poſtquam ex iis, quæ jam de Diureticis propoſui, hanc rem ſatis planam eſſe puto.

Sudorifera & Diuretica non niſi gradibus differe. CCXCVIII. Vix enim inter ſe differunt ſudorifera & Diuretica, niſi gradibus; cùm eadem Medicamenta nunc ſudores, nunc Urinas Moveant, prout ſc. majore vel minore quantitate aſſumuntur, & illius quantitatis reſpectu humores in corpore ſe habent diverſimodè, atque cӕtera diſponuntur variè; nam humorum prӕſertim & externorum, tegumentorum putà, Aëris, aliorumque reſpectu vel ſudor vel Urina prodit.

Vrinæ & Sudoris eadem materia. CCXCIX. Unde etiam patet *materiam eandem eſſe Vrinæ ac ſudoris*, differre tantùm, imprimis ſaltem viâ excretionis. Quod benè notaſſe juvat Medicum Tyronem; ne ſc. mox terreatur cum vulgo, imò Medicorum vulgo, ubi non prodit mox ſudor poſt aſſumpta Sudorifera; neque enim ſemper parata eſt ad excretionem materia ſudoris, nec ſemper per habitum corporis & poros, ſed non rarò per Renes ac veſicam cum reliquâ Urinâ excernitur, & quidem cum ſummo Ægrotorum commodo.

Nullum eſſe periculum à Sudoriferis, quamvis nullus prodeat ſudor. CCC. *Nihil certè periculi imminet Ægris ab aſſumptis Sudoriferis, quamvis nullus prodeat ſudor*: Neque enim noxia ſunt ſudorifera per ſe; & ſi quid noxӕ metuendum ſit poſt aſſumpta Sudorifera, non prodeunte tamẽ Sudore, id omne pendet aut ab humore in corpore peccante ac rebelli, aut à tegumentis nimiis Ægros penè ſuffocantibus, quod imprimis culpandum & vitandum in ſudore movendo; hac enim in parte delinquunt non tãtùm adſtantes, ſed gregarii quoque Medici plebeiis moribus prӕter rationem omnem ſe accommodantes, & ipſos laudantes.

Non tamen eſſe bonum ſignum. CCCI. *Non eſt quidem bonum ſignum, non prodire ſudorem aſſumpto ſudorifero ſatis potente*, & concurrentibus cӕteris ad Sudorem promovendum requiſitis.

Quæ indicet. CCCII. Alterutrum enim hoc indicat, & hactenus pro indicante habendum, vel *humores in corpore non eſſe adhuc aptos & diſpoſitos, ut per ſudorem expellantur*; vel *conclamatum eſſe, atque functiones naturales omnes fatiſcere*, atque *ad mortem properare* Ægrum.

CCCIII. Ubi enim dejectӕ vires ſimul obſervantur, idque ob penè *ſuffocatum diſſipatumve* Ignem in Cordis dextro Ventriculo perpetuandum, nil boni poteſt ampliùs ſperari.

Unde noſtra ſu[...] tetur. CCCIV. *Vita certè noſtra conſervatur naturaliter ſuſtentatione Ignis temperati in dextro Cordis Ventriculo, perpetuò excitandi*, & unà cum Sanguine in corpus univerſum diſtribuendi.

Unde p[...] CCCV. Eadem contrà *Vita noſtra perit naturaliter Extinctione ejuſdem Ignis, vel ſuffocati, vel minùs accenſi & ſpontè fatiſcentis*, vel etiam poſt ſummum incendium extincti.

Quid a[...] conſerv[...] nem fa[...] dum. CCCVI. Quæcunque proinde ad iſtius Ignis perpetuationem facere poſſunt, conſervari debent ac inſtaurari ad vitæ ipſius conſervationem; uti etiam viciſſim omnia removenda ſunt, quӕ Ignem illum aut ſuffocare valent, aut languidum reddere.

CCCVII. Quӕnam verò illa mihi eſſe videantur, alibi docui, nec opus idem hîc repetere; quapropter ad alterum modò memoratum revertor, ad *humores minùs aptos, ut ſudoris ſpecie foràs propellantur*.

Quinam [...] mores i[...] ſint, ut [...] ris ſpec[...] ras pro[...] lantur. CCCVIII. Humores autem illi prӕſertim obſervantur *inepti*, qui vel ſunt *valdè viſcidi*, vel *cum viſcidis commiſti*; à quibus proinde nequeunt ſecedere, ni adjunctorum viſciditas priùs incidatur.

CCCIX. Viſciditas ergò humorum aut ſudore expellendorum, aut ipſis admiſtorum impedit quӕſitum Sudorem.

Sudori[...] rum vire[...] operatio[...] CCCX. Quoniam verò Sudorifera pleraque vim habent incidendi & attenuandi, adeoque viſciditatem omnem corrigendi, (quamdiu cӕtera benè ſe habent in corpore) licèt ſudor nullus prodeat, nil inde continget ӕgris damni, quin iiſdem ſenſim ad Sudorem diſponuntur humores expellendi, remorӕ ſaltem tolluntur paulatim.

CCCXI. Quinimò ſi à frigore externo coarctati ſint in corporis ſuperficie & cute pori, aut ibidem coagulati potiùs humores Pituitoſi eoſdem obſtruẽtes, atque ſic Sudorem impedientes, aſſumptis Sudoriferis ex incidentibus paratis diſſolvetur iterum prædicta Pituita, ſolvetur Obſtructio, aperientur pori, atque Sudori poſteà ſecuturo parabitur denuò via: Conſtat enim experientiâ quotidianâ, aſſumptis crebriùs Sudoriferis, ſed benignis, Ægroque mediocriter nec nimiùm tecto, Sudorem, qui priùs nondum prodibat, ſenſim prorumpere, & quidem cum magno Ægri commodo.

Feſtinand[...] lentè in [...] dicina [...] cienda. CCCXII. Quod proinde inculcavi ſӕpiùs, iterum inculco, feſtinandum lentè in Medicinâ faciendâ, hoc eſt, non differendam quidem Curam neceſſariam, ſed in ipſâ procedendum lentè, & agendum blandè, qualibuſcunque tandem quis utatur medicamentis.

Et quomo[...] CCCXIII. Feſtinandum quidem aliquando in curâ inſtituendâ, ne occaſio nonnunquam præceps Medico elabatur: uſurpanda autem ſemper auxilia non vi ac vehementer, ſed blandè agentia, hoc eſt, ſine virium Aegri dejectione notabili.

Qui Sangu[...] educendus. CCCXIV. Unde ſi *Vena ægro ſecanda*, & Sanguis educendus; ſatius eſt partitis vicibus, & quantum æger commodè ferre poterit, evacuari Sanguinem, quàm ſimul & ſemel cum ejuſdem inſigni debilitatione.

Qui humo[...] evacuand[...] CCCXV. *Si humores Bilioſi, Pituitoſi, Seroſi evacuandi*, ſatius eſt per epicraſin & blandis medicamentis illos paulatim evacuari, quàm adhibitis potentioribus vel copia majore in Hypercatharſeos adeoque vitæ periculum ægrum conjicere; quod nimis frequenter Thraſonicis Medicis accidere; quotidiana docet Experientia.

Qui ſud[...] movendus. CCCXVI. Si rurſus *Sudor veniat movendus*, ſatius eſt ipſum lentè ac repetitis vicibus propellere, quàm eodem vi propulſa ægrum ad languorem debilitare; quemadmodùm id non ſemel imprudenter

à qui-

à quibuſdam Sciolis potiùs quàm peritis Medicis factum novi, qui nimirum plus imaginariæ Scientiæ Medicæ, quæ nulla fuit vel erit unquam, quàm Arti reverà exiſtenti & ſolo exercitio atque obſervatione diligenti eorum, quæ Ægris benè aut malè cedunt, comparandæ, adeoque peritiæ tribuunt, & non tantùm ſibi, quod ferendum ac ridendum, ſed miſeris Ægris quoque, quod dolendum, & culpandum noxam afferunt.

[...]umores altera[...] CCCXVII. Si, ut hoc etiam addam, *alterandi ſint humores in corpore vitioſi*; ſatiùs itidem non ſimul ac ſemel, at per partes aſſumi medicamenta humores alterantia & corrigentia; ſic enim plùs præſtare toties laudata evincit Experientia; quin ejuſdem [...]tre. rationes invenit Ratio. Si enim vel Bilis, vel Pituita, vel Succus Pancreaticus qualitate peccet vitioſâ, & talis effundatur continuè in tenue Inteſtinum, quicquid aſſumetur medicamenti, ut vitium illud qualecunque corrigat, debet illi peccanti humores admiſceri; at non admiſcebitur, niſi parti in tenui inteſtino occurrenti; cui ſi multum Medicamenti alterantis admiſceatur, illam nimiùm alterabit & non tam temperabit, quàm contrariam ipſi qualitatem imprimet, atq; ſic ab uno extremo conjicietur peccans humor in alterum, ſecundùm tritum proverbium:

Stultis dum vitant vitia, in contraria currunt.

CCCXVIII. Quòd ſi contrà vice quavis minùs medicamenti aſſumatur, humor ipſi occurrens corrigetur, atque ſic correctus per venas lacteas perget ad Sanguinem; dum alius vel in tenue Inteſtinum propulſus à novo Medicamento paulò poſt iterum quantitate parvâ aſſumendo ſimiliter ſit temperandus; quin eâ ratione omnis humor vitioſus paulatim ad priſtinam temperiem deducetur, & vitioſi generatio nova impedietur.

[...]rblan- [...] lentè [...]lendū. CCCXIX. Eſto igitur in Arte Medica Regula Univerſalis & Aurea, *Semper blandè ac lentè procedendum in omni Curâ Ægrotorum ritè ac ſecundùm rationem ſanam Experientiæ indubitatæ innitentem inſtituenda.*

[...]ifera [...]reſtent CCCXX. *Sudorifera* ergò ex *incidentibus & attenuantibus* parata & *partitis vicibus exhibita* tum ipſos *humores ſudores propellendos*, ubi exiſtunt *viſcidi*, tum *alios ipſis admiſtos & itidem viſcidos*, tum & aliàs *in corporis poris ac ſuperficies coagulato ſolvunt, incidunt, & ad ſudorem ſecuturum ſenſim omnia diſponunt.*

CCCXXI. Atque hæc de ſudoriferis dicta ſufficiant, de *Salivatione* nunc quoque aliquid dicendum.

[...]atio CCCXXII. Eſt autem *Salivatio, Evacuatio humoris Pituitoſi ac Seroſi per vaſa ſalivalia, & omnes in Os patentes hiatus.*

[...]us hu- [...]us con- CCCXXIII. Illis enim humoribus in Sanguine redundantibus conducit ſalivatio ſive Ptyaliſmus.

[...]atio [...]nea. CCCXXIV. Contingit quidem aliquando, licèt rariùs, *Salivatio ſponte*, quod in hiſce regionibus nonnunquam factum obſervavi, & quidem cum notabili ægrotorum commodo, & liberatione à *morbis chronicis à Pituita ſemper pendentibus.*

[...]ficialis [...]rcurio. CCCXXV. Utplurimùm tamen à *Medicamentis* excitatur Salivatio, & imprimis à *Mercurio tàm crudo, quàm ſublimato, aut præcipitato, ſivè forinſecùs, ſive intrinſecùs uſurpato*; Variis namque modis uſurpari poteſt Mercurius ut ſalivationem promoveat.

[...]nè aſ- [...]to. CCCXXVI. Aliàs enim vel ſublimatus dulcis, vel præcipitatus multiplex intrà corpus aſſumitur, unde non tantùm vomitus vel Alvi dejectio, ſed Salivatio quoque excitatur.

[...]xternè [...]nmodo. CCCXXVII. Aliàs crudus Oleis, & Unguentis innutritur, atque tunc partes variæ, volæ manuum & plantæ pedum, quin omnes articulationes, & ſpina dorſi iiſdem *illinuntur*, & poſt tres quatuorve dies utplurimùm Salivatio conſequitur.

CCCXXVIII. Aliàs idem in Cinnabarim ſublimatus cum Sulphure, Myrrhæ, aliiſque additur, in pulverem redigitur, atq; prunis injectus *fumum promit*, qui per infundibulum *biante ore exceptus*, ſenſim Salivationem movet. *Et per fumū.*

CCCXXIX. Atque hic modus poſtremus Salivationem movendi omnium tutiſſimus eſt, ſi prudenter adhibeatur; Eſt enim tunc in Medici poteſtate Salivationem pro lubitu regere ac moderari, quod non æquè fieri poteſt ab aſſumpto, vel inuncto Mercurio. *Qui modus tutiſſimus.*

CCCXXX. Quinimo prudente Medico ita poteſt excitari Mercurii fumo Salivatio, ut à nemine facilè poſſit obſervari, niſi à rei peritiſſimis. Hoc autem fieri tantùm poteſt æſtatis tempore, aut aere calente.

CCCXXXI. Obſervandum namque *Nihil æquè nocere Salivantibus, ac frigus externum*, à quo ſibi cavere debent ſtudioſè, qui felicem optant à Salivatione ſucceſſum. *Frigus externum nocere ſalivationibus.*

CCCXXXII. A frigore namque impeditur humoris effluxus, unde ab illis circa glandulas Salivales ſtagnantibus nonnunquam ſuffocationis periculum imminet ægris, aut ab iiſdem deorſùm ad alvum ruentibus Ventris fluxus gravis, & aliquando Vomitus enormis cietur.

CCCXXXIII. Cavendum proinde ſedulo, ne frigori externo exponantur quotquot Salivationem patiuntur.

CCCXXIV. Obſervandum quoque, in Salivatione, potentiore præſertim, gingivas & linguam & labia, & buccas ulcera perpeti ſatis moleſta, & fœtentia; quæ niſi exactè obſerventur, nonnunquam graves poſt ſe noxas ægris relinquunt, dum & columella, & glandulæ in faucibus, & linguæ pars abſumuntur, & cicatrices grandes ac moleſtæ in Buccis producuntur. *Iis obvenire Oris ulcera.*

CCCXXXV. Quomodo verò illis moleſtiis ſit per oris collutiones, & gargariſmos occurrendum, non eſt hujus loci diſquirere; cum ſpectet imprimis ad luis Venereæ curationem, ad quam feliciùs abſolvendam frequens eſt ſalivationis excitatio.

CCCXXXVI. Sic itaq; puto me ſat multis egiſſe de modo minuendi humorem ſeroſum ac Pituitoſū in corpore humano redundantem, atq; Hydropi futuro anſam præbentem. *8. Seri ſalſedo, & Pituitæ viſciditas qui curetur.*

CCCXXXVII. *Ultima & octava in Hydropis curatione indicatio à ſeri ſalſedine*, ac *Pituitæ viſciditate* deducta reſtat explicanda. *Salſedo unde.*

CCCXXXVIII. Quoniam verò ſupra egi de viſciditatis correctione, non eſt opus, ut pluribus nunc de eadem agam: quin ſufficiet mihi pauca de ſeri ſalſedine corrigenda proferre.

CCCXXXIX. Quòd ſi benè conjectem, *Salſedo*, qualem in Sale marino, gemmæ, ſimilibuſque obſervamus, *ortum ducere videtur* imprimis *ex ſale lixivo & ſpiritu acido ſatis puris commiſtis, exſuperante tamen tantillum ſpiritu acido.*

CCCXL. Hanc verò ſalſedinem contemperant *Gummi Tragacantha, Arabicum, Maſtiche, Thus, Styrax calamita, Hyoſciami Semen, Cynogloſſæ Radix, &c.* ut & *Pillulæ de Styrace Cynogloſſa, & Arnogloſſo*, ſive Plantagine dictæ: quorum ope humores ſalſos ac ſeroſos temperari & corrigi, conſtat per experientiam; licèt non æquè forſan rationi noſtræ pateat, quomodò iſta & alia id præſtent. *Quibus temperetur.*

Verùm hæc ſunt, quæ de Hydrope, ejuſque curatione hac vice proponenda habui. Spero inde emolumentum aliquod in omnes eos, qui circa periculoſi hujus affectûs medelam ſubinde occupantur, redundaturum.

Finis Tractatus Sexti.

TRA-

TRACTATUS VII.

DE AFFECTIONE HYPPOCHONDRIACA.

Affectio Hypochondriaca notabilis.

I. CUm Medicis & cognitu neceſſaria, & curatu ardua ſit *Affectio Hypochondriaca*, illam meritò inter notabiles Affectus memoramus, peculiarique diſcurſu exponendam ſuſcipimus.

Varia eam ſymptomata comitari.

II. Ne autem ullius mentem ullo præjudicio præoccupemus, aut ſaltem præoccupare velle videamur, antequam Affectionem deſcribamus Hypochondriacam, & qualem affectum ipſam eſſe putamus, determinemus, proponemus varia ſymptomata & mala, quibus catervatim comitata ſeſe manifeſtare ac Ægros infeſtare ſolet, ut ex ipſis accuratè atque ordine examinatis unicuique proclive ſit de ejuſdem naturâ & eſſentiâ judicium ferre adæquatum & æquum.

Ejus ſedes.

III. Obſervandum autem mox in limine, plurima Hypochondriacam affectionem comitari ſolita *Symptomata*, ejuſdemque *ſigna exacerbari maximè poſt alimentorum aſſumptionem*; unde nō malè conjici poſſe videtur, *ſedem focumque hujus mali eſſe ſi non ipſum ventriculum, ventriculo ſaltem vicinas partes*.

Symptomata

IV. Inter multiplicia autem in affectione Hypochondriacâ obſervabilia Symptomata, ſequentia ſunt præcipua.

Anguſtia circa præcordia.

V. Et 1. quidem *Anguſtia circa præcordia*, poſt alimentorum aſſumptionem in aliis quidem citiùs, in aliis tardiùs, rurſus in aliis graviùs, in aliis leviùs affligens, tàm ratione individuorum diverſorum, quàm alimentorum variorum.

Præcordiorum diſtentio *Animi deliquium.*

VI. Huic anguſtiæ plerumque comes eſt 2. *præcordiorum diſtentio*, & non rarò 3. *Animi Deliquium*.

Ructus acidi.

VII. Hæc mala comitantur utplurimùm 4. *Ructus acidi*, rariùs *nideroſi*.

Nauſea. Vomitus.

VIII. Sed præterea frequenter urget 5. *Nauſea*, cum inſequente *Vomitu*.

Varia vomitu ejecta.

IX. Quodque hic notabile eſt, *vix ceſſant*, aut *minuuntur prædicta & mox adhuc dicenda mala*, niſi 6. *Vomitu ejiciatur Pituita* varia, nunc *aquea*, crebriùs *craſſa & viſcida*; nunc *inſipida*, ſæpè *acida, acerba, pontica*, & nonnunquam ſimul *amaricans*, & *Bili mixta*; Ubi ejiciuntur, liberantur brevi, aliàs per plures horas protrahitur malum & anguſtia.

Efferveſcentia in ventre. Flatus per inteſtina.

X. Interim ſæpenumero 7. *efferveſcentia* aliqua notabilis *ſentitur in ventre* atque ebullitio quaſi, unde & *ſurſum halitus, vapores, ructus* obſervantur elevari, *& per inteſtina flatus* devolvi *cum rugitibus*, quibus per *crepitum emiſſis* levamen accipit æger, iiſdem autem retentis anguſtias majores, aut tormina etiam patitur.

Hypochondriorum diſtentio.

XI. Unde 8. *Hypochondriorum, ſiniſtri* præſertim, *diſtentio & tumor* ægros urget adeò, ut aliquando tympani ad inſtar diſtentum ſit abdomen.

Alvus adſtrictior.

XII. Sed & 9. *Alvus* plerumque *adſtrictior* exiſtit, rariùs *laxior*.

Frigus in dorſo.

XIII. Ubi Efferveſcentia prædicta excitatur, 10. *frigus* ferè *circa regionem lumbarem atque inter ſcapulas diſperſum* moleſtum eſt, *febremq; intermittentem* mentitur, atque *ephemeram* nonnunquam excitat.

Æſtus in hypochondriis.

XIV. Quin 11. hoc frigus excipit aut ſine frigore ſenſili exoritur *Æſtus in Hypochondriis* valdè moleſtus; moxq; ſurſùm communicatur, unde varia conſequuntur ſymptomata.

Strangulatio faucium apparens.

XV. Nam 12. in quibuſdam Uterinæ ſuffocationi paſſio ſimilis producitur, adeò ut *ſibi fauces occludi ſeque ſtrangulari* putent ægri.

Pulſus compreſſus.

XVI. Interim 13. *Pulſus* primùm *compreſſus* editur, quandoque nullus ſentitur; ſe paulò poſt *frequentior ac febrilis* redditur, concurrente ferè *Cordis palpitatione*.

Reſpiratio difficilis.

XVII. Ipſa quoque 14. *Reſpiratio difficilis* exiſtit.

Sudor frigidus.

XVIII. In mediis hiſce anguſtiis 15. non rarò *Sudor erumpit frigidus*, qui decreſcente malo mutatur in *calidum*.

Faciei & calo palloren frigus.

XIX. Sed & 16. tunc ſimul *Faciei robur & calor* obſervatur, cùm priùs *pallor & Frigus* ipſam obſideret.

Caput g Dolor la

XX. Nec tamen hic malorum finis, nam 17. *Caput* quoque *gravitatis ſenſu* afficitur, & non rarò *dolor lancinans* ipſum occupat.

Oculi ca noſi.

XXI. Quinimò 18. *Oculi caliginoſi* fiunt, & quandoque *Vertigine* corripitur æger.

Aurium nitus.

XXII. Sed & 19. *Aurium tinnitu* vexatur idem.

Stupor formicat ſenſus.

XXIII. Partes autem extremas 20. *Stupor & formicationis ſenſus* prehendit.

Laſſitu ſpontan

XXIV. Quin 21. Corpus Univerſum *Laſſitudo ſpontanea* occupat, ac ſi defatigatū eſſet labore multo & fuſtibus exceptum.

Vigiliæ. Inſomni

XXV. Multos 22. *Vigiliæ* urgent moleſtæ, alios *Inſomnia*; quoſdam mox ab aſſumpto Alimento ſatis placidè *dormientes excitat* aliquot poſt horis malum, ubi ſcil. abſoluta eſt talis Alimentorum in Ventriculo alteratio.

Triſtitia metus. Deliriun lancholi

XXVI. Sed nec 23. *Mentis functionibus* parcit hic affectus, quin potius *Animum ad triſtitiam & metum* diſponit, cum leviori aut graviori *Delirio melancholico* dicto.

Epilepſi cōvulſio

XXVII. Quin nonnunquam 24. graviſſimis affectibus Praxeos hujus noſtræ lib. 11. explicatis, *Epilepſia*, *Convulſione*, *Apoplexia* vel *Paralyſi* Ægros hos teneri obſervatum eſt.

Saliva m

XXVIII. Sed & 25. in pleriſq; Ægris *Saliva multa* obſervatur, & imprimis aucta, quando graviùs affligit malum.

Fames i

XXIX. Multis 26. *Fames intenditur aut depravatur, aut etiam minuitur*.

Sitis auc

XXX. Nonnullis 27. *Sitis augetur* in Paroxyſmo, aliis non item.

Urina v

XXXI. Deniq; 28. *Urina* obſervatur *planè varia*, nunc pauca, nunc multa; nunc *tenuis*, nunc *craſſa*; nunc *albicans, vel Aquea*, nunc *rubicunda*, nunc *nigricans*: in quâ plerumque ſubſident *arenulæ rubicundæ tenuiores, craſſioreſve*, laterum contuſorum farinę non abſimiles, & nitentes; nunc in fundo, & in parietibus ſubſidentes, nunc in ſuperficie innatantes, nunc per contenta omnia diſperſæ.

Hæc ſymptomata non per nec in omnibus parent, &

XXXII Atque hæc ſunt primaria, quæ in unum acervum corradere valuimus, Hypochondriacæ affectionis ſymptomata ſimul & ſigna: quæ in omnibus non apparent omnia, nec ſemper æquè gravia, unde prout plura exiſtunt vel pauciora, leviora vel graviora, ſic affectum etiam leviorem vel graviorem eſſe arguunt.

Materia ficiens, & cus.

XXXIII. Hæc omnia autem qui ritè expenderit, & cum iis, quæ non uno loco de *Bilis & Pituitæ in tenui Inteſtino confluxu*, atque *inde excitato motu alterativo, ſive Efferveſcentiâ* diximus, contulerit; non vehementer laborabit *in causâ & materiali & efficiente* ructuum, flatuum, halituum, vaporumque & omnium ab ipſis excitatorum malorum reliquorum aſſignandâ, & *loco affecto* deſignando.

De humore pituitoſo, bilioſo Authoris ſententia.

XXXIV. Quapropter ut in omnibus illis *ſymptomatibus à duplici humore ſimul plerumque hic peccante, Pituitoſo & Bilioſo* deducendis & breviores eſſe queamus & magis perſpicui, non abs re nos facturos arbitramur, ſi paucis noſtras de hiſce humoribus obſervationes, & ratiocinationes repetamus & dicendis præmittamus. Speramus enim ſic futurum, ut reliqua omnia non ita difficulter percipi queant.

Pituitam periri in triculo, & teſtinis bus.

XXXV. Obſervavimus ergò, idemque obſervarunt dubio procul etiam alii, quinimò obſervare poterunt, qui volent, omnes & ſinguli in cadaverum hu-

humanorum & brutorum vivorum ſectione naturalium rerum ſcrutatores accurati, & à præjudiciis liberi. 1. *Pituitam multam ſemper ac ſecundum naturam reperiri tàm in Ventriculo, quàm imprimis in tenuibus inteſtinis*.

XXXVI. 2. *Salivam ab omnibus naturaliter deglutiri* continuè in Ventriculum.

XXXVII. 3. *Salivam eandem facilè incraſſari, & inſpiſſari in ſuccum Pituitæ ſubviſcidæ planè ſimilem*; ſi nimirum in vaſe aliquo collecta aſſervetur aliquandiu.

XXXVIII. 4. *Pancreaticum Ductum biare in tenue inteſtinum*.

XXXIX. 5. Collato Pancreatis corpore Glanduloſo cum non diſſimilibus in Maxillaribus Glandulis. Salivam præparantibus; & Pancreatico Ductu itidem cum non diſſimilibus ipſi Ductibus ſalivalibus; non ita perperam *ſuſpicionem moveri de Succo Pancreatico ſalivæ quoque ſimili, ac proinde Pituitæ producendæ aptiſſimo*.

XL. Adeò ut *primaria Pituitæ cauſa et interna* videatur ſtatuenda tum *Saliva*, tum *Succus Pancreaticus*; uti *ſecundaria, et externa Alimentum*, pro ſua diverſitate plus & minus materiæ in Pituitam mutari aptæ continens.

XLI. *Bilem ad Inteſtina deferri* poſſe ac quotidie deferri, tàm manifeſtum eſt Anatomicis, & tàm ſæpè à nobis, aliiſque oſtenſum, ut injuriam videamur facere Lectori, ſi pluribus hoc illi probare tentemus.

XLII. Aliud autem eſt quærere, *An Bilis in Hepate ſecernatur à ſanguine*, atq; *tàm ad Inteſtina recta, quàm ad eiuſdem Folliculum obliquo ductu deferatur*, uti communis eſt plerorumque ſententia; *An verò in ſuo folliculo præparetur, atque partim ad inteſtina, partim ad Hepar moveatur, ut Sanguini admiſceatur*, quæ noſtra eſt ſuſpicio; Quæ tamen quæſtio hoc loco non incommodè poteſt omitti, quamvis ſatiùs foret de hujus rei veritate planè nobis conſtare.

XLIII. Sufficit tamen, ut quæ hic dicenda habemus intelligantur, *noſſe Bilem effundi ad Inteſtina per meatum ſuum Inteſtinalem, Choledochum vulgò dictum*, atque omnem Bilem in ventriculo aut Inteſtinis repertam inde deducendam; Interim concedimus lubentes, *partem Alimentorum aſſumptorum poſſe in Ventriculo atque inteſtinis ab hac Bile malè diſpoſitâ corrumpi in humorem Bili analogum*, & non rarò Bilis nomine Medicos æquè ac Plebejos venientem.

XLIV. Quibus ita præmiſſis, proximum eſt, ut paucis utrumque humorem, & naturalem & præternaturalem deſcribamus, ut commodiùs utriuſq; effectus dignoſcatur.

XLV. *Bilem* quod attinet naturalem, hanc ſi quis examinet, comperiet tanquam *primariis partibus conſtare tribus, ſale lixivioſo, ſpiritu volatili, et oleo*, intimè unitis, & in unam naturam digeſtis; His pauca eſt admiſta *Aqua*, pauciſſima *Terra*; *Spiritum acidum* ipſi naturaliter ineſſe non putem.

XLVI. *Pituitam verò naturalem* in tenuibus Inteſtinis repertam & mediocris viſciditatis participem ſi quis examinet, comperiet conſtare *multâ Aquâ; ſpiritu acido, et volatili paucis; Oleo et ſale lixivioſo adhuc paucioribus; terrâ pauciſſimâ, vel penè nullâ*.

XLVII. Præter naturam obſervatur idem humor variis modis affectus, prout variè immutatur miſcibilium proportio, & miſtionis gradus.

XLVIII. Nam 1. ſi *in Bile lixivioſum exuperet*, Acrior evadet ipſa, & ad Effervefcentiam potentiorem producendam aptior; cum fiat inter Salem lixivioſum, remve ipſi analogam, & Spiritum acidum.

XLIX. Sin 2. in eâdem contrà *minuatur idem ſal lixivioſum*, imbecillior redditur ipſa Effervefcentiæ etiam naturali producendæ.

L. Sin 3. *in eadem Bile exuperet Oleum*, reddetur ipſa nimiùm inflammabilis.

LI. Sin 4. contrà *deficiat* in eâdem *Oleum*, minùs apta fiet ſuſcipiendo naturali incendio.

LII. Sin 5. *exuperet in ipſa ſpiritus volatilis*, nimis mobilis & agitabilis redditur ipſa.

LIII. Sin contrà 6. *deficiat in ipſa idem ſpiritus volatilis*, ſegniùs movebitur eadem, fietque fixior.

LIV. Sin 7. *Aqua exuperet in Bile*, diluetur nimiũ & debilitabitur in omni ſuo opere.

LV. Sin contrà 8. *deficiat eadem Aqua*, viſcidior erit, minùſque fluida.

LVI. Sin 9. *exuperet in ipſa terra*, aridior evadet, ac in calculos illos inde generandos prona.

LVII. Sin 10. contra *deficiat eadem terra*, conſiſtentiam habebit minorem, quamvis ob Terræ naturalem paucitatem minùs periculum exinde orietur ipſi.

LVIII. Sic rurſus ſi 1. in *Pituita exuperet Aqua*, nimis tenuis & fluida, imò debilis reddetur ipſa. *Pituitæ conſtitutiones præternaturales.*

LIX. Sin contrà 2. *deficiat in ipſa Aqua*, craſſior evadet & viſcidior, & hactenus itidem debilior.

LX Sin 3. *exuperet in Pituita ſpiritus acidus*, acrior evadet, & ad effervefcentiam cum Bile potentiorem producendam agilior.

LXI. Sin contrà 4. *deficiat in eadem ſpiritus acidus*, imbecillior & ineptior evadet ad naturalem quoque effervefcentiam excitandam & ſuſtinendam comprimendamve.

LXI. Sin 5. *exuperet in Pituita Spiritus volatilis*, eo ipſo quoque debilior evadit ſpiritus acidus; redditurque fluidior, minùſque coagulabilis tota Pituita.

LXIII. Sin contrà 6. *deficiat in ipſa idem ſpiritus volatilis*, acrior exiſtet ſpiritus acidus, totaque pituita erit magis coagulabilis, aut jam coagulata.

LXIV: Sin 7. *exuperet in Pituita Oleum*; viſcidior exiſtet ipſa, & omni Bilis actioni ſuſcipiendæ ineptior.

LXV. Sin contrà 8. *deficiat in eadem Oleum*, liquidior exiſtet ipſa, & ſuſtinendæ Bilis actioni ineptior.

LXVI. Sin 9. *exuperet in Pituita ſal lixivioſum*, ad omne ſuum opus reddetur ineptior, dum ſpiritum acidum infringit, acuitque bilem potiùs, quàm ut ipſam temperet.

LXVII. Sin contrà 10. *deficiat in eadem ſal lixivioſum*, cum Bile coibit difficiliùs, & ne ſic quidem apta erit operi ſuo perficiendo: Congreſſus enim ſic facilitatur bili in pituitam per communem utrique ſalem.

LXVIII. Sin 11. *Terrâ redundet Pituita*, cõcreſcet & in calculoſam naturam abibit facilè.

LXIX. Sin contrà 12. *Terra omni deſtituatur Pituita*, cùm ipſa carere queat commodiùs, vix inde aliquod continget incommodum.

LXX. Uterque autem hic humor cùm ex miſcibilium ſuorum uno aucto vel imminuto tantã mox mutationem oſtendat in effectibus ſuis; quanta expectanda erit, ſi in pluribus ſimul contingat illa mutatio, dum infinitis penè modis accidere queat ipſa; dum non tantùm in unius, ſed utriuſque humoris partibus variis compoſitionem ipſius ingredientibus illa mutatio veniat expectanda?

LXXI. Quas differentias omnes cùm impoſſibile ſit, ſaltem nimis longum, debitè perſequi, ab eorundem ulteriori enarratione ſuperſedebimus, & ad affectionem Hypochondriacam ipſam ulteriùs explicandam denuò nos accingemus.

LXXII. Videndum proinde, an à binorum horumce humorum vitio multifario deduci queant multifaria Hypochondriacæ Affectionis ſymptomata ſupra à nobis recenſita. *Hypochondriacæ affectionis ſymptomata unde.*

LXXIII. Et probandum in anteceſſum excitari poſſe ab illis humoribus binis malè affectis Effervefcentiam ſive Pugnam, ex qua vapores. Halituſve atque flatus produci queant, & quaquaverſùm propelli. *A Bilis, & pituitæ effervefcentia vapores halitus & flatus.*

LXXIV. Hanc Effervefcentiam *non tàm probabimus, quàm confirmabimus per varia Febrium intermittentium incipientes paroxyſmos comitari ſolita ſymptomata.*

LXXV. *Probabimus* verò *dictam Effervefcentiam per ſimilem affectum ad acidorum, dulciumve aſſumptionem excitatum.* Qualem ſuffocationi hyſtericæ obnoxiis quotidie accidere docet Experientia.

LXXVI.

Ab acidis, & dulcibus bilem & ſalem lixivioſum efferveſcere.

LXXVI. *Ab Acidis* autem atque *dulcibus* (acido ſpiritu turgentibus) *& Bilem & omnem omninò ſalem lixivioſum* efferveſcere, noto notius eſt: ut probatione ulteriore aut explicatione non videatur indigere.

LXXVII. Qui tamen dubitat, obſervet, quæ praxis quotidiana demonſtrat, & roget ęgros ſimili malo ſubjectos; ſicque dubitare ceſſabit brevi.

Ut & ab amaris.

LXXVIII. Similem in aliis excitari *ab amaris aſſumptis Efferveſcentiam*, arguit *Nauſea*, *vomituſque* multis inde ſuperveniens, cùm aſcendente ſimul in os *multa ſpuma, certo Efferveſcentiæ ſigno.*

Purgantia per efferveſcentiam operari.

LXXIX. Hoc cùm non infrequenter contingat poſt aſſumpta purgantia, non malè coniicitur à quibuſdam, ut hoc obiter notem, *per Efferveſcentiæ* majoris minoriſve *modum operari in humorum maſſam purgantia*, ut noxij ſecernantur à bonis & utilibus.

A bile acriori, et pituita acidiore efferveſcentiã excitari.

LXXX. Cùm ergo tam ab aſſumptis acidis, quàm amaris; tam dulcibus, quàm lixivioſo Sale præditis excitetur non raró in nobis magis vel minùs notabilis Efferveſcentia; quidni *concludamus*, *ex eorumdem humorum in corpore noſtro exiſtentium, & à variis partibus in uuum locum confluentium miſtionem ſimilem produci in nobis efferveſcentiam, & quidem maximè à Bile Acriori & Pituita acidiore efferveſcentiam magis notabilem?*

LXXXI. A majore autem ad minus non malè procedit conſequentia, adeò ut *ſi ab excedente utroq; humore in propria utrique acrimonia fiat efferveſcentia major magiſque notabilis, utique ab eodem minùs acri fiet quoque efferveſcentia & minor & minùs notabilis, nec niſi ab effectu dignoſcibilis.*

Hanc efferveſcentiam poſſe culpari, quamvis ſenſu non dignoſcatur, cum affectu ægris moleſta ſit.

LXXXII. Atque hiſce ritè expenſis nemo mirabitur facilè, ſi culpetur Humorum confluentium efferveſcentia, licet non ſit ipſa ſenſu dignoſcibilis, ſed inſequente demum effectu moleſta.

LXXXIII. Neque enim ſemper tanta eſt illa humorum conturbatio, ut mox dignoſci queat; qualem in febrium Paroxyſmi parte primâ obſervari ſæpiſsimè aliàs diximus, & ſæpiùs in Noſocomio audivimus à querulis eo nomine Ægris; nec tamen idcircò negari debet, quin potiùs propter effectum ſimilem conjici debet, ortam Efferveſcentiam, ſed leviorem; à quâ ſc. producantur ſymptomata ſimilia illis, quæ in graviori excitari ſolent efferveſcentiâ, tuncque mox notabili & dignoſcibili.

Ab efferveſcentia hac omnia Hypochondriacæ affectionis ſymptomata.

LXXXIV. Poſtquam ergò poſſibilis eſt Efferveſcētia in humano corpore, & quidem orta ex humorum Bilioſi & Pituitoſi confluxu, utpotè quę non raró in ipſo fieri eſt obſervata, proximum nunc eſt, ut videamus, an omnia Hypochondriacam Affectionē comitari ſolita ſymptomata à tali deduci queant Efferveſcentiâ; Ab illâ etenim ſi valeant deduci, non video, cur ab illâ non deducantur, & fruſtrà in cauſis aliis fingendis tempus teramus.

LXXXV. Ut autem eodem, quo propoſita ſunt, ordine ſingula proſequamur ſymptomata, diximus

2. Anguſtia circa pręcordia.

1. *Anguſtiam circa præcordia* obſervari, poſt aſſumptionem Alimentorum Ægros nunc citiùs, nunc tardiùs, nunc graviùs, nunc leviùs affligentem.

Ejus cauſa.

LXXXVI. *Suppoſita* verò nunc, quam alibi nos ſatis probaſſe putamus, *Alimentorum in ventriculo fermentatione* & quidem *à Saliva* præſertim, *tanquam fermento vel fermenti fomite, promoveri ſolita, conſideratiſque, quæ* aliàs *de Salivæ* & modò *de Pituitæ materia & generatione protulimus*, non puto magnam me in Lectore excitaturum admirationem, ſi dixero, *Ubi malè diſpoſita eſt ſaliva, & hinc ventriculi fermentum, & pituita naturalis, ac præſertim, ſi exuperante ſpiritu acido peccet*, aliter perfici, quàm priùs ſolebat, Alimentorum fermentationem; atque *partem ejus fluidiorem citiùs*, uti fieri aliàs ſolet, *ad inteſtina defluentem*, & quàm debebat, *Acidiorem redditam ad Bilis effluentis occurſum Efferveſcentiam excitare naturali majorem*, ac proinde elevari ſimul halitus & vapores, qui ſursùm aſcendentes in *Ventriculum anguſtiam in ipſo pariant* partim *diſtendendo* ipſius parietes, partim *vellicando* ſuperius ejuſdem orificium, partim *turbando* reliquorum adhuc in ipſo Alimentorum fermentationem, & ita quidem, ut ab iiſdem Alimentis itidem novi excitentur vapores & halitus, & anguſtiam prædictam augentes & aggravantes.

2. Pręc... rum di...

LXXXVII. Ab iiſdem halitibus, & vaporibus flatulentis exiſtentibus, procedit, quam 2. loco prædictam *præcordiorum* anguſtiam diximus comitari, *eorundem Diſtentio*. Quotieſcunq; enim exitum ſurſum non habent halitus & vapores, in concavâ parte accumulati eandem ſenſim replent ac conſequenter expandunt, & diſtendunt; Cujus diſtentionis cùm ſuſceptibilis ſit Ventriculus membraneus, mirum non eſt, ſi non tantùm accidat illa, ſed & ſentiatur cum Ægrotantis moleſtia, utpote in parte ſenſili excitata.

Ejus ca...

3. Anim... liquium

LXXXVIII Ab eâdem planè causâ pendet 3. *animi Deliquium*, ſive per conſenſum illud dicatur excitatum, ſive, quod mihi magis placet, quoniam Pulſus exilis aut nullus ſimul obſervatur, halitus aliquis per Œſophagum aſcendens, inſpiratoque Aeri junctus in Pulmones alliciatur, & ſanguini circulanti permiſtus ad cordis ventriculum ſiniſtrum tranſeat, atque naturalem Sanguinis rarefactionem immutet, impediatve; ſive halitus talis, qualis ſurſum fertur ad Ventriculum, per venas lacteas aſſurgat quoque ad Cor.

Ejus ca...

Ciſtern... loſa, ve... ctea.

LXXXIX. Ubi, quod olim poſt ſectionem in Noſocomio habitam diligenter & accuratiùs omnia expendenti, & meditanti incidit, omnibus cenſeo communicandum; *Ego ſc. loco, quo tenue Inteſtinum inter utrumque renem ſub meſenterio in lumborum regione tranſverſim & quidem ſiniſtrorſum fertur*, *obſervari Veſiculam, ſive Ciſternam Chyloſam vel Lacteam*, uti in Diſputatione ſuâ ex Pecqueti, aliorumque, & ſuâ quoque obſervatione id accuratè deſcripſit *Clariſſimus noſter Collega*, D. van Horne; *In quam inteſtino tenui prædicto proximam ſuſpicor plura vaſa inſeri, quæ Chylum, aliave inde afferant*: atque *ſic via brevi ſatis contenta propelli poterunt ad Cor, hinc et univerſum corpus*.

Ejus uſ...

Animi... quiũ du... Graviſſ... Syncope

XC. Obſervandum autem, *duplex* in praxi Medica occurrere *Animi deliquium*, gradibus inter ſe differens. Nam *Deliquium animi graviſſimum* illud eſt, quando pulſu ad ſenſum ſublato externâ omnia frigent, ſudor erumpit frigidus, ceſſantque ad tempus omnes quoque functiones animales; diciturque propriè *Syncope*.

Levius.

XCI. Alias verò, quamvis debilis obſervetur pulſus, quandoque nullus, tamen animales functiones plùs minùs perſtant, nec ſemper frigent extrema, vel ſudor erumpit frigidus, quod *levius eſt animi Deliquium*, cujus varias quoque ſecundùm gradus ſpecies obſervari, ex prædictis patet.

XCII. In affectione autem Hypochondriaca levius obſervari ſolet Animi Deliquium, non item, niſi rariſſimè, graviſſimum.

Quod in... fectione... pocondr... occurrit Rariſſi... prius.

XCIII. Non ſemel enim curavi tales, quibus tàm debilis erat pulſus, ut vix ac ne vix quidem digito poſſet explorari; aliis verò ſatis conſtabat durante animi Deliquio Pulſus.

XCIV. In aliis obſervavi nullum, in aliis calidum, in aliis frigidiuſculum erumpere ſudorem; nunquam Syncopticum.

XCV. In aliis pro tempore ſenſus externi aboliti videbantur; in aliis ſatis conſtantes; dum interim plerique loqui non poſſent, nec niſi peracto paroxyſmo, quid vidiſſent vel audiviſſent, referebant ægri.

Affecti... Hypoch... driacæ... roxyſm...

XCVI. Notandum enim, per paroxyſmos affligi pleroſque affectione Hypochondriaca laborantes, nec continuè laborare æquè difficulter, ſed nunc leviùs, nunc graviùs; ipſoſque paroxyſmos nunc crebriùs, nunc rariùs redire; nunc diutiùs, nunc breviùs durare.

XCVII. Quæ omnia uti in pleriſque ſymptomatibus obſervantur, ſic in doloribus & animi deliquio atq; anguſtia imprimis notantur, quoniam de ipſis maximè conqueruntur ægri, utpote ſibi præſertim moleſtis.

Cauſa d... ſitatis in... mi delig...

XCVIII. Prout autem diverſimodè affecti ſunt aſſurgentes ab efferveſcentia vapores, halituſve, ita multis nominibus gravius, leviuſve producunt ani-

mi

mi deliquium; quod obſervaſſe non parùm juvabit Juniorem Practicum, ad Aegros vulgi more loquentes, non autem ad Criticos, & verba venantes homines vocatum, & ex ipſorum loquendi modo Affectûs cujuſvis naturam, ac eſſentiam eruere coactum.

i deli- -borã- -ugnam -ant.

XCIX. Promiſcuè namque Belgæ noſtri omne, Animi Deliquium vocant *Flaeute*, & *QualijKhepdt*: diſcrimen autem rarò niſi privatim rogati exponunt *Flaeute* autem propriè ſignificat Debilitatem; & *QualijKpdt*, malè habere. Et reverà Animi Deliquio laborantès primùm malè habent circa præcordia & ſuperius ventriculi Orificium, mox debilitatem & languorem experiuntur inexpectatum, & magis minùſve gravem, urgentemve.

-tus A- -arò ni- -dorum -roſorũ

C. Diximus 4. affectionem Hypochondriacam in comitatu ſuo habere *Ructus plerumque Acidos*, *rariùs Nidoroſos*. Acidos ab exuperante ſpiritu acido ſuum ortum ducere, notiſſimum eſt in Chymia verſatis; Nihil enim in rerum naturà occùrrit Aciditatis particeps, quod non ſimul ſit Spiritûs particeps Acidi.

CI. In quibus autem Nidoroſi ructus obſervantur, in iis Bilem corruptam redundare, quotidiana teſtatur Experientia; tum ratione ipſius non rarò ſponte ſimul eructatæ; tum ratione ejuſdem arte ſurſum aut deorſum cum euphoriâ & Ægrorum levamine evacuatæ.

CII. Hiſce proinde ructibus & materia peccans, redundanſque, & prędicta confirmatur Effervescentia per ructus illos manifeſtata.

-auſea -mitus -i cau-

CIII. Addidimus 5. non infrequenter *Nauſeâ, ſed & Vomitu* urgeri Affectione Hypochondriacâ detentos. *Nauſea* verò ab halitibus totam Ventriculi ſuperficiem interiorem titillantibus & leniter vellicantibus; *Vomitus* autem ab ipſo Effervescente humore gemino, ſurſum aſſurgente, atque Ventriculum ad ſui exonerationem cogente commodè deducitur.

-roxyſ- -ſſatio -auſa.

CIV. Ubi autem cum vitioſis humoribus excretum eſt quodammodò depravatum & corruptum in Ventriculo Alimentum, non ita mirum eſt, ſi 6. *tunc ceſſare videatur Paroxyſmus*, *ſublato ſc. cum Effervescente ad Bilis affluxum Pituitâ*, *Pituitoſve*, *Alimento*, *ejuſdem Pituitæ fomite*, *Alimento putà in Ventriculo cum affluente Saliva adhuc hærente*, & conſecutiuè ad Inteſtina delapſuro, nî Vomitu priùs eliceretur.

-s hu- -in Af- -e Hy- -ndria- -ccent.

CV. Ejecta autem cum alimentis *Pituita Acida*, *Acerba*, *Pontica*; eaque ſubinde ſimul *Amaricans*, ſatis ſuperque probat & evincit, quales in hac affectione Hypochondriaca peccent humores: cùm illis ſponte evacuatis ceſſent paulatim omnia ejuſdem Symptomata; quæ non minùs ceſſabunt, ſi medicamentis aptis iidem peccantes humores corrigantur, aut educantur.

Senſus -veſcen- -um ele- -ructi- -nc.

CVI. Diximus 7. *Sentiri quandoque in ventre Effervescentiam quandam & Ebullitionem cum elevatis ſurſum* ructibus, & propulſis deorſùm flatibus atque poſt rugitus crepitibus, & quidem cum ægrorum notabili levamine; uti contrà pejus habent iidem, quoties concluſi manet in Ventriculo aut Inteſtinis prędicti flatus; à quibus ſc. diſtenduntur & anguſtantur nominatæ partes, uti jam monuimus.

-ic non -er Æ- eodem -afficere.

CVII. Hęc autem ſenſu quandoque notabilis Effervescentia confirmat imprimis noſtram de ſemper contingente majore vel minore, inſigniore aut obſcuriore Effervescentiâ opinionem.

CVIII. In qua Effervescentia ægrorum ſenſibus dignoſcibili obſervandum, non ſemper eodem modo illam ipſos afficere, dum quandoque Ebullitioni ſimilis deprehenditur, quandoque Interiorum contorſione conjuncta judicatur.

-uare.

CIX. Prout ſc. diverſimodè affectæ ſunt Bilis & Pituita, diverſa quoque contingit Efferueſcentia, diverſi elevantur vapores, diverſimodè afficiuntur ipſos continentes partes.

-emplum -bile aſ- -nis Hy- -driacę.

CX. Hujus rei, poſtquàm hucuſque hæc annotaveram, memorabile nobis in Noſocomio publico obvenit exemplum, in Viro tali affectione Hypochondriacâ detento; cui inter alia Symptomata plura notabilis eſt Abdominis non diſtenſio, ſed contractio, cum maximè moleſta & dolorifica partium contentarum omium contorſione.

Abdominis contractio.

CXI. Quodque in ipſo eitam eſt notatu dignum, ab aſſumptis purgantibus non movetur facilè Alvus, verùm tum demum ipſi diſtenditur Abdomen, priùs in anguſtum contractum.

Ejus diſtentio à purgantibus.

CXII. Non ſemper proinde, ubi ab Effervescentia humorum excitantur aliqui halitus, mox ſimul diſtenditur ab ipſis Abdomen; quod accidit tantùm ratione Pituitę exiſtentis admodùm viſcidæ, nec ſufficienter in flatus copioſos expandi aptæ, niſi accedente inſuper potu copioſo, quo diſſolvitur; aut materia Bilis operationem adjuvante, purgantibus, ſc. Acrioribus, & Pituitam ſimul incidentibus.

Harum cauſæ.

CXIII. Contorſio verò Inteſtinorum & Ventriculi ſequitur Bilis in viſcida Pituita hærentis Acrimoniam, quæ partes, quibus Pituita adhæret & agglutinatur, mordicans moleſtiam illam, ac ſi contorquerentur, in ipſis excitat.

Contorſio inteſtinorum & Ventriculi unde.

CXIV. Quoties autem aut ructus, aut crepitus erumpunt, levari ęgros non mirum; ab illis namque in corpore hęrentibus, & Ventriculum atque Inteſtina vel diſtendentibus, vel contorquentibus dolor excitatur Ægris graviſſimus, qui ſublata ipſius cauſa, tollitur ſimul, & levamen inde accipiunt Aegrotantes.

Quare à ructuũ & crepituum eruptione leuentur Aegri.

CXV. *Effervescentia* verò, de qua modò loquebamur, *variis modis percipi ſolet*; nam in quibuſdam *videtur aliqua levis obſervari in corpore ebullitio*, à qua mox halitus calentes ſurſum aſſurgunt, & Cor primùm, mox Caput & faciem univerſam, quin imò partes etiam externas Sudore levi afficiunt.

Effervescentiam variis modis percipi.

In quibuſdã levis Ebullitio.

CXVI. In *aliis Pulſatio aliqua in lumborum regione ſentitur*, uti etiam prædicto ægro accidere, ex ipſo tum temporis audivimus, *quæ ſenſim aſſurgens Anguſtiam pariat circa præcordia*; *vt taceam frigus & tremorem*, quibus, ac ſi febre corriperetur intermittente, urgetur aliquando; quodque aliis itidem accidit.

In aliis Pulſatio in regione lũbari.

Vnde Angnſtia circa pręcordia, frigus & tremor.

CXVII. Et certè, ſi quis rem ritè examinet, pro intermittentis febris ſpecie leviore omninò habenda illa paſſio, quamvis, cùm non ſemper diu duret nec certum typum obſervet, verùm promiſcuè nunc ſæpiùs, nunc rariùs ægris obveniat, pro febre non habeatur à pleriſque; ab aliis tamen pro febre habetur, diciturque lenta, aut vt Belgæ loqui ſolent, *een Binne-Koortſe*, quaſi diceres, Febrem Internam, quoniam frigus & tremor vix ſentiuntur in partibus externis, verùm imprimis in partibus internis, & lumbis vicinis: quæ omnia accuratè obſervaſſe juvabit Practicum Juniorem in affectibus variis ab invicem dignoſcendis, hinc & feliciùs curandis.

Atque pro Intermittentis febris ſpecie habenda.

CXVIII. Recenſuimus 8. inter hujus affectionis Hypochondriacæ Symptomata ipſam *Hypochondriorum Diſtentionem & Tumorem*, eouſque interdum aſſurgentem, ut totus inde attollatur in altum Venter, & *Tympani inſtar* ob diſtentionem expanſus ſentiatur; graviſſimum certè ipſis Aegris malum, nam & ipſa *Reſpiratio difficilior* inde fit.

8. Hypochondriorum diſtentio, & tumor.

Vnde difficilior Reſpiratio.

CXIX. Ex ſupradictis autem facilè Diſtentionis ac Tumoris cauſa elici poteſt; nam à flatibus copioſis ex Pituitâ mediocriter viſcida excitatis totum hoc pendet.

Eorum cauſa.

CXX. Ubi enim maximè viſcida exiſtit Pituita, vix copioſi excitabuntur flatus, niſi ſimul illis excitandis apta ſit Bilis, viſciditatem prædictam ſimul incidens, & hinc copioſos flatus generans.

Flatus copioſi unde.

CXXI. Quòd ſi minùs viſcida ſit Pituita, copioſiores producentibus flatus, & quidem in Ventriculo & Inteſtinis facilè hærentes; atque illam Diſtentionem in ipſis efficientes, ac conſequenter totum Abdomen in Tumorem durum elevantes.

CXXII Ubi verò minimè viſcida exiſtit Pituita, tum vapores potius elevantur quàm flatus, aut ſaltem flatus humidi, quique facilè denuò reſoluuntur & ſubſident aut per Inteſtina feruntur, illis minùs adherent, ac ſponte ſurſùm ac deorſùm exitum quęrunt ac inveniunt.

Vapores unde.

CXXIII. Hi ſi copioſi fuerint, hoc imprimis nomine

mine

mine moleſti exiſtunt; ſin pauci, vix aliquam pariunt moleſtiam.

9. Alvus plerumque adſtrictior, rariùs laxior. Alvi adſtrictæ cauſa.

CXXIV. Diximus 9. *Alvum* in hac affectione *plerumque obſervari adſtrictiorem, rariùs laxiorem*. Cùm enim plerumque Pituita peccet viſcidior, quotquot tunc ab ipsâ elevantur flatus, non tantùm ipſi Pituitæ, adeoque Iteſtinis (quibus Pituita adhæret) firmiùs quoque adhærent, verùm à Pituita, ſive causâ materiali, etſi ſubinde ſeparentur, mox tamen vicinis excrementis agglutinantur, illaque compingunt & indurant; unde adſtrictam Alvum conſequi nil mirum.

Laxioris cauſa.

CXXV. Laxior autem Alvus vix obſervabitur, (ut de illa ob diętam peculiarem nil dicam) niſi pręter Bilem peculiarem ob ſingularem corporis conſtitutionem aliquis humor ad Inteſtina per ductum fortè Pancreaticum, aut etiam cum Saliva defluat, cujus nomine ſolvantur excrementa & propellantur ad dejectionem frequentiorem.

CXXVI. Deduco autem illam Alui laxitatem à Liquore in Glandulis Maxillaribus Salivam pręparantibus, ut & Pancreate adornato, & ad inteſtina delato; cùm hactenus nullę vię ab ullis partibus derivatę, & ad Inteſtina mediatè vel immediatè aliquid deferentęs innotuerint Anatomicis; hæ autem hujus ęvi Anatomicorum ſolertia erutę ſunt & videre volentibus patent; adeò ut ampliùs de illis dubitandi anſa ſit omnibus ſublata.

10. Frigus in dorſo.

CXXVII. Enumeravimus 10. inter Symptomata Hypochōdriacę affectionis *Frigus circa regionem lumbarem atque inter ſcapulas* non rarò moleſtum, quodque *febrem Intermittentem æmuletur*, & quandoque pro *Ephemerâ* accipiatur. De quibus quia mox egi §. 116. *& ſeq.* eadem repetere ſuperſedebo; & dictis hoc unum addam, pro Ephemeria fuiſſe aliquando habitam à quibuſdam, quam modò vocabamus Lentam; quando ſc. moleſtior exiſtit cum levi frigore horror, qualis in febrium Ephemerarum initijs non rarò ſentitur.

11. Poſt frigus Calor & Aeſtus in Hypocondrio. Eius cauſa.

CXXVIII. Diximus 11. non rarò illud frigus excipi à ſubſequente *Calore & Aeſtu in Hypochondriis* primum, hinc & aliis partibus.

CXXIX. In Hypochondriis ſentiri æſtum primò quid mirum? Ibi etenim fit humorum Effervescentia, ibi hærent diutiùs elevati halitus, ibi proinde uti frigus, ſic & æſtus primùm ſentitur moleſtus, in multis ob Pituitę Inteſtinis adhærentis viſciditatem perſeverans & permanens.

CXXX. Diſperſi autem quaqua verſùm halitus varia in partibus variis excitant Symptomata, quæ nunc quoque ordine ſunt examinanda.

12. Faucium præcluſio.

CXXXI. Diximus enim 12. produci in quibuſdam *paſſionem Uterinæ Suffocationi ſimilem*, adeò vt *fauces præcludi, ſeque ſtrangulari* putent aliqui.

In Feminis vulgaris.

CXXXII. In fœminis affectione Hypochondriaca detentis vulgare eſt, quamvis omnibus id non accidat, & tunc pro Uterina Suffocatione habetur.

Suffocationis uterinæ cauſa.

CXXXIII. Quiſquis autem omnia Symptomata Suffocationis Uterinæ variis modis fœminas invadere ſolitæ expenderit accuratè, & cum Medicamentis illam levare ac curare ſolitis, adeoque circumſtantiis ipſi in curatione obſervabilibus contulerit diligenter, is facilè comperiet, à flatibus, & quidem Melancholicis, hoc eſt, ex Pituita viſcida elevatis, & Inteſtina, hinc & Ventriculum & OEſophagum imprimis variè afficientibus illam ortum ſuum ducere.

Quare id malum magis fœminas, quam viros affligat.

CXXXIV. Et ut paradoxon fortean hìc addam, non idcircò frequentiùs ſtrangulatione, aut ſtrangulationis illius metu laborant fœminæ, quòd ipſis ab Utero communicetur illud malum, aut elevetur halitus ſtrangulationem illam efficiens (neque enim putamus rem acu tangere illos, qui ſuffocationem uterinam dictam deducunt ab Utero:) verùm idcircò frequentiùs grauiùſque laborant hac ſtrangulatione fœminę, quia ad melancholiam, hoc eſt, mœſtitiam, metumque magis pronę ſunt fœminę, quàm mares; ac proinde in illis, quàm maribus magis exuperant & cumulantur humores pituitoſi ac viſcidi, hoc eſt, melancholici.

Ad… tiam… tum pron[a] [mu]lieres…

CXXXV. Ad mœſtitiam verò, metumque magis ſunt prone mulieres, quàm viri, quoniam Ipſis ſunt ſubjectæ; omnis enim ſubjectio mœſtitiam parit, hæc metum & animum proſtratum ſive dejectum; quemadmodùm contrà dominium Gaudium excitat in homine, Gaudium verò Confidentiam & Animum fortem, & ubi excedit, Audaciam vel Temeritatem.

Quale… ros a… i d ma…

CXXXVI. Quotquot exinde ex Maribus animo ſunt quacunq; demum de causâ abjecto, & puſillanimes, iis itidem generantur in corpore copioſi humores pituitoſi ac viſcidi, quinimò ſimilem planè ſuffocationi vterinæ dictæ affectum patiuntur non rarò, ubi excitatur in ipſis pituitæ & bilis effervescentia; quales nonnullos obſervavi in meâ praxi, & etiam nunc, quum hæc ſcribo, habeo ægros: affectum autem Suffocationis Vterinæ æmulum in maribus vocant rudiores aſcenſum patris, uti in fœminis aſcenſum matris, aut Matricis: ſimile namque fœminis malum cùm patiantur iſti mares, illud deducunt à patre, ſive parte maſculâ, quem in fœminis audiunt deduci à Matre, vel Matrice, tanquam parte fœmineâ.

Affect… Suffoca… ſimilis ab aliq… parte [gene]rationi [inser]viente, flatibus [me]lanchol…

CXXXVII. Interim ſi quis rem ritè penſitet, & *in fœminis, & in maribus* obſervabit *affectum* illum *Suffocationi aut ſtrangulationi ſimilem à nulla parte generationi inſerviente*, verùm *flatibus melancholicis*, hoc eſt, *ex pituita viſcida in tenuibus Inteſtinis elevatis ortum ducere*: quapropter aſſumptis Medicamentis flatus tales diſſipantibus, materiam eorundem corrigentibus, educentibuſve curantur convenientiſſimè tàm mares, quàm fœminæ.

CXXXVIII Deducitur proindè commodè ſtrangulationis ille in affectione Hypochondriacâ metus à flatibus & halitibus per effervescentiam humoris pituitoſi & bilioſi elevatis.

13. P… compre… & poſte[a fe]brilis, cordis p[alpi]tatio. Pulſus … preſſi c…

CXXXIX. Diximus 13. *Pulſum edi* in eadem affectione Hypochondriacâ per paroxyſmos exacerbatâ primùm *compreſſum*, & *quandoque nullum* ſentiri; ſed paulò poſt *frequentiorem* obſervari adeoque *febrilem*, concurrente ferè *Cordis palpitatione*.

CXL. *Compreſſus fit Pulſus, ut quandoque nullus ſentiatur*, ob halitus & vapores elevatos in principio de Pituita magis participantes, quàm de Bile; unde ad cordis ventriculos cum Sanguine delati, ipſum rarefactioni reddunt ineptiorē, utpote nimis condenſatum; ubi autem minùs rarefit Sanguinis, minùs quoque expanduntur cordis ventriculi, minùs proinde rurſus contrahuntur iidem ventriculi, minùs in arterias expellitur Sanguinis, minùs expanduntur dictæ arteriæ, minùs ſentitur pulſus; quod obſervatur in principio paroxyſmi Hypochondriaci; eodem planè modo, quo fieri ſolet accedente febre intermittente, cum qua hoc Symptomata habet commune, niſi quis malit pro leviore febre habere hoc Symptoma, ut jam in ſuperioribus monuimus: adeò ut hanc affectionem Hypochondriacam tunc comitetur febris intermittens, Symptomatica dicenda.

Pulſus fe[bri]lis cauſa.

CXLI. *Vbi autem Bilis dominatum accipit, ſuperatque Pituitæ viſciditatem*, tunc & *ipſa ſentiri occipit*, ac *quoad pulſum*, ipſius obſervatur *frequentia*; tunc enim rarefit potentiùs ac celeriùs Sanguis, ac ſimul à Bilis acrimonia lancinatur Cordis parenchyma; vnde frequentiùs contrahitur idem parenchyma, propellitur frequentiùs in arterias Sanguis, expanduntur frequentiùs arteriæ, ſentitur frequentiùs pulſus; Iſque nunc ſimul major, nunc minor; & quidem pro adjunctæ adhuc Pituitæ copia & viſciditate majori vel minori, ſuperata ſc. vel permanente.

Cauſa pu[lſus] majoris. Cauſa pu[lſus] frequent[io]ris, ſed ſ[imul] minoris. Cur Affe[ctio] Hypochō[ndria]ca tam r…

CXLII. *A Bile namque ſi ſuperetur & corrigatur Pituitæ viſciditas, major excitabitur ſimul Pulſus; Sin aucta licet Bilis copia & vi permaneat nihilominùs pituitæ admiſtæ viſciditas, frequentior quidem obſervabitur Pulſus*, ſed *ſimul minor, & compreſſior*; quod imprimis obſervandum ad Medicinam ægris ritê faciendam.

CXLIII. Et quoniam hoc ſignum negligitur à multis, ejuſve cauſa vera ignoratur, nec inveſtigatur

tur à pleriſque, cenſeo tàm rarò, tàm tardè, tàm imperfectè curari pleroſque affectione Hypochondriacâ detentos.

CXLIV. Cùm autem variæ exiſtant plurimùm à ſe invicem tàm ratione diſpoſitionis cauſarum, quàm ratione curationis ex arte inſtituendæ, *differentes affectionis hujus ſpecies*; maximè intereſt Medici, ut & Ægri, hanc differentiam, differentiæque rationem innoteſcere atque obſervari.

CXLV. Et ut hac occaſione datâ notabilem & facilè *primariam Hypochondriacæ affectionis ſpeciem* proponam, *petitur illa ab utriuſque humoris peccantis diverſitate*; unde *ab humore pituitoſo & acido, quæ pendet*, cùm ferè comites habeat ructus acidos, *non incommodè vocari queat Acida*, utpote *Cruditati acidæ vulgò dictæ* juncta.

CXLVI. *Ab humore bilioſo* verò & cum *amarore olidum & ingratum odorem, ſive nidorem ſpirante, cum ructibus nidoroſis quæ oritur, Nidoroſa* dici queat, utpote quæ *Cruditati Nidoroſæ* vocatæ copulatur.

CXLVII. Si cui lubeat, non incommodè *media ſpecies* addetur *ex utroque humore medio modo ſe habente orta, & nec acidos, nec nidoroſos ructus, ſed inſipidos potiùs comites habens*, atque cæteris blandior, quinimò curatu facilior.

CXLVIII. Talia autem in praxi medica indies obſervari, teſtatur etiam ille Æger in publico Noſocomio decumbens, de quo jam ſumus loquuti in ſuperioribus; cui ructus elevantur nidoroſi.

CXLIX. Concurrit autem in affectione Hypochondriaca cum Pulſu frequentiore *Cordis ferè palpitatio*.

CL. Eſt autem *Cordis palpitatio, motus cordis inordinatus & penè convulſivus*; quod vel inde patet, quòd in eadem affectione Hypochondriaca graviore exiſtente non rarò cum cordis palpitatione obſervetur aliarum quoque partium, artuum præſertim, nunc ſuperiorum, nunc inferiorum motus convulſivus, cum Cordis palpitatione in ſuo motu inordinato cōveniens, & cum ipſa ferè incipiens ac deſinens; uti in ægris quibuſdam cum admiratione obſervavi, & hæc meditanti rurſus venit in memoriam.

CLI. Accidit autem hæc Cordis palpitatio ſive motus convulſivus *ab inordinato ſpirituum animalium in Cordis muſculos motu*; non tam ob irritationem ab acri bile ortam, quàm ob halitus eoſdem vitioſos ad caput vel cum ſanguine, vel ſeorſim aſſurgentes, atque ſpiritibus animalibus miſtos; à quibus ad inordinatum & turbatum motum coguntur, & cum ipſis ſpiritibus ipſi quoque muſculi vel Cordis tantum vel aliarum inſuper partium.

CLII. Obſervandum enim, licet non ſemper manifeſta fiat Cordis palpitatio, motuſq; aliarum partium convulſivus, rarò tamen ſine aliquo tremore, & motu inordinato reperiri artus ægrorum affectione Hypochondriacâ detentorum.

CLIII. Diximus 14. *Reſpirationem difficilem* accidere affectione eâdem laborantibus, cujus cauſa ex dictis patet; *Elevati namque tàm per Oeſophagum in os halitus & vapores, hinc cum Aere in Pulmones attracti*. Reſpirationem dubio procul efficient difficilem: quinimò iidem *halitus per venas lacteas in cavam delati, & cum ſanguine in dextrum Cordis ventriculum, hinc per arteriam pulmonalem in ipſos Pulmones delati*, Reſpirationem difficilem reddent: viſciditate etenim ſuâ Pulmonibus diutiùs adhærent, eoſdem diſtendūt & ad motum ſuum ineptiores præſtant; ſicque Reſpirationis difficultatem pariunt & conſervant: quibus adde contingentem ſæpenumero *Abdominis diſtenſionem, atque Suffocationis metum*; de quibus ſuprà.

CLIV. Diximus 15. *Sudorem* erumpere hiſce ægris *rariùs quidem frigidum, crebriùs calidum*. Frigidus quoties erumpit, halitibus Pituitoſis debetur ipſis; quoties calidus, iiſdem quidem, ſed à Bile victis ac ſuperatis; uti hoc frequentiſſimnm eſt in febrium intermittentium declinatione.

CLV. Longè autem graviùs & pericoloſiùs laborant, quibus frigidus ſudor erumpit; non item, quibus calidus, dummodo cum εὐφορίᾳ contingat, ægrique levamine.

CLVI. Addidimus 26 conjungi tunc ferè *Faciei ruborem, & calorem*, uti incipiente Paroxyſmo ejuſdem *pallor & algor* obſervatur non infrequenter, non ſecùs atque in febribus intermittentibus accidit ſæpenumero. *16. Faciei ubor, & calor poſt palorem & algorem.*

CLVII. Habent autem hæ mutationes omnes itidem ortum ſuum à vaporibus & halitibus nunc Pituitoſis, nunc Bilioſis: uti aliquoties id explicuimus. *Eorum cauſa.*

CLVIII. Diximus 17. *Caput* nonnunquam *gravitatis*, adde quandoque *vacuitatis & inanitatis ſenſu affici*, quin & ſubinde *dolore lancinante* urgeri; quæ omnia diverſæ aſcendentium halituum diſpoſitioni adſcribi debent. *17. Capitis gravitas, vacuitas & dolor lancinãs. Eorum cauſa*

CLIX. Ubi enim Pituitoſi aſcendunt vapores caput opplentes, *Gravitatis ſenſus* in ipſo excitatur.

CLX. Ubi contrà Bilioſi & Acres exiſtunt, aut etiam Acidi vapores, *Lancinatio* quædam excitatur.

CLXI. Ubi denique halitus benigniores exiſtunt & ſubtiles, *Inanitatis & vacuitatis ſenſus* videtur excitari.

CLXII. Diximus 18. *Oculos fieri* quoq; *caliginoſos*, & aliquando *Vertigine* corripi Ægros. *18. Oculi caliginoſi, & vertigo.*

CLXIII. *Caligo* autem ortum habet ab halitibus in oculos delatis & humores obſcurantibus. *Caliginis cauſa.*

CLXIV. *Vertigo* verò ab iiſdem halitibus cum Animalibus ſpiritibus miſtis, & motum in ipſis inordinatum producentibus, & turbatum. *Vertiginis cauſa.*

CLXV. Diximus 19. *Aurium tinnitu* quandoque affici eoſdem Ægros: idque ab halitibus ad Aures delatis, & in iiſdem quandoque hærentibus, atque perdurantem tinnitum producentibus, quandoque autem ſimili modo ex iiſdem erumpentibus, ſicque affectu illo Ægros liberantibus. *19. Aurium Tinnitus. Ejus cauſa.*

CLXVI. Diximus 20 *Stupore ac Formicationis ſenſu* corripi eoſdem Ægros. *Stupor* autem oritur à Pituitoſa halituum parte, cùm & in febribus intermitmittentibus multis circa Paroxyſmorum initia, dominatum obtinente parte humorum Pituitoſa, ſimilis obſervetur nonnunquam in partibus externis & internis ſtupor. *20. Stupor & formicationis ſenſus. Stuporis cauſa.*

CLXVII. *Formicationis* autem *ſenſus* oritur ex accedenti ſtupenti parti halitu Bilioſo & Acriori partem ſtupentem excitante & ſenſum in ipſa ſopitum reſuſcitante. *Formicationis ſenſus unde.*

CLXVIII. Diximus 21. *Corpus univerſum laſſitudine* occupari ſæpenumero *Spontaneâ*, ac ſi multo labore foret defatigatum. Accidit autem illud ab halitibus muſculoſas partes occupantibus & fatigantibus diſtenſione moleſta, ob quem ſenſum moleſtum non minus ſpirituum animalium conſumitur, quàm ſi exercitium corporis fuiſſet vehemens. Adde quod omnia conjuncta Symptomata & Corpus variè afficiunt, & Animum angunt, unde non pauci pereunt Spiritus Animales. *21. Laſſitudo ſpontanea. Ejus cauſa.*

CLXIX. Diximus 22. *quoſdam Vigiliis urgeri moleſtiis, alios inſomniis*. *22. Inſomnia & Vigiliæ.*

CLXX. *Vigiliæ* oriuntur partim ab agitatione, & continuo inordinatoque ſpirituum Animalium motu; partim ab Acrimonia elevatorum ſurſum halituum, ſomnum impedientium. *Vigiliæ unde*

CLXXI. Ubi ſomnus aliquis obrepit, tunc *inſomnia* ſolent accedere, & quidem ob cogitationes triſtes, ac vigilantibus moleſtas, dormientibus magis adhuc graves, & inſomnia parientes: Hæc enim vera eſt Inſomniorum cauſa & ratio. *Inſomnia unde.*

CLXXII. Accidit etiam interdum, quemadmodum in ſymptomatum enumeratione retulimus, ut quidam affectione Hypochondriaca detenti mox ab aſſumpto alimento in *Somnum ſatis placidum* ferantur, *à quo tamen aliquot poſt horis ſatis moleſtè excitentur* ubi ſc. abſoluta eſt quodammodo Alimentorum in ventriculo talis fermentatio. *Somnus ab aſſumpto alimento placidus, à quo poſt aliquot horas moleſtè excitantur.*

CLXXIII. Illo nempe tempore deorſum fertur copioſiùs alteratum in Ventriculo Alimentum, atq; ubi in duodeni Inteſtini extremo Bili allabenti commiſcetur, Efferveſcentia præternaturalis contingit, unde aſſurgentibus tunc ſurſum halitibus noxiis à ſomno excitatur æger. *Ejus cauſa.*

CLXXIV.

23. Turbatio operationum mentis.

CLXXIV. Diximus 23. *Ne mentis quidem functionibus parcere hunc affectum*, quin potius prꝍter *Apprehenſionis ſimplicis confuſionem, Ingenii operationes turbat, Memoriam tollit, Mentemque euſque dementat*, ut *animus* continuè impellatur, *& moveatur ad mœſtitiam, & metum*, & quidem *cum aliquo delirio*, eoque nunc leviori, nunc graviori; *quod tunc melancholicum dici ſolet*; ipſaque *Affectio Hypochondriaca melancholiæ Hypochondriacæ nomen* tunc ſortitur.

CLXXV. Utique, ſi quid malè habet hâc affectione laborantes, idest, quod mentis functiones omnes ſibi ſentiant labefactari.

Primæ objectorũ apprehenſionis.

CLXXVI. De *primâ objectorum apprehenſione* non parùm conqueruntur Ægri, adeò ut nullum ferè occurrentium ſibi objectorum conceptum formare queant; atque objecta ſibi obſerventur, ac ſi nulla eſſent.

Ingenii.

CLXXVII. *Ingenium* verò ita hebes multis redditur, ut nullâ ratiocinatione, nullâ objectorum inveſtigatione uti queant.

Memoriæ.

CLXXVIII. Nullus præterea objecti *meminiſſe* poſſunt, præſertim imprimis, quod citiùs ipſis excidit, quàm accidit.

Iudicii.

CLXXIX. *Judicium ipſum* tum ratione precedentium facultatum læſarum, tum ratione ſui ipſius læditur, & ſæpè in tantum corrumpitur, ut de paucis ritè arbitrentur, de quibuſdam inſuper tam perperam cenſeant, ut omnino deſipere videantur aliis hominibus; in certis objectis perpetuò delirantes, & abſurda quævis cogitantes & loquentes.

Animi mœror ac triſtitia.

CLXXX. Imprimis autem *Animi mœrore ac triſtitiâ* conficiuntur Affectione Hypochondriacâ detenti, quemadmodum viciſſim ex mœſtitiâ nimiâ, diutiùſque continuatâ in hunc affectum incidunt multi.

Motus.

CLXXXI. Mœſtitiæ accedit plerumque *Metus*, adeò ut tutiſſima quævis timeant.

Melancholia Hypochondriaca.

CLXXXII. Ubi autem præter rationem magis magiſq; augetur Delirium cum metu conjunctum, ut diutiùs tegi nequeat, verùm foràs, & quidem palam erumpat, tum demum *Melancholia Hypochondriaca* vocatur hic affectus; gradibus differens, ratione vehementiæ majoris aut minoris.

Ejus exemplum.

CLXXXIII. Quem autem nunc habemus in Noſocomio publico Melancholicũ Hypochondriacum, illi prima origo mali fuit jactura facta in bonis fortunæ; unde metuens ne damnum illud ſuperare nequeat, nec uti olim ſuo marte ſibi ſuiſque proſpicere, unde fortè ad mendicitatem redactus, cogatur aliorum egere ſubſidio, Animum ſuum continuis anxietatibus & ſollicitudinibus torquens ſenſim in hanc triſtitiam morboſam & Melancholiam Hypochondriacam incidit; à quâ non niſi cum difficultate magnâ liberabitur.

24. Affectus graviſſimi.

CLXXXIV. Diximus 24. ſupervenire quandoque Hypochondriacæ Affectioni affectus graviſſimos, *Epilepſiam, Convulſionem, Apoplexiam*, vel *Paralyſin.*

Epilepſia.

CLXXXV. *Epilepſia* quidem (uti Cordis palpitatio, leviorq; corporis motus convulſivus ortum ducit ab halitibus benignioribus) ab iiſdem graviùs corpus ac cerebrum præſertim, & ſimul Animales Spiritus afficientibus producitur.

Convulſio.

CLXXXVI. Iidem halitus acriores ſi exiſtant, & fixi uni, pluribuſve partibus adhereant, *Convulſionem* particularem, aut magis minùſve univerſalem proferunt.

Apoplexia.

CLXXXVII. Iidem halitus ſi Spiritus Animales graviùs afficiant, atque ipſorum ad partes ſingulas tranſitum impediant, *Apoplexiam* excitant.

Paralyſis.

CLXXXVIII. Iidem tandem ſi motûs præſertim organa invadant, *Paralyſin* efficere ſolent, & ſic Tactus ſenſum ſimul ferè afficere; cùm ferè Motûs & Tactûs affectio ſit Paralyſis.

25. Saliva multa.

CLXXXIX. Docuimus 25. *In pleriſque* affectione Hypochondriacâ laborantibus *Salivam multam obſervari, & tum auctam maximè, quando graviùs ſævit malum.*

CXC. Ex quo ſymptomate non parum lucis ſupradictis videtur affulgere.

Ejus c…

CXCI. Cùm enim nunc conſtet, præparari in maxillaribus glandulis ſalivam; in hoc affectu illas glandulas ſimul affici, quis non videt?

CXCII. Affici cùm ſimul dico glandulas maxillares, non puto primariò id ſemper fieri, quin etiam ſecundariò fieri poteſt, ab ipſis putà humoribus ad ipſas delatis, & ſalivæ materiam ſuppeditantibus.

Saliv… teria.

CXCIII. Salivæ materiã ſuperiùs deſcripſimus, partem putà ſanguinis pituitoſam, unde ſequi videtur, eandem quoq; partem pituitoſam in corpore redundare, quandoquidem copioſior tunc obſervatur in corpore ſaliva; ad quam copioſiùs producendam neceſſe eſt, ut materia ejuſdem adſit copioſior: ſive hæc pendeat ex aſſumptis alimentis & ipſo quoque Aere pituitoſis, hoc eſt, materiâ pituitam ſuppeditante abundantibus; ſive ex vitioſa alimentorum in ventriculo, inteſtinis & alibi præparatione, variaq; immutatione, unde pars alimentorum pituitoſa nimia quãtitate accumuletur in corpore, nec per vias convenientes excernatur; aut cum aliis non convenienter, vel ſufficiẽter uniatur & conjungatur: unde vel quantitate nimiâ, vel qualitate excellenti peccans inepta reddatur functionibus, quibus miniſtrat, ritè abſolvendis.

Saliv… litate …

CXCIV. Non tantùm quantitate auctâ peccat in affectione Hypochondriaca ſaliva, verùm non rarò quoque qualitate; quamvis non ſemper ſatis queat explicari qualitas illa, niſi ſapore notabili ſeſe manifeſtet.

Muco… cta lin…

CXCV. Multis non rarò *muco obducta obſervatur lingua*; quod adſcribendum ſalivæ viſcidiori Linguæ adhærenti.

Sapor… tus.

CXCVI. Quibuſdam ingratus ſapor ſimul adeſt, & quidem varius; ubi indigitari poteſt, ad *aciditatem* ferè inclinans vel *auſteritatem*; quandoq; ad *amaritudinem levem ac nidorem*, uti noſtro accidit Ægro, citra ructus in ore permanentem.

26. F… læſa.

CXCVII. Diximus 26. *Famem* in affectione Hypochondriacâ nunc *intendi*, nunc *minui*, nunc *depravari*, atque *Cibi faſtidium* in quibuſdam excitari.

Ejus c…

CXCVIII. Si, quemadmodũ exiſtimamus verũ, Salivam plurimum confert ad Alimentorum fermentationem in Ventriculo perficiendam; utique, quæ modò de ſalivæ varietate in hoc affectu obſervabili propoſuimus, unde Famis immutatæ cauſæ ſunt petendæ, ſatis arguunt.

CXCIX. Scilicet prout varia exiſtit Saliva, ſic etiam, quia continuè deglutitur, varium exiſtet in Ventriculo Fermentum; varium ſequetur Famis incrementum, aut decrementum, aut etiam depravatio.

CC. Nam *Saliva Acida Famem adauget*, *Amaricans* verò *minuit*: accedente *Nidore Faſtidium* parit, aut *depravat*.

27. Si… cta & … nuta.

CCI. Diximus 27. *augeri* nonnullis *Sitim*, ac præſertim *durante paroxyſmo*; quamvis aliquibus etiam ſubinde *minuatur*.

Priori… ſa.

CCII. *Augetur Sitis* à Bile acriore & lixivioſo ſale redundante.

Et tem…

CCIII. Augetur imprimis *durante paroxyſmo*, quia tunc ob effervеſcentiam halitus acriores ad ventriculum, eiuſque orificium ſuperius, atque per œſophagum in ipſum os non rarò aſſurgunt, atque ſiccitatem & ariditatem ubique pariunt.

Poſter… cauſa.

CCIV. *Minuitur quibuſdam ſitis*, ob acidi ſpiritus exuperantiam, vel pituitam, ipſamque adeò ſalivam copioſiùs ad os delatam, & ſitim tollentem ſuâ aquoſitate, aut mucoſitate, mucilaginem imitante.

28. U… varia

CCV. Diximus tandem 28. *Urinam* in affectione Hypochondriaca *obſervari variam*, nunc *tenuem*, nunc *craſſam*, nunc *albicantem*, nunc *aqueo colore* præditam, nunc *rubentem*, nunc *citrinam*, nunc *nigricantem.*

Ejus …

CCVI. Cùm autem bini humores in hac affectione peccantes, variis modis affici queant & vitiari; non mirum, ſi Sanguini variis viis communicata labes, per urinas quoque ſe manifeſtat ipſa, & quidem modis itidem variis.

Tenui… na unc…

CCVII. Quoties namque penitiùs Sanguini commiſcentur humores peccantes, nec ab illo facilè

cilè ſeparari queunt, *Tenues Urinas* tunc exiſtere nil mirum.

CCVIII. Quoties contra iidem humores peccantes denuò ſecernuntur à Sanguine, ſivè ſponte hoc fiat, vel ope Medicamentorum aſſumptorum, hinc & cum Urinis excernuntur, non tantùm ſedimentum evadet copioſius & craſſius, verùm ipſa quoque *Urinæ ſubſtantia erit craſſior*.

CCIX. Quoties itidem permixta manet Sanguinis Maſſæ pravorum humorum ſaburra, toties *aqueum colorem* æmulabitur *Urina*.

CCX. Quoties verò aliqua peccantium humorũ pars Urinæ miſcebitur, ſi pauca fuerit & à Bile imprimis dependens, *flammeam* reddet Urinam.

CCXI. Sin ejus multum contineat, *Rubea* exiſtet.

CCXII. Sin cum Urinâ minùs ſit permixta, vel mox dum emittitur, obſervabitur *lactea, & albeſcens* vel licet *Rubea* reddatur, *vel flammea*, paulò poſt tamen *turbabitur & albeſcere* incipiet.

CCXIII. Sin verò in ipſo Sanguine corruptio aliqua contingat, & vita verſetur in diſcrimine ſummo, tunc non infrequenter *Urina* redditur *nigricans*.

CCXIV. Contingit etiam aliquando, ut humores corrupti ſecernantur à Sanguine, & *colorem nigricantem* communicent Urinæ cum ægrorum levamine: ad alia ergo ſimul attendendum.

CCXV. Non tantùm ipſa Urinæ ſubſtantia, & color variant in hoc affectu, verùm inſuper *contenta*; unde videas nonnunquam *Sedimentum* copioſum, quandoque paucum; nonnunquam album, nonnunquam ſubrubens; nonnunquam æquale ac cohærens, quandoque inæquale ac divulſum.

CCXVI. Sic & *Nubecula* non parùm in hoc affectu variat, dum aliquando pauca eſt, aliquando multa; aliquando diſperſa, aliquando coacta.

CCVII. Quin & in ſuperficie aliquando *pinguedo* paucior vel copioſior innatare videtur, aliquando nulla cernitur.

CCXVIII. Imprimis *Arenulæ* grandiores aut minores obſervantur tam in Urinæ fundo & Vaſis lateribus; quàm in ejuſdem ſuperficie, quàm inſuper in medio liquore, ut & inter ipſa contenta, nubeculam imprimis, cui inſperſas diceres.

CCXIX. Sunt autem illæ *Arenulæ* nunc *Rubicundæ*, nunc *flavæ*, nunc *albicantes*.

CCXX. Docui verò aliàs, *Arenulas* omnes in Urinâ quocunque tandem modo apparentes; ac imprimis *Rubicundas vel flaveſcentes, Glandularum affectarum ſignum* præbere, poſtquam id confirmavit, imò docuit Experientia. Comperi namque in demortuorum diſſectis cadaveribus malè affectas Glandulas, quibus frequens fuerat & copioſa Arenularum cum Urina Excretio.

CCXXI. Idem Experimentum ut ſupradictis haud contradicere oſtendam; cenſeo me ſi non probaſſe, ſaltem probabile oſtendiſſe, *Affectionem Hypochondriacam ortum ducere ab Efferveſcentiâ humorisBilioſi* è Fellis folliculo per Ductum ſuum in tenue Inſtinum delati, ſed *vitioſi, & humoris pituitoſi*, itidem *vitiati*, ortique partim ex Saliva in Maxillæ inferioris Glandulis paratâ, partim ex Alimentis Pituitoſis, partim ex Succo Pancreatico, in Pancreatis Glandulis parato, & per Ductum ſuum in idem tenue Inteſtinum cum Bile delato; & fortè partim ex alio inſuper Liquore in quibuſdam Glandulis parato, & itidem per vias nondum explanatas, & demonſtratas eodem delato.

CCXXII. Affectio, inquam, Hypochondriaca ortum videtur mihi ducere ab Efferveſcentia humoris Bilioſi & Pituitoſi, in variis Glandulis parati.

CCXXIII. *Originem* autem ſuam in corpore primariam *ſi à Glandulis habeat humor Pituitoſus*, utique mirum non eſt, *ſi tunc malè affectarum Glandularum ſigna, Arenulæ putà, in Urinis ſimul obſerventur*.

CCXXIV. Obſervavi autem in talibus, quibus multæ aut continuè aut per intervalla excernerentur cum Urina Arenulæ, Glandulas ferè tumentes, ac humore craſſo, viſcido, adeoque Pituitoſo infarctas fuiſſe, & quidem Conſiſtentiæ; Colorisque varii: quod ipſum Pituitam indicat peccaſſe, quodque in hac affectione itidem oſtendimus.

Affectionis Hypochondriacæ curatio.

CCXXV. Poſtquam ergo in ſymptomatum omnium & ſingulorum, quæ in affectione Hypochondriaca vel ab aliis annotata, vel à me obſervata occurrerunt, examine ſatis prolixo ab humorũ Bilioſi & Pituitoſi vitiatorum Efferveſcentiâ in tenuis Inteſtini ſub Meſenterio ſecundùm lumbarem regionem protenſi eâ præſertim parte, in quam fit Bilis & Succi Pancreatici effuſio, excitata ortum eam ducere poſſe; cùmque non raro ſatis manifeſta ab ægris ipſis ſentiatur in illa regione efferveſcentia, revera ortum ducere oſtendimus & declaravimus; atq; ſimul ſymptomatum omnium, adeoque ipſius Hypochondriacæ affectionis cauſas, earumq; agendi modum propoſuimus & explicuimus; proximum nunc eſt, ut ſimiliter Affectus difficilis curationem optimam, labore magno erutam, & multorum annorũ uſu feliciter in multis per Dei gratiam comprobatam paucis & fideliter exhibeamus & inculcemus: Nihil enim juvat noſſe affectuum cauſas, ni ſimul ipſos ritè curandi artem noſcamus.

Ejus cauſa efferveſcentia Bilis, & pituitæ modis variis peccantis.

CCXXVI. *Affectionis* quidem *Hypochondriacæ cauſam* conſtituimus *Efferveſcentiam humoris bilioſi, & pituitoſi*, ſed *modis variis peccantis*, ſecundùm partes varias utrumque humorem conſtituentes.

Ob vitia Diætæ in rebus nonnaturalibus.

CCXXVII. Peccat autem variis modis, uterque humor imprimis ob *vitia diætæ* in *ſex rebus nonnaturalibus* dictis conſiſtentis.

1. Ratione Aeris.

CCXXVIII. Et 1. quidem ratione *Aeris*, pluvia multa, nebulis & ventis, Borealibus imprimis ac Occidentalibus inquinati & vitiati; ut & cõntinua Aeris mutatione: Ad Aeris corruptionem multũ quoque facit proximitas paludum, omniumq; Aquarũ ſtagnantium, & fętori ſubjectarum, cùm & ille fœtor Aeri communicetur, & cum Aere inſpiretur.

2. Cibi, & potus.

CCXXIX. Imprimis 2. utriuſq; humoris vitium gignit & auget *Cibus & Potus*, quantitate, qualitateve peccans, non convenienti tempore aſſumptus, aut corpore animoque non benè conſtitutis; in Paroxyſmo febrium, durante ira, aliove vehementi animi motu; mox ante aut poſt ſomnum, &c.

CCXXX. Hinc & Bilis & Pituitæ quantitas & qualitas variè immutatur, tandemque Hypochondriacæ Affectioni anſam præbet.

3. Somni, & Vigiliæ immoderatorũ.

CCXXXI. Non parùm 3 *Somnus & Vigilia immoderati* ad utriuſque humoris vitioſi generationem promovendam facere poſſunt; dum Somnus Pituitam, Bilem Vigilia auget.

4. Excretorum, & retẽtorum.

CCXXII. Sic & 4. *Excrementa* naturalia nimis diu in corpore retenta noxam afferunt, ut & *Retinenda*. Semen putà per nimiam Venerem, aut aliter atque *Sanguis* præter naturam per Menſtrua, Hemorrhagiam, Hæmorrhoides effuſa, magnam in Humoribus mutationem producunt.

5. Motus & quietis.

CCXXXIII. Sed & 5. *Corporis motus, & exercitium* in exceſſu aut defectu peccans plurimùm conferre poteſt ad utriuſq; humoris in hoc affectu peccantis vitium augendum.

6. Animi affectuum. Meſtitiæ. Iræ.

CCXXXIV. Plurimùm deniq; & 6. hic faciunt *Animi motus vehementes*, atq; imprimis *Mæſtitia* qualiſcunque, cui ſi ſubinde jungatur *Ira*, tantò gravius erit malum; hi namq; affectus non tantùm contrarios producunt in homine effectus; ſed &, humores contrarios; uti non ſemel hoc jam ſum teſtatus, & ita ſe rem habere fatebuntur mecum, quotquot rei Medicæ ſunt attenti, &, quæ ægris quotidie contingunt, obſervant accuratè.

Metus.

CCXXXV. *Mæſtitiæ* accenſendus *Metus*, qui panicus non parùm ad *humoris melancholici*, hoc eſt, *pituitoſi viſcidi, & quandoque* ſimul *Acidi* augmentum multum facit cum ipſa *Meſtitia*; Uti contrà Bilem auget & acriorem reddit *Ira*.

Affectio hæc ex læſis mentis functionibus.

CCXXXVI. Contingit etiam non raro, ut *ex mentis functionibus perperàm ſe habentibus oriatur affectio Hypochondriaca*; quod autem quoniam non accidit niſi ob ſimul tunc conſequentes perverſos Animi motus & Affectus jam recenſitos, ad hos referri de-

debet; Horum autem cauſam antecedens ſtatuenda mens functiones ſuas perperàm exercens; ut alibi docuimus.

Curatio in quibus conſiſtat

CCXXXVII. His autem ita præmiſſis, nunc rectà tendimus ad *Hypochondriacæ affectionis curandæ* modum, qui conſiſtit 1. *in Diætæ vitioſæ emendatione*. 2. *in humorum peccantium alteratione aut correctione*. 3. *in eorundem, quoties in totum corrigi nequeunt, Artificioſâ evacuatione*. 4. *deniq; in deperditorum reparatione*; deperit namque in Symptomatum vehementia, & duratione corpori nunc Spiritus Volatilis, nunc aliud quid, quod omninò reſtitui debet, & redintegrari.

1. Diætæ vitia qui emendanda.

CCXXXVIII. 1. *Diætæ vitia emendabuntur*, lentè, cavendo à noxiis, quærendo & uſurpando utilia. Attendendum enim accuratè ad ea omnia, à quibus malum & ortum habuit, vel habere potuit, & augmentum indies ſumere poteſt; ut ab illis caveatur ſedulò.

CCXXXIX. Contrà verò æquè diligenter attendendum ad omnia, unde auxilium vel levamen accipiat aut accipere queat æger, ut adminiſtrentur continuè, nec negligatur aliquid eorum, unde aliquid commodi venit expectandum.

2. Humores peccante: qui alterandi.

CCXL. 2. *Humorum peccantium alteratio* varia erit, & pro humore vario, & pro utriuſque vitio vario.

CCXLI. Peccantem humorum docuimus eſſe tam Pituitoſum, quàm bilioſum.

CCXLII. *Pituitoſus* peccat imprimis *aciditate* aut *viſciditate* auctâ.

Pituitæ aciditas aucta quibus corrigatur.

CCXLIII. *Aciditas humoris Pituitoſi* aucta corrigetur 1. & imprimis *Sale lixivioſo*, rebuſq; omnibus Sale lixivioſo præditis: Qualia ſunt Sal omne è cineribus plantarum extractum, ut & Corallia, Margaritæ, Oculi Cancri, Limatura ferri & ſimilia.

Et qua ratione.

CCXLIV. Horum enim ope dum inſtituitur cum Acida Pituita Efferveſcentia, coagulatur cum ipſis acidus humor.

Efferveſcentia non irritanda.
Et quomodo.

CCXLV. Quoniam autem urget jam in hoc affectu Efferveſcentia nimia, pleraque Symptomata ſuprà enumerata producens, cavendum ſedulò, ne irritetur magis, quàm compeſcatur ac emendetur illa per aſſumpta hæc novam Efferveſcentiam producentia: quod fiet uſurpando primùm ea, cum quibus concentratur potiùs Spiritus acidus, quàm coagulatur; qualis eſt Creta; cui ſuccedunt Oculi Cancri, Corallia, & Limatura Ferri.

Sal lixivioſum quibus temperetur.

CCXLVI. Quòd ſi cui *Sale lixivioſo* uti libuerit, quò minor fiat ab ipſo Efferveſcentia, *temperet* ipſum priùs mediis alio tempore à me propoſitis; *Spiritu puta Volatili, vel Oleo*. Unde *Sapo Venetus, & vulgaris* magnarum eſt in Efferveſcentia compeſcenda virium.

Pituitæ viſciditas aucta quibus temperetur.

CCXLVII. *Viſciditate* quoties peccat *humor pituitoſus*, toties incidendus, attenuanduſque, *tam acidis, quàm gummoſis*; prout his vel illis magis auſcultabit humor peccans: quod facilè eſt experiri, & tentare; imò prudentis Medici eſt, nunquam putare ſe omnia ſcire; quin potiùs ſibi præ cæteris omnibus diffidere, ac ſemper paratum eſſe cogitationes ſuas emendare; nam ſuffeni omnes errare ſolent ſæpenumerò, quodque peſſimum eſt, ne videantur erraſſe, in errore ſuo præfractè perſeverare.

Quomodo in curatione Aegrorum ſe gerere debeat Medicus

CCXLVIII. Eſt ergo prudentis non temerè incipere, verùm obſervato in caſibus dubiis à quo imprimis juvetur æger, tunc non timidè progredi, aſt generosè.

CCXLIX. Poſtquam ergo lentè progrediendo inventum eſt remedium, cujus imprimis ope auxilium affertur ægrotanti, tunc in illius uſurpatione procedendum eſt cordatiùs.

Gummata in hoc caſu conducentia.

CCL. *Gummata* autem varia occurrunt convenientiſſima in hoc affectu, *Galbanum*, *Sagapenum*, *Ammoniacum*, *Opopanax* & ſimilia, quæ omnia & ſingula pro re natâ uſurpari poſſunt, & imprimis pilularum formâ uſurpari.

Ut & acida.

CCLI. Inter *Acida* quæ exhiberi quoque poſſunt, varii occurrunt arte parati *Spiritus*, *Salis*, *Nitri*, *Vitrioli*, *Sulphuris*, ipſumque adeò *acetum Vini deſtillatum*, & quandoque non deſtillatum; cui ſi bulbus ſquillæ infundatur, vocabitur *ſquilliticum*, egregium in hoc & ſimilibus à Pituita viſcida ortis affectibus remedium.

Necne medic ta.

CCLII. Eidem pituitæ viſcidæ corrigendæ conducit *Maſtiche*, *Succinum*, & ex ipſo paratus *Sal volatilis*, ut & ex *Cornu Cervi* ſublimatus, *Caſtoreum*, *Myrrha*, quinimo *Chalybs vulgari modo præparatus*, aut *eiuſdem Vitriolum*, cum quo parantur quorundam *Pilulæ aperitivæ*.

Sal vo

CCLIII. Pituitæ viſcidæ corrigendæ atq; emendandæ conducit ante omnia *Sal volatile* quodvis, vim habens humorem illum inſenſibiliter ad mediocritatem reducendi: Unde omnibus commendo talium ſalium præparationem & uſurpationem, ſive formâ parentur ſiccâ, ſive humidâ.

De eo vatio.

CCLIV. Illud interim notandum, Salia volatilia ſiccâ formâ parata, ubi ſubtilia exiſtunt, vix aſſervari poſſe, verùm facilè abire in auras. Præſtat proinde ipſa humidiore formâ parare, aut humidis ſaltem & aquoſis diſſoluta ſervare ad uſum.

Bilis p quibus detur.

CCLV. *Bilioſus humor* peccat imprimis ratione *Salis ſui lixivioſi*; quod emendabitur ac temperabitur potentiſſimè quidem *per acida*; quoniam autem ſimul tunc excitatur Efferveſcentia, cujus ratione producitur hæc affectio Hypochondriaca, non ita tutò vel commodè videntur in uſum revocari *acida*, *niſi temperata*, & quidem *Spiritu volatili*, cujus ope nō parùm infringitur Spiritus acidi ferocia, ut minor tunc excitetur ab ipſo efferveſcentia.

Et quom

CCLVI. *Ad ſalis lixivioſi contemperationem* uſurpari quoque poſſunt *acida oleoſis mixta*; pinguibus enim omnia temperantur acria, tam ſalina, quàm acida.

Sal lix ſum qu tempere

CCLVII. *Cavendum interim ab acidis oleoſis, quando præter ſal lixivioſum exuperat in bile oleum*; quod imprimis patet ex conjuncto in corpore calore, ardore, & febrili incendio majore.

3. Hum inemend les quom educend

CCLVIII. 3. Educentur ſolâ alteratione inemendabiles humores prædicti, & exuperantes per vias convenientes, atq; imprimis per alvum, utpote via Naturæ commodiore & faciliore; rariùs per vomitum, niſi deorſum expelli nequeant, aut ſurſum viam affectent humores peccantes.

Pituita bus purg

CCLIX. *Pituitoſum humorum deorſum evacuant* varia paſſim nota, inter quę tamen primas tenet *Colocynthis*, & ex ipſâ parati *Trochiſci Albandal dicti*; quibus proximè accedunt *Agaricus*, *Hermodactyli*, *Turbith*, & ipſa *Aloe*.

CCLX. Ex Chymicis laudantur omnia *Mercurialia*, tàm *præcipitata varia, alba, flava, rubea*, &c. quàm *ſublimatum dulce*: *à corroſivo* namque ut omnes abſtineant, moneo & hortor; cùm minimâ duntaxat exhiberi quantitate poſſit, & prætereà *vomitum* ſemper ferè ſoleat movere, corpuſque vehementer agitare.

CCLXI. Conveniunt etiam hìc *Antimonialia* varia & excellentia, quamvis pleraque ſimul vomitoria exiſtant, de quibus mox.

Bilis quib

CCLXII. *Bilem expurgant Rhabarbarum*, *Scammonium*, *Aloe*, *Tamarindi*.

CCLXIII. Ubi *Salina Bilis pars* imprimis peccat uſurpari poſſunt commodè *Rad. Jalappæ*, atque *Mechoacannæ*, *Gummi Gotte*, & ſimilia.

CCLXIV. Inter Chymica conveniunt *Antimonialia*.

Pituita q bus per v mitum p getur.

CCLXV. *Per vomitum expurgant Pituitam Mercurialia*, & *Vitriolum album*, & *Vitrioli Sal*: *Helleborus albus* unà cum *Antimonialibus* omnibus.

Quibus B

CCLXVI. *Bilem per vomitum evacuant* commodiſſimè *Antimonialia*, quæ cùm non minùs Pituitam educere ſoleant, & ſimul deorſum utrumque humorem propellere, atque inſuper tutiùs quàm Mercurialia queant exhiberi, illa cæteris omnibus præfero, ſi parentur ex *Antimonio vitro*, *Regulo*, *Croco metallorum*, *vitæ Mercurio* (qui Medicamentum Antimoniale) *floribus Antimonii*, & ſimilibus.

Lentè ſe nandum.

CCLXVII. Imprimis commendamus Practicis Junioribus omnibus, ut *lentè feſtinent*, nec præcipites ſint in quibuſvis Medicamentis cum vehemen-

hementiâ operantibus exhibendis. *Satiùs enim eſt bis blandiùs ægros ſuos purgare, quàm ſemel violentiùs procedendo ipſis nocere*: neque enim sẽper licet bis peccare.

CCLXVIII. In *Formulis Medicamentorum* proponendis non hæremus, cùm illæ commodiſſimè addiſcantur circa ipſos Ægros.

CCLXIX. 4. Reparanda etiam durantibus hujuſce Affectionis Hypochondriacæ Paroxyſmis, quæ ægro depereunt; atque imprimis *cùm Animales Spiritus minuantur*, *redintegrandi* veniunt per *Spirituoſa*, ſed ita temperata, ut ſolitæ Effervescentię irritandę non inſerviant, ſed potiùs eandem compeſcant. Unde pro Symptomatibus Ægrum quemvis affligentibus mutatio aliqua erit inſtituenda.

CCLXX. Primum tamen inter illa locum obtinet *Spiritus Vini* vel *ſimplex*, vel *cum aliis compoſitus*, & *Tincturæ formâ* aliorum viribus imprȩgnatus, *Cinnamomi* putà, *Croci*, *Caſtorei*, *Nucis Moſchatæ*, *Corticum Citri*, *vel Arantiorum*, &c. plurium vel pauciorum ſimul conjunctorum.

CCLXXI. Quibus *Spiritus Vini purus Acrior* exiſtit, *infringi* poteſt *Aquâ pluviali*, *aliâve ſtillatitiâ* ex herbis variis & Aromaticis, *Roſarum*, *Fœniculi*, *Menthæ*, *Meliſſæ*, *Borraginis*, *Betonicæ*, *Petroſelini*, *Pulegii*, *& ſimilium*.

CCLXXII. Si cui lubeat 5. addere *Paroxyſmorum ſedationem*, aut *Symptomatum* tunc maximè *urgentium contemperationem*, cum ipſo non pugnabo, quin potiùs idipſum laudabo.

CCLXXIII. Conſiſtit autem illa medicatio imprimis in *Effervescentiæ contemperatione*, *halituum elevatorum diſcuſſione*, *Dolorum lenitione*, *Sitis ſubinde urgentis ſedatione*, & ſimilium Symptomatum moleſtorum emendatione.

CCLXXIV. Effervescentia contemperabitur imprimis Medicamentis utriuſque humoris Acrimoniam corrigentibus & temperantibus; quod pinguibus debetur & Spirituoſis, ſed pro Effervescentiæ modo in ſingulis variò variè cum aliis contemperatis. Unde quod uni prodeſt Medicamentum, nocet non raro alii; niſi omnis qualitatum exceſsus obſervetur in ipſo: unde imbecillius quidem erit tale Medicamentum, ſed ſimul tutius.

CCLXXV. Opus eſt autem, ut tale *medicamentum temperatum aquâ multâ* ſimul conſtet, atque ſimul *pauco Oleo*; ſed ita *Sali Volatili immiſto*, *ut Aquæ ſimul queat conjungi*. In eo namque conſiſtit primarium artificii; quod repeto, Temperatum Medicamentum conſtare debet *Aquâ multâ*; utpote quæ per ſe & ſalem lixivioſum, & ſpiritum acidum diluere apta eſt, atque ſic ejus vim infringere. Huic aquæ conjungi debet *Oleum*, *ſed paucum*; utpote quod itidem & ſalem lixivioſum, & ſpiritum acidum contemperare aptum eſt. Quoniam verò *Aquæ admiſceri nequit Oleum*, *niſi mediante Sale lixivioſo*; *hoc* ſimul adeſſe debet, aſt *Spiritu volatili correctum & volatiliſatum*, *poſtquam idem & volatilis ſpiritus itidem lixivioſum Salem & Acidum Spiritum* temperare ſolet.

Quibus conſtare debeat Medicamentum hoc præſtans.

CCLXXVI. *In* tali ergo *medicamento temperato tria* occurrunt, bina acria, *Salem lixivioſum & ſpiritũ acidum*, *temperantia*, *Aqua*, *Oleum & Spiritus volatilis*. Unde quid boni à tali medicamento expectari queat, facilè vident, qui ad ea, quæ ſæpiùs & diverſis occaſionibus protuli, attenderunt.

CCLXXVII. Quinimò ex talis medicamenti analyſi, quàm facilè ſimilis ſyntheſis excogitari queat, vident omnes, etiam mediocriter in Chymia verſati, & addicta ſæpiùs à me attenti.

Medicamenti alicuiùs Analyſin ſimilium Syntheſin docere.

CCLXXVIII. Id enim ſum edoctus è medicamentorum uſu compertorum, ęgriſque utilium analyſi, hinc & novorum ſecundùm eadem fundamenta ſyntheſi; quibus cùm reſponderet ſucceſſus optatus, confirmatus ſum per experientiam in ratione & ingenio excogitatis poſt prȩviam eandem experientiam: quemadmodum in rebus naturalibus & fieri debere, & tantùm utiliter fieri poſſe non ſemel inculcavi; interim utilia quæ ſunt, nimiùm inculcari nequeunt, imprimis quando paſſim nota non ſunt; & tunc reverà veritatis amantibus decies repetita diſplicere nequeunt.

Experientia in Rebus naturalibus.

CCLXXIX. Quapropter adhuc ſemel hìc repetam; Cognitio rerum naturalium omniũ eſt ab Experientia per ſenſus factà, unde cauſa effectuum ſic compertorum exquirit ratiocinatione concatenatâ Ingenium humanum; de veritate tamen invẽtâ certus eſſe poteſt nemo, niſi poſtquam de ſuæ ratiocinationis ſoliditate confirmatus fuerit per eandem Experientiam, ratiocinationem prædictam ipſo opere confirmando, & comprobando. De Affectu autem noſtro nunc equidem nil proferemus ampliùs.

Ab ea omnis earum cognitio.

Finis Tractatus Septimi.

TRACTATVS VIIJ.

DE ARTHRITIDE.

I. INter Affectus curatu difficiliores lubet porrò nunc exhibere aliquem & gravem, ægriſque non parùm moleſtum, & Medicis tum ratione cauſarum eruendarum, tum ratione modi productionis, tum ratione curationis non parum arduum, *Arthritidem* putà.

II. Hujus autem naturam & eſſentiam quò commodiùs explicemus, libet more nobis uſitato (quandoquidem magnus hìc eſt Authorum tam Theoreticorum, quàm Practicorum diſſenſus) fundamenti loco præmittere illa, in quibus conſentiunt Authores, aut quæ unicuique ſaltem in praxi verſato eſſe poſſunt ac debent nota; qua ratione ſperamus futurum, vt & breviores ſimus, & magis perſpicui, & nulli graves: neque enim animus eſt diſſentientes vexare aut carpere; verùm ſufficiet nobis, ea, quæ vera putabimus, argumentis ab experientiâ præſertim petitis probare.

III. Conſentiunt autem 1: in eo Authores, *affectum hunc infeſtare partes ſenſiles articulis vicinas*, non item remotiores: unde etiam ipſi nomen, dum Græcis *Arthritis*, Latinis *Articulorum dolor* dicitur.

IV. Conſentiunt & in eo 2. quod Affectus hic aliàs *unum*, aliàs *plures* occupat *Articulos & Artus*, vnde vel *particularis* vel *Univerſalis dicitur*.

V. Conſentiunt & in eo 3. Authores, quòd aliàs in parte affectà permaneat dolor, aliàs eandem iterum brevi deſerat, & mox aliam invadat; unde nunc *fixa*, nunc *vaga* vocatur *Arthritis*.

3. Fixa & vaga.

VI. Conſentiunt 4. in eo Authores, quòd plerumque *intervallis nunc longioribus nunc brevioribus recurrat*, *& rariſſimè perſeveret*; quod vix obſervatur, niſi poſtquam ſæpiùs infeſtavit, & diætam pravam ſervant ægri Medicis planè immorigeri, atque ſuis voluptatibus quam valetudini ſuæ magis dediti.

4. Nunc longioribus nũc brevioribus inter vallis recurrit & rariſſime perſeverat.

VII. Conſentiunt 5. in eo Authores, quòd *ſæpenumerò rubore & ardore Acri*, quandoque *cum pallore potiùs & levi tumore œdemati magis aſſini*, *abſque ullo calore* obſervetur; unde etiam *ibi dolor gravior*, *hìc ferè nullus occurrit*.

Ejus qualitas.

VIII. Conſentiunt 6. Authores, nonnunquam *nodos & tophos in affectis articulis & vicinis partibus excreſcere*, atque ex iis ſpontè vel arte apertis materiam diverſam, nunc fluidam, nunc gypſeam, aut calculoſam, & friabilem; nunc albam, rariùs cineritiam aut ſubflavam effluere aut elici.

6. Nodi & tophi in articulis.

IX. Conſentiunt 7. Practici, *Arthritidi comitem eſſe Febrem*, quæ nunc die uno præcedat, nunc

7. Eius comes Febris.

& plerumque ſimul invadat, & quidem cum frigore ac horrore levi, ſubſequente mox calore quandoque majore, quandoque minore, ut & ſiti; unà cum Pulſu concitatiore, & Urinis magis rubentibus, quæ nonnunquam ante acceſſum erant minùs tinctæ.

Et quidem ſemper.

X. Febrem hactenus ſemper in Arthriticis obſervavi, non tamen ſemper æquè moleſtam, quinimò quandoque ita levem, ut illam non agnoſcerent Ægri, dolori quippe urgenti magis attenti.

Pulſus frequentior.

XI. Febris illius præſentiam præter alia enumerata Symptomata arguit abſolutè Pulſus frequentior ſemper in Paroxyſmi Arthritici acceſſu obſervabilis, & nonnunquam, ubi gravior exiſtit, & dolor acerbus, perſeverans; quinimò per intervalla concitatior factus Febrim intendi docet.

8. A repellentibus Dolor aliò propellitur & nunc gravior nunc levior redditur.

XII. Conſentiunt 8. Practici, non rarò *à Medicamentis repellentibus* dictis forinſecùs affectæ pari aut caſu aut datâ operâ applicatis *Dolorem nunc in alios articulos, nunc ad Interiora corporis propelli*, nunc eundem in parte permanentem aut *graviorem*, aut *leviorem reddi*.

XIII. Atque ex his datis conabimur dubia notabilia circa hunc Affectum occurrentia ſolvere.

Quinque de Arthritide quæſita.

XIV. Quæritur enim 1. quænam circa Articulos *pars primariò afficiatur* in Arthritide. 2. quænam ſit ejus *Cauſa efficiens*, & humor verè peccans. 3. Quiſnam ſit ejuſdem *humoris* Focus & *Locus*, *in quo generetur aut coacervetur*. 4. *Quibus viis & modis ex ſuo Foco ad Articulos deferatur* humor Arthritidem pariens 5. denique *Quâ methodo*, *Quibuſque modis ab* Affectu tam moleſto *liberandi* veniant *Ægri*, tum durante ipſo Paroxyſmo, tum etiam extra ipſum Paroxyſmum.

XV. Atque his quinque quæſitis egregiis puto abſolvi poſſe omnem de Arthritide moveri & agitari ſolitam difficultatem, & eorundem ſolutione ſolvi.

1. Quænam pars primariò afficiatur Nempe ligamenta membranea.

XVI. Ut autem à Primo faciamus initium, cenſemus *Partem primariò affectam in Arthritide* eſſe non interſtitia Oſſium ſimul articulatorum, ſed *membranea Ligamenta* ipſos *articulos vincientia & colligantia*.

XVII. Hoc probamus 1. per *dolores atroces* Arthritidem utplurimùm comitantes; qui in Oſſibus ſentiri non poſſunt, verum in partibus tantùm Membranoſis, adeoque ſenſibilibus. 2. per *Doloris metaſtaſin*, & Arthritidis non tantùm ſponte, ſed inſuper ad repellentium Medicamentorum applicationem non rarò ab uno Articulo ad alium translationem; quod fieri non poſſet, ſi in articulationis cavitatem effuſus eſſet humor illum dolorem gignens.

Non muſculi aut carnes.

XVIII. Sed nec muſculi, aut Carnes articulis vicinæ locus ſunt primariò affectus, tum quia ſenſu exacto non ſunt præditæ, niſi ratione fibrarum & membranarum; tum quia ubi dolores Arthritici obſervari ſolent, carne ferè ſunt deſtituti articuli.

XIX. Neque hoc evincit Dolor Iſchiadicus, aut in humero vexans quamvis enim multâ carne tectæ ſunt illę partes, dolor tamen non ſentitur in iſtis carnibus, utpote quæ ſine doloris augmento contrectari poſſunt; verùm circa ipſum articulum, qui ſine notabili doloris augmento contrectari nequit: in *motu* autem illo *Ligamenta imprimis tenduntur, ad quam tenſionem augetur dolor*.

2. Quænam ſit cauſa efficiens.

XX. Ut autem ad ſecundum quęſitum pergamus & *Cauſam Efficientem Arthritidis veram* aſſignemus obſervandum, dolorem utplurimùm quidem adeſſe Acrem, non tamen ſemper, eundemque Dolorem cum ardore ferè occurrere conjunctum, rarò ſine calore: quo circa etiam anodynis ardorem ſimul temperantibus imprimis ipſum demulceri.

Nempe humor acris.

XXI. Unde facilè patet, cùm à Cauſâ internâ ad locum affectum aliunde delatâ oriatur ille Dolor ipſum pro Cauſa Efficiente neceſſariò agnoſcere *Humorem Acrem*, & quidem, quoties cum Ardore conjunctus reperitur, *Bilioſum*, *Sale ſaltem lixivo, vel fixo, vel Volatili abundantem, ac Seroſum*.

Acidus.

XXII. Quoties autem Ardor ipſi comes non adeſt, toties ſi Acris dolor extiterit, *humorem Acidum* exiſtere.

Pituit…

XXIII. Quoties verò nec Ardor, nec Acris dolor urget, toties *Humorem Pituitoſum* imprimis peccare, à quo præter tumorem ſubœdematoſum major excitatur Motûs impotentia & gravitas, quàm Dolor.

Et … mixtu…

XXIV. Quoniam verò unà cum *Febre* obſervatur ſemper adventare paroxyſmus Arthriticus, & quidem cum majore aut minore frigore, ipſumque ſubſequente diverſo calore; (unde quoque humoris primariò peccantis qualitas ampliùs manifeſtatur) facilè patet, *non unum duntaxat humorem ſemper peccare, ſed aliquando plures*, ita tamen, ut *ab eo*, *qui primariò & maximè peccat*, *deſumatur denominatio*.

XXV. Præter hos primarios humores Arthriticum Dolorem parientes nil obſtat alios concurrere, à quibus reliqua deducantur Symptomata, Nodi putà, Tophi &c.

3. Qu… ſit hum… focus & … cus.

XXVI. Non parùm diſſentiunt Authores Medici de *Foco & Loco*, *in quo generatur vel coacervatur humor Arthritidem producens*: dum alii Caput, ejuſque nunc ſuperficiem, nunc interiora culpant, alii in vaſis, Venis putà & Arteriis Cauſam ejus quærunt.

N… Glandu… Pancre… conglom… tæ, & … globatæ … nes.

XXVII. Nos unicuique ſuæ aſſertionis probationem committentes, putamus *eundem eſſe Arthritidis & Febrium Intermittentium*, *Catarrhalium præſertim*, *Focum; Glandulas* putà *tum Pancreatis conglomeratas*, *tum paſſim Conglobatas omnes*.

Quæ e… febrium … termitte… tium fo…

XXVIII. Neque enim hactenus ex iis, quæ per Anatomen patent, alias partes eruere valuimus, in quibus febrium Intermittentium, ſive cum apyrexiâ perfectâ occurrentium, ſive confuſarum & intercurrentes paroxyſmos habentium, (quando ſcilicet priuſquam prior paroxyſmus ceſſaverit, poſterior ſe illi immiſcet, adeò ut ulla vera contingat intermiſſio & libertas à febre) fomitem generari aut coacervari ſolidè poſſit aſſeverari, prærer ſolas Glandulas, tum Conglobatas quaſvis, tum Pancreatis Conglomeratas: utpote quæ mox cum Corde per Vaſa Lymphatica participant.

Earum … cus, & ca… primari…

XXIX. Ut autem quæ modò aſſeruimus magis pateant, non abs re forſan erit, paucula de Febribus tum Intermittentibus, tum Catarrhalibus quibuſdam dictis adjungere.

XXX. *Intermittentium febrium omnium Focum arbitramur Pancreas*, illarumque *Cauſam primariam Succum Pancreaticum in quibuſdam, non omnibus ejus glandulis hærentem ac vitiatum, & diverſo tempore pro ſui conſtitutione varia in Communem Ductum, hinc & tenue Inteſtinum erumpentem, atque cum Bile nunc laudabili, nunc vitioſâ perperam efferveſcentem, atque pro Pituitæ inſuper in tenui Inteſtino tunc repertæ, aut Cibi, Potuſque, Medicamentorumve &c. eò tunc confluentium diverſitate diverſimode alteratum*; uti hoc ex Symptomatibus Ægros circa ſingula cujuſvis paroxyſmi tempora infeſtantibus facilè deduci poteſt.

Febres … tarrhales unde pro… cantur.

XXXI. *Catarrhales Febres* quibuſdam ſic dictas quod attinet, cùm illæ *ortum habeant ferè à frigore externo calens corpus, & imprimis Caput & Colli glandulas*, (utpote partes aëri externo magis expoſitas) *afficiente*, arbitror ipſas produci à *malè affectâ in Glandulis Conglobatis tum in Cerebro exiſtentibus*, *tum adſtantibus Lymphâ*, *eâque ob ſpiritus animalis ad eas effluxum impeditum acriori & acidiori factâ*, ideoque in Cordis Ventriculo dextro Efferveſcentiam vitioſam, hinc & febrem excitante, & quidem Febrem non intermittentem, at continuam, non tamen ardentem, ſed intermiſtum frigus non rarò habentem.

Febris a… dentior un… de.

XXXII. *Cui quoties concurrit* Bilis ob Diętam in Aëre æſtuoſo, Alimentis nimis aromaticis, acribus vel ſalſis, Ira, Vigiliis, Corporis exercitio, &c. nimiis peccantem *acrior*, *toties ardentior exiſtit Febris*, adeoque ob cauſas oppoſitas concurrentes curatu difficilior: neque enim tunc ſe mutuò temperant humores contrarii, aliàs non urgeret ita febris, ſed utrique ſuo modo intemperati confluentes febrem producunt moleſtiorem.

Arthritidi… & Febriu… Intermitten… tium & C… tarrhalium focus idem

XXXIII. Idcirco autem *Arthritidis & Intermittentium Catarrhaliumve Febrium cenſemus* Focum

eun-

eundem, quoniam ſemper, quantùm ego ſaltem & alii mecum obſervare potuimus, cum Febre talia accedit paroxyſmus Arthriticus: cui hoc tantum peculiare accidit, quòd Febrilis cauſa tunc bonâ ſui parte circa articulos hæreat, & dolores ibidem nunc majores nunc minores pariat: quod in cæteris febribus non ſolet accidere.

lem non riò re in ritide.

XXXIV. Putamus autem *non Bilem primariò peccare in Arthritide*, quoniam aliàs *continuus* eſſet affectus: Bilis enim omnis in uno eodemque folliculo generata, tota ſibi eſt ſimilis, atque ideò continuum producet effectum, ſive effundantur per vias ordinarias, quod accidit in Febribus Continuis, ſive non effundatur, quod accidit in Ictero, ductu ſcilicet Inteſtinali tunc obſtructo.

quorem ndulis ratum.

XXXV. Putamus contrà *Liquorem in Glandulis præparatum peccare primariò in Arthritide*, quoniam is coacervari poteſt in quibuſdam Glandulis, aut etiam in quibuſdam Glandularum ductibus & finibus, qui tandem aut ſponte, aut ab externo errore in diætâ, Aëre imprimis aut potu, commiſſo motus Paroxyſmum novum producat, nunc tardiùs, nunc citiùs repetentem.

lo ſimul t Bilis.

XXXVI. Quamvis autem utplurimùm *Arthritidi comes ſit Ardor*, non tamen idcircò judicamus primariò peccare Bilem; verùm *ipſam tunc ſimul peccare*, in vitioſa ſaltem ſua cum Succo Pancreatico vel Lympha Acidiore inſtituta Efferveſcentia ita immutari, ut Calor ejus magis ſe manifeſtet: quamvis non ſemper tam Calor ſit moleſtus, quàm Dolor à Calore diverſus.

diverſi liquorũ biectorũ rſa Ef- ſcentia. n in Me- & Mi- ibus.

XXXVII. Hoc enim obſervandum diligenter, *liquores ad ſui confuſionem Efferveſcentes non parum & alterari & mutari pro adverſi liquoris differentia*; quod planè reciprocum eſt.

XXXVIII. Hoc ut exemplis è Chymia petitis demonſtremus, velim conſiderari à curioſis & ſolertibus naturalium rerum indagatoribus, quàm *diverſa* excitetur *Efferveſcentia pro diverſitate ſubiectorum*, *Metallorum putà vel Mineralium cum eadem Aqua forti Efferveſcentium*; dum non tantùm quædam citiùs, alia tardiùs ab ipſa ſolvuntur & corrodantur; ſed imprimis quædam cum majori vi & commotione efferuntur, alia cum minori; quædam hunc, alia alium odorem, calorem, & ſaporem promunt aut relinquunt.

XXXIX. Nec tantùm tanta obſervatur diverſitas Efferveſcentiæ pro diverſitate ſubiectorum cum eodem Acido Efferveſcentium verùm etiam *pro diverſitate Acidorum cum eodem ſubiecto Efferveſcentium*. Sic aliter procedet Efferveſcentia cum eodem Sale Tartari excitata à Spiritu vel Oleo Vitrioli, aliter à Spiritu Salis, Aluminis, Nitri, Aceto ſtillatitio, vel communi: aliàs enim potentior, aliàs debilior exiſtet; Elevatique Odor, Sapor, &c. erunt diverſi.

m corpo- mano.

XL. Simili planè ratione in corpore humano tam pro *Bilis*, quàm pro *Succi Pancreatici*, aut *Lymphæ diverſitate* continget tam *in tenui inteſtino* quàm *Corde Efferveſcentia modis pluribus varians*, nec niſi temporis tractu & multiplici obſervatione, eaque accurata, in certas claſſes diſtinguenda.

diverſi- conſide- da.

XLI. Intereſt utique, diverſitates illas, ſi quæ ſint, accuratè conſiderari, & in certa capita redigi, quò aliquando in praxi facienda ſerviant.

qua Au- is votum.

XLII. Optavi ſæpiùs, & etiam nunc opto, plures Viros egregios & in praxi occupatos 1. *accurate obſervare omnia quæ ipſis contingunt quotidie circa ægros notanda, & ex ipſis concludere, an talis Efferveſcentia*, qualem ego me comperiſſe autumo, admitti debeat, ac reverà exiſtat, necne. 2. *ſi exiſtat*, uti perſuaſus ſum illam exiſtere, *collatis mecum operis allaborare*, *ut tandem aliquando in certas claſſes redigantur infinitæ penè plùs minùs variantes inter ſe Efferveſcentiarum ſpecies*. 3. *attendere quoque ad ea, quæ Efferveſcentias quaſvis vel excitant, vel promovent, vel cohibent, reprimunt ac coercent*: *quò non tantùm illarum cognitio, verùm & curatio*, & quandoque *productio artificialis* innoteſcant.

Efferve- vitioſa s inter-

XLIII. Utique ſi *ab Efferveſcentia vitioſa ortum ſuum ducant febres intermittentes* omnes, ut & *Catarrhales*; quinimò ipſæ quoque *Continuæ*; uno verbo Febres omnes; nonne rem apprime Arti Medicæ utilem proferent illi, qui modum & rationem quamvis Efferveſcentiam vitioſam præveniendi compeſcendive invenient & aliis patefacient, ſicque methodum Febres curandi optimam eruent atque manifeſtabunt?

mittentes, Catarrhales, & Continuæ.

XLIV. Nec tantùm Febrium generationis & Curationis ratio inde deducetur, verùm plurimorum inſuper affectuum ab eadem Efferveſcentia vitioſa, meo ſaltem judicio, prodeuntium: quales ſunt omnes *Affectionis Hypochondriacæ ſpecies*, ipſaque adeo *Melancholia* dicta Hypochondriaca, *Scorbutus*, *Paſſio Hyſterica*, *Incubus*, *Vertigo*, *Epilepſia*, *Oſcitatio*, *Sternutatio*, *Nauſea*, *Vomitus*, *Alvi fluxus* & *adſtrictio*, *Flatuum Generatio*, unà cum *Dolore Colico*, *Tympanites*, *Cordis Palpitatio*, *Anhelatio*, *Aſthma*, *Cordis anxietates*, *Animi Deliquium*, & neſcio quid non.

Ut & Affectionis Hypochondriacæ ſpecies, Scorbutus, Paſſio Hyſterica, Incubus, Vertigo, Epilepſia, Oſcitatio, Sternutatio, Nauſea, Vomitus, Alvi fluxus & adſtrictio, Flatus, Colicus Dolor, Tympanites, Cordis Palpitatio, Aſthma, Cordis anxietas, Animi Deliquium.

XLV. Hos ergo affectus omnes cum ego ſaltem arbitrer ortum ſuum habere ab Efferveſcentia vitioſa vel in tenui Inteſtino, vel in Corde facta; nec illud pro lubitu duntaxat fingam & aliis credendum obtrudam, verùm ex praxi Medica mea deducam id probantia & confirmantia argumenta, iterum urgeo, rem tanti momenti dignam videri, in quam inquiratur à quibuſvis, ac præſertim ab Artis peritis & in praxi Medica quotidie verſatis, & verſantibus diligenter, quò tandem aliquando & rei veritas & ejuſdem utilitas pateat.

XLVI. Novi quidem, multis non diſplicere meum laborem, meas vigilias, meam inveſtigationem, meum in communicandis inventis meis candorem; verùm optare placere iiſdem collatis operis levare meum laborem, minuere meas vigilias, promovere meam inveſtigationem, adaugere mea inventa, ſicque cum propria gloriâ ſuâ inſervire publico.

XLVII. Utique aliquid eſt, probari probis conatus noſtros laudabiles, & in publicum bonum ſuſceptos; ſed majus eſſet illos adjuvari & facilitari plurium manibus.

In ſuis laboribus adjuvari optat Auctor.

XLVIII. Quamvis autem nemo auxiliares manus nobis ſit commodaturus, non deſinemus tamen animo forti & labore indefeſſo ſpartam, quam ſemel ſumus nacti, pro virili parte adornare, quamvis prævideamus quoque longiori tempore ſic duraturum opus.

XLIX. Quòd ſi non deficiat nobis animus, quamvis deficiant nobis auxiliatores; multò minùs deficiet nobis idem animus, quamvis inſurgant contra nos Calumniatores quidam & maleferiati homines, non apertâ vi, ſed per inſidias duntaxat & detrectationibus Veritatis manifeſtioni ſe opponentes; ſive omnia Veteribus perſpecta falsò inculcent ac nunquam probent, vel probare audeant; ſive laudabilia Recentiorum inventa obſcurent atque obnubilare tentent; ſed quemadmodum non cedendum malis, ſed contrà audentiùs eundum, ſic & nos invidorum dementiam ridentes cordatiùs pergemus in adhuc dum in multis latitante Veritate magis magiſque eruendâ, de benedictione Divinâ planè confiſi.

Ejus Animus.

L. Ut proinde ad rem noſtram revertamur, & aliquid ſaltem *ad vitioſæ Arthritidem parientis Efferveſcentiæ naturam & Cauſas elucidandas proponamus*; conſiderandum imprimis, *quid peculiare ſit Arthritidi* præ cæteris Affectibus omnibus Febrem comitem habentibus; quò inde eliciatur, quod lucem nobis afferat.

Quid Arthritidi ſit peculiare.

LI. *Peculiare* autem *Arthritidi eſt Dolor circa articulos hærens*, iſque differens 1. ratione *vehementiæ* majoris vel minoris. 2. ratione *adjuncti Caloris*, ejuſque majoris vel minoris, cùm aliquando nullus adſit, aliquando vehemens 3. ratione *Tumoris* itidem majoris, vel minoris, nam etiam nullus aliquando obſervatur. 4. ratione *Coloris*, qui nunc rubens, quandoque pallidus, vel minimè à naturali mutatus. 5. ratione *Motus* magis vel minùs impediti 6. ratione *durationis* majoris vel minoris. 7. ratione *Nodorum* ſuccreſcentium, aut nullorum. 8. ratione *fixitatis* vel vola-

Nempe Dolor circa articulos hærens.

Et quorum reſpectu differens.

volatilitatis, cùm aliàs in unâ ſede fixus maneat dolor, aliàs ab uno articulo vagetur & properet ad alium, vel alios.

Arthritidis cauſæ conſtitutio.

LII. Atque ex *Dolore articulorum*, utpote Arthritidi peculiari, deducimus. 1. *Cauſam* ejus habere in ſe *qualitates ſenſui* externo & quidem *Tactui & Caloris ſenſui moleſtas*, cùm illi ſoli afficiantur 2. *Cauſam* eandem *affinitatem habere cum eâ Sanguinis parte*, quæ in ſui circulatione deferri ſolet *ad partes Articulorum ligamentoſas & membranoſas*, quæque ob *vitioſam ſui conſtitutionem in ipſis hæreat*, & ob qualitatem ſenſui, uti dictum, moleſtam, dolorem in ipſis pariat.

Ejus cauſa ex Sanguine.

LIII. Utique *Cauſa Efficiens Arthritidem meritò deducitur ex Sanguine, poſt quam*, uti ſæpius dictum, *cum mox precedente aut comitante Febre producitur.* Nullam autem febrem, niſi ab iis, quę cum Sanguine ad Cor pergunt, excitari in confeſſo eſt, facili ſaltem negotio poſſet probari.

LIV. Si ex Sanguine Arthritidis cauſa deducitur, neceſſe eſt, aut omnem Sanguinem eſſe in culpâ, aut quaſdam ejuſdem partes.

Non omni.

LV. *Omnem Sanguinem non eſſe vitioſum*, vel inde patet, quòd ante & poſt Paroxyſmum plerique Arthritici ſint ſatis ſani: unde iterum patet, *eos qui extra Paroxyſmum malè habent, præter Arthritidem alio inſuper laborare affectu*, quin non rarò curatu difficiliorem facit Arthritidem.

Sed ex parte Et quænam.

LVI. Cùm proinde quędam duntaxat Sanguinis partes vitioſæ ſint in Arthritide producendâ, neceſſe eſt, vitium illud exiſtere *in partibus ad Ligamenta & Membranas articulorum delatis, aut illis ſaltem admiſtas eſſe.*

Nempe ad Ligamenta & Membranas delata.

LVII. Ad *Ligamenta & Membranas peculiariter deferri dicuntur illæ Sanguinis partes, quæ illorum nutritioni inſervire* debent; quamvis non ſit negandum, Sanguinis maſſam promiſcuè propelli ad partes quaſvis.

Sanguinis maſſam eſſe quid confuſum.

LVIII. Interim nec hoc negandum, *Sanguinis maſſam eſſe quid confuſum, non permiſtum*; cujus ſcilicet partes multum inter ſe diverſæ, quippe diverſis uſibus deſtinatæ, confluunt quidem ſimul per eoſdem canales, facilè tamen ab invicem ſecedere poſſunt.

Sanguinis partes alias penitiùs, alias laxiùs conjungi cum aliis.

LIX. Sed nec hoc negandum, *inter diverſas illas Sanguinis partes alias penitiùs, alias laxiùs conjungi cum aliis.* Sic partes Aquoſæ penitiùs copulantur Salſis vel Spirituoſis, laxiùs Oleoſis aut Terreis, & quidē ob rationes ex Phyſicæ ſcientiæ fundamētis & principiis veris deducendas, & per Experientiam quotidianam confirmatas, confirmandaſque.

Ejus in corde mutationem non vergere ad intimam partium ejus permiſtionē & inutilium quarundam ſecretionem. Et quare.

LX. Utique toto cœlo videntur mihi errare, atque parum Rationi aut Experientiæ conſentanea proferre, qui tam ſibi, quàm aliis perſuadere conantur, *Saaguini contingentem in Corde Mutationem vergere ad intimam partium ejus omnium permiſtionem, atque excrementitiarum quarundam, tanquam inutilium ſecretionem, cùm planè contrarium ſuadeat Ratio, evincat Experientia.*

LXI. Cùm enim *Sanguis in Corde* non longiore & protractâ Fermentatione, aut Digeſtione potius elaboratus, ſed *momentaneâ Efferveſcentiâ perfectus pluribus inſervire debeat uſibus, & longè diverſiſſimis Liquoribus materiam ſubminiſtrare* (neque enim tantùm partium corporis omnium plurimùm inter ſe differentium nutritioni materiam conferre diverſam debet Sanguis, ſed inſuper in Cerebro ac Cerebello Spiritibus Animalibus, in Pancreate Succo Pancreatico, in Glandulis Maxillaribus conglomeratis tam ſuperioribus, quàm inferioribus Salivæ, in cæteris Conglobatis Lymphæ, ac meo judicio in Veſica Bilaria Bili, in Teſticulis Semini &c. materiam promere:) *nonne decet partes ejus eſſe tam laxè diſpoſitas & compoſitas, ut ubique facilè ſecedant illæ, quæ in hunc aut illum liquorem abire debent?* ſuadet proinde & tantùm non *perſuadet ratio, Sanguinis partes non requiri intimè, ſed laxè conjunctas.*

Sanguinis partes tres à ſe invicem ſecedere.

LXII. Experientiam verò ſi inſuper conſulas, teſtabitur ipſa Sanguinem vel maximè laudabilem, ſaniſque ex apertis vaſis extractum ſponte ac brevi in partes varias tres ſaltem notabiles ſecedere, Caſeoſam ſubſidentem, Butyroſam ſuperficiem legentem, & Seroſam plurima continentem, & toti maſſæ circumnatantem.

Liquorem omnem ferment-ne, ſed ſtione in maſſâ cū rurſ partes dere.

LXIII. Quis verò obſervabit Liquorem aliquem ex partibus diverſis confuſis conſtantem non *Fermētatione* (hæc enim ſeparationem partium producit, nullam conjunctionem) ſed *Digeſtione diutinâ* in unam maſſam redactum, & ſibi relictum, non dicam paucis horis, ſed multis diebus ſeptimaniſve, ſponte in partes varias iterum ſecedentem?

Quinam ritatis & Reip. d mentum.

LXIV. Utique dolendum eſt cum inſigni Veritatis ac Reipublicæ detrimento, tam multos reperiri non dicam Chymicæ Artis, ſed Mutationum naturalium etiam paſſim obviarum ignaros ac imperitos tantam etiam apud Rerum Dominos conſecutos Authoritatem ut ipſorum & Somnia, & Figmenta, & nonnunquam putida Mendacia pro veris ac certis Hiſtoricâ fide ab incautis hauriantur, admittantur, credantur, & mordicùs defendantur, & non rarò quod omnium peſſimum eſt, cum contumelia Virorum in experimentis faciendis indefeſſorum, in iiſdem communicandis candidorum, adeoque de Republ. tam literariâ, quàm civili optimè meritorum. Tantum prævalet prejudicium: quo utinam ad Magni Carteſi monitum ſeriò ac verè, non perfunctoriè ac fictè ſe liberarent omnes Philoſophiæ ſeverioris ac Medicinę tam utili, tam humano generi neceſſariæ addicti! Hoc ſi fieret à cunctis, brevi paterent & à veris Philoſophis diſtinguerentur Sophiſtæ, in quavis diſciplina & ſecta latentes & calumniando viris bonis inſidias ſtruentes.

Cur ince corporis tibus m ſtia, dolo anguſtia, ducatur.

LXV. Sed ad rem; Poſtquam ergo & ratione & Experientia conſtat, Sanguinis partes tam multifariis uſibus deſtinatas non requiri, ſed nec inveniri intimè ſimul, ſed laxè duntaxat conjunctas & quaſi confuſas, nemini valdè mirum videri debet, ſi dum tota Sanguinis maſſa à fermento febrili inquinata, prout ab illo hæc aut illa ejus pars cum hac aut illa Corporis parte majorem affinitatem habens magis inquinatur, & à laudabili ſua conſtitutione pervertitur, in ipſa etiam hærens moleſtiam, dolorem, anguſtiam, &c. producat.

Diverſa brium S ptomata de.

LXVI. Hinc accidit, ut in quibuſdam febribus infeſtentur ægri nunc nauſeâ & vomitu; nunc Ventris diſtentione ac torminibus; nunc etiam aliquot Alvi dejectionibus; nunc ſiti, nunc etiam fame; nunc inquietudine & corporis jactatione; nunc Cordis Palpitatione; nunc anhelatione, nunc tuſſi, nunc Capitis gravitate, pulſatione, aut dolore; nunc Vigiliis, nunc Somno; nunc delirio, eoque vario; nunc dolore membra contundente, oſteocopo dicto; nunc quemadmodum in affectu quem tractamus, circa Articulos dolore plerumque intolerabili.

Quæ cui a ſcribenda.

LXVII. Quis autem tam variis Symptomatibus tam rarò ſimul in eodem Ægro concurrentibus, ſed modò pluribus, modò paucioribus Febres comitantibus ritè obſervatis atque expenſis, non agnoſcet adſcribenda eſſe iſta omnia diverſitati Materiæ febrilis & quidem pro relatione & affinitate, quam habent cum partibus tunc magis affectis?

LXVIII. Hæc vera ejus diverſitatis cauſa ſi non ſit, aſſignetur alia. Ego ſaltem in quamcunque partem me vertam, aliam comminiſci non poſſum tam corporis fabricæ convenientem, tam difficultatibus omnibus removendis aptam, tam curationi legitimę conformem.

Quid ſit D loris artic laris cauſ

LXIX. Illud ergo *in Glandulis paratum fermentum febrile Sanguini communicatum, febremque pariens aut per ſe Cauſa eſt Doloris* articularis, dum ligamenta membranoſa circa articulos conſiſtentia pertranſiens illis adhæret, atque in ipſis Dolores producit; aut *per accidens ejuſdem Doloris cauſa eſt*, quatenus cum cæteris Sanguinis partibus in Corde, aut Bile atque Pituita in tenui Inteſtino efferveſcens, illas ita afficit, ut Acrimonia noxia inde reſultet, quæ ad Articulos delata & ibi hærens Dolores producat Arthriticos.

Potiſſim eſſe acid ſuccum.

LXX. Cùm autem *Fermentum* illud *Febrile* ſecundùm ea, quæ docuimus in ſuperioribus, *conſiſtat in* ali-

aliqua Succi Pancreatici parte in quibuſdam ejuſdem Glandulis aut ductibus retenta & vitiata, vel *Lympha itidem in quibuſdam Grandulis Conglobatis retenta & corrupta, adeoque Acriore facta*, hoc eſt, *Aciditate nimia moleſta*, ubicunque *Ardor* conjunctus eſt Dolori Arthritico, quẽ à *Bile petendum* diximus non ſemel, ibi *præter Succum Acidum & Bilem ſimul peccare in corpore*, *vel in Paroxyſmo ſaltem, atque Effervescentia febrili ita depravari putamus*, ut inde *Calor* ille ſimul moleſtus producatur; dum tamen *potiſſimam Doloris Arthritici cauſam ab Acido deducimus*.

LXXI. *Dolorem* igitur *Arthriticum* propriè ac primariò deducimus *à Succo Acido Acriore à Lympha* præſertim aut *Succo Pancreatico vitiatis* originem ſuam habente.

oris : Bilis.

LXXII. *Ardorem* verò plerumque Arthritidi comitem à *Bile* itidem vitioſâ, vel ſaltem ex febrili Effervescentia vitiatâ oriri putamus.

rentia- cauſæ.

LXXIII. Atque his ita conſtitutis, non ita difficile erit Differentiarum ſuperiùs à me enumeratarum cauſas r eddere.

Doloris mentio- n levio-

LXXIV. 1. Etenim *Vehementior* excitatur *Dolor* ab humote acriore, *Levior* à minùs acri.

loris & oris.

LXXV. *Calor & Ardor* percipitur, ut dictum, quando per ſe aut per accidens ſimul affecta eſt malè Bilis; pro cujus vitio majore vel minore Ardor excitatur major vel minor: quemadmodum ipsâ minimè peccante nullus ab Ægris percipitur Calor, quod nonnunquam accidere teſtatur Experientia.

umoris.

LXXVI. 3. *Tumor* ubi ſimul concurrit, ibi humorem craſſiorem, non halitum duntaxat, vel ſpiritum ex Sanguine in partes affectas effundi, adhærere, ipſasque expandere atque in tumorem attollere indicio eſt. Atque pro effuſi humoris copia majore vel minore Tumor quoque major producitur vel minor; qui ſi nullus appareat, in materia valde ſubtili & ſpirituoſa conſiſtere Acrimoniam Arthriticam ſponte patet.

aloris.

LXXVII. 4. *Calor*, qui plerumque Rubellus, rariùs Pallidus exiſtit, aut Bilem ſimul peccantem, aut Pituitam arguit.

Motus im- pediti partis æ.

LXXVIII. 5. Partis affectæ *Motus* magis impeditus agnoſcit aut *Cauſæ dolorificæ acrimoniam magnam*, aut *Humoris ſimul effuſi copiam notabilem*: uti contrà idem magis integer ſignificat Dolorificæ Cauſæ acrimoniam levem, humoriſque effuſi copiam parvam.

Duratio- Dolo-

LXXIX. 6. *Duratio* Arthritici doloris protracta & longior pendet à *copia Fermenti febrilis & Arthritici* non ſimul ac ſemel at ſenſim erumpentis, novumve producentis ac per intervalla propulſi, aut humoris comitis viſciditate notabili: uti contra mox recedens mali & fermenti Arthritici copiam exiguam, & humoris conjuncti fluiditatem vel paucitatem.

Nodorum rthritico-

LXXX. 7. *Nodi* Arthritidi conjuncti humorum aliorum ad gypſeam vel cretaceam naturâ vergentium in corpore præſentiam; uti iidem deſiderati eorundem abſentiam arguunt.

Doloris in te fixi.

LXXXI. 8. *Arthriticus Dolor* in eadem parte *fixus & permanens*, innuit humorem tenacem parti ſemel affectæ firmiùs adhærentem; uti contrà idem dolor vagus & ex una parte ad alteram ſubitò tranſlatus, eundem humorem mobilem, tenuem, atque minimè viſcidum.

LXXXII. Atque ſic non tantùm Partem primariò in Arthritide affectam, verùm inſuper cauſam ejus Efficientem atque Focum patere putamus: proximum nunc eſt, ut & *Viæ*, per quas à Foco & Loco, in quo generatur Efficiens illa cauſa, properat & ad Articulos fertur; & *Modus*, quo eò defertur, explicetur.

Quibus s humor ſuo foco articulos ratur.

LXXXIII. Huic quæſtioni geminæ ut ſatisfaciam, & 1. Vias patentes manifeſtem, obſervandum eſt, *à Pancreate*, ſi hoc habeamus pro Arthritici Doloris Foco, *Ductum eſſe manifeſtum & patulum in tenue Inteſtinum*; ex hoc vias manifeſtas eſſe *Lacteas venas* in communem *Ductum*, vulgò *Thoracicum* dictum aut potiùs *ſpinalem*, (quoniam non minùs per Abdomen, quàm per Thoracem, & quidem ſecundùm ſpinam Dorſi fertur) dicendum deſinentes: *A Ductu* autem hoc *Lymphatico ſpinali patens via eſt in venam Iugularem vel Axillarem ſiniſtram*, in *Cavam*, hinc in dextram *Cordis auriculam & dextrum ejus ventriculum*. *Ex Cordis dextro ventriculo* manifeſta eſt via *in Arteriam, hinc & venam Pulmonalem*, ipſamque adeò *ſiniſtram Cordis auriculam*, mox & *ſiniſtrum Ventriculum*. Ex hoc denique in *Arteriam Aortam*, & per hunc *in Univerſi corporis partes omnes ac ſingulas*: uti denuò ab iſtis per *Venæ cavæ propagines* iterum ad Cor; per *Portę autem ramos priùs ad Hepar*, & inde itidem per Venam Cavam ad Cordis dextrum Ventriculum.

LXXXIV. Quòd ſi quis Focum habeat, quemadmodum ego utplurimùm habendum ſuſpicor, *Glandulas corporis univerſi conglobatas*, & imprimis *in Abdomine atque Meſenterioſitas*, ut & non rarò *in Capite* reſidentes; tunc ab ipſis manifeſta via eſt per *Vaſa Lymphatica ab ipſis omnibus & ſingulis prodeuntia & ad communem Truncum ſpinalem properantia*, & in ipſum Lympham ſuam exonerantia. A quo cæteras vias modò deduximus, & ne actum agere videamur nunc omittimus.

LXXXV. Viæ ergò à *Glandulis tum Conglomeratis Pancreatis*, *tum conglobatis* omnibus & ſingulis ad Cor, & hinc ad Articulos manifeſtæ ſunt à nobis aſſignatæ, utpote quas & nos & alii non ſemel ad oculum demonſtravimus in ſectionibus tam publicis, quàm privatis.

LXXXVI. Non autem tam proclive atque facile erit, *Modum* explicare atque Vim, cujus ope ab illo Foco transferatur ad partes dolentes, Articulos, cauſa Efficiens Dolorem Arthriticum. *Et quomodo.*

LXXXVII. Non eſſet tamen valde arduum, illum Modum explicare, ſi nobis conſtaret de Modo quo ſecundùm naturam & in ſanis moventur ac promoventur omnes in corpore exiſtentes humores, tam à Glandulis præfatis, quàm aliunde propulſi.

LXXXVIII. Ne autem diſcendi cupidos diutiùs morer, aliorumve Opiniones exagitem, ſufficiet mihi ea proponere, quæ ipſe puto eſſe vera, vero ſaltem maximè ſimilia, & probabilia.

LXXXIX. Arbitramur ergo in genere, ex Glandulis quibuſvis ſecretum ac temperatum in ipſis humorem aut per Vaſa Lymphatica, aut per Ductus ſuos proprios propelli aut in Ductus majores, aut in cavitates ſingulares, Inteſtinum tenue putà, vel Oris cavitatem. *Quomodo humor ex Glandulis naturaliter mouetur.*

XC. Propulſionem verò illam fieri putamus 1. impulſi per arterias Sanguinis, per nervos autem Spiritus Animalis impetu & vi; quoniam ab utroque hoc liquore arbitramur ſuum ortum ducere quicquid præparatur in Glandulis quibuſvis. *Propellitur 1. per arterias Sanguinis, per nervos Spiritus Animalis vi.*

XCI. 2. Compreſſione & Vaſorum Lymphaticorum, & Ductuum in Conglomeratis Glandulis obſervatorum, eâque periſtalticâ. *2. Compreſſione Vaſorum lymphaticorum.*

XCII. 3. Effervescentiâ ubivis excitatâ & liquores ſic Effervescentes non tantùm magis mobiles reddente, at inſuper actualem motum in ipſis excitãte. *3. Effervescentia.*

XCIII. 4. Contractione arctiore atque ſæpius iteratâ canalium, per quos deferuntur illi liquores, irritatorum ſc. ab humoribus ob majorem ſui Acrimoniam Effervescentiam moleſtam excitantibus. *4. Contractione canalium.*

XCIV. Quemadmodum enim humores in tenui Inteſtino Effervescentes aliquando magis magiſque implicantur humoribus Pituitoſis & viſcidis ibidem hærentibus, adeoque tormina vel diſtenſiones in ipſis producunt Inteſtinis, ità contrà nonnunquam humores iidem ibidem Effervescentes eandem Pituitam ſoluunt, magis fluxilem reddunt, quin & cum ipſa in Vaſa lactea penetrant, ſicque ad cor tendunt. *Humores in tenui Inteſtino efferveſcentes, quid præſtent.*

XCV. Quemadmodum autem in primo caſu incommoda pleraque ſentiuntur in dictis Inteſtinis, ita in ſecundo aut in corde, pulmonibuſve, aut in capite, aut in corporis habitu vel ſuperficie obſervantur.

XCVI. Sed & accidit nonnunquam, ut humores Acres tormina in Inteſtinis priùs parientes, poſtmodum transferantur in alias cavitates, cor- *Dolores & cruciatus aliquando unde.*

poriſve habitum, atque ibi nunc Dolores ac cruciatus, nunc Motus producant læſiones varias, Paralyſin, Convulſionem, Motuſve convulſivos. Quemadmodum id accidere ſolet in Pareſi ex Colica dicto affectu, eoque & gravi, & moleſto, & curatu difficili; cujus generandi modum vix aliquis alium proferet prædicto æque manifeſtum.

Ut & Paralyſis & Convulſio. Nec non Pareſis.

XCVII. Putamus ergo Modum, quo ex Foco ſuo non tantùm movetur, ſed & inſuper ad Locum in Arthritide affectum promovetur humor Dolores Arthriticos pariens, principijs Anatomicis & Mechanicis plane convenientem propoſuiſſe nos & expoſuiſſe.

5. Qua methodo curanda Arthritis.

XCVIII. Supereſt proinde, ut ad quintum & ultimum quæſitum pergamus, atque methodum proponamus, qua idem malum tam in Foco ſuo latitans, ſenſimque cumulatum, quàm in furore ſuo Efferveſcens, Articuloſque infeſtans debellari debeat; & Media quoque ſive Inſtrumenta, quorum ope id præſtari queat, recenſeamus; hoc eſt Curandæ Arthritidis rationem adiiciamus.

Paroxyſmus Arthriticus qui curetur.

XCIX. Inchoabimus autem hanc Medendi Methodum ab ipſo *Paroxyſmo Arthritico*, quando quidem ita ſe ſolet utplurimùm Medico curanda præbere Arthritis; rariùs enim extra Paroxyſmum vocabitur Medicus, quem durans Dolor acciri non coëgit Ægrum.

Ad quatuor attendendum.

C. Durante igitur Paroxyſmo Arthritico accerſitus Medicus ad quatuor ipſius tempora attendet, *Initium, Augmentum, Vigorem, ac Declinationem*.

Incipiente Paroxyſmo quid agendum.

CI. *Incipiente* Paroxyſmo Arthritico, quem ſemper cum febre accedere docui, *Efferveſcentiam* ita *temperare*, quin & *cohibere* ſtudebit Medicus, ut Humoris tàm primariò, quàm ſecundariò *peccantis Acrimonia* ſimul *corrigatur*.

Efferveſcentiam quænā temperent.

CII. *Efferveſcentiam* præternaturalem omnem *temperant*, & quandoque cohibent *Opiata* omnia cæteraque *Anodyna* undecunque parata, quò & *Vitrioli aliorumque Sulphura* pertinent, cùm omnia ritè parata ſint *Anodyna & pacativa*.

Ut & Acrimoniam quamvis.

CIII. Quinimò hæc eadem vim habent *corrigendi, contemperandique quamvis Acrimoniam*, ſive *Acidam*, ſive *Salſam lixivioſam*.

Circa Febrium intermittentium à vitioſa Efferveſcentia ortarum initia quænam exhibenda.

CIV. Hinc eſt, meo ſaltem judicio, quòd circa Febrium intermittentium à vitioſâ Efferveſcentiâ ortarum initia exhibita *Narcotica, & Opiata*, Theriaca, Mithridatium, Diaſcordium, Philonium Romanum, ipſumque adeò Laudanum Opiatum, & ſimilia, *febris vehementiam minuant, compeſcant & quandoque ſiſtant*: quod verum eſſe per Experientiam norunt etiam Plebeii, quamvis ejuſdem effectûs rationem ignorent æquè ac multi è magni nominis Medicis.

Et quare.

CV. Utique ubi dolores graves exercent miſeros ægrotos, ubi inquietudo ex humorum agitatione in ipſis deprehenditur, ſolent ad Opiata & narcotica tanquam ad ſacram anchoram recurrere Prudentes Medici, quamvis non putem multos reperiri, qui tanti tamque ſalutaris effectûs cauſam cognoſcant: Eam ſi quis à me rogaverit, reſpondebo id fieri, quatenus *omnia narcotica & anodyna Sulphure abundant*, *cujus vis eſt*, *omne acre tam acidum*, *quam lixivioſum temperare*, uti non ſemel hoc exemplis manifeſtis evicimus, idemque comprobari poteſt infinitis experimentis Medicis.

Ad efferveſcētiam compeſcendam conducere Spirituoſa & Aquea.

CVI. Præter iſta primaria & vitioſam Efferveſcentiam per efferveſcentium acrium contemperationem coercentia & compeſcentia Anodyna & Narcotica, Sulphure ſive Oleo abundantia; utilia quoque ſunt *Spirituoſa, & Aquea*, illa quidem, dum utrumque acre demulcent, hæc, dum utrumque diluunt & enervant: quod pluribus experimentis non ſemel oſtendimus verum eſſe.

Hæc etiam Febribus intermittentibus conducere.

CVII. Hinc eſt, quòd non rarò cum ſucceſſu laudabili exhibeantur ægris Febre intermittente corripiendis ipſe *Vini ſpiritus & Aquæ variæ*, cum Vini ſpiritu paratæ, qualis eſt Juniperina, Theriacalis, &c.

CVIII. Obſervandū autem, hîc opus eſſe circumſpectione, cùm non omnibus æquè conducat Spiritus *Vini* qualiſcunque datus; nec facilè niſi iis, quos frigus moleſtius & gravius infeſtare ſolet, ſit dandus; uti contrà commodè ſoleat exhiberi *Acetum ſtillatitium, aliave acida*, quibus gravis ſolet adeſſe Calor: denique utraque ſimul miſta, quibus & Frigus & Calor ſolent eſſe moleſta.

Spiritus ni & tum ſti tium q conduca

CIX. Ubi autem *Spiritus acidus ſolus* peccat, præter jam enumerata conducet omne *Sal lixivum tam fixum, quàm volatile*: Sal tartari putà, Cardui Benedicti, Abſinthij, Centaurij Minoris, &c. quò referri debent Oculi Cancri, Corallia, Margaritæ, Creta, Lapis hæmatites, Sanguis Draconis, Limatura Chalybis, & ſimilia.

Spiritus dus ſolus peccet, ducere Lixivum Et quare

CX. Inter *Salia Volatilia* numerari debent 1. Sal Volatile, Cornu Cervi, Urinæ, Salis Amoniaci, & ſimilia 2. Spiritus omnes Aromatici & Acres ex ſupradictis; ut & Cochleariâ, ſimilibuſque parati.

Quænam ter Salia latilia nu randa.

CXI. Hæc enim omnia vim excellentem habent, diverſam tamen, omnem in corpore noſtro Aciditatem contemperandi & concentrandi; quamvis quædam id agant potentiùs, fixiùſque; quædam debiliùs, laxiùſque.

Horum nium vi

CXII. *Quò enim purus magis eſt Spiritus Acidus, Salque lixivus, eò arctior fit eorundem conjunctorum complexus; quò rurſus magis eſt impurus, hoc eſt, cum aliis Oleoſis putà, Spirituoſis, Aqueiſve mixtus, eò laxior fit ipſorum coalitio.*

Et quò riora, eò tentiora

CXIII. Quod de utroque puro & ſimplici, ut & impuro & mixto dictum, idem dicendum de alterutro, niſi quòd tunc medio modo ſe habeat illorum confluxuum inſequens conjunctio & commixtio. Ad quæ per infinita experimenta confirmanda niſi quis attenderit ſedulò, nihil laudabilis præſtabit unquam tam in mutationibus in corpore noſtro cōtingentibus cognoſcendis quàm in iiſdem corrigendis.

CXIV. Quòd ſi præter Spiritum Acidum ſemper plùs minùs vitioſum, *Bilis* inſuper occurrat in Arthritico *Acrior*, ita contemperanda erunt medicamenta Efferveſcentiam vitioſam febrilem atque Arthriticam correctura & ſedatura, ut hujus quoque Bilis ratio habeatur exacta.

Si Bilis acrior occ rat, ejus benda ra

CXV. Hic autem mirari ſubit, quod tamen millies me docuit aliosque Experientia, commixta, an confuſa potiùs, hoc in caſu Acida, non quibuſvis promiſcuè Salſis, ſed lixivioſis, atque non tam puris, quàm naturaliter miſtis, Oculis Cancri putà, Coralliis & ſimilibus, utrique ſatisfacere indicationi; atque non Bilem tantùm temperare, ſed inſuper liquorem Acidum in corpore peccantem, ſive illum quis Succum Pancreaticum volet vocare, aut Lympham, ſive alio nomine indigitare.

Comm medicam ta pluribu ſatisfacer indication bus.

CXVI. Obſervarunt certè Auditores noſtri ſæpenumerò, Ægros in Noſocomio Academico Intermittentibus febribus laborantes, mixturis, pro frigoris, caloriſque ipſos urgentis ratione præſcriptis ſemper ex ipſis levamen ſenſiſſe; poſtquam illis caſu vel ſponte neglectis ſemper habuerunt pejus, uti contrà iiſdem aſſumptis meliùs.

In Febrib intermitte tibus.

CXVII. Quod accidere docuimus & per experiētiā demonſtravimus in Febribus Intermittentibus, idem fieri obſervabunt in Paroxyſmis *Arthriticis*, quotquot ſub illorum initia exhibebunt Ægris *ſimilia remedia, additis* tamen ſemper, ob dolorem ipſos præſertim urgentem, *Anodynis & Narcoticis copiâ & quantitate ſufficiente*.

In Parox mis Arthri ticis.

CXVIII. Cùm enim primarium & maximè urgens in Arthritide Symptoma ſit Dolor circa articulos hærens, meritò illi ante omnia Medicina aptatur conveniens.

Dolori an omnia me dendum.

CXIX. *Hæc non tantùm ubi dolor ſævit exhibenda*; verùm, ut, quantum poſſibile, præcaveatur, in tempore ſaltem minuatur & tollatur, *mox ſub Paroxyſmi initia* uſurpanda. Satiùs namque eſt prævenire, quàm præveniri.

Idemque prævenien dus.

CXX. Quamvis autem ad hæc præcepta non attendant plerique, ea tamen cum Ægrotorum comodo negligi, nemo facilè dicet, qui praxim Medicam intelligit, & dicti mei veritatem obſervavit; Quapropter moneo omnes ac ſingulos, qui ſibi, Ægriſque ſuis benè conſulere volent, ut hæc mea

Et eum in nem medic mentum in promptu h bendum.

monita

monita attento hauriant animo, & in anteceſſum Aegris ſuis Arthriticis præſcribant, aut aſſervandam jubeant *mixturam* ipſorum humoribus convenientẽ, ipſamque *febrifugam & Anodynam*: quam mox ubi acceſſum ſentiunt Arthriticum, aſſumant ægri, ne procraſtinando ejus aſſumptionem Paroxyſmũ ſuo damno & culpâ patiantur graviorem.

ingula omata ndum.

CXXI. Magni ſemper feci Medicos, qui ad ſingula Symptomata Aegris per ſe aut per accidens moleſtiam parientia attendunt accuratè, illiſque ritè levandis remedia ſubminiſtrant convenientia.

metho meden vertur.

CXXII. Neque enim, quod vulgus Doctorum imaginariorum delirat, ὕστερον πρότερον tum contingit, perturbaturque Methodus medendi vera; utpote quæ non pendet ab hominum in theoriâ hærentium & pro lubitu quævis figentium & dictantium arbitrio, verùm à Virorum in praxi diù verſatorum, & per multiplicem experientiam edoctorum, confirmatorumque judicio ſubacto & obſervatione accuratâ.

camen mpto demul quid ent.

CXXIII. Hanc Experientiam ſi quis conſulat veri avidus, bonique publici cupidus, comperiet illa medicamenta quævis Symptomata necdum valdè urgentia demulcere ſolita; 1. humorum acrimoniam contemperare, atque ſic aut emendare, aut ſaltem ad faciliorem ſecretionem, excretionemque diſponere, 2. Dolores, Anguſtias, aliaſque moleſtias præveniendo, leniendove vires omnes corporis conſervare, atque à ſui proſtratione ſemper noxiâ præſervare.

odum meden e vera uare.

CXXIV. Quæ Methodus, ſi non ſit vera medendi methodus, quâ citò, tutò, ac jucundè curantur Aegri, utique illa non erit, quæ hiſce neglectis patitur Aegros vel Doloribus excruciatos, vel anxietatibus oppreſſos ita exhauriri ſuis viribus, ut quamvis tandem iterum convaleſcant, id tamen contingat lentè, difficulter, ac cum ſummo vitæ diſcrimine; uti quotidiana ſunt ac nimis frequentia hujus rei experimenta, Aegris præſertim gravia, utpotè quibus non tantùm cum Morbis atrocibus, verùm inſuper cum Medicis moroſis, & Aegrorum ſalutem quàm præconcepta ſua placita minùs curantibus, eſt lucta.

icos mo ffectibus bi.

CXXV. Dolendum certè, ſerióq; dolendum perverſis Ambitionis, ac φιλαυτίας affectibus ita abripi homines in publicâ functione conſtitutos, ut malint perire Aegrotos, quàm ut vel latum unguem recedant à ſuis præjudiciis; nec reſipiſcere multos eventibus infelicibus, cùm tamen Piſcator ictus ſapiat, hoſque Ariſtarchos muneris ſui commonefaciat.

ſiliis Au ſaluta auſcul um.

CXXVI. Pluribus hæc deduxi, quò Iuniores de agendis informem, atque meo officio atq; conſcientiæ ſatisfaciam. Cui proinde non placebit meis conſiliis ſalutaribus auſcultare, per me licet, ſuo periculo deſipiat & deliret. Aliquando forſan, ſed ſeriùs, culpam ſuam agnoſcet, & maledictus fruſtra deplorabit; neque enim fieri poteſt, ut Deus æquus arbiter benedicat hominibus proximi ſui commodũ ſuæ imperitiæ ac moroſitati poſtponentibus.

principio oxyſmi thritici mores etiã inuendi uare.

CXXVII Non tantùm præmiſſis alterantibus utendũ in principio paroxyſmi Arthritici, cùm non ſemper ita in totum reſtitui queant humores acres vitioſè efferveſcentes; quin copiâ ſimul excedentes ſui diminutionem non rarò indicant.

CXXVIII. Quemadmodùm enim humores quivis qualitate peccantes ſui alterationem ac emendationem, ſic etiam iidem quantitate nimia peccantes ſui diminutionem, adeóq; evacuationem poſtulant; quæ nunquã fieri poteſt utiliùs & commodiùs, quàm in paroxyſmorum principiis, quando ſc. turgent humores, dummodò ſint ad evacuationem apti, nec aliis craſſis, viſcidiſque immerſi, aut commixti; quod tamen non rarò accidit.

erveſcen n aliqua n tenui ſtino, ali ndo in le fieri.

CXXIX. Quoniam verò de humorum in Arthritide copiâ peccantium evacuatione mentionẽ nunc facimus; obſervandum, humores illos aliquando in tenui Inteſtino priùs vitioſè efferveſcere, quàm ad Cor delati paroxyſmum febrilem, hinc & Arthriticum producant; quando nimirùm in Pancreate eſt hujus mali Fons & Focus: aliquando verò in Corde tantùm fieri illam Efferveſcentiam vitioſam; quando nimirum in Glandulis conglobatis quibuslibet latet hujus mali origo prima.

CXXX. Quapropter prout in Glandulis conglomeratis Pancreaticis, aut conglobatis quibuſvis Focum Arthritidis ſtatuemus, ita diverſa erit purgantium ratio ineunda.

Purgantium ratio diverſa

CXXXI. Quotieſcunque enim *in Pancreate Focus mali* hujus ſtatuitur, toties ad tres humores varios in purgatione inſtituenda erit attendendum; ad ipſum *Succum Pancreaticum*, ad *Bilem*, & ad *Pituitam* in tenui Inteſtino ſtabulantem.

In Pancreate quando focus mali eſt, ad quos humores attẽdendum.

CXXXII. *Succus Pancreaticus*, cùm à nobis *Aciditate vitioſâ* peccare ſit dictus, atque ideò alterationem, non evacuationem indicet; fieri tamen poteſt, ut ſimul copiâ peccet, cui evacuatio debetur.

Quid in ſucco Pancreatico conſiderandum.

CXXXIII. Verum enim verò *hactenus mihi incompertum eſt Medicamentum humoribus Acidis, quà Acidis, evacuandis aptum.* Quinimò conſtat per Experientiam multiplicem, *cum difficultate atque Aegrorum incommodo inſtitui purgationem in iis, in quibus acidus humor peccare obſervatur,* propter tormina intolerabilia à purgantibus excitata.

Medicamentum acidos humores purgans incognitum.

Eos humores cum difficultate purgari.

CXXXIV Quapropter donec compertum ſit medicamentum humori acido cum εὐφορίᾳ educendo aptum, non auſim aut inſtituere in tali caſu purgationem aut illam aliis commendare.

CXXXV. Novi equidem dari medicamenta Hydragoga, non tamen Acidos humores evacuantia.

CXXXVI. Attamen non negaverim illorum, ſi priùs temperantur, ipſorumque Aciditas mitigetur aut concentretur, inſtitui tunc poſſe per Hydragoga eductionem: verùm ubi hoc extra Paroxyſmum Arthriticum fuit neglectum, in principio ipſius tentari nequit; cùm ſenſim pergat omnis alteratio, nec ſubitò contingat.

Poſt temperationem per Hydragoga evacuari.

CXXXVII. Ergò Succi Pancreatici, utpote acidioris, quoties ante paroxyſmum quodammodò ſaltem non fuit temperatus, in ejus principio per purgantia evacuatio inſtitui non debet, quia commodè non poteſt.

At non temperatos minimè.

CXXXVIII. *Bilem* quod attinet, quoties illa ſimul peccat, & imprimis copia quoque, cùm *illius proprium ſit turgere*, ipſa commodiſſimè mox in paroxyſmi principio evacuari poteſt ac debet.

Bilis in paroxyſmi principio evacuanda

CXXXIX. Quicquid enim ejus educetur ſive ſurſum, ſive deorſum (prout viam deprehendetur affectare diverſam) id omne nullam producet Efferveſcentiam vitioſam, ut nec ardorem Aegris tàm moleſtum

Et quare.

CXL. Conſiderandum autem, ac ſedulò expendendum, an pituita viſcida hæreat in tenui Inteſtino, cui implicetur, ideóque difficiliùs educatur tunc Bilis.

Conſiderandũ, an pituitæ viſcidæ ſit permixta.

CXLI. Niſi enim adfuerit viſcida Pituita, ſine hæſitatione præſcribi & aſſumi poterit Cholagogum.

Si non, evacuanda.

CXLII. Quòd ſi Pituita craſſa & viſcida deprehendatur in dicto inteſtino, illi & incidendæ & ſimul educendæ convenientia erunt adjungenda remedia; ne fruſtretur ſua expectatione Medicus æquè ac Aeger.

Sin verò, incidentia purgantibus addenda.

CXLIII Poteſt enim fieri, ut & *Pituita* (tertius nempe in tenui Inteſtino repertus humor) redundet, quæ idcircò etiam erit tunc educenda, evacuandaque.

Ut & pituita ſi redundet

CXLIV. Hæc Pituita cùm aliàs conſiſtentiam ſervet naturalem, aliàs viſcidior occurrat, non tantùm ratione alterationis, ſed & ratione evacuationis peculiaria deſiderabit remedia.

Et quidem peculiaribus remediis.

CXLV. Agaricus enim, Manna, & ſimilia Pituitam dicuntur naturali conſiſtentia præditam expurgare.

Pituitam naturalẽ quænam educãt.

CXLVI. Turbith verò, Hermodactylus, Colocynthis & ſimilia Pituitam perhibentur craſſam & viſcidam evacuare.

Quænam craſſam & viſcidam.

CXLVII. Viſcidam verò incidunt omnia Sale Volatili abundantia & Sapore Aromatica prædita, & imprimis Gummata, Bdellium, Galbanum, Ammoniacum, Opopanax, Sagapenum, Maſtiche, &c.

Hanc quænã incidant.

CXLVIII.

Bilis ſola quibus evacuetur.
CXLVIII. Quoties ergò purgatione opus eſt, ubi ſola Bilis redundat, & turget, Cholagogo utendum; & imprimis Rhabarbaro, vel Scammonio, à quo non eſt, quod ſibi metuat Medicus, dummodò non peccet in doſi; Eſt enim Medicamentum potens quidem, at ſimul blandum & naturæ amicum, quod qui negant, citra & contra experientiam loquuntur.
Scammonium medicamentum potens & blandum.

Bilis Pituitæ mixta quibus purgetur.
CXLIX. Ubi præter Bilem Pituita redundat, Purgans exhibendum ex Cholagogo & Phlegmagogo mixtum.

Potius in defectu doſis quam exceſſu purgandum.
CL. Notandum autem, ubi dubium eſt, qua doſi commodè purgari poſſit Æger, ſatiùs eſſe in defectu peccare, quàm in exceſſu, imprimis ubi turget Bilis, utpote quæ tunc levi Pharmaco educitur; adde quod tunc facilè ſequatur Hypercatharſis.

Repetitis vicibus exhibendum medicamentum. Et quidem forma Apozematis. Et quare.
CLI. Quapropter optimum in tali caſu eſt, non ſimul ac ſemel, at repetitis vicibus exhibere Medicamentum blandum, atque imprimis Apozematis formâ, poteſt enim tunc ſingulis horis, aut rariùs aſſumi ejus hauſtulus, donec incipiat fieri evacuatio; tunc enim ab ulteriori aſſumptione ceſſandum; niſi per unam vel alteram horam nulla dejectio, nullus dejectionis futuræ conatus obſervetur, parumque dejecerit æger; tunc licet repetere ejuſdem Apozematis aſſumptionem, dummodò eam alia non impediant vel prohibeant Symptomata.

Vomitionem aliquando habere locum.
CLII. Præter hanc propriè dictam Purgationem, quâ per Alvum evacuantur humores præter Sanguinem redundantiâ peccantes; non rarò locum habere poteſt evacuatio per Vomitum: qui tum tantùm inſtituendus, quando 1. ſurſùm vergunt humores, atque nauſeâ id manifeſtant: 2. quando facilitas eſt in ægro ad Vomendum: 3. quando ſatis conſtant vires ſuntque illæ non proſtratæ aut conſumptæ; oppreſſæ namque Vomitione vtplurimùm levantur.
Quando inſtituenda.

Et quando ab ea abſtinendū.
CLIII. Abſtinendum autem à Vomitoriis, 1. quando nullus eſt humorum conatus ſurſùm, 2. quando nulla eſt ad Vomendum facilitas, ſed contrà magna Vomendi difficultas in Ægro. 3. quando dejectæ, conſumptæve ſunt Ægrorum vires, ipſique languent.

Vomitus quare commodiſſimè inſtituitur.
CLIV. Cæterùm quoties Vomitus inſtitui poteſt commodiſſimè inſtituitur, quoniam ab Inteſtino duodeno & Loco, ubi in hoc Inteſtinum ſeſe exonerant Folliculus Fellis & Pancreas, ad Ventriculum via eſt breviſſima, rarò tranſverſam manum ſuperans, à ventriculo autem per œſophagum via eſt brevis, & facilè vomentibus tuta & commoda.

Curandæ Arthritidi utilis.
CLV. Hanc autem viam & Vomitionem curandæ Arthritidi utilem eſſe, non ſemel comprobavit Experientia, per quam conſtat, uno Vomitorio non tantùm Paroxyſmum Arthriticum fuiſſe mox ſublatum, verùm inſuper novi ortum in longum tempus delatum.

CLVI. Id contigit bis Domino de Offenberg, Rhinbergæ Gubernatori, jam ſeni ac debili, hoc & ſuperiori anno; & quidem cum ſucceſſu felici, quamvis Vomitio ipſi acciderit cum ſummis anxietatibus adeò ut in ipſâ Vomitione animam crederetur expiraturus; poſtea tamen optimè ſe habuit.

Focus Arthritidis confirmatus.
CLVII. Hoc Experimento *confirmatur Focus* à me nominatus, Pancreas, unà cum Inteſtino tenui.

Quibus Vomitoria tantum exhibenda.
CLVIII. Hoc eodem Experimento *confirmatur mea ſolicitudo de Vomitoriis non quibuſvis Ægris*, ſed ad vomendum facilibus & benediſpoſitis *exhibendis*: quamvis enim felix fuerit ſucceſſus, fuit tamen cum manifeſto vitæ diſcrimine conjunctus.

Empiricorū & Dogmaticorum diverſitas.
CLIX. Hoc eodem experimento *confirmatur Empiricorum & Dogmaticorum diverſitas*: Illi enim promiſcuè omnes pari curant ratione; Hi verò pro Ægrotorum diverſitate curam inſtituunt diverſam, & non rarò abſtinent à medicamentis utilibus, ubi inepta ſunt illis ferendis corpora: Unde pro Empiricis, non Dogmaticis habendi, quotquot Ægris promiſcuè omnibus & ſingulis vomitoria exhibent, quamviſ ſe ſolos & Doctos & Hippocraticos eſſe autument.

Vomitoria antimonialia in Bile Mercurialia in Pituita exhibenda.
CLX. Inter Vomitoria præ cæteris omnibus præfero *Antimonialia*, quoties Bilis præcipuè peccat: Ubi Pituita redundat, *Mercurialia* laudo; vel ſola, vel aliis admiſta: quoniam præ cæteris Pituitam etiam viſcidam educunt, quam inſuper incidunt: quapropter *Mercurius Sublimatus dulcis* optimè hîc audit, etiam ad humores pituitoſos per alvum educendos. Ex *Vitriolatis* conveniunt quoque *Vitriolum album*, ac *Vitrioli Sal*; quæ vim quoque habent humores, viſcidos incidendi, hinc & ipſos faciliùs educendi.
Mercur[ius] dulcis v[omitorius]. Vitriol[um al]bum. Vitrioli[...]

Diureti[ca] ſudoriſe[ra] evacuan[tium] claſſem tinere.
CLXI. Ad Purgantium ſive Evacuantium claſſem pertinent quoque *Diuretica*, per Urinas humores noxios propellentia, ut & *Sudorifera*, eoſdem per ſudores expellentia.

Quomo[do] differan[t].
CLXII. Hæc utraque ſecundùm magis ac minùs differre videntur, unde non rarò eadem medicamenta utramque præſtant evacuationem.

Eorum [...]
CLXIII. Eadem verò Diuretica & Sudorifera vim ferè habent humorum acrimoniam temperandi, ſicq; Efferveſcentiam vitioſam cohibendi, quinimò humorum vitioſorum à bono & laudabili Sanguine ſecretionem, hinc & excretionem dictam geminam promovendi.

Pro bu[mo]rum di[versi]tate iidi[ex]pellendi.
CLXIV. Prout enim humores alterandi, expellendique craſſiores ſunt ac viſcidiores, aut tenuiores magiſque ſeroſi, ita vel per Urinas, vel per Sudores expelluntur frequentiùs.

Ad Diu[reti]ca & ſu[dori]fera alte[ran]da quæd[am] referri.
CLXV. Ad Diuretica verò & Sudorifera revocari quodammodò poſſunt Medicamenta alterantia in ſuperioribus à me memorata, & in principio paroxyſmi commendata; utpote quæ alterando humores vitioſos emendant, eoſdem que, in totum emendari ſi nequeant, aliquâ ſui parte correctos à Sanguine bono ſecernunt, & ſi ſecerni potuerint, una opera cum Urinis aut Sudoribus è corpore propellunt.

Ab Au[thore] cum Ægr[is] rum eupl[...] exhibita.
CLXVI. Illud enim notandum, Medicamenta iſta, ſi modo à me præſcripto, & millies in ægris à me obſervato, exhibeantur, nec Aegri tegumentis multis utplurimùm noxiis urgeantur, ſed blandè eorum operatio expectetur, ſemper cum εὐφορία uſurpari, ac inde ægros levamen ſentire; quoniam nihil adeſt hîc coacti, quin omnia peraguntur leniter & blandè. Quam qui negant veram eſſe praxin feliciter exercendi rationem, aut imperiti ſunt, nec audiendi, aut maligni, & fugiendi.

Authori [me]dendi M[etho]dus Ægr[is] ſalutaris.
CLXVII. Utique non vereor publicè teſtari, & Medicinæ ſtudioſis inculcare medendi Methodum, quam per Dei benedictionem, ringentibus adverſariis, tàm multis annis expertus ſum facilem & tutam Aegriſque meis non minùs, quàm meæ famæ ac fortunæ ſalutarem.

Diuretica [&] ſudorifera ſale volati[li] abundant [&] contrà. Qua ratio[ne] quædam t[a]lia ſint.
CLXVIII. Pleraque autem Diuretica & ſudorifera ſiquis accuratè examinaverit, obſervabit abundare Sale Volatili, quinimò omnia ferè Sale Volatili abundantia eſſe Diuretica & Sudorifera.

CLXIX. Non nego eſſe nonnulla Diuretica & Sudorifera, in quibus fruſtrà Salem Volatilem perquiras, ſed & affirmare auſim, eadem non tam per ſe, quàm per accidens eſſe talia, dùm ſcilicet impedimenta quædam tollunt magis, quàm ut vel Urinas vel Sudores moveant; qualia ſunt Tartarum Vitriolatum, & ſimilia, quæ Pituitam viſcidam incidunt, & hactenus Urinæ Sudoriſq; impeditorum propulſionem adjuvant.

CLXX. Atque hæc de Diureticis atque ſudoriferis nunc dicta ſufficiant, neque enim in ipſorum materia nunc hærendum.

Circa ini[tia] Paroxyſm[i] Arthritic[i] ſalivation[em] non conve[ni]re.
CLXXI. Quæri autem poſſet meritò, cùm nuper fecerim quoque mentionem *Salivationis*, Evacuationis itidem Univerſalis, an & illa conveniat circa initia Paroxyſmi Arthritici?

CLXXII. Cui quæſtioni ut paucis ſatisfaciam, reſpondeo, nullam me ejus habere Experientiam, nullam quoque mihi ſuccurrere Rationem, quæ ejus uſum hîc ſuadeat, ſed plures, quæ diſſuadeant.

Et quare.
CLXXIII. Neque enim in pleriſque mox cieri poteſt Salivatio, ſed poſt aliquot demum dies, quo nomine ineptè hîc inſtitueretur Salivatio.

CLXXIV. Adde quòd lentè procedat Salivatio; hic

hìc verò opus eſt Evacuatione celeriter ac brevi abſolvenda.

CLXXV. Accedit, quòd ſi quis ſalivationem nimium promovere ſtudeat, in evidens vitæ diſcrimen Ægrum conjiciat.

CLXXVI. Non negaverim tamen, in quibuſdam pituita multa, eaque viſcida gravatis Arthriticis utilem quandoque fore ſalivationem, at non in ipſo paroxyſmo, verùm tempore libero, & ubi conſtant vires; dummodò alia tunc non negligantur, verùm cæterorum humorum ſimul peccantium ratio habeatur exacta.

CLXXVII. *Salivationem à Mercurialibus* Medicamentis excitari notiſſimum, & vix ab aliis quamvis non ſemel obſervarim, *Salis Volatilia levem excitaſſe Salivationem*, minimè gravem aut moleſtam; qualem ſolent producere Mercurialia cum Gingivarum, Genarum, ipſiuſque adeò Linguæ exulceratione & profunda & nonnunquam periculoſa.

CLXXVIII. Sed non videtur opus, ut pluribus agamus de Salivatione, poſtquam ipſam in Arthritici initiis noxiam potiùs, quàm utilem judicamus.

CLXXIX. Atq; hæc de multiplici purgatione ac Evacuatione humorum copiâ peccantium in cujuſvis paroxyſmi arthritici principio inſtituendâ dicta ſufficiant proximum eſt, ut diſpiciamus, an & tunc *externa* conveniant Medicamenta; hactenus enim de internis duntaxat egimus.

CLXXX. Cùm enim docuerimus, Arthritidi ſemper eſſe comitem Febrem unà cum dolore Articulorum utriuſque nomine videntur externa Medicamenta commodè poſſe uſurpari.

CLXXXI. Ad febrilem paroxyſmum tollendũ, minuendum ſaltem, uſurpari varia externa notiſſimum: Quapropter & illa hic in uſum revocari nil vetat; niſi quod ratio videatur habenda partium ab Arthritide imprimis affectarum; ne, ſi illis applicentur Medicamenta prædicta, aliqua inde ipſis concilietur noxa.

CLXXXII. Si proinde affectæ parti ſunt applicanda Medicamenta externa, talia eſſe debent, à quibus non tantùm non augeatur, ſed potiùs minuatur ſimul dolor.

CLXXXIII. Veſicatoria igitur nonnunquam ad fermentum febrile eliciendũ extremis partibus adhiberi ſolita non facilè affectis, afficiendiſve partibus applicanda, ne ſic malum augeatur, niſi apta ſint acrem humorem doloris cauſam ſimul elicere: de quo cùm non niſi per experientiam conſtare poſſit, cavendum, ne quis inexpertus hoc tentet in perſonis primariis, utpote quæ non niſi prius experta, & quidem ſæpiùs experta ſibi cupiunt adhiberi; aliàs enim ęgerrimè ferunt in ſe fieri alicujus remedii dubii aut incerti periculum.

CLXXXIV. Interim nihil impedit, ſanæ parti applicari remedia febrifuga, cùm ſic non rarò ſimul doloribus Arthriticis ſint futura remedio.

CLXXXV. Quoad ipſos Dolores Arthriticos videntur ipſi remedia externa non reſpuere, quæ aut Dolorem ipſum præveniunt & arcent, aut ipſum leniunt & demulcent.

CLXXXVI. *Dolorem Arthriticum præveniunt & arcent* remedia externa, quæ partem ita roborant, ut humores vitioſi in ipſâ non hæreant, ſed rurſus ab aut ex ipſa repellantur; qualia ſunt adſtringendi vi prædita, Bolus, Terra ſigillata, & ſimilia, Emplaſtri vel Cataplaſmatis forma uſurpata.

CLXXXVII. *Eundem Dolorem arthriticum leniunt & demulcent* remedia externa, quæ partem laxant, ſicque minùs ſenſilem efficiunt, de quibus poſtea: ut & *quæ humorum Acrimoniam temperant*, de quibus actum in ſuperioribus, quò referri quoque poſſunt, quæ ſenſum partis hebetant & ſtuporem ipſi inducunt, Narcotica omnia; Theriaca, &c.

CLXXXVIII. Atque ſic primaria remediorum in principio Paroxyſmi Arthritici uſurpandorum capita percurrimus; videndum porrò, quid in ejuſdem *Augmento* agendum ſit.

CLXXXIX. *Augeſcente igitur Paroxyſmo Arthritico unà cum Dolore*, augenda ſunt eadem Anodyna & Narcotica, eademque copiâ majore, frequentiùs ſaltem exhibenda.

CXC. Sed non tantùm interna, quin externa quoque adhibenda ſunt: Uſurpantur verò formâ variâ, Cataplaſmatis, Fotûs, Linimenti, &c. Inter Cataplaſmata non immeritò laudatur paratum ex Micâ panis triticei & albi, ex Lacte dulci coctâ, addito tantillo Croci, quòd dolores admodùm lenit. Ubi autem ardor Acrior comes adeſt, loco Lactis dulcis uſurpari poteſt ebutyratum; Quin & Sambuci, Chamæmeli Romani præſertim, flores & ſimilia non incõmodè poſſunt ſimul incoqui & addi, & quidem pro ſymptomatum diverſitate diverſa.

Tam internis quàm externis.

Cataplaſma ad Arthritidem ex quibus.

CXCI. Fotus fiunt ex ſimilibus in Aquâ, Cereviſiâ, Lacte, &c. coctis, & cum ſpongiis, aut pannis applicantur.

Fotus ex quibus.

CXCII. Linimenta parantur ex pinguibus, & Anodynis, quoties pinguia ferre poſſunt Ægri, quò ſpectant Axungia porcina, Unguentum Roſatum, Populeonis, Martiatum, &c. Oleorum Liliorũ alborum, Violaceum, Chamæmelinum, &c. pro humorum peccantium varietate varianda.

Linimenta ex quibus.

CXCIII. Huc referri poteſt *Sapo Venetus*, (ut taceam quædam ex Sapone extracta Medicamenta) ſi linteo affricetur, & parti dolenti applicetur Inter externa imprimis etiã laudo *Theriacam* Emplaſtri formâ dolenti parti mox applicatam, uti hoc aliquoties cum ſucceſſu notabili uſurpavi.

Sapo Venetus.

Theriaca.

CXCIV. Quòd ſi, quemadmodùm ferè fieri ſolet augeatur, permaneat ſaltem Febris in Arthritici doloris augmento, uſurpanda ſimul Medicamenta illi debellandæ utilia, in Arthritico dolore tantò utiliora, quòd cum febre accedat, cum febre augeatur arthritis.

Si febris permaneat, quænam uſurpãda.

CXCV. Non eſt autem hujus loci, Medicamenta febri Arthritidem comitanti curandæ convenientia proponere, cùm id alibi faciendum, ſitque jam olim à nobis factum.

CXCVI. Unum tamen hìc à nobis monendum; attendendum in quibuſvis Medicamentis febri Arthriticæ præſcribendis ad ipſam Arthritidem, cujus ratio exacta ſemper habenda.

Et ad quid attendendum

CXCVII. *In ſtatu paroxyſmi Arthritici*, quo tempore Symptomata omnia. Dolores præſertim, ſolẽt eſſe graviſſima, uſurpanda medicamenta eadem potentiſſimè ſedantia & lenientia, niſi ex iiſdem ſtatim ab initio cõmodè uſurpatis ſymptomata omnia reddita fuerint leviora, ipſeque adeò paroxyſmi ſtatus & vigor ſolito blandior & levior.

Curatio in ſtatu paroxyſmi arthritici.

CXCVIII. Obſervandum enim, quamvis *ſibi & Naturæ relictus affectus ſymptomata ſoleat in augmento, quàm ſui principio habere graviora, & in ſtatu graviſſima, idem tamen non ſemper accidere, ſi convenientibus utatur Medicus medicamentis, quorum ope non tantùm uniuſcujuſque paroxyſmi duratio ſæpenumerò redditur brevior, ſed inſuper Symptomatum vehementia levior*, adeòut futurus ſtatus nonnunquam ita lenis ſit, ut pro declinatione haberi tunc poſſit.

Ejus vehemẽtiam convenientibus medicamentis adhibitis redi di levem.

CXCIX. Quotquot enim Veterum more maximam Curæ partem Ægrorum Naturæ Chimæricæ, aut neſcio quali committunt, atque tunc excepta Diæta, quam quodammodò regunt, ſpectatores ſunt tantùm pugnæ, quam inter Naturam fabulantur & Morbum excitari; atque ſic Arbitri ſunt victoriæ; nunc Morbo nunc Naturæ cedentis, illi reverà peccant in defectu.

Medicos qui curam morborum naturæ committunt in defectu peccare, & eſſe ſpectatores.

CC. Quotquot vero præter Diætam, in ſex rebus non-naturalibus ritè adminiſtratis conſiſtentẽ, Medicamenta quoque cenſent à Medicis Cordatis in pleriſq; ſaltem affectibus præſcribenda, quæ id omne, quod præter naturam ſe habere deprehenditur in Aegris, corrigant vel eliminent; utique non ſpectatores, at ſimul Actores volunt Medicos.

Qui verò medicamenta præſcribunt, eſſe Actores.

CCI. Et certè non videtur officio ſuo & muneri Ægrorumque exſpectationi æquè ſatisfacere Medicus, qui unam tantùm ſui muneris partem in Diæta ritè ordinata conſiſtentem abſolvit, dum binas cæteras in Chirurgia & Pharmacia ritè dirigendis negligit.

Priores ſuo muneri non ſatisfacere.

CCII Neque enim puto facile accidere, ut lo-

cus

cus non ſit Pharmacis quibuſdam præſcribendis.

Sine Pharmacis ſæpe Aegros fuiſſe curatos.

CCIII. Non nego quidem curari poſſe, quinimò reverà curari ſæpenumero Ægros, quibus nulla pręſcripta fuere à Medicis pharmaca; nemo autem facilè perſuaſerit mihi, æquè citò, tutò, & facilè jucundèque curari eoſdem, ac ſi medicamenta convenientia ſimul fuiſſent adminiſtrata.

At citiùs tutiùs & faciliùs id futurum fuiſſe medicamentis adhibitis.

CCIV. Sępiùs namque obſervare licuit, tales Aegros ſola diætâ adjutos diutiùs malè habuiſſe, non rarò recidivas periculoſas paſſos eſſe, aut non niſi cum difficultate ac moleſtia è malis ſuis evaſiſſe; cùm è contra ii, quibus apta fuere adhibita medicamenta, & brevi, & tutò; & jucundè fuerint curati.

Nunquam remedia Medico negligẽda.

CCV. Hoc à me audiant & diſcant meditenturque ſeriò Medicinæ Alumni, nunquam ſponte aut propriâ culpâ negligenda ulla felici curæ abſolvendæ remedia: Alia etenim ratio eſt Aegrorum moroſorum ac quęvis medicamenta repudiantium, nec niſi ſumma urgente neceſſitate ipſa admittentium. Neq; enim tunc Medici, at Aegri culpa non uſurpantur quævis auxilia Curam promotura. Nam volenti non fit injuria; quapropter tunc non habet, de quo conqueratur Aeger Medico morem gerere recuſans.

CCVI. Sed cùm Naturæ non ſemel fecerimus mentionem, nõ immeritò aliquis rogare poſſet, quid per tantoperè decantatam Medicis naturam debeat intelligi; cùm non videatur probabile, nihil ipſam indicare, aut abſque ullo fundamento, tam frequenter ipſam apud Medicos in ſcenam produci.

Plurima à Medicis naturæ nomine deſignari.

CCVII. Huic difficultati, ut quantùm in me eſt, ſatisfaciam, cenſeo, & ego, non eſſe de nihilo, quod naturæ nomine venit apud Medicos; quamvis doleam ipſam non ſatis explicari; Rem enim ſi quis accuratè examinet, obſervabit *plurima & diverſiſſima eodem illo Naturæ nomine à Medicis paſſim deſignari*: quòd pluribus hic proſequi, longum nimis foret. Sufficiet autem impræſentiarum illud paucis delibaſſe & demonſtraſſe, quid *Naturæ nomine* ſit ſumẽdum, quoties *Natura dicitur cum morbo pugnare, ipſum debellare, aut ipſi ſuccumbere*.

Per naturã quid intelligatur.

CCVIII. *Per Naturam* verò tunc intelligi videtur *aliquid in Aegro exiſtens*, non forinſecùs ipſi accedens; quoniam *præter diætam commodam, & ſatis ſtrictam nihil præſcribi ſolet Aegro, à cujus Naturâ cupit Medicus ſuperari Morbum*.

Minus alimenti ægris exhiberi, quã ſanis.

CCIX. Quæritur proinde, quidnam illud *in corpore* eſſe poſſit, quod tunc *Naturæ* nomine venit.

CCX. Hoc ut eruamus, conſiderandum, *Minùs tantummodò alimenti exhiberi* tunc *Aegris, quàm in perfecta ſanitate*.

Quid in ęgri corpore alimenta aſſũpta immutet

CCXI. *Illud* ergò *quod alimentis immutandis inſervire* ſolet, cùm minùs, quàm priùs, occupetur, *Naturæ nomine appellandum* videtur.

CCXII. Intereſt igitur, ut ritè cognoſcatur, *quid illud ſit in corpore noſtro, à quo pendet Alimentorum aſſumptorum immutatio; ſi illud ipſum Natura ſit, & morbos ſuperet*.

CCXIII. Verùm quàm multùm, hoc præſertim tempore, inter ſe hic diſſentiant Medici, notiſſimum.

Alimentorũ prima alteratio in ore, perfecta in Ventriculo.

CCXIV. *Primam Alimenti alterationem* in ore maſticando inchoatam *in Ventriculo perfici*, puto eſſe in confeſſo.

Secunda in tenuibus inteſtinis.

CCXV. *Secundam in tenuibus Inteſtinis abſolvi*; & quidem magni momenti mutationem, ego ſaltem in arbitror.

Tertia in cordis Ventriculis, & arteriis.

CCXVI. *Tertiam in Cordis Ventriculis atque Arteriis conſummari* cenſeo.

CCXVII. Atque hiſce tribus functionibus & alterationibus omnem Alimentorum dictam Præparationem comprehendi judico.

Saliva primaria alterationis alimentorum cauſa.

CCXVIII. Ne autem aliorum Opiniones hîc vellicem, verùm meam duntaxat ſententiam de hiſce nunc paucis proponam, exiſtimo 1. *Salivam eſſe primariam Alimentorum in Ventriculo alterandorum Cauſam Efficientem*.

Ab acidiore quæ-nã oriantur.

CCXIX. Hæc dum *Acidior* exiſtit, promovetur intenditurque Alimentorum *Appetitus* ac Fermentatio in Ventriculo: quin & quandoque corrumpitur: Ubique namque mediocritas requiritur. Nam in medio virtus.

Quæn hebeti[...]

CCXX. Hæc eadem quoties *hebetior* atque minùs exiſtit Acida, tardioris, imbecillioriſque Fermentationis Cauſa exiſtit, Famiſque diminutæ, quandoque nullius.

Acidi[...] ficiens [...] liva re[...] tur, ſi [...] quantit[...] aſſuma[...] Alime[...]

CCXXI. Exiſtente verò Salivâ minùs Acida, & inde Alimentorum Fermẽtatione minùs ſufficiente, ſi minori quantitate tunc aſſumantur Alimenta, ſenſim redintegrabitur Salivę minùs occupatę Aciditas, ipſorumque Alimentorum Fermẽtatio diminuta & inſufficiens; quæ reſtitutio in integrum Naturæ adſcribetur: Si quis verò rem ipſam ritè conſideraverit ac expenderit, comperiet fieri hoc ipſum, quatenus Alimentorum quãtitas diminuitur; Cùm autem minor Alimentorum quantitas aſſumitur, faciliùs eadem digeritur & fermentatur in Ventriculo, quinimò ſenſim Acidior redditur ipſa Saliva; ſibi nempe magnam partem relicta, & in ſemetipſam quodammodò agens, ſicque ſenſim fermentatione propriâ magis aceſcẽs: pleraque enim fermentationis ope plùs minùs obſervantur aceſcere, & illa imprimis, quæ aliquid Acidi in ſe continent, & benè conſtituta Subacida vel Acida eſſe ſolent.

Pl[...] fermen[...]nis op[...]ſcere.

CCXXII. Sic panis fermentum ſibi relictum potenter aceſcit, vtpote quod benè conſtitutum eſſe ſolet Subacidum.

Alim[...] minore [...] titate a[...] pta fac[...] in Vent[...] fermen[...]

CCXXIII. Dum ergò minus Alimenti aſſumitur, faciliùs ac pleniùs fermentatur idem in Ventriculo, ac proinde aptior inde paratur Chylus, hinc & Sanguis Salivę pręſtantiori conficiendæ ſerviturus.

Quod [...]ræ adſ[...] ſolet.

CCXXIV. Hæc autem in melius mutatio, quoniam nulli aſſumpto venit adſcribẽda Medicamento, cum nullum fuerit uſurpatum, ſed ſola Alimenti aſſumendi quantitas diminuta, ſoli Naturæ ſolet adſcribi; quam oſtendi ex totius iſtius mutationis enarratione uni Salivæ tribuendam; poſtquam ex Salivę minus quàm prius in Alimentorum fermentatione occupatæ ſpontaneâ reſtitutione reddita eſt corpori amiſſa Sanitas.

Sec[...] Alimen[...] mutatio [...] tenui In[...]no.

CCXXV. Atque hæc de Primâ functione Alimentis dicatâ, ſive Fermentatione ſponte aut Naturæ vi reſtitutâ dicta ſufficiant: pergamus nunc ad *Secundam*, quam ego in tenui Inteſtino fieri cenſeo; ignarus an illi Thraſones, qui me omnia mea ex ſe hauſiſſe ridiculè ac pueriliter gloriantur, hæc etiam ante plures annos cenſuerint.

Chyli à [...]bus alv[...] ſecretio

CCXXVI. Cenſeo igitur *in tenui Inteſtino ſecundam eamque notabilem accidere aſſumptis, & in Ventriculo priùs Fermentatis Alimentis mutationem*, quam *Chyli à Fæcibus Alvi ſecretionem* in Diſputationibus publicis vocavi, quamque *non ſpontè, at propter Bilis, Succique Pancreatici affluxum & admiſtionem, excitatâ inſuper tunc ab ipſis Effervęſcentiâ, ſed blandâ & leni, fieri ſum perſuaſus*.

CCXXVII. Utique in duas partes planè diverſas omne aſſumptum elaboratumque in Ventriculo Alimentum, ſolidum præſertim, Cibi nomine notum, ab invicem in tenui Inteſtino ſecedere, notiſſimum; & ita quidem, ut, dum craſſior & inutilis ſenſim deorſum ad craſſum Inteſtinum propellitur, tenuior & utilis ſub Chyli nomine tranſcolctur in Venas inde Lacteas dictas.

Hanc [...] ſponte fi[...]

CCXXVIII. Hanc ſecretionem dixi non ſponte fieri; quemadmodùm id obſervamus fieri in Ictero & Lienteriâ dicto affectu, in quo Alimenta, quemadmodùm fuerunt in Ventriculo præparata, excernuntur per Alvum, dum ſenſim contabeſcit univerſum corpus.

Ejus ca[...] Bilis & S[...]cus Pan[...]creaticu[...]

CCXXIX. Addidi ſecretionis iſtius Cauſam naturalem eſſe Bilem, Succumque Pancreaticum, circa tenuis Inteſtini principium affluentes, & Alimentis ſeſe immiſcentes; atque tum inter ſe, tum cum prædictis Alimentis blandam, levemque Effervęſcentiam excitantes: cujus ope contingat illa Chyli à fæcibus Alvi ſecretio.

Quando [...] ficit, qui[...] agendum

CCXXX. Quoniam verò aliàs pluribus oſtendere ſum conatus, produci per illam Bilis, Succique Pancreatici cum Alimentis fermentatis Effervęſcentiam

tiam Chyli à fæcibus Alvi ſecretionem, pro tempore ſupponemus, hanc veram eſſe iſtius ſecretionis cauſam.

CCXXXI. Quotieſcunque ergò vel deficit hæc ſecretio, uti plura ſunt ejus exempla in Ictero, Lienteriâ, &c. vel etiam turbatur eadem, in variis Alvi fluxibus, Diarrhœa præſertim, ut & Alvo quandoque adſtrictiore: ſi à Natura expectetur illius reſtitutio in integrum, quid aget Medicus? Abſtinebit à Medicamentis quibuſvis & diætam dũtaxat emendabit; Minus alimenti exhibebit, quotiesà copioſiore contigit illa noxa; Copioſius imperabit, quoties ab alimenti defectu ortum habuit idem malum; Qualitatem Alimenti mutabit: quoties ab alimento pravo originem duxit hæc Infirmitas: Somnum & quietem imperabit, quoties à vigiliis nimiis aut exercitiis excitatus eſt morbus; atque ſic porrò Diętam immutabit ſecũdùm eas circumſtantias, ſecundùm quas obſervabit peccatum eſſe ab Ægro: ſed in quem finem? Non in alium, niſi *ut vel Bilis, vel ſuccus Pancreaticus à vitioſâ Diætâ*, aliave re externa fortuitò occurrente, non tamen valdè gravi, *aliquâ ſui parte impediti aut oppreſſi Diætâ in contrarium directâ ſenſim expediantur aut liberentur mole ſibi graviore*; atque ſic in integrum reſtituatur ſenſim functio prædicta vitiata.

CCXXXII. Non dicam nunc, longè citiùs, longè tutiùs expectandum eſſe illud naturæ beneficium, ſi blandis medicamentis, iiſque tantùm non alimentoſis promoveatur illud bonum, tardiùs & ſollicitiùs à ſola Natura præſtolandum: quandoquidem hic verſamur in curatione unius Naturæ dictæ ope ac beneficio præſtanda, citra Medicamentorum uſum.

CCXXIII. Atque ſic videmur quoque alios humores, *Bilem* putà, *Succumque Pancreaticum*, protuliſſe, quibus vitiatis, & Diætæ Medicæ ope rurſus reſtitutis Naturæ nomen tribui ſolet: videamus nunc, an plures adhuc in corpore humano reperiantur humores, quibus idem contingit.

CCXXXIV. Pergamus proinde & Chyli motum perſequamur, an fortè hujus ductu plura queamus expiſcari ad præſens noſtrum negotium ſervitura.

CCXXXV. *Chylum* ergo ſi quis *menti & corporis oculis comitetur*, obſervabit ipſum *confluere in ductum Thoracicum dictum*, & *Lymphæ* ibidem *continuè* confundi, atque cum ipſa in axillarem, jugularemve ſiniſtram exonerari; ſicq; cum deſcendente ſanguine in dextram cordis auriculam, hinc & ventriculum deponi; ibidemque cum aſcendente Sanguine permiſtum, & alteratum in Sanguinem tranſire, & mutari.

CCXXXVI. *Tertia proinde Alimentis contingens mutatio notabilis, eſt Sanguificatio, ſive Chyli in Sanguine mutatio, in dextro Cordis Ventriculo inchoata, & in ſiniſtro abſoluta.*

CCXXXVII. Hic autem quæritur meritò, quænam ſit Sanguificationis, hoc eſt, Chyli in ſanguinem mutati cauſa efficiens?

CCXXXVIII. Cui quæſtioni ut paucis ſatisfaciam, & meam ſaltem opinionem aperiam, arbitror, Sanguificationis *cauſam eſſe tum primariam Bilem cum Sanguine in Liene pluſquam perfecto, & per hepar refluente miſtam; tum ſecundariam Lympham cum ſanguine deſcendente junctam.*

CCXXXIX. Unde, ſive *Bilis* præter naturam ſuam malè afficiatur, aut *Lympha*, aut *utraque*, vitiabitur ſtatim Sanguificatio, & quidem pro alterutrius vel utriuſque vitio diverſo diverſimodè: Quod *ſanguificationis vitium ut dicatur à natura & ſpontè corrigi*, neceſſe eſt, ut pro vitio ipſarum diverſo diæta inſtituatur diverſa, & ſemper prædicto vitio ſubcontraria; quemadmodùm id ex jam commemoratis facile peti poteſt & deduci: dummodò priùs monuero, *Lympham*, meo ſaltem arbitratu, *eſſe naturâ ſuâ ſubacidam & ſpirituoſam*; quemadmodùm *Bilis amaricat & pinguedine* præ cæteris humoribus omnibus *ſcatet*.

CCXL. Quoties igitur à *Natura dicitur reſtitui in integrum Sanguificationi* contingens *Vitium* quodlibet, toties id accidit, quatenus *Diætæ ope emendatur Bilis vel Lympha vitioſa*.

CCXLI. Unde ſi quis accuratè obſervet, quæ hactenus ſunt à me dicta, videbit *quatuor humorum*, *Salivæ*, *Succi Pancreatici*, *Bilis & Lymphæ*, factam à me mentionem; *quibus potiſſimas*, *ut alimenta aſſumpta in ſanguinem mutentur*, *partes adſcribendas* puto; His igitur malè habentibus, variæ alimentis contingentes functiones lædentur; Jiſdem Diætæ convenientis ope reſtitutis & functiones redintegrantibus naturę nomen & virtus tribuentur.

Quatuor humoribus alimentorum in ſanguinem mutatio adſcribenda. His vitiatis varias functio lædi. Et Diæta in integrum reſtitutis naturænomen tribui.

CCXLII. *Ab Humoribus* ergò *illis*, *non ab ipſis Viſceribus & partibus producuntur*, tanquam à ſuis cauſis efficientibus, omnes *Alimentis contingentes alterationes & mutationes in corpore*.

CCXLIII. Ab iiſdem humoribus ob Diętæ vitia vitiatis vitiantur functiones.

CCXLIV. Ab iiſdem proinde humoribus à Dięta convenienti & reſtituta reſtitutis reſtituentur itidẽ functiones eædem; *quoties ſolius Diætæ operâ poſſunt reſtitui*, *neque enim id ſemper poteſt accidere*.

Ab humoribus nõ à partibus continẽtibus. Alimentorũ mutationes producii Et a vtiatis functiones lędi Ab iis reſtitutis reſtitui

CCXLV. De Salivæ, Bilis, & Succi Pancreatici vitiis per Diætam emendandis quædam protulimus.

CCXLVI. *Lympha*, cùm meo judicio *Spiritu acido & volatili præſertim conſtet*, facilè ejus quoque vitia patebunt, *alterutrius ſcilicet defectus*, *vel exceſſus*: *Spiritus acidi defectus in Lympha* reſtituetur alimentis, potu imprimis, Acidiuſculis æſtum corporis temperantibus; uti *ejuſdem redundantia* diminuetur, cavendo ab omnibus acidis, *Spiritus verò volatilis defectus* Univerſalis in corpore reparabitur Alimentis Spiritu Volatili abundantibus, & imprimis Vino generoſo, ejuſve Spiritu debitè uſurpato, *ejuſdem autem redundantia* minuetur abſtinendo à Spirituoſis, & utendo Aqueis.

Lymphæ vitia unde.

CCXLVII. Atque ſic quoque per Diætam convenientem, id eſt, per naturam curabuntur Lymphę vitia, & affectus inde orti.

Eu per Diætam curari.

CCXLVIII. Sed hæc de natura Morborum curatrice nunc dicta ſufficiant; progrediamur ad reliqua de Arthritidis curatione proponenda.

CCXLIX. Egimus quidem hactenus de hujus affectus curatione durante ipſo Paroxyſmo, videamus nunc, quid Medico ſit agendum extra *Paroxyſmum*.

Arthritidis curatio extra paroxyſmum.

CCL. Hoc ut ritè conſideretur atque determinetur, obſervandum, *Arthriticos aliquos ceſſante paroxyſmo & ſublatis doloribus ſenſim ita convaleſcere*, ut *nullo morbo ampliùs videantur detenti*, alios verò etiam poſt Paroxyſmum vel *in partibus affectis*, vel *in univerſo corpore moleſtias retinere*.

Arthriticorum extra paroxyſmum diverſa conſtitutio.

CCLI. Hæc cùm ita ſe habere doceat nos quotidiana Experientiâ, utique diverſâ ratione curandi; & tractandi erunt ſinguli.

Unde eorum diverſa curatio.

CCLII. In quibus enim *nulla moleſtia remanet poſt Paroxyſmum*, in iis certum eſt, humores cęteros ſanguinemque ritè ſe habere, atque vel in Glandulis duntaxat vitium aliquod remanere, vel *ex diætæ vitiis idem denuò excitari*, quod cùm obſervetur imprimis accidere. 1. à *potu Vinorum acidiuſculorum*, qualia ſunt *Rhenana*, 2. ab *Aere frigidiore*, flante præſertim *Vento ex Boreali & Occidentali* compoſito, 3. à *Venere nimia*; videndum, in quo conveniant hæ tres cauſæ, ut eundem producant effectum, & Arthritidem pariant.

Cauſa paroxyſmi arthritici. Vitium in glandulis vel Diæta. 1. Vina acidiuſcula. 2. Aer frigidus. 3. Venus nimia.

CCLIII. Ut verò à poſtremo faciam initium, certum eſt, *Spiritus animales* imprimis *exhauriri Venere nimia*, unde functiones Animales tunc languent. Ubi autem exhauriuntur & deficiunt in corpore animales ſpiritus, fieri nequit ut ſufficienter *temperetur Spiritus acidus*, ſi quod ego cenſeo, ab Animali Spiritu, utpote volatili, temperari debeat. Peccabit proinde in talibus *Spiritus acidus Acrimoniâ majore*.

Ex Venere nimia ſpiritus acidi acrimonia maior.

CCLIV. *Vina autem Rhenana*, ut & cætera acidiuſcula, utpote *ſpiritu volatili parciore prædita*, *augebunt ſpiritum acidum* in corpore nimium.

Vina acidiuſcula ſpiritum acidũ augere.

CCLV. *Ventus* denique ex *Boreali & Occidentali conſtans* obſervatur potenter *corpus penetrare*, atque

A Vento Boreali & Occidẽtali ſpiritũ acidũ augeri.

frigus

frigus in ipſum introducere, ac frequenter parere *gravedinem*, in quâ Spiritum acidum redundare teſtatur ſapor ſalſo-acidus liquoris ex naribus tunc ſtillantis. *Introducitur* proinde *ab illo vento ſpiritus acidus in corpus*, *aut* ſaltem (quod mihi magis videtur probabile) *impeditur eiuſdem per Spiritum volatilem contemperatio*: & fortè *ita afficiendo Cerebrum*, *Nervos*, *vel glandulas*, ut Spiritus animalis ad ipſas non deferatur, vel non admittatur.

Quatenus hę cauſæ conveniant.

CCLVI. *Conveniunt* ergò *tres* illæ *Arthritidem* producere ſolitæ *Cauſæ*, *Venus nimia*, *Vinum Acidius*, & *Ventus Borealis*, quatenus *Spiritum acidum in corpore augent*, *aut intemperatum reddunt*. Pendebit proinde *Arthritis* primariò à *Spiritu Acido*. Qui ſi, quod ego judico, ſecernatur naturaliter in Glandulis tam conglomeratis, quàm conglobatis *Pars primariò affecta*, & *Focus arthritidis* erunt *Glandulæ memoratæ*, quemadmodùm docui in ſuperioribus.

Arthritis à ſpiritu acido

Eius Focus Glandulæ

Præcautio eius in contēperatione ſpiritus ſacidi.

Quæ quomodo, et quibus fiat.

CCLVII. *Præcautio* igitur *Arthritidis*, de quâ nunc agimus, *conſiſtet in contemperatione Spiritus acidi*, *augendo ſcilicet in corpore Spiritum volatilem*, atque inſuper aliis modis *Spiritus Acidi Acrimoniam emendando*, per *ſalia* imprimis *Volatilia* in dies uſurpata: Illorum enim ope & *temperatur ſpiritus acidus potenter*, & *impeditur ejuſdem generatio nimia*: videntur enim id, *quod in Glandulis ſpiritus Acidi ſecretionem promovet*, & *ſpiritus volatili cum eodem conjunctionem juvat*, *roborar*, *ac conſervare*. Utrumque namque ad Lymphæ productionem in Glandulis conglobatis deſideratur, & Spiritus acidi à Sanguine ſecretio ac Spiritus volatilis cum eodem permiſtio, ac intima unio.

In qu… thriti… cauti… ſtat.

CCLVIII. In hiſce verò pręſertim conſiſtere videtur Arthritidis cum integri corporis reſtitutione contingentis præſervatio, & præcautio extra paroxyſmum inſtituenda, *fugiendo ſcilicet noxia*, & *uſurpando utilia*.

Qui c… langu… debili… Qui N…

CCLIX. Quoties verò in partibus affectis vel *languor* & *debilitas*, vel *Nodi* & ſimilia mala remanent; tunc *Languor quidem*, & *debilitas* per Medicamenta *Spiritu Volatili*, ut & *Oleo Aromatico* prædita curatur præſertim; *Nodi* verò difficiliùs, imò rariùs curantur, niſi ad *Suppurationem* priùs deducantur; Si tamen innoteſcerent Medicamenta calculos ſolventia, ſperarem fore, ut faciliùs Nodi quoque Podagricorum curari poſſent; nondum autem mihi tàm licuit eſſe fortunato, ut tale Medicamentum offenderem.

Arth… univer… curati…

CCLX. Quoties denique *univerſale malum* remanet in corpore poſt ſublatum paroxyſmum Arthriticum, illud prout varium erit, curandum erit quoque variè.

CCLXI. Petenda verò talis mali notitia & cura ex ſymptomatum præſentium Natura, & cauſis, uno verbo, è cæteris Praxeos Medicæ partibus, & affectibus alibi tractandis.

Atque ſic cum Deo Arthritidis tractationem abſolvimus.

Finis Tractatus Octavi.

TRACTATUS IX.

De Febre Epidemia, Lugduni Batavorum Anno 1667. plures affligente.

Quæ methodo utatnr Auctor.

I. VT datam coràm pluribus fidem meā liberem, quam diebus canicularibus huic æquè ac vicinis aliquot Urbibus Epidemiam obſervavimus Febrem, nunc accuratè deſcribere, ac explanare lubet, & ita quidem, ut ejus natura, cauſæ, atque curatio faciliùs innoteſcant, methodum itaq; ſervabo eam, quæ *à notis* progreditur *ad ignota*.

Symptomata.

II. In hoc, ut & aliis affectibus omnibus, *maximè nota* ſunt *Symptomata* Ægros vexantia.

Eorum ordo.

III. Inter *Symptomata* primum locum ſibi vendicant, quæ omnibus Ægris ſunt moleſta, quibus ſuccedere debent illa, quę pleriſque ſolent eſſe gravia, non tamen omnibus; ac denique illa, quæ in paucis obſervata ſunt Ægris.

Anxietates, et dolores circa præcordia.

IV. *Symptomata* igitur, quæ hoc tempore *omnes Ægros* vexarunt, ſunt *Anxietates ſummæ*, *atque dolores circa præcordia*, hoc eſt, *Ventriculi regionem*, ac præſertim *ejus Orificium ſuperius*.

Certis temporibus graviores.

V. Hæ anxietates doloreſq; quamvis continuè Ægros exercuerint, certis tamen temporibus fiebant graviores, ac primùm ferè *diebus alternis*, mox & *ſingulis*, per Paroxyſmos aucto, diminutoque hoc malo.

Nauſea.

VI. Præter Anxietates Doloreſque omnibus graves, ac pleriſque intolerabiles, adfuit quoque in plurimis *Nauſea* & Vomendi conatus; ut & in non paucis *Vomitus*, primùm quidem *Pituitæ* variæ, hinc & *Bilis flavæ & amaræ*; quin quandoque *Acidi* quoque Liquoris; ac præſertim poſt aſſumptum potum copioſum.

Vomitus.

Frigus per paroxyſmos.

VII. Per paroxyſmos excitabatur in pleriſque primùm *Frigus* in variis corporis partibus aliquando ſine, aliquando cum Tremore, corporiſque univerſi concuſſione; ſuccedente poſtmodùm *Calore*, eoque diverſo, nunc leviore, nunc graviore, ſive ſponte ſequeretur *Sudor* aliquis, ſive nullus, niſi arte paratus prodiret.

Calor.

Sudor.

Sitis.

VIII. *Sitis* pleriſque fuit moleſta, omniſque pene *potus faſtidium*, æquè ac *deſiderium* ægros torquebat.

Lingua arida.

IX. *Lingua* multis fuit *arida*, quibuſdam ſolus *ſiccitatis ſenſus* moleſtus, quamvis nulla viſu vel tactu perciperetur.

Aphth…

X. Non paucis eruperunt *Aphthæ*, non tamen in pleriſque valdè graves aut moleſtæ.

Capitis…

XI. *Capitis dolor* in multis fuit gravis, quem alii neutiquam ſenſerunt.

Vigiliæ…

XII. *Vigiliæ* multis moleſtæ, paucis *Somnus aut Somnolentia*.

Dolor in… gione lum… ri.

XIII. *Dolor in regione Lumbari* multis fuit graviſſimus, paucis nullus

Alvus… ſtricta, … xa.

XIV. *Alvi adſtrictione* laborarunt aliqui, & ejus *fluxu*, eoque vario, alii; adeò ut aliqui etiam Dyſenteria laborarint.

Urinæ … riæ.

XV. *Urinæ* fuerunt variæ, in pleriſque *rubicundæ* aliquando claræ, aliquando cum ſatis multo ſedimento; ut & turbidæ.

Pulſus f… quentior…

XVI. *Pulſus* in omnibus *frequentior*, & multis ſatis *robuſtus* & *magnus*, in aliis contra *debilior*, & *minor*.

Pauci m… tui, diut… vexati.

XVII. *Pauci* ex hoc affectu *perierunt*, plerique tamen *diu eodem* fuerunt *vexati*, & *ſegniùs curati*.

XVIII. Atque hæc ſunt primaria hujus affectus Epidemii Symptomata, cui nunc ex iiſdem aptum eſt aſſignandum nomen.

Affectum hunc fui… febrem.

XIX. *Febrem* fuiſſe, ac eſſe, quamvis nemo forſan negaverit. probatur tamen tum ex *pulſu frequentiore*, citra cauſas externas ab internis ſuo tempore excitato, tum ex *reciproco Frigore*, & *Calore*, aliiſque Symptomatibus præternaturalem ipſius frequentiam demonſtrantibus.

Intermitt… tem Terti…

XX. *Febrem* hanc *intermittentem*, & quidem *Tertianam* in principio *ſimplicem*, ac mox *duplicem* fuiſſem, patet è Paroxyſmis alternis diebus recurrentibus.

XXI.

XXI. Obſervavi autem in pleriſque; cœpiſſe hanc Febrem Epidemicam à Tertiana ſimplice, quæ paulò poſt mutata eſt in duplicem, atque in principio quidem in pleriſque paroxyſmos ſuiſſe tum leviores, tum breviores, ac ſenſim redditos tum graviores, tum longiores, adeò ut tandem continuè Ægri laborarent Febre, quamvis non putem dicendos ideò laboraſſe Febre continua.

XXII. Atque hac occaſione neceſſe habeo hic monere, non rarò malè confundi à pleriſq; non tantùm à plebeiis, verùm Medicis quoque Febres continuè Ægros affligentes cum Febribus continuis.

XXIII. Poſſunt, inquam, Ægri; continuè affligi Febribus, ſed intermittentibus, quæ idcircò neutiquam pro continuis habendæ.

XXIV. Hoc imprimis obſervandum ab iis, qui mecum arbitrantur, Febres intermittentes omnes ortum habere ab obſtructione Ductuum Pancreaticorum Lateralium, quarum materia cùm nec ſit in Venis, vel Arteriis, nec neceſſariò perpetuum habeat cum Sanguine commercium, continuam non producet Febrem: qualis quoties ab intermittentibus excitatur toties unus vel plures humores, Bilis ſaltem, Succuſve Pancreaticus, in univerſum ita corrumpuntur & alterantur, ut continuè eorum vitium Sanguini communicetur, atque inde pulſus fiat præter naturam frequentior, quod ad Febrem continuam producendam omninò requiritur: non item ad Intermittentem.

XXV. Poteſt autem fieri, ut unius vel plurium Febrium Intermittentium paroxyſmi tamdiu protrahantur, ut antequam ceſſet paroxyſmus prior, invadat ſequës, adeò ut nunquam immunis ſit æger à febrili paroxyſmo, quocirca meritò dici queat continuè febricitare, non tamen Febre continuâ, verùm Intermittente per paroxyſmos longiores continuè ægros affligente.

XXVI. Nec tantùm id noto, ne confuſio fiat ratione notitiæ, quam quærimus ipſarum febrium, ſed inſuper ac imprimis propter curam, quæ Intermittentibus atque continuis ſæpenumero debetur planè diverſa.

XXVII. Non nego interim, evenire ſat ſæpè, ut Intermittens Febris adſciſcat ſibi cõtinuam, & quidem quatenus paulatim à Succo Pancreatico in Laterali ductu hærente ac corrupto, Febremque Intermittentem producente, nunc Bilis, nunc reliquus quoq; Succus Pancreaticus unà cum Sanguinis maſsâ universâ ita inficitur & afficitur, ut continua exinde producatur Febris, permanente aliquando ſimul Febre Intermittente, aut eâdem quoviſmodo ceſſante, curatâve.

XXVIII. Quod igitur aliquando evenire obſervamus, non evenit tamen ſemper, nec proinde omnis æger continuâ Febri laborans, credendus, dicenduſve continua laborare Febri: quod velim omnes ſeriò expendere, in ægris obſervare, atque in uſum medicum revocare.

XXIX. *Febris* igitur *Epidemica*, quæ hoc tempore nos afflixit, *Intermittens* fuit, & quidem *Tertiana*, tum *ſimplex*, tum *duplex*: Quam verò in nonnullis obſervavi *Continuam*, eam *non primariam*, *ſed ſecundariam* duntaxat, hoc eſt, ex præcedente Intermittente ortam fuiſſe exiſtimo.

XXX. Quoniam verò frequentes ſunt ęſtivo præſertim tempore, imò toto anni tempore Tertianæ, tum ſimplices, tum duplices; qęritur, quonam diſtinguatur hæc noſtra Epidemia à cæteris.

XXXI. Huic quæſtioni ut ſatisfaciam, dico hanc noſtram fuiſſe ex genere *Cardiacarum*, hoc eſt, ſuperius Ventriculi orificium, cordis nomine notum, prę aliis partibus omnibus maximè affligentium.

XXXII. A primario nempe Symptomate omnibus Aegris valdè moleſto, Anxietatibus putà, Doloribuſque Præcordia affligentibus, & inexplicabili verbis modo urgentibus, torquentibuſque diſtinguitur hæc Febris Intermittens à cæteris omnibus alio Symptomate qualicunque ægris maximè moleſtis.

XXXIII. Quòd ſi tamen alicui nomen Cardiacæ minùs arrideat, alio utatur magis emphatico, quod ego minimè improbabo, quin potiùs laudabo & itidem uſurpabo.

Huius febris Cauſæ, & ſymptomata.

XXXIV. Atque ſic conſtituto, determinatoque Affectu noſtro Epidemio, proximum eſt, ut ejus cauſas & Symptomatum omnium in multis tàm diverſorum rationes ſcrutemur, eruamus, omniumqne judiciis exponamus.

Anxietatum & dolorum circa præcordia cum nauſa & vomitu cauſæ.

XXXV. Anxietates proinde Doloreſque præcordiorum cum Nauſeâ, Vomituve Aegros omnes præ aliis Symptomatibus omnibus mirè torquentes cùm cauſam proximam agnoſcant non externam, ſed internam, videndum, quænam in homine ipſo reperiantur, reperirive poſſint, quæ tum Anxietates, tum Dolores circa præcordia, tum Nauſeam, Vomitumve producere ſint apta.

Quæ pars primariò fuerit affecta

XXXVI. Per Præcordia & partem primariò hic Affectam, ſuperius præſertim Ventriculi Orificiũ intelligendum, ſtatuendumque, vel ex Nauſeâ, Vomituve omnes ægros occupantibus, & torquentibus, quinimò Anxietates, Doloreſque ipſorum circa pręcordia affligentes augentibus liquet.

XXXVII. Ubi notandum, quoties hic partem primariò, & maximè affectam dicimus Orificium Ventriculi ſuperius, toties non negari reliquum ventriculi corpus. quin tenuja inteſtina Ventriculo proxima, ipſumque Diaphragma in Nauſeâ, Vomituque ſemper concurrens ſimul affici, ſed non primariò & maximè, ſed aut ſecundariò, aut minùs, quàm ipſum Ventriculi Orificium ſuperius, in cujus regione tum dolores ſentiuntur acriores, tum anxietates majores.

A qua cauſa partes preſſæ angantur.

XXXVIII. Angi autem ſolent Partes, quæ premuntur; ab internâ cauſâ ſpontè, non item ab externâ vi, aut violentiâ mota, quoties ſubitò premuntur partes ſenſiles, toties halitus flatuſque imprimis peccare notum, tum per ipſorum diſcuſſionem, tum per ipſorum excitationem.

Anxietates a flatibus oriri.

XXXIX. Quoties namque diſcuſſis flatibus ceſſant Anxietates, toties ab ipſis ortas fuiſse Anxietates patet.

XL. Quoties rurſum excitatis à cauſa quavis flatibus oriuntur anxietates, toties ipſarum cauſam flatus exiſtere poſſe patet.

Et in hac febre fuiſſe ortas.

XLI. *Anxietates* proinde cùm *à flatibus ortum habere* poſſint, quæritur meritò, an quæ in Febribus hiſce Epidemiis obſervatæ ſunt Anxietates, à flatibus ortum habuerint? Reſpondeo autem, omninò habuiſse ab ipſis ortum; quod vel maximè probatur ex iiſdem flatibus in plurimis ægris tàm ſæpè magnâ copiâ eructatis, & Anxietates plùs minùs minuentibus.

Et quomodò.

XLII. Dico *plùs minùs minuentibus*, quoniam etiamſi ab eructatis flatibus ex parte levarentur ægri, tamen, quoniam continuè novi producebantur in corpore, Anxietates illæ confeſtim denuò recrudeſcebant.

Flatuum cauſæ pituita & Bilis.

XLIII. Flatuum cauſas qui diligenter inveſtigaverit, comperiet materialem ipſorum cauſam eſſe Pituitam viſcoſam, efficientem autem Bilem acriorem.

Dolorũ cauſa

XLIV. Quoniam verò non tantùm anxietates urſerunt circa præcordia Aegros, verùm Dolores quoque ibidem moleſti; *Dolores* autem tum *à diſtenſione Ventriculi flatulentâ*, tum *à roſione eiuſdem* humorem, halitumve acrem conſequente ortum habere poſſint: quæritur, an ab alterutra, an ab utraque cauſa mox enumerata ortum habuerint Dolores in hiſce Febribus Epidemicis circa pręcordia Aegros urgentes, torquenteſque? Reſpondeo autem, ab *utrâque cauſâ dolores* illos in pleriſque habuiſſe ortum, in paucis ab alterutrâ.

Nauſeæ, & vomitus cauſa.

XLV. Hiſce anxietatibus & doloribus cùm perpetuus comes fuerit *Nauſea* moleſta & importuna, quin frequentiùs *Vomitus* quoque gravis, atque uterque hic Affectus cauſas agnoſcat eaſdem, ſed gradibus duntaxat differentes, *Humores* putà vel halitus tum *volatiles*, tum *ſubacres* ſaltem, Inteſtinorum tenujum præſertim, hinc & Ventriculi ſubſtantiam ſenſilem ad motus periſtaltici inverſionem irritantes & cogentes.

Acrimonia humorum.

XLVI. Cùm præterea in non paucis vomitu excreti fuerint *Humores bilioſi*, *ſed acres*, ac in quibuſdã *Acidi* quoque; quin in benè multis *Aphthæ* fuerint excitatæ, *Ulcuſcula* nempe *albicantia Linguam*, & *Palatum*, totumque adeò *Oeſophagi Ductum* occupantia, itidemque ab acri, ſed acido humore halituve oriunda; confirmatur & hinc quoque Acrimonia humorum in corpore peccantium.

Hujus febris cauſa externa communis

XLVII. Ex quibus omnibus quoniam non tantùm Bilis acrimoniam ſalinam, ſed Succi Pancreatici acrimoniam acidam quoque requiri ad enumerata Symptomata producenda, nemo non videt; quæritur meritò, cùm hic Affectus fuerit, & etiam nunc ſit *Epidemius*, hoc eſt, *Cauſam externam communem agnoſcens*, an *Externæ cauſæ* locum habuerint, quæ talem humorum *Bilioſorum acrimoniam ſalinam*, & *Pancreaticorum Acidam*, quin etiam *Pituitoſorum viſcoſitatem* potuerint producere vel augere in corpore humano?

In Aere.

XLVIII. Huic quæſtioni ut ſatisfiat, non vereor aſſeverare, in *Aere*, atque *in ſolo præſertim Aere* cauſas illas extitiſſe ſufficientes ad effectus humoreſq; tàm diverſos in hominibus producendos.

Et quomodo orta.

XLIX. Poſtquam etenim ſatis diu nos vexavit & torſit cum frigore protracto *Ventus Borealis* plerumque ſatis gravis, atque ab ipſo aucti ſunt in corpore noſtro tum *Pituita viſcoſa*, tum *Succus Pancreaticus acidior*; ſecutus eſt per quatuor circiter ſeptimanas *Æſtus magnus*, *Bilis copioſæ acrioreſque Cauſa*, permanente licet *Vento Boreali*; cui mox ſucceſſit denuò *Aer frigidus*, & ſatis *multâ pluviâ* pleriſque gravis, *Humores omnes ſolvens*, & *ad vitioſam* effervеſcentiam movens; qualis Aeris conſtitutio ad hoc uſque tempus continuè ferè permanſit.

Ut & in quibuſdam fructus immaturi.

L. Ab illa verò *Aeris mutatione ſola* cùm omnes memorati, notatique Humores vitioſi potuerint commodè in homine produci, non eſt, quòd ad plures Cauſas recurramus externas; licet in multis *plures* habuerint locum, *Fructus* nempe tum *immaturi*, tum aliàs facilè *corruptibiles*: à quibus majori copiâ & immoderatiùs aſſumptis quemadmodùm facilè *conturbantur corrumpunturque* corporis noſtri *humores*, ut inde produci poſſint omnia illa incommoda, quæ in Affectu noſtro Epidemico recitavimus obſervata; ita fruſtra à cauſis neſcio quibus occultioribus deducemus ipſum, quem facilè à memoratis cauſis deduci poſſe arbitramur.

Ab aeris frigore pituita viſcoſior: ab ejus Æſtu Bilis acrior, & volatilior.

LI. *A vento* igitur *Boreali*, *Aeriſque frigore* tum *Humores Pituitoſi* redditi ſunt *viſcoſiores*, tum *Succus Pancreaticus* factus eſt *Acidior*; ab *Aeris* verò *Æſtu* ſummo Bilis evaſit tùm *Acrior*, tum *Volatilior*; ab eodem Aere humidiore ſoluti ſunt humores omnes, deductique faciliùs in actum vitioſum.

LII. Cùm proinde à præcedente Aeris mutatione haud vulgari & ordinariâ omnia ad moleſtias memoratas (Anxietates, Doloreſque circa Præcordia, Nauſeam, Vomituſque, frequentiſſima nempe hujus Affectus Epidemici Symptomata) producendas neceſſaria, requiſitaque commodè poſſint deduci, quorſum ad alias recurreremus Cauſas externas, cùm iſtæ ſufficiant?

LIII. Ab Aere igitur vario, utpote communi omnibus cauſâ, deducimus Humorum variorum alterationem in corpore, hinc & notatum ſæpiùs affectum Epidemicum.

Cur in pluribus non productus fuerit hic affectus.

LIV. Quemadmodùm autem præter dictũ Aeris vitium multiplex plures cauſæ concurrerunt ad Affectum non tam producendum, quàm augendum, ita in plurimis non excitatus eſt notatus Affectus, quoniam vel propter Corporis ſui conſtitutionem peculiarem magis reſtiterunt illis Aeris mutationi variæ, vel propter Diætam in Cibo & Potu, Corporis Exercitio, Animique Moribus vel caſu, vel conſilio ita quovis tempore inſtitutam, ut minùs nocere poſſet Aer varius, minùs affecti ſunt, quàm cæteri Diætam in cæteris rebus nonnaturalibus minùs aptam obſervantes.

Res non naturales qui in ſe invicē agant.

LV. Plurimùm enim poſſunt Res nonnaturales ſibi mutuò oppoſitæ ad effectus mutuos infringendos, reprimendos, curandoſve.

Aeri[...] di & [...] lis inc[...] da qu[...] venia[...]

LVI. Sic exempli gratia, Aere urgente frigido & Boreali, bonum eſt, abſtinere ab Aere externo; Ignem accendere in conclavi ſuo; uſurpare alimenta tum Spirituoſa, tum Aromaticis condita; Corpus ſolito magis movere ac exercere; Animum habere hilarem, & iræ potiùs, quàm metui addictum; Somnum vitare profundum & longum, &c.

Quì ae[...] lidi & [...] tis.

LVII. Contrà, Aere exiſtente calido, æſtuanteque, bonum eſt itidem abſtinere ab Aere externo; ſe recipere in locum ſubterraneum, vel aliàs frigidum, & Boreæ, non item Meridiei obverſum; uſurpare Alimenta Acidis, & Auſteris condita; Corpus ſolito minùs agitare, adeoque quieti magis & ſomno ſedare; Animum habere hilarem, aut etiam triſtem, ac meticuloſum.

LVIII. Quoties proinde Homines caſu vel ſtudio emendant ex parte ſaltem Aeris externi damna, & noxas cæteris Diætæ partibus, mirum non eſt, ſi effugiant, ſuperentque incommoda externo Aeri vitioſo debita.

LIX Quoties contra Homines per incuriam, petulantiamve jungunt Aeri corrupto alia Diætæ vitia, toties citiùs, graviùſque, ac periculoſiùs incidũt in mala à ſolo Aere prædicto produci apta.

LX. Sic quò quis plura opponit Aeri noxio Diætæ reliqua auxilia, eò minùs patietur mali, citiùſque idem malum ſuperabit, ſi ab ipſo patiatur, lædaturque.

LXI. Affectus huic præſertim Urbi memorato anno Epidemii naturã inveſtigaturi ac propoſituri enumeravimus ac fundamenti loco præmiſimus Symptomata tum Ægris omnibus communia, tum pleriſque familiaria, tum quibuſdam ſingularia.

Febris [...] Tertian[...] termitt[...] tum ſin[...] tum du[...] Cardiac[...]

LXII. Ex quibus deduximus 1. Affectum hunc *Febris* nomine appellandum, & quidem *Intermittentis*, ac *Tertianæ*; ſubinde *ſimplicis*, plerumque *duplicis*.

LXIII. Deduximus ex iiſdem ſymptomatibus 2. Febrem hanc Tertianam revocandam eſſe ad *Cardiacas*: propter Anxietates inexplicabiles, Doloreſq; atroces circa præcordia Ægros mirè cum nauſea; ac ſæpenumero cum Vomitu torquentes.

Ejus cau[...] mala hum[...] Bilioſi, [...] & Pitui[...] conſtitu[...]

LXIV. Deduximus ex iiſdem Symptomatibus, ac præſertim ex Vomitu humorum & *Bilioſorum*, & *Acidorum*, & *Pituitoſorum*. 3. *Cauſam* ejus eſſe *Humorum horumce trium conſtitutionem vitioſam Effervеſcentiam* in tenui Inteſtino itidem vitioſam, & pravam producentem, atque ſurſum tam halitus, quàm humores Acres tam verſùs Ventriculum, quàm Cor propellentem.

Hujus co[...] tutionis [...] ſa antece[...] aeris mut[...] tio.

LXV. Hujus Triadis humorum vitiatæ *Cauſas antecedentes* oſtendimus 4. commodè peti ac deduci poſſe im primis *ab aere miras* mutationes paſſo, nunc *frigido & boreali*, nunc *æſtuante*, ac iterum *frigido & humido*.

Ejus præ[...] tio per ca[...] ras Diæt[...] partes.

LXVI. Quoniam verò, ſi non omnes, plerique ſaltem homines illi Aeris mutationi fuere expoſiti, nec tamen omnes, aut plerique eandem Febrem ſunt experti, addidimus id factum, quatenus incommoda illa vitiatum Aerem conſequentia prævenerunt multi cæteris Diætæ partibus, huic Aeris vitio oppoſitis, atque ſit ejuſdem vitia corrigentibus. Novimus enim ſex rebus nonnaturalibus dictis contineri noſtram Diætam, atque poſſe nunc Alimentis nunc Corporis exercitio emendari mala externo aeri vitiato debita.

Symptom[...] tum cauſa

LXVII. Poſtquam igitur docuimus, imprimis *ab Aere variè mutato* deducendas diverſas ſymptomatum in Febre noſtra Epidemia obſervatorum cauſas, *Humorem*, putâ *Bilioſum Acrem*, *Volatilemque*, *Humorem Pituitoſum craſſum*, *viſcoſumque*; ac denique *Humorem Acidum* ſeu *Pancreaticum*, *Melancholicumve ſolito Acriorem & Acidiorem*; operæ pretium videtur Symptomata omnia priùs à nobis enumerata ordine ab iiſdem deducere.

Anxietat[...] circa præ[...] dia cauſæ [...] tuita & b[...]

LXVIII. Et 1. quidem *Anxietates præcordiorum* inexplicabiles partim à *Pituita viſcoſa*, partim à Bile *Acriore* deducimus, quatenus Pituita *in Flatus* a Bile diſtenta, & inteſtina tenuja mox & Ventriculum diſtendens Anxietates illas parit, flatuum eructa-

tione

tione tantillum levatas, ſed mox continuâ novorum productione, aſcenſuque iterum auctas.

orum Succus ati- Bilis.

LXIX. 2. *Dolores* itidem in præcordijs, ac imprimis ſuperiore Ventriculi Orificio graves moleſtoſque deducimus imprimis à *Succo Pancreatico Acidiore, Acrioreque*, cum *Bile itidem ſolito Acriore* vitioſè *Efferveſcente*, atque tum *halitus, tum humoris Acrioris formâ* ex tenui Inteſtino uſque ad *Ventriculum* aſſurgente, ibidemque *Orificium* ejus *ſuperius* potentiùs *afficiente ac rodente*.

ę cau- s vo-

LXX. 3. *Nauſeam* omnibus moleſtam deducimus prę́ſertim à *Bile volatiliore* ad ventriculum quovis modo & formâ aſſurgente, ipſumque ad vomendum irritante.

nitus Bilis

LXXI. 4. *Vomitum* pleriſque gravem deducimus tum ab eadem *Bile volatiliore*, tum prę́ſertim ab ipſà *acriore* ad Ventriculum deducta, eundemque ubique mordicante, quin ad Motûs periſtaltici inverſionem cogente.

modo mitus.

LXXII. Quoties namque Humores acres ad tenue inteſtinum propelluntur, ſive ex Fellis ſolliculo, ſive ex ipſo Pancreate, atque ab ipſis ſolis, aut ſimul vitioſè efferveſcentibus, acrimoniamque ſuam ſubinde ſervantibus, ſubinde auctam habentibus roduntur, mordentur, acriterque ad ſui contractionem magnam coguntur Inteſtina tenuia, ubi contingit Humorum iſtorum effluxus, confluxuſve, toties arctè ſe conſtringunt ibi tenuia Inteſtina, hoc eſt, quatuor circiter ſub Pyloro digitorum tranſverſorum diſtantia; quâ conſtrictione permanente nullus conceditur per locum illum conſtrictum, ideòque anguſtatum tranſitus contentis in Ventriculo deorsùm; quin potiùs a conſtrictionis hujus violentę loco quicquid à Ventriculo eò pergit, id omne denuò ſursùm verſus Ventriculum repellitur, inverſo ſc. propter notatam tenuis Inteſtini conſtrictionem vitioſam motu Inteſtinorum periſtaltico deorsùm, unde non ampliùs deorsùm, ſed ſursùm propellitur tum humorum in tenue Inteſtinum confluentium pars, tum quicquid deorsùm è ventriculo deſcendere ſatagit: qui motus Inteſtini & Ventriculi periſtalticus prę́ter naturam inverſus ac perverſus facilè omnia ſupra dictam Inteſtini tennis conſtrictionem notatam contenta vomitu excludit, moleſtumque Vomitûs Symptoma parit.

goris ſuccus reati-

LXXIII. 5. *Frigoris* nunc levioris, nunc gravioris per intervalla & paroxyſmos redeuntis Cauſam eandem putamus, quam alibi docuimus habere locum in principio Febrium Intermittētium plerarumque; Succum ſc. Pancreaticum in uno, pluribuſve Ductibus Pancreatis propter obſtructionem ſtagnantem, atque ſtagnatione acriorem factum, ideoque acrimoniâ ſuâ obſtruentem Pituitam perforantem, viamque ſibi facientem, donec ad tenue Inteſtinum penetrans, & Bili nunc vitiatæ, nunc integræ, laudabilique occurrens, vitioſè tamen cum ipſa Efferveſcat, & Halitus Acidiuſculos emittat, qui per lacteas venas uſque ad Cor, hinc & univerſum corpus delati ſenſum Frigoris in partibus ſenſilibus producant, eumque tamdiu durantem, donec Succo illo vitioſè ſtagnante omni ad tenue Inteſtinum delato, Bilis ab illo ampliùs non opprimatur, ſed potiùs, quoties licèt, ipſi viciſſim dominetur, atque Caloris ſenſum, de quo nunc dicendum, producat.

ris cau- rimaria ,ſecun- Suc- ancrea-

LXXIV. 6. *Caloris* nunc levioris, nunc gravioris per paroxyſmos exacerbati *Cauſam primariam* putamus Bilem tum à precedente Aëris æſtu *auctam*, & *acriorem* factām, tum à *Succo Pancreatico* febriles paroxyſmos producente & cum ipſâ vitioſè efferveſcente magis corruptam; adeò ut hic *Succus vitioſus & acidior* pro *ſecundaria & irritante Caloris Cauſa* ſit habendus.

uomodò.

LXXV. Quemadmodùm enim à Succo Pancreatico Paroxyſmos febriles producente infringitur & opprimitur tamdiu Bilis, quamdiu idem ad tenue Inteſtinum confluit, frigus ſimul pariens; ita poſtmodùm à Bile partim oppreſſa & in tenui Inteſtino ex parte forſan quoque rettenta corruptaque, & à nova continuè affluente, prioremque iterum excitante, adeoque roborata & potentiore opprimitur viciſſim plùs minùſve Succus Pancreaticus blandior ex Ductibus apertis, non item obſtructis confluens, unde ſimiliter halitus magis Bilioſi non tantùm ad Ventriculum, Fauces ac Os feruntur, ſitimque pariunt; verùm per lacteas Venas ad Cor tendunt, æſtumque in univerſo Sanguine, hinc & partibus omnibus producunt.

LXXVI. Nec tantùm, quo diximus, modo Calor in corpore augetur, verùm *à Bile quoque per Ductum hepaticum ad Cor tendente*, quatenus ipſa in eo à Succo Pancreatico, Paroxyſmum febrilem producente itidem ad vitioſam Efferveſcentiam cogitur, unde, poſtquam ſucci Acidi Acidioris non ampliùs accedentis vis ceſſavit, hìc quoque ac in univerſo Sanguine Bilis dominium nanciſcitur; quin ab hac itidem, aſt ſuo modo, vitioſè Efferveſcente & Acriore facta reliqua quoque ex folliculo accedens corrumpitur, Acrior redditur, æſtumque ubique auget.

LXXVII. Adeò ut *æſtus ille* in univerſo corpore auctus pendeat, tum *a Bile ad tenue Inteſtinum, hinc ad Cor tendente*, tum *à Bile rectà per Ductum hepaticum ad Cor delata*.

LXXVIII. 7. *Sudor* pleriſque *ſpontè prodiens*, ac vtiliter *arte productus* pro cauſa ſua agnoſcit; ille quidem tum *potum copioſum*, quem hauſerunt plerique, tum præſertim *præcordiorum Anxietates*, propter quas plerumque ſolet erumpere Sudor, tum *halitus febriles* utplurimùm in febrium intermittentium declinatione per cutis poros Sudoris forma erumpentes.

Sudoris ſpōtanei cauſa potus copioſus, & præcordiorum Anxietates.

LXXIX. *Arte productus Sudor* Medicamentis Sudori movendo aptis ritè uſurpatis acceptus eſt ferendus.

Sudoris arte producti cauſa medicamenta.

LXXX. Non inquirimus nunc in rationes omnes & modos, ſecundùm quos varius in homine prodit *Sudor, Nonnaturalis, Præternaturalis, & Medicus* ſive *Artifitialis*, quò referendus *Criticus*: de quibus alibi & aliàs erit dicendi locus.

LXXXI. 8. *Sitis* gravis & moleſtæ Cauſa fuit *Bilis* tum per ſe Acrior, tum ab Efferveſcentia febrilis adhuc Acrior, pejorque facta.

Sitis cauſa Bilis.

LXXXII. Potûs autem *omnis Faſtidium* æquè ac *Deſiderium* adſcribendum puto utriuſque *Acris Salini & Acidi vitioſi* confuſioni ac perverſæ Efferveſcentiæ: accedente Muco linguam obducente.

Potus faſtidii & Deſiderii.

LXXXIII. 9. *Linguæ Siccitatis ſenſu gravatæ*, abſque ariditate vera, Cauſa petenda videtur ab *Utroque Acri* tum halitûs forma per Ventriculum ad Os aſſurgente, tum ipſi Sanguini confuſi, & *Salivæ permiſto* viſcoſiori; unde ſimul Muco quaſi obducta viſa eſt Lingua pleriſque: cui quoque guſtus depravatus videtur adſcribendus, cum Potuum æquè ac Ciborum penè omnium faſtidio. Mucus autem hic partim ex Saliua, partim ex humore ſecundùm fauces deſcendente ortum habet.

Linguæ Siccitatis cauſa utrunque acre.

LXXXIV. 10 *Aphtharum* tum frequentium, tum ſingulis moleſtarum Cauſa fuit dubio procul *Acrimonia Succi Pancreatici*, tum *Halitus*, tum *Humoris* forma per Ventriculum ac Œſophagum ad Os aſſurgentis, atque Ulcuſcula albicantia non tantùm in Lingua, Palato, & Gingivis totoque adeò Ore, verùm in Œſophago & Ventriculo etiam excitantis.

Aphtharum cauſa Acrimonia Succi Pancreatici.

LXXXV. A *Succi Pancreatici*, utpote *Acidi*, *Acrimoniâ* pendere *Aphthas*, ex frequentiſſimo ipſarum colore albo patet; poſtquàm ab Acrimonia ſalſa lixiva nunquam albicantia, ſed nigricantia produci ſolent Ulcera.

Vlcuſcula Nigricantia ab Acrimonia Salſa lixiva.

LXXXVI. Hoc vel idcircò notandum accuratè; quò Cura utriuſque Ulceris & in Colore & in Cauſa differentis faciliùs obſervetur, & feliciùs abſolvatur, de qua re infrà pluribus agi poterit.

LXXXVII. 11. *Capitis Dolor* multis valdè gravis pro Cauſa agnovit utramque *Acrimoniam*, ſed imprimis *Salſam* lixivam, quoniam durante Calore ac dominium obtinente Bile urgebat is maximè.

Capitis Doloris Cauſa utrumque Acre.

LXXXVIII. 12. *Vigiliarum* Cauſas meritò ab utraque acrimonia tum ſalſa, tum acida deducimus, à qua malè affectę partes ſenſiles Somnum exulare, atque Vigilias perennare juſſerunt. Durant enim

Vigiliarum cauſa eadē.

perdurantque tamdiu Vigiliæ, quamdiu Objecta vehementer afficiunt ſenſuum externorùm organa, atque moleſtiam, ſi non dolorem in ipſis excitant.

Somni Cauſa Pituita viſcida.

LXXXIX. *Somnus* in paucis notabilis, nec niſi in Pituitoſis; unde ipſum à Pituitâ multâ & viſcoſa ortum habuiſſe putamus; In his ergò utramque Acrimoniam hebetiorem judicavimus ex Dolore minonore tales urgente.

Doloris in regione lumbari cauſa Bilis & Succus Pancreaticus Acriores.

XC. 13 *Dolor in regione lumbari* multis gravis, paucis blandus, ortum habuit haud dubiè ab utroque humore Acriore, Bile, Succoque Pancreatico in tenui Inteſtino, adeoque in regione Lumbari confluête, vitioſè ſimul Effervefcente, atque poſt Pituitæ abraſionem, partialem ſaltem, ipſum Inteſtinum mordicante, rodente, atque Dolorem multifarium, aliàs cum frigoris, aliàs cum caloris ſenſu, aliàs cum roſione, aliàs alium producente.

Alvi adſtrictioris cauſa Succus Pancreaticus auſterior & Pituita viſcida

XCI. 14. *Alvi adſtrictioris* nonnullis Epidemiâ febre laborantibus familiaris Cauſa fuit partim *Succus Pancreaticus auſterior*, partim *Pituita viſcoſior*.

Qua ratione Auſterus Succus id præſtet.

XCII. Ab *Auſtero* namque *Succo excrementa* non tantùm *incraſſantur*, & ad motum ineptiora redduntur, verùm ipſa *Inteſtina* quoque *corrugantur*, & ad motum periſtalticum perficiendum ſegniora efficiuntur.

Qua ratione Pituita viſcida.

XCIII. E *Pituita* verò *viſcoſa flatus* multi & quidem ſimiles producuntur, viſcoſi nempe, à quibus *alvi excrementa indurantur*, & ſic quoque ad ſui motum ineptiora redduntur: quin ab iiſdem non rarò *Inteſtina ita diſtenduntur*, ut ad ſui contractionem, contentorumque propulſionem inepta fiant.

Alvi fluxus ſpontanei cauſa Bilis Acrior.

XCIV. *Alvi fluxus* verò quoties obſervatus eſt ſponte quibuſdam eveniſſe, toties pro Cauſâ ſui agnovit *Bilem acriorem* præ Succo Pancreatico & Pituitâ viſcoſâ dominium habentem, atque *Alvi Excrementa diluentem, Inteſtinaque* ad *ſui contractionem* nimiam *cogentem*; quin *humorum ſeroſorum ſecretionem copioſam in Sanguine promoventem*, atque ad Inteſtina deducentem.

Torminum & Dyſenteriæ cauſę Succus Pancreaticus acidior.

XCV. Quoties autem Alvi fluxui adfuere *tormina*, vel etiam urſit Dyſenteria, toties Succus Pancreaticus ſimul extitit, non quidem auſterior, ſed acidior, propter quam aciditatem roſio, excoriatio, exulceratioque facta tunicæ internæ Inteſtinorum, hinc Dolor eorundem terebrans, ipſaque adeò Dyſenteria: quæ utrique humori Acriori, dominium tamen ſervante Bile, accepta eſt ferenda.

Ut & Bilis;

XCVI. Dominium dixi ſervante Bile, non quoad Acrimoniam, ſed quoad quantitatem, propter quam ſimul rapitur cum ipſa Succus Pancreaticus Acidior & qualitate ſuâ dominatum ſervans ſupra Bilem: adeò ut in fluxu Dyſenterico quantitate Bilis, qualitate Succus Pancreaticus excedat.

Urinarum Varietatis cauſa varietas. Humorum Bilis & Succi Pancreatici, & pituitæ.

XCVII. 15. *Urinarum varietas* debetur *Humorum notatorum trium* in Affectu hoc variè peccantium *varietati*.

XCVIII. *Rubicundæ* namque acceptæ ſunt ferendæ *Bili*; *Claræ*, *Crudæque Succo Pancreatico*; *quæ medio ſe habebant modo, utrique illi humori ſe mutuò contemperanti*; *Turbidæ utrique humori ſimul peccanti*, & vitium ſuum in Urinis variis manifeſtanti, ac præſertim Succo Acido Bilis mala reprimenti.

Sedimenti varii cauſa Bilis varia.

XCIX. *Sedimentum paucum* vel *nulum in Urinis rubicundis* teſtabatur ſummum *Bilis* in Sanguine dominium, ac furorem; *Sedimentum* in iiſdem *copioſum* teſtabatur *Bilem à Succo Acido* quodammodò *temperari ac debellari*.

C. Atque à tribus hiſce Humoribus primariis, Bile, Succo Pancreaticò & Pituitâ, diverſimodè ſe habentibus ritè conſideratis & cum Urinis variis collatis non ita difficulter forſan quivis mediocriter ingenioſus rationes Urinarum variarum eliciet, atque de illis judicium ſolidius, quàm multi agyrtæ, proferet: de qua re aliàs erit forſan dicendi locus.

Pulſus frequentioris cauſæ Halitus Acidi.

CI. 16. *Pulſus* in omnibus ægris *frequentioris*, adeoque febrilis, Cauſa fuit eadem, quæ ipſius *Febris*; quam diximus fuiſſe in omnibus *Intermittentem*, ac quidem *Tertianam* tum *ſimplicem*, tum *duplicem*, ac in quibuſdam etiam *Continuam*.

Et quomodo.

CII Frequentia igitur Pulsûs quatenus Tertianæ Febris Symptoma fuit, agnovit durante frigore, ac Pulſu exiſtente tunc ſimul Minore, ac Debiliore *Halitus Acidos* à prædominante tunc Succo Melancholico & Pancreatico priùs propter ſui in lateralibus Ductibus obſtructis ſubſiſtentiam Acriore facto in vitioſâ ſui cum Bile Effervefcentiâ excitatos & per Lacteas Venas ad Cor delatos, atque ipſius Parenchyma mordicando & rodendo ad frequentiorem ſui contractionem cogentes.

Pulſu… ris Ca… litus Acid… delat…

CIII. *Pulſus* autem tunc ſimul *Minor* acceptus ferendus iiſdem Halitibus Acidis ad Cor delatis & Sanguini admiſtis, eundemque ſolito magis coagulantibus, adeò ut tunc denſior factus ſegniùs ac difficiliùs rarefieri queat: unde neceſſariò ſequitur Pulſus Minor.

Pulſu… lioris … eadem…

CIV. Pulſus denique tunc ſimul Debilior debetur iiſdem Halitibus Acidis Sanguinem non tantùm, ſicut dictum, coagulantibus, verùm eo ipſo ipſum ad partium quarum vis ſeceſſum ac ſecretionem ubivis abſolvendam ineptiorem facientibus; unde in Cerebro Animales Spiritus minori copiâ tunc à Sanguinis Maſſa ſecedentes Animalem Motum ubique languidiorem efficiunt; quapropter multi eo tempore pedibus ſuis ſtare non poſſunt aut partes aliàs commodè movere.

CV. Secretionem eo tempore minùs ubique ſuccedere, patet quoque ex Urinis, durante frigore febrili tenuioribus, ac minùs tinctis prodeuntibus.

Pulſ… quentio… cauſa d… te calor… litus Bi… & Ac… juncti. Cum S… nis r… ctione … re.

CVI. Eadem frequentia Pulsûs Tertianæ febris Symptoma durante Calore agnovit *Halitus Bilioſos, ſed Acidis junctos*, atque itidem ad Cor delatos, ipſiuſque Parenchyma mordicantes, atque ad ſui contractionem ſimiliter cogentes.

CVII. Cui acceſſit Sanguis rarefactio major cum Calore notabili à Bile quàvis viâ ad Cor delata, & inibi Effervefcentiam ſolito ferventiorem, calidioremque excitante, hoc eſt, ita ut Partes igneæ in conflictu illo erumpentes, atque ſubjectum pabulumque conveniens invenientes, Sanguinem putà minùs coagulatum, condenſatumque, incendium in ipſo majus excitent, quod univerſo corpori communicatum calorem in ipſo pariat notabilem ac moleſtum; unde ſolito quoque magis rarefactus ab illo igne Sanguis citiùs & ampliùs Cordis Ventriculos explicans, expandenſque eoſdem ad frequentiorem ſui contractionem cogit.

Quæ P… Majoris … ſa.

CVIII. Ex iis, quæ jam diximus, patet, quænam Pulsûs durante Calore febrili obſervati Majoris Cauſa ſit aſſignanda, Sanguinis nempe rarefactio major, Cordis parietes, mox Arterias quoque ſolito magis expandens.

Pulſus… quentiori… Minoris C… ſa.

CIX. Quoties autem *durante Calore febrili Pulſus frequentior* quidem obſervatur, at *ſimul ſolito Minor*, quod haud infrequenter contingit, & malum portēdit, quæritur, quænam ejus exiſtat Cauſa? Reſpondeo autem illud fieri, quando Auſterior fuit Succus Pancreaticus paroxyſmum febrilem excitans, à quo eo uſque inſpiſſatus fuit Sanguis, ut à Bile dominiū occupante atque in Corde æſtûs cauſam excitante ne queat tamen Sanguis eouſque rarefieri, ut ſimul pulſus fiat pro ratione caloris magnus.

Frequen… ris & ro… ſtioris ca…

CX. Nec tantùm durante Calore febrili obſervatur præter *Pulſum frequentiorem* aliquando *Major*, & aliquando *Minor*; ſed etiam aliquando *Robuſtior*, aliquando *Debilior*.

CXI. Quoties Robuſtior exiſtit Pulſus, toties Spiritus Animales majori copiâ & à Sanguine ſecedere, & ad omnes partes, ipſumque adeò Cor propelli oportet: unde univerſus quoque Animalis Motus itidem potentior plerumque obſervatur.

CXII. Hujus autem ſecretionis copioſioris Cauſam putamus *Bilem* cęteris Humoribus prædominātem, atque univerſum ſanguinem magis ſolutum, magis fluidum, minùſque concretum, coactumque præſtantem: unde faciliùs, unde copioſiùs putamus ſecedere varios ex Sanguinis maſſa Liquores.

Debilio… cauſa.

CXIII. Quoties contrà durante Calore *Pulſus* exiſtit *Debilior*, toties Animales Spiritus pauciores à Sanguinis maſsâ ſecerni, pauciores ad Motûs æquè ac Senſûs organa deferri, atque ideò Functiones

nes

nes Animales omnes imbecilliùs exerceri exiſtimamus.

CXIV. Illud autem fieri cenſemus propter *Succum Pancreaticum* vitioſum, atque *acerbum magis*, quàm *Acidum* Sanguini aut durante frigore, aut continuè majori copiâ admiſtum, eundemque plus minùſve coagulantem, & ita quidem, ut à Bile durante calore dominium habente ſatis ſolvi, & ad partium variarum ſecretionem diſponi nequeat.

r minores, Debi- nil boni …ndere.

CXV. Unde facilè patet, hos Pulſus durante Calore febrili Minores, Debilioreſque nil boni portendere, quin potiùs periculum magnum manifeſtare.

…s tales …perire.

CXVI. Hinc non mirum, ſi aliquando ſatis ſubitò pereant Ægri tales, præſertim, quando abſque cauſâ ejus manifeſtâ, qui priùs habuerant durante Calore Pulſus ſatis Magnos & Robuſtos, paulò poſt obtinent Parvos ac Debiles.

…are.

CXVII. Signum enim eſt, *Humorem Acidum vel Acerbum aliquandiu in quibuſdam Ductibus Pancreatis lateralibus ſubſiſtentem tunc effundi*, atque *Sanguini admiſtum ejus conſiſtentiam vitiare*, atque *in Vitæ fonte, Corde, Sanguinis Efferveſcentiam vitalem ita turbare ac invertere, ut facilè extinguatur Ignis vitalis*, *ipſaque adeò vita pereat*.

quibus …ibus id …acci-

CXVIII. Illud autem non rarò evenit non tantùm in Febribus Epidemiis, qualem tractamus, verùm aliis quoque tum Intermittentibus, tum Compoſitis, quoties præſertim nunquam immunes ſunt à Febre ipſi Ægri, atque permanente in ipſis Calore fit tamen Pulſus tum Minor, tum Debilior, utplurimùm Mortis metum incutiens, ipſamque plerumque tandem producens.

Vitalis …ibus …ſtat, & …xtin- …r.

CXIX. Quòd ſi, quemadmodùm arbitramur, *Vita noſtra pendeat ex continuâ Ignis Vitalis propter* utriuſque Humoris ſubcontrarii, *Succi Pancreatici Acidiuſculi*, & *Bilis Amaricantis Efferveſcentiam blandam* mediocri copiâ erumpentis, atque in parte Sanguinis pinguiore ſubſiſtentis conſervatione; facilè patet, quoties ille ignis minori quantitate erumpit, minùs ab ipſo univerſum rarefieri in Corde Sanguinem, minùs promoveri Spirituum Animalium ſecretionem, faciliuſque opprimi, extinguique Ignem illum Vitalem jam per ſe debilem, paucumque.

CXX. Hoc autem fit præſertim, quando Succus Pancreaticus Auſteritate notabili peccat, ideòque non tantùm minùs cum Bile pugnat, Efferveſcitque, ſed inſuper Sanguinem efficit denſiorem, coactioremque, adeòque ad rareſcendum, parteſque ſuas ubique promendas ineptiorem.

ſus inter- …tentis …a.

CXXI. Ab eâdem Cauſâ *Pulſum* & in hiſce Febribus Epidemiis, & in aliis quoque ſubinde *Intermittentem* deduci poſſe autumo, & quidem non tàm ab ipſo Succo Pancreatico Auſtero, quam ab Halitibus ſimilibus, hoc eſt, Auſteris ad Cor delatis, & prout pauciores, pluresve ſunt, pauciores pluresve Pulſus Intermittentes producentibus.

CXXII. Quoties namque Halitus Auſteri Cor ingrediuntur, toties Sanguinem plùs, minùſve pro majore, minoreve ſui copiâ & Auſteritate, coagulant, & in ſuâ rarefactione impediunt; unde non mirum, ſi Corde ſegniùs ad ſui Contractionem irritato, unus, pluresve Pulſus intermittant.

…lituum …erborum …ſa..

CXXIII. Cauſa verò iſtorum Halituum Acerborum petenda mihi videtur ab uno, pluribuſve Ductibus Pancreatis leviter obſtructis, Succumque Acerbiorem in ſe continentibus, eundemque per intervalla breviora, vel longiora in tenue Inteſtinum emittentibus, atque ob ſuum vitium Efferveſcentiam cum Bile vitioſam producentibus, ita tamen ut Bile Succus notatus inferior, ipſam haud opprimat, quin potiùs ab ipsâ in Halitus Auſteros elevatus, & per Lacteas Venas in Cor penetrans, ſicut jam docuimus, Efferveſcentiam in ipſo Vitalem tantillùm comprimat, & quaſi ſiſtat; unde ſemel, aut ſepiùs intermittit Pulſus, hoc eſt, tam parvus, debiliſque ſaltem exiſtit, ut Tactu nequeat percipi.

…ccus Pan- …aticus …de Auſte- …r.

CXXIV. Auſterior autem exiſtit Succus ille Pancreaticus in quibuſdam Ductibus minoribus ſubſiſtens, forſan propter ſui Subauſteri ſtagnationem. forſan propter Cauſam externam Glandulas minores ad obſtructos Ductus ſuum Liquorem amandantes præ cæteris afficientem, adeò ut non tantùm Ductus laterales iſtis Glandulis miniſtrantes obſtructi fuerint, ſed inſuper ipſæ Glandulæ ita fuerint affectæ, ut Succus in ipſis ſecerni, præpararique ſolitus reddatur Auſterior.

CXXV. Dico, id *forſan* ita fieri, quoniam id certò aſſeverare non poſſum. Conjicio tamen, hoc ita fieri poſſe, quia quæ Cauſa, quando gravis eſt, Univerſum Pancreas, Succumque Pancreaticum poteſt efficere acerbum, eadem, quando levior eſt, videtur mihi aliquam Pancreatis partem præ aliis afficere, ac imprimis eas glandulas, quæ undecunque noxam aliquam ſunt paſſæ.

Quare Inflammationes varias partes afficiant.

CXXVI. Talia in aliis Corporis partibus obſervamus indies, Inflammationes Exempli gratiâ nunc afficere notabiles, nunc exiguas corporis partes; nunc internas, nunc externas; prout nimirùm hæ aut illæ injuriis externis tunc temporis magis fuerunt expoſitæ.

Unâ Pancreatis glandulam præ alia affici.

CXXVII. Nec video, quid obſtare poſſit, quò minùs ſimiliter una Pancreatis Glandula præ aliis queat malè affici; ſi preſertim conſideraverimus preter Cauſas externas, poſſe aliquando in unam vel plures, non tamen omnes glandulas deferri Sanguinem vitioſum: Nam univerſus Sanguis ne quidem in eodem vaſe uniformis eſt, ſed è partibus valdè diverſimodè confuſis conſtans: adeò ut nonnunquam eductus unâ horâ vel die Sanguis plurimùm differat ab alio horâ vel die aliâ educto; unde unus erit diſſolutus, alter mox ad coagulationem tendens.

Cur pauci perierint licet graviſſimè affecti.

CXXVIII. Symptomatum, ſi non omnium, certè plurimorum ac primariorum, à me ſaltem in ęgris meis obſervatorum Cauſas & rationes aliquot hactenus enarravi; unum adhuc videtur examinandum, explicandumque; Cur, licet *graviſſimè affecti* fuerint plerique, *pauci* tamen *perierint*, atque *Curatio* abſoluta ſit *ſegniùs*?

CXXIX. Affectum fuiſſe graviſſimum ex Symptomatibus vehementibus patet: ipſum autem haud fuiſſe pleriſque lethalem, cẽſeo factum, propter Humores triplices ita peccantes, ut, quamvis notabilis fuerit ſingulorum à ſtatu naturali receſſus, tamen ſe mutuò tandem iterum contemperare, atque ex parte à medicamẽtis convenientibus emendari potuerint.

CXXX. Humor namque Bilioſus acrior & volatilior à Succo Pancreatico acidiore & auſteriore non parùm fuit correctus, uti & hic ab illo: quemadmodùm utriuſque Acrimoniam obtundit Pituita viſcoſior, atque hæc inciſa eſt, atque quodammodò emendata ab utriuſque Humoris pręnominati acrimoniâ; Potuerunt igitur hi Humores tres peccantes ſemetipſos ex parte corrigere ac emendare; quod tamen factum faciliùs accedentibus atque in uſum revocatis medicamentis cujuſvis vitio aptis & convenientibus, de quibus agemus mox.

Cur ſegniùs abſoluta fuerit curatio.

CXXXI. Quemadmodùm verò Humorum vitioſorum contemperatio mutua ſegniùs, difficiliùs atque incertiùs abſolvitur, ita quæ à medicamentis facta eſt convenientibus, citiùs, faciliùs, ac certiùs eſt perfecta.

CXXXII. *Segniùs* autem *ad finem in* pleriſque *deducta eſt Curatio*, propter Humores duos magis rebelles, atque correctu difficiliores, *Succum Pancreaticum acidiorem*, & imprimis *acerbiorem*, atque *Pituitam Viſcoſiorem*.

Affectus Chronici qui nam.

CXXXIII. Notum enim eſt, *Affectus omnes à Pituitâ*, & *viſcoſiore præſertim ortos*, *illamve comitem habentes vocari Chronicos*, hoc eſt, Curationis tardioris longioris, & diuturnioris.

CXXXIV. Non mirum proinde, ſi hæ quoque Febres Epidemiæ protractam habuerint Curationem, lentamque.

Curationem in tribus conſiſtere:

CXXXV. Ut autem harum Febrium *Curationem* ordiamur, notandum, ipſam *conſiſtere* 1. *in Febris Intermittentis*, *ſublatione* 2. in *Humorum* ſingulorum peccantium *Correctione* aut *Evacuatione*, ſive Diminutione. 3. in *Symptomatum* ſingulorum ægris moleſtorum *mitigatione*; quò referri poteſt

teſt Febris Continua, in quibuſdam ab Intermittente excitata, Adeoque Symptomata.

Inſtrumenta curandi triplicia.

CXXXVI. *Inſtrumenta*, quibus hunc in finem uti potuimus ac debuimus, fuerunt, uti aliàs ſemper, *triplicia: Diætetica, Pharmaceutica, & Chirurgica.*

Diæta obſervanda.

CXXXVII. *Diæta* igitur cùm in convenienti *Sex non-naturalium rerum* Uſu conſiſtat, I. *ad Febris* cujuſvis, ergò hujus quoque Intermittentis curationem

1. In Aere.

promovendam conducebat 1. *Aer* ad *caliditatem* & ſerenitatem inclinans, qui quemadmodùm toto Affectus hujus Epidemici durationis tempore talis non fuit per ſe, quin potiùs aſper, frigidus ac pluvioſus, ita talis neceſſe babuit arte parari, accendēdo in conclavi & cubiculo ægris deſtinato Ignem luculentum.

2. In Cibo & Potu.

CXXXVIII. 2. *Cibus* uſurpandus fuit Aromaticis blandis conditus. *Potus* autem utilis fuit Diureticus, atque Pituitam viſcoſam, Ductus Pancreaticos obſtruentem incidere aptus: deſiderantur enim Alimenta Medicamentoſa in ſtatu præternaturali emendando.

3. In Corporis Motu.

CXXXIX. 3. *Corporis Motus* mediocritatem tantillùm ſuperans conducit ad omnes humores (& Pituitam preſertim omnem ipſoſque Ductus obſtruentem) fluidos, mobilioreſque præſtandos, ſicque facilitandam notatæ obſtructionis reſerationem.

4. In Vigiliis & Somno.

CXL. 4. *Vigiliæ* aliquantùm protractiores *Somno* longiori præferendæ.

5. In Animi Motibus.

CXLI. 5. *Animi Motus* ad *Hilaritatem* componendi, & *Iræ* potiùs, quàm *Triſtitiæ* aliquid indulgendum.

6. In Excretis.

CXLII. 6. *Alvus* imprimis ſervanda libera & ſoluta; ut & *Vrinæ* ſecretio, excretioque integra.

Et Menſtruis

CXLIII. Quin opera danda, ut in Fœminis commodè fluant menſtrua, dummodò id commodè fieri & obtineri queat; neque enim ſemper id poteſt haberi.

Remedia Pharmaceutica qualia applicanda.

CXLIV. II. Ad *Febris Intermittentis omnis*, *Pancreatici Ductus Lateralis Obſtructioni Pituitoſæ ortum* ſuum debentis, ergò ad hujus quoque Epidemicæ *Curationem per* Inſtrumenta *Pharmaceutica* conducunt omnia, quę tum *Pituitam Glutinoſam incidere*, *attenuare*, *ſolvere*, *atque fluidam mobilemque poſſunt præſtare*, tum quæ porrò *eandem in Ductum* Pancreaticum *medium, hinc & Tenuis Inteſtini Cavitatem*, *tandemque* extra *corpus propellere* poſſunt.

Pituitam Glutinoſam obſtructionem parere.

CXLV. *Pituita* ſi quidem *Obſtructionem* in Lateralibus Pancreatis Ductibus factura *Glutinoſa* requiritur, quò & *partes ejus* ſimul *cohærcant*, & facilè *parietibus Ductûs adhæreant*, motumque Succi continuè allabentis ſiſtant, & quidem Acidiuſculi; à quo iterum ſolveretur confeſtim, niſi foret Glutinoſa.

Hæc incidenda attenuanda & diſſolvenda.

CXLVI. Hæc Pituita ſi Glutinoſa ſit, uti mox eam requiri oſtendimus, *incidi* debet, *attenuarique*, quò iterum reddatur fluida & mobilis, quin ſubinde *dilui* quoque debet ac *diſſolvi*, ubi valdè Tenax exiſtit.

Et ad inteſtina tenuia propellenda.

CXLVII. Ubi autem fluida eſt facta, non ita difficulter *ad Inteſtini tenuis cavitatem propelletur à Succo Pancreatico* priùs propter ipſam *ſubſiſtente*; hoc tamen potentiùs, certiùs, citiùſque obtinebitur, *ſi Medicamenta* uſurpentur, quæ non tantùm ipſam poſſint *diſſolvere*, at ſimul *ulteriùs propellere*.

Pituitam Incidentia Medicamenta.

1. Aciditate acri prædita.

CXLVIII. *Pituitam Glutinoſam incidunt* 1. omnia *Medicamenta Aciditate Acri prædita*, quæ vulgò tenuium ajunt eſſe partium; Acetum putà, & imprimis ſtillatitium, Spiritus Salis, Nitri, Vitrioli, Oleum Sulphuris per Campanum paratum, Succus Citri, Limonum, &c.

Eorum Vſus.

CXLIX. Quibus omnibus tutò utimur, quoties abundat ſimul in ægris Bilis, non item quando peccat Succus Acidus, à quibus hic augeretur, ſicut illa temperaretur: ne quis promiſcuè ac temerè in quibuſvis Ægris ſe iiſdem uti poſſe Medicamentis præſumat; quæ pro peccantium ſimul humorum varietate varianda.

2. Aromatica & Sale lixivo prædita.

CL. Pituitam Glutinoſam incidunt 2. Omnia *Medicamenta Aromatica* & Subacria imprimis, ut & *Sale lixivo tum fixo, tum Volatili prædita*, qualia reperiuntur infinita ex variis Plantarum partibus, Radicibus, Corticibus, Lignis, Foliis, Floribus, Fructibus, Seminibus, Lachrymis, Gummi, &c. petita: quæ hìc memorare infiniti eſſet laboris: Præ aliis tamen à Tyronibus malim uſurpari vulgò febrifuga & ſpecifica dicta, donec ſenſim alia quoque explorando longè plura agnoſcant, quam hactenus vulgo Medicorum innotuit.

Et qua…

CLI. Inter notiſſima ſunt Carduus Benedictus, Scordium, Centaurium minus, Eupatorium, Juniperus, Angelica, Imperatoria, Naſturtium, tàm hortenſe, quàm Aquaticum, Eryſimum, Guajacum, & cętera, quę blandè Sudores movere ſolent, ac Urinas.

Salia … unde p…

CLII. *Salia fixa* petuntur è pleriſque *Plantarum* partibus uſtis, moxque elixiviatis.

Vnde … tilia.

CLIII. *Salia Volatilia* nullibi abundant æquè, ac in omnibus *Animalium* quorumvis partium.

CLIV. Paucæ occurrunt *Plantæ*, ex quibus facili negotio eliciuntur Salia Volatilia, inter quas primum forſan locum occupat Cochlearia, cum nonnullis Plantis Antiſcorbuticis, non tamen omnibus.

Horum… nium…

CLV. Hæc autem Aromatica omnia, ut & Salia Volatilia, & imprimis Oleoſa tutò uſurpantur, quoties ſimul peccat in Ægrorum corpore *Succus Acidus*, non item quoties quantitate vel Acrimoniâ excedit *Bilis*; unde & in horum quoque adminiſtratione convenienti prudentiâ opus eſt, ne plus noceant ægris, quam proſint Medicamenta imprudenter ac temerè uſurpata.

Medica… ta varie… liter po… confunda…

CLVI. Sed poſſunt nonnunquam utiliter confundi ſimul Medicamenta tum Acida, tum Aromatica & Salina; quoties nimiùm aut ſimul quoque peccant Humores Bilioſi & Acidi, aut neutri: ne nimirum in poſtremo hoc caſu alterutros humores augeamus in corpore, ſicque noceamus ægris.

CLVII. Et ne quis Ratione ſua tumens Philoſophaſter in nos inſurgens putet ſe cavillando poſſe Naturæ opera evertere, arguendo; Si confundantur Salina & Acida, futurum, ut illa ſimul efferveſcendo & in ſe mutuò agendo vim ſuam amittant, concentrata nempe atque ſimul unita.

Et quom…

CLVIII. Sed reſpondeo, illa ita debere confundi, ut illa coagulatio & concentratio intima caveatur; quod fiet, ſi 1. confundantur utraque quodammodo ſaltem temperata, nec ſummè contraria. Si 2. alia ſimul confundantur, quę intimam illam impediant concētrationem. Si 3. paulò poſt illam confuſionem uſurpentur eadem medicamenta, quæ ſi diutiùs ſerventur ita confuſa, ſenſim uniuntur ac concentrantur intimiùs, ſicque vim ſuam amittunt paulatim.

Hæc & … tionem … Experien… tiam doc…

CLIX. Atque hæc omnia non docuit nos Ratio, verùm Experientia, cui re diligentiùs expenſâ ſubſcripſit Ratio, patiens ſe informari ab Experientiâ de multis, quę fugiunt tantiſper Rationem, donec illa per ſenſus ipſi manifeſtarit Experientia.

Pituitæ g… tinoſæ inc… dentia qu… nam.

CLX. Sunt igitur omnia Pituitę Glutinoſę incidendæ, attenuandęque convenientia Remedia vel Acida acriora, vel Salina lixiva, tum fixa, tum volatilia, quò referenda ſunt Aromatica quę, uti diximus, poſſunt commodè ſimul confundi aliquādo, & variis formis in uſum revocari, tàm externè, quàm internè.

CLXI. Poſſunt enim formâ Pulveris, Pilularum, Tabellarum, Electuariorum, Potionumque variarum internè uſurpari, additis ſępè aliis tum ad gratiam minùs gratis conciliandam, tum ad formam deſideratam faciliùs habendam.

Qua form… exhibenda…

CLXII. Poſſunt eadem formâ Oleorum, Linimentorum, Unguentorum, Ceratorum, Emplaſtrorumve applicari externè, ac imprimis Regioni Lumbari, ubi ſitum eſt Pancreas.

Quo temp… re.

CLXIII. Poſſunt ac debent internè uſurpari preſertim ventriculo jejuno, & quidem quantitate parvâ, quoties multa in corpore occurrit Lenta Pituita, quò illa ſenſim emendetur, nec glutinoſa ex Inteſtino tenui ad ſanguinem deducatur.

CLXIV. Poſſunt eadem itidem vacuo alimentis ſtomacho aſſumi quantitate majore, quoties pauca vel nulla in tenui Inteſtino eſt collecta Pituita Glutinoſa; quò citiùs & abundantiùs pertingant ad Pancreatis Glandulas ipſoſque Ductus ejus laterales obſtructos, ſique faciliùs, feliciùſque ſolvante Pituitam obſtruentem.

CLXV. Hæc eadem ut feliciùs, certiùſque ſuum abſolvant opus, bonum eſt aut Corporis motu, aut Igne quovis, aut Tegumentis blandè movere ſudorem; quò ſic fuſis & liquatis, atque commotis vehementiùs Humoribus omnibus faciliùs ad motum deducatur Pituita obſtruens, ſicque tollatur Intermittentis Febris Cauſa vera & unica.

CLXVI. Poſſunt in eundem finem poſt præviam Pituitæ univerſæ, ſi redundaverit in corpore, præparationem, exhiberi Medicamenta vel *Vomitoria*, vel etiam *per alvum purgantia*, ac præſertim *phlegmagoga*, quorum ope non ſemel una evacuatione notabili ſolutæ, ablatæque ſunt Febres Intermittentes dictæ tunc jugulatæ.

CLXVII. 3. Ad Febris Intermittentis cujuſvis, quatenus eam Ductuum Pancreaticorum lateralium Obſtructioni deberi exiſtimamus, Curationem an aliquod *Remedium Chirurgicum* notum ſit, quod ipſi tollendæ conducat, dubito, adeoque de ipsâ quoque Venæ-ſectione, ſanguiniſque per ipſam emiſſione; utut reperiantur permulti, qui *Venam in quâvis febre*, ipsâque adeò *Intermittente* aperiendam, ſanguinemque continuò mittendum cenſeant.

CLXVIII. Quoniam verò exiſtimamus & nos quoque, *conducere ſubinde*, quamvis *non ſemper*, *in Febribus Intermittentibus Sanguinis eductionem*, videndum quo fundamento nitatur tanta, quæ hic agitari ſolet Medicorum diſcrepantia.

CLXIX. Qui *omnem Febrem*, non tantùm continuam, ſed Intermittentem quoque credunt conſiſtere *in calore præter naturam in Corde aucto*, atq; *inde unà cum Sanguine in corpus univerſum diſtributo*; ex illo fundamento non malè concludunt, *Calorem illum præternaturalem minuendum*, & in Corde & in Sanguine: Hoc autem cùm ſatis citò ac potenter efficiat ſanguinis diminutio, mirum non eſt, ſi tales indicent in omni febre mittendum ſanguinem.

CLXX. Sed iidem nec probarunt, nec probabunt unquam Eſſentiam Febris omnis conſiſtere in iſto æſtu in Corde, hinc & univerſo corpore præter naturam aucto, poſtquam dantur *Febres algidæ*, *frigore continuo*, & nullo calore aut ægris, aut Medicis, adſtantibuſve aliis notabili *moleſtæ*; quas, ne ſuis præjudiciis valedicere cogantur homines credere, quàm ſcire magis apti, negant ſimpliciter & audacter; quoniam in Auctoribus ſuis claſſicis, atque ſua ex ſe mutuò exſcribentibus, quos ſolos habent pro bonis, talia non legerunt, in muſeo ſuo ſomniis excogitandis & conſcribendis, quàm circa ægros Symptomatibus eorum obſervandis magis dediti: pro quibus orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano, ni & hoc ex affectatione, quin & quandoque melancholiâ Hypochondriacâ ſit minùs ſanum, ſicut ex vultu talium tetrico, & moroſo facile eſt Medicis practicis hoc deducere.

CLXXI. Sed quid dicent ſuffeni bonorum Auctorum helluones, ac nil præterea ferè ſapientes, *de frigore* tàm ſæpè *per horas plures* tàm *graviter circa Intermittentium initia ægros vexante*, & lacerante, ſubſequente non rarò calore leni, ac nullatenus moleſto?

CLXXII. Audebuntne negare, durante frigore laborare ſuos ægros febre? An potiùs dicent toto illo tempore tàm longo auctum eſſe ac concentratum in corde calorem ſuum fictitium ac præternaturalem, quamvis nec ſibi nec aliis, nec ægris ullo ſigno obſervabilem, præjudicio tamen ſuo neceſſariò concludendum?

CLXXIII. Sed pro his quoq; orandum, poſtquam mirè delirat ipſorum mens. An quæſo aſſentiemur hominibus omnem tum ægrorum, tum aliorum, tum ſuum ſenſum ſuis præjudiciis poſtponentibus & quidem cum quotidiano ægrorum ſuorum detrimento? Abſit, ut hoc agat vir bonus, ac Deum timens.

CLXXIV. Poſtquam verò non tantùm experientiæ multiplici contradicit hominum vanorum præjudicium, ſed inſuper tàm ſæpè ſucceſſus infeliciſſimus eoſdem vanitatis ſuæ convincit ſanguis in febribus Intermittentibus eductus, meritò vani homines negliguntur à Viris tum Deum timentibus, tum proximum ægrum diligentibus, ejuſdemque curationem omnibus Animi ſui viribus quærentibus.

CLXXV. Poſtquam igitur etiam nunc ſub judice lis eſt, in quonam conſiſtat Febris omnis Eſſentia, nec ulli mortalium illa eſt unquam conceſſa in Medicina Auctoritas, ut pro lubitu de affectus ullius eſſentia judicium ferat, verùm ſecundùm Experientiam certam & rationem ſolidâ; omnibus ex æquo incumbit aſſerti ſui probatio, quod eo ipſo non probatur magis, quando plures alicui ſua minimè probanti aſſenſum ſuum præbent; quamvis ferar, talem aſſenſum allicere, & illaqueare rudiores ac imprudentiores, non item prudentes, nec minùs de rei veritate, quàm Ægrorum utilitate ſollicitos Viros.

Authoris de Venæ-ſectione in febribus ſententia

CLXXVI. Quoniam igitur neminem novimus, qui vel olim, vel hoc etiam tempore, quin poſtquam publicè aliter de Febrium omnium eſſentia cœpimus ratiocinari, quàm vulgò ſolet, conatus fuerit Febris eſſentiam ſecundùm ea, quæ in febricitantibus obſervantur Symptomata, ſolidâ & catenatâ Ratiocinatione conſtituere, probare ac demonſtrare ita, ut vel vulgarem de ipsâ Veterum ac plerorumq; Recentiorum opinionem confirmaret, vel novam in medium produceret: non verebimur ſecundùm ea, quæ hactenus de Febrium omnium, tum præſertim Intermittentium (quas nunc tractamus) eſſentia in medium protulimus, quæque quotidianâ continuâq; cum iis, quæ in febricitantibus eveniunt, collatione indies firmiora & ſolidiora obſervamus, de Sanguinis per venam ſectam miſſione judicium noſtrum candidè ac liberè proponere, atque cujuſvis cenſuram æquam, non item calumnioſam expetere atq; exſpectare.

Intermittēti febri non cōducere Venæ-ſectionē qua tali.

CLXXVII. Si proinde Febris intermittentis omnis, quâ talis, Cauſa primaria & adæquata ſit Obſtructio Ductuum Pancreatis Lateralium à Pituita in ipſis coagulata, Succumque allabentem tâdiu ſiſtente, donec Acrimoniâ ſuâ ideò auctâ viâ ſibi denuò paraverit, facta, ſicut indies magis magiſq; perſuademur hanc eſſe cauſam Intermittentiū Febriū unicam, non dubitamus aſſerere, Intermittenti Febri, quâ tali, neutiquam conducere Sanguinis per apertam venam evacuationem qualemcumque.

Sed propter Symptomata

CLXXVIII. Non negamus interim, conducere aliquando in Febribus Intermittentibus Venæ-ſectionem, Sanguiniſq; miſſionem, verùm non tanquā Intermittentibus Febribus, ſed tanquam Symptomatibus ipſas comitantibus, de quibus agemus poſteà, ubi ſymptomatibus Febrilibus ſua præſcribemus Remedia peculiaria.

In Orientali India & China methodus curandi febres.

CLXXIX. In Orientali Indiâ, & Chinâ ſolent multi Medici ad Febrium variarum curationē Acus aureas longas ac tenuiſſimas in varias corporis partes intrudere, atq; uti putant, Febres miraculosè curare; quod fieri, audivi non ſemel à Viris, etiam primariis ex India reducibus; quamvis rationem iſtius operationis verè portentoſæ à Medicis iſtis Empiricis nullam accepiſſent. Modus autem adminiſtrandi & intrudendi Acus iſtas aureas, cùm tenuiſſimæ ſint & longiſſimæ, ſingularis eſt; Inter duos enim digitos longiores, indicem ac medium, Acus illas, quales ipſe vidi & manibus tractavi meis, ſenſim per cutim circa varios articulos intrudunt per modum terebrationis. Non potui autem hactenus ex tali Acuum aurearum immiſſione rationem ullam curationis febrium, aliorumque affectuum tam prodigioſæ comminiſci.

Ægrum ſublata febre, nondum eſſe curatum.

CLXXX. Cæterùm non putandum, Ægrum Intermittente Febre laborantem curatum, quoties ſublata eſt iſta Febris, ni cetera Humorum vitia, ſi quę concurrerint, fuerint ſimul ſublata, quoniam ſæpenumerò recidivas patiuntur aliàs ægri, vel in alios incidunt affectus, ſi notata permaneant vitia; quibus proinde ſua debetur Medicina.

Sed inſuper Humorum vitia tollenda.

CLXXXI. Non immeritò igitur partem curationis Febrium noſtrarum Epidemicarum, quas Intermittentes fuiſſe docuimus, poſuimus in Humorum quorumvis in Ægrorum noſtrorum corporibus peccantium *Correctione*, quin aliquando *Diminutione* quoque per *Evacuationem multifariam*.

Secundæ curationis pars in humorum peccantium correctione, & evacuatione.

CLXXXII. Poſtquam verò oſtendimus, peccaſſe in pleriſq; non tantùm *Bilem Acrimonia & Volatilitate auctis*: verùm *Pituitam* quoque *viſcoſitate nimiâ*; ipſumque *Humorem melancholicum ſive pancreaticum Auſteritate*, & quandoque *Auſteritate excedente*: in horum omnium tum *Correctione*, tum ſubinde *Diminutione ac Evacuatione* conſiſtet ſecunda curationis noſtræ pars.

Remedia Diętetica Bili acriori temperandæ utilia.
1. Aer.

CLXXXIII. Et primò quidem quoad Inſtrumenta Remediaque *Diætetica*, *Bili Acriori temperandâ*, conducit 1. *Aer* ad frigiditatem blandam vergens, non autem aſper ac Borealis, à quo irritatur potiùs, quàm corrigatur, aut temperetur Bilis Acrior.

2. Alimenta ſubpinguia. Farinæ ſubpingues.

CLXXXIV. 2. *Alimenta ſubpinguia*, atque *farinæ ſubpingues*, hordeique adeò, & Amygdalarum dulcium Emulſiones; Talibus enim leniuntur, obducuntur, obtunduntúrque partes Bilis acriores, non item ad æſtum majorem producendum irritantur, exacerbanturve, quod ſedulò hìc cavendum, alterumque curandum.

Juſcula carnium juniorũ animalum.

CLXXXV. Huc faciunt *Juſcula carnium à junioribus animalibus petitarum*, quippe quæ ſubpinguia ſunt, egregiamque continent *gelatinam*, quæ Bilis acrimoniam demulcet, obtunditque.

Potus tenuis, & paucus.

CLXXXVI. Potus conducit ſimilis, paucuſq; Cereviſia tenuis, ex hordeo præſertim ſatis cocto, nt & ex Fagopyri ſemine ex parte parata; Laudantur quoque ptiſanæ ex hordeo mundato, Glycyrrhizæ radice, Paſſulis majoribus, ac ſimilibus paratæ; ipſæque adeo emulſiones modo laudatæ; quorum ope mirùm quàm egregiè corrigatur, temperetúrque Bilis acrimonia excedens.

3. Corporis quies.
4. Somnus longior.

CLXXXVII. 3. Ad Bilis acrimoniam temperandam confert quoque *Corporis quies*; atque 4. *Somnus longior*, quorum reſpectu quoniam minùs conſumuntur Animales Spiritus, eorum pars ſolito major ad Bilem pergit, quam temperat, ipſiuſque acrimoniam minuit.

5. Hilaritas, & mæror levis.

CLXXXVIII. Inter *Animi Affectus* ad Bilem acriorem temperandam conducit tum *Hilaritas*, tum *Mæror* levis, non item gravis: quoniam in Hilaritate functiones omnes obeuntur perfectiùs, ipſique Animales Spiritus & generantur & quaquaverſum propelluntur copioſius, ergo ad Bilem quoq; quam temperent.

A quo ſuccus melãcholicus fit auſterus.

CLXXXIX. A mærore autem levi Succus Melancholicus redditur blandè auſterus, qui acriori junctus Bili non valdè moleſtam excitat Efferveſcentiam, quin potiùs leviorem, concentratis mox partibus Bilis acrioribus cum Succo Pancreatico blandè parumque auſtero.

Bilem volatiliorẽ figunt.
1. Alimenta, ſed condimenta ſubauſtera.

CXC. Eandem *Bilem Volatiliorem* blandè *figunt* 1. *Alimenta* vel potiùs *Condimenta ſubauſtera*, Omphacium, aliique Succi fructuum ferè maturorum, Succus Granatorum acido-dulcium, &c.

2. Aer ſubaſper.

CXCI. 2. *Aer* ſubaſper ac Orientalis vento blando perflatus.

3. Mæror.

CXCII. 3 *Mæror Animi* tum *levis*, tum *gravior*, cùm Auſterum in corpore augeat; à quo vincitur, figiturque quaſi Bilis.

Bilem evacuant. Potus exſiccata.

CXCIII. *Bilem* eandem copiâ ſimul auctâ peccantem minuit ac evacuat inter Diętetica Remedia, quicquid leniter alvum ſollicitat, quod imprimis blandè præſtant *Pruna exſiccata*, & cruda, coctave uſurpata; quæ admodum leniter Bilem evacuant.

Pituitæ viſcoſiori corrigendæ conducit.
1. Aer ſerenus.

CXCIV. *Pituitæ* ſimiliter *viſcoſiori corrigendæ* cõducit 2. *Aer ſerenus*, ac mediocriter ſaltem *æſtuans*, qui ſicut rarò fuit talis obſervatus hoc anno, ita neceſſe habuit talis arte parari concluſo in conclavi mundo ipſo ægro, excitatoque in ipſo Igne luculento; diſperſis per pavimentum, aut ſuſpenſis ex tabulato, appenſiſve parietibus plantis aromaticis ſuaveolentibus, ægroque gratis.

2. Alimenta ſpirituoſa vel acidis, & aromaticis condita

CXCV. 2. Eidem Pituitæ viſcoſiori corrigendæ conducunt *Alimenta* tum *Spirituoſa*, tum *Acidis*, vel *Aromaticis condita*, Vinum generoſum, modiſve variis factum Medicatum, & Aromaticum; Condimenta verò petenda ex Aromatibus, Cinnamomo, Nuce moſchata, Macere, Caryophyllis, Pipere, partibuſve quibuſvis plantarum Aromaticarum, Radicibus, Lignis, Corticibus, Foliis, Floribus, Fructibus, Seminibus, &c.

3. & po…

CXCVI. 3. Eandem Pituitam viſcoſiorem corrigunt *Exercitia & Motus Corporis diuturna* & ſatis vehementia.

4.

CXCVII. Ut & 4. *Vigiliæ* quoque, licèt debiliùs illæ id præſtent.

5.

CXCVIII. 5. Inter *Animi Motus* plurimùm præſtat *Ira*, dummodò non ſit nimia, nec diutiùs durans, propter quam Bilis reddita acrior non parùm incidere ſolet Pituitam Glutinoſam.

Hu… lan… cid… per… duc… 1. … dio…

CXCIX. *Humori melancholico acidiori temperando* conducit 1. *Aer calidior* ac ſerenus, quoties talis haberi à Solis æſtu poteſt, qualem hoc anni tempore fruſtrà deſideramus: Ejus tamen vices gerere poteſt *Ignis ex lignis ſuaveolentibus*, *Juniperino*, ac ſimilibus accenſis paratus. Vis namque iſtorum lignorum aromatica & ſale volatili blando abundans unà cum Aere inſpirata ſenſim temperat in nobis Acidum exuperans.

2. … tum… tum… mat… ditu…

CC. Eidem humori Melancholico acidiori temperando conducit 2. quodvis *Alimentum temperatum*, ſed *Aromaticis conditum*; ut quodvis Alimentum *valdè Spirituoſum*: denique quodvis Alimentum *Pinguedine ſubtili* præditum.

Alim… temp… quali…

CCI. Dixi 1. *Alimentum temperatum*, hoc eſt, blandiſſimum, atq; nullo modo à mediocritate recedens, penè inſipidum, ac inodorum, non valdè pingue aut ſpirituoſum, quale ſunt plerorumque Animalium juniorum carnes, ova, panis, &c.

Quid…

CCII. Tale Alimentum per ſe Humores quoſvis acriores lenit ac demulcet; potentiùs autem ac efficaciùs idem Humori acido præſtat beneficium, ubi *Aromaticis* eſt *Conditum*; à quibus ſc aciditas infringitur, temperaturque aptiſſimè.

Alim… ſpirit… in qu… periat…

CCIII. Dixi 2. conducere *Alimentum valdè ſpirituoſum*, quod imprimis obſervatur in Potu, Vino putà generoſo, aliove quovis potu Vinoſo, vel ſpirituoſo, Cereviſiâ potentiore, Hydromelite, Succo fructuum quorumvis, Pomorum, Pyrorum, &c. fermentato, ac Vinum mentiente.

Alime… pingue… ſubtili… tum q… præſte…

CCIV. Dixi conducere 3. *Alimentum pinguedine ſubtili præditum*, cujus ope quodvis Acre demulcetur & obtunditur, ac ſemper abſque ulla noxa ullius formidine acidum.

CCV. Subtilem laudavi pinguedinem, & maximè fluidam, quippe quæ parum in ſe continet Acidi quod majori copia ineſt pingui coagulato, quale ſebum, poſtquam omnis ab acido fit pinguis coagulatio.

Pingue… Aroma… eſſe Me… menta.

CCVI Nullam hìc facio Pinguedinis Aromaticæ, Oleorum putà ſtillatitiorum, mentionem, cùm hæc Pinguedo neutiquam pro Alimento, ſed Medicamento ſit habenda.

2. Corp… motus m… ratus.

CCVII. Acido humori temperando conducit 3. *Corporis motus moderatus*, non item immoderatus, ut nec otium & quies multa. Moderatio namq; corporis motu perfectiùs obeuntur univerſæ corporis humani functiones promoveturq; Spirituum animalium generatio & quaquaversùm propulſio, unde blandiores exiſtunt Humores, quivis, adeòque melancholicus quoque, quem optamus temperatum.

Immoder… motus q… efficiat.

CCVIII. Immoderato verò corporis motu ſicut multi exhauriuntur Spiritus Animales, ita deſtituuntur neceſſariò iiſdem Humores omnes, qui proinde exiſtunt acriores.

Quid tor… quies.

CCIX Quiete autem torpidâ ſicut ſegniùs obeuntur omnes homines functionis, ita minùs ſufficienter fermentatis tunc alimentis pauciores Spiritus ſeparantur in cerebro, pauciores proinde quaquaversùm feruntur ad partes omnes, minùſque ab ipſis temperantur humores acres, ipſeque adeò Succus melancholicus præter naturam exiſtens acidior.

4. Vigilia moderata.

CCX. Huic eidem Succo melancholico acidiori temperando conducit 4. *Vigilia moderata*, non item nimia, vel Somnus multus, cujus cùm eadem ſit penè ratio, quæ motus, & quietis, non eſt quod actum agamus, eandemque cramben bis coquamus.

5. Ira.

CCXI. Huic Succo acidiori temperando conducit 5 ex *Animi Affectus Ira*, ſed moderata potiùs,

quàm

quàm excedens; cujus vi agitatur ſolitò magis, & quaqua verſùm propellitur Bilis, quæ Succo Acido permiſta ipſum reddit magis temperatum.

ri Melico eriori icit. er blandè ans, & us.

CCXII. Eidem autem *Humori Melancholico Auſteriori* corrigendo conducit 1. *Aer blandè æſtuans*, & multùm *ſerenus*, cujus ope ſicut Fructus omnes primùm Auſteri, Acerbique paulatim dulceſcunt, Acerbitatem ſaltem ſuam mutant, ita non improbabile, ab eodem Humorem Acerbum in nobis exiſtentem fieri blandiorem, & quaſi dulceſcere.

limenta uoſa & natica iora.

CCXIII. Eidem Humori Auſteriori corrigendo conducunt 2. *Alimenta Spirituoſa, & Aromatica blandiora;* Vinum generoſum, Vinique Spiritus ſuaviſſimus, qualem exhibet Vinum Malvaticum, & quodvis rubrum dulce.

CCXIV. Aromata blandiora condimenti loco addi poſſunt & Cibis & Potui cuivis.

audium verans.

CCXV. Eidem Auſteriori humori corrigendo conducet 3. ex Animi Affectibus *Gaudium perſeverans*; Mœroris noxas, ideòque Auſteritatem quoque tollens ac emendans.

tus cor Medio

CCXVI. Eidem Auſteriori humori corrigendo tantillùm conferet 4. *Motus corporis mediocris*, quatenus Animales Spiritus quaquaverſùm propellit, unde ad Pancreas quoque delati Humorem Melancholicum blandiorem præſtant.

mnus anto r.

CCXVII. Eidem humori Auſteriori corrigendo plùs conferet 5. *Somnus aliquantò longior*, quam *Vigilia*, vel minimùm excedens; quoniam *durante Vigiliâ non tàm propelluntur* quaquaverſùm, ſicut fieri diximus ob motum, *quàm exhauriuntur, conſumunturque Spiritus Animales*, unde propter vigiliam ſemper Acriores fiunt omnes in corpore humores, nunquam blandiores, quod de motu blando dici non poteſt. In hoc ergo differunt imprimis hæ duæ res nonnaturales, Somnus Vigiliaque, atque Quies Motuſque.

o diffe Somnus iaque Quies uſque. is blan uid præ

CCXVIII. Propter Vigiliam etenim ſemper conſumuntur copioſi Animales Spiritus, quatenus tàm Internis, quàm Externis ſenſibus inſerviunt, & utrobique pereunt. Propter motum verò levem, blandumque non tàm conſumuntur, quàm augentur in corpore Spiritus Animales, quatenus ejus ope functiones omnes excitantur, perfectiùſque obeuntur, unde ipſa quoque Alimentorum Fermentatio in Ventriculo, eorundem ſecretio in tenui Inteſtino, Chyli Cor verſus propulſio, Ignis vitalis generatio in Corde, Sanguiniſque elaboratio ibidem, & motus per vaſa redduntur perfectiores, unà cùm Animalium Spirituum in Cerebro ſeceſſu, atque quaquaverſùm per nervos motu; quod fruſtrà expectabis à Vigiliis, quæ functiones iſtas omnes labefactant potiùs, quàm ut ipſas juvent, ſicut id quotidiana teſtatur experientia; quâ conſtat, durante Somno eaſdem commodiùs abſolvi, quàm durante Vigiliâ.

CCXIX. Sed dicet aliquis: non videntur hæc ſatis quadrare, poſtquam, ſi ſomnambulos exceperis, fruſtra quis expectaverit blandum corporis motum durante ſomno; quibus tamen duobus adſcripſi modò Functionum naturalium promotionem.

ia du-

CCXX. Cui reſpondeo, quamvis Corporis motus non ſoleat fieri durante Somno, ſed vigiliâ: vigiliam tamen eſſe diverſam, aliam, in quâ potenter agunt ſenſus externi, aut interni, aut utrique; aliam, in quâ ſi non ferientur ipſi, agunt tamen potenter, aut valdè attentè nulli.

ia di- propriè

CCXXI. Vigilia Ergò propriè dicta, in quâ in opere attento verſantur ſenſus, Animales Spiritus exhaurit multos: vigilia autem impropriè dicta, in quâ parùm occupantur Senſus, talem non affert nobis Animalium Spirituum jacturam.

reſpectu ius Vi- Motus ibus antur

CCXXII. Quoties proinde opponimus effectus Vigiliæ Motûs effectibus, toties intelligimus Animali motui copulatam vigiliam inertem, non laborioſam, Spiritúſque conſumentem: ſi quis enim attentione magnâ conſideraverit objecta præſentia, vel abſentia, dum corpus mediocriter atque blandè movet, exhaurientur quidem multi Spiritus, ſed propter Mentis operationes ſenſibus junctas, non item propter corporis motum blandum; cui ſi copuletur vigilia negligens, nulla obſervabitur ſpirituum animalium jactura notabilis; cujus ego ſequentem puto rationem, quoniam animales ſpiritus motui animali ſervientes videntur maxima ſui parte ad ſanguinis maſſam redire, imprimis quando nullus illi comes eſt ſudor; quod in Senſuum tum externorum, tum internorum operationibus evenire nondum adducor, ut credam; quin potiùs videntur mihi tunc, ſi non omnes, plerique ſaltem perire; quocirca forſan tanta virium animalium dejectio, atque ad corpus movendum, ulteriùſque meditandum, ſenſibuſque externis utendum impotentia conſequitur attentam meditationem, ſenſuumque externorum operationẽ protractam & in objecta cum attentione directam.

CCXXIII. *Humorem Acidum, Auſterioremque* priùs correctum *quæ educant, Evacuentque Alimenta, vel Condimenta*, vix occurrunt, præter *Sambuci, ac Ebuli folia teneriora, & nondum explicatos ipſorum flores*, ſi parùm decoquantur, & in principio aut medio prandii, cœnæve cum Aceto, vel aliter uſurpentur; Alvum namque ſubducunt, atque humores Seroſos blandè expurgant, & aliquando etiam per vomitum. *Humorem Acidum, Auſterioremque correctum educunt Sambucus ac Ebulus.*

CCXXIV. Atque hæc fuêre Inſtrumenta Diætetica Humoribus in Ægrorum noſtrorum corpore vitiatis, adeoque Bili acriori & volatiliori; Pituitæ verò Glutinoſiori; atque Succo Melancholico Acidiori, Auſteriorive corrigendis atque minuendis utilia; proximum eſt, ut nunc Pharmaceutica quoque pronamus, exponamuſque. *Inſtrumenta Pharmaceutica Humoribus vitioſis corrigendis utilia.*

CCXXV. *Bili* proinde *Acriori temperandæ* conducunt 1. Omnia *Acida*, præferendo ſemper *blandiora*, quippe quæ cum minore Corporis læſione, Humorumque agitatione opus ſuum abſolvunt. *Bilem acriorem temperant. 1. Acida blandiora.*

CCXXVI. Inter Acida blandiora laudo imprimis *Subauſtera*, quippe quæ Bilis Acrimoniam Salinam potentiùs reprimunt & infringunt, blandè tamen. *Subauſtera.*

CCXXVII. Conducunt Bili Acriori temperandæ 2. *Subpinguia*, ſimulque *Aquea*, & imprimis Emulſiones, ex Leguminibus, Nucleis, Seminibuſve paratæ: ex hordeo putà, Amygdalis dulcibus, Seminibus frigidis majoribus dictis, Papaveris Albi, &c. Terræ pingues. *2. Subpinguia ſimulque aqueæ.*

CCXXVIII. Conducunt Bili Acriori temperandæ 3. *Spirituoſa*, ſed non niſi cautiſſimè uſurpata, & in iis tantùm, in quibus eadem minùs eſt inflammabilis; ne plùs noceant, quàm proſint; præferenda proinde duo præmiſſa, utpote tutiora. *3. Spirituoſa.*

CCXXIX. Sed conducunt quoque 4. *Aquea*, licet potiùs diluant & debilitent Bilis Acrimoniam, nec ipſam propriè corrigant, temperentque. *4. Aquea.*

CCXXX. Eandem *Bilem Volatiliorem figunt* præ aliis omnibus *Subauſtera*, de quibus egimus ſæpiſſimè, ut non videatur opus eadem iterum repetere. *Bilem Volatiliorem figũt ſubauſtera.*

CCXXXI. *Bilem copiâ excedentem*, ideoque minuendam educunt 1. *ſurſum* commodiſſimè ac tutiſſimè *Antimonialia* Medicamenta ritè parata & uſurpata. *Bilem evacuant. 1. Surſum commodiſſimè Antimonialia.*

CCXXXII. Eandem 2. *deorſum* educunt *Rhabarbarum, Tamarindi, Scammonium &c.* de quibus omnibus quoniam ſæpiùs egimus, plura nunc addere, aut eadem repetere, non videtur operæ pretium. *2. Deorſum Rhabarbarum, Tamarindi, Scammonium.*

CCXXXIII. *Pituitam Glutinoſiorem* ac *viſcoſiorem incidunt* 1. Omnia *Acida*, non item Auſtera. 2. Omnia *Aromatica & Sale Volatili* Acri prædita. De quibus abundè actum eſt à nobis in ſuperioribus. Huc referri debent ex *utriſque miſtis compoſita* medicamenta: quò referendum *Oxymel Scylliticum*, & ſimilia plura. *Pituitam Viſcoſam quænam incidant.*

CCXXXIV. *Pituitam viſcoſiorẽ inciſam diminuunt, evacuantque Phlegmagoga dicta, Agaricus, Hermodactyli, Turpetum, Colocynthis, Aloe, &c* atque inter Chymica quævis arte ritè parata *Mercurialia*, quæ omnibus aliis facilè palmam præripiunt. *Inciſam quænam evacuant.*

CCXXXV. *Humorem Melancholicum* Pancreaticumve Acidiorem corrigunt temperantque 1. *Aromatica* omnia, & *Sale tum fixo, tum Volatili prædita*, ſæpiùs à nobis memorata, cum quibus concentrari ſolet Acidum, ac infringi. *Humorem Melancholicum acriorẽ temperant. 1. Aromatica.*

CCXXXVI 2. *Spirituoſa*, & imprimis *Aromaticis juncta*. *2. Spirituoſa.*

CCXXXVII. 3. *Subpinguia*, & quidem *volatili & aromaticâ pinguedine* prædita, quò revocanda Olea ſtilla- *3. Subpinguia.*

ſtillatitia, & inter ipſa cæteris præferenda benigniora.

CCXXXVIII. Sed conveniunt hîc quoque *Subpinguia Aquea*, *Emulſiones* putà modo in Bilis correctione laudatæ.

Ut & Salia volatilia.

CCXXXIX. Eundem *Humorem Auſteriorem* prę aliis omnibus efficaciter atque blandè corrigunt, emendantque *Salia volatilia*, & inter alia Spiritus ſalis Armoniaci, omnibus hactenus mihi notis *Aromaticis* præferendus, quamvis & illa hîc conveniant, ut & *Spirituoſa*; non item *Pinguia*, exceptis nonnullis *Oleis ſtillatitiis, flatus diſſipare aptis*.

Humorem Melancholicum correctum quęnam educant.

CCXL. Humorem autem *Melancholicum* tàm acidiorem, quàm auſteriorem correctum, atque ex parte ſaltem emendatum *redundantem minuunt* ac educunt *Hydragoga* dicta, *Ebuli & Sambuci* Radicum atque Ramorum Cortex, folia, floreſque nondum explicati; *Semina Catharmi*; *Mechoacannæ* atque *Ialappæ* Radices, *Gummi Gotte*, &c. De quibus quoque egimus, agemuſque ſæpiùs.

Inſtrumenta Chirurgica Humoribus vitioſis corrigendis & minuendis apta.

CCXLI. Atque ſic paucis & tanquam in compendio dedimus Inſtrumenta Pharmaceutica Ternario Humorum in Epidemia noſtra febre vitiatorum corrigendo, minuendoque convenientia; videndum proinde, an Chirurgia quoque aliqua nobis queat ſuppeditare in hunc finem utilia.

Sanguinis miſſionem affectibus quibuſvis non conducere.

CCXLII. Quamvis autem Pariſienſes Medici plerique Affectibus quibuſvis curandis *Sanguinis miſſionem* optimum & unicum penè arbitrentur remedium, non poſſumus tamen nos idem cum ipſis ſentire, atque in Humoribus ternis vario modo peccantibus emendandis, aut minuendis, aliquid eam præſtare poſſe non putamus, poſtquam nulla ejus afferri poteſt ratio probabilis, nulla obſervatio certa: quin contrarium potiùs ſuadet ratio, teſtaturque idipſum experientia.

Nec in Epidemia febre humoribus vitioſis.

CCXLIII. Non negamus quidem, potuiſſe aliquando in noſtrarum Febrium Epidemiarum curatione cum utilitate adhiberi Venæſectionem; negamus tamen illam profuiſſe, quatenus ejus ope *Bilis* fuerit reddita minùs Acris, vel Volatilis; multò minùs *Pituita* minùs viſcoſa, vel Succus Melancholicus minùs Acidus, vel Auſterus.

Externa remedia utilia quidem fuiſſe.

CCXLIV. Cenſemus igitur, potuiſſe quidem adhiberi externè Auxilia, remediaque humores notatos emendantia, ſed quæ potiùs pro Pharmaceuticis, quàm Chirurgicis habenda ſint; quamvis de nomine cum nemine litem hîc putemus movendam.

Symptomatum curatio.

CCXLV. Pergamus proinde ad tertium Curationis noſtræ Caput, *Symptomatum* putà *multifariorum* Ægris noſtris moleſtorum *Sublationem, aut Mitigationem* ſaltem; ſingula igitur ordine proſequamur.

Curatio Anxietatum & Dolorum circa præcordia.

CCXLVI. Inter Symptomata primum locum dedimus *Anxietatibus*, *Doloribuſque circa præcordia*, *& imprimis ſuperius Ventriculi Orificium & continuè, & maximè cum Febris exacerbatione nova ægros vexantibus*.

CCXLVII. Has Anxietates, hoſque Dolores cùm deduxerimus à *Flatibus* Ventriculum, Parteſque vicinas *diſtendentibus*, & ab iiſdem, *vel halitibus Acrimoniâ ſuâ* eaſdem partes *rodentibus*, nemo non videt, *mitigandis tollendiſve* illis *Anxietatibus Doloribuſque* conveniſſe omnia tum *genitos flatus, halituſque diſcutientia & demulcentia, tum eorundem ortum impedientia*; quin *cauſas ipſorum emendantia, vel educentia*.

Quænam ad flatus diſcutiendos conferant.

CCXLVIII. Inter *Res nonnaturales* diſcutiendis Flatibus confert aliquid *Aer* ad caliditatem vergens ac ſerenus; ut & *Alimentum Spirituoſum*, *Condimentumque Aromaticum*, ac præſertim ex *carminantibus* dictis, Seminibus putà Cumini, Carvi, Fœniculi Aniſi, &c. Macere, Nuce Moſchatâ & ſimilibus paratum: atque *demum Corporis motus* moderatus, ſed ad Sudorem blandum uſque protractus.

CCXLIX. Ex *Pharmaceuticis* Remediis conveniunt *Flatibus diſcutiendis* eadem carminantia dicta, ſed ſine alimentis uſurpata, & quidem formâ variâ; Pulveris, Decocti, Potionis, Tincturæ, Olei ſtillatitii, Conditi, Tabellarum, Pilularum, & quâvis aliâ, Vnguenti, Linimenti, Cerati, &c.

Flatibus acribus temperandis quænam conducant.

CCL. Iiſdem *Flatibus & Halitibus Acribus temperandis* conducunt ex rebus nonnaturalibus *Alimenta ſubpinguia*, Iuſcula, Emulſiones, &c.

CCLI. Ex *Pharmaceuticis* tum *Anodyna*, tum *Narcotica*, ut & *Spirituoſa & Oleoſa*, & *Aromatica*, & Sale Volatili blando ſive Oleoſo prædita, qualia ſunt multa Olea ſtillatitia, ſed minùs Acria, uti Aniſi, Fœnicuii, Corticum Arantiorum, Citrorum, &c. de quibus omnibus ſæpiùs egimus.

CCLII. Huc referenda iterum externa Olea, Linimenta, Unguenta, Emplaſtra, & ſimilia lenientia, & humores, halituſque Acres temperare apta: quæ ſi quis ad Chirurgica Remedia putet revocanda, per me licet.

CCLIII. *Materiam flatuum, Pituitam viſcoſam, Efficientemque Cauſam, Bilem Acriorem*, quæ corrigant Remedia tum Diætetica, tum Pharmaceutica, enumeravimus nuper in Humorum vitiatorum Curatione.

Generati nem flat impedire Opiata.

CCLIV. *Generationem Flatuum impediunt* prę aliis multis *Opiata*; Theriaca, Mithridatium, Philonium Romanum, Requies Nicolai, &c.

Eadem lores len

CCLV. Eadem *Opiata* præ aliis omnibus vulgò notis *Dolores* quoſvis lenire ſolent ac demulcere, junctis præſertim aliis, quæ hîc Flatibus, Halitibuſque noxiis curandis docuimus utilia; dum non tantùm Humores pleroſque corrigere apta ſunt nata, & flatus diſſipare, verùm inſuper ſenſum ſopire, atque ſic ſomnum blandum producere.

Nauſeæ Vomitus ratio.

CCLVI. Secundum inter Symptomata Ægris noſtris moleſta locum dedimus *Nauſeæ atque Vomitui* Humorum in ſuperioribus notatorum, *Pituitæ* variæ, *Bilis amaræ*, atque *Melancholiæ Acidæ*.

Eorum ſa.

CCLVII. Cauſam verò tum Nauſeæ, tum Vomitûs diximus eſſe *Humores hos* modò dictos, vitioſè efferveſcentes, atque ſuâ acrimonia Inteſtinum tenue ac Ventriculum mordicantes, tum *Bilem* volatilitate auctâ viam ſurſùm affectantem, & notatam modò irritationem ſurſùm dirigentem.

Et Reme

CCLVIII. Utrique proinde notato Affectui tum mitigando, tum tollendo conveniunt, quæcunque 1. *Humorum præfatorum acrimoniam temperare*, & vitioſam ipſorum Efferveſcentiam corrigere, aut cohibere; 2. *Bilis volatilitatem figere*; 3. *Partium affectarum Senſum ſopire*; atque 4. *Partes vomendi conatu*, vomituve defatigatas, *debilitataſque recreare* poſſunt.

CCLIX. Quę humores quovis modo acres temperant, enumeravimus non ſemel in ſuperioribus.

CCLX. Ut & quę Bilis Volatilitatem figere poſſunt, propoſuimus.

Partium fectarum ſenſum ſe re Anod & Narc ca.

CCLXI. Partium affectarum ſenſum irritatione multâ, continuâve, valdeve moleſtâ magis acutum redditum ſopiunt blandè Anodyna, potenter Narcotica, conveniente quantitate ac modo uſurpata.

Eorum Vſ

CCLXII. Quantitate parvâ exhibentur tutiſſimè, poſtquam ſępiùs & tamdiu poſſunt exhiberi, donec optatum obtineatur beneficium.

CCLXIII. Uſurpari poſſunt hîc tum externè, tum internè, & quidem formâ variâ, & imprimis Ægris gratiore & acceptiore, Exempli gratiâ internè formâ Pilularum, Electuariorum, Tabellarum, Potionum &c.

Partes a ctas & V mitu labe ctatas qu nam reſi ciant.

CCLXIV. Partes hîc affectas & vomendi conatu irrito, ipſove vomitu labefactatas, defatigatas, debilitataſq; reficere ſolent poſt ſedatum priùs Vomitum, Nauſeamve, tum Aromatica blandiora, tum Spirituoſa Aqueis diluta, & dulcibus gratiora reddita, Potionis pręſertim formâ cochleatim exhibenda, & quandoque Conditi formâ uſurpata.

CCLXV. Huc ſpectant Conſervę Borraginis, Menthę, Flor. Roriſmarini, Cortices Citri, & Arantiorum Conditi, Radices Enulę Campanę, Zingiberis, & ſimiles itidem conditę, Nux Moſchata & Juglans condita, &c.

CCLXVI. Huc faciunt Vina Medicata & Aromatica; & imprimis Aquę vitę multifarię, vitę Mattholi, ſtomachicę, & ſimiles plures.

CCLXVII Hiſce ſi Opiata admiſceantur, utrique Indicationi poſtremę conducent ſimul.

Frigoris & loriſque f brilis cum dore Cura

CCLXVIII. Tertium inter Febris noſtrę Epidemicę Symptomata locum aſſignavimus *Frigori*, Calo-

Calorique Febrili per Paroxyſmos repetenti, atque diverſimodè Ægros afficienti, ac ferè cum *Sudore* recedenti.

CCLXIX. *Frigoris* hujus febrilis eandem putavimus cauſam, quæ ſolet eſſe frigoris omnes penè Intermittentes Febres comitantis; *Succum* nempe *Pancreaticum* ſtagnatione in uno, vel pluribus Lateralibus Ductibus *Acidiorem factum*, atque poſt perforatam Pituitam obſtruentem in tenue Inteſtinum certis temporibus effuſum, ibidemq; cum *Bile* nunc priùs corruptâ, nunc adhuc integrâ *vitioſè Efferveſcentem*, *Halituſque Acidiuſculos*, & *ad Cor*, & *ad partes alias deferendos excitantem*, qui hunc *Frigoris Senſum* in partibus ſenſilibus *producant*, & quidem tamdiu, quamdiu imperium in Bilem obtinet notatus Succus Acidior.

CCLXX. Unde facilè patet, *Frigoris hujus febrilis curationi* convenire 1. quæ *Obſtructionem* in Ductibus Pancreaticis *ſolvant tollantque*. 2. quæ *Succum* ſtagnatione *Acidiorem* factum corrigant. 3. quæ *Efferveſcentiam vitioſam reprimant*, *aut emendent*. 4 quæ *Halitus Acidiuſculos temperent*. 5. quæ *Caloris ſenſum in partibus excitent*.

CCLXXI. 1. Quæ Obſtructionem notatam tollere poſſint, pluribus propoſuimus in ſuperioribus.

CCLXXII. Ut & 2. quæ Succum acidiorem corrigere valent.

CCLXXIII. Quin & 3. quæ vitioſam Efferveſcentiam queant compeſcere, Opiata.

CCLXXIV. 4 Halitus acidiuſculos temperabunt eadem, quæ Succum Acidiorem, ſi fuerint multùm Spirituoſa & Volatilia.

CCLXXV. 5. Caloris ſenſum in partibus quibuſvis excitabunt, & Aeris calor auctus, quò tegumenta referimus; & Potus generoſus, & Corporis Motus aliquanto validior, & quandoque Ira vehementior; & potentiſſimè Sudorifera ex Aromaticis & Spirituoſis parata, ſi Sudor ſequatur.

CCLXXVI. *Caloris* autem *Febrilis cauſam* primariam judicavimus *Bilem*, tum ab externis cauſis, atq; in noſtrâ febre à præcedente ſolis æſtu, & in quibuſdam ab Alimentis quoq; *Auctiorem, Acrioremve*, tum à Succo Pancreatico febriles Paroxyſmos pariente ampliùs *corruptam*, & poſtquam illius vis deſiit propter Efferveſcentiam etiam tunc & in tenui Inteſtino, & in Corde vitiatam loco frigoris nunc viciſſim *Calorem auctiorem in corpore producentem*.

CCLXXVII. Adeò ut Caloris hujus Febrilis curatio pendeat 1. à *Bilis auctioris diminutione*, *& acrioris contemperatione*. 2. à *Bilis* propter vitioſam Efferveſcentiam *corruptæ correctione* 3. ab *Efferveſcentiæ utriuſque* tàm in tenui Inteſtino, quàm Corde *ardentioris*, atque *Sanguinem univerſum ſolito magis rarefacientis ſedatione*. 4. ab *Æſtus* in corpore univerſo *aucti compreſſione* aut ſublatione.

CCLXXVIII 1. *Bilem quæ minuant, temperentque*, docuimus in ſuperioribus.

CCLXXIX. 2. *Bilem ab Efferveſcentiâ vitioſâ corruptam quæ corrigant reſtituantque*, an hactenus nota ſint, valdè dubito, poſtquam corruptio iſta qualis ſit, & in quo conſiſtat, nos adhuc latet; quocirca hanc difficultatem ampliùs examinandam cenſeo, priuſquam quid ſolidi ad ejus ſolutionem afferri queat, à me ſaltem, qui necdum mihi hac in parte poſſum ſatisfacere.

CCLXXX. 3. *Efferveſcentiam*, & in tenui Inteſtino, & in Corde præſertim *ardentiorem, auctamque ſanguinis rarefactionem ſedant*, tum omnia *Acida*, potenter id præſtantia, in potu præſertim uſurpata; tum *Oleoſa Aquea*, qualia ſunt Emulſiones, debiliùs idem efficientia; tum *Sanguinis miſſio*, *& Halitibus acrioribus* unà cum Sanguine copioſiùs tunc erumpentibus, & ipſo *Sanguine* ſuâ effuſione locum reliquo faciente, ſicque *ſuffocationis metum minuente aut tollente*, ſimulque Corporis æſtum notabiliter compeſcente: quâ imprimis ratione ardori febrili temperando putamus conducere Sanguinem per Venam ſectam eductum.

CCLXXXI. 4. *Æſtus in univerſo corpore auctus, minuitur, tolliturque* modò laudatis ad Efferveſcentiam ardentiorem ſedandam remediis, quibus addi poſſunt *Aer frigidior*, vel quovis modo refrigeratus; *Potus Aqueus*, *& Acidiuſculus*; *Corporis quies*, *ac Somnus*, & aliqualis *denudatio*; cavendo ſemper, ne ab uno extremo incidamus in aliud, & mutatione magna, ſubitaneâque in periculum novum conjiciamus ægros.

Sudoris ſpōtè prodeuntis cauſæ.

CCLXXXII. *Sudoris pleriſque ſpontè prodeuntis Cauſas* poſuimus tum *Præcordiorum Anxietates*, propter quas utplurimùm erumpit Sudor: tum *Halitus febriles* in Paroxyſmorum declinatione per cutis puros Sudoris formâ exhalare ſolitos; tum *Potum copioſum* ob urgentem ſitim hauſtum, atque Sudoris eruptionem promoventem.

Quinon impediendus, ſed promovendus.

CCLXXXIII. Hic *Sudor*, quatenus ægros levare ſolet, haud impediendus, ſed partim *potu conceſſo*, partim *grato ſudorifero* exhibito blandè *promovendus*, additis, quæ Anxietates Cordis minuant, de quibus jam actum.

Sitis curatio

CCLXXXIV. Quartum inter Symptomata moleſta locum tribuimus *Siti* admodùm gravi, poſtquam cum *plerorumque Potuum Faſtidio* fuit conjuncta.

Ejus cauſa.

CCLXXXV. Hanc adſcripſimus *Bili*, partim *per ſe*; hoc eſt, ab Aeris vitio, partim *per accidens*, hoc eſt, ab Efferveſcentia febrili *acriori factæ*; partim *utrique Acri, Salino, & Acido* vitioſo & ſimul confuſo; partim *Muco & Salivæ viſcoſiori Linguam obducenti*, atque *Guſtum pervertenti*.

Per acidulas fuit curata.

Et qua ratione.

CCLXXXVI. Hujus *non minùs depravatæ*, quàm *auctæ Sitis* cùm cauſa fuerit multiplex ac mirè confuſa, non mirum, ſi non minùs Medicos confuderit, quàm ægros convenientis potus ſelectio: adeò ut non niſi ſeriùs potuerit ſuperari, ac nullo potu citiùs, quàm per *Acidulas*, quoties illas ferre potuerant, ac bibere optarunt Ægri: Hæ namque tum *Bilem Acriorem corrigere*, tum *utrumque acre* quodammodò *temperare ac emendare*, tum *Mucum*, *Salivamque Glutinoſiorem incidere*, *ac diluere*, omneſque hos humores partim ad Urinæ vias, partim per Sudores deducere ac educere potuerunt: atque ſic feliciſſimè ſitim fallere, ac tollere.

Siccitatis in lingua cauſa

CCLXXXVII. Quintum inter Symptomata moleſta locum dedimus *Senſui ſiccitatis in linguâ obſervatæ*, quàm deduximus, tum *ab utroque acri* in tenui inteſtino vitioſè *efferveſcente*, atq; partim per ventriculum halitus, aliâve formâ *ad Os aſſurgente*, partim *ad Sanguinem pergente*, atque *Salivæ admiſſo*; tum *ab eadem Saliva ſolito viſcoſiore*, propter quam muco quaſi obducta viſa eſt Lingua, Guſtum habens depravatum, ſicut modò diximus.

Ejus curatio unde pendeat

CCLXXXVIII Hinc patet, Senſus hujus valdè moleſti atque Sitim auctam mentientis *Curationem* pendere 1. *ab utriuſque Acris contemperatione*, de quâ non ſemel actum in ſuperioribus.

CCLXXXIX 2. Ab *Efferveſcentia vitioſæ correctione*, aut aliquali ſaltem *ſuppreſſione*; de qua itidem actum in ſuperioribus.

CCXC. 3. Ab *Halituum humoremve* vitiatorum ac *Muriatico Salſorum* ad Os aſſurgentium *emendatione*, quam imprimis promovet *Sal prunellæ* potui ordinatio admiſtum, ut & *Emulſio bordei* non ſemel laudata.

CCXCI. 4 Ab eorundem *Halituum, humorumve ſalſorum* Sanguini admiſtorum correctione, iiſdem remediis abſolvenda & obtinenda.

CCXCII. 5. A *ſalivæ viſcoſioris inciſione ac emendatione*, de qua itidem actum abundè in ſuperioribus.

Segniùs quare ſucceſſerit.

CCXCIII. Quoniam verò hæc omnia non niſi temporis tractu obtineri poſſunt, mirum non eſt, ſi ſegniùs iſtius moleſtiæ cura ſuccedat.

Aphtharum cauſa.

CCXCIV Sextum inter Symptomata ægris noſtris moleſta locum dedimus *Apthis*, quas *Succi Pancreatici* quavis halitus, humoriſve forma per Ventriculum œſophagumque ad Os aſſurgentis *Acrimoniæ adſcripſimus*.

Earumcuratio in quibus conſiſtat.

CCXCV. Unde patet, earundem *Curationem* conſiſtere 1. in *Acrimoniæ notatæ correctione*, in ſuperioribus propoſita: ubi notandum, quoniam Medicamenta

menta

menta omnia in hunc finem uſurpanda per Os, Fauces, Gulam, Ventriculumque Ulceribus hiſce ſcatentia tranſire debent, talia eſſe oportere, quæ omnis acrimoniæ ſint expertia, ne in tranſitu illo plus noceant, quàm proſint.

CCXCVI. 2. In *Vlcerum* eorundem *mundatione, delinitione, atque exſiccatione*.

Aphtharum ulcera quænā mundent.

CCXCVII. Aphtharum *Vlcera mundant*, quæ blandè abſtergent, *Mel roſatum*, *Syrupus violarum* ſimplex, ac compoſitus; *Lactis* ſerum, *Decoctum Raparum*, &c.

Mixtura ad Aphthas.

CCXCVIII. Omnibus Indicationibus tribus ſatisfacit *Ovi vitellus conquaſſatus & aquæ roſaceæ, plantaginiſve admiſtus cum tantillo Sacchari*: Hujus namq; ratione abſtergentur, atque vitelli ope deliniuntur, & utriuſque beneficio exſiccantur notata ulcera. Conducunt etiam in hunc finem *Emulſiones* hordei, atque ſimiles.

CCXCIX. Uſurpantur pleraque forma gargariſmi; quin nonnulla ore aliquandiu continentur, atq; paulatim deglutiuntur.

Doloris capitis cauſa.

CCC. Septimum inter ſymptomata moleſta locum dedimus *Capitis dolori* durante calore febrili maximè urgenti, quapropter quamvis ipſum ab utraque acrimonia deduxerimus, deduximus tamen imprimis ab acrimonia ſalſa lixiva.

Curatio.

CCCI. Quin obſervavimus, eundem etiam ceſſiſſe imprimis *Emulſionibus* ſæpiùs à nobis laudatis, quas non ſemel docuimus conducere Acrimoniæ omni, ſed maximè ſalſæ temperandæ. Convenerunt tamen hic non tantùm *Anodyna*, *ſed Narcotica* quoque.

Vigiliarum cauſæ.

CCCII. Octavum inter Symptomata moleſta locum dedimus *Vigiliis perdurantibus*, ab *utraque acrimonia ſenſiles partes malè afficiente*, atque ſomnum impediente deducendis. Nec tantùm *Cerebri meninges*, aſt Ventriculi præſertim ac *Inteſtinorum membranæ* hic fuerunt malè affectæ.

Curatio

CCCIII. *Curatio* proinde vigiliarum harumce moleſtarum expectanda fuit 1. ab *utriuſque acris contemperatione* ſæpiùs memorata.

CCCIV. 2. *A ſtupefacto quodammodò partium malè affectarum ſenſu per Narcotica & Anodyna*: de quibus egimus ex profeſſo in Doloris Orificii ventriculi, atque Vomitus curatione.

Somnolentiæ cauſa.

CCCV. Quemadmodùm vix aliquem offendimus *Somno alio* correptum, non unum tamen ſubinde *Somnolentum*, ita hujus *Somnolentiæ* cauſam deduximus à *pituita multa & viſcoſa caput occupante*.

CCCVI. *Curationem* autem *Somnolentiæ* hujus medicamentis *Pituitam viſcoſam ita emendantibus, ut reliquorum humorum vitiatorum acrimoniam neutram augerent*, perficiendam fuiſſe, omnes ad hujus Affectus naturam & Symptomata attenti ſatis vident.

Doloris in regione lumbari cauſa, & curatio.

CCCVII. Nonum inter Symptomata ægris noſtri moleſta locum dedimus *Dolori in Lumborum regione pleriſque ſatis gravi*, atque *utrique humori* toties notato *acriori*, vitioſeque effervelcenti adſcribendo, quin ſecundùm ea, quæ toties repetita ſunt, *curando*.

CCCVIII. Decimum inter Symptomata ægris moleſta locum fecimus *Alvo nunc adſtrictiori*, nunc *laxiori*.

Alvi adſtrictæ cauſa & curatio.

CCCIX. *Alvum adſtrictiorem* quoniam deduximus, & à *Succo pancreatico Auſteriore alvi excrementa inſpiſſante*, atque ipſa *Inteſtina quodammodò corrugante*; & à *Pituita viſcoſa in flatus reſoluta*, & *Alvi fæces indurante*, ipſius curatio petenda à ſequentibus.

CCCX. 1. A *Succi Pancreatici Auſterioris curatione* per *Salia Volatilia*, ſicut dictum in ſuperioribus.

CCCXI. 2. A *Pituitæ glutinoſæ inciſione* per *Aromatica* ſuo loco in hunc finem laudata.

CCCXII. 3. A *Flatuum diſſipatione* per carminantia itidem jam memorata.

CCCXIII. 4. Ab *Excrementorum inſpiſſatorum, induratorumque emollitione* facili ac brevi per enemata, difficili magis, ac ſegniore per Apozemata, incidentia, emollientia, & carminantia; quin eorundem eductionem per eadem, ſed additis purgantibus humori peccanti convenientibus.

Alvi ris cau curatio

CCCXIV. *Alvum laxiorem*, adeoque *Alvi fluxum* ſpontaneum ſicut deduximus à *Bile Acriore* duobus humoribus cæteris dominante; ita ejuſdem *Curationem* putamus petendam à *medicamentis Bilem Acrem blandè temperantibus*, ſæpiùs laudatis.

Torm cauſa ratio.

CCCXV. Quoties autem *Torſiones Inteſtinorum* comitatæ ſunt *Alui fluxum*, toties *Succum Pancreaticum Acidiorem, parcioremque Bili Acri* admiſtum fuiſſe judicavimus, atque ad ipſarum Curationem talia fuiſſe uſurpanda medicamenta cenſuimus, obſervavimuſque, quæ utrumque humorem Acriorem, per tenuia Inteſtina motum, ibique maxime noxium temperare poſſent, ſimulque eundem inſpiſſare; qualia ſunt opiata multa, & imprimis Diaſcordium; Terræ pingues, ac ſigillatæ omnes.

CCCXVI. Ubi verò notatæ Inteſtinorum *Torſiones* non tantùm in tenuibus, verùm *in craſſis quoque Inteſtinis urgere* ſolent, tunc præter modò memorata remedia per os aſſumenda uſurpari quoque poſſunt utiliter Enemata humores Acres temperantia, Inteſtinaque malè affecta demulcentia, & ſi excoriata fuerint ex ulcerata ve, conſolidantia. In quem finem multis aliis præferendum eſt Enema ex Lacte bubulo, Terebinthina Venetâ, Ovi vitello, & ſimilibus paratum; quoniam omnibus iſtis ſatisfacit Indicationibus, ipſique adeò Dyſenteriæ, quæ concurrere obſervatur, curandæ aptiſſimum eſt auxilium, primariumque remedium.

Vrinas rias eſſe dem ſig ſed etia pro Sym matis p haberi.

CCCXVII. Quamvis *Vrinæ variæ* in Ægris obſervabiles non tam inter Symptomata, quàm ſigna ſoleant recenſeri, poſſunt tamen ac debent nonnunquam pro Symptomatibus quoque haberi, qualitatis ſaltem mutatæ, & imprimis, quando Acres ſunt, ac cum moleſtiâ, difficultate aut dolore redduntur, aut ſolito pauciores, copioſioreſve mittuntur.

CCCXVIII. Eâ de cauſa inter Symptomata in febribus noſtris Epidemiis obſervata undecimum ipſis dedimus locum, quæ cùm variæ fuerint redditæ, diximus 1. *Rubicundas* deberi *Bili* dominanti; *Claras, Crudaſque Succo Pancreatico* præ aliis peccanti; *Medias utrique* ſimul peccanti & ſe mutuò contemperanti; *Turbidas, turbataſque* itidem *humori utrique* ſimul peccanti, & alternatim vires ſuas exerenti.

Sedime variantis cauſæ.

CCCXIX. Quin *Sedimentum paucum vel nullum in Vrinis rubicundis* adſcripſimus *Bili furenti*; *Sedimentum* verò in iiſdem copioſum *Succo Acido* prędictam *Bilem oppugnanti*, atque paulatim debellanti; ſicut *Sedimentum album, craſſumque in Vrinis parùm tinctis* arguit *Pituitam multam*, atque ex parte ſaltem ſolutam, & à Sanguinis maſſa ſecedentem.

Vrinaru rubicunda rum abſq ſedimento curatio.

CCCXX. Quoties proinde *Vrinæ* excernuntur *rubicundæ taleſque abſque ſedimento permanentes*, opus eſt *auxiliis potenter Bilem furentem*, hoc eſt, Acrem, pinguemque *corrigentibus*, *Evacuantibuſque* ſuperiùs laudatis; & aliis *Aeſtum Sanguinis temperantibus* paulò antè propoſitis.

Claru crudarumque curati

CCCXXI. Quoties contrà *Vrinæ Claræ*, *Crudæque* prodeunt, toties opus eſt remediis *Succum Acidū omnia in Sanguinis maſſa coagulantem alterantibus*, ac *corrigentibus*, ac pręſertim *Sudoriferis temperatioribus*, *Aromaticis* tamen, ac ſimul *Spirituoſis*.

Vrinæ in rubicūdas crudas qu ſignificent.

CCCXXII. Quoties *medio modo inter Rubicundas & Crudas ſe habebant Vrinæ*, toties hactenus licebat benè de ęgrorum reſtitutione ſperare.

Vrinaru Turbidarū curatio.

CCCXXIII. Quoties verò *Turbidæ reddebantur*, vel *paulò poſt turbabantur Vrinæ*, toties utrique humori ſimul peccanti corrigendo utilia erant uſurpanda remedia.

Sedimen copioſi in Vrinis rubi cundis curatio.

CCCXXIV. Quoties *Sedimentum copioſum in vrinis* occurrebat *rubicundis*, toties promovenda erat *Succidi Acidi Bilem* paulatim oppugnantis, *expugnantiſque vis*, per ſubacida volatilibus Salibus minùs oleoſis temperata.

Albi & multi in Vrinis non valdè tinctis curatio.

CCCXXV. Quoties *Sedimentum album & multum* repertum eſt in *Vrinis non valdè tinctis*, toties conducebant Medicamenta *Pituitam viſcoſam tum incidentia*, *tum evacuantia*, in ſuperioribus propoſita.

CCCXXVI.

ulſui vario ... ullam debe- ... curationem ... culiarem.

CCCXXVI. Ultimum ac Duodecimum inter Symptomata locum dedimus *Pulſui* multis modis mutato, tum ſemper *Frequentiori* durante Febre, tum ſubinde *Minori*, ſubinde *Majori*, ſubinde *Debiliori*, ſubinde ſatis *Robuſto*, qui Pulſus omnes cùm diverſis Febrium Intermittentium temporibus ratione frigoris, & caloris, aliorumque Symptomatum obſerventur, nulla peculiaria debebitur illis Curatio, poſtquam in præcedentibus abundè propoſita ſunt, quæ hoc facere poſſent, ulterior proinde eorundem tractatio ſupervacanea foret; quare, quum nil quicquam reliquum ſit, huic Febris Epidemiæ Deſcriptioni finem imponimus.

Finis Tractatus Noni.

TRACTATUS X.

De Affectu Epidemio, ab Auguſto Menſe 1699. ad finem Januarii 1670. in Leidenſis Urbis Incolas ſæviente.

...ctoris fi- ... in hoc ... ctatu.

I. AFfectum Epidemium, atque huic præſertim Urbi nuperrimè gravem, exitialemque Medicorum Filiis ſuſcepi explicandum, quò ſinguli non tantùm iſtum etiam nunc multorum, & quidem Medicorum quoque animos torquentem, diſcāt cognoſcere, ac curare, verùm inſuper alios aliàs hinc inde obventuros perſcrutari, ac intelligere.

...fectū hunc ...ſe Epide- ...m.

II. *Epidemium* fuiſſe affectum, qui anno ſuperiore ſub finem æſtatis, cum ipſo Auguſto menſe in hujus Urbis Incolas quoſvis cœpit ſævire, ac plures ad plures transferre, inde patet, quòd *plurimi ac penè omnes* in hac Urbe degentes illo fuerunt correpti, & *cauſa ejus* fuit *communis*, non ſemper quidem hìc preſens, aliàs Endemius eſſet, ſed illo imprimis tempore urgens, ſicut ex dicendis adhuc poſteà patebit.

...aldè gra- ..., ac exi- ...em.

III. Nec tantùm Epidemius fuit iſte Affectus, ſed inſuper *valdè gravis*, & plurimis *Exitialis*, *Gravis*, ratione Symptomatum moleſtorum; *Exitialis*, ratione Mortis tàm multos obruentis.

...nium in ...es Opulē- ...s, poſtmo- ... in Ple- ... ſæviiſſe

IV. Nec tantùm; quod in Epidemiis Affectibus ſæpiùs evenire ſolet, *Plebeiis*, aut maximè Plebeiis infeſtus fuit hic Affectus, ſed *in Ditiores*, *ac Opulentiores Cives* plurimùm & primò ſævijt, poſtmodùm in Plebejos quoque.

...partes ... tertias è ...io ſuſtu-...

V. Et ita quidem ſæviit hæc Lues, ut Primariorum Incolarum partes duæ tertiæ ejus vi fuerint è medio ſublatæ, adeò ut tota Civitas in luctu vixerit communi, tot familiis Parentibus utriſque ſæpè orbatis.

... tam Ju- ...ibus, quā ...ltis fuiſ- ...thalem -

VI. Illud enim notandum, licèt nulli ætati, nulli ſexui, nulli ordini pepercerit hæc Lues, Adultis tamen ac ætatis provectioris hominibus fuiſſe magis lethalem non item Junioribus.

... Duratio ... Recidiva.

VII. Quod Affectum hunc fecit graviorem, *Duratio* ejus fuit longo tempore protracta, & *Recidiva* frequens.

...tum fuiſ- ... Chroni- ...

VIII. Nec tantùm *Acutus* fuit & gravibus ſymptomatibus comitatus, adeòque plures brevi necans hic Affectus; ſed *Chronicus* quoque diù alios crucians & tandem ſimiliter interimens.

... Recidi- ...frequens.

IX. Imprimis *Recidiva frequens* plurimos afflixit graviſſimè, nec tantùm Ægros temerarios, ſuique negligentiores, verùm continentes quoque, atque ſui curam exactiorem obſervantes; ita fuerunt ab illo non tantùm fractæ, & attritæ plerorumque Vires, ſed, quod maximè conſiderandum, & notandum, corrupti & malè conſtituti ab ipſo plerique in corpore humores: qui à minimâ Cauſâ externâ, etiam inevitabili, mox iterum turbabantur, & novas in corpore adhuc ęgro procellas prioribus non multùm diſſimiles concitabant, qui ſæpè graviores, ac periculoſiores.

X. Igitur præter Symptomatum varietatem, & gravitatem cum aliis Epidemiis Affectibus multis communem, Affectui, huic magis propria, quippe rariùs eveniens, fuit ejus perdurans Diuturnitas, & Recidiva non una, ſed frequens.

XI. Qui Affectu gravi correpti eò brevi tolluntur hactenus felices habendi, quemadmodùm contrà infelices, quotquot illo diu macerantur, torquentur, & tandem eodem intereunt. *Felices & infelices in morbis quinam.*

XII. Sic & illi habendi ſunt pro Fortunatis, qui, poſtquam Affectus perículoſi vehementiam evaſerunt, ad priſtinam ſanitatem redeunt, amiſſumque robur recuperant, & contrà pro Infortunatis, quotquot ſe Affectus gravis pericula ſperant eluctatos, in eundem tamen mox iterum, & imprimis ſæpiùs incidunt ac relabuntur: quod hìc factum.

XIII. Quam miſeriam, infelicitatemque publicam plurimùm auget communis afflictio plurimos eodem tempore exercens, adeòut deſint ſæpenumerò qui tàm multis, tàm graviter afflictis ſatis ſuccurrant; quod & in hâc Urbe & affectu Epidemio habeat locū: adeòut nil videatur deſuiſſe ad incolarum conditionem valdè miſeram reddendam miſeriorē: Ita libuit Deo Sapiētiſſimo multifariis ſuis telis eodem tempore in nos vibratis omnium ad incudem revocare patientiam, & caſtigare peccata. Non quòd putem, hujus Urbis Incolas in Deum peccaſſe graviùs, quàm vicinarum Urbium, aliarumve Regionum remotiorum habitatores, ſed quòd libuerit Deo in judiciis ſuis imperſcrutabili horum caſtigatorum exemplo alios ad reſipiſcentiam hortari, ne, quod frequentiùs fieri ſolet, illam negligentes caſtigentur poſtmodùm his adhuc graviùs. Quod Medicos etiam decet ad animum revocare, ne putent ad ſecundas duntaxat ipſis attendendum cauſas, ſed ad primam quoque aſſurgendum; quippe quæ ſecundis imperat, nec Remediis Medicorum benedicit, quamdiu perdurant in ſuis peccatis Ægri; ad pœnitentiam ſubinde à Medicis quoque monendi. *Miſeria ex hoc affectu Epidemio.* *Medicis non tantùm attendendum ad cauſas ſecundas ſed & primam.*

XIV. Utique imperitus, eorumque, quæ indies fiunt, planè ignarus eſt ille Medicus, qui non videt, qui ad animum non revocat, toties impeditam medicamentorum etiam optimorum & uſu longo compertorum vim, efficaciamque, haud dubiè ab irato Deo, Ægroſq; ad reſipiſcentiam ſalutarem per immiſſos ipſis morbos invitante & hortante. *Medicamentorum vires à Deo irato impeditæ.*

XV. Tantùm enim abeſt, ut Medicina, quòd improbè nugantur aliqui, Alumnos ſuos ad prophana ducat; ut contrà pietatem ipſis, charitatemque Chriſtianam potenter inſpiret, quibus ſi deſtituantur aliqui Medici, hoc Arti, quam profitentur, non eſt adſcribendum, verùm proprio vitio, & malignitati Cordis Deum nec ſatis agnoſcentis, nec ſatis colentis. *Medicinam non impietatem, ſed pietatē, & charitatem inſpirare.*

XVI. Sed notatu valdè dignum, quod dicebamus modò, Affectum hunc Epidemium priùs & graviùs in Opulentiores ac Delicatiores ſæviiſſe, ſeriùs & quodammodò leviùs in Plebejos & Duriores; quod vel idcircò notavi denuo, quoniam illius cauſa naturalis & modus agendi ejuſdem ab hoc effectu dignoſcetur faciliùs, ſicut Deo juvante docebimus in ſequentibus. *Notatu dignū affectū hunc potiùs in opulentiores, poſt in plebejos ſæviiſſe.*

XVII. Quoniam verò hic Affectus non tantùm

illi-

Cur hunc affectum tractet auctor.

illiteratis, ſed inter Literatos Medicis quoque non paucis habitus eſt, ac etiam nunc habetur pro tam miro & abſtruſo, ac ſi ejus Cauſæ, ac earundẽ agendi modus humanum ſuperarent intellectum, operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi eundem accuratiùs proponerem; atque ipſius tum Cauſas evidentes oſtenderem, tum Symptomata multifaria enuclearem, ac eorum cum proponendis Cauſis connexum manifeſtarem, tum protractæ Durationis, frequentioriſque Recidivæ rationes, tum denique Curandi methodum Dogmaticam & Rationalem explicarem.

XVIII. Id autem à me meritò expectant multi, poſtquam & pluribus hoc Affectu Epidemio correptis præfui, & ipſe eodem laboravi, & Practicæ Medicinæ Profeſſionem ſuſcepi, atque hactenus Affectus Epidemios durante Profeſſoratu meo hîc graſſantes publicè tractavi: nec eſt, quod metuat ullus, me Affectus poſtremi tractationem detrectaturum, quamvis fuerit præcedentibus omnibus gravior & intricatior; quin imo vel eà de causà ipſum ſecundùm minimas etiam circumſtantias mihi notas, vel in memoriam revocandas examinabo accuratiùs, & nil conſcius omittam, quod ad ipſius dilucidationem putabo poſſe aliquo facere modo.

Ejus Symptomata.

XIX. Tractationis itaque hujus initium faciam ab enumeratione Symptomatum multifariorum non quidem in omnibus & ſingulis, ſed in variis Ægris obſervatorum. Nam omnes non iiſdem omnino laborarunt, & afflicti ſunt Symptomatibus, verùm diverſis, & quidem pro cujuſvis Conſtitutione variâ, Diætâ diverſâ, Vitæ Genere. Ætate, Sexu, & ſimilibus diverſis; ſicut ex dicendis unicuique patebit facilè.

1. Febris intermittens tertiana, primum ſimplex mox duplex, & aliquando triplex.

XX. Primum autem locum dabimus *Febri*, & quidem *Intermittenti*, ac *Tertianæ*, ſingulos primùm corripienti, atque nunc in primo, nunc in ſequentibus Paroxyſmis Ægros ratione Symptomatum conjunctorum & mox dicendorum leviùs, graviùſve afficienti: & quidem primùm *ſimplici*, mox *duplici*, & quandoque *triplici* cum frigore atque horrore, nunc majore, nunc minore, mox etiam æſtu, ſed diverſo, invadenti.

2. Febris continua ſuperveniens.

XXI. Secundum locum aſſignabimus *Febri continuæ* in pleriſque paulò poſt ſe priori jungenti, & ab ipsâ ſæpiùs productæ.

3. Anxietates circa pręcordia.

XXII. Tertium inter Symptomata locum concedemus *Anxietatibus circa præcordia* pleroſque mirè torquentibus.

4. Nauſea.

XXIII. Quartum locum teneat *Nauſea* omnibus ferè valdè moleſta.

5. Vomitus.

XXIV. Quintus locus tribuendus *Vomitui* multifario rerum nunc inſipidarum, ſæpiùs amararum, acidarum, auſterarum & quandoque vitriolatarum; colore ipſarum exiſtente quoque vario, albo, flavo, viridi, aut nigricante.

6. Appetitus proſtratus.

XXV. Sexto loco conſiderabimus *Appetitum* Ciborum in pleriſque *proſtratum*.

7. Alimentorum faſtidium.

XXVI. Ut & Septimo loco importunum in quibuſdam quorumvis *Alimentorum Faſtidium*, ad plures nonnunquam hebdomadas permanens ac vexans.

8. Sitis.

XXVII. Octavum locum habebit multifaria *Sitis*, nunc inextinguibilis, nunc penè nulla.

9. Potus averſio.

XXVIII. Nonum locum occupabit *Potûs omnis averſio* mira & diuturna.

10. Linguæ ariditas & mucoſitas.

XXIX. Conſiderabimus 10. *Linguæ* nunc *Ariditatem*, nunc *Mucoſitatem*: nam eodem modo ſemper non erat ipſa in ſingulis conſtituta.

11. Aphthę

XXX. Spectabimus 11. *Aphthas*, plurimis valdè moleſtas.

12. Alvi fluxus & Dyſenteria.

XXXI. Examinabimus 12. *Alvi fluxum* non tam in principio, quàm poſtmodùm quoſdam Ægros urgentem, ut & *Dyſenteriam*, licet rariſſimam.

13. Alvus adſtrictior.

XXXII. Conſiderabimus 13. *Alvum* in pleriſque inchoante morbo *adſtrictiorem*.

14. Abdominis diſtenſio, & dolor in Regione Lumbari.

XXXIII. Spectabimus 14. Multis gravem *Abdominis diſtenſionem*, & *dolorem* varium, etiam *perterebrantem*, ac præſertim in *Regione Lumbari* valdè moleſtum, cum Borborygmis.

15. Suffocatio Hypochondriaca

XXXIV. Nec prætereundus 15. *Suffocationis & ſtrangulationis Hypochondriacæ Senſus* ac metus.

16. Reſpiratio difficil.

XXXV. Mentio etiam facienda 16. *Reſpirationis* nonnunquam *difficilis*.

17. Incubu

XXXVI. Examinandus quoque 17. multis moleſtus *Incubus*, & quidem cum *Paroxyſmis febrilibus recurrens*, atque urgente tunc ferè Somnolentiâ plurimùm angens.

18. Somnu profundus cum inſomniis.

XXXVII. Unde non negligendus 18. multis gravis *Somnus ſatis profundus*, & *Inſomniis multifariis* comitatus.

19. Vigiliæ cum Capitis dolore.

XXXVIII. Sicut contrà moleſtæ fuerunt aliis 19. *Vigiliæ*, cum *Capitis dolore intolerabili*.

20. Laſſitu ſpontanea

XXXIX. Locum vigeſimum occupet *Corporis Laſſitudo & Defatigatio ſpontanea*.

21. Vrina multifaria

XL. *Vrina* fuit 21. multifaria, plerumque ſatis *rubens*, mox *turbata*, & *multum* deponens *ſedimentum*, itidem varium.

22. Virium deiectio.

XLI. *Virium*, & quidem *omnium* fuit 22. *dejectio*, & *proſtratio* prodigioſa, & quidem tanta, ut eas vix longo tempore potuerint recuperare Ægri.

23. Recidi frequentes

XLII. *Recidivæ* fuêre 23. *valdè frequentes*, & ad minimum in Diætâ erratum accidentes.

24. Abort in Gravid.

XLIII. *Gravidis* pleriſque 24. factus eſt *Abortus*: adeò ut perpaucæ vivos, vitaleſque fœtus ediderint.

25. Dolore vagi.

XLIV. Atque Symptomata memorata ægris pleriſque fuêre moleſta, licèt & paucis alia quędam fuerint quoque gravia: uti ſunt 25. *Dolores vagi*, & modò has, modò illas corporis partes vexantes.

26. Motus convulſivi & ſpaſmi flatulenti.

XLV. Sed & in nonnullis moleſti fuere 26. *Motus convulſivi*, & illi quoque vagi; ut & *Spaſmi flatulenti* ad hoc uſque tempus multis graves.

27. Macu Scorbutica

XLVI. Quin obſervatæ ſunt in quibuſdam 27. *Maculæ Scorbuticæ*, quæ ab hoc affectu ad ſui eruptionem copioſiorem excitatæ ſunt.

28. Sanguinis eruptiones.

XLVII. Evenerunt etiam nonnullis 28. *Sanguinis eruptiones*, tum per *nares*, tum per *anum* ſive *hæmorrhoides*.

Symptomatum mutat ob mutatum Anni tempus.

XLVIII. Quoniam verò hic Affectus non tantùm exeunte Æſtate, atque incipiente Autumno Urbis hujus Incolas vexavit, verùm maximâ hyemis parte permanſit moleſtus, nec ſatis urgenti Frigori cedens, factum eſt, ut tunc temporis ex parte mutarentur quædam ipſis Symptomata, & alia præterea in ægris manifeſtarentur.

29. Febris lenta.

XLIX. Plurimi namque à præcedente morbo & *infirmi* permanebant, & 29. *febre lentâ* vel *quotidie*, vel *alternis*, vel *incertis diebus* afficiebantur.

30. Febri quartana.

L. Quin 30. admodùm multi *Quartanâ febre* ſunt correpti, nunc *ſimplici*, mox *duplici*, & quandoque *triplici*; & quidem nunc ratione *frigoris*, nunc ratione *caloris*, nunc ratione *utriuſque graviore*, aut *leviore*; perdurante ipsâ in pleriſque ad hoc uſque tempus, tum ratione Affectûs rebellis, tum ratione diætæ vitioſæ, tum ratione neglectorum medicamentorum convenientium; quorum ope plures paulatim curavi, poſtquam ex parte ſaltem reſtitutus potui denuò ægros inviſere, atque ipſorum curam exactam magis habere.

31. Gravedines.

LI. Totâ hyeme frequentes fuêre 31. Ægris noſtris *Gravedines*; atque.

32. Tuſſes

LII. 32. His ſuccedentes *Tuſſes*; in quibus id obſervavi notatu dignum, ceſſiſſe ipſas magis & faciliùs *Flatus diſcutientibus*, quàm aliis medicamentis uſitatis: quod imprimis factum iis, quorum Tuſſes plurimùm exacerbabantur ad lecti ingreſſum.

33. Rauced

LIII. Non paucis ſucceſſit 33. Gravedini *Raucedo*, & ipſa quoque moleſta; comitante ipſam, ut & Tuſſim *excretione variâ*, tum *Seroſâ*, tum *Pituitoſâ Glutinoſâ*, tum aliquando *Vomitu aſſumptorum*, atque *Eructatione Flatuum*.

34. Inflammationes in faucibus.

LIV. Sed & 34. nonnullis obvenerunt *Inflammationes in Faucibus*; cum vel ſine *Tonſillarum Tumore*.

35. Eryſipelas Seroſum

LV. Non paucis 35. *Eryſipelas in facie* obortum, & quidem *Seroſum*, Belgis *Bel-roos* vocatum, admodùm multis, adeòque uni ex Collegis noſtris quoque funeſtum atque exitioſum; imprimis, quando neglectum, aut non ritè curatum & fauces oppreſſit, & Cerebrum mentemque infecit.

LVI.

LVI. Frequentiores fuêre in quibuſvis corporis partibus 36. *Tumores* nunc *OEdematoſi*, nunc *ſeroſi*, in *facie*, *pedibus*, *cruribus*, & quandoque *Univerſo corporis habitu*: *Leucophlegmatiam* veram, hoc eſt, Pituitoſam, vel Seroſam, quæ Anaſarca quibuſdam in ſpecie nominatur, conſtituentes.

LVII. Quin 37. non pauci facti ſunt *Aſcitici*, tumore crurum aliquando præcedente, aliquando ſequente abdominis tumorem.

LVIII. Nonnullis 38. *Diarrhœa* ſupervenit varia, *Seroſa* præſertim, vel *Pituitoſa*, ſed Affectum modò notatum haud tollens. Plures autem, quibus ſine tali excretione diſparebant ſubitò notati tumores, totius corporis vel crurum tantùm, paulò poſt peribant.

LIX. Atque hæc ſunt pleraque, & primaria Symptomata, quæ in Ægris noſtris fuêre obſervata, multa certè, moleſtaque, & propter Aeris conſtitutionem minùs laudabilem hactenus continuantem rebellia.

LX. Illud enim notandum, quin exactè notandum, hactenus *vitioſam* permanſiſſe *Aeris conſtitutionem*, dum aliàs *mutabilis* eſſet *continuò*, aliàs *perdurans in conſtitutione* humanę valetudini *noxiâ*.

LXI. Quemadmodùm enim omnis mutatio ſubita eſt homini periculoſa, ita in ſpecie Aëris quoque, dum aliàs *ſiccus* eſt, mox *humidus*; aliàs *calidus*, mox *frigidus*; aliàs *ſerenus & tranquillus*, mox *turbidus & procelloſus*.

LXII Sicut autem omnis *Aeris mutatio ſubita* ſolet eſſe non tantùm *homini periculoſa*, ſed ſimul *noxia* cujus noxa in quibuſdam *confeſtim*, & in aliis *paulò poſt* aut ſeriùs ſe manifeſtat, præſertim in Valetudinariis, & ad huc infirmis: ita, quoties *Aeris conſtitutio* per ſe homini *noxia perdurat aliquandiu*; noxa cunctis evenit manifeſtior & gravior.

LXIII. Exempli gratia, *Aeſtus magnus*, *Frigus vehemens Humiditas multa*, *Siccitas moleſta*, *Agitatio Procelloſa in Aere* homini ſunt ſemper noxia; quæ, quò durant diutiùs, eidem ſunt nocentiora, & ita quidem nocentia, ut ejus noxam evadant perpauci: quemadmodùm id anno ſuperiore in Affectu Epidemio, quem nunc examinamus, producendo factum patebit ex dicendis.

LXIV. Poſtquam igitur Symptomata, ſi non omnia, pleraque ſaltem protulimus, quę in notato Affectu Ægris fuêre moleſta; ad eorundē Cauſas proximas & adequatas determinandas opus eſt, ut Affectûs communis Cauſas communes, adeoque remotiores & magis evidentes præmittamus; ex quibus ritè conſideratis expenſiſque faciliùs ad proximas & latentiores eruendas perveniemus.

LXV. Solent autem *Cauſæ* illę communes magiſque *Univerſales* in *Rebus nonnaturalibus* dictis quęri ac inveniri, ac frequentiſſimè quidem in *Aere*, aliquando in *Alimentis*, Cibo vel Potu; nonnunquam in *Animi Affectibus* vehementibus, raro in *Corporis Motu*, vel *Vigiliis*; nunquam fortè in *Excretis ac Retentis*.

LXVI. Dico Cauſas Communes, magiſque Univerſales; adeoque pluribus hominibus ſimul noxias *frequentiſſimè in Aere* exiſtere, quod inde patet; quoniam *eodem omnes utimur Aere*, parùm arte mutabili, nec niſi ferè in locis concluſis.

LXVII. *Alimenta* verò tam eſculenta, quàm potulenta, quibus utimur, cùm ſint multiplicia, *nec iiſdem utantur omnes homines*, niſi forſan in graviſſimâ obſidione, aut ſimili caſu valdè raro, aliquando tantùm poterit ab ipſis produci Affectus Epidemius.

LXVIII. *Animi Affectibus valdè diverſis* cùm ſoleant homines plures ſimul viventes agitari, admodùm raro fiet, ut eodem afficiantur diu omnes, niſi forſan *in communi periculo vel naufragii, vel alterius everſionis verſantes*, ideoque *eodem Metu ac Triſtitia* agitati.

LXIX. Sic mente vix poteſt excogitari, longè minùs experientia confirmari Caſus, in quo cuncti in eadem urbe aut regione homines cogantur *Corpus nimiùm movere* ad Affectum ipſis omnibus communem inferendum, niſi forſan in *fugâ imminentis* aut urgentis mali; hoſtis, Aquę, Ignis.

LXX. Idem dicendum de *Vigiliis*, quę raro tantę obſervari poterunt in ejuſdem Loci incolis omnibus ut inde communem contrahant Affectum. *Nec non Vigiliis.*

LXXI. Sic locus non videtur conceſſus fictioni probabili de *Excretis aut Retentis* cunctos, pleroſque ſaltem in eodem loco afficientibus, niſi hoc fiat memorati jam Aeris, Alimenti, Animive Affectûs ratione. *Et Excretis aut retentis.*

LXXII. Videamus proinde, quo ſe habuerint modo Res nonnaturales anno ſuperiore 1669. ut determinemus, à quibus & poſſit, & debeat deduci Affectus noſter Epidemius: Hoc enim facto erunt omnia longè planiora & ſolidiora, quę poſtmodùm deducemus ordine. *Rerum nonnaturalium conſtitutio Anno 1669.*

LXXIII. *Verno tempore*, atque *priore Aeſtatis parte Aer* fuit ſatis *frigidus & Borealis*. Huic ſucceſſit menſe *Iulio*, *Auguſto*, *Septembri & Octobris parte Aeſtus ſummus*, *nullo* penè *flante Vento*; *rarâ* decidente in hanc urbem, & loca viciniora *pluviâ*. *Et quidem aeris reſpectu frigoris, & æſtus.*

LXXIV. Hoc verò obſervandum accuratè, poſt quam etiamſi Pluvia decidat in unum locum, non cadit ſemper in alium quoque ſatis propinquum; quod & hic factum, unde etiam hic locus pejus affectus eſt vicinis pleriſque, pluviâ frequentiùs recreatis. *Et pluviæ.*

LXXV. Quoad ipſum Aerem, huic urbi, & regioni circumjacenti peculiare eſt ac noxium, quod careat Aquis mobilibus, ſcateat ſtagnantibus ac per ſe quieſcentibus; adeò ut in hac Urbe lociſque vicinioribus Aquarum mobilitas, & a putredine noxia præſervatio pendeat à Ventis contrariis, quorum alii Aquas expellant foràs, alii rurſùm advehant foris. *Et Conſtitutionis Vrbis Leidenſis & regionis circumjacentis.*

LXXVI. Quâ ſui agitatione ac reciprocâ loci mutatione, quoties carent Aquæ, mox, liquidorum plerorumque more, corrumpuntur, vaporeſque pro Soli & quandoque Aquarum diverſitate aſſurgunt diverſis, omnes tamen plùs vel minùs noxi, à quibus non parùm inficí ſolet Aer, homines & bruta ſimiliter inficiens.

LXXVII. *Aer* igitur tam *Solarium, radiorum Ventorum*, *Pluviæ*, *aliorumque aliunde* ac è longinquo *ipſi communicatorum* ratione, quàm *Vaporum: Exhalationumque* ex *Aquis* proximis & ſubjacentibus ſed *ſtagnatibus* & ſponte quieſcentibus, atque *proximo territorio ſatis paludoſo* aſſurgentium nomine infectus fuit & infeſtus factus hujus Urbis, & locorum proximè adjacentium Incolis. *Aer à quibus infectus.*

LXXVIII. In Aere igitur obſervatæ ſunt. 1. *Mutationes* notabiles, *Frigoris & Caloris*: quemadmodum enim poſt intenſum ſatis & diuturnum Vernum, hinc ex parte *Æſtivum* quoque *Frigus*, *Calor*, *Aeſturque* ſucceſſit ſub *Æſtatis* medium, uſque ad bonam autumni partem, iſque grandis ac perdurans; ita rurſus hunc *Æſtum* excepit Algens, rigidumque *Frigus* totâ hyeme ad hoc uſque tempus valdè moleſtum: intercurrentibus aliquando hujus frigoris remiſſionibus, ſed levioribus, ac recurrente novo frigore itidem gravi, ac ſemper novam ægris, & ſanis quoque noxam afferente. *Aeris mutationes notabiles. In frigore & calore.*

LXXIX. Adeò ut illę frigoris remiſſiones plus detrimenti ęgris attulerint quàm ſolatii, propter frigus mox iterum repetens, atque incautos ſæpiùs obruens ac premens.

LXXX Nec tantùm illâ noxiâ frigoris & caloris intenſorum viciſſitudine infeſtus fuit nobis *Aer*; verùm *ſiccitate* quoque ſolito diuturniore, idque propter *Pluviarum Defectum*. *In Siccitate.*

LXXXI. Plura ſiquidem Aeri confuſa, & Ventorum ope quaquaverſùm tranſlata Pluviarum ope ſolvi ſolent, cum ipſis ſaltem in Terram deponi ad ejuſdem fertilitatem augendam, & Aerem illis ex partem liberandum. *Quid in Aere efficiat pluvia.*

LXXXII. Cùm enim totus *Mundus creatus ſit propter Hominem*, *ut commodam in Terris agere vitam queat*; & aliæ quidem immediatè, aliæ verò mediatè ipſi ſerviant *Creaturæ*: opus eſt, ut illæ Creaturæ omnes ita ſint mutuò ſibi ſubordinatæ, vt beneficium illud contingat homini magnum, imò maximum. *Mundus propter Hominem.*

LXXXIII.

Ei creaturas inſervire dupliciter.

LXXXIII. Inter illa verò quædam inſerviunt *vitæ abſolutè, ac ſimpliciter tranſigendæ*, quędam eidem *feliciori, ac beatiori præſtandæ*.

Vitæ ſimpliciter ſuſtentande quænam inſerviant.

LXXXIV. *Vitæ ſimpliciter ſuſtentandę & tranſigendæ* conducunt 1. *Aer inſpiratione attractus*. 2 *Alimenta Eſculenta, Potulenta*que ad Nutritionem aſſumenda: quibus 3. addere poſſumus *Veſtimenta* & quævis alia *Tegumenta*, *Domos* & ſimilia, corpora noſtra contra Aeris præſertim intemperati injurias munientia.

Feliciori ac Beatiori tranſigendæ quænam inſerviant.

LXXXV. *Vitæ feliciori ac beatiori tranſigendæ inſerviunt* omnia, quæ *Senſus externos queunt demulcere*, atque *voluptatem inculpatam* homini afferre, qualia ſunt omnia quæ *Senſus delectant*, Objecta viſibilia colorum varietate mirabili Oculos, Muſica ſonorũ harmoniâ inexplicabili Aures, Odores ſuavitate exquiſita Nares, Sapores Linguam & Palatum gratiâ multiplici, Calor & Frigus, ubi moderata ſunt, ut & Mollities blanda totam Cutim voluptate minimè culpanda afficientia.

Deum Creaturas condidiſſe propter hominem.

LXXXVI. Hoc autem ut homini, imò hominibus cõtingat verè divinum beneficium, voluit Deus Creaturas omnes concurrere, atque Homini ſervire: quamvis propter primorum Parentum inobedientiam, peccatumque in Poſteros tranſmiſſum, ac indies auctum voluerit idem rerum omnium Author & Dominus pœnæ immorigeris hominibus infligendę loco Creaturas reliquas minimè conſentire ampliùs in beneficio tanto indignis præſtando.

Omnia tendere ad Hominis utilitatem.

Et quomodo.

LXXXVII. Ita autem conſentire ſolent creaturę ut Cœlum reſpondeat Terrę, Hominum domicilio, ipſamque influxu ſuo fœcundo reddant homini utilem, dum convenienti tempore *Pluviam* ipſis communicant, quin rurſus Aquæ ſuperfluæ ſurſum alliciuntur, dum *Sol radijs ſuis* Terram verberat & vaporis formâ ſurſùm aquas movet; omniaque ex ipſâ proventura excitat, vegetat, & fovet: tum in Hominis alimentum immediatum, tum in Brutorum nutrimentum, & imprimis eorum, quæ viciſſim deſtinata ſunt Homini alendo. Sic Plantæ tam mediatè, quàm immediatè inſerviunt homini nutriendo.

Aeris mutationes a Cęlo.

LXXXVIII. *Aer* autem inferior, in quo vivimus à Cœlo ſimiliter ſive Aere ſuperiore varias ſubit mutationes Homini aliàs utiles, aliàs noxias.

Utiles.

LXXXIX. Utiles quidem, quando ſecundùm Dei benedictionem inſerviunt Hominis vitæ faciliùs & beatiùs tranſigendæ.

Noxiæ.

XC. Noxię verò ſunt, quando ſecundùm Dei maledictionem peccatis noſtris debitam inſerviunt vitæ noſtræ miſeriori præſtandæ.

Aere quare indigeamus.

XCI. Aere verò indigemus præſertim ad reſpirationem, vitamque adeò conſervandam, quemadmodùm & Bruta homini aliquando ſervitura.

Aerem Reſpirationi inſervire moderatum, & quid præſtet.

XCII. *Reſpirationi* autem commodè inſervit *Aer in qualitatibus ſuis ſenſilibus moderatus, Æſtumque* adeo in Sanguine noſtro ſecundùm naturam excitandum perpetuandumque *blandè temperans*.

Quænam in Aere requirantur.

XCIII Requiruntur proinde talia in Aere, quæ id præſtare poſſint nobis beneficium tantum, quippe ſuſtentandæ vitæ naturali planè neceſſarium.

Ea ipſi aliunde communicari.

XCIV. Illa verò ipſi Aeri ſoli non eſſe propria, verùm aliunde Aeri communicari, ut nobis communicentur, facilè agnoſcet, quiſquis mente attentâ expenderit, quali Aere tam benè, quàm malè valeamus, & tam recreemur, quàm premamur & quandoque opprimamur.

Eius ratio.

XCV. Aerem ſolum illud beneficium nobis præſtare haud poſſe, patet ex impeditâ, & quandoque ſublatâ hominum reſpiratione in excelſorum montium cacuminibus Ventorum afflatu deſtitutis; ubi & Arenę inſcripta quævis poſt annos multos conſervata reperiuntur, & ſine ſpongiâ Aquâ madida & naribus applicata perfici nequit reſpiratio, quin mox ſequi ſolet Suffocatio.

Venti aliud quam Aer.

XCVI. *Venti* autem aliud dubio procul ſunt, quàm ipſe Aer, quippe qui ſponte quieſcens ab illis movetur & agitatur.

Eos eſſe vel natura diverſos vel aliud ſecũ vehere.

XCVII. *Venti* rurſus aut *naturâ ſunt planè diverſi*, aut *aliud ſecum vehunt*, quod tãtam hominibus, aliiſque Creaturis afferat mutationem.

Unde mutat

XCVIII. *Mutationes illæ* non tantùm *frigoris* ſunt & *caloris*, verùm *odorum* quoque variorum, quin *Acrimoniæ multifariæ*, aliarumque *qualitatum* vel *Senſus externos manifeſtè*, vel ipſum ſaltem corpus *occultè afficientium*, & quidem nunc benè, nunc malè.

Diver Ventor aut di vehent cauſæ

XCIX. Sive ſtatuamus autem ipſos Ventos eſſe Naturæ diverſæ, ſive putemus alia quædam, & itidem naturæ diverſæ transferri & quaqua verſùm propelli cum Ventis; inquirendum erit in Ventorum iſtorum, aliarumve rerum cum ipſis delatarum diverſitatem, diverſitatiſque Cauſas veras.

Aliq Terra Aqua idque tis trãs Id aute multifa

C. Me quod attinet, magis probabile mihi videtur, aliquid *ex Terrâ & Aquâ in Aere ubique attolli, aut eò propelli*, & illud multifariam à Ventis quaquaverſum transferri.

CI. Quod in Aerem ex Aquâ Terrâque attollitur multifarium eſſe, quivis facilè capiet, qui infinita in Terrâ & Aquâ reperiri, & ut ſurſum alliciantur propellanturve, apta eſſe conſideraverit.

Vapo Aqua Hal Terra Sulphu

CII. Id probant 1. *Vapores viſibiliter ex quâvis* elevati.

CIII. 2. *Halitus* ſimiliter ex Terrâ aſſurgentes, ac imprimis è Locis, ubi *Metallorum & Mineralium* aliorum fodinę ſunt frequentes, *Sulphuris* pręſertim, quo accenſo aſſurgunt Halitus & Acidi & Pingues: his namque conſtituitur Sulphur, cujus accenſi fumus odore admodùm gravi nares ſolet afficere, quin reſpirationem impedire; atque inſuper plantarum partes rodere ac corrumpere.

Hoc c conſtitu

Halitus phureo plantas re.

CIV. Quoties proinde obſervamus Arborum non tantùm folia, ſed ramos quoque, magiſque plantas uri quaſi vel corrodi à quibuſdam exhalationibus vel halitibus cum Vento per Aerem propulſis, & nunc ſpatio latiore, nunc anguſtiore aliquam Terræ plagam perreptantibus; toties Halitus illos eſſe Sulphureos, vel Sulphureis ſimiles, ex effectu & odore licet conijcere, ſi non ſimul concludere.

Hali Aerem ſpergi & utili

CV. Poſtquam igitur patet modò memorata Experientia, diſpergi ac deferri per Aerem Halitus & Hominibus, & Brutis, & Plantis noxios, meritò quærat quivis veritatis Curioſus, an non utiles quoque tam Hominibus, quàm Brutis & Plantis deferantur ſimiliter per Aerem Halitus, vel quævis alia corpuſcula ipſis utilia.

CVI. Nec dubito ego id aſſerere, poſtquam non tantum Pluvia nominatis Creaturis utiliſſima defertur, delabiturque indies per Aerem, verùm non rarò cum Ventis blandioribus obſervantur ferri per Aerem Halitus ſua veolentes, Homineſque manifeſtè recreantes ac roborantes.

Pro diverſi reſpira nem e verſam

CVII. Quemadmodùm prętereà experimur indies propter Aerem procelloſum aut valdè pluvioſum impediri variis modis Reſpirationem, ita experimur ſimiliter ab Aere ſereno & frigidiuſculo feliciùs procedere eandem Reſpirationem, noſtraſque augeri ac refici vires.

Et ori varios bos, ve tatem ſervari

CVIII. Rurſus, quemadmodum experimur indies ab Aere ardentiore aut algentiore tum Caput, tum alias corporis partes notabile pati detrimentũ, afficique morbis gravibus, Gravedine, Catarrhis, Raucedine, Tuſſi, Phthiſi, & ſimilibus pluribus; ita experimur quoque ab eodem Aere temperatiore nec à Solis Radiis ęſtuante, nec à Septentrionalibus rigoribus glaciante, non tantùm conſervari in ſanitatis ſtatu ſanos, ſed non parùm commodi accipere ipſos Ægros.

Quoru ſpectu mùm ſi verſus.

CIX. Quoniam verò non ſemper ſibi eſt ſimilis Aer, ſed plurimùm diverſus 1. *ratione diei, vel noctis*, propter quotidianum Solis ortum, aſcenſum ac deſcenſum, occaſumque. 2. ratione *Verni, æſtivi, autumnalis*, aut *hyemalis temporis*, propter ejuſdem Solis ad nos acceſſum ac receſſum. 3. ratione *pluviæ* cadẽtis *multæ vel paucæ, nulliuſve*. 4 ratione *Ventorum a Meridie* imprimis aut *Septentrione* flantium, minùs ab *Oriente*, aut *Occidente*, plagiſve intermedijs. 5. ratione *Nebuloſi* exiſtentis *Cœli*, aut *Sereni*. 6. ratione *Cœli* ejuſdem *tranquilli* exiſtentis, aut *procelloſi*, & conturbati, & ſic porro; neceſſe eſt, ut aliunde ipſi

hæc

hæc accidat diverſitas; ergo ab alliis rebus ipſi admiſtis.

CX. A *Cœlo* quidem *ſuperiore* manifeſtè ipſi admiſcentur *Radii Solares*. An verò à *cæteris Aſtris* aliquid quoque Aëri accedat & admiſceatur, non æquè manifeſtum.

CXI. A *Cœlo medio* admiſcetur Aëri noſtro, in quo vivimus, quemque inſpiramus, *Pluvia*, *Nix*, *Grando*, & quivis Tonitruum, Fulgurum, Fulminumque fructus.

CXII. Ab *Aquis* aſſurgunt & Aëri communicantur *Vapores* multifarii, *puri*, *& impuri*, & forſan aliquid *Salis marini*.

CXIII. A *Terræ viſceribus* attolluntur & Aëri admiſcentur *Halitus*, *Exhalationeſque multifarii*, Sulphurei, Acidi, Salſi, Arſenicales, & ſimiles plures.

CXIV. A *Terræ Superficie*, ac præſertim à *Plantis Halitus* varii *ſuaveolentes*, aut *fœtentes*, *Utiles* aut *Noxii*; & quidem *Spirituoſi*, *Oleoſi*, vel *Salini Volatiles* efferuntur.

CXV. A *Brutorum Excrementis* Halitus itidem ſuaveolentes, quales ſunt vaccini; aut fœtentes, quales plerique alii; ab eorundem autem *Cadaveribus putreſcentibus* Halitus *ſemper* fœtentes ac noxii.

CXVI. Quoniam verò *nec Aqua* quævis; Fontana, Putealis, Pluvialis, Fluviatilis, Paludoſa, vel Marina; *nec Terra* Arenoſa, vel Argillacea poſt qualemcunque ſui fermentationem *notabilem Spiritus Volatilis partem diſtillatione promit*; meritò quæri poteſt, *unde* igitur *tanta in pleriſque Plantarum Fructibus*, *tam humidis quàm ſiccis ejuſdem Spiritus Volatilis copia?*

CXVII. Notum enim, non tantùm ex Uvis maturis expreſſis muſtum, & poſt hujus fermentationem Vinum haberi Volatili Spiritu abundans, verùm ex Pomorum quoque, Pyrorum, aliorumque fructuum expreſſis, mox fermentatis quoque Succis copioſum elici poſſe Spiritum Volatilem.

CXVIII. Sed inſuper notum, non tantùm ex laudatis fructibus humiditate multâ ſcatentibus educi volatilem Spiritum, verùm ex ſiccis quoque fructibus, frumento quovis & ſimilibus, poſtquam cum Aquâ multâ fuerunt decocta, hinc & fermentata & tandem diſtillata; tunc enim copioſus ſolet prodire ſpiritus volatilis ex ipſis.

CXIX. Cùm igitur ex ſolâ Aqua, ut & eadem cum Terrâ fermentatâ nullus, vel pauciſſimus ſaltem elici poſſit ſpiritus volatilis; opus eſt, ut aliunde adveniat, & Plantis, earundemque fructibus communicetur.

CXX. Quòd ſi omnia expendamus, quæ Aëri, aut per Aërem Aquæ ac Terræ communicari notavimus, quæque tunc maximè ipſis communicantur, quando plus ſpiritus volatilis prodit ex laudatis fructibus; facilè agnoſcemus, id fieri à *Solis radiis*, vel *Pluviâ*, vel *utriſque*; poſtquam iſtis convenienter concurrentibus turgere ſolent Plantarum fructus ſpiritu volatili.

CXXI. Verum enim vera diximus modò, Pluviam, quàm facilè colligere atque aſſervare poſſumus, quin ſolemus, utut diu fermentatam, nihil vel parum de ſe promere ſpiritûs volatilis.

CXXII. Cogimur proinde concludere, *A Solaribus radiis*, aut ſaltem *cum radiis Solaribus Plantis communicari volatilem ſpiritum*.

CXXIII. Unde inſuper patet, *ſpiritus volatilis promum-condum quærendum in loco à nobis remotiore*, *ipſoque adeò cęlo ſuperiore*: quod quadrat optimè cum multis aliis phęnomenis, quæ faciunt ad conſtitutionem Naturalium Rerum Scientiæ, ſed ſolidè, atque, quàm hactenus ab ullo accepimus, longè certioris, & à ſomniis vel figmentis planè alienæ. Sed de his aliàs, ſi Deus volet.

CXXIV. Quemadmodum Volatilem ſpiritum deduximus à Cœlo, ita *ſpiritum acidum* offendimus *in Terræ viſceribus*, & quidem *manifeſtè* in variis corporibus concentratum, nec tantùm, in *Salibus* variis, *Marino*, *Gemmæ*, *Foſſili*, *Vitriolo*, *Nitro*, *Alumine*, &c. verùm in *Sulphure* quoque & *Argillâ* quâvis pinguedine multâ ſcatentibus: magis verò *obſcurè* in metallis tam perfectis, quàm imperfectis.

CXXV. Hunc *Spiritum acidum* à corporibus, quibus junctus eſt, *ſejungit* ac ſeparat iterum *Ignis* in Terrę viſceribus ſimiliter obſervatus, & in *Sulphure conſervatus*.

Eum à corporibus ſejungi per ignem.

CXXVI. Separatus & halitûs formâ exiſtens Spiritus Acidus, quoties ad Antrorum Subterraneorum oſtia pertingit, Aeri externo communicatur, quin Ventorum occurrentium ope quaquaverſùm propellitur, & aliò etiam transfertur, plantas & Animalia ſuâ lædens acrimoniâ.

Et Aeri communicari, & per ventos quaquaverſùm fieri.

CXXVII. E Terræ Viſceribus non tantùm Acidus Spiritus attollitur in Aerem, verùm *Sal* quoque *ſpiritus volatilis ope volatile* factum.

Ut & Sal Volatile factum.

CXXVIII. Unde patet, à Regionibus Zonæ Torridæ ſubjectis Salem volatilem Aeri maximoperè communicari, tum quia ibidem Solis radii ſunt potentiſſimi, adeòque ad ſpiritum volatilem ſecum abundantiùs eò depulſum aut delatum arctiùs Sali cuivis, etiam fixo immiſcendum aptiſſimi.

Hoc a Zona Torrida Aeri maximopere communicari.

CXXIX. Cum enim ex iis, quæ diximus ſuperiùs, nobis maximè probabile viſum ſit, volatilem ſpiritum à Cœlo ſuperiore cum Solis radiis deferri per Aerem verſùs Terram, quocunque & quãdocunque potiſſimi ferentur Solis radii, eòdem ac tunc quoque abundantiùs feretur cum ipſis volatilis ſpiritus; Et maximè in Locis Zonæ Torridæ ſubjectis, aut propinquioribus, ut & in Regionibus verſus Polum Arcticum vergentibus, quando Sol à Lineâ æquinoctiali vergit plurimùm verſùs Tropicum Cancri, hoc eſt, Æſtate, & vice verſa.

Et quare.

CXXX. Unde non mirum, ſi ubi *Æſtas viget*, atque Sol radios ſuos liberè quaquaverſùm vibrat, nec in opere ſuo à Ventis potentibus, ac præſertim cum frigore notabili comitatis, aut multa pluviâ impeditur, *Fructus* omnes citiùs & faciliùs *maturentur*, & quidem *ratione Salis & Spiritus volatilis maturitatem* promoventis; quemadmodùm ab intermixtâ per viciſſitudines conveniętes *pluviâ augmentum* accipiunt iidem Fructus, ac præſertim humidiores, quales Uvæ, Ceraſa, Poma, Pyra, Pruna, &c.

Fructuum maturitas unde.

CXXXI. Quemadmodum verò ab illis Halitibus variis temperationibus commodum notabile accipiunt plantę, quin magnum beneficium Animalia; ſic ab iiſdem minùs temperatis, acrioribuſque noxam notabilem, & quandoque necem.

Ab Halitibus variis commodum & noxa.

CXXXII. Idem omninò ſtatuendum de Vaporibus ex Aquis, exhalationibuſque ex Terrę ſuperficie, Plantarumque partibus maximè Volatilibus aſſurgentibus, ac per Aerem diſpenſis, atque pro ſui abundantiâ & diverſitate Animalibus, & Homini pręſertim mutationem aliquam afferentibus.

Ut & ex Vaporibus ex Aquis exhalationibuſque ex Terra & Plantis.

CXXXIII. *Aer* igitur notabiles mutationes accipit 1. à *Solis Radiis* æſtum excitantibus. 2. à *Spiritu Volatili* unà cum Solis Radiis Aeri communicato. 3. à *Pluviâ* frequenti vel rarâ, copioſâ vel paucâ. 4. à *Meteoris Aereis* cęteris. 5. ab *Exhalationibus Terreis*, *Acidis* putà, *Saliniſque* tum *Muriaticis*, tum *Lixivis*, ſed *Volatilibus*, *Sulphureis*, *&c.* 6. à *Vaporibus* ex Aquis vicinis & maximè quietis aſſurgentibus, & in Aere interiore permanentibus, neutiquam ad Nubium regionem uſque ſublatis. 7. à *Ventis multifariis*, tum ſolitariis, tum comitatis.

Aeris notabiles mutationes unde.

CXXXIV. Aer autem noſter Anno memorato ſuperiore, ſi non omnium recenſitorum, plerorumque ſaltem nomine fuit nobis redditus valdè noxius.

Is Anno 1669. valdè noxius.

CXXXV. Nam 1. *Solis Radii* toto tempore Verno, & aliquâ Æſtatis parte, quin ſubſequente Hyeme ad hoc ferè tempus parum virium habuerunt in Calore in Aere excitando, quippe qui toto penè tempore iſto *frigore* nos urſit moleſto.

1. Obſrigus.

CXXXVI. Verùm tempore intermedio, Menſe putà Julio, Auguſto, Septembri, & Octobri *Æſtum magnum*, *imò ſummum* excitarunt in Aere, Hominibus penè intolerabilem, cum *ſiccitate* importunâ, & quiete nimiâ: idque defectu Pluvię ac Ventorum, rariùs tunc hîc & in vicinia obſervatorum.

Et poſtea Æſtum ſummum, cum ſiccitate & quiete.

CXXXVII. *Æſtus* autem ille magnus *Humores* omnes in corpore noſtro liquavit, & *Bilem* inſuper *auxit Acrioremque* fecit.

Qui Æſtus Humores liquavit, & Bilem auxit.

CXXXVIII.

Frigus humorem acidum auxit & Pituitoſum. Unde varia mala.

CXXXVIII. Frigus contrà *Humorem Acidum* in nobis reddidit *abundantiorem, Pituitoſum* verò & *Glutinoſiorem* & *Copioſiorem*.

CXXXIX. Unde ad Æſtûs notati acceſſum & continuationem pugna excitata eſt ſolito gravior inter Bilem Acidumque Humorem, donec prædominium obtinente Bile Febres ſecutæ ſunt ſatis ardentes, cum Anxietatibus circa præcordia inexplicabilibus, propter Pituitam Glutinoſam Bili ſegniùs cedentem, quinimò ipſam irretientem, donec eâdem vi erumpente Nauſeæ ſuccederet Vomitus tam Bilis, quàm Pituitæ notatæ, & quandoque Humoris Acidi; quo exiſtente in quibuſdam ſimul Auſtero, Symptomata omnia erant moleſtiora & graviora.

Et tota corporis OEconomia turbata.

CXL. Redeunte autem denuò Frigore tam intenſo & aſpero, quàm diuturno, aucti ſunt denuò Humores Acidi & Pituitoſi ex parte priùs à Bile ſubacti, à quibus viciſſim oppreſſa eſt Bilis, totaque corporis noſtri OEconomia turbata eſt magnoperè.

Ut & functiones læſæ, tardè ad priſtinam integritatem redactæ.

CXLI. Poſtquam enim Functiones in nobis pleræque à notatorum Humorum, ſed quantitate mediocri & qualitate moderatâ exiſtentium Ternario pendent; non mirum, ſi eiſdem alternatim ſe multùm ſuperantibus læſæ fuerint notabiliter Functiones omnes, nec niſi tardè ad priſtinam redigi potuerint integritatem.

Primaria affectus Cauſa.

CXLII. Hæc namque primaria fuit affectûs diuturni & diverſimodè affligentis Cauſa.

2. Spiritus volatilis ſanguinis coagulationem impedivit, & noxiam humorum fluiditatē auxit.

CXLIII. 2. *Spiritus Volatilis* durante Solis æſtu magnâ copiâ noſtro Aeri communicatus, & in eodem Pluviæ ac Venti defectu permanens, quin continuè inſpiratione attractus naturalem Sanguinis coagulationem ex parte impedivit & noxiam Humorum omnium fluiditatem auxit.

3. Ob Pluviam paucam Bilis acrior, & Copioſior.

CXLIV. 3. *Pluvia* toto Æſtus iſtius tempore *infrequens & pauca*, nec proinde Salem Volatilem copioſum per Aerem diſperſum ex æquo diſſolvens, atque in terram deferens, hactenus & ipſa quoque Cauſa fuit, quòd deficiente Aeris æſtuantis refrigerio pluviam ſequi ſolito Bilis fuerit reddita in nobis acrior & copioſior, adeoque nocentior.

4. A Meteoris Aeris nihil noxæ.

CXLV. 4. *A Meteoris* cæteris *Aeris* notabilem nobis noxiam eveniſſe, non memini.

5. Ab Exhalationibus Terreis Aer corruptus.

CXLVI. Sed 5. ab *Exhalationibus Terreis* ob ardentiſſimos tam diu Solis radios ſurſùm elevatis, ſed Uliginoſis, Aeris noſtri infectionem, corruptionemque auctam fuiſſe, non eſt quod dubitemus.

6. Ut & ab Aquarum vaporibus.

CXLVII. Et imprimis 6. ab *Aquarum* & in hâc Urbe & in locis propinquioribus propter Ventorum potentiorum ſilentium importunum ſtagnantium, & ſponte putreſcentium, vaporibus ſimilibus, hoc eſt, putridis, ac fœtentibus Aer jam æſtuans nimiùm redditus eſt inſuper putidus, ideòque Hominibus nocentiſſimus.

Aquæ Leidenſes quare corruptioni obnoxiæ.

Aquæ autem *Leidenſes* non tantùm *corrumpuntur* ac putreſcunt *propter ſui moram & ſtagnationem*; verùm etiam propter *Salſas* aliquot retrò annis *huc tranſmiſſas*, & ipſarum Corruptionem augentes. Unde niſi *utrique malo remedium inveniatur & in actum deducatur*, *Corruptio* iſta in annos ſingulos reddetur *gravior & nocentior*, ipſaque Civitas florentiſſima ſenſim ſuis *deſtituetur Civibus primariis*, mox & *plebeiis*.

Ejus medela.

Sicut proinde *Magiſtratus Leidenſis* meritò ac prudenter dat operam, *ut avertantur hinc Aquæ Salſæ*, ita idem omnem abſolvet hîc paginam, ſi præterea *curet aquas ſuas eſſe ſponte mobiles*, nec tantùm à Ventis agitari ultrò, citroque; poſtquam Æſtate ſolent ſilere ſat ſæpè ipſi Venti, nec magna vehementia cieri: quò tamen tempore maximè ſolent corrumpi Aquæ atque putreſcere, Vaporeſque promere fœtentes, noxioſque.

Ab Aere puro ac temperato Sanguinem in ſtatu conſervari, ab impuro corrūpi.

CXLVIII. Quemadmodum enim ab Aere puro ac temperatiore inſpirato Sanguis noſter in ſtatu conſervatur laudabili, ita ab eodem impuro & intemperato Sanguis noſter corrumpitur, ac degener factus vitæ diu conſervandæ ineptus redditur.

7. Defectu ventorum Aquæ immotæ & Aer

CXLIX. 7. *Ventis, potentioribus* præſertim, rariùs toto illo æſtûs magni tempore flantibus, non tantùm immotæ manſerunt Aquæ in ſuis alveis, verùm infinita & multifaria per Aerem volitantia corpuſcula reddiderunt ipſum nobis nocentem.

CL. Quamvis enim ab iſtorum undecunque Aeri communicatorum corpuſculorum nimia multitudine liberetur feliciſſimè Aer Pluviarum ope, aliquid tamen etiam illi beneficio conferre ſolent Venti corpuſcula illa non tantùm diſpergentes, aſt deorſùm quoque in Terram & Aquam præſertim, cui immerguntur, depellentes.

CLI. Quoniam verò *Venti* obſervantur *Æſtate rariores & blandiores*, *cæteris autem anni temporibus frequentiores ac vehementiores*, adeoque *proceſſoſi*, non videtur improbabile, *Soli tunc à nobis remotiori ex parte ſaltem adſcribendam Ventorum frequentiam & violentiam; ſicut eidem viciniori Ventorum quietem ac ſilentium.*

CLII. Hoc ſi verum ſit, videtur inde quoque concludi poſſe, *à Solis Radiis*, ut de *Spiritu Volatili* (quem cum Solis Radiis docuimus anteà à Cœlo ſuperiori quaquaverſùm deferri) quin & *Sale Volatili*, quoties Solis Radii dominium obtinent in Aere, ibidem abundante *Vim Ventorum frangi & ad ſilentium paulatim deduci.*

CLIII. Quod egregiè quadrat cum iis, quæ obſervamus in nobis fieri reſpectu *Flatuum*, qui ſimiliter & ab *Igne Solari vel vulgari*, & à *Spiritu Volatili* & à *Sale Volatili*, ac præſertim Oleoſo feliciſſimè *ſuperantur & diſcutiuntur.*

CLIV. Unde quis præterea ſuſpicari queat, *Ventorum*, ſicut *Flatuum*, *Materiam* eſſe *Aqueam* & imprimis *Glutinoſam*: *Efficientem* autem *Ignem qualemcunque*, *Solarem aut Subterraneum*, & quicquid Igne multo abundat, *vimque habet rarefaciendi Aquam concretam.*

CLV. Quemadmodum enim *Flatus* in Corpore noſtro generari obſervantur *ex Pituitâ* quavis, ſed in primis *Glutinoſâ & Tenaci*, & à *Bile*, præ cæteris humoribus & contentis omnibus *cum Igne proximè conveniente*, à quo *imbecilliore* promovetur Flatuum proventus, ſicut ab eodem *auctiore* obtinetur eorundem diſcuſſio: ita non videtur mihi improbabile, *ex Aquâ* tum *Marinâ multum viſcoſi continente*, tum *in Terræ Cavitatibus* ampliſſimis *hærente*, atque ibidem *Sale Alumineſo*, aliove magis vel minùs *auſtero* impregnata excitari *Ventos* tum *à Solis radiis* debiliùs *Marinam ferientibus & rarefacientibus*, tum ab *Ignibus ſubterraneis* in Sulphure accenſis, atque concluſas *Aquas* plùs minùs *auſteras*, vel etiam ab admiſtis partibus *Sulphuris pinguibus glutinoſas factas incidentibus & rarefacientibus*, quin vi in *Aerem liberum* ipſos agitatos, qua data porta, propellentibus, & ubi via denegatur, *horribilem Terræ Motum* ac *Tremorem*, quin quandoque *Montium & Urbium everſionem* producentibus: donec tandem aut *ab Igne auctiore* magis magiſque rarefacti *diſſipentur*, diſruptique diſcutiantur, aut *Pluviâ* occurrente *diſſolvantur* & deiiciantur, ſicque evaneſcant: ſicut obſervamus *Flatus* in nobis aut *ſponte tandem rumpi* ac *ſubſidere*, aut *arte aſſumptis Aromaticis*, *vel Sale volatili*, *oleoſo præſertim* conſtantibus *diſcuti* ac *evaneſcere*: Adeò in omnibus ferè conveniunt inter ſe Macrocoſmus & Microcoſmus.

CLVI. Ventos, ſi non ſemper, aliquando ſaltem in Terræ Cavernis produci, ac inde exſpirantes quaquaverſùm ferri, omninò videtur ex dictis & ſimilibus obſervationibus pluribus ſequi.

CLVII. Cum verò *Septentrionales* notentur, in *Europâ* ſaltem, omnium *potentiſſimi ac vehementiſſimi*, valdè probabile videtur, *è locis Polo Arctico maximè vicinis*, atque *inhabitatis Ventos iſtos* maximam partem *Aeri communicari*: quamvis *alibi quoque*, *ubi Metallorum fodinæ ſunt*, *eoſdem excitari*, & tandem *erumpere*, inter alia *Terræ Motus*, ac *Montium everſiones* videntur evincere.

CLVIII. Qui per Oceanum feruntur, obſervant non rarò *ex ipſo mari Ventos aſſurgere*, atque *procellas quoque certis in locis excitare*, dum alibi & in vicinia ſæpè ſatis tranquillum eſt mare ob Ventorum ibi flantium penuriam.

CLIX. In quo Caſu valde mihi videtur probabile, *Hiatus* eſſe ibidem *ad Terræ interiora penetrantes*, per

per quos Venti in Terra producti viam quærant & inveniant per Aquas medias: cùm non tantùm in Mari, verùm in variis quoque Lacubus, imò fluviis reperiantur loca profundiſſima, immenſa, & vorticoſa. An ideò venti Occidentales ex Oceano ad nos delati Septentrionalibus ſunt in violentia proximi?

Ventos in æ Cavibus exci- . Aquis & via in- gi.

CLX. Utrum verò in Aquis quibuſvis Venti poſſint produci, non auſim aſſerere, ut nec negare: quamvis hactenus inclinem magis ut credam, in terræ Cavitatibus potiùs illos excitari tantùm, quâm in mediis quoque Aquis: à quibus nimirum ſolent infringi & paulatim ſuperari, ſicut de Pluviis notavimus in ſuperioribus, quæ ventorum Domitores ſolent eſſe non raro.

eris nota- mutatio ibus.

CLXI. *Aer* igitur noſter, ut tandem aliquid de Cauſa Epidemii noſtri Affectus Univerſali concludamus, notabilem mutationem accepit 1. à *Solis Radiis* durante æſtate, atque autumno æſtum in ipſo ſummum excitantibus 2. à *Spiritu atque Sale Volatili* copioſo Aeri noſtro tunc communicato, & in eodem diutinè permanente. 3. à *Pluvia deficiente*. 4. ab *Exhalationibus Terreis* paludoſis, adeoque *Salſo-Sulphureis*. 5. à *Vaporibus Aqueis* putidis ex Aquis ſtagnantibus, & tàm ſpontè, quâm propter admiſtas Aquas Salſas inſuetas corruptis ac putreſcentibus ſursùm aſſurgentibus 6. à *Ventis* ſuo ſilentio nec Aquas moventibus, nec contenta in Aere ſatis deppellentibus aut diſpergentibus.

auſis Ae- corrum- tibus . anguis ſo- Bilioſior.

CLXII. Ab hiſce autem Cauſis variis ad Aeris corruptionem augendam concurrentibus 1. *Sanguis* noſter factus eſt *ſolito Bilioſior*, hoc eſt, fluidior, & ad incendium capeſſendum aptior.

Bilis aucta atilior & ior.

CLXIII. 2. *Bilis aucta* eſt in corpore noſtro, quin eadem facta *Volatilior & Acrior*: unde productus circa præcordia æſtus, Anxietas, Nauſea, Vomitus, &c.

3. Pituita nùs tenax glutinoſa.

CLXIV. 3. Pituita reddita *minùs tenax & Glutinoſa*; quin ex ipsâ plures producti *Flatus*, abdomen diſtendentes, ac præcordiorum Anxietates augentes.

4. Succus ncreaticus nùs Aci- & auſte- .

CLXV. 4. *Succus Pancreaticus* redditus *minùs Acidus*, fractus nempe à parte Bilioſâ in Sanguine auctâ, *minùſque Auſterus*: unde liberiùs ſæviit Fel Acre, auctuſque in corpore calor, non quidem tam urens, quàm Suffocans & angens.

A frigore turno poſt m. . Sanguis itoſior.

CLXVI. Quemadmodùm autem Aeſtate ac durante in Aere Æſtu ſicco & Sudo modò à me notata mutatio evenit noſtris humoribus; ita tum *ante*, tum *poſt illum Æſtum* moleſtum & moroſum propter *Frigus* itidem *diuturnum & graue* 1. *Sanguis* redditus eſt ſolito *Pituitoſior*, hoc eſt, *Craſſior*, *Tenacior*, *minùſque fluidus*, & ad vitale incendium ritè ſuſcipiendum minùs aptus.

Pituita au- & gluti- ior.

CLXVII. 2. *Pituita aucta eſt* in corpore, quin eadem facta eſt *Glutinoſior*; unde facilè potuerunt excitari in corporis partibus variis *Obſtructiones*, mox & *Sanguinis aut Lymphæ ſtagnationes, Febres Intermittentes* aliaque *ipſas conſequi ſolita incommoda*.

3. Succus ncreati- copioſior acidior & ſterior.

CLXVIII. 3. *Succus Pancreaticus* productus & *Copioſior & Acidior*, & *Auſterior*: quo ipſo Pituitæ modò notatum vitium redditum pertinacius.

Bilis Di- nuta, obtu- , ac inte- r.

CLXIX. 4. *Bilis* contrà *Diminuta* eſt, factaque *Obtuſior* ac *Inertior*; unde *Calor* quoque *naturalis* eſt *Diminutus* in Corpore, quin ſecuti *Affectus Frigori aucto vulgò adſcripti*; de quibus poſteà agemus pluribus.

r ſic mu- us cauſa iverſalis ius affe- s & qua- .

CLXX. Cui *Aeri*, quemadmodum narratum eſt, *plurimùm mutato*, tanquam *Vniverſali Cauſæ*, quam que vitare potuit nemo in eodem permanens, meritò *adſcribimus Affectum noſtrum Epidemium*, tum quia ab *Ipſo deduci poſſunt commodè omnia Symptomata in ipſo obſervata*, tum quia *nullæ aliæ Cauſæ Univerſales*, à *quibus notatus Affectus cum ſuis Symptomatibus deduci queat*, *habuerunt locum*: quod priùs oſtendendum, quam ad Symptomatum ſingulorum dicto Aeri debitorum explicationem pergamus.

CLXXI. Diximus autem in ſuperioribus, *Cauſas Epidemiorum Affectuum Univerſales* querendas, inveniendaſque *in ſex rebus dictis nonnaturalibus*; docuimuſque Ipſorum *Cauſam frequentiſſimam* exiſtere Aerem; *rariorem Alimenta*; *rariſſimam Motum Animi, Corporiſque vehementem*.

Non fuiſſe alimenta & quare.

CLXXII. Epidemium noſtrum Affectum ab *Alimentis deduci non poſſe* inde patet, quòd *nec eodem cibo*, præſertim noxio, *nec eodem potu* uſi fuerint omnes Leidæ Incolæ: non potuit proinde, nec debuit ab alterutro vel utroque deduci notatus, & Univerſalis Affectus.

Cibum duobus contineri.

CLXXIII. *Cibus* duobus ferè continetur, *Pane*, aliiſque *omnibus*, *quæ cum Pane*, *aut* præter Panem *comedi ſolent*, ſive *Carnes* ſint, ſive *Piſces*, ſive *variæ Plantarum partes*, & imprimis *Fructus horarii*.

Non fuiſſe & alia Eſculenta.

CLXXIV. Anno autem ſuperiore *Panem* habuimus *laudabilem*, *Carneſque ac Piſces haud contemnendos*, ſed *nec ullæ Plantæ edi ſolitæ fuere vitiatæ*. Cibo igitur non poteſt, non debet adſcribi Affectus noſter Epidemius.

CLXXV. Si quis tamen *Cibus* ingurgitaverit *copiâ nimiâ*, vel uſurpaverit *non ſatis laudabilem*, *minùſque ritè paratum*, potuit eo ipſo Affectum dictum reddere in ſe *graviorem*, aut ſimili anſam præbere: quod tamen quia non eſt factum ab omnibus, aut pleriſque, non poteſt quoque Cibus, tanquam Univerſalis noſtri Affectûs Cauſa culpari.

Non fuiſſe potum.

CLXXVI. *Potus* verò cùm hiſce in locis *frequentiſſimus* ſit *Cereviſia*, eaque *multifaria*; *rarior* verò *Vinum*, idque ſimiliter *multifarium*; *nec* tamen *eâdem Cereviſiâ*, *eodemve Vino* uſi fuerunt omnes hujus Urbis Incolæ, non video, qua fronte Potui queat tribui Affectus noſter Epidemius.

Affectus hic cereviſiæ ſalſæ non adſcribendus & quare.

CLXXVII. Omnino namque ridiculum & planè abſurdum eſt, quòd aliqui Cereviſiæ Salſæ, utpote ex Aqua Salſa paratę adſcripſerint hunc Affectum.

CLXXVIII. Nam poſito, quod tamem falſum eſt, omnes uſos tunc fuiſſe Cereviſiá Salſâ, an ex ipsâ, omnia Symptomata in Affectu noſtro obſervata deduci poſſent; nil minùs.

CLXXIX. 2. Eſto, Cereviſia ſalſa uſi fuerint ſubinde, vel aliquandiu aliqui, potuit ab illa reddi affectus notatus in quibuſdam Symptomatibus gravior & moleſtior, neutiquam verò ab ipſo effici ac produci.

CLXXX. 3. Non minùs eò Affectu laborarunt, qui nulla ſunt uſi Cereviſia ſalsa, ergo huic Cereviſiæ ſalſæ adſcribi non poteſt idem Affectus.

CLXXXI 4. Weſopiæ, unde tantùm dulce hoc eſt, minime ſalſam huc translatam ſomniarunt aliqui, aliiſque perſuadere conati ſunt, Cereviſiam, æquè gravis, imò gravior, quàm hìc, fuit idem Affectus Epidemius; is proinde ſalſæ Cereviſiæ minimè adſcribendus.

Non tantùm Plebeios, ſed & literatos fuiſſe hic deceptos.

CLXXXII. Sed homines in rebus ipſis accuratè ac diſtinctè expendendis parùm verſati, ne videantur minimè ſapere, deſipientiam ſuam teſtantur abundè talibus, tamque ridiculis commentis; quibus non tantùm auſcultare obſervo Plebejos, & diſciplinarum bonarum rudes, ſed, quod non tantùm mirum verùm inſuper turpe, Literatos; nec tantùm, qui ex ipſis Bœotùm in patria, craſſoque ſub aere nati ſunt, ſed etiam Ingenio, Judicioque aliàs præditos & valentes: quamvis plerique tum Theologi, tum Juriſperiti, (& utinam excuſari poſſent ab illo errore multis magis nomine tenus, quàm reipsâ Medici?) tam inepti obſerventur rerum Medicarum Arbitri ac Cenſores, (quam tamen provinciam affectant plerique) ut me ſæpè pudeat craſſæ ipſorum ignorantiæ & ad judicium aptum de medicis rebus ferendum ineptitudinis.

Theologi, & Iuriſperiti inepti rerum medicarum cenſores.

Eorum iudicia apud plebem nimium ponderis habere.

CLXXXIII. Dum verò authoritate valēt iſti homines apud imperitam plebem, ridicula ipſorum effata & judicia plus ponderis habent apud ipſam, quàm ſolidiſſima Medicorum præſtantiſſimorum ratiocinia: ita deſueverunt plerique ſolidè ratiocinari, atque ad veritatis ſtateram dicta quævis expendere, contenti cum turba inſana ſequi antecedentium gregem, ac gregis Ducem qualecumque, quinimò ire quà itur, raròquà eundum eſt.

CLXXXIV. Affectus ergò noſter Epidemius nec Cibo, nec Potui ab omnibus uſurpato & vitioſo adſcribi potuit, aut debuit.

Affectus hic non adſcribendus Animi & Corporis motibus.

CLXXXV. Quemadmodùm autem Alimentis communibus & corruptis adſcribi non poteſt Affectus noſter Epidemius, ita idem longè minùs adſcribi poterit *Animi*, hinc & Corporis motibus vehementibus, & *ſimilibus & communibus*.

CLXXXVI. Dixi Animi Corporiſque Motibus *Vehementibus*, niſi enim vehementes fuerint & violenti, Affectum aliquem gravem ac moleſtum in corpore nunquam excitabunt.

Et ſimilibus.

CLXXXVII. Addidi *Similibus*, niſi enim ſimili modo Animi hominum moveantur, & commoveantur, ſimiles in ipſis Effectus & Affectus producere non poterunt.

Atque Communibus.

CLXXXVIII. Subjunxi tandem *Communibus*, niſi enim & vehementes, & ſimiles tum Animi tum Corporis Motus, quibus Homines plures commoveantur ac cieantur, ſint illis omnibus communes, ſimiles adeoque Epidemios Affectus haud poterunt in illis producere.

Et quare.

CLXXXIX. Cùm ergo nullæ cauſæ extiterint anno ſuperiore, quæ tum vehementes, tum ſimiles, in omnibus, pleriſque ſaltem hominibus potuerint producere Animi; Corporiſque Motus hinc & alicui Epidemio Affectui anſam præbere; meritò *omnem tunc temporis ſævientis Affectus Epidemii Cauſam ex Aere tunc plurimùm à ſtatu naturali recedente putamus deducendam*, cùm *præterea* non ita difficulter cum *omnibus ſuis Symptomatibus* ex *ipſo poterit deduci*; quemadmodùm id omne non ſemel jam monuimus, & imposterum ordine probare aggrediemur.

Febris in hoc affectu intermittens.

CXC. Poſtquam verò inter varia *Symptomata*, vel Affectus in Epidemio iſto malo moleſtiores primum locum *Febri*, & quidem *Intermittenti* omnes omninò Ægros tunc afficienti dedimus, ab illâ quoque noſtræ explicationis & Aeris corrupti applicationis faciemus initium.

Tertiana primùm simplex, mox duplex, quãdoque triplex.

CXCI. Fuit ergo communis omnibus *Febris*, ſed *Febris Intermittens*, & quidem cùm primùm ſæviret hoc malum, *Tertiana*, eaquæ in pleriſque primùm *Simplex*, & mox *duplex*, quandoque *triplex*.

Intermittentes Febres unde oriãtur.

CXCII. *Intermittentes Febris omnes ordinatas & ſtatis paroxyſmis accedentes arbitror* ego (ſicut in Praxeos meæ lib. 1. cap. 30. id pluribus deduxi) *ortum habere ab Obſtructione unâ vel pluribus Ductuum Pancreaticorum Lateralium à Pituita plùs vel minùs copioſâ & glutinoſâ ibidem hærente, atque tamdiu Succum Pancreaticum continuè in Pancreatis Glandulis à Sanguine ſecretum ibidem quoque ſiſtente, donec à notato Succo propter ſui moram acriore facto per obſtruentem* Pituitam *via ipsi perforatione paretur, atque ab eodem tunc ad tenue Inteſtinum delato & vitioſo, quippe acriore, vitioſa fiat cum Bile eò confluente Efferveſcentia*: unde tum *halitus similiter vitiosi, & ſolito acidiores*, tum *Liquor ex Bilis, Succi Pancreatici, & Pituitæ confluentium & in unum coeuntium* Ternario *exurgens per Lacteas Venas ad Cor delati Efferveſcentiam in Sanguine eò confluente excitent itidem vitioſam*, & quidem talem, *quæ non tantùm frequentiorem producat* Pulſum, verùm *totam Sanguificationem vitiet, cum multifariis Symptomatibus multifarium illud Sanguinis vitium conſequentibus*.

CXCIII. Hæc mea dicta cùm ampliorem mereantur explicationem, libet in nonnullorum gratiam ſingula accuratiùs examinare atque expendere.

Ab Halitibus acidioribus, & liquore ſimili.

CXCIV. Exiſtimo igitur Febres Intermittentes omnes, & quidem ordinatas, ſtatiſque temporibus per Paroxyſmos reccurentes, quales Tertianæ ſunt & Quartanæ, ut de notiſſimis & frequentiſſimis tantùm loquar, ortum habere ab Halitibus Acidioribus, atque Liquore penè ſimili à Tenui Inteſtino & quidem per Lacteas Venas, hinc & Ductum Thoracicum cum Sanguine deſcendenre ad dextrum Cordis Ventriculum delatis, & ibidem *vitalem Sanguinis Efferveſcentiam vitiantibus*, atque *præter* Pulſum *frequentiorem alias quoque Functiones* plures paucioresve, plùs minùſve *lædentibus*.

In Pancreate Febrium Intermittentium focus.

CXCV. Quoniam namque *ad intermittentem Febrem producendam* (*Febrem* enim *omnem in læſa vitali Sanguificatione*, quæ in Corde fit, *conſiſtere*, admitto cum pleriſque Medicorum) *requiritur*, ut 1. *ejus Cauſa feratur ad Sanguinem in Cordis Ventriculis mutationem vitalem ſubiturum*. 2. ut *Ejus Cauſa non feratur eò continuè, verùm per intervalla nunc breviora, nunc longiora*. Et *nulla pars in Univerſo corpore aſſignari poteſt, uno excepto* Pancreate, *à qua defertur aliquid ad Sanguinis maſſam continuè, cujuſque pars aliqua impediri poteſt, ne eò feratur perpetuò, quæque iterum ſublato ex parte, aut in totum impedimento, eò deferri poteſt tempore licèt diverſo; meritò in* Pancreate *quæſitus*, quin Deo annuente *inventus* eſt *Intermittentium Febrium Focus*: poſtquam *in ipſo culpatæ à me Obſtructiones ex irrefragabilibus deductæ ac demonſtratæ ſunt experimentis*.

Succum [Pan]creatic[um] eſſe ſu[bacι]dum.

CXCVI *Succum* Pancreaticum *Subacidum* eſſe manifeſta evincunt Experimenta.

Et mor[â] acidior[em].

CXCVII. *Eundem morâ fieri ſolitò Acidiorem*, patet quoque pluribus expe imentis, tum in corpore ipſo, tum extra ipſum factis.

Ab … Acrior[e] … brium I[nter]mittent[ium] Paroxy[ſmi].

CXCVIII. *Ab acido verò aucto & acriore Intermittentium* Febrium *Paroxyſmos ſuum habere ortum*, evincunt & *Symptomata in earundem principio moleſta, Frigus, Horror, Rigor, & earundem Emendatio per Medicamenta Acidum temperantia*.

Succ[um] Pancre[aticum] in Duc[tibus] ſiſti.

CXCIX. *Succum* Pancreaticum in *Ductibus ſuis lateralibus per eorundem Obſtructionem ſiſti poſſe*, evincit *Obſtructionis Eſſentia*.

Per Ob[ſtru]ctionem.

CC. *Obſtructionem ſæpiùs in notatibus Ductibus Lateralibus excitari*, probat *Liquor cæruleus, aliove colore notabili tinctus per Ductum medium* in tenue Inteſtinum deſinentem *Syringæ ope immiſſus*, & *in quaſdam* duntaxat, *non verò omnes* Pancreatis *glandulas admiſſus*.

CCI. Per patentes namque Laterales Ductus penetrat uſque ad Glandulas Liquor dictus, eaſq; colore ſuo inficit; per quos autem nequit penetrare, eoſdem obſtructos, aliterve extremè clauſos eſſe oportet; ſed obſtructos eos potiùs eſſe, arguit Liquor ex Sale Volatili conſtans & colore alieno tinctus paulatim per occluſos Ductus laterales viam ſibi parans.

A Pitu[ita] glutinoſa.

CCII. In *Ductibus illis Obſtructionem*, & quidem à *Pituitâ Glutinoſâ* produci poſſe, probat Pituita ſimilis in Ductu medio à me in Cadaverum diſſectione reperta ſatis copioſa.

CCIII. Ab eâdem Pituitâ Glutinoſâ in Ductibus dictis obſtructionem excitari, & Intermittentes Febres inde produci, evincunt pleraque *Febrifuga Pituitam Glutinoſam incidentia & ſolventia*, eandemque non rarò ſenſibilitet per *Vomitum*, aut *Dejectionem* Expellentia, vel inſenſibiliter cum *Urinis* aut *Sudoribus* Evacuantur.

Pituita n[ul]libi copioſ[ior] quàm in [te]nui inteſti[no].

CCIV. *Pituita qualiſcunque* nullibi copioſior *reperitur* cumulata & pura, quàm *in Tenui Inteſtino*.

Eadem un[de] fluidior fi[at].

CCV. Eadem *ſolvitur & fluidior* fit, mox & per Lacteas Venas ad Cor, hinc cum Sanguine quaquaversùm transfertur, 1. ab *Aeris æſtu quovis*, Solis Radiis vel Igni noſtro accepto ferendo. 2. à *Corporis motu vehemente*; & quandoque forſan 3. ab *Ira immoderatâ* & a liquandiu perſeverante. 4. Ab *Alimentis*, *Condimentis Medicamentiſve* Spirituoſis vel *Aromaticis*, ut & *Sale Volatili* copiâ nimiâ uſurpatis.

Unde iter[um] coaguletur.

CCVI. Eadem *coagulatur* iterum & imprimis in Vaſis anguſtioribus 1. à *frigore externo* Aëris, Aquæ, Venti, Pavimenti, Veſtium, Induſiorum, & 2. à *quiete corporis* mox vehementem corporis motũ ſubſequente. 3. à *Terrore aut Mœrore magno, inexpectatoque*. 4. *ab Alimentis, Condimentis, aut Medicamentis frigidis & coagulandi* præſertim *vi præditis*, Potu præſertim *gelido* affatim hauſto, & imprimis *Glacie, aliiſque gelidiore* atque *glaciante facto*.

Quare Inte[r]mittentes fe[]bres exciten[]tur omni an[]ni tempore.

CCVII. Hinc eſt, quòd tam frequenter Intermittentes excitentur Febres omni anni tẽpore, quoniam ſemper poteſt ſolvi à re nonnaturali Pituita, & ad Sanguinem, quin quaquaversùm ad omnes Corporis partes, ipſumque adeò Pancreas propelli; atque mox ibidem à re itidem nonnaturali peccante coagulari, atque ſic Obſtructionem parere, adeoque Intermittenti Febri anſam præbere.

Quare frequentiùs Æſtate & Autumno quàm Vere, au[t] Hyeme.

CCVIII. Hinc eſt, quòd tum Aeſtate, tũ Autumno frequentiùs quã Vere aut Hyeme Intermittentes

exci-

excitentur Febres; quoniam Æſtate quidem ob Aëris æſtum ſoluta eſt magis Pituita, & quaquaverſùm delata, quæ à re nonnaturali, Aêre inexſpectato frigidiore, Potuve ſimili facilè coagulatur & obſtructionem parit; Autumno verò à Re nonnaturali peccante ſolvitur notata Pituita, & ab Aëris mutabilis frequentiore frigore facilè coagulatur iterum, Obſtructionem producens febrilem.

…are Ae- … magis …ianæ, …n aliæ.

CCIX. Quia verò Æſtate, quando Æſtus urget, Bilis augetur in corpore, ipſaque Pituita redditur fluidior, ſuccuſque Pancreaticus temperatior, idcircò, quæ tunc producuntur Obſtructiones, ſolutu ſolent eſſe faciliores, ideoque citiùs ſolubiles; adeoque Febres inde ortæ Tertianæ potiùs, quin cum calore majore, ac moleſtiore copulatæ.

…re Au- …no ma- Quarta-

CCX. Rurſum quoniam Autumno, quando magis mutabilis eſt Aeris conſtitutio & ad frigus tendēs, parcior exiſtit tunc in corpore Bilis, & ipſa Pituita redditur copioſior & Glutinoſior, Succuſque Pancreaticus Acidîor, idcircò, quæ tunc producuntur Obſtructiones, ſolutu ſunt difficiliores, ſeriùſque ſolubiles, adeòque Febres tunc frequentiores oriuntur Quartanæ, quàm aliàs; quin cum frigore majore ac diuturniore copulatæ.

…uare in … Affectu …es inter- …entes I. … Tertia-

CCXI. Anno igitur ſuperiore cùm inciperet hîc ſævire Affectus Epidemius, quoniam id ſub finē menſis Julii factum, urgente tunc Solis æſtu vehementi poſt præcedens Aeris longū ac grande frigus, quæ fuerunt excitatæ Febres fuere I. Intermittentes, & quidem Tertianæ, quę facilè potuerunt produci ob Pituitam durante frigore antecedente copioſam & tenacem in corpore genitam, ſed à ſubſequente Aeſtu ſolutam, & quaquaverſùm propulſam, ideòq; ad Pancreatis glandulas & Ductus quoque delatam, mox ad quodvis in Diætâ commiſſum erratum, Potum frigidiorē, Frigus aeris qualecunque, nocturnumque adeò denudato corpore exceptum, &c. iterum in notatis Ductibus pluribus, paucioribuſve coagulatam, eoſdemque Obſtruentem, & quidem *Obſtructione Febrili*.

… obſtru- … Febri- … Sympto- … hujus …us.

CCXII. *Obſtructione* dixi *Febrili*, quoniam non Sanguinem, Inflammationem pariturum, ſed Succum acidum in vaſis ſuis ſiſtebat, qui morâ factus acidior, adeòque acrior, non Ductus ſolidiores ac firmiores, ſed Pituitam Obſtruentem ſequiorem perforans, viam ſibi fecit ad tenue Inteſtinum, in quo ratione ſuæ acrimoniæ cum Bile effervescentiam inſtituens vitioſam, & quidem febrilem, Symptomata produxit ſuperiùs enumerata, & ſequentibus explicanda.

CCXIII. Quemadmodùm verò per plures Pancreatis Ductus delata eſt iſta Pituita, ita in pluribus quoque potuit eadem coagulari, & Obſtructionem Febrilem producere.

CCXIV. Quemadmodùm rurſus potuit eadem Pituita diverſâ quantitate contenta fuiſſe in Ductibus diverſis, ita potuit Obſtructio diverſa produci in Ductibus diverſis; adeò ut una citiùs, altera ſolveretur tardiùs, ideoque Paroxyſmus diverſus produceretur ab Obſtructione notatâ diverſâ.

CCXV. Amplius, quemadmodùm ſæpius potuit peccare idem Homo in variis diætæ partibus, ita potuit diverſis temporibus produci in diverſis Pancreatis Ductibus Obſtructio Febrilis.

…are Ter- … fuerit …lex, qua- …uplex …riplex. … diver- … tempo- …ceſſus …tionis, … Sympto- …m in …xyſmis.

CCXVI. Atque hinc deduci debet Febris Tertiana tunc omnes affligens, quoſdam quidem ſimplex, alios verò duplex, aut triplex.

CCXVII. Quin hinc deduci poteſt diverſitas temporis acceſſus, durationis, & Symptomatum in Paroxyſmis Tertianarum iſtarum diverſarum ſingulos Aegros diverſimodè afficiens.

CCXVIII. Alii enim Paroxyſmi anticiparunt, alii poſtpoſuerunt, alii eadem hora acceſſerunt.

CCXIX. Rurſus alii Paroxyſmi diutiùs, alii breviùs, alii eodem durarunt tempore.

CCXX. Denique alii Paroxyſmi fuere prioribus leviores, alii graviores, alii quoad Symptomata ſimiles.

… Febris …nuæ di- …s.

CCXXI. Verùm neceſſum eſt, ut *Febris Continuæ* in aliis citiùs, in aliis tardiùs priori copulatæ rationem quoque afferamus.

Febris intermittens in quo conſiſtat.

CCXXII. Quemadmodùm verò docuimus in precedentibus, Intermittentem Febrim pro Foco requirere atque agnoſcere Partem, cui cū Sanguine, adeoque Corde commercium eſt continuum, ſed ita, ut ex parte ſaltem poſſit ad tēpus impediri & poſtmodùm ſpontè, hoc eſt, à Rebus in corpore exiſtentibus, ac per ſe agentibus reſtitui notatum commercium; ita Febris Continuæ cauſa vel in ipſis Vaſis Sanguinem vehentibus, ipſoque adeò Sanguine, ipſiuſque partibus multifariis, vel in tali parte conſiſtet, quæ continuum cum dicto Sanguine, ipſoque Corde habeat commercium, ſed ita, ut illud non niſi in totum poſſit impediri ac interrumpi, nec certis temporibus ab internis cauſis denuò reſtitui.

In quo Continua.

Aerem primariam fuiſſe Febris Continuæ cauſam externam.

CCXXIII. *Cùm* verò *Sanguis* vel ab *externis cauſis* malè poſſit affici, adeò, ut inde excitetur *Febris*, vel *ab internis*, & his multifariis; conſiderandum eſt, inter *Cauſas externas* ipſum *Aerem* jam ſæpius notatū *primariam fuiſſe Continuæ Febris Cauſam*, quatenus valdè *æſtuans* tum *per Cutis poros* quaquaverſùm penetrans, tum in *Pulmones inſpiratus Sanguinis ſe junxit*, *eundemque non tantùm fluidiorem* præſtitit, verùm eidem *partes igneas*, ut & *Salinas Volatiles* multas communicavit, unde ipſius *Effervescentia & rarefactio*, *diſſolutioque* facta eſt *major*, ſicque *Continua excitata Febris*.

Internam Bilem.

CCXXIV. Inter *Cauſas Internas* propter *Bilem ab eodem Aere* tum *Igneis*, tum *Salinis Volatilibus* partibus abundante *Acriorem* factam continuè *vitioſa* tum in *tenui Inteſtino*, tum in *Corde*, eſt producta *Effervescentia*, eaque cum *Calore notabili* conjuncta, ideòque *Febrilis*.

His acceſſis Maſſæ Sanguineæ conſtitutio vitioſa.

CCXXV. Aeſtuans igitur Aer tum immediatè, tum per intermediam *Bilem* priùs à ſe malè affectam continuæ Febris cauſa fuit: cui acceſſit *Totius Maſſæ Sanguineæ, omniumque ex ipſâ productorum humorum vitium & conſtitutio vitioſa à Tertianâ Intermittente memoratâ dependens*.

Ejus cauſa.

CCXXVI. Nam *Succus Pancreaticus* propter Ductuum lateralium obſtructionem ibidem moram, nectens, Acriorque factus, poſtquam per obſtruentem Pituitam viam ſibi fecit, non tantùm Paroxyſmum Febrilem producit, ſed *Sanguinem univerſum omneſque ex ipſo producendos humores plùs minùſve* pro vitio ſuo majore aut minore *corrumpit*. Unde propter illam corruptionem in ipſis etiam deſinente Paroxyſmo remanentem, continua potuit imò debuit ſubſequi Febris.

CCXXVII. Illud autem faciliùs, citiùſque contingit, quando *plures concurrunt Cauſæ*, ſicut in hoc Affectu Epidemio factum, *Aeſtus* ſc. *Aeris permanens*, ut & *Bilis ab eodem Aere* antequam Febris ulla excitaretur *jam vitiata*, & in dies ampliùs à naturali ſtatu abducta, etiam ab *Effervescentiâ vitioſâ* propter *Succum Pancreaticum* Intermittentis Tertianæ Paroxyſmos producentem.

CCXXVIII. *Continuæ* igitur *Febris* Affectū noſtrum Epidemim comitantis *Cauſa internam primariam* cenſemus *Bilem* multis nominibus malè affectam, ſicut jam dictum explicatumque.

Anxietates circa præcordia unde.

CCXXIX. Tertium inter notati Epidemii Affectûs Symptomata locum dedimus *Anxietatibus circa præcordia pleroſque mirè torquentibus*.

I. Ab effervescentia vitioſa.

CCXXX. Eaſdem Anxietates deducims I. *ab Effervescentiâ vitioſâ perpetuò in tenui Inteſtino propter Bilem*, uti dictum, *vitiatam excitatâ*, & *halitus* ſolito *plures*, *acrioreſque producente*, qui tum ipſum *Inteſtinum*, tum *Ventriculum diſtendentes anxietatem* illam pariant.

2. A Pituita glutinoſa.

CCXXXI. Eaſdem Anxietates deducimus 2. à *Pituitâ Glutinoſâ* p præcedenti Aeris frigori debitâ, & in *tenui Inteſtino hærentes*; nunc verò partim à ſubſequente *Aeris æſtu*, partim à notatâ *Bile* ſolutâ, & modò memoratis Halitibus ſub *Flatuum* ſpecie junctâ, eandemque *Anxietatem augente*.

3. A Succo Pancreatico.

CCXXXII. Eaſdem Anxietates deducimus 3. *à Succo Pancreatico* ſuo tempore Paroxyſmos Febriles producente atque tunc Effervescentem in tenui Inteſtino ampliùs vitiante, & *Anxietates* dictas ſimul augente.

Anxietatum augmentum à primaria Febris cauſa.

CCXXXIII. Quoties namque novi excitabantur Paroxyſmi, toties augebantur ſimul in Ægris notatæ Anxietates; quarum proinde augmentum meritò adſcripſimus primariæ Intermittentis Febris cauſæ.

Nauſeæ à Bile.

CCXXXIV. Quarto loco Nauſeam pleriſque valdè moleſtam recenſuimus: eamque à modò memoratis & Bili præſentim adſcriptis deducimus *Halitibus*, ut & ipſi *Bili* omnia in tenui inteſtino turbanti, & aliquâ ſui parte ad Ventriculum aſſurgenti, atque unà cum halitibus ipſum ad vomendum irritanti.

Ut & Vomitus.

CCXXXV. Iiſdem *Halitibus & Bili* potentiùs Vẽtriculum irritantibus, utpote majore copiâ eò aſſurgentibus, tribuimus *Vomitum* tunc frequentem, moleſtumque, quinto loco memoratum.

Hic quando frequentior & moleſtior.

CCXXXVI. Fuit autem iſte Vomitus frequentior, & moleſtior ad ſingulos paroxyſmorum novorum febrilium acceſſus, & quidem plerumque, quando frigori qualicunque ſuccedebat calor: quo tempore in pleriſque Febribus Intermittentibus excitari ſolet Vomitus, rariùs aliàs; nec mirum.

Ejus cauſa.

CCXXXVII. Tunc enim (poſtquam à Succo Pancreatico Acidiore, ac imprimis ſimul Auſteriore Paroxyſmum febrilem producente oppreſſa fuit in tenui Inteſtino Bilis, ac compreſſa) deſinente notati Succi affluxu novo vires & dominium viciſſim nanciſcitur *Bilis*, aliquâ ſui parte ibidem ſubſtens & à recenti continuè accedente aucta: unde *plures*, *volatilioreſque* tunc aſſurgunt *Halitus*, qui *totum Inteſtinum* irritantes tum ad ſui, tum ad Pituitæ à notato Succo magis ſolutæ ac mobilis, tum ab Bilis, tum ad Succi Pancreatici cum Pituitâ juncti propulſionem tàm ſurſùm, quàm deorſùm huic Vomitui anſam præbent.

Qualis materia vomitu excreta.

CCXXXVIII Materia Vomitu excreta fuit multifaria, ſemper *Bilioſa* & amara, ſæpiùs ſimul *Pituitoſa*, ſubinde ſimul *Acida*, vel *Auſtera*, ingratum ob Bilis admiſtionem ſaporem *vitriolatum* producens: colore nunc *flavo*, nunc *pallido*, quandoque *viriſcente*, aut *ſubnigricante*.

Bilioſa, & quare.

CCXXXIX. *Bilioſa & Amaricans* fuit materia vomitu excreta propter Bilem corpore auctam & mobiliorem factam, quin ob ſui volatilitatem facilè ad Ventriculum propulſam.

Pituitoſa & quare.

CCXL. *Pituitoſa* fuit eadem propter Pituitam durante frigore antecedente auctam & glutinoſam, tunc demùm à ſubſequente Aëris æſtu, & Bile auctiore atque acriore ſolutam, fluidamque factam.

Acida auſteraque, & quare.

CCXLI. *Acida* fuit & *Auſtera* eadem vomitu excreta materia propter Succum Pancreaticum à præcedente frigore acidiorem, auſterioremque factum, & nunc Intermittentem febrem producendo ad tenue Inteſtinum delatum, ſed itidem propter moram acidiorem factum, & Pituitæ immerſum, & unà cum ipsâ excretum.

Ingratum ſaporem habens, & quare.

CCXLII. *Vitriolatum*, aliaſve *ingratum ſaporem* habens materia Vomitu excreta eſt, propter *Succum* eundem *auſterum* unà cum *Bile* intimiùs junctum & ſaporem illum producentem.

Color excretorum unde.

CCXLIII. *Color* excretorum *flavus* fuit à Bile copioſâ, *Pallidus* à Pituitâ multâ, *Viriſcens* ab acido ſucco ac Bili juncto, uti *Nigricans* ab eodem magis corrupto, Bilemque ampliùs corrumpente.

Appetitus proſtratus unde.

CCXLIV. *Appetitus Ciborum* fuit 6. in *pleriſque proſtratus*, taliſque permanſit in multis longo tempore ob memoratos modò Humores ternos vitiatos, Bilem acriorem, copioſioremque, Succum Pancreaticum auſteriorem, ac Pituitam glutinoſam.

Et ejus duratio unde.

Permanſit autem talis diutiùs, quoties plures ſimul concurrerunt cauſæ notatæ, ac ſegnius fuerunt emendatæ: ſicut contrà ceſſavit citiùs, quoties cauſæ concurrerunt pauciores, minùſque graves, citiùſque ceſſerunt Medicamentis, aut Diætæ convenienti.

Emendari ſæpè humores vitioſos ope Diætæ.

CCXLV. Emendantur namque non rarò Humores vitioſi non tantùm vi Medicamentorum cùm ſæpè nulla ſumantur, ſed etiam Diætæ ope, ſed illi emendationi conciliandæ aptæ, non quidem temperatæ qualis Sanis debetur, ſed à Temperie ac mediocritate recedentis, ita tamen, ut cujuſvis humoris peccantis vitio ſit ſubcontraria, & illi proinde corrigendo, temperandoque conveniens: ſive Diæta illa præſcribatur à *Medico* perito, ſive, quod frequentiùs evenit, caſu talis eligatur, uſurpeturve ab *Ægro*: nam in eâ adornanda ſæpiùs caſus, quàm ratio habet locũ.

CCXLVI. Et profectò miramur meritò tantas non tantùm in pejus, verùm in melius quoque mutationes fieri à Diætâ toties caſu mutata; nec tamen iſtarum mutationum rationes, cauſaſque veras obſervari ſatis à Medicis, aut notari in eorum ſcriptis, quò & aliis ſerviant: poſtquã longè faciliùs per Diætã regi ſe patiuntur Ægri, quàm per Medicamenta: quæ Diæta ſi præſcribatur illis non moroſa, & faſtidioſa, quin ſat ſæpè imaginaria; verùm facilis, grata, & ab experientiâ deſumpta, plurima ejus ope bona redundant in Ægros & Convaleſcentes.

Cibo[...] Faſtidiu[...] moleſtiu[...] unde.

CCXLVII. Importunum & maximè moleſtum fuit 7. in nonnullis Ægris quorumvis *Ciborum*, Eſculentorumque *Faſtidium*, ad plures nonnunquam hebdomadas ipſos vexans & angens: quod meritò ab iiſdem deducimus cauſis. Cùm enim ciborum præſertim Appetitus excitetur ab *Acido Spiritu* in *Salivâ* latitante, aut à *Succo Pancreatico* ad Ventriculum aſſurgente; quoties idem *obtunditur à Bile Acriore Pituitâque Glutinoſâ*, vel *corrumpitur in Auſterum*, mirum non eſt, ſi *Fames* tunc exulet, quin paulatim *Ciborum* omnium *Faſtidium* conſequatur.

CCXLVIII. Ubi autem cauſæ tales humores in nobis producentes diutiùs permanent, mirum non eſt, ſi Faſtidium quoque notatum perennet, quin ampliùs augeatur.

CCXLIX. Tales autem cauſæ locum habuerunt anno ſuperiore, quin perſeverarunt ſat diu cum magno Aegrotantium faſtidio, & ciborum Faſtidii continuatâ excitatione.

Sitis var[...]

CCL. Variis modis ſe habuit 8. *Sitis*. Nam quoſdam urſit *magna*, quoſdam *pauca*, quoſdam *nulla*.

Magna un[...]

CCLI. *Bilis Acrior & copioſa* dominium in corpore obtinens *Sitim* excitavit *magnam* & inextinguibilem.

Medioc[...] unde.

CCLII. Eadem *Bilis* à *Pituitâ Glutinoſâ* quodammodò obtuſa & fracta *mediocrem* duntaxat excitavit *Sitim*.

Nulla un[...]

CCLIII. Eadem *Bilis* partim *à Pituitâ Glutinoſâ*, partim *ab humore Auſtero* in tenui inteſtino *retuſa & iners facta nullam* in Ventriculo potuit excitare *Sitim*.

Potus om[...] averſio.

CCLIV. Nec tantùm varia ſitis excitata eſt in Aegris, verùm 9. in non paucis, æquè ac in me, *Potus omnis* etiam aliàs *ſuaviſſimi & gratiſſimi Averſio* eſt obſervata, eaque diu perdurans.

In Auth[...] extrema.

CCLV. In me quidem ciborum omnium Averſio extrema duravit per aliquot dies, atque paulatim cœpit denuò locum habere Appetitus, in dies accreſcens: Aſt Potûs omnis ordinarii, Vini putâ qualiſcunque, Rhenani, Moſellani, Gallici, Hiſpanici, & quidem ſingulorum multifarii, ut & Cereviſiæ cujuſuis, dulcis æquè atque amaricantis, ac è locis variis huc translatæ Averſio tanta in me fuit, & tam diu perſeverans, ut metuerem ne unquam ampliùs ordinario quirem frui potu: Solis Acidulis Spadanis exiſtentibus & gratis, & mihi variis nominibus aptis & utilibus.

CCLVI. Quod mihi, hoc ipſum aliis quoque multis evenit.

Ejus cauſ[...]

CCLVII. *Cauſa* verò iſtius *à Potu omni ordinario Averſionis* exiſtimo fuiſſe *Humorem Auſterum vitiatæ Bili junctum*, atque *Halitus tales producentem*, ut *Lingua & Palatum* inde inepta redderentur ad Potum ordinarium cum voluptate guſtandum, exhauriendumque.

CCLVIII. Auſterum verò hîc maximè culpatum ſicut cum Acido habet affinitatem magnm, ita ciborum quàm Potuum Appetitus reſtituitur faciliùs citiùſque.

Potus averſio diuturnior quam ciborum, unde.

CCLIX. Videtur igitur Potûs Averſio diutiùs vexaſſe nonnullos, quàm ciborum Faſtidium, quoniam citiùs Aciditas corrupta reſtitui potuit in Salivâ, quàm in Succo Pancreatico; quo diutiùs in Auſteritate perdurante, atque unà cum ipſo Bilis corru-

corruptione notatâ, perduravit etiam diutiùs Potuum Averſio, quàm Ciborum.

cidulę qua ione uti- :

CCLX. Aqua verò tum pura Putealis vel Pluvia, tum Medicata, qualis eſt Acidularum, non tantùm eatenus aſſumi potuit faciliùs & citiùs, quia erat inſipida, ſed etiam quatenus vim habet laudabilem, aptamque ad emendandos Humores vitioſos, tàm Auſteros, quàm Bilioſos.

CCLXI. Quicquid enim eſt inſipidum, id quemadmodum Guſtum haud movet, ita ejuſdem faſtidium non excitat, nec auget; quod dici nequit de ſapido.

Alium po- n magis ſtum affi- e.

CCLXII. Nullus præterea potus eſt ordinarius, Vinum aut Cereviſia, qui non magis Guſtum afficiat moveatque, quàm ipſæ facient Acidulæ: quæ proinde cum minore faſtidio aſſumi potuêre, quam Vinum vel Cereviſia, cuiuſcunque demum eſſent Saporis aut virtutis.

In quibuſ- n averſio ridula- n.

CCLXIII. Nam, ut & hoc addam, non paucis ne quidem Aqua pura, vel Acidularum placuit, ſed itidem Averſionem peperit, ſed tamen minorem ſemper, ac Potus ordinarius.

CCLXIV. Ubi iterum animadvertendum eſt, non deeſſe, qui naturaliter abhorreant ab Acidulis, in quibus itaque uon mirum, ſi & tunc quoque adfuerit harum faſtidium.

ſtidii va- tas unde. Cur ſeriùs rotantibus iùs potue- reſtitui nes, quàm s.

CCLXV. Humorum autem diverſitas peperit quoque magnam in hiſce Faſtidiis varietatem. Ubi & hoc notandum, quò ſeriùs ęgrotarunt Ægri, eò citiùs reſtitui potuiſſe Famen, non item Sitim: quoniam ſub Autumni medium Æſtui ſucceſſit à Ventis in Aere Frigus, à quo fames iterum ex parte excitata denuò fuit propter partes Acidas tunc Aeri admiſtas & unà cum ipſo inſpiratas, ſicque in corpore noſtro auctas.

CCLXVI. Quicquid autem Potûs omnis Faſtidium pepererat, id omne à ſuccedente Aeris frigore neutiquam fuit emendatum, quin potiùs in ſuâ operatione roboratum, ſive quis Pituitæ Glutinoſitatem, ſive Succi Pancreatic. Auſteritatem conſideraverit; cùm utraque à frigore producatur, foveatur, & augeatur.

ngue Ari- as & Mu- itas.

CCLXVII. Inter Affectûs noſtri Epidemii Symptomata memoravimus 10. *Linguæ* nunc *Ariditatem*, nunc *Mucoſitatem*, poſtquam non ſemper ipſa eodem ſe habuit modo.

Ariditas de.

CCLXVIII. Ariditatem quidem adſcribimus *Bili auctiori & Acriori abſque Pituita* vel *Salivâ Glutinosâ* ipſi junctâ; Bilis namque talis, quemadmodùm in univerſo Sanguine, hinc & Corpore incendium auget, ita plures in expiratione halitus ſimul expellit, à quibus pendet Linguæ Ariditas.

Ejus aug- ntum un-

CCLXIX. Hæc Ariditas Linguæ augetur in Ægris ore patulo ſomnum capientibus. Quoties namque per nares non ſatis patentes tranſitum ſufficientem non habet Aer exſpiratus, toties os, etiam dormientibus, plùs minùs aperitur, atque tunc ſemper areſcit Lingua.

CCLXX. Quod ſi prætereà incendium febrile in Sanguine fuerit excitatum, tum Aer, qui exſpiratur, ſiccior exiſtit, tum halitus, cum fumo comparandi, ſimul prodeunt, & Linguæ ariditatem augent.

Mucoſitas de.

CCLXXI. Quoad *Mucoſitatem linguam obducentem*, debetur illa tum *Salivæ* aut *Pituitæ* à capite delabenti, tum modò memorato *æſtui febrili* eandem exſiccanti, atque ſubductis partibus magis aqueis inſpiſſanti, atque Glutinoſam tenacemque facienti.

Aphthæ.

CCLXXII. Acceſſerunt 11. multis ægris anno ſuperiore *Aphthæ*, moleſtum malum.

Quid ſint.

CCLXXIII. Sunt autem, ut ſatis notum, *Aphthæ Vlcuſcula, ſed cuticulam nonniſi, quando cruſta decidit, à ſubjectis partibus tollentia*, & omnem Oris ſuperficiem interiorem occupantia, quin OEſophagum quoque aliquando afficientia.

In iis quid- m peculia-

CCLXXIV. In Aphthis ergò hoc ſingulare obſervatur, quòd cùm *cætera Vlcera* mox *Cuticulam ſoleant corrumpere ac conſumere*, adeò ut eadem nuda exiſtant, niſi pure obtegantur; *Aphthæ corrumpant* quidem *Linguæ, palati*, reliquarumque Oris partium *cuticulam, non item ipſam conſumant*, ſed *cruſtæ ad inſtar ipſis adhærentem ſinant*, donec paulatim decidant, novâ cuticulâ ſæpiùs priori ſuccreſcente, iterumque corruptâ, ac ſimiliter decidente.

In Aphthis cuticula coloris varii.

CCLXXV. Obſervatur autem iſta in Aphthis corrupta, & ab inferioribus partibus paulatim ſecedens *cuticula coloris varii*; ſæpiùs *candicantis*, aliquando *flaveſcentis*, quando *nigricantis*.

CCLXXVI. Eadem *Cuticula* nunc *faciliùs & citiùs*, nunc *difficiliùs & ſegniùs ſecedit à ſubjectis partibus*.

Aphtharum Prognoſis.

CCLXXVII. Hæc idcircò noto, quia uſum habent in Medicinâ, ſeruiuntque prognoſi formandę. Nam quò magis albicant Aphthæ, hoc eſt, Cuticula ab ipſis corrupta; quò faciliùs, citiùſque ſecedunt ipſæ à ſubjectis partibus; quin imò quò pauciores obſervantur rariùſque regenerantur, aut ſuccreſcunt; eò ſunt ſalubriores, eò faciliùs citiùſque curantur, ipſique Aegri convaleſcunt citiùs.

CCLXXVIII. Contrà, quò eædem ſunt à colore albicante remotiores, flavæ, ac imprimis atræ; quò ſegniùs ac difficiliùs ſecedunt, adeoque ſubjectis partibus adhærent arctiùs, ſuntque magis compreſſæ, quò ſuccreſcunt lentiùs, permanentque diutiùs; quò plures occupant partes, perdurantque diutiùs, eò ſunt periculoſiores ac nocentiores; eò curantur difficiliùs & rariùs, pereuntque adeò Aegri frequentiùs.

Earum cauſam apud authores non inueniri.

CCLXXIX. Cùm ergò diverſæ naturæ Ulcuſcula ſint Aphthæ, libet ipſarum cauſas veras, modum generationis peculiarem inveſtigare accuratiùs, idque eò magis, quòd non meminerim me apud Authorem ullum talia legere, quæ veritatis avidæ ſatisfaciant menti.

Vlcerum diverſa origo.

CCLXXX. Ulcera pleraque aut conſequuntur Vulnera vel Excoriationem circa tertium diem, quando Sanguis in Pus incipit mutari, aut per ſe habent ortum ab humoribus acribus partes molles rodentibus, atque in ulcus vertentibus.

Humores acres quomodò ulcera producant.

CCLXXXI. Hi humores ſunt ferè ſalſi muriatici, vel acidi; à quibus partium ſuperficies ſive cuticula primùm corrodi ac conſumi ſolet, mox & pars ſubjecta ſimiliter exedi, quæ partis exeſæ apertio Ulcus vocatus, in quo Sanguis eò ad nutritionem delatus in Pus corrumpitur, ſemper ad albedinem vergens, niſi malimors reddatur vlcus, vel ab errore aliquo in rebus nonnaturalibus vel medicamentis commiſſo illud alteretur ac mutetur. Sic exempli gratia à ſulphure medicamentis immixto nigricabit ferè Pus priùs albicans.

Aphthæ qui oriuntur.

CCLXXXII. Aphthæ autem, ubi exoriuntur, ſtatim per veſiculas exiguas & albicantes ſe manifeſtant: adeò vt ipſarum ortus videatur fieri per talem cuticulæ corruptionem, quæ ipſam reddat ſpiſſiorem & à ſubjectis partibus ſecedentem, donec paulatim ampliùs craſſeſcens tandem ab ipſis decidat cruſtæ modo: ſuccreſcente ac ſæpiùs mox ſimiliter corrupta novâ cuticulâ, donec itidem decidat.

Corruptio in Vlceribus & Aphthis diverſa.

CCLXXXIII. Quemadmodùm verò pleraque Ulcera poſt cuticulę corruptionem ac ſeceſſum, novæ ortum impediunt, quin continuè in latum vel profundum ſerpunt, ſubjectaſque partes conſumunt; ita contrà in Aphthis hæret in cuticula præſertim corruptio, nec facilè tunc aliquam profunditatem nanciſcuntur Ulcera verè ſuperficiaria, Cuticulę ſoli infeſta & illam continuè ſuccreſcentem iterum corrumpentia, ipſamq; non tam conſumentia, quàm inſpiſſantia, & ſimul partibus ſubjectis inutilem facientia.

A Vomitione humorum Acrium, & halituum ſimilium aſcēſu Aphthas excitari.

CCLXXXIV. Unde non mirum, ſi à Vomitione humorum Acrium, eorundemve aut halituum ſimilium aſcenſu per EOſophagū ad Os excitentur tàm ſæpè Aphthæ: quatenus illi humoreſque halituſque Acres quovis modo ad Os delati partiū omnium ibi contentarum Cuticulam corrumpunt, & poſt ſui incraſſationem notabilem adſeceſſum & caſum aptam reddunt, quoties ſalubres ſunt Aphthæ; quæ periculoſæ ac lethales ferè obſervantur, quoties cuticulæ iſtius incraſſatio, & ſeceſſus non ſuccedit, quin potiùs ipſa tenuis permanens partibus ſubjacentibus firmiter adhæret, nec ab illis ſecedit facilè.

CCLXXXV. Unde & hoc notandū, Cæterorum

Curatio in Vlceribus & Aphthis diverſa.

Ulcerum Curationem promoveri, quando paulatim exſiccantur, & minùs humoris ex ipſis prodit; Aphthas contra Curationis ſpem facere, quando ipſę ſunt humidæ, atque multum humoris effunditur ex Ore, ptyaliſmum mentiens, tunc enim citiùs & faciliùs ſolent curari Aphthæ.

CCLXXXVI. Unde ſicut ad cæterorum Ulcerum Curationem laudantur Medicamenta humorum Acrimoniam, ſed Acidam temperantia, mox exſiccantia; ita contrà Curandis Aphthis conducunt Medicamenta lenientia quidem, Acidamque Acrimoniam temperantia, ſed ſimul humectantia & madefacientia.

Vlcerum, & Aphtharũ cauſa diverſa, & quænam.

CCLXXXVII. Ex quibus videor mihi poſſe de Ulcerum cæterorum, atque Aphtharum Cauſâ diverſâ hoc ſtatuere: In cæteris Ulceribus Acrimoniã Acidam ſimilitudinem habere cum illis Acidis, quæ humiditate Aqueâ diſſoluta vim ſuam magis exerunt, ideòque concentrantibus indigent: in Aphthis contrà ſimilitudinem habere Acrimoniam Acidam cum illis Acidis, quæ ab humiditate Aqueâ diſſoluta vim ſuam amittunt, ideòque iiſdem opus habent.

Vlcera ab acido valdè acri; Aphthæ ab acido minùs acri.

CCLXXXVIII. Quin inde videor mihi haud malè concludere, Ulcera cętera excitari ab acido valdè acri, Aphthas verò ab acido minùs Acri, quodque vim ſuam amittat in ipſâ cuticulâ, quam corrumpere quidem poſſit, non item conſumere, atque ideò in eâ hæreat: unde, dum corrumpitur magis magiſque ſimul incraſſeſcens atque à ſubjectis partibus ſenſim ſecedens Cuticulla, nova illi ſuccreſcit, quæ, poſtquam prior decidit, paulatim pari modo corrumpi incipit, donec tandem aut corrigatur, evacueturque Acidum peccans, aut ſpontè ſuperetur, deficiatve in corpore.

Quiſnam humor Aphthas producat.

CCXLXXXIX. Quoniam verò inter Purgantia in Aphthis curandis convenientiſſima optimum obſervatur Rhabarbarum Bilem purgans; & tàm ſæpè, ac imprimis in pueris Bilem ęruginoſam conſequuntur Aphthæ; valdè probabile videtur, Humorem Acidum Aphthas producentem aut eſſe Bilem æruginoſam, aut Humorem illi planè affinem; ideòque minùs purum, adeòque minùs Acrem, quàm obſervatur eſſe Humor cætera Ulcera gignens.

Quale Medicamentum in Aphthis curandis utile.

CCXC. Unde videtur adhuc idcircò in curandis Aphthis conducere medicamentum acrimoniam temperans, ſed ſimul humectans; quò hujus ope diluatur magis Æruginoſa Bilis, ex flava & Succo Pancreatico acido & acri, non tamen extremè acri, confluentibus producta, & diluta reddatur infirmior, & inertior.

Vnde Anno 1669. Aphthæ ortum habuerint.

CCXCI. Exiſtimamus ergò anno ſuperiore Aphthas frequentes habuiſſe ortum ex confluxu Bilis acris, & Succi Pancreatici ſimiliter acris, unde vitiosè ſimul Efferveſcentes Halitus excitarint naturę mediæ, quin Humorem, Liquoremve conſtituerint non extremè acrem (Dyſenteriam in quibuſdam producentem, de quâ mox agemus) ſed fractum acrem, qui Vomitu ad Os delatus Aphthis dederit anſam & ortum.

CCXCII. Utrumque autem Humorem notatum ſimul peccaſſe in multis, non ſemel jam evicimus in ſuperioribus, tàm ex Cauſis præcedentibus, quàm Symptomatibus Affectum Epidemium noſtrum comitantibus.

Alvi fluxus & Dyſenteria.

CCXCIII. Quoad Alvi Dejectionem, obſervatus 12. in multis Aegris tàm in principio Affectûs, quàm poſtmodùm etiam *Alvi fluxus*, & in pauciſſimis *Dyſenteria* ipſa.

Alvi fluxus unde.

CCXCIV. *Alvi fluxum* deducimus hìc meritò à *Bile abundantiore & acriore* Aëris æſtui debitâ, ſicut aliàs plerumque ab eâdem ortum habet Diarrhęa, & maximè Bilioſa, qualis fuit anno ſuperiore.

Dyſenteria unde.

CCXCV. Quoad *Dyſenteriam* ſeriùs obſervatam, tribuenda ipſa tum eidem *Bili notatæ*, tum *Succo Pancreatico Acidiori*, partim à ſimilium nimio uſu & abuſu, partim à ſubſequente Nouembri menſe *frigore acri* orto.

In ea quid fiat, & quænam excernantur.

CCXCVI. In Dyſenteriâ namque Ulcerantur, exeduntur que Inteſtina, fitque tum Sanguinis, tum maximè Puris excretio copioſa: unde à tali Cauſâ producetur, quæ Inteſtina exedere atque ulcus excitare apta eſt nata, ergò ab Humore acido.

Dyſenter[...] non eſſe [...] la Bile.

CCXCVII. Quotquot proinde *a ſola Bile* quoquo modo per ſe corruptâ & acriore factâ Dyſenteriam deducunt, toto cœlo errant: poſtquam *Sal lixivum Bilis acerrimum* factum *Gangrænam* quidem tum alibi, tum in tenui Inteſtino excitabit, *nunquam Vlcus*.

Vlcus eſſ[...] Acido, n[...] Lixivo.

CCXCVIII. Eſt enim Ulcus Acidi, non Lixivi effectus: unde niſi Acidus & quidem Acris humor jungatur Bili, nunquam efficietur ab ipſâ Dyſenteria, quam ſolus Humor valdè Acidus & acer ad Inteſtinum delatus producet.

Anni 16[...] Dyſenter[...] unde.

CCXCIX. Anno autem ſuperiore, qui pauci paſſi ſunt Dyſenteriam, illam Bili æruginoſæ, ab Acido acri corruptæ, debuerunt.

Alvus [...] ſtrictior u[...] de.

CCC. Sed 13. *Alvus* in pleriſque ab initio Affectûs fuit *Adſtrictior:* & quidem propter Pituitam Glutinoſam, Humoremque Auſterum à pręcedente frigore in Corpore abundantes, nec mox Bile ab ęſtu Aeris ſubſequente acriore factâ correctos aut devictos, verùm illi reſiſtentes, atque in flatus auſteros ac tenaces mutatos Alvi excrementa indurantes, ſicque Alvum adſtringentes, atque propter urgentem calorem febrilem moleſtiam ęgrorum & anxietates non parùm augentes.

Et poſtea [...] lutior un[...]

CCCI. Poſtquam verò partim ab Aëris æſtu, partim à calore febrili, partim à Medicamentis correcti, debellative fuêre humores auſteri & Glutinoſi, reddita eſt quoque paulatim Alvus ſolutior.

Abdomin[...] diſtenſio. Dolor per[...] rebrans, regione lu[...] bari. Borboryg[...]

CCCII. Notavimus 14. inter Symptomata moleſta non tantùm gravem *Abdominis Diſtenſionem*, verùm *Dolorem* quoque *varium*, & in quibuſdam *Perterebrantem*; tum ubique, tum præſertim in *Lumbari Regione* valdè ſævientem: accedentibus non raro *Borborygmis*.

Abdom[...] diſtenſio [...] de.

CCCIII. *Diſtenſionem Abdominis* adſcribimus *Flatibus Glutinoſis* ex Pituitâ ſimili à Bile acri tanquam Efficiente Cauſâ productis: Utriuſque autem ortum non ſemel ab Aere contrario ſe alternatim ſubſequente deduximus.

Dolor [...]

CCCIV. Prout autem Utrique humori jam notato, *Pituitæ Glutinoſæ, Biliqu e Acri* conjunctus eſt Succus Pancreaticus variè corruptus, ita *Dolor excitatus* eſt *varius*, aliquando blandior, aliquando acrior: inter quos atrociſſimus ſolet eſſe, qui terebræ ad inſtar *inteſtina* videtur *perterebrare*, ortum habens ab humore *Auſtero Acido* binis notatis juncto.

In regio[...] lumbari [...] de.

CCCV. *Moleſtiſſimus* autem ac *frequentiſſimus* fuit *in Regione Lumbari*, quo loco tres culpati confluunt Humores, ubi non mirum eſt, ſi graviùs afficiant Continentes partes, utpote acrimoniam integram, necdumq; fractam obtinentes: dum autem paulatim ſe mutuò frangunt, temperantque Humores ſubcontrarij, hebeſcit eorundem acrimonia, roduntque minùs partes, ad quas propelluntur.

Borboryg[...] unde.

CCCVI. Addidimus *Borborygmos*, Ventriſque murmura & rugitus exercuiſſe quoſdam; cùm non ſit neceſſe, ut flatus Inteſtina, hinc & abdomen diſtendentes loco ſuo moveantur, ſicque ſonum aliquem ibidem edant, poſtquam non raro concluſi manent in fiſtulâ Inteſtinali, atque abſque ſono permutant locum.

Quinam f[...] tus in inte[...] nis muti, q[...] nam ſonor[...]

CCCVII. Cur autem aliquando *muti*, aliquando *ſonori*, volvantur flatus per inteſtinalem fiſtulam, difficile dictu exiſtimo: niſi quòd *ſicciores* obſerventur *magis ſonori*, *humidiores magis muti*, ſaltem in ſui excretione, quin tum diverſa quoque ſortiuntur apud pleroſque nomina, Latinis non æquè obſervata, Crepitus namque vocantur ipſis pedentium flatus.

Suffoca[...] Hypochon[...] driaca.

CCCVIII. Attigimus 15. *Suffocationis & ſtrangulationis Hypochondriacæ* Senſum ac Metum, quo nonnulli ſunt affecti.

Non prop[...] Mulieribu[...]

CCCIX. Hunc affectum exiſtimant quidem Medicorum plerique *proprium* eſſe *Mulierum*, & *falluntur*, imprimis quando cenſent ipſum pendere *ab aſcenſu Vteri ad fauces uſque aſſurgentis*, atque ibidem fœminas penè ſuffocantis.

Non ab aſ[...] ſu Vteri. Et quare.

CCCX. Hanc verò ſententiam in plebejis, rerum plerarumque abſtruſarum ignaris, quemadmodùm

ferre

ferre poſſumus, ita meritò ridemus & carpimus in Medicis, quorum intereſt, Corporis ſtructuram eouſque ſaltem noſſe, ut non ignorent impoſſibilem eſſe talem Uteri ad fauces aſcenſum propter ipſius vincula multifaria ipſum arctiſſimè in hypogaſtrii cavitate detinentia.

CCCXI. Adde quòd Affectus omnibus modis ſimilis obſervatus in maribus ſat ſæpè opinionis prioris abſurditatem evincat.

CCCXII. Cui accedit, quòd ſolutionis modus abſurditatis convincat eandem Opinionem. Nam duobus tribusve flatibus per os erumpentibus tollitur ſæpenumerò iſte ſtrangulationis metus. Unde facilè patet, à flatibus habuiſſe ipſum ortum.

...ed à flati-...

CCCXIII. Quòd ſi à flatibus habeat ortum, quis non videt, quàm ſit abſurdum, eundem Uteri adſcribere aſcenſui?

...ffocationis ...cies di- ...ſæ.

CCCXIV. Non ſine causâ judicavimus proinde aliam ipſi aſſignandam veriorem cauſam, Flatus putà, Halitusve in tenui Inteſtino excitatos & ad Ventriculum, hinc OEſophagum quoque atque Fauces aſſurgetes, atque pro ſui diverſitate *Affectum* illum *diverſimodè* ſe manifeſtantem producentes.

Conſtrictio ...cium un-...

CCCXV. Aliàs enim *conſtringi videntur* Ægris *fauces*, ac ſi in ſtrangulationis verſarentu r periculo: quod evenit, quoties *Auſteri* ſunt notati *Flatus*; *Halitusve*.

Anxietas ...cium un-...

CCCXVI. Aliàs *anguntur* quidem *Fauces*, *ac ſi continuè in illis aliquid hæreret*, quod difficulter poſſit deglutiri; unde tunc OEſophagum, ac ſi quid deglutiendum foret, continuè coarctant; quod fit ab *halitibus*, *flatibusve acribus & viſcoſis*, OEſophagi parietibus adhærentibus, ipſosque continuè irritantibus.

...nguor & ...imi deli- ...um unde.

CCCXVII. Aliàs *Languore continuè urgentur Ægri*, *ac ſi Animi deliquium inſtaret continuè*, & ſubinde *in Aquâ videretur natare Cor*, id eſt, Pars Cordis nomine inſignita, Ventriculi putà Orificium ſuperius: quod accidit *ab Halitibus magis Aqueis & aſſiduè aſſurgentibus*, *ventriculique Orificium magis*, *quàm OEſophagum afficientibus*.

CCCXVIII. Hæc ita ſe habere, confirmant & evincunt Medicamenta ſingulis notatis ſpeciebus maximè convenientia.

...rum ſpe- ...um re- ...dia.

CCCXIX. Licèt enim occurrant remedia, quæ promiſcuè in omnibus hiſce ſpeciebus ſunt utilia, reperiuntur tamen alia quoque, quę ſingulis ſpeciebus ſunt magis ſpecifica.

Remedia ...nibus ...omunia.

CCCXX. Sic *omnibus ſpeciebus conducunt omnia Salia Volatilia*, & præ cæteris omnibus *ſpiritus Salis Armoniaci* ad Guttas iij. iv. v. vel plures ex Vini, alteriusve liquoris convenientis cochleari ſæpius aſſumptus.

Remedia ...ndo fla- ...ſunt au- ...i.

CCCXXI. Ubi *auſteri* ſunt flatus, halitusve, preter eundem ſalis Armoniaci ſpiritum, conducit *Caſtoreum*, ejusque *Tinctura*, ut & *Oleum Succini*, *Macis* diſtillatitium, &c.

...ando ha- ...s ſunt ...tinoſi & ...

CCCXXII. Ubi *glutinoſi & ſimul acres* ſunt halitus, flatusve, conducunt preter Salia volatilia, *ſpiritus Nitri dulcis*, *Ol. cort. Arantiorum*, *Roriſmarini*, &c.

...ando ſunt ...uei.

CCCXXIII. Ubi *magis Aquei* exiſtunt Halitus, conducunt præter laudata ſemper Salia Volatilia, *Tincturæ Aromaticæ Cinnamomi*, *Croci*, *Nux Moſchata*, &c. non neglectis *Hydragogis* ſubinde uſurpatis ad humiditates aqueas in corpore redundantes minuendas.

...ffocationis ...pochon- ...acæ cau-...

CCCXXIV. Ex quibus omnibus per multiplicem & longam experientiam notis concludo 1. *Halitus*, *Flatusve varios nunc ad Ventriculi orificium ſuperius* tantùm, *nunc ad OEſophagum* quoque & *fauces* aſſurgentes producere hunc Affectum.

...us.

CCCXXV. 2. *Focum hujus mali eſſe Inteſtinum tenue proximum* Ventriculo.

...mes.

CCCXXVI. 3. *Fomitem ejuſdem mali eſſe confluentes ad tenue Inteſtinum Humores tres*, *Pituitam*, *Bilem*, *Succumque Pancreaticum* diverſimodè affectos, & ideò affectum diverſum producentes.

...& Mu- ...& Vi- afficere.

CCCXXVII. 4. Licèt *Mulieres afficiat frequentiùs*, *afficere* tamen *Viros quoque*, cùm non tantùm id reverà fieri obſervetur indies, ſed etiam, quoniam illius Cauſæ occurrunt in Viris.

Ejus nomen convenientius Suffocatio Hypochondriaca.

CCCXXVIII. 5. *Convenientius* ipſi *nomen* tribui non poſſe *Suffocatione Hypochondriacâ*, cùm in ſiniſtro Hypochondrio habeat ortum, & familiare ſit omnibus, qui decantatâ vexantur Affectione Hypochondriacâ.

Cur ea magis Mulieres afficiantur, quam Viri.

CCCXXIX. Afficiuntur autem hâc ſuffocatione Mulieres, quàm Viri, frequentiùs, quia ſexûs ſui ratione variis ſunt ſubjectæ moleſtiis, ex quibus huic malo producendo apti generantur humores.

Ejus cauſa in hoc affectu Epidemio unde.

CCCXXX. Cauſa verò talis Suffocationis multifariæ commodè poteſt deduci ex Humoribus anno ſuperiore in *Ægris* variis propter variam Aeris mutationem occurrentibus; ut alia Diætæ vitia non memorem, quæ tamen haud dubiè illi quoque malo dederunt anſam in non paucis.

Reſpiratio difficilis.

CCCXXXI. Inter Affectûs noſtri Epidemii Symptomata notavimus 16. *Reſpirationem Difficilem* multis gravem.

Ejus cauſa Halitus, & Flatus ad Cor delati.

CCCXXXII. Inter varias Reſpirationis difficilis *Cauſas* poſtrema non eſt *Halitus*, & imprimis *Flatus* unà cum Sanguine ad Cor, & mox *ad Pulmones delatus*, ibidemque tum *in Vaſis*, tum *in parenchymate*, *ductibus* putà *inter Arterias & Venas poſitis hærens*, atque Pulmonem *aut diſtendens*, *aut diſtentum ſervans*, ſicque *expirationem* primò, ac proinde *inſpirationem* quoque *impediens*.

CCCXXXIII. Halitum autem, Flatumque in Febrium Intermittentium initio, quin augmento, ipſoque ſtatu vel vigore, ut & in multis Febribus continuis in tenui Inteſtino excitari, atque inde ad Cor & ultrà deferri, notiſſimum eſt iis, qui Ægros ſuos exactè obſervant & ad ſingula ipſorum Symptomata attendunt.

CCCXXXIV. Non defuit proinde anno ſuperiore in Affectu noſtro Epidemio cauſa difficilis reſpirationis, poſtquam & Intermittentibus & Continuis laborarunt plerique Febribus.

Incubus.

CCCXXXV. Nec tantùm ſolâ difficili reſpiratione laborarunt multi, verùm 17. etiam *Incubo* nonnulli, & inter ipſos ego quoque; qui cum paroxyſmis febrilibus repetens atque Somnolentiam ſimul excitans fuit mihi valdè moleſtus, donec ipſum agnoſcens rogarem adſtantes, ut tamdiu ſomnum, in quem tunc valdè propendebam, interturbarent ac impedirent, donec paroxyſmo declinante in ſomnum ſuavem & commodum inciderem abſque omni Incubo.

Ejus cauſa halitus melancholici.
Et narcotici.

CCCXXXVI. Obſervavi autem Incubum habuiſſe ortum *ab Halitibus melancholicis*, hoc eſt, *auſteris* cum febrili paroxyſmo in tenui Inteſtino excitatis, & non tantùm *ad Cor*, verùm *ad Cerebrum* quoque aſſurgentibus, atque ibidem tum *Somnolentiam*, tum hæc *Inſomnia* producentibus.

Propenſio in ſomnum à Bile.

CCCXXXVII. Quoniam verò *Somnus* erat *coactus*, & aliquid *narcotici redolens*, judicavi *halitus* illos ex *vitioſâ* humoris *auſteri cum Bile efferveſcentia oriundos* etiam aliquid *narcotici à Bile* accepiſſe: difficulter namque poterat impediri Somnus; tanta in ipſum erat proclivitas.

Inſomnia ab humore auſtero.

CCCXXXVIII. Quemadmodùm verò à *Bile* concurrente deduco *inſuperabilem Ægro in Somnum propenſionem*, ita ab *humore auſtero* deduco *anxietatem inexplicabilem inſomnia ſollicita*, hoc eſt, *Incubum* producentem.

Et quomodo.

CCCXXXIX. Cùm enim Somnus unà cum Febre invaderet non placidus, ſed coactus & turbatus, halitusque mentem Somno penè ſopitam multùm angerent, fieri non potuit, quin phantaſmata mira formarentur à mente, à quibus eadem rurſus turbaretur, nec tamē quaſi ebria ſe liberare poſſet ab ipſis; donec paulatim ſubſidētibus, aut diſcuſſis notatis halitibus ad ſe rediret mens, ſpiritibus Animalibus exiſtentibus aut productis denuo purioribus, & ad omnes functiones Animales ritè obeundas aptioribus.

CCCXL. Anxietas verò illa ſentiebatur imprimis circa precordia propter halitus tàm in tenui Inteſtino, quàm Ventriculo hærentes, parteſque illas angentes.

Cur Incubo affectis videantur præcordia aliquo pondere premi.

CCCXLI. Quapropter videntur Incubo affectis partes illæ pondere aliqua premi, totumque Hypochondrium comprimi tunc ab aliquo perſona exoſâ, vel quâvis aliâ notâ vel ignota corpori inſidente, atque Suffocationem nonnunquam minante, & imprimis, quando in dorſum decumbit æger; tunc enim promovetur à plumarum calore halituum excitatio, quibus copioſiùs productis non mirum ſi angantur magis notate partes.

Humoris auſteri cauſæ plures.

CCCXLII. *Humoris* autem *Auſteri* plures *cauſæ* habuerunt locum in multis, nec tantùm *conſideratio Incolarum tàm univerſali malo & omnes penè afficiente oppreſſorum, & metus mali diutiùs duraturi*, cæteroſque ſimiliter oppreſſuri, ſed inſuper *conſideratio ſtatus privati*, in quo verſabantur cum ſuis plerique, ut & *metus mali majoris*, quin & memoria *jacturæ paſſæ in Suorum obitu*.

CCCXLIII. Ex quibus omnibus non potuit non excitari *Mœror ſummus* in multis, & maximè prudentibus, atque ſuos imprimis valdè diligentibus.

CCCXLIV. *Mœroris* autem *ſummi effectum* eſſe *Auſteri productionem*, non ſemel evici per experientiam multiplicem.

CCCXLV. Quotquot igitur *propter afflictionem, jacturamve privatam, publicamve Animi Mœrore affecti ſunt* gravi, totidem auctum habuerunt in ſemetipſis humorem auſterum, non tantùm Incubo, ſed aliis quoque modis, *Vomitu* putà *auſteri*, *alvo adſtrictâ*, *Suffocatione Hypochondriacâ*, & ſimilibus *ſe manifeſtantem*.

Somnus profundus, & inſomnia.

CCCXLVI. Quia verò non tantùm cum Incubo, ſed abſque ipſo quoq; Somnum paſſi ſunt Ægri multi *profundum, & inſomnia multifaria*, meritò eorum 18. fecimus ſeorſim mentionem.

Somnolentia a Pituita: Somnus profundus, & Inſomnia à Bile corrupta.

CCCXLVII. Quemadmodùm *Somnolentiam* deducimus à *Pituita*, ita *Somnum profundum*, atque *Inſomnia* deducimus à *Bile*, quoties *corrupta vim Narcoticam induit & Animales Functiones omnes turbat*, ſive hoc fiat *continuè* in *Febribus Continuis*, ſive *per Intervalla* in *Febribus Intermittentibus*.

CCCXLVIII. Anno autem ſuperiore *ob frigus præcedens diuturnum Pituita fuit aucta* in multis, unde in *Somnum propenſio & Somnolentia* potuit produci.

CCCXLIX. Poſtmodum autem ſuccedente *ſummo Aeris æſtu aucta* eſt ſimiliter in omnibus *Bilis*, à quâ propter *Febrem* tàm intermittentem, quàm continuam in pleriſque ortam, eadem ita *corrupta* eſt in multis: ut *Narcoticam vim* acceperit, & Pituitæ præexiſtenti juncta *Somnum profundum* excitarit *cum Inſomniis*, quæ pro cæterorum humorum diverſitate, pro cujuſvis occupationibus & ſollicitudinibus diverſis plurimùm differebant.

Vigiliæ capitiſque dolor.

Ab eadem cauſa Effectus contrarios produci, & contra.

CCCL. Addidimus 19. pluribus moleſtas *Vigilias* perdurantes, *Capitiſque Dolorem* intolerabilem: Symptomata præcedentibus contraria: quod mirum videbitur ijs, qui *ab eadem Causâ Effectus contrarios* neſciunt negantve *produci*, ut & *Effectum eundem à cauſis contrariis*.

CCCLI. Verùm enim verò ſi tales attenti fuiſſent magis faciendis experimentis, quàm fingendis Chimæris, non haberent animum tot præjudiciis ægrum & ad bene Philoſophandum ineptum.

CCCLII. Utique nil magis eſt ridiculum, quàm negare id, quod evidenti conſtat experientiâ, quia ejus rationem non capit Mens immerſa commentis, & falſis præoccupata principiis & ſuppoſitis.

CCCLIII. Ut autem ad propoſitum accedamus, pernotum eſſe poteſt omnibus, qui anno ſuperiore adfuerunt, aut præfuerunt ægris, *plurimos laboraſſe ſomno profundo, plurimos Vigiliis: plurimos ſenſiſſe dolores capitis, aliarumve partium exquiſitos, plurimos nil talia eſſe paſſos: quinimò nonnullos ſucceſſivè vexatos fuiſſe hiſce Symptomatibus contrariis*.

CCCLIV. Quæ cùm ita ſint, quærenda iſtius diverſitatis & contrarietatis ratio & cauſa.

Et quomodò id fiat.

CCCLV. Utique *idem modo eodem in idem agens contrarios effectus producturum, non eſt probabile*; ſed nil impedit, *unum, idemque diverſimodè agens in idem id efficere*.

CCCLVI. Hoc ut magis pateat, dico non eſſe probabile, *eoſdem humores modo eodem in corpore humano ſe habentes & agentes producere contrarios effectus*; ſed nil obſtat, *eoſdem humores modo diverſo in corpore humano ſe habentes & agentes id efficere*.

CCCLVII. Sic *eadem Bilis eodem modo ſe habens & agens in corpore humano eodem modo itidem ſe habente non producet contrarios effectus*; ſed nil obſtat, *Bilem modo diverſo ſe habentem, aut in corpore diverſimodè ſe habente occurrentem & agentem producere contrarios effectus*.

CCCLVIII. *Bilis* ergò *anno ſuperiore in omnibus quoad externum Aerem multùm æſtuantem corrupta & vitiata produxit hactenus in omnibus effectum ſimilem*.

CCCLIX. Quatenus autem *Bilis* eadem *propter reliquas Diætæ partes ſe habuit modo diverſo in diverſis, producit procul dubio in ipſis effectus diverſos*.

CCCLX. Sed *eadem* quoque *Bilis propter humores cæteros diverſimodè in diverſis repertos produxit quoque haud dubiè effectus diverſos*.

CCCXI. Quinimò tum *propter Bilem diverſimodè ſe habentem in diverſis*, tum propter *humores quoque diverſimodè ſe habentes in ipſis produci potuerunt aliquando effectus contrarii*: quemadmodùm id factum conſtat experientiâ multiplici.

CCCLXII Sed in quonam *conſtitit hæc Bilis, aliorumque Humorum diverſitas; ut non tantùm diverſi, ſed contrarii producti fuerint Effectus in ægris?*

Somnus p[rofundi] unde.

CCCLXIII. Docuimus modò, quænam fuerit *Somni profundi cum inſomniis turbulentis Cauſa*, *Bilis* nempe *Narcoticam vim nacta ſecundùm partem ſuam pinguem & oleoſam*.

Vigi[liæ] unde.

CCCLXIV. *Vigiliæ* autem ortum habuerunt *ab eadem Bile, ſed Acriore, nec à Pituita Glutinoſa obtuſa, nec à pinguedine propria aucta ſatis temperata*; quin *Efferveſcentiam in tenui Inteſtino, & Corde Acrem atque halitibus Acribus moleſtam producente*: Unde ad *ſenſationem continuam, triſtemque coactæ ſunt Cerebri membranæ, Somnuſque interruptus, aut impeditus*.

Capitis do[lor] unde.

CCCLXV. *Dolor* namque *ab Acribus halitibus ad Cerebrum delatis & circa membranas hærentibus ibidem excitatus Somnum fugavit & vigilias perennantes produxit*.

CCCLXVI. *A Bile* igitur *diverſimodè ſe habente productus eſt in quibuſdam Somnus Soporoſus, in aliis Vigilia*; quin *in eodem nunc Somnus, nunc Vigilia*.

CCCLXVII. Quæ *Vigiliarum, Doloris* quoque *cauſa fuit plerumque*: at quæ *Doloris fuit Cauſa, fuit ſemper quoque Vigiliarum*.

CCCLXVIII. *Dolor* autem *Capitis vehemens* quamvis frequenter habuerit pro *Cauſa Bilem Acriorem* vitioſè cum Lymphâ, Succove Pancreatico Efferveſcentem, atque *Halitus Acres Salinos* caput petentes promentem: potuit tamen aliquando *etiam produci ab Acidis, itidemque Acribus halitibus*, Lymphæ Succoque Prancreatico *Acidioribus* imprimis adſcribendis; ac præſertim quando *in Febribus Intermittentibus frigus fuit vehementius* propter Cauſas multiplices ex Diætæ vitiis petendas, nec mox Aëris æſtui, vel Bilis Acrimoniæ auctæ cedebant Humores Acidiores.

Laſſitu[do] ſpontanea.

CCCLXIX. Inter Symptomata in Affectu noſtro gravia & moleſta recenſuimus 20 *Laſſitudinem ac Defatigationem Corporis ſpontaneam*, quæ ſicut pleraumque Febrium Intermittentium ſolet eſſe comes, ita in hâc fuit non parùm importuna.

Laſſitu[do] unde.

CCCLXX. Cùm ſit autem *Laſſitudo Symptoma conſequens* ut plurimùm *Corporis motum vehementem, aut etiam diuturnum*, quo & *Animales Spiritus conſumuntur, & muſculi multùm exercentur, fatiganturque*, neceſſe eſt, ut aliquid alterutri vel utrique ſimile accidat corpori per talem Febrem Intermittentem.

A Spiritu[um] Animalium conſumptione, & impe[dita] novo[rum produ]ctione.

CCCLXXI. Intermittente autem Febre non raró *Spiritus Animales copioſè conſumi*, aut *ipſorum ſaltem productionem novam impediri*, nemo valdè mirabitur, qui conſideraverit, non tantùm *Vigiliis perſeverantibus & doloribus vehementibus*, quin *Corporis quoque agitatione continuâ* perire atque *exhauriri plures Spiritus*; verùm propter *humores vitiatos turbari Functiones naturales omnes*, Appetitum Ciborum proſterni aut corrumpi, Ventriculum, mox & Inteſtina ab aſſumptis

Ali-

Alimentis gravari, & quidem ad nauſeam vel vomitum, Vires ab iiſdem minimè recreari aut refici, *Senſus externos æquè ac internos ſæpenumerò hebetari; Motum animalem tardius difficiliùſque abſolui ac perfici: quæ omnia & Sanguificationem, & Animalium Spirituum Confectionem* aut Secretionem arguunt læſas & *labefactatas.*

CCCLXXII. Quid mirum proinde, ſi tunc Ægri patiantur Laſſitudinem ac Defatigationem talem, qualem ſolet producere Animalium Spirituum conſumptio motum vehementem aut diuturnum Corporis ſubſequens?

CCCLXXIII. Pręter hanc Cauſam Defatigationis & Laſſitudinis ſpontaneæ in Febribus Intermittentibus, alia inſuper occurrit haud contemnenda, *Humorum* nempe, *Halituumque multifariorum*, & quidem *vitioſorum translatio quaquaverſùm*, ad *ipſoſque adeò artus, artuumque muſculos, muſculorumque membranas; cæteraſque partes valdè ſenſiles*; quæ ab ipſis tum *gravantur*, tum *roduntur ac mordentur*, adeòque non minùs *defatigantur*, ac ſi motu diuturno, aut vehementi eſſet agitatæ.

CCCLXXIV. Quoties namque diutiùs, ſimulque vehementiùs agitatæ ſunt ac motæ partes, toties *dolore lacerante* urgentur, quod videtur adſcribendum *Humoribus* propter Spirituum Animalium magnam deperditionem motui notato debitam *Acrioribus*, hoc eſt, minùs temperatis exiſtentibus.

CCCLXXV. Cùm verò Humores illi acriores facti febres producant moleſtas, & continuas & intermittentes, fieri nequit, ut ab *iiſdem humoribus non rodantur, mordeanturque partes ſenſiles* patianturque *Affectionem ſimilem Laſſitudini* modò deſcriptæ.

CCCLXXVI. *Urinam* quoq; notavimus 21. *multifariam, plerumque ſatis rubentem, mox turbatam*, & *multum ſedimentum* idque *varium deponentem*.

CCCLXXVII. *Vrina* verò quemadmodum pro *mater*; à *ſuâ primariâ* agnoſcit *Potum*, vel quicquid potulentum eſt, aut habentur in Alimentis; ita *diverſitates ſuas omnes* quoad *Colorem, Saporem, Odorem, Calorem*, quin & *Conſiſtentiam & Contenta multifaria*, mutuatur *ab Efferveſcentiâ vitali in Corde factâ*: quæ cùm *pendeat* tum *ab ipſo Sanguine* undique ad dextrum Cordis Ventriculum *refluente*, tum à *Lympha* undique itidem ad Cor affluente, tum à *Bile* Sanguini aſcendenti, meâ ſaltem ſententia, junctâ & itidem ad Cor confluente, tum à *Chylo multifario* poſt aſſumpta nuper Alimenta ſimiliter ad Cor delato, tum à *peculiari Humore, aut Liquore*, quando Alimentis liber eſt Ventriculus, ex *Pituita Saliuari in tenuibus* Inteſtinis hærente, *Succoque Pancreatico ac Bile* ſimul confluentibus exſurgente atque ſimiliter per Venas lacteas, hinc & Ductum Thoracicum ad Cor delato; ab illis omnibus ac ſingulis tàm multis modis mutari ſolitis non parùm *alterari debet laudata* in Corde Sanguinis *Efferveſcentia vitalis*, *ſecernique ab ejus maſſa*, *quod Urinæ materiæ junctum non parùm ipſam mutet*.

CCCLXXVIII. *Quicquid* igitur *in Efferveſcentia vitali ſecedit à Sanguine*, tanquam ipſi *heterogeneum, hominique nutriendo minùs idoneum*, idipſum *jungitur* facilè *ſero* in renibus in Urinam ſecernendo, percolandoque.

CCCLXXIX. *Color* autem *rubeus* debetur ſemper, quando is à Rebus aſſumptis non oritur, *Bili Acriori & incendium in Sanguine augenti*; ſive permaneat idem in eo incendium, ſive idem paulò poſt, aut ſeriùs minuatur, tollaturve iterum.

CCCLXXX. Nam non tantùm in *Febribus continuis*, plùs minùs ardentibus, ſed *Intermittentibus* quoque, *durante* ſcilicet *Incendio febrili*, *Colore rubeo tingi ſolet Urina*.

CCCLXXXI. Qui *color permanere* ſolet in Urinâ, *nullo vel pauco ſecedente ſedimento*, quamdiu *Humorum noxiorum Febrim parientium nulla ſit à Sanguine ſecretio*.

CCCLXXXII. *Idem* autem cum *ſubſidente ſedimento ex parte ſaltem Urinæ liquorem deſerit*, quamprimùm *deſiderabilis* contingit *partium noxiarum à ſanguinis maſſa ſecretio*.

Vrina turbida & clara unde.

CCCLXXXIII. Hæc *ſecretio* quando *incboata eſt tantùm, turbida redditur vel mox talis ſit permanetque* Urina; quæ iterum *clareſcit*, quando *eadem ſecretio eſt magis abſoluta*, & ſanitatem inſtantem denunciat.

Vrinæ conſtitutio in Febribus Catarrboſis.

CCCLXXXIV. Obſervatur etiam Urina *in Febribus Catarrboſis* multis dictis, potiori autem jure *Gravedinosis* vocandis, poſtquam individuus Gravedinis gravioris eſt comes, *reddita clara & rubens, quæque mox turbatur*, & prout citiùs, ſegniùſve iterum clareſcit, turbulentamque opacitatem cum perſpicuitate mutat, citiùs, ſegniùſve unà cum Gravedine ſuperatum iri inſultum febrilem ſignificat.

Vt & in affectu Epidemio.

CCCLXXXV. Utroque autem modo & *Rubentes & mox Turbatæ* ſunt anno ſuperiore excretæ Urinæ, cùm non pauci Gravedinosâ laborarint tunc febre, dum cæteri abſque Gravedine tum Intermittente, tum continuâ correpti fuerunt febre.

Sedimentum copioſum, quale ſignũ.

CCCLXXXVI. *Sedimentum* quando *copioſum* deponitur, *levanturque Symptomata* reliqua, ſignum eſt ſuperati morbi, ſed cum multâ humorum immunditiâ conjuncti.

CCCLXXXVII. Ubi contrà *Sedimentum copioſum deponitur, nec levantur* inde à cæteris Symptomatibus Ægri, ſignum eſt, non tantùm periculoſum, aſt ſæpè quoque lethalem eſſe morbum.

Sedimentum paucum quale ſignum.

CCCLXXXVIII. Ex quibus facilè patet, quid de *Sedimento pauco* ſit judicandum.

Ejus color, conſiſtentia, &c.

CCCLXXXIX. Prout autem *Colore, Conſiſtentiâ, & ſimilibus* qualitatibus variat Sedimentum, Spes quoque aut Metus non parùm variabit.

CCCXC. *Sedimentum* namque *Album* ac *æquale* laudatur; ſicut culpatur, quò magis recedit ab albedine, occurritque *rubrum, lividum vel nigrum*; aut *inæquale*.

Color urinæ naturali ſimilis quid ſignificet.

CCCXCI. *Color* Urinæ *naturali maximè ſimilis* teſtatur, ſi cætera Symptomata ritè ſe habeant, ad ſanitatem properare Ægrum, fierique Sanguificationem naturali fere ſimilem.

Color valdè rubens quid ſignificet.

CCCXCII. Contrà *Color valdè rubens* teſtatur magnum in Sanguine Incendium, Bilemq; ſolito acriorem, ac nonnunquam ſimul pinguiorem; ſive per ſe acris exiſtat, ſive ratione Succi Pancreatici malè ſe habentis, ac proinde vitioſam in tenui inteſtino Efferveſcentiam excitantis talis evadat.

Quid color aqueus.

CCCXCIII. Rurſus *Color Aqueus*, à quo Cruda nominatur Urina, diminutum in Sanguine calorem indicat, Bilemque inertiorem aut oppreſſam teſtatur.

Vrinæ ſapor ſalſus unde.

CCCXCIV. Si cui Urinam guſtare libeat, ejus *Sapor valdè ſalſus* debetur Bili & Lymphæ ſatis acribus, & ſatis arctè in Efferveſcentiâ in Corde ſimul adunatis.

Amarus unde.

CCCXCV. *Amarus* verò Urinæ *Sapor* debetur haud dubiè Bili abundanti & minùs arctè cum Lympha in vitali Efferveſcentia junctæ, ideòque Saporem ſuum in Urina ſervanti.

Acidus unde.

CCCXCVI. *Acidus* autem Urinæ *Sapor* ortum habet à Lympha acidiore, ac minùs arctè cum Bile in eadem vitali Efferveſcentia mixtà, ideòque Aciditatem ſuam in Urinam transferente.

Vrinæ odor gravis quid ſignificet.

CCCXCVII. *Odor Urinæ gravis & ingratus* indicat Efferveſcentiam vitalem valdè vitioſam, Corruptionemque in Sanguine valdè noxiam, periculoſamque.

Vrina ardorem conjunctum habens unde.

CCCXCVIII. *Urina* in ſui emiſſione *ardorem* conjunctum habens accepta ferenda eſt Acrimoniæ qualicunque, ac præſertim Bilioſæ in ea repertæ.

Frigus conjunctum habens unde.

CCCXCIX. Contrà *cum frigoris ſenſu reddita Urina* tribuenda videtur Humori Acido, ſed non valdè Acri; præſertim quando ipſi aliquid admiſtum Pituitæ non valdè Glutinoſæ.

Conſiſtentia urinæ craſſior unde.

CD. *Conſiſtentia Urinæ craſſior* debetur multo Sali ei admiſto in Efferveſcentia vitali à Sanguine ſecreto, aut à Chylo exorto: Unde Urina paulò poſt Alimentorum Fermentatorum ad Inteſtina propulſionem, Chylique à Fæcibus Alvi ſecretionem, mox & ad Cor deductionem prodiens *Craſſior* eſſe ſolet, ut & in Febrium Declinatione.

Tenuior unde.

CDI. Contrà *Tenuior Urina* ſequitur pauci Salis in Efferveſcentia vitali Sanguine ſeceſſum: quod

in Fe-

in Febrium initiis ſolet contingere, quo tempore Sanguineæ maſſæ intimiùs conjuncti ſunt Humores omnes.

Vrinæ contenta varia.

CDII. Quoad *Contenta ipſa*, eorundemque *Colorem, Odorem, Conſiſtentiam, Figuram, Situm*, & quæ ſunt plura, non parùm obſervantur variare ipſa pro *diverſis Febrium temporibus, Humoribus* maximè *peccantibus*, & *Diætâ*, ut & *Medicamentis*.

Fundum quænam petant.

CDIII. *Fundum* namque petunt. Sedimentique nomen obtinent, quæ magis ſunt Terreſtria, Glutinoſa, & Salſa, ſed prædictis juncta.

Superficiem quænam.

CDIV. *Superficiem* contrà legunt, quæ ſunt maximè Pinguia & Volatilia.

In medio quænam ferantur.

CDV. *In medio* feruntur, quæ ſunt naturæ mediæ.

Eorum conſiſtentia æqualis, & calor albicans quid ſignificet.

CDVI. *Conſiſtentiam* quę habent magis *Æqualem, Coloremque albicantem*, laudantur maximè, cum ſpem faciant reſtitutionis ægrorum, ſintque ſignum, reſtaurari ac redintegrari Effervescentiam vitalem.

Quid inęqualis, & color ab albo recedens.

CDVII. Contrà, quorum *Conſiſtentia* eſt *Inæqualis*, & *Color ab albo multùm recedens*, ſignificant vitiatam multùm uitalem Effervescentiam, ideòque in pejus ruere Ægrorum res; unde, quò receſſus ille major eſt, eò periculum urget majus.

Fœtor Sedimenti quod indicet.

CDVIII. *Fœtor Sedimenti* corruptionem aliquam, ſi non in Sanguine, ſaltem in Renibus, aut Veſicâ exiſtere indicat.

Arenulæ ubique in Vrina, & ejus contentis.

CDIX. *Arenulas* ſolas inter Contenta ubique obſervavi, non tantùm in Urinæ fundo, verùm in ſuperficie quoque ac medio, quin lateribus Vaſorum, ut & inter contenta reliqua omnia.

Earum color varius.

CDX. *Color arenularum* apparet varius, nunc *rubens*, nunc *flavus*, nunc *cinereus*, nunc *albus*: minùs noxius rubens, pejor albus.

Figura diverſa.

CDXI. *Figura* quoque ipſarum eſt diverſa, nunc globoſa, nunc diverſimodè angularis.

Calculi varii

CDXII. *Calculi* quoque *majores, minoreſque* cum Urinis excreti varii occurrunt *colore, figurâ*, & *duritie*.

Earum color.

CDXIII. *Color* plerumque ex flavo cinereus exiſtit, aliquando magis ad albedinem tendens, qui pejor, uti flavior minùs malus.

Figura.

CDXIV. *Figura* non rarò eſt oblonga, vel etiam ovalis, ſubinde ſphærica, & aliquando variis ſuperficientibus planis multifaria, plùſque aut minùs regularis, tetraëdra, cubica, vel mixta; conica, cylindrica, &c.

Durities.

CDXV. *Durities* quoque Calculorum varia eſt, cùm aliqui occurrant friabiles, alii valdè ſolidi, & ſic porrò.

CDXVI. Sed iſta omnia ex profeſſo tractare non eſt hujus loci; primaria verò capita paucis attigiſſe ſufficiat.

Virium proſtratio.

CDXVII. Inter Affectûs noſtri Epidemii Symptomata recenſuimus 22. *Virium omnium Dejectionem ac Proſtrationem ſtupendam*, & quidem *tantam, ut vix longo tempore ipſas recuperare potuerint Ægri*.

Vires duplices.

CDXVIII. *Vires* conſideramus & *Vitales*, & *Animales*, utraſque tunc proſtratas.

Vitales quænam.

CDXIX. *Vitales* voco vires, quæ ſunt ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ, quas, ſi quis malit, *Naturales* quoque haud ineptè vocavit.

Ad eas referri debet.

1. Efferveſcens ſanguis.

CDXX. Ad Vitales, Naturaleſque Vires referendus primo & primario loco *Efferveſcens Sanguis* in dextro cordis Ventriculo; quatenus *ab illo non tantùm Vita immediatè pendet*, verùm *Continentes* quoque *partes omnes nutriuntur*, quin *Contenta omnia originem trahunt*.

2. Fermentata in Ventriculo Alimenta, & Chylus.

CDXXI. Ad eaſdem Vires Naturales referimus 2. *Fermentata in Ventriculo Alimenta*; ut & *ſecretum ex ipſis* in tenui Inteſtino *Chylum*, qui exinde *tranſcolatur* in Vaſa lactea, hinc & *transfertur* ad Cor, quò *ex ipſo conſervetur ac renovetur Sanguis*.

3. Bilis.

CDXXII. Ad eaſdem Vires vitales puto referendam 3. *Bilem* in *Hepate a Sanguine* quovis tandem modo *ſecretam*; tum *ad Sanguinis Efferveſcentiam* in Corde, tum *ad Chyli ſecretionem* in tenui Inteſtino, tum *ad Liquoris peculiaris confectionem* ibidem non tantùm utilem, verùm neceſſariam quoque.

CDXXIII. Ad eaſdem Vitales vires arbitror referendam 4. *Lympham in Conglobatis Glandulis præparatam*, & continuè per vaſa ſua ſimiliter ad dextrum Cordis ventriculum delatam, *vitalemque* in eo *Efferveſcentiam cum Bile producentem*. *4. Lymph*

CDXXIV. Ad eaſdem Vires vitales exiſtimo referendum 5. *Succum Pancreaticum in Conglomeratis Pancreatis Glandulis præparatum*, atque *unà cum Bile* in tenui Inteſtino efferveſcentem, atque laudatum modò *Liquorem peculiarem*, qui meâ conjectura *Conſiſtentiam Sanguini confert*, imprimis conſtituentem. *5. Succ. Pancreaticus.*

CDXXV. Ad eaſdem Vires vitales judico referendam 6. *Salivam* continuè deglutitam, & non tantùm in ore, aſt in ventriculo quoque *aſſumptis alimentis admiſtam*, eorundemque *Fermentationem* præcipuè *efficientem*: atque in tenui Inteſtino Pituitæ nomine notam, ad memorati modò *Liquoris confectionem* concurrentem. *6. Saliva.*

CDXXVI. Poſſunt ac debent forſan ad vitales vires referri 7. *Animales Spiritus*, quatenus non tantùm *concurrunt ad* recenſitorum modò *Humorum variorum, Bilis, Lymphæ, Succi Pancreatici & Salivæ, confectionem*; aſt inſuper inſerviunt *motui* Labiorum, Maxillæ inferioris, Linguæ, OEſophagi, Ventriculi, Inteſtinorum, Vaſorum omnium, Cordiſque adeò ipſius quoque, in Alimentorum Aſſumptione, Contritione, Deglutitione, Propulſione, Tranſcolatione, ut & Sanguinis quaquaversùm propulſione ad Vitæ conſervationem tàm neceſſariis. *7. Anima[les] Spiritus, quatenus.*

CDXXVII. *Animales Vires* vocandas exiſtimo, quæ non tam ſunt ad vitam neceſſariæ, quàm *utiles ad vitam præſtandam beatiorem*. *Anima[les] Vires qu[æ]nam.*

CDXXVIII. *Vitam quæ faciunt beatiorem, Senſus* tam *externi* ſunt, quàm *interni*: ut eſt *Motus Animi & corporis, animalis* dictus. *Vitam be[a]tiorem qu[æ]nam faciant.*

CDXXIX. *Senſibus externis* ſerviunt 1. *Senſoria*, Oculi, Aures, Nares, Lingua cum Palato, & Membranæ. 2. *Nervi*. 3. *Cerebrum ac Cerebellum*. 4. *Spiritus Animales*. *Senſibus externis qu[æ]nam ſerviant.*

CDXXX. *Senſibus Internis* arbitror miniſtrare *Cerebrum cum Cerebello*, atque *Spiritus Animales*. *Quæna[m] internis.*

CDXXXI. An *Motibus Animi ſerviant Spiritus Animales, aliæve corporis partes, dubito*; quamvis non dubitem, plurimùm *ab ipſis agitari ſæpè Animales Spiritus*, & *alterari Humores omnes*, ac cum ipſis *Partes continentes*. *Quęna[m] Animi m[o]tibus.*

CDXXXII. *Animali corporis Motui* ſerviunt 1. *Muſculi* 2. *Nervi* 3. *Cerebrum ac Cerebellum* 4. *Spiritus Animales*, & 5. *Oſſa, vel Partes novendæ*. *Quæna[m] corporis mo[tui].*

CDXXXIII. Cùm tàm multa conſtituant Vires noſtras & Vitales, & Animales, concurrant ſaltem ad ipſas conſtitendas, conſervandaſque, fuerintque utræque anno ſuperiore in Ægris tàm notabiliter proſtratæ, inveſtigandum porrò, unde originem habuerit eadem virium proſtratio. *Virium pro[ſt]ratio und[e].*

CDXXXIV. Nam *proſtratæ* dicendæ ſunt *Vires* hæ tum *Vitales*, tum *Animales*, quoties *Partes tam Continentes*, quàm *Contentæ* ad *Functiones* memoratas exercendas neceſſariæ *à ſtatu naturali* eouſque *receſſerunt*, vt *Functiones illas vel in totum*, vel *ſaltem maximâ ex parte* nequeant producere. *Quando v[i]res dicantu[r] proſtratæ.*

CDXXXV Et 1. quidem *Sanguis* factus eſt *ineptus* Efferveſcentiæ vitali ritè ſubeundę propter *Humores plures* ad dictam Efferveſcentiam efficiendam concurrentes *vitiatos*, & imprimis *Maſſam ipſam Sanguineam* multis modis *malè affectam*, tum immediatè ab ipſis *Solis radiis* tandiu ardentibus, tum mediatè à notatis modò *Humoribus* vitium ſuum ſanguini communicantibus. *1. Sanguis quibus in[e]ptus & fa[ctus].*

CDXXXVI. 2. *Alimenta* ſicut à multis fuêre *faſtidita*, nec proinde aſſumpta, unde *Chyli defectus* fuit ad Sanguinem reparandum; ita, quoties aſſumpta fuêre à quibuſdam, *perperam* fuêre *in Ventriculo fermentata*, unde ne tunc quoque *Chylus* laudabilis ſecerni potuit & ad Cor deferri pro Sanguinis continuè pereuntis refectione: idq; propter *Salivam* vitiatam, ut & *Bilem* non rarò ad Ventriculum aſſurgentem, atque *Appetitum* non minùs *corrumpentem*, quàm *Fermentationem Alimentorum vitiantem*. *2. Chyli de[fectus] & [vi]tium unde.*

CDXXXVII. 3. *Bilis*, quemadmodùm dictum in ſuperioribus, *Acrior eſt facta & Volatilior* à Solis *3. Bilis und[e] acrior & volatilior.*

Radiis

Radiis tantum & tamdiu durantem *Æſtum* in Aëre excitantibus.

Lympha ...lior unde.

CDXXXVIII. 4. *Lympha* in non paucis à *Frigore* ſummo in Aëre occurrente ante noxium illum Solis æſtum reddita eſt *Acrior*, hoc eſt, *Acidior*, ideòque vitali Efferveſcentiæ blandæ promovendæ ineptior, quin ob Bilem pauló poſt Acriorem factam Efferveſcentiæ noxiæ ac vehementiori procurandæ nimis apta.

Pancrea... Succus ...or unde.

CDXXXIX. 5. *Succus Pancreaticus*, quem ſæpiùs docui pro *Melancholico* Veterum *Humore* omninò habendum, ab eodem *Frigore prævio* Acrimoniam noxiam eſt nactus, hinc tum Inteſtinalem, tum Vitalem leſit Efferveſcentiam.

...liva un... ...itiata.

CDXL. 6. *Saliva* & à præcedente *Frigore* magno, diuturnoque, & à ſubſequente *Calore* ſummo, itidemque diutino inſpiſſata fuit & noxia facta, ſuiſque muniis probè obeundis inepta.

...nimales ...itus un... ...onſum...

CDXLI. 7. *Animales Spiritus* non tam *impediti* fuerunt à præcedente *Frigore*, quam *conſumpti ab Æſtu* ſubſequente; unde *Humores* omnes minùs potuêre ab ipſi temperari, partiumque *Motus naturalis* abſolvi.

...s Ani... ...s læſæ ...nſibus ...rnis un...

CDXLII. *Vires* autem *Animales* quod attinet. 1. in externorum Senſuum *Senſoriis* notabilis mutatio in paucis obſervata; ut nec 2. in Nervis: aſt 3. ob *Febres* tam *Intermittentes*, quàm *Continuas* in *Cerebro* ac *Cerebello*; ut & 4. in *Spiritibus Animalibus* tam *Conſumptis*, quàm multis modis ab aſcendentibus *Halitibus conturbatis & infectis*; ſed 5. *in corpore* fuêre *objecta plura*, *Humores* ſcilicet à quibus *Dolor* per *Diſtenſionem*, *Acrimoniam*, *Frigus*, *Ardorem*, ac ſimilia fuit productus.

...ſibus in... ...s unde.

CDXLIII. *Internos Senſus* ſi ſpectes, hîc ſimiliter culpamus malè affectum *Cerebrum ac Cerebellum*; malè affectos *Spiritus Animales*; unde *Somnia turbulenta* & *Deliria* ortum habuerunt.

...mi Mo... ...uinam ...egris ...rti.

CDXLIV. *Animi Motus varii* fuêrunt in Ægris, & imprimis *Mœror* ratione malorum præſentium, & *Metus* ratione malorum futurorum, ac non minùs præviſorum, quam formidatorum; *quos graviores fecerunt Animales Spiritus malè conſtituti*; quemadmodùm viciſſim non parùm ſunt à notatis pathematis affecti malè, conturbatique in motu ſuo Animales Spiritus.

...oris mo... ...uomodo ...actatus.

CDXLV. Quoad *Corporis Motum Animalem* in paucis labefactatus fuit ratione *Muſculorum*, aut *Nervorum*, *aut partium* movendarum, niſi diutiùs perſeverante malo; in pluribus ratione *Cerebri cerebellique*, atque *Spirituum Animalium* malè affectorum: ſicut modò dictum.

CDXLVI. Adeò ut ſic ex jam dictis pateat omnibus proſtratarum Virium omnium ratio & Cauſa vera.

...re Vires ...non po... ...nt repa...

CDXLVII. *Eædem longo tempore non potuerunt reparari*, tum propter *Humores omnes unà* cum *Sanguine* in Corpore *vitiatos*, tum propter *Cauſa externas in notabili exceſſu peccantes*, *& diu ita permanentes*: nam ſicut *Æſtum Aeris ſummum ac longum præceſſit*, ita eundem *conſecutum eſt Frigus grande ac diuturnum*.

...ecidivæ ...uentes

CDXLVIII. Inter affectûs noſtri Epidemii Symptomata recenſuimus 23 *Recidivas frequentes*, ad minimum Dietæ vitium obvenientes; Unde non parùm turbati ſunt plerique, ac ſi malum eſſet inſuperabile. Fatigati namque fuere illi quoque à Medicamentorum aſſumptione, qui præ aliis facilè poterant quibuſvis uti; unde recidivâ patientes averſabantur tandem remedia, & dolebant, ſe tàm facilè in affectum incidere eundem, ac plerumque graviorem, multiſque lethalem.

CDXLIX *Recidivarum* autem iſtarum *Cauſa* fuit *omnium penè Humorum conſtitutio* in *pleriſque læſa*, nec tàm facilè proinde in ſtatum naturalem reducibilis. Unde quamvis multi liberarentur à Febre tam Intermittente, quàm continuà, levarenturque gravioribus ſuis Symptomatibus; nondum tamen erant Sani, quoniam Humorum variorum vitium varium non poterat ſubitò emendari, nec proinde ipſorum vires in Humoribus maximè conſiſtentes renovari. Hinc non mirum, ſi ad leve patratum in diætâ erratum incidebant plerique in novas febres nunc Continuas, nunc intermittentes, Symptomataque priora redderentur non raró prioribus graviora & periculoſiora, & tàm ſæpè lethalia.

Cur recidivas patiantur homines.

CDL. Si namque maxima Virium noſtrarum pars conſiſtat in laudabili Humorum omnium diſpoſitione, ſicut diximus nuperrimè, quoties illi Humores nondum ſunt omnibus modis emendati, toties debiles cenſentur ac ſunt tales Homines; quin ad affectum difficilem, gravemque perferendum, ſuperandumque minùs apti; quemadmodùm eo ipſo diſpoſiti ſunt, ut in quemvis affectum citiùs, graviùſque incidant.

Cur facile quivis quemvis patiatur affectum.

CDLI. Vitium namque varium in varijs Humoribus exiſtens Cauſa eſt, cur facilè quivis quemvis patiatur affectum, quippe qui tunc offendit in tali corpore Humores, qui adirum ipſi facilitent, ipſumque foveant.

CDLII. Adde quòd permanente in Aere Causâ Communi affectûs præcedentis, atque in plures continuè ſævientis, admodùm facilè renovari poteſt idem in Hominibus necdum ex hoc naufragio planè emerſis, verùm adhucdum cum ipſo ex parte luctantibus.

CDLIII. Nec mirum, facilè delinqui à convaleſcentibus, atque omnia penè adhuc faſtidientibus in hac vel illa Dietę parte; in quibus tunc minimum erratum plus ſolet nocere, quàm aliàs ubi validi ſunt, habentque Humores omnes benè conſtitutos, erratum maximum.

Frequens Abortus Grauidarum nonniſi in affectibus graviſſimis.

CDLIV. Inter Symptomata Epidemii noſtri affectûs notavimus 24. *Abortum pleriſque Gravidis obortum*, adeòque frequentem, ut *paucæ vivos*, *pauciſſimæ vitales ediderint Fœtus*: quod nunquam evenit, niſi in Affectibus graviſſimis & periculoſiſſimis, qualis etiam fuit noſter Epidemicus.

Eius cauſa Bilis multum acris & volatilis.

CDLV. Cauſam ejus ſi quis me roget, dicam id eveniſſe imprimis propter *Bilem multùm Acrem ac Volatilem*, non tantùm maternum, ſed maximè Fœtûs Sanguinem fluidiorem præſtantem.

Et quomoda.

CDLVI. Maternus, præſertim ad Uterum delatus Sanguis fluidior, cur laxiùs Utero adhæſerit Placenta, hinc & totus Fœtus, in causâ fuit; quapropter facilè potuit ſequi abortus, concurrente imprimis Fœtus Languore ac Debilitate.

Languor in Fœtibus.

CDLVII. *Languentes*, & ideò Debiles fuiſſe pleroſque *Fœtus evincit* plerorumque *Mors pauló poſt nativitatem ſuperveniens*; etiam ubi ordinario nati ſunt tempore.

Eius cauſæ.

CDLVIII. *Languorem* iſtum, Debilitatemque Fętuum adſcribimus *Materno Sanguini* plurimùm vitiato, & quidem ob Cauſas nuper quoque in Virium proſtratione propoſitas.

CDLIX. Non potuit namque conſervari robur Fœtûs, Materno Sanguine exiſtente modis omnibus ita vitiato, ut Matres diu pergerent languere, ac ſegniùs reſtaurari

Dolores Vagi.

CDLX. Obſervati ſunt 25. in Aegris nonnullis *Dolores Vagi*, & modò has, modò illas Partes afficientes.

Vnde orti.

CCLXI. Dolores illi ortum habuerunt quandoque *ab humoribus*, *Halitibuſve acribus* Partes ſenſiles rodentibus, atque ſic Dolorem in illis parientibus, quandoque à *Flatibus* Partes diſtendentibus, atque ſic quoque Dolorem producentibus.

Halitus & flatus quidnam preſtent

CDLXII. Quemadmodùm autem plerique Humores acres confluunt ad tenue Inteſtinum, Bilis, Succuſque Pancreaticus, ita in illo confluxu vitiosè ideò efferveſcentes nunc Halitus; nunc Flatus excitant; qui non minùs, quàm humores ipſi tum in eodem Inteſtino, tum in annexo Craſſo, tum in proximo Ventriculo & Anxietates, & diſtenſiones, & Roſiones producere ſolent; quin per Lacteas Venas feſtinantes ad cor, ibidem turbant Efferveſcentiam vitalem, Anxietates, Difficilemque in Pulmonibus Reſpirationem efficientes; ulteriùs autem cum Sanguine ad Partes quaſvis delati & in capite, & in Artubus Dolores pariunt varios.

CDLXIII. Docuimus autem in ſuperioribus, & Bilem fuiſſe acrem factam ob Aeſtum Aeris ſummum;

mum; & Lympham, Succumque Pancreaticum fuiſſe ſimiliter acriores factos ob Frigus Aëris grave tàm præcedens, quàm ſubſequens illum æſtum.

Dolores cur Vagi. CDLXIV. *Vagi* autem fuêre notati Dolores, hoc eſt, nunc hanc, mox aliam Partem occupantes, propter *Halituum*, *Flatuumque*, quin & *Humorum* quoque *Volatilitatem ac Mobilitatem magnam*, propter quam potuerunt facilè locum mutare, atque ex una parte transferri ad aliam.

Motus convulſivi. CDLXV. Notavimus 26. fuiſſe nonnullis moleſtos *Motus convulſivos*, & ipſos itidem *vagos*; ut & *Spaſmos flatulentos* ad nuperi veris finem, quin æſtate quoque in quibuſdam perdurantes, graveſque.

Unde. CDLXVI. *Convulſivos* quidem *Motus* deducimus *ab Halitibus Acribus* quaquaverſùm cum Sanguine, ac imprimis ad Nervorum principia, ubi fuêre magis univerſales; aut quoſvis Nervos, ubi fuêre iidem magis particulares, delatis, ipſoſque rodentibus, atque ad Spiritus Animales majori copiâ per ipſos mittendos cogentibus.

CDLXVII. Qui Halitus quemadmodùm non ſemper ad ejuſdem membri nervos ferebantur, ipſoſque rodebant, ſed in aliis poſteà membris motus ſimiles producebant, ita fuêre dicti *Motus Convulſivi vagi*.

Spaſmi flatulenti unde. CDLXVIII. Rurſus quemadmodùm ab Acribus Halitibus Nervos mordentibus deducimus Motus Convulſivos, ita à *Flatibus* ſimiliter quaquaverſùm cum Sanguine delatis, atque in *Partium quarumvis ſubſtantia facilè* hærentibus, & in muſculorum membra contorquentium ſpatia ſeſe inſinuantibus, nec facilè inde recedentibus deducimus *Spaſmum flatulentum*, tàm ſæpè multos *in lecto* invadentem, idque propter *flatus lecti calore mobiliores* factos, excitatoſque.

Halituum & Flatuum frequentum cauſæ. CDLXIX. Cauſam verò tam Halituum, quàm Flatuum frequentium non ſemel demonſtravimus in ſuperioribus Effervecentiam, putà Febrilem, aliaſve acriorem in tenui Inteſtino; ut & Pituitæ Glutinoſæ diductionem in flatus à Bile Acriore.

Flatus tenaces unde producti. CDLXX. Cùm verò æſtui ſummo ſucceſſerit denuò frigus vehemens ac diuturnum, ſub initium hyemis, auctum frigus diu permanens Pituitæ Glutinoſitatem auxit, quapropter copioſiores producti hoc anno quoque in multis, & quaquaverſùm propulſi Flatus tenaces in quodvis ſpatium per muſculos ſibi factum ſe inſinuantes, ſicque Spaſmum moleſtiſſimum, & dolorem graviſſimum parientes.

Maculæ ſcorbuticæ. CDLXXI. Obſervatæ ſunt quoque 27. inclinante ac diminuto Affectu Epidemio *Maculæ Scorbuticæ* in prædiſpoſitis majore copiâ erumpentes.

Scorbutus quibus locis Endemius. CDLXXII. Nec mirum, poſtquàm Scorbutos in locis paludoſis & maritimis Endemius ſe cuivis Affectui copulat libenter atque facilè.

Ejus cauſa. CDLXXIII. Scorbuto autem fovendo, quin excitando faventiſſima fuit Humorum omnium ac ſingulorum corruptio in ſuperioribus non ſemel notata; quæ proinde faciliùs potuit in Scorbuto affectis augere ipſius malitiam & promovere Macularum Scorbuticarum eruptionem abundantiorem.

Ut & Macularũ Scorbuticarum.

Sanguinis Eruptiones unde. CDLXXIV. Obſervatæ ſunt in quibuſdam 28. *Sanguinis Eruptiones* tum per Nares, *ſcilicet Hæmorrhagiæ*, tum per *Anum*, *ſive Hæmorrhoides*.

CDLXXV. Sanguis erumpit facilè *fluidior ac tenuior*, hoc eſt, *Bilioſior*.

CDLXXVI. *Bilioſior* eſt factus Sanguis ab *Aeris æſtu vehementi & diuturno*.

CDLXXVII. Atque iſta fuere Symptomata præcipua, quæ durante Aëris Æſti, & ante urgens denuò Frigus affecere noſtros Ægros; Ubi autem auctum eſt in Aere Frigus, idque ſimiliter grave & acre, alia quoque ſupervenêre Ægris Symptomata.

Febres Lentæ. CDLXXVIII. Unde in nonnullis 29. à Morbo præcedente nondum liberis mutatæ ſunt *Febres in Lentas*, nunc quotidie, nunc alternis tantùm diebus per novos Paroxyſmos Ægris moleſtas.

Quenam vocentur. CDLXXIX. *Lentas voco Febres*, quæ nec Frigore Acri, nec Ardore urente afficiunt Ægros, ſed blandiora producunt Symptomata, vires interim ægrorum ſenſim conficiunt.

Unde Ori[...] CDLXXX. Ortum autem ſuum debuerunt hæ Febres Lentæ *Bili* ab urgente Frigore gravi *retuſæ* atque *Lymphæ* non minùs quàm *Succo Pancreatico Acidioribus* iterum factis, ut & *Pituitæ Glutinoſiori* redditæ, atque ſingulorum notatorum *Acrimoniam retundenti*; unde excitabatur quidem Febrilis Paroxyſmus, non item Frigus intenſum, ſed friguſculum tantum, non Calor ardens, ſed ſatis blandus.

Quare [...] durabant. CDXXXI. *Perdurabant* autem hæ Febres propter *Pituitam Glutinoſam* in corpore productam, & *Humoribus* primariò atque maximè *peccantibus ſe admiſcentem*.

Quare v[...] deficieba[...] CDLXXXII. *Vires* interim *magis deficiebant*, quàm recreabantur, propter Humores omnes etiam tunc vitioſos, vitiatoſve; nec ab illâ Aeris mutatione correctos, emendatoſve.

Febris Quartan[...] multiple[...] CDLXXXIII. Sed 30. admodùm multi & ipsâ Hyeme, & ipſo *Vere*, quin ſubſequente *Æſtate*, & hoc etiam *Autumno* inciderunt in *Febrem Quartanam*, nunc *ſimplicem*, mox *duplicem*, aut *triplicem*.

Ejus cau[...] CDLXXXIV. Febris autem hujus Cauſa petenda omninò à *Pituitâ* propter *frigus Hyemis ac Veris Acre Glutinoſiore & copioſiore* factâ, ut nunc non addam plura in *cæteris Diætæ* (Aeris præſertim frigidioris) *partibus patrata errata*, quæ non parùm *facilitarunt & promoverunt tenacis Pituitæ proventum*.

CDLXXXV A Pituitâ verò tenaci excitatæ in Pacreatis Ductibus Lateralibus *Obſtructiones* fuêre magis *contumaces*, *ſolutuque difficiles*, unde ſeriùs potuere à collecto in ipſis, Acriorique ideò facto Succo Melancholico perforari, Paroxyſmique novi excitari.

Febrium [...]plicitas triplicita[...] quibus [...]beatur. CDLXXXVI. Quemadmodùm quarumvis Febrium Intermittentium, ſi *Quartanarum* quoque *Duplicitas Triplicitaſve* debetur *pluribus Ductibus Lateralibus eodem tempore obſtructis*, *diverſo tamen reſeratis*.

CDLXXXVII. *Reſerantur diverſis temporibus & diebus* diverſi Ductus Laterales ſimul obſtructi; *quoniam diverſis temporibus ac diebus factæ ſunt ac productæ in ipſis notatæ Obſtructiones*.

Nova[...] quartana[...] priori ſu[...]venire [...] frigus ci[...] Lumboru[...] regionem [...]miſſum. CDLXXXVIII. Ut alias nunc ſilentio præterea Cauſas ſubinde forſan locum habentes, exiſtimo *frequentiùs contingere diverſis à paroxyſmi primæ Quartanæ diebus novas in aliis Ductibus Obſtructiones propter frigus imprudenter circa Lumborum regionem admiſſum*, & quidem *durante Sudore in Paroxyſmi Declinatione utplurimùm ſponte aut arte propulſo*.

Hoc qua[...] admittatu[...] CDLXXXIX. *Admittitur circa Lumborum Regionem Frigus*, *quoties aut in totum removentur* Tegumenta, *aut ſaltem in corporis agitatione aut dejectione attolluntur plùs minùs eadem*, imprimis quando *decumbentes priùs in dorſum Aegri ſe cum impetu conjiciunt in alterutrum latus*.

Quarta[...] Hyeme [...] Vere curatu difficiles, [...]ciliores & [...] tumno. Et quare. CDXC. Fuêre autem iſtæ Quartanæ durante *Hyeme ac Vere curatu difficiles, faciliores Aeſtate* atque hoc *Autumno*.

CDXCI. Id factum, quoniam totâ Hyeme ac Vere adhuc minimè correcti erant Humores omnes; unde quamvis plures liberarentur Paroxyſmis Febrilibus, incidebant pauló poſt in novos, & quidem ratione Pituitæ Glutinoſæ ex Ductibus Pancreaticis remotæ, at in Sanguinis maſsâ & tenui Inteſtino reſtitantis, ac novam Obſtructionem facilè ac brevi poſt parientis.

CDXCII. In quibus verò vel Dietâ conveniente, vel Medicamentis aptis correcta fuit, emendataque paulatim hæc Pituita tenax, in illis feliciùs, citiùs, certiùſque fuêre curatæ Quartanæ.

CDXCIII. Hanc methodum quia neglexerunt plures aut per ignorantiam, aut per arrogantiam, non mirum, ſi à multis non fuerint hactenus curati Quartanarij; quorum tamen Curatio non eſt adeò difficilis, vel ardua, ſicut dicemus inferiùs, ſi Deus ſinet ac volet.

Frequen[...] gravedin[...] CDXCIV. Totâ *Hyeme* fuere 31 frequentes *Gravedines*, ut & *Vere*, ac non raró præterita etiam *Aeſtate*, hocque *Autumno*.

CDXCV.

CDXCV. Ortum habuerunt ipſæ à *Frigore Aeris moleſto* ſæpiùs nos urgente, quoties *ſupervenit hoc Capiti calenti & imprimis ſudanti*, ſicut ſæpiùs docuimus.

CDXCVI. *Succeſſere 32. Gravedini* ſæpenumerò *Tuſſes*, quod non eſt novum, nec mirum viſum eſt mihi, quoniam priùs non viſum à me, obſervatumve, *Tuſſes has ceſſiſſe citiùs; faciliùs, feliciùſque Flatus Diſcutientibus*, quàm ullis *aliis Medicamentis in Tuſſi tali curanda* uſitati: quod factum Hyeme ſuperiore.

CDXCVII. Non mirum, inquam, novumve ſuccedere Gravedini Tuſſim, quoties Humor Seroſus & Salſus, æquè ac Pituitoſus aliquandiu in Cerebro moratus tandem ad fauces depluens properat in aſperam arteriam, eandemque mordet, aliterve irritat ad ſui repulſionem, atque expectorationem Tuſſi abſolvendam.

CDXCVIII. Quod ſi perduret Humoris Acris diſtillatio in aſperam arteriam, excitatur paulatim Ulcus in ea ſuperficiarium, mox & profundum, & tandem Phthiſis; hancque excipere ſolita Mors, incautos è medio tollens.

CDXCIX. Quid quid autem nobis eſt incompertum ac novum, quandiu ejus ignoramus cauſam & rationem admirationem in nobis parere ſolet, ſicut & mihi evenit, poſtquam obſervavi, & quidem in me primùm, ſegniùs ceſſiſſe hanc Tuſſim ſuperiore Hyeme Gravedini ſupervenientem ordinariis Medicamentis ſimilem *Tuſſim* facilè curare ſolitis, atque ipſam *urgere potiſſimùm me alioſque ad Lecti ingreſſum*.

D. Hæc autem Obſervatio in me adhuc infirmo aliiſque facta & mira viſa *excitavit me ad iſtius* eventûs Cauſam & rationem diligentiùs inveſtigandam, quin, *notatis flatibus eodem tempore me urgentibus, ad flatus diſcutientia primùm in lecto, deinde ante lecti ingreſſum aſſumenda*; unde factum eſt, ut *eructatis aliquot flatibus compeſceretur brevi Tuſſis penè ſicca, aliàs per horæ quadrantem, & aliquando diutiùs me vexans*.

DI. Hoc Experimento in aliis quoque cum pari ſucceſſu feliciter facto, rationem ipſius viſus ſum mihi aſſequi ſequentem. *Pituitam* videlicet *ſatis copioſam in me aliiſque occurrentem in tenui Inteſtino plumarū calore fuiſſe ſolutam & à Bile Acriore tunc ſimul commotā in Flatus redactam, mox & ad Pulmones delatam; à quibus irritati Pulmones tuſſiebant, & tuſſi tum reliquum corpus omne, tum cerebrum quoque concutiendo Humores ſimul inibi contentos agitabant, qui ad fauces delabentes Tuſſim omnem à ſe productam mentiebantur; donec obſervatis flatibus, eorundemque aſcenſu, facilis fuerit per Caminantia dicta Olea ante Lecti ingreſſum ex liquore conveniente ad aliquot guttas aſſumpta hujus Tuſſis Curatio*.

DII. Non tantùm Gravedinem Tuſſis, ſed 33. *Raucedo* quoque in non paucis eſt ſecuta, itidem moleſta; comitante ipſam, ut & imprimis Tuſſim *Excretione variâ*, tum *Seri*, tum *Pituitæ Glutinoſæ è Pulmone*; ut & quandoque *Aſſumptorum, aliorumque Vomitu*, atque *flatuum Eructatione ſpontaneâ*.

DIII. *Raucedo* ortum habuit *præſertim ab Humore Salſo muriatico à Cerebro in fauces diſtillante*, atque *in Vocis organis aſperitatem producente*.

DIV. *Expectoratio Humoris tàm Seroſi tenuis & Acris muriatici, quàm Pituitoſi Glutinoſi & Craſſi* ſecuta eſt utriuſque à Cerebro in Pulmonum aſperam arteriam delapſum, excitatâ ab iiſdem Tuſſi.

DV. Vomitus fuit Aſſumptorum, aliorumque partim à Capite ad fauces decidentium, deglutitorumque; partim ex Inteſtino tenui aſſurgentium, & in Ventriculum tam Tuſſis, quàm ipſius Vomitus vi propulſorum.

DVI. *Excitatus* autem fuit plerumque *Vomitus vehementiâ Tuſſis*, quemadmodum id notiſſimum. Tunc enim omnes Abdominis Muſculi non minùs, quàm Diaphragma conſpirant ad expulſionem violentam, ſæpiùſque repetitam Aeris, omniumque in aſpera arteria contentorum, atque Pulmones irritātium. Quocirca Ventriculus ipſe tum ratione Diaphragmatis ſibi annexi conquaſſati agitatus, tum ratione ejuſdem atque abdominis muſculorum abdominis cavitatem anguſtantium compreſſus ad violentam & inverſam ſui contractionem adactus Vomitum excitat, & contenta quævis expellit.

DVII. *Flatuum Eructatio* debebatur *Flatibus*, ſicut modò dictum, in tenui Inteſtino per ſe excitatis, atq; non tantùm deorſùm per Inteſtinorum fiſtulam, hinc & Venas Lacteas uſque ad Cor & Pulmones, verùm ſurſùm quoque ad Ventriculum propulſis, atque Tuſſis vehementiâ, ſicut de Aſſumptis dictum, vi è Ventriculo per Os expulſis. *Flatuum Eructatio unde.*

DVIII. Nonnullis 34. excitatæ ſunt in *Faucibus & Tonſillis Ardores, Inflammationes, aliique Tumores*. *Faucium ardores.*

DIX. *Faucium Ardores* debentur frequentiſſimè, quod & hîc factum, *Humoribus Salſis Muriaticis ad Fauces delatis*, earundemque *ſuperficiem rodentibus*, atque Affectum *Eryſipelati non valdè diſſimilem* producentibus. *Rubet* enim & ardet tunc *Membrana* pleraſque faucium partes tegens, palatumque adeò ipſum quoque. *Unde.*

DX. *Inflammatio faucium* ortum habet à *Sanguine in Tunicam ipſarum Glanduloſam effuſo*, & ni curetur in tempore, *Apoſtema* conſtituente, moxque ad ipſius ruptionem, puriſque excretionem *Ulcus* relinquente, ſed facilè curabile. *Faucium inflammatio unde.*

DXI. *Tonſillarum Inflammatio* debetur eidem *Sanguini in Glanduloſam ipſarum Subſtantiam* ex vaſis obſtructis, mox & *ruptis effluenti*, atque ſimiliter, ni brevi præveniatur, in *Apoſtema* abeunti & tandem pus effundenti. *Tonſillarum Inflammatio unde.*

DXII. Alii præter inflammationem *Tumores* obſervantur quandoque *in Tonſillis à Pituitâ tenaci, Serove in earum ſubſtantiâ hærentibus orti*, minùs Caloris, minùs Ruboris, minùſque adeò Doloris producentes. *Tonſillarum Tumores unde.*

DXIII. Sanguis ut & Pituita & Serum ad notatas iſtas partes defertur per Arterias, & in ipſis Sanguis quidem ſiſti videtur *obſtructis* venis exilibus, Pituita verò & Serum vaſis Lymphaticis.

DXIV. *Obſtructionem*, uti aliàs forſan ſemper, *fieri* putamus hîc, quoties *toto* præſertim *corpore, capite ſaltem* cum partibus maximè vicinis ab *Æſtu Solis, Foci, Balnei*, vel *Potu generoſo*, vel Aromatico, *Corporis motu* vehementi aut febre ardente, &c. *incaleſcente ſolvitur* ſolito magis *Pituita*, eademque *transfertur* quaquaverſùm; ergò *in exigua* quoque *Faucium, Tonſillarumque vaſa*, hoc eſt, per Arterias, venaſque cum Sanguine, aſt per Vaſa Lymphatica vel propriâ cum Lymphâ, vel proprio Liquore inibi præparato; *ſuperveniente* autem confeſtim, ſatiſque maniſeſto *frigori* nunc *Aeris* Ore patulo inſpirati, nunc *Potûs* imprudenter magnâ copiâ ingurgitati denuò *Coagulatur eadem, paritque in ipſis ſubſiſtens notatam Obſtructionem*, quam ſubſequuntur deſcripti modò *Tumores* varii & *Ardores*. *Obſtructio quomodò fiat.*

DXV. Fuit quoque 35. moleſtum ac periculoſum, imò lethale multis Ægris Symptoma *Eryſipelas*, & præſertim *Faciei*, idque *Seroſum* vulgò *Bel-roos* vocatum. *Eryſipelas Facici Seroſum lethale.*

DXVI. Hoc Symptoma ſicut ſeriùs ſe manifeſtavit, ita ad hoc uſque tempus perſeveravit, & plures malè curatos, vel ſui negligentes peremit.

DXVII. *Ortum* videtur mihi habere omne *Eryſipelas ab Humore Bilioſo & Lymphatico vel Pancreatico acribus & vitioſè in Corde ſimul Efferveſcentibus febrimque producentibus, arctiùſque inter ſe, ideòque laxiùs Sanguini junctis, atque cum ipſo tamen quaquaverſùm propulſis, & facilè in corporis ſuperficie, ut & alibi forſan hærentibus, ibiquc Tumorem levem, Ardorem autem ac Dolorem magnum, Eryſipelatis nomine notum excitantibus*. *Eryſipelas unde.*

DXVIII. *Lympha, vel Succus Pancreaticus ſi fuerit Salſo-muriaticus, ſcateatque in corpore adeòque Sanguine quoque Aqua multa, tunc ſolet Eryſipelas paulatim veſiculis emergentibus, atque plùs minùſve Seri effundentibus degenerare in Seroſum dicendum*.

DXIX. Quoniam verò in pleriſque auctum fuit propter Aeris frigus perſeverans, & humiditatem conjunctam Serum, Eryſipelas excitatum in pleriſque fuit Seroſnm, in uno tamen magis, in alio minùs

Sero-

Seroſum, prout quivis vel naturâ, vel ratione morbi & diætæ plùs vel minùs ſcatebat Sero.

DXX. Notandum autem *Eryſipelas* hoc *excitatum* toto hoc anno *plerumque in facie, rarò alibi*.

Cur frequentiùs hoc anno Eryſipelas excitatum.

DXXI. *Frequentiùs* autem *hoc anno*, quàm aliàs excitatum Eryſipelas exiſtimo propter *Bilem anno ſuperiore ab Æſtu Aeris valdè corruptam*, ſuamque *corruptionem diu ſervantem, ſuperveniente ob frigus conſequens & itidem diuturnum & atrox Humore Acido & non rarò ſimul Auſtero*, à quibus facilè potuit parari Humor Eryſipelati producendo aptiſſimus.

Et cur frequentiùs in facie.

DXXII. Ideò autem *in facie* exortum forſan frequentiùs, quàm in aliis corporis partibus *Eryſipelas*, propter *Cutim faciei teneriorem* atque *Aeri maximè expoſitam*, ideòque ab Aere faciliùs graviùſque affectam, & *Humori notato excipiendo aptiorem* redditam.

Cur Eryſipelati superveniat febris cum delirio, & ſæpè mors.

DXXIII. Cùm autem Eryſipelas fiat ab Humore miſto, & vitioſo Sanguinis maſſæ confuſo tantùm, & ad corporis ſuperficiem quaſi expulſo; ſi *humor idem ampliùs ibi corruptus ab externo frigore imprudenter admiſſo repellatur ad interiora & Sanguini admiſceatur, vel non ſatis Medicamentorum externorum ope via ipſi ſternatur ad exitum, nec internorum operâ propellatur idem foras, ſolet gravior excitari febris cum delirio, & ſæpè mors ſequi*.

DXXIV. Horum autem Symptomatum ratio ſequens videtur: Humor hic ad corporis ſuperficiem propulſus & de Bile maximè participans, ibidem ſaltem ipſius naturam imprimis nactus, magiſque à mediocritate ac temperie primâ degenerãs & acrior factus, non ſine ſummâ ſanguinis noxâ eidem admiſcetur, unde mox ardentior excitatur febris & efferveſcentia nocens in Corde, ante omnia Cerebro Animalibuſque Functionibus adverſa, quas mox ita turbat & confundit, ut ſenſus externi vacillent, interni delirent, Animique Motus turbentur æque ac Motus Corporis Animalis.

Bilem acriorem Delirium parere in febre.

DXXV. Proprium eſt *Bilis Acrioris* ſanguini admiſtæ *Delirium parere in Febre* tam intermittente quàm continuâ.

Functiones Animales labefactare, & ſanguinis consiſtentiã infirmare.

DXXVI. Quemadmodùm autem Functiones Animales labefactat, & depravat præ aliis Humoribus omnibus *Bilis Acrior*, ita plurimum quoque *Sanguinis Conſiſtentiam naturalem infirmat, vitæque fundamenta deſtruit eadem*.

Mors poſt turbatam in Eryſipelate retroacto mentem cur ſit in propinquo.

DXXVII. Hinc eſt, quòd poſt turbatam in Eryſipelate retroacto mentem mors ſit pleriſque in propinquo: quod nuperrimè factum quoque in Noſocomio in miſero ſene, cujus Cura fuit neglecta ab ęgrotanti Præfectâ, imperitâque ancillâ, mox & malum auctum ab Ægro jam delirante, atque tum medicamenta cxterna detrahente, tum noctu è lecto aliquoties ſurgente atque ſic noxium frigus excipiente, ſicut futurum prædiximus immorigeris.

Cur etiam fauces angantur.

DXXVIII. Id quoque notandum, pleriſque à retrocedẽte ad interiora Eryſipelate faciei *ſauces angi*; quod meo arbitratu tribuendum *Eryſipelati ſponte ad collum uſque ambulanti*, parteſque colli extimas poſtremò etiam occupanti, atque illas pręſertim partes ultimò afficiendas graviùs invadenti, atque facilè ad interiora ibidem penetranti: cui accedit forſan, quòd in faucibus exiſtentes glandulę, tunicæque glanduloſæ non parùm afficiantur ab illo Humore jam Eryſipelas producente ac retrocedente, aut adhuc producturo & magis mobili ad interiora repulſo, & ad fauces maximam partem propulſo.

Tumores OEdematosi aut ſerosi. Anaſarca Leucophlegmatia. Horum cauſæ.

DXXIX. Non tantùm frequens fuit in facie Eryſipelas, ſed 36. in quibuſvis Corporis partibus excitati *Tumores OEdematosi, aut Serosi*; quin etiam in Univerſo corpore *Anaſarca* ex ſero, vel *Leucoplegmatia* ex pituita imprimis orta.

DXXX. Ortum autem ſuum habuerunt ferè *Tumores* illi *à nimio potu*, cui indulſerunt non pauci ob ſitim inextinguibilem, quâ fuêre affecti in quibuſdam Febribus & continuis, & intermittentibus; imprimis durante frigore; tunc imprimis exiſtente potu pernicioſo.

DXXXI. Quemadmodum enim aliqui, inter quos ego etiam fui, paucam ſunt experti Sitim, propter Bilem minùs acrem, minùſque copioſam & ſponte vel arte diminutam; ita non pauci paſſi ſunt ſitim vehementem, quam ullo potuerunt reſtinguere potu; cui proinde qui indulſerunt nimiùm, totam Sanguinis maſſam nimio obruerunt liquore, qui pro ſui diverſitate nunc Serum, nunc Pituitam nimiùm auxit, & ubique partium ſubſtantię adhęrens, atque ſubſiſtens *Tumores* excitavit *OEdematoſos*, *Seroſoſve* in partibus particulares, Cruribus pręſertim ac Pedibus, aut Univerſales per totum corporis Habitum, *Leucophlegmatiam* putà, vel *Anaſarcam*.

Aſcites lis Affe

DXXXII. Præter quas Hydropis particulares atque univerſales ſpecies curatu minùs difficiles, ideòque minùs periculoſas; non paucis ſupervenit 37. *Aſcites*, omnium curatu difficillimus, & ideò maximè periculoſus, & plerumque lethalis: *Collectio* nempe *Aquarum in Abdominis cavitate, ut & Scroto ac Cruribus*, dum partes ſuperiores paulatim contabeſcunt, & Ægri ſenſim deficiunt: quo ſigno diſtinguitur à Leucophlegmatiâ & Anaſarcâ.

DXXXIII. Hęc Hydropis Species nî curetur in tempore, curatur rarò vel nunquam.

Quom Arte cu tur.

DXXXIV. *Curatur Aſcites arte*, quando *Medicamenta Aquas per Alvum, Urinas & Sudores educentia* in tempore uſurpata illas evacuant vijs laudatis: vel quando fruſtrà ſunt iſta uſurpata, feſtinatur ad innoxiam *cum acu cavâ paracenteſin*, antequam morâ nimiâ reddantur Humores in abdomine Acriores, rodanturque Viſcerum, Inteſtinorumque Membranæ, qnin eordndem ſubſtantia corrumpatur; educuntur autem tunc iteratis vicibus quantitate exigua Aquę.

Quom ſponte.

DXXXV. *Curatur* aliquando Aſcites ſponte, quando *in Scroto vel Crure* alterutro ab Humoribus Acribus excitantur *veſiculæ*, mox & *ulcuſcula*, per quæ paulatim evacuatur etiam in Abdomine contenta Aqua.

Aut caſ

DXXXVI. Obſervatur quoque *Caſu* aliquando *Curatus Aſcites ex vulnere* fortuitò accepto in crure, aut ipſo etiam Scroto, per quod ſimiliter effluxit paulatim Aqua.

Paracen per peram contradic Medicos.

DXXXVII. Hęc cum nota ſint, non ſatis poſſum mirari tam ſępè Paracenteſi tempeſtivę contradicere ac ſe opponere multos Medicos, ſicque impedire miſerorum ac miſerrimè tandem morientium Aſciticorum Curationem.

Aſcitis c ſæ.

DXXXVIII. Ortum habere poteſt *Aſcites Hydrops, vel à venis Lacteis obſtructis, & ruptis, vel à Sero in Pedibus ac Cruribus primùm ſubſiſtente, & paulatim aſſurgente, ſicque in Abdominis Cavitatem penetrante, atque ibidem collecto*.

Venæ Lac cur obſtru tur à Pitu

DXXXIX. *Venæ Lacteæ obſtruuntur à Pituitâ* ob cauſas nuper memoratas in tenui Inteſtino ſolutâ, in eas delatâ, *mox* verò plerumque à *Potu frigido* copiâ nimia ingurgitato, aliquando *ab Aere itidem frigido* imprudenter contro denodatum Abdomen admiſſo, rariùs *ab Aqua frigida* ſimiliter caſu, vel imprudẽter Abdomen attingente *iterum coagulata*, & in ipſis hęrente; conſequente *ob Chyli Potuſve acceſſum* ipſarum nimia *diſtenſione*, & tandem *ruptione*, hinc *utriuſqae in Abdominis cavitatem effuſione ac collectione*.

Aſcites i tra duos t ve dies in febrili pr ductu.

DXL. Sic obſervatum eſt non ſemel, in Ardore ac Siti febrili intra duos treſve dies à Potu copioſiùs ingurgitato excitatum Aſcitem; dubio procul propter Pituitam à febrili Ardore ſolutã & in Lacteas Venas translatam, mox verò ad Potûs frigidi aſſumptionem coagulatam; hinc ad ſubſequentis Potûs copioſi ingurgitationem, poſt notatarum venarnm diſtenſionem, ac ruptionem, propter ipſum in Abdominis cavitatem effuſum, & ibidem collectum, ipſamque opplentem ac diſtendentem.

DXLI. Cauſę autem ad hęc omnia pręſtanda ſufficientes occurrerunt anno ſuperiore in Aëre multipliciter mutato, ut alia Diętę vitia frequentia non memorem, omninò tamen conſideranda, ubi ad Curam devenitur.

Diarrhœ critica.

DXLII. Poſtremum & trigeſimum octavum inter affectûs noſtri Epidemij Symptomata locum dedimus *Diarrhœæ* nunc *Seroſæ*, nunc *Pituitoſæ*, notatis *Tumoribus ſupervenienti*, ac ſubinde *Tumores* illos

tollenti

tollenti & curanti: ſine qua quoties diſparuerunt ſubitò illi, brevi poſt ſequabatur Mors.

DXLIII. In hâc ergo *Diarrhœa Critica* quærenda, oſtendendaque ipſius ut & *Tumorum Curationis ratio*: addendumque, cur perierint, quibus ſine tali Diarrheâ diſparebant illi Tumores.

ando no- tumori- ſuperve-

DXLIV. Diarrhea ſupervenit notatis Tumoribus, quoties illorum Cauſa, Serum vel Pituita, tranſlata eſt à Corporis Habitu ad Inteſtinorum cavitatem, atque porrò expulſa per anum.

DXLV. Tranſlata ſunt *Pituita* & *Serum à corporis Habitu ad Inteſtinorum Cavitatem*, quatenus admiſſa ſunt *in Venas*, & unà cum Sanguine refluo *ad Cor*, atque inde *per arterias* delata ad *Pancreas*, & inde unà *cum Succo Pancreatico in cavitatem* Inteſtini tenuis.

DXLVI. Nec improbabile videtur mihi, aliquid hujus Seri ac Pituitæ tranſlatum ad *Glandulas ſalivares*, & unà cum Salivâ in Oris Cavitatem, mox in Ventriculum & Inteſtina: Huc refero *Muci Glandulas*.

DXLVII. Quin non contradixero illi, qui ſuſpicabitur, Serum præſertim & Pituitam quoque aliqua ſui parte unà *cum Bile* ſecerni potuiſſe in Hepate atque cum ipſâ propelli ad tenue Inteſtinum.

ad In- viæ.

DXLVIII. Aliam viam ad Inteſtina non novi præter modò aſſignatas tres, quas ſi quis obſervaverit & monſtraverit, habebit me promptum paratumque aſſeclam, quippe qui unicam veritatem ſector, bonumque publicum, hoc eſt, ægrorum commodum.

DXLIX. Serum autem ut & Pituita idcircò videntur mihi *à corporis habitu tranſlata in Venas*, quòd & *Humor uterque factus ſit morâ quodammodò acrior & fluidior*, paraveritque ſibi ex habitus canalibus inter arterias & venas ſitis viam in venas priùs anguſtiores, nunc patentiores.

DL. Priùs *anguſtiores* erant *Venæ* propter *Pituitam ipſas ſi non in totum obſtruentem, ex parte ſaltem obducentem & anguſtantem*.

DLI. *Patentiores* ſunt factæ iſtæ Venæ ita priùs anguſtatæ *ab utroque illo Humore acriore facto*, atque *Pituitam notatam incidente, fluidamque reddente*: accedente nonnunquam etiam *quâvis aliâ Cauſa eandem Pituitam liquante aut ſolvente*, Aeris putà ab Igne aut Solis æſtu, Corporis motu, Potu generoſo, & imprimis Medicamentis aromaticis, & quovis alio modo Pituitam ſolventibus, Diureticis, Sudoriferis, & ſimilibus.

DLII. Quoties autem *Humores* hi *Sanguinis maſſæ ſunt*, ſicut jam dictum, *iterum admiſſi*, nec invenerunt *exitum qualemcunque è corpore, ac præſertim per alvum, Viam tritiſſimam & tutiſſimam, permanſeruntque ideò in Vaſis Sanguineis*; toties partim *Sanguinem corruperunt atque ad vitalem effervescentiam ſubeundam ineptum reddiderunt, partim vitalem ignem languidiorem factum planè obruerunt, extinxeruntque*.

ffectus mii ſis.

DLIII. Sic igitur plerorumque Symptomatum in Affectu noſtro Epidemio ſatis magno numero obſervatorum rationem tradidimus, atque imprimis *ab Aere nunc algente, mox ardente, hinc denuò algente omninò* eadem deducenda oſtendimus. Proximum eſt, ut nunc paucis prognoſin ejuſdem affectûs proponamus, & demonſtremus, *Cur tàm diuturnus, tamque curatu difficilis extiterit*, denique, *quâ curari debuerit atque curatus ſit*.

DLIV. Quiſquis 1. Aeris conſtitutionem noxiam, nunc algentem, mox ardentem attentâ mente conſideravit, non potuit non Affectum & chronicum & difficilem prædicere, ſi perduraret ille Æſtus, ſicut perduravit.

diu du- i affe-

DLV. Quiſquis 2. Symptomata Ægris pleriſque tum graviſſima, tum plurima ſimul concurrentia mente attentâ conſideravit non potuit non difficilem judicare noſtrum Affectum Epidemium.

DLVI. *Diu duravit* Affectus noſter Epidemius, quia perduravit ejus cauſa communis, Aër nunc algens, hinc ardens, tandem iterum algens.

curatu is fue-

DLVII. *Curatu difficilis* extitit noſter Affectus Epidemius, tam propter perdurantem ipſius cauſam externam penè inevitabilem, quàm propter Symptomatum multitudinem, varietatem ac vehementiam.

DLVIII. Curari debuit ac potuit, & revera Curatus eſt, 1. Cùm emendari non potuerit *Aer*, imprimis *Ardens, ſubducendo Ægros in partem domus maximè temperatam*, hoc eſt, Solis radiis minùs expoſitam. *Ejus curatio.*

DLIX. 2. *Temperando Humorum Qualitates modis variis peccantes* per Alterantia cuivis Ægro maximè accepta, & Symptomati magis apto.

DLX. 3. *Minuendo Humores quoſvis nimis abundantes* per purgantia blanda.

DLXI. 4. *Tollendo Febres tam Intermittentes, quàm Continuas* per ſua Specifica.

DLXII. 5. *Leniendo* vel *Tollendo Symptomata cætera omnia recenſita* per Medicamenta ſingulis appropriata.

DLXIII. 6 *Inſtituendo Diætam* cujuſvis Ægri Ætati, Sexui, Statui, Vitę generi, Conſuetudini, & Symptomatibus maximè urgentibus maximè convenientem.

DLXIV. Hæc omnia, ut magis pateant, ordine proponenda deducendaque ſingula.

DLXV. I. Quoad *Aerem* ipſum, quoniam multùm Arte mutari non potuit, optimum erat, quibus licebat ipſum cum ſalubriore mutare, & quidem ad præcautionem ac præſervationem mali futuri. *1. Aer mutandus.*

DLXVI. Quoniam verò Aer noſter *noxius* erat nobis, non tantùm 1. ratione *Solaris æſtus* per quatuor menſes nos angentis, verùm 2. etiam ratione *ſilentii* penè toto illo tempore *Ventorum*; quin & 3. ratione *Pluviæ parciſſimè* hìc & in vicinia *deciduæ*; Ut & 4. ratione *Vaporum pravorum ex ſtagnantibus*, ideòque *corruptis Aquis* per Urbis Alveos & Canales, vicinaque loca, emanantium; atque ultimo 5. quoque ratione *Exhalationum ex Terris paludoſis* poſt Aquarum evaporationem erumpentium, notandum. *Aer quotupliciter noxius.*

DLXVII. 1. *Solares Radios* per univerſam penè Europam peperiſſe tunc temporis *Æſtum in Aere ſummum* ac diuturnum, ideoque ubique hactenus noxium: quâ de cauſâ nil profuiſſet aliò migrare, cùm non tantùm in faciendo itinere noxa ejus eſſet futura gravis, ſed in quovis Europæ loco, etiam multùm Septentrionali, moleſta: tunc enim æſtus in Svecia quoque ſummus. *Ratione radiorum Solarium.*

DLXVIII. 2. *Ventos* alibi, quàm hìc frequentiores, adeòque Aeri temperando deſiderabiles ſibi promittere, ſicut fuiſſet ridiculum, ita nulli à prudente Medico Loci mutatio erat tunc hactenus ſuadenda. *Ratione Ventorum.*

DLXIX. Sic & 3. *Pluvias* frequentiores alibi quàm hìc caſuras, ſicut nemo norat, ſic nemini hactenus Loci hujus mutatio erat proponenda. *Ratione Pluviarum.*

DLXX. Sed 4. propter *Vapores pravos Aquis* hìc quàm alibi magis ſtagnantibus, quippe minùs mobilibus, aſſurgentes atque Ventorum contrariorum & quidem ſatis potentium defectu hìc neceſſariò expectandos, potuit ac debuit unicuique; cujus res hoc ſinebant, Loci hujus in alium Aquis mobilibus ſi non donatum, ſaltem ſtagnantibus deſtitutum mutatio eſſe cordi, nec temere negligi. *Ratione Vaporum.*

DLXXI. Dico *mutationem illam loci debuiſſe cordi eſſe unicuique, cujus res hoc ſinebant*: ſi quis enim publicis muneribus impeditus, vel aliàs hìc ſibi ſuiſque aut aliis neceſſarius ſe tunc ſubduxiſſet, illum graviter peccaturum fuiſſe arbitror.

DLXXII. Nec tantùm propter Aqueos vapores corruptos, ſed 5. etiam propter *Exhalationes Terreas*, & itidem corruptas hìc moleſtas mutari potuit locus hic, & cum ipſo Aër ab ipſis contaminatus & infectus, ideòque omnibus infeſtus. *Ratione Exhalationum.*

DLXXIII. Paucis ergo conſultum fuit, locum hunc anno ſuperiore mutare, niſi forſan *Studioſis & otioſis*. Studioſis, quoniam commodiùs alibi & in Aëre puro, utut etiam æſtuante vacare poterant ſtudiis, quàm hìc, ubi plerique laborabant & ægrotabant Profeſſores. Otioſis, quoniam inutiles ſunt ignavi Reip. Quos verò haud decebat ſtationem ſuam deſerere, atque locum hunc cum magis ſalubri *Studioſos & otioſos Aëre potuiſſe mutato.*

bri

bri mutare, illorum intereat *Diætam exactam* ſervare, atque *ab Aere ardente imprimis metuendas noxas prævenire*, uſurpando quæ Humores ab ipſo variè corrumpendos variè munirent, queque ex paulò poſt dicendis facilè capi poterunt.

Alios debuiſſe Aeris noxas prævenire.

Quibus Aer potuit temperari.

DLXXIV. Potuit autem ac debuit, quoties *locus*, in quo decumbebant Ægri, *expoſitus* erat plùs vel minùs *Solis Radiis*, *corrigi Aeris ab æſtu illo vehementi orta noxa* tum *plantarum refrigerantium* dictarum foliis, Acetoſæ putà, Vitis, & ſimilibus per *pavimentum diſperſis*; tum & *Aquâ frigidâ* vel in vaſis, majoribus hinc inde diſpoſitâ & indies mutatâ, vel per Aërem atque pavimentum effuſà; tum *Aceto* aut ignitis ſilicibus, lateribuſque infuſo, aut unà cum Caryophyllis vel Cinnamomo contuſis in vaſe figulino ſupra prunas leniter evaporante, atq; non tantùm Aerem temperante, verùm ægros ipſos & adſtantes quoque recreante ac firmante.

Humores corrigendi.

DLXXV. II. Quoad *Humores* ipſos ab Aere valdè intemperato *variè corruptos*, Eorundem *Correctio ac Emendatio* pro *ipſorum varietate abalienatione variâ*, *Aegrorum conſtitutione propria* inſtitui debuit varia.

Et primò Bilis.

DLXXVI. Inter Humores ab æſtuante Aere corrumpendos primum locum meritò aſſignavimus *Bili*, utpote ob affinitatem cum ipſo maximam prę aliis omnibus facilè & maximè corruptibili.

Ea primaria Caloris vitalis cauſa.

DLXXVII. *Bilis* certè *in corpore noſtro primaria & princeps Cauſa eſt Caloris vitalis*, ergò affinitatem habet maximum cum rebus externis calorem ſimiliter per ſe producentibus.

Quot modis vitiata.

DLXXVIII. Debuit proinde Bilis activitas & ad calorem producendum vis maximè intendi à Solaribus radiis haud impeditis, ſed potenter vim ſuam in Aerem noſtrum, omniaque in Aere viventia exerentibus.

DLXXIX. Debuit porrò Bilis præ aliis Humoribus omnibus citiùs & ampliùs à temperie ſuâ deflectere, atque noxas in nobis hactenus proferre.

Ejus intemperies qui vocata.

DLXXX. *Bilis* à ſolaribus radiis ardentiùs nos ferientibus orta *Intemperies* nominata eſt à nobis *Acrimonia Salina & Volatilitas nimia*: quamvis eadem *copia* etiam peccârit *aucta*.

Quomodo cōſideranda.

DLXXXI. Neceſſe autem habuimus, aliter ac vulgò fieri ſolet, Bilis conſiderare ac indigitare Intemperiem, cùm non tantùm Calorem in nobis producat Bilis malè affecta diverſum, ſed imprimis plures Functiones lædat, ipſoſque Senſus externos moleſtet, modis per Calorem haud explicabilibus.

Res naturales per plures qualitates ſe manifeſtare, & operari, quàm calorem, frigus, humiditatem & ſiccitatem

DLXXXII. Utique Res naturales non tantùm per Calorem aut Frigus, perque Humiditatem aut Siccitatem noſtris ſenſibus externis ſe manifeſtant, longè minùs Mutationes multiplices ac ſæpè mirabiles in rerum naturâ producunt, verùm per longè plures Qualitates à modò nominatis nullo mentis artificio deducendas.

DLXXXIII. Nam præter modò recenſitas Qualitates vulgò, licet perperam, pro Primis habitas, plures occurrunt *Senſiles*, *quæ aut notabiles edunt effectus, aut illorum rationi eruendæ ſolæ præbent anſam*, non item memoratæ.

Quales ſunt colores.

DLXXXIV. Tales ſunt 1. *Calores varii*, ſolo *Viſu* perceptibiles, atque non tantùm diverſitate ſuâ hominem hactenus recreantes, & quandoque noxam ipſi afferentes; aſt aliis quoque in rerum naturalium mutatione obſcuris adhuc eruendis dubio procul ſervituri.

Odores.

DLXXXV. Tales ſunt 2. *Odores* itidem varii, atque in Plantis, earundemque partibus imprimis luxuriantes ac frequentes, ſolo tamen *Olfactu* perceptibiles; à quibus & Rerum vires manifeſtiùs, quàm ex vulgò & falsò nominatis qualitatibus primis, innoteſcunt, & aliis adhuc latentibus eruendis via ſternitur: ſed Chymiæ præſertim ope.

Sapores.

DLXXXVI. Tales ſunt 3. *Sapores*, ſolo *Guſtu* dignoſcendi, & in Arte noſtra cæteris qualitatibus ſenſilibus omnibus præponendi, poſtquam non tantùm illa, quæ ad Corporis Nutritionem, Augmentum, qui imò, ubi malè affectum eſt, Reſtitutionem uſurpari ſolent, imprimis ſecundùm Sapores ſuos conſiderantur & innoteſcunt, quin præparantur & adhibentur; verùm Humores noſtri tam ſecundùm, quàm præter naturam conſtituti, per Sapores imprimis dignoſcuntur, & ab invicem diſtinguuntur, ſic in Sani *Sanguis* judicatur à Medicis Dulcis, *Serum & Saliva* inſipida, *Bilis* Amara, *Succus Melancholicus* vel Pancreaticus Acidiuſculus, & ſic porrò. In ſtatu autem morbido ſæpiùs guſtatur *Sanguis* vel Salſus, vel Amaricans, vel Acidus, Auſteruſve. Ipſius verò *Serum* ſæpenumerò Salſum, aliquando vel Acidum, vel Auſterum, vel Amarum. *Saliva* non raròSubſalſa vel Amara; quandoq; Subacida, vel Saccharinam dulcedinem faſtidiosè ſuperans. *Bilis* nunc minùs nunc nimis Amara, ſubinde Vitriolatum Saporem referens aliumve maximè ingratum atque innominabilem. *Succus Pancreaticus* modò Salſus, modò Auſterus, modò Acidiſſimus & hactenus Acerrimus modò inſipidus & ignavus.

Hum... Sapore... turales... præter... rales.

Sapor... Arte ... ca ... conſider...

DLXXXVII. Quoniam igitur & *reperiuntur in nobis Humores* varii, & *quæ aſſumuntur a nobis Alimenta*, *Medicamentaque* multiplicia & *innoteſcunt nobis, & diſtinguuntur à nobis* maximè ratione ſuorum *Saporum*; meritò *ſecundùm ipſos* etiam *Mutationes pleraſque in corpore noſtro contingentes* conſiderandas, deducendas, explicandaſque iudicavimus; Quin hactenus quoque Conatibus noſtris bono publico ac ægrorum ſolatio unicè dicatis benedicente Deo non ſine ſucceſſu inter plurium contradictiones hiſce fundamentis plenioribus novum Medicum Ædificium ſuperſtruere cœpimus.

Duritie...

DLXXXVIII. Sicut Colores, Odores, & Sapores, ſic 4. *Durities* qualitas eſt Mutationes notabiles in corpore humano producens: ab illa namque & Contuſiones, & Puncturæ, & Vulnera, & Compreſſiones vaſorum, ſimiliaque plura exſurgunt; quæ Qualitatibus primis dictis adſcribi non queunt.

Soni.

DLXXXIX. An 5. plura nobis *à Sono* incommoda obveniant, præter Auditûs læſionem, dubito, cùm eius exemplum nullum mihi nunc occurrat. Sonus ſaltem ad plures Affectus dignoſcendos inſervit nobis, ejus enim ope Aſthma & Anhelatio percipitur & diſtinguitur; Ejus quoque ope Ructus & Crepitus, quin concluſi Ventris Flatus dignoſcuntur.

DXC. Ex quibus omnibus Qualitatibus ſenſilibus non minùs propriis, quàm ſunt calor & frigus, (nam humiditas & ſiccitas inter ſenſiles proprias referri non poſſunt,) patet, ad rerum Naturalium, Medicarumque cognitionem diſtinctam: perfectamque obtinendam, æquè ad cæteras, atque ad calorem & frigus eſſe attendendum. Quod Calumniæ à me amovendæ causâ dictum eſto.

Bilem d... te æſtu ... caſſe.

DXCI. Peccavit ergo durante Solis æſtu magno & diuturno, & quidem ob illum æſtum, *Bilis Acrimoniâ Salinâ & Volatilitate auctâ*.

Acri... Salina, ... ua, vola...

DXCII. *Acriimonià* inquam *Salinâ*, & quidem *lixivâ*, non tamen *fixâ* ſed *volatili*: ne quis ſeriò putet, non dari, nec dari poſſe Salem lixivum volatilem.

Dari S... lixivum ... latilem.

DXCIII. Ne autem incauti turbentur, oſtendam, *non tantùm dari poſſe, aſt reverà dari Salem lixivum volatilem*; poſtquam ſi non primus propoſui hāc diſtinctionem, primus ſaltem ipſam docui & urſi ſæpiùs.

Salem ... vum f... quænam ... mant.

DXCIV. *Salem lixivum*, ſed *fixum*, dant nobis omnes plantarum combuſtarum *Cineres*, ſi *Aqua* ipſis affundatur, & ex ipſis *Sal eliciatur*: quod Aquæ ſic conjunctum *lixivium* vocatur, & poſtquam Aqua iterum vaporis formà eſt ſeparata, *Sal Lixivum*: quod quia permanet in Igne, nec facilè ejus vi attollitur, *fixum* ſimul vocatur.

Fieri v... lem Spi... volatilis

DXCV. Hoc *Sal lixîvum & fixum* omne *fieri poteſt volatile, non pinguedinis vel Olei*, ſed *Spiritus volatilis ope*. Sic paratur *Sal Tartari fixum* uſtione, atque ex ipſo rurſus *volatile* cohobatione cum *Vini Spiritu alcoboliſato*, hoc eſt; maximè ab Aquâ puro.

Sal Ta... fixum q... volatile ... Sal lix... volatile... lè ſubli...

DXCVI. Tale *Sal lixivum arte volatile factum Ignis non adeò potentis vi aſſurgit & ſublimatur in altum*, quod fruſtrà tentaveris cum Sale fixo ante ipſius volatiliſationem modò deſcriptam.

DXCVII. Tale Sal lixivum volatile ſolis conceſſum eſt Artificibus & induſtriis, & patientibus,

non

non aliis, laborem diu patienter continuandum refugientibus.

DXCVIII. Tale *Sal lixivum volatile* magnarum eſt virium, quo tamen *artificiali carere poſſumus*, poſtquam voluit Deus ipſum *abundare in omnibus omninò Animalium partibus*, ſicut id ſæpiùs inculcavimus, nec fruſtrà.

DXCIX. Cæterùm pergamus in Remediis, *Bili Acrimoniâ Salinâ Lixivâ & Volatilitate auctis peccanti* aſſignandis.

DC. Illam diximus non ſemel corrigi ac temperari feliciſſimè ab *Auſtero blando* & grato; quippe quod utrique ſatisfacit Indicationi, nec facilè nauſeam vel faſtidium parit Ægris.

DCI. Optima ergo in tali caſu fuerunt *Omphacium* inter condimenta, ut & *Succus Granatorum*, *Prunorum Sylveſtrium*, *Mala Cydonia*, *Meſpila*, *Berberes*, *Acetoſella*, *Plantago*, *Sempervivum majus*, Alumen rupeum; uno verbo quicquid ſapore eſt ſubacerbum, vel ſubauſterum, in quo & aciditatem valdè temperatam obſervamus & blandam Linguæ conſtrictionem.

DCII. Huc referri debent omnes *Argillæ medicatæ*, Terra Lemnia, & Sigillata quævis, Turcica, Sileſiaca &c. in quibus præter *ſubſtantiam terrenam* occurit pars Sulphurea illi permiſta, adeò ut nonniſi magna Ignis vi ſecedant ab invicem, & quidem *Spiritus Acidus* relinquens conjunctam Terræ partem maximam olei.

DCIII. Inter compoſita & officinalia meritò laudatur Diaſcordium, Cydoniorum caro & Miva, Syrupus Myrtinus, de Portulaca; Confectio Hyacinthorum &c.

DCIV. Variâ verò formâ potuerunt, imò ad ægrorum palatum & placitum debuerunt hæc omnia præſcribi, atque exhiberi; Julapii, Syrupi, Conditi, Decocti, &c.

DCV. Hiſce ergo Auſteris blandis & gratis correcta eſt optimè aucta Bilis tum Acrimonia Salina, tum Volatilitas: Et niſi permanſiſſet longo tempore Sol æſtuans, eandem ſimiliter continuè vitians, potuiſſet citiùs & in totum brevi curari noſter Affectus Epidemius talibus ſubauſteris.

DCVI Sed non Bilis tantùm alterata & corrupta eſt ab Æſtu Solari, verùm Pituita à præcedente Frigore *glutinoſa* reddita, poſtmodùm à ſubſequente Æſtu *inciſa eſt*, *attenuataque*, quin *mutata in Flatus*; atque paulatim *fluida nimis* facta.

DCVII. Utile quidem erat incidi & attenuari à Solis æſtu glutinoſiorem Pituitam, ſi hoc paulatim fuiſſet factum; id autem quoniam contigit cum violentia, noxii Flatus excitati ſunt ex ipſa.

DCVIII. Hactenus igitur hæc Flatuum productio & noxa erat emendanda, & quidem 1. *Incidendo*, ſed blandè notatam *Pituitam Glutinoſiorem*. 2. *Diſcutiendo*, *diſſipandoque*, aut aliàs *Suffocando eoſdem Flatus* ne addam. 3. *corrigendo Bilis Acrimoniam*, Efficientem Flatuum cauſam, quoniam illa Correctio jam eſt tradita.

DCIX. Pituita vero, proſtquam ſoluta eſt à Bile atque in Flatus mutata, quæ *poſtmodum reperta eſt productaque* durante ſummo Aëris æſtu, quoniam *ſolito fluidior* hactenus exſtitit, denuo *blandè incraſſari* debuit, non tamen valde Glutinoſa fieri.

DCX. Pituitam incidere poſſunt & Salia Volatilia, Aromaticaque omnia, & Acida pleraque: ſed in hoc caſu haud conſultum erat vel Salibus Volatilibus, vel Aromaticis uti, tum ne augeretur Flatuum Ægros valde angentium pro ventus, tum ne Bilis redderetur, ſi non Acrior, ſaltem Volatilior.

DCXI. *Incidendæ* proinde *Pituitæ Glutinoſiori* conveniebant imprimis *Acida*, & quidem *temperatiora*, ne augeretur, intenderetur ve utraque Effervеſcentia in Corde ac Inteſtino tenui.

DCXII. Inter Acida iſta primum locum *Spiritui Nitri* tàm *puro* quàm *dulci* dandum cenſebunt plerique, ac meritò; cùm non tantùm Pituitam Glutinoſam incidat, ſed inſuper Flatus diſcutiat & rumpat, quin etiam Bilem Acriorem temperet, Volatilioremque figat.

DCXIII. Potuit autem iſte Spiritus Nitri commodè admiſceri Potui ordinario, aut cuivis alii medicato, & quidem ad mediocrem quantitatem, quò nec Nauſea inde excitaretur, nec operatio ejus nimis potens aut debilis obſervaretur; quæ quantitas non ita difficulter ex ipſius operatione poterat determinari & regi. *Hic quomodo exhibendus.*

DCXIV. Inter Medicamenta vulgaria in eundem finem uſurpari potuit *Acetum & Oxymel Squilliticum*, ut & *Oxyſaccharum*, & *Syrupus de Aceto*, *Aqua Alexipharmaca Aſtelodamenſium*, *Aqua Prophylactica noſtra*, quin variæ Aquæ cum Aceto diſtillatione paratæ, atque cum aliis miſtæ, ſicque uſurpatæ.

DXCV. Sic Exempli gratia ſequens potuiſſet Miſtura præſcribi, quæ *Mixtura.*

℞. *Aq. Plantaginis,*
Acetoſæ, an. unc. ij.
Alexipharmac. dram. vj.
Oximel. Squillitici, unc. meza.
& Syr. Acetoſ. citr. unc. j.

Cujus ope non tantùm Pituita Glutinoſa poterat incidi, ſed Bilis quoque Acrior temperari: ſi ejus cochleare unum ſæpiùs fuiſſet aſſumptum. *Ejus vires Uſus.*

DCXVI. Atque hoc Medicamento utraque Flatuum cauſa, & Materialis & Efficiens poterat corrigi, & ſic Flatuum Generatio impediri.

DCXVII. Quoad ipſorum *Flatuum* jam productorum, exiſtentiumque *diſcuſſionem*, nil novi quòd laudato *Nitri* tàm *puro & ſimplici*, *quàm dulci* facto Spiritui queat comparari & æquari: poſtquam pleraque vulgò nota ſunt Aromatica, & hactenus Bilis Acrimoniam quodammodò ſaltem intendentia & augentia, quò ipſa refero Salia Volatilia qualiacunque, quæ omnia Spiritui Nitri cedunt. *Flatuum diſcuſſio per Spiritum Nitri.*

DCXVIII. Hinc eſt, quòd tam ſollicitè diſcutiendis Flatibus Medicamenta preſcribant noſtri Medici, ſæpius experientiâ triſti edocti, non parùm ipſa nocuiſſe ſuis ægris, propter Bilem ab ipſis Acriorem factam, incendiumque in corpore ab ipſis auctum. *Flatus diſcutientia Bilem acriorem reddere.*

DCXIX. Hujus autem effectûs rationem ignorat, quotquot Effervеſcentiæ utriuſque, calidæ frigidæq; ignorant & naturam, & rationem: quibus perſpectis percipitur facilè ratio incendii ab uſu carminantium facti, & quod primarium eſt, percipitur quoque ratio, quâ poſſit præveniri hoc malum.

DCXX. Uſum ergò magnum in praxi rectè ac ritè inſtituendâ habet Doctrina de Effervеſcentia, ejuſque differentijs & cauſis veris. *Doctrinam de Effervеſcentia magnum in Praxi habere uſum.*

DCXXI. Non tantùm peccavit in Affectûs Epidemii principio & quidem in multis, non tamen omnibus, Glutinoſitate nimia *Pituita*; verùm poſtmodùm perſeverante Aeris æſtu reperta eſt eadem Pituita in non paucis *plurimùm fluida*, quæ proinde, ſicut jam dictum, incraſſatione blandâ tunc indigebat.

DCXXII. *Blandè incraſſant* Pituitam præ aliis omnibus *Subauſtera*, modò in Bilis Acrimoniâ & Volatilitate auctis & corrigendis laudata & ex parte recenſita. *Subauſtera blandè Pituitam incraſſare.*

DCXXIII. Ubi non poſſum ſilentio præterire, quàm bonum ſit habere ad manus Medicamẽta, imò Alimenta medicamentoſa, quæ pluribus ſæpè concurrentibus indicationibus planè diverſis ſatisfaciant: quemadmodùm id patet in Fructibus Subauſteris Alimentorum loco ſæpenumerò uſurpari ſolitis, qui 1. Bilis Acrimoniam Salinam temperant, 2. ejuſdem Volatilitatem auctam minuunt, 3. Pituitam tenuiorem, fluidioremque incraſſant, minùſque mobilem faciunt. *Fructuum ſubauſterorum vires.*

DCXXIV. Quemadmodum *Melancholicus*, *Pancreaticusve Succus & Humor* à præcedente frigore hyberno ac verno redditus erat *aliquantò Acidior* & in quibuſdam *ſimul Auſterior*, ita idem à cœlo tamdiu ardente, imprimis propter Bilem primariò Acriorem factam, mutatus eſt paulatim à ſtatu priore, *amiſitque multum ſuæ Aciditatis* non tantùm acquiſitæ & auctæ, ſed nativæ quoque, ut & *Auſteritatis* adventitiæ; unde ſicut priùs, ità & poſtmodum quoque, quibus deſtinatus eſt functionibus & uſibus, ſatis utilis eſſe non potuit, quin potiùs utroque *Melancholicus & Pancreaticus Succus, in principio acidior & auſterior poſtmodum multùm aciditatis & auſteritatis amiſit.*

tempore ipſius culpa læſæ ſunt illæ Functiones, & noxa corpori ab ipſo evenit.

Vnde fuit emendandus.

DCXXV. Ergo in Affectûs noſtri Epidemii principio indigebat *Succus Melancholicus blandâ ſuæ Aciditatis Temperatione*, ut & *Auſteritatis*, quoties illa ſimul peccabat, *Emendatione*.

Temperatio & Emendatio quomodo diſtinguantur

DCXXVI. Diſtinguo inter Temperationem, ac Emendationem: *Temperatio* ſiquidem debetur Qualitati ſecundùm naturam in Humore aut Parte quâvis exiſtenti, ſed à mediocritate requiſita recedenti, qualis eſt in Succo Pancreatico Aciditas: *Emendatio* verò Qualitati præter naturam in Humore aut Parte quâvis repertæ, ideoque in totum immutandæ; qualis eſt in eodem Succo Pancreatico Auſteritas, quantum ego ſaltem potui hactenus ex iis, quæ obſervavi, conjicere ac concludere. Si quis tamen leviſſimam in ipſo deſideraret non quidem Senſibus externis obſervabilem, aſt Mente duntaxat probabiliter concluſam Auſteritatem, cum illo haud pugnarem: cùm & id non videatur mihi abſurdum vel improbabile.

Cur Succi Pancreatici Aciditas temperanda & Auſteritas emendanda.

DCXXVII. Sed mirabitur fortaſſis nonnullus, me hic deſiderare Succi Pancreatici tum Acidioris Temperationem, tum Auſterioris Emendationem; poſtquam utraque iſta Qualitas videtur Bili ab Æſtu Solari Acrimoniam nimiam & Volatilitatem majorem acquiſituræ optatû Remedium. Verùm enim verò id quidem foret verum, ſi Aciditas illa fuiſſet moderata; ſed quoniam in exceſſu peccabit notabili, excitata eſt ejus culpâ Efferveſcentia potentior, ideoque homini noxia.

DCXXVIII. Paulatim namque, & quidem ſat citò aucta eſt admodum Bilis tum Acrimonia, tum Volatilitas: unde occurrente ipſi Succo Pancreatico Acidiore, non potuit non excitari in tenui Inteſtino Efferveſcentia vehemens ac lædens; quin & in corde ſimilis & quidem febrilis Efferveſcentia, cum aucto in corpore calore juncta.

A Succo Pãcreatico auſtero Flatus.

DCXXIX. In quibus autem fuit *Succus Pancreaticus* ſimul *Auſterus*, in iiſdem aucta, conſervatave fuit Pituitę Glutinoſitas nimia (de quâ ſuprà actum) ac proinde hactenus Materia ſubminiſtrata Glutinoſis, & facilè cedere neſciis Flatibus.

DCXXX. Opus erat proinde, quò obviam iretur Efferveſcẽtiæ nimiæ ac noxiæ, quò Flatibus tot Anxietates moleſtiſſimas, colicumq; Dolorem parientibus Materia ſubtraheretur quaſi & minueretur, ut Succus Pancreaticus exiſteret maximè naturalis.

Sub finem Aciditas ſucci Pancreatici diminuta fuit reſtituenda.

DCXXXI. Poſtquam verò permanente Solis Æſtu paulatim devicta eſt, *diminutaque Succi ejuſdem Aciditas* non tantùm præternaturalis, ſed *naturalis* quoque, opus fuit eandem paulatim *reſtitui*. Ergo ſicut circa hujus Affectûs initia Temperanda erat & Minuenda excedens Aciditas, ita eodem Affectu permanente rurſus *Augenda* erat eadem *Aciditas Deficiens*. Diſtinguenda ſunt exinde Affectuum Tempora, & agnoſcent Prudentes, non rarò Affectum eundem Medicamenta exigere inter ſe contraria: & quidem ratione Humoris ejuſdem, diverſo tempore diverſimodè peccantis. Aliàs non eſt novum, ſicut aliàs diximus, etiam eodem tempore indicari Medicamenta contraria, ſed propter Humores ſibi plùs minùſve contrarios, ſimulque peccantes.

Hoc optimè præſtare Spiritum Vini Volatilem. Sed aliis mixtum.

DCXXXII. Nihil autem tam commodè atque utiliter *Succum Melancholicum Acidiorem Temperat*, ac *Spiritus Volatilis*, qualis è *Vino* habetur præſtantiſſimus.

DCXXXIII Hic verò ſi purus aſſumatur ab Ægris, quoniam ſegniùs ſe Humori Acido in corpore atque Sanguine exiſtenti admiſcet, atque non rarò alia moleſta producere ſolet incommoda, ſi præſertim notabili uſurpetur quantitate; quod hîc factum fuiſſet neceſſariò propter Bilem paulatim Acriorem factam & Volatiliorem, quæ volatilitas non parùm fuiſſet ab eodem Spiritu Volatili aucta, quamobrem talis erat hîc præſcribendus & uſurpandus Spiritus Volatilis, à quo Temperaretur quidem Succi Pancreatici excedens Aciditas, ſed ſimul impediretur potiùs, quàm promoveretur Bilis Volatilitas noxia futura.

Et q… Spiritus Nitri …cem. Ejus v…

DCXXXIV. In hunc finem laudo iterum, quem antea laudavi; *Spiritum Nitri Dulcem*, imò valde dulcem, hoc eſt, cum multo Vini ſpiritu dulcem factum.

DCXXXV Sic enim ratione Spiritûs Nitri Acidi admiſſi ſe immiſcuiſſet facilè cuivis Humoris Acido in corpore noſtro reperto atque ipſius temperaſſet Aciditatem nimiam; quin ejuſdem Spiritûs Nitri ratione impediviſſet inſtantem Bilis volatilitatem exceſſuram, ſed infregiſſet quoque Bilis ejuſdem Acrimoniam indies augendam; ſicut jam dictum in ſuperioribus.

Quit… randus … fectus p… pio.

DCXXXVI. In principio igitur Affectûs noſtri Epidemii conveniebat Spiritus Nitri, ſed cum multo Spiritu Vini Volatili ad dulcedinem gratam perductus.

Qui i… greſſu…

DCXXXVII. Poſtea verò perdurante Solis Aeſtu noxio, eodemque in plerorumque corpora ita dominante ac ſęviente, ut Succi Pancreatici Aciditas defecerit, non parùm potuit eadem augeri rurſus & intendi ab eodem Spiritu Nitri, ſed non multùm dulci facto, hoc eſt, cum pauciore Vini ſpiritu præparato.

Spiritu… tri Dul… varius paretur

DCXXXVIII. Si proinde, ut inexpertos juvem, ad Nitri Spiritum valdè Dulcem parandum ſumatur Spiritus Vini rectificati quadruplum, ad eundem minùs Dulcem habendum, accipientur partes utriuſque æquales, & aliquando Spiritus Vini pars duntaxat dimidia: ſic obtinebitur Spiritus Nitri plùs vel minùs dulcis, adeoque in operatione ſuâ multùm diverſus.

Conveie… quoque … Aqua …philacti… Auctori… Vel A… pharma… Amſtelo… menſis.

DCXXXIX. Si quis autem propter prejudicium non auſus fuiſſet uſurpare Spiritum Nitri, etiam dulcem factum, aut illo caruiſſet, potuiſſet ejus loco uſurpare *Aquam* noſtram *Prophylacticam*, vel Amſtelodamẽſium *Alexipharmacam*, vel aliàs cum Acetò ritè deſtillatas, ſed addito Vini Spiritu rectificato vel puro, vel blandè Aromatico, additis aliis quoque Aquis Aromaticis, ſed cum Aquâ ſolùm paratis. Ubi pro re nata, hoc eſt, ipſorum *Ægrorum Conſtitutione naturali*, *Aetate*, *Sexu*, *Vitæ genere*; ut & *Conſtitutione præternaturali, Humoribuſque variis variè vitiatis*, adeoque *ipſis* quoque *Symptomatibus diverſis*, mutanda erunt diverſimodè compoſita quacunque demum formâ pręſcribenda.

In S… Pancreat… Auſterita… convenire Salia Vol…lia & Sp…tum Salis Armonia…

DCXL. Hiſce igitur, ſimilibuſve Medicamentis potuit moxin Affectus noſtri principio tẽperari excedens *Succi Pancreatici Aciditas*. In quibus autem ex cauſis nonnaturalibus precedentibus & manifeſtis, aut Symptomatibus in Aegris obſervabilibus non tantùm conjectare, ſed & certò concludi potuit ejuſdem *Auſteritas*; in eis uſurpanda erant prioribus admiſta quęvis *Salia Volatilia*, & imprimis *Salis Armoniaci Spiritus*; qui & ſubinde ſolus ex tantillo Vini vel Cereviſię poterat exhiberi Aegris, donec obſervaretur eadem correcta.

Vt & Caſ…reum.

DCXLI. Convenit quoque in hoc Caſu & *Caſtoreum* in ſubſtantia ſumptum, & Tincturę modo paratum; quamvis ejus vim longè ſuperet toties laudatus Spiritus Salis Armoniaci, qui pręterea poteſt faciliùs aſſumi, cùm ingratus ſit admodum Caſtorei & Sapor & Odor.

Lympha Glanduloſ… vitiata qu… modo cura…

DCXLII. Quod de Succi Pancreatici noxâ & vitio dictum eſt, dicendum quoque de *Lymphâ Glanduloſâ*, cùm ex parte ſaltem convenire videantur hi Humores, atque mutuò ſe juvare: Convenient proinde Lymphę alterandę ac temperandę laudata nuper Medicamenta.

Sanguin… conſiſtentia in princip… nimia in flu…ditatem mu…tata.

DCXLIII. Nec tantùm hi Humores fuêre malè affecti, verùm 4. *Sanguis* quoque, qui incipiente Affectu illo Epidemio habuit forſan in plerisque *conſiſtentiam nimiam*; quę paulatim mutata eſt in *fluiditatem excedentem*.

Qui produ…cta & qui c…randa.

DCXLIV. Quę gemina & quidem contraria ſucceſſivè peccans in Sanguine Qualitas, ſicut partim ortum habuit à memoratis Humoribus vitiatis, partim ab Aëre immediatè ac vi propriâ ipſius alterante ac vitiante, ita debuit tempore diverſo alterari ac reſtitui diverſimodè.

In princip… alteratione nõ indigeba…

DCXLV. In principio quidem conſiſtentia prędictus

ditus nimiâ multâ non indigebat ſui alteratione, cùm ab Æſtu Solis ejuſdem diſſolutio expectanda eſſet. Adde quòd ſegniùs affecti ſint & leviùs ij, quorum ſanguis conſiſtentiam habebat majorem, utpotè diutiùs Solis Radiis reſiſtens, ipſiuſque vim eludens. Unde *illi, quorum Corporis Conſtitutio naturalis vel paulatim acquiſita erat Melancholica, leviùs affecti ſunt, quàm illi, qui habebant ipſam vel Bilioſam, vel ſanguineam*, hoc eſt, *optimam*. *Bilioſa* ſiquidem conſtitutio juvit Solarium radiorum vim, quàm excepit facilè *Sanguinea*.

DCXLVI. *Non erat proinde opus, ut in Affectus noſtri principio Sanguinis Conſiſtentia nimia, utut præternaturalis, emendaretur* in quovis, poſtquam ejus ratione impedita eſt quodammodo ipſius noxa, ut ſegniùs valdè noceret.

DCXLVII. *Sed poſtquam duravit aliquandiu æſtuans Aer*, atque paulatim *redditus eſt Sanguis magis fluidus*, ac *minùs conſiſtens*, opus fuit, ut *in cæterum Sanis*, & maximè *in Affectu noſtro correptis Conſiſtentia ipſius augeretur*; quod imprimis potuerunt præſtare *Subauſtera*, tum *Alimenta*, tum *Medicamenta*, ſuprà enumerata.

DCXLVIII. Quoniam verò *Bilis* non tantùm Qualitate tunc *peccavit*, ſed *Quantitate* quoque *auctâ*, debuit eadem hactenus & quidem non ſemel, aſt *ſæpiùs*, etiam præſervationis nomine, *minui per Chologagoda ſi parvâ exhibita*, quoniam erat multùm mobilis & fluida, ideoque facilè foras expellenda.

DCXLIX. Sed quærat aliquis curioſus, *An non debuerit* quoque *ad præveniendum hoc malum Sanguis educi*? Cui reſpondeo: *In aſſuetis* aut *multo Sanguine turgentibus* haud inutilem fuiſſe Sanguinis miſſionē; in cæteris autem potiùs noxiam.

DCL. Dico in *aſſuetis* utilem fuiſſe Sanguinis non valdè largam eductionem, cùm in talibus ſoleat continuè Sanguis produci abundantior, ſui proinde diminutionem conſuetam indicans.

DCLI. In *quibus verò ſolito magis abundabat Sanguis*, omninò educendus, ac minuendus erat idem; metus enim erat, ne, ſi differretur, poſtmodum à Bile Acriore factâ nimis rarefactus Ignem ſuum vitalem extingueret oppreſſum: quod præveniri poterat ejuſdem extractione, ſic enim ſpatium parabatur Sanguini ſolito magis rareſcenti.

DCLII. Poſtquam Humorum variorum in corpore exiſtentium, ac diverſimodè peccantium Curā, tàm in Affectûs noſtri principio, quàm eodem (durante Solis Æſtu) nos valdè urgente paucis propoſuimus, proximùm eſt, ut jam Symptomatum multifariorum tunc maximè noſtros Ægros moleſtantium curam ſimiliter proponamus.

DCLIII. Primum verò locum dedimus *Febri*, ſed *Intermittenti*, & quidem *Tertianæ*, tàm *ſimplici*, quàm *duplici*, & quandoque *triplici*.

DCLIV. Poſtquam verò *Febres Intermittentes omnes à Ductuum Pancreaticorum Lateralium Obſtructione Pituitæ debitâ deducimus*; & ita quidem, ut propter illam obſtructionem *ſiſtatur, cumuleturque in ipſis Succus proprius de Aciditate participans*, qui *morâ iſtâ reddatur Acrior*, donec *notatam Pituitam perterebrare aptus viam ſibi paret per ipſam in Ductum medium ac communem, ſicque in tenue Inteſtinum effuſus febrilem inſtituat tum in dicto* Inteſtino *cum Bile*, tum *in dextro Cordis Ventriculo cum Sanguine Bilioſo Effervescentiam, plura & diverſa Symptomata itidem producentem*: facile patet, *Intermittenti febri, quâ tali, convenire omnia*, quæ 1. Pituitam *Glutinoſam* Ductus Pancreaticos *Obſtruentem ſolvant, & inde removeant*. 2 quæ *Succum* Pancreaticum morâ redditum *Acidiorem mitigent ac temperent*. 3. quæ *Effervescentiam* Febrilem, tàm in tenui Inteſtino, quàm Cordis Ventriculo dextro *ſedent, compeſcant, & corrigant*. 4. quæ *Symptomata cætera* multifaria concurrentia *leniant & tollant*.

DCLV. 1. *Pituitam Glutinoſam* ubivis *ſolvunt & incidunt*, tum *Acida*, tum *Aromatica & Salia volatilia* ſæpiùs laudata.

DCLVI. Eadem ipſam in notatis Ductibus ſolvent, *ſi eò deferantur*.

DCLVII. *Deferuntur* citiùs & potentiùs *quòvis medicamenta*, ſi fuerint *Evacuantia*, vel *Evacuantibus juncta*. Id enim videtur *peculiare* in *Evacuantibus* per Vomitum, Alvum, Urinas, Sudores, & Salivationem quòd in ventriculo ac inteſtinis longam non nectant moram, ſed niſi impediantur ab humoribus & Alimentis, *citò pergant in Venas Lacteas & Cor, hinc quaquaverſum cùm ſanguine*.

Quomodo Medicamenta citiùs quòvis deferantur.

DCLVIII. In noſtro verò Caſu, hoc eſt, *Intermittentibus Febribus*, obſervata ſunt longo rerum uſu præ omnibus aliis facillimè ad Cauſam ipſarum ſuperandam conducere *Sudorifera*, quorum ope ipſi Plebeii quotidie curant Intermittentes.

Febrium intermittentiū cauſam optime tollere ſudorifera.

DCLIX. Videntur autem idcircò præ aliis conducere Sudorifera, *quoniam Sudor non excitatur niſi commoto ſimul ſanguine univerſo*, qui tunc quoque fit *ſolito fluidior*, unde *cum ipſo* quaquaverſùm *faciliùs, & citiùs, & abundantiùs feruntur quævis ſanguine admiſta*, ergo & *Medicamenta Pituitæ ſolvendæ deſtinata*.

Et quare.

DCLX. Quemadmodum verò Pituitam *ſolutura Medicamenta* imprimis *ſudoriferis ſunt copulanda*, ita *Medicamenta eandem loco illo motura præferuntur*, tàm *purgantia per alvum, quàm vomitoria*. Eſt enim brevis inde via ad tenue Inteſtinū, hinc ad Ventriculū, quò ſurſum expellatur illa Pituita; & ſæpe uno Vomitorio juguletur Tertiana, Pituitæ non valdè tenaci aut copioſæ originem ſuā debens. Sic ordinaria & facilis eſt Humoribus ad tenue Inteſtinum delatis via deorſum, imprimis quando eò detrudūtur à Purgantibus.

Ut & purgantia, tàm per alvum, quam per vomitum.

DCLXI. Sic & ego ſæpiſſimè obſervavi, Sudore, Vomitu & Alvi dejectione citò tutòque curari Intermittentes, ac præſertim *Tertianas*, quippe *quæ omnium curantur facillimè*, utpote *ortum plerumque habentes ab Obſtructione leviore*, hoc eſt, *à Pituita minùs tenaci Ductus notatos obſtruente*.

DCLXII. Ad ſolvendam igitur & fluidam reddendam Pituitam Ductus dictos obſtruentem conducunt præ aliis omnibus Sudorifera ex Aromaticis & Salibus Volatilibus, ut & Acidis ſubtilioribus parata, & ſæpiùs quovis tempore aſſumpta, etiamſi non urgeatur ſemper Sudor.

Sudorifera in febribus ex quibus cōponenda.

DCLXIII. Ad eandem *ſolutam loco inepto removenda* conducunt 1. eadem *Sudorifera*, ſed non diu ante Paroxyſmi ad ventum aſſumpta, *corpore ad Sudorem promovendum ritè conſtituto*, ſive quis currat, vel igni luculento aſſideat, aut lectum calefactum ingrediatur, vel aliàs corpus ſatis tegat.

DCLXIV. 2. *Vomitoria, & Purgantia* per alvum, quatuor aut circiter horis ante Paroxyſmis ad ventū aſſumpta, quò interea temporis Humor priùs laudatis Sudoriferis fluidior factus ad exitum ampliùs præparetur, ſicque unà cum ſtagnante Succo exturbetur, ac è corpore eliminetur.

Vomitoria & Purgātia quando aſſumenda.

DCLXV. 3 *Succum Pancreaticum* morâ & ſtagnatione *Acidiorem* factum *mitigant & temperant* efficaciſſimè *Salia Volatilia*, cæteraque *Aromatica*, ſæpiùs à me laudata & memorata: quippe quæ quaquaverſùm penetrant facillimè, nec tantùm notatam temperant & infringunt Aciditatem auctiorem, verùm inſuper Pituitam incidunt ſolvuntque obſtruentem; ſicque diverſis nominibus conducunt.

Succum Pācreaticum Acidiorem temperare Salia Volatilia & Aromatica.

DCLXVI. Quin, ut hoc etiam nunc addam, Salia Volatilia puriora, nec Oleoſa, nullum æſtum ſæpiùs in Paroxyſmorum augmento excitari ſolitū & moleſtum fovent, augentve; quod de Aromaticis non poteſt dici, cùm ab ipſis non parùm ſæpè augeatur Æſtus febrilis.

Salia Volatilia æſtum febrilem non fovere.

DCLXVII. Quapropter in *medicamentorum* Febribus Intermittentibus curandis convenientium *delectu attendendum* eſt imprimis ad cujuſvis *Ægri Conſtitutionem naturalem*, ac *præternaturalem*, Humoreſque adeò in ipſo magis *abundantes*, ac *peccantes*, & magis adhuc ad *Symptomata cum ipſo Paroxyſmo febrili excitari ſolita*, & præſertim ad frigus & *calorem*, utpote moleſtiſſima ægris.

In Medicamentorum delectu in febribus ad quænam attendendum.

DCLXVIII. Quibus omnibus accuratè in cenſum revocatis, expenſiſque, non ita difficulter Medicus in Medicamentorum ſuorum qualitatibus, ac effectibus benè verſatus ſeligit cuivis Ægro medicamenta maximè utilia & convenientia.

Salium Volatilium laus. DCLXIX. Et tunc agnoſcet quivis non tantùm ſummam *Volatilium Salium efficaciam*, ſed inſuper *vim eorundem maximè tutam*, *& innoxiam*: quæ de variis Plantarum partibus, & medicamentis ex iis paratis non ſemper dici poteſt: quippe quæ manifeſtiorem ac ſæpè moleſtum in nobis producunt Calorem, ut de Frigore nunc nil addam; quod ſimiliter à Vegetabilibus excitatur frequenter, non item à Volatilibus Animalium Salibus, ſed minimè Oleoſis, qualia parari poſſunt facillimè.

Et in curandis febribus intermittentibus Utilitas. DCLXX. Ex quibus ampliùs patet, *Salium volatilium in curandis Febribus Intermittentibus Utilitas*: quippe quæ ſola *pluribus ſatisfaciunt Indicationibus*, & 1. quidem *ſoluendæ Pituitæ Obſtruenti*, ut & eidem *Loco movendæ*. 2. *Temperando Succo Pancreatico Acidiori facto*: quod poſtremum non fiet ab Acidis, utut Spirituoſis.

Efferveſcentia Febrilis compeſcenda Anodynis & Narcoticis. DCLXXI. Diximus autem ad Intermittentium Febrium Curationem requiri 3. ut *Efferveſcentia febrilis non tam in tenui Inteſtino, quàm Corde compeſcatur, ſedetur & corrigatur*: quod in ſpecie faciunt *Anodyna & Narcotica ſive opiata*, ut & alia quævis ad ipſorum naturam vrgentia, qualia ſunt *Sulphura Mineralium, Metallorumque fixa*, & ideò nunc Anodyna, nunc Narcotica dicta.

Quomodò Anodyna & Narcotica id præſtent. DCLXXII. Eatenus verò *Efferveſcentiam vitioſam & propter Acidum auctum nimiam compeſcunt, corriguntque Anodyna*, & imprimis, *Narcotica*, quatenus potenter, licet blandè quoque, *Acidum illud verius infringunt*, tàm ſui *Olei*, quàm *Salis Volatilis Opio inexiſtentis ratione*.

Opiatis præſtare Sulphura Mineralium & Metallorum fixa DCLXXIII. Multùm autem Opiatis præſtant *Sulphura mineralium, metallorumque fixa*, quoniam *operationem habent blandiorem, & ſunt Narcoticâ vi deſtituta, Somnum tantùm blandiſſimum inducentia, neutiquam Stuporem, utut majori uſurpentur quantitate*, quod de Opiatis verè dici non poteſt.

Hæc cæteris addenda. DCLXXIV. Illa verò addi poſſunt cæteris medicamentis ad Febres intermittentes, quâ tales, curandas nuper laudatis, & aliis ad Symptomata comitantia mitiganda, tollendave adhuc proponendis.

DCLXXV. Atque his puto Curari poſſe ac debere Intermittentes Febres omnes, quà tales. *Singulis autem debentur inſuper medicamenta Symptomatibus comitibus leniendis, tollendiſve dicata*: qualia *Symptomata*, quæ in Febre noſtrâ fuerint obſervata, deduximus in ſuperioribus; quibus autem Medicamentis eadem indiguerint, oſtendemus in ſequentibus.

An in Febribus intermittentibus ſanguinis Eductio inſtituenda. DCLXXVI. Unum autem videtur hîc movendum, *An in Febribus Intermittentibus quâ talibus, inſtitui debeat Sanguinis eductio*; poſtquam plures ipſam urgent, quin ad ipſam veluti ſacram Febrium quarumvis ritè curandarum anchoram confugiunt, exiſtimantque, non fuiſſe curationem adhibitam debitam, ſi neglecta fuerit Venæ-ſectio, Sanguiniſque miſſio.

Febris eſſentiam non conſiſtere in Calore aucto. DCLXXVII. Verùm ipſorum *aſſertum falſo nititur principio, Febrem ſcilicet omnem conſiſtere in Calore in Corde, hinc & Corpore univerſo nimiùm aucto*. Quod licèt obſervetur in pleriſque Acutis & Ardentibus Febribus habere locum, non eſt tamen id univerſaliter ac ſemper verum; poſtquam non tantùm occurrunt *in febribus Intermittentibus, quin Continuis quoque Tempora*, quibus tantùm abeſt ut deprehendatur calor nimiùm in Corpore auctus, ut contrà Ægros tunc *urgeat Frigus*, non tantùm *leve*, aſt ſæpenumerò *algentiſſimum*, & *ad horas plures* ipſos crucians. Ne nunc loquar de *febribus verè ac ſemper Algidis*, ac frigus continuum patientibus.

DCLXXVIII. Quoniam verò, ſecundùm eorum præceptum, Uno abſurdo dato, multa abſurda ſequuntur: non mirum, ſi hîc quoque proceſſerint perperàm in Ægrorum ſuorum curâ Medici falſo illi innixi fundamento ac principio.

Sanguinis extractio quibuſdam noxia. DCLXXIX. Quamvis enim *multi* Febrientes *optimè habuerint à Venâ-ſectâ & Sanguine miſſo*; non ſequitur tamen omnibus idem remedium eſſe utile: cùm præſertim *haud infrequentia* occurrant *exempla eorum, quibus non tantùm inutilis, ſed planè noxia extitit Sanguinis extractio*.

DCLXXX. *Ex quo gemino & quidem contrario experimento verè tantùmque concludi poteſt, aliquando conducere, aliquando nocere in Curatione febrium non tantùm intermittentium, ſed Continuarum quoque Sanguinis eductionem.*

DCLXXXI. Quapropter Medicorum, ſi Rationales haberi volunt, intereſt, intelligere *rationem, cur aliquando proſit, cur aliquando noceat in febrium curatione Sanguinis diminutio*; ut præceptum formari poſſit, quando Venæ apertionem inſtituere liceat, quando eadem omitti debeat.

DCLXXXII. Ut proinde de hoc quæſito aliquid certi concludam, non dubito aſſerere, poſtquam non ſemper profuit, verùm nocuit non rarò *Venæ* in Febribus Intermittentibus adminiſtrata *Sectio, Sanguiniſque miſſio*, ipſam Intermittenti Febri, *quâ tali, non competere*; aſt certis duntaxat Symptomatibus huic vel illi Febri Intermittenti copulatis conducere, atque hactenus conferre.

DCLXXXIII. Sed inſtabit Sanguinis humani Effuſor Prodigus, *non ſemel unicâ Venæ-ſectione, largâque ſubinde Sanguinis eductione curatam Febrem Intermittentem*, ideoque *aptum fuiſſe ipſi curandæ auxilium ac remedium*.

DCLXXXIV. Cui reſpondeo, *Multos affectus leves ſponte curari ſolâ Diætâ ritè inſtitutâ*: unde non mirum, ſi *præter Sanguinis evacuationem commodam in Plethoricis, laudabilis obſervetur Diæta, curari* nonnunquam *Febrem Intermittentem*; quam *ſola* potuiſſet *curare laudata Diæta*.

DCLXXXV Illa verò *Diæta curat ſæpè* febres Intermittentes leviores, quæ conſiſtit 1. in *Alimentorum* paucorum & facilè fermentabilium ac præſertim liquidorum, Sudorique mediocri promovendo conducentium aſſumptione. 2 in *Corporis Motu* aliquantum vehementiore, & quidem ad Sudoris eruptionem uſque. 3. In *Aere calidiore* atque corporis *tegumentis* variis Sudorem blandum promoventibus. Quibus omnibus ritè obſervatis, nec Pituitam Obſtructionem facientem, aut facturam augentibus, facilè à Succo Pancreatico hactenus potentiore facto ſolvitur Pituita Obſtruens, quin eadem Sudore levi accedente propellitur in tenue Inteſtinum.

DCLXXXVI. Non mirum proinde, ſi aliquando *ubi levis eſt Febris Intermittens, ubi adeſt Plethora, ubi modò laudata ex parte ſaltem obſervatur Diæta, Curetur* in principio talis *Febris evacuatio per venam ſectam Sanguine. Quæ Curatio minimè miſſio ſanguini debetur, ſed Mutationi laudatam Diætam imprimis conſequenti*.

DCLXXXVII. Non negaverim tamen promoveri à dictâ Venæ-ſectione iſtius febris Curationem, quoties adfuit Plethora, & Paroxyſmis copulatus Calor ardens; nam non tantùm tollitur ejus ope periculum Suffocationis, Extinctioniſque Ignis vitalis à nimio Sanguine vaſa ita opplente, ut eidem in Corde rarefacto deſit ſpatium, quo excipiatur, imprimis quando durante Calor Febrili aucto idem ſolito magis rareſit; verùm minuitur quoque in Sanguine incendium noxium.

DCLXXXVIII. Hæc verò pericula præveniuntur inſtitutâ in tempore Venæ-ſectione, eductoque Sanguine ſatis multo; quin facilè ſuccedit tali evacuationi ſudor Curandis Intermittentibus ſemper utilis, præſertim quando fit cum Ægri levamine, atque ipſam fert idem facilè, & ipſi confert.

DCLXXXIX Dixi *convenientem eſſe intermittentis* Febris *Curationi Sudorem*, poſtquam omnibus notum eſſe poteſt, imò debet Medicis, malum ſignum eſſe, quoties in febrium Intermittetium paroxymis nullus prodit ſub finem, hoc eſt, in declinatione Sudor; ſolent namque Febres tales eſſe diuturnæ; ſicut contrà breves, quarum paroxyſmi ſinguli deſinunt cum Sudore, dummodò talis tunc inſtituatur Diæta, quæ nec impediat iſtum Sudorem, nec quoſvis humores vitioſos in corpore foveat, augeatve.

DCXC. *Videtur* proinde *Sanguinis eductio non per ſe, aſt per accidens tantùm convenire non ſemper, aſt aliquando tantùm in Febrium intermittentium Curatione.*

[...]bris Contin[...]e Curatio.

DCXCI. His autem de Vena ſecanda, & Sanguine mittendo dictis, pergamus ad *Febris continuæ Curationem:* Diximus namque, quamvis in pleriſque fuerit mox à principio Febris Intermittens, eidē tamen paulò poſt in quibuſdam quidem citiùs, in aliis verò ſeriùs copulatā fuiſſe Continuam ſecundo loco inter Affectus noſtri Epidemii Symptomata poſitā.

[...]ęnam ad [...] conſtitu[...]em re[...]rantur.

DCXCII. In ipſius autem explicatione docuimus requiri, ut *Febris continuæ Cauſa vel in ipſis vaſis Sanguinem vehentibus, ipſoque adeò Sanguine, ipſiuſve partibus multifariis; vel in tali Corporis parte alia conſiſtat, quæ continuum cum dicto Sanguine, ipſoque adeò Corde habeat commercium, ſed ita, ut illud non niſi in totum poſſit impediri ac interrumpi, nec certis temporibus ab internis cauſis* (quod Intermittentibus febribus evenire ſolet) *denuò reſtitui*.

[...]ius cauſę [...]rnę.

DCXCIII. Addidimus *Sanguinem nunc ab externis, nunc ab internis cauſis poſſe ita affici, ut continuam producat Febrim*.

DCXCIV. Inter *Cauſas externas* noſtræ Febris Continuæ notavimus *Aerem* tunc valdè *æſtuantem*, atque tàm *per Cutis poros* quaquaverſùm, ergò *ad Sanguinem* quoque *penetrantem*, quàm *in Pulmones inſpiratum*, ibidemque *Sanguini junctum*, nec ipſum ſecundùm naturam efferveſcentem blandè iterum temperantem, verùm *eidem partes ſuas & igneas & Salinas Volatiles communicando, ipſum nimiùm diſſolventem, liquantem, & rarefacientem, ſicque Vitalem in Corde Efferveſcentiam cum aucto Calore plurimùm vitiantem, atque Continuam Febrem, ipſamque* in multis *ſatis ardentem* producentem.

[...]rnę.

DCXCV. Inter *Cauſas internas* culpavimus *Bilem* ab iiſdem *Aeris partibus Igneis & Salinis Volatilibus, ſed Acribus*, & *Acriorem & Volatiliorem, & Abundantiorem factam* ideoque tàm *in tenui Inteſtino*, quàm *Corde ipſo Efferveſcentiam vitioſam*, & quidem *cum notabili Calore conjunctam*, ideoque abſque omni controverſia *Febrilem excitantem*.

DCXCVI. Qui neceſſariò ex Maſsâ Sanguineâ univerſâ paulatim corruptâ producti ſunt *Humores varii multifaria vitioſi, non tàm dici poſſunt Cauſa Febris Continuæ tum urgentis, quàm Symptomatum variorum multifariè Ægros diverſos vexantium*.

[...]curatio [...]tibus [...]ſtat.

DCXCVII. *Curatio* proinde *Febris Continuæ quà, talis, & tunc urgentis conſiſtere debuit* 1. *in Aere vitioſo vitando vel corrigendo* 2. *in Bile Acriore temperanda, Volatiliore figenda, & Abundantiore minuenda* 3. *in Efferveſcentia vitioſa & quidem* cum notabili & moleſto *Calore conjuncta moderanda compeſcenda, & ad temperiem naturalem redigenda* 4. *in Sanguine nimis ſoluto blandè coagulando, nimis rarefacto condenſando*, & *nimis æſtuante refrigerando, aliterve vitiato ad integritatem laudabilem reducendo*.

[...]noxius [...]igendus.

DCXCVIII. Si *Febris noſtra Epidemia Curari non potuit, niſi correcto, vitatove Aere noxio*; & illa Correctio & Vitatio Aëris noxii conſideranda & præſeribenda erat à Medicis, quò feliciter curaretur Affectus noſter Epidemius; non video, cur non debeat *Indicatio etiam peti à rebus extra Ægros conſtitutis*, cùm *illis remedium inveniri & adminiſtrari debeat*, quò Affectus ab ipſis producti ex arte curentur.

[...]cationes [...]tantum [...]à rebus [...]gro, ſed [...]m extra [...]exiſten[...]s. [...]uare.

DCXCIX. Hoc idcirco attingo, ut cuivis pateat, *Indicationes non tantùm peti à rebus in Ægris exiſtentibus; verùm etiam à rebus extra ipſum conſtitutis*, dummodo *Affectuum Curandorum ſint Cauſæ, aut Remedia*: quorum ratione dicitur verè à Medicis Practicis, *à Iuvantibus & Nocentibus* (ſive in Corpore Ægrorum exiſtant, nec ne,) *peti potiſſimam Indicationem*.

DCC. Nec mirum, hæc namque ſunt, habentur ſaltem manifeſta, cùm Cauſæ in corpore latentes nō rarò lateant, quoque ipſos Medicos, nec niſi conjectando determinentur plerumque, quocirca etiam tunc Indicatio ab illis deſumpta eſt duntaxat incerta, dubia & conjecturalis, cùm illa juvantibus & nocentibus deſumpta ſit certa, indubia & demonſtrativa.

[...]cationes [...]a cauſis [...]rnis.

DCCI. Et certè *Indicationes* omnes, quæ petuntur *à Cauſis* quoſvis affectus producentibus, petuntur non minùs *à Cauſis externis, quàm ab internis*; ſed & nonnunquam à ſolis Cauſis externis, quando illæ immediatè, hoc eſt, ſine Cauſa interna intermedia producunt Affectus: Sic Gladius, Culter, &c. Cauſæ ſunt externæ, ac ſolæ, adeòque immediatè Vulneris: à quibus in Vulnerum Curatione petuntur Indicationes, adeò ut aliquando ex cauſarum iſtarum externarum circumſtantiis ſedulo perpenſis facilior & tutior inſtituatur Curatio.

DCCII. Sed de his aliàs, ſi Deus volet, agemus forſan ex profeſſo, & oſtendemus hîc, uti ubique, ferè laborare multos Medicos præjudiciis, atque ſupponere, quod eſt in quæſtione, quodque probari debet, non ſupponi.

Aer vitioſus mutandus.

DCCIII. Ut proinde ad Febrium Continuarum Affectui noſtro Epidemio copulatarum Curationem redeamus: diximus 1. *Aerem noſtrum Solaribus Radiis, non item, Pluviâ Ventiſque verberatum*, ideoque admodùm *ardentem Affectus* noſtri Epidemii, atque *Febris Continuæ* ipſi copulatæ fuiſſe *Cauſam:* quâ permanente quis non agnoſcit perduraturum quoque ipſius Effectum; Febrem Continuam, cæteraque Symptomata in Affectûs noſtri enarratione ſuperiùs enumerata.

Quomodo id fiat.

DCCIV. *Debuit* proinde *mutari Aer vitioſus*, quò *curarentur Ægri. Mutatur Aer*, quando *illius vitium emendatur*, vel quoties *illud à nobis emendari nequit*, quando *idem relinquitur*, & in Aerem ſalubriorem ſe confert æger.

DCCV. Unde non malè ſibi conſuluerunt, quotquot Aerem noſtrum multis nominibus inquinatum deſeruerunt, & in alium, etiam vicinum, vel ob Aquas mobiles, non ſtagnantes, vel ob ſitum loci Montanum, & imprimis Aquilonium & hactenus ſalubriorem conceſſerunt, quoties ipſorum res id concedebant.

Indignum urgente malo Medicos, Magiſtratus, Eccleſiaſticos Patres, Matreſque familias Liberos aut famulos fugere.

DCCVI. *Indignum* autem fuiſſet, urgente malo *Medicos* fugere, atque ſuos Aegros deſerere; Indignum fuiſſet, *Magiſtratus* populum ſuæ curæ commiſſum urgēte tanta neceſſitate fuga deſerere, atque ſic ſibi tantùm proſpicere; Indignum fuiſſet, *Eccleſiaſticos* Aegros ac morientes deſerere, atque fuga ſibi conſulere; Indignum fuiſſet, *Patres*, *Matreſque familias* Liberos ſuos graviter decumbentes turpiter deſerere, atque fugiendo ipſos negligere: quod ſimiliter dici debet *de Liberis ad* ætatem provectiorem deductis Parentes ſuos deſerentibus, & imprimis de *Ancillis aliiſque famulis* Dominos ſuos & Dominas deſerentibus & aliò fugientibus.

Homines liberos debuiſſe ſe aliò conferre.

DCCVII. *Potuerunt* autem, imo *debuerunt Homines liberi*, atque *ab omni memorato munere publico*, *privato ve immunes* (quales Studioſi, *aliique animi gratiâ hîc degentes aliòſe conferre*, atque Affectum in pleroſque magis magiſque ſævientem fugere, ſicque ſibi fuga honeſta conſulere.

Aer emendandus.

DCCVIII. Quoniam verò plerique non potuerunt, nec debueruut hinc fugere, bonum fuiſſet, optandumque, *Corrigi ac emendari Aerem:* quod tamen vix potuit obtineri, niſi *in locis*, *in quibus decumbebant Ægri*, quemadmodùm docuimus in ſuperioribus.

Noxæ ab Aere præveniendæ, aut factæ tollendæ.

DCCIX. Imprimis allaborandum erat, ut *noxæ ab Aere noſtro* ita tum ardente, tum infecto *exſpectandæ in tempore prævenirentur*, *aut factæ tollerentur*.

Et qua ratione.

DCCX. Illud autem imprimis exſpectandum erat à *Bilis contemperatione & iteratâ diminutione:* quibus continetur Secundum noſtrum in Febrium continuarum Curatione Indicatum.

Bilis temperanda.

DCCXI. Temperanda erat *Bilis*, & ratione ſuæ *Acrimoniæ* & ratione ſuæ *Volatilitatis auctarum*.

Ejus Acrimonia temperanda Acidis & Auſteris.

DCCXII. *Acrimonia Bilis Salina lixiva nimiùm aucta temperatur* potentiſſimè ab *Acidis & Auſteris*, blandiùs ab *Oleoſis & ſpirituoſis*: quibus tamen in hoc caſu ſat tutò non licuit uti, cùm incendium Bilis & Sanguinis facilè augeant, foveantque; niſi *fixata* fuerint priùs *Olea*.

Et quibus.

DCCXIII. Sola proinde *Bilis Acrimoniam* tutò tēperantia fuere *Acida & Auſtera*, & quidem inter vulgaria Acetoſa, Acetoſella, Plantago, Sempervivum majus, Ribeſia, Berberes, Mala Citria, Aurea, Punica, Cotonea, Omphacium, &c. Ex Chymicis laudo Alumen, ipſiuſque Spiritum, ut & è Vitriolo, Sale vulgari, Nitro, Sulphure ac ſimilibus

paratum: Acetum ſtillatitium, tàm ſimplex, quàm cum aliis paratum. Quæ omnia nunc per ſe poſſunt uſurpari, nunc Cibis condimenti loco addi, nunc Potui admiſceri vel Julapiis. De quibus non ſemel actum à me aliàs.

Ejus volatilitas Aucta quibus minuenda.

DCCXIV. *Volatilitas Bilis aucta minui* potuit ac debuit per *figentia*, & imprimis laudata modò *Acida & Auſtera*, inter quæ primas forſan tenet *Spiritus Nitri*, cæteros Spiritus Acidos omnes in figendo ſuperans.

Bilis aucta minuenda Cholagogis, Et quibus.

DCCXV. *Bilis aucta nimiùm minui* debuit per *Cholagoga* dicta, tàm *ſurſùm*, quàm *deorsùm* ipſam educentia, ſæpiùs laudata. Inter vulgaria ſunt Rhabarbarum, Tamarindi, Caſſia, Scammonium, & infinita ex illis præparata compoſita, Syrupi, Electuaria, Extracta, Pilulæ, &c. Inter Chymica & quidem ſimul Vomitoria, plurimæ *Antimonij* præparationes, Crocus, Regulus, Vitrum, Vitæ Mercurius dictus, Flores, &c.

DCCXVI. Quibus aliquando ſolis, aliquando cum vulgaribus junctis uti poſſumus aptiſſimè.

Quibus Malum imminēs poterat præveniri.

DCCXVII. Potuit igitur, debuitque Bilis anno ſuperiore tum temperari, tum minui Medicamentis modò commendatis: ſed propter diu perſeverantem Aêris æſtum debuit toto illo tempore *malum ſæpiùs imminens ac recidivas faciens præveniri Medicamentis iiſdem* Bilem indies Acriorem factam temperantibus, Volatiliorem figentibus, & auctam minuentibus. Sed & iiſdem *Acido-auſteris figentibus* impediri poterat & *præveniri futura* ipſius *Acrimonia & Volatilitas nimia*.

Efferveſcentia in tenui inteſtino cōpeſcenda.

DCCXVIII. III. *Efferveſcentia utraque in tenui Inteſtino & Corde vitiata & cum Calore moleſto juncta compeſci* debuit, & *moderatum gradum temperatumque reduci*.

Per Acida & Auſtera Opiatis juncta.

DCCXIX. Id ex parte faciunt memorata modò *Acida & Auſtera*, ſed imprimis *Opiatis juncta*; quibus haud dubiè preferenda ſunt *Sulphura Mineralium, Metallorumque fixa*: quæ ſi quis habere non poſſit in gradu excellenti perfecta, conetur ſaltem *illa præparare ſuavia & nullum Vomitum*, *aut ſeceſſum ampliùs moventia*. Solent enim *Sulphura* illa, quandiu *Volatilia* ſunt & *combuſtibilia*, *Vomitum*, *alvumve ciere*, quod hîc noxium; quando nempe animus eſt nimiam Efferveſcentiam compeſcere, atque ad mediocritatem laudabilem reducere: A purgantibus enim omnibus tàm ſurſum, quàm deorſum commoventur Humores ac promovetur ipſorum Efferveſcentia, neutiquam compeſcitur eadem.

Et præſertim Sulphura mineralium, & metallorum.

DCCXX. In defectu autem iſtorum *Sulphurum* ſufficienter *fixorum* feliciter utemur *Opiatis cum Acidis & Auſteris junctis*. Unde & hoc quoque nomine conducit magis *Extractum Opii cum Aceto ſtillatitio*, *quàm Vini Spiritu paratum*: poſtquam præparatione tali aptum redditur contemperandæ & compeſcendæ nimiæ Sanguinis Efferveſcentiæ.

Per Emulſiones.

DCCXXI. Ad eandem Efferveſcentiam nimiam leniter compeſcendam conduxit plurimùm *Emulſio Hordei, ſeminumque Papaveris albi*; & quandoque, ubi alvus erat laxior, *Amygdalarum dulcium*.

Sanguis vitiatus corrigendus Acidis & Auſteris.

DCCXXII. IV. *Sanguis paulatim ſolutus, rarefactus, æſtuans, vel aliàs vitiatus* ampliùs *coagulandus condenſandus, refrigerandus, aliterve reſtituendus* fuit laudatis jam ſæpiùs *Acidis & Auſteris blandioribus*.

DCCXXIII. Diutino namq; ipſorum uſu ad priſtinum ſtatum redigi potuit ac debuit Sanguis.

His curari continuas febres.

DCCXXIV. Ut non mirum ſit, *ſolis Acidis & blandè Auſteris Curari* tum ſæpè *Continuas Febres cum Calore conjunctas*, poſtquam omnibus penè ſatisfaciunt illa Indicationibus, ipſique adeò Bili minuendæ conducunt Tamarindi.

Et felicius ſi Opiata jungantur.

DCCXXV. Quibus tamen ſi jungantur Opiata, feliciùs citiùſque idem præſtatur Ægris beneficium: unde laudabilis eſt *Diaſcordii Fracaſtorii & mei Vſus, ſi cum Acidis vſurpetur*.

Sanguinis miſſio non inutilis.

DCCXXVI. Quamvis autem hactenus in Febris noſtræ continuæ curatione nullā fecerimus *Sanguinis ex apertâ venâ miſſionis* mentionem (quia illâ omninò carere poſſumus; & abſque illâ plures fuerunt feliciter curati) non eſt tamen illa hîc contemnenda; cùm præſertim utilis fuerit *temperando Sanguinis æſtui*, ac *præveniendæ in plethoricis Suffocationi*, ſicut docuimus in præcedentibus.

Et in qui

DCCXXVII. *Vtilis* ergò fuit Sanguinis *eductio* in *Plethoricis*, utilis in *Iuvenibus*, utilis in *conſuetis*, utilis in *æſtum magnum patientibus*, utilis in eam *deſiderantibus*, *atque ex imaginationis firmæ vi commodum majus inde percipientibus*.

Et quante parva

DCCXXVIII. Educi debuit Sanguis *quantitate parvâ*, & quidem pro ejus abundantiâ, Ægrorum euphoriâ, æſtu, & ſimilibus diverſimodè. Quæ prudentis Medici relinquuntur arbitrio.

DCCXXIX. Hiſce igitur modis mediiſque potuit, debuitque curari, ſed & curata eſt feliciter continua Febris non parum anno ſuperiore noſtris Ægris gravis.

Anxietat circa præ dia curat

DCCXXX. Inter Affectûs noſtri Epidemii Symptomata locum tertium dedimus *Anxietatibus præcordiorum pleroſque mirè graviterque torquentibus*; quarum proinde curationem ut nunc tradamus, ordinis ratio videtur poſtulare.

Earum c ſæ.

Bilis Acr

Pituita tinoſa.

Succus P creaticus Acidior.

DCCXXXI. Poſtquam verò *Anxietatis* illas deduximus *à triplici Causâ*, 1. *Bile Acriore* continuè ad Inteſtinum tenue defluente, atque vitioſam ibidem Efferveſcētiam cum *Halitibus Acribus & moleſtis* excitante. 2. à *Pituitâ Glutinosâ* & frigori præcedenti debitâ & à *Bile Acri in Flatus diſtentâ*, & ideò Inteſtina quoque diſtendente. 3. à *Succo Pancreatico* tàm univerſim ob præcedens frigus *Acidiore*, quàm *ex parte* in ſuis vaſis hærente, adhuc *Acidiore* facto, atque *Intermittentis Febris Paroxyſmos producente*, atq; vitioſam, vitioſioremque in tenui Inteſtino cum Bile Efferveſcentiam, Halituſque Acres producente, à quibus augebatur Anxietas continua.

Earum ratio in q bus conſiſt

DCCXXXII. Poſtquam, inquam, deduximus Anxietates illas à triplici causâ denuo memoratâ, meritò illarum *Curationem* expectare debuimus 1. à *Bilis Acrioris correctione*, de qua jam actum. 2. à *Pituitæ viſcoſæ emendatione*, de quâ ſimiliter actum eſt in ſuperioribus. 3. à *Succi Pancreatici*, & *univerſi Acidioris*, & ex *parte adhuc Acidioris temperatione*, quam ſimiliter propoſuimus in ſuperioribus. 4. *ab Halituum* partim *Bilioſorum*, partim *Melancholicorum*, hoc eſt, *Acidiorum temperatione* aut *diſcuſſione*. 5. *à Flatuum viſcoſorum inciſione ac diſſipatione*. 6. *à Senſus moleſti blanda ſtupefactione & doloris ſedatione*: quæ omnia ſimiliter ſunt jam propoſita, ut plura non videantur addenda.

Nauſeæ ratio à quib pendeat.

DCCXXXIII. Quartum Affectûs noſtri Epidemii Symptomatibus locum aſſignavimus *Nauſeæ*; cujus cauſam cùm docuerimus fuiſſe partim *Halitus* modò iterum notatos, & *Bilem* quoque ad Ventriculum aſſurgentem, unde ipſius irritatio & vellicatio facta & Nauſea excitata: meritò ipſius curatio pendebit 1. *à Bilis correctione*, atque *fixatione*. 2. *ab Halituum præſentium Diſcuſſione*. 3. *à ſimilium Halituum excitatione nouâ impeditâ*. 4. *à Senſus ſtupefactione blanda*.

DCCXXXIV. Hæc omnia verò quoniam abundè ſunt in ſuperioribus propoſita, atque Medicamenta illis Indicationibus ſatisfacientia recitata, ne actum agamus, ad ſequenria pergemus.

Vomitus ca ſa & produ ctio.

DCCXXXV. Quintum inter notata Symptomata locum invenit *Vomitus*, quem oſtendimus habuiſſe ortum ab iiſdem *Halitibus* & *Bile majore copiâ vel Acrimoniâ præditis*, & ideò præter Nauſeam, Vomitum quoque producentibus, & imprimis quando ad *ſingulorum Paroxyſmorum Febrilium reditus Frigori ſuccedebat Calor*; quo tempore priùs preſſa, oppreſſaque à Succo Pancreatico ex obſtructis reſeratiſque vaſis erumpente *Bilis dominium viciſſim accipiens Halitus promebat copioſos & Volatiles*, atque *ipſomet ſæpenumerò ſimul efferebatur ad Ventriculum*; qui tum à Bile, tum ab Halitibus iilis vehementiùs irritatus, ac utplurimùm tenuis Inteſtini motum periſtalticum inverſum ſequens contenta ſua effundebat.

Ejus curati à quibus ex ſpectanda.

DCCXXXVI. Unde patet Vomitus illius curationem expectandam fuiſſe. 1. à *Bile quoad Acrimoniâ temperatâ*, & quoad *abundantiam diminutâ*. 2. *à præ-*

ſentium Halituum diſcuſſione. 3. *ab inſtantium præcautione, atque ſuppreſſione*. 4. *à Senſus blanda Stupefactione*; imprimis calore febrili inchoante. Quibus omnibus quoniam convenientia Medicamenta ſatis ſuperque ſunt tradita, ſequentia conſiderantibus Symptomata.

DCCXXXVII. Prout autem materia Vomitu excreta fuit diverſa, Medicamenta quoque fuerunt præſcribenda ſingulis accommodata, Humoreſque Vomitu ejectos pro ſuo vitio ei diverſo diverſimodè alterantia, & quandoque deorſum educentia; imprimis quando ſimul peccabant copiâ nimis auctâ.

DCCXXXVIII. Inter Affectûs noſtri Epidemici Symptomata poſui 6 *Appetitum* in pleriſque *proſtratum, permanentemque*. Hunc quoniam deduxi à *Bile Acriore ac copioſiore*, Succo verò *Pancreatico Auſteriore*, atque *Pituitâ Glutinoſâ*, unde ad Appetitum ciborum excitandum deſiderata in Ventriculo *Aciditas blanda* reddita eſt *obtuſa*: meritò ad ipſius *Curationem*, hoc eſt, *inſtaurationem* opus fuit Medicamentis *humores notatos corrigentibus, redundanteſque minuentibus*; hinc & *Acidis blandis, temperatiſque Acidi defectum reparantibus*, non ſemel in ſuperioribus propoſitis & laudatis: ac imprimis *Salis, vel Nitri Spiritu dulci*.

DCCXXXIX Novi aliquando *reſtitui ſpontè Appetitum*, ſed id evenit plerumque aut propter *Diætam exactam* etiam *caſu* quandoque *ritè obſervatam*, aut propter *notabiles Humorum evacuationes*, aut *alterationes ſpontè factas*: unde ſuperatis ac emendatis, evacuatiſve Humoribus noxiis, paulatim utiles ac neceſſarii amiſſam vim recuperant, exeruntque.

DCCXL. Grave Symptoma Ægris fuit Appetitus proſtratus, ſed 7. ipſo longè gravius *Omnium Ciborum Faſtidium & Averſio extrema diu in multis perſeverans*: Cujus *cauſam* diximus Humorum modò *notatorum Vitium extremum ac pertinax*, propter cauſas externas ipſum producentes perdurantes, & nonnunquam à Medicamentis præpoſterè præſcriptis aut uſurpatis auctas.

DCCXLI. Eadem verò quę Appetitui proſtrato, debebantur *Ciborum faſtidio Medicamenta, ſed valdè efficacia*, & quidem *debitè ac diu uſurpata*: Ubi laudo iterum *Nitri, Saliſque Spiritum dulcem*; ut & *Elixir proprietatis* ritè paratum: quin conducunt hîc quoque *Salia volatilia blandiora & quantitate parvâ ſubinde ex Vino uſurpata*, cùm & *Auſterum & Glutinoſum potenter corrigant, & Halitus ingratos ad Ventriculum aſſurgentes diſcutiant, novumque ipſorum exortum impediant*; non neglectis eo tempore *Spiritibus Acidis cum Spiritu Vini temperatis*.

DCCXLII Enumeravimus 8. *Sitim multifariè* in ægris noſtris obſervatam, cùm in aliis fuerit *Magna*, in aliis *Pauca*, in aliis *Nulla*.

DCCXLIII. *Magnam Sitim* deduximus à *Bile multa & Acri*; *Paucam ab eadem*, ſed *Pituitæ glutinoſæ admiſta* & tantillùm *obtuſa*; *Nullam* ab eadem *Bile minùs Acri, & copioſa*, concurrente *Pituita glutinoſa & Succo pancreatico plùs minùs Auſtero*.

DCCXLIV. Quibus proinde modis ac mediis ſuccurrendum fuerit tam diverſimodè occurrenti Siti, facilè ex ejus cauſis determinatis patet: quarum Remedia ſupra ſunt data.

DCCXLV. Non poſſum autem hic, quin Curioſos quoſvis excitem, ut ad animum ſuum revocent, quàm commodè *tam multa & multifaria Symptomata deducta fuerint à me Cauſis perpaucis*, tàm *Internis* quàm *Externis*, quàm commodè *iiſdem præſcripta ſint à me Medicamenta pauca, imò pauciſſima*, quæ tamen *illi Symptomatibus omnibus ſuperandis ſunt, imò fuerunt convenientiſſima*; ſicut idem magis adhuc patebit ex iis, quæ adhuc habemus addenda benè multa.

DCCXLVI. Diximus 9. non tantùm fuiſſe in Ægris magnam Sitis varietatem, ſed in nõnullis etiam *moroſum & faſtidioſum, perduranſque Potus omnis, etiam diverſiſſimi & aliàs gratiſſimi* Faſtidium.

DCCXLVII. Hujus exemplum ſingulare ac memorandum habui in memetipſo, ſcilicet poſt *Vomitum ſpontaneum Humorum variorum, Pituitoſorum, Linoſorum, Acidorum, Auſteriorumque, ac Vitriolatorum per horas quatuor & viginti me urgentem*; & quidem cùm me iterum in ſalvo putarem, atque poſt recidivam ex Praxeos renovatæ, curru licèt inſtitutæ, moleſtiis me opprimentem, ac tantùm non ſuperatam de viſendis denuò Ægris ſeriò cogitarem, omnibus Functionibns ritè ſe habentibns. Appetitu integro, Alimentorum fermentatione facili, Somno exiſtente blando, & vires augente; Tunc enim inexſpectatus me aggreſſus eſt per noctem tranquillam & ſomnum placidum Vomitus, ſicut dictum, Humorum multiſariorum, *Concurrentibus flatibus totum abdomen mirè diſtendentibus ac perterebrantibus, Colicumque dolorem atrociſſimum excitantibus*: Quæ omnia, cùm in extremis verſarer, atque cum inſtante vomitu novo me Animam ſimul effurſurum crederem, atque aliorum Medicorum defectu, quid agendum eſſet, in mediis & ſummis Anxietatibus ſollicitè cogitarem, *tandem ſolis Acidulis Spadanis rurſus ſopiebantur*; nam quævis alia Vomitu mox excludebam; uſurpatis verò paucis Acidularum laudatarum cochlearibus, ſenſim ad optatam deducta ſunt Symptomata vehementiſſima tranquillitatem, ceſſante omninò ulteriore Vomitu.

Vomitus, Flatus & Colicus dolor acidularũ uſu curatus.

DCCXLVIII. Quamvis autem compeſceretur repetito Acidularum per intervalla brevia uſu parco Vomitus, *ſublatus tamen omnium Alimentorum Appetitus*, quin tantum in me *excitatum Cibi, Potuſque omnis, ſolis exceptis Acidulis*, Faſtidium, ut poſt quintum diem de ſanitate amplius mediis humanis recuperandâ deſperarem, atque Mortem tanquam ærumnarum mearum Colophonem imò extremum remedium animo forti & alacri expeterem, ac præſtolarer.

DCCXLIX. Quid enim aliud expectandum erat mihi, (qui nec Vinum qualecunque, nec Cereviſiam, nec juſculum, nec quidvis aliud eſculentum potulentumve, quicquid conarer, poteram propter ſummum faſtidium ore capere, quin mox iterum cogerer exſpuere, auctis confeſtim Anxietatibus & animi languore) quàm ut inſtaret vitæ meæ finis certus: Nam ſicut priùs *Humorum* Effervecentiam in tenui Inteſtino compeſcuerant & deorſum ad alvum deduxerant Acidulæ; ita *eoſdem paulatim reddiderunt Acriores & quodammodo Acidiores, unde nova ſubinde tormina me angebunt & plùs mali minabantur*: donec, ſic jubente Deo *ab illo Acidularum Acido aliquid Appetitui ſimile videretur in me ſuſcitari*; quare potulentum cibum ex Aquâ cum pane candidiore & Cinnamomò decoctâ, & Ovi vitello in tantillo Vini ſoluto. Saccharo pauco addito curavi parari; ejuſque ſubinde Cochleare unum, vel duo aſſumpſi, & ſic paulatim Eſculentis aſſuevi, idque intra dies paucos.

Ciborum faſtidium quibus in auctore curatum.

DCCL. Tam *importunum autem ac diuturnum fuit mihi Potus omnis, Acidulis exceptis, Faſtidium*, ut *poſt plures ſeptimanas dubitarem*, an unquam cum voluptate aut Vinũ aut Cereviſiam eſſem ampliùs bibiturus, erant enim magis aut ęquè ingrata atque Medicamenta quævis, à quibus omnibus abhorreo à natura; nec, niſi quantum ratio linguæ atque palato imperat, poſſum etiam nunc illis uti.

DCCLI. Hactenus quidem *Acidularum Spadanarum beneficium geminum* mihi factum memoravi, dum 1. *Humorum vitioſè in me Effervescentium atque Vomitione violenta mortem minantium impetum & noxam compreſſerunt, atque ipſos ad alvum deduxerunt*. 2. *Appetitum poſtratum forſan extinctumque iterum excitarunt*: quod vel idcirco enarro pluribus, ut aliis quoque ſerviant aliquando; ſicut nonnullis aliis itidem fuêre tunc utiles.

Acidularum Spadanarum beneficium geminum.

DCCLII. *Potus* autem *Faſtidium* deduximus à *Succo Pancreatico valdè auſtero vitiatæ Bili* juncto atque *Halitus ſimiles* producente, *Linguamque unà cum Palato peſſimè afficiente*, unde cùm nulla voluptas percipi poſſet ex potu qualicunque ſapido, ejus Faſtidium ſequutum eſt importunum ac diu permanens: Quoniam *ex omnibus Humoribus nullus difficiliùs, ſegniùſque corrigitur ac emendatur, quàm Auſterus, Melancholicus* dictus.

Acidularum uſu appetitus reſtauratus, non potus deſiderium.

DCCLIII. Qui meo exemplo uſi ſunt *Acidulis*, cùm reverà *aliquid acidi*, *ſed volatilis continent ſpiritus*, non mirum, ſi *obſcurus ciborum Appetitus reſtauratus* ſit ab iis, *non* item *Sitis*, vel potius Potuum *ordinariorum, aliquemque ſaporem continentium Deſiderium*.

Sitis reſtituta Sale lixivo volatili.

DCCLIV. Quemadmodùm autem *Spiritus Acidus, ſed volatilis*, *ſuperavit Ciborum faſtidium*, *ita ſal lixivum, ſed volatile, reſtituit naturalem Sitim*, *abegitque Potuum Faſtidium*: quod tolli non potuit, niſi *emendato Auſtero*, difficulter, nec niſi lentè *Sali volatili* cedente: cùm Ciborum Appetitus citiùs potuerit reſtitui ab *Acidis volatilibus & Spirituoſis facilè Auſtero ſe jungentibus*, nec cum ipſum pugnam ineuntibus, quod *de Salibus volatilibus* dici non poteſt, quippe *quæ abſq; Effer veſcentiâ non videntur poſſe immutare ac corrigere Auſterum*.

DCCLV. *Auſteri* ergo, quatenus *Ciborum faſtidium* producebat, remedium fuit *Spiritus Acidus, ſed volatilis*; quatenus verò *Potuum faſtidium* pariebat, remedium fuit *Sal lixivum, ſed volatile*, atque tum *Aromaticum*, tum *Oleoſum*; quod tempore longiore indigebat ad noxam illam ſuperandam, & naturalem ſitim reſtituendam.

Lingue ariditas & mucoſitas unde.

DCCLVI. Inter Affectûs noſtri Epidemii Symptomata conſideravimus 10. *Linguæ* tum *Ariditatem*, tum *Mucoſitatem*. Et Linguæ quidem *Ariditatem* deduximus *à Bile auctiore atque acriore, non concurrente* tunc ſimul *Pituitæ aut Salivæ Glutinoſitate*: ſicut contrà ipſius *Mucoſitatem* adſcripſimus Salivæ, aut *Pituitæ Glutinoſitati* cum *Bilis Acrimonia copulatæ*.

Et quî curanda.

DCCLVII. Unde facilè patet, *Ariditatem Linguæ Curandam* fuiſſe *Contemperatione Bilis* per medicamenta ſæpiùs laudata & *Acidiuſcula* præſertim; *Mucoſitatem* autem *iiſdem, ſed magis volatilibus*, aut cum *Sale volatili* junctis: quemadmodùm non ſemel diximus illa poſſe aptè miſceri, & Ægris exhiberi.

Aphthæ quid.

DCCLVIII. Locum inter Symptomata moleſtiora undecimum dedimus *Aphthis*, quas docuimus eſſe *Ulcuſcula omnes interiores Oris partes ſuperficialiter afficientia*, & ita quidem, ut *Cuticula ipſas tegens paulatim craſſeſcens ab ipſis ſeparetur, ac decidat, dum nova ſuccreſcit, mox ſimiliter corrumpenda*.

Earum cauſa Acidum minùs acre.

DCCLIX. Non repetam hî, quæ pluribus docui in ſuperioribus de Aphtharum Cauſis veris, & imprimis de ipſarum productione ſingulari, & ſubiecto peculiari: hoc tantùm monebo, me *Aphthas* deduxiſſe *ab Acido minùs Acri*, quodque vim ſuam ferè tantùm exerat, exerceatque in *Cuticulam*; cùm reliqua Ulcera ſæviant magis in partes reliquas Cuticulæ ſubjectas.

DCCLX. Videtur autem *Acidum* illud Aphthas producens utplurimùm *minùs Acre* fieri *à Bile ſimul concurrente Acriore*, atque in *Æruginoſam* mutatâ: Cui multi adſcribunt Aphthas, nec malè, quamvis non ſatis exactè obſervent, non *Bili*, quà *Bili*, ſed *quà Æruginoſæ*, hoc eſt, *ab Acido Acri corruptæ*, *& hactenus Acidæ* productionem Aphtharum deberi; ac proinde in Aphtharum *Curatione* attendendum imprimis *ad Acidi correctionem ac temperationem*; quamvis quoties ſimul eſt *Humor copiâ peccans minuendus*, *expurganduſque*, opus ſit *Chologogis*, quoniam *Bili eſt immerſus Humor Acidus* primariò hactenus peccans, nec niſi *cum ſubjecto ſuo debitè poteſt educi*.

Earum Curatio per acidum temperantia.

DCCLXI. *Curatio* igitur *Aphtharum* ſicut aliàs ſemper, ſic & anno ſuperiore quoque inſtituenda fuit per *Medicamenta utrumque Acre, ſed Acidum præſertim temperantia*, *& quandoque Bilem æruginoſam blandè minuentia, & per alvum educentia*, non ſurſum per Vomitum effundentia, unde augerentur ampliùs Aphthæ.

Et quænam.

DCCLXII. Inter *Alterantia* illa non minùs utiliter, quàm frequenter uſurpatur *Raparum* diu Aquâ decoctarum, vel aſſarum *Succus* expreſſus, atque Gargariſando adminiſtratus, ut & *Ovi vitellus* conquaſſatus, & cum Aquâ Roſaceâ, Saccharique tantillo miſtus, ſępiùs ore cōtentus, autem etiam deglutitus. Sic decoquuntur ab aliis in *Cerevisia paucæ ficus*, illoque liquore utuntur Aegri. Sic *Sola Cerevisia nondum fermentata* commendatur à nonnullis: ſic *Emulſio Hordei* & ſimilium conducit. Quin *Lac Ebutyratum, Lactiſve Serum* calefactum, addido tantillo Sacchari, prodeſt. Hucſpectat quoque *Syrupus violaceus* tàm ſimplex, quàm compoſitus, *Iujubinus*, *de Glycyrrhizâ*, & ſimiles plures.

Qui[...] ſtent.

DCCLXIII. Horum autem omnium ope demulcetur Humor noxius & Acrimoniâ Acidâ excedente, licèt ab Acido Bilioſo fractâ, peccans, leniturque moleſtus ariditatis mentitique caloris ſenſus in Ore.

Ea pr[...] rietate [...] rum v[...] da.

DCCLXIV. Prout verò *magis vel minùs* in Humore illo miſto & noxio *exuperat Acidum*, vel ſimul quoque *excedit* ſubinde *Salſum*, *Medicamentis* utendum *diverſis*, ſeligendaque ex modò dictis, aut ſimibus, quæ humori maximè peccanti conducunt maximè.

Qu[...] Aphth[...] tiùs cu[...] tur.

DCCLXV. Quò namque *minùs æſtus in ore* ſentitur, quò *Aphthæ* ſunt *magis humidæ, magis albæ*, quò *citiùs ad maturitatem tendunt*, hoc eſt, *ſpontè ſecedunt*, eò non tantùm *facilior* eſt, *citiorque Cura*, ſed quibuſvis ferè cedens.

Quæna[...] gniùs [...] re.

DCCLXVI. Quò contrà *uritur magis Lingua*, cum partibus in ore contentis, quò *nigricant*, vel *rubent*, *flaventve magis Aphthæ*, quò *acidiores* ſunt, *ſegniùſque à ſubiectis partibus ſecedunt*; *eò difficiliùs procedit Cura*, propter *Humores binos Acres ſimul exſuperantes, vimque ſuam ſimul exerentes*: unde tunc opus eſt *medicamentis magis compoſitis, & utrique Acri temperando magis accommodatis*; ubi præter jam memorata *Sempervivum majus* vim præſtat egregiam, *Bilis* quoque *Acrimoniam* efficaciter ac utiliter *temperando*.

Bili ær[...] noſæ ev[...] de con[...] Rhabarb[...] rum.

DCCLXVII. Quoad *Bilis æruginoſæ copiâ ſimul excedente peccantis Diminutionem ac Evacuationem*, laudavimus, aliiſque vulgò notis omnibus prætulimus *Rhabarbarum, etiam toſtum* cùm non tantùm *blandè purget Bilem*, verùm *imbibat* quoque *Sucum Acidum primariò hîc peccantem*; quod fruſtrà ſperabis à pleriſque Cholagogis, & præſertim plùs minùs Acidis, qualia Tamarindi, Caſſia, &c.

Alvi flu[...]

DCCLXVIII. Duodecimum Symptomatibus locum aſſignavimus *Alvi fluxui*, tàm *in Affectus principio*, quàm *poſtmodum* quoque ſubinde urgenti, atque *rarò in Dyſenteriam degeneranti*.

Cauſa & [...] ra.

DCCLXIX. Quem *Alvi Fluxum*, *verè Bilioſum*, licèt ſubinde *cum aliis Humoribus* junctum, quoniam meritò deduximus *à Bile* tum *copiâ* tum *Acrimoniâ* peccante, ipſius *Curatio* expectanda fuit ab ejuſdem *Bilis ulteriori Diminutione*, ut & *Correctione & Acrimoniæ contemperatione*.

Bili alvi xû pari[...] evacuan[...] conducit [...] Rhabarba[...] rum toſtu[...]

DCCLXX. *Ad Bilem Alvi fluxum parientem* evacuandam nil æquè conducit, atque modò laudatum *Rhabarbarum in pulverem redactum*, aut inſuper *priùs toſtum*, & *quātitate parvâ* hoc eſt, ad *drac. Scrup. drac.* ij. vel *unc.* j. exhibitum: quò finitâ illa evacuatione *reddatur Alvus tantillùm adſtrictior*: quod ſemper obſervandum in Alvi fluxu per Purgantia curando.

Bilem cor[...] gere Ac[...] Auſteriuſcula.

DCCLXXI. Quæ *Bilem corrigant* plura ſunt in ſuperioribus recenſita, & imprimis *Acida*, inter quæ hîc præ aliis omnibus conducunt *Auſteriuſcula*, quippe quæ *Alvum ſimul adſtringunt*.

Ad Dyſen[...] riæ curat[...] nem quæn[...] requiran[...]

DCCLXXII. Quoties autem *Humore Acido ſimul exiſtente valdè acri*, nec tamen ſurſum ac deorſum tantùm aut præcipuè ſaltem vergente quibuſdam perpaucis contingit *Dyſenteria*, quoniam illud *Acidum auctius* ortum habuit nunc à *Medicamētis Acidis perperam & nimiâ quantitate uſurpatis*, nunc ab *Aeris frigore ſummo menſe Novembri valdè urgente*; illi *Curandæ* conduxerunt 1. *Vitatio Acidi*, *Aeriſque frigidioris*; 2. *Uſurpatio Medicamentorum Acidum concentrantium & abſorbentium* Coralliorum, Margaritarum, Oculorum cancri, Cretæ, quin ad eroſa inteſtina & vaſa citiùs conſolidanda, *Sanguinis Draconis*, *Lapidis hæmatitis*, *&c.* 3. *Eroſorum Inteſtinorum Abſterſio & Conſolidatio per Enemata Lacte bubulo*, *Terebinthinâ Venetâ*, *Ovi vitello*, *& Melle roſato* parata, & ſemel aut iterum injecta, quin tamdiu in corpore retenta, quamdiu commodè fieri poteſt, quò illa mora plus commodi afferatur ægris. In quem finem internè poterant, debebantque uſurpari *Theriaca recens*,

ceis, Diaſcordium, Fracaſtorii, ac meum quoque in hoc Affectu valdè efficax, & quantitate parva multum præſtans.

[..]lvus ad[..]ictæ cau[..].

DCCLXXIII. Non tantùm multis gravis fuit Alvi fluxus, ſed 13. non paucis, & quidem incipiente malo, *Alvus adſtricta, Pituitæ Glutinoſæ Humorive Auſtero in corpore præexſtenti* à nobis adſcripta, quatenus ab *aucta & acriore facta Bile Flatus & Auſteri & Glutinoſi* producti *indurarunt Alvi Excrementa*.

[..]ratio.

DCCLXXIV. Tunc temporis ergo *Curatio* erat expectanda à *Medicamentis & Humorem Glutinoſum, & Auſterum, & Bilioſum temperantibus*, atque *Flatus* qualeſcunque *diſcutientibus*; ubi cæteris præſtabant *Salia Volatilia*, ſed (paroxyſmo febrili excitatis & ad Cor propter *Bilis Acrimoniam delatis*) *Spiritibus Acidis*, & maximè *Spirituoſis, dulcibuſque*, qualis *Spiritus Nitri dulcis, contemperata*.

[..]ia Volati[..] Alvum [..]dere la[..]rem.

DCCLXXV. Hinc eſt fortaſſis, quòd *Salia Volatilia diutinè uſurpata præſtent alvum laxiorem; quatenus*, inquam, & *Humorem Glutinoſum incidunt*, & *Auſterum corrigunt, & Bilioſum Acriorem faciunt*, & *Flatus* Halituſque *Glutinoſos, Auſteroſque diſcutiunt*. Quapropter cæteris præſtant, quæ ſimul ſunt *Oleoſa*, ideòque flatus potentiùs, efficaciùſque diſcutientia.

[..] Ventris [..]enſio, do[..] multifa[..], & per[..]brans.

DCCLXXVI. Alvum adſtrictam ſicut comitantur ſæpe, ſic & 14. conſiderati ſunt à me non tantùm *Ventris Diſtenſio*, ſed *Dolor* quoque *multifarius*, ac omnium graviſſimus Perterebrās, tum per totam *partem Abdominis anteriorem*, tum *in regione lumbari* frequentiorem concurrentibus non rarò *Borborygmis, ac Murmure*.

[..]ratio di[..]ſionis [..]dominis [..]nam re[..]rat.

DCCLXXVII. *Diſtenſio* autem *Abdominis, & Borborygmi*, cùm *ortum* habeant *à Flatibus*, indicatur hîc 1. *Flatuum præſentium diſcuſſio*, aut *per Anum eductio*. 2. *Generationis novorum Impeditio*, adeoque *Cauſæ* tam *Efficientis*, quàm *Materialis Emendatio ac Correctio*; & quandoque ubi copiâ ſimul peccat, *Diminutio* per Evacuationem.

[..]tus quo[..]o diſcu[..]tur.

DCCLXXVIII. *Flatus quæ diſcutiant*, non ſemel propoſuimus in ſuperioribus; *eoſdem per alvum educunt feliciſſimè*, atque facillimè Clyſteres ex plantis aromaticis in aqua vel urinâ pueri decoctis parati, additis *Electuariis purgantibus, & Oleis carminantibus* dictis, chamæmelino, anethino, nardino, rutaceo & ſimilibus: Quibus oleis poteſt quoque inungi Abdomen.

[..]rietatis [..]ris cauſa [..]ura.

DCCLXXIX. *Pituitam Glutinoſam quæ incidant ac emendent, Bilemque Acriorem quæ temperent*, quin *utramque educant*, docuimus in præcedentibus.

DCCLXXX. *Varietas doloris* quoniam ortum habuit ab *Humore Pancreatico diverſimodè conſtituto*, atque tum *Bili Acriori*, tum Pituitæ *Glutinoſæ* admiſto, pro ſingulorum diverſitate *Curari* debuit diverſimodè: aut utendo medicamentis *polychreſtis*, aut ex variorum commiſtione præparando & conficiendo *polychreſta*.

[..]lium vo[..]ium vi.

DCCLXXXI. Ubi neceſſe habeo iterum laudare atque commendare *Salia Volatilia Spiritibus Acidis, ſed Volatilioribus & per vim Spirituum temperatioribus* factis, juncta.

[..]doloribus [..]lucere [..]ta.

DCCLXXXII. Omnibus autem utiliter admiſcentur ſemper *Opiata*, tum *quoſvis Humores Acres temperantia*, tum *Gutinoſos incidentia*, tum *Senſum ipſum obtundentia*, ideòque *in quovis Dolore mirè conducentia*:

[..]Dolorum [..]terebrā[..] cauſa [..]ura.

DCCLXXXIII. Sed *Dolorum* Perterebrantium *Curationem* quod attinet, quos *ab* Humore *Auſtero-Acido* Pituitæ *Glutinoſæ, Bilique Acri juncto diximus habere ortum*, opus eſt, uti *Medicamentis hos humores tres*, at imprimis *Auſtero-Acidum corrigentibus, Sale Volatili cum Opiatis juncto*; Nam *Valatile Sal* non tantùm *Auſtero-Acidum* emendat, temperatque, ſed Pituitam quoque *Glutinoſam* incidit & attenuat; quemadmodùm *Opiata idem præſtant*, & inſuper *Bilem Acrem leniunt, Parteſque ſenſiles ſopiunt, ſenſumque ſtupefaciunt*.

[..]iatorum [..].

DCCLXXXIV. In horum autem Uſu requiri Medici prudentiam, quis non videt, quò paulatim obtineatur, quod quærimus, atque tunc ab ulteriore Opiatorum præſertim uſu mox deſiſtendum, *ne Somnus nimis profundus, adeoque Mors* ſequatur. A quibus nullus eſt metus, ſi Medicamenta, ſicut ſæpiùs monui, quantitate parvâ, ſæpiùſque uſurpentur, & quidem tamdiu, donec notabiliter minuantur Dolores tam atroces, blanduſque obrepat Somnus. Quo ceſſante, nî ceſſent ſimul Dolores, uſurpanda ſunt iterum eadem Medicamenta: quæ vim ſuam citiùs, efficaciùſque exerunt, ſi formâ liquidâ uſurpentur, quò faciliùs penetrent quaquaverſùm.

Suffocatio hypochondriaca neutiquam fœminis propria.

DCCLXXXV. Inter Symptomata noſtri Affectûs notavimus 15. *Suffocationis & ſtrangulationis Hypochondriacæ Senſum ac Metum*: oſtendimuſque Affectum hunc neutiquam *Fœminis* proprium, quamvis *frequentiùs ipſas, & rariùs mares* corripiat.

Unde oriatur.

DCCLXXXVI. Diximus autem, moleſtiam hanc *ortum* habere *ab* Halitibus *multifariis, & imprimis Auſteris ex Inteſtino tenui ad Ventriculi Orificium ſuperius, hinc & OEſophagum aſſurgentibus*, atque in partibus his *Suffocationis vel ſtrangulationis, & aliquando Languoris tantùm Senſum producentibus*.

Ab ea Ægros aliquando ſuffocari.

DCCLXXXVII. Quoties autem *halituum* eorundem *pars per Lacteas Venas tendit ad* Ductum *Thoracicum, penetratque* in dextrum *Cordis Ventriculum ac* Pulmones, *atque in ipſis hærens ampliùs angit Reſpirationem, non mirum, ſi tunc aut defectu Medicamentorum convenientium, aut propter* Halituum *abundantiam nimiam aliquando ſuffocentur, extinguanturque Ægri*: quod ſemel alicui ex meis Ægris memini accidere, translatis ad Pulmones Halitibus Auſteris copioſiſſimis, cum Suffocatione hypochondriaca vehementi, tanquam maximè urgente tunc Symptomate, atque tantâ violentiâ ſingulis Paroxyſmis redeunte, ut nullis Medicamentis cederet, quin mortem afferret. Illud autem malum neglectum fuerat in principio, quare cùm ſimul advocarer, fractas reperi ægrotantis vires, Paroxyſmos graves, atque Suffocationem moleſtiſſimam. Tantùm intereſt in tempore omnia curare.

Salia Volatilia & Spiritus Salis Armoniaci utilia in ſuffocatione.

DCCLXXXVIII. Utique nimis ſæpè negligitur in hiſce regionibus hoc malum, multis Medicis non ſatis notum, ideòque rariùs ritè curatum; Cui tamen curando utiliſſima ſunt Salia Volatilia, & inter ipſa Spiritus Salis Armoniaci. Cujus ſi aliæ nullę forent vires, hujus ſaltem Affectûs graviſſimi cauſa omnibus Medicis deberet is eſſe valdè commendatus.

DCCLXXXIX. Extra hunc caſum non memini à Suffocatione Hypochondriaca extinctum ullum ex meis ægris; quibus ſoleo in tempore præſcribere, atque inculcare *Salia Volatilia*, quibus uti poſſunt omnes facilè, etiam in potu ordinario, cum *Caſtoreum*, quo aliàs utuntur omnes feliciter, valde ſit ingratum, & à multis faſtidiatur.

Ejus cura quibus abſolvatur.

DCCXC. *Cura* ſiquidem multifarii hujus Affectûs abſolvitus 1. *Halituum qualiumcunque Diſcuſſione ac ſuppreſſione.* 2 *Humorum*, ex quibus exſurgunt, *Correctione*, & ubi *copiâ* quoque *excedunt*, *Diminutione*.

Halitus Quęnam diſcutiant.

DCCXCI. *Halitus quoſvis diſcutiunt Salia Volatilia* omnia, & imprimis *Oleoſa*, ut & *Aromatica*. Inter quæ ipſum quoque referendum *Caſtoreum*. cùm ſit Animalis pars, vel Excrementum, quod perinde; poſtquam Animalium partes omnes ac ſingulæ Sale abundant Volatili.

DCCXCII. Humores autem ſinguli, prout qualitatibus peccare poſſunt diverſis, corrigendi ſunt diverſimodè, Medicamentis non ſemel in ſuperioribus laudatis; Minuique ſuis Purgantibus.

In Strangulatione ſenſu quænam conducant.

DCCXCIII. Quoties verò *Strangulationis ſenſus manifeſtus* ægros urget, præter hunc Salis Armoniaci Spiritum, convenit quoque Caſtoreum, ejuſque *Tinctura*, ut & *Oleum Macis & Succini ſtillatitium* ad guttas, unam, duas, treſve ſimiliter uſurpatum.

Halitibus Glutinoſi, & Acribus quænam conducant.

DCCXCIV. Quoties *Halitus* illi ſunt magis *Glutinoſi*, aut etiam *Acres*, toties præter *Salia Volatilia* uſurpatur *Spiritus Nitri dulcis, Oleum cort. Arantiorum, Roriſmarini, &c.*

DCCXCV. Quoties *magis Aquei* exiſtunt iidem *Halitus*, adeſtque *Animi Languor* magis quàm ſtrangulatio-

gulationis ſenſus, toties *Salibus Volatilibus* adduntur utiliter *Tincturæ Aromaticæ, Cinnamomi, Croci, Nucis Moſchatæ, Maceris, &c.* cum Vini rectificato Spiritu paratæ, non neglectis *Hydragogis* ſubinde ad Humores Aquoſos minuendos aſſumptis.

Reſpirationis difficilis cauſa.

DCCXCVI. Decimum ſextum inter Symptomata locum dedimus *Reſpirationi difficili*, multiſque valdè gravi.

Halitus flatuſque multiſarii.

DCCXCVII. Sed addidimus quoque Difficilis tunc in multis Reſpirationis *Cauſam non* poſtremam minimamve, quin potiùs unam ex primariis fuiſſe aliquoties jam *culpatos Halitus, Flatúſque multiſarios* ex notatis ſępiùs Humoribus in tenui Inteſtino productos, ac per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum ad dextrum cordis Ventriculum, mox & Pulmones delatos, ibidem moram nectentes, ipſoſque adeò *Pulmones*, tum *diſtendentes*, tum *diſtentos tenentes*; ſicque ipſorum complicationem, atque ideò Exſpirationem quoque, ac proinde Inſpirationem ſimiliter impedientes.

Quovis tempore producti, ſed maximè incipientibus febrium intermittentium paroxyſmis.

DCCXCVIII. Hos quidem Halitus, Flatuſque *quovis tempore produci* poſſe docuimus, *ſed copioſiùs ac nocentiùs incipientibus Febrium Intermittentium Paroxyſmis*, ut & *iiſdem ad augmentum tendentibus*, quin etiam *vigentibus*: quamvis pro tēporibus illis variis varii ſoleant attolli Halitus, Flatuſve: prout ſcilicet nunc hic, nunc ille dominium tenet Humor: quod eſt notiſſimum iis, qui ad querelas Ægrorum attendunt, obſervantque ipſarum circumſtantias plurimùm ſæpe inter ſe diſcrepantes.

Halitum diverſitas in frigore & calore.

DCCXCIX. Incipiente namque Paroxyſmo & urgente *frigore* qui attolluntur Halitus, magis ſolent eſſe *Auſteri, Acidi, & Glutinoſi*: quemadmodum qui *Calore incipiente* aut urgente quaquaverſùm propelluntur, *ſubtiles* magis ſunt, *æſtuanteſque*, atque ad Inclinationem uſque ac Sudoris eruptionem valdè angentes.

Et eorundem curatio.

DCCC. Unde *diverſis* quoque *diſcutiendi* ſunt *ſinguli Medicamentis*; quemadmodum enim conducunt incipiente ac *durante Frigore Salia Volatilia & Olea Aromatica*, & in ſpecie *Garyophyllorum*; ſic *urgente æſtu* præferendus *Nitri Spiritus tam purus, quàm dulcis potui* admiſtus, à quo ſimul promovetur exoptatus Febrientibus *Sudor*, paroxyſmum ſolvens, dummodò non ſit *nimius, vireſque, exſolvens ac deterens*.

Ab halitibus Auſteris Ægros ſtrangulari.

DCCCI. Ab Hiſce Halitibus noxiis & copioſis retuli modò ſemel mihi extinctū in Paroxyſmi principio Ægrotantem, & quidem *Strangulationis* Hypochondriacæ ſpecie, cùm eſſent illi *Auſteri*, atque ideò nocentiores.

Hoc malum qui præveniatur.

DCCCII. Ubi verò talium *Halituum metus* eſt, propter ſimiles jam in præcedentibus Paroxyſmis obſervatos, bonum eſt, *longo ante* Paroxyſmi *adventum tempore* aſſumi quantitate parva *Medicamenta illis corrigendi, diſcutiendiſque*, atque adeò *præveniendis* accommodatiſſima: quorum ope obſervavi ſemper habuiſſe Ægros meliùs, atque paulatim ſuperaſſe Anxietates inexplicabiles, multiſque Medicis incredibiles.

Incubus cum ſomnolentia.

DCCCIII. Difficili Reſpirationi ſubjunximus 17. *Incubum*, peculiarem ipſius ſpeciem, cum *Somnolentia, durante ſaltem Somno Ægros invadentem*, atque non paucos ex Ægris noſtris *unà cum febrili Paroxyſmo corripientem*, quod & mihi evenit tunc aliquoties.

Ejus cauſa.

DCCCIV. Hujus *Incubi* cum febrili præſertim Paroxyſmo recurrentis *Cauſam* cenſui *Halitus Melancholicos*, id eſt *Auſteros* unà cum notato Paroxyſmo febrili *ex tenui Inteſtino aſſurgentes*, atque tum *ad Cor*, tum *ad Cerebrum* propulſos, atque ibi quidem *Febrem* hîc verò & *Somnolentiam & Inſomnia* multifaria & ſollicita producentes.

Somni coacti cauſa.

DCCCV. Et quoniam præter Somnolentiam coactus quoque obſervatus eſt Somnus, qui nonniſi cum difficultate poterat impediri, arbitratus ſum, aliquid Narcotici fuiſſe huic junctum Incubo, adeòque *non tantùm Auſterum* peccaſſe tunc, verùm *Bilem quoque*, à quà *vim Narcoticam* in corpore noſtro expectandam pluribus oſtendi aliàs, *Opium* præſertim *Amarum & pingue cum Bile* ſimili conferens.

DCCCVI. A *Bile* ergo tunc ſimul peccante deduxi *violentam* illam Ægroſque *cogentem in Somnum propenſionem*; ab *Auſtero* verò Humore *inexplicabilem & inextricabilem ſollicitorum Inſomniorum Anxietatem &* ratione.

Incubi Cu[ra]tio unde [pe]tenda.

DCCCVII. Unde nunc *Incubi* illius *Curationem* arbitror fuiſſe petendam 1. *à correctione Bilis Narcoticam vim obtinentis*. 2. *ab emendatione Humoris Auſteri, tam noxios Halitus* producentis. 3. *à diſcuſſione Halituum Auſtero, Bilioſorum*, Paroxyſmi tempore aſſurgentium. 4. ab *Interruptione Somni noxii*.

Bilis ... Narcotic... quęnam c[or]rigant.

DCCCVIII. *Bilis Narcoticam vim* corrigunt præ aliis feliciter *Acida*, ſed *Spirituoſa, Spiritus Nitri*, tam purus, quàm dulcis factus, *Acetum* & ſimilia; quin ſolus Aceti Acris ac potentis, adeòque valdè Volatilis & Spirituoſi Odor juvat Homines Narcoſi captos: huc faciunt quoque Salia Volatilia, ſed Acriora, & hactenus pinguedinem Bilis corrigentia.

Quæ[nam] humores [Au]ſteros.

DCCCIX. *Auſteros Humores* à nullâ re notâ feliciùs emendari, quàm à *Volatilibus Salibus*, docuimus ſæpiùs.

Quæ[nam] vtroſque [di]ſcutiant.

DCCCX. Halitus *Auſtero-Bilioſos diſcutient* feliciſſimè eadem Salia Volatilia cum Nitri Spiritu dulci juncta.

Somnus ... interrump[en]dus & i[m]pediendus.

DCCCXI. *Interrumpetur, impedieturque Somnus importunus, Incubum producturus*, partim *adſtantium alloquio*, & cum ipſis *habitâ confabulatione*, partim *Ægri ad Somnum inclinantis agitatione qualicunque*, objectiſque quibuſvis ſenſus valdè afficientibus.

DCCCXII. Sic potuit, ſic debuit curari Incubus Ægris admodùm gravis & moleſtus.

Somnus p[ro]fundus c[um] Inſomnis. Somnolen[tia] à pituita multa S[o]mnus prof[un]dus à B[ile] corrupta.

DCCCXIII. Non tantùm cum Incubo, ſed abſque ipſo gravis fuit 18 Ægris multis *Somnus profundus, & Inſomnis multifariis moleſtus*.

DCCCXIV. Aliàs deduximus *Somnolentiam*, hoc eſt, *in Somnum proclivitatem cum capitis gravitate*, à *Pituitâ multâ* in corpore latente, atq; ad caput vel *vaporum forma*, vel *conſiſtente magis ſubſtantia delata*, ibidem ve *collecta*; ſicut *Somnum profundiorem, ac cum delirio aliquo conjunctum à Bile corrupta & Narcoticum vim adepta*, ſimiliterque quavis formâ *in Cerebrum delata*, ibidemque *Functiones Senſuum externorum ſopiente, Internorum verò turbante ac confundente*, unde *Inſomnia & deliria*.

In Som[no] profundo ... abſque del[i]rio minue[n]da pituita.

DCCCXV. In quibus proinde *Somnus* eſt obſervatus *profundus cùm Capitis gravitate, abſque Delirio*, in illis *corrigenda, minuenda fuit* Pituita, vera hujus Somnolentiæ, Somnique profundi blandioris cauſa; ſicut id abundè docuimus paſſim.

Cum Calo[re] Acri & d[e]lirio Bilis ... emendand[a] & minue[n]da.

DCCCXVI. *Somnus* autem *profundus Calori Acri copulatus & Delirio comitatus, Inſomniſque ferocioribus, Curari* debuit per *Medicamenta Bilem Acriorem, pinguioremque, viqque Narcoticâ præditam emendantia, & blandè minuentia*.

Et quibus.

DCCCXVII. In hunc finem laudandus iterum *Spiritus Nitri dulcis, Aqua Prophylactica* noſtra, & Amſtelodamenſium *Alexipharmacâ*; quam Prophylacticæ poſtpono, quia poſtponenda, quippe omnibus modis cedens priori: Quin laudo hîc quoque *Acidulas*, ipſi etiam Incubo utiles; Et ſubinde *Salia Volatilia Acriora*, ſed *Acidis Spirituoſis juncta*.

Vigiliæ & Capitis dolo[r] intolerabili[s].

DCCCXVIII. Si plures urſit Somnus profundus & gravis, alios 19. torſerunt moleſtæ *Vigiliæ*, atque aliquando etiam *Capitis Dolor intolerabilis*.

Vigiliæ à B[i]le Acriore.

DCCCXIX. Quemadmodum autem Somnum profundum & Narcoſin deduximus à Bile ſatis pingui, & hactenus quoque peccante; ità *Vigilias* contra deduximus ab *eadem Bile, ſed Acriore, nec à pinguedine propria, nec à* Pituitæ *Glutinoſitate aliena ſufficienter obtuſa, temperatave*; quin potiùs tam *in tenui Inteſtino*, quàm *in Corde halitus Acres* in ſui cum *Acido* Pancreatico, *Lymphaticoque* itidem Acribus, *Effervescentia* producente; à quibus *ad Caput aſſurgentibus & Capitis Dolor, & Vigiliæ* habuerunt neceſſariò ſuum ortum.

Vt & Capi[tis] dolor. Eorum cu[ra]ratio.

DCCCXX. *Capitis* proinde *Dolor*, ut & *Vigiliæ curari* debuerunt 1. Medicamentis *Bilem Acriorem obtundentibus ac temperantibus*. 2. Medicamentis Halitus *illos Acres plus minùs correctos per Sudores expellentibus*.

lentibus. 3. Medicamentis *Animales Spiritus blandè ſopientibus, atque ad exactè ſentiendum ineptos reddentibus*.

DCCCXXI. *Bilem obtundunt* præ aliis feliciſſimè *Anodyna* dicta, & imprimis *Emulſiones formâ* uſurpata, *Hordeum* putà, *Semina Papaveris albi, Violarum, Amygdalæ dulces*, & ſi quæ plura occurrunt hiſce ſimilia.

DCCCXXII. *Bilem temperant tum Aquea, tum Acida, ſed blandiora*, vel arte talia facta, *Spiritus Acidi omnes cum Vini Spiritu dulces facti*.

DCCCXXIII. *Halitus Acidi* præſertim *Spiritibus blandioribus & corriguntur, & ad Sudoris vias deducuntur;* imprimis quoties *juſculi tenuioris ac calentis hauſtus* ſimul aſſumitur.

DCCCXXIV. *Animales Spiritus* nimiùm propter Dolores *agitatos blandè ſopiunt* modò laudata *Anodyna*, ſed efficaciùs *Opiata* prudenter, hoc eſt, parvâ quantitate, vicibuſque partitis ſæpiùs aſſumpta, quin & *forinſecùs* quoque *temporum regioni applicata*: unde ſimiliter *Dolor lenitur, & Sopor affertur*.

DCCCXXV. Poſt Vigilias & Dolores conſideravimus 20. *Laſſitudinem ac Defatigationem Corporis Spontaneam*, frequens ſatis Febrium Intermittentium Symptoma, & Dolores, Vigiliaſque ſubſequens.

DCCCXXVI. Illis namque conſumuntur Spiritus Animales, partim propter Senſus externos, internoſque tunc valdè occupatos, partim propter corporis agitationem multam Dolorum cauſâ inſtitutam.

DCCCXXVII. Quovis autem modo *deperditos Spiritus Animales copioſos ſequitur Corporis debilitas, & Laſſitudinis, Defatigationiſque Senſus*.

DCCCXXVIII. Cui accedit *Humorum, & Halituum variorum tam Glutinoſorum, quàm Acrium tranſlatio quaquaverſum*, ergò *ad partes quoque externas & membraneas, ſenſileſque*: in quibus *& gravitatis & rodentis, mordentiſve Doloris* ſenſus tunc producitur: & imprimis *redeunte quovis Paroxyſmo Febrili*.

DCCCXXIX. Unde facilè patet, *Laſſitudinem hanc, Defatigationemque Curandam* fuiſſe partim *Animalium Spirituum reparatione per Alimenta Spirituoſa* debitè aſſumpta; partim *Halituum & Humorum Glutinoſorum & acrium Correctione per Medicamenta ſæpiùs laudata*; partim *Humorum eorundem Diminutione ac Eductione* ſubinde iteratâ per alvum; *Halituum autem Diſcuſſione per corporis poros, & Sudorifera*.

DCCCXXX. *Urinam* quod attinet, eam examinavimus, & docuimus fuiſſe in variis Ægris, ſed & iiſdem *diverſo tempore variam*, plerumque ſatis ob *Bilem abundantiorem rubentem, mox turbatam, & multum Sedimentum, idque varium deponentem, non tamen Ægros levantem, ideòque verâ coctione*, hoc eſt, *Humorum peccantium Secretione atque Excretione deſtitutam*.

DCCCXXXI. *Indicabat* igitur, utendum *Medicamentis tum Bilem primariò peccantem corrigentibus ac minuentibus; tum Humores reliquos quovis modo peccantes itidem alterantibus emendantibuſque*, ac ſubinde pro re natâ *Minuentibus ac Educentibus*, ſicut ſæpiùs id jam inculcavimus pluribus in locis.

DCCCXXXII. Imprimis autem utendum fuit *Medicamentis Digerentibus aut Concoctioni Humorum dicatis*, hoc eſt, *Diureticis & Sudoriferis blandioribus, ſed Humorum quorumvis peccantium vitio qualicunque ſimul emendando aptis*.

DCCCXXXIII. *Diuretica* ſiquidem vim habent egregiam *Humores vitioſos Sanguinis Maſſæ penitiùs immiſtos ab eâdem ſecernendi, atque ad excretionem qualemcunque præparandi*.

DCCCXXXIV. Quocirca ſeligenda ſunt *ſemper* inter *Diuretica*, quæ inſuper vim habent *Corrigendi humorem peccantem*.

DCCCXXXV. Ut nunc vulgò nota prætercam, laudo hîc maximoperè *ſpiritum ſalis & Nitri dulcem, Bili Acriori & incendium augenti ut & Pituitæ Glutinoſæ corrigendis convenientiſſimum, ſimulque Diureticum*.

DCCCXXXVI. Commendo, *Salia Volatilia & Diuretica*, tum *Pituitæ eidem Glutinoſæ*, tum *Humori auſtero, aciduque corrigendis aptiſſima*.

DCCCXXXVII. Poſſunt igitur hæc nunc *ſola*, nunc pro re natâ *ſimul miſta*, in conveniente liquore aut miſturâ Ægris exhiberi, atque illis mediantibus *Humorum penitiùs ſanguini immiſtorum ſecretio artificialis perfici*. *Ex iis Miſturas malè culpari.*

DCCCXXXVIII. Ex quibus meridianâ luce clariùs patet, quàm iniqui, quàm rerum bonarum & in Medicina ritè faciendâ utilium ignari ſint noſtri Cenſores Thraſonici, nunc Salia Volatilia, nunc Spiritus Acidos, nunc Miſturas noſtras ex his præſertim concinnatas ridentes, culpantes, aut traducentes

DCCCXXXIX. Nimis longus forem, quin Lectori ſimul forſan tædioſus, ſi omnia, quæ tum ex vulgatiori, tum ex ſublimiori pharmaciâ hîc poſſent commodè proponi ad ſecretionem Humorum tam neceſſariam in Sanguine promovendam, hîc afferrem.

DCCCXL. Inter Affectûs noſtri Symptomata retulimus 22. *Virium omnium Dejectionem ac proſtrationem ſtupendam, ſegniùs ſuperandam*. *Virium proſtratio.*

DCCCXLI. Id verum oſtendimus & ratione *Virium Vitalium, ſive Naturalium*, & ratione *Virium Animalium*. *Tam naturalium, quàm vitalium.*

DCCCXLII. Quoniam autem plurima concurrunt ad Vires tum Vitales, tum Animales conſtituendas, & multifariæ ſunt eaſdem proſternentes cauſæ, ſingulis curationem ſuam immediatè adjungemus, quò ſimus breviores. *Ejus curatio.*

DCCCXLIII. Primò ſingulorum *Humorum* vitia diverſa, ſicut eorundem *Cauſas & Curam*, dedimus jam ſuprà, ut non videatur operæ pretium eadem hîc repetere:

DCCCXLIV. *Spiritus Animales* Doloribus, Vigiliis, & quibuſvis aliis modis deficientes quî reſtaurari ac reparari debeant, docuimus itidem, idque per Alimenta Spirituoſa, Vinum generoſum, Vinique ſpiritum diſtillatum tam ſimplicem, quàm Aromaticum, & aliquando Acidis ſpiritibus junctum: ubi prudentiâ opus eſt, ne inde noxa ægris accidat, imprimis ob Bilem tunc maximè æſtuantem & furentem in pleriſque. Debuerunt igitur dilui hæc potentiora liquoribus aliis aliàs utilibus. *Spiritus Animales quibus reſtaurentur.*

DCCCXLV. Externorum Senſuum Organa quoties aliquo vitio viſa ſunt laborare, toties aptis hoc medicamentis fuit curandum; & imprimis Lingua nunc aridior, nunc muco, nunc Aphthis obducta, colluendo nimirum Os, blandis præſertim medicamentis, jam ſuprà memoratis. *Lingua affecta quomodo curanda.*

DCCCXLVI. Nervi quemadmodum rariùs malè fuerunt affecti, ita vix peculiarem deſiderarunt ſui nomine curam.

DCCCXLVII. Cerebrum autem ac Cerebellum non rarò Doloribus variis, & aliquando Gravedine quoque affectum, Anodynis, & Opiatis, ſed Humores noxios ſimul alterantibus curandum fuit. *Quomodo Cerebrum.*

DCCCXLVIII. Quæ verò Gravedini debentur Remedia, ſunt illa ſuo recenſita loco.

DCCCXLIX. De Spiritibus Animalibus deficientibus reſtaurandis jam egimus: Quoniam autem iidem in quibuſdam agitati ſunt nimiùm, aut torpidi facti; ad quietem, tranquillitatemque Anodynis & Opiatis deducendi fuerunt; ſicut contrà torpidi, & minùs mobiles ad Motum iterum urgendi Salibus Volatilibus acrioribus & quandoque Spiritibus Acidis, ſed ſpirituoſis. *Quomodo Spiritus animales nimiū agitati aut torpidi.*

DCCCL. Quoties ad Muſculos delati ſunt Humores Halituſque noxii, ac ſubſiſtentes ibidem Doloris ſenſum quemvis produxerunt, toties imprimis per Sudorifera inde fuêre amovendi, expellendique, quin Anodynis, vel Narcoticis additis Dolores leniendi, tollendive. *Humores Halituſque noxii ad muſculos delati curandi.*

DCCCLI. Oſſibus & Partibus aliis per muſculos ipſius implantatos movendis cùm rariùs aliquod obſervatum ſit accidiſſe vitium, quod ſaltem nunc occurrat, nec de illius curatione habeo quod addam. *Anima & mens Ægrorum quomodo curanda.*

DCCCLII. Animam ipſam, Mentemque noſtrorum Ægrorum tam ſæpenumerò ægram, & nunc corpori patienti compatientem, nunc affectu proprio,

prio, Triſtitiâ, Metuve quaſſatam Curare potuit nemo, niſi corporea mala ſuperando, & Animum vacillantem contra adverſa patienter ac fortiter ferenda firmando, idque rationibus undecunque hauſtis, ac ipſi adaptatis.

Recidivæ frequentes unde.

DCCCLIII. Inter Affectûs hujus Symptomata retulimus 23. *Recidivas frequentes*, ad minimum in Diætâ vitium patratum contingentes; quarum *Cauſam* diximus fuiſſe *Omnium penè Humorum vitium, in plerisque tantùm, ut non niſi paulatim ac ſegniùs potuerit ad ſtatum laudabilem atque naturalem reduci: ac præſertim permanente Cauſâ externâ idem vitium continuè renovante*.

Quomodo præveniendæ.

DCCCLIV. Unde facilè patet, ad *præveniendas* tales *Recidivas* opus fuiſſe, poſtquam Affectûs primarii, Febris qualiſcumque cum cæteris ſuis adjunctis malis curatio feliciter fuit perfecta, ut neutiquam mox à medicamentis aſſumendis abſtinerent Curati, verùm in eorum, ſed *alterantium, Humoreſque contra imminentes corruptiones munientium uſu perſeverarent*.

DCCCLV. Quamvis enim Faſtidium omnium & Medicamentorum & Alimentorum tenuerit pleroſque ſanatos, debuerunt tamen ſinguli, ne in novum malum inciderent, quantum poſſibile, uſurpare Medicamenta gratiora, Humoreſque ad ſtatum naturalem, quinimò Aëri noxio ex parte oppoſitum deducentia, ſed imprimis omnia Diætæ vitia Recidivis faventia vitare. Sic enim poſſunt multa præveniri mala, quæ aliàs videntur inevitabilia.

Abortus frequentes.

DCCXLVI. Porrò notavimus 24. *Abortum pleriſque Gravidis ſupervenientem*, adeòque frequentem, ut *paucæ vivos, pauciſſimæ vivaces ac vitales ediderint Fœtus*.

Eorum cauſa.

DCCCLVII. Hujus autem mali cauſam adſcripſimus *Bili multùm Acri & Volatili*, non tantùm *Matris Fœtuſque Sanguinem nimis fluidum facienti*, verum inſuper *Fœtus per Placentam cum Utero connexionem laxiorem præſtanti*; atque *Fetus ipſos Languidos propter Sanguinem à Bile vitiatum reddenti*, quin imò *Matres* quoque, dum geſtarent Uterum, nimiùm *debilitanti*.

Eorum præcautio, & Fœtûs ac Matris corroboratio unde.

Et quibus inſtituenda.

DCCCLVIII. Quapropter meritò & *Abortus præcautio, & Fœtus æquè ac Matris corroboratio expectanda fuit à Bilis valde vitiatæ Correctione per Medicamenta & grata, & blandiora Bilem tum figentia, tum temperantia*.

DCCCLIX. In quem finem laudo iterum ſæpiùs laudatum *Spiritum Nitri Dulcem*, & quævis alia *ſubauſtera vel* à Natura, vel ab Arte nobis parata, & grata, quò poſſent aſſumi à Fœminis & quidem Gravidis. Huc referenda Omphacium, Cydonia mala, & quævis inde parari ſolita, Mala Granata, &c.

Dolorum vagorum cauſa & cura.

DCCCLX. Quoad *Dolores Vagos*, quos 25. examinavimus, cùm habuerint ortum *ab Humoribus & Halitibus Acribus*, & quandoque *Flatibus* quoque quaquaverſùm motis, & modò has modò illas partes mordicantibus aut diſtendentibus, meritò illorum *Curatio* expectari debuit à *Medicamentis Humores, Halituſque Acres temperantibus*, hinc & *per Alvum, Urinas, & Sudores expellentibus, flatuſque diſcutientibus*, ſæpiùs jam laudatis & propoſitis.

Motuum convulſivorum & ſpaſmorum Flatulentorum cauſa & cura.

DCCCLXI. 26. Culpavimus *Motus Convulſivos*, atque *Spaſmos Flatulentos* itidemque *vagos*, uſque ad vernum, æſtivumque tempus in multis perdurantes ac moleſtos cùm ſimul ortum dixerimus duxiſſe ab *Acribus Halitibus Nervorum ad Muſculos tendentium Principia rodentibus*, & à *Flatibus inter conſumptas Muſculorum carnes nimis vacuas hærentibus*, & ad corporis motum, vel contorſionem levem *agitatis*, atq; mox has, modò illas Corporis partes afficientibus; facilè patet, Ipſum Curationem ſperandam fuiſſe à *medicamentis Halituum Acrimoniam temperantibus mox, & ipſos æquè ac Flatus diſcutientibus, atque unà cum ſudore foras expellentibus, ſæpiùs memoratis*.

Maculæ ſcorbuticæ unde.

DCCCLXII. Inter Symptomata tum rariora, tum declinante jam Epidemii Affectûs vehementia in quibuſdam obſervata conſideravimus 27. *Maculas Scorbuticas* in prædiſpoſitis præſertim ſubinde erumpentes: quod adſcripſimus *morbo* hiſce regionibus *Endemio*, & quibuſvis *Affectibus* ſe facilè jungenti *Scorbuto*; ex *Humorum* omnium *corruptione* tunc facilè aucto, atque in partibus externis maximè ſe manifeſtante.

Scorbut ratio op per Sal Volatili

DCCCLXIII. Quòd ſi Affectus in Medicinâ ullus reperiatur, qui *Salium Volatilium efficaciam ac neceſſitatem clamet*, atque omnes ipſa temerè ac imperitè *ridentes confundat*, & ridiculos teſtetur, *Scorbutus* eſt, nullis remediis æquè cedens, atque *Salibus Volatilibus*, adeòque *Plantis Sale Volatili manifeſto abundantibus, Cochleariæ, Eryſimo, Naſturtio cuivis, Raphano utrique, Sinapi & ſimilibus*: ad quorum exemplum exhibui jam multis annis cum felici ſucceſſu in curando Scorbuto Salia Volatilia, ex quibuſvis Animalium partibus facilè parabilia ideòque à perito Artifice multifariè paranda.

Ut & Acida rituoſa.

DCCCLXIV. Præter quæ *Salia Volatilia* obſervantur quoque in Scorbuto curando *Acida, ſed ſpirituoſa, prodeſſe*, tum à Naturâ nobis ſubminiſtrata tum Arte Chymicâ ingenioſè parata; Succus Citri, Arantiorum, Granatorum, Acetoſa, Acetoſella, Trifolium Aquaticum, Spiritus Salis & Nitri Dulcis, &c.

DCCCLXV. Atque in hiſce *Maculis Scorbuticis* in ſpecie *curandis* utilia fuêre *duo hæc, Salia Volatilia & Spiritus Acidi* pro re nata diverſimodè confuſa, & *Sudorem ſimul moventia*, ſæpiùs jam memorata & laudata.

Hæmorrhagiæ & Hæmorrhoi

DCCCLXVI. Evenerunt quibuſdam 28 tum *Hæmorrhagiæ*, tum *Hæmorrhoides*, & quidem cum noxâ; fuere proinde ipſæ *Symptomaticæ*.

Unde.

DCCCLXVII. Has à *Bile Acriore Sanguinem fluidiorem atque ad exitum procliviorem reddente* tanquam potiſſimâ deduximus cauſâ.

Quomodo curandæ.

DCCCLXVIII. Quocirca illarum *Curatio* fuit expectanda tum à *Medicamentis Bilem Temperantibus*, tum à *Medicamentis ſanguinem blandè incraſſantibus & Subauſteris*. Quæ quoniam ſæpiùs fuere jam memorata, pergemus ulteriùs.

Febres L

DCCCLXIX. Poſtquam ceſſavit Aëris *Æſtus*, ipſumque eſt ſecutum Frigus Aeris atrox, corripuêre nonnullos adhuc infirmos & languentes 29. *Febres Lentæ*, nunc quotidie, nunc alternis per novos Paroxyſmos recurrentes diebus.

Unde

DCCCLXX. Has *nec frigore magno nec Calore inſigni, moleſtas, vires tamen paulatim atterentes* adſcripſimus *Bili à ſuperveniente Aeris frigore retuſæ, ut & Lymphæ, Succoque Pancreatico Acidioribus factis, ſed & Pituitâ Glutinoſiori redditâ ex parte illorum Acrimoniam obtundente fractis*; quapropter Frigus extitit Paroxyſmo quovis levius, calor levior.

Quomodo curandæ.

DCCCLXXI. Harum proinde *Curatio* ſperanda fuit à *Medicamentis Humores omnes ad laudabilem, optatamque mediocritatem redigentibus*, adeòque *Temperatioribus* dictis, ac nil excedentis habentibus; qualia ſunt *Salia Volatilia, ſed Aromatica & quandoque Spiritibus Acidis, ſed Vini ſpiritu mitigatis*, ampliùs *Temperata*. Quò refero ex vulgò notis, quæcumque cum hiſce communicant.

Febris quartana multiplex.

DCCCLXXII. Addidimus 30. Multos ſuperiore tum hyeme, tum vere, tum æſtate, tum autumno incidiſſe *in Febrem quartanam*, & ſimplicem, & duplicem, & triplicem, & variè mutabilem, multos adhuc vexantem.

Ejus cauſ

DCCCLXXIII. Hujus cauſam diximus eſſe *Pituitam* propter Frigus toto ferè illo tempore, utplurimùm ſaltem, urgens *Glutinoſam factam & Copioſam*, faciliùs ac frequentiùs in *Pancreaticis* Ductibus Lateralibus *Obſtructiones* ſed magis contumaces, atque ſolutu difficiles parientem.

DCCCLXXIV. Ceterorum autem *Symptomatum* rationem *à cæteris Humoribus diverſimodè ſimul peccantibus* petendam addidimus.

Quartan curatio à cæterorum I termittenti curatione quomodo d ferat.

DCCCLXXV. Quocirca in eo *Quartanarum Curationem* à cęterarum intermittentium Curatione differre ſtatuimus, quòd in Quartanis requirantur *Medicamenta Pituitam Glutinoſam efficaciùs incidentia* hinc & *ſubinde Minuentia*, ſed diligenter uſurpata, donec paulatim *ſuperatâ Pituitæ Glutinoſitate* ſolvi poſſint notatæ Obſtructiones.

DCCCLXXVI.

DCCCLXXVI. præter quę pro *cæterorum Humorum* ſimul plùs minùs peccantiū *diverſitate* alia ſunt præſcribenda *Medicamenta illis Corrigendis*, & quandoque ſimul *Minuendis convenientia*: ſæpiùſque in ſuperioribus propoſita.

...æ Quartanæ curatio.

DCCCLXXVII. Quali methodo qui utuntur Medici, quali methodo qui auſcultant Ægri, atque Diętę rationem habent exactam, felicem intra ſeptimanas paucas experiuntur Quartanę Curationem: ſicut contrarium evenit, quoties aut ex prejudítio inveterato, aut ex contradicendi libidine malignâ contemnunt, quę aut ignorant, aut imitari nolunt Medici altum ſapientes; aut negligunt Aegri moroſi, nec ſatis obedientes.

Gravedo ...uens.

DCCCLXXVIII. Fuêre 31. Hyeme ſuperiore *Gravedines* frequentes, à quibus immunes non fuêre noſtri Aegri ad hoc uſque tempus, idque propter *magnam Aeris mutationem*, urgenſque utplurimùm *frigus* Capiti calenti, & pręſertim ſudanti ſuperveniens.

...modo cu-...a.

DCCCLXXIX. *Curandæ* fuêre illę *Gravedines propellendo iterum foras per Poros & Sudoriferas Frigus* per eoſdem admiſſum: hinc impediendo, ne novum eò penetraret, *cavendo ab Aere frigido*, imprimis quando *calebat*, & magis adhuc quando *ſudabat* Caput.

...s unde.

DCCCLXXX. Succeſſere 32. ſępenumerò Gravedini *Tuſſes* ſed *Tuſſes Flatus Diſcutientibus*, quàm *Humores Salſos Muriaticos temperantibus*, faciliùs, feliciùſque cedentes: unde illas non tantùm ab *Humore Salſo Muriatico à Capite in Fauces, Aſperamque Arteriam delabente*, verùm ac imprimis *à Flatibus copioſis cum levi Paroxyſmo febrili è tenui Inteſtino per Lacteas Venas, Ductumque Thoracicum in Venam Cauam ſuperiorem, hinc & Cordis Ventriculum dextrum*, mox & *Pulmones translatis, eoſdemque ad Tuſſiendum irritantibus* ortum habuiſſe, atque ad Lecti ingreſſum graviùs Aegros affeciſſe docuimus.

Quomodo ...ndæ.

DCCCLXXXI. Quamprimùm verò id in me primùm, mox in aliis quoque obſervavi, facilis fuit huic Tuſſi *medela* per aſſumpta *Aromatica flatus diſcutientia*, Corticum Arantiorum, Citri, Sem. Aniſi, Fœniculi, & ſimilia, ad aliquot guttas ex conveniente liquore, Vino qualicunque, Hiſpanico pręſertim, Canarienſi, Mixtura Aromatica & ſimilibus ſumpta.

DCCCLXXXII. Non negligenda erant interim *Medicamenta Humorem Salſum Muriaticum corrigentia*, Pilulæ de *Cynogloſſa, de Styrace*, & ſimilia, licet ab hiſce ſolis non juvarentur Aegri.

DCCCLXXXIII. Cætera *Humores Pituitoſos viſcoſos, Bilemque Acriorem, Flatuum cauſas Materialem Efficientem Corrigentia*, Emendantiaque non debebant negligi; quę non ſemel protulimus in ſuperioribus.

...edo, & ...orum ...rum ...tio.

DCCCLXXXIV. Notavimus 33. *Raucedinem* ſatis moleſtam, imprimis quando Tuſſi jungebatur, habebatque comitem *Humorum variorum, Seroſorum, Acrium, Pituitoſorumve craſſiorum Excretiones*; ſive illa ſolùm fieret è Pulmonibus, ſive aliquando è *Ventriculo* quoque in conſenſum tracto: accedente nonnunquam modò memorata *Flatuum Eructatione*; unde ſemper pejus habebant tunc Aegri.

Raucedo ab ...ore ſal- ...uriatico ...quomo- ...uranda.

DCCCLXXXV. Quoniam verò Raucedo illa ortum habebat ab *Humore Salſo-Muriatico Acri à Cerebro ad fauces delabente*, *Curanda* erat ipſa *Medicamentis modò laudatis notatum Humorem corrigentibus*, & quandoque ipſum *Minuentibus ac Educentibus*, Pilulis de Cynogloſſa, Styrace & ſimilibus; Hydragogis tam ſimplicibus, quàm compoſitis.

...ucedinis ...iſſimæ ...tio per ...itum Sa. ...rmonia-

DCCCLXXXVI. Non poſſum hac occaſione ſilentio præterire *Raucedinis graviſſimæ, & cum omni vocis ſublatione ad plures ſæpè Menſes durantis Curationem ſolo Spiritu Salis Armoniaci ſæpiùs à me feliciter factam, exbibendo nempe indies in potu ordinario aliquot ejus guttas.*

...unde or-

DCCCLXXXVII. Ex hac autē Raucedinis illius peculiaris Curatione ſingulari judicavi habuiſſe illam *ortum à Spiritu Salino Muriatico* non tam rodente partes voci dicatas, quàm *ipſa non ſatis explicabili modo malè afficiente*, atque craſſis Medicamentis neutiquam, huic autem *Spirituoſo facilè cedente*. Scilicet cùm in tali Vocis extinctione fruſtrà fere adhiberentur Medicamenta vulgaria humoribus Salſo-Muriatici, vel Acidis corrigendis, educendiſque convenientia, meritò exiſtimavi, non ab ipſis Humoribus craſſioribus, & corporeis, verùm Spiritûs & Halitûs formâ exiſtentibus productum illud malum, ideòque curandum fuiſſe Medicamentis ſimiliter Spirituoſis, ſed ſub contrariis, adeòque Salibus non fixis, ſed Volatilibus, quibus data poteſtas tum Humores ipſos Acidos, Salſo Muriaticos, & Glutinoſos, tum ipſorum Spiritus & Halitus corrigendi ac emendandi, ideoque Spiritu Salis Armoniaci: quod & ſucceſſus bonus, & Curatio confirmavit, quamvis lentè procedens.

DCCCLXXXVIII. Quomodo cęteris huic Raucedini copulatis Excretionibus adhibenda fuerit Cura, dictum jam eſt abundè.

DCCCLXXXIX. Excitati fuerunt 34. in nonnullis *Ardores atque Inflammationes*, quin & *Pituitoſi Tumores in Faucibus & Tonſillis*. *Ardores, Inflammationes & Tumores in Faucibus & Tonſillis.*

DCCCXC. Quoniam verò *Ardores* in partibus illis non multùm ab *Eryſipelate* differentes *ortum* habuere *ab Humoribus Salſis Muriaticis*, ſed aliquantò *magis Bilioſis Curari* debuerunt *Medicamentis Humorem Salſo-Muriaticum & Bilioſum temperantibus ac minuentibus* ſæpiùs memoratis. *Ardorum cauſa & cura.*

DCCCXCI. Præter quę in hoc caſu deſiderabantur *Gargariſmi* Acrimoniam notatam & ardorem temperantes, ut & *Linctus* ſimiles.

DCCCXCII. *Gargariſmi* parari poterant ex Foliis Violariæ, Fragariæ, Betonicæ, paſſulis Majoribus, Hordeo, Sem. Papav. Alb. & ſimilibus decoctis ex Aquâ purâ, Cereviſiâ tenui, Lactis Sero, & ſimilibus, additis Syrupo Violarum, Jujubino, Diamoro, Melle Roſato, Lapide Prunellæ, &c. Linctus autem è poſtremis. *Gargariſmi unde parandi.*

DCCCXCIII. *Inflammationes* ibidem obortæ, atque *Sanguini* aut in *vaſis capillaribus hærenti*, aut in *Partium iſtarum & Glandularum præſertim ſubſtantiam effuſo* debitæ, *Curari* debuerunt *Medicamentis Incidentibus*, adeòque *deobſtruentibus* blandioribus Gargariſmi formâ uſurpatis. *Inflammationum cauſa & curatio.*

DCCCXCIV. In hunc finem conducebant pleraque modò propoſita: additis mox *in principio paucis Acidis*, à quibus abſtinendum erat, quoties *ad Suppurationem* videbatur *tendere* Inflammatio: atque tunc uſurpanda erant *Emollientia* ex Rad. & Foliis Althęæ, Malvæ, Sem. Lini, Fœnugræci, & ſimilibus, in Lacte dulci decoctis, ut & Lac ſolum cum Ovi Vitello, & Melle aut Succharo.

DCCCXCV. Quoties *intumeſcebant* tunc *Raninæ ſub Linguâ Venæ*, utiliter Sanguis ex ipſis apertis poterat educi.

DCCCXCVI. *Tumores Pituitoſi curandi* erant per *plantas Aromaticas* in Gargariſmos decoctas, Folia Salviæ, Majoranæ, Rutæ Hortenſis, Hyſſopi, & ſimilia; non neglectis aliis quoque Pituitam Incidentibus, & inciſam minuentibus ac Evacuantibus. *Tumores Pituitoſi quibus curandi.*

DCCCXCVII. Trigeſimum quintum ac multis lethale fuit totâ Hyeme ſuperiore ad hoc uſque tempus ſubinde ſe manifeſtans Symptoma *Eryſipelas*, & quidem *in facie*; Quod namque alibi erupit, parum periculi habuit conjunctum. *Eryſipelas in facie.*

DCCCXCVIII. Illud quemadmodum in pleriſque fuit Seroſum, hoc eſt non ſincerum, ſed cum Sero, Seroſiſque bullis aut veſicis comitatum, vulgò *Bel-roos* dictum, ac ſi Bullatum diceres; ita ortum habuit à *Sanguine* tam *Bilioſo*, quàm *Sero Acri* Efferveſcentibus, ac cum Febrili Paroxyſmo verſus faciem exitum quærentibus, ibidemque in Cute, atque ſub Cuticulâ ſecedente hærentibus. *Seroſum unde.*

DCCCXCIX. Cum autem illa foràs *protruſio* eſſet *Critica*, licet *imperfecta*, *Curatio* inſtitui debuit *promotâ illâ protruſione foràs per Sudorifera*, non neglectis aliis *utrumque Humorem Acrem, Bilioſum ac Seroſum Lymphaticum, Salſo-Muriaticum temperantibus*, & quandoque blandè *evacuantibus*. *Quomodo curanda.*

DCCCC.

DCCCC. Hoc qui neglexerunt, aut contra monita frigori ſe expoſuerunt, in febrem graviorem cum delirio inciderunt, ac obierunt.

Tumores OEdematoſi & Seroſi.

DCCCCI. Non tantùm in paucis Faciei Eryſipelas, ſed 36. in multis excitati ſunt variis in partibus *Tumores OEdematoſi aut Seroſi*, adeòque in quibuſdam etiam *Anaſarca ex Sero*, vel *Leucophlegmatia ex Pituità*.

Anaſarca & Leucophlegmatia. Eorum cauſa & curatio.

DCCCCII Hi Tumores ſicut ortum habuerunt imprimis *à Potu nimio* propter ſitim diu urgentem abundantiùs ingurgitato, & ab *Humore vario* in corpore ſimul exiſtente nunc *magis Salſo-muriatico*, nunc magis *Pituitoſo Glutinoſo*; unde utriuſque Humoris diverſitas, ita curandi fuerunt 1. *abſtinendo à potu multò ampliùs* ſumendo. 2. *uſurpando Medicamenta humores* peccantes quâvis via *educentia*, per Alvum, per Urinas, & imprimis per Sudores.

DCCCCIII. Ne autem à multà evacuatione ſæpiùs iterandà multùm debilitarentur Ægri, adhibenda ſimul erant *Medicamenta Roborantia* dicta, & imprimis *Aromatica blanda* peccantibus humoribus maximè oppoſita.

Aſcites, Anaſarca & Leucophlegmatia pejor.

DCCCCIV. Sed in multis ob dictas cauſas excitatus quoque 37. *Aſcites Hydrops*, ex notatorum Humorum in Abdominis Cavitate Collectione originem habens, atque Anaſarca, Leucophlegmatiaque tantò pejor, & curatu difficilior; quòd non in Corporis habitu hæreat, ſed in Abdominis Cavitatem feratur nocens Humor, unde admodum difficulter poteſt amoveri.

Ejus cura.

DCCCCV. Unde ad ipſius *Curationem* opus eſt, ut in tempore *Obſtructiones vaſorum Lacteorum, aut Lymphaticorum*, ſi quæ ſimul adſint, *ſolvantur*, atque *humorum redundantia per alvum minuatur*, ac educatur: quin per *Sudores quoque* ac *Urinas* evacuetur.

DCCCCVI. Quibus ſi parum proficiatur, feſtinandum ad *paracenteſin* per Acum argenteam cavam, extrahenduſque paulatim collectus in Abdominis Cavitate Liquor: qui quò diutiùs ibi hæret, eò fit acrior & nocentior, eò corrumpuntur magis partes in Abdomine contentæ, eò difficiliùs reſtituuntur Ægris.

Diarrhœa Criticæ.

DCCCCVII. Ultimum & trigeſimum octavum locum aſſignavimus *Diarrhœæ tam Seroſæ*, quàm *Pituitoſæ* multis *Salubri*, adeòque *Criticæ*, notatis *Tumoribus ſupervenienti*, & illos tollenti: unde addidimus eos, quibus abſque tali Diarrhœâ vel ſpontaneâ, vel artificiali diſparuerunt iſti Tumorer, paulò poſt periiſſe.

Quid in agendum.

DCCCCVIII. Quotquot exinde talibus Ægris præerant Medici, quoties obſervabant *diſparere illos Tumores, ſine conjunctà Diarrhœà* laudata, debebant ipſis mox exhibere *Purgantia per Alvum*, quò prævenirent illorum peccantium Humorum evacuatione mox ſecuturam mortem, & quidem propter Suffocatum ab ipſis in Corde Ignem Vitalem.

FINIS.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVIJ;
OPVSCVLA VARIA,

Quorum Series inferiùs exſtat.

CATALOGVS
OPVSCVLORVM.

I. Dictata ad C. Bartholini Inſtitutiones Anatomicas, &c. *hactenus inedita*.
II. Oratio Inauguralis de Hominis Cognitione.
III. De Medicamentis Chymicis Theſe *hactenus inedita*.
IV. Epiſtola Apologetica Anti-Deuſingiana.
V. Oratio de Affectus Epidemii Leidenſis cauſis naturalibus.
VI. Caſus Medicinales *hactenus inediti*.
VII. Collegium Noſocomicum *hactenus ineditum*.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVIJ
DICTATA
AD
CASPARIS BARTHOLINI
INSTITVTIONES ANATOMICAS

Ab eodem, in Collegio Anatomico ſub finem Anni 1640. *& initium Anni* 1641. *Lugduni Batavorum habito, explicatas.*

PROOEMIVM.

Anthropologiæ diviſio.

ANthropologiæ, ſeu Doctrinæ de Homine, à partibus ejus eſſentialibus deſumpta diviſio, eſt in Pſychologiam, quæ de Anima, & quæ de ejus agit Corpore, Somatologiam.

Ejus ſpecies Anatome, & quid.

II. Hujus autem peculiaris ſpecies eſt Anatome, ea ſcilicet humani corporis, ejuſque Functionum cognitio & Doctrina, quæ per artificioſam partium ejuſdem diſſectionem comparatur.

Cur magni facienda.

III. Quæ vel ideò facienda maximi, quòd perſpectâ ejus ope humani corporis Fabricâ, Functionumque eſſentiâ, tutiùs in conſervanda Sanitate, morbiſque profligandis procedat Medicus.

IV. Quin ſi ad Ethicam eandem extendas, quatenus corporis noſtri infirmitates nobis ob oculos ponit, à Superbia & Philautia nos revocat ad Humilitatem veramque Caritatem.

Ejus ſubiectum humanum corpus.

V. Anatomes autem, quà Anthropologiæ pars cenſetur, ſubjectum, eſt humanum, quà verò in genere conſideratur, etiam brutorum corpus.

Cur hujus & Brutorum inſtituenda ſectio.

VI. Utriuſque autem facienda ſectio: Humani quidem primariò, & per ſe, brutorum verò ſecundariò & quatenus in Viventibus præſertim inſtituta, Functiones quaſdam, parteſque in demortuis obliteratas manifeſtat, quas in vivo homine per ſectionem inquirere nefas.

Humani corporis partes duæ.

VII. Hoc Anatomes primarium Subjectum, qua totum integrum in ſuas dividitur partes, vel propria circumſcriptione, & terminatione in prima ſui conformatione ab invicem diſtinctas, vel arte caſuve, poſtmodum diremptas; illas facilioris doctrinæ ergo Naturales, has artificiales appellare licet.

Naturalis quænam.

VIII. Partem Naturalem ad Mathematicorum imitationem definio corpus corporis, minus majoris, cùm minore completur majus.

Corpus dico, quia vel minima Naturalis pars circumſcriptionem ſuam habet, & terminationem: Ergo & dimenſiones: adeoque Corpus eſt.

Addo *Corporis*; Totius ſcilicet, cujus eſt Relatum: eſt enim pars Totius pars.

Eſt ergo pars cotpus corporis, & qnidem minus majoris: Totum enim majus ſua parte.

Nec omne majoris corporis minus corpus pars eſt, Sed illud tantùm, quo completur majus; illa quippe pars tantùm eſt, qua deficiente incompletum eſt reliquum, nec proinde Totum.

Quænam inter partes non numeranda.

IX. Atque ex hac partis Naturalis explicata definitione facilè patet, quænam ſint in humano corpore, quibus inter partes concedendus locus, quibus contrà denegandus.

Excluduntur tamen è partium Numero, quęcumque circumſcriptionem, & determinationem in prima conformatione non acceperunt, ut ſunt humores omnes, calculi, vermes, excrementa varia, &c.

Quænam verò numeranda.

X. Pro partibus verò habebuntur, quæ & circumſcripta ſunt, aliquamque proinde conſiſtentiam habent, & cùm deficiunt, relinquunt incompletum Corpus reliquum. Tales ſunt pinguedo, cuticula, capilli, ungues, &c. Nam licèt uno aut altero duntaxat deficiente capillo, reliquum corpus non iudicatur infeſtim incompletum, ubi tamen notabilis eorum deeſt copia, vel ſenſuum judicio pro incompleto habetur corpus, cui ideò complendo ita ſedulò ſtudent ii, quibus & ſanitas & ornatus imprimis curæ ſunt.

Vitam parte non requiri.

XI. Requirunt quidem plerique in parte vitam, verùm nullâ neceſſitate. Licet enim Vita totius ſit Affectio, non tamen neceſſariò & ſingularum partium erit ſeorſim. Sic Viſio totius quidem Affectio eſt, at non ſingularum partium ſeorſim conſideratarum, ſed oculorum tantùm. Adde quod vel ipſi capilli, quibus omnium facillimè carere poſſumus, quoſque minimè partes eſſe volunt, vivunt, cùm Sanguine nutriantur: Cujus rei locuples documentum nobis præbet Polonica plica, in quo affectu exſtillare ex reſectis capillis Sanguinem, quis ignorat? Quòd ſi exſtillet, ut exſtillat, eò affluat Sanguis neceſſe; at cui bono, niſi ut eo nutriantur capilli? Dùm autem ſine vita nulla fiat ſecundùm ipſos nutritio, vivent vel ipſis invitis capilli.

Plica Polonica.

Artificialis pars quæ.

XII. Atque hæc de Parte Naturali. Artificialis pars eſt id omne quod è reliquo corpore reſecatur, ſive Naturalis pars ſit, ſive ejus tantùm portio.

Naturalis partis diviſio.

XIII. Partem Naturalem dividere ſolent Medici in Similarem, & Diſſimilarem.

Similaris quid.

XVI. Similaris pars eſt, cujus vel minimæ partes artificiales omnes, ejuſdem ſunt inter ſeſe Naturæ, & Subſtantiæ. Ejuſmodi eſt Os, Cartilago, Membrana, Cutis, &c.

Diſſimilaris quid.

XV. Diſſimilaris contrà, quę in diverſæ naturæ, & ſubſtantiæ partes arte poteſt diſſecari. Talis eſt muſculus: in quo reperiuntur, & ab invicem ſeparari poſſunt, (pręter venas & arterias, quę ad muſculi,

quà

quà muſculus eſt, conſtitutionem non concurrunt) caro, fibræ, membrana. Atque ita compoſita eſt ex ſimilaribus partibus pars diſſimilaris.

XVI. Cùm autem in Vivente corpore nihil ſit otioſum, ſed partes ſingulæ, ut in Republica bene conſtituta, tum privato bono laborent, tum publico, ſciendum partes, quatenus in functione verſantur publica, organa dici, partesve organicas, ſive ſimilares ſint, ut cutis Tactûs, ſive diſſimilares, ut muſculus animalis Motûs organum.

XVII. Quando à diſſimilari parte conſtituitur organon, concurrunt quidem ad functionem obeundam partes ejus omnes, propria tamen munia habent ſingulæ.

XVIII. Et 1. quidem alię primas tenent, ut in oculo non humor Cryſtallinus, quem tranſeunt, ſed Tunica retina, in qua ſpecies ſiſtuntur.

XIX. 2. Alię Functionem juvant, ut cornea tunica, treſque humores quorum ope tranſmiſſę ſpecies, variè infringuntur. Muſculi autem oculi non faciunt ad viſionem abſolutè, ſed ad plurium rerum viſionem, quatenus ſcilicet in obiecta varia oculum quaquaverſùm contorquent.

XX. 3. Alię non juvant quidem, niſi quatenus ſine ipſis non fit actio, ut fortè proceſſus ciliares, quatenus ſcilicet obſcuritatem in oculo creant, ſine qua nullam permanere omninò neceſſariam ſpecierum picturam documentum eſt & magiſterium opticum, niſi enim obſcurum fuerit cubiculum diſſipantur ſpecies nec videntur.

Huc non referendus Nervus opticus, utpote qui nec oculi pars eſt, nec aliquid facit ad viſionem, quę hìc pictura tantùm eſt obiecti in retina Tunica repræſentata.

XXI. Adduntur 4. Partes actionem conſervantes, taleſque dicuntur eſſe palpebræ, quæ non tàm viſionem conſervant, quàm oculum viſionis organum, niſi quis velit palpebras magnam lucem arcere ab oculis, dum connivent, ſicque conſervare viſionem, quod munus pupillę eſt, & meliori jure, cùm organi pars ſit, ſecus ac palpebræ.

XXII. Atque Primarię quidem parti Functio ipſa vulgò tribuitur, reliquis uſus tantùm, quem præcipuè in obeunda ſua functione præbeant. Cùm autem in omni etiam diſſimilari parte, in qua fit aliqua actio, non reperiantur ſemper partium illarum diverſa genera, factum eſt ut rarò illa functionis & uſûs diſtinctio obſervetur, ſed paſſim promiſcuè uſurpentur. Quę confuſio ita plurimos confudit, ut nullum fortè reperias, qui quid functio uſuſve propriè ſit definiat.

XXIII. Malim proinde Functione toti organo, Uſum verò partibus ſinguli, etiam pręcipuè adſcribere.

XXIV. Atque in hac acceptione, *Functionem ſeu Actionem* licet definire, *quòd ſit Mutatio in Organo facta ob propriam ipſius aptitudinem*.

Et genus quidem Functionis ſtatuimus *Mutationem*, cùm citra Mutationem nulla fiat in corpore functio.

In differentia dicimus 1. Eam fieri *in Organo*, ut oſtendamus non determinatam partem, ſed univerſum corpus reſpicere functionem.

2. *Ob propriam Organi aptitudinem*; ut doceamus & diverſas eſſe in corpore Functiones, & in unoquoque quęrendam cauſam cur hęc potiùs, quàm illa fiat in ipſo functio. Eam autem *Aptitudinis* nomine deſignamus, cùm ſic *Naturalis* organi potentia, per quam natura ſua aptum eſt ad agendum, vel patiendum, qualitaſque adeò ſenſibus non obvia, nec proinde calor aut frigus, aliave patibilis qualitas, cujus ratione ſubiectum paſſionem tantùm efficit in ſenſu nec agit immutativè, ſed duntaxat repreſentativè: cujuſque ideò actio in id tantùm dirigitur utiliter, quod, & quà ſenſu pollet, non autem in res ſenſu carentes.

XXV. Functio autem omnis vel Activa eſt vel Paſſiva.

XXVI. Activa, quæ fit ab organo, ut Motus à Muſculo.

XXVII. Paſſiva, quæ fit in organum, ut viſio, ſeu pictura objectorum in oculi tunicam retinam. *Paſſiva.*

Quibus & illa addi debet, quæ fit tantùm in organo, vt Chylificatio in Ventriculo.

XXVIII. Uſus autem nobis nihil aliud eſt, quàm ſingularum diſſimilaris Organi partium, ad functionem obeundam officium, & munus. Sic Tunicæ Retinæ in Viſione uſus, ſeu officium eſt ſiſtere Species, Humorum trium eaſdem tranſmittere, & infringere, &c. *Uſus quid.*

XXIX. Præter hunc partium in edendis Functionibus uſum, fit & alterius uſûs à Medicis Mentio, qui magis propriè utilitas vocari poſſit: ſic Cuticulæ hæc utilitas eſt, ut impediat humoris roridi è cute effluxum: ſic oculis utiles ſunt palpebræ, dum ab externis injuriis eos tuentur. *Utilitas quid.*

XXX. Solent præterea cum Organis ſuis Functiones vulgò dividi in Principes & Miniſtras. Medici cum Galeno tres numerant Principes, Naturalem, Vitalem, & Animalem; ſinguliſque præcipuas ſuas aſſignant ſedes, ſeu Organa, Naturali quidem Hepar, Vitali cor, Animali Cerebrum. Philoſophi autem plerique cum Ariſtotele Vitalē à Naturali non diſtinguunt, eamque volunt in corde præſidere. Quibus & nos accedimus, utpote qui Circulari Sanguinis Motu ſumus edocti, Sanguinem præparari tantùm in hepate, perfici demum in corde, à quo per Arterias in Univerſum derivatur Corpus, cui ubi proſpexit per venas ad cor refluit, ibidem denuò elaborandus. Naturali proinde Functioni organum præcipuum tribuimus Cor, Animali Cerebrum relinquimus. *Functionum aliæ principes aliæ miniſtræ. Principes tres; Naturalis, Vitalis, Animalis. Earum Organa.*

XXXI. Cordi miniſtrāt reliqua Thoracis & Abdominis Organa, & fortè ipſum quoque Cerebrum; cui cùm Cor Materiam Animalium Spirituum ſubminiſtret, Cerebro inſervient omnia. Nec mirum eſt miniſtras ſibi eſſe mutuò has partes principes, cùm corpus non tam ſit inſtar Horologij, in quo una pars reliquas regit omnes, quàm inſtar Reipublicæ, in qua qui cæterorum videntur principes, eorundem miniſtri verè ſunt. Idem planè in Corpore noſtro, vtpote Microcoſmo experimur. *Cordi quænam partes miniſtrant.*

XXXII. Atque ita egimus hactenus de Corporis humani partium eſſentiâ, differentijs, affectionibus, adeòque principatu; reſtat ut de earundem ortu quędam addamus, ubi & Materia, ex quâ, & ordo, quo formantur, perficiunturque & incrementum capiunt, conſiderabuntur. Et Materiam quidem, ex quâ tum formatur, cùm perficitur univerſum corpus, ſtatuimus ſolum ſemen; ex quâ verò nutritur & incrementum capit, Maternum Sanguinem, quod abundè teſtatur pullorum generatio. Hos enim ex ſolo albumine, tanquam ſemine, partium omnium & conformationem & perfectionem nanciſci; Vitellum autem Materni ſanguinis, & lactis vicem gerentem, etiam poſt excluſionem integrum in eorum abdomine reperiri docet experientia, cuique obvia, & Harvejo lib. ſui de Cordis Motu cap. 16. annotata. Ad horum autem pullorum inſtar, cæterorum Animalium, hominiſque adeò corpus ex ſolo ſemine conſtrui probabiliſſimum eſt, cùm diverſitatis nulla occurrat ratio, reperianturque quotidie ſummè exiles fętus, in quibus partium omnium miranda occurrit perfectio. *Corporis Materia.*

XXXIII. Ponuntur autem ſimul partium omnium rudimenta, quod canis fęminæ nuper imprægnatæ diſſectione confirmat Bartholinus in Controverſ. Anatom. de Part. earumque fact. & Function. Quæſt. 9. Docet enim in ejus Utero non tantùm tres veluti Bullulas, Cerebri, Cordis & Hepatis; ſed & quibus illæ nexæ ſunt, filamenta innumera, exactiùs examinanti offerri tenuia, candida, quaquaverſùm exporrecta, arteriarum, venarum, nervorum, &c. rudimenta. *Ejus conformationis ordo.*

XXXIV. Ut autem omnes partes ſimul inchoantur, ſic & quodammodo perficiuntur, quod pullorum generatio arguit; in eo tamen videntur reliqua, quæ in utero Materno Sanguine utuntur, differre, quòd imperfectior ſit illorum perfectio ob incremētum, quod aliæ partes majus accipiunt ante alias,

& illæ quidem prius, quæ ad vitam maximè ſunt neceſſariæ, quarumq; operâ plurimùm opus habet in utero fœtus Sic obſervatum eſt quandoque ab Harvejo, ut citato loco refert, in humano fœtu membra omnia perfectè delineata, ipſaque genitalia diſtincta fuiſſe vixdum poſitis Hepatis rudimentis, quod intelligo de Hepatis parechymate, cujus cùm nulla ſit in fœtu, optimum à Matre Sanguinem accipiente, neceſſitas, mirum non eſt ſi tardiùs augeatur, potuit tamen etiam in illo abortivo fętu illud fuiſſe contra Naturam.

Corporis diviſio reſpectu Artificialis diſſectionis. XXXV. Atque hæc de Anatomes ſubjecto in ſe conſiderato dicta ſufficiant: quod quatenus artificialem ſui ſpectat diſſectionem, commodiſſimè ab artificibus in tres ventres, ſuperiorem, ſeu Caput, medium ſeu Thoracem, & infimum ſeu Abdomen, duplicesque dividitur artus, ſuperiores, manus; inferiores, pedes.

Corporis diſtributio in tres regiones XXXVI. Coronidis loco hoc addere libet, poſito circulari Sanguinis Motu, evaneſcere Corporis in tres regiones ſecundùm portæ & cavæ venæ majores, capillareſque ramos diſtributionem: neque enim per venas fit ullus humorum ad Inteſtina motus, ſed tantùm per arterias: *Purgantium diviſio.* Nec tamen ideò perit purgantium in blanda, mediocria, & vehementia partitio; quin potiùs, quod quotidiè teſtatur Experientia, hoc motu admiſſo redditur manifeſtius, cur ſcilicet blandis ſæpè purgantibus educantur è diſtantibus partibus pravi humores; quia ſcilicet purgantium vis unà cum Sanguine per arterias in univerſum defertur corpus, unde peccantes Succos cum refluente ſanguine per venas ſecum reducit versùs cor, à quo præcipitantur ad arterias meſenterij, ſicque per alvum aut os excluduntur: Hinc etiam dari poteſt ratio, cur ſæpè protrahatur purgatio, aut nulla ſequatur, cur moveantur, non ſemper emoveantur pravi humores & ſimilia plura.

LIBER I.

DE INFIMO VENTRE.

Sectionis initium unde. I. AB Infimo Ventre, utpote Excrementorum aptiſſimi putredinis Fomitis Sentinâ; Sectionis & Doctrinæ initium facere ſolent Anatomici.

Abdomen à Thorace & pedibus qui dirimatur. II. Hunc, Abdomen vulgò dictum, à Thorace dirimit Diapragma; à pedibus oſſa Coxendicis.

Diſtinguitur in tres regiones. III. Diſtinguitur commodiſſimè in Regiones tres ſuperiorem, mediam, & inferiorem.

Superior Epigaſtrium IV. In ſuperiore, Epigaſtrium dictâ, duobus ſupra Umbilicum tranſverſis digitis deſinente, conſiderantur, & in utroque latere Hypochondria; eæ ſcilicet Epigaſtrii partes, quæ ſub notharum Coſtarum cartilaginibus continentur; & in horum medio ventriculi Regio, Epigaſtrium, generis nomine ſimpliciter dicta.

Media Vmbilicalis. V. In Mediâ, Umbilicalis appellatâ, Abdominis regione, duobus ſupra, totidemque infrà Umbilicum tranſverſis digitis protenſâ, ſpectantur itidem tres partes, Laterales ſcilicet, Lumbares vocatæ, & Media Meſomphalium, quòd in ejus medio ſit Umbilicus.

Inferior Hypogaſtrium. VI. Inferior Abdominis Regio, quæ Hypogaſtrium dicitur, & duobus tranſverſis digitis infra Umbilicum terminatur, partes laterales habet, Ilia, ab Ileo Inteſtino plurimùm ibi contento, indigitatas, & mediam quæ generis appellatione gaudet, & Hypogaſtrium abſolutè nuncupatur.

Aliæ præterea in Abdomine partes. Pubes. Inguina. Pudenda. VII. Occurrunt præterea in Abdominis pedumque limitibus partes tres, hîc tractari ſolitæ. Harum laterales ſunt inguina, in femoris ad Abdomen flexura; Media pubes dicitur, pars ſupra pudenda proxima & piloſa, quo loco pubis inde dicta oſſa concurrunt, huic ſubſunt in utroque ſexu pudenda.

Abdominis partes. VIII. Ut in Regiones diſtinguitur, ſic Abdomen in ſuas dividitur partes, eaſque vel continentes, cavitatemque formantes, vel intra cavitatem contentas.

IX. Continentes vel reliquo Corpori, & Abdomini ſunt Communes, vel huic propriæ. *Contin*

X. Communes ſunt Cuticula, cutis, pinguedo cum ſuâ Membranâ, & panniculus Carnoſus; Membrana autem muſculorum communis eorundem pars eſt. *Comm*

XI. Propriæ ſunt Muſculi Abdominis, dicti, & Peritonæum. *Propria*

XII. Contentæ in Abdomine partes vel Individui Conſervationis per nutritionem: vel Speciei propagationi per generationem dicatæ ſunt. *Content*

XIII. Nutritioni inſerviunt, quæ circa alimentorum Chyloſin & ſanguificationem ſunt occupatæ, ut Ventriculus Hepar, &c. *Nutri inſervie*

XIV. Ad Generationem quæ faciunt partes vel Viriles ſunt, vel Muliebres. *Generat inſervien*

XV. Viriles ſunt Vaſa præparantia, deferentia, teſtes, penis, &c. *Viriles.*

XVI. Muliebres ſunt Vaſa Spermatica, teſtes, uterus, &c. *Muliebre*

XVII. Quò referuntur vaſa Umbilicalia, fœtus Membranæ, uteri placenta, &c. Quibus, dum generatur inque utero eſt homo, opus habet. Et de ſingulis ordine.

CAPUT I.

De Cuticulâ

I. CUticula eſt Pars ſimilaris, tenuis, albicans, pellucida, Cuti ubique cohærens, ipſamque tegens. *Cuticulæ in ſcriptio.*

II. Generatur cuticula cum cæteris Corporis partibus ex ſemine; Regeneratur, Nutritur, & augeſcit ex Sanguine, quem exſtillantem Roris inſtar à cute accepit. *Materia.*

III. Quæ Cuticulæ regeneratio, eam ex partium numero non excludit, cùm non tantùm in ſerpentum exuviis, cervorumque Cornibus idem accidat, ſed in ipſis dentibus humanis, quos, poſtquam exciderunt, interum generari, quis non videt? *Eam à pa tibus non e cludi.*

IV. Functionem nullam habere videtur Cuticula, cujus duæ ſunt Utilitate. 1. Humoris roridi è Cute effluxum impedire, unde eadem attritu, veſiculis, aliâve ratione à Cute remota, continuo madeſcit Cutis. 2. Cutim ab Aëris, acriumque omnium inclementia tueri; unde ea ablata moleſtiſſimus Cuti eſt aer, frigidior imprimis, ut & acria omnia. *Ejus utilit tres duæ.*

V. Pellucida eſt, unde, qui ipſi inſunt Coloris, per ipſam lucente, qui & cernuntur. *Pellucid*

CAPUT II.

De Cute.

I. CUtis eſt pars ſimilaris, craſſa, albicans, ſubpellucida, corpus reliquum undique ambiens, Tactu prædita.

II. Generatur ex Semine: Nutritur, augeſcit, & læſa conſolideſcit ex Sanguine, quem per arterias accipit, venaſque ideò habet, quin ex eodem Sanguine in Cutis ablatæ locum fit Cicatrix, cujus ope coaleſcunt cutis læſæ labia, non tamen ſemper, cùm etiam ſine cicatrice uniantur denuò, quod non tantùm in pueris accidit, ſed adultis quoque, quod non ita pridem in me ſum expertus: Novacula enim duos digitos ad os uſque læſi; impoſito autem emplaſtro ſtichtico intra viginti quatuor horas in totum curatum eſt utrumque vulnus, & ita quidem ut cicatricem & læſionis locum adhuc quæram: Erat nihilominùs vulnus alterum ſupra medii digiti cum Metacarpo articulationem. *Cutis deſcriptio. Materia*

III. Functio Cutis Tactus eſt: quo ſola Cutis propriè prædita eſt, unde & nervos accepit: Eſt autem in quibuſdam Cutis partibus tenerioribus acutior Tactus, quàm in aliis magis calloſis. *Functio.*

IV. Cutis Utilitas. 1. Eſt Corpus reliquum tegere & ab externis injuriis tueri. *Vtilitates tres.*

V.

V. 2. Eſt ſudori per ſuos poros exitum præbere, & Medicamentis foris applicatis ingreſſum.

VI. 3. Pilis firmamento eſſe.

CAPUT III.

De Pinguedine.

I. Pinguedo eſt pars ſimilaris, albicans, mollis, oleaginoſa.

II. Generari videtur ex Semine. Nutritur autem, & incrementum ſumit ab oleoſâ ſanguinis parte, unde ubique ferè venas & arterias comitatur, illiſque accreſcit.

III. Exſudat quaſi in minima diſtractus ab interno igne oleoſus Sanguis, & vaſorum Tunicas pervadit; à circumjacentibus autem Membranis magis denſis ſiſtitur; ubi abeunte in auras igne, Spiritus acidi ſibi admiſti beneficio concreſcit.

IV. Reperitur autem alia mollior, alia durior, ob admiſti Spiritus majorem, minoremve copiam, & activitatem.

V. Conſumi in Tabe plurimùm, nunquam in totum pinguedinem, non mirum, cùm ſit conveniens interni Ignis pabulum, quo dum in Tabe deſtituitur Ignis, pinguedinem depopulatur, novaque in abſumptæ locum non reponitur.

VI. Hæc ergo 1. eſt Pinguedinis Utilitas, Internum Ignem, adeoque vitam, in ſummâ inediâ aliquandiù ſuſtinere.

VII. 2. Ejuſdem ſubitum effluxum cohibere, ſicque Coctioni inſervire.

VIII. 3. Frigori externo, neutiquam Calori ingreſſum impedire, & ſic contra Aeris frigidi inclementiam interiora tueri.

COROLLARIUM.

Cùm Sanguis Arterioſus interno igne ſit quaſi turgidus, ea etiam fortè de causâ duplici donatæ ſunt Arteriæ Tunica, ne per ſimplicem pars ſanguinis oleoſa nimiùm emanaret, cujus nullus erat in venis & extremis arteriis metus, imminuta tractu Viarum Ignis & copia, & Activitate.

CAPUT IV.

De Membranis in genere, Membranâ Carnoſâ, & Muſculorum propriâ.

I. Membrana aliàs cum Tunica confunditur, aliàs ab ea diſtinguitur, & tum Tunica ferè pars eſt diſſimilaris, Membrana ſimilaris. Meninges autem propriè vocantur binæ Cerebri Membranæ.

II. Eſt ergò Membrana pars ſimilaris, tenuis, pellucida, partes ab invicem diſtinguens, eaſve ſimul connectens & firmans.

III. Membranarum Functio Tactus creditur; licèt moleſta tantùm in Membranis ſentiantur, nec objectis externis pateant, de quo accuratiùs infrà.

IV. Earundem 1. Utilitas eſt partes diverſas ab invicem diſtinguere, unde omnes ferè Corporis partes Membrana donatæ ſunt.

V. 2. Partes ſimul connectendo, eaſdem in determinato cuique loco firmare, ut evitetur confuſio.

VI. A Membranæ natura deſciſcit carnoſa Membrana, ſeu panniculus Carnoſus, & muſculis accedit. Cujus adeò ope univerſam Cutim movent Bruta, quibus & Cuti & ſubeſt; in homine autem interponitur ferè ubique cuti & huic Membranæ pinguedo, præterquam in paucis partibus mobili cute præditis, ut in fronte & quorundam integro capite, rariùs in aliis locis.

VII. Eſt ergo Panniculi Carnoſi in Brutis & hominum fronte, præter Tactum functio eadem, quæ Muſculorum, fibrarum ſcilicet ſuarum Contractio.

VIII. Et hujus Functionis utilitas eſt Cutis, cui inſeritur, Motus.

IX. Panniculi autem ipſius Utilitas eſt, Muſculos à pinguedine ſecludere.

X. De Membrana Muſculorum propria ſequenti agetur capite, cum Muſculi pars ſit.

CAPUT V.

De Muſculis in genere.

I. Muſculus eſt Pars diſſimilaris, motûs Animalis organum. *Muſculi deſcriptio.*

II. Diſſimilaris pars eſt, conſtat enim fibris, carne, & Membrana.

III. Fibræ vel diſperſæ ſunt, vel in unum coactæ. *Fibræ duplices. Diſperſæ & quidem diverſimodè.*

IV. Diſperſæ ſunt vel per totum muſculi ductum, ut in Sphincteribus: vel in Medio tantùm, ut in pleriſque artuum Muſculis; vel in extremis tantùm, ut in Diaphragmate: vel in altera tantùm parte, ut in Pyramidalibus: vel mixtim, ut mox diſperſæ ſint, mox iterum unitæ, ut in muſculis Abdominis rectis. Nullius muſculi fibræ ubique unitæ ſunt.

V. Muſculi oblongi, quorum fibræ in Medio diſperſæ, in utroque extremo ſunt unitæ, in tres partes dividi ſolent; principium ſive caput muſculi, illud ſcilicet extremum, cui inſeritur Nervus: finem ſeu Caudam, oppoſitum ſcilicet extremum: & Medium ſeu Ventrem, quo loco diſperſis fibris intertexta eſt Caro, quæ in extremis nulla. Pleriſque Caput Ligamentum; Cauda verò muſculi Tendo vocari ſolet. *Muſculorum oblongorum partes tres.*

VI. Muſculi Functio eſt Partium variarum Motio. *Muſculi Functio.*

VII. Partes autem aliæ, dum à Muſculis moventur, ad ſe invicem trahuntur, ut ſternum & pubis oſſa per muſculos abdominis rectos: aliæ flectuntur & viciſſim extenduntur, ut Brachii & Cubiti oſſa: aliæ propelluntur, ut abdominis viſcera, per ſuos muſculos, & Diaphragma: aliæ conſtringuntur, ut Veſicæ cervix per Sphincterem. *Partium motio quos modis fiat.*

VIII. Ut ita moveat partes Muſculus contrahitur. *Muſculi contractio Quid ſit.*

IX. Eſtque nihil aliud Muſculi contractio, quàm ejus fibrarum Animali Spiritu turgidarum diſtenſio, & hinc ejus abbreviatio.

X. Affluit ad muſculi fibras Animalis Spiritus per Nervos, & quidem vel jubente voluntate, vel ob irritationem naturalem, præternaturalemve. Hinc variæ pendent Animalis motûs differentiæ, Voluntarii, Naturalis, Præternaturalis. *Animalis ſpiritus affluxus ad fibras à triplici cauſa. Unde motus triplex.*

XI. Ceſſante irritatione, aut Voluntatis imperio remittitur muſculi Contractio, etiam non agente muſculo oppoſito. *Muſculis remiſſio.*

XII. Præcipua in Muſculo pars ſunt Fibræ: quibus in functione ſua inſerviunt Caro, & Membrana: illa quidem, dum tumentibus fibris locum facit ſua mollitie: hæc verò dum eaſdem continet, & in extremis firmat, ut validior fiat motus. *Ejus præcipua pars Fibræ: quibus inſerviunt caro & Membrana.*

CAPUT VI.

De Muſculis Abdominis.

I. In Abdomine ſemper octo, quandoque decem reperiuntur Muſculi. *Muſculorum Abdominis numerus.*

II. Rectorum Muſculorum (quos unum par tantùm conſtituere inter alia & hoc videtur arguere, quòd in Canibus Simiiſque Sternum ſupergredientes nullas habeant interſectiones) propria Functio videtur Sterni ad oſſa pubis Attractio: Tranſverſorum, partium in Abdomine contentarum compreſſio: Obliquorum, mixta, ex coſtarum detractione, & Abdominis compreſſione. *Eorum functiones.*

III. Duplex autem eſt harum Functionum Utilitas, & Exſpirationis, & contentorum in Veſica, Inteſtinis, ac Utero excluſionis promotio. *Eorum Utilitates duæ.*

CAPUT VII.

De Peritonæo.

Peritonæi deſcriptio.

I. PEritonæum eſt Membrana Cavitatem Abdominis proximè conſtituens, Viſceraque omnia in contenta inveſtiens.

Ejus Membrana duplex.

II. Duplici Membranâ conſtitui Peritonæum docent proceſſus ab exteriore conſtituti, ac in Viris ſeminaria vaſa cum teſtibus complectentes; in quibus & hernia fit.

CAPUT VIII.

De Omento.

Omenti deſcriptio.

I. OMentum eſt Membrana tenuiſſima, à Ventriculi fundo & colo in reliqua Inteſtina dependens, Cavitatemque Aucuparii Marſupii formâ conſtituens.

Utilitas.

II. Cùm plurimis vaſis, Arteriis ſcilicet & Venis donatum ſit Omentum, ac ex multiplici experientia conſtet repertum in ejus tum Cavitate, tum propriâ Subſtantiâ, non parùm ſæpè incraſſatâ, chronicorum Morborum fomitem, videtur, ea eſſe Omenti Utilitas, ut redundantes humores colligat, &, cùm poſſibile, iterum convenienti tempore per venas deponat.

CAPUT IX.

De Ventriculo.

Ventriculi deſcriptio.

I. VEntriculus eſt Pars Diſſimilaris, cava, Chylificationis officina.

Eſſe partem diſſimilarem

II. Diſſimilaris Pars eſt: Conſtat enim Membranis tribus, quarum extima communis ipſi eſt, & cæteris Abdominis viſceribus, Peritonæo continua: Media carnoſa eſt, ac transverſi donata Fibris: Intima rugoſa eſt, glutinoſâ humiditate imbuta.

Habere cavitatem.

III. Cavitatem habet inſignem, ad Continendum cibum & potum, quem per ſiniſtrum Orificium, Stomachus dictum, & OEſophago continuatum admittit; per dextrum autem ſeu Pylorum in Inteſtina emittit.

Ejus Materia Nutritionis.

IV. Nutritur Sanguine per Arterias affluente, cujus reliquiæ per venas refluunt, etiam vas breve dictum, quod in Ramum ſplenicum deſinit.

In eo Alimentum hærere, & mutari.

V. Hæret aliquandiu in Ventriculo aſſumptum Alimentum, ibique in albicantem maſſam ſubviſcidam fermentatur.

In quibus conſiſtat Fermentatio.

VI. Conſiſtit autem Fermentatio in Miſtionis, adeoque Naturalis partium Alimenti compagis ſolutione tali, ut à fæculentis educi queant ſucculentę, Corporique Alendo aptæ.

Ventriculi Fermentum pro ætate diverſum.

VII. Hoc Chylificans Fermentum in recens natorum Vitulorum ventriculis reperitur craſſiuſculum, diciturque Coagulum. Senſim autem minuitur, ac in Adultis Glutinis inſtar offenditur liquidiuſculum, inter Ventriculi rugas hærens.

Quomodò continuò regeneretur.

VIII. Miſcetur per minima Alimenta; atque ex hujus reliquiis inter rugas ventriculi remanentibus regeneratur continuò hoc fermentum, Salivæ indeſinenter ex ore in ventriculum delebentis beneficio: non diſſimili ratione, quâ Piſtores ex fermentatę panis maſſæ reliquiis, addito pauco ſale, novum ſibi parare ſolent fermentum. Unde & primum Chylificationis rudimentum in ore accipit Cibus à Salivâ, quam Salinæ Naturæ eſſe docet inter alia Ulcerum per eam Curatio.

Chylificationis rudimentum à Saliva.

Saliva ubi & unde generetur.

IX. Generatur autem Saliva in Tonſillis, à defluente ex cerebri Ventriculis ſero; quo in gravedine ſubſiſtente perit cum guſtu appetitus; quin & difficiliùs tunc procedit Chylificatio, gravaturque facilè ab Alimento Ventriculus. Ubi verò Naturalem fluxum repetit, redit appetitus ac ſæpè intenditur ob Acrimoniam, quam morâ ſerum contraxit majorem: quæque itidem Salinæ naturæ eſſe arguit Salivam.

Ejus effectu.

Serum ... oriatur.

X. Ortum autem ſuum debere nobis videtur hoc ſerum Spirituum Animalium reliquiis: His enim maximè Spirituoſis, & ut Chymici loqui amant Mercurialibus in Cerebro per AlKoholiſationem ſummè depuratis, ſegregatur cum Aqua fixius Sal, quæ duo ſerum hoc conſtituunt. Sed de Spirituum Generatione poſtmodùm agemus ſuo loco.

Ferme[...] nem ad[...] re igne[...] ternum

XI. Adjuvat hujus Chylificantis Fermenti operationem internus Ignis; ut panis Fermentationem externus.

Alimen[...] ferment[...] per Pyl[...] ad inte[...] propelli

XII. Fermentatum Alimentum per Pylorum in Inteſtina deponitur, motu Ventriculi periſtaltico, à transverſis ejus fibris perfecto, ac in vivis ſectionibus non rarò ad oculum apparente.

CAPUT X. & XI.

De Inteſtinis.

Inteſtino[...] deſcripo[...]

I. INteſtina ſunt Partes diſſimilares fiſtuloſæ, à Ventriculi Pyloro ad podicem uſque per gyros productæ Meſenterio ac Omento alligatæ, fermentati Alimenti Chylum ab alvi fæcibus in lacteas venas exprimentes, fęceſque per anum excludentes.

Eſſe pa[...] diſſimila[...]

II. Diſſimilares ſunt Partes: Conſtat enim Membranâ triplici: extimâ à Peritonęo communi, ac duabus interioribus propriis; mediâ quidem carnoſâ, fibriſque transverſis donata; intima verò nervoſa, cruſta in tenuibus inteſtinis prædita.

Fiſtula[...] inſtar e[...] vata.

III. Fiſtularum inſtar excavata ſunt Inteſtina, præſertim tenuia, quia transmittere tantùm debebant fermentatam Alimentorum maſſam; Craſſa autem cellulas acceperunt, ut retinerent ad tempus alvi fæces.

Eorum d[...] ſio. Et diff[...] tia.

IV. Propiè enim & verè in duplicia Inteſtina dividitur tota eorum Fiſtula: In tenuia ſcilicet, & craſſa, plurimùm inter ſe differentia. Et 1 quidem meatûs ſui amplitudine, quæ in tenuibus minor, in craſſis major exiſtit. 2. Ejuſdem meatûs interiori æqualitate, quæ in tenuibus tantùm, quamque tollunt craſſorum cellulæ. 3. Interiori cruſtâ, quæ in craſſis nulla, in tenuibus autem ſpongioſa eſt, intimè eorum tunicæ adnata, coli inſtar aut panni, chylo ceu liquidiori fermentatorum Alimentorum parti tranſitum in lacteas venas concedens, craſſiori, & fæculentæ denegans.

Inteſtina [...] nuia.

V. Tenuia autem à Pyloro Ventriculi orta in craſſa implantantur, eorumque Cavitatem transverſo penè digito penetrant, quam eorum partem pro valvula habent; ne cùm arctatur, dentur ex craſſis in tenuia refluxus.

Eorum lo[...] gitudo. ſitu & connex[...]

VI. Hæc quia longiſſima ſunt, quatuor ſcilicet & triginta Palmorum, variè in Abdominis cavitate convolvuntur; & ne implicarentur, Meſenterio per totum ductum communi membrana connectuntur.

Inteſtin[...] Craſſa eoru[...] longitudo, [...] tus, &c.

VII. Craſſa verò ad Podicem uſq; protenduntur, decem ferè palmos longa; ad aſſervanda excrementa cellulis donata; in ſuo ſitu, quàm tenuia, magis firmata, ne, ſi libera forent, in unum locum facilè conglomerarentur, indurataque tum, & compacta excrementa damnum corpori crearent.

Appendi[...] vermiform[...]

VIII. Circa Tenuium in Craſſa inſertionem exporrigitur appendix ob ſimilitudinem vermiformis dicta, cava, dubii uſus.

Inteſtinoru[...] Functio.

IX. Inteſtinorum Functio eſt, Chyli in lacteas Venas expreſſio, fæcumque propulſio & expulſio.

Quomod[...] peragatur.

X. Id autem perficiunt Motu ſuo periſtaltico per fibras ſuas transverſas circulares; quibus ſeſe contrahentibus anguſtatur inteſtinalis fiſtula, ſicque contenta in ipſâ comprimuntur, ac propelluntur, quodque tenue, & liquidum, per tenuium Inteſtinorum cruſtam in lacteas exprimitur, ac quaſi colatur: unde & plurimæ in hæc inſeruntur, pauciſſimæ in craſſa.

Chyli à fæci[...] bus ſepar[...] tio per Bi[...] lem.

XI. Promovet autem Chyli à fæcibus ſeparationem Bilis ex ſuo folliculo in tenuia inteſtina, ubi gyros accipiunt, effuſa, ac fermentatam Alimentorum maſſam fundens ac fluidam reddens.

XII.

Bilem non tùm ad pulſionem eſtina tare.

XII. Neque enim probabile eſt Bilem tantùm in inteſtina excerni, ut ipſa ad expulſionem irritet. Nam 1. in Naturali ſtatu nulla ſentitur ejus acrimonia ad irritationem neceſſaria. 2. Præterquam quòd tum inteſtinorum motus ſemper inchoandus foret ab inſertionis loco, ſive ibi aliqua adhuc ſive nulla contineretur Chyli portio; metus quoque 3. foret, ne inquinaretur Bile alimentum fermentatum, ſi modò talis, qualis deſcribitur, Naturæ ſit Bilis; quam cùm 4. in externis fundendi & liquandi vi pollere quotidiana nos doceat experientia, non ſine ratione ipſi, quam tribuimus, facultas adſcribi queat.

CAPUT XII.

De Meſenterio.

ſenterii criptio.

I. MEſenterium eſt Pars diſſimilaris inteſtina colligans, vaſaque ad ipſa delata fulciens.

pars Diſſilaris. Membranis ſtina cit.

II. Diſſimilaris Pars eſt; Conſtat enim duplici membranâ, pinguedine & glandulis.

III. Membranis Inteſtina vincit quaſi & inveſtit.

nguedine afulcit.

IV. Pinguedine vaſa fulcit, Nervos, Arterias, Venas vulgares & lacteas: unde in Macilentis brutis, ut canibus, ibi tantùm pinguedine obſitum eſt meſenterium, ubi deferuntur vaſa.

Pancreas ndula- meſente. maxima.

V. Inter Meſenterii glandulas notabilis eſt, quæ omnium maxima in ejus centro reperitur. Pancreas Aſellio dicta, in quam lacteæ venæ, de quibus ſuo loco, concurrunt.

Glandulas ptui morum rvire.

VI. Inſerviunt aliàs glandulæ receptui humorum craſſorum, quos ſi attenuaverint, in Venas deponunt, ut aut Sanguini reliquo permiſceantur iterum, ubi debellati, aut Sanguini tantùm confuſi cum excrementis excludantur, ubi in Alimentum abire nequeunt: ſin ipſos attenuare nequeant, eos tum coacervant; unde plurimi Chronici Morbi ortum ducunt.

CAPUT XIII.

De Pancreate.

ncreatis criptio.

I. PAncreas eſt Pars diſſimilaris, glanduloſa, mollis, foris rubea, intus albicans, ad inteſtinum duodenum, venamque Portæ ſita.

itas.

II. Glandulis conſtat tenui membranâ inveſtitis, unde & eandem, quam reliquæ glandulæ, corpori præbet utilitatem: infarcitur in Cacochymicis non rarò humoribus craſſis pravis.

CAPUT XIV.

De Epate.

patis de- ptio.

I. EPar eſt pars Diſſimilaris Sanguificationis officina.

pars diſſi- ris.

II. Diſſimilaris pars eſt; conſtat enim Venarum Cavæ & Portæ, & fortè lactearum quoque Radicibus; Parenchymate, & membranâ.

æ Cavæ Portæ modò per porri- ur.

III. Cavæ & Portæ propagines per univerſum Epar diſperſæ oſculis ſuis & Anaſtomoſibus coëunt præſertim circa medium, penetrat enim Cava Epatis gibbum ſeu convexam partem, Portæ autem vena ſimam ſeu Concavam.

uctus ex Portæ vam.

IV. Hîc non prætereundus inſignis ex portæ venâ in Cavam penetrans ductus; magni procul dubio in obſtructo hepate uſus.

ctearum cum in m Por- nſeri.

V. Cùm de Lactearum Trunco certi adhuc habeatur nihil, probabile nobis videtur, ſi non ſemper in ipſum hepatis parenchyma penetret, ſaltem in Portæ inſeri, cùm non ſemel & Aſellio & nobis viſi ſint ejus ſurculi Chylo turgentes ad hepar uſque delati.

t chyma & e radi- cir- ſum- Mem- .

VI. Circumfuſum eſt his cavæ & portæ Radicibus Sanguini concreto non abſimile parenchyma rubicundum & molle.

VII. Hoc inveſtit Membrana tenuis, à Peritonæo orta.

Hapatis Functio Sanguificatio.

VIII. Quæ in Hepate fit Functio Sanguificatio dicitur: Chili ſcilicet per Lacteas venas affluentis in Sanguinem mutatio.

Quomodò peragatur.

IX. Sanguificationem autem ſequenti modo ſe habere judicamus: chylus in Portæ venæ Radices effunditur, refluentique ſanguini miſcetur cum ipſo digeritur ſicque in ſanguinem abit.

Sanguinem in Liene pluſquàm perfici.

X. Præcipuas autem hîc ſanguini à Liene refluenti tribuimus, quem ſuo loco dicemus in liene circulari quaſi, & plus quàm perfici: cujus adeò ope breviori temporis ſpatio in Sanguinem vertitur Chylus; ſolâ digeſtione, at longiore morâ in Sanguinem abiturus. Sic teſtatur Guidius de la Broſſe, mutaſſe ſe ſola digeſtione panem vinumque ſimul miſta primò in Materiam Chylo ſimilem, albicantem, hinc Sanguinis inſtar rubentem, denique ad Carnis modum incraſſatam. Sic in Eſſentiarum Chymicarum præparatione, ſolemus crudiori Materiæ perfectam eſſentiam miſcere, ſimulque digerere, unde ſæpè tantum intra octiduum proficimus, quantum vix bimeſtri ſpatio, citra illam miſtionem proficeremus.

Bilem Sanguinem craſſiorem, in portæ venam refluum, attenuare, & Sanguinem promovere.

XI. Cùm autem non tantùm à Liene, ubi ulteriùs elaborari Sanguinem diximus, ſed & à reliquorum Abdominis viſcerum nutritione refluat in Portę venam Sanguis, qui craſſior exiſtit, quàm ut commodè tenues Portæ Cavæque radices pervadere queat, Bilis, fundendi, craſſaque diſſolvendi & liquandi vi prædita, ex ſuo folliculo per innumeros ſurculos in portæ venæ radices, quas comitantur, affluit, quæ Sanguinem incraſſatum attenuet, reddatque fluxilem; & fortè intimiorem Chyli & Sanguinis permiſtionem promoveat.

Hanc digeſtionem Parenchyma Hepatis promovere.

XII. Adiuvat hanc digeſtionem Parenchyma Hepatis, in quod ut in M.B. immerguntur dictarum venarum radices.

Sanguinem ultimò in corde perfici.

XIII. Ultimum tamen ſui complementum in Corde accipere Sanguinem, ibique quaſi deſtillari proximo dicemus libro.

CAPUT XV.

De Bilis Veſiculâ.

Veſiculę Bilariæ deſcriptio.

I. VEſica Bilaria eſt pars diſſimilaris, membranea, cava; pyriformis cavæ Hepatis parti impreſſa, bilem in ſe generatam continens, & partim in Inteſtina per meatum Bilarium ad fermentatæ Alimentorum maſſæ ſolutionem, partim in Hepar Portęque venę Radices per infinitos ſurculos ad refluentis à partibus abdominis per venas Sanguinis craſſioris attenuationem expellens.

Eſt pars diſſimilaris.

II. Diſſimilaris Pars eſt: Conſtat enim Membrana duplici, exteriore communi à Peritonęo, qua ſcilicet extra hepar protuberat; interiore propria, craſſiore, valida, fibroſa; unde & excernit Bilem.

Eius cavitas varia.

III. Cavitas ejus pro Bilis quantitate varia eſt.

Eius Figura.

IV. Figura ejus eſt Pyriformis; à fundo ſcilicet ampliore ſenſim in anguſtiam ſeu cervicem rugoſam arctata.

Situs.

V. Sita eſt in parte Hepatis ſima, quò ſuam commodiùs obiret functionem.

Functio Bilis generatio ex Sanguine.

VI. Eſt autem Veſiculæ hujus Functio, Bilis generatio, quę fieri videtur ex Sanguinis parte bilioſiore Bili in ejus cavitate admixta, ibidemque in Bilem fermentata.

Eam habere Arterias.

VII. Habet enim hęc Veſicula arterias, & ad ſui Nutritionem, & ad Bilis generationem Sanguinem advehentes.

Et Nervulum.

VIII. Habet eadem & Nervulum, in emaciatis magis conſpicuum, & ad ſenſum, & ad motum expulſivum.

Bilis quomodo excernatur.

IX. Excernit ſiquidem ſuam Bilem obliquo ductu in bilarium inde dictum Meatum, partim in Inteſtina, partim in Hepar tendentem.

In inteſtinis quid producat.

X. Quę in Inteſtina propellitur Bilis Fermentatam Alimentorum Maſſam, ad faciliorem chyli expreſſionem diſſolvit.

Quid in Hepate.

XI. Quę verò in Hepar defertur, per infinitos ſurculos Portę Radicibus inſertos in eaſdem infunditur, Sanguinemque ab omnibus Abdominis

partibus per Portæ venam redeuntem craſſiorem attenuat, ut Cavæ Portæque anguſtas Radices pervadere queat, & fortè Chyli Sanguiniſque promoveat permiſtionem.

Rarus ad Ventriculum ſurculus.

XII. Rarus in Ventriculum fertur ex Bilario Meatu ſurculus, unde Bilis Vomitus ſequitur.

CAPUT XVI.

De Liene.

Lienis deſcriptio

I. Lien eſt Pars diſſimilaris, magnitudinis & Figuræ variæ, Sanguinem quodammodò plusquàm perficiens ad faciliorem Chyli in Sanguinem mutationem.

Eſt Pars diſſimilaris.

II. Diſſimilaris Pars eſt: Conſtat enim plurimis arteriis, veniſque, Parenchymate, & Membranâ.

Eius functio.

III. Functionem Lienis ſtatuimus Sanguinis in ejus vaſis ulteriorem elaborationem, & Circulatione, unde pluſquàm perficitur quaſi Sanguis, quem per Arterias tantùm admittit, per venas iterum emittit, etiam per malè deſcriptum à multis vas breve, quod à Ramo Splenico in lienem ventriculumque divaricato conſtitui nos docuit Autopſia.

Sanguinis Motus ad Lienem.

IV. Motum autem Sangninis ad Lienem per Arterias, à Liene verò per Venas eſſe; inſtituta in vivis ligatura abunde probat: Tum enim intumeſcunt Arteriæ à Corde; venæ verò à Liene verſus ligaturam, quæ ultra ligaturam inaniuntur.

V. Atque hanc unam Ligaturam cæteras omnes de Lienis uſu opiniones ſatis ſuperque refutare arbitramur; in quibus proinde non eſt quòd amplius immoremur.

VI. Non fruſtrà in Liene elaboratur ſanguis, quem ſuperiùs diximus promovere plurimùm chyli ſanguificationem, non niſi longiori tempore abſolvendam. Atque hoc ſenſu vera ſunt, quæ pro Lienis ſanguificatione adduci ſolent argumenta à Praxi deſumta.

CAPUT XVII.

De Renibus.

Renum deſcriptio. Eorum Functio.

I. Renes ſunt Partes diſſimilares, ſerum à ſanguine ſegregantes.

II. Accipiunt autem per Emulgentes arterias ſanguinem, quem à ſero repurgatum, & à ſui Nutritione reſiduum per venas, malè proinde emulgentes dictas, in cavam refundunt.

Seri colatio qui fiat.

III. Colatur quaſi hoc ſerum per Caruncula Renum parenchymati immerſas in pelvim; quam conſtituunt Ureteres in Renum cavo ſeſe expandentes.

CAPUT XVIII.

De Capſulis Atrabilariis.

Capſularum Atrabilariarum deſcriptio.

I. Capſulæ Atrabilariæ ſunt glandulæ binæ, variæ figuræ, cavæ, colore flavo fœdo, ad Cavæ venæ latera ſupra renes ſitæ, vaſis affixæ, ſæpè vacuæ; ejuſdem cum cæteris glandulis Utilitatis.

CAPUT XIX.

De Ureteribus.

Ureterum de Scriptio.

I. Ureteres ſunt Partes diſſimilares, fiſtuloſæ, renibus & Veſicæ inſertæ, in hanc ſerum ab illis advehentes.

Eſſe Partes diſſimilares.

II. Diſſimilares ſunt partes; conſtant enim Membranâ duplici, externâ communi à peritonæo, internâ propria, renum pelvi, & veſicæ tunicæ interiori continua & ſimili.

Earum Functio.

III. Colatum in pelvim ſerum deferunt in Veſicam, cujus cavitatem antequam penetrant, inter tunicam ejus interiorem & excretivum Muſculum ad tranſverſi digiti longitudinem protenduntur. Unde non datur Urinæ regreſſus. Inſeruntur autem in partem veſicæ poſticam non procul à cervice.

CAPUT XX.

De Veſicâ Urinariâ.

Veſicæ Urinariæ deſcriptio.

I. Veſica Urinaria eſt Pars diſſimilaris ad pubis oſſa inter peritonæi duplicaturam ſita, cava, urinæ receptaculum.

Eſt Pars diſſimilaris

II. Diſſimilaris pars eſt. Conſtat enim Membranâ duplici, exteriore à Peritonæo, interiore propriâ, que abſente Urinâ rugoſa eſt: & duobus Muſculis, altero excretivo totam veſicam ambiente inter geminas ejus Membranas; altero ſphinctere, collum ejus fibris ſuis circularibus amplectente.

Eius functio

III. Urinam ex allabente per Ureteres ſero ortam continet hæc veſica, arctatâ per ſphincterem ejus cervice: eamque voluntariè excernit per Excretivum inde dictum muſculum cavitatem ipſius undique conſtringentem.

CAPUT XXI.

De Vaſis Spermaticis Virilibus præparantibus.

Vaſa Spermatica virilia præparantia quænam.

I. Pro Vaſis Spermaticis vulgò habentur duæ Venæ totidemque Arteriæ, Spermaticæ inde dictæ; ex Circulari tamen Sanguinis motu arteriis tantùm id muneris tribui poteſt, cùm venæ Sanguini referendo ſint dicatæ, unde & plurimis donatæ ſunt valvulis, Sanguinis motum teſtes verſùs impedientibus.

Eorum inſertio.

II. Inſeruntur hæc Vaſa partim in teſtes, partim in Epididymidas, quò antequam perveniant ſinuoſo feruntur ductu, membranâ tenui firmata.

CAPUT XXII.

De Teſtibus.

Teſtium deſcriptio.

I. Teſtes ſunt Partes diſſimilares, ſeminis generationi dicati.

Subſtantia.

II. Conſtant autem Subſtantiâ albâ, Spongioſâ, membranæ validæ involutâ.

An in iis Semen generetur.

III. Dubitari poteſt, an in ipſis Teſtibus generetur Semen, an tantùm fermentum, quod in Epididymidas traſmiſſum Sanguinem ibi mutet in ſemen.

Unde pendeat virilitas.

IV. Ab hoc Fermento pendet Virilitas, quo deſtituuntur Animalia caſtrata, quæ carnem proinde habent ſua viorem, quæ in non caſtratis duritiem aliquam exhibet.

CAPUT XXIII.

De Vaſis deferentibus Ejaculatoriis, de Paraſtatis, Veſiculis Seminariis, & Proſtatis.

Vaſorum deferentium deſcriptio.

I. Deferentia Vaſa ſunt Corpora alba, nervoſa, teretia, fiſtuloſa, ſerpentino ductu à Teſtibus ad Veſicæ cervicem delata, ſemen eò deferentia.

Paraſtatæ quomodo ab iis differant.

II. His continuæ ſunt Paraſtatæ (Epididymides quoque dictæ) nec ab iis differunt, niſi in eo, quòd Serpentinus earum ductus magis ſit confuſus, & anfractibus implicatus.

Earum initium & terminus.

III. Incipiunt ubi deſinunt vaſa præparantia dicta, quorum partem accipiunt, ac Teſtibus toto ſuo ductu adhærentes in deferentia vaſa terminantur.

Functio.

IV. Accipiunt à teſtibus per communes fiſtulas exiles aut Semen, aut, quod forſan non improbabile, fermentum, cujus ope in ſemen fermentatum in ipſis ſanguis.

Veſiculæ Seminariæ.

V. Antequam Veſicę cervicem attigant deferentia vaſa, in Veſiculas aliquot Seminarias dictas dilatantur, in quibus Aſſervatur Semen.

In Proſtatis qualis humor.

VI. Poſt conſtitutas has Veſiculas coeunt vaſa deferentia, & in Proſtatas deſinunt, Glandulas ad Penis radicem ſitas, quas humorem oleaginoſum tenuem continere volunt ad Urethram illinendam voluptatemque in Coitu excitandam, quem tamen humorem caſſiorem pro ſemine habent alii.

CA-

CAPVT XXIV.

De Pene.

nis deſcri-

I. PEnis eſt Pars diſſimilaris, oblonga, erigi apta, ſicque in coitu tum voluptati, tum ſeminis ad Uteri orificium delationi inſerviens.

ibus par- is conſtet.

II. Conſtat autem partibus communibus, cuticulâ, cute, & carnoſo panniculo, propriis verò Urethrâ, corporibus nervoſis, glande, muſculis & Vaſis.

Vrethra d.

III. Urethra eſt Canalis Membraneus à Veſicæ cervice ſub medio pene per glandem productus, ſemini & Urinæ deferendis dicatus.

is Corpo- nervoſa.

IV. Corpora nervoſa duo ſunt, rotunda, oblonga, ſibi cohærentia, & penis corpus conſtituentia, ſub quibus fertur Urethra, Subſtantiam habentia fungoſam, ut arterioſo Sanguine repleta turgere queant & extendi.

teriæ.

V. Unde & inſignes arterias acceperunt ab Hypogaſtricis.

put.

VI. Penis caput glans dictum, Subſtantiâ conſtat, quàm nervoſa corpore, ſolidiore, eſtque figuræ turbinatæ.

æputium.

VII. Tegitur preputio, quod ex communibus partibus conſtitutum naturaliter à glande removeri poteſt, Judæis reſecari ſolitum.

Ejus fræ- n.

VIII. Hoc glandis inferiori parti ad ejus foramen connectitur per Vinculum, frænum dictum; quod per totam penis inferiorem faciem ferè ad modum cicatricis ferri videtur.

Penis Mu- li.

IX. Muſculorum duo paria accepit penis, alterum ejus erectioni, alterum Urethræ dilatationi præfectum.

CAPVT XXV. XXVI. & XXVII.

De Vaſis Præparantibus, Deferentibus, & Teſtibus Fœmineis.

ſorũ præ- rantium mineorum virilibus ferentia.

I. VAſa Fœminarum præparantia à Virilibus differunt ſitu, qui in fœminis intra abdomen tantùm eſt, cùm in Viris etiam in ſcrotum excurrat: unde & breviora ſunt in fœminis, in quibus inſeruntur partim in teſtes, partim in vas deferens, partim in Uteri cervicem exteriorem.

eminarum tes.

II. Teſtes, quàm Viris minores, in Abdominis cavitate ad Uteri latera reconditi ex pluribus quaſi glandulis & veſiculis conſtare videntur, ſeminiſque generationi, ut viriles, inſerviunt.

Vaſa defe- ntia.

III. Deferentia Vaſa teſtibus per Media tantùm vaſa & membranas conexa ſinuoſo ductû partim in uteri protuberantias laterales, cornua dictas, partim in cervicem feruntur exteriorem: unde & gravidis major in coitu voluptas excitatur.

CAPVT XXVIII. & XXIX.

De Utero.

eri deſcri- io.

I. VTerus eſt pars Membranoſa, cava, hominis generationi dicatus locus.

II. Subſtantia Uteri Membranoſa eſt, & graviditatis tempore in immenſum dilatabilis, ita tamen ut poſt partum naturalem ferè magnitudinem reſumat quæ vix tranſverſos digitos duos in latitudine ſuperat, totidemque à fundo ad Cervicem.

vitas.

III. Cavitatem exiguam habet, vix Amygdalam capientem; cujus Figura eam quodammodò refert trianguli ſpeciem, cujus recta quidem ſunt duo crura, tertium curvum.

igura.

IV. Pyro compreſſo non malè aſſimilatur uteri Figura; à latiore enim fundo ſenſim deſinit in oblongum collum, ejuſdem cum Utero ſubſtantiæ, & in exteriorem cervicem anguſto hians orificio.

ollum. ervix. ius functio.

V. Allicitur per hoc orificium ſemen virile in Uterum; in quo ſi fœmineo mixtum ſervetur, conceptio fit.

Vteri Fun- io.

VI. Conceptionis enim & generationis locus Uterus eſt: Generatur autem & Formatur fœtus ex ſemine utriuſque parentis; nutritur Sanguine materno ab utero accepto.

Fœtus utriuſque partis ſemine.

VII. Plurima ideò data ſunt utero vaſa, quæ graviditatis tempore multùm augentur, poſt partum iterum minuuntur.

Plurima uteri vaſa.

CAPVT XXX.

De Uteri Collo exteriore:

I. COllum Uteri exterius, penis vagina dictum, ſitum eſt inter Uterum & pudendum, Subſtantiâ præditum Membraneâ, fungoſâ, rugoſâ.

Colli Vteri ſitus. Subſtantia.

II. Faciunt rugæ tum ad Voluptatem, tum ad colli in partu explicationem.

Rugarum ejus utilitates.

CAPVT XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. & XXXV.

De Pudendo Muliebri, & Partibus ibi contentis.

I. IN Muliebris pudendi examine occurrunt primo loco Pubis pili ad labia erumpentes.

Muliebris pudendi pili.

II. Rima Magna exterior a labiis conſtituitur; quę diducta foſſam navicularem manifeſtant; quin & cum alis minores formant rimas, utrinque unam.

Rima. Foſſa navicularis.

III. Labiorum extuberantiæ Veneris dicuntur Monticuli.

Monticuli Veneris.

IV. Alæ, quæ & Nymphę vocantur, ex interiore labiorum ſuperficie criſtæ galli inſtar efferuntur, & in ſuperiori Vulvæ parte coeunt ad Clitorida.

Nymphe.

V. Eſt autem Clitoris proceſſus virili peni quoad conformationem non abſimilis: quin non rarò ex petulanti contrectatione plurimùm excreſcit, ut eâ abuti poſſint Mulieres, & aliquado ad Colli anſerini magnitudinem obſervata eſt.

Clitoris.

VI. Poſt hæc ſequitur ipſum Cervicis exterioris orificium, cui quatuor appoſitæ ſunt carunculæ, Myrtiformes dictæ, in Virginibus carnoſâ membranâ vinctę, relictâ in ſui medio exiguâ hiaturâ.

Cervicis exterioris Orificium. Carumculæ myrtiformes

VII. Atque in his partibus cum Pineo, Riolano, aliiſque Virginitatem collocamus: & fruſtrà alia in exteriore Uteri cervice quęritur à quibuſdam Membrana hymen, quę poſt veſicę in hanc Uteri inſertionem ſita ſit: adde quòd non in Uteri collum, ſed foſſam magnam inſeritur veſicę cervix, uteri colli orificio ſuperior, in quam reclinatur ut plurimùm caruncularum myrtiformium maxima, quę cęteris ex partu ad tempus obliteratis, ſola ferè remanet integra.

Virginitas. Hymen.

VIII. Faciunt autem hę carunculę, & ad teſtandam puellarum Virginitatem, & ad excitandam in coitu voluptatem majorem: Atque ob hiaturę hujus anguſtiam comitatur ferè primum coitum dolor, & Sanguinis profluvium.

Curuncularũ myrtiformium Vtilitas.

CAPVV XXXVI.

De Membranis Fœtum involventibus.

I. DVę tantùm humanum Fœtum involvunt, & continent Membranæ, Amnios & Chorion; quæ & ſecundina dicuntur.

Membranæ fœtum involventes.

II. Amnios immediatè fœtum cingit, multumque humoris continet, cui innatat fœtus.

Amnios.

III. Chorion exterior eſt, & Uteri fundo connexa per carneam maſſam, Uteri placenta & hepar dictam, Sanguinis ad fœtum amandandi elaborationi dicatam.

Chorion.

CAPVT XXXVII.

De Vaſis Umbilicalibus.

I. CVm Membranis ſuis & Utero communicationem habet fœtus per Umbilicalia dicta vaſa, Venam, Arterias duas, & Urachum.

Vaſa umbilicalia.

II. Per venam ex Utero in fœtûs hepar ad Nutritionem, & augmentum, allabitur maternus Sanguis.

Vena.

Arteria. III. Per arterias defertur in fœtus membranas arterioſus Sanguis ab ipſo fœtu, unde ligatæ hæ arteriæ pulſant versùs fœtum, non versùs Membranas.

Urachus. IV. Urachum pro ligamento Veſicæ habemus, non pro meatu excernendæ Urinæ dicato.

Finis Libri Primi.

LIBER II.

DE MEDIA CAVITATE.

CAPUT I.

De Mammis.

Mammarum in fœminis Utilitas. I. CUm erectæ incedant Fœminæ, in Hypogaſtrio, aut reliquo abdomine impedimento fuiſſent Mammæ, quas ad commodam lactationem in pectore ſitas habent, ut ſcilicet Maternis ulnis admoveretur Mammis infans.

Subſtantia. II. Subſtantia Mammarum glandulosa, eſt vi Sanguinem in lac convertendi prædita.

Papilla. III. Exſurgit è Mammarum medio papilla, fungoſa ſubſtantia, exquiſiti ſenſus, aliquot pertuſa foraminibus, per quæ exugitur lac, & exſtillat.

CAPUT II.

De Muſculis Intercoſtalibus.

Intercoſtaliū Muſculorum externorum inſertio. I. INtercoſtalium muſculorum externi à Coſtarum ſuperiorum partibus inferioribus orti in partes inferiorum ſuperiores inſeruntur obliquè antrorsùm delati.

Uſus. II. Hi dum contrahuntur inferiorum coſtarum partem Sterno vicinam ad ſuperiorum remotiorem ſursùm & retrorsùm trahunt, ſicque Thoracis elevationem promovent, & amplitudinem, adeoque inſpirationem.

Internorum inſertio. III. Interni ab inferiorum coſtarum parte ſuperiori orti ſuperiorum inferiori implantantur, fibris itidem obliquè antrorsùm præcedentibus, ut ita cum externorum fibris Chiaſmum efficiant.

Uſus. IV. Hi dum agunt, partem coſtarum ſuperiorem, ſterno viciniorem ad inferiorum remotionem trahunt deorsùm & retrorsùm, ſicque juvant pectoris detractionem, & anguſtiam, adeoque exſpirationem.

CAPUT III.

De Diaphragmate.

Diaphragmatis deſcriptio. I. DIaphragma muſculus eſt Tenuis, in medio Nerveus Circuli modo expanſus, coſtiſque implantatus; Thoracis Cavitatem convexa, Abdominis verò concava ſua facie ſpectans, eorumque viſcera ab invicem ſegregans, inſpirationi & excluſioni contentorum in abdomine inſerviens.

Ejus Uſus. II. Dum agit, & contrahitur, planus fit, vergitque deorsùm centrum ejus nerveum, unde & Thoracis cavitas amplior fit, & Abdominis viſcera deorsùm urgentur.

CAPUT IV.

De Pericardio.

Pericardii deſcriptio. I. PEricardium Membrana denſa eſt, Cor capſæ modo continens, & humorem Glutinoſum ad ſuperficiei Cordis humectationem.

CAPUT VI. & VII.

De Corde.

Cordis deſcriptio. I. COr eſt Pars diſſimilaris perfectum in ſuis Ventriculis Sanguinem in Univerſum corpus ui conſtrictione diſpenſans.

Cordis p tes. II. Ad utilem hanc Functionem exercendam data Cordi vaſa, ſanguini afferendo, & efferendo; Auriculæ eidem infundendo; Ventriculi excipiēdo: muſculoſa verò caro effundendo dicata; quin ne irritus foret hic conatus, ſi per eandem viam emitteretur, per quam fuerat admiſſus ſanguis, appoſitæ ſunt vaſorum Orificiis Membranulæ, valvulæ dictæ.

Ventric Bini. III. Binos accepit hominis Cor Ventriculos, ut bina quaſi deſtillatione, majori proinde elaboratione ſanguis evaderet perfectior.

Septum. IV. Diſtinguit in dextrum & ſiniſtrum hos ventriculos medium ſeptum neutiquam pervium, ſed ejuſdem cum reliquo corde ſubſtantiæ.

Sanguinis & per C Motus. V. Sanguinem in hepate genitum & ab univerſo corpore redeuntem corde advehit Vena Cava, in dextram ejus auriculam hians, & in eam ſanguinem ſuum exonerans; unde & ubi auriculæ committitur carnoſas accepit fibras, quibus mediantibus contentum in ſe ſanguinem in auriculam protrudit motu conſtrictionis non rarò ad oculum in vivis ſectioni apparente.

Auricu dextra. VI. Auricula hæc dextra ſanguine plurimùm diſtenta, eundem in dextrum cordis ventriculum deponit, dum ſeſe undique coarctat, fibrarum ſuarum muſculoſarum beneficio.

Sanguinis Corde a Pulmonem Motus. VII. Protrurſus in Ventriculum Sanguis, ab interno Cordis igne rareſit, inque majorem attollitur molem; unde expanſis ab ipſo Cordis Parietibus dilatatur Ventriculi cavitas: dum autem magis magiſque rareſcit Sanguis, eſtque moleſta nimia Parietum diſtenſio, inſurgit & Fibrarum ſuarum muſculoſarum contractione, adeoque cavitatis ventriculi conſtrictione, exitum ſpontè quærentem Sanguinem in Pulmonalem arteriam Cor protrudit.

Orificii clau ſura per va vulas tricu ſpidales. VIII. Hoc dum fit, membranei circuli cavæ orificio circumtenſi, & in tricuſpides valvulas abeuntis fibræ columnarum muſculoſarum, quibus inſertæ ſunt, tractum ſequentes, dictas valvulas tendunt, orificiumque ita claudunt, ut ſanguini non detur regreſſus.

Cor eſſe Mu ſculoſum. IX. Nec eſt, quod quis miretur tribui cordi motum muſculoſum, cùm reverâ ex muſculis pluribus conſtituatur, ut continuata ad plures ſeptimanas ejus coctura unumquemque docere poteſt.

Membranulæ ſemilunares. X. Quò minùs autem is, qui in pulmones propulſus eſt è cordis ventriculo dextro ſangnis, in eundem relabatur, appoſitæ ſunt arteriæ orificio tres membranulæ ſemilunares, marſupiolorum inſtar, quæ à recurrente in arteriæ conſtrictione ſanguine diſtentæ, ne in ventriculum refluat, prohibent.

Sanguinis motus per pulmones. XI. Hujus ſanguinis parte aliqua nutritur pulmo, maxima in pulmonalem venam, malè venoſam dictam arteriam, penetrat, atque aere per aſperam arteriam in inſpiratione attracto alterata, & tanquam per refrigeratorium deſtillata, in ſiniſtram cordis deducitur auriculam.

Ad ſiniſtrum Cordis Ventriculum. XII. Hoc ſuum onus in Siniſtrum Ventriculum deponit hæc auricula.

Et rurſum ex eo. XIII. Atque non minùs quàm in dextro rareſcit in ſiniſtro cordis ventriculo ſanguis, ejuſque diſtendendo Parietes ad ſui excretionem cor excitat, quod ut jam dictum inſurgens, ac ſeſe contrahens eum in aortam excludit arteriā tribus valvulis itidem munitam, ſicque pulmonibus exceptis in univerſum diſtribuit corpus.

Orificii clauſura per valvulas mitrales. XIV. Interim clauditur pulmonalis Venæ Orificium, valvulis binis mitralibus, circumtenſum ipſi membraneum circulum, à quo oriuntur, detrahentibus.

XV. Harum Valvularum Craſſior & longior ea eſt, quæ utriuſque vaſis orificia ſibi contigua diſterminat.

XVI. Atque ita ſe mutuò excipiunt Auricularum Ventriculorumque Motus, quamdiu ſcilitet, Vegetus eſt Cordis internus ignis, qui ubi languet minùſque potens eſt admiſſum ſanguinem rarefacere, ſæpius ſe in Ventriculos exonerant auriculæ, antequam ſemel ad expulſionem inſurgat cor, cujus parietes manifeſtè tunc temporis cernuntur ab immiſſo ſanguine expandi, præſertim in anguillâ.

XVII. Fit ergò Cordis Ventriculorum dilatatio, à ſanguine in ipſos ex auriculis preſſo, & ſui rarefactione aut copia parietes expandente; Conſtrictio verò à muſculoſa cordis ſubſtantia ob diſtenſionis fibrarum moleſtiam inſurgente, ſeſeque contrahente.

XVIII. Quemadmodùm in Pulmones amandati ſanguinis pars minima in eorum abit nutricatum, maxima ad Cor revertitur, ſic & qui in magnam arteriam in reliquum corpus propellitur ſanguis ad ipſum per venas refluit, qui Circularis vocatur ſanguinis motus.

XIX. Ut motus ſanguinis circularis aliud nihil ſit, quàm ſanguinis à corde per arterias in uniuerſum corpus fluxus, ac inde per venas ad Cor refluxus, iſque continuus.

XX. Non tantùm contineri, ſed & moveri per arterias ſanguinem à corde, licèt nullus fortè negaverit, una tamen comprobari arteriæ ligaturâ poteſt: Ubicumque enim eam inſtituas, comperies turgere arteriam plurimùm citra ligaturam & fortiùs pulſare, quin inflicto vulnere ſanguinem vi erumpere: ſub ligatura autem nec tumor, nec pulſus, nec violenta ſanguinis percipietur eruptio.

XXI. Sic ſi vneam quocunque ligaveris loco, videbis eam citra ligaturam cavam & cor versùs detumeſcere, vixque aliquid ex aperta emitti ſanguinis, niſi id quod inter dictam & proximam continetur valvulam, aut ex arteria per anaſtomoſin communicari poteſt: Ultra ligaturam contrà intumeſcet plurimùm Vena, & tendetur, & ſanguis ex ſecta effluet copioſè: certo argumento ferri Cor versùs in Venis Sanguinem; cui rei etiam ſuffragatur valvularum in venis cavitas cor ſpectans.

XXII. Continuum autem eſſe reciprocum hunc per arterias venaſque ſanguinis motum, vel inde patet quòd exiguo temporis ſpatio ex aperto alterutro vaſe tota ſanguinis maſſa effundatur.

XXIII. Movetur per Arterias Sanguis & earum & cordis conſtrictione: dum autem conſtringitur cor & propellit Sanguinem, dilatantur arteriæ, & mox iterum conſtringuntur, idque per fibras ſuas tranſverſas.

XXIV. Sic & per tranſverſas Venarum fibras cor versùs promovetur Sanguis, qui in iis continetur.

XXV. Ex Arteriis in Venas penetrat Sanguis per Anaſtomoſes, in variis locis Anatomico diligenti reperiendas.

XXVI. Pulſus denique in Arteriarum ſentitur diaſtole & Cordis ſiſtole, dum ſcilicet erectus ejus mucro pectus ferit.

CAPUT VIII.

De Vaſorum Cordis Fœtus Unione.

I. CUm in Fœtu, dum Materno concluditur Utero, liber non ſit Pulmonum, nec Sanguinis per eius vaſa motus, ipſa cum cava, Vena & magna Arteria uniit Natura.

II. Et Pulmonalem quidem venam, cum cava per foramen ovale, per quod ex cava in pulmonalem tranſit Sanguis, in magnam arteriam deferendus. Unde & appoſita huic foramini Membranula, in pulmonali vena ſita, Sanguinem in eam admittens, regreſſum impediens.

III. Magnæ autem & Pulmonalis Arteriæ Unio per canalem eſt Arterioſum, quem ideò putamus factum, ut ex pulmonali arteria bona Sanguinis portio in aortam feratur, minùſque in Pulmones propellatur.

IV. Remanent aliquando in Adultis hæ Uniones, poſterior præſertim, utplurimùm tamen ſenſim coaleſcunt, cùm nulla amplius earum poſt partum ſit neceſſitas. *manere, ut plurimùm coaleſcere.*

CAPUT IX. & X.

De Pulmonibus.

I. PUlmo eſt pars diſſimilaris, præcipuum reſpirationis organum. *Pulmonis deſcriptio.*

II. Conſtat autem ex Tracheâ arteriâ, per quam inſpiratur exſpiraturque, & parenchymate ſpongioſo, in quo hæret aliquandiu Aer. *Partes.*

III. Conſtituunt Tracheam Cartilagines annulares, quà OEſophagum ſpectant Membranoſæ, intermediis ligamentis connexę, unde per earum fiſtulam patet ſemper Aeri ingreſſus & egreſſus. *Trachea.*

IV. Hujus Tracheę, ut & Pulmonalis Venæ, Arteriæque ramis intertexitur Pulmonum parenchyma, ut dictum, ſpongioſum, tenui Membrana veſtitum, & in lobos diviſum. *Parenchyma*

V. Functio Pulmonis reſpiratio eſt, duabus conſtans partibus inſpiratione & exſpiratione. *Functio. Reſpiratio.*

VI. Inſpiratio eſt Aeris externi per Os, nareſve in Pulmonem attractio. *Inſpiratio.*

VII. Exſpiratio verò eſt attracti Aeris per vias eaſdem expulſio. *Exſpiratio.*

VIII. Attrahitur Aer amplificata Thoracis cavitate, tum ob ejus à ſuis Muſculis elevationem, tum ob diaphragmatis depreſſionem, quorum motum ſequitur Pulmo, proprio deſtitutus. *Aer quomodò in pulmones attrahatur.*

IX. Expellitur contrà arctatâ eâdem pectoris cavitate, tum ob ejus relaxationem, detractionemve à muſculis Abdominis rectis, tum itidem ob Diaphragmatis relaxationem, aut Abdominis muſculorum compreſſionem, ſursùm adactionem: unde conſtricto Pulmone exſpiratur Aer. *Quomodò expellatur.*

X. Inſpiratur autem Aer, ut Sanguis in dextro cordis Ventriculo elaboratus, & in Pulmonalem arteriam deſtillatus, tanquam in refrigeratorio denuò condenſetur, & ad mox ſequuturam in ſiniſtro cordis Ventriculo deſtilationem præparetur. *Cur Aer inſpiretur.*

XI. Hoc ubi præſtitit Aer, expiratur, ut novus denuò inſpiretur, ſic in diſtillatione per refrigeratorium, ubi eouſque incaluit Aqua, ut vapores à materia elevatos ampliùs condenſare nequeat, effundenda, & nova affundenda. *Cur expiretur.*

XII. Atque hæc primaria eſt inſpirati Aeris utilitas, cui accedit ſecundaria Vocis ſcilicet formatio, quæ cùm alium præterea requirat apparatum, de eâ plura addere ſuperſedemus.

Finis Libri Secundi.

LIBER III.

DE SUPREMA CAVITATE.

CAPUT I.

De Pilis.

I. PIli ſunt partes ſimilares, tunues, longæ, quadrangulares, poroſæ. *Pilorum deſcriptio.*

II. Partes ſunt, quia ex Semine generantur; inde pulli ex ſolo albumine generati plumis veſtiuntur. *Eſſe corporis partes.*

III. Nutriuntur Sanguine, qui in Polonicâ Plicâ ex reſectis ſtillat: ſic in pullorum plumis reperitur Sanguis. *Nutriri ſanguine.*

IV. Cutim tranſeunt, & in Carnoſâ, adipoſâve firmantur Membranâ. *Cutim tranſire.*

V. Partes Subſtratas adversùs Aeris inclementiam tuentur, ſuntque homini Ornamento. *Eorum Utilitates.*

CA-

CAPUT II. III. IV. V. & VI.

De Cerebro & Cerebello, eorumque Membranis &c.

Cerebri deſcriptio. Eius partes.

I. Cerebrum eſt Pars diſſimilaris, Animalium Spirituum officina.

II. Conſtat autem præter Membranas, quibus veſtitur, vaſa, ex quibus ſanguinem accipit; & Glandulas, in quas excrementa deponit; propria ſubſtantiâ albicante, friabili.

Meninges.

III. Membranas accipit duas, Meninges dictas, craſſiorem alteram, & exteriorem, Calvariæ proximam; tenuiorem alteram & interiorem, ſubſtantiam ejus immediatè amplexantem.

Eius diuiſio in Cerebellum & Cerebrum, per membranam craſſam.

IV. Per craſſam membranam dividitur in partem poſteriorem minorem, Cerebellum dictam; & anteriorem, Cerebrum abſolutè vocatam; quæ per eandem falcis modo antrorsùm protenſam, in dextram ſiniſtramque dividitur partem.

Per tenuem in anfractus, & laminas.

V. Per tenuem Membranam in Anfractus diſpergitur exterior Cerebri Subſtantia; in laminas totum ferè cerebellum.

Per quæ vaſa ſanguinem accipiat.

VI. Ex Carotidibus arteriis non tantùm anfractuoſam, ſed & intimam ſubſtantiam penetrantibus, & in ſinus abeuntibus ſanguinem à corde accipit Cerebrum; ut à Cervicalibus, in lamellas retium modo diſperſis, & in quartum ſinum deſinentibus, Cerebellum.

Sanguinem ex finibus ad cor reſtuere.

VII. Delatus in ſinus ſanguis jugulares venas petit, & ad Cor refluit.

Excrementorum ex Animalium Spirituum generatione ſeparatorum motus.

VIII. In Animalium ſpirituum generatione ſeparata excrementa, partim in Pinealem, plexuſque Choroidis glandulas, abſorbentur, partim in Ventriculis cumulata, ſenſim per infundibulum ad pituitariam glandulam defluunt, unde pars tenuior in Palatum diſtillans in ſalivam mutatur, craſſior in Naribus hærens Mucum conſtituit.

Catarrhorũ materia.

IX. Excrementa hæc ſi nimiâ copiâ generentur, Catarrhis variis materiam præbent.

Cerebrum quomodò ſit formatum.

X. Ipſa Cerebri Subſtantia exteriùs, uti dictum, anfractuoſa, à binis ſpinalis medullæ radicibus educitur, ac retrorsùm extrorsùmque expanſa, hinc demiſſa circa eaſdem contorquetur, & utrinque falcatæ figuræ Ventriculum format, qui in medio concurrentes inter dictas radices tertium conſtituunt, ſub teſtium natiumque ponte ad quartum penetrantem.

Animalis Spiritus quomodò fiat.

XI. Cerebellum enim cum coëuntibus in ſcriptorium calamum ſpinalis medullæ radicibus cavitatem format ſeu quartum Ventriculum.

XII. Rectificatur quaſi & ab omni phlegmate ſeparatur per cerebri cerebellique ſubſtantiam pars ſanguinis ſpirituoſiſſima, Animalis Spiritus dicta, modo non ita diverſo illi, quo Vini ſpiritus per ſpongiam oleo imbutam deſtillatus, in alcohol abit.

Eius Vſus.

XIII. Inſervit Animalis ſpiritus per Nervos in Univerſum corpus delatus, & objectis per ſenſus percipiendis, & motui per fibras perficiendo.

CAPUT VIII.

De Oculis.

Viſus ſenſuum primarius Eius Organô Oculus. Eius partes.

I. Inter Externos ſenſus primas facilè tenet Viſus, vel ob admirandum organi ſui, Oculi ſcilicet fabricam, magnumque conſtituentium eum partium apparatum.

II. Neque enim tantùm partibus ad Viſionem abſolutè facientibus donatus eſt oculus, ſed & iis quæ eam reddunt faciliorem & ampliorem.

Muſculi.

III. Ad plurium rerum Viſionem faciunt Muſculi, Oculum quaquaversùm contorquentes, in homine ſex, recti quatuor, attollens, deprimens, adducens & abducens, obliquiduo, internus & externus.

Cilia & Palpebræ.

IV. Facilitant viſionem cum ciliis palpebræ, nimiam arcentes lucem, & vim ejus infringentes.

Tunicæ & Humores.

V. Præcipuæ Oculi partes ſunt Tunicæ quinque & humores tres.

Tunic... nea.

VI. Tunicarum harum, ut de adnatâ & innominatâ nihil dicam, extima in parte anteriore perſpicua, indeque cornea dicta, poſteriore opaca eſt & dura, à craſsâ nervi optici meninge ortum ducens, Oculi globum format, & humores continet præſertim Aqueum.

Eius V...

VII. Hæc ubi perſpicua eſſe incipit, aliquantùm extuberat, & ſpeciebus à ſe refractis ingreſſum concedit, & tranſitum.

Vvea.

VIII. Eam ſequitur Uvea, à tenui optici nervi meninge orta, ubique Corneæ per filamenta annexa, niſi ubi perſpicua fit, ibi enim ab eâ ſecedens, introrsùm fertur, & Iridem conſtituit, hinc foramen pupillam dictum relinquens, & duplicata in poſteriora retorquetur, tandemque in Cryſtallini humoris circumferentiam ciliares mittit proceſſus.

Pupilla.

IX. Coguntur in pupilla admiſſæ per Corneam ſpecies, nimiumque arcetur lumen, in quo anguſtatur, in tenebris contrà ampliatur: Anguſtatur item in Viſione diſtinctâ, ampliatur in confuſa.

Proceſſ... liares.

X. Novas in oculi fundo faciunt ciliares proceſſus tenebras, ne ab admiſſa per pupillam luce obliteretur, quæ in retinâ fit objectorum pictura.

Retiform...

XI. Quæ Tertia eſt oculi Tunica, à ſimilitudine Retiformis dicta, orta à Medulloſâ nervi optici ſubſtantiâ, intra Uveam ad ciliares proceſſus uſque expanſa.

Quare p... cipuum ... ſionis org...

XII. Siſtuntur in hac ſpecies, ſpecierumque pictura: unde & meritò pro præcipuo viſionis habetur organo.

Tunica C... ſtallina Vitrea. Humore...

XIII. Quæ reliquæ ſunt Tunicæ humoribus terminatis Cryſtallino, & Vitreo, quos inveſtiunt, propriæ ſunt, & inde Cryſtallina Vitreaque dictæ.

XIV. Humores omnes perſpicui ſunt, variè tamẽ perſpicuitatis, unde & traſmittendis, varièque infringendis ſpeciebus dicati.

Aqueus, ... treus, ... ſtallinus.

XV. In anteriori oculi parte Aqueus eſt, in poſticâ Vitreus, quos cum ciliaribus proceſſibus ab invicem diſtinguit Cryſtallinus, formâ lenticulari, anteriùs magis depreſſa.

Aqueum ... habere T... cam prop...

XVI. Aqueus propriam non habet Tunicam, nec conſiſtentiam; unde læſa corneâ ſtatim exſtillat, in junioribus tamen ſubinde regeneratur.

Finis Libri Tertii.

APPENDIX.

De Venis Lacteis.

Venas ... Lacteas.

I. Diximus ſuperiùs deferri ex Inteſtinis in Hepar Chylum per Venas lacteas, quas exiſtere demonſtrat Autopſia.

II. Fertur in eas Chylus ab Inteſtinis expreſſus; non autẽ ab Hepate, ipſiſve attractus: Ligatæ enim detumeſcunt quidem Hepar versùs, at intumeſcunt quoque versùs Inteſtina, quod non fieret ſi ab Hepata in eas alliceretur Chylus, interruptâ per ligaturam Communione.

In eas Ch... ab Inteſti... ferri, non Hepate. Nec ab ip... venis.

III. Sed nec ab ipſis Venis attrahitur, cùm alicubi tractionis ſuæ fundamentum habere deberẽt & principium, ſive illud Hepar ſtatuas, mediamve Meſenterii Glandulam, quod itidem evertit ligatura.

IV. Admiſſus in Lacteas Chylus periſtaltico earum motu ad Hepar protruditur.

V. Qui ne ad Inteſtina refluat faciunt, quæ in ipſis plurimæ ſunt, Valvulę cavitate ſuâ Hepar ſpectantes.

Chylis in motus.

VI. Cùm autem earum officium ſit non aſſervare, ſed rectâ in Hepar Chylum deferre, idque ſui perficiant coarctatione; mirum non eſt, ſi, ubi munus ſuum exequutæ ſunt, arctatæ maneant ſub fibrillarum in mediâ pinguedine latitantium, & quaſi tranſparentium ſpecie: Unde & poſt mortem eas, in non nimis pinguibus demonſtrare haud difficile.

Cur poſt m... tem nonſa... lè demon... ſtrentur

VII. Quin hinc ſubitę diſperationis, pleroſque adhucdum torquentis cauſa reddi hæc queat: majori ſcili-

ſcilicet opus eſſe in Inteſtinis laxis ad chyli ab excrementis expreſſionem vi, quàm in tenſis naturaliter hiſce venis ad ejuſdem in hepar propulſionem. Unde etiam poſt mortem quamdiu ſcilicet calent adhuc chylo turgentia Inteſtina, tamdiu enim in has venas exprimunt, quas in cane tribus poſt mortem horis ante duos menſes reperimus Chylo aliquantùm, & poſt ligaturam magis turgentes, vidimus aliquot Inteſtina ſerpētino ductu perreptantes, etiam non ligatas Chylo remanſiſſe turgidas, quod frigori acceptum refero, Venarum harumcē tenuium vim citiùs opprimenti, quàm Inteſtinorum.

FINIS.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII,

In Illuſtri Lugduno-Batava Academia Medicinæ Practicæ Profeſſionem auſpicaturi,

ORATIO INAUGURALIS, DE HOMINIS COGNITIONE,

Habita 15. Kalend. Octobris Anni à Christo nato 1658.

Magnifice Domine Rector.

Nobiliſſimi, Ampliſſimiquæ inclytæ hujus Academiæ Curatores.

Spectatiſſimi, Prudentiſſimique Florentiſſimæ hujus Leidenſis Reip. Prætor, Conſules, Iudices, Senatores, quique ipſis eſtis à Conſiliis & Secretis.

Profeſſores Celeberrimi, Collegæ Venerandi.

Eccleſiaſtæ Reverendi.

Doctores, Artiumque Magiſtri Eruditiſſimi.

Viri, quotquot adeſtis, Honorati, Doctiſſimique.

Generoſa denique, Lectiſſimaque ſtudioſæ Iuventutis Corona, ſpes Patriæ maxima.

...ratem ...alis ...æ in- ...tionē ...iſſe, ...ali ſe.

SOcratem, Athenienſem Philoſophum, dicere ſolitum narrant, ſe hoc unum ſcire, ſe nihil ſcire. Abſit, ut tantum virum ex arogantiam id dixiſſe ſuſpicer, qui ex conſcientiâ id ab ipſo prolatum cenſeo. Utique hunc ipſum naturę abdita ſcrutatùm quidem tradunt, ad eam tamen aditum, ſi non omninò præcluſum, certè arduum & perdifficilem animadvertentem, hinc de proſpero ſucceſſu deffidentem ac deſperantem (requiſitam interim ad ſcientias comparandas in humanâ mente diſpoſitionem, ingenuam ſcilicet imbecillitatis nativæ agnitionem, atque imprimis diſſimulatæ à pleriſque, utut omnibus communis, ignorantię detectionem ac perceptionem apprimè neceſſariam, egregiâ illa & ob ſummum candorem laudatiſſima confeſſione cunctis pręmonſtrantem) naturalis ſcientię inveſtigationem ulteriorem deſerviſſe, & morali Philoſophiæ adornandæ ſe totum dediſſe, tantoſque & ſibi, & aliis in ea profectus feciſſe, ut inter primarios ævi ſui Philoſophos merito ſuo numeraretur.

Optandum equidem foret, hominem hunc inanis glorię & ſui contemptorem, atque in primo ad ſcientias gradu jam conſtitutum, ſed & conſiſtentem, animo fortiori & conſtantiori occurrentibus in naturalium rerum perquiſitione difficultatibus obviam ïviſſe; iiſque ſuperatis viam nobis ad illius arcana feliciter à ſe tritam patefeciſſe, nec tantùm in moralem, ſed & naturalem, hominis cognitionem penitiſſimè nos deduxiſſe.

Quoniam autem nobis per ipſum non licet tam eſſe beatis, aliunde petendum, quod ab ipſo factum deſideramus fruſtrà.

...turalis ...æ in- ...atio ...lis.

Deſudarunt quidem ante & poſt ipſum in hoc opere philoſophi quamplures, quamvis ſucceſſu & laude impares, pro laudabili tamen conatu laudandi omnes.

Et magni momenti.

Enim verò ſe ipſum, hominem, undique noſſe, omnium hominum intereſt, ergò & noſtrâ: Quapropter ſi quas de hominis cognitione animo volvo, foveoque cogitationes, inaugurali hac oratione comprehenſas paucis perſequar, rem & nobis omnibus, hominibus, & auguſtiſſimo hoc templo Academico, & expectatione veſtrâ haud indignam me facturum exiſtimavi.

Homini dignitas.

Quid enim hominibus dignum magis perpēdi poteſt, ipſo eodem homine, Creaturarum omnium complemento, mundique majoris compendio, & microcoſmo, quodque rei caput eſt, ad Dei Creatoris ſui imaginem, atque ſimilitudinem creato?

Quid venerabili hoc loco dignum magis proferri poteſt, ipſo eodem homine, qui parte ſui meliore hîc & formatur, & informatur?

Homo Medicinæ ſubiectum.

Quid denique expectatione veſtrâ, (hominem quippe in hominibus corpore, menteque non raró captis liberandis, & integræ valetudini, ut ſit mens ſanâ in corpore ſano, reſtituendis penè tritum audituri confluxiſtis) dignum magis enarrabo ipſo eodem homine, Medicinæ, Artium reginæ ſubjecto?

Cognitionis Organa, & obiecta.

Hominem dico ſenſibus pręditum & ratione, quorum adminiculo & ſe novit, & cæteras creaturas; quinimò ſe tranſcendens ad Creatoris inſuper notitiam evehitur; in quâ, utpote ſummo bono, figitur tandem, & conquieſcit anima humana.

Sui ipſius cognitio via ad felicitatem.

Utique ad felicitatem quæ duceret, viam eſſe ſui ipſius cognitionem, jam olim ipſis Ethnici, ex Oraculo Delphico innotuiſſe perhibent. Equidem omnia quodammodò novit, qui ſe ritè novit; nam ne ſe quidem novit, qui cætera ignorat; adeò concatenata eſt, & indiſſolubilis tui ſui ipſius, tum illarum rerum omnium cognitio.

De quà noſtra noſtrique cognitione pro more ſolenni, cui & me morem gerere æquum, facturus impræſentiarum verba, audebo veſtra benevolentia fretus rem mihi novam tentare, & publicè loqui. Quod autem minùs compta, ornataque ſit mea diſſertatio, non tam culpam à Vobis deprecabor, Auditores, quàm veniam optimo jure expoſcam. Neque enim me profiteor Oratorem, aſt Philoſophum & Medicum; cui inter medias ægrotorum querelas, & ejulatus per annos complures animam trahenti non licuit eſſe verborum ad amuſſim diſpoſitorum, ſententiarumque in quadrum redactarum indagatori curioſo, quin potius auxiliorum levamen ipſis & ſanationem allaturorum inveſtigatori ſtrenuo.

Pugnandum etenim fuit cum infeſtiſſimis humanis generis hoſtibus, morbis; qui verborum lenociniis

niis nec capi ſe patiuntur, nec abigi; verùm medicamentis potentibus, utut barbarè nonnunquam præſcriptis. Curati ſermonis delicias & illecebras parùm curat, ſollicitè qui curat ægros. Mihi ergò practico, & Praxin Medicam docturo vitio verti nolim ſermonem minùs elegantem, dummodò dilucidum, atque perſpicuum. Sed ad rem.

Sui ipſius cognitio res ardua.

Noſſe nos-ipſos jubemur omnes. Atque hìc Rhodus, hìc ſaltus. Neque enim facilis, quin ſummè ardua res eſt, ſe-ipſum noſſe. Non deſperandum tamen mox de ſucceſſu, aut cedendum occurrentibus difficultatibus, verùm iis audentiùs obluctandum: quam ob rem poſtquam in magnis vel voluiſſe ſat eſt, tentabo & ego hoc vadum, an fortè detur emergere.

Mentis noſtræ in rebus cognoſcendis proceſſus.

Quandoquidem, quod uni duntaxat omnium parenti, Adamo, contigit, non creemur viri, ſed naſcamur infantes; nec mox ab ortu ingenio valeamus, judicioque; nam hæc quoniam in cæteris infantibus obſervamus imbecilla, eadem ſimiliter in nobis infirma fuiſſe opinamur; nec quid primum, quidve ſecundum, & ſic deinceps mox à nativitate nobis obvenerit cognoſcendum, quâve methodo in ſingulorum cognitione progreſſa fuerit in tenero corpuſculo anima noſtra ſatis conſtet; mentis noſtræ in cognoſcendis rebus proceſſum diligentiùs jam viri facti perveſtigantes, ſequenti ferè methodo totum hoc negotium, meo ſaltem arbitratu, abſolvi comperiemus.

Omnis cognitionis initium à Senſibus.

Quicquid in ſenſus externos, à quibus omnis cognitionis noſtræ initium naturaliter fieri tam mihi certum eſt, quàm quòd certiſſimum; unde etiam ab antiquis Philoſophis ſancitum veriſſimè, Nihil in Intellectu, quod non priùs fuerit in ſenſu; Quicquid, inquam, in externos ſenſus quoſvis incurrit, id omne cognoſcendum proponitur animę, quæ munere ſuo fungens, admiſſumque ſenſûs organo objectum apprehendens, ac perpendens, ideam ipſius & notionem format, confuſam, diſtinctioremve, prout operi ſuo minùs, magiſve attentus eſt animus.

Notio prima & prima mentis operatio.

Quam *notionem*, & *primam*, & *primâ mentis operatione* formatam, & rem, uti in ſe eſt atque primò illo intuitu dijudicata eſt, repræſentantem vocant Dialectici.

Secunda mentis operatio.

Ubi autem plures à ſe formatas, coacervataſque in memoriâ Ideas & notiones primas inter ſe confert humana mens, eaſque in quibuſdam ſibi ſimiles, in aliis verò circũſtantiis diſſimiles obſervat & notat; mox *ſecuudâ ſui operatione* novas ſibi fabricat *notiones*, eaſque duplices, utraſque *ſecundas* dictas: illas in quibus primæ conveniunt; has, per quas à ſe invicem differunt. Illas, infimas quidem, & primis proximas, *ſpeciei*; ſuperiores autem & à primis remotiores, *generis*; has denique *differentiæ*, tum ſpecificæ, tum genericæ nomine vulgò inſignitas. Pluribus quippe abſtractionum gradibus progreditur in illa ſecundarum ſuarum notionum formatione humanus intellectus.

Notio ſecundæ duplex.

Scientiæ deſiderium à notionum multitudine, & varietate.

Ratiocinatio.

Quæ notionum multitudo, & varietas admirationem primùm, mox & varietatis, omnis rationes & cauſas veras ſciẽdi deſiderium in homine parit. Unde ſcientiæ illius cupiditate excitata mens, & ad *tertiam ſuam operationem, Ratiocinationem*, ſe accingẽs, notiones nuper & olim à ſe formatas recolit, ſingulaſq; accuratiùs expendendo, & inter ſe comparando, in quo diverſitas illa imprimis conſiſtat, ſcrutatur, & tandem in qualitatibus ſenſilibus, tam cuivis ſenſui propriis, calore putà, colore, ſapore, odore, ſono, duritie & cæteris; quàm pluribus ſenſibus communibus, numero, magnitudine, figurâ, motu & ſimilibus diverſitatem omnem reperiri animadvertit; atque poſt multas cogitationes perplexas & diſcurſus, ſequentes elicit concluſiones, &

Quid peragat.

Multum eſſe materiæ.

1. Quidem, Materiæ multum eſſe, unde tot & tanta conſtituuntur objecta.

Et quidem ſibi diſſimilis.

2. Non eſſe ſibi ubique ſimilem materiam illam, ex quâ tam diſſimilia conſtant objecta, ſed diſſimilem; adeòque plura, eaque inter ſe differentia eſſe ſenſibilium rerum omnium primordia.

Rerum primordia eſſe finita.

3. Cùm finita ſint, non infinita, utut plurima, objecta ſenſibilia, eorundem primordia itidem finita eſſe, non infinita; certo proinde numero & definita in ſe, & definienda, determinandaque à nobis.

De iis ... ſæ ſent...

Ubi ob neglectas magno mortalium damno accuratæ methodi leges in diverſas ſententias, hinc ſectas itum eſt à Veteribus & recentioribus Philoſophis; pleriſque ex opinionis ſuæ novitate, & probabilitate magis, quàm probatione famam præ cæteris majorem aucupantibus; de ſuorum autem decretorum veritate parùm ſæpè ſollicitis.

Rerum ... turaliu... Princip... Mathe... co more monſtra...

Quamvis proinde optabile foret, quæſtionem hanc, quę tot turbas & tenebras in Academiis excitavit & olim, & nunc, prout rei neceſſitas & dignitas exigere videtur, elucidari, pertractarique, & *naturalium rerum principia vera, eorumque numerum certum & qualitates legitimas* viâ, methodoque Mathematicis familiari demonſtrari; illi tamen diutiùs immorari nec locus, nec tempus, nec inſtituti præſentis ratio nunc ſinunt. Eſt etenim majoris res hęc moliminis, quàm ut paucis abſolvi queat: nec tamen ingratam diligentibus Naturæ ſcrutatoribus rem me feciſſe puto, quòd hìc, quam poſt longum, faſtidiique plenum laborem judicavi unicam, certiſſimam, tutiſſimamque & ad naturæ arcana rectà ducentem viam, digito commonſtravi.

Mutat... hominis ... mariæ.

Dum autem non tantùm in aliis hominibus obſervat, ſed & in ſeipſo plurimas diverſiſſimaſq; mutationes experitur homo, in ſequentibus tamen, utpote primariis, ſinguliſque hominibus communibus magis hęret, admiraturque imprimis corporis ſui generationem ex tam vili & exili ſemine; membrorum deinde omnium & ſingulorum in utero materno conformationem & perfectionem nunquam ſatis perceptam, laudatamve; mox poſt partum prodigioſam, ambientis aëris inſpirationem & exſpirationem reciprocam, continuamque; ut & cibi, potuſque aſſumptionem ſuſtentando corpori tam neceſſariam; hancque conſequẽtem excrementorum per vias varias expulſionem ſpontaneam, voluntariamve; motum itidem plerarumque corporis partium aut naturalem, aut animalem; vigilias inſuper, & ipſas alternatim excipientem ſomnum; loquelam denique, & animi motiones varias ad amorem, odium, iram, miſericordiam, & cæteras.

Ex ear... conſiderat... ne ejus p... turbatio.

Hæc cùm admirabundus ſeriò perpendis homo, vehementer in ſuis turbatur cogitationibus, & tantùm non obſtupeſcit; ubi ſcilicet, quod aliis accidere meminit & fortè vidit, idem ſibi quoque imminere prævidet, & mox futurum pręſentit, ut videlicet omnia hęc unà cum vitâ brevi ceſſent, nihilque aliud à morte præter corruptionem & putrefactionem corpus ſuum maneat.

Homin... mens ſive Anima.

Ex quâ tamen perturbatione, tanquam veterno excitatus, & in præcipuâ hac humani generis metamorphoſi expendendâ, examinandâque diutinè occupatus homo, aliquid in ejus ortu & generatione corpori ſuo acceſſiſſe judicat, quod in ejuſdem interitu recedat denuò, quodque durante vitâ omnibus illis recenſitis præſideat mutationibus, illaſque regat & gubernet.

Atqui hoc ipſum eſt, quod animam vocamus, & mentem; utique partem hominis primariam; quæ, cùm in externos non incurrat ſenſus, inſenſibilis convincitur, ſoloque adeò intellectu perceptibilis, quam & ſpiritualem dicimus.

Dei cogniti...

Sed nec hìc hæret homo, quin potiùs & ſuæ, & cæterorum hominum exiſtentiæ initium cum vitâ obſervans, finemque in morte expectans, nec rerum finitarum in infinitum deductionem poſſibilem animadvertens, ſiſtitur tandem in primo aliquo, adeòque æterno rerum omnium itidem inſenſibili, ſed & infinito principio & authore Deo, uno, vero, bono; à quo creaturæ omnes & eſſe ſuum habent, & benè eſſe.

Scientia & Intelligentia quid, & qu... differant.

Quemadmodùm autem ſenſibilium objectorum cognitio, *ſcientia* dicitur, ſic inſenſibilium & ſpiritualium notitia vocatur *intelligentia*; utpote quæ ſenſus fugientia & tranſcendentia ſolâ uſurpantur ratione, & ſtatuminantur ratiocinatione, utut ad ipſa cognoſcenda proceſſurus intellectus cogitatio-

num

num ſuarum initium ab ipſis faciat ſenſibus, objectiſque ſenſibilibus.

Rerum co- tione læ- r mortis ordatione latur no.

In memoratâ ſenſibilium & inſenſibilium rerum cognitione per continuatam ratiocinationem gradatim deductâ lętatur quidem homo, gaudetq; mox tamen caducæ ſuæ vitæ, mortiſque adſtantis recordatus, miſæ ſuæ ſortis vices & miratur, & dolet.

eam ſua ba ſibi pedire ſa- r.

Dum autem in Deo Opt. Max. cur conceſſæ ſuo corpori per animam vitæ invideat, cauſam comminiſci poteſt homo nullam; ſuâ culpâ mortem ſibi impendere, invitus licet, concludit, confitetur, & conqueritur.

Hominem profectò Deo, Creatori ſuo & Domino cultum eo nomine, obſequiũque debere quis non videt? In alterutro ſi deliquerit, pœnam ipſum neceſſariò manere quis non capit? ſi peccatum igitur eſt, uti reverâ peccatum eſt ab homine, ex Dei favore ipſum excidiſſe, & mortẽ ipſi pœnam impoſitam eſſe, quis non agnoſcit & triſtatur? Mortem, inquam, non ſpiritualem duntaxat in hominis à Deo rejectique & repudiatione conſiſtentem; ſed & naturalem, ſpiritualis imaginem, in corporis, animęque diſſolutione conſpicuam.

m ſpiri- ē, quàm ralem.

minis Vi- & mors lex.

Enimverò hominis in hac miſeriarum valle peregrinantis ſortem & fortunam ſi perpenderis accuratiùs, tergeminam ipſum vitam ibi vivere, mortemque obire poſſe comperies, naturalem, civilem & ſpiritualem. Naturalis autem vita tamdiu durat, quãdiu perdurat & permanet in corpore anima humana; cujus è corpore exceſſum excipit mors, relicto non tam corpore, quàm cadavere. Civilem itidem vitam agere dicitur homo, quamdiu ipſi cum civibus ſuis benè eſt, verſaturque in eorundem benevolentiâ; quando autem ipſe tanquam privatæ, publicæve pacis, tranquillitatiſque perturbator contemptui exponitur, ipſique libero cęterorum civium commercio & conſortio, quandoque etiam, ne pejus nunc dicam, aquâ & igni interdicitur, habetur tunc pro civiliter mortuo. Spiritualem denique vitam vivit homo, quamdiu Creatorem ſuum piè colens mandatiſque ipſius auſcultans & obſecundans, Dei ſui gratiâ fruitur, gaudetque; ubi autem impius factus & Deo inobediens eâdem priuatur, cenſendus venit ſpiritualiter mortuus.

turalis. *lis.* *itualis.*

In cujus triplicis vitæ, mortiſque naturam & rationes ne ulteriùs, quàm nunc par eſt, abduci me patiar, multa paucis complectar verbis.

aturalis & mors pen- t.

Ergò in naturali vita tandiu corpori junctam reſtare hominis animam obſervamus, quamdiu innatum Cordi calidum ardere deprehenditur; cujus extinctionem animæ è corpore egreſſum, id eſt, mortem ſequi videmus. Equidem accenſæ lampadi haud abſimilis eſt naturalis hominis vita, vitæve cauſa naturalis proxima: nã quemadmodùm juſtæ quantitatis & qualitatis oleo alitur in aëre libero flamma; ſuffocatur autem eadem in aëre concluſo; vel obruitur ab olei nimiâ copiâ; vel langueſcit ex ejuſdem penuria; vel hebetatur ab ejuſdem impuritate: Ita planè ſuſtentatur innatum calidum à ſanguine debitâ quantitate, qualitateque in cor influente, recreaturque reciprocâ aëris inſpiratione & exſpiratione; extinguitur autem intermiſsâ reſpirati aëris reciprocatione; vel opprimitur ſanguine nimis copiosè in cor influente, ibique hærente; vel perit ex ſanguinis defectu; vel retunditur à ſanguine in pabulum ineptum depravato.

itæ cum ade paratio.

naturali e ad vi- nullus ſſus.

A qua morte naturali nullus eſt obſervatus unquam naturalis ad vitam regreſſus.

ilis vita mors in us conſi- .

In civili autem vita tandiu perſeverat quivis homo, quamdiu tanquam juſtus & æquus ab aliis hominibus benè audit ſecundùm varias, quæ præter odioſa fortunæ bonorum diſcrimina cuique homini cum aliis hominibus intercedunt neceſſitudines. Quarum prima quidem & intima eſt inter conjuges; huic proxima & naturalis inter parentes & liberos, hinc & conſanguinitate propinquos; voluntaria inter amicos, coacta inter dominos & ſervos; conceſſa inter ſenatum & populum; libera denique inter cæteros ejuſdem loci, aut regionis, orbiſve univerſi habitatores. Ex terrenis proinde bonis ſuum cuique tribuere; debitumque inſuper ſolvere homo tenetur & conjugi amorem; & parentibus pietatem; & liberis charitatem; & conſanguineis benevolentiam; & amicis fidelitatem; & dominis obſequium; & ſervis manſuetudinem; & ſenatui obſervantiam; & populo benignitatem; & cuivis alii homini comitatem. Utique ad civilem vitam feliciter abſolvendam unica hæc eſt, & recta via; à quâ quò quis aberraverit longiùs, eò citiùs putandus civiliter mortuus & infelix.

A civili morte ad vitam quomodò fiat regreſſus.

A civili hâc morte ad vitam reditus eſt iis, qui facta vitiorum in virtutes emendatione in gratiam redeunt cum illis, quos priùs offenderant, & à quibus tanquam infames proſcripti fuerunt.

Quandiù in ſpirituali vita permanſerit homo, & unde in Mortem inciderit.

In ſpirituali denique vita tandiu permanſit homo, quamdiu Deo confiſus ejuſdem obtemperavit imperio; quamprimùm autem calumniatori auſcultans Diabolo, Dei mandata, minaſque tranſgreſſione ſuâ conculcavit, mox in mortem incidit ſpiritualem, exciditque cum poſteris ex Divinâ benignitate.

Chriſtus Hominum redemptor.

Quoniam autem Deum, Creatorem ſuum, eumque infinitum, per ſe-ipſum, creaturam infinitã pacare non potuit homo; facta eſt pro incomprehenſibili atque inexplicabili clementia & miſericordia, qua miſeratus eſt humanam miſeriam Deus, peccati humani expiatio in promiſſum Patribus Meſſiã, Emmanuelem, Chriſtum Jeſum, qui dedit ſe-ipſum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & morte ſuâ nos reconciliaret Deo: cujus gratiâ ſalutifera erudimur, ut abnegatâ impietate & mundanis cupiditatibus in præſenti ſæculo ad conſervandam, naturalem quidem vitam, temperanter; civilem autem, juſtè; Spiritualem denique, piè vivamus.

Pietatis, Iuſtitiæ, & Tēperantiæ cognitionem etiam ad Philoſophũ pertinere.

Quamvis autem Pietatis, ad Spiritualem vitam nos ducentis, latifundia ex profeſſo peragrare ſit Theologorum; Iuſtitiæ verò, ad civilem vitam aditum nobis parentis, penetralia reſerare Iuris-Conſultorum; Temperantiæ denique, naturalem vitam tuentis, receſſus pandere Medicorum: quis tamen in crimen vertet Philoſopho, rerum omnium cognitionem, & cognoſcendi modum adumbraturo, ſi hæc delibaverit?

Earum reſpectu tres eſſe in triplici vita Diſciplinas Practicas, Theologiam, Iuris-prudentiam, & Medicinam.

A quo nec hoc prætereundum, pręter binas nuper memoratas Theoreticas, objectorum ſuorum veritatem ſpectantes, *Scientiam* & *Intelligentiam*; hîc ternas prodire Diſciplinas practicas, *Sapientiam*, *Prudentiam*, & *Artem*, ſub totidem facultatem ſuperiorum, *Theologiæ*, *Iuris-prudentiæ*, & *Medicinæ* moderamine, in deſcriptâ modò triplici vitâ, *Spirituali*, *Civili*, & *Naturali*, per totidem virtutes, *Pietatem*, *Iuſtitiam* & *Temperantiam*, utilitatem homini afferentes & beatitudinem.

Medicina Artium omnium Regina.

Ne quis tamen miretur nimis, aut ægrè ferat Medicinæ ſubmitti à me hîc Artem, imò Artes omnes; quarum Reginam nuncupavi ſuperiùs Medicinam; videndum jure ne hoc factum à me, an injuriâ.

A naturali vitam victu & amictu opus eſſe.

Ad naturalem vitam, quàm Medicina regi extra omnem poſitum puto controverſiam; ad naturalem, inquam, vitam conſervandam homini & victu opus eſſe, & amictu nemo neſcit. Et victu quidem ad ſanguinem, qui continuò conſumitur, reparandum; amictu verò ad ambiẽtis humanum corpus Aëris, Aquæ, aliarumque rerum omnium forinſecùs occurrentium injurias propulſandas.

Artes victũ apparantes, Agriculturam, Molarem, Piſtoriam, Coquinariam & ſimiles Medicinæ ſubeſſe.

Victus cibo, potuq; conſtans, & ex vegetabilibus, animalibuſque imprimis petitus, non crudus ſemper aſſumitur, ſed præparatus, & alendo corpori aptior arte factus: quæ artificioſa victûs præparatio, tàm in prima vegetabilium cultura, collectione & aſſervatione, quàm ultimo eorundem, ut & animalium apparatu conſiſtens, cùm Medicinæ ſubſit regimini, non video quo jure Artes illis famulantes, Agricultura, Molaris, Piſtoria, Coquinaria, & ſimiles ſubducere ſe queant ejuſdem Medicinæ gubernationi.

Vt & Artes amictum apparantes, Textoriam,

Ad amictum verò non tantùm veſtes, & tegumẽta referuntur, ſed & ipſæ domus tam publicæ, quàm privatæ, & quæ earum ſpecies peculiares ſunt, naves; ut & ignis, ad externum frigus arcendum adhibitus.

bitus.

Tonſoria Sarcoriam Coriariam Sutoriam Fabrilem, &c.

, bitus. Quis exinde non proſpicit, & perſpicit talia concinnanda veſtimenta, talia uſurpanda tegumenta, tales conſtruendas domos, tales fabricandas naves, tales accendendos ignes, & ſi quæ ſunt alia quæ humanum corpus ad verſus omnia forinſecùs ipſi obvenientia damna ſartum tectum & integrum ſervare queant & tutari? quod determinare cùm proprium ſit Medicinæ munus, ſequitur ejuſdem imperio hactenus ſubjici Artes omnes prædictis auxilii parandis dicatas, Textoriam, Tonſoriam, Sartoriam, Coriariam, Sutoriam, Fabrilem, Figulinam Lignariam, Architectonicam, & neſcio quas non.

Veritatem imperfectè tantùm cognoſci.

Veritatem ergò quærimus in rebus per diſciplinas theoreticas, & utilitatem per practicas: ſed invenimuſne? Meo certè calculo, non niſi imperfectè. Neque enim de Spiritualibus duntaxat rebus, verùm de ſenſibilibus quoque verè dictum puto à Gentium Apoſtolo, cognoſcere nos nunc ex parte, ac cernere tantùm per ſpeculum, & per ænigma: quam ob rem præter mortem, ignorantiam quoque peccati ſuſpicor ſtipendium; & omninò futurum arbitror, ut ad nullius rei notitiam perfectam perveniamus unquam in hoc mundo; quamvis non dubitem poſſe nos indies adhuc proficere, & cognitionem noſtram qualemcunque ulteriùs provehere. Tentandum proinde, ut labore indefeſſo augeſcat & amplificetur gradatim notitia, decreſcat autem & imminuatur ignorantia noſtra: cujus causâ gementes viri magni, & Socratem æmulantes exclamare non erubuerunt, Quantum eſt, quod neſcimus! proſpicientes ſcilicet longè plura eſſe, quæ neſcirent, præ pauculis iis, quæ ſcirent, quæque obſcurè, & confuſè, & imperfectè duntaxat ſcirent.

Cognitio gradatim augenda.

Cagnitionem remoratur eiuſdem præſumptio, promovet ignorantiæ noſtrę agnitio.

Ne pudeat ergò nos ſummorum virorum exẽplo noſtram itidem agnoſcere, teſtarique ignorantiam: quin ſimul cavendo vitemus iſtorum culpam, qui immodici ſui æſtimatores aliis, ut & quandoque ſibi ipſis ſe omnia, pleraque ſaltem ſcire preſuadere conantur. De quibus vetus verbum eſt, Ad ſcientiam perveniſſent multi, nî ad ipſam ſe jam perveniſſe putaſſent Remoratur certè cognitionem noſtram ejuſdem præſumptio, quemadmodùm eandem promovet genuina ignorantiæ noſtræ agnitio.

Virtutes excellentiores in nobis eſſe imperfectas.

Imperfecta igitur cùm ſit noſtra cognitio, elucentne ſaltem in nobis virtutes excellẽtiores? Nihil minùs Quotuſquiſque etenim hominum invenitur, qui ſit per ſapientiam ſuam tam pius, ut ſe Deum toto corde, proximum autem uti ſe-ipſum diligere gloriari queat, audeatve?

Quotuſquiſque mortalium reperitur prudentiâ ſuâ tam juſtus, qui unicuique ſum tribuat, debitumque perſolvat, nulli unquam deprehenſus injurioſus?

Quotuſquiſque arte ſuâ, marteque ſuo tam factus temperans, qui in cibo, potuve: in ſomno, vigiliſve; in corporis, animive motibus, aut cæteris rebus non naturalibus dictis modum non excedens ſanitati ſuę, vitæque occultas nos ſtruat, pareteque quotidie inſidias? Nullus omninò.

Hæc autem ſi communis eſt mortalium omnium fortuna, quid de meo tandem in conquiſitâ rerum cognitione profectu ſentiendum? quid ex inſtantibus meis laboribus boni expectabit ſtudioſa juventus?

Quo fine ad profeſſionem Medicam acceſſerit Auctor.

Utique homo cùm ſim, humani à me nihil alienum puto. Ignorare autem, hinc & erudiri velle & humanum judicavi modò, & nunc mihi aſcribo, utpote non minùs tenuitatis meę probè mihi conſcius, quàm vera, utiliaque cognoſcendi, & his fruendi deſiderio flagrans. Neque enim ſcientiæ ullius opinione vanâ turgidus & inflatus, aut præ aliis doctus ut videar, habeare hûc me ſum paſſus allici; verùm ut pro concreditorum mihi ſupernè à luminum Patre donorum modulo Medicinæ Tyrones in acquirendâ naturalium rerum notitia juvem, ipſoſque docendo diſcam ipſus, doctiorque cum ipſis indies fiam, ſed & ipſos præeundo, & iis, quæ laborioſâ plurium annorum exercitatione ęgris utilia, ut & noxia contigit obſervare, fideliter informando pro virili parte in Medicos formem egregios, atque ſic & ipſis, & per ipſos aliis, quoque ſim utilis, & Reipublicę.

In quibus meis conatibus dum propitium experiar Numem, habeamque diligentię meę mille teſtes cõſcientiam, & conſcium Deum, abundè à me officio meo ſatisfactum putabo; quòd ſi prętereà probis probentur mea ſtudia, id lucro apponam; moroſos enim non morabor cenſores, quibus ut ſua duntaxat placent, ſic aliena diſplicent omnia.

Ut autem de ſuſcipiendorum à me laborum ratione iis, quorum id ſcire maximè intereſt, aliquantò pleniùs conſtet, totum hoc meum negotium breviter & ſummatim comprehendam.

Medici n men q mereatur

Medici nomen, meo ſaltem judicio, non meretur, qui non omnes corporis, animique nervos intendit ut & in quo naturalis hominis vita ſanitaſque conſiſtant; & à quibus pendeant, conſerventurque; & à quibus labefactentur, deſtruanturque; & quibus mediis modiſque deſtructio illa prævenire & impediri, ſanitaſque deperdita in integrum reſtitui queat, quantum per noſtram infirmitatem unicuique datum eſt, perfectiſſimè cognoſcat. In his ergò omnibus ut ritè inſtruantur Diſcipuli, allaborabo gnaviter & ſeriò.

In quo con ſtat vita n turalis

Dixi quidem modò in animę, corporiſque conjunctione conſiſtere; & ab innati calidi in corde conſervatione pendere; & ab ejuſdem extinctione deſtrui naturale hominis vitam. Sed dixi tantùm. Hoc antequam cum ſanitatis, & morborum natura, cauſis & annexis ſufficienter & clarè probetur & demõſtretur, quid non priùs adhuc veniet movendum?

Calidum i natum e in corde, in ſingul partes i fluere. Sanguine conſumi regenerari

In illum utique finem oſtendendum erit, & revera in humano corde reperiri calidum innatum; & illud tandiu ibidem hærere ac permanere, adde & in ſingulas partes cum Sanguine per Arterias influere, quandiu & liberum Aerem reſpirat homo, & laudabilis in cor affluit Sanguis; qui in emiſſi è corde; conſumptique locum ex aſſumpto, & in variis corporis partibus variè elaborato, ſuiſque recrementis multifariis repurgato alimento novus generatur, & cum reliquo in ipſius circulatione & refluxu commiſcetur.

Oſtendendum prętereà qualem in partibus ſingulis ſubeat alimentum mutationem; quibuſque viis ab una parte deferatur ad aliam, antequam in cor ipſum transferatur.

Oſtendendum inſuper quali vi prǽditæ ſint partes ſingulæ, ut diverſiſſimas alimenti alterandi, vehendi, ſecernendi mutationes abſolvant.

Oſtendendum denique, quoties infringitur innati calidi vis, aut læduntur plures, paucioreſve viſcerum functiones, & à qua cauſa oriatur, & in qua parte primariò reſideat, & quibus auxiliis emendari debeat quodvis malum, dummodò ſit emendabile.

Hęc omnia dum mente voluto, Auditores, dicendorum, agendorumque & copiâ obruor, & varietate confundor. Quis enim unquam ex imminentibus hiſce vertici noſtro difficultatibus ſe potis extricare, qui non exactam univerſi corporis, ſingularumque in ipſo partium acquiſiverit cognitionem, multiplici tum cadaverum humanorum, tum brutorum diſſectione comparandam? Quis hiſce labyrintheis ſe liberabit anfractibus, qui non ſolida naturalium mutationum omnium ſit imbutus ſcientiâ Herculeo dumtaxat labore adipiſcendâ? Quis laureâ dignus Apollinari, præter eum, qui ſingula ſingulis accommodare doctus ſubactum acquiſiverit longo rerum uſu judicium?

Ad corpori fabricam r tè cognoſcen dam admo dum mult deſiderari.

Quamvis autem & veterum diligentiâ plurima, eaque egregia de humani corporis fabrica proſtent monimenta; & Recentiorum, ſuperioris præſertim & hujus ævi, Anatomicorum ſolertiâ novis, utilibuſque inventis locupletata ſit, quam habemus de corpore, notitia; adeò ut ampla per ipſos plerarumque partium functionibus illuſtrandis adaperta ſit janua: Illis tamen ad optatum cognitionis faſtigium perducendis admodùm multa deſiderantur adhuc, in quibus enucleandis deſudant etiam nunc benè multi, quorum feraciſſima videtur hæc ætas, ingenioſiſſimi & accuratiſſimi Anatomici; quos omnes mihi tam notos, quàm ignotos ad utiliſſimum, ſummeque

meque

meque neceſſarium Medicinæ perficiendæ ſtudium ferventiùs promovendum, & inventum quodcunque ſuum publici juris faciendum hîc publicè hortor; me namque & doctrinæ ſuæ habebunt æſtimatorem æquum, & laudum præconem ingenuum.

rc non in ralium n cogni-

Quamvis rurſus in naturalium rerum cognitione eruenda laborarint & olim & nunc quamplurimi ſubtiliſſimi Philoſophi, nemo tamen ipſorum, quod ſciam, principia ſibi probata probavit unquam aliis ita, ut illorum cogeret aſſenſum, atque illos demonſtrationis ſuæ evidentiâ in ſuam pelliceret ſententiam: quam ob rem etiam novæ indies exurgunt & enaſcuntur Phyſicorum ſectę; pleriſque alienas opiniones ſolicitè magis & ſolidè deſtruentibus & infirmantibus, quàm proprias adſtruentibus, confirmantibuſve.

in Me-

Quamvis denique in morbis dignoſcendis, eorundem naturâ & cauſis veris indagandis, affectâ parte determinandâ, curandi methodo certa conſtituenda, remediiſque efficacibus & ſingularibus ad inveniendis, atque his omnibus literis conſignandis & poſteritati tranſmittendis, nonnulli ſæculis omnibus operam impenderint multam, ideòque laudabilem; nemo tamen hactenus tam felix extitit, innotuitque Medicus, qui veras occurentium quotidie affectuum omnium ratione expiſcari potuerit, aut omnes à ſe curatos viderit ægros: quinimò ſatis magnus morborum pro inſanabilibus vulgò habitorum circumfertur numerus; licet ſubinde talium tam ab ipſis Medicis diligentioribus, quàm ab empiricis & plebeiis quoque curatorum occurrant exempla; argumento certo, & remanſiſſe cognitionem noſtram valdè imperfectam, & perfici eandem indies: Retardatur tamen & hactenus ejuſdem perfectio, quia plerique illi curandi modi rariores & novi, auxiliaque ſelectiora, non ſine magno Reip. detrimento, cum ſuis ferè pereunt & ſepeliuntur Authoribus. Cujus inſignis noxæ cauſas ſi perquiras, non poſtremam eſſe comperie extinctam penè in hominum animis Charitatem, ſuccedentibus in ejus locum poſt Superbiam & Avaritiam, Odio & Invidiâ, hujuſque pediſſequâ Maledicentiâ: Nam Viri gnari, gnavique & de Rep. benè merentes, Superiorum tamen favore non rarò deſtituti, Malevolorum autem calumniis indignè atque malitioſè exerciti, dilaceratique, ac pro ſuis in populum beneficiis malignè & injurioſè excepti tractatique (ò tempora! ò mores!) ingrati proinde mortalium animi pertæſi, patiuntur facilè ſua ſecum propter indignos inhumari & obliterari dona, multis alias, poſt ipſorum etiam obitum, futura utilia, ſi videlicet Mecænates fautoreſque offenderent & cordatos, & potentes; ſi gratificatione quâdam ipſorum in publicum merita compenſarentur, ſi langueſcens ubique virtus debitis excitata præmiis recrearetur?

lia ra- cum ribus

re-

Sed redeo ad propoſitum, nam de nævis ævi noſtri ampliùs conqueri quid juvabit?

Poſtquam igitur tam infirma ſunt etiam nunc & invalida Medicinæ fulcra, totque remoræ ulteriorem ejuſdem impediunt perfectionem, Medicinæ medicinam ſi quis expoſcat à me Medico, ſequentem propono.

equi- eo, dici- rfice-

Ingenio ſit acuto & perſpicaci; judicio ſolido & acri; memoriâ peramplâ & fideli; laboris patientiſſimus multiplicis & moleſti: vitæque non brevis, ſed longę quiſquis ad ſperabile perfectionis culmen Medicinam perducere volet.

nium & x n ſo-

Ingenio, inquam, acuto & perſpicaci; quò Naturæ abdita perſcrutari, ac in penitiores ipſius receſſus mentis acumine penetrare, eandemque quodammodò perſpicere queat.

Judicio ſolido & acri; quò certum, firmumque de ſingulis excogitatis, inventis, obſervatis, concluſis ferre queat arbitrium. Ne, ſicubi fuerit hallucinatum, quæſita, latenſque veritas non tam recludatur, quàm magis, magiſque recondatur & occultetur: Uno namque duntaxat ſuppoſito, conceſſove abſurdo, multa mox ſequi videmus abſurda.

mnia mpla

Memoriâ peramplâ & fideli; quò & veterum, & recentiorum monimenta lectione, auditioneve, quandoque viſione quoque comparata, & quævis alia proprio labore confecta, compertave in promptu habere queat, quoties illa exactiùs examinari, aut cum antiquis, noviſve inventis & obſervatis conferri confert.

Laboris patientiſſimus multiplicis & moleſti; quò tam multa, tam diverſa, tam abſtruſa, & legere, & audire, & videre, & comminiſci, & experiri, & coacervare, & conferre, & dijudicare, & ad uſum revocare queat.

Patientia laboris & multiplicis & moleſti.

Vitæ denique non brevis, ſed longæ, imò longiſſimæ; quò omnia illa per compendium à me enumerata colligere, invenire, examinare, cenſere, atque imprimis in numera penè in rerum naturalium mutationibus, & hominum, brutorumque ſectionibus, & ægrotorum curationibus experimenta neceſſaria facere queat.

Vita longhiſſima.

Verum enim verò *vitæ ſumma brevis ſpes nos vetat inchoare longas:* adde quòd nuſquam in uno homine conjuncta & copulata reperiantur recenſita mox à me dona omnia. Ne quis tamen ideò Medicinæ deſpondeat perfectionem, poſtquam immenſus quidem ac tantùm non infinitus labor, incaſſum tentandus, quia non exantlandus ab uno, ſuſcipi, ferri & tandem abſolvi cum uſurâ poteſt, collectâ & ſociatâ in unum plurium hominum induſtriâ & opera.

Has dotes in uno non reperiri, ſed in multis ſimul.

Affulget ergò unà nobis adhuc perficiendæ (quæ ad omnes homines ſpectat) Medicinæ ſpes, ſi videlicet Principium populi authoritate & munificentia conquirantur & convocentur aliquot Viri eruditi, variis quidem animi, corporiſque dotibus inter ſe differentes ſinguli, in veritatis autem & Reip. amore unanimes & concordes cuncti; qui ſepoſitis quibuſvis præoccupatæ mentis, partiumque ſtudii remoris noxiis, & conculcata inani captiunculis alios irretiendi & ſuperandi gloriola, omnia Veterum, Recentiorumque de rebus naturalibus & medicis ſcripta, ut & omnia à ſe ipſis perquiſita, excogitata & obſervata ad veritatis trutinam *Rationem & Experientiam* revocantes & penſantes, ſolidam, concatenatamque conſtruant naturalium rerum ſcientiam; accuratam adornent humani corporis fabricæ hiſtoriam; deſcribant exactè ſanitatis & ęgritudinum naturam & cauſas; ſubjungant denique citò, tutò & jucundè ipſis medendi Artem numeris omnibus abſolutam.

Perficiendæ Medicinæ ſpes unica convocatio Virorum Eruditorum.

Allaboravi quidem non ſemel, ut aliquot in celeberrimo illo totius Europę Emporio, Amſtelodamo, exquirerem & excitarem Medicos & ingenio excellentes, & judicio eminentes, & memoriâ valentes, & laboris patientes, qui tum veritatis amore, tum publici, privatique commodi ſtudio tam laudabilem, tamque omnibus utilem futurum laborem mecum tentarent; quò & noſtrum de Rep. benè merendi animum cunctis teſtaremur, & alios ad ſimilia in publicum bonum ſtudia concelebranda commoveremus: aſt irrito conatu.

Eam tentaſſe Autorem; aſt fruſtra.

Donec autem, votis, vocibuſque meis Deo benignè exauditis, vel Magnatum liberalitate, vel Privatorum zelo tam optabile, tamque neceſſarium erigatur alicubi gentiũ veritatis Theatrum & Collegium, atque ipſius ope clara eruditionis lux tandem aliquando ex noſtris exurgat tenebris, operam uſque navabo ſedulam, ut in curando meo munere ad propoſitum modò ſcopum collimem quàm proximè.

Quapropter, quoties de humani corporis fabrica mihi facienda erit mentio, toties ab autopſia præcipua deſumam, petamque argumenta, & ubi licebit, ad ocularem inſpectionem invitabo, deducamque Tyrones.

Quoties de naturalium rerum affectionibus mihi habenda erit diſputatio, toties diverſorum Philoſophorum producam opiniones; ſuiſque roborabo rationibus: quòd ſi quandoque ab aliorum placitis recedere me ſuadeat ratio, vel cogat experientia, meam tunc candidè ac ſine faſtu proferam & illuſtrabo ſententiam; nemini futurus interim in totâ diſceptatione aut gravis, aut injurius.

Quoties de partium ſingularum functionibus & uſu mihi futurus erit diſcurſus, toties in ipſarum con-

conformatione, cum aliis connexionem, aut per vaſa communicatione, cõtentis & ſimilibus diſquiſitionis omnis ponam fundamenta, & ex illis citra adverſariorum contemptum meas deducam concluſiones.

Quoties denique de morbis, eorundemque cauſis, ſignis & curatione inſtituenda veniet diſſertatio, toties celebriorum & probatiorum in Arte virorum decreta ea, qua par eſt, veneratione & fidelitate recenſebo, obſcuriora explanabo; & quando res exigere videbitur, propria confirmabo, emendabove experientia.

Erit enim ubique mihi amicus Socrates, & amicus Plato ſed magis amica veritas. Cavebo interim & quidem ſedulò, ne ob ſententiarum diſſenſiones & diſcordias ullius exiſtimationi, aut gloriæ vel minimum eat mea culpa detractum; utpote qui coruſcante hominum excellentium doctrina & induſtria, ad æmulationem quidem & imitationem excitari me, & inflammari glorior; deteſtabilibus autem & venenatis invidiæ ſtimulis animum meum liberum gaudeo, eoque nomine Deo meo gratias ago.

Ut autem exantlandorum in poſterum à me laborum initium felix, fauſtuſque ſit finis, Deus Sapientiâ, Bonitate, Potentiâque admirandus & immenſus, qui me profeſſionem hanc nec affectantem, nec ambientem, ſed averſantem, legitimâ tamen vocatione à Nobiliſſimis, Ampliſſimiſque hujus Academiæ Curatoribus Urbiſque Conſulibus oblatam, nunc etiam poſtpoſitis utilitati publicæ priuati lucri rationibus ſuſpicere voluit, pro inexhauſta ſua miſericordia miſellæ noſtræ miſertus ſortis, ad ritè obeundem arduum hoc munus donis neceſſariis, & ornare me dignetur; & roborare; quo cedant futura mea opera omnia & in Sanctiſſimi Ipſius Nominis gloriam permanentem, & in hujus Reip. Academięque laudem perpetuam, & in Veritatis illuſtrationem uberiorem, & in Medicinæ Tyronum profectum majorem, & in Ægrotorum curam expeditiorem, & in Animæ, corporiſque mei ſalutem æternam. Amen.

DIXI.

DE MEDICAMENTIS CHYMICIS THESES.

Quęnam hic per Medicamenta Chymica intelligantur.

I. PEr Chymica Medicamenta hoc imprimis loco intelligenda ea quæ ex Mineralibus parantur, quæque à vulgaribus Medicis admodum carpuntur; imò tanquam noxia traducuntur, qualia præcipuè ſunt, quæ ex Antimonio adornantur, aut Mercurio ſive Hydrargyro.

Quare Antimonialibus magis fidendum, quam Mercurialibus.

II. Id autem obſervandum, vix ita figì poſſe Mercurium, quin temporis tractu ſpontè, aut brevi arte ad priſtinam redeat naturam volubilem & vivam. Antimonium autem, quas mutationes ſubit, eaſdem ſervare, ac proinde Antimonialibus Medicamentis magis fidendum, quàm Mercurialibus, niſi arte majore, de qua nobis nunc non eſt ſermo, præparentur.

Antimonialia præ cęteris eligenda. Et pleriſque Medicorum intentionibus convenire.

III. Antimonialia Medicamenta ergò, utpote paratu faciliora, in præparatione fixiora, in uſu tutiora, prę cæteris omnibus commendamus.

IV. Tantò majoris facienda eadem Antimonialia Medicamenta, quòd ad pleraſque Medicorum intentiones conſequendas convenientia ex ipſo confici queant remedia, ad vomitum putà, alvum, ac ſudorem ciendum, ad humores præparandos, & variis modis alterandos corrigendoſque, Quin imò ad Naturales corporis vires firmandas augendaſque.

Antimonii præparationes pręcipuę.

V. Inter uſitatiſſimas, nec minùs tamen utiles Antimonii præparationes, occurrunt 1. Flores. 2. Vitrum. 3. Hepar, ſive Crocus 4. Hunc ſequens Antimonium diaphoreticum. 5. Regulus. 6. Butyrum. 7. Ex hoc paratus Mercurius Vitæ. Et 8. Bezoardicum Minerale, de quibus ſingulis pauca nunc dicenda.

Florum præparatio, & vires.

VI. 1. Flores parantur ex Antimonio crudo pulveriſato, & per ſe ſublimato, unde flores aſcendunt albi ad Vomitum ciendum apti, qui ſi aliquandiu in Crucibulo (*Smelt-Kroes*) per ſe figantur, aluum duntaxat movent: ſin magis adhuc figantur, Sudoriferi, fiunt, & tandem corroborantes.

Vitri præparatio, & vires.

VII. 2. Vitrum, ex Antimonio per ſe calcinato & fuſo paratum, vomitum mouet: ſin cum Vitrioli Spiritu extrahatur, catharticum duntaxat exiſtit.

Croci pręparatio, & vires.

VIII. 3. Antimonium cum æquali Nitri quantitate combuſtum, quod detonare vocant, Antimonii Hepar, atque ubi edulcoratum eſt, Crocus metallorum dictum, Vomitum ciet & alvum ſimul.

Antimonii Diaphoretici præparatio, & vires.

IX. 4. Crocus Metallorum iteratò cum Nitro combuſtus, & edulcoratus, Antimonii Diaphoretici nomine venit, quoniam hâc ſecunda calcinatione fixitatem majorem à Nitro accipit, & vi ſua emetica & cathartica ferè depoſita, Diaphoreticam nanciſcitur, & tandem roborantem, ſolâque Humores alterandi & corrigendi poteſtate valentem.

Reguli paratio vires.

X. 5. Regulus Antimonii ſolius Nitri ope parari poteſt, quamvis utplurimùm Tartarum addatur, ex quo Vaſcula parantur, in quibus infuſi ad tempus certum liquores, vim emeticam, & purgantem eliciunt ſatis vehementem, ideòque minùs in uſum revocari velim, cùm ex eodem Antimonio alia, & quidem blandiora, adeòque tutiora parentur eâdem vi prædita Medicamenta, qualia & Metallorum Crocus exiſtit, & vitrum, & Vitæ Mercurius.

Butyri paratio vires.

XI. 6. Antimonii Butyrum ex ipſo crudo, aut priùs in Regulum fuſo, & cum Mercurio ſublimato miſto diſtillatur, externè duntaxat applicandum in ulceribus putridis & fœdis.

Spiritus trioli F ſophici paratio vires. Mercur tæ præp tio, & Bezoar mineral præpar & vire

XII. 7. Solâ Aquę purę affuſione ſeparatur ab Antimonii Butyro Spiritus Vitrioli Philoſophicus dictus, ad Ardorem febrilem temperandum Julapiis commodè admiſcendus, dum fundum petit pulvis albicans, Mercurius Vitæ vulgò dictus, præſtantiſſimum ad humores quoſvis vitioſos è corpore eliminandos remedium per alvum & os Vim ſuam exerens.

XIII. 8. Eidem Antimonii Butyro ſi Nitri ſpiritus affundatur & ab eodem aliquoties abſtrahatur, figitur, & unitur uterque Spiritus Nitri, & Vitrioli Philoſophicus, ac ſubſtantiam Antimonii modò memoratam, inque vitę Mercurium ſubſidere ſolitam, ſimul figit in Bezoardicum Minerale dictum, Medicamentum ſudores blandè movens, ac imprimis humores Vitioſos emendans, ſicque roborans.

XIV. Qua ratione ſingula hæc Medicamenta parari debeant nemini ignotum eſſe poteſt, dummodò Autores omnium manibus tritos conſulere libeat; ipſa autem operatio Autopſia & admota operi manu addiſci debet.

His omn qua rati prudent Medico dum.

XV. Prudentis autèm Medici erit in horum, ut & aliorum omnium adminiſtratione pedetentim procedere, ac ex minimâ doſi gradatim ad majorem aſcendere, unà aliis medicamentis affectui curando itidem convenientibus immiſcere, quò cujuſque vis & operandi modus, citra ęgrotorum detrimentum ſenſim innoteſcat.

Febris tianæ tio.

XVI. Ex. loco. Si febricitans, & quidem tertiana laborans juniori Medico curandus obveniat, iſque Nauſeabundus, cum oris amaritudine, mox conjiciet Bilem in ipſo turgere, ac ſurſùm viam affectare & exitum. Hunc ut citò, tutò & jucundè curet Medicus, illi, aut die intermiſſionis, aut, ſi poſt prandium

dium demum redeat Paroxyſmus, ipſo acceſsûs die, ſex, aut quatuor ſaltem ante ipſius adventum horis exhibebit, aut Vitrum Antimonii, aut Metallorum Crocum, aut Vitæ Mercurium per noctem in Aqua convenienti, Cichorei putà, Fœniculi, &c. in Medio-cri doſi infuſum, addendo aliquid, aut Electuarii, aut Syrupi Cholagogi, quò humor ſurſùm magis vergēs per vomitum, reliquus deorſùm tendens per alvum educatur, quo fiet, ut natura humorem noxium, viâ convenientiori ſit eductura, & ſępè unico Pharmaco juguletur febris. Tantum intereſt apto tempore & modo convenientia exhibere Medicamenta.

FINIS.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII,

EPISTOLA APOLOGETICA,

Improbas æque ac ineptas

ANTONII DEUSINGII,

Aliorumque ejuſdem farinæ hominum Cavillationes atque Calumnias ſummatim perſtringens.

...uthoris pa-tientia in Ca-...mniis Deu-...gii feren-...

Miraris, & plures alios tecum mirari refers, *Clariſſime Vir*, me tot & tam atroces *Antonii Deuſingii* calumnias in me tanto cum furore indeſinenter, atque tam diu eructatas ferre tam patientes, optaſque protracti ſilentii mei, vel potiùs dilatæ Apologiæ rationes cognoſcere; quò & Tibi, & aliis quoque hactenus ſolicitis, atque condignum turpi Calumniatori reſponſum reponi deſiderantibus poſſi rogatus ſatisfacere.

...uſingii in-...es, & mo-...

Sed diuturnum meum ſilentium mirari deſines, ubi cōſideraveris hac diverſa, quam *Deuſingius* & *Ego* ſequimur, methodo utriuſque Indolem ac Mores (de quibus æquè ac de Doctrina noſtra multifarii feruntur per hominum ora rumores) magis, magiſque Bonis omnibus, quibus imprimis placere ſtudeo, innoteſcere, atque eo ipſo patere unicuique, an poſt tam multos Viros eximios inceſto *Deuſingii* ore laceratos, Ego itidem ultrò ab iſto petulco impetitus verè, an falsò ipſius ad calumniandum propenſionem continuis fucatæ ſinceritatis conteſtationibus, tanquam larva, tectam culpaverim; ejuſdemque opera perpetuis criminationibus ac conviciis referta & conſpurcata reprehenderim: an jure, an iniuria ipſum, tanquam impotentiſſimi animi hominem notaverim; quin imò animum ipſius irrequietum, ac vehementium pathematum, Superbiæ præſertim ac Iræ immoderatæ, imperantiſque adeò Furoris turbine, atque procelloſis nebulis agitatum, turbatum, occæcatumque pronuntiaverim: an meritò, an immeritò ipſum ad reſipiſcentiam, & maledicentiæ viperinæ, conviciorumque in quoſvis Adverſarios tanto cum boatu, & iactatione plenis plauſtris effuſorum pœnitentiam ſeriò atque candidè hortatus fuerim.

...r Author ...uſingio nō ...iùs reſpon-...rit.

Ut proinde ſuo ſe indicio indies magis proderet hic ſorex ſibi relictus, neceſſe habui hominem Suffenū ac inanis gloriæ cupiditate flagrantem, imò furentem ad tempus negligere, quò impurum eius os, & calamus maledicus in lucem promeret, quicquid habet ipſus in corde ſuo maligno reconditum.

...uſingiū ob ...lumnias ...obis & im-...obis culpa-...

Dum igitur conſcientię malæ Furiis agitatus horrendum in modum in loco ſuo deſerto fremit, boat, grunnit, ſpumat, rugit, ululat, rudit, latrat, & neſcio cuius feræ naturam non induit, moxque in omnibus cacatis ſuis Scriptis, uno *Echus* nomine, ob perpetuam earundem vociferationum, cavillationum & calumniarum repetitionem, digniſſimis ſolus imitatur inimitabilis *Deuſingius*; videas nō tantùm omnes Probos abhorrere à verè Diabolico ipſius ſcibendi genere, quin etiam Improbos qui hunc caſu oblatum ſibi (qualem diu optaverant mihi excitatum Adverſarium) priùs exultabant, nunc, ne criminis eiuſdem cum ipſo rei obſerventur, aperto ore culpant, & ad piſcarias aniculas, vel ut Belgicum proverbium magis exprimam, caniculas cenſent amandandum contumelioſum Calumniatorem, ut & in foro piſcario vel olario cum fœminis garriat vir verboſus: quamvis gaudeant forſan adhuc in ſinu mihi quoque ab illo ſibimet ipſi perpetuò malum cacante Turdo turbas creari, & calumniarum à ſe quoque ipſi ſubminiſtratarum & tam imprudenter ab ipſo in me effutitarum aliquid hærere. Quibus omnibus proinde ut pro meritis rependat, ſicut nonnullis jam in cæterorum exemplum rependit juſtus & attrocibus iujuriis affectorum vindex Deus, præſtolando præſtolor.

Autoris occupationes à reſpondendo averterunt.

His accedit, quòd, cùm unâ, eademque operâ non tantùm Calumniatorum Principi, *Deuſingio*, verùm cæteris quoque mihi adverſis Calumniatoribus & Cavillatoribus omnibus, tam præſentibus, quàm præteritis & futuris, tam tectis, quàm apertis, ſemel duntaxat ex profeſſo reſpondere, atque artes ipſorum peſſimas retegere ſit animus, & plura in eum finem habeam dicenda; occupationes autem atque diſtractiones meæ continuæ, tum Academicæ, quas putidi Calumniatoris ergo negligere mihi religio eſſet; tum aliæ requiſitum ad id opus ex voto abſolvendum hactenus mihi non conceſſerint otium, coactus ſuerim Apologiam meam diutiùs, quàm ſperaveram, differre.

Quævis in chartam conjecta mittere ad prælum Deuſingio non Authori eſſe familiare.

Puto namque hominis eſſe nimiùm aut ſibi arrogantis, aut Lectori judicioſo detrahentis quævis, prout in mentem primùm veniunt, vel ſub calamo currente naſcuntur, in chartam conjecta mittere ad pręlum; quod incomparabili *Deuſingio* & paucis aliis, non mihi eſt familiare: qui, quamvis nec ingenio, nec judicio, nec ſignificanter ſcribendi facilitate ipſi forſan cedo, non exiſtimo tamen abutendum eruditorum Virorum noſtra etiam aliquando legentium patientiâ & bonitate, imò expectatione.

Ne tamen, quod metuis, morâ iſtâ longiore Mihi vel Amicis certis deeſſe videar, ad pauca impræſentiarum tum de Me-ipſo, meiſque conatibus Medicis, tum de Adverſariis & ipſorum Cavillationibus atque Calumniis promam, ex quibus ipſorum mores pravi & artes malæ cunctis patebunt clariſſimè.

Authoris in ferendis moleſtiis animus.

Dum verò ab improbis hominibus undique in mei ruinam nunc concurrentibus & cōſentientibus execrabiles mihi creatæ ſunt, excitatæque moleſtiæ, conatus ſum, eas animo, & quantum mihi ſupernè datum eſt, æquo & forti perferens, nihilque ac imprimis tam grave ulli, ergò nec Mihi, fortuitò, ſed omnia in ſe-diligentium bonum dirigente Deo, evenire uſque & uſque perpendens, aliquod ex his quoque malis bonum & commodum elicere, uti Me adjuvante gratiâ Divinâ elicuiſſe puto & confido.

Factorum fama, & gloria parvi pendenda.

Nunc enim longè quàm olim obſervavi perfectiùs, etiam probè factorum famam & gloriam mūdanam,

danam, quæ ab hominibus infirmis ac ſæpenumerò pluſquàm invidis expectari debet, admodùm rarò dignis condignè ac pro merito perſeveranterque tribui, at plerumque à diginis ac merentibus malignè auferri, ac indignis indignè cōferri; atque ideò ipſam omninò parvi, vel nihili pendendam, negligendamque potiùs ab omnibus, qui mecum benè (hoc eſt, ad celebrandam æternam Creatoris ſui Sapientiam, Bonitatem, Potentiamque, ut & promovendam Proximi ſui, adeòque Reip. utilitatem) actorū mille teſtes habent Conſcientiam ſuam; qui proinde, quam meruêre, tandem aliquando & quidem opportuno tempore ſibi ab æquiſſimo Actionum humanarum omnium Arbitro, quippe Cogitationum, Intentionumque ipſarum vel maximè arcanarum conſcio, Deo decernendam, tribuendamque expectant gloriam & laudem ſtatam, veram & ſolidè perennaturam.

Hanc dum animo ſereno, ſedato & ſecuro expecto, licebit opinor me quoque Probis probare quoad meam tum *doctrinam* tum *vitam* nefandis calumniis acerrimè laceſſitam.

Authoris Doctrina traducta.

Doctrinam certè meam tum in *facienda medicina* tum in *erudienda juventute* miris & diris modis traduxerunt, quotquot ſua intereſſe putarunt famam meam qualemcunque planè obliterari: quapropter ut unicuique Veri ac Æqui Studioſo queat conſtare, jure ne an injuriâ me culparint & culpent Adverſarii mei, quâ viâ & ratione in utroque opere proceſſerim, paucis enarrabo.

Quid in ſua praxi ſpectaverit Author.

Et *Praxim Medicam* quidem quod attinet, quoniam non diſputatur ibi de lanâ caprinâ, ſed agitur de corio humano, in quo rarò licet bis tutò peccare; ideoque fruſtrà captatur ab Ægros curante Medico inane ingenii ſubtilis nomen, cui præferenda ſemper judicii Acris & circumſpecti laus; mearum partium eſſe judicavi, hoc unum agere, ut quantam Deus benignè concederet, ſolidam mihi compararem diligentiâ & aſſiduitate Artis Medicæ notitiam, non tam ſolicitâ Librorum, etiam optimorum lectione, quàm accurato Rerum ipſarum examine atque obſervatione acquirendam.

Quid in obſervationibus egerit.

Quocircà, ut voti mei compos fierem, nullum licet moleſtiſſimum ſubterfugi unquam laborem, nullis ad experimenta multiplicia & multa facienda requiſitis, quantum res meæ poterant ferre, peperci unquam ſumptibus; quin imò, quò magis & citiùs promoveretur, quod unicè optabam, bonum publicum, quæ continuò veritatem ſectando ad hominis *Functiones* integras vel læſas ſive cognoſcendas, illuſtrandaſve, ſive conſervandas, reſtituendaſve, noſtramque adeò Medicinam in multis tam defectam perficiendam uſui futura ſubinde ſecundùm Dei benedictionem licuit eruere, omnia ferè quibuſvis Medicis, amicis & inimicis, aliiſque candidè ac liberaliter aperui & communicavi: quamvis ne ſic quidem malevolorum invidiam & maledicentiam vitavi aut extinxi, ſed potiùs invitus auxi.

Hinc adverſariorum calumniæ.

Dolentes ſiquidem famam meam ſic benè agendo, ægroſque inſuper haud infoeliciter curando indies increbreſcere, non deſierunt ipſam perpetuis, noviſque ex inferno petitis calumniis ad hoc uſque tempus maculare: licet non valuerint hactenus malis ſuis artibus me bonis & prudentibus exoſum reddere, praxinve meam non humano, ſed divino præſidio tutam perdere ac delere.

Cuncta Humorum Vitia non ad Plethoram & Cacochymiam tantùm revocanda.

Sed etiam iis ineſſe intemperiem.

Imprimis autem (quis enim omnia poſſet in compendio referre?) mota mihi eſt lis à Medicis nonnullis cuncta humorum vitia ad *Plethoram* & *Cacochymiam* revocantibus; & ſicut redundantiâ Sanguinis (qui deficere quoque poteſt; ac modis variis alterari & agitari, vel ſtagnare) *Plethoræ*; ita cæterorum Humorum vitia diverſiſſima uno *Cacochymiæ* nomine indigitantibus; quin imò ſicut Plethoræ *Sanguinis detractionem*, ita Cacochymiæ multifariam Humorum peccantium *Evacuationem ac Purgationem* unicum remedium eſſe aſſerentibus: quamvis Evacuatio ipſorum exuperantiam duntaxat minuat, non item variam ipſorum Intemperiem corrigat; quæ tamen, uti non rarò in ipſis ſola obſervatur, ita ſui alterationem ac emendationem tantùm indicat; quæ cùm à multis, etiã celebribus Medicis, magno ægrotantium damno negligatur, aut non ſatis procuretur, quin ſæpiùs frequenti purgantium acceſſu impediatur, peccanſque humorum qualitas (ut alia nunc præteream) eo ipſo magis depravetur, auſus ſū, quod virum bonum decebat, illi valdè trito errori me primùm blandè, hinc, quia eo nomine traducebar, cordatiùs & acrius opponere: ne in re tanti momēti aut ſilendo, aut inveterato quorundam mori Malo Me accōmodando Ægris deeſſem, ac contra meæ cōſcientiæ dictamen noxius eſſem illis, ad quorū ſanitatem conſilio, auxilioque integrandam eram vocatus.

Autho[ris] docendi [Di]ſcipulos M[e]thodus. Et ad Pra[]xin manuductio.

Poſtquam verò ante annos quinque, & quod excurrit, ad *Medicinæ Profeſſionem publicam* vocatus tãdem acceſſi, ut induſtriâ meâ & labore quàm maximè proficerent, atque in egregios Medicos evaderet Auditores mei, cunctas ingenii vires intendi: unde non tantùm eâ, quam in veritate inveſtigandâ, inveniendâque fueram ſecutus, via in docendo ipſis præivi; ſed imprimis methodo hîc, ut & alibi forſan, hactenus inuſitatâ ipſos ad medicam praxin manu duxi, dum in Noſocomio publico indies ipſos ad Ægros viſendos deduxi, horum querelas & aliàs innoteſcentia Symptomata ipſis propoſui, mox ipſorum de quovis obſervato in Ægris Affectu, ejuſq; Cauſis ac Curatione Dogmatica ſententias, ſententiarumq; rationes rogavi, & quoties diſſenſus inter ipſos idcircò excitabatur, ut ſibi mutuò rationibus undecunque conquiſitis, ſed quantū poſſibile ſolidiſſimis ſatisfaceret, diſſentientes inter ſe blandè commiſi, & tãdem meū quoque de ſingulis judicium interpoſui vel adjeci.

Inſequentibus autem diebus præſcriptorum medicamentorum ſucceſſus varios ipſi expoſui, moxque iterum confluentium ſententias, uti priùs, examinavi; donec tandem ſolicitè curati à nobis ægri pro Dei placito aut priſtinæ ſanitati reſtitui, lætique diſcederent, aut fato fungentes ac decedentes cadavera ſua ſecanda nobis relinquerent, quò in accurata illorum apertione ac demonſtratione pateret omnibus, quinam rectè, quinam perperam judicaſſent de ipſo Affectu, cæteriſque eò ſpectantibus.

Author[is] ſententiæ [a]criùs cæter[is] expenſæ, [&] quare.

Semper autem aliorum opiniones blandiùs, meas verò acriùs volui expenſas & agitatas; quò magis conſtaret cunctis de Dogmatum meorum, ſi præſertim à vulgo tritis plus minùs recederent, firmitate aut imbecillitate: neque enim puduit me unquam meam in multis ignorantiam teſtari coram Diſcipulis meis; quam cùm alii negant vel diſſimulant, injuriam faciunt Auditoribus, Lectoribuſve ſuis credulis, atque Reip. Avertunt enim à Veritatis perſecutione quoſvis, Præceptorum ſuorum effata ſine hæſitatione pro veris avidè arripientes.

Ad Iuvanti[a] & Nocenti[a] in praxi attendendum. Et quare.

Ceterùm poſt deductas priùs ex ipſo Affectu abundè noto, ejuſque Cauſis & Symptomatibus itidem notis agendorum Indicationes, oſtendi ſemper in *Curæ progreſſu* Practicorum primariorum more laudabili attendendum imprimis ad *Iuvantia* & *Nocentia*; quò nec facilè à benè ac ſecundùm Rationem ſolidam, Experientiaque multiplici confirmatam, non item imaginariam, Experientiæque adverſam conſtitutis, quamvis non ſemper mox ex voto magis, quàm ſpe rationali ſuccedentibus, recedendum; nec præfractè ac diutiùs minùs ſuccedentibus, utut noſtræ, ſed nonnūquam ob præjudicia excœcatæ rationi placentibus adhærendum; ſed ſepoſita omni gloriæ inanis, aut ſcientiæ Medicæ in mortalium nemine unquam obſervatæ, obſervandæve ambitione uni Ægrotantium ſaluti unicè ſtudendum exemplo meo meos docerem Diſcipulos.

Authoris in ſuo labore ſucceſſus.

Quo autem ſucceſſu laborem hunc moleſtum & odiorum hactenus ſuſtinuerim, teſtari poſſunt tam, qui ſuaves illius fructus capiunt, à me informati Medici non pauci, quàm, quibus Academiæ hujus celebritas demandata cordi eſt, Nobiliſſimi & Ampliſſimi ejus Curatores, Urbiſq; hujus florentiſſimæ Conſules: quos exceptione omni majores teſtes oppono improbis ac Reip. non minùs, quàm mihi adverſis Adverſariorum meorum calumniis; quas cum ſuis auctoribus confundet ac peſſundabit tandem omnis juſtitiæ author Deus.

Hanc

ſingii in bore cavia.

Hanc Doctrinam meam & docendi rationem malignè, ut ex ungue Leonem omnes agnoſcant, cavillatur & calumniatur Medicorum omnium Animadverſor & Caſtigator Cenſorius, *Deuſingius*, quando inter plura tum legi, tum refutari indigna, impudentiſſimè, utifalſiſſimè aſſerere non erubeſcit (in Echô ſuâ mirabili, p. 278 & alibi) me *totam Medicinam in meris Suſpicionibus, Opinionibus, Dubitationibus ac Conjecturis fundatam Iuventuti obtrudere*. Verùm ut hęc ipſius Calumnia & Cavillatio tam inepta, quàm improba fiat omnibus quàm maximè manifeſta, quę mea de hiſce ſententia ſit, paucis ediſſeram.

nia ſua nata borem re ad rimenel ad ocinas. erimentriplicia.

Quicquid ad Medicinæ Studium promovendum propoſitum eſt hactenus à me, non tantùm in paucis Diſputationibus Medicis jam editis, ſed imprimis Lectionibus meis publicis, & Dictatis privatis, aut proponendum habeo adhuc impoſterum, id omne vel ad *Experimenta*, vel ad *Ratiocinationes* ex præmiſſis experimentis deductas, deducendaſve referendum.

Teſtatus ſum autem triplicibus Me uti *Experimentorum* generibus, *Anatomicorum, Chymicorum*, & ſingulari reſpectu dictorum *Practicorum:* quę confido quemvis ſeriò & commodè manum operi admoventem talia comperturum, qualia ſunt à me deſcripta, hoc eſt, vera & ipſis rebus conſentanea: quin paratus ſum omni tempore ad Senſum ipſa demonſtrare, atque hactenus curioſis ac de rei veritate ſolicitis ſatisfacere.

tiocinaſ ſuas borem re opines ſuſpi & conturas. uare.

Ratiocinationes verò meas (quoniam necdum ſuppetunt mihi ſatis multa *Demonſtrationibus* Scientificis conſtruendis requiſita, & conjunctis plurium eximiorum Artificum operis tandem aliquando forſan comparanda Experimenta, ſive Data) prout magis vel minùs ad veras & ſolidas Demonſtrationes accedunt, nunc *Opinionis*, nunc *Suſpicionis*, a ut *Conjecturæ* nomine inſignivi; atque *Dubitationes* quoque meas hinc inde addere non dubitavi.

non ut dicinæ damenta obtruſa.

Non obtruſi ergò Iuventuti, prout malignè ac cum clamore blaterat inſulſus nugator, *Deuſingius*, *Opiniones, Suſpiciones, Dubitationesque meas*, velut *Medicinæ fundamenta*, ſed propoſui ipſas, velut *Concluſiones* ex compertis hactenus mihi *Experimentis* triplicibus, utpote *firmiſſimis*, *inconcuſſis & unicis Medicinæ ſolidæ* aliquando, ſi Deus volet, *conſtituendæ fundamentis* deductas; quales ſi proferre potuiſſet Calumniator impudentiſſimus, de illis, tanquam de Scientificis Demonſtrationibus gloriatus fuiſſet ad ravim; ita ſolet nugas ſuas efferre hic Thurinus.

his cum itatis antibus, eum catoribus utan.

Quiſquis proinde Veritatis aut Reip. amore captus me aut in *Experimentis* meis, aut illatis inde *Ratiocinationibus* exiſtimabit deceptũ, proferat ſuam in mediũ *Experimenta*, vel *Ratiocinationes*; quò niſi per nos ipſos queamus motam, movendamve componere aut dirimere cõtroverſiam, audiantur in utriſque verſati Arbitri. Nam contra Sophiſtas ineptis cavillationibus dicta mea duntaxat vellicantes, aut improbè (ſicut à *Deuſingio* paſſim factum) corrumpentes, atque pro lubitu quævis falſa mihi affingentes non puto pugnandum; ne labore moleſto ac inutili fumos ipſorum diſcutiendo, lateremque lavando rebus melioribus & utilioribus dicatum Oleum meum & operam perdam.

euſingium thoris ipta rumpere immuta.

Quin ſufficiet mihi ſemel in Lectorum incautiorum gratiam notare *Deuſingium*, quò ſcripta mea, tanquam inepta apud rerum ignaros traducat, ipſa more ſuo planè illiberali nunc aliqua ſui parte mutilare, nunc ipſis de ſuo aliquid addere, nunc conjuncta, conjungendave disjungere, nunc disjuncta, disjungendave conjungere, aut quovis alio modo ita immutare atque corrumpere, ut poſtquam per malignum ipſius calamum tranſiverunt, ampliùs pro meis non poſſim agnoſcere.

Authoris itationes proprijs iptis quæ dæ.

Quapropter Candidos Lectores rogatos velim, ut meas Cogitationes quærant, legantque in meis duntaxat Scriptis; non item apud animoſum omnium bonorum Corruptorem, *Deuſingium*; qui revera non potuit, vel non voluit mea intelligere, audet tamen homo, ſi quis alius, inſolenter arrogans triti, *Ne Sutor ultra crepidam*, proverbii immemor temerariam ſuam & iniquam de ipſis ubique interponere Correctionem ac Cenſuram.

Deuſingius in Anatomicis experimentis parum verſatus.

Utique parùm vel nihil ſe in *Anatomicis experimentis* verſatum teſtatur *Deuſingius*, dum de illis acturus & diſputaturus non ſuas, quibus deſtituitur, ſed alienas duntaxat in medium profert obſervationes, de ipſarum veritate planè incertus & dubius.

Ut & in Chymicis.

De *Chymicis experimentis* ſatius fuiſſet ipſum planè tacuiſſe, quàm pueriliter ex imperitâ aliorum allegatione de illis garriendo ſtupendam ſuam illorum ignorantiam prodidiſſe.

Nec non in Praxi Medica.

Praxin ſuam crepat quidem ubique hic Doctor Stentoreus ampliſſimam; verùm non potui hactenus ex paucis à me lectis ejus Scriptis colligere ipſum in eâ excellere, aut egregias ex illâ *Obſervationes Practicas*, quas alienis opponat, hauſiſſe: unde non mirum, ſi perferatur infelix, verboſus licet Practicus, quemque paulatim deſerant Ægri, garrulitate ipſius audaci hactenus faſcinati ac decepti.

Ratiocinationes ejus futiles.

Ratiocinationes Deuſingii quotquot expendent ac trutinabunt exactè, comperient ipſum verè ampullarium Doctorem, quique cum clamoſo ſtrepitu Lectori incauto verba dat, prætereaque nihil.

Eum nihil novi reperiſſe aut protuliſſe.

Oſtendat enim vel ipſus, qui paſſim Voluminum à ſe editorum, edendorumque catalogos ſcribit, vel quivis alius *Deuſingium*, velut alterum in Medicinâ Dictatorem, ad cęlos uſque laudibus extollens, atque prudentiſſimis Academię hujus Curatoribus imprudenter ac impudenter de meliori notâ commendans, quid novi, quid in arte boni lynceis mentis ſuæ oculis invenerit atque orbi literato manifeſtarit hic thraſo glorioſus; quam in Medicinâ rem ambiguam illuſtrarit hic lucis obſcuræ filius, quam controverſiam compoſuerit aut deciderit unquam hic Vitilitigator turbulentus.

Ejus ſcripta brevi peritura.

Locuteleii certè hujus hominis Opuſcula fructũ præcocium ad inſtar ætatem minimè latura prędixerunt jam pridem Prudentes, conqueruntürque jam ex parte aliquot Bibliopolæ. Unde non ſine cauſa cenſent nonnulli hominem hunc militarem, qui ſagaciſſimis mentis ſuæ oculis imminentem Libellis ſuis furtivis ruinam, & affectatæ à ſe in quoſvis, uſurpatęque in quoſdam tyrannidis tempus ad exitum properans breve futurum prævidet, nunc tantopere furere, atque non niſi ſtrenuè pugnando & inuſitatis calumniis pergendo præſentem famę ſuę interitum expectare.

Deuſingii diſcipuli perpauci.

Quantus enim Profeſſor ſit *Deuſingius*, qui paſſim & ubique de ſuâ ad Primariam in Medicina Profeſſionem ante aliquot luſtra vocatione gloriatur, vel inde patet, quod per tot annos, quibus ſupra cæteros in quavis facultate Profeſſores à ſe, altero putâ Hercule, profligatos & proſtratos non parùm inclaruit, Medicinæ Studioſos tanto numero in Academiam ſuam de Batavis Heroibus (ſic nos vocare dignatur hic Achilles) ſemper triumphantem ex omnibus omninò Europę regionibus ad ſe, octavum mundi miraculum, videndum, audiendumque allicuit, ut rarò plures, quam quinque aut ſeptem habuerit Auditores ex profeſſo Medicinę operam navantes, unà cum aliquot Pannoniis ab amiciſſimis Collegis ſubinde gratioſè ad numerum augendum miſſis: Quorum nonnulli tamen, ſi dicere fas eſt, Profeſſorem hunc Veteranum omniſcium deſerunt, & ad me Novitium, rerum omnium ignarum accedunt, quodque magis mireris, apud me perſtant, non tantùm exteri, ſed ipſi quoque Groningani.

Eum Medicinæ Profeſſionem Primariam in Academia Lugduno-Batava affectare.

Id autem videtur tam ęgrè facere huic Ariſtarcho Chimærico, ut Auditores ſuos ſequi paratiſſimus, tum literis à ſe, atque amicis, emendicatis nempe ſtupendorum ſuorum donorum buccinatoribus, ad Varios ſcriptis, tum artibus aliis omnem lapidem moveat, quò tandem aliquando ad Medicinæ Profeſſionem primariam in Academia Lugduno-Batava toties deſideratam & affectatam mox ſine tergiverſatione acceſſurus evocetur, ibidemque laudato more ſuo cum quibuſvis turbas concitans, & omnia turbans confluentes jam undique ad nos Medicinæ Studioſos aliò abigat, & noſtrum Auditorium ſuo ſimile, hoc eſt, vacuum reddat.

Authoris Mores & Vitam ab adverſariis culpari.

Non tantùm Doctrinam meam & Praxin Medicam, utut per Dei gratiam ſucceſſu laudabili decoratam, ineptis cavillationibus & calumnis oppugnant mei Adverſarii, ſed *Mores Vitamque* meam indignè culpant, omniaque adeò à me facta, dictave, etiam optima, horrendum in modum detrectant.

Non tamen eorum ulli cedere.

Agnoſco equidem, & ultrò confiteor me, ſi ad exactam Divinæ legis trutinam expendar, peccatorem miſerum, maximumque: non puto tamen, ſi cum Adverſariis meis, etiam minimè malis, componar, me in Vitæ, Morumque integrirate ipſorum cedere ulli: quippe qui Deum; quantùm per infirmitatem humanam poſſum, purè timens, proximumque candidè diligens, nulli mortalium conſciùs feci unquam, vel facere ſum conatus injuriam; qui non niſi jugiter laceſſitus, & graviter læſus de avertendâ ſaltem a me offensâ cogitavi unquam: quod ſi cum laceſſentis & offendentis incommodo factum eſt id aliquando acriùs, id ſibi petulco ex talionis lege contigiſſe putet, nec mihi petito imputet ullus, ergo nec *Deuſingius*; qui nullis productis, quia non nominatis, teſtibus aut urgentibus argumentis, ſed figmentis ſuis calumnioſis contrarium ſubdolarum technarum imperitis perſuadebit forſan, nunquam verò prudentibus: quemadmodùm id quàm primùm per otium licebit, meridianâ luce clariùs me oſtenſurum confido.

Ut teſtabuntur qui cum Authore familiarius vixerunt.

Qui proinde meos mores ac vitam noſſe volent, illos interrogent, qui mecum vixerunt familiariùs, ac proinde me noverunt intimiùs; non item illos, qui nunquam vel rariſſimè mihi adfuerunt, quive ex Adverſariorum meorum Satanæ mancipatorum calumniis, aut ex ſuis moribus meos finxerunt: quibus machinamentis aſtutis & malis quamvis obſervem, doleamque me nonnullis Viris probis reddi ſuſpectum; non dubito tamen, quin tandem aliquando, ubi ad labia aſcenderint vexationum aquæ, moleſtiarum injurioſè ac contumelioſè mihi ab improbis hominibus tot annos creatarum miſertus Deus innocentiam meam humano auxilio penè deſtitutam ſit è cœlo vindicaturus.

Aut bonis Adverſarij quinam.

Poſtquam verò jam toties facta eſt à me Adverſariorum meorum mentio, erit forſan aliquis, qui quales illi catervatim nunc in me latrantium canum more ruentes ſint, ſcire deſideret; cujus votis ut ex æquo ſatisfaciam, libet ipſos tum ratione cauſæ ad mihi adverſandum moventis, tum ratione propriorum morum conſiderare.

Eorum tres ordines.

Et Cauſæ quidem, quam ut mihi adverſarētur ipſos habuiſſe conjicere poſſum, ratione diſtribuam ipſos in tres ordine; atque in primo ordine illos recenſebo,

Primi invidi.

qui ſuopte motu ac quorumvis, ęgrotorum præſertim benevolentiæ mihi affabilitate, comitate, facilitate, obſequio, aliiſque urbanitatem ſapientibus mediis conciliatę, ut & famę bonę induſtria meâ & artis operibus, Deo benedicente, comparatæ *Invidiâ* æſtuantes facta, effataq; mea omnia perverſe interpretantur & malignè calumniantur. Tales autem vix plures, quàm quinq; aut ad ſummum ſex novi, quorum aliqui, apud rerum Dominos auctoritate aliquâ cùm polleant, fuere ideò mihi magis noxii.

Secundi Aſſentatores.

Ad ſecundum ordinem *Aſſentatores* revoco, qui ut modo memoratorum gratiam, benevolentiamque vel aucuparentur, vel conſervarent, ipſis ſe aſſociarunt, ut mihi nocerent; veri Adulatores, ſed Infernales, licet quandoque Aulici. Horum notus mihi numerus vix excedit priorem.

Poſtremi Malè feriati.

His poſtremo loco accedit ingens, imò innumerabilis forſan hominum *Malè feriatorum*, atque promiſcuè quorumvis famæ bonæ inſidiantium grex, nulli parcens, ne illis quidem, cum quibus amicitiam colere dicuntur, aut creduntur.

Huic ordini accenſendi quoque ſunt, quotquot aut omnibus omninò Medicis, aut Medicinæ, in hâc præſertim Academia; Profeſſoribus, ſuæ ſaltem Sectæ factioſæ minùs addictis ſunt infenſi ac infeſti.

Maledicendi in Belgio libertas.

Poſtquam enim unicuique in Belgio Libero (quod referre pudet) tam impunè licet de quovis penè maledicere, mirum non eſt, ſi plerique ad malum naturâ proniores maledicentiæ ita ſenſim aſſueſcant, ut, dum maximè ac continuò maledicunt, neſciant ſe maledicere, nolint ſaltem haberi pro Maledicis. Dolēdum autem non tantùm inter plebejos & minimos, ſed inter medioximos etiam, imò maximos vigere abominabile hoc vitium.

Adve… rum … ris Mo…

Quòd ſi quis præterea Adverſariorum meorum primariorum *Mores*, ut ſecundùm ipſos in certas quoque claſſes diſtinguantur, aveat cognoſcere, illos, in quantum mihi innotuerunt & habeo in memoria, paucis indicabo, cùm & illos Probis referri referat.

1. Ebr…

Quos ergò ex modò recenſito triplici ordine novi Ego mihi adverſarios tumultuantes, illos ſatis ac publicè conſtat eſſe aut 1. Homines *Ebrioſos*, & ita quidem vino, ejuſve Spiritui, aut utrique addictos, ut nonnullos ex ipſis nunquam videas præcedente crapulâ priùs liberatos, quàm novâ iterum madeant. Hi quàm luculentum ac inculpantum de alienis moribus præbere poſſint teſtimonium, teſtatur ipſorum anima mero ſemper immerſa atque ſepulta, perque Liberi patris nebulam ſobrios & abſtemios viperinâ ſuâ linguâ mox lædendos extuberantibus madore oculis torvè ſpectans.

3. Scro… res, & A… teri.

Aut 2. *Scortatores* turpes, *Adulteroſve* impuros, & ita quidem impudicos & impudentes, ut (quamvis manifeſtum ſit quorundam uxoribus allatum eſſe à querulis meretriculis ſcortationis ſuæ pretium, aurum juſto levius, cum ponderoſiore commutandum, atque prudenter ac benignè ab ipſis, quò maritis conſulerent, commutatum) audeant ſua crimina & ſordes, de quibus paſſim apud ſodales ſuos inter pocula gloriantur, neque enim uni duntaxat vitio ſe dederunt, inviſis affingere, atque ex corruptis ſuis moribus alienos fingere ac depingere.

2. Invid…

Aut 3. perditè *Invidos*, & ita quidem livore ſuo exeſos, ut non tantùm in quorundam Liberos permanarit latens illud in corde maligno vitium, ſed juſto Dei judicio ad parentum correctionem ac correptionem infantes ad internetionem uſque magno genitorum mœrore infeſtarit: unde non mirum aliis quoque ipſum per genitam ex ſe filiam Maledicentiam fuiſſe moleſtum & grave.

4. Sord… Avari.

Aut 4 ſordidè *Avaros*, & ita quidem iniquo Mammonæ mancipatos, ut credant ſibi decedere, quidquid vult aliis accedere Deus: unde non nulli ſunt inter ipſos reperti, qui ad proximum defraudandum non dubitarunt ea, quæ manu ſuâ exararant, & ſubſcripto nomine confirmarant, negare.

5. Superbi

Aut 5. *Superbos* & ita quidem inanem gloriam ſectantes, ut non tantùm ferre non poſſint ſuperiores, ſed ne pares quoque, *Primatum* inter ęquales paſſim & ubique affectantes, eundemque ſibi ſubinde pueriliter tribuentes & adſcribentes.

6. Calumniatores.

Aut 6. *Calumniatores*, & ita quidem aſſiduâ maledicendi conſuetudine corruptos, ut aliqui ſuis quoque Mecœnatibus, quorum beneficia, benevolentiamque non ſemel fuerant experti, vel adhuc expectabant, fuerint hactenus iniquè injurii.

Quoſdam Authoris adverſarios eſſe ſimulatores.

Non deſunt quidem aliqui ex Adverſariis meis, honeſtorum virorum nomen magis, quàm rem affectantes, quos pudet calumniarum tam improbarum contra me tanta virulentia eructatarum haberi auctores, vel fautores; quocirca ſe mihi amicos fingunt & mentiuntur, quò ſub ſimulatæ amiciciæ larva tutiùs per malignarum ſuarum technarum ac nefandarum cupiditatum adminiſtros & ſatellites mihi queant nocere.

Eos non rarò convenire.

Quemadmodùm autem ubi eſt cadaver, ibi congregantur aquilæ; ſic ubi degit Adverſariorum meorum Primipilus, ibi non rarò conveniunt ac de me ſubvertendo ſecretiora conſilia ineunt viciniores; quorum inſidias & animum pravum reteget aliquando & toti mundo manifeſtabit Altiſſimus, quin refundet in ipſorum capita continuatam tot annos iniquitatē.

Quoſdam de calumniis ſuis gloriari. Et ante alios Deusingium.

Dum verò tenet aliquos adhuc mundana externæ, fucatęque honeſtatis ſolicitudo, videas contrà alios de calumniis ſuis, tanquam rebus probè ac venuſtè geſtis publicè gloriantes: quorum Corypheus eſt *Antonius Deusingius*, Anteſignanus verò alius quidam

vultu

vultu Taurino ſuam indolem oſtentans (cujus nomen adhuc reticebo, donec illud omnibus innoteſcere videatur ad rem magis facere) uterque inſignis Blatero, Medicus verò tàm infœlix, quàm invidus.

Quoniam verò ad ſuam Conſcientiam & ipſius conſcium Deum toties quoſvis aggreſſus pro vocavit *Deuſingius*, exurge tandem aliquando, ô Tu cordium, renumque Scrutator exacte, ac Vindex juſtiſſime Deus! atque aliquo tam temerè irritatę tuę iræ indicio illos cunctis manifeſta, qui gratis & protervè operantur iniquitati, qui ſuum calumniis ſemper Tibi Veri ac Aequi Authori exoſis perdere conantur proximum; qui laqueis tenſis venantur proborum & Tibi unicè confidentium animas: quò recenti ultionis cœleſtis exemplo cautiores facti alii expaveſcant, & à Cordis ſui maligni conſiliis malitioſis ſeriò reſipiſcant, quin ſe homunciones maxima licet ac peſſima nonnunquam mente tàm humili, quàm elatâ volventes, nil Te adverſante præſtare poſſe agnoſcant. Amen, imò Amen.

Tu interim, *Clariſſime Vir*, benè vale, atque bonis bona precare.

Dabam Lugduni Batavorum prid. Non. Majas 1664.

FINIS.

VIRO Cavillationibus, Calumniis & Conviciis Celeberrimo.

ANTONIO DEUSINGIO

Mentem tum ſaniorem, tum meliorem optat

FRANCISCVS DELEBOE, SYLVIVS.

VT petitioni tuæ ſatisfaciam, mitto Tibi brevem hanc meam Epiſtolam Apologeticam; ſummatim Calumnias tuas & Cavillationes tum Academiæ cujuſvis Profeſſore, *ac imprimis Veterano & gloriosè* Primario, *tum Eccleſiæ cujuſvis, ac imprimis Reformatæ Antiſtite & Seniore, tum homine quovis ingenuo, ac imprimis Literato & Chriſtiano planè indignas ita perſtringentem, ut ex ipſius lectione attenta facilè conjicere valeas, ſuppetere mihi argumenta oppidò multa & efficacia, quibus tuam & arrogantiam & improbitatem poſſim pro meritis retundere.*

Nam, ſi res ampliùs deſideret, tuis Te coloribus accuratiùs & ad vivum depictum omnibus hominibus præſentibus ac futuris cum deteſtatione continuò ſpectandum exhibebo.

Noli proinde Tibi, uti ſoles, pueriliter adblandiens exiſtimare poſt demptam fucatæ tuæ pietatis ac probitatis toties falsò à Te conteſtatæ larvam poſſe Te ampliùs Prudentiorum *oculis tenebras vel caliginem offundere, atque detrectationibus tuis ex* Inferni *baratro Tibi ſuggeſtis me, tum meæ integritatis conſcientiâ, tum certo Dei omniſcii & omnipotentis auxilio ſecurum ac tutum, quicquid coneris aut tentes, ita premere, ut in totum deprimas, vel opprimas.*

Hic ipſus Veri, Bonique, Authar & Vindex Deus, ni abdicatâ abominabili tuâ Invidiâ *Malevolentia & Maledicentia reſipueris, rependat Tibi pares tui ſceleribus pœnas, & refundat in Te Cordis tui maligni cogitata,* Oris *impuri effata, & Calami protervi effutita.*

Noli namque putare Te, niſi ſeriam, citamque agas pœnitentiam (quam ex animo Tibi acerrimè licèt atque iniquè congeſtis etiam probris ex mera petulantia & famæ inanis ambitione toties à Te jam offenſus precor) evitaturum diutiùs vindictam Divinam *Te certo certiùs manentem ac brevi funditiùs everſuram.*

Non eſt enim cor tuum rectum in Dei conſpectu. Reſipiſce igitur ab iſta malitia tua & deprecare Deum, ſi fortè remittetur Tibi machinatio cordis tui. Video enim Te in felle amariſſimo & connexu injuſtitiæ poſitum, ut Apoſtoli verbis te moneam. Sic pro te vovebam Lugduni-Batavorum *pridiè* Nonas *Majas* 1664.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII,
ORATIO
DE
AFFECTUS EPIDEMII ANNO 1669.
Leidenſem Civitatem depopulantis, atque primariis Habitatoribus orbantis
CAUSIS NATURALIBUS,

8. Februarij 1670. cùm Academiæ Lugduno-Batavæ Rectoratum deponeret, habita.

Nobiliſſimi & authoritate Graviſſimi hujus Illuſtris Academiæ Lugduno-Batavæ Curatores.

Ampliſſimi, Prudentiſſimique Florentiſſimæ, graviter licet nuper afflictæ, Urbis Leidenſis Proceres, Prætor, Conſules, Iudices, quique ipſis eſtis à Secretis.

Spectatiſſimi. Eruditiſſimique Diſciplinarum quarumvis in eâdem Academia Inclyta Profeſſores, Collegæ honorandi.

Venerandi Verbi Divini Præcones.

Facultatem omnium Doctores, Artiumque Liberalium Magiſtri eximii.

Cæterique, qui ſimul adeſtis, Viri honorati, & docti.

Deſideratiſſima denique Iuvenum & Adoleſcentum egregiorum Corona, Patriæ, atque parentum ſpes prima.

Rectoratus Authoris pacatus, at Luctuoſus.

QUem ambivi nunquam, ſed ob plures, graveſque cauſas ſum averſatus ſemper, Supremum in hâc Academiâ Magiſtratum ante annum mihi præter votum, expectationemque impoſitum, quò Legibus obſecundarem ſuſcepi ſollicitus, nunc depono lætus; quamvis Deo annuente ipſum geſſerim ſatis pacatum, at ſimul pleriſque noſtrûm valdè luctuoſum.

Auctoris iacturæ domeſticæ.

II. Non memorabo hîc jacturas meas domeſticas, utut mihi acerbiſſimas, † cùm ad alios illæ non pertineant; verùm publicas, quippe ad cunctos ſpectantes, atque tam huic Academiæ nobiliſſimæ, quàm huic Urbi præclaræ funeſtas.

Iacturæ Publicę in Academia Profeſſorum.

III. Ceciderunt namque, ac lucem reliquerunt ex Facultatibus ſinguli Profeſſores Clariſſimi, & quidem inter ipſos ex quatuor meis Aſſeſſoribus ætate adhuc vigentes ac me inferiores terni, unico in ordine noſtro natu grandiſſimo ſuperſtite.

IV. Quærunt, nec inveniunt amplius Theologi ſuum *Coccejum*, virum in laboribus exantlandis indefeſſum, & quoad mores pacificum.

V. Lugent ſuum Iuris-Conſulti *à Thienen*, virum ingenio acutum, judicio acrem, quin ad quævis peragenda promptum & alacrem: Cujus jacturam fecit maiorem nuperrimus ac lentus *Marchanti* deceſſus, viri ætate ac vigore florentis & Academiæ valdè utilis, ſeù, ſi ſuperſtes manſiſſet, indies utilioris futuri.

VI. *Schuylium* noſtrum in Naturalibus, Botanicis, Anatomicis, Mediciſque adeò rebus perſcrutandis ſedulum, atque in mediis ſuis conatibus omnium primum nobis ereptum dolent Medicorum Filii: Et, ac ſi parùm fuiſſet unum tantùm amiſiſſe ipſos Anteceſſorem, poſt multos alios nō ita pridem renovato ſub anni hujus principium Medicorum vulnere adhuc cruento extinctus eſt *van Horne*, Anatomicus inſignis; de quo plura dicerem, niſi admodùm nuper ipſi ex hoc loco eſſet parentatum, & ante annos undetriginta meus in Anatomicis fuiſſet Diſcipulus.

VII. *Stuarto* denique ſuo, ſæviente jam communi calamitate hinc profecto, & in natali urbe, Pariſiorum Lutetiæ, fatis functo, atque variis nominibus commendabili carent nunc Philoſophiæ Studioſi, ut & *Golingio*; ejuſdem Diſciplinæ Profeſſore extraordinario.

VIII. Sicut autem ex ordine noſtro plures abiverunt ad plures, ita nonnulli ab affectu maligno languentes adhuc necdum recuperare quiverunt valetudinem priſtinam & integram.

IX. Libuit enim Deo in judiciis ſuis non minùs admirabili, quàm juſto, noſtram per Facultates omnes atque ſingulas acriter exercere, ac ſplendidis luminibus orbare Academiam.

In Curia Conſulum.

X. Nec tantùm in Academiæ hujus Profeſſores, ipſorum Uxóres, Viduaſve, aut Liberos ſæviit hæc Lues, verùm in univerſam quoque Civitatem Leidenſem, adeò ut durante meo Rectoratu tum qui anno ſuperiore, tum qui trimeſtri ſpatio priùs fuerant creati, omnes ad unum è medio ſublati fuerint *Conſules*: inter quos jam ipſo Februario menſe deſiit eſſe horum robuſtiſſimus ac in ætatis ſuæ flore adhuc conſtitutus ordine poſtremus; cæteri tres jam ſenes intra dies quatuor & triginta, menſibus nempe Octobri & Novembri, ante Conſulum Præſentium electionem cum morte vitam commutarunt; quod in omni memoriâ inauditum eſt non minùs Lugduni Batavorum, quàm alibi.

Prætoris. *Iudicum.* *Senatus.*

XI. Qui conſulibus infeſtus Affectus fuit Epidemius, nec *Prætori* animi recreandi causâ Dordracum profecto, nec *Iudicibus*, nec reliquo *Senatui* veniam dedit, verùm plus quàm mediam hujus partem necavit.

In Eccleſia. *Eccleſiaſtarum.*

XII. Quemadmodùm *Curiæ*, atque *Academiæ* fuit æquè gravis Morbus hic communis, ſic & idem lethifer fuit *Eccleſiæ* tum Paſtoribus, tum Senioribus, tum Diaconis.

XIII. Hactenus quidem duos Belgas, totidem Gallo-Belgas, unicum Germanum, & unicum Anglum peremit *Eccleſiaſtas* Reformatos. Cæterarum enim Sectarum damna non recenſeo.

Seniorū & Diaconum.

XIV. Ubique *Seniores* ac *Diaconos* penè omnes idem morbus nobis eripuit.

In Urbe Civiū & Mercatorum.

XV. *Civium*, *Mercatorumque* primarii cum inſi-

† *Conjugis lectiſſimæ, quippe piiſſimæ, prudentiſſimæ, atque optimæ, ante annum ætatis ſecundum & viceſimum perfectum poſt bienne matrimonium utrinque ob animorū concordiam feliciſſimum animam ſuam exēplo verè Chriſtiano, & Aſtantibus omnibus admirabili inter continuas preces placidè Servatori Deo reddentis; hinc & Filiolæ unicæ raras Genitricis dotes iu tenellula octo menſium ætate mirè imitantis, & optima quævis ſpondentis obitum.*

inſigni plebis detrimento maximam partem ſunt extincti.

...e iorum.

XVI. Sed *Plebeios* etiam eſt aggreſſum hoc malum, ipſorumque plurimos peremit.

XVII. Quod non parùm auxit afflictæ Civitatis afflictionem, fuit plerorumque Incolarum ſæpè cum tota familia decumbentium, aut recidivam aliquoties patientium Infirmitas tanta, ut deeſſent non rarò qui graviter affectis ac proſtratis opem ferrent, quin morituris adeſſent ac debitè miniſtrarent: tantus fuit ubique Sanorum, aut mediocri ſaltem robore præditorum defectus.

...nis ætas, ...ſexus.

XVIII. Utique nulli Sexui, nulli Ætati pernicioſa huic Urbi labes pepercit; quamvis *Infantes*, ac *Pueri* perpauci; *Adoleſcentes* ac *Iuvenes* plures, at ex iis, qui ad *Virilem*, *Senilemque* ætatem pervenerant, plurimi ea occubuerint.

...vidarum

XIX. Pleræque *Gravidæ* hoc affectu laborantes Abortum ſunt paſſæ; pauciſſimæ ad nonum menſem uterum geſtarunt, atque vivaces fœtus pepererunt; quin ex ipſis quoque multæ paulò poſt vitam reliquerunt.

XX. Plurima hùc facientia non addam, quoniam non ita pridem in hoc eodem Auditorio, me licèt ob valetudinem ab eodem malo penè ad internecionem corpus meum ante quatuor circiter menſes atterente adhuc infirmam abſente, actum eſt de hujus temporis Calamitate abundè atque ornatè, quamvis magis Theologicè.

XXI. Non poſſum verò illa ſilentio præterire, quæ Profeſſionis & Artis meæ ſunt propria; cùm, ſi non omnium, certè multorum interſit ea noſſe; quæ proinde loco eorum, quæ hac hora proferre aliàs cogitaveram, paucis proſequar.

...æ affli... ...niſq; ma... ...omnibus ...Deo im... ...ti.

XXII. Non puto ignorare, diſſimulare, aut negare ullum Chriſti Salvatoris noſtri unici nomen profitentem, niſi profanum & irreligioſum, in Oraculorum ſaltem Divinorum diligenti lectione ac jugi meditatione hoſpitem, Omnia pœnæ, afflictioniſque mala immitti hominibus à Deo, ſummo, æquiſſimoque actionum humanarum Spectatore, Arbitro ac Vindice: Cujus abdita conſilia & judicia juſta, noſtraque peccata multiplicia, cùm id Theologorum officium ſit, pluribus non attingam, excutiamve; contentus Naturales Cauſas, ſecundas dictas, impræſentiarum expendere, atq; noſtro negotio adaptare; cùm in judiciis ſuis terribilibus exequendis frequentiſſimè (ſicut, me judice, in hoc etiam morbo factũ) illis utatur unicus Cœli, Terreque Dominus & Auctor, cunctarumq; adeò Creaturarũ Cauſa prima & ſuprema, Deus Optimus Maximus, tã miſericors, quàm juſtus.

...unque in ...m cauſis ...ralibus ...uenter

...lliquando ...nen ſine ...r opera ...perficere.

XXIII. Evenit quidem aliquando, ut Deus ſine nominatis Cauſis Naturalibus opera ſua perficiat inſolita vel ſolo ſuo verbo & mandato Divino, cui omnia mox parent; vel per miniſtros ſuos cœleſtes, Angelos fideles ac bonos, vel quandoque etiam per Spiritus malos & impuros, Satanæ conſortes, imperio tamen ſuo ſubjectos & obſequentes.

...fectus E... ...emi cau... ...naturales.

XXIV. Affectum autem noſtrum Epidemium necdum quieſcentem, ac huic præſertim Urbi, lociſque circumjacentibus exitialem ac pernicioſum exiſtimo ego mediantibus Cauſis Naturalibus immiſſum nobis à Deo irato: ac idcircò reſipiſcentia, cordis humilitate, vitæ ante-actæ in melius emendatione, fraternaque Charitate iterum pacando.

...t quidem ...ecipua ...er malè ...fectus.

XXV. Naturales Cauſas omnes omnibus hominibus hìc communes dum animo attento percurro & trutinor, videor mihi commodè affectum notatum *uni Aeri*, *ſed aliunde malè affecto*, *infectoque*, tanquam præcipuæ inter ipſas Cauſæ, adſcribere poſſe; concurrentibus, fateor, ſubinde aliis quoque Cauſis, ſed minoris momenti, nec continuò locum habentibus, ideoque non tam ipſum producentibus, quàm ſecundùm quædam Symptomata ægro huic aut illi moleſtiorem, graviorem ve facientibus.

...lt aliæ mi... ...ris momen...

...erem in... ...rari, & ...irari.

XXVI. Aere autem ſicut rariſſimè ad horæ quadrantem carere poſſumus, quod evincunt ſuffocati & ſtrangulati: ita eundem qualemcunque, utilem, noxiumve perpetuò allicimus & inſpiramus, iterumque expiramus, & foràs propellimus.

XXVII. Inſpiratus in Pulmones Aer purus ac temperatus ſanguinem in cordis thalamo dextro ſecundùm naturam efferveſcentem, accenſoque ampliùs, auctove tunc Igne vitali ebullientem, mox per arteriam, venamque Pulmonalem ad ſiniſtrum Cordis ventriculum properantem particularum ſuarum ſubtiliorum & optatæ mutationi abſolvendæ convenientium admiſtione alterat, æſtumque ipſius temperat, & blandè compeſcit; atque viciſſim exhalationes ab efferveſcente ſanguine promanantes ac erumpentes, hominique inutiles, noxiaſve reciprocà ſui expiratione ſecum effert.

Inſpiratus Aer purus Sanguinem alterat, & temperat.

Exſpiratus exhalationes ſecum affert.

XXVIII. An inſpiratus Aer aliqua ſui parte Salivæ quoque, aliiſque Humoribus à Cerebro, ſubjectiſque ipſi Glandulis, Glanduloſiſque tunicis ad Os & Fauces derivatis commiſceatur, & unà cum illis deglutitus in Ventriculo & Inteſtinis tenuibus mutationem aliquam Humoribus ibi repertis, aut confluentibus adferat, ſicut arduum eſt probare, ita durum videtur negare.

An inſpiratus Aer Salivæ aliiſque humoribus ad Os delatis miſceatur.

XXIX. Mihi certè, qui veritatem ubique ac unicè ſector, non cenſetur illud improbabile, quamvis putem plures adhuc requiri Obſervationes ad rem illam obſcuram illuſtrandam, confirmandamque, & ita ſtabiliendam, ut Diſſentientium cogatur aſſenſus.

Authori id non improbabile.

XXX. Prout autem conſervandæ vitæ naturali perneceſſarius Aer occurrit nobis 1. aut *temperatus*, aut ſecundùm qualitates ſuas potentiùs, frequentiùſque noſtros ſenſus externos afficientes, ac vulgò primas dictas *Intemperatus*, Calidior nempe, Frigidiorve, Humidior, Sicciorve: 2. aut *ſerenus* & *purus*, aut *perturbatus* & *nebuloſus*, exhalationibuſque variis contaminatus: 3. aut *tranquillus* & *pacatus*, aut *turbidus*, ventiſque procelloſis *agitatus*, & ſic porrò; ita ejuſdem inſpirati effectus homini erit aut *ſalutaris*, aut *noxius*; ſequeturque Sanguinis aut *temperatio* ac *repurgatio* deſiderabilis & ſalubris, aut *corruptio* ac *infectio* cuivis metuenda, quia pernicioſa.

Pro Aeris inſpirati varietate Sanguinem variè quoque affici.

XXXI. Hic verò Aer vitæ noſtræ animali tuendæ tam neceſſarius, ac per ſe purus, nec ſic tamen nobis ſufficiens ac conveniens, notabiles *variarum rerum* plurimùm inter ſe differentium *admiſtiones*, *confuſiones* ac *perturbationes* hominis nunc *faventes*, nunc *nocentes* admittit: quas hìc, ut brevior ſim, ad quinque notabiles redigam ſpecies.

Aerem variarum rerum admiſtiones admittere.

XXXII. I. Primum locum dabo *Soli*, cujus *radii* verè *ignei* non tantùm per Aerem univerſum diſperguntur, ſed in regione ipſius infima, Terræque proxima, ni à nubibus, ventis, &c. impediantur, æſtum ingentem pariunt, quin corpuſcula infinita & diverſiſſima cum Aere ac inter ſe confuſa non parùm alterant & variè immutant.

1. A Sole eiuſque radiis.

XXXIII. *Igneos eſſe Solis radios* demonſtrat non tantùm ardor ſummus, quem æſtatis, & aliquando veris & autumni quoque tempore, atque Aere claro ac ſereno exiſtente corpora noſtra verberando in nobis excitant; vel calor in rebus quibuſvis aliquandiu Soli acuto expoſitis remanens, Senſuique manifeſtus; ſed imprimis radiorum eorundem convexo vitro exceptorum collectio, ac centrum verſus concurſio, vulgò concentratio dicta, & quævis combuſtibilia incendens ac conſumens.

Eos eſſe igneos.

XXXIV. Quæ dixi eſſe infinita & diverſiſſima *Corpuſcula* cum Aere ac inter ſe confuſa, Soliſque radiis mutabilia, eadem, in quantum mihi poſt multiplices, moleſtoſque labores innotuerunt, & ad rem noſtram faciunt, hìc paucis percurram & enarrabo.

Corpuſcula per Aerem volitantia.

XXXV. Velim autem, quod in anteceſſum moneo, turbari neminem, ſi me audiat ſubinde minùs uſitatis apud Authores Claſſicos terminis utentem; quippe qui nõ aliorum placita & figmenta, ſed ipſas res didici ſcrutari, & ſuis nominibus indigitare; omnia nimirum, quæ dico & aſſero, ad Senſum demonſtrare paratus; nec proinde Chimæricis multorum Doctorum otioſorum, & labores, ſumptuſque ad experimenta quævis facienda requiſitos refugientium, atque Dictatorum nihilominùs more in ſuo muſæo, ſingula pro lubitu fingentium, determi-

Ab authore ad ſenſum demonſtrabilia.

nantiumve, commentis allectus, moratus, aut conturbatus.

Particulæ Salinæ lixivæ, ſed volatiles & aliquid Oleoſum & Aromaticum conjunctum habentes.

XXXVI. Sunt ergò æſtate copioſè in Aëre *Particulæ Salinæ Lixivæ*, ſed *Volatiles*, maxima ſui parte à regionibus Zonæ torridæ ſubjectis aut propinquioribus Auſtri lenis calidique ope ad nos delatæ, atque ſæpenumero aliquid Oleoſi & Aromatici conjunctum habentes; quod manifeſtum eſt iis, qui exeunte vere aut vigente æſtate Aëre ſuda, oc ſereno per Galliam meridionalem faciunt iter, occurrente ipſis ad plura ſæpem illiaria, etiam per Oceanum, Odore plantarum Aromaticarum fragrantiſſimo; certo argumento particulas ſubtiles emanare ex illis plantis, atque cum Vento tranſportari per Aërem ad regiones alias.

Omnia Odorata eſſe naturæ Oleoſæ, & participare de Sale Volatili.

XXXVII. Docemur autem per Analyſin rerum naturalium Chymicam, Omnia odorata eſſe naturę Oleoſæ, atque participare de Sale Volatili; quali omnes omninò Animalium, & in ſpecie Hominis partes ſunt refertiſſimæ.

XXXVIII. Quod in regionibus calidioribus attollitur, transferturque aliò magis manifeſtè, ac copioſè, illud idem in minùs calidis & ab Æquatore remotioribus contingit magis obſcurè atque parcè.

XXXIX. Nonne cœlo illuſtri & calente percipimus ſæpe in his quoque regionibus ad ſeptentrionem magis vergentibus odores florum, plantarum, rerumque aliarum ſuaves aut ingratos per Aërem diffuſos, ac è longinquo ad nares noſtras deportatos?

Particulas Salinas volatiles & Oleoſas in Aere volitantes acui à Solis radiis igneis, & inſpiratas in Sanguine partem Bilioſam augere.

XL. Has verò particulas Salinas Volatiles atque Oleoſas, ſive Aromaticas undecunque tandem provenientes atque in Aëre evolitantes agitat & acuit ampliùs Sol igneis ſuis radiis; quæ cum Aëre inſpiratæ facilè Sanguini propter ſuam ſubtilitatem junguntur in Pulmonibus, atque ipſius, jam æſtuantis temperationem ab Aere laudabili expectatã impediunt, neutiquam juvant; quinimò augent in ſanguine *partem Bilioſam*, primariam æſtûs in ipſo cauſam, & Sale Volatili Oleoſo maximè conſtantem.

Salivæ mixtas Bili etiã jungi.

XLI. Quòd ſi confuſus Aeri Sal Volatilis & Oleoſus *Salivæ* quoque, ſicut modò verbo attigi, admiſceatur, & ad Ventriculum, Inteſtinumque tenue depellatur, nonne *Bili* eò affluenti jungetur, ejuſdem vim & operationem intendet ampliùs, vel nimium, idque cum admittentis detrimento?

Eaſdem Pituitoſos viſcoſoſque humores attenuare.

XLII. Ab eodem Sale Volatili unà cum Aere attracto *Pituitoſi, Viſcoſique humores* in Ventriculo, Inteſtinis & alibi attenuabuntur, incidentur, atque ſolito fluidiores, nimiſque mobiles fient. Unde minùs reſiſtent Bilis actioni, quam ex parte ab ipſis reprimi ac cohiberi oportebat.

Et Melancholicos, hoc eſt, Acidos & Auſteros infringere.

XLIII. Ab eodem Sale Volatili acriore copioſiùs in corpus admiſſo *Humores Melancholici*, hoc eſt, *Acidi & Auſteri* infringentur, ipſorumque ſanguinem inſpiſſandi vis peribit, unde naturalis ſanguinis conſiſtentia minuetur, ipſiuſque ad ſui corruptionem aptior reddetur.

Primarius Radiorum Solarium effectus.

XLIV. Atque hic eſt primarius & maximè notabilis, nobiſque noxius radiorum Solarium ardente Sirio effectus in Aerem unà cum innumeris & multifariis corpuſculis ei confuſis Chaos verè conſtituentem, & à nobis nihilominus inſpirandum. Plures eorundem in alia corpuſcula effectus valdè conſiderabiles ſtudio prætereo, ne ſim prolixior.

2. Notabilem Aeri mutationem afferunt Venti varii.

XLV. II. Inter ea, quæ notabilem Aeri mutationem afferunt, ſecundum locum aſſignabo *Ventis variis*; quamvis non tàm ſui, quàm eorum ratione, quæ ſecum advehunt & Aeri ex parte communicant, relinquuntque, id efficiant.

Ventorum proprium.

XLVI. Hactenus ſaltem in Ventis, ſolo auditu & Tactu perceptibilibus, ego aliud non potui obſervare proprium præter *vim ac vehementiam diverſam*; cùm alii lenes, blandique; alii frementes, validique occurrant. Qui quoties concurrunt varii ac vehementes, toties procellas excitant, & omnia mirè confundendo, conturbandoque plurima evertunt aut proterunt, ac perdunt: donec violentioribus omnia ſecum rapientibus cedant mitiores & languidiores.

Quæ nob Ventis e niunt re per eos nos trãsle adſcriben Quid no bonorũ, qu malum.

XLVII. Cetera, quæ nobis à Ventis evenire videntur, rebus diverſis unicuique aſcitis, & ſimul quaquaverſùm tranſlatis exiſtimo adſcribenda. Ab illis nempe non parùm immutatur Aër in noſtrum aut commodum ac emolumentum, aut incommodum ac detrimentum: quod ſemper à nobis ſpectandum; Id enim bonum vocamus ſimpliciter, quod nobis eſt, aut creditur bonum; ſicut malum, quod nobis eſt, aut putatur malum.

Auſtri Salem Vo tilẽ, & S ritum no advehere.

XLVIII. Hæc ut noſtro negotio preſſiùs accommodem, faciam initium ab *Auſtro*, vento à torridâ zonâ hùc flante, cujus alis *Salem volatilem* ad nos uſq; tranſportari, & in Aere noſtro ex parte ſiſti ac permanere dixi modo; nec tantùm Salem, verùm etiam *Spiritum volatilem* inde ad nos ſimiliter adferri planè ſum perſuaſus, ſed & imprimis exiſtente Aëre puro & nitido, atque cum Auſtro blando, placidoque concurrente Sole coruſco ac fervido; à cujus igneis radiis elicitur & attollitur facilè in altum & ſupra nubes inferiores Spiritus volatilis ſub torridâ zonâ copioſus, ideoque quàm alibi, minùs impeditus, irretituſque; qui Auſtri mitis & ſublimis ope per zonam temperatam vehitur versùs algidam, ubique partem ſui aliquam ſubjecto Aeri cedens, maximè, ubi offendit eundem humidum & pluvioſum, qualem hîc habemus frequentiſſimum.

Eius Eff ctus.

XLIX. Hinc eſt, quòd ſub torridâ zona, præter antiquorum placitum, æſtas regnet continua, fructus plerique toto anno reperiantur maturi, & multo turgentes Spiritu volatili Hinc eſt, quòd Vina in Regionibus illi propinquioribus naſcentia eodem Spiritu volatili, quàm in remotioribus, abundent magis. Hinc eſt, quòd Vina Hiſpanica, quippe potentiora, plus; Gallica iſtis debiliora minus; Rhenana & Moſellana utriſque aquoſiora minimum Spiritûs volatilis contineant, & in ſui deſtillatione promant.

L. Spiritum Volatilem Auſtri ope ad nos deferri confirmant Fructus omnes immaturi acerbitate ingratâ donati, nec facilè, niſi adventante hoc vento, ſed blando, & radiis ſolaribus comitato ad maturitatem deducti.

Fructuu acerborum dulces m tatio à Spi tu, & S Volatili, & ab igne Solis radi

LI. Omnis namque Fructuum acerborum in dulces, vel quaſi dulces, gratoſve mutatio & maturatio pendet tum à Spiritu & Sale volatili quovis, tùm ab Igneis Solis radiis, vel ſaltem Igne foci, ſed artificioſè adminiſtrato, (Ars etenim & imitatur, & juvat, & ſuperat ſubinde Naturam:) à quibus ſolis dulceſcunt, leniunturque auſteri & immaturi fructus; ex quorũ adhuc crudorum, immaturorumque Succo expreſſo vix poſt qualemcumque ac diutinam fermentationem aliquid elicies Spiritûs volatilis; qui abundans prodire ſolet ex eorundem maturorum, adeoque dulcium facilè ac brevi fermentato Succo.

De quib fructibus h loquatur Author.

LII. Me hîc de illis fructibus, qui ſui maturitate aciditatem, ſed gratam & ſuavem nanciſcuntur, neutiquam agere facilè agnoſcent, quotquot haud in Plantarum tàm obviarum, quàm exoticarum, ideoque rariorum, aut multis adhuc inviſarum inani, ſterilique nominum varietate gaudẽt cognitione, qualis ferè ſola ubique hodie viget, atque rerum ſingularium Curioſis in deliciis habita & laudata magno Apollineæ Artis detrimento in Academiis ad pompã perfunctoriè docetur; aſt ſolidâ, earundemque, ac imprimis uſualium, ægriſque conducentium viribus multifariis per praxin tantùm, experientiamque longam innoteſcẽtibus intenta, & hactenus Medicinæ utili, quamvis ferè neglecta, notitia ſunt verſati.

Auſter pe ſe ſiccus, no raró hum dus quid præſtet.

LIII. Quemadmodùm per ſe *omnis Ventus*, ergò & Auſter, *ſiccus* eſt, ac humiditate propria deſtitutus, ita non raró idem obſervatur *humidus*, hoc eſt, nubibus, vel pluvia onuſtus. Humiditas verò hæc Auſtro juncta Salem volatilem cum ipſo delatum diſſolvit, atque Volatilem Spiritum adſumit, ac ſecum quaquà verſum à Vento propulſa defert, quin utriuſque partem bonam Terræ, in quam decidit, confert. Tunc autem pluvia, ſive impendeat, ſive tenuis ac denſa delabatur, Reſpirationem noſtram ſolet angere atque difficilem facere, Sudore ipſo præ anxietate non raró ſimul erumpente. Quod ego

non tantùm pluviæ, ſed imprimis Sali & Spiritui volatili una cum Aere humido inſpiratis cenſeo tribuendum.

eas varié idus.

LIV. Sicut Auſter ſocium ſæpiùs habet Calorem Solarem, ita *Boreas* à Zona ſeptentrionali algida, utpote Solis radiis tantùm non deſtituta, huc appellens *frigore* nos vexa perpetuo; ſed frigore vario, cùm aliàs blandius obſervetur ipſum; aliàs verò acrius & cutim nudam dilacerans; aliàs tum nubes in nivem, tum pluviam in grandinem, tum aquas collectas, imprimis dulces, minùſve ſalſas in glaciem congelans & cogens.

pter par- las Aci-

LV. Boream ſemper plùs minùs algidum exiſtimo propter admiſtas ipſi particulas *Acidas* plùs vel minùs temperatas; quibus nempe ſolis debentur modò recenſiti effectus Boreæ primarii.

gus blan- Acido oſo tri-

LVI. *Frigus blandum* tribuo *Acido nitroſo*, præ Salibus omnibus minùs acri, & in nobis tamen quovis modo frigus lene parienti; qualem Salem cum Boreâ minùs ſevo ad nos migrare teſtantur Terræ ipſius beneficio pingueſcentes. Fertilitatem autem à Nitro eſſe noto jam eſt notius.

rigus rius Aci- puriori uriatico iuncto.

LVII. *Frigus acrius*, cutimque faciei & manuum dilacerans, & ſua cuticula privans eſt acceptum ferendum *Acido puriori*, vel *muriatico ſali juncto*; à quo effectum ſimilem obſervamus indies in praxi Medica, & manifeſtiſſimè in Coryza; in qua depluens per nares ſapore ſalſo-acidus humor tum nares, tum vicinam cutim rodere, cuticulamque abradere conſuevit.

gus gla- is Spiri- Acido Sale vo- li puriore cto.

LVIII *Frigus glacians* deduco à *Spiritu Acido cum Sale Volatili puriore unito*, & Sali Armoniaco planè conſimili; poſtquam non ſemel obſervavi huc Aquâ recens ſolutum etiam æſtate media circa vitreum vas miſcellam iſtam continens allicere ac gelare Aeris ambientis humidatem aqueam; quod idem urgente gelu evenire videmus feneſtrarum vitris.

l Armo- um qui- conſtet. l volatile Spiritum idum jũ- efferve- e. idam da- efferve- tiam.

LIX. Conſtat verò *Sal Armoniacum Sale Volatili puro & Spiritus Salis acido junctis*, & quovis tempore ad experientiam revocandis. Hi duo, ubi à nobis confunduntur, ac ſimul effervescunt, frigus & tunc quoque pariunt; quin evincunt dari gelidam in rerum naturà effervelcentiam, contra quam ſenſerunt, ſentiuntque etiam nunc nonnulli ex ſola librorum, ſibi præter omnem rationem præ aliis probatorum lectione, aut propriâ fictione ſatis facili, neutiquam verò ex ipſarum rerum obſervatione multiplici, multùmque arduâ & cara edocti, ac nihilominùs de quavis re controverſâ, ſibique incompertà ſententiam ſuam ineptam temerè interponentes Viri audaces, atque ab imperitis propter garrulitatem impudentem magni habiti.

de Boreæ edat Ni- m, Spiri- acidus, Muria- um, & Sal monia- .

LX. Unde autem, dicet aliquis, *Boreæ* accedit *Sal Nitrum, Spiritus Acidus, Sal Muriaticum, & Sal Armoniacum*, ut notatos & his à me adſcriptos producat effectus?

LXI. Cui reſpondeo, infinitas eſſe in Regionibus ſeptentrionalibus metallorum, mineraliumque fodinas, & Venas, ex quibus Ignium ſubterraneorum & artificialium, dum funduntur, vi propelluntur in aerem liberum Spiritus Acidi; quos, ut & alia plura ſecum rapiunt & quaquaverſùm vehunt Aquilonares Venti Nobis omnium vehementiſſimi.

LXII. Prout autem illis occurrunt in Aere corpuſcula diverſa, & quidem proportione variâ, ita exurgunt ex iſta confuſione ac miſtione Salia compoſita itidem diverſa, & nunc *Nitro*, nunc *Marino*, nunc *Armoniaco* valdè ſimilia; ſicut oſtendi modò eorum id evinci effectibus.

Ad Nitri ſtitutionẽ enam currant.

LXIII. Ad *Nitri* conſtitutionem fateor concurrit pars ſulphurea & pinguis, cujus ratione accendi poteſt: quod facilè à partibus metallorum Sulphureis unà cum Spiritu acido in aerem ſublatis ac diſperſis, ipſove Sulphure accenſo & ſimiliter per aerem lato, ſed iterum cum eodem ſpiritu in loco à Solis radiis adeò remoto coaleſcentibus accidere poteſt.

eas unde ior.

LXIV. Quoties Spiritus acidi plus, pinguedinis autem minus admiſcetur Sali Nitroſo, vel Marino ventorum violentia è mari hauſto ac per aerem pulſo, toties *acrior* ſentietur Boreas omnia rodens & radens.

Sal glacians unde generetur.

LXV. *Salem glaciantem*, Armoniacoq; affinem arbitror ego generari ex Sale Volatili puriore à regionibus torridę Zonę ſubjectis aut propinquioribus per ſuperiorem Aeris regionem Auſtri ope, ſicut jam dictum, ad Septentrionem tranſlato & cum adventante inde Spiritu Acido in Salem Armoniaco ſimilem concreſcente, iterumque Boræe vi meridiem verſùs repulſo, atque ubique efficaciam ſuam mirabilem exerente.

Pro varietate particularum quibus onuſtus eſt boreas, eundem varia in nobis producere.

LXVI. Quoties autem particulis vel Nitroſis, vel Salſo-acidis, vel Sali Armoniaco ſimilibus onuſtus ad nos appellit Boreas, toties is Aerem noſtrum iiſdem replet, quæ cum ipſo inſpiratæ non poſſunt non aliquam in Sanguine ac cæteris Humoribus, ſed & Partibus ipſis continentibus mutationem producere inſignem, quin pro ſingulorum conditione ac conſtitutione diverſâ diverſam, & quidem, ubi magnus eſt in nobis æſtus, ejuſdem contemperationem, ſi moderata fuerit, utilem, ſin excedens, noxiam: ubi verò abundat in nobis Pituita, ejuſdem ſolutionem, commotionem, conturbationem, ac ſubinde coagulationem, utplurimùm nocentem; unde videas ſæpenumero in Senibus Pituitâ ferè abundantibus & Apoplexias, & Hemiplegias, & Paralyſes tunc excitari.

Hippocratis de Aeris Mutationibus Obſervationes per quæ explicandæ.

LXVII. Ex quibus ritè conſideratis, expenſiſque magna lux affulget ad explicandas, illuſtrandaſque Magni Hippocratis de Aeris mutationibus ſecundùm anni tempora, ventoſque accidentibus, ac imprimis eaſdem conſequentibus Affectibus Obſervationes practicas in ejuſdem operibus laconicè deſcriptas: quod fruſtrà requires ab hujus temporis Doctoribus quibuſdam in Græcâ Linguâ addiſcendâ multùm, in Morbis autem ipſis apud ægros tantùm cognoſcendis parùm aut nihil temporis conſumentibus:

Primarii nobis mutationes afferentes Venti Auſter & Boreas.

LXVIII. Primarii, maximamque ratione admiſtorum & Aeri, & ſubiectis huic Regionibus, ac Hominibus mutationem afferentes Venti ſunt bini jam memorati, *Auſter*, atque *Boreas*: *Orientalis* verò & *Occidentalis* tum ab iiſdem Auſtro, vel Boreâ, tum à vicinis magis cuivis loco Regionibus, tum ab Aquis, Stagnis præſertim, Mariburve propinquis accipiunt ferè quod iterum Aeri cedunt ulteriori.

Orientales venti hiſce locis Sicci. Et quidem calidi vel frigidi.

LXIX. Hiſce quidem locis ſolent *Orientales Venti* per longum Terrarum tractum ad nos delati eſſe *Sicci*, & prout in Aere Auſtri vel Aquilonis ſpolia quædam offendunt & capiunt, *Calidi*, *Frigidive*.

Anno precedente Subſolanum Gelu nobis retuliſſe.

LXX. Sic ſub anni Præcedentis exitum Gelu grave nobis attulit Subſolanus, quod nullus dubito debebat Boreæ glaciandi vi gravido, ipſique in loco à nobis remotiore occurenti, atque quod vehementiam inferiori, & ideò potentioris ductum ſequenti.

Occidentales Venti nobis humidi, & quidem vel frigidi, vel calidi.

LXXI. *Occidentales* autem Venti ex proximo Oceano Aquas & vapores mutuando *Humidi* ferè ſunt, itidemque Aquilonis, Auſtrive dominium in Aere priùs exercentis ratione *Frigidi*, *Calidive*.

Aerem calore, frigore, ſicittate, & humiditate ſe manifeſtare.

LXXII. *Aer* profectò, ſicut ex modò dictis patet, ſecundùm quotidianas, ideòque continuas mutationes, quas Solis ortui & occaſui, acceſſui ac receſſui debet, in Senſus noſtros Externos incurrens *Calore* imprimis ac *Frigore* ſe manifeſtat, & quatenus nubibus & pluviâ deſtituitur, vel ſcatet, *Siccitate*, aut *Humiditate* nos afficit, nec in Viſum, Auditum, Olfactum vel Guſtum hactenus operatur, ac inde forſan prædictarum Qualitatum, tanquam primarum, ortum habuit Quaternarius ille tantoperè in Scholis decantatus, licet nunquam ab ullo demonſtratus. Sed de his & ſimilibus non eſt hîc pluribus agendi locus, aut tempus.

Aerem tactum tantùm afficere, Vẽtum præterea auditum.

LXXIII. Quemadmodùm Aer, ſic & Ventus pleroſque Senſus externos certis organis alligatos haud afficit, ſed illum præcipue, qui per totam corporis ſuperficiem eſt diſtributus, atque, ubi validus exiſtit & ſonorus, Auditum quoque.

LXXIV. Audimus ergò Ventorum blandiorum ſuſurrum, & potentiorum frementem ſonum, ſentimuſque

timuſque

timuſque ipſorum violenter in nos ruentium & ſubinde ſolidiſſima quævis concutientium, hinc & nonnũquam proſternentium aut evertentium impetum magnum, ac poteſtatem ſtupendam: licet ignoremus adhuc tam, quid Ventus verè ſit, quàm unde veniat & quò vadat; miramurque ipſum ſæpenumerò, ſicut confeſtim excitatur turbulentus, ſponte, ac ſubitò aut levi ſaltem pluviâ iterum ſedari atque compeſci; adeò ut, quemadmodùm nos ſæpiùs inexpectata obruit procella, ita inſperata nos cœli recreet tranquillitas; quæ omnia Senſibus noſtris externis evidentia, Menti autem adhuc occulta Deum arguunt præſentem, omniaque pro ſuo nutu in mundo immundo gubernantem, ac Profanos in ſuâ impietate confundentem, quin ad reſipiſcentiam, Deique agnitionem, ac celebrationem ſalutarem ipſos invitantem.

Ventus quid ſit, & unde veniat, neſciri.

3. Aeri notabiles mutationes afferunt Meteora.

LXXV. III. Idem Aër notabiles mutationes accipit 3. à *Nebulis, Nubibus, Pluviâ, Nive, Grandine*, cæteriſque *Meteoris Aeris*, nunc ex locis remotioribus, nunc ex propinquioribus originem ſuam trahentibus.

Nebulæ.

LXXVI. A *Nebulis* quidem non parùm impurus & nobis gravis atque noxius redditur Aer; quod præ aliis experiuntur, qui Aſthmati ſunt obnoxii, vel aliàs Dyſpnœâ ſolent laborare moleſtâ; tunc enim facilè in horum Symptomatum Paroxyſmos incidunt tales.

Nubes. Pluvia.

LXXVII. *Nubes* copioſæ, nobiſque impendentes, ac imprimis *Pluviam* minantes, ſicut dicebam modò, Aerem faciunt Reſpirationi facili minùs aptum, unde ad Sudoris eruptionem ſolemus tunc magis angi atque arduè reſpirare: ſicut æſtuans priùs Aer, poſtquam decidit pluvia, temperatur viciſſim, refrigeraturque; quo beneficio carent, quemadmodùm obſervavi non ſemel, qui degunt in loco licet vicino, & viderunt quidem ſupra ſe, contingere autem non potuerunt aliò ruens cœlum imbribus.

Meteora Sulphurea.

LXXVIII. *Meteora Sulphurea* fulguri ac fulmini ſæpiùs juncta, vel aliàs per Aerem diſpulſa non parùm ipſum gravi fœtore inficiunt & cum Aere inſpirata nobis quoque nocent.

4. Aer notabiles Mutationes ſubit à Vaporibus.

LXXIX. IV. Idem Aer notabiles mutationes ſubit 4. à *Vaporibus* ex Aquis maximè vicinis quavis de cauſa ſuſcitatis, Aerique confuſis. Prout enim Aquæ dulces ſunt ac puræ, quales Fontana & Fluviatilis, aut Salſæ, aliove Sapore donatæ, quales Marinæ ac Medicatæ, Spadanæ ſcilicet, aliæve Acidulæ: aut odore omni deſtitutæ, quales modò laudatæ Fontana & Fluviatilis; aut odore gravi donatæ, quales Sulphureæ ac Bituminoſæ; prout eædem ſunt quieſcentes, aut motæ: ita diverſiſſimi ex illis attollentur, proximoque Aeri admiſcebuntur Vapores, nunc blandi, purique; nunc Salſi, Acidive; nunc impuri, fœtidive, aut Sulphurei; quorum aliqui, ubi modum non excedunt, nobis ſunt aliquando amici, cæteri verò plerumque noxii.

Aquis adverſa quies, neceſſarius motus.

LXXX. Ante omnia autem *Aquis adverſa eſt Quies, neceſſarius Motus*; ſine quo diu nequeunt permanere integræ; quin brevi corrumpuntur, putidiſque Vaporibus Aerem; cunctaque in eodem Viventia inficiunt, & quandoque ſua noxa interficiunt.

Aquæ quomodo moveantur.

LXXXI Quieſcunt Aquæ ſtagnantes aut concluſæ, ad Motum verò cientur aperta ipſis ad loca declivia ſatis patula via, & in locis magis planis reciproco Ventorum oppoſitorum flatu; ni alia inſuper id perficiatur arte potenti, eliciendo nimirùm, exhauriendove, atque aliò transferendo Aquam ſui mora corrumpendam, corruptamve, ac viciſſim aliunde alliciendo & in ablatæ locum advehendo puram & incorruptam.

5. Aer notabiles mutationes accipit ab Exhalationibus terrenis.

LXXXII. V. Aer denique 5. mutationes notabiles ſubit ab *Exhalationibus Terrenis*, ſæpiùs Solis æſtuantis opera eductis, & aliquando ab Ignibus ſubterraneis foràs propulſis, atque ambienti Aeri communicatis.

LXXXIII. Quemadmodùm autem à Terra optima & plantis ſalubribus decorata Exhalationes aſſurgunt ſuaveolentes, Aerem ſanum præſtantes, nobiſque utiles, de quibus actum eſt in ſuperioribus: ita ex eadem paludoſa, vel aliàs contaminatâ erumpunt Exhalationes fœtentes, Aeremque, hinc & nos inficientes ac corrumpentes.

Aeris no- corrupti c- ſæ remo- res.

LXXXIV. Poſtquam verò Aeri noſtro, ſed inquinato & corrupto tanquam Secundæ, ac Externæ Cauſæ, acceptum exiſtimavi ferendum Morbum noſtrum Epidemium, meritò expectabunt avidè plures, ut poſt Cauſarum Aerem noſtrum iam toto ſemeſtri ſpatio licet malè afficientium enarrationem multis ſatis prolixam, & nonnullis forſan tædioſam viſam, quippe horulæ ſpatio penè durantem, tandem aliquando determinem, quibuſnam ex enumeratis Cauſis remotioribus adſcribenda veniat noſtri Aeris corruptio: an uni, an pluribus, an omnibus?

1. Solis ra- ignei quid fecerint.

LXXXV. Id paucis abſolvam, dicendo Aeris noſtri vitium deberi iſtis omnibus & ſingulis ſuperiori æſtate atque autumno in noſtri ruinam concurrentibus ac conſentientibus Cauſis modò explicatis; & 1. æſtuanti Soli; & 2. Ventis continuò ferè ſilentibus; & 3. Pluviæ deficienti; & 4. Quieſcentium Aquarum Vaporibus, ſed limoſis aſſurgentibus; & 5. Terreis Exhalationibus uliginoſis & impuris, atque poſt Aquarum è Paludoſis locis evaporationem à Sole in Aerem attractis, propulſiſve; ſi omnis rerum naturalium Motus fiat Pulſu, ſicut id hoc tempore placet plurimis.

LXXXVI. I. A *Solis* namque *radiis*, quos *Igneos* in ſuperioribus oſtendi, non tantùm durantibus diebus canicularibus, ſed toto inſuper Septembri menſe cum Aere hîc & in vicinia nimis ſereno & tranquillo perſeverantibus Particulę Bili augẽdę volatiliori præſtandæ & commovendæ aptiſſimæ auctæ ſunt, acrioreſque factæ in Are, quin continuò à nobis omnibus inſpiratione in corpus allectæ: unde in nobis multiplicata eſt Bilis, factuſque Sanguis valdè fluidus & incendio nimio ſuſcipiendo accommodatus; quapropter minimo in cæteris Diætæ partibus accedente vitio ac errato, Agitatione putà & motione corporis vehemẽtis aut longa, Potus generoſioris aſſumptione liberaliore, irâ vehementi, Vigiliis protractis, & ſimilibus, commota eſt & quaquaverſùm copioſiùs concitata Bilis, quæ confluentibus Humoribus juncta tum Nauſeam, Vomitumque, hinc & Aphthas, tum Alvi fluxum, tum Febrem continuam, æſtumque in corpore moleſtum, Capitis dolorem, aliaque de Symptomata plura produxit; quæ difficiliùs potuerunt ſuperari ac in totum debellari propter Aerem in ſtatu, & vitio eodem permanentem, atque mali fomitem continuò fouentem.

LXXXVII. Sed afflictionem auxerunt *Pituita Humorque Melancholicus*, ſicut ſuprà dixi, ab iiſdem partibus Aeris Sale Volatili Acriore abundantibus non parum de naturali ſua conſtitutione recedentes, atque Bili reprimendæ ineptis facti.

2. Quid Ve- torum ſilentium.

LXXXVIII. II. *Ventis* autem vix toto illo tempore auditis, ſed ſilentibus, nec *Aeri*, nec proinde *Sanguini* noſtro perutile ac neceſſarium acceſſit refrigerium ac temperamentum; ſed nec *Aquis* tantùm non per ſe hic ſtantibus acceſſit requiſita commotio, & hinc inde propulſio, ac renovatio Ventis debita: unde ſolito magis fuere corruptæ, elevatis & Aeri confuſis, mox & à nobis inſpiratis vaporibus fœtidis, noxiiſque.

3. Quid pl- viarum de- ctus.

LXXXIX. III. *Pluviarum* inſigni defectu Salis Volatilis tum purioris, tum ſimul Oleoſi particulæ abundantiſſimæ Aeri manſerunt permiſtæ, atque à nobis perpetuò nimiùm inſpiratæ; unde Bilis aucta, & nimis Volatilis, fluida, & Acris facta modo recenſita produxit mala nocentiſſima.

4. Quid aq- quieſcentes & ſtagna- tes.

XC. IV. *Aquarum* ex Ventorum penuriâ *quietarum & ſtagnantium*, quin à Solis radiis tum ex Urbis Canalibus & Alveis, tum ex vicinis paludibus, lociſve paludoſis magnam partem exhauſtarum, tum maximè ad peregrinarum & quidem ſalſarum affluxum ratione fundi Sulphureis Efferveſcentiam noxiam & olidam ſubeuntium Vapores ſuccedentes fœtidi atque graveolentes noſtri perniciem ſimiliter promoverunt.

5. Quid Te- rę lutoſę E- halationes

XCI. V. Idem dicendum de uliginoſis, praviſque *Terræ lutoſæ Exhalationibus*, Pluviæ defectu à Solis

radiis ſurſum eductis, Aeremque, hinc & Homines quoque inficientibus.

XCII. A quibus ritè conſideratis ac perpenſis ſicut omnia Symptomata, etiam diverſiſſima, & moleſtiſſima in Ægris obſervata commodè poſſunt deduci, ita meritò Cauſas notatas omnibus manifeſtas & tunc urgentes ſufficere dicendum.

ffectum Epide- Cere- non ad- endum.

XCIII. Non ignoro fuiſſe non paucos, qui hunc Affectum Epidemium ex inſcitia *Cereviſię* eo tempore cum *Aqua Subſalſa* ſubinde à quibuſdam perperam decoctis adſcripſerint, & idcircò Weſopianam veluti ſoſpitalem unicè celebrarint ac commendarint. Verùm, licèt non culpem hanc Cereviſiam multis ſalutarem, non parùm à vero aberrarunt, qui tantas vires ipſi aſſignarunt, poſtquam non minùs gravis fuit Affectus hic malignus Weſopianæ, quàm Leidenſis Cereviſiæ potatoribus: adde quòd ſæquè ac Leidenſibus moleſta fuerit VVeſopianis hæc Lues.

e Ditio- citiùs erio res ùs affe- hoc ma-

XCIV. Sed quærat Vir curioſus, verique avidus, cur citiùs locupletiores ac delicatiores, tardiùs pauperiores ac duriores ad internecionem uſque affecerit hoc malum? primis etenim Menſibus tribus, Auguſto, Septembri, & Octobri diutiùs afflicti ſunt Cives fortunæ lautioris, leviùs anguſtioris; ſubſequentibus autem Novembri, Decembri, & hujus anni Januario Opulentiores occubuêre pauciores, ſicut Tenuiores plures.

XCV. Exiſtimo autem id factum, quatenus Ditiores, adeòque delicatiores minùs aſſueti erant perferendis Aeris injuriis, quàm Egentiores, ideòque duriores: unde non mirum, ſi à corrupto Aere citiùs fuerint malè affecti & infecti & homines teneriores, humoribus nempe magis mobilibus & fluidis propter Diætam ordinariam & his faventem prædititi, ſeriùs duriores, humoribus craſſioribus, & Glutinoſioribus propter Diætam illis producendis aptam referri.

are hoc affecti ſerò ad tam re- t ſani- . Et ntes int re- s.

XCVI. Sed ulteriùs quærat Veritatis amator, cur plerique, qui mali hujus diri evaſerunt vim, tam ſerò ad priſtinam redierint ſanitatem? cur tam frequentes paſſi fuerint recidivas, eaſdemque non raro lethales?

XCVII Cui reſpondeo, id factum, quoniam manente Cauſâ efficiente, manet Effectus; quoniam necdum à ſui corruptione, aut potiùs infectione ac inquinatione in totum eſt liberatus Aer. Quamobrem continuarunt in ſtatu vitiato plerique humores, quin ad levia etiam Diætæ errata, & imprimis ad Procellas in Aere aliquoties excitatas conturbati ſunt, agitatique iterum vitiosè; ſuccedentibus mox Febribus multifariis, aliiſque Affectibus gravibus debilitata & attrita præcedentibus malis corpora nullo negotio deſtruentibus, hominesque jam proſtratos conficientibus.

XCVIII. Sed inſtet idem, nonne jam receſſerunt à nobis *Ignei Solis radii*, ſecutumque eſt non ſemel in Aere frigus atrox & immane? Nonne Aerem noſtrum non minùs, atque ſtagnantes priùs Aquas hinc inde commoverunt agitaruntque *Venti*, etiam procelloſi? Nonne aliquoties *Pluvia* nos irrigavit optata? Nonne *Vapores Aquei*, *Exhalationeſque Terrea* deſinunt Aeri communicari & ipſum inficere?

XCIX. Hæc omnia ita ſe habere agnoſco, unum tamen nondum meæ ſatisfecit expectationi, ac deſiderio, *Pluvia nimis rara & pauca cecidit hactenus circa loca huic afflictæ Urbi maximè vicina*; Hujus autem abundantioris ope optavi ſemper Salem Volatilem copioſum & acrem in Aere ſubſiſtentem ſolvi, atque in magnum mortalium emolumentum unà cum ipſâ humi ſubſidere, ac terras pinguefacere.

C. A Ventis namque quaquaverſùm propellitur quidem, non tamen exturbatur ex Aere Sal Volatilis, nulli rei faciliùs ſe jungens, quàm Aquæ, & imprimis in Vapores, aliterve diffuſæ, quà liquefactus Terræ miſcetur utiliter, ipſamque facit fertiliorem.

CI. Hinc factum cenſeo, quòd in variis Urbibus vicinis, tum ob perpetuum Aquarum fluxum liberum, tum ob Pluvias frequentiùs ibi, quàm hîc præteritis, æſtate, atque autumno, ſed hyemis quoque principio deciduas, non fuerit Affectus hic notabilis vel gravis.

Cur hic affectus in vicinis Urbibus non fueri notabilis.

CII. Sed cui bono, inquiet alius, hæc Diſſertatio, & malorum nimis notorum cum Cauſis ſuis enarratio, niſi aliquod iiſdem inveniatur, atque in commune bonum manifeſtetur Remedium?

CIII. Ipſis Ægris, quæ ſecundùm memorata & longè plura memoranda Symptomata debentur remedia, cùm id foret nimis Medicum, non eſt hujus loci aut temporis referri; id autem agam proximè, ſi Deus volet, in Prælectionibus meis publicis & Auditorio Medico.

CIV. Sed quæ Aeri communi toties hîc contaminato & corrigendo, & contra novam corruptionem muniendo conveniunt remedia & auxilia (cùm Magiſtratûs ſit ea curare) omnium incolarum proborum eſt, quantum ipſis ſupernè datum, inveſtigare, atque Numine cujuſvis mentem illuſtrante inventa bona publici juris facere, atque ſic, quantum poſſibile, commune omnium bonum promovere.

Aeri contaminato remedia inveſtigare omnium proborum eſſe.

CV. Dicam proinde & Ego hîc, quod videor mihi hactenus poſt ſollicitam Leidenſis Aeris obſervationem de ipſius infectione frequenti, quantum mediis humanis obtineri poteſt, præcavendâ, dum affectu hoc detinerer, notaſſe.

CVI. In hominis certè poteſtate non eſt, *Solis æſtum* impedire. In hominis poteſtate non eſt *Ventos* excitare ac pro lubitu quaqua verſùm mittere, hinc & componere. In hominis poteſtate non eſt *Pluvias* ex aere ſuperiore accerſere ac deorsùm ad nos deducere. In hominis poteſtate non eſt *Aqueos vapores*, ac *Terreas Exhalationes* ſiſtere. In hominis tamen poteſtate eſt aliquando *Aquis ſubſiſtentibus motum* citra Ventum conciliare, iterumque tollere.

Quomodò infectio Aeris Leidenſis præcavenda.

CVII. Poſtquam igitur obſervatum eſt multis retrò annis ſtagnantes in hâc Urbe Aquas omni fermè Æſtate propter tunc frequentiùs ſilentes Ventos putreſcere ac fœtore gravi ambientem proximè aerem atque Incolas inficere, quin à quieſcentibus hiſce Aquis erumpentem graveolentiam hoc etiam tempore non parùm Aeris noxam & corruptionrm auxiſſe; optandum foret, ut non tantùm ſeriò de Aquarum per totam Urbem toties Dei benedictione tam feliciter explicatam & pomœria ſua expandentem in Canalibus & Alveis ſuis Ventorum & quidem oppoſitorum defectu ſubſiſtentium, hinc & urente Sirio putreſcentium, fœtoremque hominibus valdè noxium evaporantium artificioſâ commotione, quin, quod præſtat, per locum decliviorem eductione ac evacuatione, mox & alterius purioris, convenientioriſque è loco altiore adductione atque admiſſione cogitaret, quod ipſum faceret nullus dubito, Magiſtratus Leidenſis Prudentiſſimus; verùm manum inſuper operi admoveret, atque auditis, expenſiſque variis variorum de hâc re conſiliis ac ſententiis, quod maximè rationi, experientiæque videretur ipſi conſentaneum, tandem aliquando tentaret.

Nampe Aquarum Motu.

A Magiſtratu procurando Leidenſi.

CVIII. Nil enim juvat continuò & diu deliberare, nunquam verò aliquid ſtatuere ac concludere, aut concluſum experiri; utut incertum ſit, qualis, an ex voto, nec ne, ſit futurus eventus: quem tandiu ignoramus, quandiu à nemine fuit factum conſtituti experimentum; qnod tam ſæpè falſi arguit etiam ſubtiliſſima, & ſubtilitate ſuâ inani ſuperbientia Ingenia.

CIX. Optandum inſuper foret Urbium vicinarum Magiſtratus Aquis ſpontè mobilibus divites huic favere propoſito atque ſepoſitis omnibus ſimultatibus ſecundùm Dei præceptum, exemplumque Charitatem ſuam Leidenſis Urbis Incolis teſtari.

Vt & Vicinarum Vrbium.

CX. Nunquam enim ulli ullum perit beneficium, etiam Ingratis collatum; poſtquam Deus eſt fidus, certuſque omnium benè actorum remunerator.

CXI. Hoc qui neſcit, aut non credit, Chriſtiani nomine indignus eſt, ſicut, proh dolor! plurimi tales hoc tempore obſervantur ubique, Magnates præſertim, prudentiæ ſuæ humanæ, corruptæque nimiùm fidentes, nec tamen quotidianâ ſui ſimilium deceptione facti verè prudentes; quin potiùs juſto Dei judicio ſuæ imprudentiæ ac improbitati relicti, donec tandem ſerò lugeant, dummodò lugeant, ſuam impietatem, quam in tempore oportebat notatam, & quidem priùs correctam, quam morte non rarò repentinâ & inopinatâ, vel morbo lethali, moxque ad converſionem ſalutarem miſeram mentem, animamque ineptam reddente ad tremendum illud iniquitatis operatoribus meritò futurum vocentur judicium. Nec enim tunc erit ampliùs tempus Dei verbum, providentiam & ſimilia jocando cavillandi, atque profanitatem ſuam nefandam inter Chriſtianos, etiam Reformatos diſſeminandi.

CXII. Utinam peccatis noſtris non retardaretur, ſiſtereturque talium profanorum ac impiorum cita everſio atque exciſio!

DIXI.

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII, HANOVIENSIS,
quondam apud Amſtelodamenſes Practici feliciſſimi, famigeratiſſimi; tandem verò Lugduni Batavorum Medicinæ Profeſsoris publici, longèque celeberimi, deſideratiſſimi.

CASUS MEDICINALES,

Sive

HISTORIÆ ÆGROTORUM,

Quorum curam An. 1659. 60. & 61. in Noſocomio Leydenſi proprio Marte & Arte (i.e. remediis ſibi uſualibus & propriis, hicque in fine appoſitis) ſingularis informationis ergò induſtrius ſuſcepit;

Quamque Curam

IOACHIMUS MERIAM, Philoſ. & Med. Doct. nec non pro nunc Phyſ. Mœno-Francofurtenſis Patrius Ordinarius, tum temporis autem Medicinæ Candidatus ex ore Præceptoris ſui perpetuò venerandi volante calamo excepit.

JOACHIMUS MERIAN,

Phil. & Med. Doct. nec non Phyſ. M. F. Patrius Ordinarius,

CANDIDO BENEVOLOQUE

LECTORI SALUTEM

ΚΑῚ ΕὐΠΡΆΤΤΕΙΝ!

DEſiderat omni procul dubio Benevole Candideque Lector aliquod CASIBUS hiſce MEDICINALIBUS Cl. SYLVII præmiſsum alloquium. Verùm re ipſa loquente nullis certè opus eſse verborum ambagibus, in confeſso eſt apud omnes, cùm nec Vinum per ſe vendibile hedera indigeat ſuſpenſa. Ne autem in ipſo ſtatim opuſculi hujus limine Beneuolum te Candidumque Lectorem inſalutatum planè relinquam, paucis, quæ dicenda ſunt, tibi aperiam mentem meam. Cl. Sylvius (Franciſcus de le Boe aliàs dictus,) quis Natione, Stirpe, Studio, Eruditione, & Profeſſione, uno verbo; quis Vita denique & Morte fuerit olim Opera ejus omnia in Belgio uno volumine comprehenſa, typis mandata, inque publicam edita lucem abundè teſtantur. Præceptor fuit quondam meus, nunc deſideratiſſimus, omnique honoris titulo ſemper & ubique nominandus, & quidem An. *1659. 60.* & *61.* cujus in Medicina per totum vitæ meæ curriculum (ſint hinc laudes DEO T. O. Trino & Uni infinitæ!) nec inter vivos nec mortuos proh dolor! habui parem, multò minùs ſuperiorem. Summæ ergò & perpetuæ Gratitudinis in teſſeram, Memoriam atque Monumentum non periturum DIARIUM hocce Ægrotorum, ſive COLLEGIUM Caſuale Practicum & Medicum pus, probis atque induſtriis, imò VERITATEM verè amantibus Praxeos Medicæ tandem Candidatis & jam Initiatis (non autem Veterinariis, qui ſe ſuper ipſum SALOMONEM ſapere firmiter & indubitatò, ſed vaniſſimè ſibi perſuadentes neminem, niſi ſemetipſos pertinaciter & malevolè decipiunt,) Chriſtiano & miſericordia Divinam per gratiam pleno (abſit jactantia verbis) ex affectu & corde publicè communicare volui, debui; Omne enim Verum bonum, quod deſuper à Patre Luminum deſcendit, ſui eſt communicativum! Accipe igitur Candide Benevoleque Lector hocce donum meum, (quod certè totum SYLVII Opus, quamvis à ſe non conſcriptum eſt, & quidem proprium, cui ut aliquid de meo addam, vel de ſuo demam, mihi ut Viro Bono non licet) qualecunque, nec aſpernare, ſed eo utens fruere, qua tibi prodeſſe poteſt atque proderit ſemper & ubique, quaque prædita eſt virtute, quam etiam ipſe perpetuis extollam & commendabo laudibus; animum verò meum, proximo ſuo juxta DEI præcepta nullo non tempore inſerviendi cupidiſſimum, promptiſſimum (quem operis hujus fructus non contemnendus, quemque animitùs & toto ex corde tibi opto, ubertim tandem propalabit,) hiſce tibi habeas quàm commendatiſſimum. Vale, & benè ſemper Age!

FRANCISCI DELEBOE, SYLVII, HANOVIENSIS.

CASVS MEDICINALES;

Sive

HISTORIÆ ÆGROTORVM.

CASVS I.

VIr quidam conquerens de ventris torminibus & febre quartana, aſſumtis ſequentibus remediis meliùs ſe habuit.

♃. *Gumm. Ammoniac. Maſtich. el. ana ℈j.*
Chalyb. præp. gr. xv.
Trochiſc. albandal. ʒß.
Ol. deſt. granor. junip. gutt. vj.
M. & form. Pilul. num. xxx.
De hiſce aſſumat ſæpius num. v.

Poſthæc aſſumſit ſeqq.

♃. *Maſſ. Pil. fœtid. maj. ℈j.*
F. Pilul. num. v.
Pro una vice.

Tandem ſequ. aſſumſit hauſtum.

♃. *Aqu. Fumar.*
Theriacal. ſimpl. ana ℥ß.
Ocul. Cancr. ℈ß.
Syrup. quinque Rad. ℥ß.
M. f. hauſtus.

CASVS II.

PVella 20. annor. hyſtericâ paſſione ex flatibus à pituitâ viſcidâ exortis, cum ſummâ viſcerum alteratione & convulſione affecta à ſequenti Medicamento bis aſſumpto convaluit.

♃. *Aqu. Petroſel.*
Fœnic. ana ℥iß.
Spir. Vin. Rectific. ʒß.
Acet. Stillat. ʒvj.
Ocul. Cancr. præp. ʒß.
Antimon. Diaphor. ℈j.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syrup. quinque Rad ℥j.
M ad. Vitr. & inde ſumat ſæpius Cochl. j.

NB. Hæc mixtura ſecundâ vice iterata eſt.

CASVS III.

PVella laborans febre tertianâ, à ſeq. hauſtu aſſumpto mox rediit ad priſtinam ſanitatem.

♃. *Aqu. Card. Bened.*
Theriacal. ſimpl. ana ℥ß.
Syrup. de Fœnic. ℥ß.
Sal. Armoniac. gr. xij.
M. pro Hauſtu.

CASVS IV.

VEtulæ, quæ laborabat inflammatione oculorum, præſcript. eſt ſequ. collyr.

♃. *Aqu. Roſar. Alb. ℥iß.*
Fenic. ʒß.
Sief. Alb. ℈j.
Vitriol. Alb. gr. iij.
M. ad Vitr.

Hæc Vetula in inguine habuit etiam ulcus palmę magnitudinem æquans, ex quo ſingulis menſibus effluebat ſanguis; quòd ſi verò obſtruebatur illud, ſanguis per alia foramina, quæ Natura ſibi parabat, exiit.

Contrà hunc affectum ſeq. decoct. purg. fuit præſcriptum.

♃. *Raſur. lign. Guajac. ℥iiij.*
Rad. Liquirit. Raſ. ʒvj.
Baccar. Iunip. ℥iß.
Tulp. Colocynthid. ʒj.
Coqu. ſ. a. in Aqu. pur. ad Colatur. ℥xxxx.
Quib. add.
Syrup. de Senna ℥iij.
M. & ſumat alternis dieb. inde Hauſtum.

CASVS V.

VIro, qui febre intermittente ex pituitoſis humoribus laborabat, ſeq. decoctum purg. fuit præſcript. de quo alternis dieb. hauſt. aſſumſit.

♃. *Rad. Apii ℥j.*
Leviſtic. ʒij.
Baccar. Iunip. ℥j.
Sem Aniſ.
Dauci ana ʒij.
Coqu. ex Aqu. Pur. q. ſ. in Colatur. ℥xxv.
Diſſolv
Syrup. de Rhabarb. ſimpl.
de Senna ana ℥iß.
Add.
Spir. Salis rectif. ℈j.
M. ad Vitr.

CASVS VI.

FŒminæ, quæ de anguſtiis circa præcordia à pituitoſis humoribus & inde ortis flatib. conquerebatur, ſequ. mixtura præſcripta fuit.

♃. *Aqu. Lavendul. ℥iß.*
Theriac. ſimpl. ʒß.
Syr. de Stœchad. ℥j.
M. ad. Vitr.

CASVS VII.

PVellæ Scrophulis affectæ ſequ. Pilul. ordinatæ fuere.

♃. *Gumm. Galban. c. acet. præp. ʒß.*
Myrrh. Rub.
Maſtich. el. ana ℈j.
Chalyb. præp.
Caſtor. opt.
Croc. Britannic. ana ℈ß.
Trochiſc. Albandal. ʒß.
Reſin. Ialapp. ℈j.
Ol. deſt. Iunip. gutt. vj.
M. F. Pilul. num. j.
Doſis num. v. ſingulis vicibus.

CASVS VIII.

VIro qui de ſummo conquerebatur æſtu ſequ. mixtura præſcripta eſt.

♃. *Aqu. Borrag. ℥iiij.*
Cinnamom. ℥j.
Acet. Stillat ʒx.
Ocul. Cancri ʒß.
Antim. diaph. ℈j.
Laud. Opiat. gr iij.
Syrup. de ſucc. Acetoſæ ℥j.
M. aſſumat cochleatim.

CASVS IX.

VIro pituitoſis humoribus ſcatenti ſequ. Pilul. ordinatæ fuere.

♃. *Gumm. Ammoniac. c. Acet. præp. ʒß.*
Caſtor. Opt.
Maſtich. el. ana ℈j.

Croc. Opt. g. vj.
Trochiſc. albandal ʒß.
Ol. deſt. Succin. gutt. vj.
M. F. Pilul. num. xxv.
Aſſumat. altern. dieb. num. v.

CASUS X.

VIro, qui flatibus & bilis acrimoniâ laborabat, cujuſque maſſa ſanguinea erat nimis ſeroſa, ſequentes pilulæ præſcriptæ fuere.
♃. *Gumm. Ammoniac. c. Acet. præp.* ʒß.
Maſtich. el. ℈j.
Tart. Vitriolat. gr. xv.
Myrrh. rub ℈ß.
Croc. Britann. gr. vj.
Aloes roſat.
Reſin. Ialapp ana ℈j.
Ol. deſt. Iunip. gutt. vj.
M. F. Pilul. num. xxx.
Sumat ſubinde iij.

CASUS XI.

VIro, qui ab acrimoniâ humorum infimo in ventre vexabatur, ſequ. fuere præſcripta.
♃. *Maſſ. Pilul. de Cynogloſſ.* ℈j.
F. Pilul. num. viij.
Aſſumat. ſubinde j. *aut alter.*
♃. *Aqu. Hyſſop.*
Fænic. ana ℥j.
Tinctur. Cinnamom. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. de Hyſſop. ʒvj.
M. aſſumat. cochleatim.

CASUS XII.

VIro, debilitate ventriculi, à depravato ejus fermento laboranti, ſequentia fuere præſcr.
♃. *Maſſ. Pil. Maſtich.* ℈j.
F. Pil. num. v. *aſſumet eas unâ vice.*
♃. *Aqu. Menth.* ʒij.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Elixir. proprietat. ʒß.
Spir. Salis rectiſ. gutt. viij.
Syr. de Menth. ℥j.
M. aſſumat ſæpius cochl. j.

CASUS XIII.

VEtulæ Anguſtia præcordiorum & tuſſi laboranti ſequ. decoct. pectorale eſt ordinat.
♃. *Raſur. lign. Guajac.* ℥ij.
Rad. Liquir. Raſ. ℥j.
Sem. Aniſi ℥ij.
Coqu. ex Aqu. Pur. q. ſ.
Colatur. ℥xxv.
add.
Oxymel. ſimpl.
Syrup. de Hyſſop. ana ℥j.
M. aſſumat ſæpius Hauſtulum.

CASUS XIV.

PUellæ affectione hypochondriacâ flatuoſa, ex pituita viſcida, Clar. Sylv. Melancholia dicta, laboranti prout ex ſeqq. ſign. diagnoſt. patebat, ſeqq. pilulæ ſunt præſcriptæ.

Signa Diagn. Dolor aderat lumbor. tumor hypochondrii ſiniſtri; male ſe habebat venter; ſentiebat cordis palpitationem, à quâ liberabatur & levamen ſenſit, flatibus emiſſis; tandem corpus ſubinde attollebatur cum motu membrorum convulſivo; multos emittebat ructus, & cordis anxietate premebatur.
♃. *Gumm. Sagapen. c. Acet. præp.* ʒß.
Caſtor. Opt.
Maſtich. el. ana ℈j.
Myrrh. Rub.
Chalyb. præp. ana ℈ß.
Trochiſc. Albandal.
Reſin. Ialapp.
Scammon. ana ℈j.
Ol. deſt. Succin. gutt. vj.
M. F. Pilul. num. XL.
Aſſumat ſubinde v.

CASUS XV.

MUlieri febre tertiana laboranti præſcripta eſt ſeq. Mixtura, Cochleatim aſſumenda.
♃. *Aqu. Fumar.* ℥ij.
Fænicul. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Spir. Vini Rectif. ʒiij.
Ocul. Cancri ʒß.
Syr. Papav. errat. ℥j.
M. ad Vitr.

CASUS XVI.

VIro pituitoſis humoribus ſcatenti ſequ. Pilul. fuere ordinatæ.
♃. *Gumm. Ammoniac. c. Acet. præp.* ʒß.
Maſtich. el.
Carabes albiſſ. ana ℈j.
Myrrh. Rub.
Croc. Britan. ana ℈ß.
Trochiſc. Albandal ʒß.
Reſin. Ialapp. ℈j.
Ol. deſt. Iunip. gutt. vj.
M. F. Pilul. num. XL.
Doſ. num. v.
Altern. diebus.

CASUS XVII.

VIro Aſcite & Febre erratica continua laboranti ſeq. mixt. eſt præſcr.
♃. *Aqu. Petroſel.*
Fænic. ana ℥iß.
Tinct. Cinnamom. ʒvj.
Syr. quinque Rad. ℥j.
Spir. Nitri Gutt. viij.
M. aſumat cochleatim.

CASUS XVIII.

FOeminæ paſſione hyſterica laboranti ſeq. Mixt. præſcripta eſt.
♃. *Aqu. Puleg.* ℥ij.
Tinct. Caſtor. ʒß.
Syr. quinque Rad. ʒvj.
M. aſumat cocbleatim.

CASUS XIX.

VIro, qui flatibus vexabatur, ſequ. Decoct. Carminativ. fuit preſcript:
♃. *Rad. Apii,*
Leviſtic. ana ʒß.
Baccar. Iunip. ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥ij.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ana ʒ,j.
Coqu. ſ. a. in aqu. Pur.
Q. ſ. ad Colatur. ℥xxx.
In quibus diſſolv.
Syr. Menth. ℥iiij.
Spir. Vin. rectiſ. ℥ij.
Nitr. ℈j.
M. *capiat ſubinde hauſtulum.*

CASUS XX.

VIro, cujus humores ſcatebant ſpiritu acido, temperaturæ ergò ſequ. eſt ordinat.
♃. *Ocul. Cancr.* ʒj.
Terr. ſigill. ʒß.

Cret.

Cret. Alb.
Lap. hæmatit. ana ℈ß.
M. *& divid. in* 3. *p. æqual. quar.* 1. *ſumatur manè, altera in meridie, & tertia ſub veſperam, ſed omnes c. hauſt. Vin.*

CASVS XXI.

PRo Viro tuſſi laborante.
♃. *Rad. Apii,*
Fœnic. ana ℥j.
Baccar. Junip. ℥iß.
Sem. aniſi ʒij.
Rad. liquirit. Raſ. ℥ß.
Coqu. in Aqu. Pur. q. ſ.
In Colatur. ℥xxv. *Diſſolv.*
Syrup. de hyſſop. ℥ij.
M. *& ſumat. ſubinde hauſtum.*

CASVS XXII.

PRo feminâ anguſtiis circa præcordia laborante.
♃. *Aqu. Menth.*
Fœnic. ana ℥j.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
Syr. quinque Rad. ʒvi.
M. *& ſumat ſæpiùs cochl. j.*

CASVS XXIII.

PRo femina febre intermittente laborante.
♃. *Aqu. fœnic.* ℥i.
Theriacal. ſ. ʒvi.
Antim. diaphoret. ℈ß.
Elix. propriet. ℈j.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M. *aſſum. cochleatim.*

CASVS XXIV.

PRo muliere de flatibus in lumbis conquerente.
♃. *Aq. petroſel.*
Fœnic. ana ℥i.
Spir. Vin. rectif. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
Ol. deſt. aniſi gutt. viii.
Syr. Menth. ℥i.
M. *aſſumat ſubinde cochl.* j.

CASVS XXV.

PRo puella à vaporibus bilioſis in lumbis vexata.
♃. *Aqu. Cichor.* ℥ii.
Fœnic. ℥i.
Acet. ſtillat. ʒvi.
Ocul. *Cancri* ℈i.
Antimon. Diaphor. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. ii.
Syrup. de Betonic. ℥i.
M. *aſſumat cochleat.*

CASVS XXVI.

PRo Virgine hyſterica paſſione affecta.
♃. *Aqu. Lavendul.* ℥v.
Theriacal. ſimpl.
Tinct. Caſtor. ana ℥i.
Laud. Opiat. gr. v.
Ol. deſt. ſuccin. ℈ß
M. *& ſumat inde ſæpiùs Cochl. j. aut alter.*

CASVS XXVII.

PRo Virgine, quæ ex flatulentia & febre decumbebat.
♃. *Aqu. Menth.* ℥ii.
Aqu. fœnic. ℥i.
Deleboe Opara.

Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Spir. Nitri gutt. viij.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. de Menth. ℥j.
M. *aſſum. cochleatim.*

CASVS XXVIII.

PRo Viro, tuſſi à ſalſis & acribus humoribus vexato.
♃. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ℈j.
F. *Pilul. num.* viij.
Sumat ſubinde j.

CASVS XXIX.

PRo muliere, quę ardore faucium cum febre continuâ laborabat.
♃. *Aqu. hord.* ℥xx.
Syrup. Violac. ℥ij.
Spir. Salis ℈ß.
M. *aſſumat ſæpius hauſtum.*

CASVS XXX.

VIr quidam conquerebatur de torminibus, tumoreque ventris & pedum; ſi flatus emittebat, levamen ſentiebat; anguſtiis circa præcordia premebatur, cum tenſionibus; non poterat eſſe extra lectum, ſed ſemper opus habeet decumbere. Præſcripta eſt ipſi ſequ. mixtura.
♃. *Aq. petroſel.*
Fœnic. ana ℥j.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Ocul. Cancri ʒß.
Acet. ſtillat. ℥ß.
Syr. de Menth. ℥j.
M. *ſumat ſubinde de Cochl. j.*

CASVS XXXI.

PRo Viro, qui conquerebatur de tuſſi, à catarrhis exortâ.
♃. *Hord. Mundat. & ad crepatur. coct.* ℥j.
Amygd. dulc. excort. ʒij.
F. *l. a. Emulſio, ad* ℥xij. *cui add.*
Syr. Juiubin. ℥ij.
Subinde ſumat. æger hauſtum.

CASVS XXXII.

PRo Viro febre imminutâ laborante.
♃. *Aq. theriacal. ſimpl.* ℥j.
Fœnic. ℥ij
Laud. Opiat. gr. iij.
Sacch. alb. ℥j.
Ol. deſt. Aniſi gutt. xij.
M. *exactè & aſſumat inde ſæpiùs æger* Cochl. j.

CASVS XXXIII.

PRo Virgine, cui ſanguis ex gingivis ſæpe effluebat, ſeq. gargariſm. eſt præſcriptus.
♃. *Rad. biſtort.* ʒij.
Fol. Salv.
Flor. Roſ. rubr. ana M.j.
Sem. Leviſtic. ʒj.
Alum. Crud. ʒij.
Coq. ex Aqu. pur. add. ſub. fin.
Acet. Vin. ℥ij.
In colatur. ℥xv.
Diſſolv.
Mell. roſat. colat. ℥iß
M. *hoc gargariſmo aliquantul. calefacto ſæpius eluatos & gingiv.*

CASVS XXXIV.

VIrgini ſcrophulis laboranti ſequ. præſcript. eſt hauſt. per inſer. purgan. humores pituitoſos ſolutos, & ad glandulas colli delatos.

℞. *Elect. hydragog.* ʒiij

Aqu. fœnic. q. ſ. pro hauſtu.

Huic puellæ Chirurgus ſcrophulas ſive glandulas tumefactas aperuit ſcalpello ferreo, quod German. dicitur *ein flietbe*, ſed maluiſſet Cl. Sylv. ut apertæ fuiſſent ſcalpello aureo; ex quibus multùm materię effluxit.

CASVS XXXV.

PRo Viro febre quotidianà continuâ laborante.

℞. *Rad. Leviſt.*

Apii ana ℥j.

Raſur. lign. Guajac. ℥iij.

Baccar. Junip. ℥ij.

Pulp. colocynthid. ʒj.

Rad. Jalap. ʒij.

Coq. ſ. a. in aqu. pur. ad Colatur. ℥xxx.

add.

Syr. de helleb. nigr. ℥iiij.

Spir. Vin. rectiſ. ℥ij.

apiat ſæpè hauſtulum, obſervatâ tolerantiâ.

CASVS XXXVI.

VIro qui conquerebatur de Vomitibus acidorum, ructibus amarorem ſpirantibus, debilitate corporis, & tumore pedum, præſcripta eſt ſequ. mixt.

℞. *Aqu.* Menth. ℥ij.

Tinct. Cinnamom. ℥ß.

Spir. Nitri gutt. vj.

Syr. Menth. ℥j.

M. *& aſſumatur cochleatim.*

Ah hac mixt. meliùs ſe habere incepit, quare iterata eſt.

CASVS XXXVII.

PRo Viro qui laborabat alvo adſtrictâ, præſcript. eſt ſequ. Elect. de quo ſubinde ſumat quantitatem nucis avellanæ vel juglandis parvæ.

℞. *Conſerv. Roſar. Pallidar.*

Pulp. *Tamarindor. ana* ℥j.

Elect. hydragog. ʒvj.

Crem. Tart. ʒvj.

Miſc.

CASVS XXXVIII.

VIro, cui multa pituita viſcida hærebat in inteſtino tenui, circa lumbos, & quam bilis immixta mutat in flatus, unde abdominis tenſio; illa pituita etiam, mixta ſanguini, cauſat febrem quotidianam; in cerebro capitis dolorem gravativum, & in habitu tandem corporis pedum tumorem, præſcript. eſt ſeq. decoct.

℞. *Rad. Apii.*

Fœnic. ana ℥j.

Raſur. lign. guajac. ℥iij.

Pulp. colocynthid. ʒj.

Paſſular. maj. mund. ℥iiij.

Coq. ex aqu. pur. ad Colatur. ℥xL.

Quibus add.

Syr. de helleb. nigr. ℥iiij.

Miſc. & de hoc ſumat per aliquot dies hauſtulum, obſervatâ tolerantiâ.

CASVS XXXIX.

PRo viro tuſſi & alvo adſtricta laboranti ſequ. decoct. eſt præſcript.

℞. *Rad. liquir. Raſ.* ℥ß.

Fœnic. ℥j.

Raſur. lign. guajac. ℥ij.

Baccar. Junip. ℥j.

Pulp. colocynthid. ℈j.

Coqu. in aqu. pur. q. ſ. ad Colatur. ℥xxx.

Quib. add.

Syrup. de Senna ℥ij.

M. & capiat ſubinde, id eſt, per aliquot dies hauſtulum obſervata εὐφορία.

CASVS XL.

PRo puero, cujus morbum, propter delirium, quo laborabat, Cl. Sylv. cognoſcere non poterat, ut innoteſceret, ſequ. præſcr. eſt mixtura.

℞. *Aqu. Betonic.* ℥ij.

Cinnamom. ℥ß.

Acet. ſtillat. ʒvj.

Juleb. Roſat. ℥j.

M. pro hauſtu.

CASVS XLI.

PRo puella febre quotidianâ laborante, à pituita & bile in inteſtino tenui circa lumbos inter ſeſe effervescentibus (quæ effervescentia oritur à ſpiritu acido pituitæ juncto cum ſale lixivioſo bilis) unde frigus in regione lumborum & toto corpore; dolor capitis acris in dextra parte (hic eſt à vaporibus bilioſis) & tandem anguſtia circa præcordia; præſcripta eſt ſequ. mixt.

℞. *Aqu. fęnic.* ℥ij.

Theriacal. ſimpl. ℥j.

Acet. ſtillat. ʒvi.

Antimon. diaphor. ʒß.

Syrup. quinque Rad. ℥j.

Laud. opiat. gr. ii.

Miſc. ſumatur cochleatim.

CASVS XLII.

VIr quidam conqueſtus eſt de amarore oris, ructibus amarorem ſpirantibus, æſtu in lumbis, ardore in excretione fęcum alvinarum & urinæ, tenſione ventris, & dolore totius corporis.

Præſcript. eſt ſequ. mixtura.

Quia cauſa eſt bilis peccans quantitate & qualitate (acris enim eſt) ut & motu, fertur enim ſuperiùs in ventriculum, ex nimiâ in inteſtinis cum pituita (in qua τὸ acidum peccat) effervescentiâ.

℞. *Aqu. plantag.* ℥ij

Tinct. Cinnamom. ℥ß.

Spir. Nitri gutt. viij.

Laud. Opiat. gr. ij.

Syr. Acetoſit. citr. ℥j.

M. *& ſubinde ſumat parum.*

℞. *Extracti Cholagog.* ʒij.

Aqu. fęnic. q. ſ.

M. & ſ. hauſtus.

Poſt aſſumpta quievit, & ab aſſumpto purgante vomuit.

Iteratus eſt hauſtus purg. ſuperiùs præſcriptus.

℞. *Aqu. Menth.*

Plantag. ana ℥iß.

Tinct. Cinnamom. ℥ß.

Spir. Salis gutt. xij.

Syrup. myrtin. ℥j.

M. & utatur eâ cochleatim.

NB. Hæc mixtura ipſi præſcripta eſt, quia conquerebatur de palpitatione hypochondriorum (à bile nimis attenuata) & ardore in excrementorum excretione.

Quoad omnia ſymptomata, præter quòd adhuc sẽtiat æſtum in lumbis, poſt aſſumpta melius habet, Præſcript. eſt ei ſequ. remed.

℞. Pulp. *Tamarindor.* ℥ij.

Elect. è ſucc. Roſar. ℥i.

Conſerv. Roſ. Pallid. ℥iß.

Cremor. Tart. ʒj.

M. &

M. & f. Condit. de quo pro tolerantiâ capiat per plur. dies quantitatem nuc. avellanæ. Omnia, quæ aſſumpſit, rurſus evomuit, præter condit. ex quo leniter deponit alvum; Pulſus eſt parvus, Urina turbida magis, quàm unquam fuit.

Continuet in aſſumptione conditi.

Aſueſcit aſſumptioni ciborum; Pulſus major eſt, ac antea fuit; Urina etiam non ampliùs adeò turbata; quare ipſi iterata eſt mixt. nuper præſcripta.

Jam delirat, & reliqua omnia pejus ſe habent.

Mortuus eſt.

CASUS XLIII.

PRo Viro, qui conqueſtus eſt de ſummo frigore circa lumborum regionem in paroxyſmo febrili, poſt ipſum autem de ſummis doloribus in pedibus Clar. Sylv. judicavit id fieri à ſpir. acido in pituitâ præternaturali abundante, quare præſcripſit ei ſequ. mix.

♃. *Aqu. Petroſel.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ʒj.
Syr. quinque Rad. ʒx.
Laud. Opiat. gr. ij.
M. aſſumat cochleatim.

CASUS XLIV.

PRo puella febre intermittente laborante.

♃. *Aqu. Petroſel.* ℥ij.
Fœnic. ℥j.
Theriacal. ſimpl. ʒß.
Ocul. Cancr. ℈j.
Antimon. Diaphor. gr. xv.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ʒvj.
M. & aſſumat cochleatim.

CASUS XLV.

VIro, qui 4. Decembr. ſummè incaleſcens bibit hauſtum frigidæ, unde ſenſit paroxyſmum febrilem, cum ſummo frigore in lumbis; nunc autem conqueritur de dolore pectoris, cujus cauſam judicavit Cl. Sylv. eſſe pituitam; quare ei præſcriptum eſt ſequ. remedium. 6. Dec.

♃. *Rad. fœnic.*
Apii ana ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Baccar. Junip. ℥ij.
Sem. Aniſi,
Dauci ana ʒij.
Paſſular. Maj. mund. ℥ij.
Coq ſ. a. in aqu. pur. ad Colatur. ℥XL.
Hiſce add.
Syr. de Senna ℥iij.

M. de hoc aſſumat ſæpiùs (pro tolerantia tamen) hauſtulum.

♃. *Trochiſc. becchicor. Alb.* ℥ij.
d. ad Chart.
Sign. Kruſt unde Huſten Ruchlein.
Horum ſumat ſubinde j. aut alter.

Hic æger conqueritur ulterius de dolore pungente in extremitate pedum, forſan ab humoribus vel vaporibus acribus propter laborem impeditum ibi hærentibus, quare ipſi præſcript. eſt ſequ. pedilavium.

♃. *Rad. Alth.* ℥ij.
Fol. Malv.
Verbaſc.
Violar. ana Mij.
Sem. lin.
Fœnugræc. ana ℥j.

Conciſa & contuſa coqu. in aqu. q. ſ. cui calefactæ ſemper impon. pedes mane & veſperi.

Ad tuſſim utatur ſeqq.

♃. *Sacch. Alth.* ℥j.
D. ad Chart.

♃. *Maſs. Pil. de Cynogloſſ.* ʒß.
F. Pilul. N. xij.

Harum *j.* aſſumat ſubinde, ad contemperandum & educendum acres humores.

Levamen habet ex pedilavio.

Cùm à ſuperiùs præſcr. purgante rite non fuerit purgatus, ſed tantum ſemel aut bis, ideò aliud ordinat. eſt.

♃. *Elect. Hydragog.* ℥iij:
Aqu. Hyſſop. q. ſ. pro hauſtu, quem altero die manè ſumpſit.

Cùm poſt hæc incaluiſſet, ob defectum cereviſiæ aquam bibit, quare nunc tam de tuſſi, quàm de dolore laterum conqueritur; Aſſumpſit purgans & excrevit phlegmata; febris vaga eſt, nullum planè ſaporem perſentit in ore. Cauſa eſt aquæ frigidæ potus unde, dum per œſophagum deſcendit, aſperam arteriam, arteriam magnam, venam cavam & azygos dictam poteſt afficere, unde dolores laterum, tuſſes &c deinde in ventriculo alia incommoda poteſt generare.

Conqueritur de dolore in pectore, non pulmonibus.

Non eſt Pleuritis vera, quia non tam gravia habet ſymptomata, quæ ad pleuritidem veram requiruntur; eſt autem notha, ab inflammatione pectoris, pituita enim ſoluta à potu frigido poſteà hærebat, hinc obſtructio, vaſor. ruptio & inflammatio.

Hinc Cl. Sylv. concluſit ægrum abundare ſanguine pituitoſo, qui mali cauſa eſt; quod poteſt probari ex eo, 1. quod nullum planè ſaporem ſentiat in ore, 2. ex phlegmate expectorato, ut & 3. aliis ſymptomatibus rite penſitatis.

In tali caſu in principio ſtatim valet ſudoriferum, nunc autem diſſolvens, incidens & acrimoniam temperans, & eſt illud, quod ſuperiùs eſt præſcript. Ab hoc aſſumpto ſemel dejecit, & aliquantò meliùs habuit; phlegmata ſpumoſa, tuſſis cauſam expectoravit; Pulſus melior eſt. A duodecim cochl. decocti purgantis 8. Dec. præſcript. vehementiſſimè purgatus eſt; febris eſt levior; commodiùs reſpirat; tuſſis verò adhuc urget.

♃. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ℈j.
F. Pil. num. viij. aſſumat ſubinde j. & alter.

In omnibus ſentit levamen,

Iteretur apozema pectoral. 6. Dec. præſcr.

Iterentur etiam pilul. de Cynogl. & trochiſc. pectoral.

15. Dec. Alvi fæces duriores fuere, ſegnis enim erat in aſſumpt. medicamenti.

16. Dec Humores in hoc ægro Cl. Sylv. dicebat eſſe valdè compactos, & quamvis tuſſiat, tamen id non fit cum tantâ difficultate, ut antea. Iteratus eſt hauſtus hydragog. cum trochiſc. becchic.

17. Dec. Iterat. eſt apoz. pectorale purg. 6. ejuſd: præſcr.

18. Dec. A purgante debilis eſt, & hodiè manè frigus ſenſit, calor haud moleſtus eſt, evomuit etiam.

21. Dec. Tuſſis adhuc eſt gravis, & dolor circa pectus. Iterati ſunt troch. becchic.

24. Dec. Iteretur apozema pectorale purg. 6. Dec. præſcript.

27. 28. Dec. Iteretur apozema prædict.

29. Dec. A medicamento levamen habet, & iam reſtitutus eſt.

3. Jan. Indies meliùs ſe habet.

CASUS XLVI.

PRo Viro, qui conqueſtus eſt de hæmorrhoidibus tumefactis in ano, ab acrimonia ſecum, præſcriptum eſt ſequ. linim.

♃. Ungu. Populeon. ʒvj.
Bolis Armen. ʒj.
Opii c. Ol. Roſat. q. ſ. diſſolut. ℈ß.
M. f. linim.

CASUS XLVII.

VIro, qui ſenſit nuper inſultum Epilepticum, præſcripta eſt ſequ. mixt.

℞. *Aqu. fl. tiliæ* ℥ij.
Theriacal. ſimp. ℥ß.
Tinct. Cinnamom. ʒvj.
Syr. ſtœchad. ℥j.
M. aſſumat eam cochleatim.

Ab hâc mixt. aſſumat meliùs ſe habet, quare iterata eſt.

CASUS XLVIII.

VIro, qui conquerebatur de pruritu in toto corpore à vaporibus bilioſis acribus; & ſtupore (id eſt, dolore formicante) in inguine & femore, ab humoribus pituitoſis, nervos comprimentibus.

Ad prurit. præſcript. eſt ſequ. ſudoriſer.

℞. *Theriac. Androm. Veter.* ʒj.
Antimon. Diaphor. gr. viij.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
Aqu. fœnic. q. ſ. ad hauſt. Miſc.

Ad ſtupor. autem ſequ. linim.

℞. *Ungu. Martiat.* ℥iij.
Ol. lumbric. tern. Nardin. ana ℥ij.
Deſt. ſuccin. ʒj.
M. f. liminent. ad Ollam.

CASUS XLIX.

Vide retro f. 594.

VIro, qui conquerebatur de alvo adſtrictâ à fecibus induratis, ſequ. eſt præſcript. Condit.

℞. *Pulpæ Tamarind.* ℥j.
Elect. è ſucc. Roſar. ℥ß.
Crem. Tartar. ℥j.
Conſerv. Roſ. Pallid. ʒvj.
M. f. condit. de quo aliquoties ſumat quantitat. magnitudine nuc. Jugland.

CASUS L.

VIro, qui urinam reddebat cum ardore, & ſentiebat dolorem in pene, præſcripta eſt ſequ. Mixtura.

℞. *Hord. Mundat. & ad crepatur. Coct.* ℥j.
Sem. Melon.
Cucum.
Papav. alb. ana ʒij.
F. Emulſ. ad. ℥xv.
quibus add.
Syrup. de Alth. Fernel. ℥iß.
M. & de hac ſubinde ſumat hauſtulum.

Huic ægro, cùm ſcateret etiam humoribus viſcidis, præſcript. eſt ſequ. Mixt.

℞. *Raſur. lign. guajac.* ℥iij.
Rad. liquir. Raſ. ʒxj.
Apii ℥iß.
Baccar. Junip. ℥ij.
F. Decoct. in aqu. pur. in Colat. ℥xL. *diſſolv.*
Syr. de quinque Rad.
Senna ſimpl. ana ℥ij.
M. & ſumat ſubinde hauſt.

Hic æger 8. Dec. acceſſit, & à calore furni difficultatem in reſpiratione contraxit ante 12. annos; jam magis affligitur hyeme quàm æſtate, vel alio tempore; ſitit & à potu venter diſtenditur, ut & à cibo calido; à flatibus emiſſis meliùs habet, non eſt nauſeabundus nec noctu ſolebat dormire, nunc autem ſatis dormit. Poſt calorem à furno potum frigidum ſumpſit, & ſitim non potuit ſedare, hinc tuſſis cum anxietate pectoris; ab eo tempore coactus erat opus piſtorium deſerere. In continuitate ab aſthmate differt, non vomitu. Nuper à tuſſi hæmorrhagiâ narium laboravit; ante 15. dies pedes & facies turgebant tumore leucophlegmatico; ante aliquod tempus multum ſanguinis excrevit. Tuſſis ſicca eſt ut plurimùm; aëre verò humido phlegmata excernit majore cum levamine, à tuſſi autem ſiccâ defatigatur.

Materia in pulmonum debet eſſe ſubſtantia, nam licet in aſperâ arteriâ ab aere expirato & inſpirato deberet excerni, ſi in venis aut arteriis hereret, inflammationem pareret, cùm verò eſt in ſubſtantiâ, nec ſanguinis motus obſtat, nec excerni poteſt & cũ perpetuò irritat, hinc tuſſis continua; cùm phlegmata evacuata, eſt à peculiari cauſâ; cùm igitur in vitę genere alimentis pituitoſis uſus eſt, & ſolebat modò frigus, modò calorem pati, & cùm natura hujus regionis (Belgii ſcil.) eſt, ut pituitam generet, hinc ęgrum his de cauſis pituitâ abundare putat Cl. Sylvius, quę à calore furni ſoluta per vaſa lactea ſanguini admixta eſt, tunc à potu frigido in ſubſtantiam pulmonum & in pectus delata eſt materia, unde cauſa mali; quòd pituita abundat, ex ſymptomatibus & ęgri querelis probari poteſt. Omnes in corpore noſtro humores ſunt ab alimentis & Aere (ex quo ſal in abundantia hauriri poteſt,) ſed non ratione materię efficientis, ergò fermentum proprium debet addi, quod fermentum ortum habet à glandulis, & cum ſalivâ ad ventriculum defertur, hinc diverſitas humorum ab eodem alimento peti debet, quatenus fermentũ diverſas partes educit in diverſis hominibus. Calor ad fermentationem eſt cauſa adjuvans, ſed non primaria, nam omnis fermentatio poteſt fieri leviſſimo calore; quicquid de ſpiritibus in corpore dicimus, per ratiocinationem habemus. Maſſa panis æſtate unico tantùm linteo tegi debet, ne amareſcat, & nimiùm fermentetur; hyeme verò multis, & ad ignem ſervari. Calor poteſt penetrare, ubi ſpiritus non poteſt, prout in deſtillatione Spiritus Vini patet, ubi calor per vas penetrat, Spiritibus manentibus.

Decuplo plus craſſioris pituitæ eſt in inteſtinis, quàm in ventriculo.

Æger non ſentit diſtenſionem ab alimentis ſiccis, ſed ab humidis, unde pituita ſolvitur, & bilis in eam agens flatus cauſat.

Calculus in vaſis non totâ ſubſtantia, ſed ſoliditate & ſecundùm qualitatem peccat.

Conſultum eſt, initium facere à leucophlegmatię curatione per purgans.

℞. *Elect. Hydragóg.* ℥iij.
Aq. Hyſſop. q. ſ.
M. & f. hauſtus, quem aſſumat cras manè.

9. Dec. Lingua ſemper arida & aſpera eſt.

Sexies & quidem commodè à purg. aſſumto dejicit: ubi quieſcit lingua, ſiccior eſt; ubi autem movetur, tum copioſior ſaliva adeſt, exceptis iis, in quibus Saliva viſcidior, tum magis deficit.

Iteretur hauſtus purg. 8. Dec. preſcr. ex Elect. hydrogog &c:

10. Dec. Commodè purgatus eſt & multos flatus emiſit; in reliquis ferè in eodem ſtatu eſt.

℞. *Aqu. Petroſel.*
Fœnic. ana ℥iß.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Elix. Propr. ʒß.
Syr. Capill. Vener. ℥j.
M. Subinde ſumat Cochl.

11. Dec. Lancinationes & puncturas in Virga ſentit, jam ab 8. Septimanis malum per vices recurrit; urina acris eſſe videtur, conducit hic emulſio ſeq.

℞. *Hord. ad crepat. Coct.* ℥j.
Sem. Melon.
Cucum.
Pepav. alb. ana ʒij.
F. l. a. Emulſ. ad. ℥xv.
Add. in fin.
Syr. de Alth. Fern. ℥j.
Aq. Fœnic. ℥iß.
M. Capiat inde ſæpius hauſtul.

13. Dec. Phlegmata non rejicit; lingua ipſi ſicca eſſe videtur, quamvis non ſit, nam tactu humida eſt, & valdè calet ſive ardet.

Siccitas viſibilis à bile ſemper ortum habet. Quando Humores viſcidi peccant, purgantibus incidentia attenuantia & præparantia ſunt adjungenda.

℞. *Raſur. Lign. Guajac.* ℥iij.
Rad. liquirit. Raſ. ℥iij.
Apii ℥iß.
Baccar. Junip ℥ij.
Pulp. Colocynthid. ʒj.

Ocul.

Ocul. Cancr. ℨij.
M f. Decoct. in aq. pur.
ad Colatur. ℥XL.
Tandem ad.
Syr. quinque Rad.
De Sen. ana ℥ij.
De hoc ſubinde ſumat hauſtulum.

14. Dec. Aliquoties & quidem cum levamine blandè dejecit, ideoque continuet Medicamentum quod habet.

15. Dec. Satis commodè ſe habet, continuabit Medicamentum.

17. Dec. In meliore ſtatu eſt.

18. Dec. Iteretur Decoct. 13. præſcr.

20. Dec. Habet adhuc decoctum, de quo ſumat.

21. Dec. Scrotum ipſi valdè tumefactum eſt.

℞. *Flor. Sambuc.*
Fol. Chamomill. Rom.
Summit. Melilot. ana M. j.
Flor. alth.
Fol. Majoran. ana Miß.
Sem. Aniſi.
Cumin. ana ℥ß.
Conciſ. & craſsè contuſa d. ad chart. coquend. in cerevis. & calide applic. pudendis.

22. Dec. Magis anhelat quàm heri: ob reſpirationem anheloſam.

℞. *Aqu. Fœnic.*
Hyſſop. ana ℥iß.
Spir. Vin. rectif. ℥ß.
Acet. Stillat. ℨvj.
Ocul. Cancr. ℨß.
Antimon. Diaphor. ℈j.
M. aſſumat Cochleatim.

24. Dec. Scrotum habet adhuc tumefactum & quidem aquâ plenum, durities autem tumoris evanuit; propter contorſionem virgæ moleſtiam habet in reddenda urinâ.

℞. *Cort. Rad. Ebul. Leviſtic. ana* ℥ß.
Raſur. lign. Guaj. ℥ij.
Baccar. Junip. ℥iß.
Sem. Urtic. Rom. ℨiij.
Pulv. Rad. Jalap. ℨiß.
Coq. ſ. a. ex aqu. pur. ad Colat. ℥xxx.
add.
Syrup. de Helleb. Nigr. ℥iß.
Spir. Salis rectif. ℈j.
Vin. rect. ℥ij.
M. ſumat ſubinde hauſtulum.

Iteretur etiam mixt. 22. Dec. præſcr.

27. Dec. Non quievit per 6. aut 7. noctes, alvus manet adſtricta, & ſcrotum adhuc tumet.

℞. *Mithridat. Dam.*
Philon. Rom. ana ℨj.
Syr. papav. errat. ℥j.
Aqu. Fœnic.
Petroſelin. ana ℥iß.
M. Sumat Cochleatim.

℞. *Elect. Hydragog.* ℨiij.
Aq. Petroſel.
q. ſ. pro Hauſt.

29. Dec. Bis deicit; Anguſtiam circa pectus ſentit.

℞. *Aqu. Hyſſop.* ℥ij.
Fœnic. ℥j.
Acet. deſt. ℨvj.
Tinct. Cinnamom. ℨiij.
Ocul. Canc.
Antimon. Diaph. ana ℨß.
Syrup. quinque Rad. ℥j.
M. ſumat Cochleatim.

30. Dec. In pejus ruit, appetitus proſtratus eſt, & ſentit dolorem pungentem in pedibus.

℞. *Aqu. Menth.* ℥iß.
Fœnic. ℥j.
Tinct. Cinnamom. ℨß.
Elix. Propriet. ℨß.
Syr. de Menth. ℥j.
M. aſſum. Cochleat.

5. Jan. ſequ. anni parum levaminis habuit à Medicamento.

Senſim perit. Iteretur mixtura nuperrimè præſcr. ſcil. 30. Dec.

13. Jan. Mediocriter valet, iteretur decoct. 24. Dec. præſcr.

14. Ian. In peſſimo vivit ſtatu. Iteretur decoct. 24. Dec. præſcr.

CASUS LI.

Vir quidam aliàs navans operam in eruendis ceſpitibus ex aquâ, ante biennium ex gravi animi mœrore in humeris & brachiis, quaſi aqua frigida per illas partes eſſet effuſa, dolores ſenſit, unde tremor in artubus ſuperioribus, qui tantus, ut illos non poſſit continere, quem tractio partium nervoſarum in cervice ſecuta eſt, unde malum hoc capiti, ut vix à delirio immunis, communicatum eſt. Appetitus ſatis urget, & appetitu urgente, nî cibum ſtatim ſumat, pejùs ſe habet, & ita angitur, ut ſi ei non ſuccurant, in Leipothymiam incidat; Manè jejuno ventriculo fauces quaſi ſtrangulari ſentit, in lumbis dolor urget, qui per totum corpus diſpergitur, & nonnunquam tantus, ut quò ſe vertat, neſciat; ructus & flatus emittit, aliquando per ſuperiora & inferiora, hiſque emiſſis levamen ſentit; partes corporis magis tumet, quàm debent, & imprimis tumor in cruribus notabilis circa veſperam notatur, & hæc ſymptomata, (excepto tremore partium corporis, qui continuus eſt) per intervala recurrunt.

Frigus nunc primùm obſervat, & quidem in manu dextra, accedente calore meliùs ſe habet; dolor capitis ipſum infeſtat, in paroxyſmo ſi decumbat in latere & lumbis talem ſentit dolorem, ut adſtantes eum erigere cogantur; nec benè ſedere nec decumberà poteſt, quin circa ventriculum angatur, artus debiles ſunt & mox ſtare, mox autem ſedere cogitur. Gravius malum metuens Medici auxilium implorat.

Conſultum tùm temporis fuit, quia ſal auſterus & lixivioſus in bile peccat, unde tumor & motus convulſivus, ut ſeq. modo curaretur; 1. Per alterantia & evacuantia; & quidem ſale volat. abundantia Medicamenta, quæ optima in hoc morbo.

CASUS LII.

2. Jan. Vir epilepticus & hydropicus acceſſit, ejus membra contrahuntur; convulſivos motus, imò convulſiones per totum corpus ſentit, ſunt quaſi pulſationes vagæ; dolor capitis adeſt, tres paroxyſmos non meminit, quarti verò memor eſt, jam verò adeò vehementes ſunt, ut vix à 4. vel 5. viris contineri poſſit; Non vera & legitima eſt Epilepſia, ſed ſpuria, quia adhuc mens quodammodo conſtat; vix enim ullam moleſtiam ægri ſentiunt in Epilepſiâ (verâ) præter gravitatem capitis.

Quia mens conſtitit, ſignum eſt, inſultum fuiſſe leviorem.

In Epilepticis tandem omnes actiones animales, præprimis ratio turbatur & depravatur; in illo etiam eſt mentis conſternatio.

In Epilepſiâ & convulſio & motus convulſivus concurrunt; primâ vice non ſentit malum adventans; poſtremis vicibus ſemper prævenit, ne caderet, nunc ſemper coactus eſt decumbere; cùm correptus hoc modo fuerit, mens per triduum ad ſe non rediit, & ſine loquelà fuit; per tres alios dies dolorem ventris paſſus eſt, & per 4 ſeptimanas principium hydropis ſenſit, ſed crura olim magis tumida fuêre, quàm nunc.

NB. Clar. Syl. habuit ſub curâ Epilepticum, qui per 10. dies cœcus fuit.

Dolor etiam in lumbis adeſt; ſed non adeò gravis, & motum circa carpum ſentit, qui convulſivus motus incipit à ſiniſtro brachio, & inde ad dextrum tranſiit.

Probabile eſt, malum ab humore acri ortum habere; & cerebrum & motum animalium ſpirituum lædi.

Facies hujus ægri leucophlegmatica eſt.

℞. *Aqu. Flor. Tiliæ* ℥ ij.
Theriacal. ſimpl. ʒ vj.
Antimon. diaphor. ℈ ij.
Syr. fl. pæon. ℥ j.
M. ſumat cochleatim.

2. Jan. Cochlearia aliquot mixtur. heri aſſumſit, & benè quievit, ſed conſiderabilem dolorem in regione lumbari obſervavit, qui pergit ad dextrum hypochondrium, ac ſi perfoderetur pars & inſtar clavi transfoſſi pungit

Heri demum cæpit dolor.

Duobus malis affligitur, uno continuo, hydrope ſcil. & altero ſubinde recurrente, Epilepſ. namque. Heri paroxyſm. quidem habuit: epilepticis facies pallida eſt, venter & pedes tument.

Epileptici aliàs nullum ſentiunt dolorem, gravitatem autem capitis, & motum convulſivum, qui eſt motus inordinatus.

Hic æger ſentit aliquid moveri in toto corpore, aliquando in cruribus, aliquando in brachiis, mox in ventre cum dolore lancinante, jam circa ſcapulam ſiniſtram; quia igitur iſte motus non eſt continuus, probabile eſt, neque materiam ſive cauſam eſſe continuam.

In omni motu convulſivo fit nimius ſpirituum animalium motus.

Nervus compunctus, ubi ex infuſione terebinth. cum ſpir. Vin. non curatur, amputandus eſt.

In motu inordinato ſpirituum modò in hanc, modò in aliam partem concutiuntur, & tunc equidem fiunt rigidæ.

Corpus ægri pituitoſum eſt, & acre & volatile quid peccat in hoc affectu, ſubitæ autem mutationes iſtæ ſpiritui acido debentur: & ſi feratur materia peccans ad cerebrum, facillimè una pars magis affici poteſt, quàm altera:

Muſculus nunquam verſus ſuum principium trahitur, ſed expanditur in latum, & corrugatur in longum.

Omnia medicamenta, quæ τὸ acidum concentrant, hic proſunt, ut creta, lap. hæmatit. & Sal vol. qualecunque; confert etiam unum magis, quàm alterum.

℞. *Aqu. fl. tiliæ,*
Fœnic. ana ℥iß.
Theriacal. ſimpl ℥ß.
Lap. Hæmatit.
Cret. Alb. ana ℈j.
Syr. Flor. pæon. ʒj.
M. aſſum. cochleat.

Hodiè quidem initia paroxyſmi ſenſit, ſed mox ceſſârunt; habet adhuc lancinationes, ſed non tam vehementes & graves; quoad dolores levamen ſenſit jam in uno brachio; paroxyſmum habuit, qui levior tamen fuit.

Dimidium medicamentorum evomuit, perſeverandum potius in medicamentis eſt, quàm mutandum, quia meliùs ſe habet; per biduum non dejecit.

Iteretur mixtura heri præſcripta, ſcil.

℞. *Elect. Hydragog.* ʒij.
Aqu. fœnic. ℥iß.
M. aſſumat.

Bis hodiè à purgante dejecit, unde defatigatus vomuit amara, dolores lumborum plerique ſublati, & dolores vagi ſunt mitiores; ſubinde vomit ab eo tempore, quo paroxyſmus invaſit, ventriculus hìc laborat, qui vomitionis & nauſeæ cauſa, ſed per conſenſum inteſtini.

8. Jan. Bene ſe habet, omnia ſymptomata ſunt & manent leviora, ſed reſpiratio fit cum ſonitu.

10. Jan. Pedes ægroti jam minùs tument; nullas amplius lancinationes nec paroxyſmum ſentit, in præcordiis autem ſentit palpitationes.

Naturaliter omnes partes laxæ ſunt, nec conſtringuntur.

13. Jan. Omnia quæ aſſumit, evomit, imprimis quæ bibit; ſaporem admodum ingratum habet in ore, quem explicare non poteſt; per vomitum phlegmata ejicit & viridia; nihil poteſt comedere; dolores aliquos in ventre tenſionum ad inſtar ſentit.

Multis in vomitionibus ſpontaneis emetica exhibita vomitiones iſtas compeſcunt, quia cauſa earum tollitur ſufficienter, cùm vires non rarò ab humoribus pravis oppreſſæ ſunt, quare eis eductis ſublevantur.

Multi epileptici ex levi purgatione per alvum facillimè patiuntur inſultus epilepticos; cùm per vomitoria malum ſæpè fuerit ſublatum. Abhorrent autem omnes vomiturientes & nauſeabundi ſicca, eaque difficulter aſſumunt, valentiùs autem liquida.

Vitrum antimon. hic præſtat.

Hydropicor. aliàs non eſt proprium vomere.

Mixtum medicamentũ poteſt exhiberi cum tinct. cinamom. quæ corroborat, & temperat humor. effervescentiam, & concentrat ſpir. acidum.

℞. *Oximell. vomit.* ʒij
Elect. Hydragog. ʒiß.
Tinct. Cinnamom. ʒj.
Aqu. fœnic. q. ſ
M. aſſumat uno hauſtu.

14. Jan. Hodiè manè ſuum ſumſit medicamentum emet. purg. unde ſemel quidem leviter vomuit amara; quamvis verò in ſomnum inclinat, non tamen poteſt dormire, & ſemper expergiſcitur.

Per integr. ſeptiman. nullum medicamentum aſſumſit

15. Jan. Subinde lancinationes ſentit per totum corpus, modò in una parte, modò in alterâ, non tamen graves ſunt, ut ante; ſemel dejecit; aſſumto aliquo liquido cùm inclinat in ſomnum, perhorreſcit, & cubiculum plenum uvulis parvis eſſe putat, agnoſcit tamen ſuam mentis hallucinationem; lingua arida eſt; æſtus vehemens in faucibus, pulſus debilis, convulſiones verò nulla ſentit.

CASUS LIII.

27. Dec. Vir quidam ante octiduum incidit in febrem magno cum frigore; appetitus nullus, vires & pulſus valdè debiles; nil dejicit, & alvus ſemper manet adſtricta; dolor per totum corpus ſparſus, non ſitit, jam non febricitat.

Confuſio humorum hîc peccat, nam ita permiſti ſunt, ut neuter dominium babeat propter intricationem.

Præparandi igitur ſunt & liberandi per medicamenta mixta, uſque dum deſcendamus in cognitionem ejus quod ulteriùs eſt faciendum.

℞. *Aqu. petroſel.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Ocul. Cancr. ʒj.
Antimon diaphor. ℈j.
Laud. Opiat gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. & aſſum. cochleat.

℞. *Elect. hydragog.* ʒiiß.
Aqu. Menth *q. ſ. pro hauſt.* M.
Cras manè eundem aſſumat.

18. Dec. Dolores ſunt diminuti, ſed non dejecit.

℞. *Elect. Hydragog.* ʒiij.
Aqu. fœnic. q. ſ.
M f. hauſtus.

19. Dec. Quater dejecit, & levamen habet, tuſſis gravis eſt, ſed phlegmata viſcida excernit.

30. Dec. Omnia ad meliorem frugem ſe convertere videntur.

3. Jan. ſequ. anni. De dolore corroſivo plantar. pedum & brachiorum, ut & de laſſitudine earundem partium conqueritur; in omnibus aliàs levamen ſentit; febris eum planè reliquit.

NB. In tali caſu ſudores non ſunt negligendi, ſed probè obſervandi, imprimis quia & febricula juncta, & partes ab aere externo affectæ ſunt, quapropter brevi curari poſſunt.

℞. Aqu.

♃. *Aqu. fumar.* ℥ij.
Fœnic. ℥j.
Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Acet. ſtillat. ℥j.
Ocul. Cancror. ℈ij.
Antimon. diaph. ʒß.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. & aſſum. cochleat.

4. Jan. Levamen in omnibus ſentit, poſt ſudorem.

5. Jan. Quia mixtura admodum profuit, iteretur.

7. Jan. Convaleſcit magis.

8. Jan. Benè valet.

CASVS LIV.

2 Dec. VIr quidam hâc nocte circa hor. tert. paroxyſm. febrilem ſenſit, cum frigore in lumbis, manè amara & viſcida evomuit, quæ materia, quia viſcida, bilem quaſi ligavit, unde efferveſcentia.

♃. *Aqu. fœnic.*
Petroſel. ana ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Tinct. Cinam: ʒij.
Antimon. diaph.
Ocul. Cancr. ana ℈j.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. aſſum. cochleat.

4. Dec. Senſit rurſus febrem; valdè ſitit; & intolerabilem in pede percipit dolorem; per biduum non dejecit, cùm ſolebat quater vel quinquies in die dejicere; venter induratus, & ſanguis è naribus fluit.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒiiß.
Aqu. fœnic. q. ſ. pro hauſt.

6. Dec. Eodem tempore, quo paroxyſmum habuit, crus tumuit, dolor capitis urget, ut & tuſſis, heri habuit paroxyſm. rigiditas in collo eſt, unde metuit tuſſire, quamvis tuſſis urgeat; magis affluit ad crus, & hoc plus ſanguinis poteſt recipere. Et cùm fibræ, quæ debent per venas reditum adjuvare, debiliter agunt, hinc hærent humores.

NB. Eriſypelas reverà à ſero ortum habet.

Iteretur mixt. 2. Dec. præſcr.

7. Dec. Paroxyſmum mitiorem habuit.

9 Dec. Iteretur mixt. 2. Dec. præſcr.

10. Dec. Alvus adſtricta eſt, fęces induratæ ſunt, nec excerni poſſunt; febrem non ſenſit.

♃. *Pulp. Tamarind.* ℥i:
Elect. è ſucc. Roſar. ℥ß.
Crem. Tartari ʒi
Conſerv. Roſar. pallid. ʒß.
M. f. condit.

Hac veſperâ aſſumat ad quantitat. nuc. moſch. ſi inde non dejicit, cras manè eandem doſin aſſumat.

11. Dec Leve frigus ſenſit, de difficultate pectoris conqueritur; dejecit

♃: *Aqu. Hyſſop.* ℥ij.
Fęnic. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Ocul Cancr. ʒß:
Antim. diaph. ℈j.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. aſſum. cochleat.

♃. *Trochiſc. becchic. alb.* ʒij.
Sumat ſæpius. j: aut alterum.

13. Dec. Senſit paroxyſm. circa 3. pomeridianam, ſed levem.

♃. *Aqu. fęnic.* ℥ß.
Tinct. Cinamom ʒj.
Spir. Salis gutt. v.
Syr. quinque Rad. ʒß.
M. pro hauſt.

14. Dec. Circa hor. 3. hâc nocte habuit paroxyſm. calor non fuit gravis, nec ſitis; continuum frigus in lumbis ſentit, aliàs levamen habet.

Iteretur mixt. heri præſcr.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒiij.
Aqu. fęnic. q. ſ.
M. pro hauſt.

NB. Longè præſtant El. hydr. ʒiij. quàm ʒ vj.

15. Dec. Febricitavit, non vomuit nec dejecit. Iteretur hauſt. heri pręſcr.

16. Dec. Non habuit paroxyſm. ſed de moleſtia & dolore in pectore conqueritur.

Iteretur mixtur. 13. Dec. pręſcripta

CASVS LV.

30. Nov. VIr quidam acceſſit, per 4. annos valetudinarius, laborat enim febre per 6. jam ſeptimanas, frigus continuò lumbos urgens ſenſit & in abdomine; dolor totius corporis, capitis pręcipuè, alvus ſatis laxa, appetitus manet adhuc aliquantum dejectior, à potu frigus in lumbis augetur. Pulſus frequentior; non ſtatis temporibus recurrit frigus, ſed continuò urget, nec augetur, niſi ab externâ cauſâ, igne, vel frigore, vl potu. Febricitavit autem febre algida Cl. Sylvio dictâ, pituitoſâ, & viſcidâ, (à mali diuturnitate) & abdominis tenſione.

Facies ejus eſt pallida, & capitis dolor gravitivus atque continuus, quæ omnia pituitam viſcidam deſignant; pituita flatulentâ viſciditate non abundat, nec bilis valdè acris eſt, ut agat, aliàs majori copiâ flatus generarentur. Morbus diu duravit, adeò ut totus ſanguis & habitus corporis pituitoſus ſit.

Spes autem curationis eſt, cùm vires adhuc maneant, & appetitus non planè proſtratus, alvuſque laxa; & quod planè practicum eſt, nihil adhuc adhibitum eſt, nam ubi medicamenta applicantur ſine levamine, minut ſpei eſt. Quia humior hic continuò movetur, & totus ſanguis inficitur, mixturam aliquam vel decoctum debet aſſumere, ad alterandum; & cùm copiâ peccat, diminui debet ille humot; tuſſit etiam & phlegmata varii coloris excernit.

♃. *Rad. Apii.*
Fœnic. ana ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Pulpæ colocynth. ʒj.
Paſſular. Maj. Mundat. ℥iiij.
Coqu. ex Aqu. pur.
ad Colat. ℥XL.
M. ſumatur hauſtus ſemel in die.

♃. *Aqu. Menth.* ℥ii.
Fœnic. ℥j.
Tinct. Cinamom. ʒ vj.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. ſubinde ſumat cochl. j.

1. Dec. Bis dejecit & quidem non magnâ quantitate, & aquoſa ferè fuêre excrementa.

Habet tumores in collo & maxillis, eſt ſignum affectarum glandular. quę rarò ad ſuppurationem veniunt; ſenſim enim minuuntur tales tumores ſub axillis, tales etiam in brachiis obſervantur.

Vidit Cl. Sylv. ablatam ſcrophualm. inſtar oſſis, varii enim ſunt gradus ſcrophularum.

Quia affectus adſcribuntur meſenterio & omento, omnes ſunt affectus glandularum.

Hic ęger cùm dicit, ſe per quadriennium malè habuiſſe, & tumores etiam, tunc ab eadem cauſa, nempe materia viſcida dependet malum.

Non putat Cl. Sylv. ſpiritum acidum in hoc corpore eſſe acrem, coagulantem eſſe opinatur.

Perſeverantia affectus probat materiam viſcidam adeſſe.

Sępè etiam dolor in glandulis eſt intolerabilis, in hoc ęgro verò nullus adeſt planè.

Sunt etiam tumores triplicis duritiei, duræ ſcil. durioris & duriſſimæ. Cavendum eſt à cantharib. in hoc affectu, cùm Authores de de illorum uſu diſputant.

Quicquid diſſolvit, minùs deducit ad ſuppurationem.

Diachyl. c. gumm. hic convenit.

Surę applicatum fuit à Chirurgo ungu martiat. & de althæa.

Cataplaſmata magis ad ſuppurationem deducunt, quàm reſolvunt.

Sumat adhuc cochl. mixturæ.

2. Dec. Hodie quinquies vel ſexies dejecit, & debilis eſt, Iteretur decoctum 30. Nov. præſcriptum.

3. Dec. Senſit quaſi oppreſſiones in corpore, non aſſumpſit medicamentum, ſed quater aut quinquies dejecit, pulſus paulò frequentior.

Præſcribemus aliquod externum, propter glandularum duritiem.

♃. *Ungu. Martiat.*
Alth. Compoſ. ana ʒij.
M.

♃. *Empl. de mucilag.* ℥ß.
Applic.

4. Dec. Hodiè minor. hauſtum ſumpſit, ter dejecit, in totum aliquod levaminis habet; non tam debilis eſt ut priùs; in pectore autem moleſtiam ſentit, ſi modò ſpiritum retrahat, palpitationem cordis, ſeu potius in ventriculo ſentit flatus, qui etiam in corpore moventur, eos autem non excernit.

6. Dec. Satis debilis eſt, tantillum decocti ſumpſit, & ſexies dejecit.

Debilitas non magni eſt momenti.

Iteretur mixtura 30. Nov. præſcr.

Sumat mixturam, non purg. medicam.

7. Dec. Sentit moleſtiam in ano, tumorem digiti craſſitie ſcilicet, qui tumor eſt hæmorrhoidum, qui etiam à purgante læditur, aliàs meliusſe habet.

♃. *Ungu. Populeon.* ʒii.
Bol. Armen. ℈j.
Opii c. Oleo Roſat. diſſol. ℈ß.
M. pro linim.

9. Dec. Heri licet nihil ſumpſerit, tormina tamen per totum ventrem ſenſit, & cùm tormina adeſſent, ſimul frigus vehementiſſimum in lumbis ſenſit, ut & circa ventriculum; ex poſtremâ mixturâ melius habuit; heri & hodiè aliquoties dejecit, ubi dolor remiſit, levis illum calor invaſit, tormina autem illa per paroxyſmum exacerbantur; tantillùm tremuit.

♃. *Aqu. Menth.*
Fenic. ana ℥ij.
Tinct. Cinamom. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. v.
Syr. quinque Rad ℥iß.
M. aſſum. cochleat.

10. Dec. Meliùs ſe habet.

11. Dec. Frequentiùs purgatus eſt, debilis inde aliquantulum

Iteretur empl. 30. Dec. præſcr.

13. Dec. Tormina ſentit continua, quando deijcit, lingua ferè ſicca eſt, optat aliquid, quo poſſit leniri ardor oris.

Iteretur mixtura 9. Dec præſcr.

♃. *Sem. Fœnugræc.* ʒij.
c. aq. hord. f. emulſ. ad. ʒviij.
add. Aqu. Roſar.
Syr. Viol. ana ℥j.
M.

14. Dec. Valdè tuſſit, & inter tuſſiendum caput ſibi findi putat, non enim in omni tuſſi adeſt capitis dolor, ideoque per conſenſum hîc non poteſt eſſe, ſed in omni vehementi tuſſi ſepè totum afficitur corpus, unde ſepius hernia & ruptio vaſorum; poteſt etiam hic dolor ortum trahere à ſpiritu acido & magnâ efferveſcentiâ, ut inde halitus aſcendant.

Craſſa meninx, quæ valdè ſenſilis, & in duas partes dividitur, ibi afficitur, & facit concuſſionem contrà mediam illam falcem, nam ibi ſæpiſſimè multum aquæ invenitur, & eſt ſerum, nam ſpuma ſeri peccantis ſignum eſt.

Ex ariditate linguæ levamen aliquod habet ab uſurpatâ mucilagine.

15. Dec. Lingua hodiè manè pituita magis obducta fuit, quàm alio tempore; dolor imminutus eſt, & phlegmata excernit.

♃. *Maſſ. Pil. de cynogloſſ.* ʒß.
F. Pilul. N. xij.

Iteretur mixtura 9 Dec. præſcripta.

16. Dec. Videtur in meliorem redigi ſtatum; dolor tamen caput quaſi findens continuat, habet adhuc quod ſumat.

17. Dec. Conqueritur de capitis dolore, & quidem aucto; totum corpus eſt tumidum, crura quoque ita tumefacta ſunt, ut ea vix attollere poſſit; dolorem deducit Cl. Sylv. ab halitib. tumorem verò à ſoluta materia viſcida & per corpus diſperſa; tuſſim ob dolorem intolerabilem cohibet & coërcet.

Iteretur apozema 30. Nov. præſcr. & loco ʒj. pulp. colocynth. ʒß. ſumatur.

18. Dec. Ulterius conqueritur de dolore capitis, ac ſi finderetur caput; tantus eſt conſenſus partium dolentium, ut ne manum movere queat; poſtquam inclinato capite ſedet, circa frontem dolorē graviorem ſentit, quando autē erecto ſedet capite, dolor eſt levior. Sudor non amplius infeſtat, etiam ſi mungat nares, dolor non augetur; appetitus planè eſt proſtratus, dolor acceſſit in brachiis & tumor continuat.

Cauſam ſtatuit Cl. Sylv. eſſe pituitam ſolutam & in capite hærentem ſub tenui meninge & ſubſtantia cerebri extrà vaſa.

Iſta cruſta in ſanguine quæ obſervatur, & conſiſtentia ex pituita eſt conjuncta, ubi pituita ſolvitur & effunditur, ibi anaſarca poteſt oriri.

Quando iſta pituita ſoluta fertur circa ductum ſpinalis medullæ, tunc nervis communicabitur, quales viæ patent in autopſia.

Hic humor & quantitate & qualitate peccat, quoad quantitatem educendus, quoad qualitatem autem corrigendus. Sternutatoria in hoc dolore uſum habere, niſi convulſio ei gravis eſſet. Fruſtulum folij tabaci, ſalviæ vel betonicæ naribus imponat, blandè enim allicit pituitam, & evacuationem leviſſimam procurabit. Sed ad leniendum dolorem & acrimoniam, quæ eſt in corpore,

♃. *Aqu. Betonic.* ℥ij.
Fenic. ℥j.
Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. aſſum. cochleat.

21. Dec. Dolor capitis nondum remittit, continuet ergò in aſſum. mixt.

22 Dec. In eodem ſtatu manet, & reſpiratio frequens urget.

♃. *Aqu. Hyſſop.* ℥ij.
Tinct. Cinamom. ℥ß.
Antimon. diaph. ʒß.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
Ocul. Cancr. ℈j.
M. & aſſum. cochleat.

24. Dec. Nuper magis anhelosus erat & angebatur quoad reſpirationem.

Iteretur mixt. 22. Dec. præſcr.

27. Dec. Jam huic mundo vale dixit.

CASUS LVI.

27. Nov. VIr quidam hodiè acceſſit, qui jam in ſummo verſatur delirio.

♃. *Aqu. betonic.* ℥ij
Cinamom. ℥ß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Juleb. Roſar. ℥j.
M. aſſum. cochleat.

2. Dec. Meliùs ſe habet, ſed febricitat.

3. Dec. Iteretur mixt.

7. Dec. preſcr.

11. Dec. Hodiè valdè debilis eſt.

♃. *Ol. Roſat.*
Nymph. ana ʒij.
M. f. linim.

Inung. eo tempora.

14. Dec. Magn. levamen habet ab Oleo. ſ. linim.

15. Dec. Convaluit.

16. Dec. Conqueſtus eſt iterum hodiè de flatib. in ventre murmura excitantib. unde aliquis dolor, ſed non gravis.

Ex-

Excrementa mediocris conſiſtentiæ ſunt.
Iteretur linim. 15. Dec. præſcr.
22. Dec. Iteretur linim.
24. Jam planè reſtitutus.

CASVS LVII.

23. Nov. **V**Ir quidam conqueſtus eſt de tuſſi & anguſtiis pectoris.

℞. *Rad. fœnic. Apii, ana* ℥ j.
Baccar. Iunip. ℥ iß.
Sem. Aniſ. ʒ ij.
Liquirit. Raſ. ℥ ß.
Coqu. ex Aqu. pur.
In colatur. ℥ xxv.
Diſſolv.
Syr. de Hyſſop. ℥ ij.

27. Nov. Non poteſt excernere phlegmata.

℞. *Aqu. Hyſſop.*
Fœnic. ana ℥ j.
Acet. ſtillat. ʒ vj.
Ocul. Cancr. ʒ ß.
Syr. quinque Rad. ℥ j.
M. aſſumat cochleat.

30. Dec. Alvus adſtricta eſt, dolorem capitis cum gravi tuſſi ſentit.

℞. *Rad. Liquir. Raſ.* ℥ ß.
Fœnic. ℥ j.
Raſur. lign. Guajac. ℥ ij.
Baccar. Iunip. ℥ j.
Pulp. Colocynthid. ʒ ij.
Coq. ex Aqu. pur.
ad Colat. ℥ xxx.
add.
Syr. de Senn. ʒ ij.
M. aſſumat ſubinde hauſtulum.

1. Dec. Aliquantò meliùs ſe habet.
3. Dec. ℞. *Troch. Becchicor. Alb.* ℥ ij.
4. Dec. ℞. *Troch. Becch. Alb.* ℥ j.
6. Dec. In omnib. ſymptom. levamen habet.
℞. *Troch. Becchic. Alb.* ℥ ij.

CASVS LVIII.

20. Nov. **V**Ir aliquis acceſſit, cui alvus eſt adſtricta; tuſſis gravis eſt cum eriſypelate; quoties ei novum medicamentum applicatur, febrem ſentit.

℞. *Elect. Cholagog.* ʒ iij.
Aqu Cichor. q. ſ.
M. f. hauſt. cras manè ſumendus.

22. Nov. Ab aſſumpta purgatione benè dejecit, à quo tempore febris eſt levior; hâc nocte tuſſi ſiccâ correptus erat, ubi ſalſedo in pituitâ eſt; excreta ſunt ſpumoſa; hîc conducunt pilul. de Cynogloſſ.

℞. *Maſſ. Pil. de Cynogl.* ℈ j.
F. Pilul. num. viij.

Cùm ſatis potentes ſint, unam ſumat, quando cubitum iturus eſt.

23. Nov. Heri veſperi paroxyſmum ſenſit, aſſumpſit pilulam, quæ hæſit in faucibus, expergefactus à ſomno iterum j. aſſumſit. Conqueritur de doloribus & humoribus caput gravantibus.

Iteretur purg. 20. Nov. præſcr.

24. Nov. Ardorem in dejectione à purg cholagogo ſenſit, ſemel tantum dejecit; heri veſperi paroxyſmum habuit, cum difficultate reſpirationis.

Nuper retulit, ſe phlegmata ſpumoſa ejeciſſe, & tuſſis cum tali excretione ſemper eſt à catarrhis ut plurimùm ſalſis & acribus; phlegmata verò craſſa ab alia cum procedunt cauſa, caput gravetur, & alia materia acris per nares deſcendit, ubi obſtructio quædam ſentitur, adeò ut cætera pars ad fauces dilabatur & inde pulmones; & humor valdè tenuis acris & auſterus; tales catarrhi noctu potius urgent, quàm de die, quando humores deducuntur ad glandulam pituitariam, facilè inveniunt vias ad fauces; ad latera oſſium catarrhi exacerbantur à decubitu in plumis. Ratio debet ſumi à naturâ ipsâ plumarum ſi enim in ſerico decumbas, calor exinde blandus eſt, non autem talis, qualis in plumis; qui dormiunt in plumis, magis anguntur, ratio quia odorem gravem habent, & decumbentes anguntur eodem modo, uti in pluvioſâ tempeſtate; quò ſunt recentiores, eò graviorem odorem edunt, unde à calore noſtro fermentantur quaſi plumæ, & aliquod aqueum ſpirant, unde talis motus in corpore noſtro oritur; hinc paroxyſmi febriles ſæpè augentur, & plurimi ita anguntur, ut non poſſint decumbere; eſt peculiaris anguſtia, & quaſi fermentatio in corpore noſtro excitatur; Vix quidam in plumis poſſunt mori, pinguem propter humiditatem, quæ ex iis expirat; lecti recentes valdè fœtent, ut vix à multis tolerari poſſint.

Plumæ à vivis avibus meliores ſunt.

Pilulæ de Cynogl. nullum habuerunt effectum, quia ſpiritus acidus non tam peccat, quàm ſal; idcirco in altero ubi ſpiritus acidus peccavit levamen habuimus.

℞. *Hord. Mundat.*
& ad crepatur. coct. ℥ j.
Amygd. dulc. Mund. ʒ ij.
c. Aqu. decoct. Hord. ℔ j.
F. Emulſ. cui add.
Syrup. Iujubin. ℥ j.
M. & aſſumat ſæpius hauſtul.

25. Nov. Meliùs ſe habet, multum urinæ reddidit, medicamenta lenientia reddiderunt humores facilè eductibiles.

Iteretur emulſio hæri preſcr. item ex Maſſ. Pil. de Cynogloſſ. ʒ ß. form. pilul. num. ix.

26. Nov. Conqueritur de frigore in lumbis ad genua; adhuc verſatur in calore.

27. Nov. ℞. *Sacch. Alth.* ℥ j.
Aſſumat ſubinde.

29. Nov. Quotidiè dejicit, & jam in meliori ſtatu eſt.

℞. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ℈ j.
F. Pilul. num. viij.
℞. *Sacch. Alth.* ℥ j.

1. Dec. A pilul. levamen ſenſit.
℞. *Maſſ. Pil. de Cynogl.* ʒ ß.
F. Pil. num. xij.
℞. *Sacch. Alth.* ℥ ß.

2. Dec. Mediocriter ſe habet, ſed cùm ſemel tantùm dejecit, conſultum erit, ut magis præparentur & educantur humores.

℞. *Elect. Hydragog.* ʒ ij ß.
Aqu. Hyſſop. q. ſ. pro hauſt.

3. Dec. Bis dejecit ſatis commodè.
℞. *Sacch. Alth.* ℥ ij.
4. Dec. Iteretur hauſtulus purg. 2. Dec. præſcr.
6. Dec. Aſſumpſit pilul. heri bis, & hodiè ſemel dejecit; meliùs quidem ſe habet, ſed tuſſis adhuc moleſta eſt; habet adhuc pilul.
℞. *Sacch. Alth.* ℥ ij.
7. Dec. Mediocriter ſe habet, matutino tempore multa phlegmata excrevit; tam craſſa, quàm tenuia.
9. Dec. Heri paroxyſm. habuit.
℞. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ʒ ß
F. Pilul. num. xij.
℞. *Sacch. Alth.* ℥ ij.
10. Dec. ℞. *Elect. Hydragog.* ʒ ij ß.
Aqu. Fœnic. q. ſ.
11. Dec. In multis levamen habet, pergat in aſſumptione medicamentorum.
13. Dec. Se ſatis commodè habuiſſe, & benè dormiviſſe narrat; phlegmata ſpumoſa excernit, interdum craſſa.

Iterentur Pilul. & Sacch. Alth.

16. Dec. Iterent. Pilul. & Sacch. Alth.
18. Dec. Senſim reſtituitur.
20. Dec. Febr. ſenſit, cùm corpus poſt ſudorem frigori exponere coactus eſſet, dolor prehendit crus uſque ad inguina; ex glandulis conglobatis hoc malum; quia frigus, horror in tali parte corripit, vocatur febris catarrhalis à Medicis, & ortum ſuum debet iſtis glandulis; flatus quoque ipſum urgent.

Iterent. Pil. 17. Dec. præſcr.

℞. *Aqu.*

♃. *Aqu. fœnic.*
Hyſſop. ana ℥iß.
Aqu. Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Spir. Nitr. gutt. viij.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. & aſſum. cochleat.
♃. *Rad. Helleb. Alb.*
Fol Majoran. ana ℈j.
Pulv miſc. proſternutator.

3. Jan. ſequ. anni. Hâc nocte malè quievit, & à ſudore valdè vexatus eſt.

Iteretur mixtur. 30. Dec. præſcr.

♃. *Maſſ. Pil. Maſtichin.*
Maſſ. Pil. cochiar. ana ʒj.
Ol. deſt. Succin. gutt. vj.
M. f. Pilul. num. xxx.
Dentur ſubinde v.

5. Jan. In meliori verſatur ſtatu.

6. Jan. Hac nocte leviorem habuit febrem.

8. Jan. Iterentur Pil. 3. Jan. præſcr.

CASVS LIX.

18. Dec. ACceſſit Vir, qui continuò friget; palpitationem cordis patitur, cum tumore ab vna parte in aliam; venter non valdè tenſus eſt, ergò putat Cl. Sylv. eſſe aſcitem, forſan à nimio potu, unde pituita ſoluta. Ipſe fatetur ſe copioſè & quidem ſæpè bibiſſe.

Spirituoſa hîc valdè conveniunt, ut humores corrigantur; febris erratica conjuugitur.

℞. *Aqu. Petroſ.* ℥iß.
Fœnic. ℥j.
Tinct. Cinnamom. ʒvj.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
Spir. Nitri gutt. vij.
M.

19. Dec. Conqueritur de continuo frigore, & tamen partes externæ calent.

Reſpiratio ſerrata poteſt ab hoc frigore necroſin inferre. Spontè dejecit.

Pulſus debilis, & frequens, calor in manibus.

Uterque igitur humor peccat, & ita quidem, ut non rumperent ſeipſos, unde à bile calor, à ſpiritu autem acido frigus, in peſſimo ſtatu eſt, ſed ipſum facilè evaſurum ſperat Cl. Sylv.

Iteretur mixtur. heri præſcr.

20. Dec. Valdè debilis hodiè eſt, tamen meliùs quàm heri ſe habet; iteretur mixtur. heri iterata.

NB. In colicis doloribus optimè conducit ſpiritus nitr. carminantibus vel aliis junctus paucis guttulis. Eſt aliquid ſingulare in iſto ſpiritu, pauci ſunt, qui eo utuntur; primò expertus ſum in me ipſo, inquit Cl. Sylv. Spiritus, qui primò aſſurgit rubicundus, optimus eſt, nam in deſtillatione nitr. plus quàm unus eſt ſpiritus.

Vitrioli Oriental. cap. mort. ſi aëris exponatur, novus ſpiritus & nov. ol. inde aſcendit, quod planè egregium eſt.

CASVS LX.

13. Nov. VIr quidam per 15. dies excrevit nigricolora & ſanguinolenta, & alia craſſa ad anum vergentia; regio ventriculi tumefacta eſt & dura, in ſiniſtro latere, puncturæ ex acrimoniâ ortum habent, cruditas ejus nidoroſa.

℞. *Elix. proprietat.*
d. ad Vitr. & aſſumat. ter quaterve in die gutt ij. *vel* iij. *in vin. vel brod. carn.*

15. Nov. Pedes valdè tument, per quinque ſeptimanas malè ſe habuit, natura proclivis ad hæmorrhagiam, quæ aliam viam ſumebat, & per tuſſim multum ſanguinis excernebat, perque aliquot dies excretiones cruentas habebat, à quibus valdè debilitabatur, cùm jam per 10. dies duraverit; quoties ſanguinem excrevit, in animi deliquium incidit, hinc ab excretione tumor proſtratus, & quando aliquid aſſumit, tuſſire cogitur & phlegmata evacuat; à purgante evomuit ſine levamine; omnia viſcida & amara fuere, alvus ſatis laxa, poſt cibum dolores circa ventriculum ſenrit. Omnis ſanguis, qui ex pulmone excernitur per tuſſim, ſtatim concreſcit.

A duabus cauſis poteſt ſanguis evacuari, per tuſſim nempe, ſi à naribus in aſperam arteriam, à quâ mox ſuffocatus fuiſſet: vel ſi ſanguis qui per nares ſolebat evacuari, per pulmones exitum quærit. Cl. Sylv. putat hæmorrhagiam non fieri ab abundantiâ, ſed ab acrimoniâ ſanguinis, qui ſanguis acris tuſſim excitavit, unde apertio vaſorum in pulmone, à qua hæmoptyſis.

Priora mala debent lucem afferre poſterioribus. Ab hæmorrhagia incipiendum. Acrimonia ſanguinis eſt in ejus parte ſeroſâ, non autem à ſpiritu acido, nam ille incraſſat ſanguinem: à motu caput quaſi oppreſſum ſentit, & ſi modò leviter emungit nares, ſanguis effluit; à primo ætatis anno hunc affectum paſſus eſt. Qui quotidiè evacuant ſanguinem, ſenſim fiunt hydropici, nam ſanguis redditur ſeroſior, i. e optima pars ſanguinis evacuatur, forſan ſerum unâ cum parte ſpirituum animalium ad caput fertur, altera pars ad nares fluit, & hinc ratio poteſt reddi, cur ſanguis tam craſſus & floridus exit è naribus: pallidus eſt, & facies turget, quæ ſigna ſunt ſeroſi humoris, & leucophlegmatici etiam plerumque frigent deperdita parte ſanguinis butyroſa; eſt etiam debilis.

Summum frigus & ſummus calor nocent, ſi calor ſummus omnia facit fluida; & humores ſeroſi in eo ſunt ſatis fluidi; in fine æſtatis meliùs ſe habet, ergò intemperies ſanguinis eſt à malâ mixtione; poſt excretionem ſanguinis caput quaſi vacuum videtur; peſte laboravit, & bubones habuit, unde aliquod incommodi poteſt remanere in corpore, nam eo tempore aſſumpſit purgãs; unde ſummi dolores cum tumeſcentiâ ventris. Ergò hæmorrhagia eſt à ſero ſanguinis abundante, quò laborant; hæmorrhagici debent cavere ne emungant nares: uti qui tuſſiunt, ne tuſſiant: in peſte habuit puncturas lateris ſiniſtri, uti nunc etiam.

Tuſſis à ſanguine ſeroſo, vel ibi depoſito, ut in pulmonibus hęreat; vel à levi aliqua cauſa, ut nimio potu; cum ſitit, poteſt hærere; vel à ſalivâ in aſperam arteriam diſtillare. In dejectionibus tormina & dolorem æſtuantem ſentit, quod non parum confirmat; dejectiones fuerunt ad nigredinem tendentes & fluidæ; non ſentit tum temporis dolorem, unde Cl. Sylv. concludit, non fieri ab efferveſcentia.

Ductus lymphæ chyliferus poteſt rũpi & hydropem cauſare, nam in talibus chylus in abdomen effunditur, & quæ aſſumuntur. Ipſius ſalivâ eſt ſatis craſſa, ac proinde non fit fermentatio prout decet, ſed omnia ſunt viſcida, unde flatus & diſtenſio ventriculi; omnia hæc ſigna oſtendunt humorem viſcidum in ventriculo. Abſynthium hîc optimè conducit, habet enim egregium vim temperandi bilem, & ratione ſalis volatilis pituitam viſcidam incidendi; quia alvus laxa, talia ſymptomata non patitur, ac ſi adſtricta eſſet, humores enim aliqui ſemper evacuantur. In curatione non ſolùm attendendum ad præſentia, ſed & ad præterita mala, & cavendum, ne humores ſeroſi iterum abundent, & vel aſcitem vel leucophlegmatiam cauſent, magis urgentibus tamen eſt occurrendum. Delicatulis pilulæ ceraſis conditis & nucleo privatis dentur.

℞. *Gumm. Ammon. c acet. præp.* ʒß.
Maſtich. el. ℈j.
Tartar. Vitriolat. gr. xv.
Myrrh. Rub. ℈ß.
Croc. Britann. gr. vj
Aloes Roſat.
Reſin. Ialapp. ana ℈j.
Ol. granor. Iunip. gutt. vj.
M. f. Pilul. num. xxx.
Veſperi tres aſſumat.

16. Nov. Aſſumſit heri 3. Pilul. & non dejecit, venter tamen quodammodo detumuit.

Quinque Pilul. ſumat.

℞. *Elix. propr.* ʒij.

17. Nov. Heri veſperi 5. Pilul. ſumſit, & bis ab iis dejecit, manè ſemel, & poſt prandium, ſed cum torminibus; quando incedit, quaſi tumor gravis in medio ventris eſt, excrementa mediocris conſiſtentiæ ſunt.

18. Nov. Tres pilulas ſumſit, & nihil effecerunt, ſed tormina ſentit; venter adhuc tenſus oſtendit humores valdè viſcidos eſſe; ſi nullus effectus, ſumat noctu quinque alias.

19. Nov. Ter dejecit à pilul. & commodiùs, quàm nuper; conqueritur tamen de doloribus circa ſtomachum, adeò ut cogatur ferè ſemper ei applicare manum. A motu humorum oriuntur flatus, qui hærentes dolorem cauſant, ergò addantur talia, quæ flatus diſſipare poſſunt. Spir. Nitr. inprimis convenit, ſed non ſolus, quia acida per ſe majorem cauſant efferveſcentiam, omnia autem aromatica flatus diſcutiunt, præſertim Sem. dauci, aniſi, leviſtic. ſunt egregia in affectione hypocondriacâ & Scorbuto; menſes movent baccæ Junip. item conveniunt & his convenientiores ſunt bacc. laur. ſed ingratiores ſunt, & æger non amat amara.

♃. *Rad. Apii,*
Leviſtic. ana ℥ ß.
Bacc. Junip. ℥ j.
Raſur. lign. Guajac. ℥ ij.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ana ʒ ii.
Coqu. in q. ſ. Aqu. pur. in Colatur. ℥ xxx.
Diſſolv. Syr. de Menth. ℥ iii.
Spir. Vin. rectif. ℥ ij.
Spir. Nitri gutt. xx.
M. f. Apozema potenter flatus diſcutiens.
Aſſum. ſæpè hauſt.

20. Nov. Venter habet ſe meliùs, operatio hauſtus commodior fuit, bis dejecit.

23. Nov. Diſtenſio in regione ventriculi ita urgens eſt, ut vix poſſit dormire; remittit tumor & augetur, & initium aſcitis, ſed metus eſt, ne cum aſcite jungatur ſpecies tympanitidis.

Olea deſtil. in genere ad flatus diſcutiendos præſcribuntur.

♃. *Aqu. fœnic.* ℥ ii.
Spir. Vin. rectif. ℥ j.
Nitri gutt. x.
Ol. d. Aniſ.
Gran. Iunip. ana gutt. vj.
Syr. Menth. ℥ j.
Laud. Opiat. gr. ii.
M. ſubinde ſumat. cochl. j.

24. Nov. Magnum levamen à mixturâ hodie ſentit.

25. In eodem ſtatu, quo heri verſatur. Iteretur mixt. 23. præſcr.

27. Nov. Circa meridiem ſumſit decoct. & ſentit jam motum aliquem. Iteretur mixtur. 23. Nov. præſcr.

29. Nov. Ex aſſumpto apozemate heri & die Sabbathi plurima dejecit, & tamen venter magis diſtenditur, quàm priùs.

Allium egregium eſt ad flatus diſcutiendos, tum ad materiam viſcidam incidendam, ſumat ergò crudum, quod meliùs eſt, aut in lacte coquatur, vel imponatur in Spir. Vin.

30. Nov. Ante horam accepit allium, & aſſumſit aliquid, continuet aſſumtionem bis vel ter in die.

1. Dec. Nullum ſentit levamen; iteretur mixt. 23. præſcr.

2. Dec. Efferveſcentia eſt in eo mixta, continua, & materia valdè viſcida, unde omnia hærent; hodie non dejecit.

Iterentur pilul. 15. Nov. præſcr.

3. Dec. ♃. *Ol. d. Aniſ.* ʒ ß.
Aſſumat gutt. vj. in cochl. vini.

4. Dec. Moleſtum eſt, quando humores adeò viſcidi ſunt, ut nolint cedere, & ſi ſolvantur, in flatus viſcidos abeunt, & ventrem diſtendunt.

♃. *Ol. d. Aniſ.* ʒ ß.
Aſſum. ſæpius gutt. vj.

6. Dec. Dolor in ægro eſt inſtar cinguli punctorius; venter valdè diſtenditur; quotidiè dejecit; ab allio aſſumto materia ſolvitur, unde flatus; per ſingulos dies dolores recurrunt, & per hor. durant; crura turgent, uſque ad genua; noctè diſcutitur: tumor eſt ab humore ſeroſo inſtar gelatinæ; magis tumet pars ſiniſtra, decumbit verò dextrâ, ergò humores non à gravitate in ſiniſtrum latus colliguntur, ſed quia dextra calidior eſt à decubitu, unde humores faciliùs hærent in ſiniſto quàm in dextro latere, cùm eâ ratione debilior eſt ſiniſtrâ, fortè etiam vna pars magis igni exponitur quàm altera. Si flatus poſſent exire, meliùs haberet; & tamen alvum laxam habet, unde probatur, flatus poſſe adeſſe etiam laxâ alvo, quod in Praxi ſæpiſſimè occurrit. Æger quoſdam flatus eructat, novi autem ſemper generantur à materiâ viſcidâ. Oleum aniſi non ſolvit illam materiam, ſed flatus potius diſcutit. Spiritus Vini aniſatus plus præſtat. Heri flatus emiſit, unde meliùs habuit, abdomen etiam detumuit.

Fœmina Amſtelodamenſis cùm ventrem adeò flatibus diſtentum haberet, ut potuerit peſpici, à Medicis relicta conſilio Empyrici ab hoc ſpiritu curata eſt.

♃. *Spir. Vin. Aniſat.* ℥ v.
Sumat cochleat.

7. Dec. Abdomen adhuc diſtenſum eſt, parum levaminis ſenſit; ante annum bene habuit ab oleo aniſi, quod etiam nunc ei conceſſimus, ne conquereretur; alvus ſatis laxa eſt, quod mirandum, quòd eo modo non ceſſat malum, ſi enim eſſet in inteſtinis craſſis, enema convenire poterit.

Non negat Clar. Sylv. ſudorifera juvare poſſe, ſed non ratione diſcuſſionis humorum, ſed alio modo, quat. ſcil. alterantia ſunt; hi humores viſcidi ſunt, & non fluxiles. Amſtelodamenſes Medici ſepè utuntur ſudoriferis, ſub nomine cardiacorum. Si ſudorifera tanquam alterantia propinantur, & æger blandè in lecto diſponatur ad ſudores, ſi erumpunt, bene eſt; ſi non, humores præparantur ad ſudores. Mithridatium magis flatus diſcutit, quàm theriaca aut diaſcordium. Sudor nunquam ſtragulis aut integumentis urgendus eſt, ſed tantum tegumentorum imponendum eſt, quantum ferre poteſt æger, tum juſculum aut novum ſudoriferum exhibeatur in mixturâ, & eo modo blandè ſudores moventur. Poſſunt uſurpari mille in morbis, & ego magnifacio, inquit Cl. Sylv. quæ blandè procedunt.

♃. *Mithridat. Damocr.* ʒ ij.
Syr. Menth. ℥ j.
Spir. Nitri ℈ ß.
Spir. Vin. rectif. ℥ ß.
Aqu. Fœnic. & Petroſel. ana ℥ iß.
M. aſſum. cochleat.

9. Dec. In eodem ferè ſtatu eſt, diſtenditur adhuc abdomen, dolores circa inferiores cartilagines ſentit in thorace, qui non ſunt à diſtenſione peritonei.

Salia hic conducunt, ad reddendas partes magis explicabiles, ut eſt ol. nardin.

♃. *Flor. Chamom. M.* ij.
Coqu. in Cereviſ. ad colatur. ℔ ij.
Detur ſubinde hauſtus.

♃. *Vngu. de Alth. ſimpl.*
Martiat. ana ʒ ij.
Ol. Lilior. alb. ℥ ß.
M.

10. Dec. In eodem adhuc ſtatu eſt.

♃. *Spir. Vin. Aniſat.* ℥ v.

11. Dec. Tantillum levaminis ſentit, quia nihil edit, angitur enim valdè à cibo.

13. Dec. Iteretur decoct. 19. Nov. præſcript.

CASVS LXI.

8. Nov. VIr quidam per 5. ſeptimanas febri laboravit, hodie à 6. mutat. ad hor. 12. duravit paroxyſmus; aura frigida lumbos & viſcera corripit, quæ quaſi contorqueri videntur; nihil poteſt

teſt edere; ſaporem ingratum in ore ſentit; ſitit omnis tempore, præſertim durante calore, dolores ventri patitur, quaſi dilacerantes; à calore capitis augetur dolor; de dolore capitis & ventris conqueritur præcipuè.

Affectus hic eſt febris quotidiana intermittens, ut ex paroxyſmis patet, cùm eâdem horâ revertantur, eodem modo, quibus paroxyſmis à tertianâ duplici differt, quæ incertis & inæqualibus vicibus redeunt.

Locus affectus eſt inteſtinum duodenum à Clar. Sylv. inventum, cùm ibi imprimis dolorem patiatur.

Cùm inflentur inteſtina, debet eſſe aliquid expandens, nempe flatus, qui ab humore aliquo apto debent excitari.

Frigus grave & calor, ergò aliquis humor debet hærere, ubi commodiùs poteſt jungi efficienti: ex aqua ad flatus excitandos requiritur ſatis magnus calor, qualis in corpore non invenitur.

Materia eſt humor pituitoſus ſpiritu acido abundans, unde longum frigus; cauſa efficiens eſt bilis, unde effervescentia. Quomodo autem frigus ſe habet in febribus accuratè ſe non explicare poſſe, rotundè fatetur Cl. Sylv. A frigore judicat humorem pituitoſum magis peccare.

Omnes affectus à bile, qua bile, ſunt calidi.

Omnes affectus chronici à pituita ortum habent; ubi frigus diu durat, tunc pituita viſcida eſt, vel copia peccat.

Bilis minùs hîc peccat, quia ſymptomata ſunt minora.

Dolor capitis autem acrimoniam indicat.

Ad reſtituendum igitur ægrum humores ſunt alterandi, & qui abundant, educendi; ſed qui humor viſcidus priùs alterari debet, antequam educatur, ſi verò alteratione non poſſumus curare, educendus & evacuandus eſt. Medicamenta ſunt gummata, & alia quæ ſale volatili abundant, ut amara & omnia aromatica.

Heri paroxyſmus ab hor. 5. matut. duravit per hor. 4. Pedes incipiunt tumere, & valdè debilis eſt.

In febribus intermittentibus duo ſunt animadvertenda, morbus ſcil. totus, & ſinguli paroxyſmi, quibus aliquid præſcribendum.

Omnes affectus à ſale volatili, tanquam à cauſâ, vehementiores ſunt iis, qui ſunt à fixiore.

℞. *Aqu. Fœnicul.*
Theriacal. ſimpl. ana ℥ß.
Spir. Nitri gutt. vj.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M. ſ. hauſt. quem aſſumat ingruente paroxyſmo.

Urina valdè eſt turbata.

9. Nov. Ab hora 8. matut. frigus uſque ad meridiem duravit; caput dolet; cùm in æſtu febrili verſatur, pulſus frequens eſt & manus calent; multùm bibit, unde non mirum, ſi à tali largiore potu pedes tumeant: ab aſſumptis prunis tantum dejecit, ut periturum ſe putaret; appetitus planè proſtratus, nec mirum, quia multum bibit.

Anticipatio & Poſtpoſitio non ſemper ſigna ſunt morbi diminuti, quamvis plerumque melius poſtponere, quàm anticipare.

Cùm levamen habuerit, medicamentum poteſt iterari.

Attendendum eſt ſemper à Medico ad illud ſymptoma, de quo æger imprimis conqueritur, illud urgens in hoc ægro eſt ſitis & dolor capitis, quibus occurrendum habito reſpectu ad febrem; præparetur ergò medicamentum, quod & ſitim & dolorem ſedat.

Cùm hæc ſymptomata ſint à Sale acri, medicamenta ſalem temperantia conveniunt.

Dolor in omni ſenſu eſt à moleſtia, ſed in ſenſu tactus eſt à duritie, vel ſi ſenſus tactus ſubdividitur in duas partes.

Pars acrior bilis minuenda narcoticis, ne dolorem ſentiat.

Medicamentum quod extra paroxyſmum aſſumat, quod ſitim tollat & dolorem ſedet, eſt tale.

℞. *Aqu. Theriac. ſ.*
Fœnic. ana ℥ß.
Spir. Nitri gutt. viij.
Syr. Diacod. ℥ß.
M. pro hauſt.

Quia autem æger debilis,

℞. *Aqu. Fœnic.* ℥ij.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Spir. Nitr. gutt. xv.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. aſſum. cochleat.

10. Nov. Circà meridiem paroxyſmum habuit; frigus valdè urget, adhuc in pedibus præſertim; pulſus valdè frequens, non tamen adeò urget frigus, ut heri, nec tantus dolor lumbor. & capitis, ut anteà; pulſus durante frigore ſolet eſſe compreſſior, & tamen frequentior, hinc omnia leviora, inde etiam judicare poſſumus, nos benè ſtatuiſſe de affectu.

Iteretur ergò hauſtus heri præſcript.

11. Nov. Febricitavit hor. 12. per 3. hor. frigus duravit.

Neglexit medicamentum; jam calet, nec mirum eſt; appetitus proſtratur; cras ergò medicamentum ſumat.

13. Nov. Conqueritur de æſtu; ſudavit ſatis commodè ab hauſtu circa veſperam.

℞. *Aqu. Borrag.* ℥iij.
Cinnamom. ℥j.
Acet. ſtillat. ℨx.
Ocul. Cancr. ℨß.
Antimon. Diaph. ℈j.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syrup. de ſucc. Acetoſ. ℥j.
M. ſumat. cochleat.

15. Nov. Triduo ab hoc non tremuit; meliùs ſe habet à mixtura, frigus tamen ab aſſumto medicamento ſenſit tantum circa lumbos; pulſus robuſtior; habet alvum laxam; pedes tument; continuet mixturam.

16. Nov Heri circa veſperam ſenſit paroxyſmum, ab aſſumpto medicamento frigus ceſſavit; calor non urget; pulſus debilis eſt; in omnibus aliis meliùs ſe habet; talis eſt debilitas, qualis à ventriculo ortum habere ſolet malacia; heri habuimus pulſum robuſtiorem, hodie debiliorem, ergò non poteſt peti cauſa à viribus. Multorum enim vires plus conteruntur a frigore febrili, quàm à calore; dum frigus magis urget, & in hoc ægro adeò urgebat, ut coactus fuerit è lecto ſurgere, & ad ignem calefieri.

Duorum generum ſunt Vires, cordis ſcil. ſeu Pulſus, & animales.

Ubi ſenſus & motus languidior, tunc vires animales debiles ſunt; pulſus autem debiles cordis vires debiles eſſe ſignificant.

Hæ duæ primariæ vires ſunt, & debent obſervari à Medicis, & tertium genus debilitatis in ventriculo collocatur, & Malacia vocatur.

Vires quæ ad vitam ſpectant, præcipuè in corde ſunt in hoc ægro, & debilitas motus & pulſus locum habent, ſed de tertio genere conqueritur, ſcilicet de Malaciâ, ob defectum alimenti, vel ab aliis humoribus ibi hærentibus, unde ſæpe animi deliquio corripitur. Præcipua cauſa quærenda eſt in fermento, non appetit cibos, & tamen capit multa, neſcit quid velit, & cùm non appetit ea quæ ſolebat, hinc fermentum alteratur, ſed quid illud ſit in fermento, difficile eſt determinare; quando appetitus bene ſe habet, omnia ſunt grata, quando languidus, nihil ferè placet; & cùm eodem modo ſe res habet in hoc ægro, ergò illud, quod appetitum excitat, deeſt, vel minore quantitate adeſt; quòd appetitus à ſpiritu acido eſt, patet, quia acida appetitum augent. Ergò in hoc caſu pono ſpirit. acidum ligari quaſi in pituita viſcida, unde chylus crudus, & rareſactio ſanguinis impedita, & paucitas ſpirituum animalium, unde tres illæ debilitatis ſpecies poſſunt deduci.

Prout appetitus ſe variè habet, ita etiam cibi varii eſſe debent, & omnibus omnia non conducunt, nec idem cibi genus.

Sed

Sed cùm multa acida fuerint in mixturis, videtur acidum deberi augeri, non minui; forſan à nimio potu ſpiritus acidus diluitur; optat vinum, & forſan eâ de causâ de malaciâ conqueritur.

A multo potu diluitur & eluitur è ventriculo fermentum, unde ſi ante cibum bibatur appetitus proſternitur; forſan hic æger ventriculum ſuum gravavit, cùm diverſa optat; videtur autem potui deditus eſſe.

Cùm ſtatuitur aliquid viſcidum adeſſe, à febre & multis ſymptomatibus; quæritur quid agendum: ſi alvus non amplius laxa, educendi ſunt humores, ſemel modò dejecit, appetitus excidandus ergò.

℞. *Maſſ. Pil. Maſtichin.* ℈i.
F. Pilul. num. v.
Cras manè ſumat eaſdem.

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Tinct. Cinnamom. ℥j.
Elix. propr. ℥ß.
Spir. Salis gutt. viij.
Syr. Menth. ℥j
M. aſſum. cochleat.

17. Nov. Heri veſperi inter 8. & 9. paroxyſmus, ſed aliquandò levior, adfuit, unde poſſumus judicare tale medicamentum & frigori & calori conducere: ubi frigus urget, aſſumit Cl. Sylv. plus aqu. theriacal. ubi calor verò plus acidor. ubi medio modo ſe habent, medio modo utitur.

Aſſumpſit 5. pilul. non dejecit adhuc; nihil aſſumpſit mixturæ, ergò ſtatim ſumat.

18. Auſſmpſit pilulas, quater dejecit, & ſatis copioſè quidem, pulſus ſatis debilis; habeat aliquid juſculi carnis vervecinæ. Heri veſperi non ſenſit paroxyſmum, nec aſſumpſit Mixturam.

19. Nov. Hodie manè circa 5. paroxyſmum paſſus eſt, frigus per 5. horas duravit; paroxyſmus valdè gravis fuit; à Mixt. cum oculis Ca[illegible] benè ſe habet; pulſus frequens; mens ei non benè conſtat. Iteretur Mixt. 13. Octobris præſcr.

20. Nov. Frigus ab hora nocturn. ad 4. matutin. duravit; conqueritur quotidiè os ſibi à ſapore ingrato infici; optat vomitor. Quod autem non auſus eſt dare Clar. Sylvius, cùm debilis ſit; dejecit quidem quotidiè, quare leve tum purgans per infer. præſcript.

℞. *Elect. Cholagog.* ʒij
Aqu. Menth. q. ſ. pro hauſt. cras manè ſumendo, nihil periculi inde timendum erit.

22. Nov. Heri aſſumpſit purgans, ſemel dejecit, ſed ita, ut putaret inteſtina extrahi è corpore; heri levem febr. habuit; hodie friguit, circa nonam; nunc calere incipit; hodie non dejicit; dolores ventris circa umbilicum ſentit; non adeò dolet in lumbis, uti priùs; quando manum porrigit, dicit dolorem ventris augeri; ex pulſu levior apparet paroxyſmus, temperat ſibi à potu, quod ſignum eſt, ſitim non ampliùs eſſe valdè urgentem; ſi flatus emittit, & venter eſt diſtenſus, tunc dolor eſt à flatibus, ſi verò non, tunc ab acrimoniâ humoris, incipiente paroxyſmo dicit ſe ſentire flatum ab uno latere in aliud moveri, & ſi flatus emittat, levamen habet.

Diſtinguendum eſſe inter abdomen extrinſecè diſtenſum & intrinſecè, ubi indureſcit quaſi, tunc fuit non diſtenſio, ſed contorſio inteſtinorum.

Sæpè ſitis eſt magna ſine æſtu; ſæpè magnus æſtus ſine ſiti, ſæpiſſimè junguntur, hinc non ſolùm calor, ſiccitas, frigiditas & humiditas in rebus animalibus conſideranda, ſed acidum etiam, amarum & ſalſum, de quibus Hippoc.

Dolor etiam eſt continuus & pungens, ergò accedit etiam acrimonia, cùm pituita ibi hærens à purgante mota poteſt talem dolorem cauſare; poteſt eſſe acrimonia ſine bile in pituita, ſcilicet ab aciditate; aciditas enim ſemper eſt in pituita, & ſi adeò laxè inhæreat, ut bili jungatur, fit bilis acris, atra bilis dicta. Si ſitis eſſet à bile, calor etiam adeſſet; longè faciliùs curatur ſitis à bile, quam ab alio humore in frigore paroxyſmi facta. Opium lenit dolores, & ſomnum conciliat; lenit dolores, quat. ſal ejus volatile à ſpiritu volatili ſiſtatur; ratione ſpiritus volatilis faciliùs jungitur ſpiritibus animalibus, unde à ſale illo figuntur ſpiritus animales, hinc ſomnus. Sal volatile fixum redditur à ſale fixo. Spiritus Vini malvat. gratiſſimus eſt. Nam ut ratione ſalis Opium jungitur pituitæ & bili, ſic ratione ſpiritus cur non ſpiritui animali jungatur ſal; Opium etiam humores acres figit, nam ratione ſalis in eo eſt vis figendi. Spiritus acidus poteſt concentrari, ſed non præcipitari, nam nihil in eo eſt, quod ſundum petat; & quamvis Spiritus Vitriol. Tartaro junctus & concentratus ſit, non tamen eſt propriè præcipitatus, & quando ſal lixivioſum & ſpiritûs acidus junguntur, aliquando aquâ non poſſunt ſolvi, imprimis ſi accedat oleum ratio eſt, quia pori eo modo occluduntur; qui Spiritum & ſalem poteſt figere, multùm poteſt.

℞. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Fœnic. ℥j.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Spir. Nitri gutt. viij.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. Menth. ℥j.
Aſſumat ſæpius Cochlear. j. & *redeunte paroxyſm.* ij.

23. Nov. Nunc verſatur in Paroxyſmo.

24. Nov. Vix aliquid de febr[illegible]ſit; à Medicamento levamen habet

25. Nov. Hodie febrem habu[illegible], aſſumpto Medicamento meliùs habuit; hac no[illegible]e per 5. hor. commodè quievit.

27. Nov. Parùm dejecit; pedes magis tument.

℞. *Elect. Hydragog.* ʒ ij.
Aqu. Petroſel.
q. ſ. pro hauſt.

29. Nov. Heri per 6. hor. in paroxyſmo friguit, & frigus ei admodum moleſtum fuit; totum corpus ferè evacuavit à purgante, ut dicit; ſe ferè cœcum fuiſſe narrat; facies valdè tumet; bibit ſatis liberaliter, minimè ſibi temperat. Iteretur Mixt. 22. Nov. præſcr.

30. Nov. Heri veſperi per 2. hor. duravit frigus, hodie non malè ſe habuit à purgante. Iteretur Mixtura 22. Nov. præſcr.

1. Dec. Humor à Medicamentis ſublatus eſt, & multam aquam evacuavit.

2. Dec. Aliquantò meliùs ſe habet.

3. Dec. Multùm dormit, erit mutatio vel in meliùs, vel in peius, poſt ſomnum.

6. Dec. Pulſus commodior, quàm priùs; valdè ſitit, adeò ut toto morbi tempore vellet bibere, non ſatis eſt ſui compos. Iteretur Mixtur. 22. Novemb. præſcr.

9. Dec. Valdè debilis eſt, iteretur Mixtur. nuper præſcr.

℞: *Aqu. Borrag.*
Meliſſ. ana ℥j.
Tinct. Cinnamom. ℥ß.
Spir. Salis gutt. viij.
Syr. Papav. errat. ℥j
M. aſſum. ſubinde hauſtul.

11. Dec. Valdè debilis eſt. Iteretur Mixtura 9. Dec. præſcr.

14. Dec. Quanquam valdè debilis ſit, tamen aliquantulum ſurrexit. Iteretur Mixt. 9. Decemb. præſcr.

15. Dec. Satis benè valet, pulſus etiam commodè ſe habet, & cibi aliquid iterum ſumpſit.

16. Dec. Sanguinem exſpuit hodie, & in ſtatu non optimo verſatur.

17. Ipſius res in pejus vergere jam videmus tantum enim non habet virium, ut verbum proferre poſſit; os & palatum ei repleta ſunt ſanguine, iteretur ergò Mixt. 9 Dec. præſcr.

20. Dec. Alexander obiit, & publicâ ſectione apertus eſt.

Annotata quædam ex diſſect. cadav. Alexandri.

Abdomen planè collapſum erat, ut ne inteſtina in ipſo contineri apparerent.

Diſſectâ cute, eaque liberatâ, ne veſtigium quidem pinguedinis apparebat, ſed omnis conſumpta erat,

erat, muſculi autem abdominis egregii ſatis erant & ubicundi.

Diſſecto abdomine eoque aperto cavitas ejus multâ aqua erat repleta, & penè tres pintæ Belgicæ exhauriebantur, quamvis venter ne minimum turgeret, ſed planè collapſus eſſet; quæ aqua denotabat ſpeciem hydropis; & hoc eſt contra eos, qui omnem hydropem per tumorẽ definiunt; aliter enim & non ſemper tumorem locum habere, redarguit autopſia hujus cadaveris. Omentum penè ſurſum verſus ventriculum diſtractum erat, fuitque fœtidi & obſcuri coloris, & tenuia inteſtina ab omento planè non tegebantur.

Et quibus talis eſt conſtitutio, ſemper illi petunt ignem & injuria aeris frigidi offenduntur.

In inteſtinis tenuibus, duobus diſtinctis in locis obſervabatur, quòd una ſubſtantia illorum ingrediebatur in alteram; in uno loco, quando extendebantur, ingreſſa erat ſubſtantia unius in alteram, ad longitudinem 4 digitor. tranſverſorum; in altero autem loco ſpithamæ minoris; quam intorſionem Cl. Sylv. contigiſſe putat à flatibus valdè urgentibus, hocque malum incurabile eſt; quando enim adhibentur medicamenta flatus diſcutientia, tunc propellitur magis inteſtinorum ſubſtantiam in aliam.

Omnia inteſtina tam tenuia, quàm craſſa flatibus erant diſtenta.

In inteſtino colo hoc obſervabatur, quòd mox contractum a flatibus, mox diſtenſum, & iterum contractum erat.

NB. Ubi eſt principium inteſtini coli obſervandum appendiculam ibi eſſe, quæ vocatur inteſtinum cœcum, in cujus appendiculæ finem Cl. Sylv. principium ejuſdem motus conſtituit, ita ut quando excrementa in illud perveniant, ibi loci fiat motus, & excrementa ex eo iterum propellantur, & deorſum ad inteſtina protrudantur. 2. Conſiderandus venit annulus membraneus ſeu valvula, quæ duplicem præſtat uſum: 1. Ne ex inteſtino tenui excrementa ſemel prolapſa regediantur, motuque præpoſtero ſurſum ferantur: 2. Quando clyſteres injiciuntur, ne ſurſum ferantur, & per os rejiciantur, quod contingit ex laxatione hujus valvulæ, quales triſtes eventus ſæpè obſervavit Cl. Sylv. & recenſet River. in praxi.

Sanguis vix apparebat in vaſis meſenterii, ita pituitoſus erat.

NB. Differentia inteſtinorum craſſorum & tenuium internæ ſubſtantiæ hæc eſt, quòd ſubſtãtia interna craſſorum plana magis, tenuiorum autem pannoſior eſt. Præterea notandum, inteſtinum tenue à pyloro transfertur ad renem dextrum uſque, & tunc vergit ſub meſenterio ad renem ſiniſtrum, & ubi ſenſim reflectitur, obſervatur ductus bilarius & pancreaticus, qui ibi concurrunt ex duobus illis ductibus, unus conſtituitur, & hi duo ductus ſe exonerant in illud inteſtinum; cùm autem hi duo humores, qui partim ex pancreate, partim ex ductu bilario eò deferuntur, & phlegmati, quod ſemper ibi præſtò eſt, permiſcentur, temperant ſe invicem; his autem pravè diſpoſitis, ſive unus, ſive ambo, ſive omnes, efferveſcentiam & dolorem inſtituunt, ut & frigus & calorem, quæ ſymptomata ibi obſervantur, circa regionem ſcil. lumborum, in febribus omnibus, potiſſimùm intermitentibus, uti teſtatus fuit Cl. Sylvius.

Meſenterium, quod aliàs in mediis vertebris annectitur, in hoc ſubjecto verſus partem dextram magis vergebat.

Ventriculus ſitum ſuum naturalem non obſervabat, ſed rectâ deorſum tendebat.

Pancreas non ita firmum erat, uti debebat, ſed flaccidum erat.

In cavitate thoracis multa aqua reperiebatur, & quæ in dextro latere hærebat aqua, ſubflava erat, ac membranulæ, ut & ſtigmata reperiebantur in illa. aqua autem quę in ſiniſtro latere continebatur, cruenta erat, nullæque membranulæ in ea reperiebantur, ſignum, illam non tantâ acrimonia fuiſſe prædictam, quàm quæ in dextro latere continebatur.

In toto ſiniſtro pulmonis lobo durities percipiebatur, quo diſſecto ſpumoſa ac cruenta effluebant.

In dextro autem lobo talis durities non reperiebatur, ſed uterque lobus, tam dexter, quàm ſiniſter, erant obſcurioris coloris.

In capite omnia benè ſe habebant; niſi quòd ſanguis pituitoſior, quæ ſanguinis conſtitutio in toto illo cadavere obſervabatur.

CASUS LXII.

15. Dec. VIr quidam acceſſit paralyticus, & per quadriennium jam valetudinarius fuit; & antequam in hunc affectum incideret, febr. lentis & erraticis laboravit; deinde dolores atroces in cruribus habuit: pridie calendis Octobris ex vehementi ira in linguæ paralyſin incidit, magna cum debilitate & gravibus doloribus in brachiis & cruribus; caput inane eſſe videtur; ab eo tempore paralyſeos ſomnum vix capere poteſt; parum edit, nec multùm dejicit; nec per tres ſeptimanas ante paralyſin dejecit.

Ira hîc cauſa procatarctica eſt, ſed quoniam antea quædam mala fuerunt; nempe humor pituitoſus cum bile mixtus, ab ira moti ſunt, & bilis tam ad ſuperiora, quàm ad inferiora effuſa eſt.

Ideoque & bilis & pituita hic peccarunt: antequam incideret in hoc malum, dolorem in lumbis, & ardorem in capite ſenſit, vigiliæ ipſi valdè moleſtæ fuêre, & dolores in cruribus.

Confert bic Medicamentum, quod leniter quidem deducit humores, lenit dolores, & vires roborat.

♃. *Mithridat* ʒij.
Syr. Stęchad. ℥j.
Aqu. Theriacal. ſimplic. ℥ß.
M. & aſſumat cochleatim.

16. Dec. A media nocte uſque ad hor. 8. matutin. ſomno ſat is profundo dormivit, parùm vero dejecit.

Humores pituitoſi hic valdè peccant, per accidens autem bilis mota & irritata eſt.

♃. *Elect. Cholagog.* ʒij.
Hydragog. ʒj.
Aqu. Betonic. q. ſ.
M f. hauſt.

17. Dec. Quinquies deiecit, & ſentit levamen; punctiones per omnia membra habet; hac nocte ſpontè quievit; alterantia quæ motum movent, & vias parant, hic proſunt.

♃. *Aqu. Meliſ.*
Fęnic. ana ℥j.
Theriacal. ſimplic.
Tinct. Cinnamom. ana ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. Stœchad: ℥j.
M. Aſſumat. Cochleatim.

18. Dec. Non continuò dolorem punctorium & formicationes ſentit.

Præſcribatur ei Decoct.

♃. *Rad. Fœnic.*
Appi ana ℥j.
Galang. ʒij
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Baccar. Junip. ℥ij
Sem. Urtic. Rom. ʒij.
Coq. ſ. a. in aq. pur. in Colat. ℥xL.
Diſſolv. Syr. de Helleb. Nigr. ℥iij.
Spir. Vin. rectif. ℥iiiß.
M & aſſum. per Hauſtus.

19. Dec. Iteretur mixtura heri præſcr.

Bis terve in die ante paſtum cochl. j. aſſumat.

Urina nubeculam in fundo habet; arenæ quoque in fundo eſſe videntur; quando ſunt in ſuperficie, ſignificant capitis inanitatem.

20. Dec. Iteretur mixtura 17. Dec. præſcr.

21. Dec. Mixti dolores hic ſunt, quare & varia hîc conſideranda; nam varia illa affluxio ſpirituum facit mutationem motus, & quidem puncturæ, quæ eſt formicationis; calorem ab extremis aſſurgentem & me-

& medullam ex oſſibus quaſi exſugentem obſervat. Habet quod ſumat.

22. Dec. Nihil hac nocte dormivit. Iteretur Mixt. 15. Dec. præſcr.

24. Dec. Pulſus melior, commodiuſque hodie quievit. Iteretur in duplo Mixt. 15. Dec. & Apozema 18. præſcr.

27. Dec. Videmus ſubitam mutationem, ventrem ſcil. tumefactum à flatibus; videtur ipſi ac ſi viſus obſcurior ſit, ab halitibus melancholicis communicatis oculis & humoribus quibus nutriuntur. Interetur Mixtura 15. Dec. & Decoct. 18. præſcr.

29. Dec. Placidè hac nocte quievit, Decoct. & Mixtur. ſumſit, attamen non purgatus. Iteretur Mixtura & Decoct.

30. Dec Quoad omnia meliùs ſe habet, heri hæmorrhagiâ laboravit, benè quievit, unde ſymptomata ſunt leviora.

Iterentur omnia.

3. Jan. Seq. anni. Nudius tertius febricitavit, præſcr. Decoct.

♃. *Rad. Fœnic.*
Apii,
Pœon. ana ℥j.
Galang.
Curcum. ana ℥ij.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Baccar. Junip. ℥iß.
Laur. ʒß.
Sem. Urtic. Rom. ℥iij.
Coq. ex Aqu. pur. in Colatur. ℥xL.
Diſſolv. Syrup. de Helleb. Nigr. ℥iij.
Syrup. de Colocynth. ℥iß.
Spir. Vin. rectif. ʒiijß.
M. & ſumat ſubinde hauſt.

4. Jan. Mediocriter ſe habet.

5 Jan. Non dejecit, & parum quievit per biduum. Iteretur Decoct. 3. Ian. præſcr.

7 Jan. In meliori ſtatu vivit.

8. Jan. Satis commodè ſe habet, niſi quòd de continuo frigore extremarum partium conqueratur. Omnes partes paralyticæ longè ſunt frigidiores reliquis, quamvis reſtitutæ ſint, & moveant partes illas attamen illæ frigent, ſed bonum ſignum futuræ ſanitatis eſt, quando ſentiunt ſe frigeſcere. In quâdam paralyſeos ſpecie intumeſcit pars paralytica, in quâdam non intumeſcit, tunc illi ſuccurrendum & ad illam cura dirigenda; aliquando non tumeſcit, & tunc malum in viis: quare in examine ejus concluſum eſt, humorem pituitoſum in partibus hærere; nam ſæpiſſimè paralyſis fit, cùm humor pituitoſus muſculos & fibras afficit, imò fit etiam quando ſecundùm ductum vaſorum & nervorum motu humoris pituitoſi fit compreſſio iſtorum vaſorum: malum ejus non eſt notabile in partibus, non tumor adeſt; anteà præ ſtupore non ſenſit frigus, jam verò diminuto ſtupore magis alget. In meliùs, non in pejus vergit. Iteretur Apozema 3. Jan. & Mixt. 6 Jan. præſcr.

10. Jan. Heri levem paroxyſmum febril. ſenſit, nunc benè ſe habet. Iteretur Mixt. 18 præſcr.

11 Jan Benè dejecit, & valedicit, Iteretur Mixt. 6 Jan. præſcr.

CASUS LXIII.

11. Ian. VIro cuidam caput dolet ab 8. jam diebus; dolor etiam eſt in lumbis; alvus laxa eſt; ſomnus nullus; continuò friget; ex lumbis aſſurgit frigus ad caput, unde grave eſt, & vertigine vexatur; quamprimùm corpus movet, friget; deliravit quoque in febribus continuis; aliàs non ſentitur frigus, ſed exacerbatio; de calore nullo conqueritur.

Spiritus acidus hìc in pituita nimiam facit efferveſcentiam, ideoque non ſolùm emendandam, ſed & evacuandam eſſe ſtatuit Cl. Sylv.

♃. *Aqu. Petroſel.*
Fenic. ana ℥iß.
Theriacal. ſimpl. ℥vj.
Laud. Opiat. gr. ij.
Antimon. Daphor. ʒß.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. ſumat. Cochleat.
Et quidem ſingul. hor. Cochlear. j.

12. Jan. In omnibus levamen habet; benè quievit, nec dolorem capitis ampliùs ſentit, ſed ſapor aliquis dulcis, ſaccharo Saturni ſimillimus, ei valdè moleſtus eſt. Oleum ſpiritui acido junctum & ſali lixivioſo dulcedinem efficit. Iteretur Mixtura heri præſcripta.

3. Jan. Conqueritur de dolore lumborum; non dejecit; quamprimùm inclinat in ſomnum, ſudat, aliàs commodè quieſcit. Iteretur Mixtura 11. Jan. præſcripta.

♃. *Elect. Hydragog.* ℥iij.
Aqu. Petroſel. ℥iiß.
M. f. Hauſtus.

14. Jan. De dolore cinguli ad inſtar ſub umbilico conqueritur; tranſverſim tenduntur iſtæ partes inſtar chordæ. Nullum inteſtinum tranſverſim fertur, præter colon, & ubi talis dolor, accuſandum eſt colon; poſſunt enim & reliqua quoque affici ſed rarò, & tunc dubio Medicos involvit.

Heri illum hoc malum invaſit; emiſit flatus. Dolores intolerabiles fortaſſe à ſpiritu acido.

♃. *Aqu. Hord.* ℥xx.
Fenic. ℥iß.
Spir. Vin. rectif. ℥j.
Syrup. de Senna ℥iij.
Spir. Nitri ℈ß.
M. f. ſumat ſubinde hauſtum.

♃. *Aqu. Menth.*
Fenic. ana ℥i.
Spir. Vin. rectif. ʒvj.
Nitr. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
M. f. Mixt. Cochleat. aſſumenda.

19. Januar. Paroxyſmum habuit; amara copioſè evomuit; nihil dejecit; conqueritur de anhelatione & pectoris dolore.

♃. *Aqu. Hyſſop.* ℥ij.
Fenic. ℥j.
Acet. Stillat. ʒvj.
Spir. Vin. rectif. ʒß.
Ocul. Cancr. ʒß.
Antimon. Diaphor.
Bol. Armen. ana ℈i.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M. f. Mix. *Cochleat. ſumenda.*

CASUS LXIV.

9. Nov. VIr quidam febre erratica, & quidem aliquando quotidiè, aliquando alternatim corripitur; frigus ipſum aliquando per 4. aliquando etiam per 2. hor. urget, calorem non ſentit; frigus inter ſcapulas & lumbos eſt; inteſtina ipſi quaſi convelluntur; alvus ſegnis eſt, nec ſitit, nec ſudat; aliquando æſtum in inteſtinis ſentit, nec non tormina.

Per 10. Septimanas malè ſe habuit, nec aliquid aſſumſit medicamentorum.

A diuturnitate judicat Cl. Sylv. pituitam hìc peccare, ſed non ſolet tamdiu durare, niſi aliquid aliud jungatur, & cùm tormina adſint, ſpiritus acidus jungitur; ſaporem nidoroſum habet in ore, ergò bilis adeſt; pituita igitur peccat, & in ea aciditas. Bilem, dum alvus ſegnis, poſſumus purgare, aut priùs alterare. Heri paroxyſmum habuit.

♃. *Gumm. Ammoniac. cum acet. præp.* ʒß.
Maſtich. el. ℈j.
Chalyb. præp. gr. xv.
Trochiſc. Albandal ʒß.
Ol. deſtil. Granor. Iunip. gutt. vj.
M f. Pilul. num. xxx.
Sumat 7. ſingula veſpera ſub hora decubitus, ſi non febricitat.

♃. *Aqu.* Fumar. ℥ß.
Theriacal. ſimpl. ℥iij.

Sal.

Sal. Ammoniac. gr. xv.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M. *pro hauſt.*

11. Nov. Per duos dies paroxyſmum ſenſit, & hodie pilul. aſſumſit, unde ſemel quidem, ſed copioſè dejecit.

13. Nov. Paroxyſmum circa hor. quartam pomeridianâ habuit; frigus duravit hor. 2. e m. calor etiam ſatis moleſtus fuit; aſſumpſit heri pilul. & inde ter dejecit. Paroxyſmi certum non ſeruant typum. Cras aſſumat iterum pilul. jam præſcribemus Mixt. contrà paroxyſmum.

℞. *Aqu. Fœnicul.*
Theriacal ſimpl. ana ℥ß.
Acet. ſtillat. ℨiij.
Ocul. Cancr. ℈ß.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M. *f.* Hauſtus.

CASUS LXV.

PVella quedam 14. annor. per 5. ſeptimanas variolis laboravit, & quia admodùm debilis, huc in Noſocomium eſt delata, ut ad priſtinam redeat ſanitatem. Aſſumat ſeq. Mixt.

℞. *Aqu. Fęnic.*
Petroſel. ana ℥j
Acet. ſtillat. ℨvj.
Ocul. Cancr. ℨß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Syrup. quinque Rad. ℥ß.
M. & ſum. ſubinde Cochl.

NB. Hanc Mixtur. valdè commendat Cl Sylv. in variolis, eamque à principio ad finem exhibere jubet.

9. Novemb. Benè ſe habet; habet adhuc quod aſſumat.

10. 11. & 12. Nov. Hiſce diebus optimè ſe habuit.

Iterata fuit Mixtura 8. Nov. præſcr.

CASUS LXVI.

MVlieri cuidam de dolore oculor. conquerenti ſequens collyrium præſcript. eſt, a quo ſummum levamen habuit.

℞. *Aqu. Roſ. alb..* ℥iß.
Fęnic. ℥ß.
Sief Alb. ℈j.
Vitriol. Alb. gr. ij
M. & f. Collyrium.

Annotata quædam ex ſectione cadaveris fęminæ cujuſdam Helenæ dictæ.

Pinguedo in abdomine multa reperiebatur, ad craſſitiem pollicis tranſverſi, bonique & naturalis coloris; ſed hoc mirum, quia intrà quatuor ſeptimanas nullum alimentum potuit aſſumere, quòd tanta pinguedinis copia conſpiciebatur. Omentum admodùm pingue erat, ac naturaliter aliàs ſe habebat, niſi quòd à parte inferiore circa umbilici regionem firmiter adhærebat peritonæo, & ubi vulnera in abdomine erant inflicta (quorum 7. aut 8. erant) omenti pars ſe inſinuaverat firmiter in illorum cicatrices.

Inteſtina quoad externam ſubſtantiam naturaliter ſe habebant, quoad colorem & conformationem, inteſtinum vulgò duodenum dictum 4. erat tranſverſorum digitorum, antequam vergeret in latus ſiniſtrum.

In inteſtino tenui, ubi ductus pancreaticus & bilarius ſe exonerant, corroſio partis ejus internæ obſervabatur, & omnia cruenta, quoad ejus ſubſtantiam internam, cernebantur; multumque phlegmatis quaſi purulenti ad cochlearia quatuor exhauriebatur.

Ventriculus flatibus diſtentus erat, nihilque in illo reperiebatur præter phlegma pauciſſimum ad quantitatem dimidii vix cochlearis; tunica inferior & interior ipſius ventriculi rubicunda & corroſa erat; ſignum ab acerrimo humore billioſo delato ad ventriculum, qui in ſuperficie inferiori ipſius ventriculi vim ſuam magis potuit exerere, quàm in inteſtino, ubi ductus bilarius inſertus fuit; & ratio hæc eſt, quia in inteſtino tenui multum phlegmatis reperiebatur, quod contemperavit bilis acrimoniam; pars autem volatilis & acrior delata fuit ad ventriculum, ibique nihil reperiens, à quo contemperaretur, vim ſuam, corrodendo ſuperficiem inferiores ventriculi tunicæ, exeruit.

Superficies ventriculi ſuperioris tunicæ alio modo ſe habebat, ac albeſcebat planè, uti ferè ſolet naturaliter ſe habere.

Veſicula fellis admodum magna fuit, uti nũquam in ſectione ullâ obſervavit Cl. Sylv. eratque obſcuri lividioriſque coloris, & inteſtinum tenue & ventriculus tali colore tincti erant, cum illis partibus, quas attingit folliculus fellis.

Lien ſubſtantiæ erat durioris, quàm naturaliter ſe habere debebat, & rubicundi planè coloris, ut epatis; epar autem naturaliter ſe habebat. Ductus bilarii & pancreatici inſertio, quæ aliàs ut plurimùm in unum locum terminantur, in hoc ſubjecto ad latitudinem pollicis tranſverſi diſtabant.

Renes magni erant, alioquin benè diſpoſiti. Capſulæ renales ſeu atrabilariæ, uti vulgò vacantur, tantæ erant, qualem magnitudinem nunquam obſervavit Cl. van Horne. NB. Nulla arteria deſinit in iſtas capſulas, ſed ingens vas venoſum conſpicitur, quod ſignum eſt, ex capſulis deferri, non autem aliquid eis accedere; pręterea nervi pertinent ad illas capſulas.

Capſula renis dextri penè triangularis erat, ſiniſtri autem penè quandrangularis.

Vaſa in uteri collum deſinentia valdè repleta erant ſanguine & diſtenta.

Circa teſtes veſiculæ in utroque latere obſervabantur, quæ aquâ erant repletæ.

Membrana pulmonum firmiter annexa erat pleuræ, aliàs pulmones benè ſe habebat.

Exiguâ in quantitate aut planè nihil aquæ in pericardio continebatur.

In utroque ventriculo cordis polypus, uti vulgò vocatur, reperiebatur inſtar fruſti carnis, magnoque in copiâ ex arteriâ magnâ & venâ extrahebatur.

Planè nullus ſanguis in illis duobus vaſis continebatur, & in ſingulis vaſis ſanguineis paucus contentus erat ſanguis, niſi in vaſis circa uterum.

Iugula materia viſcida flava reperiebatur, valdeque fœtida. In capite omnia benè ſe habebant, & notata eſt in hujus ſubiecti oſſe frontis cavitas, diſſecto ſcilicet cranio, ubi immiſſo folle aerem per nares egredi obſervavit Cl. van Horne. Hoc itidem contingit in oſſe ſphenoide, ex quo, ſi follis immiſſus, aer per nares quoque egreditur.

CASUS LXVII.

MVlier quædam, quæ valdè conqueſta fuit de immenſis & ineffabilibus ventris doloribus, poſtquam ante 3. dies in Noſocomium Leidenſe, ut ſanaretur, delata eſſet, eodem die, quo eò deferretur extincta eſt, & hodie die 13. Nov. 1660. ejus cadaver cultro Anatomico ſubjectum fuit, in quo ſequentia obſervabantur.

In infimi ventris apertione omentum ſuprà ventriculum non extendebatur, illudque firmiter peritonæo annexum erat; pinguedo in omento ſatis copioſa obſervabatur, ſed admodum fœda.

Inteſtina omnia, præſertim tenuia, valdè rubebant; & tenuia intus etiam valdè perfuſa erant bile rubicundi coloris, omnium autem maximè inteſtinum duodenum, & talis rubedo ſignum fuit inſignis acrimoniæ, quâ bilis fuit præternaturaliter prædita, bilis hæc aquæ permiſta flaveſcebat

Ventriculus magnus erat, & ad digitum tranſverſum infrà umbilicum deſcendebant; phlegma in Ventriculo præter ſolitum viſcidius erat; Ventriculi ſubſtantia interna valdè rubebat, quod ſignum eſt inflammatum fuiſſe; & quo latere Ventriculus veſiculam fellis externè tangebat, eodem colore infectus erat.

Omnia ſpumabant quæ circa Ventriculum & veſiculam fellis obſervabantur, ſignum bilis acrioris. Aqua rubens maxima copia in cavitate abdominis reperiebatur. Uterus totus in latus dextrum vergebat, qui naturaliter in medio cavitatis, in quâ hæret, ſitum ſuum obſervare debuiſſet; magna erat excreſcentia in ejus parte poſtica tàm dura, ut cultrum Anatomicum admittere nolet, illaque excreſcentia planè oſſea erat. Uteri ſubſtantia quoque bis craſſior erat, quàm naturaliter debebat. Veſica longè craſſior erat, quàm debebat, & ex parte erat ulceroſa, totaque ſuperficies ejus interna erat lęſa. Renes longè majores erant, quàm debebant; cùm diſſecarentur, magna copia ſãguinis atri purè permixti effluebat. In cavitate thoracis magna quantitas aquæ ſanguine tinctæ reperiebatur, pulmoneſque admodùm turgebant, omniaque in thorace ita ſe habebant, ſicuti in pectoris hydrope. Cor magnum erat, & prope auriculam dextram macula alba reperiebatur quaſi eſſet candela aliqua cuticula combuſta.

Arteria magna tanta erat, ut parum diſcederet à magnitudine arteriæ bovis.

Quoad cerebrum, in eo omnia bene ſe habebant.

CASVS LXVIII.

ANcilla quædam, quę inſigni ſuffocatione uteri laborabat, cum ſuma reſpirandi difficultate tantaque ventris elevatione & concidentia, ut mirum adſpicientibus videretur; cum autem ne verbum quidem proferre potuiſſet, ac quomodò afficeretur, enarrare quiviſſet, ſequentia ipſi fuêre præſcripta.

℞. *Caſtor.*
Aſæ Fœtid. ana ℈ß.
M. & f. *Nodul. ex collo ſuſpendendus.*

℞. *Aqu.* Puleg. ℥iß.
Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Ol. deſt. Succin. gutt. vj.
M. de ea Mixt. ſumat. ſæpiùs Cochl. 1.

9. Nov. Adhuc in eodem ſtatu manet, nec loquitur, & quia ab exhibit. Medicam. nullum adhuc levamen ſentit, de ſequ. Mixt. ſumat ſubinde Cochl. j.

℞. *Aqu. Puleg.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Ol. deſt. Succin. gutt. viij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

10. Nov. Aliquid levaminis hodiè habuit, attamen nondum poteſt commodè loqui, nec aptè intelligi, iteretur ergò Mixt. heri præſcripta in duplo.

11. Hodiè iterum parum levaminis habuit, habet adhuc de Mixt. qua utatur uſque in craſtinum.

12. 13. Nov. Paulò majus levamen jam ſentit, iteretur igitur Mixt. in duplo 9. Nov. præſc.

14. 15. Nov. Adhuc majus levamen ſenſit, habet adhuc quod ſumat.

16. Nov. Quia præcedentibus dieb. ob malum valdè urgens ne verbum quidem potuiſſet loqui, & hodiè benè ſe habet, & quidem longè meliùs, quam aliis diebus, narravit, ſe per 3. menſes dolorem in lumbis ſenſiſſe, qui continuò perſeveraverit; tumor & dolor dehinc excitati ſunt in ſiniſtro hypochondrio, poſtmodùm malum infeſtavit Ventriculum, unde quaſi palpitationes ſenſit; reſpiratio fuit difficilis, ut ſibi in faucib. aliquid hærere videretur; con anxium fuit; palpitationes moleſtas habuit, & quando palpitationes infeſtabant, ſe meliùs habuiſſe ab anxietate cordis teſtata eſt; quando cor palpitaverat vel angebatur, ſudor ipſi erumpebat.

Itaque ex his ſatis patet, affectum hunc eſſe ſuffocationem uterinã Medicis ſic dictam, a flatibus ortam, quod patet, quia erumpentib. flatibus levamen habuit; humores autem illi, ex quibus flatus ſunt excitati, admodùm viſcidi fuerunt, quia tam diu duravit malum, ut non facilè diſſolvi potuiſſent: locum & focum iſtius materię viſcidę agnoſcimus abdomen, & imprimis inteſtinum duodenum & Ventriculum, in lumbis enim ſenſit dolorem, & in ventriculo palpitationem, ex quo flatus emiſit. Hyſterica autem paſſio cum affectione hypochondriaca maximè convenit, & differt ab hàc in eo, quòd in hypocondriaca affectione ſtrangulatio non adſit. In curatione autem hoc præſtandum, ut humores viſcidi & tenaces incidantur, attenuentur, & ad evacuationem per epicraſin præparentur, quod ſequ. pilulis præſtari poteſt.

℞. *Gumm. Sagapen. cum Acet. Præp.* ʒß.
Caſtor. Opt.
Maſtich. el. ana ℈j.
Myrrh. Rub.
Chalyb. Præp. ana ℈ß.
Trochiſc. Alhandal,
Reſin Jalapp.
Reſin Scammon. ana ℈j.
Ol. deſt. Succin. gutt. vj.
M. f. Pilul. num. xxx.
Aſſum. quotidiè v.
Convaluit.

CASVS LXIX.

MUlier quædam per 5. menſes febricitavit, & inde per 6. ſeptimanas alvi fluxum continuum paſſa eſt, ut quæ aſſumpſerat, non ſolùm inſipida ipſi viderentur, ſed & eadem per inferiora ſtatim rejecit; nauſea adeſt, ſitis magna, vires ſunt proſtratæ, maximèque friget.

Hodiè 9. Nou. quater dejecit; Itaque de ſeq. Mixtura, quæ vires reficit, & moderatè adſtringit, ſæpiùs aſſumat Cochl.

℞. *Diaſcord. Fracaſt.* ʒiß.
Tinct. Cinnamom. ʒiij.
Syrup. Myrtillor. ℥j.
Aq. Plantag. ℥iij.
M.

10. Nov. de Mixtura per diem & noct. aſſumpſit, à quâ benè ſe habere teſtatur multumque levaminis ſenſiſſe; iteretur itaque illa Mixt. eàque frequenter utatur.

11. Nov. Alvi fluxus planè ceſſavit, aſſumat frequenter de Mixt.

12. 13. Nov. Optimè ſe habet, nullaque ſymptomata ampliùs urgent; conqueritur ſaltem de appetitu proſtrato, in cujus reſtaurationem.

℞. *Elix. Propriet.* ʒj.
Sumat gutt. vj. è Cochleari cum vin. hor. dim. ante prand. & cœnam.

14. 15. Nov. Optimà ſe habet, appetitus ſenſim redit, vireſque reſtaurantur, habet adhuc quod aſſumat de Elixir proprietat.

16. Nov. Omnia benè procedunt, nec ampliùs petit medicamenta.

CASVS LXX.

VIr quidam laboravit aliquando febre tertianâ continuâ, in quâ multum potus aſſumpſit; febre per dies aliquot remiſsâ inordinatè ſatis vixit, multoque potu ſe oneravit; paulò poſt incidit in ſummum totius corporis frigus, à quo immenſæ lancinationes in Ventre ſuboriuntur, imprimis in ſiniſtro latere; Venter pedeſque valdè tument; quando ſe ab uno latere in alterum movet, quaſi humorem in ventre percipit. Febris adeſt erratica, & continuò friget, ut non poſſit incaleſcere; vires admodùm proſtratæ; pulſus admodùm debilis.

Aſcites hydropis ſpecies appellatur, ortus à febre prægreſsâ, & potu nimia copia aſſumpto. Quia autem vir hic die 18. Nov. in noſocom. delatus eſt, nullumque medicamẽtum adhuc aſſumpſit, & ſigna vix bonum futurum eventum demonſtrant, quia vires valdè ſunt proſtratæ, ſequ. medicamentum ei exhibeatur, de quo ſingulis horis Cochl. j. aſſumat.

℞. *Aqu. petroſel.*
Theriacal. ſ. ana ℥iß.
Tinct. Cinnamom. ʒvj.
Syr. quinque Rad. ℥j.
Spir. Nitri gutt. viij.
M.

19. Nov. Omnia perverſa in hoc ægro ſe oſtendunt, ut parum de ejus ſalute ſperandum ſit; frigus continuum & ſummum ipſum urget, externæ autem partes calent, & in partib. externis calor ſentitur acris; pulſus frequens eſt admodùm & debilis, itaque ad inſtaurandas vires iteretur mixtura 18. Nov. præſcr.

20. Nov. Hodiè vitam cum morte commutavit.

CASUS LXXI.

VEtula quædam conqueſta eſt admodùm de dolore in mictione, exulceratum enim eſt collum veſicę, & à nullo medicamento majus levamen ſenſit, quàm à pilul. ſequ.

♃. *Maſſ. Pil. de cynogloſſ.* ℥ß.
F. pilul. num. LX.
Aſſumat ſingulis biboriis j.

6. Jan. 1661. Conqueſta eſt de immenſis ventris dolorib. incipientibus à lumbis, & verſus pedes tendentibus; prę illis quieſcere non poteſt; alvus ſatis libera eſt, itaque de ſequ. mixturà ſubinde cochl. j. aſſumat.

♃. *Aqu. petroſel.*
Fœnic. ana ℥j.
Acet. ſtillat. ℥vj.
Ocul. Cancr. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

5. Jan. Multum levaminis habuit à mixturâ.

CASUS LXXII.

VIr quidam de febre erraticà conqueritur, quæ ipſum jam aliquando duob. trib. quaterniſve dieb. invalit, & cujus frigus per duas aliquando tres quatuorve horas durat, nec valdè urget; quando paroxyſmus ingruit, circa lumbos frigus ſentit; de dolore ventris etiam maximè conqueritur, ut omnia ſibi dilacerari in abdomine videantur (hæc autem omnia in frigore percipit,) per 10. ſeptimanas malè habuit, nullo inhibito medicamento; alvus ſegnior eſt, & ſapor nidoroſus in ore percipitur; urina craſſa; pulſus celer, nec adeò debilis.

Explicatio cum Curatione.

Vir hic febre erratica laborat, quod ex caſu ſuperflue patet; primario afficiuntur inteſtina, quod dolor illorum maximè evincit, ingruente paroxyſmo afficitur quoque cor, delata ſcil. materia ad ipſum, ibique irritationem inſtituente febrilem.

Cauſa autem videtur eſſe humor pituitoſus ſubacidus & bilioſus qui ſibi invicem miſti ſunt. Pituitam in vitio eſſe evincit affectus in longum tempus protractus, & frigus illud, quod maximè prę calore ſentit æger. Bilem quoque in vitio eſſe, indigitat calor, quem remiſſo frigore æger percipit, ut & nidoroſus ille ſapor, per totum os diſperſus.

Quod autē febris hæc mox 2. tertio aut quarto die ſe manifeſtat, id eſt partim à diſpoſitione humoris quantitate aut qualitate peccantis, ſi nimirum ita diſpoſitus ſit hoc vel illo die, ut fluxilis reddatur, partim à diſpoſitione viarum, per quas defertur ad cor, ibique febrem cauſat.

CURATIO.

Quia hic æger nullum remed. in ſui auxilium aſſumpſit, & hac die in Noſocomium delatus eſt, qui dies eſt intermiſſionis, pilul. ſeq. ordinatæ fuerunt, de quibus quinque hora 6. veſpertina aſſumpſit; eodem modo ſingulis intermiſſionis diebus procedente, quando commodiùs ipſi videatur tempus, ſive conveniens id ſit, ſive manè ſive veſperi, & in hunc finem potiſſimùm ordinatæ ſunt, quia alvus erat ſegnior.

♃. *Gumm. ammon. c.*
Acet. præp. ℥ß.
Maſtich. el. ℈j.
Trochiſc. alhandal. gr. xv.
Ol. deſt. gran. Junip. gutt. vj.
M. f. pilul. num. xxx.
Doſ. num. v.

Hę pilul. maximè incidunt & attenuant humores viſcidos & lentos.

Ingruente paroxyſmo aſſumat ſequ. hauſt.

♃. *Aqu. fumar.* ℥ß.
Theriacal ſimpl. ℥iij.
Sal. armoniac. gr. xv.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M. f. hauſt.

NB. Sudoris cauſa eſt primò Aer, ſi calidus & humidus, qui maximè ſudorem promovet. 2. Alimenta, ſi calidè adhibeantur. 3. Motus corporis omnis, ut & animi, imprimis qui ſunt conjuncti cum aliquâ ſollicitudine. 4. Excreta & retenta; ſi quis adſtrictioris ſit alvi, aut utinam non debito modo excernat. 5. Somnus magis facit ad ſudorem, minùs autem vigiliæ. Itaque his omnibus benè penſitatis cauſis in genere, transeundum ad cauſas ſpeciales ſudoris in hoc ægro, in quo prædictę cauſæ locum habent, & humores redditi volatiliores & fluidiores, facta ſcil. ebullitione, unde moti ſunt humores & foràs propulſi; & in illis, qui valdè ſudant, notatur febricula, pulſus enim celer, & magnus deprehenditur à ſanguinis rarefactione, & obſervandum non eſſe commodum ſiſtere ſubitò ſudorem, ſed potiùs temporis tractu hoc fieri debet.

CASUS LXXIII.

VIr quidam per 15. dies febre tertiana continuò laboravit, accedente paroxyſmo frigus à lumbis incipit, & dehinc per totum corpus diſpergitur; tremor artuum adeſt; primis dieb. dolorem pectoris in ſiniſtro latere ſenſit, jam verò die 8. Nov. cùm in noſocomium delatus eſſet, dolorem lateris dextri per ſentiſcit; nullum calorem percipit, ſed frigus cum inſigni tremore, frigore autem remiſſo, tremoreque ceſſo, capitis dolor adeſt, tantuſque ut omnia aſpecta ipſi duplicia videantur, item poſt tremorem incaleſcentiam in corde inſtar ignis urentis percipit, nullo manifeſto in aliis corporis partib. calore; ſitis adeſt magna, pulſus celer & frequens, & urina turbida.

EXPLICATIO.

Febrem hanc tertianam eſſe patet ex caſu, afficitur autem cor, cauſaque febrem excitans eſt humor pituitoſus & bilioſus, prævalet autem pituitoſus.

Die 25. Nov. Manè hor. 3. paroxyſmum habuit frigus fuit blandius, duravitque per duas horas; leve frigus fuit in regionem lumborum, remittēte frigore in crurib. tantus eſt excitatus dolor, iſque lancinans, ut non potuerit incedere, durans per 3. hor. cujus cauſa videtur eſſe aut ſpiritus acidus, aut ſal lixivioſum delatum ad cruris partes ſenſibiles; non autem à ſale lixivioſo dolorem dependiſſe, ſed potiùs à ſpir. acido, his rationibus probat Cl. Sylv. quia dolor fuit lancinans & duravit per 3. hor. ſi enim à ſale lixivioſo fuiſſet, vix horam exceſſiſſet. Hoc patet in ulcerib. ſordidis, quæ ſi probe à ſordib. liberentur, & ſpiritu Vitrioli eluantur, dolor eſt accerimus, qui tamen vel ad hor. 3. vel nonnunquam ad integrum diem extenditur, quod non fit à ſale lixivioſo barbitonſorum, quod nihil aliud eſt, quàm ſal lixivioſum, ubi dolor nec horam excedit 2. Dolor, qui à ſpir. acido excitatur, lancinans & accerimus eſt, qui autem à ſale lixivioſo, urens eſt, citòque ceſſat; quod experimentum etiam licet obſervare in ulceribus ſordidis, quia autem dolor ille ægrum non ampliùs urget, ideò iteretur hauſt. in mox præcedente caſu preſcriptus.

13. Dec. Dolores ſentit magnos in inteſtino colo & tum quidem, quando dejicere vult, ut & aliquem calorem in illo inteſtino, excrementa quæ dejicit, duriſſima & valdè calida ſunt, cauſa hujus doloris videtur eſſe acrimonia iſtorum excrementorum, vellicans ipſum inteſtinum, & quia admodùm dura ſunt,

ſunt, diſtendunt primùm, unde moleſta ſenſatio; præterea non improbabile videtur, eſſe quandam excoriationem in illo inteſtino, quia dolorem tantùm in illo percipit, & non in aliis, aſſumat ergò de ſeq. decoct. ſubinde hauſtum.

♃. *Rad. alth.* ʒij.
Fol. malv.
Biſmalv. Heder. terr. ana Mj.
Tamarindor. ℥j.
Hord. mundat. ℥ß
Coqu. ex aqu. pur. in Colatur. ℥xx.
Diſſolv.
Syr. de Rhab. ſimpl. ℥ijß.
M.

14. Dec. A decoct. quinquies dejecit, prima dejectio fuit cum dolore aliquo, ob excrementorum duritiem, reliquæ fuerunt ſine dolore; multaque aquoſa dejecit; non ſenſit hodie paroxyſmum, ſed ſatis bene ſe habuit. Habet adhuc decoct. de quo cras iterum ſumat hauſtum.

CASVS LXXIV.

MUlier quædam ante tres dies malè ſe habere cœpit, à quo tempore febricitare incepit, alvuſque per illud tempus fuit conſtipata; calor viget continuò, ſed non adeò magnus eſt. Quia autem hoc malum Belgis familiare eſt, & in quibuſdam ſolo purgante aliquo medicamento curatur; itaque quia alvus eſt ſegnior, cras ſequ. hauſt. aſſumat.

♃. *Elect. Cholagog.* ʒiij.
Aqu. Betonic. q. ſ.
Pro hauſt.

8. & 9. Dec. His diebus ſpeciem ſalivationis habuit; continuò enim eos ſaliva diffluebat, & uti Cl. Sylv. obſervavit, id ſæpiùs contingit, nam tali modo morbi ſolvuntur.

18. Dec. Conqueritur hodie phlegmata viſcida & amara ſemper in ore ipſius colligi, ut neſciat, unde illa proveniant; quorum cauſa eſt permixtio bilis, quia per modum halitus ſurſum ad os ex ventriculo aſcendit, ibique ſalivæ permixta illam inſpiſſat, & hoc patet exinde magis, quia ante aliquot dies, cùm malè ſe admodum haberet, valdeque debilis eſſet, ſalivationem tanquam criſin aliquam paſſa eſt, à quo tempore meliùs ſe habere cœpit, & quæ hactenus nondum planè ceſſavit: & quia ſalivæ, quæ in ſalivationibus etiam viſcida eſt, bilis permiſcetur, magis incraſſatur, & quia illa ſalivatione materia tanquam per modum criſeos ſe exonerat à vitioſis humoribus, non temerè illa impedienda eſt, ſed bilis, quæ motu peccat, corrigenda.

CASVS LXXV.

Ano. 1661. 11. Nov. ANcilla quædam per aliquot ſeptimanas ſcrophulis in collo, quæ illud totum circumcingebant, laboravit, ad cujus curationem tales præſcriptæ ſunt pilul.

♃. *Gumm. Galban. c. acet. præp.* ʒß.
Myrrh. Rub.
Maſtich. el. ana ℈j.
Chalyb. præp.
Caſtor. opt.
Croc. orient. ana ℈ß.
Trochiſc. Alhandal ʒß.
Raſin. Jalapp. ℈j.
Ol. deſt. gran. Junip. gutt. viij
M. f. pilul. num. Lx.
Aſſumat ſingulis dieb. v.
Prætereà imponatur ſingul. dieb. empl. diachyl. c. gumm.

A die 10. uſque ad 20. aſſumpſit ſingul. dieb. quinq; pilul. & ſemper commodè purgata fuit ſemper quater aut quinquies.

Hodie die 21. Nov. conqueſta eſt de dolore capitis & cardialgia; pulſus ſatis debilis; noctu non poteſt quieſcere; itaque ſequ. medicamentum aſſumat cochleatim, & imprimis ſub veſperam.

♃. *Aqu. Menth.*
Fœnic. ana ℥j.
Tinct. Cinnammom. ʒß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

22. Nov. Benè ſe iterum habet, cras iterum utatur pilulis.

23. 24. Commodè hiſce dieb. dejecit à pilul. & benè ſe habuit. Habet adhuc pilul. quibus utatur.

25. Nov. Hodiè conqueſta eſt de anguſtia cordis, quaſi cor opprimeretur aquis, & funiculo quaſi ſuſpenſum eſſet; multum ſalivæ ex ore effluxit, cujus cauſa poteſt eſſe, quia ſcrophulis in collo laborat, ubi glandulæ affectæ ſunt, glandulæ autem, uti notum eſt, ſcatent humoribus, itaque quia hactenus medicamentis adhibitis humores viſcidi magis ſoluti ſunt, & perveniunt jam ad Ventriculum, magnaque copia confluunt, viſcidiſque humoribus in eo hærentibus permiſcentur, ac quaſi aquis opprimi videtur, imprimis quia ſaliva etiam magna in copia ad Ventriculum defertur; itaque ut humores in Ventriculo hærentes educantur, cras manè ſeq. aſſumat hauſt.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒiij.
Aqu. fœnic. q. ſ.
Pro hauſt.

Hodiè conqueſta eſt de dolore primò in lumbis oriente, deinde ad ſiniſtrum hypochondrium vergete; cum levi frigore incedit dolor, quod frigus ſubſequitur levis calor, quæ ſymptomata levem teſtantur febrem; dolor fuit tendinoſus, vergens à lumbis in ſiniſtrum latus, cauſa fuit pituita in inteſtino tenui bili permixta, quibus humoribus effervefactis flatus excitati ſunt, qui dolorem illum cauſarunt.

1. Dec. Conqueſta eſt de anguſtia circa ventriculum, & ſibi eſſe, quaſi in animi deliquium incidere vellet, à vaporibus ſurſum ad cor aſcendentibus.

23. Dec. Meliùs ſe habuit, ſed 24. conqueſta eſt de dolore hypocondriorum, imprimis ſiniſtri, & de anguſtia circa præcordia; itaque cras ſecetur vena in pede, ſanguiſque mittatur ad ℥iiij vel v. Benè ſe habet poſt Ven. ſect.

CASVS LXXVI.

An. 1660. 9. Nov. & 10. FOemina quædam de dolore faucium maximè conqueſta eſt, erant enim tumidæ & rubicundæ, ut difficulter deglutire poſſet, talem igitur gargariſmum ipſi præſcripſit Cl. Sylvius.

♃. *Aqu. hord.* ℥viij.
Mell. Roſat. colat. ℥jß
Lapid. prunell. ℈ij.
M. f. gargariſm. quo ſæpius gargarizentur fauces.

2. Dec. Ab aſſumpto pharmaco hydragogo quinquies dejecit, quæ excrevit aquea fuerunt, & ante meridiem malè ſe habuit, ubi aliquid ex Ventriculo ad gulam uſque aſcendit aquei viſcidique humoris, quem tamen exſpuere non poterat, ſed deglutire coacta, cujus cauſa ſunt vapores viſcidi ex Ventriculo elevati, qui aliquam viſciditatem in ſe habuerunt, ut commodè illos non poſſet excernere; leviſſimam habuit febrem, habet adhuc mixturam, qua utatur.

16. Dec. Hac nocte hora quinta paroxyſm. ubi tres hor. ante paroxyſmum frigus & dolorem ſenſit in capite, qui dolor poſtmodum quaſi è capite in lumbos deſcendebat; cauſa etſi difficilis, tamen conjicere licet, fuiſſe humorem frigidum in capite hærentem, & ſecundùm ductum nervorum delatum per ductum dorſi verſus lumbos; cùm paroxyſmus invaderet, frigus moleſtum per tres hor. ſenſit, in regione lumborum primò, & deinde per totum corporis habitum diſperſum; internè quidem frigebat, externè autem calebat; frigus hoc ſubſecutus eſt

eſt calor, qui etiam moleſtus fuit, & valdè ſitivit, & duravit paroxyſmus per totum diem.

Ad eliciendam materiam frigidam & viſcidam è capite, in nares immittat folium nicotianæ, quod ſine cerebri perturbatione humores è capite prolicit.

26. Nov. Heri circa hor. nonam quaſi novum paroxyſmum ſenſit, ſed ſine frigore & calore, horum vice verò dolor lancinans ac terebrans artus tam ſuperiores quàm inferiores, per ſeſquihoram invaſit, in interioribus autem nullum ſenſit dolorem, ubi tunc in ſudorem incidebat, exterioreſque partes calore tunc ardebant, & tunc dolor remiſit, & in ſomnum incidit, ex hoc expergefacta optimè ſe habuit, & tali modo, ut quaſi tota ſana eſſet, nec hodiè ampliùs quid incommodi ſenſit. Cauſam hujus doloris Cl. Sylvius fuiſſe ſuſpicatur bilem cum ſpiritu acido permiſtam, qui humores paroxyſmo febrili moti delati ſunt ad partes corporis externas, ubi tunc, cum mediante ſudore pori cutis fuerunt aperti, diſcuſſi ſunt, & tunc dolor remiſit, & bonum Cl. Sylv. ſignum putat eſſe, quòd materia febrilis ad partes exteriores deferatur: quia autem jam nihil incommodi partitur, iteretur hauſt. ſequ.

℞. *Aqu. fumar.* ℥ß.
Theriacal. ſ. ʒiij
Sal. armoniac. gr. xv.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M.

30. 31. Nov. Hiſce dieb. non ſenſit febrem, ſed conqueſta eſt de dolorib. Ventris ſub umbilico, qui dolores durant per horam, & tunc ſecedunt; flatus non emittit, nec venter tumet; ergò à materiâ viſcidâ in quâ latet ſpiritus acidus, cui materiæ viſcidæ accedens bilis efferveſcentiam cauſat, & tunc magis ſolvuntur illi humores acres, doloremque efficiunt.

7. Dec. Heri veſperi ſenſit febrem, frigus non grave fuit, ſed durante frigore dolorem ſenſit quaſi conquaſſantem artus, quem primò ſenſit in lumbis, cujus cauſa fuit humor vitioſus acris effervefactus in inteſtino tenui receptus in vaſa, propulſus ad partes artuum ſenſibiles ſive perioſtia dolorem contundentem inſtituit, & ex humore illo ſanguine permixto halitus & flatus quoque potuerunt excitari, unde dolor non continuus fuit, ſed intermittens. Et notandum, quia hæc ægra eſt melancolica & primo tempore febre quartanâ laboravit, quæ jam planè vaga facta eſt, curari tamen debere ut quartana.

CASUS LXXVII.

Vir quidam de febre quartanâ, dolore partium externar. & ſummo frigore conqueritur; partes corporis ſunt debiles, externę ſcil. & tremor illas infeſtat; inter omnia, medicamenta ſudorifera ei fuerunt exhibita, quia maximè pronus erat ad ſudorem; primis diebus benè ſe habuit, poſt adhibita ſudorifera; itaque quia diè 9. Nov. in noſocomium fuit delatus, ut prorſus curaretur; ad relata ejus Cl. Sylv. ſequ ſudorifer. ei præſcripſit.

℞. *Aqu. Card bened.* ℥ß.
Theriacal. ſimpl. ʒiij
Antimon. diaphor. gr. viij.
Syr. papav. errat. ℥ß.
M. pro hauſt.

14. 15. Nov. Febris quartana ferè ſublata eſt, hâc 15. Nov. noctè levem ſenſit paroxyſmum; jam de anguſtiis & tenſione hypocondriorum conqueritur, & de ingenti tuſſi, ut lachrymæ ex oculis erumpant, quando tuſſit; poſt cibum aſſumptum tuſſis illum maximè affligit, & adeò, ut ſedere cogatur, cujus cauſa videntur eſſe halitus è Ventriculo ſurſum aſcendentes, itaque ſtatim poſt cibum aſſumat pilul. j. de ſequ.

℞. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ℈j.
F. pil. num. viij.

20. Nov. Anheloſè reſpirat, cujus cauſa videtur eſſe materia viſcida per pulmones circulata, flatus excitans, hinc ſanguinis motus ſegnior, unde pulmones commodè dilatari nō poſſunt; pręparetur itaque decoctum, de quo ſæpiùs in die hauſtum aſſumat.

℞. *Rad. Apii,*
Leviſtic. ana ℥ß.
Baccar. Junip. ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥ij.
Sem. aniſi.
Fœnic. ana ʒij.
Coqu. ex. aqu. pur. ſ. a. in Colat. ℥xxxx.
Diſſolv.
Syr. Menth. ℥iij
Spir. Vin. rectif. ℥ij.
Nitr. ℈j
M.

21. 22. Nov. A decocto levamen habuit, & commodè poteſt reſpirare, tuſſiendoque ejicere phlegmata.

25. Nov. Hodiè paroxyſmum non ſenſit, & in omnibus meliùs ſe habet; per os ejicit phlegmata pura; de terrore tantillo, qui ipſi in ſomno contingit, conqueritur, terror autem à ſpir. acido ad partes ſenſibiles cerebri per intervallam delato provenit; quia autem ſpiritus ille acidus contemperatione indiget, præſtare autem hoc poteſt mixtura ſuperius præſcripta, ideò iteranda eſt.

28. 29. Heri 28. Nov. Habuit febrem, ut & hodiè, ſed hodierna non tam gravis fuit, qualis heſterna; in heſternâ nullum ſenſit frigus, nec calorem, ſed loco horum per 4 hor. perpetuò oſcitavit, & hodiè per ſeſquihoram cum anheloſâ reſpiratione, cujus cauſa fuerunt halitus è Ventriculo aſcendentes, & quia oſcitatio eſt ſymptoma reſpirationis (reſpiratio enim eſt intercepta quando oſcitamus;) & halitus illi mediante aëri in pulmones inſpirando ingrediuntur, & tunc pulmones halitus illos excludere coguntur; quandiu autem tales halitus ſurſum aſcendunt, & tali modo ad pulmones veniunt, tamdiu oſcitationes fiunt; ſi autem halitus illi ſanguine permiſcentur, ac ad partes muſculoſas deferuntur, pandiculationes contingunt.

30. Nov. Hodiè habuit febrem horâ primâ, quæ tali modo invaſit, uti hæſterna, primò enim aliquid ſurſum aſcendere ſenſit, unde oſcitationes, ſed non tam vehementes & diuturnæ ut heſternæ, & præterea quoque levem vertiginem ſenſit; anheloſa fuit reſpiratio, & tuſſis urget; oſcitationibus & vertigine remiſſis fatigationes & dolores pungitivos per 3. hor. in manibus & pedibus ſenſit, ut quaſi defatigata talia membra eſſent, cujus cauſa fuit materia viſcida delata ſurſum, & deinde cum ſanguine ad partes muſculoſas pedum & brachiorum.

Viſcidam fuiſſe materiam conſtat, quia per duas hor. tales dolores duravere.

15. Nov. Hodiè benè ſe habet; conqueſtus eſt ſaltem de dolore, quem ſentit in urina reddenda per totum urethræ ductum, retulitque hoc malum ſibi familiare eſſe, & hoc accidiſſe ei ſæpiùs quòd nonnunquam per quinque dies non potuerit reddere urinam, ſed quando eam iterum reddere potuiſſet, paſſum tunc fuiſſe urinæ ſtilicidium, ut ſæpiùs mingere coactus fuerit, & una vice ultra tria cochlearia urinæ plena non emiſerit; & quæ urina poſt iſchuriam illam emiſſa erat, ita fœtuit, ut nemo talem ejus potuiſſet ferre odorem, ea verò quę poſtmodum reddita eſt, non fœtuit, & urinæ ſedimentum tunc fuit purulentum, ut ipſe narravit, hocque malum poſſus eſt, antequam delatus fuit in noſocomium, ſed jam tantummodò cōqueſtus eſt de dolore in redditione urinę, non autem de illis, quę ipſi anteà acciderunt, & cùm illud malum ſenſit, dolorem paſſus eſt in regione lumborum, & urina magis fœtebat, quando calebat, & cauſa hujus iſchuriæ fuit obſtructio in renibus à ſanguine viſcido, qui aliquid in ſe habuit, ut potuerit conſtringere meatus in renibus, hinc ſanguis ille diu ſubſiſtens, denique purulentus factus, & ſenſim reſolutus guttatim excretus eſt. Cùm autem lotium ſuum hic æger non aſſervavit, curetur ut id aſſervet.

17. Nov. Hactenus paroxyſmum ſenſit quotidiè, à preterito die duodecimo uſque ad hunc diem,

circa

circa veſperam hor. 7. invadentem, & hodiè ille hor. 12. pomerid. illum paſſus eſt, cum tenſione in regione lumborum, & dehinc totius abdominis, per quatuor dies tumuit abdomen, ſed magi in paroxyſmo, qui tumor remiſſo paroxyſmo ceſſat; ſignum eſt, flatus in frigore excitari, unde tumor; in ſuperficie corporis dolorem ſenſit, non autem in interioribus partibus, quod bonum eſt ſignum, indicat enim cauſæ morbificę translarionem verſus partes exteriores; lingua obducta eſt phlegmate. Hodiè hor. 10. matutina habuit febrem, anteà frigus in prȩcedentibus paroxyſmis moleſtum fuit, jam autem calor; & ſenſit dolorem capitis & ardorem in plantis pedum; aſſumpſit hodiè manè pilul. ſed nondum aliquid præſtiterunt, & hoc ſæpius contingit ut ſuperveniente paroxyſmo febrili vis medicamentis obtundatur; & ſi operantur, hoc præſtant finito paroxyſmo, & hujus cauſa patet ex inde, ſi conſideretur, quid in principio paroxyſmi moveatur, & Cl. Sylv. putat febrium omnium intermittentium ſedem eſſe pancreas, ex quo ſpiritus acidus, qui ſecernitur in pancreate, per ejus ductum defertur ad inteſtinum tenue, hic ſeſe jungit pituitæ, quæ ſemper in inteſtino illo eſt, & bilis, quæ per ductum bilarium eò defertur, efferveſcentia fit, (uti hoc patet ex ſymptomatis, qui prodeunt in paroxyſmo) & ita vis medicamentis à copia ſpiritus acidi impeditur, & quò major ejus copia eſt, eò quoque gravius eſt frigus, inde coagulatio quaſi fit purgantium medicamentorum, quæ ſcatent ſale volatili ac ſpiritu acido; ſuperveniente autem calore ſenſim fit attenuatio, & hinc ſub finem paroxyſmi operari incipiunt.

29. Nov. Meliùs ſe habet, quàm aliàs, appetitus, qui plane fuit proſtratus, rediit; adhuc gr. ij. de ſal. ſuo volat. fixato Cl. Sylv. ei exhibuit, poſt quæ ſenſit primò dolorem in lumbis, deinde magnam perturbationem in toto corpore, ut omnia ſuſque deque moveri ipſi viderentur; aliquoties in illa perturbatione nauſeabundus fuit, & quaſi vomere vellet, ſed non potuit, ſemper enim quando ad vomitum hodiè proclivis fuit, deorſum aliquid deglutire coactus eſt; appetitus indies magis redit, & odoratus, qui fuit depravatus per quinque dies, etiam heſterno die & hodiè, ad naturalem ſtatum magis magiſque pervenit; Cras iterum gr. ij. de ſale illo Sylv. aſſumat. Iterum ex iis perturbationem ſenſit, primò in lumbis totoque Ventre & reliquo corpore, ut omnia in toto corpore mutata fuerint, poſteà bis alvum depoſuit; excrementa fuere planè naturalia, & optimè ſe jam habet, & quidem ita, qualiter ipſi nunquam fuit per biennium, quod ipſemet retulit.

CASUS LXXVIII.

ANcilla quædam viginti quatuor annor. ante aliquot ſeptimanas in regione lumborum ſenſit frigus, quod dehinc per totum corpus diſpergebatur, duavitque per ſeſquihoram, frigus deinde calor eſt ſubſecutus, qui duravit per quinque hor. pulſus fuit celer ac inæqualis; quando calor ingruit, capitis dolorem ſentit, & hæc ſymptomata de quarto in quartum diem recurrunt; hactenus nulla adhibita ſunt medicamenta, hodiè autem 10. Nov. in noſocomium, ut ad priſtinum rediret ſtatum, delata eſt.

EXPLICATIO.

Febrem quartanam eſſe, qua ancilla laborat, ſatis patet, ex typo ſymptomatum, de quarto ſcil. in quartum diem recurrentium.

Cauſa autem iſtius frigoris, quod primùm in lumbis ſentitur, eſt bilioſi & pituitoſi humoris efferveſcentia in inteſtino duodeno; in illud enim inteſtinum duæ ſunt inſertiones, videlicet ductus bilarius & pancreaticus, hinc concurrentibus illis humoribus & illis, qui jam in inteſtina hærent, efferveſcentia fit, & quia primùm frigus perſentiſcit hæc ancilla, pituitam prædominare ſignum eſt, hinc materia illa ad cor delata irritans illud, unde pulſus celer eſt, etſi frigeat valdè, nam ſæpiſſimè pulſum celerem deprehendimus in febricitantibus, etſi frigus illos ſummè urgeat; ad caput autem delata materia vitioſa capitis dolor ortus eſt.

Conqueſta eſt die 24. de ſanguine ex gingivis minimo illorum attactu effluente, itaque præſcribatur gargariſmus, quo ſæpiùs os colluatur.

℞. *Rad. biſtort.* ℥ij.
Fol. ſalv.
Flor. Roſ. rub. ana Mj.
Sem. leviſtic. ʒj.
Alum. crud. ʒij.
Coq. ex aqu. pur. add. ſub fin.
Acet. vin. ℥ij.
In colatur. ℥xv. *diſſolv.*
Mell. Roſac. ℥iß.
M.

21. Nov. Hodiè conqueſta eſt de dolore capitis, retulitque ſe vermes aliquot per alvum dejeciſſe, itaque cras ſequ. pulv. in cochl. cereviſ. aſſumat.

℞. *Sem. Zedoar.* ʒj.
F. pulv. ſubtiliſſimus.

17. Ian. ſequ. anni. Hactenus optimè ſe habuit, nullumque incommodum ſenſit, niſi quia tempus fluxus menſium inſtat, qui fluxus non contingit ex obſtructione, cùm ſanguis è narib. copioſè efflueret, incidit in tumorem & dolorem capitis, inſtar eryſipelatis, & hoc contingit in iis, quibus menſes debito tempore non fluunt, unde ſanguis verſus aliam partem deferri neceſſe eſt; alvus eſt laxa, itaque ſequens ſudorifer. circa veſperam aſſumat.

℞. *Aqu. puleg.* ℥ß.
Theriacal. ſ. ℥iij.
Antimon. diaphor. ℈ß.
Syr. artemiſ. ℥ß.
M. pro hauſt.

18. Ian. Aſſumpſit ſudorifer. & inde valdè ſudavit, dolorque capitis diminutus eſt, attamen egregiè adhuc tumet & rubet; pulſationes in temporibus ſenſit; oculos non poteſt aperire propter tumorem, laborat enim vero Eryſipelate in capite, itaque in ſeq. liquore humectetur lint. quod deinde faciei imponatur, & ſi exſiccatum ſit, iterum humectetur, & hoc iteretur aliquoties; quòd ſi autè liquor juſto craſſior ſit, aliquid vin. affundi poteſt, & probè miſceatur. Liquor eſt ſequ.

℞. *Theriac. vet.* ℥iij.
Vin. alb. ℔.
M. *optimè.*

Præterea quoque egregia eſt ſequ. mixt. in hoc caſu, de quà ſubinde cochl. j. aſſumat.

℞. *Aqu. petroſel.*
Fœnic. ana ℥iß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Ocul. Cancr. ʒß.
Syr. quinque Rad. ʒvj.
M.

19. Jan. Paulò meliùs ſe habuit; conqueſta eſt de ingenti ſiti, & non mirum, quia febris ſimul adeſt, itaque ſequ decoct. ſitim ſedat, ſudorem enim movet, & alterat, pro lubitu ſubinde hauſt. tepidè ſumat.

℞. *Rad. Scorzoner.* ℥iß.
Baccar. Junip. ℥ij.
Raſur. C. C. ℥iij.
Sem. aquileg. ℥ß.
Coqu. ex aqu. pur. ad
Colatur. ℥xxx.
add.
Syr. papav. errat. ℥iij.
Spir. nitr. ℈j.
M.

20. 21. 22. Tumor in facie ſenſim imminuitur, & paulò meliùs ſe habet; valdè ſitit, iteretur ergò decoct. 19. præſc.

CASUS LXXIX.

VIr quidam annos natus circiter 32. temperamenti calidi & humidi, ab anno decimo pueri-

pueritiæ hæmorrhagię narium uſque ad hoc ſuę ętatis tempus ſubjectus, talem hæmorrhagiam poſt nimiam fatigationem à labore expertus eſt; ante quatuor autem ſeptimanas in tantam incidit hęmorrhagiam, ut vix ſiſti potuiſſet, à quo tempore tuſſis ipſum invaſit, ut plenas manus cruenti ſanguinis primis diebus excreverit, & per aliquot dies accidit, ut excretiones cruentas per 10. dies per alvum paſſus ſit & ab ejuſmodi excretionibus quaſi in animi deliquium incidit. Ab eo tempore regio Ventriculi tumeſcere incepit; appetitus fuit proſtratus; poſt cibum ſtatim in tuſſim incidebat, ut omnia quaſi evomere coactus eſſet; exhibitum ei fuit vomitorium, à quo evomuit viſcida, viridia & amara; tuſſiendo autem vel vomendo excrevit ſanguinem ex pulmonibus; cùm alii non ſentiunt frigus, ille friget, & ab injuriâ minimâ aëris offenditur, ingentem calorem ferre nō poteſt, ſed moderatum; dejectiones mordent ipſis inteſtina. Poſt hæmorrhagiam & tuſſim Ventriculi tumor remanſit, cum dolore conjunctus, qui magis turget & urget poſt cibum aſſumptum; ſaliva ſatis craſſa eſt; ructus aliquando poſt cibum potumque aſſurgunt, & tunc meliùs ſe habet; facies admodùm pallida eſt;

Affectus hìc multi ſunt & complicati, qui omnes ortum duxere ex largâ hæmorrhagiâ præcedente, ex illâ enim ſanguis acrior potuit in pulmones exſtillare, ibique irritationem inſtituens tuſſim excitare, quod patet ex ſanguine cruento, quem mediante tuſſi excrevit; ſanguis prætereà potuit colligi ex largâ illâ hæmorrhagiâ in Ventriculi cavitate, ibique cum aliis humoribus permiſceri & ſubſiſtere, unde tumor Ventriculi, & ex materia illa viſcida ſanguinea provenit, ut alimenta aſſumpta mox in acrem & viſcidam materiam à Ventriculo convertantur, unde à Ventriculo irritato rejiciuntur per vomitum alimenta aſſumpta, & ex ſanguine illo tum copia tum qualitate acri potuerūt oſcula vaſorum in inteſtinis erodi, unde cruentę & dolorificæ dejectiones, ventriculi dolor: quia autem pars oleoſa & ſpirituoſa per largam hęmorrhagiam è ſāguine abſumpta eſt, hinc minimas aeris injurias ferre non poteſt: Tuſſis & tumor ventriculi, qui poſt hæmorrhagiam remanſit, à meteria pituitoſa & viſcida tenaciter venrriculo impactà pendet; ructus, qui poſt cibum aſſurgunt, proveniunt, quia fermentatio in ventriculo quidem inchoatur, ſed à copia materiæ viſcidæ non poteſt convenienter ac debitò perfici, unde ventriculus diſtenditur, ructuſque proveniunt; pallor faciei præterea notatur, à partibus ſeroſis & pituitoſis ſanguini permiſtis.

CURATIO.

Quia appetitus proſtratus eſt, & tuſſis maximè urget, exhibeatur ſequ. medicamentum, quod humorem viſcidum flatibus permixtum & in ventriculo fixum hęrentem paululum emendat; primo igitur loco aſſumat Elix. propriet. ℨj. de qua aſſumat Gutt. viij. ante cibum.

Ad humorem viſcidum emendandum præſcribantur ſequ. pilul. de quibus ſingulis dieb. v. aſſumat, non neglecta hor. j. ante cibum Elix. propr. aſſumptione.

♃. Gumm. ammoniac. c. acet. præp. ℨß.
Maſtich. el. ℈j.
Salis Tartar. Vitriolat. gr. xv.
Myrrh. rub. ℈ß.
Croc. Britann. gr. vj.
Aloes Roſat.
Reſin. Jalapp. ana ℈j.
Ol. deſt. Junip. gutt. vij.
M. f. pilul. num. xxx.
De quibus hac veſpera v. *aſſumat.*

19. Nov. A pilul. heri veſperi aſſumptis ter dejecit, & quidem cum minoribus torminibus quàm anteà, conqueritur de dolore ventriculi, qui illum adeò vexat, ut manum ei ſemper imponere cogatur, quod ſignum eſt, humores viſcidos & tenaces in ventriculo hærentes continuò flatus excitare, itaque de ſequ. decocto ſæpius die in hauſtum aſſumat, hoc enim vim habet incidendi & attenuandi humores viſcidos, flatuſque incidendi.

♃. Rad. apii,
Leviſtic. ana ℥ß.
Baccar. Junip. ℥j.
Raſur. lign. guajac. ℥ij.
Sem. anis,
Fœnic. ana ℥ij.
Coqu. in ſ. q. aqu. pur. in colatur. ℥xxx.
Diſſolv.
Syr. Menth. ℥iij.
Spir. Vin. rectiſ. ℥ij.
Nitri ℈j.
M.

21. 22. Nov. Quotieſcunque dejicit, ſenſim tumor ventriculi remittit, ab aſſumpto autem cibo & potu intumeſcit; quando manè ſurgit è lecto, pedes tument, & maximè veſperi; aſſumat diligenter de decocto, & cras iterum aſſumat pilul.

26. Nov. In omnibus bene ſe habet, niſi quod tumor pedum & ventris aliquis appareat, à materia aliqua inter cutem & partem carnoſam ſubſiſtente, ut igitur materia commodè evacuetur, de ſequ. apozemate cras bonum hauſt. aſſumat.

♃. Rad. Leviſtic.
Apii ana ℥j.
Raſur. lign. guajac. ℥iij.
Baccar. Junip. ℥ij.
Pulp. colocynthid. ℨj.
Rad. Jalapp. ℨij.
Coqu. in ſ. q. aqu. pur.
ad Colatur. ℥xL. *add.*
Syr. de helleb. nigr. ℥iij.
Spir. Vin. rectiſ. ℥ij.
M.

28. Nov. Aſſumpſit de hoc apozemate, à quo admodùm copioſè dejecit, & proinde 29. venter magis tumet, quàm anteà per biduum, quod ſignum eſt, à medicamento humores viſcidos commotos admotum flatuoſos eſſe, qui flatus ita ventrem diſtendunt, itaque ad eos diſcutiendos aſſumat ſubinde articulum de allio.

2. Dec. Hodiè multos flatus emiſit, ſed venter adhuc tumidus eſt; quando flatus emittit, meliùs ſe habet, qui proveniunt à materia viſcida.

4. Dec. Heri veſperi aſſumpſit pilul. à quibus ter dejecit; venter in regione ventriculi valdè turget ac diſtentus eſt, & hoc contingit, quando humores admodùm viſcidi ſolvuntur, aut in flatus vertuntur, tum diſtenditur abdomen.

5. 6. Dec. Heri paulò meliùs ſe habuit, ſed hodiè ingentem dolorem in ventre ſenſit, qui inſtar cinguli illum ambiebat, & ſingulis penè dieb. ei accidit, ut per hor. tantos & immanes cruciatus ſentiat, qui tunc aliquo modo deſinunt, quando flatus emittit, & hoc eſt à materia viſcida, ex qua excitantur flatus, qui illos dolores cauſant, quinque non remittunt, antequam flatus diſcutiantur.

8. Dec. Hodiè multos flatus emiſit, à medicamento, exiguumque levamen ſenſit; die 9. Dec. conqueſtus eſt de dolore in extremitatibus coſtar. à diſtenſione ipſius peritonæi, multoſque flatus emiſit, itaque linimentum aliquod præſcribi debet, quod leniat illos dolores.

♃. Vng. alth. ſimpl.
Martiati ana ℨij.
Ol. lil. alb. ℨß.
M. f. linim. quo inungatur locus, in quo ſentit dolorem.

CASUS LXXX.

FŒmina quædam de anguſtiis circa præcordia conqueritur, die 16. Nov. delata eſt in noſocomium, ubi toto die friguit, calorem non ſenſit. Quia autem tale frigus non ſenſit unquam, judicandum eſt, ab aëre externo illud contigiſſe, præſcripta eſt ſequ. mixtura, quam aſſumpſit redeunte frigore.

♃. Aqu.

℞. *Aqu. fumar.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Spir. Vin. rectif. ʒiij.
Ocul. Cancr. ʒß.
Syrup. papav. errat. ℥j.
M. f. hauſt.

5. Nov. Frigus heri circa veſperam remiſit; hodiè conqueſta eſt de ſummâ virium debilitate; & quando ſedet quaſi mures ad fauces adſcenderent, ibique ſuffocationem quaſi introducerent, aſſerit, quod ſymptoma quaſi ſpeciem ſuffocationis uterinæ denotat.

6. Jan. Conqueſta eſt de ſummo ventris dolore; ſubinde febricitat, noctu ſudat; ſitit, & quando potum aſſumit; ſtatim eum rurſus evomit.

CASUS LXXXI.

Ancilla quædam ante 3. ſeptimanas incidit in febrem quotidianam continuam; ubi primùm in regione lumborum ſenſit frigus, quod duravit per ſeſquihoram, & calor, qui illud inſequitur, non tàm gravis fuit; in paroxyſmo ſenſit Ventriculi dolorem; alvus adhuc ſatis reſpondet; hactenus nullum ei adhibitum fuit medicamentum, ſed hodiè die 16. Nov. in noſocomium delata eſt, ut reſtitueretur.

EXPLICATIO.

Febris hujus cauſa eſt materia bilioſa, è ductu bilario in inteſtinum duodenum effuſa quæ ſi permiſceatur cum humore è ductu pancreatico etiam in inteſtinum duodenum de lato eoque vitioſo, efferveſcunt, hinc ex illa efferveſcentiâ in regione lumborum ſentitur, frigus, & ad ventriculum delata ſurſum illa materia dolorem ibi excitat.

Ab aſſumpto pulv. ſem. zedoar. excrevit 6. vermes.

CASUS LXXXII.

Vir quidam 43. annor. aliquandiu laboravit eryſipelate, in pede; & quando novum medicamentum applicatur pedi, incidit in febrem gravem (quia à dolore pedis maxima fit perturbatio in toto corpore & maximè ſpirituum, hinc aliquid potuit latitare in corpore, quod ex illâ perturbatione motum tunc acquiſivit, & ad cor delatum, febrem excitavit,) alvus per 3. dies fuit adſtricta.

29. Nov. A medicamento cholagogo aſſumpto hodiè ſemel dejecit, ſed ſatis copioſè; quæ dejecit, acria fuêre, ut ipſi quaſi lancinaverint ipſam anum; habuit febrem, ſed non tam gravem ut aliàs; tuſſis adeſt ſicca, & anheloſa reſpiratio, illæque magis urgent, quando it cubitum, & in lecto jacet; cauſa autem tuſſis & anheloſæ reſpirationis videtur eſſe catarrhus acris & ſalſus (de quo etiam conqueritur, nimirum quòd ipſi ſubinde aqua ſalſa è naribus effluat,) unde ſenſim ex capite deſtillant humores acres, qui ſe inſinuant circa bronchia pulmonum, anheloſam reſpirationem cauſant, & ad pulmonum partes ſenſibiles tuſſim ſiccam excitant.

25. Nov. Meliùs ſe habuit hodiè quàm præcedentibus diebus ab aſſumptâ emulſione humores acres temperante; febrem quidem habuit, minùs tamen gravem ſed leviorem quàm aliàs; multum urinæ excrevit, cujus cauſa videtur eſſe, quia à medicamentis aſſumptis acres humores ſunt leniti, contemperati ac ita diſpoſiti, ut educi potuerint per vias urinarias.

CASUS LXXXIII.

Ancilla quædam per octiduum laboravit febre quotidianâ, & primò cum invaderet, frigus ſenſit in lumbis, quodque per totum corpus diſpergebatur, durabatque per 2. hor. hodiè delata eſt in noſocomium, ubi conqueſta erat de paroxyſmo; præterea poſt frigus cùm ſenſim incaleſceret, hemicraniam patiebatur; alvus erat ſegnior & pulſus frequens.

EXPLICATIO.

Febrem hanc continuam quotidianam eſſe ex caſu manifeſtum eſt, & ortam à pituitæ & bilis vitio, in inteſtino tenui collectæ; qui humores, ſi efferveſcant, dolorem in lumbis cauſant; & quia pituita prædominium habet, frigus maximè urget.

Quando lectum petit, venter intumeſcit, manè verò rurſus detumeſcit, imprimis quando flatus emittit.

CASUS LXXXIV.

Juvenis quidam annos natus circiter 24. per quadriennium fuit valetudinarius, ſed per 6. ſeptimanas pejùs ſe habere cœpit, & cõqueritur de frigore continuo, quod ſenſit in lumbis, cum tenſione tumoreque abdominis, frigusque tam continuò urget eum, ut ſemper igni aſſidere cogatur, quàm primùm autem ab eo recedit, frigus graviter illum urget, ut calorem nullum habeat nec ſentiat, niſi ab externo igne; dolor etiam ventris & capitis gravativus in parte anteriore ipſum infeſtat, pulſus celer nec adeò debilis; ſitis urget, & quando bibit, ſtatim ſentit frigus in lumbis, appetitus aliquo modo urget & alvus laxa eſt; hactenus autem nihil aſſumpſit, ſed die 30. in noſocomium delatus eſt, ut ad priſtinam rediret valetudinem.

EXPLICATIO.

Ægrum hunc febre continua affligi, ex cauſa ſatis manifeſtò apparet; cauſa autem antecedens fuit, quòd per quadriennium fuerit valetudinarius, quo tempore multum pituitæ potuit colligere, quæ jam cauſa proxima eſt hujus mali, omniumque ſymptomatum; quatenus namque in inteſtino duodeno, quod pro parte affecta habetur, efferveſcit, flatus excitat, unde tenſio, tumor, dolorque lumborum & ventris; flatus enim hi ad caput delati dolorem efficiunt gravativum; quia verò tota ſanguinis maſſa inquinata eſt, continum frigus ipſum urget.

Quia autem vires ex parte conſtant, nec ullum in affectûs remotionem auxilium eſt adhibitum, illa præſcribi debent, quæ incidunt, attenuant & è corpore educunt humorem peccantem.

1. Dec. Hodiè de decoct. aliquo purg. aſſumpto ter copioſè & quidem cum torminibus dejecit, hodiè quoque retulit ſe per quadriennium tumorem glandularum in collo & ſub axillis uſque in hanc diem ſenſiſſe, & nullum ad eundem adhibuiſſe medicamentum; quia autem ad ejus curationem decoctum præſcriptum valde conveniens eſt, quia tumores iſti glandularum à vitiato ſanguine viſcidiore originem duxerunt, de eo cras bonum hauſtum aſſumat, eſt autem decoct. ſequ.

℞. *Rad. Apii,*
Fœnic. ana ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Pulp. colocynthid. ʒj.
Paſſul. Maj. mundat. ℥iiij.
Coqu. in ſ. q. aqu. pur. in Colatur. ℥xL.
Diſſolv.
Syr. de helleb. nigr. ℥iij.
Miſce

Foris ad diſcutiendam materiam illam viſcidam imponatur omnibus glandulis valdè tumidis ſeq. empl.

℞. *Empl. diachyl. c. gummi.* ℥ij.

Extendatur ſuper alut. Vel quod melius, ſæpius illinantur glandulæ tumidæ ſeq. ung.

℞. *Ung. Martiati,*
Dialth. Fernel. ana q. pl.
M.

8. 9. Dec. Paulò meliùs ſe habet, niſi quòd conqueratur de moleſtiâ in ano, ſentit enim in illo tumores ad inſtar pollicis, (hi tumores ſunt hæmor-

hæmorrhoides,) itaque de ſequ. ung. inungat tumores.

℞. *Vng. populeon.* ℥ij
Bol. armen. ℈ß.
Opii in Ol. roſat. diſſolut. ℈ß.
M.

His diebus, etſi nullum hauſtum de decoct. aſſumat, tamen ſingulis hiſce binis diebus ſexies dejecit, & quidem copioſe; ſenſit præterea dolorem continuò in ventre, & qui cum inſultu affligebat; cum autem tormina tanta eſſent, frigus ſenſit in lumbis, ſenſim aſcendens ad ragionem ventriculi, quaſi glaciei frigidæ ad modum ibi hærentis; cùm autem tormina hæc pululùm deſierint, calorem ſenſit in abdomine, & circa illas partes, quæ anteà frigebant.

Etſi autem hæc ſymptomata febrem habuiſſe comitem videntur, tamen febris non dicenda eſt, nam nec frigus nec calor diſperſus eſt per totum corpus, quod in febribus contingit, ſed ſaltem in abdomine hæſerunt, itaque potius ventris tormina nominari debent.

Præterea tumor in ano à linim detumuit.

Aliquod levamen habuit, de ariditate linguæ conqueritur; quando tuſſit, dolorem ſentit, quaſi caput diffindatur; & hunc ſentit incipere à poſteriore uſque ad anteriorem capitis partem pertendere, cujus ratio eſt, quia ex vehementi motu concutiuntur partes cerebri, & quando ex illo motu partis duræ meningis conſtituentis proceſſum falcatum ſe invicem tangunt, dolor ille quaſi caput ſcindens percipitur.

17. Dec. Dolor capitis findens adhuc perſeverat; conqueſtus eſt hodiè de tumore ventris & imprimis pedum; cujus cauſa eſt, quia beneficio ipſius medicamenti humores admodum viſcidi, qui in ipſo dominarunt, ſoluti & fluxiles redditi ſunt, & ad partes jam deferuntur: preterea dolorem ſenſit in pectore ſine tuſſi, quem anteà percipiebat cùm tuſſiret. Quia autem à decoct. 30 Nov. præſcr. bene ſe habuit, niſi quod paulo fortius ipſum purgavit, iteretur idem, & loco ʒj pulp. coloqu. ſumatur ʒß.

18. Dec. Hodiè conqueſtus eſt de ſummo dolore in capite, ut corpus, propter ejus conſenſum, movere non poſſet; quando capite proclinat, ſummum dolorem in fronte percipit; quando illum elevat, quaſi grave pondus in capite hæreat, ipſi videbatur. Mucus etiam è naribus non emunctis effluit, & horum ſymptomatum cauſa eſt, quia materia illa ſoluta in vaſa partim recepta & ad caput delata, partim extrà vaſa in capite hærens partes ſenſibiles capitis afficit, unde dolor; itaque quia humores illi qualitate & quantitate peccant, corrigendi ac ſenſim emendandi ſunt, & ita ad humores illos è capite eliciendos ſternutatoria hîc locum jam non habent, ſed a liudquid ſubſtituendum, quod humores illos ſine irritamẽto ad ſternutationem è capite per nares proliciat, quod nullo alio medicamento præſtari poteſt, quàm foliis majoran. tabaci, ſalv. aut betoni. in nares immiſſis.

Annotata ex ſectione hujus cadaueris.

Abdomen valdè tumidum fuit, ab aquâ, quâ repletum fuit; per paracentheſin enim ultrà pintas 4. Belgicas educebatur.

Et hoc notandum in applicatione inſtrumenti (quod eſt fiſtula cava, argentea & longa quæ in fine acuta ſit, & in utroque latere duo habeat foramina, ut aqua, quamprimùm intromiſſum eſt, per ea intret, quæ etiam ſtylo argenteo ſit prædita, qui extrahi pro neceſſitate poſſit,) in paracentheſi, ut duobus digitis tranſverſis infrà umbilicum, uitatâ linea alba intromittatur, & ſi multa aqua in abdomine contenta eſt, uti in hydrope fit per intervalla immittatur, & quidem non in uno loco, ne mortificatio adveniat. Vulnus emplaſtro diapalma conſolidari poteſt. Notandum etiam eſt, hanc apertionem in principio hydropis, imprimis ejus, qui ex febr. ardentibus nimioque potu ortum dixit, locum habet, & ægri quàm multi liberantur; ubi autem malum inveteratum eſt, aliquod levamen quidem ſentiunt ægri, ſed tamen non planè extirpatur malum.

Omentum planè ſurſum erat diſtractum, verſus ventriculum, eratque glanduloſum, & inteſtina prorſus nuda erant, ſine omento; & illi, quibus hoc contingit, ſemper frigent, niſi continuò aſſideant igni, quod & fecit hic mortuus, cùm in vivis adhuc eſſet; Inteſtina incipiebant rubere, quod erat ſignum corruptionis & acrimoniæ aquæ in abdomine contentæ.

Meſenterium plurimis glandulis majoribus & minoribus erat refertum; glandulæ magnæ æquabant magnitudinem nucis juglandis, minores autem nucis avellanæ, & paulò minores referebant magnitudinem piſi magni; omneſque glandulæ per totum Meſenter. ita diſperſæ erant, totque ut inteſtina etiam magis verſùs latera contorta fuerint; ſubſtantia glandularum planè gypſea erat; Inteſtina diſtenta erant à flatibus, & mox contracta à parte ſuperiore & inferiore ejus diſtenſionis, & in diſtenſione illâ obſervabantur dolores.

Ventriculus valdè parvus erat, & veſiculæ fellis proximus & per ligamentum veſiculæ firmiter annexus; & qui tale quid habent, delicatiores ſunt, poteſt enim aliquid bilis mediante illo ligamento pervenire ad ipſum ventriculum; unde nauſea.

NB. Omentum annectitur ventriculi parte ſuperiore & inferiore, & conſtituit marſupium, ſive cavitatem, in quâ multi flatus & humores colligi poſſunt, ut inquit Hippocr.

Pancreas paulò durius erat, quàm debebat, ſed non ita tumidum, & hoc contingit, quia per ductum ſuum ſe exonerare potuit, quod non item facere potuerunt glandulæ meſenterii. Pancreas æquans magnitudinem duorum pugnorum obſervavit Cl. Sylv. in ſectione mulieris Amſtelodami Anno 1658.

Lien paulò durior erat, quàm debebat, & ſatis magnus.

Vulgus Medicorum omnes affectus melancholicos lieni tribuit, dicuntque eos, qui magnos habent lienes, melancholicos eſſe ſummos, quod autem falſiſſimum eſt, & Cl. Sylv. illos, qui hoc aſſerunt, perriſit referens: Se 30. cadavera ſecuiſſe eorum, qui omnes pro melancholicis in vivis habiti fuerant, & in illis nullum viſcus tam benè conſtitutum reperiſſe, quàm ipſum lienem.

Præterea Amſtelodami Cl. Sylv. ſecuit cadaver alicujus Conſiliarii, viri valdè hilaris & nunquam melancholiæ dediti, in quo reperit lienem quoad longitudinem 14. digitorum tranſverſorum, quoad latitudinem autem 8. digitor. & quoad craſſitiem 5. digitor. & ſi melancholia magnis lienib. eſt adſcribenda, in hoc viro maximè locum habuiſſet, in quo tamen nunquam ullius melancholiæ veſtigia, cùm adhuc in vivis eſſet, notata fuerint.

Veſicula fellis valdè magna erat, & viridis coloris, qui color aliàs naturaliter obſcurior eſſe debebat.

Veſica urinaria erat urinâ valdè repleta, & interna veſicæ ſubſtantia erat rubicunda, quod præter naturam fuit, ſpeciem enim inflammationis minabatur; & talis rubor contingit ab acrimoniâ humoris ſive urinæ, quæ contenta in veſicâ paulò acrior erat, quàm debebat. Diaphragma per 3. digitos tranverſos annexum erat, ultrà cartilaginem coſtarum, in ipſas coſtas.

Pulmones ubique per totum pectus firmiter annectebantur tam pleuræ, quàm oſſi ſterni, ut cum difficultate ſeparari debebant, uterque lobus pulmonum ſuperior tam dexter, quàm ſiniſter durus erat, ac glandulis plenus; inferior autem pars utriuſque lobi naturalem conſiſtentiam habebat. Glandulæ, quæ ſub axillis tumidæ & valdè magnę fuerunt, mollioris erant conſiſtentiæ, quàm illæ, quæ fuerunt in omento, & his glandulis applicatum fuit liniment. ac emplaſtrum, cùm mortuus hic in vivis adhuc eſſet, quæ talem mollitiem produxerunt; & in affectibus glandularum nihil magis conducit, quàm gummata intus adhibere, extùs verò linimenta & unguen-

unguenta, ex ol. è lateribus, ung. Martiat. Un. Alth. & imprimis Myrrha præ cæteris commendatur in his affectibus.

NB. Affectus glandularum familiariſſimus eſt pueris, ubi abdomen valdè diſtentum & durum, & reliquarum partium tabes apparet, German. dicitur *Das angevvachſen*. Belg. autem *Giiff. RoeK*; voraces enim tunc ſunt pueri, & ſuprà nominatis medicamentis facilè curari poteſt talis affectus. In pericardio glandula maxima inſtar parvæ nucis juglandis obſervabatur, taliſque conſiſtentiæ, qualis in omento fuerunt glandulæ. In cordis auriculâ dextrâ macula alba & magna reperiebatur, inſtar veſiculæ igne combuſtæ, & membrana quæ talem veſiculam conſtituebat, denſa ſatis erat: cauſa autem hujus veſiculæ videtur fuiſſe humor acris in illa membranâ contentus.

Glandulæ, quæ in collo reperiebantur, ejuſdem ſubſtantiæ erant, ac illæ quæ fuerunt ſub axillis, mollioris ſcil. vi medicamentorum ita diſpoſitæ.

Quatuor ductus ſalivales obſervabantur aſpectu ſatis jucundi; in utraque nimirum genâ primi duo, orti à glandulis conglomeratis ſeu parotidibus, deſinentes in genæ partem internam; alteri duo ductus oriuntur à glandulis conglomeratis colli parte ſcil. dextrâ, & ſiniſtrâ, terminantur autem ſub linguam.

Cranium cùm aperiretur, intra illud ſpatiū, quod eſt inter cranium & duram meningem, aqua contenta ibi effluebat, multaque aqua erat inter duas meninges, quæ aqua in anteriore capitis parte contenta ſpumoſa erat, quod contingit à flatibus.

Sanguis & aqua reperiebantur in dextrâ cerebri parte & ſubſtantiâ, & ſanguis nigricantis erat coloris, vaſaque multo turgebant ſanguine; in ſiniſtro autem latere ſanguis in ſubſtantiâ cerebri reperiebatur, non autem ſanguis extravaſatus, uti in dextro latere.

CASUS LXXXV.

3. Dec. IUvenis quidam ante 8. ſeptimanas cùm valdè incaleſactus maximè ſitiret, bibit hauſtum aquæ frigidæ; poſt triduum autem cùm vellet opus ſuum ordinarium aggredi, piſtor enim fuit, frigus in regione lumborum ſenſit, quod inſtar cinguli ventrem ambiebat, & ex eo tàm debilis, ut non potuerit ſtare; frigore hoc remiſſo, paulò meliùs cœpit habere, & ante ſeptimanam, videlicet 27. Nov. dolor pectoris utriuſque nempe lateris, cum ingenti tuſſi ipſum invaſit, cum difficili reſpiratione conjunctus, tuſſiendo multa ejicit, & quidem viſcida; alvus per 3. dies fuit conſtipatior; pulſus celer ac frequens, ſitiſque urget.

Die 4. Dec. delatus eſt in Noſocomium, ut ad priſtinam deduceretur valetudinem.

EXPLICATIO.

Juvenem hunc pleuritide laborare, colligere licet ex Symptomatibus, quæ illum infeſtant; conqueritur enim de laterum dolore, difficultate reſpirandi & tuſſi.

Pulſus celer & frequens febrem adeſſe indicat.

Videtur autem in hoc juvene peculiarem eſſe conſtitutionem & diſpoſitionem ſanguinis, & pituitam in eo dominari, quod patet ex eo, quia tamdiu & quidem per 8. ſeptimanas latitavit malum, antequam in conſpectum prodiret, ſi enim à ſanguine bilioſo ortum duxiſſet, breviſſimo id temporis ſpatio ſenſiſſet, quod malum autem jam protractum eſt ad nonam ſeptimanam: deinde pituitam ejus cauſam eſſe, ex ſymptomatibus colligitur, dolor enim ipſum non adeò urget, uti in illis, qui pleuritide laborant ex ſanguine bilioſo; tuſſis etiam non gravis eſt, ut aliquem dolorem afferret, quàm tuſſim; ſi à ſanguine bilioſo eſſet pleuritis, vix eam ferre poſſet æger. Cauſam autem externa fuit hauſtus aquę frigidę, copioſè in hoc juvene æſtuante & ſudore madente hauſtus; nam is primò po uit aerem ingredientem in ipſos pulmones per aſperam frigidiorem reddere: 2 Per œſophagum aqua illa frigida tranſiens & in ventriculo exiſtens clauſit ſuo frigore multos in pulmone & pectore poros, per quos ſanguis & vapores tranſire debebant, unde aliam viam eamque apertā quærunt, unde aliis meatus plus juſto aperiuntur; poris plus juſto apertis ſanguis pituitoſus ſe in illos inſinuavit, & ob viſciditatem ſuam tamdiu ibi hęſit, antequam factâ effervescentiâ ſeu fermentatione talia pleuritidis ſymptomata inducere potuiſſet,

Die 4. Dec. Aſſumpſit medicamentum hydragogum, à quo copioſè dejecit, quæ autem ejecit, valdè viſcida fuerunt.

Die 6. Dec. A trochiſc. becchic. materiam valdè ſolutam eſſe retulit, multaque tuſſiendo rejecit, quæ valdè cruda & viſcida erant, quæ etiam confirmant pituitam hujus pleuritidis cauſam eſſe; ſi enim à ſanguine bilioſo, ſputa illa fuiſſent corrupta.

Non inconveniens itaque eſt, ut materia illa viſcida incidatur, attenuetur, & ſenſim evacuetur, in cujus uſum de ſequ: decoct. aſſumat bis in die hauſtum, & ſubinde de trochiſc utatur.

℞. *Rad. Apii*,
Fœnic. ana ℥j.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Baccar. Iunip. ℥ij.
Sem. Aniſ.
Dauc. ana ʒij.
Coq ſ. a. in Aqu. Pur. in Colatur. ℥XL. *diſſolv.*
Syr. de Senna ℥iij.
M.

℞. *Trochiſc. Becchic. Alb.* ℥ij.

8. 9. Dec. Heri die 8. ab apozemate copioſè dejecit; reſpiratio non tam gravis fuit, quàm alias: hodie die 9. multa tenuia & ſpumoſa phlegmata tuſſiendo ejecit, quod ſignum eſt materiam illam craſſam aliquo modo eſſe attenuatam; unde liberior fuit reſpiratio; quando manè tuſſit, & quæ ejicit, fœtent; aſſumat itaque de trochiſc. & de pilul.

℞. *Maſſ. Pilul. de Cynogloſſ.* ℈j.
F. *Pilul. num.* viij.
Sumat ſubinde j.

10. Dec. Per noctem & hoc die tuſſis non tam gravis fuit, prout & commodiùs reſpirare potuit; non multa phlegmata tuſſiendo ejecit. Quia autem conqueritur de dolore vermiculante, quem per quadriduum ſenſit in plantâ pedum, illumque magis exacerbare, quando igni aſſidet: Quia autem hujus doloris cauſa videtur eſſe humor acris, cum ſanguine delatus ad illas partes, non inconveniens videtur ad leniendam illam materiam acrem, fomentum præſcribere, in quod pedes per quadrantem horæ manè & veſperi imponat, in cujus uſum.

℞. *Rad. Alth.* ℥ij.
Fol. Malv.
Viol.
Verbaſc. ana M. ij.
Sem. Lin.
Fœnugræc. ana ℥j.
Conciſa & craſsè contuſa d. ad. chart.

Quæ dehinc coqu. in aqu. pur. per ſpatium horæ quadrantis, & balneum hoc ſervetur, ut iterum poſſit calefieri, & in ægrotantis uſum adhiberi.

18. Dec. Habuit hodie paroxyſmum cum levi frigore, & eo urgente aſſumpſit de decoct. quod autem ſtatim evomuit, & hoc contingere ſolet; quando in paroxyſmo humores moventur, ſi tunc quid aſſumitur, evomitur iterum; ſed frigore remiſſo, & cùm paululum verſatus in calore, qui frigus ſubſecutus eſt, iterum de decoct. ſumpſit, à quo quinquies dejecit, quoad cætera paulò meliùs ſe habuit. Convaluit.

CASUS LXXXVI.

VIr quidam ante annos 12. miniſtravit figulo ad fornacem, ut extraheret vaſo cocta, unde ab inſigni fornacis æſtu admodum incaleſcēs valdè ſitivit, ut ſitim delere non poſſet; copioſè aſſumpſit frigidam, quâ aſſumptâ cœpit tuſſire, difficulter & anheloſè reſpirare, & circa præcordia angi, ut non am-

plius

plius potuerit intereſſe huic operi, hocque malum per 12. ann. continuò duravit, à quo tempore illud notavit, quando aliqua facta eſt aeris mutatio, corpus ejus quoque mutatum fuiſſe, ab aere autem ſereno meliùs ſe habuit, ut & a calidiori; pejùs autem ab aere frigido & nebuloſo; tuſſis quæ ab illo tempore ſicca continuò fuit, & adhuc talis eſt; aere flante humidiore tuſſiendo aliquid ejicit; præterea quando lacticinia aut alia humida aſſumit, in tantum intumeſcit venter, ut cogatur ſolvere ligamina, nullumque levamen ſentit, niſi flatus emittat; ante 15. dies pedum & faciei tumorem leucophlegmaticum ſenſit, qui illum adhuc urget, alvus ſatis reſpondet, & ſymptomata ſupra narrata ipſum adhuc continuò comitantur.

EXPLICATIO.

Difficultas illa reſpirandi, quâ vir hic laborat, eſt à materiâ viſcidâ, quæ tenaciter impacta eſt ipſi pulmonum ſubſtantiæ, unde commodè diſtendi non poſſunt; uti enim ſpongia humore viſcido infarcta difficulter diſtenditur, ita quoq; pulmones; & quia in pulmonum ſubſtantiâ pituita illa firmiter hæret, tuſſis ſicca cauſatur.

Materia autem quæ in pulmonum ſubſtantiâ hæret, pituita eſt admodum viſcida, quod patet 1. quia pituita copioſè ſatis in his regionibus, putà Belgicis, generatur, ab aere humido, qui dominatur, & propter aquarum viciniam. 2. Quia hic vir plebejus eſt, utens alimentis, quæ humorem illum generare & augere poſſunt. 3. Quia cùm adeſſet fornaci figulinæ, humores pituitoſi magis inſpiſſati ſunt, & particulæ humidæ exhalarunt, aſſumpto autem potu liquefacta iterum fuit pituita & deducta ad cor, ex hoc in ſubſtantiam pulmonum; & quia continuò generatur pituita, continuum quoque malum per 12. annorum ſpatium fuit tractum; corpus autem extenſum fuit à flatibus, aſſumpto enim potu aut alio liquore flatus in inteſtinis generantur, quia in inteſtinis maxima pituitæ copia hæret.

CURATIO.

Quia leucophlegmaticus tumor, qui aliis ſymptomatibus ſupervenit, maximè urget, & reliqua ſymptomata non adeò urgent, quin adhuc officio ſuo potuerit fungi (per 12. enim annos fuit vigil nocturnus) & ob tumorem illum ſe die 7. Nov. in Noſocomium contulit, illius habenda eſt ratio priùs, & à leni purgante inchoandum, ut humores leniter per alvum educantur.

Die 8. A medicamento hydragogo quinquies copioſè ſatis & admodum blandè dejecit; aſperitatem & ſiccitatem linguæ ſentit, quando à ſomno expergiſcitur, per hor. autem à ſomno, cùm expergefactus eſt, humida fit; & hæc linguæ ſiccitas eſt à vaporibus, qui in linguâ ſubſident, de nocte cùm quieſcit & non movetur, de die autem quia movetur lingua iterum humida redditur.

11. Commodè ſe habuit, conqueritur de lancinationibus, quas ſentit in virga, & tunc ſemper quando hæ lancinationes ipſum urgent, urinam reddere cogitur, hocque malum per 7. ſeptimanas ſenſit.

12 13. Conqueſtus eſt de linguæ ariditate, quæ ipſi quidem videbatur actu arida, ſed ad conſpectum tamen humida erat; Urinam commodiùs excernit, & de dolore pectoris gravativo conqueritur, cujus cauſa eſt materia valdè viſcida, ipſis pulmonibus impacta: ariditas autem linguæ, quæ ipſi planè arida videtur, actu tamen non erat, eſt à ſpiritu acido & bile, in ſe invicem miſtis, ſi enim à bile ſolâ, planè arida actu eſſet: de ſequ. decoct. ſubinde hauſtum aſſumat.

♃. *Raſur. lign. Guajac.* ℥iij.
Rad. Liquir. Raſ. ʒvj.
Apii ℥iß.
Baccar. Junip. ℥ij.
Ocul. Cancr. ℥ij.
Pulp. Colocynthid. ʒj.
F. Decoct. in aqu. pur. ad colatur. ℥XL.
In quibus diſſolv.
Syr. de quinque Rad.
Sena ana ℥ij.
Miſce.

21. Dec. Conqueſtus eſt hodie de tumore ſcroti & intorſione virgæ, ut vix urinam reddere poſſit, itaque ſeq. ſpecies coqu. in cereviſ. tenui, madefactaque ſpongia in Decoct. calidè applicetur ipſis partibus.

♃. *Flor. Sambuc.*
Chamæm. Rom.
Summitat. Melilot. ana M. j.
Fol. Alth.
Majoran. ana M. j. ß.
Sem. Aniſ.
Cumin. ana ℥ß.
M. & groſſo modo contuſ. d. ad chart.

NB. Spongia madefacta probè iterum debet exprimi, antequam applicetur.

23. 24. Scrotum valdè intumuit, ut & virga valdè tumida erat, itaque de ſequ. decocto ſingulis diebus aſſumat bis bonum hauſtum.

♃. *Cort. Rad. Ebul.*
Leviſtic. ana ℥ß.
Raſur. lign. Gujac. ℥ij.
Baccar. Junip. ℥iß.
Sem. Urt. Rom. ʒiij.
Pulv. Rad. Ialapp. ʒiß.
F. Decoct. in Aqu. pur. ad colat. ℥xxx.
add.
Syr. de Helleb. Nigr. ℥iij.
Spir. Salis ℈j.
Vin. rectiſ. ℥iij.
Miſc.

25. 26. 27. Hiſce diebus uſus eſt Apozemate; ſed nihil dejecit, alvuſque manet conſtipatior.

Scrotum valdè tumefactum eſt, ut nec commodè ſe movere, decumbere aut incedere poſſit, præſcriptæ fuerunt 21. Nov. herbæ in cereviſ. decoquendæ ad arcendum illum tumorem, ſed hactenus in uſu earum valdè negligens fuit; itaque ſæpiſſimè debet imponere ſpongiam vel linteum in decoct. madefactum, & hoc ſæpiſſimè iterari debet.

Scrotum valdè molle erat, non autem induratum.

7. Tumor ſcroti & virgæ planè ceſſavit.

Poſt mortem ejus Cl. Sylv. inſtituit paracentheſin, ubi multa aqua ad heminas tres effluxit, multa etiam intus permanſit.

CASUS LXXXVII.

MUlier quædam annos nata circiter 50. ante annum cùm vellet lectum petere, ſeque deveſtiret, incidit in animi deliquium, unde atrociſſimos circa præcordia fuit paſſa dolores, evomuitque cruenta, & ab hoc tempore dolores ſenſit in toto ventre, & potiſſimùm in regione lumborum; ante 15. dies ſenſit dolorem valdè moleſtum circa inguina, & potiſſimùm in inguine ſiniſtro, quando aſſurgit; lotium non poteſt excernere, decumbente autem ipſa ſponte effluit, & que tunc effluit urina, cruenta eſt valdè, & unà carunculæ cruentæ excernuntur; medicamenta quæ ipſi fuerunt adhibita, ab aliis Medicis, nihil levaminis ei attulerunt, quia autem malum illud valdè moleſtè illam urgebat, hodie die 11. Nov. delata eſt in Noſocom. ut ad priſtinam rediret valetudinem.

EXPLICATIO.

Quia hæc ægra confuſè admodum ſua ſymptomata narrabat; ut illa tamen, quæ in caſu propoſita ſunt, curioſè ex ipſius querelis colligere poſſemus, videtur, vomitum illum cruentum tum indicare ſanguinis è rupto vaſe effuſionem; & dum ruptio illa vaſis alicujus contigit, deliquium animi ægra paſſa fuit & dolores circa præcordia à ſanguine ad ventriculum confluente, qui cardialgiam partim acrimonia cauſatus eſt, partim copiâ ſuâ; vel aliâ pravitate unde vellicatio inteſtinorum & ventriculi

Sed

Sed quod ad mictionem illam cruentam & intolerabiles dolores in inguine, videtur cauſam etiam eſſe ſanguinem extravaſatum, quæ apertio in renibus, aut in ipſâ veſica facta eſt à ſanguine acriori, & ut Cl. Sylv. vult, à ſpiritu acido erodente vaſa & efficaciſſimos dolores inducente, unde ſanguis extra vaſatus & in grumos concretus (ideò aſſurgens urinam commodè non poteſt emittere,) meatum veſicæ urinariæ obvelat, & ita urinæ exitum prohibet, decumbente autem ipſâ magis cedit, ut major urinæ exitus pateat; grumoſus enim ſanguis acrior factus putreſcit, & ulcus excitatur, unde dehinc dolor il le.

Itaque de his vid. aphor. 80. Sect. 2. 6. Hipp. cum interpretatione Holerii.

Curationem quod attinet, illud procurandum eſt ut ſpiritus acidus concentretur, vires debiles reſtaurentur, vaſa aperta conſolidentur; & ſi ſanguis coagulatus, diſſolvatur, quæ omnia ſequ. mixtura præſtare videtur, de quâ ſubinde Cochl. j. aſſumat.

♃. *Aqu. Plantag.* ℥ij.
Cinnamom. ℥ß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Ocul. Cancr. ℈j.
Sang. Dracon. ℈ß.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syrup. Myrtillor. ℥j.
M.

14. 15. Dec. Urinam cruentam non amplius excrevit; ſed ſedimentum purulentum eſt; conqueſta eſt hodie de dolore quem ſentit in urina emittenda, & quòd ſæpius irritetur ad illam excernendam, cujus cauſa videtur eſſe, quia collum veſicæ exulceratum eſt, quod colligitur ex dolore & ſedimento purulento; hinc ſi urinæ particulæ acriores ac ſalſæ ad partem affectam perveniunt; irritatio fit ad excernendum urinam. Hodie quoque valdè vomuit, ac nauſeabunda fuit; ſitis eam etiam urſit, & de dolore, ubi ſedes eſt veſicæ, conqueſta fuit; utatur mixtura præſcr. & Maſ. Pil. de Cynogl. ℈j. form. in Pilul. num. viij. ſumat ſubinde j.

Hodie conqueſta eſt de dolore circa regionem colli veſicæ, & de ſumma debilitate; magis tamen de ſumma virium debilitate, quàm de dolore urgente; urinam cruentam non amplius excernit, ſed purulentum ac fœtidum in urina deprehenditur ſedimentum.

22. Admodum nauſeabunda fuit, ut nihil poſſet aſſumere; ab omnibus abhorret, & quando aliquid aſſumpſit, è veſtigio evomuit. Conqueſta eſt de dolore & ardore in collo veſicæ, aſſumat j. de Pilul. de Cynogloſ.

23. 24. His diebus cruentam urinam excrevit; nihil adhuc potuit aſſumere, nihil itaque præſcript.

25. Poſtquam omnia medicamenta abhorrebat, & in pejus omnia mutata ſunt, die 26. manè hor. 6. obiit.

CASUS LXXXVIII.

PUella quædam 16. annor. de dolore ventris & febre quotidiana conqueſta eſt, quæ febris illam per 8. ſeptimanas infeſtavit; de frigore non conqueritur, ſed tantùm de tremore ſummo, quando paroxyſmus eam invadit; nullum adhuc aſſumpſit medicamentum.

Curata eſt more ordinario, qui videri poteſt in aliis Caſibus.

CASUS LXXXIX.

VIr quidam per quadriennium valetudinarius fuit, & antequam in hunc affectum, quem jam patitur, incidit, febribus lentis vagis ac erraticis vexatus fuit, unde intrà quadrans horæ bis terve frigeret & incaleſceret; initio autem menſis Octobr. cùm valdè iratus eſſet, ſenſit in lumbis pulſationem. & quaſi flammam ſurſum ad caput aſcendere; unde caput valdè incaluit, & brevi poſt in linguæ paralyſin incidit; cruraque ita elevata ſunt, ut non potuerit ea continere; & ab eo tempore non potuit dormire, & caput valde doluit, dolorque gravis in brachiis valdè urgebat illum, artuſque tam debiles, ut eos non potuerit movere, die 15. Nov. delatus eſt in Noſocomium.

EXPLICATIO.

Hic æger longis vigiliis emaciatus, ut ordine commodèque omnia non potuerit proferre, tamen ex illis quæ in caſu notata ſunt, quòd cauſa hujus mali ex cauſis antecedentibus petenda ſit, quia ſcil. valetudinarius fuit, in quo vitioſi humores valdè abundarunt, & quia valdè ira commotus perturbatio quædam facta fuit illorum humorum, & potiſſimùm ipſius bilis in inteſtinum duodenum, quæ cum humore pituitoſo (qui in illo abundabat, quod colligitur ex morbi diuturnitate,) permixta, effervescentia ibi facta eſt, unde pulſatio in lumbis, & bilis recepta in vaſa, ad caput delata, dolores capitis & vigilias cauſata eſt; ad reliquas autem partes, ubi cum humore pituitoſo ſubſiſtit, dolores gravativos efficit.

Quia autem caput valdè dolet, & vigiliæ ipſum maximè vexant, mixtura quædam ipſi præſcribenda eſt.

♃. *Mithridat.* ʒij.
Syrup. Stœchad. ℥j.
Aqu. Theriacal ſimpl. ℥ß.
Lavendul. ℥ij.
M. *Aſſumat eam cochleatim.*

Hac nocte ſe bene quieviſſe retulit, cùm hactenus per 10. ſeptimanas inquietè admodum ac per noctē ultrà 2. aut 3. hor. non dormiviſſet. Per triduum alvus fuit ſegnior, itaque quia bilis non ſolùm peccat, ſed & pituita, quod ex eo colligitur, ſi à bile ſolâ malum fuiſſet, ſponte ceſſaſſet, nec tamdiu duraſſet, ac ſi à pituitâ maximè dependeret.

Igitur præſcriptum fuit medicamentum utrumque humorem evacuans.

♃. *Elect. Cholagog.* ʒij.
Hydragog. ʒj.
Aq. Betonic.
q. ſ. pro hauſtulo.

17. Hac nocte benè quievit, non aſſumpto medicamento; à purgante autem quinquies dejecit; lingua mobilior paulò fuit; Conqueſtus eſt hodie de dolore vermiculante per omnia membra, & dolore quaſi ſtupido, ſi enim aliquid tangit, quaſi aliquod intereſſet medium, nimirum charta cuti interpoſita, per quam adeò ſtupidè ſentiret.

18. Dolor ille, de quo heri conqueſtus eſt, non ita continuus hodie fuit, & paulò meliùs ſe habuit.

11. Heri veſperi ter ahuc dejecit; hodie autem quinquies, & paulò meliùs ſe habuit; ipſi videbatur, quòd calor inferiùs aſcenderet verſus genua, ſentiebatque dolorem, quaſi medulla ex oſſibus traheretur (quod videtur eſſe ſpecies convulſionis,) ſed dolor ille remiſit iterum; de ſomno interrupto conqueſtus eſt.

25. Levem ſenſit febrem, ſed die 26. & 27. commodè ſe habuit, noctuque benè quievit, nec ſenſit febrem; venter qui adhuc mollis fuit, hodie 27. durior erat, & quia tum ſubito durior factus eſt, concludendum eſt, à flatibus duritiem illam eſſe; pręterea conqueſtus eſt de obſcuritate oculorum, ut tam clarè videre nō poſſet, quia autem utplurimùm hoc contingit ab halitibus melancholicis, verſus oculos aſcendentibus, ſanguinique permixtis, hinc humores oculorum, eo, quo debent modo, non nutriuntur.

8. Jan. Benè ſe habuit hodiè; conqueſtus eſt de frigore in pedibus, cujus ratio, quia ex affectu animi, à quo ab initio incidit in hunc morbum, à quo ſenſim jam liberatur, commoti ſunt omnes humores in corpore, hinc pituita partim ibi in loco ſubſiſtens, partim jam cum ſanguine mixta ad illas partes affluens tale frigus cauſatur, & quia antea pedes laborabant ſtupore, non putandum quaſi jam de novo hoc frigoris incommodum primùm ſentiret, ſed graviore ſtupore urgente frigus non ſenſit, vel non curavit, ceſſante autem jam ſtupore, magis percipit illud frigus, quod bonum eſt ſignum, ſi partes,

quæ

quæ paralyſi laborârunt, iterum ſentiunt, quid incommodi ipſis contingat; arguit enim paralyſin fore ſolutam, & notandum eſt, omnes partes paralyticas eſſe frigidiores reliquis, & frigus per aliquod tempus adhuc durat, etſi moventur, frigúſque in partibus reſolutis non ſentiri, niſi ſenſim auferatur paralyſis.

CASUS XC.

ANcilla quædam per 4. menſes valetudinaria ante 14. dies incidit in febrem quotidianam, à quo tempore pedes venterque ſenſim intumeſcere cœperunt, qui tumor in dies magis augetur.

20. 21. 22. & 23. Dec. Hactenus benè ſe habuit, ſed hodie 24. conqueſta eſt de alvo adſtrictiore; ſanguine ex naribus effluxit, cui aliàs non aſſueta; quia autem retulit ſe per 9. menſes non paſſum eſſe fluxum menſtruum, bonum ſignum videtur, nempe humores ſenſim corrigi, emendari, fluxileſque reddi, & ſæpius Cl. Sylvius obſervavit talia exempla, ubi per annum menſes ſubſtitere, tandem expurgato probè corpore, liberatoque à pravis humoribus ſponte rediiſſe ſine adhibitis medicamentis, quę vulgò menſes moventia dicuntur.

CASUS XCI.

VIr quidam ante 13. ſeptimanas incidit in febrē tertianam intermittentem, quæ duravit per 3. ſeptimanas, & dehinc mutata eſt in febrem quotidianam continuam, valdeque confuſam, quæ illum afflixit per 6. ſeptimanas; ante 4. autem ſeptimanas mutata eſt in quartanam intermittentem. Quando paroxyſmus invadit, ſentit frigus in lumbis, cum dolore, qui tantus eſt, ut omnia in lumbis ipſi dilacerari videantur; frigus diſpergitur verſus partes inferiores, ut quaſi in oſſibus hærere ſentiret; poſteà ſurſum aſcendit in abdomen, diſpergiturque per illud, durans per 3. hor.

Febre continuâ dum laboraret, liberaliùs aſſumpſit potum, unde hactenus per 6. ſeptimanas ſenſit pedum tumorem, qui adhuc durat, & dolor capitis, qui illum valdè urgebat in febre continuâ, ſed tumefactis pedibus planè remiſit.

Appetitus ſatis ipſum urget, noctuque benè quieſcit; pulſus robuſtus eſt, magnus & frequens fuit in die remiſſionis; nulla adhuc adhibita ſunt medicamenta.

EXPLICATIO.

Febrem quartanam ortum duxiſſe ex pituita, ſatis patet ex affectis, & duratione tum febris, per longum enim tempus duravit, & quando ingruit paroxyſmus, dolorem & frigus percipit, Cauſa autem hor. ſymptomatum eſt, quia in inteſtino tenui (vel ſecund. vulg. in duodeno) duo reperiuntur ductus, bilarius ſcil. & pancreaticus, qui duo ductus ſe exonerant in principium illius inteſtini, vulgò jejuni dicti, quod firmiter lumbis annectitur, & ſi illi humores, qui ex illis excernuntur, benè ſe habent, temperata ſunt omnia, & ex efferveſcentia, quam inſtituunt; nullum incommodum oritur; his autem malè diſpoſitis, ſive vitium ſit unius, ſive alterius, ſive utriuſque, efferveſcentia fit illorum humorum & phlegmatis, quod ſemper reperitur in inteſtino; hinc ſi bilis prædominatur, calor magis eſt manifeſtus; ſi verò frigus, pituita.

Quò autem major fit efferveſcentia, eò magis diſtenditur illud inteſtinum, unde dolor percipitur.

Tumor pedum, qui ſpeciem hydropis minatur, eſt partim à flatibus, partim à pituita viſcida, quæ ſe exonerat ad partes externas, non autem à vitio alicujus partis ſeu læſione orta ſpecies hydropis, ſed à largiore in febre cōtinua aſſumpto potu, unde etiam ſtatim tumorem pedum ſenſit.

Itaque in curatione præſtandum, ut humores illi alterentur & educantur, itaquè de ſeq. apozemate ſingulis diebus manè hauſtum aſſumat.

♃. *Cortic. Rad. Samb.* ℥ß.
Leviſtic. ℥vj.
Raſur. lign. Guajac. ℥iij.
Cortic. lign. Guajac. ℥ß.
Baccar. Iunip. ℥ij
Pulp. Colocynthid. ʒj.
Sem. Aniſ.
Dauc. ana. ʒij.
Coq. ſ. a. ex. aqu. pur. in Colatur. ℥L.
Diſſolv.
Syr. de Helleb. nigr. ℥v.
Spir. Vin. rectif. ℥iij.
Miſc.

NB. Cortices & rad. lign. Guajac. ſolùm poſſent coqui lento igne vaſe probè clauſo, per 24. hor. tanta vis enim ipſis ineſt antequam reliqua addantur, quia autem à pharmacopœis hoc non obſervatur, notandum tamen eſt, ſi quis ſibi ipſi vellet parare tale decoctum quòd tali modo parari poſſit.

23. Hodie habuit febrem, frigus duravit per hor. calor per 2. ſed neutrum fuit moleſtum; poſt calorem ſenſit dolorem vermiculantem in externis corporis partibus, quaſi animalcula perreptarent illas partes, à vaporibus & halitibus bilioſis acribus ad illas partes delatis, poſt illum dolorem incidit in ſudorem, qni duravit per tres horas.

3. Febr. Hodie aſſumpſit ſal. vol. fixat. Sylviani gr. ij. unde perturbationem in toto corpore ſenſit, quaſi omnia ſuſque deque moverentur, & levem inde habuit febrem.

CASUS XCII.

VIr quidem per 14. ſeptimanas laboravit febre quartana, quæ illum invaſit ſemper hor. 6: veſpertina, frigus ingruit cum dolore, incipiens in lumbis, diſpergiturque per totum corpus & ad caput, unde dolorem pa titur; poſt frigus calor ingruit, & tunc incidit in ſomnum; quando ſe movet, ſuperiora ſudant, inferiora autē non item; in ejus curationem ſeq. præſcripta eſt mixtura, de qua ſubinde cochl. j. aſſumere debet, redeunte autē paroxyſmo cochl. iij.

♃. *Aqu. Card. Bened.* ℥ij.
Cochlear. ℥j.
Theriacal. ſ. ʒx.
Antimon. diaphor. ʒß.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

Hodie manè hor. 8. habuit paroxyſm. cum ſummo frigore, ut ſella, cui inſedebat, à tremore quem paſſus eſt, moveretur; in frigore valdè deliravit & ſitivit, ceſſante autem frigore ceſſavit quoque delirium; ingruente calore dolorem capitis moleſtum paſſus eſt; cùm aliquid comedit, amara ipſi omnia ſapiunt: & horum omnium ſymptomatum cauſa videtur eſſe pituita acida bili permiſta, prędominum autem habente pituita; in qua abundat ſpiritus acidus, quæ delata ad caput ſpiritibus animalibus inordinatum motum conciliavit; itaque utatur rurſus de ſuperiùs præſcripta mixtura.

12. Conqueſtus fuit de dolore ventris circa umbilicum; alvus eſt adſtricta, & quando aliquod excernit, ſumma cum difficultate hoc facit, quia fæces admodum induratæ, cauſa autem indurationis eſt ſpiritus acidus, junctus oleo & ſali, quibus ſcatent excrementa illa; quod ſeq. decoct. præſtare poteſt; à quo bis in die haſtum aſſumat.

♃. *Rad. Apii,*
Leviſtic. ana ℥j.
Raſur. lign Guajac. ℥iij.
Baccar. Iunip. ℥ij.
Pulp. Colocynthid. ʒj.
Coq. in ſ. q. Aqu. pur. in Colatur. ℥xxx.
Diſſolv.
Syr. de Helleb. nigr. ℥iij.
Spir. Vin. rectif. ℥ij.
M.

NB Lignum Guajac. eſt egregium ad incidendum quoſcunque humores viſcidos, ratione ſalis volatil. quo maximè ſcatet.

CA-

CASVS XCIII.

VIr quidam ante 14. ſeptimanas incidit in febrem quotidianam continuam; paroxyſmi ſemper magno cum frigore invaſerunt, febre autem ante dies aliquot remiſſâ, incidit in magnum ventris dolorem totiuſque corporis; non ſitit, nec eſurit; per 10. dies non dejecit.

EXPLICATIO.

Multi hîc ſunt affectus intricati ab humoribus intricatis, & vario modo vitiatis in corpore contentis; quos humores cum excernere non valeat & ut meliùs pateat affectus, de ſequ. mixt. ſubinde cochl. j. aſſumat.

♃. *Aqu. Petroſel.* ℥ij.
Theriacal ſimpl. ℥ß.
Acet. ſtillat. ℨvj.
Ocul. Cancr. ℨiß.
Antimon. diaphor. ℈j.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

1. Jan. Commodè dejecit ab hauſtu hydragogo, 2. 3. Benè ſe habuit, conqueſtus eſt ſaltem de dolore in plantis pedum & laſſitudine brachiorum.

CASVS XCIV.

VIr quidam cujus uxor profluvio alvi valdè fœtido laboravit, qua occaſione ei ſemper adeſſe coactus intrà ſpatium ſeptem dierum non dormivit, unde ante 10. dies incidit in febrem continuam, quæ illum circa veſperam invadit hor. 6. ubi primùm ſummum frigus percipit in lumbis, quod deinde per totum corpus diſpergitur, duratque aliquando per 3. 4. aut 5. hor. in ipſo frigore ut & calore, ſummum capitis dolorem percipit, ingruente calore valdè ſudat, ſititque & pulſus debilis reperitur.

CASVS XCV.

VIr quidam ante 5. ſeptimanas levem dolorem in lumbis ſenſit, unde quaſi levem auram ad caput aſcendere ipſi videbatur, ut omnia in gyrum ſecum ferri putaret, & ſedere coactus fuerit; decidit in terram; totius corporis convulſionibus, cum ſtertore, ſpumâ ex ore effluente, omnium ſenſuum & aliarum perceptionum privatione correptus eſt; mens finito paroxyſmo per 3. dies non conſtitit, loquela etiam tam diu impedita fuit; adhibita fuêre medicamenta, unde paroxyſmi non tam graves fuerunt.

Per 8. autem dies adeò mitigata ſunt ſymptomata, ut bis vel ter ſentiat paroxyſmum, & antequam paroxyſmus invadat illum, pulſationes per totum corpus, imprimis in abdomine ſentit, unde dolorem etiam gravem in lumbis totoque ventre & capite; manus dextra ſubinde contrahitur; imprimis autem pollicem in manu arctè tenet, quæ convulſio in illâ manu illum deſerit, & migrat in ſiniſtram; mens tamen in paroxyſmis ſatis conſtat, pulſus contractus fuit, ſed non debilis.

EXPLICATIO.

Epilepſiâ virum hunc laboraſſe & adhuc laborare ſatis ex circumſtantiis & ſymptomatibus recenſitis patet, cùm epilepſia alia ſit gravior, alia levior: & alia cum ſenſuum privatione; hæc autem cum levioribus ſymptomatibus ſenſibuſque ex parte conſtantibus invadit; illam in principio, hanc verò adhuc patitur.

Cauſa autem proxima ipſiùs motus convulſivi & convulſionis fuit imprimis ſpiritus acidus volatilis minus acris, ad principium nervorum accedens, illique moleſtiam inferens, unde convulſio; hinc ſi conſiderentur omnia, quæ ad motum animalem ſive voluntarium concurrunt, unde benè perficitur, non difficile erit concludere, quænam ſit cauſa motus inordinati ſive convulſionis.

Quia vires ſatis conſtant in hoc ægro, de ſequent. mixt. ſubinde cochleare j. aſſumat.

♃. *Aqu. flor. Tiliæ* ℥ij.
Theriacal ſimpl. ℨvj.
Antimon. diaphor. ℈j.
Syrup flor. Pæon. ℥j.
M.

16. 17. Jan. Valdè debilis eſt pulſus; nihil alimenti aſſumit; non amplius vomit; Cauſa pulſus debilioris eſt ſanguis vitiatus, ex quo ſpiritus generari non poſſunt, unde minor ventriculorum contractio.

Hodie 18. hor. 2. pomerid. vitam cum morte commutavit.

Annotata ex diſſectione cadaver. ipſius.

Muſculi abdominis valdè tenſi erant, ſanguiſque ſatis fluxilis ex minimis vaſis effluebat.

Inteſtini coli pars in dextro latere ab omento non tegebatur; aliàs omentum ſatis benè ſe habebat, & minimâ pinguedine perfuſum erat.

Vaſa in ſuperficie inteſtinorum valdè turgebant, majoraque quàm naturaliter cernebantur.

Inteſtina tenuia una parte erant diaphana, in alterâ autem parte obſcurioris & nigricantis coloris, uti contingit in gangrænâ, & hoc vitium contingit, ſi humor acidus valdè peccat, unde ingentes dolores excitantur, de quibus etiam ab initio conqueſtus fuit; adhibitis autem iis, quæ ſpiritum acidum concentrant, meliùs ſe habuit. Inteſtinum tenue, quod ſub meſenterio circa lumborum regionem vergit, internâ ſuâ ſubſtantiâ valdè eroſum erat, & rubrum, eâ in parte, quæ vergebat verſus latera, albeſcebat autē in illa parte, quæ tendebat ſurſum verſùs ventriculum ſignum efferveſcentiam ex humoribus, qui ex duobus ductibus pancreatico ſcil. & bilario eò deferuntur, & juſto acriores fuêre, ibi factam eſſe, non autem uſque adeò verſus ventriculum, aliàs magis illa pars infeſtata fuiſſet, vapores autem & halitus ex illâ ferveſcentia excitatos & ad ventriculum delatos eſſe ſatis teſtantur vomitiones, quas paſſus eſt æger, jam defunctus, in ſuâ vitâ.

Sub Ventriculo ductu tranſverſo debuiſſet obſervari inteſtinum colon, quod in hoc ſubjecto latebat admodum, ut non commodè potuiſſet videri, ut aliàs ſolet.

Obſervandum eſt, inteſtinum colon naturaliter in latere ſiniſtro ad partem fermè ſummam coſtarum ſpuriarum aſſurgere & à flatibus aut aliâ materiâ viſcidâ, in illo contentâ diſtendi, unde nonnunquam tumor & dolor percipitur, & tunc ſæpius culpatur lien, etſi nullum vitium in liene ſæpiùs obſervetur, & ſæpè talis tumor dolorve ſubinde recurrit; cùm autem medicamenta incidentia flatuſque diſcutientia adhibeantur, malum ceſſat.

In hoc ſubjecto flexio ſygmoidea in latere dextro, ubi incipit inteſtinum colon aſſurgere, obſervabatur, quæ aliàs naturaliter non ita ſe habebat; ſed luſu naturæ tale quid contigiſſe ſtatuendum; in latere autem ſiniſtro ubi naturaliter illa flexio ſygmoidea obſervatur, deerat, & inteſtinum hoc colon rectâ deſcendebat.

Ventriculus in parte ſuperiore & inferiore prominebat & turgebat, in medio autem coarctabatur.

Phlegma, quod in Ventriculo reperiebatur, nigricantis erat coloris, cujus cauſam Clar. Sylv. judicavit fuiſſe, quia medicamentis, quæ aſſumpſit, lap. hæmatites fuit permiſtus, qui talem ſuppeditat tincturam.

Interna Ventriculi ſubſtantia quaſi inflammata ac eroſa erat, à materia acri eò delata, unde vomitus; ſuperius autem orificiū planè albicantis erat coloris.

Pancreas benè ſe habebat, ſuccus qui in eo reperiebatur, ſubacidus & adſtringens erat.

In cavitate abdominis aqua cruenta reperiebatur, ſed paucâ quantitate.

In thorace omnia benè ſe habebant, nihilque præternaturam obſervabatur in cordis & pulmonum externa ſubſtantia.

In

In cordis dextro ut & ſiniſtro Ventriculo ſanguis ater carneâ ſubſtantiâ circumvolutus extrahebatur; ſanguine probè abluto carnea ſubſtantia reperiebatur, tantaque acrimonia fuit in illâ aquâ, ut membranæ pleræque prorſus abraſæ eſſent.

Aqua quæ in pericardio erat, ſaporis erat acris & ſubacidi, ſubdulcis verò in fine ſapiebat.

In capite ſub tenui meninge ſanguis extravaſatus obſervabatur, & in utroque latere ſanguis iſte reperiebatur, non autem in anteriore, nec in poſteriore capitis parte.

Vaſa admodum turgebant ſanguine, inprimis in lateribus, unde ſi res ita ſe habet, pulſationes moleſtæ circa tempora percipiuntur.

In Ventriculis cerebri aqua reperiebatur, quæ ſalſa erat, & paululum acida, uti inter alios & ipſe guſtavit Cl. Sylvius.

In glandulâ pineali arenulæ obſervabantur, N.B. Circa nervos opticos arteriæ carotides obſervantur, & quando ſanguis copioſior aut acrior per illos defertur, dolor circa radices oculorum notatur.

Plexus retiformis ſeu rete mirabile Galeni egregiè in hoc ſubjecto cernebatur. In externis palpebrarum ad extremum cāthum utriuſque oculi majorem demonſtravit Dominus Sylvius duos exiguos ductus; qui tamen admittebant ſtylum minimum, prodeuntes ex glandulis, quæ ſunt circa radices narium, & ex glandula quaſi unus ductus primò prodit, qui dehinc in duos diſpergitur ramos, qui deſinunt in canthum oculi majorem.

CASUS XCVI.

Ancilla quædam ante aliquot dies ſenſit levem calorem in lumbis, unde paulò poſt anguſtiam circa præcordia & palpitationem cordis ſenſit, ſibi dehinc videtur aliquid ſurſum vergere verſus fauces, quod ſemper deglutire coacta fuit, exinde levem patitur vertiginem, ut ſedere cogatur; levem ſubinde etiam ſentit febrem, abdomen eſt diſtentum, in primis poſt alimentum aſſumptum magis angitur, & per aliquot dies non dejecit.

EXPLICATIO.

Effervescentiam in inteſtino tenui circa lumbos fieri, ſatis manifeſtum eſt ex relatis ægræ, dum de calore circa regionem lumborum conqueſta fuit, materiam autem ex quâ effervescentia iſta contingit, & bilem pituitam eſſe, ex ductu pancreatico & bilario in illud inteſtinum delatum, arguit Dominus Sylvius, unde halitus & flatus elevati ſurſum verſus cor, fauces & caput ſymptomata illa excitant; inprimis autem acidos eſſe iſtos halitus arguit conſtrictio faucium, ut ſemper in faucibus quid hærere videatur noſtræ ægræ, quod ſymptoma ſpeciem ſuffocationis hyſtericæ (uti vulgò dicitur) denotat, abdomen autem diſtentum à flatibus provenire verum videtur. NB Oleum ſuccin. deſtill. egregium eſt in ſuffocationibus uterinis, ſcatet enim ſale volatili, unde corrigitur ſpiritus acidus, & ratione olei ſpiritus volatilis.

Tinctura ſuccini optimè adhibetur in hyſtericis affectionibus, ſed quia in quibuſdam pharmacopœis non proſtat, loco ejus tinctura caſtorei præſcribatur.

7. Meliùs ſe habuit, quoad ſuffocationem & vertiginem, ut & reliqua ſymptomata, conqueſta tantùm fuit de ardore ventriculi, quaſi carbones vivi in illo eſſent, & aſſumpto potu hoc ſymptoma maximè urget, Germani dicitur *der ſoot*; itaque duabus vicibus ſequent. pulverem in cochl. cereviſiæ aſſumat.

♃. *Cret. alb.*
Bol. Armen. ana ℈ß.
M. ad chart.

NB. Bolus Armena non tantum præſtat uti creta, ſed ideò additur, ne ab ægris rejiciatur medicamentum, ſi ſola creta addatur.

CASUS XCVII.

Ancilla quædam per tres menſes laboravit febre quartana, quæ ingruit ſummo cum frigore in lumbis, quod dehinc diſpergitur per totum corpus, inprimis autem quia per quatuor ſeptimanas venter pedeſque valdè intumuerant; ab illo tempore frigus maximè ſenſit, circa præcordia, ventrem & pedes; frigus; quod valdè moleſtum, durat per duas horas, in quibus valdè tremit; calor, qui frigus ſubſequitur, valdè moleſtus etiam eſt; antequam paroxyſmus illam invadit, valdè ſitit, non autem in paroxyſmo, ſed die quoque ſequente poſt paroxyſmum; noctu non poteſt quieſcere; alvus non ſatis reſpondet. Quia autem ſequenti hac nocte expectat paroxyſmum, cujus ratio habenda eſt, de ſequ. mixtura cochl. j. ſubinde aſſumat, & redeunte paroxyſmo cochl. iij.

♃. *Aqu. Fœnic.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒx.
Laud. Opiat. gr. ij.
Antimon. diaphor.
Ocul. Cancr. ana ʒß.
Syr. de quinque radic. ℥j.
M.

CASUS XCVIII.

Vir quidam per 8. dies febre quotidiana laboravit, ubi primò in lumbis ſenſit ſummum frigus, quod dehinc per ductum dorſi defertur ad caput, unde capitis dolorem & vertiginem ſenſit; noctu non poteſt quieſcere; alvus hactenus fuit conſtipata, ſed aſſumpto prunor. brodio, jam laxa eſt.

14. A medicamento hydragogo quodam aſſumpto non dejecit, ſed ſenſit dolorem tenſivum ſub umbilico, qui tranſverſim fertur ad latus dextrum, & hic dolor eſt in inteſtino colo, quia nullum eſt inteſtinum, quod tranſverſim fertur, quàm Colon, & quia medicamentum hydragogum debile fuit, ad expellendos viſcidos humores, excitati ſunt flatus.

CASUS XCIX.

Fœmina quædam per 3. menſes laboravit febre quartana, & jam per menſem incidit in tertianam, cùm ingruit paroxyſmus, ſummum frigus valdèque moleſtum ſentit in lumborum regione, quod diſpergitur inde in totum corpus, duratque per 2. hor. calor autem dehinc, qui ſequitur frigus, valdè moleſtus eſt, ut etiam in terram decumbat, ad contemperandum calorem; in calore valdè ſudat, alvus prætereà ſatis reſpondet; noctu non commodè quieſcit. Itaque de ſequ. mixtura ſubinde cochl. j. aſſumat, & urgente paroxyſmo 5. aut 6.

♃. *Aqu. Menth.* ℥ii.
Theriacal. ſimpl. ℥vj.
Acet. ſtillat. ℥ß.
Ocul. Cancr. ʒß.
Syr. quinque Radic. ʒvj.
M.

25. Conqueſta eſt hodie de dolore punctorio in dextro hypochondrio, qui ſubinde recurrit; & meliùs ſe habet, præſertim ſi emittit flatus.

CASUS C.

Mulier quædam per 14. dies laboravit doloribus totius corporis & imprimis jam conqueſta eſt de doloribus capitis; febrem ſentit quotidiè, ſed magis de calore, quàm de frigore conqueſta eſt; aſſumpſit antehac purgans, à quo alvus hactenus laxa, ſed quia jam adhuc inprimis dolor capitis & totius corporis durat, febris quoque lenta ipſam comitatur, de ſequ. mixtura ſubinde cochl. j. aſſumat.

♃. *Aqu. Petroſel.*
Hyſſop. ana ℥iß.

The-

Theriacal. ſimpl.
Acet. ſtillat. ana ℥ß.
Ocul. Cancri ʒß.
Laudan. opiat. gr. ij.
Antimon. Diaphor. ℈j.
Syr. quinque Rad. ℥ß.
M.

Hactenus mediocriter ſe habuit ab aſſumptâ mixtura cum Laudan. opiat. ſed con queſta eſt de dolore artuum,& inprimis ventris; caput fœdum fuit ulceribus, quæ ulcera per aliquot ſeptimanas habuit, & ſuſpecta ab aliis habita fuit, quaſi ſpecie luis Venereæ ſit affecta, quia maritus tali lue correptus eſt. Hodie 7. Febr. cùm ſatis bene ſe habuit, ſtatim in pejus res ejus mutatæ ſunt, & obiit.

Annotata ex Anatome hujus mulieris.

Aperto abdomine inteſtina nullo omento tegebantur, ſed ſurſum planè erat retractum, & ad latitudinē trium digitorum transverſorum circumcingebat epatis ſuperficiem, eratque omentum fœdi coloris; præterea omentum adhærebat ventriculo. Magna aquæ copia in abdomine erat contenta, & quidem valdè acris, quæ ſuâ acrimoniâ partem inteſtinorum, quæ hærebat in fundo, abraſit, vt planè nigra, & principium gangrænæ repræſentarent; pars autem inteſtinorum, ad quam aqua non pervenit, pallidioris erat coloris. Peritonæum etiam ab aquæ acrimonia abraſum erat. Pus circa uterum reperiebatur valdè fetidum; tubis uteri veſiculæ aqua repletæ adhærebant. Inteſtina flatibus valdè turgebant, omnium maximè inteſtinum colon in illa parte, ubi flexio illa ſigmoidea obſervabatur, quæ aliàs naturaliter in ſiniſtro latere notatur, in hoc autem ſubiecto in dextro latere cernebatur, quod contigit ab ingentibus doloribus, unde inteſtina veluti contorquebantur. Hepar firmiter annectebatur ventriculo ac diaphragmati, & valdè deorſum prominebat, eratque pallidi coloris. Lien maior quàm naturaliter, ſatiſque magnus conſpiciebatur; pars ſuperior pallidioris, inferior verò lividioris erat coloris.

In veſicula fellis 75. calculi forma triāgulari reperiebantur, ſed in paucâ bilis quantitate. Inteſtinum tenue, in quod inſeruntur duo illi ductus, bilarius ſcilicet & pancreaticus, valdè excoriatum erat; & hoc contingit, quia parvâ in quantitate bilis adfuit, unde acrimonia aliorum humorum acidorū & acrium per ductum pancreaticum eò delatorum à bilis defectu non potuit corrigi, unde excoriatio. Veſica Urinaria formam triangularem repræſentabat, ejuſque orificium, quod naturaliter albere debebat, valdè rubebat, & quaſi levem inflammationem adeſſe cernebatur, quod contigit ab urinæ acrimonia. Cavernulæ in uteri ſubſtantia interna obſervabantur, quibus inflatis tumebant uteri tubæ. Ex orificio uteri interno materia viſcida & quaſi purulenta effluebat, qualis ſolet excerni in illi fœminis, quæ gonorrhœâ laborant. Pulmones undique adhærebant non ſolùm pleuræ, ſed & ipſi diaphragmati. Aqua cruenta in latere dextro thoracis obſervabatur; & dexter lobus pulmonis naturaliter penè ſe habebat, ſed ſiniſter ferè erat conſumptus, exiguaque ejus veſtigia apparebant, multumque puris & aquæ exhauriebatur, talis, qualis ſolet excerni in phthiſi. Membrana quæ pulmones cingebat, decuplo craſſior erat in lobo pulmonum ſiniſtro exulcerato, quàm in lobo dextro, qui naturaliter ſe habebat. Veſicula quaſi candela combuſta in cordis ſuperficie apparebat, quod contigit ab humorum acrimonia, qui ubi ſubſiſtunt, ſimile quid ob ſuam acrimoniam cauſant. N B. Cùm inflaretur ductus thoracicus ſeu chyliferus, intumeſcebat vena azygos, & vena caua; cor movebatur, & pulmones extendebantur. In cute capitis fœda notabantur ulcera, quę cutem tantùm & pericranium affecerunt; ſed cranium nondum aliquid paſſum eſt, niſi hinc & illinc levia veſtigia apparebant; & hoc notādum in lue Venerea, ubi ulcera ad oſſa perveniunt, unde caries ipſorum ſequitur, & non ſolùm dolores intolerabiles patiuntur illi, qui hoc affectu correpti ſunt, ſed & incurabilis eſt affectus ille, & adhibentur fruſtrà remedia. In cerebro omnia benè ſe habebant.

CASVS CI.

VIr quidam per 4. ſeptimanas laboravit febre quartanâ, quando ingruit paroxyſmus ſentit frigus in lumbis, quod inſtar cinguli ambit abdomen, duratque per 4. horas calor, qui frigus ſubſequitur, tanto quoque tempore durat, ſed non adeò moleſtus, in calore ſentit capitis dolorem; ſitit; præterea alvus per aliquot dies fuit conſtipatior. Præſcriptus eſt hauſtus hydragogus purgans & mixtura temperans humores.

CASVS CII.

ANcilla quædam per 14. dies laboravit capitis gravedine, i. e. *hat den Schnupfen*, ſed per 2. dies conqueſta eſt de ventris & lumborum dolore ingente, ut & capitis; alvus per 3. dies conſtipatior fuit, itaque cras manè aſſumat hauſtum hydragogum.

25. Jan. Semel copioſè dejecit; conqueſta fuit de ſummo capitis dolore, ut non loqui, nec loquentes audire ſive perferre poſſet; de ſequ. itaque mixturâ cochleatim aſſumat aliquid ſæpius.

♃. *Aqu. Petroſel.*
Fœnicul. ana ℥j.
Acet. ſtillat ʒvi.
Tinct. Cinnamom. ʒij.
Ocul. Cancr. ʒß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syr. de Betonic. ℥j.
M.

CASVS CIII.

23. Jan. VIr quidam per 8 dies laboravit febre quartanâ; frigus ſenſit primò in lumbis, quod dehinc in totum corpus diſperſum eſt, ſed non eſt moleſtum; calor qui frigus ſubſequitur, moleſtior eſt; de ſummis ventris doloribus conqueſtus fuit; per tres dies non dejecit.

27 Hodie habuit febrem, quæ autem non adeò moleſta fuit; conqueritur de doloribus circa oſſa, qui magis urgent circa veſperam, ut noctu non poſſit dormire; quia autem uxor laborat lue Venerea, hæc ſigna videntur etiam aliquam ejus ſpeciem incidare; de ſequ. ergò decocto ſingulis diebus hauſtum manè aſſumat, & ſi alvum non deponit, à meridie iterum, & ſic bis in die.

♃. *Raſur. lign. Guajac.* ℥iij.
Baccar. Junip. ℥ij.
Pulp. Colocynthid. ʒj.
Sem. Aniſ. ʒiij.
Coqu. ſ. a. ex aqu. pur. ad Colatur. ℥xxx.
in quibus diſſolv.
Syr. de Helleb. nigr. ℥iv.
Aq. Theriacal. ſimpl. ℥j.
M.

Indies poſt aſſumptum decoct. meliùs ſe habet.

CASVS CIV.

CLariſſimus Dominus Sylvius Amſtelodami ad fœminam aliquam vocatus fuit, quæ jam per tempus aliquod acerbiſſimo dentium dolore vexata fuit, cui cùm præſens Medicus dentem evelli curavit, malum ad proximum dentem ſerpebat, quem Medicus quoque evelli juſſit, ita ut brevi aliquot dentes evellerentur; interim illa vix aliquod levaminis cùm ſentiret, illis tandem feſſa malis, tum etiam Cl. Dominum Sylv. in conſilium adhibuit, qui poſtquam nihil noxii in dentibus percepit, miratus imprudentiam prioris Medici, tandem mixturam ad ſopiendum dolorem præſcripſit, quâ dolor etiam fuit ſopitus; quo ſopito, medicamentum blandè purgans præſcripſit, quo humor educeretur, hocque aſſumpto tanta ventris tormina percepit, ut ſibi inteſtina quaſi contorqueri & convelli ſentiret, qua materia eductâ, plenè planèque reſtituta eſt.

CA-

CASUS CV.

22. Jan. VIr quidam per 2. menſes ſanguinem exſpuit, aſſumptâ autem côſervâ roſar. ſanguinem jam non amplius excernit; per aliquot ſeptimanas conqueſtus eſt de dolore pectoris, quando tuſſit, phlegmata alba ac viſcida tuſſiendo excernit: de ſequ. mixturâ aſſumat.

℞. *Aq. Hyſſop.*
Fœnic. ana ℥iß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Tinctur. Cinnamom. ʒij.
Ocul. Cancr. ℈j.
Sang. Dracon. gr. vj.
Syr. quinque Rad. ℥j.
M.

23 24. Jan. Magnum levamen habuit, dolor in pectore planè ceſſavit, adhuc phlegmata alba & viſcida excernit tuſſiendo.

25. Hac nocte ſuffocatus obiit.

CASUS CVI.

VIr quidam incidit in aquam frigidâ, unde valdè perterritus & frigefactus ſenſit dolorem & frigus in lumbis; pulſus eſt contractior (hic ſignum eſt febris,) alvus laxior.

Quia malum ipſi ab extrà contigit, & his in caſibus ſudorifera valdè proſunt, de ſequ. mixturâ cochleatim & ſæpius aſſumat.

℞. *Aqu. Petroſel.* ℥ij
Fœnic. ℥j.
Theriacal. ſimpl. ʒvj.
Acet. ſtillat. ℥ß.
Antimon. diaphor. ʒß.
Syr. quinque Rad. ℥j. M.

Optimè ſe habet.

CASUS CVII.

VIr quidam valdè incaleſcens ſe expoſuit frigori, ubi brevi poſt inſigni febre correptus eſt, & ſenſit dolorem in lumbis, ut & frigus, ac calorem, ita ut ſæpiſſimè in die mox incaleſcat, mox refrigeſcat; dolor dehinc ex lumbis diſpergitur per totum ventrem, ut omnia inteſtina quaſi contorqueri ipſi videantur; cardialgia adeſt; alvus ſegnior; ſitit, & quando potum non aſſumit cochleatim, eum ſtatim evomit; quæ evomit, amara ſunt. Dolor in lumbis nonnunquam tantus eſt, ut in terram ſæpè concidat, & neſciat quomodo ſe habet; non poteſt quieſcere.

EXPLICATIO.

Cauſa horum ſymptomatum deduci poteſt ab efferveſcentiâ in inteſtino tenui facta ab humore pancreatico & bilario in inteſtinum illud effuſo; hinc quia ſpiritus acidus quàm maximè peccat, quod deduci poteſt ex ingenti dolore; ad varias autem partes ſpiritus ille acidus delatus varia quoque inſtituit incommoda; bilis autem ex illa efferveſcentiâ ſurſum ad ventriculum, ejuſque orificium ſuperius delata vomitum cardialgiamque inſtituit.

CURATIO.

Ut vitium humorum illorum emendetur, de ſeq. mixturâ ſæpius cochleatim aſſumat.

℞. *Diaſcord. Fracaſtor.* ʒij.
Syrup. Card. Bened. ℥iß.
Aqu. Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Ocul. Cancr. ℈j.
Aqu. Fœnic. ℥iiß.
M.

2. Meliùs ſe habuit poſt aſſumpt. cholagogum, à quo quater purgatus eſt, & in omnibus levamen ſenſit; conqueſtus eſt de dolore faucium, itaque coquantur rapæ in aqu. pur. & aſſumat de juſculo ad gargariſandam fauces.

5. In omnibus levamen habuit, optimèque cum illo fuit.

CASUS CVIII.

9. Maii Anno 1664. JUvenis quidam ante 10. ſeptimanas febre tertianâ laboravit, per aliquot autem dies febris quotidiana illum afflixit; quando paroxyſmus illum invadit, dolorem ſentit in lumbis, & frigus durat per ſeſquihoram, calor autem per 2. hor. in calore valdè ſitit; appetitus aliàs eſt proſtratus; urgente calore caput dolet; adhibita ſunt Vomitoria, non tamen vomuit; non nauſeat; alvus ſatis eſt laxa; paroxyſmus febrilis cum ſudore ceſſat; quia autem uterque humor peccat, bilis nempe & pituita, alterantia commodè hic adhibentur, & quidem in formâ mixturæ præſcripta.

10. Pondus in ventre ſentit; anticipat febris; frigus non fuit grave; venter ſubinde tumet; heri fuit immunis à febre; hodie paroxyſmum habuit; pergat in aſſumptionem mixturæ hujus

℞. *Aqu. Petroſ. & Fœnic. ana* ℥ß.
Theriacal. ſimpl. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒx.
Antimon. diaphor. ʒß. M.

12. Maii. Hodie hora undecima antemeridiana paroxyſmum illû infeſtavit; frigus primò ſenſit in lumbis; quod dehinc ſecundùm dorſi ductum diſperſum fuit, duravitque per ſeſquihoram, calor verò per 2. hor. In calore valdè ſudavit, ut & poſtquam paroxyſmus penè remiſit ſine tegumentis corpori adhibitis.

CASUS CIX.

9. Maii. JUvenis quidam ſub hypocondrio punctiones ſenſit, per tempus aliquod ſubinde remittentes, quod malum contraxit, poſtquam valdè calidus frigidam largiter aſſumpſerit; dolores autem tanti fuere, ut vix loqui præ doloribus poſſet; Medici qui ipſi adfuerunt, judicarunt eſſe pleuritidem & venam ſecare ante 6. dies mandarunt, quod etiam factum, dolores quidem paululum remiſerant, ſed tamen adhuc ſatis moleſti ſunt ipſi; poſt venę ſectionê anheloſus factus eſt, & difficilis reſpiratio ipſum urget. Judicat autem Cl. Sylv. malum illud in ventre & potius inteſtino tenui locum habere, flatuſque ex pituita & bile peccantibus excitatos fuiſſe, murmura enim ſubinde in inteſtinis percipere æger aſſerit: itaque neceſſum eſt, ut flatuum generatio impediatur, flatuſque producti diſcutiantur; 2. ut humores peccantes emendentur, & ſenſim educantur; itaque præſcribatur decoct. ex ingredientibus, quæ ſcatent ſale volatili.

12 Maii. Per aliquot noctes non quieviſſe retulit, & noctu pejùs ſe habet cùm decumbit, quàm ſi de die ſedeat; noctu enim ſentit dolorem in hypochondrio ſiniſtro, unde quaſi aliquid aſcendere ipſi videtur, & angere pectus; mirum autem eſt, quòd tale malum non contingat de die, ſed de nocte, quando decumbit in lecto; & putat Clar. Sylvius rationem eſſe, quia quædam plumæ gravem ſpirant odorem, unde aliqid volatile elevatur, quod corpori noſtro ſe inſinuat, & promovet motum alicujus humoris in eo, qualis quid ille etiam ſit, unde efferveſcentia tunc contingit, ex qua poteſt aliquid elevari, quod varia conſtituit incommoda, prout ad varias defertur partes; quia autem non planè liber à febre eſt, & humores peccantes correctionem requirunt, & ſomnus ut ipſi concilietur neceſſum eſt, ergò ſequentem mixturam cochleatim aſſumat.

℞. *Aqu. Petroſel.* ℥ij
Fœnic. ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvj.
Antimon. diaphor.
Ocul. Cancr. ana ℈j.

Spir.

Spir. Vin. rectiſ. ℥ß.
Laud. Opiat. gr. ij.
Syrup. de Fœnic. ℥ß.
M.

Optimè ſe habet.

CASVS CX.

9. Maji. VIr quidam portavit onus grave, unde debilior factus in lumbis & ſub coſtis dolorem ſentit, ſubinde febricitat; debilis eſt; in cruribus circa articulationes cruris tàm dextri, quàm ſiniſtri potiùs rigorem, quàm dolorem ſentit, magis tamen in dextro, quàm in ſiniſtro crure, nullus tumor in cruribus obſervatur; ſapor ingratus in ore eſt; aliàs de nullis ampliùs ſymptomatibus eſt conqueſtus. Quia vitium in ſero eſſe videtur, ideò præſcribatur ipſi purgans hydragogum.

12. Maji. Sudavit, ſed paululum, nullum notabile levamen adhuc in pedibus ſentit, quod non mirum; quia enim eſt malum inveteratum, neceſſe eſt, ut tractu temporis illud corrigatur.

14. Maji. Veſperi cùm decumbit, dolorem capitis ſentit, interdiu autem non; manè quando ſurgit, paululum ambulare poteſt, ſed ſtatim defatigatur, & ſedere cogitur; tumor in ſiniſtro pede major, quàm in dextro, ut & dolor, (poteſt autem tumor & dolor dependere à materiâ ſeroſâ viſcidâ & acri) alvus per duos dies fuit adſtricta, ſudavit paululum ab aſſumpto decocto; nihil autem dejecit per alvum, ut educantur humores ſeroſi.

17. Maji. Maculæ ſcorbuticæ cum dolore prætereà accedunt, quod non tam malum ſignum, quia ad ſuperficiem ſenſim malum propellitur. Externè crura illinat ſequ. Ungu.

♃. *Ung. Martiat.*
Ol. Lumbric. ana ℥ij. *Miſce.*

20. Maji. In eodem ſtatu fuit, ſed hodiè 21. Maji cruris tumor verſus inferiora minuitur, in ſuperioribus in eodem ſtatu permanet; dolor in interioribus tumoris eſt, ſcil. in muſculis, ſeu eorum carne, humor acris adeſt, dolor verò hic non eſt à diſtenſione, meliùs habet, cùm decumbit, pejus autem ubi ſurgit, idque ad meridiem uſque; ratio quia ſanguinis fluxus, dum extrà lectum eſt, non æquè procedit, qui ſanguis, ubi magis hæret, majorem moleſtiam creat, deinde etiam reliqui humores, qui in habitu ſunt, cùm interdiu magis moventur, malum augent, deinde tempore ſomni à ſpiritibus volatilibus in ſomno acris ille humor magis temperatur.

Scorbutus ſæpè in interioribus eſt ſatis vehemens, & tunc nullæ maculæ adſunt, ſæpè exteriores partes magis afficit, & tunc maculæ apparent; interdum ubi malum ad extremum pervenit, ut ex interioribus ad exteriora penetret, & tum maculæ ſimiliter apparent. Balneum & fotus hìc conveniunt, niſi ſumptibus parcendum eſſet, & tunc Decoct. lign. Guajac. & Baccar. Iunip. convenirent.

24. Maji. Pedum tumor non tàm durus nec magnus, nec etiam tenſio tanta. Senſit dolores ventris hodiè, (poteſt fieri, ut humores, qui in pedibus diu hæſerunt, doloremque cauſarunt, magis ſoluti ſint, & ad inteſtina delati, unde dolor) & pro bono ſigno habet Cl. Sylv. dolor in pedibus valdè diminutus.

1. Junii. Benè ſe habuit, ſed die 2. pejus, & hoc ſenſit, quòd alternis diebus pejùs habeat, hinc non dubitandum, quin aliquid febris intercurrat; nullus enim affectus pręter febrem per paroxyſmos invadit pejùs autem hubuit hic æger, quoad dolorem & tenſionem in cruribus. Ad fomentandos pedes.

♃. *Rad. Alth.* ℥ij.
Fol. Abſinth.
Abrotan.
Card. Bened.
Matricar.
Summitat. Melilot.
Chamomill. Rom.
Flor. ſambuc. ana M. j.
Baccar. Junip. ℥iij.
Laur. ℥j.

Sem. Cumin ℥ß.
Conciſ. & Contuſ. d. ad Chart.
Coq. in ſ. q. cereviſ. tenuior. aut aq.
Cum Decoct. calid. pedes foveantur.

16. Junii. Rigiditas in pedibus & quidem in ſuris adhuc permanet; tormina in ventre habuit; commodum eſſet, ſi liceret inſtituere fomentum ex Spir. Vin. paratum. Sed intereà alia, quæ etiam præſtantia ſunt, non intermittemus; addantur igitur fomento ſuprà præſcripto Fæc. Vin. ℔j. quæ in hoc caſu egregiæ ſunt. Poſt fotum ſequ. linimento illinantur ſuræ, & quidem illo in loco, ubi maximam perſentiſcit rigiditatem.

♃. *Spir. Vin. Rectiſ.* ℥iij.
Camph. ℥ß.
Ol. Succin. ℈j.
M.

In tali caſu quoque convenit Ol. de lateribus & balſamus Sulphuris.

18. Junii. Circa finem muſculorum imprimis in dextro pede, in tendinibus putà, majorem rigiditatem ſentit, quàm aliàs, quod poteſt eſſe à materiâ viſcidâ eò delatâ, unde ibi difficiliùs diſcutitur, ob partes membranoſas, faciliùs autem in partibus carnoſis.

CASVS CXI.

9. Maji. VIr quidam per aliquot ſeptimanas febre tertianâ laboravit, & adhuc laborat; ingruente paroxyſmo frigus ſentit in lumbis, quod durat per ſeſquihoram, calor autem per 4. hor. & in paroxyſmo diſtenſionem ventris patitur.

24. Per aliquot noctes valdè ſudavit, & quidem horam poſt cùm petierit lectum; noctu dum ſudat, non quieſcit, ſed manè & interdiu dormit; in principio ſudoris ſentit dolorem magis urgentem in hypochondrio ſiniſtro, quàm aliàs; alternis diebus febricitat, & dum febricitat, dolor in hypochondriis gravior eſt; non negandum tamen, cùm tàm ſudet, illum febricitare etiam, ab efferveſcentiâ enim factâ in inteſtino tenui, dolor in hypochondrio, & quicquid ad cor deducitur, ibique novam efferveſcentiam inſtituit, febris quoque oritur, & in paroxyſmo tunc ſudor erumpit; non autem malum hic ſudor videtur ſignum, & ſpes eſt, brevi inde fieri mali ſolutionem

25. Maji. Hodiè habuit febrem, frigus duravit ultrà horam, calor non moleſtus fuit; in frigore pulſus frequens & compreſſior; in calore frequens & dilatatior; caput dolet nonnunquam in frigore, nonnunquam in calore, nonnunquam etiam extra paroxyſmum ab aliquo acre, quod elevatur ante paroxyſmum, & partes capitis ſenſibiles lancinat; quòd autem quidam magis capitis doloribus ſint participes, provenit à partium conſtitutione, quatenus in hoc ſubjecto partes magis aptæ ſunt ad recipiendum vitioſum humorem, quàm in alio.

30. Maji. In lumbis tempore paroxyſmi dolores lancinantes ſenſit, non tamen adeò gravis fuit paroxyſmus; noctu dolorem cinguli adinſtar vẽtrem ambientem ſentit; circa finem autem paroxyſmi ventris tumorem habet. Putat Cl. Sylv. circa finem febris aliquam pituitæ viſcidæ partem in flatus jam abire.

14. Heſternâ die aſſumpſit lac dulce, unde tormina in ventre ſenſit, quæ deducenda ſunt à lacte coagulato, uti hoc in melancholicis fit, qualis & hic æger eſt.

NB. In lactis coagulatione pars butyroſa cum caſeoſâ jungitur, ſeroſa verò ſeparatur. Idcircò lac coagulatum per ſalia volatilia & plantas aromaticas ſimiliaque medicamenta, quale eſt ſequ. corrigitur.

♃. *Aqu. Menth.*
Puleg. ana ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ℥iß.
Syr. de Fœnic. ℥ij.
M. aſſumatur Cochleatim.

CASVS CXII.

9. Maji. VIr quidam conqueritur adhuc de gravitate totius corporis, imprimis autem artuum inferiorum; alvus ſemper adſtricta eſt, niſi adhibitis medicamentis laxior reddatur.

CASVS CXIII.

9. Maji. FOEminæ cuidam circà veſperam venter intumeſcit; alvus eſt adſtricta; in regione ventriculi compunctiones ſentit ſub coſtis; nauſea ſubinde adeſt; ſapor amarus horis matutinis in ore, & tunc incaleſcit; manè circa regionem renalem ſentit dolorem, qui antrorſum vergit, nauſeamque excitat; calore accedente meliùs ſe habet, & tum aliquid quaſi fauces comprehendit; nullum frigus ſentit.

EXPLICATIO.

Malum hoc ſpecies eſt affectionis hypochondriacæ, & pituita viſcida & ſtyptica hìc peccat, & illa imprimis ratione viſciditatis; bilis autem peccat, quod non poſſit pertranſire pituitam, ut magis vires ſuas exerat.

CASVS CXIV.

9. Maji. FOEmina quędam quæ hactenus ſcrophulis laboravit, in dies jam pejùs habet, & ſcrophulæ in dies excreſcunt & duriores fiunt, & ſubinde ſuffocatio uterina eam infeſtat.

10. Maji. Hodiè dolores ingentes circa lumbos ſenſit, ut partes quaſi dilacerari videantur; ut igitur magis incidatur & attenuetur pituita viſcida in glandulis hærens, de ſequentibus pilul. cras manè quinque aſſumat.

℞. *Gumm. Galban. c. acet. pp.* ʒß.
Chalyb. pp.
Maſtich. el. ana ℈j.
Carabes albiſſ. gr. xv.
Myrrh. Rub.
Caſtor. ana gr. xij.
Croc. Britannic. gr. viij.
Trochiſc. Alhandal,
Reſin. Jalapp.
Scammon. ana ℈j.
Ol. Gran. Junip. gutt. vj.
M. ſ. a. & f. Pilul. num. L.

12. Maij. Quinquies dejecit à pilulis, & quidem magnâ copiâ; antehâc pilul. aſſumpſit, illas tamen nō tam potenter operatas eſſe teſtatur, ſed doloribus totius corporis affligitur, ut & capitis dolore, tumores ſcrophularum majores ſunt, quàm unquā fuêre.

19. Maij. Conqueſta eſt de dolore lancinante & pungente capitis, in parte imprimis anteriore; dolorem ſentit in lumbis; aſſumpſit de pilulis, à quibus ter dejecit.

1. Junii. Hactenus mediocriter ſe habuit; pilulis ſubinde uſa eſt, ſcrophulæ in ſiniſtrâ colli parte penè curatæ ſunt, non item in parte dextra, hodiè 23. Jun. conqueſta eſt de ſummâ capitis gravitate, quam per aliquot dies ſenſit; non rejecit phlegmata per os, ſed in faucibus materiam hærere refert.

℞. *Fol. Majoran. recent.* P. j.

Aliquot folia terantur, & naribus indantur.

CASVS CXV.

MUlier quędam quartanâ hactenus laboravit, & quidem per 8. ſeptimanas, paroxyſmus cū calore ingruit, qui ſentitur in lumbis, & ſemper ferè calor adeſt, nullum autem frigus; cùm febris diſcedit, venter inflatur; moleſtiſſimè tuſſit; calor, cùm ingruit paroxyſmus, in lumbis incipit, & in hypochondrio dextro aliquando commoratus, deſinit demum in ſiniſtro; durat autem paroxyſmus per 12 horas, in quo tuſſis valdè moleſta eſt, eaque ſicca; horis matutinis hęmorrhagiam narium ſatis largam patitur, in principio hydrope laboravit, & in ſiniſtro hypochondrio apoſtema habuit; febre diſcedēte totum corpus ſudore deffluit; alvus adſtricta eſt; ſequenti die poſt paroxyſmum tumor ventris illam infeſtat.

Præſcriptum eſt ſeq. Decoctum.

℞. *Rad. Leviſtic.*
Apii ana ℥j.
Sem. ſiler. montan.
Dauci ana ʒij.
Baccar. Junip. ʒiß.
Coq. ex aqu. pur. ad Colatur. ℥xxx. *quibus add.*
Syr. de Helleb. Nig. ℥iij.
Tinct. Cinnamom. ʒß.
M.

De hoc Decoct. his terve in die hauſtulum aſſumat.

CASVS CXVI.

MUlier quędam per longum tempus valetudinaria fuit, unde corpus planè emaciatum; phlegmata ejicit multa, magis purulenta quam viſcida; aphthis quoq; per aliquot dies laboravit, & valdè debilis eſt, ardorem ſummum in faucibus ſentit & valdè tuſſit; Phlegmata illa purulenta exulcerationem pulmonum arguunt, & phthiſi hanc fœminam laborare certum eſt; quia autem de aphthis valdè conqueſta, de ſequ. utatur medicamento.

℞. *Aq. Hord.* ℥ij.
Syr. Viol. ſimpl. ℥iß.
Lap. Prunell. ʒß.
M.

Obiit.

CASVS CXVII.

11. Maji. MUlier quædam per longum tempus laboravit, ex ulcere colli veſicæ; unde urinam cum ſumma difficultate & ſummis doloribus emittit, itaque de ſequ. mixtura ſubinde cochleatim aſſumat.

℞. *Aqu. Petroſel.*
Fœnic. ana ℥iß.
Acet. Stillat. ʒß.
Tinct. Cinnamom. ʒiij.
Antimon. Diaphor. ℈j.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syr. de Fœnic. ℥j.
M.

℞. *Maſſ. Pil. de Cynogloſſ.* ʒj.
Form Pilul. num. LX.
Sumat. ſubinde j.

Ab aſſumptis pilul. ſemper ſentit levamen.

CASVS CXVIII.

9. Maji. MUlier de ſummo ventris dolore in dextro hypochondrio conqueſta eſt, in cujus auxilium ſequ. Mixtura eſt præſcr.

℞. *Aqu. Fœnic* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ʒß.
Acet. Stillat. ʒvj.
Ocul. Canc. ʒß.
Laud. Opiat. gr. ij
Syr. quinq. Rad. ʒvj.
M.

Quinquies in die ſumat cochl. j.

CASVS CXIX.

9. Maji. ANte quadriennium ancilla laboravit febre erratica, ex qua reſtituta eſt, & ante 14. dies incidit in febrem quartanam; frigus ingruente paroxyſmo ipſi non eſt moleſtum, magis autem calor.

CASVS CXX.

9. Maj. MUlier quædam cùm valdè caleret ſe frigido expoſuit aeri, eadem calefacta ſubitò frigus paſſa eſt, inde malè ſe habuit, & colli glandulæ tument, præſcripta eſt mixtura.

11. Maji. Meliùs ſe habet, ſed die 12. conqueſta eſt de menſium fluxu, qui typum non ſervat, & fluxus eſt diminutus & rarior: ut autem ſanguis magis diſponatur, & ad fluxum illum naturalem promovendum de ſeq. decoct. ſingulis diebus hauſtum aſſumat, & continuet in illo aſſumendo, donec illud abſolverit.

♃. Rad. Angelic. ℥ j.
Leviſtic. ℥ß.
Spic. Nard. India:
Schœnanth. ana ʒß.
Fol. majoran.
Puleg.
Artemiſ. Rubr.
Sabin. ana M. j.
Sem. dauc.
Aniſ.
Cinnamom. acut. ana ʒ ij.
Baccar. Iunip. ℥ j.
Coqu. ſ. a. ex aqu. pur. ad colat. ℥ xxx.
add.
Syr. de Artemiſ. ℥iij.
Spir. Vin. rectiſ. ℥ iij.
M.

CASVS CXXI.

8 Maji. MUlier quædam per aliquot dies febre ardente laboravit, & gravi capitis dolore; præſcripta eſt Mixtura cum Laud.

10. Non meliùs ſe habuit ab aſſumptâ mixturâ, ſed ardorem in oculis percipit, alvus ſegnior eſt, cras aſſumat hauſtum chologogum.

11. Maji. Paulò meliùs ſe habet hodiè, ardor non tantus ampliùs eſt in oculis, nec dolor capitis, commodè ab aſſumpto hauſtu purgante alvum depoſuit, tumor tamen in crure adhuc illam moleſtat, & videtur humorem non ſolùm ex parte beneficio medicamenti eductum, ſed & magis verſus illas partes motum.

CASVS CXXII.

9. Maji. MUlier quædam, quæ ante 9. ſeptimanas fœtum enixa eſt, 14. dies poſt tempus illud excluſionis tumorem & dolorem cruris ſentit; tumor eſt œdematoſus, & mulier ſubinde febricitat. Hoc malum nonnunquam circa pauperculas contingit, quando non bene ab obſtetricibus tractantur circa partum.

NB. In puerperis leniter procedendum, & talia, quæ humorem peccantem temperant, imprimis verò roborantia adhibenda.

Hactenus peſſimè habuit, hodiè 20. ſua mala paululum referre potuit, nempe ſecundinas nondum eſſe excluſas, itaque aſſumat hauſtum decoct. Caſu LXI. præſcript. quod ad menſes & ſecundinas expellendas eſt egregium. Obiit.

CASVS CXXIII.

9 Maji. FOEmina quædam per aliquot ſeptimanas ſubinde febricitavit; cùm ingruit paroxyſmus, frigus ſentit in lumbis, quod durat per horam, calor autem qui ſubſequitur, per 3. horas; tuſſit, quamdiu febricitat; in calore nonnunquam delirat; jam per 2. dies copioſè ſudavit, ex ſũmo animi mœrore morbum ſibi contraxiſſe facta eſt.

CASVS CXXIV.

10 Maj. MUlier quædam per aliquod tempus febricitavit: frigus primò ſenſit in lumbis, quod dehinc per totum corpus eſt diſperſus, frigus per ſemihoram duravit, calor autem per 2. hor. & in calore deliravit; febris autem hæc fuit quotidiana intermittens, per aliquot autem dies febris valdè declinavit, attamen aliquot ejus adſunt veſtigia, alvus non ſatis reſpondet.

Quia autem malum hoc penè ſuperatum eſt, tamen ut humores magis corrigantur, & educantur, citiùſque promoveantur, de ſeq. decoct. ſingulis diebus manè bonum hauſtum aſſumat.

♃. Herb. Taraxac.
Cichor.
Fumar.
Fœnic.
Betonic. an. M. j.
Tamarind. ℥ ij.
Coqu. ex aqu. pur. add.
Syr. de Rhabarb. ſimpl. ℥ ij ß
Miſc.

CASVS CXXV.

10. Maij. MUlier quædam per 22. ſeptimanas fluxum menſium non habuit, dolor in utroq; ventris latere, venterq; turgidus fuit, ante 6. ſeptimanas in ſummam pedum debilitatem incidit; qui ſubinde tument, ſubinde autem detument; ardor in interioribus, frigus in exterioribus viget; antequam in hoc pedum malum incidit, quoties per urbem ambularet, vehementiſſimè tremebat, & poſt in illud pedum malum incidit, purgantia quoq; circa idem tempus fuere adhibita, nullo tamen cum levamine; ante 7. menſes animi mœrore affecta eſt, quem ſupra dicta mala ſunt ſecuta; præterea imprimis circa regionem lumborum ſummum ſentit ardorem. Malum hoc ad affectionem hypocondriacam refertur.

Tumor ventris à flatibus, tremor autem à pituita acidâ; uterque igitur humor hîc corrigi debet.

12. Maii. Maximè conqueritur de difficultate & dolore in urinâ reddendâ, urinam omnem non poteſt commodè excernere; arenulæ in fundo urinalis obſervantur: itaq; de ſeq. Mixtura Cochleatim ſubinde aſſumat.

♃. Aq. Petroſel. ℥ ij.
Fœnic. ℥ j.
Spir. Vin. Rectif. ʒ x.
Salis Rectif. gutt. xl.
Laud. Opiat. gr. iii.
Syr. quinq. Rad. ℥ i.
Miſc.

25. Maii. Alvus ſegnior, nec à pilu l. fœtid. N. 5 deiecit, venter magis intumeſcit, & per 6 menſes menſtrua non habuit; facies valdè formoſa, & faciei alicuius ægrotæ minimè ſimilis, quia autem cautè cum iis procedendum, in quibus menſes ſubſiſtunt, ſæpiùs enim fucus latet, cùm virgines de ſubſiſtentiâ menſium conqueruntur, de ſeq. decoct. bis terve in die hauſtum aſſumat, donec ſequatur deiectio.

♃. Rad. Apis ℥ i.
Leviſtic. ℥ ß.
Fol. Maioran. M. i.
Pulu. Rad. Ialap. ʒ. i. ß
Tart. Crud. ℥ ii.
Coq. ex aq. pur. in col. ℥. xx. *diſſolu.*
Syrup. de Rhabarb. ſimpl.
Helleb Nigr. ana ℥ i ß

12. Iunii. A decocto venter, qui aliàs adſtrictus, iam ſatis reſpondet, & menſes, qui per 25. ſeptimanas non fluxerunt, heri fluere cœperunt.

14. Iunii. De pedum tumore conqueſta eſt, ibi deiecit.

♃. Rad. Angelic. ℥ ß
Fol. Sabin.
Matricar.
Puleg.
Artemiſ. Rubr.
Maioran.
Flor. Chamomil. Rom.
Sambuc. ana M. i.
Sem. Cumin.

Dauci,
Urtic. Rom. ana ℥ß.
Baccar. Laur. ℥j.
Conciſ. & contuſ. groſſ. mod. dentur ad chart. pro ſotu pedum, coqu. ex aqu. pur. aut cereviſ. tenui.

CASUS CXXVI.

10. Maij. MUlier quædam per annum ferè ſe malè habet, imprimis in ſiniſtro hypochondrio, ubi dolores ſenſit, jam autem de eodem dolore eodem in loco perſeverante conqueritur, & dolor vergit jā à ſiniſtro hypochondrio ad lumborum regionem, & ita ad dextrum hypochondrium. Duabus aut tribus horis poſt aſſumptum cibum pejùs ſe habet, & cardialgiam patitur, ubi cor angitur, ſudor erumpit, & quando ita angitur, cogitur ſurgere & ambulare, aliàs peſſimè ſe habet; corpus interdum inflatur, appetitus ſatis bonus, ſitis non multùm illam infeſtat, menſes non commodè fluunt. Omnia hæc ſymptomata argunnt affectionem hypochondriacam. Ut igitur humores temperentur, mixtura præſcripta eſt, & decoct. incidens & attenuans pituitam viſcidam, eamque evacuans.

12. Maij. Dejecit quidem, ſed nullum levamen ſenſit, dolores intolerabiles illam urgent, qui tanti, ut difficulter contactum veſtimentorum ferre poſſit, (quod nonnunquam & utplurimùm fit in Colicâ paſſione,) omnia enim contorqueri in ventre imprimis circa umbilicum ipſi videntur; flatus adſunt, qui tendunt ſurſum, non deorſum: itaque neceſſum eſt: ut exhibeatur medicamentum quod dolores ſedet, flatuſque diſcutiat.

Flatus ipſam hactenus valdè urſerant, unde venter ſepiùs tumuit, ſed per convenientia remedia eſt reſtituta ad priſtinam valetudinem.

CASUS CXXVII.

10. Maij. MUlier quædam conqueritur de continuo dolore in ſiniſtro hypochondrio, & circa regionem ventriculi, & in regione lumbari; in dextro quoque hypocondrio tale malum ſentit, ut & ardorem; dolores autem noctu ſunt graviores, unde non poteſt quieſcere, nauſea illam moleſtat; antehàc vermes per ſuperiora & inferiora ſe excreviſſe retulit.

Hìc peccat uterque humor, bilis ſcil. & pituita, primariò tamen pituita, quæ viſcidior eſt; neceſſe autem eſt, ut ad æſtum bilis temperantia & incidentia humores viſcidos accedamus, ut ad eductionem poſſint deduci.

11. Maij. Valdè nauſeabunda eſt, & inclinata ad vomitum, non autem poteſt pervenire ad illum; igitur cras ſequ. Vomitor. aſſumat.

♃. Oxymel. vomit ℥iij.
Aqu. Menth. ℥ß.
Miſc.

12. Maij. Multa bilioſa evomuit, dolorem ſentit in dextro hypochondrio & lumbis, deinde quoque circa regionem ventriculi; cibum ſtatim evomit, poſt, quam illum aſſumpſit, potum autem non item; itaque neceſſe eſt, ut bilis temperetur, & ejus acrimonia emendetur. Poſt aſſumptum cinnamomum non ampliùs vomuit, ſed meliùs ſe habuit. Poſt aſſumptum ſem. Zedoar. ℈iiij. duos vermes excrevit.

29. Maij. Omnia quæ aſſumit, evomit iterum, & conqueritur de anguſtiâ circa præcordia; quæ evomuit, fuerant amara, & paululùm viſcida; per 12. ſeptimanas non experta eſt menſes, ſentit nonnunquam quaſi aliquid ad fauces aſſurgeret, illaſque conſtringeret; hodiè cùm tria tantùm appeteret pruna Damaſcena, quæ ipſi ſuppeditata ſunt, ipſiſque aſſumptis vomitus ceſſavit.

30. Maij. Febrem ſenſit, ſed calor, & frigus fuere ſatis levia.

CASUS CXXVIII.

10. Maij. VIr quidam per 4. ſeptimanas malè ſe habuit, & diarrhœam per illud tempus paſſus eſt, unde valdè debilitatus; affligitur quoque tuſſi, unde non poteſt noctu quieſcere; appetitus eſt proſtratus; quoties aliquid aſſumere conatur, nauſeat; frigus paſſus eſt, in dextro crure, exinde pes affectus & demum os iſchii. Materiam catarrhoſam hîc peccare certum eſt qualis autem illa ſit, ex ſequentibus adhuc dicendis patebit: interim quoad curationem commodiſſimum eſt adhibere medicamenta, quę diſcutiunt materiam peccantem, & impediunt largiorem alvi fluxum.

♃. Rad. Petaſitid. ℥j
Raſur. C. C. ℨiii.
Baccar. Junip. ℥ij.
Fol. Card. Bened. M. j.
Coqu. in ſ. q. aqu. ad Colat. ℥xx. add.
Syrup. Card. Bened. ℥ij.
Aqu. Theriacal. ſimpl. ℥j.
Miſc.

14. Maij. De immobilitate dextri cruris conqueſtus hodiè illud cōmodiùs movere potuit; tuſſit valdè, & poſt longam tuſſim materiā ſpumoſam & viſcidam excernit; ſpumoſa autem fiunt partim ex coquaſſatione & niſu illo in tuſſi, partim ab aere admixto ſputis ſeroſis; & quando materia valdè tenuis & acris, tunc in delicatioribus Sacch. Alth. & Pilul. de Cynogloſ. ad incidendum autem materiam viſcidam Troch. Becchic. Alb. ſi utrumque concurrit, vel ſi adeſt materiā viſcidā & tenuis, inſpiſſantia & incidentia permiſceantur. Obiit.

Annotata ex diſſectione ipſius cadaveris.

Pinguedo in abdomine planè erat abſūpta; Omentum planè ſurſum erat tractum, & ſolummodò tegebat inteſtinum colon; inteſtina tenuia autem erant omento deſtituta. Parum aquæ ad ℔ß. aut ℥viij. tamen in cavitate abdominis reperiebantur. Inteſtina flatibus erant diſtenta. Ventriculi orificium ſuperius quaſi excoriatum erat, & valdè rubebat. Liquor in ventriculo continebatur, cui aliquid ramentoſi innatabat, uti in aphthis obſervatur.

Hepar colore flavo externè penitus erat tinctum. Veſicula fellis admodùm parva erat, & parum admodùm bilis in eā cernebatur. In inteſtino tenui, ubi inſeruntur ductus bilarius & pancreaticus, levis excoriatio erat facta. Pancreas admodùm flaccidū erat. In dextra pectoris cavitate multa aqua reperiebatur cruenta. Dexter pulmonis lobus peſſimè ſe habebat, & longè durior erat ſiniſtro; quatuor aut quinque foramina obſervabantur in dextro, ex quibus pus effluebat; in parte ejuſdem lobi ſuperiore apoſtemata deprehendebantur. Siniſter pulmonis lobus parte ſuperiori firmiter adhærebat pleuræ, & parte inferiore diaphragmati. In ſiniſtro pectoris latere membrana pleura dicta etiam corrupta erat & excoriata. Lobus pulmonis dexter ubi attigerat diaphragma, eique adhæſerat, illo in loco excoriatum erat. Cor firmiſſimè adhærebat pericardio, & opus habuit vi, quò à pericardio ſepararetur, eoque ſeparato deprehendebatur plana ejus excoriatio (hoc cōtingit ab acrimonia humoris, qui excoriat partes, facitque eas cum aliis faciliùs cohærere.) Cor admodùm parvum erat & flaccidum. Interna cordis ſubſtantia præter naturā pallebat. Vaſa cerebri poſteriora ſanguine admodùm turgebant, anteriora etiam, ſed nullus ſanguis in illis erat. Cerebri ſubſtantia aliàs benè ſe habebat.

CASUS CXXIX.

VIr quidam tuſſi admodùm angitur, & nihil poteſt tuſſiēdo excernere, unde valdè difficulter reſpirat; aſſumpſit mixturam, ſed exinde nullū levamen ſētit, quotidiè febricitat; cùm invadit paroxyſmus, frigus ſentit, primò in pedibus, deinde in lumbis, poſt prandiū ſtatim ingruit paroxyſmus, & cùm per ſemihoram frigus duravit, incidit æger in ſomnum, & ex eo expergefactus, ſummo ſudore corpus

ejus eſt diffuſum; reſpiratio valdè difficilis eſt, pulſus frequens; ſitis maxima eaque continua, & ſumma linguæ ariditas.

16. & 17 Maji. Poſt aſſumptum lac dulce dolorem lancinantem & pungentem in ſiniſtro hypochondrio ſenſit, & cauſa eſt lac, quod coagulatur & in flatus mutatur: quæ eijcit, acriora ſunt & calida, à bile quæ deorſum vergit, quod bonum eſt ſignum. Melancholicis lac non conducit, quia in illis abit in coagulum.

17. Dolor per totum abdomen, lingua arida; dolor eſt inſtar cinguli corpus ambiens, dolor etiam aſſurgit verſus dextram papillam; ſumma oris amaritudo; phlegmata tenaciſſima, & viſcidiſſima, tuſſis moleſta eſt, quod fit ab hepate, quod in motu tuſſis attollitur, inteſtinaque premit; facilè in aphtas incidere poſſet; quicquid viſcidum eſt, à pituitâ habet ipſa bilis quando viſcida eſt; dolor ille, qui cinguli inſtar corpus ambit, in inteſtinis eſt; dolor in papilla ab effervеſcentiâ, in quâ aliquid attollitur, & ad illas partes defertur; vel quia illæ partes facilè refrigerantur, pejus ſe habent.

18 Dolor ventris ceſſat; jam à jugulo uſque ad inguen ſiniſtri lateris dolorem ſentit; oris amaritudo adhuc perſeverat; alvi fluxus durat & linguæ ſiccitas; ad alvi fluxum extinguatur ferrum candens in cereviſiâ, quæ ipſi exhibeatur.

19. Tuſſit adhuc, & dolor totius lateris noctu abiit, ſed alius dolor ſubitò acceſſit, circà inſertionem ductus bilarii; lingua adhuc arida eſt.

22. & 23. Conqueſtus eſt de ſummâ linguæ ariditate, ut & de ingenti ſiti; os amaricat; nec calorem nec frigus notabile ſentit; lingua quoque livido colore tincta eſt: ariditas autem linguę dependet partim àbilioſis halitibus, qui ad os deferuntur, quod patet ex oris amaritudine, bilis enim quoad ſal lixivioſum quod in eâ eſt, vim ſiccandi habet; partim quoque à cauſâ externâ linguæ ſiccitas deduci poteſt, quia æger hic ſemper aperto ore, quamdiu ægretovit, reſpirationem duxit; ratio autem eſt, quòd ægri aliqui aperto ore reſpirent, quia aër per nares inſpiratus non ſufficit ad inſpirationem, propterea aperto ore ducere quoque debent ſpiritum; hoc quoque locum habet in iis, quibus nares ſunt obſtructæ, à quacunque cauſâ etiam id proveniat. Lividitas linguę etiam à bile eſt, nihil enim eſt in corpore noſtro, quod magis tingat aliquid, quam bilis. Ad ariditatem linguæ præſtantiſſimum eſt Decoct. Fol. Semperviv. Mai. Solan. Sem. Aquilegiæ; Semperviv. autem prævalet, & ſufficit vel ſuccus expreſſus, vel Fol. ſemperviv. Mai. à quo ſuprema pellicula eſt abſtracta, quod ſolium dehinc linguæ imponitur; præſtantiſſimum quoque eſt ſequ. medicamentum.

℞. *Succ. Semperviv.* ℥iv.
Syr. Viol. ſimpl. ℥i.
M. f. linctus, de quo ſæpiſſimè lingat.

3. Junii. Hodiè multa phlegmata purulenta partim tuſſiendo, partim vomendo excrevit; & ſi quis præcedentia Symptomata in hoc ægro probè obſervaverit, inflammationem in pulmonibus adfuiſſe probabiliter concludet; valdè debilis eſt, & difficulter admodum reſpirat; in natibus tumorem quaſi in principio fientis gangrænæ obſervari ſolet, nateſque ſenſim rubere incipiunt, cui tumori applicetur empl. diapalm. præterea ad expectorationem materiæ purulentę de ſequ. Decoct. ſubinde aſſumat hauſtum.

℞. *Rad. Liquirit. Raſ.* ʒß.
Fol. Tuſſilag.
Violar. ana M.j.
Heder. Terr. M.ij.
Paſſul. Maj. mundat. ℥ij.
Coq. ex aqu. pur. ad Colatur. ℥xxv. *add.*
Syrup. Jujubin. ʒj.

NB. Omnia antimonialia in phthiſi proſunt, ſi modò ritè parentur, & paucâ quantitate exhibeantur, imprimis ſi vires robuſtæ ſatis ſunt; in hoc autem ægro talia adhibere inconveniens foret, ob ſummam eius debilitatem.

4. Junii. Vomuit purulenta, & valdè debilis eſt.

5. Obiit.

Annotata ex ejus Sectione.

Pinguedo in abdomine planè conſumpta erat. Primo intuitu inteſtinorum detracto omento inteſtinū colon planè obliquo ductu ab oſſe coxendicis verſus ventriculum transferebatur. Omnia inteſtina flatibus erant diſtenta, imprimis autem ipſum inteſtinū Colon; inteſtina tenuia valdè rubebant, purpureumque colorem habebant, quem tàm impensè rubrum in inflammatis inteſtinis nunquam obſervavit Cl. Sylvius, ſed potiùs notavit colorem ex rubro nigreſcentem. Inteſtina quæ in profundo hærebant, magis rubebant, quàm quæ in parulo ſita erant; & ratio hæc eſt, quia hic mortuus, cùm adhuc in vivis decumberet, multum potum aſſumpſit, inde per materiam potulentam id quod effervеfactum in inteſtino illo temperatum quidem eſt, ſed ad alia inteſtina tenuia ſcil. propulſum ibiq; hærens & aliis humoribus corruptis occurrẽs majorem corroſionem & inflammationem inſtituit. Ventriculus valdè ad latus dextrum inclinabat. Hepar admodum flaccidum erat Lien longè durioris ſubſtantiæ, quàm hepar.

Multum bilis in folliculo fellis continebatur, & quas attigerat partes folliculus fellis, illæ flavebant valdè, quod fit à bilis acrimoniâ. Fibræ in inteſtinis valdè rigidæ erant, & beneficio illarum motum periſtalticum fieri judicat Cl. Sylv. Meſenterium tantillùm erat membranoſum, & omni pinguedine deſtitutum. Inteſtinum tenue, quod ſub meſẽterio fertur, & in quod inſeruntur duo illi ductus, pãcreaticus nempe & bilarius, internâ ſubſtãtiâ ſuâ cruentum erat, & partes ejus abraſæ, imprimis illo in loco, ubi eſt egreſſus iſtorum ductuum; cruentum autem erat uſque ad ventriculi orificium inferius. Ventriculi rugę à materiâ fœdâ & nigricante planè erant obliteratæ. Pancreas admodùm laxū erat, & immiſſo tubulo in ductum pancreatis totum pancreas cum omnibus vaſis attollebatur, nec non vaſa innumerabilia in ejus ſuperficie. NB. Quinque vix digitos tranſverſos diſtat inſertio utrorumque ductuum, à ventriculi orificio inferiori in inteſtino. Pulmones in utroq; latere adhærebant pleuræ, magis tamen in ſiniſtro, ubi tanta erat adhæſio, ut ſumma cum difficultatè facta eſt ſeparatio, imprimis circa coſtam 6. & 7. legitimam: inter diaphragma, pulmonem & pleuram materia purulenta ac fœda hærebat, magnâ ſatis quantitate & ultrà pintam j. exhauriebatur. Dexter pulmonis lobus inferior planè à materia illa purulenta conſumptus erat, nec veſtigia illius apparebant. Diaphragmatis ſubſtantia illa in parte incipiebat corrumpi ab acrimonia puris. In ſiniſtro pulmonis lobo apoſtema erat, & aliquid materiæ purulentę exhauriebatur, qualẽ hic mortuus in vita ſua & quidem paucos dies ante mortem magna ſatis quãtitate tuſſiendo excrevit. Ubi erat apoſtema in lobo ſiniſtro ſcil. inferiori, ibi etiam obſervabatur corruptio iſtius lobi. Ex cavitate thoracis ſiniſtra parte exhauriebatur aqua cruenta, colorem vini rubelli referens, qualis aqua quoq; bona quantitate continebatur in ipſo pericardio. Cor admodum flaccidum erat, omnique ſanguine vacuum, in reliquis quoque vaſis nullus planè obſervabatur ſanguis; pulmones admodum turgidi erant, & tamen nulla durities in illis obſervabatur. Diaphragma coſtis nothis & extremis adhærebat; Dura mater firmiſſimè adhærebat cranio. Vaſa cerebri ſanguine admodum turgebant, alìas nihil in cerebro notabile obſervabatur.

CASVS CXXX.

10 Maii. Vir quidam febricitat, & quidem febre tertiana, qua laboravit per totam hyemem; frigus per horam, calor per ſemihor. durat; frigus ſentit in ventre; in frigore quoque magis ſitit, quàm in calore, alvus eſt adſtricta. Pituitam viſcidam vergentem ad ſalſedinem peccare putat Cl. Sylv. itaque decoctum incidens præſcripſit.

CASUS CXXXI.

11. Maji. Mulier quædam per longum tempus ſcorbuto oris laboravit, & manè materiam admodum viſcidam ejicit ſumma cum difficultate; ſiccitas gutturis adeſt. Ad oris collutionem.

℞. *Rad. Biſtort.* ℥ij.
Fol. Salv.
Flor. Roſar. rubr. ana M j.
Sem. Leviſtic. ℥j.
Alum. crud. ʒiij.
Coq. ſ. a. ex. aq. pur. in Colat. ℥xvj.
diſſolv.
Mell. Roſat. ℥j.
Acet. Vin. potent. ℥iß.
Miſc. f. Gargariſmus.

Ad phlegmata craſſa & viſcida commodiùs diſſolvenda;

℞. *Aqu. Hyſſop.* ℥ii.
Fænic. ℥j.
Acet. deſt. ʒvi.
Spir. Vin. rectif. ʒiij.
Ocul. Cancr. ʒß.
Syr. quinq. Rad. ℥j.
Miſc.
Aſſumat Cochleatim.

14. Maji. De ſummo æſtu in faucib. conqueſta fuit; aphtis quàmplurimis obducta eſt lingua, de ſequ. decocto ſubinde aſſumat hauſtum.

℞. *Rad. Alth.* ʒii.
Fol. Malv.
Semperviv. Maj. ana M j.
Raſur. C. C.
Semin. Aquileg. ana ʒii.
Coqu. ex aqu. pur. ad Colat. ℥xx. *add.*
Syrup. Viol. ſimpl. ℥ii.
Miſc.

CASUS CXXXII.

Vir quidam ſexagenarius hactenus de difficili reſpiratione conqueſtus nulla medicamenta in ſui auxiliū aſſumere voluit; cùm autem jam debilis & mortem metuens ſit, petit remed. quod eſt ſequ.

℞. *Aqu. Hyſſop.*
Fœnic. ana ℥j.
Acet. ſtillat. ʒvi.
Tinct. Cinnamom. ʒiij.
Ocul. Cancr. ʒß.
Syr. quinq. Rad. ℥j.
Miſc.

13 Maji. Poſtquam aſſumpſit medicamentum, de die in diem commodiùs reſpirat, noctu autem gravior eſt anhelatio; veſperi venter tumet & diſtenditur; aſſumpto alimento per 3. horas pejùs habet, unde cibum non aſſumit, quamvis fames urgeat ipſum; per biduum non dejecit.

19. Hac nocte benè habuit, ſed hodiè poſt meridiem anhelatio de novo illum infeſtavit ob defectum medicamenti; retulit enim, ſi ad manus ſemper haberet medicamentum ſuprà præſcript. meliùs ſe habere; appetitus eſt proſtratus, appetit & quidem ſæpè hoc vel illud edulii genus, ſed quando ipſi offertur, ab illo abhorret. NB. Semel biduò tantùm dejecit, & de pedum dolore conqueritur; non poteſt incedere, niſi ab alio ducatur.

28. Maji. Hac nocte pejus habuit; pulſus valdè debilis eſt; phlegmata fęda & cruenta excernit.

4. Junii Obiit.

Annotata ex Sectione Cadaveris ejus.

Diſſectis abdominis muſculis humiditas in ipſi obſervabatur, imprimis inter muſculos & peritonęum. Pinguedo planè conſumpta erat; nullum omentum, quod inteſtina tegeret, obſervabatur, ſed omne ſurſum tractum erat ad ventriculum, eratque fœdi coloris; omenti pinguedo erat fuſca. Aqua multa in abdomine continebatur colore flavo, ſapore ſubamaro & paululum acido. Inteſtina tenuia flatibus admodum turgebant, imprimis illud inteſtinum in quod inſeruntur ductus bilarins & pancreaticus. Inflato ductu pancreatico intumeſcebant penè omnia meſenterii vaſa.

NB. Inteſtinum Colon mediantibus aliquot membranulis firmiter annexum erat veſiculæ bilariæ: an per illas membranulas aliquid bilis tranſſudet ad inteſtinum colon, illudque ad deponenda excrementa irritet, non eſt negandum. Pancreas valdè flaccidum erat; Ventriculus penitus occupabat latus ſiniſtrum, & in medio contortus erat, ita ut quaſi duplex videretur, flatibuſque erat diſtentus. Hepar obſcuriorem habebat colorem, quàm debebat naturaliter, & planè ſitum erat in latere dextro, nec ullo modo, uti naturaliter debet, inclinabat ad latus ſiniſtrum.

Pulmonis dexter lobus, ut & ſiniſter, erant obſcurioris & ſubfuſci coloris, qualis obſervari ſolet in ſuffocatis & ſtrangulatis. Diſſecto ſiniſtro lobo multùm effluebat ſanguinis, & apparebant initia inflammationis: ex dextro lobo diſſecto etiā aliquid ſanguinis effluebat, ſed nō in tanta quantitate Cor valdè inclinabat ad latus ſiniſtrum, & valdè magnum erat, quātum Cl. Sylvius non obſervavit, cùm tamen 250. cadavera diſſecuiſſet. Cordis vētriculi & auriculæ valdè repletę erant ſanguine; hinc ſi tantâ copiâ non poteſt propelli, pulſus debilis eſt, & vix ſenſibilis. Subſtantia cordis admodum flaccida erat, cùm tamen debebat eſſe admodum dura, & ſine ullo labore à vaſis ſeparabatur. Mediaſtinum cruenti erat coloris, quod naturaliter album referre debet. Propter temporis anguſtiam nihil ampliùs poterat examinari.

CASUS CXXXIV.

10. Maji. Vir quidam ſub hypochondrio ſenſit punctiones per tempus aliquod ſubinde remittentes, ſubinde iterum accedentes; non commodè ſternutat; per totam noctem ſudat; Medicus judicavit eſſe pleuritidem, cùm tamen neque tuſſiat, neque alia pleuritidi convenientia ſymptomata ſentiat; & ideò ſanguinem per V. S. extrahi curavit, unde malum quidem quodammodo mitigatum. Malum autem magis ſedem in ventre aut potiùs inteſtinis habet; murmura ſentit; flatus peccant, ut & bilis & pituita; longè magis tamen pituita quàm bilis: flatuum igitur generatio hìc impediri debet, & flatus producti diſcuti.

Medicamentum ergò conveniens pituitam viſcidam incidens & leviter evacuans præſcriptum eſt. Febris ipſi ſupervenit, à qua curatus eſt.

CASUS CXXXV.

Vir quidam olim Ictero laboravit, & quidem per 3. ſeptimanas; appetitus eſt proſtratus, & in ore amaritudinem ſentit.

℞. *Elect. hydragog.* ℥ß.
è Succ. Roſar. ʒij.
Conſerv. Roſ. Pallid. ℥i.
Crem. Tartari ʒi.
M. f. Conditum.

Sumat pro lubitu ad quantitat. nuc. moſchat. ut alvus laxior ſervetur.

CASUS CXXXVI.

Vir quidam cùm valdè incaluerit, frigori ſe expoſuit, unde in febrem quotidianam continuam incidit, quæ febris planè erratica facta eſt; mox enim tertio, mox quarto die invadit: in ipſâ febre capitis dolor adeſt; & ſitis; nullum frigus ſentit, ſed tantùm calorem. Præſcripta eſt mixtura.

18. Maji. Heri habuit febrem, calorque gravior fuit, duravit per totam noctem; dolor in ſiniſtro hypochondrio permanet; quando reſpirat profundiùs, dolor augetur; abdomen tenſum eſt; ſentit rugitus & flatus in ventre, quibus emiſſis meliùs habet; quando autem nullos emittit flatus, pejùs habet, & reſpiratio diffici-

mus, peſſimè ſe habuit, valdèque deliravit, videbaturque ipſi caput funiculis pulvinari alligatum eſſe; pulſus qui ante dimidiam horam compreſſior fuit, cùm in agone verſaretur, valdè frequens, liberior & robuſtior erat, & ita vitam cum morte commutavit.

Annotata ex Sectione Cadaveris ejus

Abdomen valdè turgebat, preſſoque abdomine humor ex naribus effluebat.

Diſſecto abdomine aqua ſpumoſa ad aliquot cochlearia effluebat; inteſtina admodum turgebant flatibus, ut vix ſine læſione illorum potuerit aperiri abdomen. Inteſtina tenuia multâ aquâ erant repleta flatibus diſtenta. Inteſtinum colon, quod in ſiniſtro latere fertur, & tunc conſtituit flexum Sigmoideum, mirè erat diſtortum, flatibus diſtentum, & in medio abdominis reliquis inteſtinis inſtar C inflexi e. gr. Ɔ. Inteſtinum colon cum inteſtinis tenuibus præter naturam cohærebat ventriculo. Liquor, qui in inteſtinis tenuibus hærebat, quaſi ramenta ipſi permiſta fuiſſent, videbatur, nullaque pituita, quæ aliàs obſervatur, cum ſpumâ bulliſque elevatis, uti ſolet in efferveſcentiâ fieri. Ventriculus admodum diſtentus erat flatibus, & liquoris aliquid in ipſo reperiebatur. In meſenterio glandulæ admodum tumefactæ duræque erant, quales in ſcrophulis ſolent obſervari, materiamque Medicis gypſeam dictam in ſe continebant; Externè in collo nihil potuit obſervari læſum. Vaſa ſanguinea admodum turgebant ſanguine, caroque muſculoſa admodum flaccida erat. Cutis in collo minoribus glandulis erat infarcta. Indiſſolubiliter ferè dura meninx cranio adhærebat. Omnia vaſa cerebri tam exteriora quàm interiora ſanguine admodum turgebant, plaque meninx quaſi leviter inflammata videbatur. Subſtantia cerebri obſcurior, ſanguineque ſaturatior erat. Aqua ſatis copioſa in cerebri ventriculis ſaporis ſubſalſi & parum acidi continebatur. Ductus inferior falcis admodum magnus erat, quantus nunquam à Cl. Sylvio fuit obſervatus. Propè primum cerebri ventriculum anfractus & cavitas quaſi obſervabatur, quales nunquam notavit Cl. Vir Dominus Sylvius. Circa ſextum par nervorum multa hærebat aqua.

CASVS CXLVII.

21. Iunji. Mulier quædam per 14. menſes valetudinaria fuit; interim tamen uterum geſtavit, & ante quatuor menſes peperit filium; ante 8. autem dies frigus ſenſit moleſtum, quod duravit per 14. hor. & calor per duas tantùm, qui mediocris, & hęc ſymptomata quotidiè patitur; dehinc etiam dolor adeſt circa præcordia & ſitis; aſſumpto cibo valdè angitur; leniter ſudat, ſed ſudor eſt frigidus; palpitationem in lumbis in parte magis anteriore ſentit; noctu non poteſt quieſcere; unde capitis dolor; alvus ſatis reſpondet.

Hic affectus poteſt dici affectio hypochondriaca, qui comitem habet febrem algidam; pituitam autem peccare patet ex frigore ſummo, quod dependet à pituità.

23. Heri benè ſe habuit; per 7. hor. duravit frigus; angitur in regione lumbari & magis parte anteriore; per 5. dies non dejecit; hodiè nihil medicamentorũ aſſumpſit, unde paroxyſmus heſterno fuit gravior, & commoda quidem eſſet purgatio, quia alvus ſegnior, ſed quia nullum commodum datur purgandi tempus, ob febrem, videndum, quomodo in craſtinum diem ſe habeat; fruſtra enim adhibentur medicamenta, ſi in ipſo paroxyſmo febrili adhibeantur, nihil enim agunt, ſi aut in principio paroxyſmi aut ante declinationem ejus exhibeantur; ſatius ergò eſto, ſi nullum aliàs commodum datur purgandi tempus, ut illud obſervetur, quando febris declinatio adeſt. Non amplius tantum frigus, ſed horror adhuc adeſt; ab ineunte æſtate tuſſivit, ab aſſumpto autem hoc medicamento per octiduum non tantum tuſſivit.

26. Ab aſſumpto hydragogo commodè dejecit; hodie manè benè ſe habuit, ſed poſt meridiem iterum malè; videtur ipſi cor innatare aquæ, ab halitibus & vaporibus ex efferveſcentiâ in inteſtino tenui factâ aſſurgentibus, & à ſalivâ magis ſolutâ & deglutitâ.

CASVS CXLVIII.

Mulier quædam de continuâ alvum deponendi neceſſitate conqueſta eſt; quæ dejecit, ſunt pituitoſa & aliquomodo cruenta.

Teneſmo hæc mulier laborat, qui excitatus eſt à materiâ viſcidâ acri adhærente inteſtino craſſo; de ſequentibus ſuppoſitoriis ſubinde unum immittat in anum.

♃. Pulv. *Rad. Ariſtol. Rot.*
Myrrh. Rubr.
Maſtich.
Oliban.
Litharg. aur.
Lapid. calaminar. ana ℈ß.
Tereb. coct. q. ſ.
M. f. ſ. a. Suppoſitoria ad longitud. articuli digitorum.

CASVS CXLIX.

25. Iunii. Mulier quædam conqueritur de dolore capitis & colli; qui per 6 ſeptimanas duravit; non quievit per aliquot noctes ob dolorem dentium auriumque; Collum totum ſcrophulis tumidum & rigidum; menſes ordinatè fluunt; cum febre & frigoris modo incidit in id malum; ſæpè nudis pedibus inceſſit, uſurpavit externa, non interna. Poteſt dici affectus hic catarrhus, ut vulgò ſolet; dolor dentium & aurium ſubinde gravior, ſubinde levior; cauſa eſt humor pituitoſus, quod probant ſcrophulæ; & ſeroſus, quod dentium dolor auriumque ſubinde affligens affirmat.

♃. *Maſſ. Pil. Cochiar.* ʒj.
Reſin. Ialapp. ℈j.
M. *f. Pilul. num.* xxx.
Quotidie v. aſſumat.

CASVS CL.

Iuvenis per 3. ſeptimanas inflammationem in pede habuit ſiniſtro cum febre, ab illo tempore de anguſtiâ, ardore faucium, pectoriſque dolore conqueſtus eſt; nullum ſaporem in cibis percipit; per 4. dies non dejecit. Præſcriptus eſt hauſtus hydragogus & mixtura conſueta. Ardor in faucibus remiſit, ut & ſitis.

Hodie die 12. conqueſtus eſt de tuſſi, in primis noctu urgente, dolorem ſentit circà cartilaginem enſiformem, quando tuſſit; ſicciora non poteſt deglutire; partim propter ſalivæ defectum; partim quia illę partes excoriatæ fuêre, unde minùs aptæ ad promovendam deglutitionem; noctu ob tuſſim moleſtam non poteſt quieſcere; ad leniendos igitur dolores acres de ſequ. decoct. ſubinde hauſtum aſſumat.

♃. *Rad. Alth.* ʒij.
Liquirit *Raſ.* ℥ß.
Fœnic. ℥j.
Fol. *Tuſſilag.*
Hyſſop. ana Mj.
Raſur. C. Cerv. ʒij.
Coq. ex Aqu. pur. in Colatur. ℥xx.
Diſſolv.
Syr. Jujub. ℥ij.
M.

CASVS CLI.

Puella quædam conqueritur per 3. ſeptimanas ſe malè habuiſſe; frigus in lumbis ſenſiſſe; duraſſe ad hunc diem; ubi primò calorem percipit, dolorem capitis patitur, nec non quandoque inſultus epilepticos; intrà 3. ſeptimanas ſemel dejecit; dolorem

per

per totum corpus quoque ſentit, ut vix tegumenta ferre poſſit.

A pituita acida primarium malum dependere putat Cl. Sylv. & vult adhiberi medicamenta ſale volat. abundantia. Alvus per aliquot dies & ſeptimanas fuit adſtricta, quod deducit Dominus Sylv. à ſpirit. acid. Adhibenda ergò quæ bilem augent, ut ſunt Sal Tartari, item Oleum Tartari per deliqu. quod ſpirit. acid. contemperat.

CASVS CLII.

IUvenis quidam cùm valdè incaleſceret, ante octiduum adivit mare, & ſe in eo lavit; poſt balneum iterum incaleſcens, largiter frigidũ aſſumpſit potum, à quo tempore incidit in febrem, uti mox incaluit, mox friguit, moleſtiam prætereà in lumbis ſenſit, & adhuc ſentit, prætereà tuſſit & tuſſiendo cruenta excernit; dolorem per totum corpus ſentit imprimis in pectoris late re dextro, eòque magis quando reſpirat & tuſſit; difficilis adeſt reſpiratio; pulſus durus, celer & frequens; ſitis intenſa. Pleuritide hunc ægrum laborare manifeſtum eſt ex ſymptomatibus relatis, adeſt enim febris, dolor pectoris, difficilis reſpiratio, ſitis & tuſſis. Omnes humores malè affectos eſſe judicat Dominus Sylv. idque ab externo frigore, cùm in balneum ſe recepiſſet, & ab interno frigore, dum potum frigidum copiosè hauſerit, contractum. Etſi jam calor acris in illo ægro percipitur, tamen per calida debet curari. Propinetur mixtura conſueta.

14. Julii. Hodie majorem perturbationem in lumbis ſenſit, & calor acrior, omniaque ſymptomata graviora ſunt quàm heri; tuſſiendo ſputa cruenta excernit; alternis diebus pejùs habet, & hinc concludendum febrem tertianam continuam intercurrere, & ob novam exacerbationem febrilem ſymptomata graviora hodie fuerunt, quàm heri.

CASVS CLIII.

ANcilla per 3. dies dolores per totum corpus imprimis in capite ſenſit, idque à frigore externo contraxit; per 4. dies non dejecit; dolores quoque circa præcordia habet; omnia potulenta, quæ aſſumit, iterum evomit, quæ dehinc ſapiunt ſaporem amarum; noctu non quieſcit; pulſus præter naturam frequentior; menſes aliàs benè ſe habent. Aſſumat mixtur. conſuetam.

CASVS CLIV.

12. Julii. PVella quædam conqueritur de dolore circa præcordia, continuo vomitu, & faucium ardore; noctu non quieſcit.

♃. *Diaſcord. Fracaſt.* ʒ i ß.
Syrup. Myrtin. ℥ j.
Laud. Opiat. gr. ij.
Aqu. Cynamom. ℥ ß.
Plantag. ℥ ij.
Miſc.

14. Julii. Dolorem ſentit in urinæ redditione; ſedimentum urinæ purulentum eſt ab exulceratione colli veſicæ; ab aſſumptis cibis gravatur; omnia evomit, ut vix aliquid poſſit aſſumere. Obiit.

Annotata ex Sectione Cadaveri ipſius.

Inteſtinum colon in dextro latere firmiter adhærebat peritonæo. Veſica coalebat cum utero, & uterus cum reliquis partibus, omniaque inteſtina utero vicina coaluerant. Partes uteri & uterus ipſe malè erant affecta, & inter inteſtinum rectum & uterum materia purulenta reperiebatur. Vteri ſubſtantia magis craſſa erat, quàm debebat, magiſque erat poroſa, uti contingit in illis, quibus menſtrua fluunt. In interiore veſicæ parte exulceratio, materiaque purulenta notabatur. Renes præter naturam majores erant, pallidi coloris ac figuræ inæqualis.

In utroque rene materia purulenta obſervabatur. Ureter dexter admodum magnus erat, & liquor aliquis in illo continebatur; rubebat quoque, ſed magis in parte inferiore, quàm ſuperiore. Circa inſertionem hujus ureteris dextri in veſicam erat obſtaculum, quo ſtylus penetrare non peterat; ureter ſiniſter magis tenuior, nec tam craſſus uti dexter, magis teres, totiuſque ſubſtantia delicatior erat. In meſenterio apoſtema reperiebatur, ſatiſque magna puris quantitas illo aperto effluebat.

Inteſtinum tenue, quod ſub meſenterio fertur, & in quod inſeruntur ductus pancreaticus & bilarius, ſecundùm internam ſubſtantiam ſuam erat excoriatus, leviterque inflammatus, nullus mucus in illo reperiebatur, qui aliàs naturaliter adeſt.

NB. Ab inteſtino illo tenui vas notabile, in quo liquor aliquis continebatur, prodibat, deſinens in glandulas lumbares; præterea plexus plurimorum vaſorum, ſed magis exiguorum, quæ ex eodem inteſtino prodibant, & in glandulas lumbares deſinebant, obſervabatur. Ventriculus tam parvus & contractus erat, ut facilè pro parte inteſtini aſpici potuiſſet.

Lien præter naturam durior erat, ut & gravior. Hepar penè naturaliter ſe habebat; Veſicula fellis plena erat bile, parteſque ejus vicinæ colore bilis erant tinctæ. In thorace omnia benè ſe habebant, niſi quòd in cordis ſubſtantiâ externâ macula alba notabatur, quaſi membrana eſſet combuſta.

CASVS CLV.

PVella quædam ante 5. ſeptimanas adhoc uſque tempus valetudinaria fuit, & quotidie ſenſit paroxyſmos febriles: initio paroxyſmi ſenſit frigus in lumbis, dehinc per totum abdomen, & denique per pedes diſperſum; ut pedes quaſi aquæ frigidæ impoſitos eſſe, ſibi videatur; 15. dies poſt cum malè ſe habere cœpit, evomuit ſanguinem, & cum ſanguine bilem, abhorret ab omni potu, exceptâ aquâ; caput dolet, & vertigine ſubinde laborat; per 3. dies non dejecit, moleſtiamque circa regionem venticuli percipit. Ad alterandos & præparandos humores præſcripta eſt mixtura conſueta.

CASVS CLVI.

PVella quædam per 4. annos valetudinaria fuit; ubi per totum illud tempus dolores in lumbis ſenſit, ſed non tam graves uti jam; per aliquot dies febrem habuit, cum capitis dolore; ante hâc omnia, quæ aſſumpſit, iterum evomuit, ſed vomitus ille jam ceſſavit; appetitus eſt proſtratus; alternis diebus ſemel dejecit.

Præſcripta eſt mixtura conſueta.

CASVS CLVII.

VIr quidam conqueritur de linguæ ſiccitate & faucium ardore; non poteſt commodè deglutire; manè cum ſurgit, vertiginem patitur, ac interdiu ſibilum aurium; ante triduum febrem ſenſit cum tremore.

♃. *Aq. Betonic.* ℥ ij.
Fœnic. ℥ j.
Spir. Salis gutt. vj.
Syr. quinque Rad. ℥ j.
M. & aſſumat cochleatim.

CASVS CLVIII.

PVella quædam conqueritur de ſummis oculorum doloribus.

♃. *Aqu. Roſar. alb.* ℥ j.
Fœnic. ℥ ß.
Croc. Opt. gr. ij.
Opij Thebaich. gr. i.
Miſc. pro Collyrio, quod guttatim in oculorum angulos immittat.

CA-

difficilis eſt à majori effervescentiâ factâ. Dolor in inteſtino eſt, quia ibi nulla alia pars eſt, quæ ſedes ejus doloris eſſe poſſit; præterea tenſio iſtius loci idem confirmat. NB. Loco acet. ſtillat. ſpiritus nitri ad flatus diſcutiendos admiſceri poteſt.

25. Bene ſe habuit, niſi quòd de ſurditate & ſibilo aurium imprimis ſiniſtræ conqueſtus eſt, quæ ſubinde recurrunt; nihil autem præſtantius eſt, quàm ſi ſumatur panis albus adhuc calidus admodum, diſſectus in duas partes, Spir. Vini madefactus & applicatus.

CASUS CXXXVII.

14. Maji. FOemina quædam ex opere ſuo valde calefacta aeri frigido ſe expoſuit & malè habere cœpit, unde purgatio menſtrua non tam commode proceſſit, uti debuiſſet; ſenſit præterea internum calorem valde urentem, externe autem nullus in partibus notatur, pulſus non adeò frequens eſt; aſſumpſit quidem purgans, ſed irrito cum ſucceſſu.

CASUS CXXXVIII.

18. Maji. MUlier quædam, quæ phlegmata ſpumoſa ac viſcida ejicit, ſeq. condit. aſſumere debet.

℞. *Conſerv. Roſar. pallid.* ℥j.
Elect. è ſucc. Roſar. ℥ß.
Rad. Jalapp ʒj.
Crem. Tartari ℈ij.
M.

Aſſumat ſubinde ad quantitat. nuc. moſchat.

CASUS CXXXIX.

18. Maji. MUlier quædam conqueritur de dolore in ſiniſtro hypochondrio, ſub coſtis ſpuriis; appetitus dejectus eſt; gravatur ab alimentis; nauſeat & prona eſt ad vomitum, alvus adſtrictior eſt; biduò ac triduò ſemel dejecit; raucedo adeſt, vergit ſemper hæc ægra ad triſtitiam. Quoniam pituita in illâ peccat, ad incidendam & educendam eam

℞. *Maſſ. Pil. fœtid. Maj.* ʒj.
Ol. deſt. caryoph. gutt. ij.
M. & f. pilul. num. xv.

Aſſumat veſperi; cùm lectum petere velit, num. iij. ſi inde non dejicit, cras iterum iij.

CASUS CXL.

14. Maji. MUlier quædam de tumore in pedibus, ſine dolore tamen, conqueritur; non habet motum in pedibus, ſunt enim debiles, ut vix ſuſtentare poſſint corpus; alvus eſt ſegnior; tumor pedum ſi prematur digito, nulla manent veſtigia.

Quia hæc mulier agit annum 73. & humores ſeroſi & pituitoſi in illâ abundant, & non negandum, aliquid flatuoſi intercurrere, de decoct. incidente & evacuante pituitam ſubinde bonum hauſtum aſſumat.

CASUS CXLI.

MEnſes ancillæ cuidam diutiùs ſuppreſſi fuerunt, & inde levis fatuitas, ob vapores per ſanguinis circulationem ad caput delatos.

℞. *Aqu. puleg.* ℥iß.
Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Laud. Opiat. gr j.
Syrup. ſtœchad. ℥j.
Miſc.

Bis terve in die hauſtulum aſſumat.

CASUS CXLII.

VEtula de dolore oculorum conqueſta eſt, itaque ſequenti collyrio ſæpiùs lavare debet oculos.

℞. *Aqu. fœnic.*
Roſar. ana ℥j.
Sief. alb. ℈ß.
Vitrioli Alb. gr. ij.
Miſc. exactiſſimè.

CASUS CXLIII.

23. Maji. INfans quinque annor. per 3. ſeptimanas febricitavit & quidem primò febre tertiana intermittente, jam autem duplici tertiana ſeu quotidiana; in ipſo paroxyſmo frigus per ſemihoram durat, calor autem ad 4. hor. extenditur; frigus primò in dorſo ſentit, quod dehinc per totum corpus diſpergitur; paroxyſmus ſemper duas poſtponit horas; tempore frigoris valde ſitit; in principio cùm primis diebus febricitaret, ex ſternutatione incidit in narium hæmorrhagiam, à quo tempore grumoſum ſanguinem ex faucibus excrevit, tamen nec tuſſiendo, nec ſcreando; ſtatim cum illa ſanguinis excretione apparuerunt maculæ purpureæ, quæ jam lividæ factæ ſunt & æquant piperis granum; facies tumida & quaſi leucophlegmatica; pedes veſperi tument; alvus laxa; præſcriptus eſt ab alio Medico hauſtus ſubinde aſſumendus, ille tamen nullo cum ſucceſſu adhibitus eſt. In malo hoc ſanguinis acrimonia peccat, quæ corrigenda eſt. De ſequ. mixtura quater in die propinetur infanti cochleare j. & redeunte paroxyſmo cochlearia iij.

℞. *Aqu. plantag.* ℥ij
Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Acet. ſtillat. ʒiii.
Ocul. Cancror. ℈j.
Sang. dracon. gr. v.
Antimon. diaphor. ℈ß.
Syr. Card. Bened. ℥j.
Miſc.

CASUS CXLIV.

VIr quidam ante veſperam per 9. dies malè habere cœpit, & tum caluit, & doluit circa hypochondria & præcordia; os amaricat; & omnia quæ aſſumit amarum ſaporem ſapiunt; dolor jam gravativus & diſtendens per totum corpus eſt diſperſus, à quo ipſum caput non eſt immune; tuſſit; tuſſiendo viſcida excernit; alvus medio modo ſe habet; non quieſcit; frigus nullum ſentit, ſed tamen calorem.

Bilis primariò hic peccat, quod facile ſatis ſymptomata demonſtrant; pituitam quoque peccare patet ex materiæ viſcidæ excretione, quæ tuſſiendo rejicitur, ut & dolor gravativus & diſtendens, & alvus ferè adſtricta; ad corrigendos itaque & præparandos humores peccantes præſcribatur mixtura conſueta. Quia alvus eſt ſegnior, præſcribatur hauſtus hydragogus.

4. Junii. A medicamento bis dejecit; conqueſtus eſt de lancinationibus in lumbis cum dolore, ſed non tantæ fuêre, uti priùs; ſenſit murmura; interdiu paulò meliùs habet, quàm veſperi; & noctu lancinationes ipſi videntur ex lumbis ad thoracem aſſurgere, unde reſpiratio paulò difficilior & tuſſis excitatur; utrumque humorem, pituitam puta & bilem, peccare ex præcedentibus ut & ex præſentibus ſymptomatibus patet; à pituita enim viſcida flatus, à bile autem æſtus excitantur. Hactenus optimè habuit, hodiè die 27. Junii conqueſtus eſt de tuſſi, & de puncturâ in pectore, quando tuſſit venter tumet, angiturque in ventre; quando inſpirat dolor in ſuperiore loco, quando exſpirat in inferiore pectoris parte ſentit. In inſpiratione dolet pectus, quia dum abdomen flatibus diſtenſum eſt, majori vi diaphragma deprimitur, ut impedimenta illa removeat,

imprimis in concuſſione illa tuſſis; folliculus fellis concutitur, biliſque excernitur, quæ flatus generat, unde imprimis in eo loco hypochondrii dolor ſentitur. Os ſternum non ita ſequitur motum diaphragmatis, ut coſtæ, unde illud magis afficitur, ſi motus fiat vehementior, & diſtenſio major. Uterque humor peccans corrigendus & evacuandus per conveniens decoct. phlegmagogum; nempe.

℞. *Vng. Martiat.*
Ol. d. abſynth. ana ʒij.
M. *inungat pectus, ubi dolet.*

CASUS CXLV.

VIr quidam ex itinere valdè incaleſcens aëri frigido ſe expoſuit, unde in dolorem totius corporis incidit; alvus ſatis reſpondet; febris adeſt continua.

A corpore calefacto magis moti ac ſoluti ſunt humores in corpore, hinc & pituita magis ſoluta, & ad habitum corporis delata, à vento autem frigido corpus afficiente coagulata, & in partibus corporis ſubſiſtens dolorem totius corporis excitat.

Utatur conſueta Cl. Sylv. mixtura. In omnibus levamen habet; ſudat nonnunquam, dum enim adeò calet, & impeditur ſudor, quando augetur; hoc autem fit, quando novus accedit paroxyſmus, tunc calor augetur, & impeditur ſudor, etſi enim hic æger febre continua quoque laboret, tamen continuæ febres ſuos quoque habent paroxyſmos.

21. Deliravit.

25. Dolorem ſentit in capite, quando tuſſit, (dolor fit in tuſſi, ſi aër exſpiratus & propulſus in cerebrum, id afficit,) heri commodè dejecit, & optimè ſe habet. Tempore æſtivo imprimis ſpir. volatil. & aqua pereunt, unde Sal lixivioſum & ſpiritus acidus acriora fiunt in corpore. Fermentatio minor fit æſtate, quia aqua deeſt in corpore; in acidulis Spadanis eſt ſpiritus acidus temperatus à ſpir. volat.

5. Jun. Multùm ſanguinis è naribus excrevit, & valdè debilis eſt.

6. Jun. Obiit.

CASUS CXLVI.

21. Junii. IUvenis quidam 21. annos natus, ante 3. menſes cum noctu ſub tecto decubuiſſet, circa collum ſenſit frigus cum dolore lancinante, ita ut ab eo tempore adhuc uſqne torticollus factus ſit; dolor ille ſcapulis communicatus eſt, & primò dextro quoque brachio, dehinc ſiniſtro, ut & pedibus, cum ſumma motus impotentiâ, ita ut nec incedere, nec ſtare poſſet; ſed ſemper decumbere coactus fuerit, nihilque manibus apprehendere potuerit; motus quidem in manibus & pedibus adhuc aliquis eſt, ſed exiguus, & magno labore artus moventur; ſenſus tamen eſt exquiſitus; pedes nonnunquam ſurſum trahuntur, & tunc ſentit dolorem in ſcapulis; motis manibus etiam dolorem in ſcapulis perſentiſcit; venter per 8. ſeptimanas tumuit, flatuſque multos emiſit; pulſus frequẽs eſt; alternis diebus magis ſitit; alvus ſatis reſpondet; appetitus viget; noctu cùm ſomniat, perterretur, aliàs benè dormit. Quęritur, qualis ſit affectus, & quæ curandi ratio? Diſtinguendi ſunt affectus, qui in hoc ægro ſunt; 1. conſiderandus ille qui obſervatur in motus difficultate; & alter, qui ſpectat febrem ventriſque tumorem. Ab externo frigore caput affectum eſt, ut & omnes humores in capite contenti. Collum quoque primariò affectum videtur, ex intorſione colli; in collo autem muſculi primariò movẽtes collum, & nervi qui ex vertebris tranſeunt ad artus ab humore viſcido ibi hærente nervoſque premente, ne pateat liber aditus ſpirituum animalium ad artus. Scapulas quoque affectas eſſe patet, quando movet pedes aut brachium, tunc enim ſentit dolorem in ſcapulis. Materia autem circa ſcapulas hærens habet aliquam in ſe acrimoniam; hoc patet ex convulſione, pedes enim nonnunquam ſurſum trahuntur, tuncque nullum dolorem niſi in ſcapulis ſentit. Dehinc corpus abundare pituitâ, non tantùm communis victus ratio in hoc ægro ſuadet, & copioſi flatus illud indicant, quos emittit.

Totum ſanguinem affectum judicat Cl. Sylv. & hunc ægrum laborare inſuper principio hydropis aſcitis, cui conjuncti ſunt flatus; nec judicandum aſcitem nullos flatus habere conjunctos, quod falſum, & contrarium ſæpiſſimè obſervavit Dominus Sylvius.

Flatus ſunt à pituitâ viſcidâ; obſtructa ſunt aliquot vaſa lactea, unde ruptio & effuſio chyli in cavitatem abdominis, ut ita aſcites; à pituita quoque febris excitari poteſt.

CURATIO.

Blandis ſudoriferis hic ęger eſt curandus, ab acrioribus autem abſtinendum, e. gr. ab uſu lign. guajac. id enim ob acrimoniam hic non conducit; ſed omnia, quæ ſale volatili non acriori abundant, hic conveniunt, quæ ab Authoribus urinam movere dicuntur.

De ſequ. decoct. bis terve in die hauſtum aſſumat.

℞. *Rad. Apii,*
Fœnic. ana ℥j.
Baccar. Junip. ℥ij.
Sem. ſiler. montan.
Urtic. Rom.
Saxifrag. ana ʒij.
Coqu. ex aqu. pur. ad
Colat. ℥xxx.
add.
Syr. de quinque Rad. ℥iij.
Syr. Vin. rectif. ℥ij.
Miſc.

22. Manum dextram meliùs movere potuit, ut & collum, quàm heri.

23. Pejùs habet quàm heri, caput non poteſt movere ullo modo, quin doleat maximè collum; febricitavit & deliravit. quod autem febris major quàm heri & pridiè fuerit, cauſa videtur eſſe, quia pituita acida à compedibus ſuis magis liberata, biliſque ei permixta majorem efferveſcentiam & ita majorem febrem excitavit. Spiritus enim acidus quò magis liber eſt, & à materia viſcida pituitoſa, in qua hæret, magis liberatus, calorem quoque producit; nam quò liberior eſt, eò majorem producit calorem; hoc obſervamus, ſi ſpiritus acidus exponatur aeri, partes acriores & calidiores avolant, & phlegma manet; quòd ſi autem ſpiritus acidus pituitæ viſcidæ adhuc eſt permiſtus, frigus excitat. Affuſus ſpiritus acidus limaturæ Martis majorem excitat efferveſcentiam, quàm ſi affundatur Sali Tartari; & ratio hęc eſt, quia in Marte eſt aliquid olei. Succus pancreaticus ſi jungatur bili, & ſit acidior, ac fluidior, producit bilem æruginoſam. Delirium à bile eſt; omnes enim affectus, in quibus obſervatur delirium, illi omnes à bile ortum ducunt, & delirium accidit à perturbato motu ipſorum ſpirituum animalium, ut & ejus impuritate; utile enim eſt aliquid volatile, quod facilè jungitur ſpiritibus animalibus, qui etiam ſunt volatiles. Diverſa poſſunt ad caput aſſurgere, quæ faciunt inclinationem ad ſomnum; quędam etiam quę lancinatione iterum excitant à ſomno. Ubi ſpiritus acidus peccat, ab acidis eſt abſtinendum, & ad contemperandum æſtum valdè conducit phlegma Vitrioli & acet. ſed non ad acidum ſuperius eſt aſcendendum; in phlegmate enim Vitrioli ſumma leniendi vis, propter ſpiritus volatiles, & Sulphur volatile; omne phlegma tam Vitrioli quam aceti ſummam habet vim temperandi bilem. Nucha ęgri inungatur ſequ. linim.

℞. *Ol. lumbric.*
Vulpin. ana ʒj.
Caſtor. ℈j.
M.

In affectis nervis hæc ſelecta ſunt, valdè enim leniunt Ol. lumbric. & vulpin. & Ol. Caſtor. ob ſalem volat. roborandi vim habet. Cùm adhuc ipſi adeſſemus,

CASUS CLIX.

IUvenis quidam valdè pituitoſus de gravi auditu conqueſtus; præterea & de ſeroſo tumore in inferioris maxillæ parte anteriore circa latus menti: cui ſequentia ſunt præſcripta.

℞. *Maſſ. Pilul. Fœtid. mai.*
Cochiar. ana ℨ j.
Ol. Caryophyll. gutt. ijj.
M. *f. Pilul. num.* xxv.
Deaurentur. Doſis num. iij.

Ad gravem auditum;

℞. *Ol. Caſtor.* ℨ ij.
Succin. ℈ i. *Miſce.*

Excipiatur Gutt. j. aut ij. goſſypio, & in cavitatem auris immittatur.

Ubi dolor ex diſtenſione membranarum, aut peritonæi à flatibus, tum olea conducunt, quæ partes illas reddunt magis explicabiles.

℞. *Ungu. Alth. ſimpl.*
Martiat. ana ℨ ij. *Miſce.*

Ol. Lilior. alb. ratione flatuum diſcutiendorum externè valdè conducit, cui ſi jungatur Nardin. & Chamæmel. magis penetrat, diſcutit ſolvit & temperat acrimoniam.

ANNOTATA.

Ex ſectione pueri de ſummis & immenſis abdominis doloribus, dum adhuc in vivis eſſet, conquerentis.

Abdomen admodum turgebat, eoque diſſecto aqua colore ex albo virideſcente inſtar ſeri lactis effluebat. Omnis abdominis pinguedo cõſumpta erat. Inter peritonæum & omentum ſatis magna quantitas materiæ lacte coagulato, tam ratione coloris, quàm conſiſtentiæ, non abſimilis continebatur ad ℔ ij. Membrana inteſtina tegens admodum craſſa & quaſi cornea facta erat, inteſtiniſque firmiter adhærebat. Peritonæi pars in ſuperiore parte dextrâ tam dura erat, ut tangenti facilè (quoad conſiſtentiam) pro cartilagine haberi potuiſſet. Ex cavitate, quam conſtituit omentum alligatum fundo ventriculi, ſiniſtræ lienis parti & inteſtino colo, aqua flava ad aliquot cochlearia exhauriebatur. Inteſtina in ſe invicem coälita erant, & non niſi ſumma cum difficultate ſeparari poterant.

CASUS CLX.

IUvenis pannifex annorum circiter 30. ante 15. menſes ſenſit circa ſiniſtrum hypochondrium in concurſu notharum coſtarum cum ſuis cartilaginibus, dolorem, quo angebatur, quotieſcunque vel leviter tantùm tuſſiret; nunc autem dolorem cum alvi ſegnitie per ſex circiter menſes paſſus eſt; incidit poſteà in motus difficultatem in brachio dextro, & quidem circa humerum, adeò ut vix humerum movere poſſet; ubi motu continuato membrum magis incaleſcebat, motus liberior redditus eſt; interim ab opere deſiſtens frigus moleſtum patiebatur, ab humero uſque ad cubitum, quod frigus ceſſavit, poſtquam thoraci inſuta eſt pellis ovina; idque malum continuavit circiter duos menſes, quo tempore tumore œdematoſo & frons & faciei pars ſuperior occupata eſt, & quidem tanto, ut foveam facilè admitteret, & ab impoſito pileo notabile ſignum remaneret; poſt illud tempus totum brachium ſubitò redditum eſt immobile; remanente motu ſolo in manu & cubito; potuit flectere brachium, ſed non à corpore removere, nec id hoc tempore poteſt, & totum malum remanſit in brachio & humero. Inter alia & quidem pauca remedia, in ſiniſtro brachio fonticulus excitatus eſt ante tres menſes circiter, qui per unum circiter menſem ſervatus eſt apertus, interim dolores habuit conjunctos graves, & tantos, ut coactus fuerit fonticulum claudere. Eodem tempore dolor gravis excitatus eſt in ſiniſtro humero, cum motus impotentiâ, quæ hactenus adhuc permanet, licet poſt curatum fonticulum ſublatus eſt dolor. Eodem tempore quo in ſiniſtro brachio excitatum eſt malum præfactum, obortus eſt quoque tumor in ſiniſtro genu, cum dolore non quidem gravi, ſed motum impediente, cum levi claudicatione, adeò ut vix per horæ quadrantem ambulare, nec niſi cum incommodo ſedere queat; durante hoc, alvus fuit ſegnior, appetitus autem toto tempore integer, & potius auctus, quàm diminutus; ſitis nunquam urſit; ſomnus fuit commodus; non poteſt cogitare æger, unde malum ipſi acciderit & ortum duxerit; vix hactenus aliquid tentatum eſt per remedia, niſi quòd in dextrâ pedis parte internâ applicatus fuerit fonticulus, à quo nullam habuit moleſtiam, ſemelque atque iterum purgantia, ac ſudorifera ſine ullo tamen levamine ſunt adhibita.

EXPLICATIO.

Quo nomine hic affectus ſit nominandus, difficile dictu eſt, nullum enim nomen, quod ei commodiſſimè conveniat, vix excogitari poteſt; ad ſpeciem paralyſeos imperfectam quidem referri poteſt, quia in paralyſi quacunque nullus notabilis obſervatur dolor, qui hic præſtò eſt; meritò autem ad motus impotentiam ad rigorem ſcilicet refertur, in frigore enim eſt rigiditas, quæ hîc obſervatur, in paralyſi autem partis laxitas; quæ hîc abeſt.

2. Si in parte paralytica frigus ægro moleſtum, illud tamen in paralyſi moleſtum non eſt.

Ergò hîc affectus ad paralyſin non eſt referendus. NB. Nervi à pituitâ non poſſunt comprimi, niſi ea abeat in gypſeam ſubſtantiam.

Pituitam, & in eâ ſpiritum acidum in hoc ægrò peccare, manifeſtò ex eo patet nempe quia fames eſt aucta; fames autem non augetur, niſi ab acidis.

2. Aliquid acre adeſſe patet, ex humore, qui è fonticulo brachii ſiniſtri effluxit, unde æger dolorem ſenſit; & hoc manifeſtum eſt argumentum, ſi humor ex parte effluat cauſans dolorem, acrimoniam adeſſe certiſſimè, humoris autem acris ratione fit dilaceratio partium.

Pars affecta videntur muſculi cum ſuis tendinibus, ad quos defluxit humor, non quidem quantitate, ſed qualitate, acrimonia ſcilicet peccans; ſi enim quantitate peccaſſet humor, tumorem excitaſſet, quod non contigit; quia autem dolor adeſt, meritò ab acrimonia illius humoris malum deducitur. Locus autem, à quo humor ille ad humerum & brachium delatus ſit, ſtatuitur inteſtinum tenue, quod ſub meſenterio defertur & ad latus ſiniſtrum ſeu hypochondrium ſiniſtrum tendit, in quo parva facta fuit efferveſcentia; malam autem eſſe efferveſcentiam, patet ex dolore, quem ſenſit eger in hypochondrio ſiniſtro, & ex adſtrictiore alvo. Viæ autem ordinariæ ſtatuuntur, per quas humor ille acris ad partes dictas, humerum ſcil. &c., affectas defertur, hoc patet ex humore ex fonticulo effluente. Cl. Sylvius putat fonticulum in parte nimis ſenſili locatum fuiſſe, unde dolor tantus exortus fuerit. Tumor qui notatur in facie, eſt ab humore viſcido in partibus faciei mollioribus reſtagnante.

CURATIO.

In his conſiſtit ratio curandi, ut humor excitans dolorem corrigatur, & temperetur. 2. Ut humor correctus educatur; quod commodè præſtari poteſt, ſi adhibeatur decoct. ex radicibus aperientibus, ut apii, fœnic. leviſtic. lign. guajac. addit. bacc. junip. & omnibus aromatibus & ſeminibus quæ temperant humorem acrem, & ſimul educunt. NB. Satius eſt plantas adhibere ſiccas, quàm recentes, quia ex recentibus ſal volat. non benè elici poteſt.

REME-

REMEDIA SYLVIANA.

1. PUlv. Sternutatorius.
♃. *Rad. Helleb. alb.*
Fol. Major.
Flor. Lilior. Conu. ana ℈j.
M. f. pulv.

2. Alius.
♃. *Fol. Nicotian.* ʒj.
Flor. Caryoph. ℈ß.
Rad. Liquirit. ℈j.
M f. pulv. tenuiſſimus.

3. Ad ſuffocationem uterinam.
♃. *Aqu. Puleg.* ℥ij.
Cinnamom.
Hyſteric. ana ℔ß.
Syr. de Fœnic. ℥ß.
M. Doſ. ſubinde coch. j.

4. Ad Clavos pedum.
Valet Cera viridis.

5. Ad Dyſenteriam.
♃. *Lactis Vaccin.* ℥j.
Tereb. Venet. in oui vitell. diſſolut. ℥ß.
Mell. Roſat. ℥j.
M.
F. *Enema.*
Ubi malum ingraveſcit. iterandum eſt aliquoties.

6. Ad eandem.
♃. *Rhabarb. el.* ʒj.
Diaſcord. Fracaſtor. ʒß.
Aqu. Cinnamom. ʒij.
Plantag. ℥ß.
Conſ. AlKerm ℈ß.
M. ſumat. æger ſubinde cochl. j.

7. Ad eandem.
♃. *Rhabarb. el. leviter toſt.* ʒj.
Diaſcord. Fracaſtor. ℈j.
Conſ. AlKerm. ʒß.
Syr. Myrtin. ℥ß.
Aqu. Plantag. *q. ſ.*
M. *f. Hauſt.*

8. Scammonii præparatio, ut ſine ullo incommodo uſurpari poſſit.
♃. *Scammon. gr. xv.*
Terantur in mortar:
Additis Aqu. Cinnamom. ʒij.
& Aqu. Meliſſ. q. ſ.
Effund. ſenſim emulſio lactea, remanente in fundo materiâ nigricante & piceâ; emulſioni lacteæ add. Juleb. roſac. ʒij. & f. hauſtus.
NB. Sineullis torminibus agit, quod debet.

9. Ad Variolarum eruptionem.
♃. *Aqu. Petroſel.*
Fœnic. ana ℥j.
Acet. ſtill. ℥ß.
Ocul. Canc. ʒß.
Syr. de quinque Rad. ℥j.
M.
Detur ægro ſubinde cochl. j. per tot. ægritudinis tempus.
Nota. Si gr. ij. aut iij. Ol. deſt. aniſ. Rhabarb. jungantur, ſapor ejus ingratus omninò non percipietur.

10. In delirio, ad ſomnum conciliandum.
♃. *Hord. mundat. ad crepatur. coct.* ℥j.
Sem. Papav. alb. ʒiij.
Cucumer. ʒij.
Cum decoct. hord. q. ſ.
f. Emulſio, cui add.
Syr. Diacod. ℥iß.
Aqu. Roſar. ℥j
Cinnamom. ℥ß.
Miſc.

11. Tinctura Cinnamomi.
♃. *Cinnamom. pulv. q. placet,*
Spir. Vin: rectif. q. ſ.
M. pon. in digeſt. & extrahe Tinct.

12. Aqua Theriacal. ſimplex.
♃. *Theriac. Andr. Vet.* ℥j.
Spir. Vin. rectific. ℥iv.
Miſc. pon. in digeſt. & extrah. Tinct.

13. Electuar. Diaprunum, ſeu Cholagogum.
♃. *Pulp. Prunor. acido-dulc.* ℥v.
Cremor. Tartar. Scammon. opt. ana ℥ij.
Rhabarb. el. ʒx.
Cinnamom. acut. ʒii.
Sacchar. clarific. ℥xvj.
M. f. ſ. a. Electuar.
Doſis à ʒiij. *ad* ℥ß.

14. Helectuar. Hydragog.
♃. *Baccar. Junip. in aqu. font. vel pluv. coctar. expreſſar. & ad pulp. conſiſtent. redactar.*
Pulp. Tamarindor. ana ℥iv.
Rad. Jalapp. ℥iß.
Scammon. el. ℥j.
Cinnam. acut. Sem. Fœnic. dulc. ana ʒij.
Sacch. clarificat. ℥x.
M. & f. Elect.
Doſis à ʒiij. *ad* ℥ß.

15. Electuar. de Sennâ.
♃. *Pulp Prunor.* ℔ß.
Tamarind. ℥ij.
Fol. Senn. mundat. ℥iiij.
Scammon. elect. ℥ß.
Sem. Fœnic. dulc. ʒiij.
Rad. Acori ʒj.
Sacchar. clarificat. ℔j.
M. f. Electuar.
Doſis à ʒvj. *ad* ℥j.

16. Electuar. Plegmagogum.
♃. *Uvar. paſſar. à nucl. mundatar. in aqu. coctar. expreſſar. & ad pulp. conſiſtent. redact.* ℥viij.
Mannæ. Calabrin. ℥ij.
Turbith Gummoſ.
Agaric. leviſſ. ana ℥i.
Trochiſc. Albandal ʒij.
Semin. Aniſ. ʒiij.
Cinnamom. acut. ʒij.
Macis ʒj.
Sacch. clarificat. ℔i.
M. f. Electuar. Doſis a ʒvi. *ad* ℥j.

17. Syrupus de Sennâ.
♃. *Fol. Senn. mundat.* ℥ii.
Sem. Fœnic. dulc. ʒii.
Infund. in curub. vitr. Alemb. cœco tecta per 24. hor. in Aqu. Tartariſat. q. ſ.
Colatur. add.
Sacch. clarificat. ℥xvi.
Coqu. igne lent. ad conſiſt. Syrup.
Doſis ab ℥ij. *ad* ℥iij.
Aqua Tartariſata fit, quando in aqua communi ſoluta eſt Tartar. alb. quantitas ad mediocrem aciditatem.

18. Syrup. de Rhabarb. ſimpl.
♃. *Rhabarb. el. raſ. & inciſ.* ℥ij.
Cinnamomi acut. ʒij.
Infund. per 24. hor. in aqu. Tartariſat. q. ſ.
Colatur. q. ſ. add.
Sacch. clarificat. ℥xvj.
M. f. Syrup.
Doſ. ab ℥iß. *ad* ℥ijß. *vel.* ℥iij.

19. Syrupus de Helleboro nigro.
♃. *Rad. Hellebor. nigr. craſſè pulveriſat.* ℥ij.
Sem. Aniſ. ʒij.
Infund. in aqu. Tartariſat. q. ſ.
Colat. q. ſ. add.
Sacch. clarificat. ℥xvj.
M. f. Syrup.
Doſis ab ℥j. *ad* ℥ij. *ſi ſolus uſurpatur.*

20. Syrupus de Colocynthide.
♃. *Pulp. Colocynthid. a ſem. mundat.* ℥j.
Infund. in aqu. Tartariſat. q. ſ.

Cola-

Colatur. add.
Succ. Liquirit. inſpiſſat. ʒß.
Sacch. clarific. ℥xvj.
& ſub coctionis finem. add.
Tinct. Cinnamom. ʒj.
M. f. Syrup. Doſis ab ʒß. *ad.* ʒvj.

21. Elixir proprietatis.
℞. *Aloes opt.*
Croc. Britannic. ana ʒj.
Extrah. c. Spir. Vin. rectif. q. ſ. Tinct.
Interim Myrrh. rubr. ʒj.
affund. Spir. Vin. rect. & Vitrioli q. ſ. ut eliciatur Tinctura.
Binæ Tincturæ confund. & per d. 8. aut 10. in Mar. Balneo digerantur.

22. Balſamus Sulphuris.
℞. *Flor. Sulphur.* ʒij.
Affund. Spir. Terebinth. Venet. ℥iv. Diger. in cinerib. vel aren. Baln. igne lento, & coqu. ad flor. totalem diſſolutionem in balſam. rubicundum.

23. Decoctum Vulnerarium.
℞. *Rad. Ariſtol. rot.* ʒij.
Fol. Sanicul. mar.
Alchimill. Pyrolæ,
Conſolid. Saracen.
Veronic. ana Mj.
Coqu. ex aqu. pur. ad Colat. ℥xx. *add.*
Oxymel ſimpl.
Syr. de Symphyt. Fernel. ana ʒij.
Mundificat, attenuat & reſiſtit putredini.

24. Conveniens remed. in omni hæmorrhagiâ.
℞. *Aqu. Plantag.* ʒij.
Cinnamom.
Acet. ſtillat. ana ʒß.
Sang. Dracon. ℈ß.
Lapid. Hæmat. gr. vj.
Syrup. Myrtin. ʒj.
Aſſumat æger cochleatim: tollit enim omnem ſanguinis fluxum.

25. Unguent. ad Scabiem.
℞. *Salpetr. Alum. crud. Sulph. vivi,*
Zingib. alb. ana ʒß.
Olei Roſ. q. ſ.
M. f. Ungu.

REMEDIA EXTRAORDINARIA

A. Cl. D. Sylvio in Colleg. æſtivo privatim habito communicata.

1. Vngu. Nicotianæ ad ulcera deplorata præſtantiſſimum.
℞. *Reſin.* ℥viii.
Terebinth. Cypr. ʒiiß.
Ol. Nicotian.
Ol. Hyperic. ana ʒij.
Solvatur primò cera in oleis, poſt reſinam adde, tandem Tereb. ſpatulâ continuò agitando, ſoluta ſerv. uſui.
Oleum Nicotian paratur ex ſucc. Nicot. depurato, cum infuſione flor. Hyper. & pomor. momord.

2. Potio ad accelerand. part. probatiſſima.
℞. *Aqu. Lilior. alb. Puleg.*
Chamædr. ana ʒj.
Cinnamom. ʒß.
Borrac. Venet. Succin. præp. ana ℈ij.
Croci Orient. ℈ß.
Ol. deſtill. Cinnam. gutt. iij.
M. pro duab. doſibus.

3. Clyſter egregius in Epilepſiâ.
℞. *Rad. Angelic.* ʒij.
Fol. Majoran.
Puleg. ana M. j.
Baccar. Laur. ʒij.
Coqu. in ſ. q. aqu. commun.
In Colatur. ℥viij.
Diſſolv.
Bened. laxat. ʒij.
Ol. Nardin. ʒß. *M. & f. Clyſter.*

4. Ad Clavos pedum.
℞. *Gumm. Galban. in acet. ſolut.* ʒi.
Pic. Naval. ʒß.
Empl. Diach. ſimpl ʒij.
Salis Armoniac. ℈j.
M. f. Emplaſt. quod ponatur cum pann. tertio aut quarto die ſemper mutando ſuper verruc. & clavos pedum.

5. Contrà Lumbricos.
℞. *Sem. Zedoar.* ʒij.
Pulv. Rad. Jalapp. ʒi.
Croc. Orient. ʒj.
M. & f. Pulv.
Senior capiat bis terve ʒi.
Infans & paulò adultior à ℈ß. *ad* ℈j. *&* ij.

6. Ad dolorem ſedandum hæmorrhoidum cœcar.
℞. *Farin. Hord. Sem. Lini ana* ʒj.
Flor. Sambuc.
Verbaſc. ana M. j.
Fol. Malv. M. ij.
Coqu. in lact. ebutyrat. ad conſiſt. Cataplaſm.

7. Ad Epiphoram.
℞. *Ung. Roſac.* ʒij.
Lap. Calaminar. præp. ana ℈ß.
Camph. gr. v *M. f. Ung.*

8. Ad ardorem in gutture.
℞. *Rad. Alth.* ʒii.
Fol. Malv. Mij.
Raſur. Cor. Cervi
Sem. Aquileg. ana ʒij.
Coqu. in q. ſ. Aqu. Hord.
In Colat. ℥xv.
Diſſolv.
Syr. Iuiub. ʒiß.
Lap. Prunell. ℈ij.
M. f. Gargariſmus.
NB. Si fortè quid de eo deglutiatur, nihil periculi inde metuendum.

9. Ad dolorem in auribus.
℞. *Ol. Succin.* ℈i.
Caſtor. ʒj.
M. inſtillet æger gutt. ij. goſſypio, idque impone in aur.

10. Decoct. ad lochia perſeverantia ex fruſto placentæ in utero hærentis.
℞. *Rad. Biſtort.* ʒii.
Spic. Indic. Schenanth. ana ʒß.
Fol. Majoran. Mi.
F. decoct. ex Vin. alb. & aqu. pur. ana p. æqu. in Colat. ℥xv.
Diſſolv.
Syrup. de Artemiſ. ʒi.
M. ſumat bis terve in die ad ʒiii. *aut iv.*

11. Decoctum egregium ad obſtructiones menſium.
℞. *Nard. Indic. Schenanth. ana* ʒß:
Fol. Artemiſ. Sabin. Majoran. ana Mi.
Coqu. ex Aqu. & Vin. ana q. ſ.
Ad Colat. ℥xxv.
add.
Syr. de Artemiſ. ʒij.
Aqu. Theriacal. ſimpl. ʒj.
Miſc.
Sumat bis terve in die, donec prodeant menſes.

12. Contrà Vermes.
℞. *Corn. Cerv. præp.* ʒiß.
vel
Corall. ʒiß.
Mercur. dulc. ʒi.
Scammon. ℈ij.
Sacchar. albiſſ. in Aqu. Abſynth. diſſolut. ℥iij.
Miſc. & f. ſ. a. Tabellæ.

13 Vi.

13. Vinum Hippocraticum.
♃. *Sacch. albiſſ.* ℔xvj.
Cinnamom. Acut. ℔j.
Zingib. ℥ß.
Caryophyll. Nuc. moſchat. Mac. Galang.
Granor. Paradiſi ana ℥iß.
Vin. Generoſ. menſ. ix.
Lact. vaccin. dulc. menſ. ß.
Miſce.

14. Extractum ad faciendum Vin. Hippocratic.
♃. *Cinnamom. acut. elect.* ℥iij.
Zingib. ℥ß.
Macis, Nuc. moſchat.
Caryophyll. ana ℥j.
Granor. Paradiſi ℈iiiß.
Piper. gr. iv.
Contuſ. groſſ. mod. affund.
Spir. Vin. ℥xv.
Stent in loco tepid. vitro benè clauſo, ut Tinctura eliciatur.

15. Aqua perfumata.
♃. Benzoin. ℥ij.
Styrac. ℥j.
Ladan. opt. Ireos Flor. ana ℥ß.
Balſam. Peruv. gutt. viii.
Aqu. Roſar. fragr. ℔i.
Diger. in Mariæ Balneo, add.
Zibeth. gr. j. aut ij.
Moſch. & Ambr. pro lubitu.

16. Ad eroſionem faucium à bile.
♃. *Herb. Heder. terr.*
Violar. ana M j.
Hord. mundat. ℥iß.
Coqu. in ſ. q. aqu. in Colat. ℔j. *diſſolv.*
Mell. Roſat. ℥iß.
Spir. Vitrioli gutt. viij.
M. f. Gargariſmus.

17. Pulvis fragrantiſſimus veſtibus aſpergendus.
♃. *Rad. Ireos Flor.* ℥iv.
NB. Ex hâc vermiculi generantur.
Rad. Cyperi rotund. ℥ij.
Flor. Roſar. rubr. M. vj.
Lavendul. M ij.
Stœchad. Arab. Gumm. Benz. ana ℥iß.
Styrac. Calam. ℥i.
Roriſmar. M ij. *Moſch.* ℈i.
Zibeth. gr. xv.
M. f. pulv. groſſus.

18. Pilulæ ad ciendos menſes.
♃. *Gumm. Galban. cum acet. præp.* ℈j.
Chalyb. præp. Caſtor. opt. Myrrh. rubr.
Maſtich. elect. ana ℈ß.
Aloes Roſat. ℈i.
Reſin. Jalap.
Trochiſc. de Myrrha,
Albandal,
Diagrid. ana gr. xv.
Ol. Caryoph.
Macis ana gutt. iii.
M. f. Pilul. num. Lxxx.
Doſis num. iv. ad v. vel ℈ß. *veſperi.*

19. Potio antiſcorbutica.
♃. *Raphan. ruſtican. Tamarind.*
Rad. Cichor. ana ℥ ii.
Rhabarb. elect. ℥ß.
Fol. Braſſic. rubr. Naſturt. aquat.
Cochlear. ana M. ii. ß.
Rad. Biſtort.
Sem. Aniſ.
Fœnic. ana ℥ß.
Heder. terr. Fumar.
Beccabung. ana Mß.
Pom. citr. num. j.
Conciſ. affund. Vin. alb. menſ. i. ß.
Bibat æger ſingulo mane hauſt. & tantum Vini ſemper rurſus affundatur, quãtum abſumptum fuit.
NB. Omnes ſpecies recentes eſſe debent, exceptis ſeminibus.

20. Contra tuſſim.
♃. *Rad. Liquirit. raſ.* ℈ iv.
Spec. Diaireos ℈j.
Diatragac. frig. ℈ß.
Croc. gr. vi.
Sacch. cand. alb. ad pond. omnium.
M. f. pulv. ſubtiliſſimus. Sumat quantum cuſpide cultri comprehendi poteſt, pro una vice.

21. Pulv. Sternutatorius.
♃. *Flor. Lil. conuall.*
Lavend.
Anthos ana ℈ß.
Fol. Beton.
Violar.
Salu. ana gr. viij.
Sem. Nigell. ℈ß.
M. f. pulv. ſubtiliſſimus. Add.
Spec. Diamoſch. dulc. gr. v.
Ol. Lign. Rhod. gutt. ij. Miſc.

22. Epithema in capitis dolore ab ardore febrili.
♃. *Aqu. Roſar.*
Card. Bened. ana ℥ij.
Acet. Lavend. ʒvj.
Opii Thebaic. gr. vj.
M. f. Epithema.
Ejus pars calefacta linteo, fronti & capiti apponatur, & ſi linteum exſiccatum fuerit, iterum madefiat; in delicatioribus aqua Cinnam. addi poteſt.

COLLEGIUM NOSOCOMICUM

A D.D. SYLVIO HABITUM.

ÆGER PRIMUS.

Dolor Arthiticus, Rheumatiſmus.

CLaes Bœcheter die 11. Februa. 1666 conqueritur per omnes artus ſe dolore affici: jam calet, jam friget, ſubinde tument partes, eſt Febris erratica, à tribus diebus non dejecit, ſanguinem exſpuit vomitu, Scorbuto laboravit, pituita vitrea defertur per corpus, uti ſalſa.
♃. *Diaſcordii Fracaſtorei* ℥ij.
Sanguinis Draconis gr. v.
Laudani Opiati gr. ij.
Syrup. Papav. errat. ℥i.
Aquæ Theriacal. ſimpl. ℥ij.
Cinnam. ℥ß. *Fumar.* ℥ii.
Iteretur Mixtura heri præſcripta, 14. die blandè ſudor prorupit ab aſſumptione mixturæ, quæ iteretur 16. die.

Die 17. Judicatur affectus eſſe Arthriticus, quia dolor nunc in hac nunc in illa parte corporis vagatur.
Die 18. In melius videtur tendere: omni tempore toto, quo hîc fuit, non dejecit: *Iteretur Mixtura.* Præterea.
♃. *Elect. Hydragog.* ℥iß.
Aqu. Betonicæ q. ſ.
Miſce fiat Hauſtus.
Die 20. In dies ſentit ſe in melius pergere, à purgante aſſumpto heri non dejecit, ☿ die tamen ſemel dejecit.
♃. *Aqu. Fumar.* ℥ij.
Menthæ,
Theriac. ſimpl. ana ℥j.
Oculor. Cancr.
Antimonii Diaphor. ana ℈j.
Laudani Opiati gr. iij.
Syrup. Card. Bened. ℥j. *Miſce.*
Die 21. In melius tendit.

Die

Die 22. Hac nocte iterum magnus invaſit dolor: Iteretur mixtura ultima.

Die 24. Inter 14. dierum ſpatium bis non dejecit.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒij.
Cholagog. ʒj.
Aqu. Fœnicul. q. ſ.
Miſce f. Hauſtus.

Die 25. Ab aſſumpto purgante quater dejecit, ſatis habet medicamenti.

Die 27. In melius tendit, dolores gravativos ſentit in artubus.

♃. *Vngu. Martiati*,
Olei Lumbricor. ana ʒij. *Miſce*.

Die 28. Quotidie adhuc ſemel deiicit, hodie novos dolores ſenſit in manus ſiniſtræ medio digito: à priori medicamento meliùs habuit quàm hodie, præſcribemus novum.

♃. *Rad. Apii*,
Salſæparillæ ana ℥j.
Raſur. Lign. Guajaci ℥ii.
Baccar. Juniperi contuſ. ℥iß.
Coquantur ſ. a. ex aqua pura.
In colat. ℥xxv. *diſſolve*
Syrup. Card. Ben. ℥ii.
Aqu. Theriacal. ſimpl. ℥i. *Miſce*.
Aſſumebat bis terve in die hauſtum.

Die 29. Hac nocte paroxyſmus arthriticus artus omnes occupavit, & pedes & brachia, ut hic non potuerit quieſcere: humores hi ſunt in motu, medicamenta non ſtatim juvant; manus ſiniſtra hac nocte rigida fuit: A decocto ſitivit & ſudavit: ſatis ipſi eſt medicamenti.

Die 1. Martii. Manus adhuc eſt rigida, permanet frigus in cruribus, à decocto ferè continuo in ſudore verſatur; Per ſemihoram potuit è lecto eſſe.

Die 2. Dolor jam per totum brachium extenditur, putat ſe levamen habere à linimento: Iteretur mixtura Februar. 20. & Linimentum.

Die 3. Tranſit dolor è ſiniſtro ad dextrum crus; Iteretur Linimentum 27. Februar. præſcriptum.

Die 5. Dolores patitur vagos in ſcapulis & brachiis, jam in dextrum proſerpit malum, ſentit dolorem circa inguina pungentem, ut non ſibi fidat ſeſe elevare; ſanguis aliquando è naribus prorumpit; habet medicamentorum ſatis.

Die 7. Egregiè proficit in melius: Iteretur Decoctum 28. Februar. præſcriptum.

Die 8. Optimè habet: Iteretur Linimentum 27. Februar.

Die 10. Meliùs habuit: Iteretur Decoctum 28. Februar.

Die 12. Heri, horâ decima ſenſit paroxyſmum, cujus Frigus per horam unam duravit: Incerti ſumus num ſit rediturus paroxyſmus: Præſcribamus jam aliquid bilem temperans.

♃. *Aqu. Graminis* ℥ij.
Fumariæ ℥j.
Theriacal. ſimpl. ʒx.
Laudani Opiat. gr. ij.
Syrup. Card. Ben. ℥j *Miſce*.

Die 13. Hodie circà ſeptimam acceſſit paroxyſmus, & hic tribus anticipavit horis, frigus ipſum magis infeſtavit: Satis habet medicamenti: quoad omnia melius habet die 14.

Die 15. Hodie manè iterum paroxyſmum habuit, hora ſeptima accedentem, frigus duravit per ſeſquihoram, ſatis moleſtum, cum lumbari dolore: Præſcribemus novam miſturam.

♃. *Aqu. Petroſel.* ℥iij.
Fœniculi ℥j.
Olei Garyophyll gutt. iij.
Laudani Opiati gr. iß.
Syrup. Card. Ben. ℥i. *Miſce*.

Die 17. Gaudet ſe ſenſim reſtitui; maximè laudat mixturam 15. præſcriptam.

Die 19. Optimè habet à mixtura, quam ſibi iterari optat: Iteretur ergo die 15. præſcripta.

Die 18. Quotidiè meliùs habet, præterquam quod in ſcapulis dolorem habet: ſatis medicamenti habet.

Die 21. Sæpe noctu hæmorrhagia corripitur narium, qua ad cochlear primo ſanguinis exit; aliàs quotidie in melius tendit: ſentit dolorem in ſcapulis: Itaque iteretur Linimentum 27. Februar.

Die 22. Semper in melius proficit: Iteretur mixtura 15. præſcripta.

Die 23. Tendit in melius, ſat habet medicamenti.

Die 24. Semper melius habet, nihil præſcribatur.

Die 26. Semper in meliùs pergit: Iteretur mixtura 15. præſcripta; Cupit tamen Linimentum; Iteretur ergo.

Die 27. Conqueritur de lancinantibus lentis doloribus, manè præcipuè, jam dum per aliquot ſeptimanas ipſum vexantibus, quos dejectio tum ſequitur, ſed ſine flatibus & ſine eorum remiſſione. Fortè cauſa eſt doloris, manè precipuè infeſtantis, quoddam acidum, à quo lancinans dolor deducitur, quod non habeat fermentatione chyli abſolutâ in quod agat; præſcribamus ipſi miſturam acidum temperantem.

♃. *Aqu. Menth.* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ℥j.
Olei Macis ſtillat. gutt. iij.
Laudani Opiat. gr. iij.
Syrup. de Menth. ℥j. *Miſce*.

Die 29. Dolor brachii ſiniſtri aſſurgit ad ſcapulam; Iteretur Linimentum 27. Februar. præſcriptum.

Die 30. In eodem verſatur ſtatu: Deſiderat Linimentum: iteretur quoque.

3. Aprilis. Dolor, qui priùs in totum erat ſublatus, reditum minatur: Iteretur Decoctum 28. Febr. Detur mixtura 27. Martii præſcripta.

Die 4. Pulſus ſatis bonus eſt, melius movet ſiniſtrum brachium: Expetit ſibi iterari linimentum; Quod fiat.

ÆGER II.

Febris Quartana, poſt Quotidiana.

Vilhelmus Cornelius per ſeptimanas 20. laboravit Febre Quartanâ intermittente: Jam incidit in Quotidianam: Hodie 12. Januar. paroxyſmum habuit: à prima ad tertiam pomeridianam frigus, jam in calore verſatur: conqueritur inſuper de ſummo dolore in hypochondriis, poſtquam paroxyſmus prorſus ceſſaverit, ſummum dolorem in capite & hypochondrijs de novo ſentit, crura ſunt tumida, tumorque notabilis in ventre obſervatur, quod à potu nimio ortum habere poteſt. A purgante levi aſſumpto dejecit ſexies: Nocte ſomnum capere nequit: Ante quatuor ſeptimanas elevato gravi pondere ſonitum in corpore edi animadvertit, hinc debilis factus, & febre correptus: Præſcribemus medicamentum quod humores vitioſos temperet & dolores mulceat.

♃. *Aq. Card. Bened.*
Fœniculi.
Theriacal. ſimpl. ana ℥j.
Laudani Opiati gr. v.
Spirit. Sal. dulc. gutt. xvj.
Syrup. Papav. errat. ℥j. *Miſce*.

Præterea ♃. *Vngu. Roſac. Populeon. ana* ℥ij.
Olei Lumbricorum ℥iij.
Miſce, inungatur ſpina dorſi.

Die 13. Aliquantulum meliùs habet quàm heri, dolores non ſentit tantos: Nullum ſomnum poteſt capere: Expectat paroxyſmum febrilem: Tantillum habet miſturæ & de unguento optimè habuit, ipſique adhuc ſupereſt: Iteretur mixtura heri præſcripte.

Die 14. Hodie manè habuit paroxyſmum, ſed nō adeo gravem, neque dolor adeo urgebat: Somnum quidem capere nequit, niſi hodie per ſemihoram, poſt prandium per duas horas: non dejecit, aliàs longè meliùs habet; ſatis habet medicamenti.

Die 16. Longè meliùs habet, pleraque mala ſunt ſublata, niſi quòd ſub ſcapu la adhuc dolorem ſentiat: à quatuor diebus dejecit, crura intumeſcunt: Iteretur Linimentum: poſteà ad ſeroſos humores educendos.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒiij.
Aquæ Petroſel. q. ſ. f. Potus.

Itere-

Iteretur quoque mixtura præſcripta.

Die 17. Ab aſſumpto purgante ſexies dejecit cum quibuſdam torminibus, aliàs meliùs habet: Reſtat ipſi de portione.

Die 18. Heri ſexies dejecit, commodè quievit, horâ decimâ ſenſit nauſeam abſque vomitu, cùm dolore circa ventriculi orificium, friguſculum ſenſit circa ſcapulas & remiſſus aliquantulum: Pulſus non ampliùs febrilis obſervatur: cùm laboraverit cardialgiâ, neglexit medicamentaque debuiſſet aſſumere: Igitur jam aſſumet.

Die 19. Hodie paroxyſmum nullum ſenſit, nec per dies tres commodè quievit; poſt calorem ſenſit dolorem in regione lumborum; Iſte circa præcordia magnâ ex parte diminutus: Iteretur mixtura 12. præſcripta.

Die 20. VI. Iam aliquid incommodi ſentit, nec febris ampliùs infeſtat: dolor in regione lumbari eſt diminutus: nudius tertius ſexies dejecit ab aſſumpto purgante, heri rurſus bis, & hodie bis: conqueritur de dolore crurum, ideo.

♃. *Ungu. Martiati* ℥ i.
Olei Lumbric. ʒ iij.
Laurini ʒ j.
Miſce. inungantur crura.

Die 21. Bene adhuc ſe habet: *Iteretur mixtura.*

23. Non tam bene ſe habuit heri atque priùs, ſenſit enim capitis dolorem atque frigus in dorſo; nunc idem ſentit: per biduum adſtrictior erat: *Iteretur purgatio & Linimentum.*

Die 24. Heri circa nonam veſpertinam ſentit paroxyſmum, primò friguit, poſtea caluit, tum rurſus friguit, iterumque caluit, & ſic per brevia intervalla calor & frigus reciprocè ſe invicem ſequebantur, idque per horas quatuor circiter: Iſta reciprocatio videtur à ductibus Pancreatis lateralibus aliquibus longè breviùſve reſeratis ortum traxiſſe: frigus à lumbis incipiebat, dein ſecundùm dorſi ſpinam aſcendebat, poſteà quaqua verſum diffundebatur: *Iteretur Mixtura.*

Die 25. Heri à purgante novies dejecit, hodie non ampliùs ſentit Paroxyſmum hora meridianâ & ſemis, ubi frigus per tres horas duravit gravius, calor remiſſior; heri contrarium evenit forſan quia heri bilis copia aliqua eſt evacuata, unde tunc acidū dominatur, undeque ſenſit heri calorem moleſtiorem, hoc verò hodie frigus produxit: *continuet in Mixtura*

Die 26. Hac nocte horis circiter quindecim febricitavit, ita ut frigus per ſemihoram, dein calor ejuſdem durationis, poſteà rurſus frigus, iterumq; calor reciprocè invaſere, idque quartâ circiter hora tantillum ſudavit: Tumor pedum remittit: *Iteretur Mixtura.*

Die 27. Hodie circa decimam & ſemis paroxyſmus rediit, frigus ab horam continuè duravit, gravius quàm calor ſubſequens: reciprocatio caloris & frigoris ceſſat, non quievit: pedes detumeſcunt & molleſcunt: *Iteretur Linimentum, Miſturæ partem reſiduam hauriat.*

Die 28. Liber fuit à paroxyſmo, hodie tantillum adhuc crura tument; quando febricitat, tunc tumor eſt in regione lumbari flatulentus, cum paroxyſmo ceſſans: *Iterentur Mixtura & Linimentum.*

Die 30 Heri graviter febricitavit cum maximis lumborum doloribus, frigore graviore horà decimà accedente, perque tres horas durante, abſque tamen ſudore calorem ſubſequente: Calor frigus excipiens levior erat, hodie ſatis bene quievit.

♃. *Aqu.* Petroſel. ℥ ij.
Fœniculi,
Theciacal. ſimpl. ana ℥ j.
Laudani Opiat. gr iij.
Olei Garyophyll. gutt. ij.
Syrup. Card. Bened. ℥ i. Miſce.

Die 31. Febris eſt levior, & tumor in maxilla ſuperiore levis: hodie manè hora nona paroxyſmum habuit, cujus nec calor nec frigus valde erant moleſta: *Iterentur Mixtura & Linimentum*

Die 2. Februar. Hodie hora ſeptima habuit paroxyſmum; dolor lumborum, frigus & tremor non valde erant gravia: habet quod ſumat.

Die 3. Hodie ſat bene habuit, nec ſenſilis paroxyſmus, quamvis ſit dies febris acceſſus: Extra paroxyſmum ſentit cardialgiam: à biduo non dejecit: *Iterentur Linimentum &* Mixtura 30. Januar. præſcripta.

Die 4. Hodie non habuit paroxyſmum, etſi non fuerit dies intermiſſionis: *Iteretur Linimentum* 30. Jan.

Die 6 Nullum frigus notabile ſenſit: hac die *iteretur Linimentum &* Mixtura 30. Januar.

Die 9 Hac & heſterna die levem paſſus eſt paroxyſmum, alioquin in melius tendit: *Iterentur Linimentum & Mixtura.*

Die 10. Hac die, hora 8. levem ſenſit paroxyſmū, dolorem habet in faucibus, hinc qualiſcunque degluttiendi difficultas: habet adhuc medicamenta.

Die 11. Paroxyſmus anticipavit, heri circa 11. acceſſit; frigus fuit leve, calor invaſit blandus; per biduum non dejecit: *Iterentur Linimentum & Mixtura:* Præterea.

♃. *Elect. Hydragog.* ʒ iii.
Aqu. Fœnic. q. ſ. M. f. Hauſtus.

Die 14. Nullum paroxyſmum notabilem ſentit, viceſies dejecit à purgante aſſumpto.

Die 15. Hac nocte paroxyſmus erat levior: *Iteretur Linimentum* in duplo, & *Mixtura* 12. Januar.

Die 16. Heri veſperi hora octaua habuit paroxyſmum, in quo calor gravior fuit frigore, *quod bonum eſt ſignum in febribus intermittentibus hyeme graſſantibus, quia illæ ortum trahunt ab humore frigido & lento;* in dies roboratur: *Iteretur Mixtura* 30. Januar.

Die 17. Hodie ſpontè dejecit, ſat habet medicamenti.

Die 18 Hodie hora quarta paroxyſmum ſenſit, & in illo adhuc verſatur: *Iterentur Linim. & Mixtura.*

Die 20 A die Sabbati non habuit paroxyſmum: quando noctu tecta ſunt brachia, dolent; aeri libero expoſita ſonitum edunt, quod ab octo diebus ſum expertus.

Die 21 Hodie febrem rurſus habuit, ſed levem, tota nocte non dormivit; deglutire ſatis bene non poteſt, nec item excernere ſua phlegmata, quæ ſunt ſpumoſa: quando tuſſit dolorem lancinantem ſentit in capite: Doloris faucium, quem habet à 15. horis, cauſa adſcribitur humori acri à capite defluēti, quod probat gravedo qua adhuc vexatur: *Iteretur Mixtura.*

♃. *Maſſæ Pilul. de Cynogloſſa* ℈ i.
F. Pilul. num. viii.
♃. *Elect. Hydragog.* ʒ iiß.
Aquæ Fœnic. q. ſ. Miſce.

Die 22. Hodie meliùs habet quàm heri, bene quievit, à purgante ſexies dejecit commodè, ſine torminibus: Expetit tamen Liniment. quod *iteretur, ut & Mixtura* 30. Januar.

Die 24. Miræ in hoc ægro fiunt mutationes, mox videtur ſemel atque iterum curatus; jam bis in die patitur paroxyſmum, nec heri habuit febrem, ſed hac die circa horam quartam rediit, continuo, verſatur in frigore, tremor adhuc durat & frigus & calor valde infeſtant: Hoc venit forſan ob errorem commiſſum in uſu ſex rerum non-naturalium, comedit enim caſeum, à quo pituita augetur; & eſt obſtructionis cauſa, quoad guttur: nudius tertius meliùs habuit: *Iteretur Mixtura* 30. Januar.

Die 25. Ad mediam uſque octavam habuit paroxyſmum, meliùs aliàs habuit: *Iteretur Linimentum.*

Die 27. Iterum atque iterum quarta die ſentit paroxyſmum: die Veneris (24.) habuit paroxyſmum manè, veſperi alterum: Jam tertia vice rediit, bis uno in die, alter gravior, levior alter. Circa horam 2. ad 5. uſque ſentit hodie paroxyſmum, cujus frigus per intervalla accedit, brevi aſſurgit, brevi remittit, à regione lumbari ad pedes uſque pergit, frigore ceſſante ſitis valde urget, ideo multùm bibit, hinc paroxyſmus gravior: Cauſa frigoris per intervalla recurrentis forſan eſt, quia ductus pancreatici laterales ſenſim atque ſenſim ſolvuntur, & halitus ex ſe promunt per univerſum corpus percurrentes: Jam in calore verſatur: Iteretur mixtura 30. Januar. addendo *Bezoartic. Min.* ʒ ß. Præterea ad ſitim tollendam.

♃. *Lapid. Prunell.* ʒ i.
Fiat Pulvis indendus Cereviſiæ.

Die

Die 28. Hodie ſatis bene habet, & ſat medicamenti habet.

Die 29. Heri & hodie bene habuit: *Iteretur mixtura*.

Die 1. Martii. Horâ 5. matut. rediit paroxyſmus, & ſic Quartanarius eſt, frigus erat levius, calor maior: *Iteretur mixtura* 27. Februar.

Die 2. Martii. Paroxyſmus fuit levior heſternâ die quoad frigus: collum anteriùs dolet: *Iterentur medicamenta*.

Die 3. Bene habet: *Iteretur Linim.*

Die 5. Duos dies liberos habet; heri paſſus eſt paroxyſmum quartanarium: horâ 8. acceſſit, & duravit frigus ad 12. uſque admodum grave, & tamen calor per totam diem iam durans eo moleſtior eſt: hæmorrhagia ſpontanea ipſi contigit, cùm præceſſerit capitis dolor moleſtus: Tumor in cruribus diſparuit: *Iteretur mixtura* die 27. Februar.

Præterea ℞. *Salis prunell.* ʒij.

Die 7. Heri leviorem, hodie graviorem ſenſit paroxyſmum. Die Lunæ nullum habuit. Sitis ipſi eſt moleſta, quam ſal prunellæ non extinguit: ab emulſionibus, ſi haberet, putat eam ſedari, quas cras adventante febre habebit: de reliquis medicamentis ſat ipſi eſt.

Die 8. Hodie hora 8. habuit paroxyſmum heſterno graviorem, cuius frigus ad 12. ferè duravit, calor ad 13. horas & ultra; Sitis non tam gravis ac aliàs: Iteretur mixtura ut 27. Februar. Præterea

℞. *Hordei mundat. ad crepat. cocti* ℥iß.
Semin. papav. albi ʒiij.
Aquæ decocti hordei,
Fœniculi ana ℥xv.
Julepi roſati ℥j.
Aquæ cinnam. ℥ß. *Miſc. fiat ſ. a. Emulſio.*

Die 10. Hac nocte paroxyſmum habuit graviorem quàm nudius tertius: durante calore dolet caput: habet quidem adhuc aliquid mixturæ, ſed optat emulſionem, *Quæ iteretur*.

Die 11. Nuper habuit febrem quotidie, heri nullam, ſed hodie manè ſentit circa horam 5. cujus frigus ad 10. uſque duravit, quod calor levior excepit.

℞. *Aquar. petroſel.* ℥iij.
Fœniculi,
Theriac. ſ. ana ℥i.
Olei garyophyll. gutt. iij.
Laudani Op. gr. iij.
Syrup. card. bened. ℥i. *Miſce.*

Die 13. Nullum hactenus ſenſit paroxyſmum.

Die 14. Nondum expertus paroxyſmum.

Die 15. Per 5. horas non habuit paroxyſmum: conqueritur iterum de dolore capitis: *Iteretur mixtura* 12. præſcripta.

Die 19. Meliùs habet, & medicamenti ſat ipſi eſt.

Die 20. Pergit in melius, nullum ſenſit paroxyſmum; in toto capite ſentit dolores lancinantes: *Iteretur mixtura* 12. preſcripta.

Die 21. Quotidie meliùs habet: Iteretur Linimen.

Die 22. Meliùs habuit.

Diebus 23. 24. 25. Meliùs habuit.

Diebus 26. 27. 28. 29. Ferè convaluit.

Die 30. Jam, quia dolorem ſentit in regione Lumbari,

℞. *Unguenti martiati,*
Olei lumbricor. ana ℥ß.
Olei ſuccini ℈ß. *Miſce.*

Die 31. Meliùs habebat.

Die 3. Aprilis. Nudius tertius circa veſperam habuit paroxyſmum, ut & heri, ſed circa 4. per tres horas durat frigus, calor ipſi moleſtior multò eſt.

℞. *Aquar. petroſ.* ℥ij.
Theriacal ſimpl. ʒvj.
Laudani Opiat. gr. ij.
Syrup. card. ben. ℥ij. *Miſce.*

Die 4. Heri, circa horam 6. habuit paroxyſmum, ut & hodie qui jamjam accedit.

Die 5. Iterum habuit paroxyſmum & ſat medicamenti.

Die 6 Hodie abſuit.

Heri circa hora 9. rediit paroxyſmus: *Iteretur Liniment.*

Die 9. & 10. Abſuit.

Die 11. Nullum ſentit paroxyſmum, hinc inde tamen obſervat dolorem aliquem, fortè brevi ceſſaturum: nihil præſcribam medicam.

Die 12. De capitis & ventriculi dolore conqueritur: Iteretur mixtura 3. præſcripta.

Die 13. Capitis dolor remiſit, ſed manè phlegmata cruenta excreat, & ſic materia capitis doloris evacuatur.

Die 14. Gingivæ tumefactæ; dejicit quotidie; præſcribemus ipſi purgans, quia ex gingivarum tumore vitioſi ſucci, ut & ex facie, videntur abundare.

℞. *Elect. Hydragogi* ℥ii.
Cholagogi ℥i.
Aqu. fœnic. q. ſ. Miſc. f. Hauſtus.

Iteretur quoque *mixtura* tertio præſcripta.

Curatus abiit.

ÆGER III.

Phthiſis lethalis.

HEnricus Bodry per 19. ſeptimanas jam decubuit variis uſus medicamentis, phlegmata excernit purulenta, non ſanioſa, quia fluidiora; ſuſpicio fertur de principio phthiſeos; venter tumet, tuſſis adeſt.

Die 17. Januar. 1665.

℞. *Radic. ſalſæparillæ,*
Glycyrrh. ana ℥i.
Farfaræ ℥iß.
Folior. veronicæ,
Conſolid. ſaracen.
Tuſſilag. ana M. i.
Paſſular. maj. conciſ. ℥iß.

Fiat decoctio in aq. puræ q. ſ. colat. ℥xL. adde
Syrupi de hyſſopo ℥vi.
Aqu. theriac. ſimpl. ℥i. Præterea

℞. *Balſami ſulph. aniſ.* ʒj. da in vitro.

Ter in die aſſumat de hoc decocto cum guttis aliquot balſami ſulph. in cochleari aſſumendis, cum decocto mixtis.

Die 18. Phlegmata ſunt eadem cum heſternis, tantillum ſanguinis admixta habent, bis dejecit.

Dies 19. Quinquies dejecit, phlegmata ſunt melioris notæ, nil certi ideo de phthiſi poſſumus conjicere, aliàs meliùs habet: Et Decoctum & Balſamum ſulph. evacuavit, ideo *iterentur ambo*.

Die 20. Plegmata valde mutata ſunt, tenuiora & pauciora, hac nocte tuſſivit & excreavit minùs, laborat jam gravedine, acrimonia humorum facit ut irritetur tuſſis; ideo

℞. *Maſſæ Pilul. de cynogl.* ℈i. *fiant Pilul.* viii.

Die 21. Tuſſis non adeò moleſta fuit, anxietates tamen ſentit, craſſa phlegmata jam egerit, ter hodie dejecit, de tumore ſummo, & ventris & pedum conqueritur.

Die 23. Phlegmata ſunt pauciora & meliora.

Die 24. Diætam negligit, neque phlegmata aſſervavit.

Die 23. Phlegmata ſunt meliora, urina craſſa, hæc nox commodior ipſi viſa fuit: *Iteretur Decoctum* & balſamum. Præterea

℞. *Ungu. martiati* ℥i.
Olei lumbric. ʒvi.
Philoſoph. ℥ij.
Miſce pro pedibus tumidis.

Die 26. Phlegmata ſatis commodè excernit, ſuntque meliora.

Die 27. Totâ nocte tuſſivit, phlegmata purulenta ſunt, pauca tamen.

℞. *Pilular. de cynogl.* ℈i. *fiant Pilul.* xij.
Aſſumat ſubinde unam.

Die 30. Ita profecit in melius ut per binas noctes optime dormiverit, paucaque & bona excernit phlegmata: *Iteretur Decoctum & Balſam. ſulph. & Linim.*

Die 2. Februar. Pedes valde tument & aqua pauca per vulnera duo affluit, hodie non potuit dormire, phlegmata ſunt pauca & bona *Iterentur Pilul. de cynogl.* ℈i. *fiant. Pilul.* viij.

Die 3. Tuſſis & mala pectoris ſunt ferè ſublata; ſingu-

ſingulis diebus mediocriter deiicit, & abdomen & crura intumeſcunt, metus eſt hydropis: quia nondum purgans ſumpſit,

♃. *Elect. hydrag.* ʒiij.
Antimon. diaphor. ℈ß.
Aq. fœnic. q. ſ. fiat Hauſtus.

Die 4. Bis à purgante dejecit: *Iteretur* Decoctum.

Die 6. Bis ſatis commodè dejecit, non poteſt dormire, tuſſis quidem eſt ſublata, crura & venter tument: *Iteretur* Linim. ad tumorem ventris.

♃. *Elect. hydragog.* ʒij
Antimon. diaphoret. ℈ß.
Aqu. petroſ. q. ſ. Miſce *f. Hauſtus.*

Die 9. Nudius tertius ter dejecit à purgante, & hodie ter ſponte, venter adhuc intumeſcit, nulla amplius adeſt tuſſis: *Iteretur Decoctum.*

Die 10. Ante aliquot dies febrem valdè gravem ſentit, accedente calore vehementer evomuit, ut ex vehementia vomitus anus expulſus fuerit; antea ſemel illud malum paſſus eſt: Expetit mixturam ſomnum & ſudorem promoventem ideo;

♃. *Aquar. plantag.* ℥ij.
Fœniculi,
Theriac. ſ. ana ʒj.
Laudani Op. gr. iii.
Olei macis gutt. iij.
Syrup. card. ben. ℥i. Miſce.

Subinde ſumat cochlear unum.

Die 11. Bene ſe habet à mixtura.

Die 14. Sexies ſponte dejecit: *Iteretur Linimentum.* Habet etiam eryſipelas ędematoſum, ubi convenit ſpiritus vini cum aceto & aqua miſtus, tepidè cum linteo circumpoſitus.

Die 16. Alvus naturalis eſt, & ſatis copioſa, Tumor ventris diminutus: *Iteretur decoctum.*

Die 17. Licet quotidie ſat fluida dejiciat, venter tamen manet tumidus: quò à medicamento non purgante dejiciat, nec tamen venter detumeſcat, ratio prioris eſt quia pituita & humores ſunt magis ſoluti, poſterioris verò itidem ſoluta bilis ſuam vim magis exercere ſolet in diſcutiendis flatibus.

♃. *Aquar. menthæ* ℥ii.
Fœniculi ℥j.
Theriac. ſimpl. ʒß.
Spirit. nitri gutt. iij. *Olei maceris gutt.* iv.
Laudani Op. gr. iii. *Syrupi menthæ* ℥j. *Miſc.*

Die 20. Venter in totum detumeſcit, ſitis urget, unde multùm bibit, quod malum eſt, tuſſit etiam.

♃. *Pilul. de cynogloſſ.* ℈i. *fiant* Pilul. *num* viii.

Die 21. Nimis dejicit, unde debilitatur, Tuſſis eſt ſublata, dejicit ſine torminibus & venter detumeſcit; dejectio illa ipſi non eſt mala.

♃. *Diaſcordii Fracaſt.* ʒii.
Confect. hyacinth. ʒi. *Syrupi myrtini* ℥i.
Aqu. cinnam. ℥ß.
Plantag: ℥iij. *Miſc.*

Die 22. Dejicit non tam ſępe, quando incipit alvi fluxus minui, tunc medicamenta minori quantitate debent aſſumi: M*ixtura iteretur.*

Die 24. De nouis conqueritur moleſtiis, omnia quæ aſſumit deiicit, heri octo habuit ſedes: Iteretur mixtura, addendo *ſangu. draconis* ℈ß. qui qualemcumque alvi fluxum impedit: In cereviſia poteſt quoque chalybem extinguere.

Die 25. Pulſus eſt valdè debilis, difficulter loquitur, ſomnolentus eſt, properat fortè ad mortem.

♃. *Syrupi myrtini,*
Jujubini ana ℥j. *Miſce.*

Iteretur quoque *mixtura*, minuendo Laudani Op. gr. ij.

Die præterito Satnrni circa horam 9. finem ſuum obiit.

ÆGER IV.

Febris, varia accidentia à Caſu in latus ſiniſtrum.

JOhannes Regnier ante decem dies cùm iter faceret cecidit è navi deorſum, ut latus ſiniſtrum malè affecerit, hinc ſubitò ſubſequuta eſt hemorrhagia narium ſumma: Jam die 27. Februar. 1668. laborat febre, quam bis nocte ſentit cum calore ſummo, per duas noctes continuò delirat, tuſſis infeſtat, ſitis eſt moleſta, alvi fluxus urget, dolores ſentit in pene, omnia quæ aſſumit evomit. Quædam ſymptomata, ut delirium, alvi fluxus, dalor ſummus, vomitus &c. deducimus à bile volat-liori & acriori: quędam pendent à lympha & acido, ut dolores ventris; Sanguis in hoc ęgro poteſt eſſe coagulatus, qui extra vaſa effundi poteſt, ut nulla hinc fiat inflammatio. Maxima ratio ipſius capitis eſt habenda, Bilis volatilior temperari debet,

♃. *Aquæ menthæ* ℥ij.
Tinct. cinnamomi ʒi.
Aceti ſtillat. ℥ß. *Ocul. Canc.* ʒß.
Antimon. diaphoret. ℈i.
Laudani Opiat. gr. iii.
Syrupi de quinque radic. ℥i. *Miſc.* Præterea.

♃. *Ungu. Althææ compoſ.*
Olei lumbric. ana ʒii.
Philoſoph: ʒß. *Miſc.*

Inungatur pars dolens.

Die 28. In aliquibus pejùs habet, quàm heri, ad interrogata tamen commodiùs reſpondet; pars ſuprema abdominis & inferior pectoris dolet; dextra faciei pars rubet, difficulter reſpirat, non iam tuſſit tam crebrò, nec amplius evomit, aliquem ſomnum cepit, dolores non tam urgent, inũxit partes, ideo minùs dolēt: *Sive ſit peripneumonia, ſive pleuritis notha*, hinc collectio in thorace materiæ, brevi obſervabimus.

Die 29. Nondum ſervavit phlegmata, febris remiſſior eſt: *Iteretur Liniment.*

Die 1. Martii. Delirat leniter, ſudor eſt frigidus, pulſuſque valde debilis, mortis forſan prodromi: Iteretur mixtura, ut & Balſami ſulphur. ʒi. indatur guttatim mixturæ.

Die 2. Phlegmata ſunt viſcida, non quidem malæ notæ, reſpiratio adhuc ſat difficilis, multò meliores ſunt pulſus quàm heri, dolores ſunt diminuti: *Iteretur Mixtura.*

Die 3. Phlegmata ſunt viſcoſa, tenacia. Die 5. ferè convaluit.

♃. *Sacchari candi* ℥ii.

Die 6. Reſtitutus abiit.

ÆGER V.

Febris Quotidiana, cum Diarrhœa, Capitis dolore &c.

HEnricus *Petri*, annos natus 18. per ſeptimanas 17. laboravit quotidiana febre, quæ cum frigore moleſto incepit & duravit per horas 4. huic ſucceſſit calor ſummus per tres horas durans, ſitis urget, ut copioſa bibat & ſudet; non poteſt ad ſomnum deduci ob ſummum capitis dolorem: Hac nocte circa tertiam habuit paroxyſmum; per 9. dies laboravit alvi fluxu, ante octo à Medico purgans aſſumpſit, à quo fluxus fuit magis auctus; iam rurſus per quatriduum eo laboravit: Præſcribemus medicamentum quod primò frigus febrile corrigat, & poſtea ſimul alvi fluxum cohibeat.

Ad fluxum,	♃. *Diaſcordii Fracaſtor.* ʒii.
Ad acidum,	*Oculor. Cancri* ʒß.
Ad frigus,	*Olei Garyoph gutt.* ii.
Ad fluxum,	*Syrup. myrtini* ℥i.
	Oleum aromat.
Ad obſtructiones,	*Aquæ menthæ* ℥i.
Refrigerat, & parum adſtringit,	*Plantaginis* ℥ii.

Aſſumat ſubinde cochlear unum.

Die 12. Alvi fluxus non iam ampliùs eſt moleſtus.

Die 13. Omnia quæ aſſumit evomit, conqueritur ſe non bene poſſe aſſumere liquida, hodie ter dejecit, Tuſſis eum vexat: Pręſcribemus ſolidum quoddam.

♃. *Diaſcordii Fracaſtor.* ʒii.
Confect. hyacinth. ℈ii.
Corall. rub: ℈i. *Miſce.*

Aſſumat ſubinde piſi magnitudinem.

Die 14. Opiatam retinere potuit, fluxus alvi aliquatenus remiſit, ex tuſſi ſentit dolores inguinum, anxie-

anxietates ſępè patitur, nonnunquam etiam ventris tumorem talem ut caligas ſolvere cogatur, quod ex flatibus provenit, ut & hoc quando vult ſurgere cœcus quaſi vertiginoſus ſibi videatur: *Iteretur Mixtura* 11. præſcripta.

Die 16. Toto die ne ſemel quidem dejecite, vacuavit potionem; conditum ampliùs ſumere nequit; conqueritur de ſumma virium debilitate, pedumque intumeſcentia: Certiſſimum multi potus ſignum eſt: præſcribemus corroborans medicamentum.

℞. *Aqu. plantag.* ℥ij.
Cinnamom. ℥ß.
Syrupi myrtini ℥j.
Spir. Salis dulcis gutt. xii.
Laud. Op. gr. ii. *Miſce*.

Die 17. Bis dejecit: *Iteretur mixtura* heri præſcripta.

Die 18. Bis dejecit hodie, ideo alvi fluxus remiſit, meliùs habet, dolet venter, pedes adhuc tument.

℞. *Ungu. martiati* ℥i.
Olei nuc. moſch. expr. ʒß. *Miſce*.

Inungat ventrem: *Iteretur mixtura*.

Die 19. In melius pergit: *Iteretur mixtura*.

Die 20. Quotidie tautùm ſemel dejicit, in dies fit robuſtior: vires collapſę reſtituuntur: *Iteretur mixtura*.

Die 21. Crura tument: *Iteretur Linimentum & mixtura*.

Die 23. Dolor cordis per duos die urget.

℞. *Ungu. martiati* ℥j.
Olei lumbric. ʒvj
Philoſoph. ʒvii.

Miſce pro Linimento contra *cardialgiam*. Praeterea

℞. *Aqu.* Menthæ ℥ij.
Tinct. cinnamomi ʒij.
Laud. Op. gr. ii.
Spir. ſalis dulcis gutt. x.
Syrupi menthœ ℥ß. *Miſce*.

Die 24. Meliùs habet, ſed *hæmorrhagia narium* ſæpiùs invadit: Iteretur mixtura heri præſcripta, addendo *ſanguinis draconis* ℈ß.

Die 25 In melius tendit.

Die 26. Bene ſe habet; nullam ampliùs hæmorrhagiam per duos hoſce dies paſſus eſt: *Iteretur mixtura* 24. præſcripta.

Die 27. Tument crura, forſan quia non ſudat, aut multùm bibit, reliqua bene ſe habet.

℞. *Cortic. radic. ſambuc.* ℥i.
Leviſtici ʒvi.
Raſuræ ligni guajaci ℥iij.
Baccar. juniperi ℥ij.

Coquantur ſ. a. in aqua communi ad ℥xxx. adde
Syr. Card. ben. ℥iii.
Tinct. cinnamomi ʒvi. *Miſce*.

Ter in die hauſtum ſumat.

Die 28. Bene habet, niſi quòd ſcrotum tumeat.

Die 30. Permanet in meliori ſtatu.

Die 31 Bene habet: *Iteretur Decoctum*.

Die 2. Februar. Propter tuſſim ſomnum capere nequit.

℞. *Pilul. de cynogl.* ℈i. Fiant Pilul. viii.

Die 3. Hæmorrhagiam narium patitur: *Iteretur mixtura* 23. Januar. addendo *ſanguin. draconis* ℈ß.

Die 4. Venter diſtenditur, veſperi hæmorrhagia ſublata eſt: *Iteretur decoctum* 27. Januar. & *Linimentum* 23. die præſcriptum.

Die 6. *Dolorem dorſalem & alvum* patitur *adſtrictam:* Iteretur Ungu Præterea

℞. *Elect. hydragogi* ℥iß.
Chologogi ʒi.
Cremor. Tart. ℈ß.
Aquæ Fœnic. q. ſ. Fiat hauſtus.

Die 9. Meliùs habet: *Iteretur Linimentum*.

Die 10. Bene habet, habet & Decoctum.

Die 11. Bene habet.

Die 14. *Pedes* occupat *dolor* inſtar *eryſipelatis*: ſumat *Spiritus vini* partes duas, *aceti* partem j. aq. partem j. & cum linteamine pedi applicetur.

Die 15. Curatus Noſocomio valedixit.

ÆGER VI.

Affectio Hypochondriaca.

I*Acobus Fuquet* mirè videtur turbatus, laborat enim affectione hypochondriacâ, quam ante biennium etiam paſſus eſt, ſomnum capere nequit, voluit venam ſibi ſecari. Die 18. Februar.

℞. *Electuar. cholagogi*,
Hydragogi ana ʒiß.
Aquæ fœnic q. ſ. f. Hauſtus.

℞. *Aqu. beton.* ℥iii.
Vitæ Matthioli ℥ß.
Laud. Op gr. iii.
Syrupi ſtęchados Arab. ℥j.
Spir ſalis armon. gutt. x. *Miſce*.

Die 20. Aſſumpſit purgans, ſed non dejecit, jam ſunt quinque dies: *Iteretur mixtura & Purgatio*.

Die 21. Nedum ſemel dejecit, mens ipſius admodum turbata eſt: In hac re medicamenta nimis fortia videntur; Fiat Suppoſitorium vulgare num. j.

Die 22. A ſuppoſitorio bis dejecit, hac nocte quievit, ideo jam meliùs habet quã priùs, dolor in ſiniſtro hypochondrio adhuc perſeverat: Iteretur mixtura.

Die 24. Aliquantulum meliùs habet, commodè alimenta jam aſſumit, quievit tant illum.

Die 25. Magis jam inclinat ad ſomnum quàm antea: Sumat mixturam quæ iteretur, demendo Laudani Opiati gr. ij.

Die 29. Curatus abiit.

ÆGER VII.

Virium debilitas in moribundo.

I*Ohannes Tęback* mala ſua referre nequit, non tamen eſt deſerendus abſque auxilio; Ideoque ſimplex roborans præſcribemus, xxxi. Januar. 1668.

℞. *Aqu. borag.* ℥ii.
Cinnam. ℥ß.
Confect. alKerm. ʒii.
Syrup. papav. ℥j.
Spir. ſalis dulc. gutt. xij. *Miſce*.

Obiit: *Ejus cadaver ſectioni fuit ſuppoſitum*.

ÆGER VIII.

Capitis dolor, Cardialgia, aliaque accidentia.

I*Ohannes Pigmel* per 15. dies hac in urbe vixit, poſt male habuit & hic decubuit, caput dolet, patitur cardialgiam, ſitis adeſt continua, ſubinde friget, appetitus eſt proſtratus, per biduum non dejecit, non ſatis commodè reſpondet, aliàs valetudinarius eſt, nil quieſcit Bilis primariò in ipſo peccat, & quidem acrimonia & pituita viſciditate, quæ corrigi debent.

Die 7. morbi ℞. *Aquæ hordei* ℥xx.
Fęnicul. ℥ii.
Syrupi papav. errat. ℥iß.
Laud. Opiat. gr. jii. *Miſce*.

Die 8. Capitis dolor adeſt modò pulſans, modò gravativus; ſi deorſum inclinat caput, putat ſe in periculo eſſe caſus, quod à pondere pituitæ ortum trahit, In itinere etiam multas moleſtias paſſus eſt, partim ab aere, partim ab alimentis viſcidis, unde poris capitis occluſis dolorem talem, ex collecta materia tranſitum non habente, cauſarunt: Bilis ſecundariò, pituita primariò peccat in eo, quia omnis dolor gravativus venit à pituita: Pungens ſeu pulſans à bile acriore. Preſcribemus aromaticum multùm pituitam incidens & per corporis habitum educens, quod faciunt Sudorifica; ideo.

℞. *Aqu. Cardui ben. Fumariæ*,
Fęniculi ana ℥i.
Theriac ſimpl. ℥j.
Laud. Opiat. gr. iij.
Syrupi cardui ben. ℥i.
Antimonii diaphor. ʒß.
Spir. Sal. dulc. gutt. x. *Miſce*.

Die 10. Aliquantulum meliùs habuit, ante ſemihoram petiit lectum, ab igne enim cui ſe offerebat doluit caput, ſubinde aliquid caloris & frigoris ſentit, calor autem in internis, frigus verò in externis urget.

Die 12. Meliùs habet; ex quo huc fuit, non dejecit; ſitis non æquè ſemper ipſum urget.

♃. Electuar. Hydragogi ʒiii.
Cremoris Tartari ℈i.
Aquæ petroſel. q. ſ. Miſc. f. Hauſtus. Curatus eſt.

ÆGER IX.

Pleuritis.

HUpertus Starets præteritâ die Dominicâ incidit noctu in dolorem lateris ſiniſtri punctorium, venæ ſectio die Lunæ inſtituta abſque ullo doloris levamine nec profuit, reſpiratio præterea difficilis, continuò ad tuſſiendum cogitur, ſed ob dolorem tuſſire nequit, eſt haud dubie Pleuritis; Ideo

9. Iunij ♃. *Aqu. hyſſopi ℥iij.*
Fœniculi, Theriac. ſ. ana ℥ij.
Antimonij diaphor. ʒß.
Spir. ſalis armon. gutt. xx.
Laud. Op. gr. iij.
Syrup. papav. errat. ℥j. Miſce.

Die 11. Dolores lancinantes diminuti, reſpirat faciliùs, pulſus & omnia meliùs habent: *Iteretur* (ut eò citiùs curetur) *mixtura* in dupla quantitate. Laudat adhuc curationis promotionem. Curatus abiit.

ÆGER X.

Pleuritis Spuria, Hæmoptyſis.

LAmperdas Cocus per ſex dies ægrotavit, ſentit jam lancinationes in dextra pectoris parte, cum tuſſi, impedita reſpiratione & febre, ſed non continua; per biduum tuſſiendo ſanguinem excrevit, vena nudius tertius aperta fuit, non dormit: Videntur diverſi eſſe affectus, Pleuritis nempe ſpuria (febris enim non eſt continua, quod ad veram requiritur) & Sputum ſanguinis; Itaque

♃. Aquar. hyſſopi ℥ij.
Fœnic. ℥i.
Theriac. ſimpl. ʒß.
Aceti ſtillatitii ʒii.
Oculor. Cancr. ℈i. Laud. Op. gr. iii.
Syrupi papau. errat. ℥i. Miſce.

Die 20. Meliùs ſe habet multo quàm heri, hac nocte expertus eſt paroxyſmum, ſputum ſanguinis accedente nocte non paſſus eſt; circa horam primam primitias ſenſit paroxyſmi, cujus frigus per quatuor horas duravit, calor fuit valde moleſtus; ideo

♃. Radic. taraxaci cum toto M. ij.
Folior. plantagin. M. i.
Summit. fœnic. M. ſ. f. Decoctio in aqu. comm. ad ℥xx. diſſolve ſyrup. de Rhab. ſ. ℥iß. Iteretur mixtura heri præſcripta. Curatus eſt.

ÆGER XI.

Tuſſis, Dolor lateris &c.

STephanus Gall per annum fuit valetudinaris, moleſtè tuſſit, ſed tuſſis eſt ſicca, à ſex ſeptimanis pejùs habet, dolor valde moleſtus in extremitate coſtarum ſpuriarum ibi diaphragma (non tamen caput dolet, vẽter tumet à flatibus, nihil licet alimẽti aſſumat.

Itaque ♃. *Aquar. hyſſopi,*
Fœniculi ana ℥iß.
Theriac. ſ. ʒß.
Tincturæ cinnam. ʒij.
Olei ſtillat. macer.
Juniperi ana gutt. ij.
Laud. Op. gr. iii.
Syrupi quinque radic. ℥iß. Miſce.

Die 30: Bene habet à mixtura, itaque reiteretur.

Die 31. Tuſſis & hypochondriorum dolor ſenſim minuuntur: *Iteretur mixtura.*

Die 1. Junii: Per tres aut quatuor dies non dejecit, dolores cingentes ſub coſtis diminuti, tuſſis ferè ſublata, pariterque vultus alacrior, agnoſcit ſe meliùs habere: *Iteretur mixtura.* Præterea.

♃. Elect. hydragogi ʒij.
Cholagogi ʒj.
Cremor. Tart. ℈ß.
Aquæ fœnic. q. ſ. f. Hauſtus.

Die 2. Quaſi aphthæ in lingua apparent, quem in finem ipſi ſerum lactis porrigi debet.

Die 4. Ob æſtum oris ſerum lactis adhibuit & paulum levatus eſt; habet ſpeciem parotidis ſub aure; Itaque.

♃. Empl. de mucilag. ʒß. extendatur & apponatur pro magnitudine tumoris

Die 7. *Iteretur mixtura* præſcripta.

Die 7. Meliùs habet, tumor minùs urget, aliquid ſanguinis è naribus emunxit.

Die 9. A medicamento diligentiùs ſumpto meliùs habet: Iteretur mixtura.

Die 11. Tuſſis adhuc moleſta eſt, Tumoris colli durities aliquantulum minuitur.

Ad Tuſſim ♃. *Maſſæ Pilul. de Cynogloſſa ℈j.* fiant Pilul. viii.

Die 12. Aſſumpſit ſub veſperam Pilulam, unde commodiùs tuſſire potuit, in poſterum porro debet aſſumere.

Die 13. A Pilulis præſcriptis ſentit levamen in Tuſſi. *Iteretur mixtura*, ut & *Hauſtus Purgans.*

Die 17. Tuſſis levatur magis: *Itererur mixtura.*

Die 18. Conqueritur ſe à ſex diebus non dejeciſſe: *Iteretur Purgans.*

Die 19. Ter dejecit à potione purgante, & inde levamen ſentit, mala minuuntur: Iteretur mixtura, Præterea ♃. *Pilul. de cynogloſſa ℈j.* fiant Pilul. xij.

Curatus eſt.

ÆGER XII.

Febris Quartana, Tertiana, Quotidiana.

MAria Arends jam per quinque menſes ægrotavit, primò febre Quartana, poſt Tertianâ, jam autem Quotidianâ, quæ ſingulis diebus duabus horis anticipat: ant novem menſes fuit puerpera, & dum incepit ægrotare ceſſavit à lactatione infantis; conqueritur durante paroxyſmo in frigore de tuſſi vehementi, ut ob ipſius vehementiam ambabus manibus caput firmiter comprehendere teneatur, *Hodie* 11. Januar. 1668. circa horam 7. habuit paroxyſmum qui per ſeſqui-horam duravit: Initium paroxyſmi eſt dolor in regione lumbari, extenditur ſeſe poſtea ad crura uſque, multùm ſitit & ſudat; præſcriptum fuit à Doctore aliquo conditum ad corroborandum, ut & aqua cardui ben. cum ſpir ſalis, quam ſolita eſt miſcere cereviſiæ: nauſea, ſine vomitu tamen, moleſta eſt, valdè urget frigus, extrema digitorum ferè mortua eſſe putat: In hac febre Quotidiana obſtructio cauſa mali tolli debet; poſt ſuccus auſterus, acidus pituitoſuſque ſimul corrigi & temperari.

♃. Aqu. petroſel.
Fumar. ana ℥iß.
Fœniculi,
Theriacal. ſimpl. ana ℥i.
Spiritus ſalis armon. gutt. xx.
Olei garyoph. gutt. ij.
Laud. Op. gr. iv.
Syr. Card. Ben. ℥i. Miſce.

aſſumat ſubinde cochleare unum accedente febre, imprimis à frigore.

Die 12. Habuit paroxyſmum ab hora prima ad tertiam, cujus frigus tam grave non fuit, iam in calore verſatur; ab aſſumpto ſucco liquir. bene ſeſe habuit, nauſeabũda eſt, reliqua ſymptomata alia leviora sũt.

Die 13. Frigus adeò grave amplius non eſt, ſed friguſculum tantùm pomeridiano tempore ſentit, dolor ſummus urget in regione lumbari, expectat calorem, frigus febrile jam eſt diminutum, ſitis non ampliùs tam moleſta eſt, pulſum quidem habet parvum,

quod eſt ſignum nondum diſceſſiſſe: Iteretur mixtura; conqueritur adhuc de Tuſſi vehementi.

Præterea ♃. *Ungu. Martiati.*

Olei lumbricor. ana ℥ii. M.

Die 14. Hora 6. veſpertinâ, paroxyſmus iterum ingruit cum frigore per horas duas durante: horâ 8. aſſumptâ ad magnam partem mixturâ, incidit in ſomnum uſq; ad tertiam matutinam; hac die bis ter ve dejecit, & bis in die, cum aliquibus torminib. ac ſi purgans aſſumpſiſſet; plurimùm in calore ſudavit; excuſſo ſomno tuſſire incepit, ita ut hęmorrhagia narium ſubſequuta ſit; dolor lumborum aliquatenus remiſit, conqueritur tamen ac ſi cingulos circa thoracē tranſverſim cincta eſſet; Doloris hujus cauſa eſſe poſſunt flatus colon diſtendentes: ſumma virium debilitas urget: Alvi dejectio videtur originē ſumpſiſſe ab aſſūpta mixtura aromatica, quæ pituitā incidit, & incidendo bilem acriorem reddidit, hinc frequens alvi dejectio ob commodum acceptum: *Iteretur Mixtura.*

Die 16. Quotidie patitur febrem, heri veſperi ipſam invaſit paroxyſmus, cujus frigus à x. ad xij. horam duravit, ſymptomata durante frigore graviora ſunt quàm extra illud; inſequens calor duravit per horas tres; frigus non fuit tam moleſtum ſed diminutum: dolor in regione lumbari ab unguento in totum ſublatus eſt; adeſt adhuc ingens æſtus, ſitis urget, dolor capitis ſummus, maximè ſudat cùm verſatur in calore febrili, ſomnum capere nequit, neque quieſcere, quotidiè ſponte dejicit: Cùm frigus maximè ſit diminutum & æſtus maximè urgeat, ut & dolor capitis, præſcribemus emulſionem.

♃. *Hordei mundi ad crepaturam cocti* ℥iß.

Semin. papav. albi ʒiij.

Coquantur cum aqua hordei, fiat emulſio ad ℥x. adde.

Syrupi beton. ℥j.

*Laudani Op. gr.*ij.

Aquæ fœnic. ʒj. *M.*

Die 17. Heri horâ 21. paroxyſmus redijt; qui jam non anticipat, ſed poſtponit, invadēdo circà mediam noctem: hora 1. modò potuit capere ſomnum, expergefacta circa horam 3. ſudavit, non ampliùs eſt tam debilis; durante frigore tuſſivit, ut vaſis apertis ſanguis per nares effluxerit; durante calore dormivit: *Iteretur mixtura.*

Die 18. Hac nocte nullum notabilem ſenſit paroxyſmum, majorem interdum habuit, qui tamen etiam levis fuit, debilis tamen eſt; dolores capitis & lumborum ſunt diminuti; facies tumet propter pituitam ſolutam; ad parvum motum vertigine corripitur, ut omnia ipſi rotari videantur.

Die 19. Hodie horâ 5. paroxyſmus rediens remiſſior fuit, poſt paroxyſmum maximè ſudavit, facies non modò ſed & omnes corporis partes tument aliquantulum, videtur vergere ad leucophlegmatiam; dolor abdominis perſeverat, alvus eſt adſtrictior: 1. eſt expurganda, poſtea ſudor eliciendus eſt.

♃. *Elect. hydragog.* ʒiij.

Aquæ fœnic. q.ſ.f. Hauſtus purgans.

Hunc non aſſumat manè ſed veſperi, manè enim redit paroxyſmus. *Quæris quomodo pituita poſſit per purgantia è corporis habitu educi*, quoniam non ſit in vaſis? Reſpondeo per glandulas conglomeratas ſerum & pituitam è corporis habitu educi poſſe.

Die 20. Horâ 7. matut. rediit paroxyſmus, circa horam 11. aſſumpſit purgans, à quo ante ſecundam ſemel dejecit, poſt tertiam ſecunda vice.

Die 21. Bis adhuc heri dejecit, paroxyſmus hodie rediit hora 9. frigus duravit ad 11. quod minùs jam ſudet inde eſt quia ſemper extra lectum eſt, hinc venter adhuc & crura tument: Iteretur mixtura, cujus bonum hauſtum ſumat declinante paroxyſmo, & corpus diſponat ad ſudorem.

Die 23. Melius habet; rediit heri paroxyſmus horà 3. pomeridiana, & ſic rurſus ampliùs poſtpoſuit leviorq; fuit; hodie verò nondū ſenſit, videtur enim jam inſtare, pulſus enim ab eo tempore quo hic commorati ſumus frequentior & debilior eſt factus: heri ſudavit maximè; Tumor & dolor abdominis quaſi cingulū cingens remiſit: Iterentur evacuans & mixtura.

Die 24. Heri pauld poſt diſceſſum noſtrum febricitavit, tumque dolor lumborum frigidus admodùm urſit; durante calore multùm ſitit & bibit: niſi verò à potu ſibi temperet, metus erit hydropis: ad fallendam igitur ſitim.

♃. *Aquæ hordei* ℥xx.

Syrupi acetoſi ℥iiß.

Lapidis prunellæ ʒj. M.

Iteretur mixtura.

Die 25. Heri, horâ 7. veſpertinâ paroxyſmum redijt, frigus per duas horas, calor per totam noctem cum multo ſudore duravit, Julepis fefellit ſitim, unde meliùs habet: continuet in uſu miſturæ & Julapii.

Die 26. Hâc hora 10. veſpertina per ſeſquihoram eam corripuit calor, deinde per totā noctem cum ſudore ſubſequutus eſt; puſtulę hinc inde per totū corpus erumpunt diſperſæ, crura detumeſcunt & (quod oblita erat referre) per duos dies graves ſētit abdominis lancinationes tranſverſim ſecundùm coli ſitum, quod videtur ab uſu Julapii ortū, quia antehac nunquam tale quid ſenſit: Iteretur mixtura tempore frigoris uſurpanda, pręterea in calore aſſumat ſequens.

♃. *Aqu. hordei* ℥xx.

Fœniculi ℥ii.

Syrup. de quinq. radic. ℥iii.

Laudani Opiat. gr. iij.

Spir. Vitriol. gutt. xx.

Miſce utatur cochleatim.

Die 28. Superiori nocte horâ 2. frigus febrile per duas horas circiter infeſtabat, tunc calor ſequutus cum dolore capitis gravi uſque durante; Dolor ventris durante ſaltem frigore moleſtabat; hodie ſumma cum difficultate dejecit, ut antehac etiam, ut videatur purgatione indigere: *Iteretur* itaque *purgans, item mixtura* & *Iulapium.*

Die 29. Præteritâ mediâ nocte paroxyſmus rediit; frigus per duas horas duravit, graviùs quàm heri, cui gravior etiam calor cum multo ſudore ſucceſſit, magnoque ventris dolore, dentes à concuſſione tempore frigoris quaſi laxantur, crura in dies detumeſcunt; videtur mœror, quem paſſa eſt heri ob decumbentem infantem, cauſa eſſe moleſtioris paroxyſmi: poteſt etiam indicium eſſe finis febris mox ſequuturi: Pergat in medicamentis præſcriptis.

Die 30. Decima dejecit cum magnis torminibus: prioribus binis vicibus admodum dura exierunt, poſteà nil niſi aquæ admodùm fœtidæ maximam copiam, unà cum plurimis flatibus, unde extemplo dolor ille cingens, & tumor ad gulam ferè pertingens viſus, adeoque pectoris potiùs quàm abdominis: forſan tamen illæ aquæ ex toto corpore provenere (totū ferè enim humidum erat ad inteſtina, ibique cum bile quodammodo miſtæ atrum acquiſiverunt colorem: febricitavit heri hora 6. matut. leviùs, hodie verò poſt 7. leviùs itidem: nunc debilitas, appetitus proſtratus, dolor capitis ingens & tuſſis ſicca urgent.

♃. *Pilul. de cynogl.* ℈j.

Fiant Pilulæ num. viij. de quibus unam quotidie capiat, Miſturam & Julapium exhauriat.

Die 31. Alternis horis habet paroxyſmos febriles, & in iſtis graviores: hodie acceſſit paroxyſmus horâ 9. & frigus fuit ad 11. durante frigore manus & pedes ſunt quaſi torpidi, cujus cauſam à partium leucophlegmatia, qua laboravit, deducit, ut & à ſanguine arterioſo frigido; vermes cum fęcibus excrevit: *Iteretur mixtura & Iulapium.*

Die 2. Februar. Circa 3. cœpit ſentire paroxyſmum, frigent interna, etſi caleant externa; malum diu durat, quia ſcatet pituita, unde vis medicamenti perit antequam ad pancreas veniat; leucophlegmatia eſt ablata: *Iteretur mixtura* 11. Januar.

Die 3. Heri veſperi hora 5. paroxyſmum gravem habuit, hac verò nocte dormivit bene, ſentit jam initium paroxyſmi.

Die 4. Heri veſperi hora 5. habuit paroxyſmū febrilē, cujus frigus per 2. horas duravit, & poſteà ſenſit calorē, ſed paroxyſmus levior fuit quàm aliàs, multùm ſudavit in calore, quod bonum eſt ſignum, nam inde non debilitatur, quia tunc aqua in corpore redundans evacuatur: *Iteretur Mixtura & Iulapium.*

Quòd in paroxyſmo febris intermittentis ęgri non eſuriant (fames enim ab acido & halitibus acidis excitatur) inde venit quia ſuccus ſero ſemper ſimul tũc auſterior & viſcoſior eſt, ut & halitus, vel etiam quia alii humores, & quidem viſcoſi, concurrunt in inteſtinis; ipſa quoque ſaliva quandoque vitiata, ventriculus quoque aliquando pituitâ ſcatet.

Die 6. Nudiuſtertius deliravit in paroxyſmi calore, preteritâ nocte levior fuit paroxyſmus, hodie metuit graviorem: Cauſa delirii eſt ſpiritus animalis motus inordinatus: Per 2. dies non dormivit.

℞. *Aquæ beton.* ℥ij.
Theriac. ſ. ℥j.
Syrup. Fœniculi ℥j.
Olei Garyophyll. gutt. iij.
Laudani Op. gr. iij. *Miſce.*

Aſſumat cochleatim durante frigore.

Die 9. Iteretur mixtura 6. præſcripta.

Die 10. Ex uſu alicujus alimenti peſſimè habuit; per tres horas duravit frigus febrile, ideò ob urgens frigus totam mixturam evacuavit, in calore multùm ſitivit: Iteretur mixtura & Julap.

Die 11. Non habuit paroxyſmum, ſed vehementer ſudavit, adeò ut inde valdè ſit debilitata, ſudor ille eſt ab humoribus pituitoſis inciſis & per habitum detruſis; alvus eſt adſtricta ob humores expulſos excrementa humectare valentes, ſudor ipſam juvit: Convenit medicamentum evacuans & ſudores provocans ante meridiem circa 10. paroxyſmus invaſit.

℞. *Rad. ſcorzoneræ,*
Fœniculi,
Apii ana ℥j.
Baccar. Junip. ℥j.
Pulver. rad. Jalap. ʒij.
Fiat Decoctio ad ℥xxv. *diſſolve.*
Syrupi de Senna ℥iij.
Aquæ Theriac. ſ. ℥iß.

Miſce: bibat hauſtum bis in die, quo tempore maximè libera eſt à febre.

Die 14. Meliùs habuit, heri nullum paroxyſmum, hodie leviſſimum paſſa eſt: Pergat in aſſumptione decocti.

Curata abiit.

ÆGER XIII.

Scorbutus, febris Lenta.

MAria Cornelii ætatis 30. annorum, refert ſe per menſem malè habuiſſe, & febre tertianâ intermittente decubuiſſe, jam ab hac libera, Lentâ adhuc febre ſeſe putat laborare: non poteſt commodè quieſcere & decumbere: cardialgia affligitur, membra ſentit ac ſi formicæ ibi deliteſcerent, & omnia plurimùm frigore ſuffunduntur; ſæpè prona eſt ad animi deliquium, quod tamen non patitur; durante affectu frigida eſt, ſed poſt ſenſim incipit incaleſcere habet lactantem infantem quem ante annum peperit: credit ſe rurſus eſſe imprægnatam, quia jam ante quatuor ſeptimanas jam menſes obſervat obſtructos quod tamen citiùs fieri debuiſſet ſi tale quid in ſuſpicione verſaretur: Iſta in animi deliquium proclivita ortum ſuum debet halitibus ab infra aſcendentibus acribus, & orificium ventriculi mirè affligentibus, ex humore acido, acri, circa partes genitales hærente & ſanguini communicato: nullum hactenus aſſumpſit ad animi deliquium medicamentum, ubi ſalia volatilia & aromatica mira præſtant, ſolus ſpiritus Armoniaci paginam abſolvit: Quod quæritur de frigore per totum corpus diſperſo, id adſcribi videtur acido pituitæ juncto.

℞ *Aqu. Menthæ* ℥ij
Theriacal. ſ. ʒvj.
Olei ſtillat. maceris gutt. vi.
Laudani Op. gr. iii.
Syrup. Menthæ ℥j. *Miſce.*

Detur cochleatim.

Die 13. Nuper non potuit vomere, & jam vomit pituitoſa & bilioſa; cõquerebatur ſemper de cardialgia & ad animi deliquium propenſione; jam ferè evanuit, ſentit adhuc idem circa ventriculi regionem, angorem & quaſi tumorem, quæ omnia brevi tollentur. Quæritur hujus rei cauſa, quare ante non potuerit vomere & jam vomuerit? Reſp. ante nunquam nauſeam paſſa eſt à pituita & humore acri rodente, & tantùm halitus de ſe exſpuente, jam autem iſti humores fuerunt moti à mixtura aſſumpta, ut etiam ſurſum vergant & per vomitum eliciantur, quod ab halitibus tantùm non potuit fieri: ſatis habet adhuc medicamenti.

Die 14. Conqueritur de dolore per totam dorſi ſpinam, & capitis, ac ſi lacerari vellent illæ partes; per vices anxietates præcordiorum redeunt; totâ ſeptimanâ non deiecit, cùm fluida averſetur; præſcribemus medicamenta formæ ſolidioris.

℞. *Maſſæ pilul. maſtich.* ℈ß.
Reſinæ Jalap. gr. v.
Olei ſuccini gutt. ij.
Miſce f. Pilul. num. v. Præterea.
℞. *Conſerv. menthæ,*
Flor. borrag. ana ʒvj.
Rad. enul. camp. cond. ʒij. *Miſce.*

Fiat conditum ad piſi magnitudinem aſſumendum.

Ab aſſumpto purgante ſemel deiecit & cum levamine; optat adhuc ſemel ſibi repetantur illæ Pilul. quia hodie meliùs habet quàm heri; Iterentur itaque: Anxietates in totum ſunt ſublatę, dolent iam dentes & gingivæ ſunt tumidæ: conqueritur quoque de lancinante dolore per ſpinam dorſi: Pilulæ nil efficere, ideòque *Iterentur, ut & Conditum.*

Die 18. Heri ab aſſumptis Pilulis bis commodè deiecit, 1. alvinas fæces ſubſtantiâ liquidiori, 2. ſolidiori: Halitus aliquando petunt caput quaſi ignis.

Die 19. Ad ſecundam pomeridianam uſq; bene habuit, nunc verò ſummus ardor & dolor in hypochondriis, dorſo & capite eam vexabant, imò per univerſũ corpus aliquando ac ſi acubus pungeretur; cujus cauſa humor ſalſus cum acido miſtus eſſe poteſt; dolent dentes & vacillant; quoties cõſervam aſſumit, toties ardorẽ caput infeſtãtem animadvertit: Sitis eã urget, *Scorbuto* ante vexata fuit, ſomnum capere nõ poteſt.

℞. *Aqu. fumar.* ℥ij.
Cochleariæ ℥ß.
Tincturæ cinnam. ʒj.
Syrupi Acetoſ. citri ℥j.
Laudani Op. gr. ij.
Spir. ſalis dulcis gutt. xx. *Miſce, da in vitro.*

Die 21. Hodie circa horam 10. ſentit anxietatem circa præcordia, hinc ſequutus ſummus calor cum nauſea, poſt ſubſequutum febrile frigus hora 12. cum dolore in hypochondriis, dorſo & capite, quod dolore imprimis gravativo vexatur: menſes ſuos per binos menſes non vidit: videndum an hic paroxyſmus ſit rediturus: *Interim pergat uſurpare mixturam.*

Die 23. Heri ſenſit paroxyſmum febrilem, hodiè nondum, dolor tamen adhuc totius corporis, maximè verò ſecundùm longitudinem ſpinę dorſi & capitis cum dolore rodente: Dum frigent crura & pedes (quia nullo modo poſſunt calefieri) calent tamen partes ſuperiores: 15. per dies non dejecit: ne halitus igitur inde aſſurgere pergant, alvus laxanda.

℞. *Elect. hydragogi* ʒij.
Cholagogi ʒiß.
Aqua fœnic. q. ſ. f. Hauſtus. Præterea.
℞. *Aqu.* Petroſelini ℥ij.
Fœniculi ℥j.
Tincturæ cinamom. ʒij.
Laudani Op. gr. iij.
Syrupi fœnic. ℥j. *Miſce.*

Cujus ſubinde capiat cochleare unum.

Die 24. A purgante ſexies dejecit & vomitu bilioſa & pituitoſa, quæ verò dejecit erant multùm ſeroſa: ante aliquot des meliùs habuit quàm hodie, forſan propter agitatos humores: ſperamus cras meliora; modò *pergat in aſſumenda mixtura.*

Die 25. Non ampliùs à purgante dejecit, debilis eſt & totâ nocte non dormivit: Juſculum in prandio vervecinum aſſumpſit, à quo toto pomeridiano tempore malè habuit, anxietates multas ſentit circa cor, tandem quoque amara & acida vomuit, tam acria ut

dentes

dentes inde ſtuperent, licet nil acidi aſſumpſerit; ſitit abſque tamen ſiccitate oris.

♃. *Hordei mundat ad crepaturam coƈti* ℥j.
Semin. papav. albi,
Amygdal. dulc. ana ℥ij.

Coquantur cum aqua hordei, fiat emulſio ad ℥xij. addendo *Laudani Opiat. gr.* iij.
Aquæ Cinnam. ℥ß.
Syrupi papav. albi ℥iij.

Die 26. Neque hac noƈte dormivit, meliùs aliquantiſper habuit poſt meridiem, noƈte multùm expuere cogitur, & tunc minus urinæ reddit, quia materia ſurripitur; habet adhuc de emulſione.

Die 27. Ante meridiem nauſeabunda & cardialgiam ſentit, ſine tamen vomitu, jam verò bene habet, niſi quòd multùm aquæ per ſudorem ejicitur; bene dormit, emulſionem averſatur, dolores rodentes continui, nonnunquam tamen graviùs affligentes à capite ad lumbos uſque perſeverarunt; alvus à purgatione nupera uſque huc adſtriƈta manſit.

♃. *Eleƈt. hydragogi* ʒij.
Cholagogi ʒj.
Aquæ fœniculi q. ſ.
Miſce fiat Hauſtus. Præterea.

♃. *Aqu. petroſel.* ℥ij.
Fœniculi ʒj.
Tincturæ cinnam. ℥ß.
Olei cortic. arant. gutt. viij.
Laudani Opiat. gr. iij.
Syrup. ſtœch. ℥j. *Miſce.*

Die 28. A purgante non dejecit: *Iteretur Purgans & mixtura.*

Die 30. Hodie demum purgans aſſumpſit, à quo ſexies cum torminibus dejecit, pauca tamen, mane ſatis bene habet, optat ſudare; igitur.

♃. *Croci optimi gr.* vj.
f. Pulvis unius doſis. Præterea

♃. *Aqu. petroſel.* ℥ij.
Fœniculi ℥j.
Tincturæ cinnam. ℥ß.
Laudani Opiat. gr. iij.
Olei gran. junip. gutt. iv.
Syrup. fœnic. ℥j. *Miſce.*

Ex hujus miſturæ cochleari pulvis aſſumatur; & reliquum ſenſim hauriatur.

Die 31. NB. Oleum cortic. arantior. inſigne medicamentum ad diſcutiendos flatus: iteretur Miſtura heri præſcripta, Præterea.

♃. *Maſſæ Pilul. fetid.* ℈ij.
Reſinæ Jalap. ℈j.
Diagr. ℈ß.
Olei ſuccini gutt. iij.

Miſce f. Pilul. ad num. xviij. quarum tres aſſumat, horis veſpertinis.

Die 2. Februar. aſſumpſit hodie iij. pilulas, à quibus ſemel tantùm dejecit, & cum commodo quoad aquas gravantes, quæ in ore minutæ ſunt: Iterum ſumat iij. Pil. Tempore æſtivo non bonum eſt lac ſumere, niſi bile quis abundet: *Utatur Mixtura.*

Die 3. Nauſeam patitur, multum aquæ os occupat. Niſi hac noƈte dejiciat, cras aſſumet iij. Pilul.

Die 4. Parat abitum, rogat pro viatico ſibi iterari medicamenta Præſcripta.

♃. *Eleƈt. hydragogi & Cholag. ana* ℥j. Miſce pro iv. doſibus: *Iteretur Mixtura* in duplo, cochleatim aſſumenda. Præterea

♃. *Croci opt gr. xxiv. pro iij. aut iv. doſibus.*

Curata abiit.

ÆGER XIV.

Fluor Uterinus cruentus & albus; Hæmorrhoides cœcæ.

ELizabethæ *Anglæ*, naƈtæ annos 52. fluxus menſium ante oƈto annos ceſſavit, ſed jam ante annum reverſus eſt, adeò ut fluore albo laboret: Præſcribatur medicamentum leniens & dolorem tollens.

♃. *Aquar. plantag.* ℥iij.
Cinnamomi,
Theriac. ſimpl. ana ʒvj.
Sangu. draconis ℈ß.
Laudani Opiat. gr. viij.
Olei ſtillat. maceris gutt. iij.
Syrupi myrt. ℥j. *Miſce.*

Ab anno hinc regreſſo fluxu, aliquando ſanguis, aliquando materia alba, cum magnis doloribus partium genitalium, viriumque jaƈtura, alvo adſtriƈta, vigiliiſque moleſtis effluxit.

Die 2. Februar. Quando ſanguinis, (potiùs puris) fluxus inſtat, dolore capitis affligitur, uterus etiam dolet à ſanguine ibi colleƈto & conſiſtente: Iteretur miſtura. Alvus eſt adſtriƈta.

♃. *Eleƈt. hydragogi* ʒij.

Die 3. Hac noƈte paſſa eſt fluxum primò rubicundum, poſteà purulentum & fœtentem, cum ſummis doloribus in regione lumbari, nondum dejecit à purgante, nec malè tamen inde ſe habuit.

♃. *Eleƈtuar. hydrag.* ℥ß.
Iteretur mixtura.

Die 4. Fluxus quodammodo minuitur, in pejus tendit, alvus jam per diem & noƈtem manſit adſtriƈta, dolor atrociſſimus in genitalibus urget, æſtuſque totius corporis.

♃. *Radic. ſcorzoneræ,*
Plantag. ana ℥j.
Tamarindor. ℥ij.
Folior. acetoſæ,
Semperv. maj. ana. M. j.
Coquantur ex aqua pura, in colaturæ ℥xxv. *diſſolve*
Syrup. de Rhabarb. ℥iiß.
Diagr. ℈ß.
Aquæ Cinnam. ℥j.
Miſce. hauriat hauſtulum ter aut quater de die, donec dejiciat, Præterea

♃. *Unguent. popul.*
Olei roſac. ana ℥iij.
Miſce pro inungendis genitalibus.

Die 6. A Decoƈto ter dejecit, à quo nunc abſtineat, bene aliàs habet: *Iteretur mixtura.*

Die 9. Habet dolorem lancinantem & dolẽtem in ano, ab hẹmorrhoidibus inflãmatis: Nota ab hẹmorrhoidibus inteſtinum foras propelli, & ab ipſis continuò irritari: dicuntur Hæmorrhoides cœcæ, quando non fluunt, evidentes verò quando fluunt. Dolor & alvus adſtriƈtior, & fluxus albus remiſerunt. Ergo

♃. *Aqu. plantag.* ℥ij.
Cinnam. ℥j.
Syrupi myrt. ℥ß.
Laudani Opiat. gutt. ij. *Miſce.* Præterea

♃. *Ungu. Popul.*
Albi camphor. ana ʒj.
Miſce pro inungendo ano.

Die 11. Dolor vehementiſſimus, lacerans, capitis & totius corporis, cum fluxu albo rurſus infeſtant; hæmorrhoides meliùs ſe habent, alvus verò eſt adſtriƈta, ſomnus nullus.

♃. *Aqu. fumar.* ℥iij.
Fœniculi,
Theriac. ſimpl. ana ℥j.
Laudani Opiat. gr. iij.
Oculor. cancri ℥ß.
Syrup. de quinq. radic. ℥j. *Miſce.*

Die 14. Sponte ter dejecit cum torminibus: Iteretur mixtura die 11. præſcripta.

Die 15. A mixtura vomuit, ideò uteri hæmorrhagia auƈta.

♃. *Diaſcord. Fracaſt.* ʒij.
Sangu. Draconis ℈ß.
Syrup. Myrt. ℥j.
Laudani Op. gr. ij.
Aqu. Cinnamom. ℥ß.
Plantag. ℥iij. *Miſce.*

Quando vigiliæ ſunt à dolore in capite, tunc nihil juvant unguenta, nam ea adhibentur ad arcendam cerebri inflammationem: habet ægra linimentum ad hæmorrhoidas, quod & convenit doloribus.

Die 16. Urina eſt cruenta cum excremento fœdo, jam ceſſat fluxus: *Iteretur miſtura* heri præſcripta.

Die 17. Fluxus cruẽtus eſt ſublatus, fluor albus diminutus, conqueritur de debilitate virium, pulſus tamen

tamen eſt robuſtus, potiùs mediocris, ratio eſt quia ſpiritus animales ſunt proſtrati, non verò ita vitales: *Iteretur mixtura* 15. die præſcr.

Die 18. Fluxus iterum acceſſit, ut etiam dolor, de æſtu augente conqueritur: *Iteretur* in duplo *mixtura*.

Die 19. Heri ſemel dejecit, nudiuſtertius nihil dejecit, etſi plus ſumpſerit de decocto, hodie rediit fluxus ſanguineus, ſentit dolores parturientis: *Iteretur mixtura*, adde *olei ſtillat. macis gutt.* ii.

Die 21. Fluxus ſanguinis magis jam urget quàm priùs: ante prandium ſiſtebatur ſanguineus, & tunc fluor albus fluxit, nunc iterum fluxus eſt ſanguineus: Iteretur mixtura die 15. præſcripta in duplo, adde confect. de hyacinth. ʒij. vires enim reſtaurat, & fluxum prorſus ſiſtit.

Die 24. Sponté dejecit & quidem cum difficultate, fluxus ſanguineus & albus eſt diminutus, debilitatē ſentit ſummam, commodè loqui non poteſt, niſi cum difficultate, ſomnum non capit; Iteretur mixtura 15. præſcripta, addendo confect. de hyacintho ʒj. laudani Op. gr. j. Eo tēpore, quo fluxus menſium adeſt, magis patet uteri collum internum, ut poſſit commodiùs tubulus immitti & enema injici: verùm ni vereamur nos diffamari per orbem ſi præſcribamus Enema in uterum injiciendum, quod aliàs maximè conduceret, Linimentum loco ejus ordinabimus.

♃. *Vnguent. martiati,*
Olei chamomel. ana ℥ii.

Fiat ungu. pro regione uteri.

Die 23. Sponté ter dejecit, fluxus uterque uteri eſt diminutus, cum multis flatibus prodeunt excrementa, dolores tamen urgent: Iteretur mixtura.

Die 27. Uterque fluxus fere ſublatus eſt, cruentus deſiit: albus diminutus eſt, præſcribemus novam mixturam.

♃. *Diaſcordii Fracaſtor.* ʒij.
Philonii Rom. ʒß.
Confect. Hyac. ℈j.
Syrup. Myrt. ℥i.
Olei ſtillat. menthæ gutt. iij.
Tinct. Cinnamom. ʒiii.
Aquæ plantag. ℥iij. *Miſce.*

Die 29. Fluxus ſauguineus deſiit, albus verò diminutus, ſæpiùs ad urinam reddendam urgetur, ſed eam excludere nequit, aliquid tamen emittit, in qua quid cruēti obſervamus; debilitas adeſt, ſumma, dolores tamen non urgent: rogat ſibi medicamentū à quo bene habuit iterari: *Iteretur ergo* 27. præſcriptum.

Die 29. Symptomata remiſerunt, partes externæ jam dolent, ut non ſuſtineant tactum, urina multùm eſt mutata, ſedimentum habet non ſordium neque cruentum, ſed pituitoſum: *Iteretur mixtura* 27. & *Liniment.* 24. præſcriptum.

1. *Martii.* Meliùs habet, fluor albus hodie tamen adhuc urſit, venter eſt durus, ungatur igitur.

♃. *Diaſcordii Fracaſt.* ʒi.
Confect. hyacint. ʒß.
Conſerv. Roſar. rubr. ℥iß.

Miſce f. Conditum.

Die 2. Dolores à regione ventriculi incipientes, & in lumbos deſinentes magis ſunt aucti, Fluor albus minùs jam urget: Iteretur Mixtura 27. Februar.

Die 3. Iteretur eadem Mixtura.

Die 5. Cruentus fluxus in totum eſt ſublatus, albus quodammodo adhuc adeſt: hodie quater dejecit, difficulter deglutit, urinam reddit valdè rubram & confuſam, tum ſabulo tenui & valdè viſcoſo, dolet in iſtis partibus, forſan orificium veſicæ ob acrimoniam urinę excoriatum eſt, in quo caſu prodeſt valdè Terebinth. Veneta, mundificat enim, ſanat & curat.

♃. *Pulv. liquir.* ʒj.
Myrrhæ rub. ℈j.
Croci opt. gr. vj.
Pulv. rhabarb. toſti ℈i.
Terebinth. Venetæ q. ſ.

Ut in Pilulas exiguas inſtar piſi vel gran. piperis reducantur: Dentur Pilulæ pulv. liquir. conſperſæ: Sumat manè & veſperi tres pilulas: *Iteretur Mixtura* 27. Februar.

Die 7. Uterque fluxus ſiſtitur, fluxus alvi jam urget ſummis cum doloribus, forſan peccant humores acres, adeòque corrigendi ſunt ſequenti enemate, quod.

♃. *Lactis bubuli* ℥viii.
Terebinth. Venet. Ovi luteo ſol. ℥ß.
Mell. roſat. ℥j *Miſce f. Clyſter.*

Ab enemate per 5. horas retento ſæpiùs, ſed parum dejecit, & magno cum levamine, ita ut alvi fluxus jam ſit ſublatus, dolores etiam reliqui mitigati, tumor tamen ſentitur in adominis parte inferiore: *Iteretur Mixtura* 27. Februar.

Die 10. Alvi fluxus rurſus incepit, ſæpè ſed parum dejicit, multùm bibit, parùm edit, abſtineat à nimio potu.

♃. *Hordei mundat. ad crepat. cocti* ℥j.
Amygdal. dulc. mundat. ʒiij.
Semin. papav. alb. ʒii.

Cum aqua decoctionis hordei f. emulſio ad ℥xv. adde.

Syrupi papav. albi ℥j.
Laudani op. gr. ij.
Aquæ Cinnam. ʒvi. *Miſce.*

Die 12. Fluxus cruentus rediit heri, ventris tormina patitur continua, & deiicit ſæpè ſed parum, fæces ſunt cruentæ. Iteretur Mixtura.

Die 13. Ab enemate ſentit levamen, fluxus cruentus etiam abiit, tormina & dolores etiam perſeverant, cruor in urina non ampliùs adeſt: *Iteretur Mixtura* 27. Februar.

Die 14. Ab enemate fluxus eſt ſublatus, nec heri nec hodiè dejecit: *Iteretur Mixtura*.

Die 15. Fluxus ſanguinis urget, dolores ſentit magnos.

Die 15. Fluxus cruentus imminitus, alvi dejectio commodior eſt, propter dolores intolerabiles nihil quieſcere poteſt: *Iteretur Mixtura* in duplo.

Die 18. Iteretur mixtura, & præterea.

♃. *Ungu. popul.*
Roſac.
Albi campbor. ana ʒij.

Inungatur regio lumborum.

Die 21. Fluxus ſanguinis rurſus venit, ſenſit levamen ab ungu. Iteretur mixtura, adde ſangu. drac. ℈j. *Iteretur ungu.* Præterea.

♃. *Olei caſtor.* ʒi.
Succini ℈ß. *Miſce.*

Die 22 Hac nocte plurimum effudit ſanguinis, hodie ſanguis eſt diminutus: *Iteretur Mixtura* poſtrema eodem modo.

Die 23. Hodiè rurſus plurimùm ſanguinis effudit, dolet in regione lumbari inferiore; ab acrimonia acida non ſalina deduco eius cauſam, hęc continuò mordicat & exulcerat, illa per Intervalla; debent ergo hîc medicamenta adſtringentia adhiberi.

♃. *Aqu. plantag.* ℥iv.
Cinnam. ℥ß.
Sanguin. drac. ℈j.
Diaſcord. Fracaſt. ʒii.
Confect. Hyacinth. ʒi.
Syrup. Myrt. ℥i. *Miſce.*

Die 24. NB. Cruentus fluxus eſt diminutus; dicit ſe ſępè neceſſum habere ſanguinem cruentum & grumoſum digitis eximere: Novam Mixturam pręſcribamus.

♃. *Aqu. plantag.* ℥i.
Cinnam. ℥ß.
Laudani Op. gr. iii.
Syrup. Myrt. ℥i. *Miſce.*

Die 26. Die ſabbathi, ſanguis ob viſcidatem & cruorem hærens intra orificia magnis cum doloribus fuit extractus, jam tantos non ſentit, admodùm debilis tamen eſt; circa horam 5. aſſumpſit vinum rubellum, fluxus albus & cruentus diminuti; *Iteretur Mixtura* 24. præſcripta.

Die 27. Fluxus cruentus heri potens, hodiè in totum deſiit, fluxus albus jam adeſt: Iteretur mixtura 24. præſcripta, Præterea

♃. *Ungu. popul* ʒii.
Opi oleo roſ. ſol. ℈ß. *Miſce.*

Sentit etiam dolorem circà hęmorrhoidum regionē.

Die

Die 29. Meliùs habet, dolor hæmorrhoidum continuat: Itererur Linim. 27. Martij, & Miſtura 24. ſumendo loco *Syrup. myrt. Syrup. ſtœchad.*

Die 30. *Iteretur Enema* præſcriptum.

Die 31. Paulò pacatior eſt quàm antea, ſemel ab enemate dejecit, conqueritur de intolerabili dolore hæmorrhoidum: Iteretur in duplo Miſtura 24. diei, cum ſyrupo ſtœchad. loco myrtini.

♃. *Ungu. popul.*
Albi camphor. ana ℥ vi.
Opii oleo roſ. ſolut. ℈ j. *Miſce f. Linim.*

Die 3. Aprilis dolores jam exacerbantur, conqueritur præſertim de dolore in ſuperiori ventris parte & tergi, fluxus perſeverat albus, cruentus nullus, quod effluit non eſt fluidius, ob admixtos humores acres; hinc quoque dolores circa ventriculum & ſpinam dorſi: Itaque iteretur Miſtura 24. Martii, ſumendo loco ſyrup. myrt. ſyrupum ſtœchados, cum olei cortic. arantior. gutt. iv. Præterea præſcribemus decoctum ſudorificum ex ſubadſtringentibus aromaticis conflatum, quia alia aromata in hoc caſu ſunt ſuſpecta, de quo bis die hauſtum aſſumat.

♃. *Rad. Chinæ per taleol. ſect.*
Tormentillæ,
Petaſit. ana ℥ j.
Liquir. raſ. ℨ vj.
Coquantur in aqua ad ℥ xxv. In colatura diſſolvo.
Syrupi papav. errat. ℥ iij.
Fiat Apozema.

Die 4. Meliùs ſe habere dicit à mixtura, ſatis dormivit: Iteretur Mixtura ultima cum *olei cort. arant. gutt. iv.*

Die 5. Melius ſe habet. *Iteretur Ungu.* *Item Mixtura.*

Die 6. Quo ad fluxum utrumque meliùs habet; mutabimus ipſi mixturam.

♃. *Aqu. plantag.* ℥ ij.
Cinnamom. ℥ ß.
Laudani Opiat. gr. iv.
Olei cortic. arant. gutt. iv.
Syr. ſtœchad. ℥ j. *Miſce.* Præterea.

♃. *Ungu. populeon.*
Olei roſac. ana ℨ ij. *Miſc.*

Bene habuit à priori unguento.

Die 7. Iteretur *Miſtura* præſcripta in duplo.

Die 9. Benè habet: Iteretur Miſtura die 16.

Curata eſt.

N. B. Hæc eadem videtur eſſe de qua Bonetus *Anat. Pract. lib. 3. ſect. 36. Obſerv 1. §. 1. Nam præter ſymptomatum conformitatem, idem nomen, eademque ætas, non aliam hic & illic deſcribi perſuadent, quæ ex recidiva interierit; Vide ibidem quæ in ejus cadavere reperta.*

ÆGER XV.

Urinæ Ardor & Incontinentia.

Suſanna Angla laboravit febre ardente cum ardore & dolore urinæ, unde pulſus eſt debilis, per 5. annos fuit ægra, videtur jam habere paroxyſmum, urinæ incontinentia ipſi eſt familiaris, non commode reſpondet: Itaque dum plus comperiamus, præſcribamus ipſi interim anodinam & lenientem emulſionem.

♃. *Hordei mund. ad crepat. cocti* ℥ ij.
Semin. papav. alb. ℥ ß.
rum aq. decoct. hordei f. emulſio.
ad ℥ *xx. adde.*
Syr. diacod. ℨ ij.
Aqu. cinnamom. ℨ j. *Miſce.*

Die 3. April. Iteretur emulſio, in eodem erat ſtatu.

Die 4. Comperimus hodie eam à quatuor annis ſtranguriâ laboraſſe, poſteà per plures ſeptimanas febre fuiſſe afflictam cũ delirio, nec adhuc videtur ab illis malis libera omnino, cùm oculi adhuc rubeant ac multùm loquatur; urina cruenta, purulenta; dicit ſe ulcus in veſica habere.

Die 5. Valdè debilis eſt, pus excrevit, inſignes patitur dolores: Præſcribamus miſturam dolorem lenientem, ulcuſque mundificantem.

♃. *Aquar. graminis,*
Fœniculi ana ℥ j.
Balſami ſulph. aniſ. gutt. vj.
Laudani Opiat. gr. iii.
Syrupi de quinq. radic. ℥ j. *Miſce.*

Die 6. Obiit, ſectioni ſubdita die ſequenti.

ÆGER XVI.

Mammarum dolor, capitis, lumborum, Abortus, &c.

Anna *Ioſephi* ante 15. dies malè habuit, quotidie manè hora 9. leve ſentit frigus in pedibus, durans 8. horas, ſubſequens calor eo moleſtior eſt: ante 8. ſeptimanas nupſit, ut hinc menſtrua ceſſaverint, antequam decubuerit febre: aliquot dies dolores ſenſit in mammis, aliqui retulerunt eos provenire ex nimia mariti manu contrectatione, verùm tales provenire conſtat ex ſuppreſſione menſium, qua ſanguis majore copiâ ad mammas refluit & eas indurat; brevi poſt autem cùm adſint rurſus menſes, flacceſcere, & ſanguinem ante-eò delatum maſſæ ſanguineæ commiſceri & communicari: bis tantùm hac ſeptimanâ dejecit; per 5. dies nullum capit ſomnum, pulſus eſt frequens valdè, dolor in regione lumborum & capite facit ne ſomnum capiat, circa veſperam magis dolet: Hoc in caſu pinguia non libenter uſurpat Cl. *Sylvius*, quia metus eſt eryſipelatis; ideò nec oleũ, nec unguent. nec emplaſtra hic approbantur; ſed fotus magis ex mentha, majorana, roremar. ſtœch. ſummit. hyper. melilot. ſamb. meliſſæ, abſynth. chamom. Ad febrem 1. præſcribemus Miſturam ſequentem.

♃. *Aqu. petroſ.*
Betonic.
Fœniculi,
Theriac. ſ. ana ℥ i.
Spir. ſalis dulcis gutt. xij.
Laudani Opiat. gr. iv.
Syrupi papav. errat. ℥ j. *Miſce.* Præterea.

♃. *Folior. Menthæ criſpæ,*
Meliſſæ,
Sambuc. ana man. j.
Conciſa coquantur in vino, ex lintejs applica.

Die 5. Dolor mammarum diminutus eſt; quia fluxus ipſi moleſtus eſt, ideò ad eum cohibendum.

♃. *Diaſcordii Fracaſt.* ℨ i ß.
Confect. Hyacinth. ℨ j.
Syrupi myrtini,
Betonicæ ana ℥ ß.
Aquæ Cinnam. ℥ ij. *Miſce.*

Die 7. Dolores ſunt ſublati, menſes mediocriter fluunt, tumor quem habuit evanuit.

Die 10. Heri circà prandium igni aſſedit, cum appoſito pani cocto, hinc ſentit aliquos dolores, paulò poſt movebatur ad urinam reddendam, ecce matulæ inſidens leviter cum nonnullis doloribus abortum cum placentula paſſa eſt, quem ante duos menſes concepit, ab octo enim ſeptimanis ſubſtiterant menſes: liquor cum eo effuſus, erat ſanguis multo ſero dilutus, ad pintam ferè unam: abortus ſpecies & ſubſtantia videbatur eſſe concretio ſanguinis ad magnitudinem nucis juglandis majoris, nullam adhuc formam obſervavimus; hodie à prandio levem ſenſit paroxyſmum cum frigore itidem levi, caput & regio lumbaris dolent.

Die 12 Lochia adhuc heri fluxere, jam ſubſiſtunt, dolorque in lumbis diminutus eſt: conqueritur de dolore capitis gravativo, qui ortum trahit ab aëre frigido, fluxiones accedunt dentibus, ubi obſervat aquas limpidas ad ventriculum fluentes: Dolor in lumbis ab humore oritur acri & ſalſo, capitis gravativus à pituitoſo: alvus quotidie reſpondet.

♃. *Aqu. Betonicæ* ℥ ii.
Menthæ ℥ i.
Theriac. ſ. ℥ ß.
Olei ſuccini gutt. iii.
Laudani Opiat. gr. ii.
Syrupi ſtœch. ℥ i. *Miſce.*
Curata abiit.

ÆGER XVII.

Æſtus in faucibus & toto, cum ardore urinæ &c.

Beatrix Nicolai filia, aliquando fuit valetudinaria, modò ante octiduum, poſt lac ebutyratum cum pane ſumptum peſſimè cæpit habere, ita ut in animi deliquium inciderit, ſummum jam æſtum ſentit in faucibus, lingua arida & toto corpore, imprimis autem circa partes genitales, ſummo cum ardore urinam reddit, pulſus eſt debilis: In hac ægra puro ſalinum lixivioſum peccare, ideò convenientem inveni emulſionem ſequentem, quæ

♃. *Hordei mundat. ad crepat. cocti* ℥ij.
Suminis papav. alb.
Cucumer. ana ʒij.
Aquę decoctionis hordei ℥xv.
Syrupi liquir. ℥ij.
Aquæ fænic. ℥j. *Miſce.*

Fiat emulſio de qua ſubinde aſſumat duo vel tria cochlearia.

♃. *Flor. ſambuci man.* ij.
Decoquantur in lacte ebutyrato & parti appone affectæ.

Die 12. Hanc emulſionem præſcripſimus 1. propter anxietates, 2. propter aridam linguam, 3. propter æſtum ſummum: Iteretur emulſio, addendo *amygdal. dulcium mundatarum* ʒii. *Laudani Opiat. gr.* ii.

Die 13. Dolorem patitur per omnes artus, continuè friget, & tamen ſummum æſtum ſentit in partibus genitalibus, eſt ſomnolenta, ex aſſūptione emulſionis & Laudani opiati non dejecit totâ die & nocte.

Die 14. Summos adhuc dolores patitur in membris, ſummus quoque faucium, linguæ & gulæ eſt ardor, ſitim urgentem patitur cum dolore pungente circa mammas, ardor circa genitalia non ampliùs tā ingens propter fomenta impoſita. Iteretur emulſio.

Die 16. Ardor gulæ & ſitis perſeverant, dolores lancinantes patitur per totum corpus, dejicit ſponte, dolor capitis non eſt tam gravis, conqueritur inſuper de adſtrictione faucium & ſuffocatione hypochondriaca, ut & ſiti urgente; *Bilis* acrior & humores auſteriores in illa peccant. Iteretur emulſio, addendo Laudani Opiat. gr. ij.

Die 17. Hac nocte meliùs quam omnibus præcedentibus dormivit, omnia ſymptomata ſunt diminuta, urinæ ſedimentem eſt æquale, mobile & conjunctum.

Die 18. Bene dormivit, moleſtiam adhuc in faucibus ob ardorem & ruborem ſentit; *gargariſet decoctum raparum*; ſedimentum urinæ eſt laudabile; *Omnia dulcia & acida augent* ſuffocationem hypochondriacam uterinam; evacuavit; emulſioni quæ iteretur adde Laudani Opiat. gr. iij.

Die 19. Conqueritur de dolore ardoreque faucium, in parte valdè profunda, & uteri: potuit levis aliqua angina aut apoſtema locum habuiſſe, nam phlegmata nonnihil cruenti & purulenti admixta habent, quoad fauces tamen parum meliùs ſentit, de reſpiratione plurimùm conqueritur.

♃. *Aquar. Hyſſopi,*
Fœniculi,
Theriacal. ſ. ana ℥ii.
Aceti ſtillatit. ʒii.
Oculorum Cancri.
Antimon. diaphor. ana ℈j.
Laudani Opiat. gr. ii.
Syr. de quinq. radic. ℥iß.

Utatur cochleatim; blandè humorem inhærentem ſolvet & excreationem juvabit.

Die 20. A mixtura heri præſcripta longè habet meliùs, bene comedit, phlegmata etiam ſunt melioris notæ, conqueritur adhuc de dolore per univerſum corpus.

Die 21. Plegmata ſunt purulenta, urina nullum ampliùs habet ſedimentum, ejicit difficulter phlegmata & cum aliqua nauſea, leve frigus ſenſit hac nocte, Iteretur Miſtura addendo Tinct. cinnam. ʒj. abhorret à priori Miſtura, ideo utatur ſequenti.

♃. *Radic. liquir. raſ.* ℥i.
Fœniculi ℥vj.
Folior. violarum,
Veronicæ ana m. j.
Hordei mundat. ℥i.
Coquantur ex aqua pura, in colaturę ℥xv. *diſſolve*
Diamoron. ℥ij.
Lapid. prunell. ʒß.
Miſce f. Gargariſmus. Præterea
♃. *Aquar. Hyſſopi,*
Fœniculi ana ℥i.
Tinct. cinnam. ʒi.
Spir. Salis dulcis gutt. x.
Laudani Opiat. gr. ij.
Syr. papav. errat. ℥i. *Miſce.*

Utatur ex cochleari.

Curata eſt.

ÆGER XVIII.

Febris Erratica.

Judith de Wich ante 20. ſeptimanas cœpit male habere: ſex menſes fuit gravida, laboravit nunc Tertianâ, nunc quartanâ, nunc quotidianâ; frigus accedit hora 9. veſpertina, durans per 5. horas; conqueritur inſuper de ſiti moleſta tam in frigore quàm calore. Tuſſi ſicca vexatur.

Quotidianę tertianis aliquando ſunt graviores; diſtinctio febrium eſt utilis ob purgantia adhibenda: In tertianis enim purgandum eſt leviori paroxyſmo, nam in tertiana paroxyſmus alternis vicibus eſt levior: Cautè agendum in gravidis præſcribendis purgantibus, in intermittentibus: Ad cauſas frigoris attendendum, quia ſympromata oriuntur à ſucco pancreatico; Sitis in frigore fit ab auſtero bilem magis corrumpente, quod auſterum à potu diluitur, abſque potu verò magis concentratur.

♃. *Aqu. pulegii* ℥iij.
Fœniculi ℥iß.
Theriac. ſ. ℥j.
Olei garryoph. gutt. ij.
Succini gutt. iij.
Laudani Opiat. gr. iij.
Syrupi papav. errat. ℥j. *Miſce.*

Durante frigore utatur,

♃. *Aqu. hordei* ℥xx.
Fœniculi ʒß.
Syrupi papav. errat. ℥iß.
Spiritus ſalis dulcis gutt. xx.

Utatur durante calore.

Die 2. Februar. 1668. Paroxyſmus poſtponit, calor eſt diminutus, alvi fluxu affligitur, putat proveniſſe à Miſtura, ideò tarda fuit in ejus aſſumptione, noctu circa 11. acceſſit paroxyſmus, alvi dejectio invaſit durante calore, cujus cauſa bilis acrior pituitam incidens & laxans alvum, bilis ante erat obvoluta à pituita, & jam inciſa à medicamento: bilis appetitum proſtravit & guſtum, potus quātitas major humores nimium diluendo efferveſcentiam minuit, minor verò efferveſcentiam excitat; Potus ei non convenit, quia tantùm durante frigore ſitit, & frigus à potu augetur: Ægri durante frigore nihil dejiciunt, niſi quòd anxietates aliquando patiantur, functiones in frigore non ritè procedunt, ob acidū in frigore dominium obtinens. Aquam diluere acidum inde patet, Si Spiritus vitrioli aliquid in aquam effundatur, illa tunc diluatur. Noctu peiùs habuit. Iteretur Julep. & Miſtura 31. Januarii preſcripta.

Die 3. Hac nocte paroxyſmus fuit levior.

Die 4. Paroxyſm. fuit levior: Iteretur Julep. & Miſtura.

Die 6. In dies imminuitur paroxyſmus febrilis, vires tamen proſtratæ manent: Iteretur Julep & Miſtura cui adde *Tinct. cinnamom.* ʒj.

Die 9. Conqueritur de alvi fluxu, cum ſummo dolore per aliquot jam dies infeſtante, ſentit tormina ventris cùm dejicere conatur & dolores lancinantes lumborum circa ſpinam dorſi: Cauſa eſt pituita in parte ſoluta, quodammodo acida, & bilis; bilis

enim

enim potenter illam in flatus acidiuſculos elevat: dolor diſtendens flatibus, lancinans illis acidis debetur, motum tamen notabilem infantis ſentit.

℞. *Diaſcord Fracaſtor.* ℨii.
Confect. Hyacinth. ℨj.
Laudan. *Opiat. gr.* ii.
Olei ſtillat. macer. gutt. ij.
Syr. Myrt. ℥i.
Aqu. Menth.
Plantagin. ana ℥iß. *Miſce*.

Diaſcordium humores acres temperat, dolores mitigat, & alvum adſtringit, *Confectio de Hyacintho* alvum quodammodo adſtringit & vires inſtaurat, *Laudanum Op.* humores acres corrigit, dolores mitigat & flatus diſcutit, quam vim à ſpiritu vini habet: Petebatur quare adderetur *Laudanum* opiatis, cùm tamen in *Diaſcordio* ſit opium? ℞. quia flatus diſcutit, non verò *Diaſcordium*, & quia hoc eſt valdè ingratum. Aqua *Menthæ* precipuè deſtinata eſt vētriculo & inteſtinis, magiſque diſcutit halitus quàm fœniculi. *Indicationes* Mitigatoriæ urgentes, ſunt functiones, excreta & retenta, & qualitates mutatæ: Curatoriæ verò morbus & cauſa morbi: Præſervatoriæ ſunt vires.

Die 15. Dolores ſunt imminuti, niſi quod adhuc in partibus externis hereant, ſine tamen notabili tumore, quia ſymptomata minuuntur & vires augentur, Signum eſt ęgram in meliùs tendere; hodiè non febricitavit. *Iteretur Mixtura* 9. præſcripta: Præterea.

℞. *Vngu. Martiati*,
Olei Lumbric. ana ℨij.
Miſce pro inungendis pedibus.

Ipſa bilis acris eſt morbus, non verò cauſa morbi, nam functiones lędit & ſymptomata producit: Veteres hoc non concesserunt, quia illi poſuerunt morbum in partibus continentibus: quia verò functiones etiam fiunt in contentis, ideo lędi poſſunt illęſis continentibus, & proinde eſſe morbi cauſa; eo modo ut dolium non eſt cauſa fermentationis, ſed illa quæ cereviſiæ inſunt. Dum ſymptomata minuuntur, morbus minuitur, nam illa ſunt effecta morbi; ſic bilis correctâ acrimoniâ, tolletur & alvi fluxus: Pedes ipſius dolent, tumor pituitoſus preſſus relinquit ſtigma; quando obambulat ſentit dolorem quaſi acicularum, ubi ſpiritus vini convenit, qui lenit utrumque acre; uti Sol in ceram & lutum diverſimodè agit, ita ſpiritus vini pro variis partibus: à ſpiritu vini nulla pars corrumpitur, niſi ab acido. In vino eſt ſal volatilis oleoſus: ſpiritum lenire acrimoniam ſequitur inde: ſi à ſale tartari abſtraxeris ſpiritum, fit acrior.

Die 16. Meliùs habet; poſt prandium quidem levior paroxyſmus ipſam corripuit, frigus ejus urget, dolor in toto corpore manet; quando medicamentis efficacibus & bonis non cedit malum, ſignum habeto malum eſſe valdè grave, & indicari medicamenta fortiora eſſe uſurpanda: à quatuor diebus non dejecit, tumor adhuc videtur in pedibus.

℞. *Aqu. Menthæ*,
Petroſel. ana ℥iß.
Theriacal. ſimpl. ℨvj.
Laudani Op *gr.* iij.
Syr. Card. Bened. ℥j. *Miſce*.

Die 17. Sentit diſtenſionem in abdomine propter alvum adſtrictam; per ſex menſes fuit gravida; in primis gravidationis menſibus cautè uſurpata ſunt purgantia, ne fiat abortus, fætus enim adhuc tener eſt & nondum utero alligatus, ultimis verò menſibus ſecuriùs, quia robuſtior jam factus eſt, ob motum & irritationem exitum quærit & tentat.

℞. *Decoct, emoll. & carmin.* ℥viii.
Catbolic. ℥j.
Olei Chamemel. ℥ß. *miſce f. Clyſter*.

Enema quia flatuum ſubſidentiam promovet, & eos diſcutit, præ aliis laudatur: Et ſi vellemus purgationem in hoc corpore inſtituere, *Caſſia* non conduceret quia flatulenta, flatibus enim abundat ægra; ut ex ventris diſtenſione patet; nec etiam *Tamarindi*, quia aciditatem in ſe habentes dolores excitarent, quibus ægra vexata fuit; *Manna* fortior eſt in purgando quàm caſſia, hujus doſis ſunt ℨiii. illius ℨii.

Die 18. Ter aut quater commodiſſimè ab enemate dejecit, ſat commodè quievit, partes genitales adhuc dolent: *Jteretur Miſtura* 16. diei

Die 20. Dolores iterum per totum corpus ſentit, ſed præcedentibus leviores, cum torminibus dejicit, *Oleum cortic. Arant.* flatus diſcutit & dolores minuit: huic accedit *Oleum ſtillat. maceris, ſuccini*, ſed non tam eſt efficax: Paroxyſmi jam leviores accedunt.

℞. *Aqu. Fœnic.*
Theriacal. ſ ana ℥j.
Plantag. ℨij.
Olei ſtillat. Macis gutt. iij.
Laudani Op. gr. iij.
Syrupi Menthæ ℥j. *Miſce*.

Die 22. Heri non habuit paroxyſmum, ſed hodie, & quidem ſatis gravem, frigus inſtar glaciei: Hinc dixit Clar. Silvius quòd quamdiu frigus durat non movetur fœtus, ut inde fieri ſolet; Inde fieri poſſe quod fœtus obierit, unde majus frigus, quia ſanguis magis quoque incraſſatus à frigore ineptior redditur, ut ſpiritus animales ex eo ſeparentur: *Jteretur Miſtura*.

Die 24. Nudius tertius paroxyſmum habuit, a quo tempore nullus acceſſit: doloribus in regione lumbari circa os ſacrum, cum exitu ani, & in parte abdominis inferiore affligitur, qui ortum trahunt ab acido & aliqua acrimonia: *Jteretur Miſtura*: Præterea:

℞. *Ungu. Martiati*,
Olei Nardini ana ℨii.
Macer ſtillat. gutt. viij. *Miſce*.

Die 25. Mediocriter habet, circa mediam tertiam acceſſit paroxyſmus: *Jteretur Mixtura*.

Die 27. Nudius tertius habuit febrem, à quo tempore nullum amplius paroxyſmum ſenſit, metuimus ne jam ſit quartana; cauſa forſan eſt ex rebus non naturalibus, ut alimenta pituitam generantia, accedit huc ipſa ægræ conſtitutio: reſtat ipſi de medicamentis ſatis.

Die 28. Vehementem ante quatriduum habuit febrem, heri circa horam decimam rurſus acceſſit paroxyſmus, qui jam anticipavit, ergo non eſt quartana, frigus eodem modo invaſit, calor remiſſior: *Jteretur Mixtura*.

Die 1. Martii jam triduo conſequenti paroxyſmum patitur, poſtquam quartanâ laboravit: heri veſperi horâ decima frigus duravit per tres horas, quod non fuit grave:

Die 2 Hac nocte febricitavit ſat vehementer, hora prima acceſſit paroxyſmus, frigus calore eſt moleſtius, jam adhuc malè ſe habet, ſponte hodie ter dejecit cum torminibus. In tali caſu metus eſt abortus, quatuor adhuc ſeptimanas habet ad geſtandum partum: Præſcribemus decoctum ipſam roborans & ſerum evacuans, ſudoremque eliciens.

℞. *Radic. Salſæparill.*
Fœniculi ana ℥j.
Baccar. Juniper. contuſ. ℨii.
Semin. Milii ℥iv.
coqu. ad ℥xxv. *diſſolv.*
Syr. Card. Ben. ℨiii.
Aquæ Theriac. ſimpl. ℥i. *Miſce*.

Aſſumat in die hauſtum parvum aliquoties, inſtante paroxyſmo plus: *Jteretur Mixtura*

Non curata Noſodochio valedixit.

ÆGER XIX.

Febris, Catarrhus.

ALges Iaſpars præteritâ hyeme malè habuit, laboravit *febre*, ſed fuit curata, duas noctes impendit in opere nendi, hinc *ſomnum* capere non potuit toto corpore modò *friget*, modò *calet*, plus tamen friget quàm calet, negat tamen ſe febre laborare; tuſſis adeſt ſicca, *phlegmata* vejicit viſcoſa, & ſpumoſa, pulſus ſatis eſt frequens; per tres dies non *dejecit*: Ad bilem acrem.

℞. *Hordei mund. ad crepat. cocti* ℨij.
Sem. Papav. alb. ℨß.
cum Aqua decoct. Hordei fiat emulſio ad ℥xx.
adde

Syru-

Syrupi Diacodij ℥ij.
Aquæ Fœnic. ℥i.
ſæpè aſſumat tantillum emulſionis.

Pilulas aſſumere nequit, propter phlegmata; præſcribemur igitut *Trochiſcos*.

♃. *Gummi Tragac.* ℈i
Succi Liquir. gr. xv.
Myrrhæ opt. ℈ß.
Croci ſelecti,
Laudani Opiat. ana gr. iv.
Sacchar. Alth. ʒij. *Miſce*.

Gummi Tragac. in Aqu. roſar. diſſolvatur, fiant Troch. ſubinde unum teneat in ore.

Die 5. Tabellas valdè amaricare conqueritur, ſed ab emulſione æſtus fuit diminutus: *Iteretur Emulſio*: commodiùs hac nocte quievit; conqueritur de Tuſſi ſicca, *urina* eſt confuſa & turbida, enæorema ſpumoſum: *Iterentur Emulſio & Trochiſci*.

Die 8. Omnia ſymptomata ſunt ſublata, præter Tuſſim jam præſertim moleſtam, cum ſumma corporis debilitate, ſitis non amplius tam urget, appetitus quoque ſenſim reſtituitur: *Iteretur Emulſio*.

Die 12. Sentit dolorem contorquentem in ventre circa umbilici regionem.

♃. *Aqu. Menthæ*,
Hyſſopi ana ℥j.
Spir. Sal. Armon. gutt. x.
Laudani Op. gr. iij.
Syr. Menthæ ʒvi. *Miſce*.

Die 13. Curata eſt.

ÆGER XX.

Menſium Suppreſſio, *Gangræna*.

MAriæ Tobiæ ſuppreſſa fuêre menſtrua per tempus aliquod, tunc tandem per duos dies rurſus illa vidit, ſed ob admiſſum frigus partibus inferioribus iterum ſuppreſſa ſunt: ante 15. dies laboravit frigore per totum corpus, quod adhuc continuò urget, cum doloribus colli & lumborum, imo & totius corporis lancinantibus: præſcribetur medicamentum educens pituitam.

Die 17. Martii 1668.

♃. *Aqu. Pulegii* ℥ij.
Theriacal. ſimpl. ʒj.
Spir. Salis Armon. gutt. xii.
Laudani Op. gr. ii.
Olei Garyoph. gutt. ij.
Sal. Artemiſ. gr. vi. *Miſce*.

Die 30. Dicit totum corpus ipſi dolere, *inclinat in ſomnum*: *Iteretur Mixtura*, omittendo Laudanum.

Die 31. Semper eſt ſomnolenta nec commodè reſpondet ad interrogata, de *doloribus totius corporis* & præcipuè *capitis* conqueritur: *Iteretur* in duplo *Mixtura*, omittendo Laudanum.

Die 3. Aprilis nondum commodè reſpondet, non tamen planè ita eſt ſomnolenta: in illa dorſi parte cui incumbit apparet aliquid gangrænæ ſimile, quod Chirurgus hodie inſpexit; bene aliàs habet à mixtura, quæ iteretur: conqueritur de *dolore lumborum & capitis*, continuò nauſeat, quandoque vomit, videtur primarium affectum eſſe ſuppreſſionem menſium, ſomnolentiam verò & dolorem capitis ſymptomata exorta à vitioſi & retenti ſanguinis menſtrui halitibus, ſurſum ad caput elevatis.

♃. *Aqu. Pulegii*,
Menthæ ana ℥i.
Tinct. Cinnamom.
Croci ana ʒi.
Spir. Salis Armon. gutt. xv.
Syrup. Artemiſ. ℥i. *Miſce*.

Die 5. Paulò meliùs ſe habet: *Iteretur Mixtura* heſterna, addendo Laudani opiat. gr. ij. quia commodè non dormit.

Die 6. *Iteretur Mixtura* heſterna in quadruplo.

Die 12. *Iteretur Mixtura*.

Die 13. Conqueritur *Gangrænam* ipſi plus doloris parere: Emplaſtrum ad puris generationem, partis integræ à mortificata ſeparationem, ob gangrænam ipſi à Chirurgo omiſſum eſt: nobis conqueritur ſe non poſſe dejicere, & quia nunquam tutò in ſuppurationibus purgantia præſcribuntur, ipſi ſuppoſitorium eſt inditum.

Die 14. A quo ſuppoſitorium inditum, bis dejecit, non commodè: dolor à Gangræna paulatim imminutus: quia promovenda eſt puris generatio, convenientem ipſi præſcripſimus Mixturam.

♃. *Aqu. Pulegii* ℥iij
Menthæ ℥i.
Tinct. Cinnam.
Croci ana ʒij.
Spir. Salis Armon. gutt. xx.
Antimon. Diaphor.
Oculi Cancr. ana ℈j.
Laudani Op. gr. iv.
Syr. Fœnic. ℥j. *Miſce*.

Die 17. *Jteretur Mixtura*.

Die 18. Meliùs habet, & mixtura benè ſuppurationem juvat, itaque iteretur.

Die 19. Suppuratio benè procedit.

Die 21. *Jteretur Miſtura*: ſe habet eodem modo.

Die 23. Hodie paroxyſmus febrilis acceſſit & hac ratione ulcus Gangrænæ pejùs habuit; præſcribemus itaque mixturam febri contrariam & Gangrenam ſimul removentem.

♃. *Aqu. Petroſel.* ℥ij.
Fœniculi,
Theriac. ſimpl. ana ℥j.
Spir. Solis dulcis gutt. x.
Salis Armon. gutt. xx.
Laudani Op. gr. ij.
Syrup. Card. Ben. ℥j. *Miſce*.

A qua meliùs habuit. Curata eſt.

ÆGER XXI.

Caſus in aquam, *Alvi fluxus*, & *Gangræna*.

EVa N. cecidit in aquam, unde multum aquæ hauſit, & poſtea paſſa eſt alvi fluxum, ubique dolores ſentit.

Die 9. Februarii 1668.

♃. *Diaſcord. Fracaſtor.* ʒiß.
Syrup. Myrth. ℥i.
Aqu. Theriac. ℥ß.
Fœniculi,
Fumar. ana ℥i. *Miſce*.

Die 11. *Jteretur Mixtura*.

Die 14. *Jteretur Mixtura*.

Die 16. Conqueritur de dolore circa ſuperius orificium ventriculi, eſt nauſeabunda: *Jteretur Mixtura*.

Die 20. Pejùs ſe habere dicit, & dolores omnes eſſe acutos.

♃. *Diaſcord. Fracaſt.* ʒiij.
Syrup. Papav. errat. ℥i.
Aqu. Fœnic. ʒvj.
Plantag. ℥ij. *Miſce*.

Die 22. Non tam benè ſe habet quàm heri, alternis diebus patitur febrem, vomuit amara & bilioſa. *Jteretur Mixtura*: Præterea.

♃. *Elect. Cholagogi*,
Hydragogi ana ʒiß.
Aqu. Cinnam. ʒiii.
Borag. q. ſ. miſce f. Hauſtus.

Die 24. Uſque ad 1. Martii benè habuit, & quotidie *reiteretur Mixtura*.

Die 1. Martii conqueritur pedes tumere.

♃. *Ungu. Martiati*,
Olei Laurini ana ℥ß. *Miſce*.

Curata abiit.

ÆGER XXII.

Febris, *Catarrhus &c.*

RAchael Petri in principio valde friguit, jam calet præcipuè circa regionem ventriculi, appetitus proſtratus, ſitis aucta, non dormit, ipſi præſcribemus *Iulapium*.

♃. *Aqu.*

♃. *Aqu. Hordei* ℥ xx.
Fœniculi ℥ j.
Syrup. Papav. alb. ℥ ij.
Laudani Op. gr. iv.
Spir. Salis dulc. gutt. xx.
Miſce.

Die 18. Omnia ſymptomata ſunt remiſſa.

Die 19. Ab heſterna die gravedine dicit ſe laboraſſe, & jam tuſſi vexari, non tamen aeri ſe expoſuiſſe frigidiori, excernit craſſa phlegmata, conqueritur de al vi adſtrictione.

♃. *Rad. Cichorii,*
Aſparagi,
Taraxaci ana ℥ i.
Rhei elect.
Fol. Sennæ ana ʒ ii.
Tartari crudi ʒ ij.
Coquantur ad ℥ xx. *diſſolve.*
Syrup. de Rheo. ℥ ij.
Aquæ Fœniculi ℥ j.
Miſce.

ÆGER XXIII.

Febris Quotidiana.

MArgareta *Petri* per quinque ſeptimanas antea laboravit tertianâ, jam verò per aliquot ſeptimanas paroxyſmum habuit quotidie, in quo frigus eſt gravius, & vertigo tanta ut in paroxyſmo elevatione corporis in humum prociderit, dolorem ſentit in regione lumbari, menſtrua habuit ſat copiosè per 15. dies. In paroxyſmo corpus tuberculis eſt quaſi cõſperſum ac ſi urticis eſſet percuſſum, quod quandoque fieri ſolet: De duplici tertiana eſt quidem ſuſpicio, ſed nondum certè determinare poſſumus, ob paroxyſmos eodem tempore, eadem vehementiâ affligentes: *Itaque* 3. *Iunii.*

♃. *Aq. Fumar.* ℥ iij.
Fœniculi,
Theriac. ſimpl. ana ℥ j.
Olei Garyoph. gutt. ij.
Spir. Sal. Armon. gutt. xx.
Laudani *Opiat. gr.* iij.
Syrup. Card. Bened. ℥ j.
Miſce; *capiat cochleatim tempore frigoris.*

Die 4. Junij, hodie poſt meridiem acceſſit paroxyſmus: *Iteretur Mixtura.*

Die 5. *Iteretur Mixtura.*

Die 7. Conqueritur de animi deliquio: Iteretur Mixtura, addendo *Tinct. Cinnam.* ʒ j.

Die 8. Ter dejecit: *Iteretur Mixtura.*

Die 11. Heri poſt prandium acceſſit paroxyſmus: durante frigore per tres horas ſummi dolores in regione lumbari, tam frigoris, quàm æſtus tempore, & extra paroxyſmum, ſubinde lancinationes lateris accedunt, mammarumque.

♃. *Aqu. Petroſel.*
Fœniculi *ana* ℥ i ß.
Tinct. Cinnam. ʒ ß.
Spir. Salis Armon. gutt. xx.
Laudani *Op. gr.* iij.
Olei Garyoph. gutt. ij
Syrup. Card. Ben. ℥ j.
Miſce.
De hac aſſumat tempore frigoris. Præterea.

♃. *Aqu. Hordei* ℥ xx.
Fœniculi ℥ j.
Syrup. Papav. errat. ℥ ij.
Spir. Vitriol. gutt. xx.
Laudani Op. gr. iij.
Miſce F. Iulep.
De hoc ſumat tempore caloris.

Die 12. Iteretur Mixtura hæri præſcripta.

Die 13. Hora circiter 4. vix potuit reſpirare, ob dolorem hypochondrii ſiniſtri; dicit ex quo Julep aſſumpſit dolores lancinantes eſſe auctos, haud dubiè ob acidum Juleppo commiſtum: Acidum a auſterumque in ea peccant, ab acido dolores lancinantes, ab auſtero mali pertinacia: *Iteretur* Mixtura.

ÆGER XXIV.

Febris Catarrhalis.

JOhannam *Preſſon* ante 15. dies febris invaſit, frigus in lumbis & toto corpore, dolor & æſtus capitis, per octo dies appetitus proſtratus, moleſta tuſſis, ſomnus mediocris, durante dolore & æſtu capitis ultra 50. lumbricos excrevit, poſteà per octo dies non dejecit, capitis dolorem etiam comitatur aliquod delirium; *Malum* originem habet à motu & inſequente refrigeratione, quibus primâ paroxyſmi die fuit ſubdita; Inde dicatur quòd ſit *Febris Catarrhalis,* in qua humor peccat ſalſus, fermentum ventriculi corrumpens, & tuſſim & ſitim excitans: Ad *Tuſſim.*

♃. *Pilul. de Cynogl.* ℈ i.
Fiant Pilul. num. xij.
Ad appetitum proſtratum.

♃. *Aqu. Menthæ* ℥ ij.
Tinct. Cinnamom. ʒ iij.
Spir. Sal. dulcis gutt. x.
Laudani Op. gr. ij.
Syr. Menthæ ℥ i. *Miſce.*

Die 31. ♃. *Pilul. Fœtid. maior.* ℈ ß.
Reſinæ Ialap gr. v.
Ol. Succ. gutt. ij. *fiant Pil.* 5. *manè ſumendæ.*

Die 1. Junii aſſumpſit Pilul. Cynogl. loco purgantis, idcirco ſomnolenta eſt quod miratur.

Die 2. Aſſumpſit Pil. purg. & bis dejecit, inde Curata eſt.

ÆGER XXV.

Suffocationis Senſus.

MArgaretæ *Danielis filiæ* Lingua eſt arida, dolorem ſentit faucium, ante 15. dies cœpit ægrotare, per plures menſes menſtrua non habuit, nec deglutire poteſt, non dormit, tuſſit etiam: Forte eſt ſpecies ſuffocationis à peccantibus humoribus ſubacribus.

Die 3. Junij 2.

♃. *Aqu. Borrag.*
Meliſſæ *ana* ℥ ß
Tinct. Cinnamom. Tinct. Croci ana ʒ j.
Spir. Sal. Armon. gutt. xx.
Laudani Op. gr. ii.
Syr. de Artem. ʒ vi. *Miſce.*

Hæc miſtura per dies 4 5.7.9.10 eſt iterata; & Ægra Curata abiit.

ÆGER XXVI.

Hæmoptyſis, Affectio Hypochondriaca in gravida.
Obſervatio Anatomica.

JAn. 26. Catharina Caſpareidis, mater octo liberorum abortivit: Per totum tempus conjugi valetudinaria fuit. Per tres menſes ſanguis menſtruus non eſt purgatus. A ſeptem hebdomadibus in parte ſiniſtra pectoris & hypochondrii dolores ſentit, & in hypochondriis quoque tenſionem. Terrore à ſpectro incuſſo perterrita incidit in hoc malum. Frigus moleſtum, non calor. Alvus reſpondet. Patitur ſubinde aliquid uterinis ſuffocationibus ſimile. Tum flatus erumpunt, unde levatur.

♃. *Aqu. Puleg.* ℥ ii.
Theriacal. ℥ ß.
Tinct. Caſtor. ʒ ii.
Ol. Succin. gutt. iv.
Laudani *Op. gr.* ij.
Syr. Fœnic. ʒ vi. *Miſce.*

Die 24. In variis levamen ſenſit: Dolores omnes minuuntur: *Iteretur* mixtura 26. præſcripta.

Die 28. Dolores leviores ſunt: Quando reſpirat ſibilus auditur in pectore: Iteretur miſtura dicta.

Die 29. Suffocatio adhuc ſubinde urget: Nec heri, nec hodie dejecit; ſed propter ſuffocationes non conſultum purgare: Iteretur mixtura dicta. Pro Tuſſi

♃. *Maſ-*

♃. *Maſſæ Pilul. de Cynogloſ.* ℈i.
F. Pilul. num. viij.

Die 3. Febr. Præterito die Sabbathi paroxyſmum febrile paſſa, cujus frigore durante incepit dolor rodens & moleſtus femoris & tibiæ, qui adhuc durat.

♃. *Vngu. Martiati,*
Ol. Nardini ana ℥iij.
Philoſoph. ʒj. *Miſce.*

Die 4. Hodie manè circa 5. ex vehementi tuſſi in ſanguinis vomitum incidit, ac ſubitò extincta eſt.

Secuit Cl. Sylvius cadaver die 6. Febr. Rugę ſe offerebant in infima ventris ſuperficie, externa ſigna partuum antegreſſorum. In abdomine ſecto copioſa & laudabilis pinguedo. Colon ſub umbilico ſitum: Inteſtina pleraque flatibus diſtenta. Illorum ſubſtantia tenuis & elegans, imprimis quo in loco diſtendebantur. Præ aliis tamen omnibus in immenſum diſtendebatur inteſtinum tenue, ante ſui inflexionem ſiniſtrorſum versùs. Inteſtina hinc inde colore fellis infeſta. Folliculus fellis prægrandis erat & pallidus: Lien quoque ſolito multò pallidior. Plures in inteſtinis erant lumbrici. In ventriculi aperti parte inferiore nihil cruenti, ſed materia viſcidiſſima ſpadicei coloris fere: Totus ventriculus valdè rugoſus & denſus: Ex parte ſuperiore extra inſignis copia concreti ſanguinis cum fluidiore, ſimul ſaporis auſteri: Orificium inferius, ſive pylorus, valdè conſtrictus: Rugę ventriculi tortuoſę & propè pylorum ferè circulares. Inteſtini verò rectę ſecundùm fiſtulę inteſtinalis ductũ. In inteſtinis nihil rubicundi aut obſcuri. Hepar variis in locis per fibrillas diaphragmati annexum. Pulmo dexter pleurę firmiter connexus, mollis boni coloris, ſed flatu diſtentus, thoracem totum opplens; ſectus apertuſque liquorem limpidum, ſalſum ſubacidumque fundens. Siniſter lividior diſtentus, paſſim connexus pleuræ, gelatinoſo & viſcido humore obductus, firmus nigricanſque, interiùs etiam, ſanguinis inſtar coagulati. Pancreati, ſubſtantia elegans, à liquore per ſyringam immiſſo parum tingebatur. In latere complures glandulæ planè non tinctę: Ductus Pancreaticus inſignis. Lien pallidior multo, in quo initia apoſtematis. Hepar bene habebat: Bilis copioſa, pallida, & tenuis. Humor in pericardio ſubſalſus & ſubacidus: Cor bene conſtitutum: In diſſecti ventriculo dextro parum ſanguinis, in ſiniſtro ne gutta quidem. Prope radicem Meſenterii connectuntur renes vertebris, ligamentis firmis. Hic ſuſpicatur Cl. Sylv. quærendas vias à ventriculo ad renes, per quas potus ſępe tam citò tranſeat. Papillares in renibus carunculæ foraminulis perviæ, per quas urina colatur. Extrema in parte tubarum, variæ veſiculæ aquâ repletæ, hydatides dictæ. Ligamenta rotunda uteri, extra abdominis muſculos elapſa, parvum quaſi muſculum adjunctum habentia, in varia tenuiſſima filamenta diſperguntur, quæ partim ad os pubis partim in pinguedinem, & fortè cutem, partim externas muliebres inſeruntur. Arteria ſpermatica utraq; ex trunco oriebatur, ut & vena ſpermatica dextra, ſed ſiniſtra ex emulgente, uti in viris: Rami illi qui ex Iliacis ad uterum tendunt, hìc ferè æquales illis qui ad crura. Quarto menſe gravida judicata. Tota ſubſtantia uteri ſpongioſa & cavernoſa multis magis foraminibus, ſive potius canalibus pervia, in locis quibuſdam ſtylum craſſum admittentia: In horum unum immiſſus ſiniſtram versùs tubuli ope, flatus per uteri ſubſtantiam & venã ſpermaticam in venam renalem & cavam tranſijt, magiſq; tumens univerſus obſervatus uterus, quaſi etiã in ipſius cavitate & flatus penetraſſet. Inflata arteria ſpermatica ad ipſos uſque teſtes mota & tumefacta: placenta uteri cum ſecundina, ſive membrana chorio, mirabili textura è tenuiſſimis fibrillis conjũcta. Funiculus umbilicalis in latere ſiniſtro placentę inſertus: Fœtus caput in fundo uteri: Fœtus maſculus lateri ſiniſtro incumbens: Extremitates manuũ pedumqne, ut & narium albicantes: Umbilicus parte ventris magis inferiore quàm in adultis: In totius corpuſculi ſuperficie venarum ramificationes elegãtiſſimæ conſpicuæ: Facies ruditer efformata. In arteria aſpera ſanguis coagulatus, in œſophago non.

ÆGER XXVII.

Melancholia in Puerpera. Obſervatio Anatomica.

FOEmina erat 15. ante obitum dies fœtum enixa, cujus vir ante 6. fere hebdomadas, morbo decumbens in Noſocomium delatus ibidem mortuus; Objectum forte fuit feminę à vicinis quòd malè viri ſui curam habuerit, eamque calumniam tam ægrè tulit, ut totam ſe mœrori dederit. Enixa deinde, nec ſedato illo animi affectu, cum nullam corporis rationem haberet, nec cibos aut medicamenta caperet, tandem mente deſtituta intra 15. dies mortua eſt.

In ipſius diſſecto cadavere hæc imprimis inveniebantur præ cæteris rara & notatu digna. Omentum non omnia inteſtina, quæ nonnihil loco mota erant, tegebat: *Unde Clar. Sylvius colligebat, fœminam, dum in vivis fuit, ſæpiſſimè torminibus ventris colicíſque doloribus laboraſſe.* Inteſtinum craſſum non circumdabat totum abdomen cinguli inſtar, ſed à ventriculi fundo infra umbilicum intorquebatur, indeque ad ventriculum redibat, factâ fere ſemilunâ: *Cl. Sylv.* addebat ſe in variis variè hanc inflexionem & gyrationẽ obſervaſſe. Idem inteſtinum, ut & tenue, inæqualiter flatibus turgebat, ita ut inter partes valdè inflatas medium ſpatium intereſſet omnino vacuum & contractum, vix ad pollicis craſſitiem: *Cl. Sylv.* affirmabat ſe in vivis animalium ſectionibus, imprimis cuniculorum, idem obſervaſſe, & ita quidem ut pars quæ jam inflata erat mox detumuerit dum ſecaret, & contra. In hoc cadavere quoque dum inteſtina movebantur, ęqualiter omnia diſtendebantur: *Cl. Sylv.* putabat ob doloris ſenſum partes inteſtini conſtringi. Ejuſdem inteſtini craſſi flexus ſigmoidis, qui aliàs infra rectum eſt inteſtinum & interiora reſpicit, contrario modo ſe habebat. Obſervabile etiam erat quod de tenui inteſtino: Ileo dictu, commonſtrabat D. Sylvius, nempe oriri illud in dextero latere ad Ileum os, & poſt aliquot flexuras retrò & deorſum tendere, aſcendere deinde rurſus ſub umbilico per ipſum meſenterium, ſiniſtrumque latus occupare, ſeque ad hypochondrium ſiniſtrum, os Ilion & vicina reliqua loca extendere: Vnde patet, docente eodem Sylvio, *Tormina quæ hypochondriacis in hypochondriis accidunt, non alibi quàm in hoc inteſtino latere, imprimis cùm hoc antrorſum,* ubi dolores *maximè percipiuntur; vergat. Lien verò interiora magis petat. Et vix etiam in cadaverum ſectionibus tales obſtructiones in vaſis illis inveniantur, quæ tantos dolores producere poſſint.* Viſa quoque fuit utriuſque ductus, tam bilarii, quàm pancreatici in inteſtinum illud inſertio, quorum pori in cadavere hoc juncti erant. Hinc remotis Pulmonibus & ventriculo, apparuit Ductus thoracicus, ſive chyliferus, inter venam azygon, quæ ad dextram erat, & magnam, quæ ad ſiniſtram, ſitus, unà cum capacitate illa inferiùs ſita, & nonnullis capſula dicta, quòd chylum excipiat, aliàs nimis ductũ illum obr uturum. Flexuræ ventriculi in parte dextra ſubjacebat Pancreas. Dexter pulmo omnino naturalis erat conſtitutionis, ſiniſter coſtis adhærebat. Sub utraque mamma, quia lactis non habita fuerat ratio, apoſtema erat repletum pure, quod tamen in dextro latere copioſiùs profluebat. *Uterus,* quia omnino erat ſingularis, & nunquam ita à Cl. Sylvio obſervatus, ultimo loco accuratiùs ſecabatur, in eo hęc imprimis notata: Magnitudo ejus erat omnino inſolita; ſuperabatque fundi latitudo vel octo digitos tranſverſos: craſſities erat ad minimum quatuor digitorum, cùm tamen mulier jam ante 15. dies pepeiſſet: Craſſities ipſius ſubſtantiæ uteri erat ferè pollicis: Cauſa hujus magnitudinis, ut poſt ſectionem patebat, erant relicta in utero placentæ fruſtula, uteri parietibus firmiter adhærentia, quæ putredo & inflammatio conſequuta fuerat. *Cl. Sylv. conjectabatur mœrorem inter alia hujus retentionis & cohærentiæ cauſam fuiſſe, utpote qui omnia in corpore duriora & magis fixa reddat, cùm contra lætitia eadem magis ſolvat.* In vaſis, ut ex cavernis, ſive tubulis uteri, ſubſtantia viſcoſa & pituitoſa hærebat hujuſmodi, qualis, ſi in corde & alibi hæreat,

Poly-

Polypus dici ſolet. Apparebat inſuper in utero eſſe communicationem vaſorum omnium in utroque latere: Inflatâ enim uteri venâ, omnia vaſa, ut & lateralia, & utrumque uteri ligamentum inflabantur: vaſa etiam minima turgebant: inflatâ etiam arteriâ, quæ ex iliaca oriebatur, ingreſſus inflati aëris obſervabatur ad totam uteri ſubſtantiã & ſinus anfractuoſos, ſed ſenſim, quod in vena citiùs apparebat. Uteri ſubſtantia tota eſt cavernoſa, exprimento per tubulum ſumpto.

ÆGER XXVIII.

Reſpiratio læſa: Obſervatio Anatomica.

ANno 1663. die 22 Junii Cl. Silv. ſecuit in Noſocomio Leydenſi Saram Janſen, in cujus cadavere ſequentia notatu digna occurrebant: Hepar: in dextro latere loco admodum profundo ſitum erat, & infra umbilicum ſuperioremque partem oſſis coxendicis propendebat: Pallidiuſculum erat, & quia ſatis grande, partes ſubjectæ inferiùs, quàm ſecundùm naturam eſſe debebant, ſitæ erant: Suſpenſorium Hepatis, quod ſolet eſſe in dextro, vel medio Thoracis, planè in ſiniſtra parte ſitum erat, & tres digitos tranſverſos minimum diſtabat à medio: alter lobus Hepatis occupabat totum ſiniſtrũ hypochondrium, quod eò totum replebatur: Folliculus fellis in ſiniſtro etiam conſpiciebatur latere; Tinctura ipſi peritonæo à folliculo fellis erat inducta. Ventriculus non continebatur in medio, ſed totus in ſiniſtro hypochondrio ſitus erat, & quodammodo convolutus: Pylorus etiam erat in ſiniſtro latere. Ventriculi ſubſtantia inferior interiùs nigricabat, & vaſa minima inſigniter conſpicua erant, & ſtellulas quaſdam quaſi repræſentabant, ex quibus alia vaſa exibant. Pancreatis ſubſtantia bene ſe habebat, ſed glandulæ conglobatę ipſi adhærentes grandiores & duriores erant lien admodum exiguus erat, ut rarò tam exiguus appareat. Inteſtinum colon ſitum erat loco decliviore ob hepatis magnitudinem, & flatibus erat turgidulum, cùmque communiter è dextro latere tranſverſim verſùs ſiniſtrum feratur, in hoc ſubjecto deorſum ferebatur: Vaſa minima & capillaria in eo variis in loci turgidula erant, quod indicium eſſe putabat alicujus *phlogoſis* idque ſibi nunquam in craſſis inteſtinis viſum: Tam tenuis etiam erat membrana inteſtini ut in nullo tenui eſſe ſolet, quod etiam rarum: apparebat autem tenuitas illa eò potiſſimùm in loco ubi major ejus erat diſtenſio: Inteſtina tenuia aliqua ſui parte diſteta erant, & vaſa illorum turgida & rubicunda, aliqua verò parte flaccida & pallida. Glandulę plures notabiles in meſenterio apparebant. Ren dexter admodum grandis erat; ſiniſter comprimebatur à partibus ſuperioribus, quare eriam aliam à naturali conformatione habebat figuram. Ductus Pancreaticus ſatis grandis erat, ut duos ſtylos admitteret: ingreſſum ejus in inteſtinum cùm ex pancreate non poſſet invenire, diſſecto inteſtino & immiſſo ſtylo in orificium ductus bilarii, manifeſtè in inteſtino protuberantis, ſtylus in ipſum ductum pancreaticum penetrabat: Spatiũ inſertionis ductuum in inteſtinũ quatuor circiter tranſverſo digitos diſtabat à pyloro. *In cavitate thoracis, potiſſimùm* in dextera ejus parte, aqua fetida copioſa cõtinebatur, qua aliquot catinos implebat: ab acrimonia illius aquæ pleura & tota ſuperficies interior diaphragmatis exulceratæ erant & eroſę, ut etiam pus darent membrana Pulmonis dextri quadruplo ferè craſſior reddita erat ab illa aqua purulenta: Pulmo dexter planè durus erat & corrugatus, coloris lividi & fœdi: in partibus ſuperioribus corrumpi cęperat Pulmo dexter & aliquid puris continebat: Pulmo ſiniſter meliùs habebat, in ſiniſtro latere aqua etiam cœperat colligi ſed limpidior, nec partes ita rubebant & excoriatæ erant: hinc inde in ſubſtantia Pulmonis ſiniſtri parvæ glandulæ erant. Pericardium plenum erat aqua limpida, quæ 6. vel 7. cochlearia implebat, cùm vix naturaliter duo cochlearia adeſſe debeant. In orificio interno uteri materia viſcida reperiebatur: in parte interna colli uteri parvi quidam muſculi eleganter apparebant.

ÆGER XXIX.

Hæmoptyſis: Obſervatio Anatomica.

NOv. 11. die ante ſex circiter hebdomadas cępit malè habere Jacobus de Vala: Tuſſi correptus eſt & ſanguinem ſpuit, maximè lecto decumbens: Conqueritur de difficili reſpiratione: Quando plus potat, magis etiam ſanguinem ſpuit: Urina cruda: Sedimentum pituitoſum: heri ſentit dolorem circa lumbos, qui adhuc adeo continuat ut erigere corpus non poſſit: Cùm primùm inciperet male habere, per totum diem à laboribus incaluerat, noctu verò domum rediens à frigore læſus fuerat, unde primùm tuſſis, quam poſt duas hebdomadas sãguinis ſputum conſequutum eſt: Jam tabeſcit & debilis fit: Pro conſolidatione vulneris, quæ promovenda citò, ne in ulcus evadat, utatur ſequenti medicamento; ♃. *Aqu. Plantag.* ℥ii. *Fœnic.* ℥i. *Acet. ſtillat.* ℥ii. *Sangu. Drac.* ℈j. *Laud. opiat. gr.* ij. *Syr. Myrt.* j. aſſumet ſubinde cochlear. Nov. 12. meliùs in omnibus habet; dolores enim lumbares non ſentit & paucũ quoque ſanguinis dejecit: Perget ulteriùs eo uti. Nov. 13. heri veſperi edit lac dulce, unde noctu ſũmis anxietatibus fuit preſſus: Secunda nocturnâ ſenſit frigus; forſan paroxyſmum febrilem habuit: Tum vehementiſſimè (durante frigore) ſitivit, cereviſiamque frigidam bibit, quam tamen præ nimia linguæ & faucium ſiccitate non guſtare, neque ſitim illa extinguere potuit: A frigido ſumpto adhuc magis anxius factus, vehemẽtem cordis palpitationem paſſus eſt: Malum hoc, unàque frigus ferè per 5. horas duravit. Die 14. ſitis non tanta fuit, ob uſum poſterioris mixturæ, pauciorem ſanguinem exſpuit. Die 17. meliùs habet: Iteretur mixtura 13. Nov. præſcripta: Nov. 19. Hodie hora tertia pomeridiana aſſidens foco lucelento habuit paroxyſmum febrilem: Somnolentus tum fuit, ſenſitque gravitatẽ per univerſum corpus & frigus, ſimulque tremorem; nec frigus, nec dolorem ſpeciatim ſentit in lumbis, ſed tantùm in ventre circa umbilicum, partibuſque extremis inferioribus: duravit circiter per horam, nulluſq; calor ſubſequutus: Multum jam ſitit, ſumpſit miſturæ aliquid, non quieſcit, ſemel dejecit. Die 20. iterum habuit paroxyſmum poſt prandium: Frigus iterum in abdomine & artubus, ſed & in regione lumbari, vehementius quoque fuit heſterno, perque duas horas duravit: Inſequutus calor per horam permanens: Valdè ſitivit, utque ſitim levaret comedit integrum malum citrium: Nondum alvus hodie ſuo munere functa: ♃. *Maſſæ Pilul. Cochiar.* ℈ß. *Troch. Alband. gr.* v. *Reſin. Ial. gr.* iv. *Ol. Garyoph. gutt.* ij. *m. f. Pil. num.* v. aſſumet cras ſummo manè: Iteretur ſimul mixtura 13. Nov. præſcripta; adde *Laud. Op. gr. j.* Die 21. peſſimè habet, coloreſque habet in hypochondrio ſiniſtro, non poteſt reſpirare graviterque anhelat: Nullum frigus ſentit: A pilulis hodie manè aſſumptis, à meridie tantùm ſemel ſed parum dejecit: ♃. *Aqu. Hyſſop. Petroſ. Fęnic. ana* ℥j. *Tinct. Cinnam.* ℥ß. *Spirit. Salis gutt.* viij. *Syr. Fęnic.* ℥j. *miſc.* aſſumet ſubinde cochlear. Die 24. Nov. valdè ſtatim ab uſu miſturę ab anguſtiis & anhelationibus, à quibus videbatur ſuffocari, levatus eſt: continuabic uſum ejuſdem mixturæ. Die 25. conqueritur de tuſſi ſicca, quæ per biduum illum jam afflixit, unde non quieſcit: Item crura tument & quaſi diſtenduntur: Non dejicit; habet adhuc miſturam: Pro Tuſſi ♃. *Maſſ. Pil. de Cynogl.* ℈j *f. Pil. num.* viij. ſumat eger ſubinde unam. Die 26. Ante octo annos eryſipelate laboravit in utraque tibia, à quo quidem nullam huc uſque ampliùs moleſtiam ſenſit, rubor tamen permanſit: Occupaverat rubor ille pedem quoque, ſed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet: ſupraque & infra ruborem illum pedes valdè tument & ſplendidi fiunt: Non dolores tantos in pectore expertus eſt, minùſque tuſſivit, commodiùs quoque quievit: continuabit in uſu mixturæ & pilul. de Cynogl. Pro Eryſipelate, ♃. *Aqu. Plantag. Fumar. ana* ℥iv. *Acet. Sambuc. Spir. Vini vulg. ana* ℥ij. *miſc.* lintea liquore illo tepido madefacta circũponet pedibus &

loco

loco affecto. Die 27. heri veſperi lac dulce comedit, & hodie manè, à quo & noctu & hodie peſſimè habuit: Non dejecit, vnde abdomen valdè tenditur: Rubor ille pedum ſenſim minuitur & in livorem abit: Perget uti medicamentis præſcriptis. Die 28. Nov. iterũ peſſimè habet, difficulter reſpirat & graviter anhelat, imprimis ſi incurvet corpus, tum videntur ipſi partes interiores quaſi infringi: Ter dejecit craſſa excrementa, cum torminibus in parte ſuperiore abdominis: ſanguinem rurſus excrevit, hodie octies, ſed parum ſingulis vicibus: Abdomen jam non diſtentum nequa flatus emiſit: Conqueritur ſe jam nihil commodi à miſtura ſentire: Iteretur mixtura 21. d. præſcripta, adde ſangu. draconis ℈ß. Obiit.

In Cadavere ejus diſſecto 2. Dec. Liquor tenuis & ſeroſus repebat in corporis habitu ſub cute inter muſculos & pinguedinem, vnde ipſa pinguedo mollior & laxior erat: Omentum non tegebat inteſtina, ſed ad latera deflectebat: Inteſtinum craſſum inflexum infra umbilicum erat: Color Inteſtinorum carneus & ſolito rubicundior: Inteſtina craſſa flatibus turgebant, tenuia non item: Tenuium tamen vaſcula turgebant, *quo fieri ſolet à doloribus*: Aqua in abdominis cavitate continebatur ſubflava & ſubſalſa; initium nempe hydropis; cui aliqua purulenta materia juncta erat: *Iecinoris* color ſubpallidus, *qui color ferè ab aquis præſentibus* provenit: *Folliculus Fellis* externè inſtar membranæ albicabat, nihilque omnino fellis continere ob tenuitamen videbatur: *Lien* ſatis grandis, & parti poſticæ & vicinis annexus: color ejus pallidior juſto, ſubſtantia firmior erat: *Pancreatis* ſubſtantia ſatis elegans: Ductus illius magnus: Immiſſus in dictum liquor variis in locis pancreas non tingebat: *Ex Thoracis* cavitate aqua copioſa valdè effluebat, clara, limpida; nec tam ſalſa quàm quæ in abdomine erat: *Pulmones* coſtis annexi, imprimis ſiniſter: Aqua illa ex dextro pectore promanabat: In ſiniſtro pectore aliqua quidem aqua, ſed pauca conſpicienda erat: Color Pulmonum ſolito erat obſcurior, lividior, ſubſtantia firmior & à flatibus diſtenta: Multum ſanguinis in ipſa Pulmonum ſubſtantia hęrebat interiore, qui nigricans & coagulatus illam diſtendebat, occurentibus paſſim particulis durioribus, quę ſenſim in apoſtema abire ſolent. Die 2. Dec. aperto capite cerebrum vidimus copioſum ac firmum, quod Cl. Sylv. poſt meridiem accuratiſſimè demonſtravit. Die 4. Dec. Cùm abſente Cl. Sylv., ipſius permiſſu ulteriùs ſcrutaremur cadaver, deprehendimus in utroque cordis ventriculo materiã craſſam, fibroſam, quaſi carneam, Polypum vulgò dicunt, quæ in omnia vaſa extendebatur in cor exeuntia: præcipuè verò ex jugulari ſiniſtra eduximus tres ſpithamas longitudine ſuperantem. Erat autem illa materia in ipſis cordis vẽtriculis craſſitie inſigni, cui multum grumoſi ſanguinis adhęrebat, annexa cordis carneis fibris, eaſque ſuis fibrillis amplectens: In medio continebat ſanguinem grumoſum, videbaturque minuſcula vaſa habere. In aſpera arteria aperta materiam ſpumoſam, pituitoſam, cumque pauco ſanguine mixtam, qualem vivens ſæpe excrevit. Humorem in pericardio copioſum, ſimilem illi qui in abdomine repertus fuerat: In folliculo fellis bilem & ſubſtantiâ & colore vere vitellinam, pauciſſimam, eamdemque aperto per inciſionem variam ipſo Hepatis parenchymate, in plurimis ductus Hepatici ramis hærentem vidimus. *Renis* ſiniſtri pelvis erat magna, extra ipſum renem propendens: Vreter naturali longè amplior: Factâ inciſione in tibia Eryſipelate affecta, vidimus ſubſtratam carnem integram, cute tantùm læſa, à qua cuticula facillimè ſeparabatur.

ÆGER XXX.

Diarrhœa: Obſervatio Anatomica.

ANno 1663. die 9. Julii *Cl. Sylv.* ſecuit Apolloniam Simons vetulam, quæ continuo alvi fluxu per ſeptem hebdomadas laboraverat, in ſectione ſequentia notabantur. Vena umbilicalis coaluerat cum peritonæo: Linea alba cartilaginea erat: In ſiniſtro latere ſub ventriculo Tumor magnus & rotundus, ovi anſerini magnitudine reperiebatur, omento adnatus, qui diſſectus continebat materiam variam, maximâ quidem parte viſcidam inſtar concretæ pinguedinis, aliquâ gypſeam, minimâ autem mellis inſtar fluidam & luteam: Omentum ſurſum erat retractum, ut inteſtina nuda conſpicerentur: In inteſtino colo nigredo apparebat, fortè corruptionis ſignũ: Inteſtina tenuia valde flaccida erant & coloris obſcurioris, aliquibus in partibus magis rubebant, ubi forte fuit inflamatio: Inteſtinum tenue per fibrillas quaſdam connatum erat inteſtino craſſo, quod ſibi nunquam obſervatum ajebat: Conjunctum quoque erat & craſſum & tenue inteſtinum cum rene dextro: Inteſtinum tenue, quod ſub meſenterio ſiniſtrorſum ferebatur, profundè admodum ſitum erat, & uſque ad ſiniſtrum renem penetraverat: Folliculus fellis bile ſatis plenus erat ſed pallidiore: Quicquid in inteſtinis tenuibus continebatur, à bile erat tinctum: Ductus Pancreatici in inteſtinum duplex erat inſertio, altera communis cũ inſertione ductus bilarii, altera tribus circiter digitis à priore diſtans: Vterus verſùs partem ſiniſtram magis propendebat & dextra tuba longior era: Minor erat uterus, nec major quã in puellis eſſe ſolet, & ſatis mollis: Membranulis quaſi quibuſdam intertexta erat uteri ſubſtantia ſatis flaccida, per quam ductus quidam ferebantur hiantes, & ſtylum admittentes in ipſas tubas: Inflato vaſe in parte interna uteri, tota ſubſtantia tubarum attollebatur: Internum uteri officium valde rubicundum erat & pituitâ viſcidâ refertum: Lien pallidior erat, prȩſertim in parte poſtica, & ſatis grãdis, cȩtera ſanus: Pulmo quoque bene ſe habebat, ſed per fibras variis in locis dextro lateri adhærebat, in ſiniſtro liber erat: Hepar etiam laudabile erat: Tantillum aquȩ ſubflavæ continebatur in ſiniſtra thoracis cavitate: Pericardium flatu diſtentum & turgidum erat, quod ſibi nunquam obſervatum ajebat: In ejus cavitate liquor ſpumoſus continebatur ſatis copioſus, ſapore ſubſalſo & ſubacido: Inter ȩſophagum & arteriam magnam, in ſiniſtra parte, quærebat & inveniebat Ductum thoracicũ ad latus venȩ ἀζυγȣς, propè ipſas vertebras, qui ſatis grãdis & elegans erat; color contentorum ſubrutilus erat: Immiſſo tubulo in ductum thoracicum, & inflato. dexter ventriculus cordis manifeſtè intumeſcebat & ſanguis ex vaſis erumpebat, & tota auricula dextra mirè inde tumeſcebat: Valvula in ipſo ductu reperiebatur, quæ impediebat quominùs verſùs inferiora inflari poſſet ductus: Vbi ad regionem Lumborum deveniebat, ductus quaſi contorquebatur in ſemicirculum: Ductus quidam minores, ex muſculis venientes, inſerebantur in ductum majorem. Dum perſequeretur ductum, videbat plurima vaſa è ductu deferri uſque in Hepar, & minores aliquot ramos ad inteſtina.

ÆGER XXXI.

Icterus: Obſervatio Anatomica.

ICterica affectio, ex communi plurimorum conſenſu, exoriri ſtatuitur in quantum flava bilis, è venæ portæ finibus, in pori bilarii ductus non omnino, aut non ſatis excepta, in maſſam ſanguineam reſtagnat, eamque virore ſuo (unde etiam cutis inficitur) inquinat. Obſtructio iſta multis modis & variis in locis contingere ſolet: Quandoque enim fit juxta extremos utriusque generis vaſorum, ſcil. venȩ portȩ & bilarii, fines: quorum intercapedines, ob hepatis parenchyma intumefactum, aut aliàs vitiatũ, nonnunquam comprimi & obturari accidit; quapropter humor felleus è portȩ vaſis ſecretoriis in vaſa altera excretoria minimè traductus, in ſanguinem regurgitat. 2. Humoris fellei tranſitus interdum in mediis pori bilarii ductibus intercipitur, in quantum ſcil. horum cavitates materiâ, aut viſcoſâ, aut ſabuloſâ, & nonnunquam lapideâ implentur; uti paſſim cernitur in jecinoribus jumentorum hyberno tempore, dum fœno ac ſtramine veſcuntur. 3. Ex obſervatione etiã anatomica conſtat, obſtructionem Icteri cauſã non-

nunqnam

nunquam in ipſa veſica fellea, aut in meatu cyſtico fieri; ſi quando enim illa lapidibus impleta bilem non recipit, aut hic obturatus aut coaleſcens, bilis verſus inteſtina deſcẽſum inhibet, humor iſte, quamvis à ſanguine bene ſecretus, in maſſam ejus refluere cogitur, adeòque morbum regium parit.

ÆGER XXXII.

Icterus: Obſervatio Anatomica.

De querelis Martini HansKenii, ex obſervationibus meis practicis, in Noſocomio notatis, hęc præmittenda duxi: 8 Maij Conqueritur de doloribus utriuſque hypochondrij, qui à motu ita augentur ut ferè intolerabiles ſint, quos etiam tranſverſim in ventre cinguli inſtar ſentit: Decumbens paulò melius habet: Per duos jam annos laboravit hoc affectu, ſed initio adhuc ambulare potuit; Iam verò per ſeptem hebdomadas in Noſocomio, & per 8. domi ferè ſemper decubuit: conflictatur jam per annos 4. vel 5. cum variis morbis, tandem fit Ictericus. Præſcripta illi ſunt à Medico ordinario varia, à quibus nullum levamen ſenſit: inter cætera & oleum juniperinum & Philonium, à quibus ſemper pejus habuit: ab aſſumpto alimento moleſtias majores ſentit, 5. horis circiter poſt alimenta aſſumpta: horâ 6. veſpertinâ cęnat, & deinde per mediam ferè noctem ſe hinc inde jactat, nec dormire poteſt, deinde obdormiſcit, ſed vix per ſemihoram continuam: Non aſſumit niſi juſcula, Totus ferè oſſeus, alvus morigera eſt: quotidie dejicit, excrementa albicant, vires animales quoad motum ſunt valdè debiles: Appetitus integer, etiam ſapor, digeſtio malè habet: Reſpiratio quandoq; difficilior, imprimis à ſumpto cibo: conqueritur de frigore præſertim in pedibus. N. 1. *Ictero rarò febris conjuncta eſt*: 2. *Non tantùm ſuperficies cutis, ſed etiam ipſa caro Ictericorum flavet, quod ex cadaveribus diſſectis patet*. D. Sylv. judicat acidum in eo nimis acre, propter dolores graves, appetitum integrum: Pituitam item viſcidam abũdare, propter diuturnitatem morbi & ſenſum doloris gravativi; quare ſequentia præſcripta. ♃. *Aqu. cochl. menth. ana* ℥i. *Theriac. ſ.* ʒß. *Laud. op. gr.* ij. *Syr. cochl.* ℥j. M. 9. Maij. Non eſt ſine animi męrore æger, propter uxorem & liberos: Heri non aſſumpſit, ſed hodie aliquot cochlearia miſturæ, unde id commodi habet quòd dolor in hypochondriis non eſt tantus: Iteretur itaque miſtura. 10. Maij die pręcedente nocte melius ſolito dormivit, & ille dolor qui inſtar cinguli abdomen afficiebat, magis ad interiora tendere videtur; dejicit commodè; Fæces paulò magis tinctæ ac antea fuerant. 12. Maij in pejus ruit ob defectum medicamẽtorum: Iteretur mixtura die 8. pręſcripta, 15. Maij conqueritur de dolore magis interiùs quàm exteriùs urgente: Senſit humorem in ſiniſtro crure à genu ad pedem uſque: Forſan in hydropem incidet, quod facilè fieri poteſt, & ſæpe fit. Senſit frigus & humorem per totum corpus diſtribui ab aſſumpto potu, *quia potus cum parte pituitę ſolutę* per venas lacteas in corpus diſtribuitur. Iteretur mixtura die 8. præſcripta. NB. *Qui in hydropem incidentes multùm bibunt, in iis plerumque hydropis ſe primùm in abdomine manifeſtat: qui verò ſobrij ſunt in potu, in iis plerumque in pedibus ſe primum manifeſtat*. 16. Maij non adfuimus Noſocomio 17 levamen ſentit, perget uti præſcripto. 19. Maij proficit in melius. 20. die habuit paroxyſmum febrilem & quidem frigus circa 10. matutinam initium fecit. Cõqueritur de debilitate genuum: Obſervat in ipſa febre quoſdam dolores, præcipuè circa articulos, qui ſimul ac in ſomnum incidit, caput petunt, & tunc quaſi delirium ſentit. Die 21. per totum corpus dolorem moleſtum ſentit & debilis eſt, habet quod ſumat. 22. Dolor per totum corpus auctus: Surrexerat circa meridiem, & frigus tunc ſenſit, nunc aliquem calorem habet, pulſus eſt frequentior; Appetitus proſtratus, fauces ſiccæ. ♃. *Rad. Petroſ. Fęnic. Apii ana* ℥i. *coq. in aq. pura; in colat.* ℥xxv. *diſſolve ſyr. de 5. rad.* ℥ii. *Sal. prunell.* ʒi. *M.* 23. die Pulſus paulò melius habet, febricula levior: Præſcripto uti perget. 28. die conqueritur de ſapore ſalſo, quem in decocto deprehendit; Lingua flava eſt quaſi fiſſa; Æſtus, deglutitio & reſpiratio difficilis; Emaciatio. ♃. *Aq. Petroſel. Fenic. ana* ℥i. *Syr. de 5. rad.* ʒvi. *Ocul. Cancr.* ʒß. *acet. ſtillat.* ℥ß. M. 29. die paulò meliùs habet: Utetur præſcripta heri mixturâ 30. die iteretur mixtura 28. Maij præſcripta. 2. Junii iteretur mixtura 20. Maij pręſcripta. *Sacch. Alth.* ℥ij. 6. die paulò meliùs habet: Pulſus robuſtior, dejicit ſpontè, appetit varia, ſed ſimul ac quædam ex iſtis quæ tantopere expetiverat comedit, nauſeat eadem: De deglutitionis difficultate conqueritur: videntur propè gulam quædã puſtulę albicantes inſtar aphtharum. ♃. *aq. pluv. q. ſ. adde paulum Aceti & Sacch. utetur tepidè pro gargariſmo*: Iteretur mixtura 28. Maij præſcripta. 9. die deglutitio adhuc difficilis: pulſus paulò robuſtior: habet quod ſumat. 10. die pejùs habet ac heri: pulſus paulò frequentior; in robore ac magnitudine vix judicatur: Reſpiratio difficilior: Sitis urget. Per 8. jam dies amarum in ore ſentit ſaporem, imprimis verò hodie. ♃. *aq. Cichor. Fœnic. ana* ℥i. *Syr. de 5. radic.* ℥j. *Spir. Sal. dulc.* ℈i. *M. N. Syr. V. radic. & Spir. Sal. d.* vim habet incidendi, ſolvendi pituitam viſcidam; Spirit. ad appetitum. 11. die de vigiliis conqueritur: Alimenta commodiùs appetit & conſumit; aliàs in eodem ſtatu: Habet medicamenta. 12. die iteretur mixtura. 10. Junii præſcripta, adde Laud. op. gr. ij. ob vigilias; aſſumat veſperi dormiturus. 13. die commodiùs jam ſomnum ſumit: habet medicamenta. 13. Junii appetitus reſtituitur, Somnus mediocris, vires dejiciuntur. 17 die eodẽ modo ſe habet. ♃. *Sapon. Ven. Nuc. moſch magnitudine, diſſolve in lacte dulci, capiet quandoque cochleare*. 15. die iteretur mixtura 10. Junii præſcripta. 20. die appetitus in dies reſtituitur magis magiſque, aſſumpta alimenta minùs ſolito gravant: viſus ante biennium obſcurari cępit; & nunc in dies magis obſcuratur. die 12. Jun. conqueritur adhuc de ſumma crurum debilitate: Appetitus permanet integer poſtquam ſpir. ſal. dulci eſt uſus: Somnus impeditus & vigiliæ ferè continuæ: De viſu obſcurato valde conqueritur, videt tamen ſingula debito colore. ♃. *aq. Euphr.* ℥iß. *Fœnic.* ℥i. *Syr. Cochl. Fęnic. ana* ℥ß. *Spir. Sal. dulc.* ℈i. *Laud. op. gr.* ii. *M.* cochleatim ſumat. 25. die calor ſemper moleſtus. Videtur aliquantò clariùs videre adſtantes: putat feliciùs ſeſe habiturum ab aſſumpta minori miſturæ quantitate, cùm à majori alvus ſemper adſtrictior ſit. Appetitus omnino reſtitutus, alimenta etiam rectè ſapiunt, carnes tamen non generantur. ♃. *Sem. Cannabis, decoque in lacte dulci*, capiat unâ vice ejus decocti ℥ii. 27. die melius ſe habet: heri malè habuit à decocto cannabis ſemin. ob nimiam ejus aſſumptam copiam, cùm loco ℥ij. dimidiam pintam hauſerit: habet adhuc quod ſumat. 30. die ſtatus mediocris; non in pejus ruit, nec multùm etiam proficit: Sedens vel decumbens ægrè ſurgit: Habuit aliquot adhinc annis dolores in ſiniſtra ſcapula & toto illo latere, ad inferiora uſq; qui nunc ceſſant: Iteretur mixtura 23. Jun. præſcripta. Die 1. Julij in dies magis magiſq; proficit, color faciei non ampliùs tam flavus; clariùs etiam quàm priùs videre poteſt: habet medicamenta. die 2. Jul. in dies meliùs habet ab aſſumpto decocto cum ſemine cannabis. 3. Jul. in eodem eſt ſtatu. die 4. proficit: Iteretur mixtura 23. Jun. præſcripta. die 7. proficit in omnibus, excepto motu corporis: iteretur mixt. Die 8. in eodẽ ſtatu: adde mixturæ die 23. Jun. præſcriptæ *Ol. Mac. ſtill. gutt.* iii. die 9. Jul. iteretur mixt. 23. Jun. præſcripta, *adde Ol. Mac. ſtill. gutt.* iii. die 14. iteretur mixt. 23. Jun. pręſcripta *adde Ol. Mac. ſtill. gut.* iv. ad diſcutiendos flatus: die 15. in eodem ſtatu, ut & 16. Die 17. urina valde tincta, aliàs in eodem ſtatu: die 18. excrementa albicantia ſunt minùſque mollia: iteretur mixt. 23. Jun. præſcripta, *adde Ol. Mac. ſtill gutt.* iii. die 20. in eodem ſtatu: habet medicamenta: die 22. iteretur miſtura 23. præſcripta, cũ *gutt.* iii. *Ol. Mac.* Die 23. in eodẽ ſtatu: Ad tumorem pedum utetur decocto furfurum cum ſale, pro lavacro pedum. die 28. in pleriſque levamen ſentit, ſolę vires debiles, excrementa alvi adhuc albicãt: pergit uti decocto cannabis cum lacte: Iteretur mixt. 23. Jun. præſcr. cum *Ol. Mac. gutt.* iii. Die 29. habet medicamenta. Die 1. Aug. iteretur mixtura 23. Iun. cum *gutt. Ol. Mac.* Die 4. iteretur duplo mixt. 23. Iun. præſcripta, cum *Ol. Mac. gutt.* vi. utetur porro decocto ſem.

cann.

cann. cum lacte. Anno 1664. die 10 Nov. frequentante iterum Noſocomium Cl. Sylv. invenimus eundem quod ad omnia ſymptomata iterum in ſtatu pejore: omiſit uſum decocti ſemin. cannabis: Præterito menſe cum exiret aliquãdo in publicum, capitis dolorem vertiginemque expertus eſt, & deinde etiam capillorum defluvium; ſanguis etiam præterito menſis tempore copioſus è naribus effluxit, ſputumque ſanguinolentum dejecit, quod ſine dubio fluentis ſanguinis parte in fauces decidẽte ita tinctum eſt: Somnus paucus, interceptus, alvi dejectio multa, excrementa albicantia: Per tres dies levem habuit alvi fluxum cum torminibus: Parum ſitit, appetitus cibi integer, bene aſſumit, ſed gravatur ab aſſumptis, neque nutritur ſed ſenſim fit macilentior: Tumor levis in pedibus, hydropis initia, ventris tamen tumor adhuc nullus eſt: Lancinationes in articulis inferioribus, ut in flexura genuum, &c. Sitis nulla. *♃. Rad. Galang. Enulæ camp. anæ* ʒß. *Sem. Aniſ. Fœnic. ana* ʒi. *Summit. Abſinth. Abrot. ana* M. ß. conciſa & craſsè contuſa indantur ſacculo, ſuſpendanturque in pinta vini, de liquore bibet manè: Inſerviet medicamentum, ut ejus ope defectus bilis ad inteſtina non defluentis reſtituatur, ſitque loco bilis ibidem. Die 12. Nov. queritur de ſummo dolore lancinante, in dextro hypocondrio imprimis; quoties corpus dextrorſum intorquet: Plus dejecit quàm ante, parum quidem ſingulis vicibus, ſed ſæpius: Affundetur iterum præſcriptis ſpeciebus vinum, continuabitque in uſu ejus. Die 13. excrementa adhuc ſubalbida: hodie manè alacrior fuit quàm nunc eſt. Hypocondrij dextri dolores adhuc ſentit; ſubinde quoque aquas circa ventriculum quaſi fluitantes, unde metus leipothymiæ: hodie non tam frequenter dejecit. Die 14: habet medicamenta. Die 17. Nov. capitis doloribus continuò infeſtatur, lancinationibuſque in dextro hypochondrio, unde reſpiratio quoque impeditur: Parum quieſcit: Quotieſcunque aſſumit vinum præſcriptum, levi vertigine corripitur: Videtur medicamẽtum illud bilem nimis acrem reddere, abſtinebit proinde per diem ab uſu illus. Die 19. ante tres dies incidit in gravedinem & tuſſim: Excrementa nondum tincta: Subinde cardialgiam patitur: Capitis dolor ante gravior quàm nunc: Quater dejecit: In hypocondriis adhuc malum perdurat: ſuperiori anno gravedinem ſimilem paſſus eſt. *♃. aq. Beton. Petroſ. Fœnic. ana* ℥j. *Theriac. ſimpl.* ʒvj. *Laud. Op. gr.* iii. *Syr. de* 5. *radic.* ℥j. M. Die 20. aſſidens foco paroxyſmum febrilem sẽſit: à mixtura preſcripta melius paulò habet. Die 21. meliùs habet: perget uti medicamẽto, quod iteretur. Die 25. ſenſim magis debilitatur: non poteſt iam tamdiu extra lectum ſe ſuſtentare: Heri veſperi iterũ febrilem paroxyſmum paſſus eſt, cum levi frigore per univerſum corpus, unde ſomnus magis interruptus fuit; videtur Quartana, cùm die 21. etiam ſenſerit paroxyſmum: Copioſè hodie dejecit, retulitque excrementa jam magis tincta fuiſſe: ſervabit cras illa. Die 25. Nov. ſenſim magis labefactatur: gravedine & tuſſi moleſta jam ab octo diebus laborat, quę augetur ab humoribus à capite in pectus deſcendẽtibus. Dolores in hypochondriis jam remiſſiores: Non habet medicamenta: Iteretur mixt. 19. præſcripta: Excrementa ſimilia heſternis, & adhuc albicantia. Die 26. hac nocte quater liquida dejecit, nullo purgante ſumpto: Color excrementorum manet cœruleus, Gravedo & tuſſis perſtant. Die 27. ęger debilis eſt, pulſus ſimul; hac nocte & interdiu quinquies dejecit & liquida. Die 28. habet aliquantulum meliùs, bis tantùm dejecit. Obiit 1. Decembris.

In ſectione hæc occurrebant.

Cutis univerſa flaveſcens, aperto abdomine membranæ, & pinguedines imprimis, flavo colore infectę carnes non item, quæ ſolito magis tantùm pallebant & flaccidæ erant. Penis glans tamen flaveſcebat. In abdomine inſignis quantitas aquoſi humoris, quæ in magna quantitate ſpectata rubra, in parva verò flava videbatur, eodem planè modo ac ſi croco tincta fuiſſet. Quæ in fundo erat, aqua rubicundior erat, & ad ſanguinis colorem magis accedebat. Intra tunicas omenti cruoris aliquantulum inveniebatur, qui copioſior in abdominis fundo occurrebat firmiter, & in longum inſtar Polypi concretus, & cum liene cohærens: Omentum variis quaſi glandulis interperſum, quas pinguedinem corruptam Cl. Sylvius judicabat. Lienis membrana tenerrima erat, ut & tota ejus ſubſtantia, quæ planè ſanguinis concreti conſiſtentiam habebat, fibræ tamen ſatis firmæ. In una ejus parte membrana ad notabilem latitudinem rupta erat, ita ut vaſa ejuş apparerent: Ex illa ſine dubio ſanguis profluxerat qui aquam illam in abdomine contentam adeo tinxit, quem mirum eſt non magis concretum & coagulatum fuiſſe:

Ventriculus cum inteſtinis flavens tumenſque: Color hepatis ex flavo abſcurè vireſcebat: Pulmones lividi & cæteris inteſtinis flaviores: Coſtæ valde teneræ & nullo labore frangibiles & ſciſſiles. Cl. Sylv. eaſdem aliquando ejuſdem duritiei in aliquo qui aneuriſmate obierat, deprehendit. Folliculus fellis ſolito major ac bile turgens, coloriſque albi, cùm plerumque ſubviridis videatur. Dexter ren valde exilis. Separatis ductibus bilariis, hepatico nempe, cyſtico & inteſtinali, factoque proximè ſub ligatura, in ſuperiore epatici parte inſtituta, foramine, immiſſus ope tubuli leniter flatus ad inteſtina ſine impedimento penetravit, uti & immiſſus humor cœruleus: immiſſus deinde ab inteſtino verſus epar flatus etiam facile in folliculum fellis penetravit, nullo tamen modo potuit indè iterum exprimi: quod Cl. Sylv. jam antea notaverat: Diſſecto per longitudinem inteſtinali ductu, apparuit in illo materia viſcida. Ductus cyſticus magis hians, ſive inflexus verſùs epaticũ quàm verſus inteſtinalem. Bilis in folliculo contenta juſto viſcidior, coloriſque diluti, ita ut immiſſum linteum non magis tingat quàm urina ictericorum. Immiſſus in ductum Hepaticum flatus, obſervatus penetrare in ipſum etiam folliculum, ubi is epati annexus. Inteſtinum tenue non ita interiùs obductum pituitâ viſcidâ erat, uti ſolet aliàs. Pericardium cum ſua pinguedine flavebat impensè. Liquor contentus paucus, flavus, ſubſalſus & parumper amaricans. Cranij exterior ſuperficies flavens: Oſſis frontis interior ſuperficies colore flavo infecta, cæterorum non item: Dura meninx flaveſcens, ut & liquor ſub ea conſpicuus, cujus ſapor nõ erat notabilis: Tenuis meninx minùs flava: Cerebri ſubſtantia ſatis alba: In ventriculis liquor ſatis copioſus, limpidus, ſubſalſus: Plexus choroides valde glanduloſus: ſubſtantia infundibuli extrema, in quam deſinit, ſubrubra, quodammodo carni ſimilis; quod ſæpiùs obſervatur.

ÆGER XXXIII.

Vomitus: Obſervatio Anatomica.

ANno 1666. 10. Maii. Noſocomio Leidenſi inferebatur fœmina, quę pepererat ante biennium, & ab eo tempore non paſſa erat fluxum menſtruum: Sentiebat dolores in omnibus corporis partibus, iam per bimeſtre ſubſiſtentes: Evomebat ſæpe viridia, variaquę per alvum excernebat, liquida: nauſeâ infeſtabatur & ſiti, potus tamen omnis diſplicebat: In ſomnum proclivis erat, hunc tamen non capiebat integrum: Aſſumpta vomitu mox rejciebat. Hæc mala omnia ex animi mœrore & indignatione ortum habebant; etenim ſpe matrimonij factâ, ſtuprata eſt à juvene ante triennium, qui ipſam poſtmodum deſeruit. Acido, quod hic primariò peccabat, temperando D. Sylv. ſequentem deſcribebat mixturam cochleatim aſſumẽdam; *♃. aq. Puleg. Fœnic. ana* ℥j. *aq. Theriac. ſimpl.* ℥ß. *Laud. Op. gr.* ii. *Syr Artemiſ.* ʒß. *Spit. vitr.* ℈j. *miſc.* 11. Maij Vomitus non urgebat amplius, in ſomnũ erat proclivis & ſummè debilis: Alia preſcribebatur mixtura itidem cocleatim ſumenda; *♃. aq: Menth. Fœnic. ana* ℥i. *Cinnam.* ʒii. *Syr Menth.* ℥ß. *miſce.* Verùm hoc die horâ 8 moriebatur.

Cadaver apertum hæc dabat 1. Ante aperti onem plurimæ circa pectus maculæ purpureæ notabantur. 2. In ventre rugę conſpiciebantur, partus prægreſſi ſigna, 3. Cutis non craſſior erat cutitulâ. 4. Peritonæi membrana, quocunque in loco apprehendebatur, abſcedebat & digitis adhęrebat, cujus cauſam exiſtimabat

bat

bat D. Sylvius acrimoniam humorum in abdomine. 5. Aperto abdomine aqua ad ℔. 20. effluebat ſapore ſubſalſo, colore mirùm rubicondiore, loturam carnium ſuperante 6 Miræ membranarum ſub muſculis abdominis cernebantur convolutione, ſine dubio Omenti, cujus nulla ſupererant veſtigia, reliquiæ. 7. Inteſtina versùs diaphragma propulſa & mirè convoluta erant, ut vix quidpiam diſcerni poſſet. 8. Hiſce ſuperatis Hepar conſpiciebatur colore pallido, undique abdomini annexum. 9. Ventriculus bene ſe habebat, rugæ quoque bene erant. conſtitutæ. 10. Inteſtinum duodenum omni pituitâ privatum erat, cujus abſentiam continuam iſtius vomitus cauſam fuiſſe Cl. D. Sylvius ſentiebat, cùm minimam acrimoniam è veſtigio potuerit ſentire. 11. Inteſtina cruſtâ quadam exteriùs erant circundata, dorſi cultri craſſitie, cujus cauſa videbatnr D. Sylvio materia quædam alimentitia per eroſa vaſa cum ſâguine effluens. 12. Figura Uteri bene erat conſtituta, magnitudine tamen parvus erat & deorſum propulſus; hoc factum exiſtimabat D. Sylvius ab obſtetrice vi fœtum extrahente: Simile ſe vidiſſe addebat in fœmina Amſtelodamenſi, in qua uterus obſtetricis culpâ fuit inverſus, hæc per quatuor annos miſerè vixit.

FORMULÆ QUÆDAM REMEDIORUM

Ad diverſos affectus à Cl. SYLVIO præſcriptæ.

1. AD abdomen inungendum.
♃. *Ungu. Martiati* ℥iij.
Ol. Lilior. alb. ℥ij.
Philoſoph. ʒß.
Maceris ſtillat. gutt. vj. *Miſce*.

2. Mixtura ad facilem reſpirationem in febre.
♃. *Aqu. Hyſſopi* ℥ij.
Fœnic. ℥j. *Theriac. ſimpl.* ℥ß.
Laudani Op. gr. ij.
Syr. de quinq. Rad. ℥i. *Miſce*.

3. Mixtura ad anxietatem pectoris in frigore febrili.
♃. *Aqu. Betonic. Hyſſopi ana* ℥iß.
Laud. Op. gr. iij. *Olei Garyoph. gutt.* ij.
Spir. Salis Armon. gutt. x.
Syr. Card. Bened. ℥j. *Miſce*.

4. In ſummo frigore capitis, calente reliquo corpore.
♃. *Olei Succini, Roriſm. ana* ℈ß.
Caſtor. ℈j. *Inungantur cervix & vertex*.

5. In difficili reſpiratione.
♃. *Cerati Santal.* ℥ij. *Extende in aluta in forma ovali & pectori imponatur*.

6. Pituitam præparans & educens.
♃. *Radic. Apii, Liquir. raſ. ana* ℥i.
Ligni Guajaci ℥ij.
Paſſular. major. inciſ. ℥iii.
Coq. ad ℥xxx. *diſſolve*.
Syr. de Senna ℥ij.
Aqu. Theriac. ſimpl. ℥i. *Miſce*.
Sumat de hoc Decocto ter aut quater hauſtulum in die.

7. Decoctum dolores leniens externos.
♃. *Rad. Fœnic. Apii ana* ℥j.
Baccar. Junip. contuſ. ℥ii.
Coque ad ℥xxx. *adde*.
Syr. de quinq. Rad. ℥ii.
Laud. Opiati gr. ii. *Miſce*.

8. Decoctum acidos, acres & auſteros humores temperans & educens.
♃. *Rad. Apii, Fœnic. ana* ℥i.
Cortic. rad. Leviſt. ℥ß.
Raſur. ligni Guajaci ℥iij.
Pulpæ Colocynth. ℥i.
Succi Liquir. inſpiſſati ℥ii.
Fol. Sennœ ſ. ſ. ℥ß.
Fiat decoctio ad ℥xl. *diſſolve*
Syr. Fœnic. ℥ii.
Aqu. Theriac. ſimpl. ℥iß.
Ol. ſtillat. Maceris gutt. x. *Miſce*.

8. Decoctum ſudorificum & diureticum ad Laſſitudinem.
♃. *Rad. Apii, Leviſtici ana* ℥i.
Eryngii, Gramin. ana ʒvj.
Raſur. ligni Guajaci ℥iii.
Baccar. Junip. contuſ. ℥ij.
Coq. ad ℥xxx. *in quibus diſſolve*.
Syr. de quinq. Rad. ℥iii.
Spir. Sal. dulcis gutt. xxx. *Miſce*.
Bis in die hauſtulum ſumat.

10. Unguentum dolores in abdomine lancinantes leniens.
♃. *Ungu. Martiati*,
Olei Lumbric. ana ℥ij.
Miſce, inunge partes dolentes.

11. Ad Sitim tollendam & appetitum excitandum.
♃. *Hordei mund. ad crepat. cocti* ℥j.
Semin. Cucum. Papav. albi ana ℥ij.
Cum aqu. decoct. Hordei f. emulſio ad ℥xv. *adde*
Syr. Diacodii ℥j.
Aqu. Cinnam. ℥ß. *Miſce*.

12. Sal lixivum acre mitigans.
♃. *Elect. Hydrag.* ℥iiiß.
Aqu. Fœnic. q. ſ. Miſce.

13. Ungu. ad dolorem ventris.
♃. *Ungu. Martiati* ℥j.
Olei Nuc. Moſc. expr. ʒß.
Miſce, inungatur venter.

14. In febre ubi calor moleſtus, cuidam hæc præſcripta.
♃. *Aqu. Fumar.* ℥ij. *Fœnic.* ℥j.
Aceti Scyllit. ℥i.
Syr. Papav. errat. ℥i.
Laudani Op. gr. ii.
Ocul. Cancr. ℈ß. *Miſce*.

15. Eidem in gravi paroxyſmo & frigore per tres horas durante.
♃. *Aqu. Petroſ. Fœnic. Theriac. ſimpl. ana* ℥i.
Olei Garyoph. gutt. ii.
Laud. Op. gr. iii.
Syr. Card. Bened. ℥i.
Spir. Salis dulc. gutt. viii. *Miſce*.

16. Eidem ægre reſpiranti & multùm ſudanti in febre.
♃. *Aqu. Hyſſopi* ℥ii.
Fenic. ℥j.
Theriacal. ſimpl. ℥ß.
Oeul. Cancri ʒß.
Antimon. Diaph. ℈i.
Laud. Opiat. gr. ii
Syr. Papav. errat, ℥i. *Miſce*.

17. Pro eodem Mixturam gratiorem petente.
♃. *Aqu. Hyſſopi* ℥ii.
Feniculi ℥i.
Tincturæ Cinnam. ʒiii.
Olei Garyph. gutt. ii.
Syr. de quinq. Radic. ℥ii.
Laudani Op. gr. iii. *Miſce*.

18. Eidem pro dolore lumbari & ſiti.
♃. *Aqu. Fumar. Card. Bened. ana* ℥ij.
Feniculi, Theriac. ſimpl. ana ℥ß.
Salis Abſynth. ʒi.
Spir. Salis dulc. gutt. xv.
Laud. Opiati gr. ii.
Syr. Card. Bened. ℥i. *Miſce, da cochleatim*.

19. Humores craſſos incidens Mixtura.
♃. *Aqu. Hyſſopi, Fenic. ana* ℥iß.
Tinct. Cinnam. ʒi. *Aceti ſtillat.* ʒiii.
Ocul. Cancr. ʒß.
Antim. Diaphor.
Laudani Opiati gr. ii.
Syr. Papav errat. ℥j. *Miſce*.

20. Pul-

20. Pulvis adverſùs Lancinationes in pectore & Dyſpnœam.
℞. *Antimon. Diaphor.*
Ocul. Cancr. ana ʒß.
Flor. Sulph. ℈ß.
Miſce f. Pulvis dividendus in iv. doſes; cum cochleari liquoris pleno, bis vel ter in die vnam doſin ſumat: Egregium in affectibus pectoris.

21. Trochiſci Phlegma incidentes.
℞. *Gummi Tragac. ℈i.*
Succi Liquir. inſpiſſ. gr. xv.
Myrrhæ opt. ℈ß.
Croci elect. Laud. Op. ana g. iv.
Sacch. Alth. ʒii.
Solve Gumm. in aqu. roſ. f. Troch.
Subinde unum teneat in ore.

22. Potio purgans.
℞. *Elect. Cholag. ʒiiiß.*
Cremor. Tart. ℈ß.
Aqu. Menthæ q. ſ. fiat Hauſtus.
Item
℞. *Elect. Cholag. ʒij. Hydrag. ʒi.*
Crem. Tart. ℈ß.
Aqu. Fœnic. q. ſ. M. f. Hauſtus.

23. Ad frigus in toto corpore urgens cum capitis dolore.
℞. *Aquę hyſſopi, Fęniculi, Beton.*
Theriac. ſimpl. ana ℥i.
Laudan. Op. gr. iv.
Spir. Salis dulc. gutt. xv.
Olei ſtillat. macer. gutt. iii.
Syrup. de Hyſſopo ℥i. Miſce.
Item
℞. *Aqu. Beton. Hyſſopi ana ℥iß.*
Theriac. ſimpl. ℥i.
Laudani Opiat. gr. iij.
Olei Garyoph. gutt. vi.
Spir. Salis Armon. gutt. x.
Spir. Card. Bened. ℥i. Miſce.

24. In dolore omnium partium, artuum, capitis, in febre.
℞. *Aq. Petroſel. Fœnic. Theriac. ſimpl. ana ℥i.*
Olei Baccar. Junip. gutt. vi.
Laudani Opiat. gr. iii.
Syr. Stœch. Arab. ℥i. Miſce.

25. Ad bilem inertem reparandam in febre.
℞. *Aqu. Menthœ ℥ii. Theriac. ſimpl. ℥i.*
Spir. Salis dulcis gutt. xii.
Syr. Card. Bened. ℥i. Miſce.

26. Cardialgia, flatus in inteſtinis, in paroxyſmo febrili, cum contuſionis ſenſu circa umbilicum.
℞. *Aqu. Menthæ ℥ii. Theriac. ſimpl ℥. i.*
Spir. Salis Armon. gutt. xv.
Laud. Opiati gr. iii.
Olei Macis ſtillat. gutt. ii.
Syr. Menthæ ℥i. Miſce.

27. Vomitus.
℞. *Fol. Abſynth.*
Menthæ criſpæ ana M. i.
Calaminth. Mont.
ummit. Centaur. min. ana m. ß.
Miſce f. Pulvis craſſus, decoque ex vino rubello, addendo ſub finem micæ panis ℥iv. miſce f. cataplaſma regioni ventriculi admovendum.

28. Lene purgans.
℞. *Radic. Scorzon. ℥iß. Fœnic. ßi.*
Tartari crudi ʒi.
Coque in aqua ad ℥xxv. adde
Syr. de Rheo ſimpl. ℥ii.
de Senna ℥i. Miſce.

Dolor lumborum & præcordiorum in febre.
Aqu. Petroſ. ℥ii.
Menthæ,
Theriac. ſimpl. ana ℥i.
Olei gran. Junip. gutt. vi.
Laudani opiat. gr. iii.
Spir. Salis armon. gutt. xv.
Syr. de quinq. Rad. ℥i. Miſce.

30. Lingua arida, vomitus, vigiliæ, in quodam, cui ad latera linguæ fruſtula quædam adnata videbantur.
℞. *Hordei mund. ad crepat. cocti ℥iß.*
Semin. Papav. albi ℥ß.
Cum aqu. decoct. hordei fiat Emulſio ad ℥xvi. adde
Syr. Violar. violac.
Papav. albi ana ℥vi.
Aqu. Roſar. ℥. i: Miſce.

31. Crurum dolor in febre, ſcapularum, lumborum.
℞. *Aqu. Petroſel.*
Theriac. ſimpl.
Fęniculi ana ℥i.
Spir. Salis Armon. gutt. xii.
Laudani opiati gr. iii.
Syr. Card. Bened. ℥i. Miſce.

32. In febre in qua bilis & pituita maximè peccare videbantur.
℞. *Aqu. Petroſel. ℥ii.*
Fęniculi,
Theriac. ſimpl. ana ℥i.
Spir. Salis dulcis gutt. iii.
Laudani opiat. gr. iii.
Syr. Card. Bened. ℥i. Miſce.

33. Frigus grave in febre ob copiam pituitæ.
℞. *Aqu. Petroſel.*
Fęniculi ana ℥iß.
Theriac. ſimpl. ℥i.
Olei Garyoph. gutt. ii.
Laudani opiat. gr. ii.
Syr. Card. Ben. ℥i. Miſcé.

34. In febre in qua calor major & pertinax, cum dolore & laſſitudine totius, & menſtruorum biennali ſuppreſſione, à pituita & acido primariò peccantibus, ſecundariò bile.
℞. *Aqu. Petroſel.*
Hyſſopi,
Fęniculi,
Theriac. ſimpl. ana ℥i.
Spir. Salis dulc. gutt. xii.
Laud. opiat. gr. iii.
Syr. Card. Bened. ℥i. Miſce.
Vt mixtura efficacior fieret, additus fuit Bezoar min. ℈i.

35. Vomitus.
℞. *Aqu. Menthæ ℥ii.*
Tinct. Cinamom. ʒii.
Laud. opiat. gr. iii.
Spir. Salis dulc. gutt. xlj.
Syr. Menthæ ℥i. Miſce.

36. Salinam acrimoniam leniens Mixtura.
℞. *Aqu. Beton. ℥ii.*
Menthæ. ℥i.
Theriac. ſimpl. ʒß.
Olei Succin. gutt. iii.
Laud. Opiati gutt. ii.
Syr. Stœch. ℥i. Miſce.

37. Pilulæ purgantes.
℞. *Pilul. Maſtich. ʒß.*
Reſinæ Ialap. ℈i.
Diagr. ℈ß.
Olei Stillat. macer. gutt. ii.
Miſce f. Pilul. num. xv.

FINIS.

INDEX RERVM
HOC OPERE CONTENTARVM.

Numerus paginam, Literæ columnam deſignant, a quidem priorem, b verò poſteriorem.

A

ABdominis *diſtenſio & excrementa indurata à flatibus*. 458. a. *ejus diſtenſionis curatio quænam requirat*. 553. a.
Abortus *unde*. 79. b. & *quid*. 341. a. & 342. b.
ejus cauſa Plethora. 343. a. *ſignum*. ibid b.
aliæ ejus cauſæ. 343. b. & *ſeq*.
Abortus *frequens gravidarum non niſi in affectibus graviſſimis*. 539. b. *ejus cauſa Bilis multùm Acris & Volatilis*. ibid.
Accenſio *ignis in Corde à Bile*. 284. b.
Acetum, *quid ſit*. 295. b *non deſtillatum acrius deſtillato* 296. b. *quibus conducat*. 504. b.
Acetum *Sale Volatili abundat*. 297. a.
in veſicatorio cui inſerviat. 421. b.
Acetum *vini vulgare utile eſt in præcautione peſtis*. 423. b.
ſtillatitium Opii correctorium. 429. a.
Acidi *Spiritus conjunctio & ſejunctio*. 3. a.
Acidi *Spiritus partes non ſunt omnes æquè fixæ*. 65. a.
Acida *Aromatica Pituitam glutinoſam ſolvunt*. 547. a.
viſcidam corrigunt. 94. b.
Acida *ulcus augent*. 67. a.
ſpontè fiunt acidiora. 150. b. *dulcibus miſcenda*. 70. b
Acidi *vim quænam infringant*. 75. b.
ejus Acrimoniam quænam debellent. 445. b.
Acidorum & *Auſterorum vis infringitur Terra & Oleo*. 322. b.
Acidum & *Oleoſum exuperans cauſa Syncopes, & Leipophymiæ, nec non earum Symptomatum*. 163. b.
Acidum & *Salſum ſanguinem corrumpunt ſine fœtore*. 325. a.
Acidum *auſterum quibus temperetur*. 327. a.
Acidum *in Matre aut Nutrice quî tractandum*. 388. b.
Acidum *in Infantibus quî tractandum*. 388. b.
Acidum *volatile atque paucum cauſa paucarum & brevi cedentium Aphtharum*. 391. b.
Acidum *acre quænam concentrent*. 393. a.
Acidum *in Variolis quomodò peccet*. 401. a. b.
ubinam lateat. 402. a.
Acidum & *Salſum quale homini conducat & quale non*. 417. a.
à quibus mutentur & quid præſtent temperata. ibid.
ſanguinem corrumpunt ſine fœtore. 325. a.
Acidum *putrefactionem non producit*. 418. a.
nec fermentationem. ibid.
Acidum *partes corroſas non nigredine, ſed albedine inficit*. 421. b.
eſt cauſa nigredinis in ſanguine. 325. b.
Acidum *in peſte deſideratur & impugnatur*. 423. b.
Acidum *ſanguinis in Peſte corruptum*. 424. b.
Acidum *unum immutatur ab altero*. 445. a.
mixtura acidum ſuccum temperans. 114. b.
Acidulæ *qua ratione utiles*. 533. a.
Acidularum *Spadanarum beneficium geminum*. 551. b.
Acor *in Infantibus non ab alimentis, medicamentis, aut venenis*. 26. a.
nec à ſaliva, vel humoribus acidis. ibid.
ſed à ſucco pancreatico acidiore. ibid.
Acre *duplex*. 326. a. & 392. b.
Acre *omne acrimoniam accepit ab igne*. 87. b.
Acria *quænam ſint*. 19. b.
Acria *duo, ſalinum lixivum, & acidum*. 86. b.
hæc juncta ſe invicem infringere. ibid.
at per ignem fieri acriora & nobis nocentiora. ibid.
utrumque acre igne parari. 87. a.
eorumque conjunctorum acrimoniam intendi. ibid.
Acria *duo ab Authore primùm inventa*. 399. a.
Acria *acida quænam concentrent*. 393. a.
quænam obtundant. ibid.
Acria *ſimplicia duo, & ex iis tertium mixtum*. 394. b.
Acredo *in ſale lixivo, & ſpiritu acido unde*. 19. b.
Acrimonia *acida quibus temperetur*. 97. b.
quibus lixiva, & aromatica. ibid. *quibus ſalſa*. ibid.
Acrimonia *Bilis ab igne externo*. 384. b.
Acrimonia *acida cauſa ſcabiei*. 399. a.
hanc corrigunt ſalia lixiva. ibid b.
Acrimonia *quænam in variolis peccet*. 401. a. b.
unde oriatur. 401. b. & *qua ratione*. ibid.
Acrimoniæ *ſalinæ in affectibus Peſtilentibus effectus*. 436. b.
Acrimoniam *muriaticam ſalſam quænam temperent*. 70. b. & *ſeq*.
Aer *externus motum interni ſequitur in reſpiratione*. 14. b.
peccans quibus temperetur. 106. a.
quotupliciter noxius. 543. b.
dum per venas tranſit aliquid ſanguini admiſcet. 461. b.
quænam ejus partes ei miſceantur. 462. a.
ejus parte ſubacidæ & nitroſæ. 127. a.
hæ ex quibus componatur. ibid.
diverſi generis partes per aerem volitant. ibid.
Aer *ad ſanguinis refrigerium inſpirandus & exſpirandus*. 127. b.
ejus inſpiratio quomodò fiat. ibid.
quot modis lædatur. ibid. *quando ceſſet*. ibid.
quare tum nulla eſt inſpirationis neceſſitas. ibid.
quando aboleatur. 128. a *hoc fit tripliciter*. ibid.
non ſufficiens aeris inſpiratio. ibid.
abolita aeris inſpiratio quænam incurabilis. 129. a.
quænam curari poteſt & quomodo. ibid.
Aeris *exſpiratio quibus perficiatur, & lædatur*. 130. a.
ejus mutationes ſubitæ ſanitatem deſtruunt. 457. b.
& *præcipuè frigus acre poſt magnum æſtum*. ibid.
Aeris *univerſi correctio non eſt artis opus*. 462. b.
frigidi & Borealis incommoda quî præveniantur. 512. b.
quî aeris calidi & æſtuantis. ibid.
Aere *quare indigeamus*. 526. a.
quænam in Aere requirantur. ibid.
venti aliud quam aer. ibid.
Aeris *notabiles mutationes unde*. 527. b. & 529. a.
ab aere puro ſanguis in ſtatu conſervatur. 528. a.
cauſæ eum corrumpentes quid in corpore noſtro producant. 529. a.
Æger *in Peſte quando plurimùm periclitetur*. 427. b.
Ægri *peſtem formidantes periculoſius decumbunt* 421. a.
Ægris *ſi aliquid indulgeat Medicus, meliùs eos curat*. 359 b.
Ægri & *ſani quinam dicendi*, 476. a.
aliquando alimentis noxiis curantur. 433. a.
Ægrorum *curatio quando ritè inſtituatur*. 476. a.
Æſtum *igneum quænam eliciant*. 364. a.
Æſtum *temperantia*. 262. a.
Affectio Hypochondriaca *ortum ducit ab Effervefcentia Bilis & Pituitæ* 497. a. *ejus curatio*. ibid. b.
quomodò in ea Paroxyſmi & Symptomata ſint ſedanda. 499. a.
Affectus *quomodò tractandi*. 92. a.
ex affectibus ſimplicibus compoſitos cognoſci. ibid.
quando uno & quando pluribus affectibus laborare dicatur æger. ibid. *diſſidium eſt inter doctores tum quoad affectus, tum quoad Medicamenta*. 71. a.
Affectus *chronici unde oriantur*. 63. b. et *quinam*. 515. b.
Affectus *à pulſu parvo et languido quibus nominibus indigitentur*. 160. b.
Affectus *lethales unde pendeant*. 345. b.
Affectus *in ore Infantium quî curentur*. 375. b.
Affectus *leves ſola diæta curantur*. 548. b.
ut et febres intermittentes leves. ibid.

INDEX RERUM.

Affectus animi *unde excitentur & quid agant.* 253. b. & 267. a. *in illis tria obſervanda.* 253. b.
Affectus *varii.* 254. a.
mutatur in iis motus ſanguinis, ſi ſint vehementes. 369. a
ſequuntur ſenſus, & motus corporis. 249. b.
variis affectibus hominem agitari. 253. b.
quos curare Medici eſt. ib. *eorum varietas unde.* 297. a.
cur moderati, cur immoderati. ibid.
ſeptem affectuum ſibi contrariorum paria. 297. b.
enumeratio affectuum animi & ſingulorum deſcriptio. ib.
qualitates eorum. ibid. *curatio.* 268. a.
ſedantur rationibus. 323. b.
Affectus *contrarios excitare arduum in iis qui natura in eos inclinant.* ibid.
Affectus *Epidemii Leidenſis ab Anno 1669. uſque ad finem 1670. deſcriptio.* 523. a.
fuiſſe acutum & chronicum. ibid.
ejus duratio & Recidiva. ibid.
miſeria ex hoc affectu Epidemio 523. b.
cur hunc affectum tractet Author. 524. a.
ejus Symptomata varia. ibid. a. b.
Symptomata illa propter malam aeris conſtitutionem rebellia. 525. a. *cauſæ communes Symptomatum in rebus non naturalibus* ibid.
ab alimentis affectus Epidemius raro producitur. ibid.
rerum non naturalium conſtitutio Anno 1669. 525. b.
quo aer valdè noxius fuit & quare. 527. b.
primaria hujus affectus cauſa. 528. a.
variæ cauſæ. ibid. & ſeq.
ab obſtructione febrili Symptomata hujus affectus. 531. a.
Oratio Authoris de eius cauſis naturalibus. 582. a.
Agarici *vires, doſis.* 54. b.
Agaricus *trochiſcatus.* ibid.
Agens & *Patiens ex alteratione objectorum.* 252. b.
Alimentum *quid.* 3. b & 456. b.
Alimenta *duplicia.* 1. a. *eorum ſecretio à fæcibus.* ibid.
ad eam præparatio. ibid.
in Ventriculo in Chylum vertuntur. 2. a.
eorum reliquiæ fermento ſimiles. ibid.
eorum partes qua ratione ſint conjunctæ. 2. b.
eorum aſſumptio quî lædatur. 46. a.
Alimenta *qua ratione medicamenta & venena dicantur.* 51. a. *quænam alimenta Chylum bonum ſuppeditent.* ibid. *glutinoſa quænam.* 79. b.
quenam faſtidiri 96. b.
ore aſſumenda, maſticanda & deglutienda. 96. b.
eorum protruſio ad fauces quot modis lædatur. 97. a.
in ventriculo retinenda. ibid.
hæc eorum retentio quando lædatur. 97. b.
exturbationis alimentorum è ventriculo cauſæ. ibid.
aliquando ventriculus. ibid.
aliquando alimenta & aſſumpta. ibid.
aliquando humores, & quinam. ibid.
Alimenta *aſſumpta è ventriculo ad inteſtina protrudi, & qua ratione.* 100. b.
acria vitanda aut temperanda. 101. b.
Alimentis *fermentatis admiſcetur Bilis, ſuccus pancreaticus & ſaliva.* 103. a.
eorum partes utiles ab inutilibus ſecernuntur, hæque excernuntur. ibid. *incongruentia & cruda.* 103. b.
eorum partes quædam utiles præparatione ulteriore indigent ad ſecretionem. ibid.
per condimenta corrigenda. 106. a.
Alimenta *à quo moveantur.* 255. a.
medicamentoſa in Phthiſi. 455 a.
eorum Fermentatio quibus promovenda. 454. b.
Alimenta & *Medicamenta fiunt venena.* 457. a. b.
optima quænam. ibid. *medicamentoſa quænam.* 457. b.
quænam Cachecticis noxia. 462. b.
ea condiendi ars unde orta, & cui nũc inſerviat. 463. b.
eorũ prima alteratio in ore perfecta in ventriculo. 508. a.
eorum pars poteſt à Bile affecta corrumpi. 491. a.
minori quantitate aſſumpta faciliùs in ventriculo fermentantur. 508. b.
ſecunda eorum mutatio in tenui Inteſtino. ibid.
eorum mutationes non ab humoribus, ſed à partibus continentibus alimentorum producuntur. 509. b.
Alimentum *temperatum quale.* 518. b.
ſpirituoſum in quibus reperiatur. ibid.
pinguedine ſubtili præditum quid præſtet. ibid.
Aloes *vires, uſus & doſis.* 54. a. *ejus vitium.* 167. b.
Alterantia *quatenus imprimis ſpectanda.* 75. a.
Alveus *quid.* 7. a.
Alvi *fluxus unde.* 522. b.
Alvi *fluxus.* 106. b. *cietur dulcibus.* 184. b.
ad Alvum *adſtrictam pertinere ſegniorem propulſionem & parciorem expulſionem.* 106. b.
quæ quando fiant. ibid.
Alvi *fluxus ſpecies.* 106. b.
Alvi *fluxus icterici cauſa.* 107. a.
Alvi *fluxus pinguis curatio.* 108. b. *purulenti curatio.* ibid.
Alvi *fæcum motus.* 34. b.
earum conſiſtentia naturalis quænam. 79. a.
aliquando nimis indurantur in totum. ibid.
quibus iterum fluida reddantur. ibid.
aliquando ex parte inſpiſſantur. ibid.
fæcum alvi induratarum cauſa multiplex. 79. b.
pro cauſarum varietate & multitudine cura inſtituenda. ibid. *neglecta fæcum dejectio qui curetur.* 80. a.
frequentioris alui fæcum excretionis cauſæ Liquiditas & Acrimonia. 464. b.
Alvi *dejectio viridescens conjuncta habet ventris tormina:* 388. b.
ejus cauſa. ibid. *Curatio* 389. a.
Alvi *laxæ defectu quænam in infantibus mala ſequantur.* 397. a.
Alvus *laxa quibus præſtetur.* 106. a.
quænam cuique faciant laxam aut ſegnem ex ſola experientia obſervatur. 464. b.
Aluminis *rupei vires.* 82. b.
Amara *ſale volatili abundant.* 297. b.
Amaritudo *Bilis quomodò minuenda.* 261. a.
Ambulatio *quî lædatur.* 46. a.
Anatomiæ *utilitas* 8. a. *ejus præſtantia.* 16. b.
eſt ſpecies Anthropologiæ. 560. a.
rixarum inter Anatomicos cauſæ. 16. b.
earum medela. ibid.
ex ejus neglectu variæ opiniones. 8. a.
in Anatomicis ſæpè iteranda experimenta. 13. a.
Anethi *vires & doſis.* 58. a.
Aneuriſma *quid.* 478. b.
Angina *qui præveniatur.* 146. a.
Ani *delapſus unde.* 79. a. b.
Anima *qua ratione in corpus & corpus in animam agat.* 322. a. *eam à corporis mala conſtitutione impediri in ſuis functionibus.* 265. b.
indagat cauſas & rationes Notionum, 252. b.
in Anima requiſita. 251. b.
imperat Spiritibus Animalibus. 255. b.
Anima & *Mens ægrorum quomodò curanda.* 555. b.
ejus ſolicitudines ſomnum interrumpunt. 300. b.
morbi quid ſint. 47. b.
illos in qualitatibus ſenſilibus conſtitui non poſſe. ibid.
a mala ejus conſtitutione lædi functiones. ibid.
ad quas functiones concurrat. ibid.
ſupina, abſtracta, oſcitans, confuſa, quid indicet. 48. a.
Animus *hominis quibus ad tranquillitatem deducatur.* 429. b. *ejus affectus ratione ſedari.* 124. b.
ejus mœror quibus præveniatur & tollatur. 122. b.
Animi affectus: *vide* Affectus Animi.
Animi *deliquium unde.* 121. b.
Animi *deliquii & ſyncopes cauſæ.* 161. b.
ſymptomata animi deliquium comitantia. 164. a.
Animi *deliquium quando ſolvitur, cor agitari, & palpitare.* 164. b.
Animi *deliquii & ſyncopes curatio.* 167. b.
qui præcaveatur. ibid.
in hoc morbo etiam uſurpanda externa. 168. a.
Animi *deliquium duplex.* 492. b.
eo laborantibus quænam obveniant. 493. a.
Animales Spiritus: *vide* Spiritus Animales.
Animalia *ſolùm habere pulmones.* 15. a.
Animalia *pulmonibus predita calidiora.* ibid.
& in his pro ratione caloris augeri minuive reſpirationem. ibid.
Animalium *Oſſa, Cornua & Vngulæ, &c. ſudorifera* 488. a.
Animalis *motus quis dicatur.* 254. b. & 255. a.
ejus ſymptomata. 279. a.
in eo quænam requirantur. 279. b.

quot

quot modis lædatur. ibid. & 164. a.
quomodò aboleatur. ibid.
diminuatur, augeatur, depravetur. ibid.
abolitus quomodò curetur. ibid. b.
Animalis Motus, *vide* Motus Animalis.
Anodyna & *Narcotica ſenſum affectarum partium ſopiunt.* 520. b.
rectè ſub initium ægris exhibentur. 50. a.
Anodynis & *Narcoticis febris ardentis curatio promovetur.* 50. b.
Antepileptica *Medicamenta.* 273. a. b.
Anthraces *ſiue carbunculi in Peſte.* 423. a.
quid in iis caro patiatur. ibid.
Antimonii *diaphoretici & bezoardici mineralis vires.* 61. a. 488. a. *ejus præparatio.* 576. b.
Antimonii Regulis *preparatio.* 58. b.
ex eo parantur Globuli & pocula. ibid. & 576. b.
Antimonii Crudi *vires & doſis.* 58. b.
ex Antimonio infinita vomitoria parantur. ibid.
ut et evacuantia et alterantia. ibid.
et Medicamentum univerſale. ibid.
Antimonii *flaueſcentis pulveris doſis & vires.* 59. a.
Antimonii *vitrum quomodò paretur.* 58. b.
ejus vires, uſus et doſis. ibid. *et ſequ.*
vomitorium præſtantiſſimum. 59. a. *ſapa vomitoria.* ibid.
mivæ, ſyrupi, rob, etc. ex vitro Antimonii. ibid.
Antimonii *vitri laus.* ibid.
Antimonii *Butyrum quid præſtet in peſte.* 423. a.
ejus præparatio. 576. b.
Antimonialia Medicamenta *maximè conducunt Puri ſiſtendo, et excernendo.* 115. a.
ab iis excitatur variolarum mutatio, exſiccatio et caſus. 403. a.
Antimonialibus *quare magis fidendum quàm Mercurialibus.* 576. a.
Antimonii *præparationes præcipuæ.* ibid.
Antiqua *non deſerenda, niſi falſa.* 366. b.
Anxietatum *circa præcordia curatio.* 520. a. 550. b.
eſt cauſa ſudoris ſpontanei. 513. b.
Apertura *in parte affecta.* 176. a.
Aphthæ *quid.* 391. a. *et* 552. a. *qui oriantur.* 533. b.
earum locus. 391. a.
malum hoc infantibus familiare. ibid.
in quo à cæteris ulceribus differant. ibid.
earum cauſa. 391. b.
Aphthæ *acidam eructationem mox ſequuntur.* ibid.
cauſa diverſitatis in Aphthis. ibid.
acidum volatile & paucum cauſa paucarum, & brevi cedentium Aphtharum. ibid.
earum albedo unde. 392. a. *earum cauſæ.* 521. b.
acidum minùs acre. ibid. *Acrimonia ſucci Pancreatici.* 513. b. *quænam citiùs curentur.* 552. b.
non ſemper ſunt malum ſignum. 392. a.
ſemper acidum acre indicant. ibid.
quænam periculoſæ. 392. a. b. *earum curatio.* 392. b. & 521. b. *iis affectæ partes quomodò liberandæ.* 393. a.
quibus conſolidentur. 393. b.
corruptio in Vlceribus & Aphthis diverſa. 533. b.
Apoplexia, *qualis affectus.* 274. a.
ejus convenientia cum Epilepſia. 274. b.
Symptomata. ibid. *diverſitas.* ibid.
ab externa cauſa duplex ibid. *ab internis cauſis quî producatur.* 275. a. *ejus ſigna.* ibid.
ejus cauſa facilior inventu, quàm Epilepſiæ. ibid.
ab animalibus ſpiritibus deducenda. ibid.
continuitas ſpirituum læſa non eſt cauſa Apoplexiæ, ſed immobilitas, & torpor. 275. b.
ut & conturbatio. ibid.
modus invadendi in Apoplexia. 413. b.
Scarificationibus, & Cucurbitulis quando in ea utendum. 277. b. *ejus cauſa proxima.* 275. b.
aliæ cauſę. ib. & 276. a. b. *cur plerumque lethalis.* 276. a.
quænam curabilis, quænam incurabilis exiſtat. 276. b.
pulſus & reſpiratio non abolentur in Apoplexia. 413. b.
Apoplexia *curatio.* 276. b. & *ſeq.*
cur in ea venæ ſectio inſtituatur. 277. a.
à quo pendeat mors in Apoplecticis. ibid.
Celſi teſtimonium de venæ ſectione in Apoplexia 277. b.
ex ea Paralyſis. ibid.
Apoplexiæ *à Narcoſi deſcriptio ex Celſo.* 278.
& *curatio.* ibid.
Apoplexia *à* Pituitoſo *ſanguine præcauetur.* 279. a.
ea, et Carus gradibus diſtinguuntur. 303. a.
Apoplecticorum *remediorum quorundam examen.* 277. b
Apozema *vulnerarium ad ulcus in tenuibus inteſtinis.* 109. a.
Appendix *vermiformis.* 264. b.
Appetitus *in Phthiſicis proſtratus quibus excitetur.* 454. b
qua de cauſa ſponte reſtituatur. 551. a.
Aqua *Benedicta quæ & ejus doſis.* 58. b.
Aquæ *in abdomine collectæ quibus evacuandæ.* 116. b.
Aquæ, *Iuſculi, Cereuiſiæ uſus.* 57. b.
Aqua *prophylactica.* 140. a.
ejus vires & uſus. ibid. b.
Vquarum *migratio quomodò fiat.* 480. a.
Aqua *loco peccans quando hydropem producat, & quî tollatur.* 481. a.
Aquæ *Leidenſes quare corruptioni obnoxiæ.* 528. a.
Ardor *moleſtus in lumborum regione unde* 471. a. & 472. b.
Arena *à ſolis radiis calefacta ſudorem movet.* 61. b.
Arenulæ & *calculi in urina unde oriantur.* 472. b.
quid ſignificent. ibid. *earum cauſa.* ibid.
earum colores quid ſignificent. 473. a.
Argenti *viui vires.* 63. b.
modi varii exhibendi argenti vivi. ibid.
vide Mercurius.
Argumentum *à ſimili quale eſſe debeat.* 455. b.
Aromatum, & *Plantarum Aromaticarum eſſentia.* 455. b.
Aromatica, & *ſale volatili abundantia pituitam emendant, & acidum temperant.* 167. b.
menſes movent. 68. b.
ſanguini a terrore coagulato conducunt. 321. a.
Aromaticorum *vires.* 168. a.
Ars *Medica a nullius Scriptoris dictatura, & placitis deducenda.* 20. b.
Ars *omnis eſt conjecturalis.* 27. b.
unde contrarium ratione, non authoritate probandum. ibid.
Ars *naturam aliquando imitatur, aliquando ſuperat.* 319. a.
Arteriam *quandam cum hepatica communicare.* 13. a.
Hepaticam *in bilarium ductum hepaticum inſeri.* 13. a.
Aſperę *cum arteria, venaq;* pulmonali *communio.* 16. b.
earum dilatatio quomodò fiat. 23. b.
Arteriæ *non implentur ſanguine, quia dilatantur.* ibid.
ſed dilatantur, quia implentur. ibid.
contrahuntur non ob ſanguinem erumpentem. ibid.
nec ob animalem motum. ibid.
ſed naturalem per fibras, & quidem periſtalticum. ibid.
à quibus expandantur. 135. a.
dilatantur viſus, & tactus teſtimonio in cordis contractione. 21. b.
in arteriæ aſperæ obſtructione vomitus utilis. 129. b.
illarum durities unde. 135. b.
grande ad uterum delatę nutritioni inſervientes. 309. a.
deſinunt in venas. 478. b.
Arthritis *affectus curatu difficilis.* 499. a.
quomodò præveniatur. 49. b.
Authoris *eam tractandi* Methodus. 499. a.
quinque de Arthritide quæſita. 500. a.
Ardoris *in Arthritide cauſa Bilis.* 503. a.
vomitio quando in ea inſtituenda. 506. a.
quænam pars primariò afficiatur. 500. a.
quænam ſit cauſa efficiens. ibid.
ejus curatio. 504. a. & *ſeqq.*
curatio in ſtatu paroxyſmi Arthritici. 504. a. & 507. b.
ejus, & Febrium intermittentium, & catarrhalium focus idem. 500. b.
Bilis non primariò peccat in Arthritide. 501. a.
quid ei ſit peculiare. 501. b. *ejus cauſæ conſtitutio.* 502. a.
ejus curatio extra Paroxyſmum. 509. b.
cauſæ Paroxyſmi Arthritici. ibid.
Arthritis *à ſpiritu acido.* 510. a.
ejus præcautio in quibus conſiſtat. 510. b.
Cataplaſma omnibus Arthriticis utile. 155. b.
ex quibus illud conficiatur. 507. b.
Fotus in Arthritide ex quibus. ibid.
Articuli *in Arthritide contra futurum dolorem muniendi.* 155. a.

Aſari vires. 54. b. doſis, & præparatio. 58. a.
ejus medicamentum ingratum, & violentum. ibid.
Aſcarides tollentia. 113. a.
eorum exortus impedientia. ibid.
Aſcites qualis affectus 542. b. ejus generatio. 116. b.
quomodò arte curetur. ibid.
Aſſumpta in corpore noſtro quot modis agant. 457. a.
Aſthmatis & Orthopnœæ cauſæ. 129. a.
Atrabilariarum capſularum deſcriptio. 566. a.
Atriplicis vires, & doſis. 58. a.
Atrophia quid. 170. a. ejus cauſæ. 170. b.
Auditus qualitas. 31. b.
in auditione curanda quid Medicos hactenus ſolicitos tenuerit. ibid. quot modis lædatur. 257. b.
abolitus auditus duplex. ibid.
adventitiæ ſurditatis cauſæ. ibid.
auditus difficilis cauſæ. 258. a.
auditus auctus, & cauſa ejus. ibid.
depravatus & ejus cauſa. ibid.
ſurditas adventitia quomodo curetur. ibid.
difficilis auditus quomodò curetur. ibid.
ſurditas ab auditorio nervo quomodò curetur. ibid.
Aurium ſordes 474. a. evacuantur naturaliter. 72. b
præter naturam verò ſanguis, pus, ſanies, & ſerum, ibid.
earum tinitus, & ejus cauſa. 495. b.
quomodò curetur. 258. a. b.
inflammationes internæ in Variolis quibus curentur. 404. a.
Auſteri vis ab animi affectu efficacior, quàm ab aſſumptis 76. b. ejus diverſitas. ibid. ſigna. 125. b.
Auſterorum, & Acidorum vis infringitur à Terra, & Oleo. 322. b.
Auſtera Sanguinem coagulant. ibid.
Auſterum blandum Acrimoniam Bilis temperat. 545. a.

B

Balſama, & elixiria vitæ. 121. b
Balſami Sulphuris tum ſimplicis, tum compoſitis Vires. 67. a. 109. a. 111. b. & 115. a.
Vlcera mundat, & conſolidat. 109. a.
Balſami Sulphuris compoſitio varia & vires. 78. b. 109. a. & 176. a.
Balſami Peruviani, & olei de Copaiva vires. 67. a.
Balſami Sulphuris ſuccinati vires 78. b 109. a. & 176. a.
aniſatis vires. 132. a.
Balſami vitæ vires. 120. a.
Balſamus ex antimonii floribus. 134. a.
Balneum ſiccum humorem aqueum expellit. 61. a. b.
non verò auſterum, acidum, vel ſalſum muriaticum: at tamen glutinoſum & quomodo. ibid.
ſpirituoſum, naturale, aquæ dulcis vegetabile, vaporoſum, qui parentur, & quid præſtent. 61. b.
Balnea quomodò uſurpanda, & quomodò agant. 67. b.
in iis conſiderandus liquor, & quod liquori incoquitur. ibid. qualis liquor aſſumendus. ibid.
quomodò adhibenda Balnea. 68. a.
Bilis quibus conſtet. 25. b
Bilis, & ſucci Pancreatici ope Chylum à fæcibus ſecerni 3. a. horum effuſio in inteſtina. 3. b
quomodò fiat. ibid.
de Bilis ſecretione, & motu vetus opinio. 11. b.
Bilis à ſanguine non ſecernitur, ſed eidem miſcetur in hepate. ibid.
ſecretioni iſtius impoſſibilitas. ibid.
per ductus bilarios effunditur, & non per eoſdem allicitur. 12. a.
Bilis generationis novus modus, & uſus. 12. a.
ejus uſus unde innoteſcat. ibid.
ejus partes componentes. ibid.
ejus vires & proprietates. ibid.
ejus benè, & malè diſpoſitæ effecta. 12. b.
contenta in tenuibus inteſtinis. ibid.
admiſcetur toti maſſæ ſanguinis & in quem finem. ibid.
quænam ex malè diſpoſita bile mala oriantur. ibid.
ubinam acorem contrahat. 26. a. & à quibus. ibid.
ejus locus quis 33. a. quibus miſceatur. ibid.
quando in loco peccat, & morbo loci laboret. 33. a. b.
quomodò moveatur & quieſcat. 34. a.
quomodò peccet in motu & quiete. ibid.
ejus color naturalis. 37. a. b.
præternaturalis unde, & quid indicet. 37. b.
Bilis æruginoſa & atra eſt acida. ibid.
ejus naturalis odor. ibid.
æruginoſæ odor acidus. ibid.
indurat quid indicet. 38. a.
ejus copia augetur & minuitur. ibid.
quid indicet ibid. in motu quot modis peccet. ibid.
ad ventriculum aſſurgens quid indicet. ibid.
ad tenue inteſtinum mota quid indicet. ibid.
in ſanguinem delata quid indicet. ibid.
loco quot modis peccet bilis. ibid.
quando tempore peccare dici poſſit. 38. b.
quod an fiat dubitatur. ibid.
fluiditate quando peccet. ibid.
quomodò per vomitum purgetur. 498. b.
abundans minuenda per alvum, non per vomitum niſi in facilè vomentibus. 48. b. & ſeq.
omnium humorum facillimè educitur. 49. a.
quando pereat. 49. b.
Bilis cauſa febris ardentis. 50. b.
quæ non poteſt educi ex ſanguine, nec ad temperiem reduci. ibid.
ejus evacuatio per alvum naturalis, per vomitum præternaturalis. 53. b.
rectè deorſùm, malè ſurſùm effunditur. ibid.
eam reparant aromatica & amaricantia. 51. a.
effuſa quodnam alimentum requirat. 50. b.
deficiens quid indicet, & quibus reparetur. 51. a.
qui fluiditatem amittat. 75. a.
quænam id corrigant. ibid.
ejus nimia glutinoſitas quibus corrigatur. 76. b.
quid obſervandum quando eſt à Boreali aeris conſtitutione. ibid.
quid quando eſt ab alimentis glutinoſis, & à condimentis Auſteris. ibid.
Bilis Sanguini fluiditatem conciliat. 83. a.
eum inflammat & putrefacit. 284. b.
aſcendenti iungitur. 25. a.
omnium maximè humores reddit fluidos. 83. a.
ejus cauſa quæritur & ex ſola Chymia petitur. ibid.
qua ratione pituitam, & ſanguinem diſſolvat. 83. b.
quæ augent bilis fluiditatem. ibid.
Bilis ipſa fluidior curanda auſteriuſculis. 84. a.
corrumpitur ab acidis. 86. b.
quænam eam emendant. 95. a.
per vomitum quænam educant. ibid.
quænam per alvum. ibid.
Bilis adiuncta pituita alteranda & purganda. 100. a.
Bilis acrior & pinguior unde. 105. b. & 117. b.
eſt cauſa vomitus. 513. a.
pinguiorem quænam corrigant. 105. b.
quænam temperent. 108. a.
ejus acrimoniam corrigit Spiritus Nitri. 112. b.
qui & eam temperat. 102. b.
mixtura Bilis acrimoniam corrigens. 114. b.
Remedia Diætetica Bili acriori temperandæ utilia 518. a.
ejus vim Narcoticam quænam corrigant. 554. b.
quænam humores Auſteros. ibid.
quænam utroſque diſcutiant. ibid.
ejus acrimoniam corrigens mixtura. 114. b.
Bilis flatuum cauſa efficiens. 101. b.
ejus defectus unde 104. a. quando eſt iners. 104. b.
acrior qui temperetur ibid.
ab interna cauſa quando turgeat. 120. b.
quænam eam corrigant & ſanguinis conſiſtentiam reſtituant. 121. b.
quibus acrior & copioſior reddatur. 123. a.
copioſa minuenda & acris alteranda. 140. a.
pro ejus conſtitutione varia, variari ſymptomata. 141. a.
de ejus generatione ardua tractatio. 182. b.
Bilis materia, & generationis modus. ibid.
& per varias vias motus. ibid.
de Bilis ortu, & motu ſolæ conſideratione dignæ rationes M. Malphigii. 183. a.
ſecretionem Bilis fieri in acinis glandulosis. 183. b.
ortus Bilis geminus. ibid.
quot modis Bilis ſecretio lædatur. 184. a.

quæ-

quęnam reparandę Bili conducant. ibid.
dulcia Bilem turbant, & Vomitum. & Alvi fluxum cient. 184. b.
quęnam conſiſtentiam Bilis augeant, quęnam minuant. ibid.
in cauſas, cur Bilis pręter naturam in ſuo folliculo vel retineatur, vel excernatur, inquirendum. 185. a.
ejus glutinoſitas qui curetur. 185. b.
ad tenue inteſtinum defluit. 186. a.
hic Bilis motus quot modis impediatur. ibid.
quomodò in totum tollatur. ibid.
ejus caloris cauſa interna in nobis. 187. b.
Acrimonia propria Bilis ab externo igne. ibid.
Accidentalis ab acido acri. ibid. & 389. a.
eam cum ſanguine verſùs cor ferri. 190. a.
motus hic rarò leditur, niſi in cholera morbo. 190. b.
ejus cauſa. ibid. curatio. ibid.
Bilis cum ſanguine mixtio. ibid.
quot modis lædatur. ibid.
nullam non fieri. ibid.
harum læſionum ſigna incerta. ibid.
Bilis amaritudinem in ſaliva creat. 259. b.
ad os elevata qui curetur. 260. b.
ejus amaritudo quibus temperetur. 261. a.
quibus minuatur. 261. a.
ejus copia quomodò minuenda. 261. a.
Bilis quomodò vitietur. 290. b.
vitiata quomodò convulſionem producat. ibid.
Bilis vel Pituita vitiata ſe invicem vitiant. 298. b.
Bilis à vi Narcotica vitiatur. ibid.
eadem etiam Pituitam vitiat. ibid. ejus vires. 311. a.
volatiliorem quænam figant. 346. a.
quibus primariò, quibus ſecundariò in Uteri geſtatione corrigenda. ibid.
Calor in Bile nullus, ſed ab ea in ſanguine accenditur. 38. a.
Bili non parùm oleoſi eſt admixtum, ac etiam non parùm Spiritus Volatilis. 384. a.
eidem aliquid terræ ineſt. ibid.
ejus Acrimonia ab igne externo. 384. b.
ejus Acrimonia Salina temperatur ab Auſtero blando. 545. a.
aucta minuenda cholagogis. 550. a.
Bilis in Ictero non peccat Acrimonia. 383. b.
quomodò humoribus miſceatur. 384. a.
in Bile eſt ſal lixivum temperatum. ibid.
ejus incendium Succo Pancreatico adſcribendum. 384. b.
ejus ineptitudo ad commixtionem cuinam adſcribenda. ibid.
quænam ejus partes ad cor, quænam ad inteſtinum craſſum pergant. 105. a.
quomodò tota ferè poſſit ſurſùm ferri ad hepar. 385. a.
varia unde. 392. a.
Bilem correctam evacuantia. 387. b.
æruginoſæ evacuandæ conducit Rhabarbarum. 552. b.
Bilis acrior in Peſte facta à Veneno peſtilenti. 407. a.
quomodò ex folliculo ad Inteſtinum propellatur. 460. b.
vitiatur ab Aere variè affecto. 461. b.
à quibus porrò. ibid. ad Inteſtina defertur. 491. a.
naturalis quibus conſtet. ibid.
ejus variæ conſtitutiones præternaturales. ibid.
Bili quænam conducant, quænam Pituitæ. 486. b.
Bilis, & Sal lixivioſus ab acidis, & dulcibus effervèſcit. 492. a.
Bilis, & Pituitæ Effervescentiæ cauſa Flatuum, Vaporum, & halituum. 491. b.
Bilis peccans quibus temperetur. 498. b.
quibus per Vomitum purgetur. ibid.
Bilis cauſa ardoris in Arthritide. 503. a.
in Paroxyſmi Arthritici principio evacuanda. 505. b.
ſola quibus evacuetur. 506. a.
Pituitæ mixta quibus purgetur. ibid.
Bilem Volatiliorem quænam figant. 518. a. & 519. b.
Acriorem quænam temperent. 519. b.
ab Effervescentia vitioſa quænam corrigant. 521. a.
Bilis acrior delirium parit in febre. 542. a.
Apozema acrimoniam Bilis ſalinam temperans. 143. a.
Bubones quid ſint. 422. a.
eorum differentia ab aliis tumoribus. 422. b.
Bubones triplices. ibid.
Venerei quomodò curentur. 446. a.
in Peſte quomodò curandi. 430. b.
quando abſtinendum à ſcarificatione, veſicatoriis, & cucurbitulis. ibid.
Bubonum diſcuſſio & ſuppuratio quibus promoveatur. ibid.
quando, & quomodò aperiendi. ibid.
non ſunt Luis Venereæ ſigna diagnoſtica. 436. b.
Butyrum Antimonii quid præſtet in Peſte. 423. a.

C

Cachexia unde 104. a. & quid. 171. b. & 455. a.
in ea corporis conſtitutio, & ſigna. 171. b.
quos invadat. ibid. ejus comes. ibid.
ejus cauſa ſanguinis vitium. ibid.
proxima continenſque cauſa. 455. b. 457. a. b.
variæ cauſæ. 456. b.
eius ortus ab Aſſumptis. 457. a.
Cachexia non eſt unius modi. 458. a.
unde producatur. ibid.
quomodò à Medicamentis optimis producatur. 458. b.
Cachexia à venenis. 459. a.
eius cauſæ fortuitæ. ibid.
in eius Curatione plures occurrunt indicationes. ibid.
Cachexia ſui curationem indicat. 459. b.
eius curatio varia. 172. b. 462. a. 475. b. & ſeq.
eius curandæ primariæ indicationes unde. 476. a.
cauſa uniuerſalis. ibid.
ejus ſpecies, earumque curatio. ibid.
Cachexiæ Bilioſæ curatio. 476. b.
Cachecticis quænam alimenta noxia. 462. b.
vitium in iis diverſum. 456. b.
Calculorum cauſa. 203. a.
Calculos è renibus expellentia quænam. 79. a.
dolor vehemens optimè lenitur opiatis. ibid.
Calculos ſolvis ſpiritus Nitri. ibid.
Calculum veſicæ ſolvi decocto graminis, & ſpiritu Nitri mixtis; & quomodò. 67. a.
hujus ſolutionem eſſe tutiſſimam. ibid.
eſt cauſa Ulceris in renibus. 78. a.
in quibus inſtitui debet. ibid.
ex bile ortos eſſe, quomodò dignoſcatur. 185. b.
eas diſſolvit gramen. ibid.
& ſpiritus Nitri. ibid.
Concretionem calculorum quænam impediant. ibid.
Calculi veſicæ orificium obturantes qui tollantur. 206. b.
Calculus in Vretere quando lethalis. 466. a.
quomodò educantur. 66. b.
Calculorum in Renibus, vrina, & veſica cauſa. 470. a.
de Calido innato & humido primigenio variæ opiniones. 24. b.
de iis Auctoris ſententia. ibid.
Caliginis in oculis cauſa. 495. b.
Calor in corde major, quàm in ulla alia parte. 22. b.
ejus ſenſus quis. 262. b.
Calorem auctum non eſſe febris ſignum pathognomonicum. 21. a.
à Calore Febrientes, quàm à frigore, non ſemper quadruplo diutiùs infeſtari. 21. b.
ejus ſenſus à tactu dictus. 32. a.
ejus qualitates propriæ quæ. ibid.
Calorem & frigus non eſſe qualitates activas. ibid.
Calor à quibus producatur. ibid.
ejus doctrina difficilis. ibid.
in organo ejus requiri teporem. 32. b.
Caloris morbus. ibid.
Calor in ſanguine naturalis quæ, & præter naturam quid indicet. 36. a.
Caloris tum naturalis, tum præternaturalis cauſæ veræ Practico ſunt noſcendæ. ibid.
ejus cauſæ diverſæ, ut & earum agendi modus. ibid.
Calor in bile nullus, ſed ab ea in ſanguine accenditur. 38. a.
ſenſus hujus morbi. 44. b.
Caloris in ſynochis diverſi cauſa. 141. b.
ejus curatio. 144. a.
Calor in inflammationibus a quibus. 373. b.
quando ignis Calorem in ſenſu producat. ibid.
Caloris febrilis cauſa. 521. a.

ejus curatio quibus perſiciatur. 521. a.
Canales quomodo ampliantur. 46. b.
Cancer unde producatur. 433. b.
Capillorum defluvium qui curetur. 446. a.
Caput particulariter quibus evacuatur. 144. b.
Capitis dolor vehemens quid indicet, & quomodò mitigetur. 50. a.
curato morbo, à quo oritur, curatur dolor. ibid.
hunc dolorem minui utile. 50. b.
iſte, & pulſatio qui tollatur. 140. b.
Capſularum Atrabilariarum deſcriptio. 566. a.
Carbunculi quomodò in Peſte curentur, & quid eorum mortificationem ſiſtat. 430. b.
Caries oſſium curatu difficilis. 445. a.
Carminantia flatus diſſipant. 73. b.
Carnis excreſcentia qui tollatur. 206. b.
Carotidum arteriarum conſtitutio, & progreſſus. 6. b.
Carus quid. 294. b. ejus ſymptomata. 302. a.
ejus differentia ab affectibus ſoporoſis. 302. b.
qualis affectus. ibid.
functiones læſæ in Caro unde. ibid.
cauſa ejus proxyma in ſpiritibus animalibus vitiatis. ibid.
Carus à gravi capitis ictu, vel caſu. 303. a.
Carthami ſeminis vires, uſus, doſis. 55. a. 58. a.
Carunculæ renum glanduloſæ. 200. b. 203. a.
Caruncularum myrtiformium utilitates. 567. b.
Caſtorei tinctura. 72. a. 112. a.
Caſtorei & Spiritus Salis Armoniaci vires in ſuffocatione. 122. a.
Caſſia duplex. 54. a.
Caſui eventus boni, Medico mali adſcribuntur. 443. b.
Catalepſis qualis affectus. 292. a.
ejus gradus & differentiæ. ibid.
in quibus differat ab Apoplexia, Paralyſi, Convulſione, & Epilepſia. ibid.
Cataleptici ſenis Hiſtoria. ibid.
Catalepſeos varia Symptomata. 292. b.
ejus ab affectibus aliis diſtinctio. 293. b.
Curatio. 294. a.
in ea pulſum, & reſpirationem perſeuerare. 292. b.
alia ejus accidentia. 293. a.
Cataphora ſive Coma ſomnolentum. 297. b.
in quibus differat à ſomnolentia morboſa ſolitaria. ibid.
in quibus à Lethargo. ibid.
duæ ejus ſpecies. ibid.
Delirii in comate cauſa. 298. a. Vide Coma.
Cataplaſma omnibus Arthriticus utile. 155. b.
Cataplaſma Paræi in Convulſione. 287. b.
Cataplaſma ad Arthritidem ex quibus. 507. b.
Cataputiæ majoris, ac minoris vires, & doſis. 58. a.
Catarrhus blandus, & aqueus qui curetur. 453. a.
Catarrhorum ſpecies aliquando concurrunt. 449. a.
craſſi, & viſcidi quibus curandi. 454. a.
quibus acres, ſalſi, & ſubacidi. 454. b.
Catheteres ex quibus fiant. 66. b.
Cauſa continens quid, & quomodò ſpectetur. 30. a.
Cauſa antecedens quid. ibid.
Cauſa morbi antecedens quænam. 48. a.
quotuplex ſit. ibid.
aeris æſtus quorum poſſit eſſe cauſa in ſanguine. ibid.
Cauſa morbi antecedens quid indicet. 48. b.
emendatio cauſæ antecedentis varia. ibid.
Cauſa eadem contrarios effectus producit. 536. a.
Cauſam continentem non habet omnis morbus. 395. b.
Cauterium potentiale quid. 19. b.
Cauterium actuale partes vicinas lædit. 445. b.
Celſi Teſtimonium de Venæ ſectione in Apoplexia 277. b.
Cephalica quænam. 72. b.
horum ſuccus cum conveniente liquore exhibetur. ibid.
vel ſolus, & quot modis. ibid.
Cerebelli coſtitutio, & color. 7. a.
ejus deſcriptio. 570. a.
Cerebri ſubſtantia. 6. a.
ex ignorantia fabricæ cerebri variæ opiniones. ibid.
ejus Anatomiæ difficultas. ibid.
ejus continuatio cum medulla ſpinali. ibid.
quid ſit cerebri Pons. ibid.
Lateralium Cerebri ventriculorum formatio, & progreſſus. 6. b.
Venæ in cerebro arterias non comitantur. ibid.
Cerebri ſubſtantiæ color. ibid.
Capillares arteriolas per Cerebri ſubſtantiam deferri. 7. a.
medius cerebri ventriculus. ibid.
ejus quartus ventriculus. ibid.
ejus ſubſtantia extima quando non ſatis eſt patula. 176. b.
frigus cerebri quomodò curatur. 177. b.
ejus intemperies, & ſalſi humoris productio unde. 451. a.
Certitudo omnis in Medicina ab Experientia. 466. a.
Chalybis vis. 69. b.
Chirurgica inſtrumenta humoribus vitioſis corrigendis, & minuendis apta. 520. a.
Cholagoga duplicia. 53. b.
hæc unde bilem evacuent. ibid.
Cholagoga potentiora & mitiora. ibid.
Cholagoga blanda. 113. a.
Cholera morbus quid. 113. b & unde. 120. b.
Cholera morbus ab horariis fructibus qui curetur. 114. b.
motus in Cholera fit ab inverſo in totum motu periſtaltico. 102. a.
Choroidis plexus origo, conſtitutio, & progreſſus. 6. b.
Chronici affectus quinam. 515. b.
& unde oriantur. 63. b.
Chylus ex Alimentis. 2. a.
eum à fæcibus ſecerni per Efferveſcentiam. 3. a.
& quidem ope Bilis, & Succi Pancreatici. ibid.
ope Salis lixivioſi retorridi. 3. b.
ope Spiritus acidi. ibid.
ejus tranſcolatio in Venas Lacteas. ibid.
ex quibus conſtet. ibid.
ejus plurimum quænam promant. ibid.
quænam minus. ibid. ejus via. 4. a.
quibus miſceatur. ibid.
per quas vias feratur. 41. b.
Chyli color naturalis. ibid.
præternaturalis nullam lædit functionem. ibid.
ut nec ejus Sonus, Odor, Sapor, Durities, & Calor, ibid.
ejus copia præternaturalis. ibid.
nimius & parcior quid indicet. ibid. & 42. a.
ejus ab alvinis fæcibus ſecretio quid. ibid.
tranſcolatio ejus in Lacteas venas. 42. a.
ejus motus quot modis poſſit vitiari. ibid.
motus ejus læſus quid indicet. ibid.
locus ejus naturalis. ibid.
loco, tempore, fluiditate quando peccet. 42. a. b.
ejus defectus unde. 49. b.
ex quibus paretur. 51. b.
ejus per cruſtam carneam percolatio. 116. a.
quot modis lædatur. ibid.
ejus læſionis ſequela. ibid.
propulſio ejus ad ductum thoracicum. ibid.
viſcidior chylus unde. ibid.
ejus motus unde ſiſtatur. ibid.
ejus in ſanguinem mutatio ubi inchoetur, abſolvatur. & perficiatur. 117. a.
à quo ſanguinis rudimentum accipiat chylus. ibid.
à quo formam, & ultimam perfectionem. ibid.
quot modis lædatur chyliſanguificatio. ibid.
Chylus ex copioſis alimentis non poteſt brevi multum ſanguinem gignere. 325. a.
quando non ritè ſecernatur à fæcibus. 464. a.
ejus à fæcibus Alvinis ſecretio. 508. b.
fit per bilem. 564. b.
ejus motus, & via. 509. a.
Chylificatio quid. 1. a. & 98. a.
eſſe Fermentationem. 2. a.
quænam ad eam concurrant. 29. a. & 98. a.
Chylificationis læſæ ſpecies. ibid.
ea læſa reliquæ leduntur functiones. 432. b. & ſeq.
Chylificationis rudimentum à ſaliva. 564. a.
Chymiæ laus. 3 a. quid doceat. ibid.
naturalium rerum vires, & actiones manifeſtat. 24. a.
Chymica vomitoria vulgaribus longè præferenda. 58. b.
ex quibus petantur. ibid.
Chymica cur vulgò contemnantur. 334. a.
Cibus duobus continetur. 529. b.

Ciborum *maſticatio ad fermentationem præparatio*. 2.a.
Cicatrices *à Saliuatione ortæ exſcindendæ, vel diſcindendæ*. 65. b.
Cinnabaris *qui fiat, & applicetur*. 64. a.
ejus mixtio, & cum quibus. ibid.
quomodò applicetur. ibid.
quomodò operetur. 64. b.
Circulatio *ſãguinis materni, & fœtus in Placenta*. 337. b.
Circulationis *ſanguinis doctrinæ quanta utilitas*. 289. a.
ejus cauſa & ratio. 4. b.
Ciſterna *chyloſa, vel lactea*. 492. b.
Clitoris. 567. b.
Clyſmata *quando inflatibus adhibenda*. 387. b.
Clyſter *emolliens, ac flatum diſcutiens*. 106. a.
Coagulabilia *ab acido coagulantur*. 366. b.
Coagulatus *in corde ſãguis vitę periculum infert*. 321 b.
Coaleſcentia *unde*. 46. b.
Cœliacus *fluxus unde*. 42. a.
Cognitio *humana omnis ab experientia*. 472. a.
ejus initium à ſenſibus. 572. a.
Colicus *dolor*. 110. a.
hic ab Iliaco diſtinguitur. ibid.
Colli *Vteri vitiati curationes* 338. b.
Colocynthidis *vires* 55. a.
Colores *præter naturam quinam pro talibus habendi*. 84. b.
eorum cauſæ, & remedia inveſtiganda. ibid.
Color *cutis apud Nationes Septentrionales naturalis*. ibid.
quomodò conſiderandus. ibid.
quænam in Colore circumſtantiæ ſint conſiderandæ. ibid.
Color *rutilus à Bile*. 85. a.
Colores *à rebus diverſiſſimis mutantur*. 184. b.
Color *flavus non ſemper comitatur calorem*. 324. b.
in Ictero quaſnam partes afficiat. 383. b.
Coma *ſomnolentum ſive Cataphora*. 297. b.
Coma *Vigil quid, & quomodò differat à comate ſomnolento*. 300. a.
quæ ad illud requirantur. ibid.
ejus cauſa duplex. ibid.
Comatis *Vigilis cauſa non in Bile*. 300. b.
cura triplex. ibid.
Comatis *cum, & ſine febre curatio*. 299. a.
Coma *in quibus febribus obſervetur*. ibid.
Vide plura in Cataphora.
Compreſſio *unde*. 46. b.
Conceptio *quid*. 355. b.
quibus impediatur. 336. a.
ad eam facilitandam quænam deſiderentur. ibid.
ejus tempus. 337. b.
eam intra quatuor dies plerumque abſolvi. 338. a.
Conceptionis læſæ cauſa. ibid.
ejus curatio. ibid.
Concretio *Pituitæ quomodò fiat*. 383. a.
Condimenta *inſervire humoribus temperandis*. 51. a.
auſtera quænam. 79. b.
Conditum *Bilem evacuans, & ſimul alterans*. 111. a.
Condylomata *ſunt Luis Venereæ Comites*. 437. a.
quomodò curanda. 446. b.
Conſervæ *roſarum rubrarum abuſus in ulcere pulmonum*. 166. a.
Conſiſtentia *partium quænam*. 47. a.
Si mutetur, functio læditur. ibid.
Conſiſtentia *ſanguinis reſtituitur Acidis*. 426. b.
Conſolidantia *quænam*. 481. a.
quot modis uſurpanda. ibid.
Conſtitutio *præternaturalis ex naturali cognoſcitur*. 31. a.
Conſtipatio *unde*. 46. b.
Contenta *quando laborent morbo in fluiditate*. 34. b.
Continens, *& Contentum quid*. 254. b.
Contractionis *cordis cauſa*. 408. b.
Controverſia *in Medicina ab imperitis*. 348. b.
Convulſio, *& Paralyſis affectus contrarii*. 282. b.
ejus natura ignota. ibid.
Externa ejus ſigna. ibid.
ejus natura in quo ſita. 283. a.
ejus proxyma cauſa. ibid.
Convulſionis *differentia*. 383 a.b.
à quibus Convulſio producatur. 383. b.
quænam eſſe queant cauſa Convulſionis. 284. a.
à Convulſione *virium proſtratio*. 284. b.
à Superpurgatione Convulſio qualis. ibid.
in febribus acutis à Phrenitide qualis. 285. a.
Convulſionem *quomodò producat vitiata Bilis*. 290. b.
Cataplaſma *Paræi in Convulſione* 287. b.
Convulſionis *Hiſtoria in Carolo nono Rege Galliarum*. 285. b.
Convulſionis *cura*. 286. & ſeqq.
Hiſtoria ex Convulſione mortui. 287. b.
eſt omnium affectuum maximè notabilis. 288. a.
ejus cauſæ. 289. b. & ſeqq.
& variæ curationes. ibid.
quænam convulſioni anſam præbeant. 290. b.
Medicamenta convulſionem curantia. 291. a.
Cor, *atque arteriæ quando dilatentur*. 5. a.
ejus deſcriptio. 568. b.
quando contrahantur. 5. a.
cauſa dilatationis cordis. ibid.
cauſa ejus contractionis. ibid.
contractionem, & dilatationem cordis, & arteriarum non ſimul fieri. ibid.
Cordis *dilatatio naturalis, & contractio animalis*. 4. b.
in Corde *quænam reperiantur*. 24. b.
ejus palpitatio unde. 121. a. b. & 413. a.
eſt ſymptoma peſtis. 412. b.
qui dignoſcatur. 168. b.
ejus vehementia, & effectus. ibid.
Gradus, cauſa, diverſitas, requiſitum in cauſa. ibid.
ejus curatio. 169. a.
extra paroxyſmum qui curetur. ibid.
ejus contractio ceſſans quomodò curetur. 126. a.
Cordis *ventriculi à quibus expandantur, & coarctentur*. 135. a.
Cordis *dilatatio à ſanguine rareſacto*. 22. b.
quomodò ſenſibus detecta. 22. a.
ejuſdem ratio, & modus. ibid.
de Cordis *contractione opinio Carteſii*. 22. b.
in Cordis *contractione obſervabilia*. 23. a.
in Cordis *contractione motus animalis*. ibid.
ejus contractionis cauſa. 408. b.
ejus modus. 23. a.
Corpus *humanum patefacit Anatomia*. 24. a.
ejus affectiones obſervat praxis Medica. ibid.
ejus centrum in quo. 427. a.
& circumferentia quæ. ibid.
per ſenſus externos tantùm innoteſcit. 31. a.
& in conſiſtens, & fluidum diſtinguitur. ibid.
in corpore continente qualitates ſenſiles ſpectandæ tum propriæ, tum communes. ibid.
Corpus *qua ratione in Animam, & Anima in Corpus agat*. 322. a.
variè movetur ſecundùm affectus varios. ibid.
Corporis *univerſi coſtitutio in omni gravi affectu conſideranda*. 329. b.
ejus partes duæ. 560. a.
materia. 561. b.
diviſio reſpectu artificialis ſectionis. 562. a.
diſtributio in tres regiones. ibid.
Inſcitia partium corporis cauſa hodiernorum errorum. 6. a.
ad corporis fabricam ritè cognoſcendam multa adhuc deſiderari. 574. b.
ejus fabrica inveſtiganda. 467. a.
Corporis *Motus quot modis peccet*. 475. a.
ut moveatur corpus quænam concurrant. 26. b.
Corpus *Calloſum*. 6. a.
ejus Hiatus ſeptum pellucidum dividens. 6. b.
Corpus *continens, & contenta qtid*. 254. b.
utrumque Mobile, & Movens. 255. a.
continens à continente, ac contentum à contento moveri. ibid.
Corpus *continens non eſſe ſimplex corpus*. 255. b.
Coryza *unde oriatur*. 193. a.
Craſſities *à Gravitate, & Tenuitas à Levitate diſtinguendæ*. 471. b.
Croci *metallorum præparatio, & doſis*. 58. b.
Cruditas *nidoroſa unde*. 98. b.
ab ea ventriculi diſtentio, & ructus. ibid.

Acida cruditas unde, & quid producat. 99. a.
eandem cauſam pro ſua qualitate functionem diverſimodè lædere. ibid.
Cruditatis *acidæ curatio.* 100. a.
Cruditatis, *& coctionis cauſa, & modus.* 201. b.
Cruditas, *& coctio humorum in ſanguine quando intelligatur.* ibid.
Cryſtallorum *lunæ præparatio, vires, doſis, & uſus.* 57. b.
Cucurbitulis *in Apoplexia quando utendum.* 277. b.
Cura *morbi ſecundarii aliquando eſt via ad curationem primarii.* 50. a.
Cura *blandior, & jucundior, aut citior, & difficilior in Lue Venerea.* 439. b.
quando ad Salivationem recurrendum. ibid.
Cura *Anxietatum, & Dolorum circa Præcordia* 520. a.
Curatio *Peſtis.* 424. b.
Curatio *ægrorum quando ritè inſtituatur.* 476. a.
Curatio *in ſtatu Paroxyſmi Arthritici.* 507. b.
in Curatione *uſurpari medicamenta determinata.* 68. b.
ex Curandi *modo modum conſervandi patere.* 31. a.
Cutis *color apud Nationes Septentrionales naturalis.* 84 b.
ejus deſcriptio. 562. b.
Materia. ibid. functio. ibid.
vtilitates tres. ibid.
Cuticulæ *deſcriptio.* 562. b. *materia.* ibid.
vtilitates. ibid.
Cyclaminis *doſis & vires.* 58. a.

D

DEbilitas *Vitalis & Animalis in infantibus.* 379. b.
Curatio. ibid.
Decoctum *ſerum evacuans per urinas vel ſudores.* 108. a.
Decoctum *pituitam per urinas evacuans.* 167. a.
Decretio *quid & de quibus fiat.* 266. a.
Defectum *ſupplentium materia.* 53. a.
pro deficientium diverſitate diverſa eſſe remedia. ibid.
Deglutitio *quot modis lædatur.* 97. a.
ei lingua & œſophagus inſerviunt. ibid.
utriuſque conſtitutio requiſita. ibid.
Deglutitio *quot modis aboleatur.* ibid.
quot modis difficulter fiat. ibid.
Delirium *emendari utile.* 50. b.
ejus in Peſte cauſa. 420. a.
Delirium *in febre à Bile acriori.* 542. a.
Dentitio *difficilis, eamque comitantia mala* 398. a.
ejus cauſa. ibid.
quinam dentes primi erumpant. ibid.
quænam eruptionem dentium comitentur. ibid.
quando gingivæ ſegniùs dividuntur, quæ ſequantur mala. ibid.
Diabetis *cauſa, & curatio.* 469. a.
Diagridium *quid.* 54. b.
Diaphragmatis *motus in inſpiratione.* 14. a.
ejuſdem actus in exſpiratione. ibid.
ejus deſcriptio. 568 a.
Diarrhœa *bilioſa quot modis curatur.* 107. b.
Diarrhœa *pituitoſe curatio.* 108. a.
Diarrhœa *critica.* 542. b. & 558. b.
Diaſcordium *Fracaſtorii Amſtelodamenſe.* 316. a.
à multis faſtiditur. 208. a.
Authoris Diaſcordium. ibid.
Diæta *qualis obſeruanda in Sudore in Lue Venerea.* 441. a.
Diætetica *Tyronibus addiſcenda.* 463. b.
Diætetica *Remedia Bili temperandæ utilia.* 518. a.
Differentia *inter partis actionem, & uſum.* 47. a.
Dilatatio *cordis ſenſibus detecta.* 22. a.
eiuſdem ratio & modus. ibid.
Diminutio *ſeri, aut Pituitæ omnis non eſt Aquis evacuandis conveniens.* 482. a.
Diſciplina *practica eſt conjecturalis.* 27. b.
Diſciplinarum *omnium eſſe connexum mutuum.* 430. a.
Diſſidium *eſſe inter Auctores tum circa affectus, tum circa medicamenta.* 71. a.
Diſſimilitudo *inter liquorem Tartari, & Sanguinem.* 468. a.
Diſſolutio *corporum primus ad perfectionem gradus.* 1. a.
eadem duplex. ibid.
Diureticorum *definitio.* 62. a.
inter diuretica etiam referri omnia ſudorifera. ibid. b.
Diuretica *& preparare, & excernere humores.* 62. b.
Duplicia, *blanda, & violenta.* ibid.
quæ etiam Sanguinem, & aliquando anima cum urina expellunt. ibid.
Diuretica *tutiora quænam.* ibid.
Diuretica *minùs tuta quænam.* ibid.
quænam inter ea ſeligenda. 555. a.
Diureticorum *vis in quo conſiſtat.* 468. b. & 555. a.
Diuretica, *& Sudorifera ad evacuantium claſſem pertinent.* 506. b.
Sale Volatili abundantia, & contra. ibid.
Doctores *nihil debent proponere diſcipulis, quam quod benè norunt.* 429. b.
Dogmaticos *Medicos præſtare* Methodicis, *& Empiricis.* 332. b.
Dolores *ex improviſo oborti.* 19. b.
Dolorem *eſſe febris ardentis Symptoma, & qua ratione.* 50. a.
Dolor *capitis vehemens quid indicet, & quomodò mitigetur.* ibid.
ejus cauſa, & curatio. 522. a. & ſeqq.
Dolores *in tenui Inteſtino à Bile, & Succo Pancreatico acribus.* 105. a.
eorum diverſitas pro cauſarum diverſa compoſitione. 110. b.
eorum circa præcordia curatio. 520. a.
unde producatur dolor. 255. b. 193. a.
ejus cauſa. 255. b.
ad ejus curationem tria requiri. ibid.
ejus cauſa varia variis modis emendatur. 256. a.
Dolores *poſt Partum.* 361. a.
eos non promovere lochiorum effluxum. ibid.
cauſa primaria dolorum poſt Partum. 361. b.
flatus in Vtero eorum cauſa. 362. a.
Dolor *mammarum unde.* 376. b.
cui præcavendo Apoſtemata in Mammis præveniendа. ibid.
Dolores *lenientia quænam.* 387. a.
Doloris *articularis in Arthritide cauſa.* 502. b.
Doloris *capitis cauſa.* 522. a.
Curatio. ibid.
Dolor *lacerans ab humoribus acrioribus.* 537. a.
vehemens optimè lenitur opiatis. 79. a.
Dolorem *frigidum ſedans miſtura.* 111. b.
Dorſo *incumbentes Incubum pati.* 304. a.
Ductus *Bilarii inepti ſuctui.* 11. b.
Ductus *ex Vena Porta in Cavam.* 565. a.
Dulcedo *nauſeoſa quibus corrigatur.* 261. a.
Dulcia *Bilem turbant, & vomitum, & Alvi fluxum cient.* 184. b.
Durities *unde oriatur.* 193. a.
Duritiei *morbus.* 31. b.
Dyſenteria 534. a.
non eſt à ſola bile. 534. b.
Dyſenteria *Anni* 1669. *unde.* ibid.
Dyſenteriæ *curatio.* 109. a.
curandæ quænam conducant, & requirantur. 552. b.
Dyſpnœa *quid, & quotuplex.* 128. b.
ejus cauſa flatus, & pituita viſcida. 128. b. & ſeq.
Dyſpnœa *à flatibus qui curetur.* 129. b.
A pituita viſcida in pulmonibus hærente qui curetur. 130. a.

E

EBuli, *& Sambuci vires, doſis.* 57. a.
ex eorum baccis Rob. ibid.
ex corticibus ſuccus. ibid.
Foliorum uſus, & vires. ibid.
Florum uſus, & vires. ibid.
Ebuli, *& ſambuci vires.* 58. a.
Ebullitio *ex affuſa viuæ calci aqua quomodò differat ab Efferveſcentia.* 2. b.
quomodo differat à fermentatione. ibid.
Effectus *diverſi ab eadem cauſa, ut à diverſis cauſis idem effectus.* 320. a. & 536. a.
& quomodò id fiat. ibid.
Effe-

Effectus *noxius affectus animi unde cognoſcatur*. 321. b.
Effectus *ratio poteſt eſſe incognita, cujus modus tamen cognoſcitur*. 472. b.
Efferveſcentia *quid*. 3. a & 26. b.
quænam ad eam concurrant. ibid.
per eam chylus à fæcibus ſecernitur. ibid.
quomodo differat à Fermentatione. 2. b.
quomodò differat ab Ebullitione ex affuſa vivæ calci aqua. ibid.
Efferveſcentia *Sanguinis in corde*. 118. b.
Vitalis quare dicatur. ibid.
à quibus, & quomodo fiat, & quid efficiat. ibid.
quot modis lædatur. 119. a.
in ejus abolitione mors. ibid.
ad tempus ceſſat ſanguinis efferveſcentia. 119. b.
Efferveſcentia *ex ſubacido, & amaro*. 26. b.
ex mixtura acidi & ſalium cur fiat. ibid.
quomodò fiat in corde. ibid.
Efferveſcentia *duplex*. 27. a
ad Efferveſcentiam *concurrere & lympham ſanguini permixtam, ut & ſanguinis in ventriculi reliquias*. ibid.
Efferveſcentia *in tenui inteſtino*. 104. b.
naturalis & præternaturalis. ibid.
Efferveſcentia *qualis ſit in ſanis, qualis in ægris*. 105. a.
Efferveſcentia *hæc vitioſa*. ibid.
ex vitioſa efferveſcentia innumeri morbi. 105. b.
Affectus ex hac efferveſcentia noti, eorum productio ignota. ibid.
Efferveſcentiæ *vitioſæ curatio*. ibid.
Efferveſcentia *cum frigore*. 110. a.
Efferveſcentiam *impediri à pituita, halituque viſcido acidis*. 120. a.
ceſſationis etiam cauſa animi mœror, terror, & frigus. ibid
diminuitur ſanguinis efferveſcentia propter bilem miminùs acrem, & nimis paucam &c. ibid.
augetur propter bilem acriorem & copioſiorem. 120 b.
Efferveſcentia *augetur à lympha volatili, & acri*. ibid.
depravatur efferveſcentia, quando eſt inequalis, & inordinata. 121. a.
inæqualitas unde. ibid.
inordinata efferveſcentiæ cauſa. ibid.
Efferveſcentia *abolita incurabilis*. 121 b.
quomodò præcaveatur, & quibus. ibid.
ceſſans efferveſcentia quibus curetur. 122. a. b. &c.
diminuta ob limpham minùs acrem efferveſcentia curatur. 123. a.
Efferveſcentiæ *in Medicina utilitas*. 399. a.
Efferveſcentia *in tenui inteſtino, & dextro cordis ventriculo varia*. 468. b.
in Sanguine unde. 472. a.
variis modis percipitur. 493. b.
non irritanda. 498. a.
diverſa pro diverſitate liquorum, & ſubjectorum. 501. a.
de efferveſcentia confirmata Authoris ſententia. 493 a
Efferveſcentia *Bilis & Pituitæ cauſa vaporum, flatuum & halituum*. 491. b.
ab hac Efferveſcentia omnia Hypochondriacæ affectionis Symptomata. 492. a.
Efferveſcentia *in Affectione hypochondriaca quibus temperetur*. 499. a.
Efferveſcentia *febrilis compeſcenda Anodynis, & Narcoticis*. 548. a.
Efferveſcentiam *præter-naturalem quænam temperent*. 504. a.
ad eam compeſcendam conducunt Spirituoſa, & Aquea. ibid.
Efferveſcentia *aliquando in tenui inteſtino, aliquando in Corde fit*. 505. a.
in tenui Inteſtino, & corde ardentiorem quænam ſedent. 521. a.
ejus doctrina magnum in praxi habet uſum. 545. b.
Elaterii *vires, uſus, & doſis*. 58. a.
Electuaria *diaprunum ſolutivum, & è Succo Roſarum vim ſuam Scammonio debere*. 54. b.
Electuarii *diapruni Auctoris vires*. 95. b.
Electuarium *hydragogum Auctoris*. 100. b.
ejus doſis, vires, & uſus. ibid.
Elixir *Proprietatis quibus conſtet*. 454. b.
Ellebori *nigri uſus*. 56. b.
ejus confuſio cum albo. ibid.
quod eſt vomitorium. ibid.
Ellebori *nigri doſis*. ibid.
ejus extractum. ibid.
Ellebori *albi doſis, & vires*. 58. a.
Emendatio, & *Temperatio quomodò diſtinguantur*. 546. a.
Empiricorum & *Dogmaticorum diverſitas*. 506. a.
Emplaſtrum *de ſpermate Ceti*. 175. a.
Emplaſtrum *flatus, & tumores diſcutiens*. 112. b.
Empyema *aquoſum obſervatum*. 133. b.
Empyema *qui fiat*. 173. b.
Enæorema, & *Nubecula in Vrina*. 471. b.
Enemata *ad quid conducunt*. 68. a.
Enema *ad ulcus in craſſis inteſtinis*. 109. a.
Epatis *deſcriptio*. 565. a.
Epidemica *febris intermittens Tertiana tum ſimplex tum duplex*. 511. a.
ejus differentia à reliquis Tertianis. ibid.
Epidemii *affectus prognoſis*. 543. a.
Epidemiæ *Febris Lugdunenſis deſcriptio*. 510.
Epilepſia *affectus notabilis*. 268. b.
unde ita vocetur. ibid.
ejus Symptomata. ibid.
in quibus conſiſtat convulſivus motus. 269. a.
Homines ſanos ab inſultus Epileptico mori. ibid.
Epilepſiam *lethalem diverſimodè homines corripere*. ibid.
aliquando alium affectum habere comitem. 269. b.
aliquando nullum. ibid.
Epilepſiæ *differentia à Symptomatibus*. ibid.
ex quibus oriatur maximum Epilepſiæ damnum. ibid.
Inſultum Epilepticum ſequi amentiam, & debilitatos ſenſus internos. 270. a.
Primaria Epilepſiæ differentia ab ejus vehementia. ibid.
Signa in graviori & leviori Epilepſia. 272. b.
Epilepſia *Idiopathica, & Sympathica*. 270. a.
eam aliquando præſentiri. ibid.
ſigna Paroxyſmum Epilepticum indicantia magni uſus in Praxi. 270. b.
origo ejus in Ægro indaganda. ibid.
differentia à durationis diuturnitate non negligenda ibid.
ejus cauſæ. ibid.
cauſa abolitionis, vel imminutionis ſenſuum externorum in quibus quærenda. ibid.
Spiritus animales peccare iu Epilepſia continuitate, & conturbatione. 271. b.
cujus naturæ ſit in quod Epilepticum inſultum excitat. 272. a.
cauſa Epilepſiæ remotior ſenſibus quodammodò manifeſta. ibid.
Antepileptica Sale lixivo prædita. ibid.
cauſa Epilepſiæ remotior Spiritus Volatilis. ibid.
Epilepſiam *infantium quinam Affectus præcedant*. 394. b.
nondum omnia in Epilepſia ſunt nota. 395. a.
vera, & adæquata Epilepſia cauſa. 272. b.
ſigna inſtantis Paroxyſmi. ibid.
ſigna in graviore & leviori Epilepſia. ibid.
Epilepſia *pro affectu incurabili habita*. 273. a.
pro varia ejus cauſa curatio variè inſtituta. ibid.
Medicamenta Antepileptica. 273. a. b. & 274. a.
Medicamenta Sale figente, & Volatili conſtantia in Epilepſia optima. 273. b.
Epilepſiæ *exemplum rarum in Infante*. 395. b.
Epileptici *inſultus unde*. ibid.
Epilepſiæ *curatio*. 396. a
quænam in ea ſpectanda. ibid.
ejus cauſa antecedens prævenienda. 396. b.
Epilepſia *Prognoſtica*. 395. b.
cauſæ Remotæ, & Antecedentes. 395. a.
Epileptici *inſultus quale malum*. 394. a.
Epilepticos *quoſdam durante malo carere ſenſu externo, quoſdam non*. ibid.
eorum conſtitutio poſt Paroxyſmum. ibid.
cerebrum in Epilepticis affectum. ibid.

ut &

ut & ſenſus externi, & interni, & motus Animalis. ibid.
qualis, & quarum partium ſit affectio in Epilepſia. 394. a. b.
quænam eam curent. 394. b.
quale quid requiratur ad Epilepſiam producendam. ibid.
Epithema in ardore, & in dolore rodente. 155. b.
Epithymi vires, doſis. 56 a.
Eryſipelas unde. 284. b. 541. b.
Eryſipelas Papillarum qui curetur. 375. b.
Eryſipelas faciei ſeroſum lethale. 541. b.
cur ei ſuperveniat febris cum delirio, & ſæpè mors. 542. a.
Errhina quæ & quotuplicia. 72. a.
Eſſentia Aromatum, & Plantarum Aromaticarum. 455. b.
Eſulæ vires, uſus, & doſis. 75. a.
Euphorbii doſis, vires. 55. a.
Evacuantia duplicia, Pharmaceutica, & Chirurgica. 53. a.
Evacuationes univerſales, & particulares quænam. 66. a.
particulares quotuplices. ibid.
Evacuantia particularia ex inteſtinis craſſis per alvum. ibid.
inter ea non numerari purgantia ore aſſumpta. ibid.
ſed ea quæ ex ſolis inteſtinis craſſis educunt. 66. b.
Evacuantia particularia ex veſica urinaria. ibid.
Evacuandi vis per Alvum, aut Vomitum unde pendeat. 442. a.
Eventus boni caſui, mali Medico adſcribuntur. 443 b.
Examinatio, Decretio, quid, & de quibus. 266. a.
Excrementa utrique ſexui peculiaria. 474. a.
eorum color à Bile. 389 a.
eorum ariditas ſumma. 465 a.
Excretio quot modis læđatur. 106. b.
Parcior unde. ibid.
Excrementa indurata quibus emolliantur. ibid.
Exhalatio fœtens in Peſte. 418. a.
quibus prodeat. ibid.
fœtor præternaturalis unde. ibid.
Experientia mater omnis humanæ cognitionis. 472. a.
ab ea certitudo omnis in Medicina. 44. a. & 466. a.
in Rebus Naturalibus præeminet. 499. b.
Experimentum circa reſpirationem in cane factum 16.a.
quo Auctoris opinio non parùm confirmatur & alia à ſua infirmatur. ibid.
Expirationis læſæ affectuum curatio. 131. a.
Expulſio alimentorum quot modis lædatur. 100. b.
abolita vel diminuta quænam. ibid.
ejus præcipitatæ cauſa irritatio. 101. a.
ejus curatio. 101. a. b.

F

FAcies manè turgidula unde. 479. a.
Falſa præ veris, & noxia præ utilibus in Academiis addiſci. 349. a.
Famis læſæ ſpecies. 93. b.
Naturalis famis cauſa. ibid.
Auctæ famis cauſa in ſanis. ibid.
Famis diminutæ cauſa frequentior, & rarior. ibid.
Famem quomodò diminuunt ſex res non-naturales. ibid.
abolitæ famis cauſa. ibid.
depravata fames, pica, & malacia. ibid.
Famis auctæ curatio. 94. a.
In fame aucta purgantia non uſurpanda. ibid.
Famis diminutæ & abolitæ curatio. 94. b.
Famis à Bile pinguiore diminutæ curatio. 95. a.
Depravata fames quomodò curanda. 95. b.
Faſtidium duplex. 96. a.
Nativum unde oriatur. ibid.
Adventitium in ſanis. ibid.
unde in ægris. ibid.
quænam faſtidiant ægri. ibid.
Faſtidium morbi ſignum. ibid.
ejus curatio in ſanis, & ægris. 96. b.
Faſtidiuntur quædam Alimenta ab ægris, & ſanis. 96.a.
Fatuitas incipiens quibus corrigatur. 397. b.
Febres malignæ unde oriantur. 86. b.
in his eſt ſanguis ſolito fluidior. 80. a.
Febris naturam per experientiam inveſtigat Auctor. 20. b.
Auctoris de Febribus ſententia à communibus opinionibus diſcrepans. ibid.
Febrium ſigna. 136. a.
ex pulſus frequentioris cauſis variis differentiæ. ibid.
illarum differentia unde. 136. b.
ſpecies illarum. 136. b. 137. a. & b.
illarum curatio. 138. a.
variarum Febrium ſpecies. ibid.
Diariarum Febrium cauſæ. 138. b.
Symptomata. ibid.
Prognoſtica. 139. a.
Curatio varia ſecundùm varias cauſas. ibid.
in Febre ardenti urgent ſitis, capitis dolor, vigiliæ, delirium, inquietudo, &c. 150. b.
Febris ardentis cauſa Bilis. ibid.
Febrium putridarum ſpecies. 140. b.
Synochos ſive continens Febris quid. 141. a.
Continentium Febrium cauſa. ibid.
earundem diſtinctio. ibid.
Febrium Lymphaticarum ſubdiviſio. ibid.
Febrium harum diverſitas. ibid.
Febris maligna quænam. 159. a.
vires ex pulſu dignoſci. ibid.
Febris malignæ diviſio. ibid.
ejus Symptomata, & ſigna. 159. b.
cauſæ. ibid.
Febrium cauſæ. 152. a. b. & 153. a. b.
illarum curatio. 153. b. & 154. a.
Quotidianarum, Tertianarum, Quartanarum, &c. Curatio. 156. b. & 157. a.
Febris Lymphaticæ Catarrhalis curatio. 144. b.
Pancreatica Synocha Febris quomodò curatur. 144. b.
in his Febribus Symptomatum etiam ratio habenda. 145. a. b.
Intermittentes Febres quænam. 146. a.
Febris ſimpliciter quæ dicatur. 146. b.
in principio invaſionis ſpecies Febris non poteſt definiri. ibid.
Febrium intermittentium ſpecies. ibid.
illarum Symptomata. 147. a. b. & 148. a. b.
Febris Synocha & continua quæ. 141. a. & 157. a.
Continuæ curatio. 549 a.
ejus cauſæ externæ. ibid.
earum cauſa primaria quatenus ardore, frigore, vel horrore ſunt moleſtæ. 157. b.
Salivaris, vel pituitoſa Synocha quomodò curatur. 145. a.
Symptomata earum reliqua, ut & curatio. 158. a.
Febris Hectica quænam. 158. a.
quinam humores in hectica peccent. ibid.
ejus cauſæ. 158. a. b.
quando à nimio corporis motu eſt hectica, quænam ſit humorum conſtitutio. 158. b.
ejus curatio. 158. b. & 159. a.
Hectica ab Inflammatione, abſceſſu, ulcere, &c. incurabilis. 159. a.
Febris continuæ curatio. 549. a
Febres intermittentes unde. 547. a.
Febri intermittenti quà tali non competit Venæ ſectio. 548. b.
Febrium intermittentium fontes. 500. b.
Febres Catarrhales unde producantur. ibid.
Febres intermittentes, Catarrhales, & Continuæ ab Efferveſcentia vitioſa. 501. a. b.
Febris ſignum pathognomonicum non eſt calor auctus. 21. a.
Febrium intermittentium curatio in tribus conſiſtit. 515. b.
Inſtrumenta curandi triplicia. 516. a.
Febri intermittenti non conducit Venæ ſectio. 517. b.
Febrium intermittentium Paroxyſmi. 530. b.
Spirituoſa & Aqueaiis conducunt. 504. a.
eorum cauſam optimè tollunt ſudorifera. 547. b.
Febres intermittentes quare omni Anni tempore excitentur. 430. b.
quare frequentiùs Æſtate, & autumno, quàm Vere, aut Hyeme. ibid.

quare Æſtate magis Tertianæ, quàm aliæ. 531. a.
quare Autumno magis Quartanæ. ibid.
Febris *intermittens in quo conſiſtat.* 531. b.
Febris Tertianæ *curatio.* 576. b.
Febris Quartana *multiplex.* 540. b.
Febres lentæ *quænam vocentur.* 540. a.
Febrium *diverſa Symptomata unde.* 502. b.
quæ cui adſcribenda. ibid.
Febris *omnis innoteſcit ex pulſu frequentiore.* 299. a.
Febrium *continuè affligentium, & continuarum differentia.* 511. a.
quænam Febris continua dicenda, quænam non. ibid.
Febris *intermittens adſciſcit aliquando continuam.* ibid.
Febres curandi Methodus in Orientali India & China. 517. b.
Febrium *eſſentia non conſiſtit in Æſtu cordis.* 517. a.
earum Caloris cauſa. 521. a.
Febris *curatio quibus perficiatur.* ibid.
Febrientes *non ſemper à calore, quàm à frigore, diutiùs infeſtantur.* 21. b.
Frigoris *caloriſque Febrilis cum ſudore curatio.* 520. b.
Frigus *febrile impedit ſenſum caloris, aut frigoris rerum externarum.* 44. b.
ut & Æſtum febrilem. ibid.
Febrium *duplicitas & triplicitas quibus debeatur.* 540. b.
Febris *Epidemiæ Lugdunenſis Anno 1667. deſcriptio.* 510.
ejus Symptomata. 510 a.
& eorum curationes. 520. a. b. & ſeq.
pauci mortui, diu tamen vexati. 510. b.
quæ pars primò fuerit affecta. 511. b.
hujus Febris cauſa externa communis. 512. a.
cauſæ variæ. 512. b.
ejus præcautio per cæteras diætæ partes. ibid.
Symptomatum cauſæ. ibid. & ſeqq.
Fellis *folliculi partes.* 10. b.
Felicitas *hominis in quibus conſiſtit.* 333. b.
Fermentatio *quid.* 1. b.
Fermentationis *præparatio.* 2. a.
Fermentari *quænam dicantur.* 1. b.
ad Fermentationem *quænam concurrant.* 2. a.
Fermentationem *quænam promoveant, aut impediant.* 2. a.
Ratio, cur alia aliis faciliùs fermententur. ibid.
Fermentum *iners qui emendetur.* 99. b.
idem à rebus ipſum vitiantibus qui curetur. ibid.
Diminuta, vel abolita fermentatio à Bile pinguiore qui curetur. ibid.
ut & aucta propter fermentum nimis acidum. ibid.
Fermentatio *quando ad ſummum perducta.* 2. b.
Fermentatio *quomodò differat ab Efferveſcentia.* 2. b.
quomodò differat ab Ebullitione ex affuſa vivæ calci aqua. ibid.
Fermentatio *alimentorum abolita, diminuta, & aucta quid ſit.* 98. a.
quid depravata. ibid.
ejus duæ ſpecies. ibid.
Aſſumpta quædam fermentationem lædere. 98. b.
Fermenti, *Salivæ, Succi Pancreatici, & humorum aciditas ab alimentis, & condimentis.* 98. b.
à mœrore, & aere ſereno. ibid.
abolitæ, vel diminutæ alimentorum fermentationis propter ipſorum copiam curatio, & quibus. 99. a.
Fermentatio *Alimentorum quibus promovenda.* 454. b.
Fermentatio *in quibus conſiſtat.* 564. a.
Fermenti *primaria vis in Saliva.* 2. a.
Ficuum *decoctum quid.* 57. b.
Figura *mutata quid indicet.* 45. b.
Fiſtuloſitatis *vitia varia.* 46. a.
Fixitas *& Volatilitas ſecundùm Chymicos.* 59. b.
Flatus *à bile, & pituita.* 37. b.
Flatus *tum diſcuſſionem, tum excretionem indicare.* 73. a.
& pro vario ubi hærent loco, variè quoque excerni. ibid.
aliquando non excludi, ſed diſſipari. ibid.
Flatuum *excretionem impediri à pituita tenaci, unde oriuntur, & iuvari à carminantibus.* ibid.
Flatuum *diſcuſſio qui fiat.* ibid.
Flatus *quomodo producantur & rurſus pereant.* 73. b.
Flatum *diſſipantia quomodò agant.* ibid.
Carminantia flatus diſſipant, ibid.
in Veſica, in Vtero, in Vaſis Sanguineis hærentes flatus qui curentur. 73. b.
viſcoſi, & acres cauſa ructuum. 101. b.
Flatus *difficiliùs excluduntur.* ibid.
eorum curatio. 102 b.
Flatum *diſcutientia.* ibid.
Flatus *diſcutere ſalia volatilia oleoſa.* 112. b.
eis diſcutiendis aptum Linimentum. ibid.
Flatus *diſcutiens, & compeſcens mixtura.* 102. b.
ejus uſus. ibid.
Flatus, *& ſanguis melancholicus unde.* 105. a.
Flatuum *materia, & efficiens.* 110. b.
cauſa Efferveſcentiæ Bilis, & Pituitæ. 491. b.
Flatuum *& halituum eruptio.* 113. a.
Flatuum *productio quibus impediatur.* 179. a.
maximè Opiatis. 520. b.
Flatus *diſcutientia.* 387. a.
Vinum, & Cereviſia medicata ad Flatus. 165. b.
Flatibus *diſcutiendis quænam idonea.* 520. a.
acribus temperandis quænam conducunt. 520. a. b.
Flatus *diſcutientia Bilem acriorem reddunt.* 545. b.
quomodo diſcutiantur. 553. b.
Flatuum *Materia Aquea, Efficiens ignis.* 528. b.
Florum *Perſicorum uſus.* 54. a.
Fluiditas *in corporis partibus præcipuè ſpectanda, & quotupliciter.* 80. a.
Fluiditas *Sanguinis à quibus augetur.* 80. b.
quomodò curanda. 80. b. & 121. b.
de Fluiditate *cur primò egerit Auctor.* 84. b.
Fluidarum *partium vitia in quibus conſiſtant.* 35. a.
Fluiditas *generalis humorum qualitas.* 75. a.
quot modis peccent humores in fluiditate. ibid.
à frigore orta diminuta fluiditas qui curanda. 75. b.
ab aſſumptis acidis diminuta fluiditas qui curetur. ibid.
ab auſteris, à glutinoſis, à terrenis, à mœrore, aut terrore, diminuta fluiditas qui curetur. ibid.
Fluoris Albi *diverſitatis cauſæ.* 333. a.
ejus curatio. 333. a. b. & ſeq.
Fluor *albus quibus temporibus accidat.* 329 b.
eſt præternaturalis. 330. a.
non tantùm puberibus, ſed etiam ante pubertatem accidit. ibid.
materia ejus non eſt ſanguis menſtruus. ibid.
eſt admodum varius. ibid.
ejus cauſæ. ibid.
ejus materia. 330. b.
Sanguis duplici modo in humorem album mutatur, 331. a.
Fluor *albus multùm differt.* ibid.
uterum in Fluore albo debere eſſe vitiatum. 332. a.
Fluor *Albus fœtidus & acris.* 325. b.
Fluxus *Sanguinis quo tempore fiat in fœminis.* 308. b.
Fluxus *Menſtrui frequentioris, aut ſegnioris cauſæ, & curatio.* 317. b. & 318. a.
Fluxus *Menſtrui breviùs durantis cauſæ, & curatio.* 319. b.
Fluxus *Menſtrui vitia.* 309. b & ſeq.
Fluxus *Cœliacus unde.* 42. a.
Fæces *alvinas excerni per anum.* 106. a.
viſciditas fæcum unde. 106. b.
ut & earum durities, nec non ſiccitas. ibid.
Fæces *alvi ut ritè tingantur, quid deſideretur.* 385. a.
Fœminarum *menſes quid ſint.* 36. b.
Fœminæ *imperforatæ curatio.* 338. a.
Fœtus *non ex ſolo Maris ſemine formatur.* 335. b.
ſed utrumque deſideratur. ibid.
Fœtus *rudimentum quomodò fiat.* 337. b.
Fœtus *nullus vitalis ante ſeptimi menſis finem.* 349. a.
vltra nonum menſem plures fœtus vivi, & vitales 349. b.
partus octimeſtris vivus, & vitalis. ibid.
Fœtus *productio etiam à mare, nutritio à ſola fœmina.* 309. a.
quo nutriatur in Vtero. ibid.
Fœtus *geſtatio læſa.* 341. a.
Geſtationis tempus. 342. b.
Fœtum *ſeptimo menſe non eſſe perfectum, nec partum tentare.* 350. a.

Fœtus

Fœtus ſeptimeſtres ob quas cauſas prodeant. ibid.
plures fœminas confusè gravidationis tempus notare. ibid.
Fœtus quare ſitum naturalem in partu mutet. 352. a.
modus ejus prodeundi maximè naturalis. ibid.
Fœtus ſolito majoris ſignum. 353. a.
Fœtum eſſe mortuum ex quibus conſtet. 356 a.
Fœtus excluſio cum doloribus. 361. a.
Fœtus in Utero ſe aquâ non ingurgitat. 382 b.
Fœtus morbidus à Patre cachectico. 456. b.
Fœtus cachecticus à Matre cachectica. ibid.
Fœtus humanus citiùs, aut ſeriùs matureſcens. 349. b.
Fœtor, & acrimonia à quo pendeant. 73. a.
in horum evacuatione feſtinandum. ibid.
Fœtoris é corpore erumpentis cauſa. 258 b.
Fœtor menſtrui ſanguinis unde deductus. 328. b.
ejus curatio. ibid.
Fœtor quomodò in Artificialibus producatur. 325 b.
ad fœtorem in ſanguine producendum quid opus. ibid.
ægri & adſtantes contra fœtorem quibus muniendi. 328. b.
Foliorum ſenæ vires, uſus, doſis. 55. a.
Foliorum ſenæ, & rhabarbari uſus. 56. a.
Folliculi diſtenſio quî curetur. 185. b.
Fomentatio per res ſiccas quot modis fiat. 61. b
Formicationis ſenſus unde. 495. b.
Fortitudo quibuſdam natura ineſt. 305. b.
Fotus quid efficiat, quot modis parētur, & applicetur. 61. b.
Fotus ex quibus parentur, & quomodò applicentur. 68. a.
Fotus in Arthritide ex quibus. 507. b.
Fracaſtorii Diaſcordium Amſtelodamenſe. 316. a.
Frictiones ſudorem movere. 62. a.
eundemque promoveri cum vini ſpiritu, aut oleis deſtillatis inunctione. ibid.
Frigus unde. 32. a.
eius doctrina difficilis. ibid.
eius variæ cauſæ. ibid.
Frigus, & calorem producentia cur diſtinguenda. ibid.
Frigus febrile impedire ſenſum caloris aut frigoris rerum externarum. 44. b.
ut & æſtum febrilem. ibid.
Frigoris morbus. 32. b.
Frigoris, caloriſque febrilis cum ſudore Curatio. 520. b.
Frigus externum ad infantem in Utero penetrare non poteſt. 383. a.
Fructus in eadem Planta quoſdam citiùs, & quoſdam ſeriùs matureſcere. 349 b.
huius diverſitatis cauſa. ibid.
Fructuum ſubauſterorum vires. 545. b.
Fumigationis ratio particularis. 64. b.
ad Fumum parandum convenire ligna, baccas, gummi, ungulas, & quomodo uſurpentur. 68. a.
Functiones quomodò lædantur. 32. b.
ad Functiones animales ritè obeundas quid requiratur. ibid.
Functionum diviſio. 28. b.
Functiones naturales quænam. ibid.
Animales quæ. ibid.
Generationi ſervientes functiones in maribus. ibid.
in fœminis. ibid.
ad functiones abſolvendas quænam concurrant. 29 a.
Functio quando dicatur lædi ab errore externo. 29. a. b.
Functionum læſarum cognitio quàm neceſſaria, & quid ad eam requiratur. 8. a.
Functiones duplices. 92. a.
Naturales & animales quænam. ibid.
læduntur ſitu mutato. 46. a.
Functionibus animalibus quænam inſerviant. 275. a.
Functionum Animalium ſumma genera. 249. a.
eæ duplici modo inſerviunt. 249. b.
Functiones generationi dicatæ. 308. b.
earum in viris, & fœminis ſimilitudo, & diverſitas. ibid.
Functiones læſæ in Carounde. 302. b.
eædem functiones integræ unde. ibid.
Functiones duæ ad vitæ conſervationem neceſſariæ. 276. a.
Functio unde lædatur. 298. b.
Functiones animales in gravidis languent. 347. a.
Tincturam Cinnamomi maximè hic conducere. ibid.
Functiones quænam in ſyncope obſerventur læſæ. 413. b.
Functiones omnes in peſte à ſanguine pendentes læduntur. 422. a.
Functiones quænam in Peſte labefactatæ. 424. b.
Functiones corporis omnes ab invicem pendent, & cum una læſa reliquæ læduntur. 432. b.
Functiones alimentorum præparationi quænam inſerviant. 457. a.
Functionum integritas unde pendeat. 476. a.
Functionum aliæ principes, aliæ miniſtræ. 561. b.

G

GAngrena quomodò ſe habeat. 435. b.
Geniſtæ vires, & doſis. 58. a.
Geſtatio Fœtus læſa. 341. a.
Geſtationis tempus. 342. b.
Gibbum lædere reſpirationem. 45. b.
Glandula pituitaria quid. 7. a.
Pinealis quid. ibid.
Glandularum duo genera. 9. a.
Glandularum tertium genus. ibid.
earum uſus. ibid.
qualis in Glandulis liquor. 9. b.
in Glanduloſis ſuccis eſſe ſimilitudinem. ibid.
in Glandulis Plexus choroidis liquorem fieri. 7. b.
in Glandula Pineali humorem præparari. ibid.
Glandularum conglobatarum functio. 19. a.
in Glandularum uſu error. 9. a.
Glandularum inflammationes quî curentur. 194. a.
Glandularum conglobatarum vitia. 192. b.
earum tumor & durities quî curentur. 194. a.
Glandularum conglomeratarum liquor. 196. a.
Glandularum durities unde. 367. b.
Glandulæ conglobatæ in Peſte cur in Bubones abeant. 422. b.
earum Diſtinctio in conglobatas, & conglomeratas. 448. b.
Glandulas in ſtatu naturali adeſſe, & viſum fugere. ibid.
Lympham ab illis produci. ibid.
Glutinoſitas urinæ varia. 77. b.
Gonorrhœa Luis Venereæ initium. 434. a.
Gonorrhœæ virulentæ curatio. 444. a.
Gonorrhœa quænam ulcera ſequatur. ibid.
quomodò ex arte curetur. ibid.
Gonorrhœam virulentam ab humore acri pendere. ibid.
Gonorrhœam curandi Methodus in quibuſnam conſiſtat. 444. b.
ea Lui Venereæ conjuncta eius curatione etiam tollitur. ibid.
Gratiolæ vires, uſus, & doſis. 57. a.
Gravedo unde oriatur. 193. a. & 451. a.
Gravedinis cauſa vera, eiuſque effecta. 77. a.
eius cura. ibid.
cur ei tuſſis ſuccedat. 541. a.
Gravedinis curatio. 108. b.
Gravidarum Symptomata. 341. a. & ſeq.
earum affectus in tempore curandi. 342. b.
Gravidæ mulieres cur quædam ſint ſaniores aliis. 345. a.
Gummi de Peru, gummi Gotte, ſive guttæ Gambæ vires, doſis, & præparatio. 57. a. b.
Guſtus qualitas. 31. b.
quæ ſapore deſtituta deſiderantur in Guſtu. ibid.
Guſtus organum ſapores debet admittere. ibid.
Guſtus morbus in quibuſnam poſſit eſſe. ibid.
Guſtus morbi qui. 44 b.
Guſtus quot modis lædatur. 259. a.
ejus aboliti, & diminuti cauſa. ibid.
aucti cauſa. ibid.
eiuſdem moleſtia. 259. b.
depravati cauſæ. ibid.
abolitus & diminutus quî curetur. 260. a.
auctus quî curetur. 260. b.
depravatus quî curetur. ibid.
Guttæ Gambæ vires, & doſis. 57 a.

H

Halitus ex quibus paretur. 68.a.
Halitus cùm aſſurgunt, quænam conveniant remedia. 72.a.
Halitus faciliùs excluduntur, & cum ſonitu. 101.b.
Halitus quænam diſſipent. 122.a.
quænam halituum productionem impediant. ibid.
à teſticulis, & partibus ſeminis generationi dicatis aliquem per corpus univerſum diffundi halitum. 124.a.
Halitus à Ventriculo, Inteſtino, & à Pectore, &c. manantes quomodò corrigantur. 261.b.
Halitus acres non ſunt à Sale Muriatico. 394.b.
Halituoſum quid ex Sanguine aeri expirando jungitur. 462.a.
Halitus Sulphurei plantas urunt. 526.b.
Halitus per aerem diſperguntur noxii, & utiles. ibid.
quorum reſpectu plurimùm ſit diverſus aer. ibid.
Halituum, & flatuum frequentium cauſa. 491.b. 540.a.
Hæmoptoica paſſio. 130.b.
Hæmorrhagia quid. 173.b.
Hæmorrhagia larga Febri ardenti ſuperveniens unde oriatur. 49.b. & ſeq.
& quomodò fiat. 50.a.
curam requirit, neglectâ tantillùm ipſâ Febre. ibid.
in ejus cura ſanguis coagulandus, & Bilis acrior temperanda. ibid.
Hæmorrhoides unde. 79.b.
Hæmorrhoidum fluxus criticus, & ſymptomaticus. 107.b.
quid in iſto morbo agendum. 108.b.
Hauſtulus ſudorificus. 111.a.
Hepatis uſus. 12.b.
Hepar non eſſe viſcus inutile. 10.a.
ejus exequiæ ridiculæ. ibid.
Hepati Epitaphium perperam ſcriptum. ibid.
Hepatis, & Bilis uſus unde eruendus. 10.b.
partes Hepar conſtituentes. ibid.
conſtat multiplicibus lobulis, ad eoſque terminantur vaſorum extrema. 183.b.
Hepati, & fellis folliculo advehi ſanguinem. 11.a.
Hæpatis fluxus cauſa. 107.b.
ejus curatio. 108.b.
Hermodactyli vires, doſis. 55.a.
Herniæ unde. 79.a.b.
Hernia inteſtinalis cauſa vomitionis fæcum. 114.a.
Hominis vita pendet ab Igne cordis. 15.a.
Hominis felicitas in quibus conſiſtit. 333.b.
ejus tres ſtatus. 311.a.
ejus cognitio Medico neceſſaria. 24.a.
Hominis robur in quo conſiſtat. 355.a.
Hominibus quædam accidunt ſecundùm naturam, quædam non-naturaliter, quædam præter naturam. 478.b.
Homini Creaturæ inſerviunt dupliciter. 526.a.
Humani corporis Centrum quod. 427.a.
& circumferentia quæ. ibid.
Humor quomodò ex glandulis naturaliter moveatur. 503.b.
Humores in tenui inteſtino Efferveſcentes quid præſtent. ibid.
Humorum ſapores noſcendi. 51.a.
Humorum ſapores vitioſi ſucco pancreatico adſcribendi. 39.a.
Humores quinam utiliter per ſudores evacuantur, & quinam non. 60.b.
Humores meliùs per alvum quàm per vomitum educi. 60.a.
& adhuc meliùs per ſudores, & urinas, quàm per alvum, & vomitum. ibid.
tutiùs humores corrigi, quàm educi. ibid.
Humores, quando ob varias cauſas per ſudores non expelluntur, per urinas excerni. 62.a.
faciliùs humores ſanguini confuſos per urinam, quam per ſudores excerni. ibid.
ejus ratio. ibid.
Humores vitioſi quomodò præparandi, & è veſica educendi. 67.a.
pro Humoribus variis, qui è Pulmonibus per aſperam arteriam, & os expelluntur, varia medicamenta uſurpanda. 70.a.
eſt autem evacuatio hæc particularis. ibid.
& ope aeris promovetur. ibid.
quinam humores in pectore hæreant. ibid.
Humores per nares evacuandi qui, & quotuplices. 72.a
in quibus affectibus occurrant. ibid.
quænam medicamenta eos humores evacuent. ibid.
Humorum vitioſorum alterationes dupliciter conſiderandæ. 74.a.
quænam aſſumpta humores corrumpant. 113.b.
Humores poſt correctionem e vacuandi. 114.b.
Humores ab igne & ſole fluidiores reddi. 81.b.
Humores excrementitii, & inutiles. 77.b.
Humores plures quoties ſimul, & diverſimodè peccant quid Medico agendum. 124.b.
illorum Efferveſcentiam coercere opiata. ibid.
Humorum in Sanguine unio unde. 201.b.
quibus illorum coctio impediatur, & promoveatur. 202.a.
Humores ex Bile, & Succo Pancreatico mixti ſaporem vitriolatum obtinent. 259.b.
Humores depravati morbum promovent. 298.b.
Humores quinam Spiritus Animales turbent. 303.b.
Humores incubum generantes duobus modis peccare. 304.a.
Humores quilibet quibus viis commodiſſimè evacuentur. 316.b.
Humores quibus modis expelli poſſint. 427.a.
Humorum putreſcentium, & Halituum Acrimoniæ mortem inducit. 404.b.
Humorum in ſtatu naturali, & præternaturali conſtitutio. 411.a.
Humorum ſapores naturales, & præternaturales. 544.b.
Humorum ſingulorum natura ab ſola experientia cognoſcitur. 464.b.
Chymica inſtrumenta vitioſis humoribus corrigendis, & minuendis apta. 520.a.
Humorem Acidum Auſterioremque correctum educunt Sambucus, & Ebulus. 519.b.
Humorum acidorum materia à ſanguine arterioſo. 20.a.
Humores acidi unde agitentur, conturbentur, &c. 388.a.
Humores Acidos quænam temperent. 72.a.
quid obſervandum in eorum uſu. ibid.
Medicamentum Acidos humores purgans incognitum. 505.b.
eos cum difficultate purgari. ibid.
Humores Acidi, & Acres cur hæreant in corporis ſuperficie. 399.b.
quid ibidem producant. ibid.
Humorum Acrimonia quid producat. 475.a.
Humores in hominibus labori debitis quare acriores. 460.a.
etiam per ſalivationem, ac ſputationem evacuantur. 63.a.
Humores Acres purgandi, & alterandi. 102.a.
Humor Acris in variolis faciliùs cuti adhæret, quando non bene habet. 401.a.
Humores Acres quibus corrigantur. 97.b.
iidem etiam evacuandi. ibid.
Humor Aqueus & inſipidus à quovis ſudorifero expellitur. 60.b.
Humorem Aqueum quænam imbibant, & quænam evacuent. 108.a.
Humores Auſteri quibus corrigantur. 261.a.
Humores, & halitus Auſteri quibus corrigantur. ibid.
Humor Cryſtallinus omnis coloris expers. 44.b.
ſi colore inficiatur, læditur viſio. ibid.
Humores Glutinoſos quænam purgent. 55.b. & 56.a.
quænam corrigant. 55.b.
glutinoſus expellitur ab iis, quæ ſimul attenuant. 60.b.
Humor Melancholicus Acidior quomodò temperetur. 518.b.
purgatur foliis ſenæ. 56.a.
Humoribus melancholicis poſt præparationem convenire Hydragoga. 56.b.
Humor melancholicus cujus naturæ. 55.b.
quinam humores Auctori dicantur Melancholici. ibid.
qui notandi in curatione Melancholicorum. ibid.
duo genera humorum Melancholicorum, & eos purgantium. 56.a.

Humo-

Humores Oculi conſuſi. 403. b.
quibus curentur. ibid.
Humor Pituitoſus in ſenibus corrigendus, & educendus. 278. b.
in Iunioribus quî ſuperetur. ibid.
Humorum Pituitoſorum in capite corectio. 132. a.
de Humore Pituitoſo, & Bilioſo Authoris ſententia. 490. b.
Humores Salſos temperantia Medicamenta quare magni facienda. 71. b.
Salſus Muriaticus, ut & Acidus, Auſteruſque à Salibus Volatilibus expelluntur. 60. b.
Humores ſeroſos & Salſos temperari opiatis. 71. a.
quænam eos evacuent. 100. a.
Humor Seroſus, & virulentus etiam Salinus. 286. b.
Humorum triumviratus. 103. a.
Humor trium viralis, quando pereat. 49. b.
Humor triumviralis ex quibus componatur, & ſi deficiat quid indicet, quibuſque reparetur. 51. b.
Humor viſcidus deſtillans in Phthiſi. 453. a.
quibus incidendus, & attenuandus. ibid.
Humores Volatiles quibuſnam figantur, & Acriores quibuſnam temperentur. 346. a.
Hydragoga quæ. 56 b.
Hydragoga Acidum humorem evacuare. 167. b.
Hydrops unde. 42. a.
quomodò ſuccedat Ictero. 385. a.
Hydropis curatio. 62. a.
diminutio ſeri, aut Pituitæ non eſt omnis aquis evacuandis conveniens. 482. a.
Hydrops quomodò oriatur. 477. a.
quid ſit. ibid.
Hydrops in corporis habitu duplex. ibid.
Hydropem liquor producens unde effundatur. 477. a. b.
quare liquor in vaſis ſtagnet. 477. b.
obſtructio eſt frequentiſſima Hydropis cauſa. 478. a.
ejus antecedens cauſa. ibid.
ejus principium. ibid.
Hydropis indicationes variæ. 480. a.
Hydropis inſtantis ſignum. 479 b.
ejus curatio. ibid.
cauſæ externæ corpus ad Hydropem diſponentes. 487. a.
aqua loco peccans in Hydrope quid. 480. b.
Hydrops Thoracis unde. 195. a.
difficilè curatur. 356. b.
& quî. 195. b.
Hymen. 567. b.
Hypochondriacus dolor. 109. b.
Hypochondriaca affectio notabilis. 490. a.
ejus ſedes. ibid.
Symptomata. ibid.
ea non ſemper, nec in omnibus apparent. 490. b.
ejus paroxyſmi. 492. b.
quales in ea humores peccent. 493. a.
Hypochondriaca affectio cur tam raro, tam tardè, & tam imperfectè curetur. 494. b. & ſeq.
ejus ſpecies. 495. a.
Hypochondriaca affectio ortum ducit ab Effervescentia Bilis, & Pituitæ. 497. a.
ejus curatio. 497. b.
aliquando ex læſis mentis functionibus. ibid.
Hypochondriacæ affectionis ſpecies ab Effervescentia vitioſa. 501. b.
Hypochondriacæ ſuffocationis cauſa. 535. a.
Hyſtericis emollientia addenda. 68. a.
Aromaticorum Hyſtericorum Catalogus. 69. b.

I

Ialappæ vires, uſus, & doſis. 57. a.
Icteri cauſa vulgaris. 186. a. b.
non ſufficiens. 186. b.
ejus rationes. ibid.
Infantes cum Ictero naſci, aut primùm natos eo affici. ibid.
ejus Symptomata. ibid.
Icterum excitari à viperæ morſu. 187. b.
à ſpiritu volatili Icterum produci. 188. a.
ejus Symptomata. 188. b.
curatio ejus acceleranda, & quî peragenda. 189. a. b.
in quo potiſſima conſiſtat Icteri curatio. 190. a.
Icterus à Spiritu volatili Bili admiſto. 384. b.
in omni Ictero non æquè albicantia eſſe excrementa. 385. a.
nec æquè malè affectam eſſe Bilem. ibid.
Ictero quomodò ſuccedat Hydrops. ibid.
Icterus eſſe poteſt ab obſtructione Ductus Bilarii. ibid.
Bilis in Ictero non peccat Acrimonia. 383. b.
alui excrementa cur in Ictero minus ſint tincta. 385. a.
Bili aliquid Oleoſi admiſtum eam reddit ineptiorem ad effervescendum, non tamen ad icterum producendum. 385. b.
Icterum qua ratione ſapo curet. ibid.
alia Icterum curantia. ibid. & 386. a.
Icterus quando infantibus superveniat. 382. a.
aliquando in utero Materno. ibid.
ejus cauſa. ibid.
Icteri in Infantibus nondum natis alia cauſa. 383. b.
Icterus in Infantibus ortus à quibus facilè curetur. 386. a.
Icterum, & Choleram morbum plurimùm diſtare. 386. b.
Idearum innatarum rejectio. 435. a.
Ignis vitalis extinctio. 1. a.
ejus pabulum. ibid.
Ignis cordis num integer permaneat in ſua actione. 5. a.
ejus accenſio in Corde à Bile. 284. b.
Ignis major plus aëri requirit. 15. b.
Ignis vivacitas pro aeris diverſitate diverſa eſt. ibid.
pro majore aeris acceſſu potentiùs Ignem in fornace ardere. ibid.
Ignis qui in corde eſt, ſanguinem rarefacit. 24. b.
Ignis varia effecta. 74. a.
quid agat calore. ibid.
figura partium ignis. 74. b.
Ignis quatenus rarefacit, quomodò conſiderandus. ibid.
ſanguis ab eo fit mobilior. ibid.
Ignens non ſolum eſſe in rebus naturalibus agens. 187. b.
ſal Bilis lixivus ab igne in noſtro corpore acrior fieri nequit. ibid.
Ignis Vitalis origo & ſuſtentatio. 4. a. 24. b & 117. a.
eum non fieri à Sanguine à partibus refluo. 25. b.
nec a ſanguine deſcendente, ſero, & aſcendente ſpiritu aliquatenus privato. ibid.
quando conſervetur, augeatur, minuatur, & extinguatur. 138. a.
quando ſpontè, & quando medicamentorum ope dicatur accendi. 119. b. & 120. a.
in quibus conſiſtat, & cur extinguatur. 515. a.
ejus diverſitas unde. 411. a.
ubinam accendatur. 414. a.
quomodò accendatur, & quid præſtet. 408. b.
quamdiu in corde conſervetur. 414. a.
quando deficit in corde, quænam conſequantur. ibid.
ad ignem vitalem laudabilem quænam requirantur. 414. b.
Ileus quid. 114. a.
ejus cauſa. ibid.
ejus curatio. 115. b.
Iliacus dolor. 109. b.
Imaginatio quid. 252. a.
affectus imaginarii magnum Medicis negotium faceſſunt. 254. b.
Imaginatio quot modis lædatur ſecundum primas notiones. 264. a.
quot ſecundùm ſecundas. ibid.
Imaginationis munus. 263. b.
quot modis lædatur. 264. a.
læſæ curatio. ibid.
Imperforationem eſſe connatam in fœminis, quod vulgò negligitur à matribus. 310. b.
Incubus quid. 294. b. 304. a & 535. b.
Incubum humores generantes duobus modis peccare. 304. a.
dorſo incumbentes incubum patii. ibid.
ejus Curatio. ibid. & 554. b.
Incubo affectis cur videantur præcordia aliquandò pondere premi. 536. a.
Indicans quid in Medicina. 23. b.
Indicatio à juvantibus & nocentibus. ibid. 30. b. & 479. b.
Indicantia, & Indicata quid. ibid.
pro Indicante quænam habenda. 30. b.

Indi-

Indicatio præſervatoria quid moneat. 30. a.
Indicatio curatoria unde. 30. a.
præſervatoria unde. ibid.
Indicatio vitalis unde petatur. 50. b.
Indicatio præſervatoria unde dicta. 48. b.
à quibus præſervemur. ibid.
Indicationes mitigatoriæ à quibus Symptomatibus petendæ. 49. b.
Indicationes contrariæ ſimul urgentes contraria requirere remedia. 356. a.
Indicationes in Peſte unde petendæ. 425. a.
Indicantia & indicata quid. 479. b.
Indicationibus in Peſte plurimis quænam Remediorum materia ſeligenda. 425. b.
Indicationes non tantùm petuntur à rebus in Ægro, ſed etiam extra eum exiſtentibus. 549. a.
Inertia ſucci pancreatici, & ſalivæ unde. 104. a.
Infantium affectus frequentiſſimus. 19. b.
Infantes quando pro ſanis habendi. 397. b.
Infantibus nuper natis quænam conveniant. 397. a.
quando Icterus ſuperveniat. 382. a.
iis Ventris tormina ſunt peculiaria. 386. b.
Infantum lacte humano deſtitutorum felicitas. 388. a.
eos ſuam conſtitutionem cum lacte allicere. ibid.
Inflammatio unde oriatur. 193. a
Inflammatio quî fiat. 173. b.
ejus curatio. ibid.
Inflammatio à Lochiis. 361. b.
calor in Inflammationibus à quibus. 373. b.
quando ignis calorem in ſenſu producat. ibid.
mixtura ſudorifera in Inflammatione. 174. a.
Inflammationi conducere ſulphura metallica, & mineralia. ibid.
ut & ſalia volatilia ex plantis ſcorbuticis. ibid.
Infundibulum quid. 7. a.
Ingenii ſcrutinium. 253. a.
Ingenii hebetis cauſa ſpirituum animalium torpor. 265. b.
hujus torporis cauſæ. ibid.
ſtupidi curatio. ibid.
Ingratiora pilularum forma exhibenda. 72. a.
Injectiones qua forma parandæ, & per ſyringam immittendæ. 67. a.
ex quibus parentur. ibid.
Inſcitia partium corporis cauſa hodiernorum errorum. 6. a.
Inſomnia quid. 263. b. 294. b. & 303. a.
eorum cognitio à cognitione animi pathematum. 303. a.
duæ inſomniorum ſpecies. 303. b.
Inſomniorum cauſæ undæ deducendæ. ibid.
eorum curatio. 304. a.
Inſomnia unde. 495. b. & 536. a.
Inſpiratio & expiratio qua ratione fiant. 13. b.
in inſpiratione amplior fit thorax. ibid.
Vide Aeris inſpiratio, & exſpiratio.
Inſtrumenta curandi triplicia. 516. a.
Inſtrumenta Pharmaceutica humoribus vitioſis corrigendis, atque minuendis utilia. 519. b.
Inſultus Epileptici quale malum. 394. a.
Inteſtina, Abdominis Muſculis, & Peritonæum à vermibus perterebrantur. 46. a.
Inteſtina omnis generis doloribus affligi. 109. b.
horum dolorum diſtinctio. ibid.
Inteſtini coli ſitus. 110. a.
tenuis inteſtini ſitus. ibid.
dupliciter inteſtina dolore affici. ibid.
dolorum in inteſtinis cauſæ internæ. ibid.
externas hìc non ſpectari. ibid.
in Inteſtinis contentorum motus ſecundùm & præter naturam. 113. a.
quando curationis eſt ſpes, & quando non. 114. a.
Inteſtinorum deſcriptio. 564. b.
eorum diviſio. ibid.
differentia. ibid.
longitudo, ſitus, & connexio. ibid.
Inteſtinorum gangræna incurabilis. 115. b
Inunctio quî inſtituenda. 64. a.
loci inungendi tutiores. 63. b.
Inunctionis continuatio. 64. a.
Ira duplex. 320. b.
eam ſemper alios affectus comitari. ibid.
ejus effectus. ibid.
Iridis ſucci vires, doſis. 57. a.
Gravidis non exhibetur. ibid.
Irritatio ob nervi puncturam citò curanda. 268. b.
eadem ab oſſe fracto vix curabilis. ibid.
quomodò curanda. ibid.
Iudicium quid. 266. a.
ejus munera. ibid.
quot modis lædatur. ibid.
Iudicii diminuti cauſæ. ibid.
ejus vitia quî curanda. 266. b.
Iuditii æqui requiſita. 419. b.
Iuditium læſum. 420. a.
Iudicium ob ſenſus vitiatos depravatum quî curetur. 266. b.
ut & à præjudiciis vitiatum. ibid.
Iuvantia debent continuari. 30. b.

L

Labia continua, & contigua. 379. a.
Labia quando decenter conjungi, & disjungi nequeunt. 96. b.
Labiorum cruſtæ quî leniantur. 146. a.
Labiorum Leporinorum curatio. 378. b.
Lac bubulum, ſi pedes ei immergantur, variolas ad pedes deducit. 403. b.
Lac aceſcens, vel Ebutyratum ex Animalibus quale ſit. 426. b.
Lac corruptum non poteſt in integrum reſtitui. 374. a.
coagulatum à quibus diſſolvatur. ibid.
Lac ſenſim à mammis colligi. 376. a.
Lactis nimia productio quî curanda. 376. b.
Lactis generatio diminuitur, quando viſcoſior, & glutinoſior eſt Sanguis, & quare. 370. b.
Curatio. ibid.
Lactis ubertas à fermento lactifero. 371. a.
Lactis ubertas à glandulis mollioribus. ibid.
Lactis effluxus læſio. 372. a.
Lac ab acido coagulatur, & coagulatum per Aromatica diſſolvitur. 373. a.
Lac in Pus mutatur. 374. a.
ejus effluxus cum moleſtia, difficultate, & dolore 375. a.
ejus cauſæ. ibid.
Lactis generatio. 365 a.
ubinam præparetur. ibid.
quot modis lædatur. 367. a.
ſanguinem non eſſe lactis materiam putantium opinio refutatur. 365. a.
Lac ad effluxum excitari aſſumpto potu. 365. b.
Lactantes ſolito magis ſitire. ibid.
Lactis abundantia indicat ſui diminutionem. 49 a.
& quidem ſuctu. ibid.
Lactis proventui potus generoſus minùs quàm aquoſus conducit. 365. b.
non Chylum ſed Sanguinem eſſe Lactis materiam. 366. a
loco Lactis ſanguis ſæpius effluit. ibid.
Lactatione durante vaſa Sanguinem eo deferentia augentur. ibid.
Mammæ durante lactatione non augentur, ſed explicantur. 366. a. b.
in lactis præparatione quid ſanguini accidat. 366. b.
rubedinem ab acido mutari in alborem. ibid.
Lactatio quid. 377. b.
ad eam concurrentia. ibid.
quot modis lædatur. ibid.
Lactiferorum vaſorum obſtructio. 378. a.
Lactatio quando deficiat. 367. b.
quando fermentum lactiferum. ibid.
in glandulis durioribus minùs parari liquores. ibid.
Curatio. ibid.
Lactationis inſufficientis cauſæ. 379. b.
Lactatio abundantior, & facilior. 380. a.
Lactea Thoracica cur venæ Axillari implantetur. 7. b.
Lacteorum vaſorum obſtructio. 378. a.
Lancinationes ab Acrimonia Succi Pancreatici. 458. a.
Languor connatus, vel adventitius. 160. b.
ejus quinam pulſus comes. ibid.

in eo concurrere ſenſuum hebetudinem, & corporis laſſitudinem. ibid.
ejus varia genera. ibid
duæ ſpecies. ibid.
Languorem animi deliquium, & ſyncopen eſſe functionis vitalis ſymptomata. 161. a.
eorum cauſa. ibid.
Languoris univerſalis, animi deliquii, & ſyncopes curatio quomodò differant. 165 a.
Lapides ſudorifici quinam. 61. a.
Lapidis Armeni, & Lazuli vires, & doſis 56. b.
Lateris ſiniſtri dolor cum duritie. 109. b.
Lieni perperam adſcriptus. ibid.
Leidenſes Aquæ quare corruptioni obnoxiæ. 528. a.
Leporinorum labiorum curatio. 378. b.
Lathargus. 301. a.
quibus diſtinguatur ab aliis affectibus ſoporoſis. ibid.
ejus cauſa & ſymptomata. ibid.
Lethargus à Pituita, & Bile vi Narcoticâ prædita, 301. b.
non eſt à pituita in cerebro putreſcente. ibid.
locus primariò affectus Lethargi. ibid.
cauſæ Lethargi antecedentes. ibid.
Lethargus unde. ibid.
ſigna Lethargi præſentis, aut imminentis. 301. b. & 302. a.
ejus curatio. 302. a.
Lienis deſcriptio. 566. a.
ejus functio unde eliciatur. 181. b.
Canes ſine liene vivere. ibid.
Lien non tam ad vitam, quàm ad commodiorem vitam datus. 182. a.
ſanguinis plusquam perfectio in Liene quot modis lædatur. ibid.
quibus jungatur ſanguis lienoſus in hepate. ibid.
quomodò minuitur hæc ſanguinis plusquam perfectio. ibid.
quomodò augetur. ibid.
quomodò curetur. 182. a. b.
ſanguis in Liene incenſioni quidem aptus redditur. 25. b.
de Lienis uſu ſententiæ ex ejus anatome confutantur. 8. a.
Lienem rariſſimè offendi. ibid.
ejus ſubſtantia & communicatio. 8. a. b.
Lienis uſus ſanguinis plusquam perfectio. 8. b.
Lienem in affectibus melancholicis non eſſe malè conſtitutum. 9. a.
Lingua quando conuenienter moueri nequeat. 97. a.
Lingua arida, & fiſſa quomodò lenienda. 143. b.
Linguæ ſiccitatis cauſa. 513. b.
quomodò curanda. 160. a.
Linimentum ad Pituitam ſolvendam, & flatus diſcutiendos. 112. a.
Linimenta in Arthritide ex quibus. 507. b.
Liquiditas, & Acrimonia cauſæ frequentioris excretionis alui fæcum. 464. b.
quæ quomodò curanda. ibid.
Liquidiorum aſſumptio quomodò lædatur. 96. b.
Liquor acidus à ſanguine in pancreate ſecernitur, & ſpiritu animali temperatur. 26 a.
ut & in glandulis conglobatis. ibid.
Liquor in gravedine cum Salſo acidus. 26. b.
Liquor ex Bile Succoque Pancreatico, & Saliva compoſitus. 25. a. b.
Liquores ab igne rareſieri. 22. b.
Liquor omnis non fermentatione ſed digeſtione in vnam maſſam redactus rurſus in partes ſecedit. 502. b.
Liquoris in Glandulis renalibus uſus. 10. a.
Lis de vaſorum Lymphaticorum ſtructura, & eorum, ac Lymphæ uſu. 17. a.
cui implicitus Auctor. ibid.
& quam componere conatur. ibid.
Lixivum, Acetum, & Vini Spiritus quid ſint. 295. b.
Lochia quid. 173. b. & 358 a.
eorum vitia. ibid. & ſequ.
eorum diverſitas pro diverſitate Menſtruorum. 358. a.
eorum fluxus quando ſupprimitur. 358. b.
quomodò curetur. ibid. & ſeq.
Lochiorum color mutatus. 360. b.
eorum Acrimonia Acida quibus temperanda. 363. b.
Lues Venerea unde producatur. 437. a.
ejus curatio. ibid.
rimedia primaria. ibid.
Luis Venereæ curatio duplex. 438. a.
cura blandior, & jucundior, aut citior, & difficilior in Lue Venerea. 439. b.
quando ad Salivationem recurrendum. ibid.
Luis Venereæ Symptomata multiplicia. 431. a.
ejus non nomina, ſed cauſæ inveſtigandæ. ibid.
ea Veteribus fuit ignota. ibid.
ſymptomata quibus innoteſcit exponenda. ibid.
eam eſſe contagioſam, & variè invadere. 432. a.
ejus cauſa proxima, & continens ex quibus inveſtiganda. ibid.
eam ab acrimonia humorum pendere. ibid.
venenum Venereum in acido. 432. b.
unde functiones in ea lædantur. 433. a.
unde cancer producatur. 433. b.
quænam functio primariò lædatur. ibid.
in quonam ſubjecto hæreat venenum Venereum. ibid.
venenum Venereum acidum noſtrum corrumpit, & eo mediante omnes partes inficit. ibid.
Gonorrhœa Luis Venereæ initium. 434. a.
ea virulenta ab Acido. ibid.
puſtularum in hac Lue à Peſtilentialibus differentia ibid.
ulcera ſordida. 434. b.
eorum ortus ab Acido. ibid.
nec obſtat quòd ab Acido curentur. ibid.
quod debet eſſe temperatum in Mercurialibus. ibid.
Luis Venereæ comites condylomata. 437. a.
diæta qualis obſervanda in ſudore in Lue Venerea, 441. a.
medicamentis in ea utendis modus optimus. 439. a.
non tam formulis inſiſtendum quàm medicamentorum ſelectioni. 439. a. b.
Phlegmagoga quænam in ejus cura commodiſſimè exhibeantur. 441. a.
ſunt apud nos Plantæ quæ Luem Veneream curant, quæ non ſunt negligendæ. 438. b.
purgantia in Lue Venerea quando uſurpanda, & qua quantitate. 440. b.
ſudorifera quando, & quoties uſurpanda. 441. a.
ſalivationis laus in Lue Venerea. 443. a.
Lumbaris dolor varius. 109. b.
Lumbrici oblongi ac teretes. 404. a.
Lumbricorum exortus quî præveniendus. 404. b.
Lumbricos quænam necent. ibid.
quænam expellant. ibid.
Luxatio quid. 33. b. & 46. a.
Lymphæ materia copioſior, & parcior unde. 20. a.
Lymphæ uſus. ibid.
Lympha, Saliva & Pituita ex quibus conſtent. ibid.
Lymphæ locus quis. 33. b.
Lymphæ motus quis. 17. b.
Lympham eſſe utilem. 18. b.
ubinam Lympha generetur. ibid.
Lympham ſanguini confundi. ibid.
Lympha in partibus corporis quomodò producatur. 19. a.
Lympha, & Succus Pancreaticus quid indicent, & quibus reparentur. 51. a.
Lympha ubinam, & ex quibus præparetur. 191. a.
ejus materia. ibid.
variantes vitiatæ Lymphæ ſpecies. 191. b.
ſubſalſæ, vel viſcoſæ Lymphæ effecta. 192 a.
ejus vitia unde. ibid.
unde Lympha fiat ſalſo-acida. 193. a.
Lymphæ motus per vaſa & ductum thoracicum ad venam jugularem. 194. b.
quot modis lædatur. ibid.
obſtructio vaſorum Lymphaticorum in thorace qui præveniatur. 195. a.
qui curetur, & quibus. ibid.
Sententia D. de Bilis de Lympha rejicitur. 25. b.
Lympham eſſe variam. 9. b.
Lymphæ uſus. 10. a.
Lympham acida reparant. 51. a.
in Lympha eſt diverſitas. 19. a.
Lymphæ materia ſunt animales ſpiritus. ibid.
Lymphæ motus facilior diuturniorque. ibid.

pro Lymphæ conſtitutione varia variari ſymptomata. 141. a.
redundans Lympha minuitur Apozemate. 144. a.
Lympha eſt naturaliter ſubacida. 26. b.
Lympha quando pereat. 49. b.
an fluiditatem amittere queat; & ſi fieret, quomodò id corrigatur. 75. a. b.
qua ratione pituitam reddat fluidiorem, & ſanguinem inſpiſſet. 83. a.
Lympha, & Succus Pancreaticus non videntur fieri poſſe fluidiores. 84. a.
Lympha quando fiat acidior, ſalſior, pituitoſior, & aquoſior. 117. b.
eam à frigore corrumpi. 119. a.
ejus glutinoſitas quomodò corrigatur. 77 a.
Lymphæ qualitates hactenus non clare cognitæ. 25. b
Lympha per quas vias feratur. 41. a.
colores ejus naturales. ibid.
præternaturales nondum obſervati. ibid.
ejus ſonus nullus. ibid.
ut nec odor. ibid.
ſapor ejus naturalis. ibid.
ejus ſapores præternaturales. ibid.
durities ejus nulla. 41. b.
ejus calor, & frigus præternaturalis. ibid.
copia, motu, tempore, loco, fluiditate ſi peccet, quid indicet. ibid.
quomodò moveatur. 34 b.
Lympham indicare ſui diminutionem per alvum, urinas, & ſudorem. 49. a.
Lymphæ, & Bilis qualitates. 509. a.
acidior Cachexiam producit. 460. b.
cauſæ mutationum in Lympha. ibid.
ejus Aciditas à Spiritibus Animalibus temperatur. 460. a.
vitia unde. 509. b.
ſanguinis deſcendenti jungitur. 25. a.
& ipſi majorem aptitudinem conciliat. 25. b.
Lympha glanduloſa vitiata quomodò curanda. 546. b.

M

MAcies quid. 45. b. & 170. b.
Maculæ in Peſte quomodò curandæ. 430. a.
Maculæ in Peſte quænam periculoſiores. 421. b.
Maculæ Scorbuticæ. 540. a.
Macularum in Variolis eruptio pro Criſi, ſed imperfecta habenda. 401. a.
Maculæ ſine Acrimonia quî ſe habeant. ibid.
quamdiu durent. 402. b.
Magiſterium quid. 57. b.
Mala quænam ſalivationem per hydrargyrum factam comitentur. 65. b.
& quomodò curentur gargaryſmis. ibid.
hi gargariſmi ex quibus parentur. ibid.
Malaciæ gravidarum curatio. 346. b.
Malarum, & genarum rubor unde. 451. a.
Mammæ durante lactatione non augentur, ſed explicantur. 366 a. b.
in quo à cæteris corporis partibus differant. 366. b.
Mammarum dolor unde. 376. b.
quî curetur. ibid.
earum deſcriptio. 568. a.
Mannæ doſis, & vires. 53. b.
Marina ſudorifera quænam. 61. a.
Maſticatio ciborum præparatio ad fermentationem 2. a.
Maſticatio quando lædatur. 97. a.
Maſtiches uſus, & vires. 66. a.
Mater, & Fœtus ſe invicem afficiunt. 456. b.
Meatuum ex fellis folliculo prodeuntium uſus. 12. b.
Mechoacannæ vires, doſis. 54. b. & 57. a.
Medendi vera Methodus. 505. a.
Medicamentum quid. 3. b.
Medicamentis in Lue Venerea utendi modus optimus. 439. a.
non tam formulis inſiſtendum, quàm Medicamentorum ſelectioni. 439. a. b.
Medicamenta interna qua forma exhibenda. 69. b.
Medicamenta pauca quantitate aſſumenda præferri. 54. a.
Medicamentorum vires cauſaſque ſcrutari immenſus labor. 60. b.
Medicamenta minore quantitate aſſumenda commodiora eſſe, quam quæ majori aſſumuntur. 70 a.
Medicamenti ex pluribus partibus compoſiti ſingulas pro ſuis viribus operari. 70. b.
Medicamenta pro ægrorum conſtitutione varianda. 140. b.
triplicia peſti ſufficiunt. 427. a.
eorum diſtinctio. 52. b.
Medicamenti vis in quo conſiſtat, obſervandum, & quare. 68. b.
Medicamentorum vires aliquando à Deo irato impediuntur. 523. b.
Medicamenta commiſta pluribus ſatisfaciunt indicationibus. 504. b.
quædam contra Narcoſin etiam ſunt contra Febrem. 299. b.
Medicamenti alicujus Analyſis ſimilium ſyntheſin docet. 499. b.
Medicamenta varia utiliter poſſunt confundi. 516. b.
quomodò citiùs quòvis deferantur. 547. b.
Medicamenta omnis generis ex una re. 23. b.
Medicamenta Antepileptica. 273. a. b.
in Apoplexia humores per nares, & palatum educentia. 277. a.
Medicamentum in Aphthis curandis utile. 534. a.
Medicamenta ex Antimonio parata multa ſimul præſtant. 427. a.
Aromaticorum Hyſtericorum Catalogus. 69. b.
Blandiora vel vehementiora quî diſtinguantur à potentioribus, & imbecillioribus. 484. a.
Cholagoga blanda. 113. a.
Cholagoga duplicia. 53. b.
potentiora, & mitiora. ibid.
Chymica quænam. 166. b.
Vomitoria vulgaribus longè præferenda. 58. b.
ex quibus petantur. ibid.
Convulſionem Curantia. 291. a.
Conſolidantia quænam. 481. a.
Carminantia flatus diſſipant. 73. b.
Dolores lenientia. 387. a.
Evacuantia duplicia, Pharmaceutica, & Chirurgica. 53. a.
Diuretica. 486. a.
quibus formis queant exhiberi. ibid.
quare ſeroſos & pituitoſos humores expellant. ibid.
non omnia promiſcuè omnes humores evacuant. ibid.
Diuretica Aromatica acidis præſtantiora. 486. b.
quænam diuretica in Hydrope præſertim conducant. ibid.
qua ratione urinas moveant, & cum ipſis humores expellant. ibid.
Emollientia, & maturantia quænam. 175. b.
Fluiditatem Bilis corrigentia. 75. a.
Fœtum expellentia. 355. b.
in humoribus acribus conducentia. 327. a.
quænam in humoribus obtuſis conducant. ibid.
per nares, & palatum humores educentia. 277. a.
Hydragoga quænam. 56. b.
Phlegmagoga quæ, & quotuplicia. 54. b.
Phlegmagoga quænam in Luis Veneree Cura commodiſſimè exhibeantur. 441. a.
Pituitam purgantia Chymica 484. a.
inciſam educentia. 387. a. b.
Pituitam coagulatam ſolventia. 482. a.
Viſcoſiorem corrigentia. 518. a.
eam incidentia. 516. a.
Serum incraſſantia. 70. b.
& purgantia. 484. a.
Serum, & Pituitam evacuantia. 108. a. 167. a. 484. a.
Sudorifera & Diuretica quomodò evacuent. 60. a.
Symptomata tollentia etiam humores corrigunt. 145. b.
ea demulcentia quid præſtent. ibid.
Medicamenta terrea quænam. 79. b.
Vlcus Pulmonum mundantia 453. b.
conſolidantia. ibid.
Vomitoria quænam. 482. b.
Medicina veterum non perfecta. 24. a.

Medicina hactenus imperfecta. ibid.
totæ in additione, & ſublatione conſiſtit. 470. a.
Medicinæ ſyſtema adornare opus laborioſum. 37. a.
Medicina dogmatica, & rationalis quibus innitatur. 258. b.
in Medicina, & Phyſica omnis veritas ab experientia. 22. a.
Medicinæ notitia non ex figmentis, ſed experimentis humanis petenda. 349. a.
dotes requiſitæ in eo qui Medicinam perficere volet. 575. a.
Medici prudentis officium. 48. b. & 442. b.
Medico in ſudore quid curandum. 440. a.
Medicis quid maximè opus. 4. a.
iis eventus mali, caſui eventus boni adſcribuntur. 443. b.
Medicus Empiricus Theoretico præferendus. 286. b.
Medici non tantùm debent attendere ad cauſas ſecundas, ſed & ad Primam. 523. b.
Medicus quomodò in curatione Ægrorum ſe gerere debeat. 498. a.
Medico alimentorum vires cognoſcendæ. 463. b.
ut & omnium rerum non-naturalium. ibid.
Medicorum quorundam iniquitas adversùs ſuos ægros. 481. b.
Medici, qui curam morborum Naturæ committunt, in defectu peccant. 507. b.
Medici etiam eſt curare animi affectus. 253. b.
Medicus quid in Medicamentorum præſcriptione debeat conſiderare. 463. a.
quid Medicum ægris commendet. ibid.
Medicamenta pleriſque noxis ſuccurrentia Medico eſſe cognoſcenda. 463. b.
Medicos Dogmaticos præſtare Methodicis, & Empiricis. 332. b.
Medici Methodici quinam ſint. 332. b.
eorum curatio incerta, & infelix. ibid.
Mel in aqua diſſolutum quid. 57. b.
Melancholia Hypochondriaca. 496. a.
ei aliquando ſuperveniunt affectus graviſſimi. ibid.
Melancholicus ſuccus unde ſit auſterus. 518. a.
Melancholicus humor acidior quomodò temperetur. 518. b.
Melancholicum humorem quænam temperent. 519. b.
correctum quænam educant. 520. a.
Membranæ à Tunica diſtinctio. 563. a.
Membranæ fœtum involuentes. 567. b.
Memoria quid. 266. b.
ejus munera ibid.
ejus virtutes, & vitia. ibid.
vitiorum ejus cauſæ. 266. b. & 267. a.
ejus felicitas. 267. a.
cauſæ. ibid. curatio. ibid.
Memoria ſenſuum internorum Promus condus. 420. b.
ejus curatio, & læſiones difficiles explicatu. ibid.
Memoriæ officium. 253. a.
ejus dotes tres, & totidem defectus. ibid.
Mens aliquando perperam judicat ob diætæ vitia, & inde alteratos ſpiritus animales. 303. b.
Mens quid agat circa objecta. 249. b.
quî ſe gerat in ſenſibus internis. 251. b.
qua Methodo procedat in cognitione. 252. b.
judicium quomodò uſurpet. 253. a.
ejus duo officia. ibid.
Mens quando eſt ſana, quando ægra. 47. b.
præjudiciis præoccupata, & affectibus agitata quid indicet. 48 a.
Mens diverſa ad certum numerum redigit. 265. a.
Mentis, & corporis opera conjungenda ſunt. 467. a.
ſpiritus animales multi deperduntur in mentis operatione. 322. b.
Mentis aberratio in ſomno unde peti queat. 303. b.
Menſes movere ſalia volatilia. 95. b.
Menſes, & menſtrua quid. 173. b.
Menſes movere non niſi aromatica. 68. b.
qualia ſint remedia externa. 69. a.
Menſtruos humores optimè corrigi ſalibus volatilibus. 69. b.
Menſium ſuppreſſionis cauſæ. 310. b.
Menſium materia eſt ſanguis bonus. 309. b.
Menſibus ſuppreſſis utile eſt ſanguinem evacuari. 311. b.
Menſium ſuppreſſorum cauſæ.
curatio. 311. b. & ſeq.
cur in Puellis menſtrua nondum paſſis ſanguis non redundet circa pubertatis tempus, quod tamen fit in adulcioribus. ibid. & ſeq.
quænam Mulieres parciùs menſtrua paſſæ medicamentis indigeant. 313. a.
Menſium fluxum ab iiſdem animi affectibus promoveri, & ſiſti. 314. b.
Menſes albi unde. 320. a.
unde ſanguis purulentus. 326. a.
album, & fœtentem fluxum eſſe in mulieribus triſtioribus. ibid.
Menſtrua inordinata unde. 79. b.
Menſtrua, & Lochia in utero ſubſiſtentia quomodò, & per quas vias evacuanda. 67. b.
remedium externum venæ ſectio, ſi adſit Plethora. ibid.
ſi verò ſubſiſtant propter obſtructionem, noxiam eſſe venæ ſectionem, niſi concurrat Plethora. ibid.
& opus eſſe obſtructionem tollentibus. ibid.
huic inſervientia quæ, & quomodò applicanda, & quî operentur. ibid.
quænam fœminis in movendis menſibus præcipuè conveniunt. 67. b. & ſeq.
Thermas ſiccantes impedire menſium fluxum. 68. a.
Menſtrui ſanguinis parciùs fluentis, & ſiſtentis cauſæ, & curatio. 314. b. & ſeq.
Menſtrui fluxus læſi cauſæ, & curatio. 314. b & ſeq.
Menſtrua, & Vrinam per diverſa Orificia effluere. 310. b.
Menſtruus fluxus quot modis lædatur. 309. b.
Menſtrui ſanguinis fœtor. 325. a.
Menſtruus ſanguis peccans in calore moleſto. 326. a.
ejus calor ab acido humore. 326. b.
Menſtrua purulenta ab Apozemate. ibid.
Menſtrui ſanguinis flavedo quomodò curetur. 328. a.
Menſtruus ſanguis purulentus, vel ſanioſus unde. 329. a.
per alias præter uteri collum vias effluens. ibid.
ejus duplex cauſa. ibid.
Mercurii præcipitati diaphoretici præparatio, doſis, & vires. 61. a. & 488. a.
quid efficiat. 65. a.
Mercurius Vitæ malè à quibuſdam Mercurius mortis dictus. 59. a.
ad medicamenta Antimonialia referendus. ibid.
qua ratione paretur. ibid. & 576. b.
doſis, & vires. ibid.
Mercurius Vitæ Sublimatus, quibus conſtet. 442. b. & 445. a.
Sublimati & Præcipitatis vires. 437. b. 55. a. 59. b. & 484. b.
qua ratione uterque operetur. 55. a.
Mercurius Sublimatus duplex. 441. b.
cauſa quòd ex corroſivo fiat dulcis. ibid.
Mercurii Sublimati noxa unde pendeat. ibid.
Mercurius Corroſivus à dulci quomodò differat. ibid.
Sublimati acrimonia unde. ibid.
Præcipitatus differt pro ſuæ fixitatis gradu. 484. b.
Mercurius ab acido ſpiritu figitur. 485. a.
Præcipitatorum differentia reſpectu fixitatis, & effectus. ibid.
Mercurius Præcipitatus blandior fit abſtractione ſpiritus vini. 485. b.
feliciter excitat ſalivationem. 437. b.
Mercuriorum Præcipitatorum plurima genera. 442. a.
Præcipitatus maximè fixus eſt optimus. ibid.
ejus fixatio unde pendeat. ibid.
Mercurium præcipitandi, & figendi modus. 60. a. 485. b.
quando ejus fixio contingat. 485. b.
ratio cur Mercurius fixior minus operetur minus fixiori. ibid.
Mercurius Sublimatus quomodò dulcis reddatur per Mercurium crudum. ibid.
In Mercurio magis fixo, minus Spiritus Acidi. ibid.
quî fiat ad vomitum potentior. 60. a.
Mercurialia etiam ſunt errhina. 72. b.
Mercurius quotupliciter exhibeatur. 63. b.
Mercurius crudus quomodò exhibeatur. ibid.
eum ad ſalivationem aſſumi. 64. a.
ejus doſis. ibid.

ejus

ejus vis, & efficacia. ibid. & 442. a.
quare ſalivationem promoveat. 437. b.
Mercurialia *medicamenta magnifacienda.* 59. a. 60. a.
Mercurialia *quænam magis ſalivationem, & quænam magis vomitum, vel alvum moveant.* 437. b.
Mercurius *quomodò exhibendus in ſalivatione.* 64. a.
eo præparato etiam excitatur ſalivatio. ibid.
qualis minimè fixus. 65. a.
Mercurius *præcipitatus quid efficiat.* ibid.
Mercurium *æquè ac ſtaphidem agriam pituitam è capite in os allicere.* 65. b.
Mercurius *quibus imprimis conducat.* 483. a.
ab Aquis fortibus ſolvitur, & Metallis perfectioribus augmentum dat. 455. b.
Mercurius *purus non evacuat humores per alvum.* 55. a.
Mercurius *aliis purgantibus additus meliùs operatur.* 55. b.
Mercurius *admiſcet ſe Spiritui Acido.* 437. b.
Mercurialium *diverſa vis unde.* 442. a.
ſalivationem excitant. 507. a.
Mercurialia *in Lue Venerea quomodò, & quando uſurpanda.* 442. a. b.
in quibus partibus alterationem excitent. 442. b.
Mercurius *quare ſaluationem promoveat.* 437. b.
Mercurii *crudi, & præcipitati differentia.* 485. a.
Mercurii dulcis *vires.* 55. a. & 506. b.
quomodò fiat. 55. b.
Meſenterii *deſcriptio.* 565. a.
Metallorum *ſeparatio ab aquis fortibus.* 3. a.
Metalla *tingi à lapide Philoſophico.* 12. a.
Metalla, *& mineralia in igne fluere.* 59. b.
ex ipſis parata medicamenta quænam præſtantiora, & quænam non. ibid.
Methodus *medendi fundamentum Praxeos.* 28. a.
ejus definitio. ibid.
Methodus *medendi quid.* 29. b.
in remediorum inventione ad quænam attendendum. ibid.
Methodi *primaria pars indicatio curatoria.* 52. a.
Methodus *curandi Febres in Orientali India, & China.* 517. b.
Methodici Medici *quinam.* 332. b.
Methodicorum *Medicorum incerta, & infelix curatio.* ibid.
eorum errores nocentiores Empiricorum. ibid.
utriſque præſtare Dogmaticos. ibid.
Metus, *& anxietas in Peſte.* 420. b.
Mezerei *vires & doſis.* 57. a.
Millefollium *è naribus ſanguinem elicere.* 53. a.
Mineralia, *& Metalla fixa præſtant Opiatis.* 548. a.
Miſti *partium ſeceſſio.* 2. b.
earum ſeparatio diverſa. 3. a.
Miſtorum *vinculum duplex.* 1. b.
Miſtura *ad corrigendam vertiginem.* 257. b.
ad curandam ſalivæ aciditatem. 260. b.
Miſtura *Aromatica ad curationem ſingultus.* 131. b.
Miſtura *Succum Acidum temperans.* 114. b.
Miſtura *Bilis Acrimoniam corrigens.* ibid.
Miſturæ *ſudoriferæ.* 116. b.
Miſtura *dolorem frigidum ſedans.* 111. b.
Miſtura *in ſyncope, & animi deliquiis.* 122. a.
Miſtura *ſudorifera in inflammatione.* 174 a.
Modus *invadendi in Apoplexia, & in Syncope.* 413. b.
Modus *ſolutionis.* ibid.
Monticuli *Veneris.* 567. b.
Morbilli, *& Variolæ Febrem habent comitem.* 400. b.
Variolæ quænam benè, quænam malè conſtitutæ. ibid.
poſt eruptionem earum Febris levatur. In Morbillis tubercula paulatim diſparent. ibid.
Variolarum proceſſus, & cauſa. ibid.
durante Febre aliquid à ſanguine ſecernitur, & ad cuticulam propellitur. ibid.
ubinam tamdiu lateat cauſa antecedens. 402. a.
Morbi, *præmia peccatorum.* 405. a.
definitio Morbi. 28. b.
Morbi, *& ſanitatis effectus.* ibid.
contenta quando laborent Morbo in fluiditate. 34. b.
Morbi *ſenſus* caloris. 44. b.
Morbus frigoris. 32. b.
Morborum *noua delineatio.* 31. a.
Morbus *Opacitatis.* 31. b.
Morbus *in pelluciditate.* ibid.
Morbi *cauſa antecedens quænam.* 48. a.
quotuplex ſit. ibid.
aeris æſtus quorum poſſit eſſe cauſa in ſanguine. ibid.
cauſa Morbi antecedens quid indicet. 48. b.
emendatio cauſæ antecedentis varia. ibid.
cauſam continentem non habet omni Morbus. 395. b.
Morbus *in magnitudine in partibus conſiſtentibus.* 32. b.
in partibus fluidis Morbus in copia. ibid.
Morbi *varia nomina.* 33. a.
Morbi *in continuitate ſoluta, ac ſecreti coaleſcentia.* 45. b.
Morbus *in unitate ſoluta quis.* ibid.
ejus diviſiones. ibid.
Connexionis ſolutæ *Morbus quis.* 46. a.
Morborum *diviſio unde petenda.* 28. b.
Morborum *ſubiectum triplex.* 31. a.
quid pro Morbo habendum. ibid.
Morbi *in partibus contentis.* 32. b.
Morbus *in* Numero. ibid.
Morbus *in* loco & ſitu *quid indicet.* 46. a.
Morbus *in ſoliditate mutata.* 33. b.
Morbi *ſpecies in* anguſtia. 34. a.
Morborum *ſubiecta quænam.* 29. a.
Morborum *partium conſiſtentium ordo.* 44. a.
Morbi *in* Colore, Perſpicuitate, & Opacitate. 44. b.
Morbos *omnes redactos eſſe ad corporis qualitates ſenſiles.* 52. b.
Morborum *corporis ſumma genera decem.* ibid.
Caloris *Morbus.* 32. b.
Saporis *Morbus.* 31. b.
Morborum *Origo, & Medela.* 253. b.
eorum, & ſanitatis effectus. 28. b.
Morbo *tantùm uno Ægros rariſſimè laborare.* 50. a.
unus tamen eſt primarius ibid.
qui curandus non neglectis reliquis. ibid.
cura Morbi ſecundarii aliquando eſt via ad curationem primarii. ibid.
Mors *Homininis.* 1. a
ejus cauſa. ibid
Mors *pendet ab efferveſcentia valdè læſa.* 392. b.
Mors *poſt turbatam in Eryſipelate retroacto mentem cur ſit in propinquo.* 542. a.
Mortificatio *omnis ab acri.* 421. b.
Motio *partium quot modis fiat.* 563. b.
Motus *omnis ſolo pulſu non abſolvitur, ſed etiam tractu.* 16. a.
quod experimento probatur. ibid.
ut & alia ratione. ibid.
Motus *contractionis poſt mortem ſuperſtitis.* 100. b.
Motus *aſſumptorum naturalis.* 53. b.
eorundem motus præter-naturalis, ut & cæterorum humorum. ibid.
Motus contractionis *in vena jugulari, & cava deſcendentes.* 16. b.
Motus *vaſorum periſtalticus.* ibid.
Motus *in corde cauſæ ceſſationis, & reſtitutionis.* 164. b.
Motus *involuntarius, & convulſivus quî fiant.* 283. a.
Motui *quænam inſerviant.* 275. a.
Motus *immoderatus quid efficiat.* 518. b.
quid torpida quies. ibid.
Motus *animalis læſus in Peſte.* 421. a.
Motus *blandus quid præſtet.* 519. a.
Motus Ventriculi *præternaturalis, & naturalis.* 390. a.
Motus Cordis *animalis facit ad ſanguinis rarefactionem.* 309. b.
Motus *corporis vehemens an in nondum natis locum habeat.* 382. b.
Motus *dupliciter in partibus conſiſtentibus conſideratur.* 46. b.
in quo conſiſtit motus animalis, & in quo non. ibid.
quomodò lædatur. 46. b.
partium ſingularum motus læſus eſt morbus. ibid.
& totius membri motus læſus Symptoma. ibid.
Motus *hic variis modis læditur.* 47. a.
Motus *animalis quis dicatur.* 254. b. 255. a. & 268. a.
in omni motu duo. 254. b.
Motus *animalis non perficitur ſemper ab objecto.* 255. a.
qui perficiatur. ibid.
ejus definitio. 255. b.

Motus animalis pendet ab Anima. 322. a.
quænam animali, quænam voluntario motu cieantur. 268. a.
Motus animalis Symptoma. 179. a.
Mucus gravedinem producens quibus corrigatur. 77. a.
Mucus parcior, & nimius quid indicet. 40. b.
quomodò motu, & tempore peccet. 40. b. & 41. a.
fluiditate quomodò peccet. 41. a.
Mucus unde ortum habeat. 473. b.
quot modis peccet. ibid.
Mulieres ad mœſtitiam, & metum pronæ, & quare. 494. b.
Muliebris pudendi deſcriptio. 567. b.
Mundus homini utilis, & inutilis. 253. b.
Muſculi deſcriptio. 563. b.
Muſculorum abdominis numerus. ibid.
de Muſculis intercoſtalibus. 568. a.
Muſculi contractio quid ſit. 563. b.
Muſculorum oblongorum partes tres. 563. b.
Muſculos oſſibus per tendines, & cerebro per nervos connecti. 46. b.
Muſculorum abdominis, viſcerum & diaphragmatis motus in exſpiratione. 13. b.
Muſculi à quo moveantur. 255. a.
qui ſe habeant. ibid.
qua ſanguinis parte nutriantur. 77. b.
Muſculorum carnoſitas unde. 171. a.
ejus curatio. ibid.
Mutatio rerum. 1. a.
Mutationes nõ fieri per qualitates ſenſiles proprias. 74. b.
Mutationes in corpore noſtro fieri ab humoribus. 311. a.
Mutatio quibus qualitatibus accidat. 252. a.
Myopia quid. 257. b.
ejus cauſa, & curatio. ibid.
Myrobalanorum differentia, vires, doſis. 54. b.
Myrobalanorum Indicarum vires, doſis. 56. a.
Myrobalanorum Citrinarum vires, & doſis. 54. a.

N

NArcoticorum vires. 135. b.
Narcoticorum vis in quibus conſiſtat. 295. a.
Narcoticam vim quænam emendent. 296. b.
Narcotica vis ſedem habet in Bile. 298. b.
Narcoticæ virtutis natura adhuc incognita. 298. a.
Narcotica vis Pituitam vitiat. 298. b.
Narcotica vis quibus corrigatur. 397. b.
Natura, & Naturæ criſis quid. 479. a.
Natura quibuſdam ineſt fortitudo. 305. b.
Naturalis ſcientiæ inveſtigatio difficilis. 571. a.
Nauſea quid. 101. b.
Nauſea, & vomitus unde aliquando. 96. b.
gradu tantùm differunt. 407. b.
Nauſeæ, & Vomitus curatio. 520. b.
Nauſeæ cauſa Bilis volatilior. 513. a.
Nauſea, & Cardialgia ſingultus comites unde pendeant. 390. a.
Nervi puncti ingens dolor. 285. b.
ex punctura Nervi in Brachio Eryſipelas, & unde 287. b.
Nervi punctura ingens malum. 288. a.
citò curanda. 268. b.
eadem ab Oſſe fracto vix curabilis. ibid.
quomodò curanda. ibid.
Nervos in arterias paſſim implantari. 23. b.
Nervos inſeri in partes ſenſu carentes. 43. a.
Nigror in ſanguine ab Acido. 325. b.
Nitri ſpiritus optimè flatus diſcutit. 545. b.
à Nocentibus abſtinendum. 30. b.
Notiones primæ quid. 251. b.
quomodò ex iis formentur Notiones ſecundæ. ibid.
Notiones ex qualitatibus propriis, & communibus. 252. a.
in his Notionibus non quieſcere animam. ibid.
Notiones primę, et ſecundæ quænam. 263. b.
earum diverſitates. 264. a.
Nova vera non ſpernenda. 366. b.
Numerum partibus conſiſtentibus, non fluidis competere. 32. b.
in Numero deficiente ſunt dentes in ore deſiderati. 45. a
ut & digiti. ibid.
in Numero excedente ſunt dentes extra ordinem exſurgentes. 45. a.
ut & plures digiti. ibid.
Nutritio, & accretio quid. 170. a.
quomodò fiat. 4. b.
quot modis lædantur. 170. a.
defectus nutritionis quorum ratione contingat. ibid.
Nutritio nimia in quibus fiat. 171. a.
Nutritionis vitium ſanguini adſcribendum. 455. a.

O

OBeſitatis cauſa. 171. a.
ejus curatio. 171. b.
Objectorum primæ apprehenſiones. 496. a.
in Objecto cognoſcendo requiſita. 250. a.
ſpecies ab Objecto emanant. ibid.
Objecta organum ſenſibiliter afficere. 250. b.
Obſervatio utilis in medicamentis ex mineralibus, et metallis paratis. 59. a.
Obſtetricum temerariarum erratum. 355. b.
Obſtructio unde. 46. b.
Obſtructio externè tollitur unguentis, & oleis, & ſpiritu vini. 174. a.
& cataplaſmati diſſolventibus. ibid.
Obſtructionum in ductibus Pancreaticis lateralibus, & febrium intermittentium cauſa. 76. b.
Obſtructio in ductibus Pancreatis lateralibus. 150. a.
Obſtructionis cauſa continens, & proxima. 395. a.
Obſtructio quomodò fiat. 541. a.
generatur à Pituita glutinoſa. 516. a.
Oculorum deſcriptio. 570. a.
Oculorum palpebræ in Variolis læſæ. 403. b.
qui curentur. ibid.
Oculorum muſculi inflammati. 403. b.
quibus curentur. ibid.
Oculorum cancri uſus, & vires. 125. b.
Oculorum cancri vires. 132. a.
quid in eorum uſu obſervandum. 132. b.
Odontalgiæ curatio. 156. b.
Odor Bilis naturalis. 37. b.
Odoribus ſaporum nomina tribui. ibid.
Odor vitioſus in Bile ſolus acidus. ibid.
Odor ructuum olidus à Bile. ibid.
acidus odor quid indicet. 38. a.
Odoris excitatio à permiſtione rerum in ſe inodorarum. 258. b.
eam quoque in noſtro corpore contingere. ibid.
Odores à rebus diverſiſſimis mutari. 184. b.
Odoris morbus. 31. b.
Odoratus morbi varii. 44. b.
Oleum vinculum miſtorum. 1. b.
Oleum Sulphuris per campanam. 300. a.
Oleum Terebinthinæ non habet vim exſiccandi, & exhauriendi. 286. b.
Olea inhærent chartæ & pulveribus, aqua, & ſpiritus ea penetrant. 468. a.
Olei Garyophyllorum, & Terebinthinæ vires in Syncope. 122. a.
Olei Aniſi vires. 95. b.
Oleoſa mixtorum pars acidam tegit. 468. b.
Oleoſa, & pinguia per Cutem, pinguedinem, Membranas, & Muſculos penetrant. 513. b.
Oleoſa per quos vias penetrent. 314. a.
Olfactus qualitas. 31. b.
Olfactus organon. ibid.
Olfactus, & guſtus organa communicantia. 37. b.
Olfactus quomodò lædatur. 258. b.
Olfactu carere poſſumus. ibid.
aboliti, et diminuti cauſæ. ibid.
abolitus vel diminutus quomodò curetur. 259. a.
cum gravedine conjunctus qui curetur. ibid.
depravatus qui curetur. ibid.
Omenti deſcriptio. 564. a.
Opiata minima quantitate, et partitis vicibus uſurpanda. 295. b.
vomitum à venenis curant. 115. a.
Opiata, et Narcotica quid præſtent in nauſea, & vomitu Gravidarum. 346. b.
Opiata generationem flatuum impediunt. 520. b.

humorum efferveſcentiam coercent. 124. b.
ſalſos, & ſeroſos temperant. 71. a.
Opiatorum, *& Pilularum de Cynogloſſa vires.* 71. b.
Opiatorum *uſus.* 553. a.
iis optimè lenitur dolor vehemens. 79. a.
Opii *vires.* 61. a. 97. b. 168. a & 477. b.
& utendi ratio. 98. a.
Opii *vis in Animales Spiritus.* 296. a.
Opinionibus *præconceptis in Medicina malè adhæretur.* 424. a.
Opopanacis *vires, & doſis.* 55. a.
Organorum *fabrica.* 251. a.
in Organo *requiſita.* 250. b.
Os *quando aperiri, & claudi nequit.* 96. b.
Oris *tortura quomodò fiat.* 23. a.
Oris *amaritudo qui tollatur.* 140. b.
Oſſa *à quo moveantur.* 255. a.
Oſſium *caries unde.* 19. b.
Oſſium *caries curatu difficilis.* 445. a.
ad mortem pleroſque comitatur. 445. b.

P

PAlloris *momentanei, & permanentis cauſa animi affectus.* 84. b.
Prior *nonnaturalis, poſterior præternaturalis.* ibid.
qui quid indicet, & quæ mala producat. 85. a.
hæc quandiu durent. ibid.
in curatione ejus cauſa inveſtiganda, & omnia ſymptomata ſpectanda. 85. a. b.
Palpebræ *in Variolis læſæ.* 403. b.
Palpitatio Cordis *ſymptoma Peſtis.* 412. b.
Palpitationis *eſſentia in quibus conſiſtat.* ibid.
quando cor dicendum palpitare. ibid.
cauſa inæqualitatis pulſus cauſa palpitationis. 413. a.
Palpitatio *cordis unde oriatur.* ibid.
Palpitatio *cordis unde.* 121. b. & 413. a.
eſt Symptoma peſtis. 412. b.
quinam dignoſcatur. 168. b.
ejus vehementia, & effectus. ibid.
gradus, cauſa, diverſitas, requiſitum in cauſa. ibid.
ejus curatio. 169. a.
extra paroxyſmum qui curetur. ibid.
Pancreatis *deſcriptio.* 565. a.
ejus ductuum obſtructio quomodò curetur. 138. a.
Pancreas Glandularum Meſenterii *maxima.* 565. a.
Pancreatis Succum *eſſe acidum.* 105. a.
Pancreatici Succi *Aciditas à quibus augeatur.* 387. b.
Pancreaticus Ductus *unde oriatur.* 9. a.
Papillæ *unde excorientur, & exulcerentur.* 375. a.
qui curentur. 375. b.
Papillarum *fiſſuræ qui curandæ.* ibid.
Papillarum *defectus.* 378. a.
Paracenteſis *quid.* 441. b.
Paracenteſi *perperam contradicunt Medici.* 542. b.
Paralyſis *quid.* 279. a.
abolitus tactus Paralyſeos conſectarium. ibid.
quid propriè, quid impropriè in Paralyſi labefactetur. ibid.
quomodò ab Apoplexia differat. ibid.
cur tactus, & caloris ſenſus ſimul afficiantur. ibid.
eam animæ vitio non fieri. 279. b.
ſed muſculorum, & animalium ſpirituum. ibid.
ejus cauſæ remotiores. ibid.
ejus differentiæ. 280. a.
curatu difficilis. 280. b.
Apoplexiæ comes. ibid.
curandi varia ratio. ibid.
ſummum auxilium à fonticulis, & ſectaceis expectandum. 281. b.
Paralyſeos *particularis curatio.* 282. b.
Paralyſis *à Narcoſi qui curanda.* ibid.
Paralyſis, *& convulſio affectus contrarii.* ibid.
Parenchyma *quandò minùs ſpongioſum exiſtit.* 128. a.
Parenchyma *cavæ, & portæ radicibus circumfuſum.* 565. a.
Paroxyſmorum *differentiæ cauſa.* 153. a.
Paroxyſmus *arthriticus qui curetur.* 504. a.
Paroxyſmi, *& ſymptomata in affectione Hypochondriaca quomodò ſedanda.* 499. a.

Pars *malè conſtituta quid indicet.* 49. b.
Pars *primaria in Bile, in Succo Pancreatico, & Saliva.* 103. b.
Partium *conſiſtentium quænam, & quomodò moveantur.* 34. a.
Partium *fluidarum motus, & quies.* ibid.
Partis *liquidioris ſeceſſus à craſſiore.* 103. a.
illa pergit ad cor, hæc ad inteſtina craſſiora. ibid.
Partes *conſiſtentes quando amittunt conſiſtentiam læditur functio.* 47. a.
quando fiant fluidæ. ibid.
Partes *generationi dicatæ.* 308. b.
Partes *ſimilares, & diſſimilares.* 560. b.
Partes *contentæ, & continentes quomodò noxam ſuam aliis communicent.* 433. a.
Partium *ſoluta connexio quid indicet.* 46. a.
Partes *conſiſtentes ſi deficiant, quænam, & quomodò reparentur.* 53. a.
Partium *conſiſtentium locus quis.* 33. b.
earum morbus in connexione. ibid.
Partium *contentarum fluiditas, & continentium conſiſtentia.* 34. b.
Partium *conſiſtentium color quid indicet.* 44. b.
earum morbi in ſono. ibid.
odoratus morbi varii. ibid.
in numero quomodò peccent. 45. a.
Partium *motio quot modis fiat.* 563. b.
quid partium exceſſus, & defectus in numero indicent. 45. a.
in magnitudine quomodò peccent. ibid.
magnitudo earum aucta quid indicet. 45. b.
magnitudo diminuta quotuplex. ibid.
Pars *amputata, & eroſa quid indicet.* 45. b.
figura quomodò peccent partes conſiſtentes. ibid.
Partus *deficiens propter pubis, & coccygis oſſa minùs mobilia qui curetur.* 357. a.
Partus *ſeptimeſtris.* 342. b.
Partus *læſus.* 348. a.
Partus *naturalis.* ibid.
ejus tempus. 348. b.
tempus partus humani differt à tempore partus brutorum. 349. a.
Partus *ſerius venturus naturali tempore concitari nequit.* 352. b.
Partus *robuſti fœtus non impediendus, ſed promovendus.* 353. a.
ejus ſigna. ibid.
Partus *tardius eventurus, qui accelerandus.* 354. b.
iiſdem Medicamentis, & Matri, & Fœtui ſuccurrendum. 355. a.
infirmitas tum Matris tum Fœtus qui ſuperetur. ibid.
Partus *Cæſareus.* 357. b.
Partuum *vitioſorum variæ curationes.* 356. & ſeq.
Partus *ante ſeptimi menſis finem quid vivus, nunquam vitalis.* 350. b.
modus partus naturalis. ibid.
præternaturalis. ibid.
Partus *citius, vel ſerius excluditur.* ibid.
læſi partus ſpecies. 351. a.
Partus *anticipantis cauſæ.* ibid.
deficientis cauſæ. ibid.
ejus curatio. 355. b.
Parientibus *duo notabilia accidunt.* 361. a.
Parturientium *oppreſſæ à Plethora vires quomodò curentur.* 356. b.
Penis *deſcriptio.* 567. a.
ejus erectio ad ſeminis ejectionem neceſſaria. 308. a.
non ſufficiens erectio qui curetur. ibid.
non ſatis diu permanens qui curetur. ibid.
Pericardii *deſcriptio.* 568. a.
Peritonæi *deſcriptio.* 564. a.
ejus membrana duplex. ibid.
Peripneumoniæ *cauſa ſanguinis motus particularis impeditus.* 125. a.
Peripneumonia *ſudorifero curata.* 174. a.
Perſicorum *flores, & ſyrupus.* 58. a.
Peſſaria, *et* Naſcalia *quibus applicentur, et ex quibus parentur.* 68. b.
Peſtis *unde producatur.* 413. a.
Symptoma Peſtis Syncope. 413. a.

in ea cor imprimis afficitur 413. a.
in levi deliquio ventriculus afficitur. ibid.
in gravi cor. 413. b.
Peſtis *natura obſcura.* 405. a.
ejus cauſa indaganda. ibid.
Peſtis *ſigna interna, & externa.* ibid.
indicationes in Peſte unde petendæ. 425. a.
indicationibus in Peſte plurimis quænam remediorum materia ſeligenda. 425. b.
Peſtis *curatio admodum paucis poteſt inſtitui.* 426. b.
quare veteres Medici Peſtem ad qualitates occultas retulerint. 4 6. a.
Peſtis *ſigna interna, & externa.* 405. a.
ejus ſigna Pathognomonica nondum propoſita. ibid.
eadem ſigna non ſemper, nec in omnibus apparent. 405. b.
ſigna Peſtis univerſalia. ibid.
ſigna de Peſtis gradibus. ibid.
ſudor nullus in Peſte quale ſignum. 417. b.
frigidus in Peſte periculoſus. ibid.
quænam functiones in Peſte afficiantur. 406. a. & 422. a.
notandum qua ratione ſanguis, & pulſus ſint affecti. 406. b.
pulſus in Peſte variè mutatur. 408. a.
quænam ejus varietas in Peſte obtineat. 411. b & ſeq.
ſanguinis coagulatio in Peſte à ſucco acido ex glandulis procedente. 406. b.
ea impeditur à Sale volatili acriore ibid.
acidum in Peſte deſideratur, & impugnatur. 423. b.
acidum ſanguinis in Peſte corruptum. 424. b.
urinæ in ea diverſitas, & mutationes. 415. a.
venenum Peſtilens conſiſtere in Sale Volatili Acri. 415. b.
expellendum per ſudorifera. 425. a.
& vomitoria. ibid.
corrigendum figentibus, & acrimoniam demulcentibus. 425. b.
ab eo oriri omnia Peſtis ſymptomata. 406. b. & 415. b.
quænam famem obliterent. 407. a.
ſitis in Peſte augetur. ibid.
nauſea eſt Peſtis ſymptoma moleſtum. ibid.
functio cordis, & ſanguinis in eo mutatio præſertim in corde afficitur. 406. a. b.
anxietates eſſe Peſtis ſymptoma. 407. b.
& palpitationem cordis. 412. b.
venenum Peſtilens Arſenicale vocatum. 407. b.
acidum acre tormina: acre ſalſum & volatile anxietates parit. ibid.
Aphthæ Peſtis ſymptoma, & quid. ibid.
exhalatio fœtens in Peſte. 418. a.
à quibus prodeat. ibid.
fœtor præternaturalis unde. ibid.
maculæ in Peſte quomodò curandæ. 430. a.
quænam perículoſiores. 421. b.
metus, & anxietas in Peſte. 420. b.
ſenſus externi in Peſte debilitari. 418. a.
Spiritus animales pauciores, & impuriores. 418. b.
alvi fluxus in Peſte mortis nuncius, & Aphtarum proventus ſalutaris. 407. b.
Leipothymia Peſtis Symptoma. 408. a.
incipiente animi deliquio quid obſervetur. ibid.
hujus cauſa, & progreſſus. ibid.
quænam pulſus varietas in Peſte obtineat. 411. b.
unde in Peſte mors inopinata. ibid.
in Peſtis præcautione utile eſt Acetum Vini vulgare. 423. b.
aliæ præcautiones. ibid. & ſeq.
Peſtis ſymptomata eſſe à Sale volatili. 415. b.
Peſtis *ſigna Bubones.* 422. a.
Peſtis *curatio.* 424. b.
Philoſophandum *eſt experimentis, ut uſus ſequatur in Praxi.* 367. b.
Philoſophantium *vitium.* 320. a.
Phlegmagoga *quæ, & quotuplicia.* 54. b.
Phlegmagoga *quænam in Luis Venereæ Cura commodiſſimè exhibeantur.* 441. a.
Phthiſeos *cauſa.* 70. b. & 193. a.
quomodò generetur. 446. a.
quomodò ex gravedine oriatur. 541. a.
quid ejus nomine vulgò ſignificetur. 446. a.
ejus ſignum inſeparabile Pus. ibid.
ejus materia varia. 446. b.
cauſa efficiens. ibid.
Pus etiam aliunde, quàm à Pulmone accedit. ibid.
à vociferatione vehementi Phthiſis producitur. 447. a.
eam non ſemper à ſanguinis ſputo oriri. ibid.
frequenter Peripneumoniæ ſupervenire non ritè curatæ. ibid.
in ulcere pulmonum curando feſtinandum. 447. a. b.
cauſæ ulcus producentes. 447. b.
in quo conſtitutio naturalis ad Phthiſin conſiſtat. ibid.
Phthiſis *eſt malum hæreditarium.* ibid.
Pulmonis conſtitutio peculis in Phthiſi ibid.
maximè in partibus fluidis quærenda. ibid.
non tantùm Pulmonum ſubſtantiæ, ſed ſanguini purulentam materiam communicari. 448. a.
in vomicis cauſa Phthiſeos hæreditariæ. ibid.
ejus Curatio. 452. a.
Pilularum *de Cynogloſſa in Phthiſi curanda vires, ut & de Styrace.* 453. a.
Simplicia humores Salſos emendantia. ibid.
Phthiſis *oritur à pure in Pulmones tranſumpto.* 449. a.
ejus prognoſtica. 550. a.
ſputi purulenti retenti in Phthiſi cauſa mortis inſtantis. 451. b.
ulcera ante mortem parum puris producunt in Phthiſicis. 452. a.
Phthiſicorum *tabes.* 133. b.
appetitus in Phthiſicis proſtratus quibus excitetur. 454. b.
Phthiſis *à ſanguinis ſputo oritur.* 448. b.
à Contagio. 449. a.
eam eſſe malum plerumque lethale. 450. a.
Phthiſeos *lethalis tria ſigna* 450. b.
Phthiſeos *incurabilis Palliatio.* 454. a.
Phthiſeos *conſummatæ & incurabilis ſigna.* 449. b.
incipientis ſigna. ibid.
prognoſticon in Phthiſi de bono, & malo eventu. 450. b.
Pilulæ *Francofurtenſes.* 54. a.
Pilulæ *Pituitam vitream corrigentes, & educentes.* 111. b. & 112. a.
Pilularum *de Cynogloſſa, & Styrace vires.* 71. a.
Pilulæ *ad corrigendam pituitam glutinoſam.* 166. a.
Pilulæ *ad Pituitam viſcidam corrigendam.* 256. b.
ingratiora Pilularum forma exhibenda. 72. a.
Pinguedinis *deſcriptio, materia, formatio, diverſitas, utilitates.* 563. a.
Pinguia *quomodò corrigenda.* 99. a.
Pinguia, *& Oleoſa per cutem, pinguedinem membranas, & muſculos penetrant.* 313. b.
Pituita *unde oriatur.* 54. b.
quomodò generetur. ibid.
ejus locus. ibid. *quæ mala producat.* ibid.
eſſe minuendam. ibid.
quomodò & quibus viis id fiat. ibid.
quænam ei conducant. 486. b.
Pituitam *incidentia.* 102. b.
Pituita *inteſtinalis quando in lacteas venas propellatur.* 116. a.
quando in iiſdem Pituita, & Chylus viſcidior coaguletur. 116. a. b.
Pituita, & *Bilis ſe invicem vitiant.* 298. b.
Pituitæ, *& Salivæ morbi.* 40. a.
eorum indicationes curatoriæ. 40. a. b. &c.
Pituitam *minùs glutinoſam ſpontè expectorari.* 70. b.
glutinoſa incidenda. ibid.
quænam id præſtent. ibid.
ei ſolvendæ aptum Linimentum. 112. a.
ejus redundantia quibus minuatur. 482. a.
Pituitam, & *Serum evacuantia medicamenta* 484. a.
Pituita, & *Serum cur in ſanguine redundent.* 487. a.
Pituitæ *aciditas aucta quibus corrigatur.* 498. a.
Pituitæ, & *Biliſeffervescentia cauſa flatuum, vaporum, & halituum.* 491. b.
Pituita *glutinoſa obſtructionem parit.* 516. a.
Pituitam *viſcoſiorem quænam corrigant.* 518. a.
Pilulæ ad eam corrigendam. 256. b.
quænam eam incidant. 519. b.
inciſam quænam evacuent. ibid.
Pituitæ *glutinoſæ incidentia quænam.* 516. b.

INDEX RERVM.

Pituitam incidentia Medicamenta. 516.a.
Pituita nullibi copioſior, quàm in tenui Inteſtino. 530. b.
ejus color præternaturalis. 40. a.
ſecundùm naturam eſt inodorata. ibid.
Pituitam glutinoſam ſolvunt acida Aromatica, & Salia volatilia. 547. a.
Pilulæ ad eam corrigendam. 166.a.
Pituitam vitream corrigentes, & educentes Pilulæ. 111. b. & ſeq.
Pituita in Pulmonibus quî curetur. 261. a.
à vi Narcotica vitiatur. 298. b.
Pituitam glutinoſam quænam corrigant. 364. a.
viſcidam quænam generent. 256. a.
Pilulæ eam corrigentes. 256. b.
Pituita à cerebro delabens Acida, vel Salſa, aliquando ad nauſeam dulcis. 260. a.
Pituita ad Pulmones delata, & rurſus ad Os propulſa. ibid.
à cerebro deſcendens Acida, vel Salſa quomodò corrigatur. 261. a.
in ductu Bilario nondum natorum non poteſt concreſcere, & coagulari. 383. a.
concretio ejus quomodò fiat. ibid.
Glutinoſa unde. 387. a.
Pituitoſus humor in ſenibus, & Cacochymicis unde. 278. b
Pituitoſus ſanguis unde. ibid.
Pituitæ generationem impedientia. ibid.
Pituitam inciſam educentia. 387. a. b.
Pituita commodiùs per alvum, quàm per ſudores expellitur. 441. b.
Pituitam Purgantia Chymica. 484. a. b.
Pituita, & ſerum in ſanguine redundantia qua via educi poſſint per alvum. 483. a.
Pituitæ conſtitutiones preter-naturales. 491. b.
naturalis quibus conſtet. 491. a.
Pituitam coagulatam ſolutam ad motum quænam promoveant. 482. a.
eam ſolventia Medicamenta. ibid.
naturalem quænam educant, quænam incidant. 505. b.
Pituitæ viſciditas aucta quibus temperetur. 498. a.
Pituita quibus purgetur. 498. b.
Pituita quibus per vomitum purgetur. ibid.
quibus Bilis. ibid.
ſolita fluidior blandè incraſſanda. 545. a.
Pituitæ, Bilis, & Succi Pancreatici quænam partes ad cor, quænam ad inteſtinum craſſum pergant. 105. a.
ex pituita viſcida multi morbi. 103. a. b.
ejus parcior, & nimiæ copia quid indicet. 40. b.
Pituita ſegniùs educitur. 49. a.
abundans eductione per alvum minuenda. ibid.
Pituita glutinoſa ante evacuationem præparanda. 60. b.
quî fluiditatem amittat. 75. a.
quænam id corrigant. ibid.
Pituitæ fluidioris cauſæ. 81. b. ea quî curetur. 82. a.
aquea alimenta quomodò reddant fluidiorem. ibid.
hujus remedia ſecundùm illas res. ibid.
quale Vitriolum Martis adhibendum in Pituita fluidiore. 83. a.
Pituitam viſcidam corrigunt acida, & aromatica 94. b.
eandem quænam evacuent. ibid.
glutinoſam poſſe cum urina excerni. 62. a.
idque facilius ſi viæ dentur ex tenui Inteſtino ad renes. ibid.
Pituita ductum bilarium obſtruens unde. 104. a.
à quibus coaguletur. 173. a.
quænam pituitam ſolvant. ibid.
Pituita obſtruens quî removenda. 206. b.
Pituitam viſcidam incidi à ſalibus oleoſis. 112. b.
Pituita an mœrore concreſcat. 194. b.
Pituita in inteſtinorum vitiata quî curetur. 261. a.
Pituitæ ſpecies. 290. b.
Pituita tenuior tam per alvum, & vomitum, quàm per vrinas, & ſudores evacuatur. 317. a.
ut & viſcoſior, & ſuccus acidus. ibid.
Pituita unde in corpore cumuletur. 107. a.
ejus ſecretio. 107. b.
Placenta quomodò vtero, quomodò fœtui adhæreat per vaſa Vmbilicalia. 337. b.
Plantæ Acriores, & Aromaticæ ſale volatili abundant. 297. a.
Plantæ aceto condiendæ. 51 b.
Plantæ quænam aromaticæ & amaricantes. 50. b.
Planta recens trita quî exhibeatur. 72. b.
Plantarum partes Aromaticæ. 438. b.
eſſe & apud nos plantas, que Luem Veneream curent. ibid.
eæ non ſunt negligendæ. ibid.
Plethoræ duplex conſideratio, & indicatio. 37. a.
Plethora quando morbus, & quando cauſa antecedens. 32. b.
Plethora, & habitus Athleticus. 104. a.
Plethoræ curatio. 126. a.
Plethoræ, & habitus Athletici curatio. 99. b.
Plethora ad vaſa unde, & quid producat. 311. b.
Pleuritis ſudoriferis curata. 174. a.
Polychreſtis uti licet ubi conſtant vires vitales. 427. b.
Polypodii vires, doſis. 56. a.
Potus generoſus minùs, quàm aquoſus, lactis proventui conducit. 365. b.
Potus partes ſpirituoſiores motum ſanguinis potentiorem excitant. 365. b.
Potus utilis in Phthiſicis quiſnam. 455. a.
Potus copioſus, & anxietates Præcordiorum ſudoris ſpontanei cauſæ. 513. b.
Pori in Palato infiniti referendi ad ductus ſalivares. 483. b.
Præcautiones variæ contra peſtem. 423. b. & ſeq.
Præceptum Medicis junioribus obſervandum. 100. a.
Præcipitatorum differentia reſpectu fixitatis, & effectus. 485. a.
Præparatione in ventriculo quænam indigeant. 390. a.
Præparatio hæc ubinam fieri queat. 390. b.
Præſervatia contra futurum malum Epilepticum. 397 a.
Praxeos Medicæ diviſio. 92. a.
Probabilitas in Medicina. 480. a.
Propenſio in ſomnum à Bile. 535. b.
Prudentia, & generoſitate opus eſſe in uſu Medicamentorum. 334. a.
Ptyaliſmum excitat Mercurius ſublimatus, & præcipitatus. 64. b.
Pudendi Muliebris deſcriptio. 567. b.
Pulmones explicantur. 13. b.
ut & eorum cavernulæ. ibid.
& coarctantur pulmones. ibid.
eorumque cavernulæ. ibid.
cauſæ aeris egreſſus à pulmonibus. ibid.
Pulmones ſolos accipere ſanguinem. 15. a.
& eundem remittere. ibid.
temperare & condenſare per aerem in ipſis exiſtentem 125. a.
& tracheam arteriam habere. 15. a.
eorum, & reſpirationis primarius uſus eſt in condenſatione ſanguinis. 16. a.
Pulmonum in reſpiratione conſtitutio. 14. a.
ut & in aeris inflatione. ibid.
eorum omnis motus ab externa cauſa. ibid.
quænam pulmones ingrediantur. ibid.
Pulmones à ſanguine non expandi. 14. a.
nec ab aere ipſo ſubeunte. ibid.
nec à ſpiritibus animalibus. ibid.
Pulmones expandi non à re ingrediente, ſed ambiente. ibid.
& quidem à coſtis, & diaphragmate. 14. b.
Pulmones moveri ad reciprocum thoracis, & diaphragmatis motum. ibid.
Pulmonum expanſionem ſequi aeris inſpirationem. ibid.
eorundem coarctationem ſequi aeris exſpirationem. ibi.
Pulmonum vera motus cauſa. ibid.
Pulmonum motus, & expanſio. ibid.
eorundem ſubſidentiæ cauſa. ibid.
Pulmones contigui thoraci, & diaphagmati. ibid.
Pulmonum nutritio. 133. a.
nutritio hæc quando lædatur, & quot modis. ibid.
nutritionis Pulmonum læſæ ſigna. 133. b.
diminutæ nutritionis curatio. ibid. & 134. a.
Pulmonum vaſa à quibus erodantur, & rūpantur. 125. b.
à quibus vulnerentur. ibid.
grandium Pulmonis vaſorum vulnera lethalia. 126. b.
Pulmones ulcere laborantes graveolentes ructus exhalant. 260. a.

ex Pulmonibus *quando ſanguis expectorandus, & qua cautela.* 70. a.
Pulmonum *vlcus quando producatur.* 448. b.
Pulmonum *in glandulis diſpoſitio ad Phthiſin hæreditariam.* ibid.
Pulſus *quid.* 5 a.
conſtat duplici motu. ibid.
quinque circa pulſum obſervanda. ibid.
Pulſus *quî fiat.* 135. a.
per eum quid Medici intelligant. ibid.
quibus in locis pulſus exploretur. ibid.
primariæ pulſus differentiæ. 135. a. b.
Pulſus *præter naturam frequentioris cauſæ.* 136. a.
Pulſum *paulatim recipere magnitudinem, & robur.* 164 b
Pulſus *parvus, & languidus unde.* 159. b.
ejus defectio in magnitudine, & robore. 162. b.
Pulſus *minor, & languidior.* 163. a. b.
Pulſificam *facultatem nullam eſſe.* 22. a.
Pulſificæ *facultatis nulla eſſe inſtrumenta.* ibid.
Pulſus *præter naturam frequentioris cauſæ inquirendæ.* 21. b.
Pulſus *frequentior triplex.* 21. a.
Pulſus *in peſte variè mutatur.* 408. b.
inæqualis multiplici reſpectu. ibid.
robuſtus, vel debilis quando fiat. 409. b.
Pulſus *unde deficit in Peſte infectis.* 414. b.
frequentior, & robuſtior ſudoris comes. 174. b.
Pulſus, *& Reſpiratio in Syncope abolentur, non item in Apoplexia.* 413. b.
quandoque ſalva vita aboletur. 414. a.
Pulſus *frequentioris, & rarioris eadem cauſa.* 409. b.
varias pulſuum læſiones concurrere. 410. a.
Pulſus *in principio febrium intermittentium.* ibid.
Pulſus *varietas quænam in Peſte obtineat.* 411. b. & ſeq.
Pulſus *varius.* 494. b.
Pulſus *minores, & debiliores nihil boni portendunt.* 515. a.
Pulſus *intermittentis cauſa.* ibid.
Pulſui *vario nulla debetur curatio peculiaris.* 523. a.
Pulveres *forma ſicca ferè ſunt.* 72. b.
Purgantia *parva doſi exhibenda.* 100. a.
quando aſſumenda. 547. b.
Purgantia *blanda minori quantitate uſurpata nunquam nocent.* 346. b.
Purgantia *in Lue Venerea quando uſurpanda, & qua quantitate.* 440. b.
ſudorifera quando, & quoties uſurpanda. 441. a.
Purgantia *imbecilliora.* 484. a.
potentiora. ibid.
potentiſſima. ibid.
Purgantia *non eſſe venena.* 23. b.
Purgantia *per Effervescentiam operantur.* 492. a.
Purgantium *ratio diverſa.* 505. b.
Purgantium *diviſio.* 562 a.
Purgatio. 483. a.
Pus *quomodò generetur.* 173. b.
Pus *per vomitorium ejectum.* 113. b.
hoc ex pancreate prodiiſſe. ibid.
Pus, *& Sanie gradu differunt.* 327. a.
Pus *qua ratione educendum.* 176. a.
qua ratione pus corrigatur à ſulphuris balſamo. 176. a.
Puris *ſapor.* 260. a.
Puris *generationem promoventia pus non producunt.* 374. a.
Puris *fœtulenti in Phthiſi cauſa.* 451. a.
ejus vomitus curatio. 102. b.
Pus *qua ratione diverſum.* 77. b.
Pus *minus, vel valdè glutinoſum unde.* ibid.
Pus *renum aut pulmonum minùs glutinoſum pure veſicæ.* ibid.
ulceratæ veſicæ pus magis glutinoſum, magiſque urinæ admiſtum, quàm pus renum. 78. a.
Pus, *& ſanies gradu differunt.* 327 a.
Pus *quomodò educatur, ejuſque nova productio impedienda.* 67. a.
Pus *Pulmoni communicatum.* 453. b.
Pus, *& saniem ſponte prodire.* 70. b
in Pure *Vrinæ fluiditatem variare pro ratione glutinoſitatis.* 78. a.
ob acre acidum in pure urina difficilè, & cum dolore redditur. ibid.
Puris *excretio qui curetur.* 115. a.
ei maximè conducere medicamenta Antimonialia. ibid.
Puris *generationem ſiſtere Balſamum Sulphuris compoſitum, ut & omnia Antimonialia medicamenta.* ibid.
Puſillanimitatis *vitium.* 305. b.
Puſtularum *in Lue Venerea curatio particularis.* 444. b.
Putrefactio *quid.* 1. b.
Pyrethri *radicis vires, & uſus.* 66. a.

Q

QUalitates *ſenſiles quid ſint.* 31. a.
Qualitates *ſenſiles propriæ.* 264. b.
Communes. ibid. *viſibiles quæ.* 31. a.
Qualitates *propriæ quotnam.* 251. a. & 252. a.
quibus qualitatibus accidat mutatio. 252. a.
à Qualitatibus *ſenſibilibus non produci mutationes.* 74. a.
Qualitates *reales, & intentionales.* ibid.
Qualitatum *ſenſilium propriarum ſpecies ſex.* 52. b.
Qualitatum *ſenſilium communium ſpecies decem.* ibid.
Quartanæ *febris felix curatio.* 557. a.
Quies *corporis, & alia qui ſudorem impediant.* 416. b.
Quies *torpida quid efficiat.* 518. b.

R

RAdices *ſudoriferæ quænam.* 60. b.
quaſdam earum acidum, atque auſterum humorem temperare. 61. a.
Raparum *coctarum ſuccus.* 393. a.
Raphani *vires, & uſus.* 69. a.
Raphani *ſucci, & ſeminis vires, & doſis.* 58. a.
Rarefactio *quid, & qui fiat.* 74. a.
conſtitutio in rebus rarefacturis requiſita, ut & in rarefaciendis. 74. a. b.
Rarefacientium *figura.* 74. b.
partes rarefaciendi non eſſe retraedras. ibid.
Rarefactioni *ſanguinis quatuor inſerviunt.* 408. b.
Ratio *ſeqnenda ſi experientiæ conſentiat.* 335. a.
Ratiocinatio *quid, & quot partes habeat.* 265. a.
Raciocinatione *quid peragatur.* 264. b.
quando lædatur. 265. a.
Ratiocinationis *depravatæ cauſæ.* 265. b.
qui curetur. ibid.
Raucedinis *graviſſimæ curatio per Spiritu Salis Armoniaci.* 557. a.
Recidivas *cur patiantur homines.* 539. b.
Regula *in praxi obſervanda.* 99. b.
Regula *Practici obſervanda.* 115. a.
Regula *in praxi facienda utilis.* 130. a.
Remedium *in quavis indicatione, non verò remedii materiam, & formam indicari.* 52 a.
Remedia *eſſe materialia, & ſpiritualia.* ibid.
ſpiritualia quænam. ibid.
materialia quænam. ibid. *ea eſſe uſitatiora.* ibid.
unde petantur. ibid.
illorum genera eſſe triplicia. 52. b.
Remedia *quid.* 28. a.
circa ea duo præſtanda. ibid.
ut inveniantur quatuor attendenda. ibid.
unde petantur indicationes. ibid.
earum fontes explicandi. 28. b.
quænam indicationem promant. ibid.
Remedia *omnibus communio.* 535. a.
Remedia *Diætetica Bili Acriori temperandæ utilia.* 518. a.
Remedia *nulla ſalibus volatilibus eſſe conferenda.* 69. b.
Remediorum *tria genera.* 74. a.
Remedium *in Vſtione quavis.* 290. a.
Remediorum *quorundã Apoplecticorum examen.* 277. b.
Remediorum *in Hydrope curando materia, & forma.* 480. b.
Reminiſcentia. 253. a.
Renum *deſcriptio.* 566. a.
Renum *functio.* 18. b.
Renum *glanduloſæ carunculæ.* 200 b.
Renum *mala conſtitutio.* 466. a.
Ægros brevi jugulat. 466. b.
Renalis *ſuccus unde.* 9. b.
Rerum *mutatio.* 1. a.

Rerum

Rerum *manibus apprehenſio quî lædatur*. 46. a.
Rerum *primordia*, *& quænam*. 252. b.
Res *naturales quibus ſe manifeſtent*, *& operentur*. 544. a.
Res *non-naturales quî in invicem agant*. 512. a.
Res *ſecundùm, vel præter naturam ſunt, vel in corpore, vel anima*. 30. b.
quæ in corpore ſunt, ſunt duplicia. ibid.
Res *ſenſiles duplici modo conſiderari*. 253. b.
Reſpirationis *uſus*. 15. a.
ejus & alimentorum neceſſitas. 92. a.
Reſpiratio *difficilis*, *& Tuſſis in Variolis quî curentur*. 404. a.
Reſpiratio *vitæ neceſſaria*. 13. a.
ejus materia ibid. *partes*. ibid.
inſervit ſanguini emendando. 15. a.
Reſpiratio *diverſa eſt pro aeris diverſitate*. 526. b.
experimentum circa reſpirationem in cane factum. 16. a.
quo Authoris opinio non parùm confirmatur, & alia à ſua infirmatur. ibid.
Reſpirationem *quænam facilitent, quænam impediant*. 454. a.
læditur per gibbum 45. a. Vide Pulmones.
Rhabarbari *infuſio*. 95. b.
Rhabarbari *toſti vires*. 108. a.
Rhabarbari *uſus, vires & doſis*. 54. a.
Rhabarbarum *evacuandæ Bili conducit*. 552. b.
Roſarum *tinctura*, *& ejus vires*. 139. a.
Roſarum *rubrarum conſervæ abuſus in ulcere Pulmonum*. 166. a.
Roſarum, *&* Violarum *ſucci uſus*. 54. a.
Rubor *non-naturalis*, *& præternaturalis*. 86. a.
non-naturalis cauſæ. ibid.
præternaturalis quis, & quotuplex. ibid.
totius cutis rubor in Febribus malignis. ibid.
cutis partis rubor in Eryſipelate ſine tumore. ibid.
hos rubores à diverſis pendere cauſis. ibid.
Rubor *in Febrium ardore Bili tribuendus*. ibid.
Ructus, *ructatio*, *& vomitus quid*. 101. b.
Ructus *à flatibus viſcoſis*, *& acribus*. 389. b.
Ructuum *cauſæ*. 101. b.
Ructuum *curatio*. 390. b.

S

Sagapeni, *&* Opopanacis *vires, & doſis*. 55. a.
Sal *vinculum miſtorum*. 1. b.
Sal *habet vim condenſandi*. 15. b.
eundem per aerem eſſe diſperſum. ibid.
& in Nitro concretum. ibid.
ac ſanguinem condenſare, quî primarius eſt pulmonum, reſpirationiſque uſus. 16. a.
Sal, *&* Cryſtalli *Lunæ Vomitivi*. 60. a.
Sal *Vitrioli*, *& Gilla Paracelſi quid*. 58. b.
Sal lixivum *Volatile*. 544. b.
Sal *lixivum Volatile facilè ſublimatur*. ibid.
ab Acidis, & Dulcibus efferveſcit. 492. a.
Salia *lixiva corpus conſiſtens rodere*. 87. a.
eorum vim frangi Spiritu Acido. ibid.
Salem *lixivum acrem, & volatilem in peſte peccare docent ejus Symptomata*. 423. b.
Salſum *lixivum nigredinem inducit*. 421. b.
Sal *lixivioſum retorridum quid*. 3. b.
hujus ope chylum ſecerni à fecibus. ibid.
Sal *lixivioſum quid*. 19. b.
quomodò paretur. 26. b.
conducit ſi Spiritus Acidus ſolus peccet. 504. b.
quibus temperetur. 498. b.
Sal *lixivus in Bile in corpore humano non fit acrior ab igne*. 384. b.
ejus Acrimonia quî obtundatur. 384. a.
Salia Volatilia *ſudorifera ex quibus educantur*. 61. a.
Salium *volatilium vis*. 75. b.
Sal *volatile aſſurgit, fixum in fundo manet*. 59. b.
Sal *Bilis Volatilis iners*. 104. a.
ejuſdem defectus. ibid.
Salis *Volatilis oleoſi vires*. 69. b.
Salia *volatilia menſes movere*. 95. b.
Salia *volatilia in ſuffocatione utilia*. 553. b.
remedia nulla eis conferenda. 69. b.
alvum reddunt laxiorem. 553. a.
fluidiores reddunt Spiritus Animales. 44. a.
cur ea Auctor toties commendet. 179. a.
eorum uſus 180. b. *laus*. 548. a. *eſſe errbina*. 72. b.
eorum vires. 167. b. 168. a. & 553. a.
quomodò exhibenda. 72. a.
Salium *volatilium oleoſorum vires*. 121. b.
eorum uſus cùm æger nec os aperire, nec quid deglutire poteſt. 122. b.
eorum vis circa Bilem. 346. a.
Salia *volatilia frangunt Aciditatem, & corrigunt Auſteritatem*. 328. a.
etiam in Lue Venerea conducunt. 439. a.
ea figunt plures animalium, & vegetabilium partes. 426. a.
quænam inter Salia Volatilia numeranda. 504. b.
Salem *volatilem figunt mineralia*. 426. a.
quæ etiam Salis volatilis Acrimoniam temperent. ibid.
Salia *volatilia ex quibus componantur*. 300. b.
eorum Acrimonia ab igne. ibid.
optimè curant Scorbutum. 556. b.
æſtum febrilem non fovent. 547. b.
menſes movent. 95. b.
& humores eorum optimè corrigunt. 69. b.
Pituitam glutinoſam ſolvunt. 547. a.
ſanguini à terrore coagulato conducunt. 321. a.
inquietos reddunt ſpiritus. 300. b.
Salibus *volatilibus contrarios eſſe ſpiritus Acidos*. 394. b.
Salia *volatilia famem obliterant*. 407. a.
eorum Acrimonia. ibid.
Sal *volatile Acidum infringit*. ibid.
Salis *volatilis lenitas, & Acrimonia unde pendeat*. 297. a.
eo abundant Plantæ Acriores, & Aromaticæ, & quibus id conſtet. ibid.
Salia *volatilia oleoſa, vel oleo deſtillata ex cornibus, oſſibus, &c. Animalium*. 426. b.
iis Bilis figitur. ibid.
Salis *volatilis virtutes*. 418. a.
Sal *Tartari fixum quî fiat volatile*. 544. b.
Salium *volatilium laus*. 548. a.
Salia *fixa unde petenda*. 516. b.
unde volatilia. ibid.
Sal *volatile à Zona torrida aeri maximè communicatur*. 527. b.
Salivæ *primariam Fermenti vim ineſſe*. 2. a.
ex quibus conſtet. ibid.
Saliva, *& ſuccus pancreatis, &c. num conveniant?* 9. b.
Salivæ *uſus*. ibid.
Saliva, *& Pituita quid indicent, & quibus reparentur*. 51 b.
Saliva *creat amaritudinem in Bile*. 259. b.
Saliva *ex quibus componatur*. 9. b.
quantum ad ſalivam accedat ſuccus Pancreaticus. ibid.
Acida unde fiat. 19. b. *unde aquoſior*. 107. b.
quomodò moveatur. 34. b.
Salivæ, *& Pituitæ color naturalis, & præternaturalis*. 40. a.
qui quid indicet. ibid.
ſonus in Saliva, & Pituita per ſe nullus. ibid.
Saliva, *& Pituita ſecundùm naturam inodoræ*. ibid.
earum odor præter naturam quid indicet. ibid.
earum ſapor. 40. b.
calor, & frigus Salivæ, & Pituitæ naturalis, & præternaturalis. ibid. *copia præter naturam quæ*. ibid.
quid indicet ſalivæ copia. ibid.
Saliva *an fluiditatem amittere queat, & ſi fieret, quomodò id corrigatur*. 75. a. b.
mixtura ad curandam ſalivæ aciditatem. 260. b.
Salivæ *aucta glutinoſitas quid faciat, & quibus curetur*. 77. a.
ejus inertia unde. 104. a.
Salivæ *ſolito fluidioris curatio petenda ex dictis de pituita*. 84. a.
Saliva, *& Succus Pancreaticus quantùm differant*. 3. b.
Saliva *quando dici poſſit loco peccare*. 33. b.
Saliva, *ſuccuſque pancreaticus ſpiritu volatili abundans qui emendetur*. 104. b.
Saliva *unde*. 196. a.
ejus generatio quot modis lædatur. ibid.
qualitatibus ſenſilibus peccantem ſalivam teſtatur ſapor ejus. ibid.

parcior ſalivæ proventus quî curetur. 196. b.
copioſior ſalivæ proventus quî curetur. ibid. & 197. a.
fluxus ſalivæ in os quot modis lædatur. 197. a.
ejus deglutitio quot modis læditur. 197. b.
læſionum ejus cauſæ. ibid.
Salivares ductus diſſecti incurabiles. 198. a.
obſtructi, & compreſſi qui curentur. ibid.
Salivales ductus unde oriantur. 9. a.
Salivæ conſtitutio naturalis ad ſapores eliciendos. 259. a.
unde vitietur. ibid.
Saliva vitiata. 259. b.
Acida, & Salſa unde. ibid.
Salivæ amaritudo à Bile. ibid.
aciditas à Succo Pancreatico. ibid.
Saliva acida quomodò curetur. 260. b.
miſtura ad eam curandam. ibid.
Salivæ ſalſæ curatio. ibid.
Saliva in quibus partibus præparetur, & per quas ſecernatur. 443. a. unde generetur. 564. a.
Salivatio quotuplex. 443 a.
in Salivatione cautè procedendum. 443. b.
Saliva primaria alterationis alimentorum cauſa. 508. a.
aciditas deficiens in ſaliva reſtituitur, ſi minori quantitate aſſumantur alimenta. 508. a.
Saliva, Bilis, & Succus Pancreaticus, quartum humorem conſtituunt. 461. a.
Saliva, & Succus Pancreaticus primariæ Pituitæ cauſæ. 491. a.
Saliva in os perpetuo effluit, & deglutitur ſponte 460. b.
Salivæ materia. 496. b.
Saliva qualitate peccans. ibid.
Saliva, & Succus Pancreaticus ſunt aliquando acidiores præternaturam. 461. a
Salivatio quid. 489. a. & quotuplex. 63. a.
ejus definitio, & utilitas. ibid.
humores etiam per ſalivationem, ac ſputationem evacuari. ibid.
quinam humores ſalivatione evacuentur. ibid.
præter ſalivationes ſpontaneas ſymptomaticas eſſe etiam criticas. 63. b.
Salivatio artificialis aliquando inſtituenda. ibid.
Salivationem ab Hydrargyro non tantùm in Lue Venerea, ſed etiam in ſcabie, aliiſque morbis eſſe inſtituendam. ibid.
Salivatio quî fiat. 64. b.
eam paulatim eſſe excitandam. ibid.
Salivationis inſtantis ſigna. 64. a.
quando ab ejus uſurpatione deſiſtendum. ibid.
ante ſalivationem humores in ventriculo, & inteſtinis purgandi. 65. a.
in ſalivationis diminutione alvus ſubducenda. 65 b.
ea durante quænam Alimenta aſſumenda. ibid.
Salivantia eſſe omnia, quæ pituitam è cerebro ad os deducunt. 66. a.
Salivatio quibus humoribus conducat. 489. a.
ſpontanea, & artificialis. ibid.
frigus externum nocet ſalivantibus. 489. b.
iis obveniunt oris ulcera. ibid.
Salivationis laus in Lue Venerea. 443. a.
Salivatio felicius excitatur Mercurio præcipitato. 437. b.
Salivationis artificialis duo modi. 443. b.
Salivationis futuræ ſigna. ibid.
quænam mala Salivationem per Hydrargyrum factam comitentur. 65. b.
& quomodò curentur gargariſmis. ibid.
hi gargariſmi ex quibus parentur. ibid.
Salivationem quare Mercurius promoveat. 437. b.
quomodò Nauſeam, Vomitum, & Alvi fluxum excitet. ibid.
Salivationem excitant Mercurialia. 507. a.
cicatrices à ſalivatione ortæ exſcindendæ, vel diſcindendæ. 65. b.
Salſam muriaticam acrimoniam quænam temperent. 70. b.
Salſum, & Acidum ſanguinem corrumpunt ſine fœtore. 325. a.
Sanguis pabulum ignis vitalis 1. a. ejus reparatio. ibid.
Sanguis cor ingrediens ex quibus conſtet. 4. a.
ejus ingreſſus in cor. ibid.
accenſio, rarefactio, & arctior miſtio. ibid.
ingreſſus in pulmones, & temperatio. ibid.
regreſſus in cor. ibid.
ignis vitalis ſuſtentatio per ſanguinem. ibid.
ejus perfectio per ignem vitalem. ibid.
Sanguinis per corporis partes diſtributio. ibid.
ejus regreſſus in venas, & dehinc in cor. 4. b.
ejus circulatio quid. ibid.
circulationis ratio, & cauſa. ibid.
propulſio è corde in arterias. ibid.
Sanguinis per arterias motus. ibid.
ejus tranſitus ex arteriis in venas. ibid.
Sanguinis motus per venas. ibid.
in dextrum cordis ventriculum. ibid.
& hinc per pulmonem in ſiniſtrum. ibid.
Sanguis mobilior fit ab igne cordis, & movetur à partibus continentibus. ibid.
inſervit ſanguinis circulatio, primò igni cordis nutriendo 5. a. ſecundò vitæ ſuſtentandæ. ibid.
partium ſanguinis unio laxa. 5. b.
Sanguinis partem aquoſiorem concreſcere in liquorem, cujus varii effectus. 7. b.
Sanguinem arterioſum bili admiſceri. 13. a.
ei conſiſtentia reſtituitur acidis. 426. b.
Sanguis quomodò calefiat. 15. a.
Sanguini emendando inſervire reſpirationem. ibid.
Sanguinis pars ſpirituoſa quomodò liberetur à parte ſui aquoſa. 7. b.
ejus calor in corde excitatus quomodò temperetur in inſpiratione. 15. b.
& quidem qua vi ac ratione, ſimilitudine ignis vulgaris explicatur. ibid.
Sanguini ex aere aliquid communicari. 15. b.
Sanguinem in corde rareſieri. 22. b. & 24. b.
huic rarefactioni quatuor inſerviunt. 408. b.
Sanguini aſcendenti jungi bilem. 25. a.
deſcendenti lympham, chylum. ibid.
Sanguinem in liene incenſioni aptiorem quidem reddi, non tamen omninò aptum. 25. b.
ut & à glandulis renalibus. ibid.
ſed majorem aptitudinem recipere à Lympha, Chylo, & Bile. ibid.
Sanguinis copia præter naturam quotuplex. 36. a.
ejus diminuta copia quid indicet. ibid.
motus ejus præter naturam quotuplex. ibid.
diminutus quid indicet. 36. b.
abolitus quid indicet. ibid.
univerſus ejus motus auctus quid indicet. 36. a.
quando loco peccat ſanguis. 36. b.
Sanguinis color in ſuperficie albicans quid indicet. 35. b.
color ejus niger quid indicet. ibid.
color rubicundus quid indicet. ibid.
ſonus in ſanguine nullus. ibid.
Sanguinis odor nullus naturalis. ibid.
ejus fœtor quid indicet. ibid.
ſapor ejus naturalis. ibid.
ejus ſapor præternaturalis. ibid.
Sanguinis ſapor ſalſus quid indicet. ibid.
ejus ſapor acidus, vel auſterus quid indicet. ibid.
quid ſapor ejus amarus. ibid.
Sanguis quando mollis, quando durus. ibid.
ejus durities in vaſis quid indicet. ibid. & ſequ.
an tempore frigoris febrilis ſanguis ſit frigidus. 36. a.
& ſi talis ſit, nequaquam tunc vena ſecanda. ibid.
Sanguinis locus quis. 33 a. quando loco peccat. ibid.
quando peccat copia, vel motu. ibid.
Sanguis quomodò moveatur, & quieſcat. 34. a.
quando laboret morbo in motu. ibid.
Sanguinis vomitus à Pancreate. 113. b.
à Sanguine, vita, & cæterarum partium reparatio 35. b.
Sanguis quando pereat. 49. b.
deficiens quid indicet, & quibus reparetur. 51. a.
Sanguinem tolli ferè inſtrumentis Chirurgicis. 53. a.
Sanguis è naribus elicitur Pharmaceuticis. ibid.
Millefolium è naribus ſanguinem elicere. ibid.
abundans minuendus duobus modis. 48. b.
Sanguinem coagulatum ſolventia. 70. a.
Sanguinis fluiditas à quibus augetur. 80. b.
in Febribus malignis, & ardentibus eſt ſanguis ſolito fluidior ibid.
hi morbi unde. ibid.
medicamenta ſanguini conſiſtentiam conciliantia. 81. a.

Sanguinem coagulatum quænam ſolvant. 75. b.
Sanguis quî fluiditatem amittat. 75. a.
quænam id corrigant. ibid.
ejus conſiſtentia unde. 105. a.
Sanguis ſeroſus unde. 107. b.
Sanguinem aliquando evomi, & ob quam cauſam. 113. b.
ejus curatio. 115. a.
Sanguinis vomitus a Pancreate. 113. b.
ejus ſputum Hæmoptoica paſſio. 130. b.
ejus perfectio in quo conſiſtat. 134. b.
quot modis eadem lædatur. ibid.
ejus corruptio ab aere inſpirato. ibid.
Sanguis unde plurimùm ac ſubitò rareſiat. 136. a.
Sanguinis per pulmones motus. 125. a.
Sanguinem ab aere in pulmonibus temperari, & condenſari. ibid.
quot modis lædatur hîc ſanguinis motus. ibid.
hujus ablati cauſæ. ibid.
univerſalis hîc motus impeditus cauſa mortis. ibid.
particularis cauſa Peripneumoniæ. ibid.
tardioris motus cauſa. ibid.
celerioris motus cauſa. ibid.
præpoſteri motus cauſa. 125. b.
Sanguinis motus deficiens ob ejus defectum incurabilis. ib.
ut & ſanguinis concretio ſubitanea. ibid.
quæ verò paulatim evenit quomodò curetur. ibid.
tardior, & celerior ſanguinis motus quomodò curatur. 126. a. eum in pulmonibus condenſari. 126. b.
ab aere inſpirato, & qua ratione. 127. a.
quot modis ſanguinis hæc temperatio lædatur. ibid.
quando nulla fit, quando parcior. ibid.
quî curetur. ibid.
Sanguis, vel pus ab affectu pulmonum excretus feſtinationem in cura requirit; ut & continuationem. 132. b.
concretus quibus diſſolvatur. 115. a.
dupliciter vitiatur. 171. b.
ejus vitia frequentiſſima. 172. a.
Sanguinis motus à corde versùs corporis partes, & ab iiſdem versùs cor. 172. b. & ſeq.
ejus motus circularis quid. 173. a.
quot modis lædatur ejus refluxus. ibid.
quot modis ſtagnet in vaſis. ibid.
à quibus ſanguis coaguletur. ibid.
ejus è vaſis ſuis effuſio. ibid.
Sanguis in corporis partes cavas effuſus variè mutatur. 173. b. ejus effluxus cauſa. ibid.
ſtagnans ad motum impellitur venæ ſectione. 174. b.
Sanguinem à pure liberant Antimonialia. 134. a.
in quibus differant ſanguis è dextro, & è ſiniſtro cordis ventriculo effuſus. 134. b.
ad Sanguinem reſpiciendum in virium examine. 160. b.
ex ejus mutatione malè affecta plurima oriri mala. ibid.
ejus motus uſus ad omnes corporis partes. 169. b.
quot modis hic motus lædatur. ibid.
quandò univerſè ſegniùs fluit ſanguis. ibid.
ejus curatio. 170. a.
Sanguis non tantùm partium continentium, ſed etiam contentarum materia. 176. b.
in Cerebro ſpiritus animales à ſanguine ſecerni. ibid.
hæc ſecretio quot modis lædatur. ibid.
ejus grumi quibus ſolvantur. 206. b.
in cordis ventriculis à quo moveatur. 255. a.
motus hi, vel Naturales, vel Organici. ibid.
ad os delatus dulcis. 260. a.
pituitoſus unde. 278. b.
quando in Pituitam mutetur. 280. a.
à Bile inſlammatur, & putreſit. 284. b.
Sanguini à terrore coagulato conducunt Aromata, & Sale Volatili abundantia. 321. a.
Sanguis in corde coagulatus periculum vitę infert. 321. b.
Sanguis eſt fœtus nutrimentum. 309. b.
Sanguinis Lochiorum Acrimonia Acida quibus temperanda. 363. b.
Sanguinis motus mutatur in vehementi animi affectu. 369. a.
Sanguinis ſerum qui coaguletur. 416. b.
Sanguis quando fiat corpori inutilis. 422. b.
ejus rarefactioni quatuor inſerviunt. 408. b.
unde diverſus exiſtat. 411. a.
ejus conſiſtentia unde. ibid.
aliquando conſiſtens, aliquando diſſolutus unde. 412. a.
Sanguinem à veneno peſtifero corruptum quænam ſequantur mala. 414. b.
Sanguis variè ſe habens. 415. a.
ejus corruptio à Sale volatili. 418. b.
vitium in Cachecticis diverſum. 456. b.
quot modis poſſit vitiari. 459. b.
in quibus viſceribus mutationem ſubeat. ibid.
ejus mutatio, ut & nutritio varia eſt pro ſanguinis varietate. 462. a.
Sanguinis partium diverſarum ſeparatio Mechanica. 467. b.
Sanguinis, & ſeminum comparatio non legitima. 468. a.
ei ab aere dum per venas tranſit aliquid miſcetur. 461. b.
quænam aeris partes ſanguini miſceantur. 462. a.
Sanguinis extractio quibuſdam utilis, quibuſdam noxia. 548. a.
Sanguinis eductio an in febribus intermittentibus inſtituenda. ibid.
Sanguinis menſtrui fœtor unde deductus. 328. b.
ejus partes aliæ penitiùs, aliæ laxiùs cum aliis conjunguntur. 502. a.
ejus in corde mutatio non vergit ad intimam partium ejus permiſtionem, & inutilium quarundam ſecretionem. ibid.
ejus partes tres a ſe invicem ſecedunt. ibid.
partium ejus unio intimior unde pendeat. 487. a.
Sanguinis, & liquoris Tartari diſſimilitudo. 468. a.
Sanguinis miſſio affectibus quibuſvis non conducit. 520. a.
Sanguificationis læſæ cauſa in ſanguine ad cor deſcendente. 117. b.
Sanguificatio læſa à cauſa externa. 118. a.
ejus curatio. ibid.
Sanguis menſtruus quomodo mora peccet. 36. b.
quandò effluxus tempore. ibid.
quid hæc vitia indicent. ibid.
fluiditate quomodò peccet. 37. a.
quid eo indicetur. ibid.
Sanguis nigricans quid indicet. ibid.
ejus fluxus ſubſiſtit in gravidis & lactantibus. 308. b.
Sanguis hic cui uſui inſerviat. ibid.
evacuatur Medicamentis, nequaquam Inſtrumentis Chirurgicis. 313. a. b.
ejus effluxus quo tempore fiat in fœminis. 308. b.
Sanguinis menſtrui flavedo quomodò curetur. 328. a.
Sanguis in menſtruo contra corruptionem, & fœtorem quibus muniendus. 328. b. Vide Menſtruus.
Sanies, & Pus gradu differunt. 327. a.
cauſa ſaniei ubinam quærenda. ibid.
Saniei fluidiori quænam medicamenta applicanda. 70. b.
Sani, & ægri quinam ſint dicendi. 476. a.
Sanitas à quibus pendeat. 298. b.
Sanitatis, & morbi effectus. 28. b.
Sapor Bilis naturalis, & præternaturalis. 38. a.
quidque indicet. ibid.
Sapor Acido-ſalſus quid indicet. 39. b.
illum reperiri probatur. ibid.
auſterus, & acerbus quid indicet. ibid.
Saporis morbus. 31. b.
Sapores, & odores omnes ad duos referri. 68. b.
optandum, ut quis de ſaporum natura accuratè tractaret. ibid.
Sapores à rebus diverſiſſimis mutari. 184. b.
Sapores in Arte Medica maximè conſiderandi. 544. b.
Scabies fera quas partes occupet. 398. b.
ejus Symptomata. ibid. & ſeq.
quomodò curetur. 399. a.
Scabiei cauſa acrimonia acida. ibid.
hanc corrigunt Salia lixiva. 399. b.
à quo in ejus curatione cavendum. 400. a.
quænam uſurpanda. ibid.
Scammonium blandè purgare. 53. b.
ejus vires. 54. a. præparatio ejus egregia. 54. b. & 95. a.
ejuſdem uſus. 95. a.
Scammomium medicamentū potens, & blandum. 484. a.
Scarificationibus, & Cucurbitulis in Apoplexia quando utendum. 277. b.
Scotoma, & viſus obtenebratio. 257. a.
Scorbutus quibus locis Endemius. 540. a.
Scorbuti curatio optima per Salia Volatilia. 556. b.

INDEX RERUM.

Scripta Veterum quomodò ſint legenda. 467. b.
Secretio partium fluidiarũ à viſcidioribus quãdo fiat. 3. a.
ad eam præter fermentationem aliam requiri mutationem. ibid. hæc per Chymiam eruenda. ibid.
Secretio vitioſa unde, & quotuplex. 103. b.
Secretionis diminutæ cauſa. 104. a.
depravatæ auctæve cauſæ. ibid. ejus curatio. 104. b.
Secundarum ab utero ſeceſſus, & exitus. 361. a.
earum arctior Vtero nexus unde. 361. b.
Sedimentum unde. 470 b. multiplex. ibid.
Sedimentum copioſum quale signum. 537. b.
ejus fœtor quid indicet. 538. a.
Seminis abundantia indicat diminutionem diverſam in vegetis, quàm frigidioribus. 49. a.
Veneris uſum facere ad ſeminis generationem. ibid.
Semen fœmineum concurrit ad fœtum formandum. 335. b.
& in uterum, & ad ejuſdem collum defertur. 336. a.
utrumque ſemen ad conceptionem debere permiſceri. ib.
& in utero agglutinari. 337. a.
agglutinatio diverſa in mulieribus, & in brutis. ibid.
variæ ſeminis curationes. 338. 339. & ſeq.
Semen cui ætati effundatur. 474. a. ejus materia. 474 b.
ſpiritus animales ad ejus productionem concurrunt. ib.
quot modis peccet. ibid.
ejus productio qui, & ubi fiat. 307. a.
Seminis confectio cui ætati propria. ibid.
Semen tam in mulieribus, quàm viris fœcundum. ibid.
ejus generatio quot modis lædatur. ibid.
defectus ejus vis curabilis. 308. a.
parcior ejus productio qui curetur. 307. b.
qui copioſior. ibid.
Semen aquoſum qui emendetur. 308. a.
qui viſcidius. ibid.
Seminum, & ſanguinis comparatio non legitima. 468. a.
Seminis Staphidis-Agriæ vires. 63. b.
Senæ vires. 56. a. ejus correctoria: mundatio. ibib.
in decoctione ejus intima vis elicitur. ibid.
hæc melancholicos purgat humores, qui tormina excitant. ibid.
humoribus auſteris, & acidis malè adhibetur, niſi ſint præparati ibid. ex ejus pulvere, & prunorum pulpa fit electuarium. ibid.
Sena imbecille, et vehemens Medicamentum. 484. a.
ejus foliorum vires. 55. a.
Sententia Auctoris de copioſiore urina à ſanguine ſecreta. 468. a.
Senſorium læſum. 261. a.
Senſorium idem pluribus ſenſibus inſervire. 251 a.
Senſus à quibus lædatur, et recreetur. 32. a.
Senſuum requiſita externa. 30. b.
Senſus interni, & externi affecti. 164. a.
horum Symptomatum cauſæ. 164. b.
Senſus externi in Peſte debilitati. 418 a.
ſpiritus animales pauciores. 418. b. impuriores. ibid.
Senſus externi quinam. 249. b. interni quinam. ibid.
ad Senſum externum plura concurrere. 250. a.
Senſus caloris quis. 262. b. à tactu diſtinctus. 32. a.
ejus qualitates propriæ quæ. ibid.
quot modis lædatur. 262. b. abolitus. ibid.
ejus cauſæ. ibid. diminutus. ibid. depravatus. ibid.
abolitus quî curetur. ibid.
diminutus, auctus, depravatus qui curetur. 263. a.
Senſibus quænam inſerviant. 275 a.
Senſuum externorum numerus unde eliciendus. 250. b.
Senſus externi quotnam. 251. a.
duo Senſus diverſi hactenus confuſi. ibid.
Senum viſio. 257. a.
Separatio partium diverſa. 3. a.
Spiritus Acidi à ſuo Sulphure in Vitriolo. ibid.
Separatio metallorum ab Aquis fortibus. ibid.
Serum auſterum quibus corrigitur. 72. a.
Serum incraſſandum. 70. b.
Serum incraſſantia. ibid.
acrius ſerum temperandum. ibid.
ejus in renibus cauſa. 78. a.
Seri diverſæ acrimoniæ. 70. b.
ejus redundantia quibus minuatur. 482 b
Serum per urinas vel ſudores evacuans decoctum. 108 a.
ſalſum, & mordax ſerum qui corrigatur. 108. b.
Serum inſipidum, & ſubſalſum. 191. a. b.
Serum purgantia. 484. a.
Serum unde oriatur. 564. b.
Serum à ſanguinis maſſa facillimè cedit. 478. b.
Seri colatio qui fiat. 566. a.
Serum, & Pituita in ſanguine redundantia qua via educi poſſunt per alvum. 484 a.
Serum, & Pituita cur in ſanguinem redundent. 487. a.
eorum ſecretio à ſanguine cur deficiat. ibid.
unde eorum generatio, coacervatio, & retentio. 487. b.
quænam Serum, & Pituitam foras propellant. ibid.
Serum quando dicatur redundare. 482. b.
Seri generationem quænam impediant. 476. b.
Seri ſalſedo, & pituitæ viſciditas qui curetur. 489. b.
Sibilus auris quomodò curetur. 258. a b.
Siccitatis linguæ cauſa. 521. b.
Signa in graviori, & leviori Epilepſia. 272. b.
Signa Apoplexiæ. 275. a.
Singultus vera cauſa. 130. b. ejus curatio. 131. a. b.
Singultus cauſa primaria quomodò agat. 390. a.
ejus comites Nauſea, & Cardialgia unde pendeant. ib.
Singultus quid. 389. b.
ejus diverſitas à motibus Epilepticis. ibid.
quare non adſit motus convulſivus reciprocus. ibid.
Singultus Curatio. 390. b.
mixtura Aromatica ad eum curandum. 131. a.
Sitis prima functio naturalis. 92. b.
quotupliciter lædatur. ibid.
auctæ ſitis cauſæ internæ. ibid.
auctæ ſitis cauſæ externæ quàm plures. ibid.
depravatæ ſitis cauſæ. ibid.
Sitis auctæ curatio per aquea, acida, oleoſa. 93. a.
Sitis aucta à catarrho quomodò curetur. ibid.
depravata ſitis quomodò curanda. ibid.
Sitis, & fames quid ſint. 93. b.
Sitis importuna quomodò compeſcenda. 143. b. & 144. a.
Sitis, & linguæ ariditas quomodò curanda. 160. a.
Sitis qui tollatur. 140. b.
Situm appoſitionem partium ſpectare. 46. a.
qui mutatus functionem lædit. ibid.
Soldanellæ vires, doſis & ſuccus. 57. a.
Soliditates, & fiſtuloſitates mutatæ. 46. a.
quando ſoliditas lædatur. ibid.
Somnambuli quinam. 304. b.
eorum geſta vix credibilia. ibid.
hujus affectus cauſa. ibid.
Somnambulorum comparatio. ibid.
eos peragere quæ vigilantes non peragerent. 305. a.
Somnambulationis duæ cauſæ. 305. b.
Somnambulorum curatio. 306. b.
Somnia quid. 294. b.
Somnolentia ſimplex. 295. a. ejus cauſæ. ibid.
morboſæ ſomnolentiæ curatio. 296. a.
Somnolentia à Pituita: ſomnus profundus, & inſomnia à Bile corrupta. 536. a. & 554. b.
Somnus, & Vigilia affectio ſenſuum externorum. 263. a.
Somnus quot modis peccet. ibid.
Somnus brevior, longior, profundior qui curentur. 263. b.
Somnus profundus cum inſomniis unde. 536. b.
Somnus profundus, & vigiliæ contumaces in peſte. 419. b.
Somni ſpecies. 294. a.
Somnolentiæ ſpecies. 294. b.
Somnus quot modis peccet. 296. b.
propenſio in ſomnum à Bile. 535 b.
Somnus vigiliaque, quies & motus quomodò differat. 519. a.
Somnum conciliari utile. 50. b.
animæ ſollicitudines ſomnum interrumpunt. 360 b.
Sonus, & calor à rebus diverſis, & diverſo modo. 32 a.
Somnum in bile non habere locum. 35. b.
à ſapore quomodo excitentur Ægri. 178. b.
Spagyrica Ars in rerum cognitione utilis. 469. a.
Species ab Obiecto emanant. 250. a.
ab Obiecto ad Senſus Organum deferuntur. ibid.
Spiritus Acidi conjunctio, & ſejunctio. 3. a.
hujus ope Chylum à fæcibus ſecerni. 3. b.
Spiritus Animalis Spiritus Vini ſimilis. 7. b.
Spiritum Animalem ad partes Corporis per nervos partim deferri. ibid.
partim in Cerebro, ac Cerebello coacervari, & in quem uſum. ibid.

Spiri-

Spiritum *Animalem non in totum abſumi; ſed in Lympham mutari*. ibid.
Spirituum *Animalium uſus*. 8. a.
eorum dotes naturales. 271. b.
vitia eorum unde. 272. a.
conſectio. 7. a. *ex ſanguine ad Cerebrum, & Cerebellum aſcendente ſpiritus animales nutriri, & elaborari*. ibid.
Spiritus *Animales quibus reſtaurentur*. 555. b.
Spiritus *Animales in ſenſus non incurrere*. 42. b.
eorum Color, Sonus, Odor, & cæteræ qualitates ſenſiles propriæ ignotæ. ibid.
Spiritus *animales magnam habere affinitatem cum Spiritu Vini*. ibid.
eorum natura cognitu neceſſaria. ibid.
copia quomodò peccent. 43. a.
eorum defectus cauſæ. ibid. *quomodò moveantur*. ibid.
quibus inſerviant. ibid.
eorum motus læſi effecta. 43. b.
Spirituum *animalium locus quis*. ibid.
fluiditas eorum, quæ, & in quem finem. ibid.
an eam amittere queant dubitatur. 44. a.
fluidiores reddi per ſalia volatilia. ibid.
an diverſitas ſit inter ſpiritum vini, & animalem dubitatur. ibid.
de quo dubitatur ſecundùm experientiam producendum in Medicina. ibid.
Spiritus *animales abundantes indicant ſui diminutionem, quæ fit meditatione, & exercitio*. 49. a.
quot modis pereant. 49. b.
Spiritus *animales deficientes quid indicent, & quibus reparentur*. 51. b.
Spiritus *animales in gyrum acti quomodò in ordinem reducantur*. 179. a.
terrore conturbati quomodò ſedentur. ibid.
Spiritus *animales non tantùm ſenſibus, & motui animali, ſed etiam humoribus temperandis inſervire*. 179. b.
Spirituum *per nervos motus qualis*. ibid.
quot modis lædatur. ibid.
inordinati ſpirituum motus cauſa. 180. b.
eorum curatio. 180. b. 181. a. & 185. b.
Spirituum *animalium vitium in tactu*. 261. b.
Spiritus *animales quî ſe habeant*. 255. b.
eorum conſtitutio. ibid.
eorum ope animam corpori conjungi. ibid.
vapore infecti quî corrigantur. 257. b.
agitati quibus ad quietem reducantur. ibid.
Spirituum *animalium agitatio vigilias producit*. 300. b.
Spiritus *animales vehementer moti quid producant*. 272. a
quid inæqualiter moti: quid concitati. ibid.
eos maximè accedere ad ſpiritum vini. ibid.
animales ſpiritus benè, vel malè conſtituti. 275. a.
defectus ſpirituum duplex. 275. b.
Spirituum *animalium motum non eſſe voluntarium*. 291. a
Spiritus *animales à ſale volatili inquieti redduntur*. 300. b
Spiritus *animales per diætæ vitia poſſunt alterari ut perperam judicet mens*. 303. b.
concurrunt ad productionem ſeminis. 474. b.
Spirituum *animalium torpor cauſa ingenii bebetis*. 265. b.
iis imperat anima. 255. b.
Spirituum *animalium dotes naturales*. 271. b.
Spiritus *animales multi deperduntur in mentis operatione*. 322. b.
eos duobus modis inſervire. ibid.
ex eorum defectu quæ ſequantur. ibid.
Spirituum *animalium copioſorum, & laudabilium ſeparatio unde*. 409. b.
Spirituum *animalium malè affectorum cauſa*. 394. b.
Spirituum *animalium inæqualis generatio, & pulſus inæqualitas unde*. 411. a.
Spiritum *acidum animalibus ſpiritibus admiſceri*. 19. b.
Spiritum *acidum ſæpe in corpore obſervari*. ibid.
Spiritus *acidi temperati præparatio ubi fiat*. 20. a.
Spiritum *acidum in corpore non gigni; ſed ab aliis ſeparari*. 19. b.
Spiritus *acidus temperatur à ſpiritu volatili*. 20. a.
ut & à pinguibus. ibid.
Spiritus *acidus, & volatilis, ſal lixivum, & oleum quomodò jungantur*. ibid.
Spiritus *acidus quomodò paretur*. 26. b.
Spiritus *acidi partes non eſſe omnes æquè fixas*. 65. a.
Spiritus *acidi volatiles, & fixæ partes ad quid aptum reddant Mercurium*. ibid.
Spiritus *acidos volatiles cum auſtero conjungi*. 82. b.
quid illa conjuncta præſtent. ibid.
Spiritus *acidi in ſpiritu vitrioli diverſitas unde pendeat*. 445. a.
Spiritus *acidi acrioris in Lue Venerea correctio*. 438. a.
Spiritus *acidi partes non ſunt omnes æquè fixæ*. 65. a.
Spiritus *acidus a vento Boreali, & Occidentali augetur*. 509. b.
Spiritus *acidos ſalibus volatilibus contrarios eſſe*. 394. b.
Spiritus *acidus Pituitæ admiſcetur*. 437. b.
ejus differentia, & proprietates. 272. a.
à quo fiat volatilis. ibid.
augetur vinis acidiuſculis. 509. b.
à volatili temperatur, & quomodò. 468. b.
Spiritus *acidus in fumo*. 485. a.
Spiritus Carminativus *Auctoris*. 102. b.
ejus præparatio, vires, & uſus. 103. a.
Spiritus *Nitri dulcis vires*. 102. b. & 546. b.
Spiritus *Nitri dulcis varius quî paretur*. 546. b.
ſolvit calculos. 79. a.
optimè flatus diſcutit. 545. b.
Spiritus Salis Armoniaci *uſus, & vires*. 122. a.
utilis in ſuffocatione. 553. b.
in raucedine curanda. 557. a.
Spiritus Vini *aromaticus*. 111. b. & 295. b.
an inter Vini ſpiritum, & ſpiritum animalem diverſitas ſit, dubitatur. 44. a.
Spiritus *vini effecta*. 43. b.
Spiritus *vini rectificatiſſimus à quibus coaguletur* 44. a.
Spiritus *vini non habet vim exhaur iendi, & exſiccandi*. 286. b.
Spiritus *vini per ſpiritum urinæ coagulari poteſt*. 293. a. b.
Spiritus *vini, & acetum ſtillatitium quibus conducant*. 504. b
Spiritum Volatilem *ad ignem blandum attolli*. 59. b.
eundem ſequi aquam. ibid.
temperare ſpiritum acidum. 20. a.
Spiritus *volatilis tanta copia in plerisque Plantarum fructibus unde*. 527. a.
Spiritus *volatilis non ex aqua, nec ex terra*. ibid.
Spiritum *acidum in terræ viſceribus reperiri*. ibid.
Spirituoſa, *& aquea febribus intermittentibus conducunt*. 504. a.
Spirituum *parcior ſecretio quomodò curatur*. 177. b.
quomodò copioſior ſpirituum ſecretio minuitur. 178. a.
torpidi ſpiritus quibus ad motum excitantur. 178. b.
Sputi *purulenti in Phthiſi retentio ſignum mortis inſtantis*. 451 a.
Staphidis *Agriæ dosis, uſurpandi modus, & vires*. 65. b.
Status *tres Hominis*. 311. a.
Stercoris *humani fœtor unde*. 469. b.
Sternutationis *cauſæ*. 20. a. & 130. b.
Sternutationis *curatio*. 131. b.
à Stupore *quomodò excitentur Ægri*. 178. b.
Subauſtera *blandè Pituitam incraſſant*. 545. b.
Subſidentia *quid*. 46. b.
Succini *vis, & efficacia*. 77. a.
Succus *renalis unde*. 9. b.
Succorum, *& liquidorum in Glandulis præparatorum uſus*. ibid.
Succi *Roſarum, & Violarum uſus*. 54. a.
Succus *Pancreatis, & Saliva, &c. num conveniant*. 9. b.
ejus uſus. 10. a. *deſcriptio*. 198. a.
Succi *Pancreatici, & Bilis ope Chylum à fæcibus ſecerni*. 3. a.
horum effuſio in inteſtina. 3. b.
quomodò id fiat. ibid.
Succus *Pancreaticus quantum à ſaliva differat*. ibid. & 26. a.
491. a. *eſſe ſubacidum*. 20. a.
quando acidus. 20. a.
quando dici poſſit loco peccare. 33. b.
quomodò moveatur. 34. b.
ejus color naturalis. 39. a.
qui an mutetur ambigitur. ibid.
de ejus ſono, & odore nihil dicendum. ibid.
ejus ſapor naturalis. ibid.
ſapores ejus præternaturales. ibid.

Ad flatus discutiendos

non

non tam in homine, quàm canibus obſervandi. ibid.
eos in homine etiam eſſe conſtat ex praxi. ibid.
humorum ſapores vitioſi ſucco pancreatico adſcribendi. ibid.
Succus pancreaticus acidior, & acrior quid indicet. 39.b.
minùs acidus, vel inſipidus quid indicet. ibid.
ſalſus muriaticus familiaris ſcorbuticis. ibid.
durities in ſucco pancreatico nulla. ibid.
ne calor aut frigus. ibid. peccat copia. ibid.
motu quomodò peccet. ibid.
ejus motus lentior quid indicet. ibid.
loco quomodò peccet. 40. a.
tempore motus quomodò peccet. ibid.
fluiditas ejus mutata quid indicet. ibid.
acidis reparatur. 51.a.
ſegniùs educitur. 49. a.
abundans per alvum educendus. ibid.
ejus conſtitutio naturalis, & præternaturalis. ibid.
an fluiditatem amittere queat; & ſi fieret, quomodò id corrigatur. 75. a. b.
ejus à frigore externo inſpiſſatio quid producat. 76. b.
Succi pancreatici, & lymphæ glutinoſitas quibus remediis corrigatur. 77. a.
Succus pancreaticus, & ſaliva unde aquoſiores, ſeroſi, & acres. 107. b.
ejus aciditas unde. 105. b.
ejuſdem auſteritas unde. ibid.
eum quænam corrigant. ibid. & ſeq.
Succus pancreaticus quis vocetur. 198. a.
ejus ſapor. ibid.
ejus generatio quot modis lædatur. ibid.
curatio ejus. 198. b. & 199. a.b.
ejus motus quot modis lædatur. 200. a.
ejus defectus univerſus. ibid.
defectus ſucci univerſalis cura. ibid.
obſtructio ductus pancreatici qui tollatur. 200.b
creat aciditatem in ſaliva. 259. b.
ejus partes quænam ad cor, quænam ad inteſtinum craſſum pergant. 105. a.
Succus pancreaticus, & ſaliva ſpiritu volatili abundantes qui emendentur. 104. b.
ſunt primariæ Pituitæ cauſæ. 491. a.
aliquando acidiores præter naturam. 461. a.
Succus pancreaticus aciditate volatili peccans quomodò corrigatur. 261. a.
ejus copia quomodò minuenda. ibid.
ſalſus quomodò corrigatur. ibid.
ei adſcribendum eſt incendium Bilis. 384 b.
eſt ſubacidus. 530. b.
mora fit acidior. ibid.
ejus aciditas à quibus augeatur. 387. b.
ejus acidioris efferveſcentia cum Bile quibus ſedanda. 397. a.
ejus acidioris exemplum. 461. a.
Succus pancreaticus, bilis, & ſaliva quartum liquorem conſtituunt. 461. a.
Succus pancreaticus quomodò ad inteſtinum effluat. 460. b.
unde auſterior. 515. a. b.
in ductibus ſiſtitur. 530. b.
Succum pancreaticum acidiorem temperant Salia volatilia, & aromatica. 547. b.
Succum acidum quænam infringant. 94. a.
eundem quænam obtundant. ibid.
quænam temperent. ibid. quænam enervent. ibid.
acidi ſucci augmentum qui præveniatur. ibid.
eum temperans miſtura. 114. b.
Succus acidus iners factus reparandus acidis. 426. b.
Succus melancholicus unde fit auſterus. 518. a.
Suctus naturalis quomodò fiat. 11. b.
Suctus artificialis qui fiat. ibid.
Suctui inepti ductus bilarii. ibid.
Suctus quandò lædatur. 97. a.
Sudorifera, & diuretica quomodò evacuent. 60.a.
utraque gradibus tantùm differre. 60. b.
potentiora eſſe ſudorifica. ibid.
debiliora diuretica. ibid.
Sudorifera ſecundùm humores educendos diverſa. ibid.
Sudorifera in Lue Venerea ex quibus parentur. 439.b.
Sudorifera in Febribus ex quibus componenda. 547. b.
Sudoriferæ radices quænam. 60. b.
Sudorifera decocta etiam diuretica. 441. a.
Sudorifera, & diuretica ſimul miſcenda. ibid.
ea magis adhibenda quæ requirit ægri conſtitutio. ibid.
Sudoriferorum vires, & operatio. 488. b.
Sudorifera, & diuretica non niſi gradibus differunt. 488. a
nullum eſt periculum à ſudoriferis quamvis ſudor nullus prodeat. ibid.
non tamen eſt bonum ſignum. ibid.
Sudorifera febrium intermittentium cauſam optimè tollunt. 547. b.
Sudorifera ipſa non nocent, ſed eorum præpoſterus uſus. 440. a.
Sudorifera eſſe interna, & externa. 61. a.
ex allatis ſodorificis plura erui poſſe. ibid.
non tantùm internè aſſumpta, ſed externa ſudorem movere, ut Balnea. ibid.
Sudor amaricans ſpontaneus. 60. b.
Sudoris excretio quotuplex. 207. a.
quot modis ſudoris excretio lædi cenſeatur. ibid.
utilis ſudor diminutus, vel ſuppreſſus qui augeatur, vel reſtituatur. 207. b.
nimius, aut per ſe noxius ſudor quomodò minuatur, & tollatur. ibid.
Sudor ſalſus muriaticus quibus emendetur. 208. b.
amarus quid indicet. ibid.
acidus qui curetur. ibid.
Sudori comes pulſus frequentior, & robuſtior. 174. b.
ei movendo conducit tam externa, quàm interna. 328. b.
ejus in peſte diverſi cauſæ. 416. a.
Sudorem quænam cauſæ manifeſtæ excitent, & promoveant. & qui. ibid.
in quibus ab urina differat. 415. b.
Sudor nullus in Peſte quale ſignum. 417. b.
fœtens unde. ibid. frigidus in Peſte periculoſus. ibid.
arte concitatus quid indicet. 418. a.
nunquam eſt naturalis. 479. a. ejus cauſæ. ibid.
quotuplex. ibid. prodit aut non naturaliter, aut præter-naturaliter. 478. b.
Sudoris ſpontanei cauſa potus copioſus, & præcordiorum anxietates. 513. b.
ſpontè prodeuntis cauſæ. 521. b.
quid in ſudore Medico curandum. 440. a.
Sudorem movent tegumenta copioſa. 62. a.
at mediocria eundem promovent. ibid.
Sudor in ſtatu perfectè ſano nunquam producitur. 417. a.
quomodò ab urina oleaginoſa differat. 415. b.
ejus & urinæ convenientia, & diverſitas. 416. a.
Suffocationis ſpecies diverſæ. 535. a.
Suffocationis uterinæ cauſa. 494. a.
quales viros affligat id malum. 494. b.
Suffocatio hypochondriaca neutiquam fœminis propria. 553. b. ejus cauſa. 535. a.
affectus hic non ab aliqua parte generationi inſerviente, ſed à flatibus melancholicis. 494. b.
Suffuſio quid. 256. a. unde oriatur. ibid.
qui paulatim accreſcat. ibid.
& pateat Medico ibid. ejus Curatio. ibid.
Sulphur minerale fixum optimum in pluribus graviſſimis morbis medicamentum. 426. a.
Sulphur vulgare continet ſpiritum acidum, & acrem. 468 b.
ut & Arſenicum, Auripigmentum, & Mercurius ſublimatus. ibid. ei adhæret vis Narcotica. 297. b.
Sulphura mineralia, & Metallorum fixa præſtant Opiatis. 548 a.
Sulphur conſtare oleo, & ſpiritu acido. 291. a.
Superpurgatio qualem convulſionem pariat. 284. b.
Suppoſitoria alvum ſolventia. 106. a.
Surditatis adventitiæ cauſæ. 258. a.
quomodò curetur. ibid.
quæ ab auditorio nervo eſt quomodò curetur. ibid.
Symptomata quatenus urgeant. 49. b.
Symptomatum cura habenda. 146. a. 154. a. b. & 155. a. b
in Symptomatum concurſu quid agendum. 140. b.
Symptomata falsò credita nullam requirere medicationem. 30. a.
gravia requirere medelam. ibid.
Symptomata Peſtis eſſe à ſale volatili. 415. b.
Symptomata in Peſte ſpectant functiones naturales, vel animales læſas. 418. a.

que-

quænam ea ſint. ibid. & *ſeq.*
eorum in Peſte curatio. 428. a.
Syncopes *ſymptomata*. 164. b.
quænam functiones in ea obſerventur læſæ. 413. b.
miſtura in ſyncope, & animi deliquiis. 122. b.
Syncopes *ſignum Pathognomonicum*. 414. a.
modus invadendi in ſyncope. 413. b.
ea ortum ducit à ſale volatili & acri. 414. b.
Synocharum *caloris diverſi cauſæ*. 141. b
glandularis Synochæ Lymphaticæ curatio in horrore. 143. b.
Syrupus *violarum, mel, & conſerva, horum doſes*. 54 a.
Syrupi *Diacnicu doſis*. 55. a.
Syrupi *Cydoniorum vires, doſis, & effecta*. 58. a.

T

TAbes *quid*. 45. b. 170. b. & *unde*. 104 a.
ejus cauſæ variæ. 170. b.
curatu difficilis. 171. a. *ejus curatio*. ibid.
Tactus *qualitas*. 31. b. *in tactu requiſita*. ibid.
ejus morbi qui. 44. b.
ejus objectum proprium. 261. b.
quomodò lædatur. ibid.
aboliti, & diminuti cauſæ. ibid.
Tactus *auctus quid*. ibid. *depravatus quid*. 262. a.
ejus cauſa. ibid.
abolitus, & diminutus qui curetur. ibid.
auctus qui curetur. 262. b.
depravatus qui curetur. ibid.
Tamarindorum *vires, doſis, pulpa*. 54. a.
Tartari *liquoris & ſanguinis diſſimilitudo*. 468. a.
Tegumenta *ſudorem movere copioſa*. 62. a.
at mediocria eundem promovere. ibid.
Temperatio, & *emendatio quomodò diſtinguantur*. 546. a.
Teneſmi *curatio*. 109. a.
in Teneſmo *dolor*. 109. b.
Tenuis *meninx*. 6. b.
Terebinthinæ *oleum non habet vim exhauriendi, & exſiccandi*. 286. b.
Terræ *motus cauſa*. 528. b.
Terræ *ſigillatæ vires*. 61. a.
Terroris *inexpectati effecta*. 122. b.
in Tetraedris *eſſe acumen, non in cubis*. 74. b.
Teſtium *deſcriptio*. 566. b. *ſubſtantia*. ibid.
an in iis ſemen generetur. ibid.
Teſtes *fœminarum*. 567. a.
Teſtimoniū *Celſi de Venæ-ſectione in Apoplexia*. 277. b.
Theriacæ *vires*. 156. b.
Thermæ *ſulphureæ unde generentur*. 291. a.
quam vim habeant. ibid.
Thorax *in inſpiratione amplior fit*. 13. b.
in exſpiratione arctior fit. ibid.
in inſpiratione elevatur. ibid.
in exſpiratione deprimitur. ibid.
Thoracis *Hydrops unde*. 195. a. *qui curetur*. ibid.
Thoracis *Hydrops difficilè curatur*. 356. b.
Tibiarum *oſſa contorta lædere progreſſionem*. 45. b.
Tinctura *Cinnamomi maximè conducit functionibus animalibus gravidarum languentibus*. 347. a.
Tinea *quas partes occupet*. 398. b.
Tinnitus, & *ſibilus aurium quomodò curetur*. 258. a. b.
Tonſillarum *inflammatio unde*. 541. b.
Tophi *qui curentur*. 445. b.
Torporis *in motu animali cauſa*. 135. b.
Tremoris *coacti cauſa*. 180. b *ejus curatio*. 181. a.
Tremor *in Peſte eſt ab Animalium Spirituum defectu*. 421. a.
Triſtitia *vehemens quoſnam affectus producat*. 321. b.
Trochiſci *de vipera quid præſtent*. 386. a.
Tumores *duum eſſe generum*. 45. b.
Tumores *ſtrumoſi, gravedo, ſternutatio, tuſſis ex quibus conſtet*. 20. a.
Tumoris *in ſiniſtro hypochondrio prægrandis curatio*. 112. a.
Tunica *cornea omnis coloris expers*. 44. b.
ſi colore inficiatur, læditur viſio. ibid.
Tunica *cornea oculorum in variolis eroſa quomodò curetur*. 403. b.
Tuſſis *cauſa*. 130. b.
ejus curatio fit diverſimodè. 132. a. b.
Tuſſis *gravis quænam mala producat*. 449. b.
Tuſſis *feliciter curata per flatus diſcutientia*. 541. a.
cur gravedini tuſſis ſuccedat. ibid.
quomodò ex ea Phthiſis oriantur. ibid.
Turpethi *vires, & doſis*. 55. a. & 58. a.
Tyronis *in Medicina officium*. 334. a. b.

V

VAginæ *venæ portæ conſtitutio*. 12. a.
Vaginæ *uſus*. 12. b.
Vapor *qui agat*. 68. a.
Vaporum *cauſæ Pituitæ, & Bilis efferveſcentia*. 491. b.
Variolæ, & *Morbilli cuinam ætati ſint familiares*. 400. a.
cur ſimul tractentur. ibid.
quoties, & quo ordine homines invadant. ibid.
quoſdam iis non laborare. ibid.
unde oriantur. ibid.
Variolas *aliquando eſſe Epidemias*. 400. b.
reſpiratio difficilis, & tuſſis in Variolis qui curentur. 404. a.
tunica cornea oculorum in Variolis eroſa quomodò curetur. 403. b.
in Variolis *quænam acrimonia peccet*. 401. a.
unde oriatur. 401. b.
& *qua ratione*. ibid.
macularum in Variolis eruptio pro criſi, ſed imperfecta habetur. 401. a.
maculæ ſine acrimonia qui ſe habeant. ibid.
quamdiu durent. 402. b.
Variolarum *reſpectu temporis diverſitas*. 401. b.
Variolæ *ſunt periculoſæ*. 402. b.
quando curandæ. ibid.
Variolarum, & *Morbillorum differentia*. 435. b.
eæ initio non poſſunt diſtingui à Morbillis. 416. a.
acidum in Variolis quomodò peccet. 402. a.
ubinam lateat. ibid.
Variolæ *Epidemiæ graviores quomodò curandæ*. 402. b.
Antimonialibus facilitatur maturatio, exſiccatio, & caſus. 403. a.
ſi cura in principio fuerit neglecta quid agendum. 403. b.
Varix *quid*. 478. b.
Vas *breve quid*. 8 b.
Vaſa *Lymphatica unde oriantur*. 9. a.
Vaſa *Lymphatica quæ, & Lympha quid*. 17. a.
Vaſorum *Lymphaticorum partes*. ibid.
Vaſa *vitrea terreave ferre poſſe acrium mixtionem; quam ferre nequeunt corpora noſtra*. 87. a.
Vaſa *quænam conſolident*. 70. a.
in Vaſorum *diſtenſione quid agendum*. 126. b.
Vaſorum *motus periſtalticus*. 16. b.
Vaſa *umbilicalia*. 567. b.
Vaſa *quando laborant morbo in anguſtia*. 33. b.
Vaſorum *tunicæ naturalis*, & *præternaturalis conſtitutio*. 34 a.
eorum diæreſis, diapedeſis, anaſtomoſis. ibid.
Vaſa *ſpermatica virilia præparantia quænam*. 566. b.
Vaſorum *lacteorum obſtructio*. 378. a.
Venæ *Cephalicæ nulla affinitas cum Capite, nec Baſilicæ cum Hepate*. 289. a.
Venarum *lactearum obſtructio, ac poſtea ruptio cauſa effuſionis humiditatis in abdominis cavitatem*. 116. b.
earum deſcriptio. 570. b.
quomodò curetur. 116. b.
Vena *in fœmina nuper ingravidata non facilè aperienda*. 340. a.
Venæ *Cava*, & *Portæ quomodò per hepar porrigantur*. 565. a.
Venæ *lacteæ pro fibris habitæ*. 15. a.
Vena *quænam in brachio ſecetur perinde eſſe*. 289. a.
Venarum, & *Arteriarum, conveniens firmitas*. 478. b.
Venæſectio *non quibuſvis affectibus conducit*. 520. a.
Venæſectione *ſummus æſtus*, & *pulſus magnus, ac major ſanguinis rarefactio curanda*. 143. b.
de Venæſectione *in Febribus Authoris ſententia*. 36. a. 517. b. & 548. a b.
Venenum *quid*. 4. a.
Venenorum *natura, operatio, aut curatio ſolida*. 87. a.
Venena *quorum malorum ſint cauſa*. 86. b.

à pru-

à prudentibus vitanda. 86. b.
ea produci ab alterutro, vel utroque acri. ibid.
acrimoniam hanc vel patere, vel latere. ibid.
quænam venena hic intelligantur. ibid.
Venenum peſtilens Arſenicale vocatum. 407 b.
Venenum peſtiferum in ſale volatili, & acri conſiſtit. 415. b.
quænam ſanguinem ab eo corruptum ſequantur mala. 414. b.
Venenum diureticum in ſale volatili, & valdè acri conſiſtit. 468 b.
Venena quænam Auctori dicantur. 457. a.
Venena quænam abſolutè nominanda. 457. b.
Venenum peſtilens expellendum per ſudorifera. 425.a.
& vomitoria. ibid.
corrigendum figentibus, & acrimoniam demulcentibus. ibid.
Veneris uſum facere ad ſeminis generationem. 49.a.
Ventorum materia aqua marina viſcoſa, vel in terræ cavitatibus hærens ſale auſtero imprægnata. 528. b.
efficiens ſolis radii, vel ignis ſubterraneus. ibid.
Venti in terræ cavernis producuntur. ibid.
ſeptentrionales potentiſſimi unde. ibid.
Venti ex ipſo mari aſſurgunt. ibid.
Venti aliud, quàm aer. 526. a.
Ventorum diverſorum aut diverſa vehentium cauſæ. ibid.
Ventorum frequentia, & violentia Soli adſcribenda. 528. b.
eorum vis frangitur à Solis radiis, atque ſale volatili. ibid.
Ventriculus locus, in quo alimenta in Chylum vertuntur. 2. a.
Ventriculus ad vomendum quot modis afficitur. 102. a.
Ventriculus quomodò movetur. 390. a.
Ventriculi cordis dextri, & pulmonus finis. 15.a.
Ventriculus quomodò præparata expellat. 390 b.
quomodò hæc expulſa naturaliter ſe habeant in inteſtinis, & præter naturam nauſeam, & vomitum producat. ibid.
Ventriculi motus naturalis, & præternaturalis. 390.a.
Ventriculi deſcriptio. 564. a.
eſſe partem diſſimilarem. ibid.
Ventris tormina infantibus familiaria. 386.b.
eorum cauſæ. ibid. curatio. 387. a.
Veritas experientia innoreſcit, & ratione comprobatur. 349. a.
Veritas non auctoritate, ſed ratione probanda. 24.b.
Vermes ubi producantur, & excernantur. 404. a.
Vermium materia quænam mala producat. ibid.
Vermibus & infantes, & adulti laborant. ibid.
Vertigo. 257. b.
ei corrigendæ mixtura conducens. ibid.
Veſica rupta lethale malum. 465. b.
ſuppreſſi lotii cauſa aliquando hæret in collo veſicæ. 466. a.
calculi, & aliæ ejus cauſæ. ibid.
Veſicatoria qua ratione applicanda. 507. a.
Veſicæ calculum ſolvi decocto graminis, & ſpiritu Nitri miſtis; & quomodò. 67 a.
ejus deſcriptio. 566. b.
Veſiculæ Bilariæ ſtructura. 12 a.
Veſiculæ Bilariæ deſcriptio. 565. b.
ejus figura Pyriformis. ibid.
Veſicæ vrinariæ deſcriptio. 566. b.
Veſiculæ ſeminariæ. ibid.
Veterum ſcripta quomodò ſint legenda. 467.b.
Vigilia duplex. 519. a.
Vigiliæ quî tollantur. 140. b.
Vigilia, & ſomnus affectio ſenſuum externorum. 263. a.
Vigiliæ nimiæ quî curentur. 263. b.
Vigilias producit ſpirituum animalium agitatio. 300.b.
Via ad inteſtina immediatè nulla eſt præter Ductum Pancreaticum. 483 b.
Viæ tres ad inteſtina. 543. a.
Viæ per quas penetrent oleoſa. 314. a.
Viæ per quas ad ſanguinem regurgitat Bilis. 383. b.
Viæ à ductu bilario hepatico verſus cor. 12. b.
ex arteria hepatica in fellis folliculum. 13.a.
Vias uteri quænam blandè aperiant. 318. b.
Vim exhauriendi, & exſiccandi Oleo Terebinthinæ non ineſſe. 286. b.
Vinum medicatum, & ejus uſus. 100.b.
Vinum abſinthites. ibid.
Vini medicati uſus. 94. b.
Vinum medicatum ad emendandum humorem pituitoſum glutinoſum. 165.b.
ad flatus vinum, vel cereviſia medicata. ibid.
Vinum eſt Medicamentum, Alimentum, & Venenum. 457. a.
Vina acidiuſcula ſpiritum acidum augent. 509. b.
Vini ſpiritus, acetum, & lixivum quid ſint. 295. b.
Violarum ſyrupus, mel, & conſerva, & horū doſes. 54.a.
Vires quid, & quotuplices. 30. b.
Vires duplices. 30. b.
quatenus in indicatione præſervatoria, & quatenus in indicatione vitali vires conſiderandæ. ibid.
quare vires in ægris æquè, ac in ſanis, conſervandæ. ib.
ad ſanguinem reſpiciendum in eorum examine. 160. b.
Vires vitales, & quænam ad eas referenda. 538. a.
Vires quando dicantur proſtratæ. 538 b.
Vires animales læſæ in ſenſibus externis unde. 539. a.
Viribus proſtratis fruſtrà quæritur remedium. 49. b.
Vires conſervandæ, neglectis ad tempus morbis primariis. ibid.
Vires vitales, & animales quænam. ibid.
Vires, & vitalis indicatio quid. 29. b.
Virginitas. 567. b.
Vis Narcotica in quibus humoribus introducatur 298.a.
Vis Narcotica Pituitam vitiat. 298 b.
Vis Narcotica ſedem habet in Bile. ibid.
Vim Narcoticam quænam emendent. 296.b.
Vis evacuandi per alvum, aut vomitum unde pendeat. 442. a.
Viſcera, & muſculi qua ſanguinis parte nutriantur. 77.b.
Vitrioli ſulphuris ſeparatio à ſuo ſpiritu acido. 3.a.
Vitrioli albi præparatio, & doſis. 58.b.
Vitriolum Martis quî paretur. 82.b.
ejus vires. ibid. qua forma uſurpandum. 83 a.
Vitriolum quale adhibendum in pituita fluidiore. ibid.
Vitrioli vis in Bilem efferveſcentem. 296. a.
Vitriolatorum vomitoriorum vires. 58. b.
Viſio quid. 47. a.
Viſus, & tactus teſtimonio dilatari arterias, in cordis contractione, & effundi ſanguinem è corde. 21. b.
tunica cornea omnis coloris expers. 44. b.
ad Viſum quænam concurrant. 29. a.
Viſiones vitioſæ. 257. a.
earundem curationes. ibid.
Viſio Senum. ibid. ejus cauſa, & curatio. ibid.
Vita, & mors unde pendeant. 29.b.
quid ad vivendum in ægris neceſſarium. ibid.
ad Vitæ conſervationem duo neceſſaria. 92. a.
reſpirationis, & alimentorum neceſſitas. ibid.
Vitæ quid maximè noceat. 345. b.
Vita noſtra unde ſuſtentetur. 488. b.
Vitæ ſimpliciter ſuſtentandæ quænam inſerviant. 526.a.
Vlcus renum incurabile. 78. b.
at quibus malum leviatur. ibid.
Vlceris in renibus cauſa calculus. 78. a.
ejus in renibus cauſa aliquando ſerum acre. ibid.
ejus in veſica cauſa. 78.a.b.
vulnerarium ad vlcus in tenuibus inteſtinis. 109. a.
Vlceris mundatio, & conſolidatio in quo conſiſtat. 176.a.
Vlcus mundat, & conſolidat balſamus ſulphuris compoſitus. 109. a.
Vlcus Pulmonum quando producatur. 448. b.
Vlcerum cauſa, & circa eam conſideratio. 379. a.
Vlcera paulò ante mortem parùm puris producunt. 452.a.
quod etiam in Phthiſicis evenit. ibid.
Vlcerum, & Aphtharum cauſa diverſa. 534. a.
Vlcera ab acido valdè acri, Aphthæ ab acido minùs acri. ibid.
Vlcera Venerea etiam cura univerſali tolluntur. 444.b.
eorum curatio particularis. ibid.
Vlcerum diverſa origo. 533.b.
Vlcerum ariditas malum ſignum. 392. b.
Vlcera in proſtatis, & veſiculis ſeminariis. 444.a.
Volatilitas in Salibus, Mineralibus, & Metallis conſideranda. 59. b.

Volatilitas, & Fixitas ſecundùm Chymicos. ibid.
Vomica quid ſit. 448. a.
Vomitus præternaturalis quando utilis, quando noxius. 53. b.
Vomitus quomodò excitandus, & quî fiat. 64. b.
cietur dulcibus. 184. b.
Vomitus quid. 390 a. & unde. 102. a.
quænam, & qualia per vomitum excludantur. 101. b.
ab inverſo in totum motu periſtaltico fit motus in Ileo. 102. a.
ab eodem ex parte tantùm in cholera, &c. ibid.
Vomitus ab inteſtinis procedens varius. 113. a.
ejus cauſa primaria. ibid.
cauſa cur à loco inſertionis ductus Bilarii, & Pancreatici incipiat vomitio. ibid.
ſanguinis vomitus à Pancreate. 113. b.
cauſa, cur à podice incipiat vomitus. 114. a.
Vomitionis fæcum curatio. 114. b.
Vomitorium blandum. ibid.
Vomitus in vehementi tuſſi. 102 a.
Vomitus ab aſſumptis quî curetur. ibid.
Vomitus ſanguinis curatio. 102. b.
puris vomitus curatio. ibid.
Vomitus nimius à vomitoriis opiatis compeſcitur. 115. a.
Vomitus à venenis curantur oleoſis, ut & opiatis. ibid.
ſanguinis vomitio qui curetur. ibid.
Vomitus utilis in aſperæ arteriæ obſtructione. 129. b.
Vomitus in nuper natis infantibus quibus debeatur. 390. b.
Vomitus, & Nauſea gradu tantùm differunt. 407. b.
Vomitus per Antimonialia, & Mercurialia. 442 b.
Vomitus cauſa Bilis acrior. 513. a.
Vomitoria, & Purgantia quomodò aſſumenda. 547. b.
Vomitoriorum vitriolatorum vires. 58. b.
Vomitoria quænam. 482. b.
Vomitoria Antimonialia in Bile, Mercurialia in Pituita exhibenda. 506. a. b.
Vomitus, Flatus, & Colicus dolor acidularum uſu curatus. 551. b.
Vomitio quando in Arthritide inſtituenda. 506. a.
Vomitoria in Peſte quando exhibenda. 428. a.
Vrethra quid. 567. a.
Vrethra in viris diverſa à fœminarum urethra. 67. a.
Vreterum deſcriptio. 566. a.
Vrina quando peccet copia, & quiete. 34. b.
Vrina ſubſiſtens quomodò educatur candela cerea. 66. b.
ut & calculi in Vrethra hærentes. ibid.
eos, ultra 50. aliquando fuiſſe excretos diverſæ magnitudinis. ibid.
educitur etiam cathetere. ibid.
Authoris ſententia de copioſiore urina à ſanguine ſecreta. 468. a.
Vrinæ glutinoſitas varia. 77. b.
ob acre acidum in Pure Vrina difficilè, & cum dolore redditur. 78. a.
Vrinæ ineſſe acrimoniam acidam. 78. b.
pro ratione Puris in veſica Vrina glutinoſa magis, aut minùs. ibid.
à ſanguine fit craſſior, ut & à Pituita glutinoſa. ibid.
Vrinæ fluiditas diminuta à Pure in renibus ei admiſto, & à ſanguine, & à pituita glutinoſa quomodò curanda. 78. b. & 79. a.
Vrinæ retentio in veſica à quo fiat. 206. a.
quomodò lædatur. ibid.
ejus excretio quot modis lædatur. ibid.
involuntarii Vrinæ effluxus cauſæ. ibid.
quando per inſolitas vias effluit Vrina. 206. b.
ejus curatio. ibid.
Vrinæ in renibus ſecretio. 200 b.
ubi præparetur, & ubi perficiatur. ibid.
quot modis lædatur. ibid.
quando nulla fit. ibid.
quando parcior, & quando copioſior. 201. a.
quando ratione liquoris vitiata eſt urina. ibid.
Vrinæ crudæ, & coctæ quænam. 201. b.
Vrinæ colores quinam. 202. a.
ejus odor. 202. b.
ſapor ejus. ibid.
ejus tenuitas, & craſſities. ibid.
ejus contenta. ibid.
arenulæ in urina undique diſperſæ. ibid.
pinguedo Vrinæ innatans. 203. a.
ſedimenta varia. ibid.
ejus curatio. 203. b. 204. a. b. & 205. a. b.
Vrinæ a renibus in veſicam defluxus. 205 b.
quî impediatur. ibid.
obſtructio in pelvi à calculo. ibid.
in ipſis ureteribus ab eodem. ibid.
à tumore. ibid. curatio. ibid.
cum Vrina ſanguinem, et pus excerni. 78. a.
Vrinam, et menſtrua per diverſa orificia effluere. 310 b.
Vrina oleaginoſa, et livida. 415. b.
in quibus a ſudore differat. ibid.
Vrinæ in Peſte mutationes, et diverſitas. 415. a.
Vrina peſſima à ſale volatili, et acri. 415. b.
Vrinæ, & ſudoris convenientia, & diverſitas. 416. a.
Vrinæ fætor unde. 469. b.
fetor cujus ſignum. ibid.
ejus putrefactio ſine, & cum fœtore. ibid.
ejus ſapor. ibid. calor unde. 470. a.
calculi in Vrina. ibid.
Vrina quot modis peccet. 465. b.
rariùs in fœminis ſubſiſtit quàm in viris. 67. a.
Vrinæ pinguedo ab ipſo ſanguine. 471. a.
non à partium adipe. ibid.
Vrinæ ſapor ſalſus unde. 537 b.
ejus craſſior conſiſtentia unde. ibid.
Vrinarum variarum cauſæ. 522. b.
earum curatio. ibid.
Vrinæ, & ſudoris eadem materia. 488. a.
Vrinæ vitiorum variorum medela. 470. a.
in ſanorum urinis nullum deponitur ſedimentum. 470. b.
Sudoris, & Vrinæ excretionis differentia. 466. b.
cur Vrina minùs excernatur. 467. a.
Vrinæ vitia. 469. a.
ejus rubor non tantùm à Bile, verùm & à ſanguine. 469 a. b.
Vrina rubens à Bile, & ſanguine quomodò differat. 469. b.
de copioſiore Vrina à ſanguine ſecreta ſententia Authoris. 468. a.
Vrina quot modis frequentiùs excernatur. 473. a.
Vrinæ ſuppreſſio forſan à ſanguine. 466. b.
ejus glutinoſitas varia. 77. b.
Vrinæ color rubeus à Bile acriore. 537. a.
ejus conſtitutio in Febribus catarrhoſis. 537. b.
ut & in affectu Epidemio. ibid.
ejus variæ conſtitutiones unde. ibid.
Vſtio, quid. 1. b.
remedium in uſtione quavis. 290. a.
Vtilitas doctrinæ de ſanguinis circulatione. 289. a.
Vterus quomodò ſe gerat in gravidatione. 341 a.
Vteri deſcriptio. 567. a. ejus collum. 567. a. b.
Vteri vias quænam blandè aperiant. 318. b.
Vteri conſtitutio laxior qui curetur. 316. a.

FINIS.

AMI-

AMICISSIME LECTOR.

Coronidis loco addere placuit Indicem Menſtruarum Plantarum, ſive Catalogum ſingulorum Menſium Annique temporum, in quibus hæ vel illæ Plantæ Medicæ, & in quo loco vel ſolo floreant atque proveniant, Botanices Studioſis, ut ſperamus & optamus, valdoperè proficuum. Vale.

MARTIVS.

IN hoc Menſe florent.) *Acacia Germam.* juxta vias & ſepes. *Bellis* in hortis. *Chilidon.min.* in locis humid. *Fragaria* in hort. *Porrum* hoc menſe ſeritur in hort. *Tuſſilago* in viris. *Viola purpurea* juxta vias.

APRILIS.

IN hoc Menſe florent.) *Acetoſell.* in loc. nemoroſ. & arenoſis. *Bellis* in hortis *Buxus* hoc menſe novella germina profert. *Cochlearia*, *Epatica ſtellata*, & *Fragaria* in hort. *Fraxinus* in ſylvis opacis. *Geranium* in loc. opacis & deſertis. *Porrum* hoc in Menſe ſeritur. *Primula veris* in loc. campeſtribus & ſylvis. *Pulmonaria* in dumetis opacis & umbroſis. *Salis* in locis udis. *Satyrium* in campis, ſylv. ac vineis. *Taraxac.* in loc. herboſis. *Teucrium* in loc. aſperis, aridis & apricis. *Vinca* in ſolo fœcundo.

MAIVS.

IN hoc Menſe florent.) *Abies* perpetuò viret, montibus gaudet ſaxoſis, & hoc menſe follis renovatur. *Acetoſa* & *Acetoſella* in hort. *Alchimilla* in paſcuis. *Anagallis* hoc in menſe floret, & per totam æſtat. in hort. vinetis & arvis. *Anagallis aquatica* in rivulis. *Ariſtoloch.* & *Bellis* in hort. *Branca urſina* in loc humid. *Bugloſſa* in loc. campeſtrib. & arvis. *Calcatrippa* in hort. *Caprifolium* in dumetis. *Chærefol.* & *Cochlearia* in hort. *Conſolida* in loc. campeſtribus *Cyanus* in agris. *Cynosbatus* in dumetis. *Epatica ſtellata* in hort. *Fraxinus* in ſylv. opacis. *Fumaria* in hortis & vineis. *Geranium* in loc. opacis & deſertis. *Hiſpidula* in loc. ſiccis. *Lichen* in loc. udis & umbroſis. *Liguſtrum* juxta ſepes. *Lilium convallium* in ſylvis. *Milium Solis* in hort. *Nummularia* in campis. *Nymphæa* in aquis. *Papaver erraticum* inter ſegetes. *Plantago* in loc. herboſis. *Pęonia* in hort. *Polygonatum* in ſylvis & collibus. *Quinquefolium* in loc. arenoſ. & campeſtribus. *Roſa* in hort. *Ros Solis* in loc. campeſtrib. & paluſtrib. *Roſmarinus* in hort. *Salix* in loc. udis. *Sanguiſorba* in hortis. *Saponaria* juxta vias & rivulos. *Satyrium* in camp. pratis & ſylvis. *Saxifragia* in loc. aſperis ac ſabuloſis. *Scord.* in loc. humid. *Serpillum* in loc. ſabuloſ. & apricis. *Sideritis* in loc. apric. montan. & ſabuloſis. *Symphytum* in pratis & hort. *Thlaſpi* in loc. incultis. *Teucrium* in loc. herboſ. & aſperis. *Tormentilla* in loc. herboſ. & arenoſis. *Vinca* in ſolo fœcundo.

JVNIVS.

IN hoc Menſe florent.) *Acetoſa* quæ etiam ſemine turget. *Adianthum* in Galliâ Narbonenſi. *Ageratum* in hortis. *Agrimonia* juxta ſepes. *Alchimilla* in paſcuis. *AlKeKengi* in vineis. *Alſine* in hortis & vinetis. *Anagallis* aquatica in rivulis. *Aneth.* in loc. arenoſ. & aprico. *Aquileg.* in hort. & fundo pingui. *Ariſtoloch.* in hort. *Atriplex* in Sylv. *Baſilic.* & *Beton.* in hortis. *Bugloſſ.* in loc. campeſtr. & arvis. *Calamintha* in arvis. *Calcatrippa* in hort. *Cannabis* in agris. *Caprifol.* in dumetis. *Card. Bened.* *Cepa* & *Chamædrys* in hort. *Cichorium* juxta vias. *Cicuta* in pratis. *Filipendula* in ſolo herboſo. *Fraxinella* in rupibus. *Fumaria* in hort. & vineis. *Hedera terreſtr.* in loc. arenoſo. *Horminum* in ſolo opimo. *Hoyſcyamus* floret incultus. *Lichen* in locis udis & umbroſis. *Liguſtrum* juxta ſepes. *Lilium* in hortis in pingui ſolo. *Matricaria*, *Mentha Saracenica*, & *Meſpilus* in hortis. *Meum* in hortis & locis mont. *Millefolium* juxta vias. *Muſcus terreſtr.* in ſylvis. *Nigella* in hort. *Nymphæa* in aquis, *Ononis* & *Origanum* in campis. *Papaver erraticum* inter ſegetes. *Plantago* in loc. herboſ. *Portulaca* in loc. arenoſ. & ſabuloſis. *Pyrola* in ſylv. humid. *Quinqueſol.* in loc. arenoſis. *Roſa*, *Roſmarinus*, *Ruta*, *Sanguiſorba* & *Sanicula* in hort. *Scabioſa* in arvis. *Scord.* in loc. humid. *Secale* in agris. *Spica* in hort. *Stœchas citrina* in loc. arid. & ſabuloſis. *Veronica* in dumetis.

JVLIVS.

IN hoc Menſe florent.) *Abſinth.* vulgare paſſim. *Acetoſa* hoc menſe ſemine turget. *Adianthum* in Gall. Narbonenſi. *Agrimonia* juxta ſepes. *Althæa* in loc. humid. *Aneth.* in loc. arenoſ. & apricis. *Angelica*, *Aniſ.* & *Apium* in hort. *Aquilegia* in hort. pingui in fundo *Atriplex* in ſylvis. *Baſilic.* in hort. *Betonica* in hort. & pratis. *Calamintha* in arvis. *Cardiaca* juxta ſepes. *Card. Bened.* in hort. *Centaur. minus* in hort. & prat. ſabuloſis. *Cepa*, *Chamedrys* & *Chamæpytis* in hort. *Cicuta* in pratis. *Coriandr.* *Cynogloſſ.* & *Endivia* in hort. *Eryſimum* juxta vias. *Eupatorium* in loc. uliginoſis. *Filipendula* in ſolo herboſo. *Fęnicul.* in hort. *Hedera terreſtr.* in loc. arenoſis. *Horminum* in ſolo opimo. *Hyoſcyamus* floret incultus. *Hypericum* floret etiam incultum. *Hyſſopus* in hortis. *Lagopus* inter ſegetes. *Leviſticum* in ſolo umbroſo. *Majorana* in hort. *Marrubium* floret incultum juxta vias. *Meliſſa*, *Mentha*, & *Mentha Saracenica* in hort. *Meum* in hort. & locis montanis. *Naſturt. aquatic.* in rivulis & paludibus, viretque perpetuo. *Nigella* in hortis. *Olea* in locis ſiccis argilloſis. *Ononis* & *Origanum* in campis. *Parietaria* juxta ſepes. *Paſtinaca ſylveſtr.* in loc. campeſtribus. *Perſicaria* in loc. paluſtribus. *Peucedanum* in hort. & montibus opacis. *Pimpinella* in ſolo pingui, ſed inculto. *Pulegium* in loc. cult. & incultis. *Salvia*, *Spica*, *Spinachia* & *Thymus* in hortis. *Verbaſcum* in loc. arenoſis. *Verbena* juxta muros & vias *Vincetoxic.* & *Virga aurea* in ſylvis.

AVGVSTVS.

IN hoc Menſe florent.) *Abſinth.* in hort. *Adianthum* in Galliâ Narbonenſi. *Althæa* in loc. humidis. *Amaranthus* in hort. *Aneth.* in loc. arenoſo & aprico. *Atriplex* in ſylvis. *Centaur. minus* in hort. & pratis arenoſis. *Chamæpytis* & *Endivia* in hortis. *Eryſimum* juxta vias. *Eupatorium* in loc. uliginoſis. *Fœnicul.* Hyſſop. & *Imperatoria* in hort. *Lupulus* in ſolo pingui. *Majorana* in hort. *Milium* in ſolo arenoſo humid. *Morus* fructum fert. matur. in hort. *Naſturt. aquatic.* in rivul. & paludibus, viretque perpetuò. *Paſtinaca Sylveſtr.* in locis campeſtribus. *Perſicaria* in locis paluſtribus. *Pimpinella* in ſolo pingui, ſed inculto. *Pulegium* in loc. cult. & incultis. *Salvia* in hort. *Sambuci* baccæ hoc in menſe matureſcunt. *Spinachia* in hort. *Verbena* juxta muros & vias. *Vincetoxic* & *Virga aurea* in ſylvis.

SEPTEMBER.

A*LKeKengi* fert fructus maturos in vineis.

OCTOBER.

A*Cacia Germanica* fert fructus juxta vias. *Meſpilus* fert fructus in hortis.

VER.

IN hoc tempore florent.) *Acacia Germam.* *Chelidon. majus* iuxta ſepes *Cheiri*, *Cornus*, *Epatica nobilis* & *Iris noſtras* in hort. *Napus* in agris. *Petaſitis* in locis humidis.

ÆSTAS.

ÆSTAS.

ÆStiuo tempore florent.) *Adianthum* in Galliâ Narbonenſi. *Anagallis* in hort. vinet. & arvis. *Agrimonia* juxta ſepes. *Bellis*, *Borrago*, *Calendula* & *Caryophyllus* hortenſ. in hort. *Chelidonium majus* iuxta ſepes. *Cuſcuta* floret adnaſcens paſſim herbis & fruticibus, potiſſimùm urticæ, lino & lupulo. *Euphragia* in loc. ſabuloſis. *Filix* in ſylv. *Galega* in hort. *Geniſta* in loco arenoſo & aprico *Jacea* in hort. & agris. *Jaſminum* in hort. *Lactuca* in ſolo pingui. *Lapathum* in locis incultis. *Lotus hortenſ.* in hort. & pratis. *Malva* floret paſſim inculta. *Melilotus* in locis ſaxoſis. *Mercurialis* in vinetis. *Naſturt. hortenſe* vere ſeritur, æſtate autem floret in hort. *Nepeta*, *Papaver ſativum* & *Petroſelinum* in hort. *Polygonum* in loc. incultis. *Prunella* in loc. campeſtribus & herboſis. *Ptarmica* in pratis & arvis. *Ribes* hoc tempore matureſcunt. *Rubus Idæus* in eſtatis principio floret, in ejus autem fine fructus matureſcit. *Sambucus* floret juxta ſepes. *Satureja* in hort. *Succiſa* in loc. campeſtribus, pratis & juxta arva. *Vermicularis* in muris lociſque arenoſis.

AVTVMNVS.

ACacia German. fert fructus juxta ſepes.
Aniſi ſemen hoc tempore matureſcit.
Oleu maturos hoc tempore dat fructus.
Sorbus maturos hoc tempore fert fructus.

VT autem Benev. Lector ritè ſcire etiam poſſit, in quo vel quibus menſibus hæc vel illa Planta floreat; Plantas omnes, quarum in præcedenti Catalogo fit mentio, iuxta ordinem Alphabeticum poſitas huc quoque ponere non diſplicuit.

A

ABies in Majo foliis renovatur, &c.
Abſynth. vulgare floret Iulio & Auguſto.
Acacia Germanica floret Menſ. Martio.
Acetoſa flor. Majo.
Acetoſella flor. Aprili & princip. Maii.
Adianthum æſtate flor.
Ageratum flor. Iunio.
Agrimonia ferè totâ floret æſtate.
Alchimilla fl. Majo & Iunio.
AlKeKengi fl. Iunio, fructus fer ante Autumn.
Althæa fl. Iul. & Auguſt.
Amaranthus fl. Auguſt.
Anagallis fl. Majo, & hinc per tot. æſtat.
Anagallis aquatica fl. Majo & Iunio.
Anethum flor. Iun. Iul. & Auguſt.
Angelica fl. Iulio.
Aniſum ſeritur menſe Mart. flor. Iul. & ſem. matureſcit Autumno.
Antirrhinum fl. Majo & Iunio.
Apium fl. Iulio.
Aquilegia fl. Iunio & Iulio.
Ariſtolochia fl. Majo & Iunio.
Arnica fl. per tot. ferè æſtatem.
Arum folia dat menſe Martio, flores autem Iunio.
Atriplex fl. Iunio, Iulio, & Auguſto.

B

BArdana fl. Iun. & Iulio.
Baſilicum fl. Iun. & Iulio.
Bellis fl. per integram æſtatem, præcipuè autem verno tempore.
Betula Iulos prodit Martio, quibus Aprili folia ſuccedunt.
Borrago fl. Iun. Iul. & Aug. uſque in Septembr.
Branca urſina fl. Majo.
Bugloſſa fl. Majo & Iunio.
Burſa paſtor fl. Aprili.
Buxus viret perpetuò, Aprili tamen novella germina profert.

C

CAlamintha fl. Iun. & Iul.
Calcatrippa fl. Majo & Iun.
Caltha florere incipit Majo, floretque per integr. æſtatem.
Cannabis fl. Iunio.
Caprifolium fl. Majo ac Iunio.
Cardiaca fl. Iulio.
Card. Bened. fl. Iun. & Iulio.
Caryophyllus hortenſ. fl. Iun. atque in multam æſtat.
Centaur. min. fl. Iul. & Auguſt.
Cepa fl. Iun. & Iul.
Chærefolium fl. Majo.
Chamædrys fl. Iun. & Iul.
Chamæpytis fl. Iul. & Auguſt.
Chelidon. majus fl. primo ſtatim vere, & per mult. æſtatem.
Chelidon. minus fl. Martio.
Cheiri fl. April. Maj. & ultrà.
Cichorium fl. Iun.
Cicuta fl. Iun. & Iul.
Cochlearia fl. April. & Majo.
Conſolida fl. Maio.
Coriandrum fl. Iul.
Cornus florere incipit vere.
Cuſcuta fl. Iun. Iul. & Auguſt.
Cyanus fl. Majo.
Cynogloſſum fl. Iulio.
Cynosbatus fl. Majo.

E

ENdivia fl. Iul. & Auguſt.
Epatica nobilis florere incipit veris initio.
Epatica ſtellata fl. Aprili & Majo.
Eryſimum fl. Iul. & Auguſto.
Eupatorium fl. Iul. & Auguſt.
Euphragia fl. Iun. Iul. & Auguſt.

F

FAbaria fl. Iulio & Auguſto.
Filipendula fl. Iun. & Iul.
Fœnicul. fl. Iul. & Auguſt.
Fragaria fl. Mart. & April.
Fraxin. fl. April. & Majo.
Fraxinella fl. Iunio.
Fumaria fl. Majo & Iunio.
Fumaria bulboſa fl. Aprili.

G

GAlega fl. æſtate.
Gallium fl. Majo & hinc totâ æſtate.
Geranium fl. potiſſimùm April. & Majo.
Glycyrrhiza fl. Iulio.

H

HEder. terreſtr. fl. Aprili potiſſimùm.
Hedera arborea fl. Autumno, & baccas fert hyeme.
Herniaria fl. Iun. & Iulio.
Hiſpidula fl. Maio & Iunio.
Horminum fl. Iun. & Iulio.
Hyoſcyamus fl. Iun. & Iulio.
Hypericum fl. Iulio.
Hyſſopus fl. Iul. & Auguſt.

I

JAcea fl. April. Maio ac totâ ferè æſtate.
Juglandis juli & folia erumpunt Martio, nuces autem matureſcunt Autumno.

L

LActuca fl. æſtiuo tempore.
Lagopus viget Iulio potiſſimùm.

Lapathum fl. Majo & Julio.
Larix flor Vere.
Leviſticum fl. inprimis mēſe Julio
Lichen fl. Majo & Junio.
Liguſtrum fl. Majo & Junio.
Lilium fl. Junio.
Lilium Convalium fl. initio Maii.
Lotus fl. Junio, Iulio & Auguſto ejuſdem anni, quo ſata eſt.
Lupulus fl. Aug.

M

MAiorana fl. Jul. & Auguſt.
Malua fl. Majo & ſeqq. menſib.
Marrubium fl. Jul.
Matricaria fl. Jun. & Jul.
Melilotus fl. integra æſtate.
Meliſſa fl. Iulio.
Mentha fl. Julio.
Mentha Saracenica fl. Jun. & Iulio.
Mercurialis fl. per integr. æſtat.
Meſpilus fl. Junio, fructus autem fert Octobri.
Meum fl. Jun. & Jul.
Milium fl. Auguſto.
Milium Solis fl. Majo.
Millefolium fl. Iunio.
Morus dat fruct. maturum Auguſt.

N

NApus fl. à Vere in æſtatem.
Naſturt. aquat. fl. Jul. & Aug.
Naſturt. hortenſe ſeritur vere, & fl. æſtate.
Nepeta fl. Iun. Iul. & Aug.
Nigella fl. Jun. & Jul.
Nummularia fl. Majo.
Nymphœa fl. Jun. & Jul.

P

PApaver ſativum fl. media æſtate.
Pauer erraticum fl. Majo & Jun.
Parietaria fl. Jul.
Paris herba fl. April. & Maio.
Paſtinaca ſylveſtr. fl. Julio & Aug.
Perfoliata fl. Junio.
Perſicaria fl. Jul. & Aug.
Petaſites fl. veris initio.
Petroſelinum fl. Iun. Iul. & Auguſto.
Peucedanum fl. Iulio.
Pimpinella fl. Iul. & Aug.
Plantago fl. Maio & Junio.
Pœonia fl. Majo.
Polygonum fl. integra ferè æſtate.
Polygonatum fl. Majo.
Porrum ſeritur Martio & Aprili.
Portulaca fl. Iunio.
Primula veris fl. Aprili.
Prunella fl. Iunio & hinc ferè integra æſtate.
Ptarmica fl. Majo, Iunio & Julio.
Pulegium fl Julio & Aug.
Pulmonaria fl. Aprili.
Pyrola fl. Iunio.

Q

QVinqueſolium fl. Majo & Iunio.

R

RIbes matureſcunt circa feſtum S. Johannis.
Roſa fl. Majo & Iun.
Ros Solis fl. Majo.
Ros Marinus fl. Majo & Iunio.
Rubus fl. æſtatis initio, & matureſcit in fine ejus.
Rubus Idæus fl. æſtatis initio, & matureſcit Auguſto.
Ruſcus primo vere turiones promit, & autumno ſemen.
Ruta fl. Junio.
Ruta muraria vivax eſt toto anno, æſtate tamen amplius viret, flore & ſemine caret.

S

SAbina viret perpetuò.
Salix fl. Majo & Aprili.
Salvia fl. Jul. & Aug.
Sambucus fl. Majo, Iun. & Iulio, baccæ autem matureſcunt Auguſto.
Sanguiſorba fl. Majo & Iunio.
Saponaria fl. Majo.
Satureja fl. integra ferè æſtate.
Satyrium fl. Aprili & Majo.
Saxifraga fl. Majo.
Scabioſa fl. Iunio.
Scolopendria vulgaris viret per totum ferè annum.
Serpillum flores menſe Majo protrudit, integraque æſtate fovet.
Sideritis fl. Majo.
Solanum fl. æſtate integra.
Sorbus maturos fert fructus Autumno.
Spica fl. Iunio ac Iulio.
Spinachia floret ut plurimū in Iulio & Aug.
Stœchas citrina fl. Iunio.
Succiſa fl. Iul. Aug. & Sept.
Symphytum fl. Majo ac Iunio.

T

TAraxacum fl. Aprili & Maio.
Teucrium fl. Aprili.
Thlaſpi fl. Majo & matureſcit Iunio.
Thymus fl. Iunio.
Tormentilla flore incipit Maio.
Trichomanes vireſcit perpetuò, eſtque ſterile.
Tuſſilago fl. Martio.

V

VAleriana fl. Majo, Iunio & Iulio.
Verbaſcum flor. Iuljo.
Verbena fl. Iulio & Aug.
Vermicularis flor. maximè æſtate integrâ.
Veronica fl. Junio.
Victorialis flor. cum aliis alii ſpeciebus.
Vinca fl. Aprili, Majo, viretque ſemper.
Vincetoxicum fl. Jul. & Aug.
Viola purpurea fl. circiter finem Martii, ac initium Aprilis.
Virga Aurea fl. Iul. & Aug.
Vitis fl Iunio.

U

ULmaria fl. Jun. & Jul.
Urticæ omnes vigent æſtate.

FINIS.